opus est inter predictos: ac si locus casmate vel hostium incursione perisset vel quasi ita q esset deterioratus vltra dimidiā perceptionis redditū ar. ff. de Ʒhen. emp. l. domū nāqʒ quādo emitur piscatio in duplo vltra q̄ʒ alius esset in eā empturus habet locū lex. ii. C. de rescin. vendi. ⁊ ita debet intelligi qd' nō. Bar. ff. de publicanis. l. quotiēs. §. qui maximos. Itē q2 nō fuit renunciatū exceptioni casus fortuiti: vt dicto. §. quesitum.

Baldus de Perusio.

¶ Societas qualis dicatur contrahi inter fratres cohabitantes ⁊ negociantes insimul: ⁊ quid de dotibus vxorum matris ⁊ filiarum: ⁊ de libris emptis vni ex filiis dictorum fratrum.

Consilium.

In christi nomine. ¶ Quidā Antonius zaninus ⁊ Franciscus fratres steterūt in cōmunione hereditatis paterne multis tēporibus simul familiariter conuiuēdo in eadē domo: ⁊ mercati fuerūt spacio annorū. xxiiii. trāsfretādo ⁊ exercēdo marcātiā guati necnon diuersarū aliarū rerū: qd guatū trāsfretatū dictis tēporibus pro maiori parte emptū fuit in terra vigherie ⁊ in aliis partibus per ipsū zaninū ⁊ in domo cōi ipsorū fratrū reponi factū per dictū zaninū ⁊ ēt dictus zaninus pro maiori parte gessit oīa alia bona ⁊ dictū gualdū cōmune dictorū fratrū reposuit seu reponi fecit cōductū per ipsū Anto. extra vigueriā ⁊ in diuersis aliis ptibus ⁊ vēditū per ipsū Antoniū pro maiori parte ⁊ preciū ipsius gualdi per eundē Antoniū receptū fuit ⁊ debitores occasione dicti gualdi cōstitui fecit suo noie. Nūc vero predicti Anto. ⁊ zaninus puenire volūt ad diuisionē oīum bonorū petitur per zaninū ipsū Anto. dare debere tertiā partē totius precii dicti gualidi vēditi per ipsū cū tertia pte totius lucri inde sumpti ac debitores occasiōe predicta pro tertia pte assignari ⁊ oīa inde secuta debere cōmunicari ⁊ diuidi ⁊ eidē zanino assignari ante dotes quōdā matris ⁊ vxoris ipsius ioannis in domo prouētas ⁊ ei dare tertiā partē denariorū expeditorū per ipsū Antoniū occasiōe vnius filii dicti anto. tā i emptione librorū q̄ʒ aliorū qua emergerūt dicto filio suo ⁊ ea debere dari que continētur in petitione porrecta p ipsum Joannē: ⁊ opponitur per ipsū Anto. lucrū dicti gualdi nō debere cōicari ⁊ puenisse ex idustria sua ⁊ ex pecuniis suo piculo mutuatis: ⁊ dictus zāninus dicit dicta lucra puenisse ex industria ipsorū cū dictuʒ gualdū per vtrunqʒ ipsorum negociaretur mō quo supra. Et ex pecuniis cōibus ipsorū fratrū ⁊ si q̄ pecunie mutuate fuerūt fuisse redditas de denariis cōibus dictorū fratrū. Ex his queritur qd sit officium arbitratorū in pronūciādo ⁊ in pcedēdo visis petitiōibus: et dictus antonius teneātur reddere rōnē de gestis p ipsū ⁊ si dicta bona debēt cōmunicari ⁊c. ⁊ dicte dotes detrahi ante partē. ¶ Ad euidētiā ē premittēdū q societas ē contractus vltro vtroqʒ obligatorius lucrorū dānorūqʒ cōmunitatiuus atqʒ diuisiuus eorū sicut equitas dictat: verbi gratia vnde si vnus ponit plus in societate q̄ʒ alt' qd hic nō prosequor q2 ē materia in. l. i. C. pro socio. Itē quedaʒ societas ē expressa ⁊ de ista stamus pacto expresso: q̄dā est tacita ⁊ ista presupponit: siquidē ē societas prouincialis q vt'qʒ exerceat artē ⁊ nō vnus tātū: tamē nō requiritur q in isto exercitio vterqʒ ponat parē industriā: q2 inter artifices lōga differētia ē: vt. ff. de solu. l. inter artifices. sufficit enim q vnusquisqʒ ponat eā diligentiā quā scit adhibere ⁊ caueat a culpa a qua dʒ cauere: vt nō. ff. de nego. gest. l. si negocia. Et his pmissis dico q lʒ indiuisa bōa frēs habeant tamē qd' extrinsecus acquirūt queritur acquirēti ⁊ nō aliis fratribus: q2 aduēticiū lucrū ē queādmodū dicimus cum vno patre negociātur: vt. ff. pro socio. l. cum duobus §. si fratres. C. de decurionibus. l. licet indiuisa: ⁊ hoc ē verū nisi pbetur inter eos contracta societas: nā si illa societas fuit contracta ad certa cōmercia questus ⁊ dānum illorū cōmerciorū debet eē cōmune. Si vero ad vniuersam negociationē tunc vniuersal'r ⁊ idem de loco vt plene nō. Bar. ff. de administra. tuto. l. ticiū ⁊ meuiū. §. altero. Or modo vidēdū ē nunqd hic psumatur cōtracta societas negociatiua: nā tūc qcqd ex illo negocio seqtur cōicandū est inter fratres siue lucrū sit siue dānū: vt. ff. si cer. pe. l. si totius: ⁊ quelibet contingit pro parte virili: vt. ff. pro socio. l. si nō fuerit. Nō videamus si hic erat contracta negociatiua societas inter eos ⁊ tunc quicquid ex illa sequitur quocūqʒ noie gestū sit cōmunicari debet. Sciendum est enim q societas nō solū expresse contrahitur sed tacito consensu q presumitur ex actuū qualitate vt quādo oēs negociantur ⁊ excōicatione lucrorum ⁊ participatione dānorū. Nam ex promiscuis actibus pbatur societas: si igitur oēs dicti tres fratres negociabantur in arte guati: lʒ dictus Antonius poneret maiorē opaʒ q̄ʒ alii ⁊ maiorē idustriā: q2 forte erat magis industriosus tñ ex ipsa factorū qualitate tacite appa-ret societatē eē ꝯctā: nā simul negociādo ex ipso facto datur volūtas intelligi. ar. ff. ad municipa. l. si quis instructus: ⁊ C. de institu. ⁊ substitu. l. reprehendēda ⁊ maxime pp longitudinē tēporis: vt. ff. de vsuris. l. cū de in rē vso. ⁊ propt' presūptionē charitatis fraterne: vt. ff. de proba. l. procul. Et si dicatur q dictus antonius solus subibat picula: quia piculo suo pecuniā mutuā accipiebat. Respōdetur q ex quo erāt socii istud dānuʒ debet eē cōe viʒ cōicandum per actionē p socio. Et si dicatur q dictus antonius fuit negociatus suo noie nescientibus fratribus: hoc potius arguit eius malitiā: q2 debuit cōi noie negociari: ex quo precedebat societas. societas āt hʒ instar mādati: inuicem eniʒ sibi mādare videntur quo ad ea q̄ fiūt negociatiue cōmuni nomine. ar. ff. de procura. l. lʒ. §. ea obligatio: lʒ hoc mādatū nō pariat actionē mādāti: q2 nō ē gratuitus: vt. l. q̄dā in pn. ff. de edē. vñ si vā sunt q̄ proponuntur. s. q oēs frēs fuerūt negociati reciproce ad vicissiʒ debēt iudicari fuisse socii negociatiui nō dico aliarū rerū: puta dotādi filias alterius ipsorū: nisi de hoc fuisset appositū pactū expressū vel tacitū vt q2 oēs habebāt filias dotatas de cōi: vt. ff. pro socio. l. si socius pro filio: ⁊ rō ē q2 iste actus dotādi nō ē actus negociatiuus: sʒ ē onus incūbēs persone ⁊ societas non presumitur contracta nisi in negociatis: vt. ff. pro socio. l. si adūciatur: ⁊ iō vnusqsqʒ agnoscit onus dotādi filiā suā de propriā portione: q2 hoc onus nō venit ex aliqua negociatiōe: sed iure nature: vt. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarū: ⁊ hoc respōsuʒ ē ad q̄sita: sit ēt cōclusū q societas ꝯcta in aliquo: cuʒ ꝯctus sit bone fidei ex ludit oē malū ingeniū vnius ex sociis. Itē ꝯcta in aliquo vidētur cōtracta in oibus que sequūtur ex illo durāte societate. ar. ff. de rui. vrba. predio. l. seruitutes. §. domo: dotes ēt vʒ matris recepta p patrē ⁊ vxoris recepta p ipsos eodē instrumēto obligatos debentur filio qñ pater recepit consignari pro oneribus matrimonii: vt. ff. fami. hercis. l. si maritus. Illi tamē fratres q se obligauerūt debent consignari indēnes: libri etiā empti de pecunia cōi pro filio alterius istorū debēt cōputari in portiōe patris saltē tales quales hodie sūt: vt. ff. fami. hercis. l. si filia nisi probaretur q inter ipsos fratres interuenisset alia conuentio: quia tunc illa sequenda esset: vt dicta. l. si socius pro filia.

¶ Ego Baldus de Perusio.

¶ Rescriptū principis cōtra statutū an valeat: ⁊ clausula in rescripto q nō obstāte eius contumacia fieri debeat iustitia quid operetur ⁊ quō intelligatur.

Consilium. cvi.

In christi nomine. ¶ Proponitur q ex forma statuti verus contumax in nō rñdēdo positioni

tur pro sētentia ⁊ etiam pro translatiōe possessiōis ⁊ alio quo cauetur ꝙ fiat executio ꝑ quotcūq̄ manus res trāsie rit supponit ꝙ creditor agit hipothecaria ꝯtra extraneū pos sessorē. Querit vtrū obstet exceptio nō fcē excussiōis ⁊ vr̄ ꝙ sic: q2 nō est intentata ꝯdictio ex lege. s. hipothecaria ⁊ imputet sibi si nō ꝓposuit meliorē actionē. vt nō. i. l. qdā ff. de in rem uerso. In ꝯtrium vr̄ quia possidenti nō est ne cessaria excussio: vnō ꝑ hipothecariā hic nō auocatur pos sessio sz ꝯfirmatur ipsi creditori. Itē q2 per statutū senten tia intelligit lata nō soluz cōtra debitorez sed ꝯtra quēlibz possessorē ⁊ exceptio excussiōis nō pōt opponi post sniam q2 est exceptio ordinis: vt. ff. de fideius. l. si fideiussores. §. idē respōdit: solutio est si beneficio statuti creditor fingitur possidē: tamē ex quo agit hipothecaria facit aduersarium possessorē: q2 tacite vr̄ renūciare possessiōi vt ꝓbatur ex cō iūnctiōe duaruz. l. ff. de pigno. l. si fūdus. §. in vēdicatiōe ⁊ qō nō. ff. ō acq. poss. l. nāliter. §. nihil cōe. Itē nō ob. ꝙ habeat pro ꝯdēnato: q2 ꝑ istaz fictiōem nō tollūtur excep tiōes legitie. ¶ Preterea quādo cā incipit a ꝯdēnatione ⁊ sic exceptiōes nō potuerit opponi ante sniaz statuti pos sūt opponi post sniam: vt ex̄ ō iureiurā. c. debitores: ⁊ nō. in. l. neratius. ff. ď ꝯdictꝫ. indebi. Et iō nisi aliud sit obser uatum in practica istorū statutoruz dico exceptiōem excus siōis ad ꝓcessuz obstare: maxie q2 statutū de hoc nō facit mētionez: vnde nō intelligit remouē exceptiones rōnabi les. l. ita pudor: ⁊. l. i. §. i. ff. qď vi aut clā ⁊ i. c. ii. ex̄ ď rescri ptis ⁊ ex̄ de ꝯsuetꝫ. cū dilectus ⁊. C. de noxa. l. si serui vr̄ alr̄ sequeret ꝙ nulla exceptio possz oppōi: neq̄ dilatoria neq̄ ꝑemptoria: vt. C. de ꝓba. l. exceptionez. C. sen. re scin. nō posse. l. ꝑemptorias qō falsuz ⁊ iniquū est vt. C. si cōtra ius vel vtilitꝫ. publicā. l. ⁊ si nō cognitio: tamē vt dixi ꝯsuetudo practice seruetur si de ea apparet: vt. ff. de legi. l. minime. Porro duplex ē excussio vna ꝓ veniendo ad noia debitorū executiue ⁊ tūc pmo excutiūtur res mobi les. ṗo imobiles mō ad noia ꝑuenit. vt. ff. ď re iudi. l. a di uo pio. Alia est discussio q̄ fit de rebus mobilibus ⁊ imo bilibus ⁊ noibus debitorū anteq̄ ꝑueniat ad extraneū pos sessorē ꝑ hipothecariā: vt in autꝫ. de fideius. §. sed neq̄ ⁊ ō ista ṗa excussiōe ꝯiūctiz cū ipso ꝯtractu necessario loqt̄ de bonis possessis a debitore tpe ꝯtrctus nō de postea q̄sitꝫ nisi tradātur ꝑ nouā traditionē: vt. ff. si cer. peta. l. si socius ⁊. l. iii. ff. pro socio.

¶ Ego Baldus.

¶ Ad illud idez qď tractatur supra in ꝯsilio. cxi.

¶ Uide supra quasi de v̄bo ad v̄bum sz tamē hic copio sius ⁊ aliqua pulchriora addūtur dicto in ꝯsilio. cxi.

Consilium. cxxii.

i

In christi noie ¶ Quidaz nobilis ⁊ il lustrissimi. multa q̄siuit ex stipēdiis suis armorū ꝓbitate ⁊ nō ulla alia discurrēdo ꝑ totū cū aliis armigeris violādo ⁊ extorquēdo vt moris ē in italia ōcessit iste supstite pr̄ in cuius erat pote state ⁊ relicta vxore pregnāte que petit se mitti nomine vē tris in poss. bonorum quōdaz mariti. sed pater in cuius potestate fuerat dictus armiger nobilis contradicit. Que ritur quid iuris. ⁊ videtur ꝙ non debeat in possessionem mitti: nam gubernacula videnť ꝑtinē ad soluz auuz pa ternū: vt. C. de bonis maťnis. l. i. q2 cū posthumus habe atur pro nato: vt. ff. de sta. ho. l. qui in vtero: ergo fingitur esse in ptāte aui paterni ⁊ existēti in ptāte alterius nō pōt dar curator: vt. C. de bonis q̄ libe. l. fi. ipse ergo auus pa ternus videtur eē curator ventris ⁊ tanq̄ curator posside re curatorio nomine ⁊ sic possessio nō debet tradi in mani bus matris q2 pater non habet ius legitime administra tionis: vt. ff. de solutio. l. filie. ⁊. ff. de nego. gestꝫ. l. qui ali na. §. q̄q̄. Item argumento tutoris testātarii q admini strat bōa vteri: sicut etiā nati. ⁊. ff. de nego. gestis. l. cū pa ter curator. Sed breuiter veritas videtur in cōtrariuz. s. ꝙ mater sit in possessiōe mittenda nomine ventris: q2 edicto pretoris nō distinguitur ergo nec nos distinguere debe mus: vt. ff. de vē. in poss. mitten. l. i. nā posthumus est ꝑs viscerum matris ⁊ sicut mater nō est in potestate soceri ita vter nō est in potestate parentis. vt. ff. de coll. bonorū. l. fi. ⁊. ff. de assigna. liberto. l. vlti. hinc est ꝙ interim prete ritus nō rūpit testamentū. vt. l. posthumi per virilez. §. ex his apparet. s. de in iusto testamēto. ⁊ nō. ff. de libe. ⁊ ꝓ hu. l. posthumus: ⁊ pmo nō ob. l. cū pr̄. q2 ibi administra uit de facto: vt ibi nō. Cōcludo ergo ꝙ mr̄ ōbeat in poss. mitti ad ꝯsequēduz effectū q ex tali missione sequūtur: ⁊ si q̄rat̄ q sūt isti effūs. respōdeo: quia dz ali noie vētris: l. iiii. §. ante penul. ff. de iureiurā. ⁊. ff. ven. in poss. mittē. l. curator. ṗs effectus ē ꝙ ipsa mať petet curatorē ventri: vt ff. ad tertul. l. ii. §. sz: ⁊ iō nō potuit formā huius cure: sz si ue vētri siue bonis deť curator mr̄is pietas dz hoc ꝓuidē ⁊ ōbebit fieri inuētariū: ita ꝙ mobilia: ⁊ maxie pecūia nō possint occultari: sz ďbeāt collocari in loco tuto vsq̄ ad na tiuitatez pueri. eo aūt nato euanescet cura ⁊ administratio ꝑtinebit ad auū pr̄num rōne vsusfructus: vt nō. C. de bōis q̄ libe. aūt. excipitur ⁊ lz pr̄ vel auus paťnus nō debeat sa tisdare tamē descriptio dz fieri: q2 eo mortuo ad eū ꝑuēta debēt puero restitui vel puero emācipato: vt. C. de bōis q̄ libe. l. cū opz. §. fi. ⁊ q2 ista descriptio ꝓdest ⁊ nemini no cet: vt. C. de iure fisci. l. facultas li. x. ⁊ ibi per andream de barelo. Itez nō dz dari curator suspectus matri ad quem posset ōuenire successiuo pueri ordine turbato mortalitatꝫ ⁊ q2 suspectus matri vr̄ eē suspectus filio. vt. C. si ꝯtra ma tris volūta. tutor datus fue. l. i. sz si auus eēt suspectus pos set dari coadiutor ar. ff. ď suspectꝫ. tuto. l. si tutor aliquo. Nec. n. ferēdus est auus si velit dilapidare vel occultar̄. C. de sen. pass. l. fi. ⁊. ff. ad trebell. l. impator vel negare: vt ff. ad legē fal. l. hēditatū. §. fi. in honorē. n. sanguinis non debet remoueri: sz alius fidedignus dz ei associari in ad ministrādo. vt. ff. de suspectꝫ tuto. l. si tutor aliquo. Item satis magnus effectus est ꝙ satis fit iuri ar. ff. de mino. l. ait pretor. §. ꝑmittit. Itē est alius effectus ꝙ mať q̄ diligēs repit̄ ⁊ pia vsq̄ ad triēniū debebit alere puerū velit nolit auus: q2 dū puer sugit nihil distat ab eo q ē in vtero hoc plene ⁊ clare nō. extra de conuers. infideliū. c. fi. nisi mať trāsiret ad ṗa vota: q2 tūc desinit esse legitima educatrix: vt in autꝫ. de nuptꝫ. §. eiusdē quā pnceps collatꝫ. iiii. ꝑ pre dicta tamē ego nego qn auus maťnus in tertio possit pu pillariter substituē ⁊ alia iura patria exercē. Itē lz bona ꝑ ꝓbitatē armorū acq̄sita sint castrēsia in acquirēte tū muta tiōe ꝑsone castrēsia eē desinūt: ⁊ auo in ptāte habēti. que rit̄ vsusfructus: ⁊ quasi vt. ff. de acq. here. l. paulus rn̄dit ꝑ ꝓcuratorē. §. i. q2 mutata ꝯditiōe ꝑsōe ⁊ rei statū ꝯuenit mutari ac qualitatez: vt. C. de imponē. lucratiuis descriptꝫ l. i. li. x.

¶ Ego Baldus.

¶ Ciuis creatus cū ꝯditiōe ꝙ ꝑꝑ hoc nō inferat̄ dānuz ville a qua est ortus si postea emit in dcā villa tenet̄ soluē collectas: ac si nō fuisset creatus ciuis. Itē collecte seu ta lee cū quo loco sūt soluēde. ⁊ emācipatio facit duas fami lias nō tū tollit ius publicū nec originē vel domiciliuz.

Consilium. cxxiii.

i

In christi nomine ¶ Petrinus de Iseo estima tus in dicto castro Isei emācipauit Frācischinū eius filiū tādē dictus frācischinus ipetrauit lr̄as ciuilitatꝫ ciuitatꝫ Brixie in cuius districtu est dictuz castrum Isei a Magnifico dn̄o dn̄o. B. cū clausula ꝙ ꝓinde cōe isei nō patiatur aliquď dānū ex dcā grā: subsequēter magnificus ⁊ illustris dn̄s comes v̄tutū ꝯcessit simlr̄ iure ciuilitatꝫ dcō frācischino impetrāti adiecta clausula ꝙ cōe isei exoneret̄

a ciuitate Brixie de tāta q̄ntitate q̄ta ē sūma estimi quā sb̄ stinebat ille supplicās. nouissime, vero ad supplicatōez cō munis isei prefatus princeps ↄfirmauit litteras ciuilitatis ꝓut iacebant per līas dicti primi magnifici nō obstāntibus aliis eiusdem illustris līis: qui petrus post emācipatiōem acquisiuit plura bona in castro ꝛ territorio isei. Queritur vtrum dictus petrus ꝛ dictus franciscus teneant̄ soluere factiōes pro dictis bonis acq̄sitis in terra ꝛ territorio isei. Respondeo dictus frācischinus tenetur: q: sunt in suo esti mo. vt. ff. ad municipal' incola. petrinus nō quia nihil ha bet facere in dictis bonis. nā filius emācipatus acquirit si bi ꝛ nō patri: vt. l. i. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. ꝛ. l. cū oportet. C. de bonisq̄ libe. nā post emācipationez due fa milie sunt: quia duo patres familias: sed si filius esset in po testate vna familia est ꝛ vnum estimum reputatur: vt ele gāter nō. in. l. i. C. qui etate li. x. Porro nihil proponitur ꝓpter qō emācipatio debeat presumi simulata ꝛ in frau dem estimi facta cum per hoc nō fiat deterior condictio cōmunis isei cum dictus frācischinus soluere teneatur: vt C. sine censu vel reliquis. l. omnes. Secundo querit̄ si ꝓ exigendis factionibus cōmune fecit expensas vtrum de beat ei restitui. Respōdeo sic a dicto frācischino qui soluē tenebat̄: vt. l. i. C. sumptus iniuncti mūeris li. xi. Tertio queritur an pendēte ista questione dictū cōmune isei pos sit cōpellere predictos petrinuz ꝛ francischinum ad one ra substinenda. Respondeo iudex debet mandare dicto francischino q̄ dicta onera subeat nulla cauillatione ob stāte: vt in auten. d' mandatis principuz. §. coges coll'. iii. Quarto queritur vtrū dictus frācischinus teneatur solue re post dictam gratiā. Respondeo sic: q: a prima gratia il lustris domini fuit recessū per litteras posteriores ꝛ iustio res: vt extra de restitu. spoli. audita. §. si vō post vnus q̄s q̄ enim tenetur soluere pro bōis que possidet in loco vbi sunt bona estimata ꝛ functionibus obligata: vt. C. de im munitate nemini concedenda. l. per bithiniā: ꝛ. C. d mu neribus patrimoniorum. l. i. ꝛ. C. de muneribus ꝛ i quo loco. l. vnica ꝛ ibi plene nō. de materia li. x. Puncta non fuerunt bene formata: quia iste frācischinus post emāci pationem acquisiuit bōa extra territorium isei in Brixia no: est tamen verum q̄ moratur in quadam terra villa di strictus Brix. Queritur in quo loco debeat cōstringi pro dictis bonis.

¶ Ego Baldus de perusio.

Ad idem.

Consilium. cxxiiii.

In christi nomine ¶ Consuetu do est in terra isei districtus Brixie q̄ homines dicte terre sol uant dacia ꝛ collectas ꝛ onera incumbentia vniuersitati dicti loci que postea distribuunt inter se f̄m q̄ntitatem esti mi q̄ soluant pro bonis eorum existentibus in quocunq̄ loco districtus Brixie. Modo quidam filius familias di cti loci isei fuit emācipatus a patre ꝛ impetrauit citadinan tiam ciuitatis Brixie saluo iure cōitatis isei. ꝛ emit in distri ctu Brixie extra districtum isei quedam bona imobilia ꝛ habitat alibi nō in districtu isei. Modo cōitas isei vult co gere eum q̄ faciat estimuz pro dictis bonis in estimo isei ipse cōtradicit. Queritur quid iuris. ꝛ videtur q̄ non tene atur: quia nihil habet in districtu isei neq̄ ibi habitat: neq̄ ibi fecit estimum. Et si dicatur q̄ quando pater fecit esti mum etiam filius videtur estimatus ꝛ habet fauores ꝛ vtilitates ꝛ officia sicut alii estimati: vt singulariter nō. in. l. ii. C. qui etate li. x. Respondetur q̄ hoc verum quando est in potestate patris. sed emancipatus est pater famili as per se: nec amodo intelligitur esse eadez familia cum patre: vt. ff. de ver. signi. l. pronunciatio. §. familie: filii. n. emancipati per se stantes ꝛ negotiantes sunt caput sue fa milie ꝛ patres familias: imo iure antiquo habebantur ꝓ mortuis quo ad patrem: vt. ff. de libe. ꝛ posthu. l. gallus §. ꝛ quid si tamen. Preterea aut iste collecte succedunt lo co oneruz realium. ꝛ tunc q: prestantur ꝓ territorio debēt subiri in loco vbi sūt res: vt. C. d' immunitate nemini cōce den. l. si. vbi videtur expressū ꝛ plene nō. in. l. i. C. de mu lie. ꝛ in quo loco li. x. aut succedunt loco onerum per sonalium. puta loco guardie vl' angarie ꝛ debent presta ri in loco in quo habitant alias cogerentur omni tertia die mutare domicilium qō est absurdum. In contrariū tamen videtur de iure cōmuni tuz ex forma consuetudi nis. Ecce de iure cōmuni collecte imponuntur municipi bus ꝛ originariis: ꝛ sola possessio nō facit quē municipez vel originarium: ergo oportet q̄ faciant estimum ꝛ soluāt tanq̄ debitores functionum. publicarum in loco vnde sunt nō in loco vbi res sunt: q: persona trahit ad se res nō ecōtra. vt. ff. de edilicio edicto. l. iustissime. ista est glo. ordi naria licet nō vulgaris. ff. de mune. ꝛ hono. l. rescripto. §. fi. ¶ Preterea ꝛ si hoc non esset verum de iure cōmuni q: forte res sunt in territorio alterius ꝓuincie vel ciuitatis que habet statutum vel ↄsuetudinem q̄ pro rebus sui ter ritorii soluatur ibi: tamen in casu nostro nō est ita q: vtrun q̄ territorium est sub ciuitate Brixiensi. ꝛ illa ciuitas est sb̄ vno domino Magnifico nostro: ꝛ ideo nō est dicta con suetudo minus rationabilis cum ad vnuz ꝑncipalē fiscū omnia referantur vt in autē. qui. mo. nā. §. si quis igit̄ ex qualibet ꝛ. ff. ad municipales. l. qui ex vico. ꝛ. C. de epi. ꝛ de. l. nulli. §. q̄ si ex vico. vnde finaliter est vnum ꝛ idē marsubium fiscale valet igitur consuetudo ꝛ etiam statutū si esset a superiore confirmatuz. nec aliq̄d facit emancipa tio: q: per eam nō tollitur ius publicuz sed sola patria po testas. nec per eum soluitur origo vel domiciliuz. vt. ff. ad municipales. l. assūptio in prin. ꝛ maxime si statutum loci disponeret q̄ talis emācipatio habetur pro simulata ꝛ fa cta in fraudem fisci illius loci sicut dicitur esse in dicto opi do vel villa isei.

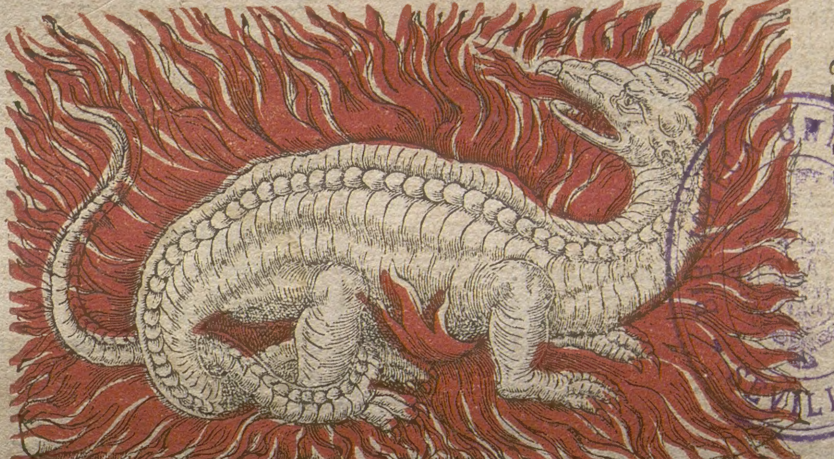
¶ Ego Baldus.

¶ Substitutio facta pupillo de determinata q̄ntitate vbi s cōibus an dicatur pupillaris. ꝛ an mater. an substitutus teneatur petere tutorem filio. ꝛ an filius cui est legatū iur̄ institutiōnis dicatur legatarius an heres: ꝛ mater si nō pe tat tutorem an priuetur omni hereditate filii: ac etiam legi tima. Item an legitima possit tolli per statutuz ita in descē dentibus sicut in ascendentibus.

Consilium. cxxv.

In christi nomine ¶ Viso te stamento hē rici de pontremulo: ꝛ institutione ꝛ substitutio nibus in eo factis ac legato iure institutiōis relicto filie eius pupilli presuppositoq̄ q̄ dictus testator decesserit super stite matre sua ac etiam supstite vxore sua nomine contesi na: ac etiam domina petra pupilla filia legitima ꝛ natura li dictorum henrici ꝛ domine contesine qd'q̄ dicta pupil la supuixerit eius patri per tempus plurium annorum ꝛ q̄ dicta Contesina non susceperit tutelam dicte pupille. Queritur vtrum dicta dn̄a contesina succedat dicto pupil lo in legato vel legitima debito seu debita dicte pupille in bonis dicti hērici patris sui. ꝛ videtur q̄ sic. q: pater substi tuit dicte filie pupille in ea certa q̄ntitate quā ei reliquerat iur̄ institutionis sub ea conditione si decederet anteq̄ ad mrīmoniū trāsiret q̄ qdē substitutio rōe pupillaris etatꝭ vr̄ eē sbstitutō pupillaris vt insti. de pupilla. sbstitꝭ. in ꝑn. Tūc arguo sic q̄ pr̄ sbstituit pupillariter filio suo ipuberi onus petendi tutorem non pertinet ad matrem que sperat suc cessionem impuberis. sed pertinet ad substitutum pupil larem. ꝛ si ille nō petit tutorem priuatur substitutione ꝛ de uoluitur hereditas ad matrem: vt. C. de legitꝭ. heredi. l.

ABBATIS PANORMITANI,

SECVNDA INTERPRETATIONVM IN PRIMVM DECRETAL. LIB.

Pars, virorum doctiſ. accurato ſanè & vigili ſtudio, fideq́ ſyncerrima nuperrimè recognita, ab excellẽtiſsimiſq́ Calchographicę peritię artificib. & operis, ſtudioſiſsimè & fideliſsimè excuſa: in qua ſic ab vtriſq́ inſudatum eſt: vt quæ hactenus Typis vulgò mandata fuerint, ſiue ad literam ipſam, ſiue ad eiuſdẽ obſeruationẽ ſuppletionẽq́ pertinerẽt, eorũ prorſus omiſſum quicq̃ videri nõ poſsit.

ACCESSERVNT QVOQVE SVMMOPERE VTILES ac neceſſariæ locorũ Mehercle citra numerũ, miſerè corruptorũ, & in tàm egregio opere indignè ac perperàm etiãnũ citatorũ, hoc Aſteriſco præciſæ reſtitutiões. Quarũ ope ſumma ſecuritate quiuis in hoc altiſsimo Põtificiæ diſciplinæ Pelago citra naufragiũ enatare queat.*

Sequatur, modò non anteuortat, coclea.

LVGDVNI ad candentis Salamandræ inſigne in vico Mercenario apud Senetonios Fratres.

CVM PRIVILEGIO.

Anno 1547

Rubricæ huius uoluminis.

Finis Rubricarum huius voluminis.

ABBATIS PANORMITANI, IN SECVNDAM PRIMI DECR. partem, Prælectiones multò luculentissimæ, doctissimorum uirorum obseruationibus Annotationibusq; illustratæ, & à numero nō dicendis fœdissimorum errorum mōstris ereptæ atq; uindicatæ.

De translatione Episcopi *Rubrica.*

¶Visum est in præcedētibus de quibusdam modis prouidendi ecclesijs: Verùm quia interdum etiam prouidetur per viam trāslationis: ideo post Titulos præcedentes ponit istum. Vel potest aliter continuari. Quia superius dictum fuit de postulatione ante titulum de electione: verùm quia alligati alijs ecclesijs postulandi sunt. s. de postul. præla. c. bonæ. &. c. fina. & oportet tales transferri ad ecclesias ad quas postulantur. & ideò post titulos præcedentes ponit istum. Et de hac materia habetur in Decr. vij. qō. j. per totū. &. xxj. q. ij. per totū. Et no. ꝙ dicit rub. Episcopi, vel electi. quia Episcopus propriè dicitur qui est consecratus. Vnde ante cōsecrationem non appellatur Episcopus: sed electus talis ecclesiæ.

SVMMARIVM.

1. *Papa recipit potestatem immediatè à Deo: & materia canonum processit ex authoritatibus veteris & noui testamenti.*
2. *Expreßio proprij nominis in materia concernente dignitatem facit dispositionem realem: & priuilegia concessa Prælato, acquiruntur dignitati.*
3. *Maiores causæ sunt referendæ ad Papam, & quæ sunt maiores causæ.*
4. *Electus in Episcopum, licet confirmatus, non dicitur Episcopus ante consecrationem: & idem in Archiepiscopo.*
5. *Electus in Archiepiscopum, per confirmationem recipit potestatem Episcopalia ministrandi.*
6. *Potestas Papæ à quo, & potestas Imperatoris.*
7. *Quomodo populus statuit contra legem imperialem.*
8. *Episcopus à propria sede expulsus, non potest cedere suo episcopatui, & transire ad alium sine authoritate Papæ.*
9. *An electus & confirmatus in Archiepiscopum, & nondum consecratus poßit cōfirmare Episcopos: beneficia conferre: iurisdictionalia exercere, & de criminalibus cognoscere? 2.*
10. *An potest ea quæ sunt ordinis committere alteri habenti potestatem exercendi ea, quæ sunt ordinis?*
11. *Archiepiscopo cedenti Archiepiscopatui de licentia Papæ, potest prouideri de Episcopatu.*
12. *Electos in Archiepiscopos Papa confirmat durante suspensione Patriarchæ.*
13. *Is cuius culpa factæ sunt expensæ, potest cōueniri pro recuperatione earum.*

CAP. I.

CVm ex illo. Patriarcha [a] qui cōfirmatū in Archiepiscopum trāsfert ad sedē Episcopalem ab Episcoporum confirmatione suspenditur. h. d. Et diuiditur in quatuor partes. In prima ponit translationem Episcoporum soli Papę competere. In secunda narrat factum reprehensibile Patriarchæ. In tertia respondet tacitæ quęstioni. In quarta pœnam imponit. Secunda. ibi: *Miramur.* Tertia ibi: *Licet.* Quarta ibi: *Ne igitur.*

¶Casus liter. Antiochenus Patriarcha quendā electū in Apameñ. Archiepm, confirmatū authoritate propria, sine licentia dñi Papæ trāstulit in Tripolitanā ecclesiā. Peruenit hoc ad notitiā dñi Papæ. Vnde scribit ipsi Patriarchę dicens ꝙ ex illo generali priuilegio quod dominus concessit beato Petro dum dixit: Tu es Petrus, & super hāc petrā &c. & per eū ecclesię

a ¶Patriarcha. Pro intelligentia huius text. &. c. j. j. de dila. & aliorum: est sciendum quòd Patriarcha Græca lingua, interpretatur summus patrum: quia primum, id est post apostolicum locum tenet: vt dicit text. in c. cleros. xxj. distinct. & Patriarchatus est dignitas, secundum gloss. in. c. omnis oppressus. ij. qōne. vj. & gloss. in. c. duo. j. de offic. ordi. Sed an Patriarcha, & Primas sint idem: & & videtur quòd sic. Nam gloss. in capitul. vrbes. lxxx. distinctio. & glossa in dicto capitul. duo. &. xcix. distinctione. in summa. & capitul. prouinciæ. dicunt quòd solùm est differētia verbalis non realis, sicut inter pignus & hypothecam: vt in. l. res hypothecæ. §. inter pignus. ff. de pigno. sed cùm diuersitas nominum arguat diuersitatem effectus. l. si ijdem codicilli. C. de codicil. dic tu quòd propriè loquendo Patriarchæ sunt quatuor, & principaliores, scilicet, Constantinopolitanus, Alexandrinus, & Antiochenus: de quo in hoc capitul. & Hierosolymitanus. de quibus omnibus in. c. antiqua. infrà de priuilegiū. & prædi. capitul. cleros. circa principio. Et hi quatuor solùm possunt crucem portare ante se, vbiq; locorū, præter, quàm in vrbe Romana, vbi est Papa, vel in præsentia Legati sedis apostolicę. vt not. in. c. j. §. vt lit. penden. &. d. c. antiqua. & clementina, Archiepiscopo. de priuilegijs & ibi doctores. Primates autem propriè sunt alij minores, vt Aquilegiensis, Grandensis, id est, Patriarcha Venetus. secundum gloss. in versiculo singulos. in capitu. in illis. lxxx. distinctione. iuncta glossa. in capitul. nulli Archiepiscopi. xcix. distinctione & Toletanus, Cantuariensis, Bituricensis. & similes: de quibus glossa in dicto capitul. cleros, & hi vocantur propriè Primates. Impropriè tamen plerunque vocantur Patriarchæ. vt dicit Specu. in titu. de dispensati. §. sunt quoq;. circa princ. De prærogatiua autem eorum & potestate, & qualiter puniunt, & puniuntur peccantes, & de pluribus pertinentibus ad huiusmodi Patriarchas & primates, post Specu. in. d. titu. & post Cardi. in cle. in plerisq;. de elect. Deo annuente dicemus in. d. c. duo. j. de offic. ordi. vbi congruentius cadit. Calistus amadeus.

ZACHARIAS. ¶Tu adde plenè p Car. Alex. in. c. j. c. di. col. ij. in ver. secūda conclusio. vbi quæ sit dr̄ia inter Patriarchā & Primatē: & quot sint Patriarchales sedes, & eorū prærogatiuæ: vide per Bertha. de fir. in tract.

de Epo.in prælu.& an patriarchæ Cõstantinopolitanus, Antiochenus, Alexãdrinus, & Hierosolymitanus debeãt præcedere Cardinales in sessione in cõsistorio Papę:& qd in alijs minorib⁹.vide p Fel.in rub.de maio.& obe. circa prin.Domi.in.c.cꝗ.ij.q.vij.Et dũ iste dixit esse inter p̃triarcham & Primatẽ differentiã verbalẽ tm̃.Dic tu & melius, esse inter eos d̃riam & in dignitate & in officio.vt p Spe.plenis.in ti.de iuris.om.iudicũ.§.j.vers.secũdũ canones.Anto.Francis.de doctorib⁹. ¶ Circa istã materiã de Patriarchis & primatib⁹.dicas ꝙ licet sit verũ,ꝙ Patriarcha & Primas differãt in nomine:tñ idem sunt quo ad quędã.vt no.in.c.duo simul.de offi.urdi.& nihilominus patriarcha est maioris dignitatis & iurisdictionis:quã Primas:vt p Spec.in ti.de iur.om.iud.in ver.secũdũ canones.Imò largo mõ quilibet præsidẽs, & quilibet ordinarius põt dici Primas.vt ple.nè p And.sicu.in c.sanè.de fo.cõp.& quã ptãtẽ habeat Patriarcha.vide Spe.in ti.de dispẽsa.§.nũc breuiter.&.§.sunt quoq;.& ibi.per Bal.in additio.in ver.quã potestatẽ habet.& q̃ sint iura primatiæ,& qũo debet formari libellus circa ea.vide Spe.in tit.de offi.ordi.& in tit.de maio.& obe.& de iurisdictiõe Patriarchæ in subditos suffraganeorũ suorum not.in.c.pastoralis.de offi.ord.& habetur in summa pisa.sub dictione Patriarcha.in versi.sed q̃ est iurisdic.& de priui.quę habent quatuor sedes patriarchales,vltra ea quæ habentur in.c.antiqua.de priuil.vide quæ habentur in.c.graue.de præb.& in.c.renouantes.& in.c.ij.xxij.dist.& vide.d.Card.in cle.in plerisq;.in.xvj.q.de elec.vbi dicit ꝙ quatuor sedes patriarchales,de quibus hîc fit mentio,habẽt priuilegia Pa.pro quo facit quod voluit Spec.in tit.de leg.in.§.vj.in versi.xvj.vbi dixit quòd Patriarcha Alexandrinus,& Constantinopolitanus possunt Episcopos deponere:sicut potest ipse Papa,de quo etiam habetur in.c.ꝙ suspecti⁹.iij.qõ.v.& in.c.mos antiquus.lxv.distinct.& per gloss.in.d.cle.in plerisq;.de elect.& generaliter de iurisdictione quatuor sedium patriarchalium,& de earum potestate & dignitate.& vbi debeant constitui:& qualiter:& p quem debeant puniri:vide in.c.multis.xvij.distin.& in.c.j.&.ij.xviij.distin.& in.c.propter.xix.distin.& in.c.submittitur.& in.c.in tantùm.xxj.distinctione.& in.c.nullus Primas.ix.quæstione tertia.& capitu.teugualdum.xj.quæstio.iij.& in.c.dilectissimi.xij.qõ.j.& in.c.frater.& in.c.placuit.xvj.qõne.j.¶ Et adde quòd omnes Patriarchæ possunt ante se ferre crucem vbique,præterquàm in præsentia Papæ,vel legati Apostolici.de quo vide per domi.Cardina.in clementi.ij.de electio.in.j.oppo.& an debeat præferri presbytero Cardinali:habetur in capi.constitutis.el.j.in supraſcriptione.de appella.arguendo ab ordine literæ,iuxta materiam.c.auaritiæ.de prębendis.in sexto.Quid autem de Patriarcha grandensi,qui hodie est vnitus Episcopatui Venetiarum.Dicas quòd post illã vnionem amplius non appellatur Patriarcha grãdensis,sed Venetiarum.& de eo habetur.xxxij.dist.in.c.in.c.erubescant.& in cap.ex literis Patriarchæ grandensis.de offic.dele.ga.& per gloss.in c.in illis.lxxx.distinctio.& habetur per gloss.in.l.vxorem.in.§.legauerat.ff.de legatis.iij.quæ facit mẽtionem de Patriarcha grandẽsi,qui nunc appellatur Venetiarum.& quòd ipse Patriarcha possit ante se crucem deferri facere:vide quæ habẽtur per glos.in.c.j.vt lite pendente.

romanæ indultũ postmodũ instituta emanarunt,cõtinẽtia maioris ecclesiæ causas ad sedẽ apostolicam conferendas.Vnde translationes Episcoporum,& sedium mutationes,ad sedẽ aposto.pertinere noscuntur:nec aliquid super his immutari debet,præter licentiam apostolicæ sedis:& ideò multũ miratur Papa quare Patriarcha dictum electum de maiori ecclesia trãstulit ad minorẽ,ipsum dearchiepiscopare præsumẽs:quãuis enim nondũ fuisset in Archiepiscopum cõsecratus:cõfirmatus tñ erat,& Archiepiscopalia ministrauerat(quantũ sibi licuit)sicut ipse asseruit dño Papæ se cõfirmasse valinen̄.Episcopum electum.ne ergo audacia perpetrãdi similia cæteris tribuatur,suspendit ipsum à cõfirmatione Episcoporum.Bern̄.¶ In tex.ibi: *priuilegio.* supple.de quo habetur Mat.xvj.dum dicitur: Tu ès Petrus,& super hanc petrã ædificabo ecclesiam meam.Et quodcũq; ligaueris super terrã,ligatũ erit & in cælis.Vel potest etiam dici,quòd loquitur de illo quod habetur Ioan.vlti.c.Petre pasce oues meas.Facit quod habetur.s̃.de elec.c.significasti.& quod consueuit dici in.c.translato.s̃.de cõsti.¶ Itẽ ibi: *Apanen.* hęc ecclesia apamen̄.archiepiscopalis est:sed tripolitana episcopalis est.vt patet.j̃.ex litera.¶ Itẽ ibi: *quãtum ei licuit.* quare hoc dicat.patet ex his quæ habẽtur in glo.pen.¶ † No.j.ꝙ Papa videtur recipere potestatẽ immediatè à deo:facit quod habetur.j̃.de iud.c.nouit.Et not.etiã ꝙ ex tali potestate processit potestas condendi canones.Materia autẽ canonũ processit ex authoritatibus veteris & noui testamẽti.j̃.de accusa.c.qualiter.el.ij.&.c.oporteat.¶ † Not.ꝙ in materia concernente dignitatem,expressio nominis non restringit dispositionẽ ad personã:sed censetur realis esse dispositio.Et sic potẽtius[a] operatur natura subiectã materiæ,[c]quãnoĩs proprij[b] expressio:facit quod no.& legi.in.l.si cõmunis seruus.ff.de stipu.ser.per Bart.in.l.post mortem.ff.quando ex fact.tu.Et per prædicta patet ꝙ priuilegia concessa prælato acquiruntur dignitati:& priuilegiũ illi concessum censetur esse concessum ecclesiæ:facit quod habetur.j̃.de testa.c.requisisti.¶ † No.ꝙ regulariter maiores causæ sunt referendæ ad Papam.facit quod habetur.de elect.c.quamuis.in.vj.&.j̃.de app.c.vt debitus.ad fi.¶ Not.quæ dicant̃ maiores causæ:quia illæ quæ sunt sedi Apostolicæ reseruatæ,de quibus not.per glo.j̃.de offi.lega.c.quod translationẽ.& prout dixi de offic.ordi.c.ꝙ sedẽ.¶ Not.ꝙ translationes Episcoporũ,& mutationes sediũ numerant̃ inter causas maiores.Et quod dixi de mutatione sedis:intellige Ẽpalis.Nam secus videtur de inferioribus.per ea quæ habentur.j̃.de exces.præla.sicut vnire.j̃.de eccle.ędifi.in.c.pe.¶ † No.quòd ille qui est in Episcopum,vel Archiepiscopũ electus,licet sit confirmatus,non dicitur Episcopus,vel Archiepiscopus antequã sit cõsecratus[c]sed solũ appellat̃ elect⁹.facit qd̃ no.gl.j̃.de reli.do.in.c.j.& ita videtur hîc intelligi in ver. *miramur.* ¶ Nõ ob.litera,dũ subiũxit *episcopare Archiepiscopum &c.* vbi videt̃ innuere cõtrariũ:qa ĩtelligo ꝙ appellat eũ Archipiscopũ inspecta animi destinatiõe.vel potes dicere ꝙ appellat eũ Archiepm̃,scilicet futurũ:nõ autẽ ꝙ tũc verè sit Archieps añ consecrationem.¶ No.ꝙ non debet fieri trãsitus de minori ad maiorem absq; debita forma à iure permissa.per id quod habetur in.c.ij.&.iij.j̃.de cle.nõ resi.¶ † No.ꝙ per actũ cõfirmationis recipit electus in Archiepm̃ potestatẽ ẽpalia ministrãdi.quod qualiter sit intelligendũ patebit ex gloss.pe.& quod etiam cõferat cõfirmatio:habet̃.s̃.de ele.c.transmissam.Et no.ꝙ per cõfirmationẽ factã de electo in Archiepm̃ trãsfertur potestas cõfirmãdi electos sibi suffraganeos.Item no.pœnã trãsferẽtis & cõfirmãtis Episcopum illegitimè:qa illegitimè transferũt ad aliã ecclesiã:nã suspẽdit̃ à ptãte cõfirmãdi:facit quod habet̃ in fi.c.¶ No.quòd pœna[d] debet imponi delinquẽtib⁹ ad exẽplũ & terrorẽ aliorũ:vt sic tollatur audacia similia ꝑpetrãdi.¶ In gl.j.ibi *c.quãuis.* & quod fuerit illud priuilegiũ,dixi super litera.¶ † In ea.gl.ibi: *ab eodem principio.* scilicet sacerdotiũ & imperiũ.Et istud est verũ,saltem eo respectu:qa(vt dicit Host.)oĩs ptãs à dño deo est.ad Ro.xiij.&.xj.q.ij.c.qui resistit.& per id qd̃ habet̃.xciij.dis.c.illud.&.xxiij.q.j.c.qd culpat̃.& siĩter etiã ptãs principis põt dici à deo:sed ptãs Papæ immediatè processit à deo.vt seq̃t in gl.ptãs verò principis ĩmediatè à ppl̃o emanat.[e]vt dixit gl.d.Ant.& no.hîc dicit ꝙ multi cõiter tenẽt ꝙ Papa habet habitũ

SEB.SAPIA.

a ¶ Potentius. Ratio assignari potest,quia subiecta materia fortius operatur,quàm verborum proprietas,cum secũdum subiectam materiam,verba improprientur.l.si olei.C.loca.l.insulam.ff.eodem.quod tamen intellige,vt signanter declarat Bartol.in l.si quis ante.ff.de acquirenda possessione.facit tex.in.c.j.j.de despõ.sa.impuber.vbi verbum debet:cũ verbo omninoim propriantur,ratiõe subiectæ materiæ.

b ¶ Quàm nominis proprij.Adde Fedricum.consilio lxviij.

c SEB.SAPIA.¶ Consecratus.Vide Bald.in.l.si nondum.post principium.C.de furt.vbi dicit,ꝙ ciuitas interficiens electum,non incidit in pœnam interficientis Episcopum.de isto in.c.ita nos.xxv.qõ.ij.vide etiam Bart.in consi.xix.incip.quia hîc agitur.col.ij.Ana.in.c.meminimus.in fi.de accusa.latè Fely.in.c.eam te.col.j.s̃.de rescri.vbi ponit an Imperator dicatur Imperator ante coronationem.& quòd Papa ante coronationem appellatur seruus seruorum Dei.& in hac materia ponit quatuor extensiones & quinq; restrictiones.

d ¶ Quòd pœna. Nam facilitas veniæ incendium tribuit delinquendi,& si ea quæ malè vsurpantur omittimus,excessus viam alijs aperimus.

e ZACHARIAS. ¶ A populo emanat.vt not.gloss.& Baldus in capitulo primo:columna fin.si inter do.& vasal.in vsib.feud.& an possit populus ei reuocare iurisdictionem quam in eum contulit:& à quo eam habuit:not.idem Bartol.quòd sic in.l.sed & reprobari.in principio.ff.de excusa.tuto.Item quòd possit eum deponere in allegatis,capitu.j.& eundem Bal.& Gul.de Cu.in.l.non ambigitur.& ibi no.in addi.ad ipsum.ff.de le

vtriusq;

vtriuſque poteſtatis, videlicet ſpiritualis, & temporalis: & hoc habuit à Deo: vt patet ex his quæ not. in. c. nouit. j. de iud. Exercitium autem temporaliũ olim habuit Imperator à populo romano: ſed hodie dicit habere à Papa [a], qui habet ipſum confirmare & approbare. ſ. de elect. c. venerabilem. Et propter hoc dicit ipſe quòd aſsignari poteſt ratio quare valet ſtatutum factum ab inferiore à principe, & non ab inferiore à Papa contra legem Papalem. De prima patet in. l. omnes populi. ff. de iuſtitia & iure. De ſecunda patet infrà capitulo finali, de officio Archipresbyteri. & de maio. & obedien. capitu. quòd ſuper his. Nam ratio diuerſitatis eſt ſecnndum eum: quia in translatione poteſtatis facta in Imperatorem per populum populus ſibi retinuit poteſtatem legis particularis condendæ [b]. vt. d. l. omnes populi. ſed eccleſiaſtici inferiores à Papa non: non enim recipiunt poteſtatem ab eis, ſed à Deo, vt hîc patet. Ideo nõ poſſunt facere legem vel ſtatutum contra legem Papalem. Sed certè dicit dominus Antonius, populum in translatione poteſtatis quam fecit in Imperatorem [c] retinuiſſe ſibi poteſtatem legis particularis cõdendæ: non bene reperitur iure cautum: imò potius videtur quòd translatio fuerit ſimpliciter facta, per ea quæ habentur in. l. j. §. cũ enim. allega. in gloſſ. & quæ habentur in. l. fina. C. de lega. & l. non ambigitur. ff. de legibus. ¶ † [7] Et ſi dicatur: quomodo ergo populus ſtatuit cõtra legem imperialem: poteſt dici ꝙ illud fecit ex permiſsiõe principis, qui permiſit & appro

gi. vbi tenet ꝙ poſsit à populo deponi. Barto. tamen & Bald. ſibi contrarius in. l. fi. C. de legi. tenuit oppoſitum. & Alex. in. l. j. §. j. ff. de requi. reis. glo. in. c. alius. xv. q. vj.

a ¶ A Papa. Et hoc eſt tutius tenere: nam Bart. in. l. j. §. præſides. ff. de requi. reis. refert quòd Dantes qui tenuit oppoſitum in quodam ſuo libello fuit de hęreſi poſt mortem cõdemnatus. & pro cõmuni, & ſalutari opinio. vide pulchram extrauag. incipientem, vnã ſanctam. & vide gl. plenam in cle. ad noſtrũ. de hære. §. iij. & quę no. in. c. cãm. el. ij. qui fil. ſint legi. & clementi. paſtoralis. de re iudica. & c. ad apoſtolicæ. eodem titulo. libro ſexto. & c. nouit. de iudic. Caliſtus amadeus.

b ¶ L. Condendæ. Adde an populus Romanus hodie poſsit legem condere. Roma. conſil. ccxviij.

¶ Adde etiam, ꝙ hãc communem concluſionem ſequuntur & tenẽt Federi. in conſil. xvij. & Alexand. in conſil. ccxlviij. & in conſil. cccxxj. incipien. Viſo themate mihi exhibito. in. ij. columna. & in. l. j. ff. quod quiſque iur. & Panormi. in capi. fina. de conſuetu. in. vij. colum. & c. quòd clericis. de foro competen. & Ioan. And. in. c. fina. de appel. in. vj. in nouel. & latè per domi. Iaſo. in. l. omnes populi. ff. de iuſtitia & iure. in. ij. columna. quam tamen limita primò, niſi derogando & infringendo ſtatuant contra ius commune, ex cauſa euidenti & neceſſaria, quæ moueret etiam ipſum ſuperiorem ad ſic ſtatuendum, per text. ſingul. & vnicum in. l. ſi hominem. ff. manda. quem ad hoc & ad multa allegat Bald. in. d. l. omnes populi. in. vj. column. & pro notabili etiam amplectitur Panormita. in. c. finali in. vij. columna. de conſuetu. & in capit. dilecti. de appella. & copioſius Dominus Felin. in. c. j. de conſtitu. in. xvviij. columna. in verſi. bene facit. l. ſi hominem, pro quo addo gloſ. opti. & menti tenendam in. l. tale pactum. in fin. ff. de pact. quam ibi Bal. & Iaſ. dicunt habere locum nedum in legibus & ſtatutis: ſed etiam in conuentionibus & reſcriptis, vt hoc habeatur pro diſpoſito quòd veriſimiliter fuiſſet ſtatutum, ſi de hoc diſponens fuiſſet interrogatus: & cum illa concurrunt & tranſeunt multi Docto. vide & liga. eam digito. ¶ Secundò limita, niſi velit condere ſtatuta in caſibus in quibus reperiretur cõſuetudo contra ius commune. nam tunc ſtatutum propter cõcurrentiam & ſocietatem conſuetudinis validius roboratur, dummodò ſit legitima, vt voluit Fede. in prædicto conſi. xvij. incip. Quæſtio talis eſt. reſpondens ad quintum argumentum. & Do. Alex. in dicto conſil. ccxlviij. verſic. ix. ¶ Tertiò limita, niſi velit ſtatuere limitando & diſtinguendo ius commune, & ei ſeruiendo, vel præter ius, vt voluit etiam. d. Alex. per primam gl. not. in cle. hi qui. de æta. & quali. nam facilius eſt limitare & diſtinguere iura, ꝗ̃ in totũ tollere: vt dicit Bar. in. l. ſi conſtante. in. ix. q. primæ partis. in prin. ff. ſol. mat. & ita fortaſſe poteſt intelligi. c. ſi. de conſti. lib. vj. & c. ſi quis venerit. j. de maio. & obe. Hãc tñ tertiam limitationem ego ſublimitarem vt procedat in paruis negotijs. non autem in maioribus, per notabiles gloſſ. & approbatas. vna eſt in. d. c. ſi quis venerit. alia in ſumma. xviij. diſt. alia in. c. porrò. lxiij. diſt. Alias limitationes omitto. Aliam rationem vide per Abb. in. c. ſi. de conſue. in. vij. col. in verſi. ſed pulchrum eſt &c. & Lapum alleg. cj. incip. In ciuitate Florentina. in. vj. col. verſi. & quia æquitas. Caliſtus amadeus.

c SEB. SAPIA. ¶ In Imperatorem. Nunquid populus poſsit reuocare iuriſdictionem ab Imperatore. vide pulchrè per. d. Andr. ſicu. in. c. licet ex ſuſcepto. col. iiij. de ſo. compe.

ba[illegible]it ꝙ quilibet populus in ſua ciuitate ſtatutum faceret: vt patet in. d. l. omnes populi. iuncto eo quod habet in proœmio. fforũ. vbi apparet ꝙ approbat illa quæ continentur in volumi. ff. & per conſequens illam. l. omnes populi. & de materia aliquid in cle. ne romani. de ele. Papa autem nõ approbauit ſtatuta quæ fierent contra legem papalem: ſed potius reprobat, vt patet ex his, quæ habentur in. d. c. ſi. de offic. Archipre. ¶ In glo. ij. ibi: *ad Petrum.* i. ad ſucceſſorẽ Petri: & ſic ad Papam. ¶ † [8] In gl. *pertineant.* in fi. nũquid autẽ Epiſcopus à propria ſede expulſus poſsit cedere ſuo Epiſcopatui, & tranſire ad aliũ ſi eligatur ſine authoritate Papæ? Dic quòd non: per ea quæ habentur in. c. niſi cùm pridem. j. de renun. & vij. q. j. c. paſtoralis. ¶ In gl. penult. ibi *quod illa non tenet.* Hæc ſol. poterat procedere antè, quã hęc decretalis eſſet in cõpilatione approbata. ſed cùm hodie ſit in iſta cõpilatione approbata, illa ſol. nullo modo procedit. ¶ In ead. gl. ibi: *quia per ambitiones.* ibi: *dicit electum in Archiepiſcopum conſecrandum eſſe per ſuos ſuffraganeos:* & ſic nõ multum facit. ¶ Item ibi. *c. quoniam.* De intellectu illius. c. dicetur in. c. proxi. & tãgitur ibi in verſic. *ſed neque.* in text. ¶ Item ibi: *quia diuerſitatem.* ſed ibi loquitur quãdo propter delictum Epiſcopus eſt ſuſpenſus: quo caſu recurrendũ eſt ad Papam: vt patet ex his quæ habentur in c. j. de ſupp. negli. præla. lib. vj. ¶ Item ibi: *& illam decre. ſuffraganeis.* Aduerte [d]: quia illa decretalis, videtur facere contra id quod dicit glo. quòd electus in Archiepiſcopum cõfirmatus

d ¶ Aduerte. Ex his quæ habentur hîc & in. c. tranſmiſſum. ſ. de elect. & ex gl. notabili. in cle. j. de ſo. cõpe. in ver. Epi. & per Doct. hîc nõ allegata. No. ꝙ in his quæ ſunt iuriſdictionis, eandẽ poteſtatem habet Epiſcopus cõfirmatus, quã habet cõſecratus. & ideò pone regulam, ꝙ vbicunq; à lege vel ab alio profertur verbum Eps in materia iuriſdictionali, verificatur & habet locum diſpoſitio in Epo electo & confirmato nondũ conſecrato: put voluit d. Ant. & Ioã. de Imol. notanter ſuper prædicta glo. exceptis quibuſdã caſibus de quibus hîc. & d. c. trãſmiſſam. Secus autẽ in his quæ ſunt ordinis: vt in. c. j. de relig. do. Quid autem de prouiſis per Papã, an ſint & debeant vocari Epiſcopi ante cõſecrationẽ? & dic ꝙ nõ, ſecundum notata in. c. noſti. ſ. de elec. & c. tua. de his quæ fiũt à præla. ſine cõſen. capitul. Quid de ſummo pontifice, an per ſolã electionem acquirat papatũ, & debeat appellari ſummus pontifex. & videtur ꝙ ſic: per text. in. c. licet de vitanda. de elec. in contrarium vide plenam gloſſ. ſuper data ſexti libri conſuetudine approbatam. & vide in. c. in nomine domini. & ibi gloſſ. & Archidiaco. xxiij. diſtinctione. Quid de Abbatibus & Abbatiſsis, an poſt electionem & confirmationem ante tamen benedictionem debeant appellari Abbates & Abbatiſſæ? & dic quòd ſic. vt in. c. j. de ſupplẽ. neg. prælato. & rationem diuerſitatis vide per Panormita. in capitul. nemini. de accuſa. Quid de Archiepiſcopo, an poſt electionem, confirmationem, & conſecrationem, ante tamen ſuſceptionem pallij, vocari debet Archiepiſcopus? & textus in capitu. niſi ſpecialis. infrà de authorita. & vſu pal. dicit quòd non: ſed poteſt bene vocari Metropolitanus. vt in capitu. ſuffraganeis. ſuprà de electio. hoc tamen credo procedere in his, quæ ſunt ordinis. & in his quæ ſunt magni ponderis. vt in. c. quod ſicut. ſuprà de elect. non autem in materia iuriſdictionali, nã in his quæ ſunt iuriſdictionis, appellatione Archiepiſcopi, veniret Metropolitanus etiam ante receptionem pallij, etiam propriè loquendo. per notata in dicto capitu. niſi ſpecialis. & cap. ſuffraganeis. & in gloſſa in dicta clemen. j. de foro competenti. maximè per Ioannem de Imol. ibi vt ſuprà dixi. Sed materiam autem confirmationis: vide in cap. poſtquàm. & c. noſti. & capi. quod ſicut. ſuprà de electio. & lxiij. diſtinctione. capitul. quantò. & vide quæ notantur in. l. priuatorum. C. de iuriſdictione omni. iudicum. Quæ autem requirantur in conſecratione: vide in capi. nec Epiſcopi. & capit. ſi Archiepiſcopus. infrà de tempor. ordinat. Et nota quòd quo ad vinculum matrimonij ſpecialis conſecratio nil addit. de quo tamen dic vt in capitulo proxi.

ZACHARIAS. ¶ Adde an electus Archiepiſcopus ante receptionem pallij poſsit ante ſe deferri facere crucem, ſi ſit conſecratus. & dic vt notatur in capitul. quod ſicut. §. ſuper eo. ſuprà de electione. quòd non: nec etiam honores & dignitates Archiepiſcopales exercere. vt notat iſte in capitul. ſignificaſti. & ibi notat in apoſtill. præallega. tenet Felinum in capitul. eam te. columna prima. ſuprà de reſcript. & Bertol. de firmi. in tracta. de Epiſ. parte primi tertiæ partis. quæſtione tertia. Et eſt ratio: quia deferre crucem concernit exercitium & decorem ordinis Archiepiſcopalis: & non ſimpliciter iuriſdictionem: vt nota. in. c. antiqua. infrà de priuileg. Vnde ante receptum pallium nihil poteſt quę ſunt honoris & dignitatis: quia in eo ineſt plenitudo poteſtatis: vt in dicto capit. quòd ſicut. & capit. j. diſtinctio. & c. niſi. j. de vſu pal. & ita tenet Cardi. in. d. c. j. colum. ij. verſi. ſecunda concluſio ante receptum &c.

a non potest ea quæ sunt ordinis:[a]licet possit ea quæ sunt iurisdictionis. Nam videtur probari ibi ꝙ possit etiā ea quæ sunt ordinis. vt ibi patet. & sic videtur ꝙ per se etiam facere possit. per ea quæ habentur in regula. qui per aliū, de regu. iur. in. vj. vbi qui per alium facit, per seipsum facere videtur. & propter hoc glo. laborat in dando solutionem dictæ decretalis, suffraganeis. sed vera solutio est quam ponit glo. in versi. *& tu dicas*. ¶ In ea glo. ibi: *habes instantiam*. ad tollendum arg. vt leg. & no. j. q. j. sicut

9 vrgeri. ¶ † In ead. glo. in fi. Et ex prædictis potes cōcludere si quæritur an electus in Archiepiscopum, confirmatus & nondū consecratus possit cō firmare electos in Episcopos sibi subiectos, & sic sibi suffraganeos. Et dicēdum est ꝙ sic: quia ex quo est confirmatus, potest etiam sibi beneficium conferre: vt patet ex his quæ habentur. s. de elect. c. nosti. & c. transmissa. & sic multò fortius debet posse confirmare electos. Si autem quæris an possit iurisdictionem exercere. & dicendum est ꝙ sic regulariter, saluo nisi esset causa ardua, quæ esset reseruanda post consecrationem. & pallij susceptionem. s. de elect. c. transmissam. & c. quod sicut. Vnde dicebat Gof. quòd talis confirmatus nō poterat cognoscere de causa criminali clerici vel Episcopi, nisi crimen venerit, seu incidenter veniat, & non principaliter: & quādo præsentatur aliquis præficiendus ecclesiæ, vel eligitur in canonicum, & obijcitur crimen. vnde dicit cognosci non posse nisi per Papam. Nec obstat quod habetur in. l. distin. in. c. studeat. vbi dicit principaliter cognoscere: quia ibi cognouit de mādato Papæ. Si autem quæritur an possit ea quæ sunt ordinis seu consecrationis: puta consecrare ecclesias vel virgines, vel consecrare Episcopos, vel conferre ordines saltē sacros: ista non potest per se, ex quo non est cōsecratus. Imò nec potest etiam post cōsecrationem ante pallium receptum, quod datur Archiepiscopis post cōsecrationem: vt dicetur. j. titu. j. c. j. & etiam per totum titulū, patet: licet pallium nō detur Episcopis, sed Archiepiscopis. & sic licet Archiepiscopi nō possint ea quæ sunt ordinis ante pallium receptū: ea tamen possunt Episcopi postquàm sunt cō

10 secrati. ¶ † Licet autem electus confirmatus, & nondum consecratus non possit per se exercere illa, quæ sunt ordinis: tamen bene potest committere alteri habenti potestatē exercendi illa quæ sunt ordinis. Et ideò licet non pos

b set cōferre ordinem[b] sacrū, tñ poterit cōmittere vni Epō ꝙ clericū suum ipsius electi confirmati ordinet ad sacros. & similiter licet nō posset consecrare in Episcopū suum suffraganeum, seu electum in Episcopum, & cōfirmatum sibi suffraganeum: tamen poterit dare potestatem alijs Episcopis, vt ipsum consecrent: & sic loquitur. c. suffraganeis. de elect. Et ratio est: quia ipse non dat potestatem illis quibus committit exercendi ea quę sunt ordinis: quia illa habent ante mandatum ex suo officio: sed solùm dat licentiam, sine qua non debentur in istum non subditum, de quo fit mandatū exercere ea quæ sunt ordinis. & ideo isto casu non censeretur per seipsum facere: imò potius illi qui faciunt censenẽ ex suo officio facere, licet intercedente licentia: quæ deficiebat respectu

❧SEB. SAPIA.

a ¶ Ordinis. Vide latè Felyn. in. d. c. eam te. col. iij. vers sic. restringuntur quinq; modis.

b ¶ Conferre ordinem. Vide Io. an. in. c. cū ex eo. co. iiij. de elect. in. vj. & quæ tradit Abbas in. d. c. suffraganeis. de ele. vbi refert Thomā, tenentem ꝙ Episcopus nondum consecratus potest dare indulgentias.

nō subditi. Sed vbi quis committit alteri id qđ nō habet ex suo officio: tūc procederet reg. c.

c qui facit per aliū[c]: de reg. iur. in. vj. Sed in casu pręcedenti nō procedit: propter id quod superius dixi. & quod dixi. s. de causa criminali Episcopi vel clerici, quā non potest expedire electus confirmatus: intellige qñ est causa criminalis, tendens ad deponendū quem ab ordine: secundū ea quæ notā. in. c. transmissa. de elect.

11 ¶ † Extra glo. tangit Io. an. si Archiepiscopus de licētia Papæ cessit Archiepiscopatui: an poterit posteà promoueri, seu sibi prouideri de Episcopatu posteà vacante. & videtur ꝙ non: per istū tex. Et hoc etiā tenent aliqui: quia nō videtur esse licitum descendere de maiori ad minus. facit. xciij. dist. legi. ad fi. Item pro hoc facit, ꝙ posset dari materia ambitioni. Nā habēs tenues reditus in Archiepiscopatu, posset interdū procurare vt possit habere Episcopatum pinguē. Contrariū tenet hîc. Ioā. an. post Hosti. dicens: ꝙ talis qui cessit Archiepiscopatui, poterit promoueri. Nec ob. si dicatur ꝙ videtur tunc descendere: quia potest dici hoc nō esse verum attēto tempore quo promouetur, secūdum quod tempus nullum habuit Archiepiscopatum, sed est simplex Episcopus, nullius. s. ecclesiæ. j. de ordi. ab Episcopo qui renū. Episcopatui. c. j. Archiepiscopatus enim dignitas est, & non ordo: & sic quo ad ordinē nihil adijcit vltra ordinem Episcopalem. Vnde etiā Papa se Episcopū appellat: vt patet in procœmio huius libri: & etiam in procœmio. vj. vbi de materia. Et pro prædictis etiam facit: quia in prouisione facienda tali, de quo dictū est nō attenditur decens: sed prouisio. Vnde interdū eidem prouidetur de ecclesia parochiali. j. tit. ij. c. ad supplicationem. de quo dicendū est, vt ibi habetur: ergo fortius poterit prouideri de Episcopatu. facit. vij. q. j. c. pastoralis. Nec ob. quod posset fieri in fraudē: quia Papa ad quē spectat solùm admittere cessionem, poterit super hoc prouidere diligenter, inquirendo de causa cessionis. Prætereà in dubio non debet præsumi dolus. l. quoties. §. qui dolo. ff. de pro-

12 ba. ¶ † Vltimò tangit hîc Io. An. quis habebit confirmare electos in Archiepiscopos durāte suspensione Patriarchæ: de quo in litera dicit ꝙ recurrendum erit ad Papam, secundū Vin. & Egi. per ea quæ habentur. j. de conces. præb.

13 c. quia diuersitatē. ¶ † Et plus dicit, ꝙ pro expensis quas faciunt eūtes ad Papam vltra illas quas fecissent eundo ad Patriarcham, poterūt agere contra istum Patriarcham ex cuius culpa illas faciūt. Et hoc si habeat proprium ipse Patriarcha: aliàs non, per ea quæ habentur de iuramen. calum. c. in pertractandis. & xvj. qō. vj. c. illud. & c. dist. c. quoniam quidam.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Episcopus solus potest dare ordinem: sed non potest deponere.*
2 *Episcopi non possunt à metropolitanis deponi sine licentia Papæ.*
3 *Argumentum à minori, validum est in iure.*
4 *Solus Papa potest dissoluere vinculū spiritualis matrimonij inter electum & ecclesiam.*
5 *Factum à Papa, dicitur factum à Deo.*
6 *Authoritas quos Deus coniunxit, homo nō separet. quomodo intelligatur.*
7 *Cessio, translatio, & depositio Episcoporum, sunt de reser-*

c ¶ Qui facit per aliū. si non est os ponere in cælū, videẽ mihi ꝙ do. Ant. nō bene allegat regulā qui per aliū: ad propositū suum, si subtiliter intuemur. Nam prædicta regula habet locum, qñ tractaẽ de effectu explicati: vt ibi voluit Dy. & gl. in quæstione aūt de qua hîc tractaẽ de potestate explicandi: ideo melius fecisset allegare regulam potest quis per aliū. & c. sicut nō suo. xl. vj. dist. & c. Episcopus gubernationem. lxxxviij. dist. & c. Episcopus. ne cle. vẽ mo. lib. vj. cū si. & qđ in prædictis locis notaẽ. Sed postq̃ hîc fit mentio de regula, qui p aliū. facit an intelligaẽ verè & ꝓpriè an fictè & interpretatiuè. Panor. in c. sicut dignum. j. de homi. & c. mulieres. j. de sen. excom. videtur dicere ꝙ procedat fictè, per text. in. c. vt famæ. eo. tit. de sent. excō. & c. ij. de pugnā. in duel. & per multa alia iura per ipsum allegata in. d. c. mulieres. Sed videtur contrariū probari per text. rotundū in. l. certe. §. j. ff. de preci. vbi dicit si procurator meus me mandante vel ratū habente precariò rogauerit, ego precariò ꝓpriè habere dicor. not. verbum

de reseruatis sedi apostolicæ.

8 *Confirmatus in Episcopum quo ad vinculum spiritualis matrimonij æquiparatur consecrato.*
9 *Coniugiũ spirituale cõtrahitur inter electũ: & per eligẽtes inter ecclesiã.*
10 *Consecratio quo ad substantiam vinculi spiritualis nihil addit.*
11 *Quid dicatur de substantia alicuius.*
12 *Vbi remanet eadem causa & substantia, licet aliquod accidens varietur, non variatur dispositio.*
13 *De dictione: imò.*
14 *Iura sunt consideranda secũdum sensum qui cadit in intellectu periti, & subtiliter intuentis.*
15 *Dupliciter dicitur ecclesia viduata.*
16 *Paria sunt aliquid non esse, & inutiliter esse.*
17 *In interpretatione verborum iuris, debet attendi communis vsus loquẽdi.*
18 *Licitum est allegare prouerbia.*
19 *Permissum sub ratione pœnæ, nõ intelligitur permissum sub ratiõe gratiæ.*
20 *Permissa de iure singulari, non sunt extendenda ad alios actus.*
21 *In materia prohibita omissum habetur pro prohibito.*
22 *Confirmatus arctatur ad petendam consecrationem intra sex menses.*
23 *Pœna non facientis se consecrare intra dictum tempus.*
24 *Pœna transferentium Episcopos sine licentia Papæ, & illorum qui translationi consentiunt.*
25 *Cæteris paribus plus peccat superior, quàm inferior.*
26 *Parcendum est sponte confitenti delictum ex ignorantia, secus ex malitia.*
27 *Consecratus ad certam ecclesiam licet non valuerit consecratio illius ecclesiæ, tamen quo ad generalem ecclesiam valet.*
28 *Consensus nullus ex ipsius perseueratione potest operari quo ad facilitatem dispensandi: licet non quo ad validitatem electionis.*
29 *In societate omnium bonorum & in legato transfertur dominium absque traditione: secus in legato rerum incorporalium.*
30 *Dictio solus Episcopus ordinatur, non excludit clericos suos, & potest suspendere licet non possit deponere.*
31 *Spirituale matrimonium an sit fortius quàm carnale?*
32 *Vouens non est tutus quo ad Deum, si Papa dispensat de voto sine causa.*
33 *Electus ante confirmationem, an potest cedere iuri suo?*
34 *Quid addit consecratio circa vinculum matrimonij spiritualis.*
35 *Si testis vnus dicit aliquem fuisse per quinque menses, alter per sex: quomodo saluentur?*
36 *Differentia inter priuilegium & beneficium.*
37 *In materia prohibitiua omissum censetur prohibitum, in materia permissiua quod non est prohibitum censetur permissum.*
38 *Quomodo cognoscatur materia permissiua & prohibitiua.*
39 *Post confirmationem efficitur indissolubile vinculum matrimonij spiritualis, quod ante erat solubile.*

CAP. II.

INter corporalia. Electos in Episcopos & confirmatos solus Papa transferre põt. h. d. in summa. Et diuidit in duas partes principales. In prima ponitur exordiũ. In secũda facti narratio. ibi: *Sanè.* Et ibi debet incipi casus in terminis. Prima subdiuidit in tres partes. Primò probat coniugiũ spirituale dissolui non posse nisi per Papã. Secundò probat vinculũ spiritualis cõiugij esse inter electũ & confirmatũ, & eius ecclesiã, licet nõ sit cõsecratus. Tertiò soluit cuiusdã canonis contrarietatẽ. *Se*cũda ibi: *Sicut autem.* Tertia ibi: *sed neque.* ¶ Casus literalis. Abriceñ. ecclesia subest Rhotomageñ. Archiepo. & ecclesia Andegaueñ. subest Turoñ. Archiepo. Abriceñ. elect⁹ & cõfirmatus, postulatus fuit ad ecclesiã Andegaueñ. q subest Turoñ. ipse Turoñ. trãstulit Abriceñ. electũ & cõfirmatũ ad ecclesiã Andegaueñ. & ipm in Epm cõsecrauit, & Rhotomag. absoluit illũ ab ecclesia Abriceñ. hæc oĩa facta fuerũt sine licẽtia dñi Papæ. Papa hoc audiens mãdauit Archiepo Bituriceñ. vt si res taliter se haberet, suspẽderet Archiepos à cõfirmatione, & cõsecratione Eporũ: & Epm illũ ab executiõe põtificalis officij: q Archieps veritatẽ inqrẽs mãdatũ apostolicũ adimpleuit: licet ijdẽ Archiepi tãquàm maiores plus excesserint in pmissis: Eps verò illorũ errorẽ sequut⁹ minus deliquerit. Papa illorũ intellecta spõtanea cõfessione pepercit eisdẽ: qa nõ ex malitia, sed ex simplicitate peccauerũt. & Eps ille q minus peccauerat, plus tñ fuerit punit⁹, misericordiã postulauit, & nõ iudiciũ. Papa intelligens ꝙ munus cõsecrationis sit impẽsum, nec prioris ecclesiæ, nec secũdæ ipm fecerit Epm cũ ad primã nõ fuerat cõsecratus: & ad secũdã priori vinculo pdurãte nõ potuit cõsecrari: absoluit eũ à suspensione pdicta, & à vinculo quo tenebaꝑ priori ecclesiæ dat ei papa licẽtiã trãseũdi ad ecclesiã Andegaueñ. capitulo in priori cõsensu adhuc pdurãte. hoc est factũ qđ contingit occasione huius negotij: pmittuꝑ pcedẽtia: p q probaꝑ ꝙ Archiepi pdicti nõ potuerũt facere quod facere præsumpserunt. dicit ergo Papa ꝙ inter corporalia & spiritualia illa est differẽtia: corporalia enim facilius destruunꝑ quã construãtur. spiritualia facilius construũtur quàm destruanꝑ: quia Eps solus honorem dare potest, solus auferre nõ põt. Item Epi à metropolitanis suis consecranꝑ: sed cõfirmari non possunt nisi à Papa. Itẽ secundò quia Archiepiscopi nõ potuerunt illi Epo dare licentiã trãseundi ad aliã ecclesiam: hoc ideò, quia spirituale vinculum dignius est quã carnale: sed dñs dissolutionẽ carnalis matrimonij suo tm̃ iudicio reseruauit dissoluendũ, quod est inter virũ & vxorẽ: ergo multò fortius reseruauit dissolutionẽ spiritualis matrimonij, quod est inter Epm & ecclesiam. & posteà rñdet tacitę q̃oni. Diceret aliquis dño Papæ: Multũ frequenter transferunꝑ Epi de vna ecclesia ad aliã, & deponũt & renũtiant: & ipse rñdet: istud nõ fit humano iudicio: sed potius ptãte diuina, & authoritate romani ponti. qui est vicarius Iesu Christi: & iõ illa tria soli sunt Romano pontifici reseruata. Tertiò probat ꝙ idẽ est in electo confirmato quod dictum est de Epo consecrato. Eps cõsecratus sine licẽtia romani põti. ecclesiam suã relinquere nõ põt, sic & electus confirmatus: q a post electiõnẽ & confirmationẽ inter personas eligentiũ & electi spirituale cõiugiũ est cõtractũ, cui cõiugio Epalis dignitas nil addit: qa aliquis põt esse Eps, & nullius ecclesiæ erit Eps, sicut contingit in illo qui renuntiauit loco & nõ dignitati. Vñ cũ idẽ sit vinculũ Epi ad ecclesiã & electi maximè confirmati: idẽ iuris obtinet in vtroq;: ergo sicut translatio Episcoporũ, depositio, & cessio: sic & electorum post cõfirmationẽ soli sunt Romano põtifici reseruata: quãuis vsq; ad tẽpora ista quod cautum fuerat de Epis expressum, nõ fuerat de electis, propter similitudinẽ, vel potius idẽtitatẽ & de similibus idẽ debet esse iudiciũ. Vltimò rñdet tacitæ quæstiõi quæ põt fieri per canonem: vbi caueꝑ de electo: vt si vltra sex menses ecclesiã retinuerit viduatam, nec ibi, nec alibi domũ cõsecrationis accipiat: imò cedat iudicio sui Metropolitani: per qđ decretũ videbaꝑ ꝙ Archiepi prædicti bene fecissent. Rñdet Papa: nõ ob. decretũ illud: & aliter intelligẽtibus quã diximus decretũ suffragari non põt: qa ecclesia non intelligiꝑ vidua, quasi sponsum non habeat: sed qa quædã sunt quæ nõ põt facere, cũ nondũ sit consecratus. & quod sequiꝑ in canone iudicio metropolitani cedat. illud fuit statutũ ad pœnã. vnde nõ debet trahi ad gratiã, vt sicut deijciꝑ propter suã negligentiam à metropolitano: ita posset ab eodẽ ad aliã ecclesiam transferri: & quia illud cõcessit Archiepiscopis, vnde quod dixit de cessione poterat dici de translatione, si hoc fieri voluisset: quia ali

ꝑprie: quod multũ vr̃ restringere. & de illo tex. Panor. nõ facit aliquã mẽtionẽ: sed Bal. in. l. j. §. ne au tẽ. C. de cad. tol. & Ias. insti. de actio. in prin. in fine suę lecturę. dicũt illũ tex. ad hoc propositũ esse singularem & vnicũ in iure. tu autẽ tene distinctio. Bar. in. l. sed si vnius. ff. de adul. quã pro cõmuni refert do. Ias. post multam examinationẽ p. dictę qõ. in. l. si qs id quod. in pe. col. ff. de iur. om. iud. vbi potes videre. ideo non insisto.

a ZACHARIAS. ¶ Nō pōt deponere ab ordine. Vide de hoc latè per Spe. in tit. de accusa. §. ij. versi. itē terminū. & & seq. latissimè p Bertha. de firm. in tra. de Epo. iij. lib. viij. parte. Iac. Bu. & Bal. in authē. pſbyter. C. de epiſ. & cleri. Bar. in. l. qui cū vno. §. exauctoratus. ff. de re mili. & Ange. in trac. malefi. in gl. in ver. caput à ſpatulis. in vlt. col. & Bar. in. l. ſi is qui. ff. de teſti. & ibi Alex. in additione. & vide Bald. in. l. ſi veritas. C. de fideicommiſ. & in. l. ad exactionem. C. de do. promiſ. & vide Feli. extendentem retia in. c. quoniam frequenter. in. iiij. & v. colū. j. vt litè nō conteſt. & vide. x. ſigna qn̄ aliquid eſt de forma, relata per eundē Feli. in. c. cū dilecta. in ver. de formæ ſubſtātia. de cōceſ. præ. Caliſtus amadeus.

✠ SEBA. SAPI.

b ¶ Per ipſum vicariū. Vide tex. in. l. oſſa. §. fi. ff. de relig. & ſumpt. fu. p quem dixit Bald. in. c. j. de offi. dele. ꝙ qui occidit ambaſiatorem principis, incidit in crimē læſæ maieſtatis acſi principem occidiſſet. Item p illum text. dixit Bald. in. c. ex literis. de offic. dele. ꝙ qui impedit literas iudicis ne deferātur, dicitur inferre iniuriā ipſi iudici. vide etiam tex. in. c. præcipimus. xciij. diſtin. quem dicit vnicū & ſing. Ro. in ſin. dcxxxj. inci. Bar. in. l. filiº. vide etiā tex. vbi Abb. not. in. c. ſanè. de offic. delega. vbi Moder. & Barto. in. l. ſiliuſſami. ff. de lega. j.

c ¶ De ſubſtantia. Ad hæc & quę ſequuntur vide tex. in. c. j. iuncta glo. fi. j. de Baptiſ. & bonū tex. in. l. pacta conuenta. ff. de contrahen. emp. & optimum tex. in. l. j. ff. de adi. le. Et dic ꝙ ſubſtantia eſt id quo primùm res aliquid eſt. Natura ē, quo primùm res talis eſt. Solēnitas eſt, quo primùm ſolennis eſt. & id quo primùm deducitur ad eſſe vel ad naturam eſſe. Subſtantia ergo ponit rē in quiditate. natura ponit rem in qualitate & differentia. Solennitas eſt quidam modus circa ipſa. ita dicit notāter Bal. in. l. etiam circa princip. C. de excep. rei iud. De ordine autem & quotuplex ſit, vide eundē Bald. in. l. prolatam. C. de ſenten. & quādo prædictorum omiſsio & defectus vitiet, & quādo non. vide in prædictis iuribus.

quando intelligitur prohibitum quod non eſt in iure expreſſum. Ber. ¶ In tex. ibi: *quàm conſtruantur*. Itē ibi: *honorem dare*. ſupple quia Epiſcopus ſolus poteſt conferre ordines etiam ſacros, & tamen ſolus auferre nō poteſt: vt habetur. xv. q. vij. c. fœlix. & c. ſi autē. & c. vlti. Item ibi: *condemnari*. ideſt deponi. Nam aliter bene poſſunt condēnari. j. de offi. ordi. c. paſtoralis. & eo. tit. c. j. in. vj. Item ibi: *præcipiens*. ſupple. Matthę. xij. Item ibi: *ſicut*. ergo probat diſſolutionē matrimonij ſpiritualis eſſe inter electū & confirmatū, & eccleſiā ad quā eſt electus. licet non cōſecratus. Et per hoc infert, ꝙ transferre electū & confirmatum eſt ſoli Romano pōti. reſeruatum. ¶ In tex. ibi. *ſed neque*. hìc reſpondet ad duo obiecta: quæ poterant fieri ex canone, qm̄ quidam. c. diſtin. Item ibi: *ſanè*. hìc facti narratio, ex qua ſumitur caſus. Item ibi: *Metropolitanum ſuum*. ſcilicet Archiepiſcopum Rothomageñ. ſub cuius prouincia eſt eccleſia Abriceñ. Epiſcopus eccleſiæ Andegaueñ. eſt ſub Archiepiſcopo Turoñ. ¶ No. ꝙ corporalia facilius diſſoluuntur quā conſtruantur. ſecus in ſpiritualibus: quia econtra facilius conſtruantur. ¶ 1 † No. ꝙ Eps ſolus non poteſt deponere ab ordine: a licet ſolus poſsit dare ordinem. facit quod habetur de pœnis. c. degradatio. lib. vj. Et ſic patet ꝙ hoc caſu non procedit regula: quæ habet ꝙ eius eſt ſoluere cuius eſt ligare. ¶ 2 † Not. ꝙ Epiſcopi nō poſſunt à Metropolitano deponi ſine licentia Papæ. de quo in. c. j. de iudi. poſſunt tn̄ aliter condemnari. vt dixi ſuper litera. ¶ 3 † Not. ꝙ arg. à minori validum eſt in iure, de quo in. c. cū in cunctis. ſ. de elec. vnde ſi id quod eſt leuius cenſetur reſeruatū Papæ, fortius id qd̄ eſt grauius. ¶ 4 † Not. ꝙ ſolus Papa pōt diſſoluere vinculū ſpiritualis matrimonij quod cōtrahiť inter electū, & confirmatū in Epm & eccleſiam ſuā. ¶ 5 † No. ꝙ factū à vicario Dei, cenſeť factū eſſe ab ipſo Deo: & geſta per ipſum vicarium b, videnť eſſe geſta per ipſum dn̄m. ¶ 6 † Not. authoritatē illam: Quos Deus cōiūxit, homo nō ſeparet. & ſic videť quòd matrimoniū carnale à ſolo Deo diſſoluatur. Et ſi dicať, ſoluitur etiā interdū per Papā: vt patet ex his quæ habentur. j. de diuor. per totū. Rn̄deri pōt ꝙ cenſetur tūc diſſolui à Deo, cū fiat ab ipſo Papa vt vicario Dei. Et ſi dicatur, etiā interdū per ſnīam inferiorū iudicum ſoluiť matrimoniū carnale: vt patet ex his quæ habenť. j. de iureiu. in. c. quēad modū. & j. de fri. per totū. & de diuor. per totū dicit Inn. ꝙ tūc iudex nō diſſoluit authoritate propria. ſed authoritate canonū, qui capiūt authoritatem à Papa, & ſic à Deo: cùm & poteſtas condendi canones à Deo proceſſerit. vt in. c. præcedēti. vel poſſet dici ꝙ verū eſt dicere, quos Deus cōiunxit homo nō ſeparet. nam licet intrinſecè coniuncti videanť: vt qn̄ aliqui cōtraxerūt in gradibus prohibitis, de quibus j. de conſan. c. non debet. Hoſti. dicit tales bene ſeparat homo, ſeu iudex clericus ex cōſtitutione eccleſiæ: quia non ſunt verè tunc à Deo coniuncti propter impedimentum canonicū

7 ſubſiſtens. ¶ † Not. reſeruata ſedi Apoſtolicę: ceſsio, translatio, & depoſitio Epiſcoporū: & per quodlibet iſtorū diſſoluitur vinculum matrimonij ſpiritualis. de multis alijs not. j. de offic. lega. c. quod translationem. in verſic. ſicut autem. ¶ 8 † Not. j. ꝙ confirmatus in Epiſcopū quo ad vinculum matrimonij ſpiritualis æquiparatur conſecrato in Epiſcopum: quia ſicut Epiſcopus conſecratus non poteſt cedere, aut transferri ſine authoritate Papæ: ſic non poteſt confirmatus electus. Et eſt ratio, quia difficultas diſſoluendi ſurgit à ſubſtantia vinculi matrimonialis. quod vinculum datur per ſolam confirmationem: licet non interceſſerit conſecratio. Et not. quòd vinculum matrimonij ſpiritualis contrahitur inter perſonas eligentium & electi. facit quod habetur ſuprà, de electio. c. cùm inter canonicos. & infrà, vt lite non conteſta. c. quoniam. §. ſi verò. & fit indiſſolubile in ipſo actu confirmationis: vt hìc colligitur. ¶ 9 † Not. quòd coniugium ſpirituale dicitur contrahi inter perſonas eligentium, & electi: vnde ipſi eligētes ſunt qui contrahūt, & dicitur contrahi inter electum & eligentes, quaſi eccleſiam repræſentantes: & per hoc etiā inter Epiſcopum: & eccleſiam: vt. d. c. relatū. 10 ¶ † Nota quòd conſecratio quo ad ſubſtantiam vinculi ſpiritualis nihil addit: ſed ex ſola cōfirmatione eſt perpetuum ipſum matrimonium. Poteſt tamen dici quòd cōfirmatio per conſecrationem conſummat matrimonium ſpirituale, per ea quæ habentur. j. eodem. ca. fina. ſicut cōſummatur carnale per copulam: & licet conſecratio quo ad vinculum nihil addat tamen addit quo ad alia: videlicet quo ad poteſtatem exercendi ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis. ¶ 11 † Not. quòd illud dicitur de c ſubſtantia alicuius: quo poſito, & illud etiā ponitur. Illud autem non dicitur eſſe de ſubſtantia alicuius, de cuius remotione nō remouetur, ſed remanet. Et ideò dignitas Epiſcopalis, ſeu conſecratio non eſt de ſubſtantia matrimonij ſpiritualis: quia ſine illo matrimonio non poteſt eſſe dignitas Epiſcopalis: vt patet in Epiſcopo qui renuntiauit Epiſcopatui, & non ordini: & ſic in Epiſcopo Nullateñ. & ſimiliter poteſt eſſe matrimonium ſpirituale ſine dignitate Epiſcopali: vt patet in electo confirmato, & non conſecratio. Et ex prædictis potes etiam not. quòd additio noua quæ fit ex accidenti non alterat ſubiectum, ex quo non confert ad materiam & ſubſtantiam ipſius ſubiecti. 12 ¶ † Nota quòd vbi remanet eadem cauſa & ſubſtantia, licet aliquod accidens varietur, non variatur diſpoſitio. Et ad hoc etiam potes notare, quòd vbi datur participium cauſæ ſpecificæ: ex hoc enim non debet dari participium cauſati iuris ſuper ipſa cauſa fundati. Et per hæc etiam habes, quòd vbi datur eadem ratio, ibi debet eſſe eadem iuris diſpoſitio. Et ex hoc etiam nota, quòd licet lex expreſsè non diſponat id, quo quæriť: tn̄ ex idētitate rationis extēdi poteſt: facit quod hr̄ in. l. nō poſſunt. ff. de legi. & ad hoc ſępe alle. hęc dec. Et no. etiā illud vulgatum

Antoni. Franciſ.

¶ Circa ea q̄ ſunt de ſubſtantia, vel de natura alicuius rei. Adde ꝙ pluribus modis qd̄ dicitur eſſe de natura rei: vt not. in. c. ius naturale. j. diſ. & vide bo. glo. in ſti. de actio. in. §. cōdictiones. & ea quæ ſunt de natura rei ſunt immutabilia. vt in. §. ſed naturalia. inſti. de iure natur. gen. & ciuili. & vide Bal. in. l. j. §. libertatibus. C. de cad. tollen. & eundē Bal. in tracta. ſchiſma. in. xx. colū. vbi dixit ꝙ natura transformatur in qualitates. & vide gl. in auť. de nō eligen. ſecundò nuben. in §. j. & in auť. quibus modis natura. effici. legi. in princip. quæ dixerunt quòd natura quotidie properat nouas inuenire formas. ¶ Et adde ꝙ potius eſt inſpiciēdum quod eſt de natura, quàm illud quod eſt ex accidenti, vt eſt glo. in. §. pauonum. in ſtitu. de rerū diui ſio. & l. j. in. §. beſtias. ff. de poſtu. & Barto. in. l. fi. ff. de officio proconſu. & lega. & per Dy. & Barto. in. l. iij. in. §. j. ff. de tute. & per Bart. & Alex. in. l. ſi quis poſthumus. ff. de libe. & poſthu. & adde quòd cùm in iure inueniuntur aliqua quæ debēt interuenire ī actu: illa intelliguntur eſſe de ſubſtantia ſiue de forma, vt notat Archidiaconus. in capitulo, quorundam. xxiij. diſtinctione. & habetur in capitu. eccleſia veſtra. in §. deniq̄. & in. c. quia propter. de electio. & ideò ſolemnus dicere, ꝙ omiſsio ſubſtantialium vitiat actum. l. cùm hi. §. ſi prætor. ff. de

tranſac.& vide Ang.in conſilio.xxxv.vbi declarat an ſit aliqua differẽtia inter ſubſtantialia & formalia:ad quæ vide bea. Thomã in primo ſententia rum diſtinctione.xxiij.arti.j.vbi dicit quòd ſubſtantia differt ab aſſentia & ſubſiſtentia rei.& vide eundem in diſtinctione.xxv.arti.j.& in.j.ſententia rum.diſtin.xxxvij.art.j.& in.iiij.diſtin.v.arti.viij.vbi dicit quòd ſubſtãtia dicitur multiplici ter, quod ibi latè declarat.& addeꝙ in omnibus ſub- ſtantijs inuenitur eſſe & operatio. vt per eundem Thomã.in.ij.ſen- tentiarum.diſtin. xxxiij.arti.v.

a ¶ De ſimilib⁹.am plia quòd arg. de ſimilibus ad ſimi- lia non ſolùm ha- bet locum in ciui libus.vt hic.& .c. tranſlato .de con- ſtitu.& in.c.inter cæteras.in fine. de reſcr.&.c.dudum el.ij.de electio.ſed habet locum etiã in criminalibus, maleficijs, & eo- rum pœnis:vt vo luit Baldus in .l.ſi quis non dicam ra pere.circa princi. C.de epiſco.& cle.& notatur in.l.ſi quis id quod.ff.de iuriſ.om.iud.& In- no.in.c.qualiter & quando.el.ij.de accuſa.&.c.j.§.porrò.& ſequẽ.quæ fuit prima cauſa benefi.amit.quem Bald.ibi ad hoc propoſitum dixit eſſe tex. meliorem de iure.& ſequitur Felin.in dicto.c.translato. in fin.viij.col.& vi de quæ habentur in.l.ſi qui ſeruo.C.de fur.& glo.& doct. in. §.item miſta. inſtitu.de actio.limita tamen hoc dictum & argu.quòd nunquã procedit, quando induceret extenſionem contra ius naturale.vt dixit Alex.in addi- tio.ad Bartol,in.l.iura. ff.de legib.cum ibi allegatis. Quid ſit ſimilitudo: vide in.d.c.tranſlato.& quotuplex ſit:vide Baldũ.in.l.data opera. in quar- ta colum.qui accuſa.non poſſunt.Et quod dicitur quòd vbi eſt eadem ra tio,eadem eſt iuris diſpoſitio:vt hîc & in.l.à Titio.de verborum oblig.[e]ff. non dicitur ſimilitudo:ſed eadem lex.ſecundum Bald.in dicta.l.data ope- ra.licet contrarium voluerit in dicta.l.ſi quis non dicam rapere. &.l. illud C.de ſacroſanc.eccle. & non requiritur quòd per omnia ſint ſimilia cùm æquiparamus.vt in.l.inter ſtipulantem.§.ſacram.ff.de verbor.obligat. & l.finali.C.de colla.In contrarium tamen facit capitul.ſicut vrgeri.j.quæſtio ne prima.Adde quòd valet argumen.à ſimili etiam remoto.vt dicit Abb. in prœmio decreta.in.vij.col.Caliſtus amadeus.Ant.Franc.

¶ In hac materia de argumento à ſimili.dicas quòd illud eſt valde debile argumentum.quia faciliter poteſt dari diſsimilitudo,quo caſu ceſſat & cor ruit.& ideo dicitur debile:vt no. Archid.in capitul.relatum.xxxvij. diſt. & not. Guli.de cug.in.l.de quibus.ff.de legi.& not.Doct.in capitul.final. de conſuetu.& bene facit text.in.§.ſi verò nullus.in authenti.de fi.inſtru. & vide Ioann.Andr.in capitul.nullus.de temp.ordi.libro ſexto.& in capi tul.inter cæteras.de reſcri.& vide Barto.in.l.quod Nerua.ff.de poſi.&.do. Anto.de Butr.in capitul.tuæ.de ſponſa.vbi latè loquitur de arbi.de matri monio carnali ad matrimonium ſpirituale,& econtrà.de quo in capi.inter corporalia.de tranſla.prælato.& idi dicit quòd multæ ſunt differentię in- ter vnum & aliud.de hoc argumen.etiam habetur in,l.non tantum.ff. de re iudica.& habetur per tex.& gloſſ.in capi.ſuper quodam.de ſta. regu. & per Baldum.plenè in.l.conuenticula.C.de epiſco.& cleri.& quomodo qd dicatur eſſe ſimile alteri.vide gloſſ.in capit.capitulum.de reſcrip. gl.j. & per gloſſ.in capitu.non poteſt.de præben.lib.vj.quæ ponit an illa di- cantur ſimilia, inter quæ in aliquo eſt diſsimilitudo. & vide Bea. Tho.in prima parte ſummæ.qõ.iiij.articu.ij.& in ſumma contra gentiles.lib.ij. qõ.xxix.vbi ponit de ſimilitudine creaturæ ad Deum. & eũdem in.iiij.di ſtin.xliiij. articul.v. vbi ponit de ſimilitudine corporalium & ſpiritua- lium.& quando vnus dicit aliquid eſſe ſimile & alius diſsimile, cui incũ- bat onus probandi. habetur in capi.cùm inter.de except.& per Archidia. xx.qõ.ij.in.c.ſi quis.& per Spec.in titu.de diſpu.& alle.§.poſt hoc.& an in maleficijs & pœnis licitum ſit procedere de ſimilibus ad ſimilia. vide Bald.in.l.ſi quis non dicam rapere.C. de epiſco. & cleric. vbi dixit quòd ad hoc vt in pœnis & maleficijs poſsit procedi de ſimilibus ad ſimilia:eſt cõ- ſiderandum quòd illa tantùm dicuntur ſimilia, in quibus reperitur per omnia eadem ratio: & quomodo intelligatur ſtatutum, diſponens quòd procedatur de ſimilibus ad ſimilia,vide eundem Bald.in.l.ij.C.de legib.& eundẽ in.l.prima.C.quæ ſit lon.conſue.vbi dixit quòd illa dicuntur ſimi lia,quorum qualitas eſt vna.

a tum ꝙ de ſimilibus [a] ad ſimilia procedi poteſt. & ꝙ ſimiliũ idẽ debet eſſe iudiciũ.de quo ẽt .ſ. de conſti.c.trãſlato.no.ꝙ illud quòd eſt ſimile b alteri,nõ eſt idẽ cũ illo propriè loquendo.[b] de quo.ſ.de reſcrip.c.capitulũ.&.l.ꝙ nerua.ff.de po.& ex hoc etiã no.illud vulgatum ꝙ nullũ ſi c mile [c] eſt idem.¶ † No.de dictione imò.[d] quæ 13 ponitur correctiuè,vel declaratiuè ſecũdũ ſub d biectã materiã.de quo in prima conſtõne.C §. quibus.&.l.ſtichus imò pãphilus.ff.de ma.teſt. 14 c.pdicator.xvj.q.j.¶ No.ꝙ iura ſunt cõſiderã da,& intelligẽda ſecundũ ſenſum ,q cadit in in tellectũ piti,& ſubtiliter intuẽtis.Et ex hoc ẽt no.ꝙ ſubtilitas p inueniẽdo verũ intellectũ .l. cõmẽdať.facit j.de fe.c.capellan⁹.licet aliâs ſub tilitas pniciosa reprobeť:vt in. c. dilecti j.de iu 15 di.de quo ẽt ibi tãgiť.¶ † In ver.*ſed neque*.No. ꝙ eccl.pt dici viduata dupliciter.Vno mõ ſim pliciter,& oĩ reſpectu:& tũc nullũ ſupponiť vĩ culũ inter eam & ſpõſum,ſeu platum.¶ Secun do mõ dicitur quaſi viduata quo ad quid:ĩſpe cto aliquo extrinſeco:cuius reſpectu ſpõſus eſt inhabilis,& ſic inutilis quo ad exercitiũ matri moniale:& hoc mõ põt dici eccleſia eſſe vidua ta,quę habet electũ cõfirmatũ nõdũ cõſecratũ quia inutilis eſt ad exercitiũ illorũ quæ ſunt or 16 dinis,vt hîc patet.ſ.de electiõi. c.tranſmiſſam. e ¶ † No.ꝙ paria videntur [e] aliquid non eſſe,vel eſſe,& inutiliter eẽ.ad hoc ſæpe allegatur hæc decre.facit quod habetur in.l.quoties.ff.quiſa tiſd.cog.&,in.l.j.§.quibus,ff. quod cuiuſq; vni. 17 ¶ † No.ꝙ ĩ iterptatiõe verborũ iuris d; attẽdi cõis vſus loquẽdi.Nã verba debẽt ĩtelligi plata nõ ſimplr put ſonãt,ſed ſecũdũ cõem vſum lo f quẽdi.facit qd hr.j.de ſpõ.c.ex literis.[f]&.l.libro rũ.§.qď tñ caſsius.ff.de le.iij.&.l.cũ delaniõis §. 18 aſinã.ff.de fun.inſtr.¶ † No. ꝙ licitũ videť eſſe allegare prouerbia.facit qd habeť in.c.& ſi iu- 19 dæos.j.deiud.¶ † No.ꝙ pmiſſum ſub rõne pœ nę,nõ intelligiť permiſſum ſub rõne gratiæ.Et etiã no.ꝙ pmiſsio actus nõ extẽditur ad caſum oppoſitũ.facit quod habetur in.l.legata inuti- g liter.[g] ff.de legatis.j.vbi inducta ad vnum effe- 20 ctum,non debent operari oppoſitũ.¶ † Not.

b SEB. SAPIA. ¶ Propriè loquendo.iſte tex.in ver.idẽ penitus. poti probat ꝙ ſimile eſt idẽ. pro quo facit ꝙ illud dicitur idẽ vbi eſt eadem ra- tio:vt dicit Bal.in.l.data opera.col.vij.C.qui accu.non poſ.ſimile etiam vbi eſt eadẽ eadem ratio ſecundũ Bal.in.l.curatoris.C.de neg.geſt.& in.l.illud col.ij.C.de ſac.ſan. eccle.alex.in.l.gal lus.§. & quid ſi tã tũ.de libe. & poſt hu.& quod eſt cõ tra cõmunem do ctrinã.Hanc diffi cultatẽ moui ego ſolus in repetit.l. quod nerua.in pri mo notabili.ff.de poſiti.& reſolui ꝙ aut diuerſi termi- ni conſiderantur quo ad formã & effectum abſolu- tè:& tunc ſi eſt ea dẽ ratio,ſunt ſimi les & non ijdẽ: qa illud dicitur pro- priè idẽ,quod eſt per omnia idẽ.vt no.in. l. q liberis, in prin . ff.de vul. & pup.aut cõſide rãť quo ad effectũ tm̃. & tunc ſi eſt eadem ratio, poſ- ſunt dici ijdẽ,hoc pbat mihi tex.hic ibi:idem penitus.& ibi,ſimilitudinem vel idẽtitatẽ. qualiter ſentiat ꝙ quo ad formã nullum ſimile ſit idẽ:ſed quo ad effectũ ſic:ibi latius hoc probaui.

c ¶ Nullum ſimile.Adde tex.& ibi Panor.in.c.innotuit.ſ.de elec.vbi etiam dicitur de dictione imò correctoria.& not.ꝙ aliud eſt ſimilitudo , aliud p- portio.Nã ſimilitudo eſt vnius ad vnũ vel ad plura pportio:cõparatio eſt plurium ad plura:vt dicit Arch.in.c.dominus.xciij.diſt.Caliſtus amadeus.

d ZACHARIAS. ¶ De dictione imò.Adde quod no.in appoſtil. ad iſtũ in.c.innotuit.nu.5,in apoſtil.in ver.dictio imò.ſ.de ele.vbi plenè poſui,qñ ſit correctiua,& quando electiua.

e ¶ Paria vidẽtur.Fortifica per glo.in.l.fi.C.ad.l.flaui.de pla.vbi dicitur & no tatur quòd paria ſunt habere filium,vel habere inutilem:& paria ſunt vxo ri non habere maritum, vel habere inutilem:vt refert Iaſ.in.l.quoties.ff.qui ſatiſ.cogã. vbi ponit multa ſimilia quo ad hoc propoſitũ & tangit Alex. in.l.filij.§.vidua.ff.ad municipa.Et adde tu vltra relata per Iaſ.vbi.ſ.quòd paria ſunt vel ſimilia non eſſe,vel eſſe, & non apparere: vt eſt tex.in.l. in lege.ff.de contrahenda emption.&.l.duo ſunt Titij.ff.de teſtamen.tu.Item parificantur nihil habere:vel non habere quod ſufficiat:vt inquit Archidi. in.c.priſcis.lv.diſtinctione per illum textum.facit materia.l. elegãter.§.qui raprobos.ff.de pignorat.actione.& quæ infrà dicentur ſuper gloſſ.Caliſtus amadeus.

f ¶ Ex literis.Adde Bart.in.l.Labeo.ff.de ſup.lega.vbi latius. & Romanum in conſilio.xxiij.incipien. Neſcio quid dubitationis. & Paulum de caſtro in conſi.xlv.incip.Viſo pũcto . in.iij.col.& vide Fely.in prœ.decre. vbi p vj.col.multa & multa aurea dicta pro cõi vſu loquendi in cumulũ reſtrin- git.Caliſtus amadeus.

g ¶ Legata inutiliter.vbi no. quòd inducta ad diminitutionem , non debent operari augmentum:idem no.in.l.cũ tale.§.fi.ff. de condi.& demõ. Sed cõ trarium in.l.deniq;.§.interdũ.ff.de pœ.leg.ſolue per Bar.in.d.§.interdum. ꝙ diſpoſitio non poterat aliâs habere locum.& Io.de Imo.in.l. quod dici- tur de verb.ob.in.ix.col.ex quo no.limitationẽ ad hoc dictum & regulam de qua hîc,ꝙ non procedit qñ diſpoſitio non poſſet aliâs ſortiri effectum. & ad regulã prædictã faciunt.l.quod fauore.C.de legi.&.l.nulla.eo.tit.ff.& c.quod ob gratiã.de re.iu.in.vj.& quæ ibi habentur.& vide do.Iaſ.in.l.fi. in fi.ff.quod quiſq; iuris. Erubeſcimus.l.illam.C.de colla.malè allegari quaſi per oẽs ad hoc propoſitum:cũ nõ probet id ad quod allegať:ſecũdũ.d.Iaſo. in.d.l.illã.ex rõne de qua ibi p eũ.Sed melius facit.§.cõſideremus.in auť.de triẽ.& ſemiſ.c.is qui.de ſent.exc.in.vj.in fi.primi rñ.&.c.pe.ne ſede vac.& c.ſi euangelica.lv.diſt.&.c. cor Epi. lxviij.di.&.c.ꝙ ſi dormierit.xxxj.q.j. & per Bal.in tremẽdo cõſi.ſuo ſchiſmatis.quod eſt incorporatũ in prin. tit, C.ſi quis ali.te.prohi.in ſua lectura.An aũt liceat allegare gl.vel authorita- tes Doc.qñ habemus legẽ?dic ꝙ non:ſecundũ Iaſ.alleganter Arch.in.c.noli me.xj.q.iij.& malè.nã ibi nihil dicit.Sed bene aliquãtulũ tangit ſubtiliter aduertenti in.c.nolite errare.xj.di.& clarius gl.cõtra ſeipſam in.l.ſed licet. ff.de offi.præſi.Et an liceat allegare & decidere ex naturali ratione deficiẽ te lege.Et an debeamus allegare ſolùm vnam legem de pluribus facienti- bus ad propoſitũ.Et an credatur gl.ſimplici quando non reperiť lex; vide

quòd de iure ſingulari permiſſa, non ſunt extẽ denda ad alios actus, maximè ſi non ſunt paris rationis.[a] & idem eſſet etiam ſi forent. per id quod habetur infrâ de priuilegijs capitul. ſanê & .ff. de legi. l. ius ſingulare. ¶ † Nota quòd in 21 materia regulariter & communiter prohibita omne illud quod non apparet eſſe conceſſum, intelligitur prohibitum: & ſic ſub regula prohibitiua: & hoc caſu etiã dicimus quòd omiſſum habetur ꝓ prohibito: & procedit etiã illud generale: Erubeſcimus cùm ſine lege loquimur l. illam. C. de collatio. & id quod à lege non permittitur, vel à decretis ſanctorum patrum, nõ eſt ab homine præſumendum. ¶ † Nota, quòd 22 confirmatus videtur arctari ad petendam cõſecrationem intra ſex menſes:[b] quod qualiter intelligatur, recurre ad ea quæ notã. per glo. in c. ſi electio. de elect. in. vj. & facit quod habetur in. c. quã ſit. eo. tit. & lib. & in dictis iuribus etiã patet à quo tpe currat dictũ tẽpus. ¶ † No. pœ 23 nã nõ facientis ſe cõſecrari intra dictũ tp̃s: quia poteſt compelli ad cedendũ iuri ſibi acquiſito. ¶ In ver. *ſanè*. No. quòd tranſlatio attribuitur ſuperiori beneficio. ſ. illius beneficij ad quod fit tranſlatio: abſolutio verò vel conceſsio licentiæ, attribuitur illi ſuperiori bñficio à quo trãſ fertur. ¶ † No. pœnam transferentium Epiſco 24 pos ſine licentia papę & etiam illorum qui trãſlationi conſentiunt, & tranſlatos confirmant, aut conſecrãt: quia ſuſpenduntur â pontificali officio. ¶ † No. ꝙ cæteris paribus plus peccat 25 ſuperior, quàm inferior: & plus peccat inordinatè promouens aliquẽ, quã promotus: & minus peccat aliorũ errores proſequens, quàm inducens alios ad proſequendũ. ¶ † No. parcen 26 dum eſſe ſponte cõfitenti delictum & veniam poſtulanti ſi peccauit ex errore, vel ſimplicitate: ſecus ſi ex certa ſcientia & malignitate: nam talis non dicitur peccare ex malignitate: ſed ex ſimplicitate peccare dicitur, qui peccat ex errore, etiam ſi error cadit in latam culpam: quæ cõtingit in errore iuris: facit quod habetur in. l. iij. §. fi. ff. de li. cauſa. & quod no. in. l. plagij. C. ad l. fla. de plag. ¶ † No. ꝙ vbi quis conſecratur, videt̃ ꝙ ad certã & determinatã eccleſiã in qua nõ ſit ſpõſus, cũ ad illam nõ fuerit cõſecratus: nec ad aliquã in qua nõ eſt ſpõſus, qa ad illã nõ põt cõſecrari. & ꝑ hoc videt̃ ꝙ ſi qs cõſecrat̃ in Ep̃m ad eccleſiã in qua nõ eſt ſpõſus, & ſic nõ canonicê ꝓmot⁹, ꝙ nõ recipiat habitũ cõſecrationis. & ſic videt̃ ꝙ ſi poſteà inde remoueat̃ & ſic nõ erit Ep̃s talis eſt eiuſdẽ ptãtis cui⁹ eſt ep̃s nullate. q renũtiaſſet ep̃atui, lꝫ nõ ordini. & ſic trãſit do. an. ĩ no. Sed cõtrariũ vr̃ tenere ho. vt ipſe ẽt hîc tãgit circa fi. ꝙ, ſaltẽ tũc dicit̃ cõſecrat⁹ ad eccl. vniuerſalẽ ad quã qlibet cõſecratur:

latiſsimè per prædictum do. Iaſ. in prædicta. l. illam. & adde gloſſ. in. c. tales. xxiij. diſt. & . c. cum ſit. de æta. & qua. ¶ Sed vltra per ipſum ibi relata: quid de doctoribus, an credatur. ſ. doctori vni etiam excellenti atteſtanti de conſuetudine, & probet conſuetudinem. vide pleniſsimè per eundem doc. Iaſ. qui tandem concludit quòd non: cùm conſuetudo ſit facti. in. l. de quibus. in penult. colum. ff. de legi. & idem eſt in his quę ſunt iuris, ſi nõ probet dictum ſuum per authenticam ſcripturam. vt habetur in dicta. l. illã. & maximè procederet concluſio ꝓdicta in cauſa, in qua aduocaret: nã tunc ſunt aduocati cæci: ſecundum publicum, & relicto ſole cõſciẽtię quẽ habere debẽt: vt dicit Bald. in. l. hac leg. C. de ſen. ex peri. reci. & . c. j. de ſen. & re iu. libro. vj. & ſolent dicere clientulis ſuis: ſi hoc confitemini, perdetis cauſam: & non dicũt ſi negabitis, perdetis animam. vt dicit glo. prima magna. circa finem. in. c. j. de confeſ. libro. vj. Et ideo gl. notabil. licet parua in. l. finali circa principium. in verbo morantur. C. mand. dicit quòd illi qui circa diuitem morãtur, omnia mala nouerunt. in aut̃. de exi. & introdu. re. circa prin. pro quo etiam facit illud facetum dictum domini Matheſi. in ſing. xcvj. ibi referentis quòd cũ eſſet quæſtio inter quoſdã an aſinus veniret appellatione beſtię propter. l. j. §. beſtias. ff. de poſtu. Quidam iudex dictus Mõtanus qui inter ſcholares ſolet derideri, credidit cuidam famoſo aduocato dicenti & atteſtanti aſinũ pro beſtia non haberi: & ad hoc pro victoria ſua alleganti rubricam quę nõ reperitur in rerum natura. ſcilicet. C. de aſinis pro beſtijs non appellandis. dic tamen latius vt ibi: hoc præſumpto volui referre ad propoſitũ: tamẽ nõ prætermitto illud ſin. dictũ de quo Panor. in. c. j. de poſtu. præl. & . d. Iaſ. in l. generaliter. ff. de in ius voc. in fi. quòd ſi diſcipulus probabiliter ſecutus opi. magiſtri ſui in deciſione alicuius cauſæ credendo ſi malè ſententiaret, ꝙ deberet abſolui à ſyndicatu & ab expenſis. quod no. ¶ An autẽ ſit credẽdum Cardinalibus, & ſummo pontifici etiam de illis, quæ vidit ante Papatum cũ non ſit materia noſtra ſufficiat tibi recurrere ad ea quæ habentur in c. cũ à nobis. j. de teſti. & . c. ſicut. de ſen. exc. & quod dicit Lud. ro. in ſingu. cxxvj. qui interrogatus de hoc à Papa Eugenio dũ ipſe eſſet auditor rotę poſt multam hęſitationem reperit duas gl. vna eſt in. c. ad apoſtolicæ. de re iu. lib. vj. & alia in. c. j. de renuo. co. li. & vide Corſe. in apo. ad Abba. in. d. c. cũ à nobis. Cali. amadeus.

ZACHARIAS. ¶ Adde dum hic voluit dicere quòd iudex qui iudicat ſecundũ opi. ſui doctoris liberatur à ſyndicatu quãuis illa ſit contra communẽ opi. Et dic ꝙ iſtud eſt originale dictũ Old. in. l. quæſitum. §. j. ff. de fun. inſtru. vt refert iſte in. c. j. col. mihi. vj. ver. ſed vide notabile dictum Oldra. & ibi poſui in apo. ad ipſum poſt alios. in apo. in verſi. ſui doctoris. ſ. de poſtu. præl. qbus adde Fel. in. c. j. col. fi. ver. qntò nota ꝙ iudex. ſ. de cõſti. Bal. ĩ l. filiũ quẽ habẽtẽ. C. fa. erci. de quo eſt bo. gl. in. c. c beatiſsimus. xxiiij. q. j. Anto. Fran. ¶ Circa iſtum paſſum de conſuetudine, quomodo & qualiter ſit probanda. primò dicas ꝙ conſuetudo eſt allegãda. vt in authentic. generaliter & ibi per Bal. in. iij. col. C. de epi. & cle. & per eundem in. l. venia. C. de in ius vo. & in. l. quicunqꝫ. C. de ſer. fugi. & plenè per Alex. in. l. ſi adulterium. in. §. idem Pollioni. ff. de adul. & in. l. de quibus. in fi. de legi. Imò dixit Bal. in. d. aut̃. generaliter in. ij. col. quòd ſi conſuetudo nõ fuit allegata in libello, debet deduci & allegari in proceſſu. quod etiã voluit Alex. in. l. j. in §. idẽ ſcribit. ff. de po. & ipſa cõſuetudo allegatata. debet probari ſecundũ Bar. in. d. l. de quibus. in fi. ff. de leg. & Bal. in. l. j. in. j. col. C. quæ ſit lõg. conſue. & idẽ voluit Bar. in. l. oẽs populi. in. vij. q. prin. in ver. circa ſecundũ. ff. de iuſti. & iur. niſi forſan conſuetudo allegata eẽt valde gñalis. qa tunc ſufficeret ſola allegatio abſqꝫ alia probatione ſecundũ Bal. in. l. iij. in. j. col. in ver. attende hic. C. de ſer. fug. quod etiam voluit Alex. in. d. l. de quibus. circa fin. & ibi etiam dixit in. xv. col. & ſeq. ꝙ conſuetudo poteſt probari per vnum teſtem qui ſit valde expertus. & qualiter conſuetudo probetur per teſtes, vide per Alex. in conſi. xlv. & in conſi. clxxj in ſecunda parte conſiliorũ. vbi etiam ponit: an poſsit probari per teſtes ſingulares. De quo etiam per eum in. l. admonendi. ff. de iureiur. in. xvj. col. poſt Bald. in. d. l. de quibus. in. xxij. col. ¶ Et adde etiam quòd conſuetudo allegata an ſit vera, vel non, poteſt iudex ſe informare à notario ſuo: ſecundũ Bar. in. l. lege iuli. in fin. ff. de teſtib. ¶ Et tene etiã mẽti quòd conſuetudo probatur per duos Docto. eam referentes, ſecundum Bart. in repeti. l. de quibus. in iiij. quæſtione. in xvj. colum. ff. de legib. Imò poteſt probari per vnũ famoſum doctorẽ aſſerẽtem ita eſſe cõſuetudinem. vt notabiliter voluit Bald. in. c. cum dilectus. in ſecunda columna in verſi. ſed nunquid poteſt. de conſue. qd̃ etiam voluit Pau. de caſtro. in conſi. ſuo. clix. quod tamẽ intellige verũ niſi cõſuetudo eſſet contra ius cõe: qa tũc illa deberet plenè ꝓbari ſecũdũ Bal. q ita declaratis q. in. §. ſi in. l. j. in antiqua lectura. ff. de pig. vbi dicit ꝙ licet etiã gl. dicat aliqd ſeruari de cõſuetudine. tñ debet ꝓbari illa cõſuetudo ſi eſt cõtra ius cõe. & ita etiam tenet ipſe Bal. in. l. cõſentaneũ. in. vj. col. in. v. op. C. qũo & qñ iud. de quo etiã plo. de imo. in. l. j. in. §. nũtiatio. in. v. col. in ver. an aũt ꝓpter id qd̃ dixi. ff. de no. ope. nun. & per Alex. de Imo. in. l. poſt dotẽ. in. xxiiij. colũ. ff. ſol. ma. & hoc modo poſſunt concordari iſtæ opi. q̃ vident̃ adinuicẽ cõtrariæ. Nec ob. quod dicebat̃ ꝙ cõſuetudo, cũ ſit facti: nõ ſufficit illã ꝓbare ꝑ dictũ doctoris. qa rñdet̃ ꝙ vſus & mores ex quibus poſtmodũ deſcẽdit cõſuetudo bñ ſunt facti. Sed ipſa cõſuetudo in eſſe ꝓducta, & inſurgens ex vſu & moribus eſt ius, ꝓut optimè declarat Bar. in. d. l. de quibus. in. iij. col. in verſ. oppono dicitur hîc ſeruari. ff. de legib. ¶ Et quantùm ad id quod hîc dicitur de prouerbijs, an & quando poſsint allegari in deciſionibus cauſarum: vide Ioã. Ant. in. c. & ſi iudęos. C. de iudæ. & no. doc. in. c. quẽadmodũ. de iureiur. & doc. legiſtas in. l. ſolẽt. ff. de offi. procõ. & in. l. ſi chorus. ff. de leg. iij. & vide per Alex. in. l. j. xiij. col. ff. ſi cer. pet. ¶ Et ad illud qd̃ etiã hîc dicitur ꝙ iudex excuſat̃ in ſyndicatu & ab expẽſis ſi habet ſentẽtiã præceptoris ſui pro ſe. & iudicat ſecundũ illã, etiã ſi malè iudicaret. Adde ꝙ habẽs opin. doctoris pro ſe, ſemp dicitur habere iuſtã cauſam litigãdi vt euitet expẽſas: p text. in. l. qui ſolidũ. in. §. etiã. ff. de leg. ij. & hoc quia doctor habet à iure authoritatẽ interpretandi leges & iura. & eius opinio propter talẽ authoritatẽ dicitur eſſe probabilis. vt no. in. c. j. de poſtu. præla. & in. l. j. C. de ꝓfeſſo. qui in vrbe cõſtantino. li. x. Ad quã materiam vide Spe. in ti. de ꝓba. §. nũc videndũ. circa princ. & vide gl. inſti. de obl. quæ ex delic. naſcũ. in prin. & vide Io. An. in. c. vt debitus. de app. vbi dixit ꝙ ſi qua opinio facit pro appellãte: licet ſuccũbat in cã: tñ excuſatur ab expenſis. pro quo vide de ordi. gl. in. d. §. etiã. Tene tamen menti, quòd qñ circa idẽ ſunt diuerſæ opi. humanior, & rationabilior, & æquior ſemp eſt ſequẽda, vel cõſulẽdus eſt ſuperior habẽs authoritatẽ. l. condẽdæ. ꝓut eſt Papa, vel Imperator. prout voluit Hoſt. in. c. j. de cogna. ſpi. & Io. an. in. c. j. de cõſti. ſuper gl. fin. eſt bene verũ ꝙ opinio magiſtri eſt diſcipulis recitãda, & defendenda, per text. in. c. omnes. de maio. & obed. & habetur in. c. cũ beatiſsimus. xxiiij. q. j. & vide gl. in. c. j. de deci.

a SEB. SAPIA ¶ Paris rationis. An priuilegiũ conceſſum extendatur ad alias perſonas, quã pꝫibus eſt cõceſſum. vide Bald. in. l. j. in princ. C. de leg. in. l. non tantũ. §. nõ omnia. ff. de excuſa. tuto. Ang. in conſi. cclxij. incip. quando dictum priuilegium. Cardi. in conſi. cxxxij. incipi. Puto. in fi. Pe. de Ancha. in conſi. cix. inci. Prima facie. Deciũ in conſ. xlviij. in prin.

b ZACHARIAS. ¶ Sex mẽſes. Adde an poſsit talis terminus prorogari per Car. in cl. ſtatuimus. de ſtat. mona. Gemi in. c. qm̃. c. diſt. & Spe. in ti. de dila. qui in prin. ver. ſunt & aliæ. & Berth. de fir. in trac. de Epo. l. iij. in vl. parte. & qualiter petatur. vide per Spec. in ti. de elec. §. j. ver. ſacris.

cùm vna

cûm vnica tantûm sit vniuersalis ecclesia.vij.q.j. ca.Nouatianus.&.xxiiij.qõ.j.c:loquitur.& pro hoc etiam facit quod habetur in simili in.c.non solũ.&.c.seq.de regu.in vj.vbi interdũ professus certã religionem,si profiteatur illã intra annũ,non obligatur illi religioni in specie, sed tantũ obligatur in genere.vt contingit in profitente religionem mendicantiũ intra annum vt ibi patet. Dic ergo hic ꝙ licet fuerit consecratus ad certam ecclesiam,& nõ valuerit cõsecratio illius ecclesiæ:valet tñ respectu ecclesiæ vniuersalis.& ideo secundũ eum & Hosti.posset iste Eps si inuitaretur ab alio Epo expedire ea quæ sunt ordinis:quod intellige verum antè quã fuisset suspẽsus ab executione pontificalis officij. ¶ † Not.ꝙ consensus nullus ex ipsius perseuerantia operari potest interdũ quo ad facilitatem dispensandi, licet non operetur quo ad validitatem electionis.de quo.s.tit.j.c.auditis.&.c.bonę. ¶ In gl. j.ibi:*quã constituatur*.nam requiritur ꝙ dominus tradat in peculium,vt cõstituatur res peculiaris,& tamen solo animo reuocatur peculiũ. ¶ In ea.gl.in fi.Item est differentia inter corporalia secundũ Hosti.per ea quæ habentur in.l.iij.ff.pro so.quia vbi fit societas omniũ bonorũ,trãsit dominium rerum corporalium sine traditione. vt ibi no.Item ex legato rei corporalis sequuta aditiõe hæreditatis transfertur dominiũ.l.si tibi homo.§ cũ seruus.ff.de leg.j.& tñ ex legato iuris incorporalis,puta actionis competẽtis contra debitorẽ non transit sine cessione.l.ex legato.C.de leg.quod intellige respectu directi iuris.nã vtilis actio transit bene sine cessione:vt ibi patet. ¶ In gloss.in ver.*spiritualia*.in fi.vel dic quòd contrarium loquitur de interiori destructione,quæ fit per petentem: hîc autem de exteriori:quæ fit deponendo ab ordine,& sic à sacramentis. ¶ In glo.in ver.*destruantur*.Aduerte quia glo. dicit verum in se.per.l.quam alleg. tñ non dixit de mente huius tex.qui nõ loquitur de matrimonio carnali, vel de carnalib⁹,sed de spũali,vel spiritualib⁹. Et si dicas, istud quod dicit glo.facit sanè cõtra regulam hîc positam: dũ dicit ꝙ carnalia facilius construuntur quã destruantur. Potes dicere ꝙ fallit in casu isto,quando ageretur de matrimonio corporali,seu carnali:& facit quod dicam.j.gl. in ver.*fortius*. ¶ † In gl.in ver.*solus*.in fi. Nec obst.quod habetur.xxiiij.di.c.Episcopus.vbi dicit ꝙ Episcopus nõ solus ordinat:sed cum consilio sui capitul.facit quod habetur.j.de præben.in.c.cûm secundum. Quia respondetur ꝙ hoc verbum solus,non excludit clericos suos.[a] sed alios Episcopos.facit qđ habetur.xv.quæstio.vij.c.si autem §.solus. ¶ Item quod hîc dicitur ꝙ Episcopus solus non potest auferre honorem.intelligo deponẽdo ab ordine sacro.xv.q.vij.c.Felix.&.c.si autem.sed posset suspẽdere ab officio,& suspensionem reuocare.licet contra depositum ab ordine non possit dispensare.ij.q.vj.c. deo. & facit quod habetur.j.de cleri.non resi.c.ex tuæ.Potest etiam auferre honorem deponendo ab officio, licet non possit deponere ab ordine.j.de his quæ fi.à præla. c. nouit.Item quod hîc dicitur quòd Metropolitanus consecrat Suffraganeos:intellige principaliter,adiunctis tamẽ sibi duobus Episcopis.vt habetur in.c.nec Episcopi.j. de tempo.ordi. ¶ † In glo.in ver.*fortius*.in fi.dicit Hosti. ꝙ soln.glo.videtur literam violare. ideò dicitur ꝙ potest litera sustineri,inquantũ dicit ꝙ spirituale matrimoniũ est fortius,quã carnale:ex eo ꝙ spirituale matrimonium aduocat & trahit ad se coniuges interueniente communi consensu etiam post carnalẽ copulã.j.de cõuer. cõiug. c.cõiugatus.vbi.patet ꝙ coniunx etiã post carnalẽ copulam religionem intrãdo,potest trãsire ad matrimonium spirituale,sed non est sic econtrà:quia si aliquis transiuit ad religionem,& sic contraxit matrimonium spirituale, non potest posteà transire ad matrimonium carnale. in clemen.eos qui.de consangui.& affi.Item interdum dissoluitur matrimoniũ carnale altero solo volẽte per contractũ matrimonij spũalis vt si transeat ad religionem ante copulam actualem.j.de conuer.coniuga.c. ex publico. Item dissoluitur carnale matrimoniũ altero solo volente in casu.c.j.de eo qui duxit in matri.quam pol.per adul.Itẽ in alio casu,quando videlicet alter infidelium venit ad fidem alio nolente venire .j.de diuorti.c.gaudemus.Sed matrimonium spirituale non dissoluitur ex voluntate, vnius tantûm:imò nec ex voluntate,videlicet ingredientis religionẽ & recipientis.Item etiam censetur matrimoniũ spirituale fortius:quia fortius operatur in construẽdo,& difficilius in destruendo,quã faciat carnale:quia spirituale imprimit characterẽ, quod nõ facit carnale: facit quod not.in rubri.j.de sacra.non ite.&.c.j.& sic fortiorẽ imprimit gratiam.Item fortius etiam copulat:quia non solûm corpora sed etiam animos,& non solûm duos,sed plures:vt patet ex his quæ habentur hîc in tex.&.s.de ele. cum inter canonicos.&.xij.qõ.j.c.præcipimus.Item carnale soluitur per mortẽ:sed spirituale non:quia remanet character impressus in anima etiã post mortẽ:& sic quo ad dissolutionẽ videtur esse fortius vinculũ matrimonij spiritualis.facit quod habetur.xl.distin.c. ante omnia.Et ideo propter prædicta secundum Hosti.potest litera stare hîc propriè. ¶ Potes dicere,vt hîc tãgit do.Ant.quòd si quæritur an carnale matrimoniũ quo ad se facilius cõtrahatur,quàm dissoluatur,dicendum est ꝙ sic:vt etiam voluit gl.in ver.*destruantur*.Idem est etiam dicendum de matrimonio spirituali quo ad se:quia facilius cõstruitur quã destruatur.Sed si autem quæritur an æquiparet᷑ contractus matrimonij carnalis spirituali:potest dici quòd facilius contrahitur matrimoniũ carnale quã spirituale: quia carnale coniugium contrahitur solo consensu,& in momento perficitur:sed in spirituali contrahendo multæ solẽnitates requiruntur,de quibus in.c.quia propter. & in.c.in genesi.s.tit.proxi.Si autem comparare velis distractum vnius ad distractum alterius:tũc certo respectu est fortius in dissoluẽdo carnale quã spirituale.Quia carnale dissoluitur authoritate Dei,sed spirituale authoritate Papæ.Sed certè,vt dicit.d. Anto.possunt dici paria: quia quod authoritate papæ fit,authoritate Dei fit.Sed meli⁹ dici potest quòd carnale post carnalẽ copulã non põt dissolui in vita coniugum authoritate Papæ:sed solûm soluitur per mortem.Sed spirituale potest dissolui in vita illud contrahentis authoritate Papæ:vt hîc patet.Certo tñ alio respectu potest dici ꝙ dissoluitur difficilius spũale:quia durat etiam post mortem,propter characteris impressionem.quod non contingit in carnali,vt superius dixi.Itẽ ex eo, quia per contractũ matrimonij carnalis non dissoluitur spirituale:sed econtrà sic in multis casibus,de quibus dixi.s.Et ex prædictis videtur ꝙ motrimonium spũale nedũ sit dignius,sed etiã fortius.sed aduerte quia litera hîc dicit quòd matrimonium spirituale sit forti⁹ quã carnale.Et argumentatur hoc modo à minori:quia cûm carnalia facilius secundum regulã seu regulariter destruãtur quã construantur,& dissolutio matrimonij carnalis sit reseruata Deo:& consequenter Papę eius vicario per authoritatẽ illam:quos Deus cõiunxit &c.multò fortius debet intelligi reseruata dissolutio matrimonij spiritualis Deo.& sic Papæ eius vicario,attenta regula prædicta: quia regulariter facilius dissoluuntur corporalia quàm spiritualia:& difficilius dissoluũtur spiritualia quàm carnalia.Nõ obst.si dicatur quòd carnale matrimonium nõ sequitur naturam & regulam corporalium rerum: quia ipsum matrimonium carnale facilius contrahitur,quàm dissoluitur vt,patet in.l.consensu.C.de repet.& not.glo. hîc in ver.destruantur.per hoc non sequitur quòd nõ pcedat argumentio prædicta,de qua etiam in litera:quia licet ipsum matrimonium carnale exorbitet à regula aliorum corporalium:tamen ex quo est res corporalis, & eius dissolutio reseruatur Romano Pontifici,potius de-

ZACHARIAS.

[a] ¶ Clericos suos. Adde ꝙ hoc tex. expressum in.c.ij. & ibi Archid. & doct.de accu. lib. vj. vbi exponitur solus Eps, id est Episcop⁹ cũ capitulo.no.Bald.in.l. j.in.j. oppo.C.de contrata.not.in fine.per glo.in.c.ij. in gl.in ver. canonici.de offi. ordi. lib.vj. vbi exponit canonici. i.capitulum & canonici.

bet reseruari dissolutio matrimonij spiritualis, quod nõ exorbitat, imò sequitur naturam spũaliũ, quæ faciliuscõ trahuntur, & difficilius etiã soluuntur regulariter, quã dissoluantur corporalia. Nam fortius debet operari act⁹ qui procedit secundũ sui naturã, & secundũ ius cõmune quã actus qui operat̃ contra naturã: & sic de iurespeciali exorbitando à iure cõmuni cum facilius tolli debeat ius speciale quã ius cõmune: vt. §. quia verò simile. in aut. de nõ alie. col. ij. & le. ius militis. § militia missus. ff. de tes. mi li. & no. glo. in cle. causam. de elec. facit etiam quod habe 32 tur in. c. j. j̃. de ord. ab epi. qui renun. episco. ¶ † In glos. in verb. *diuina*. in fine. & pro hoc facit quod no. gl. in. c. non est j̃. de voto. ibi no. quòd si Papa dispensat contra votũ sine iusta causa, non est quis tutus quo ad Deũ: facit etiã quod dicetur super. c. cũ inter j̃. tit. ij. & quod ibi per Inn. ¶ In gl. in ver. *vicarium*. vbi dicitur etiã vicarius xp̃i, sup. 33 ad ea quæ cõceduntur Epis. ¶ † In gl. in ver. *confirmatus*. in fi. sed certè post confirmationẽ ante cõsecrationẽ pos set per exceptionẽ repelli: vt patet in. c. super his. alleg. in gl. vnde Host. dicebat ꝙ etiã ante cõfirmationem nõ po terat elect⁹ cedere iuri suo sine autoritate sui superioris: sed vt hic patet, gl. ista tenet cõtrariũ. & j̃. gl. in ver. *post*. & hæc opi. videtur verior per istũ tex. à contrario sensu. & ista opi. cõmuniter tenet̃: de quo per glo. in. c. si ele 34 ctio. de ele. in. vj. ¶ † In gl. in ver. *nil addit*. quasi velit gl. ꝙ quo ad substantiã & vinculũ matrimonij cõsecratio nil addit: sed quo ad cõsumationẽ bene potest dici addere: quia dicitur consummari in ipsa cõsecratione: & per illã acquirit p̃tãtẽ exercendi ea quæ sunt ordinis ep̃alis. facit quod dicetur in. d. c. licet. in gl. j. j̃. eo. ¶ In glo. in versicu. *similitudinem*. in fi. Solue ꝙ ibi nõ erat omnimoda similitudo, vt in eis patet. hîc secus: & de materia. s̃. de cõsti. c. translatio. de præben. c. non põt. ad fi. per Io. an. libro. vj. 35 ¶ † In gl. versi. *sex mẽses*. in fi. quomodo saluat̃ litera illa. potes dicere ꝙ dupliciter potest saluari. Primò vt intelligatur hîc post sex menses. s. inchoatos. & qđ dicitur in canone: de quo hîc fit mentio. s̃. in. c. j. c. di. ad fi. intelligatur de quinq; mensibus cõpletis. facit quod not in simili in. c. literas. de tẽpo. ord. & . l. qui ante cal. ff. de verb. obli. & . l. ij. §. fi. ff. si cer. pe. Et sic no. hanc cõclusionem[a] pro cõ cordandis testibus: quorũ vnus dicit aliquẽ fuisse per qn que menses, alter per sex menses: vt primus intelligatur sensisse de quinque completis: alter de sex inchoatis: de quo per Bar. in. d. l. ij. §. fi. & facit etiã id qđ cousueuit di ci in. c. cum tu j̃. de testi. & quod etiã plenè no. in. l. inter stipulãtẽ §. j. ff. de verbo. obli. Et ad prædicta facit, & etiã põt adduci secundũ Io. an. quia dicimus xp̃m fuisse passum dum esset. xxxij. anno. & sex mensium, & sic trigintaduo annorum cum dimidio. & t̃n sex menses à tempore natiuitatis xp̃i, quæ est de mense Decẽbris, nõ currebant vsq; ad tempus passionis completæ, quia fuit de mense martij. & sic erant sex menses cœpti sed non com pleti. vel potest dici secundò ꝙ hic tex. voluit approbare opi. Bul. qui voluit dicere morã posse purgari j̃. mensem post dictos sex menses: facit quod no. s̃. tit. j. c. cum in cũ ctis. per Io. an. in ver. cũ verò. ¶ In glo. in versic. *inutilem*. ibi: *scindite*. melius dixisset versi. *Item à mortuo*. qui ver. est sub. §. hoc idem. & facit etiam quod quod habetur. in. l. paulus. ff. de verb. signifi. & . l. elegãter §. qui reprobos. ff. 36 de pig. acti. ¶ † In gl. in ver. *inuenitur*. ibi: *secus in beneficijs*. No. diligẽter gl. q̃ in hoc ver. iũcto qđ dicit ver. *& in priuilegijs*. videt̃ facere differẽtiã[b] inter priuilegiũ & b̃nficium. priuilegium est stricti iuris. secus in beneficio: & bene dicit glo. stricto sumpto vocabulo: quia priuilegium dicitur quasi priuans legem. iij. dist. c. priuilegia. Et sic est contra ius commune: & ideo latius interpretatur beneficium quàm priuilegium: facit quod dicetur in fi. c. si j̃. eodem. & quod ibi nota. per Ioan. and. & in. c. olim tibi. de ver. signi. facit etiã quod notatur per legistas in. l. beneficium. ff. de constitu. princip. ¶ In ea. gl. ibi: *arg. contra*. Intellige tex. non ad proximè dicta: quia cũ illo cõcordat 37 id quod sequitur. ¶ † In ea. glo. in fi. Intellige, nisi quis veniret contra præceptum superioris: vel nisi quis faceret alij quod sibi fieri non vellet. nam talia etiam non erant licita secundũ primeuum ius naturale. j. dist. in prĩ. ¶ Aduerte, quia potes aliter concludere in materia, quã dixit gl. nam id de quo quæritur est de materia regulariter in suo genere præmissa: & sic sumus in his quæ sunt de genere permissorum: & tunc procedit in tali materia ꝙ omne illud qđ nõ reperit̃ prohibitũ intelligat̃ esse con cessum, ex quo sum⁹ in materia regulari & in suo genere p̃missa: facit qđ habet̃ in. l. j. ff. de te. vbi regulariter q̃libet potest esse testis, nisi reperiat̃ prohibitus. & similiter qui libet põt p̃curator esse, nisi reperiatur prohibitus. l. mu tuus. §. j. ff. de procur. & similiter põt quis contrahere ma trimoniũ, nisi reperiatur prohibitus. facit quod habetur j̃. de spon. c. cum apud. vnde in prædictis dicimus ꝙ edi ctum est permissorium regulariter: & in suo genere, & est prohibitorium certarum personarum, vel certorum casuũ. facit quod no. in. d. c. cũ apud. & in. d. l. mutuus. §. j. Si autẽ sumus in materia quæ regulariter in suo genere est prohibita. & sic est de genere prohibitorum: & tunc p̃cedit, quia omnia intelligunt̃ prohibita quæ non reperiuntur permissa. & ita intelligatur iste tex. Nam alio nõ c apparente recurrendum est regulã, & stãdum est regulę[c] l. omnis diffinitio. cũ ibi no. ff. de regu. iur. & facit quod no. de regul. iur. in rubri. lib. vj. Et ideo si sumus in materia regulariter prohibita debet pręsumi prohibitum, nisi appareat permissum. Nam regularia sunt secũdũ naturam ipsius regulæ. ideo facilius præsumitur aliquid esse potius sub regula quæ procedit secundũ cõmunia accidẽtia, quã sub specialitate quæ ex accidenti & singulariter contingit contra naturã regulæ. facit quod habetur in. l. nã ad ea. ff. de legi. Si autem quæratur, quomodo cognoscetur an materia sit in suo genere prohibita, vel permis sa: dic quòd hoc poterit colligi ex eo quod tetigit gl. cir 38 ca finem. ¶ † Quæritur si constitutio, seu lex loquitur permisiuè, præsumeretur & diceretur materia permissa. si autem loquitur negatiuè, diceretur materia prohibita: vt patet ex iuribus hîc alleg. circa fi. glo. Si autem esset casus in quo non bene appareret an in tali materia lex lo quatur permisiuè, aut prohibitiuè: tũc recurrendum es set ad ius primeuũ naturale: quia intelligeretur esse permissum, nisi veniret contra prohibitionem superioris, vel nisi quis vellet alteri facere id, quod sibi fieri nollet. Et prosequitur hîc Ioan. And. de multiplici lege. videlicet de lege naturę, & de lege iurisgentium, & de lege mo saica, & de lege ciuili & de lege canonica. & sic de quinq; legibus, de quibus etiam tetigi in. c. j. de sum. trin. & fide catho. Et tangit quæ essent licita, & quæ prohibita. intel liguntur per ipsas leges, non est opus instare: quia per ea quę dicit, nõ habes perfectam doctrinam: sed melior do ctrina habetur ex his quæ dixi superius ad materiã. ij. q. v. consuluisti. & . l. necnon §. quod eis. ff. ex quib. cau. ma. ¶ In gl. in ver. *tanquam*. in fi. & de materia habetur in. d. c. homo christianus. & j̃. de iureiur. c. cũ quidam. ¶ In gl. in penul. fi. Solue quòd ibi voluntas non fuit contraria potestati: quia poterat mutare in adijciendo conditionẽ institutioni: & præsumitur mutasse, ex quo non adiecit, licet à princi. dixisset: talis hæres esto secundũ conditiones infrascriptas. vnde licet posteà non adijciat conditionem, erit hæres: quia præsumitur ipsum mutasse voluntatem in adijciendo conditionem. ex quo non adiecit. ¶ In glos. penul. ibi: *durant in suo sensu*. potest exponi quòd dicantur durare: quia non immutauerunt voluntatem. & sic erit sensus: quòd si durent in eodem consen se ex eo: quia non mutauerunt: haberet locum quod hîc dicitur: potest etiam intelligi secundum Hosti. si adhuc durent

---

SEB. SAPIA. a ¶ Hãc conclusionẽ. Vide Ang. in cõsi. cclxxiij. incipiẽ. Ex themate. col. pe. ver. nũc venio. vbi dicit ꝙ cõcordãt̃ testes quorũ aliq dicũt ante publicationẽ, & aliq post publicationẽ, vt intelligamus ante publicationẽ finitam, & post publicationẽ inchoatã. vide etiã omnino Are. in. d. c. cũ tu. de testi. & in. d. l. q ante calendas. ff. de verb. obl.

SEB. SAPIA. b ¶ Differẽtiã. Vide per. d. Ias. in. l. fi. ff. de cõsti. pri. Fel. & mod. in rubri. s̃. de rescript.

SEB. SAPIA. c ¶ Regulę. Vide gl. in. c. ij. de cõiu. lepro. quævult ꝙ in dubio standum sit regulæ. & not. Abb. in. l. salubriter. de vsu. vnde q habet regulã p̃ se habet intentionẽ fundatã: ita ꝙ allegantĩ cõtrariũ incũbat onus p̃bãdi. vt not. Bar. in. l. ij. ff. si qs ius di. nõ obtẽ. l. quoties. ff. si qs cau. vide Curtiũ seniorẽ in cõs. x. in fi. & in cõsil. sequen. col. j.

durent in suo consensu.i.si de nouo consentiant in eo qđ prius consenserunt:& secundum istos intellectus loquitur de consensu canonicorum. Posset etiam intelligi de consensu ipsius electi.vt sit sensus quòd si ipse electus perseueret in priori consensu: quia vellet esse Andegauens. tunc procedit id quod dicitur hîc, vt sequitur in glos.& dicit Hosti.quòd iste vltimus intellectus videtur magis de mente literæ:quia vult facere gratiã principaliter ipsi Episcopo,& non canonicis.¶ Vltimò posses dicere,quare illi archiepiscopi magis fuerunt puniti quàm in.c.j.potes dicere quòd hi plus deliquerunt quã illi:hîc nedũ fuit confirmatio & translatio,sed cõsecratio.Præterea,hi fuerunt plures,& sic poterant maturius cõsiderare.facit.j.de offi.delega.c.prudẽtiam.¶ Itẽ aduerte.quia circa intellectum tex.dum dicit:*priore consensu perdurante*.potest dici ꝙ cùm simpliciter loquaṫ,intelligiṫ indinctè: & sic copulatiuè de cõsensu eligẽtiũ & etiam ipsius electi: cũ etiam vtriusꝗ consensus requiratur ad perficiẽdum matrimonium spirituale.s̃.de elect.c.cũ inter canonicos.¶ † Itẽad 39 de ꝙ matrimoniũ spirituale contrahitur per consensum eligentium & electi etiam ante confirmationem, & hoc a voluit litera in ver.*sicut autem*.dum dicit *maximè*[a] *cùm confirmatus fuerit*.& sic posuit dictionẽ replicatiuam,quæ replicat idem esse etiam si nõ fuerit confirmatus quo ad cõtrahendũ matrimoniũ spirituale:facit quod notaj̃.de fil. presby.c.ad abolendam.ante tamen confirmationem nõ dicitur esse ratũ seu indissolubile:sed dicitur indissolubile post confirmationẽ:vt patet j̃.eo.in.c.fi.ꝙ ex eo quod dixi.s̃.in ver.cõfirmat⁹.super ver.post.vbi patet quòd demũ post confirmationem non potest dissolui sine licentia papæ:facit quod no.gl.de elect.c.si electio.lib.vj .&c.

SVMMARIVM.

1 *Licita est argumentatio de spirituali matrimonio ad carnale.*
2 *Reseruata Deo,sunt reseruata papæ.*
3 *In ponderanda dispositione,an sit realis vel personalis,magis attẽditur subiecta materia,quàm expreßio verborum.*
4 *Factum à papa,censetur factum à Deo.*
5 *Trãslatio,& qualibet eius dispensatio,debet habere in se vtilitatem & neceßitatem.*
6 *Factum quòd Episcopus sit transmissus ad aliam ecclesiam: nõ potest esse non notorium.*
7 *In notorijs an poßit ferri sententia parte non citata?*
8 *Alligatus alteri ecclesiæ matrimonialiter,non potest licitè eligi: sed debet postulari,& eligentes sunt priuandi:seu suspendendi potestate eligendi.*
9 *Non est recedendum ab antiquitate,nisi ostẽdatur error expressus,& nisi mutetur vel formetur ex se, & antiquitas tribuit titulum.*
10 *Papa incidens in hæresim,potest corrigi:aliàs non.& tunc potest deponi per concilium generale.*
11 *Circunstantiæ notorij licet non sint notoriæ,non impediunt effectum notorij.*
12 *Episcopus dimittens primam ecclesiam sine licentia,& transiens ad aliam sine licentia,vtraque ecclesia priuatur.2.*
13 *Transiens ad secundam,an sit priuatus ipso iure?*
14 *Per sententiam latam contra aliquem,non statim perditur dominium rei.*
15 *Alligatus alteri ecclesiæ, ab alia postulatus concorditer,non potest administrare etiam in ecclesia vltramontana.*

CAP. III.

QVantò Episcop⁹ qui ꝓpria authoritate de sua ecclesia,se trãsfert ad aliã,carebit vtraꝗ.h.d.primò narrat factũ.Secũdò aggrauat.Tertiò punit.Secũda ibi:*nõ attẽdẽs*.Tertia.ibi *ne autẽ*.¶ Casus literalis.Eps hildesen.à sede apost.indulgẽtiam obtinuit sub hac forma:si ad maiorem dignitatem forsan vocaretur eam sibi liceret assumere,dommodò nihil ei obsisteret de canonicis institutis:ipse verò de hac indulgentia confisus vocatus ad herbipoles. eccle.ad eam propria temeritate transiuit,non attendens quòd in euangelio dicitur:quos Deus coniunxit,homo non separet.potestatem transferendi pontifices ita sibi dominus reseruauit,quòd soli beato Petro vicario suo & successoribus suis suo priuiuilegio præbuit, & cõcesit,nõ homo sed deus separet, quos romanus põtifex qui vices Dei gerit in terris authoritate diuina dissoluit.Ne ergo facti peruersitas transeat præsumptorib⁹ in exẽplũ,quod nõ põt nõ esse notoriũ:præcipit illi Epõ vt administrationẽ illius ecclesiæ penit⁹ derelinquat:sed quia canonici prorsus illicitè vota sua cõtulerunt in ipm vt in eo puniantur in quo peccauerũt,ipsos eligendi potestate hac vice suspensos denuntiat:quia verò hildesenen. ecclesiã improbè dereliquit:præcepit ei Papa ne ad ipsam vlterius reuertaṫ,& careat propria,vt nec illis præsideat quos per superbiam spreuit:nec illis quos per auaritiam concupiuit.Ber.¶ In tex.ibi:*in euangelio Mat.xix*. Ratio non superfluè repetitur hic & in.c.sequẽti j̃.c. proximo.
1 ¶ † No.ꝙ licita videtur argumẽtatio de spũali matrimonio ad carnale.de quo per Io.an.in.c.tuę j̃.de spõ.¶ † No. 2 quòd reseruata deo,videntur reseruata papæ eius vicario
3 ¶ † No.ꝙ concessum sub nomine ꝓprio,in materia quæ est talis naturæ vt transire debeat ad successorẽ,intelligitur potius cõcessum dignitati quã personæ. Et ex hoc ẽt nota quòd in ponderanda dispositione an censenda sit ꝑsonalis vel realis magis atttẽdi debet natura materiæ quã b verborũ expresio[b].facit quod dictum est in.c.j.s̃.eod.& qđ no.per Bar.in.l.pe.ff.de ser.le.&.l.si cõmunis seruus. ff.de stipu.seruo.&.l.post mortẽ.ff.qñ ex fa.tu.facit qđ no j̃.de insti.c.cũ venissent.¶ No.argumẽtũ ꝓ antiqtate venerãda,ad idẽ qđ habetur in.l.semper.ff. de iure imu.
4 ¶ † No.ꝙ factũ à papa & à vicario xp̃i,cẽseṫ factũ à deo cuius locũ Papa tenet in terris.¶ † No.ꝙ trãslatio,& qlibet eius dispẽsatio debẽt habere in vtilitatẽ vel necesitatẽ:alias nõ est dispensatio.vt cõsueuit dici in.c.de multa j̃. de præbẽ.facit quod no.j.qõ.vij.c.requisitis.§. nisi rigor.
6 ¶ † No.ꝙ Episcopi trãsmissi ad alterã ecclesiã factũ non põt esse nõ notoriũ,& hoc ideo,quia talis trãsitus cõsueuit fieri multitudine populi cõcurrẽte:vt docet experiẽtia.¶ Et ex hoc no.ꝙ factũ actus trãseuntis trãsire põt in c notoriũ.[c]licet Ia.bu.aliter dicat in aut.qui semel.C.quomõ & qñ iudex.posset tamen dici ꝙ hîc habebat cãm manentẽ inquãtũ perseuerabat in ipso transitu,seu in ecclesia ad quã transierat.¶ † No.ꝙ in notorijs[d] videtur posse ferri sentẽtia parte nõcitata:[e]quod intellige secũdũ no. in.c.cũ sit romana.ad fi j̃.de appel.ad fi j̃.de iureiu.c.ad nostrã.el.iij.&ꝑ Io.an j̃.de ver.sig.c.ex parte.¶ † No.secũdũ vnũ intellectũ ꝙ alligatus alteri ecclesiæ matrimonialiter,non potest licitè eligi:sed deberet postulari:vt plenè legi.& no.s̃.de postu.præ.c.fi.¶ No.quòd eligentes sunt priuandi seu suspendendi potestate eligendi.¶ No.illud verbum vulgatum,quòd quis puniri debet in eo in quo peccauit:facit quod habetur j̃.de tempo. ordin.c.literas. ¶ No.quod dictum est in sum.& nota rationem quæ ponitur hîc circa fi.Ex qua nota superbiam & auaritiam re probatam.¶ † In gl in ver.*antiquitas*.in fi.Ex antiquitate dicimus etiam tribui titulũ j̃.de verbo. significatio.c.super quibusdã.&.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quo. & æsti.&.c.j.de præscrip.in.vj.sed contra antiquitatẽ facit quod habetur in.l.ij.§.post hos.ff.de reg.iur. vbi libri Tuberonis parum fuerunt approbati, quia antiquo sermone fuit vsus:facit etiam quod habetur in.l.j §.si vsufr. ff.ad legem falci.vbi Aristo à veterum opi.recessit. Potes dicere quòd hîc tangit Io.an. quòd non est recedendum ab antiquitate,nisi ostendatur error euidens: facit

Anto.Fransci.
a ¶ Maximè.Adde ꝙ dictio maximè aliqñ est dictio implicatiua:vt in.l.qstatus.ff.de re mi.li.& significat idẽ titatem in casu cõtrario.l.qđ si minor.in.§. restitutio.& ibi per glo. ff.de mino.qñ qẽt ponitur ꝓ tm̃: vt in.c.si quis Eps dãnatus.xj.q.iij.& vide gl.in.l.j.in ver. maximè.C. de nouo co.cõpo. aliqñ ẽt ponitur ꝓ valde.& not.in.l.j.in gl.pe.ff.solu.mat. & de natura huius dictionis habetur per Bar.melius ꝙ alibi.in extrauag. ad reprimẽ.in ver. maximè.& no.in ca.auditis.de elec. vbi etiã dictũ fuit.
b ¶ Verborũ expsio.Adde Fede.cõsi.clxxvj.
c ¶ In notoriũ.Adde Fran.Are.cõsi. clxv.
SEB. SAPIA.
d ¶ In notorijs.hoc tenet Bal.in.l.exe cutorẽ.in antepe. colũ.C.de exe. rei iud.gl.Bal.&.Sali. in.l.addictos.C.de appel.Bal.in.l.raptores.C.de ep.& cle.& i.l. addictos C.de epi.audi.Abba.in.c.j.j.de causa poss. & ꝓprie. col.ij.faciũt not.ꝑ Bar.in.l.absentem in fi.ff. de pœnis. & tex.in.c. consuluit.&.c. proposuit.j.de appel.
e ¶ Nõ citata.Ad.de latẽ Fran. Are. cõsi.clxv. proxi. allega.
ZACHARIAS.
¶ Adde Bal.in addi.ad Spec.in tit. de no.cri.versi.in

notorijs. eondem in ſua margari. in ver.monitio.verſ. ij.Inno.in.c. tua. in.j.col.in gloſ.in ver.notoriū.de co habi. cleri. & mu lie.Ioan.An.in.c. ad noſtram.el.iij. de iureiur.& in.c. cū ſit romana. de appella.& Pet.de ſuz.in.l.ciues.co. tit.licet Bald. ſibi cōtrarius & malè tenuerit contrariū in.l.cū fratrē.col. ſi.in princi.verſic. dubitari cōſueuit ℂ.de his q.vt indi,

quod habetur decimanona diſtinctione.capitul.ita.vel ni ſi ex cauſa mutetur,vel reformetur per ſe: quod habetur ſuprà.de conſue.c. cū conſuetudinis.&.l.vnica.ℂ.de vſu cap.transfor. In gl.in verb.*vicem Dei*.ibi:*pro ratione volun tas*.Supple in his quæ ſunt iuris diuini, per ea quæ habentur in capitul.non eſt.j.de voto.& .ſ.de conſue.capitul.final. ¶ † In gloſſ.ibi:*cur ita facis*:nam nemo poteſt corrigere Papam,niſi incideret in hæreſim: ᵃ† Nam tunc poteſt deponi per conſilium generale.xl. diſtinctione. capitul.ſi Papa. ¶ In gloſſ.in verſicul. *notorium*.in fine. Aduerte tamen quòd ſufficit notorium eſſe factum cum licentia,& actio ſeu confeſsio ſe habeant per accidens,in qua grauabatur onere probādi: vt patet in.c.hîc allega. tales etiā circunſtantiæ habent ſe ex accidēti,vnde nō impediunt effectum notorij.vt notabiliter voluit Innocent. in capitul. tua.j.de coha.cler.& mulie.Pro hoc facit etiam iſte text. cum gloſſ.& ſic etiam videtur quòd non impediatur proceſſus facti notorij.licet allegentur aliquæ circunſtantiæ quæ non ſunt notoriæ:quod tene menti.¶ In gloſſ.in verſicu.*illicitè*.poſtulādo Hildeſenen.Epiſcopum.ſed fecerūt illicitè recipiendo ſine licentia Papæ. & ſecūdum hoc nō elegerunt,ſed poſtulauerunt.poſſet etiam intelligi prout ſonat litera,quòd illicitè fecerunt eligendo:quia alligatus alteri eccleſiæ nō debet eligi,ſed poſtulari.ſ.de poſtu.prælа.capitul.final.¶ In gloſſ. in verſicu. *ſuſpendimus*.in fin.& plus videtur quòd deberet exponi id eſt priuatos denuntiamus.per ea quæ habentur in dicto capitul.bonæ.el.primū.Sed potes dicere quòd poſſunt dici ſuſpenſi. ¶ † Extra gloſſ.dicit Ioann.Andr. poſt Innocen.quòd pœna de qua hîc ad fin.videlicet vt priuetur prima eccleſia & etiā ſecunda: procedit quando dimiſit primam ſine licētia: & ſimiliter trāſiuit ad aliā ſine licētia:nā aliàs priuatus eſſet ſolū illa,in qua licētia nō obtinuit, ne pœna plus extendatur quàm delictum. argumento eorum,quæ habentur in capitu.quęſiuit,infrà de his quæ fiunt à maiori parte capitul.¶ † Tangit etiam hîc Io.an.an tranſiens ad ſecundam eccleſiam abſq; licentia ſit priuatus,ipſo iure. dicit quòd non:ſed priuandus eſt per ſentētiā:& ideo remanet Epiſcopus prioris eccl. & priores clerici adhuc ei obedire tenētur antè quàm priuetur per ſentētiam.Facit quod habetur.viij.quæſtione quarta .ca.nonne.Idem dicit vbi renuntiatio fit quæ non tenet.j.de renuntiat.quod in dubijs.& per hoc patet quòd non perdit eccleſiam ex ſolo tranſitu : ſed ex ſuperioris ratihabitione. Et hoc poteſt procedere in Epiſcopatibus,quibus nō poteſt renūntiari abſq; licentia papæ,etiam religionis fauore:ſed in beneficijs curatis hodie ſeruari debet:quod habetur in c.de multa.j.de præben.& capitul. eum qui.de præbend. libro ſexto.¶ Dicit etiam hîc Ioan.† quòd per ſententiam latam contra aliquam,non ſtatim perditur dominiū rei:per id quod habetur inſtitu. de officio iudicis.§.finali. licet circa iura ſententia ſtatim ſuum conſequatur effectum .l.in ſeruorum §.fina.&.l.quod ad ſtatum.de pœn. &.l.furti.in principio.cum ibi not.ff.de his qui not.infa. &.l.nemo poteſt.ff.de fur.& de hac materia tangit Ioannes andræ.poſt Innocen.in.c.cum noſtris.j.de conceſsio. præben.¶ † Vltimò hic dicit Ioan.andræ.poſt Boa.quòd cum alligatus alteri eccleſiæ non poſsit ad aliam aſſumi, niſi per poſtulationem,quòd non poterit adminiſtrare etiam in eccleſia vltramontana,etiam ſi fuerit concorditer poſtulatus.Nec obſtat ſententia doct.in.c.nihil.ſ. de elect.quia illa loquitur in electione,non autem in poſtulatione, quod tene menti pro limitatione & declaratione dictæ Decre.&c.

ZACHARIA A.

a ¶ Niſi incideret in hęreſim.Adde Archi.in.c.qui cō tra pacē.xxiiij.q. I.& Feli.in.c. cum quidā.col.ij.verſi. ſecūda declaratio. de iureiur.& quot teſtibus conuictus deponat. dic poſt gl. in fi.in. c. præſul.ij.qō.iiij. quod duobus licet: maior requiratur teſtium numerus ad condemnationem Cardinalis aut Epiſcopi.vt per dict, glo.

SVMMARIVM.

1 *Licitum eſt arguere de matrimonio carnali ad ſpirituale.*
2 *Quos Deus coniunxit,homo non ſeparet.*
3 *Matrimonium ſpirituale contrahitur inter electum & eccleſiam mediantibus eligentibus.*
4 *Matrimonium ſpirituale poteſt diuidi in tres partes.*
5 *Epiſcopus ſolus debet deferre annullum: inferiores prælati non niſi ex priuilegio.2.*
6 *Abbas exemptus non poteſt tranſire niſi cum licentia Papæ : ſi non eſt exemptus,poteſt cum licentia ſui ſuperioris.*
7 *Indulgentia contra ius ſtrictè intelligenda eſt :ſed latè interpertatur contra concedentem dignitatem.*
8 *Permiſſo tranſitu ad maiorem dignitatem,non eſt permiſſus ad minorem.*
9 *De effectu iſtorum verborum dum tamen.*
10 *Matrimonium ſpirituale habet partes quatuor in ſe.*
11 *Matrimonium carnale per copulam: & ſpirituale per conſecrationem recipiunt conſummationē.*
12 *Quod maius,aliquo reſpectu poteſt eſſe minus.*
13 *Eccleſia parochialis poteſt conferri in titulum non,ſacerdoti, ſed non in commendam.*
14 *Quomodo facilius diſpenſatur in maiori dignitate quàm in minori?*
15 *Poſtulatus vigore indulgentiæ de qua in textu, poteſt aſſentire poſtulationi cui non poterat:aliàs poterit petere coram proximo ſuperiore,& approbata poſtulatione ſine licentia papæ poteſt tranſire ad aliam eccleſiam.*
16 *Epiſcopatus licet aliqui habeant maiores reditus,ſunt tamen paris dignitatis.*
17 *Examinatio,de qua fit mentio in litera,fit extra iudicium ſine citatione alicuius.*
18 *Epiſcopus cui data fuit indulgentia tranſeūdi de vna eccleſia ad aliam,debet poſtulari,non eligi.*
19 *Indulgentia ad tollendum impedimentum fauorabile,ſtrictè intelligitur:ſecus ad tollendum impedimentum odioſum.*
20 *Per pactum tollitur ipſo iure actio odioſa,ſed fauorabilis per exceptionem.*
21 *Illegitimus habetur pro legitimo in eo,quod eſt diſpenſatum, in alijs remanet illegitimus.*
22 *An priuilegium & beneficium extendantur?*
23 *Quot modis dicatur beneficium ambitioſum?*

CAP. IIII.

LIcet. Solus Papa transfert Epiſcopos, & indulgentia eius ſuper tali tranſlatione conceſſa ad literam eſt ſeruāda,& ſtrictiſsimè intelligenda.h.d.Et primò ponit dictum.Secundò recitat factum.Tertiò reſpondet cuidam obiectioni:Secūda ibi:*hoc autem*.Tertia ibi: *nec illa*.¶ Caſus literalis.Sicut vinculū matrimonij quod eſt inter virū & vxo.homo diſſoluere nequit:de quo dicitur in euāgelio:quos Deus coniunxit,homo non ſeparet:ſic vinculū illus quod eſt inter ipſum & eccleſiā ſine illius authoritate diſſolui nō debet:quia eſt vicarius Ieſu chriſti:hoc nō cōſiderauit Hyldeſenē.Epiſcopus qui propria authoritate ad Herbipolē.eccleſiā tranſiuit,& illa indulgentia quā ſuper hoc ſe habere proponit,nō excuſat præſumptionē ipſius,in qua dicitur quod ſi ad maiorem dignitatem vocaretur,eam liceret ſibi aſſumere:dūmodo nihil obſtaret de canonicis inſtitutis.Et licet videretur aliquibus quòd ſi ad maiorem dignitatem vocaretur,liceret ſibi aſſumere & parem:tamen ſibi hoc non licet cùm in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem facilius ſoleat diſpenſari. Præterea poſtulatio ſicut electio examinari debet diligēter,quod quidem in ipſa indulgentia reſeruabatur, dum dixit,dummodo nihil obſiſtat de canonicis inſtitutis. Vnde antè quàm poſtulatio per papam examinata fuiſſet , nulla debuit ratione tranſire.Ber.¶ † Not.primò,quod licitū eſt arguere de matrimonio carnali ad ſpūale.¶ † Nota etiam repeti hîc illam authoritatē quos Deus coniūxit &c.Et

&c. Et sic videtur quòd superfluè hæc authoritas sæpius repetatur in hoc titulo. Sed potest dici secundum Boati. quòd diuersimodè repetitur & iteratur. Nam in primo c. huius ti. probat Papa per locum ab authoritate. in secũdo probat per locum à minori. in tertio probat per locũ 3 ab authoritate: hîc verò probat per locũ à simili. ¶ † No. ꝙ matrimoniũ spũale contrahitur inter eligentes & electum. s. eo. c ij. & de elec. c. cũ inter canonicos &. j. vt lit. nõ contest. c. quoniã. § si autem. & potes dicere ꝙ voluit Inn. c. ij. s. eo. ꝙ contrahitur inter eligentes & electum: & mediantibus ipsis eligentibus inter ipsum electũ & eccle 4 siam contrahitur. ¶ † No. matrimoniũ spũale posse diuidi in tres partes: de quibus in litera patet. & primã partem videtur recipere principiũ, videlicet pro consensu eligentium & electi. Secũdam partem recipit in confirmatiõe. per quã ratificatur. Tertiam recipit in cõfirmatione, per 5 quã consummatur. de quo tangetur in gl j. ¶ † No. ꝙ matrimoniũ spũale dicitur contrahi inter Epm & ecclesiam & non inferiorem prælatũ. & propter hoc de iure communi solus Eps deberet deferre annulum, & posset. Sed alij inferiores prælati nõ deberent deferre, nisi hoc haberẽt ex priuilegi. facit quod no. in. c. fi. secus in inferiorib9 prælatis: & exemptis. vnde Abbas etiã exemptus põt eligi de elect. c. si abbatẽ. li. vj. cum ibi no. licet non possit transire sine licentia papæ, qñ est exẽptus. Si aũt nõ esset exemptus, posset transire cum licentia sui superioris per ea quę 6 habentur in. d. c. si Abbatẽ. ¶ † No. ꝙ temerariè dicit age 7 re qui contra iura aliquid agit. ¶ † No. ꝙ indulgentia cõcessa contra ius est strictè intelligenda, & obseruanda secundũ limites verborũ ipsius indulgentiæ. An aũt latè in a telligat quatenus ageretur de præiudicio concedẽtis. [a] variauit hîc do. An. Nam in notabilibus videtur velle quòd non. sed in materia voluit contrarium. & istud videtur verius per ea qui no. per Io. an. j. de ver. signa. in. c. olim tibi. 8 ¶ † No. ꝙ ex permissione transitus ad maiorem dignitatẽ, non videtur permissum transire ad minorẽ. Et rõ est, quia cã cõcessionis fundat super maioritate vtilitatis: quia maior reperitur vtilitas in maiori dignitate, quã in minori: secus si pmissio fundaretur super habilitate personæ: quia si aliquis habilitatur ad maiora: videtur etiam habilitatus ad minora. facit quod not. & legi. in. c. j. de el. pre 9 sbyter. in. vj. ¶ † Not. ꝙ arg. etiam à maiori nõ procedit b in exorbitantibus: [b] & ideò non sequitur, dispensatum est in maiori: ergo concessum vel dispensatum cẽsetur in mi 10 nori: facit qd habet. j. de præben. c. cui de nõ. li. vj. ¶ † No. de effectu istorum verborũ dum, tñ &c. quia restringũt gratiã & dispensatiõe generalẽ. & per illã clausulã datur cognitio super eo, quod subijcitur, & sic non simpliciter sonat in monitionẽ: imò & tribuit cognitionẽ & examinationẽ: facit quod no. per Inn. j. de præsum. c. fi. ¶ Et ex prædictis no. ꝙ gratia conditionalis nõ operatur ante purificationem cõditiõis & eius certificationẽ. facit quod habetur in. c. prudentiam. j. de offic. delega. & quod not. in. l. in illa. &. l. hoc iure. ff. de verb. obli. ¶ In gl. j. ibi: *quã ad substantiam matrimonij & vinculum.* ipsum matrimoniũ non diuiditur inter partes. nec mirum, quia tũc in momẽto per consensum eligentium, & electi præest consensus canonicorum eligentium statim matrimonium spiritua le perficitur. & sic quodammodò eodem tempore recipit principium, medium & finem quo ad esse ipsius matrimonij: sed quo ad solennitates quæ præcedunt & sequuntur matrimonium spirituale, videtur habere partes. Qualiter autem hoc cõtingat, non declarat hæc prima sol. sed hoc declarabit gl. in seq. so. quæ propriè loquẽdo non videtur alia solutio, sed potius declaratio hui9 primæ. ¶ In ea. gl. ibi: *variare non possunt.* Et sic põt dici quodãmodò principatũ esse matrimoniũ spirituale, ex quo pcedit quodãmodò principiũ necessitatis ad ipsum matrimoniũ spirituale: sicut etiam cõtingit in matrimonio carnali, qñ præcedũt spõsalia de futuro, põt dici quodãmo c dò matrimoniũ carnale initiatum. [c] qa per ipsum deuenit postea ad matrimoniũ carnale, & necessitat etiã ad illud facit quod habetur. j. de spon. c. ij. &. l. oratio. ff. de spon. Et hoc modo considerando cõsiderari possunt quatuor partes matrimonij spiritualis, vt patere põt ex his q sequuntur in gl. Nã primò initiat per cõsensum eligentium. Secũdò pficitur per cõsensum electi. Tertiò fit ratũ p cõfirmationẽ. ¶ Quartò cõsummat per cõsecrationẽ. tñ text. hic non posuit nisi tres partes ex eo, qa propriè loquẽdo non põt dici initiatũ matrimoniũ quod nõdũ est in esse. & quod nõ est, non põt dici habere partes. facit quod no. legistæ in simili in. l. stipulationes nõ diuidunt. ff. de ver. obli. & ideo hoc respectu litera dicit, ꝙ initiatur per consensum eligentiũ & electi, licet esset verũ sic dicere ꝙ etiã pficit. Et no. ꝙ cõsecratio p simile inducit cõsummationẽ in matrimonio spũali, sicut copula carnalis inducit cõsummationẽ in matrimonio carnali. Nã sicut demũ post copulã carnalẽ põt seq cõsecutio filiorũ in matrimonio carnali: ita in matrimonio spũali demũ post cõsecrationẽ 11 põt clericos ordinare. ¶ † Item aduerte. qa matrimoniũ carnaleq p actũ cõsummationis, & sic p actũ copulæ carnalis fit ratũ, seu indissolubile: & sicut p eundẽ actũ videlicet per copulã carnalẽ recipit cõsummationẽ, ita ẽt fit ratũ, seu indissolubile. Sec9 in matrimonio spũali: qa per diuersum actũ recipit cõsummationẽ ab actu p quẽ fit ratũ seu indissolubile. nã p actũ cõsecratiõis recipit cõsummationẽ, sed per actũ confirmationis fit ratũ, seu indissolubile. quia licet ante confirmationẽ posset dissolui sine authoritate papæ: nõ tñ pòst, vt dictũ fuit. s. c. inter corporalia. & no. in. c. si ele. de elect. li. vj. Et rõ diuersitatis inter matrimoniũ carnale & spirituale est, qa in matrimonio carnali non exigitur extrinseca approbatio: sed sufficit ꝙ ecclesia non contradicat, nec habeat cãm cõtradicẽdi. Secus autem est in matrimonio spũali: quia oportet ꝙ persona examinetur, & ꝙ ẽt videatur an electio sit canonica. & ꝙ consequenter approbet persona, & etiã ipsa electio. & istud fit per pactum confirmationis. s. de electio. cap. cum nobis olim. & in matrimonio spũali actus per quẽ ratificatur est diuersus ab actu, per quẽ cõsummatur: licet 12 secus sit in carnali. ¶ † In glos. ad parẽ. in fi. Et sic vult glo. quòd licet aliquid ẽt prima facie videat esse maius, tñ alio respectu dicitur esse minus, videlicet quòd minus est contra ius commune, & minus illud lædit. Ideò facilius conceditur, quàm illud quod prima facie est minus, sed maius lædit ius commune: nam illo respectu põt dici esse ma 13 ius. licet prima facie in se videatur esse minus. ¶ † Facit quod habetur in simili in ca. nemo deinceps. de ele. in. vj. vbi patet ꝙ licet minus videatur esse ecclesiam parochialẽ dare in cõmendam solũ: quã dare in titulum perpetuũ, cùm cõmenda non valeat dari vltra sex menses, vt ibi patet. & sic videretur ꝙ cui potest cõferri ecclesia parochialis in titulũ, multò fortius posset in commendam: tamẽ contrarium ibi statuitur: quia ecclesia parochialis potest conferri in titulum & non sacerdoti. c. licet canon. & . c. cùm ex eo. de electione. in. sexto. de præbendis. c. si clericus. eodem libr. & tamen non potest dari in commendã, nisi existẽti in sacerdotio: vt in dicto capitul. nemo. Et ratio est, quia licet prima facie in se dare in commendam, videatur minus quàm dare in titulum: tamen alio respectu potest dici esse maius: quia magis est contra ius, & magis lædit ius commune, quàm dare in titulum: quia secundum ius commune debet dari in titulum perpetuum non temporaneum. vij. quæstione prima. capitul. pastoralis. & ad idem etiam facit quod habetur in clemen. si vna. de rebus ecclesiæ non alienand. vbi patet quòd tota ecclesia etiam vacante sede, & sic si careat rectore, potest vniri alteri ecclesiæ: & sic alienari: vt in. d. clement. si vna. & tñ vnũ prædium ecclesiæ non posset alienari vacante

a ¶ Concedẽtis. Adde Alex. cõs. cxc. ij. li b.

ZACHARIAS.

¶ Adde Bal. in. l. humanitatis. q. x. C. de impub. & aliis substi. Innocẽ. & Hostiẽ. in. c. licet. de transac.

SEB. SAPIA.

b ¶ In exorbitantibus. Vide do. in. c. quis. §. ij. de præbẽ. in. vj. vbi dicit ꝙ in literis beneficialibus cessat argumẽtũ à pari, & à minori ad mai9. vide Pet. de Ancha. in consi. xvj. incip. dñs noster. ad fi. cũ multis allegatis per Feli. in c. postulati. col. x verfic. circa tertiã qõnem. de extensione: de rescr. vbi latè qñ in dispẽsationibus fiat extẽsio.

c ¶ Initiatũ. Adde eũdẽ cõsi. cvj. vbi dicit ꝙ executores dati ad matrimoniũ contrahendum possunt spõsalia contrahere.

sede:vt in.d.c. Ad idē etiā posset induci quod habetur in simi.de elect.c.si religiosus.lib.vj.iuncto.c.ij.ne cleri. vel mona.eo.lib.† Item aduerte:quia videt ꝙ litera hic malè dicat,dum dicit ꝙ facilius dispensatur in maiori dignitate quàm in minori.Nam imò facilius videtur dispensari in minori quā in maiori vnde facilius dispensatur in ordinibus minoribus quā in sacris.de fil.presby.c.j.lib.vj.& facilius dispensatur quis ad Episcopatū:quā ad Archiepiscopatum:vt not.per gl.s̄.de elect.c.scriptum.& facit ad hoc.vj.dist.c.Cenomanen.Sed potes dicere quòd contraria procedunt,quando daretur impedimentum respectu personæ defectus,fortè ꝓpter accidens criminis,vel aliū defectum puta illegitimationis.nam tunc facilius dispensatur in minori dignitate vel ordine quàm in maiori:quia in maiori requiritur maior humilitas personæ quàm in minori:& ideo facilius quis approbatur& dispensatur ad minorem quàm ad maiorem:sed hic loquitur quando subest impedimentum vinculi:quia alligat⁹ est ecclesiæ matrimonialiter subsistente habilitate personę ad vtrunque beneficium:ideo tunc in dissoluendo vinculo per transitū ad aliā dignitatē facilius concedit dispēsatio in maiori, quā in minori:vt sic poti⁹ ascēdat quā descēdat,vel adꝑ par tē incedat qa magis iuri cōsentanea agunt:cū gradatim debeat fieri ascensus de minori ad maius & nō ecōtrà. xciij. di.legimus.ad si.vt.l.vt gradatim.ff.de mu.& ho. & quia etiam in maiori dignitate maior censetur esse vtilitas. facit quo habetur.s̄.de postu.prælat.c.bene.el.ij.¶ In glo. fi.ibi:vel dic hoc secunda melior est quā prima: quia prima non instruit nec declarat intellectū. † In ea gl.in fi.& sic vult gl.in effectu quòd ista indulgentia operatur duo. Primò ꝙ possit consentire postulationi de se factæ : vbi aliàs non posset.nam licet electus posset cōsentire electioni de se factę:non tamen postulatus ᵃposset cōsentire sed tanquā ambitiosus repelleretur. Vnde dicit in.c.cupiētes .§.deniq;.de ele.li.vj.quòd postulatus debet dicere si quæ ratur eius consensus:Ego non cōsentio nec dissentio: sed voluntati mei superioris me subijcio.Qui autem sunt eligendi & qui postulandi,plenè habetur in.c.fi.s̄.de post.ꝑl. & tetigi in.c.præce.Secundò operatur indulgentia secūdum gl.videlicet quòd post examinationem postulatus si reperiatur postulatio canonica & etiam persona idonea poterit ad illam transire sine alia licētia. Nam licet sit idoneus ad illā ad quā postulatur: non tamen transit sine licētia:vt no.gl.in.c.scriptū.s̄.de ele.& ideo bene dixit:si persona reperiatur idonea : poterit tamen transire ad ipsam maiorem dignitatem sine alia licentia papę:quod aliàs nō potuisset:vt patet in.c.præce.Item operatur tertiò secundū gl.ꝙ postquā consentiet postulationi de ipso factæ ad maiorem poterit petere confirmationem ipsius, ex quo potest consentire ipsi postulationi:vt dictum fuit.s̄.quod aliàs non posset vt habet in prædicto.c.cupientes.§.deniq; de ele.in.vj. Host.tamen dicebat ꝙ vbicunq; propter necessitatē vel vtilitatem ecclesiæ fiebat postulatio:quia illa debebat confirmari & peti poterat eius confirmatio:per ea quæ ipse no.in.c.cum monasterium.s̄.de elect. sed illa opi.cōmuniter non tenetur:quia electio bene potest cōfirmari vel infirmari.sed postulatio regulariter non cōfirmatur vel infirmatur:sed admittitur vel non admittitur per superiorē:vt consueuit dici in.d.ca.cum monasteriū. sed vt dixi fallit in casu isto virtute huius indulgētiæ per quā potuit consentire postulationi & successiuè poterit illam confirmare.Item quartò & vltimò operatur quòd vbi de iure communi postulatio quæ fit de alligato ecclesiæ matrimonialiter vt sunt Episcopi & superiores:debet examinari per papam qui illam de iure communi debet admittere.facit quod habetur in.c.fi.s̄.de postu.prę.&.s̄. in.c.j.ij.&.iij.sed in casu isto virtute indulgentię poterit examinari postulatio per proximū superiorem ipsius postulati siue fuerit patriarcha siue archiepiscopus talis proximus superior.& istud voluit litera hic dum impersonaliter dicit per eum examinata cui fuerat facienda &c. Et sic patet quòd vigore huius indulgentię poterit postulatus quatuor quæ aliàs non potuisset quia poterit assentire postulationi:intelligo etiam ante examinationē ipsius postulationis:sicut etiam consentire potest electus etiā ante examinationem electionis.Item poterit petere hoc corā suo ꝓximo & immediatè superiore & successiuè approbata postulatione poterit tunc sine licentia alia pape vel alterius transire ad ecclesiam ad quā fuit postulatus.

¶ † Et not.quòd licet episcopatus habeant maiores reditus quā alij,tamē censent esse paris dignitatis.xciij.dist. c.legimus. videtur quòd demū ad maiorem dignitatem dicatur transire,quando de episcopali transiret ad archiepiscopalem:vt hic voluit etiam sentire Ioan.andr.¶ † Et iuxta prædicta potest esse dubium qualis erit examinatio de qua fit mentio in litera.dici potest secundum Ioan.an. quòd poterit esse extra iudiciū :sicut etiam quando mandat alicui ꝙ alteri prouideat si est idoneus. Nam non necessitabitus talis executor citare aliquem secundum Inn. in.c.sij.de præsum.& tangit etiam in.c.proposuit.j.de cō cess.præbē.& etiam facit quod ipse notauit in.c.j.s̄.de postu.præla.& in.c.cum inter canonicos.de elect.& de materia etiam per gl.in cle.j.de of.dele.& secundū prædicta intelligo etiam quod dixi in notabilibus.¶ † Item aduerte quia per quæ super⁹ dicta sunt & quæ habent hic etiā in tex.ad fi.dū dicit postulatus fuisset videt ꝙ ille eps cui hæc indulgentia fuit concessa debuit postulari & non eligi.Sed in cōtrariū facit quia videtur quòd imò potuerit eligi.nam ex quo data est licentia transeundi non obstante vinculo matrimoniali videtur ex eo sublata difficultas transeundi:& per consequens impedimentum quod oberat posse elidi. facit quod habetur.s̄.de ele.cū vintoniē.Inn.tenet primā partē,videlicet ꝙ in casu isto debuerit postulari & non eligi per istū tex.& sic videtur quòd licet dispensetur cū aliquo inhabili,qui non poterat eligi sed postulari quòd per talem dispensationem nō habilitatur quo ad modū prouidēdi vt sic possit eligi sed,debebit postulari.Et istud procedit in casu isto ,secundū eum ex eo,quia dispensatio seu negligentia non tollit ex toto impedimentum à quo necessitatur via postulationis seu postulandi .nam licet per indulgentiam detur licentia transeundi:nō per hoc statim tollitur vinculū matrimoniale de quo surgit impedimentum ad viam eligēdi.& ideo postulari debet.¶ † Item est alia ratio secūdū eū: quia istud impedimentū est fauorabile.quia surgit à vinculo matrimonij spūalis fauorabilis & per cōsequens dispositio tendēs ad illud tollendū censet odiosa:& ideo nō tollit ipm impedimētū ipso iure.secus qn ipsum impedimētū esset odiosum vt est impedimētū illegitimitatis.facit quod habetur in.c.j.&.ij.de fil. presby.in.vj.&.j.de fil.ꝑsby.c.literas.&.c.fi.ideo tunc dispēsatio cēset fauorabilis ex quo tēdit ad tollēdū impedimentū odiosum.& ideò istud potētius tollit,quā tollat impedimentū fauorabile.¶ † Facit quod habet in.l.si tibi decē milia.§.quædā.ff.de pact.vbi patet quòd per pactū tollitur ipso iure actio descendens ex delicto tanquā odiosa:sed aliæ actiones non tolluntur per pactū:sed eliduntur per exceptionē ex ipso pacto.l. si vnius.§.pactus.ff.de pac.Item eodē modo dispēsatio tēdens ad tollendū impedimentum odiosum potentius illud tollit,vt sic inducat etiam facultatem eligendi:& sic pōt intelligi quod habetur in.d.c.cū vinto. ꝙ si tendat ad tollendū impedimentū fauorabile,vt contingit in casu ꝓpositū:& ideo nō habilitatur ad viā eligē[illegible].Aliqui tamē dicunt quòd etiam hic potuisset eligi ex quo habeat sentētiam transeundi.sed Innocen.dicit quòd tutius est quòd postuletur, vel propter dubium opinionis eligatur in postulandum,vel postuletur in eligendum.sed certè ista forma hodie est reprobata in.c.j.de postula.præla.in.vj. vbi cum

ZACHARIAS.

a ¶ Non tū postulatus.ita no.Hos.in c.ij.in gl.in versi. circa postulationē ad fi.s̄.de postu.ꝑla.& in.c.fi.in pri. eo.tit.vbi dat bonā rōnē diuersitatis.isti em cū sint suis ecclesijs matrimonialiter allegati ,consentire non possunt.Adde tū ꝙ nō cogit dissentire sed potest dicere:postulationi de me factæ nec consentio nec dissentio,sed voluntati dñi papę me submitto,vt quod suæ sanctitati super hoc conducere videbitur, faciat. De quo per Bart.de fir.in tra. de episc.in prima parte.lib.ij.q.xx, quia secundū glo. quā ibi se.Bar.Io. de pla.& Ia.reb.in l.j.C. de metro.beri.libr. xj.non est mōstrum,si vnus Episcopus habet duos episcopatus aut plures.

ZACHARIAS.

a ¶ Super quo est dispensatũ. Adde plenè de hoc p er Ang. in. §. filiũ. in aut. qui. mo. nat. effi. sui p illũ tex. ibi. vbi dicit ꝙ legitimatus dicit̃ legitim⁹ quo ad patrem tm̃. nõ autẽ quo ad auum, & alios ascẽdentes, no. Alexã. in. l. si qs posthumos. ff. de lib. & posthu.

SEB. SAPIA.

b ¶ Illegitimus. Ex hoc appet ꝙ magna est differẽtia inter legitimationẽ & dispensationem. quod decla. d. Alexã. & Pau. de cast. in. l. pactũ quod dotali. C. de colla. Ant. de Bu. in. c. per venerabilem. col. xiij. qui fil. sint leg. d. Ias. in rub. ff. de libe. & posth. in. l. Gallus. §. & qd si tm̃. eo. titu. Feli. in. c. postulasti. col. x. versi. limita. ῑ. de rescrip.

c ¶ Latissimè. Adde Ro. cõsi. xcv. iij. & vide Oldr. cõsil. cclxviij.

ZACHARIAS.

¶ Adde plenissimè Dy. in regula in iudicijs. circa medium. de reg. iur. Iac. Rebuf. in l. in sacris. in fi. & ibi in addi. ad ipm C. de proxi. sacr. scrip. libro. xij. & Ro. consil. cxlvj. col. ij. ver. secũda responsio.

Antoni. Francis.

d ¶ Itẽ priuilegiũ. Circa istud quod vltimò hîc tractatur: an & qñ beneficium, & priuilegiũ sit latè interpretandũ vltra dicta Inn. in. c. cũ in dilecti. de dona. & ea habent̃ in. l. beneficiũ. hîc alle. vide Bar. ĩ. l. ij. C. de bo. vac. li. x. & Bal. in. l. nec auus. C. de eman. liber. & Bar. in. l. si qñ. in princ. in ij. opp. C. de inof. test. & eũdẽ Bar. in. l. sępe. in. ij. no. post gl. & in. d. l. beneficium. in. ij. col. in. ij. oppo. & in. l. sed si hac. in §. sed si ius. & ibi

vbi cũ sint opi. nõ procedit hæc forma si dicat̃ eligo & postulo, prout de iure melius fieri potest: vt ibi habet̃. Host. verò dicit hîc, ꝙ tutius est ꝙ oĩa fiant per Papã, & ꝙ in isto casu nõ cõsentiant sine Papæ licẽtia: quia huius dubij Papa est superior, nõ autẽ iste postulatus: sed Inno. & Io. an. residẽt quòd de iure poterit cõsentire sine licentia alia Papę: & ꝙ etiam examinationẽ poterit facere inferior à Papa: vt superius dixi super gl. videtur etiã ꝙ in dubio sit inhærendũ literæ, quæ facit mentionẽ de postulatione: & sic videtur ꝙ debeat postulari, non eligi in casu huius ca. 21 ¶ † Itẽ attende, quatenus dixi ꝙ dispẽsatio super illegitimitate tollit impedimentũ, intellige quo ad effectũ eius super quo est dispensatũ[a], nã quo ad alia remanet illegitimus.[b] quia per ipsam legitimationẽ tollitur impedimentũ, & sic per dispensationem quæ nõ facit eũ legitimũ: licet faciat eũ haberi pro legitimo quo ad id super quo fit dispensatio: vt plenè no. per Io. And. in. c. per venerabilẽ. super gl. ij. qui fil. sint legiti. 22 ¶ † Vltimò tractat hîc Ioã. And. an priuilegiũ possit extendi. & cõcludit ꝙ aut loquimur in priuilegio, aut in beneficio. Primo casu, quia priuilegiũ dicit̃ eò ꝙ priuat legẽ. & sic est contra ius: debet strictè intelligi & interpretari. & sic est non debet extẽdi. facit quod habet̃. j. de priuil. c. sanè. & de reg. iur. quæ à iure. libr. vj. & sufficit quòd aliquid operetur. facit quod dictũ fuit cum gl. fi. & quod habet̃ in. l. j. ff. ad munici. Et hoc procedit vbi nõ agitur de interpretatione faciẽda cõtra concedentẽ. quia tũc quo ad ipsum censetur habere naturã beneficij: & ideò respectu iuris ipsius cõcedentis latè interpretatur, si & hoc alteri nõ fit præiudiciũ quã ipsi concedenti. facit quod dictũ fuit cũ gl. fi. & quod no. per Ioan. And. in. c. olim tibi. j. de ver. signi. Secũdo casu, quãdo loquitur in beneficio cõcesso per principem, seu per Papam. & tũc aut est ambitiosum seu odiosum: aut est fauorabile. primo casu strictè intelligit̃: quia odia sunt restringẽda. de reg. iur. odia. lib. vj. ff. de lib. & posthu. l. cũ quidã. 23 † Dicitur aũt ambitiosum seu odiosum multipliciter. Primò quia fortè est cõtra naturalẽ rationẽ vel æquitatẽ: vel tãgit periculum animarũ. s. tit. j. c. dudũ. el. ij. ad fi. Vnde dispensatio super pluralitate beneficiorũ alicui concessa tanquã odiosa restringitur. facit etiã quod habetur ĩ text. isto. Itẽ dicit̃ ambitiosum seu odiosum ratione qualitatis personæ, propter quam iuri cõi est odiosa, vt contingit in illegitimo, quia tales illegitimi exosi iuri sunt: ideò fit stricta interpretatio. j. de fil. presby. c. j. & ij. in vj. Item tertiò potest dici ambitiosum, quando contra ius alterius est impetratũ. Exẽplum patet ex his quæ habentur in. l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. vbi olim concedebatur indulgẽtia patri, vt posset testari pro filio furioso vel mente capto. Hodiè verò de iure communi conceditur sibi potestas pro ipso testandi: vt. l. humanitatis. C. de impube. & alijs substi. Secundo casu quando est fauorabile, nec cõcernit incommodum, vel præiudiciũ alterius quàm ipsius concedentis: & tunc latissimè[c] interpretatur. j. de dona. cum dilecti. & l. beneficium. ff. de consti. princi. & j. de verb. signifi. olim tibi. quod dicit Hostien. procedere, etiã si in aliquo derogat iuri: sed istud secũdum domi. Ant. procedit si deroget iuri communi cõcernenti ipsum cõcedentem: aliàs strictè interpretaretur si concerneret præiudicium tertij: & tunc trãsiret in naturã priuilegij. facit quod habetur in. c. j. s. de rescri. & quod dixi latè debere interpretari, intellige quãtum verba patiunt̃, & nõ vltra per text. istum. & per id quod no. in. d. c. olim tibi. Et hanc differentiam inter priuilegium[d] & beneficium etiam sentit glos. magna. in. c. s. eo. & de materia etiã per legistas in. l. beneficium. ff. de consti. prin. & ad idẽ etiã quod dixi posse beneficium esse contra ius, & tamen esse aliquam rationem vel æquitatem: bene facit quod habetur in. l. prospexit. ff. qui & à qui. & patet ꝙ interdum lex aliquid disponit: & tamen habet in se contrariã æquitatem.

De authorita. & usu pallij Rub.

SVMMARIVM.

¶ Visum est tractatumq́; s. de postulatione & electione, & translatione: verũ quia assumptis per hos modos seu altero eorum licitum est vti palleo si hoc habeat dignitas ad quam quis assumitur: ideo restabat videre de authoritate & vsu ipsius pallei: ideo ponitur hîc ista rubrica. de materia. & in decretis. c. di. per totum. & xxv. q. ij. c. in galliarum. 1 ¶ † Super hac rub. not. doct. quid est palleum. dic ꝙ est insigne ornamentum Archiepiscopi, vel Episcopi de corpore beati Petri assumptũ: quare istud vltimũ sic dicatur habes. s. de ele. significasti. vbi per gl. Ideò autem de Episcopo feci mentionem: quia licet regulariter palleum cõpetat Archiepiscopis & superioribus: puta Primatibus & Patriarchis. facit quod habetur in. c. cleros. xxj. di. tñ ex priuilegio speciali potest etiam competere palleũ Episcopo: vt patet in. c. cũ in iuuẽtute. j. de præsum. sed de iure cõmuni sibi non cõpetit: seu Archiepiscopis & superioribus. Qualis autẽ sit forma huius pallei patebit ex sequentibus. ¶ Secũdò tangit Io. and. 2 † quis habeat concedere palleũ: dic ꝙ quatuor Patriarchæ, de quibus. j. de priui. c. antiqua. habent illud cõcedere Archiepiscopis sibi subiectis. Alijs concedit Papa: facit quod habetur. j. eo. c. nisi. & s. de ele. quod sicut. ad fi. 3 ¶ † Tertiò aduertendum dicit ꝙ scribi debeat istud nomẽ palleũ per e, & nõ per i: & sic nõ debet dici palliũ. Vnde secundum eũ propriè palleum est dignitatis:[e] sed pallium est honestatis, quod etiam deferre potest laicus. j. de homi. c. suscepimus. Et vtrũq; dicitur à palin Grecè: Latinè verò motu & concussione. nã plurimum mouetur palleũ, multoties concutitur ministrando: & pallium etiã mouetur sæpius, vel dicitur palleum à pallore, à palleo palles, quia præ cæteris habẽs vsum pallei debet Deũ diligere ieiunijs, & vigilijs præ cęteris insistẽdo, propter quæ qs pallidus effici cõsueuit. 4 ¶ † Quartò tractat Io. An. de forma pallei: & dicit ꝙ in eo ponuntur quatuor cruces nigræ, seu nigri coloris: quarum prima est ante pectus, seu in pectore. secunda est super brachio sinistro. tertia retro. quarta super brachio dextro. 5 † Et significant dictæ cruces nigri coloris mortificationem vitiorum quæ debet esse in palleato: & sic vt Apostolus dicere possit: mũdus mihi crucifixus est, & ego mundo. ad Gal. vlti. c. Alij dicunt ꝙ dictæ quatuor cruces significãt quatuor affectiones carnales, scilicet gaudium: dolorem: spem & timorem. Prima enim quæ est ante pectus, significat gaudium. Secũda, quæ est à sinistris, significat spem. Tertia, quæ est retro, significat dolorem.

p glo. ff. de in ius vocã. & in. l. ij. C. de iure aure. annu. in quibus oĩbus locis dicit̃ & concludit̃, ꝙ licet beneficiũ aut priuilegiũ debeat latè interpretari cõtra concedẽtem, tñ illud est verũ, & ꝑcedit qñ non est cõtra ius commune: qa si fit cõtra ius cõe, qa est stricti iuris: nõ debet latè interptari etiã cõtra cõcedẽtẽ: sed vt minus lędat ius cõe, ꝙ fieri posset. de quo etiã habet̃ ĩsti. de iu. na. gẽ. & ciui. in. §. planè. & ibi per Aret. & vide p Spec. in titu. de lega. in. §. nũc tractemus. p totũ. & in titu. de instru. edi. & in. §. iiij. & plus dicebat Bal. in. d. l. nec au⁹. & Pau. de cast. in. d. l. beneficiũ. de cõsti. princi. & in. l. auus neptis. ff. de pac. ꝙ debet latè interpretari cõtra cõcedẽtẽ, si in eo tractat̃ de iure cõcedentis, aliàs nõ.

ZACHARIAS.

e ¶ Palleum est dignitatis. ita notat Card. in cle. j. q. ij. de priui. & Spe. ĩ tit. de instru. edi. §. vj. vers. quid de his. & dũ vult dicendũ esse palleũ differẽtię gratia, f à pallio qd ꝑ premio Bal. in. l. ij. C. de dona. ante nuptias. dicit descẽdisse à greco palin sed tu dic palleũ dici hîc, ꝑpriè à palis. i. hũerisq̃m est spalarũ vel humerorũ ornamentũ. & est loco super humeralis, quo vtebat̃ summus sacerdos in lege veteri. Exo. xxviij. & scribit̃ p vnicã l. cognoscere qui pe vocabulorum interptatione potius ad humanitas pertinet q̃ ad iuristas.

Quarta quæ est à dextris, significat timorẽ: & ideò opposito modo ponũtur vna cõtra aliã. Verũ quia huiusmodi affectiones aliquando nimis excedũt, & tunc sunt potius afflictiões: ideò in primis crucibus tribus ponũtur tres actus ad pungendũ & premendum, seu ad denotandũ ꝙ reprimi debet affectiua ne excedat. in quarta nõ ponitur actus: quia per illã significat timor qui portat, secũ sociũ aculei: & sic habet suam picturã. Vel secũdũ alios prima notat gaudium, quæ ideò præponitur ante, quia debet incedere læta facie, in secũda significatur dolor etiã ex parte sinistra. quia in sinistris pendet omne malũ: vnde appellamus malum sinistrũ. per tertiã, quę est retro significatur timor: quia illa nõ videtur: & timemus quæ non videmus. per quartã, quæ est à parte dextera, significat spes: & illa est sine aculeo, seu sine acu: ad denotandũ ꝙ quis debet magis sperare ꝙ̃ timere. Vel secundũ alios, per ipsas cruces designantur quatuor virtutes cardinales, quę debent esse in palleato. per primam, quæ est ante pectus, significatur iustitia, vt sit semper eis præ oculis. per secundã fortitudo contra aduersa, ideò ponitur à sinistris. per tertiã, quæ est retro, designatur prudentia, per quam prouidetur etiã contra ea, quæ est à dextris, designatur temperentia: & quia ista nõ excedit, sed aliâs temperat: ideò caret aculeo seu acu. Et sic residet Io. And. & do. Ant. Sed per hoc non clarè habes formã istius pallei. & ideò potes dicere, vt colligi potest satis ex supradictis, ꝙ est quædam albi seu pallidi coloris rotunda, seu circularis, seu quæ clauditur ad modũ circuli vel coloria ex parte posteriori, licet coloria extẽdatur circa collum. sed palleũ circa brachia, quia habet quatuor cruces modo superius descripto. & ponitur super planetam, & debet esse taliter stricta talis ambitus quæ non descendat in brachijs.

a ¶ Intra. Adde Oldra. consi. xxj.

ZACHARIAS.

¶ Adde eundem cõsil. xlix. Alex. consi. viij. vol. iiij. Bar. in. l. j. in prin. ff. de offic. præfe. vr. eundẽ post gl, in. l. si statua. ff. de iniur. & cano. in c. solitæ. j. de maio. & obe.

b ¶ Intrinsecitatẽ. Vide Alex. in cõsil. viij. in. iiij. vol. Bar. in. l. qui ante calẽdas. ff. de verbo. obli. & in. l. j. §. si intra. ff. de succes. edi.

SVMMARIVM.

1 *Forma data debet seruari.*
2 *Dictio intra, denotat intrinsecitatem eius, cui apponitur.*
3 *Appellatione ecclesiæ an veniat cathedralis tantũ.*
4 *Insignia denotantia iurisdictionem non possunt portari extra limites suæ prouinciæ.*
5 *Archiepiscopus non potest vti palleo extra ecclesiã.*
6 *Processiones debent fieri ab Archiepiscopis cum indumentis Archiepiscopalibus.*
7 *Archiepiscopus potest vti palleo in ecclesia suæ prouinciæ, licet exempta.*
8 *Archiepiscopus potest vti palleo in ecclesiis suæ prouinciæ.*
9 *Appellatione diœcesis an cõprehendatur prouincia.*

CAP. I.

CVm super. ¶ Intra quãlibet ecclesiam prouinciæ suæ Archiepiscopus palleo vti põt: extra ecclesiã non. h. d. In prima ponitur cõsultatio. In secũda responsio. Secunda ibi: *quod ita*. ¶ Casus literalis. In traditione pallei hæc forma seruatur, tradimus tibi palleũ vt vtaris eo intra ecclesiam tuã. Quæsitũ fuit à Papa qualiter hoc verbum intra ecclesiam tuã sit intelligendum? Respondet Papa ꝙ ita debet intelligi intra ecclesiam tuam. i. intra quãlibet ecclesiã tuæ prouinciæ. Si verò in processione vel alio modo exiuerit ecclesiam, tunc palleo vti non potest. Bernard. ¶ In text. ibi: *processionaliter*. i. in processionibus. ¶ Item ibi: *vel alio modo*. puta pro 1 cœmeterijs consecrandis. ¶ Not. primò quòd forma data in traditione rei est seruanda. facit 2 quod habetur in. l. traditionibus. C. de pact. ¶ † Item nota. de dictione intra:[a] quæ no. intrinsecitatem[b] eius, cui apponitur: facit quod habetur. ff. de flu. l. j. §. in publico. ¶ Itẽ no. ꝙ † appellatione 3 ecclesiæ interdũ comprehenditur ecclesia cathedralis, & non solũ ipsa ecclesia, sed etiam ecclesiæ totius ciuitatis diœcesis, & etiã ecclesiæ totius prouinciæ. qñq; tamen strictius sumitur appellatio ecclesiæ. vt tangitur hîc in gl. ij. & facit quod habetur in. c. ij. j. ne 4 præla. vi. su. ¶ † Itẽ no. † ꝙ insignia per quę denotatur iurisdictio vel præeminentia nõ videtur posse portari seu deferri extra limites iurisdictionis: etiã in his quæ sunt volũtariæ iurisdictionis. de quo tãgetur. j. eo. c. ex tuarũ. ¶ † Itẽ not. ꝙ qñ Archiepiscopus exit 5 ecclesiã, non posset vti palleo, etiã in diebus aliâs sibi permissis: vt no. j. eo. c. cũ sis. & etiã probatur in tex. isto. ¶ † Item no. ꝙ proces 6 siones debent fieri ab Archiepiscopo cũ indumentis Archiepiscopalibus. ¶ In gl. ij. ibi: *plenitudo*. vel secũdũ Io. An. denotat & significat ꝙ vtens palleo habeat alas ligatas, quia nõ potest trãsire sine licentia Papæ. s. tit. j. per totũ. Ideò super vtrunq; brachiũ extenditur. ¶ In ea. gl. in fi. supple. & intra ecclesiam tm̃, vt hîc: & oportet etiam ꝙ talis ecclesia etiam sit in sua prouincia: vt hîc etiã dicitur. An † autem possit vti palleo in ecclesia suę prouincię si illa ec 7 clesia sit exempta? dic ꝙ sic, vt hodiè est expressum in cle. ij. de priuile. † An autẽ in tota prouincia poterit vti palleo intra ecclesiam 8 in diebus permissis: quidam dicunt ꝙ non: sed solũ in diœcesi sua: tamen exponunt hîc literam, dum dicit prouinciæ. i. diœcesis: sic aliâs econtra: diœcesis ponitur pro prouincia. ix. q. ij. c. Episcopi. sed Host. dicit literam intelligendã vt iacet. & sic extra suã diœcesim in qualibet ecclesia suæ prouinciæ poterit vti pallio. ¶ Quid 9 † autem si fiat de diœcesi mentio in literis ad lites: vel de ecclesia cathedrali, an tũc cõprehẽdatur? dic vt. s. de rescrip. c. Rodulphus. in literis verò ad beneficia. dic vt in. c. accepimus. j. de æta. & qualit. cum ibi not. per glo. & in. c. pro illorum. j. de præben. & eo. titu. quanuis. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus debet cum pallio sepeliri.*
2 *Iura personalia non possunt ad alios transferri.*
3 *Archiepiscopum potest Archiepiscopus inuitare ad celebrandum, non tamen potest ei pallium commodare.*
4 *Clericus non potest sepeliri cum vestibus sui ordinis, nec laicus cum vestibus pretiosis.*
5 *Contra effodientes sepulturæ est statuta pœna sacrilegij.*
6 *Pallium potest accommodari vt videatur.*
7 *Archiepiscopus translatus ad alium Archiepiscopatum, debet sepeliri cum ambobus pallijs, & pallium non remanet in ecclesia ad quam fuit promotus.*

CAP. II.

AD hoc. Archiepiscopus alteri Archiepõ palliũ commodare nõ potest. h. d. Et in prima ponitur consultatio. In secũda responsio. Secunda ibi: *inquisitioni*. ¶ Casus literal. Quæsitũ fuit à Papa vtrũ Archiepiscopus possit alij Archiepiscopo palliũ suum accõmodare. Respõdet ꝙ non. cùm pallium personã non transeat, sed cũ pal 1 lio suo quisq; debet sepeliri. B. ¶ † No. ꝙ pallium est quid personale, & sequitur personã vsq; ad mortẽ: & ideò debet cũ pallio se 2 peliri. ¶ † Itẽ not. ꝙ iura personalia nõ possunt ad alios trãsferri, & per consequens cõmodum. facit quod habetur in. l. quia tale. ff. 3 sol. mat. & j. de reg. iur. c. priuilegiũ. lib. vj. ¶ † Vlti. no. quod dictũ est in summario. videbatur tñ in contrariũ. quia Archieps potest inuitare aliũ Archiepiscopum ad celebrandũ in propria diœcesi. vij. q. j. in. c. Episcopi. & ideò videbatur ꝙ per quandã consequentiam posset etiã ei pallium accõmodare. arg. j. de offi. deleg. c. prudentiã. Sed contrarium hîc decidit per rationẽ literæ. & quia etiã posset inuitatus sine pallio celebrare. j. eo. c. fi. & ideò nõ sequitur ꝙ licet possit inuitare ad celebrandũ, ꝙ per hoc posset palliũ accommodare. ¶ In gl. j. ibi: *cuius est parochia*. & de hoc dic vt dicetur in. c. ex tuarum. hîc alleg. ¶ In ea. glo. j. in fi. & de hac materia in regula priuilegiũ. j. de regu. iur. lib. vj. & per legistas. in. l. quia ta 4 le. ff. sol. mat. ¶ † In glo. ij. in fi. nec debet etiam laicus inuolui vestibus & ornamentis pretiosis etiam nõ sacratis: vt patet in. d. §. funeris. posset etiam dici ad. c. nemo. ꝙ prohibet tunc clericum sepeliri cum

a ¶ Sacrilegij. Adde Ro. consi. clxxxv. vbi ponit de quadā matre, quæ cadauer filij spoliauit, an deberet priuari legitima.
Antoni. Francis. ¶ An spolians cadauer, cū aliàs sibi legitima deberet, vel aliquid forsan esset sibi relictū in testamento talis defuncti cuius cadauer spoliauit, debeat priuari legitima vel relicto. dicas ꝙ sic, propterea quia videt iniuriam inferre ipsi defuncto. vt per d. Nellū in tra. bānitor. in. ij. parte vltimi tēporis. in. iij. q. vbi dicit ꝙ furans, vel spolians cadauer, vel pcutiēs, teneẽ pœna statuti loquētis de furante percutiēte, vel iniuriante. ad quod etiā vide Bal. in. l. sororē. in fi. C. de his qbus vt indig. & per Pe. de Anch. in cle. j. de pœni. & rem. dicit tñ Pau. de ca. in cōsi. xxxv. incip. Sup primo quęsito. in vlti. col. ꝙ si quis spoliaret cadauer hoīs à se occisi in continenti, nō teneret de robaria, sed si ex interuallo, tūc teneret: qa videret nouū delictū committere de quo plenè per Ang. Are. & per apostillātes super eo in trac. malefi. in gl. in ver. & vestem cęlestinā abstulit. Adde tñ ꝙ cadauer sepultum cōtra edictū ecclesię debet exhumari: aliàs aūt nō. secundū Bald. in. l. principaliter. la. j. C. de lib. cau. Imò si cadauer esset sepultū in aliena sepultura, non posset exhumari sine licētia Epi. vt no. Bald. in. l. ossa. ff. de relig. & sump. fun. & habet per Bar. Cepo. Vero neñ. in trac. de serui. in tit. de seruit. vrb. prędi. c. xxx. Nūquid aūt cadauer posset darime dicis ad anothomiā faciēdā. Bart. no. q. in. l. fi. ff. de cadauer. puni. & nihil decidit: tñ cōmuniter practicat ꝙ sic. Adde tñ ꝙ qñ ex forma statuti posset quis impune offendi: intelligeret si esset viuus, aliàs autem mortuus non posset offendi. de quo etiā p Flor. in. l. binas. in fi. ff. de ser. vrb. prædi. & per. Albe. de Rosa. in. iiij. parte stat. q. xxj. incip. Si statuto cauet. Imò dicit Salic. in. l. qui sepulchri. de sepul. viola. ꝙ si quis derobaret bannitum etiam post mortem ante aditam hæreditatem, committeret crimen expilatę hæreditatis: quod est menti tenendum.

b ZACHARIAS. ¶ Appellari Archieps. Adde istum in. c. suffraganeis. & in. c. significasti. s. de elec. etiam si esset confirmatus: vt ibi. & in. c. quod sicut. §. sup eo. ti. Ber. de fir. in tract. de Epo in prima parte. iij. partis. q. iij. & Feli. in. c. eā te. co. j. de rescr. Imò nō pōt ante receptū pallium, quæ sunt honoris & dignitatis. vt hîc dr. qa in pallio inest plenitudo ptātis. vt no. i. c. j. di. c. & ibi Car. Alex. col. ij. vers. secūda conclusio, añ receptū palliū. &c. & Bar. Brix. in sua sum. in litera crux. & & Car. Mā. in suo trac. de elect. pte. j. in. c. lvj. in gl. j.

SEB. SAPIA. c ¶ Noie pprio. vide Abb. in. c. j. col. fi. j. de iudic. & in proœ. Gregoria. vbi Fe. post alios. & Bart. in proœ. ffōrum.

Antoni. Francis. d ¶ Dū tñ nō mentiat. Nūquid liceat mētiri ad palliādū delictum alterius. Dicas ꝙ etiā pro corporali vita alterius seruandanō licet mētiri. c. nequis. & c. faciat homo. & c. oē gen⁹. & c. seq. xxij. q. ij. V trū verò liceat verbis duplicibus occultare veritatē. gl. j. in. c. inter cętera. §. sed cū his. in ver. decepti. xxij. q. iiij. vr dicere ꝙ non. de quo tñ vidē p Hosti. in sum. de pœni. in. §. q interrogationes. versi. qd si aliqs quærit. & hr per bea. Tho. ij. ij. q. cx. artic. iij. & ibi etiā ponit qñ mēdacium sit peccatum mortale vel non. de quo vide p gl. in. c. nequis arbitret. xxij. q. ij. & per gl. in. c. fin. j. q. vj. & vide etiā per bea. Tho. in. iij. sen. di. xxx. viij. arti. ij. & iiij.

SEB. SAPIA. e ¶ Non est licitū. Vide pulchrū dictū Ang. in. l. iiij. §. fi. ff. de cōdi. ob cau. & ibi etiā Iaso. vbi refert ꝙ cū beatus Franciscus esset perusij, fuit interrogatus ab insequentibus homicidam an vidisset transeuntem, respondit: hac non transiuit, ostendens manicam suā: transiuerat enim sed non per manicam.

liri cum vestibus sui ordinis: vt etiā seruat consuetudo vniuersalis ecclesiæ. Et sic quod dixit gl. de vestimentis sacerdotalibus, habet etiā locum in alijs vestimentis clericorū inferiorum à sacerdote. ¶ † Cōtra eos qui effodiunt sepulturam causa derobādi vestes est statuta pœna sacrilegij: [a] vt habet in. l. pergit. C. de sepul. viola. & in aut. ibi etiam posita, est statutū vt ante nouem dies à die mortis defuncti non debeat quis molestari ex persona defuncti. ¶ † Extrà glo. dicit hîc Io. And. ꝙ ibi quantùm hîc prohibetur pallium accommodari: debet intelligi qñ accommodaretur pro vtendo, sed non pro videndo, puta vt sartor possit videre eū aliud faciendo. ¶ † Tangit etiā quid si Archiepiscopus transferat ad alium Archiepiscopatū cûm nouum pallium debeat habere pro ecclesia ad quā trāsfertur, nec poterit vti priori: vt habes s. de postul. præla. c. bonæ. el. ij. ad fin. quid fiet tpe mortis. & dicit ꝙ debebit cum ambobus sepeliri, & poterit primò poni primū palliū, & secūdò super illud poni secundū. Alij verò dixerunt ꝙ corpus vestietur vltimo pallio, & primum ponetur super corpus vel sub capite. secundū Inn. & hoc videtur rationabilius Hosti. & quod dictū est de duobus pallijs: idē erit dicēdum si Archiepiscopus ad plures ecclesias fuisset translatus, & sic plura pallia habuisset. Et not. bene practicam, quia per eam videtur ꝙ primum pallium nō remaneat in ecclesia ad quam Archiepiscopus primò fuit promotus: sed debeat secum ipsum portare: licet illo non debeat vti amplius, sed nouo dato sibi pro ecclesia ad quam est translatus. glo. tamen videtur sentire contrarium in. d. c. bonæ. el. ij. ad finem, quòd pallium primo datum remaneat in prima ecclesia: sed doct. hoc non dicunt. Tene vt patet ex superius dictis.

SVMMARIVM.

1. *Ante traditionem pallij non transfertur plenitudo pontificalis officij.*
2. *Argumentum à nomine appellatiuo procedit: secus à nomine proprio.*
3. *Quæ potest Archiepiscopus confirmatus ante acceptionem pallij.*
4. *Quando maleficiū prælati possit & debeat palliari.*
5. *Simulatio approbatur.*
7. *Episcopus non debet appellari Episcopus ante consecrationem: & idem in Archiepiscopo ante pallij receptionem.*
8. *An quis potest facere illud, quod tendit in commodum suum, & nocet alteri.*

CAP. III.

Nisi specialis. Per pallium transfert plenitudo pōtificalis officij & nomē Archiepiscopale. h. d. Et primò decisè narrat factū. Secundò illud aggrauat. Tertiò concludit. Secūda ibi: *sanè*. Tertia ibi: *Tu ergo*. ¶ Casus literalis. Troianus Episcopus postulatus fuit ad Panormitanā ecclesiam: legatus Papę qui erat in partibus illis dedit ei licentiam transeundi sine licentia Papæ: ille statim appellauit se Archiepm antè, quā palliū suscepisset in quo confertur plenitudo pontificalis officij: & ipse Cardinalis factū suum taliter studebat palliare, vt in confusionē sedis Apostolicæ non redundaret: quia potius Papa illū elegit confundere quā velle fœdare sedis Apostolicæ dignitatem. B. ¶ In text. ibi: *& intra.* ibi: fortè deciditur: ꝙ Papa dicebat ꝙ nisi fuisset dilectio quam habebat ad ipsum acriter puniuisset eū ex eo ꝙ dederat licentiā ꝙ Troianus Eps postquâm transiuerat ad ecclesiam Panormitanā. vt. j. sequitur: se appellauit vt Archiepiscopum: nam hoc facere non debuit. vel dic ꝙ deciditur id quod habetur in. c. nisi. j. de offi. lega. quod est pars huius. ¶ † Not. j. ꝙ ante traditionem pallij nō confertur per aliquē actū plenitudo pontificalis officij: nec nomen pōtificale, seu Archiepiscopale. & sic patet ꝙ ante pallij traditionē quis nō debet appellari Archiepiscopus. [b] Et ex hoc no. ꝙ nomē sequitur post plenarium officium, cōplementū plenarię potestatis. ¶ † Et per hoc videtur ꝙ à noīe licitū sit arguere pro effectu. quod videt procedere in nomine appellatiuo. facit quod not. p legistas. in. l. ij. §. appellata. ff. si cer. peta. & in. l. eum qui. ff. de verb. sig. secus in noīe proprio: [c] quia imponitur ad beneplacitū. l. fi. §. pe. ff. ad muni. & no. per Bar. sup rub. ff. sol. mat. & facit quod habetur in. l. ad recognoscēdos. C. de inge. manu. † Aduerte tñ ꝙ licet ante acceptionē pallij quis non consequatur nomen Archiepi, nec plenitudinem pōtificalis officij. tñ per actum confirmationis recipit potestatem quo ad illa quæ sunt iurisdictionis. s. de ele. c. trāsmissam. & dictū fuit. s. tit. præce. c. j. quod intellige, saluo ꝙ in minoribus, sicut est cōuocare conciliū prouinciale vt in cap. ꝙ sicut. §. præterea. s. de elect. & etiam patet in. d. c. trāsmissam: vbi excipiuntur maiora, seu maiores causæ. Potestas autem in his quæ sunt ordinis demū habetur post receptionē pallij. d. c. quod sicut. §. pręterea. & c. di. in. c. j. & s. tit. j. per totū. ¶ † Itē not. ꝙ maleficium prelati potest & debet licitè palliari & emēdari, ne transeat in exemplū populi, vt scādalum euitetur. Intellige ꝙ iustum est palliare: dum tamen nō mentiatur [d]: quia hoc nō est licitum. [e] xxij. q. ij. per totū. palliare mentiendo, dicendo ꝙ potestas fuerat super hoc à sede apostolica data cū verè non esset, sed poterit hoc modo palliare secundū Inn. quia in suis sermonibus & excusationibus poterit vti verbis duplicibus: vt dicendo quòd qui eū reprehendunt nō viderunt sua priuilegia. & ꝙ bene esset supinus si specialiter reseruata Papæ fine

a ¶ Præferre. Adde quod voluit Old. consi. xciij.

ZACHARIAS.
b ¶ Debet appellari Eps. Vide istũ in. c. eam te. & ibi Feli. plenè col. v. ver. iij. restringit. s. de rescri. posui in apos. ad istũ in c. cũ in cunctis. §. cũ verò. nu. 2. in apo. in ver. elect⁹. s. de elec. secus tñ est in Abbate & Abbatissa. vt no. in. c. j. de sup. neg. præla. & iste in. c. meminimus. & ibi Feli. in prin. de accu. & qd in Papa. vide eundẽ Feli. in. d. c. eã te. ver sic. ij. restringitur. posui in apost. ad istum. s. in proœ. Greg. nu. 2. & in c. nosti. num. 3. in ver. ante cõsecrationem. s. de elec.

SEB. SAPIA.
c ¶ Vt noceat. Vide Sali. in. l. altius. C. de ser. & aqua. vbi dicit ꝙ si quis ædificare vellet turrim vt videret moniales, vel indo mũ vicini, potest ꝓhiberi: dato ꝙ vnicuiq; liceat ędificare altius. ad ꝙ multa cõgerit. d. Ias. in. l. ex hoc iure col. ij. ff. de iust. & iu. & ibi ponit ꝙ in dubio qs nõ pręsumitur facere ad emulationem vel iniuriã alteri⁹. multa etiã ponit Ias. in repe. l. quo minus. in nota. ff. de flumi.

SEB. SAPIA.
d ¶ Dictio semper. Vide de hac dictiõe Ang. in auth. de hære. & fal. in prin. in versi. semper & Bal. in. l. aduersus. in vltimo not. C. de vsu. vbi dicit ꝙ verificatur in his quæ habẽt in se temporis interuallum. Spe. in tit. de resti. in integrũ. §. iiij. circa medium.

speciali mãdato præsumeret in his ꝑ quæ non mentiet: sed palliabit quod fecit. & de istis ver bis duplicibus quo ad aliam materiã, etiam po- 5 suit Spe. in tit. de aduo. §. iã nũc. in prin. ¶ † Et ad prædicta facit, quia simulatio approbatur. vt. j. ꝙ met. caus. in. c. j. & saluator noster etiam finxit se discipulis longius ire, qñ apparuit vt peregrinus post resurrectionem. j. q. j. c. quod 6 quidam. §. ex his. ¶ † Itẽ not. ꝙ vbi ex facto inferioris sequi potest cõfusio ipsius superioris, ad verecundiã subiecti eius interuenit culpa quæ lædit suum honorem. ¶ Et ex hoc potest notari illud vulgatũ. ꝙ prima charitas debet incipere à se: facit quod habetur. C. de serui. & aqua. l. præses. Potest notari etiã ꝙ quis debet a & licitè potest honorem suũ alteri præferri. [a] 7 facit. l. Iulianus. ff. si quis omis. causa test. ¶ † In gloss. j. similiter nec electus Eps debet appel- b lari Episcopus [b] antè, quàm sit consecratus: vnde promotus in Archiepiscopum ante pallij receptionem licet sit consecratus in Episcopum, seu ad ordinem Episcopalem, non appellabitur Archiepiscopus, sed appellabit electus & non Episcopus: vt etiam no. gl. j. de relig. do. 8 in. c. j. ¶ † In gl. fi. in fi. Solue vt not. in contrarium per glo. & j. de reg. iur. c. locupletari. libr. vj. conclusio est ꝙ si quis faciat aliquid quod tendit ad commodũ suum, & facit illud principaliter vt noceat: [c] hoc nõ est licitum: & sic de c bent intelligi cõtraria. secus si hoc faceret principaliter propter commodũ suum, licet in cõsequẽtiam alius dãnum patiatur: quia tũc hoc est licitum, dũmodo aliàs iuridicè fiat. hoc patet. s. de elect. c. cum ecclesia vulterana. & l. j. §. deniq;. ff. de aqua plu. arcen.

SVMMARIVM.

1. *Solus Papa vtitur pallio in missarum solemnis in omni loco.*
2. *Pallium significat plenitudinem pontificalis officij.*
3. *Archiepiscopus vtitur pallio in sua ecclesia, & in ecclesijs suæ prouinciæ certis temporibus.*
4. *Dictio semper: denotat tempus: dictio vbi locum.*
5. *Quibus diebus de iure Archiepiscopus vtitur pallio?*
6. *Scæna quid: & habens vsumfructum vestis scænicæ non potest illa vti nisi in scæna.*
7. *Ex priuilegio, vel ex consuetudine potest habere quis ius portandi insignia extra prouinciam.*
8. *Pallium instanter est petendum, & debet peti intra tres menses à die consecrationis de iure, nisi fuerit impeditus.*
9. *Si nuntius missus pro pallio moriatur in via, vel infideliter agit, an sufficiat ad pœnam euitandam quòd nuntium semel misit?*
10. *Quid debet habere in mandatis nuntius missus pro pallio?*
11. *De consuetudine procurator capituli, vel vnus canonicus petit pallium nomine electi.*

CAP. IIII.

AD honorem. Romanus põtifex semper, & vbiq; vtit pallio. Alij verò tãtummodò in suis ecclesijs, & certis diebus tm̃. h. d. Et duo sunt dicta, quæ patent. Secundũ ibi: *Alij autem.* & ratio vtriusq; assignatur, vt patet ex litera. ¶ Casus literalis. Quæsitũ fuit à Papa qñ & vbi ipse pallio vtitur: & qñ & vbi alij Archiepiscopi pallio vti debeant? Respõdet ꝙ Romanus pontifex solus intra missarũ solennia semper vtitur, & vbiq;, quia assumptus est in potestatis plenitudinem. Alij verò nec semper, nec vbiq; sed in ecclesia sua in qua acceperunt iurisdictionẽ certis diebus debent vti: quia vocati sunt in partem solicitudinis, nõ in ple- 1 nitudinẽ potestatis. Ber. ¶ † Not. ꝙ solus Papa semper vtitur pallio in missarum solẽnijs, in omni loco in quo contingit eum cele- 2 brare. ¶ † Item no. ꝙ pallium significat plenitudinem potestatis, seu plenitudinẽ pontificalis officij: vt patet. s. c. proxi. Et sic no. ꝙ vnum & idẽ aliter significat in persona vnius: aliud in persona alterius. facit quod habetur. j. de sacr. vnc. c. j. & de præsump. c. illud. 3 ¶ † Item not. ꝙ Archiepiscopi solũ vtuntur pallio in ecclesia propria, & in ecclesijs suæ prouincię solummodò certis temporibus. 4 Et quæ sunt illa certa tempora, seu illi dies: tangit hìc gl. ¶ † Item d not. ꝙ dictio semper [d] notat tẽpus: dictio vbiq;: locum. & de ista dictione semper: habetur in. c. ij. j. de resti. in integ. & ff. sol. mat. l. j. in quibus patet ꝙ etiam quandoq; non notat tempus. ¶ † In gl. j. ibi: *de corpore beati Petri:* etiam in altari consecrato in honorẽ sancti Petri: vt not. per gl. de elect. c. significasti. ¶ In ead. gl. ibi: *tribus diebus.* Host. dixit de quatuor. & dicit Io. An. ꝙ ei plus videtur credẽdum, quia fuit palliatus ex eo Archiepiscopus, licet posteà fuit 5 Cardinalis. ¶ † In ea. gl. in fi. Not. bene ex glo. quibus diebus de iure potest vti Archiepiscopus pallio. vnde in alijs diebus nõ poterit nisi aliud habeat priuilegiũ ecclesię suæ, vel sibi commissum. ¶ In gl. ij. ibi: *cum cingulo.* s. militari. ¶ In ea. glos. ibi. l. j. sed secus etiã in Archiepiscopo, qui non vtitur pallio nisi in sua prouincia: vt hìc 6 patet, & in. c. proxi. Et quę sit ratio diuersitatis ibi dicet. ¶ † In ea. gl. ibi: *in scæna.* dicitur scæna locus obũbratus cortinis in quo fiebant ludi ad placendũ populo: vt tangit gl. in. l. ij. in fi. ff. de his qui not. infa. vel secundũ Ioan. And. scæna erat locus ad modũ domus cũ pulpito, vbi stabant recitãtes comædias & tragædias ad placendum populo: & fortè certa veste vtebantur in tali loco: ideò appellabatur vestis scænica. vnde ex qualitate vestis videtur quis habere vsumfructum illius vestis vt nõ vtatur nisi in scæna. ¶ † In ead. 7 gl. in fi. Sol. ꝙ ibi dicebatur ex priuilegio, vel cõsuetudine cõpetere ius portandi insignia extra prouinciã: hìc aũt dicitur ꝙ de iure cõmuni nõ est licitum illũ deferre extra prouinciam: & ideò non 8 ob. ¶ † Extra gl. dicit hìc Ioã. And. ꝙ pallium debet fortiter, & cũ magna instantia, & frequenter postulari: vt. c. dist. c. prisca. nisi de gratia aliud fiat: vt de postula. pręla. c. bonę. el. ij. & de elect. c. significasti. Item debet palliũ peti intra tres menses à die cõsecrationis, & si hoc nõ fiat, carebit cõmissa dignitate. c. di. c. j. Et feretur hæc snĩa contra ipsum per Papã: quia inferior hoc non posset. iij. q. vj. c. accusatus. Et hæc vera, nisi fuerit impeditus: quia tunc interdũ etiam posset habere annũ & vltra. vij. q. j. c. constitutũ. &. lxxv. di. c. qñ quidam. sed cessante impedimento videtur ꝙ elapsis tribus mensibus à die consecrationis incurrat hanc pœnã. & tenuerunt hoc Hug. & Io. And. Nec obst. quod habetur de translati. Episcopi. in. c. ij. in versi. sed neq;. vbi videtur ꝙ elapsis quinq; mensibus hanc pœnã patiatur quis. Responde ꝙ hìc loquitur in Archiepiscopo, cui minus tẽpus datur propter maius periculũ quod versat in dignitate Archiepiscopali. arg. c. quiescamus. xlij. dist. Refert tamen Io. And. quod alij dicunt ꝙ nec etiam Metropolitanus patietur hanc pœnã, nisi demum elapsis quinq; mensibus. & hanc partẽ videtur tenere Host. dicẽs ꝙ videtur magis amicari literæ: & subdit etiã ꝙ licet de rigore videatur procedere opi. Hug. & Io. an. tñ de consuetudine nõ seruatur: & sic potest dici ꝙ de consuetudine abijt. iiij. dist. c. in istis. § leges. Dicit etiã ꝙ sufficit nuntiũ mittere intra quatuor menses. nec est necesse ꝙ intra illos petat palliũ, vel se repræsentet: quia secundum eum quidã sunt tantùm longinqui quòd non posset nuntius in prima die consecrationis constitutus intra illud tempus ad sedem apostolicam venire: & de materia habetur in. d. c. quoniam. c. dist. & de iure satis videtur probari opin. 9 Hug. & Io. an. licet (vt dixi post Host.) non seruetur. ¶ † Quid autem si misit nũtium intra tempus, & moritur in via: vel aliter infideliter agit, an sufficiat ad pœnam vitandã quòd semel intra tres menses nuntium miserit? dicit quòd non, imò ex quo scit ex illo tẽpore qui ad Metropolitanum peruenerit impedimẽtum mittere debebit

debebit quã citò commodè poterit: vel saltē intra alios menses à tempore notitiæ. facit quod habetur. j. de elect. c. cupientes §. ad hæc. & c. si electio. libr. vj. Et si interim impediatur, secūdus tenetur mittere tertium: eodē modo successiuè, facit quod habetur. in. l. ij. §. si mater. cū §. seq. ff. ad tertu. ¶ † Quid aūt debeat habere in mandatis iste nuntius qui mittitur per Archiepiscopū pro pallio: ponit Io. And. ponendo. vj. vel. vij. quæ debet habere in mandatis: de quibus hîc per eum. ¶ † Et quæ dixi. s̄. procedunt de iure. Sed de consuetudine curiæ secundū Hosti. electus non habet petere pallium post consecrationē sed procurator capituli, vel vnus canonicus nomine electi. Ideò attenta tali consuetudine nō noceret ipsi electo si nō peteret palliū. de quo hîc per Io. & tãgit etiã. d. An.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus non potest vti pallio extra prouinciam.*
2 *Et non potest induci per consuetudinem.*
3 *Consuetudo generalis dicitur quæ seruatur in vna prouincia.*
4 *Priuilegio potest concedi vt Archiepiscopus vtatur pallio extra prouinciam.*
5 *Priuilegium debet interpretari sine alterius præiudicio.*
6 *Quid sit rationale?*
7 *Insula potest vti Archiepiscopus extra prouinciam celebrando missam.*
8 *Quæ sit ratio quòd proconsul vtitur insignijs extra prouinciam & idem in legato Papæ: & Archiepiscopus non.*
9 *Si Archiepiscopus est translatus ad aliquam ecclesiam, portat secum pallium sibi concessum pro prima ecclesia.*
10 *Quando requiritur indulgentia quando Archiepiscopus celebrat, vel ordinat extra prouinciam?*
11 *Episcopus potest ordinare clericos suos, si clerici cōsentiant, & si consentiant diœcesanus loci.*
12 *Quis sit ille qui habet consentire, vt Archiepiscopus vtatur pallio extra prouinciam.*
13 *Priuilegium quòd Archiepiscopus possit vti pallio extra prouinciam, an transeat ad successores?*

CAP. V.

Ex tuarum. Archiepiscopus extra suam prouinciã pallio vti non potest, etiã si hoc habet cōsuetudo. h. d. In prima parte ponit petitio gratiæ cōtinens motiuum petentis. Secūdò ponitur petitionis limitata exauditio motiuum reprobans. Secūda ibi: *licet.* ¶ Casus literalis. Archiepiscopo Cōpostellano in traditione pallij dictū fuit: accipe pallium, & vtaris eo intra ecclesiã tuam: ipse pro negotijs ecclesiæ suæ frequenter exibat prouinciam suã: vnde reputabat sibi ad verecundiam ꝙ pallio non vteretur: cū alij Archiepiscopi de hispania de consuetudine extra prouinciam suã pallio vterētur: quare petebat ꝙ extra prouinciã possit vti pallio. respondit Papa licet cōsuetudo illa dicēda sit potius corruptela, tamen de speciali gratia cōcedit eidē, vt si aliqua necessitate fuerit impeditus: vt ad ecclesiam sibi subiectam accedere non possit pro consecrandis suffraganeis suis, vel clericis ordinandis, & ad ecclesiam alienã necesse habeat declinare, vtendi pallio habeat facultatē in iam dictis casibus: dummodò ille ad quē ecclesia pertinet id permittat. Ber. ¶ † Not. ꝙ Archiepiscopus non pōt vti pallio: & sic insignijs præeminentiã notãtibus extra prouinciam. ¶ † No. ꝙ per consuetudinē non pōt induci vt Archiepiscopus extra prouinciã vtatur pallio, etiã si sit cōsuetudo generalis. ¶ † Not. ꝙ dicitur cōsuetudo generalis, quæ seruatur in vna prouincia de quo in. c. cū dilectus. s̄. de consuetudi. ¶ † No. ꝙ priuilegium potest concedi vt imminente necessitate ordinationis, vel cōsecrationis, Archiepiscopus vtatur pallio extra prouinciam: & sic patet ꝙ de iure cōi non potest. Et ex hoc habes etiã ꝙ plus potest interdum priuilegium quàm consuetudo. ¶ Nota ꝙ priuilegiū de vtendo pallio extra prouinciã, intelligitur si ille ad quē pertinet ecclesia in qua vult vti, cōcedat hoc, quod qualiter intelligatur. j. dicetur. ¶ † Et ex hoc etiam no. ꝙ priuilegiū strictè intelligi & interpretari debet, quatenus tãgit alterius prejudicium:[a] & ideò talia priuilegia[b] de quibus loquitur litera, intelliguntur concessa absq; præiudicio alterius. facit quod dictū fuit in. c. fi. s̄. tit. j. ¶ † In glo. ij. ibi: *rationali.* quid aūt sit rationale dicunt doct. ꝙ est ornamentū pontificale, vel sacerdotale. de quo habebaĩ in veteri testamento. Exo. xxviij. c. nàm erat pannus quadrangularis ad latitudinē palmæ habens. xij. lapides preciosos infixos, & in eo scripta erãt hæc verba: manifestatio est veritatis. Alij verò dicunt ꝙ erat ornamentum rotundum, politum in pectore, vbi scriptū erat: manifestatio veritatis: sed istud ornamentū hodie non est in vsu. ¶ † In ea. glo. ibi: *insula.* potest intelligi ad literam prout zona: vel poterit accipi insula pro mitra. Nam illa poterit vti vbiq; etiam extra prouinciã celebrando missam. per ea quæ dicentur. j. eo. in. c. cū sis. & quæ no. per gl. de priui. in cle. ij. in fi. Et est ratio diuersitatis quare his insignijs vtatur etiã extra prouinciam, & non pallio: quia per illa non designatur plenitudo officij, sicut per pallium, facit quod habetur. s̄. eod. c. nisi. ¶ † In glo. iij. in fi. Fortè voluit gl. ꝙ aliud in Proconsule, qui vtitur insignijs etiam extra prouinciam sibi decretam. aliud in Archiepiscopo: tamen aliter non assignauit rationem diuersitatis.[c] Bene dicebat Gof. ꝙ illud contingit in Proconsule retione mittentis. Nã mittitur à principe, & habet iurisdictionē volūtariam, & illam exercet antè, quàm veniat ad prouinciam sibi decretam. l. j. ij. & iij. ff. de offi. procon. & simile contingit in legato Papæ: quia etiã exercet iurisdictionē volūtariam: & vtitur etiã insignijs legationis extra prouinciam sibi decretã. j. de offic. leg. c. pen. hîc autem loquitur in Archiepiscopo, qui non mittitur per Papam, licet non confirmetur per eū, ideò vtitur insignijs solū intra prouinciam suam. Hosti. verò dicebat ꝙ in Proconsule & similibus, si vtatur insignijs suæ dignitatis nulli fit præiudiciū. hîc secus: quia illud insignium videtur significare. i. ꝙ locus in quo talia insignia portantur subiaceat iurisdictioni insigniti: facit quod dicit Inn. & sic residet Ioã. Andr. & d. Ant. nec declarant quare per insignium magis alteri fiat prejudiciū. sed potes dicere ꝙ istud insignium datur vt. j. certū locū ipsius insigniti vtatur. videtur per consequens quòd denotaret locum alterius prouinciæ in quo vteretur esse illius subiectionis: & sic quodammodò fieret alteri præiudicium, ideò illo non potest vti de iure cōmuni extra prouinciã, vel potes dicere ꝙ istud cōtingit exeo: quia expressè fit limitata concessio, vt intra prouinciam: seu ecclesias suæ prouinciæ vtatur. & ideò meritò non potest vti extra prouinciam: quia excederet limites concessionis sibi factæ, quod esse non debet, cùm limitata concessio limitatum debeat parere effectum. j. de offic. delega. c. p. & g. & s̄. de rescri. c. cùm dilecta. & l. in agris limitatis. ff. de acquir. rerum domi. sed in Proconsule non reperitur limitata concessio insigniorum: nam illis vtitur quo ad voluntariam iurisdictionem extra prouinciã. ¶ † In glo. in ver. *consuetudo.* in fin. Not. bene glo. quæ videtur velle ꝙ pallium concessum pro prima ecclesia remaneat in illa si Archiepiscopus transferatur ad aliam. & idē videtur voluisse glo. in. c. bonæ. ad fi. el. ij. s̄. de postu. prælat. Sed contrarium tenent doct. in. c. ij. s̄. eod. & ibi dixi. vnde dum glo. dicit ꝙ non transfertur quantū ad vsum, sed bene portabat illud secū, vt cum illo sepeliretur, secundum formam, quam dixi in. d. c. ij. ¶ † In glo. in ver. *indulgemus.* in fin. Sentit glo. ꝙ vbi inuitatur Episcopus, vel Archiepiscopus in aliena diœcesi, vel prouincia, ꝙ

ZACHARIAS.
a ¶ Alterius præiudiciū. Non enim præsumitur princeps in tertij præiudiciū priuilegiū concessisse: vt notat iste plenè in. c. quis in princi. & ibi in apost. meis post alios. s̄. de rescri. cū concor. de quibus ibi. Etiam secundū Imo. siue ex principis gratia, siue à iure cōcedatur. vt p Imo. in. c. j. de præscrip. quis cōcessum esset motu proprio. vt per Io. an. in. c. si motu proprio. de preben. lib. vj. in nouel. de quo plenè p Bal. in. c. j. §. si quis de mãso. in. vij. col. in fi. de contro. inuestig. in feu.

SEB. SAPIA.
b ¶ Talia priuilegia. Vide Feli. in c. causam quæ. de testib. Deci. in. c. quę in ecclesiarū. col. vij. in fi. & col. xij. de cōsti. & latè Modernos. in. l. Gallus. §. & quid si tm̄. ff. de liber. & posthu. & hoc procedit etiã si priuilegiū fuerit cōcessum motu proprio. secundū Abb. in. c. j. in vj. col. de iudi.

ZACHARIAS.
c ¶ Rationē diuersitatis. Vide de ratione per Imo. in c. cùm contingat. de ęta. & quali. & Io. an. in. c. Abbates. de priuil. libr. vj. in nouel. & Bartol. in tract. de insig. & armis. in. ij. colum. versic. sed quæro.

de iure communi posit præiudicare & celebrare diuina. Sed contrarium videtur velle hæc litera, quę videtur velle quòd requiratur priuilegium Papæ. sed fortè glos. hîc noluit sentire opi. quorundã qui voluerunt ꝙ qñ Archiepiscopus inuitatur in aliena prouincia ꝙ de iure cõmuni posit celebrare & vti pallio. & hoc qñ solùm vult celebrare: sed si vellet ordinare clericos suos, vel cõsecrare suffraganeos suos: tunc nõ posset sine indulgentia vel priuilegio Papæ: & ideò secundũ eos verbum indulgemus: hîc stabit propriè: & impropriè, qñ solùm vult celebrare: nam tunc sufficit ꝙ accedat consensus illius ad quem spectabat ecclesia in qua celebrat: nã de iure communi poterit tunc celebrare. & hoc respectu deberet exponi indulgemus: id est indultũ esse ostendimus. Sed vbi in ecclesia celebraret, ordinando clericos, vel consecrando suffraganeos, tunc necessaria est indulgentia Papæ: quia non sufficit tunc consensus illius ad quẽ spectat ecclesia in qua vult celebrare: & ideò tũc hoc respectu verbum iudulgemus stabit propriè. & sic volunt isti ꝙ non posit Episcopus in aliena diœcesi ordinare suos clericos de licentia vel consensu diœcesani loci. & istam opinionem tenet Iac. de Alber. & Philip. & asignant rationem, quia diœcesanus loci non posset alios ordinare, vel iudicare, ex quo non sunt subditi. ix. q. ij. c. j. & . ij. ergo de illis non poterit dare licentiã Episcopo illorũ vt illos ordinet in diœcesi ipsius dantis licentiã. Sed certè ista opi. videtur esse contra tex. inquantũ hæc opinio vult ꝙ sine priuilegio posit Archiepiscopus extra prouinciam vti pallio, interueniente consensu illius ad quẽ spectat ecclesia in qua vult vti. nam violat literã, & impropriat illam quo ad verbũ indulgemus: vt patet ex supradictis. Item non videtur vera inquantũ vult ꝙ Episcopus non posit ordinare clericos suos extra diœce. loci. Nã imò videtur ꝙ de iure cõmuni hoc posit, ex eo ꝙ Episcopus inuitatus in aliena diœcesi pôt de consensu Episcopi siue diœce. inuitantis vna diœce. ipsius: vt patet ex his quæ habentur. ix. q. ij. c. j. & . iij. & . c. non inuitati. vbi patet ꝙ de permissu illius potest subditos ipsius permittentis ordinare & iudicare. & sic multò magis debet posse suos proprios clericos iudicare, & ordinare in diœcesi aliena de consensu ipsius diœcesani, cùm in casu præcedenti interueniat duplex gratia: scilicet concesio respectu loci, & concessio respectu personarum, quæ ordinantur, quæ nõ sunt subditæ ordinanti, sed eo casu quo Episcopus proprios clericos ordinat, vel iudicat in diœcesi aliena, vel de consensu ipsius diœcesani: tũc interuenit vna sola gratia, seu concesio ergo id debet posse fieri. & hoc etiam communiter tenetur: vt patet ex his quæ not j. de offi. lega. c. nouit. & . de offic. ordi. c. vt litigantes. lib. vj. & ideò quo ad hoc non requiritur licentia Papæ, dummodò non vteretur pallio, per iura præallagata. Et per prædicta, videtur ꝙ si solummodò Archiepiscopus velit celebrare cũ pallio in aliena prouincia, non poterit vti pallio sine licentia Papæ. & si interuenit cõsensus illius ad quem spectat ecclesia in qua velit celebrare: & istud etiã procedit multò fortius, si vellet celebrare ordinando clericos, & consecrando Suffraganeum. Nam talia nõ debet facere Archiepiscopus sine pallio. s. de electio. c. quod sicut. § præ- 11 tereà. ¶ † Episcopus tñ qui nõ esset Archiepiscopus posset ordinare suos in aliena diœce. etiã de iure communi, si interueniat cõsensus diœcesani loci. Et ad prædicta facit quod not. glo. in cle. ij. de priuileg. Et quod dixi posse ordinari per Episcopũ, vel iudicari clericos suos in diœcesi aliena de consensu diœcesani: intellige si in hoc etiã consentiant ipsi clerici: aliâs secus saluo casu cle. quàuis. de foro cõpe. quæ loquitur in Episcopo expulso. Et per prædicta patet, ꝙ ex quo ad hoc Archiepiscopus in alia prouincia posset vti pallio, de quo in litera, tria requirũtur, videlicet priuilegium. Item permisio eius ad quem spectat ecclesia in qua vult vti. Itẽ tertiò, ꝙ altera de causis hîc expresis interueniat. Vnde altero prædictorum deficiente, nõ poterit vti pallio: quia verba priuilegij di- 12 ligenter sunt seruanda: vt j. de priuile. c. porrò. ¶ † Quis autem sit ille qui habeat consentire vt posit vti pallio. dicunt illi qui tenent, ꝙ de iure cõmuni posit vti pallio celebrando, si non ordinet clericos, aut consecret suffraganeos: & sic solummodò celebret missarũ solennia, interueniente consensu illius ad quẽ spectat ecclesia in qua celebrat, ꝙ necessaria erit licentia nedum diœcesani loci: sed etiam Archiepiscopi illius prouincię: quia illi Archiepiscopo propriè videtur præiudicari, qui habet vsum pallij in illa prouincia, vbi tñ haberet indulgentiam, sufficeret licentia diœcesani: quæ sola aliâs non sufficeret, etiã si ipse diœcesanus esset palliatus, saluo nisi esset exẽptus: & hoc quia pallium est signum prælationis: vt. s. c. proxi. Sed (vt dixi) ista opinio non est vera: quia de iure cõmuni nullo casu potest vti pallio in aliena prouincia. Ideò semper requiritur indulgentia illius ad quem ecclesia spectat iure Metropolitano, vel aliter quo ad vsum pallij. arg. eorum quę habentur in fi. in. c. nullus. de tẽpo. ordi. in. vj. Et sic non sufficeret licentia diœcesani palliati: & fortè etiam non sufficeret ꝙ sit palliatus, nisi fortè esset exemptus: quia alius etiam Archiepiscopus pôt ibi vti pallio: & sic de vtriusꝗ præiudicio agi videtur: & sic consequenter vtriusꝗ licentia requireretur. arg. j. dereg. iur. c. quod oẽs tangit. lib. vj. Prædicta aũt inducũtur in argu. ad. q. prædicatorũ & minorũ, ꝙ licet sit priuilegiũ super confesionibus audiendis: requiritur tñ etiã licentia parochialis sacerdotis: sed dic vt habetur hodiè in. c. a dudum. de sepul. vbi determinatur contrariũ.[a] ¶ † Vltimò tractat hîc Io. An. in Archiepiscopus de quo in litera & superscriptione, posit hodiè vti pallio, secundũ indulgentiam hîc positam. & concludit inspicienda verba priuilegij: quia si fuit reale: & sic concessum ecclesiæ, & dignitati, extenderetur ad successorem, nisi appareat reuocatum. Si verò fuerit personale: tunc nõ posset hodiè vti hoc priuilegio Archiepiscopus Compostellanus, per id quod habetur de regu. iur. c. priuilegium. in. vj. Si autẽ verba essent dubia, recurrendum esset ad not j. de offic. dele. c. qñ Abb. quia inspiciendum esset an priuilegium cõcederetur personæ, an dignitati: vt ibi patet. & etiam not. per Ioã. And. in. d. regula. priuilegium. in mercu.

a ¶ Contrariũ. Adde vt per Federi. consi. xcv.

ZACHARIAS.
b ¶ In qualibet ecclesia suæ prouinciæ. Et hoc verũ: in locis nõ exemptis. vt per Card. in cle. ij. de priuil. quia in talibus potest etiam facere celebrari corã eo in pontificalibus, vt pereundẽ Car. ibi not. iij. in. v. oposi. in locis verò exẽptis suæ prouinciæ potest vti pallio, & celebrare in pontificalibus per se, non autem per alium, vt ibidem per Car. post gl. iij. q. viij.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus potest vti pallio in omnibus ecclesijs suæ prouinciæ.*
2 *Et vtitur, quando celebrat missam in diebus solennibus.*
3 *Qui debent consentire: si Archiepiscopus vult celebrare cum pallio extra prouinciam.*

CAP. VI.

CVm sis. In qualibet ecclesia suę prouincię potest Archiepiscopus vti pallio. h. d. In prima decisa cõsultatio. In secũda respõ. ibi: *vbicunque.* ¶ Casus liter. Quęsitum fuit qñ & quibus locis Archiepiscopus pallio vti posit. Respondet Papa, ꝙ vbicunꝗ fuerit Archieps intra prouinciam suam in celebrationibus missarũ diebus solennibus, pallio vti potest. Ber. ¶ Et aduerte, quia fortè aliqui interpretabantur per prouinciæ ecclesias, intelligi debere solũ de cathedralibus: quod remouet ista decret. dicens ꝙ in qualibet ecclesia prouinciæ, & sic etiã si nõ sit cathedralis, quia poterit Archiepiscopus celebrãs vti pallio in diebus permisis: & ex hoc poteris colligere 1 casum in decre. ¶ † Not. j. ꝙ Archiepiscopus potest vti b pallio, in qualibet ecclesia suæ prouinciæ,[b] etiam si non sit cathedralis, cũ litera indistinctè loquatur: & sic indistinctè

2 stinctè debet intelligi.arg.j.de pri.c.quia circa. ¶ †Not. quòd Archieps demũ potest vti pallio qñ celebrat missam & in diebus solennibus,de quibus dictũ fuit per gl. s.eo. c. ad honorẽ.Et not.etiam quid significet palliũ in Archiepiscopo:facit quod habetur.s.eo.c.nisi.& in præ alleg.c.ad honorẽ.¶ In gl.j.ibi: *sed quòd dicit.&c.* & pro hac prima sol.facit.quia nõ est absonũ ꝙ vniuersalis di-
a spositio restringat rõne subiectę materiæ[a] vt legi.& no. in.l.j.C.de sac.san.eccl.¶ †In ea.gl.ibi: *vel diœce.* No.be ne ꝙ videt velle glo.ꝙ sufficiat licentia diœcesani in cuius diœcesi Archiepiscopus extra prouinciã virtute priuilegij vult celebrare & vti pallio.& sic videt velle ꝙ nõ requiratur demũ licentia Archiepiscopi vt celebret ,de quo dixi in.c.prece.Nã videt per ea quæ ibi dicta fuerũt ꝙ hęc gl.non procedat.Vnde potes cõcludere,ꝙ si in aliqua ecclesia parochiali alterius prouinciæ vellet celebrare,si ipse sacerdos parochialis nõ contradicat :vr̃ ꝙ quo ad eius præiudiciũ possit.facit quod habetur in.l.diuus. ff.de serui.rusti.pręd.& quod dicitur in.c.seq.vnde ipso contradicente nõ posset ibi celebrare cũ pallio:nam etiã non sufficit licentia diœcesani loci.Et hoc clarũ,si diœcesanus talis nõ sit palliatus ex priuilegio apostolico :qa non solùm agitur de eius præiudicio:sed de præiudicio Archiepiscopi:qa vsum pallij habet in tota prouincia& iõ requireret licẽtia ipsius Archiepi:in cuius prouincia ipse vult celebrare.& illa sufficiet si Episcopus nõ est palliatus,& non contradiceret ipse,vel sacerdos parochialis:sed si esset palliatus,tũc videret requiri licentia ipsius Archiepiscopi,nec sufficeret licẽtia solius diœcesani ab sque licentia Archiepiscopi,licet esset palliatus,ꝑ ea quę dixi.s.c.proxi.saluò,nisi(secundũ aliquos) talis diœcesanus palliatus esset exẽptus:quia tũc sufficeret licentia ipsius diœcesani absq; licẽtia Archiepiscopi.& istud videt sequi Inn.& idẽ Io.an.vt tetigi etiã.s.c.proxi.Sed fortè posset dici contrariũ,per ea quæ habent in cle.Archiepiscopo.de priuile.vbi Archiepiscopus potest vti pallio etiam in loco exempto suæ prouinciæ:nisi restringas illud procedere qñ talis locus exemptus nõ haberet prælatum.& hoc modo intelligendo posset saluari opin.Innoc.& Ioan.Andr.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus potest sine pallio celebrare in certis diebus.*
2 *Quando Archiepiscopus celebrat pro defunctis,non potest celebrare cum pallio,nisi ex priuilegio.*
3 *Sandalia sunt calciamẽta depicta,vel aurea,quibus vtitur Episcopus quando celebrat.*
4 *Archiepiscopus extra suam prouinciam, an possit celebrare in pontificalibus cũ licẽtia parochiani,vel diœcesani, vel sine.*
5 *Si Archiepiscopus, vel Episcopus voluerit ordinare clericos suos extra prouinciam,de quorum licẽtia possunt ordinare?*
6 *Archiepiscopus an vtatur pallio,quãdo celebrat pro defunctis.*

CAP. VII.

QVia nos. Sine pallio & sandalijs põt Archieps celebrare.h.d. Et ponitur in prima decisa cõsultatio.In secunda respõsio.Secũda ibi: *inquisitioni.* ¶ Casus literalis.Quidã Archiepiscopus quæsiuit à Papa vtrum tam in sua diœcesi quã in alia possit celebrare absq; pallio & sandalijs.Respõdet Papa ꝙ potest:nõ tñ semper in diœcesi sua debet celebrare cum pallio:sed certis diebus qui in priuilegio suo sunt expressi:& per hoc soluit alia quæstio,qua quæsiuit vtrũ pro defunctis debeat cũ pal-
1 lio celebrare.B.¶ †No,ꝙ Archieps potest sine pallio celebrare demũ in certis diebus,& sic non in omni tpe:de
2 quo.s.eo,c.ad honorẽ.¶ †No.secundũ verũ intellectũ, ꝙ non potest Archieps vti pallio qñ celebrat pro defun-
3 ctis,nisi hoc contineat in priuilegijs ecclesiæ.¶ †Quid aũt sint sandalia,de quibus fit mentio hîc in litera, habet in.c.nonnulli.§.cõpagis.xciij.di.Nam (vt dicit hîc Pet.) sunt calciamenta aurea vel depicta quibus vtuntur Epi
4 qñ celebrãt.¶ †In gl.j.in fi.Not.bene gl.quæ in sui principio videtur velle ꝙ de licẽtia diœcesani possit Archiepiscopus, vel Eps celebrare in aliena diœcesi: & quia aliter nõ distinguitur:videt velle ꝙ possit celebrare etiã in pontificalibus:& maximè per id etiam quod hîc tãgit in fi.Sed Inn.aliter hîc dicit,ꝙ de licentia diœcesani, vel etiã parochialis sacerdotis poterit Episcopus,vel Archiepiscopus in alia diœcesi celebrare,dummodò celebret sine põtificalibus:quia illis secundũ eũ non possunt vti, nisi super hoc sint priuilegiati.alleg.quod habet in gl. c. ad supplicationẽ.j.tit.j.Hosti.verò tenet contra gl.& dicit ꝙ etiam in pontificalibus poterũt celebrare,& prędicare,nisi specialiter prohibeatur: & sic debet seruari ex generali cõsuetudine ecclesiæ:quod no.j.de hær.c. excõmunicamus.& in cle.Archiepiscopo.de priuil.Indulgentias tñ dare non possunt:quia illas dare est iurisdictionis & ideò non possunt dari nisi subditis.j.de pœn.& rer.c. quod autem.&.ix.q.ij.c.j.& istud etiã videtur tenere gl. in.d.cle.Archiepiscopo.de priui.de iure tñ cessante consuetudine videtur verior opi.Inno.per id quod habetur in.c.ad supplicationẽ.j.tit.j. ¶ Itẽ aduerte:quia prædicta vera in Epo,qui non vtitur pallio de iure cõmuni.& idẽ in Archiepiscopo si vult celebrare sine pallio , cũ pallio aũt non posset celebrare extra prouinciã absq; priuilegio Papæ,& licẽtia Episcopi ,vel Archiepiscopi :per ea
5 quæ dixi in.c.præce.& in.c.ex tuarũ.¶ †Item hæc vera, qñ simpliciter voluerit celebrare missam:sed si vellet ordinare clericos suos in alia prouincia, vel diœcesi : quia Archiepiscopus nõ debet clericos ordinare sine pallio. s.de elect.quod sicut.§.præterea,non posset sine priuilegio apostolico,& sine illius licentia ad quẽ ecclesia pertinet,in qua vult celebrare,& ordines cõferre:quod intellige vt dictũ fuit in.c.præcedẽti.& in prædicto.c.ex tuarum.Sed si esset Episcopus qui nõ vtitur pallio , tunc in aliena diœcesi non posset ordinare clericos sine licentia ipsius diœcesani.& etiã tetigi in.d.c.ex tuarũ. & voluit glo.in.d.c.Archiepiscopo.& sic licet Archieps in aliena diœcesi posset celebrare in pontificalibus sine aliqua licẽtia,dũmodò non prohibeatur ex generali consuetudine ecclesiæ.facit quod habet in simili in.l.diuus.ff.de ser.rusti.præ.tñ non poterit ordinare clericos etiã suos,sine licentia diœcesam de quo etiã per glo.in.d.cle .Archiepi-
6 copo.¶ †In gl.fi.Melius facit.c. porrò.quod ibi sequit. Inn.verò dicebat ꝙ quarta quæstio de qua hîc soluit ex eo ꝙ non potest Archieps vti pallio nisi in diebus solennibus,seu solennitatibus,ergo nõ poterit vti qñ celebrat pro defunctis:quia non censetur esse solennitas.Sed Hosti.tenet intellectum gl.quia hîc in litera non fit mentio de solẽnitatibus,sed solũ de diebus.sed fortè Inn.habuit respectũ ad id quod dixi in.c.præcedenti.vbi fit mentio de diebus solennibus.Tene cum gl.quòd nisi in priuilegijs ecclesiæ exprimatur,non poterit vti pallio.

SEB. SAPIA.
a ¶ Subiectæ materiæ.Vide latè per Bart.& alios in.l. j.§.nũtiatio.ff.de oper.no.nũ. Bal. in.l.j.ff.de testa. milita.in.l.fina.in prin.C.sine censu vel reli.in.l.fi. C. qui legit.person. Ang.in.l.non est nouũ.ff.de legib. vbi latè per eum.

De renuntiatione *Rubrica.*

¶ Quia ea quæ per postulationem,electionẽ,& translationem acquiruntur,sæpe per renuntiationẽ perduntur:ideò post præcedentes ponit istam.de materia tractatur.xvij.q.j.&.q.ij.xvij. q.ij.& reperitur in sexto.& cle.

SVMMARIVM.

1 *Senectus & ignorantia,sunt causæ propter quas consueuit peti cessio.*
2 *Mutatio pallij cum tempore iuuentutis,discriminis periculi,seu belli videtur periculosa.*
3 *Regimen ecclesiæ non est cõmittendum incognito,nec salua conscientia incognitus eligitur.*

4 *Maceratio corporis facit sublimationem spiritus.*
5 *Importunitas repellenda est.*
6 *Miles non est licentiandus durante bello.*
7 *Deuotio magis crescit in sene, quàm in iuuene cæteris paribus.*
8 *Dictio è: stat aliquando priuatiuè.*
9 *Defectus scientiæ an & quando sit causa sufficiens ad admittendam renuntiationem alicuius.*

CAP. I.

Literas. Propter senectutẽ non datur licentia cedendi Epõ, si sit necessarius vel vtilis ecclesiæ suæ. h.d. In prima decisa supplicatio. In secũda ipsius repulsio. In tertia conclusio. Secunda ibi. si tuã. Tertia ibi: *monemus*. ¶ Casus liter. Episcopus Lodoñ. sæpe petijt licentiã cedendi à domino Papa. Rescribit & Papa, dicens ꝙ quãuis ipse considerans senectutem, vel insufficientiam suã petijt renuntiandi licẽtiam: sciat ꝙ Papa credit quòd tutius sit illam ecclesiã sub vmbra sui nominis gubernari, quã alicui nouæ personæ in tãto discrimine committi: quia in ipso vigor deuotionis in corpore senescente nõ deficit. monet ergo illum vt super hoc diebus istis nulla importunitate faciat se molestũ: quia indecens est prius militię soluere cingulũ: quã cedat victori aduersitas præliorum. B. ¶ In tex. ibi: *emeritum*. i. non meritũ tenere ipsum Episcopatũ. Item ibi: *relaxari*. s. à vinculo ecclesię Episcopalis. ¶ †Not. j. duas causas propter quas cõsueuit peti cessio: videlicet propter defectũ sciẽtiæ: & etiã propter senectutẽ. An aũt quęlibet istarũ causarum semper sit sufficiẽs, patebit cũ gl. j. & ij. ¶ †No. ꝙ tpe iuuentutis, discriminis, seu periculi, vel belli, pallij mutatio videtur esse periculosa, nisi euidenter aliquæ circũstantiæ aliud suadeãt. ¶ †No.* ꝙ incognito nõ est cõmittendũ regimen ecclesiæ.* Et ex hoc etiã no. ꝙ salua conscientia nõ eligitur vel promouet persona incognitia facit. s. de postu. præla. bonæ. el. ij. ad fi. ¶ †No. ꝙ ad macerationẽ corporis sequit sublimatio spiritus: & sic videt ꝙ ad sanitatem, & robur corporis sequit depressio spiritus: nã ad depressionẽ vnius ex cõtrarijs sequit alterius sublimatio. Facit quod habetur. xxij. q. j. c. cũ renũtiatur. & xxxij. di. c. hospitiolũ. ¶ †Not. importunitatẽ repellendã. [a] facit quod habet in. l. j. C. de pe. bo. subl. lib. x. ¶ †Not. ꝙ miles non est licentiãdus [b] à militia tpe quo durat bellum: & tunc circa hoc nõ debet exaudiri eius petitio. Ex hoc potes no. cõtra vitiũ incõstãtiæ & pusillanimitatis. facit quod etiã not. glo. hĩc. ¶ †Not. ꝙ cæteris paribus magis crescit deuotio in sene, quã in iuuene. ¶ †No. de dictione è. quia aliqñ stat priuatiuè ratione subiectæ materiæ: vt hĩc patet. ¶ †In glo. j. ibi: *prorsus ineptum seu inutilem*. Quæro, cũ hĩc fuit sufficiens & iusta causa ad renuntiandũ: videlicet defectus scientiæ, quare nõ admisit Papa renuntiationem istius. Potes dicere ꝙ qñ defectus scientiæ est magnus, vt est videre exemplũ in. c. vltij. de æta. & quali. tunc est iusta causa cędendi. Secus quando non est magnus defectus: quia tunc imperfectũ scientiæ supplere potest perfectio charitatis: vt patet in. c. nisi. §. pro defectu. hĩc alleg. & tunc talis defectus non est legitima causa cedẽdi: & maximè tempore periculoso: vt hĩc colligitur in gl. fi. quia nihil creditur esse actũ dum aliquid restat agendum. Et not. ex concordantijs requisitis positis in glo. ꝙ non debet desisti ab incœptis, sed perseuerari vsq; ad finem.

SEB. SAPIA.

a ¶ Importunitatẽ repellendã. Vide bonũ tex. in. l. j. §. sexũ. ff. de postu. vbi propter importunitatem calphurniæ mulier non põt postulare. vide etiã Bal. in. l. ab Anastasio. C. manda. vbi per illum tex. dicit ꝙ aduocati nimium solicitè præsumũtur fouere malam cãm: & ideò præsumunt malè sciẽtiati. commendat Feli. in. c. tua nos. col. j. de homic.

ZACHARIAS.

b ¶ Nõ est licentiãdus. Not. Bart. & post eũ Iac. rebu. in. l. j. C. de hono. nõ conti. lib. x. & ibi ampliat etiã si esset vulneratus. Idẽ not. Bal. in. l. j. C. qui. non obst. lon. tẽpo. pręscri. & qualiter puniat dans illi licẽtiam se absentandi tali tempore, vel qui hoc nõ possit. vide eosdẽ Bart. & Rebuff. & quod not. in addi. ad. d. Rebuf. in. l. p hãc. C. de ero. mili. anno. li. xij. aliquid per Ro. sing. suo. dcc. incip. dantes licentiam.

c ¶ Canonicalis. Adde Ro. cõsil. cccc. lxxxij.

SEB. SAPIA.

d ¶ Iuramentum. vide. no. in. l. fi. ff. qui satisda. cog. in ver. fi. C. denũ nu. pe, latè Ang. arg. in. §. æquè, col. iij. institu. de excep. Iaso. in. § item si quis. de actio.

e ¶ Renũtiationis. Adde quæ infrà ponã, vbi melius cadit.

SVMMARIVM.

1 *Ius canoniæ, & accessoria ad illud, vt est stallus in choro, & locus in capitulo, dicuntur spiritualia iura.*
2 *Stallus in choro, & locus in capitulo, censentur partes beneficij canonicalis.*
3 *Renuntiatio, & iuramentum, in dubio restringuntur ad ius competens tempore renuntiationis.*
4 *Potestas conferendi particularia beneficia in ecclesia collegiata spectat ad collegium ecclesiæ.*
5 *Inuestitura beneficij videtur transferre quasi possessionem beneficij.*
6 *Qui patitur controuersiam iudicialem super beneficio, non videtur ipsum pacificè possidere.*
7 *Pro controuersia iudiciali datur interdictum vti possidetis.*
8 *Volens venire contra iuramentum, ex noua causa superueniente an audiatur?*
9 *Dispensatio sine causa contra iuramentum, an absoluat iurantem quo ad Deum?*
10 *Faciens pacem cum aliquo, & promittens nõ offendere sub certa pœna, talis promissio restringitur ad casum offendendi ratione inimicitiæ præsentis, vel præteritæ.*
11 *Scholaris licentiatus, si iurauit non assumere gradũ alibi quàm in loco vbi fuit licentiatus, potest sine metu periurij assumere gradum, si de nouo faciat se examinari.*
12 *Renuntiatio facta de omni iure quod quis habet, vel habere sperat super aliqua re, an trahatur ad ius posteà superueniens?*
13 *Renuntiatio cum iuramento facta de beneficio occasione iuris imposterum sibi quærendi, an indistinctè præiudicet.*

CAP. II.

Cvm inter. Renuntiatio cũ abiuratione beneficij refertur solũ ad ius de præsenti, vel de præterito cõpetens renũtianti: & ideò exceptione renuntiationis, aut iuramenti nõ repellitur agens ex iure post renuntiationẽ aut iuramentũ quæsito. h.d. Vel breuius. Qui abiurauit beneficiũ suũ, licitè petit illud, si de nouo eligat. h.d. secundũ intellectũ gl. In prima parte narrat factũ. In secũda dat iudices. Secũda ibi: *ideòque*. ¶ Casus litera. Iste. P. gaufridi abiurauit beneficiũ suum: posteà obtinuit literas à dño Papa: & à maiori parte capituli fuit receptus. Quidã canonici cõtradicebant eidẽ, opponendo sibi iuramentũ: & ideò cõtra iuramentũ nõ erat recipiẽdus: cũ super hoc fuisset quæstio diutius agitata, mandat quibusdã quatenus si prædictũ. P. inuenerint de consensu maioris partis capituli fuisse de prędicto beneficio authoritate apostolica inuestitum, eum faciant ipsius beneficij pacifica possessione gaudere, nõ obstante iuramẽto quòd de non recipiẽdo vlterius eodem beneficio proponitur præstitisse, ex quo consensus maioris & sanioris partis capituli intercessit. B. ¶ †No. j. ꝙ ius canoniæ, & etiam accessoris ad illud, vt ius stalli in choro, & loci in capituli, dicũtur spiritualia iura: facit quod no. s. de consti. c. cũ. M. ferrarien. ¶ †Et not. ꝙ stallus in choro, & locus in capitulo cẽsentur de partibus beneficij canonicalis. [c] Et per hoc videt ꝙ probata quasi possessione illorũ, vt argui & præsumi debeat quasi possessio beneficij: quod est notandũ pro articulis faciẽdis: facit quod habetur. s. de ele. c. cumana. ¶ †Not. quòd iuramentũ: [d] & renuntiatio in dubio restringũtur ad ius subsistẽs, seu cõpetens secundũ tẽpus renũtiationis. [e] & ideò nõ excludunt quẽ à petitiõe respectu iuris post renuntiationẽ & iuramẽtũ creati seu quæsiti: & ideò renũtiãs & iurãs nõ petere beneficiũ, nõ excludit, si posteà acceptet & petat illud prætextu noui iuris quæsiti post iuramentũ ex dispositione capituli, vel Papæ, vel vtriusq;. Et no. ꝙ istud etiã procedit, si in renũtiatiõe, vel iuramẽto apponit aliqua dictio respiciẽs futurũ tps puta si promittat vel iuretur de nõ petẽdo vlterius ex cã subsistente de præsenti secundũ tps renuntiatiõis. facit quod habet in. l. quod seruius. ff. de condi. ob caus. & quod plenè not. Bar. in. l. qui Romæ. § duo fratres. ff. de verb. obl. ¶ †No. ar. pro opi. quæ habet ꝙ ptãs cõferendi particularia beneficia in ecclesia collegiata spectet ad collegiũ ecclesiæ: de quo in. c. cùm eccle-

a ZACHARIAS. ¶ Qui fuerat inueſtitus. Tu adde ꝙ ſi fiat inueſtitura de beneficio in conſpectu beneficij, poſt illius collationem tranſfert plenam poſſeſsionem. ita no. Compo. & Io. an. in. c. tranſmiſſam. ſ̃. de ele. glo. in. c. ij. ſ̃. de conſue. iſte in. c. cum aliquibus. & doc. in. c. cùm Bertholdus. de re iudi. Et aduerte quòd loquitur hîc de verbali inueſtitura, & ita ego intelligo, quòd qñ ſit realis inueſtitura, transfertur plena poſſeſsio. ſecũdũ Bald. & Gui. de cu. in. j. C. de dona. Antoni⁹ Franciſ. ¶ An poſſeſsio beneficij transferatur ꝑ ſolã inueſtiturã, ſeu per collationem bñficij ĩ ſine bñficij, vide plenè per Alex. ĩ l. j. in antep. co. in prin. ff. de acqui. rẽ. poſ. quod ẽt voluit do. Abb. in. c. authoritate. ĩ vlt. co. de ĩſti. & iſtud intellige verũ qñ nullus alius eẽt in poſſeſsiõe ipſius beneficij: quia tũc per ſolã inueſtituram & collationẽ non transferretur poſſeſsio corporalis. Imò in inſtitutione bñficij requiritur corporalis poſſeſsio. vt in. c. cũ berthold. & ibi gloſſ. in ver. inſtituitur. de re iudi. & habet̃ ꝑ gl. in. c. ex ore. in verſi. & ſi mandatũ. de his quę fi. à ma. part. ca. & ĩ. c. ꝑ tuas. in verſi. poſſeſsionẽ de dona. & ita declarat & limitat do. Abb. in. d. c. authoritate. de inſti. in vlti. colũ. ar. eorũ quæ habent̃ in. l. quod meo. ff. de acqui. poſ. Et adde quòd ius ſpirituale transferat̃ in aliũ ſola volũtate transferentis ſine aliqua traditione: vt in. c. ſi tibi abſenti. de præbẽ. lib. vj. & in. c. gratia. de reſcrit. eo. lib. & habetur per Cõpo. in. c. cũ oẽs. de cõſti. in alijs aũt nõ ſpiritualibus, ſiue corporalibus, ſiue incorporalibus requiritur traditio, aut aliquid quod ſit loco traditionis. vt in. l. traditio. ff. de acqui. re. do. & in. l. traditionibus. C. de pac. & plenè per Bart. in. l. nõ quocũq; in. §. qui Caiũ. de. leg. j. dũmodo ſubſit aliqua cã. aliâs nõ. vt in locis præal. & in. l. nũq; nuda. & ibi ꝑ Bart. ff. de acqui. rer. domi. Et tene mẽti ꝙ traditio inſtrumentorũ operat̃ ceſsionem vtiliũ actionum, vt eſt caſus ſin. in. l. Męuia. ff. ſolu. ma. & quando & quarum rerum debeat fieri traditio vel non: habetur per gloſ. & docto. in. l. j. ff. de ac. emp. & an in prælatum tranſeat poſſeſsio ſine apprehẽſione corporali, habetur etiam per Bart. in. l. cùm hæredes. in prin. ff. de acqui. poſ. & per eundem in. l. j. §. fin. ad fi. & ibi per Paul. de ca. eo. tit. Et adde etiam ꝙ poſſeſsio transfertur per aſpectum rei concurrente intentione volentis tradere. l. j. §. ſi rem. & ibi ẽt per Alex. poſt Bart. & in. §. ſi iuſſerim. ff. de acquir. poſ. quod dicunt eſſe verum ſi principalis dominus aſsignat: ſecus autem ſi procurator, vel nuntius, aut executor. An autem poſſeſsio feudi per ſolam verbalem inueſtituram transferatur? dicas quòd non, niſi prius vel tẽpore inueſtituræ feudatatius poſsideret. ita Bald. in. l. j. & in rubr. C. de re. permu. & in prælu. feu. in. xj. col. & in. c. j. in. j. col. in titu. quid ſit inueſti. & habetur per Innoc. in. c. cùm. in. de cõſti. & per Ang. in. l. quidam. ff. de rei vendicatione & vide dominum Abbatem in capitulo ſecundo. in quarta columna. de conſuet.

5 cũ eccleſia vulterana. ſ̃. de elec. ¶ † Not. quòd ex inueſtitura beneficij videtur transferri quaſi poſſeſsio ipſius beneficij, vt hîc videtur colligi inquãtum hîc Papa mandat iſtum qui fuerat inueſtitus[a] quòd faciãt gaudere quaſi poſſeſsione ipſius beneficij. Et ſic apertè innuit ꝙ habeat quaſi poſſeſsionem. de quo an videlicet ex inueſtitura transferatur poſſeſsio: cõſueuit dici in. c. tranſmiſſam. ſ̃. de elect. & facit quod not. j̃. de inſtit. c. authoritate. & ſ̃. de cõſue. c. ij. 6 ¶ † Vltimò no. ꝙ quis nõ videt̃ pacificè poſsidere beneficiũ ſup quo patit̃ controuerſiã iudicialẽ,[b] vt hîc videt̃ innui circa fin. iuncto prĩci. 7 ¶ † Et ſic facit in ar. ꝙ pro cõtrouerſia iudiciali dari debeat interdictum vti poſsidetis: de quo per Bar. in. l. ſi prius. ff. de ope. no. nun. & per dominũ Anto. j̃. de reſtitu. ſpo. in c. audita. 8 ¶ † In gl. j. in princ. hæc gl. facta eſt timore cõtrarij. c. ſi verò. de iureiur. & eo. tit. c. cũ cõtingat. de reſti. ſpo. c. accepta. in quibus patet iuramẽtũ eſſe ſeruãdũ, & non debere audiri iurantẽ veniẽtem contra ſuũ iuramẽtũ: ſed gloſ. voluit ſoluere iſtud contrarium, ꝙ hic nõ veniebat contra iuramentũ ex eo quia non repetebat bñficiũ ex cã ſubſiſtente ſecundũ tẽpus renuntiationis & iuramenti: ſed volebat repetere ex cã nouiter ſupueniẽte poſt iuramentũ & renũtiationẽ: & ſic ex iure nouiter poſteà q̃ſito, ad quod extendebatur iuramentũ, quia ſimpliciter renuntiauerat beneficio, & iurauerat non repetere quod iuramentum in dubio reſtringitur ad cãm ſubſiſtentẽ ſecundũ tẽpus renuntiationis & iuramenti. facit qđ hr̃ in. l. ſi de certa. C. de tranſac. non autem ad ius quærendum in futurũ ex noua cauſa, ſi fortè iterũ eligeretur: per id quod habetur in. c. ad audientiã j̃. quod me cã. & c. clericus j̃. de iure. & facit quod not. per gloſſ. & doct. in. d. l. ſi de certa. & ideò non habet obſtare iuramentũ ſi vellet agere ex iure nouiter quæſito: ſi iſtud fuerit quæſitũ ex diſpoſitione capituli, ſiue Papæ, ſiue vtriuſq;: quia vbi eſt eadem rõ, & per conſequẽs idẽ ius. ar. c. ij. j̃. de tranſac. & ſ̃. de conſt. tranſlato. ¶ Nec ob. iſte text. qui videtur velle ꝙ ad hoc vt hic poſsit repetere beneficiũ duo debeãt concurrere, videlicet ꝙ ſit receptę authoritate Papæ, & de cõſenſu maioris ꝑtis capit. & ſic videtur ꝙ requirat̃ ius quæſitũ eſſe ab vtroq;, & non ſufficit ab altero tm̃ quęſitũ. quia potes dicere ꝙ iſtud fuit ex eo quia fortè ſe aſtrinxit ad vtrũq; probandũ. ar. eorũ quæ habẽtur j̃. de proba. licet cãm, aliâs ſuffeciſſet probare ius quæſitũ ab altero eorũ: & ſic â Papa vel à capitulo. vel fortè põt dici ꝙ illud fuit ex eo quia forma reſcripti papalis, quo mandabatur iſtum recipi in canonicũ & aſsignari ſibi beneficiũ. ſ. ſi ad illud caderet cõſenſus capituli: facit quod hr̃ in. c. ſi pro te. de reſcrip. in vj. col. vnde põt dici ꝙ iſte petrus renũtiauit oĩ iuri qđ habebat in beneficio, vel ad beneficiũ: & iurauit ipſis de caplo nõ repetere bñficiũ, & demũ poſteà impetrauit à papa ꝙ reciperet̃ in canonicũ, ſi ad id accederet cõſenſus capituli. Vñ poſteà qa maior pars capituli cõſenſit, & ꝑ cõſequens ꝓ maiori parte repñtat̃. l. qđ ſi maior. ff. ad muni. & ſ̃. de ele. c. qa ꝓpter. fuit recept⁹ & inueſtitus de bñficio: verũ qa minor ꝑs contradicebat, & opponebat de iuramẽto: habuit iteratò recurſum ad papã q in eius fauorẽ dedit lr̃as ad iudices, de qbus hic hr̃ in ſupraſcriptiõe, & mãdauit eis vt dicit̃ ĩ lr̃a. Et lec. gl. plana eſt. Inn. verò alr̃ ſoluebat cõtrariũ dicẽs ꝙ iſte pet. poſt renũtiationẽ & iuramẽtũ fuit à maiori ꝑte capl̃i elect⁹: & cõſequẽter ab ipſis canonicis, q potuerũt remittere[c] iuramẽtũ ſibi p̃ſtitũ ꝑ petrum. ad eorũ vtilitatẽ, & abſoluere illũ. facit qđ leg. & no. in. c. j. j̃. de ſpõ. Ideò meritò fuit audit⁹ repetẽs bñficiũ nõ obſtãte iuramẽto: & ſimiliter dicit ꝙ nõ obſtabit iuramentũ ſi poſteà ex mãdato papæ reciperet̃. q̃ſi iuramẽtũ nõ extẽdat̃ ad caſum qñ papa ꝓuidet[d] ar. l. ex facto. ff. de vul. & pu. & certè illa. l. modicũ facit, vt patêre põt illã intuẽti. Et cõtra hoc dictũ facere vr̃ qđ habet̃. ſ̃. de reſcri. c. cõſtitutus. vbi papa non videt̃ velle in dubio tollere iuramẽtũ. Vñ finaliter dicit hoc dictum debere intelligi, qñ pa. habuit notitiã iuramẽti & cã ſubſiſtente diſpẽſauit contra iuramentũ, ſeu notitiã iuramẽti. ĩ. d. c. cõſtitut⁹. 9 ¶ † Vel ẽt ſi nõ interueniſſet iuſta cauſa diſpẽſandi cõtra iuramentũ, ꝙ tunc non eſſet ei cõſulẽdũ ꝙ veniret cõtra iuramẽtũ, qđ quo ad deũ ligaſſet ipm iurãtẽ[e] & ligatũ teneret. facit qđ no. in. c. nõ eſt. j̃. de voto. & ſic vult Inn. quòd contra iuramẽtum non poſsit papa diſpenſare[f] cauſa nõ ſubſiſtente, adeò ꝙ. c. veniat cõtra iuramẽtũ: qđ te

b ¶ Iudicialem. Adde quod voluit Cald. conſi. j. de transla. Epiſcopi.

c ¶ Remittere Ad. de Roma. conſilio xx. vbi iuramentum poteſt mitti per partes.

d ¶ Prouidet. Adde pro hoc facere quod voluit Roma. conſilio. cccclx. vbi dicit quòd iurans non accipere arbitrium in puniendo crimine, non eſt periurus: ſi illud accipiat cùm commiſſum eſt mutuo ꝓprio.

SEB. SAPIA.

e ¶ Ipſum iurantem Vide ad hoc propoſitum mirabilem opinionem. quam tenet Pau. de caſtro. in conſilio. ccxc. Viſa ſuprà ſcripta facti narratione. in ſecunda parte ſecundum nouiſsimam impreſsionem. vbi vult ꝙ quotieſcunq; ius ciuile arctat ad iuramentũ, ſi quis iuranit, non põt aliquo modo Papa habilitare ab illo iuramẽto: & ſic Papa non poteſt ſe intromittere in iuramento firmato ſup ius ciui.

f ¶ Diſpenſare. Ad de Ro. conſil. xij. vbi dicit ꝙ Papa diſpẽſat ſuper iuramento. & illud interpretatur.

ZACHARIAS ¶ Tu adde in terminis. q. quã format iſte. ſ. vtrùm Papa poſsit ſup iuramento ſine cã diſpenſare: & conclude cũ iſto ꝙ non vt per eundẽ: Ro. conſi. ccccxxv. incip. In re p̃nti. nec eſt aliter diſpẽſatus tutus quoad Deũ. vt plenè ꝑ Fel. in. c. ij. col. viij. ver. & eſt aduertendũ ꝙ prædicta. j. de ſpon. eundem in. c. conſtitutus. poſt iſtum. col. x. ver. qualiter autem de ꝑtãte. ſ̃. de conſti. quibus adde quæ poſui in apoſtil. ad iſtum. in. c. j. Quæ autẽ dicatur cauſa ꝑ quã poſsit diſpenſare. dic tu poſt Car. in cle. j. §. ſi. xviij. q. de iureiur. ſi iuramentum fuerit illicitum. alle. Inn. in. c. debitores. eo. tit. Idem tenet Pau. de ca. conſi. cxxvj. incipien. Præſuppoſito ſine præiudicio. colũ. ij. vbi dicit ꝙ abſolutio à iuramento peti non poteſt niſi qñ iuramentum eſſet extortum dolo, vel metu, vel ſuper re illicita: puta ſuper vſura ꝑ Inn. in. c. ſi verò. de iureiu. Si autem fuerit licitum, abſolutio ſequi non põt vt ꝑ Archi. Io. And. & dom. in. c. q̃uis. de pac. li. vj. Paul. de ca. d. conſi. Alex. cõſi. xlij. inci. Super præmiſſo. col. pe. vol. j. & conſi. lj. inci. viſis. vol. iij. & Ro. ij. conſi. ccccxxvij. inci. In caſu propoſito.

Anton. Franciſ. ¶ An & qñ iuramentũ poſsit remitti: & à quo, dicas ꝙ in dubio iuramentum ſemper eſt obſeruandum, vbicunq; ſeruari.

pôt ſine interitu ſalutis eternę.c.de bitores.&.c. cùm contingat de iure iur.tñ qñ iuramẽtum eſt præſtitũ parti,& ad eius ſolam vtilitatẽ.pôt per partẽ remitti. vt no.in.c.cõſtitut⁹ de reſcri. & in.c.venerabilem de ele.& ĩ.c.j.de voto.& ĩ.c.authoritatẽ.xv.q.vj.& vide gl.& Archi.ĩ.c florẽtinũ.lxxxv. di.& habeť p Spe. in tit.de lega.ĩ.§. nũc oſtendendũ. verſ.xxiiij.& verſi.hoc quoq̧.& in tit.de iureiur.circa fi.in verſi.quid ſi.is. & hř p Inn. ĩ.c.ad aures.quod me.cã.& p Io.an ĩ.c.ad aures. quod me.cã.& p Io.an. in.c.cũ qdã.de iureiur.& p.d.Ant. in.c.q̃ꝛtò.eo.titu. An aũt Papa diſpenſet ſuper tali iuramento p̃ſtito ipſi parti,&ad p.tis vtilitatem ſine partis cõſenſu.dicas quòd in dubio maximè ſine magna cã quam ipſe habet declararet vt in.c.ad audiẽtiã de cleri.non reſiden.& in.c.venerabilẽ.de ele.& in c.verùm, & in.c. quãtò.& in.c.in intellecto de iureiu. quod intellige verũ, niſi iuramẽtũ eſſet præſtitũ ſolũ ob reuerentiã dei,& ipſi deo:ꝙ iſtud etiam Papa nõ remittit.vt in præalle.iuribus. & habetur per domi.Car.in cle.j.in §.nos aũt in.iiij.q. de iureiu.vbi plenè examinat iſtũ paſſum.

ne mẽti.& idẽ voluit gl.in.d.c.non eſt,ꝓfacit ẽt quod no.vij.qõ.*c.ſcias.j.q.vij.c.requiritis.§. niſi rigor.&.c.ſi qui *.§.neceſsitatis.cũ.ſe.& ĩ. de iureiu.quãtò.&.xv.qõ.vj.authoritatem.& lxxxv.di.c.florentinũ.Et no.etiã ꝙ iſtud videť etiã in materia bñficiali,[a]vt hîc patet iũcto dicto Inn.In alia materia videtur eſſe magis clarũ,ꝙ quo ad forũ cõſcientiæ nõ poſsit fieri diſpenſatio ſine cã contra iuramentũ.de quo dixi in.d.c.quãtò.Aduert tñ ꝙ vt dicit.d.Ant.in foro contentioſo in dubia cã p̃ſumeť:ſi appareat de diſpenſatione Papæ.ar.ĩ.eo.in p̃ntia.& ĩ.de re iu.c.ſicut & facit qđ no.Cy.in ſimili in l.fi.C.ſi contra ius vel vti.pu.Et ideò in foro contentioſo nõ poſſet argui de periurio diſpẽſatus:licet aliter nõ appareat de cã diſpenſationis qđ etiam tene mẽti:& per p̃dicta habes ſolutionẽ ad cõtrarium Inn.ſed Hoſt.tenet intellectũ gl.Tu potes dicere vt etiã in effectu voluit ſentire do.An.ꝙ ſo.gl.procedit qñ iurauit ſimpliciteř nõ repetere:ſed quãdo iuraſſet non repetere etiam occaſione iuris quęrẽdi in futurũ,tũc poſſet procedere ſol.& intellectus Inn.

10 ¶ † Et prædicta faciunt ad.q.ſi aliquis facit pacem alicui:& promiſit eũ nõ offendere ſub certa pœna,quòd talis promiſsio referať & reſtrĩgatur ad caſum offendendi rõne inimicitiæ p̃ntis,vel præteritæ[b],non autem ſi ex poſt facto inimicitia ĩſurgat ex noua cauſa. & hoc tenuit Bar.in.l.aut facta.§.cauſa.ff.de pœnis.

11 ¶ † Et facit etiam iſte tex.ad.q.Si ſcholaris licẽtiatus iurauerit nõ recipere conuentum alibi quàm in loco vbi eſt examinatus an poſsit de nouo facere ſe examinari in alio ſtudio, & prætextu nouæ licentiæ recipiat ibi doctoratum quòd per hoc non ſit periurus: quia ex noua cauſa aſſumit ſibi doctoratum,quod eſt no. ſecũdùm do.Anto.

12 ¶ † Faciunt autem prædicta ad.c. Si aliquis renuntiauit omni iuri quod habet, vel habere ſperat,aut habere pôt in tali re:an hæc renuntiatio trahatur ad ius poſteà de futuro[c] ſuperueniens.[d]Nam videtur quòd non,niſi ius ſuperueuiens ſuperuenit ex cauſa,vel ſpe ſuperueniente tẽpore renũtiatiatiõis.facit quod habetur in.l.quod ſeruius.ff.de conditi. ob cauſam.& quod habeť in.l.j.&.ij.ff.de ſta.li.& qđ not.Bar.in.l.qui romæ.§.duo fratres:maximè in.v.&.vj.q.ff.de verb.obli.

13 ¶ † Vlti. aduerte ꝙ inquãtùm dixi.ſ.ꝙ ſi aliquis iurat non repetere beneficiũ etiã occaſione iuris quærendi ſibi in poſterũ,ꝙ talis renuntiatio habet ſibi nocere per tale iuramentũ,niſi relaxetur per illũ cui fuit præſtitũ,vel per papam:an hoc ſimpliciter vel indiſtinctè ꝓcedat:& concludit ꝙ tale iuramẽtum habet ſibi nocere, niſi neceſsitas aliud ſuaderet eccleſiæ,vt quia alius nõ reperiretur idoneus niſi ipſe.Cùm tale iuramẽtũ nõ ligaret in dicto caſu nec in dubio ad dictum caſum trahetur:& ſi expreſſè voluiſſet trahi,cẽſeretur illicitũ:& ſic nõ obligatoriũ:vt voluit glo.in.c.florentinum.lxxxv.diſt.& ibi etiã per Archi.ſuper glo. vbi concludit tale iuramentum ligare.[e]quando alius reperitur idoneus, aliâs ſecus:eo tamen caſu quo ligat ſufficit ꝙ relaxetur per capitulum cui ſit præſtitũ, vel per papam:vt ſuprà dixi poſt Inno. qui etiam contrariũ,quod formaui in prin.gl ſoluebat alijs duobus modis nõ ſuprà tactis.videlicet ꝙ hoc iuramentum nõ p̃iudicabat quia erat p̃ſtitum poſt ſpoliationẽ:ſecus ſi ante.vt in contrarijs. Sed certè(vt ipſe dicit)iuramentum ſpõte p̃ſtitum etiã poſt ſpoliationẽ debet ſeruari per ea quæ habentur in.c.venerabilẽ.de ele. Nec ob.c.ſolicitè.de reſ.ſpo.quia illud intelligitur quo ad poſſeſſorium recuperãdæ:quia tale iuramẽtum præſtitũ poſt ſpoliationẽ non videť reſpicere poſſeſſorium:ſed ſolũ petitoriũ. vt ibi plenè conſueuit no.& facit quod dicetur ĩ.eo. ſuper hoc.Vnde etiam dabat aliam ſolutionẽ: quia hoc iuramentum nõ nocebat:quia præſtitum fuit corã iudice non ſuo:facit quòd habeť ĩ.e.c.admonet.ſed iſta ſolu. etiam ſibi non placet:quia tale iuramentũ ſponte præſtitũ obligaret,donec fieret abſolutio per ea q̃ habentur in prædi.c.venerabilem.Ideò tene menti quæ ſuperius dixi cum gl.poſt Inn.intelligendo dictum Inn.prout ſuperius dixi ſuper glo.

SVMMARIVM.

1. *Renuntians beneficio ſuo,non poteſt illud repetere, nec tacitè,nec expreſſè.8.*
2. *Votum emiſſum in infirmitate,valet ſicut aliæ diſpoſitiones,dommodò infirmitas non ſit tanta quòd excludat ſanitatem mentis.*
3. *Per petionem habitus monachalis,an quis videatur tacitè vouere de intrãdo religionem?6.*
4. *Bona conceſſa alicui eccleſiæ ab ingreſſo poſſunt repeti ipſo recedente ab eccleſia.7.*
5. *Priuatus aliquo honore,ſi reſtituatur, an recipiat, ipſum honorem?*
9. *Religioſus tranſiens ad aliam religionem,eſt penitus ſeparatus à prima,etiam intra tempus probationis in ſecunda.*
10. *Religioſus tranſiens ad aliã religionem,an retineat aliquid de primo monaſterio?*
11. *Reſtitueus,an cenſeatur de nouo dare?*

Clericus verbaliter depoſitus,poteſt per ſolum Epiſcopum reſtitui.ſecus ſi eſt actualiter degradatus quia tunc ſolus Papa reſtituit.

Cætera vide ĩ.in iſto.c.in lect.dõ.Anto.quæ ponitur infra proxi.

CAP. III.

EX tranſmiſsa. Qui renũtiat beneficio ſuo tacitè,vel exp̃ſſè, illud repetere non poteſt.h.d. In prima ponitur partis quęrela.In ſecũda prouidet.ibi: *Verò quoniam.* ¶ Caſus literalis.P.rubeus clericus ſancti Nicolai de Ceparano infirmitate laborans apud monaſteriũ ſancti ſaluatoris, petijt ſibi habitum monaſterij indulgeri: tãdem ſanitate recuperata tranſiuit ad monaſterium prædictum gratia complendi votum ſuum:& aliquantulum mora facta in monaſterio fecit ſibi reſtitui illa quæ contulerat accleſiæ ſancti Nicolai:poſtmodum nihilominus volebat vt reſtitueretur in eccleſia prædicta volũtate mutata:ſed Ab.de Ceparano & clerici eum recipere nollebãt.vnde hoc ſignificauit dño papæ idem Abbas:ſuper hoc ſcribit Papa Epiſcopo verulano,dicens quòd dicta eccleſia ab eo ſoluta eſt ex quo ea quæ ſibi contulit ad petitionem eius ſibi reſtituit.Mandat quatenus ſi ita res ſe habet prædictum Abbatem & ſocios eius ad receptionem illius Petri nulla ratione compellat, nec compelli permittat: tamen rogare poterit illos vt illum de nouo recipiant,

a ¶ Beneficiali.Adde videndum qđ voluerunt domini de Rot.deci.j. de iureiur. in nouis.

b ¶ Vel præteritæ. Adde Ro.conſili. clxxxiij.

c ¶ De futuro.Ad de Fran.are. conſi.xvj. Ro. conſi. xxij. & .clxxij. &. clxxx. Ange. conſi.cxxij.

SEB. SAPIA.

d ¶ Superueniens. Vide Bart.in.l.ſi vxor.§.diuus.ff. de adul.in.l. poſt emancipationem §.j. ff. de lib.leg. ibi q̃ cũ tutorib⁹. ff. de tranſac.Bal. in.l.ſpẽ.C.de dona.in.l.pactum.in iij.q.C.de col.Pe. de Ancha.in cle. literas. de reſcri. & in cõſi. ccv.incip.Viſis.ĩ.ij.col. & Roma.in cõſi. ccccxiiij. inci. diligenter. in vlti.colũ.& ĩ cõſi.clxviij Bar.ĩ.l.cir.primũ quo q̃ritur. circa princi. vbi ponit de filia renũtiãte hęreditati paternę.nunquid poſſit ſuccedere fratri qui ſucceſsit in hæreditate paterna,& Federic.de ſe.in cõſil.ccxxij. incip.Factũ tale eſt,duo fratres. Ale.ĩ cõſi.clxxxviij.ĩcip. Viſo.& maturè diſcuſſo. col.iij.

e ¶ Ligare.Adde Rot.ſingularibus ſuis.fol.xv.cõtra gl.in.c.florentinũ alle.tex.in.l.fi. ff. ad muni.

ZACHARIAS.

e ¶ Adde quod eſt ſingu. in ordine. nume.ccccij. qđ incip.quod ſi vn⁹ iurat.cui adde iſtũ in.c.ex parte.& quod ibi no.in apoſt.in verſicul. periurij. nume.ij. vbi alle.etiã iſtud ſingu.& quod poſui ibi poſt alios in apoſtil.meis.ſ. de reſcri.

recipiant,sed non ex antiqua receptione,Berna. ¶ In tex.ibi,*indulgeri*.non tamen fortè prout hîc fuit habitus datus:sed posteâ dum accessit ad monasterium recuperata sic sanitate.¶ Itē ibi, *complendum votum*.i. desideriū, vel propositum,quia re vera nullum votū fecerat.vt patebit in glo.ij.Item ibi *à Ceparano*.i.ab hominibus de Ceparano,seu illius loci.& sic ponitur continens pro contento.facit quod habet̃ in.l.ciuitas.ff.si cert.pe. & not.ꝙ ille qui ad sui petitionem licentiatus transit ad ecclesiam aliam,videtur perdere ius quod habebat in prima ecclesia.

1 ¶ † No.quòd ex qualitate inherenti aliquando certificatur persona:vt colligitur hîc dum dicit Petr.rubeus. facit quod plenè no.per Bar.in.l. demonstratio.§.quod autē.ff.de condi.& demon.sicut etiam alibi certificatur ex singularitate nominis:vt voluit gl.in.l. hac cōsultissima.C.qui testa.facere pos.dum posuit exēplum de Gallopresso.qui fuit bidellus Azo. & posset poni exemplū in Cerbaro bidello.

2 ¶ † Not.quòd corporis infirmitatis non videtur impedire actum voti,[a]vel professiōis & sic videtur quod valeat votū emissum in infirmitate:sicut etiam valet alius actus:dummodo infirmitas non sit tāta,quòd excludat sanitatē & discetionem mentis : alias secus.j̃.de succes.ab inte st.c.fi.

3 ¶ † Not.quòd per petitionem habitus monachalis quis videtur tacitè vouere de intrando religionem:sed contra tene.[b]licet do.Ant.hîc transeat.videtur hoc verum per ea quæ tetigi in text.& quæ dicentur cum glos.ij. & per hoc etiam non videtur procedere aliud notabile quod ipse hîc colligit.videlicet quod notat,ꝙ potum simplex si quis ingrediatur monasterium,& moram ibi aliquam contrahat, non videtur profiteri,nisi aliud intercedat.nā istud non probatut hîc intelligendo quòd nō intercessit votum simplex. Et etiā videtur contrà no.per Host.in.c.rursus.j̃.qui cle.vel vo. facit quod dicam super gl.ij.¶ No.quòd per receptionē collatorum ecclesiæ secularis quis videtur renūtiare beneficio seculari cui bona contulerat.

4 ¶ † Et ex hoc no. ꝙ sicut bona possunt accedere personæ in ingressu monasterij quæ p̄nt postea repeti q̄n ab ecclesia receditur,secūdū no.plenè.j̃.de cle.cōiu.c.qd' à te.sic etiā videt̃ ꝙ bona quæ clericus ecclesiæ seculari contulit tēpore quo in ecclesia fuit beneficiat⁹ pōt repetere eo recedente ab ecclesia & transeunte ad aliā.quod est notandū [c]secundū do. Ant.quia de facili alibi non inuenitur. ¶ No.ꝙ latè sumpto vocabulo potest dici matrimoniū esse inter beneficitum & ecclesiam in qua est beneficiatus,etiā ab illo dissoluit̃ q̄n renuntiat ipsi beneficio vt hic videtur colligi. ¶ Not.ꝙ ad capitulum & prælatū videtur spectare collatio beneficiorum in ecclesia inferiori à cathedrali de quo in.c.cū ecclesia vulterana. de elect. ¶ No.ꝙ verba hortatiua [d]non inducūt necessitatē.de quo per legistas in.l. sæpe.ff.de of.p̄si.

5 ¶ † No.ꝙ priuatus & posteâ nouiter receptus non recuperat prima iura nec trahitur receptio retro vt reintegretur ad ius pristinū.facit qd' habet̃ in.l. ij.§.j.ff. de decu. vbi etiā patet ꝙ licet relegatus ad tēpus qui erat de numero decurionū post tempus nō recuperet primum locū.tn̄ secus est in simplici priuato ad tp̄s vt hic patet.¶ In gl.j.ī fi.dicit Io.An.ꝙ in Apulia presbyteri seculares appellant̃ Abbates:& similiter in Hispania, & Cathatolonia.& per ea q̄ dixi in glo.patet ꝙ nō habet obstare contrarium:si dicatur ꝙ iste Petrus videbat̃ esse monachus,ex quò dicebet se beneficiatū in eccle. in qua erat Abbas.& sic videtur ꝙ nō possit repetere beneficiū quia monachus nō pōt habere proprium.xij.q.j. c.nolo. &.c.non dicatis:& facit qđ habetur.j̃. de sta. mo. ap. cùm ad monasteriū circa fi.¶ In glo.in verb.votū.ibi:*sed emittere proponebat*.& sic nō fuit hîc votū etiā simplex:aliâs debuisset cogi ad obseruandum votū.vt in.c.& si xp̄s.j̃.de iureiur.& facit qđ habetur in.c.rursus.j̃.qui cle.vel vo. & ideò non debuisset recipi aliquo modo in ista ecclesia de Ceparano,quæ erat seculariū,etiam si sponte prælatus & clerici voluissent consentire.Non ob.iste tex.quia debet exponi dum dicit votum.i. desiderium,vel propositum vt dixi in litera.non autē stat propriè per id quod.s̄.dixi

6 ¶ † Et quia etiam Host.in.c.insinuante.&.c. rursus. qui clerici vel vo.videtur velle quòd susceptio habitus nouitiorum facta post votū simpliciter inducat professionē: & ideò non esset mirum si hoc casu nullo modo debet audiri,cū isto habitu nouitiorum inducatur professio ante annū.si aūt post annū inducatur recurrendum est ad ea q̄ habentur in.c.j.de regul.in.vj.& in cle.eos qui.eo.tit. Si aūt aliquis recipiat habitum professorū & qui consueuit tm̄ dari professis,tn̄ non aliter non facit professionē, tūc reccurro ad tex.in.c.constitutionē.de regul.in.vj.vbi est expressum,ꝙ per hoc ante triduum nō obligatur religioni,sed si scienter per triduum talē habitum detulit,obligatur religioni in genere , ita quòd non potest amplius ad seculum redire,tn̄ non obligatur in specie illi religioni cuius est habitus:& ideò sufficiet ꝙ intret aliquam religionē approbatam ,¶ In gl.fi.ibi *iure poli*.i.de æquitate & quod sequitur.j̃.*de iure fori*.expone idest de iuris rigore sequens solitio tendit quasi ad eundem effectum : tertia solutio est in se bona.

7 ¶ † Aduerte quòd posset induciꝙ capitulum intelligitur conferre sub conditione si ibi remaneat.argumentum huius text.ex quo tempore introitus in ecclesiam sibi contulit.facit quod habetur in.c.qđ' à te.s̄.alleg.& sic potest dici quòd quodammodò illa contulit accessoriè ad personam:vt hîc tangit dominus An. de quo etiam plenius per eum in præallega.capitulo qđ' à te. Vel potest dici secundùm Ioan.and.quòd fuerūt collata causa mortis,& locum habeat pœnitentia:vt.l.mortis causa.ff.de donatio.causa mortis.

8 ¶ † Vltimò aduerte extra gloss.videtur obstare huic textui:inquantū vult quòd iste pet.non possit repetere beneficium .Nam videt̃ oppositum,ex quod non fuit professus: sed tantùm fuit in probatione per ea quæ habentur in capitulo beneficium. de regula in sexto. Sed potest responderi quòd ibi loquitur quando non interuenit renuntiatio expressa,nec alius actus intercessit ex quo surgat voluntas renūtiandi.nam tunc non vacabit beneficium & ideò potuit ipsum repetere:& ideò hoc debuit intelligi secundùm [b]Hostiensem.quòd hîc expressè renuntiauit beneficio facit qnod nota glo .in capitulo.bone. Vel potes dicere vt hîc voluit dominus Antoni⁹. quòd hîc interuenit actus [c]ex quo surrexit tacita renūtiatio,videlicet actus repetionis bonorum,quem fecit ipse petrus & ideò non potuit repetere:quod est not.pro limitatione dicti capituli debet ergo esse cautus beneficiatus intrans religionē.incausa illa improbandi ne aliquod signum ostendit,ex quo tacitè videtur renūtiare suo beneficio.facit quod habetur in text.& glossa.in dicto capitulo beneficium.

9 ¶ † Et faciunt prædicta ad quæstionem illius qui transiuit de vna religione ad strictiorem an vocandus sit ad electionem. Abbatis primi monasterij vacantis intra tempus probationis.nam videtur quòd non:si cū licentia transiuit. secus videretur si sine licentia cùm intra annum possit reuerti.j̃.de regula.c.statuimus.Sed contrarium videtur in hoc casu dicendum per id quod nota.glossa.in dicto capitulo beneficium.quia ex quo vult esse in probatione regulæ.[e]videtur consequenter velle interesse in electione: & ideò necessariò non est vocandus per ea quæ habent̃ in.c.quia propter .de elect.& etiam dicit glo.in clerico seculari qui erat canonicus transeunte ad relionem,vt si vacet intra annum probationis ecclesia in qua erat canonicus,non sit necesse eum vocari.de quo plenè no.per glo. in.dicto.c.beneficium.

10 ¶ † Item aduerte:quia facit hæc decre.ad quæsti. An monachus promotus ad Abbatiam

Antonius Franci.

[a] ¶ Nō videt̃ impedire actū voti. Vtrū infirmitas impediat votū.dicas ꝙ in voto pl⁹ attēdit̃ intētio ꝙ verba. c. si cupis. xvj.q.j.c. qđ' super.de vo.& ideo si esset emissum in graui infirmitate, q̄ excluderet aīū, & intentionem,ac mentē vouentis:nō obligaret.aliâs secus. vt in.c.licet. & in. c. sicut nobis. & in c.porrectū.de regula.& ideò dicebat.Tho.secundū secūdæ.lxxxviij. arti.j.ꝙ votū consistit in solo ,ppo sito volūtatis:& vide eūdē in ea.q. arti.iij .& in.iiij. ar.ij.vbi ponit an q̄n dotū obligat ab sui obsernātiā & ipse ĩpa.q.xxxviij.ar.iiij.dicit ꝙ pueri ante annos discronis non obligantur ex voto: quia nō dicuntur habere dispositionem mentis, ꝙ discretionē voluntatis.& ibi etiam ponit,quid de seruo, & religioso,de alijs subiectis alteri vt de vxore,& de filiofamilias,vtrū tales obligentur ex voto.

[b] ¶ Sed cōtra tene, Adde,Cal.cōsi.v. de regu.

[c] ¶ Quod est notādū.Adde vidēdū Pau.de ca.cōsi.cc vij.in primo impressis.& Anton. de butri . consil. xxxiiij.

SEB. SAPIA.

[d] ¶ Hortatiua.Vide tamē glo.in.c. j.in verbo. hortamur.de test.& in clemen .j.de testa late tradunt̃. in.c. nam concupiscen tiam de constitu.

SEB. SAPIA.

[e] ¶ Regulæ. Vide no.per Inno.in.c. ne nimia . de reli domi.vbi ponit an monachi q mittunt̃ per priorat⁹ & per cellas debeant vocari ad eligendū Abbatē,

alterius beneficij, si postea illi renūtiat an poterit posteà repetere locū in illo monasterio: nam facit ꝙ non: & etiā hoc tenuit Fede. in opere suo consi. xix. & sic etiā tractat an remanebit monachus secundi monasterij: & determinat ꝙ nō: & sic erit solūmodò sub Epo. Dicit tñ ꝙ si diceremus eū remanere in secundo monasterio, faceret nouā professionem. ¶ An aūt & qñ possit quis eligi in Abbatem alterius monasterij, recurrendū est ad ea quæ habentur in cle. j. de ele. ¶ † Vltmò inducitur tex. iste ad. qō. de clerico deposito à beneficio, an possit eū eps instituere in uito patrono: nā videtur ꝙ non: per istū tex. cū videatur quodammodò receptio noua. de quo dicendū est: vt no. per gl. & do. in. c. quāuis. de rescri. in. vj. in gl. pe. An autē clericū depositum ab ordine possit Eps restituere. not. j. de cle. non resi. c. ex tuæ. vbi per Io. an. super gl. & dicēdū est ꝙ sic, si est tm̄ verbaliter deposit⁹: secus si fuisset actualiter: & sic solēniter degradat⁹. iuxta. c. degradatio. de pœnis in. vj. quia tunc solus Papa pōt talem restituere. per id quod habet in. d. c. ex tuæ. ad fi. & ij. q. vj. c. ideò huic.

a ¶ Authoritate Episcop. Adde qd̄ voluit Cal. consi. ij. de renū. & cōsi. iij.

b ¶ Licentia petita: Adde Ro. consil. ccccxlj.

ZACHARIAS. ¶ Adde quod nota. plenè in apos. ad istum in. c. cū dilect⁹. in apostil. in ver. licentiā. numero. ij. s̄. de consuet. Iacob. rebuf. in. l. si quis. la. j. & in apostil. post eū in prī. C. de decu. lib. x.

SEB. SAPIA. c ¶ Administrari. Vide tñ quod no. Card. post glos. in cle. ij. de pbend. in cle. ij. de religi. & Alex. in cō. lxxj. nā in. iiij. parte cōcludit ꝙ hospitale constructū sine authoritate Episcopi, nō dicit pl⁹ nec religiosus locus, nec gaudet p̄legio priorū locorū, non gaudet ēt beneficio restitutionis in integrū secundū Bald. in aut. hoc ius porrectum. col. ij. C. de sa. san. ec. in. l. orphanotrophos in princ. in fin. C. de epi. & cle.

ZACHARIAS. d ¶ Sine licētia prælati. Tu vide plenè de hoc per Io. an. in. c. j. vt lit. pē. in nouel. lib. vj. eū dē in. c. lice. in fin. de procu. eo. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Beneficio non potest quis renuntiare, nisi in manu sui prælati. 3. 4. 8. 14.*
2 *Collatio beneficiorum in ecclesia non patronata spectat ad Episcopum & capitulum.*
3 *Licentia, siue cōsiliū sufficit quòd petatur, licet non obtineatur.*
4 *Religiosus transiens ad aliam religionē, an debeat petere licentiam à superiore. 7. 10.*
5 *Consilium ponitur aliquando pro consensu.*
6 *Rectores hospitalium non possunt renuntiare administrationi sine authoritate Episcopi.*
9 *Clericus electus ad aliud beneficiū, non tenetur ad hanc electionem acceptandā requirere cōsensum sui prælati. vide. j. nu. 13.*
11 *Beneficium primum, an vacet statim quòd quis adeptus est secundum.*
12 *Eligi, vel postulari qui debeant.*
13 *Papa potest tollere ius tertij & cōpellere aliquem sine causa. Cætera & s̄. dicta vide. j. in lectu. do. Anto. in isto. c.*

CAP. IIII.

1 ADmonet. ¶ † Beneficiatus absꝗ licētia sui p̄lati beneficio renūtiare non pōt. h. d. Et primò ponit p̄hibitionē. Secūdò cōtrafaciētes puniri p̄cipit. Secunda ibi: *quod si quis.* ¶ Casus literalis. Nullus authoritate sua audeat intrare ecclesiā, vel eā dimittere sine authoritate sui superioris: & q cōtrafecerit puniri debet. Ber.
2 ¶ † No. primò ꝙ de iure cōi ius cōferēdi beneficia videt spectare ad Epm: quod est verū in ecclesia non patronata vel collegiata: de quo plenè no. in. c. cūm ecclesia vulnerata. de ele. Si aūt esset beneficiū in ecclesia cathedrali, videretur ꝙ spectet ad Epm & capitulum, & similiter in alia inferiori collegiata videtur spectare ad prælatū & capitulū. de quo plenè in præal. in. c. cū ecclesia. vbi aūt beneficium est patronatū, ius præsentandi spectat ad patronum: & ius instituendi præsentatū spectat ad epm. de in stit. c. j. & ij. lib. vj. ¶ † Item no. ꝙ absꝗ authoritate illi⁹
3 ad quem spectet collatio quis non potest beneficium recipere. ¶ Item no. ꝙ beneficiati nō possunt dimittere beneficia, vel illis renuntiare absꝗ authoritate Episcopi [a]. & sic videtur quòd non sufficiat authoritas inferioris: quod videtur intelligendum, nisi ad inferiorem prælatū
4 spectaret collatio beneficij: vt tangit hīc glo. ij. ¶ † Item not. quòd videtur sufficere consulere Episcopum ad hoc vt quis possit dimittere beneficium: quod videtur contra id quod habetur in. c. quod in dubijs. j. eo. vbi patet ꝙ non sufficit petere consilium in renuntiatione beneficij, imò exigitur consensus: dic ꝙ hīc accipi debet consilium pro consensu, per illum text. & facit quod habetur in simili. j. de offi. dele. c. venerabili. quod est intelligendū nisi beneficiatus peteret licentiam licet non obtineret. j. de regula. c. licet secundum Hosti. quod est notandum: quia per hoc habes ampliationem ad dictam decret. licet. nam sicut de latiori religione ad strictiorem potest transiri licentia petita [b] licet nō obtenta: ita etiam poterit de ecclesia seculari transiri ad religionem licentia petita, licet non obtenta: quod est notandū secundū do. Ant. Sed certè gl. ij. in ver. *ad religionem.* videtur velle ꝙ clericus secularis possit transire ad religionem, etiam nulla licentia petita: quod ideò facit, quia reliosus habet magis ligatam voluntatem quā clericus secularis. de electioni. c. nullus. lib. vj. & ideò videtur quòd facilius transire possit clericus secularis quā religiosus. Tutius tamen est ad opinio
5 nem vitandā petere licētiā saltē in clerico seculari ¶ † Et ex prædictis etiam not. consiliū capituli poni quasi pro cōsensu licet de proprio significato differat: vt colligitur ex his quæ habentur in. c. cū olim. j. de arbi. ¶ In gl. j. in fi. & hæc potest dici canonica: de qua in litera: vel potest intelligi ꝙ erit pœna arbitraria ex quo de illa hīc non exprimitur. facit quod habetur. j. de officio. dele. c. de causis.
6 ¶ † An autē quod hīc dicitur in beneficijs habeat locum in hospitalibus, vt non possit quis accipere administrationem hospitalis sine authoritate Episcopi, vel illam acceptam dimittere: dic ꝙ sic: quia illa etiā sunt sub dispositione Epi. j. de relig. do. c. de xenodochijs. etiam si per laicos habeant administrari. [c] xviij. qō. ij. c. quidam. & facit quod habetur in cle. quia contingit. de reli. do. vbi. etiam plenè habes qui possunt esse rectores hospitalium. ¶ In gl. ij. ibi: *idem est in clericis &c.* & sic vult glossa. quòd si collatio beneficij non spectat ad Episcopum, sed ad inferiorem prælatum, non poterit dare licentiam cedendi: sed inferior prælatus, ad quem spectabit ius conferendi vel instituendi rectorem in ipso beneficio. Et pro hoc facit tex. iste, dum dicit, *quòd ordinationem tuam. &c.* Idem etiā no. glo. in. c. Episcopus. de loco alleg. hīc in princi. Et not. etiam per glo. in clementina, cūm illusio. de renun. refert tamen ibi glo. opinio. Inno. quam ponit in. dicto. c. quod
7 in dubijs. vbi dicetur quod sit tenendum. ¶ † No. etiam glossa. in dicto. ca. Episcopus de loco. an clericus nolens transire de minori ad maiorem possit cogi ab Episcopo suo. Nam videtur quòd non: cūm nemo cogatur crescere inuitus. lxxxiiij. distinctione. in. c. gesta. De quo dicendum est: vt no. in dicto capitulo. Episcopus de loco. per glossa. & Archidia. facit etiam quod habetur in capitulo
8 finali. s̄. de postu. præla. cūm ibi nota. ¶ † Qualia autem exigatur consensus vt clericus possit dimittere ecclesiam dic quòd si transit ad ecclesiam aliam eiusdem diœce. potest exire de tacito consensu Episcopi: quia suffit quod Episcopus sciat, & non contradicat. Si autem vult transire ad religionem extra diœcesim, exigitur expressus consensus Episcopi: vt not. glossa, viij. quæstione prima placuit el. prima. & xxij. quæstione, secunda. capitulo secundo & hoc tenet hīc Vincent. & Tan. ¶ In eadem. glossa. ibi: *poterit ecclesia illa ordinari &c.* Aduerte pro declaratione gloss. quia potest esse dubium an electus ad ecclesiam aliam possit electioni illi consentire absque licentia prælati primæ eccle. Secuudò an possit transire absque licētia illius. Tertiò an si transeat poterit collator primę ec-
9 clesiæ statim conferre, & quando. ¶ † Circa primum cōclude. quòd existens in primo beneficio potest eligi ad aliud, & electioni consenire etiam sine licentia prælati [d] quando est clericus secularis: quia non reperitur prohibitum, sed potius concessum. suprà de electione capitulo. cūm inter canones. & in religioso si eligatur in prælatum alterius monasterij recurrere debemus ad capi. nullus. & cap. si religiosus. de electione. in. vj. ¶ † Circa
10 secundum conclude quòd transire non potest sine licētia superioris

superioris, aliâs reuocari posset: vt colligitur hic ex text. 11 & gl. & maximè ex ver. qđ si fecerit. ¶ † Circa tertiũ videtur ꝙ si beneficia sint compassibilia, non possit primum conferre antè quàm priuetur illo. facit quod habetur in c. pe. & fi. j. de cle. nõ resi. Si aũt essent beneficia incompassibilia. vt quia vtrunq; est curatũ tunc videt ꝙ primũ vacat ipso iure. ꝑ id quod habetur j. de prĕben. c. de multa. §. j. sed Inn. dicit hoc esse falsum, nisi trãsiuerit de licẽtia superioris secundũ Inn. quod est notan. vel nisi superior habeat ratum trãsitum. Nec ob. c. de multa. quia debet intelligi qñ clericus trãsit de licentia superioris. secundũ Inn. quod est no. ꝓ intellectu .d. c. nã nõ vacabat prima ecclesia, licet illa possit priuari per id qđ habetur de cle. nõ resi. in. c. pe. in fi. Intellige ꝙ vbi transiuit sine licentia, nõ vacabit prima ecclésia, saluo nisi expressè ratificetur transitus, vel tacitè. Et intelligitur tacitè ratificare (si intra tẽpus sex mensium, vltra quod beneficiũ nõ debet vacare: vt in c. ij. j. de conces. præben.) prælatus non reuocauerit ipsũ nec ei mouerit quæstionẽ. Et per prædicta dicit Inn. ꝙ si ad alios spectat electio, vel præsentatio primę ecclesiæ, & ad aliũ datio licẽtiæ de cedẽdo, quòd nõ poterit eligere, nec præsentare aliquẽ ad ipsam primã ecclesiã habẽtẽ ius eligendi vel præsentandi in primo beneficio: nisi prius petat licẽtiã ab ipso, vel alio superiore,[a] ad quẽ spectat dare licẽtiã trãseũdi. Nã si de licẽtia, tũc vr̃ habere ratũ trãsitũ ideò tunc cẽsetur vacare: & per cõsequens posteà poterit fieri electio, vel priuatio. si autem nõ petat licẽtia ab ipso qui habet dare licẽtiã trãseundi, tunc qa iterum nõ vacat ecclesia, non poterit fieri electio, vel priuatio: saluo nisi iuxta fi. sex mensium intra quos nõ reuocauerit ipse superior clericũ, qui transiuit sine eius licẽtia: quia tũc tacitè videt habere ratũ trãsitũ, ex quo tãto tp̃e tacuit, & nõ cõtradixit: dicit tñ ꝙ si spectaret ad ip̃m q haberet dare licẽtiã: tunc collatio beneficij demũ lapsis sex mẽsibus deuoluit potestas cõferẽdi ad superiorẽ per id qđ habet j. de ꝑben. c. de multa. §. & si vltra. dic etiã ꝙ tutius est qñ ad aliũ spectat dare licẽtiã trãseũdi, & ad aliũ electio vel ꝑsentatio bñficij, ꝙ petat antè quã fiat electio: quia ratificet trãsitus ꝑ habentẽ dare licẽtiã. Et subdit etiam ꝙ si intra sex menses charitatiuè monitus cũ aliquibus interuallis vt debeat vel reuocare clericũ, vel ratificare trãsitũ nõ voluerit r̃ndere, ꝙ extunc posteà etiã ante finẽ sex mẽsiũ poterit fieri electio per id, quod habet in. c. j. de sup. neg. præl. quasi aliter nõ ꝓuidẽdo videat tacitè ratificare trãsitum. Sed iuxta ꝑdicta insurgit dubiũ, qđ faciet secũdus diœcesanus, vel ꝑlatus ad cuius ecclesiã trãsiuit sine licẽtia alterius ꝑlati i cuius diœcesi tenebat primũ bñficiũ, dicit In. ꝙ diœcesanus secundæ ecclesiæ poterit ipsi clerico statuere terminũ intra quẽ obtineat licẽtiã à primo diœcesano, alioqn lapso dicto termino si nõ obtineat poterit illũ priuare ecclesia, & de alia persona prouidere. ar. c. qm̃ frequẽter. §. si verò aliter. j. vt lit. non conte. & j. de cle. non resi. c. quia nõnulli. & c. relatũ. & prædicta dicit Host. esse vera de iure. Dicit tñ quòd quotidie de facto tales sine licentia eligunt, secundò trãsferuntur. Et ex quot trãslati & recepti sunt ad prælaturã, vel rectoriã cũ cura priora beneficia q̃ habebant similia ipso iure intelligũtur vacare: quæ tñ plerunq; de facto retinentur. Sed omnibus istis põt responderi secundũ eum per id quod habetur in. c. cũ iandudũ. j. de præben. quia multa per patientiam tolerantur &c. facit quod no. in. d. c. de multa. ad hoc etiã emanauit extrauagans Ioan. xxij. quæ incipit execrabilis. contra tenẽtes plura beneficia curata, vel plures dignitates: & ibi etiam multas pœnas imponit talibus. ¶ In eadem glo. ibi: *ad religionem*. Not. glo. eo quod dixi, & etiam hìc sequitur Innocen. Nec ob. si dicatur quòd potius debet hìc transiri posse ad aliam dignitatem vbi versatur publica vtilitas, sed in transitu ad religionem versatur priuata vtilitas trãseuntis solùm: licet secus in dignitate. facit quod habetur in. l. barbarius. ff. de offi præto. quia potest responderi ꝙ præsumptio ambitionis quæ verisimiliter cadit circa dignitatem potius quã circa transitũ ad religionẽ tollit cõtrariũ: vt no. gl. in. c. literas. lxiij. distin. facit quod no. s̃. de 12 postu. præ. c. bone. el. j. ¶ † In ea. glo. in fin. Et sic tenet gl. quòd prælatus vel clericus vnius ecclesiæ dummodò sit idoneus potest eligi ad aliam ecclesiam nec est necesse ꝙ postuletur. Potest etiam electioni consentire: vt patet in c. cùm inter canonicos. alle. in glo. non poterit tamen trãsire ad ecclesiã sine licẽtia sui superioris. Et hæc est cõmunis opi. quã etiam sequutus fuit Vin. in nouo apparatu quẽ facit super hac noua cõpilatione: licet in antiqua compilatione teneret contrarium: vt dixit glo. & cum glo. concor, etiam Io. in. c. osius. §. sed aliud. lxj. dist. Aliqui tamen voluerũt facere differentiã inter prælatũ & curatum ex vna parte: & alios clericos ex alia, vt prælati & curati qa vinculati & alligati ecclesiæ non pñt eligi. sed debẽt postulari: sed alij bene possunt eligi. Sed hæc opin. (vt dicit Io. And.) expressè reprobat per id quod habet in. c. si Abbatẽ. de ele. in. vj. Vbi Abb. etiã exẽptus nõ posset trãsire ad aliã ecclesiã sine licẽtia Papæ. tñ potest eligi, & nõ debet antè postulari vt hìc. & sic non valet cõsequẽtia. non potest trãsire sine licẽtia superioris: ergo est postulandus non eligẽdus: quia illud nõ est verũ, etiã si requiratur licẽtia Papæ, vt ibi est expressum: & sic spãle est in Ep̃o, & superioribus, vt nõ possint eligi: sed postulari debeãt: quia sunt matrimonialiter alligati ecclesiæ, & nõ possunt dissolui à dicto vinculo sine licẽtia Papæ: vt plenè cõsueuit dici in. c. fin. s̃. de postu. præla. & sic patet propriè & strictè loquendo ꝙ solũ Ep̃i & superiores possunt deferre anulũ. licet alij inferiores etiã ex priuilegio poterit. Et per prædicta etiã patet Abbatẽ, vel aliũ prælatũ nõ dici propriè esse matrimonialiter alligatũ suæ ecclesiæ, aliâs nõ posset eligi: sed deberet postulari, & ꝓcipuè qñ non possit transire sine licẽtia Papæ, vt quia est exẽptus. quod est 13 contra tex. in dicto capit. si Abbatem. ¶ † Item aduerte. quia vbi eligitur clericus ad aliã ecclesiã, si Ep̃s suus nolit sibi dare licẽtiã: poterit Ep̃s cogi per suum superiorem, & sic per Archiep̃m suum ad dãdum licentiã. vt dixit gl. per id quod habetur in. c. nullus. alle. in glos. & facit quod not. & le. in. c. si religiosus. de ele. in. vj. & hoc intellige: vt dicit glo. per id quod habetur in. c. nullus. & c. si religiosus. Quis autẽ sit superior qui habeat compellere ipsum eo casu quo compelli potest. Quidã dicunt ꝙ Archiep̃s. vt. s̃. dixi. Alij verò dicunt ꝙ erit Papa: quia nemo alius inferior potest rem alterius dare vel iuri alterius præiudicare. facit quod habetur in. c. dilectus. j̃. de offic. leg. & j̃. de reli. do. in. c. constitutus. Sed Ioan. Andr. dicit ꝙ aliud est quærere. quis possit eum compellere. nam primo casu videtur dicendum ꝙ procedit secunda opin. vt superior tunc intelligatur Papa. Sed si quæritur quis sit superior quo ad cõpellendum: procedat prima opi. videlicet ꝙ sit Archiepiscopus, cui episcopus etiam subiectus est: per ea quæ habentur in dicto capitulo nullus. quod intellige quando subest causa compellendi, si autem non subest: tunc etiam quo ad compellendum superior esset Papa. quia etiam non subsistente causa[b] compellendi solus Papa poterit compellere. facit quod nota. per gloss. in capi 14 tulo si religiosus. de election. in vj. ¶ † Vltimò dicit Ioan. an. quòd videtur posse fundari dispositionem huius decre. per ea quæ habentur infrà de regular. capitulo beneficium. libr. vj. Nam volẽs renuntiare beneficio Episcopo inuito, poterit ingredi religionem probationis causa, & de ipsius consensu poterit alteri concedi beneficium. vt hic patet. Sed dici potest quòd si beneficium spectat ad collationem Episcopi, nulla poterit fieri fraus, quia si conferat Episcopus, qui habet conferre, non fraudat eum: quia ipse Episcopus videtur tacitè præstare authoritatem tacitę renuntiatiationi, con

a ¶ Vel alio superiore. Adde an sit petenda licentia etiam à patrono. Cal. cõsi. vj. de renun. do. de Ro. decisi. vlti. de renũ. ZACHARIAS.

b ¶ Non subsistẽte causa. Idem in Imperatore: vt no. Ang. in. l. iij. §. fiis pro quo. ff. qđ quisque iur. Sed tu dic ꝙ in Papa nõ est dubiũ. vt per do. An. de bu. in. c. cõstitutus. de relig. do. Feli. in. c. quæ in ecclesiarũ. col. xvij. ver. ꝑ istam declarationẽ. s̃. de consti. & Ro. consil. ccxxvij. incipiẽ. Circa præmissa. in prin. verò secus. vt per Raph. Ful. in. l. fi. C. si cõtra ius vel vti. pu. istud expressè in c. ij. de reb. eccle. nõ alie. & Feli. in alle. c. quæ in ecclesiarum. col. x. ver. secundum verò membrum. & ista est communis opi. vt ibi per eũ.

ferendo alteri de illius conſenſu: ſed ſi beneficium eſſet electionum:& ad aliū ſpectaret electio, vel pſentatio, & ad ipm cōfirmatio, vel inſtitutio: tūc bn̄ poſſet fieri fraus ſi ſufficeret conſentire habēti eligere vel pſentare: ſed requireret ēt quòd cōſentiat habenti inſtituere vel confirmare, & ſic illi qui habet poteſtatē, authoritatē pſtandi renūtiationi: de quo per Io. an. in .c. ex ore .j. de his q̄ fi. à maiori par. ca. & ēt tāgit in regula is qui tacet. de reg. iur. in mercu. dicit tn̄ ꝙ tutius erat quòd expreſsè renuntiaſſet in manibus ſuperioris habentis poteſtatem autorizandi renuntiationem.

SVMMARIVM.

1 *Renuntians beneficio poteſt adducere teſtes quòd coactè renuntiauit. aliter verò non poteſt probare quòd ſponte renuntiauit.* 2. 14. 23. 24. 28. 51.
3 *Excipiens non tenetur dicere cām ſuæ exceptionis.* 16. 9. *vbi iudice cogēte tenetur exprimere cām vide etiā in. d. nu.* 16. 19.
Confeſsio ſine cā ad obligandum non valet: ſecus ad liberandū.
4 *Teſtis non arctatur ad iuſtificandum factum à ſe relatum: dūmodo ipſum referat cum cauſa ſcientiæ &c.*
Dictio re. aliquando ſtat abundanter: aliquando denotat inſtantiam quandā cum ſolicitudine. 37.
6 *Negatiua, quæ habet implicitam affirmatiuam eſt probabilis.* 15.
7 *Renuntiatio beneficij facta cum iuramento, vel ſine obſtat clerico illud repetenti.*
8 *Excipere videtur ille qui opponit factum ex quo cauſatur exceptio.*
10 *Iudex vbi ex officio ſuo poteſt ſupplere, non arctatur ad ſupplēdum, nec poteſt appellari ſi non ſuppleat.*
11 *Renuntiatio beneficij non præſumitur ſponte facta.* 30.
12 *Simonia cōmittitur, ſiue detur pecunia, ſiue promittatur, vel aliud temporale.* 52. 53.
13 *Exceptio legitima infringit actionem, ſi non repellatur per legitimam replicationem.*
14 *Teſtes ſi ſint producti ab vtraque parte, attendetur quis melius probauerit, habito reſpectu ad dignitatem, & opinionem, & numerum teſtium.*
17 *Actio, vel exceptio contra quā eſt aliqua præſumptio, an ſit per iudicem admittenda?*
18 *Verſio in vtilitatem eccleſiæ non præſumitur, niſi probetur.* 22.
20 *Exceptio non veriſimilis, an ſit admittenda.* 31.
21 *Teſtes ſuper articulis directò contrarijs non admittuntur poſt publicatas primas atteſtationes.*
22 *Libellus non continens certam & determinatam cauſam, an admittatur?*
25 *Teſtis an arctetur dicere cauſam facti relati per ipſum: & ab alio geſti?*
26 *Dominium quomodo probetur.*
27 *Teſtis non deponens de cauſa ſcientiæ, non probat.*
28 *Articuli fiendi ſuper ceſſatione doli vel metus, debēt fieri affirmatiuè, non negatiuè ſecundum formam hic traditam.*
Teſtes qui habent probare aliquid fuiſſe ſponte factum, & non coactè: an teneantur. & quam cauſam ſcientiæ reddere? 26.
Præſumptio eliditur per probationem.
29 *Renūtiatio beneficij quomō probabitur ꝙ fuerit ſpōte facta?* 38.
Metus nō præſumitur interueniſſe in actibus factis corā iudice.
Metus quomodo probabitur non interueniſſe vel interueniſſe in aliquo actu? 34. 35.
31 *Exceptio non veriſimilis non eſt admittenda per iudicē ſine cauſæ expreſſione.* 30. 32. 36.
33 *Teſtes ad probandum contraria ſi fuerint per partes adducti, an poſſint ſimul examinari. vel qui prius?* 34. 51.
34 *Metus vel violentia ſi probentur, non admittuntur teſtes volentes probore voluntatem liberam.*
37 *Agenti poſſeſſorio non obſtat exceptio ſpontaneæ renuntiationis.* 39. 44. 50. *per diſcurſum.*
40 *Interdicta omnia quaſi ſunt in rem ſcripta.*
Interdictum vnde vi: eſt merè perſonale, adeò quòd non datur in ſucceſſorem in re vitioſa, etiam ſcienter.
41 *Renuntiatio beneficij facta in manibus alterius quàm prælati ſui: præiudicat renuntianti, ſed non prælato.*
Renuntiatio non facta in præſentia partis, tam in reali quàm perſonali, an præiudicat? 39. *in fi.* 49.
42 *Renuntiatio quando præſumatur facta quo ad ius reale vel perſonale?* 50.
45 *Metus vel violentia purgantur per ſolutionem poſteà ſpōtaneè factam.*
44 *Poſſeſsio alicuius rei an perdatur per renuntiationem metu factam?* 46.
45 *Venditor non poteſt per emptorem propria authoritate repelli à re empta, licet emptio ſit perfecta.*
47 *Agēti poſſeſſorio recuperandæ obſtat exceptio notoriæ proprietatis.* 50.
48 *Agenti poſſeſſorio recuperandæ, non obſtat exceptio quòd donauit rem ipſam ſpolianti.* 49.
51 *Beneficium quod fuerit ſponte vel coactè renuntiatum, an admittatur huiuſmodi probatio ſimul.*
54 *Exceptio litis finitæ per iuſiurandum obſtat, ſiue iuſiurandum fuerit iudiciale, ſiue non.*
55 *Agenti poſſeſſorio recuperandæ non obſtat aliqua exceptio, ſiue agatur contra ſpoliantem, ſiue contra illum, qui ſuccedit in re vitioſa.*

CAP. V.

SVper hoc. Hæc decretalis conſueuit reputari difficilis ꝓpter multiplices intellectus. & etiā propter ea q̄ ſcripſit Inn. & aliqualiter cōfuſè, adeò ꝙ multa ex dictis Inn. omiſerūt Hoſt. & Io. an. dicentes ꝙ illa potius habebant intellectum obfuſcare quam declarare, do. An. hîc nititur declarare dicta Inn. potes dicere ꝙ hæc decre. habet duos participales intellect⁹. ¶ † Vn⁹ eſt quòd hic in tex. fiat ſolùm vna qō, videlicet an quis repetat beneficium, & ſi obijciat ſibi exceptio ſpontaneæ abiurationis & renuntiationis factæ cū iuramento, & actor replicet ꝙ coactè & non ſponte renuntiauit. Quærit tūc an admitti debeat probatio rei ſuper ſpōtanea renuntiatione. & in effectu reſpondet quòd teſtes vtriuſq; debent recipi, & ille obtinebit qui melius probabit, habito reſpectu ad dignitatem & opinionem teſtium. & iſta fuit opi. Tancre. & etiam ſentit hic Inn. i. quadam gl. & ſecundū iſtā debet exponi, dū litera dicit. *ſine cauſæ cognitione*. i. antequā plenariè cognoſcatur de cauſa coactionis. & quod ſubijcit: *& an actoris debet*. exponi: & ꝓ id eſt. facit quod no. in ſimili in. l. pe. C. vbi cā & ſta. Et ſecnudū iſtā lect. in verſi. *porrò*. tollit quandam tacitam obiectionem. de qua etiam tangit hic glo. circa finem Sed certè iſte intellectus videtur literam violare: vt patet ex exceptionibus, quas oportet fieri ſequēdo hūc intellectū, de qbus. ſ. dixi. lqđ nō vr̄ eē de mēte literæ. ¶ Iō alius fuit intellect⁹ prīcipalis: videlicet ꝙ hic formant duæ qōnes. & ad vtrāque rndet. & ſecūda qō fit ibi: *& an actoris*. & iſte intellect⁹ ſubdiuidit in tres aut in quatuor. Nam vnus eſt intellect⁹ quem ſequitur gl. j. & gl. magna. & iſte intellect⁹ eſt cōis. & etiā ſequitur Io. an. & ſecundū iſtum intellectum prima qō eſt, an exceptio ſpontaneæ abiurationis ſit admittenda ſine cauſæ cognitiōe. ſ. aſsignanda vel exprimēda in ipſa excep. Alius fuit intellectus Hoſt. & ſecundum iſtum variatur prima qō. ab eo quod dixi ꝓximè: nā ſecundū eum prima qō eſt talis: an videlicet exceptio abiurationis ſit admittēda. ſ. cum effectu ſine cauſæ cognitione. ſ. q̄rēda à teſte. i. ſine interrogatione cauſæ fienda à teſte. Secūda verò qō nō mutat. Terti⁹ fuit intellect⁹, quē tangit hic do. Ant. vt prima qō ſit, an exceptio abiurationis ſit admittenda ſine cauſæ cognitiōe. ſ. ſummaria præmiſſa antequàm admittatur. & ſi videat an ſit veriſimilis vel non. Secunda verò, qō nō mutatur. Itē aduerte, quia primus

primus intellectus inquantum dixi quòd prima quæstio est: an admittenda sit exceptio spontaneæ abiurationis sine expressione causæ. Subdiuiditur. Nam vna fuit glossa, quæ voluit, quòd ad q̃ones hic positas respondeatur eo mõ quo tangitur in gl. in princi. gl. magnę secũdũ Inn. licet cõcordet titulus q̃onis cũ intellectu gl. quia secundũ gl. ad primã. q. r̃ndetur, ꝙ non est supuacuũ: sed necessariũ ꝙ cã exprimat. ¶ Item circa secundã. q. secundum intellectũ glo. videtur ꝙ admittant ꝓbationes vtriusq̃, si actio replicat ꝙ nõ spõte renũtiauit: nõ admittat ꝓbatio rei: & de isto intellectu & ẽt Hosti. plenius tãget sup si. glo. ij. ¶ Sed sequamur pro mõ intellectũ gl. secũdũ quã breuiter. h. d. ¶ † Cõtra petẽtẽ bñficiũ admittitur spõtaneæ adiurationis exceptio ẽt nõ adiecta cã renũtiatiõis cõtraquã actor poterit replicare ꝙ nõ spõte renũciauit. & q meli⁹ ꝓbabit obtinebit. h. d. Et sunt duæ partes. nã in prima ponit consultatio & duplex q̃. in secũda r̃nsio. Secunda ibi: *sic tuæ.* Secunda põt subdiuidi. Nã primò ponit quãdã allegationẽ suasiuã vt cãm exprimat. Secũdò infert ad primã q̃onẽ. tertiò excipit, in qua exceptione cõcluditur r̃nsio ad secundã q̃. quartò soluit quoddã obstaculũ qđ poterit esse cõtra dictã exceptionẽ. secũda ibi: *Ideoq̃;.* tertia. ibi: *nisi.* quarta ibi: *porrò.* Et aduerte qa vltra id qđ dixi ante summariũ alio respectu ẽt variat tripliciter intellect⁹ decre. Nã vn⁹ est intellectus, ꝙ hîc intelligat ꝙ actũ fuit petitorio ad recuperãdũ bñficiũ. Alius est intellectus ꝙ actũ fuit possessorio & non petitorio. Tertius intellect⁹ est, ꝙ decre. ꝓcedat, siue actũ fuerit petitorio, siue possessorio. Secunda ẽt subdiuidit: qa aliqui intelligũt ꝙ actum fuerit possessorio recuperãdæ ꝑ interdictũ vñ vi. Alij ꝙ actũ fuerit cõdictiõe ex decre. sæpe. j. de re. spo. Alij ꝙ actũ fuerit cõdictiõe ex canone. reintegrãda. iij. q. j. Alij dixerũt ꝙ ꝓcedit decretalis siue interdicto vnde vi. siue cõditione ex decre. sæpe. siue ex cõdicti. ex canone redintegranda fuerit actũ: & istos oẽs intellect⁹ tetigit hîc Inn. gl. tñ tenet & ꝓsequitur intellectũ ꝙ actũ fuerit petitorio. vt patet hîc in gl. j. & gl. ij. & gl. magna. i. ver *ad hoc.* ¶ † Potes ẽt ꝑmittere secũdũ do. An. ꝙ lʒ agens debeat exprimere cãm suæ actiõis siue petitiõis, vt patet ex his q̃ le. & no. in. l. j. ff. de eden. & . l. edita. C. de edẽ. & . c. ij. de lib. ob. saltẽ vbi petit: vt pʒ ex his q̃ habẽtur in dictis iurib⁹. & . l. fi. C. de an. exceptio. tñ regulariter excipiẽs nõ tenet exprimere cãm suæ exceptiõis: quia nuda volũtas vr̃ sufficere ad dãdã & causãdã exceptionẽ fauore liberatiõis. facit qđ habet in. l. tale pactũ. ff. de pac. in pri. & qđ no. in. l. j. ad fi. ff. de inter. acti. & . l. cũ de indebito. §. fi. ff. de ꝓb. & j. de fi. instr. c. si cautio. in quit⁹ patet ꝙ cõfessio emanãs ad obligãdũ sine cã nõ vʒ: sec⁹ si emanauit ad liberãdũ[a] vt no. i iurib⁹ ꝓal. ¶ † Potes ẽt ꝑmittere secũdũ eũ ꝙ testis regulariter nõ arctat ad iustificãdũ factũ à se relatũ seu sup quo depõit. Nã sufficit ꝙ simplr̃ recitet factũ ꝓut factũ ẽ ab alio, & iustificet assertio nẽ suã circa tale factũ qua talis icludat s̃nia ipi⁹ testis ꝑ sensum corporeũ: & sic videt ꝙ testis arctet ad assignãdũ cãm ꝑ quã cõcludat se habere s̃niam facti per sensum corporeũ: sed nõ arctat regulariter ad assignãdũ cãm quare id quod refert sit factũ, ẽt si de hoc interroget, facit qđ habet j. de re iu. c. sicut. An aũt hoc idistinctẽ ꝓcedat patebit ex j. dicẽdis sup gl. j. ¶ Casus literalis qdã repetebat beneficiũ suũ. obijciebat ei excipiẽdo ꝙ nõ poterat ipm repetere: quia dũ quietẽ possidebat, spõte abiurauerat illud. replicabat actor ꝙ nõ spõte renũtiauit. Quæritur cuius testes prius recipiẽdi sunt: vtrũ illius qui dicit ꝙ spõte renuntiauit an illi⁹ qui dicit ꝙ non sponte renuntiauit. Respondet Papa quòd non est veri simile vt aliquis sponte renuntiet beneficio multis fortè laborib⁹ acquisito sine magna cã: tamẽ testes illius qui dicit ꝙ sponte renuntiauit sunt recipiendi: & iudex inquirere debet cãm renuntiatiõis: & si inuenerit illã probabilẽ: eã admittat: & imponat actori silentiũ, nisi ipse replicãdo probauerit ꝙ sponte non renuntiauit. & in fine respõdet quasi tacitæ quæstioni diceret aliquis, nõ põt hoc esse cũ illa negatiua sit ꝙ sponte non renuntiauit: & ipse r̃ndet ꝙ licet videat negatiua: tñ talis negatiua habet in se implicitã affirmatiuã. s. ꝙ coactus renuntiauit: & ideò super illa assertione implicita probationes actoris sunt admittẽdæ, & s̃nia proferẽda pro eo qui melius probauit, habito respectu ad opinionẽ & dignitatẽ testiũ. B. ¶ Itẽ aduerte quia do. Ant. hic inchoat casum hoc modo videlicet quòd quidã actiõe quod me. cã. vel vtili in rẽ. petebat beneficiũ suũ narrãs qualiter ex collatione sibi facta habebat ius in talibeneficio, & illud possederat: & qualiter etiam hoc beneficium fuerat sibi per metum ablatũ, quapropter petebat sibi beneficium restitui: facit quod tangit gloss. magna in versicul. *ad hoc.* sed melius videtur dicendum prout hic voluit gl. ꝙ quis petebat bñficium suũ de quo dicebat se fuisse canonicè institutũ: & sic illud ad se spectare & pertinere, & aduersariũ indebitè & iniustè tenere & occupare, & ideò petebat sibi illud restitui. aduersarius verò excipiebat de spontanea abiuratione: vt patet ex gl. ¶ In tex. ibi: *sciscitaris.* i. perquiris. s̃. de. c. rescri. sciscitatus. ¶ † Itẽ ibi: *reposcentibus* . i. petẽtibus.[b] & sic dictio re. abundat: facit qđ habet in rub. & . l. j. ff. de do. præle. vel potest intelligi ꝙ notat quãdã instãtiã. & sit sensus: reposcẽtibus. i. cũ instantia poscẽtib⁹. i. petẽtibus. Itẽ ibi: *obiurationis.* i. renuntiationis cum iuramento. Item ibi: *cognitione.* i. expressione secundum intellectum gl. ¶ Item ibi: *superuacuum esse non credimus.* q. d. quòd non est superuacuum. & sic inutile, sed potius vtile Et ex hoc innuit quòd si solum est vtile non est necessariũ, facit quod no. Arch. & Io. an. post eum in. c. j. de app. in vj. ¶ Itẽ ibi: *inquiri.* supple à reo. secũdum intellectum glo. sed secundum intellectum Hosti. intelligitur. s. à teste. facit quod dicitur super gl. j. ¶ Item ibi: *nec metu.* s. illato à priuato. & pro hoc differt ab eo quod sequitur de oppressione, quæ fit ab existente in officio vel dignitate l. si super impressionem. C. quod me. causa. Et not. etiã quòd si illud quod fit vi compulsiua dicatur fieri per metum. l. j. ff. quod metus cau. ista verba non vi nec metu effectu ponuntur pro eodem: facit quod habetur in. d. l. j. ¶ Item ibi: *non postponat.* quasi velit quòd si reus excepit de spontanea renuntiatione, & iudex reperiat illam probabilem: & per eam ipsum reum absoluit à petitione actoris: saluo nisi actor replicauerit quòd coactus renuntiauerit: nam tunc admittentur testes vtriusq̃, & obtinebit qui melius probabit, habito respectu ad dignitatem, & opinionem testiũ: vt j. innuitur circa fin. ¶ † Et si dicatur quòd si actor replicet ꝙ non sponte renunciauerit: videtur quòd non debeat audiri volens id probare, cùm sit negatiua quæ per rerum naturam non videtur posse probari. suprà. de elect. bonę. el. prima. & . C. de proba. l. actor. Ad hoc respondetur in versicu. *porrò.* qui sequitur: quia licet sit negatiua[c] habet in se implicitam affirmatiuam scilicet quòd renunciauit coactus, ideò admittitur vt sequitur. Item ibi: *inficietur.* supple in cõsequentiam asserat se coactum. ¶ † No. primò quòd repetentibus beneficium obstat exceptio spontaneæ abiurationis id est renuncietionis factę cum iuramento: & idem etiam videtur si non interuenerit[d] iuramentum: per id quod dicitur in versi. *maximè si non interuenerit.* ¶ † No. secundum intellectum gloss. quòd vbi proponitur exceptio, sufficit indifferenter proponere factum ex quo causatur exceptio:[e] ex quò non exprimitur aliqua causa tendens ad iustificationem ipsius facti. ¶ † Et ex hoc etiam not. quòd licet actio seu petitio sine causæ expressione[f] non admittatur saltem si petatur: vt le. & not. in. c. ij. j. de libel. obla. & . l. j. ff. de eden. tñ exceptio videtur admittenda etiã absq̃ causæ expressione. Et not. ꝙ istud videtur procedere

[a] ¶ Ad liberandũ. dictu hoc esse verum, si fiat ab eo q põt donare. aliàs nõ. vt per Bart. & Ia. reb. in. l. ad inferiorũ. C. de apo. pũ. li. x. An aũt & qñ. confessio non causata valeat, vide per Math. singul. xiij. incipi. nota ꝙ regula: plenius per Lãfran. de oria. in. c. qm̃ contra. §. statuimus. ver. confessiones. nu. lxxxj. & qđ ibi not. romisiuè in apostil. ad ipm in versi . expressa cã de proba.

[b] ¶ Petentibus. Ad de quod no. doct. in rubri. solu. matri. vbi etiã exponitur petatur pro repetatur.

SBE. SAPIA.

[c] ¶ Negatiua. An & qñ negatiua sit probabilis vel improbabilis . vide pulchrè per Are. & Moder. in. l. in illa. ff. de ver. obl. per Lanfran . de oria. in repe. c. qm̃ contra. colũ. iij. & seq. de prob. vide etiam do. Ias. in repe. l. admonendi. in. ij. no. ff. de iure iurand. vbi refert Bald. tenentem ꝙ etiam admittatur probatio sup merè negatiua: si nihil fuerit op positum à parte.

[d] ¶ Si non interuenerit. Adde quòd etiã obstat: dato ꝙ renunciatio nõ sit facta in manibus superioris, vt voluerunt do. de Ro. eod. ti. decisi. ccclij. in no.

[e] ¶ Causatur exceptio. Adde Frãc. Are. consi. xlviij. Anto. Francis.

[f] ¶ Sine causæ expressione. Circa hoc an causa sit in

etiam si proponatur exceptio nō verisimilis q̄a nō videtur arctari proponēs ad exponādā causam per quam verisimilis reddatur, nec iudex etiā arctatur ad faciendum illā exprimere pōt tñ iudex ex officio propter nō verisimilitudinē arctare ponētē ad cām exprimēdā si sibi videatur: licet ad petitionē partis nō cogat̃ exprimere. vt hîc videtur innui. Et ex prædictis pōt colligi practica, vbi ꝓponitur aliqua exceptio tm̄modo verisimilis: quia si actor petit ꝙ exprimatur causa, licet reus nō teneat̃ ad instantiam actoris hoc facere, tñ iudex ex officio suo poterit ipsum cogere si voluerit. Et ex hoc ēt potes notare casum, in quo iudex ex officio p̄t supplere. de qua materia plenè habet̃. s̄. de postu. prælac. bonæ. el. j. & per Bar. in. l. iiij. §. hoc aût. ff. de dā. infe. 10 ¶ † Et ex prędictis etiam potes notare regulā, ꝙ vbi iudex ex officio potest supplere, nō arctat̃ ad supplēdū, nec appellari pōt si nō suppleat [a] facit qđ no. Ioā. an. in. c. pe. j. de excep. & licet trāseat do. Ant. Aduerte tñ, quia quandoq; etiam arctat̃ ad supplendū. qđ quando sit no. per Bar. in. d. §. hoc aût. & facit etiā qđ habet̃ in. c. cū nobis olim. & in. c. nihil s̄. de ele. & in præall. c. bonę. el. j. 11 ¶ † Not. ꝙ in dubio nō pōt præsumi ꝙ q̄s iactet vel velit iactare id quod est suū proprium: & maximè id quod est q̄sitū multis laboribus & expensis, de quo debet viuere. facit qđ hr̄. ff. de ꝓba. l. cū de indebito. & ideò renuntiatiatio bn̄ficij in dubio nō præsumitur voluntariè facta, si nō appareat de aliqua cā ip̄m intrinsecus impellēte. ¶ No. multa accidētia circa renuntiationē beneficij quæ possunt illam inficere. s. violēta cōpulsio seu metus. Itē oppresio vel promisio, aut datio alicuius tēporalis rei seu pecuniæ. [b] Et ex hoc etiā no. ꝙ sicut in cōstruēdo iure spirituali datio pecuniæ habet illud inficere, sic etiam vbi agitur de ipso destrenudo. 12 ¶ † Not. quòd quo ad vitium simoniæ inducēdum paria sunt dare pecuniam, vel promittere, vel aliud temporale: facit quod habetur in. l. j. & . ij. ff. de calumniator. 13 ¶ † No. quòd exceptio legitima habet cōfringere actionem, nisi actor iuuetur per replicationem: facit quod habetur in. l. j. & . ij. ff. de excep. l. si plures. ff. de fideiu. Et ex hoc etiam no. quid sit replicatio: quia est exceptionis repulsio, & actoris releuatio seu coadiuuatio. de quo j. de exce. c. à nobis. per Ioan. And. & in. d. l. j. & . ij. ff. de excep. 14 ¶ † No. quòd concurrentibus exceptione spōtaneæ renunciationis & replicatione non spontaneæ renūciationis, admittūntur testes ex vtraq; parte: & quo ad finalem effectum obtinendi attenditur quis melius probarit, habito respectu ad dignitatem, & opinionem, & numerum testium: & ibi qui melius probauerit, obtinebit j. de testi. l. nostra. 15 ¶ † No. quòd licet negatiua non sit probabilis per rerum naturā: tamen secus est si est negatiua p̄gnans habens implicitā affirmatiuam [c], tanquam, saltem, tunc indirectè & mediatè sit perceptibilis per sensum testis: de quo plenè in. c. bonæ. el. j. super glo. s̄. de elec. & . l. actor. C. de proba. Et prædicta notabilia procedunt secundum intellectum gloss. quem sequitur gloss. prima. & etiam gloss. magna. & similiter glo. ij. & . iij. & . iiij. sed secundū intellectum Hostien. & similiter intellectum Innocen. de quibus tetigi in euidentialibus, & tāgā etiā super glo. j. aliqua ex supradictis not. nō ꝓcederēt: vt j. patebit. & no. etiā ꝙ scđm intellectū glo. decre. intelligitur quando actum fuit petitorio: vt patet ex gl. j. & . ij. & ēt ex glo. magna. in versi. *ad hoc*. ¶ In glo. prima ibi: *nulla resignationis causa aßignata*: supple in ꝓpositione ipsius exceptionis, secundū intellectū glos. ¶ In eadem gl. ibi: *cām resignationis inquiri*. supple ab ipso reo opponente exceptionem renūciationis, vt sic exprimat causam ipsius renuntiationis secundū intellectū Host. de quo tangetur infrà debet ītelligi ꝙ inquireretur cā renuntiationis à teste deponente super ipsa renūtiatiōe. ¶ In eadē gl. ibi: *aliâs non tenetur*. & hoc vult gl. colligi ex eo: quia tex dicit non esse superuacuū: & sic nō esse inutile requirere de cā resignationis, sed potius vtile & per hoc à contrario innuerit quòd non est necessarium: facit quod nota. Ioā. andreas. post Archi. in versicu. prudenter. in. c. j. de app. libro. vj. ¶ In eadem glossa ibi, *silentium actori*. & hoc quando ipse actor non replicauit. si autem replicasset quòd sponte non renuntiauit, tūc admitteretur probatio vtriusq;: & si actor melius probauerit, obtinebit, vt sequitur in glo. iuncto eo quod tangit̃ in fin. & sic in effectu ferretur tunc sn̄ia pro eo qui melius probauerit, habito respectu ad dignitatem, & opinionem testium. 16 ¶ † In ea. glo. in fi. Aduerte quia inquātum voluit ꝙ nō sit necesse exprimere causam renuntiatiōis quando opponitur exceptio renūtiationis nō videt̃ ꝓcedere. Nā videtur ꝙ sicut actor tenet̃ exprimere [d] cām suæ actionis, seu petitionis p̄cipuè q̄n præsumptio est contra ipsam actionem: & sic cōtra ipsum agentē: secundū ea quæ habentur in. c. cōstitutus. s̄. de elect. & j. de lib. ob. c. ij. & . l. j. ff. de ed. ꝑ legistas. ita & re⁹ suæ exceptiōis. Sed potes dicere ꝙ aliud sit in actione aliud in exceptiōe & hoc sit fauore rei: q̄a fauorabilior est quā actor. l. fauorabiliores. ff. de re. iur. & etiā fauore ipsius defensiōis. & liberationis, seu exceptionis: cū fauorabilior sit liberatio & defensio quā impugnatio & actio. l. arrianus. ff. de act. & ob. cōtra quā p̄sumit̃ dūmodò aptè ꝓponat̃, & non repellatur, licet p̄sumptio sit cōtra factū ex quo datur ipsa actio vel exceptio saluo nisi iudex ex officio suo ꝓpter præsumptionem velit à partibus inquirere de causa: nam tunc potest vt habetur in dicto capitulo cōstitutus. & etiam hîc. si tamen hoc facit, potest admittere ipsam actionem & exceptionem, & sic postea videatur ex prosecutione iudicij an tollatur præsumptio, & tūc obtineat actor: & ipse excipiens, aliâs succumbat. præcedens solutio plus valet: quia licet ista regula posit ꝓcedere si pars nihil alleget seu non petit exprimi causam: tamen vbi pars petit exprimi causam, videtur remanere differentia inter actionem & exceptionem: quia vbi petit exprimi causam actionis seu petitionis per partem aduersam, debebit ad ipsius instantiam exprimi causa secundum notat. plenè in dicto capitulo secundo. de libel. oblatione. Sed vbi petitur ab excipiente per partem aduersam quòd exprimat causam suę exceptionis videtur quòd ad instātiam ipsius partis nō teneatur exprimere, etiā si exceptio surgat ex facto nō verisimiliter vt hîc patet secūdū intellectū glo. nā satis est ꝙ exceptio in sua forma seu propo

libello exprimanda, seu ī exceptionib⁹. dicas ꝙ libell⁹ sīn cā nō cōcludit & reddit ꝓcessū nullū secūdū gl. reputatam fin. & Bar. in. l. ij. i. §. circa. in fi. de doli excep. vbi ēt p Alexā. & habet̃ per Bal. & Alex. in. l. generaliter. C. de nō nu. pec. vbi dicūt hoc esse verū si opponatur & petatur exprimi à parte, aliâs non secūdū Bar. in. l. j. ij. col. ff. de edē. & an debeat exprimi in quocūq; libello, siuo agat̃ actione psonali, siue reali, vel mixta vide p Spe. in tit. de lib. cōce. §. xv. ver. itē no. & ver. sed nunquid. & in tit. de actio. & peti. in. §. ij. & hr̄ per Bal. in. l. edita. in iij. col. C. de eden. & ple. p Lanfran. oria. in repe. c. q̄m contra falsam. in ver. cōfesiōes de prob. & p Io. an. & Inn. in. c. significantibus. de lib. oblo. & in. c. cùm inter. de re iudi. & per Ange. in aut̃. de exhi. re. in §. illud. in vlt. col. Et adde ꝙ cā quę est deducta in libello. vel ī exceptionibus, semper debet probari. alias succūberet actor, vel reus, si illam non probaret. secundum Bal. in. l. j. C. cōi diui. in. j. col. & habetur p Inn. in. c. ex parte Abbatissæ. de priui. Adde tñ ꝙ si in libello appellationis sunt insertæ plures causæ, sufficit vnā ꝓbare: vt in. c. significauit. de appel. & p gl. & doc. in versi. grauaminibus. in. c. exhibita. de iudi. vel nisi appellans astrinxisset se ad oēs ꝓbādas. vel vna veniat qualificatiuè ad aliā. vt in. c. licet cām. de proba. & not. in. l. diuus ff. de re iudic. & per Phili. Frāc. in. c. significauit. de appel. & p Bart. in. l. ij. C. de fi. instr. & iure hastę fis. lib. x. & ideo semper bonum est, ꝙ libellans vel excipiens in libello & in exceptionibus apponat illā clausulā, non me propterea astringens & c. de qua materia habet̃ etiā in. d. l. edicta. & p Lanfran. in. dic. c. q̄m, cōtra. in vers. petitiones.

SEB. SAPIA.

a ¶ Suppleat. vide per Pau. de ca. & alios in. l. nō quicqd. ff. de iud. in. l. vbi pactum. C. de transf. latè per Fe. in. c. exceptionē. col. ij. & . iij. de exce. vbi ponit multa q̄n iudex teneatur facere ēt ea q̄ posita sunt in suo arbitrio aliquid. ēt per Moder. in. l. j. de iurisd. om. iud.

b ¶ Pecuniæ. Adde quod do. de Rot. deci. ccxxxvj. dicūt ꝙ renūciatio simoniaca non tenet etiā in p̄iudiciū resignantis. vide in antiquis.

c ¶ Implicitā affirmatiuam. adde ea q̄ posui in. d. c. bonæ.

ZACHARIAS.

¶ Tu vide Lanfran. de oria. in. c. q̄m cōtra. in prin. nu. iij. & ibi in a postilla ad ip̄m. de proba. Old. cōsil. iij. bar. sozi. cōsil. clxxiij. in. j. colum. in me. ver. ex quibus. volu. ij.

d ¶ Tenetur exprimere. Adde Alexan. consil. cxxj. j. lib.

a ¶ Non debet admitti. Adde Ro. consi.lxix.
b ¶ De exce. Adde Oldra.cõsi.ccvj. Ange.consi.j.

SEB. SAPIA.

c ¶ Iuuetur. Vide tamẽ not.per Fe. in.c.cùm ordinẽ. col.j.de rescript. ex quibus colligitur qñ ex inepta actione expressa in libello vitietur libellus. De quo etiã aliquid p.do. Ias.in.l.edita.ĩno. C.de edẽ. & in .l. vinum.ff.si cert. petatur.

d ¶ Secus quando testes essent publicati. Limita tu singu.hoc dictũ, nisi producerentur testes cũ instrumẽto, quia tunc etiã publicatis testib⁹ propter concomitantiã instrumenti pduci possunt casus est sing. do. Ant.de but.in.c. series.de test.quẽ refert.& sequitur Ro.singu.lxxx. inci.Tu habes ꝙ post publicationẽ.Idẽ Ro.in.l.ij. in prin.ff.de ver. obli.& in rub. ff. de arbit.Imo. & Mod.ĩ.d.c.series. Anto.Franci.

¶ Circa hoc an post testiũ publicationem possint pduci alij testes, saltẽ pariter cum instrumẽtis rõne cõcomitãtiæ instrumentorũ. Dicas ꝙ publicatis attestationibus & illis inspectis: qa nõ sufficeret sola publicatio, nisi ẽt dũ essent offensa parti, & inspecta per Cano.vt in.c. cũ.i.&.a.de re iudi.tunc non possunt produci alij testes: propter timorẽ subornationis.vt in.c. fraternitatis.de testi.Instrumenta autem bene possunt produci, qa in eis nõ subest ista suspitio, & quando instrumentũ quod producitur cũ testibus tenderet ad coadiuuandũ dicta testium publicatorũ & examinatorũ, absq; dubio

seu propositione sit formalis, & posteà circa
merita causæ de ipsius iustitia disputabiẽ, facit
quod habeẽ in.c.in nostra.de procu.in ver. inu
tilem.in glo.cũ ibi no.vnde potes concludere,
17 vt hîc tãgit do. Anto. ¶ † Si quæritur an actio
vel exceptio cõtra quã præsumitur admitti de
beat p iudicẽ, quia interdũ actio vel exceptio
est inepta ex sui propositione, & tũc nõ debet
a admitti.[a] De actione probaẽ in.c.examinata .j.
de iudi.& facit quod not.in.l.j.ff.de offi.asses.
b &.l.j §.j.ff.si mẽ.fal.mod.dixe. De exceptione[b]
videtur probari in.c.solicitẽ.de restit.spol.&
probaẽ etiã per ea quæ habentur in cle.cõstitu
tionem.de elect.&.l.j.§.Labeo.cũ ibi not. per
Bart.ff.de flu.& facit etiã qđ ipse not.in.l.v.ff.
de excep.Interdũ verò exceptio vel actio est
apta quo ad sui propositionem, sed contra factum
actionis vel exceptionis ius resistit: & tũc
aut resistit tantũ ꝙ notoriè apparet de iniusti
tia actionis vel exceptionis, & tunc quasi in cõ
sequentiam: & tunc reddiẽ actio vel exceptio
inepta: & ideò tũc nõ admitteẽ, nisi aliquo sin
c gulari iure iuuetur,[c] per ea quæ habẽtur in.d.
c.cõstitutus.&.c.ad decimas.de resti.spoli. in.
vj.& quæ not.Inno.in.c.j.j.de offi.vica.& .j. de
iudi.c.examinata.in quadam addi.& de libel.
obla.&.c.fi.facit etiã quod no.glo.in.l.vbi pa
ctũ.C.de trans.Aut actiõi vel exceptiõi nõ re
sistit ius cõmune, taliter ꝙ notoriè appareat
de iniustitia causæ, surgit tñ alia præsumptio
contra actionẽ vel exceptionẽ: & tunc libell⁹
in actione debet admitti nõ obstãte dicta præ
18 sumptiõe dũmodò aliâs sit apta. ¶ Facit quod
no.Inno.in.c.dilecti.j.de libel.obl.vbi dicit ꝙ
procedit libellus si quis petat.iiij.ab ecclesia,
quia mutuauit ecclesiæ ipsa.iiij.licet non alle
get versionem in vtilitatẽ ecclesiæ, quãuis non
præsumatur versio, nisi probetur, vt no.in.c.
j.de depo.& aut.hoc ius porrectum.C.de sac.
san.eccle.canonizata.x.q.ij.c.ea enim.§.hoc ius
porrectũ.& sic sufficit ꝙ in processu iudicij
circa merita probeẽ ipsa versio. De exceptiõe
verò ꝙ admitti debeat licet sit præsumptio cõ
tra illã est casus hîc secũdũ intellectũ.gl. Nec te
nebitur excipiens ad instantiã aduersarij expri
mere causam: licet iudex ex officio possit quã
do suspicatur contra factum exceptionis com
pellere partem excipientem ad exprimendum
causam per quam excludatur præsumptio, &
hoc ad refrenandã protelationem iudiciorum
& calumnias seu malitias: licet ipse ad hoc non
necessitetur, quia sufficit ꝙ actio, & exceptio
sit talis ꝙ si vera deberet, legitima reputari.
Nã veritas posteà seruabitur in proferẽdis cir
19 ca merita. ¶ † Et ad prædicta habes vnã practi
cam, quã potest tenere iudex quando suspicaẽ
ꝙ exceptio nõ sit vera, quia põt ex officio ar
ctare partẽ ad exprimendum causam per quã
iustificetur except. Alia practica colligitur ex
his quæ habentur.in.c.cùm dilectus.s.de elec.
Nã tunc qñ proponitur exceptio non verisi
milis, vel quia aliâs iudex habet suspectã: põt
arctare partem ad promittendũ certã pœnam
in casu quo illa non appareat vera. facit quod
no.Cõpo.in.c.q sicut.s.de elect. Alia practica
põt colligi ex his quæ habentur in.c. pastoralis
j.de ece.quia poterit iudex statuere terminũ
excipienti intra quem ipsam habet probare, p
ea quæ habetur in.d.c.pastoralis.nõ aũt debet

illam statim repellere, propter præsumptionẽ
quæ sit cõtra illam.quia possibile est ꝙ pars iu
stificabit illam: & ideò si ipsam repelleret, non
iustificabitur appellatio. Et hoc tñ fortè vbi ex
cipiens obtulisset se statim probaturum. p ea
quæ habentur.j.de app.interposita.& per Inn.
de conces.præbẽ.c.post electionẽ. facit quod
habetur in.c.j.§.semper.ij.q.j. Alia etiam põt
colligi ex his quæ habentur.j.de præsumpt. c.
quia verisimile.&.l.non est verisimile.ff.quod
met.cau.quia propter præsumptionem aggra
uabitur excipiens duriori onere probandi.
20 ¶ † Item aduerte. quia cõtra istũ intellectum
gl.facit quod habetur.j.de restitu.spo.c. solici
tẽ.vbi videtur ꝙ quãdo exceptio nõ est verisi
milis non sit admittenda. Sed potes dicere ꝙ
hîc loquitur qñ obijcitur in petitorio iudicio,
in quo de maiori præiudicio agitur.ibi quan
do opponitur in iudicio possessorio, in quo de
minori præiudicio agiẽ, ꝙ licet quis succũbat
in possessorio, remanet sibi saluum ius in peti
torio.l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acq.
pos.c.pastoralis.&.c.cũ dilectus.j.de cau. poss.
& pro.de hoc tamẽ latius tangã cũ gl. magna.
21 ¶ † Itẽ etiã aduerte.quia contra istũ intellectũ
facit inquãtum in responsione quæsiti dicitur
ꝙ testes vtriusq; partis debeant admitti super
directò contrarijs articulis, vt in cle. testibus.
de testi.facit quod habetur.j.de proba.c. licet
causam.sed dic ꝙ hîc loquitur quando ante pu
blicationem recipiuntur.quia tunc possunt re
cipi etiam super directò cõtrarijs. Secus quan
d do testes essent publicati.[d] quia tunc nõ admit
tentur alij super directò contrarijs illis articu
e lis: super quibus testes sunt publicati[e], vt habe
tur super.d.cle.testibus.& etiam non.in.c.fra
22 ternitatis.j.de testi. ¶ † Sed aduerte, quia inquã
f tum dixi.s.ꝙ procedit libellus[f] dummodò aliâs
de se sit aptus, licet habeat aliquã præsumptio
nem contra se, & non alleget id, propter quod
tollatur ipsa præsumptio: sicut contingit quã
do quis petit pecuniã mutuatam ecclesiæ, &
nõ alleget pecuniam versam in vtilitatem ec
clesiæ in ipso libello. Nam videtur ꝙ talis libel
lus non procedat: per ea quæ not.Bart.in.l. cũ
quid.ff.si cer.pet.vbi concludit notabiliter ꝙ
si quis in libello fundat se ex facto ex se celebra
to.ꝙ non procedit: licet ex illo facto surgat præ
sumptio certæ causæ obligatoriæ: nisi illa alle
getur.per id quod habetur in.l.si adulterium.
§.idem Pollioni.ff.de adult.& sic videtur ꝙ si
talis libellus non procedit quando surgit præ
sumptio pro libellante ex facto narrato nisi id
quod præsumitur allegetur: multò fortius ꝙ
nõ admittatur libellus quando præsumptio
est cõtra libellantẽ, nisi aliud allegetur per qđ
illa tollatur, cuius tamen contrariũ voluit In
no.in.c.dilecti.j.de libe.ob.& superius dixi. Sed
potes respondere ad dictũ Bar.ꝙ loquiẽ quan
do in libello deducitur factũ, quod secũdum
suã naturam habet deducere certam & deter
minatam obligationem.vt patet in dicto exẽ
plo, vt quando narratur factũ ecclesiæ.nam in
dicto casu, cũ tale factũ sui natura inducat cer
tam obligationẽ & determinatã, eoipso quòd
concluditur condemnari ecclesiã, intelligitur
tacitè dixisse mutuum esse tale ex quo ecclesia
debeat condẽnari. Facit in ar.quod habetur in
l.ad rẽ mobilẽ.&.l.ad legatũ.ff.de pcu.j.de off.

pcedit id quod diciẽ hîc per istũ apostillantẽ. Sed si instrumẽta nõ tenderent ad eundẽ effectũ, sed ad diuersum, & fortè cõtrariũ, & subesset aliqs timor falsitatis, non putarem posse produci testes etiam cum instrumẽtis quia testes & instrumenta procedunt à pari quo ad causæ instructionẽ.vt in.l.in exercendis.C.de fide instr.& ĩ hoc multum debet aduertere iudex ne per istã indirectã viam testes subornentur.de quo p doc.& Moder.in præalleg.c. fraternitatis.& etiam in c.series.hîc allegato.

e ¶ Publicati. Adde tñ ꝙ iudex absente illo ad cuius instantiã sunt ĩterrogãdi põt testes interrogare publicatis attestationibus.vt voluit Ro. cõsi.cccclix.& vide dicta Ale.cõsi. lxxxiiij.j.li. Pet. de anch.consi.ccxxxiiij.Alex.cõsi.ccx.ij.lib.

f ¶ Procedit libellus. Vide Ro. in consi.lxxvij.inc. Pater reuerende. vbi concludit ꝙ sufficit allegatio tacita, & idẽ sentit Rota in nouissimis deci.iij.sub titulo.de li.obl. vide etiã do. Anto. de but.& do. Maria.in.c.ij.de libe. obl.& quæ latè ponit do.Fely. in c.cùm ordinẽ.de rescri.& Moder. in.d.l.cùm quid ff.si certum peta.

de leg.c.præterea.&.c.ex literis.& hoc voluit etiã Inno.in.c.præal.c.dilecti. Sed dictũ Bart. qñ narrat factũ quod secũdũ suã naturã nõ cõcludit certã & determinatã causam obligatoriã,sed potius est vagũ,indiscretũ,& aptum ad plura:vt contingit qñ aliquis recipit pecuniã ab aliquo ex eo quia dixit,tolle istã pecuniã,& ille accepit.Nã illa verba possunt verificari ex pluribus causis.Possunt enim verificari ex causa donatiõis.Itẽ ex cã depositi.Et cã mutui, si ad numerũ pecunia fuit tradita præsumit à iure, ꝙ tradita fuit causa mutui quia i dubio nõ præsumit quis donare & iactare.l. cum de indebito.ff.de proba.& ideò tunc non procedit libellus:nisi ipse libellãs alleget ꝙ ex causa mutui ille accepit dictã pecuniã:& sic intelligatur dictũ Bart.quia(vt dixi)loquitur qñ factũ qđ narratur sui natura nõ est determinatum ad ꝓducendũ certã obligationẽ & actionẽ. Et per prædicta habes expeditũ intellectũ glo.positũ in glo.j.hîc.quia iste intellectus videt repugnare literæ,dũ dicit.*sine causæ cognitione*. quia exponit.i.sine causæ cognitionis expresśione.Itẽ aliqualiter videtur repugnare illo verbo.*euenerit*.quod videt sonare inquisitionẽ.i.inuestigationem circa merita:& nõ circa præparatoria ipsius exceptionis vel actiõis.¶ †Ideò alia fuit lectura Tan.videlicet ꝙ hîc tñ fuit vna.q.vt si aliquis repetat beneficiũ suũ,& opponatur exceptio spontaneæ renũtiationis[a],& replicetur ꝑ actorẽ ꝙ imò nõ spõte renũtiauit: an testes rei:an verò testes actoris erũt recipiẽdi? Et secundũ istã dũ litera dicit. *sine causæ cognitione*. debet exponi.i.antequã cognoscatur plenariè de cã renuntiationis siue coactionis. vt etiam tetigit hîc Inn.super illo verbo.& etiã dixi in euidentialibus debere exponi.dũ dicit & an actoris.& pro id est.Sed certè ista violat literã. vt patet ex ꝓdictis.& ideò fuit lect.Host.ꝙ hic ponantur duæ qõnes,sed prima differt à lec.gl. quia aliter ponit illã.Nã dicit ꝙ prima qõ est an testes qui interrogant & admittunt sup spõtanea renuntiatione sint interrogandi sup causa renũtiationis:& huic.q.respondet Pa. dicẽs ꝙ nõ est superuacuũ,imò vtile & necessarium dictos testes interrogari super causa: & exceptio renuntiationis super qua deponũt habet præsumptionẽ contra se,quia nõ est verisimile ꝙ quis sponte renuntiauit beneficio multis laboribus ac sumptibus acquisito.¶ † Secũda quæstio est,an admittantur testes actoris sup non spontanea renũtiatione,an verò rei super spontanea,& rñdetur,vt hîc refert do.Ant.ꝙ ambo admittuntur.vt dictũ est in simili in prima lec.Sed certè Io.an. hîc aliter refert dictũ Host.videlicet ꝙ debeant admitti testes actoris & non rei:quia actor fatetur renuntiationem,licet dicat illã non spontaneã.& sic nõ est expediens reo ꝙ probet renuntiationẽ,cùm satis probet per confesśionẽ partis.j.de cõfes. ca. fi.& sic nõ est necesse quòd admittantur testes rei saluò nisi ipse duplicando allegaret quòd primò spõte renuntiauit:& hoc vellet reprobare quia tunc vterꝗ admitteretur: & similiter vtriusꝗ testes,& obtinebit qui melius probabit habito respectu ad dignitatẽ testium .vt dicitur in fi. Ex hac lec.Host. potes cõcludere practicã secũdũ do.Anto.per quam instruitur iudex,vt quando habet examinare testes super exceptione cõtra quã est præsumptio:seu cõtra cuius factũ præsumitur:quòd debeat ipse examinator esse curiosus in prosequendo causas renuntiationis seu ipsius facti:ita quòd possent apparere causæ ex quibus concludat exceptionem habere præsumptionem cõtra se.videtur quòd non sufficeret testes ꝓbare exceptionẽ,nisi tali modo probarent per quẽ cõcluderet.quod est no.secũdũ eũ.An aũt hoc dictum simpliciter sit verũ patebit ex sequentibus.¶ Et ex hac etiã lect.potes colligere duo.Primò quòd licet testis non debeat examinari extra articulũ,nec deponere extra ipm articulũ:[b]vt patet ex his quæ habent in.c.de testibus.j.de testi. Et ex eo etiã quod no.in.l.momentaneæ.C.qui leg.perso.&.l.si duo patroni.§.idem iulianus.ff.de iureiur.&.l.si quis libertatẽ.ad fi. ff. de peti.hære.tñ illud videtur fallere si interrogetur de causa facti deducti in articulo:qñ ipsum factũ nõ est verisimile:licet causa facti non sit in articulo expressa,vt patet ex prædictis.Et rõ põt esse quia tunc põt dici quòd in effectu nõ dicitur deponere exttra articulũ deponẽdo super causa cùm illa tendit ad certificandũ articulũ,vel ad iustificandũ factũ deductũ in articulo,& sic habes limitationem ad iura præalleg.quia procedunt qñ id quod est extra articulũ non concernit id,quod in articulo continet.¶ †Itẽ secũdò habes ex hac lec.quòd licet testis non arctetur regulariter ad dicendũ causam facti relati ab alio gesti,[c]vt patet.j.de re iud.c. sicut. vbi testis productus ad probandũ sñiam non arctatur ad dicendũ cãm scientiæ:nã videtur fallere istud:qñ cõtra factũ super quod testificatur est præsumptio si non iustificetur ex aliqua causa ipsius facti super quo deponitur,ex quo tale factũ nõ est verisimile,& sic spectum tenetur allegare causam aliquã ipsius facti quod intellige vt patebit in sequẽtibus.Et cõcludit hîc do. Anto.aliqua verba si quæritur an testis arctetur ad causam exprimẽdã:distinguit.qa aut non interrogatur de causa,& nõ arctatur ad exprimendã cãm aliquã.sed sufficit quòd respondeat:& simpliciter deponat dictũ suũ,quia nõ debet esse verbosus,facit quod no.s.de rescrip.c.si qñ &.j.de testi.c.cũ cãm.Nã hoc procedit:qñ testis deponit super eo quod percipi potest immediatè per sensum corporeum,secus si deponat super eo quod ꝑcipitur iudicio rõnis,puta si deponit quòd titius sit dñs talis rei.[d]¶ †Nam dñium consistit in iure:& non in intellectu.& non percipitur immediatè per sensum corporeũ,sed per iudicium rationis,puta si vidit ipsum titium illam rem emere: & tanto tempore possedisse quòd præscripsit,& ideò non probaret,licet deponeret titiũ esse dñm,nisi etiã interrogatꝰ assignaret cãm,quia dicit quòd præsens fuit quando emit,& vidit eũ tanto tempore posśidere posteà cũ priuato titulo & bona fide,& quòd præscripsit,& idẽ in similibus.de quibus per Inn.in.c.cùm cãm.& qñ deponeret quẽ esse ebriosum,quia illud percipit iudicio intellectus & rationis,vt tangit Inn.in præall.c.Idẽ etiã si dicat quòd titius est infamatꝰ apud bonos & graues:quia iudicare quẽ bonũ & graue videtur percipi ex iudicio rationis & intellectus,& iudicare non spectat ad testẽ,& ideò deberet exprimere illos apud quos est infamatꝰ.[e]& sic iudex de illis posset iudicare.facit quod no.Inn. in.c.cũ oporteat.j.de accu.Et ad prædicta facit quod no.per Bart. in.l.solam.C.de testi.&.l.de minore.§.tormenta. ff. de quæstio. ¶ †Quandoꝗ verò testis interrogatur de causa.& tunc aut interrogatur de causa scientiæ:& tũc tenetur illã exprimere,aliàs nõ valet eius dictũ,vt no.in.d.c.cũ cãm.&.d.c.si quando.de rescript. Aut interrogatur de causa facti super quo deponit:& tũc aut factum prout qualificatè deducitur nõ excluditur verisimiliter absꝗ aliqua causa extrinseca.& tunc oportet quòd aliquã causam exprimat,vt si deponat quòd titius renuntiauit beneficio.nam illud verisimiliter nõ concludit,nisi aliquã cãm allegaret per quã fuerit inductus ad sponte renũtiãdũ.vt hîc in tex.isto colligitur.Et sic videtur velle do. Anto.quòd si testis hoc casu interrogatus de causa ipsius facti nullam causam exprimat,quòd non probat.sed an hoc dictum indistinctè procedat patebit ex sequentibus. Quandoꝗ verò deducitur factũ simpliciter,puta quando talis renuntiauit nõ addito sponte.tũc aut cõtra factum est præsumptio:vel suspicio si non appareat alia causa,vt contingit in facto renuntiationis & tunc etiã potest & debet iudex interrogare de circunstantijs & sic de causis ipsius facti.vt per cousequẽs testis debebit respõdere per istũ.& sic videtur velle do. Anto. quòd etiã hoc casu si testis interrogatus

a ¶Renũtiationis. Adde istũ.j.e.numero.xxxiiij.& quod posui i apostí.ad ipsum i apostí.in ver.à solo arcano mentis.

¶Articulum. Faciunt no.per.Bar.& alios.in.l.ij.co.ij.ff.si cert.pe.vbi dicit ꝙ si testis declarare velit quõ intelligantur verba articuli non dicit deponere extra articulũ.& sic nõ videtur etiã extra articulũ declarare causam facti deducti in articulo.

c ¶Ab alio gesti. plenisśimè & ad saturitatẽ de hac materia quãdo testis debeat asśignare rationẽ dicti sui tractat do. Fely.in.c.cũ causam.de testibus.

d ¶Talis rei.Adde Alex.cõsi.cix. j. lib.&.cxxxvj.& ij.iij.lib.

e ¶Est infamatus. Adde Alex. con. §.vj.lib.

Marginal numbers: 23, 24, 25, 26, 27.

a ¶ Negatiuè. Adde quomodo teſtis poſsit probare negatiuam. Alex. conſi. cxxxvi. j. li. & conſi. xxiiij. ij. lib.

Anto. Franciſc. ¶ Circa probationem negatiuæ. Dicas ꝙ negatiua regulariter eſt improbabilis. l. ij. & l. ab ea parte. ff. de ꝓb. & ideò dicebat Hoſt. in. c. bonæ. de elect. & Bul. in. l. ſi quidē. C. de exce. ꝙ aduocati non debēt ponere negatiuā, vt non videanť ſe ad illā probandā reſtringere. per l. de ętate. ff. de mino. vnde dicebat Inno. in. c. veniēs & in. c. ex parte de verbo. ſign. ꝙ negatiua improbabilis non facit rem dubiā. quod etiam not. Bal. & doc. in. l. j. C. de ꝓcur. Eſt tñ verū ꝙ negatiua coarctata loco & tpe pōt probari etiā per viſum. per Bar. in. l. j. C. de cano. frumen. vr. ro. li. xj. & in. l. in illa. & ī. l. hoc iure. ff. de verb. obl. & in. l. j. C. de ſecundū tabu. & per Ang. in auť. de hęre. & fal. in §. hinc nobis. in fi. & Bart. in. l. hęredes palam. in prin. ff. de teſta. & per Bal. plenè in. l. actor. C. de proba. vbi dicit ꝙ teſtis inductꝰ ad probandum negatiuam coarctatam, ita demū probat ſi dicat teſtis: fui præſens in tali loco, & vidi ꝙ potuiſſet fieri qn vidiſſem, vt per Alex. in. l. j. in. vij. col. ff. ſi cer. peta. & in cōſil. ſuo. xlij. ī. iiij. parte. & per gl. in. l. j. ff. de iti. actuq; priua. & adde ꝙ teſtes inducti ad probandū negatiuā, debent reddere rōnē dicti ſui, aliâs non probāt, imò ſunt ſuſpecti de falſo ſecundum Ang. & Alex. in. l. fi. in. §. docere. ff. ne quis eum qui. & ideò teſtis deponens de negatiua non coarctata dicitur temerariè aſſeuerare idē de quo opponit. & dicitur eſſe in lata culpa, & ſi cōſtaret de loco, poſſet puniri de falſo. vt per Ale. poſt Pau. de ca. in. l. j. in princ. ff. quod quiſq; iur. & de varijs modis probandi negatiuam, vide plenè per Bar. & Bal. in. d. l. actor. C. de prob. & in. l. ꝑ antonius. §. j. poſt gl. ff. de acq. hære. & per Lanfran. ori. in repeti. c. quoniam contra. de prob. & per eūdem in. d. l. ab ea parte. ff. ed.

b ¶ Metus. Adde qualiter probetur metus Alex. conſi. xlvij. iiij. lib.

interrogatus de cauſa facti non exprimat aliquā cām, ꝙ nō ꝓbet. quod an procedat, patet ex ſequētibus. Si aūt factū nō eſt ſuſpectū, nec cōtra illud p̄ſumiť: tūc ſufficit ꝙ reddat ſcīæ licet nō reddat cām facti à ſe relati. j. de re iu. ſicut & hęc dicit eſſe vtilia & no. ¶ † 28 Sed aduerte qa p̄dictis vr̄ obſtare qa nō videť ꝙ teſtis debeat interrogari ſuper negatiua: videlicet ꝙ nō vi vel metu renūtiauit. cuius cōtrarium innuit litera iſta. Sed ad hoc reſpondet Io. an. ꝙ in practica articulus non formabiť negatiuè,[a] ſed affirmatiuè hoc modo. Itē ꝙ ſpōte renuntiauit; & interrogabitur teſtis ſuper cauſa renuntiationis quare hoc fecerit. & dicit hîc Io. and. ſi interrogati an vi, vel metu renūtiauerint, & teſtes reſpondeant ꝙ nō probant: ſed do. Anto. dicit hîc ꝙ iſtud dictū nō videtur cōtra dictū teſtis, ex quo cām aliquā nō exprimat. Sed do. Ant. ſoluit dictū Io. an. dicēs ꝙ pōt procedere quando teſtis aliter non interrogatur de cauſa ipſius facti. nā dictum teſtis probabit illud qđ aſſerit. ſ. renuntiationē ſpontaneā factā eſſe, & ꝙ non vi, neq; metu. & per talē probationem tolletur talis præſumptio: qa præſumptio ſuccumbit probationi. l. ſiue poſsidetis. C. de proba. & ſic licet ſit præſumptio contra allegantē & aſſerentē renuntiationē, cū talis pręſumptio tollatur per probationē, credēdū erit teſtem habuiſſe notitiā talis cauſæ ex qua ſciuerit id quod aſſerit, ex quo aliter non interrogatur. Et per prædicta dicit do. Anto. ꝙ putat ſufficere ſi teſtes interrogati qūo ſciunt ꝙ ſponte renuntiauerit, dicunt quòd ſciunt ex eo quia non ſunt conſcij alicuius cauſæ propter quam potuerunt comprehendere ꝙ ille ſponte non renuntiauit, quia licet teſtes hoc neſciuerunt tamen potuit aliqua cauſa fuiſſet reuera ꝓpter quam non ſponte renūtiauit: & ſic ex toto nō concluditur præſumptio per talē probationē talium teſtium ſic negatiuè deponentium, qa non vr̄ clarè ꝓbare. facit qđ no. p gl. ſ. de elec. bonæ. el. j. & c. cū dilectus. ¶ † 29 Quæ aūt cauſę poſſunt dici ſufficientes exprimendæ per teſtem tenendo ꝙ teneatur exprimere: dicit hîc domi. Antoni. ꝙ debet eſſe renuntiatiouis, vt ſi teſtis dicat ꝙ audiuit ꝙ ideò renūtiauit, quia non ſtabat bene ſanus in loco ipſius beneficij. vel ſi dicat quòd audiuit, quia in pręſentia ſui & aliorū renuntiauit corā prætore, ſeu iudice, in quo plenè redditur iuſtitia: & ſic non eſt veriſimile quòd interueniat metus[b] vel violentia facit quod habeť in. l. nō eſt veriſimile. ff. quod me. cau. & j. de pręſum. c. qa veriſimile. Sed aduerte qa licet ſic trāſeat do. Ant. tamē videtur quòd ſi teſtis dicat ꝙ talis ſpōte renuntiauit, & interrogatus quō ſcit: dicat quòd pręſens fuit qn̄ renūtiauit, & nō vidit aliquē metū vel violentiā inferri & ſi non eſt cōſcius alicuius violētię vel metus, videtur quòd talis teſtis probet alio nō apparente, per ea quę habentur in. l. fi. §. ſanè. C. de his qui ad eccle. cōtu. & §. ſi verò abſunt. in authē. de hære. & fal. & hoc etiā videtur tenere Io. an. Et p hoc etiā videť quòd ſi teſtis dicit ꝙ talis ſpōte renuntiauit, & interrogeť de cauſa ipſius renūtiationis, quòd ſi teſtis dicat neſcio qua de cauſa renuntiauit, hoc tñ ſcio, & pręſens fui qn̄ ſimpliciter renūtiauit, & non vidi aliquē metū vel violētiā inferri: ꝙ talis teſtis probet nā probabilis eſt ignorātia in ipſa cauſa facti, cū ſit ſup ipſo facto alieno: per id quod habetur in. l. fi. ff. ꝓ ſuo. & quod not. in. c. ab excōicato. ſ. de reſcrip. & ideò videť ꝙ non debebat arctari teſtis ad exprimēdū talē cauſam quā probabiliter pōt ignorare: ſed ſufficere debet ꝙ deponat ſuper facto, & aſſignet cām ſcientię per ſenſum corporeū. per ea q̄ habenť in. c. cū cām. j. de teſti. nec obſt. iſte tet. qa licet hîc dicat requirendā eſſe cām à teſte: nō tñ dicit ꝙ ſi non exprimat quòd teſtis nō probat licet ſit vtile & nō ſit ſuperuacuū inquirere, quia poterit eſſe quòd teſtis habebit notitiam ipſius cauſæ vt dixi, etiā hoc videtur hic tenere Ioā. an. Præterea iſte intellectꝰ videtur deſtruere literam, inquātū ſecūdum ipm debet exponi litera dum dicit ſine cauſę cognitione. i. ſine cauſę à teſte interrogatiōe: quod nō videť de mēte literæ. Itē etiā verbū admittēda nō congruit ad principiū admiſsionis, ſed ad finalem & effectualem deciſionis. quòd videť etiā de mēte literæ. vñ alius fuit intellectꝰ Inn. videlicet quòd proponātur duæ. q. vt dicit gl. & ti. qō. nō mutantur ſecūdū Inno. aliter rñdere ad. ij. q. ¶ † 30 Et ſecundū iſtū intellectū breuiter. h. d. Exceptio ſpontaneę renuntiationis velut non veriſimilis[c] nō admittitur abſq; cauſę aſsignatione ſeu expreſsione, p quā præſumptio quæ eſt cōtra illam nō excludatur: & ea expreſſa admittiť, ſaluo niſi de nō ſpōtanea renūtiatione per actorem replicetur: quo caſu admittūtur poſteà probationes relictis teſtibus rei excipientis. h. d. ſecūdum iſtum ītellectū & ſcđm hoc prima qō eſt. an exceptio ſpōtaneę renūtiatiōis dicať formalis ita ꝙ ſit admittēda ſine cāæ cog. Scđa eſt, an dato ꝙ ſit formalis ex exp̄ſſiōe cāę, an debeāt teſtes actoris admitti ſup replicatione: an verò rei ſuper exceptione. Et ad primā rñdetur quòd non debeāt admitti, niſi cauſa exprimatur propter p̄ſumptionem nō veriſimilitudinis ipſius exceptionis. Sed in hoc differt ab intellectu gl. quia licet ſecūdum glo. non ſit ſupuacuū vel inutile inqrere de cauſa ſpeciali ab ipſo reo excipiente: tñ non eſt neceſſariū quòd exprimatur cauſa: aliâs nō erit admittēda ipſa exceptio. Ad ſecūdā verò reſpondetur, ꝙ ſi actor nihil repetat admittēdæ ſunt ꝓbationes rei ſuper ſpōtanea renūtiatione: ſecus ſi replicet: quia tūc admittentur ꝓbationes actoris, & nō rei: & ſi dicať ꝙ actor fundat intentionem ſuper negatiua. i. quòd nō renuntiauit: & ſic non debet admitti ad probādum. Reſpondetur ꝙ nō eſt ſimplex negatiua ſed implicita habens in ſe incluſam affirmatiuam, vt tangitur in litera: in ver. *porro*. facit qđ habetur in. l. ij. ff. de proba. ¶ † 31 Secundum prædicta habes duo. Primò quòd vbi exceptio in facto non eſt veriſimilis, non debet admitti p iudicem ſine cauſæ expreſsione. Secūdò quòd

ZACHARIAS.

¶ Adde Bald. in trac. ſchiſma. quē ponit in rub. C. ſi quis ali. teſt. prohi. col. xiij. eundē in. §. Item ſacramenta. q. iij. de pace iura. fir. in vſi. feu. & Bar. in. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi. de oper. no. nun.

Anto. Franciſ.

¶ Ad hoc de probatione metꝰ adde ꝙ Bart. in. d. l. de pupillo hîc alleg. in. §. ſi qs ipſi. dicit ꝙ probatur eo ipſo ꝙ iudex carcerauit appellātem, vel aliam intulit iniuriam, vel minas conſiderata qualitate perſonarum. & etiam probať ex inimicitia, & alijs indicijs præcedentibꝰ vt no. Innoc. in. c. bonę. de elect. & no. doc. & ibi per d. Car. in cle. paſtoralis de re iud. & in cle. j. de fo. cōpe. & ideò dicebat Inno. in. c. accedens. de cōuer. cōiu. ꝙ nō præſumitur metus in vxore contrahēte cum viro, niſi ꝓbentur minæ, vel verbera pręcedētia. quod etiam voluit Bar. in. l. ad inuidiam. C. quod me. cau. & in. l. j. ī §. quæ onerandæ. ff. quarum rerū actio non datur. de quo etiā vide plenè per Alex. in. l. ſi cùm dotem. in §. eo autem tempore. ff. ſol. ma.

c ¶ Velut non veriſimilis. Vult iſte inferre ꝙ renuntiatio bñficij præſumitur eſſe facta metu. vt. ſ. eo. nu. 2. idem tenuit in proprijs terminis Anto. Corſet. ſin. cclviij. inci. Mille teſtes. in fi. pro quo facit text. in ar. in. l. cùm de indebito. ff. de probatio.

vbi reus excipit de spontanea renuntiatione, & actor replicet de non spōtanea. quòd admitti debēt ꝓbatiões actoris relictis probationib⁹ rei excipientis. ¶ Sed aduerte, qa cōtra primū dictū facit: qa nō tenet exprimere cām suæ petitionis, nisi à parte hoc petatur & opponat .l. fi. C. de anna. exce. & sic videtur ꝙ eodē modo debeat admitti exceptio, & multò magis sine causæ expressione. Nec videt ꝙ iudex debeat supplere de facto. ꝓ ea q̄ habent i. c. innotuit ad fin. s̄. de elec. & .l. iiij. §. hoc aūt. ff. de dā. īnf. Sed potest dicere ꝙ hoc debet intelligi ꝙ cōpellit exprimere parte hoc petente, & sic cessabūt cōtraria. Potes etiā dicere ꝙ sic cessabit speciale, quia hoc casu iudex suppleat ex officio ad refrenandū exceptiões friuolas:[a] qn̄ exceptio prima facie non est verisimilis. facit quod not. in c. bonæ. el. j. s̄. de postu. præla. & quod habetur in .l. vna. C. vt quæ desunt aduoca. partiū, & secūdū prædicta videt ꝙ teneatur ipse exprimere causam ad instātiā ipsius actoris vel iudicis, propter p̄sumptionē quæ est cōtra ipm excipientem: aliàs nō audiat. facit. c. constitutus. de elect. & c. ad decimas. de resti. spo. in vj. quod habetur in. c. ordinarij. de offi. ordi. eo. li. & in c. ex insinuatione. j. de proc. & j. de resti. spol. c. ex parte. ¶ † Sed aduerte, quia iste intellect⁹ nō placet hîc. d. Anto. quia ꝓpter solam præsumptionē nō est repellenda exceptio ex quo talis est quòd si esset vera debet legitima reputari: licet iudex possit hoc casu ex officio suo si vellet arctare partem ad exprimendū, sed nō debet arctari ad partis petitionē. vt dictum. fuit secūdū intellectū glo, Nā ex quo est exceptio formalis, licet aliqua sit præsumptio cōtra illā à principio debet admitti, quin tēpore admissionis disputandum est de formalitate exceptionis & non de veritate: quia illud esset reseruandū secūdū merita causæ quo tempore discutietur veritas exceptionis: interim aūt debet admitti, vt patet ex his, quæ habentur in. c. in nostra. in glo. in ver. inutilē. j. de procura. ꝙ debet admitti exceptio licet sit dubia. & potest certo casu cōcludere, & certo nō: licet eius declaratio debeat reseruari circa merita. vt ibi patet. Nec ob. iura allegata per Innocē. licet. d. Ant. non respondeat. quia potest dici ꝙ loquūtur quando non tanta est præsumptio ꝙ resultet notoria iniustitia, nisi ex aliqua singulari cā iustificetur, sec⁹ quando tanta nō est præsumptio. Et sic videt ꝙ in hac prima q̄one melior sit intellectus iste. Dicit tamen do. Ant. aduertendū ꝙ iudex ad quē ex officio spectat refrenare exceptiones[b] si magna sit præsumptio calūniæ poterit illam reijcere. facit quod not. in l. satis. C. de fal. dicit tamē ꝙ nō debet moueri ex qualibet leui præsumptione ad reijciendum qn̄ ipsa exceptio de se aliàs est legitima. vt no. Inno. j. de conces. præbē. post electionem. dicit etiam ꝙ quando subest vehemēs præsumptio contra ipsum reū excipientem poterit purgare illam præsumptionē dupliciter. Vno modo exprimendo causam propter quam verisimiliter euitetur præsumptio, vt colligitur ex hac decre. Alio modo offerendo se paratum incōtinenti probare. per illud quod habetur in. c. in terposita. j. de appel. & quod no. Innoc. in d. c. post electionē. ¶ † Circa secūdū dictū, inquātum dixi ꝙ actore replicante non admittitur exceptio rei. videtur obstare quod habetur j. de restitu spol. c. accepta. Sed potest dici secūdū Inn. ꝙ actor fundabat intentionē suam super spoliatione, & reus excipiebat de spōtanea renuntiatione ante spoliationem. Vnde quia ista sunt cōpassibilia, videtur quòd tunc admittantur probationes vtriusq;, quia non directè cōtrariantur exceptio & replicatio. Sed certè ista solut. non videtur bona, quia etiam ibi videtur contrarietas: quia si ante spoliationē non videtur ꝙ posteà debet dici spoliatus. facit quod dicetur infrà. Ideò respōdet secundò, quòd contrariū procedit quando nihil replicatur: secus quādo replicatur quòd vi & nō sponte renuntiauit. & de intellectu. d. c. accepta. j. tāgetur cū gl. magna. Itē etiā videtur obstare. quia vbi cōcurrūt exceptio & replicatio, videtur ꝙ debeat admitti ꝓbatio vtriusq;, secūdū Inn. in. c. à nobis. j. de excep. & in. d. c. illud. j. de præscri. sed potest dici quòd illud est verum quādo exceptio non habet præsumptionē cōtra se secus quādo habet, quia tūc videtur ꝙ nō admittatur excipiens si actor replicet. Vel pōt dici ꝙ contrariū ꝓcedat, quādo facta replicationis & exceptionis nō sunt directè cōtraria: sed sunt cōpassibilia: secus qn̄ sunt incōpassibilia. Sed prima solu. placet do. Ant. vt tūc ꝓpter præsumptionē admittatur ꝓbatio sup replicatiōe tanquā magis verisimili. Sed tu potes melius dicere, ꝙ hîc loquitur vt debeat intelligi eo casu quo reus bene pōt probare de iure suo actore ꝓbante suā replicationē. vt j. declaratur. ¶ Itē videtur obstare, quod cū actor fundet intētionē super negatiua, replicādo de nō spontanea renūtiatione, quòd facili⁹ debeat repelli quā excipiēs qui fundat intētionē suā sup affirmatiua. Sed huic literę respondet in ver. *porrò*. quòd licet replicatio sit negatiua, tn̄ habet implicitam affirmatiuā. ¶ † Inn. volēs soluere cōtraria multū notabiliter dicit quòd vbi cōcurrunt replicatio & exceptio: & sic se habēt quòd ꝓbata replicatiōe nō est impossibilis ꝓbatio exceptionis, tunc admitti debet probatio super replicatione & exceptione. Sed vbi ꝓbata replicatione non est possibilis probatio exceptionis, tunc admittitur probatio solius replicationis, quia tūc probata replicatione frustra laboratur in ꝓbanda exceptione. & hoc declarat in casu proposito. Nā si actor probat quòd non sponte, & sic vi, vel metu renūtiauit: videtur esse impossibilis probatio directa rei excipientis quòd sponte renuntiauit pendet à solo arcano mentis renūtiatis[c], quia solus Deus scit qui nihil ignorat. j. de iud. c. nouit. vnde dicitur quòd vbi apparēt signa extrinseca metus & violentiæ non possit apparere de animo intrinseco quòd sponte renuntiet. & ideò non est admittendus tunc re⁹. arg. eorū quæ habentur. j. de offic. deleg. c. cûm contingat. & s̄. de elect. c. bonæ. el. j. & c. cùm dilectus. facit etiam quod no. in simili. j. de acc. c. cum oporteat. & per Inn. & in Spe. de prob. §. j. circa mediū. ver. quid si testes. Imò plus dicit Inno. quòd periculosum est hoc casu admittere testes ad probandum de spontanea renuntiatione quando probatur non spontanea, & possunt esse plures testes qui viderūt ipsnm renuntiasse. & non viderunt metum inferri, & pauciores qui viderunt metum inferri. Facit quod habetur in. l. j. ff. quod met. cau. Et ponebat exemplum

---

a ¶ Friuolas Adde Alex. consil. lxv. & xlj. ij. lib.

b ¶ Exceptiones. vide no. in. l. vbi pactū, C. de transac. & quæ no. ꝑ Moder. in. l. j. ff. de offi. asesso. & per Alexā. in. l. iiij. §. hoc autē iudiciū. ff. de dam. infec. & per Fely. in. c. exceptionē. de exceptio. col. iij.

c ¶ Mētis renuntiantis, Et hîc est ꝙ pauci vel duo testes deponentes de vi, vel metu, ꝓferuntur mille negantibus vim vel metū. ista est celebris theorica Inn. hîc. quem refert & sequitur iste in c. fi. j. quod met. cau. & Anto. corse. sing. ccclviij. in ver. testes. quod incip. mille testes &c.
Anto. Franci.
¶ Adde ꝙ metus & violentia probantur per duos testes affirmatiuè deponētes de metu, vel violentia illata & illato, vt not. voluit Bal. in l. nostrā. in fin. C. de testi. nam testibus affirmantib⁹ absq; dubio magis creditur, quā negantibus. l. dicē proferre. §. si plures. & ibi Bar. & doc. ff. de arbi. & no. Bald. in. l. j. in v. qō. C. de testa. & idem Bal. in. l. actor. in. iij. colū. ver. itē ex dictis Nicolai. C. de proba. & hanc dicit esse rōnem. quia affirmatiua credibilior est. & ideo magis creditur affirmantibus etiā sine ratione, quā credatur negantibus. de quo ꝑ Spe cu. in tit. de prob. in. §. j. quod etiā voluit Bal. in. l. j. in prin. & Bal. ibidem. in ver. vlterius. not. ff. de vē. inspi. vbi dixit ꝙ magis creditur vni affirmāti quā duobus negantibus. de quo etiam ꝑer Bal. in aut. omnes. in ver. quid in dubio facti. C. communia de le. ga. & habetur etiā per Pau. de cas. in consil. lij. incip. in causa quæ vertit. & habetur etiam per Inn. in. c. ꝑuid per nouale. de verbo. sig. Et in. c. super hoc. j. j. co. de renuntia. & tenementi ꝙ met⁹ & nimia reuerentia æquiparantur. vt est glo. sing. & ibi per Bart. in. l. j. in §. quę onerandę. ff. quarum re act. non da. & vide Innoc. in. c. causam matrimonij. de offi. deleg. & ꝑ Bar. in. l. interpositas. C. de transact. & in. l. metum. la. j. ff quod met. cau.

bat exemplum Boa. in scholari qui in studio renuntiat beneficio propter metũ qui suis attinentib[a] infertur in patria, quẽ metũ testes tempore renuntiationis qui intersunt percipere non possunt.

35 ¶ † Et per hoc dicit etiã Abbas determinatas. q. facti fuisse. Nam quædã puella[b] dum iret ad ecclesiã fuit rapta, & inducta ad certã domũ, demũ rapiens vocatis testibus eam desponsauit. demũ puella restituta libertati dicit & vult dicere ꝙ non cõnsensit sponte: sed propter violentias raptoris. Nam secũdũ eũ determinatũ fuit ꝙ non admittuntur testes qui inducunt ad probandũ ꝙ ipsa consensit sponte allegando forte, quia viderũt eã ridere & similia facere. ꝙ nõ per hoc necessariò concluditur ipsam sponte consensisse.[c] quia hoc dependet à mentis arcano & si signa extrinseca violẽtiæ appareãt. & sic videt ꝙ vbicunq; appareant signa extrinseca violentiæ, non debet admitti quis ad probandũ spontaneã voluntatem, secus si indirectè, vel per circunstantias, puta si reus vellet probare ꝙ illi qui dicuntur metum intulisse in certo loco erãt. facit. j. de testi. c. ex tenore. & idẽ si per alias circunstantias vellet ꝓbare. puta si reus vult probare ꝙ persona inferens metũ vel quæ dicitur intulisse, est talis qu. j. d non est verisimile quòd metũ intulerit ex eo quia potentior[d] est persona illius qui dicitur passus vim quã illius qui dicitur intulisse, vel quia ille qui dicitur intulisse est persona valde religiosa: & sic nõ est verisimile ꝙ alicui vim intulerit. j. de oper. no. nun. c. ij. nã tunc istis casibus debebit admitti re[9] ad probandã spontaneã renuntiationẽ, & qui melius probabit obtinebit, habito etiam respectu ad dignitatẽ, & qualitatẽ testium, & sic intelligatur iste tex. circa fi. & iste intellectus sic declaratus videtur in se bonus & valde no. tamẽ quia iste intellectus videtur aliqualiter literã violare cũ dicit: *sine causæ cognitione*. quia debet exponi id est sine causæ expresione.

36 ¶ † Do. Anto. posuit hîc alium intellectũ, quòd intelligatur litera prout iacet. & erit sensus, ꝙ si proponatur aliqua exceptio non verisimilis, ꝙ iudex non debet admittere eã, nisi præmissa quadã summaria cognitione, & indagatione super verisimilitudine exceptionis informãdo se summariè quærendo à partibus: seu ab ipso reo de causis renũ. & alijs circunstantijs ex quibus exceptio posit reddi verisimilis, quibus apparentibus admittit exceptionẽ: aliàs repellet: & isto modo põt intelligi prima. q. Secunda autem non mutatur. Nec obst. si dicat quòd vbi exceptio non est verisimilis non est admittenda. de rest. spo. c. solicitè. quia illud procedit qñ exceptio non est verisimilis nec concludens ad id de quo quærit. Vel secundò põt dici quòd contrarium procedit qñ opponitur exceptio non verisimilis in iudicio de facili expedibili: & modicum præiudiciali, vt est iudiciũ possessorium: quia licet in eo succumbatur, remanet ius in petitorio, sed hoc intelligatur qñ opponetur in iudicio plenario. Nec ob. etiam si dicatur quòd vbi exceptio nõ est verisimilis nihilominus debet admitti: sed excipiens grauatur duriori onere probãdi. j. de præsump. c. quia verisimile. & l. fin. C. quod met. cau. quia potest dici quòd illa practica non tollit istã, quia prius debebit iudex discutere de verisimilitudine, per istũ tex. secundò grauare eũ duriori onere probandi, vel etiam erit in eius arbitrio an præmittat istã summariã cognitionẽ, an verò illa omissa admittat exceptionẽ, & circa merita causæ discutiat de ipsa exceptione & eius qualitate, & grauet eũ etiã duriori onere ꝓbandi.

37 ¶ † In glo. secũda in fine. melius facit quod not. super rub. ff. de dote præleg. vbi in simili patet quòd dictio præ. abundat sicut hæc dictio: re. Posset tñ dici secundũ Inno. quòd re: denotat quandam instantiã, & sit sensus repetentibus. i. cum instantia petentibus. non autem intelligat quòd repeteretur beneficiũ possessorio recuperandæ, quia tunc videretur obstare. c. solicitè. j. de rest. spo. vbi patet quòd cõtra agẽtẽ possessorio non admittit exceptio spontaneæ renũ. cuius cõtrarium hîc innuit. & ideò vt euitet contrariũ. d. c. solicitè. facta fuit hæc gl. quæ exponit reposcentibus. i. petentibus: & sic vult quòd loquatur quando agitur petitorio ad beneficium recuperandum, non autẽ possessorio recuperandæ.

38 ¶ † In gl. in ver. *resignationis*. ibi: *quia habebat plura beneficia*. supple & fortè quæ requirebant residentiã: & sic non poterat illa simul tenere. j. de cleri. nõ resi. c. pe. & fi. & ideò renuntiabat alteri istorũ. vel fortè renuntiauit ex eo, quia timebat ibi residere ꝓpter aëris intẽperiẽ. facit quod habet. j. c. ad supplicationem. & l. de ætate. ff. ad trebel. vel timebat ibi morari ꝓpter inimicitias quas ibi habebat. In ea. gl. ibi: *sponte renũciauit*. & facit quod habetur in. c. proxi. s. eo. ¶ In ea. glo. *quidam significant &c.* Hæc gl. intrat aliã principalem difficultatem decre. an videlicet hæc decr. valeat & posit intelligi in agente possessorio recuperandæ. an verò debeat intelligi in agente petitorio. ¶ In ea. gl. ibi: *ita soluebant*. Aduerte. quia vt patet ex sequentibus gl. voluit ponere duos intellectus. Vnũ quòd hîc intelligitur qñ agebatur possessorio recuperandæ. aliũ quòd intelligatur quando fuit actũ petitorio & non possessorio, & quòd agebatur violẽtia cõpulsiua q nõ inducit possessoriũ recuperãdæ, sed actionẽ personalẽ qd met. cau. vel vtilẽ in rem nõ violẽtia expulsiua: qa illa inducit possessoriũ recuperãdæ, vt patet in titu. de restitu. spo.

39 ¶ † Itẽ aduerte. qa secũdũ primũ itellectũ hîc agebatur possessorio recuperandæ. gl. facit differentiã an excipiat de renũtiatione facta post spoliationẽ. & tũc non admittit talis exceptio cõtra agẽtẽ possessorio recuperandæ: an verò excipiatur de renũtiatione facta ante spoliationẽ, & tũc talis exceptio admittitur. & sic intelligatur hîc. sed. c. solicitè. loquitur in casu præcedẽti. Quæ aũt sit ratio diuersitatis gl. hîc nõ bñ declarat, sed glo. voluit illã sentire in se intellecta, & maximè in versi. *sed spoliatus*, & i. d. c. solicitè. nã potest esse ratio diuersitatis, quia qñ post spoliationẽ quis renũtiat, videtur per talẽ renũtiationẽ renuntiare iuri proprietatis qd habet in ipso beneficio, nõ aũt possessorio: qa tũc nõ habebat cũ illo esset spoliatus antequã renũtiaret. & ideò cũ in possessorio recuperandæ nõ debeat admitti exceptio cõcernẽs ꝓprietatẽ, etiã nõ debet admitti exceptio non canonicæ institutionis. j. de resti. spol. c. in literis. ideò etiã non admittitur hæc exceptio renuntiationis, quæ etiam videtur concernere proprietatẽ. nam & de ordine iuris est, quòd prius expediatur causa possessorij: vt. C. de interd. l. incerti. sed qñ opponitur exceptio renũtiationis factæ ante spoliationẽ: illa videtur cõcludere nedũ ad petitoriũ: sed etiã ad possessoriũ, quia si renuntiauit tpe quo habebat proprietatẽ & possessionẽ renuntiando beneficio videtur renuntiare proprietati & possessioni. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqui. pos. & sic non põt dici quòd posteà fuit spoliatus possessione: qa illã perdiderat ꝑ renũtiationẽ.[e] & ideò nimirũ si talis exceptio admittitur qñ dicitur quòd renuntiauit ante spoliationẽ, quòd concludit nedũ petitoriũ: sed etia possessoriũ cõpetere. facit quod no. in. c. cõsultationibus. j. de offi. deleg. ¶ Sed aduerte: quia contra istũ intellectũ facit, quia videtur quòd etiã qñ quis renũtiat post spoliationẽ, talis exceptio cõcluditur nedũ ad petitoriũ: sed etiã ad possessoriũ, quia renuntiando simpliciter bñficio, videtur ipm habere pro derelicto, & sic videtur quòd videatur renũtiasse oĩ iuri quod sibi cõpetebat in ipso beneficio: & per consequens videtur quòd nedum intelligatur renũtiasse dominio & proprietati beneficij tunc, sed iuri agendi interdicto vnde vi ad recuperandum possessionẽ: & maximè cũ interdictũ videatur esse scriptum in rem: per ea quę no. in. d. c. veniens. d.

a ¶ Quis attinentibus. Adde do. de Ro. deci. clxvij. ĩ nouis. eo. tit. & ibi vide qui veniant hoc casu appellatiõe suorũ & quis metus requiratur. Anto. Francisc.

¶ Circa hoc qui veniãt appellatione suorum. Vide quæ no. in. l. si fœmina. C. ad tur. & in. c. decætero. de testi. & in. c. cõstitutus. eo. ti. & ĩ cle. cãm. in. §. versi. de ele. & no. in. c. quicũq;. de sen. excõ. li. vj. & vide ꝙ habet ĩ. c. fi. de verb. sig. eo. li. vbi habet qui dicant esse sui clerici. & hr̃ in. l. cũ suę. ff. de leg. iij. cũ se. & in. l. suos, & ĩ. l. si quis suos, eo. ti. & in. l. pupillus. in. §. fina. ff. de ver. sig. & videbo. tex. in. l. j. in prin. ff. de eo per quem fa. erit. vbi dicitur ꝙ quilibet de familia potest dici suus, & venit appellatione suorũ. SEB. SAPIA.

b ¶ Quędam puella. Quomodo metus vitiat matrimoniũ vide Inn. in. c. causam matrimonij. de offic. de le. Bar. in. l. fi. ff. si quis testa. ꝓhi. Bal. in. l. j. C. eo. ti. vbi dicũt ꝙ vitiat si metus præcesit, licet tpe matrimonij cõtractũ non accesserit. vide Oldra. cõsil. xxxv. & Ro. dec. cclxxvij. incipiẽ. Fuit dubitatum in nouis. Alex. in cõsi. xlv. ĩ. iiij. vo. vbi dicũt hoc esse verũ si sit metus qui cadat in constantẽ virum.

c ¶ Spõte consensisse. Adde quod voluit Old. consi. xxxvj

d ¶ Potẽtior. Adde latè Ang. consilio ccxv.

e ¶ Per renuntiationem. Adde Old. consi. ccxxvij. & ibi an sententia & renũtiatio procedant à pari.

ZACHARIAS.

a ¶ In interdicto vnde vi. Tu dic ꝙ iſtud interdictũ vñ vi nõ cõpetit reſignanti beneficiũ ex cã permutationis, vt p Rotam deci. lxv. inc. permutãdi in no. nec cũ bñficio cõcurrit. Rota deci. cxix. inci. licet in no. & deci. cxliiij. in no. doc. in. l. ij. C. de reſcin. ven. imò nec datur ſup ſpũalibus q̃ non poſsidẽt: ſed quaſi. vt no. in. c. cõq̃ſtus. j. de fo. cõp. Car. ĩ cle. j. in. xj. oppo. vt lit. nõ cõteſt.

Anto. Franciſ.

¶ Circa hoc. An interdictũ vñ vi cõpetat reſignanti bñficiũ ex cã permutationis & gñaliter cui det, & contra quẽ, & qñ, & vſq; quo cõpetat & de forma libellãdi & articulandi in tali interdicto, vide p Spe. in ti. de reſ. ſpo. in §. j. & ij. & p Ioã. an. in tit. de peti. & poſſ. ĩ. §. j. ver. quid ſit in addit. Spe. & p gl. & docto. vbi etiam per And. ſic. ĩ. c. ſignificauerũt. de teſt. & in. c. quia. V. de iud. & in ſpecie vtrũ dat̃ ꝓ ſpũalibus. Dicas ꝙ non vt hîc dicitur, qa nõ poſsidentur: ſed quaſi. Tñ intellige verũ de interdicto vñ vi directo vtile tñ vel cõdictio ob cãm bñ põt dari, ꝑ ea q̃ habent̃ in. c. q̃relã. & ibi p Car. de elec. Et adde ꝙ tale interdictũ vñ vi: non dat̃ pro rebus mobilib⁹, niſi accederet rei ĩmobili, vel alicui iuri incorporali, vt plenè per Inn. in. c. cũ bonæ. de reli. do. & per Io. de Imo. in. c. examinata. de iudi. & per Alex. in. l. vendicatio. ff. de rei vendi.

b ¶ Non in præiudicium. Adde do. de Ro. deciſi. ſuis hoc titulo.

Anto. refert ſe fuiſſe contrarium dom. Pet. de peruſio fratri do. Bal. dum repeteret ĩ hac materia. & dicit ꝙ ſe inuoluit in verbis & nõ ſoluebat, ſed ipſe dicit ſolui poſſe, ꝙ renuntiando ipſi beneficio poſt ſpoliationẽ videtur renuntiare iuri perſonali quod habet pro recuperanda poſſeſsiõe per interdictum vnde vi: quia ius perſonale non adhæret rei, nec ſequitur rem. l. j. §. ſi hæres. ff. ad trebel. Et ideò licet quis perdat rem, ſeu ius quod habet in ipſa re, nõ ſequit̃ ꝙ debeat perdere ius ad ipſam rem. ſ. perſonalẽ: nã licet iuri reali poſsit renuntiari etiam in abſentia partis, vt voluit Inn. j. eo. c. veniens. Et facit quod not. Bar. in. l. nõ ſolũ. §. ſi liberatiõis. ff. de lib. leg. tamen ſecus eſt in iure perſonali quæſito facto ſuo, quod nõ perdit ſimplici renuntiatione facta in abſentia partis licet ꝑ pactũ poſsit tolli. vt not. per Bart. in. l. j. C. de pac.

40 ¶ † Sed aduerte. quia inquantũ dixi. ſ. poſt. d. Ant. ꝙ interdictũ vnde vi: eſt in rem ſcriptũ, hoc non eſt verũ. quia licet regulariter oĩa interdicta perſonalia ſint in rem ſcripta. l. j. §. pe. ff. de inter. tñ hoc fallit in interdicto vnde vi:[a] quod eſt merè perſonale, & nõ in rẽ ſcriptum. ideò nõ datur cõtra alium qui ſuccedit in re vitioſa etiã ſciẽter: vt le. & no. in. l. cũ à te. ff. de vi & vi ar. & j. de reſti. ſpo. c. cũ ad ſedẽ. & ideò neceſſarium fuit remediũ. c. ſæpe. de reſtit. ſpoli. quod datur contra ſuccedẽtem ſcienter in vitiũ: vt ibi patet.

41 ¶ † Itẽ etiam aduerte, quia qñ renuntiatio fit in manibus eius ad quẽ ſpectat admittere renuntiationem: tũc clarũ eſt ꝙ tenet renuntiatio. facit quod habet̃. ſ. proxi. c. ſi aũt non fiat in manibus talis habentis admittere renuntiationẽ: tunc ſecũdũ opi. gl. & cõem: de qua. j. eod. c. ꝙ in dubijs. renuntiatio tenet quo ad renuntiantẽ: ſed nõ in præiudiciũ[b] ſuperiorũ, ſi nolit iſtã habere ratã. ꝑ id quod habetur in. d. c. ꝙ in dubijs. & . ſ. c. proxi. Et intellige ꝙ tenet quo ad ipſum renuntiantẽ qñ ſit in abſentia ſuperioris quo ad ius reale competens in beneficio, quia iuri reali poteſt renuntiari etiam in abſentia partis, vt no. Inno. j. eod. c. veniens. & Bar. in. d. l. non ſolũ. §. ſi liberationis verba. ſed iuri perſonali non poteſt renuntiari, in abſentia aduerſarij. in præſentia[c] videt̃ bene poſſe renuntiari: quia talis renuntiatio videtur tunc habere vim pacti, ſecũdũ no. in. d. l. j. C. de pac. & ideò ſicut per pactum poteſt renuntiari iuri perſonali, ita etiã per renuntiationem factã in præſentia aduerſarij,

42 ¶ † Item aduerte. quia ponderanda vidẽtur verba renuntiationis: nã aut quis renuntiat iuri quod habet in beneficio. & tunc videtur renuntiare iuri reali. non autem dicitur renuntiari perſonali per quod nõ dicit̃ habere ius in ipſo beneficio, ſed ad ipm beneficiũ, vt le. & no. in. c. ſi. de cõce. præbẽ. lib. vj. & . c. antepe. & pe. eo. ti. & li. ſecus ſi quis renuntiaret omni iuri qđ habet in ipſo beneficio, vel ad ipſum beneficiũ. quia tũc videtur renuntiare tam iuri reali quã iuri perſonali per ea quæ habentur in dictis iuribus, & quæ no. j. eo. c. veniens. videtur tamen ꝙ renũtiatio iuris perſonalis non valeat ſi fiat in abſentia aduerſarij. per ea quæ ſuperius dixi. Si autẽ quis renuntiauit ſimpliciter beneficio, tunc attenta ſol. huius gl. & ratione quã. ſ. dixi. & quã ſenſit gl. inferius: & in. d. c. ſolicitè. & etiam Inno. hîc. videt̃ ꝙ ſi fiat tali tempore quo quis habeat proprietatẽ & poſſeſsionem, quod tũc videatur renuntiatũ tam proprietati quã poſſeſsioni, ſed vbi fit eo tẽpore quo quis non habet poſſeſsionẽ tunc videat̃ renuntiatũ iuri ꝓprietatis, nõ aũt iuri perſõnali. & expreſſa renũtiatio nõ noceret ſi fieret in abſentia aduerſarij: per ea quæ dixi. ſ.

43 ¶ † Itẽ aduerte: quia inquantum dixi ꝙ vbi opponitur exceptio ſpontaneę renũtiationis, ſi dicatur ꝙ ſit facta poſt ſpoliationẽ: ꝙ nõ debet admitti[d], videtur fortiter obſtare quod le. & not. in. l. ij. C. quod met. cau. & l. pe. ff. de condi. ob tur. cau. vbi patet ꝙ ſpõtanea ſolutio[e] facta poſt promiſsionẽ metũ, & ſic turpiter extortam: purgat vitium turpitudinis: & ipſius metus: & ideò habet obſtare ipſi facienti talẽ ſpõtaneã ſolutionẽ, & ſic videt̃ ꝙ eodẽ modo ſi dicantur factam eſſe ſpontaneã renuntiationẽ poſt ſpoliationem violentã: videtur ꝙ purgetur vitiũ præcedentis violentię & ſic videt̃ ꝙ habeat obſtare renuntiatio ipſi renuntianti. Soluit hîc Inno. ꝙ renũtiatio non eſt hîc adeo proxima & vicina ſpoliatiõi ſicut ſolutio promiſsioni. Nã ſolutio eſt executio ipſius promiſsionis cũ tendit ad eius implemẽtum. Et ideò nimirum ſi per illam videtur approbari ipſa promiſsio ex quo voluntariè quis implet ipſam promiſsionẽ ſoluendo. ideò tũc dicit purgari metum per talem ſolutionem, & tollit vitium præcedens. Sed renuntiatio nihil habet cõmune cũ ipſa ſpoliatione: nec poteſt dici ꝙ ſit executio ſpoliationis. & tunc propter aliam cãm poſſet fieri renuntiatio, videlicet qa retinebat beneficiũ contra cõſcientiam, vel qa vult ingredi religionẽ, & ideò per talem renũtiationem non ſit purgatum vitium præcedẽs ſpoliationis. facit etiam quod habet̃ in. l. iiij. C. quod met. cau. vbi etiam patet quod receptio pretij ſpontaneæ facta per illum qui per metũ fuit coactus vendere: non ſemper purgat metum præambulum in venditione adhibitũ: qa poteſt eſſe ꝙ receptio ſit ad cautelã. vt ſit magis cautum ipſi coacto: qui tunc non habet rẽ, non aũt ex eo: quia vellet approbare ipſam vẽditionem: vt notabiliter hîc Inn. voluit & declarat Bart. in. d. l. iiij.

44 ¶ † Item etiam aduerte. inquantum dixi ꝙ ſi opponatur exceptio renũtiationis de renuuriatione facta ante ſpoliationem ꝙ debet admitti, quia tunc concludit ad poſſeſsionẽ & proprietatẽ. nã videtur ꝙ ſi actor replicet de non ſpontanea renuntiatione ꝙ tunc ipſe actor audiatur per huuc text. Sed in contrarium facit quia videtur ꝙ etiam nihilominus reus debeat audiri, licet actor replicet de non ſpontanea renuntiatione. quia etiã dato ꝙ fuerit renuntiatio meticuloſa, & ſic non ſpontanea: tamen voluit poſſeſsionem perdere & proprietatem: quia coacta voluntas: volũta eſt. l. ſi mulier. §. ſi metu. ff. quod met. cau. & c. meritò. xv. q. j. & ſic ſiue fuerit ſpontanea, ſiue meticuloſa, videtur ꝙ reus excipiens de renuntiatione debeat audiri, cùm talis renuntiatio vtroq; modo vel caſu videtur concernere poſſeſsionem & ꝓprietatem: & ſic debeat obſtare agenti põſſeſſorio non obſtante replicatione actoris. Solu. Innoc. hîc primò ꝙ reus nõ poteſt allegare renuntionem pro ſe vbi allegetur meticuloſa, quia allegaret turpitudinem ſuam, quod non debet admitti. l. ſi creditoribus. C. de ſer. pig. da. ma. & facit quod not. j. de donatio.

ZACHARIAS.

¶ Adde pleniſsimè p Pau. de ca. conſi. ccxiij. inci. viſo tenore ſupra ſcriptæ bullæ bar. in. l. j. ver. itẽ præbenda. C. de pet. bo. ſubla. lib. x. gl. in alle. c. quod in dubijs Inno. in. c. ex inſinuatiõe. j. de ſimo. Cardi. in cle. gratię. viij. no. de reſcrip. & ĩ cle. j. q. ix. de renun.

c ¶ In præſentia. In præſentia põt renũtiari ſi pars acceptauerit. aliâs ſi nõ conſtet de acceptatione, nihil operatur. ita vult Saly. in. l. iubem⁹. C. de li. cau. no. Fely. in. c. ſi cautio. col. vj. de ſi. inſtr. Ale. in cõſi. cxij. inci. Viſo. col. iij. in. iij. vol. & in cõſi. xx. incip. In cã appellationis. in iiij. volu.

d ¶ Non debet admitti. Adde do. de Rot. deci. ſuis hoc eo. ti. in antiquis vbi dicũt ꝙ licet nõ valeat renuntiatio bñficij poſt ſpoliationẽ, ꝙ tamen valet renũtiatio petitionis reſtitutionis per actum & dicit Lap. alleg. xxiiij. ꝙ valet renuntiatio facta poſt ſpoliationẽ ſi añ ſpoliationẽ ſpoliatus procuratorẽ conſtituerit ad renuntiandum.

e ¶ Spõtanea ſolutio. Iſtud non ꝓcedit quãdo tempore ſolutionis etiã durabat cauſa metus, ſicut tẽpore promiſsiõis vt terror tyranni vt no. Imol. in. c. cauſam matrimonij. de offi. deleg. Ange. in. l. qui in aliena. §. fin. ff. de acqui. hęr. & Iaſ. poſt alios in. l. ſi ob turpẽ. ff. de cõdic. ob turp. cau. vbi latè quãdo ex actu ſequẽti purgetur metus.

donatio.c.inter dilectos. Vel secundò potest dici secundum Inno. ꝙ si quis renuntiat per metum beneficio, licet perdat ius proprietatis ipsius beneficij: sic tamen non perderet possessionē, quia secundum eū non præsumitur habere animū perdendæ possessiōis. Vnde dicit multū singulariter ꝙ renuntians per metum non ꝑdet possessionē. licet secus sit quando sponte renuntiat. l. si quis vi §. differentia. ff. de acqui. pos. Sed certè, vt dicit hîc do. Anto. ista secunda solutio non videtur vera: nec bene videtur probari iure, sed potius videtur dicendum oppositum ꝙ coacta voluntas: voluntas est: vt. s. dictum est. & sic videtur ꝙ sicut perdit possessionē sponte renuntians, ita per metū renuntians. Plus dicit hîc dñs Anto. ꝙ qñ renuntiatio non est spontanea, sed meticulosa, scilicet coacta ꝙ potest dici ꝙ si fiat circa beneficiū, non tollit ius ad ipsum beneficiū, quia debet esse libera voluntas in renuntiando, & sic in tollendo ius beneficij: sicut etiā debet esse libera in conferendo ipm beneficiū: & sic videtur ꝙ si nō sit libera sed coacta, ꝙ ipso iure nō teneatur. quod fit. allē. quod habeť in. c. Abbas. j. quod met. cau. & sic videtur secundum eū: ꝙ talis renuntiatio meticulosa beneficij non præiudicet in proprietate, sed in alijs rebus procedit quod dixi, ꝙ renuntians per metū perdit possessionē sicut sponte renuntians. ¶ Sed aduerte. quia gl. dicit in sequenti solutione, ꝙ per renuntiationē factā per metū & etiā in beneficijs perditur ꝓprietas & possessio, sicut etiā in alijs rebus, licet pro recuperatione beneficij competat actio quod met. causa. & etiā vtilis actio in rem: vt contingit in alijs rebus. & istud etiam tenent do. de Ro. in sua conclu. ccclxxvj. & de hoc dixi in. c. ad aures. j. quod me. cā. & tene mēti diligenter hūc tex. cum gl. seq. quia illam ibi nō allegaui[a]. ¶ † Itē 45 etiam aduerte. quia videtur etiā quando obijcitur de renuntiatione ante spoliationē ꝙ illa non deberet admitti, quia licet quis renūtiauerit. si tñ tēpore quo spoliatur reperiatur possidere, videť ꝙ non sit licitū ipsum spoliare. per id quod habetur in. l. si ex stipulatione. ff. de acqui. pos. vbi non licet emptori expellere propria authoritate de possessione venditorē, licet perfecta fuit venditio, & pretiū solutum. Sed potes dicere primò illud quod dictū est. s. debeat intelligi qñ per renuntiationē perdiderat possessionē, & illā nō habeat tēpore spoliationis, sed fortè merā detentionē. facit qđ habetur in. l. j. §. deijcitur. ff. de vi & vi ar. Vel potest dici ꝙ etiā si possideret tēpore spoliationis[b], quia tunc illa possessio erat incolorata propter renuntiationē præambulā, ideò non est sufficiens ad recuperandū, quia debet esse colorata: vt voluit gl. in cle. cā. de cā poss. & facit etiam quod bene consueuit dici in. c. in literis. & c. ex parte. j. de resti. spoli. & quod etiam ibi no. per do. Ant. ¶ † Aduer 46 te. quia gl. hîc in ver. *ad hoc*. vt nullum sit cōtrarium ita dicas. inquātum dicit ꝙ qñ per metū est facta renuntiatio, à beneficio quòd datur vtilis in rem ipsi renuntianti sic videtur velle ꝙ perdita sit possessio etiam nedū directū ius beneficij per talem renuntiationē: cū actio in rem non detur possessori. j. de iudi. c. examinata. & l. vna. C. de alie. iudi. & sic videtur tex. cū gl. contra opi. Inno. inquantum dicit ꝙ per renuntiationē metu extortā non perditur possessio. Item etiā videtur esse casus cōtra opi. do. Anto. qui voluit ꝙ renūtiatio beneficij facta per metum sit ipso iure nulla, sicut & matrimoniū carnale per metū cōtractum, secundū not. in. c. Abbas. j. qđ met. cau. & j. de spon. c. cū locū. Nā videtur ꝙ imò tenet de mero iure. vt hîc est tex. cū gl. secūdū intellectū quē hîc ponit gl. in ver. *ad hoc*. licet cōpetat metum passo actio quod met. cau. & vtilis in rem. & istud etiam tenuerūt do. de Rota. in sua cōclu. cccxxvj. Et sic patet ꝙ in hoc nō æquiprrantur matrimonium spirituale & carnale, & de quibusdam alijs differentijs tangitur per Io. an. in. c. tuæ. j. de spon. Itē aduerte inquantum dixi ꝙ renuntians beneficio nō videtur renuntiare iuri personali, quod illi nō cohęret secundum Pet. vt. l. j §. si hæres. cū ibi no. ad trebel. vbi patet ꝙ actio personalis non sequitur rem, sed personam. Nā videtur ꝙ si expressè renuntiaret etiam iuri personali, & sic iuri agendi possessorio. ꝙ isto casu bene admittitur talis exceptio, quia tunc concluderet ad ipsum possessorium, etiam si sit possessorium recuperādæ, & hoc etiā tenuit hîc Inno. & in gl. c. ex insinuatione. j. de procu. in versi. canonicū, & do. de Ro. in sua conclu. ccclxxiij. & quod dixi de renuntiatione intellige qñ fuerit facta aduersario præsente. per id quod dixi. & quod no. in. l. j. C. de pac. Secus videtur si cōtra agentem possessorio recuperandæ opponatur exceptio concludens ad proprietatem iuris tantū, vt quia excipiens diceret agentem priuatū vel priuandum beneficio propter simoniā: vel renuntiatum esse proprietati, quia tunc admitteretur hæc exceptio velut non detrahens iudicio possessorio: saluo nisi de illa cōstaret per confessionem partis, vel notoriè: quo casu admitteretur exceptio prout agitur ad ipsam rē siue beneficiū: licet non admittatur prout ageretur ad aliam dandam, & fructus medij temporis. allegat Inno. quod habetur in. l. idem est. & l. si plures. de vi & vi ar. sed melius facit. l. j. 47 §. si fundus. eo. ti. ¶ † Et ex hoc dicto Inno. habes duo. Primò quòd licet nō possit interdū agi ad ipsam rem: poterit tamen ad aliam rem dandam, & ad fructus medij tēporis. pro quo bene facit. d. l. j §. si fund⁹. Itē secūdò habes no. ex dicto Inno. quòd exceptio defectus[c] notorij proprietatis habet obstare agenti etiam possessorio recuperandæ, & videtur velle Inno. hoc procedere, etiam si notorium non concludat pro ipso opponente super proprietate, sed solūm super defectu iuris agentis: & etiam voluit Inno. j. de fil. presby. c. constitutus.[d] Sed cōtrarium voluit glo. in. c. ad decimas. de restitu. spol. lib. vj. vbi videtur velle quòd ita demum contra agentem possessorio recuperandæ: admittatur exceptio notorij defectus iuris agentis: quando notorium facit pro ipso opponente. Io. an. tetigit de materia in addi. Spec. super rubri. de resti. spol. vbi videtur tenere dictum Inno. in. d. c. constitutus. & etiam hoc ponit domi. Anto. in. c. in literis. j. de restitu. spoli. concor. opi. Nam dicit ꝙ si quærimus in beneficialibus, tunc procedit opi. Inno. hîc: & in. d. c. cōstitutus. quia sufficit quòd cōcludatur defect⁹ notorij iuris proprietatis in agentem ex eo, qa beneficium non potest teneri sine canonico titulo. j. de reg. iur. beneficium. libro. vj. Et ideò tunc concluditur agens etiam possessorio recuperandæ propter talē exceptionem notorij defectus iuris agentis: licet cōstet reum ius nō habere. Sed in alijs non beneficialibus non posset procedere opi. glo. in. c. ad decimas. ex eo, ꝙ alia res potest possideri, licet non habeatur titulus in illa. & ideò tunc non admittitur exceptio notorij defectus iuris agentis possessorio recuperandæ: nisi sit notorium ius proprietatis reo competere. de quo plenius dici consueuit in. d. c. in literis. & facit etiam ad prædicta 48 quod no. Inno. j. de diuor. c. porrò. ¶ † Et per prædicta dicit etiam Innoc. quòd si contra agētem possessorio recuperandæ obijciatur exceptio quòd donauit rem ipsi possessori, quòd non admittetur exceptio, etiam dato quòd ante donaueritr, quàm fuit spoliatus[e] quia ad talē donationē non sequiť necessariò perditio possessionis: cùm ex solo tit. non perdatur possessio nec transfertur dominium. l. traditionib⁹. C. de pac. & sic talis exceptio non detraheret iudicio possessorio. Secus si excipiens diceret quòd donauerat & tradiderat ante aliquā spo-

a ¶ Allegaui. Adde Cal. consi. j. de renun. & vide do. de Ro. in antiquis. vbi deci. hęc allega.

b SEB. SAPIA. ¶ Tempore spoliationis. Vel fortè dici potest ꝙ verba hoc important quando quis renuntiat ꝙ possit quis propria authoritate capere possessionem. nam dicitur ꝙ si quis in venditione dicat, vendidit & tradidit. ꝑ illa verba censetur data authoritas intrandi propria authoritate: vt not. Bar. ꝑ illū text. in l. ꝑdia. ff. de acqui. poss. not. & limitat Ro. & alij in. d. l. si ex stipulatiōe ergo verisimiliter verba renuntiationis importabūt ꝙ possit ꝓpria authoritate capi poss[e]ssi.

SEB. SAPIA.

c ¶ Exceptio defectus. Vide not. in l. ij. C. de edict. diadri. tol. Paul. de ca. in. l. si de vi. ff. de iud. & Alex. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. ff. de acqui. poss.

d ¶ Cōstitutus. Adde de hac materia videndū Old. consil. j. & cc ix. Ro. cōsi. cccclxxxiij. Lapūall. xxiij. do. de Ro. decisi. dcxxv. de restitu. spol. in fi. ti. in antiquis. vbi sequūtur hoc dictū Inno. & vide per eosdem ibidem dec. lxxj. incip. vbi aliquis tenuit duo beneficia. vide etiā quod voluerunt ijdē do. deci. ccclxviij. inci. si constat de non iure. cū sequē. deci. vide etiam ꝑ eosdē decisi. cccxxxvij. inci. Si agēti possessorio. in nouis Fed. cōsi. cclxxxiij. Bal. cō sil. ccccxcv. iiij. lib.

e ¶ Spoliatus. Adde quod voluit Ale. cōsi. lxxviij. iij. li.

e ¶ Adde plenius, quā per aliū hāc q. & totam materiam spoliationis tactam per Old. consi. ccxxiij. inc. Istę sunt allegationes. & omnino Alex. i. l. naturaliter. §. nihil cōmune. de acqui. pos.

liatione: vel si allegaret ꝙ donauerat ecclesiæ, per id quod habetur in.c.ij.s.de cosuet. Sed certè istud vltimũ nõ videtur verum, quia licet sine traditione transferatur dominium in ecclesiam non tamen possesio, nisi interuenerit aliquid loco traditionis: & sic loquitur.d.c.ij.& facit quod no.in.d.l.fi.C.de sacrosan.eccle.& l.cũ duobus.§.idem respondit.ff.pro socio.per gl. ¶ †Item inquãtum dixi admitti exceptionem ꝙ donauerat & tradiderat ante spoliationem intelligitur ꝙ tempore spoliationis non posidebat sed detinebat: quia tunc non competeret sibi interdictũ vnde vi. Vnde secus videretur se possedisset, ex quo ageretur de rebus non beneficialibus. per ea quæ habentur in.l.si ex stipulatione.ff.de acqui.pos. Innoc.& d.Ant.simpliciter pertranseunt cum eo, quod s.dixi. Et per hoc habes expeditum primum intellectũ hîc positum in glo. ¶ †Sed aduerte: quia iste intellectus non videtur congruere illi c.solicitè. vbi litera non videtur se fundare ex eo: quia exceptio opposita concernat proprietatem: sed ex eo, quia non est verisimile ꝙ spõte renũtiauerit: sed ad hoc videtur voluisse eadem glo.ibi: & etiam Innocen. hîc quòd ratio ibi posita in tex.nõ est pfecta, & alia ratio fuit quæ superius est tacta: licet illa non asignetur in tex. Sed certè iste intellectus videtur violare literam illam. ideò do. Anto. hîc tangit alium intellectum: videlicet quòd debeat ponderari modus opponendi. Nam si quis allegando renuntiationem alleget per hoc defectum proprietatis: tunc non audiretur: & sic intelligatur ibi. Si autem allegat etiam defectum iuris agendi possessorio, tunc bene audiretur. & sic intelligatur hîc. & sic vult ista solutio quòd renuntians beneficio videatur renuntiare iuri pprietatis, & etiam iuri agendi possessorio, & sic iuri personali. Vnde alius fuit intellectus quem hîc tetigit Innocen. videlicet ꝙ ibi nõ admittit exceptio renuntiationis ante restitutionẽ, quia talis exceptio nõ est verisimilis, vt ibi dicitur. Et si dicatur, quomodo respondetur ad hunc tex. dicit quòd ibi loquitur quando objicitur exceptio renuntiationis contra agentem possessorio quod est iudicium de facili expedibile & priuilegiatum. facit quod habetur in.l.si qñ C.vnde vi.&.j.de restit.spolia.c.in literis.&.c. item cũ quis. Et est etiam modicũ præiudiciale: cùm succumbens in possessorio non perdat ius proprietatis.l.naturaliter.§.nihil cõmune. ff.de acqui.pos.& facit quod no.j.de causa pos. & propr.c.pastoralis.&.c.cùm dilectus.&.c.fi. & ideò non admittitur talis exceptio ex tali iudicio quæ nõ est verisimilis. maximè quando allegatur post spoliationem factam esse renuntiationem. sed hoc intelligatur quando agitur iudicio petitorio, & sic plenario, & grauioris præiudicij, cùm in eo agatur de proprietate. ideò tunc debet admitti exceptio spontaneæ renuntiationis, licet non videatur verisimile: vt hîc probatur. ¶ Et attende quod hîc dicit do. Anto. quòd ideò magis præsumitur cõtra renuntiationem quando dicitur facta post spoliationem ex eo, quòd secundum eum spoliatus ex quo perdidit possesionem illam videtur facere: quasi perdiderit spem recuperandi beneficium. Sed certè iudicio meo & sentẽtia ista ratio non videtur multum bona, imò potius videtur concludere oppositum, sed melior ratio videtur, quia ex quo semel fuit passus violentiam in spoliatione, videtur ꝙ præsumatur etiam violentia lata posteà in renuntiatione[a]. arg. regulæ semel malus. de regulis iuris in.vj.&.l.si cui.§.ij sdem.ff.de accus. ¶ Sed aduerte. quia ista solutio non videtur prosequi intellectum quòd agatur hîc possessorio: sed potius ponere alium intellectum quo ad istam decre. An autem procedat quo ad decre. solicitè. aduerte. quia videtur posse concludi vt hîc tangit domi. Antoni. aliquo tamen addito quòd si agatur possessorio recuperandæ, & opponitur exceptio renuntiationis spontaneæ, tunc si nihil replicatur, videtur ꝙ admittatur talis exceptio, per id quod habetur hîc. & in capit. accepta. infrà de restitu. spolia. Si autem replicatur quòd non debet audiri talis exceptio: quia spoliatus ante omnia est restituendus.l.si quis ad se fundum. C.ad legem Iuliã de vi. & infrà de restitutio. spolia. cap. in literis. & capi. item cùm quis. Et tunc si objicitur exceptio quòd renuntiauit post spoliationem, non audietur. Si autem simpliciter excipiatur de spontanea renuntiatione debet iudex inquirere an dicatur illa facta post spoliationem, & non admittetur vt dicto capit. solicitè. Si autem excipitur quòd spontaneè renuntiauerit: & replicatur quòd non spontaneè facta fuit renuntiatio: tunc etiam si allegatur quòd spoliatus renuntiauit & non sponte, tunc in possessorio iudicio non admittetur exceptio rei: propter replicationem prædictam si non allegatur aliqua causa concludens verisimiliter spontaneam renuntiationem: nam tunc propter talem exceptionem repelleretur. facit quod hîc Innocent. voluit secundum intellectum quem tetigit super gloss. Si autem non allegaretur aliqua causa veriòmiliter concludens spontaneam renuntiationem, & excludens turpitudinem metus: tunc dicit dominus Antoni. quòd tunc videtur quòd exceptio debeat admitti, & sic vterꝗ debeat probare, & qui melius probauerit, obtineat per istum textum. Fatetur tamen quòd Innocent. videtur hîc velle quòd vbi agitur possessorio eoipso quòd replicatur de non spontanea renuntiatione: indistinctè repellatur excipiens: quia non videtur fieri graue præiudicium: ex quo agitur possessorio. & sic intelligatur capitul. solicitè. secus si non replicet, quia tunc admittetur excipiens, & sic intelligatur quod habetur in cap. accepta. de restitutio. spoliat. & etiam textus iste. & sic etiam videtur velle Innocent. quòd quando opponitur exceptio non verisimilis: si agatur iudicio possessorio, tunc si replicatur contra illam: non admittatur propter non verisimilitudinem: secus si non replicetur. Item secus in iudicio plenario, vt est iudicium petitorium. quia tunc admittetur etiam si replicet excipiens. vt patet ex supradictis. Et per prædicta etiam videtur quòd non sit differentia an objciat quando agitur possessorio, & sic non agitur de magno præiudicio: ex quo exceptio non est verisimilis. quòd si replicetur, non debeat admitti. & iste est alius intellectus quem posuit Innocentius hîc, ad capitul. solicitè. ¶ Sed aduerte. quia textus in dicto capitulo solicitè. non dicit simpliciter repellendam exceptionem propter replicationem solam de non spontanea renuntiatione. Sed demum quando replicatur quòd renuntiauit iam spoliatus, quo casu minor videtur esse præsumptio contra excipientem quòd non fuerit spontanea: & quòd non fuerit verisimilis. & istud etiam videtur tetigisse Innocentius. & sic videtur quòd debeat fieri differentia an objciatur de renuntiatione post spoliationem facta. an verò de facta ante spoliationem. Innocent. hîc in hoc articulo variauit. Nam in vna parte videtur tenuisse quòd non sit differentia inter prædicta, sed quid tenẽdum sit patebit ex sequentibus. ¶ Item aduerte, quia videtur ꝙ quando replicatur in iudicio etiam petitorio: & sic plenario, repellatur excipiens. per ea quæ dixi post Innocent. secundum intellectum ipsius super prima gloss. Sed potes dicere, quòd si reus vellet directè probare spontaneam renuntiationem, quod actor de non spõtanea non admittatur etiam in iudicio petitorio per id quod dixi post Innocent. super glossa prima. Sed vbi reus vellet indirectè vel per circunstantias verisimiles, vel verisimiliter inferentes probare de spontanea renuntiatione: tunc in iudicio petitorio debet audiri. per istum textum. & per ea quæ tetigi post Innocent. super dicta

SEB. SAPIA.
[a] ¶ In renuntiatione. Hoc procedit quando durat eadem causa metus prout dictũ fuit & no. domi. Alexã. in.l.ij.C.quod met.cau.& dom. Ias.in.l.si ob turpem.ff.de condi. ob turp.cau.

49, 50 (marginal numbers)

per dicta glo.j. Si aũt velit ipse reus ꝓbare de spontanea
renuntiatiõe indirectè, vel per circunstantias prædictas
in iudicio possessorio: tunc videtur quòd nõ audiatur, ꝑ
51 ea quæ habentur in.d.c.solicitè. ¶ † Tamẽ vt hæc mate
ria clarius pateat, videtur posse concludi quãdo contra
agentẽ ad beneficium opponitur exceptio spontaneæ re
nũtiationis: quia aut nõ fit aliqua replicatio: & tunc vide
tur quod admittatur per istũ tex. & per ea quę habentur
in.c.accepta.j.de rest.spol. Aut replicatur ꝙ non sponta-
neè fuit facta. & tũc aut reus vult directè probare ꝙ spõ
te renũtiauit, & videtur ꝙ non audiatur per istum tex. se
cundũ intellectum Inn. quem dixi super prima glo. Aut
vult ꝓbare ꝙ sponte fuit facta renũtiatio indirectè, vel
per circũstantias verisimiles: & tunc si agatur petitorio,
debebit admitti: & qui melius ꝓbabit, obtinebit: vt hîc
est casus secundũ intellectum gl. & etiam voluit Inn. &
dixi super gl.j. Aut agitur iudicio possessorio: & tunc vi
detur ꝙ si simpliciter replicatur de non spontanea renũ
tiatione, ꝙ non repellat excipientẽ: sed vterq; admitta-
tur: & obtineat qui melius probat, per ea quæ habentur
in tex. isto: & in præalle.c.accepta. Si aũt replicatur quòd
non spontaneè fuit facta: vt quia nõ verisimile: quia dici
tur facta post spoliationẽ: & tunc si habita summaria co
gnitione de hoc appareat ꝙ post spoliatiõem dicatur fa
cta: tunc expelletur excipiens, quia nõ videtur esse verisi
milis: & per cõsequens non est admittẽda: vt in.d.c.solici
tè. & sic videtur ꝙ licet etiã quãdo dicitur facta ante spo
liationem nõ est verisimilis propter rationes hîc in tex.
positas: ꝙ multòmagis & fortius non est verisimilis quã
do dicitur facta post spoliationem: & ideo tũc magis re
pellitur. Et quare magis præsumatur contra illã declara
ui superius: videlicet quia ex quo semel violẽtia est illata
in spoliando, præsumitur posteà etiam illata circa renun
tiationem,[a] per regulam semel malus. de reg.iu.in.vj. Et
ideò quia maior est præsumptio cõtra excipientẽ in di-
cto casu ideò potius tũc repellitur quã quãdo nõ cõstat
ꝙ spoliatus renũtiauit, sed potius ante: & sic pôt intelligi
c.accepta. ¶ Et secundũ prædicta videtur quòd remane
at differẽtia an objciatur de renũtiatione facta post spo
liationẽ: an verò ante, licet Inn. hîc variauit de non spon
tanea: nisi velit probare indirectè, vel per circunstantias
verisimiles: tunc nõ admittiť in possessorio, quod est mi
noris præiudicij, quã qñ opponitur de renũtiatiõe facta
post spoliationẽ: qa contra illã iura valde præsumunt ꝙ
nõ est verisimilis. & ideò voluit ꝙ admittať: vt habetur
in.d.c.solicitè. secũdũ vnũ intellectum superius tactum.
Alium etiã intellectum tetigi cũ solutione gl. sed præce
dens videtur magis literæ cõformari.d.c.solicitè. Et per
hoc sit expedita prima sol. hîc tacta in gl. & primus intel
lectus inquantum intelligitur per hoc quòd actũ fuerit
possessorio. & per prædicta etiam habes declarata dicta
Inn. quæ hîc posuit. Quia tamẽ iste intellect⁹ habet mul
tas difficultates: vt patet ex supradictis. ideò gl. vt euitẽ-
tur difficultates prædictæ dedit alium intellectum ad de
cre. in ver. *ad hoc.* vt nullum sit contrarium ita dicas: vi-
delicet ꝙ ibi loquatur quando agitur iudicio petitorio:
& quando interuenit vis compulsiua: seu violentia quæ
non parit possessorium recuperandæ: sed inducit actiõ-
nẽ personalem. quod met.cau. ad rem recuperãdam per
metum traditam, quæ actio est prætoria: quia inducta à
prætore. vt patet in.l.j.ff.quod me.cau. & etiam inducit
vtilem actiõem in rem.l.metum.§ sed ꝙ prætor.ff.quod
me.cau. & ideò intelligas etiã quòd in isto casu fuit renũ
tiatum beneficio, & traditum per violentiam compulsi
uam: & quòd petebatur actione in rẽ ipsum beneficium,
dicendo illud ad se spectare, & sibi restituẽdum: & sic in
effectu agebatur iudicio petitorio. ideò nõ mirum si ad
mittatur excipiens de spontanea renuntiatione. Et sic re
plicetur quòd tũc admittitur vterq;: & qui melius pro-
bauerit, obtinebit: vt hîc dicitur secundũ intellectũ quẽ
tetigit etiam gl. sed in.c.solicitè. loquitur quãdo interue
nit violẽtia expulsiua, quæ nullã habet voluntatem passi
violẽtiam: ideò perdit solam possessionem, non autẽ do
minium, vel proprietatem: secus contingit in violentia
compulsiua: quia in illa interuenit voluntas licet coacta:
& ideò tunc perdit nedum possessionem: sed etiam dire
ctam ꝓprietatem.l.si mulier.ff.quod met.cau. Vnde vio
lentia expulsiua parit iudiciũ possessorium recuperandę
quod est priuilegiatũ vt non debeat admitti exceptio ali
qua concernens proprietatem, & debeat terminari ante
causam possessorij.j.de restit.spolia.c.in literis. & .c.item
cùm quis. & .C.de rei vendi.l.ordinarij. Et ideò nil mirũ
si in dicto ca.solicitè. repellitur exceptio renuntiationis
quæ dicitur facta post spoliationẽ: quia illa videtur con
cernere ꝓprietatem: vt patet ex his quæ tetigi superius
circa alium intellectum: ideò non debet admitti: & hoc
in effectu voluit gl. in sequentibus. ¶ Aduerte tamen in
quantum gl. voluit in casu huius.c. admitti excipientem
& quando replicauit de non spontanea renuntiatione:
debet intelligi quãdo indirectè, vel per circunstantias si-
miles vellet reus probare de spontanea renuntiatiõe. per
ea quæ dixi superius: & quæ dixi etiam super gl. secundũ
intellectũ Inn. ¶ Et no. bene, & tene menti ꝙ gl. hæc iun
cta cum tex. apertè vult ꝙ si renuntiaret beneficio pꝛ̃me
tum, ꝙ de mero iure teneat renuntiatio,[b] & non sit ipso
iure nulla licet.d. Anto. hîc voluerit cõtrarium. & adde
hunc text. cum glos. ad id quod dixi in.c.ad aures.j.quod
me.cau. & competit metum passo actio quod metus cau
sa. & etiam vtilis in rem: vt hîc voluit glo. Et no. quòd il
le intellectus planè procedit intelligendo quod hîc actũ
fuerit vtili actione in rem simpliciter petẽdo ecclesiam.
Et si intelligeretur quòd actum fuisset actiõe quod me.
cau. prout aliqui volunt: dicerem quòd tunc videtur ꝙ
non est necessaria replicatio de non spontanea renuntia
tione: quia ab ipso principio hoc allegasset. cuius contra
rium videtur innuere litera: & ideò melior videtur in-
tellectus, quòd actum fuerit actione in rem simpliciter
petẽdo ecclesiam, nõ autem actione quod metus cau.
nisi soluas secundum do. Anto. quòd si actum fuerit qđ
me.cau. replicando non deducebat defectum voluntatis
secundum tempus renuntiationis: quia illud ante dedu-
xerat: sed secundum tempus traditionis. Sed (vt dixi) pla-
nior est intellectus, ꝙ actum fuerit actione in rem pe-
tendo simpliciter beneficium: vt dicit gloss. ¶ In glo. in
ver. *metu.* in fi. Sed dic quòd hîc habuit fortè respectum
ad verba antiqui edicti prætoris, vbi dicebatur quòd vi
metúsve causa gestum erit ratum nõ habebo: sed de no-
uo edicto simpliciter dicitur, qđ me. causa gestum erit
52 & non fit mentio de vi. ¶ † In gloss. in versi. *pecuniæ.* ibi:
dari non debet. Nota diligenter glo. quſi facit contra op-
ponentes super beneficio ecclesiastico, & dantes aliquid
pro expensis factis in acquisitiõe tituli illi qui dicitur ius
habere vt recedat à lite[c]. Nam istud non videtur esse lici
tum. vt voluit hîc glo. & facit etiam quod habetur in. c.
cùm pridem. hîc alle. Si tamen ille cui lis mouetur foue-
ret iustitiã: tunc bene posset aliquid dare ad redimendũ
vexatiõem [d] ne inquietaretur: vt in.c. dilectus.j. de simo.
¶ In eadẽ gl. ibi: *sed hoc est falsum.* Aduerte. quòd si reus
excipiens alleget interuentum pecuniæ, & dicat renun-
tiationem factam per pecuniam, repellitur tanquã alle-
gans suam turpitudinẽ. Si dicatur pecuniã datam ab eo,
vel per aliũ sua voluntate, & ipso fortè ignorante: quia
tũc bene audiretur sicut replicans contra renuntiationẽ
si allegaret interuentum pecuniæ, non audiretur. Simili
ter si per eum, vel alium de eius volũtate fuisset data, vel
recepta. Si autem aliter vellet se fundare in iudicio pos-

SEB. SAPIA.

a ¶ Circa renuntiationem. Facit tex. no. in.c.accedẽs. de conuer. coniug. & qđ no. Bar. in.l.si ob turpẽ.ff. de cõdi.ob tur.cau. vbi dicit in.q. de facto dixisse ꝙ si maritus verberasset vxorẽ vt consentiret cõtractui: si postea ex interuallo consentit, præsumitur ꝙ ex metu fecerit ꝓpter primã violentiã. & dicit Cyn. in.l.ij. ad fin.C. quod met. cau. ꝙ si officialis semel intulit mihi metum: videť apud me durare ille metus, ita ꝙ etiam actus q posteà sequitur censetur meticulosus. De quo per Bal. in.l. nouissime.ff. qđ fal.tuto.authore.

b ¶ Teneat renuntiatio. Adde quòd idem tenẽt do. de Rot.deci. ccclxx. in.iiij.no. nisi sit facta per metum laicorũ. & Cal.consi.j.de renun. & consi.j. qđ me.cau.

ZACHARIAS.

¶ Adde ꝙ renuntiãs bñficio ecclesiastico per metũ etiã cũ iuramento non indiget noua collatione, sed impetrata absolutione à iuramẽto petit restitui in integrum. Istud not. in. iste ĩ.c. si verò. in prin. de iureiu.

c ¶ Recedat à li. Adde qđ voluit Cal. consi.j.de simo.

d ¶ Vexationẽ. Adde qđ voluit Ol. consi.ccclxxx.

sessorio vel petitorio ipse excipiens, quia nõ fundaret se super voluntaria renuntiatione, sed ex eo, quia allegaret ipsum agentem esse priuandũ post simoniã: tunc ex quo etiã priuatur ipso iure ad petitionẽ rei non impediretur restitutio: & sic non audiret talis exceptio, licet iudex ex officio si vellet, posset ipsum priuare, & consequenter non restituere. per id quod leg. & no. j. de procur. c. ex in- 53 sinuatione. ¶ † In gl. in ver. *nec promissione.* in fi. Aduerte quia in c. sanè. lo qr de promissione facta de benignè tractando renũtiantẽ: non aũt loquitur quãdo ꝓpter promissionẽ pecuniarũ fit renuntiatio: quo casu censeretur esse simonia, sicut quãdo reciperetur pecunia: cùm paria videãtur esse dare pecuniã, vel promitere vt fiat renũtiatio. ar. l. j. & ij. ff. de cal. ¶ In glo. si aduerte. quia hæc glo. ponit duplicẽ intellectum: vnus, ꝙ hîc loquitur de dignitate testiũ producẽdorũ. Alius, ꝙ loquatur de dignitate personæ renuntiantis: & iste secundus ponitur. j. in gl. in ver. *alij intelligunt.* & vterq; intellect⁹ est in se bon⁹. ¶ In ea. gl. ibi: *intelligimus.* Dic ꝙ si exceptio spontaneæ renũtiationis opponitur ad processum, quòd fieri põt saltem ex quo est cum iuramento: quia censetur esse exceptio litis finitæ. facit quod habetur in c. j. de lit. conte. in vj. & quod ibi dicetur: & tunc debet super illa pronũtiari tanquã super emergẽte, cùm respiciat processum. Sed si opponatur ad merita causæ, quod etiã fieri potest, secundũ no. in d. c. j. & per Bar. in l. j. C. de ordi. iudi. tunc sufficit pronũtiari super principali: sicut & quãdo alia exceptio incidens proponitur respiciens merita causæ. nam tacitè videtur super incidenti pronuutiari pronuntiãdo super principali. vt habetur in c. intelleximus. hîc alle. ¶ In ea. 54 gl. ibi: *cùm negotium per iuramentum sit finitum.* ¶ † No. ex gl. ibi: ꝙ exceptio iurisiurandi est exceptio lit. finitæ nõ solùm quãdo iuramentum est iudiciale, & præstitum in forma iudicij: [a] sed etiam quãdo est extraiudiciale, & præstitum corã superiore nõ in forma iudicij. quod est not. secundũ do. Ant. pro ampliatione. c. j. de li. contest. in vj. ¶ In ead. gl. ibi. *in concilio Lugdun.* olim erat extrauagans inter constitutiones Inn. iiij. sed hodie est. c. j. de li. contesta. in vj. ¶ In ea. gl. ibi: *confitebatur.* Idem videtur si dicebat se negare. Nam satis tunc videtur tacitè confiteri per id quod habetur in l. si duo. §. marcellus. ff. de iureiuran. & facit quod no. in c. dudum. el. ij. š. de elec. ¶ † Ex- 55 tra gl. vnum dubiũ tangitur. videlicet an quando agitur per spoliatũ non cõtra spoliatorẽ, sed contra tertium ad quẽ res violenter ablata peruenit condictione ex decre. sæpe. de rest. spoliat. seu ex canone redintegranda. iij. q. j. an hoc casu istud possessorium iudicium sit priuilegiatum, [b] vt non admittatur exceptio spontaneæ renuntiationis, sicut nõ admittitur quando agitur interdicto vnde vi contra spoliatorem. hîc videtur esse casus ꝙ non secundũ vnum intellectum inquantum aliqui intelligunt hanc decr. in hoc casu. s. q̃n intẽtatur cõdictio ex dicta decre. sępe. vel ex canone redintegrãda. Sed cõtrariũ tenuit Inn. in c. ij. in ver. exceptionis. j. de ordi. cog. Et illud cõiter tenetur. & sic videtur ꝙ iste intellectus nõ procedat in hac decre. nisi saluaretur eo modo quo saluaui primũ intellectum positum in gl. in ver. *resignationis.* Et per hęc expedita est decretalis ista. Nico. Abbas.

SEB. SAPIA.
a ¶ Forma iudicij. Vide no. in l. j. ff. de iureiu. & declera vt non sit exceptio litis finitæ: quãtũ ad instãtiã sed quo ad probationes no. Bar. in l. nã postea. §. si dãnetur in fi. ff. de iureiur. vide etiam qđ no. Bar. in l. ille à quo. §. fi. de testa. ff. ad Trebel.

ZACHARIAS.
b ¶ Sit priuilegiatum. Vide de hoc per Pau. de castr. consi. lij. incip. In cã quæ vertitur. Io. an. in c. ex trãsmissa. de res. spo. Spe. in ti. de peti. & pos. §. fin. & ibi casus quibus sit spoliatus restituẽdus, & casus qbus non. quos ponit ad nu. xxviij.

Incipit lectura excellentissimi utriusq; iuris interpretis do. Ant. de but. à ti. de transla. præla. usq; ad Titulũ de off. dele. super quibus titulis do. Abb. demptis prædictis huius secundæ partis non scripsit: uel si scripsit, reperire nemo potuit.

De translatione Episcopi Rubrica.

¶ Viso de quibusdam modis quibus prouidendum est ecclesijs: videndum est de translatione per quam etiam eis prouidetur. Interdum vel aliter. Suprà dictum est de postulatione: sed quia postulantur alijs ecclesijs alleg. š. de post. prælato. c. bonæ. & c. vl. quos oportet transferri. ideò & c. de materia. vij. qõ. j. per totum. xxj. q. ij. per totum. & coaptatur rubricę de offi. leg. c. nisi. & c. seq.

SVMMARIVM.

1 *Expreßio nominis non facit dispositionem personalem in materia dignitatem concernente.*
Priuilegium concessum prælato acquiritur dignitati.
2 *Causæ maiores quæ dicãtur, ad hoc vt earum cognitio spectet ad sedem apostolicam.*
3 *Statuta laicorum contra leges Imperatoris valent, sed statuta clericorum contra canones non valent.*
4 *Episcopus à propria sede expulsus, si fuit ad aliam electus, non potest ad illam propria authoritate transire.*
5 *Archiepiscopus, siue episcopus ante consecrationem põt exercere ea quæ sunt iurisdictionis: sed non ea quæ sunt ordinis: & ponitur quam iurisdictionem habet.*
Capitulum sede vacãte habet ea quæ sunt iurisdictionis: non tamen omnia.
6 *Episcopus electus licet non poßit consecrare, potest tamen alteri episcopo hoc demandare.*
Qui non potest per se, nõ potest per alium, quomodo intelligatur ista regula.
7 *Archiepiscopus an poßit ad episcopatum transferri: & sic descendere ad minorem dignitatem: & idem in episcopo.*

CAP. I.

Cum ex illo. Patriarcha q cõfirmatum in Archiepiscopũ trãsfert ad sedẽ episcopalẽ: ab episcoporũ cõfirmatiõe suspẽdit h. d. Sũt quatuor ptes. Prima ꝓbat trãslationẽ Episcoporũ soli Papæ cõpetere. Secũda narrat reprehẽsibile factũ Patriarchæ. ibi: *Miramur.* Tertia ibi: *licet.* r̃ndet tacitæ quęstio. Quarta ibi: *Ne igitur.* Pœnã imponit. ¶ Casus literalis. Quidam electus ad ecclesiã Apamẽsem dum esset ad illã ecclesiã confirmatus quæ archiepiscopalis erat, quendã suũ suffraganeũ electũ cõfirmauit. Tandẽ vacãte ecclesia Tripolitana q̃ erat ecclesia suffraganea, & ep̃alis sedes: dictus Apamẽsis fuit electus ad dictã ecclesiam tripolitanã. Patriarcha aũt Antiochenus dedit licẽtiã trãseũdi, prætendẽs ꝙ hîc ex quo nondũ erat cõsecratus: sed cõfirmat⁹ tantũ ad primã sedẽ potuit trãsire absq; licẽtia Papæ, hoc relatũ fuit Papæ. Papa attẽdẽs ꝙ hæc potestas ad eũ tãtũ spectaret. j. vt ostẽdat defectũ eius q licẽtiã dedit, probat ꝙ ad eũ spectat potestas transferẽdi ep̃m de loco ad locũ. Primò qa ipsius potestas ex Deo fuit. Secũdò ꝙ ab eius potestate descenderũt canonica instituta. Tertiò hæc canonica instituta decernunt maiores causas ad Papã spectare. Ex hoc cõcludit temerariũ aliquẽ se de hoc intromittẽtẽ inferiorẽ à Papa absq; Papę cõsensu. Ad speciẽ descẽdẽs cõcludit ꝙ nõ modicũ miratur ꝙ dictus Patriarcha dictũ Archiepiscopũ Apamen. & electũ transferre voluerit, ostẽdẽs etiam data potestate ex modo trãsferẽdi translationẽ illicitã: quia de paruo fecit maiorẽ, & maiorẽ minorauit, & episcopauit archiep̃m: imò potius dearchiepiscopauit. Non obstat excusatio ꝓpter quã potuit fortè moueri dictus Patriarcha ꝙ dictus Archiep̃s nondũ eẽt cõsecrat⁹: qa sufficit vt trãsferri nõ possit ꝙ sit cõfirmatus. qđ patet ex eo ꝙ episcopalia quãtũ in eo fuerit exercuerat: eò ꝙ vt ex eius cõfessiõe cõstabat Ep̃m Valiẽsem cõfirmauerat. Ideò Papa ne alijs audacia similia ptractandi daretur, prædictũ Patriarcham ab Episcoporum cõfirmatione suspendit. Nota primò ꝙ Papa recipit potestatem immediatè ex Deo. ad hoc de iud. c. nouit. q fi. 1 sint legitimi. c. causã. ¶ † No. secũdò ꝙ in materia dignitatem

tatem concernẽte expreſsio proprij nominis nõ reſtrin git diſpoſitionẽ ad Papam:ſed realis cenſetur.& ſic potẽ tius operatur.per hoc not.hîc Doc. ꝙ conceſſa prælato acquirũtur dignitati:& priuilegiũ illi cõceſſum,eccleſię cenſeř conceſſum,opereř etiã natura ſubiectæ materiæ, plus quã operetur nominis expreſsio ad regulandum di ſpoſitionẽ.¶ No.iij.ꝙ potentiam ſtatuendi Papa imme diatè recipit à Deo ſicut & poteſtatem iuriſdictionalẽ.

2 ¶ † Not.iiij.regulariter maiores cauſas trãſferendas per eccleſiam,& Papam tractandas.ad hoc de elect.c.quãuis lib.vj.& de appel.c.vt debitus.ad fi.Et no.quæ dicantur maiores cauſæ.[a] quia illæ quæ ſunt apoſtolicæ,ſedi reſer uatæ,& hæ dicũtur meri imperij:vt no.gl. de offi.leg.c. quòd tranſlationẽ.dixi de offi.or.c.quòd ſedem. Et no. hîc aliquas enumeratas inter maiores cauſas.ſ.ſediũ mutationes,& Epiſcoporũ tranſlationes.¶ Venio ad verſi. *miramur*. hîc no.quòd electus dicitur Epiſcopus,vel Archiepiſcopus cõfirmatus,antè, quã ſit cõſecratus. ſuper hoc vide gl.de reli.do.c.j.appellatur tamen interim Archiepiſcopus.ſed dic quia Archiepiſcoſus eſt futurus videlicet animi deſtinatione,ſecundũ Inn.¶ No.ij.ꝙ.inde cens eſt tranſitus à iure exorbitans de maiori ad minorẽ dignitatem,& ſic etiã de minori ad maiorem abſq; debita forma.quia notiſsima eſt cauſa ſcilicet ambitionis.j.de cleri.non reſi.c.ij.¶ No.iij.ꝙ per actum confirmationis recipit electus poteſtatem epiſcopalia miniſtrãdi. Quid conferat confirmatio:habes.s.de elec.c.tranſmiſſam. Et no.ꝙ transfertur poteſtas confirmandi: & ſic videtur ꝙ poteſtas confirmandi ſit iuriſdictionis. ¶ Ex vltima par te no.duo primũ ꝙ pœna imponitur ad exẽplum & terrorẽ aliorum.ſecundum pœnam transferentis & confir mantis Epiſcopũ,qui legitimè tranſiuit:quia ſuſpẽditur à poteſtate confirmandi. ¶ Habemus hîc quinq; partes prohibitionẽ:eius admirationẽ.Dei factum: factum Pa triarchę:& pœnã appoſitã.¶ Oppo.circa primum,ꝙ ex veteris & noui teſtamenti authoritatibus proceſsit ius canonicum,non ex priuilegio illo: paſce oues meas: vel quodcunq; ligaueris &c.j.de accuſa.c.qualiter.el.ij. &.c. cũ oporteat. poteſtas edẽdi canones proceſsit à Deo. vt in cõtrario.materia autem canonum proceſsit ex priuilegio.vt hîc.¶ Secundò videtur ꝙ hæc poteſtas.ſ. ꝙ authoritate præallegata proceſsit &imperium à populo. l. ij.ff.de ori.iur.inſti.de iur.nat.§.ſed & qđ principi.Solu. dicit gl.ex Deo poteſtas Papæ fuit vt hîc: poteſtatẽ autẽ imperij habuit ipſe à populo.Hoſt.dicit ꝙ omnis poteſtas fuit ex Deo.vt patet ad ro.xiij.ex quo largè poteſtas principis à Deo eſt Nos communiter tenemus ꝙ habitũ poteſtatis vtriuſq; habet Papa.&hoc habuit à Deo.Exercitium autem poteſtatis olim habuit à populo romano:

3 hodie habet à Papa.¶ † Et ꝑpterea aſsigno cauſam qua re valet ſtatutum contrà legẽ imperij à laicis.quia in trãſlatiõe poteſtatis in principem populus ſibi retinuit poteſtatem[b] legis particularis condendæ:vt.l.omnes populi.ff.de iuſt.& iu.ſed eccleſiaſtici inferiores recognoſcũt poteſtatem ſtatuendi à Papa:quia Papa ab eis non recipit:ſed à Deo.Ideò contra ipſum non faciunt legem vel ſtatutum.j.de ma.& obe.c.quod ſuper his.de quo de off. Archipreſ.c.fi. ¶ Tertiò quærit glo.de ſpectantibus ad Papam,& ponit verſiculos.vide iſtam gl.in.c.quod trãſlationem.de off.leg.de exce.præla.c.ſicut vnire.xij.diſt.

4 c.ij. ¶ † Quartò quæro an epiſcopus à propria ſede expulſus poſsit cedere & tranſire ad aliam ſi eligatur propria authoritate.dic ꝙ non.alleg.j.ti.ij.niſi cũm pridem.

5 ad hoc.vij.qõ.c.paſtoralis. ¶ † Venio ad ſecundam partem opp.primò ꝙ non potuerit hîc Archiepiſcopus cõ firmare eo confirmato,quia nondum receperat palliũ. non habebat ergo quæ ſunt pontificalis officij. & ſic nõ poterat confirmare:ſed quę iuriſdictionis exercere.s.de elect.c.quod ſicut.j.de aut.& vſu.pal.c.niſi.Solu. glo.j.ꝙ Archiepiſcopus electus poſsit confirmare, facit decret. ſuffraganeis.s. de elect. vbi Archiepiſcopus non conſecratus dat licentiam alijs confirmandi.In contrariũ ſunt iura allegata.s.Sunt opi.quidam tenent ꝙ non poſsit Archiepiſcopus cõfirmare.ad hanc decre. reſpondent ꝙ de facto fecit.& tales tenent ꝙ hoc caſu Papa habebit facere.c.di.c.quoniam.j.de conceſ.prębẽ.quia diuerſitatem. Ad decre.ſuffraganeis.reſpondent videlicet ꝙ non tene tur illa opi.vel dicunt,ꝙ ſi non eſt in mora, poteſt: ſi eſt in mora,non poteſt.Alij quòd hoc facient comprouinciales Epiſcopi.lxiiij.di.c.quia per ambitiones.cum ſi.gl. eligit quòd poſsit Archiepiſcopus confirmare. vnde ad contraria reſpondet, quòd quædam ſunt quæ ſunt epiſcopalis poteſtatis ordinem reſpiciẽtia: & talia non põt Archiepiſcopus ante pallium. vt in cõtrario. Quædam ſunt iuriſdictionis,& talia poteſt ex ſola confirmatione. vt hîc probatur.quia.c.vacante ſede.põt hoc confirmare quod eſt iuriſdictionis. fortius ergo debet poſſe Archiepiſcopus confirmatus. Secundò, quia ex confirmatione conſequitur poteſtatem cõferendi beneficia.s. de ele.c.noſti.Igitur eadem ratione poteſt confirmare.Hęc glo.attingit plura:quandoq; dubitatur an Archiepiſcopus confirmatus non conſecratus poſsit ſe confirmare. & breuiter tenendum eſt ꝙ ſic: quia poteſt iuriſdictionalia exercere[c]:quãdoq; eſt dubium an poſsit conſecrare.& tene ꝙ non poteſt ante pallium:vt in.c.quod ſicut. quãdoq; dubitatur an poſsit iuriſdictionem exercere:& dic ꝙ ſic regulariter,niſi cauſa ſit de arduis: quia illa reſeruaretur poſt conſecrationem & pallij traditionem.s. de elec.c.tranſmiſſam.ad fi.& de ele.c.quod ſicut. dicũt hîc Doc.& fuit dictum Goff.ꝙ confirmatus de cauſa criminali cognoſcere non poteſt:niſi cũm venit incidẽter: vt quãdo præſentatur canonicus,vel præficiendus eccleſiæ & obijcitur ei crimen.arg.xxiij.diſt.c.illud. nec obſt. l.diſtin.c.ſtudeat.quia ibi cognoſcit de mandato Papæ.

6 ¶ † Quãdoq; dubitatur an poſsit mãdare conſecrari. & de hoc eſt dubium ꝙ poſsit.videtur tex.s.de ele.c. ſuffraganeis.quod non poſsit facit ratio.quia nemo dat, quod non habet.j.q.vij.daibertum.c.quod aũt.j.de iurepa.veritas eſt ꝙ poteſt.Ad cõtrarium dic ꝙ quis non põt facere per ſe,nõ poteſt alteri dare,quaſi dare ſit in alterũ poteſtatem imprimere,& ſic alteri nõ habenti poteſtatem committere non poteſt:quia non põt dare quod non habet.ſed quod nõ habet in ſe,poteſt per alium operari habentẽ:quando committẽs non agit dare poteſtatem,nec exercere valens cauſat poteſtatem,vt à dante:ſed à ſe habet habitũ: licet aperturam exercitij non habeat,& expectet à committente:quando enim eſt dare exercitium pendet ex poteſtate dantis,ſicut eſt dare licentiam quod iuriſdictionis eſt:vt.d.c.ſuffraganeis.ſic videmus ꝙ epiſcopus cõfirmatus tantũ non poteſt ordinare,ergo non põt committere.non eſt bona illatio, quia inſtantiã habes in Abbatibus exẽptis,& ſufficit dare inſtãtiã.j. q.j.ſi

7 cut vrgeri. ¶ † Quæro Archiepiſcopus ex cauſa ceſsit, an poterit ſibi de epiſcopatu vacãte prouideri?Quidam dicũt ꝙ nõ:quia non licet deſcẽdere.xciij.diſt.c.legimus in fi.ad hoc hîc.Itẽ quia poſſet dari via ambitioni:vt habens tenues reditus in Archiepiſcopatu hoc faceret vt haberet Epiſcopatum pinguẽ.Concludit ꝙ poterit promoueri.nec ob.ꝙ dicatur deſcẽdere:quia hoc falſum,attento tempore quo promouetur,ſecundũ quod tempus nullũ habet Epiſcopatũ.de or.ab Epiſcopi.c.j.Itẽ quia in prouiſione talis non attẽditur deſcẽſus,ſed prouiſio. vnde prouidetur ei de eccleſia parochiali.j.ti.ij.c.ad ſupplicationẽ.de quo dic vt ibi. forti⁹ ergo de epiſcopatu. vij. q.j.c.paſtoralis.non ob.ꝙ hoc poſſet in fraudẽ fieri:quia Papa ad quẽ ſolum ſpectat ꝓuidebit,tamẽ q allegat fraudẽ,probat. ¶ Venio ad vlti.partem,& quæro quis confirmabit illo caſu ſuſpenſo illo à poteſtate confirman-

ZACHARIAS.

a ¶ Quę dicãtur maiores cauſæ. Vide Io.an.in. c. querelam.s.de ele.gl.& eũdẽ in.c.fi.de iu. di.li.vj.glo. Ang. & Doct. in.l. ſed & ſi ſuſceperit.§. j.ff.e, Bart.in.l.ad monendi. col. pe. ver.ſed eſt aduertendũ.&ibi Doc. ff.de iureiu. Alb. de ro.in.l.in bonę fidei.co.ſi.C.eo.ti. & iſtum in.c.& ſi q.j.de ſimo.

b ¶ Poteſtatẽ. Videtur tñ quòd populus tranſtulerit oẽm ptãtem quã habebat p text.in l.j.ff.de cõſt. princi.no. Bar.& Bal. in.l.fi.C.de leg.cõ trariũ tamẽ tenet Bar.in.l. nõ ambigitur.ff.de leg.

c ¶ Exercere. ca.is cui. & ibi Archi. Pet.de anch. Do. & Phili. Fran. de ele.li.vj. Anch. in cle. Archiepo. de priui.iſte in.c.j.vt lite pendẽ.&in.c. accedentibus de priui.Bar.Bald.& Ange.in.l.eo tpe. ff.de teſt.mil. Ol. conſi.cxcj.& Ro. cõſi.cccxxxv.co. v.ver.quo ad vltimum.

di:dic secundũ Vincen. & Egi. ꝙ confirmabit Papa, non capitulũ. de cõcess. præbẽ. quia diuersitatẽ: & qđ ꝑ expẽsis agere possint cõtra istũ cuius culpa faciunt expensas si habet ꝓprium: aliàs non. j. de iura. calum. c. in petractãdis. xvj. q. vj. c. illud. c. dist. c. quoniam quidam. Anto.

SUMMARIUM.

1 *Episcopus electus & confirmatus, potest per solum Papã trãsferri. 15.*
2 *Papa quòd non possit matrimonium iam contractum dissoluere, colligitur tacitè hìc. 5. 12. 14.*
3 *Ordines sacri possunt per solum episcopum conferri, non tamen tolli. 4.*
4 *Cuius est ligare: illius est soluere. nõ semper ista regula est vera.*
5 *Argumentum à minori validum est in iure.*
6 *Episcopus, vel Archiepiscopus non potest deponi ab inferiore à Papa.*
7 *Gesta per vicarium, censentur gesta per illum cuius vicẽ gerit.*
8 *Ordines sacri conferuntur per solum episcopum, intellige remotis alijs episcopis: non tamen remoto consensu sui capituli.*
9 *Episcopus solus potest suspendere, & suspensum restituere: non autem deponere, vel contra depositionem dispensare.*
10 *Archiepiscopus debet cõsecrare adiũctis sibi duobus episcopis.*
11 *Episcopus potest puniri ab archiepiscopo: non tamen deponi.*
13 *Spiritualia facilius contrahuntur quam dissoluantur: ista regula de qua in isto tex. an sit semper vera.*
16 *Episcopus potest esse quis nullatenensis, idest sine aliqua administratione.*
17 *Dictio imò. stat correctiuè, aut declaratiuè.*
18 *Argumentũ de similibus ad similia valet, quando est omnimoda similitudo, aliàs non.*
19 *Cõis vsus loquendi habet locum in omnibus dispositionibus. Prouerbia possunt allegari in causis.*
20 *Prohibita censentur omnia illa, quæ non reperiuntur concessa in regula prohibitoria. 21. & contrà.*
22 *Papæ non licet dicere: cur ita facis?*

CAP. II.

1 INter corporalia. ¶ † Electos episcopos & confirmatos transferre põt solus Papa. h. d. Diuidebat Pet. hãc decre. in septẽ partes. Tu diuide in duas. In. j. exordiũ. In secũda facti narratio. ibi: *sanè.* & j. & prima subdiuiditur in tres. Prima probat cõiugiũ spirituale dissolui nõ posse, nisi per Papã. Secũda ibi: *sicut autem.* ꝓbat vinculum spiritualis cõiugij esse inter electũ & cõfirmatũ, licet cõsecratus nõ sit, & eius ecclesiã. Tertia ibi: *sed neque.* soluit cuiusdã canõis cõtrarietatẽ. ¶ Casus literalis. Vacante ecclesia Andegauẽ. ad eã fuit postulatus quidam episcopus Abricen. seu electus, q erat cõfirmatus, sed nondũ cõsecratus. Archiepiscopus Turoñ. transtulit dictũ Abriceñ. electũ ad ecclesiã Andegauen. & eũ confirmauit, & cõsecrauit secũdũ formã cõsecrandi, prius data licẽtiã trãseũdi eo absoluto à priori ecclesia p quendã Archiepiscopũ Rhotomag. q habebat ecclesiã Abriceñ. subiectã. tãdẽ hoc deuenit ad aures Papæ, ꝓpter quæ mandabat Archiepiscopo Bituriceñ. vt dictos Archiepiscopos à cõsecratiõe & cõfirmatiõe episcoporũ suspẽderet, & Epm ab executiõe põtificalis officij. ꝓpter quæ dicti Archiepĩ & episcopi intimauerũt apostolicæ sedi qualiter circa hoc ex ignorãtia peccauerũt, & quilibet ipsorũ misericordiã supplicauit, excusantes se fortè ꝓpter canonẽ, qui dicebat ꝙ si Eps intra sex menses dimitteret ecclesiã viduatam &c. Metropolitani posset cedere iudicio, ex quo nõ accepit munus cõsecrationis: p quæ apparebit ipsum nõ ligatũ: & vltra hoc apparebit inferioris licẽtia ipm posse cedere. Papa hãc decræ. scribens Andegauẽ. c. ostendit primò qualiter ad ipsum solũ spectat potestas episcopos trãsferendi, & absoluẽdi. & viã spiritualia destruẽdi: aut dissoluẽdi: aut dãdi licẽtiã cedẽdi. Secũdò ostẽdit hoc declarãdo ptinere nõ solũ ad cõsecratos: sed etiã ad cõfirmatos tantũ. Tertiò ostẽdit canonẽ quendã non obuiare prædictis. Quartò applicãdo ad hoc factũ, cõcludit delictũ Archiepiscoporũ tam cõfirmãtis & trãsferẽtis, quàm etiã à vinculo priori absoluẽtis, & ipsius translati fuisse dignum pœna quã mãdauerat imponi. Quintò Papa inclinatus ad misericordiã circa Archiepiscopos, ꝓpter cõfessionẽ erroris, & supplicationẽ spontaneã dedit veniam, & remisit pœnã. Sextò quo ad Epm qui trãsiuerat à pœna absoluit suspẽsionis: & cõcessit eidẽ facultatẽ in ecclesia ad quam

2 trãsiuerat administrãdi. ¶ † In prima parte ꝓcedit sic. & vt dixi ostẽdens ꝙ ad eũ spectat potestas Episcopos trãsferẽdi, & à priori ecclesia absoluẽdi: & ꝓponit ꝙ ista spiritualia difficilius dissoluũtur quã carnalia: sed Deus solus dissoluit vinculũ matrimonij corporalis & carnalis. ergo Papa solus est ille. q̃ dissoluere põt vinculũ spũale. primũ ponit ꝑ noto: qa no. est differẽtia ꝙ spũalia facilius cõstruũtur, & difficilius dissoluũtur. & carnalia & corporalia facilius destruũtur, & difficilius cõstruũtur. minorẽ ꝓbat ab authoritate illa: quos deus cõiunxit &c. cõsequẽtiã aũt ꝓbat ꝙ sol⁹ Papa hoc possit: quia loco Dei Papa est in terra, & vicarius Iesu xp̃i. & sic seq̃tur cõclusio. p quæ secũdò infert ꝙ hæc ptãs ad solũ Papã spectat nõ solũ dispositione cõstitutiõis canonicæ: sed etiã ex institutiõe diuina. ¶ Circa secũdũ ꝓcedit sic: qa dictũ est de reseruatiõe potestatis trãsferẽdi, & à priori vinculo absoluẽdi: nec ideò cõcludit ptinere ad electũ cõfirmatũ ex causæ finalis idẽtitate, etiã inspecta cã impedimẽti absoluẽdi, vel trãsferẽdi penes vinculi matrimõialis substãtiã: sed hoc vinculũ daẽ in electo cõfirmato: ergo idẽ est in cõfirmato qđ in cõsecrato: ꝙ substãtia vinculi sit illa: hãc reseruationẽ inducẽs Papa illud p̃supponit ꝑ noto. ꝙ aũt detur vinculũ in cõfirmatio tantũ ꝓbat Papa, qa cõiugiũ spũale ad instar carnalis pficiẽ in solo consensu, & cõsecratio nihil addit: nec penes ipsam colligiẽ vinculũ. ꝙ cõsecratio nihil addat & nõ sit de substãtia patet: qa illud est de substãtia alicuius, quo posito id poniẽ, & quo remoto id remoueẽ: sed est possibile quẽ esse cõfirmatũ, & tñ nõ esse mrĩmonialiter alligatũ: ergo &c. vt in epo q renũtiauit oneri, sed nõ honori. Ex his cõcludit à sĩltudine rõnis, & causæ specificæ participio, licet hoc nõ sit cautũ ꝙ est statutũ de ptãte trãsferẽdi, & dãdi licẽtiã, cedẽdi in epo, extẽdi ad electũ cõfirmatũ: qa eadẽ cã est in specie, vel saltẽ in gñe rõne similitudinis. ergo &c. ¶ Circa tertiũ tollit canonẽ obuiantẽ p̃dictis circa duo dicẽtẽ ꝙ si electus distulerit vltra tres mẽses cõsecrari: & sic ecclesiã retinuerit viduatã, nõ poterit ibi vel alibi cõsecrationẽ accipere, & metropolitani cedat iudicio. Põdera circa duo tex. j. in eo qđ dicit epm cõfirmatũ dimittere ecclesiã viduatã cõsecrationẽ nõ recipiendo: ex quo euidẽter apparet ꝙ si est viduata, ibi nõ est mrĩmoniũ: secũdò ĩ eo ꝙ pmittit Epm iudicio cedere Archiep̃i: p qđ apparet ꝙ Archieps põt dare licẽtiã cedẽdi, qa ꝓut canõ ille p̃suppõit ecclesiã viduatã, qñ spõsus nõ est cõsecrat⁹. intelligẽdus est ꝙ ecclesia est viduata in respectu quo ad qd, nõ in substãtia: hoc est qa nõ habet spõsum vtilẽ & effectualẽ quo ad mun⁹ cõsecrãdi. sed p hoc vinculũ: & ꝙ spõsus sit nõ negaẽ in substãtia, sicut ex vsu loquẽdi ecclesia diciẽ viduata q̃ habet spõsũ, sed inutilẽ quo ad ea q̃ necessaria sunt ecclesię. ꝓut aũt dicit ipm debere metropolitãi cedere iudicio, statutũ est ĩ pœnã, & spãliter ꝓpter pœnã pmissã. nõ ergo hoc trahẽdũ est ad casum oppositæ rõnis: qa nõ ibi ex grã petiẽ cessio. Itẽ nec ad casũ eiusdẽ rõnis, cũ ex quo sumus in exorbitãtibus: vt in his quę cõiter inferiorib⁹ nõ cõcedunẽ sufficiat hoc nõ apparere expressum. & si hoc voluisset exp̃ssisset: & qa in exorbitãtibus.

tibus esse prohibitum censeatur quod non apparet expressè permissum. Circa partem vltimã alia sunt clara: parcitur Archiepiscopis propter tria, propter spõtaneã confessiõem: & quia errore ad fallendũ sunt inducti: & quia veniã postulauerũt. & quia ex simplicitate peccauerunt. Circa personam electi sic se habet, quia ex duplici causa mitigat pœnam ex recognitione erroris: & quia vt inferior minus peccauit quã superiores: & quia misericordiam petijt, & nõ iudicium nõ ex toto, tamen amittit factũ per Archiepiscopos propter impossibilitatẽ iuris, quia ipsum non fecerũt consecrando pontificem prioris ecclesiæ, nec secundæ. Ad primam non. ex defectu intentionis. & ad secundam non. ex defectu potestatis, cũm ad priorem ecclesiam adhuc duraret electus, & spõsus absoluit eum à pœna suspensionis, & à vinculo prioris ecclesiæ, & ipsum administrare permisit priori cõsensu hactenus perdurãte. Hîc est casus, licet domino meo domino Ant. caietano tunc Archidiacono Bonn. nunc aũt Patriarcha Aquilegen. dum legerem hanc decr. non placuerit me in hac decretali pone casum, legam per partes. pono ergo primã. ¶ No. ꝙ est differẽtia inter corporalia & spũalia: quia corporalia sunt facillima in dissoluendo, & difficilima in construendo. Incorporalia sunt

3 facilia in construẽdo, & difficilia in destruẽdo. ¶ † No.
a secũdò ꝙ solus Episcopus non põt deponere ab ordine[a] licet solus posset dare ordinem. & sic in talibus nõ procedit regula. quòd eius est soluere cui⁹ est ligare: & ꝙ eius est tollere cuius est inducere: & ꝙ eadem causa tollũtur
4 qua & inducuntur. ¶ † Tertiò no. ꝙ Episcopi possunt à Metropolitanis consecrari: & tamen nõ possunt ab ipsis
5 deponi. ¶ Quartò not. quod ar. à minori ꝓcedit in iure. quia si solus Papa potest tollere quod est leuius: fortius
b potest tollere quod est grauius.[b] Et no. ꝙ solus Papa potest Archiepiscopum, vel Episcopum deponere, & non inferior à Papa: nec etiam potest inferior (quod est plus) ipsum condẽnare. ¶ Quintò no. ꝙ reseruatis leuioribus
6 ad potestatẽ Papæ reseruata videntur grauiora. ¶ † Sextò no. quòd solus Papa potest dissoluere vinculũ carna-
7 le, & vinculum spirituale. ¶ † Not. vij. ꝙ factum à Papa vt vicario Dei, interpretatur factum à solo Deo. & qđ gesta per vicariũ vidẽtur etiã gesta per dominũ. ¶ Not. tria apostolicæ sedi reseruata: cessio: translatio: & depositio Episcoporum: & ex quolibet istorũ dissoluitur vinculum coniugale. Ponitur hîc primò regula. Sextò probatio partis potestatis regulæ. Tertiò conclusio. Quartò declaratio. Videamus in hac parte omnes partes. Prima regula est ista. ꝙ differẽtia est inter corporalia & spiritualia: quia spiritualia facilius construũtur quã destruantur. & corporalia facilius destruuntur quã construantur: hæc est regula quę temperat duo simul, constructionem carnalium, & destructionem ex parte vna. & cõstructionem spiritualium, & destructionem ex altera parte: & invtroꝗ ostendit esse differẽtiam primò declaremus regulã per exempla. exemplũ patet in corporalibus: quia facilius corporalia reuocãtur quàm construantur: vt patet in peculio. ff. de pecu. l. nõ statim. patet exemplum in possessione: quia possessio facilius amittitur quã recuperetur: quia solo animo amittitur, & tamen in construendo exigitur animus & corpus. ff. de acq. pos. l. iij §. in amittẽda. de hoc in regula omnis res. j. de reg. iur. patet exemplũ in libro qui tãto labore constructus de facili destruitur: & duos libros simul destruere posses: sed non sic de facili posses scribere, & hoc nõ explicauit Papa vt notoriũ. Exempla aũt secũdæ partis regulę patent ex tex. quia solus Episcopus dat honorẽ: & solus non aufert. & solus Archiepiscopus consecrat: & tamen solus non deponit.
8 ¶ † Descendo ad exẽpla secundæ partis regulæ: & cõtra vnum quod dicit ꝙ solus Episcopus ordinat. opp. xxiiij. di. de. c. Episcopus. vbi patet ꝙ non solus ordinat, sed de cõsensu sui capituli. ad hoc de præbẽ. c. cũ secundũ. Solu.
c non excludit clericos [c] suos, sed alios Episcopos. ad hoc.
9 xv. q. vij. c. Episcopus. el. ij. ¶ † Secũdò opp. ꝙ solus damnat clericũ. ij. q. vj. c. iõ. Sol. solus nõ põt deponere: vt hic sed solus põt suspẽdere: vt ibi. potest suspensionẽ etiã reuocare: licet nõ posset cõtra depositionẽ dispẽsare, vt ibi põt iudicare: vbi agitur vt deponatur à beneficio. de his
10 quę fi. à præla. c. nouit. ¶ † Opp. ꝙ Metropholitanus nõ cõsecrat solus. de tẽp. or. c. nec Episcopi. Sol. sol⁹ ordinat prĩcipaliter, seu cõsecrat, adiũctis tamẽ sibi duobus epis.
11 vt, ibi. ¶ † Opp. ꝙ possit dãnari Episcopus à Metropolitano. de offi. ord. c. pastoralis. e. ti. c. romana. li. vj. Sol. dãnari nõ põt deponendo, sed bene aliter puniendo: vt ibi.
12 ¶ † Opp. quartò quòd inferior à deo, vel à Papa dissoluit carnale: vt quotidie videm⁹ in sentẽtijs diuortij quæ ferũtur inter cõiuges. de iureiur. c. queadmodũ. de frig. per totũ. Sol. ibi nõ dissoluit authoritate ꝓpria, sed authoritate canonũ, qui capiunt authoritatẽ à deo: vt patet in. c. præcedẽ. vel dic, quos Deus cõiunxit homo non separet. & hoc habet veritatẽ: sed quos Deus nõ cõiunxit licet ipsi extrinsecè cõiuncti videantur: vt quãdo cõtraxerunt in gradibus prohibitis, & quos coniunxisset Deus nisi fuisset ecclesiastica ꝓhibitio, hos tales separat homo: quia nõ sunt à Deo cõiuncti. ¶ Circa istã regulã sic exẽplatã opp. contra eã, & quo ad quãlibet partẽ. secundò quo ad cõparationẽ regularũ. Ad primã partẽ regulæ ꝙ facilius corporalia destruantur quã spũalia non est hęsitatio. ideò opp. quòd nõ facilius destruãtur corporalia quã construãtur. nã carnale difficilius soluitur, seu dissoluitur quã cõstruatur. C. de repu. l. consensu gl. nõ sol-
13 uit: dicam infrà quomodo debeat intelligi. ¶ † Secundò quo ad secundã partẽ oppo. quòd facilimè dissoluantur spũalia. de re. iu. c. defleat. vbi faciliter ꝑ peccatũ effectus spũalitatis tollit: & tamẽ momẽto nõ inducit. Sol. si agit de destructione spiritualiũ quo ad virtutẽ & exercitium virtutũ, veritas est ꝙ facilius tollitur & fortè facili⁹ quã inducat. & si agitur de destructione, nõ quo ad exercitiũ vel effectum, sed solũ quantũ ad habitum: vt quo ad habitũ sacramẽtorũ, & quo ad ordines: & tunc facilius cõstruũtur quã tollũtur, vt in cõtrario vel interiori destructiõe facilimè tollitur, exteriori aũt destructiõe difficili-
14 mè. ¶ † Secũdò op. cõtra cõparationẽ hîc factã: & videt qđ facilius dissoluatur cõiugiũ contractũ spirituale quã dissoluatur cõiugiũ contractũ carnale: quòd patet: quia carnale nõ dissoluit nisi ex potestate Dei. spũale autẽ dissoluitur ex potestate etiã Papę: vt per totũ istũ ti. primũ patet. quia licet Papa separet cõiuges quo ad torũ nõ separat eos quo ad vinculi substantiã. Gl. hîc videtur fateri cõtrariũ ꝙ matrimonium carnale difficilius soluatur quã spirituale. ¶ Ad tex. dum dicit ꝙ spirituale est fortius. respõdet gl. j. dignius, sed non fortius in dissoluendo. non placet sol. Host. quia destruit tex. Ideò dicit ꝙ spirituale est fortius quã carnale: vt dicit litera. qa spũale aduocat ad se cõiuges carnales de cõmuni consensu ad carnalẽ copulam. j. de conuersione coniuga. c. cõiugatus. nõ sic econtrà carnale aduocat ad se spirituale. Itẽ qa in casu carnale dissoluitur altero solo volente. de eo qui dux. in matrimo. c. j. Item altero ex fidelibus veniente ad religionem. de diuor. gaudemus. Item quia carnale semper dissoluitur per mortem: spirituale non: quia ibi est sponsus ecclesiæ triumphantis, licet hîc fuerit militantis. xl. dist. c. ante omnia. ¶ Hîc sunt videnda tria. primũ an carnale quo ad se facilius cõtrahatur quã dissoluatur, vel ecõtrariò. secũdò qđ de spirituali quo ad se. tertiò qđ de spirituali in respectu ad carnale. ¶ Ad primũ, hæc litera videtur velle ꝙ carnale difficilius contrahatur quã dissoluat. in cõtrarium est. C. de repu. l. consensu. vbi apparet ꝙ difficilior est dissolutio quã cõtractus. & hæc est veritas, qa facilius cõtrahit: quia solo consensu: & tamen difficilius

ZACHARIAS.

a ¶ Non põt deponere ab ordĩe. Adde de hoc per Bertha. de fir. in trac. de episcop. iiij. li. pte viij. in fi. Spe. in tit. de accusa. §. ij. ver. itẽ terminũ & in. §. iij. ver. cæterum. Dy. in. c. nõ põt. & ibi in apostil. ad ĩpm & Docto. ibi. de reg. iu. & Io. an. in. c. ij. in sua nouel. de pœ. li. vj.

b ¶ Grauius. Vnde gl. & docto. in. c. cũ in cunctis. s. de ele. Ias. in. l. si qñ. §. gñaliter. in fi. C. de inoffi. testa. & in. l. de qbus. col. iij. ff. de leg. vbi dicit ꝙ ar. à minori est fortius quã argumẽtum à simili. vide etiam Ia. in l. q̃ delegato. col. j. ff. de le. i.

c ¶ Non excludit clericos. Adde q̃ posui in apost. ad istum in ca. inter corporalia. nume. xxx. in ver. non excludit. s. de trã sla. epi.

dissoluitur per hoc patet solutio primę oppositiõis quã glo. non soluit. & ad hanc decre. respon. ꝙ non dicit hîc ꝙ carnale facilius dissoluatur quã contrahatur: sed dicit ꝙ atteto hoc quod est corporale, facilius deberet dissol ui, & tamẽ non facilius dissoluitur: ergo arguitur quod fortius est in spirituali. venit ergo argumentum sic. cor poralia sunt difficilia in contrahendo, & facilia in dissol uendo. sed applicando hoc ad matrimoniũ corporale: matrimoniũ contra naturã suam regularem corporaliũ est facile in contrahendo, & difficile in dissoluendo: for tius ergo spiritualia debẽt esse facilia in contrahendo: & difficilia in dissoluendo. cõsequens procedit per regulã suprà positam. ¶ Ad secundũ, de spũali quo ad se facili- us cõtrahatur quã dissoluatur. ¶ Ad tertiũ, an matrimo nium facilius contrahatur quã destruatur tam corpora le quã spirituale. dic aut comparas contractum ad con- tractũ: aut distractũ ad distractũ: aut contractum vnius ad distractũ alterius. Si comparas contractũ ad contra- ctum, dicẽdũ est quòd facilius contrahitur matrimoni- um carnale: quia solo consensu cõiugum, quã spirituale, in quo exiguntur multæ solennitates. de quibus. s. de ele. c. quia propter. & c. in genesi. Si cõparas distractũ vnius ad distractũ alterius, certo respectu est fortius in dissol- uẽdo carnale quã spirituale. quia carnale dissoluitur, au thoritate solus Dei, spirituale authoritate Papæ: sed in hoc satis põt dici quòd paria sunt: quia alia nõ est autho ritas Papæ quàm Dei certo respectu. fortius spũale: quia qñꝙ spirituale non dissoluitur, & dissoluitur carnale: vt per morte: & sic habent se vt excedentia & excessa. Si cõ paras contractum vnius ad distractũ alterius: tunc qñꝙ cõtractus spiritualis est fortior distractu carnali: qa car- nale dissoluitur quãdoꝙ per spirituale, & sine volũtate coniugum, quãdo non intercesit copula. de conuer. cõ- iu. c. ex publico. & cum volũtate cõiugum, quando inter cessit copula. econtrà contractus carnalis non est forti- or distractu spirituali, quia nunquã spirituale quod est perfectum & solenne dissoluitur per carnale. licet quan do nõ est solẽne sic. vt patet qui cle. vel vo. per totũ. Qñ ꝙ comparantur cõtractus & distractus spiritualis simul in contractu & distractu carnali. & dicit hîc Host. ꝙ for tius operať spirituale in cõstruendo, & difficilius in dis- soluẽdo quã facit carnale: quia fortius character impri- mitur ex charactere spirituali, quã imprimatur ex chara ctere carnali: quia fortiorẽ imprimit gratiã, & fortiora copulat non solũ corpora sed etiam animas: & non solũ duas sed plures. xij. q. j. c. præcipimus. Itẽ qa fortior & ef ficacior est sua generatio. Item quia fortius astringit, qa soluitur quandoꝙ spiritualis: vt dixi suprà: & sic est for- tius spirituale, & dignius. vnde quo ad dissolutionẽ, cõ- parando ambo simul, non est dubiũ ꝙ carnale difficilius soluatur quã spirituale: & facilius contrahitur carnale, & difficilius spirituale. Sed dices ratio ergo hîc posita cõ cluderet cõtra inducentem. Respon. Papa inducit arguẽ do à maiori: & sic si carnale difficiliter soluitur & autho ritate Dei, fortius spirituale debet authoritate Dei. con sequens procedit, quia spiritualia sunt difficiliora in de- struendo quam sunt corporalia regulariter. si ergo ap- plicata materia corporali ad hanc speciem vinculi matri monij: vinculũ hoc præter naturã propter vinculũ effi- citur difficillimũ in dissoluendo, quod est contra natu- ram corporalium: fortius hoc debet esse in spirituali vt materia spirituali applicata ad hanc speciem vinculi ma- trimonialis difficilius dissoluatur: qa hæc est natura spi- ritualium, & fortius operatur actus secundum naturam quã contra naturam: vt patet de ordi. ab epi. qui renun- tiauit. c. j. ¶ Venio ad ver. *sicut autem.* vbi Papa extendit dictum in episcopo ad electum confirmatum. ¶ † No. j. ꝙ consecratus æquiparatur quo ad quid confirmato: nã sicut cõsecratus nõ põt cedere aut transferri absꝙ autho

15

ritate Papæ, sic non põt confirmatus. Et est causa, quia difficultas dissoluendi & cedendi surgit à substantia vin culi: quod vinculũ datur per solam confirmationem. & sic habes ꝙ vinculum matrimoniale spirituale quod cõ- trahitur inter personas eligentium & electi indissolubi- le sit in ipso actu confirmationis. vide tex. s. de ele. c. cùm inter canonicos. & j. vt li. non contest. c. quoniam. §. si ve rò. & aduerte, quia matrimonium dirigitur ad personas eligentium & electi, quasi ipsi sunt qui contrahunt. sed matrimonium est inter eum & ecclesiam, vel inter eum & eligentes: quasi ecclesiam repręsentantes j. de testa. c. re latum. ¶ No. ij. quòd consecratio quo ad substantiã vin culi nihil addit, sed ex authoritatibus solis perfectum est matrimoniũ. ¶ No. iij. quòd id dicitur de substãtia alicu ius, quo posito illud ponitur: & quo remoto illud remo uetur. & illud nõ dicitur de substantia alicuius, ad cuius remotionem non remouetur sed remanet[a] dignitas ergo episcopalis non est de substantia matrimonij: & sic con- secratio non est de substantia matrimonij: quia sine illo matrimonio potest esse dignitas episcopalis, & matrimo nium potest esse sine ea. ¶ † Et no. quòd dignitas episco palis non consistit super sola administratione, sed consi- stit super ordine: vnde dicitur dignitas episcopalis in epi scopo consecrato: licet administrationem non habente. ¶ Et no. possibile dare Episcopum nullatenensem, & pos sibile dare Episcopus matrimonio non alligatum: & sic administratio & vinculum à dignitate separabilia sunt. ¶ Quartò no. quòd noua additio ex accidẽti alterat sub iectum, ex quo non cõfert ad materiam subiecti. † No. quintò de dictione imò,[b] quæ stat correctiuè, aut decla ratiuè. Et no. quòd vbi eadẽ remanet causa: licet aliquod accidens varietur, non variatur dispositio. & ad partici- pium causæ specificæ datur participium causati iuris su per causa fundati. ¶ No. sextò conclusionem quam Pa pa intendit, quòd sicut Episcopus consecratus non trans fertur, nec cedit vel deponitur ab alio quã à Papa, ita & electus confirmatus. ¶ No. septimò quòd ad participi- um eiusdem rationis in genere necessariò datur partici- pium iuris ab illa ratione regulari: & sic quod dicitur ea dem ratio, idem ius. Et not. qualiter ꝓcedit illud, vbi lex non disponit nec nos, est verum, nisi rationis identitate ad casum de quo agitur possit ius extendi. ¶ No. ꝙ aliud est similitudo aliud est identitas. & quòd simile non est idem. Et no. modum procedendi in iure nostro de simili bus ad similia: quia idem iudicium est quando ex toto si mile est.[c] Et no. quòd iura ponderantur secundũ sensum qui cadit in intellectum bene organizati & subtiliter in- tuentis. ¶ Oppo. quòd matrimonium non contrahatur inter eligentes & electum: imò inter ecclesiam & electũ: vt dicitur de testa. c. requisisti. quod patet, quia ecclesia dicitur viduata: vt. s. de elect. c. ne pro defectu. & c. quia propter. Sol. dicit hîc Inn. quòd contrahitur inter eligen tes & electum, id est ministerio eligentium inter ecclesiã seu populũ & electum: vel satis dicitur contrahi cum eli- gentibus: quia ipsi repræsentant ecclesiam: & sic intelli- ge. c. cùm inter canonicos. s. de elect. & c. præal. quoniã §. si verò. ¶ Opp. quòd ante confirmationem sit matri- monium: vt patet. s. de ele. c. cũ inter canonicos. & in. d. c. quoniam. §. si verò. Solu. matrimoniũ contrahitur solo cõsensu eligentium & electi: vt ibi: ideò tex. quo ad hoc stat bene hîc maximè: quia idem etiam si non sit cõfirma tio sequuta quo ad cõcludẽdam substantiam vinculi. vij. q. j. sicut. quo autem ad vinculi indissolubilitatem quid iuris sit, statim dicam. Dicit hæc glo. quam sic expedio, ꝙ est differentia an sit confirmatus, & non põt cedere absꝙ Papæ licẽtia. & hoc addit ipsa cõfirmatio: quantũ aũt ad substantiã vinculi nihil addit. & hæc est cõis opi. li cet Hosti. tenuerit contrarium, per dictionem maximè. Rñdetur ꝙ illa implicat idem quo ad substantiam ma- trimonij

16

17

SEB. SAPIA.

a ¶ Sed remanet. Quid sit substan tia. vide Bald. in. l. etiam. circa princ. C. de exe. rei iudi. Fel. in. c. cùm dile cta. in versi. de for mæ substantia. de rescri. Ang. in con sil. xxv. vbi ponit quæ sint substan- tialia, & quæ for- malia. Ias. in. l. vni uersa. C. de preci. Imper. off. Bal. in l. certum. ff. si cer. peta.

ZACHARIAS.

b ¶ De dictiõe imò Adde Ludo. ro. in l. j. & ibi Bal. col. vij. de re iudi. eun dẽ Lud. in rub. de arbit. colũ. xvij. & quæ posui in apo sti. ad istum in ca. innotuit. nu. v. in versi. dictio imò. vbi plenè de elec. & aliquid in. c. in ter corporalia. nu. xiij. in versi. de di- ctione imò. s. de trans. epis.

SEB. SAPIA.

c ¶ Simile est. Dif- ferunt in trib⁹: idẽ titas & similitudo videlicet ꝙ illud dicitur idẽ qđ est per oĩa idẽ. illud est simile qđ non est per oĩa idẽ no. in. l. qui liberis. in princi. ff. de vul. & pup. Secũdò illud dicitur idẽ, cuius substantia est vna sit'e cuius qualitas est vna nõ substã- tia. ita dicit Cy. in l. nõ pñt. ff. de le. Bald. in. l. j. C. q̃ sit lon. cõsue. in. l. ne- ꝗ. ff. de legi. in. l. j. colũ. vij. C. de fur. Tertiò illud dicit idem vbi est eadẽ rõ. simile vbi non est similis, non ea dẽ. ita dicit Bal. in l. data opa. col. vij. C. q accu. non pos. & in. c. trãslato. de cõst. has tres diffe rentias ego solus collegi & posui in repet. l. ꝙ Nerua. in. j. not. ff. de po- sit. & vnam quãꝙ latissimè exami naui.

trimonij concludendam, nō quo ad indissolubilitatē. & hoc tenet gl. de elec. li. vj. c. si electio. in gl. ¶ Opp. quòd consecratio aliquid addat. j. eo. c. licet. Sol. dicit gl. ad substantiā vinculi nihil addit: sed bene illud cōfirmat. quod declarabitur ibi: quia addit aliquā virtutem, & exercitij potestatē, quæ non aderat ante consecratiōem: vt patet de elect. c. trāsmissam. &. c. quod sicut. ¶ Opp. ꝙ nō sem
18 per † procedatur de similibus ad similia: vt patet. xxviij. q. j. sic enim &. xxvij. q. j. c. nuptiarum. Sol. quādo omnimodo est similitudo, proceditur: aliâs non. ¶ Venio ad tertiā partē in ver. *sed neque*. Ista pars tollit obiecta duo. ¶ No. primò ad principalē intentū Papæ, ꝙ ecclesia pōt dici dupliciter viduata. vno modo simpliciter, & omni respectu. vt quādo nullū supponitur vinculū inter eā & sponsum. secundo modo quo ad quid: & tunc tot modis pōt dici vidua, quot aliquo accidēti extrinsecus considerato vir eius est inutilis & inhabilis quo ad exercitia matrimonialia: & hoc modo ecclesia pōt dici vidua, quæ habet electū confirmatum nondū cōsecratum, quia deficit in exercitio illorū quæ sunt ordinis. ¶ Secūdò no. ex hoc ꝙ hæc paria sunt quo ad quid quem nō habere aliquid, vel habere: sed inutiliter. ¶ † Not. tertiò ꝙ cōis vsus lo-
19 quendi in interpretatione verborū iuris attēditur ꝙ verba exaudiātur, & ꝑlata intelligātur, nō simpliciter, sed secundū cōem vsum loquēdi. & sic verba simpliciter prolata simpliciter debēt intelligi, nisi natura materiæ ex cōmuni vsu loquendi restringatur. prouerbia ergo allegare
a possumus[a]. extrà de iudę. c. & si iudęos. ¶ No. secundum
b principale ad intētū loquētis, ꝙ permissum[b] sub ratione pœnæ: nō intelligitur permissum sub rōne gratiæ: & sic actus ꝑmisio non extēditur ad casum oppositum rōnis. ¶ No. ꝙ iure singulari ꝑmissa nō extendūtur, nec extendi debēt ad alios casus: maximè si nō sunt paris rationis:
20 & idē etiam si forēt. ad hoc de priui. c. sanè. ¶ † Et no. ꝙ in materia prohibita cōiter omne quod nō apparet concessum concluditur sub regula prohibitū: & tunc omne omissum habetur ꝓ prohibito. & procedit generale, erubescimus absq; lege loqui. & quod à lege nō ꝑmittitur nō est ab homine præsumēdū: & quod decreto sanctorū patrū nō est adinuentū nouis superstitionibus nō est nouiter præsumendū. No. ꝙ materialiter dicit litera ex qua arguitur quòd arctatur cōfirmatus ad petēdā cōsecrationē intra sex mēses, videt̃ ꝙ tēpus currat à tēpore electionis. Et no. pœnā, quia si post tēpus nō assumat cōsecrationē, ipse pōt cōpelli ad cedēdū: per quod apparet ꝙ si cedere cōpellitur, aliquod ius est quæsitū. ¶ Oppo. j. ꝙ nō sunt sex menses, sed sunt qnq;: vt patet in illo. c. quoniā. c. dist. quod hîc allegatur. Sol. dicit gl. ꝙ cōtrariū est verū, quia tex. in cōtrariū loqtur de quinq; mensibus: vel dic ꝙ ille text. habet respectū ad menses ꝑut sunt cœpti, ad hoc. j. de tēp. ord. c. literas. nā finis qnq; mensiū est principium sex mensiū. hoc no. ꝑ teste cōcordādo: quia si dicat ꝙ vltra quinq; menses factū est: & vltra sex menses, vt saluetur cōiungendo finē cum principio. ad hoc. l. ij. §. appellata. ff. si cer. pet. Simile ꝙ dicit̃ Chrm passū dū esset. xxxij. an. & sex mensiū: quia sex mēses à tēpore natiuitatis vsq; ad parasceue poterant esse cœpti, sed non cōpleti. vel voluit tex. hic determinare opi. Hug. quæ voluit posse purgari morā intra mēsem. ad hoc de elec. c. cū in cūctis. ver.
21 cū verò. & quod ibi no. ¶ † Oppo. secundò & dicit̃ ꝙ oē nō cōcessum intelligitur ꝑhibitū: imò videt̃ ꝙ omnia cēseātur cōcessa quæ nō apparēt ꝑhibita. ff. de iu. l. solem⁹. j. de cau. pos. c. cū ecclesia. xxx. q. iij. illud. &. q. iiij. c. q spirituale. Glo. dat duas theoricas. Prima est hîc ꝙ in materia larga omne nō ꝑhibitū præsumit̃ cōcessum: vt in iudicijs bonæfidei, in beneficijs: vt patet. j. de ver. sign. c. cū olim. in absolutiōibus de sen. excom. c. nuper. in materia stricta omne nō permissum cēsetur prohibitū. vt in cōtractibus stricti iuris. ff. de ver. ob. l. quicquid astringēdę de arbi. c. cū dilectus. in priuilegijs. de deci. c. ad audiētiam. Alij dicūt ꝙ aut cōstitutio est ꝓmulgata affirmatiuè. & intelligūtur omnia concessa nisi appareāt ꝓhibita. xxxj. q. j. c. Deus masculū. si negatiuè sunt ꝓlata, omne ꝓhibitum cēsetur quod non apparet ꝑmissum. xxiij. q. c. si non licet. cū si. de hoc. xciij. dist. peruenit. el. ij. &. ij. q. v. c. consuluisti. dic ꝙ & olim & hodie in materia ꝓhibita oē nō apparēs cōcessum præsumitur ꝓhibitū. In materia cōcessa: omne quo ad sui regulā & generalitatē præsumitur ꝑmissum, nisi appareat ꝓhibitū causa. quia quod est sub regula, est cōiter accidēs: qđ' prẹter regulā, singulariter accidēs: & regularia præsumūtur: spālia aūt & singularia non. Si autē vis cognoscere an sit materia prohibita vel ꝑmissa, cōsidera modum loquendi. quia si ius in materia loqtur permisiuè, præsumitur ꝑmissa, si negatiuè, præsumitur prohibita. Et si quæris secūdū ius naturę omnia fuerūt cōcessa duobus exceptis. Primū ꝙ quis nō faceret alteri quod sibi nō vellet: vt in principio decre. Secundū ꝙ nō faceret cōtra prohibitiōem superioris: qđ' patet in ꝓhibitiōe pomi. superueniēte iure gentiū destructū fuit illud ꝓhibitoriū, & omnia fuerūt concessa, dūmodò de facto posset quis cōceptū adimplere. j. dist. c. iusgentium saluis tamē pactionibus, & legatorū religione, quæ non licebat violare: vt ibi. &. ff. de pac. l. conuentionū. &. l. se. Tertiū tēpus fuit legis mosaicæ. in isto aliqua sunt prohibita, & aliqua præcepta. Exod. xx. posteà superuenit lex ciuilis in qua quædam prohibita & quædam permissa. Quartò superuenit tempus gratiæ, quo declarata est lex vetus, & patefacta est veritas. quo tēpore emanauit lex canonica. per quam ciuilis intelligenda est. de celeb. mis. cùm marthæ. in his quæ non sunt prohibita vel cōcessa. ¶ Venio ad ver. *Sanè*. ¶ No. primò ꝙ translatio attribuitur superiori beneficij ad quod fit translatio: absolutio vel cōcesio attribuitur illi à quo transfertur, seu à superiore beneficij à quo transfertur, & ad illū spectat dare licentiā trāseundi. ¶ Not. secūdò pœnam transferentium Episcopos quibus transferre non competit: & etiam illorum qui translationem seu translationi consentiunt, & translatos consecrant vel confirmant. quia suspendūtur à potestate cousecrandi vel confirmandi. & pœna translati est: quia suspenditur à pontificali officio. ¶ No. tertiò ꝙ cæteris paribus plus peccat superior quàm inferior: & plus peccat inordinatè promouens quàm promotus: & minus aliorum sequēs errores, quàm inducens ad sequendum. ¶ No. quartò quòd parcitur sponte confitēti, & veniam postulanti, & peccanti ex errore. Et no. qui dicantur peccare. ex malignitate dicuntur peccare, qui peccant ex certa scientia. ex simplicitate, qui peccant errore, quantuncunque error ille cadat in latam culpam, vt est iura ignorare. ¶ Not. quintò quòd videtur de substantia consecrationis vt consecrandus ad aliquam consecretur ecclesiam, & certam & determinatam, & in qua sponsus sit consecratus. ergo ad ecclesiam in qua non est sponsus licet in alia sit sponsus cùm in illa consecretur, non dicitur cnnsecratus ad aliam in qua non est sponsus: quia ad illam consecrari non potest. Et per hoc videtur ꝙ consecratus in Episcopum ad ecclesiam in qua est intrusus non recipiat habitum consecrationis adeò ꝙ posteà inde remotus non remanet etiā Episcopus vllius ecclesiæ. ¶ Not. sextò ꝙ alligatus alteri ecclesiæ habet duplex impedimentum si suspendatur. primum est impedimentum prioris vinculi. secundum est impedimentū secundæ suspensionis, oportet ergo ꝙ super vtroque dispēsetur. ¶ No. septimò quòd consensus nullus ex perseuerantia consensus rudi modo pōt operari, quādoq; ad facilitatem dispēsandi non quo ad validitatem electionis. de quo. s. titu. j. c. bonæ. ¶ Oppo. primò quòd leuius debuerint puniri isti Archiepiscopi: vt. s. capitu. proxi. Sol. hîc plures deliquerunt: quia hîc fuit translatio & conse-

ZACHARIAS.
a ¶ Prouerbia ergo allegare possumus. vide plenè ꝑ Io. An. in. c. & si Iudæos. Bartol. Gul. de cu. in. l. solent. ff. de offi. procōs. & leg. l. si chor⁹. & ibi Dy. de leg. iij. Arch. in c. netales. de cons. di. v. & Alexā. in. l. j. col. xiij. ff. si cer. pe. Ant. Franc.
¶ An prouerbiū posset allegari in decisionibus causarum. vide quæ dixi. s. in. c. j. in a. posti. ma. vbi plenè dictum fuit.

SEB. SAPIA.
b ¶ Qđ' ꝑmissum. Adde ꝙ etiā licet allegare vulgarē locutionē. no. Arch. in. c. j. in. §. porrò. in. iij. colū. de sta. regu. in. vj. refert & sequit̃. d. Ias. in. l. j. colum. antepe. ff. si certū peta.

cratio. Itē quia potuerūt maturius videre, eò quod plures fuerunt. ¶ Oppo. ꝙ nō debuerit hîc admitti electus: imò debuerit priuari. j. eo. licet. Sol. hîc Papa secum egit gratiosè. de iure enim debebat vtrocꝙ priuari. & capitulū etiam debuit illa vice priuari potestate eligēdi, nisi Papa etiam cum eo dispēsasset: vt. s. de elec. c. cū in cunctis. ¶ Op. ꝙ hîc translatus nō debuerit ad gubernationē ecclesiæ admitti: imò debuerit vtracꝙ priuari. j. eo. ca. licet. Sol. glo. ꝙ de iure hîc priuandus erat vtracꝙ: & electores potestate eligēdi vltra hoc, & electus: cū elegissent inhabilē: ita ꝙ totum quod hic fit fuit gratia. ideò Hostiē. hîc dicit quòd in alio fuit gratia: quia consensus à principio fuit nullus, siue fuerit electus, siue postulatus, eò ꝙ non potuit ab alio postulari quā à Papa. de postul. præla. c. fi. & sic cōsensus ille initialis matrimonij nullus fuit, nec esse potuit aliquis. ¶ † Sed hoc approbat Papa, cui non licet dicere cur ita facis. xix. di. c. in memoriā. vnde si intelligamus de perduratione in consensu quo ad canonicos i. vt de nouo consentiant: & sic de eodem in genere. ad quod de post. præla. c. bonæ. vel si intelligatur si in priori cōsensu cōsistat, vel si intelligatur de consensu Episcopi electi cui Papa vult facere gratiam: vtrobicꝙ totū quod fit, gratia est. ¶ Quero an Episcopus cōsecratus in terminis decre. possit dici consecratus ad aliquā ecclesiā specificè, & si nō est consecratus an consecratus sit saltē in genere, ita ꝙ sit Episcopus, & possit expedire inuitatus illa quæ sunt ordinis? dicit hîc Host. ꝙ specificè hîc ad nullā fuit consecratus: fuit tamen consecratus ad generalem, ad quā quilibet consecratur, cùm vnica sit tātū ecclesia. sic interdum professus certam religionem, non est obligatus illi religioni in specie, sed obligatur in genere. vt. j. de re. c. non solum. lib. vj. & c. seq.

SEB. SAPIA. 22 a ¶ Quòd antiqtas. Ex antiqtate præsumitur solēnitas iteruenisse. vt no. in. l. q in aliena. in prin. ff. de acquir. here. adeò ꝙ emphiteota q longissimo tpe possedit rē tanquā emphiteoticā præsumatur habuisse debitis solēnitatibus præcedētibus, videlicet cum authoritate episcopi si est emphiteosis ecclesiastica. & per Alex. in consi. lxxix. incipi. Circa primū de quo quæritur. col. iij. in. j. vol. de quo tñ vide Alex. in cōsi. xvij. inci. viso instrumento locationis. in. iiij. volu. vbi dicit ꝙ ex antiqtate præsumitur solēnitas quādo nō poterat illa solennitas probari. aliâs secus. vide Fel. in. c. sicut. co. xix. de re iud.

ZACHARIAS. b ¶ Ab onere pbādi titulum. Adde tu de hoc per Bar. in. l. foramē. ff. de ser. vrb. præ. Pau. de ca. in. l. j. §. fi. ff. de aqua quoti. & æsti. Alex. in. l. seruitutes. la grande. ff. de ser. vrb. Bal. in. l. sicuti. co. ij. in gl. iiij. C. de præsc. xxx. an. & Paul. de cast. consi. v. in prin.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus qui propria authoritate de sua ecclesia se transfert ad aliam, carebit vtraque. §.*
2 *Concessa sub nomine proprio transeunt in successorem, quando materia est naturæ vt transeant ad successorem.*
3 *Titulus præsumitur ad antiquam possessionem.*
4 *Citatio non requiritur in notorijs.*
6 *Episcopus qui propria authoritate se transfert ad aliam ecclesiam, non est priuatus prima ipso iure.*

CAP. III.

1 QVantò. ¶ † Episcopus qui ppria authoritate de sua ecclia se transfert ad aliā, carebit vtracꝙ. h. d. cum se. Primo factū narrat. Secundò aggrauat ibi: *non attendens.* Tertiò punit ibi: *Ne autem.* In ista decretali habemus duo principalia. primò factum & aggrauationē facti. secundò pœnā. ¶ Circa primū no. primò authoritatem illam, quos Deus coniuxit homo nō separet: induci ad aliud. s. matrimoniū spūale: & sic licet argui de carnali ad spirituale, & ecōuerso. super quo dic, vt de spon. c. cū apud. ¶ No. secūdò quòd Deo reseruata videntur vicario suo reseruata. ¶ † No. ꝙ cōcessum sub nomine pro- 2 prio transit ad successorem: quādo materia est naturę vt transeat ad successorē: & sic in ponderanda dispositione an sit in rem vel in personam, plus attenditur natura materiæ quā attendatur verborum expresio. ad hoc. s. eo. c. j. & c. ij. de off. dele. c. quoniam Abbas. ¶ Et not. ꝙ potestas Episcopos transferendi spectat ad solum Papam. ¶ Quartò no. ar. pro antiquitate veneranda. ¶ Quintò no. ꝙ factum à Papa vt à vicario Iesu christi, attribuitur factū à Deo, cuius locū Papa tenet in terris. ¶ No. sextò ꝙ translatio & quælibet dispensatio debet in se habere vtilitatem aut necessitatē: aliâs non est dispēsatio, sed est dissipatio. An electus ad aliam ecclesiam eo ipso ꝙ alligatur alteri ecclesiæ possit administrare bona: dic ꝙ non secundum Boa. quia non potest ad aliam assumi aliter quā per postulationem, & assumptus per postulationē non pōt administrare etiā in ecclesia vltramontana: quia hæc decre. nihil loquitur in electo. ¶ † Aliud non prosequū- 3 tur hîc doc. nisi de antiquitate super gl. quòd antiquitas[a] multa pōt. inter cætera dicunt quòd antiquitas releuat ab onere probādi titulum:[b] de quo de præscrip. c. j. li. vj. ¶ Venio ad secundā partē, & hîc ponitur primò pœna eligentium, secundò pœna electi translati. ¶ No. primò vnā causam pœnæ imponēdæ, ne. s. facti peruersitas trāseat præsumptoribus in exemplū. ¶ No. secundò ꝙ episcopū transiuisse ad aliam ecclesiā non pōt esse non notoriū: & patet quia factū actus transeuntis pōt esse notorium contra But. sed ipse diceret ꝙ habet causam manētē. 4 ¶ † No. tertiò quòd in notorijs fertur sentētia parte nō citata. de quo de iureiurā. c. ad nostrā. el. iij. de appel. c. cū sit. de coha. cle. & mu. c. vestra. de elec. c. bonæ. de ver. sig. c. ex parte gl. de rescrip. c. ab excōicato. ¶ Not. quartò ꝙ alligatus alteri matrimonio nō potest licitè eligi. & quod eligentes sunt priuandi potestate eligendi. litera dicit ꝙ suspendendi sunt, dicā cum gl. Et no. quòd quis puniendus est in quo peccauit. ¶ Circa hanc partem op. & videtur ꝙ translatio non legitima nō sit notoria: quia possibile est ꝙ transiuerit cū licentia: & hoc cum licentia pōt esse occultū: quia nō patēs oculis. de cleri. excom. c. illud. Sol. quod trāsiuit non pōt esse nisi notoriū. quòd aūt cū vel sine licentia transiuerit, potest esse non notorium: tamen sufficit factum esse nō notoriū, ex quo licētię datio habet se per accidēs, in qua gruauatur onere pbandi: vt patet in. c. vestra. de coha. cle. & quod ibi plenè not. tales enim circūstantiæ habētes se ex accidēti, non impediunt effectū notoriū. ¶ Opp. ꝙ non sint suspendendi sed priuati ipso iure: vt patet de elec. c. cum in cunctis. Solu. dic ꝙ hîc nō peccauerunt eligendo, sed recipiēdo abscꝙ licētia Papæ: quia fortè postulauerunt: vel dic suspendēdos i. suspensos esse & c. sed dices hoc non sufficit: quia debēt esse priuati: dic quòd ista pœna quòd priuati sint, est suspēsio: quia ex toto non sunt priuati licet ad tēpus, vt dixi. de elect. c. bonæ. ¶ † Venio ad vltimā partem. Not. ꝙ 5 derelinquēs ecclesiam. & attentās aliā, caret vtracꝙ, quia priuādus est vtracꝙ. j. propter superbiā. secūda propter auaritiā. Quero quādo habet locū pœna vt priuet. secūda habita: dic ꝙ hoc procedit siue transiuerit abscꝙ licētia eius cuius erat prima. de renun. & admonet. vij. q. j. c. nō oportet, siue ex eo, ꝙ transiuit abscꝙ licentia illius cuius est ecclesia ad quā transiuit, quā sua authoritate non debet occupare. de pben. c. eum qui. li. vj. dic tamen, ꝙ si vnam dimisit cū licentia, & aliam apprehendit sine licētia, ꝙ ille priuandus est tantùm in qua licentiā non obtinuit, ne plus extendatur & c. de his quę fiunt à ma. par. ca. c. quæsiuit. ¶ † Quæro an transiens ad secundā abscꝙ li- 6 centia, sit priuandus, seu priuatus prima ipso iure: dic ꝙ non est ipso iure, sed priuandus est, & sic remanet Episcopus prioris ecclesiæ, & priores clerici adhuc ei obedire tenentur. Item ibi renuntiatio non tenet. de renun. c. quod in dubijs. nam etiam lata sententia res statim non perditur. vt instit. de offi. iudi. §. fi. licet circa iura statim sententia suum sequatur effectum. ff. de pœnis. l. in seruorum. §. fina. per quod patet, quòd non perdit ecclesiam ex transitu, sed superioris ratihabitione. dicit Ioan. And. ꝙ in curatis sumus expediti per decre. de multa. de præbend. in Episcopatibus autem, in quibus nihil est statutum, & quibus non potest renuntiari religionis fauore abscꝙ licentia, Papæ aliud est, & procedunt dicta, ad hoc quod no. de concesio. preben. cùm nostris.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum de matrimonio carnali ad spirituale, valet.*

Matrimonium

CAP. IIII.

Licet. ¶ Solus Papa transfert Episcopos, & indulgentia eius super tali trāslatione concessa ad literā seruāda, & strictissimè intelligēda est.h.d. Primò ponit dictū. Secundò ibi: *hoc autem.* recitat factū. Tertiò respōdet obie 1 ctioni ibi: *nec illa.* ¶ † No.j.ꝙ licitum est arguere de matrimonio carnali ad spirituale[a], & econtrà. de quo spon. c. cùm apud. ¶ † No.ij.ꝙ carnale matrimoniū nō potest 2 dissolui ab alio, quàm à Deo. Et sic procedit, quos Deus coniunxit homo non separet. Et no.ꝙ illa verba sunt euāgelij, quos Deus coniunxit &c. ¶ No.iij.ꝙ matrimoniū spirituale contrahitur inter electum & ecclesiam: non eligentes & electum. alibi dicitur quòd inter eligentes & electum.s̄. de electionibus. capitulo cùm inter canonicos.& j. vt li.nō cont.c.quoniā.§.finautē. quod intel 3 lige vt per Inn. dixi.s̄.e. inter corporalia. ¶ † No.iiij. matrimoniū posse intellectualiter consyderari partitum, & construi inter partes.s. tres. quia partē participij recipit in consensu, partem ratificationis in cōfirmatione: partē consummationis in consecratione. Et not.ꝙ tale nō pōt absolui absq; authoritate apostolicæ sedis. Et no.ꝙ tale vinculū nō est nisi īter Epm. & ecclesiā. de quo.s̄. de post. pla.c. si nō est. ergo inter ecclesiā & inferiores prælatos. ¶ No.v. quomodo dicitur quis delinquere ex temeritate, quando delinquit contra ius obedientiæ. dixi in.s̄. de elect.c. cùm nobis. vel in.c. transmissam. & etiā tunc dici b tur delinquere ex præsumptione[b]. ¶ No.vj.ꝙ indulgentia contra ius est strictè intelligēda. Et aduerte quia hoc probat tex. hîc, etiā quatenus agit̄ de ꝑiudicio cōcedentis. & hoc quando conceditur per viam priuilegij. & sic no.ꝙ indulgentia vt stricti iuris ad limites verborum est restringenda. No. vij ꝙ ex permissione trāsitus ad maiorē nō videt̄ permissum transire ad minorē: quia causa cōcessionis fundatur super maiori vtilitate: quia maior reperitur vtilitas in maiore, quàm in minore. Secus quando fundatur super habilitate persone: quia si est habilis ad maiora, est habilis ad minora. ¶ Vel possum⁹ collige 4 re †, ꝙ ar. etiā à maiori nō ꝑcedit in exorbitantibus. vnde nō sequit̄ dispensatū est in maiori: ergo concessum est in minori. ad hoc de ꝓb.c. cui de non sacerdotali. in. vj. 5 ¶ † No. viij. de effectu istorū verborū: dūtamē[c]. q̄ ared c dūt gratiā cōditionalē ad certitudinē, vel indagationē eius quod sub illa oratione iungitur. vnde cautū est dicere, dū tamē nihil obuiet de canonicis institutis.i. si nihil obuiet. Et no.ꝙ talis oratio seu gratia tanquā conditionalis effectum nō operat̄ ante purificationē, & certificationē an aliquid obuiet, seu in materia, seu in forma 6 electionis & postulationis. ¶ † No. nono ꝙ hæc clausula dūtamē nihil obuiet &c. dat causæ cognitionē sup eo quod subijcitur vt principali clausulæ: & si hoc est priuilegiū, cognitio videtur reseruata ad personā concedētis priuilegiū. ad hoc.j. de iudi.c. cū venissent. & sic hæc clausula nō sonat in monitionem tātū: sed tribuit etiam examinationem. vide cle.j. de offi dele. & quod no. in.c. fina. de præsum. ¶ Hîc habemus tria. Primò habemus cām, ex qua Papa concludit temeritatem transeuntis. Secūdò habemus transitum & factum temerarium. In tertia tollit excusationem allegatā. Venio ad primā. Primò videtur ꝙ Papa hîc sit superfluus in isto titu. in hac authoritate: quia idē repetitur. Sol. Boa. dicit, ꝙ in primo.c. Papa probat per locum ab authoritate. In secundo probat per locum à minori. In tertio probat per locum ab antiquitate. hîc per locū à simili. ¶ Secūdò opp. cū gl. quę est sup ver. intantum, hîc dicitur matrimoniū initiari: & deinde confirmari: per hoc ꝓsupponitur matrimoniū pfici per partes, & sic habere ptes diuiduas: hoc est falsum: quia vinculū matrimonij momēto perficitur, vel statim est, vel non est. ergo nō potest capere finē principij, vel mediū in partes: quia hæc capiūt tractum necessario, ꝙ momēto expediatur. patet. xxvij.q.ij.c.ij. vbi patet ꝙ est res indiuidua: & aut est, vel nō est in momento. Glos. respondet ꝙ si pōderat̄ matrimoniū penes ipsam vinculi substantiā, & mediū quo ad illa, quæ substātialiter ꝑducunt carnale non expedit̄ per partes: imò momento est, vel non est. Si consyderatur quo ad accidētia extrinseca: vel virtutes: & tunc potest dici habere partes: substantialiter enim matrimonium capit principiū & finem à cōsensu: & sic cum consensus simul momento expediatur, momento etiam perficitur. ante enim quàm sit consensus mutuus non est matrimonium: & statim cùm est cōsensus mutuus est matrimoniū: sed quo ad alias partes extrinsecas & virtutes constitutiuas potest esse in parte & non esse in parte. nos possumus matrimoniū spirituale & carnale consyderare respectu præambulorum necessitantium ad fine matrimonij: & hoc respectu potest dici initiatum non vinculum substātiale: sed aliquid sub ordinatū in finem faciendi vel producendi vinculū: pōt exēplificari in electione: & electionis publicatione: quia statim perfectum est præambulū per respectū ad eligentes necessitans vinculū: sic potest dici in carnali vinculo sponsaliorum: vt patet de spon. per totum. sic ergo post illud sequitur pars, quæ facit matrimoniū.s. cōsensus purè electi, & sicut in matrimonio carnali secuto consensu vtriusq; est perfectū, ita in isto perficitur: & sic potest dici pars media in respectu ad principium extrinsecū præambulē, & medium necessitatis: licet in respectu ad medium matrimonium nec media sit, nec pars, nec vltima: sed ista non est diuisa. Si tertiò cōsiderantur virtutes cōsecutiuè ad vinculū, sequunt̄ aliæ partes: quia si in matrimonio carnali sequitur copula, ratificat̄ matrimonium, non ꝙ aliquid addat substātificè ad vinculū, quasi illud intensiuè extēdat̄ in substātia, sed solùm additur quædā qualitas & virtus extrinseca à substātia vinculi per quā vinculū magis roborat̄ quo ad difficultatē dissoluendi: quia vbi poterat aliquo casu dissolui. vt in.c. ex publico. de cōuer. cōiu. altero ex cōtrahentibus ingrediente religionē, modò sic non poterit: & in hac copula ratificatur & confirmat̄ vinculū: & sicut in carnali ratificatio & cōsummatio dat̄ eodē momēto: sic in spirituali quo ad virtutē roboratiuam vinculi: quo ad difficultatē dissoluendi datur post consensum per confirmationē, quia extūc vinculum est ab ecclesia ratum, & efficitur ꝑ tunc indissolubile authoritate inferioris à Papa: antè ergo poterit dissolui voluntate electi secundum veram opi. de qua.s̄. e.c. inter corporalia. & no. de elect.c. si electio. li.vj. consummatio autem quo ad virtutem partus filiorum est in consecratione, quia cōsecratus potest alios spirituales filios facere ordinando quod ante non poterat, & sic ibi datur consummatio. In hoc ergo videtur differre carnale à spirituali: quia ratificatio carnalis est simul cum consummatione.s. copulæ: sed in spirituali diuerso actu con

ZACHARIAS.
a ¶ De matrimonio carnali ad spirituale. vide plenè per istū in.c.ij & ibi an hoc sit in distinctè verū. j. de transac. & vn̄. q.j.c. sicut. & ibi Arch. Car. in cle. j.q.iij. ver. q etiā. de concef. præb.

SEB. SAPIA.
b ¶ Ex ꝓsumptione. No. tamen, ꝙ nō omnis inobediens dicit̄ cōtēnere & peccare ex temeritate. no. domi.i.c. de libellis. ad si.xx. dist. latè pōit Fel.i.c.ij. co. iij. de ma. & obe.

ZACHARIAS.
c ¶ Istorū verborum dūtamē. Vide per Car. in.l. si quis ita. de cond. & demō. & in.l. vxorē. & ibi Dy. & quod no. in ap. ad ipm. ff. de leg. iij. vbi ꝙ facit conditionē. eundē Dy. in.l. qui cōcubinā. e. tit. plenissimè per Bart. in.l.j. co. iiij. ff. de condi. & demon. Ant. Fran.
¶ An hæc dictio dūtamē faciat cōditionē. vltra hic alle. vide quæ no. Bar. & doc. in.l. si decē cū petiero. & in.l. cētesimis. & in.l. eū, qui ita. in.§. qui ita. ff. de ver. ob. & quid de dictione: dūmō: dicas, ꝙ importat modū: vt p Bart. & doc. in.l. quib⁹ diebus. in.§. fi. de cōd. & demō. & de huiusmodi dictionibus: dumtamen: & dūmodo an & qñ importent cōditionem vel modū, vide p Spe. in tit. de leg. j.§. pe. ver. sed qd si indulgentia. & vide glo. in cle. cū & quē. de conc. præb. & aliam gl. in cle. nō potest. de præ. li. vj. quæ videnē dicere, ꝙ importāt conditionem, & necessariū est cōditionatū existere: q[illegible] cōditiōes sunt i[illegible] specifica forma i[illegible] plē dæ.l. q hęre[illegible] &.l. Mæuius. f[illegible] de cōd. & demō[illegible]

cludit. & cauſa huius eſt: quia vniuerſalis eccleſiæ in matrimonijs nō exigitur extrinſeca & expſſa probatio, ſufficit eccleſiā nō contradicere, & nō habere cauſam cōtradicendi. ſecus aūt eſt in ſpirituali: quia oportet, ꝙ pſona examinet, & ſpecialiter ap ꝓbet ꝙ ſit in actu cōfirmationis, & ꝓ tanto dant actus de per ſe ad cōſummationē: & hæc eſt veritas. de copula aūt an addat ad matrimoniū. dic ꝙ nihil addit: & de hoc habet. xj. q. iij. c. ꝙ ꝑdeceſſor. & ſic videm⁹ vnū ſignū legale in indiuiduis. nā ſeruitus nō poteſt per partes transferri: & tn̄ ante eā poſſent dari partes ordinatè in finem eā inducendi. ff. de ſer. ruſtic. præd. l. per fundū. & patet ex no. in. l. eſt receptū. ff. com. præd. & hæc ſufficiant de prima parte. In ſecunda parte vt facti recitatiua nihil dicitur. ¶ Venio ad tertiā, & hîc aduerte. & hîc facit tria. primò recitat indulgentiā. ſecūdò ipſam oſtendit non proficere etiā ſuppoſito vno intellectu hîc falſo. tertiò idē facit ī ſuppoſito vero. ¶ Ad primā: in illa ponitur ſolus tenor: nec ei aliquid obuiat. ¶ Ad ſecundā dicit ꝙ licet videat aliquibus ꝙ poſsit trāſire ad maiorē &c. ¶ Op. ꝙ hoc nō poſsit nec debeat videri: quia ſi gratia eſt conditionalis, nō videt ꝙ hoc poſſit indulgētia operari, donec fuerit ex inquiſitione purificata. Gl. fatet & dicit ꝙ Papa hîc ex ſuperabundanti reſpondet: & præſupponēdo intellectū falſum nulli debet videri ꝙ etiā virtute illius indulgētiæ tranſire poſsit, niſi prius ſit purificata: purificata aūt indulgētia iſtis bene poterat videri ꝙ poſsit tranſire ad maiorē: & ſic intelligitur hîc. ¶ † Secūdū obuiat. dicit hîc ꝙ ſi indulgētia cōceditur vt ad maiorē poſsit tranſire, nō poterit tranſire ad parē per hoc: & ſubmittit quia facilius diſpenſatur in maiori quàm in minori. contrà. imò facilius in minori, quàm in maiori diſpenſatur. lvj. diſt. c. Cenomanenſem. de fi. presb. c. j. li. vj. vt no. ſ. de ele. c. ſcriptū. vbi per gloſ. Sol. qnq; datur impedimentū reſpectu defectus perſonæ, vt ꝓpter accidēs criminis, vel aliud. & facilius in minori diſpenſatur quàm in maiori, quia in maiori requiritur maior habilitas perſonę quàm in minori: & ideò tūc approbatur quis facilius ad minorem, quàm ad maiorē. Quandoq; ſubeſt impedimentum vinculi & alligationis alteri vinculo ſuppoſita habilitate perſonæ ad vtrunq;: & tunc ſi in diſſoluendo vinculo propter tranſitum facilius conceditur in maiori vt aſcendat: quàm in partē, vt non aſcendat, ſed gradualiter in pari gradu ambulet, quia in primo poteſt dari cauſa. in ſecundo non. cùm tanta ſit vtilitas quæ vtilitas in caſu iſto tanta reperitur in vno, quāta in alio. ſed maior poteſt eſſe vtilitas in maiori, & tales diſpenſationes exigunt cauſam: & ſic loquit hîc. ad hoc. ſ. de poſtu. præla. c. bonę. ij. & . ſ. c. ꝓxi. ¶ Tertiò videt ꝙ ex quo conceſſum † eſt ꝙ trāſeat ad maiorē cōceſſum, videt ꝙ poſsit trāſire ad parē: quia cōceſsis maioribus conceſſa vident minora. xvj. q. ij. c. viſis. & de dona. c. paſtoralis. Glo. quæ incipit: *ſed nonne conceſſo*. rn̄det ꝙ conceſsis maioribus videntur cōceſſa minora: ſed dū dicitur cōcedere trāſitū ad maius beneficium, eſt maius quàm cōcedere tranſitū ad minus: hoc eſt falſum quādo cōceſsio fit ꝓpter vinculū: quia tales conceſsiones implentur ex cauſa &c. & ſine cauſa fieri nō poſſunt. Ad ꝓpoſitum ergo leuius eſt concedere, ꝙ trāſeat ad maius: quia ibi ſubeſt aliqua vtilitas quàm ad parē, vel minorē eccleſiā[a]: quia ibi deficit vtilitas, & primū cōcedit à iure. ſecundū aūt nō ꝑmittit, ita ꝙ illud quod eſt maius ꝑmiſſum à iure eſt leuius conceſsibile quàm id quod eſt minus ꝓhibitū à iure: ſic loquitur hæc materia. vnde aliqn̄ aliquid eſt maius quod eſt leuius: videt etiā aliquid eſſe leuius quod maius videtur. ad hoc quod no. in. d. c. paſtoralis. ad hoc de ele. ſ. c. nemo deinceps. li. vj. vt eccle. bene. c. vno. & quod no. in cle. vna. de reb. eccle. non ali. de ele. c. ſi religioſus. li. vj. coniuncta decre. ne cle. vel mo. in. c. ij. eo. li. ad hoc cle. de hære. nolentes. in prin. & no. de ele. ne romani §. irritū. in. j. gl. ¶ † Ad tertiū hîc opp. cū glo. quæ eſt ſuper ver. *poſtulatio*. & videtur ꝙ per hanc indulgētiā potuerit tranſire abſq; alia licētia. Primò quia verba indulgentiæ latiſsimè interpretantur: & ſic ꝙ aliquid operentur. de ver. ſignific. c. Abbate. hîc nihil operatur, ergo &c. nā hoc de iure cōmuni facere potuiſſet à Papa licentia petita: ſed ſi non habebit expectare licentiam Papæ, non addet priuilegium aliquid ad ius quod eſt contra naturā priuilegij: quia priuilegium eſt priuans legē. iij. di. c. priuilegia. ff. ad muni. l. j. ff. de leg. j. l. ſi quādo. Gl. ad primū quod dicitur indulgentias latiſsimè interpretādas. reſpondet. primò ꝙ hoc eſt verū quantū patitur natura verborū indulgentiæ, vltra non: quia non tantū eſt trahenda latiſsima ꝙ rumpatur. hîc autē Papa ſublimitauit conceſsionē: dūtamen nihil obuiet ꝓpter quod cùm ſit dubiū reſeruauit ſibi examinationē cōtra verba: ergo non ampliabitur vt tranſeat ſine examinatione. ad hoc de priuile. ſi de terra. & patet de conſue. c. cum dilectus. Vel ſecundò quædam ſunt indulgentiæ quæ ſunt beneficia quæ non exorbitant à iure communi: & talia latiſsimè interpretantur: quædā exorbitantia à iure, & talia non intelliguntur latiſsimè: & de his loquitur hîc. nam ſi ampliaretur, hîc derogaretur iuribus per quæ conſueta examinatio poſtulationum & electionū ſubuerteretur: & hoc, quia tales indulgentiæ eò ꝙ à iure exorbitāt præſumūt ambitioſè obtentæ. j. q. j. c. principatus. ¶ † Ad ſecundū ꝙ priuilegiū[b] debet aliquid operari, & intelligi vt addat, reſpondendū ꝙ hoc operabitur. nā duo erāt impedimēta in tranſitu. Primū quia alligatus primo vinculo ꝑ quod inhabilitabatur, nec poſſet trāſire, nec etiā poterat conſentire. Aliud erat impedimentū, quia nōpoterat ibi tranſire nō examinatus. prima impedimēta tolluntur ex ſola licentia: ſed quia operatio illorū non pōt dari ante examinationem, per hoc non poterit dari exercitiū illorum ante quam examinetur: eo ergo examinato poterit ante examinationē etiam tranſire ſeu conſentire, ſed poſteà non poterit tranſire antequā ſit examinatus: & ſic loquitur hîc. & hoc operatur tenor verborum de cuius mente apparet Papā voluiſſe ſibi reſeruare examinationē. extēdebat ergo iſte priuilegiū in duobus. primò quia volebat tranſire ad parē: & erat cōceſſum ad maiorē tantùm, quod facilius conceditur. ſecundò quia volebat tranſire nō examinatus. quod erat contra mentem reſeruationis. ibi: *dumtamen &c*. & contra intentum priuilegij, quod ſtrictè interpretandum eſt. Dicit Goffre. quòd vltra hoc operabitur iſta indulgentia: quia nō poſtulatus aliàs non habebat ius petendi cōfirmationē. imò ex vi licentiæ poterit ex quo de perſona & poſtulatione conſtabat. quod non placet Hoſtien. qui dicit ꝙ ſine tali indulgentia habet ius petendi cōfirmationem, & abſq; ea confirmatur quando petitur, propter vtilitatē eccleſię: vt ipſe no. ſ. de ele. in. c. cùm monaſterium. ¶ Secundò dicit Hoſti. ꝙ operabitur circa examinationem, quia vbi aliàs examinatio ſpectaſſet ad Papam, quia Papa habet admittere modo ex quo data eſt licentia tranſeundi, poterit tranſire abſq; examinatione Papæ: & poterit Patriarcha examinare ex vi licentiæ, quod aliàs nō poſſet, niſi aliàs ſit hîc immediatè ſubiectus Papæ: quia tunc Papa habet examinare: nec dicetur tunc Patriarcha iure ſuo examinare: ſed ex hac licentia generali Papæ. ¶ † Hîc doct. tractant ſeu quærunt nunquid priuilegiū aliàs beneficium debeat extendi.[c] Dic ꝙ aut loquimur in priuilegio, & ſtrictè interpretatur, dummodò aliquid operetur, debet tamē intelligi quòd aliquid operetur & ſufficit ꝙ aliquid operetur contra concedentē. Aut ſapit naturā beneficij, & latè interpretatur ſi ex hoc alteri nō infertur præiudicium quàm cōcedenti, ſic loquitur hîc. Aut loquitur in beneficio: & tunc aut eſt ambitioſum, & ſtrictè intelligitur. ¶ † Et dicit ambitioſum multipliciter:

SEB. SAPIA.

a ¶ Minorē eccleſiam. Vide tex. in l. relegatorū. in fi. ff. de interdi. & rele. & no. per Feli. in materia diſpēſationis. in. c. poſtulaſti. ſ. de reſc. & per gl. in. c. cū in cūctis. ſ. de ele.

SEB. SAPI.

b ¶ Qđ priuilegiū Adde quòd nihil operat cōtra ius cōmune: vt not. Gemi. in. c. ſi Papa. de priui. in. vj. Alex. in cōſ. xx. xiij. in c. viſo. in. j. vo. Limita etiam vt non procedat, qn̄ cōfirmaretur antiquū priuilegiū. ſecundū Gemi. in. c. ſi gratioſè. ī. j. col. de reſc. vide Fel. in. c. ſolitè. co. iij. de maio. & obe.

ZACHARIAS.

c ¶ Debeat extēdi. Tu vide de hoc Bald. in. l. fi. C. de fru. & li. exp. Barto. in. l. iij. in prin. ver. tertiò limita. & ibi pulchrè per Alex. ꝙ qſq; iur. cano. in. cap. ij. de mu. pet. Dyn. & Phil. Fran. in reg. iudicijs. de regu. iur. & Ro. conſil. xlvj. co. ij. verſi. reſpon.

citer quandoq; quia contra naturalem rationẽ, vel æqui tatem, vel tangit periculum animarum: vt hîc. & .s̄. tit. j. c. dudum. ij. ad fi. quandoq; ambitiosum & odiosum est ratione personæ. de fil. presby. literas. & .c. fi. vt quia persona est propter qualitatem communiter iuri exosa. quã doq; ratione sui tenoris, vt contra ius alterius impetratum. ff. de vul. & pup. l. ex facto. Aut est fauorabile, quia non concernit incommodum alterius: & tunc latissimè interpretatur, quod dicit hîc Hostien. etiam si in aliquo deroget iuri. quod intelligo de iure communi concernẽte concedentẽ: aliâs semper strictè interpretaretur: quia transiret in naturam priuilegij: hoc verum quatenus ver ba patiuntur, non vltra. vt hîc. de hoc de verbo. signi. c. olim. vbi bona gloss. & hanc differentiam inter priuilegium & beneficium posuit glo. s̄. eo. c. inter corporalia.

13 ¶ † Oppo. hîc innuitur ꝙ habens indulgentiam debeat postulari, imò videtur ꝙ non debeat postulari sed eligi. ex quo enim lata est sententia transeundi contra vinculum habet licentiam apertam, & difficultas transeundi sublata est. ergo debet posse eligi ad hoc. s̄. de elec. c. cum Vintonen̄. Solu. dicit hîc Inno. expressum, quòd licet dispensetur cum aliquo inhabili ad electionem quòd ex di spensatione non habilitatur ad modum prouidendi vt possit eligi, sed debet postulari. Vnde dicit in hac materia sic dicendum, ꝙ quandoq; dispensatio ex toto nõ tol lit impedimentum à quo necessitatur via postulãdi? exẽ plum. vt in alligato alteri ecclesiæ: quia licet detur licentia, per hoc non tollitur vinculum materiale: ex quo sur git difficultas, & tunc postulari debet, vt hîc. Quandoq; tollitur vinculum prima facie ex toto: & tunc considera quale sit vinculum: aut est odiosum: & tunc quia dispensatio est fauorabilis: ideò tollit ipsum ex toto. exem plum ponit in illegitimitate, & rationem assignat: quia facilius tollitur odium quàm tollitur fauor: & non remanent aliquæ reliquiæ. per quod dicit Inno. quòd eligi potest. Dat simile in pacto quod tollit ex toto obligatio nem & actionem descendentem ex delicto, quia odiosa est. ff. de pac. l. si tibi. §. quædam. Vnde nullis remanẽtibus vestigijs aut reliquijs valet quod agitur, & eligi potest: vt in illegitimitate: illegitimus ergo legitimatus potest eligi. Quandoq; vinculum est fauorabile: & tunc dispen satio est odiosa: ideò restringenda: & tunc defectus ex to to non tollitur per dispensationem quo ad reliquias & vestigia prima: puta quia fauor difficiliter cõfunditur: vt patet in alijs actionibus fundatis super fauorabili cau sa, quæ non tolluntur ipso iure, sed eliduntur ex pacto. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus. & in. l. in proposito: vt dare contra vinculum licentiam, quod est fauorabile: & tunc non potest eligi, sed debet postulari, & sic potest etiã loqui hîc. per quod concludit hîc Inno. ꝙ necessaria est po stulatio & fuit postulatus, vt hîc: & tutius est quòd postuletur, licet secundum eum posset tolerari quòd eliga tur per mutuum cõsensum eligẽtium & electi, propter licentiam potest contrahi matrimonium. Dicit tamen tutius esse ꝙ eligatur in postulandum vel postuletur in eligendum. satis credo quòd hæc forma procederet pro pter probabile dubium. per. c. j. de postu. præla. seruata forma: vt ibi dicit Hostien. ꝙ tutius est ꝙ omnia per Pa pam fiant & quòd hic non consentiat sine consciẽtia Pa pæ: quia huius dubij superior est Papa non ipse postula tus. Inno. autem residet. & Io. dicit ꝙ poterit de iure cõsentire, & quòd examinare poterit istẽ inferior, vt dixi. vt patet ibi per eum examinatio facienda: quia sic imper sonaliter est loquutus vt notet quòd sibi non est reserua ta: sic de elec. ne pro defectu. quod satis mihi placet: quia licentia aperit viam ad vinculum vt aliquid operetur: & credo ꝙ hoc posset facere ante examinationem: & quia examinatio exigitur demum ante transitum, vt etiã sentit glo. vel cùm licẽtia sit conditionata si idoneus fit, me lius credo ꝙ ante examinetur vt purificetur conditio in dulgentiæ: per quod apparet ꝙ tutior est opin. Hostien.

14 ¶ † Vltimò quæro qualis erat hæc examinatio? Dic ꝙ erat extraiudicialis, sicut & cùm mandatur alicui vt alteri prouideat si est idoneus, non necessitatur ad aliquos citandos, secundum Innocen. de quo vide de præsum. c. fi. & in cle. j. de offi. deleg. de conces. præbẽ. c. proposuit. & vide de postu. præla. c. j. per Inno. de elec. c. cùm inter canonicos, per eundem. quæ no. Anto.

De authoritate & usu pallij. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Pallium quid sit: & à quo concedatur: & vnde dicatur, & quæ sit eius forma.*

¶ Visum est de postulatis, electis, & translatis: sed quia assumptis per hos modos licet vti pallio si ecclesijs ad quas assumunt dignitas pallij debeatur: igit̃ &c. de materia. di. c. per totũ. xxv. q. ij. in. c. in galliarum. conueniunt huic rub. de ele. c. significasti. & . c. suffraganeis. & . c. quod sicut. Item Archiepiscopus qui renuntiauit deinde non vtitur pallio. de renun. c. ad supplicationem. Item quandoq; Papa se offert missurum palliũ, quod tamen aliâs instanter peti debet. de postu. præla. c. bonę. el. ij. in fi.

1 ¶ † Quid est pallium? Pallium est insigne ornamentum Archie piscopi, vel episcopi de corpore beati Pet. sumptum. de elec. c. significasti. De Episcopo dicitur ꝙ aliquando pallium sibi cõpetit ex priuilegio. de præsum. c. cũ interueniente. ¶ Quis cõcedat palliũ. Dic ꝙ quatuor Patriarchę: [a] de priui. c. antiqua. Et scribitur palleum per. e. & non per i: nam est palleum dignitatis: & pallium honestatis, quod etiam defert laicus. j. de homi. c. suscepimus. & vtrũq; dicitur à pallim grecè, latinè motu vel cõcussione. nam plerunq; pallium mouetur; & palleum sæpius. vn de minister multòties id conuertit ministrando: vel dicitur pal leum à pallore, à palleo palles, debent enim præcæteris Deum diligere: ieiunijs, ergo & vigilijs insistendo pallidus esse solet. ¶ Quæro de forma pallij. Dic ꝙ in eo ponuntur quatuor cruces nigri coloris propter mortificationem vitiorum quæ debet esse in palliato: vt cum Apostolo dici possit. Mũdus mihi cruci fixus est: & ego mundo. ad Gala. vj. Alij dicũt ꝙ dictæ quatuor cruces quatuor affectiones significant gaudium: dolorem: spẽ, & timorem. Prima ante pectus gandiũ significat, Secunda quæ à sinistris spẽ. Tertia quæ retro dolorẽ. Quarta quæ a dextris timorẽ. & ista sunt contraria. & sic opposita ponũtur. sed quia quandoq; huiusmodi affectiones excedunt, & sunt potius affli ctiones. ideò in primus tribus crucibus ponuntur tres actus ad pungendum ne excedat. In quarta non ponitur actus: quia timor socium aculeum secum portat: vel per primam gaudium, quæ ideò præponitur, ꝙ homo semper debet incedere lęta facie. In secunda dolor: quia in sinistris pandetur omne malum. per tertiam timor. quia timemus quæ non videmus. per quartã spes. ideò sine aculeo: quia vt quis magis sperat q̃ timeat. Vel per ipsas designantur quatuor virtutes cardinales, per primam ante pectus iustitia. vt semper sit præ oculis. per secũdam fortitudo contra aduersa. ideò ponitur à sinistris, per tertiam prudẽtia. ideò retro ponitur, per quartam temperantia quæ caret aculeo: quia nunq̃ excedit, sed alia temperat.

ZACHARIAS.

a ¶ Quatuor Patriarchæ. Dic ꝙ maiores Patriarchæ. s. Alexandri nus, Cõstantinopolitanus, Antio chenus, & Hiero solimitanus, habẽt ex priuilegio ꝙ cõferãt Metro politanis quibus prę sunt pallium. prius q̃ & ipsi re ceperint. vt not. i c. antiqua. j. de pri uile. & ibi maximè per Inno. mi nores verò Patriarchæ qui numerantur in. ij. apos. i. c. j. de trãsl. epi. non possunt hoc vt ibidẽ. & p Fel. in rubri. de ma. & obe. circa prin.

SVMMARIVM.

1 *Dictio intra, quid notet.*

2 *Ecclesiæ appellatione an & quando veniat alia ecclesia vltra cathedralem.*

CAP. I.

CVm super. Intra quanlibet ec clesiam prouincię suæ Archiepiscopus pallio vti potest: extra ecclesiam nõ. h. d. Consultatio & responsio. Secunda ibi: *quod ita*. ¶ Nota primò, quòd pactũ vel forma in tra ditione rei apposita seruanda est. l. traditionibus. C. de pac. 1 ¶ † Not. secũdò de dictione intrã, quæ notat intrin secitatem inter extrema. nec extrema actus cui iungitur excedit. ¶ Not. tertiò quòd appellatione ecclesiæ aliquã

do comprehenduntur vniuersaliter ecclesiæ totius diœcesis. de hoc.j.ne prælat.vi.c.ij.vide de verbo.signi.c.cũ clerici. ¶ Not.quartò ꝙ insignia iurisdictionalia vel potestatẽ significantia in his quæ exercenť per viam voluntariæ iurisdictionis non extenduntur extra limites diœcesis. ¶ No.quintò ꝙ Archiepiscopus processionaliter potest exire aliquãdo ecclesiam propriam:& tũc nõ vtitur pallio. Et not. ꝙ processiones debent fieri ab episcopis cũ indumentis episcopalibus,vt hîc habes. ¶ No.sextò ꝙ Archiepiscopus regit prouinciam. ¶ † Oppo. ꝙ extra diœcesim posset vti pallio.j.eo.c.ex tuarum. Sol. de iure non potest,vt hîc:ex priuilegio sic:vt ibi. ¶ Oppo. secundò ꝙ appellatione ecclesiæ comprehendatur sola ecclesia cathedralis:vt patet de verbo.signi.c.cũm clerici.Sol.contrarium loquitur in materia stricta,in qua potest alteri præiudicari.hîc in materia larga,in qua non potest alteri præiudicari.Per quod apparet quòd si mãdaretur Episcopo prouidere in ecclesia sua,nõ posset in alia diœcesi prouidere.quod no. ¶ Quæro quando quis possit vti pallio.dic ꝙ in missa & certis tantùm diebus.j. eo.c.ad honorem.qui cõtinentur in priuilegio suo.j.eo. c.fi. ¶ Quid significet.gl.dicit ꝙ plenitudinẽ potestatis.j. eo.c.nisi.dicit Io.and.ꝙ audiuit ꝙ significat eum habere allas ligatas:ideò super vtrunq; brachiũ extẽdiť:hoc nõ ꝓbať aliquo iure. ¶ Quæro an pallio possit vti in ecclesia etiam exempta. Doct.ꝙ sic.vt in cõci.Vieñ.de priui. c.Archiepiscopo.in cle. ¶ Quęro an in tota ꝓuincia poterit vti:quidã ꝙ non:sed exponunt ꝓuincia.i.diœcesis. Hostien.intelligit vt sonat. Aliquando diœcesis ponitur pro prouincia.ix.q.ij.c.Episcopi.In literis ad lites,dic:vt de rescrip.rodulphus. De beneficialibus dic:vt eo.tit.c. quãuis.li.vj.j.de præben.c.pro illorum. ¶ Quæro an extra ecclesiam possit vti:Aliqui dicunt ꝙ non:sed solũ in ecclesia,& sic intelligunt literam. Vnde dicunt ꝙ si ingrediatur ecclesiam processionaliter,vel pro cœmiterijs cõsecrandis,quòd non debet vti pallio.

SVMMARIVM.

1 *Iura personalia non transferuntur etiam per contractum commodati.2.*

CAP. II.

Ad hoc. Archiepiscopus alteri Archiepiscopo pallium commodare non potest.h.d.sunt duæ partes.Secũda ibi: *inquisitioni.* ¶ Not.j.ꝙ pallium est personale & sequitur personã vsq; ad mortẽ velut vmbra:& cũ pallio sepelitur. ¶ † Not.secundò ꝙ iura personalia non possunt ad alios transferri etiã per contractũ cõmodati. ¶ Opp.primò Archieṗs potest inuitare alienũ. Archiepiscopũ ad celebrandũ in propria diœcesi:vt patet.vij. q.j.c.Epi.Igitur videť ꝙ possit ei cõmodare palliũ. Sol. hæc fuit ratio dubitandi,vt sicut poterat inuitare ita cõmodare palliũ &c.ar.j.de offi.dele.c.ꝑterea.sed cõtrariũ est verum. ¶ Opp.secundò ꝙ nõ sepeliatur cũ vestibus. de cõse.di.j.c.nemo.ff.de reli.& sum.fu.l.& si quis.§.funeris.Solu.speciale est in vestibus sacerdotalibus & pallio, vt hîc.&.c.nemo.loquitur de laico qui non debet inuolui in vestibus sacris:secus si de clericis.Idem est de vestibus cuiuslibet ordinis,vt in talibus sepeliatur cuius ordinis est:& hoc habet vniuersalis cõsuetudo:cõtrarium loquitur de palla altaris.Contra illos autem qui effodiũt tales causa derobandi est pœna.C.de sepul.vio.l.pergit audacia.& auť.ibi posita.Intra nouẽ aũt dies ab obitu numerandos nõ debet quis molestari ex persona defuncti. vt in auť.ibi signata. ¶ Quæro an possit commodare,vt sartor videat & alius faciat:dic ꝙ hîc ꝓhibeť cõmodatum ad vsum vtendi non videndi. ¶ Quæro quid si Archiepiscopus trãsferať ad aliũ Archiepiscopatum,an debebit sepeliri cũ duobus.doc.dicunt ꝙ sic:nõ poterit tamen vti priuilegio ad vsum secundi Archieṗatus:poneť tamen pallium secundũ desuper, & aliud desubtus. Alij dicunt corpus vestiẽdum vltimo pallio tantum: primũ verò ponetur supra corpus, vel supra caput secundum Inno.quod videtur rationabilius Host.& quod dicitur de duobus idem de pluribus secundùm Io.and. Anto.

SVMMARIVM.

1 *Mendacium in aliquo casu an sit permissum.*

2 *Archiepiscopus ante pallij traditionem non vocatur Archiepiscopus.*

CAP. III.

Nisi specialis. Per palliũ transfertur plenitudo pontificialis officij,& nomen archiepiscopale.h.d.Prima decisè factũ narrat. Secunda ibi: Sanè factum aggrauat. Tertia concludit ibi: *tu ergo.* Quarta cõminatur ibi: *quoniam.* ¶ No.j.ꝙ ante traditionẽ pallij nõ cõferť per aliquem actum plenitudo pontificalis officij & nomẽ pontificale:& sic ante pallij traditionẽ quis nõ potest appellari Archieṗs,& sic nõ cõsequitur plenariũ effectum & complementũ plenariæ potestatis,per quod apparet ꝙ à nomine arguať effectus. ¶ Not.ij.ꝙ malefactum prælati licitè ab eo pallíať & emendať,ne in populi trãscat exẽplũ ꝓpter scandalũ. ¶ No.tertiò ꝙ vbi ex facto sequitur,aut cõfusio superioris,aut verecũdia subiecti,potius superior debet eligere verecundiã subiecti, cuius est culpa:quã confusionẽ suam:& sic quis suum honorem cessante culpa debet præferre verecũdiæ & confusioni inferioris sibi subiecti. ¶ Opp.ꝙ ante traditionẽ pallij per cõfirmationẽ recipit potestatẽ quo ad illa quę sunt iurisdictionis.s.de elec.c.trãsmissam.&.s.de trãsla. prela.c.j.saluo ꝙ est in maioribus sicut est conuocare cõciliũ.d.c.j.quod sicut.§.præterea. ¶ Sol.fateor ꝙ recipit potentiã in prædictis:sed potestas in his quæ sunt ordinis cõferť à tempore traditionis pallij:vt.d.c.quod sicut. c.di.c.quoniã.&.s.ti.j.inter corporalia. ¶ † Opp.secundò innuit hîc licitũ palliare quod malè fecit,& sic permittiť mẽtiri cõtrà.ff.de trib.l.illud.§.pe.xxij.q.ij.c.act. primum.Sol.mẽtiri non licet[a] si pro veritate certũ petatur,sed bene licet fingere.[b] Nã Iesus finxit se longius ire. j.q.j.c.sicut.§.ex his.& bona simulatio approbať.qđ me. cau.c.j.vnde nõ licet palliare mentiendo dicẽdo ꝙ potestas fuit super hoc à sede apostolica data:sed secũdũ Hostien.instabit sermonibus & excusationibus vtendo verbis duplicibus:dicendo ꝙ qui eũ reprehendunt nõ viderũt omnia sua priuilegia.de quibus verbis duplicibus in alia materia.vide in Spec.de aduo.§.iam nunc.in princi. ¶ † Glo.prima colligit qđ Archieṗs ante pallij traditionẽ nõ vocabiť Archieṗs.sed dicũt doct.quòd vocabitur electus vel postulatus ante cõsecrationẽ:post cõsecrationẽ vocabitur Archiepiscopus:& vide glo.de reli.do.c.j. ¶ Glo.ij.prosequitur generalia allegans concordantias. ¶ In fi.oppo.ꝙ nõ possit mihi cõsuli cum dãno alterius. xxij.q.ij.c.primum.xj.q.iij.c.si quis verò.Io.and.remittit ad ibi not.de regu.iur.locupletari.lib.vj.dic quòd si quis facit aliquid principaliter vt alteri noceat, hoc non est licitũ.aliàs sic,dummodo hoc iuridicè faciat.ad hoc s.de elec.c.cũm ecclesia.

SVMMARIVM.

1 *Dictio semper,denotat tempus,dictio vbiq;,denotat locum.*

CAP. IIII.

Ad honorem. Romanus põtifex semp & vbiq; vtiť pallio:alij tantùm in ecclesijs suis & certis tantùm diebus.Secũda ibi: *alij.*& causam diuersitatis reddit ibi: *quoniam.* ¶ Nota ꝙ Papa solus vtitur pallio in missarum solẽnitatibus & vbiq;. Et no.causam,quia pallium figurat plenitudinem pontificalis potestatis inquantũ est assumptus vbiq;: & sic Papa est superior omnibus.ad hoc.s.ti.j.c.licet. ¶ † No.secundò ꝙ dictio

ZACHARIAS.
a ¶ Mentiri nõ licet. Etiã pro alterius salute.vt.xxij.q.ij.c.ne qs.& ibi Archid.gl.& Gemi.xiiij.di.c. qđ ait.Alex.de vin.in consi.contra iudeos.qđ incipit. in casu in quo requisitus.& Spe.in ti.deposi. §.x.versi.quid si debes.& ti.de loca.§.vj.ver.cij. Ant.Franc. ¶ De hoc an liceat mentiri etiã ꝓ salute alterius vide quę dixi plenè.s.in.c.nisi specialis.de autho.& vsu.pal.in vlti.a. po.mea.

SEB. SAPIA.
b ¶ Licet fingere. Vide.d.Ias.in.l. manifestæ turpitudinis.ff.de iureiuran.vbi ponit in col.fi.quo debeo iurare si qs secretè mihi mutuauit pecuniã, & secretè restituit, & defert iuramẽtum an mutuauerit.

a dictio ſemper.[a]notat tpſ:vbiq; locũ.ad hoc.ff.ſo.ma.l.j.
Et no.ꝙ Archiepĩ pallio vtunť ſolũ in eccleſia ꝑpria etiã
in eccleſijs ꝓuinciæ ſuæ,& certis tẽporibus in anno. Et
no.cãm diuerſitatis:quia nõ hñt plenitudinẽ ptãtis:ſed
ſunt vocati in partẽ ſolicitudinis.vniuerſalẽ ergo curã o
mniũ habet Papa.¶ Op.ꝙ palliũ etiã ſignificat plenitu-
dinẽ ptãtis in inferiorib⁹.ſ.de elec.c.in geneſi. Sol.dicũt
Doc.ꝙ in Papa ſignificat plenitudinẽ officij:& ſic aliqd
ſignificat idẽ in vno:aliud in alio.de pſum.c.illud.de ſa-
cra vnc.c.vno. ¶ Quæro ſecũdò qui ſunt iſti dies qbus
cõferť ptãs inferioribus ĩ vtẽdo pallio? gl. ponẽs formã
traditiõis pallij eos enumerat.quã vide,qa clara.¶ Qua
re aũt dicať de corpore ſancti Petri ſumptũ.habes.ſ.de
elec.c.ſignificaſti.ꝓut dicit gl.ꝙ in trib⁹ tẽporib⁹,Hoſt.
dicit ꝙ in quatuor.Et dicit Io.an.ꝙ ipſe plus ei credit,qa
id æquius,& qa fuit palliatus.Io.an.dicit ꝙ in aliquibus
plus cõcediť.recurrendũ eſt ergo ad verba priuilegij.de
priuileg.c.porrò.¶ Quęro quæ exiganť vt deť pallium.
dic,ꝙ exigiť ꝙ fortiter & frequẽter poſtulet.c.di.c.pri-
ſca.niſi aliud fiat de gratia.de poſtu.pla.c.bonæ.de elect.
c.ſignificaſti. ¶ Quæro qñ debet peti palliũ.dic ꝙ intra
tres mẽſes à die cõſecrationis,& ſi nõ fecerit,caret com-
miſſa ſibi dignitate.c.di.c.qm quidã.& ferť hæc ſnĩa per
Papã:qa inferior hoc nõ poſſet.iij.q.vj.c.accuſatus.hæc
vera,niſi fuerit ĩpeditus:qa tũc dareť ſibi annus,& plus.
vij.q.j.c.cõſtitutũ.lxxv.di.c.qm quidã.¶ Quæro p quẽ.
Dic ꝙ per ſe vel p nunciũ ſufficiẽtẽ,& quatuor exiguntť
vt dicať ſufficiẽs:exigiť enim ꝙ in ꝓcuratorio fiat mẽtio
de quatuor vniuerſalibus Synodis.de qb⁹.xv.di.c.ſicut.
C.de ſum.tri.l.fin.& cõſtitutionũ decretaliũ romanorũ
põtificũ.de ſum.tri.c.j.&.ij.Secũdũ ꝙ ꝓpria manumittẽ
tis ſit ſcriptũ.Tertiũ ꝙ habeat mãdatũ hãc fidẽ iureiurã
do firmãdi.i.iurãdi in animã mittẽtis ꝙ ita credit firmi-
ter.Quartum ꝙ ptãtem habeat petẽdi palliũ.c.di.c.qm.
Quintũ fortè ꝙ habeat mãdatũ iurãdi in animã mittẽtis
fidelitatẽ & obediẽtiã romanæ eccleſiæ.de elec.c.ſignifi
caſti.lxiij.di.c.tibi.de iureiu.c.ego.Sextũ ꝙ fortiter peta
tur.vt dictũ eſt.c.di.c.optatũ.Septimũ ꝙ intra tres men
ſes petať,ꝙ ſi factũ nõ fuerit deponať.c.di.c.qm.niſi for-
tè nũtius trãſmiſſus infideliter egerit,vel nimiũ impedi
tur fuerit ar.j.de pign.c.ſignificãte.quia ſubueniẽdũ eſt
vt ibi.de re iud.c.cũ Bertoldus. ¶ Nũquid aũt oĩno ela-
pſis tribus mẽſib⁹ patiať hãc pœnã.opi.ſunt.Io.an.ꝙ ſic.
nec ob.ꝙ denť quinq;.ſ.de trãſla.pla.c.ij.qa maius peri-
culũ vertiť in archiepali officio.Ideò minus tpſ dať.arg.
xlij.di.c.qeſcamus.Alij dicũt ꝙ nec Metropolitanus hãc
pœnã patieť,niſi elapſis quinq; mẽſib⁹.quæ lec.magis vr̃
amicari literæ ſecũdũ Hoſt.ſecũdũ quẽ licet etiã iſte ri-
gor ſit ſcriptus nõ ſeruať:& põt dici ꝙ in deſuetudinem
abijt.iiij.di.c.in iſtis.§.leges.imò nec admittiť ſecũdũ cõ
ſuetudinẽ curiæ electus petẽs:ſed debet petere ꝓcurator
capituli,vel vnus canonicus nomine electi:ſi ergo nulla
eſt electi petitio,ergo nulla mora.c.de anna.excep.l.fin.
ſufficit tñ mittere nunciũ intra tres mẽſes:nec eſt neceſ-
ſe ꝙ petat,vel ſe repręſentet intra illos.Sunt enim quidã
tantũ longinqui,in quibus non poſſet nũtius etiã prima
die cõſecrationis cõſtitutus intra illud tpſ ad ſedẽ apoſto
licã venire.Nũquid aũt ſi nuntiũ miſerit intra illud tpſ,
& moriť in via, vel aliter infideliter agit, an ſufficiat ad
pœnã vitandã ꝙ ſemel nũtium intra tres mẽſes miſerit?
nõ.Imò ex quo ad metropolitanũ ꝑuenit impedimentũ
q̃ cito poteſt cõmodè debet,vel intra tres mẽſes à tẽpo
re notitiæ mittere.ad hoc.j.de elec.c.ſi electio.li.vj.&.c.
cupiẽtes.§.ad hęc.& qđ ibi no.j.e.ti.& li.in gl.hæ pſonę.
& ſi interim impediať ſecũdus mittere,teneť tertium &
quartũ.& ſic in infinitũ.ff.ad ter.l.ij.§.ſi mater.&.§.igiť.
p totã legẽ.¶ Glo.ij.eſt clara ibi:*ſcænica.* Doc.declarant
q dicať ſcænica veſtis. Dic vt ibi p eos. ¶ Oppo.de ca.â
memoria.vt lit.pen. Sol.Ioã.and.ꝙ ibi de conſuetudine

& priuilegio docebatur obtentum: vt liceret vti extra
prouinciam ſigno crucis.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium ſemper intelligitur ne alteri præiudicet. vide hoc in pulchro caſu.3.*

2 *Poteſtas vel quicunque alius officialis,an habeat poteſtatem in ſubditos ſi ſint extra prouinciam.*

CAP. V.

EX tuarum. Archiepſ extra ſuã pro- a
uinciã pallio vti nõ põt,
et ſi hoc habet cõſuetudo.h.d.In prima gra-
tiæ petitio petẽtis motiuũ cõtinẽs.In ſecun-
da petitionis limitata exauditio, motiuũ reprobãs.Secũ
da ibi:*licet.*¶ No.Archiepiſcopũ nõ poſſe vti pallio vel
inſignijs pręeminẽtiã notãtib⁹ extra ꝓuinciã ſuã.¶ No.
ſecũdò ꝙ cõſuetudo induci nõ põt vt Archiepſ extra ꝓ-
uinciã pallio vtatur nec generali nec ſpãli.¶ No.ꝙ priui
legio cõcedi põt vt imminẽte neceſſitate ordinatiõis Ar
chiepiſcopus pallio vtať extra ꝓuinciã:nõ cõpetit ergo
hoc de iure:& ſic quãdoq; plus põt priuilegiũ quã cõſue
tudo.¶ No.ꝙ cõſuetudo dicitur generalis q̃ ſeruať in ꝓ
uincia vna.de quo.ſ.de cõſue.c.cũ dilectus.ver.dictus ve
1 rò.¶ No.ꝙ priuilegiũ de vtẽdo pallio extra ꝓuinciã in-
telligiť ſi is in cuius diœceſi vti vult hoc cõcedat:& ſic
talia priuilegia intelliguntur abſq; alterius præiudicio.
¶ Quæro an de iure cõi poſſit Archiepſ extra ꝓuinciã
vti pallio.Quidã dicũt ꝙ de iure cõi põt cõcedẽte illo in
cuius diocœſi vti vult.ad hoc.j.c.ꝓxi.,& cõſuetudo tũc
diciť corruptela qñ vti vult inuito diœceſano.& hoc di
cit Ia.data aũt neceſſitate in caſibus dicit ꝙ quo ad actũ
vtẽdo pallio in alia ꝓuincia dicit hoc poſſe etiã extra di
ctos caſus:dũmodo habeat licentiã:& ad verbũ iã dictis
caſibus ſubaudiũt maximè:& ad actũ ordinãdi & conſe
crãdi extra ꝓuinciã dicũt ꝙ ſtat ꝓpriè,vt nõ poſſit niſi
in ſubſidiũ ordinare ſubiectos extra ꝓuinciã etiã illo cõ
cedẽte,niſi in caſibus neceſſitatis.ſed Io.an.dicit hoc fal-
2 ſum vt.j.diceť.¶ †Inducunt quidã decreta,ꝙ ſi archiepſ
ad aliã ꝓuinciã,vel Archiepſ ad aliã diocœſim trãſit de
illius pmiſſu,põt iudicare inter clericos ſuos ſi ad ipſos
venerint:qđ quidã negãt vt Phil.hîc dicẽs ꝙ cũ diœce-
ſanus illos clericos ordinare vel iudicare nõ poſſit,vel il
los Epõs conſecrare:ergo de illis licentiã ſibi dare nõ po
terit:& ſic propriè ſtat verbũ.*indulgemus*:& impropriè
quo ad vſum pallij.de quo.j.c.proxi.Cõtrariũ determi-
nat Hoſt.quia ſi pñt de permiſſu illius ꝓprios illius ſub
ditos ordinare & iudicare.ix.q.ij.c.j.&.iij.&.c.non inui
tati.multò magis ſuos ꝓprios:ibi enim ſit duplex gratia
perſonarũ & loci:hîc verò loci tantũ.de quo de offi.le-
ga.c.nouit.nec hic requiriť licẽtia Papæ:dũ tñ non vtať
pallia per iura præalleg.per quæ patet falſum qđ eſt di-
ctũ.ſ.ꝓxi.inquantũ dictũ eſt ꝙ de permiſſu nõ poſſit:&
de pmiſſu poſſit vti pallio:ſed nõ ꝓcedit dictũ Hoſtien.
quia ſubditi extra locũ nõ ſunt illi ſubiecti:vñ nõ põt am
pliari ptãs licentiã nõ habẽtis in ipſos ſubiectos:ſed ſecus
in ſubditis ꝓprijs licẽtiatis:quia poteſt prorogare ſupe-
rior ptãtem in illos ſubiectos:non poterit ergo in alios
ſubditos niſi expreſsè cõſentiãt.de quo in cle.quãuis.de
3 foro cõpe.& dixi de offi.deleg.c.p.&.g.¶ †Inducitur in
arg.ad quæſtionẽ p̃dicatorũ & minorũ,ꝙ licet ſint pri-
uilegiati ſuper cõfeſſionibus audiendis:requiriť tñ paro
chialis licẽtia.de quo per glo.j.de pœ.& re.c.oĩs.& hodie
de hoc in cle.dudũ.de ſepul.¶ Quæro an diœceſanus in
loco poſſit permittere actũ vtendi pallio in ordinatio-
nibus clericorũ?Quidã dicũt ꝙ non.Vnde â diœceſano
primò permittitur actus ordinãdi:illo permiſſo â Papa
concediť vſus pallij:ideò inferior à Papa nõ poteſt hunc
vſum cõcedere:vel dic ſecũdò ꝙ põt hoc cõcedere infe-
rior de licẽtia ſui Archiepĩ, cui etiã præiudicatur. Et ſi
dicatur:quid operabitur ergo priuilegiũ,ſi detur licẽtia

ZACHARIAS.
a ¶ Dictio ſemper.
Dic tu ꝙ dictio
ſemp, denotat cõ
tinuitatẽ tpis.l.j.
& ibi Bart.col.v.
in fi.ver.itẽ ĩ que
ſtione.ff. ſo.mat.
Angel.in auť. de
hær.& fal.ĩ prin.
in.iij.col. ver.ſup
text.ibi ſemper.
Ant.Franc.
¶ Quomodo i-
ſta dictio ſemper
intelligať ſi ꝓfera
tur in diſpoſitio-
ne ſtatutaria.vide
p Bar.in.l.ſi quis
ita.de cõdi.& de-
mõ.& adde ꝙ ve
rificať etiã ĩ his q̃
hñt in ſe tẽporis
ĩteruallũ ſecũdũ
Bal.ĩ. l.aduerſus.
in ver.vl.no.C.de
vſu. & intelligiť
ſemper.i.horis &
tẽporib⁹ cõgruẽ-
tib⁹.Et iõ ſi teſtis
dicit ꝙ eccľia ſem
per poſſedit deci
mas,intelligiť tẽ-
poribus cõpeten
tib⁹ & cõgruis.vt
per Spe.ĩ ti.de te
ſte.§.poſtq̃.ver-
ſic.ſed qđ plures.
& in ti.de reſti.in
inte.§.intra qđ.
ver.ſed cõtra præ
miſſas. & vide q̃
plenè habenť in
l.j.§.nũtiatio.vbi
per gl.& Oldr.in
verſ.omnibus.ff.
de no.ope.nunt.

â diœceſano.Dic ꝙ operabiť vt illo ꝑmittēte vti poſsit abſq; licentia Archiepī, quod aliâs non poſſet cōcedere etiā ſi eſſet palliatus, niſi eſſet exēptus, cū ſit ſignū prælationis.ſ.c. proxi.ſecundū Inno.dicit Io.an.ꝙ etiā cum licentia Archiepī non poſſet hoc concedere abſq; licentia Papæ:vnde melius intelligas in hoc caſu quantùm ad vſum pallij ad Metropolitanum recurrēdum, ſecundū Hoſt.& expone iſiad quē eccleſia pertinet iure metropolitico,vel aliâs quo ad vſum pallij:& facit de temp.ord. c.nullus.lib.vj.¶ Quæro quæ exigantur vt in alia ꝓuincia poſsit vti pallio. Dic ꝙ tria.ſ.priuilegium:permiſsio eius ad quē:& ꝙ altera de his cauſis ſubſit:altero deficiēte nō vteť pallio.¶ Quæro an Archiepſ hodie huius loci poſsit vti hoc pallio. Dic inſpiciēda verba priuilegij: quia ſi apparet fuiſſe reale extendetur ad ſucceſſores,niſi appareat reuocatum,ſi perſonale,planū eſt:ī dubio verborum remittitur ad Papā.de offi.ordi.c.iij.§.ſi verò.li. vj.ſi verba nō ſunt dubia,recurrendū eſt ad decre.quoniā Abbas.de offi.dele.& vide qđ no.de reg.iur.priuilegium lib.vj.¶ Ad gl.opp.ꝙ nō ſolū in eccleſia:ſed etiam in tota prouincia vtatur pallio.vt.ſ.c.proxi. Solu.dic eccleſiā.i.totā ꝓuinciā.¶ Opp.ꝙ extrà ꝓuinciam[a] vti poſſit pallio.xxxvj.di.c.qui eccleſiaſticis.§.ecce.Sol.rationali pōt & infula:vt ibi:&.xxj.di.c.cleros.ſed nō pallio.j.e. c.cùm ſis.Dicūt Doct.ꝙ rōnale eſt ornamentū pontificale vel ſacerdotale.pānus.ſ.quadrāgularis ad latitudinē palmi.& habēs.xij.lapides fixos:& hæc verba inſcripta manifeſtatio eſt veritatis.de quo exodi.xxviij.per totū. In margine aūt cuiuſdā decre.ſic erat ſcriptū.rōnale eſt quoddā ornamētū rotundū in pectore:vbi ſcriptū erat manifeſtatio veritatis.ſecundū Gof.Infulā hîc accipit ꝓ mitra.& eſt cauſa quare his vtať:quia ī alijs nō deſignať plenitudo officij:ſicut in pallio.remittūt.j.eo.c.cum ſis. ¶ Opp.ꝙ vtať inſignijs extra prouinciā.ff.de offi.ꝓcon. l.j.Solu.iſtud cōtingit rōne mittētis,mittiť enim â principe:vn̄ voluntariā iuriſdictionē habet & exerceret,etiā ante,quā perueniat ad ꝓuinciā ſibi decretā.ff.de offi.ꝓcon.l.ij.ſic legatus Papæ.de offi.leg.c.excōicatis.ſecūdū Gof.hîc,& in ſumma huius ti.in fi.dicit Hoſti.ꝙ ī eo,& in ſimilibus nulli fit præiudiciū:hîc ſecus:quia hoc ſignū dat ꝙ locus in quo talia portantur inſignia iuriſdictioni ſubiaceat inſigniti:vt in hoc tex.no. Aliæ glo.ſunt claræ.

ZACHARIAS.

[a] ¶ Extra prouinciā. Vide tu ꝓ ſolutione hui[9] opp, Cardi. in cle.j.in prin.de priuile.& Specu.in ti.de inſtru.edi.§.vj.ver. qd de his. Et vtrū in locis exemptis ſuæ diœceſis celebrans poſsit vti pallio per eundē Card.vbi.ſ.q.vij.

CAP. VI.

CVm ſis. In qualibet eccleſia ſuæ ꝓuinciç pōt Archiepſ vti pallio.h.d. Interpretabanť fortê aliqui per eccleſias ꝓuinciç intelligi cathedrales,quod remouet hæc decre.dicens ꝙ in qualibet eccleſia ꝓuinciæ permiſſis diebus Archiepſ celebrās pōt vti pallio.¶ No.Archiepm poſſe vti pallio in qualibet eccleſia ſuæ prouinciæ. ¶ No.ꝙ Archiepſ pōt vti pallio ī actu celebrationis,demū diebus ſolēnibus.Et no.qd ſignificat pallium.¶ Op. ꝙ nō vtať vbiq; pallio Archiepſ:vt patet.ſ.c.j.quia non extra ꝓuinciā.Sol.reſtringe hanc vniuerſalē ad eccleſias ſuæ prouinciæ:vel intellige qn̄ habet priuilegium de cōſenſu illius in cuius diœceſi vult vti pallio, ſecūdū gl.& ſic hoc gn̄ale vbiq; ad quatuor reſtringitur:ad ꝓuinciā, ad eccleſiam,ad miſſarū ſolēnia,& ad certos dies:& ſic videtur ꝙ ſi ſub pauiglione vel aliqua priuata domo extra eccleſiam ſecundum.c.de conſe.di.j.concedimus.quāuis Archiepiſcopus intra ſuam prouinciam celebret nō poterit vti pallio.Inquātum gl.dicit ꝙ ex priuilegio poteſt vbiq; inuitatus.Io.& Vin.ſi eſt inuitatus non exigit priuilegium:& ſic dicunt ꝙ verbū indulgemus.ſ.ca.proxi. poniť propriè & impropriè:& ſic de iure cōi Archiepſ inuitatus vtitur pallio in miſſa extra ꝓuinciam.vt hîc: dummodò diœceſanus hoc cōſentiat:ꝓpriè autē poniť quo ad ordines vel conſecrationes faciendas de ſubditis ī aliena ꝓuincia:ſed ambo dicta ſunt falſa ſecūdū Io.an.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus an & quādo poſsit extra ſuam diœceſim celebrare.*

CAP. VII.

QVianos. Sine pallio & ſandalijs pōt Epſ celebrare.h.d.Not. Archiepm poſſe ſine pallio celebrare indiſtinctè extra ꝓuinciā ſuā:cū pallio aūt nō:& idē quod intra ꝓuinciam ſuā pōt celebrare cū pallio.Nota. ꝙ cum pallio etiā in ſua ꝓuincia celebrare non pōt,niſi certis diebus:& ꝙ nō pōt pro defunctis celebrare cū pallio.¶ Quero quid ſint ſandalia:dic ꝙ de hoc habeť.xciij. di.c.nōnulli.§.compagis.Pe.dicit ſandalia ſunt calciamēta purpurea vel depicta,quibus vtuntur epī.¶ 1 Oppo. cū glo.ꝙ nō licet celebrare in aliena diœceſi.vj.qō.iij.c. ſcriptū.cū ſi.Intellige qn̄ fuit inuitatus:& hoc qn̄ publicè celebrat:priuatim aūt liceret etiā ſine licētia.de cle.peregri.tuç.Hoſti.dicit ꝙ ſi vult celebrare publicè aīo ordinādi,vel epalia exercēdi,hoc nō pōt abſq; licētia. aliâs dicit ꝙ pōt:poteſt etiam publicè celebrare.Inno.dicit ꝙ de licentia diœceſani vel etiā parochialis ſacerdotis celebrare poterūt,dūmodo ſine pōtificalibus celebrēt, quia illis non pn̄t vt,niſi ſup hoc ſint priuilegiati.j.titu.j.c.ad ſupplicationē.Hoſtien.dicit ꝙ in pōtificalibus & ſine licētia poterūt celebrare,ſicut obſeruat gn̄alis conſuetudo,& etiā p̄dicare,niſi ſpāliter ꝓhibeanť: de quo de hæ re.c.excōicamus.& in cle.de priui.c.ij.ī gl.pōtificalibus. Indulgētias verò quia iuriſdictionis ſunt nō pn̄t niſi ſubditis dare.de pœ.& re.c.iiij.ix.q.ij.c.j.puto hęc vera ſine pallio:cū pallio nō pōt abq; priuilegio vel licētia epī,vel Archiepī.¶ Quero qualiter ſit ſoluta quarta qō. dicit gl.ꝙ nō pōt cū pallio celebrare,niſi hoc habeat priuilegiū.Inno.dicit ꝙ ſoluiť qō ſic:quia cū nō poſsit vti pallio niſi in ſolēnibus,non poterit qn̄ celebrat pro defunctis,cùm non ſit ſolennitas:dicit Hoſti.ꝙ de ſolennitatibus non pręmiſit,ſed diebus:tenet ergo qđ gloſſ.& fateť ꝙ conſuetudo nō habet hūc caſum in priuilegijs exprimi,inquātum allegat.c.ſi de terra.melius allegaret.c. ibi ſequens.quod incipit,porrò.

De renuntiatione Rubrica.

¶ Quia ea quç poſtulatione,& electione acquiruntť & translatiōe, ſępe renuntiatione perduntur,ideo &c.De materia rubr.vij.q. j.&.ij.xvij.q.ij.&.xxj.q.ij.repetitur in.vj.& in cle.Ad materiā faciunt.de reſcrip.c.ad audientiam.el.ij.quod metus cau.c.Abbas.cum duobus.c.ſeq.de fer.c.fi.de app.c.quia nos:de voto.c. per tuas.de ſimo.c.ex inſinuatione.Itē impetrari poteſt contra poſſeſſorem beneficij,qui ei renūciauerat.de reſcrip.c.ij.Item pręlatus infirmus etiam incurabiliter renuntiare non cogitur. de cle.ęgro.c.ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Dictio,ex,ponitur priuatiuè.*

CAP. I.

LIteras. Propter ſenectutē nō dať licētia cedēdi epō ſi ſit neceſſari[9] vel vtilis eccleſię ſuę. In prima deciſa ſupplicatio. In ſecunda ibi:*ſi tuā.* ipſius repulſio. In tertia ibi. *Monemus:* cōcluſio. ¶ Not. primò duas cauſas legitimas cedēdi:defectus ſcientiæ & ſenectutis.hęc tamē vltima non eſt ſufficiēs ſemper:& ſpecialiter qn̄ aliàs eſt vtilis & neceſſarius eccleſię,& adeſt periculum in mutatione perſonę.¶ No.ij.ꝙ tēpore diſcriminis omnis mutatio eſt periculoſa.¶ Not.iij.ꝙ incognito non eſt committēdū regimen eccleſię,& ſic ſalua conſcientia non eligitur vel promoueť incognita perſona.cōcor.de poſtu. pręla.bonę.ad fi.¶ No.quartò ꝙ ad macerationem corporis ſequiť ſpirit[9] ſublimatio:& ſic econtra.c.ſanitas & robur corporis animę eſt cōtrarius:& ad depreſsionem vnius de cōtrarijs alterius ſequiť ſublimatio.¶ No.quintò contra

SEB. SAPIA.

a ¶ Inconstantiæ. De inconstãtia vide latè per Ang. areti.in.§.his igitur generaliter.insti. de iusti.& iu.dy. in reg.mutare.de reg.iur.in.vj.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quasi possessio beneficij. Vide Moder.in.l.j. in princ. vbi Alexã.ff.de acq.pos. vide etiã Bal.in.l.j. C.de re.pmu.vbi ponit de verbali inuestitura. & per Ang.in.l.quædã. ff.de rei vendi.& per Abb.i.c.authoritate.co.fi.de insti.

ZACHARIAS.

c ¶ Ad ius nouiter creatũ. Adde quòd iuramentum super dispositione interpositũ restringitur, nisi noua cã superueniat.vt hîc.& per hũc tex.dicit hîc do.Ant.& alij quòd licentiatus qui iurauit ex forma statuti,nõ debetacci pere doctoratus in signia alibi,si propter superuenientẽ pestem ibi doctoratus excusabitur à periurio. pro quo facit quod sing. dicit Sali.in l.fi. C.de pac.vbi quòd si filia fratribus viuentibus iurauit patri quòd erit do te contenta nec ei succedet. iuxta not.in.c.quãuis.in vj.de pactis.quòd si postmodum dicti fratres moriãtur, quòd nõ obstante tali iuramento poterit succedere: quia iste nouus casus intelligitur exceptus.ar.l.iubemus.C.ad velleia.refert Ro.in.l.pactũ quod dotali. C.de colla.& in.l.quòd superstitis.ff.de acq. hære.iste in ea.ex tenore.j.de fo.cõp.& Ro. cõsi.xxij.inci.proposite.vbi si iuro de cætero bona emphiteotica nõ peterenoua causa superueniẽte: vt quia per superiorẽ fuit de emphiteosi renouatus petere potero.al.casum singu.hic.& in.l.patronus.ff.de bo.li.

tò contra importunitatem. ¶ Vltimò not.literã allegandam in fi.contra vitium inconstãtiæ[a] & pusillanimitatis. ¶ 1 † Et not.de dictione e:quæ stat priuatiuè aliquando. ¶ Not.sextò quòd cæteris paribus magis crescit deuotio in sene quàm iu iuuene. ¶ Oppo.quòd senectus sit causa legitima dandi licentiam,cedendiq́ue.c.nisi.§.alia verò.Sol.dicit glo.quòd senectus quæ reddit quem penitus inhabilem ad regimẽ episcopale dat causam cedendi:non autem quelibet alia non reddens penitus inhabilẽ:vt hîc. ¶ Op.secundò quòd sufficientia sit legitima causa cedendi.s.de elect.c.congregato. Sol.defectus scientiæ est legitima causa cedendi non omni tempore, & maximè tempore belli & periculoso.vt hîc erat.

SVMMARIVM.

1. *Renuntiatio,siue iuramentum respiciẽs aliquam rẽ: intelligitur secundum terminos in quibus tũc huiusmodi res reperitur.8.9.10.11.12.*
2. *Collatio beneficiorum in ecclesia collegiata spectat ad collegium ipsius ecclesiæ.*
3. *Inuestitura beneficij transfert quasi possessionem ipsius.*
4. *Pacificè possidere non dicitur quis beneficiũ in quo patitur controuersiam iudicialem.*
   Interdictum vti possidetis competit pro controuersia iudiciali.
5. *Spoliatus potest intentare possessorium recuperandæ licet recuntiauerit:secus petitorium.*
6. *Iuramentum etiam temerarium est obligatorium.*
7. *Iuramentum,transactio,& rescriptum,non extenduntur ad incogitata:& ad posteà superuenientia.9.*
10. *Promissio de non offendendo non extenditur ad futuras inimicitias.*
11. *Renuntiatio iurium,an extendatur ad futura?*

CAP. II.

CVm inter.P. Habet duos intellectus,& vtrunq́ue comprehendam.h.d.Renuntiatio & abiuratio beneficij refertur tantũ ad ius pręsens,vel de præterito competens renuntianti:ideò exceptione renuntiationis aut iuramenti nõ repellitur agens ex iure post renuntiationẽ aut iuramentum quæsitum.h.d. Prima pars narrat factum.Secunda dat iudicem ibi: *Ideoque.* Adapta casum,quòd ius fuit nouiter quæsitũ vel authoritate Papę,vel authoritate maioris partis capituli. ¶ No.quòd ius canoniæ & ad illud accidentia spiritualia sunt,vt stallus,& locus capituli,prout sonãt in iure spiritualia sunt. Et not.quòd stallus & locus chori censetur de participibus iuris beneficij:& sic arguunt quandã possessionem beneficij,eo quòd in illa possessa probantur:quod not.pro articulantibus. ad hoc de ele.c.Cumana ecclesia. ¶ 1 † Not.quòd iuramẽtum & renuntiatio in dubio restringuntur ad ius secundũ tempus renuntiationis subsistens: Ideò non excludunt quem à petitione respectu iuris post renuntiationem & iuramentũ creati:& ideo renuntians & iurans nõ repetere beneficium non excluditur si posteà acceptet & petat illud prætextu receptionis nouę post iuramentum authoritate capituli,aut authoritate Papæ factæ. Et no.quòd hoc dictũ est verum,etiam si in renuntiatione vel iuramẽto submittitur aliqua dictio tẽpus futurũ respiciens,vt de non repetendo vlterius,quia intelligitur de non repetendo vlterius ex causa de præsenti subsistente:quod no.si vis te ampliare vide Bart.in.l.qui romæ.§.duo fratres. ff.de ver.ob. ¶ 2 † Not.iiij.ar.pro opi.quòd potestas conferendi particularia beneficia in ecclesia collegiata spectat ad collegium ecclesiæ. ¶ 3 † No.quintò hîc tex.apertũ quòd ex inuestitura beneficij transfertur quasi possessio beneficij:[b] mandat enim quòd receptum faciat gaudere quasi possessiõe beneficij:& sic cõcluditur quòd quasi possessionem habet.vide de cõsue.c.ij. & no.Cõpo.de elec.c.transmissam. ¶ 4 † Not. vj.iuncto principio quòd illud beneficiũ nõ dicitur quis pacificè possidere.in quo habet cõtrouersiã iudicialẽ.Et est ar.quòd pro controuersia iudiciali detur ĩterdictũ vti possidetis:de quo dicã de resti.spo.c.audita. ¶ 5 † Opp.prima gl. quòd repellatur hîc repetens beneficium,obstante exceptione iuramenti.de resti.spo.c.solicitè. &.c.accepta.de iureiu.c.si verò.Prima sol.secundũ Doc.quòd hîc renuntiat spoliatus,ideo renuntiatio sibi non obuiat.de resti.spo.c.solicite.cõtrariũ procedit quando non spoliatus:nõ placet hoc Doc.quia tenet iuramentũ præstitum à spoliato:dũtamẽ sponte iuret.secũdũ Inn.Et c.solicitè.loquitur quo ad possessoriũ:quia renũtiatio à spoliato nõ excludit possessoriũ recuperãdæ:sed bene excluderet petitoriũ.Sol. soluunt iterũ Doct.quòd hîc iurauit coram non suo iudice ar.j.eo.c.admonet.hoc non placet Inn. ¶ 6 † Quia & sibi iuramentũ præiudicat. vj.q.iij.c.deniq́ue.quãquã sit temerariũ:dũmodo sponte iuret iuramentũ est obligatoriũ donec absoluatur:de iureiur.c.cũ quidã.de elec. c.venerabilẽ.Glo.tangit tertiam solutionem. & hæc vera,quòd iuramentũ excludit repetentẽ beneficiũ quatenus petit ex iure antiquo,vel subsistẽte secũdũ tẽpus renũtiationis:quia ad causam illã restringitur:sed si petat ex cã nouiter superueniẽte,nõ repellitur.Et sic subdiuiditur in duos.vnus quòd hîc agebat ex iure quæsito authoritate capituli.secũdus quòd ageret ex iure collato authoritate Papæ,quilibet est bonus: & tertius quòd pro vtraq́ue veniret exceptio cõtra iuramentũ,quando ex vi veteris iuris reciperet. hîc autẽ recipiebat ex vi noui iuris: videlicet ex vi receptionis factæ à maiori parte capituli quæ habuit potestatẽ ius nouiter creãdi.j.quod met.cau. c.ad audiẽtiam. ¶ 7 † Ad hoc quia iuramẽtũ nõ extenditur ad nõ cogitata,& quæ tũc iesse nõ erãt. de iureiu.c.clericus.dat simile in rescripto, quòd non extenditur ad creata post.de rescrip.c.fi.sicut etiã transactio non extenditur ad incogitata.C.de trãsac.l.si de certa.ad hoc quod dicimus de exce.rei iud.vt nõ excludat nouã cãm ff.de instito.l.habebat.j.de exce.c. aduersario. ff.de exce.rei iudi.l.& an eadẽ. ¶ 8 † Dato etiã quòd iurasset nõ repetere ex iure futuro à capitulo,illud iuramentum præstitum capitulo ad vtilitatẽ priuatã capituli intelligitur,nisi capitulũ illud remittat & consentiat,& illud remittere pôt.de spon.c.præterea.de iureiuran.c.j. ¶ 9 † Secũdus intellectus,quòd hîc agebat ex iure nouo creato authoritate Papæ:& tũc cõtrariũ dupliciter soluitur.Primò quòd hoc iuramẽtũ non refertur ad ius nouiter creatum[c] authoritate Papæ:hoc non dicit Inno.de iure futuro:sed simpliciter loquitur de iuramẽto præ-

Quod tñ limitabis,nisi talis renũtiatio. Et iuri cõpetenti & cõpetituro.vt per palleg. Ro.cõsi.suprà alleg.xxij.

Anto. Francis.

¶ Circa istũ passum an renuntiatio iuris sui etiam iurata se extẽdat ad ius futurũ. Dicas quòd nõ regulariter. & iõ dicebat.Inno.in.c.cũ venisset.de testi.quòd renũtiatio iuriũ in cã principali nõ extenditur ad cãm appellationis, etiam si sit simpliciter facta, nisi expressè hoc sit actũ. quod etiã voluit Bald.in.l.j.C. de fi.instr.& bar. in auth.at quæ semel. in.iiij.col. in ver. quero vtrũ denũtiatio.C.de pbat.& habetur per Spe.in ti. de renũ.& cõclu. in ver. hoc autem scias.& iõ dicebat Bar.in.l.mater decedẽs.ff.de inoffic. test.quòd renũtiatio non extenditur ad ignorata,nisi expressè dicatur quòd etiã ad icognita debeat extendi.quod etiã voluit Ang.in l.qui iure militari.ff.de test.mili. & in.l.sicut certi. C.e.tit.& per Alexã.in.l.qui romæ.in §. duo fratres. in xiij.char.de verb. ob.imò renuntiatio de futuro nisi aliud dicatur intelligitur de iure de futur ocõpetẽte,tñ ex cã de præterito,secũdũ Bar.in l.post emancipationẽ. in.§.illud. ff.de lib.le.& idẽ Bar.post gl.l.quod seruius.in.ij. col. ff.de condict. ob cau.& i.l.aurelio. in.§.caius.in.viij. col.ff.de lib.le.& i.l.emptor. in.§. lucius.ff.de pact. & in.l.qui cum tutoribus.in ver.ex hoc dico.ff.de trãsac.in.l.si vxor.in §.diuus.ff.de adul. quod etiã voluit Bald. in.l. post[illegible] liti.in.iij.col.in.j. q.C.de pac. & in l.pactũ.in.xiij.q. C.de collat. & quòd renuntiatio iuri[illegible]

non extendat ad nõ cogitata: vide etiam per Paulũ de castro in con. si.lxxij.incip. Viso puncto suprà scripto.in penul. col.& ad materiã vide etiã p Bart.ĩ l.j.circa princ.ff. de curato.bo.dá. & Alex. in.l.sed & si quis.in.§.q̃si tũ.ff.si qs cau.& tene mẽti vnum quod dixit Bar.ĩ d.l.quod seruius. ad fi.ff.de condit. ob cau.vbi etiã p Alexã.plenè.vbi dixit ꝙ renuntiatio iuris,quod qs habet vel habere posset ĩ tali re,intelligitur reb⁹ sic stãtibus, & de cã de p̃senti:nec extendit ad ius futurũ.& vide etiã p Alex.ĩ cõsi.xxxix.ĩ.iiij.parte cõsiliorũ.vbi ẽt ponit ꝙ nunꝗ intelligitur renũtiatũ iuri de futuro ẽt si renũtietur iuri reciproco,nisi de tali iure de futuro fiat expressa mentio.

stito secũdũ ꝙ no.j.e.tñ dictũ ipsius potest sic saluari:cũ cõtrariũ ipsius tenuerit hîc Hostiẽ. quẽ sequit Io.an.Et hæc sunt vera qñ iuramẽtũ nõ respicit ius futurũ.aliâs si iurasset nõ repetere etiã ex iure nouo excluderet repetens: nec mandatũ Papæ excusaret si nõ esset facta mẽtio de iuramẽto:vel dato ꝙ esset facta mẽtio de iuramẽto,nisi subesset cã dispẽsandi hîc nõ esset tutus aduersus iuramentũ:quia iuramentũ nõ põt tutè à Papa etiam remitti causa nõ subsistente:hæc verba directè sonant in cõtrariũ eius qd no.tex.nec Inno.de materia beneficiali facit hîc mentionẽ, quãquã Doct.in materia bñficiali hoc dicunt:tñ vellem doceri de rõne diuersitatis quo ad purificãdũ cõsciẽtiã,In materia alia quã beneficiali:de iureiu.c. veniẽtes.quod no.ad hoc qd no.de voto.c.nõ est.secus si cã subesset,quia tutus esset.vij.q.j. scias.j.q.vij.c.requiritis.§.nisi rigor.&.c.necessitatis &.c.seq.In foro tñ cõtentioso in dubio cã præsumeret.ar.j.eo.c.in p̃ntia.&.j.de re iud. c.sicut.de quo.lxxxv.di.c.florẽtinũ.xv.q.vj.c. authoritatẽ.xxij.q.iiij.c.si aliqd.de voto.c.nõ est.& vide de iureiu.c.quantò.& secundũ hũc intellectũ glo.põt intelligi decre.ꝙ plures fuerunt literæ.scilicet tria paria literarũ. Primus renuntiauit in manibus capituli,ꝙ illusit ei.Secundus impetrauit secũdas ꝙ nõ obstãte renũtiatione deberẽt sibi beneficiũ assignare qd p maiorẽ partẽ capl'i fuit factũ, cui minor pars se opponebat rõne abiurationis.ideo impetrauit has tertias literas secũdũ Gof.vel secundũ Host.impetrauit literas,& subiecerat se ĩ manib⁹ capl'i renũtiando abiurãdo literas:maior pars capl'i eũ recepit & minor cõtradixit.Prima lec. p̃sequit primũ intellectũ gl.secũda secũdũ. ¶ 10 † Ex his determinat qõ. Aliquis fecit pacẽ alicui,& p̃misit nõ offendere. ꝙ id referat ad cãm offendẽdi de p̃nti, vel p̃terito,nõ si inimicitia surgit ex noua cã[a] vide Bart.ff.de pœn.l.aut facta.§.cã. ¶ 11 † Infert secundò q̃d si aliquis renũtiauit omni iuri qd habet,vel hr̃e põt,vel sperat,an hæc renũtiatio referatur ad ius futurũ tãtũ.facit qd nõ:nisi cã vel species causæ subsit ex cã de p̃nti:facit qd dixit Bar.in l.q romæ.§.duo fratres.ff.de verb.obl.ad hoc gl.ff.de cõd.ob cãm.l.qd serui⁹.&.l.ij.ff.de sta. lib.ad hoc.C.de dona.l.spem. ¶ 12 † Facit hoc ad q̃õnem.Iurauit scholaris licẽtiatus nõ recipere cõuentũ alibi quã in loco vbi est examinatus:ꝙ si de nouo faciat se examinari in alio studio,& prætextu nouæ licẽtiæ recipiat doctoratũ,ꝙ per hoc nõ sit periurus:qa assumit doctoratũ ex noua cã:quod bñ no. ¶ Sed obuiat tex.q videtur velle ad hoc vt possit hîc repetere ꝙ duo cõcurrãt,ꝙ receptus fuit authoritate papæ, & maioris & sanioris partis capl'i: quia sufficere videtur alterum,cũ ex quolibet competat ius agendi & creetur de nouo. Sol. Dic ꝙ se astrinxit ad vtrunq; probandũ. vel forma secundi rescripti habebat vt reciperetur si ad id accesserit consensus capituli:vt de rescriptis.c.si pro te.lib.vj.

ZACHARIAS.

a ¶ Ex noua causa. Vide de hoc Ange.in.l.diuus. ff.de petit. hære. Anto. de petrucia ĩ rep.l.j.ĩ.iiij. effectu.ver.quartò adduco. ff.de iureiu.Inno.in.c. j.q ma.accu.pos. vbi si maritus p̃misit se semp moraturum cũ vxore:intelligitur nisi nouus casus superueniat.

SVMMARIVM.

1. *Renuntians rei, seu tacitè vel expreßè, illam amplius repetere non potest.*
2. *Infirmitas non facit aliquem actum nullum, dummodo non excludat mentem actum facientis.*
3. *Vouere an quis præsumatur per petitionem habitus monachalis.*
4. *Priuatus & restitutus non recuperat prima iura: & restitutio non retrotrahitur.*
6. *Religiosus qui transiuit ad aliud monastetiũ, an aliquid retineat de primo?*
7. *Monachus vnius monasterij promotus Abbas ad aliud monasteriũ: si posteà renuntiauit, an poßit repetere locum in primo monasterio?*
8. *Clericus depositus per Episcopum ab ecclesia patronata, an poßit restitui innito patrono.*

CAP. III.

1 EX transmissa. ¶ † Qui renuntiat beneficio suo tacitè vel expresè, illud repetere non potest.h.d.Prima pars ponit partis querelam.Secũda prouidet.ibi: *Verùm quoniam.* Qui ad sui petitionem licentiatus transiuit ad aliã ecclesiam,perdit ius quod habebat in prima. ¶ Not.primò quòd ex qualitate personæ inherenti aliquando persona certificatur.vt Petrus rubeus. ¶ 2 † Not. secundò quòd corporis infirmitas non impedit actum professionis:& sic valet professio facta in infirmitate,& omnis actus à mente regulatur dummodo infirmitas non excludat mentem suam.de succes.ab intest.c.fina. ¶ 3 † Not.tertiò ꝙ per petitionem habitus monachalis quis tacitè videtur vouere. Et no.ꝙ post votum simplex solo ingressu & mora aliqua monasterij quis nõ videtur profiteri,nisi aliud intercedat. ¶ Quartò not.quòd per repetitionem collatorum ecclesiæ seculari quis videtur renuntiare beneficio seculari cui bona contulit Et sic not.ꝙ sicut bona possunt accedere personæ in ingressu monasterij, quæ possunt postea repeti ex regressu:ita possunt bona accedere personæ in ingressu ecclesiæ secularis,quæ postea repeti possunt dum ab ecclesia receditur. Et sic not.quòd bona quæ clericus ecclesiæ contulit tempore quo in ecclesia fuit beneficiatus quis potest repetere eo ecclesiam egrediente.quod not.quia de facili non inuenies istum casum. vide quod no.de cle.coniu.quod à te. ¶ Not.quintò quod latissimè dicitur matrimonium inter beneficiatum & ecclesiam: in qua benefieiatus est:vnde videtur ab ea dissolui eò quòd illi renuntiat. ¶ Not.sextò argumentum,quòd ad prælatum & capitulum spectat receptio & collatio beneficiorum inferiorum. vide de elec. c.cumana ecclesia. ¶ No.septimò quòd verba hortãtia non necessitant. ¶ 4 † Et no.quod priuatus & postèa nouiter receptus non recuperat prima iura, nec receptio trahitur retro vt reintegretur ad ius pristinum.Oppo.quod ingressus post votum inducat professionem:& sic hic non poterit retrocedere.vnde obstat.j.de regula.c.consulti.Sol.dic quod professio ideò non est:quia non precessit votum,sed solum propositũ de ingrediendo:quia non emisit votum quãquã emittere proposuerit sic dicit gl.vel secũdum doct.expone votum,id est desiderium vel propositum.nam dicit Host.qui cle.vel vo.c.insinuante.&.c.rursus.quod post votum susceptio etiam habitus nouitiorum inducit professionem: quod mihi durum videtur. ¶ 5 † Secundo oppo.quòd sit professus susceptione habitus:& sic non possit repetere primam ecclesiam etiam alia ratione. Vnde ob.j.de regula.c.super eod.Sol.dicit gloss.quod hoc procedit quando suscipit habitum probationis:contrarium potest procedere, quando suscipit habitum professionis:quia solus habitus non facit monachũ.de regu.c.porrectum.hoc intellige secundum distinctionem.c.j.de reg.lib.vj.& cle.j.eo.titu. Sed tunc obuiat, quia vel dices hunc professum: & alia ratione q̃ hic expressa non potest repetere beneficium:nec etiam volentes ipsum recipere possunt,vel dices ipsum non professum, & poterit recipere beneficium ex quò non est professus, sed tantùm probauit.de regula.c.beneficium.lib.vj.Solu.contrarium loquitur quãdo nullus alius actus intercessit,ex quo surgit voluntas renuntiandi,quo casu non professus rediens repetit primum beneficium. hîc quando alius actus intercessit,ex quo surgit tacita renuntiatio s.bonorum repetitio:quod no.quia limitat illud.c.sit ergo cautus probans regulam,ne aliquod signum ostendat, ex quo tacitè renuntiet beneficio suo. ¶ Oppo.si hæc ecclesia habebat Abbatem non poterat quis in illa habere beneficium,pro quo possit agere petitorio vel possessorio:quia monachus proprium habere non potest & contrarium hic ostenditur.Sol.dicit glos.quod ecclesia erat secularis,& est Abbas nomen dignitatis. Dicunt doc. quod

in re-

in regno vocantur Abbates clerici seculares & presbyteri, sic & Cathalani, & Hispani. ¶ Opp. ꝙ hæc bona non debuerint restitui. quia semel Deo dedicata &c. xij. q. ij. c. nulli. xvij. q. iiij. c. sunt qui opes. Dicit glo. ꝙ recuperat iure poli. id est ex quadam æquitate: non iure fori. id est de iuris rigore. Vel secundò de facto fit hæc repetitio potius quã de iure. Vel tertiò ipsa contulit sub conditione si ibi perpetuò remaneret. Vel quartò secundũ Doc. fuerunt collata causa mortis, vnde potuit pœnitere. ff. de do. cau. mor. l. mortis causa. Io. an. Tu dic ꝙ illa contulit accessoriè ad personã. quod declara, vt in. d. c. qđ ã te.

6 ¶ † Faciunt prędicta ad quęstionem illius. qui transiuit de vna religione ad strictiorem, an vocandus sit ad electionem primi monasterij [a] vacantis intra tempus ꝓbationis, videtur ꝙ non: si cũ licentia transiuit: aliàs secus si sine licẽtia, cùm omnino intra annũ possit reuerti: de regu. c. statuimus. vide quod no. de regu. c. beneficiũ. lib. vj. Aduerte. quia quęstio in. c. bñficiũ. loquit̃ de clerico seculari transeunte ad religionem, & sic non cadit cũ ista.

7 ¶ † Facit hæc decre. ad quæstionẽ. An monachus promotus ad Abbatiam alterius monasterij si posteà renunciat, an possit repetere locum primi monasterij. de quo per Fede. in opere suo: & ibi etiam habetur an teneat̃ facere professionem secundo monasterio, & ibi determinat ꝙ non: & ibi etiã no. an debeat obtinere primum locum post Abbatem, vel quem.

8 ¶ † Vltima pars facit ad quæstionẽ de deposito, an possit eum Eps̃ restituere inuito patrono: quia videtur ꝙ nõ, cùm hæc habeatur pro receptione noua: & vide qđ not. de rescri. c. quãuis. li. vj. in gl. pe. & differentiam inter remotum ab ordine & relegatum vide in Specu. de accu. §. ij. super ver. priuata in addi. Specu.

¶ *Istud. c. est summatum. s̃. in lectura domi. Abbatis.*

C A P. IIII.

ADmonet. Beneficiatus absq; licẽtia prælati suo beneficio renũtiare nõ põt. h. d. Primò ponit prohibitionẽ. Secundò ipsius trãsgressionẽ puniri præcipit. ibi: *quòd si quis.* ¶ No. de iure cõmuni ꝙ ius instituẽdi & conferẽdi beneficia spectat ad Epm̃: vide de elec. c. cùm ecclesia. ¶ Secundò nota, ꝙ absq; authoritate illius ad quẽ spectat collatio quis non põt beneficiũ recipere. ¶ Tertiò no. beneficiatos absq; authoritate Epi nõ posse beneficia dimittere, vel illis renuntiare. ¶ No. ꝙ consilium aliquando ponitur pro consensu, vel authoritate. ¶ Opp. ꝙ nõ sufficiat petere cõsiliũ in renũtiatione beneficij: imò exigit̃ cõsensus. vt patet. j. eo. c. qđ in dubijs. Sol. expone hîc consiliũ pro consensu. nisi vellet religionẽ intrare: & tunc sufficit petere licentiã: licet non obtineat. j. de regu. c. licet. secundũ Host. qđ no. quia ampliat̃ dec. c. licet. vt sicut de latiori ad strictiorem potest trãsire licentia petita: ita possit ad religionẽ de ecclesia seculari sola licentia petita. ¶ Quæritur quæ sit hęc vltio. Dic ꝙ vel excõmunicatur, vel alia arbitrali pœna: ex quo nõ exprimitur à iure. de offi. deleg. c. de causis. ¶ Quæro qd in hospitalibus, an possit quis administrationẽ ingredi absq; authoritate Episcopi, vel aliam dimittere: dicit Io. an. hîc quòd non, quia & illa sunt sub dispositione Epi: vt de reli. do. c. de xenodochijs. etiam si ꝑ laicos administretur. xvij. q. ij. c. quidã. de quo hodie in cle. quia cõtingit. de relig. do. ¶ Qualis ergo exigit̃ consensus vt clericus possit dimittere ecclesiam, dic ꝙ si trãsiuit ad ecclesiã eiusdem diœcesis põt trãsire de tacito cõsensu Epi: si extra diœce. exigitur expressus consensus Epi: vt no. Io. And. vij. q. j. c. placuit. xxj. q. j. c. j. secundum Vin. & Tan. hîc. de quo aliquid super gl. ij. ¶ Vltimò dicit Io. an. ꝙ dispositio istius decre. videtur posse defraudari per dec. beneficiũ. de regu. lib. vj. volens renuntiare beneficio inuito Epo ingredietur religionẽ probationis cã, & cũ protestatione. s̃. c. ꝓxi. & de ipsius cõsensu poterit concedi, quo cõcesso religionẽ exibit: sed dicit ꝙ vbi beneficium est collatiuũ, nulla poterit fieri fraus: quia consentiendo illi qui habet conferre nullũ fraudat: cũ ipse tacitè præbeat authoritatẽ renũtiationi alteri cõferẽdo: sed si bñficiũ esset electiuũ, & ad aliũ spectaret cõfirmatio, qui haberet dere licentiã cedẽdi, bene tũc posset fieri fraus: qa nõ intercederet cõsensus habẽtis instituere, & cõsequenter habẽtis dare licẽtiã cedendi: sed dicit ꝙ tũc nõ sufficeret cõsensus eligere habẽtis, nisi interueniat cõsensus habẽtis cõferre vel instituere, ad hoc, vt in effectu sit priuatus bñficio. sup quo remittit Io. an. ad no. de his quę fiũt ã ma. par. ca. c. ex ore. sup ver. cõfirmatus. vbi limitat illã decre. vt. s̃. dixi ĩ bñficio collatiuo nõ electiuo ꝓcedere, nisi cõsentiat superior ad quẽ spectat: & dicit ꝙ tuti⁹ est ꝙ expressè renũtiat. & remittit ad regulã is q̃ tacet. de regu. iu. lib. vj. in mercu. ¶ Gl. prima est clara. Opp. cũ secũda ꝙ absq; authoritate Epi quis possit cedere [b]. lxiij. di. c. j. gl. dicit ꝙ si collatio spectat ad Epm̃: Eps̃ põt dare licentiã cedendi, si nõ spectat, sed ad inferiorẽ prælatum, põt dare licentiã cedendi inferior, ad quẽ spectat ius instituẽdi: ad hoc facit ver. *ordinationẽ tuã*: & idem no. in. c. Eps̃. de loco hîc alle. dic vt ibi de hoc. Et ibi etiam no. an clericus volẽs trãsire de minori ad maiorẽ ab Epo cogi possit: & dixi aliqd in. c. fi. s̃. de post. præla. De primo dubio vide qđ no. j. eo. c. qđ in dubijs. & dicã ibi: & vide glo. in clemẽ. eo. ti. c. vno. ¶ Glo. quærit qd si transiuerit, vel cesserit absq; Epi authoritate: an ex postfacto prælatus vel Eps̃ possit habere ratã cessionẽ. gl. dicit ꝙ sic. & illo superiore ratũ habẽte põt illã is ad quẽ spectat ordinare à qua recessit, vel cui cessit. ¶ Ad cuius declarationẽ aliqua sunt videnda. Primum, an electus ad alia vel assumptus possit illi cõsentire absq; licẽtia primi ꝑlati habẽtis instituere. ¶ Secũdò, an possit transire absq; licẽtia eiusdẽ. Tertiò, an si trãseat possit collator primæ statim conferre. vel quãdo. ¶ Ad primũ dicit Innoc. ꝙ eligi põt ad aliud bñficiũ existẽs in primo. & illi cõsentire: quia nõ reperit̃ prohibitũ, sed potius concessum. de elec. c. cũ inter canonicos. ¶ Ad secundũ dicit ꝙ se trãsferre non potest absq; licentia superioris. aliàs reuocari posset inuitus: vt hîc & s̃. not. ¶ Ad tertiũ videt̃ ꝙ saltẽ vbi beneficia sunt incompassibilia primum vacet ipso iure de præbẽ. c. de multa. §. j. sed dicit Inno. ꝙ hoc est falsum, nisi trãseat de licẽtia supioris: & c. de muta. debet intelligi, qñ trãsit de licentia superioris, aliàs nõ vacat prima, licet illa priuari possit. de cle. non resid. c. pe. & fi. nisi ratificet tacitè vel exp̃ssè. qđ facere intelligit̃ ꝑ lapsum sex mensiũ, intra qđ nõ debet plus bñficiũ vacare: vt patet in. c. ij. de cõces. ꝓbẽ. Per hæc dicit ꝙ nõ poterit cõferre bñficiũ primũ qđ dimisit, si ad aliũ spectet collatio illi⁹, electio vel p̃ntatio & ad aliũ datio licẽtiæ de cedẽdo, nisi primò ab illo antè vel pòst trãsire volẽs petierit licẽtiã de trãseũdo vel cedẽdo: debet ergo elector vel præsentator primi bñficij an̄ reqrere licẽtiã illi⁹ ad quẽ spectat datio licẽtiæ, vt ratã habeat trãslationẽ. qđ est verũ ante sex mẽses: si tamẽ nõ reuocauerit intra sex mẽses, ad finẽ sex mẽsiũ habebit potestatẽ prim⁹ elector vel priuator eligẽdi, quasi tãto tp̃e videat̃ tacitè trãslationem habere ratã: & si ad Epm̃ spectet ꝓuisio, si nõ reuocauit intra sex mẽses, ad superiorẽ deuoluetur potestas, quasi videat̃ ab initio habuisse ratã, ex quo tanto tp̃e nõ reuocauit. Inn. videtur ꝙ primũ nõ vacet, nisi sit lapsum tp̃s sex mẽsiũ: & sic videt̃ ꝙ circa finẽ sex mẽsium nõ poterit cõferre. alle. hoc expressum. de p̃bẽ. c. de multa. §. & si vltra. & §. præcedenti. ꝑ quod patet ꝙ si Eps̃ est collator, demum lapsis sex mensib⁹ deuoluet̃ ptãs ad superiorem: sed si alius est collator, tutius est ꝙ tũc petatur ꝙ ratificet habens dare licentiam. vt. s̃. dictum est. hæc vera, nisi ter charitatiuè monitus cũ aliquibus interuallis non voluerit respõdere vel ratificare,

ZACHARIAS.

a ¶ Primi monasterij. Tu dic & no. vt in. c. cõstitutus. secũdũ intellectũ quẽ seq. Io. an. ibi de elec. lib. vj. plenè ꝑ Ludo. ro. sing. lxxij. incip. An scholaris est priuatus: vide quod no. in addi. l. præalle. c. cũ dilectus. ver. prioris monasterij. nume. iij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quis possit cedere. Vide Io. an. in. c. j. vt lit. pen. ĩ vj. ĩ nouella. in. c. licet. de ꝓcu. eo. lib. Ro. consi. ccœ xlj. Cal. in cõsi. ij. & iij. & vj. sub titulo de renun.

quia extunc intra sex menses poterit fieri electio.alle.de elec.c.fi.de sup.neg.præla.c.j. ¶ Sed quid faciet secũdus diœcesanus, vel prælatus, ad quem sine licentia transiuit alteri in cuius diœcesi primò beneficium tenebat? dicit Innocen. ꝙ diœcesanus secundæ ecclesiæ poterit statuere terminum intra quem à primo diœcesano licentiam obtineat: alioquin erit secundæ ecclesiæ de alia persona prouidendum.ar.vt lit.non conte.quoniam frequenter §.si verò aliter.de cle.non resi.c.quia nonnulli.&.c.relatum. Dicit Hostien. ꝙ licet prædicta sint vera de iure: tales tamen quotidie sine licentia eliguntur & transferuntur, & electioni consentiunt & accipiũtur: & ex quo sic translati recepti sunt ad prælaturam vel rectoriam cum cura priora beneficia quæ habebant similiter ipso iure intelliguntur vacare: quæ tamen plerunq; de facto retinent. Sed omnibus his potest non improbabiliter respõderi, ꝙ multa per patientiã tolerantur & c.j.de præben. c.cùm iandudum.in fi.& addo quod no.de præben.c.de multa.secundũ Host. ¶ Opp. ꝙ possit quis transire ad aliam ecclesiã absq; licentia.i.cedere beneficio.xix.q.ij.c.duæ sunt. Solu.transire potest absq; licentia ad religionem, vt ibi: sicut posset ad strictiorẽ.[a] de reg.c.licet.sed non potest transire ad aliã ecclesiam secundũ Gof. Idem Inn. super tex.quod no.quia ampliat illã. Nec ob. ꝙ fortius deberet posse transire ad aliã dignitatẽ: quia ibi publica vtilitas, hîc priuata.s.in transitu religionis. Sed dicunt doct. quòd præsumptio ambitionis obiectionẽ tollit.vt no.lxiij.di.c.literas.ad hoc quod no.s.de post.præla.c.bonæ.el.j.Inducit in ar.an prælatꝰ possit eligi ad platuram alterius ecclesiæ, an debeat postulari. Glo.hîc dicit ar. ꝙ nõ possit, quinimò nec canonicus, quia non habet facultatem recedendi absq; licẽtia Epi: & hoc tenuit Vincenti.& fatet̃ ꝙ si superior noluit eũ licẽtiare, ꝙˡ cõpelletur per superiorem: de iurepat.c.nullus.Gl.concludit ꝙ eligi potest, dummodo aliàs sit idoneus, & in eodẽ Episcopatu vel alio: tamen facienda est quædam postulatio non solennis antè vel post vt transire possit: & si denegauerit, postuletur per superiorem.ad hoc quod not. glo.de elec.c.religiosus.li.vj.& hoc expediui plenè.s.de postu.præla.c.fi.recitat Io.an.quosdam velle facere differentiam inter curatum vel prælatum, & alios clericos simpliciter beneficiatos, vt primi tanquàm inuinculati non possint: secundi sic.quod non placet Ioan.an.per decre.si Abbatem.de ele.lib.vj.ex qua patet ꝙ nõ valet cõsequentia, hic nõ potest transire liberè: ergo est postulãdus, & non eligendus: speciale ergo sit in Episcopo.vt dixi plenè in.d.c.fi. Opinio.gl.tenuit Io.an.in.c.osius.§.sed aliud.lxj.dist. Quis autem sit superior compellens dare licentiam. Dic ꝙ Papa: quia nemo alius potest rem alterius alteri dare: vt not.de offi.lega.dilectus.de relig.do. c.constitutus. Abbas dicit ꝙ aliud est licentiam dare, aliud compellere: vt in decre.nullus.sed certè ex quo causa aliqua subest, credo quòd & superior proximus poterit compellere: sine causa solus papa.

> ZACHARIAS.
> a ¶ Sicut posset ad strictiorem. licentia petita tñ quanuis nõ obtenta: vt no.plenè per Car. in cle.j.in.ij.opp. de reg. Quinimo si non fuerit petita, vel si dubitatur fuerit petita necne: cogetur redire vt no.idẽ Car. ibi post Imol. in alle. c.licet.& per Iac. rebuf.in.l.si qs.la. j.in prin.& ibi in addi.ad ipsum. C. de decu.lib.x.

¶ *Istud.c.est summatum.s.in lect. Abb.in hoc capitulo.*

CAP. V.

SVper hoc. Ista cousueuit difficilis decretalis reputari: & eius difficultas plus est in tex.quàm in materia: & habet multiplices intellectus: & habet duas difficultates. Prima in quæsito & responsione quot & quæ questiones formentur, & quibus respondeatur: & quomodo. Secunda est quo iure agens beneficium reposcebat: & sic erunt duo passus. Antequàm descendam ad secundum, cùm primum expediuero ponam necessaria ad euidentiam illius primi, quòd licet agens debeat concludere causam suæ actionis vbi petitur: vt patet in l.j.ff.de eden.&.l.edita.C.de eden.& dixi in.c.dilecti.j.de iudi.tamen regulariter exceptio non exigit causam: quia sola nuda voluntas sufficit ad dandam exceptionem: & hoc operatur fauor liberationis.ff.de pac.l.tale pactum profiteor te non teneri.& nota.in.l.j.in fine.ff.de inter. act.& not.in.l.cùm de indebito.§.fina.ff.de proba.& scripsi.j.de fide instrumen.c.si cautio. Ideò voluntas ad pactum actionis non sufficit, nisi subsit causa discreta: voluntas autem nuda sufficit ad liberandum absq; causa. ¶ Secundò præmitto quòd testis regulariter non arctatur ad iustificandum factum à se relatum: sed sufficit ꝙ factum recitet simpliciter, prout est factum ab alio: & iustificet assertionẽ suam circa factum ab alio ex causa, ex qua concludatur scientia eius, & concluditur vera assertio absque eo quòd factum vt ab eo assertum aliter iustificet vt ab eo gestum: vt est casus de re iud.c.sicut.arctatur ergo assignare causam, per quam concludat se scire factum: sed non arctatur assignare causam quare id quod refert fuerit factum. ¶ His positis hæc decre.recipit multiplicem intellectum: sed secundum intellectum Ioan.an.& communem hoc dicit decre. Contra petentem beneficium admittitur spontaneæ renuntiationis exceptio etiam causa non adiecta renuntiationis contra quam replicare poterit actor quòd non spontaneè renũtiauit, & qui melius probabit, obtinebit.h.d. Consultatio & responsio ibi: *sic tuæ*.& secũdum istam præmittit in responsione quandam allegationem sua sententia: vt vt causa exprimatur.secundò responsionem infert ibi: *Ideóque*.tertiò excipit, in qua exceptione concluditur responsio ad secundam: ibi.*nisi*.quartò contra exceptionẽ quoddam obstaculum reijcit idest soluit: ibi, *porrò*.secundum intellectũ istum duplex est titulus quæstionis. Prima quæstio, an causa in exceptione spontaneæ renuntiationis sit exprimenda. Secũda, an si opponatur exceptio de spontanea renuntiatione, & replicetur de non spontanea, an admittantur testes actoris, an rei, vel vtriusque: & hîc secundus dependet à primo: quia si nõ esset admittenda exceptio: non esset dubium de secundo an replicatio vel exceptio foret admittẽda. ¶ Casus ergo erit iste. Quidam actione quod metus causa.vel in rem vtili repetebat beneficium suum, narrãs qualiter ex collatione habebat ius in tali beneficio: qualiter illud beneficium possederat: qualiter hoc beneficium sibi fuerat ablatum metu: quapropter petebat beneficium sibi restitui: comparuit reus possidens citatus, & opposuit exceptionẽ spontaneæ renuntiationis, qualiter agens non debeat audiri. eò quia exceptio spontaneæ renuntiationis seu abiurationis eum excludebat cùm dictum beneficium abiurasset. hîc dubitatur de duobus. Primò nunquid exceptio spontaneæ abiurationis debuerit sic simpliciter admitti per iudicem, & effectualiter aliqua causa non allegata ex qua concludatur verisimiliter hæc exceptio & factũ exceptionis scilicet quòd sponte renuntiauerit. Secundò in casu in quo debeat admitti, an admittantur probationes actoris vel rei super renuntiatione spontanea vel nõ spontanea. Papa consultus respondet quòd prima facie non videtur verisimile quòd beneficium multis laboribus & expensis acquisitum quis faciliter sic propria volũtate renuntiet, nisi aliqua causa extrinsecus impellẽte ad hæc inducatur: & maximè quando intercessit iuramẽtum.quod semper à malo procedit: nec iustè præstatur, nisi hoc causa impellẽte. Per hoc infert ad quæsitũ.quòd licet non sit necessarium, est tamen vtile, & sic nõ superuacuũ ꝙ causa exprimatur, & à iudice vt pars exprimat inquiratur: & si aliquam causam inuenerit, per quam verisimiliter cõcludat̃ ꝙ nõ vi, nec metu, nec aliqua turpitudine, vel turpi ꝓmissione aut pecuniæ interuẽtu, sit facta, debet illã admittere: & hoc casu ea probata nihil replicat actor, & cum effectu admittit, & pro eo ꝓnũtiet. Aut replicat actor ꝙ nõ spõte renũtiauit, & tũc dicẽdũ est ꝙ admittit̃ ad ꝓbandũ ipse actor, ꝙ nõ spõte renũtiauit: &

uit:& reus ꝙ sponte:& habito respectu ad dignitatē testium & numerositatem habebit iudex iudicare pro eo qui plures & meliores habet testes. Sed dices:imò videtur quòd non debeat admitti actor ad probandū ꝙ non spōte renunciauit,quia negatiuam videtur ponere.at illius nulla est probatio. Rn̄det Papa hęc negatiua habet implicitam affirmationem & non est pura negatiua:cū ista ꝙ non spōte renunciauit habeat in se ꝙ metu: & sic replicando affirmatiuam qđ cōcluditur in negatiua: nō est ergo repellendus:quia per terminos affirmatiuos implicitos est sensibilis sensu corporeo testi indirectè, & sic probari potest. ¶ No.j.secūdum hunc intellectū notabilia principalia. Secundò alia colligam accessoria ad tex. Primò habes quòd repetenti beneficium obstat exceptio spōtaneę abiurationis.i.renuntiationis. Secundò ꝙ vbi proponitur exceptio,sufficit proponere ruditer factum ex quo causatur exceptio absq; cā facti iustificatiua.& sic licet actio non admittatur absq; cā:exceptio tamen admittitur absque causa. ¶ No.etiam proponentem exceptionem non verisimilem non arctari ad proponendam causam per quā verisimilis reddatur, nec iudex arctatur ad faciēdam eam exprimi. Pōt tamen iudex ex officio propter non verisimilitudinem arctare proponentem ad cām exprimendā.sed ad petitionem partis exprimere non arctatur. Habes ergo practicam huius. quia vbi aliqua proponitur exceptio non verisimilis,si petat actor ꝙ cā exprimatur, iudex pōt,& bonū est si faciat,assumere officiū suū[a],& petere ꝙ causa exprimatur, & potest ex officio suo:de quo dixi.s̄.de postu.præla.c. bonæ.el.j.& habes regulam,ꝙ vbi iudex ex officio potest supplere,ad supplendum non arctatur,nec appellari consequenter potest si non suppleat. ¶ Not.secūdò ꝙ in dubio non præsumitur iactatio proprij:& maximè eius quod est quæsitū multis laboribus & expensis,& de quo viuere debet:& sic beneficij renūtiatio in dubio nō præsumitur voluntariè facta quin aliqua causa extrinsecus illam impleat. ¶ Not.tertiò multa accidentia circa renuntiationem beneficij quæ illam inficere possunt:vis,idest violentia,metus,oppressio:promissio alicuius temporalis:datio pecuniæ & similia: & sic habes ꝙ sicut in construendo iure spirituali datio pecuniæ inficit:sic & in destruendo:seu destituendo. Item ꝙ ad vitium simoniæ inducendum hæc duo parificātur,dare pecuniam,vel promittere pecuniam,vel aliud temporale. ¶ Not.iiij.ꝙ exceptio legitima & verisimilis facta constringit actionē: nisi replicatione actor iuuetur. Et sic habes quid est replicatio:quia est exceptionis repulsio,& actoris releuatio:de quo.de excep.c.à nobis. ¶ No.ꝙ concurrentibus exceptione spontaneæ renūtiationis & replicatione nō spontaneę,ab vtraq; parte testes admittuntur,& in fine obtinendi attenditur,& obtinet melius probans habito respectu ad dignitatem,numerū testium & opinionem. ¶ Vltimò no.quòd negatiua[b] prægnans habens implicitam affirmatiuam tanquam saltem indirectè & mediatè palpabilis sensu,tactus est probabilis.de quo.s̄.de elec.c. bonæ.el.j. ¶ In glo.j.ibi:*nulla causa resignationis assignata.* s.in propositione exceptionis.secundum vnum intellectum. Et ibi inquirat causam renuntiatiōis.i.petat à reo opponente exceptionem renuntiationis. Et ibi non renuntiauit. quo casu si replicet,admittetur probatio vtriusq; & actoris de non spontanea, & rei de spontanea renuntiatione:& in fine obtinebit qui melius probabit, habito respectu ad dignitatem & numerositatem &c.& sic respondet vtriq; quæstioni. ¶ Antè quàm descendā ad alias lect.oppo.quòd Papa non sufficienter respōdeat qōibus hîc ꝓpositis:quia hîc formātur duę qōnes.vt apparet ex cōtextu literæ.& non apparet quòd sit responsum nisi vni. Secūdò quia nō apparet an clarè sit responsum.nā nō declarat an iudex ex necessitate arctet̄ ad hāc exceptionem admittendam vel non.vel inquisitionē de causa faciendam:dicit enim ꝙ nō est superuacuum &c. Tertiò videtur ꝙ sit compellendus ad exprimendā causam exceptionis:sicut enim agens vbi iuris præsumptio resistit arctatur ad exprimēdam causam agendi,per quā iustificet actionem:vt probatur.s̄.de elec.c.constitutis. de resti.spo.c.ad decimas.lib.vj. Ita videtur ꝙ debeat arctari ad exprimendam causam exceptionis excipiens. Timore huius contrarij hæc decre.multipliciter intelligitur secundū glo.quæ est super ver. *causam resignationis.* Vnde si plura beneficia tenebat:dic ꝙ fortè alterum cui renuntiauit tenebat contra cōscientiam,vel fortè ibi timebat residere propter aëris intemperiem,vel propter inimicos, vel inimicitias, & in absentia multos reditus habebat,& tenebatur ad residendum:& gloss.ibi sine aliqua causa. primus intellectus communis,ꝙ hîc fiant duæ quęstiones. Prima,an excipiens de spontanea renuntiatione arctetur ad exprimendam causam, ex qua verisimilis concludatur exceptio. ¶ Secunda,an si opponatur exceptio & admittatur vbi debet admitti, & replicetur de non spōtanea debeant admitti probationes actoris, an rei,an vtriusq;. Et primæ respondit,ꝙ non necessitatur iudex ad faciendum exprimere. Ad secundam respōdet,ꝙ vtriusq; admittātur probationes,& habito respectu ad dignitates,& numerū testium obtinebit qui melius probabit. Antequàm vadam vltra.primo dicto ob. ꝙ causa sit exprimenda sicut & in actione, cui præsumptio repugnat:vt dicit.d.c.constitutis.potest responderi qa aliud in actione:& aliud in exceptione:actio habēs præsumptionem contra se non admittitur nisi per causam iustificetur singularem ex qua excludatur præsumptio vt ibi:sed bene admittitur exceptio cùm sit fauor rei & defensionis[c] Vel dic ꝙ & exceptio & actio contra quam præsumitur:dummodo aperte proponantur non repelluntur ex præsumptione cōtra factū, ex quo actio & exceptio cōcluditur,nisi iudex ex officio suo propter ꝓsumptionē velit à partibus inquirere de causa.& sic fecit ibi:& potest facere hîc,vt dicit decre.si tamē hoc nō faciat,potest vtranq; admittere,& posteà ex prosecutione iudicij si tolletur præsumptio obtinebit actor vel excipiens,aliâs succumbent suis casibus. ¶ Conclude ergo si quæris,an actio vel exceptio admittatur per iudicem contra quem præsumitur:dic quandoq; actio vel exceptio est inepta sui ꝓpositione,vel impertinens,& planū ꝙ non est admittēda.de actione est casus de iudi.c.examinata.& de exce.de resti.spo.c.solicitè.& dicā.j. Aut exceptio vel actio est apta,sed cōtra factū actiōis & exceptionis resistit ius & tūc aut resistit ius,ita quòd notoriè appareat actio vel exceptio inepta,& non admittitur exceptio,nisi aliquo iure singulari iustificetur: ideò libellus reijcitur sicut exceptio:sic potest intelligi.d.c.constitutis.de restitu.spo.c.ad decimas.libro.vj.simile quod no. Innocen.de offic.vica.c.j.& de iudi.c.examinata.in additione & de lib.obli.c.si. Quandoq; exceptioni vel actioni non resistit ius commune:ita quòd notorie appareat iniustitia:est tamen hominis vel iuris præsumptio contra actionem & exceptionem,& libellus in actione admittitur:dictum est Innoc.de libel.ob.c.ij.vbi procedit libellus:peto quod mutuaui ecclesiæ:licet nō alleget versionem in vtilitatem ecclesiæ,& tamen versio non præsumitur nisi probetur.de altero est casus hîc: potest tamen iudex quando suspicatur contra factū exceptionis compellere partem exprimendam causam,per quam excludatur præsumptio ex officio ad refrenandam prolixitatem iudiciorū.& sic est casus hîc.licet ad hoc nō arctetur:quia sufficit vt actio & exceptio sui forma ꝓcedat ꝙ sit talis:ꝙ si sit vera debeat legitima reputari, & postea veritas reseruabit̄ ꝓbāda ad disputationes, & ꝓbatiōes, & merita causæ, Habes igit̄ vnū modū & practicā qūo

SEB. SAPIA. a ¶ Officiū suum. Vide.d.Alex.in l.iiij.§.hoc aūt iudiciū.ff.de dā.infec. Fel.in.c.exceptionem.j.de excep.faciunt no.in c.cū clamor.j.de test.vbi iudex potest facere quòd testis declarauit dictū suū obscurum. & ibi latè Docto.an possit cogere testes ad reddendam causam sui dicti.

SEB. SAPIA. b ¶ Negatiua. Vide pulchrè p bar. in.l.de etate.i.iij. q.prin.ff.de min.

SEB. SAPIA. c ¶ Defensionis. An fauendum sit poti' reo ꝙ actori.vide Bart.in.l. de die.in prin.ff. qui satis.cogā.d. Ias.in.l.nō est nouū.C.de edendo.

poſsit iudex ſupplere quando ſuſpicatur quòd exceptio
non ſit vera vel legitima: quia poteſt cogere partem ad
exprimendam cauſam per quam iuſtificetur. Aliam ha-
buiſti practicam.ſ.de elec.c.cùm dilecti.quia quando ex
ceptio proponitur veriſimiliter quam habet iudex ſuſpe
ctam, poteſt arctare partem ad promittẽdum certã pœ-
nã in caſu quo illa non apparet vera vel legitima. ad hoc
quod no. Compo. de elect.c. quod ſicut. Aliam habes in
ca.paſtoralis.de excep.quia poteſt ſtatuere terminum in
tra quem ipſam probet: non tamen ergo ſtatim ipſam re
pellere poteſt, propter præſumptionem quæ fit contra
naturam. quia poſsibile eſt quòd iuſtificabit illam. ſi ta-
men ipſam repelleret, non iuſtificaret ex hoc tantùm ap
pellationem, niſi contrariũ ipſe offerret ſe ſtatim ipſam
probaturum: vt patet hîc &.ij.q.j.c.j.§.ſemper. & vide
quod dicit Inno.de conceſ.præben.c.poſt electionem.
¶ Contra ſecundam reſponſionem ſecundi quæſiti ob-
uiat: quia non videtur ꝙ teſtes debuerint admitti ſuper
directò contrarijs articulis, de proba.c.licet cauſam.j̃. de
teſti.c.de teſtibus. Dic ꝙ ante publicationem poſſunt,
& ſic loquitur hîc: aliâs non, niſi ſecundũ quod dixi.de
teſti.c.cũ clamor.&.c.ex tenore.& quod ſcripſi de teſti.
c.fraternitatis.& ex hoc ſeruatur intellectus ille quẽ po-
ſuit prima glo. quam vide. hic intellectus aliqualiter re-
pugnat litteræ ibi: *ſine cauſæ cognitione*: quia oportet ꝙ
exponatur.i.ſine cauſæ expreſsione. ¶ Item repugnat in
verbo. *inquiri*: & illi verbo. *inueniri*: quæ ſonant propriè
inquiſitionem, id eſt inueſtigationem circa merita, non
circa præparatoria actionis vel exceptionis. Ideò datur
hic ſecundus intellectus, quòd hîc adhuc ſi ſint duæ quę
ſtiones, ſed prima tantùm mutetur. & eſt quæſtio an te-
ſtes qui admittuntur ſuper ſpontanea renũtiatione ſint
interrogandi ſunt cauſa renuntiationis. & huic Papa re
ſpondet quòd ſic, quia non eſt ſuperuacuum, imò vtile
& neceſſariũ. Et eſt ratio, quia hæc exceptio habet præ-
ſumptionem contra ſe, propter non veriſimilem vaca-
tionem: & maximè de eo quod multis laboribus. ¶ Se-
cunda eſt quæſtio an admittantur teſtes actoris vel rei
ſuper ſpontanea renuntiatione: & reſpondetur ꝙ admit
tuntur ambo, vt dixi in præcedenti lec. Ecce ergo practi
cam per quam inſtruitur iudex, quia quando teſtes exa-
minantur ſuper exceptione contra cuius factum præſu
mitur, debet eſſe examinator curioſus in perſcrutando
cauſas renuntiationis: maximè quando eſt ſuſpicio con-
tra eam, & multæ poſſunt concurrere cauſæ iniuſtæ: ita
quòd appareant cauſæ tales ex quibus concludatur exce
ptio veriſimilis, aliâs cùm exceptio haberet pręſumptio
nem contra ſe, nõ ſufficeret teſtes probare exceptiones,
niſi tali modo probarent per quem præſumptio exclu-
detur. quod eſt bene no. Ex quo habes ꝙ teſtes examina
ri poſſunt[a] extra articulũ, de facto tamen concludentem
ad articulum certificandum, vel factum deductum in ar
ticulo iuſtificandum: & ſic extra articulum non dicitur
deponere ſi interrogetur de cauſa facti, quando factum
non eſt veriſimile: licet facti cauſa non ſit in articulo ex-
preſſa: per quod limitatur & declaratur.c.de teſtibus.j̃.
de teſti.& quod ſolet notari in.l.momentaneæ.C.qui le
gi.perſo.& in.l.ſi duo patroni.§.qui iuraſſe.ff.de iureiu.
¶ Sed vt oſtendam aliud notabile ex hoc intellectu, vi-
detur hic intellectus quòd teſtis arctetur ad dicendum
cauſam facti à ſe relati prout ab alio geſtũ eſt. quod non
eſt verum: quia hoc eſt contra tex.j̃.de re iud.c.ſicut.vbi
teſtis probans ſententiam non arctatur ad dicendũ cau-
ſam ſcientiæ: dic quòd id eſt verum quando contra fa-
ctum non præſumitur: ſed pro eo etiam non ſubſiſtente
te cauſa: hîc quando contra factum ſuper quo teſtifica-
tur præſumitur ſi ex cauſa non iuſtificetur. nam tũc ſub
tilis debet eſſe iudex in indagando cauſas facti, quando
illud ſuper quo deponit teſtis nõ eſt veriſimile. & eſt ſu-
ſpectum. & hoc propter duo. primò propter certificare
probationem. ſecundò vt comprehendat teſtem in fal-
ſo vel vero: debet enim cuncta rimari.xxx.quęſtione.v.
c.iudicantem.ff.de teſt.l.iij. Dic ergo duo verba, ſi quæ
ritur an teſtis arctetur ad cauſam exprimendam: dic aut
non interrogatur, & non arctatur ad aliquam cauſam,
& ſufficit quòd ruditer dicat dictum: quia nõ debet eſſe
verboſus. ad hoc quod no.ij.q.j.in primis.& de re iud.c.
ſicut. de teſti.c.cùm cauſam. licet ibi Innoc. contradicat
& malè: hic communiter dicunt Doct.& damnant di-
ctum Inno.in.c.cauſam.el.ij.de teſti.in glo.mag.vbi di-
cit ꝙ cauſa aliquando debet aſsignari: ſed dic ꝙ ibi nota
biliter limitat omnia prædicta quando id de quo depo-
nit abſq; ſubiunctione cauſæ eſt capeſcibile ſolo iudicio
rationis, & non ſenſu corporeo, oportet ꝙ aſsignet cau-
ſam etiam non interrogatus, per quam ſcientiam cõclu-
dat dictum: & illud apprehendat ſenſu corporeo & pal-
pabili. ideò ſi articulus ſit ꝙ talis eſt dominus, non pro-
bat teſtis ſi interrogatus:[b] eſt ne talis dominus, reſpon-
deat ꝙ ſic: quia non hoc quod ſit dominus: vt incorpora
le non eſt ſenſu capeſcibile niſi iudicio rationis: debet er
go dicere: ſcio quòd eſt dominus: quia vidi ex tali mate-
ria eum rem ſpecificare, vel præſens fui quando emit, &
tanto tempore poſſedit cum titulo & bona fide. Si dicat
teſtis: ſcio quòd talis eſt ebrioſus: hoc non eſt capeſcibile
immediatè niſi ex diſcurſu iudicij: ideò oportet aliam
cauſam intrinſecã allegare, per quã illud apprehendatur
aliquo ſenſu corporeo. Idem dicit de accu.c.cùm opor-
teat. ſi teſtis dicat, ſcio quòd eſt infamatus apud bonos
& graues: quia iudicare quem bonum & grauẽ eſt in iu-
dicij rationis diſcurſu: quod eſt non officium teſtis, ſed
iudicis. Oportet etiam ſi non interrogetur ꝙ illos expri
mat, vt iudex de illis iudicet & non teſtis. Quandoq; in-
terrogatus de cauſa: & tunc aut de cauſa ſcientiæ, & com
pellitur illam exprimere:[c] vt in.d.c.cauſam. aut interro-
gatur de cauſa facti, & tunc aut factum prout qualifica-
tè deducitur nõ concluditur abſq; alia cauſa extrinſeca:
& oportet ꝙ cauſam dicat, vt ſi deducat quòd ſponte re
nunciauit non cõcluditur, niſi aliqua cauſa allegetur per
quam fuerit inductus ad ſponte renuntiandum, & eſt ca
ſus hîc. Quandoq; deducit factum ſimpliciter: & tũc aut
contra factum præſumitur: vel eſt ſuſpectum ſine cauſa:
& tunc poteſt & debet iudex de cauſis & circunſtantijs
interrogare, & habet teſtis reſpondere vt hîc. Si autẽ fa-
ctum nõ eſt ſuſpectũ, nec contra illud præſumitur, ſuffi
cit ꝙ reddat cauſam ſciẽtiæ: licet nõ reddit cauſam facti
à ſe relati: vt de re iudi.c.ſicut.& hæc ſunt vtilia & bona
verba. Huic obuiat ſecundò, quia videtur teſtẽ nõ debe-
re interrogari ſup pura negatiua, ꝙ nõ vi vel metu &c.
dicit Io.an.ꝙ articulus ĩ practica nõ formabiť negatiuè,
idest, ꝙ non vi vel metu &c. ſed articulus formabiť affir
matiuè ſimpliciter ſuper affirmatiuã. Item ꝙ ſponte re-
nuntiauit, & interrogabuntur teſtes ſuper cauſa renun-
tiationis quare hoc fecerunt. & dicit Io.an.ꝙ ſi interro-
gati an vi vel metu fecerint, reſpondeant ꝙ nõ, ꝙ proba
bunt. Aduerte hoc quod aliâs dixi mihi nõ placere, quaſi
eſſet præſumptio contra dictũ teſtis: ſed dic ꝙ hoc verũ
quod dicit Io.an. quia ex quo aliter nõ interrogať de cau
ſa, dictum teſtis probat quod aſſerit, & per probationẽ
tollitur præſumptio repugnãs, quia præſumptio ſuccũ-
bit probationi. Puto plus ꝙ ſi teſtes interrogati an ſpon
te renũtiauerint ſi reſpõdeãt ꝙ ſic, ꝙ probant: quia licet
ſit pſumptio tolliť p probationẽ & crediť teſtẽ habuiſſe
talẽ cauſam ex qua quod aſſerit ſciuerit, ex quo aliter nõ
interrogať. Non puto tamẽ ꝙ ſufficiat eos interrogari
quomodo ſciãt ſi dicãt ꝙ neſciũt ſe cõſcios alicuius cau-
ſæ ꝓpter quã ipſi potuerũt cõpelli ꝙ poterit ille nõ ſpõ
te renũtiaſſe: quia licet neſciuerit, potuit aliqua ſciuiſſe,
vnde ex toto nõ excludiť pſumptio: qa clara nõ eſt ꝓba-
tio teſtium

SEB. SAPIA.
a ¶ Examineri poſſunt. Vide modernos in.l.ſi duo patroni.§. idẽ iulianus.ff.de iureiur. Fel.latè ĩ.c.de teſtibus.j̃. de teſti.

SEB. SAPIA.
b ¶ Interrogat⁹. Vide Bar.in.l.j.in fi.ff.ꝓ ſuo.in.l.q teſtamẽto.in fi.ff. de teſta.pulchrè ĩ trac.de teſt.col.ij.&.iij.vbi ſunt q̃dã q̃ percipiũtur ſenſu corporeo: tñ cũ magno diſcurſu intellectus & tũc etiã nõ interrogatus debet reddere rõnem dicti ſui. quædam ſunt q̃ percipiuntur ſine magno diſcurſu intellectus, & tũc nõ teneť aſsignare de quo latè p Fel.in c.cũ cãm.de teſti.

SEB. SAPIA.
c ¶ Exprimere.no. tñ ꝙ dicto ſuo teſtis quod inſeruit cãm: nõ teneť interrogat⁹ cauſam exprimere. ita dicit Bald.in.l.ſolã.co.iij.C.de teſt.& ſubdit ꝙ ſi poſtq; annexuit cãm interrogatus reſpondeat ineptè, vt puta dicat: qa ſcio. primũ dictũ vitiať: quod dictũ dicit eſſe mirabile.d. Iaſ.in.l.ſi.ff. de off.procu. cęſ. vide ẽt eũdem.d. Iaſo.in.l. cũ hi.§. vult igiť.ff.de trãſact.vbi concludit ꝙ ſi interrogatus de cauſa ſcientiæ teſtis non reſpondeat, dictũ annullatur.

tio testium sic negati uẽ deponentium:vt not.glo.§.de elec.c.bonæ.el.j.&c.cum dilectus.Sed dices quæ sunt causæ efficiẽtes tam exprimendę per testes quàm etiam per excipientem suis casibus? respõdeo oportet quòd sint tales ex quibus tollatur præsumptio iactationis,ita ꝙ concludatur verisimilis renũtiatio.Dic ꝙ causa erit legitima si dicat testis audiui ꝙ in loco nõ stabat bene sanus, & multoties hoc dixit:vel si dixit quòd habebat plura beneficia, & illa non tenebat cum bona consciẽtia,vel si aliqua allegetur circunstantia,ex qua non præsumatur vis,vt quia dicit sponte renũtiauit in mei pręsentia, & coram prætore in vrbe plena.ff.quod met.causa.l.non est verisimile.j.de præsump.c.quia verisimile.Hic intellectus saluatur, sed aliqualiter cauillat literam: quia oportet quòd tex.destruatur.ibi:*sine causæ cognitione*.i.sine causæ à teste interrogatione.Item ibi *admittenda*:non notaret principium admissionis ad discussionem vt soluat:sed admisio ad finem & effectũ decisionis,quod non est de mente literæ:& hoc est de isto intellectu.¶ Venio ad tertium intellectum,qui est ꝙ tota hęc decre.format vnam quęstionem,& illi respondet scilicet vtrum cõcurrente exceptione spontaneæ renuntiationis & replicatione de non spontanea admittantur testes,an actoris an rei:& hic respõdetur ꝙ aut reus excipit,& actor non replicat, & admittuntur soli testes rei,si tamen probat ita quòd præsumptio non spontaneæ renuntiationis conuincatur, & tunc admittendi sunt cum effectu idest quia pro reo pronunciandum, nisi actor replicet. Si autem actor replicet de non spontanea,procedit quòd testes amborum recipiantur,& statur numero & dignitati,vt dicit litera in fin.& tollit litera obiectum quod fieri posset super admittendis testibus ipsius actoris.Huic obuiat quòd non videtur necessaria replicatio si agebatur quod met.cau.quia eò quòd agebat deducebat non spontaneam voluntatem:dic ꝙ agebat vtili in rem, vt videbitur.j.vel si agebat quod met.causa,deducebat defectum voluntatis secundum tempus perditæ possessionis,non secundum tempus renuntiationis.¶ Quartus & intellectus Innocen.secundum quem decre.hæc dicit quòd exceptio spontaneæ renuntiationis vt non verisimilis non admittitur absq; causæ assignatione, per quam præsumptio contra eam excludatur,& ea expressa admittitur,nisi de nõ spontanea per actorem replicetur. quo casu testes admittuntur actoris reiectis testibus rei excipientis.h.d.secundũ istum intellectum quæsitum erat duplex:primò an formalis dicatur spontaneæ renuntiationis exceptio absq; causæ expressione, ita quòd sit admittenda:secũdò an dato quòd sit formalis vel nõ: si facta est formalis ex causæ expressione an debeant testes actoris admitti super replicatione:an rei super exceptione.Ad primũ respondet quòd non debent admitti,nisi causa exprimatur propter præsumptionem nõ verisimilitudinis exceptionis:& in hoc deuiatur ab intellectu glo.quia non est superuacuum quòd exprimatur,imò vtile & necessarium.Ad secundum respondet quòd expressa causa per quam appareat exceptio verisimilis & formalis:aut actor nihil replicat, & admittendæ sunt probationes rei super spontanea renuntiatione:aut actor replicat, & admittuntur probationes actoris,reiectis probationibus rei. Et si dicatur actor fundat intentionem super negatiua quòd non sponte,ergo non debent admitti:respõdetur ꝙ negatiua est implicita &c.pro prima parte habes hoc expressum quòd vbi exceptio in facto nõ est verisimilis non admittitur per iudicem absq; causæ expressione:secũdò ꝙ vbi excipit reus de spõtanea renuntiatione, & actor replicat de non spontanea,ꝙ actoris admittunt̃ probationes,reiectis probationibus excipientis.¶ Primo dicto obuiat,quia actor non tenetur causam exprimere,nisi à parte petatur.l.fin.C.de anna.excep.ita videtur quòd admittatur exceptio, & fortius absq; causæ cognitione seu assignatione. Item obuiat quòd iudex non debet supplere ex officio.C.vt quæ desunt aduo.l.j.& not.de postu.præla.c.bonæ.el.j.potest intelligi ꝙ cõpellitur exprimere ad petitionem partis, & omnia cessant.vel dic ꝙ est vnus ex casibus vbi supplet iudex ex officio.scilicet refrenando exceptiones quas friuolè vidit opponi:& sic hoc casu suppleri poterit,& subest causa supplendi:quia exceptio non est verisimilis:ideò iudex habet ipsam ex officio repellere:& si pars etiã petat,debet ipsam repellere propter præsumptionem quæ est contra exceptionem:sicut & quando contra actorem est præsumptio, nõ admittitur absq; causæ expressione:vt patet.§.de elec.c.constitutis facit de app.cõstitutus.de resti.spol.c.ad decimas.lib.vj.sic & in excipiente,vbi possidebat contra ius.vt patet.j.de procura.c.ex insinuatione.& facit de offi.ord.c.ordinarij.lib.vj.sic & in fundante se super possessione liberi hominis.vt.j.de rest.spo.c.ex parte.M.&.c.ex conquestione.ad hoc in.c.j.& in.c.miramur.j.de seruis non ordi.Puto quòd hic intellectus non sit bonus pro prima parte.per not.§.in prima lectu.quia per solam præsumptionem nõ est repellenda exceptio: ex quo talis est quæ si vera sit deberet legitima reputari, licet iudex possit(si vult)ex officio arctare partem ad exprimendum,sed nõ arctatur ad partis petitionem:quia exceptio est formalis, licet habeat præsumptionem non veritatis,non debet repelli à discussione:quia à principio tempore admissionis tantùm est disputandum de formalitate exceptionis,non de eius veritate:hoc enim posteà reseruandum est vt discutiatur ad merita negotij.quo tempore discutitur veritas exceptionis.Sic videmus quòd si proponitur exceptio dubia quæ potest,& non potest concludere admittẽda est,& eius declaratio reseruanda ad merita:vt patet.j.de procu.c.in nostra.in versicu.& inutilem.vbi glo.iudex tamen ex officio ad quem spectat exceptiones refrenare,posset ipsam reijcere.Aduerte tamen,quia non debet moueri qualibet præsumptione ad reijciendum exceptionem quando ipsa est apparens legitima:vt dicit Innocen.in.c.pastoralis.de conces.præbẽ.alle.ij.q.j.c.primò semper.imò debet moueri causa legitima & præsumptione legitima.Et quando subest præsumptio vehemens potest reus purgare istam præsumptionem dupliciter.Vno modo secundum practicã huius decre.offerendo causam:& inferendo per quam præsumptio vitetur,& eam iustificando.Secundo modo exceptione,vt legitimam probationem offerendo,vel offerre paratum:vt notabiliter dicit Inno.in.d.c.post electionem.¶ Ad secundum huic obuiant multa:quia videtur quòd exceptio spontaneę renuntiationis debeat admitti,& testes super ea:vt est casus.de resti.spo.c.accepta.dicit Inno.quòd quandoq; actor fundat intentionem super spoliatione,& excipitur de spontanea renuntiatione ante spoliationem:& tunc quia hæc sunt compassibilia,& nõ contrariant̃ omnino, admittũtur probationes vtriusq;:quia nõ directò cõtrariantur probationes.Aliud actore fundante,& replicãte super nõ spontanea renuntiatione,reo excipiente de spontanea:quia tunc directè cõtrariantur exceptio & replicatio, admittitur probatio super replicatione & non super exceptione. Respondet secundò quòd contrarium procedit quando nihil replicatur ꝙ non vi renuntiauerit & non sponte:hîc quando replicatur. ¶ Secundò hîc obuiat,quia vbi concurrunt exceptio & replicatio,admitti debet probatio vtriusque simul: vt patet.j.de præsumptionibus. c.illud.& no.de excep.c.à nobis. Posset dici illud verum quando exceptio non habet præsumptionem contra se: sed quando habet præsumptionem contra se,ex quo actor replicat, non admittitur excipiẽs.& hæc vera.nam exceptio & replicatio ambæ sunt præiudiciales:quia exceptio præiudicat actori,& replicatio exceptioni.per quæ apparet quòd de puncto iuris est procedendum super vtraque:tamen si contra exceptionem est præsumptio, admittitur probatio super replicatione tanquàm magis verisimilis: vel illud quando facta replicationis & exceptionis non sunt directò contraria,ita quòd se saltem in facto compatiuntur:hîc quando omnino facta sunt incompassibilia:vel illud quando ex probatione exceptionis non absorbetur replicatio, primum verius.¶ Tertiò obuiat,quia deberet esse contrà:quia fundans intentionem super negatiua,vt facit actor, replicans de non spontanea facilius debet repelli,quàm excipiens qui fundat intentionem suam super affirmatiua : huic respondet textus.Innocentius autem hæc omnia soluens dicit quòd vbi concurrunt exceptio & replicatio:& sic se habent quòd probata replicatione possibilis est ꝓbatio exceptionis:admitti debet probatio super exceptione & replicatione:si autem sic se habẽt ꝙ nõ est possibilis ꝓbatio exceptionis,probata replicatione tũc admittit̃ probatio solius replicationis.ratio:quia probata replicatione frustra est labor in ꝓbanda exceptione.declarat:quia probato ꝙ vi renuntiaui, & sic quòd non sponte:impossibilis est probatio directa ꝙ sponte renũ

tiauit: quia hoc quòd sponte: dependet à solo arcano mentis meę, & hoc est improbabile quod solus Deus scire potest: animus ergo meus ꝙ sponte non potest colligi per signa extrinseca stante signo extrinseco declarante ꝙ non sponte. reijcitur ergo excipiens per illam regulã, ꝙ quis nõ est admittendus ad probandũ quod ꝓbatũ non releuat, vt patet hîc. & patet in. c. cũ cõtingat. de offi. dele. de elec. c. bonę. & c. cũ dilectus. simile qđ dicimus. ꝙ vbi testes deponunt super infamia & vbi super non infamia: quia primum est probabile, admittantur testes, & non secundi. quia illud nõ est probabile: vt no. j. de accu. c. cũ oporteat. quod tamẽ dic vt ibi: vt no. Spe. in ti. de proba. §. j. iuxta medium. ver. itẽ secus. Imò dicit ꝙ periculosum esset admittere testes ad probãdum de spontanea renuntiatione quãdo probatur nõ spontanea: quia possunt esse plures testes q viderũt ipsum renũtiasse, & nõ viderũt metũ inferri: & pauciores qui viderunt metũ inferri. ff. quod me. cau. l. j. ponit Boa. exemplũ in scholari, qui in studio renuntiauit beneficio propter metum qui suis infertur in patria quẽ testes tempore renuntiationis percipere non possunt. ¶ Per hæc dicit Abbas terminatam quęstionem facti: quædam puella dum iret ad ecclesiam fuit rapta, & in domũ inclusa, demũ rapiẽs vocatis testibus eã desponsauit: ea restituta libertati vult dicere ꝙ non cõsensit, quia rapta: non admittunt illi ad ꝓbandũ ꝙ consensit, allegãdo fortè ꝙ risit, & similia: quia per hoc nõ cõcluderet necessariò ipsam cõsensisse, cùm hoc dependeat à mentis arcano. ¶ Sed adhuc huic obuiat: quia si concurrant probationes, & ꝙ spontaneè renuntiauit: licet non possit probari directò ꝙ voluntariè: poterit tamẽ ꝓbari indirectè excipiens tollendo ꝓbationes actoris, qui ꝓbat metũ tali die illatũ, poterit reus ꝓbare metum inferentes tũc alibi fuisse. de testi. c. ex tenore. & c. series. Item posset ꝓbare reus aliquas circũstantias, per quas concluderet actor volẽs: pone ꝙ ille probet metum illatũ, vult hic. s. reus probare ꝙ persona metũ inferẽs est talis ꝙ non est verisimile ꝙ metum intulerit: vt quia potentior est eo is qui dicit vim passus, vel quia talis est persona quæ dicitur vim intulisse, vel vult. probare ꝙ actus est factus in tali loco quod non est verisimile ꝙ metum intulerit, certè deberet admitti. ad hoc. ff. quod me. cau. l. non est verisimile. Item temperat Inno. hunc intellectum ꝙ inquantùm dicit excipientem de spontanea renuntiatione actore replicante de non spontanea non admitti: hoc est verũ, nisi alleget aliquam circunstantiã, vel aliquid aliud extrinsecè deducat, per quã sic possibilis & verisimilis reddatur sua probatio: vnde concludi potest hoc esse in arbitrio iudicis, vt considerata qualitate personarum, & qualitate circunstantiarum quæ hinc & inde allegantur circa spontaneam renuntiationem vel renuntiationem & qualitatem testium admittat, vel repellat excipientem de spontanea renuntiatione, actore aliàs replicante de non spontanea: & sic dixit voluisse text. in fin. secundum omnes istos intellectus, oportet quòd destruatur litera ibi: causæ cognitione, idest causæ expressione. ¶ Tu potes quintò colligere prout iacet litera: & erit sensus quòd si proponatur aliqua exceptio nõ verisimilis: iudex non admitteret eam nisi prælata quadam summaria cognitione: & indagatiõe de verisimilitudine exceptionis, super hoc se informando summariè, quærendo à partibus & ab alijs informatis de causa renuntiationis, & modis, & alijs circunstantijs, ex quibus exceptio verisimilis reddi possit, quibus apparentibus exceptionem admittat, aliàs repellat, titulus quæstionis non mutatur. Non ob. quòd vbi exceptio non est verisimilis non est admittenda, de resti. spo. c. solicitè. quia illud procedit quando exceptio non est verisimilis, nec concludens, vel quando opponitur in iudicio de facili expedibili, & in spoliatione modicum priuilegiata, idest modicum præiudiciali: hîc quando plenariè. Non ob. ꝙ vbi exceptio non est verisimilis: nihilominus debet admitti licet excipiens grauetur duriori onere probandi. j. de pręsum. c. quia verisimile. quia potest dici quòd illa practica non tollit istam: per prius enim debebit iudex discutere de verisimilitudine: vt hîc: & secundò grauare eum duriori onere probandi. vt ibi. aliàs poterit omissa ista summaria cognitione eligere practicam illius cùm talia concernant merita: vt dixi. s. & sic hoc erit in facultate iudicis. licet bene faciat hoc agendo vt euitentur pluralitates iudiciorum. ¶ Per prędicta expedita est gl. que est super ver. *resignationis*: vsq; ad ver. *quidam assignant contrarium*. Hîc est difficultas secunda. c. Breuiter decre. vr obuiare. solicitè. j. de resti. spo. vbi exceptio spontaneę renuntiationis non obstat agenti possessorio, & petenti beneficium antequàm restituatur. Timore huius contrarij gloss. ponit duos intellectus. primus intellectus, quòd hîc agebatur possessorio: secundus intellectus quòd hîc agebatur petitorio: & hic est duplex. Quidam quòd agebatur personali: alij quòd vtili in rem: & secundum istam lect. glo. respondetur quòd exceptio spontaneæ renuntionis ante spoliationem admittitur: vt hîc. exceptio spontaneæ abiurationis post spoliationem non admittitur: vt in contrario. Ideo omnis exceptio ad possessorium concludens & detrahens intentioni semper admittitur: hîc detrahit, quia si antè renuntiauit sponte, constat quòd non potuit dici spoliatus: quia antè priuatus erat possessione. ff. de acquirenda possessione. l. si quis vi §. differentia. sed aliquo spoliato possessione renuntiatio spontanea nõ tollit spoliationem præcedentem, exceptio ergo renuntiationis tunc concludit ad proprietatem, & exceptio proprietatis non obstat agenti possessorio: quia priuilegiatum, & quia ordine iuris, vt prius terminetur possessionis quæstio. C. de rei vendi. l. ordinarij. ista est communis theorica gloss. hîc. & in. c. solicitè. & in. c. accepta. de restitu. spoliato. Et si dicatur quare ergo admittitur hîc & non ibi: dic quòd idèo quia non fuit hîc oppositum vel replicatum quòd spoliatus renuntiauerit: ibi sic tempore electionis: sic dicit apostillando gloss. ibi cessit non spoliatus: & est ratio secundum vnum modum intelligendi dictũ. c. solicitè. quia vbi opponitur renuntiatio post spoliationem possessionis, renuntiatio nõ potest concludere nisi ad petitorium: quia spoliatus cùm non habeat possessionem non potest renuntiare possessioni, quam non habet: & consequenter exceptio quæ non concludit ad possessorium: non admittitur. ergo tanquàm illi non detrahens: licet concludat ad petitorium. & hæc vt non detrahens iuri agendi possessorio non obstat iuri agentis recuperandæ: vt. j. de restitu. spoliat. c. in literis. & c. ex conquestione. cum similib. Sed vbi opponitur exceptio de renuntiatione ante spoliationem: tunc quia concludit possessorium, admittitur: & renuntians perdit proprietatem & possessionem. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquirenda possessione. no. j. eo. c. veniẽs. meritò nõ potest spoliari: quia renuntiatione priuatus est. Nec ob. prædictis quòd etiam renũtiatio post spoliationem concludat ad possessorium, quia renuntiando videtur habere pro derelicto. & sic videtur ꝙ velit perdere omnes ius cõpetens ad rem recuperandam: quia renuntians rei perdit ius reale ad rem competens, non personale personæ cohærens, cui etiam secundum aliquos renuntiare non potest, quando est quæsitum facto vel pacto eius qui renuntiauit: vt not. in. l. j. C. de pac. Ista opi. in antiquo sic stabat, dum domi. Pet. de perusio frater do. Bald. in studio isto repetijt. Ego posui quòd etiam de spoliatione pòst poterat opponi contra agentem possessorio probando sic. Renuntians beneficio habet rem pro derelicto. ergo omne ius ad rẽ competens intendit perdere sicut & dominium. hoc patet in. c. veniẽs. j. eodem. & in dicta. l. si quis vi. §. differentia. videtur ergo renuntiare interdicto, & sic iuri competenti. ergo debet audiri exceptio spontaneæ renuntiationis post spoliationem. ipse se inuoluit verbis & non soluit. Legista negaret quòd renuntiet iuri personali: quia hoc non est adhęsibile rei: vnde non sequitur rem actiuè. non sequitur etiam hoc ius remotiuè rem. ad hoc quod nota. in. l. j. C. de pact. per Barto. & dixi in. d. c. solicitè. vnde staret interdictum, licet canonista dubitaret: quia qui vult perdere beneficium, vult perdere omne ius ad illud: maximè cùm hoc ius sit in rem scriptũ. per no. in. c. veniens. j. eodem. vel tene quod dicunt legistæ. Vel dic quòd de iure. ratio quare non admittitur ante restitutionem est: quia exceptio non est verisimilis: & illa non admittitur contra agentẽ possessorio de facili expedibili maximè post spoliationem: quia præsumitur quòd ad hoc veniat propter defectum spei habendi beneficium, vel dic quòd debet ponderari modus opponendi si deducat renuntiationem allegando per hoc defectũ proprietatis nõ auditur: si defectũ agẽdi etiã possessorio audiet. sic posset intelligi. d. c. accepta. ¶ Per prædicta infert Inn. ꝙ si contra agentem possessorio opponeret renũtiatio vel pactũ & cõcluderet ad ius agendi possessorio, qđ bene posset & admitteret tanquã detrahens in-

hens intentioni agentis:quia ista exceptio detrahit inten
tioni agentis possessorio & concludit ad possessionem.
¶ Per hoc infertur secundò quòd si contra agẽtem pos-
sessorio pro beneficio opponitur exceptio concludẽs ad
proprietatem iuris tantùm : vt quia diceret eum priua-
tum vel priuandũ per simoniam vel renũtiasse proprie-
tati,non admitteretur hæc exceptio tanquàm nõ detra-
hens possessorio nisi de ea constaret per confessionẽ vel
aliâs notoriè quo casu admitteret exceptio prout agitur
ad rem licet nõ prout agitur ad alia damna & fructus me
dij temporis vel alias causas.ff.vnde vi,ideoq;.&.l.si plu
res.§.vlti.quod no.quia per hoc multi dicunt quòd exce
ptio notorij defectus proprietatis obstat agenti posses-
sorio recuperandæ:licet non concludat intentum ꝓ op
ponente super proprietate.& no.j.de si.presby.c.cõstitu
tus.cuius contrarium sensit glo.de resti.spolia.ad deci-
mas.vide Io.and.de resti.spo.in addi.Spe.super rub.& te
ne quod dixi.de resti.spolia.in literis.etiam prout hic di
cit talem exceptionẽ non repellere agentem pro fructi-
bus & alia causa in antiqua sic stabat.¶ Nota dictũ Inno.
a quod agenti possessorio[a] obstabat exceptio defectus ꝓ-
prietatis notoriæ quia cõstat prout agit ad rẽ non prout
agit ad fructus & cęteras causas. Aduerte ꝙ adhuc sub-
iudice lis est.istud firmat Innoc.de diuor.c.porrò.& hoc
firmat Host.in.c.ad vltimũ.de cã pos.& proprie. & ho-
die alios casus vide de resti.spo.ad decimas.li.vj.Attẽde,
moder.doc.dicunt id verum quãdo notoriũ ius est pro
agente vt ibi.secus si notoriũ esset defectus proprietatis
secundũ Io.an.Inno.sentit plus hic quod sufficit qđ con
cludit defectũ iuris proprietatis in agente & idem dicit
in.c.cõstitutus.de si.presby.per quod Ioan.an.reprobat
glossam suam in.c.ad decimas.de resti.spolia.li.vj.& hoc
ponit sub rub.de resti.spo.in addi.Spe.Dico quod in be
neficiali procedit quod hic in alijs rebus procedit gl. Io.
an.vt dixi:de resti.spo.i.c.literis:quia eo quòd beneficiũ
nõ potest teneri sine titulo.sed sic alia res:quia eo quod
posidet in alia re iustè posidet.Per prædicta dicit Inn.
quod si contra agentẽ possessorio excipio quod rem mi
hi donauit non admittitur exceptio etiã dato quod ante
donauerit quàm fuerit spoliatus:quia ad donationẽ nõ
sequitur necessario perditio possessionis.C.de pac.l.tra-
ditionibus.& sic non detrahit possessorio nisi excipiam
quod donauerit & tradiderit:vel si allegarẽ quod dona-
uit ecclesiæ:vt in.c.ij.de consue.sed hoc vltimũ non est
b verũ vt ibi dixi.[b] quia licet sine traditione transferatur
dominiũ in ecclesiã nõ possessio. Non ob.prædictis qđ
spontaneæ renuntiationis exceptio debet admitti etiam
si sit facta post spoliationem:quia subsequẽs renuntiatio
purgat turpitudinẽ primę spoliationis sicut solutio tur-
pitudinẽ purgat præcedentis violẽtiæ promissionis vel
turpis:vt.l.ij.C.quod me.causa.&.l.si ob turpẽ.ff.de cõ-
di.ob tur.causam:quia secundũ Inn.nõ est sic ꝓxima vi-
cina renũtiatio spoliationi sicut solutio promissioni:qa
renũtiationi non est executio spolia.cùm posset fieri ꝓ-
pter aliã causam sed solutio debiti est executio ꝓmissio
nes debiti. Ista opi.in antiquo sic stabat. Obstabat aliud
prædictis:quia videt quod spontanea renũtiatio subse-
quens habeat obstare agenti possessorio.si quis enim me
tus fuit filiatus in spoliatione,purgatur per volũtariam
renuntiationem.ergo iam cõcluditur quòd exceptio re
nũtiationis spõtaneę habet cõcludere ad possessorium,
& sic tollit facultatẽ agendi possessorio,etiã datò quòd
sequatur spoliationẽ.C.quod me.cau.l.ij.ff.de condi.ob
tur.cau.l.pen.Canonista:ꝓmisi tibi metu,posteà ego sol
ui sponte,potero ego dicere solutũ ex turpi cã.dic quòd
non:quia purgatus est metus.sic in proposito,tu me spo
liasti,si renũtio,purgabitur metus spoliati.dicit Inno.ꝙ
non:quia aliæ possunt esse causæ renuntiationis præter
metum.s.propter conscientiam,vel religionem.Itẽ non
est ita proxima cã & vicina renũtiatio & spoliatio sicut
promissio & datio:& sic videmus ꝙ ꝑtij receptio spon-
tanea non semper purgat metum venditionis.vt patet.
C.quod me.causa.l.si vi.vide quod vult Innoc.spoliatio
& renuntiatio nõ habent se vt principale & cõsecutiuũ:
quia nulla præcedit dispositio,ad cuius implementũ fiat
renuntiatio. Vnde non sequitur huius spoliationis ap-
probatio:quia renuntiatio nõ potest dici executio spo-
liationis:quia nihil habet secũ cõmune.sed bene solutio
venit vt cõsecutiuũ,& vt executio habet se ad ꝓmissio-
nẽ meticulosam.per eã igit approbatur ipsa ꝓmissio:qa
ex quò volũtariè implet,iam purgatus est metus:ista so-
lutio licet soluetur:tamen deuiat ꝙ hîc apponatur renũ
tio post spoliationẽ.in antiquo sic stabat,& in literis no-
uis ita sequebat.secundum hoc ergo tenẽdo ꝙ hîc agere
tur possessorio, remanemus quòd.c.solitè.stat inquan-
tum dicit exceptionem renũtiationis non admitti.dic ꝙ
si opponitur exceptio abiurationis & nil replicatur,illa
admittitur,vt hîc. & in.c.accepta.si excipitur,& replica
tur de nõ spontanea renũtiatione.& ꝙ spoliatus renun-
tiauit in possessorio,exceptio nõ admitti.vt in.d.c.soli
citè.si statim tantùm replicatur quòd non spontaneè re
nuntiauit hîc si non allegatur aliqua causa cõcludẽs spõ-
taneã renuntiationẽ,excipiens repellit,vt hîc secundum
intellectũ Inn.Si allegatur aliqua cã excludens turpitudi
nẽ renũtiationis exceptio admittitur, & probat vterq;:
sed si cõstat posteà quòd spoliatus renuntiauit, adhuc ꝑ
desset:dũ tamẽ constet ꝙ sponte.& sic perderet actor,vt
puto.Inn.tamen remanet ꝙ in possessorio eò ꝙ replica-
tur de nõ spontanea renũtiatione,indistinctè repellitur
reus:qa nõ sit ei graue ꝑiudiciũ,ꝑ hanc decre.& ꝑ decre.
solicitè.Et ad.c.accepta.respõdet ꝙ nõ replicat.per quæ
cõcludit ꝙ in possessorio.nõ est vis an opponat de renũ
tiatione ante spoliationẽ,vel posteã:sed solũ an replicet
de nõ spõtanea,an non:ex quo datur doctrina quòd ex-
ceptio nõ verisimilis nisi replicet nõ repellitur propter
nõ verisimilitudinẽ in iudicio plenario & magni pręiu-
dicij.Nõ placet hoc.quia.c.solicitè.non dicit repellendã
exceptionẽ ꝓpter solam replicationẽ de non spontanea:
sed quãdo replicat quòd renuntiauit spoliatus:quo casu
maior est pręsumptio cõtra excipiẽtẽ.vnde põt dici ꝙ id
qđ dixit Inn.in iudicio magni pręiudicij ꝓcedat vt hîc.
qđ intellige vt dixi secundũ diuersas lec. Cy.aũt dixit in
iudicio modici pręiudicij vt ꝓpter nõ verisimilitudinẽ
repellatur,exceptio nõ ꝓcedit indistinctè,sed est arbitra
rium attento pondere pręsumptionis & vbi replicat de
nõ spontanea ꝓpter nõ verisimilitudines de quibus hîc
nõ repellatur possessoriũ vt hîc.vbi autẽ replicat se non
spontaneè renũtiasse.i.apparet quòd spoliatus renũtia-
uit repellat.vt in.d.c.solicitè.hîc summariè ostẽso.& po
test dici ꝙ hęc fuit intentio gl.hîc.Alio modo põt intel-
ligi hæc gl.quòd velit excep.spontaneę renũtiationis nõ
admitti post spoliationẽ,quasi nõ verisimile & admitta
tur ante spoliationem,quasi verisimilis sit vt hic. & pri-
mo casu procedit contrarium.Inno.hîc licet plurimum
vacillet,finaliter concludit ꝙ non placet sibi differentia
an opponatur renuntiatio facta ante spoliationem vel
post:sed solùm sit in hoc differẽtia an opposita exceptio
ne renuntiationis actor replicet de nõ spontanea, an nõ
replicet:vt primo casu admittatur exceptio,vt hîc.& in
d.c.accepta.secundo casu non admittatur. Nec ob.hæc
decre.secundum communem intellectum:vbi etiã acto-
re replicante vterque admittitur,& vterq; probat,quia
oportet quòd ista decre.restringatur ad agentem peti-
torio,secundùm intellectum qui sequitur in glo. & de-
cre.solicitę.habet locũ in possessorio. & secundum hoc
erit doctrina,quòd opposita exceptione non verisimili
nisi replicet per actorẽ in iudicijs modici præiudicij:&
per quę nõ tollitur exceptio quãtũ ad ius agẽdi repellet

SEB. SAPIA.
a ¶ Agenti possessorio. Vide dominos de Ro.in deci.cccxlviij.inci. Si constat de non iure.cum se. Ale. in.l.naturaliter.§. nihil commune. ff.de acquir.pos.

SEB. SAPIA.
b ¶ Vt ibi dixi.Vide.d.Alexã.in.l. cùm hæredes. in prin.co.j.ff.de acquir.pos.vbi p illũ tex. dicit ꝙ in omnibus casibus in quibus trãsfertur dominium in ecclesiam, non tamen transfertur possessio.

exceptio propter nō verisimilitudinē. Secus aūt in iudicijs in quibus agitur de magno ꝓiudicio. vt qn̄ agit̄ petitorio. & hoc ꝓbat hic secundum eū tenēdo intellectū ꝙ data replicatione vterq; ad ꝓbandū admittitur. quod intelligendū est vt. s. in tertio intellectu. & sic tēperaretur id quod dixi in vltimo intellectu. Quicquid sit, nō placet dictū Inn. ad. c. solicitè. quia ibi non sufficit replicari de nō spontanea renuntiatione: sed oportet ꝙ replicet, ꝙ spoliatus renuntiauit: quia tunc maior est præsumptio contra renūtiationē, cum spoliatus quasi perdidit spem beneficij ꝓpter perditionē possessionis. vnde posset dici, ꝙ replicatio non spontaneæ renuntiationis ꝓpter nō verisimilitudines solas: de quibus hic non repellit excipientē: sed vterq; admittitur ad probandū: sed replicatio nō spontaneæ renuntiationis: quia spoliatus renuntiauit. hoc summariè constito bene repellit exceptionē in possessorio. vt ibi. & tunc est minus verisimilis. Doctrina ergo Inn. erit bona, limitādo eā vt exceptio nō verisimilis ꝓpter replicationē concludentem nō verisimilem exceptionē in iudicijs, quæ sunt grauis præiudicij, non repellatur, imò admittenda est & discutienda. In his aūt quæ sunt leuis præiudicij si replicetur, sit in arbitrio iudicātis an admittat vel repellat secundum pondus nō verisimilitudinis & præsumptionis contra exceptionē, vt in terminis nostris: quia maior est præsumptio cōtra exceptionē quando renuntiauit spoliatus, quàm quando non constat ꝙ spoliatus renuntiauerit. Ideò primo casu repellitur: vt in. c. solicitè. & secūdo casu admittit̄: vt hic & secundū istum intellectū per quē tēpora: vt dixi. s. in vltimo intellectu. Nō ob. ꝙ exceptio spontaneæ renūtiationis de renuntiatione facta ante spoliationē debeat admitti: quia meticulosa renuntiatio excludit possessionē, cum detur voluntas perdendi possessionē licet coacta. l. si quis vi. §. differētia. ff. de acqui. pos. quia tenēdo quod tenui fatendū est. sed secundū Inn. qui tenuit cōtrarium ipse dicit hic vnū mirabile: ꝙ meticulosa renuntiatio licet excludat ꝓprietatē beneficij non excludit possessionē: quia non præsumitur habere animū perdendæ possessionis: quod mihi non placet: per. §. d. l. & quod ibi no. & plus credo ꝙ non spontanea renuntiatio non præiudicet nec in possessione nec in proprietate: quia sicut incōferendo beneficiū requiritur libera voluntas ita in perdēdo: de quo. j. quod me. cau. c. Abbas. in antiquo sic stabat. ¶ Oppo. & videtur ꝙ dato quòd replicet actor vbi renūtiatio ꝓcessit spoliationē, nihilominus audiatur. dato enim, ꝙ fuerit meticulosa renuntiatio, tamē voluit perdere possessionē. ergo ista exceptio obstat agenti possessorio: & sic debet admitti. Soluit primò ꝙ reus nō potest allegare istam renūtiationē ꝓ se vbi allegetur meticulosa: quia turpitudinē continet. Or aduerte, secundò soluit dicens, ꝙ si meticulosè renuntiauit beneficio: licet perdat ius ꝓprietatis beneficij nō perdit possessionē: quia non præsumitur habere animū perdendæ possessionis: & dicit vnū mirabile ꝙ nec spōtaneæ renūtiationis perdat possessionē. ff. de acqui. pos. l. si quis vi. §. differentia. hoc autem locum non habet in non spontanea renuntiatione. Tu dic, quòd non spontanea renuntiatio non tollit ius ad beneficium cum debeat esse libera ita in tollendo sicut in conferendo. j. quod me. cau. Abbas. Ex præcedētibus surgit vna determinatio vnius dubij: spoliatus ago contra Caium rē meā tenentē, excipit̄ de renūtiatione spontanea, an admittat̄ hæc exceptio. vide si ago contra eum petitorio, non est dubium: si possessorio non possum agere interdicto: sed vel ago condictiōe ex canone reintegranda: vel ex decre. sæpe. inde cadit in dubium quod examinat Inno. canonista in. c. cum dilectus. de offi. ord. cog. &. c. sæpe. Vtrum priuilegia spoliatiōis habeant locū contra solū spoliantē, an contra alios. Inn. ꝙ sic, hic videtur tenere oppositum: iam disputaui dictū punctum. prima opi. est vera: vt ibi no. Inno. Alius est intellectus, quòd hic non agebatur possessorio, & hic duplex. Quidam ꝙ agebatur in rem vtili: alius quòd agebatur personali quod metus causa. ¶ Ad cuius euidentiam est consyderandum ꝙ est dare quandam vim expulsiuā & hæc causat interdictum[a]: & per istam non perditur dominium, sed sola possessio. & hoc casu procedit contrarium: quia tunc non potest ꝓponi exceptio spontaneæ renuntiationis tanquā sit priuilegiata, & quia nō perdit dominium: & quia de ordine iuris est ꝙ discutiatur possessorum repulso petitorio. C. de rei ven. l. ordinarij. Quædam est vis compulsiua. & hæc in renuntiatione iuris interuenientis facit perdere dominium & possessionem quia coacta volūtas: voluntas est. ff. quod me. cau. l. si mulier. §. si metu. xv. q. j. c. meritò. & hcc est talis potentiæ quòd renuntianti datur actio petitoria quod me. cā. vel datur actio in rem vtilis, vel restitutoria. & tunc bene potest opponi de spontanea renuntiatione, quia ista concludit perditionem dominij, & ꝓcedit ꝙ hic vt qui melius probat obtineat. quod dicit verum Innoc. etiam datò ꝙ replicetur de non spontanea renūtiatione. & qđ dixi. s. ꝙ non admittatur restringit ad possessorium: secus si agatur petitorio. & hoc ideò, quia maius infertur præiudicium ꝙ nunquā audiatur: quod secus in possessorio: quia possessio est momētanea. ¶ In gl. *pecuniæ*. ibi: *pro expensis*. No. istā glo. quæ facit contra opponentes se beneficio, vt recedat à lite obtinens ius solutionis expensarum factarum in acquisitione tituli beneficij. ¶ Ibi: *sed hoc falsum est*. Dic quòd si reus excipiens allegat interuentum pecuniæ repellitur tanquā allegans turpitudinem suam quādo allegat interuentum pecuniæ ab eo, vel sua voluntate: secus si à tertio data fuit. si verò replicans contra renūtia. alle. eodem modo repellitur. Si autem aliter vult se defendere in iudicio vbi agitur possessorio: aut petitorio: si opponens fundaret se super validitate renūtiationis, nec alia allegaret, obtineret agens si allegaret eum priuandum propter simoniam, ex quo non est priuatus ipso iure: adhuc ad petitionem rei nō impediret̄ restitutio: vt hic. licet iudex ex officio posset ipsum priuare & nō restituere: qđ no. j. de ꝓcur. c. ex insinuatione. In gl. fi. ibi: *sibi per iuramētū* No. gl. ꝙ exceptio iurisiu. & litis finitæ non solū habet locū quādo iuramentū est iudiciale, & præstitū in forma iudicij. sed etiā quādo est extraiudiciale & præstitum corā superiore nō in forma iudicij. Et no. ꝙ ampliat illud. c. j. Etiam dicatis ibi de lit. conte. hodiè. li. vj. ¶ In fi. gl. No. gl. ꝙ illud quod dicimus ꝙ cōtra confessum nō est necessaria contestatio litis, vel aliquis ordinarius processus. vt no. gl. in. c. dudū. el. ij. de electio. cū concor. est verū nō solum quando reus simpliciter confitetur & contra petitum excipit, sed etiā quando confitetur, & contra petitum nō excipit. ¶ Vltimò cū gl. vlt. videnda sunt duo: qualiter ꝓnuntietur in hac causa. quidam dicunt pronuntiandū super principali. Alij dicunt pronuntiandum super accidentali. s. an sponte vel non sponte renuntiasset. Videte si exceptio sponta neæ renuntiationis opponatur ad processum, pronuntiandū est super causa vt emergenti. dicit gl. ꝙ potest, qa exceptio iuramenti opponitur ad processum. de li. cont. c. j. li. vj. Si opponatur ad merita, sufficit si pronuntietur super principali. Secūdū dubiū quomodo potuerit hic procedi ad diffinitiuā sententiam lite non conte. patet, quia sola exceptio renuntiationis fuit opposita. & non non fuit lis contest. potest dici primò ꝙ exceptio spontaneæ abiurationis impediat lit. cont. ar. in. d. c. j. de lit. cōt. li. vj. vel hic reus confitebatur petitum: & sic non erat necessaria lit. conte. & op. ponebat exce. spontaneæ abiurationis. Et hoc de lect. istius. c. Antonius.

SEB. SAPIA.
a ¶ Interdictū. quæ sit vis compulsiua vel expulsiua ablatiua & inquietatiua vide pulc. per Ias. declarantem in. l. si quando. colum. j. C. vnde vi.

SVMMARIVM.

1 *Renūtiās sponte electioni de se factæ, super ea nō auditur vltra*

Sententia

2 *Sententia non præsumitur iniusta ex eo, quòd sit lata contra probationes in eis factas.*
3 *Probationis species quot sint.*
4 *Pro sententia semper præsumitur: non tamen est præsumptio iuris & de iure.* 10. 11.
5 *Literis testimonialibus prælatorum an & quando credatur.*
6 *Sententia appellationis lata super nouiter deductis quomodo feratur.*
7 *Sententia lata ex falsis actis, an & quando sit nulla, puta ex falsa relatione ad acta.*
8 *Sententia lata partim ex vera partim ex causa, sustinetur ex vera.*
9 *Sententia appellationis debet esse cōfirmatoria, vel infirmatoria.*
12 *Processus an & quando præsumatur.*
13 *Pro laudo semper præsumitur rectè factum.*
14 *Solennitas an & quando præsumitur: tam in factis antiquis quàm recentibus.*
Pro actibus qui geruntur per modum voluntariæ iurisdictionis an præsumatur.
15 *In causa appellationis quis probabit appellans, an appellatus?*

CAP. VI.

1 IN præsentia. ¶ † Qui sponte renūtiauit electiōi suæ, sup ea amplius nō audit: h.d. In j. ponit generalem causam confirmatiōis sentētiæ. In secūda specialē ibi: *quia tamen.* In tertia cōfirmationē ibi: *Nos ei.* ¶ Casus literalis. Dum inter quendam Abbatē possidentē ecclesiam & monasteriū: & quendā aliū se Abbatē prætendētē quæstio verteretur, cā fuit delegata quibusdā iudicibus: & finaliter causa decisa fuit, & sententiatū pro possidēte, & impositū silētiū agenti: tandē ab hac sentētia fuit appellatū per actorē: & causa fuit cōmissa iudicibus Dulmen. & cuidā alteri cōiudici, corā quibus reus probauit per cōfessionē & etiā per quasdā literas episcopi qualiter actor renuntiauerat prædictæ ecclesiæ, nihil aliud fuit probatū per ipsum actorē vel reū, & sic deserta fuit appellatio. post hæc corā Papa actor productis actis & sententia petijt ipsam nullā pronūtiari, & dictā Abbatiam sibi assignari, prætēdens nullitatē sententiæ ex eo ꝙ actis apparētibus nulla concludebatur cā ex eis cùm probasset intētionē suā, ꝑpter quā sibi silentiū debuisset imponi: ergo ex actis apparebat iniustitia sentētiæ. & sic nulla debebat decerni. Papa considerans ꝙ ex eo nō iustificabatur sentētia ꝙ ex actis productis nō appareat cā sentētiæ: vel aliquid ꝓbatū per quod sentētia debet esse valida: cùm iudex nō semper applicet mentē ad vnam spēm probationis: sed ex allegationibus & cōfessiōibus, & alijs quæ in eius præsentia ꝓponūtur formet animi sui motum. vnde ex eo ꝙ non appareat aliquid probatū nō includitur iniustitia, si illā assumat pro nō probatione sufficiente, & dato ꝙ non appareant probationes de eo quod sentiat, potuit ex alijs moueri acta nō concludebant necessariò apertam iniustitiam. considerans etiam ꝙ in dubio pro sententia præsumitur donec aliud probet. per quæ apparet ꝙ stante sentētia quæ transiuit in rē iudicatā dato ꝙ nihil ꝓbet standū erat dictæ sentētiæ, cōsiderans ꝙ superuacuo corā iudice appellatio nis fuerat ꝓbatū per cōfessionē & literas qualiter dictus actor renūtiauerat Abbatiæ ei silē-

2 tiū imposuit Papa perpetuum. h.d. ¶ † No. j. quod ad cōcludendā iniustitiam sentētiæ non sufficit ostendere ex actis probationem cōtra quā sentētia sit lata: quia non semper iudex in sententiādo applicat mentē ad viā speciē probationis, & quāta fides probationi adhibetur pendet ex iudicis arbitrio. ff. de testa. l. iij. quia alia potuit subesse species probatiōis, vel confessionis, vel allegationis, ad quam iudex animū applicauit. ad hoc de re iud. c. sicut. ¶ No. ij. finē probationis: quia eius finis est allicere animū iudicis, & eius mentē ad quid credēdū firmiter applicare, & sic iudex iudicat ex his, quæ credit. ad hoc de re iu. c. sicut. quia in hoc

3 cōcordat quo ad primū & secundū. ¶ † Not. iij. multiplicē spēm probationis animū iudicis allicientē prout cōfessio. dicūt tamen Doc. ꝙ

a cōfessio propriè nō est probatio,[a] sed ꝓbationis releuatio. C. de ꝓba. super ru. de ele. c. bonæ. el. j. C. de ꝓba. l. actor quod asseuerat. vbi p Ia. de Are. & Cy. Itē testiū depositio & allegatio, & sic ex allegationibus induciť ꝓbatio. quod est verū qn̄ pars allegat principalis: si aduocatus, idē si pn̄te clientulo & non reuocante. de appel. c. cū cām. de censi. c. cū olim. Item positiones. vnde si aliquid in positionibus poniť, & pars cōfiteať, id habet loco ꝓbationis.

4 ¶ † No. iiij. ꝙ ꝓ iustitia snīæ p̄sumiť. Et aduer

b te vn̄ sumiť hæc p̄sumptio[b]. qa sumitur ex authoritate iudiciali. ad hoc tex. de re iu. c. sicut. vbi bo. text. Et no. ꝙ hæc p̄sumptio nō est iuris, & de iure, sed est iuris tātū: ꝙ patet: qa admittit legitimā ꝓbationē in cōtrariū. qđ qualiter intelligať dicā j. & vide quod no. glos. de

5 ꝓba. c. qm̄. ¶ † Not. v. ꝙ literis testimonialib9

c p̄latorū[c] crediť, etiā in his q̄ sunt grauis p̄iudicij. quod est verū quo ad aliqualē p̄sumptionē coadiuuātē. & secundū doc. quo ad semiplenā ꝓbationē bo. tex. s. de elec. c. cū inter. R. ma

6 teria. de. ꝓb. c. post cessionē. ¶ † No. vj. ꝙ vbi ex nouiter deductis ferť snīa in cā appellationis, snīa debet ferri sup iure deducto principali: nō aūt debet esse cōfirmatoria vel īfirma

7 toria. ad hoc de fi. inst. c. cū Io. ¶ † Op. ꝙ si appareat ex actis cām falsā, ex qua iudex est mo

d tus, snīa reddať nulla[d]. de re iu. c. inter cęteras. de re iud. cle. pastoralis. de app. c. solicitudinē. no. de app. per tuas. & c. pastoralis. Solu. qn̄qꝫ causę falsitas est in facto, non in iure. Qn̄qꝫ apparet falsitas causæ in facto & iure, vel iure tātùm: primo casu si falsitas est notoria, sentētia est nulla: vt in iuribus p̄alle. ad hoc quod habetur de sen. exc. c. romana. §. in vniuersitatē. eo. tit. c. venerabilibus. li. vj. si falsitas nō est notoria: tūc snīa est valida: quia contra ius est litigatoris: vt j. de re iu. c. cùm inter. & fortius valet si subest causa, licet non sit expressa. de re iud. c. sicut. & idē qn̄ est dubiū an subsit cā, qa in dubio præsumitur, vt hîc: & de re iudic. c. sicut.

8 ¶ † Qn̄qꝫ snīa est lata ex falsa causa in iure, & tunc si duæ causæ sunt in sententia expressæ: quarū vna est vera: altera falsa in iure, per hoc non vitiatur sentētia: quia sustineť ex vera. casus no. qui fi. sint legi. c. per tuas. & hoc tenet Inno. hîc. vt res potius valeat, quàm pereat. Si vna tantùm est expressa, & illa falsa, & ex alia non potest sustineri quæ patet ex actis, senten

a ¶ Confessio non est ꝓbatio. Adde Alex. cōsi. xxxv. j. lib.

ZACHARIAS. ¶ Adde istum in ru. de confes. & ibi Io. an. Fel. ibidem col. pe. ver. vlteri9 secundo loco. Bal. in. c. j. §. vasall9. & in. c. ij. in fin. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. in feu. Ro. in. l. admonēdi. in. vj. char. de iureiur. Hipp. de marsi. sin. cx. inci. Cōis doc. opin. & quod ibi not. in apostil. ad ipsum. vbi concludit ꝙ post lapsas omnes dilationes probationū poterit nihilominus ꝓbari p aduersarij confessionem. alle. fin. dictū Inn. in. c. vltra tertiā. de testi. idē tenet Iac. rebuf. in l. quicūqꝫ. nu. j. & in addi. in ver. nisi per aduersarij cōfessionē. de apo. pu. lib. x. C. vbi tenet ꝙ quāuis contra presumptionē iuris & de iure nō admittať ꝓbatio, admittitur tamen probatio p aduersarij cōfessionem quę vt ibi dicit nō est probatio, sed probationis releuatio.

Ant. Francis. ¶ Circa hoc an cōfessio dicatur esse ꝓbatio. Dicas ꝙ nō propriè: sed releuatio ab onere ꝓbandi: vt per Ioā. and. in. c. bonæ. de elec. & in ru. de ꝓba. & per Pau. de ca. in cōsi. clxxiij. & habeť p Bal. i. c. j. §. sacramētū. de consue. recti feu. & per Alex. in. l. eum q. in fi. prin. ff. de iureiur. & in l. publia. in. §. j. ff. depositi. Dixit tn̄ d. Ant. de butr. in c. fi. de li. ob. ꝙ cōfessio est similis ꝓbationi quæ fit p instrumētū. Et dixit Bal. in. l. fin. in iij. qō. C. de edi. di. adri. tol. quòd cōfessio æquipollet instrumēto & habet executionem paratam sicut instrumētum quod voluit Bar. in. l. j.

in. ij. no. C. de confes. dixit tn̄ Bald. in. l. si ex cautiōe. in. x. q. C. de nō numer. pec. quòd confessio non inducit obligationem: sed probationē obligatiōis, pręterquā ī mutuo per chirographū, & in dote secundū eundem Bal. in. l. gn̄aliter in. j. q. c. eo. tit. de non nume. pecu.

SEB. SAPIA. b ¶ Præsumptio. Hoc tamē limitat Bal. in. l. sancimus C. de iud. vt procedat quādo iudex seruauit ordinem debitum in procedendo. aliter non. refert Riminald9 in. l. si pacto quo pœnam. colū. ij. C. de pac.

c ¶ Prælatorū. Ad de Oldr. consi. cl. xxxiij.

ZACHARIAS. ¶ Restringe tu hoc dictum. s. dūmodo tales literæ sint sigillatæ. vt p Inn. in. c. post cessionē. j. de proba. & ibi iste, no. plenè Bal. in. l. eā quā col. iij. C. de fidei cō. & in sua marga. in ver. creduli tas. ver. iiij. Spe. in tit. de proba. §. iij. versi. x. & seq. & Ber. de fir. in tra. de epis. iiij. lib. in princ. Quod etiā restringes in concernētibus eius officiū. vt not. Rota deci. xxij. in. c. Fuit dubitatō. in no. & deci. cccxlviij. & an tales literę si dē faciant in curia seculari. vide plenè per Bal. in. l. si qua per calumniā C. de epi. & cle.

SEB. SAPIA. d ¶ Reddatur nulla Videtur tamen ꝙ falsa cā expressa in sentētia nō habeat vitiare, quia in sentētia nō requiriť expressio causæ. vt notatur in. l. ij. §. ignominiæ. de his qui notan. infa. ergo non vitiat. quia vbi solēnitas aliqua non requiritur in actu, si adhibeatur & ineptè non vitiat actū. l. j. in prin. C. de rei vxo. actio. gl. in. §.

multi. inſti. de li-
bert. propter hoc
tñ. d. Iaſ. in. l. edita.
in notabilibus. C.
de eden. reprobat
regulã prædictã;
ſed potes concor-
dare ex his quę di
cit copiosè Feli.
in. c. cùm ordinẽ.
co. j. &. ij. de reſc.

a ¶ Ad acta. Adde
Bal. conſ. cxxij. j.
lib. & vide Alex.
cõſi. lxxxv. ij. lib.
& cõſi. cxxij. j. li.

b ¶ Iuſtificandum.
Adde vt per Fed.
conſi. ccij.

c ¶ Suſpenſa. Adde
Roma. conſil. ccc-
xxxiiij.

d ¶ Præſente parte.
Adde Ang. cõſi.
ccxcviij. & vide
Alex. cõſi. cxxij.
&. cxxxv. ij. lib.
Io. de ana. conſi. l.

tia eſt nulla j. de re iu. c. ij. q. vj. c. ei q. §. diffinit i
ua. cum ſi. Et hæc vera, etiã ſi ſentẽtia ferat cũ
dictione præſertim, vel maximè, ex eo q̃ a ex
quo falſa eſt expreſſa, & alia non apparet qua
ſuſtineatur ſentẽtia remanet nulla: quia idẽ er
ror præſumitur in tacita qui adeſt in expreſſa
de reſt. in integrũ. c. tum ex literis. de pur. ca. c.
cùm dilectus. Si cauſa vna falſa eſt in ſententia
expreſſa, & alia iuuari poteſt ſentẽtia quæ pa-
tet ex actis: tunc ſi iudex ſimpliciter tulit ſen-
tentiã, & ad illam cauſam ſe reſtrinxit, non va
let ſentẽtia, quãquã altero iure poſſet iuuari.
ad hoc tex. & dicta doct. de conceſ. præben. c.
ex parte. &. c. dilectus. Hæc vera, niſi ſententia
feratur cũ adiuncto maximè, vel præſertim,
vel alia adiecta dictione ſimili, per quã pateat
iudicem ſe non reſtringere ad illam cãm, & ſic
ſemper ꝓpter hoc conſuluit Butriga. ſenten-
tiari, & conſuluit in. l. Athletas. §. qui ignomi-
niæ. ff. de his qui not. infa. quod no. ad hoc di-
ctum Gra. xj. q. iij. c. audi deniq;. §. cùm ergo.
vide gloſſam in. l. ſi is ad quẽ. ff. de acqui. hære.
& ibi plenè Bart. Quandoq; allegatur falſitas
cauſæ quæ nõ ex ſentẽtia colligitur: ſed ex ſen
a tentia ad acta[a] relata: & tũc ſi iudex ſe expreſsè
refert ad acta: vt quia dicit per. à. &. b. eſt pro-
batum: & tunc Inno. eſt ſibi contrarius. etiam
de re iud. c. cum bertoldus. tenet ſentẽtiã nullã
in. c. quoniã contra falſam. de proba. tenet con
trariũ. Primã tenet Cy. in. l. j. C. de erro. aduo.
dixi de reſcrip. ab excõicato. Credo pro nunc
quod quandoq; iudice ſe referẽte ad acta ex a-
ctis iuncta ſentẽtia apparet poſitiua iniuſtitia
ſentẽtię. & dicit verũ Inn. de re iud. cũ Bertol
dus. & in. l. j. C. de erro. aduoca. vt ſi dicat in-
ſtrumẽta nõ dicere aliqd & viſo inſtr̃o in actis
deſcripto illud apertè dicat cõtrariũ. Quãdo-
q; ex actis nõ colligit neceſſariò iniuſtitia licet
non appareat iuſtitia. vt quia dicat per. a. &. b.
non eſt probatum: & viſis atteſtationibus eſt
probatũ. vel ſi dicat, quia probatum ex & non
apparet probatum, quod hîc nõ colligitur in
iuſtitia: quia quãta fides probationi detur eſt
iudici arbitrariũ, & quia potuit ex alijs moue
ri, tunc ſentẽtia non erit nulla. Si autẽ iudex ſe
non refert ad acta, tunc ſi ex actis apparet eui-
dẽs iniuſtitia, ſentẽtia erit nulla, quãdo iuſticia
colligitur ex talibus probationibus quæ tergi
uerſatione celari non ppſſunt. & quorũ fides
non eſt in arbitrio iudicantis: vt ſi formet ſen
tentiã contra confeſsionem, & ſentẽtia eſt nul
la. ad hoc quod no. Inn. de immuni. eccle. c. qa
pleriq;. & de frigi. c. fraternitatis. Non placet
iſtud. quia fortè põt dici cõfeſsionẽ inconſtan
tem, vel factam à nõ habente poteſtatem con
fitendi. ſi aũt colligitur ex probationibus quæ
tergiuerſatione celari poſſunt, & contra quæ
multa poſſunt opponi: & quorũ fides eſt in ar
bitrio iudicantis, ſentẽtia nõ eſt nulla: ſed va-
let, vt ſi apparet probatum & abſoluit. Idẽ &
fortius quãdo ex actis nõ colligitur iniuſtitia,
licet ex eis non iuſtificetur: quia eſt lata condẽ
natoria, & ex actis non apparet ſufficiens ꝓba
9 tio: vt hîc eſt caſus. ¶ † Secũdò op. ꝙ ſentẽtia
debet eſſe in cã appellationis cõfirmatoria, vel
infirmatoria. C. de appel. l. eos. Sol. dicũt Doc.
ꝙ non eſt vis, dũmõ agens conſequatur finem
quẽ intendit. & fortè in parte deciſa cõfirmata
fuit ſentẽtia, vt hîc. vel hîc ex nouis ꝓbationi
bus fertur ſentẽtia. vt dixi in notabilibus. ¶ Opp. cũ gl. ꝙ renuntia
tio facta non ꝓſit ipſi pro quo lata eſt ſentẽtia: quia nõ ſeq̃tur, ex-
cluſus eſt aduerſarius: ergo ipſe agens & petens eã debet obtinere.
s. de reſcrip. c. olim. Sol. dicit gl. ꝙ cõſtabat de electione ipſius pro
quo lata eſt ſentẽtia: & intelligendũ eſt quòd cõſtabat aduerſariũ
renũtiaſſe ante electionẽ ipſius. R. aliâs non ꝓfuiſſet ſibi reuoca-
tio: vel prodeſt ſibi excludere aduerſariũ quãdo poſsidet: vt no. In
not. & Cõpo. de reſcrip. c. capitulũ. & j. de re iud. c. cùm bertoldus.
10 ¶ † Opp. ꝙ non victus ſed victor arctetur ad iuſtificandũ[b] ſenten
b tiam in cauſa appellatiõis. in aut. de his qui ingre. ad appella. §. illud
vbi dicitur quòd victores nõ aliter potiantur ſententijs quã ſi eas
rectè latas monſtrauerint. Gl. concludit ꝙ quãdoq; cõtenditur de
iniuſtitia ſentẽtiæ expreſsè, nõ rectitudine, & dicens ipſam rite la-
tã arctatur ad illã ex actis iuſtificãdam. de proba. c. quoniã contra
falſam. Quãdoq; in cauſa appellationis contẽditur de iuſtitia vel
iniuſtitia ſentẽtiæ, & tunc dicit gl. ꝙ dicens iniuſtã habet probare
ſit actor vel reus: quia ſemper præſumitur ꝓ iuſtitia ſentẽtiæ, niſi
cõtrariũ probetur. vt hîc &. C. de appel. l. hi qui ad ciuilia. C. vt cau
ſæ poſt pube. adſit tutor. l. vna. ff. ſi pen. appel. l. j. in prin. & docere
ſe debet iuſtè appellaſſe j. de appel. c. cùm in eccleſia. Nec ob. §. illud
quia docere debent iuſtas ſentẽtias, ſed docent eò quôd contrariũ
nõ docetur. C. qui mili. nõ poſſunt. l. ſuper ſeruis. li. xij. ſecundũ gl.
11 ¶ † Hîc ſunt videnda duo. primò ad euidentiã an pro actis iudicis
præſumatur, & quãdo. Et primò quid de actis iudicialibus & ſen-
tẽtia. Secũdò qd de actis quaſi iudicialibus: & qui per modũ volũ-
tariæ iuriſdictionis exercẽtur, vel alterius ſuperioritatis, vel pote
ſtantis. ¶ Ad primũ in pluribus locis hoc tangunt canoniſtæ. s. de
elec. c. bonæ & j. de offi. dele. cũ in iure. vbi Inn. pleniſsimè. & de ꝓ
ba. c. quoniã contra falſam & ibi Cal. in dubijs. & de re iudi. c. cùm
inter. de appel. c. ſæpe de re iudi. c. ſicut. de ſen. excom. c. ſacro. vbi
per gl. & de off. or. c. ad reprimendã. per Io. ij. q. vj. c. hoc etiã placu
it. xj. q. iij. c. curæ. ¶ Cõcludendo dicta omniũ: dic ſi quæritur an la-
ta ſentẽtia præſumatur, ꝓ fundamẽto ptãtis non tracto hîc: ſed di
cã j. de offic. dele. c. cũ in iure. Si quærit an præſumatur ꝓ legitimi-
tate perſonarũ in iudicio litigãtiũ, adhuc tangã ibi. Si quæritur an
pręſumatur ꝓ ſolẽnitate ſentẽtiæ, vel iniuſtitia. pro videndũ quid
in ſentẽtijs quę trãſeunt in rẽ iudicatã. ſecundò quid de ſententijs
quæ non tranſeunt in rem iudicatam Dic ſi ſententia eſt appella-
c tione ſuſpenſa,[c] ita ꝙ appellatio pendeat: & ſit legitima, ꝓ neutro
præſumitur, ſed is grauatur onere ꝓbãdi qui. j. grauabat & vide-
bis j. vnde ille qui grauabatur onere ꝓbandi in principali, grauabi
tur in cauſa appellatiõis. C. de appel. l. hi qui ad ciuilia. vbi gl. & per
Doc. tex. de reſt. ſpo. c. cùm ad ſedẽ. Ratio. quia præſumptio ſentẽ
tiæ ſurgit ex authoritate rei iudicatæ, quæ tollitur per actum ap-
pellationis ad hoc text. hîc. & de re iudica. c. ſicut. hoc videtur de-
ſtrui per iſtũ tex. quia hîc erat ſnĩaa appellatiõe ſuſpenſa. ſecũdum
gl. & tamẽ præſumitur ꝓ ſentẽtia. ſed potes dicere ꝙ hîc vterq; &
appellans & appellatus erat actor, ſed appellãs ideò grauatur: quia
nihil ꝓbauerat appellatus: ſed tex. reddit aliã rationem. ſ. quia pro
ſententia præſumitur. ideò oportet dicere: vt hîc dicit Hoſti. imò
etiam. Inno. quod ſententia tranſiuerat in rem iudicatam tẽpore
quo aditus fuit Papa ꝙ deſerta erat appellatio: aliâs nõ poſſet rñde
ri huic tex. ſed intellige Inn. in. c. bonæ. el. j. &. c. cùm in iure de ele.
de proba. c. quoniã contra falſam. Quãdoq; ſentẽtia nõ eſt appella
tione ſuſpenſa: ſed ſuper ea pẽdet iudiciũ nullitatis vel reſtitutiõis
& idẽ, vt præſumatur ꝓ ea ſecũdũ quod dicã j. quia durat authori
tas tex. de re iud. c. ſuborta. ad hoc gl. qui fi. ſint leg. per venerabilẽ.
in ver. per ſententiã. & hoc tenet Guido de ſuza. in. l. j. C. de iur. &
fac. igno. Si à ſentẽtia nõ eſt appellatũ: vel ſi eſt apellatum nõ legiti
d mè: vel eſt deſerta appellatio: ſi ſententia eſt lata præſente parte,[d]
præſumitur ꝓ iuſtitia & rectitudine ꝓceſſus. ſic concludit Inn. de
off. dele. in. c. cũ in iure. ad hæc decre. de re iudi. ſicut. probatio be-
ne admitti videtur cõtra hanc præſumptiõem. vt hîc videt caſus.
Veritas eſt quod hîc eſt præſumptio iuris & de iure, quæ non ad-
mittit ꝓbationẽ in cõtrariũ quo ad iuſtitiã, niſi probatio ſit noto
ria vt per cõfeſsionẽ. ita dicit Inn. de immuni. eccle. in. c. quia pleri
q;. ꝓbabitur etiã ſi hoc parte non opponẽte corã cõpetenti iudice
ꝓbetur iniquitas: vt dicit Inn. de reſcri. c. cũ dilecta. de appel. c. ex
rõne. de re iud. c. cũ bertoldus. & not. in cle. ſicut. de appel. ad hoc

a ¶ Litis cõtestatæ. Adde Alex. cõsi. xlij. iiij. lib. &. s. al le. consil.

b ¶ Breuitatẽ tẽporis. Adde Petr. de anchara. consilio clxxxviij.

c ¶ Contumaciter. Adde quæ tũc requirantur, Ange. con. viij. & idẽ dicit Ang. consi. clxxxvij. ꝙ sententia lata contra absentẽ per dolum actoris potest dici nulla.

¶ Adde ꝙ quãdo sentẽtia fertur cõtra absentẽ, præsumit esse lata ex illis cõtumacia. ita notat Bal. in. l. j. in iij. no. C. de pe. & commo. rei vend. Bart. in. l. Papi. §. meminisse. in. iij. no. ff. de inof. test. qđ est verũ, nisi cõstet de ꝓbatiõibus, qa tũc psumitur lata cã succumbẽtis. vt no. Alex. in alle. §. meminisse. gl. & Bald. in. l. iij. C. de contra. iu. tute. idem Alex. in. l. si qs. §. si quis ff. de adul. tutius tñ erit si iudex qui fert sentẽtiã cõtra contumacem meminerit contumaciæ. vt no. idẽ Alexan. in. l. ij. §. senatus. ff. de iure fisci. & in. l. si finita. §. Iulianus. ff. de dãno infecto. & Bal. in. l. pe. C. de con. sti. pecu. Ant. Francisc.

¶ Ad hoc an condẽnatus absens p̃sumatur condẽnatus ex cõtumacia. vltra hic alleg. Dicas ꝙ si constaret eũ fuisse monitũ, haberetur pro cõfesso, sicut pñs. qa absens monit⁹ æquiparatur præsenti, nisi esset simpliciter contumax in non veniendo. Ita notare voluit Bal. in. l. generaliter. in §. ijs de præsentibus. in ver. deinde. hic not. C. de reb⁹ cre. Adde tamen ꝙ absens citatus ad domum, si non est citatus personaliter: restituit ad appellandum. vt no. voluit Bal. in. l. j. in fi. C. ex quib⁹

quod no. Inno. de frigi. c. fraternitatis. & plenè dixi in. d. c. cùm dilecta. ¶ 12 † Quo aũt ad rectitudinem processus est præsumptio iuris tantũ vnde posset ꝓbari ꝙ nõ esset rite lata. ad hoc l. iurisgentiũ. §. quod fortè. ff. de pact. & ꝓ ad hoc oẽs leges & iura quæ dicũt de nullitate agi posse. An aũt ex ꝓductione actorũ cõcludat iniquitas. Inn. videt̃ sentire quòd non. de ꝓba. in c. quoniã cõtra falsam. Cõtrariũ tenet ibi Ioã. an. & Cal. & Doc. de rest. spo. c. cũ ad sedem. & in. d. c. quoniã cõtra. idem Bar. C. de appe. l. hi qui ad ciuilia. cõtrarium sentire videtur. C. de sentẽ. l. prolatã. Dic si allegetur nullitas ex defectu rectitudinis ꝓcessus: vt quia dicatur sententia nulla ex defectu litis cõtestatæ, [a] vel alterius, illa ꝓbabitur ex ꝓductione actorũ: in quibus non apparẽt acta facta: sic intelligo qđ est dictũ. Si allegatur iniustitia illa, nõ ꝓbatur ex ꝓductione actorũ: licet acta nõ probent iustitiam: quia ex alijs potuit iudex moueri. vt hic. & de re iud. c. sicut. sic intelligo Inn. Idẽ si allegetur iniusta, vel nulla est defectu cognitionis causæ. & sic circa cõcernentia merita: quia potuit iudex cognoscere si non pateat ex actis. istud dicit Bart. in. d. l. ꝓlatã. nisi fortè ob breuitatẽ temporis [b] necessariò concluderetur defectus cognitionis causæ. vt dicit per decre. tũ ex literis. j. de in integ. resti. Quandoq; lata est sentẽtia absente parte. hic Compo. dicit sequẽdo Inn. de elec. c. bonæ. ꝙ pro sententia præsumitur quãdo est lata contra absentẽ cõtumaciter. [c] Secus si fit lata cõtra absentẽ non cõtumaciter, vel nõ præsente ꝓcuratore. C. de iud. l. ꝓperandũ. ad hoc. c. quoniã contra. &. §. illud. & hoc tenet Spe. in ti. de sentẽ. prola. §. quoniam. ver. si. contrarium tenuit Inn. de ꝓbatio. in. c. quoniã contra falsam. vt lata in absentẽ pro ea non præsumeretur. & idẽ dicit de offi. dele. c. cũ in iure. Host. dicit hic quòd si lata est, & nil opponitur, præsumitur ꝓ ea: si aliquid opponitur intra bienniũ, nõ præsumitur ꝓ ea, post bienniũ sic. Rõ. quia biennium est limitatũ cõtra sententiã. remittit ad summã. de sentent. §. qualiter ferri debeat. sub. §. is est ordo. sic debet intelligi quod ponit Host. de re iud. in. c. cùm inter. vbi distinguit an sentẽtia sit lata de recẽti an non, vt ipse ibi ponit: & fuerunt verba Cy. in. l. emancipatione. C. de fide inst. & Ia. de are. in. l. si qs exhæredato. §. si. ff. de iniust. & hoc tenet Bart. in aut. si quis in aliquo documẽto. C. de eden. & in. l. j. §. de rela. Io. Cal. in decre. quoniã cõtra falsam. dicit quòd licet Compo. hic dicat quòd opin. primã practicet, curia tamẽ de æquitate putat opinio. Cõpost. procedere quãdo sentẽtia nõ est lata de recenti, licet opi. sua iure nõ ꝓbetur. Quod aũt sit tempus longũ vel recẽs, dicit quod posset dici de biennio. & hoc dicit Host. hic. vel dicit ꝙ vltra. xx. annos ad instar exceptiõis falsi. de ꝓcura. c. in nostra. de except. c. cũ venerabilis. Vel dic hoc iudicis arbitrio relinqui, ex quo tẽpus non est limitatum. ff. de iure delib. l. j. de offi. dele. c. de causis. dico quòd siue de recenti, siue de lõginquo sit lata sententia. casus est ꝙ pro rectitud. ne & ꝓ iustitia præsumit̃. de elect. c. bonæ. el. j. nã ibi fuit lata sentẽtia in absentẽ, & dubitabatur de citatione, quod est plus: & præsumitur citatio, & pro iustitia eius. quod est bene no. & etiã in iudicijs summarijs. ¶ 13 † Hæc oĩa ꝓcedũt etiã in sententijs latis ab arbitro, [d] vt pro eius iustitia præsumatur. dicit hic Ioã. an. in addi. Spe. in ti. de arbi. §. seqtur. ver. Item qđ si cõpromissum. in. xij. col. & fuit dictũ Dy. in cõsilio quod incipit: Ptolome⁹: quod dicit verũ etiam pendẽte reductione ad arbitriũ boni viri: quia illa nõ suspẽdit. Sed de hoc dixi in. d. c. quoniã. & ibi teneo cõtrariũ. nisi esset arbiter qui haberet iudicare & de iure & de facto per scripta per Bar. in auť. nisi breuiores. C. de sen. sed Bar. tenet contrariũ in. §. arbitrorũ. & sic cõsului ad instar sententiarũ censuræ quãdo est appellatũ. Ad secundũ an præsumatur [d] ꝓ sentẽtijs quæ nõ transeũt in rẽ iudicatã. dicit hic Inn. & in. c. bonæ. &. d. c. quoniã contra ꝙ si appellatũ est, non præsumitur: quia licet appellatio nõ suspendat, tollit tamẽ effectum præsumptiuũ sentẽtię: quòd nõ, si nõ esset appellatũ, præsumitur ꝓ iustitia & pro solẽnitate. ad hoc de sentẽ. excom. c. sacro. vide de offi. ord. c. ad reprimendã. & hæc sufficiũt de primo principali. ¶ 14 † Venio ad secundũ. quid de actibus qui gerũtur per modũ volũtariæ iurisdictionis, vel alterius etiã extraiudicialis ptãtis, & si quæratur an præsumatur ꝓ fundamẽto ptãtis. gl. no. dicit ꝙ sic. ff. de ꝓba. l. ab ea parte. ad hoc quod scribit Inn. de eo qui fur. ordi. rece. c. innotuit. dicam de hoc in. c. cũ in iure. j. de off. dele. vbi spãliter hoc cadit. [e] Si aũt quæratur ꝓ iustitia & solẽnitate gesti. [f] gl. quòd nõ præsumat̃. de elec. c. quod sicut. Compo. sentit cõtrà eo. ti. c. cũ ecclesia. dic ꝙ si ius exigit probationẽ solẽnitatis, standũ est iuri, & non præsumitur. de sen. excõ. c. j. li. vj. & c. sacro. eo. tit. Si non exigit probationẽ, sed exigit scripturã, & tũc si in ea enũtiatur, solẽnitas illa præsumitur. dicũt doct. de testi. Albericus. Inno. de accu. c. super his. si solẽnitas non est enuntiata, ꝓ ea nõ præsumitur: quia acta ostendunt iniustitiã. sic intellige Inn. de eo q fur. ordi. rece. c. si. & quod no. Compo. de ele. c. quod sicut. & qđ ponit eo. ti. in genesi. cũ hac temperie intellige Ioã. vij. q. j. c. præsentiũ. qui dicit ꝙ pro gestis extra iudiciũ non præsumitur à iudice: & qđ no. Archi. ix. qõ. ij. c. Lugdun. vide aliquid per Inno. de elec. c. transmissam. & de dolo. c. cùm olim. Si non apparet scriptura, præsumitur si non negatur. vt dicit gl. in. d. c. quod sicut. Cõpost. de consuetu. c. cũ dilectus. & Host. s. si negatur, non præsumitur, si ius nõ exigit scripturã: tunc si actus est de recenti, solẽnitas nõ præsumitur, si negatur: si nõ negatur, præsumitur vt dicit gl. de ele. c. quod sicut. & Compost. de consue. c. cũ dilectus. & no. Host. s. Si de antiqua præsumitur. sic dicunt do. de test. c. Albericus. talis tamẽ præsumptio faciliter tollitur probatione. vt dicit Inno. in ca. innotuit. quæ no. de hoc vide aliquid tactum per Inn. de dolo. c. cũ olim. An aũt de alijs gestis per modũ cõtractus præsumatur: dicã de re iudi. c. sicut. & per Bar. ff. de ver. ob. l. sciendum. ¶ 15 † Nunc restat vltimò descendere ad dubium glo. quis arctetur ad probandũ in causa appellationis. vidistis quid dicit gl. opi. fuit inter legistas. Io. cal. tangit in. d. c. quoniã. Compo. hic plenius. Bar. qui omnia colligit in. d. l. hi qui ad ciuilia. C. de appe. & in. l. j. ff. si pen. app. &. C. vt causæ post puber. adsit tutor. l. vnica. Dic si dubitat̃ quis habeat probare an sit appellatũ: vel intra

cau. maio. Et adde ꝙ citatus personaliter se absentãs post citationẽ, & ille qui tenetur aliqđ facere & abest sufficit ꝙ sit citatus ad domum. de qbus oĩbus vide p do. Abb. fin. in. c. si aduersarius. de eo qui mit. in pos. causa rei seruar.

ZACHARIAS.

d ¶ Arbitro. Vide p Cy. in. l. fi. & ibi Bal. q. iij. C. de cõtrahẽ. emp. Bar. in si qs arbitratu. co. ij. ver. quæro quãdo arbitrator. ff. de ver. obl. & in. l. diẽ ꝓferre. §. si qs litigatorũ. in fi. ff. de arb. Lanfrã. de ori. in tracta. de arbi. in. v. parte. q. x. & Inn. in. c. ex parte. paulò post pri. in gl. in ver. ꝓspexisti. eo. tit. & plenissimè per Alex. in præal. l. si quis arbitratu. col. vij. ver. quæsiuit hic Bar. cum infinitis concor. ibi per eũ alleg.

e ¶ Cadit. Adde ꝙ ibi ponam.

f ¶ Gesti. Adde Fran. aret. consil. xxxvj. & lxix.

decē dies appellatū, vel sint petiti apostoli: vel solēnia appellationis seruata fuisse: appallanti incūbit onus probādi.[a] de app.c. cordi.li.vj.& c.vt debitus.j.de appel.quod est verū, si appellās & appellatus ꝓsequantur: si aūt appellatus tātū, & velit ꝑ hoc cām ad curiā esse: oportet quòd ꝓbet solēnia: vt no.de elec.c.j.lib. vj. & no.de elec.clem. cām. Aut dubitabat an sit sic sentētiatū, vel sic interlocutū, & appellās habe at hoc docere. Aut dubitabatur de iniustitia vel iustitia appellationis: & si vna tantùm pars ꝓseqtur, illa debet ꝓbare, siue stet pro senten tia, siue cōtrà. in aut. de his qui ingre. ad appel. §. illud. C. de appel. l. ampliorē. & appellatus ꝓ sequens iustitiā si vtraq; pars ꝓsequitur, tunc si quæritur de probatione euidēti per acta: quia vnus dicit ꝓbatū: alter nō: & disputatur de a- ctis, appellās debet ꝓbare: quia debet habere copiā actorū promptā, ex quo appellationem ꝓsequitur. & ꝑ hoc petit apostolos & literas dimissorias. C. de appel. l. quoniam nōnulli. & ex his apparebit ꝓbatū vel nō probatū, sicut ostēdit legatū esse vel nō esse ꝓductione testa menti: vt. l. fi. C. de iureiur. ad hoc.j. de lit. cōte. c.j. per quod apparet ꝙ tex. alle nō ꝓcedit quā do fuisset appellatū. In contrariū tamē multū facit tex.j. de re iud. c. cum causa: dic vt ibi no.

16 ¶ † Sed certè hoc nō puto: quia licet ꝓducant acta, & appareat quòd testes probāt: possibile est quòd illis noluit fidem adhibere. Dic pri- mū verū si disputetur sup solo facto an tale in strumētū fuerit ꝓbatū vel nō: vel an testes sic dixerunt vel non: sed si disputet super defectu ꝓbationis probatū vel nō ꝓbatū, non poterit ex actis cōstare: quia effectus probatiōis est in pectore primi iudicis & animo, qui semp non allegatur ad ꝓbationes in iudicio factas: tenet Bar. quia hîc cessat præsumptio sentētiæ pro pter appellationē, & iō nō attenditur aliud ex trinsecū, nisi quod apparet. Si agitur de proba tiōe meritorum causæ per acta vel instrumen ta: tunc is habet probare in causa appellatio- nis qui in causa principali. C. de appellat. l. hi qui. nec erit incōueniens ꝙ iterū probet q̄ pri mò probauit: qa erit facile producēdo instru mēta & acta quę prius nō produxit: aliàs noui ter habebit ꝓbare. de test. c. fraternitatis. C. de tempo. appella. l. ꝑ hanc. Sed prædicta vera q̄n appellat à diffinitiua: si ab interlocutoria: tunc ad iustificandā cām appellationis semp tenet ꝓbare appellans: qa illa est de solēnitate appel lationis. de appella. c. vt debitus. & c. cordi. de app. lib. vj. Non ob. hæc decre. quia hîc arctat ad ꝓbandū appellationē: qa & ipse actor erat: vt dicit gl. & sic vbi vterq; est actor, vterq; ꝓ bādi grauatur onere. vel hîc non pendebat ap pellatio: vt hîc dicit Host. non obst. C. de ap- pella. l. hi qui ad ciuilia. qa ibi de iure arctat ad ꝓbandū appellās, qa habebat ius cōe cōtra se, quo cauetur vt quilibet ad vniuersa teneatur.

SUMMARIUM.

1 *Renuntians literis, nō censetur renuntiare iuri per ipsas quæsito. 2. 3.*

2 *Causa cessante, non cessat effectus iam in esse productus.*

4 *Instrumentorum traditio, vel donatio, vel legatum an inducat traditionem: donationē: vel legatum rerum in eis contentarum.*

CAP. VII.

1 SAnè. ¶ † Qui renūtiat lite- ris, nō renuntiat iuri iā ꝑ literarū executionē cōsecuto. h. d. In prima recitat factū. In secūda mādatū ibi: *quia verò.* ¶ Casus literalis. Papa mādauit legato apostolicæ sedis vt H. Subdia conū Pictauien. ecclesiæ canonicū institui ꝓ curet, qui mādatis Papæ obtēperans ipsum in stituit canonicū in eadē. Sed cū canonici ipsū sup ipso beneficio molestarēt, de cōsilio quo- rundā canonicorū illius ecclesiæ misericordię capituli se subiecit, eis literas suas reddēs ipsū posteà recipere nō curabant. Vnde mādat eis Papa: cū ipse apud eos debuerit gratiā obtine re, dispendiū noscit sustinere, quatenus ipsum H. recipiāt in canonicū, & in fratrē eo nō ob- stāte ꝙ eis literas suas reddidit. Ber.

2 ¶ † No.j. quòd renūtiatione literarū quis non excludit à iure ꝑ literas quæsito: & sic perēpta causa nō perimetur effectus iam in esse ꝓductus.

3 † No. ij. ꝙ traditione literarū[b] quis videtur renūtia- re iuri pendēti, & literis adhęrēti, non aūt iuri iam ꝑ literas executo. & ex literis non ꝑpēdēti: & sic patet quòd litera nō habet loco tituli q̄n per literas nō est ad institutionē deuentum. de quo. s. de rescri. ꝑ Cal. in. c. in nostra. ¶ No. li- terā. ibi: *quia verò vnde.* quia allegabilis cōtra ingratos in malū benefaciētes remunerantes.

4 ¶ † Op. quòd traditiōe literarū quis videt re- nūtiare iuri ex literis quæsito.j. de pac. c. cùm pridē: patet. quia tradito instrumēto[c] emptio nis mancipij mancipiū videtur donatum[d]. C. de dona. l. j. & legato chirographo, actiones in chirographo legatæ vidētur ex chirographo cōpetentes. ff. de leg. iij. l. eū qui chirographū. & qui obligauit instrumēta agrorum, de agris sensisse videtur. C. quæ res pig. ob. pos. l. ij. & si restituit cautionem pignoris, pignus remisisse videt. C. de remis. pig. l. creditricem. licet secus in restitutione pignoris. ff. de pac. l. iij. quia in pignore est vtilitas, quæ non est in traditione instrumenti. data hac renuntiatione sequitur ꝙ agere non pōt beneficiatus: quia actor sine actione non experitur. vt. l. si pupillus. §. videa mus. ff. de neg. gest. Glos. iij. signat contra pri- mā. Sol. in gl. ij. quòd perditur ius traditione literarum, & si voluntariè fiat absq; fraude, nō est remediū. si fiat cū fraude, habet remedium actionis de dolo. & sic fuit hîc: quia fraudulen to consilio capituli inductus fuit. dicit tamen gl. quòd non arctatur ad probandum dolum: quia præsumitur eò ꝙ ipse spe misericordiæ se subiecit, & ipsi misericordiā nō fecerūt. qd' no. Vel secūdò dic quādoq; quis tantū se mise ricordiæ[e] subiecit, & lites non tradidit: & per hunc actū non videtur iuri suo renūtiasse, & auditur.j. eo. c. veniēs. quādoq; se misericordię subiecit, & literas tradidit, vel literas tantū tra didit: & tunc propter deceptionem saltem re ipsa auditur officio iudicis.j. de pac. c. cùm pri dem. de electio. c. cùm inter. R. c. sic potest in- telligi hîc. Tertia sol. ponitur in vltima glo. in fin. Quandoq; quis tradidit instrumentum iu re pendente in literis: quia nondum est deuen tum ad applicationem iuris ad personam: & sic ad

SEB. SAPIA.

a ¶ Onus ꝓbandi. Et ad hoc facit ꝙ illi incūbit onus probandi tēpus q habet intētionem fundare super tpe vt est gl. quā mul tum cōmēdat ibi Bald. & dicit esse sin. in. l. ij. C. de pe. hære. de quo est gl. quā ibi Car. re putat fin. in clem. si. in gl. pe. de res. ad quod vide An dræā siculū in re. rubr. C. qui admi. col. ij. & ibidē no. do. Iason.

ZACHARIAS.

b ¶ Traditiōe litera rū. Ita no. Bald. in l. fin. C. q̄n sit. vel pri. & in. l. j. C. de dolo. oīno ꝑ Ale. post Bar. in. l. ij. ff. de pac. eūdē Ale. in. l. iij. ff. de acq. pos. Bal. & doc. in l. mæuia. ff. so. ma tri. Imo. post But. in. c. ecclesia roma na. j. vt li. non con te. quod tamē est verum in expressa traditione, in sim- plici verò secus vt per Bald. in alle. l. mæuia ff. sol. ma. Ant. Fran.

¶ Circa istum pas sum an traditio in strorū & literarū habeat vim renun tiationis iuris con tēti in lris & instro & rei ipsius. vide glo. Bar. & Alex. in. l. ab emptione ff. de pac. & Bal. in. l. j. in fin. C. de dona. & Alex ā. in l. iij. ff. de acquir. pos. vbi dicunt ꝙ traditio instrorū habet vim tradi- tiōis rei: & vim ces siōis iuris. qd' etiā voluit Bal. in. l. fi. C. q̄n sit. vel priua. & d. Ale. post Bar. in. l. ij. ff. de pac. d. Anto. & Ioan. de Imo. in. c. ecclesia li. ij. vt li. penden. dicūt ꝙ simplex. traditio instrumē torum nō inducit donationē rei con tētæ in instris, ne- q; cessionē iuris: nisi eēt facta exps sa donatio ipsorū instrorū & litera- rū: & nō simplex traditio, qa donan do expressè instra vel lras non videt donare illā chartā sed videt donare, & cedere ius qd' ī illis cōtinetur. qd' etiā voluit Alc. in d. l. iij. ff. de acquir. pos. vbi dicit ita intelligēdum esse qd' voluit Bal. ī. l. mæuia. ff. sol. mat. hîc alle. & dixit ēt But. in. d. c. eccle- sia. & Alex. in. d. l. iij. ꝙ traditio in- stri emptionis fa- cta ꝑ emptorē vē ditori, vel traditio instri cessionis fa cta per cessionari um cedenti, nō ar guit rescissionem cōtractus. qd' est menti tenendum.

SEB. SAPIA.

c ¶ Tradito instru mento. Fortius te nuerunt Guli. de cug. Bar. Ange. & Fulg. in. l. ij. ff. de pac. ꝙ si reddatur instrm vni in quo erāt duo obligati, videt remissa obli gatio illi cui est traditum. & cessat obligatio aduer- sus alterum. quod tn̄ reprobat do. Ias. in. d. l. ij. & ibi ponit regulā cum fallentijs.

d ¶ Donatum. Ad- de Ro. consi. lvij. & vide quod vo- luit idē Ro. cōsil. ccccxlvj.

e ¶ Misericordiæ. Adde Alex. cōsi. lxxvj.

ZACHARIAS.

¶ Adde Spec. in tit. de offi. or. §. iij. in fine.

Anto. Francis.

¶ Circa hoc quā do aliqd cōmittit misericordiæ ali- cuius, vel cōscien tiæ, illud intelligi tur cōmissum ar- bitrio boniviri. ita Bal. in. l. volūtatis in. ij. co. C. de fidei cōmis. & idē Bal. in. l. j. in. j. co. C. de rebus cre. & in. l. fi. in vlti. col. C. de iure do. impe. & ꝑ Alex. plenè vl- tra alios in. l. si sic. in. ij. col. ff. de leg. j. & per nouissi- mos in. c. ne inni- taris. & ibi plenè dixi de consti.

sic ad institutionem vel traditionem iuris,aut executionẽ:& tunc exclusiõe literarũ excluditur ius pendens ex literis:vt in cõtrario: & tunc sine actione agens repellitur.ff. de neg.gest.c.si pupilli.§. videamuus.Qñqȝ iam est deuẽtum ad specificationẽ iuris,ita ꝙ ius ex literis nõ pẽdet:& tunc per traditionẽ litararũ nõ perditur ius ex institutione q̄sitũ separatũ à literis non ab eis pẽdens.vnde tenẽdum est ꝙ hîc recipit̃ ex vi antiqui,mãdati non ex vi noui.i. vi institutiõis quęsitę ex antiquo mãdato. Alij quartò intelligũt ꝙ hîc ius quęritur ex vi noui mãdati occasionati à deceptiõe:& sic cessat cõtrarariũ in gl.ij.ibi: *restituo tibi pignus*.& pro ratione vide glo. in.c.ecclesia.el.ij.j.vt lit.pen.

SVMMARIVM.

1 *Renuntiatio beneficij facta in manibus laici non tenet:tamen renuntians est beneficio priuandus,nisi fuisset metu facta.2.*
3 *Renuntiatio beneficij non facta in manu superoris tenet in præiudicium renuntiantis,sed non superioris.8.*
4 *Renuntiatio beneficij acquirendi quomodo fiat?*
5 *Renuntiatio beneficij,an requirat cõsensum solius prælati,an etiã capituli.*
6 *Renuntiare an quis poßit beneficio sine consensu præsentantis,vel eligẽtis.*
7 *Renuntiatio an poßit fieri cum consensu capituli sede vacante?*
9 *Clericus an poßit aßumi ad aliam dignitatem sine licentia superioris: maximè si erat aliàs beneficiatus.*
10 *Beneficiatus à laico quomodo punitur?*

CAP. VIII.

1 QVod in dubiis. ¶ † Renuntiatio beneficij facta in manibus laici nõ tenet:renuntiãs tamen est beneficio spoliãdus. hoc dicit. ¶ Casus literalis.Quidã renuntiauit beneficio suo in manu laici,& illud dosteà recœpit ab ipso,quæritur an talis renũtiatio valeat.Rñ.Pa.ꝙ talis resignatio nulla est:tñ spoliari debet illo beneficio.Ber.¶ No.ꝙ laic⁹ nõ põt quẽ in bñficio in- a stituere.¶ No.ij.ꝙ renũtiatio facta in manibus laici,est ipso iure[a] nulla.talis tñ renuntians in pœnam priuatus est ipso iure:adeò ꝙ 2 nõ eget nisi spoliatione possessionis.¶ † Opp.ꝙ renũtiãs in manibus laici nõ puniat̃,nec priuet̃.quod me.cã.c.ad audiẽtiã.So.cõtrariũ ꝑcedit in renũtiante metu,quod hîc procedit qñ volutariè re- 3 nũtiauit secundũ.c.quod intra.¶ † Oppo.cũ gloss.quòd renuntia- b tio nõ tenet,nisi fiat in manibus sũꝑioris[b].vj.q.iij.c. deniqȝ xviij. q.ij.c.Abbas.glo.dicit ꝙ renũtiatio tenet in ꝑiudiciũ renuntiantis:sed quo ad ꝑiudicium superioris vel ecclesiæ si nõvult hr̃e ratũ nõ tenet reũtiatio:quia ecclesia vel superior põt illũ repetere.gl. allegat iura.quia licet renũtiatio peccet in defectu authoritatis superioris,tñ valet vi pacti.ff.de accep.l.an inutilis. Plura vult glo. primũ ꝙ renũtiatio nõ teneat in ꝑiudiciũ superioris,nisi superior 4 habet ratũ.¶ † In glos.ibi: *quãtum ad superiorem.* hoc tẽperat verũ ¶ Io.an.in bñficijs acquisitis:secus aũt in acquirẽdis.de his quæ fi. à ma.par.ca.c.ex ore.secundũ Goffre.Itẽ hoc verum qñ non habet beneficium in controuersia:sed si super illo pendet controuersia, potest renuntiare absqȝ consensu superioris.vt no.Ioan.an.de appel.c. constitutis.el.j.& vide glos.de elect. & est tertia glo.in capitulo,si electio.de ele.c.libro.vj.ad quod optimè text.j.de in integr.resti.c.ij.Cõtrariũ tamen sentiũt dñi de Rota sua conclusione cccxj.sed primũ placet qñ est ꝓbabile dubium an habeat ius.secũdum qñ est certũ ꝙ habet ius:licet litem patiat̃.Secũdò sentit glo. 5 renuntiationẽ posse fieri de sola licẽtia superioris . ¶ † Nunquid aũt solus sufficiat consensus ep̃i,an exigatur ꝙ habeat etiã secũ cõsensum capituli maioris ecclesiæ.dicit Inn.ꝙ si magna est dignitas in ecclesia:vel talis est persona de cuius renũtiatione magnũ timet̃ periculum in ecclesia:vel magn⁹ honor detrahit̃ ecclesiæ:exigit̃ cõsensus capituli maioris ecclesiæ.& hoc qa tũc est magnũ negotiũ. alleg.de his quæ fi.à p̃la.c.quãtò secũdũ In .Compo.&Hosti.hoc verũ,qñ simpliciter renũtiat:sed si trãsit ad aliã dignitatem , sufficit ꝙ cõsentiat sol⁹ p̃latus:vt est casus de elec.c.ij. Abbatem.al's, si religiosus.ij.rñ.li.vj.de quo tibi in verbo liberã.&.j.eo.c. post trãslationẽ.quinimò & hoc qñ renũtiat simpliciter;& est dignitas honorabilis;nõ tñ requirit̃ cõsensus p̃lati & capituli maioris ecclesię sed ẽt cõsensus capituli ecclesiæ,cui cedit.xix. a q.iij.c.statuim⁹.lviij.dist.c.si quis.j.de stat. mo- 6 na.c.monachi.¶ † Nunqd aũt exigat̃ consensus p̃sentãtis vel eligẽtis.tene ꝙ sic.vt no.infrà c.si.vel cõferẽtis,vbi ad aliũ spectat institutio b & destitutio:si autem est inferius bñficiũ,sufficit consensus sui p̃lati absqȝ consensu capituli. ¶ Sed est dubiũ an inferior ab Ep̃o posit admittere cesionẽ.dicit hîc Inn.ꝙ nõ:vñ in manibus capituli vel Præpositi quis cedere nõ p̃t nec in manibus prępositi,nisi præpositus habeat ptãtẽ cõfirmãdi,& instituẽdi,& destituẽdi.quo casu recipe eã posset.sicut in monacho not.j.e.c.si.ad quod glos.s̃.eo.c.admonet.tñ dicit probabiliter dici posse renũtiationem demũ fieri posse in manibus illius,qui habet potestatẽ instituendi & destituẽdi.no.de off.Archi.c.ad hec.§.fin.hoc tenet Lap.sua allegatione.xx.& sic debet intelligi gl.s̃.eo.c.admonet. Per hæc aliqui dicũt ꝙ aliquis dicũt ꝙ aliqs simoniacè ꝑmot⁹ põt renũtiare in manibus inferioris.de quo de simo.c.de regularibus.&.c. ex insinuatione.vide gl.j.eo.c.nisi in verbo:sed dũtaxat.q̄ dicit ꝙ bñ est ex toto simoniac⁹, ita quòd nullũ habeat titulũ, potest renũtiare in manibus cuiuscũqȝ.Per hæc dicit Io.an.quòd vbi canonici nõ expectãt cõfirmationẽ:p̃nt renũtiare in manibus capituli.de quo de simo.c. ex insinuatione.Per hæc dicũt dñi de Ro. sua conclusione.cccxc.quòd si habet.c. ptãtẽ cõferẽdi,ex hoc non põt admittere cesionẽ. quia c ꝑ hoc non sequit̃ ꝙ habeat ptãtẽ instituẽdi & destituẽdi:cũ hæc sint diuersa.vt patet ex no. de off.archi.c.cũ satis.Per hæc dicũt ꝙ Ep̃s habẽs ex cõsuetudine ptãtẽ cõferẽdi in alia dicecesi nõ p̃t cesionẽ admittere tñ qa cõsuetudo est stricti iuris,& tantum præscriptũ quantũ possessum.dato ergo ꝙ sit possessum ius conferendi,per hoc non est præscriptũ ius instituendi.vt de pręscrip.in.c.auditis.de off.Archi. c.si.de capel.mona.c.dilectus. & de reli. domi. c.cùm venerabili.ad hoc.de præben.c.cùm in illis.li.vj.& collatio & institutio ponuntur vt diuersa. ad hoc de ca. mona.c.j. libro. vj. vbi ad Abbates spectat prouisio,&non institutio vel destitutio .& iura quæ dicunt quod ad illum ad quẽ spectat collatio spectat cesiõis admisio,ꝑcedunt:quãdo spectant de iure communi,secus si aliquo iure spirituali:& sic intelligit Inno.& de hære.cùm ex iniuncto. de ca. mo.c.j.li.vj.de priui.c.cũ & plantare.§.in ecclesijs. & hoc: quia ad illos spectat communiter institutio & destitutio.Per hoc dicit Host.in sum.de of.dele.§.fi.ad fi.ꝙ quis non põt paci- sci de non petendo beneficium absqȝ consensu superioris.de consuetudine tamen vel priuilegio possent inferiores prælati: ad quos etiam non spectat ius instituendi,vel destituendi,admittere tales cesiones:vel acquirere ius cedẽdi.i.talem cesionẽ:vt no.Io.an.de præbẽ.c.si- 7 gnificatum.in verbo dimittere.¶ † Nunquid c aũt capitulum vacãte sede[c] succedat in potestatem hanc admittendi cesionem in beneficijs spectantibus ad institutionem Episcopi?determinant domini de Ro.sua cõclusione.cccviij. ꝙ posit:quia succedit in actu iurisdictionali. de maio.& obedi.c.his quæ. & succedit in potestatem instituendi & destituendi . ad hoc quod no.glo.in cle.j.de re.ꝑmu.& de insti.c.j.

a ¶ Ipso iure.Adde hic quæ posuit in c.super hoc.in lec. Abb.

ZACHARIAS.

b ¶ In manibus superioris. Adde ꝙ ille sũpior debet esse talis ꝙ inuitũ posset destituere: vt not. Car.in cle. j.q.vij. eo. tit.per glo. quam ad hoc dicit sing. in cle.j. de re. permu.idẽ Cardi.in cle. ij.de pœnis.valebit tñ vt hîc subditus in renuntiantis præiudicium, licet in manibus alterius fiat.no.in alle.cle. j.de renũ.q. xj.& in.c. quod in dubijs.post Inn. eo. ti.& in cle.gratiæ viij.no. de rescri. Bart.in.l.j.ver.itẽ præbẽda.C.de pe. bo.subla.libro.x. Pau.de ca. consil. cccxiij.inci. Viso tenore suprascriptæ bullæ.

c ¶ Sede vacante. Adde qd' voluit Fede.consi. xxx. &.cxc.

ZACHARIAS.

¶ Ego distinguerem ad obuiãdam opi. quã Abb. in c.verũ.de foro cõpeten.facit secundum.d.Car. in clemẽ.j.q.iiij.de sta. mona.s. si colatio illius bñficij qd' vult cedi pertineat ad prælatum & capitulum, quòd posit admittere cesionem: vt no. idem Card.in cle. statutum.qõ.v.de ele. secus si collatio ad Episcopũ tantum pertineat vt not.Io.an.in.c. j.j.ne sede vacã.& Phil. in. c. bonæ memoriæ. de appe.Rota tñ quem iste corruptè allegat,indistinctè tenet ꝙ posit admittere. & dic ꝙ est decisio. cccxj. inci. Fuit dubitata.in no.

Ant. Francis.

¶ Dicas circa hoc quãdo vacat sedes episcopalis ꝙ capitulum succedit in iurisdictionalibus vt in.c.j.ne se.vac. li.vj.&in.c.j de institu.eo.lib. & habetur per gl.& in

c.his qui.de maio.& obe.& in.c.cum olim.eo.ti.& per Spe.in ti.de instr. edit.in.§.nunc verò aliqua.ver. Itē circa legitimos.quinimò succedit etiā in delegatiōe facta ipsi Episcopo.vt per do.Car.in cle.j.in.§.ij.in.viij.q.de hæreti.quod deniq; conclude:ꝙ capitulum pōt omnia quæ possit episcopus exercere si viueret:& ideo absoluit eos qui per Episcopū viuentē fuerunt ex communicati.ca.j. de maio.& obe.li.vj.& in c.j.ne se.vac.li.j.& pōt ꝓcedere contra hæreticū sicut posset Episcopus c.ad abolendā.de hære.& pōt alienū subditū Episcopo cōfirmare.c.cum olim.& ibi docto.not.de maio.&obe.pōt etiā dare literas dimissorias clerico recedēti.c.nullus.de tēpo.or.pōt etiā instituere præsentatū in beneficio.c.j.de consti.li.vj. Et adde ꝙ licet capitulū habeat solū iurisdictionē sede vacāte:tamē si cōderet statutū dū vacat sedes,tale statutū perpetuò duraret.vt voluit Petrus de Ancha.in.c.j.ne se.vacan.li.vj.& habetur p Alex in.l.fi.ff.de pœn.& de hoc ēt ꝙ vacāte sede capitulum succedat in iurisdictiōalibus: vide etiā per Bar.in.l.vbi absunt.ff.de tut.& cura.da.ab his.

a ¶ Superioris. Adde do.de Ro.deci.ccclij.in nouis.

b ¶ Quòd alia pœna.Quomodo qs possit duplici pœna puniri.traditur in.l.senatus.ff.de accusatio.latè per Salice.in.l.qui de crimine.C.eo.tit. latè etiam p Bal.Ful.& Pau.de ca.in.l.j.C.de sacrosan.ecc.

c ¶ Mortis. Adde Old.consil.xliiij.& idē videtur de periculo amissionis honoris per ea quæ voluit ibidē Old.consil.xciij.

d ¶ Regem. Adde Old.cōsil.ccix.& consi.j.

lib.vj.vbi etiam concludunt ꝙ facta renūtiatione corā capitulo,licet nihil dicat habēs ptātem instituēdi & alteri cōferēdi,tacitè videtur habere ratā renuntiationē.de his quæ fiunt à ma.par.ca.c.ex ore.& ibi plenissimè alleg. pro & contrà. ¶ † In eadē glo.ibi: *sed ipse non potest repetere*. Inquātum glos.dicit quòd renuntiatio licet nō valeat quo ad ꝑiudiciū supioris,[a] valet tamē quo ad præiudiciū renūtiantis. Idē tenuit Goffre.hîc &.s.eo.c.admonet. Anto. Phi.& Egi.ad hoc de appel.c.cū appellationibus.li.vj.& facit quod no.xlix.dist.c.vlt.&.vj. q.iij.c.deniq;.videtur cōtrà per id quod dicit: *nulla*.&c.hoc tenet Gul.naso.ad hoc.j.c.fi. Vincen.tenuit ꝙ renūtiatio sibi pręiudicat.sitamē velit pœnitere,re iutegra admittit̄ aliàs non admittitur.ff.de ces.bo.l.is q. Alij ꝙ pōt renūtiare honori,sed non oneri, abdicādo iurisdictionem prelati.de fo.cōpe.c.si diligēti. Host. dicit ꝙ renūtiatio est nulla,vt patet hîc. Ideò nec quo ad eius ꝑiudiciū valet:licet de iure priuetur.Credo ꝙ in manibus nō ꝑlati:si tñ sit clericus sine aliquo,valet renūtiatio quo ad ꝑiudiciū sui:quo ad ꝑiudiciū superioris nō: vt hîc dicit glos.vbi in manibus laici nullo mō valet: sed priuat̄ à iure ne laici talia cōsuescāt: & hoc tene.est tamen verum quòd beneficiū interdū vel interim non vacat,ita ꝙ posset cōferri nō expectata superioris licētia.nec etiā vt vacans posset impetrari:sed iterim est in pēdēti ad iudiciū superioris:vt no.s.eod.c.admonet.& sic determinat Io.and.in.c.ignorātia.de re.iur.li. vj.& hoc tene.licet Inno. dixerit ꝙ renuntiatio nō tenet ad ꝑiudicium renuntiantis quo ad ꝓprietatē:licet teneat quo ad ꝑiudiciū possessionis vt ipse.s.not.in.c.ꝓxi.quod satis credo inquātū dixit de possessione:quia in illa nō est qd spūalitatis,vel vinculi indissolubilis: ideò illam perdere potest quo ad possessionem abs; licētia prelati:quod secus est in proprietate: quia illam non perdet ipso iure:licet sibi petēti obstet exceptio:vt in illis iuribus:& quia facilius perditur possessio quā proprietas:vt.l. si quis vi.§.differentia.ff.de acqui.pos.operabitur etiam effectum interim renuntiatio,ꝙ ille interim perdet facultatē administrandi:vt dicit gl.no.de sta.mona.quod dei.in gl.ij.† Hęc sunt verba vt exigatur licentia superioris,siue loquatur de renūtiatione simplici siue expressa,propter transitum ad aliam dignitatem vel beneficium:vt est dictum.s.eod.c. admonet. de quo de præben.c.de multa.de his quæ fi. à ma.par.ca.c.ex ore.In transitu autem ad religionem non exigitur licentia.xix. q.ij.c.duæ sunt.no.s.eod.c.admonet.& est text. & gloss. de sta.mo.c.quod dei.De tacita autem renuntiatione quæ surgit ex assumptione dignitatis incompassibilis,doct.de præben.de multa,dicunt etiam ibi necessariam licentiam vel reprobationem,seu approbationem superioris. Contrarium sentit.de his que fi.à ma. part.ca. gloss.ex ore.& hoc plenè per Gul.in cle.gratię de rescrip.in verbo renuntiare: dic vt not.in d.c.ex ore.& consequenter tenetur ꝙ non vacet primum,nisi superior ratum habeat.& hoc tenet In.s.eo.in.c. admonet.In renuntiatione autem quę fit per actum permutatiōis habes plenè de rerum permu.c. quæsitum. & tenetur quòd solus Episcopus.vt in cle.j.de re.permu.Solus enim Episcopus authoratur permutationi:& consequenter renuntiationi: & hoc quando spectat collatio ad episcopum.si ad alios,etiam exigitur consensus illorum ad quos spectat collatio:vt ibi not.& not.in tractatu permutationum Lapi de cast. ¶ † Oppo.cum alia gl.ꝙ alia pœna[b] veniat imponenda suscipienti beneficium de manu laici: vt patet.s. de elec.c.quisquis.xvj.q.vj.c.si quis deinceps.Sol.dicit gl.ꝙ priuatur beneficio vt hîc:etiam vltra hoc est suspensus & ineligibilis. Nec ob.de iurepata.capitulo.prætereà.vbi videtur ꝙ sit excommunicandus.glos.dat plures solutiones.Primò inquantum decre. pręterea.dicit eos excommunicandos, referatur ad excommunicationem maiorem.inquantum capitulum, si quis deinceps,dicit suspensos.intelligatur suspensione minori,quæ priuat participio: & vltra hoc sunt excōmunicādi.Secunda sol.ꝙ.c. si quis deinceps. sit correctum,quòd dicit suspensus:cùm suspēdend i demum sunt per iura noua.Ego non video quòd iura noua aliquid immutent: quia.c.quisquis.inquantum dicit suspendendos,loquitur de eligētibus.de consentiente electioni dicit ꝙ est inteligibilis abs; dispēsatione,per hoc non tollit pœnam suspensionis.c. præterea. dicit ꝙ priuetur communione.hoc non corrigit suspensionem: quia & suspensus excommunicari potest,& est excommunicatio cum suspensione,compassibilis. Dic quòd si præstiterit ab ecclesiastico ministerio deponatur.nec hoc etiam tollit suspensionem: quia suspensus deponi potest,& differunt talia.de cohabi.cleri.c. sicut.& c.clericos.

SVMMARIVM.

1 *Periculum mortis vbi est,est optima causa faciendi aliquem actum aliàs prohibitum.*
2 *Practica probandi quem non posse in aliquo loco securè morari.*
3 *Mendicare non est licitum episcopis vel clericis:quia tendit in vituperium ordinis ecclesiastici.*
4 *Collatio beneficiorum potest ex priuilegio spectare ad principes seculares.*
5 *Par in parem aliquando habet imperium.7.*
6 *Episcopus an possit promoueri ad inferius beneficium,isi renuntiauit episcopatui.9.*
8 *Ad Episcopatum an quis possit inuitus promoueri?*
9 *Archiepiscopus qui cessit Archiepiscopatui,an possit aligi aut postulari ad episcopatum.*
10 *Episcopus nullius episcopatus vel diœcesis,quod priuilegium habet?*

CAP. IX.

AD supplicationem. ¶ Papa concedit episcopo licentiā cedendi qui sine mortis ꝑiculo in ecclesia sua morari nō pōt.Primò ponit licētiā cedēdi,& cām & cessionē Secūdò quoddā mandatū ibi: *Nec verò*. Tertiò moderatur mandatum.ibi: *cui concessimus*. ¶ Casus literalis.Archiepiscopus Ragusinus petijt licentiam cedēdi à domino Papa,quia securè ibi nō poterat cōmorari:& ipse obtēta licētia cessit. Archiepiscopus de cōsensu regis Angliæ concessit eidē quoddā beneficium in quadā ecclesia in Episcopatu Carleoli.Mādat Archiepiscopo ne in vituperiū ordinis clericalis mendicare cogatur,quòd beneficium illud ad sustentationem conseruet ipsius:ita vt sine vsu pallij in Episcopatu illo officium episcopale valeat exercere: eidem Archiepiscopo tanquā Metropolitano obedientiā & reuerentiā impensurus.B. ¶ † No.vnā legitimā cām cedendi qñ episcopus no pōt tutè sine mortis periculo accedere ad Epatū. ¶ † Itē no. practicā ꝓbādi quem nō posse in aliquo loco securè morari.qñ.s. ibidē timetur periculū mortis.[d] ¶ † Itē no.ꝙ nō videt̄ licitū episcopo vel clerico mēdicare,cū hæc tēdāt in vituperium ecclesiastici ordinis:de quo.j.de voto.c.magnæ.de sta.mona.c.quod dicit.per Io. an.in nouella. ¶ † No.ar.regem[d] aliqñ ex priuilegio posse habere facultatē cōferēdi beneficia.lxiij.dist.c.Adrianus.vel posse habere aliquod participiū in collatiōe beneficij.de quo de ele.c.qđ sicut. ¶ † No vltimò quòd superior vel par.sub pari vel inferiori recipiens beneficium

ficiũ, submittitur eius ptãti. Et sic no. quòd ꝑpter beneficiũ & officiũ quod par recipit in ꝓuincia paris submittitur potestati paris

6 & tunc par in parẽ habet imperiũ. ¶ †Opp. ꝙ iste non potuit habære beneficiũ inferius Episcopatu: quia nõ licet descẽdere. C. quẽ mad. ciuilia munera vẽdicãtur. l. ij. li. x. Glo. vlt. non soluit: sed dic quòd ex causa põt fieri: vt hîc & . lxv. disti. c. si quis. quod etiã tenet gl. in. d. l. ij. per. l. honor. §. gerẽdorũ. ff. de mu. & ho. Itẽ hîc non descẽdit: quia maioritas attenditur potius respectu ordinis quã dignitatis, quia iste nõ desinit habere ius episcopale. vel secũdũ Hosti. cõtraria loquuntur in iuribus realibus, quæ sunt extra nos. secus in his quæ sunt circa nos: sicut character qui imprimit̃ animæ qui nec desinit nec deletur. de transl. epi. c. ij. & de sacra vnc. c. vno. ¶ Opp. in eo quod Papa interdicit isti vsum pallij, quasi aliàs haberet. hoc enim est falsum, quia pallio nõ potest vti nisi in ecclesia in qua dat̃. de vsu pallij. c. ij. de postu. præla. c. bonæ. ij. Sol. dicit quòd facit ad abundãtem cautelã. & cõtratiũ est verũ: ꝙ etiã aliàs nõ potuisset. Hãc decre. inducit gl. vij. q. j. c. hoc nequaquã. quòd Episcopus descẽdẽs ad monachatũ possit fieri Abbas.

7 ¶ †Inducit etiã ad aliã quæstionẽ, quæ fuit de facto. Patriarcha Hierosolymitanus habebat ecclesiã in diœce. Nichosien. Archiepiscopus Nichosien. volebat quòd sibi obediret: sed ille resistebat ꝓ Nichosien. facit hæc litera prout dicit Boati. sed dici põt quòd nõ facit, quia hîc Ragusinus desierat esse Archiepiscopus: sed melius facit j. de priui le. c. cũ capella. aliq̃s enim põt esse subiectus & nõ subiectus diuerso respectu: sicut potest esse prælatus & canonicus diuerso respectu j. de cõces. præben. c. postulastis.

8 ¶ †Ego induco decre. ad hãc quæstionẽ, an Papa possit absoluere Episcopũ nõ petentẽ: & quod non possit hîc ꝓbatur: quia ad supplicationẽ Archiepiscopi Papa admisit renuntiationẽ. & sic etiã in. c. j. s̃. eo. ti. & . c. nisi. vbi fuit petita licentia cedẽdi. cõtrariũ est verũ: & pro hoc gl. in. c. per principalem. ix. q. iij. per hoc etiam dico quòd Papa põt transferre ep̃m ad aliã ecclesiã: sed quo ad hoc vt fiat episcopus secũdæ ecclesię nõ

a q̃a non potuit inuitus promoueri[a]. lxxiiij. dist. c. gesta. & . c. vbi ista

9 & quod no. in regula. quod ob gratiã. de re. iu. lib. vj. ¶ †Nunquid Archiepiscopus q̃ cessit possit eligi ad Episcopatũ, vel debeat postulari dicunt quidã quod nõ põt eligi: quia nõ licet descendere. vt in iuribus alle. in gl. fi. & quia esset dearchiepiscopare. cõtra not. s̃. de trãsla. epis. c. j. sed dic secundũ Host. ꝙ põt eligi, nec isto casu de archiepiscopatu per electionẽ cũ iam sit de archiepiscopatu per renũtiationẽ. Similiter quærit an Episcopus nullius ecclesiæ possit in Episcopũ alterius ecclesiæ eligi: & dicit quòd sic. nec ob. descensus: quia illud verũ, q̃ñ habet Archiepiscopatũ, propter quod Archieps̃ modicæ curæ põt eligi ad Episcopatũ maioris ꝑpter maiorẽ vtilitatẽ: sed dic ꝙ debet postulari.

10 ¶ †Nũquid Ep̃s iste põt ordines cõferre oĩbus vigore cõcessionis? dicũt Doc. ꝙ non: quia licet habeat ordines: nõ tamẽ habet subiectos. Et si dicatur q̃d operet̃ priuilegiũ. dicit Io. And. quòd posset ordinare in ecclesia exẽpta ab Archiepiscopo, vel alienos clericos sibi cõmissos: vt sic priuilegiũ aliq̃d operetur: poterit tamẽ solenniter celebrare, & prædicare, nisi ꝓhibeatur. vt. s̃. ti. j. c. fi. ¶ Quæritur ad quãtũ tempus iste debeat obedientiam. Aliqui vt gl. quousq; cessabit persecutio. vij. q. j. c. pastoralis Dic secũdũ Hosti. ꝙ perpetuò cùm renuntiauerit Archiepiscopatui in totum.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus non potest deserere episcopatum, & transire ad vitam solitariam, vel eremiticam.*
2 *Humilitas contra obedientiam est potius peccatum.*
3 *Episcopus, vel alius prælatus aut clericus quibus casibus habent legitimã causam cedendi episcopatui, aut alteri prælaturæ? vide per totum.*
4 *Irregularitas non priuat quem ipso iure beneficio. 6.*
5 *Episcopus an possit absque licentia superioris cedere episcopatui, quando illum non retinet cum bona conscientia. 6.*
Fur semper est in mora restituendi.
Renuntiare an possint beneficio sine licentia superioris omnes illi qui propter aliquod crimen patiuntur aliquem defectum in titulo beneficij?
7 *Crimina impediunt executionem ordinis etiam post peractã pœnitentiam.*
8 *Conscientia fundata super leui peccato, an sit attendenda.*
9 *Episcopus infirmus an debeat cedere episcopatui, an autem debeat sibi dari coadiutor.*
10 *Episcopus an teneatur cedere episcopatui propter defectum scientiæ.*
Ignorantia an sit peccatum.
11 *Episcopus si patiatur persecutiõem, aut in bonis, aut in personam, an debeat fugere vel resistere, & quomodo.*
12 *Scandalum semper est vitandum quando potest vitari sine periculo vitæ eternæ: aliàs secus. 13.*
13 *Ob scandalum vitandum, an debeat omitti iustitia.*
14 *Illegitimus est regularis ad ordines & dignitates.*
15 *Irregularitas an oriatur ex peccatis occultis, adeò quòd requirat dispensationem.*
16 *Illegitimus promotus ad ordinem potest dispensari: & dispensatio retrotrahitur.*
17 *Irregularitas quare ita dicatur, & quotuplex sit. 18. Et de quo iure sit introducta, 19.*
20 *Filiorum illegitimorum species quot sint.*
21 *Episcopus non potest transire ad monachatum sine licentia superioris: sed alij prælati sic.*
22 *Laudare & seipsum commendare, an & quãdo sit licitum?*

CAP. X.

NIsi. Ponit & exponit ex casus, ꝓpter quos episcopi possunt petere cessiones: & in q̃bus Papa cõsueuit cõcedere licẽtiam. Sunt quatuor principales partes. Prima reprobat has duas causas cedendi, s. zelum melioris vitę & humilitatẽ. Secunda ibi: *Intueri.* facit quod summando dixi. Tertia ibi: *verum.* reprobat alias causas cedendi. vt ociũ: laborẽ: inspirationẽ: & his similes. probans id authoritatibus & respondẽs ei quod posset opponi de martha. Quartò concludit ibi: *Monemus.* ¶ Venio ad casum. Quidã Arelaten. Episcopus à Papa petijt instãter licẽtiam cedẽdi Episcopatui: principaliter prætendẽs quòd vitã volebat eligere solitariã: & attendere ad frugẽ melioris vitæ. Papa nolẽs dare licẽtiã cedẽdi, dicit ꝙ quædã sunt causæ legitimæ & veræ: & inter cæteras ponit duas causas illegitimas apparentes, alias sex ponit quãdoq; legitimas quas exponit. vltimò cõcludẽdo relinquit postulãtẽ cessionem conscĩetiæ, vt visis & palpatis causis prædictis si videat in se cãm legitimã cedat, alioquin nõ per hoc renũtiet oneri episcopali, protestãs ꝙ & si habeat alias, q̃bus ad solitudinẽ possit cõuolare. illas tamẽ non habet liberas, sed ligata nexibus præceptorũ. Glo. quod absq; licentia habet, & absq; apostolicæ sedis permissiõe volatum.

1 ¶ †No. j. duas causas inhabiles ad dãdũ licentiã cedendi, si hoc faciat ꝑpter frugẽ melioris vitæ. ¶ Secũdò no. quòd principale officium Episcopi est officiũ prędicandi verbum Dei. & quod illo suscepto nõ licet ꝑpter suasionẽ meliorisvitæ illum deserere.[b] & per hoc no. quòd nõ licet Episcopo vel curato deserere ecclesiã vt transeat ad solitudinẽ, & ad vitã eremiticã, nec hoc etiã est à superiore permittendũ.

2 ¶ †Not. secundã cãm cedendi illegitimam: si q̃s aspirat cedere sola cã humilitatis. Et no. ꝙ nõ licet exercere humilitatem contra obedientiã: eò quòd humilitas q̃ cõtra obedientiã erigit̃ est superbia. Nõ sunt in hac parte gl. nec alia dicta doc. ¶ Venio ad ver. *intueri.* & ibi ponitur prima causa cedẽdi. ¶ No. j. per ordinẽ sex causas cedendi, quæ infra exprimũ-

ZACHARIAS. ¶ Addę istũ in. c. causam. in. j. co. & ibi Fel. col. iij. ver. dum dicit Abb. de resc. & Ioan. an. in addi. Spe. in ti. de leg. §. nunc tractemus. ver. sed nunquid. & qđ no. in apos. ad istũ. in. c. ecclesia. S. Marię. nu. 5. in ver. potestatẽ excõicandi. s̃. de rescri.

a ¶ Inuitus ꝓmoueri. Adde latè Ro. cõsi. cccxliiij. Cal. consil. j. de transl. præla.

SEB. SAPIA. b ¶ Deserere. Vide text. in. c. ante oĩa xl. dist. dicentẽ nihil esse laboriosi⁹ q̃ episcopi officiũ Episcopus em̃ latinè speculator dicitur. vt dicit tex. in. c. cleros. xxj. distin. & debet monere populũ vt à vitijs se abstineat c. sicut. vij. q. j. & negligentiã ipsius reprehendit text. in. c. puenit. lxxxiiij. di.

a ¶ Depositione. Adde Pet. de anch. consi. clviij.

b ZACHARIAS. ¶ Ipso iure beneficio. Adde Anto. corse. sing. cccxlvij. in versi. sententia. quod incip. Clericus homicida. & alleg. c. clericis. ibi honore priuetur & loco. j. ne cle. vel mo. cui adde Imo. in alleg. c. cum nostris. xvij. colum. ver. secundò etiam no. istum. Io. de ana. & Fel. in c. inquisitiõis. in princ. de accu. Io. de ana. in c. ij. colum. ij. ver. facit etiã iste tex. j. de cleri. pug. in duel. & in. c. fi. in j. col. de homi. & Bald. in. l. cum fratrem. col. iij. versi. circa instrumentum vnũ scias. C. de his quibus vt in dign. & istam dixerunt esse communem opi. Ioã. de ana. & Feli. in d. c. inquisitionis. dicentes irregularitatem aut homicidium non priuare quem ipso iure beneficio: sed esse opus sententia depositionis vel priuationis.
Anto. Francis.
¶ Circa hoc an irregularis sit ipso iure priuatus beneficio: licet Innocen. in. c. cum nostris. de cõcess. praeben. & in. c. si celebrat. de cle. excõ. minist. teneat ꝙ non. & Compost. in ca. capitulum. de rescrip. & in. c. quod sicut. de ele. tamen glo. & Archi. in. c. studeat. l. distin. tenẽt quòd homicida sit ipso iure priuatus officio & beneficio. de quo etiam vide per Archi. in. c. ꝓ humani. in ver. diffidatus. de homi. ci. libro sexto. & in capi. felicis. in versi. infamis. de poenis. eod. lib. & vtrum hoc habeat locum in eo, qui occidit aliquem casualiter. vide ꝑ beatum Tho. secunda secundae quaestio. lxiiij. ar ti. viij. vbi etiam ponit quid de percutiẽte mulierem praegnantem: ex qua percussione sequitur mors pueri existentis in vtero, vtrum talis efficiat irregularis & vide plene in. c. inquisitionis de accusa. vbi per Io. de ana. & Moder.

3 tur. ¶ † No. primã causam legitimã ad cedendũ. s. conscientiã criminis. & no. qualitatẽ reqsitã ad crimẽ: quia exigitur quòd sit tale quod impediat ordinis executionẽ post peractã poenitentiam. Ex quo habes quòd quaedã sunt crimina, quae impediũt officij executionem post peractã poenitentiã: quaedã quae nõ impediũt. No. ij. quòd nemo sine crimine viuit: & ꝙ nõ omne crimẽ est habile ad dãdam licentiam cedendi: nec omne crimẽ est habile ad depositionem, sed illud tantũ quod impedit ordinis executionẽ post peractã poenitẽtiam: & hîc habes quae sunt delicta digna depositiõe.[a] & no. pro his quae no. de iud. in. c. at si clerici. ¶ † No. iij. hîc apertũ tex. quòd crimina irregularitatem inducẽtia nõ priuãt quẽ ipso iure beneficio:[b] licet inducãt potestatẽ priuãdi: & sic est hîc casus pro gl. Inn. in addi. de conces. praeben. in. c. cum nostris. & in. c. si celebrat. de cler. excom. mi. iterũ in addi. ¶ † Venio ad gl. huius partis. opp. quòd tales criminosi & irregulares cedere possunt absq; licentia Papae: quia ex quo nõ habent titulũ, nõ est necessaria Papae licẽtia in dissoluendo vinculũ: & tales non habent titulũ. j. q. j. c. ordinationes. ¶ Praetereà tales quantò plus rem tenẽt: tantò plus peccãt: ergo quã citius pñt debent quod iniustè tenent restituere: nec expectanda est in hoc alterius licentia. tales enim vt fures semper sunt in mora. ff. de condic. fur. l. in re furtiua. §. fi. xiiij. q. vj. c. si res aliena. glo. hîc attingit duo. Primũ an pro aliquo crimine vel defectu beneficiatus maximè Episcopatui possit absq; licentia superioris cedere. Secundò dato quòd non possit vel possit distingue: quia quaedã sunt crimina quae inducunt irregularitatẽ, & tollunt facultatẽ petendi, & dandi licentiã cedẽdi: vt sunt illa quae impediunt ordinis executionẽ post peractã poenitentiã quae sunt illa quae impediãt. ¶ Ad primum gl. ponit opi. prima opi. est ꝙ nullus criminosus possit renũtiare absq; licentia Papae. ad hoc hîc & j. c. proxi. vj. q. iij. c. deniq; plus cõcludẽs hoc verũ: etiã si sit tale crimen quod excludat titulum: vt est simoniacus, & intrusus. quod temperat gl. verum, nisi in articulo mortis vellent renuntiare. alle. xvij. q. iij. c. si qs sua dẽte. Ista opi. nõ placet gl. quia si cotingat pro motũ nõ habere titulũ, debet posse cedere absque alterius authoritate. patet de praebẽ. c. de multa. & in extrauagã. c. execrabilis. Secunda fuit opi. Io. & Tan. qui dicũt quòd quidã sunt criminosi, vel aliter inhabiles: ita quod titulo carent: & tales pñt absq; licentia cedere. dant exemplũ in simoniaco & intruso. Quidã sunt criminosi tali crimine, qui tamẽ non priuãtur nec inhabilitãtur intantũ quòd careant titulo & tales nõ possunt cedere absq; licentia Papę. sic loquitur hîc. tales enim titulo carẽtes ad cedendũ tenẽtur: ideò nulla est alia licentia necessaria, quia licẽtiati sunt à iure. j. q. j. c. si quis neq;. haec opi. non placet gl. quia simoniacus caret executiõe: tamen (vt hîc est casus) arctatur qui caret executione ad petendã licentiã cedẽdi: ergo simoniac⁹ arctat̃ ad petẽdã licẽtiã. Cõclude mẽtẽ gl. Quidã sunt carẽtes. ti. vero & ꝓputatiuo, vt qui nullũ habent colorẽ tenẽdi, nec aliquẽ habẽt titulũ: quod est quãdo est declaratũ per sentẽtiã de notorio: vel non appa ret quòd sit ingressus authoritate superioris habẽtis instituere vt intrusus vel intrusi: & tales pñt cedere absq; licentia alicuius: quia hîc nõ dissoluitur aliquod vinculũ: sed soli iniustè possessioni renuntiat̃. & hic casus est planus. & sic ꝓcedit vna opi. Quidam sunt carentes titulo quo ad rei veritatẽ: habent tamẽ aliquẽ colorẽ tenendi: vt qa delictũ vel defectus est occult⁹. & tales cedere nõ possunt absq; licẽtia superioris: qa ille putatiuus titulus, & coloratus opiniõe cõmuni habet instar veri: qa iste putatiuus titulus in hoc reputatur verus. de elect. c. auditis. & quod no. ibi: vt sicut in vero exigitur superioris licentia: ita & in putatiuo. Puto tamẽ quod hîc posset in mortis articulo si caret praesentia superioris ad purgandam cõscientiã suã dimittere beneficium absq; superioris authoritate. & sufficeret secundũ doc. hîc quòd dimitteret in manibus superioris: vt poenitentiarij. alle. de poeni. c. fi. sic intellige hîc Inno. q etiã ad dimittẽdã possessionẽ facti exigit superioris licẽtiam. Quidam sunt habẽtes titulũ, quanquã propter crimen possint priuari ipso iure: cũ nõ sint priuati, sed priuãdi: & tales cedere nõ possunt absq; licentia & authoritate apostolicae sedis, vel alterius superio-

6 ris. vt hîc. ¶ † Ex his infertur primo quòd irregulares essent q priuãtur officij executiõe, per hoc ipso iure nõ sunt priuati sed priuãdi: nisi vbi à iure appareat ipsos esse priuatos, ꝙ tales nõ pñt cedere absq; licentia superioris. vt hîc. si tamẽ sunt priuati per sententiã, nõ expectatur alia supioris licẽtia. Infertur secũdò ꝙ priuati ipso iure beneficijs ꝓpter crimẽ, si crimen est notoriũ, vel sentẽtia declaratũ: quia isti nõ habent titulũ nec colorẽ tenendi: ideò pñt cedere absq; superioris authoritate. Si aũt crimen est occultũ, & alia lata nõ est sentẽtia, nõ pñt absq; licentia seu authoritate superioris cedere. Infertur tertiò qd de intruso: qa hîc nõ habet colorẽ, cedere põt: & debet absq; superioris authoritate. De simoniaco aũt, si simoniã commisit post promotionẽ: quia hic nõ est priuatus: sed priuãdus, debet expectare superioris licentiã. Si aũt cõmisit simoniã in ꝓmouẽdo, si per aliũ est cõmissa eo ignorãte, habet titulum vel saltem colorẽ: ideo licentiã expectet: si per se occulta est. Idem si publica & notoria, quia illa impedit titulum & colorem non est necessaria licẽtia: aliàs debet superioris expectare licentiam. & hoc propter duo. Primò quia iste titulus putatiuus habetur ꝓ vero. secũdò quia de facili cũ talibus bene administrãtibus & occultis dispẽsat Papa. ar. j. §. ꝓxi. ver. *personae verò*. ¶ † Venio ad secundum

7 s. ad secundã partem gl. vbi quaeritur quae sunt crimina quae impediũt ordinis executionẽ post peractã poenitẽtiã. gl. enumerat hîc. & doc. post gl. ¶ Aduerte ante, quã veniã ad gl. Aliqui dixerũt ꝙ sola illa quae numerantur. j. de accu. in. c. inquisitionis. vt simonia: homicidium: & procedit in simonia, siue sit in ordine, siue in beneficio. de quibus habetur. j. de tempo. ord. c. ex tenore. & c. fin. dic vt ibi. Glo. hîc enumerat plures casus. & doc. & hîc communiter habetur recursus. dicit gl. primum crimẽ est simonia. hoc intellige, siue sit in ordine, siue in beneficio. de accu. c. inquisitionis. sed dicit Io. an. quòd simonia in ordine impedit executionem ordinis post peractam poenitẽtiam: & simonia in beneficio beneficij retentionẽ. & sic debet intelligi de accu. c. inquisitiõis. Secundũ est homicidiũ. l. dist. miror. de temp. or. c. fi. Tertiũ omne delictũ quod irrogat infamiã. iij. q. vij. c. infames. §. porrò. quia licet culpa tollatur ꝑ praesentiã: non tamẽ tollitur infamia. ij. q. iij. c. euphemiũ. & hinc colligitur ꝙ dicunt Doc. verum quãdo imprimit infamiã naturalẽ vel ciuilẽ: siue infligat ipso iure, siue sit inflicta ꝑ sentẽtiã. Quartũ secũdũ doc. crimẽ excõicati interdicti aut suspẽsi, se in cõtẽptũ clauiũ faciẽtis ordinari. de sen. excõ. c. cũ illorũ. §. si aũt. vel celebrãtis post illã. vj. q. iiij. c. si qs Eps. vel bñficia cõferẽtis, vel recipiẽtis à cõtẽnẽte vel interdictũ Papae violãte. de exce. pla. c. tãta. Quintò falsarius literarũ apostolicae sedis. de cri. fal. c. ad falsariorũ. & vide ĩ Spe. ti. ij. §. iuxta. ver. sunt quoq;. sub ver. v. Vbert. ꝙ de isto ponit hîc Inn. ibi post. Itẽ haereticus. i. crimẽ haeresis. de pur. ca. c. nos inter. vel ei sacramẽta ministrãs. j. de haere. c. excõicamus. Itẽ sodomita. i. crimẽ sodomiae. de exces. praela. c. clerici. Itẽ peccatũ in pñia cõfessum reuelãs. de poe. & remil. c. oĩs. Itẽ incorrigibilis, & nimiũ in cõtumacia ꝑseuerãs. de do. & cõtu. c. veritatis. Itẽ oẽ crimẽ graue, notoriũ de facto vel iure. de temp. or. c. fi. Itẽ vtens officio assassinorũ. i. illorũ qui cã pecuniarũ vel persuasioni interficiunt hoĩes

au: eos

aut eos receptant vel occultãt.quãuis ex eo etiã mors non sequaꝛ. de homi.c.pro humani,.li.vj .Et hæc crimina sunt quæ dicuntur grauia.de quibus etiã post peractam pœnitentiam dispẽsari nõ cõsueuit :secundum Host.& vide hos casus in Spe.ti.ij.§.iuxta.versi. sunt quoq;.Per hæc & per istũ tex dicit gl.falsam opi. dicentium 8 quòd oẽ crimẽ causet irregularitatem.ad hẽc de fur.c.fi.¶ †Quid si existens in leui peccato læditur cõscientia:ꝙ nõ legitimè teneat ꝑpter hoc beneficium.Dic quòd superioris voluntati debet conscientiã conformaret,& si põt bene,si nõ sequatur conscientiã . & hæc est sufficiens causa dãdi licẽtiã cedendi.de simo.c.per tuas . el ij.secundumIo.and.

Alia verò. No.secundã legitimã cãm cedendi,quæ est debilitas corporis.& hæc surgit ex duplici cã:aut ex senectute:aut ex infirmitate.oportet tñ ꝙ talis sit ꝙ reddat beneficiatũ inhabilẽ ad executionẽ & administrationẽ beneficij.¶ No.ij.ꝙ ad debilitatẽ corporis non sequiꝛ debilitas cordis,& intellectus, & spiritus:sed potius augmentatio,quasi in-9 uicẽ opponanꝛ.¶ Op.ꝙ† infirmitas nõ dat legitimã cãm cedendi vel debilitas:sed dandus est coadiutor.de cle.ęgro.c.ex parte. Sol. doc.dicũt ꝙ debilitas quẽ ex toto reddens inhabilẽ ad tꝑalia, vel debilitas dat legitimã causam cedẽdi in volẽtẽ.inuitus aũt ꝑpter hãc cedere non cõpellitur,vt in cõtrario . si ergo si reddat inhabilem ad tꝑalia dat legitimã cãm cedẽdi volẽti, sed nõ arctat inuitũ.

10 a Pro defectu. †No.hĩc scientiã necessariam ĩ Epõ[a] quo ad gubernationẽ tẽporaliũ & spiritualiũ.¶ Not.ij .differẽtiam esse inter ver.*necesse* .& ver.*oportere*. ¶ Not. iij.ꝙ cõpetens sciẽtia sufficit in prẹlato,nec ꝑpter carentiã eminentis datur legitima causa cedendi.¶ No.iiij.ꝙ sciẽtia inflat,& tollit bonũ charitatis.¶ Quæro an ignorãtia sit pec-b catũ,dicit Io.an.ꝙ si prouenit ex defectu[b] nõ est peccatũ:sed pœna peccati.xv.q.j.c.quod autẽ §.j.si ex negligentia in quibusdam est peccatũ,vt in his qui negligũt scire,vt sciãt quæ ad eorũ officium sperant expedire . xxxviij.di.c.j.&.ij. Alia aũt licet quilibet teneaꝛ credere & operari secũdũ cõsciẽtiã.de sum.trini.c.j.nõ tñ tenetur scire secundũ Inno.Quid si ignorat præsul,sed de facili potest addiscere,dicit gl.ꝙ addiscere põt,& nõ dabitur licentia , & dicit ꝙ ad hoc tenetur quanquã sit senex ad instar iuriscõsulti.si pedẽ &c.

Propter malitiam. ¶ Not . vnam causam legitimam cedendi.qñ præsul nõ põt dare doctrinam plebi & gregi sibi subiectis:nõ tñ ꝑ qualibet culpa,sed qñ sunt incorrigibiles subiecti & ad grauia decidũt delicta,ita ꝙ conuertantur in lupos.¶ Not. ij .ꝙ prælati æquiparanꝛ mercenarijs.¶ No.in fi.tex. allegabilẽ cõtra nimium rigorosos.¶ No.Io.an.ꝙ propter scholariũ malitiã doctor debet 11 cessare à docẽdo.dixit ꝑpter se.¶ †Quæro,an persecutus præsul debeat fugere an se opponere? Dic ꝙ quædã est intrinseca persecutio,quædã est extrinseca.Intrinseca:aut boni in persequendo sunt permisti cũ malis.& boni deserendi nõ sunt ꝑpter malos.xxiij . q. iiij.c.tu bonus.vij.q.c.aduersitas.§.hoc etiã.tũc nisi alius magis ꝓficere posset,tũc eñ superior eũ trãsferre posset,& ipse nõ malè faceret si nec peteret,quia maius bonũ ꝓferẽdũ est.&c.arg.vj.q. j.c. oues.xj.q.j.c.si quis.Aut oẽs sunt mali,& est spes correctionis , & expectare debet & non fugere.Si verò nulla est spes,recedat.& ꝑ hoc põt petere licẽtiã cedendi:vt hĩc est casus.vij.q.j.c .aduersitas §.cũ aũt.&.c.fi.intrinsecã aũt notat persecutionẽ qñ hoc cõtingit ꝑpter defectũ subiectorũ:& tñ ꝑlatus odio nõ habeꝛ.vij.q.j.c.aduersitas.§.hoc etiã cũ §.cũ aũt.secũdũ Inn.& Hos.de quo per Tho. ij.ij.q.clxv.articu.v.Quædã est persecutio extrinseca quæ fit prælato,siue in publico siue in priuato,vel propter peccatũ qđ ei vel clericis imponiꝛ.& hæc est multiplex,qñq; fit cõtra prælatũ & populũ & clerũ,qñq; fit cõtra clerũ:qñq; fit ꝑpter bona:qñq; cõtra aliũ inferiorẽ ꝑlatũ.si fit cõtra totam ecclesiã,vt cõtra clerũ & populũ vt totã fidẽ dimittãt vel ꝑsecutorib⁹ ꝑ violẽtiã subijciãt:qa aliãs fuerũt liberi,etiã si xp̃i sunt ꝑsecutores ,debet se opponere Eps,& plebẽ non derelinquere:si spes est quòd se defendere possit. ff.de iusti.& iur.l.j.in fin.&.l.ij.&.iij.& quia periculum esset si totus populus marium & mulierum patriam desereret : vt vagareꝛ per mũdũ si nõ est spes defensiõis , fugiẽdũ est:vt mai⁹ malũ euiteꝛ.sicut cũ filio Dei fugit Ioseph in Egyptũ,Mat.ij.vel cõueniet cũ fidelibus,siue ẽt xp̃i ꝑsecutorib⁹:si aliter nõ p̃nt euadere fugiãt,vt meli⁹ p̃nt:dũmõ fidẽ & rit⁹ suos nõ dimittãt,hoc eñ sæpe legiꝛ factũ ĩ veteri testõ sed ꝑsecutiõe cessante poterũt ad libertatẽ suã redire.vij.q.j.c.sciscitaris.&.c. ꝑcedẽti.xxiij.q.viij.c.si ĩ mortẽ.§.ecce.&.c.se.Qñq; vt dixi ꝑsecutio cõtra solũ ꝑlatũ:& tũc si ꝑt esse ꝑ aliũ sal⁹ ꝑplo,cedere ꝑt si vult.& ẽt si nõ vult secũdũ Inn.& Hos.vbi eñ iminet ꝑiculũ c destructiõis eccl'iæ.vel aliud magnũ ꝑiculũ[c] in tꝑalib⁹ & sp̃ualib⁹ & scãdalũ ꝑt cogi, ita tñ ꝙ bonũ cãbiũ alteri⁹ ꝑlaturę assigneꝛ.ar.j. §.ꝑ graui.vt sic publica vtilitas &c.de post.ꝑla.c. bonæ:de re.c.licet.vij.q.j.c.scias.de re.pmu.c. qsitũ.Nec ob.ꝙ ifirmi & furiosi nõ remoueñꝛ.qa ibi seruaꝛ vtraq; vtilitas,& priuata ĩ eo ꝙ nõ remoueꝛ,& publica ĩ eo ꝙ coadiutor daꝛ.¶ Qñq; ꝑsecutio dirigiꝛ cõtra clericũ,vel ꝑtẽ cleri tm̃ an debeat se opponere Eps.dicit hĩc Inn.& Hosti.idẽ ꝑ oĩa qđ dixi.s.qñ fit ꝑsecutio cõtra clerũ & ppl'm:quãuis ĩ clericis tãquã ĩ sapiẽtibus min⁹ ꝑiculũ timeaꝛ.vñ dic ꝙ si ꝑsequẽtes cõtẽteñ nõ ꝑseq ppl'm si clericos eijciãt,non debẽt desistere,nec eos tradere,qa ꝑ hoc ꝑdereñꝛ sacra, ẽt doctores fidei amitterenꝛ:vñ ẽt nec clerici debẽt volũtariè exire,& hoc si possent laici,& vellẽt eos defendere,si nollẽtvel nõ possent defendere:possent clerici recedere, & trãqlitatẽ tꝑis expectare.vt.d.c.sciscitaris. debẽt tñ ducere secũ quosp̃nt,ne ĩ tãto discrimiẽ remaneãt cũ alijs sine sacerdotib⁹ & sacramẽtis.& cõmẽdãdi forẽt si ĩspirati martyriũ sustinerẽt.vij.q.j.c.aduersitas.§ cũ verò.Qñq; fit ꝑsecutio vt bona vel res eccl'iæ habeanꝛ.& tũc dicũt aliq ꝙ nõ est violẽter cõtẽdẽdũ.de homic. c.suscipim⁹.xxiij.q.viij.c.cõuenior.ĩ prĩ.vbi de hoc cõtrariũ est verũ.vt no.d e sen.exc.c. dilecto.li.vj.nã & sine corꝑalib⁹ reb⁹ clerici diu viuere nõ p̃nt.j.q.iij.c.si qs obiecerit.debet ergo d ꝑlat⁹ & ꝑ his se opponere[d],exẽplo bt̃i Thomę q ex hac cã martyrũ sustinuit.de homi.c . sicut dignũ.Hæc ꝑcedũt ĩ maiorib⁹ ꝑlatis:ĩ minoribus aũt dicẽdũ est ꝙ quãuis ad mortẽ graꝛ.vile e esset statim eũ trãsferre:[e]vel ei⁹ cessionẽ admittere:imõ deberet poti⁹ supior eccl'iã iterdicere,vel claudere eccl'ias,vel reliqas extrahere.de iurepa.c.j.ij.&.iij.Itẽ excõicare, & tãdẽ ad brachiũ seculare recurrerej.de cle.exc.mini. c.ij.ĩ fi.cũ cõcor.ꝙ si nec sic cõpesci posset ꝑ se vt mai⁹ malũ euiteꝛ:final'r admittat cessionẽ. xiij.di.c.nerui.Qñq; fit ꝑsecutio cõtra ep̃m tñ & tali nõ põt mederi sine Papæ licẽtia:qa ĩ remotiõe Epi mai⁹ iminet ꝑiculũ quã in remotiõe alteri⁹ ꝑlati:xlij.di.c.qescam⁹. Prouideaꝛ ergo ei si ꝑt fieri ,vel ꝑ locũ tutũ ĩ quo moreꝛ vel ꝑ societatẽ armatorũ statĩ ĩcẽdẽtiũ,vel per alium modum:quòd si nullo modo potest mederi:consulatur Papa qui si ei videbitur cessionem admittat,vt hĩc secundum Host. Ant.

Pro graui quoq;.No.v.cãm lẽimã dãdi licẽtiã cedẽdi Epõ:ꝑ.graui.s . scãdalo vitãdo,qñ aliter sedari non potest.Et no.ꝙ prælatus & quilibet plus appetere debet æternã salutem quàm commodũ tꝑale:& sic finis canonic⁹ est insequi bonũ æternũ

ZAHCARIAS.

a ¶ Episcopo. Vide gl.& Dy.in .l. qui cũ vno.in pri. ff.de re mili.Feli. in ca.si qñ.colũ.v. versi.cõsidera tertiò.s.de rescriptis Arch.l xj.di.c.statuimus.& vtrum Papa cũ tali illiterato dispenset,vide istũ in rub. de sum.tri.c.fi.n.6. & quod ibi posui in apostil. meis. in vers.Episcopi.

SEB. SAPIA.

b ¶ Ex defectu. vide tamẽ quod mirabiliter dixit gl. in.l.qui cũ vno.in prin.in vers.tẽporarium.in fi.ff.de re milit.ꝙ Eps in dignè promot⁹ deberet decapitari. quã glo.dicit stupẽdã Fely.in.c.si quando.colũ.iiij. ver.de inferiorib⁹ de rescri.& ibi tãgit quomodo sciẽtia & literatura in Epõ requiratur.

c ¶ Magnũ periculum.Adde Romanum singul. suis fo.xiij.

d ¶ Se opponere. Adde ꝙ hoc voluit Pe.de Anch. consi.lvij.

e ¶ Transferre.Ad hæc vide qõnem quã ponit Card. Ale.in.c. testamẽtum.vj.dist . vbi quærit,an si quis vult cogere sacerdotẽ vt missam celebret in peccato mortali debeat celebrare.&[']dicit ꝙ non,etiã si esset periculũ mortis. vide etiam Abb. in.c.nõ magno.j. ne cle.vel mo.

12 ¶ † No. scandalum vitandum quando potest vitari absq; periculo vitæ æternæ, vbi aũt nõ põt vitari absq; piculo vitæ ęternę, potius est 13 scandalum eligendũ quàm sit omittendũ bonum vitæ æternæ. ¶ † Op. ꝙ propter scandalum non debeat dimitti iustitia. j. de re. iur. reg. qui scandalizauerit. So. dicit glo. ꝙ si scandalũ a euitare possumus sine peccato: scandalũ vitandum est b: si non potest vitari absq; peccato, & tunc potius scandalũ permitti debet quã bonũ vitæ dimitti, si est dubiũ an peccatũ incurratur, videtur vitandũ potius quã scandalũ. xx. di. c. si. j. q. vlti. c. & si illa. xxiij. q. j. c. quid culpatur. vnde ex hoc infertur ꝙ quædã est veritas bonæ vitæ. & hæc nunquã deserenda est propter scandalũ: nisi multitudo sit in causa: duntamen non sint incorrigibiles. xliiij. di. ca. comessationes. & sunt incorrigibiles qñ volunt defendere malũ quod faciũt: non est parcẽdũ multitudini etiã propter scandalũ. de pœni. di. vj. in fi. lxxxij. di. c. plurimos. cũ simi. Idem qđ hîc glo. j. de tẽp. ordi. c. sanè. in. iij. gl. Contrariũ no. gl. de reg. iur. qui schandalizauerit, vbi dicit ꝙ bonũ iustitiæ vel disciplinæ nõ dimittiť propter scandalum. Hosti. tenet gl. hãc quo ad virtutem iustitiæ. vnde dicit ꝙ propter scandalum est simulanda vel differenda. xlv. dist. c. licet. xj. q. iij. c. plerunq;. & remittit ad summã. eo. tit. §. cui. versi. graue. Inno. dicit ꝙ quædam est veritas iustitiæ iuris naturalis: & Euangelicæ, & hæc non est relinquenda propter scandalũ vitandũ, quædã est veritas iustitiæ iuris positiui, & hæc est relinquenda propter scandalũ ex causa iusta temperando, relaxando etiam in certis casib⁹ cõtrariũ statuẽdo, vt no. j. de concess. preb. c. proposuit. de voto. c. j. de sta. mona. c. cũ ad monasteriũ. ad fi. Nam & primam veritatẽ nõ tollit consuetudo. de consuetu. c. fi.

Personæ verò.

Not. aliã causam legitimã cedẽdi scilicet irregularitas, q̃ qñq; est ex defectu sacramẽti: & hęc est duplex. qñ quis cõtrahit cũ vidua, vel quis habuit duas vxores. ¶ No. ꝙ propriè bigamus 14 dicitur: qui habuit duas vxores. ¶ No. ij. ꝙ † illegitimus est irregularis, quia nõ põt ad ordines vel dignitates promoueri. ¶ No. iij. ꝙ propter illegitimitatẽ latentẽ quis non est deponendus: nec danda licentia cedendi, sed cum eo est dispensandũ. ¶ No. qñ peccatũ parentis punitur in filium: & qñ nõ: & qñ est successor vitij paterni, tunc delictũ paternum iure diuino punitur in filiũ, aliâs nõ. ¶ No. iiij. ꝙ filius patri non succedit in vitio iuris personalis, qnq; sic. ¶ No. vltimò multiplicẽ speciem illegitimitatis prolis: quia quædam sunt noti: quidam mãzeres quidã naturales: & quidã spurij. ¶ Oppo. ꝙ tacere potuit, & non exprimere irregularitatẽ natiuitatis: quia ex se euidens est ipsum posse sic tacere. Sol. non potuit de iure. i. nõ debuit. vnde dicit gl. ꝙ hoc debuit confiteri saltẽ in pœnitentia. de hoc an ex tali cõfessione de-15 poni possit, no. j. de pœn. c. omnis. Io. an. ¶ † Secundò opp. quòd peccata latentia nõ inducũt irregularitatem. xxxij. q. v. c. christiana. Solu. dicit glo. quòd hæc decre. est pro opi. quòd inducant & non sol. aliter. Goffr. tenuit quòd occultum peccatũ de quo non est acta pœnitentia inducat irregularitatẽ, aliâs nõ. de temp. ordi. c. fi. Host. dicit ꝙ peccatũ occultum non inducit irregularitatẽ in qua requirať prælati dispensatio. sed irregularitas occulta bene req c rit dispensationẽ c vt hîc & . s. de elec. innotuit. & . c. penul. & vlti. de hoc dictũ est. s. quæ delicta inducãt irregularitatẽ. & dicã de temp. or-16 di. c. fi. ¶ Quæro † an talis illegitimus occultus d arcteť ad petẽdã dispẽsationẽ d? Dicit Inn. ꝙ sic supior aũt dispẽsabit: si cã subsit. & dispẽsabit etiã non vocatis his ad quos spectat electio, vel confirmatio. Nec obst. quòd talis prælatus nõ habuerit canonicũ ingressum propter defectũ dispensationis ab initio. Itẽ nec tempore dispẽsationis: nisi detur consensus electorũ & cõfirmatorum, & consecratorũ, & aliorũ quorum interest. de offi. Archi. ad hæc. §. fi. Sol. dicũt Inno. & Host. quòd per dispensationẽ oĩa reformantur, nec habetur de quo conquerantur hi quorum interest: ex quo semel consenserũt nõ possunt amplius resilire, dũmodo is qui potest dispensare velit. argu. de elec. c. cùm inter canonicos. & vide quod not. de elect. c. dudum. licet electio sit habito respectu ad rigorem nulla prouisio tamen vel electio habito respectu ad facultatem dispẽsandi habet aliquod initiũ vel spem validitatis de iure speciali: quæ cõfirmatur superueniente dispensatione. ad hoc, qa nec etiam de iure naturali talis irregularitas facit electionem nullam. vt dicit Innoc. de cleri. excom. mini. ca. si celebrat. in addi. quod not. ¶ Quæro an talis dispensatio super tali delicto s. prædicto sit debita. Dicit hîc Host. quòd sic: ex quo subest causa & vtilitas: quia bene se gessit in administratione. per quod dicit Host. quòd sibi debita est vbi subest vtilitas, fortius vbi subest necessitas. j. q. vij. c. requiritis. §. nisi rigor. & ca. exigunt. & . c. tali. & . c. seq. vsq; ad §. ecce. vnde vbicunq; persona: res, vel causa, vel locus exigit, debita est dispensatio. xxix. di. c. j. & l. di. c. domino sancto: & . c. considerandum adeò quòd peccat prælatus non dispẽsando. ij. q. v. c. quanto. in fi. subditus tamen illam petere non potest, de quo in. d. c. exigunt. ad hoc quod dicitur in postulato. de elec. c. scriptum. de post. præla. c. ij. & vide gl. de elec. c. licet canon. & . c. cũ ex eo. lib. vj. prohibita autem censetur dispensatio quando sine decoloratione ecclesiæ fieri non potest. & vbi non subest causa dispensandi. j. q. vij. c. & si illa. & . c. tali. Permissa autem est in casu. l. distin. c. si quis presbyter. & vide de fi. presby. c. penul. & vlti. de præ 17 ben. c. de multa. ¶ † Circa hanc irregularitatẽ quærit hîc Inno. de pluribus. Primò quare dicatur & appelletur irregularitas? Respondet quòd non sequuntur regulam aliorum in ordinando, & sunt extra regulam aliorum, quia generaliter Episcopi possunt cum omnibus dispensare vt ad ordines promoueať, & eos promouere, isti sunt extra regulam promotionis: quia in eis expectatur dispensatio Papæ, & hoc stricto modo dicitur irregularitas, alio modo magis largè dicitur irregularitas, & irregularis qui non potest manere in susceptis ordinibus nec pmoueri ad maiores etiã post peractã pœnitẽtiã sine dispẽsatiõe vel Papæ vel iferioris.

de quibus

a ¶ Scandalum. Ad de multa quę tolerantť propter scandalũ euitandũ per Rom. cõ. ccccl xx. Anto. Franci. ¶ An & qñ propter vitandũ scãdalũ aliquid sit faciendũ vel omittendũ, ea quæ habentur in. c. nisi. i §. pro graui. de renun. & in. c. cũ ex iniũcto. de noui ope. nun. & vide bonã glo. in. c. cũ quisq;. xxiij. qõ. iiij. quæ distiguit inter veritatẽ disciplinę & iudicij. & dicit ꝙ prima q̃ cõcernunt veritatem disciplinæ ꝑpter scãdalũ omittũtur, quæ verò cõcernũt iudiciũ nõ. & vide ad materiã beatum Tho. ij. ij. q. xliiij. articu. j. & in. iiij. sen. di. xxviij. art. vj. vbi declarat qđ sit scãdalũ, & quotuplex sit, & an scãdalũ sit pctm̃, & an ꝑpter scandalũ sit omittẽda punitio peccatorũ, & an sit cessandũ à sacra doctria ꝑpter scãdalũ: & an correctio fraterna sit dimittenda. & an etiã sit cõmittẽdũ peccatũ veniale, ꝑpter scãdalũ. & vide q̃ habenť in. c. pueniť. xcv. di. vbi ponũtur multa q̃ cõcedunť ꝓ omittẽdo scandalo, q̃ aliâs nõ cõcederenť. & vide ẽt Hos. i sum ma. de renũ. in. §. pe. ver. est aũt scãdalũ. vbi declarat qđ sit scãdalũ. & vñ dicať: & an & qñ veritas sit omittenda pp scãdalũ. vide no. p Io. an i c. j. de offi. dele. in vj. in ver. scandali & in. c. cũ teneamur. de pbẽ. & i c. ij. de pscri. & in c. qui scãdalizauerit. de re. iu. & an aliquod crimẽ remaneat impunitũ pp scãdalũ. & i qbus casib⁹, habeť in. c. ij. de tẽp. or. & ad materiã vide q̃ habentur in c. nihil. de pscri. & in ca. ad aures. de temp. or. & in. l. si qs filio. §. hi quoꝙ. & seq. ff. de iniu. ru. & irri. te. & l. si oleũ. ff. de do. & i. l. æqssimũ. ff. de vsuf. & adde ꝙ pp scãdalũ dimittiť ẽt matrimoniũ licitũ. vt in. c. sup eo. de co. spi. & ad de ꝙ pp scãdalũ incurrit quis irregularitatẽ vbi aliâs no incurreret. vt est glo. ij. q multa iura all. in. c. ex literis. de homic. & vide oĩno beatum Tho. in. iiij. sent. di. xxxviij. ar. ix. vbi ponit an & qñ propter scãdalũ sit vitandus aliqs cibus, & quis.

b ¶ Vitandũ est. vide gl. §. aptũ. isti. de re. iudic. q refert dictũ Bulga. magis timeo scandalũ, quã futurum periculum.

c ¶ Dispensationẽ. Adde quod voluit Fede. cõsi. clxviij. in fine.

ZACHARIAS.

d ¶ Ad petendam dispensationem. Vide de hoc per Alex. cõsi. xlix. volu. iiij. Bal. in. l. ex libera. C. de suis & legi. libe. & requiriť ꝙ in dispensatiõe exprimať qualitas spuriatatis expsse vel tacitè, ita no. Bal. in. l. ea quã. col. xiij. C. de fideicõ. idẽ in. l. si qua illustris. C. ad orfic. Pau. de ca. cõsi. c. xliij. vol. ij. & Specu. in ti. de sen. §. vj. ver. si autem agitur.

a ¶ Bigamia. Adde quod Pet. de Ancha. consi. cxxiij. allegãs btm̃ Tho. dicit ꝙ bigamia est de iure positiuo nõ naturali, & ꝙ duplex est bigamia. vide ibi latius.

¶ Dic tu ꝙ est triplex bigamia, vt per Spe. in tit. de dispẽs. §. iuxta hoc. ver. cõtrahit. Anto. Francis.

¶ Quot modis cõtrahat bigamia habet per glos. & doct. in. c. sup eo. de biga. & vide p Hosti. in sum. de big. i. §. quot sunt spẽs bigamiæ. & vide q̃ habent & no. i. c. quotquot. xxvj. q. j. & ibi p Archi. & an cũ bigamis possit dispensari vt pmoueantur, habet p glo. Inn. & Host. & doct. post eos in. c. ij. de biga. vbi dicũt ꝙ p Epm non põt dispensari et in minorib⁹ ordinibus: per papam aũt sic, etiã in maioribus. & vide bonam glo. in c. lector. xxxiij. j. dist. & aliã in. c. sunt quidã. xxv. q. j. & vide Arch. in. c. j. de biga. lib. vj. & p btm̃ Tho. in quarto. distin. xxvij. q. iij. art. iij. & si bigam⁹ ordinet, an de facto recipiat characterẽ. gl. & Archi. in. c. j. & ij. de biga. li. vj. tenent ꝙ sic, quod etiam tenet beatus Tho. i. iiij. prælle. di. xxvij. q. vlt. tamẽ in contrariũ videt text. in. d. c. j. de biga. libro. vj. & vide quę habent in. c. si qs viduã. l. dist. & an bigam⁹ sit irregularis de iure positiuo, & nõ de iure naturali, vide Archi. in. d. c. lector. xxiij dist. & Io. an. in. c. nisi cũ pridẽ. in ver. irregularitatis. de renũ. vbi dicũt ꝙ est irregularis de iure positiuo, nõ de iure natural. & vide bea. Tho. i. iiij. sen. d. s. xxxvij. q. ij. arti. iij. qui idẽ

de quibus. not. j. de tempor. ordi. ca. dilectus.
18 ¶ Quæro secũdò † quotuplex est irregularitas. Dic ꝙ duplex q̃dã est ex defectu: vt bigamia, vel illegitimus. & vide alios. l. dist. c. non cõfidat. liiij. dist. per totũ. Secũdo modo dicit irregularitas ex delicto, vt homicidio, quãdo præter dispensationẽ Papæ promoueri nõ põt. vel etiam celebrare in ordine iam suscepto. de qui
19 bus dixi. de tẽp. ord. in. c. dilectus. ¶ † Quæro an irregularitas sit à iure diuino vel positiuo? Dicit Inno. ꝙ quidã dubitãt de illa bigamia[a] q̃ non prouenit ex defectu sacramenti: & sic ex iure diuino. vt patet ex dicto Apostoli: oportet vnius vxoris virum. xxvj. dist. c. j. & . ij. sed dic ꝙ non prouenit illa ex defectu sacramenti sed quia non posset esse hortator viduitatis q coniugia frequentauit. & hoc satis dixit text. xxvj. dist. in fi. vel dic ꝙ dato ꝙ à iure diuino inducatur hæc irregularitas à solo inducit iure positiuo ꝙ à solo Papa possit dispensari. xxvj. di. acutius. & de biga. c. debitũ. vbi dicit ꝙ à defectu sacramenti surgat quia nõ surgit, sed est causa coadiuuans defectus sacraměti nõ inducens. Idẽ dicit de corpore vitiato, ꝙ illa irregularitas est de iure positiuo. Idẽ dicit de qualibet alia saltẽ quo ad ad hoc vt soli Papæ reseruet. Cõcludens ꝙ in veteri testamento nõ erant irregularitates perpetuæ: sed tpales tm̃, vt si exibant extra castra: vel tangebãt mortuum. Nec ob. ꝙ summus sacerdos debet habere virginẽ non repudiatam: nec tunc erat propter defectũ sacramenti, sed propter prædictas cãs. sic & suspensi celebrantes incurrunt irregularitatẽ. q̃d est verũ in suspẽso ab officio, secus si à beneficio: quia iure non raperit. de his in Spec. tit. iij. §. iuxta propositionis. in princi. ver. sumitur.
20 ¶ Quæro † qui dicant manzeres, & de differẽtijs inter istas species illegitimitatis. Solu. dicit hìc gl. ꝙ manzer est ꝓprię natus de scorto. spurius de cõcubina. notus de adulterio, sic dicit nota febris q afflígit sicut quartana, & tñ non est sic notus dicitur filius qui videtur: & tamẽ nõ est. naturalis dicitur natus de cõcubina quę in domo tenet quasi loco vxoris, & talis succedit in bonis patris in duab⁹ vncijs: si alij filij nõ extent, nec coniunx legitima. C. de na. lib. aut. licet. pater in bonis maternis succedit cum filijs legitimis. C. ad orfi. i. l. fi qua. §. fi. Isid. ix. etymo. dicit ꝙ notus est natus ex nobili patre & ignobili matre. cuius cõtrariũ est spurius. quasi extra puritatẽ genit⁹. Host. dicit ꝙ manzer est natus de scorto. qui aliter appellat vulgò quęsit⁹. i. cuius pater ignoratur. Spurius propriè natus de adulterio vel alio coitu damnato. Spurius enim est qui patrem ostendit: sed talem quem nominare[b] nephas est. ff. de sta. homi. l. vulgo. Notum aũt dicit natũ de nõ ingenua, & nõ extra domum, dictus à nota. i. infamia. Est ergo sensus literæ ꝙ cũ notis & naturalibus facili⁹ dispensabit, cũ manzeris & spurijs nõ. qui fil. sint leg. c. per venerabilem. ad fi. & vide p Hostien. in sum. de fi. presby §. j. ver. consueuit. vide in Spec. de dispensa §. nunc de Eporũ. ad fin. ver. curia romana. An autem tales succedant. hìc glo. dicit ꝙ nati ex damnato coitu non succedunt nec patri nec matri, sed soli naturales q sunt nati ex illa quam tenet in domo loco vxoris: secus si sunt nati ex concubina extra domũ: succedant patri secundũ portionem. s. positã.

& matri in totum. de quo dic. vt. j. qui fi. sint legi. c. per venerabilem. vbi plenissimè scripsi.

Verùm. Hìc improbat tres causas cedẽdi. scilicet causam ocij laboris. hoc est qui vellet cedere propter labores vitandos, aut incursus persecutionũ, vel inspirationis, considerando ꝙ vita cõtẽplatiua melior sit quàm actiua. ¶ No. tex. contra ociosos. & no. duo principia peccatorũ, ocium & voluptas. ¶ Secundò no. ꝙ propter ocium & vitã cõtẽplatiuã non videtur deserenda vita vtilis: & fertilis, & operatiua, & sic habes vnam causam illegitimam ad cedendum. ¶ Not. iij. ꝙ propter laboris angustias: & persecutionis incursus, non est danda Episcopo licentia cedendi, nec vxor vel sponsa propria relinquenda. ¶ No. iij. ꝙ inter Episcopum & ecclesiam est matrimonium spirituale, quod contrahitur apud Deum, & fide media inter Deum & Episcopum recipientẽ ecclesiam contrahitur matrimonium cum ecclesia. ¶ No. v. pro patientibus persecutionem authoritatem allegabilem. ¶ No. tertiam causam rationabilem inspirationis ad cedendũ. Et no. ꝙ qui ducitur spiritu Dei, non est sub lege: ¶ Not. mo dum cognoscendi si spiritus est ex Deo si quæ agit ex spiritu, agit non cõtra obedientiam nec cõtra superioris determinationem. ¶ No. tex. allegabilem contra non habentes charitatẽ. ¶ No. ꝙ prælatus debet ponere animam suam pro salute animarum subiectorum. ¶ No. ꝙ ꝓpter defectum aliquorũ subiectorum totum gregem non debet præsul relinquere. ¶ No. quòd omnis labor etiam sine fructu vbi non deficit ex parte operantis, sed ex pte materiæ, non est absq; mercede. ¶ Not. ex versi. *nec putes*. text. allegabilem quæ sit vtilior vita: & quæ aliã excedat, an contemplatiua an actiua, quia contemplatiua securior, actiua magis fructifera. ¶ Nota. ij. quòd omnis comparatiuus præsupponit suum positiuum.
c ¶ No. iij. quòd possibile est[c] quem vti vita mixta partim actiua: & partim contemplatiua. ¶ No. iiij. quòd facilius conceditur monacho vt ascendat ad Episcopatum, quàm Episcopo
21 vt descendat ad monachatum. † Et not. quòd dato quòd possit alius beneficiatus & inferior prælatus transire absq; petitione licentiæ ad monachatum: vt fuit not. suprà. eodem capit. admonet. non tamen potest Episcopus. ¶ Op. dicitur hìc quòd fide media de figendo manum apud extraneum Episcopus sponsam ecclesiam habet. per quod innuit quòd Deus est extraneus à nobis. hoc falsum, quia imò noster est pater: vnde extraneus dici non potest. Solutio. dicit gloss. declarando textus, quòd intellectus literæ quòd sicut fideiussor intercedens pro debitore dicitur apud extraneum fidem spondere, hoc est apud creditorem & pro debitore, sic apud Deum vt extraneum à promittente, & ecclesia dicitur quis Episcopus fidem ecclesiæ spondere: & extraneus dicitur Deus à creatura inquantum ipse creator est. aliàs dicit gloss. fateor quòd extraneus non est altero respectu, quia pater dicitur cuiuslibet christiani: & quilibet christianus est filius. ¶ Nota gloss. singularem super illa dictione:

dicit & adde ꝙ qs nõ debet reputari bigamus, nisi i casibus in iure expressis, vt p Hos. in sum. de biga. circa fi. in ver. secũdò q̃rit. & an bigamus sit infamis vide gl. & Arch. vj. q õ. j. in. c. ij. & adde ꝙ bigamus hodie est exutus oĩ priuilegio clericali, & afficit de foro seculari non obstante quacũq; cõsuetudine in cõtrariũ. vt in. c. j. de big. lib. vj.
SEB. SAPIA.

b ¶ Quem noĩare. Quis sit spurius. vide Bar. in. l. fi. ff. de his qui. vt ind. & no. per Mod. ĩ l. ij. in prin. ff. de ver. ob. vbi tractãt an si quis habeat priuilegiũ legitimandi spurios & incestuosos, possit legitimare eũ qui vtroq; vitio laborat.
SEB. SAPIA.

c ¶ Possibile est. Probat optimè tex in. l. vbi autẽ. in prin. ff. de ver. ob. & dicit signãter Bal. in. l. ij. co. fi. ver. considera etiam. C. de pro. ba. ꝙ si statutũ dicat ꝙ pro insultu sine sanguine im ponat pœna decẽ cum sanguine puniatur maiori pœna arbitrio iudicis cum cicatrice puniatur maiori pœna, illa pœna maior & maxima nõ poterit esse, nisi pecuniaria, quia cõparatiuum nõ põt excludere positiuũ, & suplatiuum non põt excludere qualitatẽ vtriusq;. & hoc ẽt vult Bar. in. l. legata inutiliter. in primis verbis. ff. de legatis. j. quandoq; tamẽ ponit ꝓ positiuo. vt no. glo. in. l. hæres. ff. de neg. gest. in. l. vtiq;. in gl. fin. ff. de dam. infect. & gl. in. c. consilium. de celebra. missa.

ZACHARIAS. ¶ Alius quã extraneus. Dic tu ꝙ propriè ista dictio alius, refertur ad similia no. Bal. in. l. couenticulam. col. v. versi. itẽ est ar. à natura alternatiuorum. C. de epis. & cle. & in. l. si fugitiui. in vlti. colũ. versi. quæro hic dicitur. C. de ser. fug. & not. in authenti. ex testamento. & ibi Guil. de cu. & doct. post gl. C. de colla. imò plus dico ꝙ impropriatur si nõ importat eandẽ qualitatem. vt dicit glos. & doc. in præal. auẽ. ex testamento veluti dũ dicit crucifix⁹ est Christus, & alij duo latrones. de quo vide tex. & ibi bal. in. l. j. C. de his q̃ à non dño. Card. in cle. j. §. vrbanus. de reli. & venera. san. vbi dicit ꝙ si Papa appellet cardinales fratres, & subdat & alios p̃latos, ꝙ non intelligitur appellare alios prælatos fratres. vide Spe. i titu. de sponsa. in princip.

Anto. Eranci.

¶ Circa significatũ istarũ dictionũ ali⁹ alia aliud, vide glo. in auẽ. q̃ se miel. in ver. aliud. C. qũo & qñ iu. & no. p Cy. i auẽ. sed curialẽ. C de Epis & cle. & p Io. an. in addi. Spe. in ti. de sponsali. circa prin. & p gl. i cle. j. de rescr. & regulariter facit relatione eiusdẽ qualitatis & similitudinẽ notat. & ideò si statutũ dicit ꝙ p aliquo delicto puniat qs pœna amputationis pedis vel man⁹, vel alia. intelligit de pœna simili, & ideò nõ poterit iponi pœna pecuniaria qa nõ couenit in eodẽ gñe pœnæ, neq; poterit iponi pœna amputatio nis capitis, q̃ est lõgè remota à pœna expssa in statuto, sed puniet pœna ãputatiõis alterius mẽbri. pquo est gl. i. l. si fugitiui. in ver. alia. C. de ser. fugi. dicas tñ ꝙ alius alia aliud

a alius: quia idẽ est & dicit ali⁹ quã extrane⁹, qd no. p his q̃ dixi. de rescript. c. sedes. vel secũdò dicit gl ꝙ quilibet xpianus licet filius, tñ filius emãcipatus est qa De⁹ dedit ei liberũ arbitriũ faciẽdi quicqd liberet bonũ vel malũ, vnde sicut filius emãcipat⁹ põt dici extrane⁹ respectu ad filiũ in ptãte qui nõ habet liberũ arbitrium: sed est subiectus patriæ potestati: ita dicit extraneus quilibet xpianus propter arbitrij libertatem.

22 ¶ Opp. ꝙ † nõ licet se cõmẽdare: & tñ apostolus se cõmendauit ibi: dum dixit se plus cæteris laborasse. xj. q. iij. c. si quis verò. xviij. q. ij. c. quidã. in prin. vbi de hoc. vj. q. j. c. finitate. xxiij. q. v. c. remittunt. § hîc notãdũ. Io. an. hîc allꝯ oẽs authoritates sacræ scripturæ pro & cõtrà, an liceat se commẽdare, vel non. Finaliter concludit ꝙ de virtutibus q̃ sibi insunt quis licitè

b se cõmẽdat ex charitate, vt alios ad illas inducat, vel à detractorib⁹ se excuset. xviij. di. c. nõ oportet. de censi. cũ instãtia. versi. quia nos. sed laudare se cã supbiæ vel elationis, vel ad alterius datractionẽ: hoc nõ licet. vt in contrarijs. ¶ Quæro an sit verũ ꝙ nihil perficiat bonum absq; charitate, doc. dicũt ꝙ non quo ad vitam æternã, pdest tñ ad min⁹ supplicũ subeũdũ. xc. di. c. neq;. & vide qd no. j. q. j. c. vide quãtũ. An.

SVMMARIVM.

1. *Episcopus, qui propter crimen renuntiauit Episcopatui non potest ad illum amplius assumi. & nu. 15.*
2. *Archiepiscopus vocatur electus, si adhuc non sit cõsecratus, aut non habuit pallium.*
3. *Capitulum potest transferre potestatem eligendi prælatum vni canonico.*
4. *Compromissum factum ab aliqua vniuersitate, requirit consensum omnium vnanimiter præstitum.*
5. *Postulatio an veniat appellatione electionis.*
   Electi possunt eligere prælatũ qui sit extra capitulũ.
6. *Eligi vel postulari quis debeat.*
7. *Episcopus siue Papa, an dispenset contra consilium vel decretum.*
8. *Vitiũ vbi nõ est de facile dispensabile per Papam, inhabilis nõ eligitur, nec eius postulatio admittit.*
9. *Episcopus qui transiuit ad monachatum, quibus casibus possit ab episcopatũ reassumi. & n. 12. & 15.*
10. *Criminosus notorie non potest ad episcopatũ assumi.*
11. *Crimen notorium impedit quem promoueri etiã peracta pœnitentia.*
13. *Eligentes indignum non priuantur potestate eligendi quando est vitium de facili dispensabile.*
14. *Monachus si vocatur ad aliquam dignitatem, quis dispensabit cum eo.*
16. *Licentia quæ datur religioso vt ingrediatur aliud monasterium, sufficit quod præstetur à prælato solo nec requiritur quod præstetur à capitulo.*

est relatiuũ diuersitatis: & refert aliud à noĩatis expssis. p quo vltra tex. & gl. in. d. l. si fugitiui. vide tex. in. §. gallinarũ. insti. de rerũ diui. & ꝙ sit iplicatiuè eiusdẽ gñis, vide no. p gl. & doc. in. l. iij. C. de ser. fugi. & in. c. sacris. de sepul. & vide bonũ tex. in. l. qdã relegat⁹. ff. de reb. dub. & vide q̃ plenè, tractant p gl. & Mod. in. c. sedes apostolica. de rescri. & idẽ dicas de dictione alter. q̃ repellit eadẽ qualitatẽ. vt est reg. cũ gl. in cle. si vna. de re. eccle. nõ alie. & in auẽ. vt defun. seu. eo. fune. in prin. & in. l. sup seruis. C. qui mili. nõ poss. lib. xij. & in. l. in causæ. la. ij. ff. de mino. ¶ Et adde etiã ꝙ ista dictio alius. denotat cõtrarietatẽ ab expssis. vt in. c. qui se scit. ñ. q. vj. & in. c. quis nesciat. xj. dist.

b ¶ Se cõmendat. Adde illud Cice. in quadam oratione. vbi dicit Themistoclẽ illũ summũ Athenis virũ cũ interrogat⁹ esset cuius vocẽ libentissimè audiret, respondisse, ei⁹ cuius suæ virtutes optimè prędicarentur. facit & aliud, turba q; doctorum Nasonem nouit.

ZACHARIAS. ¶ Tu adde an & quãdo & qualiter sit licitũ alicui se cõmendare, per Spe. iu tit. de aduo. §. nunc de exordijs. versi. vt ait Seneca. & in ti. de disputat. & alle. §. satis clarè. circa prin. modus aũt cõmendãdi aliquem vel seipm, ponitur per eundem Specul. in all. ti. de aduo. §. nunc ver. cõmedet ergo. & §. hic dicendũ ver. commendet autem. Anto. Franci.

¶ Circa hoc quãdo alicui liceat se vel aliũ cõmendare, siue laudare, dicas primò ꝙ quæ sunt manifesta nõ indigẽt aliqua cõmẽdatione. l. j. ff. de in inte. resti. l. j. in fi. ff. de do. p le. & no. i. l. obseruare. i. §. ante, quã ff. de offi. pcõ. & lega. & no. in ru. C. de nouo codice cõponẽdo. & i. c. ecce. xxiij. q. iij. & vide plenè per Io. an. in. c. nisi in §. fi. de renũti. vbi plures authoritates sacræ scripturæ allegauit. & vide Io. an. in. c. ñ. de pbẽ. li. vj. vbi ponit illa verba Hieronymi: qui dicit laudet vnusq;q;, quod possidet vide tñ bonũ text. i c. objeciũt. xxxij. q. iiij. vbi dicit, ꝙ nõ debet prędicator delectari i laude, ppria, sed debet delectari de fructu auditorũ & dicebat Vin. in. c. cũ sit. de æta. & quali. ꝙ qlibet oratulanus laudat ortũ suũ. dicit tñ gl. p illũ tex. in. c. saluator. j. q. iij. ꝙ illud qd dicit cã cõmẽdãdi habet p nõ dicto. & vide gl. in. c. sunt plurimi. vj. q. j. & no. in. c. sunt nõnulli xlvj. di. ꝙ laudãs

17. *Cessante causa an & quando cesset effectus.*
18. *Causa quæ dicatur impulsiua, & quæ finalis.*
19. *Indignus faciens se promoueri quomodo puniatur.*
20. *Simoniacè promotus quomodo punitur.*
21. *Simoniacus à quo potest dispensari.*
22. *Monachus an impediatur eligi ad illam dignitatem quam dimisit vt efficeretur monachus. & num. 24.*
23. *Simoniacè receptus ignoranter, an teneatur dimittere dignitatem per simoniam receptam statim quòd sciuit.*
25. *Episcopalis ordo an imprimat characterem.*
26. *Papa potest dispensare contra apostolum: dummodò nil statuat contra fidem.*

CAP. XI.

Post trãslationem.

1 ¶ † Episcopus qui propter crimẽ renũtiauit Epatui: ad religionem transiuit ad Epatum reassumi non põt. secus si renũtiauit propter persecutionẽ, infirmitatẽ defectũ scientiæ, simoniã ipso ignorante commissam, vel alia simili cã. Sunt tres partes. Pria ponit postulationẽ & postulantiũ petitionem. Secũda ibi: *verum.* ponit canonem petitioni & postulationi contrarium. quod interpretatur ponendo casus in quib⁹ canon obstat, & in q̃bus non obstat. Tertia ibi: *cum ergo.* committit postulationem certis casibus admittendam: & certis repellendã. ¶ Casus. Dum quidã eps Sarnatañ. obtente licẽtia cedẽdi fuisset ad monachatũ in monasteriũ sancti Fridiani Lucaneñ. diœcesis, cõtigit ꝙ Fauentina ecclesia vacante fuit postulatus à quodã Ioanne compromissario, in quẽ capitulũ cõpromiserat de eligẽdo. p̃sentata fuit postulatio Papæ: Papa cõsiderans quoddã cõsiliũ, in quo disponebat ꝙ transiens ad monachatũ de pſulatu cã pœnitentię non poterat rursus ad Epatũ reassumi, prima facie allegauit non indifferenter tñ de iure talẽ admittendã postulationẽ: cũ sit adesse vitium illius concilij nõ erat de facili dispensabile, cũm Papa de facili non consueuerat cõtra tam solẽne cõciliũ dispẽsare, cũ sit vnũ ex quatuor principalibus venerandũ, sicut quatuor Euãgelia, tñ quia illud cõciliũ non semper procedit & in suo etiam intellectu est plurimũ intelligibile, primò excludit tres casus, in qbus nõ habet locum illud concilium, cũm illis casibus non proportionetur. Primò quando persecutionis causa: vel infirmitatis ad monasticam vitam transiuit. nã tunc recuperata sanitate poterit absq; dubio reassumi ad episcopalem dignitatem. Secundus qñ propter literaturæ defectũ de Epi-

aliquẽ de malo ope peccat mortaliter & tene menti, ꝙ laudãs aliquã siue cõmẽdãs aliquã rẽ cõtra veritatẽ, si ex hoc pximus decipiat prout cõmuniter solẽt facere mercatores, laudãtes merces sustenẽtur de dolo. l. si. ff. de dolo. l. ea quæ. & ibi plenè no. ff. de contrahen. emp. & tene etiã menti bonum tex. in. c. istius. ad hoc. de pœniten. di. ij. ꝙ dũ laus virtutis quærit p ditur ipsa virtus. & pptereã dicebat sanctus Tho. iiij. q. xcvj. art. j. & ij. ꝙ omnis laus est attribuenda Deo & non hoĩbus tm. vide tex. in. c. nunquid. & in. c. nasci. lxj. dist. qui dicũt, ꝙ nemo potest acquirere laudẽ vel vituperium de virtutibus vel vitijs paręntũ, sed de proprijs tm. & tene mẽti tex. in. c. si quis verò. xj. q. iij. ꝙ illud quod quis facit cã cõmẽdandi debet ita facere vt alteri nõ noceat, vt si exinde resultaret detractio & dãnũ alicuius.

scopatu

scopatu descendit ad monachatū, quo casu lectionis exercitio inuenta margarita scientiæ iteratò poterit ad Epatū ascēdere. Tertius casus qn̄ cupiditate parentū per simoniā est ꝓmotus ad Epatū & ꝓpter cōsciētiā hoc cōstito transiuit ad monachatū iterato, licet nō adeūdē ad aliū poterit assumi: nec aliquid dicitur opponi ipsi cōsilio ꝑdictis casibus, quia diuerso casu loquuntur. Secundò principaliter ponit tres casus ex quibus concludunt tres intellectus ad dictū cōsiliū. Primus qn̄ conuictus vel cōfessus de delicto & depositus ab epali dignitate trāsiuit ad monachatū ꝓpter pœnitentiā agēdam. Secūdus qn̄ ꝓpter graue crimē de quo retinēdo dignitatē non poterūt fructuosè agere pœnitētiā Ideò vt ageret trāsiuit. Tertius qn̄ crimē cōmisit graue, in quo iniuncta pœnitentia nō pōt illā agere retento Epatu. Et no. ꝙ omne delictū graue impedit beneficij retētionē post peractā pœnitētiā. & est cā: quia nō pōt dignè fieri habita pœnitentia, retenta dignitate. Quart⁹ qn̄ eo transeūte ad monachatū absq; eo ꝙ eligat vel promoueatur vult à se reassumere nō pōt, ideò cū Papæ nō cōstaret ob quā cām hîc transiuerit ad monachatū, mādauit electo Rauennati ꝙ si ex aliquo de casibus ꝓmissis sibi cōstat ꝙ authoritate Papæ illi det licētiā transeūdi dummodò causa legitima trāseūdi subsit: maximè si cesserit loco & non dignitati, quo casu Papa potius quā si cesserit daret licētiā administrandi secū dispensando, quia talis cessio tūc præsumit facta absq; crimine. aliâs si nō reperiatur in aliquo ex casibus præmissis ad reassumendū transmisisse, sed & renuntiasse & transmisisse in casu prohibito, cū nimiū durū foret cōtra tā solenne cōsiliū dispēsare mandat canonicis vt sibi de alio idoneo prouideant. ¶ No. ex suprascriptiōe † ꝙ electus trāslatus nō cōsecratus, vel qui nōdū habuit palliū: non appellat sub noīe Archiepi: sed vocatur electus. ad hoc. de aut. & vsu. pal. c. nisi. & vide gl. de re. do. c. j. Et no. Abb. ꝙ postulat⁹ in Archiepm̄ post admissam postulationē se vocat electū. nā intelligit ꝙ fuit postulatus, quod patet. quia fuit translatus: vt patet ex prin. ibi: *post translationem*. ¶ † No. j. ꝙ capitulū in actu electionis fiendæ potest in vnō tm̄ de canonicis cōpromittere, & transferre solidā potestatē eligēdi. concor. s. de ele. c. causam. & sic numerus de quo in. c. quia propter. quo ad cōpromissarios non est de substantia. ¶ No. tamen † ꝙ in eligēdo viam cōpromissi exigit ꝙ omnes vnanimiter cōsentiāt: vnus ergo repugnans posset impedire. ad hoc no. de elec. c. quia propter. ¶ † No. ij. quia ad translationē potestatis eligendi in cōpromissariū sequit potestas postulandi. vide de elec. c. in causis. tex. & gl. hîc. sic in lata significatione postulatio cōprehenditur appellatione electionis. Et no. ꝙ cōpromissarius potest eligere de extra collegiū: & sic electio passiua est libera in capitulo vel habente ab eo potestatē, ad hoc de consue. c. cū dilectus. ¶ Not. iij. ꝙ procedit hæc forma talē eligo postulādū. [a] sed dic hodie. s. ꝙ non tenet vt de postu. ꝑla. c. j. li. vj. ¶ † No. iiij. arg. pro opi. ꝙ monachus nō possit eligi, [b] sed postulari. de quo no. fuit. s. de postu. ꝑla. c. fi. sed hîc erat aliud vitium. Et no. ꝙ qui nō valet trāsire ob defectū liberi consensus: debet postulari saltē postulatione non solēni ante, quā eius postulatio superiori præsentetur. debet ergo prius postulari nō solēniter. secūdò solenniter. de quo in. d. c. fi. Et sic no. ꝙ vbi quis est alterius potestati subiectus: & inhabilis ad eligēdū: exigunt duæ postulationes. Vna non solēnis, per quā petit ab eo qui eū habeat potestati subiectū, Alia solennis, per quā petatur ab eo qui cū vitio habet potestatē dispensandi. de quo tm̄ dic vt in. c. fi. de postu. ꝑla. Et no. hîc ar. ꝙ ꝑlatus absq; cōsensu capituli pōt dare licētiam clerico subiecto vel monacho transeūdi ad ecclesiā si eligat. de quo dic vt ī. c. si religiosus. de elec. lib. vj. in gl. ordi. Et no. ꝙ nō sufficit talē licētiam petere: nisi obtineatur. ¶ No. practicā petendæ postulationis, quia nō debet dicere peto cōfirmari vel nō cōfirmari: sed peto admitti vel non admitti. vide gl. de postu. ꝑla. c. gratū. ¶ No. v. vn̄ sumit illa regula. quia dicimus † ꝙ Eps̄ cōtra cōsiliū nō dispensat. de elec. cle. j. no. de fi. presby. c. fi. de rescrip. c. dilectus. vbi gl. quia etiā de facili cōtra conciliū non dispensat Papa, vt hîc: nā si de facili Papa dispēsaret cōtra cōsiliū, sequit ꝙ inferior dispensare nō pōt. & est causa quia concilium maior nititur authoritate quā decretū aliud simplex. vnde seruatur vt euangelium. ¶ No. vj. hîc regulam apertam ꝙ vbi vitiū non est de facili per Papam dispensabile, inhabilis nec eligitur: nec eius postulatio admittitur. † Et no. ꝙ Eps̄ qui transit ad monachatū nō pōt eligi, sed debet postulari. ¶ † Nota. vij. quatuor casus in quib⁹ de Episcopatu transiens ad monachatū pōt ad Epatū reassumi. Primus qn̄ propter persecutionē ea cessante. Secundus qn̄ propter defectū infirmitatis ea cessante. Tertius qn̄ propter defectum scientiæ scientia superueniente. Quartus quando ꝓpter simoniā eo ignorāte cōmissam. quo casu licet non possit ad eundē, pōt ad aliū reassumi. Et no. ꝙ cessante causa cessat effectus. Et no. illud ꝙ per exercitium lectionis quis inuenit scientiæ margaritā. Et no. ꝙ trāsiens de Episcopatu ad monachū ob vitiū simoniæ parentū ad eūdē Epatū amplius nō pōt reassumi, licet sic ad aliū. ¶ Venio ad ver. *quanquàm*. Hîc no. ꝙ cōtrarietas nō cadit circa diuersa. Et not. ꝙ ad monachatū transiens de Epatu à se Epatū reassumit: nec etiā reassumit si ab alio postuletur quando propter crimen maximè publicum transiuit. ¶ † No. ꝙ omne crimē notoriū causat irregularitatē, vt saltē non possit ad dignitatē epalē assumi[c]. ¶ † No. quòd omne delictū publicū & notoriū etiā peracta pœnitētia impedit quē promoueri. & sic causat irregularitatē: & impedit ordinis executionē, & beneficij retentionem. Et no. causam, quia non pōt retento beneficio dignā agere pœnitentiam. ¶ No. quia postulatio non est admittenda nisi veritate & vtilitate suadente. & sic debet subesse cā dispēsandi. ¶ No. Epm̄ posse renuntiare Epatui dupliciter. Vno modo renuntiando loco ordini, & dignitati, & tūc si transit ad monachatū, præsumitur quòd rōne delicti. Secūdo modo renuntiando loco tm̄: & tūc trāseundo ad monachatū non præsumit transire rōne delicti. ¶ † No. tres casus in decisione. Primus qn̄ est certus quòd renuntiauit ex aliqua causa per quam ꝑmittit reassumi, & tunc postulatio est admittenda. Secūdus casus qn̄ constat quòd renūtiauit ex aliqua cā ꝑ quā certus est ꝙ non ꝑmittit reassumi. & postulatio nō est admittenda. Tertius qn̄ est dubiū, & isto casu si renūtiauit loco tm̄: ꝓsumit trāsiuisse ex cā permissa: si renuntiauit loco & ordini ꝓsumit trāsiuisse ex cā prohibita, vel saltē est dubium & tunc postulatio non est admittenda. vt hîc in ver. *aliquo*. ¶ No. iij. quòd pōt Eps̄ renuntiare loco, ita quòd nō ordini epali, & sic administratio nō est ab ordine indiuidua. ¶ No. quòd renūtiās loco & nō ordini ꝓsumit nō ꝓpter delictū renuntiasse, qa si ꝓpter delictū, ita cōcluderet ad ordinē sicut ad locū. ¶ No. ꝙ facilius Papa cū criminoso cedente volūtariè dispēsat quā cū nō cedēte voluntariè. ad hoc de elec. c. si alicuius. ¶ No. ꝙ Papa de facto non in forma abstinere debet à ꝓlatione. snīæ donec certificetur. ad hoc de ele. c. dudū. xj. q. iij. c. graue insti. de act. §. curare. de ꝓb. c. de multa. de re iu. c. cū Bertoldus. ¶ No. vl. c. quòd postulans non admittēdum & inhabilē ad postulādum expꝛesso vitio, qn̄ vitium non est de facili dispēsabile, non priuatur postulādi potestate, vel eligendi. & sic limita. c. j. s. de postu. præla. vel ꝑ ideò quia non priuantur ipso facto compromissarij eligentis indignum. de elect. cap. si compromissarius. libro. vj. ¶ Hîc habemus multa, petitionem postulationis, & Postulationem. & aliquos casus in quibus postulatio admittitur non obstante consilio. ¶ Tres ca-

a ¶ Eligo postulandum. Adde Ro. consi. ccclij.

b ¶ Non possit eligi. Adde tm̄ ꝙ indubiè monachus pōt eligi ad regimen sui monasterij. vt. c. cùm dilecta. s. de rescri. & c. cū dilectus s. de cōsuetu. &. xviij. dist. c. quā sit. cū similis. ad aliud verò monasterium an possit eligi, vel postulari debeat, quāuis sint variæ opi. tenet tm̄ ꝙ potest eligi. vt not. doc. ī. c. per tuas. j. de vo. & vo. re. Mandago. in tra. suo de ele. j. parte c. liij. & ibi in glo. in versi. religiosi. & c. seq. in gl. in ver. allegatus. dixi aliquid in apo. post istum in. c. bonæ. lo. ij. ī apostil. in ver. postulatur. in prin. s. de post. præla.

c ¶ Assumi. Adde vt per Oldra. consilio. ccj.

a SEB. SAPIA. ¶ Sed an cessante. Vide plenissimè per Deci.in.c. cū cessante.de app.aliquid per Ias.in.l.j.in vlti.no.ff.de offi.eius cui manda. est iurisdi.per Fel.in.c.quæ in ecclesiarum.col.xj.ver. secunda declaratio. de consti.remissiuè per Alex.in.l.j.in.ij.col.ff.sol.mat.

b ZHCARIAS. ¶ Statutum. Adde de hoc per Dy.in regu.decet.in fin. de regu.iu.in.vj. & breuiter dic q ad hoc vt cessante causa cessat statutum vel ius cōmune, oportet q talis cā sit finalis. vt.no.Cy.Bal.Ange.& Saly.in l.generaliter. C. de epi.& cle.Dy.& Bar.in.l.ij.§.si.& ibi in apostil. ad Dy.ff.de don.Io.an.& doc.in.c.& si christus.de iure iuran.Card.in.c.cum cessante.co.lū.j.de app.& Fely.in.c.cum nuntius.col.j.ver.no.j.j.de testi. Anto.Francis.

¶ Circa istum passum de cessatione causæ, dicas q cessante cā impulsiua nunquā cessāt effectus.vt in.l.j.§.sexū.ff.de postul.& habetur p gl.& Bart.in.l.ij.ff.de dona.& per gl.in.l.si militē.C.de cōdi.ob cau.& no.in.l.j.C.de nau.fœno.& p Cy.in.l.gñaliter.C.de epis.& cle.& per Spe.in tit.de dispu.& alle.§.post hæc.ver.vt illud cōstitutū.& an in dubio causa præsumatur finalis vel impulsiua.vide per Cy.& bal.in.d.l.generaliter vbi etiam per gl.& plenè traditur de materia.c.cum cessante.de app.& in.c.q pro necessitate.j.q.& in c.quod pro remedio.j.q.vij.& an qā sunt plures causæ inductiuæ alius dispositionis, vna cessante & reliquis remanētib9 cesset dispositio, habetur per glo.in.l.liberorū.ff.de verb.sig.& per Bart.in.l.j.solu.mat.& in.l.si vētri.ff.de pri uil.cre.& in.l.si quis ad exhibendū.ff.de excep.rei iu.& in extraua.ad re. pri.in ver.ne ex eorum.& in.§.affinitatis.insti.de nupt.vbi per Areti.& alios Moder.

¶ Et adde q causa immediata magis debet attendi quā causa remota.vt est gl.in.l.si mulier.ff.re.amot.& est gl.quæ multas concor.alle.in.c.deæ tero.de homic.dicitur tñ q causa limitata limitatum producit effectū.c. quod super his.de vo.c.ij.de custo.euch.tex.& gl.in ver.restituat.in cle.j. de seque.pos.& fru.l.in agris.ff.de acqui.rerum domi.

c SEB. SAPIA. ¶ Dispositio.vide tamē tex.in.c.postulasti.de rescr. quē ponderat ibi do.Abb.in ver.de leui nō scribimus.ad hoc.q si cā rescripti deficit etiā impulsiua corruit etiā rescriptū beneficiale.& ibi Fely.sequitur col.iij.dicens q causa impulsiua tunc operatur quando est lex cōdita odio alicui9.& ex hac reg.q ex causa impulsiua non liceat arguere, aliàs dixi quod nō est vera.alia regula q̄ circūfert, q ex pfatiōib9 licet arguere, qa ex ipsis sumit itētio fina.disponētis, vt pbat i.l.si.ff.de hęr.isti.i.l.j.vbi Bar.no.ff.ad illa

sus in quibus obstat & mandatum examinemus. Ista expedio. Primā partē gl.expedio, quę signauit contraria duo ad literā. ¶ Quæro an translata potestate postulādi possit eligere cōpromissarius, sicut econtra. Dicit gl.q sic: sed dic de hoc vt dicā de elec.in causis.vbi glos.& docto.remittunt, & maximè hoc procedit qñ transfert libera eligendi potestas cum hoc adiuncto libera.

14 ¶ † Quæro quis dispensat cum monacho inhabili qui assumitur ad dignitatē secularē? Dicit hîc Stephanus prouincialis, q si religiosus ad episcopatū vocetur semp ad Papam recurritur.lvj.distin.Cenomanensem.de elec.c.innotuit.de æta.& quali.c.à multis: dictū est.s.de postu.præla.c.fi.sed si vocet ad Abbatiā, vel dignitatē inferiorē Epatu, poterit Eps dispēsare.de æta.& quali.c.tuā.lv.di.c.priscis.nisi vbi Papa sibi reseruat.de sen.exc.c.nup de quo de sta.mo.c.quod Dei.Host.dicit seruari cōtrariū.& hoc tenet.s.eo.in.c.admonet dic vt ibi. ¶ Quæro an cōpromissarius possit petere post translationē admissionē postulationis: vel etiā electionis cōfirmationē? dic q non: nisi aliud habeat in mādatis.vt patet hîc. vbi ipsi de capl'o petierūt. ¶ Vltimò dicūt hîc doc.q in decreto electiōis nō solū debet fieri mētio de vacatione, sed etiā de eius forma.ad hoc de cōces.pbē.c.post electionē.de postu.pla.c.bonę.de elec.c.bonæ.el.j.& ij.secūdū.Hostié.& facit.j.c.fi.

15 ¶ † Opp.j.q hîc monachus poterit eligi & nō debuerit postulari: quia de extra ecclesiā pōt eligi.de elect.c.cū inter canonicos.de postul.pla.c.fi.s.eo.c.admonet Sol.qdā dicūt q cā quare hîc nō fuit elect9, sed postulatus, fuit: quia de aliena ecclesia. hanc cām nō sequit gl.pter cōtrariū, & bñ qa nō est bona. ¶ Secūda causa fuit quare nō potuit eligi, sed postulari debuit, qa Eps fuit & trāsiuit ad monachatū.hæc opi.placet multis.Tācre.Philip.Host.Archi.in §.deniq.hîc all.Io.mona.& Garsias.de elec.c.cupiētes.§.deniq.tenēt q nō debet postulari.sed posset eligi: quia cessat causa pter quam debet postulari, cū nō sit alteri matrimonio alligatus.ad hoc de voto.p tuas. p prima facit ver.*cùm ergo*.ibi: *authoritate nostra.&c.* Huic rñdet Hos.q alligat9 est ecclesię in gñe, cui9 vinculi gñalis rōne phibet eligi, & i rōne remanet astrict9 nexibus pceptorū. Itē qa Papa pseqt istā vt postulationē. Pe.tenet q si renuntiat epatui tm̄ & nō trāsit ad monachatū: pōt eligi.& procedat secunda opi.ad hoc qd no.s.e.c.ad supplicationē. Si trāsit ad monachatū, tūc debet assumi per viā postulatiōis, & sic procedat prima opi.vt cognoscat an obstet cōsiliū vel nō. Dic aut cōstat ad monachatū trāsiuisse Epm pter crimē, & nō pōt reassumi aliter quā per viā postulationis, imò tūc postulatio nō est admittēda, nisi Papa de spālissima grā admitteret eā, quia nō pōt trāsire nisi propter crimē quod inducat irregularitatē.& impediat ordinis executionē etiā post peractā pœnitētiā, vñ remanet ihabilis, dato q egerit pœnitētiā: sic loquit hîc, ad hoc.s.c.proxi.nisi pter cōsciētiā.& maximè si de eo conuict9 & cōfessus sit deposit9, qa eius delictū factū est notoriū: & nō dispensat nisi Papa vt pmoueat. Qñq assumit in casibus in quib9 pōt reassumi, & tūc añ istā cōstitutionē debuit postulari, & nō eligi, quia pbabiliter poterat dubitari an foret eligēd9 vel postulād9, cū nō esset adhuc hoc à Papa declaratū, & sic pter dubiū postularet vel eligeret ex forma illa alternatiua: de qua de postu.pla.lib.vj.c.j.in fi.i casu dubij: sed post dispositionē huius decreti ex quo declarat ipm posse reassumi, adhuc pōt eligi.& sic procedat opi.Io.mona.nisi dicat q pter quā dā incōstātiā repellat à iure cōi, & pcedēdū sit p viā postulatiōis. Dic q aut renūtiauit ordini: & tūc psumit pter crimē renūtiasse, vnde tūc debet postulari: aut renūtiauit loco tm̄, & tūc pōt eligi: cū psumat ob aliā cām quā criminis renūtiasse: vt pbat in hoc. c.ver.*cùm ergo*.& sic cōcorda opi.i casu dubij qc qd dicat hîc. Qñq sumus in casu dubij, aut sum9 in casu obuiātib9 cōsilio vel permissis: & adhuc secūdū hæc tpa debebat postulari pter dubium an hodie, dic idē tenēdo vlti opi.quā tenui in pximo mēbro ver. *nisi dicatur*.sed tenēdo primā deberet assumi p formā alternatiuā, vide de postu.pla.c.j.li.vj. ¶ Tertia cā p aliquos assignat, q nō fuerit postulat9, qa monach9 nō pōt eligi.hæc opi.nō placet: qa reprobata p decre.si religiosus.de elec.lib.vj.& illud est tenēdū.& eo.ti. c.nullus.

16 ¶ † Secūdò op.q nō possit ex sola licētia plati cōsentire: sed exigatur cōsensus capl'i.nā nō pōt sol9 plat9 res alienare absq; cōsensu capituli multò min9 psonas.xij.q.ij.c.sine exceptione.xix. q.iij.statuim9.xij.q.j.c.pcipim9.gl.fatetur cōtrariū si nollet illi cā nō subsistēte dare licētiā nō cōpellūtur.lxxxiiij.di.c.lrās.lxxj.di.c. j.& ij. Si verò habet cām legitimā cōpellūtur dare p supiorē.de iurepatro.c.null9.tene q hodie pōt sol9 plat9 dare licētiā absq; cōsensu capl'i.de e elec.si religiosus.li.vj. Et ad rōnes gl.hîc rñdet gl. ibi, dic vt ibi. Quis aūt supior sit q dare cōpellit.vide.s.eo.c.admonet.doc.q dicūt q est Papa.& vide de hoc.lxxxv.di.c.archidiacono. ¶ Op.iij.q vltra hoc exigat cōsensus Epi.lxiij.di.c.literas.lxxj.dis. c.j.& ij.& xvj.q j.c.q verè.xix.q.ij.c.j.xxij.q.j.c.j. Dic si eligitur ad ecclesiā itra eādē diœcesim: sufficit licētia soli9 plati.si ad aliā diœcesim & nō sit exēpt9: licet possit cōsentire electiōi de cōsciētia solius plati, tñ nō pōt trāsiret absq; licētia Epi, vt in cōtrarijs.& si sit cleric9 pluriū Epōrū, ab oīb9 reqrēd9 est, secūdū Inn.de test.c.relatū el.ij.de sent.exc.c.cū illorū §.si verò.& c.officij. Idē hîc tenuit Stephan9 i sua dispu.qa cū Epo cōsiderāda sunt maiora.viij.q.j.c. j.de off.arch.c.ad hæc.& qa trāsit9 tāgit Epm. Itē quia cōsensus exigit i alienatiōe rerū mōasterij.xvij.q.iiij.c.i vēditionib9.xij.q.ij.c. Abbatib9.ergo in alienatiōe psonarū.xij.q.j.c.pcipim9.& vide qd no.de sta.mona.c.qd Dei.vbi idē ad lrām tenet.

17 ¶ † Venio ad vers. *verùm*. Op.q cessante cā cessat effectus.xxxij.q.j.c.dixit dñs.xix.q. ij.c.duæ sunt. Cōcludit gl.si quæris an cessante cā cessat ius dispēsatiuū.dic q sic. Sed an cessante[a] cā cesset ius cōe vel statutū[b], si cā est impulsiua nō cessat.l.j.§.sexū.ff.de postu.si finalis: si dictū est q cesse cessante cā cessat.si nō est dictū: gl.nō clarè dicit gl.iclinare vr q nō cesset, & sic residet secūdū doc.quia pp cessionē causæ fina. nō cessat authoritas statuti à qua depēdet viculū statuti donec statutū reuocet, nō est eñ cāæ cessatio mod9 reuocandi statutū, sed cōtrari9 ppl'i vsus vel legislatoris suffragiū primū expssè reuocās. ff.de legi.l.de quib9.de cōsti.c.j.li.vj. Tu dic latius: si qrit an cessante cā legis cesset lex.hoc dupl'r itelligi.an cessante cā legis cesset lex. primò.i.an ad casum i quo cā legis nō se extēdit lex vel ei9 dispō. & verū est q cessante cā cesset lex: qa ibi est sepata: ideo sepatū debet esse ius legis.l hæc actio.ff.de calū.cū si.hæc vera in finali: secus in impulsiua.l.j.§.sexū.ff.de postu. Secūdò pōt intelligi an cessante causa cesset lex i eo q principaliter disponit, dic si causa est impulsiua non cessat dispositio.[c] vt.d.l.j.§.sexum.si finalis.& tūc si ius est

dispensati

dispensatiuũ & in fieri, sic ꝙ ex dispensatione nondũ ius est in perfecto esse, tunc cessante causa cessare debet dispositio. & hoc est verũ, qñ cessat specifica causa, si ius est in perfecto esse, & cã est generalis, & tunc cessante cã gñali nõ cessat lex, sed reuocari debet, de deci. c. suggestũ. Si est ius cõe: & tunc aut est causa perpetua: & nõ est. q. s. ꝙ iuris obseruãtia est ꝑpetua. Exẽplũ: vt iugis cõtinentia clericorũ & dilapidationis suspicio. vt. xxxj. dist. c. sacerdotibus & . iij. q. j. c. quia ea. & . C. de ma. inter. l. si tutor. aut est tẽporalis cã: & tũc si exprimitur ius in ea ꝙ cesset cessat cessante cã. l. di. c. vt cõstitueret. & de cõsti. cũ. M. si nihil disponit, & non cessat, vt. d. c. dixit dñs. all. in gl. nisi interueniat necessitas legis. lv. di. c. prisis. vel vtilitas. lxj. di. c. Neophytus. Aut pietas. ix. q. ij. c. Lugdun. Aut cõsuetudo. iiij. di. c. in istis. §. leges. de quo aliquid in reg. decet. in. vj. & prædicta intellige qñ cã funditus cessat. vt no. Dy. in. d. reg. decet: de reg. iur. lib. vj. sed potius ex primis duabus reuocatur quando cessat.

18 ¶ Sed quæro † quæ dicat finalis cã, & quæ impulsiua? dic ꝙ illa finalis: quæ ex toto & fundit⁹ animũ mouet disponentis aliàs verisimiliter non factur ũ, sicut in simili qñ do aliquid alicui, aliàs non daturus: vt do. x. vt vadas Romã. Impulsiua quæ impellit statuẽtẽ, qua cessante statuẽs erat statuturus: sicut in simili qñ aliquid do alicui etiã aliàs nõ datur⁹, vt si do. x. vt emas caligas. vel pone exẽplũ per. §. sexũ. An aũt in dubio cã intelligat finalis, an impulsiua? Quidã dicũt ꝙ cã in dubio est finalis: quia propria significatio huius verbi cãm sapit finalẽ, & impulsiua dici videt occasio. de maio. & obe. c. solitè. & Io. lxj. di. in. c. statuimus. §. his oĩbus. hęc theorica nõ est bona. & procederet si verbũ cã ꝓferat à statuto, vel lege: sed qñ nos q̃rimus, si non profert verbũ cã à lege, sed cãm legis an sit finalis vel impulsiua: quæ ponit pro quia, vel pro cum: vel aliter an sit finalis: potius illa regulat à natura materiæ. ideò Accur. in. l. iij. §. vlti. ff. de dona. tenuit: ꝙ cã in dubio præsumatur impulsiua: per. l. cũ tale §. falsam. & per. l. titio. §. sed cũ ante nuptias ff. de condi. & demon. Io. mona. tetigit. de hære. in. c. accusatus. lib. vj. & dicit ꝙ si causa respicit vtilitatẽ tertij, in dubio finalis præsumitur. ff. de leg. j. l. si mihi & tibi. si respicit vtilitatẽ illius ad quẽ dirigitur cõmodũ dispositionis vel implemẽti, cã in dubio præsumitur finalis, & si respicit vtilitatẽ piam. l. si quis pro redẽptione. C. de dona. si nõ piam. in dubio præsumit impulsiua. ff. de cond. & de mon. l. titio. vñ si lego tibi centũ vt des Caio: illud quod des Caio est cã finalis legãdi, quia respicit vtilitatẽ tertij. Si lego mulieri cẽtum pro dote, vel captiuis pro redẽptiõe captiuorũ, illud quod pro dote & ꝓ redẽptione datur, est cã finalis. si lego tibi. x. vt emas caligas: illa præsumitur impulsiua: vnde valet legatũ, licet nõ emas hæc vera in dispositionibus particularibus, sed si sint statuta vel leges: si quidẽ cã est fundamentũ ad instituendũ. sed impellit aliàs factur ũ, præsumit impulsiua. de rescri. c. super literis. per. §. sexũ. mulieres prohibent à postulando, quia officiũ hoc est indecens mulieribus. hæc est causa finalis: & quia quædã mulier calphurnia in aduocationibus corrumpebat iudiciũ, illa fuit cã impellens, vñ dato ꝙ inueniatur mulier honesta: in qua cesset id quod erat in calphurnia, nihilominus non poterit officiũ postulãdi assumere, & ex hoc perpẽdit qñ sit cã finalis vel impulsiua tꝑe lecturæ. ita dicit. Dic hoc verũ qñ factũ est indifferẽs ad impressionẽ istius vel illius causæ. Cy. C. de epi. & cle. l. generaliter. dicit ꝙ si cã respicit vtilitatem tertij, in dubio finalis præsumitur. ff. de leg. j. l. si mihi & tibi. Si respicit vtilitatẽ illius qui debet implere: præsumit finalis, si illa causa est pia. ff. de iur. dot. l. si ego. C. de dona. l. si quis ꝓ redẽptione. Si nõ est pia. tũc in dubio dicit impulsiua. p. l. titio. præalle. Hæc vera sunt in dispositionibus particularibus, q sunt ad cõmodũ alteri⁹, sed si sint statuta vel leges, si cã est funditus inducẽs ad statuẽdũ, finalis in dubio est. si est impellẽs tm̃, ꝓsumitur impulsiua. de hac. q. dic vt per Bar. in. d. l. ij. §. fi. ff. de dona.

19 ¶ † Opp. ꝙ eo ꝙ promotus tacuit inhabilitatẽ ex hoc solo debeat deponi, & sic nunquã possit reassumi. de cle. exc. mini. c. postulasti. l. dist. c. ex pœnitentibus.

20 Sol. ibi tacuit impedimẽtũ perpetuum: hîc tꝑale. ¶ † Tolle opp. glo. super gl. redire op. innuit hîc, simoniacè ꝓmotũ nõ posse redire ad optatũ: & sic innuit nõposse cũ simoniaco dispẽsari. cõtra. j. q. v. c. quicunq;. & . c. præsentiũ. de simo. c. de simoniacè. & de ele. c. si alicuius. Sol. Vin. dixit ꝙ simoniacè promotus non põt de iure eligi, vel postulari, nec ad Epatũ reassumi: sed bene põt postulari dispensatiuè. Secũda est opi. ꝙ aut simonia est in ordine, & null⁹ cũ eo põt dispẽsare. j. q. j. c. ergo. & . c. quod quidã. Imò plus dicũt ꝙ nec etiã Papa posset, quia characterẽ habet vitiosum, cui renuntiari nõ põt, ideò nõ purgatur vitiũ illud. xiiij. q. vj. c. si res aliena. in gl. non placet inquantũ dicit de Papa: quia ille bñ põt cũ simoniaco in ordine dispensare, licet non posset inferior prelatus à Papa. ad hoc. j. de simo. cap. pe. Nec obst. ratio per quã concluditur ꝙ Papa non possit, quia nõ purgatur vitiũ &c. qa satis purgatur vitiũ eo quòd res deuenit ad dominum. ff. de vsu. l. si fur. q. j. q. j. c. quòd quidã. ver. si fortè. Idẽ in violẽto detentore. ff. de ꝑca. l. certè. §. Iulianus. Ideò cõcludit gl. aliquo addito quòd aut cõmissa est simonia in ordine sciẽter, & cũ eo solus Papa põt dispẽsare. inferior aũt nõ, etiã post peractã pœnitẽtiã, & hæc vera qñ scienter: sec⁹ si ignorãter. j. q. v. c. ꝓsentiũ hoc vltimũ põderãt Doctores qñ simonia est publica. si occulta, dispẽsant iferiores. s. Epi. vt no. de simo. c. de simoniacè. dispẽsat qs cũ simoniacis in ordine vel bñficio: qñ sciẽter, tene qđ no. gl. & doct. sup ea. j. de simo. c. de simoniacè. aut qs dispẽsat cũ ꝓmoto ꝑ simoniã eo ignorãte cõmissam ad inferiorẽ dignitatẽ epali, vel simplex bñficiũ. tene qđ hr̃ ꝑ gl. & doc. sup ea. de elec. c. si alicuius.

21 ¶ † Quis aũt dispẽsat cum eo q ꝑ simoniã eo ignorãte cõmissam vt possit reassumi ad eandẽ dignitatẽ? tene qđ hîc: qa solus Papa. ad quod no. de postu. Præla. c. si. sic apostillaui tꝑe lecturæ. Aut est simoniacus in bñficio, & tũc aut vult solũ ad ordines promoueri vel ad aliud bñficiũ, & põt Archieps dispẽsare. Aut intẽdit reassumi ad eãdẽ dignitatem vel beneficiũ, & tũc si simoĩa est scienter commissa, nõ põt ab iferiori à Papa dispensari, nec de facili Papa dispensat: vt patet hîc. Aut fuit cõmissa simonia ignorãter. & si bñficiũ est simplex, data libera resignatiõe ex dispẽsatiõe Epi, ꝑt ad illud bñficiũ reassumi. de elec. c. si alicui⁹. & dicit glo. ꝙ tũc Eps dispẽsat & caplm tm̃. si aũt bñficiũ nõ est simplex: sed est dignitas iferior episcopali, & tunc dic quòd post liberam resignationem dispensat Episcopus. argu. j. qõ. j. c. præsentium. vbi dispensat, quòd est plus cũ simoniacè promoto ad ordines ignorãter vt possit ad bñficiũ vel dignitatẽ ꝓmoueri. ad hoc decr. si alicui⁹. de elec. Si aũt de hoc cõtẽderit in iudicio. & electio sua reprobata fuit ꝙ simoniacè fuit adept⁹ & eo ignorãte: & tũc eps illa vice & in illa vocatiõe cũ eo nõ poterit dispensare, sed posteà sic. s. de elec. c. si alicuius. in pri. de hac materia j. de simo. c. de simoniacè. & j. q. iij. c. ex multis. ꝑ Guil. ĩ Spe. ti. ij. §. nũc ostẽdẽdũ. ver. xxiij. & seq. secũdũ Io. and. Si igit de reassumẽdo tm̃ ad epalẽ dignitatẽ, tũc ꝓmoueri nõ põt, nec debet absq; dispẽsatiõe Papę, & sol⁹ Papa dispẽsat: sed nõ de facili, vt hîc vides.

22 ¶ † Quid si aliquis de inferiori dignitate trãsiuit ad monachatũ: an impediat eligi ad locum quem dimisit. Quidam scilicet Innocen. & Hostien. dicunt quòd non: & consilium de quo hîc, loquitur solùm in dimittente dignitatem episcopalem. Ratio quia Episcopatus non dimittitur propter monachatum, sed inferior dignitas: sic nec in illis sic requiritur causa dimissionis. infrà de regu. cap. licet talis enĩ bene assumitur in Episcopum, nisi ei fuerit probatũ

cedo. nã istud nõ est ex natura præfationis: sed ex natura causæ expressè, si enim in præfatione exprimeretur causa impulsiua, non licet arguere. & ad hoc allegaui doctrinam Barto. in extrauagan. ad reprimẽ. in ver. nec ex eorum.

a ¶ Præsumit. Ad. de quod voluit Ro. consi. cccliiij.

b ¶ Numero testiũ. Adde quod Ro. sin. suis fo. xxiiij. dicit ꝙ Papa non põt facere ꝙ stet dicto vnius contra partem. ꝑ tex. quẽ dicit singularẽ in. c. indicas. iij. q. ix.

¶ Circa istud an Papa possit ad p̃tis præiudiciũ disponere ꝙ stetur dicto vnius tm̃ absq; dubio, salua semper decisione apostolica: teneo ꝙ nõ, quia licet amplissima sit Papæ potestas secũdũ gl. in cle. ad nostrã. in ver. ecclesiæ. de hæreti. & in. c. lector. in ver. fiat. xxxiiij. dist. & per Hosti. & doc. in. c. magnæ. de voto. vbi cõcludit ꝙ oĩa põt p̃ter quã peccatũ, tñ cũ. l. diuina statutũ sit ꝙ in ore duorũ vel trium stet omne verbũ: vt in. c. in omni negotio. de testi. in. l. vbi numerus ff. eo. in. c. cũ esses de testa. cũ simi. si diceremus Papã posse hoc statuere primò diceremꝰ ꝙ posset tollere ius diuinũ deinde tolleret ius vniꝰ, & alteri daret, quod sine dubio facere nõ põt sine causa: vt per glo. in. c. cõquestus. ix. q. iij. & per glo. in. c. j. xxij. di. & quãuis posset tollere ius alterius cũ cã. vt ĩ c. quia plerisq;. de immu. eccl. & ĩ. c. proposuit. de cõcess. præbẽ. & no. in. c. quæ in ecclesiarũ. de cõsti. tñ in dubio nõ præsumit cã, nisi id faceret ex certa scientia. secũdũ ea quæ habent in. l. quoties. C. de pci. impe. offe. & in. l. fi. C. si cõtra ius vel vti. publi.

crimen, quo casu nec propter cõcilium quod de tali non loquitur, sed ꝑpter crimẽ repellit. xxv. di. c. primũ. & concor. quod ibi not. Io. dic ergo si descendit ad monachatũ, qa ꝑpter delictum depositus ad agendũ pœnitentiã nõ poterit reassumi, qa eiꝰ crimẽ factũ est notoriũ igit repellit. Idẽ si pp crimẽ qđ ĩfamat ipo iure trãsiuit. Si aũt trãsiuit ꝑpter crimẽ qđ nõ infamat, vel aliàs exigat dispẽsatiõẽ: sed ꝑpter aliã cãm poterit reassumi: in dubio est differentia inter Epatũ & aliã inferiorẽ dignitatem: quia vbi trãsit ab Epatu, est suspicio de crimĩe: & cũ nõ põt eligi in inferioribꝰ nõ est sic suspicio de crĩe ob aliã cãm possit trãsire & multiplicẽ quã delicti. ¶ Quæro qđ si Eps trãsiuit ad monachatum postcà petit reassumi ad inferiorẽ dignitatẽ nõ ad Epatũ? dicit Io. vbi. s̃. ꝙ poterit: cũ consiliũ solũ prohibeat ꝑmotiõẽ ab Epatu: ergo in inferioribus permittit. Alij ꝙ ad inferiores etiã dignitates postulandus est à Papa fatetur tñ ꝙ in istis facilius dispensabit quã in Epatibus, tum quia id nõ est cõtra cõsiliũ, tũ quia indignus maiori nõ ꝑptereà est indignus minori. ff. de interdi. & rele. l. relegatorũ. §. fi. & l. seq. Tertij dicũt ꝙ ex quo prohibetur à maiori, & fortiꝰ à minori. de transac. c. fi. vij. q. j. c. a. mutationes. dicũt tñ ꝙ officiũ sine dignitate poterit habere: qđ est plꝰ ad onꝰ quã ad emolumentũ. C. de infa. l. j. Host. non placet hæc rõ: qa si vera esset, nõ posset eligi ad Epatũ: quia magis est oneris, quã honoris. viij. q. j. c. qui ad Epatum. ideo dicit ꝙ poterit habere bñficium sine dignitate, nõ illa rõne sed hac, quia potius est quoddã ministeriũ nudũ: ꝙ facilius quã dignitas cõmittit: quia in maioribus cautius est agendũ. de elec. c. vbi periculũ. li. vj. q. j. c. si qui §. ecce. xlij. quiescamus. Tene ꝙ hæc decre. habet locũ in inferioribus dignitatibus si trãsiẽs ab Epatu trãseat ad monachatũ, & etiã ad inferiorẽ dignitatem eligatur. rõ qa cã cõcilij habet locũ, nã cum descẽderit ab Epatu possibile est ꝙ cã delicti: & in talibus oportet esse delictũ tale quod impediat ordinis executionem etiã post peractã pœnitentiã, & tale impedit promouendũ ad quancũq; dignitatẽ etiã inferiorẽ. & si dicat in dubio cũ plures causæ aliæ possunt adesse qñ pręsumimus cãm delicti, dic ꝙ illa non præsumitur plus quã aliæ, sed quia possibile est ipam adesse. Papa in hoc dubio est postulãdꝰ. Puto tñ ꝙ eo postulato quatenus cõsiliũ impedit ꝑmouẽdũ: & dispensãdũ: cùm expressè non loquat de inferioribus dignitatibus, nec mõ sint cõtra cõsiliũ, quod dispensatũ erit, & valebit postulatio. Sed cùm à Papa sit facienda postulatio, nõ bñ patebit effectus quęsiti, qa poterit facere quicquid libet. ¶ †23 Quæro, an simoniachus interuentu parẽtũ eo ignorãte possit dimittere Epatũ absq; licentia Papę dic ꝙ statim eò ꝙ sciuit dimittere debet: aliâs ratificare videt: debet tñ habere licẽtia Papæ: qa sine eius authoritate non põt. Dicit Hosti. ꝙ statim cũ venit ad eiꝰ notitiã de simonia: vocare debet ꝑsonas idoneas: & corã eis exponere factũ: & ꝑtestet ꝙ inuitus Epatum tenet, cũ sine Papæ licẽtia cedere nõ possit, & corã illis faciat ꝑcuratorẽ: quẽ in præsentia illorũ mittat ad curiã, & sic & nõ aliter putat illũ tutũ. al le. de app. c. fi. secũdũ Host. & hoc tene: qa coloratũ teneret, vt dixi in. d. c. ꝑcedẽ. & vide qđ no. de simo. in. c. ex insinuatione. ¶ Quæro qui sint illi cõsimiles casus: in quibus cedẽs & trãsiẽs ad monachatũ possit reassumi? dicit Io. an. si ꝑpter illegitimitatẽ cessit, & posteà est legitimatꝰ. de quo de elec. c. innotuit. vel tunc patiebat defectũ ætatis, & nunc est factus maior. ¶ †24 Venio ad versi. *quanquam*. opp. ꝙ dato ꝙ quis non fuerit conuictus vel cõfessus de crimine, ex quo trãsiuit ad monachatũ de Epatu non possit reassumi ad Epatum, quia licentia nõ est dãda: nisi sit tale crimẽ occultum ꝙ impediat ordinis executionem post peractam pœnitentiam. s̃. eo. c. nisi. §. propter malitiam. ergo illud quanquã occultũ: vt inducens irregularitatẽ ex quo nõ est dispẽsatũ impedit quẽ reassumi. dicit Host. ꝙ iste secundus intellectus canonis fuit bonus: sed nõ sufficienter dixit. Conclude ergo ꝙ aut fuit data licentia Epo ex leui delicto de facto, quod non inducit nec impedit ordinis executionẽ post peractã pœnitẽtiam, & tale non impedit reassumptionẽ ad Episcopatum, vt hîc: nisi fit de delicto confessus & conuictus. Quandoq; delictũ est graue: & cõstat & impedit reassumptionẽ: etiã si no sit confessus vel conuictus. Qñq; dubiũ est pro graui vel leui, & adhuc non resurgit: qa nõ est præsumptio ꝙ Papa dederit licentiã nisi delictũ fuerit graue, & tale quod impediret ordinis executionẽ post peractã pœnitentiam: de quo. s̃. eo. c. nisi §. propter. secundũ Inno. & Host. & sic debet intelligi sequẽs opi. quæ est quã nota: q̃ vult expressè iuncto illo. §. propter. ꝙ pro oĩ graui delicto quãtũcũq; occulto qs impediatur assumere dignitatẽ, & tale impediat ordinis excutionẽ, etiã post peractam pœnitentiam, & causa est hîc, quia dignè non põt pœnitere retenta dignitate quam illicitè acquisiuit. ¶ Quæro qs habet probare an postulatus vel pars eius ꝙ non transiuerit in casibus probibitis, an aduersa pars ꝙ transiuit. quidam dicũt ꝙ electꝰ probabit, quia præsumitur prima facie ꝙ non resignauerit sine causa. s̃. e. c. super hoc. j. c. j. vij. q. j. hoc nequaquam. Alij dicũt ꝙ nõ debet probare ꝙ aliquam de dictis causis resignauerit quæ cõprehedunt à consilio: nisi præsumptio cõtra ipsum, puta quia renuntiauit ordini: tũc enim tolletur præsumptio eo ꝙ aliquã ex dictis causis resignauerit, sed dic secundũ Inn. & Host. ꝙ litera hæc magis consonat primo dicto, scilicet in ver. *consliterit*. tñ pro secũdo dicto facit tex. ibi: *tunc enim esse vehementissimè*. & est causa: qa indubio delictũ non præsumitur[a] ex quo alia potest dari cõiectura: & si renuntiauit loco tantũ, est præsumptio. vt dixit tex. ꝙ renuntiauerit propter aliud quã propter crimẽ. secus si renũtiauit loco & ordini, quia tũc est præsumptio ꝙ ꝑpter crimẽ, & ideò est vna apostilla quæ dicit ꝙ hæc præsumptio est iuris & de iure. allegat de sponsa. c. is qui. quæ apostilla sup gl. ordinaria fuit Host. ¶ Quæro quid si hîc transiens ad monachatũ resignasset ordini episcopali? Dic ꝙ adhuc potest reassumi de licentia Papæ, quod intellige secundum distinctionem. c. & tunc dicit gl. ꝙ tunc non consecrabit quia characterem retinet, cui non potuit renuntiare licet renuntiando perdiderit executionẽ. j. q. j. c. quod quidã. ver. si fortè. xij. q. ij. c. nõ liceat ad hoc quod no. de elec. c. prouidã. li. vj. ¶ †25 Not. gl. ꝙ Epalis ordo imprimit characterem. vel saltẽ annectitur ordini presbyterali: vt super illo charactere fundet. & vide quod no. in procemio. vj. in glo. in nouella. ¶ In gl. *ordini*. ibi: *characterem retinuit*. hoc verũ tenẽdo opi. quam tenent canonistę, ꝙ episcopalis ordo imprimit characterem, de quo in salutatione. vj. in versi. Eps. Sed tenendo opi. theologorum. de qua ibi super gl. est magis dubium. sed dic quòd dignitas episcopalis licet non habeat characterem: tamen annectitur characteri presbyterali, eo quòd superaddit & pendet ab illo, & ampliat virtutẽ characteris presbyteralis ad reseruata Epo. vt patet xciij. di. c. legimus. & no. s̃. de cõsue. quãto. ¶ †26 Quæro an si Papa vellet posset hoc casu contra concilium dispensare. dicit gl. quòd sic: quia contra illa & contra apostolum dispensat, dummõ tñ nihil statuat contra fidẽ. xxv. q. j. c. sunt quidam. & non contra articulos fidei. xv. di. c. sicut. secũdum gl. & sic dispensat contra euangelium de numero testium.[b] licet non dispẽset contra mentem secundum Innoc. vide quod no. de conces. præben. c. proposuit. & de resti. spo. c. literas.

SVMMARIVM.

1. Cedens bonis, potest re integra reuocare cessionem, & ipsum pœnitere.
2. Episcopus petijt & obtinuit licentiam de cedendo, an possit re integra ab ea recedere.

CAP. XII.

Quidam. Qui petijt licentiã cedendi, ex quo illã obtinuit cedere cõpellit.h.d. Prima recitat factum quod secũdò corrigit cãm reddẽs. Secũda ibi: *Sed cùm.* ¶ Casus literalis. Quidã impetrauit cedendi licentiã,& ea obtẽta cedere noluit. dicit papa ꝙ cõpellẽdus est vt cedat. Berna. ¶ No.j. licentia cedendi petendam cũ instantia ¶ Secũdò no. duplicẽ cãm impellentẽ quẽ ad cessionẽ: quia aut vtilitas ecclesiæ: aut salus renuntiãtis: quia fortè non tenet beneficiũ cũ bona consciẽtia. ¶ No. tertiò hîc duo principia retrahẽtia quẽ à bona operatione & virtuosa, vel suasio amicorũ, vel leuitas operãtis & in cõstantia. ¶ No. vltimò summariũ. ¶ † Oppo. cũ glo. ꝙ nedũ obtenta licentia quinimò etiã post obtentã licentiã & cõcessionẽ quis possit pœnitere. ff. de cessio. bono. l. is qui. vbi cedens re integra ante alienationem bonorũ põt pœnitere,& recuperare bona. Solu. ibi in actu, qui nõ exigit ꝑsentiã superioris. hîc in actu qui exigit præsentiã superioris: ideò illicitũ est nõ cedere, ne eludatur superior. dat simile in postulatione. s. de post. pla. c. bonæ. el. ij. Vel secundò, ibi in renuntiatione proprij in quo habet dominiũ: ideò facilius admittitur reuocatio, quia difficilius abdicat propriũ: hîc in renuntiatione beneficij. ff. qui satisda. cog. l. si fideiussor. C. de re. credi. l. generaliter. primo rñso. ¶ Opp. ij. extra glo. ꝙ liceat cessionem reuocare etiã in nõ propria re. C. de repu. vel abst. hæred. l. fi. Sol. istud procedit in hæreditate paterna, quæ filio in potestate est debita vt propria. ff. de lib. & postu. l. in suis. secus in extraneo. eo. ti. l. iiij. in gl. ibi: *illud datur papæ.* dic, ꝙ fecit cessionẽ bonorum, quæ non habet fieri corã superiore. Itẽ cessio bonorũ pro tanto reuocatur, quia fit de eo in quo quis est dñs: sed nõ sic in beneficio: quia renuntiãs non est dñs beneficij, sed procurator. j. de dona. c. ij. Itẽ cessio bonorũ fit propter debita.& ex necessitate. de solu. c. odoardus hîc aũt loquitur in cessione voluntaria. ¶ Opp. quòd † potius licẽtiã ipsam possit reuocare. vt patet. s. eo. c. nisi. ad fi. So. Aut vult reuocare cessionẽ. dic ꝙ qñq; quis vult reouocare cessionẽ quã commisit nũtio ante ipsam ꝑsentationem superiori.& dicũt Goffre.& Egi. ꝙ pœnitere põt. non obs. ꝙ de postulatione dicit: quia illa fit magis publicè quã petito licẽtiæ ad cedendũ: vt quia ibi alicuius interesse potest, hic nullius interest. Qñq; quis dato nuntio ad petendam licentiã & petijt & ante eam obtentã vult reuocare,& adhuc põt illã reuocare: & tenet reuocatio, dũmò perueniat ad superiorẽ j. eo. c. lectæ. Qñq; quis petit licẽtiã, & procuratore reuocato vel nuntio ante præsentationẽ posteà fit ꝑsentatio, & superior ignorãs dat licẽtiã.& hic casus est dubius secũdũ doc. hîc: quia videt ꝙ teneat licẽtia. ff. de procur. l. si procurator. ad hoc j. de appel. c. si duobus. Alij distinguunt: aut est petita per nuntiũ,& nõ valet, aut per procuratorẽ & valet. tene in hoc quod dicit cle. cũ illusio. de renũ. ꝙ valet ex quo nõ fuit superior certificatus, vel ꝓcurator, seu nũtius. Qñq; iam facta præsentatione Papæ & habito rñso à papa: & tunc attende qualitatẽ respõsi, aut cedentẽ cõscientię suæ relinqt, & põt pœnitere: vt in. c. nisi. s. eo. ti. Qñq; alteri cõmittit, qui loco sui cessionem recipiat si personam ecclesiæ illam nouerit expedire & tunc non admittitur cessio, nisi facta inquisitione de prædictis. Qñq; respõdit papa consentiendo cessioni petitę & tunc nõ expectatur lia cessio: cũ iam cesserit nec Eps illius ecclesiæ: hoc procedit qñ simplici ter à papa petijt cessionẽ: si aũt peteret solũ licentiã cedendi in manibus illius cui papa duxerit cõmittẽdũ: locũ habet qđ hîc dicitur, vt illa obtenta cedere cogat. Idẽ puto si tñ petat licẽtiã cedẽdi,& ꝑ hoc nõ cessit sed petijt pambulũ ad aperiẽdũ viã cedẽdi. Facit ad qđ. Si ad instantiã scholaris doctor ꝓmisit secũ comedere si ille postea cõmedere nõ curet, cõpellẽd⁹ erit: vt hîc. Et si alius inuitat aliquẽ ad comedẽdũ: disputauit Io. de deo quòd debet mittere pro eo hora debita: per tex. xxiij. qõn. iiij. c. displicet. secundum Io. de deo. Anto.

SUMMARIUM.

1 *Processus factus coram vno ex duobus iudicibus, non valet.*
2 *Causa quando est in curia, oportet quòd mittatur procurator instructus: aliâs procedetur ad diffinitiuam. num. 3. & 4. Vbi ponitur alius effectus quando causa est in curia. nu. 11. & 12.*
5 *Subijciens se gratiæ misericordiæ, aut voluntati alterius, quid operetur ista submißio?*
6 *Renũtiatio facta absente parte an noceat quo ad perdendũ dominium vel poßeßionẽ: vel ius reale vel personale? & nu. 7.*
8 *Confeßio facta absente parte, an & quando præiudicet?*
9 *Renuntiatio facta liti, an intelligatur tam de iure quæsito, quàm quærendo.*
10 *Causa quando dicatur esse deuoluta in curiam.*
13 *Literæ monitoriæ an acquirant aliquod ius parti?*
14 *Beneficiatus cui fuit mandatum prouideri de alio beneficio incompatibili, an debeat primo renuntiare: an autem primo statuendum conferri.*
15 *Terminus datus appellanti quos effectus pariat.*

CAP. XIII.

Veniens. Non renuntiat iuri suo qui gratiæ aduersarij se submittit. h.d. Prima ꝑponit impetrationẽ appellantis,& eius cãm. secunda ipsius ꝓsecutionẽ,& auditoris dati sñiam. Tertia ipsius sñie cõfirmationẽ. secunda ibi: *ad quam.* Tertia ibi, *nos igitur.* ¶ Casus literalis. Io. subdiachonus ĩpetrauit literas ad quosdã iudices vt ei ꝓbẽdã vacãtẽ in eccle. sancti Florẽtini in cõfluentia assignarẽt: & cũ ipsi vellẽt mãdatũ aplicũ adimplere, qdã canonici illi⁹ eccl. se opposuerũt, dicẽtes ꝙ ipse renũtiauerat iuri qđ sibi ex ipsis literis cõpetebat. sꝫ ipe subdiacon⁹ hoc negauit. canõici testes ĩduxerũt ad hoc ꝓbãdũ quos videbat ꝓbatũ ꝙ ipe gratię capi. se cõmisisset duo iudices sentẽtiauerũt eũdẽ subdiaconũ nõ posse vti lrĩs supdictis ꝓ eò ꝙ gratiæ capituli se cõmisit: q̃re iuri suo renuntiare visus fuit. à qua sñia ipse appellauit suæ appellationi vigiliã epiphaniæ terminũ ꝑfigẽs. ille accessit ad terminum, sed aduersarius post terminũ ꝑ duos mẽses & amplius expectatus: tandẽ cõparuit nuntius aduersarij cum literis ad cõtradicẽdũ & impetrandũ tñ corã auditore dicto Io. cõcesso. sed cũ sufficiẽs ad cãm retractãdã nõ esset, idẽ auditor sñiam iudicũ ꝑdictorũ cassauit iustitia exigente. Ber. ¶ No. j. de hoc verb. assignare[a]. qđ refert ad assignationẽ iuris & facti. Et no. ꝙ in impetrationib⁹ nõ solũ de vacatione, sed etiã de mõ vacãdi faciẽda ẽ mẽtio. ¶ No. ij. ꝙ executores ad bñficia appellantur iudices, eò ꝙ possunt assumere partes iudicis.[b] vt in. cle. j. de off. deleg. de præsum. c. dudũ.& quod ibi no. ¶ No. iij. quòd canonici aliqui de ecclesia etiam absq; mandato vidẽtur posse opponere de defectu iuris agentis: vt in ecclesia recipiat: de quo de accus. c. super his.& de testi. c. cũ olim. ¶ Not. iiij. ꝙ per submissionem gratiæ capituli quis nõ videtur renuntiare iuri sibi ad bñficiũ cõpetẽti. ¶ † No. v. nõ valere processum duorũ iudicum altero non interessente. ¶ No. vj. ꝙ exceptio renuntiationis literarum extraiudicialis tanquã litis finitę,& ad iudicum concludens valet opponi ad processum.& sic ampliat qđ dicit in. c. j. de lit. conte. li. vj.& si fiat pẽdentibus literis, põt opponi cõtra literas. ¶ Not. vij. appellantẽ in appellatione posse sibi statuere terminũ ad appellationem consequendam. Et no. effectũ statuitionis termini. quia facit beneficialib⁹ cãm esse in curia. † Et nota. effectum talis termini

a ¶ Assignare, adde Roma. consil. cccclxxxij.

b ¶ Partes iudicis. Adde Abb. cõsi. xxxiiij. ij. lib.

a ¶ Instructus, Adde vt per dom. de Rot. deci. cciiij.

b ¶ Sententiare. Adde Ioã. de imo. ibi & do. de Ro. suis deci. deci. ccccxij. de rescrip.

c ¶ Beneficialibus. Adde dominũ. de Rot. decione. suis in tit. de litis contest.

ZACHARIAS ¶ Adde gemi. archi. & phili. Fran. in cle. j. de eo qui mit. in pos. cã rei ser. & Lanfran. de oriam. in rep. cle. sæpe. nu. iiij. & ibi in apo. ad eum. in versi. de plano. de verb. sig. & in cle. dispendiosam. & ibi Card. in iij. op. de iudi.

d ¶ Nec interpretãtur. Adde Alex. consi. xx. & xlij. iiij. libro.

ZACHARIAS. ¶ Adde plenius eundẽ Alex. in l. inter stipulantem §. j. ff. de verb. obliga. vbi dicit ꝙ si ex vtroq; intellectu conclusiuè resurtaret dubium, tunc nõ debet fieri interpretatio dicti testis. idẽ not. in l. si librarius. ff. de regu. iu. Io. an. in c. j. de pac. libr. vj. & Spec. in tit. de teste. §. j. versi. itẽ quòd testes obscuri.

ꝙ causa sit in curia. quia tũc non sufficit mittere ꝓcuratorẽ ad impetrandũ & cõtradicendũ sed oportet ꝙ mittat instructus[a] ad cãm tratãdã. de quo dic vt in c. j. de ele. lib. vj. ¶ † Et no. ꝙ vbi cã est in curia, si nõ cõpareat pars instructa, ꝓcedit ad diffinitiuã sentẽtiam tm̃ contra contumacẽ, dũmodò cã sit in tali statu ꝙ possit procedi. Et not. ꝙ quis põt sibi statuere terminũ determinãdo principiũ termini ad diem feriatã ad assignandũ tẽpus non quo procedit, sed ex quo procedi debet. de quo de ferijs. c. fi. ¶ † No. effectum alium huius termini, quia habet vim citationis peremptoriæ: adeò ꝙ expectatus si non veniat, põt ad sñiam ꝓcedi absq; alia citatione. ¶ Et no. ꝙ talis terminus habet vim citationis & monitiõis vt cõpareat quãdocũq; post illum terminũ. hic est ꝙ si non ꝓcedat iudex in termino, sed lõgo tp̃e vt duorũ mẽsium post terminũ valet ꝓcessus. ¶ No. ꝙ ad excusãdã contumaciã etiã quòd ad vim ꝓcessus, ad diffinitiuã sñiam non sufficit vbi cã est in curia mittere procuratorẽ ad impetrandũ & contra dicendum impetrationi si nõ habet sufficiens mãdatum ad cãm prosequendã. ¶ Et no. ꝙ auditor ex cõmissione põt qui de causa cognoscit sententiare[b]: qđ intellige si hoc specificè habet in mandatis: de quo in cle. auditor. de rescript. Hîc habem⁹ examinare duas sñias primã in cã principali. secundã in cã appelletionis & causas earũ. Primò videt ꝙ sñia lata in cã prĩcipali debuerit valere & non in cã appellationis & causa earũ: quia prima sñia iusta fuit. nã eò ꝙ submisit se gratiæ renuntiauit iuri sibi cõpetenti ex literis. vt in fi. quia hîc videt repugnare prosecutioni gratiæ: ergo tollitur ius: de offi. de le. c. gratũ. & c. relatum. ad hoc. §. eo. c. sanè. Solu. gl. & doct. dicunt ꝙ multæ sunt causæ nullitatis primæ sñiæ. prima cã videtur ꝙ fuerit defectus contestationis lit. quia non apparet ꝙ fuerit contestata. sed gl. j. hîc rñdet ꝙ hæc cã non fuit legitima: quia apparet ex litera ꝙ lis fuerit contestata: eò quia negatio fuerit facta opposita exceptione & negatione fit res dubuia. C. q ad libert. procl. nõ licet. l. iij. & sic inducit lite. conte. quia per rñsionẽ & negationẽ &c. de li. conte. c. vno. non placet hoc Hos. quia per negationẽ actorũ nõ fit lit. conte. sup petiõe principali, sed bene super exceptione. hæc autẽ fuit negatio actorũ: ideò nõ fuit lis conte. oportet ergo ꝙ negatio fiat ꝑ eũ prĩcipalẽ. c. in petitione per actorẽ. vt fiat lit. conte. de hoc in prima gl. vel dic ꝙ ad validatẽ primæ sñiæ non exigit li. contest. quia hic exceptio renuntiationis & rescriptum cũ esset in beneficialibus in quibus etiam taciturnitas perimit actionem & rescriptum: iuxta no. in d. c. j. de li. conte. libro vj. & not. fuit in c. constitutus. & c. super literis. de rescrip. & sic iurisdictionem si qua data erat: & sic poterat opponi ad processum. ideò iudices pronuntiauerũt ipsum non posse amplius vti literis, & sic etiã ad finem procedẽdi. quod nota. ad limitattonem. c. j. de lit. contestat. lib. vj. Nunquid autem hodie in beneficiatus[c] sit necessaria lit. conte. colligitur in clemen. dispendiosam. de iudi. iuncta clemen. sæpe. de verbo. signifi. Secũda causa nullitatis sñiæ fuit quia ꝑ submissionem gratiæ primi iudices habuerũt hunc actum. s. submissionẽ gratię ꝓ renuntiatione & malè. licet enĩ testes probarent quòd se submitterent gratiæ, per hoc non concludebatur necessariò renuntiatio. Nec ob. c. sanè. & c. gratũ. quia in c. gratum. prosequitur cãm coram iudice à quo: vnde directò obuiat iuri quæsito ex literis: quia poterat se submittere gratiæ credendo & cõfitendo ꝙ illi ius prosequærent ipsius, & non ex toto ipsum annullarẽt. Nec ob. c. sanè. quia aduertendum quãdoq; quis renũtiat literis vel iuri suo & planũ est ꝙ tũc excluditur. vij. q. j. c. quã periculosum. ff. de ædi. edi. l. quæritur. § si venditor. Quandoq; quis non renuntiat literis sed tradit literas: & tunc secundũ aliquos perdit ius sed reintegrat ex æquitate secundùm aliquos etiã auditur de iure secundũ diuersitatẽ interllectuum. s. eo. c. sanè. hæc vera quando ius pendet ex literis sed iam est ex literis facta executio. & tunc quia ius non pẽdet ex literis cùm sit finitum officium iudicis quod finitur eò quòd est executum. C. de fru. & li. expen. l. terminato. nõ perdit renuntiatione litararũ. & hunc intellectum ponit gl. in ver. reddens. in ca. sanè. Et ad c. sanè. dic ꝙ si ius est iam purificatum ex literis: vt quia iam est institutus per traditionem literarum: illud non perdit. quia nõ coheret lireris. & sic potest intelligi illud. c. si pẽdet à literis per traditionẽ literarũ illud bene ꝑdit, nisi aliter integret: vt ibi. ¶ † Qñque quis se submittit gratiæ: & hoc tantùm per testes probatur, & tunc per submissionẽ quis non perdit ius suũ. hæc fuit op. Inno. & Hosti. qui per hoc reprobant opi. gl. dicentes ꝙ quanquam ex alijs causis fortè iustè fuerit reuocata sñia: tamen quo ad hanc cãm de iuris rigore tenuit sñia. & ideò dixerunt ꝙ iura allegata in contrarium loquuntur qñ quis renuntiat literis & iuri: quia submittere se gratiæ habet quãdam tacitam protestationẽ quòd gratiã expectat. vnde illa nõ sequuta primum ius recuperat. C. de transa. l. siue apud acta. quandoque quis se submittit misericordiæ & idẽ. s. eo. c. sanè. quandoque se submittit voluntati alterius. & idẽ. quia volũtas debet reduci ad arbitriũ boni viri. ff. de oper. lib. l. si libertus. & de iureiu. c. quintauallis. Sed huic obstat ꝙ imò iusta fuerit sñia: qa datò ꝙ testes minus dixissent testificãdo quòd se submisit gratiæ subaudiri debent directa testiũ secundũ intentionem partiũ ꝙ per hoc renuntiauit. sicut dicimus quòd quãdoque verba partis latè interpræntantur. j. de cau. pos. c. cùm ecclesia. Sol. dicta partium latè interpr̃etantur: vt ibi, & subaudiuntur si dicit se cohæredem, prẽsumitur inrerrogatus. ff. de interro. ac. l. si fine. in instrumẽtis etiã plus solẽnitatis præsumitur quã appereat in verbis. instit. de fideius. § fi. ff. de ver. ob. l. sciẽdum. dicta autem testiũ non supplentur nec interpretãtur[d] vt sit probatũ nisi quatenus ex eorum verbis colligitur. j. de test. c. cũ clamor. de appel. c. cũ dilecto. de prob. c. in præsentia. & facit quod habetur in l. j. C. de vsufr. prætenditur alia causa quæ concludit nullitatẽ ex defectu ptãtis, quia fuerunt tres iudices, & duo tantũ pronuntiauerunt. de off. dele. c. cũ causa. sed potest hoc saluari ꝙ fuerũt dati cum clausula & processerunt tertio translato & impedito vel nolente interesse. ¶ In glo. duo iudices. in fi. & sic vsq; huc tres causas quæ prætendebãt ad retractationem sententiæ. Prima propter defectũ lit. contesta. de quo gl. j. Secunda propter defectum iniustitiæ quia assumpserat actum submissionis gratiæ pro renuntiatione. de quo glo. ij Tertia propter defectum potestatis iudicum. de qua dic vt in gl. Quartam addit Inno. hîc secundum aliquos. ꝙ hîc se opponentes non habebãt ius se opponendi: cũ ex renuntiatione nullum esset eis ius quæsitum: quia si fuit renuntiatio facta de capitulo vt singularibus, tanquã absentibus, nullum erat ius quæsitum, non poterant ergo se opponere nomine capituli quia non habebãt mandatum, de procur. c. j. non nomine proprio: quia nullum ius erat ex renuntiatione quęsitum: sed hæc causa non fuit legitima: quia licet non possent se opponere vt ex iure eis quęsito, poterãt se opponere &c. sed hęc causa non fuit legitima: quia hîc non se opponebant immediatè ex iure renuntiationis: sed propter renuntiationem cassabãt defectum iuris in agente, & sic sua intererat. ꝙ ius non habens non admitteretur: sicut in simili dicitur, possent se opponere ne per literas falsas intruderent. vt j. de cri. fal. super eo. quo casu se possunt intantum opponere ꝙ etiam si capitulum mandaret quòd se non opponerent non haberent obedire, quia se non opponunt pro iure capituli: sed se opponunt pro iure & interesse communi. fatetur tamen Inn. ꝙ si capitulum remitteret hoc ius ipsi: vt quia remitteret renuntiationem, quòd agere posset inuitis singularibus. ad quod

quod facit suprà eodem capitul.cùm inter. P. Sed hoc non placet Hostien. quia per hoc non reuiuisceret ius extinctũ,nisi ad alium actum procederetur:cùm per consensum partium & iudicis non posit iuridictio extincta reuiuiscere.de offi.delec.significãtib⁹.& maxime quo ad executores.vel dic ꝙ secũdũ Inn. poterũt se opponere etiam immediatè ex renuntiatione,quasi eis ius sit quæsitum concludens regulam quòd renũtiatiatio qandoq; absente parte facta prodest illi cui vtilis est,datò ꝙ sit absens.alſ.de præscriptio .c. pe.&.C.de pac.l.postquàm.& sit renuntiatio secundũ eum non solùm expræssè sed etiam tacitè.vt in hoc.c.versiculo. duo iudices. & communiter renuntians habetur pro derelictio.l.si quis vi.§.differẽtia.ff. de acqui pos.&.ff.per dereli.per totũ.fatetur tñ ꝙ per renuntiationem quis non admittit dominium rei quam tenet licet amittat possessionem.vt.ff.de acqui.possel.l.si quis vi.§.j.quinimò plus dicit quòd si quis renuutiat iuri vel seruituti quam habet in aliqua re etiam absente domino statim res est libera.¶ † Propter

6 quæ videnda sunt aliqua.primò an renuntiatio absente parte noceat quò ad perdendum dominium.secundò an noceat quo ad perdẽdum ius aliquod reale vel ꝑsonale. tertiò qd de confessione quartò quid de renuntiatione litis.¶ Ad primũ dic ꝙ aut renuntians vel habens pro derelicto intendit ꝑdere dominiũ & possessionẽ, & perdit vtrunq;.vt in.l.si quis vi.§.differentia.ff. de acqui possel. Aut intendit perdere neutrum,& neutrum perdit. Aut intendit perdere dominium & non possessionem,& non potest : quia per hoc nõ habet pro derelicto. Aut intendit perdere possessionem & nõ dñium,& hoc pôt.& in hoc differt possessio à dñio.vt ibi. Aut intendit perdere dominiũ,& est dubiũ de aĩo circa possessionem. quidã ꝙ nõ perdit:nec dominiũ nec possessionẽ:quia ex quo nõ apparet ꝙ velit perdere possessionẽ.retinet vtrũq;.Cõis opi.est Ray. & bonũ est ꝙ perdat vtrunque quia ex quo cõstat de aĩo ꝙ vult ꝑdere dominiũ,præsumaſ ꝙ velit perdere possessionẽ:vt patet in.l. illud.ff.de acqui.hære.¶ † Nunqd aũt renuntiatio facta absente

7 parte præiudicet in iure personali vel reali.circa ius habes glo.Inn. hîc.Bar.in.l.nõ solũ.la.ij.§.si liberationis.ff.de lib.le.sic dicit ꝙ aut agitur de præiudicio iuris realis :& hoc præiudicat absenteparte. vt.d.§.differentia.ff.pro derelict.per totũ.& hîc Inn. Aut agiſ de ꝑiudicio iuris personalis.& gl.iuris ciuilis sunt cõtrariæ. de quibus nõ habes curare. Dic ꝙ aut fit in iudicio,& præiudicat. C. de pac. l.postquã liti.& hoc iõ,quia ibi est iudex qui est loco partis. vt.l.si ob cãm.C.de euic.Si fit extraiudicialis dic secundùm Bar.aut est ꝑsens aliquis qui recipiat noĩe absentis,& præiudicat renũtiatio. vt l.rescriptũ §.j.ff.de pac.etiã datò ꝙ ille nõ habebat ad hoc madatũ dũmõ posteà ratificauerit. Aut non est recipiens loco partis,& dicit ꝙ non ꝑiudicat.ff.de pac.l.&.hæredi.§. nos aũt.quia tale ius nõ pôt quæri absenti ex persona debitoris. hoc est verũ in iure quod est iam queſitũ re & facto:quia talia iura nõ possunt à nobis simplici renuntiatione abiudicari:vt.l.quis ergo casus.ff.de pecu.&.l. ij. ff.pro soc.l.fideiussor.& no.ibi.ff.de pac.Si autem esset ius queſitũ facto alterius,vt in legato vel similibus:tunc bene credo ꝙ valeret renuntiatio, & præiudicaret : quia tale ius possum à me abdicare facto meo. C.de repu.hæredi.l.si quis.ff.de lega.j.l.seruũ filij.§.j.& cõpeteret exceptio doli quasi petendo vt actionẽ nõ habẽs dolo petat.sic pôt intelligi gl.in.d.§.si liberationis:& ad hoc quod scribit

8 Bar.in.l.j.C.de pac.¶ † Ad tertiũ de confessione:[a] dic ꝙ si confes

a sio fiat ad obligandũ,illa nõ ꝓficit nisi præsente parte,vel altero ꝓ eo recipiente:vt no. in.l.j.C.de confes.& est tex.in.l.certũ.§.si quis absente.ff.de confes.Idẽ etiã credo si fiat ad liberãdũ:quia quaten⁹ est ꝓbatio est planũ:quatenus aũt est dispositio planũ est:qđ est ali quãdo vt.l.tale pactũ ꝓfiteor te nõ teneri.ff.de pa.idẽ esset.de hoc dic vt habetur per Bar.in.l.non solũ.§.si liberationis.ff.de lib. leg. & no.in.c.si.j.de succes.abintest.¶ † Ad quartum an renuntians li-

9 ti videatur renuntiare iuri in iudicio deducendo vel deducto. dic aut renuntiat liti ante inceptum iudicium & non videtur renuntiare iuri.casus est suprà de rescriptis capitulo. ex tenore .& est casus.j.de præscripti .c. nihillominus.hoc nihil probat nisi vt sequitur.& maximè si resistat litigio cum causa vt euitet scandalũ si iã esset in iudicio deducta:& tunc aut renuntiatio fit ex parte actoris:aut ex parte rei.si fit ex parte actoris, aut renuntiat instantiæ, aut consentit reus.& puto ꝙ perdatur sola instantia.sic temperat Bar.in.d.l.postquã liti qa verba ista non concludunt ad substantiã actionis nec directè nec indirectè:cũ posis ex quõ pars consentit recedere ab instantia absque eõ ꝙ perdat actionem. Aut renuntiat instantiæ, & pars contradicit nec acceptat renuntiationẽ quod pôt per aut.qui semel. C.quomodo & qñ iudex.& per.c.cãm.j.de dolo & contu.Et tunc Bar.dicit ꝙ perditur instantia actionis:qđ credo si persistat tantum in renuntiatione:si au-

b tem renuntiat liti,dico quòd perdit [b] & instantiã & ius deductum in iudicio.& est causa:quia ex quo vult perdere arma pro lite,& pro tanto vult perdere instantia actiõis.est tñ verũ qđ dicit Bar.in.l.naturaliter.§.nihil cõe.ff.de acq. pos. quòd licet perdat ius actionis,nõ tamen ꝑdit instantiam ex qua actio perditur,& protanto agere pôt licet obstet exceptio.C.de transa. l.siue apud acta.Si aũt renuntiatio fuit ex parte rei,tu nc dicit quòd aut reo competebat exceptio & ex isto dabitur replicatio.Aut reo nõ cõpetebat exceptio,& nihil dabitur. Aut non competebat actio actori,& tunc per hoc ꝙ renuntiet liti vel perdat litemnon datur sibi remedium actionis:vt quia non est hæc materia apta ad producendũ actionem.vt.l. iusrisgentiũ.§.j.ff.de pact.& hæc sufficiant.¶ Venio ad sñiam in cã appellatiõis & videſ quòd malè papa pronuntiauerit sentẽtiando diffinitiuè sup prima causa,vel sñiam illam cassando :quia debebat appellatum in termino non comparentem instructum in expensis condemnare:vt de

b appella.Nicolao. Item quia sufficit appellantẽ mittere ad impetrandum & cõtradicendũ: vt

10 patet.j.de app.c.iterposita.¶ † Hîc sunt plura videnda.Primò an eõ ꝙ appellatio est interposita:cã dicatur in curia vt ibi debeat tractari.

c Secũdò datò ꝙ sit in curia,qs sit effectus ꝙ ibi sit & an sufficiat mittere ꝓcuratorem simpliciter ad impetrandũ.Tertiò an datò quòd causa sit in curia posit quãdoq; procedi ad sñiam diffinitiuam in cõtumacẽ:¶ Ad primũ glo.dicit hîc quòd quandoq; appellaſ à sñia interlocutoria:& tũc delatio siue iudicis siue etiã partis appellatæ facit cãm esse in curia:termini aũt statuitio nõ quãdoq; est appellatũ à diffinitiua:& tunc sufficit ꝙ statutus sit terminus per iudicẽ aut partẽ,vt cã dicaſ in curia,& sic loqtur hîc. hoc non placet doc.per ea quę no.in.c.interposita.§.j.j.de app.quo ad causas non beneficiales quo aũt ad beneficiales dicunt tenendum qđ no.in.c.j.de elec.lib.vj.Tu dic quòd quædam sunt causæ quarum natura facit esse negotium in curia,& sic cã est in curia eõ quòd appellatur,vt qa sunt de maioribus de app.c.vt debitus.in fi.de elect.c.quãuis.lib.vj.& in beneficialibus seruata forma.c.j.de rescri.li.vj.&.c.cãm de ele.in cle.& tũc nõ expectaſ aliud accidẽs qa immediatè cã est in curia vt hic.Quædam sunt causæ quæ ex accidenti sunt in curia & in istis dic ꝙ si quærif de actu super quo pẽdet appellatio sola delatio iudicis aut partis facit cãm eẽ in curia de appel.c.sæpe.el.j.nec exigitur termini statuitio.Si qriſ de negotio principali super quo pendet appellatio sed ea pendente sup incidenti:& tunc vt sit in curia exigitur cõsensus appellati nec sufficit delatio iudicis quo ad

a ¶ De confessione Adde Alex.cõsi. xxiiij.&. lxxvij. ij.libro.

ZACHARIAS.

¶ Adde Maria.sozi.consi.xx.inci Visis.versi.est tamen aduertẽdum circa fi.volumi.j. Barth.sozi.in suo tracta.fallen.reg. lxiij.& ibi pel.c. fallentias ad hanc reg.Fel.in.c.si cautio.col.v.ver.i gl. in verbo: cãm de fide instr.Pau. de cast.consil.xxix. volu.j.Rapha.ful. consi.cxcvij.colũ. ij.versi.super eo. Ia.rebuf.in.l. iter chartulas.in prin. & ibi in apost.cel si.ad eũ.C.de conuer.si.deli.li.x.& plenius per Lãfrã de oria.in.c. qm cõtra.§.statuim⁹. ver. confessiones. nũc.xxj. & ibi in appos.eiusdẽ cel. ad ipm in versi.absente parte.j.de ꝓbatio.

SEB.SAPIA.

b ¶ Quod perdit. Aduerte tñ ꝙ in causis beneficialibus renuntians liti intelligitur renuntiare soli instantiæ:quia iuri beneficiali nõ pt renuntiari nisi in manibus superioris.c.admõet. hoc eo.ti. & ita cõcludũt dñi de ro.dec. cccj.el.seqt Imo. hîc & Alex.in.l. postq̃ liti.C. de pac.& idem dicit ꝓcedere in feudo do.Ias.ibidẽ.quia feudo nõ pôt renũtiari nisi in manibus superioris. vt no.Bald.in aut. in successione. ad fi.C.de su.& legi. libe.& est tex. in c.j.de eo qui finẽ fecit agna.in vsib⁹ feudorum.

c ¶ In curia. Adde domi.de Rot.decisi.ccciij.eo.ti,de appel.

a SEB. SAPIA. ¶ Quandoq; terminus. Adde ꝙ iudex poteſt ſtatuere terminum intra quẽ pars audiaẽ, & eo elapſo imponatur perpetuũ ſilẽtiũ. vt in. l. diffamari. C. de inge. manu. & in. l. titia. ff. de accu. no. Bart. in. l. ij. col. ij. in princ. C. de. eden.

b ZACHARIAS. ¶ In mortis articulo. Adde ꝙ licet talis renuntiatio p̄ſumaẽ ĩ fraudẽ expectãtis vacationẽ per mortẽ factã, tenet tñ in præiudiciũ renũtiantis ſi conualeſcat vt notat plenè Alexã. in. l. filię. & ibi materia de ꝗ hîc. vbi etiam doc. ff. ſol. mat. Gemi. & Philip. frã. in. c. ij. eo. ti. lib. vj. Anto. Franſc. ¶ De renuntiante beneficio. Dicas quòd ſtatim ꝙ quis renuntiat, ordinarius vel alius ad quem pertinet põt ipm beneficium conferre adeo quò ipſi renuntiãti põt auferri poſſeſsio beneficij abſque aliqua citatione renũtiantis. ita not. voluit Inn. in c. accepta. de reſcr. ſpolia. licet hoc videatur eſſe contra tex. ĩ. c. licet Eps. de preb. lib. vj. tñ põt dici quòd ille text. nõ loquatur in eo q renuntiauit bñficio accepta renũtiatiõe p ſuperiorẽ. Dicas tñ ꝙ per regulas cancellariæ ꝗ cõiter à quocũq; põtifice reformãtur deciſum eſt ꝙ ſi qs in infirmitate cõſtitutus reſignauerit aliqđ bñficiũ, vel ſimpliciter. vel ex cã permutationis niſi ſuperuiuat per. x. x. dies poſt renũtiationẽ facta, diciẽ bñficiũ vacare p obitũ, & non p renũtiationẽ. vtrũ aũt renũtians bñficio ex calore iracũdię poſsit ſtatim pœnitere. vide Io. An. ĩ. c. ij. s. de renũ. li. vj. q vi deẽ tenere ꝙ ſic. & vide Arch. ĩ. c. ꝗ piculoſum. vj. q. j. & facir tex. ĩ. c. diuortiũ. de pœni. di. j. Et adde etiã ꝙ renũtiatio bñficij facta per dolũ nõ tenet vt eſt gl. in. c. ſuggeſtum vij. q. j.

SEB. SAPIA. c ¶ Per actũ. Vide

principale negotium. de appel. c. cordi. lib. vj. Termini autem ſtatuitio ſola nullo caſu facit cauſam eſſe in curia: quia ſolùm ordinatur in finem interpellandi partem: ſed bene operatur quòd vbi ex altero ſigno vel cauſa eſt in curia non exigitur noua citatio: ſed ſufficit termin9 iſte ſtatutus, & cauſa poteſt qñcunque in curia expediri poſt illum terminum qui habetur per citationẽ perẽptoriam, vt hic eſt caſus de appel. c. ſæpe. & hoc de primo. quòd autem terminus non habeat cauſam facere eſſe in curia: caſus eſt de appe. c. interpoſita. §. j. & hoc ibi tenet Ioan. and. ¶ 11 † Ad ſecundùm quis ſit effect9 ꝙ cauſa ſit in curia vel non: hoc declarat hæc decre. quia vt eſt in curia non requiritur alia citatio. ad hoc. j. de appel. c. ſæpe. nec ſufficit mittere procuratorem ad impetrandum vel contradicendum: ſed vbi non eſt ſic debet ergo primo caſu mittere procurator inſtructus ad id quod ibi imminet expediendum. ¶ 12 † Ad tertium an cauſa exiſtẽte in curia poſsi procedi in abſentem ad diffinitiuam. tex videntur contrariari. tex. hic quòd ſic. tex. in contrarium de appel. c. rep̄hẽſibilis. & c. Nicolao. ꝓ primo de appel. c. ſæpe. glo dicit primò quòd poteſt procedi ad diffinitiuam ſententiam. Nec obſtat de appel. c. Nicolao. quia ibi non fuit petitum, ſed ſolùm fuit petita condemnatio in expenſis: vnde illud fuit non ex defectu iuris ſed ex defectu petitionis. ſecundò dicit gl. ꝙ ibi cã nõ erat in tali ſtatu ꝙ poſſet ad diffinitiuã procedi, quia non erat lis cõteſtata. ideò ſit condemnatio in expẽſis. ¶ Et dic ꝙ cauſa exiſtente in curia, aut non eſt petitũ ꝙ fiat condemnatio ad diffinitiuam, & nõ fit: ſed fit cõdemnatio expẽſarum: vt. d. c. Nicolao. Si eſt petitũ: aut non fuit à principio terminus ſtatutus: & oportet quòd ſtatuatur vel citetur antè quã poſſet ad diffinitiuam procedi. operabitur ergo ſtatuitio termini quod nõ erit opus alterius citatiõe vt patet. de appe. c. ſæpe. Quãdoq; cã eſt in curia, & terminus eſt ſtatut9, & pars petit vt ad diffiniuã ꝓcedaẽ: tũc aut & eſt cã in tali ſtatu, ꝙ põt ꝓcedere: vt qa lis cõteſtata: vel eſt ĩ qua nõ exigitur lis conte. vt bñficialis: quod dic hodie vt in cle. diſpẽdioſam. de iudi. & tunc poteſt procedi ad diffinitiuã: vt hic. de appel. c. ſæpe. & de appel. c. per tuas. Quãdoq; cã nõ eſt in ſtatu ꝙ ad diffinitiuam procedi, vt quia lis non eſt cõte. & tunc procedit. c. Nicolao. quia ibi proceditur ad condemnationem expenſarum: tamẽ hoc hodie verũ, olim ſolùm ad cõdẽnationẽ indiſtinctè. eod. titul. c. reprehenſibilis. ¶ 13 † Vltimò inducitur decre. ad quæſtionem. An ex literis monitorijs aliqđ ius quæratur. & facit decre. quòd ſic: quia ſi per renuntiationem tolliẽ, ſequiẽ ꝙ aliquod ſuberat. Gl. dicit quòd ſi cõſidereẽ ius obligatoriũ p qđ cõcludaẽ obligiatio contra clericos, contra, quos ſit impetratio, per tales literas nulli ius quæratur. Si quæritur an quo ad ipſam eccleſiam aliquod ius reale quæratur dicit gloſſ. quòd non antè quã in illa recipiatur. & bene dicit: quia per renũtiationẽ bñ ꝗriẽ ius ad rẽ vel ĩ re ſecũdũ modũ receptiõis: vt patet de præben. c. ſi poſtquã. lib. vj. Si quæritur an aliquod ius quæratur agendi & implorãdi officiũ ſuperioris, vt corã ſuperiori poſſit inſtari proſequẽdi gratia dicit gl. ꝙ ſic. & hoc eſt ius qđ poteſt renuntiare reſtituendo literas, & renuntiãdo literis impetratis vel impetrandis. poſteà gl. ponit intellectũ tactũ. s̃. in. c. ſanè. de hoc tactum eſt. s̃. de reſcri. c. edoceri. & c. literis. & vide de conceſ. p̄bẽ. c. j. lib. vj. per Inn. in. c. ſi ſoli. & c. ſi capitulo. eo. ti. li. vj. hîc non ſunt alia. ¶ 14 † Quero quid ſi mandaẽ aliquẽ recipi in canonicũ Bononẽ. cũ ſit paratus omnibus beneficijs renuntiare, quid præcedere debeat an renuntiatio vel collatio? Vincen. dici quòd præcedet renũtiatio ſi literæ admittenẽ, & poſteà reſiſtatur ſuccurreẽ ei. de pac. c. cũ pridem. de rerum permu. c. cũ vniuerſorũ. & putat tũc agi potius ex officio im plorato quã ex vi actionis. vide in clemẽ. de rerũ permut. c. vnico. Boa. inſtruxit tranſmittentes ꝓcuratores ad curiam, vt dẽt tria diuerſa mãdata procuratori vnũ ad impetrandũ & contradicendũ, aliud ad proſequẽdũ articulũ appellatiõis: aliud ad proſequẽdũ negotiũ principale. Io. an. ¶ 15 † Quæro quid ſit effectus termini? dic quòd quandoq; terminus [a] ſtatuitur à parte, quãdoq; à iudice: & quandoq; ad proſequendum, quandoq; ad iter arripiendum. Et ſi ad iter arripiendum, ſufficit iter arripere infra terminũ. Si ad proſequendũ, habes vnum effectum, quia vbi cã eſt in curia habet vim citationis & peremptoriæ. Item alius eſt effectus, quia non poteſt talis terminus per appellatum præueniri in impetrando, quando cauſa eſt in curia. quod ſecus eſt in termino iuris ſecundum diſtinctionem. c. oblatæ. de appellatio. Ant. de bu. vtriuſque iuris doc.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus vel alius prælatus abſoluens ſubditos ab obedientia, non per hoc cenſetur renuntiare prælaturæ. 4. 5. vbi ponitur ratio. 6.*

2 *Renuntiatio facta in mortis articulo, an valeat?*

3 *Renuntiatio facta per ſuaſionem alterius fraudulenter ſuadentis, an valeat?*

CAP. XIIII.

LEctæ. ¶ 1 † Si prælatus ab obedientia ſubditos abſoluit: non propter hoc prelaturæ renũtiat Cõmunis diuiſio. Secunda ibi: *Nos autem.* ¶ Caſus literalis. Quidam Abbas adeo graui ęgritudine laborabat quòd de ipſius vita deſperabatur ad cuiuſdam emuli ſui conſilium quem emulum non credebet: abſoluit monachos ab obediẽtia ſua & Epiſcopum ſuum vocauit vt in manibus ſuis renuntiaret non. tamen renuntiauit. poſtmodum recuperata ſanitate monachi reuerentiam & obedientiã fecerũt eidem. dubitabat Abbas an ex tali facto renuntiaſſe intelligatur Abbatiæ. Reſpondet papa quòd non. Bernar. ¶ 2 † No. ꝙ valet renuntiatio facta in mortis articulo, [b] quãdo non eſt ſpes de ſanitate. & ſic defectus ſpei retinendi beneficiũ non annullat renuntiationẽ à libera voluntate pendentẽ. ¶ 3 † No. ſecundò argumentum promiſsionem renuntiationis non tenere factam ad conſilium & fraudem emuli: de quo quis confidit: vt cogatur cedere. ſed ſi illam factam præſentaſſet & obtinuiſſet licentiam: non poſſet: vt in. c. præcedenti. ſ. quidam. & ſic aliud eſt ſuperiorem vocare vt renũtiet. aliud in p̄ſentia eius renũtiationẽ offerre. & ſic ſecũdũ do. ſola vocatio in caſu iſto nõ p̄iudicat ſicutnec ſola vocatio in ius ſine venia patroni: vt. l. quãuis. ff. de inius voc. vbi ſimiliter eſt locus pœnitentiæ. ad hoc. ij. q. vj. c. ei qui §. ſi quis libellos. ff. de diuor. l. ſi pœnituit. ¶ No. argu. ꝙ in manibus ſolius Epi abſq; conſenſu capituli poſsit fieri ceſsio etiam ab inferiori prælato, & honerabili mẽbro. de quo dic vt. s̃. eo. c. admonet. ¶ Not. ꝙ ſapientis eſt mutare conſiliũ ſibi pernicioſum. ¶ 4 † No. ꝙ p actũ [c] abſolutionis ab obedientia prælatus non videtur renuntiare prælaturæ. etiam qđ plus eſt ſi interuenerit vocatio ſuperioris vt cedat. ¶ 5 † Not. arg. ꝙ Abbas & ſuperior p̄latus poſſunt abſoluere ab obedientia vel iuramento obedientiæ ei p̄ſtito: quod verum non puto: & tenent hîc doc. per no. de ſponſalibus. in. c. præterea. quia hic eſt iuramentum & promiſsio, per quod magis ſtudet placere Deò quàm illi cui obediendia & iuramentum præſtatur: & ideò abſoluere

gl. allegantem concor. in. l. nonnunq̃. ff. de colla. bono. & dicit Bal. in. l. fi. §. sed cũ in secunda. ad finẽ. c. de sur. & in. c. ne innitaris. col. vlt. de cõsti. ꝙ doctori si consuluit pro vna parte licitũ est mutare cõsiliũ si videat veritatem in contrariũ, dicit tñ Ange. in. l. Labeo. ad fi. ff. de serui. rusti. pdio. ꝙ cauẽdũ est tanq̃ ab igne, propter malignitatẽ linguarum nõ in bonã partẽ, sed potius in falsitatẽ trahentiũ si consulatur pro vna pte, & varietur.

a ¶ De volũtate reuelauit. Adde qđ voluit Lapus alle. xciiij.

ZACHARIAS ¶ Adde tu plenissimè Ioã. an. in. c. consanguinei. j. de re iud. in. c. dilect⁹ de exces. pla. Spe. in tit. de proba. §. j. ver. vlt. quęritur Ber. de fir. in tra. de Epo. in. iiij. pte. lib. vj. col. in prin. Anto. Franci.

¶ Circa hoc an possit reuelari cõfessio et de licẽtia cõsistẽtis. primò dic ꝙ cõfessio absolutè reuelari nõ debet imò iure antiquo reuelãs confessionẽ deponebatur, & ppetuò ignominiosè pgebat peregrinus: vt in. c. sacerdos ante oĩa. de pœ. dist. vj. hodie et đ ea quæ hñr in. c. oĩs de pęni. & remi. debet deponi: & ad agẽdũ pñiam in arctũ monasteriũ detrudi. & de pœna reuelãtis cõfessionẽ vltra ea q̃ habent ĩ. d. c. oĩs. vide beatũ Tho. in. iiij. di. xxj. q. iij. arti. j. & q. j. p totũ. & xxij. qõ. lxx. arti. j. & dicit bea. Tho. in d. di. xxj. in. iiij. ꝙ et si hẽat sñiam à cõsistente reuelãdi si ex tali reuelatione timet aliqđ scãdalũ oriri, non debet vti data lñia & dicit ꝙ ille cui sic reuelatur et de sñia cõfitentis tenetur ipse cęlare, nisi fortè pctõr velit quòd absolutè ille cui permittit releuari sciat. & rõ assignatur: qa confessio propter duo debet cęlari. s. propter sacramẽtũ, quia quasi de essentia sacramenti est confessionẽ cęlare, & hoc tollit lñia confitentis. secundũ propter qđ cęlatur est ipsum scandalũ, qđ inde posset oriri. & hoc non tollit lñia cõfitẽtis. & vtrũ superior' q̃ scit peccata subditi per cõfessionẽ sacralem possit postmodũ illa punire tanquã sibi nota vide bea. tho. l. iiij. pal. dist. xxj. q. iij. arti. j. quòd non in foro cõtẽtioso. sed bñ in foro pñiali sic: quia nõ scit vt hõ: sed scit vt deus: & ibi multa alia ponit ad istã materiã reuelationis confessionũ, de quibus oĩno est ibi videndũ & per repetẽtes maximè. d. Car. in. d. c. oĩs. de pœni. & remissio.

absoluere nõ põt. quod not. Itẽ est alia rõ. quia durante principali nõ potest renũtiare quis ei quod necessariò dependet ab illo. & hoc secundũ doc. qui dicunt ꝙ ideò non obfuit ista absolutio, quia & præses abdicãdo à se imperiũ nihil agit. ff. de offi. præsi. l. legatus. similiter nec isto mõ soluit patria potestas. l. abdicatio. C. de pa. po. Item quia renuntiatio debuit pręcedere absolutionem, quæ tñ renuntiatio nõ potuit fieri nisi manibus Epi, & debuit pcedere absolutionẽ: ergo & c. & per hoc dicũt etiã ꝙ non erat necessaria noua permissio cum absolutio nõ tenuit. sed fortè hoc fuit factũ ad cautelã de facto. ¶ No. vltimò ꝙ per actũ renuntiationis alicuius cessionis cõsecutiuæ ad principale qs principali renuntiare non videtur. ¶ 6 † Op. ꝙ hìc videt facto renuntiasse. de his quæ fi. à ma. par. c. ex ore. sicut ipso facto Deũ negamus. xj. q. iij. in. c. existimant. ipso facto mentimur. xxij. q. v. in. c. cauete. ipso facto appellam⁹. de app. dilecti. & c. vt nostrũ. etiã facto salutãs prælatũ cõsentit in illũ. lxiij. dist. c. Adrianus. Sol. dicit glo. vt dicunt pueri, qui aliter nesciũt respõdere, ꝙ contrariũ est verũ: nõ soluit aliter glo. Host. dicit ꝙ cõtraria procedũt in his quę non pendent à iure, vel iuris ptãte, vel iudicis. & respiciunt piudiciũ renuntiantis tñ, & non alienum. secundũ Host. sed hìc non valerent expsa: ergo nec tacita nõ intercedente cõsensu superioris vt hìc. de præben. c. dilecto. vel dic quòd hìc non est tale factum ex quo concludatur voluntas renuntiandi, quia ad exclusionem alicuius consecutiui non sequitur exclusio principalis, saltem quando voluntas declarat circa principalẽ aliter excludendũ. & per hoc nõ ob. s̃. e. c. ex transmissa. ¶ Opp. ꝙ non debuerit reuelare hìc cui est facta cõfessio. de pœnitent. c. oĩs. sol. potest intelligi secundum glo. ꝙ hìc confessio facta fuit in pœnitentiam: & tũc dicit ꝙ de ipsius voluntate reuelauit, [a] sicut & sibi nolẽti testimonium confessionis & reconciliatiõis de testi. c. testimoniũ. de simõia. c. nemo. ¶ Oppo. ꝙ ex quo vocauit superiorẽ cõpellat. s̃. x. p xi. Dicit Hosti. ꝙ ibi fuit petita licentia cedendi & obtenta. hìc autem nec petita, licet vocatus fuisset superior. Item ibi suberat causa vtilitatis ecclesię, vel salutis propriæ. hìc causa seductionis & infirmitatis. Item ibi præcessit deliberatio & instantia opportuna. hìc secus. glo. j. est clara. vide eam per te. Ibi de dolo. dic de hoc vt de reg. iur. c. nullus ex consilio. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Insufficientia alicuius est causa legitima ipsum remouendi ab officio.*

2 *Monachus an possit de licentia solius Abbatis ad aliud monasterium transire?*

b ZACHARIAS. ¶ Eligi potest. Adde quod not. in apo. ad istum in. c. post transsationem. nu. vj. in apo. meis in ver. non possit eligi. s. eo. titu. vbi plenè discutio hunc arti.

c ¶ Reprobari. Adde Old. cõsi. xviij.

ZACHARIAS. ¶ Adde Bar. & Rebu. in. l. grammaticos. C. de professo. & medi. libr. x. Feli. latissimè in. c. ex literis. col. iiij. ver. & adde. Bar. s̃. de const. imò põt degradari veluti miles & clericus: vt not. idẽ Bart. in. l. ij. §. ignominię cã ff. de infa. & adde quòd talis ita doctoratu priuatus non põt iterũ doctorari. notat bal. singu. in. l. ij. C. de libe. & eorũ libe. Anto. Francis.

¶ Ad hanc materiã an doctor approbatus semel, possit reprobari pper insufficientiam: dicas primò ꝙ ĩ pmouẽdis ad doctoratũ reqrit trina examinatio secundũ Archi. in c. de quibusdam. xxxvij. di. & quę requirantur vt qs possit effici doctor. vide per do. Car. in proœ. cle. post glo. in versi. doctoribus. in pœmi. vj. Adde et quòd doctor qui legit pannos. xx. in studio generali dicit esse illustris & ex tali lectura efficitur Comes: vt est tex. in. l. j. C. de profes. qui in in vrbe constanti no. li. xij. & habet per Bartolũ. in. l. Alexand. tuus. C. de decurio. li. x. & an possint reprobari pper insufficientiam. Dicas quòd docto. qui non sunt vtiles in legendo studentibus bene possunt reprobari. i. remoueri ab officio legendi, & ita procedunt quæ habentur & no. in. l. grã maticos. C. de prof. & medi. hic al leg. in apostil. nõ tamen potest reprobari, ita vt insignia doctoratus ei auferãt, licet li forsan propter aliqđ grauissimũ crimẽ posset exauctorari: sicut dicim⁹ in clerico degradãdo, q pptr atrocitatẽ criminis & icorrigibilitatẽ degradat secundũ formã. c. degradatio. de pœ. in. vj. & traditur curiæ seculari: vt ĩ c. cũ nõab hoĩe. de iu. & ĩ. c. ppẽdimus. de sen. exc. de qua materia doctoris semel approbati an possit reprobari. vide p gl. in. c. cũ secundũ de pben. & q̃ no. per Archi. in præalle. c. de quibusdã. xxxvij. dist. & vide no. per docto. in. d. c. de illis. de despon. impub. Et adde ꝙ nemo debet assumi ad doctoratũ nisi certo tempore studuerit. vt per Bar. in. l. petitiones. & in. l. iubemus.

3 *Abbas non debet de facili dare licentiam monacho esserenti velle intrare strictius monasterium.*

4 *Renuntiatio siue cessio, an possit fieri in manibus legati?*

Renuntiatio facta in manibus inferioris, an possit ratificari per superiorem?

CAP. II.

1 Dilecti. ¶ † Abbas exẽptus absꝗ lñia papæ renuntiare nõ põt. In prima cõuentus petitio. In secunda ibi: *Cum igitur*. ipsius repulsio & negotij commissio. ¶ Casus literalis. Quidã Abbas ad romanã ecclesiam nullo medio pertinens & sentiens se insufficientem renuntiauit in manibus monachorum regimini Abbatiæ sine lñia Papæ, & monachi aliũ elegerũt. peruenit hoc ad papã, Cũ ergo dictus Abbas sine lñia papę renuntiare nequiuerit Abbatiæ, ipse tam renuntiationem quã electionẽ denuntiauit irritas & inanes: mãdans quibusdam quatenus Abbatẽ faciãt restitui loco suo, quo restituto recipiant vice Papæ renuntiationem ipsius. Ber. ¶ No. j. vnam cãm legitimam cedẽdi dignitati propter insufficientiã. ¶ No. ij. ꝙ non valet cessio Abbatis in manibus subiectorũ: ex quo nõ fit in manibus superioris. ¶ Not. iij. hìc casum pro eo quod disputat Io. an in regula non firmat. de reg. iur. li. vj. ꝙ dato quòd secundum cõem opi. cessio teneat ad præiudicium cedentis conditionaliter, nisi superior reprobet si velit. & ita quòd non posset cessionẽ reuocare, non tamen tenet superiore ratum habere nolẽte: licet quidam & malè dixerint an res sit integra vel non: vt no. s̃. eo. c. quod in dubijs. ¶ No. ꝙ Abbatia est nomẽ oneris pl⁹ quã honoris. ¶ No. summarium. Et no. ꝙ cedẽs in manibus inferioris superiore volẽte cedere cõpellitur. & facit decre. ista pro parte ꝙ non teneat cessio. quod patet: quia papa mãdat quòd iteratò cedat. quod non esset si teneret ad piudicium cedentis. Sed dic quòd superior põt eligere quodlibet an ꝙ approbet cessionem: an ꝙ iteratò cogat ad cedendum, qđ non tenet quo ad eum. ¶ 2 † Not. ꝙ monach⁹ alterius monasterij eligi põt [b]. de quo de elect. c. nullus. lib. vj. eo. ti. cle. j. & hic. ¶ Op. quòd hæc fuit lñia causa cedendi. s. propter insufficientiam. xviij. qõ. ij. c. si quis Abbas. gl. fatetur & dicit quòd lñia est causa insufficientiæ. sic & iudex à iudicando remouetur propter insufficientiam vt hìc. Item propter negligentiam de off. custo. c. j. sic in magistro. C. de profes. & medi. l. ij. lib. x. No. bene dictum ꝙ doctor propter insufficientiam põt reprobari [c]. vide. ff. de mune. & ho. l. vt gradati. §. reprobari. ¶ Opp. secundò ꝙ renũtiatio

vbi declarat quæ sint propria requisita. C. de aduo. diuerso. iudi. & quæ sint insignia doctorum. vide per gl. in clem. ij. de magist. in versicu. insignis. Et adde ꝙ licet doctor nõ habeat necesse semper vti insignibus doctoralib⁹, potest tamen illis vti si vult etiam in præsentia principis. vt no. Bart. in. l. j. C. de bo. va. lib. xj. imò qui gerit se pro doct. & vtitur insignijs doctorum cũ nõ sit doctor tenetur pœna fal. si. l. eos in fine. ff. de fal. & vide per Bart. in. l. reddat. C. de profes. & me. lib. x. Et adde etiam ꝙ quis nõ potest esse bonus doctor qui in tenera ætate nõ cœpit addiscere, vt est glo. in. l. j. C. de athle. li. x. & quæ sint priuilegia doctorum. vide per Io. An. in reg. iur. li. vj. & in præal. le. cle. ij. de magist.

SEB. SAPIA.

a ¶ Quo ad se. Vide Alex. in. l. post quã liti. vbi etiã ꝗ. liti. vbi etiã. d. Iason. C. de pactis. col. j.

b ¶ Solius Abbatis Adde Rom. consil. cccxlj.

c ¶ Trina. Adde Ro. consil. xxxv. iij.

d ¶ Benedictionẽ. Adde Old. consi. xiiij. & ibi latè vide de benedictione Abbatis.

SEB. SAPIA.

e ¶ Cessante contumacia. Quòd cessante contumacia cesset pœna pro tẽpore futuro ꝓbat tex. in. l. j. §. si frater. ff. de colla bono. not. do. Ias. in. l. j. colum. xiiij. in vlt. no. ff. de offi. eius cui mandata est iurisdict.

teneat. s̄. c. quod in dubis. So. dicit gl. quòd quo ad se [a] tenet renuntiatio, non quo ad præiudicium superioris: ex quo non est facta in manibus superioris, & dicit glo. ꝙ ille superior põt cesiionẽ admittere qui põt confirmare. xviij. q. ij. c. Abbas. dictũ fuit. s̄. eo. in. c. quod in dubijs. ꝙ ad illũ ad quẽ destitutio spectat & instituti. & per hoc subiungit in fine quòd nõ tenetur ex isto capite cedere quia renuntiauit, sed potius propter insufficientiam: quasi innuat quòd poterat compelli ad cedendum propter insufficientiam: per istos delegatos. quod aliqui doctores. hic negant dicentes quòd in casu capituli non potest compelli ad cessionem iste Abbas, tamen ipsius cessio potest admitti si voluerit sponte renuntiare. Dicit Ho. ꝙ quãquã vigore rescripti per quod cõmittit certũ monasteriũ non possit, tñ de iure cõi poterit compelli ad cedẽdũ. põt dici ꝙ ideo in casu isto debeat dici ꝙ admittatur à volente non ab inuito, quia si voluisset Papa istũ priuare ꝑ cessionẽ: nõ habebat nisi cessionẽ iam per ipm factã approbare: cũ tenuisset ad præiudicium ipsius: & sic nõ mãdasset ipm restitui: quod tñ facit. & sic per hoc denotatur ꝙ non fuit intẽtio papæ istũ abbatẽ inuitũ priuare. an tñ insufficiẽtia sciæ repellat Abbatẽ. dic ꝙ nõ. vt dictũ fuit in. c. nisi. §. pro defectu quoq; sñiæ. s̄. eodẽ. ¶ Op. ꝙ alius à papa det exẽpto lñiam cedẽdi. de ele. c. si Abbatẽ. li. vj. dic ꝙ & legatus dat vt ibi. ¶ † Quæro an monach⁹ de lñia soli⁹ Abbatis [b] possit ad aliud monasteriũ trãsire? vr̃ ꝙ sic de regu. licet. xix. q. iij. c. statuim⁹. qa soli Abbati facit obedientiã. xij. q. j. c. nõ dicatis. dic ꝙ si transit ad strictiorem, patet de lñia Abbatis qnimo ea petita & nõ obtẽta. vt. d. c. licet. si transit ad parẽ vel minorẽ exigitur dispẽsatio Episcopi: de regula significatũ exigit est vtroque casu cõsensus cõuentus: qđ tuti⁹ etiã secundũ Inn. ar. lxiij. d. c. ij. quinimò & cõsensus Epi secundũ aliquos. xvj. q. j. c. qui verè. prout dcm̃ est consensum Epi requirendũ: dicit Inn. hoc esse verum quo ad ordines nõ recipiẽdos ab alieno Epo nisi prius nat⁹ monach⁹ monasterij arctioris illi subiecti. ¶ Not. ergo ꝙ vbi transit ad arctiorẽ sufficit lñia Abbati qñ ad monasteriũ eiusdẽ diœcesis. si diuersẽ exigit etiã cõsensus Epi. si paris. & in diuersa diœcesi fortius. si partis, & in eadẽ adhuc exigitur cõsensus Epi ad solũ trãsitũ iustificãdũ. si inferioris gl. de ꝓbẽ. c. singula. ꝙ exigit lñia papæ. hæc gl. ꝓcedit qñ tractat de cõmittẽda gubernatione mõacho diuersi mõasterij. & sic casus est diuersus à cõtrario. vñ dictũ Inn. satis põt ꝓcedere. Inn. dicit hîc & in. c. significatũ. ꝙ sufficit cõsensus Epi & idẽ Archi. de ele. c. nullus. li. vj. vide remissiuè ad spect. in. d. c. significatũ. primã opi. puto verã, qñ sine cã vult trãsire: & secũdã quando cum cã: quo casu sufficiat Epi dispensatio. ¶ † Quæro an licentiam sic indifferẽter debeat dare Abbas transeundi ad arctiorẽ: dic quòd non nisi sit certificatus de religione, & quòd illi velint eum recipere, & monachus aliter recedens fugitiuus est & apostata: cũm non sit in alicuius obedientię, nisi forsan sic daretur licentia quòd sub obedientia vadat & quærat locum arctiorẽ: sed nõ consultè facit Abbas, nisi fortè faciat vt pei⁹ euitet: quia de facto recedit illicẽtiat⁹ data licentia secundũ Inn. & vide de re iu. c. sicut. j. ¶ Quæro de presbytero ab Abbate præsentato, tamẽ per Epm instituto, in cuius manibus renuntiabit? dic manibus episcopi de consensu Abbatis de præben. c. in lateranens. de off. archi. c. ad hæc. §. si. & si renuntiat in manibus Abbatis: quo ad temporalia tm̃, & in manibus Episcopi quo ad spiritualia, non valet talis renuntiatio: cũm hæc sint ita iuncta quòd vnum non põt esse sine alio. j. q. iij. c. si quis obiecerit. Host. dicit ꝙ propter renuntiationem in manibus Abbatis factã Episcopus posset illũ remouere, ad hoc quod not. s̄. eo. c. qđ in dubijs. ¶ † Quæro an legatus poterit hîc dare lñiam cedendi dic ꝙ sic. de ele. si Abbate. li. vi. licet host. hic cõtra & malè. Per hãc decretalem determinauit olim Arch. quòd si. Abbas cessit non in manibus superioris, & superior posteà cessionem ratã non habet: potest petere à monachis vt obedientiã de nouo promittãt: & sic possessionẽ recuperat quam perdidisse videbatur. ad idem. s̄. c. pro xi. vj. q. iij. c. deniq;. in fi. xvij. q. ij. c. j.

De supplenda negligenda Prælatorum Rubrica.

¶ Viso de modis quibus prælati assumuntur: sæpe in prælaturis res perfunctoriè aguntur. xl. dist. c. ante oĩa. & quod negligitur supplẽdũ est, qđ amittitur se omittitur restaurandum. ideò & c. secundũ Gof. vel quia vacat ecclesia nedũ per cessionẽ sed etiam per nimiã remissionẽ. de transla. præla. c. inter corporalia. ver. sed neq;. ideò & c. secundũ Host. de materia. lxxxvj. distin. ij. q. vij. c. negligere. ix. q. iij. c. cũm simus. & reperitur in sexto, & clemen. Anto. de butrio.

SVMMARIVM.

1 *Monitio quãntumcunque extraiudicialiter debet esse trina quando requiritur superior de conuincenda eius negligentia.*

2 *Benedictio quem effectum habeat in personam Abbatis.*

CAP. I.

STatuimus. Si diœcesanus requisitus benedicere nolit Cistercien. Abbatẽ: ipse monachos proprios benedicere poterit. h. d. ¶ Casus literalis: Cistercien. aliquãdo remouent Abbates à monasterijs suis, vel moriuntur, & alios in locũ eorũ substituũt. Epi diœ. nolũt benedicere Abbates substitutos. statuit papa hic ꝙ si Episcopus tertiò requisitus eos benedicere renuerit: liceat ipsis Abbatibus proprios monachos benedicere, & alia exercere quæ adeorũ officiũ pertinent, donec Epi illos bñdicant. Ber. ¶ No. ꝙ licet inferior parẽ nõ possit citare, quia citatio pendet à superiore: tamen potest requirere in his ad q̃ ex officio. tenet. ad hoc gl. j. de off. deleg. cum cã. ¶ † Not. casum in quo monitio quãtũcuq; extrariudicialiter debet esse trina, [c] qñ requiritur superior de conuincenda eius negligẽtia. Et no. quòd requisitio de superiore potest fieri per inferiorẽ & subiectũ & sic non exigit superioritatẽ. Et not. qualis debet esse requisitio inferioris de superioritate quia debet esse cũ humilitate & deuota. ¶ † Nota. iij. quòd Abbas ante benedictionem [d] non recipit ptãtem spũalem, & facultatem benedicendi monachos, quod operatur benedictio in personã Abbatis: & sic in benedictone recipit ptãtem taliũ. ¶ No. iiij. ꝙ propter cõ tumaciã Epi in benedicẽdo subiectos recipit ptãtẽ ac si foret benedictus. & sic est arg. quòd propter contumaciam in confirmando Epos recipit potestatẽ exercendi iurisditionalia quæ tribuunt in confirmãdo. de quo tamẽ in. c. nihil. de electio. ¶ Not. quòd cessante contumacia [e] dispositũ propter contumaciam cessat: & sic ad limites contumaciæ mensurat pœna cõtumaciæ. vide de cõst. ex literis. ¶ Op. ꝙ tales substituti nihil possunt exercere exqua nõ sunt cõfirmati. de elec. c. trasmissam quia etiam potestatem administrandi suscipiunt demũ à cõfirmationis tempore. glo. fatetur quòd intelligitur decre. quãdo fuerunt confirmati & quòd confirmabuntur ꝑ ordinarios: quia non sunt exempti per ius comune. de quo de priui. recepimus. super prima glo. Aliquo tamen casu Abbas non confirmatur ponit anathema. j. de simon. capit. sicut tuis. quod dic vt ibi. ¶ Opp. secundò ꝙ

a ZACHARIAS. ¶ Abbates non benedicti. Tu vide per Io.an.in.c. attē dentes.§.statuimus.de stat.mo.vbi dicit ꝙ etiam ante benedictionē potest vti baculo pastorali, annulo, & mitra. Idem tenet iste in.ca. inter monaste riū.col.fi.ver.quæro vlterius.j.de re iudi.per Fel.in.c.eā te.col.v.versi.vlti. restringitur.j.de rescrip.dixi aliquid in addit.ad istū in.c.super his.§.cū ve rò.nu.4.& ibi in apostill. in versi. elec.s.de elec. Anto.Fransc.

¶ Circa hoc an electus in Abbatē, ante benedictionē sibi collatā habeat nomen abbatis, & possit vti mitra & baculo pastorali. vide quæ habent in.c.inter monasterium.de re iudi.& per Guli.de langde.in cle.ij.ff. de sta.reg.& vide tex.in.c.j.de sup. neg. præ. & vide d.Abb.post Ho. in.d.c.inter monasterium.in vlti.co. & Inn.in.c.quātò de offic.ord.& an Abbas non benedictus possit conferre ordinē psalmistatus.vide Innoc.in.c.j. de sup. neg.præla.& not. in.c.vlt.de temp. or.lib.vj.& cōcluditur ꝙ non. Etan Abbas ex sola electiōe habeat iurisdictionē ante bn̄dictionē.vide no. in palle.c.quantò. de officio ordi.& qualis benedictio detur Abbati vide gl.in cle. attendentes.in.§.statuimus.de sta.reg.& habetur per gloss. & doct.in. c.j.de sup.negl .præ.& per Ioan.in.c. meminimus.de accusa.& in.c.noua q̄dam. de pœni. & remis.in.c. tuam. de ætate.& quali. & in.c.cùm cōtingat. eodem titu.

b ¶ Superioris. Adde quod Roma. consilio. ccccxij. per clementinā, quamuis rigor.dicit quòd sufficit interpellatio vnico contextu multiplicata. Anto.Fransf. ¶ Ad hoc an sufficiat vnica interpellatio ad constituendum quem in mora.dicas quòd non solū requiritur trina interpellatio: sed si creditor dicat simpliciter debitori egeo pecunia mihi debita, dicitur eum interpellare: vt videtur tex.in.l.etiā.& ibi Bar.no.ff.de leg.j.& vide Bar.in l.si qs mihi bona.in.§.sed si mandauit.ff.de acqui.hære. Et adde quòd si ꝓmitto soluere.x.hinc ad pascha: & deinde in posterū ad petitionē debitoris, lapsus diei paschalis interpellat, & constituit debitorem in mora: vt est not.gl.in.l.cū stipulatus sim mihi, à proculo.ff.de ver.obl.& habetur per Bal.in.l.fi.in.§.prætereà.C.de iure do.vbi dicit quòd si statuto cauetur ꝙ debitores nō possint exigi intra annū ꝙ cursus talis anni interpellat, & cōstituit debitorem in mora: de quo etiā habetur in.l.magnam & in.l. optimam.C. de cōtrahen.& commit.sti.& in.c.potuit.de loca.& an interpellatio debeat fieri in iudicio, vel sufficiat extraiudicialis: habetur per Bart.in l.si & legati cā.ff.de verb.obl.& in.l.cū postulassem.ff.de dam.insec.& ad de ꝙ administrator qui interpellatur vt soluat debet de debito certificari ꝑ ostensionē probationū, aliàs non cōstituitur in mora. vt per Bar.in.l. si ex legati cā.prælle. & in.l.quòd te.ff. si cer.pet.& vide etiam Bar.in.l.itē illa.ff.de constit. pec.vbi ponit an sufficiat fieri īter pellationē ad domū. Et adde etiā quòd si fiat inter pellatio in termino statuto videt recedi à pœnis statutis post terminum: vt est no.gl. in.l.emilius.ff. de minor .& ibi per Bar.in gl.magna. & an īterpellatio semper sit necessaria, vide not . in.l. debitores.C.de pigno.& in.c.quidā hiberus.ff.de serui.vrba.prædi.& quando quis dicatur constitui in negligentia . vide no.in.c.si clericus in ver. negligenter.de prebē. lib.vj.& habetur per Archi.xvj.q. iij.in.c.placuit.& ꝑ Inn.in.c. nouit de sentē.excom. & habetur glo.in c.ea quæ.de offi. archi.& in fin.de sup.ne. præla. li. vj.& vide no.in.c. licet canō.de elec. eo.li.& per Ioan. andr.in.c. licet de sup.neg.præla.in vj. Et Adde quòd si prælatus negligit facere id quod tenetur vel etiā capitulū ꝑterꝙ col lationibus bn̄ficiorū debet moneri à superiore vt intra certum tempus faciat: aliàs superior facere poterit.no. in.c.j.de sup.neg. præ.& vide gl.Io. and.in.c. penulti. de rescr.libr. vj.& glo.in.c.si religiosus. de electione. eodem libro.& vide per eundem Ioannē and. in.c,cùm ecclesia vulterana. de electio.

Abbas non benedictus non benedicat monachos: quia nemo dat qđ non habet.de iurepat. quod autē.de don.inter virum & vxo. nuper de re.iur.nemo.gloss.non respondet.So. Abbatiam non habet: ideo illam non dato . benedictionē monachalē habet propter ordinē: ideo illā dat.vel dic quòd hoc faciunt ex virtute iuris, quod eis nō benedictis dat ꝑtātem alios benedicendi: ne propterea in spūalibus vel alijs ecclesia patiatur detrimentum propter negligentiā Eporum, & similis datur indulgentia.s. de ele.c.nihil.§.fin. Vn̄ dicit hîc Host. quòd etiā quēlibet simplicem sacerdotē Papa posset in hoc priuilegiare: quia bn̄dictio Abbatis non est ordinis: sed est simplex. vide quod not. in cle.attēdētes.§.statuimus.de sta.mo.vbi videt tenere gl. ꝙ sit iusta.& ideo nō posset per Abbatissam fieri: patet hoc in Cardinalibꝰ presbyteris, quia dato ꝙ.s.sacerdotalē ordinē nullam benedictionem suscipiāt: vtūtur tamē episcopalibus insignijs, & minores ordines cōferūt, & solēniter bn̄dicūt. ¶ Oppo. tertiò ꝙ non debeant posse benedicere & operari quę sunt ordinis si bn̄dicti nō sunt. Sol. intēdit gl. ꝙ ea quæ sunt ordinis non possit Abbas ante benedictionē. quod not. & hoc vult hæc decre. quæ ad hoc est notanda, nisi ius ob negligentiā non cōferētis suppleat ꝑtātem: vt facit hîc in odiū negligentium, & hoc si ecclesia in spūalibus patiatur defectū vel detrimentū secundū gl. quod no. Aduerte tn̄, quòd vt dicit Inn. hoc priuilegiū vt benedicant Abbates in negligentiā episcoporū est priuilegiū solū Cisterciense. Gloss. videtur sentire contrarium in.c.cū contingat.j.de æta.& quali. Io. And. tamen tenet hoc dictū.& idē Host.& potest esse ratio secundū Abba. vt sicut sine solēnitate destituunt, sic sine magna solēnitate ministrāt & sine solēnitate installant.j.de simo.c. ne dei. & vide quod not.s.de ele.venerabilē. vbi examinantur multa de hac benedictione. Quæro quæ sunt hæc alia quæ cōferre possunt Abbates nō benedicti in negligentiā nō datæ benedictiōis? dicit gl.[a] ꝙ cōferre possunt lectoratum in eorū ecclesia.de æta.& quali. c. cū contingat.lxix.dis.c.j. dū tamē presbyteri sint, cū illa impositio manuū nō fit nisi quædā benedictio.j.q.j.c.manus. hoc nō tenet Goffr. dicit enim hāc ꝑtātē quæ trāsfertur propter negligentiā nō intelligi de manu ordinaria: sed de manu benedictoria ꝓfessorū. & hoc statutū est in odiū Episcoporum negligētiū, & fauore religionis, sicut & non baptizatus baptizat xxxij.d.c.ꝑter.§.ad hoc. Idē Inn. quia cōferre lectoratū non est officij sed ordinis, expectetur ergo benedictio nō tamē hæc potestas à solo pendet ordinario: sed ex ordine & benedictione. Alij ꝙ benedictio nihil facit ad collationē ordinis, sed priuilegiū generale cōcessum Abbatibus benedictis ꝙ possint conferre lectoratum, quod extēditur ad Cisterciēn. nō benedictos dolo vel negligētia Eporum, vt possint illum cōferre, & alia facere quæ pertinēt ad officiū, fatētur aūt quòd psalmistatū quilibet sacerdos conferre pōt. ¶ Quid si semel reqsitus Eps denegat expressè? dic ꝙ amplius nō est requirendus.de elec.c.cū inter vniuersas.de sen. excō.c.venerabilibus.lib.vj.de appel.c. ab eo. li.vj.de loca.c.potuit. aliâs exigitur trina. vn̄ sicut ꝑ trinā monitionē cōuincit cōtumaciasubditi: ita cōuincitur negligētia superioris[b] post quā pōt recurri ad superiorē.de of.ordi.c.duo simul de iure pa.c.nullus.& consuluit ꝙ de huius requisitione fiat instr̄m.de sen.excō .c.j. li. vj. ¶ Quæro an aliū habeat effectū hæc benedictio[c] dic ꝙ sic: quia surrogat loco cōfirmationis, & tribuit curā administrandi,[d] ita ꝙ Abbas benedictus solum & non confirmatus pōt administrare: qa hęc bn̄dictio succedit loco cōfirmationis: nec in tali fit examinatio: sed simpliciter bn̄dicit, sicut & tutor filio emancipato datus à patre sine examinatione confirmat de test.tu.l.pater.§.j.& hanc ꝑtātē recepit in negligentiā Epi non benedicentis per istam cōstōnē & idē si differat cōfirmare: quia eadē rōne pōt illa quæ tribuunt in cōfirmatione, cū eadē sit rō.de consti.c.trāslato.cū si.de ver.sig.c.intelligentia.ad hoc de elec.c.nihil.& hoc in fauorē religionis, qui ampliandus est, non restringēdꝰ de reg.iur.odia .lib.vj.Inn.de elec.in.c.venerabilē. videtur velle quòd examinationem requirat. quia manus impositionem recipit vt ibi.de æta.& quali.c.cum contingat.lxix.distin.c.qm̄ de accu.c.& meminimus. in quibus iuribus patet ꝙ locus est exemptioni. per quæ iura tenet hîc Vincen. Io .etiam cū Abbas ꝙ benedicendus est ab Epo ad hoc.lxxiij.dist. sanctissimo. sed abbas dicit hoc non seruari. Itē dicit Inno. ibi. quòd benedictio licet tribuat plenitudinē pōtificalis officij: non tribuit tn̄ potestatē administrādi quo ad tēporalia: licet illa cōfirmatio ꝓcedēs sicut in archiepō vel epō cōfirmato illud operatur: & cōsecratio vel palliū tribuit plenitudinē officij: de autho.& vsu pallij.c.ni-

c ¶ SEB. SAPIA. ¶ Hæc benedictio. Quid sit benedictio declarat Arch. in.c.qm̄.lxix.distin. quòd est quædam solēnitas orationum cum manuum impositione, quæ nullum confert ordinem nec characterem.& dicit idem Archi. in .c.manus.j.q.j. quòd impositio manuū est quædam solēnis oratio vel benedictio quæ benedictoria dicitur, & est quasi sacramentū: & qd cōferat benedictio, declarat Ar.in.c.meminimus.in.c.ij.versi. sed quitur de accusatio. vbi dicit quòd in Abbatissa nihil confert noui iuris, sed in Abbate confert potestatem conferendi ordines & benedicendi . Idem voluit Imo.in.c.venerabilem.de electio.

d ¶ Administrandi. Adde Old.consi.allegato.xiiij.

si. Et intellige qñ eps malitiosè renuit. quod ꝓ sumit eò ꝙ requisitus renuit nullam cãm prætendens. sed si iustã cãm prætẽdit, abstineat: vt vterq; suam iustitiam prosequat. ad hoc de rescrip. si quando. de appel. vt debitus. de his quę fi. à maio. par. cap. c. j. Si tñ Eps ius suum probare non potest. priuet. de elec. c. j. lib. vj. nec hæc decre. cãm rõnabilem excludit, quicquid dicãt alij. quæ in oĩbus cõsideranda est de acc. c. cũ dilecti. ¶ Quæro qui cõfirment Abbates? dic dato ꝙ nõ sint exẽpti, sunt per Epos confirmãdi, in multis tñ locis dicit Host. ꝙ pñes abbates illos confirmant. & nõ videt quo iure id faciũt nisi super hoc habeant priuilegium.

SVMMARIVM.

1. *Canonici regulares an veniant appellatione monbchorum?*
2. *Patronus si non præsentat terminum determinatũ, ius præsentandi transit in superiorem.*
3. *Delictum in committendo & omittendo continetur appellatione excessus.*
4. *Monachi an possint præsentare manachum ad ecclesiam subiectam monachis, quæ consueuit regi per clericos seculares?*
5. *Patronus præsentans scienter indignum, priuatur potestate præsentandi.*

CAP. II.

Sicut nobis. Regulares in suos vsus conuertere nõ possunt ecclesias, in quibus obtinẽt iuspatronatus, & si intra tps lateran. cõsilij qñ vacãt: nõ pñtent rectores ad eas superior ordinabit easdẽ. Cõis diuisio. Secunda ibi: *nolentes*. ¶ Casus literalis. Quidã regulares hñt ecclesias ad eorũ præsentationẽ pertinentes, quas vsibus proprijs appropriare nituntur. nolunt ad eas cũm vacant aliquos pñtare: sed instituunt ibi vicarios occasione cõcessionis quorũdã Eporũ, & destituũt pro sua voluntate, & ita grauãt eos pẽsionibus ꝙ non possunt eis cõpetenter in pauptatẽ deseruire: nec Epo in epãlibus respondere: nec hospitalitatẽ seruare. Significatũ fuit hoc dño papæ ne antiquus status ecclesiæ propter hoc subuertatur. Mandat quatenus nisi sint exemptæ eccle. supradictæ à iurisdictione Episco. excessus illos studeat rõnabiliter emendare. & nisi intra tẽpus in cõsilio Lateranẽ. constitutũ prædicti monachi præsentauerint ei personas ad vacantes ecclesias: extunc liceat sibi appellatione remota in eis ordinare rectores: ita tamẽ ꝙ nullum patronis in posterũ præiudiciũ generetur Ber. ¶ † Not. priò ꝙ appellatione monachorũ non cõprehẽdũtur canõici regulares: licet æquiparentur multiores in iure vt hic: & de postu. præla. c. ij. ¶ Not. quòd monachi capellas in quibus habẽt iuspatronatus nõ possunt propria authoritate proprijs vsibus deputare. ¶ No. iij. quòd monachi in capellis subiectis quo ad iuspatronatus non habent ius instituẽdi: & destituendi, nec eis ab Episcopis concedi põt vt ibi dent vicarios ad nutum reuocabiles ¶ No. tria ad quæ, quælibet ecclesia tenetur ad onera præsbyteri sustentanda ita quòd sufficiẽter alimẽtet: ad onera episcopalia & ad hospitalitatẽ trãseuntiũ. Et vt dicat ecclesia sufficiens oportet quòd talia sustentare possit: vnde monachi non possunt in tantum grauare ecclesias, quòd talia non possint supportare. Et no. quòd rector ecclesiæ non superior ecclesiah abens iuspatronatus est illa quæ grauari potest pro episcopalibus persoluendis. ¶ No. ad Episcopi curã pertinere vt ecclesiæ manuteneant in statu antiquo in quo fuerũt institutę & ordinatę. ¶ No. Episcopũ non posse supplere iurisdictionem in ecclesijs exemptis. ho die dic vt in cle. j. de sup. neg. præle. ¶ † Not. quòd per negligentiam patroni clerici intra tempus sex mensium in præsentando deuoluitur potestas prouidendi ad superiorem: & sic tẽpus statutum adcõferendũ in Lateranẽ. consilio habet locum in actu & potestate pręsentiandi quando ptãs pertinet ad clericũ. s. in clericis: in laicis aũt est quatuor mensiũ.[a] de quo dic vt habetur in. c. j. de iurepa. li. vj. ¶ No. quòd deuolutione potestatis præsentandi ad illum qui habet ptãtẽ cõferendi non mutatur modus prouidendi, vt ibi per patronos prouisio fiebat: nunc toto isto actu prouideatur. de quo de cle. c. ne ꝓ defectu. vide cle. j. eo. ti. & qđ ibi no. gl. ¶ Not. ꝙ deuoluta potestate ad superiorem propter negligentiam inferiorum vltra actum & exercitium pro illa vice prouidẽdi, nullum infertur præiudiciũ patronis habentibus ius præsentandi. ¶ † No. ꝙ appellatione excessus cõprehenditur delictũ in cõmittendo & omittendo. ¶ Videtur primò quòd possint monachi capellis instituere & destitnere. decimasexta quæstione secunda capitulo primo de præscripti. capitulo cũm olim. de priui. capitulo quoniam Solut. contrariũ procedit in ecclesijs pleno iure subiectis: quod hĩc ꝓcedit in ecclesijs in quib⁹ habẽt tñ iuspatronatus, qa ex illo habẽt nudum ius præsentandi & de temporalibus rationem petendi. de prę c. in lateranensem. de priui. cũm & plantare §. in ecclesijs. vide j. de officio. ordinario capitulo. cũ vos. de ap. c. bonæ. vide de præben. c. de monachis. de reli. do. c. cũm venerabilis. nota. tamen hanc glo. quæ bona est in hoc. ¶ Videtur secundò, quòd & in exemptis in talibus suppleant diœcesani authoritate Papæ. vt clementina. j. eodem. tit. Solu. fatendum est hodie in hoc decre. correctam. ¶ Tertiò quare non tenuit concesio Episcopi glossa. dicit: quia facta sine consensu capituli, sine quo non potest aliquid de fructibus vel iuribus Episcopatus donare. de dona. c. pastoralis. ¶ In glossa. *Episcopalibus*. dum dicit ibi: *de cathedratico*.[b] contra hoc videtur facere: quia monasteria non sunt Episcopo lege diœcesana subiecta. x. quæstione. j. c. j. & xvj. q. j. cũm pro vtilitate. Sol. contrariũ procedit in monasteris, hoc aũt in eorum capellis, tamẽ tenentur ipsa monasteria ad procurandum nisi sint exempta j. de præscripti. capitulo cũm ex officij. in glossa. penultima. in fine. de hoc dic vt de priui. capitulo primo. libro sexto. ¶ † Quęro, an ecclesiam subiectam monachis quæ consueuit per clericos seculares regis possint monachi monachum præsentare? dicit dominus. Abbatem. quòd non, per hanc decre. quia status ecclesiæ immutari nõ debet. quod credit Ioannes andreæ. verũ in curatis, vel si præsentarent illum vt claustralem. ad hoc clementina. eodem titulo. quia regulares. vbi de hac quæstione dicitur ad curatum secularem possnnt monachi de iure promoueri. de statuto. mona. cũm ad monasterium. ¶ † Vltimò per hanc decre. dicit Host. quòd sicut eligens scienter indignum priuatur potestate eligendi: ita præsentans scienter indignum priuatur potestate præsentandi etiam dato, quòd sint laici, primò vt puniantur in quo delinquunt. de transla. episcopi capitulo primo. secundo quia non refert an nullum, vel minus dignum eligant. de transla. episcopi. capitulo secundo. tertiò quòd ius pinguius habent patroni clerici quàm laici, & si priuantur, ergo fortius laici. patet in eo quod notatur de iurepatr. capitulo quoniam & capitulo cũ propter, dicit quòd aliqui sentiũt contrarium. dic. quòd hoc est vt verum notatur infrà de officio ordinarij. capitulo cũm vos. Anto. de butrio.

a ¶ Quatuor mensiũ. Adde ꝙ si cõmuniter spectet ad clericũ & laicũ ꝙ propter conexitatẽ laici habẽt sex menses vt dicit fe de. consi. lxviij. Anto. Franci. ¶ Ad hoc qñ ius patronatus & pręsentandi permixtim spectat ad clericum & laicũ habeant ipsi patroni tps sex mensium: an quatuor. Dicas ꝙ habent sex mẽses rõne adherentiæ clerici: qa magis dignũ atrahit ad se minus dignũ vt in. c. aqna. decõ secra. eccle. vel alta. & no. in. l. præcipimns. C. de appel. & quid si isto casu clericus præsentat vnũ laicus aliũ: an ambo, vel neuter, vel alter ex his, & quis ex eis præsentatis debeat admitti. vide p Io. and. in regula in re cõi. de reg. iu. li. vj. in mercuria. & vide no. per doc. in. c. quod autem de iurepa.

b ¶ Cathedratico. Adde aliquid de solutiõe cathedratici Rom. consili. ccclxxvj.

SVMMARIVM.

1. *Capitulum potest conferre dignitates quæ sint supra capitulum: vt Archidiaconatum.*
2. *Collatio facta per inferiorem est nulla, si potestas conferendi est deuoluta ad superiorem.*

Moræ purgatio non admittitur vbi est facta executio à iure. 5. *& infra. c. fina.*

c.fi.in.ij.not.

3 *Iudex potest supplere ex officio quando in iudicio sibi constat de iure tertij funditus exclusiuo intentionis agentis.*

Iudex potest ex officio supplere in tangentibus publicam vtilitatem.

4 *Tempus an currat à tempore notitiæ, vel à tempore quo scire debuit?*

6 *Mensis ex quot diebus cõstat, & quomodo fit ipsorum computatio?*

CAP. III.

Licet magister. Supplet supior inferioris negligẽtiã in beneficijs cõferendis si tps latera. concilij lapsum sit, & collatio per inferiorẽ posteà facta non valet. h.d. Prima pars decisè narrat factũ. Secũda dat iudices sub certa forma, ꝑ quã ius suũ Papa tuetur. ¶ Casus liter. H. & R. diutius litigauerũt corã Papa super Archidiaconatu rychimũdiæ. qa dicebaẽ ꝙ collatio Archidiaconat⁹ intra tps cõcilij facta nõ fuerat: ne ergo Papa suũ ius negligere videaẽ, mãdat quibusdã quatenus si constiterit Archidiaconatũ rychimũdiæ vacasse per annũ tpe semestri quo vel ad Archiepm, vel ad capitulũ donatio pertinebat cõputato nõ à tpe vacatiõis sed à notitia cũ ex tũc ad Papam fuerit illa donatio deuoluta, vtriꝗ sup eo silentiũ imponaẽ. B. ¶ No. ꝙ Pa. nõ debet negligere ius suũ: quia fouet alterius iustitiã. & facit pro aduocato: qui nõ debet negligere ius suũ, ex quo alios iuuat in iure suo. ¶ No. ꝙ ꝑ lapsum semestre de collatore in collatorẽ deuoluiẽ ptãs cõferẽdi dignitates inferiores vsꝗ ad Papã. Et no. ꝙ superior secundũ ius cõe demiẽ qñ vltro negligẽs exẽptus est. ¶ No. hîc arg. ꝙ ptãs cõferendi dignitates particulares in ecclesia vel spectat ad Epm, vel ad capitulũ. ¶ † Et no. hîc tex. apertũ ꝙ ad capitulum põt spectare ptãs cõferendi maiorẽ dignitatẽ quæ sit in ecclesia etiã supra capitulũ, nã regulariter Archidiaconat⁹ est maior dignitas quę sit in ecclesia. vide gl. de sup. neg. præl. c. fi. Eps. li. vj. in ver. debebit. ¶ No. ꝙ collatio est donatio. de quo de præb. c. significatũ. ¶ No. ꝙ ptãs ad deuoluendã ptãtem nõ cõputaẽ à die vacatiõis, sed notitiæ. ¶ † No. ꝙ collatio facta ꝑ inferiorẽ ad superiorẽ deuoluta ptãte est nulla[a], & sic vbi est facta executio à iure[b] nõ admittiẽ purgatio moræ: quod no. & vide gl. de elect. c. fi. li. vj. ¶ No. ꝙ vbi inter partes litigaẽ & apparet de iure iudicis, iudici præiudicaẽ: & in illo supplere põt de facto. ¶ † No. ꝙ vbi ex deductis in iudicio cõstat de iure tertij funditus exclusiuo intẽtionis agẽtis licet opponere de iure tertij[c] & si ius tertij tãgat publicã vtilitatẽ[d], vel ecclesiæ: põt etiã platus ecclesiæ ex officio supplere in iudicãdo sup iure tertij, etiã in eadẽ instãtia, & vtriꝗ parti silentiũ imponẽdo. ¶ Not. ꝙ duo semestria faciũt annũ. ¶ Not. secũdũ gl. scdam ꝙ ordinata charitas incipit à seipso. Opp. ꝙ nõ currit tps à tpe notitiæ: sed à tpe quo scire debuit. ff. qs ordo in bon. pos. ser ue. l. fi. Dic istam supplendã ꝑ illã. & vide gl. in cle. cũ ei quẽ. de cõces. ꝑben. ¶ † Et dicit Io. an. ꝙ prælatus scire intelligiẽ quocũꝗ mõ ad ipm ꝑuenerit quocũque denũtiante: vt in. §. petitã. in gl. alle. & xxij. q. v. c. hoc vr̃. Solu. gl. dicit ꝙ à tpe notitiæ currit: vt hîc sic. & ibi: vt filiusfa. sciuit. & hoc sufficit scdm doc. Opp. ꝙ hîc mora possit purgari. de prębẽ. c. si tibi absenti. lib. vj. patet j. c. pxi. & per consequẽs electio debet valere. Sol. Quidam hoc tenuerũt, quorũ opi. euacuata est: nec ob. iura quæ dicũt morã posse purgari. de quo de re. iu. in regula semel. lib. vj. quia loquunẽ qñ non est executio facta à iure: nec ob. c. sequens. quia illud fuit tolerantia: vt dicit gl. sed in alio sic soluiẽ. Sol. dicit gl. quidã tenuerũt electionẽ posse fieri, & moram in electiõibus posse purgari. de quo de elec. c. fi. de conces. præbendarum. c. nulla. sed hæc opinio. hîc corrigiẽ. qd patet: qa electio facta post sex 5 mẽses est nulla. † Et est cã, qa vbi est facta executio à iure nõ admittiẽ purgatio morę: vt no. in. l. si insulã. ff. de ver. ob. & l. q ob rẽ. ff. de cõ- 6 di. ide. & vide gl. de elec. licet canõ. li. vj. † Quęro quot dies habet annus & mensis? & vide qd no. de elec. c. quã sit. li. vj. Hos. arguit ꝙ duodecimã partẽ anni habet mẽsis, qa duo semestria faciũt annũ. vt hîc, cui danẽ duo mẽses, habebit sextã. cui tres, quartã: & sic de singulis. Verũ qa annus habet. ccclxv. dies. & sex horas, talis intricatio satis intricata vr̃, cũ per ipsum ad diuisionẽ nedũ horarũ sed etiã mometorum deberet pueniri. Quare dicũt aliq mẽses cõputãdos vt sint. xxviij. dierũ. nã in omni patria solẽt recipi quatuor septimanæ pro mẽse: & ad talẽ cõsuetudinẽ recurrẽdũ. ff. de flu. l. j. de fun. instr. l. cũ de lanionis. §. asinã. & septimana habet septẽ dies: igiẽ mẽsis. xxviij. facit. ff. de ver. sig. l. cũ bissextus. In cõtrariũ, qa pro duob⁹ mẽsibus danẽ lxj. dies. ff. de reg. iur. l. vbi lex. ergo ꝑ mẽse dabũt. xxx. & dimidiũ: imõ vr̃ ꝙ dent etiã aliqñ xxx. & vnus. C. de tẽpo. ap. l. ij. §. quod si primo. & l. fi. §. sinaũt. ꝙ. xxx. ꝑbaẽ. ff. de redhi. actio. l. si vẽditor. & eo. tit. l. ꝙ si nolit. §. si qs ita. & l. ædiles. §. j. C. de iure deli. l. scim⁹. §. sinaũt. i auẽ. de hær. & fal. §. fiat igiẽ. in auẽ. vt cũ de app. eo. §. ij. signata. C. de iud. auẽ. iubemus. C. de adul. l. iure mariti. ff. de adul. l. si maritus. §. hęc in maritis. & in. l. miles. §. sexaginta. In hac diuersitate qbusdã vr̃ ad calendariũ recurrẽdũ. & hoc seruaẽ in dicta decr. quã sit. Alij dicũt triginta dies cõputãdos: qa in hoc plura iura cõcordãt. ar. de testi. in. c. in nostra. & hoc tenuit Pet. de sen. c. allegat. xxiiij. q. iij. c. sacro. de illicita. Hosti. dicit ꝙ vbi cõputatio in casibus est expsè de iure determinata, nõ est ab illa recedẽdũ. vbi ius nõ determinat, stabiẽ arbitrio boni iudicis, q potius ampliabit quàm arctet vbi cessat fraus. de do. & cõt. c. j. cõiter seruaẽ qd dr̃ de elec. quã sit li. vj. in gl. vj. satis credo ꝙ si mẽses cõputanẽ à certo termino, ꝙ recursus habeaẽ ad calẽdariũ vt si in principio mẽsis hoc occurrat sit cõputatio secundũ numerũ dierũ mẽsis occurrẽtis. si in medio habeaẽ recursus seu respect⁹ ad mẽsem in quo inchoat & sequẽtẽ, & fiat diuisio ꝑ rata: vbi aũt ꝑmisio nõ cõputaẽ à certo termino, vt qa obligaẽ qs ad aliqd agendũ per duos mẽses: ꝙ menses[e] capiant scdm qd cõiter accidit non secundũ qd singulariter: vt quia communiter sunt. de. xxx. capiantur pro. xxx. diebus.

SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficij facta elapso semestri est nulla, nisi cum ea misericorditer agatur.*

2 *Ius conferendi transit gradatim in superiores ipso iu.*

a ¶ Est nulla. Adde Rom. cõs. ccclxj.

ZACHARIAS.

b ¶ Executio à iure. Adde ꝙ nec ẽt qñ est facta executio ab homine. de vtroꝗ not. Bar. in l. q obrẽ. in princ. ff. de cõdi. indeb. Dy. in. l. si seruũ. §. de illo. & ibi no. in addit. ff. de ver obl. & l. si quis. §. si plures. ff. de iudi. sol. plenissimè ꝑ Alex. in. l. si insulam, char. pe. de verb. obli. Pau. de cast. cõsi. xxxj. & Alex. de vin. in. c. potuit. iiij. chart. not. vj. j. de loca.

c ¶ De iure tertij. Adde Ro. consil. ccclvij.

SEB. SAPIA.

d ¶ Publicã vtilitatẽ. Vide pulchrã doctri. Bart. in. l. qui cũ hærede. ff. de excep. rei iud. Pet. de Ancha. in cõsi. ccxcviij. Alexã. in consi. cxxxvj. in. ij. vol. Bal. in. l. perẽptorias. col. vj. C. sentẽ. rescin. non pos.

e ¶ Menses. Adde Alex. consi. xlij. iij. libr.

SEB. SAPIA.

¶ Adde tu de hoc per Car. mãda. in tra. suo. de elec. in j. parte. c. xxxvij. in ver. mensem. & ibid. c. iij. in gl. in ver. tãtis. Zaba. in cle. j. §. sane. desta. mo. Alex. consil. xlij. col ij. vers. & sic videẽ vo. iij. & Spe. in titu. de instru. edi. §. itẽ mẽsis quot. ver. post indictionem.

Antoni. Francis. ¶ Quot dierũ dicaẽ esse mẽsis hr̃ in. l. cũ bissextus. ff. de ver. signi. & in auẽ. iubemus. C. de iudi. & vide glos. in. c. ꝙ sit. de ele. lib. vj. & vide no. in. l. sancimus. in. §. sinautem dubius. in gl. in ver. sexaginta. C. de iure deli. Et adde ꝙ aliter cõputantur menses apud nos: & aliter apud Hebræos. vt in. c. huius obseruãtiæ. §. primũ verò mensem. lxxvj. di. vbi habeẽ ꝙ apud eos primus mẽsis anni est mensis aprilis. & vide gl. in. c. celebritatẽ. de cõsecra. di. iij. Et qñ incipiat mẽsis qui datur ad acceptandum beneficiũ: & nisi sint plures expectãtes quilibet debeat habere mẽsem. vide Ioã. an. in addi. Spe. in ti. de cõces. præben. super rub. & qualiter generaẽr accipiaẽ mensis, habeẽ per gl. & Bar. in. l. ij. ff. de diuer. & tẽp. præscri. & plenius ꝑ eũ in. d. l. cũ bissextus. & per Bal. in. l. si filiafa. ff. so. mat. & in. l. eos. in. §. sinautem. C. de app. & per. d. Anto. in c. ꝙ sit. pręalle. de elec. & per Mod. plenius ꝙ alibi in c. licet. de sup. neg. præla.

re, ſi illi ad quos ſpectabat, fuerunt negligentes. ſ.c.proxi.in.ij.nota.

3 *Executor teſtamenti ſi non exequitur intra tempus datum à teſtatore, non poteſt vlterius exequi.*

4 *Legatus de latere tantum, & non alter legatus habet ius conferendi beneficia.*

CAP. IIII.

Literas. ¶ † Si is ad quem ſpectat beneficij collatio ipſo tpe ſemeſtri elapſo conferat, nõ valet collatio, niſi de miſericordia toleret. Cõis diuiſio: Secũda ibi: *diſcretioni.* ¶ Caſus literal. In quibuſdã eccleſijs quędã beneficia & dignitates tanto tpe vacauerunt: ꝙ donatio illorũ ſecundũ Latera. conſiliũ ad ſedem Apoſtolicã fuerat deuoluta: illi ad quos collatio pertinebat intelligentes legatos Apoſtolicæ ſedis ad partes illas accedere, inſtituerunt in beneficijs illis perſonas minus idoneas legati inuenerunt illa beneficia taliter collata: dubitauerunt an deberent illos inſtitutos remouere, mãdat illis Papa quatenus ſi beneficia & dignitates perſonis idoneis ſunt collata, permittant illa de patiẽtia pacificè poſsidere: alioquin remoueantur, & de perſonis idoneis illa non differãt ordinare. Ber. ¶ No. ex ſupraſcriptione quòd legatus põt dari monachus à ſede apoſtolica. Quid de delegato: vide in cler. & ſi principalis. de reſcri. & in.c.cũ olim.el.ij. depriuile. ¶ † Not. ꝙ deuoluit poteſtas conferendi oibus collatoribus negligẽtibus vſq; ad Papã. Et not. quòd ex tali deuolutiõe priuantur ipſo iure, abſq; hoĩs executione negligẽtes poteſtate inſtituẽdi ſeu conferendi. Et nota, quod inſtituere ſumitur pro cõferre. ¶ Not.iij. ꝙ vbi Papa ex certa ſcientia mandat aliquẽ patienter tolerari, talis patiẽtia habet pro diſpenſatione de quo dixi de conſan. & affi.c. quod ſuper his. Opp. quòd tales, quibus eſt facta collatio iã de uoluta poteſtate nõ teneant iuſtè. cuius cõtrariũ dicit litera.c.ſ. proximo. Si enim collatio fuit nulla, nõ potuit ex poſtfacto rata haberi: vt in regula non firmatur. lib.vj.ſ. de elec.c.dudũ. Sol. dixit gl. ꝙ ex ſola patientia habuit hoc ius. nam talis inſtitutio fuerat nulla. & dicit gl. quòd cõualeſcit ex nunc, non extunc à tpe collationis factæ. Et dicunt doctores ꝙ abſq; hac patientia vel noua collatione nõ poterãt talia ſine peccato tenere vt hîc, & notat. ſ. de elect. c. quod ſicut. & c. eccleſia. el.ij. de renunci. niſi quòd de patientia dicit. Hoſt. intelligit de patiẽtia Papæ: quia inferior licet poſsit de nouo conferre: dũmodò tẽpus ipſius nõ ſit lapſum, nõ tñ poſſet ratificare. de ele.c. auditis. ad hoc 3 quod not. in.c. prudentiã. de offi.deleg. ¶ † Facit hîc quòd ſi ex cõſtitutione cauet quòd executor teſtamẽti infra menſem exequat, & ſi nõ ſit executus, poteſtas deuoluatur ad Epiſcopũ quòd executor lapſo menſe nõ poſſet exequi [a] quod eſt verũ. & ſi exequatur, nõ valet executio: & hoc vbi eſt executor. ſecus ſi ſit declarator voluntatis: vt eſt ille qui eſt deputatus ad eligendos pauperes, & nõ eſt executor: ſed declarator: vt ſcribit Bar. in.l. cũ quidã. ff. de leg. ij. Allegãt Doct. decre. ꝙ poteſtas inſtituendi ſpectat ad inferiorẽ qñq;. de quo de off. Arch. c. cũm ſatis. ſed hîc ſumitur pro collatione iuris: dixi de offi. dele. in.c. ſuper eo. de inſti. in.c. 4 cũ veniſſent. ¶ † Secũdò in eo ꝙ Papa mandat iſtis legatis vt conferãt: cũ enim nõ eſſent legati de latere nõ habebant poteſtatẽ conferendi beneficia. de offi.leg.c.j.lib. vj. Sol. hoc fecerunt ex ſpãli mandato Papæ tam reſpectu patiẽtiæ quã reſpectu collationis: per hoc verbum authoritate noſtra. ad hoc de reſcrip.c. cũm aliquibus. lib.vj. Anto. de But.

a ¶ Nõ poſſet exequi. Adde quod voluit Cald. cõſi. j. de ſup. neg. pla.

b ¶ Prçlatũ & capitulũ. Adde Fede. cõſil. .ccxxiij.

c ¶ Purgatio moræ. Adde Roma. conſi. cccc xxviij. Antoni. Franciſ. ¶ An & qñ executio ſitã lege impediat moræ purgatio. vide Bar. in l. iij. ff. de leg. j. & no. in. l. Celſus. & ibi plenè p doct. ff. de arbit. & de materia purgationis moræ: plenè habet in.l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cau. & in.l. ſi ex legati cã. ff. de ver. ob. & in.l. vinum. ff. ſi cert. peta. Et an ius purgãdi morã tranſmittat ad hęredem. vide text. & ibi per doct. in l. diẽ proferre. in §.j. ff. de arbi.

ZACHARIAS.

d ¶ Cadit in vnum. Adde p hac opi. Imo. Hoſtien. & Ber. Cõpo. in.c. cũ nobis olim. ſ. de elec. Car. alex. in.c. fi. de fo. compe. & Alex. cõſil. lxv.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtas conferendi particularia beneficia de iure cõmuni ſpectat ad Epiſcopum & capitulum communiter, & ſi ad alterum tantum, illud eſt de conſuetudine.*

CAP. V.

Dilecto. Is ad quẽ ſpectat primo loco collatio beneficij, lapſo tpe Latera. conſilij .i. ſemeſtri conferre non poteſt. Prima pars decisè narrat factũ. Secunda ibi: *quia nobis.* diffinit. Tertia ſub conditione confirmationẽ committit. ibi: *mandamus.* ¶ Caſus liter. Vacante Salamantina eccleſia: decanus cũ quibuſdam ſequacibus ſuis quendã. P. noĩe in Cantorem elegit, appellãs ne contra ſuã electionem aliquid attentet. Archiepiſcopus ad quẽ (vt dicebat) electio cantoris fuerat deuoluta alium. G. noĩe in Cantorem elegit: propter huiuſmodi electiones: procuratores vtriuſq; partis ad romanam curiã acceſſerunt: quia cõſtitit Papæ ꝙ electio à Decano, & eius ſequacibus facta poſt lapſum. vj. menſiũ ſpatium fuit celebrata intra quod Eps & capitulũ communiter eligere debuerũt: electionẽ de prædicto. P. factã decreuit irritam & inanẽ, & appellationem à Decano interpoſitam factã Archiepiſcopo ad quẽ erat eligendi authoritas deuoluta non potuiſſe aliquatenus impedire. Vnde mãdat quatenus electionẽ de prædicto. G. debeat cõfirmare, niſi ei aliud canonicũ obuiaret. B. ¶ Not. j. arg. pro opi. ꝙ poteſtas cõferendi præbẽdas & particularia beneficia ſpectat ad prælatũ & capitulum [b] cõmuniter. de quo de elec.c. cũ eccleſia vulterana. & tangitur hîc in gl. j. ¶ No. ij. ꝙ ad ſuperiorẽ propter negligẽtiam deuoluta poteſtate inferior ipſo iure priuatur eligẽdi poteſtate. adeò ꝙ ab eo geſtũ eſt nullum. & ſic in his in quibus ipſo iure ſit executio à iure nõ admittitur purgatio moræ. [c] ¶ Not. iij. ꝙ cõcurrentibus duabus electionibus quarum vna eſt primò facta ab his à quibus ad ſuperiorẽ eſt ptãs deuoluta, & à ſuperiore. ſecũda præualet primæ. ¶ No. ꝙ app. interpoſita ad tuitionẽ electionis nulla eſt & inualida, nec inficit actũ poſt appellationẽ factum. ¶ No. pro opi. ꝙ deuoluta poteſtate eligẽdi ad illũ ad quẽ ſpectat cõfirmatio, nõ mutat modus prouidendi. ¶ No. ꝙ poteſtas eligẽdi cadit in vnũ [d]: de quo de poſtu. præl.c. gratũ. ¶ Op. ꝙ ad Epiſcopũ & capitulum nõ ſpectat poteſtas ſimul proferẽdi. de elect.c. cũ eccleſia vulterana. quia de iure ſpectat poteſtas cõferendi particularia beneficia ad Epiſcopũ tñ: quãdoq; ad capitulũ. de cõceſ. præben.c. nulla. & patet de elec.c. cũ inter canonicos. Sol. dicit gloſ. ꝙ de iure cõmuni ſpectat ad Epm & capitulũ cõiter: vt hîc alleg. de hoc multa iura quæ ponuntur in gl. fi. quia cõiter omnia Epiſcopus & capitulũ tractant cõiter. de his quæ fi. à præla. ſine cõſen. c. per totũ. ergo & iſtud. de conſuetudine aũt verum eſt, ꝙ põt qñq; ad Epiſcopũ tantũ: quandoq; ad capitulũ tñ ſpectare poteſtas. & quãdo hoc inuenitur: dicit hoc eſſe de cõſuetudine. & hanc cõſuetudinem approbat. d.c. nulla. de conceſ. pręben. ad hoc ne ſe. va.c. vno. de reg.c. fi. lib.vj. ¶ Vltimò Ioã. an. inducit literã ad duo. primò per verbũ electionẽ: & per verbum confirmationẽ. Et ſic facit, pro opi. illorum: qui dicũt ꝙ deuoluta poteſtate ad illũ ad quẽ ſpectat confirmare modus prouidendi non mutetur: ſed per partes vt prius eligatur. de quo de elect.c. ne pro defectu. de elect. c. ſi poſtquã. li.vj. de ſup. ne. præla.c.j. ſecũdo inducit Hoſti. verbũ electionem ad illam opi. contra Gof. qui dicit ꝙ electio non cadebat in vnum. de quo de poſtu. præla.c. gratum. Ant. de But.

De temporibus ordinationum & qualitate ordinandorum *Rubrica.*

¶ Viſum eſt de promotione prælatorũ, tractemus de ordinatione clericorum: & quia certis tẽporibus & cũ ſcrutinio habẽt fieri, ideò &c. De prima parte rubricæ. lxxv. & .lxxvij. diſt. per totũ. de ſecũda à. xxv. diſt. vſq; ad. l. & ab. lxxxj. vſq; ad. xcj. repetit hæc rubr. in. vj. Itẽ ad primã partem de elect.c. quod ſicut. §. j. facit de offi. archi. ſignificaſti. Ad ſecundã de elec. c. nihil. §. Epiſcopi. nã puniuntur qui nõ dignos promouent ad ſacros.

SVMMARIVM.

1 *Velum consecrationis datur à solis Episcopis, & solis virginibus, & quibus diebus detur.*
2 *Ordines non possunt conferri in die natiuitatis domini.*

CAP. I.

Subdiaconos. ¶ Diebus dominicis, vel sabbato Pentecostes sacri ordines ab alio quam à Papa conferri non possunt. h.d. Sunt tria dicta. Secũdum ibi: *quamuis*. Tertiũ ibi: *sabbato*. ¶ Not. j. ꝙ sacri ordines ab alio quã à Papa nõ possunt die dñico cõferri. ¶ No. ij. ꝙ minores ordines possunt cõferri die dominico à quocũq; Epo. ¶ Not. iij. ꝙ virginũ cõsecratio põt fieri in die dñico, & nõ altero die. ¶ No. iiij. ꝙ in sabbato Pẽtecostes non possunt celebrari ordines, sed conferunt in sabbatũ septimanæ sequẽtis. ¶ Glo. j. opp. ꝙ ea quæ à Papa fiunt, possunt & debẽt ab inferioribus fieri posse: quia cõsuetudo Romanæ ecclesiæ vbilibet est seruanda. xij. di. c. j. de re iudi. c. in causis. cũ si. gl. arguit plenè pro & cõtrà. dic ꝙ quædã ꝑmittũtur Papæ in priuilegiũ: & vt sibi reseruata hæc nõ põt inferior, vt hîc. quædã aũt facit Papa nõ ex iure singulari sed cõi: & quæ docet alios seruare, & talia põt facere inferior: sic loquit cõtrariũ. vide no. de off. leg. c. quod translationẽ. ¶ Secũdò opp. ꝙ in diebus dñicis nõ liceat velare. xx. q. j. c. deuotis. vbi nõ nisi in die epiphaniæ. in albis paschalibus, & natalibus apostolorũ: licet velare virgines. Sol. supple istã per 1 illã, & illã per istã. & idẽ ibi Io. & Vincen. ¶ † Quæro à quibus & qbus datur velũ consecrationis? dic ꝙ datur à solis Epis & solis virginibus, & solis solennitatibus, vel diebus dñicis: nisi necessitas immineat: sicut baptismus omni die tũc dat. xx. q. j. c. deuotis. de cõsec. di. iiij. c. venerabilis. & c. baptizãdus. velũ aũt professionis nullus dat viduis: vt in. d. c. deuotis. & vide qđ ibi no. non ob. quod met. cau. c. j. quia ibi imponere simulauit, secundũ Inno. & Host. & vide quod no. de reg. in. c. vidua. vbi habes de 2 hmõi velis. ¶ Quæro an ordines possint conferri in die natiuitatis dñi? dic ꝙ nõ: licet aliqui errauerint, sed de illo festo nõ sic dubitatur: quia non semper, imò valde rarò occurrit festũ illud in dominica, vel vigilia in sabbato. ¶ Quæro quare in septimana sequenti post Pentecostem possunt conferri ordines? dicũt doctores. quòd tunc occurrunt. iiij. tempora. lxxvj. dist. c. de ieiunio. §. si autem. Anto. de Butr.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo aliquando tolerat ea quæ fiunt contra ius.*
2 *Ordinatus non congruo tempore, licet recipiat characterẽ, non tamen recipit ordinis executionem.*
3 *Ordinans extra tempora ordinandi priuatur potestate ordinandi.*
4 *Propter scandalum vitandum an sit omittenda iustitia?*
5 *Dedicationes ecclesiarum possunt fieri omni tempore.*

CAP. II.

Sane. Nõ valet cõsuetudo ꝙ extra quatuor tpa ordines sacri cõferãtur. h.d. Cõis diuisio. Secunda ibi: *significamus*. ¶ Casus liter. Consuetudo erat in quibusdã ecclesijs Scotiæ & Valliæ ꝙ in dedicationibus ecclesiarũ vel altarium extra quatuor tpa clerici ad sacros ordines promouebant. Rñ. Pa. ꝙ illa cõsuetudo est ecclesiasticæ cõstitutioni inimica: & ideò improbãda. & si multitudo & antiqua cõsuetudo nõ esset: tales ordinati nõ deberẽt in susceptis ordinibus ministrare, sed in rom. ecclesia sic ordinati deponerent, & ordinatores authoritate ordinãdi priuarent. Ber. ¶ No. j. extra quatuor tpa etiã die dedicationis ecclesiæ vel altariũ non posse fieri promotionem ad sacros ordines. ¶ No. ij. ꝙ non valet cõsuetudo, nec disponere põt circa romano pontifici reseruata, nec circa modũ aut tẽpus conferẽdi ecclesiastica sacramẽta. 1 ¶ † No. iij. ꝙ factũ cõtra ius toleratur qñq; ex consuetudine, & ex multitudine personarum: & sic qñq; in factis cõtra ius ad inducendã dispensationẽ proficit consuetudo: de quo dixi de consan. & affini. in. c. quod super his. 2 ¶ † No. iiij. ꝙ ordinatus non congruo tpe licet recipiat characterẽ nõ recipit ordinis executionẽ, & deponẽdus 3 ¶ Not. v. ꝙ ordinantes extra tpa ordinandi sunt priuãdi authoritate ordinãdi. ¶ Opp. ꝙ extra quatuor tpa possunt fieri ordines: qa in sabbato sancto & in sabbato mediano quadragesimæ j. c. proxi. Gl. fatet cõtrariũ & dicit hãc supplendã per illã. ¶ Opp. ij. ꝙ alijs diebus possit fieri promotio ad ordines j. c. proxi. Sol. ad minores põt: vt ibi: ad sacros nõ: vt hîc fatetur: quod si secus fiat, ordinatus recipit characterẽ j. eo. c. consultationi. ¶ † Opp. iij. 4 ꝙ veritas[a] iustitiæ nõ omittat propter scandalũ & propter plurimos qui sunt in causa. xxij. q. ij. c. primũ. xxxij. q. v. c. ita ne. Sol. dicit glo. ꝙ quædã est veritas iustitiæ: & hæc omittit propter plurimos qui sunt in causa: vt hîc. & j. de cle. excõ. mi. c. latores. nõ parcitur tñ illis quos cõstat magis cã fuisse delicti. ¶ Quædã est veritas doctrinæ siue disciplinæ, & hæc nõ omittitur propter scandalum, vel quia plurimi sunt in causa. ¶ Quedã est veritas que pertinet ad iudicẽ discipline, pertinet ad prælatũ bonæ vitæ: & ad quẽlibet: vide gl. j. in §. pro graui. hîc alleg. 5 ¶ † Quæro quo tempore possunt fieri dedicationes ecclesiarum? dic ꝙ omni tpe j. de conse. eccle. vel alta. c. tua. ¶ Opp. ꝙ nõ deponãtur j. eo. c. cũ quidã. & c. literas. vbi suspenditur. Sol. dicunt Doc. ꝙ hîc dicit *deponerentur* .i. priuarentur. dic. i. suspenderent, vel suspensi tenerentur.

SEB. SAPIA.

a ¶ Quòd veritas. De multiplici veritate ponit etiam glo. in. c. qui scandalizauerit. j. de reg. iur. & de veritate iustitiæ ponit do. Abb. in. c. officij. de pœnitẽ. & remis. & multa de inuestigatione veritatis ponit Lucas de penna. in. l. quoties. col. iij. C. de naufr. lib. xi.

SVMMARIVM.

1 *Ordines sacri quando & quibus diebus conferantur, & an omnes simul possint conferri?*
2 *Consuetudo de licitis facit illicita.*

CAP. III.

De eo autem. Minores ordines cõferri possunt diebus festiuis. sacri verò cõferri debẽt in quatuor tẽporibus, vel sabbato de passiõe. Cõmunis diuisio. Secũda ibi. *taliter respondemus*. ¶ Casus literalis. Quæsitum fuit à Papa an liceat extra ieiunia quatuor tẽporum promouere aliquos in hostiarios & alios minores, aut etiã in subdiaconos? Rñd. Papa ꝙ licitũ est Epis dñicis & alijs diebus festiuis vnũ vel duos promouere ad minores ordines: sed ad subdiaconatũ nõ licet nisi in quatuor tẽporibus in sabbato sancto, vel in sabbato de passione, præterquã romano pontifici. B. ¶ Not. j. ꝙ mino1 res ordines possunt cõferri diebus dominicis & alijs diebus festiuis. ¶ Not. ij. ꝙ sacri ordines cõferri nõ possunt nisi in quatuor tẽporibus & alijs duobus diebus. i. in sabbato sancto, & sabbato ante dominicã de passiõe. ¶ No. iij. ꝙ tempus nõ est de substantia ordinis. & determinatio tẽporis circa ordines est inducta à lege positiua: ideò non adstringit romanum pontificem. ¶ Not. iiij. ꝙ soli Episcopi possunt minores conferre diebus dominicis: sed de Abbatibus dic idem de ætate & quali. c. cùm contingat. Et not. quòd hodiè ordo Subdiaconatus est ordo sacer. No. v. ꝙ diebus festiuis & dominicis ad ordines potest Episcopus vnum vel duos ad minores promouere: per quod videtur ꝙ plures non posset. ¶ Opp. ꝙ plures possint promoueri ad minores in diebus dominicis[b] vt aliqñ seruat. Sol. Quidam dicunt vt gl. ꝙ poterit plu-

b ¶ Diebus dominicis. Adde quod voluit Old. consi. xiiij.

res, dummodò non appareat generalis ordinatio. Host. contrà inhærens literæ: quia quæsitũ est de aliquibus, respondet de duobus, & quia isti sæpius iteratur nõ cogit necessitas sentire cõtrariũ. ¶ Quæro an omnes minores possunt vna die conferri? gl. arguit ꝙ sic: quia hîc loquit in plurali & indefinitè de minoribus: & sic no. ꝙ omnes minores eadem die vni possint conferri. xix. dist. c. si romanorum. ad hoc. j. de eo qui fur. ordi. rece. c. cum. H. & hoc nisi consuetudo repugnet quæ scandalum generet. 2 †quia consuetudo de licitis facit illicita. j. de cle. coniu. c. cùm olim. de cog. spirituali. c. super eo. Idẽ Gof. in. d. decre. cùm. H. Ioã. lxxv. di. c. iij. & clarius. lxxvij. dist. c. quicunq;. tenet contrariũ eius quod dicit gl. s. ꝙ nõ possint conferri nisi hoc habeat cõsuetudo. Aliqui moderni tenent opi. glo. per hunc text. Hosti. dicit ꝙ primam tonsuram & quatuor minores simul non licet cõferre, cũ talis ordinatio nec ꝑ nos, nec ꝑ cõsuetudinẽ approbet, & gñaliter talis collatio pluriũ ordinũ est reprobata. j. e. c. ras. & . c. dilectus. nam vult ista opi. vna die quem esse laicum & acolitum. Item facit: quia de Psalmista non dicitur hîc in tex. ¶ Quæritur, quod dicatur istud sabbatũ. dicunt quidam sabbatũ medianæ quadragesimalis hebdomadæ cùm cantatur: Sitiẽtes. quod intelligunt de sabbato de lazaro. Alij hoc melius possunt scire clerici quã alij: videlicet quę appelletur dominica de passione, cùm hoc spectet ad eorum officium. ¶ Quæro an liceat ordinare ad sacros post diem sabbati in dominica, etiam continuato sabbato? dic ꝙ non potest, licet quidam contrà. dicetur in. c. literas. Quæro an omnibus diebus festiuis possint minores conferri. Quidam ꝙ non, sed solũ diebus festiuis possunt virgines consecrari. de quibus. s. c. j. Alij latius intelligunt de omnibus festiuitatibus specificatis. in. c. fi. de fer. dicit Host. ꝙ cùm Papæ sit interpretatio, tutius est primum dictum. de prima tonsura dicam post eum. j. eod. c. penul.

SVMMARIVM.

1 *Crimina depositione digna quæ sint, & quæ impediant promotionem etiam peracta pœnitentia. 2. 3. 4. vide in discursu de qualitate criminum tam illorum quæ sunt occulta, aut manifesta, aut notoria.*

5 *Tutor qui cœpit facere inuentaria & non adhuc perfecit, potest agere.*

CAP. IIII.

Ex tenore. ¶ Criminosus occultus moneri potest ne promoueatur ad ordines, sed prohiberi non debet. h. d. Communis diuisio. Secunda ibi: *verùm quoniam.* Et ibi: *degradaretur.* i. deponeretur: quæ est verbalis depositio seu degradatio. Materia huius decre. fortis est, & intricatè more solito, per canonistas est tradita. pro cuius euidentia præmitto ꝙ in facultate promouendi ad ordines possumus considerare duplicem legẽ. legem. s. conscientiæ, & legẽ iudicialem. Lex cõscientiæ potest informari dupliciter. vno modo ex lege Dei: puta retractis occultis lege positiua. & secundũ istam legẽ nullũ crimen peracta pœnitẽtia impedit quẽ promoueri: quia ex lege Dei omnis malitia seu macula pœnitẽtia deletur: hæc est cõclusio Inn. hîc & in. c. nisi cũ pridem. §. propter conscientiã. s. de renun. & propterea dicimus ꝙ oẽs irregularitates sunt à iure positiuo, vt ibi dicit Inno. Põt scdò informari hęc lex à lege positiua, & secũdũ hãc sancti patres videntes aliqñ pœnitẽtias simulari nec cõmensurari bene ad grauitatẽ peccati maximè postquã pœnitẽtiæ arbitrariæ esse cœperunt quæ multũ distant in grauamine pœnitẽtiæ à grauamine peccati, nonnulli reputantes peccata ex toto vt debẽt pœnitẽtia purgari ex criminibus, etiã qñq; peracta pœnitentia induxerũt impedimẽta in lege hac promotionis, quæ qñq; susceptorum ordinũ executionẽ impediunt: qñq; tñ suscipienda impediũt. quæ sunt patebit. j. Secunda lex est promotionis: quæ lex est iudicij, & vna sicut alia à iure positiuo informat, sed differũt: quia vna. s. lex cõscientiæ quiescit in solo fine pulsandi & impellẽdi conscientiã abstinẽdo à ministerio ordinis tã in executione suscepti quã in assecutione nouiter cõferendi: lex aũt iudicij se habet præcisè cõpellendo. Itẽ prima. s. lex informat sola notitia priuata, per quã priuata cõscientia certificat. secũda aũt probationibus extrinsecus. istę sunt illæ duę leges de quibus xix. q. ij. c. duæ sunt inquit leges: & lex conscientiæ est illa lex priuata de qua dicebat Apostolus: Video aliã legẽ repugnãtẽ legi mẽtis meę &c. xxxij. q. v. c. si paulus. de qua. de regula. c. licet. ¶ Secũdò principaliter præmitto: quædã sunt delicta enormia, quæ voco enormia depositiõe digna, aut degradatione: queq; sint dixi de iud. c. at si clerici. & illarum enumeraui aliqua. s. de renun. in. c. nisi cũ pridem. §. propter conscientiã. quædã mediocria. & ista oĩa sunt mortalia: quædã minima: & hęc sunt crimina leuia & venialia, & hæc patent. xxv. dist. c. vnũ. §. criminis. ¶ Tertiò pręmitto ꝙ occultũ põt dici dupliciter. Vno modo prout distinguit cõtra probabile, & secundũ hanc significationẽ id dicitur occultũ prout distinguitur contra notoriũ: & hoc est ꝙ aliqui sciũt, vel de quo est fama vel rumor: tñ non est notoriũ: quia potest aliqua tergiuersatione celari. ¶ Quartò pręmitto quòd quędã sunt delicta quæ natura sui suspendũt ab executione directò. & hæc sunt delicta in qbus à iure apparet expressum, vt suspendant, de quibus est dictũ. quædã quæ suspendunt per accidens. & ista sunt quæ non sunt natura sui apta ad suspensionem. quæ tñ propter notorietatẽ delicti & scãdalũ quod generaretur in populo suspendũt ex æquitate etiam Dei: quia abstinere debet quis à scandalo proximi, & nõ manducare carnes inęternũ: vt patet de renun. c. nisi. §. pro graui quoq; scandalo. & ꝙ hæc sunt omnia grauia delicta & etiam mediocria. patet de coha. cleri. & mu. c. vestra. Nã illud est mediocre, vt patet de iudi. c. at si clerici. ¶ 1 †Modò conclusio erit materiæ quæ delicta sunt enormia ipso iure imprimẽtia suspensionẽ: & quia ius de facto semper est certũ, hæc pœna imprimit à lege etiã in delinquẽte occulto, & talia secundũ legẽ cõscientiæ impediunt in susceptis etiã ante crimen ministrare, & ad superiorẽ ascendere. Et no. ꝙ aliqua iura videntur velle ꝙ hoc sit homicidiũ tm̃. j. c. fi. Alia ꝙ homicidiũ & simonia. j. de accu. c. inquisitionis. Inn. ibi cõcludit ꝙ sunt oĩa quę inducunt suspensionẽ ipso iure: quia nisi hîc defectus tollat, carẽt executione: & talia si expectãt dispensationẽ Papæ dicũtur causare irregularitatẽ strictã: & si dispẽsationem Epi latã: de quibus de iudi. c. at si clerici. Quæ aũt sunt ista? dico ꝙ oĩa quæ specificè à iure apparent numerata vt suspensionẽ inducant, nec credo ꝙ oĩa enumerata in. §. propter cõscientiã. sint ista: qa multa ibi enumerãtur in quibus vel ꝓpter quę à iure nõ appareat inducta suspẽsio. quædã sunt delicta enormia q̃ voco degradatione aut suspẽsione digna. & talia nõ impediũt in susceptis ante crimen ministrare si sunt occulta ex quo nõ suspẽdunt acta pœnitentia sed inficiũt post crimẽ suscipiẽda, & suscepta tacito tãto crimine: quæ aũt sint ista, dico ꝙ enumerata in. c. cũ pridem. §. propter malitiã. & etiã omnia illis maiora, vel paria. nã secundum legẽ conscĩẽtiæ etiã peracta pœnitẽtia hîc malè suscipit ordines. in susceptis ergo bene ministrat qui malè suscepit etiam peracta pñia vitiosè suscipit: & sic in illis etiã malè ministrat: & nõ salua cõsciẽtia. alia aũt crimina leuia & occulta nihil inficiũt: sed delentur pñia: & idem de mediocribus: & hæc sufficiant quo ad lege conscĩẽtiæ. ¶ Quæro ad legẽ iudicialẽ secundũ Epm nihil fit de occulto: ideò quo ad eam oportet tractare de publicis, secundũ istam omne delictũ graue: vel mediocre & manifestũ in susceptis im-

ptis impedit:& à suscipiendo precisè repellit.ratio:quia dato ꝙ etiam in se non habeat natura delicti suspensionem:tamen propter scandalum inducit, vt est dictum. Aduertendũ tamen est ꝙ de istis enormibus potest tripliciter constare. Vno modo occultè sentẽtia conscientia informata:vt dictũ est.s. Secundo modo probatione vel confessione iudiciali,& trãseunt in notorium,& impediũt in susceptis & suscipiendis & præcisè. Tertio modo potest constare iniusto iudicio:vt qñ occultè confitetur in examinatione promouendi quòd iudicium participat de iudiciali & de pœnitentiali: quia dicit illi occultè non tanquã Deo:sed tanquã iudici & soli:non in publico,vel ab banchum:& tale repellit precisè à promouẽdo:sed non deijcit à suscepto. facit quod dicit Hosti. de æta. & qua.c.quæris.& ponit in summa de scrutinio ad fi.casum secundũ intellectum qui mihi plus placet. Quidam clericus in foro pœnitentiæ occultè est confessus illi qui debet promouere delictum graue quod commiserat,per quod si esset publicum esset deponẽdus:nec ad superiorem posset promoueri. Dubitabat Episcopus an per hoc debeat ipsum in susceptis vel ad suscipiẽdos impedire. Papa respondet vt in litera. 2 ¶ † Not. ꝙ omne delictum [a] depositione dignum si sit manifestum impedit ordinis executionem suscepti,& noui assumptionem:& hoc casu etiam potest precisè compellere ne in susceptis ministret,vel ad superiores ascendat. ¶ No.j. ꝙ quędam sunt delicta degradationis pœnam merentia etiã ante incorrigibilitatem:de quibus de hære.c.ad abolendam. de iudic.c.cùm non ab homine. ¶ Nota.ij. ꝙ grauia delicta impediũt promotionem,demum qñ sunt publica & notoria.[b] ¶ No.iij. ꝙ crimen degradatione dignum occultum nõ impedit ordinis executionem iam suscepti,post peractam pœnitentiam,vel peracta parte pœnitentiæ: nec quo ad forũ animæ nec iudiciale,impedit tñ promotionem ad superiores ordines non susceptos quo ad forum pœnitentię:licet si sit occultũ oĩo vbi ordines petat nõ possit prohiberi. Et ex hoc no. ꝙ forũ pniæ in occultis se nõ habet præcisè in cõstringẽdo :sed quemlibet relinquit suæ conscientiæ. 3 ¶ † Opp. ꝙ criminosus etiã peracta pœnitentia non possit promoueri,nec in susceptis ordinibus ministrare.xxv.dist.c.primum.&.j.q.vij. c.si quis omnem.xlviij.dist.c.quoniã.Sol.dicũt quidã ꝙ omne peccatum & delictũ impedit quemvt promoueri non possit. Huic obuiat decre.quæ ponderat ꝙ peccatũ sit enorme:& hęc est opi.nimis rigida:quia si esset verũ, nullus promoueretur:& quia cõtra naturam esset ꝙ penè aliquis sine peccato reperiretur.xxv.dis.c.vnũ.§.nunc autem.vnde quãquã facilius impediatur promouendus quã promotus deijciatur.vt.xv.q.j.c.si quis.§.vlt.tamen dicendũ est cum glo.secundũ Hug.& Tan.addas & Inn. f.ꝙ quatuor sunt consideranda. Primum.s.quantitas criminis,vtrũ sit enorme vel mediocre,quia circa hoc consistit quãtitas criminis.secundũ qualitas:videlicet an sit occultũ vel manifestum. Tertiũ modus publicatiõis an sit publicũ per operis euidentiam,iudicis sentẽtiam vel spontaneam confessionem in iudicio factam.quartũ satisfactio pœnitentiæ an egerit veram pœnitentiam,vel simulatam:dic ergo secundum gl. ꝙ quãdoq; crimen est enorme & manifestũ,& sic quãtitas & qualitas criminis simul concurrũt:& talis impeditur vt ad superiores nõ possit ascendere & in susceptis ministrare:& sic deponit & hoc intelligo siue sit peracta pœnitentia:aut pars pœnitentiæ,siue nõ:quia talia impediunt ordinis executionem etiam post peractam pœnitentiã. Quandoq; crimẽ est enorme & occultũ:& tunc dicit glo. ꝙ est monendus vt abstineat,non compellendus,quia solum habet Deũ vltorẽ:quia latentia peccata vindictam nõ habent.xxxij. q.v.c.Christiana. & peracta pœnitentia poterit officio suo vti,& ad maiores ascendere:vt hîc: & de simo.c. ex tuæ.ita dicit gloss.fallit secundum eum quando crimen est homicidij,quia in illo quantuncunq; occulto exigitur dispensatio.j.eo.c.fin.quandoq; crimen est mediocre & occultum:& tũc peracta pœnitentia vel parte pœnitente poterit promoueri ad superiores,& in inferioribus ministrare fortius quàm in alio casu.l. di.c.de his. Quandoq; crimen est mediocre & manifestum.& tunc glos.dicit ꝙ dupliciter potest esse manifestum.vno modo:quia cõuictus est,vel cõfessus in iudicio timore probationum,& dicit ꝙ deponendus est:per quod videtur ꝙ nõ sit promouendus saltẽ dispensatione Episcopi.lxxxj.dist.c.si quis clericus. Aut est manifestum operis euidentia,vel spontanea confessione:& tunc acta pœnitentia poterit secum misericorditer dispensari.& hoc quando egit veram pœnitentiã & non simulatam.l. dist.c.vt constitueretur. Aduerte ex glo.nihil habes clarè. Dic ꝙ aut habemus respectum ad ius naturæ quod consistit in lege,& in euangelio:vt habetur in principio decretorũ &.s.de consue.c.si. Dic ꝙ quicquid dicat gl. ꝙ quædam sunt delicta enormia & manifesta.[c] & enormia voco omnia quæ inducunt irregularitatem strictã,in quo põt solus Papa dispensare:vel latam,in qua possunt soli Episcopi:vel quæ inducunt suspensionẽ quo ad se & quo ad alios:vel quæ impediunt ordinis executionem post peractam pœnitentiam quo ad se & quo ad alia quæ enumeraui.s.de renun.nisi cùm pridem.in.§.propter conscientiam.de quibus etiam.j.de iudic.c.at si clerici. In istis tene quòd si delictum est enorme & manifestum impedit ordinis executionem etiam post peractam pœnitentiam, & impedit ascensum ad superiores,& præcisè habet inhiberi,& subiecti possunt & debẽt tales vitare:imò peccant non vitando.xxxij.distin.c. præter hoc.& not.j. de schismati.c.j.& de hære.c.fraternitatis. Si est enorme & occultum,intelligendo enorme vt est dictum,tunc adhuc impedit ordinis executionem post peractam pœnitentiã,nisi dispensetur & dispensari debet:& sic intellige text.hîc peracta parte pœnitentiæ ordine suscepto vtatur si cum eo dispensetur,& dispensari debet ad superiores accedere non debet,& prohiberi debet si delictum esset probabile præcisè si omnino occultũ interminandũ esset sibi iudiciũ:sed non expressè prohibendus esset :quia ecclesia non iudicat de occultis:& ipse suscipiendo peccaret,nisi aliter esset dispensatum.per quæ patet hãc decret.posse intelligi in enormibus. Quædam sunt delicta mediocria quæ appello omnia mortalia.xxv.dist.c.vnũ. §.nunc autem.quæ tamen non inducunt irregularitatẽ nec suspensionẽ quo ad alios.quæq; sint patet ex his quę dixi.s.de renun.c.nisi.§.propter conscientiam. In istis si sint manifesta,isti propter scandalum non natura delicti sunt suspensi quo ad se,& non possunt ministrare in susceptis,nec ascendere ad superiores,nisi cum eis dispẽsetur:subditi tamen non debent eos vitare donec tolerantur,quia quo ad eos non sunt suspensi: ac quod .c.final.de cohabi.cleri.& muli. Si autem sunt occulti,tũc in susceptis possunt liberè ministrare acta pœnitentia absq; dispensatione à suscipiendis ex consilio sunt prohibendi:vt hîc,tamen si non vellent stare prohibitioni,nõ peccant:quia non habent impedimentum secundum Innocen. In istis mediocribus an & quando si sint publica, debeant Episcopi dispensare.glo.optimè dicit attendendum modum publicationis. dic vt in ea. Inquantum text.hîc requirit quòd sit peracta pars pœnitentiæ ad ad hoc vt possit celebrare,vbi possit. Innoc. dicit quòd hoc est ex consilio & non de necessitate : quia sufficit ꝙ habuerit confessionem & contritionem cum proposito pœnitentiam agendi iniunctam,& secundũ illud ius nulla erit irregularitas:vnde secundũ quod subierit peccatũ:ita secũdũ illud ius põt ex lege cõscentię prohiberi à promotiõe:qa sibi iudiciũ mãducat,& bibit.de coha.

SEB. SAPIA.

[a] ¶ Omne delictũ Vide not.in.c.at si clerici.§.de adulterijs.& in.c.cùm non ab homine.j.de iudi.vbi ponũtur quæ sunt crimina depositione digna.

ZACHARIAS.

[b] ¶ Qñ sunt publica & notoria. Adde tu pro primo membro huius dicti Car.in cle.j.in v.no. de offi.ord.dũ dicit enormia tm̃ delicta impedire promotionẽ. ac irregularitatẽ inducunt. Et dum dicit publica. tu dic ꝙ regulariter omne delictũ est priuatũ, sed dicit publicũ: vt quia in Deũ aut sacra, in magistrat⁹, vel postremò in vniuersitatem cõmittatur. ita not. Bal. in rubri.C.qui accu.non pos.Bart. in rubr.de popu. ac.& Paul.de ca. & Alexã.in.l.cũ seruus.ff.de cõdi. ob causam.& qualia impediant ordinationẽ & promotionem, possuntq; instituto, prouiso vel electo obijci, no. Inn.in c.inter dilectos.j. de excep.

SEB. SAPIA.

[c] ¶ Et manifesta. Quę dicãtur maleficia notoria,& quę manifesta,& quę clãdestina declarat Bal.in.l.cũ fratrem. C.de his quibus vt indi.& no.doc.in.l.ciues C.de appella.

cleri.& mul.c.fi.cū concor.sic & acta pnīa secundū illud ius potest licitè promoueri, & celebrare.l.di.c.pōderet. &.c.quid est.&.c.cùm exaudiero.&.c. dn̄o sancto. Aut habemus respectum ad ius positiuum: & tunc si delictū est de grauioribus,& est manifestū primū quod dicit gl. verissimū est quòd tale impedit promotionē & etiā impedit executionē primorū ordinū acta & non acta pœnitentia.& appello enorme delictū crimē inducens irregularitatē strictā:hoc est si sit delictū egens dispensatione à Papa.quæq; sint habetur de iud.c.at si clerici.& hæc regula est verissima,& infallibilis,& quod verū credo, siue delictū sui natura suspensionē ipso iure inducat, siue non:quia saltem suspensionē inducit ex accidenti notorietatis propter scandalū. Aut delictū est ex grauioribus & est occultum,& de grauioribus intelligo si inducant irregularitatē strictā,à qua dispensat solus Papa, vel qđ imprimant suspēsionē: quæq; sint numerantur.s. de renun.in.c.nisi.§.propter malitiā.& quando eget in executione dispensatione Papæ aut Episcopi:& tunc gl. dicit ꝙ regulariter non impedit promotionem seu promouēdum:sed excipit delictum homicidij. Hîc dico ꝙ aut delictum est omnino occultū,prout distinguit contra ꝓbabile,& habemus respectū ad legem promotionis publicam:& nullus etiam homicida esset expressè prohibēdus quia talia solus Deus iudicat. Si habemus respectū ad legē prohibitionis cōscientiæ prout est informata ex lege positiua. hîc nō potest promoueri,nisi secū dispensetur ab illo qui habet potestatem dispēsandi. Aut oīno delictū est occultū,non prout distinguitur contra ꝓbabile.sed prout distinguitur contra notoriū vel manifestum.& tunc si ex hoc cōstat vel constare potest iudicialiter:nec secūdum legem promotionis hic poterit ꝓmoueri: nec secundum legē conscientiæ ex quo eget dispensatione:nec in susceptis ministrare. Et si dicatur quæ ergo erit differentia inter homicidium & alia delicta? Rn̄deo ꝙ nulla dummodò inducant irregularitatem strictā vel suspensionē:sed in hoc est differētia:quia regulariter etiam enormia crimina dūmodò sint occulta non inducunt irregularitatem vel suspensionē, nec dispensatione egent,excepto homicidio secundum aliquos:& certè alia sunt delicta vt no.in.d.c.fi.j.eo.de accu.c.inquisitionis.& de renun. c.nisi.§.propter malitiā.sed gl.excipiunt homicidium inquisitionis communiter,& simoniam non per hoc sunt alia excludenda manifesta aūt communiter egent dispensatione.& hoc ꝓpter scandalū populi. de oblatione talium.l.di.c.de his verò.Et si dicatur etiam scandalū remanet si fuerit dispensatū:igitur nō deberet posse celebrare. Respōdet Inn. ꝙ quantū ad catholicos & rectè credētes scandalum sublatū est:quia tales credere debent,& credent firmiter ꝙ prælati habeant potestatem dispensandi,ligandi,& soluendi.l.dis.c.ponderet.&.c.vt constitueretur. de hæreticorum enim scandalo non est curandum.xj.q.iij.c.inter deuoto.c.magnæ.§.cū igitur. s.de renun.c.nisi.§.pro graui, Sed dices secundū hæc vbi nascitur hoc scandalum poterit celebrare. Respōdeo secundū eum non est verum:quia vix est, ꝙ talia notoria sint quin vbique sciantur, & iura ad ea, quæ cōmuniter accidunt solent adaptari:& nec omnia possent diffiniri. ff.de leg.l.nam ad ea.vnde idem dici posset si scandalum cesset quod semel ortū est. Quādoq; de delicto graui inducente suspensionē constat in iudicio misto quando confessio fit corā iudice promouente occultè:& tunc in isto procedit iudex inhibendo ne promoueatur, sed non impedit ne in susceptis ministret:quia ad hoc nō agitur.vt no.de æta.& quali.in.c.quæris.& ponit Hosti. in sum.de scrutinio. Quædam sunt delicta enormia non inducentia suspensionem.quæq; sint numerant aliqua in c.nisi cùm pridem.& dico omnia quæ sunt dispositione vel degradatione digna:non tamen causantia suspensionem,vel degradationem,& occulta. & in istis præcedit decre.quia quo ad suscepta ante crimen,non impeditur tamen quo ad suscipiēda.& puto quòd quo ad suscepta post crimen qui malè suscepit:sed si omnino est occultū non compellitur sed mouetur. Quædā sunt delicta mediocria & manifesta: & appello delictū mediocre quod inducit peccatū mortale:& tunc quædā sunt delicta eò ꝙ sunt manifesta:sunt ita clara ꝙ generant scandalū inpopulo si talis celebret.& in isto si habetur respectus ad legē Dei quilibet eò ꝙ duret in peccato non potest celebrare:quia iudicium sibi manducat & bibit.xlix.distinc. c.fi.& sic si est emendatus de peccato & Deo placēs,quo ad Deū potest securè celebrare:& absq; altera dispensatione.vt.l.di.c.ponderet. Si habes respectum ad legē positiuam,sancti patres succedentibus temporibus experti simulatas pœnitentias addiderunt statuta, per quæ restrinxerunt quod eis licet.de biga.c.ij.ꝙ nullus criminosus de crimine conuictus siue pœnituerit,siue non : debeat promoueri,& promotus debet deiici, & deiectus non restitui.l.dist.c.presbyterum.&.c .peruenit. &. c.si post.&.c.vt constitueretur.per hoc tamen non aufertur prælatis potestas dispensandi cū verè pœnitentibus : & maximè vbi non est scādalum.vt in.d.c.vt constitueret. &.c.domino sancto.discretus tamen debet esse prelatus in dispensando:vt attendat scādalum & paruitatem pœnitētiæ, & multa alia quæ Deus ministrabit.cum causæ enim cognitione danda est dispensatio.j.q.vij.c.dispensatores.&.c.exigant.& in multis capitulis. Causa autem quare tales non possunt promoueri est scandalum: quia si capti vel deprehensi sunt in aliquo mortali crimine, propter scandalum quod est in populo repellūtur. Idem si sunt conuicti,vel confessi,vel aliâs fit notorium j. eo. c.quæsitum.nisi dispensetur cum eo.pro hoc facit quod not.Inocen.in.c.cum nostris.j.de conces.præben. Et hoc dictum puto verum,nisi crimen de sui natura .i.ex iuris dispositione inducat priuationē beneficij ipso iure :quæ autem sunt ista crimina not.in.c.quod sicut.de ele.quod tene menti. A beneficio autem non debet abstinere,nisi sibi auferatur,quia tantùm in constitutionibus prædictis de officio dicitur & non de beneficio.xlj.dist.c.disciplina.per sententiam tamen priuabit beneficio.lxxxj.di. c.si quis.& concordant istæ constitutiones iuri naturali,vbi dicitur nihil cum scandalo faciens . de oper.noui nuncia.c.ij. Scandalizarentur enim cùm viderent deprehensos in crimine celebrare.j.c.proxi.xxv.distinct.c.primum. Per quæ apparet concludendum quòd omne delictum quantuncunq; mediocre,& manifestum creat irregularitatem:quia eget dispensatione saltem Episcopi: & ideò si est delictum tale impedit promouendum , & etiam de iure positiuo prohibetur talis in susceptis ministrare:quia caret executione. Est tamen differentia(vt dicit gloss.)an delictum sit notorium confessione,vel facti euidentia ex vna parte:an quia conuictus vel confessus propter timorem probationis ex altera quo ad facilitatem dispensandi:quia primo casu de facili dispensatur:secundò non:sed ante dispensationem quo ad legē promotionis & potestatem celebrandi nulla est differentia. Quædam sunt delicta leuia & notoria facti euidentia,non tamen sunt ita clara quin habeant aliquam excusationem,& ex quibus magnum scandalum oriri non consueuit:vt in tenente plures ecclesias habentes curam animarum:& tunc dicit Innocent.satis posse dici quòd post pœnitentiam licitè celebrabit.arg.de elect.c. dudū. el.ij.vbi requiritur ꝙ tantū tempore electionis habeat plures curas vt non valeat electio. Idem si fecit tumultū in consilio.v.q.iiij.c.in loco.vel si fuerit excommunicatus.iiij.q.j.c.j.vel contumax.hæc enim & similia multoties excusationem habent. Alij ꝙ qualitercunq; manifestus sit excessus maximè si scandalum est postea non celebrabit

brabit etiã acta pœnitentia:vt hîc:subditi tñ eius officiũ audient quousq; sen tẽtialiter condẽnetur. xxviij.di.c.cõ sulendũ.viij.q.vlti.c.nonne.& sicut non põt celebrare: ita nec eligi:qa propter celebrare eligit.de cle.excõ.mi.c. si celebrat.& hic de conuicto expressum est.s̃.de elect. c. super eo.de cõfes.c.cũ super.sic & in deprehenso :vt nec ad Episcopatũ:ita nec ad alias dignitates possit eligi de elect.c.per inquisitionẽ.Qñq; crimen est mediocre, & est occultũ:& tunc regulariter nõ inducit irregularitatẽ ideò facta pnĩa vel eius parte celebrabit:vt j.c.proxi. de aposta.c.ij.nec erit tũc necessaria dispensatio,& sufficiet absolutio sacerdotis.vt dicit in.d.c.ij.&.vj.q.j.c.illi qui. quamuis meritoria sit humilitas si voluerit abstinere:& fortè talis nõ erit etiã monẽdus vt abstineat à ꝓmotiõe

4 ordinũ.scd̃m Inn.¶ † Opp.ꝙ etiã occultus peccator possit prohiberi à promotione.vt j.c.proxi.Sol.secularis nõ potest prohiberi:vt hîc,regularis sic:vt ibi:quia non habet propriã voluntatẽ.xij.q.j.c.nolo,vel vbi est scandalũ potest inhiberi:vt ibi:vbi nõ est scandalũ,non:vt hîc. vel vbi quis ratione dignitatis habet ius & necessitatem petẽdi ordines,nõ prohibet.vt hîc,si volũtariè petit sic, vt ibi.quia tũc prelatus eius qui nouit secreta potest inhibere,vt ibi.Conclude si quis occultus peccator petat promoueri ratione tituli nõ potest prohiberi.si non ratione tituli,& est scandalum,potest prohiberi.si non est scandalũ,secularis non potest prohiberi. regularis aũt à pœnitentiario prohiberi non põt,à non pœnitentiario aũt scilicet prælato non debet prohiberi:si tñ prohibeat de facto,prælatus nõ posset ipsi precisè inhibere,sed tũc Episcopus non cõpellitur ipsum ordinare.Consuluit tñ Host.ꝙ si habeat lesam conscientiã ꝙ alteri cõmittat.de offi.deleg.c.pastoralis.§.quia verò.¶ Opp.ꝙ non debeat quis pro quocunq; delicto degradari.de pœnis.c. ij.lib. vj.de iudi.c.cũ nõ ab hoĩe.Sol.dic ꝙ hîc loquitur de ver

a bali depositione[a].¶ † Vltimò doct.inducunt decret.ad

5 qõ.de illo tutore qui cœpit facere inuentariũ & non perfecit,ꝙ possit agere.de quo in Spec.de tutore.§.generaliter.vers.quid si cœperit.¶ Opp.vel hæc decre.intelligit de crimine graui,vel mediocri.primo casu si loquitur de graui.quod videtur,quia imponit pœna degradationis non procedit:quia dicit finis ibi acta pœnitẽtia potest in susceptis ministrare:vel de mediocri:& tunc ex quo occultũ est:non debet prohiberi à promotione.Sol.põt intelligi de graui nõ tñ inducente irregularitatẽ ,vel suspẽsionem ex quo est occultũ:& tale acta pnĩa non impedit in suscepto ministrare:ad superiores tñ ordines non debet ex cõsilio promoueri.& sic est monendus,non tñ cõpellẽdus.posset etiã intelligi de delicto graui,& inducente irregularitatem vel suspensionẽ qñ omnino est occultum:quia monẽdus est:sed nõ omnino cõpellendus:quia relinquitur in tali suæ cõscientię:sed certè monẽdus etiã esset vt in susceptis nõ ministraret:nisi dicat ꝙ acta pœnitentia dispensetur in occulto . Et sic ꝙ dicit permitti, intellige dispensatiuè:potest etiam intelligi de mediocri occultò,quia acta pœnitentia potest in suscepto:in non suscepto aũt debet ex cõsilio abstinere : ideò monendus est & non cõpellendus:sed hoc vltimum non tenet Inn. quia dicit ꝙ non est monendus.

SVMMARIVM.

1 *Obedientia an,& quando,& in quibus est præstanda per subditos prælato,vel aliter superiori?*

2 *Grauamen extraiudiciale nunquã transit in rem iudicatam.*

3 *Ad euitandũ scãdalũ nõ debet quis desistere ab operatiõe boni.*

4 *Præpositi appellatione qui comprehendantur.*

CAP. V.

Ad aures. Religiosus contra admonitionem prelati sui ordinari nõ debet. Cõis diuisio. Secũda ibi: *tuæ*. ¶ Casus literal. Quidã religiosi volũt ad ordines promoueri.Prælati eorũ nolunt eos promouere,quæritur quid iuris sit? Respõ.Papa ꝙ tutius est eis ministrare in inferioribus ordinibus suis prælatis obedientiã impẽdendo,quã cum scandalo suorũ prælatorum ad ordines superiores promoueri,nec sunt in hoc audiẽdi:quia potest esse ꝙ prælati eorũ aliqua sua secreta nouerunt,propter quæ salua cõscientia nequeat promoueri: quia non in sublimitate graduũ:sed in amplitudine charitatis acquirit regnũ dei.Ber.¶ No.j.prelatũ regularẽ posse inhibere promotionẽ monachi ad ordines etiã prætextu occulti delicti:& sic occultũ delictũ quãdoq; impedit legem promotionis etiã publicam.Et not.ꝙ hoc est verũ qñ eorum promotio generat scãdalũ.cætera sunt clara.

1 ¶ † Not.subiectũ in dubijs teneri ad parendũ superiori suo.¶ Opp.ꝙ nõ semper sit obediendũ prælatis & superioribus.xij.q.ij.c.nõ liceat.Sol.dicit gl.qñq; aliquid disponit prælatus sententiãdo,& parendũ est snĩæ,siue sit iusta,vel iniusta,dummodo sit aliqua.de sen. excõ.c.per tuas.si enim est nulla.vt in casibus.d.c.pertuas.& no.eo. tit.c.præsenti.lib.vj.non est parendũ.in alijs diffinitiuis sentẽtijs aut interlocutorijs parendũ est,secundũ Inno. dum tñ non sint inualidæ ex ordinis defectu,vel non sit appellatũ,aliàs appellandũ est causa interposita, si appellatur ab interlocutoria,vt patet.de appel .c. vt debitus. &.c.cordi.lib.vj.Quãdoq; aliquid præcipit extraiudicialiter superior:& tũc aut est precisus:vt qa schismaticus, hæreticus,vel rebellis.& non debet subditus obedire.de offi.ordi.c.quod sedẽ.de excef.præla.c.tãta.de elect.c.qa diligẽtia.cum si.Aut nõ est præcisus:& præcipit aliqua quæ nõ spectãt ad eius officiũ: & adhuc nõ est parendũ. ff.de reg.iur.l.factũ à iudice.vij.q.j.c.quia frater.Quandoq; aliquid præcipit de his quæ spectãt ad officium: &

b tunc aut apertè præcipit illicitũ,vel quod est malũ [b],& parendum non est:licet iustũ videatur prælato de resti. spol.c.literas.& hoc casu posset contradicere etiã absq; aliqua appellatione,& sufficeret cõtradicere. lxxiiij. dis.

2 c.gesta.¶ † Quia tale grauamen extraiudiciale non transit in rem iudic.de quo de appel.c.Romana.§.si verò.lib. vj.fatetur tñ Inno.ꝙ in tali precepto extraiudiciale non est necessaria causæ expressio,vel cognitio,ex quo præcipit illa quæ spectant ad eius officium.vij.q.j.c.quia frater.refert etiam quosdam dicere quòd vbi prælatus sine capitulo præcipit aliquid quod sine capitulo non debet expediri:& tunc licet securius sit vti appellatione, tamẽ & sine appellatione tutus est subditus:vt in confirmationibus,institutionibus,& alijs.de his quæ fiunt à prælat. capit.nouit.&.c.quantò.vnde si præcipit ecclesia quòd recipiat œconomatum,vel vicedominatum,vel similia, tutus est subditus etiam absque appellatione secunda quæstione sexta capitul.nominationes.& hoc verum in his quæ communiter tangũt Episcopum & capitulum. in his verò quæ habentur à capitulo separata, nisi prætendatur iusta causa obediendum est.de rescripto.c.edoceri.quandoque prælatus præcipit euidenter iustum,& parendum est,nisi subditus haberet conscientiam quòd esset iniustum,& illam non posset deponere :quia tunc potius quantuncunque erroneam conscientiam debet sequi.de simon.capitul.per tuas.& licet prælatus possit eum punire,subditus tolleret patienter,ex quo non potest conscientiam deponere.de restituti . spolia. c. literas.de sententia excommunicatione capit. inquisitioni. quandoque præcipitur aliquod dubium:& adhuc in dubio parendum est.de materia vide per Hostien. in sum. de maiori.& obedien.§. ad quod .in finali versiculo . ad huius.& vide in decretali prima.de his quæ fiũt.à maiori.par.capitul.per Innocen. ¶ Oppono quòd pro scandalo euitando quis non debeat vitare operationem boni.de regu.iur.j.reg.qui scandalizauerit.Sol.pro vitando scãdalo aliquid quod omitti potest vel fieri sine peccato

ZACHARIAS.

a ¶ De verbali depositione. Adde ꝙ verbalis degradatio est qñ ob crimẽ alicuius ꝓfert in eũ snĩa depositionis.ita no.Spe. in titu.de ac.§.ij. ver.& nomẽ.Bertha. de fir.in trac. de epi.in vlt.par te.viij.lib. & pro qbus criminibus debeat qs actualiter degradari, & pro qbus verbaliter.vide Ange.in trac.male.in gl.in ver.caput à spatulis.Spe.in ti.de cõpe.iudi.ad eũ.§.j. vers.ij.Ant.de bu. & doct.in. c.at si clerici.j.de iud.& plenissimè p Bertha.de fir. vbi.s. vbi ponit mater. degradatiõis p ordinem.de qua habes bo.gl.in.c.ad reprimendũ.j.de of.ord.Nec omitto ꝙ nõ debet qs degradari, ꝓpter crimina ꝙtuncũque enormia,nisi cõcurrat incorrigibilitas:vt no.In noc.in.c.cũ nõ ab hoĩe.& ibi doc.j. de iudi.excipiens crimẽ hæresis, falsificatiõis bullarũ apostolicarũ,conspiratiõis in Epm. & sortilegij:de q. bus p Archi.xxvj.q.vij.c. admoneãt.& p Ang.areti,& Spe.vbi ꝓxi.

SEB. SAPIA.

b ¶ Est malũ. vide Bart.in.l.ij.ff. de noxali. vbi tenet ꝙ ille qui metu superioris commisit homicidiũ excusat ab homicidio; sed cõtrariũ tenet d.Abb .i.c. sacris. de eo quod met. cau.vide Bal.in.l. seruos.C.ad le .Iuli.de vi publi .vbi dicit ꝙ nõ excusat,sed pœna mitigat.de quo etiã p Bal.in.c.j.§. iniuria.col.iij.de pace iur.fir.p Abb. in. c.non magnopere.ne cleric.vel mona.vbi dicit ꝙ excusatur qui fecit iussu superioris,qui potest tollere illud malum,

omittendũ vel faciendum eſt. ſed pro vitando ſcandalo quod omitti non pôt abſq; peccato vel fieri: omitti, vel fieri non debet. gl. duæ ſeq. literales ſunt. ¶ † Quid comprehẽditur hîc appellatione Præpoſiti. dicit glo. reſpondendũ &c. ideò dicũt doct. ꝙ nomen generale eſt, & cõprehendũtur oẽs, ſiue ſint Abbates ſiue priores, ſiue miniſtri, ſiue Guardiani, ſiue Archipresbyteri vel cuiuſcũque profeſsionis vel nominis qui religionibus præſint.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopiſcopi, & Epiſcopi quomodo debeant conſecrari, & cũ qua forma. vide in notabilibus. 3. vſq; ad fi.*

2 *Ordinare: iſtud verbum ſumitur aliquando pro conſecrare: & aliquando pro eligere.*

CAP. VI.

SI Archiepiſcopus. † Metropolitanus ab oĩbus ſuffraganeis cõſecrat. Suffraganeus verò à tribus Metropolitano iubente. h. d. cum. c. ſeq. ¶ Caſus litera. Quãdo Archiepiſcopus debet conſecrari oẽs Suffraganei cõueniant ad ſedẽ Metropolitanam, vt ab oĩbus conſecret. Epiſcopi verò cõprouinciales, ſi neceſſe fuerit, iuſſu Archiepiſcopi à tribus Epiſcopis poſſunt cõſecrari alijs cõſentientibus. Sed melius eſt ſi Archieps cũ alijs põtificẽ conſecrauerit. B. ¶ No. j. ꝙ propriũ conſecrant Suffraganei ſuum Archiepiſcopũ & ſic in cõſecratione oẽs debẽt intereſſe. ¶ Secũdò no. argũm. pro opi. quòd epiſcopatus & Archiepiſcopatus ſit ordo. ibi. *ordinandus.* & ibi. *ordinetur.* de quo in data ſexti. Et aduerte ꝙ licet in actu electionis ſolũ capitulum eccleſiæ intereſſe debeat in actu cõſecrationis omnes Epiſcopi: ad hoc quod noĩ. de iudi. c. nouit. ¶ Tertiò. no. ꝙ de ſubſtãtia conſecrationis & forma ſaltẽ exiguntur tres Epiſcopi. Et no. ꝙ in conſecratione Suffraganei neceſſariò Archiepiſcopus nõ adeſt vt cõſecrans: ſed vt iubens vt cõſecratio fiat: & eius actus potius eſt iuriſdictionalis quã ordinis. ¶ Quartò no. ꝙ conſecratio Suffraganei nõ poteſt fieri abſq; conſenſu cuiuſq; ſuffraganei prouinciæ ¶ Quintò not. ꝙ licet Archiepiſcopus poſsit Suffraganeũ per aliũ conſecrare, [a] melius tamen eſt ꝙ per ſe conſecret. ¶ Sextò no. ꝙ aſsiſtentes actui cõſecrationis oẽs pariter in cõſecratiõe operãtur. Primò arguit de forma & perſonis Archiepiſcopum conſecrantibus. Secundò de perſonis cõſecrãtibus Suffraganeos. Ad primũ oppo. quòd nõn ordinent Archiepiſcopum Suffraganei, ſed capitulum cathedralis eccleſiæ. vt. ſ. de elec. c. j. Solu. ſi ſumitur ordinatio pro cõſecratione hoc faciunt Suffraganei, ſi ſumitur pro electione, hoc facit capitulum: niſi Suffaganei de conſuetudine haberẽt ius in electione: & tunc vocandi eſſent. xciij. di. c. miratus valde ſum. ad hoc quod no. de poſtu. præ. c. bonę. el. j. ¶ † No. gloſſ. de illo ver. *ordinare.* quod ſumitur quandoq; pro cõſecrare: quã doq; pro eligere. vide tex. de cõceſ. præbẽ. c. ij. & doct. de offi. delega. c. ſuper eo. ¶ † Oppo. ꝙ non exigat ꝙ ab oĩbus ordinet: vt patet in fi. c. & videt etiã ꝙ ſufficiat ꝙ in ordinatione maior. pars cõſentiat, vt de electis. c. qa propter. ff. ad muni. l. quod maior. Sol. de forma cõſecrationis & ad ſubſtantiã eius ſufficiũt tres in ipſa cauſa, aliàs cõſecratione facienda. & vt ad eam poſsit haberi deſcenſus dicit glo. ꝙ olim Suffraganeorũ exigit conſenſus: quia ꝙ oẽs tãgit. & c. de maio. & obe. c. humilis. & in. c. inter quatuor. & hoc ſi cõſentire velint. ſufficit enim ſi ad hoc vocentur. & ſi volunt conſentire. bene quidẽ: ſi volunt intereſſe, poterit fieri per volẽtes intereſſe: ſi nolunt intereſſe: ſed conſentire oẽs, ſtabit maiori parti ſecundũ glo. ad hoc. lxiiij. di. c. quia per ambitiones. Hæc vera ſunt in actibus tangentibus plures, vt collegiũ, vel vniuerſitas: aliâs ſi actus tãgeret cõmodũ priuatũ, ſufficeret vniuſcõ. tradictio. de conſti. c. cũ oẽs. Et hoc verũ de iure. tñ Papa poteſt ſi vult cõſecrare. vt not. lj. diſt. c. qui in aliquo. & dicit ibi Io. An. ꝙ in propria ciuitate cõſecrandus eſt. vt ibi. & . lxiij. diſ. c. Metropolitano. Ad ſecundũ opp. ꝙ non ſit neceſſe ꝙ oẽs conſentiãt: quia ſufficit ꝙ ſint vocati. lxiiij. diſt. c. cõprouinciales. Sol. dic. ꝙ ordinatio eſt faciẽda illis cõſentiẽtibus ſi põt. & ſufficit ꝙ cõſentiant tacitè vel expſſẽ: vt quia non cõtradicant. vel ſi contradicãt nihil rationabile opponãt. ſufficit etiã ꝙ vocati nõ veniãt. Si tamẽ fieret cõſecratio cõtempto minimo epiſcopo, nõ valeret quo ad hoc vt reciperet excuſationẽ: vt dicit Io. And. lxiij. di. c. j. vel ſaltẽ veniret caſſanda: vt dicam in. c. ſeq. ¶ Opp. ij. quod abſq; authoritate Archiepiſcopi fieri poteſt. lxiiij. di. c. quia per ambitiones. Sol. ſi vult Archiepiſcopus, eius authoritate hoc faciendum eſt: ſi nõ vult: tunc propria authoritate poſſunt ſecundũ Inn. & Ioan. c. di. c. j. dicit ꝙ hoc facient tunc authoritate ꝓpria vel cleri matricis eccl. Io. an. dicit ꝙ collegiũ prouinciale hoc facere poterit, & tribus cõmittere authoritate ſua. tres verò ꝓuinciales hoc nõ poſſunt ſine licẽtia Papæ, vel cleri matricis eccleſiæ, vel collegij prouincialiũ Epiſcoporũ: & ſic vtraq; opi. eſt vera. & dicit Hoſti. ꝙ hoc primo loco ſpectat ad prouinciale collegiũ, quo negligente ad capitulũ Metropolitanæ eccleſiæ. lxv. di. c. ſi fortè. ¶ Oppo. ꝙ electio Suffraganei non ſpectat ad Archiepiſcopũ, ſed ad capitulũ ſuæ eccleſiæ: vt patet de elect. c. j. Sol. dic ꝙ quædã eſt electio primaria, quæ principiat actũ promotiõis: hæc ſpectat ad capitulũ. Quædã eſt electio ſecũdaria, quę fit poſt electionẽ qñ præſentat ad confirmandũ Archiepiſcopo, per quẽ electus examinatur, ꝙ ſi dignus eſt admittitur. & hæc quæ ſumit pro quadam examinatione aut confirmatione ſpectat ad Archiepiſcopum, qui talem habet examinare. de elect. c. nihil. de hac loquitur hæc decret. vel intelligi poteſt etiam de primaria, intelligendo vt dicit prima gl. de elect. competente ex conſuetudine.

ZACHARIAS.

a ¶ Per aliũ conſecrare. ita no. Spe. in tit. de proba. §. videndũ. ver. decimò p literas. Berthaci. de Firmi. in trac. de Epõ. libr. iij. parte vlti. aliquid per Bald. in c. ſi. qui feudũ dare poſ. in vſibus feudo. per Andr. de Iſer. in tit. quo tpe miles. ibidem.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quod actus. vide Bar: in. l. titius. ff. de conſti. pecu. vbi dicit ꝙ Epiſtola inducit obligationẽ inter abſentes, & etiã inter præſentes, ſi pręſens præſenti det literas vel ſchedulã. de quo etiã per Paul. de caſt. & alios in. l. ſi filius. ff. ad maced. per Bald. & alios in. l. nõ epiſtolis. C. de probatio.

SVMMARIVM.

1 *Conſecratio Epiſcopi, ſiue Archiepiſcopi quomodo & quibus interuenientibus fieri debeat: & qui habent conſentire ſi nolunt præſtare conſenſum. vide per totum.*

2 *Ordinatio alicuius in presbyterum, quomodo & cum qua ſolennitate fieri debeat?*

3 *Conſecrationi Archiepiſcopi, vel Epiſcopi ſi aliquid opponatur, ad quem erit recurrendum.*

CAP. VII.

NEc Epiſcopi. [a] Summatũ eſt. ſ. in c. proxi. ¶ Caſus literal. Quærebatur in iſto conſilio vtrũ Epiſcopi poſſent cõſecrare Suffraganeũ ſuum? Reſpondetur ꝙ Epiſcopi ſine permiſſu Archiepiſcopi non præſumant Epiſcopum conſecrare: nec Archiepiſcopus aliquem conſecrare præſumat ſine duobus, vel tribus Epis, ita vt alij comprouinciales Epiſcopi per ſuas literas conſentiant, quod ſi inter illos diſcordia fuerit Archiepiſcopus maiori numero cõſentiant. B. ¶ † Not. i. ꝙ Suffraganeus non poteſt conſecrari abſq; permiſſu Metropolitani. ¶ Not. ij. ꝙ de ſubſtantia conſecrationis & forma exiguntur tres: & ſic Archiepiſcopus abſque duobus vel tribus Epiſcopis non poteſt conſecrare Epiſcopum. & no. ꝙ Epiſcopi debent eſſe comprouinciales. ¶ Tertiò not. ꝙ licet ad ſubſtantiam conſecrationis exigantur tres, antè, quàm tñ ad eam habeatur recurſus. i. aditus, debent omnes Suffraganei requiri, & conſentire. ¶ Not. iiij. ꝙ actus [b] qui ſolo perficitur conſenſu poteſt per epiſtolam perfici. ad hoc. l. j. ff. de contrahen. empt. & not. ꝙ citatio, & requiſitio, ſeu admonitio poſſunt fieri per literas. ¶ Quintò no. quòd in actibus dependentibus à pluribus vt vniuerſitate ſtatur maioritati numeri.

¶ Oppo.

¶ Opp.ꝙ non ſufficit iuſſus eius:imò exigitur eius præſentia cui cõmiſerit vices ſuas de offi.ordi.c.quod ſedẽ. glo.fatetꝛ ꝙ exigitꝛ eius licentia,& oportet ꝙ ipſe vel alter loco eius ſit præſens. ¶ Opp.ſecũdò quòd ſine tribus poteſt Archieps coſecrari:quia ſufficit ꝙ ipſe cũ duob⁹ hoc agat.lxiiij.di.c.prouinciales.Sol.quod dicit ꝙ ipſe cũ tribus hoc poteſt intelligi ipſo cõputato in numero trium. nam cũ hoc poſſet fieri iuſſu Archiepi à tribus,quarenõ poterit fieri ab Archiepo iunctis duobus.ideò additum fuit in litera:*vel duobus*.quod non erat in antiqua compilatione.& dicit glo.ꝙ de ſubſtãtia cõſecratiõis eſt ꝙ ſint tres.aliàs non eſſet cõſecratus ſi à paucioribus eſſet cõſecratus.lxvj.diſt.c.porrò.vbi ponitur forma cõſecratiõis ab apoſtolo.An verò quilibet iſtorũ ordinet:& an tenere librũ ſupra caput ordinandi ſit de ſubſtantia ordinationis.no.xxiij.diſt.c.Eps.quod bene no.& ibi tenet glo. ꝙ dicitur ab oĩbus ordinatus,nõ à quolibet de per ſe. Et ꝙ tenere librũ ſupra caput nõ ſit de ſubſtãtia.vide quod no.de elect.i.c.quod ſicut. ¶ Venio ad aliqua quærenda. Primò hîc habemus de ſuffraganeis,quid ſi cõſecratꝛ Archieps? Dic ꝙ hoc fieri debet de ꝑmiſſu primatis.i. Pr̃iarchæ ſi habet illũ.lxv.di.c.nõ debet.§.ſi autẽ.vbi de hoc.& c.ſeq.vj.q.iiij.c.ſi inter. ¶ Quæro quid de Epo ſubdito Archiepo:an conſecretꝛ abſq; cõſenſu primatis.dic quòd ſic:licet ſit honeſtũ illius cõſenſum requiri.vt.lxv.diſt.c. placet.Alij dicuut ꝙ de neceſsitate exigitꝛ:quia factũ arduum eſt magnũ tangens totã prouinciam cuius ipſe caput eſt:meritò ergo requirendus eſt,aliter cõſecrat⁹ nõ habebit executionẽ.vt in.c.placet.& huic plus aſſentit Inno.hoc dicit Hoſt.verũ,ſi pateat hoc fieri debere de conſuetudine vel priuilegio,aliàs ſecus.ix.q.iij.c.cõqueſtus.de offi.ordi.c.duo ſimul.c.paſtoralis. ¶ Quid ſi Archieps nõ vult conſentire conſecrationi ſuffraganei ſui nec iubere? Dic ꝙ ſi habeat cauſam impediat eã.& ſi eſſet probabile dubiũ de iuſtitia cauſæ,ſtaretꝛ dicto eius contra prouinciales Epos,niſi appellaretꝛ.ſic intelligo no.xv. di.c.j.ſi aũt nõ haberet cauſam iuſtã:tunc ſuffraganei poſſunt requiſita ſuperioris licentia ſi habet:aliàs ſatis puto ꝙ ipſi poſſent,niſi de facili poſſent habere recurſum ad Papã,& ſic põt intelligi.lxiij.diſt.c.vlti.& quod ibi not. Io.an.vbi doc.hoc remittũt. ¶ Quæro quid ſi prouincia nõ habet tres Epos:vel habet vnũ ſolũ.Solu.cõuocentur vicinorũ auxilia.vij.q.j.c.pontifices.quia de ſubſtẽtia cõſecratiõis hîc eſt numerus. ¶ †[1] Propter quod arguit Hoſtien.ꝙ qñ Eps aliquẽ ordinat in presbyterũ, ad minus duo presbyteri ſacerdotalibus induti ei debent aſtare,& ſic intelligitur.xxiij.diſt.c.presbyterũ.dicit tñ ꝙ cõſuetudo multarũ eccleſiarũ habet ꝙ nec duo aſsiſtunt induti: & ꝙ oẽs præſentes etiã nõ induti manus imponãt,& ſic prædictũ.c.quod dicit ꝙ oẽs manus imponãt. intellige oẽs qui præſentes ſunt:ſed debet intelligi de indutis. ſic dicit ꝙ de indutis in cõſecratiõe Epi aſsiſtere habẽt ſaltẽ duo vel tres induti cõſecrati,ſic duo vel tres induti presbyteri debent aſsiſtere Epo ordinãti: aliàs impoſsibilis eſſet ibi litera:quæ dicit manus ſuas iuxta man⁹ Epi: qñ multi eſſent presbyteri præſentes.nõ tñ reprobat Hoſt. quin ex quo duo induti aſsiſtãt Epo,& alij etiã nõ induti manus imponant,& remittit de ſacra.nõ ite.c.ſi. ¶ Quid ſi aliquis ex ſuffraganeis ſit cõtempus in cõſecratiõe Epi. Dic ꝙ poterit agere de cõtemptu,& obtinebit ceſſationem executionis:ſicut in electione agitur vt cõſecretur. de ele.c.quod ſicut.& etiã grauior pœna poſſet imponi ſecũdum Inn. ¶ Quæro quid ſi ſententiauerit Archiepiſcopus ſecundum voluntatem minoris partis? dicit hîc Io.an.ꝙ tenet ſententia:quia hîc ſuffraganei nõ ſunt iudices:ſed conſiliarij.ſecundum Inno.ſunt tñ conſiliarij neceſsitatis:propter quod vitiabitur factum eis cõtemptis vt.ſ.dixi.ad hoc de elec.c.cũ in veteri. ¶ †[2] Quæro qd ſi conueniant ſuffraganei ad cõſecrandum electum in Archiepm ſuum,& aliquid rationabile opponiꝛ quare non ſit conſecrandus.quid fiet[a].dic ꝙ recurrendũ eſt ad Papã vel aliũ ſuperiorem patriarcham,vel Primatẽ,ſi illũ habeant ſecundum Inno.aliàs Hoſt.de offic.ordi. c.quod ſedem.de fo.compe.c.ſanè.&.c.cũm ſit. quia cũ recipit in cõfirmatione iuriſdictionem in ſuffraganeos.de elec. c.ſuffraganeis.&.c.tranſmiſſam.cognoſcere de hoc non poterunt vt inferiores.xxj.di.c.inferior.de maio.& obe. c.cũ inferior recurratur ergo ad Papam,vel Patriarchã. de præbendis.c.graue.Plus dicit Abbas ꝙ ſi cõtra Epm conſecrandũ de crimiuib⁹ obiectis cognoſcat,Archieps cũ.xij.Epiſcopis,& maior pars dicat condẽnandũ,& minor abſoluendũ,Archiepiſcopus nõ poterit ſententiare. iij.q.vj.c.quãuis.de poſtu.pla.c.ij.de quo de ac.c.ſup his.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius & ordinatus extra tempora punitur.*
2 *Ordinatus extra quatuor tempora caret executione,niſi per Papam diſpenſetur.3.4.5.*

CAP. VIII.

Cum quidam. †[1] Ordinans extra tẽpora debita punitur & ordinatus ſine Papæ diſpẽſatione ordines nõ exequitur.h.d.Primò punit ordinantẽ. Secũdò ordinatũ. ¶ Caſus literalis. Quidã Eps cõtulit ſacros ordines extra quatuor tẽpora,quod nõ debuit:dicitur,quòd puniri debet Eps canonica diſciplina ſcilicet vt priuetur poteſtate conferendi ordines quos illicitè cõtulit,& ordinatis interdicatur executio ordinũ ſuſceptorũ,donec apud ſedem apoſtolicam reſtitutionis gratiã cõſequantur.Ber. ¶ Not.j.ordinantẽ extra quatuor tẽpora puniendũ. ¶ †[2] Secũdò no. ordinatũ carere debere executiõe donec ſecũ diſpẽſetur.& ſic patet quòd tẽpus nõ eſt de ſubſtantia cõſecrationis,licet ſit de ſolẽnitate.Et no.quòd deficientibus ſolẽnitatib⁹ requiſitis ad ordinẽ quæ ſunt de bene eſſe,nõ impeditur impreſsio characteris:nec impeditur executio ipſo iure. ¶ †[3] Not. quòd cũ ordinato extra quatuor tẽpora ſolus Papa diſpenſat ad integrandã executionẽ.Et ex hoc habes vnũ caſum in quo Epi nõ diſpenſant,quia diſpenſatio eſt Papæ reſeruata. ¶ Opp.quòd ordinati extra quatuor tẽpora recipiũt ordines.ſ.eodem.c.ſanè.j.eodẽ.c.cõſultationi.Solu.non recipiũt executionẽ vt hîc:ſed characterem. vt hîc & ibi. ¶ †[4] Quæro an ipſo iure careant executione, an ſint executione priuandi.dicunt aliqui quòd ipſo iure.arg.j.e.c.literas.de quo dicetur ibi.& in.c.pe.Ioan.and. & Inn.intelligunt.i.per ſentẽtiã,ꝑpter verbum reddere debes. ¶ †[5] Quæro,an inferior à Papa poterit cũ iſto diſpenſare tex.facit ꝙ nõ.& gl.hîc tenet.doct.cõtrà. vnde dicunt quòd licet ille nõ poſsit diſpenſare qui malè ordinauit diſpenſabit tamen ſucceſſor:Metropolitanus aũt hîc nõ diſpenſat,quia hoc fecit ex delegatione Papæ,ſcilicet quòd ſuſpendit:vel quia tales non ſunt Archiepiſcopo ſubiecti cũ eſſent ſubditi Suffraganeis.ar.de offi.iud. ord.c.paſtoralis.Ordinarius aũt nõ põt,quia fuit ille qui peccauit.ſicut nõ poteſt diſpenſare cũ illis in beneficio quibus ignorantibus ipſi Epiſcopo data eſt pecunia.j.q. v.præſentium.licet aliàs eo caſu ſit permiſſa diſpenſatio, vt ibi ideò Papa diſpẽſationẽ ſibi reſeruat ſecũdũ Abb.

SVMMARIVM.

1 *Ritus quis dicatur.*
2 *Presbyter grecus qui licitè retinet vxorem,ſi veniat inter latinos,an cogatur dimittere vxorem?*

CAP. IX.

Cum ſecundum. Græci à latinis & econtrariò ordinari nõ debent,ſi in ritu ordinãdi ſunt diuerſi.h.d. ¶ Caſus literalis.In par-

ZACHARIAS.
a ¶ Quid fiet. Vide per Specu.in tit. de inquiſi.§.nunc tractemus.verſ.in ſum.Archidi.vij. q.j.c.nihil.

SEB. SAPIA.
a ¶ Ritus. Vide etiã Abb. in ca. in aliquibus. de decimis & quæ differentia sit inter observant iam cõsuetudinem, stylũ, ritũ, mores, vsum, solitũ & cõsuetũ. ponit illustris pręceptor meus do. Rochus curtius i ru. de consuetu. q. quarta.

ZACHARIAS.
b ¶ Debent deponi. Adde Arch. in c. quoniam diuersarum. xxj. qõ. ij. quod tamen limita vt per glo. ibi.

ZACHARIAS.
¶ Non incurrunt irregularitatem. quia erant suspẽsi ab hoie, secus verò si à iure, quia celebrantes incurrissent irregularitatem. no. Inn. in c. sicut. in gl. ita i ver. suspendatis. j. de coha. cleri. & mu. Bal. i sua marga. in ver. suspendatis. versic. ix. omnino p Card. in cle. j. §. pe. de priuileg.
Anto. Franci.
¶ Adde ꝙ suspẽsus à canone, si celebrat non incurrit irregularitatẽ secus autem si sit suspensus ab homine excõicatus tñ qualitercũq; siue à canone siue ab homine celebrans efficit̃ irregularis. vt notat Inn. in c. sicut. de coha. cle. & mu. & vide Inno. in c. ꝓposuit. de cleri. excõ. mini. tñ qñ suspẽsio est perpetua, idẽ esset ꝙ depositio, & tunc celebrando efficeretur irregularis: vt per Archidi. in c. ij. lxxxij. dis. & per Io. an. in addi. Spe. in ti. de accu. in. §. ij. versi. item quæritur. & per Paul. de leaza. in cle. j. de re. ec. non alie. Et quæ sint crimina inducentia suspensionem ipso iure. vide per glos. in. c. nullus. xxxij. dist. & habetur per glo. & doct. in. c. accusatus. & in. c. tanta.

tibus Calabriæ Epi latini in ordinibus cõferendis seruabant institutiones Græcorũ ordines conferendo extra quatuor tẽpora, & ecõuerso, & ita permixtim se ordinabant adinuicẽ. Præcipit Papa hîc ꝙ latini talẽ ritũ & cõmistionẽ decætero nõ seruent in ordinibus cõferendis. ¶ † No. quid est propriè ritus[a]. quia est quædã consuetudo in ordinandi modo, vel alio actu exercendo solennitatem præbens, ita ꝙ vbi suis disponit erga solennitatem actus: põt ritus dici seu obseruantia. s. de cõsuetu. c. fi. ¶ Secũdò no. ꝙ circa modũ ordines cõferendi potest operari cõsuetudo & ritus vbi sumus in loco in quo lex canonica circa ordines nõ est recepta. ¶ Opp. ꝙ secũdũ ritũ Græcorũ latinus possit ordinari. in. e. c. ꝙ trãslationẽ. Sol. glo. dicit ꝙ illud olim. hodie talis mos nõ debet seruari, si tñ seruetur & toleret̃ per Papã, standũ est tolerationi Papæ. Vel dic græci ordinari pñt à latinis, dũ tamen hoc fiat de licentia suorũ Epõrũ. vt ibi. & ecõtrà, dũ tamẽ ordinentur latini secũdũ ritũ latinorũ: & græci secũdũ ritũ græcorũ. vt. ibi: vel prohibentur ordinari contra ritũ etiã ordinandi. Vnde si ritus nõ sunt diuersi, nõ prohibet̃ ordinatio. si sunt diuersi, nõ pñt, quia cõtingeret necessariò fieri aut cõtra ritũ ordinati, aut cõtra ritũ ordinãtis. & vtrũq; malũ est. ¶ † Quid si cõiugat⁹ gręcus presbyter se transferat cũ vxore sua ad morandũ inter latinos. nunquid erit sibi licitũ vxorẽ retinere. dicit Inn. ꝙ si breuem morã faciũt, sic apud latinos, hoc poterit tolerari, si verò longã, illud ꝓpter scandalũ tolerandum nõ esse: & nisi promittat cõtinẽtiã sibi nõ dabit̃ ecclesia latinorũ. hoc vltimũ nõ approbat Host. remittens ad decre. cũ olim. de cle. cõiu. dicens durũ cõsentire vt ꝓpter scandalũ matrimoniũ licitè cõtractũ à græco, qui continentiam nõ vouit. xxxj. di. c. nicena. debeat separari cũ græcus matrimonio possit vti. de vi. & hone. cleri. c. vt clericorũ. in fi. nisi forsan cum scãdalo alleget̃, & probetur specialis consuetudo regionis. de cognatione spirituali. c. super eo. Bar. brixi. q. dom ini. xxx. dicit eum à ministrando prohiberi non debere. Anto. de But.

SVMMARIVM.

1 *Apostata non dicitur ille monachus qui de vno monasterio trãsit in aliud, nec incurrit irregularitatẽ, intellige vt in nu. 3.*
2 *Monachi nigri habent strictiorem regulam quàm albi.*

CAP. X

EX parte. Si monachus vnius ordinis in secũdo ordine ad quẽ trãsiuit recipit sacerdotiũ, ad primũ ordinẽ rediẽs in eo liberè ministrabit. Cõis diuisio. Secũda ibi: *Mandamus.* ¶ Casus literalis. Quidã monachus Carilsici transtulit se ad nigros monachos, & habitũ illorum assumens in presbyterũ est promotus. dubitabant isti monachi vtrum in ordine sic suscepto debeat ministraret. Mãdat eis Papa quatenus monachũ illũ ꝑmitiãt officium sacerdotis exeq liberè, nisi aliud canonicum obstiterit. Ber. ¶ † No. j. ꝙ monachus transiens ad aliud monasteriũ necessariò nõ cõcludit̃ apostata, & ibi recipiens ordinẽ nõ incurrit irregularitatẽ: nec per hoc est suspensus ab executiõe officij. ¶ No. j. ꝙ cæteris paribus regula nigrorũ monachorum videtur durior, quã sit regula monachorũ alborum. ¶ Opp. ꝙ exiẽs monasterium incurrit apostasiã, & si ibi ordinatur, videt̃ ꝙ incurra irregularitatẽ. de aposta. c. fi. Sol. põt decre. dupliciter intelligi. vno mõ quòd monachus hîc trãsiuit illicitè ad aliã religionẽ, & ibi assumpsit ordinẽ, & secundũ istũ intellectũ obstat cõtrarium. Sed dic quòd qdã sunt apostatæ strictè: vt qui apostatant ex toto relinquendo habitum, & ad mundum redeunt, vel q apostatãt à fide: & tales ordinati incurrunt irregularitatẽ, & carẽt executiõe, vt in cõtrario. Quidã sunt apostatæ latè. i. retro redeuntes, & tales nõ incurrunt irregularitatẽ ibi ordines assumẽdo secundum gl. vel talẽ qn possint dispẽsare Abbates, ita vt velle gl. vel secundum doct. qñq; trãsitus est publicus & notori⁹, & trãsiens ibi ordinat⁹ incurrit irregularitatem qñq; trãsit⁹ est occult⁹, & nõ incurrit irregularitatẽ secundum Inn. & Abb. si dicatur cõtra. qa trãsitus est publicus: & nõ põt nõ esse notori⁹. liiij. di. c. si seru⁹. de trãsla. epi. c. licet. Sõ. ibi loquitur in trãsitu Epi, q trãsiuit cũ turba monach⁹ autẽ occultè, vt patet ex no. ꝑ gl. liiij. di. c. si seru⁹ sciẽte. in ver. ꝑ triẽnium. Alius itellect⁹ est quẽ ponit gl. & illa dicit quòd loquitur qñ trãsiuit licitã. vt licẽtia petita: licet nõ obtẽta ad religionẽ nigrorum: quæ erat strictior, ideo ex hoc nõ põt dici apostata: & sic nõ est irregularis, nec aliqua eget dispẽsatione cõtrarium ꝓcedit qñ trãsiuit illicitè, & sic ibi ordinatus nõ debet ministrare. nisi dispẽsetur, sic loqtur cõtrarium. Dic ergo qdã sunt apostatę fidei, vel ex toto religionẽ dimittẽtes, & tales ordinati in apostasia carẽt executione: & nõ pñt ab alio quã à Papa dispẽsari Quidã sunt apostatæ latè, q illicitè trãseunt de religione in religionẽ, & tunc aut trãseũt publicè, ita quòd factum est publicum, & tunc cum talibus dispẽsat abbas, Aut est occultum, & nõ reqritur dispensatio. Aut trãseunt licitè, & non egẽt dispẽsatiõe.

SVMMARIVM.

1 *Clericus vni episcopo subiectus non põt per* [b] *aliũ episcopũ ordinari sine licentia, & si ordinatur, interdicitur sibi executio.*
2 *Clerici ordinati ab alieno episcopo sine licentia, an sint ipso iure suspensi.*
Suspensus ipso iure si celebrat, incurrit irregularitatem, secus si non est ipso iure suspensus.
3 *Presbyter Græcus ordinatus à latino, an possit accipere vxorẽ.*

CAP. XI.

QVòd trãslationem. Si græcus epo latino subiect⁹ ordinatur à græco sine latini licẽtia, ei ordinis executio interdicitur. si cũ licẽtia: toleratur. In prima ponitur decisa cõsultatio. i secunda respõsio ibi: *Consultationi.* q distinguit & scdm mẽbrum ꝓsequit̃. ibi: *si verò.* ¶ Casus lralis. Quidã clerici græci existẽtes in diœcesi latinorum ab Epis gręcis extra quatuor tẽpora ordinantur, postmodũ à latinis Epis celebrare ꝓhibẽtur. qsitũ fuit à Papa qd de talib⁹ sit agendũ. Rñ. Papa ꝙ cũ cleric⁹ græc⁹ Epo latino subiectus à græco põtifice ordinatur interdicẽda est ei executio ordinis sic suscepti tãquã ab alieno Epo ordinato, nisi de mãdato vel licentia sui Epi illud fiat, sed si de licentia sui Epi id factũ sit: licet culpãd⁹ sit Eps qui clericos suos à græco Epo facit ordinari, quãdiu ab eccl'ia talis mos toleraẗ ipediri nõ debet executio ordinũ talr susceptorũ. Bernar. ¶ Not. j. ꝙ diuersitas ritus inter supiorẽ & inferiorẽ dũmõ sint sub vna fide nõ ipedit subiectionẽ spiritualẽ. ¶ † No. iij. ꝙ cleric⁹ epo subiect⁹ ab altero epo absq; sui epi licẽtia ordiatus: licet recipiat characterẽ nõ recipit executionẽ: vl si recipit iterdicẽda est sibi. ¶ Tertiò no. ꝙ gręco subiectus latiõ põt de licẽtia latini ordinari scdm ritũ gręcorũ, & ordinatus recipit executionẽ. ¶ Quartò no. ꝙ circa ordies cõferẽdos vna psxpianorũ põt iducere cõsuetudinẽ, si hoc Papa tolera. & sic Papa hoc nõ tolerãte iducere illã nõ põt. ¶ Op. j. ꝙ decre. nõ faciat ad titulũ: qa nõ agit̃ hîc de ptãte ordinãtiũ, sed de tpe. Sol. dic ꝙ hîc à gręco fuit facta ordiatio extra quatuor tpa: & sic facit ad ti. ¶ Op. ꝙ ordiatio ista non debeat fieri extra quatuor tpa, vt patet. s. c. ij. & iij. Sol. dicit Phi. ꝙ hoc seruabãt clerici oriẽtales, & de iure fierinõ debet: tñ ex eorũ more hoc fiebat pp tolerãtiã Papæ. & dicit gl. ꝙ hodie mos iste nõ tolerat̃. s. e. c. cũ scdm. dicit Hos. ꝙ decr. qm̃ i plerisq;. facit ꝙ mos hodie toleret̃, & h; aliqualr hoc excusare ꝑlati authoritas scdm Phi. † Op. iij. ꝙ ẽt ordiati ab alijs Epis sunt ipso iure suspẽsi ꝙ non suspẽdẽdi. vt patet. ix. q. ij. c. j. & ij. lxx. di, c. j. ij. & iij. j. de parochijs. c. nullus. Sd. dic ꝙ ordiatio est irrita quo ad depositionẽ, qa talr ordiati debẽt deponi, [b] nisi cũ eis fuerit dispẽsatũ. ix. q. ij. c. nullũ, & vij. q. j. Eps i diœcesi. vel qa non habent

non hñt executionẽ quoad se:sicut dicit de peccato occulto.de coha.cleri.& mu.c.si.sed quoad alios nõ suspensi.Et p hoc infert q celebrãtes nõ incurrũt irregularitatẽ.ad idẽ de offi.ordi.c.significauit.põt tñ eis interdici executio,vt hîc.quoad oẽs esset suspensus, & sic si interdictus nõ abstinet põt excõicari.lxxj.dist.c.iiij.& tũc celebrãdo incurrit irregularitatẽ nõ prius,licet celebrando grauiter peccet.de cleri.exc.mini.c.si celebrat.ad hoc:quia Eps talia ratificat & dispensat.p qd patet q nõ incurrit irregularitatẽ, aliàs Papa solus dispensaret.de sen.excõ.c.cũ illorũ.&.c.j.p hoc stylus curiæ.mandamus q cũ eo ad tps suspẽso dispẽses.Et si quæris in quo dispensat.dic vt nõ deponat,nec aliter grauiter puniat.qd fieri posset de iure secundũ Host.licet dicat aliquos dicere cõtrà.sed ipse non iudicat aliquẽ irrrgularẽ,nisi vbi appareat à iure expressum.de sen.excõ.in.vj.c.is qui.Io.remittit ad no.eo.tit.c.eos.quod dicit ibi gl.q non incurrat irregularitatẽ.¶ Op.iiij.q nõ tolerat hîc græcus ordinatus.s.e.c.cũ secundũ.Sol.dic q tolerabat olim. hodie nõ tolerat.vt hîc & sic ibi loquit ordinatis ante cęlestinum qui nõ toletauit hũc morẽ.vel licet pmixtio rituũ reprobet,vt ibi tñ hodie posset fieri ordinatio à græco secundũ suũ ritũ nõ reprobatũ.ideò ordinatus græcus à græco tolerat:vt hîc.non ordinatus

3 græcus à latino vel cõtrario:vt ibi.¶ † Quæro an quo ad hoc vt posit vti mrĩmonio cõtracto græcus,dictũ Inno.procedat super originali.dic q loquit de ordinato latino à gręco,& sic etiã ponit Io.an.cũ hîc melius stat propter ea quæ subiungunt.vel dic q intelligit de græco quo ad originẽ:latino tñ quoad clericatũ sit differentia an sit ordinatus à græco vel à latino indifferẽter posit vti. dicit Inn.q licet quoad ordines fiat differentia an à latino an à græco,tñ quoad vtendũ matrimonio cõtracto nõ est differẽtia:sed attendenda est cõsuetudo ecclesiæ ad quam ordinat,& in qua intitulatus est,quã debet obseruare.viij.di.quæ cõtra mores.& illi[9] etiã qui ordinari mandauit.Si verò ordinetur ad titulum certæ ecclesiæ,seruabit cõsuetudinẽ ordinatorũ.de pbẽ.c.cũ secundũ. quod

a non placet Host.quia & si latinus[a] coniugatus vxore sua inscia ordinatus fuit & etiã professus,co gitur ad vxorẽ redire.de conuer. coniuga.c.sanè.&.c.vxoratus.sed Inn.fortè intelligit,quando est ordinatus ea sciente & patiente. Ant.de but.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus à Papa non potest per inferiorem promoueri, & licet habeat multa priuilegia, tamen non eximitur à potestate sui Episcopi.*

2 *Ordinatus ab vno citra Papam potest per alium promoueri.*

CAP. XII.

Cum in distribuendis. Ordinatus à Papa sine licẽtia Papæ ad superiores ordines nõ promouetur.¶ Casus literalis.Si aliquis ordinatus fuerit in subdiaconũ à dño Papa,ab alio ad supiores ordines sine licentia Papæ ordinari

1 nõ debet.Ber.¶ † No.j.q ordinatus à Papa nõ põt pmoueri ab in

b feriori absq licẽtia Papæ.[b] ¶ No.ij.quòd cœptũ à superiore inferior perficere nõ põt.& quòd eadẽ debet esse causa agens finisq principij.¶ No.iij.quòd cõcessa gratiosè à Papa non trahunt in exẽplũ ab inferioribus.¶ Op.quòd subsit inferiori hîc à Papa ordinatus.de maio.& obe.c.per tuas.Præterea hic actus ordinatiõis plus habet oneris quã honoris:& sic videt quòd nõ debeat auferre cõmodũ.dic quòd hæc ordinatio licet sit onus,tñ in aliquibus est honor & commodũ.Primò eñ est cõmodũ.quia non põt talis nisi pluribus testibus cõuinci.ij.q.iiij.c.pręsul.&.c. nullã. Secũdò quia non potest cogi ab eo recipere ordines.de cõse.di.ij.c.si poterit tñ secundũ Vi.propter necessitatẽ ecclesię cogi ab Epo vt petat licentiã à Papa vt ordinet.Tertiò quia maior honor debetur tali quã alijs.de maio.& obe.c.per tuas.dicit tñ gl.quòd per hocnõ eximitur à potestate sui Epi quin ab eo posit iudicari:vt in.d.de cre.per tuas.quod intellige in alio,quã in depositione ab ordine. vt in.d.decre.per tuas.nec ob.quòd qui non potest ordinare non potest iudicare.ix.q.ij.c.nullus primas.quia illud est regulariter verũ,speciale hîc propter excellentiã superioris qui manum imposuit vel illud nisi appareat permissum,vel qui non potest ordinare non potest iudicare illo respectu quo non potest ordinare:sic nec

2 iste põt ordinare nec iudicare respectu ordinis.¶ † Op.quòd ordinatus ab vno posit ab alio ordinari.de tempo.ordi.c.cũ nullus.li. vj.So.dic quòd aut loquimur in ordinato à Papa,& procedit dispositio.& hoc propter excellentiam dignitatis.Aut in inferiore:& põt: & ordinatus ab vno põt ab alio ordinari etiã illo irrequisito,qui habet aliàs potestatem illum ordinandi.

SVMMARIVM.

1 *Euidens intellectus alicuius legis vel statuti dicitur ille qui extrahitur per aliquem subtiliter intelligentem,licet non omnes scirent extrahere.*

2 *Dispositio pœnalis loquens de vero extenditur ad fictum.*

3 *Ordines sacri quibus diebus conferendi sint vsque ad finem.*

4 *De differentia inter fictionem & præsumptionem.*

CAP. XIII.

Literas. Duo sacri ordines nõ possunt conferri eidẽ vno die, vel duobus continuato ieiunio.Primò narrat factũ quod secundò improbat,ĩp robationis causam inserens,ibi:*in quo quantum.* Tertiò punit contrafacientes.ibi:*præfatum.*¶ Casus literalis . Quidã canonicus Bonoñ.A.noĩe ecclesiæ Romanæ subdiaconus electus fuit in Epm Imoleñ.Episcopus Bonoñ.recepto mandato præcedẽtis capituli ipm ordinauit die sabbati in diaconũ, & die dñico cõtinuato ieiunio in presbyterum peruenit hoc ad notitiã dñi Papæ.vnde mandauit inquiri veritatẽ super hoc per Episcopũ Mutiñ.& magistrũ.H.subdiaconũ suũ:ipsi factum secundũ quod dictum est significauerũt dño Papæ,& ipsè respondet eis dicẽs quòd ipẽ recepit literas super inordinata ordinatione Imoleñ.electi,in qua ordinatione quãtũ ordinator & ordinatus deliquerit euidenter intelligit,qui prudenter attendit.quod probat hoc modo.Si eñ non licuit Bonoñ.Episcopo vtrũ q ordinẽ conferre illi eudẽ die,eadẽ ratiõe,nõ licuit ei eundẽ ordinẽ conferre vno die continuato ieiunio cũ propter continuationẽ ieiunij fictione canonica siue mane diei dominicę trahatur ad sabbatum,siue vespera sabbati ad ad diem dominicũ referatur,illa duo ad eũdẽ diẽ pertinere dicuntur.Si enim dicatur quòd mane diei dñicæ ad vnum diẽ & vespera sabbati ad alium diem referatur,n on esset continuatio ieiunij necessaria:quia sabbato ante cœnã & dominica ante prandium ieiuni intelligunt. Ideóq; Papa bonoñ.Epm vt puniat in quopeccauit suspendit à collatione diaconi & presbyteri:alterum verò ab executione sacerdotalis officij suspendit donec de ipsis aliter duxerit disponendum.Ber.¶ No.quòd nondũ consecratus appellatur electus.¶ No.quòd ordinatio ad sacros ordines permittit die dñico post sabbatũ ordinationis cõtinuato ieiunio.& sic propter continuationẽ dies dñica fingit eadẽ

1 dies cũ die sabbati.¶ No.ij.quòd dicit euidens intellectus qui habet ex lege vel statuto p prudenter & subtiliter intelligentẽ,licet fortè nõ omnes talem scirent extrahere intellectum.ad

2 hoc de of.deleg.c.super qõnum.¶ † Not.iij.q dispositio pœnalis loquẽs de vero extenditur

c ad fictum.[c] Et quod non est licitũ fieri vna die verè non est licitum fieri vna die quæ fictione vna intelligitur,licet in veritate sint duo dies.

desimo.& vide glo.in.c.ex tuarũ & in.c.inter. de pur.cano.

a ¶ Et si latinus. qd sit in eo qui eligit in Papã vxorat[9]. vide do.Abb.in c.licet de vitanda col.ij. s.de electi. ZACHARIAS.

b ¶ Absq licentia Papę.vide de hoc Card.in cle.j.§.ij. &.iij.de reli.& ve ne.san.& in cle.j. §.præsentatos.de exces.præla.

c ¶ Extenditur ad fictũ.dic hoc esse verũ qñ in vtroq casu.s.& in vero & in ficto est eadẽ ratio.not. in c.cũ dilectus.&.c. ad audientiam. j. de electio.Io. an. in.c.si.de consue. li.vj.Bal.& Lud. in.l.gall[9].§.& qd si tm.ff.de libe.& posthu.& Alex. in.l. emancipata. C. qui admit.itẽ hoc habet locũ in statutis.vtnp. idẽ Alexan.in.l.sed hac.§.patronum. ff.de in ius voc.& in.l iij.§.hæc verba.ff.de nego.ge. & Barto.in.l.oẽs populi.in.vj.qõ. prin.ff.de iust.& iure. Anto.Franci.

¶ An & qñ statutum cõprehẽdat casum fictũ.& qñ in eis fiat extẽsio ex similitudine & idẽtitate rõnis. vide quæ habent in.l.j.in.§.si is qui nauẽ.ff.de exerci. act.& in.l.cũ qui vectigal.& in.l.vt Alphen[9].& in.l. tigni.ff.de ver.significatione.& maximè quãdo statutũ esset odiosum vel correctorium.de quo habet in.l.pcipimus.C.de ap. & in.l.sancimus. C.de test. & vide bo.tex.in.l.si futuri.C.de nup.& c.cũ q habent in.c.cũ expediat.de elec. li.vj.& quæ not. in.l.nõ possunt. ff.de leg.j.& vide no.per gl.& Bar. in.l.si cõstante.ĩ prin.& in.l.si verò.in.§ .de viro. ff.solu.mat.

SEB. SAPIA.

a ¶ Fictio. Vide latè tradita p Bart. in.l.si is qui pro emptore.ff.de usucapio. vbi tradit quãdo requirat ꝙ extrema sint habilia & quãdo nõ & quotuplex sit fictio.

ZACHARIAS.

b ¶ Ordinans puerum.xiij.annorũ. Adde tamen ꝙ talis ordinatio tenet etiã si esset vnius diei dũmõ sit masculus.ita no. Car di.in cle.si.de ęta. & quali.& ĩ cle. ij.§.j.de sepul. & Gemi.&Arch.in c.soli citudo.iiij. distin.

Antonius Franc. ¶ Circa hoc an anniculus posit ordinari dũmõ sit masculus dũ iste 3 all.d.Car.in locis in quibus hoc alle.dicasꝙ Car.ibi nullũ verbũ facit de hoc.& dũ alle. Arch.in.c.solicitudo.lñ.aliàs dis. dicas ꝙ ibi nõ est c.solicitudo faciẽs ad hanc materiam & tamẽ etiam ibi Archi.nihil dicit ad ꝓpositũ.imò & Archi.in.c.de solicitudo & Car di.in cle. hîc allegatis dicũt ꝙ puero minori infante nõ põt cõferri clericalis tõsura. sed in septẽnio & abinde suprà sic, ꝓ quo vide texa. cũ gl.in.c.fi.de tẽp. ord.li.vj.Et adde ꝙ puer si est doli capax si ordinet etiã ad sacros,recipit characterẽ, & tenet contine. re.vt no.in.c.puer.j.q.j.& in.c.cũ super de cõces.p. bẽ.&ĩ.c.j.de cle. p sal.promot. & habetur in.c.ĩ veteri.lxxvij.di.& facit illud ꝙ haberur Gene.xxj. & tradit in.c. nobis eñ.xxj.q.ij. vbi dicitur:nõ mittas manũ in puerum nec facias ei qcquã eò ꝙ timeat dominũ. dicit tamẽ bea.Tho.ĩ.ĩj.qõ. cxxxix.arti.v.ꝙ pueri sunt ad religionẽ recipiẽdi.

¶ No.iiij ꝙ ꝓpter cõtinuationẽ ieiunij dies dñica cũ die sabbati ordinatiõis fingitur vna dies.¶ Quintò not.ꝙ q̃libet fictio ᵃhabet duo extrema principij,& finis,& q̃nꝗ finis trahit ad principiũ,q̃nꝗ principiũ ad finem.¶ Sextò no.ꝙ sicut in die vna verè nõ est licitũ cõferre ordines duos sacros:ita nec est licitũ cõferre in eadẽ die interpretatiuè.¶ Septimò no.quẽ puniẽdũ in quo deliquit.& ꝙ cõferẽs plures sacros in eadẽ die vera vel ficta suspẽdit à collatione ordinũ quos cõtulit illa die.¶ Itẽ vltimò no.quòd ordinat⁹ incõgruo die est suspẽsus ab ordinis collati vltimi executione:secũdũ alios est suspendendus.¶ Op.quòd posit Eps ordines cõferre die dñica post sabbatum ordinationis cõtinuato ieiunio.vt patet.lxxv.di.c.quod à patribus. Sol. diuersis personis põt ordines cõferre.vt ibi:sed eidẽ cui cõtulit ordinẽ in sabbato nõ põt.& hoc est quod hîc reprehendit. ne cõtingat ꝙ, eidẽ eadẽ die vera vel ficta reperiantur ordines collati.¶ Op.ij.ꝙ nõ fictè sed verè dies sabbati,cũ mane dñica sit vna dies:iuxta illud Geñ.j.vespere & mane dies vnus.So. dicit gl.ꝙ verè est vnus dies cõputãdo secũdũ vnam computationẽ.de quo dic vt de fer.c.ij. ¶ † Op.iij.ꝙ ordines cõferri debeãt die sabbati,& nõ die dñica.vt.s.eo.c.de eo.&.c. praeceden.lxxv.di.c.j.Solu.dicit glo.ꝙ aut loqmur de sacris:& sunt opi.aliquæ ꝙ die sabbati regulariter ordines sacri cõferendi sunt, si loqmur de sacris:& hoc est verũ,siue sit dies sabbati vera vel ficta,vt est q̃n vsꝗ ad dñicã cõtinuat ieiuniũ.quia tũc dñica trahit ad sabbatum.& sic fingitur vna dies.Hug.fuit in opi.ꝙ die dñica oẽs ordines cõferri debeãt,& sic sacer,& non die sabbati.Idẽ dicit de baptismo.de cõsecra. dist.iiij.c.venerabilis.&.c.seq.lxxv.di.c.quod à patrib⁹.ibi post diẽ sabbati eiusꝗ; noctis quę in prima sabbati lucescit in die exordia cõsecrãdi eligãtur.& secũdũ eũ nõ est necessaria cõtinuatio ieiunij,vt dies vna fingat sabbatũ & dominica.nam sicut ordo epãlis põt cõferri die dominica & seq.neq; exigitur cõtinuatio ieiunij,neq; fingit dies sabbati trahiad dñicã,& sic die dñica de mane posit fieri ordinatio absq; cõtinuatiõe ieiunij.pro hac opi.inducit, quia sacramentũ ordinis & baptismi sumpsit efficaciã sicut alia sacramenta à resurrectione dominica quæ fuit in die dñico.ergo eadẽ die debẽt cõferri ordines.prima opi.est verior.vt hîc patet.&.s.eo.c.ij.&.iij.saluo quã in Papa.s.eo.c. de eo.No.tamen in d.c.quod à patribus.quòd si die dominica nõ cõtinuato ieiunio fieret ordinatio,imprimeretur ordo,& eius effectus. Nec ob.c.quod à patribus:quia debet exponi post diẽ sabbati.i.post ĩcœptũ diẽ sabbati,licet alij exponãt post finitũ.ad hoc in fine.x.q.iij.c. vnio.Nec ob.ꝙ sacramẽta sumpserint efficaciã quia quòd sumpserint efficaciam nõ ast necessarium huius causa quòd debeãt in die dñico conferri,aliàs sequeretur quòd quilibet ordo illa die cõferendus esset. Dic quòd quandoq; quæritur de tẽpore cõferendi ordinẽ Epãtus, & cõfertur in die dominico.i.fit illius ordinis consecratio.lxxv.dist.c.j.& est ratio quare alij ordines conferãtur in die sabbati:& Epãtus in die dominico,quia sicut vigilia seruit festo,ita promoti ad sacros Epõ.de cõse.di.j.c.Eps Deo sacrificans.&.c.seq.q̃nq; quæritur de tempore conferendorũ minorum.& tũc possunt cõferri diebus solennib⁹ & alijs dominicis.vt.d.c.ij.&.iij.s.eo.super glo.fi.¶ Op.ꝙ hîc puniatur in plus quàm deliquit,quia non peccauit diaconatum conferendo,sed solũ presbyteratũ.Dicit gl.quòd fatendũ est,quòd in plus punitur ordinator quã ordinatus,quia plus peccauit,qa maior.de transla.epi.c.inter corporalia.Dic ꝙ imò deliquit animi destinatione.vñ dicere rite cõtulit diaconatũ est falsum. sed dicere rite contulit diaconum si nõ cõtulisset presbyteratum,est verum. ¶ Op.ꝙ non debet differri ordinatio ad dominicã sequẽtẽ. quod patet,quia nec vltra nonam debet missa tardari.de cõse.dist.j.c.solẽt.Sol.ex cã propter multitudinẽ ordinandorũ hoc permittitur. aliàs non.Idẽ si ordinatorẽ vel ordinãdum inuãsit infirmitas,aliàs tardari non debet.¶ Op.ꝙ non sit suspensus,sed suspendendus.s. eo.c.ij.Sol.quantũ ad ordinatũ stat ꝓpriè,quia suspensus est:quo ad ordinantem impropriè,quia suspendendus.primũ patet.j.eo.c. cõsultationi.¶ Quæro an sabbato magno paschali posint fieri ordinationes.glo.dicit ꝙ non:quia neq; missa cantatur.de cõse.di. iij.c.sabbato.quia licet nõ sit de substantia cõsecrationis:vt not.s. de elect.c.quod sicut.tñ exigitur. Finaliter gl.tenet ꝙ etiã illo die celebrent ordines,quia & hodie missa dicitur.& sic est correctũ quod dicit in illo.c.sabbato.& sic de facto seruatur:quod dicit Io. an.seruari etiã à Papa.¶ Nũquid aũt in nocte paschali posint ordines cõferri.dicit Inn.quòd sic:nõ in alijs noctibus,cùm nõ celebretur missa.¶ Quæro quæ est ratio,quòd in die sabbati permittitur ordinatio.dicit glo.quia sabbatum significat requiem:& ordinatus ad sacros transit ad requiem,ideò illo die tñ conferunt,sed in minoribus nõ trãsit ad requiem,cũ adhuc ad seculum posit redire,ideo alijs dieb⁹ minorũ potest fieri collatio.secũdũ docto.& Host.¶ Quæro an die sabbati posit Epõ cõferri presbyteratus, & in die dominico cõsecratio nulla interueniente continuatione ieiunij.omnes tenent quòd sic.quia non reperitur prohibitum:& certũ tempus nõ est statutũ inter hũc & illũ ordinẽ.vt no.Io.an. in.d.c.quod à patribus.imò plus dicit Hug.quòd põt die dominico de mane ordinari in præsbyterũ,& eodẽ in tertijs in Epm.sed secundũ Inn.hoc nõ fiet de eius cõsilio,cũ ordinatio & cõsecratio debeat fieri cũ missa,& null⁹ debet duas missas eadẽ die celebrare. 4 Item fictio ista non trahitur ad illum casum.¶ † Quæro quid est fictio?dic quòd illa quæ ordinatur super falso, præsumptio autem quæ ordinatur super dubio.¶ Quæro quis debeat continuare ieiunium,dic ꝙ ordinãs & ordinatus,& ideò ordinans in missa quã celebrat in sabbato sumat solùm corpus & sanguinem: & sic non assumet vinum perfusionis.de celebratione missæ.c.ex parte.

SUMMARIUM.

1 *Ordinans puerum ad ordines,priuatur potestate conferendi ordines,non tamen ipso iure sed per sententiam.2.*

3 *Ordinatus in inhabili ætate ad ordines sacros recipit ordines & eorum executionem,nisi suspendatur.6.*

4 *Episcopus promouens aliquem ad ordines qui non habeat beneficium,compellitur ipsi de beneficio prouidere.*

5 *Suspensus à collatione alicuius ordinis,potest conferre minores,sed non maiores.*

CAP. XIIII.

1 VEl non est compos. ¶ † Ordinans puerũ.xiij.annorumᵇ in diaconũ suspenditur à collatione ordinum, & ordinatus ab ipsius executione vsq; ad ætatem legitimã.Primò narrat factũ:quod secundò puniri pręcipit si est verũ.ibi:*discretioni*.¶ Casus literalis.Episcopus Conuentreñ.quendã puerum.M.nomine.xiij.an.habentem inordinatè & sine certo titulo in diaconũ ordinauit in ludibriũ ordinis clericalis. puer ille hæc significauit domino Papæ:& ꝙ nõ prouidebat eidem, vnde mãdat quibusdã,quatenus si res taliter se habet prædictũ Epm suspendant à collatione ordinũ,& cõpellãt eundẽ,vt eidẽ.M.prouideat in ecclesiastico beneficio cõpetenti,suspendentes eundẽ. M. ab executione ordinis diaconatus donec ad ætatem legitimam ꝑuenerit in iniuriam ordinantis.Ber.¶ Not.ꝙ ex qualitate facti cognoscitur

imò dicit ipse in ea parte summæ. q.clxxxviiij.art. ix.& i.q.de quolibet.q.xj.&.xiij. ꝙ licitum est pueris persuadere religionẽ.imò sunt magis pfecti pueri si incipiũt & assuescunt aliquid facere in tenera ætate:vt dixit gl. in.l.j. de atthletis. & in.l.j.C.de stu. li.vr.ro.lib.xj. Anto.Franci.

a ¶ Prouidere. Circa istud dicas ꝙ Eps ordinans nõ debet clericos ordinare nisi eis ꝓuideat de alimonijs (vnde viuere possint ne in opprobriũ ordinis clericalis mẽdicare cogant̃.vt in.c. non liceat.de prębẽ.est verũ quòd ecclesia ro.nõ cõsueuit cógere Episcopum ad ꝓuidendũ ordinatis à se vel de alimonijs,vel de bñficio,nisi pro his q sunt in sacris cõstituti.vt dixit glo. in.d.c.nulli.& habetur in.c.cũ secundum apostolum.e.titu. Adde tñ ꝙ si ordinandus habet suffiFiciens patrimoniũ ex quo viuere possit põt Eps illum ordinare ad titulum ipsius patrimonij,imò censetur eum ordinare ad titulũ sui patrimonij.vt i.c.Eps. & in.c.cũ secũdũ præalleg.& habetur per gl.in. c.si Eps.de pbẽ.lib.vj. & an taliter ordinatus ad titulũ patrimonij possit patrimoniũ suũ vẽdere,vel in cohæredes istituere habet plenè p doct. in.c.tuis.de pręb. & an qs possit ordinari ad titulum quẽ habet ad rem & nõ;in re. habetur in.c. perlectis xxv.dist.& p Io. an.in.d.c, si Eps. de pbẽ.lib.vj. Et adde etiã ꝙ si ordinario simpliciter Eps prouideat de beneficio, si illud bñficiũ amittat, aut illo priuetur

gnoscitur quãdoq; ex modo faciendi de qualitate facientis.& in factis cõtra iura alterũ duorum arguitur,vel defectus intelligẽtiæ naturalis,vel positiuæ scientiæ. ¶ † No.ij. quòd ordinans clericũ in ætate inhabilẽ ad sacros, debet priuari collatione ordinũ,& non est ipso iure priuatus seu suspensus:sed suspendẽdus.vide in cle.gñalẽ.de æta.& quali. ¶ † Tertiò no. ꝙ inhabilis ætate ordinatus ad sacros recipit ordines & executionẽ,nisi suspẽdat̃:& sic non est suspẽsus ipso iure,sed suspẽdẽdꝰ. ¶ † Quartò no.ꝙ promouens aliquẽ ad sacros,vbi non habet beneficiũ debet sibi de beneficio prouidere[a] donec beneficiũ ecclesiasticũ sit cõsecutꝰ, etiam si sit ab executione ordinis suspensus.

¶ Quintò no.ꝙ suspẽsus ab ordine nõ est inhabilis ad beneficiũ ecclesiasticũ cõsequendũ. in cõtrariũ est.de cle.excõ.mi.c.si celebrat.Gl. hîc nihil ponunt boni. ¶ Op.ꝙ debeat̃ puniri in collatione oĩm ordinũ,quia deliquit tantũ in vno,vt patet.s̃.eo.c.literas.Sol.dicit glos.ꝙ ideò hoc fit,quia grauiter deliquit ordinando subsistente defectu ætatis. ¶ Op.ꝙ propter factum alterius non debuit iste suspendi .C. de inoffi.testa.c.si quis in suo.de his quæ fi.à ma. par.ca.c.quæsiuit.Sol.licet causa impellens fuerit istũ suspendẽdi delictũ ordinantis,cã finalis fuit defectus ætatis ordinati. ¶ Quæro q sunt illi canones cõtra quos hîc fuit ordinatus.glo. allegat eos qui dicunt subdiaconũ promoueri non debere ante.xx.annos. & diaconum ante xxv. ¶ Quæro an posset in tali tempore dispẽsari.dicũt doc.ꝙ sic.& ponuntur de quolibet ordine.xxv.anni.sicut de presbytero dicit̃.xxviij.di.c.si.secũdũ Host.qui remittit .de elec. c.cũ in cunctis §.inferiora. ¶ † Quæro an suspensus à collatione certi ordinis puta diaconatus possit conferre minorẽ ordinẽ:dicit Io. an.ꝙ sic.xxv.di.c.qualis.de præsum.c. nonne. de regu.iur.in pœnis.regula odia.de reg.iur.li. vj.maiorẽ verò puta presbyteralẽ conferre nõ põt,quia quãuis ĩ ipso maiori nõ deliquerit: fecit tñ se indignum delinquẽdo in minori.ff.de ser.expor.l.cui pacto.de ordi.ab episcopo. c.j. ¶ † Quæro an hîc ordinatus ante legitimam ætatẽ sit ipso iure suspensus vel suspendendus vnde dicit gl.hîc ꝙ est suspẽdẽdus nõ suspẽsus & sic recipit ordinẽ quo ad characterẽ & executionẽ.Quidã,& hoc sequit̃ Abb.tenẽt ꝙ est suspensus ipso iure. Gul.contrà per tex.hîc qa dicit suspendimus nõ dicit suspẽsos nuntiamꝰ. ideò no.lxxvij.di.c.placuit.& placet Rayn. in sum.de æta.& quali.ordi.§.pœna eius.& vide gl.in cle.generalem.de æta.& quali.

SVMMARIVM.

1 *Ordines plures vni eadem die conferri non possunt etiam de consensu Metropolitani.*
2 *Vnanimiter dicitur id factum,quod fit nemine discrepante.*
3 *Obedientia non est præstanda superiori mandãti id, super quo ipse potest dispensare.*
4 *Periurus punitur ab ecclesia,nec habet solum Deũ vltorem,vt est de iure ciuili.*
5 *Episcopus an possit super omnibus dispensare quæ nõ reperiuntur expressè prohibita.6.*
6 *Episcopus super quibus possit dispensare.*
7 *Statutum quod transiuit in contractum non potest reuocari,nisi ex magna causa.*
8 *Confessus mitius punitur,quàm conuictus.*

CAP. XV.

Dilectus. † Episcopus eidem cõferẽs vna die plures sacros ordines,etiã si de mãdato Metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi potestate suspenditur. Primò punit reprehensibilẽ ordinationẽ. Secũdò punit ordinantẽ.ibi:*cum ergo*. ¶ Casus literalis.Ecclesia Humilieñ.vacãte canonici Imoleñ.Gu.eorũ canonicũ in minoribns ordinibus cõstitutũ in Epm elegerũt Archieps Calalen.Metropolitanus eorũ mandauit epo Trecẽ.vt vno & eodẽ die ad tres sacros ordines eũ promoueret. quod non ausu proprio sed de mãdato Archiepi nõ distulit adimplere.quod totũ dicꝰ Gu. domino Papæ reseruauit,super his dominus Papa inquisiuit veritatẽ:& quia cõstitit ei Epm Trecẽsem in pluribus deliquisse,tũ quia cõfessus fuit sine mãdato Archiepi hoc fecisse. tum quia & si de mãdato Archiepi cõstaret,obtẽperare nõ debuit in hac parte,cũ hmõi dispẽsatio illi à canone non sit permissa , tũ quia sæpius reatũ periurij variauit,prius iurando ꝙ Archieps illud præceperat.& posteà fuit in iure cõfessus ꝙ Archieps illud nõ mãdauerat,ipm tãdiu ab ordinãdi ptãte suspẽdit donec suã meruerit obtinere gratiã.B. ¶ † Not . quòd illud dicitur vnanimiter[b] factũ,quod est ab oĩbus factũ nemine discrepante[c]. ¶ Secũdò no.ꝙ in minoribus cõstitutus põt eligi ad epalẽ dignitatẽ postulationis:via nõ electionis.j.de æta.& qua li.c.à multis.secũdũ hæc tẽpora & hoc secũdũ gl.j. ¶ Tertiò no.quòd electus in Epm absq; Archiepi mãdato nõn debet ordinari etiã ad ordines sacros. ¶ † No.iiij.ꝙ in factis cõtra iura mandatũ superioris dispensare nõ valentis delictũ non excusat.Et no.ꝙ superiori in his quæ sunt cõtra iura vbi superior dispẽsare nõ valet nõ est parendũ.Quintò no.regulam , ꝙ inferior à Papa nõ dispensat, nisi in casibus à iure expssis, vel nisi vbi dispensatio apparet à iure permissa,quod quidã intelligũt vt exigat̃ ꝙ simpliciter sit permissa. Alij ꝙ exigatur ꝙ specialiter Epo sit permissa. ¶ † Sextò notꝙ. ꝙ periuriũ[d] punit ecclesia,[e] nec de iure canonico solũ Deũ habet vltorẽ.& de periurio statur cõfessioni proprię.Itẽ ꝙ negatiua ꝓbatur confessione. ¶ No.vltimò pœnã ordinãtis aliquẽ ad sacros plures eadẽ die[f],quia suspẽdẽdus est à collatione ordinũ:nõ aũt est suspẽsus. Op.ꝙ nõ potuerit eligi in minoribus.j.de æta.& quali.c.à multis.quia erat defectuosus eò ꝙ non erat cõstitutus in sacris.Sol.elegerũt ipsum postulando.nã eligi nõ potuisset.simile.s̃ . de renun.c.post translationẽ.quod dic hodie:vt de postu.præla.c.j.lib.vj.vbi talis electio reprobatur:sic non procedit gl. ¶ † Secũdò opp .ꝙ Epi possunt dispensare,nisi eis appareret expsse prohibitũ.ar.j.de sen.excõ.c.nuper.Sol.glo. dicit ꝙ quidã dicũt ꝙ Epi nõ possunt dispensare,nisi eis appareret specificẽ pmissum ad hoc.j. de fil.presby.c.fi.in qua opi.fuerũt Lau.& Io. Quidã alij tenent ꝙ potuerit dispẽsare.vbi nõ apparet ei prohibitũ.per.d.c.nuper.de quo de iudi.c.at si clerici.l.di.c.miror.j.q.vij.c.requiritis.§.nisi. Alij dicũt ꝙ quædã sunt quæ tãgũt generalẽ statum ecclesiæ:& in illis nõ est licitũ

teneat̃ Eps de alio sibi ꝓuidere:glo. est in.c. pñtiũ. vij.q.j.& in.c.inter cætera.de pbẽ. & hoc sine dubio pcedit si scienter Eps cõtulit bñficiũ litigiosum,vel sciat ipm bñficiũ aliquo respectu cõferre nõ posse, & ipse q accepta uit erat ignorãs de hoc:aliàs sibi imputatur,vt in locis præalleg.

b ¶ Vnanimiter. Quòd etiã vnanimiter factũ dicat̃ quod fit aliquibꝰ cõtradicentibꝰ tenet.d.Ant.p illũ tex.in.c.ad aures. j.quod me.cã sed do.Abb.dicit idẽ quod hîc.& in.c. bonæ memoriæ. in.j.not.s̃.de postu.pla.& in.c.cũ ecclesia sutrina. vbi latè do.And. sicu.j.de cã pos. & pprie .vide latè Corset.in repto rio ad Abba.in ver. vnanimiter.

c ¶ Nemine discrepante. Adde Ro. consi.cccxij.

d ¶ Quòd periuriũ. An & quãdo piuriũ puniat̃. vide Bal.& Salyc.in .l. ij.C.de reb .cred. Ias.in.§. itẽ si qs postulãte. co.xj. instit.de act.latè.i l.si duo patroni. §.fi.ff.de iureiur. Pau.de cas.in.l.j. col.iiij.C.de sum. tri.Ro. i singul. ccccxix.incipi:ego coram magnis dominis.

e ¶ Punit ecclesia. Adde ꝙ laicꝰ põt punire periuriũ ad pœnã pecuniariã,vt dicit Rom. consi.cccxij.

f ¶ Eadẽ die. Dic vt p Arch.& Gem.in.c.in singulis.& seq.lxxvij. distin.

a ¶Sic conſtitutio. Vide Abb.in ca. cũ dilectus.in.v. colũ.s.de electio. Archi.in ſumma. lxvj.diſt.Spec.in ti.de legat.ſub rubri.de diſpẽ.§.cõſequenter ver. generaliter dico Ro. in deci.ccliiij.

b ¶Eſt concilij.Adde quod voluit Ro.conſi.cccxxv.& ibi vide an diſpenſet contra ſtatutũ à ſe editũ.

c ¶Reuocare.Adde Pet.de ancha. conſil.xxxvj. & Ro.conſil.ccliij.

d ¶Diſpẽſant Epiſcopi.Adde quod Ro.in ſingu.ſuis. fo.xv.ponit aliũ quẽ dicit propoſuiſſe hĩc Inno.ſ. ꝙ ſi ſit cõſtitutũ eccleſiæ ꝙ nullus recipiaꝛ i canonicũ niſi ſit nobilis, ꝙ nõ poterit hoc caſu diſpenſare cũ ignobili etiam virtuoſo.allega.Inn. in.c.fi.de cle.non reſi.

¶Adde ꝙ iſtud eſt ſing.in nume. cccclxxxvij. qđ ici.heri fui interrogatus. & adde caſus in quibus Eps diſpenſat enumeratos per Inn. in ca.dilectus. de cle.non reſi.

e ¶Dubium.Adde Ro.conſi.lix.

Epo diſpenſare:vt hĩc.in criminibus aũt licet diſpenſare eis,niſi appareat expreſsè prohibitũ. Alij extra dicũt. Aut vult Eps diſpẽſare ſup faciendo,& non eſt licitum,niſi ei appareat ꝑmiſſum,vt hĩc. Aut vult diſpenſare ſuper facto,& licet:niſi appareat prohibitũ, vt in cõtrario ad hoc.xxij.q.v.c.hoc videꝛ. Tertiò qñ ꝙ ius cõcedit ſimpliciter diſpẽſare,& Epi diſpenſant,niſi expreſsè prohibeanꝛ.de ſen. exc. c.nuper.de cleri.excõ.mi.c.poſtulaſtis. Qñqꝫ canon nõ cõcedit diſpenſationẽ,& nõ poſſunt diſpenſare etiã ſi in canone inueniatur Papam diſpenſaſſe.de cõſan.& af.c.quòd dilectio. xxxv.q.iij.c.quædã.§.quod ſcripſi.quia cũ Epi debeant ſeruare canones,non deberẽt cõtra facere,niſi expreſsè concedaꝛ.xxv.qõ.j.c.j.ij .iij .& iiij.ſecundũ Inno.Hic ſunt duo videnda. Primum quid eſt diſpenſatio.ſecũdũ in quibus diſpenſant Epi.¶ Ad primũ. diſpenſatio eſt cõis iuris relaxatio facta cũ cauſæ cognitione ab eo qui poteſtatem habet diſpenſandi.¶ 6 † Ad ſecũdũ,an & in quibus poſſunt Epi diſpenſare, & in tãgentibus generalẽ ſtatũ eccleſiæ nõ poſſunt niſi inquãtũ eis ſpecificè reperiatur permiſſum:vt hĩc,ſecundũ vnam ſolutionẽ.Aut volũt diſpenſare in alijs,& tũc aut volũt diſpẽſare ſuper faciẽdo ante,quã fiat,& nõ poſſunt, niſi appareat à iure cõceſſum,vt hĩc.Aut volũt diſpẽſare ſup facto:& tũc aut volũt diſpẽſare in delictis ex toto pœnã tollẽdo.& in quibus poſſunt diſpenſare,& in quibus nõ:ſeruandũ eſt quod habeꝛ de iudi.c.at ſi clerici.§.j.quia in grauioribus adulterio,& ſuprà nõ diſpẽſant niſi vbi appareat permiſſum , in inferioribus diſpenſant,niſi appareat prohibitũ.Aut volũt diſpenſare in delictis infamiã abolendo.i.tollendo & non poſſunt.de re iudi.c.cũ te.aut pœnã mitigando.& ſeruandũ quod habeꝛ de pœnis.c.licet de cõſti.c.ij.& de accu.c.qualiter.el ij.per Inno.Aut volũt diſpẽſare cõtra ius cõe, vel cõſtitutionis ſuperioris.& ſic cõſtitutio[a] eſt concilij[b] nõ poſſunt niſi appareat expreſsè permiſſum.no.gl.de elect.c.cũ dilectus.de fil. presby.c.fi.no.in cle.ne romani.de elect. ratio patet.s.ti.ij c.poſt tranſlationẽ.Aut nõ eſt cõcilij,& tunc quædã ſunt iura in quibus diſpenſatio eſt prohibita.& nõ poſſunt.quædã in q̃bus ſimpliciter permiſſa, & planũ ſi ſimpliciter eſt permiſſa,quia tunc poſſunt diſpẽſare,niſi appareat expreſsè prohibitũ Epis, quædam in quibus diſpenſatio non eſt permiſſa, nec prohibita,ita ꝙ iura qñqꝫ loquuntur ſimpliciter:& tũc nõ diſpẽſant niſi appareant iure permiſſum. Aut volũt diſpenſare cõtra cõſuetudinem vel ſtatutum à ſe editum,& tunc Inno.eſt ſibi ipſi cõtrarius.hĩc dicit ꝙ diſpenſare non poteſt:quia ex quo legem fecit Eps,vel cõſuetudinẽ ex qua ius eſt alteri quæſitũ nõ põt illi ius illud tollere.ff.quod quiſqꝫ iur.&c.patere legẽ quã ipſe tuleris.s.de cõſti.c.cũ oẽs.nec etiã an, quã ius quæratur ex ea nõ põt Eps diſpenſare, ne aliquis in eam particularis incidat,cũ nõ ſit facta pro ſpeciali cõmodo alicuius,ſed pro cõi iiij.di.c.erit aũt contrariũ ipſe no.de ſta.mo.c. cũ ad monaſterium.¶ 7 † Credo ꝙ ſi ſtatutũ cõcernit cõmodũ priuatũ ꝙ trãſit in cõtractũ,vt quia fuit proclamatũ ꝙ venientes cauſa habitandi ad talẽ villã habeant immunitatẽ.x.annorum.& tale ſtatutum nõ poteſt reuocare reſpectu illorũ qui aduenerũt:quia reſpectu illorũ trãſiuit in cõtractũ vt no.in.l.fi.aliàs penul.ff.de decre.ab ordi.faci.nõ põt contra illã diſpenſare,ſecus aliàs:puto tamen ꝙ ſi ex cauſa vellet ipſe illã reuocare[c] pro cõi vtilitate.& eſſet talis qui ſuperiorem nõ recognoſceret:qui poſſet ad alterius incõmodũ ſtatuere,ꝙ poſſet cõtra illã diſpenſare ad præiudiciũ iuris priuati in ſubiectos per ſcripta ꝑ Inn.de iniurijs.c.in noſtra.Alij hanc materiã dãt per caſus ſpeciales quos ponunt hĩc doc.enumerando caſus,in quibus diſpenſant Epi[d] quos ponã ſtatim expedita decretali.& ſunt.xxij.in quibus licet Epo diſpenſare,& in quibus non licet,qui ſimpliciter notanꝛ in Spec.de diſpen.§.nunc de Eporũ.inter quos aliquos cõcedit eccleſia.quos negat Inn.& aliquos cõcedit Inn.quos negat eccleſia, ipſos ergo plenè poteſt videre per ipſum:& per Io.an.in nouella: quos enumerare & decidere,eſſet nimis longũ.ideò pro nũc omitto cũ tps nõ patiatur.¶ Op.ꝙ decre.habeat cõditionẽ, quia primò dicit ꝙ Eps hoc facit de mandato Archiepi:poſteà dicit cõtrariũ.Dic ꝙ primò hoc aſſerebat canonicus ad ſui excuſationẽ: ſed poſteà fuit repertũ cõtrariũ,ex cõfeſsione epi.¶ Op. quòd fuerit excuſatus hĩc Eps ex mandato ſuperioris.lxiij.di.c.Salonitanæ.dic vt ibi not.&.lxxxvj.diſt.c.an putatis.de reg.iur.c.quod quis.libr. vj.dic in leuioribus & dubijs excuſat mandatũ ſuperioris: in grauioribus & certis non excuſat.¶ Op.quòd debeat quis parere ſuperiori.s.eo.c.ad aures.dic ſi eſt certũ quòd eſt iniuſtũ,nõ eſt parẽdũ.ſi iuſtũ,parendũ eſt:ſi dubiũ,[e] idem vt ibi no.¶ Op.quòd grauiori pœna debeat puniri;quia ex quo periurus fuit,debuit deponi.de iureiur.c.querelã gl.fatetur quòd hoc debuerit fieri, ſed qa nõ fuit actũ cõtra iſtũ,ideò ita leuis imponiꝛ pœna.s.de elect.c.ꝑ inquiſitionem.¶ 8 † Vel quia confeſſus fuit Papa miſericorditer ſe egit cũ eo.xv.q.j.c.j.&.c.ſi quis.tñ hæc pœna ſolis talib⁹ cõſueuit imponi.s.eo.c.literas.ſecundum Hoſti.¶ Vltimò per hunc text. appareret quòd confeſsione probatur negatiua.ad hoc de confeſſis.c.j.lib.vj.& dixit.de elect.c.bonæ.el.j.Caſus autem in quibus Epiſcopus diſpenſat ſcripſi &c.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus extra quatuor tempora recipit characterem.3.non tamen executionem ordinum niſi fuerit cum eo per Epiſcopum diſpenſatum.2.*

4 *Baptiſmus etiam datus à pagano imprimit characterem.*

5 *Prima tonſura poteſt omnibus diebus conferri.*

CAP. XVI.

Conſultationi. Ordinatus ad ſacros,extra tempora ſtatuta ordinem recipit & poſt pœnitentiã cũ illo diſpenſat Eps. h. d.

¶ Caſus literalis. Aliqui ſacros ordines extra tempora ſtatuta receperũt.Rñ.Papa quòd ipſis pro tranſgreſsione hmõi cõtẽptus pœnitentia eſt imponenda & poſtmodũ ſuſtineri poterũt in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.Ber.¶ 1 † No.j.quòd ordinatus extra quatuor tempora recipit characterem & non executionẽ,& ſic patet ꝙ de ordinis ſubſtantia nõ eſt tps ordinis cõferendi ſed ſolũ de bene eſſe.Et no.quòd defectus ſolẽnitatis extrinſecæ nõ impedit habitũ actus,ſed ſolũ exercitiũ.¶ 2 † No.iij.quòd cũ ordinato extra quatuor tempora quo ad execcutionẽ diſpenſat Eps: & per hoc habes vnũ caſum in quo Eps diſpenſat.¶ 3 † Oppo.quòd character ordinis nec ordo imprimatur,ex quo nõ eſt ordo congruo tẽpore collatus.quia tps videꝛ de ſubſtãtia ſicut in electione de elec.c.quia propter.&.c.auditis.Solu.dicit gl.quòd tempus nõ impedit characterem,quia nõ eſt de ſubſtantia.ſicut nec ætas.s.e. c.vel non eſt compos.¶ 4 † Sic & baptiſmus à quocũq; conferatur in forma eccleſiæ imprimitur character,ſiue à iudæo,ſiue à pagano.quãuis ab eo non debeat recipi.de ſum.tri.c.j.ad fi.de conſec. di.iiij.c.à quodam.dicit tñ tex.hĩc & gl.quòd quia tranſgreſſor eſt canonis recipiens extra quatuor trmpora quòd punitur,quia priuatur poteſtate ordinandi.s.e.c.ſanè.niſi cũ eo diſpenſeꝛ.dicũt tñ hĩc doc.ſcilicet Gof.quòd quia peccat moraliter tranſgrediendo mandatum eſt ſuſpenſus.ideò de iuris ordine executio non habeꝛ licet habeaꝛ character.ideo dicit ſuſtinere poteris.Quis aũt poſsit diſpenſare.videtur quòd epiſcopus ex eo quod dicit quòd poteris ſuſtinere.In cõtrariũ eſt.s.eo.c.cũ quidã.ibi dũ dicit donec apud nos.In cõtrarium videꝛ:quia Papa hĩc reſpondet ad cõſultationẽ per quod videtur,quòd Eps poſsit ſuo iure diſpenſare,nõ ex com

miſsione

a ¶ Posset induci cōtrarium. Dic q eſt verũ in fauorabilibus. nõ aũt in odioſis. vt not. in c. fi. j. de coha. cle. & muli. & in. c. sanè. de cleri. cõiug. & Spec. in tit. de inſtru. edi. §. nunc verò aliqua. char. xv. verſi. quid de præpoſitis.

b ¶ Aduerte. Facit q acta faciũt rem notoriã. c. fi. de coha. cleric. & mu. no. Bar. in. l. geſta C. de re iudi. cum allegatis per do. Iaſ. in. l. eius qui ĩ prouincia. col. ij. in prin. ff. ſi cert. petatur.

c ¶ Prout excipit homicidiũ. Adde q homicidiũ cõmittens non ſemper eſt irregularis vt in homicidio caſuali. no. Bar. in l. illicitas. §. ſicuti. ff. de of. pręſi. vbi dicit tali nõ obeſſe quin ad alios ordines conſcendere poſsit. alleg. c. tua nos. de homi. De quo vide plenius per Spec. in tit. de diſpenſa. §. iuxta. verſi. facto aũt. & per Cardi. in cle. j. qõ. xŋ. de homici. vbi dicit irregularitatẽ non cõtrahi ex homicidio, niſi ex propoſito: imò niſi homo aiatus occidat. vt not. doct. ĩ c. ſicut ex litera. j. de homi. glo. & doct. in. c. ſicut. & in. c. moyſes. xxx ŋ. q. ij. ex qua ſoluitur. q. quid ĩ cauſante facere abortiuũ ante. xl. dies. & quid in occidẽte monſtrum. Anto. Franci.

¶ An homicida ſit inhabilis ad ordines de iure diui no. vide notabilẽ glo. ſummæ. xxj. diſt. & an poſsit homicida in ſuſceptis ordinib⁹ miniſtrare, vel ad ſuperiores aſcendere, & ſi ordinetur an recipiat characterem. habet in c. de his. l. diſt. & p Inn. in. c. j. de ſchiſma. & per Arch. in. c. dominus. j. q. j. & in. c. quod q.

miſsione facta à Papa. ſed dic q cõſultatio fuit ſuper charactere: quod de diſpenſatione addit Papa: fuit additũ abſq; quæſito, gl. rñdet quòd Eps poſsit, quia hîc rñdetur ad cõſultationem & in cõtrarijs Papa ſibi reſeruauit ex certa ſciẽtia præter ius, vt alij magis terreant. dicit hîc Hoſt. q aut eſt ordinatus extra quatuor tempora ex iuſta ignorantia, & diſpenſabit Eps: vt hîc. & j. tit. ij. c. ij. & poteſt allegari iuſta ignorãtia, vt quia ſimplex fuerit qui nuntiauit in eccleſia quatuor tempora eſſe tempore quo nõ erant, & Eps non inquiſiuit bene; vel quia ſecũdum diuerſitatem locorũ in diuerſis temporibus quatuor temporum ieiunatur. Ad cognoſcenda tamẽ quatuor tẽpora de iure dãtur verſus: Vult crux, Lucia, & cinis, chariſmata dia: Vt det vota pia quarta ſequẽs feria. Ex his ſabbatis quatuor temporũ & ſabbato mediæ quadrageſimæ & ſabbato ſancto, & his tm̃ nõ obſtante cõtraria cõſuetudine ſunt ſacri ordines conferendi. ſ. c. j. & . iij. minores eiſdẽ ſabbatis vel diebus feſtiuis conferuntur. ¶ † De prima tonſura dicit hîc Hoſti. q qualibet die conferri poteſt: quia canones de illa certũ diem non exprimunt: & quia ſic à generali conſuetudine obſeruatur. j. de ætate & qualita. c. cũ cõtingat. quandoq; collati ſunt ordines tempore incongruo ſcientibus, & tunc ſi quæritur de diſpenſatione ex neceſsitate vel vtilitate eccleſiæ, hãc facit ſolus Eps. ad hoc. de elec. c. cũ nobis. & . c. in cauſis. niſi ſit delinquens in hoc. de cle. coniug. c. diuerſis fallacijs. de do. inter virũ & vxorẽ. c. & ſi neceſſe. vel niſi Papa fecerit ſententiã vel ſibi retineat diſpenſationẽ. ſ. tit. p xi. c. literas. in fi. Aut diſpoſitio ſeu diſpenſatio fit propter merita electi. & tunc dico q ſuo iure diſpenſare non poſſet, niſi ſibi ſpecialiter cõmitteretur. ſ. e. c. cũ quidam. ſecundũ Hoſt. qui dicit hoc tenendum, quicquid notauerit in ſumma. eo. ti §. fi. ver. ſi prælatus. vbi dicit q ex cauſa neceſsitatis & vtilitatis diſpenſant. aliàs non. Non obſt. ſ. eo. c cũ quidam. quia ibi ille non erat ſubiectus Archiepiſcopo immediatè.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotum appellatione an veniant clerici, vel econtrà.*
2 *Irregularitas inducitur ex omni graui & notorio delicto quo ad alios, ſed quo ad ſe, ex omni peccato. & nu. 4.*
Irregularitas impedit ſuſceptos ordines miniſtrare, & prohibet à ſuſcipiendis.
3 *Homicida etiam peracta pœnitentia prohibetur in ſacris adminiſtrare. 5.*
5 *Irregularitas an & quando proueniat tam ex peccatis magnis paruis occultis ſiue publicis: adeò quòd impediat ſuſceptos miniſtrare, & prohibeat ſuſcipiendos etiam peracta pœnitentia vſq; ad finẽ.*
6 *Periurium an ſit maius delictum quàm homicidium?*
7 *Notorium dicitur omne id, quod eſt in iudicio probatum.*

CAP. XVII.

Quæſitum. Occultus criminoſus præter homicidã in ſuſceptis poſt pœnitentiã peractã miniſtrat & ad ſuperiores aſcendit, ante pœnitentiã monetur vt etiam in ſuſceptis non miniſtret. h. d. Cõis diuiſio. Secunda ibi: *Reſpondemus.* ¶ Caſus literalis. Sacerdotes & alij clerici cõmittunt, qñq; adulterium, periurium, homicidum, & falſum teſtimoniũ. Quæritur an permitti debeant in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. Rñdet Papa q ſi crimina prædicta ordine iudiciario probata, vel aliàs notoria non fuerint, non debent prædicti præter reos homicidij in ſuſceptis vel ſuſcipiendis ordinibus impediri poſt pœnitentiam peractam. ſi verò non pœnituerint monendi ſunt ſub obteſtatione diuini iudicij vt in periculũ ſuæ dãnationis in ſuſceptis ordinibus nõ miniſtrent. Ber. ¶ No. q ex criminibus qs perdit bonũ rectæ conſcientiæ. ¶ † No. q appellatione ſacerdotũ non cõprehendunt clerici. poſ-(1) ſet induci contrariũ[a]. ¶ Et no. q appellatione clericorum in lata ſignificatione comprehenduntur ſacerdotes. ¶ No. ij. hîc tex. apertũ, q omne delictũ in iudicio probatũ dicitur notoriũ. Et aduerte.[b] qđ hoc vult tex. hîc, qñ eſt ordine iudiciario cõprobatum. vbi ſummariè videtur hoc non ſufficere. dixi in. c. veſtra. de coha. cleri. ¶ † No. iij. q omne delictũ graue & notoriũ inducit irregularitatẽ. & no. effectũ irregularitatis. quia impedit in ſuſceptis miniſtrare; & prohibet à ſuſcipiendis. ¶ † No. iiij. regulã q omne delictũ quantuncunq; graue occultũ intellige prout diſtinguitur cõtra notorium probabile tamẽ poſt peractã pœnitentiã non impedit ad ordines aſcendere, & in ſuſceptis miniſtrare. & ſic nõ cauſat irregularitatẽ. Fallit in homicidio, quod delictũ quantũcunq; occultũ. i. notoriũ inducit irregularitatẽ, & impedit in ſuſceptis miniſtrare etiã acta pœnitentia. ¶ † No. v. q nullũ peccatũ etiã ante actã pœnitentiã dũmodò nõ cauſet irregularitatem, non impedit præcisè à miniſtrando in ſuſceptis: vel à ſuſcipiẽdis qñ eſt occultũ. quod intelligo etiã ſi ſit probabile, ſed bene talia ſuſpendũt quo ad ſe durante peccato, nõ quo ad alios, & hoc caſu quia nulla eſt pœna contentioſa, ſed pœnitentialis habet ſe ſuperior monẽdo, non præcisè compellẽdo. ¶ † Op. primò pro declaratione decre. ante, quã deſcendã ad gl. quia non videt q in aliquo delicto etiã homicidij poſſet quis prohiberi in ſuſceptis, vel ĩ ſuſcipiendis. quia eccleſia non iudicat de occultis. xxxij. diſt. c. erubeſcãt. cũ ſi. cõiter doc. intelligunt decre. q loquat de criminibus occultis ſimpliciter prout crimen occultũ diſtinguit contra probabile, & ſecundũ intellectũ iſtum decre. ponit duas regulas, implicitã vnã, & alteram explicitã. Prima implicita eſt q oĩs mediocris pctõr notorius incurrit irregularitatẽ, & etiam poſt peractam pœnitentiam impedit in ſuſceptis, & prohibetur à ſuſcipiendis. Secũda regula, q omnis mediocris occultus peccator non incurrit irregularitatem, nec quo ad ſe ſuſpenſus eſt quin poſsit celebrare, nec etiã cõſulendo non debet p hiberi ex quo egit pœnitẽtiã, & quo ad ſuſceptos & ſuſcipiẽdos. Tertia regula quę ſumit exceptiuè prout excipitur homicidiũ.[c] licet tex. faciat per modũ caſus, tñ ex eo faciunt regulam, q oĩs grauis peccator occultus incurrit irregularitatẽ, & etiam poſt peractã pœnitentiã eſt ſuſpenſus. ideo ſi conſulit an debeat celebrare: vel ad ſuperiores aſcendere, prohiberi debet à conſulente non precisè, ſed conſulendo, quia ſuſpenſus eſt quo ad ſe & ſic loquitur decre. Quarta regula eſt in mediocri peccato in quo perſiſtit & occulto: &

dam. ea. cau. & . q. Et adde q quãuis clericus cõmittens homicidiũ caſualiter poſsit in gradu ſuo permanere. vt in. c. hi qui arbõrẽ. l. diſt. tñ dicit tex. in. c. eos. e. di. q per quinquẽniũ debeãt abſtinere à cõione. & alibi dixit text. in c. de his. l. di. q clericus in obſidiõe homicidiũ perpetrans debet p certum tempus abſtinere ab altaris miniſterio. Et ad de etiã q qui non ex propoſito ſed etiam ad ſui defenſionem hominẽ interfecit non ſeruato moderamĩe inculpatæ tutelæ, dicitur homicida & efficitur irregularis. vt per Ioan. an. in addi. Spe. in ti. de homi. ſuper rub. ver. nos adŋ cimus. Dicit tamẽ Bal. in. c. j de pa. tenen. in vſi. feu. q iſte nõ tenebitur pœna homicidŋ. de qua in. l. j. ff. ad le. cor. de ſica. ſed vt culpabilis punietur alia pœna arbitrio iudicis. de quo vide Ioan. and. in. c. ſignificauit. de pœni. & remiſ. & vide bon. tex. ad hoc in. l. ſi adulteriũ cũ inceſtu. in. §. Imperatores. ff. de adul. & ad id quod hîc dicitur de homine mõſtruoſo occiſo, an ſit homicida & irregularitatem incurrat. vide Bal. in. l. quod dicit. ff. de liber. & poſthu. Et an mãdans fieri homicidium eo ſecuto teneatur pœna homicidŋ, vel ſit irregularis. Dicas q ſic. vt per Saly. in l. non dubium. C. de legi. imò nõ ſolũm mandãs, ſed omnes illi quorũ conſilio, vel fraude, vel proditione cõmittitur homicidium, tenent de homicidio, & ſunt irregulares. vt in. c. periculoſẽ de pœ. diſt. j. Et adde quòd licet interficiens par-

tum nondum formatum non sit homicida, neq; sit irregularis. ex quo anima non est infusa. vt in. c. quod verò. xxxij. q. ij. & habetur in. c. consuluisti. ij. q. v. & per magistrum sententia. iiij. dist. xxxj. tamen quando anima esset infusa, & partus esset formatus, diceretur homicida & incurreret irregularitatem: quia dedit occasionem homicidio, vt dixit glos. in. c. si quis. de homic. & in. c. studeat. & in. c. de his. l. dist. eodem modo si cum herbis vel alijs medicinis medicus faceret fieri abortiuũ, quñ aïa est infusa, & scienter faceret teneretur vt homicida, & efficeretur irregularis, sed si anima nõ esset infusa, & medicus faceret fieri abortiuũ, non euitaret peccatum, licet euitaret irregularitatẽ & pœnam homicidij, vt per glo. in. c. si aliquis. & in. c. si qs dignũ. de homic. & per Inno. in. c. ex literis. eo. ti. & habetur in. l. diu⁹ ff. de extraor. criminal. in. l. cicero. ff. de pœnis. & vide beatum Tho. ꝛ̃. ij. q. lxiiij. art. viij. vbi ponit de occidente aliquem casualiter, & de percutiente prægnãtem si partum animati mors sequatur. Et ibi ponit etiam de Lamech credẽte occidere bestiam, & occidit hominem. Et adde vltimò ꝙ qa tenetur de homicidio, & vt homicida efficeretur irregularis, si forsan occideret hominem vulneratũ vel infirmũ, licet certum esset eum debere mori donec anima est in corpore. de quo vide text. & ibi Floria. in. l. item mela. in. §. Celsus ff. ad. l. aquil.

adhuc non potest prohiberi, licet debeat moneri ex quo peccatum est occultum. Ad quod respondẽt ꝙ fatendũ est, ꝙ occultus peccator nullo modo debet prohiberi, si loquimur de prohibitione contentiosa & præcisa, si de pœnitentiali & monitiua, debet prohiberi qñ perseuerat in peccato, vel quando non perseuerat & est irregularis vt homicida. hîc intellectus est in se verus, sed nõ placet quia tex. videt̃ loq de præcisa monitione & prohibitione. ideò intelligo tex. vt loquatur de præcisa, & intelligatur de delicto occulto, prout distinguitur contra notoriũ, quod tñ est probabile, & secũdũ hoc decidit decre. ista: quia quandoq; delictũ est mediocre & occultũ: probabile tamen, & post actam pœnitentiam & non debet prohiberi in susceptis, nec in suscipiendis, quia tales non sunt irregulares. vnde ex quo egerũt pœnitentiam non sunt prohibendi. Quandoq; delictũ est graue & occultũ vt causans irregularitatem, vel ipso iure inducens suspensionem: & tũc prohiberi debet, vt in homicidio de quo loquitur cã exempli. vnde idem in alijs suspensionem vel irregularitatẽ inducentibus. Quãdoq; delictũ est mediocre & notoriũ, & hoc etiam post peractam pœnitentiã impedit: quia causat irregularitatem. Quandoq; est mediocre & occultum, & nondũ est acta pœnitentia, tñ est probabile & adhuc dico ꝙ prohiberi nõ debet sed moneri, quia ex quo delictum non causat irregularitatẽ: licet hîc sit in peccato & possit probari, antè, quã notoriũ sit nõ potest hîc ꝓhiberi à ministrando: quia hîc propter peccatum suspensus est tñ quo ad se: à suscipiẽdis autẽ posset prohiberi, & hoc non negat dicere. Concludendo tñ oïa. dico ꝙ quædã sunt crimina enormia, quæ quo ad propositũ sunt delicta natura delicti causantia vel irregularitatẽ vel suspensionẽ: vt est delictũ homicidij: & de hoc est certũ penes omnes, vt hîc. de alijs est dubiũ certè: vt est crimen simoniæ. de accu. c. inquisitionis: & alia delicta quæ enumerãtur per doct. in. c. nisi cũ pridẽ §. ꝓpter cõscientiam. s̃. de renuntia. vel verius illa in quibus apparet à iure ꝙ inducunt suspensionem ipso iure. & in istis aut crimen est notoriũ, & duplici causa inducit irregularitatẽ natura delicti. & occultæ notorietatis. hæc impediunt siue acta pœnitentia siue nõ: vt hîc. & in susceptis & in suscipiendis: aut sunt occulta prout occultũ distingitur contra notoriũ, sunt tamen probabilia, & tũc idem siue sit acta pœnitentia siue nõ: vt hîc secundum intellectum quẽ sequor. & possunt tales præcisè prohiberi. Aut sunt omnino occulta, & tunc tales quo ad se, etiam acta pœnitentia sunt suspensi, & sunt prohibẽdi in foro pœnitentiæ consulendo, sed non præcisè in foro contentioso, sed suæ relinquendum conscientiæ: vt hîc secũdum alium intellectum. Quedã sunt delicta enormia, & causantia irregularitatem vel suspensionem, & ista manifesta impediunt in susceptis & suscipiendis: occulta in susceptis tantùm non impediunt: sed in suscipiendis. sic. s̃. eo. c. ex tenore. Quædam sunt delicta mediocria. & appello mediocria omnia mortalia de qbus in sum. de pœni. & remiss. § de peccatis sub. §. quę autem sunt peccata mortalia. xxv. di. c. vnũ. §. nũc aũt. q̃ sui natura non causant irregularitatem, inter quæ est periurium, adulterium, & falsum testimonium vt apertè patet hîc. & dic ꝙ quandoq; hæc mediocria sunt notoria iuris & facti. & talia propter notorietatẽ causant irregularitatẽ ex accidenti. & tales non possunt promoueri acta vel non acta pœnitentia: vt hîc. est casus implicitè, nisi secum dispensetur. Attendendum tamen est ꝙ in dispensandi potestate distinguitur inter ista an sint de mediocris minoribus, & dispensant Episcopi, nisi appareat prohibitum acta pœnitẽtia. de iudi. c. at si clerici. si sint de maioribus dispensat solus Papa, nisi vbi appareat Episcopis permissum. & hoc casu potest procedere opinio alia de qua sit mẽtio hîc in glo. quæ exigit in talibus dispensationem. Quãdoq; hæc delicta mediocria sunt occulta: prout distinguitur occultum contra notorium. & sic sunt probabilia. & tunc aut isti volunt promoueri acta pœnitentia, & possunt, vt hîc est casus. aut volũt promoueri nondum acta pœnitentia. vt hîc. dicunt quidam quòd talia faciunt hominem irregularem, vt non possit in susceptis ministrare, nec ad superiores ascendere. Credo quòd quo ad se sunt irregulares: quia non possunt salua conscientia ministrare, nec ascendere quo ad alios autem vt possint prohibere: dico nisi hujus delicti ꝓbatio recipiatur, ita quòd transeat in notorium quòd nõ possunt etiam prohiberi, sed bene debẽnt moneri: & sic debet intelligi hęc decre. in fine. & dic quòd aut in susceptis & ante probationem receptis non pòtest impediri, sed debet moneri: vt hîc. aut in suscipiendis: & dic quòd oblata probatione poterit impediri. arg. eorum quæ no. per Hostien. in. c. quæris. de æta. & qualita. & de coha. cleri. & mu. c. vestra. Not. ꝙ vbi conscientia regulatur à iure diuino, & tunc peractio pœnitentiæ semper tribuit potestatem ministrãdi in susceptis, & ascendendi ad superiores, secus si regulatur à iure positiuo. quia seruãda sunt fortè dicta suprà. de hoc no. fuit s̃. eod. c. ex tenore. Quandoq; hæc crimina sunt omnino occulta & si acta pœnitentia, idem quod suprà. & fortius ea non acta non possunt prohiberi, sed tantùm moneri. & sic ergo loquitur finis decre. ¶ † Oppo. secundò contra vnum suprà incidenter præsuppositum, quòd periurium non sit de mediocribus, quia imò est maius delictum adulterio. xxij. quæstiò. v. ca. ille. Solu. dicit Hostien. hîc quòd illud quod dicitur de homicidio hic: habet locum & in alijs grauibus, & sic periurium sequitur homicidium. hoc non dicit Hostien. sed remittit ad. d. c. ille. & ibi no. quòd homicida dicitur grauius peccare. & sic no. verbum quod hic ponitur. argu. eorum quæ not. de renun. c. nisi. §. propter conscientiam. quod infinitè displicet. quia contra hanc decre. dic ergo quòd quo ad effectũ irregularitatis de quo agimus, maius censetur homicidium, & magis horrendum. Item quomodocunque sit, sufficit quòd à iure nõ reperiatur quòd periurium inducat suspensionem. Quæro an irregularis ordinatus vbi eget dispensatione characterem recipiat, doct. dicunt hic quòd sic. dummodò in forma ecclesiæ ordinetur quòd vera sacramenta conficiat. xix. di. c. secundum. j. q. j. c. dominus. & c. quod quidam. & no. j̃. titu. j. c. ij. ¶ Quæro secundò an in delictis mediocribus acta pœnitentia absq; dispensatione posset quis ad superiores ascendere. & in susceptis ministrare hîc Ala. videtur velle quòd non. nisi saltem Episcopus cũ eis dispenset quod potest. vt de iudi. c. at si clerici. & dicit quòd valde necessaria est dispensatio non propter depositionem vitandam. quia occulta peccata vindictam non habent. xxxij. quæstio. v. c. christiana. sed vt licitè suum officium exequantur. quod aliter non possunt. xxxiij. distin. c. habuisse. Item operabitur dispensatio, quia super illo delicto amplius accusari non poterit. de fil. presby. c. ex tua. de schisma. c. fraternitati. Non ob. xxxiij. q. ij. c. admonere. xv. q. c. presby. de pœ. distin. iiij. c. diuina clementia. quia verum est quòd dispensatio vel absolutio pœnitentialis non tollit pœnam contentiosam sed bene tollit dispensatio iudicialis, vt j̃. de iudi. c. at si clerici. §. j. hoc vltimum est verum. sed primum non placet, vt dicit glo. fin. quia delictum mediocre occultum habita pœnitentia nulla eget dispensatione. vt dictum est. s̃. & est hîc casus ad literam. & ad hoc vt huiusmodi dispensatio operetur quo ad pœnam contentiosam in delicto occulto habebit occultus peccator nõ solũ Epõ, sed etiã

testibus

a SEB. SAPIA. ¶ Notoriũ. Vide quæ no. Bar. in. l. j. col. iij. ff. de ope. no. nunci. vbi ponit quæ faciant rem notariam. & ibi etiam per moder.

b SEB. SAPIA. ¶ Certa. Iſtud voluit etiam Bar. in. l. ij. §. penult. ff. de aqua plu. arcē. Alex. in conſi. clxvj. incip. Animaduerſis in. v. col. Bart. in. l. iiij. ad fi. de adulter. Bal. in. l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur.

j & ideò ſi conſultor dicat in conſilio, ita credo: eſt perinde acſi diceret ita affirmo. bon. tex. in. l. ſi quis filio. & ibi Bal. no. in. §. irritum. ff. de iniuſto & irri. teſta. & ſi alio tempore conſulendo crederet contrarium, nō eſſet ſine erubeſcentia. vt dixit Bal. in. l. de tutela. C. de in inte. reſt. mino. per tex. in. l. eos. C. de modo mul.

c ¶ Credulitatis. Ad de quādo teſtis de credulitate ꝓbet Aret. conſil. cliiij. & an cũ teſtis deponit de idoneitate alicuius debeat eſſe peritus in ea. vide per eundem. conſi. l. in fine.

ZACHARIAS. ¶ Adde tu ad materiā ſubiectam. ſ. qñ teſtis de credulitate probet Ale. in rub. de iniur. & conſil. cix. volu. c. Fel. in. c. inqſitionis. §. qnæſiuiſti. de accu. hippo. de marſi. ſin. xiiij. incip. tu fac clerũ eſſe, & ſin. lxxxiij. incip. diffuſè. ſatis plenè per Ber. lādri. ī apoſt. ad iſtũ ī. c. firmiter. ij. col. in apoſti. in verſi. firmiter. & ibi etiam in apoſt. meis. ſ. de ſum. trini. & per Lanfr. de oria. in ca. quoniā cōtra. §. ſtatuimꝰ ver. confeſsiones. nu. 26. in apoſto. Celſi. in ver. firmiter. j. de proba.

Anto. Franciſ. ¶ An & quando credatur teſti deponenti de credulitate. vide quę habentur in. l. teſtiũ facilitati. C. de teſt. cũ teſtis debeat deponere de his quæ ſenſu corporis ꝑcipit. vt ibi. tamen in materia in qua teſtis deponere de his quæ percepit iudicio intellectus vel ex peritia artis diceretur certitudinariè deponere: vt plenè tract. in. c. ꝓpoſuiſti. de ꝓba. imò dicitur ille ꝓbabiliter credere q credit peritis in arre. vt in. l. ſemel. C. de re milit. li. xij. & habeť per Bar. in. l. in bonorum. ff. de bono. poſ. & per eundē in. l. j. ff. de ventre inſpiciē. & in l. cùm quidam. in §. quod dicitur. ff. de acquir. hęre. Et adde quod per verbum credere dicitur dari certa reſponſio: vt eſt bo. tex. in. c. j. & ibi no. de poſt. & maximè quando tale verbum profertur à iureconſulto, vel doctore conſulente; vt eſt tex. in. l. planè. la. picola. ff. de leg.

teſtibus, per quos probare poſsit prodere crimen ſuũ: de quo. l. di. c. ex pœnitentibus. Ioā. an. ¶ 7 † In gl. ibi: *per confeſsionem.* & ibi: *per teſtes.* & ſic omne iudicialiter probatum eſt notoriũ[a]. ad hoc quod no. In. j. de fil. presby. c. cōſtitutus. Io. an. de verb. ſig. c. cùm olim. imò oē conſtās ex actis pōt eſſe notoriũ. vt no. Inn. de appel. c. ex inſinuatione. de accu. c. euidentia. cum ſua glo. vide quod not. de teſt. c. per tuas. de conſue. c. cùm dilectus. ¶ In gl. pe. ibi: *in occultis.* ſ. irregularitatē vel ſuſpēſionem quo ad ſe & alios inducentibus, in alijs aũt irregularitatē vel ſuſpenſionē nō inducētibus nō eſt neceſſaria diſpenſatio nec quo ad pœnā, nec quo ad accuſationē ſi delictũ eſt occultũ: vbi tamē inducunt ſuſpenſionem quantuncunq; delictum eſt occultum, neceſſariò habebit confiteri non ſolùm Epiſcopo, ſed etiā teſtibus pręſentibus, vt poſsit probari diſpenſatio. de quo l. diſti. c. ex pœnitentibus.

De ſcrutinio in ordine faciēdo. Rubr.

¶ Dicto de ordinibus: & quia ordinandi examinādi ſunt, ideò &c. & eſt duplex ſcrutinium, vnum ꝙ habetur ante ordinationem, cuius forma habeť. xxiij. diſtin. c. qui Epiſcopus. & hoc prout loquitur de ſcrutinio ante ordinatiōem. de ſecūdo quod fit poſt ordinationē. de quo hîc &. xxiij. di. c. epiſcopus. & c. ſe. xxiiij. diſt. per totum. li. diſt. c. qui in aliquo.

SVMMARIVM.

1. *Teſtimonium credulitatis admittitur in his in quibus non pōt haberi certa & determinata notitia.*
2. *Scire dicitur quis etiam illud quod ſcit per credulitatem aut præſumptionem.*
   Teſtis dicens ſe ſcire quia credit, an probet?
3. *Simpliciter dictum quando aliquid dicatur.*
4. *Loquens etiam veritatem contra conſcientiam peccat mortaliter.*
5. *Stilus curiæ non eſt tradendus ſemper in exemplum quando aliquid diſpenſatiuè operatur præter iuris regulas.*
6. *Dignus quis non præſumitur ad aliquam dignitatem niſi probetur. 7.*
7. *Peccatum aliquid eſſe præſumitur: quādo agitur de præiudicio animæ.*
   Præſumere an quis debeat de ſe bonum vel malum?
   Bonus an quis præſumatur in dubio?
8. *Diues quis in dubio non præſumitur: niſi ſemel. diuitiæ fuerint probatæ.*

CAP. I.

EX parte. Epiſcopus ordinatꝰ interrogatus in ſcrutinio Epiſcopi ordinandi, reſpōdere pōt illũ dignum ſi eum non nouit indignũ. Et ſunt duæ partes. In prima deciſa conſultatio. In ſecunda reſpōſio. ibi. *Fraternitati.* in qua primò eccleſiæ romanæ morē inducit. Secūdò reſpondet reſponſum moderatur, & moderatum declaratur. ¶ Caſus literalis. Cùm aliqs epiſcopus debet conſecrari Metropholitanus conuocat alios ſuffraganeos ad faciēdam conſecrationē. Epiſcopi præſentant cōſecrandum Archiepiſcopo dicētes. Reuerende pater poſtulat ſancta mater eccleſia hunc electum in Epiſcopũ cōſecrari, & ipſe illos interrogat ſi ſciunt illũ eſſe dignum. Ipſi reſpondēt ꝙ ſciunt & credũt illum eſſe dignum. Epiſcopus quidā in homini reſponſione ne offenderet hominem Deũ ęſtimat offendiſſe quādoq; præter: quandoq; contra cōſcientiā reſpondendo cùm electi cōuerſatio eſt illi minus bene cognita, vel penitus ignota q̄ſiuit qualiter in homini interrogationibus ſalua cōſcientia debeat reſpondere? Rñdet Papa quòd cùm nos aliquē promouemus in diaconum, vel presbyterũ: prior diaconorum dicit. poſtulat ſancta mater eccleſia hũc diaconũ ad onus presbiteratũ: vel hũc ſubdiaconum ad onus diaconatus aſſumi: & Papa interrogat. ſcis illũ eſſe dignũ ad hoc onus, & ipſe reſpōdet. ſcio & teſtificor illum eſſe dignũ ad hoc onus quātum humana fragilitas noſſe ſinit. Vnde in tali reſponſione nō credit aliquē peccare, dummodò contra conſciantiam non loquatur, quia non ſimpliciter dicit illum eſſe dignum: ſed quātũ humana fragilitas permittit, quia quē indignũ nō nouit dignum debeat æſtimare. Hac ergo reſpōſione ſecurè poterit vti, niſi fortè ſibi cōſtet ꝙ ſit indignus. Si verò ſciat illũ indignũ, ſignificet hoc Metropolitano antequā veniat ad ſcrutiniũ. Sed Papa hanc interrogationē nō facit in cōſecratiōe Epi: ſed in ordinatiōe ꝑsbyteri, vel diaconi. B. ¶ No. j. ꝙ antequā procedatur ad actũ ordinatiōis, debet præcedere quædā inqſitio ſummaria & extraiudicialis de qualitate ordinādi: cuius forma eſt vnus de aſsiſtētibus. i. pn̄tās interrogeť de habilitate ꝓmouēdi, & ipſe rñdeat de credulitate ordinādi. ¶ 1 † Not. ij. ꝙ in his in qbus nō pōt haberi certa[b] & determinata notitia admittiť teſtimoniũ credulitatis[c]. Et no. ꝙ teſtis deponēs ex certa ſciētia idoneitatis: vel habilitatis alicuiꝰ eo ipſo ſubit anceps ꝑiuriũ. ex eo qa nō pōt de hoc certa dari & determinata veritas. ¶ 2 † Et not. ꝙ etiā illud diciť qs ſcire qđ ſcit ꝑ credulitatē, vel præſumptionē,[d] qn̄; eius certa nō pōt dari veritas, vel ſciri: & tũc nō ſcire ſimpliciter: ſed ſcire ꝓut natura patiť: & ſic no. ꝙ qs aſtringit ſe ad opationes ſecūdũ metas naturæ, & vltrà ad ſupnaturalia non arctatur. Et no. ꝙ nō vitiať dictũ teſtis ſi dicat ſe ſcire id quod capit tantũ ex credulitate vel præſumptiōe, ſi tēperat illud merè ad metas naturæ. ¶ No. ij. ꝙ aſſerens tacitè vel expreſsè quē dignũ, non peccauit ſi eũ non nouit indignũ. & ſic patet ꝙ quilibet dignus præſumēdus eſt niſi appareat indignus. ¶ 3 † No. iiij. qd dicatur ſimpl'r[e] dictũ & nō ſimpliciter dictũ: quia illud

SEB. SAPIA. d ¶ Pręſumptionē. Vide pulchrè per Alex. in. l. j. colũ. viij. ff. ſi cer. peta. vbi latè proſequitur an in teſte ſufficiat quòd habeat vehementem opinionem.

e ¶ Simpliciter. Ad de latè Noui. in. l. j. ff. de ver. obli. & vide. ſ. in apoſt. de ſumma trini. & ſi de catho.

ZACHARIAS. ¶ Adde Alexan. conſi. vj. in. j. colũ. in prin. vol. ij. plenius quā per aliũ per Lanf. in repe. cle. ſæpe. nu. iij. in ver. ſimpliciter. & ibi in apoſt. ad eũ & quid operetur illa clauſula ſimpliciter in reſcrip. de ver. ſig.

Anto. Franciſ. ¶ Circa ſignificatum huius dictionis ſimpliciter. vide Barto. in. l. j. in princ. ff. de vulga. & pupillari. & ibi etiam per Alexā. & per Bald. in. l. ij. C. de ædil. acti. & in. l. manifeſtiſſimi. in. §. primo in. ij. no. C. de fur. & in. l. ea quæ. in xj. quæſtione. C. de condi. inde. vbi dicunt quòd exponitur ſimpliciter. ideſt purè, vel ſine diſtinctione, vel nullo addito, vel ſine aliqua adiectione. & quot modis accipiatur hoc verbum ſimpliciter. vide plenius quàm per alios per Ioan. de imo. in. l. j. §. ſi qs ſimpliciter hîc alleg. vbi inter reliqua dicit qđ quādoq; exponitur. i. ſine rigoroſa ſubtilitate. vt in. c. dilecti. de iud. & dicit facere ad quæſtione quādo cauſa committitur alicui vt procedatur ſimpliciter, quia importat perinde acſi diceretur ꝓcedas ſine rigoroſa ſubtilitate, reiectis difficultatibus, ac duplicitatibus, ambiguitatibus, obſcuritatibus, & doloſis machinationibus. de quo etiam per Bar. in extrauagā. ad reprimē. in ver. ſummarie. vbi diciť ꝙ intelligiť reiecta

ſcrupuloſitate &rigoroſitate ordinarij iudicij, quod etiã voluit do.Ant.de
buc.in.d.c.dilecti,de iu.& Adde quod etiam intelligitur ſimpliciter, ideſt
non extra propoſitum.vt per Bald.in.l.fi.C.de do.promiſ.in.j. colum qui
dicit not.pro his qui habent reſpondere poſitionibus ſimpliciter. & vide
etiam Bal.in.l.inteſtato.C.de ſuis & legit.libe.vbi dicit ꝙ intelligitur ſim-
pliciter.ideſt ad li
teram & ſine ali-
qua di. & ex hoc
infertur an ille q
cõfitetur factum
&qualitatem dica
tur ſimpliciter rñ
dere:vt puta ſi di
co habuiſſe rẽ ſed
reſtituiſſe:|vel Ti
tium vulneraſſe,
vel occidiſſe, ſed
ad mei defenſionẽ
vide Bal.in.l.con-
tra negantẽ. in.ij.
col.C.ad.l.aqui.&
vide Bart. in.l. de
ætate. in.§. nihil.
ff.de inter.act. de
quo vide plenè p
Alex.in.d.§. ſi qs
ſimpliciter. & ad
materiam etiam
vide quæ habẽtur
in cle.ſepe.de ver
bo.ſig.Et adde ꝙ
ſimpliciter dictũ:
generaliter eſt in-
telligendum.l.j.§.
quod autem.ff.de
alea. l. marcellus.
in.§.quidam.ff.ad
treb.l.ab hoſtibus
§.ſed quod ſimpli
citer.ff.ex q. cau.
maio.ad quod vi-
de bo.gl.in.c.præ
terea.de off.dele-
ga.in gl.j.

SEB. SAPIA.
a ¶ Bonitatis natu-
ralis.vide quę no.
Bart.in.l. ſi prius.
ff.de oper.no.nũ.
vbi tangit quãdo
præſumatur ex
primo ſtatu rei ſe
cundum naturam
ſuã,videtur tamẽ
aliqualiter his q̃
dicit do.Ant. ob-
ſtare tex.in capi-
tulo, omnis ætas.
xij.q.j.

SEB. SAPIA.
b ¶ Diuitiarũ.quòd
præſumatur quis
diues niſi ꝓbetur
volũt omnes Scri.
in.l.ſi verò. ver. q
ꝓ rei qualitate.ff.
qui ſatiſdare cogã
& ibi etiam not.
quòd non præſu-
mitur paupertas,
ſed qui dicit diui-
tem vel pauperẽ,
debet ꝓbare. Ad-
uerte tamẽ quòd
ſi quis efficiatur
diues, pręſumitur
factus ex ſua indu
ſtria.vt eſt tex.no
in.l.ſi defunctus.
C.arbi.tute.

dicit ſimpliciter quod abſq; plica & limitatio
ne aſſeritur.illud aũt dicitur nõ ſimpliciter di
ctũ quod aſſeritur cum aliqua determinatiõe.
qđ eſt notãdum ꝑ ſtatutis quæ ad poſitiones
exigũt ſimplicem reſponſionem:& quæ requi
runt poſitiões ſimplices eſſe.ad hoc Butrigar.
4 in.l.ij.C.de iura.ca. ¶ † Not.v.ꝙ loquens etiã
veritatem contra cõſcientiam peccat mortali
ter. ¶ Sextò no.cautelam &,inſtructionem in
terrogati:quia aut ſcit eum eſſe dignum, & ſe
curè reſpondet eum eſſe dignum. Aut ſibi cõ-
ſtat eum eſſe indignum,& non debet reſpon-
dere eum eſſe dignum. nec etiam eum apertè
dicere indignum:debet hoc nuntiare Epiſco-
po qui eum ordinauit,vel Archiepiſcopo cõ-
ſecranti:& hoc in ordinatione presbyteri vel
5 diaconi. ¶ † Et no.ꝙ non ſemper ſtylus curiæ
ab inferioribus eſt in exemplum trahẽdus qñ
ſtylus curiæ aliquid præter regulas diſpenſati-
6 uè operatur. ¶ † Op.ꝙ non debeat reſponde-
re ſe ſcire illum dignum & habilẽ,ex quo igno
rat habilitatem vel inhabilitatem, ſed potius
debet reſpondere quòd ignorat. Sol.dicit glo.
quandoq; aliqua veriſimilia præcedũt indicia
ex quibus debet quẽ dignũ præſumere:& tunc
non debet reſpondere ſe ignorare, ſed ꝙ ſcit
eum dignum eſſe.hæc enim præcedũt indicia
quia eò ꝙ vidit eũ electũ & præſentatum à bo
nis,debet eum habilẽ & dignum præſumere,
& de tali reſpondere debet quòd audiuit ab a-
lijs.xxij.q.v.c. hoc videtur.ſecus ſi nihil præce
dat præambuli:quia tunc non præſumitur di-
7 gnus. ¶ † Secundò videtur ꝙ in dubio debeat
quis potius præſumi indignus,quã dignus.C.
de his qui ve.æta.impe.l.ij.C.de prob.l.ex per
ſona. Item ſecũdò quia in dubio præſumẽdus
eſt excõmunicatus.de ſen. ex.c. cũ deſideres.§.
ſecũdæ.q.hinc eſt ꝙ fortius præſumit fornica
tio quã matrimoniũ.vt patet.xxx.q.v.c.aliter
dicit gl.ꝙ vbi agit de animæ præiudicio,præ-
ſumendũ eſt in deteriorem partẽ.de ſponſa.c.
iuuenis. Circa indicia præſumitur potius iu-
ſtũ & bonum,quã præſumatur aliud.vt hîc.&
lxxxvj.diſt.c.ſi quid. Dic concludendo dicta
Docto.ſi quæritur quo ad ſe quid quis debe-
at præſumere de ſe,quidq; ei cõcludendum vt
præſumat: & tunc dicẽdum eſt ꝙ potius ſe nõ
idoneũ & malum quã bonũ præſumere debet
& maximè in his in qbus eſt periculũ & ſcan-
dalũ aliorũ: & hoc ne periclitetur anima ipſi-
us,vel eius ſalus negligatur:ad hoc.de cler. ex-
com.mini.c.illud.& no.gl.de elect.c.cùm in iu
re.Quandoq; quæritur qualis quis ab alio de-
beat in dubio præſumi: tunc aut nihil petit ad
quod eius reqratur habilitas vel idoneitas: &
in dubio debet plus præſumi dignus quã indi-
gnus.Quãdoq; aliquid petit:& tunc aut quæ-
ritur de idoneitate naturali:& tunc aut nõ ap
paret in præteritum, vel in præſens de aliqua
eius inhabilitate:& tunc reſpectu bonitatis na
a turalis [a] quilibet debet præſumi bonus potius
quã malus.hoc ideò, quia naturaliter creatur
bonus & plenus virtutibus: & ſic naturaliter
homini præſumuntur virtutes ineſſe. nec ob.

peccati deſtructio:quia contra illud datur ſa-
cramenti reparatio.de ſum.trinit. c. firmiter.
in quo confertur gratia.de conſecr.di.iiij.c.ij.
ideò cũ conſtet ſemel reparatus adhuc præſu-
mitur reparatus,donec conſtet cõtrarium. C.
de probatio.l.ſiue poſsidetis.ff. de mino.l.ait
prætor.aliâs.l.& ſi ſine.§. penulti. Aut conſtat
poſt baptiſmum ipſum ſemel malũ:&non ido
neũ fuiſſe:&præſumitur ſemper non idoneus
in illa ſpecie donec cõtrariũ probetur, ſiue nõ
idoneitas ſurgat ex malitia animæ, ſiue corpo
ris defectu.de elect. c.cùm inter.R.& patet in
regula ſemel malus.de reg.iur.li.vj. Et hæc ve
ra,ſiue quæratur de perſonis puniendis. C.de
proba.l.fin.lxxvij.diſt.c.ſi quis.ſiue quærat de
beneficijs acquirendis,& perſonis ſublimãdis:
quia de occultis hominum actibus in quibus
eccleſiæ,non eminet euidẽs periculum præſu-
mitur bonũ: antequã tamen promoueatur de
hoc inquirendum eſt:& ſi aliqua eſt præſum-
ptio contra promouẽdum vel oritur aliquod
dubium inquirẽdum eſt & illud purgatur per
inquiſitionem:de præſumpti.c.literas.ſi nulla
eſt ſpecialis præſumptio, ſemper iudex faci-
et generalem inquiſitionem.de elec.c.nihil.&
facta examinatiõe ſi nihil mali reperitur,ſem-
per pręſumendus eſt bonus:per apparentiã ta
men poſterius præſumitur poſteà in præteri-
tũ.de ſpon.c.is qui.de elect.c.innotuit.Quan-
doq; quæritur de bonitate accidentis ad natu-
ralem bonitatem, quæ eſt annexa intrinſecæ
bonitati:& tunc gloſ. dicit ꝙ hæc non præſu-
mitur:quia habet ſemper accidens.& no. glo.
de ele.c.ſi fortè.&.c.quã ſit.li.vj. Sed huic ob-
uiat hæc decr.quia & hîc agitur in conſecran-
do de bonitate non naturali omnino: ſed etiã
accidentis ad naturam. & tamen præſumitur
hic bonus:patet de elect.cum in cũctis.ad hoc
de præſum.c.fin. Dic ꝙ prædicta procedunt,
quando nullum apparet teſtimonium bonita
tis illius,vel præſumptio.vbi autem aliqua ap
paret præſumptio:vt quia ad hoc per alios eſt
præſentatus, vel bonus ad hoc eſt electus vt
bonus &confirmatus:ſicut in illo qui petit cõ
ſecrari:& tunc præſumitur accidentalis boni-
tas:& ſic loquitur hîc.& hoc eſt quod vult di-
cere gl.j.Idem quando præcedit aliqua exami
natio ipſius,&nihil mali apparet contra eum:
8 vt.d.c.fi. ¶ † Quandoq; quæritur de idoneita
te extrinſeca bonitatis extrinſecæ, vt diuitia-
b rum [b]:& tunc dic aut non apparet aliquando
diuitias habuiſſe:& nõ præſumitur: quia qui-
libet naſcitur nudus.Iob.j.xlvij.diſtin.c.ſicut.
& talis præſumitur,niſi probetur veſtitus:&
hoc quia diuitiæ vt accidentales de facili ab-
ſunt & adſunt vt in.§. ſi magiſtratus. quem al-
legat glo.& in aut. vt omnes obedi.iudi.colũ.
v.Ad prædicta regula.de regu. iur. ſemel ma-
lus.libro. vj. aut ſemel ponuntur diuitiæ, &
præſumuntur. ¶ Ex his concordantur duæ
gloſſ. iuris ciuilis contrariæ. quarum vna eſt
in.l.ſi verò.§.qui pro rei qualitate.ff.qui ſatiſ-
da.cog.quæ tenet quòd in dubio hæc idonei-
c tas præſumatur [c].alia eſt in.l.ij.ff.de prob.quę
tenet

c ZACHARIAS. ¶ Idoneitas præſumatur. Adde tu quôd regulariter
quis præſumitur idoneus niſi quo ad facultates. Bar.in alleg.l.ſi verò. An-
ge.in aut.de hære.& fal.§.hic nobis.col.j.Bal.in rub.C.qui accuſ. non poſſ.
& Spe.in ti.de pro.§.j.verſi.reſtat.& in ti.de actore.verſi.ſed qualiter.
Anto.Franci. ¶ Tu adde ad hoc de idoneitate quòd in dubio qlibet præ
ſumitur idoneus
ſecundum materi
am in qua idonei
tas requiritur niſi
contrarium pro-
betur.l. nõ omnes
§.à barbaris.ff. de
re milita. & habe
tur per Spe.in tit.
de prob. in.§.j.in
ver,reſtat.& adde
quòd quando lex
loquitur ſimplici
ter de idoneitate,
ſeu quòd aliquis
ſit idoneus,intelli
gitur ꝙ ſit idone-
us omnibus mo-
dis,& nõ ſecundũ
quid,vt in.c.tales.
xxiij.di.&in.c.ex
pœnitentibus.l.
di. & in. c. cùm in
cunctis. & in.c.ni
hil.& in.c.poſtq̃.
de elec.&habetur
in.c.cũ teneamur.
& in.c. ſuper lor-
dinata.de præbẽ.
& in cap.is cui.de
præben.lib. vj.&
in.c.fi.de pręſum.
quod adeò verum
eſt, quòd ſi Papa
mandat alicui pro
uideri de benefi-
cio,etiam ſi nõ di
cat ſi eſt idoneus,
ſemper ſubintelli
gitur illa clauſula
quãuis non ſit ex
preſſa. vt hîc in.c.
cauſam.de elec.&
no.gloſſ. in fin.in
capitulo, ex par-
te.de conſtitu. &
gloſſ.ij. in capitu-
lo,is cui. de elect.
lib.vj,adde ꝙ licet
quis ſit idoneus
ad regimen vnius
eccleſiæ: non pro
ptereà ſequitur
quòd ſit idoneus
ad regimen alteri
us,quæ forſan ha-
bet maiorem cu-
ram, & quæ indi-
get maiori & gra-
uiori regimine.vt
in. c. in cauſis. de
electio.& vide bo
no.text.quis dica-
tur idoneus.in.l.ſi
quis ſtipulatus.ff.
de verbo.ſigni. &
dixit Specu.in ti-
tu.de emp.& ven
di.in.§.j.verſi. ſin
autem. quòd qui
promiſit dare fi-
deiuſſorem, tene-
tur dare idoneum
& hæc quidẽ ido
neitas non mi-

nus dicit ex fide quã ex facultate cõueniendi; vt eſt glo.in.l.eũ q.in.§. fi.ĩ ver. idoneior. ff. de in diẽ adie. Et adde ꝙ debẽt tria cõcurrere ad hoc vt qs dicatur idone⁹ fideiuſſor vel idone⁹ ſimpliciter, videlicet facultas conueniẽdi diuitię&fidelitas. l.ſi verò.§.j.ff.qui ſatiſ.cogan.l.ſi ita ſtipulatus ſim ſtichũ aut pamphilũ ff.de ver.obl.&in ſti.de ſuſpe. tuto. in.§.fi.&qs debet ꝓbare an ille q dicit idoneũ,vel qui dicit nõ idoneum habetur per gl. in l.ij.ff.de proba.& in.l.non eſt neceſſe.eo.tit.& per gl. in.l. ſi verò ꝓ cõdẽnato. ff. qui ſatiſ.coga. & plenè traditur in.c.fi.de præſum.

a ¶ Vſq;. Adde de hac dictione latè Old.conſi.xlix.

ZACHARIAS.

¶ Adde ꝙ iſta dictio vſq;: ſi ponit̃ ſuper nũero vel pſonis.& in dubijs vbi eſt fauor inclu dit:aliâs excludit, niſi oſtendat̃ mẽs proferẽtis alia.ita no.Bal.in aut.hoc ampli⁹.co.vj.ver. no.de dictione vſq;.C.de fideicom. Bar.latiſſimè in.l. pſonus.§. ſempronio.ff.de lega. iij. Bald.in.c.j.§. ſi qs de manſo.col. vij verſi.quero de flu. minibus vtrũ veniãt.de contro. in ueſt.& in addi.ad Spec.in ti.de dila. in prin.&ibi Spe. §.j.ver. ſed pone. Alex.poſt Bar.in præallega.l.patronus.&ibi concor. p eũ Arch.in.c. ſi gratioſè.de reſcri. li.vj.gl.& do.in.c. ſtatutum. de præ ben.eo.li.

Anto.Franci.

¶ De hac dictiõe vſq; an & qñ includat vel excludat:vide etiã quę habentur per gl.& doc. in.l.j.ff.de pigno. ac.vbi etiã ponũt de dictione præter.& vide p Bar. late in.l.pſonus.§.

tenet contrariũ ꝙ nõ præſumat̃, & ſemp præſumitur donec cõtrariũ probetur.ff.de priuile.credi.l.ſi creditores.de hac materia.de præſum.c.fin.& plenius in regula ſemel malus. de reg.iur.li.vj.& quod ſcripſi.de elec.c.bonæ.& per Cyn.C.de ꝓba.l.actor.& ibi p But. Quid ſi habẽs rñdere in ſcrutinio denũtiat inhabilitatẽ promouẽdi ad ordines ſecretò. Archieps nõ vult ipſum audire ſuper denũtiata indignitate niſi publicè proponat.Dic ſecundũ Inno. ꝙ debet euitare ſcrutinium ſi põt,& euitet ſic quòd per eũ crimẽ fratris nõ publicet̃.vnde ſi eo pñte & tacẽte publicaret̃.dicat pdicta verba:& ſi euitare nõ põt,dicat hoc ſecurè cũ loquatur in pſona eccleſiæ quæ ſuã indignitatẽ ignorat.ij.qõ.j.c.vnus.&.q. vij.c.plerunq;.de off.or.c.ſi ſacerdos.& ſi per hoc nõ informat cõſcientiam ſuam,ſatisfaciat ei ſecũdũ Hoſti.

De ordinatis ab epiſcopo qui epiſcopatui renuntiauit, uel excõicato Rubr.

¶ In tractatu ordinãdorum qui præcedit & ſequtur interponitur hæc ruhricella de ordinatis ab epiſcopo qui epiſcopatui renuntiauit:& incidenter ponitur de ordinatus ab Epiſcopo. Quid de ipſis excõicatis ordinatis:habet̃ de ſen.excõ.c.cũ illorũ.De ordinatis à ſimoniaco:de ſimo.c.per tuas. & aliâs criminoſo.ix.q.j.in ſumma.& vide de ſchiſma.c.j.De prima parte nõ habetur in decre.ſed inducit̃.j.q.j.c. uentũ.&.q.vij.c.daibertum.De ordinatis ab his de quibus dubitat̃ an fuerint Epi.xxviij.diſt.De ſecuuda.ix.q.j.per totum.& de ſchiſma.c.j.&.ij.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus qui renuntiauit Epiſcopatui, retinet ea quæ ſunt ordinis.2.3.6.*

4 *Ordo ſubdiaconatus eſt ordo ſacer.*

5 *Vſque:iſta dictio ſtat aliquando incluſiuè & aliquãdo excluſiuè.*

7 *Ignorantia craſſa & ſupina quæ dicatur.*

8 *Epiſcopus in dubio renuntians Epiſcopatui,an cẽſeatur renuntiaſſe loco tantum, an ordini & loco.*

CAP. I.

1 Requiſiuit. ¶ † Epiſcopus q renuntiauit loco tantũ inuitatus ordines cõferre poteſt ſicut prius & renũtiauit ordini cũ ordinato p eũ ad minores,vel ignorãter ad ſacros diſpẽſat Epiſcopus:cũ ordinato verò ſciẽter ad ſacros nõ diſpẽſat.In prima cõſultatio.In ſecũda diſtiguẽs reſponſio.Secunda ibi : *reſpondemus.* ¶ Caſus literalis.Archiepiſcopus Toletanus renuntiauit Archiepiſcopatui: poſt illã renuntiationẽ quoſdã clericos ordinauit:ſucceſſor ipſi⁹ quæ ſiuit vtrũ illi in ipſis ordinibus debeãt remanere.Reſpondet Papa diſtinguẽdo vtrum ille renuntiauit loco tantũ:aut loco ſimul & dignitati.¶ In primo caſu cũ loco tantũ renuntiauit põt ordines cõferre,ſicut añ inuitatus ab Epiſcopo aliquo.In ſecũdo caſu ſi ſimul renuntiauit loco & dignitati,diſtinguitur vtrũ contulit ſacros vel minores.Si enim aliquis minores ordines à tali recepit, & in illis poterit miniſtrare,&ad maiores ꝓmoueri:qa huiuſmodi ordines quandoq; à nõ Epiſcopis cõferuntur. Si verò ſcienter à tali ſacros ordines quis recipit, executionem officij nõ habebit,quia eam non habebat.Si verò ignoranter epiſcopus cũ tali poterit diſpenſare,niſi craſſa & ſupina fuerit ignorantia.Ber. Not.duo iura concurrere in Epiſcopo. primò ius dignitatis epiſcopalis cohęrens perſonæ,quæ habetur per conſecrationem.ſecundò adminiſtrationis ius cohęrẽs loco cui præſidet,quæ habetur per confirmationem.ſ.de elect.c.tranſmiſſam. Et no.quòd hæc iura non ſunt inſeparabiliter connexa vel indiuidua.vnde vni poteſt renuntiare ſine altero ſi inchoëtur à loco.

2 ¶ † Et no.ꝙ poteſtas in his quæ ſunt in habitu,ordinis reſidet in dignitate cohęrente perſonę:quo ad exercitium reſidet in loco cui pręeſt,& in quo adminiſtrationem habet.& ex hoc concluditur ꝙ Epiſcopus,qui renuntiauit adminiſtrationi:ſed non dignitati poteſt illa quæ ſunt ordinis quo ad habitum: ſed non quo ad exercitium: quia caret obiectis,in quibus niſi ſibi integretur per inuitationem alterius qui habeat exercitium.

3 ¶ † No.ꝙ in ordine & in conferente conſiderantur tria.character ordinis,habitus, & exercitium.Primum quo ad poteſtatem cõferendi reſidet in charactere cõſecrationis & dignitatis epiſcopalis.Secundũ reſidet in habitu dignitatis epiſcopalis, prout cohęret perſonæ. Tertium reſidet in adminiſtratione dignitatis:ex hoc infertur quòd habens omnia hæc tria conferat characterem & habitum: ſed nõ executionẽ.habens primum ſolũ confert characterem.Et no.arg.ꝙ ex toto renuntians dignitati epiſcopali nõ propterea ipſam quo ad potentiam ordinandi perdit quin ordinando characterem imprimat. & ſecundũ hoc hîc apertè videtur probari ꝙ Epiſcopatus eſt ordo & habet characterẽ: aliâs vt poſitiuũ ex toto toleratur renuntiatione.¶ No.quòd ordinati ab Epiſcopo etiam dignitati renuntiãti recipiunt characterẽ.Nunquid aũt recipiunt executionẽ?patet ꝙ non.An ſecũ ſaltẽ poſſit diſpenſari per inferiorem à Papa.Hæc decre. concludit ꝙ aut eſt ordinatus ad minores, & poterit ſiue ſcienter ſiue ignoranter. Aut eſt ordinatus ad ſacros:& tunc ſi ſcienter,non poterit niſi à Papa diſpenſari. ſi ignoranter, & craſſa ſit ignorãtia,idem:ſi probabilis, per inferiorem à Papa poterit diſpenſare. Et not.quòd craſſa ignorantia æquiparatur ſcientiæ in his in quibus agitur de defectu.Et no.ꝙ priuatus maiori poteſtate poteſt id quod poterat ex minori poteſtate. vide de elect.c.quòd ſicut: & quod no.glo.de conſue.c.cùm dilectus.

4 a ¶ † Videtur hæc litera velle quod vſq;ᵃ ad ſubdiaconatum durent ordines minores & ſe extendant. & ſic quòd ordo ſubdiaconatus nõ ſit ſacer. hoc eſt falſum:quia imò ſacer eſt.j.de æta. & quali. c.à multis.

5 ¶ † Sol.dicit glo.quòd hæc dictio vſq; ſtat excluſiuè:licet aliquando ſtet incluſiuè.alle.ff.de ſena.l.vlti.§ ſenatores. hîc Io.an.multa iura allegat pro & contrà.de hac dictione:vſq;: an ſtet incluſiuè, an excluſiuè. dicit quòd quandoque dictio ſolet proferri à canone,vel lege: & dic quòd includit prout plus & minus amicatur vel inimicatur alijs iuribus, vt intellectus amicus recipiatur,alius reſpuatur: vt patet hîc.ſemper tamen ſi de mente legis apparet illam ſequamur.ff.de extraordi.cri.l.penulti.verſicu.ſunt quidam.ibi:vſq; ad pœnam

ſempronio. ff.de leg. iij.& per Bal. in.l.à caligato. C. de nu.& per Bar. in.l. ſi oleũ. in.§. meritò.ff.de dolo & in.l.quidam in teſtamẽto.ff.de lega.ij.& vide etiam Bar.in.l. meminiſſe.in ver.& ꝓ declaratiõe.ff. de of. procõſu.& habet̃ per gl.in.l.filiusfamiliâs. in.§.ij. in ver.vſq;.ff.de leg. j.& per gl. in.c.j. ver.vſq; de ordin. ab epiſc.qui renũ. epiſcopa. & per Gemi.in.c. ſtatutum de præbẽ.in iiij. col.in verſi.in ducit etiã.li.vj. & vide per Alex. in l.j.in.§. nuntiatio in.xij.co.in verſi. quærit etiam Io. de imo.ff. de noui oper. nunti.& Bal.& Alex.poſt eum in.l.ex facto in ver.item quæro.in.ij.colũ.ff.de vul.& pup.

capitis: vbi nõ apparet per sequẽtia vel præcedentia, vel aliter procedit quod est dictũ. Quãdoq; pfertur ab homine: & si expressè, vel tacitè, vel per coniecturas, vel aliter constat de mẽte loquentis, ꝙ inclusiuè vel exclusiuè ponatur sic accipitur. de verb. sig. c. intelligentia. & c. propterea. Si verò de volũtate non apparet, recipimus inclusionẽ vel exclusiõem, quæ fauorem habet, vel ex cuius consequẽtia resultat odium. per regulã odia. de reg. iu. lib. vj. ff. de dolo. l. j. quatenus fauor non infert alteri iniustum. j. de do. inter vir. & vxo. c. nuper. Alij dicũt ꝙ semper ponitur inclusiuè, nisi per correspõdentiam alterius actus aliud appareat: & hæc vera vbi non apponuntur ipsi. Si opponitur dictio vsq;, tempori limitato, & nullũ est dubium. Quandoq; adijcitur & ponitur tempus limitans. Exemplum de rescri. c. si gratiosè & c. si propter. de ele. c. cùm ex eo. li. vj. c. cum dilecti. de do. & cont. dicit Ioã. an. ꝙ vbi aliud non apparet, non esset absurdum dicere quòd prolatũ ab homine recipiatur contra proferẽtem exclusiuè vel inclusiuè. de reg. iur. reg. contra eum. lib. vj. aliàs fit locus distinctioni prius dictæ. De dictione à [a] dic vt de præben. statutum. li. vj. De absq;: de procura. c. qui generaliter. lib. vj. vide Gul. de cu. ff. de offi. procon. & leg. l. meminisse. & Bart. in l. patronus. §. Sempronio. ff. de leg. iij. ¶ † Videtur secundò cum glo. in verbo. *ignorantia probabilis*. quòd recipiens ordines ab Episcopo qui renuntiauit nõ sit suspensus, nec egeat dispensatione, per iura quæ dicunt quòd ignorantia probabilis excusat. ff. de iu. & fac. igno. l. error. & l. regula. Sol. dicit glo. si culpa non præcedat ignorantiam, procedit contrarium. hic præcessit culpa: quia fecit se à non Episcopo ordinari. Vel secundò dicit glo. & melius dic in his quæ causantur à defectu potestatis ignorantia vel sciẽtia nihil operatur quando est singularis: quia non supplet defectum potestatis: ideo quòd quis non habet alteri dare nõ potest: & carens executione illã alteri tribuere non põt. j. q. vij. c. daibertum. de iurep. c. quòd aũt. Restat ergo ꝙ ignorãtia non dat sibi excusationem. vbi aũt vitiũ surgit ex parte malitiæ vel negligentiæ suscipientis, vel cum quo non agitur, tunc probabilis ignorantia excusat dolũ vel negligentiam. sed nõ tribuit quod tribui non põt à causa agẽte. Vnde concludendũ est ꝙ tales ordinati quãtuncunq; probabili ignorãtia egent dispensatione, quicquid senserit hic Inn. qui conatur respondere ad hãc decre. & posteà se correxit. de schism. c. j. nisi fortè esset ignorantia communis: ita quòd cõiter reputetur pro nõ suspẽso. quo casu an in talibus spiritualibus operetur tolerantia. dixi de iurepa. c. consultationibus. vbi plenissimè hoc examino. dicit tamẽ Host. quòd hæc dispensatio de facili obtinebitur. ¶ † Quæro quando dicatur crassa & supina ignorantia. dicit glo. quam no. quando aliquid factum est publicè, vel coram populo. & hoc non excusat. dicit hic Vin. Gof. Hosti. & Guli. ꝙ licet Episcopus publicè renuntiasset, clericus posteà ab eo ordinatus potuisset habere iustam ignorantiã, vt si extra prouinciam tũc fuisset. & hoc probaret. sicut. C. de contrahen. & cõmit. stipul. l. optimã. de rest. c. ex tenore. j. qui ma. accu. pos. c. cũ in tua. qđ no. ¶ † Quid si renuntiauit simpliciter, an in duplo præsumatur renuntiasse loco: tantũ: an ordini & loco? Dic ꝙ loco tantùm: quia qui renuntiat dignitati, præsumitur hoc facere propter crimẽ de renun. c. post translationem. igitur ne præsumatur criminosus, quòd esse non debet. s. titu. proxi. c. j. præsumitur renuntiasse plus loco quã dignitati. secundum Phi. & Hosti. qui remittit ad sum. eo. ti. § sed quid si simpliciter. Et quod hic dicitur renuntiasse dignitati in. d. c. post translationem. dicitur renuntiasse ordini. intelligitur autem per hoc renuntiasse executiõi, & potestati ordines cõferẽdi. ¶ Quæro an super executione ista ordinati ad sacros ordines ab eo qui renuntiauit ordini dispẽset Episcopus? dic quòd non: secundum Doc. hic licet secus sit in ordinato ab Episcopo alieno executionem habente, qui non renuntiauit. de quo. s. de temp. or. c. quod translationẽ. ¶ Vltimò per tex. in si. patet qualis debet esse dispẽsator: quia discretus: quia aliàs dissipator dicit.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus ab excommunicato recipit characterem sed non executionem.* 3.

2 *Ordinatus ab excommunicato, à quo dispensabitur?*

4 *Excommunicatus an possit alium excommunicare?*

5 *Sacerdos potest absoluere concubinam suam.*

CAP. II.

Cum clericis. Nõ summat, nec diuiditur. ¶ † Not. j. ꝙ ordinatus ab excommunicato, non recipit executionem: sed recipit habitum ordinis: & sic excommunicatus non habilitatur ad imprimẽdum habitum ordinis. ¶ † Not. ij. quòd cum ordinato ab excommunicato ignorãter dispensat Episcopus. à contrario ꝙ cum ordinato ab excommunicato scienter dispensat solus Papa. ¶ † Opp. cum glo. ꝙ ordinati ab excommunicatis non recipiant ordinem. idest characterem. ix. q. j. c. j. vbi dicitur, quòd nullo modo dicitur consecratio quæ est facta ab excommunicatis. Sol. Dic. ꝙ est nulla quo ad executionem: nõ quo ad habitum: & idem de collatione ordinis facta ab hæretico. vt ea. qõ. c. ab excommunicatis. Hostiẽsis remittit ad summam. de tempo. or. § j. ver. hæc igitur sit fides tua. & de sacra. non ite. c. ij. ¶ Oppo. quòd excommunicatus conferat executionem & effectum sacramentorum. vt in c. si celebrat. de cle. excommu. mi. Solu. non confert executionem excommunicatus maiori: vt hic. secus si excommunicatus minori, vt ibi. ¶ † Quæro an excommunicatus [b] possit excommunicare alterum? videtur quòd sic: quia potest ordines conferre quod est plus: ergo fortius debet posse excommunicare. contrarium est verũ: quia cùm sit extra ecclesiam alium, extra ecclesiam ponere non põt. xxiiij. qõ. j. c. audiuimus. secus aũt est in ordine. quia licet sit extra ecclesiã: nihilominus conferre põt: quia characterem habet à quo pendet ptãs, quæ non deletur per excõicationẽ. vnde ordinem cõferre põt, ex quo seruat formam ecclesiæ. intantum aũt est hoc verũ, quod dato quòd excommunicatus esset toleratus excommunicãdo nõ excõicaret [c]: vt no. in

---

SEB. SAPIA.

a ¶ Dictione à. De dictiõe à, vide Gemi. in. c. statutum. col. iij. de præben. in. vj. bal. in. l. post duos. C. de aduoc. diuer. iu. vbi dicit ꝙ dictio à: stat exclusiuè, qñ ponit super terminis extrinsecis. latius ponit idẽ Bald. in. l. à caligato. C. de nupt. Aret. in. l. si ex duob⁹. ff. de duo. reis. Alexã. in. l. j. col. iij. ff. si qs cauti. Car. Alex. in. c. aliter. xxxj. dist. per practi. papiẽsem in forma capitulorũ quando testes producuntur ad ęternã rei memoriam in glo. in ver. vsq; ad calendas. per Bart. in. l. meminisse. in fin. a prin. ff. de off. pcõsu. & lega. Ale. in cõsi. xlij. col. ij. in. iij. vol. Are. cõsi. lxxj. inci. diligẽter. colum. fin.

SEB. SAPIA.

b ¶ Excõicatus. Vide glo. in summa. xxiiij. q. j. q̃ tenet ꝙ etiam excõicatus occultus non põt alium excõicare. & Ant. de butri. in. c. ad probãdũ. de re iu. & in. c. scīscitat⁹. de rescripti. vbi etiã Imo. sed cõtrariũ tenet do. Abb. in. c. ab excõicato. colla. ij. de rescr. Lap. alle. lxxxix. inci. duo plati. & Feli. in. d. c. ad pbandũ. col. j. vers. limi. j. & an valeãt gesta p excõicatum occultũ tangit etiã Feli. in c. rodolphus. col. xxxij. versi. & iuxta. de rescrip.

c ¶ Excõicaret. Adde tamẽ quòd occultè excommunicatus põt alium excommunicare: vt tenet Fede. consi. cccxxxvij. Anto. Francis. ¶ De hoc an excõicatus etiam occultè possit alium excõicare. vide q̃ plenè habentur p glo. xxiiij. qõ. j. in summa. & in. c. j. & ibi per Arch. & vide quæ no. in. c. si. de ord. ab epi. q renun. episcopa. & vide Inn. in. c. si verò. de sentẽ. excõ. vbi dicit ꝙ excõmunicatus occultus donec tolerat põt excõicare. & vide etiã not. per gl. in. c. quicquid j. q. j. & qđ no. in c. cui est. xj. q. iij. & in qbus actibus excludatur excõicatus vide q̃ plenè not. in. c. decernimus. de sen. ex com. li. vj. & in. c. pia. de excep. c. li. & vide quæ no. p Inno. & Mod. in c. veritatis. de dolo & cõtu. & quæ plenè. c. habẽtur p repetentes in. c. intelleximus. de iu. ¶ Et quis dicatur publicè excõmunicatus, vide gl. in cleri. j. de sepul. & no. in. c. ad probãdum. de re iud. Et vtrũ excommunicatus etiã si nõ sit occultus possit absoluere excõmunicatum. vide no. in. c. duob⁹. de sen. excõ. & do. Car. in cle. c. de reli. do. in. viij. q. vbi videtur distinguere inter excõicatũ maiori excõicatione vt iste non possit absoluere: & excõicatum minori excõicatione: & iste possit. Et an excõicare & absoluere, procedant à pari, & sint voluntariæ vel contẽtiosæ iurisdictiõis. vide gl. in. c. ex parte. el. iij. de ver. sig. & quod not. gl. in cle. quãuis. de for. compet. in glo. iij. & habetur per gl. & per Doct. in. c. nouit. de off. lega. & in. c. cum desideres. de sent. excõ. & vide per. d. Car. in. c. cùm ab ecclesiarũ. de offi. ordi

no.in.d.c.audiuimus.& dixi plenè de iurepat.c. cõsultatiõibus. & est casus in quo tolerare nõ operatur:quod est notandũ.& in quo nõ procedit materia.l.barbarius.ff.de offi.præto.¶ Quero an idẽ Episcopus qui cõtulit ordinẽ excõicatus possit dispẽsare?dic quòd nõ secũdũ.P.ar.de cle.cõiu.c.diuersis fallacijs:successor tamẽ delinquẽtis poterit dispẽsare. Vin.tenet quòd etiã ipse q est excõicatus & q contulit postquã fuerit absolutus:& postquã pœnituerit poterit dispẽsare sicut sacerdos,poterit iniũgere pœnitẽtiã de pec-

5 cato eius mãdato cõmisso.¶ † Ad hoc facit qđ not.Lau.qui dicit presbyterũ absoluere cõcubinã propriã de peccato fornicationis cũ se.& idẽ de adultera:vt no.iij.q.vij.c.sacerdos.§.fi.& idẽ ibi Hugo fatetur tamẽ quòd honestius esset vt alteri cõmitteret propter maiorẽ erubescentiam quæ est magna pars pœnitentiæ.de pœni. distin.j.c.quem pœnitet.facit quod no.xxx.quæstione.j. c. omnes xxxiij.q.ij.c.placuit.secundum Io.an.

De ætate & qualitate Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Statur sententiæ latæ super ætate à qua non fuit appellatum.*
2 *Ætas habilis ad beneficia curata attẽditur tempore impetrationis: secus ad præbendas.*

¶ Dicto de ordinatis,dicendũ est de præficiendis:& quia in præficiendis cõsideratur ætas & qualitas,& ordo &c.ideò dicit Ioã.an.ꝙ aliqui habent in ru.de æta.& quali.ordinãdorũ.dicit ꝙ illud ordinãdorum nõ debet esse quia dictũ est in rubrica de tẽp.ordinationũ.nã hîc solũ tractat de ordinãdis rõne dignitatum,& nõ aliter,vel quia in præficiendis requiruntur quæ in ordinandis.ideo &c.De materia rubricæ quo ad primã partẽ.lxxvij.di.stin.&.lxxviij.dist.per totũ.De secunda.xxxviij.dist. per totũ&.lxj.di. per totum.De parte tertia.lx.di.per totũ.reperiť in sexto.&clem.primæ parti coaptatur de ele.c.cum.in cunctis. vnde cõfirmator debet inqrere de

1 æta.e.ti.cũ nobis.& in.c.nihil. ¶ † Et statur sententiæ latæ super ætate[a] à
a qua non fuit appellatũ.eo.ti.c.cùm dilectus.in fi.& pueri nõ sunt idonei, de præbẽ.c.super inordinata.Ad secundam partẽ facit de accus.c.omnipotens.Ad oẽs tres partes.de ele.c.dudũ.De ætate eius qui per delegatiõem

2 causæ præficiť.de off.dele.c.cũ vicesimũ.¶ † Item quo ad beneficia curata põderatur ætas tẽporis quo impetrauit.de rescrip.c.si eo tempore.li.vj.in præbẽ.c.nõ sic.de præbẽ.c.ei cui.eo.li.Ad totã rubricã facit de ele.c. licet canon.c.cũ ex eo.&.c.cõmissa.li.vj.ad primã & tertiã.eo.titul.c.nemo.ad primã.eo.ti.c.ex.eo.in prin.ad tertiã.de præb.c.si pro clericis.de inst.c.ij. Itẽ de ætate vicarij parochialis.in cle.vnica.de off.vica. De ætate monachi prioris conuentualis.de statu mona.cle.ne in agro.§.cæterum. de ætate inquisitoris.de hære.c.pe.in cle.

SVMMARIVM.

1 *Beneficiatus si non recipit ordines quos beneficia requirunt,priuatur beneficijs.3.5.6.*
2 *Dignitates quæ habent annexum ordinem presbyteratus.*
4 *Prælatura respectu quarum dignitatum dicitur.*

CAP. I.

1 b 2 ET Abbates.¶ † Per priuationẽ beneficij[b] arctãtur beneficiati ad ordines sumendos quos beneficia requirunt. h.d.Et sunt duæ partes quæ patent. Secunda ibi: *quod si.* ¶ † Not.j.tres dignitates de iure habẽtes annexũ ordinẽ pbrat⁹,Abbatia,& Decanat⁹ prępositura & Archipresbyteratus.¶ Nõt.ij.ꝙ,Archidiaconatus de iure habet annexũ ordinẽ diaconatus.¶ No.iij.qualiter cõpellanť ad ordines assumẽdos beneficijs annexos:qa arctanť priuatiõe bñficij.¶ No.iiij.ꝙ de iure ordo ad validitatẽ ꝓmotionis ad bñficiũ nõ exigiť cõtẽporaneè cũ ꝓmotione quãtũcunq; illi sit annexus or do:sed sufficit ꝙ faciat post ꝓmotionẽ se ꝓmoueri.de hoc.j. eo. c.

3 quæris.&.c.prætereà.& de præb.c.si ꝓ clericis.li.vj.¶ † Not.v.ꝙ non assumẽs ordinẽ annexũ beneficio de iure etiã si ꝓpter defectũ impotẽtiæ priuať bñficio.¶ No. vltimò hîc tex. apertũ ꝙ Archidiaconatus est dignitas,& est plátura.vide gl.& doc.de iu.c. decer

4 nimus.¶ † Et no.hîc plures dignitates quę platurę dici pñt:vt Abbatia,decanatus,ꝓpositura, Archipresbyteratus & Archidiaconatus.

5 ¶ † Op.ꝙ nõ debeat priuari, dato ꝙ ꝓmoueri nõ posset propter casum:vt patet de cle.ęgro.c.j.Solu.intellige qñ ꝓpter culpã suã ad talẽ casum deuenit:cõtrariũ qñ præter culpã.Idẽ si ꝓter culpã,vbi añ dignitatẽ adeptã ad hũc casum deuenit secundũ Inn.& Host.debebat eñ abstinere ab eo ad qđ sciebat se inhabilẽ.¶ Op. ꝙ Abbates nõ sint clerici.xciij.dist.c.à subdiacono.& sic nõ necessitãtur ad assumẽdũ pbratũ.Sol. olim cũ non essent clerici Abbates vel monachi,imò ꝑpetuo stabãt vt laici:de quo.j. e.dicã in.c.tuã.hodie aũt secus.qa bñdicunť& minores ordines cõferũt.j.eo.c. cùm cõtingat. ¶ Opp. de sup fluitate tex.ꝓ primũ rñsum ad secũdũ,vel ecõtrariò.Sol.dic,ꝙ primũ rñsum loqtur qñ põt & nõ vult: secundũ qñ vult:sed non põt.¶ Quæriť qũo faciat ad titulũ. dic ꝙ põt facere respectu ordinis ꝓficiẽdorũ.i. eorũ q̃ præfecti sunt.vt.j.e.c.q̃ris.& respectu qualitatis præficiẽdorũ:qa si talis est q nõ possit ordinari, non præficiť:imò præfectus remoueť.

6 ¶ † Opp. ꝙ datò ꝙ non faciãt se ꝓmoueri nõ priuẽtur ex quo nõ possunt.j.eo.c.q̃ris.Sol.dicit Host.ꝙ cõpelleť ad ordines:& si non possit priuabiť, nisi aliàs sit valde vtilis ecclesiæ.hoc no.quia extenditur illa decre. ad casum quando ordo est annexus beneficio.

SVMMARIVM.

1 *Pueri dicuntur illi qui sunt intra decennium.*
2 *Laicus est incapax vniuersalis administrationis bonorum ecclesiæ.18.*
3 *Episcopus an possit dispẽsare super minori ætate, vt promoueatur ad beneficium simplex.5.vel aliud puta dignitatem.9.10.11.*
4 *Collatio facta inhabili propter ætatem,an sit ipso iure nulla.5.6.9.*
7 *Archiepiscopus quibus casibus possit se intromittere circa subditos suffraganeorum.*
9 *Minor dispensatiuè ob defectum ætatis est promotus ad aliquã dignitatem,an habeat vocẽ in.c.12.13.*
10 *Dispensatio contra ius non est extendenda etiam ad connexa,si non potest in principali concessio aliquid operari.12.13.*
12 *Dispensatus ad ætatem, an per omnia habeatur pro maiore.13.*

CAP. II.

EX ratione. Ecclesia dispẽsatiuè minori cõcessa nõ ꝑ laicos: sed ꝑ clericos est regẽdavsq; ad ꝓmoti cõpetẽtẽ ętatẽ.h.d.Duo facit secũdò ponit reprehẽsibile factũ Episcopi.Secũdò illud corrigi mãdat. ibi. *vnde quoniam.* quæ duo facit.Primò ꝓuidet circa præterita.Secũdò circa futura cũ pœna & decreto.¶ Casus literalis. Episcopus Cõuẽtren.concessit ecclesias in Archidiaconatu R.Cistreñ. pueris intra decenniũ constitutis, quę nõ per clericos sed per laicos disponũtur. Mãdat Papa Cantuariẽ. Archiepiscopo quatenus episcopũ illũ corrigat super his & custodiã illarũ ecclesiarũ cõmittat personis idoneis donec pueri ad cõgruã ætatẽ peruenerint laicis inde amotis,& ꝙ decætero talia non pręsumat. Idẽ præcipit idẽ Papa in sequenti.c. Ber.

1 ¶ † No.j.ꝙ pueri appellatione cõprehẽdũtur existẽtes intra decẽniũ:ꝙ no.bñ.de quo de delic.pue.c.j.¶ No.ij. ꝙ minor decennio est in-

2 habilis ætate ad obtinẽdũ ecclesiã. ¶ † No.iij. quòd administratio vniuersalis bonorũ ecclesiæ etiam nõ in titulũ nõ est cõmittenda laico. ¶ No.iiij.ꝙ vbi ex dispensatiõe ætatis inhabilibus eccłię cõcedũtur,debẽt dari vicarij & administratores clerici,& nõ laici,qui ecclesiã regãt vsq; ad ætatẽ legitimã ꝓmouẽdi.& vocantur tales vicarij tẽporales.¶ † No.v.ar.Episco

3 pos.posse dispẽsare cũ minoribus ætate, vt ꝓ

a ¶ Super ætate.Ad de Petr.de ancha. consi.cxxx.

ZACHARIAS.

b ¶ Per priuationẽ beneficij.Adde ꝙ hoc est verum,sed opus est sentẽtia. nam ipso iure nõ priuatur vt no.In no.plenè in.c.accepta.de rest.spo.& Bald.in sua marg. in ver. renuntiãs, versi.vij.

moueatur ad beneficiū ſimplex: pôt induci in contrariū: quia Papa hic tolerauit collationē, & prohibet eis in futurum. ¶ † Not. quod defectus ætatis reddit nullam ipſo iure collationē & promotionē beneficiati. ¶ Op. videtur ꝙ ius inſtituendi in eccleſijs ſpectat ad Archidiaconū, maximè ſit ſit intra limites Archidiaconatus. de præben. c. referente. Sol. dicit glo. ij. ſpectat de cōſuetudine vt ibi not. de iure ſecus: vt hîc. de quo de of. Arch. c. cùm ſatis. Dic quod quædā eſt inſtitutio authorizabilis ſupra curā: hanc facit ſolus Epiſcopus, nec ipſam inferior eo acquirere pôt de conſuetudine: vt not. in. d. c. cùm ſatis. & de hoc de. mona ca. j. li. vj. ſaluo niſi habeat titulū ab epiſcopo. de inſti. c. cū veniſſent. Quædam eſt inſtitutio quæ ſumitur pro inſtallatione ad trāſferēdam poſſeſsionē facti: & hanc habet Archidiaconus de iure cōmuni. j. de off. archi. c. ad hæc. ¶ † Opp. cū glo. quæ eſt ſuper verbo *eccleſias*. quod etiā pueris poſſunt eccleſiæ cōferri de præbē. c. ſuper inordinata. ad hoc. qa talibus poſſunt conferri ordines. lxxvij. di. c. in ſingulis. & ſine titulo ordinari nō debēt. lxx. diſt. c. j. ideò cōſequi poſſunt ratione ordinis & beneficij. Glo. dicit quòd prælaturæ non poſſunt cōferri pueris.[a] vt hîc. & exponit eccleſias. i. prælaturas. ſed bene ſimplicia beneficia. ¶ No. de verbo eccleſia quia appellatione illius in lata ſignificatiōe cōprehenditur etiā prælatura, non ſolū ſimplex beneficium. Et nota hanc cōſequentiā hic habilis eſt ad ordinem quēcunqꝫ: ergo habilis eſt ad beneficiū. ¶ † Et no. quod puer nō eſt habilis ad prælaturā: habilis eſt tamē ad ſimplex beneficium & ad ſimplicē eccleſiā. Et no. ꝙ appellatione eccleſiæ in ſtricta ſignificatione cōprehēditur ſimplex beneficiū. Doc. remittūt hoc ad gl. de reſcri. c. ſi eo tempore. li. vj. in glo. pe. ¶ † Tertiò videtur quòd hic Archiepiſcopus nō ſe intromittat de ſubiectis Suffraganeorū. de offi. ord. c. paſtoralis. cum ſi. Sol. hic Archiepiſcopus eſt legatus in prouincia, qui ex officio legationis ſe intromittere poteſt. de offi. lega. c. j. vel hic eſt de caſibus ad Archiepiſcopū ſpectantibus, quādo peccatur in beneficijs cōferendis. ar. de inſt. c. iij. vel hîc ſpecialiter quæritur de correctione Epiſcopi. ix. qō. iij. c. cùm ſimus. vel procedit hoc ex ſpeciali delegatiōe, vel mandato Papæ, ſecūdū Inn. & Hoſti. & ſic ſoluitur quòd opponitur Archiepiſcopum in diœceſi ſuffraganei &c. ¶ † Quartò op. ꝙ laicus pôt habere adminiſtrationē & procurationem rerum eccleſiæ. lxxxix. diſti. c. indicatum. xvj. q. vij. Et. c. j. & c. in nona. & c. ſequenti. de procu. c. j. lib. vj. Sol. dicit hîc Inn. ꝙ laicus[b] nō poteſt habere generalem adminiſtrationē rerū eccleſiæ, ita ꝙ dicatur eccleſias regere, nec decimas recipere vel ablationes[c]. x. q. j. c. quia ſacerdotes. & duobus. c. ſeq. quod no. Quia nō poteſt laicus deputari ad aliquid altare vel eccleſiam vt iure ſuo recipiat oblationes. poſſet bene ibi eſſe miniſter, nec ſacra tangere. de cōſe. diſt. j. c. in ſancta. & c. veſtimēta. de coha. cleri. c. j. in fi. nec adminiſtrationem eccleſiæ tenere. xvj. qō. vij. c. j. & c. in nona. & ſeq. nec de eccleſiaſticis aliquid diſponere. de conſt. c. eccleſia. adeò ꝙ non excuſat authoritas. de decimis. quamuis. & c. prohibemus. nam etiam in proprio hoſpitio prohibentur laico talia committi. lxxxix. diſt. c. indicatum. ſecundum Hoſt. Vnde concludendo generalem adminiſtrationem eccleſiæ vt ſuper clericos dominetur habere non poteſt, ſpecialem aūt adminiſtrationem aliquarū rerum poſſunt ſub clerico habere: & etiā ipſius generalis adminiſtratoris clerici poſſunt eſſe vicarij. de quo per Hoſt. ne prælati vices ſuas. ver. ſed videtur. vbi concludit ꝙ ꝑ laicos nō poterunt cōcedi fructus eccleſiæ ad firmā vt in propria perſona recolligant, imò plus videtur, quòd ex hoc incurrēt excommunicationem. x. q. j. c. quia ſacerdotes. & c. ſeq. ſed ponetur clericus ibi qui illos recolliget, & dabit laico cōducenti. ar. de loca. c. veſtra. de iudæis. c. ex ſpeciali. quia dato quòd fructus ex re proueniant ſpirituali: non tamen ſunt quid ſpirituale: vnde vendi poſſunt dummodo aliquid ſpirituale in tali venditione non miſceatur. de rerum permu. c. ad quæſtiones. ¶ Per hoc infertur ꝙ ſi eccleſia adeò debitis agrauata eſt quòd nō poſsit per alium quā per laicum releuari: ſi eſt religioſorum, debet cōmitti alicui religioſo illius vel alterius domus ſi ille deficiat clerico ſeculari. de reb. eccle. non alie. c. poſſeſsiones. Adde quod ibi no. deficientibus religioſis admittetur ſecularis. argu. de reg. do. c. inter quatuor. ne cleri. vel mona. c. relatum. Si nec ſecularis inuenitur. putat Hoſt. ꝙ in tanta neceſsitate poterit Epiſcopus diſpēſare, qđ ad tempus laico committatur. arg. de loca. c. veſtra. & quod ibi no. ita tamen quòd non laicus ſed clericus in nomine laici adminiſtret. ad hoc de iudæis. c. ex ſpeciali. aliàs ſi laicus omnino vellet adminiſtrare, ad Papam eſſet recurrendum. ij. q. v. c. mēnam. xxxij. diſ. c. præter. §. verum. de decimis. c. tua. Not. bene ꝙ à Papa poteſt committi adminiſtratio eccleſiæ laico. Si verò eccleſia ſit ſecularium clericorum. dicit Hoſt. etiam ad religioſos haberi recurſum. ad hoc de ſtatu. mona. c. quod dei. dicit tamē quòd hoc non ſeruatur & malè. imò in tali caſu non ſolùm ſecularibus irrequiſito Epiſcopo ſed etiam laicis, non ſolùm fructus ſed etiam adminiſtrationem eccleſiæ committūt. & de prælatis ad quos ſpectat talia corrigere. de ſup. ne. præ. c. ij. ſecundum Hoſt. ¶ † Quæro cum glo. quæ incipit: *idem dixi lex*. pone Epiſcopus facit aliquē pupillum vel puerum Archidiaconum: an habebit vocem in capitulo ſicut ſi eſſet legitimæ ætatis: videtur quòd non: quia minores decuriones facti licet decurionum ſportulas recipiant: non tamen interim ſuffragium ferre poſſunt. ff. de decu. l. ſpurij. §. minores. ſicut nec minor factus miles debet ſapientum iura tractare. C. de teſta. mili. l. fi. Attende ſentit glo. quod Epiſcopus poſsit diſpenſare cum minore vt aſſumat dignitatem archidiaconalem. Ioan. andr. damnat hoc: quia diſpenſatio eſt papalis. de æta. & quali. c. vno. lib. vj. Quo ad canonicum[d] tene quod habetur in. c. ex eo. de elect. lib. vj. & in cleri. vt hi. de æta. & quali. in principali dicto. communiter tenent Docto. niſi appareat de expreſſa voluntate principis. ſ. de elect. c. cùm nobis olim. ad fin. ad hoc. j. c. ij. dicit enim ꝙ non eſt præſumendum quòd talia Papa concederet puero. ſi tamen concederet, parendum eſſet quo ad temporalia. xix. diſtin. c. in memoriā. In ſpiritualibus verò in quibus vertitur periculum animæ non obediendum eſt. de quo de tempo. ordi. c. ad aures. ad hoc. xxiiij. q. j. c. manet. xxij. diſ. c. j. & c. ij. lv. diſtin. c. nullus. ij. quæſtione. vij. c. quapropter. xj. quæſtione. iij. c. non ſemper. xxxv. quæſtione. ix. c. loci. Periculum autem vertitur animarum quando ſe neſcit regere, vel populum. j. c. proxi. excipit tamen neceſsitatem vel vtilitatem eccleſiæ. vij. quæſtione. j. in fin. ſecundum Archi. & Hoſt. qui Arch. hoc ponit in. c. fin. eo tempore. de reſcrip. in. vj. ¶ † No. iſtā glo. ꝙ diſpenſatio pro conſequendo beneficio reſpectu ætatis habilitat beneficiatum ſolum ad hoc quòd poſsit retinere beneficiū non tamen ad alia conſecutiua: quia ſufficit ꝙ primum operetur. ¶ Nunquid autem per hoc habilitet vt poſsit recipere fructus & quotidianas diſtributiones. & dicit hîc gl. ꝙ ſic: quæ in hoc eſt notanda: quod eſt verum, niſi ſpecialem habeat prohibitionē de per ſe perceptio redituum. ideò ſi eſt ſtatutum in eccleſia quod non in ſacris, vel minor ætate non percipiat quotidianas diſtributiones: non extendetur diſpenſatio ad talia, niſi exprimatur: quia ſufficit ꝙ diſpēſatio aliquid quantuncūqꝫ modicum operetur. & facit qđ no. Io. an. de cle. nō reſi. in. c. tuæ. iūcto qđ no. de ele. c. cū ex. e. li. vj. ¶ † Ex his decidit qđ tāgit vltima gl. an poſſet hic in ætate diſpenſatus tanquā maior oīa facere: & arguit gl. quòd ſic. ff. de re iudi. l. quidam conſulebant. tamē dicit gl. quòd non eſt verum. j. c. proxi. C. de

---

a ¶ Pueris. Adde vt per Fede. conſil. cxxij. d. de Ro. de ci. cclxxvj. eo. tit. in anti.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quòd laicus. Vide Spe. in ti. de œconomo. §. j. verſ. Item ꝙ eſt laicus. d. Abb. in. c. vnico. j. de ſyndico. co. j. ver. ſed aduerte. & in. c. edoceri. co. penul. ſ. de reſcri. & in. c. decernimus. j. de iudic. vbi pulchrè ꝑ Are. & poſteriores vbi dicūt cōmunē eſſe opi. ꝙ laicus non pôt eſſe generalis adminiſtrator rerū eccleſiæ. ſec⁹ ſi eſt adminiſtrator rerū temporalium.

c ¶ Oblationes. Adde vt per Ro. conſil. cclxvj.

d ¶ Canonicū. Qđ minor ſeptemnio poſsit eſſe canonicus tenet glo. in. c. ſtatutū. in ver. canonicis. de reſcri. li. vj. & ita cōiter teneri atteſtat̄ Peruſinus. in. c. ſi eo tēpore. de reſcr. e. lib. ſed cōtrariū tenet ibi Archi. & iſtud ſeruari in curia refert Abb. in c. ſuper inordinata. de præben. & dicit Imol. in. d. c. ſi eo. ꝙ ſuper hoc eſt reg. cācellariæ quod quis nō poſſit eſſe canonicus ante. xiiij. annum.

a ¶ Pro maiori. Adde vt per Pet. de anch. consi. ccccv.

b ZACHARIAS. ¶ Sub patria potestate esse. Tu dic ꝙ dignitas spiritualis vel episcopalis, abbatialis, & reliqua id genus, liberant quem à patria potestate. vt no. Bar. post Gul. de cu. in auę. episcopalis dignitas. C. de epi. & cleri. Bal. in. l. si maritus. C. de patr. pot. & Bart. in. l. patre. ff. de his q sunt sui vel ali. iur. Itē etiā dignitas tēporalis: vt consularis vel senatoria. not. Bal. in. l. fi. §. sancimus. ver. necessitate. in. j. colla. C. de bo. quæ lib. & in in p̄ealle. auę. episcopalis. Canonistæ. in. c. per venerabilem. j. qui filij sint legit. Sola tñ electio ad dignitatē non liberat no. Bal. in. l. ex tēpore ff. de test. mi. & q casus liberēt vide per Spe. in ti. de actore. ver. quid si pōt. Nec omitto quod ibi dixi liberatur quis à patria potestate. qd' hoc est verū in fauorabilibus. secus verò in odiosis: vt not. Bart. in præalle. l. patre. & in. l. iij. e. titu.

Anto. Francis.

¶ Circa hoc an ordo sacer vel alia dignitas liberet quē à patria potestate. Dicas ꝙ de sacerdotio & de dignitate episcopali & alijs de quibus hîc, non videt esse dubiū. per ea quæ etiā voluit Bal. in. l. apud hostes. in vlti. col. C. de suis & legi. maximè in cōcernentibus fauorem. vt hîc etiā dicitur ꝙ voluit Bar. in. l. sacrosācta. C. de epi. & cle. de prælatis aūt inferiorib⁹ ab episcopatu vr ꝙ nō soluatur per eas patria ptās. p tex. in auę. presbyteros. C. de epis. & cler. & vide Ang. aret. latè de materia disputātem. in stit. qb. modis ius patriæ po. solu. in §. filius. quid autē de monachatu, an liberet à patria ptāte. Dicas quòd sic vt voluit gl. in. l. si ex causa. §. papinian⁹. ff. de mino. & in. l. deo nobis. C. de episco. & cle. & no. Alexā. in. l. & si fine. in. §. fi. ff. de mino. qui etiā C. de testamen. mili. l. fi. Nec obstat ꝙ hîc veniam ætatis videtur impetrasse: ergo quasi oīa posit. C. de his qui ve. æta. impe. l. eos. dic ꝙ nec omnia pōt qui veniam ętatis impetrat seu impetrauit: quia nō pōt alienare sine decreto, nec habet administrationē, nisi vsq; ad ætatem legitimā. vt. d. l. eos. 13 † No. bene gl. quod dispēsatio super vitio nō perinde habetur ac si non haberet illud vitiū: licet tollatur impedimētū vitij quo ad validitatē ei⁹ quod cōcedit: ideò dispensatus super ætate non habetur per oīa pro maiori[a]. dispēsatus super ordinibus recipiendis nō habetur per omnia ac si esset ordinatus. puto consideranda verba dispensationis. si enim dicit tale beneficium assignamus nō obstante defectu ætatis, qa ipsum per omnia volumus haberi pro maiori: tunc plenisimè esset habilitatus ad ætatē, & sic dicetur habere ꝓpriè veniam ætatis: vnde omnia posset præter quàm excepta in dispensatione: vt. d. l. eos. hæc no. bene. ¶ Vltimò dicit hic Inn. ꝙ Episcopus obligatur in mala administratione puerorum quos instituit. ar. ff. de magi. conue. l. ij. ff. de admi. tu. l. lucius. & de offi. archidia. c. ea quæ. sicut obligatur quando administrationem cōmittit alteri nō idoneo. quod no. quia oēs prælati hodie & Episcopi valde grauantur.

SVMMARIVM.

1 *Paruulorum appellatione comprehenduntur minores. xiiij. ann. 2.*

2 *Minor. xiiij. annis, an posit promoueri ad dignitates?*

3 *Minor. xiiij. an. non potest dispensari nisi à Papa.*

4 *Ordines sacri, an & quibus casibus liberent filios à patria potestate?*

CAP. III.

INdecorum. ¶ Regimē ecclesiæ minori. xiiij. anno. cōmitti nō debet. Prima pars ponit exordiū & causas mandati. Secūda mandatū. Tertia cōminationē irritationis & pœnę. Secūda ibi: *Nolētes*. Tertia ibi: *sciturí*. ¶ Not. j. ꝙ ordinatū regimē incipit & cognoscitur à seipso: quia qualiter se regit, ita & alios verisimiliter regere sciet. ¶ No. ij. quòd verbū regere ꝓpriè refertur ad alios: gubernare ad se. vnde gubernator respicit partē œconomicā. regere respicit politicā. ¶ No. iij. duo quæ principaliter exiguntur in prælato ecclesiæ. discretio: & morū honestas. ¶ No. iiij. ꝙ paruulis regimē ecclesiæ cōmitti nō debet. 1 ¶ † No. ꝙ appellatiōe paruulorum cōprehendūtur minores. xiiij. annis. & sic patet quòd ad ecclesiā habilis videt existens in xiiij. an. Item ad dignitatē & personatū: intra illā ætatē cōstitutus nō. 2 ¶ † Not. quòd appellatiōe paruuli cōprehēditur minor. xiiij. annis. 3 ¶ † Opp. ꝙ ad dignitates vel personatus non admittitur quis in. xiiij. sed in. xxv. vt. s. de ele. c. cùm in cunctis. § inferiora. Solu. quidam dicunt quòd hoc à contrario probari videt, qd' in. xiiij. an. posit quis dignitatē assumere: sed falsum est. per contrarium non debet sic sumi argumentum: de quo arg. à contrario vide de ele. c. publicato. Alij dicunt ꝙ de iure communi non pōt promoueri ante. xxv. sed dispensatiuè: quia potest etiam dispensatione Episcopi post. xiiij. annum dispensari, ita quod ibi terminatur ætas promouendi de iure communi. hîc terminatur ætas promouendi de iure spirituali secundum Lan. Gof. Inno. & Hosti. Non ob. s. c. proxi. vbi dispensat cum decenni. quia illud per istud corrigitur: vel sit illud de spirituali mandato Papæ secundū Host. ideò concluditur ꝙ Episcopus dispensat cum pubere, cum impubere non, quoniā inter istos est magna differentia. quod patet in testando: iurando, & matrimonium contrahendo. concludūt tamen tales dispensationes debere fieri cū causa nec ibi & hîc prohibetur: quoniam etiā causa subsistente ante annum posset Episcopus dispensare. Sed quicquid dicāt tene quod habes eo. ti. c. vno. lib. vj. sed etiam post illam decre. Archi. hoc tenere voluerit: vt ibi not. Ioan. andręe. & vide de iudi. c. fin. in. vj. Glo. ibi tangit quod hîc ponit Hostien. de minori. xviij. annis an posit agere causam spiritualem. istam materiam expediam in. c. præterea. infrà. eo. titu. ¶ Quæro an regimen ecclesiæ etiam non curatæ posit committi pueris. dicit hîc Ioan. andr. quòd non, ex quo non sunt in. xiiij. anno cōstituti. & remittit de rescrip. ad. c. si eo tempore. libro. vj. in gloss. pen. 4 ¶ † Quæro cum gloss. quæ incipit: *qui enim in prælatum.* an promotus ad prælaturam quo ad illā dicatur sub patria potestate esse[b]? dicit gloss. ꝙ videtur ꝙ non, quia in talibus patria potestas non curatur. ff. ad trebellia. l. nam quod. ff. de adulter. l. sic eueniet. C. de legi. tuto. l. vltimo institu. de excusa. tuto. § minores. ff. ad mace. l. filium habeo. contrarium est. ff. de adoptioni. l. per adoptionem. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. filiusfa. ff. de mu. & ho. l. ij. l. de iudic. l. cum prætor. vbi non refert an sint in potestate an non. ad hoc est. ff. de episcopis & cleri. auę. presbyteros. insti. qui. mo. ius patriæ potes. solu. §. si filiusfa. vbi dicitur ꝙ licet filiusfamiliâs adipiscatur honores remanet tamen in patria potestate. vnde per hoc videtur quòd sacer ordo non liberet[c] à patria potestate: & hoc tenuit Lau. Alij dicunt quod quilibet ordo liberet à patria potestate: quia liberat ab ea quæ maior. vt dominica. de episcopali patet. liiij. distinct. c. si seruus sciente. de sacerdotio. eod. ti. c. frequens. & capitulo, ex antiquis. de diacono dicitur quòd dando vicarium liberatur: vt. d. c. ex antiquis. & idem de subdiacono. j. de ser. non ord. c. miramur. Non ob. quod dictū est de dignitatibus secularibus, quia non sunt similes sacerdotio. & leuiores reputātur, dignitates & magis cōpassibiles cum patria ptāte. de ma. & obe. c. solitæ. Ad hoc qa dignitas Patriarchat⁹ soluit priā ptāte: & in hoc residet glo. ꝙ qlibet sacer ordo soluit patriā ptātem. Dic ꝙ ordo

ponit in. d. l. si ex causa. post glo. & Bar. ibi & vide per Spe. in ti. de acto. in ver. quid si pater. & de statu mo. in ver. xij. vbi ponit an soluatur per monachationē patris, & an per monachationem filij. vide etiā per Spe. in tit. de tut. in. c. iij. in ver. sed quæritur. & vide dom. Car. tenentem quod soluat in cle. eos. in. xj. q. de regula. & generaliter quibus casib⁹ soluatur patria potestas vide in. l. ser uis. C. de epi. & cleri. & gl. ij. in. l. fin. C. de decu. li. x. & gl. j. in. l. fin. C. de spectat. li. xj. & vide gl. in auę. cōstitutio quæ de dignitatibus. in ver. codicillos co. vj. & per Bar. in. l. patri ff. de adul. & vide gl. fi. in. c. fi. in qua libet. xx. q. ij. & in stit. quib. mo. ius patriæ pot. sol. p totū. & an si p dignitatem quis liberet à patria potestate finita dignitate reincidat ī eā. vide gl. in ver. prę stet. in. §. generaliter. in. d. auę. constitutio quæ de dignita. & in quibus cōsistat patria potestas habetur insti. de patria potestate. in. §. j. & ibi per gl. in versi. ius aūt. & qualiter ꝓbetur patria potestas. vide gl. pe. & ibi p Dyn. & Bar. in. l. titia. ff. so. ma. & ad id quod dictū est de ordine sacerdotali an liberet à patria potestate. & vide gl. in c. cum voluntate. de sen. excom. & gl. pe. in. c. j. xxiij. q. v.

b ¶ Non liberet. Ad de Bar. consi. inci. filiusfa. presbyter.

Episcopalis soluit patriã ptãtem: vt est expressum in.c.per venerabilẽ.qui fi.sint legit. Ordo sacer non soluit patriã potestatẽ ex toto.vt ꝓbat illa decre. quia si episcopalis eximit vt ibi: & ante oportet episcopũ esse pbrm: ergo presbyteratus nõ eximit: sed bene fatetur quòd effectus qui sunt in patria ptãte nõ proportionabiles vel cõgrui in clericũ tollũtur. Per hoc infert Inno.& Hosti. ꝙ quo ad patrimonialia & profectitia remanet effectus patriæ potestatis. De beneficialibus tenendũ est quod habetur de iud.c.si.li.vj. Quo ad aduẽtiua autẽ peculia adhuc tollitur effectus patriæ potestatis: de quo de test.quia nos. & est casus in aut. presbyteros.C.de epi.& cle. Itẽ quo ad violentã manũ iniectionem, vt in.c.cum voluntate. de sentẽ. excom.de quo dicendum est vt ibi. Item quo ad distractionem, videlicet quãdo propter famẽ patres possunt vendere filios.de quo.C. de patribus qui filios distra.l.ij.

SVMMARIVM.

1. *Beneficiatus habens duas ecclesias incompatibiles tenetur alteram dimittere. 4. nisi in casu. infrà nu.3.9.10.*
2. *Executor ad eligendum: si eligerit indignum, potest ordinarius loci talem electionem non admittere.*
5. *Rescriptum debet facere mentionẽ de iure quod prohibet huiusmodi rescriptum fieri.*
6. *Titulum licet quis talis non cogatur ostendere, tamẽ fallit, quando quis habet præsumptionem iuris contra se.*
7. *Papa rescribens pro inhabili, ex certa scientia videtur ipsum habilitare, & est talis recipiendus in fauorem: aliàs secus.*
8. *Beneficium primum an vacet ipso iure per adeptionem secundi?*
11. *Ecclesia vna quando dicatur ab alia dependere?*
12. *Ecclesia maior si euincatur, an censeatur euictæ omnes ab ea dependentes & annexæ.*
13. *Ecclesia maior si nõ soluit iura episcopalia: an ab ea dependentes ecclesiæ possint pignorari?*

CAP. IIII.

1 EAm te. ¶ † Ad regimẽ nõ debet institui indignus scientia, moribus, vel ætate: & qui habet duas ecclesias alterã dimittere cogitur, nisi causa subsit. Secũda ibi: *sed etiam habentes plures.* ¶ Casus literalis. Prohibet Papa ne aliquis instituatur in ecclesijs ad curã animarũ aliqua occasione, vel etiã obtentu literarũ apostolicæ sedis qui scientia, moribus, & ætate cõsilij nõ cõgruãt institutis. Secũdò dicit ꝙ si aliqs habeat plures ecclesias, quarum vna nõ depẽdet ex altera, dimittat vnam quam voluerit: nisi ita sint tenues in substãtia quod ꝓprios prælatos nõ possunt cõgruè sustentare. B. ¶ No. primò in promouẽdum ad curã quæ põderetur, vt dign⁹ existat: quia exigitur quòd ætate sit habilis moribus, & scientia: & sic qualitates in genere quæ exigũtur in ꝓmouẽdũ ad Episcopatus, requiri videntur in ad alia beneficia promouendũ. ¶ 2 † No. secundò ꝙ ordinarius põt se opponere contra processum executoris indignum promouẽtis: nec quatenus de indigno ꝓuidet ordinarius arctatur ad parẽdũ mandato executoris. & vide de of.deleg.si quãdo.nec per hoc turbat iurisdictionẽ, & sic iniustè apertè mãdato delegati parendũ non est per ordinariũ. quod intelligo quãdo est euidenter indignus. ¶ 3 † Not. tertiò duos casus in quibus pluralitas permittitur ecclesiarũ: quando vna ex altera pendet. vel vna per se insuﬃciẽs est: & in suﬃciẽs dicitur quãdo propriũ sacerdotẽ suﬃcienter sustẽtare nõ potest. ¶ 4 † No. quartò secũdũ hæc iura habẽtem plura beneficia secundi acceptiõe seu adeptiõe ipso iure nõ priuari primo: sed data incõpatibilitate cogitur ad alterũ eligẽdũ, & alterũ dimittẽdũ. ¶ 5 † Allegatur ꝙ vbi ius specificè habet clausulã derogatoriã ad rescripta, nõ valet rescriptum nõ facta mẽtione de iure. ¶ 6 † No. ꝙ iudex ex officio põt inquirere cõtra pluralem, & cõpellere ad ostendẽdũ titulũ.ad hoc.de off.or.c.ordinarij.li.vj. ¶ 7 † Opp. cũ gl.j. quod admittendus sit inhabilis pro quo Papa rescribit: cũ sacrilegij instar obtineat illum inhabilẽ reputare pro quo Papa rescribit.xvij.q.ij.c. quod aũt.C.de cri.sacri.l.ij. Sol. cõtrariũ procedit quãdo Papa ex certa sciẽtia[a] pro inhabili rescribit[b]. hîc aũt quãdo inhabilitate tacita subreptitiè beneficiũ est obtentũ. vide quod not.gl.de senten. excommu.c.cũ pro causa. ¶ 8 † Oppo. ꝙ beneficium primũ vacet, & ꝙ optio nõ sit danda beneficiato.de præbẽ.c.de multa. gl. dicit quod hæc decreta.secũdũ illam est intelligẽda: fortè vult ꝙ illa loquatur in beneficijs curatis, personatibus dignitatibus. hîc in alijs. Vel procedit hæc quãdo non cõstat quæ primò fuerit collata. vel hæc fuit gratia. vel loquitur de collatiõe ante conciliũ Lateranẽ. vt no. in prædicta decre. referẽte. de præben. ¶ 9 † Opp. ꝙ possit alio casu habere plures ecclesias quãdo vnam.s.habet intitulatam & alterã cõmendatã.de elec.c.dudũ.ij.Gl. fatetur: dic vt de elect. c. nemo deinceps.li.vj. Credo quòd mens istorũ iuriũ sit vt possit his casibus habere plures ecclesias ex dispensatione, non de iure. & eò subest causa dispensandi ꝙ ecclesiæ aut sunt tenues, aut vna dependet ex altera. sed isto casu fortè posset de iure cõmuni, dumtamen alteri seruiat per vicariũ, & vnã intitulã habeat & alterã cõmendatam[c]. ¶ 10 † Quæro an in duobus curatis posset induci annexio vel dependẽtia per præscriptionem. Io.an. remittit ad.q. super regula quæ cõtra.de reg.iu.li.vj. ¶ 11 † Quæro quãdo vna ecclesia dicatur ab alia dependere[d]? gl. dicit exemplũ de religio.domi.c.quia monasterium. vel quãdo vna ecclesia subest alij, quãquã subiecta presbyterũ teneat vt debet: prælatus erit vtriusq;. Tertiò dicit gl. subiectam[e] vel depẽdentẽ: quãdo vna ecclesia fundatur in fundo ecclesiæ parochialis, illa depẽdere dicitur à prima: & vicarium ibi poterit cõstituere: & superior prælatus erit prælatus vtriusq;: non tamen præterit vtriq;. Ex dispẽsatione enĩ poterit solus duas ecclesias tenere, & suﬃcit dispensatio Episcopi: quod intellige secundũ determinationẽ.s.de elec.c.dudũ.j.de præben.de multa. ¶ No. hîc gl. ꝙ si ecclesia in fundo propriæ ecclesiæ ædificat ecclesiam, potestas in ecclesia ꝓuidẽdi spectat ad prælatũ ecclesiæ in cuius fundo est ædificata: & dicitur ecclesia pendere ex prima, & illi vt annexæ, potest per vicariũ deseruiri. principalis tamẽ prælatus erit & rector superioris ecclesiæ: quod notãdũ est valde pro istis capellis & altaribus quæ ædificãtur in ecclesijs. Dicit tamen Vin.s.de ele.in.c.dudũ. ꝙ in tali ecclesia si est vicina, ꝓuidè poterit deseruire per capellanos suos. si aũt est remota, imponetur ei census, & ponetur in ea perpetuus vicarius. alle.de ecclesijs ędifi.c.ad audientiã. Aduerte. nõ dicit per quẽ. sed in hoc recurre ad ea quæ dixi de elect.c.cũ ecclesia vulterana. ¶ 12 † Sed ad præmissa quærit an euicta maiori ecclesia dependẽtes euincãtur? dicit: ꝙ sic. quia si arrogatur aliquis, oẽs potestate eius transeũt. inst.de adop.§.illud.ff.de preca.l.quãuis. in contrariũ alleg.c.pastoralis.in prin.de offi.or. Dic ꝙ hoc dictum procedit quo ad ius ꝓprietatis, cõtrariũ quo ad ius subiectiõis iurisdictiõis. ad quod bene facit.c.ij.j.de reli.do. ¶ 13 Quid aũt si ecclesia[f] à qua aliæ dependent non soluat iure episcopalia: an dependẽtes possint interdici. vel ipsarũ dona pignorari: facit ꝙ sic. hoc dictũ põt tolerari quãdo depẽdẽtes sunt de eadẽ iurisdictione: aliàs fortè dicendũ esset secus. per.d.c.ij. de relig.do. quo ad hoc vt Episcopus principalis ecclesiæ haberet potestatem interdicendi hic de off.de le.c.sanè. ad hoc quia quod domino debetur deducitur de peculio vicariorum.ff.de pecu.l. si seruus meus. ¶ Quæro an singulæ dependentes ecclesiæ singulas debeant dare procurationes: dic ꝙ sic, si suﬃciant & habeant populum. quia Episcopus quodlibet membrum diœcesis respicit.de offi.or.c.irrefragabili.xj.q.j.c. de persona. nec

a ¶ Ex certa scientia. Adde vt p Ol. consi.cccxxv.vsq; ad.cccxxxij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Rescribit. Vide do.Abb.in.c. dilectus.ij.in.iij.col.j. de prebẽ. vbi vult quòd quãdo Papa cõcedit bñficiũ alicui qui sit illegitime ætatis, censetur dispẽsare si cõcedit motu proprio. & hoc idem dicit Feli.in. c.ad aures.col. iiij.s.de rescrip.

c ¶ Cõmendatam. Adde ꝙ latè voluit Rom.consi.cc.

d ¶ Depẽdere. Ad de Are.cõs.lxxij.

SEB. SAPIA.

e ¶ Subiectã. Vide firmianũ in repertorio suo in versi. ecclesia co.j. vbi dicit se rñdisse plebano de Tolentino camerario epo firmi. qđ si capella per laicũ ædificatur in ecclesia, & p laicũ daĩ ecclia acqrit patronatũ capellæ ad pñtandum propter solũ in quo capella cõstruitur. aduerte tamẽ quòd ecclesia ædificata in solo alieno nõ cedit solo. sed solũ cedit ecclesiæ not. glo. xij.q.ij.c.apostolicos.no.do. Flor. in.l. qui domum ff.ad.l.aqui.

SEB. SAPIA.

f ¶ Si ecclesia. An ecclesia vnita teneatur ad onera ecclesiæ cui est vnita tradit Bart.in.l. j.de metropo.beri.li.xj. & an gaudeat priuilegijs tradit gl.in.c.j. ne sede vacã.no.in. c. recolẽtes.de statu monac.& an possit alienari in vtilitatem alterius ecclesiæ principaliter tradit Bald. in aut.hoc ius porrectum.C. de sacro san.eccle.

na.nec obest ꝙ vna ecclesia sit substantialis.de reb.eccl.non alie.c.j.quod intellige in ecclesijs:secus si sint gratiæ.de cẽsi.c.fi.¶ Quid si contraxit quis cum presbytero ecclesiæ subiectæ,an ante executionem debiti exigatur quod debetur superiori ecclesiæ.s.census? Dic ꝙ sic.sicut dñs deducit prius quod à seruo debetur.ff.de peculio.l.sed si damnũ.§.peculium.&.§.præterea.& hoc si cũ presbytero contractũ fuit ignorante vel cõtradicente prælato maiori. sed si illo sciẽte,veniet ecclesia in contributũ cũ alijs creditoribus.ff.de tribu.l.j.& vide Archi.de præben.c.cũ singula.li.vj.Io.an.in fi.gl.fi.dicit vt de elec.c.nemo deinceps.li.vj.vbi vide. Ant.de Bu.

SVMMARIVM.

1 *Clericus in minoribus tantùm constitutus potest dispensatiuè ad regimen parochialis ecclesiæ promoueri:dummodò intra breue tempus possit in presbyterum ordinari.2.*
3 *Ordines sacri intra quod tempus possunt,vel debent accipi?*
4 *Episcopus an & quãdo possit dispẽsare super minori ætate ad beneficia.6.*
5 *Aetas quæ requiratur ad quæcunque beneficia.*
7 *Eligi an possint non constituti in sacris ad beneficia sonantia dignitatem quæ sint sine cura,& quæ dispensatio requiratur?*

CAP. V.

1 PRæterea. ¶ † Is qui nondũ est in sacris,si aliâs est idoneus,ad regimen parochialis ecclesiæ dispensatiuè põt promoueri.h.d. Prima pars ponit rigorẽ.Secunda dispensationem.Tertia dispensationis determinationẽ.Secunda ibi: *dispensatiuè.* Tertia ibi: *dum tamen.* ¶ Casus literalis.dicitur in hac decretali:ꝙ nullus debet ad regimen animarũ admitti nisi ad minus sit subdiaconus,tñ dispensatiuè in minoribus ordinibus constituti possunt admitti: dũmodò tales sint ꝙ intra breue tẽpus possint in presbyteros ordinari. Ber.¶ Not.j.ꝙ ad regimen parochialis ecclesiæ de iure assumi nõ potest nõ existens in sacris:& sic habes vnum beneficium cui per prius antè,quã assumatur annexus est ordo sacer.s. parochialis ecclesia.¶ No.ij.ꝙ ordo subdiaconatus,nõ est de minoribus,sed de 2 sacris.j.de ser.non ord.c.miramur.j.eo.c.à multis.¶ † Not.iij.ꝙ in minoribus existens dispensatiuè põt ad ecclesiam parochialẽ assumi,dum tñ sit talis ꝙ intra breue tẽpus possit in presbyterũ ordinari:& sic apparet ꝙ defectus ætatis proximæ tñ ad sacerdotiũ nõ impedit quẽ ad parochialem ecclesiã promoueri dispensatiuè,& 3 talis dispensatio potest fieri per Episcopũ.¶ † Glo.j.quærit quod dicatur breue tẽpus:& multas cõcordãtias adducit ad breuitatem tẽporis.Concludit ꝙ breue tẽpus dicit̃ annus & dimidius,quia in anno & dimidio quis promoueri posset ad sacros.allegat iura.hodie statutus est annus:vt.c.licet canõ.de elec.lib.vj.Sed dicunt hîc doct.ꝙ in vna quadragesima quis posset ad oẽs sacros promoueri. nam in ea sunt tres dies sabbati ordinationũ.Vnde Host.hîc dicebat hoc,ꝙ de tẽpore breui dicitur arbitrariũ esse hoc dictũ procedit 4 in alio casu quã.c.licet canõ.& bene facit quod ibi no.† Quærit.ij.gl.an Episcopi possint dispensare cũ minori ætate,& aliqui dicunt ꝙ sic.arg.huius.c.de hoc recitat gl.de elect.c.cûm dilectus. ibi dicit ꝙ in ætate non dispẽsat. Inn.aliâs Hosti.dicit per Ep̃os dispensari posse in ætate,& personalibus,& parochialibus ecclesijs,& in defectu ordinũ:& in defectu scientiæ,& in defectu morum cũ corrigibili,dũ tñ causa subsit.de defectu ordinis.dicit hîc probari:quia ex quo ius permittit dispensari, & Papa nõ reseruat inferiori:hoc dicetur esse concessum:& hoc videt̃ placere Ioã.an.in c.licet canon.de elec.lib.vj. Circa ætatẽ autem duo sunt videnda. primò in qua ætate quis possit beneficiũ suscipere.secundò an cũ 5 inhabili ætate possit per Episcopum dispensari.¶ † Ad primũ dic ꝙ est dare dignitatem Episcopalẽ:& hoc determinatur.de elec.in c.cũ in cunctis.quia est ętas.xxx.ann.& in ea solus Papa dispensat. vt ibi. Est dare ætatem Abbatiæ. Et simpliciter credo ꝙ illã requirat ætatem,vel saltem.xxv.& hoc tene vt firmat Io.and.in.c.indẽnitatibus.de elect.libr.vj.& in istis casibus non dispensat inferior à Papa.facit de æta.& qua.c.j.lib.vj. Est dare dignitatẽ Abbatissę. & de hac de elect.c.indemnitatibus.lib.vj.& cum ista minori etiã solus Papa dispensat vt.d.decre.vnica. Est dare dignitatem aliã inferiorem,vel personatũ habentem curam animarum annexam: & illius est ætas.xxv.ann.& idem in ecclesia parochiali.de elect.c.cũ in cũctis.§.inferiora.in ætate minori nõ dispensant inferiores Episcopis: quia inhabilitas est cõcilij:vt not.gl.de elect.c.cûm in cunctis.ad hoc de renun.c.post translationẽ.ad hoc de æta.& quali.c.j.lib.vj. Et econtrariò est dare dignitatẽ,vel personatũ sine cura.& in hoc est dubium quæ ætas exigatur.dicit Inn.hîc ꝙ nulla est certa ætas determinata: vndè ad illas rectè eligitur qui sciat illã & possit regere:vel secundum eum sufficit pubertas cûm exinde suas facultates administrare posset,& cesset tutoris officiũ,& possit esse ordinarius.ff.de iudi.l.cũ prætor.& sufficit ꝙ non est statutum contrariũ.ff.de proba.l.ab ea. nõ placet hoc Compost.nã si in secularibus honoribus habentibus administrationẽ exigunt̃ saltem.xxv.anni cõpleti.ff.de mune.& hon.l.ad rem.ff.de decu.l.spurij.§.minores.fortius in ecclesiasticis honoribus & dignitatibus requiritur illa ætas,nisi dispensetur:& sic posset intelligi opi.Inn.Hodiè de mente capituli.j.de æta.& quali.c.j.li.vj.est ꝙ ætas sit.xxv.nam illa decre.in.xiiij.an.permittit dispensare Episcopis: in minori autem ætate non poterit Episcopus dispẽsare. Est dare beneficia simplicia[a] quæ nõ sunt dignitates,nec parochiales ecclesiæ:& tales nõ exigunt ordinem sacrum ex statuto vel consuetudine:si est beneficium habens administrationem,exigitur.xiiij.annus.s.eo.c.indecorum.& tenet Io.an.de rescrip.c.si eo tempore. 6 lib.vj.in nouella.¶ † Satis tamẽ puto ꝙ possit Ep̃s in minori ætate dispensare.quia si hoc est, prohibitũ in dignitatibus.per.c.j.j. de æta.& quali.lib.vj.concessum videt̃ in alijs à cõtrario literæ illius.c.maximè tenendo opi.antiquam Inn.& Host.ꝙ in talibus non prohibitis in ętate posset dispensari. Si autẽ beneficiũ sit canonia:opin.sunt:aliquæ exigunt.xiiij.ann.aliquæ minus,quia dicũt sufficere septimũ,vt recitat gloss.de rescrip.c.si eo tp̃e.in.vj. Puto ꝙ in canonijs ecclesiæ cathedralis sit vera opi.Hosti. maximè cũ possint esse delegati Papę:vt eo.ti. de rescrip.c.statutũ.§.j.libr.vj.exigetur saltem ætas.xiiij.an.ad hoc vide.c.ex eo.de elect.li.vj. & cleñ.vt hi qui.de æta.& quali. Dic q̃nq; gestio actus habet ordinem annexũ:vel si nõ habet annexũ,requirit tñ discretionẽ in gerente. Itẽ vbi habet ordinem annexũ & vult promoueri respectu illius actus requirit̃ ætas ad ordinẽ requisita:vt in cle.vt hi qui.j.respõ.de æta.& quali. Si nõ habet ordinem annexũ,requirit discretionẽ,tũc ætas discreta requiritur, quæ est.xiiij.ann.vt in.c.ex eo.de elec.lib.vj. Si vult promoueri respectu aliorum:dic quòd sufficit ætas.vij.anno.ad quod vide not.in.d.cle.vt hi qui.in gl.ordinaria.¶ In canonijs autem inferiorum ecclesiarũ idẽ dic quod in alijs simplicibus nõ habentibus administrationẽ: vt ætas septennij sit habilis:& satis puto ꝙ cum minori septennio proximo poterit nũc Ep̃s dispensare. Si autem ecclesia habet annexũ ordinem, vt possit promoueri exigitur ꝙ sit in ætate ad ordinẽ requisita:aliâs defectuosus videret̃ seu diceret̃. An aũt posset dispensari per Ep̃m[b]:puto ꝙ si sit proximus ætati vt post modicũ tempus possit promoueri:aliâs non,nisi magna cã subsistente.ar.huius decre. Facit quia permissum erat secundũ opi.antiquã Episcopis in ta-

a ¶ Simplicia. Ad. de Feder.consilio. cxxxij.

b ¶ Per Episcopũ. Adde latè Rom. consi.cccxxv.

ZACHARIAS.

a ¶ Sine cura. Adde tu latè de hoc p Fed. de cõs. cxxvij. inci. casus talis est. quædã est canonia &c.

b ¶ Reducunt. Adde intelligẽdũ vt euitẽt falsum nõ vt probẽt: vt dicit Rom. cõsi. ccciij.

ZACHARIAS.

¶ Addetu eundẽ Ro. sing. cccccclxxij. incip. Si testes aliqui. nec omitto q̃ si testes in cã discordent in dicto nõ obest eorũ testimonio talis discordia. no. Bal. in l. j. in vj. col. C. de testa. Spe. in tit. de teste. §. iã de interrogatorijs. ver. hic est. Ant. de bu. in c. q̃tò. col. iij. j. de of. or. & Fel. plenè in. c. cũ tut. col. vj. ver. ij. no. q̃ modica cõtrarietas. j. de testi. & de materia per istũ tacita vide eundẽ Fel. latè distinguentem vbi. s. col. iij. versicu. quinta cõclusio. & col. iiij. versic. ij. aduerte. Antoni. Francis.

¶ Ad hoc de concordia testiũ faciẽda ad hoc vt euitẽt falsum non vt probẽt. vide Bar. sin. loquẽtẽ. & ibi p Alex. & doc. in l. ij. in. §. creditũ. vbi Alex. in. ij. co. multas cõcor. alle. ff. si cer. pet. & vide etiam Bar. & ibi Io. de Imol. & etiã Alex. in vers. extra gl. in. l. in in solũ. in. §. fructus. ff. sol. mat. & vide Bart. in. l. si finita. in. §. si an hoc decretũ. ff. de dã. infect. & habet per Ang. in. l. q̃ sciam. C. de pœnis. & p Io. de imo. in. l. inter pares. ff. de re iudi. & istud sine dubio intelligeverũ q̃ sunt cõcordãdi testes ad finem vt euitant falsum q̃n sunt numero partes. al's aũt prævalet maior pars: vt per Bar. & Bal. in. d. §. creditũ. in vlt. co. & in. l. gallus. in. §. ille casus. vbi & p Alex. in

libus dispensare, nec correctũ reperit: ergo posset, ad hoc quod no. Host. in sum. Nec ob. c. licet canon. & quod ibi no. de cle. lib. vj. quia illud procedit q̃n tp̃e promotionis certa ætas & determinata requirit: secus vbi nõ requiritur, quãquã habeat ordinem annexũ in quo requiratur certa & determinata ætas: tamen contra hoc facit quod notat Ioannes Andreæ. in clemen. generalem, de ætate & qualitate: vbi dicit quòd in ætate nõ potest Ep̃s dispensare respectu ordinis, dic q̃ respectu ordinis dispensare non põt: vt ante debitã ætatem promoueatur: sed q̃ promoueat ad beneficiũ habens ordinẽ annexũ in quo requiratur certa ætas: dicendũ q̃ põt dispensari per Ep̃m dũmodo hoc fiat ex causa iusta & necessaria. ad hoc facit bñ in arg. c. cũ ex eo. de elec. libr. vj. iuncto. c. licet canon. eo. tit. ¶ † Quæro an nõ cõstituti in sacris possint eligi ad beneficia sonãtia dignitatẽ vel personatũ sine cura? Cõpo. de elec. in. c. dudũ. & Inn. dicunt q̃ sic. Hosti. aũt contra. vide gl. eo. tit. c. j. lib. vj. in vlt. gl. & ibi recitantur opi. finaliter Io. and. videt residere in opi. q̃ de iure cõi nõ possunt eligi, sed dispensatiuè: & vide in decre. dudum. & de his quæ fi. à ma. par. capi. c. ex ore. Quæro qualiter & qua via promouebit sic inhabilis ad talẽ dignitatem q̃n eget dispensatione? Inn. & Egi. q̃ assumet per postulationem: & sic eligi non poterit: nã dispensant Ep̃i cum cõstituto in minoribus vt possit eligi ad personatũ vel dignitatem: recitat alios dicentes q̃ poterit eligi: vnde dicit q̃ Ep̃s poterit facere aliquem eligibilem per suã dispensationẽ. alij contrà: sic residet Io. and. credo q̃ si debeat assumi de corpore vel collegio, absque dubio debeat postulari: & sic materia postulatiõis nõ solũ locum habebit in prælationibus, sed in inferioribus beneficijs. Vbi aũt de beneficio prouideatur per viã electionis, si idẽ est collator, & confirmator, non credo q̃ materia postulationis tali accõmodetur. Si autẽ vnus est collator, alter confirmator: adhuc dico per viã postulationis procedi. Hoc reincidit in dubiũ illud an hodie de iure cõmuni patiens defectũ in ordinibus possit ad ecclesiam parochialem assumi. de qua in. c. si pro clericis pauperibus. de præben. lib. vj. & ibi Ioan. an. determinat q̃ solùm in casu illius. c. & c. ij. de insti. lib. vj. possit de iure communi promoueri: aliàs dispensatiue debeat promoueri per istud cap. de quo dic vt ibi. Archid. tamen indistinctè ibi tenet contrarium. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1. *Delicta occulta an inducant irregularitatem?*
2. *Testes reducuntur ad cõcordiam vt euitent falsum non vt probent. hoc dicit cum apostil.*
3. *Beneficiatus non faciens se promoueri ad sacros ordines: an, & quando sit priuandus beneficijs? 6.*
4. *Criminosus ante vel post promotionem ad beneficia, an cogatur illa relaxare. 5. 8. ad tempus, vel perpetuò. 10.*
7. *Beneficia plura an sit licitum retinere?*
8. *Confessio facta siue in foro contentioso siue pœnitentiali siue mixto an præiudicet confitenti? 11.*
9. *Variatio an admittatur si quis dixerit se non posse ad ordines promoueri salua conscientia,*

CAP. VI.

Quæris. Propter necessitatẽ vel vtilitatẽ ecclesiæ cõpelluntur clerici recipere ordines nõ suis beneficijs annexos. h. d. Communis diuisio. Secũda ibi, *cùm igitur.* quæ duo facit. primò ponit discordiam canonum. Secũdò distinguendo cõcordat ibi: *statuentes.* & secũdũ membrum prosequatur ibi: *quod si.* ¶ Casus literalis. Clerici beneficijs ecclesiasticis abundantes moniti à prælatis suis vt ad maiores ordines promoueantur: nolũt promoueri dicentes secretò se tale quid cõmisisse quod eos salua conscientia ordinari nõ sinit: quærit quid de talibus sit agendũ? Rñd. Papa q̃ in casu isto videntur canones discordare, cũ quidã dicunt eos non cõpellendos. alij verò contrarium asseruerunt: hanc contrarietatẽ volẽs amputare statuit: vt si clerici se indignos propter occulta sua peccata perceptione maiorũ ordinum fatẽtur inferiores, clerici de ecclesia probabilis vitæ & opinionis præferant eisdẽ: & beneficia sibi auferãtur, & alijs cõcedant, nisi fortè qui ordinari recusant in alijs seruitijs ecclesiæ fuerint vtiles. Si verò sola volũtate ordinari recusant, & vtilitas ecclesiæ vł necessitas suaserit, si idonei fuerint, cõpellẽdi. sunt ad maiores ordines recipiendos per amisionẽ locorũ, & beneficiorũ subtractionem. B. ¶ † Not. j. q̃ aliqua sunt delicta vel defectus, quæ quantuncunq̃ occulta inducũt irregularitatẽ, & repellunt quem à facultate promouẽdi. ¶ Not. ij. q̃ ad Papã spectat discordantes canones ad concordiã interpretando reducere: sic & testes discordantes ad concordiã reducũtur[b]: vt patet in. c. cũ tut. de testi. ¶ No. apertè in verbo. *statuentes.* & cũ loquat in plurali quòd sint plura peccata, q̃ quãquã sint occulta impediunt quẽ à p̃mouẽdo. † Not. qualr & q̃n procedat contra beneficiatos vt se ad sacros faciant promoueri imminente necessitate ecclesiæ: qa aut sola voluntate resistunt absq̃ aliquo impedimẽto vel causa, & compelluntur data idoneitate per subtractionem beneficiorũ, & amissionẽ locorum, aut resistunt nõ nuda voluntate sed causa subsistente: quia salua consciẽtia nequeũt ordinari, & tunc si aliàs sint valde vtiles ecclesiæ nõ priuant, sed alij eius loco ponuntur, si non sint ita vtiles, beneficijs priuantur, & alijs conferuntur qui valeant ordinari. ¶ † Opp. q̃ indistinctè qui propter peccata occulta non valeãt promoueri, debeãt deponi: quia vel ante promotionẽ talia cõmiserunt, & sunt deponendi eò quia tẽpore examinationis talia tacuerunt. xxxiij. dis. c. si. l. dist. c. ex pœnitẽtibus. lxxxj. dis. c. si qui sine. cum si. Aut posteà commiserũt, & adhuc sunt priuandi ex quo sua culpa se fecerunt indignos. arg. s. c. j. Sol. dicit gl. q̃ veritas est q̃ sunt priuandi[c]: tamen si aliàs ecclesijs sint vtiles tolerabuntur in ecclesia: & sic dispensat cum eis, maximè si sint peccata occulta. puto q̃ si defectus foret talis qui non impediret ordines susceptos, sed impediret suscipiendos: q̃ siue antè siue post contingeret tale impedimentum ex quo non est superior ordo annexus beneficio posset retinere beneficia, nec expectando seu expectato, nec ex contumacia in ordinando priuarentur, dũmodò aliàs ecclesiæ forent vtiles. Si delictum occultum sit fortè tale q̃ cuius-

ix. col. ff. de lib. & posth. & vide per Imo. in. c. corã. & in. c. cũ cõtingat. de offi. dele. & hr̃ p Flo. in. l. ob carmẽ. §. j. ff. de testi. vbi etiã p gl. & p Spe. i ti. de dispu. & alle. in. §. nũc videndũ. in vers. sed si aduersarius. & vide. d. Abb. in. c. in nostra. de testi. & tene mẽti vnũ quod singu. dixit Bal. in. l. j. in. viij. q. C. de testi. q̃ testes singulares nũquã reducunt ad cõcordiã. sed semper sunt repellendi. & adde etiã q̃ testes reducũtur ad cõcordiã ad finẽ vt. s. q̃n deponũt de actu reiterabiliũ aliter vt voluit Bald. in. l. j. C. qui accu. non po. & in. j. cõsti. C. in §. quibus. vbi dicit q̃ discordia testiũ debet iuuari p distinctionẽ. p quo vide no. gl. in c. q̃ periculosè. de pe. dist. j. & vide Bar. in. l. inter stipulantẽ. in. §. j. in ij. col. & ibi Imo. & Ale. in. iiij. col. ff. de verb. obl. Et adde etiã q̃ testis varius i dicto suo nunq̃ reducit ad cõcordiã, imò tenet de falso. vt in l. qui falsa. vel varia. ff. de testi. & plenè tra. in. l. eos. ff. de fal. & de huiusmodi materia concordiæ testiũ vide etiã p Alex. in cõsi. cxiiij. in secunda parte, & in cõs. xcix. & in cõsil. xix. in. iiij. parte cõsi. & in cõsi. xlij. in ea. iiij. parte. vbi oino vide.

ZACHARIAS.

c ¶ Priuandi p sententiã. Nã q̃tuncunq̃ sit criminosus aliquis etiã notoriè, tũc demum vacant sua bñficia cũ lata est sñia, & nõ prius notat plenissimè Bal. in. l. cũ fratrẽ. col. fi. in prin. ver. circa instrumentũ vnum scias. C. de his qui. vt indi. not plenè in addi. ad istũ in c. nisi. in apost. in versi. ipso iure. s.

ꝙ cuiuscunq; ordinis etiam suscepti impediret executionē,& tacuisset ante promotionem,nō video ꝙ beneficium cū bona conscientia tenere posset:nisi cū eo dispensaretur:nō tamen qn̄ oīno foret occultum priuaretur propter delictū:sed nec propter contumaciam in nō ordinando,nisi secundū distinctionē huius.c.Si autem delictū illud quāquā occultū posteà commisisset propter quod ordinū caret executione: adhuc nec beneficium cum bona cōsciencia retineret, nisi cū eo dispēsetur. talia enim bn̄ficia saltē in vnū habent ordinem annexū & executionem:cū alijs quā clericis nō sint conferenda. Aut ergo id publicè cōfitetur, & esset deponendus & priuandus:aut occultè ,propter confessionē talē priuari non pōt. Nunquid propter delictū in nō assumendo ordines posset priuari:seruanda esset hæc decre. ¶ † Opp. ꝙ non remouerentur propter occulta peccata.s̄.de tēpo.or.c.ex tenore. Solu.dicit glo.si agitur de priuatione propter peccatū immediatè:seruandum est quod habet in.c.ex tenore.quia propter occultū peccatū non impeditur retentio beneficij, & potestas in illo ministrandi vel ordine. Fallit in homicidio secundū vnam opin.tu in hoc tene quod ibi dixi.Si agitur de priuatione propter negligentiā in ordinando,seruandū est quod hîc distinguit. ¶ † Op. ꝙ indistinctè ad assumendos ordines beneficiati cōpellantur:aliàs priuentur distributionibus & voce.in cle.de æta.& quali.vt hi qui.Solu .dicit hîc Ioā.an.si beneficia nō habent annexos ordines,seruandū est quod hîc.procedi etiā potest ad alias pœnas, & alio modo cōpellere ad ordines,vt per subtractionē quotidianarū distributionum & vocis:vt ibi habetur.Si habēt ordines annexos,tunc cōpellūtur secūdū diuersitatem beneficiorū:vt patet in.c.licet canon.de ele.li.vj. & in.d.cle.Quia si est beneficiū curatum & parochiale,priuatur ipso iure lapso anno.si collegiatū & curatū,priuari pōt: si canonicatus in ecclesia cathedrali,priuatur voce apostoli,si nō habet annexū ordinem:si habet annexū ordinem,priuatur dimidia quotidianaru distributionum:aliàs priuaẗ quotidianis distributionibus & si eo monito etiā nō assumeret,posset beneficio priuari:vbi dixi eos beneficio non priuari necessitate vel vtilitate ecclesiæ subsistente,possent priuari secūdum formam & distinctionē decreta ¶ † Opp.innuit hîc multitudinē beneficiorū permissam: quia dicit ꝙ beneficijs abūdent &c.obuiat.de præben.c.de multa.&.c.super inordinata.Quidā tex.inducūt pro multitudine ꝙ non inducat peccatū.quod patet,quia nō prohibentur hi propter hoc ordinari,quod nō fieret,si essent in mortali. Hosti.dicit ꝙ hîc notat factū & non ius:quia nō quod factum,sed quod fieri debet &c.de elec.c.cū causam.vel secundū eum pluralitas beneficiorū respicit pluralitatem clericorū.Simile de ca.mo.c.j.li.vj. vel dispensatum erat. ¶ † Opp. ꝙ non possit priuari propter hanc confessionē impedimenti cū fuerit occulta,& peccator occultè confitens nō debet manifestari:vt patet de offic.arch.c.ij.cū concor.de pœ.&c.& re. Oīs vtriusq; sexus.Sol.dicunt hîc quidā ꝙ si hæc confessio est facta in foro cōtentioso,præiudicat:& ex eo deponi pōt,quia notorium inducit.ad hoc de tēpo.ord.c.j.Si est facta in foro animæ & secretè.dicunt ꝙ si impedimētū occultasset tp̄e promotionis remoueretur.xxxiij.dist.c.vlt.Si verò post ordinationē incurrisset hoc impedimentū si ex culpa sua remoueretur:aliàs nō. Tu dic & est de mente Doc.hic,ꝙ triplex est forus:quidā contentiosus :quidam merè pœnitentialis:quidā mixtus.si fiat confessio in primo, hæc præiudicat:vt secuudū quantitatē delicti possit priuari :si in foro animæ pœnitentiali,nō debet priuari præcisè.nec etiā debet imponi pœna priuatiōis:ne peccator ex hac impositione manifesteẗ:sed bene debēt eius cōscientia informari ꝙ salua cōscientia beneficiū non pōt retinere,& suaderi vt cedat & suæ posteà cōscientiæ est relinquendū propter hoc tñ nō est priuādus,sed bn̄ posset priuari ex contēptu: qa nō faceret se ordinari: qa de hoc sibi cōstare pōt iudicialiter quo casu priuabiẗ,aliàs nō:prout distinguit hęc decre.quę sic pōt intelligi.Si cōfessio fiat in foro mixto,vt qn̄ examinaẗ promouēdus,& secretò cōfiteaẗ:sicut & in examinatiōibus ordinandorū:vel audita monitiōe prelati cōfiteẗ nō tanquā sacerdoti:sed tanquā Ep̄o:quia iudiciale repellitur,& inquantū pn̄iale nō puniẗ,& remittit ad summā de scrutinio. § fi.vbi dicit talē cōfessionē necessitatis in iudicio mixto habere effectū,& finē repellendi,non effectū & finē puniēdi.alleg.de or.cog.c.cū dilectus. ff. de his qui no.infa.l.lucius.& de exce.c.j. ¶ Quæro an dicēs ꝙ pro moueri non pōt saluacōscientia repelli possit? Dic ꝙ sic.secundū distinctionē decre. qa non debet ei statim credere:sequereẗ tñ ille cōscientiā suā.de simo.c.per tuas. ¶ † Nunqd autē si posteà petit promoueri vł ordinari admittaẗ? remittit Host.ad sum.de elec.§.qs possit eligere.sub.§.qui nullo iure.versi. qd si posteà. vbi dicit ꝙ nō est audiēdus.de frig.c.j.&.c.laudabilem.dicit finaliter hoc relinquendū superiori, vt si hoc oīno est occultū relinquat ipsius conscientiæ:si de hoc fama exiuit extrà:qa hoc apparuit alijs canonicis eū repellat.de tēp.ord.c. ad aures.de excessi.p̄lato.c.quā sit graue. imò etiā posset hanc pœnā imponere.per not. hîc & in sum.huius tituli in loco primò alleg. hoc intelligo qn̄ habet fructus sufficiētes ad sustentationē ordinū sacrorū, aliàs dicendū esset secus scd̄m istū tex. ¶ Quæro de qbus beneficiatis loquiẗ:dic ꝙ gn̄aliter loquiẗ de clericis, & sic nō solū rectores ecclesiarū parochialiū: sed & quoscunq; alios simpl'r beneficiatos cōprehendit,etiā si beneficiū esset.xx.solidorū.nā & tales teneṅẗ ad residentiā & seruitiū ecclesiæ. de cle.nō resi.c.conquerēte.&.c.pe. ¶ Quæro in quo præferanẗ alij clerici,qui volūt ordinari istis negligētibus?dic ꝙ in ordinis susceptione:& cōsequēter in sede & bn̄ficij pceptiōe:qd spāliter procedit in ecclesijs collegiatis.de ma. & obe.c.statuimus. Vnde dicebat Iac.hîc respicere debere consuetudinē quarūdā ecclesiarū, vbi sunt clerici habentes maiores & minores præbēdas.& hi qui habēt maiores ,debēt habere ordines certos ad quos maiores promoueṅẗ habentes minores secundū suę receptiōis ordinē:si ergo se dicūt indignos,minores illis præferuntur. ¶ Quæro qn̄ dicaẗ vtilitas vel necessitas ecclesiæ ordinādi?dic ꝙ vtilitas est,qn̄ ecclesia indiget ministris illorū ordinū:licet etiā sint alij qui possint ordinari:nō est ergo inter necessitatē & vtilitatē distinguendū: vt aliqui faciebant.lxxiij.dist.in sum. ¶ † Quæro qualis erit hæc subtractio beneficiorū?dic ꝙ erit subtractio redituū ad tēpus.quod apparet ex verbo compellas.sic.j.de decimis.c.quāuis. aliàs ex quo priuati essent,nō plus cogerentur ad ordines secundū Inn.qui dicit hāc differentiā inter primū casum & scd̄m:quia hîc subtrahiẗ beneficium ad tp̄s,nō perpetuò:sed.s̄.proxi.rn̄ .statim aufereẗ perpetuò & alteri confereẗ nisi ex causa:vt.s̄.proxi.sed Host.dicit etiā hoc secundo casu eos priuari per subtractionē beneficij si rebelles extiterint.magis em̄ contēnit qui sua voluntate ordinari recusat,quā is qui iustū impedimentū allegat.de quo remittat ad sum.eo. tit.§.ordo.versi.circa hoc quæriẗ.& ver.se.vbi ad literam ponit distinctionē Ray.quā recitat Ioā.and.fuisse Guar.& ponit de elec.c.licet canon.lib.vj.in ver.priuatus.quāquia ibi scripta hîc nō recito:† Inquantū est necessarium pro intellectu huius.c.dic si tenuit quis se promoueri,vbi beneficiū nō habet annexū ordinem. de quo hîc specificè loquimur. Aut renuit impedimento & perpetuò:aut renuit sola voluntate.istos duos casus hîc prosequitur tex. Primo casu si iudicialiter confiteẗ impedimentū notoriū esse:posset deponi incōtinenti & immediatè ex delicto .de accu. c.si constiterit. Si non confiteẗ iudicialiter sed secretò seu pœnitentialiter vel mixtim ei vt Ep̄o secreto non vt iudici:quia vt sedēti ad banchū:& tūc pro-

de renuntia. Anto.Franci.

¶ An criminosus sit ipso iure priuatus,vel veniat priuandus, vltra dicta in.c.nisi.de renun.quæ sint crimina inducentia priuationē iure.vide quæ habentur in. c.accedens. de accu.& ibi per Ioan. de Ana. vltra alios ,& vide etiā per Spe.in tit.de accu.in.§.j.in versic. qualiter autē. Et adde ꝙ omni criminoso dominus est inimicus: vt in.c.si ex bono. de pœni.dist.iiij.

a ZACHARIAS. ¶ Ad irregularitatem causandã medico. Adde plenè p Gl. in sum. de homi. in prin. vbi dicit ꝙ medicus physicus vel chirurgicus qui artē exercuit: licet infirmus moriaẗ in eius manibus intermedēdo, pōt tñ ad Episcopatũ vel sacros ordines promoueri, si in medēdo habuit conscietiã saluã. alle. hũc tex, pro quo facit gl. in. l. ex maleficijs. ff. de ac. & obl. Flo. in. l. iiij. §. proculus. ff. ad. l. Aql. Spe. in ti. de dispē. §. iiij. ver. itē exercēs. Arch. & Gemi. in. c. qui arborē. & in. c. de his. l. di. & Card. in cle. j. q. xij. de homi. Antoni. Francis. ¶ Ad hoc quod de medico dicitur adde ꝙ medicus exercēs chirurgiã aut artem medicinæ physicã, cũ quis inter medēdũ infirmus moriatur, pōt ad sacros promoueri: vt not. in c. ad aures. de tēp. ord. & in. c. super specul. ne cle. vel mo. & in. c. si qs à medicis. lv. di. vbi per glo. nisi fortè p imperitiã aut p eius culpam infirmus moriaẗ, quia tũc non euaderet irregularitatē, sed etiã teneret in cō scientia ad restitutionē salarij p medendo, vt p Host. in sum. de pœni. in. §. qbus. in vers. qd de officialibus & vide tex. in. c. absit. l. dist. qui dicit ꝙ medicus dās medicinã contrariã diciẗ hoīem occidere, & generaliter an & qñ euētus mortalitatis infirmi imputeẗ medico vltra ea quæ habenẗ in. c. ad aures. præalleg. vide in. c. tua. de homi. & in. c. si qs à medicis. lv. di. Et adde ꝙ medicis inputaẗ multũ imperitia: vt est tex. in. l. illicitas. §. ne potentiores. in fi. ff. de off. præsi. & qñ medicus dubitat an medicina debeat nocere infirmo, nō debet illã sibi dare, d; enim potius infirmum relinquere in manu creatoris, quã eius vitã cōmittere īcertitudini medicinæ. l. item si. ff. ad leg. aquil.

SEB. SAPIA.
b ¶ Doctor consulens. An cōsultor dās reprobum consiliũ teneaẗ de imperitia. quærit Bar. in. l. fi. ff. de vari. & extraordi. cogni. & in. l. ex maleficijs. in prin. ff. de act. & obli. & no. determinat, & idē facit Abb. in. c. pastoralis. §. qa verò. de offi. deleg. Ange. verò in. l. filiusfa. ff. de iudi. tenet ꝙ nō teneaẗ sed iudex. sequiẗ ibid. Pau. de ca. sed vide multa circa hoc cōgesta p. d. Georgiũ nattam in rep. cle. sæpe. §. quę oia. co. vij. & viij. de verb. significa. Et de medico an teneatur, vide Cardi. Alex. in. c. j. lxxxiij. dist.

SEB. SAPIA.
c ¶ An medicus. vide beatũ Thomã secũda secũdæ. q. lxxj. arti. j. vbi dicit ꝙ medicus tenetur curare pauperē qñ est in extrema necessitate ita ꝙ si non cũraret moreret, aliâs nō tenetur. refert & sequiẗ Feli. in. c. j. de offi. iudi. vbi idē dicit in aduocato. vide quę no. Decius in. c. j. col. xxvij. vers. restringit prima limitatio de probat. vbi ponit an notarius teneaẗ facere scripturas paupibus gratis. & not. etiã do. Ias. in. §. oēs. in ver. tripli. col. penul. insti. de actio. & oīno vide Car. Alex. in. c. non satis. lxxxvj. di. vbi per multa concludit ꝙ qui pōt facere eleemosynam constituto in extrema necessitate & non facit, peccat mortaliter. de quo etiã per Feli. in. c. j. col. vlt. j. dis.

cedit hęc decr. dico ꝙ ordo procedendi est vt si vtilem videat, aliter eũ nō cogat nec priuet: si videt eũ inutilē, aliâs eũ cogat & priuet statim beneficio, nō ex vi delicti, sed ex contumacia non parendi: quæ saltē iudicialiter habebit aspectum veræ cōtumaciæ & ostendit istũ ex contumacia nō ex delicto priuari. hæc vera si non potest aliter ecclesiæ necessitati prouideri: si pōt per alios, illos ordinet: & illos istis pręferat in ordine dignitatis ordinis, & consecutiuorũ ad ordinem. de quibus de ma. & obe. c. statuimus. Si oīno deficit in clericis & necessitas subest, aliâs vtilitas prouideat priuãdo. si resistit sola volũtate debet ipsum primo priuare loco. Quia habebat auferre voces in capitulo, vel quotidianas distributiões, vel aliter aggrauare: vt patet hodiè in cle. quæ declarat istum tex. de æta. & quali. c. vt hi qui. pōt etiam si in contumacia persistit secundò ad tēpus beneficiorum reditus subtrahere: & si durat adhuc in contumacia, poterit ipsum priuare beneficio: vt dicunt hîc doct. Dicit tñ Inn. hîc recusantem ordinari non excommunicandũ: ne sic excōmunicatus pro manifesta offensa ordinari non posset. sed de hoc non curat. Ioã. an. remittit ad not. de præben. c. pro illorum. super glo. penul. secundum Io. and. Ant. de But.

SVMMARIVM.

1 *Medicus qui aut ex negligentia aut imperitia non sanauit infirmũ, non potest sine dispensatione promoueri: secus si mors infirmi nō potest aliquo modo medico imputari. 2.*

2 *Homicidium casuale non inducit irregularitatem.*

3 *Doctor qui consulendo per ignorantiam læsit tertiũ, tenetur in foro animæ.*

4 *Doctor tam in legibus quàm in medicina quas partes debeat habere? 6.*

5 *Conscientia licet scrupulosa est sequenda.*

6 *Medicus tenetur infirmum pauperem gratis curare.*

7 *Medicus medicans qui pro danda sanitate pretium recipit, an euitet crimen simoniæ?*

8 *Medicus de publico salariatus, potest à sano salariũ accipere.*

CAP. VII.

AD aures. Euentus mortalitatis infirmi non impedit promoueri eius medicũ peritũ solicitum, & traditiones artis obseruantē. h. d. Cōis diuisio. Secũda ibi: *tibi breuiter.* ¶ Casus literal. Quidam canonicus Coloniē. erat in Physica eruditus: cũ pluribus secundũ artem suã medicinã cum diligētia tribuisset: pluribus in cōtrariũ successit. quia medicinis perceptis mortis periculũ incurrerunt. Iste volebat promoueri ad sacros ordines: consuluit dñm Papam. Papa super hoc rñdet ꝙ si super præmissis conscientia ipsum remordet, ad maiores ordines de suo cōcilio non ascēdat. Ber. ¶ No. physicũ ex solo artis exercitio non inhabilitari ad ordines. 1 † No. ij. ꝙ homicidiũ negligētia vel imperitia cōmissum causat irregularitatē. ¶ 2 † Not. ij. ꝙ homicidiũ alia rōne causatũ non attribuiẗ ad irregularitatē causandam medico,[a] si secundũ traditiões artis adhibita diligentia quã potuit sequutũ est homicidiũ. & sic videẗ ꝙ casuale homicidiũ si non pōt imputari culpa, hoc agēti non causat irregularitatē. ¶ 3 † Not. ar. ꝙ in foro animæ doctor cōsulens[b] & ignorãtia vel imperitia non sequens traditiones artis, teneẗ pro eo ꝙ alterũ consulēdo læserit. & hoc tenet Cy. post Pe. in aut. hodie. C. de iud. qñ voluntariè assumpsit officiũ. secus si necessitatus. ¶ 4 † No. quę exiganẗ vt medicus medereẗ iustè, & nō incurrat periculum aīæ, nec periculũ irregularitatis. Primò exigiẗ ꝙ sit eruditus. secũdò ꝙ experiaẗ secũdũ traditiones artis medicinæ. tertiò ꝙ diligēs sit in artis exercitio. sic exigiẗ in consulente ꝙ sit peritus: ꝙ secundũ opi. cōes, & nō sophisticas cōsulat. ꝙ in examinando factũ sit solicitus & diligens, & nō piger. ¶ 5 † Vlti. no. ꝙ cōscietia quãquã erronea & scrupulosa sequenda est, si non pōt eum in iure informari. vide de simo. c. per tuas. ij. & de sen. excō. c. inquisitioni. ¶ Gl. oēs iustificãt tex. & quærũt de rōnibus. Et no. vlti. gl. de consilio, an & qñ sequendũ sit: quia bona est. Quæ cōcludit cōsiliũ reuerētię imitandũ: consiliũ perfectionis non. ¶ 6 † Quæro qñ debeat esse peritus & diligēs medicus, ne ipsi imputetur: dic ꝙ prudēs debet esse ante factũ: vt not. verbũ eruditus: & in facto diligens, vt secundum traditiones cōes & nō singulares det medicinas & experimenta, nō quæ præter vel cōtra artē inueniunẗ. Itē & post factũ: quia debet adhibere diligentiã. de quo in sum. eo. ti. §. ordo. ver. hæc videnẗ. ¶ 7 † An medicus[c] teneaẗ infirmũ pauperē, vel diuitē nolētē soluere, vel volentē sumere medicinã gratis medicare? no. lxxxiij. dist. c. j. & ibi quo ad pauperē determinatur ꝙ tenetur gratis curare, quo ad diuitē, teneẗ curare, sed nō gratis: quia post poterit repetere. Itē habeẗ ibi qō, an quis redimere teneatur vitã alterius, videlicet qñ videt aliquē velle interficere aliũ, nisi det sibi pecuniã. vide in Spe. de salarijs. §. j. Et qũo pœnã simoniæ euadat medicans, qui pro qdã sanitate pretium recipit. not. j. q. j. qui studet. Et qũo medicus à sano salarium recipit, vbi non liceret ab infirmo. vide de postu. c. j. in glo. notandũ, ꝙ vbi. ¶ 8 † No. ꝙ quãquã medicus salariatus de publico nō possit ab infirmo salarium exigere: tñ potest à sano exigere. dic vt ibi secundũ Io. an.

SVMMARIVM.

1 *Citatio debet continere personam citantem, & personam quæ committit: & personam ad cuius instantiam fit.*

2 *Contumacia potest puniri per alium iudicem, de mandato iudicis primi.*

3 *Suspensus perseuerans in suspensione, an sit ipso iure priuatus beneficio? 4.*

5 *Sententia limitata ad certum tempus, vel causam: an cesset finito tempore vel causa?*

6 *Suspensio ad quid afficiat suspensum? 7.*

Cap.

ZACHARIAS. ¶ Instantiã citatur. No. in c. illud. j. de præscr. & Bal. in l. si q̃n. col. ij. vers. venio ad materiã. C. de testi. adde tñ ꝙ talis forma per sta tutũ vel stylum curiæ potest immutari. ita no. Bald. in. l. j. col. ij. versi. mo dus autem citandi. C. quomodo & quando iudex.

Anto. Franc. ¶ Quæ sit forma citationis, & quid debeat in se cõtinere cita tio. & q̃n & per quẽ fieri debeat vi de quæ habent̃ in auc. qui semel. C. q̃uo & q̃n iudex. vbi etiã habet̃ de citatiõe in quanõ exprimit̃ cã: qa il la non arctat cita tũ. l. j. §. Itẽ, cũ ex edicto. ff. que sen. sine app. rescin. & habet̃ per gl. in c. cũ contumacia. de hær. lib. vj. & vi de Bal. in l. cõsen taneum. C. q̃uo & q̃n iu. & vide gl. in. c. si Eps. iij. q. ij. & in c. si prima tes. v. q. ij. & q̃uo debeat citari vni uersitas, siue capi tulũ: vide gl. in. l. aliud. in. §. refert̃. ff. de reg. iur. & in c. si cap. de cõces. præbẽ. li. vj. & vi de gl. & doc. in. c. bonæ. de elect. & Ioã. an. in. c. humi lis. de maio. & ob. & Bar. i. l. nõ oĩs. de re iud. & quid debeat continere citatio delegati, vi de Inn. notabili ter. in. c. præterea. de dilatio. & ple ne p doct. in. c. cũ in iure peritus. de off. delega. Et ad de ꝙ citatio semp intelligit̃ qualifi cata cũ aduerbio legitimè. vt est gl. reputata singula ris. in. l. si minor. ff. de bo. auc. iud. pos. & vide quæ plenè tractant̃ in materia per Lan fran. oria in repe. c. q̃m contra fal sam. in versi. cita tiones. de proba.

ZACHARIAS. b ¶ Absq; absolu tione. pro hoc est glo. in cle. j. & ibi Car. post eum. q. xxx. de decimis, vbi vr̃ hoc pone re differẽtiæ loco inter suspensionẽ & excõicationẽ: quia in ea opus est absolutione, in suspẽsione verò sufficit ꝙ iudex decla ret esse satisfactũ. vt not. præalle. Car. vbi. s. & in cle. j. de priui. Et inquãtũ petit. s. proxi. vtrũ suspensio ad certũ tẽpus finiat̃ ipso iure post tẽpus: dic ꝙ finitur post tẽpus, secus si fit suspensus donec satisfaciat, vel pœniteat: quia tunc non finitur nisi per sñiam super declaratione, vt præmisi. ita not. Alex. in. l. fi. ff. de pœnis. post Inn. hic. Et rõ diuersitatis est: qa suspensus à iudice donec pœniteat vel satisfaciat, videt̃ magis excõicatus à Deo quã ab homine, vt not. idem Inno. in. c. si celebrat. in glo. sua magna in ver. irre gularis. j. de cle. excom. mini.

CAP. VIII.

Cum bonæ. Qui stetit p annũ in suspẽ sione, priuat̃ beneficio quod prius habebat & quod postea acquisiuit. Sunt duæ partes cõsultatio & r̃nsio. Secunda ibi: *respondemus*. ¶ Casus literal. Clemẽs Papa vocauit quosdã clericos Barañ. ad præsentiam suã vt satisfacerent Archidiacono suo quẽ gra uiter læserat: quia ipsi venire contẽpserũt, fe cit in eos suspensionis sñiam promulgari, in qua triẽnio permanẽtes quidã ex illis suspensi alia beneficia ecclesiastica sunt adepti. Quęsitũ fuit à Papa vtrũ beneficia sic recepta licitè re tinere possint. & ipse respondet ꝙ nõ, licet eis quæ habuerant vel postmodũ sunt adepti, ali quatenus retinere. Vnde mandauit Archiepõ Barañ. vt eos pro tãta pertinacia & contẽptu apostolico, beneficijs quæ habent nõ differat spoliare. Ber. ¶ † No. j. ꝙ in citatiõe debet ex- 1 primi persona citãs, quę citat, & ad cuius instã a tiam citatur.[a] ¶ † Not. ij. ꝙ contumax coram 3 vno iudice põt de contumacia puniri ab alio mãdato primi, cui secundò delegatur ptãs ex cõtumacia puniendi. ¶ No. iij. pœnã cõtuma- ciæ: quia aliq̃n imponitur, pœna suspensionis. ¶ Not. iiij. ꝙ suspensus priuat̃ potestate bene- ficiũ suscipiẽdi, & inhabilis cẽset̃ ad beneficiũ consequendũ. ¶ † No. v. ꝙ suspẽsus eo ipso nõ 3 est priuatus bñficio: imò nec priuãdus, nisi sal- tẽ triennio durauerit in suspẽsione. post trien- niũ aũt priuandus est: secũdũ aliquos est priua tus: vnde infrà mandat sola possessione priua- ri. ¶ Not. vj. q̃n quis dicitur delinquere perti- naciter & ex contẽptu: q̃n lata in eũ sñia in de- licto ex contumacia longo tp̃e perseuerat: ex eo tunc contẽnere dicitur. ¶ No. bene pro his quæ not. j. de cle. excõ. mi. c. clerici. quia excom municatus perseuerans dicit̃ ex contẽptu de- linquere. & hoc potes exẽplificare in. c. si cele- 4 brat. ad fi. j. de cleri. excõ. mi. ¶ † Opp. ꝙ suspẽ sus statim fit priuatus beneficio, adeò ꝙ alteri conferri potest, vt patet ex no. de conces. præ- bẽ. literas. hic Inn. tractat de effectu suspensio- nis quo ad vitã eius. Circa quam videnda sunt duo. Primò an suspẽsio perpetua intelligatur, & iuris suspensio priuet. Secundò an sit ad tp̃s, vel certa causa limitata finito tp̃e, vel causa fi- niatur. Ad primũ concludit ꝙ q̃n quis à bene- ficio est suspensus cũ causæ cognitione, & diffi nitiuè pronũtiando & perpetuò suspensus in- telligitur, vbi criminaliter est processum per modũ accusationis, vel ciuiliter per modũ in- quisitionis: & hoc casu dicit ꝙ beneficia suspẽsi statim possunt conferri cũ per sñiam sit dam-

Ant. Franc. ¶ Circa hoc an excõicatus vel suspensus ad tempus finito tem pore debeat de necessitate absolui. Dicas ꝙ absq; dubio excommunicatus debet absolui etiam finito tempore, per illam gl. in clemen. j. de deci. quia sententia excommunicationis statim trahit secum executionem. & ideò dicimus quòd excommunicatus non relaxatur, neq; suspenditur: quia sta tim quòd est lata trahit secum exe cutionẽ. vt in ca. sacro. de senten. excommu. & est gloss. in. c. j. quod met. causa. in ver. interdicti. lib. vj. & not. in. c. pasto ralis. & in. c. sæpe. de appel. & plenè per Hostien. in. c. veniens. el. ij. de te stib. & in. c. pisa- nis. de restit. spol. & per Innocent. in. c. vt priuilegia. de priuile. & vide etiam Inno. in. c. præterea. el. ij. de appel. vbi dicit ꝙ promittens solue re in certo termi no sub pœna ex- communicatio- nis, si non soluit ficta etiam sibi prorogatione per creditorem, de- bet absolui ab ex communicatio- ne, quia in termi no non soluit. Et adde quòd excõ municatus post absolutionem ob tentam recupe- rat omnia pristi na iura: vt est gl. in capitulo, quia diligentia. de ele ctio. & not. glos. sa in capitulo ma ximum. j. q̃ne. vij. & nota. in. c. te stimonium. de te stib. & in. c. quis. de rescript. libro vj. tene etiam mẽ ti quòd sententia excõmunicatio- nis simpliciter la ta non durat vltra tempus proferen tis, nisi successor eam confirmet, secus si per viam statuti lata sit. vt in capitulo à no- bis. de sententia excommunica- tionis. vbi per glossam magnam circa finem. & te ne etiam menti gloss. quæ mul- ta iura allegat in. c. præsenti. de senten. excommunica. libr. vj. quæ dicit ꝙ excommunicatio, suspensio, & interdictum paribus passibus ambulant. Adde tamen ꝙ excommunicatus sub conditione, si tali die non venerit, vel si tale quid non fecerit, si interim mutat forum & non venit, vel non fa cit, an nihilominus sit excommunicatus: vide glos. in. c. romana. in. §. ante de senten. excommunicatio. in. vj. & Ioan. an. in. c. j. de biga. eo. libr. & not. in. c. j. de sagitta. & in. c. j. de eo qui furti. ordin. recepe. & de sententia ex- communicationis, quæ trahit secum executionem. vide etiam Bar. in. l. qui vlt. mo. ff. de pœnis.

natus, vt no. de cõces. præb. c. literas. hoc dictũ repetit Inn. de coha. cle. & mu. c. sicut. vbi ad li terã. Idẽ dicit & limitat procedere seu declarat in suspensione hoĩs: secus dicit in suspẽsione iu ris. Hosti. ibi hoc dãnat & bene, cõcludens be- neficia suspẽsi non posse cõferri. quia nõ vacat vnde adhuc remanet prælatus. p quæ patet ꝙ dictũ Innoc. ibi remanet falsum: hæc vera, nisi in suspensione durauerit per trienniũ: vt hic: quo casu secũdũ aliquos est priuãdus: vt hic: se cundũ alios priuatus ipso iure. de quo dicam. j. Q̃nq; quis est suspensus suspensione hoĩs, & à iudice simpliciter, & nõ diffinitiuè: qa ad hoc nõ agitur, sed interloquẽdo, siue non cõparen tis cõtumaciã puniẽdo, & nõ intelligit̃ suspen- sus perpetuò, nisi hoc sit expressum. de cõsti. c. ex literis. vbi de hoc. Et tũc si est tp̃alis iudex, dicũt quidã ꝙ suspensus censet̃ ad tẽpus admi- nistrationis suspendentis, & nõ vltra. ff. de pœ nis. l. fi. Inno. dicit ꝙ perpetuò est suspensus do nec absoluat̃: vel dicit speciale in ecclesiastica cẽsura, & ne rumpat̃ neruus ecclesiasticæ disci plinæ. xxiij. q. v. c. excõicatorũ. & de cõsue. c. cũ inter vos. nisi offensam expresserit, de cuius na tura sit ꝙ ad tp̃s intelligat̃, vt si excõicetur pro pter contumaciã, vel alia cã, quę lite pendente cõtingit: quia intelligit̃ suspensus donec satisfe cerit de cõtumacia vel offensa. ij. q. v. c. presby ter si à plebe. lxxxj. dist. c. si quis sunt. Idẽ in sta- tutis, quorũ authoritate qs suspendit̃. s. de cõ- stit. c. ex literis. & horũ beneficia nõ sunt cõfe- renda, nisi prius sñia priuent̃. Idẽ dicit in excõi- cationis sñia ad tp̃s: quia per excõicationes vel suspensiones tp̃ales nõ intelliguntur beneficijs priuati, nisi prius per sententiã priuẽtur: facit quod dicã. j. nisi perdurauerint in excõicatiõe aliquo tp̃e. super quo dic vt. j. dicam. & facit de iud. c. j. ¶ † Venio ad secundũ: an sñia ad tẽpus 5 vel ad certã causam limitata: finita cã vel tp̃e cesset. Dic ꝙ quædã est suspẽsio iuris: & in hac dicit Inn. de coha. cler. c. sicut. ꝙ cessante cã ces sat ipsa suspẽsio: vnde si quis propter iacere in peccato suspẽsus sit, cessante peccato cessat su- spensio quo ad hoc vt alij ipsius possint offi- cium audire. lxxxj. dis. c. si qui sunt. & quod ibi no. quãquã ipse sine dispẽsatione celebrare nõ possit. ex quo notũ fuit crimẽ eius. lxxxj. dis. c. ministri. & no. l. dist. c. sacerdotes. hoc tenet In no. in. d. c. sicut. Licet contrariũ sentire videat̃. de sent. excom. c. venerabili. sed veritas est ꝙ su b spensio simplex iuris tollit̃ absq; absolutione.[b] vt ibi no. sed suspensio quæ surgit ex notorie- tate peccati adhuc durat propter scãdalũ. Quę dam est suspensio hoĩs. & tũc Inn. facit differẽ tiam inter suspensionẽ ad tp̃s, & suspensionẽ li

mitatã ad implementũ certæ cauſæ pendentis in facto ſuſpẽſi. Latius cõcludendo dic ꝙ qñq; quis eſt excõicatus ad tps, vel ad limites certæ cauſæ, & nũquã ceſſante tpe, vel cã ceſſat excõ municatio: qa eget formali abſolutiõe: vt not. de ma. cõtract. cõtra inter. eccl. c. ij. qa excõicatio requirit formalẽ abſolutionẽ. j. de ſen. excõ. c. cũ deſideres. niſi ius aliud exprimeret. Qñq; quis eſt ſuſpẽſus ad tps, & finito tpe ſtatim ceſſat ſuſpẽſio, & recuperat ea quę perdiderat. ff. de poſtu. l. puto. & vide quod no. in d. c. ſi qui. lxxxj. diſt. Qñq; quis eſt ſuſpẽſus ad limites certæ cauſæ pendẽte implemẽto ex facto ſuſpẽſi: vt quia eſt ſuſpẽſus donec ſatisfaciat: & tũc ceſſante cã, & dato implemẽto nõ ceſſat ſuſpenſio niſi aliter abſoluat. ij. qõ. v. c. presbyter ſi à plebe. Ratio diuerſitatis eſt: quia in ſuſpẽſione ad tps aliud nõ expectatur finito tpe, cùm curſus tpis declaret. de cle. vena. c. j. Vbi aũt ſuſpenſus eſt donec ſatisfaciat, vel aliter ex ſe nõ pateret ceſſatio cauſæ ſnīæ. multæ enim poſſunt dubitationes occurrere, an cã ſit finita, an plenè ſatisfecerit vel nõ: quod oportet per iudicẽ terminari: ideò expectatur abſolutio: & vide de cohab. cle. c. ſicut. & de iudi. c. j. & qđ no. in cle. de decimis. c. j. dicit Ioã. an. ꝙ. c. presbyter. ij. q. v. quod allegat facit cõtrà. nã ibi presbyter ſuſpendit donec ſatisfaciat. & ibi declaratur ꝙ facta ſatisfactiõe ſecurè officiũ ſuũ adminiſtret. & hoc tenet Inn. de coha. cle. c. ſicut. qui in hoc vr̃ ſibi contrarius. Ideò dicit Io. an. hoc mẽbrũ ſubdiſtinguẽdũ ꝙ aut ſatisfactio eſt iudicialis: tũc quia de ea dubiũ eſſe nõ põt, abſolutus cenſet ſatisfactiõe facta. nec expectatur alia abſolutio: vt in. c. presbyter. Pone enĩ ꝙ ſuſpendat iudex donec quis cõpareat corã eo, vel libello vel poſitioni r̃ndeat, certè data cõparitione vel r̃nſo libello ceſſat ſuſpẽſio. niſi cã propter quam eſt ſuſpenſio egeret alia diſpẽſatiõe: vel ex ea remaneat aliud impedimentũ: vt quia peccatũ eſt manifeſtũ: vt dicit Inn. in. d. c. ſicut. Si aũt ſatiſfactio eſt extraiudicialis, procedit quod eſt dictũ vt egeat abſolutione: & tũc de eius ſatiſfactione vel plenitudine ſatisfactionis põt dubitari: dicit tñ Io. and. in cle. j. de deci. ꝙ ſufficit declaratio iudicis ſuper ſatisfactiõe ſine alia abſolutiõe, quãquã ſecus ſit in excõicatis. † Quęro à quibus priuet ſuſpẽſio? gl. dicit ꝙ à poteſtate eligendi actiuè & paſsiuè: ſimiliter à poteſtate beneficia per collationẽ ſuſcipiẽdi. Quod intellige, qñ eſt ſuſpenſus ab oĩbus, ſecus ſi ab vno: quia põt tunc beneficiũ ſuſcipere rõne alterius ordinis quẽ tenet. ſ. de tẽp. ord. c. vel nõ eſt cõpos. priuat etiã poteſtate conferendi. de cõceſ. præbẽ. c. quia diuerſitatẽ. & not. ſ. de cõſue. c. cũ dilectus. Dicit etiam gl. ꝙ priuat interim poteſtate beneficia percipiendi. i. reditus beneficiorũ. alleg. de appel. c. paſtoralis. quod limitat hîc Io. an. qñ eſt in mora petendi abſolutionẽ. aliàs ſecus. alle. de elec. c. ſi. ij. q. v. c. ſuper cauſa. ſecundũ Tanc. & Vincen. Tu dic quo ad hoc ꝙ ſi ſuſpenſus eſt, [b] interim perdit reditus ſicut excõicatus: & hoc voluit hîc gl. alle. c. paſtoralis. Innuit gl. ꝙ non perdat iura ſua tpalia vel ſpiritualia, nec poſſeſsionẽ ipſorũ: perdit tñ interim fructus ſicut excõicatus. quod not. quia extendit illa decr. paſtoralis. ad ſuſpẽſum. Eo aũt abſoluto an recuperet fructus ſi ſuſpenſus iuſtè nõ recuperat. ſi iniuſtè, tũc ſi non fuit in mora abſolutionẽ petẽdi, illos recuperat abſolutus. Vbi aũt eſt depoſitus: reditus non recuperat. vt dicit glo. in. d. c. ſuper cã. & vide in. d. c. paſtoralis. quod no. Hoſt. tñ remittit ad ſum. de ſen. excom. §. qs ſit effectus. vbi dicit prædicta procedere in ſuſpenſo ab officio & beneficio, vel à beneficio tñ. in ſuſpenſo aũt ab officio tñ, dicit ꝙ ſi ſuſpẽſus eſt ex magna cã: & idẽ de pur. cañ. c. inter. & d. c. ſuper cauſa. ſi ex leui cã: ſi diu perſiſtat põt fructibus priuari: quia & bñficio vt hîc: ſi diu nõ ſtetit, nõ eſt fructibus beneficiorũ priuandus. * quia ex leui cã non eſt quis priuãdus. * xvj. q. vij. c. inuentũ. C. de execu. rei iud. l. ſtipẽdia. leuem aũt cauſam vocat qñ ſit propter ſcandalũ pupilli, vel infamiã ſolã. ij. q. v. c. presbyter. hæc vera in fructibus beneficiorũ: in quotidianis aũt diſtributionibus dicit ſtatim ſuſpenſum quõcunq; priuari: quia illæ dãtur propter intereſſe officio. de præbẽ. c. licet. & c. cũ ſecũdũ. ¶ Vltimò ſe corrigit ꝙ ſnīa ſuſpẽſionis in officio nõ extendit ad beneficiũ, niſi exprimat de ſolutionibus. c. ij. in fin. vel qñ infert ex cã impedimenti perpetui. ar. de offi. ord. c. dilectus. de pœni. diſt. j. c. pœnæ. Dic de hoc: vt in cle. fi. de pœnis. & dicam plenè in. c. paſtoralis. de appel. ¶ Per prædicta infert gl. ſeq. ꝙ ſuſpẽſi beneficia non poſſunt retinere quæ acquiſiuerũt durãte ſuſpẽſione, etiã ſi poſteà ſint abſoluti: quia tũc tpe obtenti beneficij inhabiles erãt & indigni: quia in talibus principiũ conſiderandũ eſt de elec. c. dudũ. per quod dicit ar. ſecũdũ doc. de cle. excõ. mi. c. poſtulaſtis. ij. r̃n. dicit etiã Tancre. ꝙ putat decr. cũ illorũ. de ſent. excõ. habere locũ etiã in beneficijs rõne ſimilitudinis & cõnexitatis, quã gl. etiã poſuit Vin. Dicit tñ glo. etiã quòd tractantes ſpiritualia interim puniendi ſunt, & cũ eis diſpenſare non poſſunt Epi. alleg. xj. q. iij. c. ſi quis Eps. & de ſent. excõ. c. cũ illorũ. † Glo. vlt. opp. & vr̃ ꝙ ſolo lapſu anni durans in ſuſpenſione debeat priuari. xj. q. iij. c. rurſus. Sol. contrariũ loquit in excõicato qui & interim tractans ſpũalia deponi debet. Idem videt & in ſuſpenſo: vt hîc. de ſent. excõ. c. cũ illorũ. ſecundũ glo. Idem dicit Inn. & Hoſt. Vnde dicunt quãquã hoc dictũ poſsit tolerari, tamen nõ eſt malum dicere ꝙ hæc decre. ponat ius diſtinguẽdo hac forma ꝙ quãdoq; ſnīa ſuſpenſionis fert propter contumaciam criminis, vel cauſę criminalis. Item ſufficit lapſus anni, vt c. rurſus. Quandoq; fert propter aliã cãm ciuilẽ non criminalẽ: & tunc requirit lapſus triennij vt in. d. c. noſtro. & ſic. c. noſtro. & c. rurſus. loquũtur in diuerſis caſibus. quod no. quia factũ narrat inquantũ dicit de triennio. facit ad hoc de hęr. c. cũ cõtumacia. lxvj. vnde ſic ſecundũ eũ mitigat rigor canonũ dicentiũ ſtatim excõicatum pro crimine à beneficio deponi: niſi ſtatim doceat iniuſtitiã ſnīæ. xj. q. iij. c. ſi qs presbyter. Sed illud loquitur in eo qui poſt eã celebrauit. i. poſt excõmunicationẽ, vel ſuſpenſionẽ celebrauit: quia efficitur irregularis. Vnde ſecundũ hãc opi. antè, quã priuet beneficijs ex tpis curſu non priuat ipſo iure. Si tamẽ ſnīa ferat qua priuet poſt annũ, nõ auditur ſuper priuatiõe, ſed ſup crimine tñ. Recitat alios dicere: & in hoc reſidere videt. ꝙ ſtans in ſuſpẽſione vel excõmunicatione per annũ ipſo iure eſt beneficijs priuatus, & vlterius ſuper ipſis nõ auditur. remittit ad no. de off. deleg. c. quærenti. de hær. c. excõmunicamus. §. ij. de pœnis. c. fi. Nõ obſt. de cle. nõ reſi. c. ex tuę. vbi nõ expectat: niſi per ſex menſes. Illa loquit in latitante, docẽs quantũ debeat expectari & beneficio priuari. hîc in contumace præſente & excõmunicato: docẽs quantũ debeat expectari. Ibi enim ex contumacia ſpeciali nõ reſidẽtis quæ reſpiciebat beneficiũ: ideo citius priuat hîc propter aliam cauſam. Dixerunt tamen quidã hîc, quòd plus punitur ſuſpenſus quã excommunicatus: quia ſuſpẽnſus perdit quæ prius habuerat, & quæ prius quæſiuit: excõmunicatus autem non: niſi quæ medio tempore quæſiuit. vt. c. poſtulaſtis. de cle. excom. mi. Et dicunt quòd hoc operatur maior contẽptus. quod Abb. impugnat dicens nõ eſſe differentiã inter iſta ſed vtroq; caſu. Dicit tamẽ hanc pœnã habere locũ, demũ quãdo propter contumaciã criminis, vel criminalis cauſæ eſt ſuſpẽſus. & ſic loquit. c. rurſus. & c. quicũq;. alleg. ſ. xj. q. iij. Credo ꝙ ſi eſt ſuſpenſus & citatus vt veniat, & ſimpl'r vel excõicatus, ꝙ nõ ſit priuatus. ſed priuari poſſet exiſtẽte proteruitate cõtumaciæ. vt hîc. iõ dicit hîc Hoſt. ꝙ hoc eſt dare vnũ nouum modũ puniẽdi cõtumaciã, ſcilicet ꝙ quis aliàs priuet beneficijs ſi hoc exigat proteruitas cõtumacis: & dicũt hũc modũ puniendi contumaciam, addendũ ad illa quæ habent. vt lit. nõ cõte. c. tuæ. Itẽ poterit etiam

SEB. SAPIA. [a] ¶ Suſpẽſus. Vide Gemi. in. c. imprimis. col. iij. ij. q. j. Felin. in. c. ſi quis. in prin. j. de ſimo. & in. c. j. colũ. iij. verſi. vbi verò aliquis eſt ſuſpẽſus. j. de iudi. vbi etiã do. Abb. notat.

SEB. SAPIA. [b] ¶ Si ſuſpẽſus eſt. Vide latè Feli. in c. apoſtolicę. col. vj. de excepti. vbi latè ponit materiam ſuſpẽſionis. & nunquid ſuſpẽſus poſsit eligi, & an teneatur ad horas canonicas. & ſi celebrat, an ſit irregularis, & alia multa. aliqđ etiã tradit idem Feli. in. c. ſacro. col. iij. de ſentẽ. excom.

etiã vltra crescente contumacia inuocare brachiũ seculare:vt.j.de iud.c.cũ nõ ab hoĩe. Vel põt dici ꝙ qñq; crimẽ est tale quod de eo ipso cõstat de sui natura,inducit priuationẽ beneficiorũ ipso iure & tũc procedit dispõ.c.rursus.&.c.quicũq;.Qñq; nõ est tale,imò lata snĩa etiã sup crimine,requiriť snĩa priuationis beneficij:& tũc serua hanc distinctionẽ.Et ad prædicta bñ facit.c.cũ contumacia. de hær.lib.vj.& satis applaudet.c.rursus.Dicit tñ ꝙ delegatus nõ habet hanc potestatẽ ex virtute cẽsuræ ecclesiasticæ.de quo de ho mi.c.pro humani.§.cũ igitur.lib.vj. Qñq; est citatus vt veniat ad se purgandũ,cũ comminatione vt si nõ cõparuerit sit priuatus.& tunc puto ꝙ eò ꝙ non se purgat durans in excõmunicatiõe vel su spensiõe sit priuatus ipso iure:quia ex tali cõtumacia habetur pro confesso.& sic intelligo.c.rursus.&.c.quicũq;.iij. q.ix.c. decernimus:aliâs non. Ant.de But.

SVMMARIVM.

1 *Lex noua corrigens recipit extensionem ad consequentia antiquæ legis.*
2 *Crimen fornicationis est dignum depositione in existente in sacris.*

CAP. IX.

A Multis. Subbiaconus in Epm eligi potest.h.d. Sunt tres partes. Prima ponit qõnem. Secunda allegat pro & cõtra ibi: *si quidem*. Tertia diffinit vel soluit ibi: *Nos volentes*. ¶ Casus litera.Dubitatur à multis an subdiaconus possit in Epm eligi:& primò ostendit Papa ꝙ subdiaconus nõ possit Epm eligi per decretũ Papæ Vrbani primi,qui decreuit ꝙ nullus in Epm eligať,nisi fuerit in sacris ordinibus constitutus,sacros appellãs diaconatũ,& presbyteratũ referendo se ad statũ primitiuæ ecclesiæ,in qua subdiaconatus sacer minimè dicebať.posteà ostendit per decretũ Vrbani secũdi,ꝙ hodie ordo subdiaconatus inter sacros ordines reputať: sacros appellans subdiaconatũ,diaconatũ,& presbyteratũ.& hoc idẽ ostendit per alia plura decreta,dicẽs vt subdiaconus in Epm eligi liberè possit,sicut diaconus,vel sacerdos.B.¶ No.j.duo requisita ad habilitatẽ ad eligẽdũ Epm.primò ꝙ sit in ordine sacro.secũdò ꝙ sit religiosè viuẽs.i.honestè.& sic no.de verb.religiosus.qđ põt verificari in quolibet honestè viuẽte:vide.s.decõsti.c.ecclesia.¶ No.ij. ꝙ secundũ primitiuã ecclesiã nõ erat nisi ordo diaconatus & presbyteratus ordo sacer:hodie aũt sacer est effectus ordo subdiaconatus.¶ No.iij.hîc vnũ casum in quo secũdũ ista tpa inhabilis eligebať,& in quo dispẽsabat inferior Papa cũ inhabilitate ꝓmouẽdi ad sacros,cõtra regulã.de qua de postu.prela.c.fi.de renũ.c.post trãslationẽ.Et no.ꝙ quælibet dispensatio necessitatẽ vel vtilitatẽ exigit.¶ No.iiij.signũ cognoscẽdi sacrũ ordinẽ:puta qñ habet annexũ votũ castitatis.Et no.ꝙ minores ordines nõ impediũt cõtractũ matrimonij:sed sic sacer ordo:iõ habet annexũ votũ castitatis & nõ minores ordines.Et no.ar.pro opi.ꝙ sacer ordo habeat annexũ votũ ex promissione nõ solũ ex cõstitutiõe ecclesiæ. ¶ Not. ar.pro opi.ꝙ in defectũ ordinũ dispẽsent Epi.¶ † Not.ꝙ habilitatus ad gradũ,& assumẽs qualitatẽ gradus:habilitatus censeť ad oĩa ad gradus qualitatis cõsecutiua.& sic lex noua corrigẽs recipit extẽsionẽ ad cõsequentia antiquæ legis:ad hoc.l.j.§.lex fal.ff.ad.l.fal. ad hoc de seruis nõ ordi.c.miramur.¶ † No.ꝙ crimẽ fornicatiõis est depositiõe dignũ in existẽte in sacris.& sic hîc est casus de eo qđ dixi.de iud.c.at si cler.licet aliquę gl.disputẽt.dicã.in.d.c.at si clerici.¶ Op.ꝙ subdia.fuerit tpe primitiuę ecclesiæ.xxj.c.decretis.§.j. in fi.Sol.fuit in esse ordo subdiaconatus,sed non fuit in primitiua ecclesia sup hoc respectu & qualitate qua sacer.xxv.dis.c.j.¶ Op. ij.ꝙ non potuerint dispẽsare Archiepi cum inhabili ad Epatũ. de ele.c.innotuit.Sol.dicit glo.non dispensabat Archieps cũ inhabili ex illegitimitate vel ætate,sed bene dispensabat cũ inhabili ex ordinis defectu:vt hîc.Itẽ dispẽsant cũ inhabilibus ad inferiores dignitates.s.e.c.prætereà.Docto.de postu.præla.c.fi.dicunt ꝙ postulãdus ad Epatum semper postulãdus est à Papa.Sed dic ꝙ nõ dispensant Epi:nisi reperiatur hoc eis concessum , olim hoc reperiebať Archiepiscopis hoc casu cõcessum:hoc aũt hodie est correctum. vnde non possunt Episcopi vel Archiepiscopi cũ sic promouẽdo aliquo casu dispensare:& sic doctrina illa in.d.c.fin.remanet vera. & vide Guli.in Specu.de dispensa.§.nunc de Episcoporum.versic. sed nunquid legatus.

SVMMARIVM.

1 *Motus proprius cadit in inferiorem à Papa.*
2 *Iudex potest ex officio supplere in tangentibus publicam vtilitatem.*
3 *Simonia,an & quando inducatur propter preces? vide plenè.*

CAP. X.

TVam. Irregularis & in minoribus cõstitutus dispensatiuè põt in Abbatẽ institui. h. d. Prima pars ponit exordiũ.Secũda mandatũ ibi: *mandamus*. ¶ Casus literal. Monasterio sancti Quærici vacãte Cardinalis quidam volens ipsum de persona idonea ordinare:& cũ super hoc diligentiã adhibuisset,nec posset personã idoneam inuenire per quã posset status monasterij in melius reformari,tandẽ inuenit quendã monachũ discretũ & vtilẽ monasterio,qui aliâs de iure non poterat eligi in Abbatẽ.pro quo quidã laici apud Cardinalẽ intercedebãt:cõsuluit Papã qđ super hoc esset agendũ.Papa verò cõmendãs diligẽtiã Cardinalis:mandat eidẽ:quatenus si non põt eidẽ monasterio de psona magis idonea prouidere: monachũ illũ quẽ sibi cõmendauit:per quẽ statum monasterij credit reformandũ ibi præficiat in Abbatẽ:nullũ habens respectũ ad petitionẽ illicitam laicorũ:sed ex officio suo tñ ad hoc procedat,ita tñ ꝙ ad sacros ordines nõ ascendat,cũ necessitate instãte possit in Abbatẽ assumi in minoribus ordinibus constitutus:& laici ipsi nõ sint ei aliqua cõsanguinitate vel affinitate cõiuncti,vt propter hoc cõtra ipsum aliqua suspicio possit oriri. ¶ Not.j. ꝙ preces pro indigno nõ inducunt simoniã nec iniustæ præsumunť,qñ fiũt ab extraneo,& iudex promouens principaliter nõ mouetur ad preces, sed ex suo officio.¶ No.ij.ꝙ preces vitiãt promotionem alicuius:qñ superior plus precibus moueť,quã moueatur ꝓpter vtilitatẽ ecclesię. Et no.ꝙ vbi preces sunt cõsanguineorũ in promouẽdo,præsumũtur processisse ex ambitione promouẽdi,ideò vitiare videnť promotionẽ.¶ No.hîc ꝙ ex cõsanguinitate & proximitate aliquid præsumiť.ad hoc de test.c.requisisti.de coha.cle.c.pe.Io.an.¶ Not.iiij.ꝙ de irregulari non põt ecclesiæ etiã regulari prouideri,nisi instãte necessitate,& qñ valde vtilis est & opportunus ecclesiæ,& tũc assumiť dispensatiuè.¶ Not.v.ꝙ in minoribus existẽs de iure cõi non põt in Abbatem assumi ,& sic sicut in Epatu:ita & in Abbatia oportet promouẽdũ saltẽ esse in sacris.¶ Not.vj.ꝙ præcedẽte petitiõe id quod factũ est consecutiuè,pręsumiť factũ ad instantiã petentis,& nõ proprio motu. 1 ¶ † No.vij.ꝙ proprius motus cadit in inferiorem à Papa[a].vide de offi.leg.c.ij.li.vj.¶ † No. 2 viij.ꝙ põt iudex in tãgentibus publicã vtilitatem ex officio supplere.quod no.¶ † Opp. ꝙ 3 preces inducãt simoniã[b] & vitiẽt promotionem.viij.q.j.c.in scripturis.Sol.dicit gl.ꝙ quãdoque preces interponunť à ꝓmouendo, qñque ab alio.Si interponũtur à promouẽdo,dic primò secundũ Hug.quòd siue pro digno siue pro indigno,simoniã inducũt:quod nõ admittit glo.sed dicit ꝙ qñque interponunť pro in-

a ZACHARIAS.¶ In inferiorem à Papa.Vt in alle.no.Card.in cle.ij.& in cle.iiij.de pręben.& quid operať illa clausula in rescriptis apposita.no. idem Car.in cle.si romanus.eo.titu.& Lud.pon.in singu.suis.in versi.clausula ista motu proprio.

Anto.Franc.¶ Adde hoc quod dicitur de clausula motus proprij . primò adde ꝙ illud cẽseť esse factum motu proprio : qñ illud exprimiť aliâs nõ vt in.c.si motu ꝓprio. de prębẽ.li. vj. & vide bo. gl. in cle.si romanus põtifex.de p̃ben. & hř p legistas.in l.iij.C.de leg. vbi etiã hř ꝙ quo ad virtutẽ legis motus ꝓprius nihil opať.adde tamen ꝙ mot⁹ ꝓpri⁹ etiam in collatione bñficij facta p papam non tollit iuspatronatus laicorum vt not. in prealle.cle. si romanus.de præbẽ. & in cle.p literas. eod.titul.& tenet Spec.tit.de leg.l. §. vidẽdũ. in ver. sed nũqd habens. & tenẽt do.de ro. decisi.cx.in antiquis.& an motus ꝓpri' cadat in inferiorẽ à Papa.Vide no.in cle.si. de off.or.& qđ not. gl.in.c.si. de offi. leg.li.vj. & quod no.doc.in.c.post electionẽ.per illũ tex.in prin. de cõcess.præben.& an mot⁹ proprius cadat in legatũ vide Archid.in.c.si.de of.le.li.vj.& gl.in cle.si.de off.ordi. & an concessio facta p principem motu proprio de castro, vel de alia recẽseať donatio. vide no.per gl.in l.j.&.ij.C. de quadri.præscri. & in l.si qñ.C.de boñ. vac.lib.x.& adde ꝙ licet cl'a motus proprij tollat subreptionẽ, non tñ ampliat gratiã.vt habeť in pręal.cle. per literas.de præbẽ.& in. c.si motu ꝓprio.de præbẽ.lib.vj.& in.c. si pluribus.eo.ti. & lib & vide quę not.in.c.duobus. de rescri.eo.li.vbi habeť ꝙ talis clausula motus ꝓprij operatur prærogatiuam prelationis.

b ZACHARIAS. ¶ Inducãt simo-

niam. Adde Iac. rebuf. in.l.j.& ibi in apostil. ad ipsum. C. de thesau. libr. x. vbi allegat dictum Inn. hic ad hoc & quæ preces sint licitæ ad beneficia acquirenda. vide per istum in.c. inquisitionem. nu.v.& ibi in apost. meis ad ipsum. in ver. an & quando. s. de elect.

Anto. Franc. ¶ Circa hoc quod dicitur hîc de precibus. dicas ꝙ preces ambitionē inducunt & ideò regulariter prohibentur. l. si postꝗ. C. de epis. & cle. l. arbitrorū. C. de arbit. & vide glo. sum. viij. q. ij. dicas tñ ꝙ preces iustæ sunt exaudiendæ. l. Attilicinus. ff. de ser. vrb. pdio. c. veniā. xx. xv. q. ix. Adde tñ ꝙ preces importunę inducunt simoniā. vt no. gl. in c. sciāt. de ele. li. vj. & habeť in. l. obseruādū. ff. de of. præsi. & in. l. fi. & quod ibi no. C. si quis aliquē testa. phi. & hř in. c. cū essent. de simo. Et adde etiam ꝙ preces importunę æquiparanť metui. vt no. Inn. in. c. petitio. de iureiurā. vbi etiā p Bald. q dicit hoc esse notādū pro renūtiationibus quę fiūt ad ĩportunas preces parentum. de quo per gl. in. l. j. §. quæ onerādæ. ff. quarum re. ac. nō da. & vide etiā quæ dicta fuerūt in. c. p inquisitionem. de elect.

SEB. SAPIA.
a ¶ Qñꝗ preces. Hoc tenet. d. Abbas in. c. tua nos. j. de simo. vbi dicit ꝙ humiles preces emissæ à digno p bñficio nō inducunt simoniā. qđ est perpetuò notandū secundū eū ad excusationem eorū q donāt cardinalibus, & alijs prælatis vt per eorū intercessionem consequanť beneficiū, quia si oīno intēdunt donare non principaliter causa auxilij: sed ꝙ secundariò hoc sperēt, non est simonia. facit glos. in. c. quid prodērit. lxj. distinc. & in. c. sunt nonnulli. j. q. j.

SEB. SAPIA.
b ¶ Repellať. Vide ad hoc do. Abb. in. c. extirpādę. §.

digno, simoniā inducūt: quod nō admittit gl. sed dicit ꝙ qñꝗ interponunť pro indigno, & simoniā inducūt. qñꝗ interponunť pro digno, & nō inducūt simoniā: quia tūc non præsumiť ambitiosus, sed potius propter necessitatē: qđ fateť, nisi preces porrigat pro prælatura. Si interponanť ab alio: si pro indigno, est simonia: si pro digno, & sint spirituales, nō vitiāt: si pro digno, & sunt carnales, si nō principaliter mouent, nō inducūt simoniā. In dubio si interponuntur à parēte, præsumunť carnales & illicitæ, & vitiant, nisi constet pro digno. Si sunt interpositæ ab extraneo, præsumunť spirituales, & pro digno potius quā pro indigno: vt hîc. Inn. dicit hîc ꝙ qñꝗ preces interponūtur à se & preces interponēs habet respectum ad solū deū, & ipsius obsequiū, & nō potētias, vel diuitias seculares. & per hoc nō intendit in aliquo obligari promouenti, in hoc nō peccat, nec simoniacus est, dū tñ persona sit digna. viij. q. j. c. q Episcopatū. hoc tenuit verū Rayn. in sum. & Hug. quod sequiť Arch. j. q. j. c. ordinatiōes. & Host. in sum. de simo. § qualiter. sub. § ligua. Qñꝗ preces interponūtur ex necessitate pro beneficio simplici, & aliâs indiget: si aūt pro curato vel dignitate, vel non indiget, preces sunt iniustæ etiā pro digno. de rescrip. c. ad aures. j. q. ij. c. clericos. xij. q. ij. c. & si illi qui. vide Ray. in sum. de simo. § qualiter cōmittatur. Idē Gof. in sum. de simo. § in munere aūt. Qñꝗ preces[a] pro se interponuntur. qñꝗ interponit preces pro se, & pro digno respectū habens ad vtilitatē ecclesiæ & deū: intēdit tñ obligari propter hoc promouēti: quia aliter fortè non pōt ipm pmouere ad cōferēdū: & hîc foret simoniacꝰ. Qñꝗ interponit preces pro se, & est dignus, & hoc si nō intēdit p hoc obligari nō est simoniacus: iniustè tñ censeť facere & peccat, quia preces & cōsiliū est iniustū & turpe: vnde dicit ꝙ taliter promotus nō teneť ad resignationē, sed sufficit ꝙ aliter pniam agat. de simo. c. fi. & hæc sunt de mente Inn. aliqualiter ampliata: & hæc vera puto si pro digno interponunť, etiā si subest alius ęqualiter dignus. Si aūt preces interponit pro se indigno: & in hoc videat magis dignū supplātari: puto ꝙ si est regularis, in hoc peccet, & in eo notať ambitio: quia pōt stare sine beneficio. Si aūt sit secularis, si aliâs sit cōpetenter beneficiatus, idem. si nō est beneficiatus, vel non cōpetenter. tūc de iure petere possit vt beneficietur, & impetrare, fortius preces porrigere, propter quod satis credo ꝙ peccāt reditus abundantes impetrando, cū videāt idoneiorem se per hoc supplantari. credo tamen ꝙ tale peccatū pœnitentia deleatur. Qñꝗ preces interponūtur ab extraneo: vt. s. dixi. si preces non legitimas, fortius si fiāt carnales: & serua in hoc distinctionē glo. quæ bene & cōpletè dicit. Vnū tamen aduerte prout etiā. s. dixi. ꝙ quando interponuntur à se siue etiam quando interponuntur ab extraneo, nō inducūt simoniam, nisi interponat eas animo se obligandi ex precibus collatori: vel intendens se exonerare ab aliquo seruitio, vel debito quo ei tenetur: tūc enim diceref simonia: tū quia in talibus idē est remittere quod dare etiā si remittať obligatio naturalis tñ: ex quo obligatus est ad tātūdem & ad antidora. ff. de cal. l. ij. & l. iij. in prin. ff. de peti. hære. l. sed & si lege. § cōsuluit. quia ad hoc vt committatur simonia, oportet ꝙ munus interueniat. j. q. j. c. sunt nōnulli. de simo. c. querelā: tales autē preces frequētius interponunť non pro munere: sed pro cōsilio, licet sæpe iniusto & inhonesto: & ideò nō est simonia quāuis peccatū sit: vnde nō tenetur ad resignationē: sed sufficit pnīa: de simo. c. fi. Itē dicit ꝙ secundū opi. dicentiū ꝙ sit simonia quantū ad rogantem. j. de simo. c. tua. nō tamen qa rogatus beneficiū confert, dūtamen non habeat respectum ad illas preces iniustas: vt hîc. & de re. iud. c. cū. I. & A. Et tunc nec renuntiare teneť taliter pmotus, nisi promotor expressisset ꝙ propter preces hoc faciebat, etiā si pecunia data esset. de simo. c. fi. Ego credo ꝙ in oībus casibus in quibus gl. dicit simoniā, ꝙ simonia non sit, si casus est certus quòd nō dederit animo obligādi. si est certū quòd animo obligādi, fit simonia: si est dubium, si pro indigno preces censentur violētæ, & præsumo ꝙ aīo obligandi, & inducunt simoniam. Si fiant pro digno, tūc non præsumūtur violētæ: sed ad exercitandū. quod facere debet superior, & nō inducūt simoniā. secus tene in datione etiā pro indigno: & est causa: quia tūc aliquid adest promouenti: sed preces perdit, vbi preces interposuit: vt dicit. j. q. j. c. quibusdā. Si pro digno ad excludendū magis dignū, illicitę sunt, & posset in dubio præsumi quòd animo obligandi, & sic inducerent simoniā, vbi esset regularis, vel aliâs beneficiatus, aliâs non: quia concurrerent in iure. Quandoque sunt preces spirituales, & tales sunt licitæ: & nō vitiant, nec peccatū inducūt, inter quas cōputat Hosti. preces patronorū, ad quos spectat potestas præsentādi. de elect. cū terra. & de iurepa. c. nobis. Oīa prædicta procedūt qñ sciente eo preces interpositæ sunt ab extraneo. si eo ignorante, & in eius odiū, ei non contradicat. de simo. c. nobis. & c. sicut. Si autē non in odium: sed in fauorem funditus inducunt: procedat quod. s. si non inducant collationem non nocent: vt dicit Hosti. id loco præalle. Per prædicta dicit Hosti. quòd putat quòd si apparente digniori Episcopus consanguineum promoueat, nō tamen ita dignū: dummodò dignus existat ꝙ non peccat quando consanguineus est egenus, & in simplici beneficio: quia & talibus prouidere tenetur. lxxxvj. di. c. non satis. Putat tñ quòd in istis casibus in quibus dixi preces illicitas vrgente necessitate & vtilitate ecclesiæ, Papa in Episcopatibus & inferior ordinarius in inferioribus dispēsare posset. Et subnectit ꝙ tanta posset esse necessitas circa Episcopatum quòd Metropolitanus cū consensu capituli posset Episcopatus custodiam cōmittere idoneæ personæ vsque ad beneplacitū Papæ. de elec. c. nihil. § pen. s. e. c. à multis. de simo. c. sicut nobis. vide de sup. negli. præla. c. si Episcopus. lib. vj. & c. seq. De hac materia vide. j. q. j. c. ordinationes. viij. q. ij. in sum. viij. q. j. c. Moyses. & j. q. j. c. quibusdam. Hosti. in sum. de simo. § qualiter committatur. sub. § lingua. hæc procedūt in dignitatibus spiritualibus & beneficijs. In tēporalibus aūt ponunt quid iuris Doc. de offi. præto. l. Barbarius. dic ꝙ si dignitas est priuata cui nō est iurisdictio annexa: vt ꝙ sit aduocatus: & licet palam, non clam. ff. de pollici. l. j. § ff. de mu. & hon. l. estimationem. Si autem habet annexā iurisdictionē olim sicut distingnebatur & in eis. vt in præal. iuribus: sed hodie non est licitū illa precibus petere etiam palam: quia præsumit lex quòd rēpublicam grauaret in aut. vt iud. sine quoquo suffra. fiant. § j. & § cogitatio. colla. ij. & quod not. Bar. in. d. l. barbarius. vbi plenius dicit. Quandoque petitur officium publicū per viā iustitiæ: vt quia aliquid prætendit ex quo debetur: aut per modum virtutis: aut per modum ambitionis: aut est dubium. Primo casu licet petere. hoc dicit verum quando est debitum per viam iustitiæ. secus si per viā gratiæ: vt nota. de postula. præla. c. bonæ. el. ij. & c. final. & in hoc damnatur Bartol. qui dicit quòd per viam postulationis potest. Dic quòd Bartol. non malè loquitur si per viam gratiæ non iustitiæ: hæc vera nisi quando à iure vocetur vt prosequatur: de elect. c. cupientes. libro. vj. & tunc bene admittitur cum prouocatus veniat. Secundò casu concedi non impetrari consueuit. ff. de ori. iur. l. ij. in fine. Tertio casu quando per ambitionem non conceditur licet vt temerarius repellatur[b]. l. j. ff. ad. l. Iuli. de ambitio. in dubio dicit

dicit ibi quid iuris in spiritualibus:& multa dicit falsa.Ideò in hoc sta canonistis.In dubio dicit in temporalibus ꝙ præsumitur contra eũ qui inuerecundè petit,tamẽ si concedatur licitè retinet. vt d.l.barbarius.hæc vera,nisi pecuniã cõsequatur.vt.d.§. cogitatio. in aut.vt iud.sine quoquo suf.fiant.Hoc verũ qñ habet administrationẽ vel iurisdictionẽ,si autem est uulla ista dignitas põt dari pecunia,ex quò alij non nocet.l.j.§.sed si quidem.ff.de polli.& hoc si publicè fiat:secus si priuatim,quia tunc præsumitur contra illum. l.j.C.de famo.libel.Nõ insistam⁹ in istis hodie:quia tẽporale & spirituale venalitati exposita sunt.Quid si non collatori:sed familiari collaterali dedit pecuniã,vel ꝑces porexit vt daret operã ꝙ ꝓmoueaẽ ad beneficiũ dic secundũ Inn.ꝙ idem ac si datũ vel dictũ fuisset ꝓmotori vel beneficij collatori.j.q.v.ꝑsentiũ.Quid si quis adulatur alteri vt beneficiũ cõsequatur.dicit Inn.quòd videẽ simonia cũ & põt imunis dici ab obsequio.j.q.j.c. ordinatiões & quatuor. c.seq.nõ tñ teneẽ ad beneficiũ renũtiãdũ.de simo.c.si credo ꝙ si specificè adulareẽ verbis tm̃ idẽ qđ.s̃.in precibus. si adulareẽ seruitio vel alio munere simonia expressa esset: si vtroq; intenderet.si solũ adulatur nõ idẽ.¶ Opp.cũ gl.ij.innuit ꝙ non possit ad superiores ascẽdere.Contrà si em̃ non erat simoniacus ex tali datiõe nulla cã suberat propter quã deberet impediri.s̃.de tẽp.or.c.fi.So.dicit gl. ꝙ aliàs erat irregularis.Sed tunc vltra si erat irregularis ꝓmoueri nõ poterat Abbatiã:quia oportet ꝙ sit in ordine presbyteratus.s̃. c.j.Sol.dicit gl.ꝙ ex necessitate põtest quis esse Abbas,& dispẽsatiuè irregularis & in minoribus cõstitutus sicut & diaconus.l.dis.c. accedẽs & infamis qui curã monasterij gerere potest vt ibi.Nõ em̃ infamis à quibuslibet muneribus excluditur.C.de hisqui nõ imple. stipẽ.l.j.libro.x.ad hoc quia nomem Abbatis plus est oneris quàm honoris.xviij.q.ij.c.hoc tm̃.Itẽ Abbas potest esse laicus.xciij.dist. c.à subdiacono.xvj.q.j.c.generaliter.sed habito respectu ad ius cõe nõ,dic quòd olim poterat laicus esse Abbas & infamis habẽs maculas ꝑcedentes:sed hodie quia oportet ꝙ sit presbyter non nisi dispẽsatiuè,& sic fuit hîc.In eo aũt ꝙ dicit gl.quod potius est solicitudinis quã honoris dicunt doc.quòd melius staret & plus:quia negari non potest quin sit honoris & dignitatis.de priui.c.vt apostolicæ.lib.vj.quia omne quod eminet &c.xiij.dis.§.alius.c.nerui. xl. di.ante oĩa,& vide de corpo.vi. exposuisti.¶ Not.gl.in duob⁹,primo in eo quod dicit ꝙ infamis potest esse Abbas. secũdò ꝙ laic⁹ poterit esse Abbas & alle.text.qui hoc dicit.¶ Quæro an hic Abbas irregularis sit benedicendus.videtur quòd non:quia datur illa benedictio vt mouachos suos benedicere possit.s̃. de sup. negli. præla.c.j.& vt possit minores ordines conferre, quos non cõfert nisi sacerdos.j̃.c.proxi.hîc autẽ non ordinatur in sacerdotẽ: & cõsequenter nec benedicit, nec confessiones audit, nec absoluit.j̃. de pœnit. & re.c. omnis.habet ergo curam supra illa quæ sunt iurisdictionis non quę sunt ordinis:& sic non benedicendus. In cõtrarium benedictio abbatialis non est ordinis.s̃. c.j.& Abbas potest esse laic⁹.ad hoc qa curia Abbates nõ presbyreros bñdicit ad hoc de re iudi.c.in causis.Sol.dicit Hostien. talem non benedicendum per prius allegata.Non obj̃.c.proxi.vt ibi dicetur. Non ob. quòd laicus potest esse Abbas,quia correctum est:nam oportet esse clericum nisi dispensetur: vt hîc.de arbit.c.contingit.de iudi.c.ij. Nõ ob.ꝙ curia hoc facit qa hoc facit ex speciali ꝑrogatiua: ideò ab inferiorib⁹ nõ vsurpandũ.de tẽp.or.c.j.&.ij. ad hoc:quia ex quo debet esse presbyter.s̃.eod.ti.capit.j.&.j̃.eod ti.capit.j.in.vj. specialẽ debet benedictionem recipere.primò igitur debet ordinari. secũdò. benedici, vt gradatim ascendat.xciij. dist.c. legimus. ff.de mune.& honori.l.vt gradatim.¶ Quæro qualis est hęc benedictio: ordinaria non,quia per ipsam non datur certus ordo, nec imprimitur character simplex,non:quia habet annexam potestatem cõferendi ordines,dummodo presbyter sit.infrà capitu.proxim. dicit Hostiens.quòd est mixta.ad hoc vide gloss. in clementi. attendentes.versicu.statuimus.de statu.regu. inter simplicem & ordinarium de vtroq; participans: sicut de iure emphiteo. dicitur. C. de iure emphi.l.prima.habet tamen secundum eum maiorem participationem cum ordinaria:quia manus impositionem epãlem requirit quæ non fit Abbatissę qa eius manus impositio simplex est: vt patet in li.capitu.pontificali.ad hoc quod notj̃.capitul.proxim. ¶ Per hanc decreta.dicit Ioann. Andreas duo. Primo , quòd vbi duo cõcurrũt eligẽdi:semp melior eligẽd⁹ est, sed ex postfacto sufficit quòd electus non sit malus.de elec.c.cũ inter canonicos.de off.custo.c.fi.Secundò quòd ad hoc vt promouẽs excusetur sufficit ꝙ credat promouendũ ecclesi. vtilem:& ꝙ sic communiter credatur,vt ei nõ imputeẽ etiã si secus accidat.s̃.eo.in.c.ad aures Tertiò per hanc decre.dicit Host.ꝙ ex ordinaria potestate non data alia legatione vel delegatione põt Episcopus cũ inhabili promouendo ad abbatialem dignitatem dispensare, dato ꝙ non possit dispensare cũ vitio,qñ cum hoc habet dginitatem remanẽte vitio & effectu vitij:vt hic.& remittit ad Spe.tit.ij.§.nũc de eporum.ver.lvj.& idem.hîc Boatinus.

quia verò.col.penul.de prębẽ. vbi dicit ꝙ lex Iulia de ambitu nõ habet locũ in curia romana. Et dicit idẽ Abb. in.c. venerabilẽ. de ele.ꝙ ambitio. ad dignitatẽ non reprobatur.de quo per eũ dẽ in.c.ad nostrã eo.tit. dignitas tñ non est cõferẽda ambiẽtib⁹.vt not. idem do.Abb. in c.cũ iamdudũ.& in.c.cũ intm̃.in.j. norab.de præbẽ.

SVMMARIVM.

1 *Abbas an possit conferre primam tonsuram suis monachis?*

2 *Benedictio abbatialis non datur nisi diebus dominicis & festiuis.*

3 *Benedictio abbatis nõ põt fieri ante,quã sit sacerdos.*

CAP. XI.

Vm contingat. Abbas si est presbyter & est benedictus, cõferre potest ordinẽ claricalẽ.Communis diuisio Secunda ibi:Super quo.¶ Casus literalis.Laici aliquãdo transeunt ad monasteria,& ibi à suis Abbatibus tõsurantur: q̃situm fuit à Papa an clericalis ordo in tonsura hmõi cõferatur.& ipse r̃ndet ꝙ cùm in septima synodo sit statutũ vt liceat Abbatibus in proprio monasterio solũmodò lectores per manus impositionem dummodo & ipsis Abbatibus ab Epo manus impositio facta noscatur:& sacerdotes existant per primam tonsuram in forma ecclesiæ datã ,clericalis ordo confertur . Ber. ¶ No.primò ꝙ Abbas proprio monacho põt conferre ordinem de primis lectoratũ.Et no. duo requiri vnũ in personã Abbatis.s.quòd sit ꝑsbyter secundũ ꝙ hic sit proprius monachus Abbatis consecrantis.tertiò requiritur ꝙ Abbas receperit manus impositionẽ benedictoriã i.quòd sit benedictus.quartò ꝙ conferat lectoratũ secundũ formã ecclesiæ:& ideo non quælibet Abbatis tonsura est benedictoria seu ordinatoria:sed illa quæ aĩo & ordine fit benedi- 1 cẽdi.¶ † Op.ꝙ electus tm̃ in Abba.potest conferre primam tonsuram a.s̃.de sup.negli . præl. c.j.Sol.dicit hic glo.fatendum hoc procedere: qñ nõ est negligens.contrariũ procedit qñ negligens est Eps in benedicẽdo:sed dicũt Doc. ꝙ hoc restringendũ est tm̃ ad Cistercien.vt ibi no.fuit & etiã fuit ibi dubitatũ an extendereẽ ad manũ ordinatoriam.¶ Opp.ꝙ Abbates nõ habent manus impositionẽ:vt patet.xxiij .dis. c.Subdiaconus.Sol.non habent manus impositionem cõsecratoriã,licet bene ordinatoriã. vt hîc.¶ Quæro an Psalmistatus sit ordo: videtur ꝙ non.quia vbi agitur de cæteris ordinibus non agitur de isto.xciij.di.c.à subdiacono. lxxvij.di.c.illud.hoc tenuerunt quidam:in cõtrariũ est hîc text . qui dicit quòd per primam tonsuram clericalis ordo confertur.& etiã presbytero licet. xxiij.di.c.parmista.vbi de hoc in sum.Hug.ad hoc allegat doc.xxvij.q.j.c.si quis eps.vbi psalmis. deponiẽ ꝓ hoc secũdũ Hos. qa

ZACHARISAS.

a ¶ Primã tonsurã. Et alios hîc enumeratos quod tñ restrĩges.s.ꝙ possit filios ordines conferre suis subditis duntaxat.ita no.Archidi.,in.c. qm̃ .lxix.dis.plenè per Feli. in .c. eã te.col.v.versic. quartò restringiẽ s̃.de .rescri.

per hoc recepit officiũ cãtandi ordinatus in ecclesia.xxiij.di.c.psalmista.& vinculũ promouẽdi initiatur:& per hoc gaudet priuilegio canonis,si quis suadẽte.xvij.q.iiij.cui renuntiare nõ potest.de foro cõpe.c.si diligenti.Itẽ per cõsecrationẽ confert̃ ordo epalis.lxxvij.dist.c.j.de tẽp.or.si Archieps.&.c.se.sic epalis est ordo cuius authoritate alia expediuntur q̃ nec inferioribus cõmittuntur.de consecra.eccl.vel alta.c.aqua.& sic tacere debent qui negant nouẽ ordines,sicut sunt nouẽ hierarchiæ angelorũ. de quo remittit ad summã de or.ab episcopo qui episcopatui renuntiauit.¶ Quid de p̃sbytero, an cõferre posit psalmistũ.glo.dicit ꝙ sic.hoc tenẽt Hug.Ray.& Goff.in summa de ordi.ab episcopo.Io.& Inno.hĩc.per dictũ.c.psalmista Non ob.ꝙ nullus ordinari posit sine titul.lxx.dist.c.j.& titulũ nõ põt conferre p̃sbyter.xvj.q.vij.c.nullus oĩno.quia illud.c.est locale. vel loquitur de præbendis habentibus curam animarum,vel non dant de nouo vbi dare nõ cõsueuerũt maximè vt habeat etiam,nõ residens absq; licentia Epi:sed in beneficium vt habeat vnde viuere posint bene dãt.vel dato ꝙ non habeãt beneficiũ qđ dare posint dabũt psalmistatum ad titulum patrimonij. de præben.capi.tuis.vel fortè est aliàs paratus dare beneficiũ secundũ Inn.vel loqtur de ordinãdo ad sacros,qui nõ debet esse sine beneficio.Lau. xij.q.ij.c.nõ liceat.Bertrã.ibi:& Ho.in sum.de or.ab epo.videnť tenere ꝙ palle.c.nõ loquať de ordine,sed de ordinis executione ꝑ id qđ dicit officiũ:& per literã istã à cõtrario.Io.an.dicit ꝙ prima opi.est vera,si talis est p̃sbyter qui supra laicũ habeat epalẽ iurisdictionem,vel quasi.de priui.c.Abbates.in fi.lib.vj.secũda opi.sit vera qñ illã nõ habet.¶ †Quæro qđ si omittať iste ordo:dic secũdũ Inn.ꝙ nõ reperitur,qa nullũ speciale officiũ ꝑ eũ sicut ꝑ alios conferť,& qa recipiẽdo alios ordines videť facere posse quę ad hũc pertinẽt.dicit tñ se nõ credere ꝙ quidã dicũt hũc ordinẽ in desuetudinẽ abijsse:& vide de tẽp.or.ex parte.sup.j.glo.Ho.dicit ꝙ est repetendus:quia aliorũ est principiũ.Itẽ si manus impositio ordine aliter rite collato & liquoris qualitas repetuntur multò fortius hĩc ordo.de sacra.non ite.c.j.& vlti.secundũ Hos. ¶ Quæro an conuersis monasterij posit hũc ordinẽ conferre.Abbas dicit quòd sic:idem de his in quos habet epalem iurisdictionẽ vel quasi.nã his potest cõferre tonsurã.aliàs non, nisi habeat ex priuilegio Papę.de priui.c.Abbates.lib.vj.si aũt alteri cõferat:valet secundũ Boa.& idem Archi.in.c.Abbates.¶ Quæro an alios ordines à lectoratu conferat:dicit quòd sic vt alios duos minores:quia eadem est ratio. de constitut.capit.transla.Contrarium tenet hĩc Pet.& Bart.brixi.lxix.dist.c.j.& pro ipsis facit verbum solummodò:quod sequitur,si determinet verbum lectores.Host.dicit quòd prius de facto seruatur.Nec obstat illud verbum solummodò:quia determinat verbũ in proprio monasterio quod sequitur.¶ Quæro quo tempore licet Abbatibus tales ordines conferre? de quatuor tẽporibus planũ est quòd possunt de diebus dominicis videtur ꝙ non posint,qa solis epis hoc est concessum:quia de Epis hoc specialiter exprimitur.de tempo. or.c.j.&.iij. Host.contrà.quia cũ hoc in suo tñ monasterio his liceat,non præiudicabitur alteri.c.& latior debet fieri interpretatio.de autho.& vsu pal.c.ex tuarũ.Item potius de dominicis quã de quatuor tẽporibus videtur sentiendũ,ne videantur generales ordinationes tenere.simile de consec.dist.iij.c.peruenit.& vide quod no.de sup.neg.præla.c.j.de tem.or.c.iij.¶ †Quæro quo tẽpore posit dari benedictio abbatialis?Host.dicit quòd hoc declaratione egeret:& videtur ꝙ quolibet die,sicut consecratio ecclesi. de conse.eccle.vel alta.c.ij.In contrariũ,quia hæc est maior quàm ordinatoria exorcistatus:cùm illa ex hac pendeat:vt hĩc &.lxix.di.c.qm.& tamen illa dari non debet nisi dominicis & festiuis diebus.s̃.c.j.&.iij.ergo nec ista,quæ principalis est.qui si.sint legi.c.per venerabilẽ.& hoc tenendum secundum Host.lxxv.di. quòd à tribus ad hoc cle.de sta.mona.attendentes.§.statuimus.in glo.ij.¶ †Quero an benedictio Abbatis posit fieri antè quã sit sacerdos? dic ꝙ non.argumẽ.s̃.c.proxi.& sic intellige hoc. licet posset hĩc colligi contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus an, & quando posit transire ad strictiorem religionem?*

2 *Religiosus transiens ad strictiorem ordinem, an posit posteà ad primum reuerti.*

CAP. XII.

INtelleximus. Si canonicus regularis factus monachus iusta de causa ad canonicatũ reuersus ibi præfigitur in prælatum,licitè põt tenere prælaturã.h.d.Primò narrat factũ, ex quo secundò dubium elicit.ibi:*ne igitur*.cui tertiò rñdet ibi: *discretioni*. ¶ Casus literalis.Quidã monachus sine licentia sui Abbatis leuitatis cã transiuit ad monasteriũ sancti vicẽtij:& cũ ibi in ordine illo aliquãdiu ꝑmãsisset de cõsilio quorũdã redijt ad primũ:& ibi suis meritis exigentibus electus fuit in abbatẽ:quia in secũdo monasterio morã fecerat:dubitabat administrare in afficio Abbatiæ:cõsiderans ꝙ legiť in canone ne quis canonicus regularis efficiať monachus,nisi fortè,ꝙ absit publicè lapsus fuerit:& si factus fuerit ad canonicatus ordinẽ reuertať,vltima in choro manẽdo. cõsuluit Papam super hoc:mandat ei papa quatenus circa curam sibi comissam solicitudinem habeat diligentem sequentia,bona continuãdo priorioribus.Ber.¶ No.primò,ꝙ non dicitur quis licitè transire de canonico regulari ad monachatum.¶ No.secundò quòd illicitè transiens ad secundũ monasteriũ põt ad cor reuersus repetere primũ monasteriũ.¶ No.tertiò quòd aliquando præficere in prælatũ stat ꝓ eligere.¶ No.quartò quòd ratione delicti licet canonico regulari transire ad monachatũ.¶ No.quintò quòd si ius disposuit quẽ vltrà in loco mãsurum,intelligitur lex,nisi noua subsit causa propter quam ad aliũ locũ habeat transire.¶ No.sextò ꝙ abbas in Abbatia diciť habere curã.¶ No.ꝙ in dubio transiẽs ad monasteriũ vbi rõne delicti vel nõ delicti transire potuit, potius p̃sumitur ꝙ nõ rõne delicti:sed alia cã trãsiuerit leuitatis.vide.s̃.de renun.post translationẽ:& de or.ab epo.c.j.& quod ibi no.¶ †Op. quòd quis posit trãsire ad strictiorẽ religionẽ.vt de re.c.j.licet.So. glo.ponit plures solutiones quas sic conclude.Quandoq; quis trãsit ad strictiorẽ & est in habitu probationis tñ:& potest ad primã reuerti.[a] Quandoq; ibidem professus est:& tunc aut transiuit licẽtia nullo modo petita:& adhuc cogitur reuerti.[b] Aut trãsiuit licẽtia petita:& tunc si locus est latioris religiõis,reuerti compellitur aut est strictioris:& tunc aut transiuit leuitatis causa. i. non petita licentia.de quo etiam.s̃.in.d.c.mãdamus.xix.q.iij.vbi diciť ꝙ illud quod dicitur in.c.sanè.fuit dispensatio.idem Inno.hĩc. contrariũ tamen not.Ber.in.c.licet de regu.Et propter hoc dicunt quidam quòd locus canonicatus erat arctioris regulæ quàm monachatus. & per hoc quòd in dubio præsumitur & reuerti compellitur.hoc dicit in effectu glossa.Et inter cætera not.vnum, quòd grauior videtur regula canonicornm regularium quã monachorum. Sed obuiat quia si transiuit ad leuiorem religionem,iam apostata est, ergo non potest promoueri. tertia quæstione, quarta. capitulo beatus.Solutio,licet fuerit apostata non impeditur secũdum Inn. eius promotio post pœnitentiam.de tempo.or.c.vl.Vel dic ꝙ illicitè transiuit,& licitè redijt:quia non inuenit religionẽ quæ credebatur,

a ¶ Reuerti. Adde late Ro.cõ.cccxlj.& Lapum alleg.lxxij.&.cxxx.

ZACHARIAS. ¶ Et ratio est:qa transiisse ad aliã religionẽ non dicitur nisi facta professione in ead. vt nota. plenißimè Car.in.cle.j.in.j.op.& ibi an requiratur licentia Papæ,vel sui superioris immediatè.de reg.& trãse.ad reli.c.licet.

ZACHARIAS. b ¶ Cogiť reuerti. not.Abb.in.c. licet.j. de regu.Et dic idẽ esse si dubitať an petierit licentiam:quia ẽt tunc cogitur redire.ita not.singul. Car.in cle.j.in.ij.oppo.eod.tit.

bat: vel licet trãsiuit ad minorẽ, nõ fuit apostata: qa semp fuit sub obedientia: idẽ no. de tẽpo. ord. c. ex parte. quod no. ¶ † Op. ꝙ nõ possit reuerti ad canonicã in casu quo malè transiuit: quia si bene transiuit non põt illam repetere ergo multominus si malè, ne melioris conditionis sit delinquens quã nõ delinquẽs. Sol. intellige ꝙ reuertitur ad canonicam si canonici ipsum repetãt: aliàs non cogit canonica ipsum recipere ex quò malè transiuit: quia eo ipso ꝙ trãsiuit puniẽdus est. de transla. præla. c. licet. de renun. c. ex trãsmissa. & c. ꝙ indubijs. dicit Host. quòd de mente canonis est quòd canonicus regularis nunquã possit fieri monachus. excepto casu ĩ. de iurepa. c. ex literis. & hoc statuit Vrbanus, in fauorẽ sui ordinis: tamẽ istud dictum hodie non videtur procedere per. c. sanè ĩ. de reg. xxj. q. j. & ij. per totũ. Non ob. xix. qõ. ij. c. duæ sunt quod põt intelligi quo ad hunc casum qñ de inspiratione fit fides, fortè per miraculũ vel signum. de hæreti. c. cùm ex iniuncto de renuntiatio. c. nisi. §. verum. Anto. de but.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus si non habet beneficium, potest, ordinantem cõpellere ad prouidẽdum de beneficio & eius successorem. 3. 4.*
2 *Clausula consueta in literis apponi habetur pro apposita.*
5 *Successor non obligatur ex facto prædecessoris in delictis: secus in alijs.*
6 *Examinatus semel: an debeat iterum examinari?*
7 *Papa si mandat prouideri in aliqua ecclesiarum diœcesis: an possit prouideri in ecclesia cathedrali?*
8 *Clausula prouideat, in aliqua ecclesiarum talis diœcesis, an comprehẽdat ecclesias ciuitatis?*
9 *Processus in beneficialibus quomodo fiat?*
Litis contestatio, an requiratur in beneficialibus?

CAP. XIII.

Accepimus. Ordinatus ad sacros sine titulo, ab ordinatore iustè petit beneficium, nisi post ordinationẽ reddiderit se indignũ. hoc dicit. Cõmunis diuisio. Secunda ibi: licet igitur. ¶ Casus literalis. Episcopus bracharen. quosdã clericos promouit ad sacros sine certo titulo. clerici isti impetrauerũt literas super sua ꝓuisione contra Episcopũ Bracharen. ad quosdam executores. Eps, quando citabatur ab eis exceptiones proponebat contra ipsos clericos: sed ipsi eas admittere nollebãt vnde petijt super hoc prouideri. Vnde papa rescribit ei dicens: licet in ordinationibus clericorũ, tam ipse quã antecessores ipsius eandem diligẽtiã debuerint adhibere, vt minus idoneos non ordinarent. vnde secundũ hoc contra illos exceptionem opponere non possunt, nisi fortè post promotionem reddiderint se indignos. Tamen Papa ex abundanti qñ scribit, pro talibus facit apponi in literi suis si ordinatus pro quo scribit, sit ecclesiastico beneficio nõ indignus. Vnde licet Papa sine aliqua examinatiõe possit illũ cõpellere ad prouisionẽ illorũ quos ipse vel antecessores sui ad ordines receperunt: tamen non debet grauiter sustinere si illos faciat per allios examinari quos non credit sine examinatione ordinatos fuisse antè, quam ipsum compellat ad prouisionem illorũ. Mandat ergo eidẽ quatenus prouideat illis pro quibus literas suas recepit in forma cõi, in maiori ecclesia vel in alijs diœcesi. Bracharenẽ. & exceptiones quas contra ipsos duxerit proponendas ꝑcepit audiẽdas. Ber. ¶ † No. primò ꝙ ordinatus ad sacros sine titulo acquirit sola ordinatione contra ordinatorẽ obligationẽ, vt eũ cõpellat ad prouidendum de beneficio. Et no. ꝙ ista obligatio non solũ cõpetit cõtra ordinãtẽ sed etiã contra ecclesiam. ¶ Nota. secundò ꝙ ordinatus tenetur de habilitate promoti inquirere, nec eũ debet si inhabilis inueniat ordinare. ¶ No. tertiò ꝙ de rigore iuris ordinans indignũ & inhabilẽ, nõ põt opponere contra eũ de indignitate antiqua sed de noua. De æqtate tñ in petitionẽ beneficij admittitur, etiã ad opponẽdũ de antiqua ¶ † No. quartò ꝙ clausula in literis apponi consueta semper subintelligitur.[a] ad hoc. de rescri. c. cãm. & c. ij. & c. cùm oporteat. de accu. ¶ † No. quintò quòd obligatio ad prouidendũ de beneficio sine titulo ordinato nõ est personalis tm̃ contra ordinantem sed, etiam contra successorem eius: quia competit contra ecclesiã. ¶ No. sextò quòd examinatus potest iteratò examinari[b] quãdo est suspitio de indignitate, & maximè qñ aliqd petit. ¶ Nota septimò quòdforma iustitiæ appellatur forma communis & quòd in beneficialibus forma iustitiæ non solum compellitur pro uidere in ecclesia propria Episcopus, sed etiam cõpellitur & potest prouidere in alia ecclesia suæ diœcesis. ¶ Op. primò innuit ꝙ probatus ad ordinẽ: probatus videtur ad beneficium cõsequendum. contra. xij. di. c. nos consuetudinẽ. & de elec. c. scriptũ. gl. non soluit: dic quòd approbatus in vno consecutiuo ad id, & in minori de rigore videtur approbatus. vt hic: sed in separato vel maiori non: vt ibi. ¶ Opp. secundò quòd tex. contradicat? quia dicit quod exceptio non debet admitti quando ipse examinauit: & tñ posteà admittitur: vt patet in fi. Sol. dicit gl. quando examinauit per se, exceptio non admittitur. qñ per aliũ: vt per Archi. bene admittitur. ita dicit glo. hoc contra tex. qui loquitur qñ fuit examinatus ab eo. Vel secundò dic concludendo ꝙ non admittitur Eps ordinans opponens vt in prin. Sed datò quòd opponere non possit, nihilominus superior mandat ex officio inquiri, & inquirens ex officio debet supplere ne promoueat inhabilẽ & indignũ: & sic gl. debet hìc intelligi. & bene dicit. Alij quòd non auditur de iure, sed bene de gratia admittitur: vt hìc, & hoc tenuit Hostiẽ. hìc. qui dixit id quod nota. in. c. fuisse factum de gratia. Et si quæris quare plus in hoc faueatur ordinanti quã ordinato. dic quòd plus imputat clerico. qui de facto suo certus esse debet de rescri. c. ab excommunicato. & ex eo quòd nõ pandit crimen suum: de corpo. viti. c. exposuisti. Episcopus autem posset ignorantiam allegare. ff. pro suo. l. fin. Secundò ꝙ Papa non debet esse contentus examinatione Episcopi. vnde põt & debet ipsum examinare. ex quo ab episcopo petit bñficiũ: quãquã Eps taceret & negligeret. de exce. c. exceptionẽ. ideò põt de eo, qđ facere põt sine clerici iniuria gratiã facere Epõ, qa nemini facit iniuriã qui vtit iure suo. de elec. c. cùm ecclesia. de quo eo. ti. in sum. Hæc vera quando vult opponere cõtra beneficiandũ de defectu personæ. de qualitate verò & quantitate beneficij semper admittitur de præben. c. cũ secũdũ. Hìc tñ habes ꝙ omni casu quo episcopus ab opponendo repellit: per hoc tamen non deficit officium iudicis: imò habebit potestatem inquirendi. de collu. det. c. ij. de ele. c. cũ nobis. ij. q. vij. c. quærendum. ff. de postulan. l. quos ꝓhibet ĩ. de appel. c. cõstitnt⁹. ff. de adul. l. ij §. si publico. ff. de pe. hære. l. fi. ¶ † Nũquid autem si vnus Episcopus mandat alteri quòd ordinet, an teneatur mandans prouidere? Innocen. dicit quòd non: etiam si ordinans non est sufficiens. alleg. ix. q. ij. c. Episcopum. In cõtrarium alleg. Hosti. quod videtur fecisse qui per alium facit. de sent. excom. c. mulieres. sed de hoc dic vt ĩ. de prẹb. c. si Episcopus. li. vj. qa si mandat de certa persona tenetur sibi prouidere: aliàs non. ¶ † Oppo. quod. culpa precessoris non noceat sussessori. de rebus. ecclesi.

a ¶ Subintelligitur. Adde limitandum ꝙ hoc est verũ, nisi resulet falsa latinitas: quia tunc propter defectũ falsæ latinitatis rescriptũ esset vitiosum: ita limitat Ro. consi. cccvj. in vltimis verbis.

ZACHARIAS. ¶ Adde hic no. esse plenius examinatũ per istũ in. c. cùm M. ferrariensis. nu. 5. & ibi in apostil. ad ipsum tam antiquis, q̃ meis in apostil. in ver. sicut cõsueuit. ĩ. de constitu.

Anto. Francis. ¶ An & qñ falsa latinitas ẽt per subauditũ itellectũ vitiet rescriptum: vide in. l. Imperator. ff. de statu. homi. & per Bald. in l. eã quã. in. ij. col. C. de fideicom. & habeẽ per glo. & doc. in. c. forus de verb. sig. Dicas tñ ꝙ talis falsa latinitas siue grãmatica vitiat rescriptum papæ, si tale vitiũ est euidens. secus aũt si põt saluari p figuras grãmaticę vel si vitiũ est dubium: vt plenè tracta. in. c. ad audientiã. de rescript. & idẽ dicas si eẽt leuis error secundũ gl. & doct. in. c. ex pte. de fide istru. & an vitiet instrumẽtũ, testm̃, vl' sñiam hr̃ p Bar. in. l. Plautius. ff. de au. & ar. leg. & p glo. Bald. & doc. in. l. ij. C. de sen. expericu. reci.

SEBAS. A PIA. b ¶ Subintelligitur. Vide latè p do. Ia, in. l. vt liberis. C. de collatio. & in. l. certi condictio. §. si. nũmos. ff. si cer. pe. latè p Feli. ĩ. c. cum M. ferrarieñ. colũ. iij. cũ seq. ĩ. de consti. & And. siculũ in. c. ꝙ trãslationẽ col. v. cum seq. de offi. leg.

c ¶ Interato examinari. Adde latè Ol. cõsi. xviij.

ZACHARIAS. ¶ Limitato præ. di. nisi talis examinatio esset cõmissa cõsciẽtiæ alicui⁹ qa tunc nõ posset retractare, ita no. Rota dec. ccccxviij inci. Fui. dubitatũ. &c. in. no.

Anto. Francis. ¶ Circa hoc an qui semel fuit examinatus possit iterũ examinari. Dicas ꝙ semel electus ad curã animarũ qui fuit examinatus si postea eligatur ad aliã curã põt iterũ examinari vt voluit glo. in. c. in genesi. de elec. & no. Inn. in. c. cũ venerabilis. de excep. & Io. an. in. c. fi. de pur. cano. & Spe. in tit. de iurepa. super rub. & vide Innoc. in. c. cũ in magistrũ. de electio. imò is cui cõmittit examinatio, si male approbat punit, et si cõscientiæ suæ examinatio cõmittat vt no. Io. and. in. c. nihil. de ele. & habet in. c. scriptũ eo. tit. & in. c. cùm secundũ apostolũ de præben.

ZACHARIAS.

a ¶ Nõ obligat successorẽ. dic hoc esse indistinctè verũ in successore ecclesiastico, vt no. Bal. in. l. qcũꝗ col. ij. ver. sciastũ. C. de bo. q lib. & i. c. j. col. j. ver. & ad de qđ no. q su. te. ĩ vsi. feu. In successore verò ad dignitatẽ vel officiũ seculare & in alio ꝗ in ecclesiastico nõ ꝓcedit indistĩctè de quo dic vt p Iac. rebu. in. l. ꝓuidẽdũ. nu j. & ibi in apostila. Cels. ad ipm. C. de decurio. li. x. eũdẽ in. l. semel. n. iij. & ibi et in ijsdẽ apostil. C. de apo. pub. eo. li. x. plenissimè p Dy. i reg. is q ĩ ius. & ibi in addit. iij. Anto. Francis.

¶ De culpa prædecessoris an noceat successori. Dicas ꝙ absolutè loquẽdo, siue simus indignitatibus ecclesiasticis, siue simus in alijs secularib⁹ culpa vni⁹ non debet alteri nocere, qui nõ potest remouere vel corrigere illã culpã: quia culpa facientis aliqd non imputat ei q non põt emẽdare: sed tñ ei qui pt emẽdare & negligit: vt est tex. in. c. facientis. lxxxvj. distin. & ideò culpa subditorũ imputatur platis negligẽtibus: vt in. c. inferiorũ. ea distinct. lxxxvj. sed si prædecessor in dignitate aliqd fecit culposè & actus sit cõsũmat⁹, illa culpa respectu actus

nõ alie. c. Epi. de preca. c. ij. Sol. prędecessor in a alienationib⁹ nõ obligat successorẽ, ᵃnec in delictis. de exe. c. cũ venerabilis. sed ex facto prædecessoris bene obligatur successor in his in q bus suus obligatur prædecessor: nã si mendicaret ordinatus cederet in opproprium cleri. de quo remittit Hosti. s. de renũ. c. ad supplicatio 6 nẽ. ¶ † Opp. cũ gl. ꝙ semel examinatus ᵇiterab tò nõ examinetur. j. de offi. leg. c. licet. Sol. dicit gl. ꝙ examinatus iteratò debet examinari super nouiter superuenientibus. Super antiquis aũt existentibus dic quòd quidã dicũt ꝙ examinatus iteratò examinari debet, ne promoueat indign⁹ cõtra publicã vtilitatẽ: vnde negligẽtia prioris examinatoris nõ debet facere ꝙ idign⁹ ꝓmoueat, & ad hoc tenet superior. de ele. c. nihil est. dic quòd si nihil noui petit, examinatus examinari nõ debet. Si aũt aliqd noui: petit iteratò examinari debet: saltẽ de æqtate ne cõtingat beneficiũ cõtra vtilitatẽ publicã & animarũ periculũ cõmitti indigno & inhabili: Dic concludẽdo totũ, si quæris an admittat exceptio contra ordinatũ vt repellatur à beneficio consequendo: dic ꝙ si opponitur nouus defectus, & quilibet admittit: & rõ quia nõ est qđ imputetur ordinanti. Si opponitur antiqu⁹ defectus & indignitas: aut defectus qui opponit est talis propter quẽ quãquã sit quo ad ordinẽ semel approbatus respectu certi beneficij: reddit tñ ipsum inhabilẽ quo ad beneficiũ ad qđ promoueri petit: cũ sit beneficiũ requirẽs maiorẽ idoneitatẽ eò in quo semel est approbatus & dicendũ est ꝙ ipse idẽ qui semel approbauit põt admitti. arg. eorũ quæ no. gl. præcedẽs. & iurũ ibi allegatorũ. Ad hoc faciunt no. hîc per Host. qui dicit ꝙ vbi de qualitate beneficij opponitur quilibet est admittendus: q a intelligẽdũ est eius dictũ: vt. s. Si verò nõ est beneficiũ requirens maiorẽ idoneitatẽ, tunc si quæris an ex officio ipsam admittat, & inquirat inquirẽs vel alius promouẽs, vel promoueri mãdãs. dic ꝙ sic. arg. c. cũ nobis olim. de elec. & in. c. ij. de collu. dete. Si quæritur an ipse possit opponere qui ordinauit per aliũ: & tunc aut mãdauit ordinari certã personã: & ipse nõ admittitur nisi vt j. qñ per seipm ordinauit. Aut mãdauit de incerta persona, & tunc bene admittitur. ar. c. si Eps. de præbẽ. lib. vj. & quod ibi no. Si ordinauit ipse, & tunc si ad præsentationẽ alterius qui habet examinare vt quãdo ad Archidiaconũ spectat. de offi. archi. ad hæc. & tunc põt excipere: vt hic & punitur Archi. xxiiij. di. c. quãdo. Quãdoꝗ ordinauit per se. s. alio nõ presentante. & tunc dic si qris an successor admittere possit vel oponere. & dic ꝙ sic. Si aũt videt, idẽ, & dic ꝙ nõ de iure secũdũ quosdã, etiam si postea ad notitiã eius deuenit dũmodò id, pri⁹ per examinationem scire potuerit. de clãde. de spõ. c. fi. Alij ꝙ semper de æquitate admittitur ne indignus promoueatur. de rescri. c. cũ adeò & isti diuinant. Hoc verũ qñ opponitur crimẽ secus si irregularitatem vel illiteraturã præce-

cõsummati nõ posset imputari successori: sed si esset actus reiterabilis bene posset sibi nocere, tanꝗ esset in noua culpa, & sic teneretur ex propria culpa si non emendaret cũ posset iuxta ea q habent in. c. sæpe. de rest. spo. culpa em̃ caret qui et scit, sed nõ põt ꝓhibere vt in regula. culpa caret. ff. de re. iur. tenet tñ mẽti ꝙ ille qui vtit opera malorũ dicit esse in culpa. vt est no. gl. insti. de obli. q ex quasi d elicto. nascũ. in. §. itẽ si exercitor. & eo dẽ mõ ille q conuersatur cũ imperitis. ff. ad. l. aq. in l. qua actiõe. in. §. fi. cũ. l. seq. Et ad. de ꝙ in culpa est q facit, quod facere nõ debet, & eodẽ mõ q omittit qđ facere debet. l. culpa. & l. qui nõ facit. ff. de regu. iur. & in regula fine culpa & ibi plenè p Io. an. in merc. de reg. iu. li. vj. & eodẽ mõ q facit loco & tpe incongruis. l. si putator & l. item si obstetrix. & in. l. qui fouea s. ff. ad. l. aquil. Itẽ est in culpa q modũ excedit. l. itẽ q ritur. §. Idẽ Iulianus. ff. loca. & l. sed & si quẽ. cũꝗ. in. §. fi. ff. ad l. aql. & eodẽ mõ q ignorat id quod facere debet. l. idẽ iuris. in. §. fi. ff. ad legẽ Aquil. & l. si seruus communis ff. de fur.

dentem, vel sequentẽ examinationẽ opponãt: quia nõ admittitur, sed cogitur ꝓuidere. de tẽpo. ordi. c. vel nõ est. quia talis de facili dispensationẽ obtinebit. de filijs presby. c. veniens. & c. proposuit. Nõ ob. si dicatur ꝙ delictũ prędecessoris non noceat successori, & sic successor nõ debet obligari. quia est speciale hoc casu vt successor obligetur sed: dic ꝙ hæc obligatio nõ surgit ex delicto, sed surgit ex æquitate, qua inducitur quod opprobriũ est: quod in opprobriũ cleri mẽdicare cogat clericus in sortẽ dñi 7 assumptus. ¶ † Quæro an per illã formã qua mandatur prouideri in aliqua ecclesiarũ diœcesis possit prouideri in ecclesia cathedrali: glo. hîc dicit ꝙ sic: vt hîc: fatetur tñ ꝙ nõ poterit ꝓuideri in aliqua prælatura: sed hoc videtur falsum in. c. quãuis. de præbẽ. lib. vj. Sol. cõtrariũ loquitur in literis gratiæ. hîc qñ mandatur in forma iustitiæ: quia venit executiuè ad obligationẽ, quæ principaliter respicit ecclesiam cathedralem: ideò regulariter regulatur secundũ naturam præcedẽtis obligationis. Vñ in gl. ibi: *cathedrali*. hoc verũ quando mandatur prouideri in forma iustitiæ: quia mãdatũ intelligit secũdũ formã prioris obligationis surgẽtis ex ordinatione, quæ simpliciter se extendit ad ecclesiam ordinantis. de præbendis. capitulo cũ secundũ. vbi autẽ mandatur prouideri in forma gratiæ: dic vt de præben. c. quãuis. libro. vj. 8 ¶ † Quæro qđ si dicat prouideas in aliqua ecclesiarum diœcesis bononien. an poterit prouidere in aliqua ecclesia ciuitatis. Gl. dicit quòd non quia per clausulam illã nõ cõprehendũtur ecclesiæ ciuitatis. s. de rescri. c. rodulphus. No. gl. quę extẽdit illud. c. ad beneficia. & vide doc. de offi. or. c. j. & gl. de re. permu. c. vno. li. vj. Et per illã posset dici ꝙ gl. nostra ꝓcedit in literis gratiæ: secus in literis iustitiæ. & sic debeat intelligi gl. nostra ¶ Quæro quid est dicere promouere ad titulũ: dicit Io. an. i. ad nomen alicuius ecclesiæ vel beneficij. De hoc nomine titulus de elec. c. dudum. ij. de offi. archipres. c. fi. 9 ¶ † Quæro de modo procedendi in beneficialibus. dicit Inno. ꝙ ꝓceditur summariè, & nõ c exigitur litis contestatio, ᶜnec ꝙ libellus detur in scriptis, sed sufficit quòd impetrãs dicat executori: Domine supplico vt exequamini mãdatum vobis iniunctum: & si nihil opponatur procedet secundum formam rescript. de rescri. c. si quãdo. & c. cũ dilecta. de præbẽ. c. pro illorum. & idem si friuola exceptio opponatur. de præbẽ. c. dilectus. iij. de cõcess. præbend. c. cùm nostris. S verò aliquid opponatur rationabile illud examinãbitur: & executio suspendetur. de rescrip. c. constitutus. de appellationibus capitulo dilectus. sed & super receptione proposita prius lis contestabitur. de renuntiatione. c. veniens. & de hoc plenè in sum. de exceptio. §. quando. sub. §. hæc de dilatorijs. versiculo penultimo & vltimo. & per Roffredum. in libello ti. an plures pbẽdæ. §. & primò videamus. & p Cõpo. s. de rescri. c. mãdatũ. Io. Host. in loco præalle

SEB. SAPIA.

b ¶ Semel examinatus. Nunqd ãt examinatus & approbatus in licentia doctorat⁹ possit in examine, doctoratus reprobari. vide Abba. in. c. cũ secundũ apostolũ. col. iiij. de præbend. & an approbatus in rectorẽ studij possit in examine reprobari. ponit do. Abbas in. c. cũ venerabilis in fi. de exceptio.

c ¶ Litis contesta. Adde do. de Rota deci. suis de lit. contesta.

prælegato dicit ꝙ si agatur ex iure ante rescriptũ, debet lis cõtestari: quia tunc iudex nõ est merus executor, sed ꝓ iudice habetur: ideò lis cõtestanda. alleg. de pbẽ. c. cũ cãm. c. dilecto. & c. cũiã dudũ vbi fuit lis contestata. vbi aũt in literis ius creatur, ille executor appellaṫ. vnde põt ꝓcedere lite nõ contesta. de rescri. c. ad aures. & . c. constitutus. & de præben. c. cùm secundùm & . dicto. capi. dilectus. & capitulo. pro illorum. & capitulo vacante. & de conces. præben. c. proposuit. & multa alia in quibus patet quòd in beneficialibus lis non contestatur. Vnde cõcludit ꝙ cũ nõ sit oĩno rescriptũ contentiosum: tunc rescriptũ dicitur executoriũ qñ ius creatur in rescripto, & hic assumit naturã executoris quod nõ exigitur lit. cõte. in hoc aũt assumit naturã cõtentiosi ꝙ legitimę executiones oĩno sunt admittẽdæ. vt hic & in. c. veniẽs. s̃. de renũ. & de rescrip. c. constitutus. & de offi. deleg. c. ex parte. qđ nõ facit alius merus executor. & hoc placet. Quod est contra practicã executorũ, qui nullam volũt admittere exceptionẽ: & dicunt ꝙ ad hoc nõ arctanṫ ad admittendas eas. Nec ob. ꝙ tales non debeãt admittere nisi notorias vt patet ex no. de rescrip. c. cũ contingat. quia ibi loquiṫ de alio executore: vt ibi dixi. ¶ Vltimò per literã ibi: *non credimus. &c.* Dicit Host. ꝙ nõ est verisimile ꝙ aliqs Eṗs violet canones licet qñq; secus faciat. de tẽp. ord. c. vel non est. & est arg. pro iudice p̃sumi. de quo de renũ. c. in præsentia. & ibi no. de hoc. Itẽ ꝙ oĩa præsumanṫ solẽniter acta. ff. de proba. l. ab ea parte. in fi. quod not. quia dicit ꝙ in extraiudicialiter gestis per modũ potestatis. præsumiṫ super tit. vide quod no. de eo qui fur. or. rece. c. fi. per Inn. de acc. c. super his. & de dolo. & cõtuma. c. cùm dilectus. & de elec. c. innotuit.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos incontinenti quòd assumptus est ad ordinem sacerdotalem, tenetur dicere officium.*

CAP. XI.

Cvm sit ars. Minus idoneus ad sacerdotium promoueri, vel ad regimẽ animarũ assumi nõ debet. h. d. In prin. & in. fi. ponit cãm statuti. Secũdò ponit statutũ ibi: *districte.* Tertiò pœnã cõminaṫ ibi qñ ¶ Casus literalis. Præcipit Papa vt Eṗi diligẽter instruãt. & ĩformẽt illos quos ꝓmouẽt ad sacerdotiũ ꝑ se vel ꝑ alios viros idoneos sup diuinis officijs & ecclesiasticis sacramẽtis. quod si decætero rudes & ignaros ꝓmouerit, & ordinatores & ordinati grauiter puniãṫ: qm̃ meli⁹ est paucos bonos quam multos malos habere ministros. Ber. ¶ Not. j. ꝙ est ars artiũ regimẽ animarum. ¶ No. secũdò ꝙ Eṗi debent esse diligẽtes ꝑ se vel alios vt informẽt ꝓmouẽdos ad ordines in sñia ministrãdorũ ordinũ & diuinorum officiorũ. ¶ 1 † Nota. tertiò arguẽtũ ꝙ eo quòd aliquis est sacerdos. i. in sacro ordine cõstitutus, arctaṫ scire & cõsequẽter dicere diuinũ officũ. ¶ No. quartò ꝙ ignorantia de facili cõprehẽdiṫ, seu depꝛehẽdiṫ. s. examinatiõe. ¶ No. tex. ibi: *sanctius.* cõtra multitudinẽ ignorantiũ sacerdotũ: & est argumentũ ꝙ melius est habere paucos intelligentes scholares quã multos & ignorantes. Itẽ no. quòd constito de ignorantia & indignitate promoti simul constat de dilecto promouentis. ¶ Vltimò. no. illã authoritatẽ. Si cæcus. Opp. ꝙ non Eṗs sed Archidiacon⁹ habet examinare: vt patet de offi. archi. c. ad hæc. Sol. examinationẽ bene facit Archidiacon⁹ vt ibi: sed in instructionem facit solus Eṗs. Per hoc dicit Inn. quòd non excusatur Eṗs ab hac instructione licet ibi Archidiaconus examinauerit: quãquàm posset dicit quòd hæc decre. ꝓcederet quãdo in ecclesia non est Archidiaconus per quæ dicit quòd si examinatur quis de speciali mandato alterius quòd examinans prouidere nõ tenetur sed mandans: secus si ex officio. de quo. s̃. c. proximo. Melius videṫ dicendum quòd hæc distinctio non habet locum quo ad prouisionem ecclesiæ quæ nunquàm prouidere debet nisi digno. Sed datò quòd sit indignus ei prouidendo, nunquid est licitum quòd secundum distinctionem prædictam puniatur ordinans: dic vt no. in dicta decre. ad hæc. & in sum. de scru. §. quando. versi. cùm quælibet. vbi Hosti. videtur tenere quòd propter examinationem factam per Archidiaconum non excusetur Episco. à pœna promouentis indignum: quia Episcopus si velit examinare potest, vel saltem examinationi interesse. & sic quia sua interest; ideò punit si indignũ examinet. de elect. c. nihil. vnde dicit quòd valet dicere tex. expressum pro illis qui dicunt Episcopum excusari à pœna. ¶ Quæro de ratione quare est ars artiũ regimẽ ecclesiarũ? gl. dicit quòd aliæ artes ordinantur in finem corporis. xij. q. j. c. ꝑcipimus. ista autẽ ordinaṫ in finẽ aĩæ. ¶ Secundò qro an offensa indignitate promoti simul cõcludaṫ indignitas & delictũ ꝓmouẽtis? gl. dicit ꝙ sic. lxxxj. di. c. tãtis daniel. & hoc quia nõ põt ignorare p̃latus vitã subditi. de re iu. c. quãuis. hoc restringit verũ qñ examinat ꝑ se, secus si ꝑ aliũ. allegat de offi. arch. c. ad hæc. Host. contrà. ꝑ illa quæ dixi. s̃. tex. debet enĩ considerare ꝑsonã cui cõmittiṫ: si aliàs reputatur habilis fidelis & bon⁹. ita ꝙ Eṗo aliqua non possint imputari pro negligẽtia vel culpa in cõmittẽdo excusaṫ: ꝓ hoc facit gl. in. c ad hæc. j. de offi. arc. si nõ põt imputari ꝙ in dubio p̃sumo nisi aliud pateat, excuseṫ nã põt esse ꝙ cõmittens nõ fuerit in culpa. vt. l. denũtiasse. §. quæriṫ. de adul. & ꝓ tãto dicit ꝑ illã legẽ, ꝙ sñia vel ꝓbatio facta cũ ordinato non parit plenũ præiudicium ordinanti, siue per se siue per aliũ ordinauerit, secundũ eum. ¶ Vltimò ꝓpter principiũ decretistæ hic insistunt in laudationibus scientiarũ canonistæ laudãt se hic. Dialectici ẽt laudant suã dicentes ꝙ sine ea scientia alia pfecta haberi nõ põt. Grãmatici ꝙ illa est principiũ & fundamẽtũ aliarũ sciẽtiarũ. Legistæ dicũt quòd sanctissima est ciuilis scĩa quæ ꝓtio nũmario &c. ff. de vari. & extraor. cogn. l. j. proinde. a veritas est[a] ꝙ suprema est sñia, lex diuina, à qua nõ excluditur canonica nec humana. De ciuili probaṫ. C. de lõ. tẽp. p̃scri. l. fi. in auṫ. de consuli. ante fi. coll. iij. xvj. q. ij. c. fi. & in auṫ. vt nõ luxurie. contra naturẽ. j. rñ. col. vj. & quatuor consilia approbat & sacras scripturas. in auṫ. de ecclesia. tit. §. j. coḻ. ix. & in auṫ. qũo oporteat eṗos. §. sancimus. colla. j. ꝑ que iura arguit Ho. de mente legis esse ꝙ de mortali pc̃ õ vel periculo aĩæ, vel ecclesiastico negotio rõne rei vel personæ recurrendũ est semper ad canonẽ & ecclesiasticũ iudicẽ ad hoc vt in auṫ. vt cle. apud. ꝓ. eṗos. §. si verò ecclesiasticũ. & . C. de sum. trinita. l. fi. De canone planũ est quòd lex est diuina: vt de iura. cal. c. j. ꝑ quẽ cõcludit has duas leges fore necessarias ad regimẽ eccl. Dei differũt tam⁹ quia ciuilis principaliter tractat. de tẽporalib⁹. Theologia principaliter de aĩa. Canonica cõiter de vtroq;: & vna excedit aliã ex qualitate subiecti. remittit ad no. de sum. tri c. j. §. hæc sancta. ¶ Vltimò no. vltimam glo. cõtra verbosos. Anto. de but.

ADD. B. SAPIA.

a ¶ Veritas est. vide quæ no. Moderni in. c. cleric. j. de indici. vbi dispu tãt quis præferri debeat an doctor iuris canonici an ciuilis, an verò theologus: & qd de medicis.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus priuatur propter omnimodum defectum scientiæ. 4. quid de alijs priuatis. vide nu. 5.*

2 *Ignorantia circa scientiã literalẽ præsumitur ex eo, quod probatur quòd aliquis non habuit libros, & quòd nũquã intrauit scholas, vel doctorẽ audiuit.*

3 *Episcopus si priuatur, remanet habitus officij & charater.*

6 *Scholaris si ante, quã iret ad studium habuerit beneficium, & posteà reuertatur ignarus, an posit illo beneficio priuari?*

Feudum datum vasallo tanquàm idoneus: si posteà inueniatur improbus, non potest illo priuari.

CAP. VI.

Qvanquam. Defect⁹ sciētiæ deijcit iam promotū.h.d. In prima ponit causam sniæ. In secunda tenorem sniæ. Secūda ibi: *Ipsum.* ¶ Casus literalis. Quidam electus fuit in Epm Calineñ. & consecratus. postmodū coram Papa multa fuerūt proposita cōtra ipsum, vt tanquā indignus amoueretur: ipse tñ fuit confessus corā papa q nūquā audiuit grāmaticā: nec etiā legisset donatum: & quia per euidentiā facti constitit adeo de ipsius illiteratura q cōtra deum esset tm̄ in Epo sustinere defectū, ipsum remouit ab executione pontificalis officij. & ab administratione ecclesiæ Calineñ. Ber. ¶ † No. j. q defectus sciētiæ est legitima causa deponendi quē ab Epatu.[a] & datur defectus sciētiæ quādo ne scit grāmaticā. ¶ † Not. secundò q scia apprehendit nisi doceatur ab alio: vel legerit libros[b] ad scientiā pertinentes: & sic est contra illos qui discere volunt sine doctore, & sine libris. Et ex hoc collige prācticā deponendi quem ignarū scia: quia sufficit quòd testes dicāt quòd nūquā legerit libros sciæ, nec vnquā intrauerit scholas, vel doctorē audiuerit. ¶ Not. iij. hîc apertè negatiuā trāsire in notoriū, & priuatiuā euidēter & notoriè cōstare posse negatiuè seu priuatiuè. scilicet insufficientiā per electionem librorū. ¶ † No. iiij. quòd pōt quis Eps suspēdi ab executione officij remanente habitu officij & charactere. ¶ No. quòd suspēsus ab executione officij vel bñficij nō est priuatus administratione bñficij, nisi actualiter priuet. vide s. eo. c. cū bonæ. & est cōtra opi. Inno. qui dicit perpetuò suspēsum priuatum bñficio, adeò q vacat vt ibi dixi. ¶ No. v. q negatiua pbabit p cōfessionē. ¶ No. q qd duplici respectu pōt esse notoriū p cōfessionē & euidētiā facti. & sic notoriū dispositiōis & notoriū pbatiōis pñt ī simul cōcurrere. ¶ † Quæro de illo q ignorat grāmaticā, ex vsu tñ pfectè loquit: si sit pmotus ad dignitatem epalē vel aliā, an deponat? Io. de deo. xij. q. vj. aliās. lj. q. xvj. tenet q si aliās est vtilis nō deponet. Et rñder ad hoc q alia cōtra istū opponebant: vt hîc ad hoc q sciēs mētē iuris[d] nō sniam tolleræt. xxxviij. di. c. sedulo. Item qa legē seruātes & nesciētes vbi sunt leges. xix. qō. ij. c. duę sunt. ad hoc. ff. de le. l. scire leges. & de cōse. di. ij. c. prima quidē. Itē supplere pñt p alios. de offi. or. c. inter cætera. q ēt de defectu sciētiæ loquit ppter. c. qd dicebat coadiutorē sibi dare posse. vij. q. j. c. nō āt. & c. qa. de cle. ægro. c. ex parte. Ad iura q possent in cōtrariū adduci. xxv. di. c. vnū. § nūc āt. viij. q. j. c. qualis. lxj. dist. c. statuimus. rñdet q loquunt in pmouēdis. ¶ † Quæro qd de Abbate q nescit grammaticā, an possit deponi. videt q sic. xlvij. dist. c. de petro. arg. cōtra. xvj. q. j. placuit. lxxiiij. di. c. Eporum. s. eo. c. tutā. xxxviij. di. c. sedulo. dic q nō denet si aliter sit perit⁹ in regula. & discretus p quā suū officiū est limitatū, qd nō cōtingit in Epo, cui⁹ officiū latè patet. de offi. vica. c. fi. vñ maiorē discretio ī ipsi⁹ psona reqrēda secūdū do. Idē de Deo. & qa poterit addiscere ī monasterio. de renū. c. post trāslationē. & si nō poterit addiscere, dabit eo adiutor. ad hoc. qa plus ī his exigit industria quā literatura. ne cle. vel mo. c. multa. Item olim Abbates erant laici xciij. dist in. c. à subdiacono. sufficit ergo sibi q sit prudēs & peruigil sup gregē suū. viij. q. j. c. dilectissimi. & vide qd dico de simo. c. per tuas super. j. gl. propter insufficientiā. ¶ † Quid de Epo qui redeūti de studio cui cōtēplatiōe sciētiæ quā sperabat in eo, & in hoc ecclesiæ suffragari ei contulit pbendā: an si posteà repertū sit illū ignarū possit posteà auferre pbendā? Bar. in. q. dñicali.[f] xx. q nō pōt auferre, dūmō sciat officiū. allegat. xxxviij. dist. c. qñ. & c. q ipsis. & c. seq. Inducit etiam materiā regulæ. q semel. de reg. iur. lib. v. Io. an. remittit ad Specu. super rub. de pbē. ad si. vbi tractauit similē qōnem, & hanc. Quid deo qui contulit vasalo feudū, credēs, q esset probus vir, & repertus est q nō est probus? & cōcludit idē, quia cā nō expressa sed in mente cōcepta nō regulat contractū: & sic non pōt retractare contractū: C. de condi. ob. cām. l. si repetendi. & l. fi. C. de trāsac. Ad hoc. quia non licet alicui venire cōtra factū pprīū & c. ff. de adop. l. post mortē. vbi de hoc. & qa ab initio examinare debuit. de electi. c. nihil. dicit tñ Gof. q extraordinario iudicio restitutionis iuuari posset ecclesia: quia vtitur iure minoris & reipublicæ. C. de sac. sanc. ec. l. vlt. & de in inte. rest. c. j. ¶ Quæro an grammatica sit scia pietatis? dic q nō. pōt tñ ad vitā proficere si fuerit ad bonos vsus assumpta. xxxvij. dist. c. si quis artē nouerit grammaticam. secundū Ia.

De sacra unctione *Rubrica.*

¶ Quia ex ordinandis & pficiendis aliqui inungunt viso de illis, de sacra vnctione videamus. Gof. de hac materia. xcv. dist. per totū & de conse. disti. v. in prin. De vnctione chrismatis. vide de consuetu. c. quantò. De episcopali. de offi. ord. c. qd sedē. de consecratio. ecclesiæ vel arta. c. cùm sis. De extrema vnctione. de ver. sig. c. quæsiuit. & in cle. j. de priuile. de vnctione Imperatoris. in clem. romoni. de iureiuran. in prin. & ver. nos itaq.

SVMMARIVM.

1 *Solennitas quæ requiritur in aliquo facto, requiritur etiam in aditiōe, vel suppletione, quæ fit ad illud factum.*
Testis repetitus debet iteratò iurare.
2 *Cōsecratio Episcopi quō fiat. vide j. § proxi. in prin.*
3 *Vnctio est duplex, & quis sit eius effectus.*
4 *Sacramentum matrimonij an imprimat gratiam?*
5 *Chrisma & confirmatio in fronte conferuntur per solos Episcopos.*
6 *Columba semptem habet proprietates.*

CAP. I.

Cvm venisset. Literalē casum in summa ponit gl. summariè h.d. Ecclesia græcorū ordinationibus & cōsecrationibus seruare debet Vnctiones, quas seruat ecclesia romana. Eps autem cùm consecratur inungitur chrismate in capite & manibus, quod si fuerit prætermissum per tres Episcopos est supplendum. h.d. diuitur in duas in prima instruit ecclesiam grecorū circa materiā vnctiōis. Secūdò rñdet ad qōnē prīcipalē: Secūda ibi: *licet Roma.* in fin. prima subdiuidit in tres principales. ij. ibi: Scire tertia ibi: *Mouemus.* Legam per partes ponendo casum

---

ZACHARIAS.

a Ab Episcopatu. Ita no. Felin. in c. quādo. col. xj. versi. dum glo. hîc dicit. s. de rescript.

b ¶ Libros. Adde q Old. consi. lxxxiiij. concludit q expedit habere multos libros.

ZACHARIAS.

¶ Adde q hoc dicit præalle. Oldr. consi. quo. s. de doctoribus quos multos libros habere expedit sec⁹ aūt in scholarib⁹. Idē not. Car. i cle. j. xviij. no. de magist. & Ioan. bap. de caciali. in suo tracta. quem modum studendi denominauit Antonius. Franc.

¶ Dicas circa hoc q & doctoribus & scholarib⁹ multi sunt libri necessarij: quinimò dixit gl. in. l. nepos porculo. ff. de verbo. sig. q libri nō sunt auferēdi scholaribus, sicut nec arma auferenda sunt militi: & propterea in obligatione gñali omniū bonorum nō venirent libri doctoris vel scholaris. vt in. l. obligatione generali. ff. de pignor. imò dicit Spe. in pœ. operis sui in vers cæterū. q libros faciendi & conscribendi, nullus est finis. fatendum tñ est q maiori numero librorū debet esse fulcit⁹ doctor q scholaris: & ita debet intelligi quod dixit Ol. in consi. hîc alle. & do. Card. in cle j. de magi. & vide Bar. in. l. librorum. in prin. ff. de leg. iij. qui dixit q appellatiōe librorum legaliū veniunt etiam summa Azo. & Rofre. & dicit Bar. in. l. supellectili. ff. de supe. leg. quòd libri veniunt appellatiōe supellectilis Dicas tamē q alij sunt lib. necessarij sacerdotib⁹. & alij alijs: vt habet in. c. qs Episcopus. xxiij. distinctione.

SEB. SAPIA.

c ¶ Ad scientiam. Vide Car. in cle. ij. ī pri. in. xvj. no. de magi. vbi dicit q parū valet scholari absq; libris, & refert versiculum illū. Haurit aquā cribo qui discere vult sine libro. & subijcit q expedit scholarē paucis libris vacare, vt cōmendet memoriæ ea q sunt opportuna. doctor aūt eget multis libris.

SEB. SAPIA.

d ¶ Mentem iuris. Vide Mode. in. l. certi iuris. C. de iudi. vbi ponūt q illiteratus pōt esse ptās, dūmodo habeat experiētiam causarū. & ibi latè quō debeat ferre sententias.

e ¶ Redeundi. Ad. de alias. q. p Ro. consilio. cccc xvij. vbi reprobat dictū Io. And. loco hîc allegato.

SEB. SAPIA.

f ¶ Qōne dñicali. Vide similē qōnem quam ponit Bar. in. l. cū quid. in fi. ff. si cer. peta. vbi ponit de scholari, cui cùm fuisset reuersus à studio Abbas sancti petri dedit certū fundum ad fruendū. cū aūt iuit in palatium nesciuit quid diceret, & detecta est ignorantia sua vtrū Abbas possit repetere illum fundum.

do casum,& excipiẽdo dicta doc.& gl.¶ Casus est.Quidã Eps grę cus accedẽs ad apl'icam sedẽ cõfessus fuit ꝙ ordinatus fuerat & con secratus absq; aliqua vnctione:ꝑpter q̃ papa considerans ipm̃ non rite ordinatũ,eò ꝙ apud ecclesiam romanã põtifices absq; vnctio ne consecrari nõ solẽt,mãdauit hoc suppleri per Epm̃ Albanẽ.asi stentibus duobus Epis:vt.s.caput & manus ei inũgerent:hîc est ca sus primæ partis.¶ No.j.ꝙ in consecrationibus faciẽdis attẽdi de bet in mõ & in forma cõsecrãdi:& in similibus cõsuetudo eccle.ro manæ.¶ Secũdò,ꝙ non valet consuetudo irrita,& in forma cõse- crãdi,& in sacralibus,ꝑ quã detrahit formæ ab ecclesia institutæ ẽt si magna pars gentiũ aliã formã receperit.¶ Tertiò no.vnũ sub stantiale inconsecratione Epi,quia exigit vnctio capitis & manuũ ¶ Quartò no.ꝙde forma cõsecrationis est ꝙ in cõsecrãdo põtifi- ce ad sint tres Epi & vn⁹ principaliter cõsecret,& alij asisistãt cõse

1 crãti.¶ † Quintò no.ꝙ illa quæ exigunt in principali cõsecrãdo exigunt in eo quod deest supplẽdo.Facit ꝙ si data sit ptãs notario ex volũtate contrahentiũ, vt posit aliqd addere & supplere ad in strm̃,ꝙ illa solẽnitas exigat q̃ in prĩcipali instro. Et ꝙ si testis velit aliquid addere ad primũ dictũ, vel supplere in casu quo p̃t.de res. c.prætereà.ꝙ illa solẽnitas exigat iuramẽti quæ exigit in primo di cto.Et ꝙ si aliquis vult addere vel supplere libello:ꝙ ad additionẽ

a debeat citari pars sicut ad libelli cõstructionẽ.ᵃgl.sunt claræ. ¶ In tex.ibi:&c.j.Quæro primò pro literæ declaratione,quare subiun- gat tñ capitulũ:sup.h.d.Ho.ꝙ facit hoc ad declarãdũ ꝙ cõsuetudo gręcorũ erronea erat vt facili⁹ pareat monitioni.de qua j.& ad vti litatẽ multorũ voluit tractatũ vnctionis plenius explicare secũdũ Host.qui per hoc arguit ꝙ magister nõ est culpãdus sed cõmendã dus,si ad vtilitatem multorũ multa loqtur. ad quod.§.ti.j.,c.cũ sit ars.& est sile.de renũ.c.nisi.de præbẽ.c.dilecto.vt ecclesi.benefi.c.

2 vno.¶ † Secundò quæro an indistinctẽ oĩa omissa suppleantur in ordinibus,vel suppleri posint?dicit hîc ꝙ quædã sunt substantia lia,quæ si omittãtur nihil agitur vt ponere librũ super ceruicẽ con secrãdi.xxiij.dist.c.Eps.secundũ Gof.ad quod.lxxv.di.c.ꝙ die . sed secũdũ Tac.cautũ est ꝙ in illis nil temere asseram⁹.Itẽ numer⁹ cõ- secrãtiũ vt ad min⁹ sint tres.lxv.di.c.si forte,de tẽpo.or.c.si Archi episcop⁹.&.c.seq.& hîc.Itẽ ꝙ vn⁹ Eps totã bñdictionẽ ꝑficiat. xx- iij.di.c.quorũdam.de conse.di.ij.c.quia.xxiiij.q.j.loquitur.& talia si omittant nihil agitur:ideò suppletio nihil operatur: qa ordina- tio fuit nulla.Quædã sunt solẽnia necessariò,tp̃s:ętas:man⁹ impo sitio.& in talib⁹ aut dispẽsat in executiõe vt in ætate & tp̃e. de tẽ. or.cõsultatiõi.vbi de hoc:aut supplent vt hîc.j.ti.j.&.c.fi. Quædã dubia an sint solẽnia vel non,ita ꝙ faciant sacramentum nullum: vt missa,ieiuniũ:& in quibus canones magistri videntur aliâs di- screpare, & tenendum ꝙ certius est ,vt fiat iteratio.de bap. c.ij.de cle.ꝑ sal.ꝑmo.c.vno.Quędã quæ in cõsecratiõe exigunt quę sunt leuia:vt tangere vel nõ tãgere ostiũ,vel cãpanam,vel traditionem candelabri,vel calicis:& nõ probatur si ad cautelã & taliũ fiat sup- pletio.v.dist.ad ei⁹ verò.ff.mutuã,vñ dicit ꝙ cùm hæc potisimè ꝑ canones statuãt,& canõistę dubitant, miramur qũo theologus audeat ista diffinire.de quo remittit ad summã.e.ti.§.quo & quali.

Scire. Hîc incipit ponere tractatum consecrationis.Et primò tractat de consecratio ne & vnctiõe Episcopi vsque ad vers. *vnde in veteri.* ibi incipit tractare de vnctione Regis ponẽdo dif- ferentiam inter vnctionem Episcopi & vnctionẽ Regis:& quæ significet diuersitas vnctionum. Ter tiò tractat de secramento baptismi.ibi:*quia verò Christus*.tractat de Christianorum vnctione vsq; ad versi.*vngitur præterea*.ibi tractat de consecratione altaris.vsque ibi:*monemus*.ibi vltimò mandat tẽ- poralia à græcis seruari vsque ibi:*licet romanus*.ibi tollit dubiũ cir- ca baculũ pastoralẽ vsque in finẽ decre.¶ Venio ad primã.& in ea casus fit ꝑ diuisiõe.Quærebat Patriarcha priò quotuplex vnctio interueniat in actu cõsecratiõis Epi.Secũdò scire vellẽ qd est qli- bet species vnctiõis.Tertiò scire vellem quæ materia exigatur in consecratione,& quid illa materia significet spiritualiter & intel- lectualiter.Quartò in quo loco Eps & põtifex iniũgant:& qd mẽ taliter & itellectualiter significet talis vnctio ad talia loca.Ad pri

3 mũ rñd.† ꝙ duplex est vnctio.quædã est materialis,quædam intel lectualis,& iuisibilis,& visibilis,extrinseca ,& intrinseca.Vnctio mr̃alis corporalis visibilis& extrinseca est illa ꝑ quã vngit corp⁹.Secũda itel lectualis quæ ꝑ illã significat est illa ꝑ quã aĩa vngit.primã ꝓbat authoritate apl'i:secundã ꝓ bat authoritate Io.apl'i.Ad secũdũ qd est quæ libet spẽs vnctionis in substãtia.dic ꝙ exterior & visibilis est signũ interioris inuisibilis:sed in terior est substãtię sacrm̃.& sic nõ ẽ signũ ad,si gnificãdũ aliud:sed ẽ signũ ad significãdũ seipm̃ & est substãtia sacri q̃ tollit penes aĩæ vnctio nẽ.& ex hoc surgit effectus sacramẽti:quia agit vel auget quod designat sacramẽtũ.Ad tertiũ rñdet papa,ꝙ materia vnctiõis extrinsecæ est oleũ bñdictũ:ex eo cũ balsamo cõficit chrisma mystica rõne,& est illud oleũ catecuminorũ. i.nouiter ad fidẽ istructorũ, & ifirmi vngunt. Ad incidẽter inqsitũ qd significat.Dicit pa .ꝙ ꝑ oleũ designat nitor consciæ.adducit exẽplũ de virginib⁹ prudẽtib⁹ cũ lãpadib⁹.ꝑ balsamũ odor bonæ famæ.adducit illud sicut balsamũ aromotizãs &c.& hoc oleũ non solũ lauare d; corp⁹ extrisecè:sed significat lauatũ cor . & ex hac mixta materia significat in Epo vnũ extri secè . aliud intrinsecè.primũ ꝑ balsamum dicit habere odorẽ bonæ famæ: & d; ẽt habere in- teri⁹ nitorẽ cõsciẽtię ad significãdũ ꝙ iterius debet esse quilibet eps pur⁹ cõscia:& exterius etiam debet secundũ puritatẽ cõsciæ habere ni torẽ bonæ famæ : vt ꝓcaueat extrinsecus opa ri illa ex qb⁹ scãdalũ malæ famæ surgat contra eũ:& hoc ꝓbat authoritatib⁹.Ad quartũ iquo loco vngatur eps.dic ꝙ in capite & in manib⁹: & caput ad signãdũ mẽtẽ:quia ꝑ caput mẽs in- telligit:alleg . authoritatẽ euãgelij.ꝑ vnctionẽ manuũ designat opatiões quæ debẽt nitere & splẽdere.vt operet bonũ ad oẽs & pietatẽ &c. Si quæritur quare caput vngit chrismate,& o- leo man⁹ vngunt:dic ꝙ oleo vngunt man⁹,ad notãdas operationes debere esse pias aduersus oẽs:iõ oleo pietatis vngit. Vngit caput balsa- mo,ad significãdũ charitatẽ:quia liquor chari tatis est:quia principaliter debet esse in dilectiõe dei & ꝓximi.Itẽ secũda cã vngit caput balsal- mo,& manus oleo.vt ꝑ vnctionẽ capitis oñda tur authoritas & dignitas epalis:ꝑ man⁹ ãt mi nisteriũ & on⁹:vt ꝑ primũ ostẽdat caput xp̃i:ꝑ secũdũ ostẽdat quali in manibus habet ptãtẽ bñdicẽdi & cõsecrãdi:qd ꝑ; ex orone quæ dici tur in aliquo cõsecrãdo.hîc est casus.Lego lite rã oĩa sunt ĩ casu declarata.Habes.j.quotuplex est species vnctiõis.ij.hẽs quid est in se qlibet vnctio.tertiò de quo liquore & materia fit vn ctio in Epo, & quid ꝑ tales liquores designat. quartò habes vbi & in quo loco Eps vngatur & quid significet talis vnctio tã ĩ liquioris di-

4 uersitate quã in loci separatiõe.¶ † No.ꝙ re- rũ qdã sunt signa & corporalia & visibilia:quę dã sunt inuisibilia & incorporalia:q designant & declarãtur ꝑ corporalia & visibilia.¶ Secũ dò habes ꝙ signũ & significatũ nõ sunt idẽ, & ꝙ substãtia poti⁹ in significato quã in signan- te adest.¶ Tertiò nota,quid balsamus & quid oleum significet.¶ Quartò not.quòd Episco- pus debet laborare erga duo.ad puritatẽ cõsciẽ tiæ primò:secundò ad odorẽ bonæ famæ cor rñdẽtẽ puritati cõsciẽtiæ,vt ꝑ hoc trahat alios ad bene operandum.¶ Quintò no. ꝙ in sacra scriptura vbi fit mentio de capite,hẽs qd signi

SEB. SAPIA.

a ¶ Ad libelli con- structionẽ. Vide tñ contrariũ sen tientẽ Bal. in aut. hodie.C.de iur.ca lum.vbi dicit ꝙ si testes aliquid ad- diderũt primo di cto nõ debet pars iterum citari,tñ il lud procedit qñ declarauerunt di ctum suum,secus si addiderũt:vt la tè per Marsilium bono.in.l.j.si quis vltro.col.xj.ff.de quæstio. vide tñ Bar.sciente cõtra riũ in.l.ab execu- tore.col.pe.ver.q̃ ro qñ sit ista inter pretatio.ff. de ap pel

a ZACHARIAS. ¶ Vnctionis illius. Tu vide per Cardi. in cle. j. q. ix. & x. de extre. vnc. & ibi per Laudu. & Io. and. in c. veniens. de pres. non bap.
b ¶ Anto. Fran. ¶ Gratiã imprimat. An in sacramēto matrimonij cōferat̃ gratia videas gl. in. c. quicquid. j. q. j. dixit ꝙ nō. & ꝓpterea in eo licitè interuenit pecunia: de quo vide per. d. Car. in rub. de sponsali. & vide gl. in. c. veniens. de ꝑsbyt. non bap. vbi tenet istã partē ꝙ non conferat̃ grã. & idem etiã videt̃ tenere glo. in. c. pe. q ma. accu. poss. & vide bonã gl. quòd nō cōferat̃ grã spūssancti in matrimonio. in ca. honorantur. xxxij. q. ij. tñ pōt dici ꝙ in exercitio actus mr̃imonialis qui solū fieret ad explendãdã libidinē non cōferat̃ gratia: sed inquãtū ipm mr̃imonium est institutū ꝓpter filiorū ꝓcreationē & in remediū cōcupiscentiæ. vt in. c. his ita. xxij. q. ij. & attento quòd fuit institutū in statu gratię añ peccatū vt per bea. Tho. in iiij. di. xxvj. ar. iiij. & arti. viij. potest dici ꝙ in eo confe ratur grã. de quo vltra gl. q̃ hîc alle. quæ optima est in ꝓposito in. c. cū in ecclesiæ corpore. de simo. vide ibi Ioã. de ana. cōcordantē opi. in hoc an per matrimoniū cōferat̃ aliqua gratia, & eò magis quia matrimoniū est de iure naturali: vt dixit beat. Tho. in. iiij. di. xxvj. art. j. & ĩ sum. contra gētiles. libro. iiij. qō. cxxij. & vide bea. Th. ij. ij. q. cliij. ar. ij. & ĩ pal. lib. cōtra gētiles. q. cxxvj. vbi dicit ꝙ actus matrimonij est actus meritori⁹. & ĩ. q. ciiij. art. ij. & ĩ iij. di. cxxvj. ar. iij. & di. xxxj. ar. v. & vj. vbi ēt dicit ꝙ ē sacramētū necessariū. & vide eundē in. d. li. cōtra gētiles. q. lxxviij. tñ q̃uis sit maximū sacramentū, non est excellentius virginitate: & vide beatū Tho. ij. ij. q. cliij. arti. iiij. tene tamen menti quòd licet (vt dictū est) matrimoniū sit de iure naturali, illud est verum quo ad substantiã, nō aũt quo ad formã quia respectu formæ est de iure positiuo, vt est gl. in. l. ius ciuile. ff. de iust. & iu. & quòd matrimoniū sit sacramentū. vide glo. etiã in. c. veniēs de trãsac. & in. c. quanto. & in. c. gaudemus. de diuor. & per bea. tho. in. iiij. distin. xxvj. & quæ habeat bona in se matrimonium: vide per beat. tho. in iiij. dist. xxxj. ar. j. ij. & iij.

c SEB. SAPIA. ¶ Onera matrimonij. An sit matrimoniū interueniēte pecunia. vide do. Abba. & Io. de ana. in. c. fi. j. de secun. nup.

ficet, & quid vbi fit mētio de manibus, quia caput mentē: manus operationes significãt extrĩsecas. ¶ Vlti. no. hîc apertissimū text. ꝙ Eps in actu cōsecrationis recipit illa q̃ sunt ordinis in ꝑtāte, de quo de ele. c. trãsmissam. ¶ Quæro. j. qd est visibilis vnctio: dicūt doc. ꝙ nihil aliud est quã castitas & donū spūssancti aïæ impressum, sicut character corporalis imprimit̃ corpori, & talis impressio nōpōt fieri nisi in baptizato, cū baptismus sit ianua oĩm sacramētorū de ꝑsbytero nō bapti. c. veniēs. post characterē aũt īdebiliter aïæ impressum recipiunt̃ oïa sacra: ita ꝙ ēt post degradationē remanet character. nã secūdū Aug. ĩ dãnatis baptizatis qdã remanēt, per q̃ ab alijs discernūtur de diuor. c. quãtò. de scis. c. j. de or. ab epo. c. j. nã & si character corpori sit imp̄ssus deleri nō pōt: imò qui illud ĩtenderet, illud augeret: forti⁹ illud ĩ spūali, secūdū Ho. Nunc qd aũt corporalia sacra quę dant̃ ab exteriori vnctione q̃ corpori fit, pereant cū corpore. no. j. q. j. corporalia. ¶ Quæro quid cōprehēdat̃ hic appellatione ordinis: qa dicit ꝙ cordi imprimit̃ inuisibilis: dic ꝙ aïa cōprehēdit̃. q̃ secūdum diuersa sua officia diuersi modè noïatur. nã dū sentit aïa: sensus appellat̃, dū rōe agit rō appellat̃: dū qd cōmemorat mēs dicit̃: anim⁹ aũt dicit̃ dū cogitat. ¶ Quæro qa hîc agit̃ de extrema vnctiōe incidēter, quis sit effectus vnctionis illius? [a] dic quòd institutū fuit ex duplici causa quo ad corpus sanandum & animã saluandã qa purgat venialia & si nihil inuenit purgãdū, ꝓdest ad maiorē cōstãtiã. de cōse. di. v. c. j. secūdū Hug. ¶ Quero quo respectu ĩuisibilis vnctio sit signū & sit sacramētū? declarat hîc Inn. j. qa ĩgerit ꝓpter exteriorē vnctionē characterē in aïa. & hoc respectu est signū. & facit ꝓ hoc aliud venire ĩ eius notitiã secūdū gratiam aïæ infusam. Hic eñ character ĩpressus aïæ est sacramētū, quia facit qd̕ significat. nã ꝓter id quod designat. s. grãæ infusionē est etiam ipsius grãæ infusionis cã: vnde sequit̃ hîc ꝙ si dignè sumit̃ &c. vide quod no. de cele. mis. c. cū mart. & j. in ꝓxi. ti. ¶ Quæro quare dicitur sacramētū? Dicit Host. ꝙ ideò, quia mentē sacrat, sanctificat: purificat & venit Deo, de bap. c. debitū. Vel dic ꝙ dicit̃ sacramētū qa character est impressus animæ gratiam cōferēs & sic aliquid sacrū. ¶ † Sed est dubiū nō modicū an sacramētū mr̃imonij gratiã imprimat. [b] Aliqui dicunt ꝙ non: quia in ea pecunia interuenit. de quo. lxxv. dist. c. qm̃. §. j. & c. j. & c. quod à ptib⁹. & c. se. j. q. j. c. multę. & c. multi. xxx. q. v. c. afr. Itē alia cã. quia etiã est inter ĩfideles. in quibus gratia nō imprimit̃. de diuor. c. quãto. & ipsis nō confert̃ gratia. j. quæstione. j. capitu. multæ. & c. si quis inquit. Hos. refert hîc theologos dicere ꝙ si fideles vacent oratiōibus & ea intentione qua debent cōtrahãt, ꝙ aliãs se ad gratiã recipiendã habilitēt, aliqua dat̃ in sacramento matrimonij gratia. citi⁹ eñ dat deus prolem: carnis pruritū minus sentiūt. Prouerbiorum ix. in fi. aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis absconditus suauior. fortiores reddunt̃ ad fidē sibi jnuicem seruãdã: magis abundant in tēporalibus & diuitijs: & cōsolatius viuunt. ad quod Thobiæ. vj. & viij. per totū. & inter eos opus carnis absq; pc̃ō perficitur. per quod fatēdū est in matrimonio aliquã gratiã cōferēdi contra triplicē inordinationē: cōtra cōcupiscētiã: quia cōcupiscētia inclina, ad multas mulieres: sed ꝑ gratiã sacramēti soli vni vult coniungit & inde oritur bonū fidei. Secunda quia inclinat ad solã delectationē, sed gratia sacri inclinat ad prolē: inde orit̃ bonū prolis. Tertia inordinatio cōcupiscentiæ, quia post impletionē fastidiū generat: inde luxuriosus q̃rit aliã. Sed in sacro dat̃ grã vt semp velit esse cū vna & sic orit̃ bonū sacri. Nec ob. ꝙ cōtrahit̃ pecunia mediãte: quia illud tolerat̃ ꝓpter onera mr̃imonij. [c] de vsuris. salubriter. c. qa frustra. qa poti⁹ ordinat̃ ad carnalitatē. s. post susceptionē ꝙ ad spūalitatē. Si aũt ꝓ benedictiōe reciperet pretiū, esset simonia. de simo. c. cū eccle. & vide qd̕ ibi no. nec est de esse mr̃imonij. Ad id qd̕ dicit̃ ꝙ ĩfidelib⁹ ē cōe. Respōdet̃ ꝙ illud nō est ex defectu sacri, sed ĩcapacitate eorum: ac si existens in pc̃ō recipiat eucharistiam, vel fictus vel cōditiõaliter coact⁹ recipiat baptismū. de hoc vide Th. iiij. sñiarū. dis. xxvj. q. ij. arti. iij. ¶ Quæro qa litera dicit ꝙ creat & auget̃. qd agit & qd auget scr̃m. dic qa si dignè & deuotè sumat̃, creat gratiã: puta castitatē in dissoluto, & cōsequēter salutē quã quis cōseq̃ cōsueuit ꝑ gratiã vel auget ãpliãdo. s. gratiã veterē: vt si libēter eleemosinã dabat, nūc libēti⁹. & ista dicta assumptio ē maximè ĩ assumptiōe sacerdotalis ordinis digni⁹ & deuoti⁹ quã alijs attēdēda. qd̕ ēt rōne aliorū cōfert̃. j. q. j. c. si qui. §. ecce cū. ad qd̕ signãdū ĩ vnctione manuū sacerdotis cãtat ecclesiia inuocationē spiritussancti. vel expone agit in sacramēto baptismi: quia dat gratiam: auget in alijs sacramētis: quia gratiã collatã in sacramēto baptismi augumētãt alia sacramenta. ¶ Quæro quia dicit litera quòd mistica ratione liquor vnctionis fit de oleo & de balsamo mixtim, quid est hoc dicere mistica ratione? dicit hic Ioan. and. ꝙ mistica idem, est, quo, figuratiua. Ad quod declarandum secundū Hos. est sciendū quòd per quatuor sensus siue intellect⁹ scriptura sacra exponitur. per historicum: per quem res gesta ad literam recitatur. xxvj. quæst. v. c. nec mirum. per allegoricum, per quem alius ab alio sumitur intellectus: & dicitur mistica siue interpretatiua locutio, quando fit sermo mixtus. de consec. dist. iiij. c. propriè. per tropologicum. idest moralem, per quem mores ornantur: & dicitur sermo conuersus. xxxvij. dist. c. vino. de pœni. di. j. c. super tribus. Item per anagogicum, ab ana quòd est sursum, per quem ad cælestia ascedimus. de quo de conse. dis. iiij. c. ecclesia. de peni. distinct. ij. principium. Hierusalem secundum historiam est ciuitas: secundum allegoriam designat sanctam ecclesiã: secundū tropologiam quamlibet fidelem animam: secundū analogiam demonstrat curiam cælestem, & ecclesiam triumphantem. de quo. lxxvj. di. c. ieiunium. secundū Ioan. an. ¶ Quæro quid balsam⁹? dic quòd est liquor quidã, qui emanat de quibusdam arboribus siue fructibus dum putantur secundum Hostien.

Vnde in veteri. In hoc. §. tractat de vnctiōe Regū: & de differentijs in vncttione inter Reges & pontifices. ¶ Casus. Quæsiuit Patriacha à Papa. B. P. vidi de vnctione pontificum: vellem scire de vnctione Regū & cōsecratiōe. Et q̃ro de quatuor. Primò an Reges olim & hodie cōsecrent̃ & vngant̃. Secūdò hodie an vngãt reges, vbi olim vngebant̃. Tertiò dato ꝙ nō in locovngant̃ sicut Pōtifices, q̃ sit differentiæ causa quòd alibi Reges & alibi Pontifices vngantur. Papa ad primum respondet quòd in veteri testamenoto Reges consecrabantur & vngebantur: vt in libro Regum, in quo dominus præcipit Heliæ & c. ad secundum respondet quòd in regibus post aduentum Christi mutata est vnctio regum. nam Christus stans sanctus præ consortibus suis, in regem fuit vnctus in capite: quia ipse caput ecclesiæ, quæ est corpus eius. & ad hoc vt alij reges differant

a ¶ In columba. Et de hmōi colūba quę apparuit in baptismō christi videas bea. Tho. in. iij. parte summę qō. xxxix. arti. vij. vbi dixit quòd illa columba quæ sic apparuit fuit verum animal. & idem in primo sen. di. xvj. arti. iij. & iiij. & adde quò d spiritussanctus est no men diuinę personæ. secundū qđ no. in. j. parte summæ. qō. xxvj. ati. j. & in. j. sen. di. x. artic. ij. & vide eūdem insum. cōtra gentiles. li. iiij. qō. xvj. xvij. & xviij. vbi dicit quòd spiritussanct⁹ simpliciter est deus, processione autem est deus & homo. Et adde quòd spūssanctus fuit principiū actiuum in conceptione christi: vt p beat. Tho. in. iij. p te summę qō. xxxij. art. j. & in. iij. sen. di. iij. arti. j. & tamen nō potest dici pater christi: & vide eundem in ea dem. q. artic. ij. & in. iiij. sen. di. iiij. artic. ij. & in summa contra gentiles. li. iiij. Et adde quòd spūssanct⁹ semper manet in iustis per gratiā & virtutem. sed non semp per miraculorum opa tionē: vt in. c. quærendū. & in. c. potest discursus. de pœ. di. ij. Et adde φ in virtute spiritussancti & nō meritis hominum remittuntur peccata. vt in. c. vt euidēter. j. q. j. & tenementi text. in. c. audiuimus. §. vnde. xxiiij. questio. j. qui dicit quòd spiritussanctus nō habitat in cordibus superborum. & vide tex. in ca. venit sacerdos. de conse. di. iiij. qui dicit φ spiritussanctus à principio descendebat visibiliter, posteà in apostolos descēdit bis. primò quam domin⁹ insuffliauit in eos dicens: accipite spiritum sanctū &c. dando eis potestatem ligandi & absoluendi: vt habet in. d. §. vnde secundò descēdit de cæ. in ipsos apostolos in linguis igneis: vt habetur p gl. c. nouissimè. de cons. dist. v. Et adde quòd venit in apostolos simul congregatos, adde no tandum vnitatem. vt in. c. audiuimus. xxiiij. q. j. & no. per gloss. in. cùm ecclesia sutrina. de cau sa poss. & propriè. in. glos. j.

esse verum φ in dubio semper est preferēda antiquitas p tex. in. l. semp. ff de iur. immuni. & in. l. cùm quid. ff. si cer. pet. & vide tex. in. l. j. ff. de acqui. re. do. qui dicit quòd ab antiquiore semper incipiendum est. & vide text. in. §. singulorum. insti. de re. diui. & alibi dixit text. in. l. fin. §. sed quia. C. de iure deli. & in. l. vnica. in. §. & cū triplici. C. de cadu. tol. quòd non debemus esse contemptores antiquitatis. & vide tex. institu. de testa. in prin. & vide tex. in. c. ridiculū. xij. dis. qui dixit quodātiquæ leges debent obseruari: & in beneficialib⁹ antiquior cæteris paribus in ordine est preferēdus. c. j. & c. statuimus. de maior. & obe. & hinc est quòd antiquiores canonici sunt alijs præferendi. c. fi. & ibi vide multas cōcordantias in gl. fi. de consu. li. vj. & ātiquior in gradu debet in pmotiōe preferri. l. fi. ff. de offi. p fec. vr. & quādo dubitatur cui extremorū debeat applicari mediū. Dicimus φ applicaē antiqori. c. quicunq. xvj. q. j. quæ autem opinio sit magis sequenda, an opinio antiquorū doctorū: an verò nouorum. dicas φ illa est tenēda que melioribus & subtilioribus rationib⁹ fundatur: vt est gl. in. l. qui filium. §. sabinus. ff. ad treb. & not. Bart. i. l. bona fides. ff. depo. & no. in. c. capellanus. de fer. & est gloss. in. c. nemo j. di. & i. c. cùm marthę. de cel. mis. i. §. quęsiuisti. & i cle. j. de sum. tri. & vide gloss. in cap. ne innitaris. de cōsti. in dubio autē magis sequēda est op. antiquiorum quā modernorum: vt habetur in. c. sic viue. xvj. q. j. & quando opi. sunt variæ media est sequenda. vt in. c. querenti. de offic. dele. & in. l. adeò. §. cùm qs ff. de acqui. re. do. & qn opi. essent multum dubiæ: tunc recurrēdum esset ad Papā, vel Imperatorem secūdum subiectam materiam pro decisione: & tali decisioni standum est: vt est bo. tex. in. c. per venerabilem. qui fil. sint leg. & in. c. quoties. xxiij. qō. j. & in. c. omnes. & in. c. ad romanam ij. q ō. v. & in. c. multis. xvij. dist. Et vide Hostien. in. c. j. de cog. spiri. & Io.

differāt à Christo: posteà vnctio regū trāslata est à capite ad brachiū, & iniungiē in brachio, humero, vel armo. Et si quæris quare in humero: qa in talib⁹ pprie designatur principatus. iuxta illud: Factus est pricipatus super humerū eius. quod probat etiā authoritate veteris testamenti. Ad tertiū de differētiæ cā inter Pontifices quia in capite vnguntur: & Reges in hūeris, vel in armo. & quare diuerso liquore: quia pōtifices chrismate, & Reges oleo? Rñdet papa ad ostendendū differentiā. i. pōtificis authoritatē & principis ptātem. h. d. ¶ No. secūdū Hosti. φ authoritas nōpēdet à ptāte sed ecōuerso ptās ab authoritate. ad qđ de mai. & obe. c. solitę. §. pterea. de reb. ecc. nō alie. c. fi. & depærogatiua ptātis ecclesiasticę ad seculare aliqd no. hîc vide qui fil. sint leg. c. per venerabilem. §. rōnibus.

Quia verò. Hic tractat de Christianorū omniū vnctione. ¶ Quæsiuit hîc patriarcha. B. P. scire velle quare hodie omnes christiani vngant. Secūdò quoties vngant. Tertiò in qbus locis vngant. Quartò de causis. quare in illis locis pl⁹, quā in alijs vngant. Ad primū papa dicit φ hodie oēs christiani vngūt. & cā est: qa quilibet christian⁹ in sanguine christi est regnū christi: iuxta dictum Petri: vos estis genus electū, regale sacerdotiū &c. secūdū dic φ quilibet christian⁹ duabus vicibus ante baptismū vngiē. Primò ante baptismū, & vngunē primò oleo benedicto in pectore. secūdò inter scapulas, post baptismū etiā his & chrismate. primò in vertice, & inde infrōte. ad quartū, quare in illis locis vngant. dicit Papa φ in pectore vngunē, vt p sancti spūs donū abijciāt errorē & ignorantiā, & suscipiāt fidē rectā: qa iustus ex fide viuit. Inter scapulas vngunē oleoante baptismū. vt spūssancti grā excutiat negligentiā & torporē, vt bonā operationē exerceāt: qa fides sine operibus mortua est. Itē altero respectuvngunē in pectore, vt p opis exercitiū fit fortitudo laborum. In scapulis, vt fides per dilectionem operet. post baptismū aūt in vertice vngunē chrismate, vt sit paratus de fide omni petenti reddere rationem. qa per caput mens intelligitur: & pars supioris mētis est ratio. inferioris sensualitas: & sic p verticē quæ est superior pars capitis intelligitur rō: q̄ superior est ps mētis. Frōte aūt vngunē, vt cōfiteātur liberè quòd credūt: quia corde creditur ad iustitiā: ore autem confessio fit ad salutem: memor ero eius, qui me cōfessus fuerit corā hominibus: confitebor ego eum &c. sed instat quærens. B. P. quare vngitur ante baptismum oleo, post baptismum autem chrismate: dicit Papa quòd chrisma cōpetit soli christiano: quia christus dicitur à chrismate: vel potius à christo dicitur chrisma, non secundum nominis formā: sed secundū fidei ratione: & christiani à christo dicuē: tāquā vncti denominātur ab vnctiōe.

Per frōtis. Hîc tractat de vnctiōe chrismatis post baptismū quę dicit confirmatio. ¶ Quærit hîc patriarcha quotuplici nomine appelletur frontis chrismatio: & quare sic appelletur. secundò à quibus detur hæc chrismatio. tertiò quid designetur per actum chrismationis seu sacramentum. Ad primum papa respondet φ appellatur frontis chrismatio: appellatur etiā cōfirmatio: quia spiritussancti in baptismo impressi daē robur. ad secundū papa rñdet. quòd licet cætera sacramenta denē ab inferiorib⁹, vt à simplici sacerdote, vel pbrō: chrisma daē à solis pōtificib⁹. & cā: qa solū apl̄is, quorum vices tenent Episcopi: legitur datum spiritum sanctum. quod patet ex actibus apostolorum &c. Ad tertiū respondet, quòd per confirmationem designatur aduentus spiritussancti. h. d. ¶ † No. j. φ chrismatio & confirmatio in fronte à solis Epis conferuntur. Et no. φ hoc habuit originē à ritu apostolorū. & p hoc vides tex. declarātē tex. s. de cōsu. c. quātò. ¶ No. ij. φ Epi tenēt locū aplorū: qđ est verū simplr: tn̄ certo respectu, secūdū doc. etiā locum apostolorum tenent monachi: vt no. xij. q. j. c. vidētes. ¶ † Quero quare spiritussanctus in christū apparuit in columba: [a] & in apl̄is in modū ignis? dic quòd apparuit supra christū in colūba, vt ipsum mā suetum & nunc precōnē ostenderet. Venit eñ nos eligere p mā suetudinē. supra discipulos autē in igne: qa in eis & alijs cōsuetudinē pc̄ti & rubiginē veniebat aceēdere. Et in colūba septē pprietates inueniuntur, quę attribuunē septē donis spiritussancti cōtra septē capitalia vitia. Caret felle, & visum recuperat: & p hoc intellect⁹ cōtra luxuriā. Nullum lædit: & p hoc pietas cōtra inuidiā. Gemitum habet p cantu. & p hoc timor contra superbiam. Iuxta fluuium moraē: & per hoc scientia contrai irā. Grano puro vescitur: & per hoc scientia contra gulam. In petra nidificat: & p hoc fortitudo contra accidam.

Vngitur præterea. Quia ista sunt clara. No. φ non semp est sequēda antiquorū opi. [b] vt patet ibi in ver. *verum.* in verbo. *antiqui aliqui.* Nō obst. de tēp. ord. literas. de resti. spo. literas. qa in dubio bn̄ est antiquis deferēdum: sed nō vbi notorius est eorū error. ad hoc. ff. ad. l. falc. §. si vsusfructus. ix. di. deniq. & c. noli. & c. negare. adde quod no. de trāsla. præla. quātò. ¶ No. φ de sacramentis nō licet aliud credere vel sentire quā doceat sancta mater ecclesia: aliàs hæresis est. de hære. c. ad abolendā. ¶ No. ex vltima parte mentē romani pontificis in priuilegijs ad consequentiā nō trahi. de quo de tēpo. ord. c. j. ¶ In. gl. pe. ibi: *cū*

b Anto. Franc. ¶ Antiquorum opi. Circa hoc de antiquitate primò dicas id

an.in.c.j.de consti.super gloss.ij. qui dicunt quòd quando sunt diuersæ opi.circa idem,æquior & humanior est tenenda,vel est consulendus Papa: & quia dictum est suprà,quòd illa opinio est eligenda & sequenda quæ melioribus rationibus est suffulta. Dicas quòd licet talem opinionē eligens excusaretur à pœna temporali:tamen si contra conscientiam illum obligaret, sibi ad gehennam ædificaret quia contra conscientiam ageret. argumēto eorum quæ notantur. in capitulo primo de re iud.lib.vj.

alio:scilicet beato Martino, q̄ fuit primus Archiepiscopus Turoñ. secundum Hostiens. Inno.dicit quòd fuit tertiꝰ:vt hic per Io.

De sacramentis non iterandis Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum quid est, & vnde dicatur: & quot sunt sacramenta.*

2 *Character quid sit.*

3 *Sacramentorum proprietates quæ sint, & ad quid fuerunt instituta sacramenta.*

¶ Viso de sacra vnctiōe:quia sunt q̄dã sacramenta q̄ non iteranť:ne p iterationē fiat iniuria sacramēto prius collato. Qualiter aũt dicitur iniuria fieri sacramēto:vide gl.de aposta. c.ij.de cōse.di.iiij.c.ostēdiť. iō & c.vel q̄a in sacramētis quæ iteranť si vnctio fiat in eis iterať vnctio,al's no.iō &c. De materia.lxviij. di.c.presbyteri.§.quòd ergo.cum seq.j.q.vij.c. saluberrimũ.in fi.de cons.di.iiij.quij bis.&.c.seq. ¶ Cir bricã q̄ro de octo. Primò quid sit sacramentũ.[a] Secũdò vnde dicatur. Tertiò quæ & quot sint sacramēta. Quartò q̄ sunt iterabilia.& quę nõ. Quintò q̄ voluntaria & q̄ necessaria. Sextò qũo inuicē se excedãt. Septimò de ipsorum proprietatibus. Octauò ad q̄d fuerũt instituta. ¶ † Dic ad primũ secũdũ Hostien. in sum.huius titu.§.j.diffiniť secundũ Grego.,put habeť.j.q.j.c.multi.de cōse.di.ij.c.sacrificiũ.& ca.signũ. Dic ꝙ sacramētum est character quidã: q per eũ,qui potestatem habet corpori humano sapienti iuxta ritũ ecclesiasticũ visibiliter,animæ verò inuisibiliter à spiritussancto imprimitur: qui si dignè sumitur,agit vel auget absq; dubio.qđ designatur.s. ti.,pxi.c.vno.Abb.in decre.cùm marthæ. de celeb. mis.dicit ꝙ sacramentũ est corporale & materiale elemētũ foris sensibiliter ,ppositũ, & similitudinē repræsentãs,& institutionē significãs:& ex sanctificatione cōtinens inuisibilē & spũalem gratiã.Cōtra primũ facit ꝙ non in omni sacramēto imprimiť character:vt.j.diceť. ¶ Q uero secundò vñ dicať.dic ꝙ dicitur à sacris vel secretis virtutibus:vt.d.c.multi secularũ.j.q.j. vel quasi sacrans mētē: vel sacræ rei signũ. ¶ Tertiò quæro queot sunt sacramēta.[b] dic ꝙ sunt septē designata p versus: Abluo firmo,cibo, piget,vxor ordinat,vngit.Hęc sunt ecclesiæ septē sacramenta vocata. Ex istis tria sunt non iterabilia:baptismus:cōfirmatio & ordo.Versus:Fõs,ordo,chrisma:nã cætera sunt iteranda.Ratio aũt quare ista tria nõ iterantur est:quia in his character imprimitur.

2 ¶ † Videamus ergo quid sit character.[c] & dicũt quidam ꝙ est quædam passibilis qualitas animã illuminans ad videndum facilius quid sit credēdum.& q̄d operandum,& quid non. Vel melius secũdum In. & Host.est quędã qualitas dispones & habilitãs animam ad suscipien dam maiorem gratiam:que qualitas à quibusdam dicitur sanctitas,quia præparat animam ad sanctificationem.Ioan. damasce.dicitquòd character est mentis custodia, eò ꝙ inseparabiliter custodit mentem,& ipsam pręparat & habilitat ad gratiam per quam ipsa anima custoditur.secundum Inno.& Host.de baptismo super rub.&.j.c.fin. De charactere ordinis dic ꝙ est figura intellectualis indelebilis,per quam o rdinatus à non ordinato in die indicij discernetur. Alij quòd est signum spirituale

ZACHARIAS. ¶ Quid sit sacramentum. Tu dic vt per Bar.in authen. sacram enta puberum. C.si aduersus vē.& dic quòd.iiij.diffinitiones inueniuntur. prima est magistri sententiarum; sacramentum .i. est sacræ rei signum. secundũ beati Augu.de doc.christiana. sacramentum [a] est inuisibilis gratiæ visibilis forma secunda eiusdem Augustini dum ait sacramētum illud esse quod sub tegumento rerum visibilium scire eius saltem operatur.& iiij.Hugonis de sancto victore.in lib. de sacra.Sacramentum ait:est materiale elementum extrinsecus oculis suppositum,ex institutione significans,ex similitudine repræsentãs, ex sanctitate aliquam inuisibilem gratiã repsentãs.De quo [b] habes per Archi. in. c.multi. Anto.Fransci. ¶ Quid sit sacramentum.vide tex. in.c.sacrificium.de de consec.di.ij. & videbea.Tho.in.j. [c] pte summę.q. lx. ar.iij.& arti.iiij.& in.iiij.dist.j. ar.iij. vbi dicit ꝙ sacramentum est signũ vnius rei tantũ, & semper est aliquid sensibile: & quare Deus constituit sacramenta, cùm solo verbo homines saluare posset.vide no.glos. in.c. institutio.de

conse.dict.ij.in gloss.j.quæ dicit ꝙ propter tria Deus illa instituit,quæ possunt ibi videri.& quot. sint species sacramētorum vide Archi.in.c.j.super gloss.j.de conse.dist.j. Et adde quòd omnia sacramenta sunt in crucis signaculo conferenda:vt in.c.nunquid.& ibi not. de conse.dic.v. Et adde, quòd virtus sacramentorum ecclesiæ per malitiam ministrorum non violatur: quia quæ sancta sunt coinquinari non possunt vt in.c.sacramenta.& in.c.

nõne.j.q.j.Et quot sint sacramenta ecclesiæ:& quæ sint necessitatis & quæ voluntatis vide gloss.in.c. veniens.de transac.& quę fuit causa etiã illa instituendi.vide etiam gloss.in.c.remissionem.§.sed notandum.j.q.j.& glos.in c.ad abolendam.de hære.

[b] SEB. SAPIÃ. ¶ Sacramenta. Vide Car.in cle.j.§.nos.de iureiuran. & in cle.j.i.ij.q.de priui.& quot sunt necessaria sacramēta,ponit idē Cardina.in clemē.dudũ. de sepultu. Antõ.Fran.

indelebile & distinctum, & spiritualis potestas ad aliquid sacrum. Dant simile theologi in bello. nam ibi est signũ omnibus commune:& quia militia est vita hominis super terram.Iob.vij.sic poniť. de pœni.di.ij.c.si enim inquit.sic quilibet christianus habet in hac militia commune signum.s.baptismum,qui facit eum habilem ad alia sacramenta. Est [c] autem in eo signum distinctum : quia per eum distinguitur ab infidelibus inhabilibus ad gratiam & reliqua sacramenta. sunt etiam in bello aliqui plus parati ad resistednum & pugnamdum: & isti habent suum signum vel vexillum : tale est signum repræsentatum per confirmationem in fronte, per quam roboratur non solùm ad pugnandum pro salute propria contra concupiscentias quæ remanent post baptismum.de conse.di.iiij.c.ij. & di.v.c.ij.sed etiam ad constantem confessionem nominis christi & defensionem fidei : vnde in primitiua ecclesia eligebantur aliqui ad publicè manendũ in loco persecutionis alijs occultè manentibus:vt patet in legenda sancti Sebastiani.sunt aliqui qui habent alios regere,vt duces belli,& illi solent habere speciale vexillum:& tale est quod imprimitur in ordine,per quod fit aliquis habilis ad alios regendos & sacramenta ministrãda. ¶ Quartò quæro quæ sacramenta sint necessaria & quæ voluntaria vide de transac.c.veniens.in prima gl.per quæ dãtur versus: Ordo voluntatis chorus est dare quinq; necesse.s. baptismus:confirmatio:penitentia:corpus christi:& vltima vnctio.de quo tamen dicetur in.d.c.veniens per quæ patet ꝙ ordo & matrimonium sunt voluntatis:reliqua necessitatis:quod est dicere volens ordinari vel vxorari bene potest esse in statu salutis: sed reliqui quinq; contemni non possunt. ¶ Quæro quomodo ista sacramenta se inuicem excedant? not.de conse.di.ij.c.nihil.xcv.di.c.ecce.dãtur versus. maior in effectu baptismus,corpus in esse. Coniugium signo maiori chrisma ministro. Sed vltra ibi not.& per Hostien.hic in summa, dic quòd etiam sacramentum ordinis dicitur maius respectu regiminis:quia.s.per illud ecclesia regitur.&habent alia quæ per illud conficiuntur& conferuutur. pœnitentia enim dicitur maius respectu reparationis:quia sola post baptismum habet reparare. Extrema vnctio respectu confirmationis:quia dignè sumpta dat cōsummationem gratiæ.s.titul.j.in princ.xxv.di.c. qualis.

3 ¶ † Sextò quæ sunt sacramentorum proprietates? dic quòd baptismus est introeuntium. xxxij. di.v.c.præter hæc.§.verum. Cōfirmatio dicitur pugnantium.de conse.di.v.c.spiritussanctus. corpus christi dicitur progredientium.xxxj.q.vj.qui recedunt. Pœnitentia dicitur redeuntium qui pugnaerunt.de pœni.d.ij.Extrema vnctio recedentium. xcv.di.§.sed istud.&.c.illud. matrimonium verò & ordo sunt voluntatis.vt est dictum. & primum.c. presby.sacramentum timentium.xxxiij.q.v.qui sit tit.secundum est sacramentnm alios regentium.j.q. j.c.si qu.§.ecce cùm honoris. ¶ Vltimò quæro ad quid fuerunt instituta? dic ,ppter tria:propter humiliationem.vt dum homo rebus sensibilibus & inferioribus se subijcit reuerenter ex hoc amplius apud Deum mereatur.xj.q.iij.c.quid ergo.Item propter eruditionem:vt per id quod foris i n specie visibili cernit ad cognoscendum inuisibilem sacramentorum virtutem erudiatur :de conse.distinctione.ij.c. perlatum.s.ti.proxi.c.vno.in prin.Itē propter exercitaio-

¶ Quid sit character.vide per bea. Tho.in.iiij.di.iiij. q.j.artic.j.& in tertia parte summæ, q.lxiij.articu.ij.& iiij.& vide glos.in clemen.in plerisq; de elec.& vide bonum tex.in.c.cùm quidam.j.qō.j.qui dicit, quòd est signum impressum animæ p receptionem sacramenti. & quis imprimat talem characterē in anima Deus vel ecclesia: aut minister conferens. Inno.in.c.j.de bapti. tenet ꝙ solus Deꝰ imprimat. Beatus Thomas in tertia parte summæ.q. lxiij.articu.iij.& in iiij.distin.iiij. quæstione.j.articu.iiij. dicit quòd imprimitur à tota trinitate. Et adde quòd in quolibet ordine imprimitur. character.vt not.Archidia.in capit.j. xxj.dist.&xxxij. distinc.in sum.& in quibus sacramētis imprimat character.vide beatum Tho.in.d.q.lxiij. articu.j.& iiij.& in quæstio.xxiij. articulo.ij. Et ad de quòd characterem imprimunt etiã mali ministri. id est Deus per eorum ministerium imprimit. quãuis ipsi sint mali:vt in c.quomodo exaudiuit Deus.de consecratio. distincti. iiij.quod est verũ: si tamen seruetur forma ecclesiæ. vt ibi. Et adde quòd charact er cōfirmationis & baptismi non sunt idem. vt per beat. Tho.in.iiij.distinc.vij.q.ij.articu.j. Et tene menti quòd charactere semel recepto non potest quis renuntiare.vt in.c.quæris. & in.c.paruuli. de conse.dist.iiij.& no.in.c.maiores.§.item quia.de bap.& ideò dixit glo. in dicta cle.in plerisq;.de elec.quòd character impressus nunquam tollitur: & bea.Thomas in.d.q.lxiij.arti.v.& in.iij.dist.iiij.artic.iij.dicit quòd character est indelebilis.

ercitaio-

ercitationē vt vitetur ociū.de renū.c.nisi cùm pridē.§.verū.& quodibi no.

CAP. I.

PAstoralis. In ordinato in subdiaconum sine manuum impositione:& confirmato in fronte non chrismatis sed olei vnctione nō fit iteratio,sed supplebitur prætermissum.Sunt duæ partes. Secunda ibi: *ad quod*. prima subdiuiditur.Secunda ibi:*& si*.¶ Casus literalis.quidam fuit promotus ad ordinē subdiaconatus sine manus impositione.quæsitum fuit an permitti debeat cùm debeat ministrare in tali ordine.Item quidā per errorem fuit vnctus oleo cùm debeat perungi chrismate.Quæritur vtrum sacramentum confirmationis deberet in eo iterari.Ad hoc respondet Papa ꝙ in talibus non est aliquid iterandum,sed supplendū quod incautè fuerat pretermissum.Ber.¶ No.j.ꝙ in ordinatione subdiaconi de solennitate exigitur manus impositio.secundò ꝙ in confirmatione in fronte interueniant duo.s.oleum & liquor.¶ Vltimò no.summarium .no.differētiam fore inter suppletionem,& totalem iterationem.¶ Opp.ꝙ non sufficienter respondeat ad quæsita, & sic nos dimittat in obscuro contra id. de consti.c.si.So.dicit glos.ꝙ non videtur respōdere ad quæsitum an ordinatus in subdiaconū absq; manuum impositione debeat impediri ne ministret.sed dicit glo. ꝙ antequā isto suppleantur ministrare non debet.liij.di.c.solicitudo.& satis respondet cùm dicit ista suppleri:quia nihil dicitur actū cùm aliquid superest ad agendum.vij.qō.j.illud.c.ad filla.l.pe. Idē tenent Innoc.& Hostien.recitant tamen quosdam tenere contra: quia manus impositio non est de substantia,præcipuè in subdiacono.ad quod facit quod not.j.eo.c.si.post prin. Ad. c.solicitudo.respon.ꝙ loquitur de promoto per saltum,qui ordinis omissi nō habet characterem:primum est verius. ¶ Opp.ꝙ subdiaconus non recipiat manus impositionem.xxiij.dist.c.subdiaconus.dic quędā est manus impositio consecratoria,& hæc non datur subdiacono vt hîc.lxix.dist.quoniā.j.q.c.manus.vbi habetur de multiplici manus impositione.& plenius per Hostien.in sum.huius titu.§.& qualiter.Dic secundum doc.in minoribus vt recipiant manum benedictoriam & non consecratoriam.Vel secundò dic ad contrarium secundum Inno.ꝙ vera litera hîc habet diaconatus,& sic hîc agitur de ordine diaconatus.Vel secundum Hostien.illud.c.subdiaconus.procedit secundum antiqua tempora secundum quæ non erat sacer.hîc secundum moderna.& hoc no.Ioan.v.q.vj.c. quia iuxta. Vnde si bene inspicis hæc decre.&.c.miramur.j.de ser.non or.sunt eiusdem auctoris.per quæ patet ꝙ factæ fuerunt postquā subdiaconatus ordo fuit sacer.Dicit tamen ꝙ illud.c.quia iuxta.posset intelligi de diacono.ad proximam lec.facit de cl.peregri.c.j.dicit tamen Hosti.ꝙ consuetudo romanæ curiæ approbat primam expositionē.quia Papa quando subdiaconum ordinat non imponit manum.& quādiu hoc seruauerit & nos seruare debemus:tamen imponere manū non est malum ad cautelam.ff.mand.l.qui mutuam. de sen.excom.c.venerabili.Ioan.¶ Quæro quid si manus presbyteri quæ debent vngi oleo,vngantur chrismate?dicit Host.ꝙ non iterabitur vnctio:quia in chrismate est oleum.s.titu.proxi.c.vno.§. ad exhibendum.& quia prope est eadem vsia.ff.de contrahen.emp. l.in venditionibus.Peccaret tamen Episcopus qui faceret hoc sciēter,& qui reciperet:& est simile quod not.de extrema vnctione si fiat ī chrismate.xcv.dist .presbyteros.§.sed istud.¶ Quero an quādo suppletur vnctio omissa,vel manus impositio,sit aliqua oratio repetenda.dicit Hostiē.ꝙ diciturtunc qñ fit manus impositio,oratio quæ dici solet in vnctione,etiam si prius dicta fuerat.s.signo te signo crucis,& confirmo te chrismate salutis in nomine patris & filij & spiritussancti. Aliæ verò orationes & solennitates quæ præcedunt & sequuntur non iterabuntur secūdum ipsum .quodenim dicitur nihil iterandum habet locum in actibus diuersis: secus in eis quæ inhærent. Dicit etiam ꝙ si crismandus fuit inunctus,oleo non sufficit eum nunc inungere balsamo:sed chrismate debet vngi.ad idem.s.titu.proxi.c.vno.in prin.secundum Ioan.an.

SVMMARIVM.

1 *Schismatici an conficiant aliquo modo sacramenta?*

CAP. II.

A Nobis. Prohibet sepultos à schismaticis exhumari.vestimenta in quibus celebrauerunt iterū bñdici,& altaria in quibus celebrauerūt,iteratò consecrari.Sūt duæ pertes,quarum quęlibet sub diuidi pōtin tres. Secūda ibi: *Nos autem*. ¶ Casus literalis.Quædā corpora defunctorū sepulta sunt à schismaticis tpe cuiusdā schismatici nomine Vualdemarij.q̄rit̄ vtrū debeant exhumari.Itē quidam presbyteri degradati celebrauerūt cū indumētis sacerdotalibus sup altarib⁹:quærit̄ vtrū altaria debeāt cōsecrari & benedici. Respondet papa ꝙ corpora prædictorū defunctorum nō [a] sunt exhumāda:nec vestes benedicēdæ:nec altaria supradicta reconsecrāda.B. ¶ Notabilia patēt ex summario.Vnū notaꝗ ꝓpter delictū schismatis pōt presbyter degradari: & habes vnum casum quo degradatio imponit̄: quod [a] intelligo quādo incorrigibilis est[a].¶ Not. ar. ꝙ degradatus conficere potest.de quo de cle. exc.mi.c.ij.¶ Op.ꝙ exhumādi sunt sepulti à schismaticis:quia eò ipso ꝙ sepeliri consenserūt,decesserūt in peccato:& sic sunt exhumandi.de sepul.c.sacris.Sol.exhumādi sunt si consenserūt, nō si aliàs boni sunt.Dicit gl ꝙ à talibus nō elegerunt sepeliri,aliàs grauiter peccassent.lxxxviij.di.ca.fi.xc.di.c.fi.Et dicit Ho. [b] ꝙ hoc no.verbū dūtaxat:quasi excludat ꝙ nō sunt excōicati vel suspensi:sed aliàs catholici.

1 ¶ †Quæro quid si à schismaticis consecretur altare,chrisma,indumentū,vel alia inanimata? dicit Hostien.quòd talia non carent effectu, licet executio & vsus eorū desit:dicit etiam ꝙ licet circa hoc nec iura sint expressa,nec speciales orationes reperiunt̄ in pōtificali:de mente tñ iuris est ꝙ sicut ordinatis à talib⁹ interdicit̄ executio donec cū eis fuerit dispēsatū:de quo de ordinatis ab episcopo.c.ij. sic interdicēdus esset vsus taliū rerū donec fieret recōciliatio. de transac.c.ij.de conse.eccle.vel alta.c. aqua. &.c.cōsuluisti.& dicit ꝙ faciendæ essent speciales orationes circa tales reconciliationes.dicit demū quòd cōtrariū est tenendū.& estcertū quòd eucharistia à talibus cōfecta nō cōsecratur nec reconciliat̄,& statim habet effectū. Idē in baptismo & chrismate.j.q.j.c.multi.ante finē.Sed qđ ibi dicit de chrismate posset intelligi.i.chrismali cōfirmatione, vt sic loquatur de sacramēto,nōde chrismatis materia.dicit etiā addendū quod no.de schisma.c.j.de cōse.eccle.vel alt.sacramenti vel cœmi.facta per publicè excōmunicatum.vide quod no.de cōse.eccle.vel altar.consuluisti.& ibi Io.an.cōcludit ꝙ debet recōciliatiofieri:de quo dic vt ibi.

ZACHARIAS.

[a] ¶ Qñ incorrigibilis est. Adde pro hoc Bald.in trac. schisma.quem ponit.C. si quis aliquētesta.prohi.& Specu. in titu. de schismat. in prin. aliquid per Inn.in c.quia diligētia.de elec. & ad hoc qđ iste dicit hic,adde quod not. in .c. ex literarum. nu. iiñ. in ver. de verbali.s de tem.ord. Anto.Fransci.

[b] ¶ Talis forma. Quid sit ritus Dicas ꝙ est, vsus disponens circa solēnitatē actus gerēdi vt in.c.cū secūdū. de tēp.ord.& no. in.l.j.ff.de inoffi. testa.& vide text. ī.c.cū olim.de cle. cōiug.& vide Inn. in.c.qm̄ in plerisq; de of.or.& Archi.ī c.cōtra christianos de hæret.lib.vj.& in cap. neq;.qō.j. vbi dicit ꝙritusest mos obseruād⁹,ex vsu& cōsuetudine introductus. & iō nō sufficit aliqdfieri,nisi rite fiat:vt in d.c.neq;.& dicitur ꝙ illud dicit̄ factū rite qđ fit cū solēnitate necessaria.l. iiij.§.condemnatū ff.de re iud. & est bo.tex.in.c.veniēs de presby.nō bap.

SVMMARIVM.

1 *Additio vel suppletio quando fit ad aliquē actum debet fieri quando potest fieri ipse actus.*

2 *Ordinatio presbyteri cum qua solēnitate fieri debet aliorum?*

CAP. II.

PResbyter. Si in ordinatione presbyteri vel diconi manus impositio fuerit pretermissa,statutis tēporib⁹ supplebitur.h.d ¶ Casus literalis.Dicit̄ in hoc.c. ꝙ qñ presbyter & diaconus ordinant̄,recipiūt factū corporaliter p manus ipsorū ritu introducto ab aplīs:quod si fuerit omissum,statuto

tempore ad huiusmodi ordines conferendos debet cautè suppleri quod per errorem extitit prætermissum:nec dicitur propterea àali qd iterari. Suspensio manuum tunc debet fieri cùm oratio super caput effunditur ordinādi. Ber. ¶ No.j.ꝙ presbyter & diaconus in ordine recipiunt manus impositionem. ¶ Not.ij. ꝙ talis forma est introducta ab apostolorum a ritu. ¶ Not. tertiò quid est ritus:[a] quia est quædam solennitas & forma specialiter in actu sacramentali. ¶ † Quartò no.ꝙ suppletio omissa in ordine illo tempore facienda est, quo ipsa ordinatio. & sic suppletio solennitatis debet fieri eo tempore quo substantialiter actus potest exerceri. ¶ Opp.ꝙ non pariter imponatur manus presbytero & diacono.xxiij.di.c.presbyter cùm ordinatur. Solu.dic quòd vtrique manus imponitur:sed aliter diaconis & aliter presbyteris.presbyteris enim omnes astantes manus imponūt.xxiij.dist.quorundam.xxiiij. dist.presbyteri.cum ordinatur diaconus,solus verò episcop⁹.xxiij.dist.c.diacon⁹.Host.dicit in.c.nec episcopi.s̄.de tēpo.ord.ꝙ quando eps ordinat presbyterum,saltē duo presbyteri sacerdotalib⁹ induti dn̄t astare.xxiij.dis.presbyter.licet consuetudo multarum ecclesiarū habeat quòd nec duo induti assistant.Item dicit quòd multi seruāt quòd omnes præsentes manus imponunt.per illud ca.sed ille dicit quòd illud.c.debet intelligi de indutis.aliàs impossibile videtur quod dicit illa litera ꝙ presbyteri manus imponant iuxta manus Episcopi quādo multi essent presbyteri præsentes:non tamen reprobat Host.quoniam ex quo duo induti assistant Episcopo : alij etiam non induti manus imponant. ¶ Quæro an presbyteri & diaconi quando ordinantur chrismatis liquore vngant?gl.dicit quòd nō : allegat xxiij. dist.pręterea.Sed dicūt doc.ꝙ vngi debēt olei liquore. Ep̄i tn̄ vngunt chrismate.s̄.tit. proxi. c.vno.§.hoc vnguento.Pe. ¶ Quæro quando manus imponat presbyteris?dict glo.fi.qn̄ incipit Ep̄s orationē ad bn̄dicendū sacerdotem, tūc presbyteri oēs qui tāgunt caput,debēt eleuare manus,ita ꝙ non tangāt cuput ordinati. Dicit tn̄ gl.ꝙ facto melius videt quā dici possit. Dicit Hostiē.ꝙ qn̄cūq; inueniet sup hunc famulū tuū:vel emitte sp̄ūsct̄m̄.vel do ei dignitatē,vel in talē ordinē dedicamus:vel his simile,semp manū imponāt in alijs,vel trahant manus ad se,vel sup caput teneant in suspēso.

2 ¶ † Quæro q actus interueniāt in ordinatiōe presbyteri?Dic ꝙ multi:tenere manus sup caput:dare illi calicē:dare patenā:vngere illi manus,quilibet actus habet suā solēnitatem.vno omisso nō ꝓpterea iterabunt alij.quidā tn̄ dicūt dationē calicis & patenæ non supplendā: qa hæc nō sunt de substātia:tn̄ tutius est suppleri secūdū Inn.Pro primo dicto facit.xxiij. di.c.subdiaconus.Vnde dicūt aliqui quòd per dationē calicis plenā,hoc est cū patena, cōfert ordinatio & ꝑtās principalis quo ad principalē actū cōfectionis eucharistæ,& ꝑ impositionē manus Ep̄i sub certa verborū forma,accipite &c.Mat.xvj.cōfertur potestas sacerdotalis quo ad actum secūdariū,qui est absoluere & ligare, nā & has ꝑtātes dominus diuisim contulit ap̄lis.nā ante passionē cōtulit primā,post resurrectionem secūdā,scilicet quādo insufflauit &c.Io.xix.per impositionē verò manuū illorū sacerdotū designat quædā gratiæ plenitudo.Dicunt ergo isti quòd si desit traditio calicis cū certa forma verborū,non imprimitur character,nec est sacerdos qui ordinādus erat.Si vero fiat primū,sed desit secūdū manuum impositio quā faciūt alij sacerdotes:socerdos est quo ad ꝑtātem cōficiendi:sed nō pōt absoluere vel ligare,nisi facta suppletione si nō sit facta manuū impositio:quā faciūt alij sacerdotes : licet hoc sit supplendū.tamen primū poterit & secundū. ¶ Quæro si partem orationis dixit,an supplebit totā?Dic ꝙ sic,secūdū Inn. in oratione quæ est de substantia:vel de qua dubitatur an sit de substantia vel solennitate:aliæ de quibus certū esset,ꝙ nō essent de substātia,vel de solennitate secūdū Hosti.nō essent iterandæ:& si vnā manū vnxerat,non iterabit vnctionē in vncta,sed in alia tantū:& vbi dicit oratio manuum in plurali, dicet manus in singulari.Item secūdnm Host.si facta est vnctio & non dicta oratio , supplebitur oratio & non fiet vnctio:secus econtrariò:quia si. dicta sit oratio & non facta vnctio in suppletionis vnctione,iterabitur oratio. Et pōt esse ratio:quia oratio videtur adhærere vnctioni,& non ecōtrariò vnctio non accedit orationi : quod videtur ex rationibus apparere.Innocē.contrà dicit ꝙ vtraq; est iteranda,vnctio & oratio:sunt em̄ illi duo actus non separati sed coniuncti.qūo enim diceret consecrare & benedicere dignare dn̄e manus istas,si per istā vnctionē nulla fieret vnctio.s̄.ti.ꝑxi.c.j.In baptismo euidētius apparet.qūo enim diceret,baptizo te,nisi immergeret etiā si prius immersisset?de baptismo.c.j.qđ etiā eadē ratiōe placet Abba. ¶ Quęro an in man⁹ impositiōe sufficiat manū extēsio sine tactu? Dic ꝙ nō:vt patet in verbo:impositionē.licet aliqui cōtrà p.l.iij.ff.de acq̄r.possess.& de causa.c..ij.qđ satis ꝓbat ꝑ hanc literā secūdū Host,

3 ibi:*tactu*. ¶ † Quæro de formis ordinandi.dicit Inn.ꝙ inueñit in epistola ad Titū,ꝙ Apostoli manus imponebāt ordinādis,& oratiōes fundebāt sup eos,nec alia forma inuenitur seruata.Vn̄ dicit Inn. ꝙ nisi fuissent aliæ formæ,posteà statutæ,sufficeret ꝙ ordinator diceret ordinando,sis præsbyter,vel diaconus . Hodie verò formæ posteà sunt ꝑ ecclesiā inuentæ & statutæ,& de necessitate seruandæ:adeò quòd si eis omissis fuerit aliqs ordinatus,suppleri debēt. vt hîc &.s̄.ca.j.Si verò formæ seruant,quidā character imprimitur animæ,id est figura quædā intellectualis indelebilis,per quam ostenditur talē ordinem fuisse collatū:& ordinatus à nō ordinato in die iudicij discernet.Potest aūt papa in talibus formis cōstituere & constitutiones facere:nō constitutiones Deo contrarias: qa & animæ & ad eas ꝑtinentia sunt de iurisdictione papæ & sanctorū patrū.ad hoc.x.di.c.suscipitis.xcvj.di.c.cū ad verū.de maior.& obe.c.solitæ.Nec est mirū si à cōstitutione ecclesiæ imprimit character militi indiuisibiliter.j.q.j.c.quod quidam.sicut & alijs stigma vel nota in brachio,vt ab alijs discernant.de sen.excom.si iudex.li. vj.character verò militaris imprimitur ita corpori ꝙ non animæ: quod ex eo apparet quòd mortuo milite in ipsius anima de illo charactere nil penitus apparebit.Si ergo Princeps hoc inducit,& hoc inducere potest ecclesia.xxx.q.iij.c.j. in monachatu non videtur quòd imprimatur charecter. Nam papa de monacho potest facere non monachum:nam & ordinem cōstituit monachorum.de quo de statu mona.c.cùm ad monasterium.secundum Hostien.& Inn. de quo dic vt ibi. ¶ Quæro per quos supplēda sunt ista?Dic quòd per illos à quibus sunt collata,sicut hîc dicitur.de tempo.ordi.nec Episcopi.s̄.titu.proxi.c.j.in prin. Vnde dicit Innoc.ꝙ si potest,suppletio facienda est per eundem ordinatorem,vel per alium . quod obtinet in officijs etiam vespertinis.vij.q.j.c.nihil.&.c.illud.igitur si effuso oleo super manus ordinandi superuenerit infirmitas:ita ꝙ nō potuit ordinator proferre verba:nec ordinationem complere, alius vel idem ordinator alia vice snperfundet oleum : & à capite incipiet verba,sanctificare domine &c.quia licet actus diuisi non sint iterandi:in actu tamen vno non perfecto incipietur à capite:vnde si in sacram ento Eucharistiæ quis de fitiat in verbis illis: hoc est corpus meum.incipietur à capite à verbis illis : qui pridie &c.Idem dicendum est in baptismo.si verò celebrato sacramento panis vel corporis deficeret,non reiterantur alia verba,sed reincipiet à verbis per quæ conficitur sanguis.s.hic est sanguis , secundū Innoc. Et dicit addendum quod not.de cle.per sal.promo .c. vno. ad fin. ¶ Quæro quæ cautela debeat seruari in supplendo?Dic qa Episcopo

SEB. SAPIA.
a ¶ Ritus. Vide illustrē pręceptorem meū do. Rochum curtium in repe. rubricæ.s̄.de consue.q.quinta.

Episcopo celebrãte ordines erit in defectu patiẽs quasi suus minister:& quãdo veniet Episcopus ad verbum competens orationi.s. super hunc famulum tuum :vel simile impositis primò manibus alijs ordinandis : vltimò illi manum imponet,ad quod velandum dicere poterit,apporta vas vel librum vt credant astantes ex mandato iniuncto manum impositam:& secundum Host.non erit intentionis ordinantis vel ordinati quòd orationes illum contingãt. Innoc.contrà.qui dicit quòd quando suppletur manus impositio, est de necessitate ꝙ dicatur oratio quæ cõuenit manus impositioni,cùm illa sit adhæres: sed Host. dicit quòd paucæ vel nullæ orationes faciũt mẽtionẽ de manus impositione: vnde plus sibi placet quòd non iteretur oratio, vel cautè in capella præsentibus paucis secretarijs priuatam ordinationẽ faciant. cõmendatur enim fictio ad cautelam dũmodò vitetur mendacium. xliij.distinct.c. in mandatis.xxij. qõ.ij.c.vtilẽ.ff.de noua.l.doli.in fi.de autho.& vsupal.c. nisi.de accusa.c.qualiter & quando,&c.

Explicit scriptum domini Anto. de Butrio vtriusque Iuris Doctoris super Titulis Primi Decretalium,super quibus non reperitur do. Abbatis scriptum completum.

Secunda pars domini Antonii super primo Decretalium feliciter incipit.

De filijs presbyterorum. *Rubrica.*

¶ Vidimus de ordinandis,qui ex varijs causis impediuntur,inter quos est vitiũ originis.ideò &c.de materia.lvj.dist.per totum.& reperitur in sexto.

SVMMARIVM.

1 *Illegitimus nõ ordinatur ad ordines nisi ingrediatur religionem regularem.*
2 *Illegitimus est irregularis.*
3 *Illegitimi repelluntur à dignitatibus ecclesiasticis,seu à secularibus.6*
4 *Illegitimus promotus per ignorãtiam, an recipiat characterem?*
5 *Mater est legitima testis quo ad legitimitatem vel illegitimitatem filiorum.*
6 *Illegitimus factus monachus an possit esse Abbas?*

CAP. I.

1 VT filii. ¶ † Illegitimus non ordinatur,nisi religiosus fiat:& tũc nõ pficitur.i.l.nõ habilitatur ad prelaturã.h.d.Sunt duæ partes. Secũda.ibi: Sed neq;.¶ No.j.quòd filij presbyterorũ & alij illegitimi sunt inhabiles ad ordines sacros,& ad ordines alios. ¶ † No 2 ta,ij.ꝙ ingressus religiõis,siue monachorũ,siue canonicorũ regulariũ tollit irregularitatẽ ex defectu nataliũ.¶ Nota.iij. hoc quòd dictio:cætera. a iplicat.ª¶ No.iiij.quòd igressus religiõis nõ habilitat quẽ ad prælationẽ qui inhabilis sit defectu nataliũ.¶ No.v.quòd dispensatio quo ad ordines etiã à iure inducta nõ habilitat quẽ ad prælationẽ. ¶ No.vj.ꝙ ingressus religiõis nõ liberat à ptãte dñica,nec impedit quẽ ab assumptiõe ordinis.¶ † Op.ꝙ nõ repellant à dignitatibus il 3 legitimi.ff.de de cu.l.ij.§.in filijs.ver.nullũ.&.l.Spurij. Solut. à secularibus dignitatibus nõ repelluntur: sed bene repelluntur ab ecclesiasticis: vt hîc.¶ † Quid si per ignorantiam tales sunt promoti? 4 dic quòd excusatur promouẽs.de ord.ab epis.c.ij. C.de testa.l.j. de offic.præto.l.iij. ipse verò cecidit in conspectu dei si veritatem nouit:licet illud sit occultum.de temp.ord.c.fi. secus si ignorauit: vt quia cõiugata admisit presbyterũ,nec ei reuelauit excusatur.ff. 5 de in ius voc.l.quia semper. ¶ † Verbis autẽ matris[b] in his est credendum.de proba.c.per tuas.de præsump.c.afferte.&.c.literas. & quia in dubio tutius est abstinere.de tempo. ord.c.ad aures. nõ tamẽ cogitur credere ex quo natus est ex nuptijs.C. de testa.l. neque professio. & not.de pœni.& remis.c.officij.consuluit tamen Hosti.quòd seruet talis conscientiã suã,& vadat ad papã pro dispensatione quã faciliter in hoc casu obtinebit. ¶ Quid si non transit ad religionẽ: sed ad locũ vbi religiosa fiat cõuersatio? dic quòd idem: quia locus nõ sanctificat hominem.xl.dist.c.nõ loca.secũdum Phi. credo quòd hoc nõ seruaretur, cùm hoc exorbitet à communi re-

6 gula . ¶ † Quæro an excludãtur à prælatione c tam in eisdẽ quã in alijs mõasterijs? dic ꝙ sic[c]: imò nec in ecclesia seculari.xvj.q.j.c.legi.dicũt enim Pe.& Abb.quòd simplici administratio ne de qua posset ad nutũ remoueri: promoueri posset,dũmodò curã nõ habeat: vt patet j.e. c.proposuit.ex quo enim promoueatur ad sacros,administrationẽ non curatã habere poterit: p hoc quod dixi satis patet quòd si papa dispẽsat in sacerdotio: per hoc nõ posset consequi curã:nã ius cõmune dispẽsat cum religioso in sacris:& tamẽ per id nõ potest pręfici curæ.vide in Spec.tit.iij.§.nũc de episcoporũ.antẽ fi.ver.vtrùm autẽ.in fi. Ibi dicit quòd si Episcopus dispensatiuè,tenendo ꝙ posset promouere quẽ ad sacros,tenetur ei de beneficio prouidere. alleg.j.eodẽ.c.veniens. &.c. proposuit. & si assignauerit, nõ potest illi auferre. de cle. coniuga.c.diuersis fallacijs.

SVMMARIVM.

1 *Filius sacerdotis non potest promoueri ad ecclesiam in qua eius pater administrauit. vide per totum. & j.c.prox. & c.conquerente. & c. sequenti.*

CAP. II.

AD præsentiam. Illegitimus filius sacerdotis q hoc tacito p rescriptũ apłicũ paternã ecclesiã intrauit,remouet ab illa.h.d.Primò narrat surreptitiã impetrationẽ,cõtra quã secũda dat iudicẽ.Secũda ibi: Ideòq;.¶ Casus literalis.R. pbyter accessit ad dominium Papã tacitò quòd esset filius sacerdotis,impetrauit vt capellan⁹ existeret in ecclesia in qua pater eius ministrauit:significatũ fuit hoc domino Papæ ꝙ cùm esset in sacerdotio genit⁹:veritate tacita literas impetrauit:vnde mandat Papa Linconien. Episcopo quatenus si constiterit ei quòd dictus R.presbyter sit in sacerdotio genitus,& quòd pater eius in eadẽ ecclesia ministrauit, remoueat illum ab illa ecclesia, non obstantibus literis prædictis.Ber.¶ † No . primò duo vitia 1 impedientia quem ad beneficium promoueri. s. illegitimitas & quando pater ministrauit in ecclesia. Et pondera ꝙ in ecclesia in qua pa- d ter ministrauit indefinitè,[d] prohibetur filius promoueri etiam ad particulare beneficium capellanariæ.hoc tamen non dicit apertè iste tex.nec doc.hoc dicũt hîc.& not. quòd bene ficia particularia in ecclesia aliquãdo appellantur capellanariæ. ¶ No.iij.quòd ad hoc vt repellatur quis à beneficio videntur hîc duo necessariò cõcurreri ꝙ sit in sacerdotio genitus, & ꝙ pater ministrauerit in ecclesia. Sed sufficit alterũ:vt j.dicã.¶ Not.iiij.quòd beneficia-

Anto.Fran.¶ Dictio cætera implicat.circa istam materiam de dictione & a cætera.qd significet qñ reperit abbreuiatẽ scripta in fi.orationis.vide Bar. in.l.ea pte.ff.de ver.obli.& in.l.illa iustitutio.in.j.col.ff. de hære.insti. & in.l.gallus.in.§.idẽ credendum.ff.de lib.& posth.in.j.col. & per Ang.& Alex.in.l.quicquid astringẽdę.ff.de ver.ob.& per Alex.in.l.si duo.in.§.si quis iurauerit . de iureiur. & p Bal. in.l.hac cõsultissima.C.de testi.vbi dicit ꝙ est dictio implicatiua & roboratiua,quæ operatur vt ꝓbetur rogitus testiũ si notari⁹ dicit psentib⁹ & testib⁹ vocatis. qa intelligitur etiam rogatis.Itẽ est verbũ importans oĩa quę sunt de natura contractus.secũdũ Bald.in.d.§.si quis iurauerit.& plenè per Alex.in.l.si qs ex argentarijs . in prin.ff.de eden.& facit clausulas præcedẽtis contractus censeri repetitas in sequẽti.vt p Alex in.d.l.si qs ex argẽtarijs.in.§.si initiũ. de edẽ.& p Bar.in l.si is qui.in.j.col. ff.de testa.& latissimè.per Alex.vltra alios in.d.§.idẽ credendum . in .j. col.cum.v.sequẽt. vbi alle.multas concord.De verbo autem cætera:& verbo cæterorum:ex tensè scripto . Dicas ꝙ comprehendit oĩa secũdũ Bar. in.l.si tibi. in princi.& in.l.cũ optio. &.de opt.leg.qñ ꝙ in ĩpropriaꝛ, sicut & dictio alij. secũdũ glo.in.c.deinde xxv.di.& habetur p Bar.in.l.nõ solũ in.§. quęrit . ff. de ꝓcur.& vide Alexan.in.cõ. xxviij. in.ij.parte,vbi etiã ponit an notarius q extrahit instrumẽtum de protocollo notarij mortui,in quo est apposita dictio & cętera abbreuiatè , possit addere clausulã precarij,si illa non est appositain protocollo.

SEE B. SAPIA.

b ¶ Verbis autem matris.Contrarium tñ probat tex.sing.in.l.fi.§.vlti.ff.de ꝓba.vbi nõ statur dicto matris dicentis esse spurium filium.facit tex.fin.in.l.miles.§. defuncto.ff.de adulte.vbi licet appareat vxorem commisisse adulterium,nõ tamen præsumitur illegitimus filius qui narus est.

c ZACHARIAS.¶ Dic ꝙ sic.ita not. Philip.fran.in.c.indemnitatibus. super glo.in ver.canonicam.& ibi Arc.& Pe.de anch.de ele.lib. vj. Card .in clem.attendentes.i.xj.q.de sta.mona.& Feli.in.c.meminimus.col.v. versi quæro nunquid.j.de accu.

d ¶ Indefinitè.Adde videndum Cal.consi.j.eo.tit.

tus: per literas ſurreptitias ab ipſis repellitur: & ſic apparet quòd in beneficialibus factum per literas ſurreptitias retractatur quandocunque: & ſic non tranſit in rem iud. ¶ Opp. quod poſsit miniſtrare in eccleſia patris filius ſacerdotis. j. eo. c. ex tranſmiſſa. Sol. immediatè non poteſt, vt hic: mediatè autem poteſt, quia purgatum eſt vitium. ¶ Quid ſi ex certa ſcientia papa mandaſſet eum recipi? dicit gloſſ. quòd tunc valeret: quia diſpēſaſſe videretur cum eo.

SVMMARIVM.

1 *Clericus illegitimè promotus, an poteſt per ordinarium beneficio ſpoliari?*

2 *Illegitimus quibus rationibus nō pōt promoueri ad ordines?*

CAP. III.

SEB. SAPIA.
a ¶ Delictum patris. Caſus in quibus filius patitur pro patre, ponit gloſſ. in. l. duo fratres. in ver. fuiſſe. ff. de iure pa. Imo. in. l. inſulam. ff. ſol. matri. Felin. in c. vergētis. de hęr. & ibi ponit an ſi filius habet beneficium, perdat illud per delictum patris.

ZACHARIAS.
b ¶ Tertia eſt. Adde tu iſtas tres rationes quare illegitimus ad ſacros ordines promoueri prohibeatur, eſſe poſitas per glo. in. c. ij. eod. tit. libr. vj. eaſdem ponit Ber. de q. fir. in tra. de Epiſcopis. in ij. parte. li. ij.

PRæſentium. Filius ſacerdotis eccleſię paternę pēſſe nō pōt. h. d. & ſequēs. ¶ Caſus literalis. Prohibet hic Papa ne filij ſacerdotū debeant miniſtrare in eccleſijs paternis, vel eas aliqua occaſiōe detinere: ſed inde penitus amoueantur. Ber. ¶ No. j. quod in eccleſia paterna in qua pater prefuit filius repellit nō ſolū à bñficio principali cui pater prefuit, ſed etiā quādo principaliter præfuit repelli videtur à quocunque particulari beneficio alio in eccleſia. Et ſic no. quod factū paternum nocet filio, quando inhabilitas nō ſurgit ex culpa, ſed ex defectu, vel propter honeſtatem. 1 ¶ † Not. quod ex officio ordinarius illegitimè promotos pōt beneficio ſpoliare. cōcor. de offi. or. c. ordinarij. lib. vj. ¶ Opp. quod repellatur & ab alijs. j. e. c. vl. Gl. fatetur quod eſt vera, quando eſſet illegitimus: ſecus ſi eſſet legitimus. ¶ Op. quod aliquo caſu admittatur filius in bñficio paterno. j. e. c. ex tua. Sol. pōt ex diſpēſatione apoſtolicæ ſedis, non aliàs. ¶ Oppo. quod delictū patris[a] non noceat filio. ff. de decur. l. generaliter. §. ſpurios. & l. ſpurij. §. pe. C. de pœnis. l. ſancimus. Sol. hoc eſt propter ordinū prærogatiuā, qui dātur nō ſolūm propter recipiētes ſed etiā propter alios, & ne per id infametur eccleſia. de obli. ad ratioci. ca. j. & vide quod no. j. e. ti. c. ij. lib. vj. & per Hoſti. in ſum. e. ti. §. quæ eſt cā prohibitionis. 2 ¶ † Ibi dicit Hoſt. quod triplex eſt cauſa prohibēdi illegitimū. prima excellētia ordinis, quę turpibus & infamibus cōferri nō poſſunt. j. de exceſ. prælato. c. inter dilectos. Secunda deteſtatio criminis paterni, quod quādoque deteſtatur in filios. C. ad. l. iul. maie. l. quiſquis. j. q. iiij. cap. eccleſia. ver. Itē paruulos. Tertia eſt[b] timor paternę incontinentiæ. xxiiij. diſt. c. quando generaliter. lvj. diſt. c. ſi gens. j. eo. c. literas.

SVMMARIVM.

1 *Iudex poteſt ex officio ſupplere, vbi tāgitur publica vtilitas vel peccatum.*

CAP. IIII.

COnquerente. Caſus literalis. ¶ Mortuo presbytero eccleſię ſanctæ mariæ. M. clericus fuit preſentatus ad eam à patrono. R. filius dicti presbyteri impediebat eius inſtitutionem. vnde dictus M. conqueſtus fuit domino Papæ. Mandat Papa ſi publicū eſt notorium patrem dicti. R. habuiſſe perſonatū in dicta eccleſia, filius eius nullo modo inſtituatur ibidē, & ſi inſtitutus eſt, remoueatur. Berñ. ¶ No. primò quem tenuiſſe eccleſiam etiā 1 inferiorem, poteſt eſſe publicum & notorium. ¶ † No. ij. quòd in notorijs vbi tangitur publica vtilitas & peccatum, ſeu animarum periculum, poteſt iudex ſupplere ex officio. ¶ No. iij. quòd eccleſia in qua pater principaliter titulo eccleſiæ præfuit: filius non poteſt aliquod etiam particulare beneficium conſequi, vel illi in ſpecie præſidere, cui pater prefuit. ¶ No. quòd promotio iniuſta nō tranſit in rem iudicatam, quin quandoque vitio comperto poſsit amoueri. ¶ Quærit gl. qualiter poſsit eſſe notorium. & dicit glo. quod ſi ibi miniſtrauit, non poterat non eſſe notorium. alleg. ſ. de trāſla. præla. c. licet. ¶ Not. glo. quæ extendit illud. c. loquens de Epiſcopo ad eccleſiam parochialem, quid in monacho: vidiſti. ſ. de temp. ordi. c. ex parte. vide doc. qui dicunt. de elec. c. dudum. el. ij. dicunt tamē doct. quod dato quod ibi adminiſtrauerit, foret publicō: poterat eſſe occultū an pater fuerit. Obuiat decre. j. eo. propoſuit. vbi poteſt promoueri in eccleſia paterna. Solu. ibi diſpenſatiuè poteſt: hic de iuris rigore: vel ibi fuit perſona media: hic non. j. e. c. ex tranſmiſſa. Hoſt. vel ibi: illa eccleſia non fuit paterna.

SVMMARIVM.

1 *Inhabilis cenſetur habilitatus, ſi epiſcopus eum ſciēter promouit.* 2. 3. 6. 7.

4 *Poſſeſſoriū recuperandæ datur propter ſpoliationem iudicialem.* 9. 10. 11.

Poſſeſſoriū recuperandæ datur contra quemlibet in vitiū ſuccedentem.

5 *Filius ſacerdotis quo caſu poteſt de iure retinere beneficium olim paternum.* 11.

Ordinatus ad ordines nullum beneficium habens, poteſt agere contra ordinantem vt ſibi de beneficio prouideatur.

8 *Inhabilis cenſetur habilitatus, ſi cū eo fuit per ſuperiorē ſcienter aliquid actum.*

Diſpenſatio an in dubio præſumatur ex eo quòd ſcienter fuit cum inhabili aliquid actum?

9 *Diſpenſatio non præſumitur, niſi exprimatur verbum diſpenſo. ſecūdum opin. Hoſt.*

10 *Venire an quis poſsit contra factum ſuum?*

12 *Ignorantia an ſcientia in dubio præſumatur?*

13 *Prælatura an poſsit dari ad tempus?*

14 *Clauſula, in pace dimittas: quid importat?*

CAP. V.

1 VEniens. ¶ † Epiſcopus qui ſciēter contulit filio ſacerdotis eccleſiā paternā, exinde eū remouere nō pōt. h. d. Suntque partes. Prima ponit querelā. Secūda prouidet diſtinguēdo ſecūdū membrū ibi: *verum*. ¶ Caſus literalis. Eps Lōdonen. ordinauit. N. clericum in presbyterū ad capellā ſancti Lau. quā conceſsit eidē. poſtmodū verò ipſum ſpoliauit eadē, eò quod pater eius in eccleſia miniſtrauit. Sacerdos ille ſignificauit hoc domino Papę. vnde mandat Papa eidē epiſcopo, quatenus ſi cōſtitit ei quādo eccleſiam ei cōceſsit, quod pater eius pſbyter in ipſa eccleſia miniſtraſſet: ipſam ſibi reſtituat: & eū in pace dimittat, amoto illo ſi quē inſtituit in ea. Sed ſi hoc ignorauit, ex quo eū ad ipſam eccleſiā ordinauit, eā ſibi reſtituat: donec in alia eccleſia ſibi prouideat: vnde honeſtè valeat ſuſtētari. Ber. ¶ Not. j. quod ad ſacros & maximè presbyteratū quis promoueri non debet abſque titulo. de hoc habetur de prębend. c. cū ſecundū. ¶ No. ſecundò quod filius non poteſt promoueri de iure in eccleſia, 2 in qua pater ante miniſtrauit. ¶ † Not. tertiò quod cōtra malè factū à ſe ſcienter in quo etiam nutritur peccatum, & quod eſt nullum quis non poteſt venire vt hic. ſecundum vnū intellectum, tenēdo quòd hic eſſet illegitimus. 3 ¶ † Nota quartò, quòd ſcienter gerens factum contra ius per ſe diſpenſabile quòd ad ſe circa illud diſpenſare videtur, nec ipſe illud propria authoritate retractare poſsit, & ſic conferens beneficium paternum filio ſcienter in quo pater miniſtrauit, illum amouere non poteſt: ſecus ſi ignoranter, & 4 ſic ignorantia excludit conſenſum. ¶ † No. quintò quòd per ſpoliatio-

a liationem iniustā etiam iudicialem datur possessoriū[a] recuperādæ. Et not. ꝙ non solū datur contra spoliantem, sed etiā cōtra quēlibet in vitiū succedentem. ¶ † No. sexto ꝙ ordinatus ad sacros potest agere vt sibi beneficium conferatur. & vbi illius quod est collatū ex aliquo impedimento non tenet collatio: illud sibi ex dispēsatione est relaxādū, donec aliter prouideatur: sed licet filius nō posset tenere sibi beneficiū gratiosè cōcessum per viā gratię in quo pater antè ministrauit, potest tamē illud retinere quando per viam iustitiæ etiam iustitia impellente ex necessitate sibi collatū, quousq; aliter prouideatur: & tūc tenet quandā iuris dispositionē: quod est notandū: & de facili alibi nō habes hoc. hoc tenet Io. An. in tex. ibi: *prouideas*. ¶ † Pro declaratione materiæ hîc plura obuiāt. Primò iniquum est quòd eò ꝙ scienter quis contulit beneficiū illegitimo adeò arctetur quòd non possit quis illud retractare quod fecit: quia ex quo factū est contra ius, & est nullū quia ecclesia non potest illegitimo conferri paterna: nec posset non venire contra factum proprium. s. de ele. c. nosti. Secūdò videtur iniquū quòd si ignorauit teneatur ipsum adhuc restituere donec prouideatur. Tertiò videtur iniqsimū quòd pro illo priuato alius cui facta est collatio ea vacāte amoueatur, cū qđ legitimè est factū non debeat retractari: vt in regula factum legitimè. de reg. iu. lib. vj. Gl. respondet & hoc priò in prin. ꝙ quis contra factum suū nō potest venire: quia quod legitimè cōtulit nō debet fraudis cōsilio reuocare. ff. de ædil. edic. l. ad res donatas. per hoc nō tollitur cōtrarium. ideo gl. secūdò dicit quòd in hoc gratia est, & causa gratiæ fuit odiū Episcopi sciēter talem eligētis. hoc tenuit Inn. simile de cle. cōiu. c. diuersis fallacijs. Secūda fuit op. & sol. antiquorū. quòd hoc ideo nō poterat retractare quod fecit: quia videatur dispēsare sciēter cōferendo: hoc nō placet Phil. per. c. dilectus. j. eo. quia nō potest dispensare hoc casu vt ibi habetur. Ad intellectū huius tria sunt vidēda. Primū an cū vitio hîc assistenti potuerit dispensare. Secūdò dato quòd potuerit, an promouēdo dispenset. Tertiò videbitur causa quare hîc non potuerit collationē retractare. ¶ Ad primū, si hîc erat filius sacerdotis: & illegitimus, cōiter tenetur quòd nō possit dispēsare. j. e. c. dilectus. & tene quod ibi no. quo ad bñficiū simplex & ordines minores pōt dispēsare: nō quo ad sacros, vt in. c. j. e. ti. li. vj. Si aderat vitiū solū quòd ad ecclesiā paternā velit eo existēte legitimo. de hoc dicetur in. d. c. dilectus. j. e. & fortè pōt dispēsare cū causa: & tene ibi Host. & tenēdo hūc intellectū, licet glos. aliū sequatur vt patet in gl. j. quę dicit hūc etiā in alia nō posse ministrare: & sic supplendum maximè. per quod patet quòd intelligit de illegitimo. de hoc dic vt in. c. j. eod. ti. lib. vj. in glo. super verb. tale. & dicā. j. e. c. dilect⁹. ¶ † Restat videre secundū, an oī casu prumouēs sciēter[b] vel actū sciēter agēs contra ius videatur dispensare: dic quod aut ad validitatē actus exigitur dispensatio: aut exigitur absolutio: aut exigitur sola simplex approbatio. Si exigitur dispēsatio: dic ꝙ quādoq; ignoranter facit & nō videt regulariter dispensare: vt hîc: fallit nisi esset error cōis: & talis quē si sciuisset verisimiliter dispēsasset: quia talis promotio maximè in nō subiecto legibus habetur pro dispēsatione quo ad validitatē gestorū. vt. l. Barbarius. ff. de offi. præto. vbi de hoc per Bar. ff. de re iud. l. quidā cōsulebāt. vbi ponit hæc verba Inn. Quandoq; non promouit sciēter, sed actum aliū gessit scienter contra ius: [c] quandoque actus ille non sonat in actum positiuum: sed in pati & negatiuū, vt quia ab inhabili audit missam: vel ꝓcurationem recipit. Et ꝙ in talibus non exigitur iudicialis inquisitio vel examinatio: quanuis attendēdum sit à quo missa audiatur. xliiij. di. c. commessationes. & dic quòd non videtur dispensare. Idem si post eius vsitatationē patiatur eum esse in ecclesia: quia hoc non est aliquid agere. & est causa quia dato quòd aliquo casu agere affirmatiuum inducat dispensationem, non sic actus sonans in pati & negatiuū, quia talis actus non est tantæ virtutis in exprimendo consensu & volūtate dispensandi, quātæ est actus affirmatiuus: vt dicit not. gl. de consti. in. c. cùm accessissent. & Inno. de rest. spo. c. olim. el. iij. in fi. glo. magnæ suæ: vbi dicit quòd licet per actum affirmatiuū còram iudice, à quo quis videatur ab appellatione recedere. de app. c. solicitudinē. de offi. deleg. c. relatum. non per actum sonans in pati: quod perpetuò not. quia est valde notādū. Item quia in talibus actibus regulariter nō intercedit causæ cognitio. Quidā sunt actus positiui sonantes in agere: vt promouere, vel actum alium affirmatiuū facere: & an tunc surgat extunc dispēsatio: quidam ꝙ sic, ex quo potest dispēsare: maximè si nullus ex dispēsatione læditur. de biga. c. super eo. Alij dicunt, & hoc est verum secundum Inno. ꝙ quandoq; super causa dispensandi præcessit aliqua etiā summaria causę cognitio: vt puta super vtilitate, vel necessitate: & promouendo, vel actū faciendo dispensare videtur. ff. de in ius voc. & l. libertus. & j. q. viij. l. nisi rigor. cū. c. seq. s. de tēpor. ordi. c. requiritis. §. ex tenore. nec est necessaria alia sententia, vel decretum in actu dispēsationis: licet Host. & malè tenuerit quòd nō sit dispensatio, nisi exprimatur verbū dispenso: nec vocabuntur hi quorum interest. j. q. vij. c. quoniā quicquid. quod vltimū not. perpetuò: quia in actu dispensationis nō exigitur vocatio partis. Aliqui tamen dicunt necessariam fore sentētiam vel decretum. & vocandi sunt hi quorū interest: & hoc secūdum Inno. idem in actu concessionis priuilegij: vt no. de confir. vti. vel inutil. c. cum dilecta. Quandoq; non præcessit causæ

d cognitio: [d] & tunc non inducitur dispensatio in dubio. Host. dicit hoc quod dicit Io. and. falsissimū. quòd quidā dixerunt: quia hodie confirmatio & institutio requirunt causæ cognitionem, vt patet de elect. c. fi. li. vj. & diligentem examinationē. vt patet. de elect. c. nihil. quia ex quò ordinat vel cōfirmat, videtur de causa inquisiuisse: & cōsequenter dispensasse: quia omnia præsumuntur solēniter acta. insti. de fideius. §. fi. & quia præsumendum est pro iudice de renun. c. in pręsentia. Aduerte: non sufficit causa & informatio super causa confirmādi: ideo non sequitur ad confirmationem: quia extrinsecum quid est causa dispensandi, ac causa confirmandi, ideo confirmatio non præsumit causam dispēsandi. & si non præsumit causam dispensandi, non præsumit etiam dispensationem: & hoc est verum: nisi aliter appareat de causa. Ad pręedicta facit quòd secūdùm naturam causæ præcedentis præsumitur de posteà sequuto: vt not. ff. de suspe. tut. l. hæ enim. ff. de excep. rei iudi. l. ad exhibēdum, & not. de elec. c. super eo. & clarius tangitur in regula in pœnis, per glo. de reg. iur. lib. vj. Quandoq; in actu exigitur absolutio, & dicūt docto. hîc quòd per actū scienter factū non inducitur absolutio: vnde dato quod scienter quis excōmunicatū ordinet, non videtur illum absoluere. quia in absolutione excōmunicati exigitur certa forma. de sen. excom. ca. cum desideres. & hoc verum, excepto Papa, vt est casus in cle. si summus pontifex. de sen. excom. in dubio autem est verum quòd ille cui talia facit: vel cui cōmunicat præsumitur non excōmunicatus: & sic etiam præsumeretur in dubio non defectuosus: & hoc notabiliter dicunt duo tex. j. de cleri. excom. c. illud. & de priuile. c. cùm olim. qui ad hoc sunt boni tex. & hoc teneas. † quicquid dicat hic Hostien. qui tenet quòd nunquam videtur dispēsare, nisi exprimat verbum dispenso. Quādoq; in actu exigitur sola approbatio: & tunc dico quòd ex solo pati vel agere vel scribere, ex quo pateat consensus inducitur approbatio: vt patet de his que fiūt à maio. parte cap. c. ex ore. ad hoc tex. in cle. attendentes. de sta. re. no. Innocē. de off. ordi. c. cùm ab ecclesiarū. vbi si Papa scribat collegio quòd egeț approbatione, vel admittatur eius syndicus, videtur col-

a ¶ Possessorium. Adde Rōm. consi. ccclxxx.

ZACHARIAS.

¶ Adde an tali spoliato agenti possessorio recuperandæ obstet exceptio dominij. vide Ale. in. l. v. §. cato. col. iiij. & ibi Barto. ff. de ver. obli. omnino eūdem. in. l. naturaliter. §. nihil cōmune. ff. de acqr. possess.

b ¶ Scienter. Ad. de Ro. consi. ccxvj. latè Old. consi. cccxxv. cū quatuor seq.

c ¶ Cōtra ius. Ad. de Pe. de Ancha. consi. cxlvj.

SEB. SAPIA.

d ¶ Causæ cognitio. Hæc distinctio an pręcedat causæ cognitio vel non, procedit in inferiore à principe. Sed in Principe etiam si non præcedat causæ cognitio promouendo aliquem in habilem censetur dispēsare: vt concludit. d. Abbas in ca. fraternitati. in ij. colū. j. de schis. doc. in. l. quidam consulebāt. ff. de re iu. cum alleg. p Feli. in. c. præterea. col. iij. de test. & in. capi. nonulli. in prin. col. xvj. iiij. fallē. j. de rescri. & ratio est quia in principe sufficit voluntas, vt no. Inno. in ca. cum ad monasterium. de sta. mo.

legium approbare:quæ no.& mẽti tene.vel dic quòd da-
to quòd non poſsit diſpenſare quo ad alios propter opi.
quæ erat an diſpẽſare poſsit: tamen imprimitur quidam
color tenendi cõtra quem non poteſt venire promouẽs.
9 ¶ † Ad tertiũ,quæ eſt ergo cauſa quare nõ põt venire cõ
tra promotionem à ſe factam, & ſi veniat,quod facit re-
tractatur,& reſtituitur promotus. Aduerte,quia hæc de
cre.poteſt dupliciter intelligi. Primò ꝙ hic qui fuerat re
uocatus agebat petitorio,in quo poterat tractari de viri
bus collationis & remotionis. Et tunc ſi quæras quæ eſt
cauſa:dic quòd ſi intelligas in caſu in quo non potuit di-
ſpenſare.vt quia erat illegitimus, oportet ꝙ dicatur hãc
fore gratiam. Si intelligas in caſu in quo poteſt diſpenſa-
re:tunc dicas ꝙ vel fecit ſcienter præcedente cognitione
ſuper cauſa diſpenſandi.& planũ:quia cenſetur diſpenſa-
re:vel fecit non præcedente aliqua cognitione ſuper ea,
quo caſu licet nõ inducatur diſpẽſatio quo ad alios : quo
ad ſcienter tamen promouentem tenet promotio: & im
primitur quidam color tenendi quo ad promouentem,
quem retractare non poteſt ipſe:quia valet quo ad eum.
& hæc ſunt verba Inn.notabilia.j.de cle.coniu.c. diuerſis
fallacijs.quod no.perpetuò.vnde dato ꝙ cum illegitimo
hîc nõ potuerit diſpẽſare ad ordines ſacros ad quod pro-
mouens potuit diſpenſare,& ad beneficiũ ſimplex eo.tit.
c.j.libr.vj.vel ſaltem ſecundum iſta iura probabile erat
dubium an poſsit diſpenſare: ideo ex tali collatione ſciẽ
ter facta imprimitur quidam color tenẽdi,à quo ſine or-
dine iuris repelli non debet. Et ſi dicatur hic non eſt aliqs
color:quia ex quo eſt illegitimus ſuſpẽſus,eſt,& ſi nõ po-
teſt ſuſcipere beneficium. Reſpondeo tenere poteſt in o-
dium malè ordinantis,ne ſit melioris conditionis &c. vt
s̃.de tempo.ordi.c.vel nõ eſt compos.vel refert inter ſu-
ſpenſum ex poſt facto,& eum qui ex defectu nõ recipit
executionem,vt primò non conferatur,ſecũdò ſic ex de
10 bito iuſtitię:non per viam gratiæ.vt.j.dicã. ¶ Poſſet hîc
examinari illa via brocardica:an quis poſsit venire con-
a tra propriũ factum.[a] de quo per legiſtas.in.l.poſt mortẽ.
ff.de adop.per doc.de ele.c.noſtri.& de cle.coniug.c. di-
uerſis.lv.di.c.pœnitẽtes.poteſt ſecũdò intelligi quòd hîc
agebatur poſſeſſorio : & tunc non admittitur diſputa-
tatio ſuper illo an fuerit legitimè facta collatio vel non:
& an quo ad proprietatem fuerit legitimè remotus vel
non:imò ante oĩa eſt reſtituẽdus.lj.q.j.c.notum.j. de reſt.
ſpo.c.in literis.& ſi dicas conſtat iſtũ eſſe filiũ ſacerdotis:
ergo non debet reſtitui, nec in priuatione ſeruari ordo
iuris.de diuor.c.ſignificaſti.j.e.c.quoniam.dic ꝙ imò ſer-
uandus ordo erat,ex quo de diſpenſatione contendebat.
s̃.de elect.c.dudũ.el.ij.ideo fuit illegitimè priuatus. vn-
de vel intellige ꝙ prinatio fuit extraiudicialis: vel ſi fuit
iudicialis non fuit ex cauſa notoria: & talia cauſant poſ-
ſeſſorium:ſecus ſi ex cauſa notoria vel probata,quia pri-
uatio iudicialis tunc nõ dat poſſeſſorium:vt no. de reſti.
ſpo.cùm veniſſent.& ibi dixi plenè. ¶ Ad contrariũ qđ
videtur iniquius,ꝙ prouiſus ignorãter illegitimus ad be-
neficium reſtituatur eo priuato.dicit gl. ꝙ hîc eſt gratia
& ſic fuit gratia in duobus.primò in eo ꝙ non poteſt re-
moueri,dato ꝙ fuerit promotus illegitimus ſcienter:ſe-
cundò in eo ꝙ promotus ignoranter non poteſt remoue
ri.& primum cauſat odium Epiſcopi. ſecundum tolera
tio Papæ,& eſt gratia ad tẽpus donec prouideatur.quod
bene no.hoc tenet Hoſti.quia nunc apparet nõ fuiſſe ca-
pacem. De primo dic vt proximè dixi . De hoc ſecundo
dico quòd hoc inducit notanter hæc decre.quòd iſti be
neficium aſsignatur,non vigore primę collationis, quæ
fuit nulla, ſed ex alia obligatione:quia tenetur ad proui-
dendum ordinato.vnde dico quòd iſte erat legitimus,
dato quòd filius ſacerdotis:& poſito quòd ſibi prouidea
tur de eccleſia:de qua nõ poteſt prouideri:quia pater pri
mò miniſtrauerat:poterit ex diſpenſatione iuris vti retẽ

SEB. SA APIA.
a ¶ Cõtra propriũ factum. An quis poſsit venire cõtra factum ſuum: vide Alex. & do. Iaſ.in.l.ſi donatione.colũ.pen.C.de colla. remiſsiuè p Feli. in.c.ij.in.iij. col.j.de exc. Ale. in cõſi. cxxxviij. col.pe. volu.ij.& vnũ caſum in quo quis poteſt venire contra factum ſuum ponit Paul. de ca.in.l.& heredi.§. filiafa. col.ij. ff. de pact. alium ponit Abb. in.c. intellecto.de iure iur. de Rege qui alienauit in p̃iudicium regni. poteſt enim tunc venire contra factũ ſuum etiam ſi iuraſſet illud obſeruare vt tenet Cardina.in conſil.cxxxvij.colũ.iij.

tione beneficij malè collati contra ordinarium,donec de
alio legitimè prouideatur:vt ſic vtatur hoc remedio cõ-
tra collatorẽ:quia malè contulit:& quia tenetur de eui-
ctione ſic conferendo malè. Item, ſi intelligis de illegiti-
mo: adhuc dato quòd careat executione , ex quo tamen
promotus eſt non debet carere beneficio. Et quod dici-
tur quòd incapax eſt beneficij,intellige per viam gratiæ,
niſi diſpẽſetur:ſed per viam iuſtitiæ nõ eſt incapax , quia
nec eſt æquum iſtum in opprobrium cleri mendicare:
ideo poſito quòd collatio non teneat, in eo diſpenſatur
donec aliud poterit obtinere:& hoc videtur de mẽte hu
ius.c.&.c.vel non eſt compos.s̃. de æta. & quali. &.j. eo-
dem.c.proxi.ex quo dabitur magna limitatio ad id quod
dicitur ſuſpẽſum vel carentem executione inhabilem ad
beneficium.s̃.de conſuetu.c.cùm dilectus. de elect.c.per
inquiſitionem:quia illud verum per viam gratiæ,ſed nõ
per viam iuſtitiæ:quãdo inhabilitas ſurgit ex defectu: &
maximè hoc puto verum ſi tempore ordinationis igno-
11 rauit promotus. ¶ † Venio ad tertium contrarium: vbi
dicitur quòd iniquiſsimũ videtur quòd iſto amoto qui
in veritate ius non habebat alter ſurrogatus amoueatur:
cùm quod legitimè factum eſt &c.vt regula factũ legiti-
mè.lib.vj. Ad hoc primò reſpõdetur,quòd hîc fiet amo-
tio ſeruato ordine iuris, & eo vocato qui eſt ſurrogatus
vt cõtradicat petitioni reſtitutionis: & eam ſi poteſt de-
fendat.iij.queſt.vj.c.hæc quippe. & ad hoc quod not.de
priuileg.c.cùm olim.in glo. Vel ſecundò erat factum no-
torium: ſcilicet ſpoliatio. & iſtius poſtmodũ inſtitutio:
ideo non erat neceſſarius ordo iuris.hoc nõ placet Inno.
vel tertiò competeret reſtitutio,& inſtitutus ſciret cau-
ſam agi,præiudicat ſibi proceſſus. ad hoc. de re iudica.c.
cum ſuper.&.c.pe.de quo.de proc.c. ex inſinuatione. de
tranſa.c. decætero.& not. de conceſsio.prębend. c. quia
diuerſitatem. Hoſti.dicit hoc totum fore gratiam, ſicut
de alijs duobus dicit glo.vnde ſi teneas opin.quòd tale ſit
vitium cum quo potuit diſpenſare Epiſcopus,quod de-
clara:vt dixi.s̃.& ꝙ ex certa ſciẽtia cauſę cognitione p̃ce-
dẽte inſtituerat,qđ nõ p̃ſumit,licet cãę cognitio cõis p̃ſu
mat, vt dixi.s̃. planũ eſt ꝙ ſecũdus eſt illegitimè inſtitu-
tus,ex quo prim9 eſt legitimè inſtitut9:& ſic amouẽdus,
& hic reſtituendus:& in pace dimittendus, & hoc quã-
do Epiſcopus ſciuit:ſecus quando ignorauit,vt dicit lite-
ra. Si teneas quòd primus fuerit inſtitutus illo caſu,quo
Epiſcopus diſpenſare potuit:ſed non præceſsit cauſæ co-
gnitio:tunc dic quòd cum quo ad eum & facultatem re-
uocandi tenuerit prima conceſsio:& datus fuerit color
tenendi alio colore non caſſato,& eo propter hoc pote-
ſtate priuato reuocandi:& conſequenter conferendi:nõ
tenuit ſecũda collatio: ex quo tenuit quo ad eum prima.
ideò oportet quòd prima retractetur. & primo reſtitua
tur:& quo ad proceſſnm ipſius in pace dimittatur. Si te-
neas quòd illo caſu fuerit facta collatio : quò per eũ di-
ſpenſari non potuit. dicit hîc Innocen.quòd filius ſacer-
dotis licet non poſsit in effectu retinere: tamen capax eſt
quãdiu priuetur.de renun.capitul.niſi.§ perſonæ. Pro tã
to ſecundus fuit malè inſtitutus ex quo ante hoc non e-
rat iudicialiter priuatus, ideò reſtituendus: ſentit quòd
illegitimitas beneficiati nõ vitiat ipſo iure collationem
à ſe factam.credo quòd ſi fuerit filius ſacerdotis non vi-
tiat ipſo iure:& ſic poteſt intelligi:dummodo aliàs ſit le
gitimus. Sed ſi eſt illegitimus, credo quòd non teneat i-
pſo iure de iure poſitiuo:ſed ſic de iure naturali: & quia
ex collatione per ſcientem facta detur quidam color te-
nendi de iure naturali & poſitiuo: cũ habeat titulũ ſaltẽ
de iure cõi ab illo,q põt cõferre:vi cui9 tituli iuncto iure
naturæ & ſciẽtia cõferẽtis faciat:vt hîc ſcđa collatio al-
teri facta nõ teneat prio nõ caſſato illo colore tenẽdi, ad
hoc qđ no.Inn.de cle.excõ.c. ſi celebrat.in addi.vbi tenet
quòd nulla irreglaritas impedit collationẽ & matrimo-
nium

nium spirituale inter beneficiatũ & ecclesiã de iure naturali.& ad hoc quod no. de elect.c.auditis.& de concess.ꝑben.c.post electionem.& excess. præla.c. inter dilectos.q ergo passus est se substitui, illo tenẽte colorate inde amouetur & ad primũ restituitur:& quo ad conferentem in pace debet dimitti:nõ tñ tollitur quin alius à superiore possit ipsum amouere:vel dato ꝙ primus nullum ius habuerit,tamẽ fuit absq; iure spoliatus, vnde ante omnia restituendus est.neq; potest opponere surrogatus de ꝓprietate tituli superueniente post spoliationem . Primò, quia exceptio proprietatis non obstat agẽti possessorio. Secũdò quia ipse qui passus est se intitulari quantũcunq; ecclesia vacãte, in beneficium amoti illegitimè & spoliati quasi in vitium successerit,non potuit habere canonicum ingressum:& incidit in constitutionẽ.meminerint. C.vnde vi.ideò restituitur primus, & in odiũ spoliantis debet in pace quo ad eum dimitti : sed non tollitur quin supior possit si de hoc velit inqrere:ad hoc prçal.c.inter dilectos.¶ Quæro cum glo.secunda qualiter potuerit innotescere eum filium sacerdotis.dicit glo. si ei confessus est quãdo eum examinauit.xxij.q.v.c.hoc,videtur.vel dicit glo.si sciebat quomodo,& ex quo Episcopus sciebat, hic ordinatus non tenebatur hoc ei dicere.ff.de act.emp. l.j.in fi.de regu.iur.reg.l.eum qui.li.vj. ¶ † Quæro secũdò quis probabit, an qui dicit Episcopum sciuisse, an qui dicit ignorasse.[a] gl.dicit ꝙ ille qui dicit scientiã, probare debet.ff.de probat.l.verius.lxxxij.dis.proposuisti.sed dicit gl.præsumptio est contra Episcopũ qui eũ examinauit,vel examinari fecit.xxiiij.di.quãdo Eps:quia ꝓsumitur ꝙ nihil omiserit de cõtingẽtibus.xj.q.iij.c.absit.& sic debet ꝓbare se ignorasse.dicit Host.ꝙ si vitiũ erat notoriũ,sciuisse ꝓsumit.s.c.ꝓxi.si manifestũ,idẽ si ipsum purgare nõ fecit in probationis defectũ.de pur.ca.c.accedẽs. Si aũt erat manifestũ,adhuc ꝓsumitur cõtra ipsum,vt dicit gl.tñ probabit ignorãtiã eò ꝙ ꝓbabit diligenter se inquisisse:& hoc nõ inuenisse.s.de elec.c.innotuit.quo casu ꝓbabit scientiã ꝓmotus.nã nõ ascribitur Epo si nõ diuinauit occulta:vt in.c.j.vt eccl.bñfi.posset em adeò esse occultũ ꝙ de facili nõ possit reperiri,vt not.s.c.j.qđ not. ¶ † Quærit gl.an fili⁹ presbyteri cui ecclesia paterna est collata eo ordinato cui est restituẽda ecclesia donec alius surrogetur:interim sit ꝑlatus,gl.dicit ꝙ sic.ff.de bo.pos. l.ij.in cõtrariũ est ꝙ ad tps nõ datur prælatura.lv.di.c.ꝑcepta.sicut nec hæreditas ad tps.ff.de hære.institu.l.hæreditas.sicut nec libertas.ff.de ma.testa.l.libertas.Gl.videtur dicere ꝙ sit ꝑlatus ex tacita dispẽsatione Papę,aliàs nõ esset ꝑlatus.& sic patet ꝙ solus Papa ad tps beneficia conferre põt.qđ bene no. Vñ dicit Hos.ꝙ cũ mãdato Papæ habeat eã,nõ poterat sibi auferri ab inferiore ex causa antiqua,sed bñ poterit priuari delicto de nouo superueniẽte:qa in illo nõ cẽsetur Papa dispẽsasse,de test.cog. c.ꝑtereà.facit qđ no.j.de offi.dele.c.sup eo.& de re iud.c. decætero. aliàs dicit cõmendatariũ posse ab illo q cõmẽdauit reuocari.de quo.s.de ele.dudũ.& vide de elec.c.nemo deinceps.li.vj.Host.finaliter dicit ꝙ non erit ꝑlatus, sed erit vt cõmẽdatatius ecclesię,nec interim ecclesia vacabit:interim tñ administrabit.de ele.c. cũ nobis. & vide quod no.in.d.c.nemo.de ele.li.vj. ¶ † Quæro an per literas ad vnũ Epm directas cũ hac clausula in pace dimittas donec aliqs fuerit bñficiũ legitimè cõsequut⁹: intelligat secũ dispẽsatũ vt possit in ecclesia ꝓuidere? Inn. ponit & non soluit.Ioan.Andr.dicit ꝙ sic allegat quod no.qui fil. sint legi.c.per venerabilem super verbo dispensatum. & ver.sed si vnus.secundũ Io.And.quia eò ꝙ dicit donec aliam fuerit assequutus,est eius intẽtio vt ea cõsequatur.

SVMMARIVM.

1 *Iuspatronatus quæritur per traditionẽ fundi in quo habet ædificari ecclesia.*

2 *Beneficium licet sit indiuiduũ quo ad titulum:tamen eius fructus possunt inter duos diuidi.6.*

4 *Patroni cõsensus non requiritur in prouisione superioris in qua principaliter non ordinatur, sed ex aliqua causa sic.*

5 *Testes dicentes talis dominus illius fundi: nõ reddũtur suspecti si fuit ille dominus: quia subintelligitur dictio quondam.*

CAP. VI.

PRoposuit. Gratiam cõtinet. In prima clerici supplicatio. In secunda gratiosa prouisio. Secunda ibi : Cæterùm.¶ Casus literalis. R.clericus à patrono præsentatus fuit ad ecclesiam de Sabel. Episcopus diocœsis noluit ei curam animarum committere eò quòd esset filius sacerdotis.Iste sic repulsus accessit ad Papam, dicẽs quòd esset in subdiaconum ordinatus. Rescribit Papa Episcopo,dicens quòd indignum est vt careat beneficio ecclesiastico qui in subdiaconum est ordinatus. Mandat Papa quatenus aliquem honestum presbyterum cum cõsensu illius clerici debeat inuenire qui ecclesiæ ipsi deseruiat.ita quòd præfatus.R. habeat medietatem omnium bonorum ipsius ecclesiæ:quoniam solus presbyter missarum solennia vel alia officia sine clerico non potest celebrare.B.¶ † No.primò quòd traditione fundi in quo ędificetur ecclesia quæritur iuspatronatus.[b]¶ No.ij.effectum institutiõis authorizabilis:quia beneficiato tribuitur cura animarum. ¶ No. iij.ꝙ illegitimus carẽs executione,& etiam irregularis ad sacros ordinatus non debet beneficio carere:& ex quo iam promotus est,sibi est de beneficio prouidendum:ad hoc.s.c.proxi.& de temp.ordi.c.vel non est compos.¶ No.iiij.quòd vicarius ab Episcopo est constituendus in ecclesia curata,de consensu tamen principalis rectoris.Et no.quòd sicut principalis curatus debet esse presbyter. de elec.ca. cum in cunctis.ita debet esse presbyter principalis vicari⁹ ꝑpetuus. ad hoc cle.j.de offi.vic.Et no.quòd tali debet dari sufficiens portio.¶ † Et no.quòd licet beneficium sit indiuiduũ quo ad titulũ.de præbẽ.c.tuæ.&.c.maioribus.&.c.dilecto. & ca.vacante.fructus tamen redituum ex causa possunt inter duos diuidi.¶ No.v.quòd quilibet presbyter tam in solennibus missarum,quã in diuino officio eget adiutorio clerici.debet ergo beneficium constitui saltem pro duobus sufficiens.Et no.quòd clericus debet sustentari de reditibus rectoris.& videtur ꝙ de iure debet habere dimidios fructus:licet non probetur necessariò:quia nõ erat hic ex toto clericus. ¶ Not. ꝙ licet illegitimè natus non de facili est dispensabilis ante ordinationem:si tamẽ iam sit ordinatus, faciliter dispensatur in ordinis executione quã habet in facultate beneficij percipiẽdi. ¶ Op. quòd presbyter qui præficitur ecclesiæ debeat de cõsensu patroni institui:& non sufficit consensus clerici. lxiij. di.c.principali.Sol.ad intellectũ huius.c.duo sunt vidẽda:vt vult gl.Primò an hic filius sacerdotis sit principalis prȩlatus an presbyter.Secundò erit videre quomodo potuit hic præsentari absq; consensu patroni.¶ Ad primum vna fuit opi.Pe.hispani quòd filius sacerdotis esset principalis prælatus,& sacerdos erat seruitor ecclesiæ, qđ patet qa de eius consensu eligẽdus est presbyter.Huic obuiat,quia ex quo erat filius sacerdotis,de iure non poterat habere ecclesiam.Solut.dicit glos.quòd hoc fuit ex dispensatione Papæ:& puto quòd hæc dispensatio sit de bitæ de iure:quia eò quòd est sacerdos ordinatus & ad ecclesiam præsentatus non est æquum quòd sit absq; beneficio.Ideò dispensandum est secum nõ solùm ordinis executione in quo est,sed etiam vt possit obtinere beneficium etiam cui maior est annexus ordo , dummodo illi deseruiat per alium,vel fortè habebit etiam de iure sine dispensatione:& dato quòd non possit habere beneficiũ per viã gratiæ, habeat tamẽ ꝑ viã iustitiæ.Hanc opi.s. ꝙ filius sacerdotis sit principalis prælatus:tenet Innocẽ. &

SEB. SAPIA

a ¶ Ignorasse.ꝙ in dubio prȩsumat ignorãtia not.do. Alexand.in.l.admonẽdi.in.iij.no. ff.de iureiuran.& gloss.in cap.si diligenti.in ver.bonafides.j. de prȩscript .hoc tamen non ꝓcedit in eo qui ex officio tenetur inuestigare. vt nõ. do. Abbas. in.c. quosdam. in fin. de ꝑsumptio. vbi per Felin. in ver.quintò est aduertendum. colũ. fin.& quomodo præsumatur sciẽtia vel ignorãtia, tradunt canonistæ.in.c.ij.s.de cõsti. vbi latè & Feli.& Dec.

ZACHARISAS.

b ¶ Quæritur iuspatronatus. Hoc est indistinctè verum in laicis vt ꝑ glo.xvij.c.quæst. vij.c.piæ mentis. & iste in.c.ad audientiam. lo. j. j. de eccl.ędi. Et an si ecclesia cõstruatur siue per matricẽ ecclesiã, aut aliã quanuis, vel rectorem siue laicum,an quæratur iuspatronus ecclesiæ in qua cõstructa est? & dic ꝙ sic, propter solũ in quo construitur,ita not.iste in alle.c. ad audientiam.el.j.pro quo est glos.no.xij.q. q. ij. apostolicos. quam ad hoc allegat.

Anto. Francis.

¶ Qũo quęratur iuspatronatus,vel laico ecclesię ratione soli , vel fundi,vel rõne ædificatiõis,aut alia ratione. vide q plenè scribuntur per domin. Abbat.& Docto.& ibi etiã plenè dixi in rubric.de iurepatro.

SBB. SAPIA.
a ¶ Comprehendatur. Vide text. in.l. in annalibus C. de lega. & scribentes in.l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & pup. qui text. videntur contrariari. & ibi docto. ponunt concordiam: & etiam ꝙ appellatione hęredis veniat primi, an verò cōprehēdantur omnes vsq; in infinitū latè tradit Bart. & Ias. in.l. gallus. §. etiā si parente. ff. de liber. & posthu.

ZACHARIAS.
b ¶ Hæres in infinitum. Vide glos. Bar. & do. in.l. ex facto. §. si. ff. ad trebel. Bal. in.l. liberti. col.x. & xv. C. de oper. liber. Io. de imo. in.l. ex facto. la grande. ver. vlterius vltra prædicta. ff. de hæredi. instit. plenissimè per Alex. in.l. quædā. §. nihil. ff. de eden. & consil. lxxxviij. volumi. iiij. & consil. cvj. volu. j.

Anto. Francis.
¶ Qui veniant appellatione hæredum an soli filij, vel etiam extranei. vide Bald. & Pau. de cas. in.l. antiquitas. C. de vsus. & Bar. in.l. j. C. de condi. inser. & in.l. j. in. §. vbi autem versi. ex hoc apparet. C. de cadu. tollen. idē Bal. in. §. si clientulus. de alie. feu. & vide per Ale. in.l. quædam. in. §. nihil. ff. de edēd. vbi dicit ꝙ appellatione hęredū veniūt soli filij. in his quæ secū dum naturā non transeunt nisi ad filios. l. pro hęrede. in. §. si quid tñ. vbi etiā p Barto. ff. de acqr. hære. & ita procedunt quæ dixit Alex. in cō filijs hîc alle. & vide Bar. in.l. vnica. C. si liber. imperi. soci. sine hærede decess. li.x. & vide Bald. in.l. penulit. C. de lib. & eorum liber. vbi dicit ꝙ

dicit ꝙ sacerdos erat tēporalis vicarius, supplēs ꝙ ille nō poterat: & secundū hoc videtur hîc casus, ꝙ absq; consensu patroni possit Episcopus præsentare aliquē in vicarium cā immittere. ¶ Secūdus est intellectus & opi. ꝙ hîc subdiaconus erat clericus, & sacerdos erat prælatus: æqualiter tamē diuidētes reditus inter se. & hæc opi. patet ex litera in fin. ibi: *solus presbyter.* & ibi *sine ministri suffragio &c.* secundū hoc ad literā, quę dicit hūc pręsentari de cōsensu clerici: subaudi & patroni. nā aliās pſentandus non esset absq; cōsensu isti⁹ & dicit Phi. hoc seruari in plurib⁹ ecclesijs, in quib⁹ nullus habet prælaturā super aliū vbi plures sunt, & vnus tantū habet principaliter ecclesiæ titulū. ¶ † Quia ecclesię nō pōt esse pluriū. vij. q. j. c. in apibus. xiij. q. j. c. j. xxj. q. ij. c. sicut Host. dicit ꝙ hæc fuit quędam papalis prouisio quā Papa facere voluit qui nō solū ecclesias, sed etiā Episcopatus pōt diuidere & vnire. de excess. pla. c. sicut vnire. Vñ isti duo insolidū habēt istam ecclesiā seruiendo in suo ordine, vt patet ex litera: sacerdos circa sacerdotalia. de corpo. vitia. c. significauit. & clericus coadiuuādo in suo ordine. & fortè nō expressit presbyterū rectorē: ne fortè intumesceret cōtra clericum. xj. q. iij. c. illud. & assensum clerici requiri, ne soci⁹ detur inuito. ff. pro socio. l. actione. §. societas. & l. qui admittitur. lxvij. d. c. j. & per talē cōsensum præsumitur minus de discordia quā inducere solet cōio. & similiter fortè nō fecit subdiacono ampliorē gratiā. neq; vt per se ecclesiā regeret & ad superiores ascēderet, qa fortè latēs causa suberat quæ nō permittebat ipsum salua cōsciētia promoueri. vt. s. de æta. & quali. c. quæris. cōsensus verò patroni secundū eū nō requiritur, quia peccauit præsentādo indignū. & sic hac vice priuatus est potestate eligēdi seu præsentādi. de sup. neg. pla. c. ij. & c. si. hoc tenet etiā hîc Inn. sed dicit ꝙ benefacit superior restituere ptātem ad se deuolutā tali pſentatione de indigno facta laico: quia non sunt ita experti in negotijs ecclesiasticis. ¶ † Tu in hoc tene quòd no. de offi. ordi. c. cū vos. per quod hoc dictū redditur falsum. Ideo dic ꝙ nō exigitur consensus patroni, quia hîc erat quædam prouisio superioris, in qua non principaliter ordinabat ecclesiā: sed ex causa dabaf vicarius: vt est dictū. ¶ † Op. ꝙ hic pſentās nō esse dominus fundi cōtra literā: ex quo ecclesia quæ in fundo suo constructa erat pdiderat dominiū fundi. x. q. j. c. sic quidā. c. nouerint. Sol. dicit Phil. ꝙ dñs est quodā: desijt enim esse dominus per cōstitutionem ecclesiæ: quod no. pro testibus. ¶ † Op. ꝙ beneficiū diuidi nō debeatur de præbē. c. tuæ. & c. maioridus. Sol. dicit Host. ꝙ de gratia fuit hîc: nā de iure prohibitū est. & facit pro sententijs rusticorū. de parochijs. c. j. de offi. custo. c. j. puto quòd hîc non diuidatur beneficium quoad titulum sed solùm quo ad reditus. ¶ Gl. inducit decre. in ar. quòd ecclesia dedicari non debeat, nisi tot reditus assignetur quòd duobus sufficiant: allegat concordantias. ¶ Vltimò inducit decre. Ioā. Ad. pro æqualitate beneficiorum, quòd vbi est clericus & pſbyter in ecclesia, tantū habeat clericus sicut presbyter in & remittit ad no. de maio. & obe. c. statuim⁹. & si clericus inuadat totum. vide quod no. glo. j. de præben. ca. eum q lib. vj. vide quod no. de consti. c. cùm oēs. Ant. de but.

SVMMARIVM.

1 *Præsentatio facta de inhabili potest per Episcopum repelli.*
2 *Filius sacerdotis quo casu potest promoueri ad ecclesiam olim patris sui.*
3 *Successio hæreditaria tam in secularibus quā in ecclesiasticis beneficijs est reprobata.*
4 *Hæredis appellatione, an veniant vsq; in infinitum?*
5 *Vitium defuncti an & in quem successorem transeat?*
6 *Beneficium vni ex consanguineis collatū: pōt eo mortuo alteri consanguineo conferri.*

CAP. VII.

Ex transmissa. Filius præesse potest ecclesiæ cui pater præfuit extraneo mediāte. Primò ponit querelam. Secundò prouidet & soluit obstaculum. Secūda pars ibi: *Ideòq;* ¶ Casus literalis. Abbas de castris præsentauit. V. Archiepiscopo Cātuariē. ad ecclesiam de. H. sed Archiepiscopus eum recipere noluit: eo ꝙ pater eius in ipsa ecclesia ministrauit media interueniēte persona. Mādat Papa eidē Cantuarieñ. quatenus si est ita, prędictū. V. ad eccelesiam prædictā admittat nō ideò minus obseruato apostolici rescripti decreto: quod in ecclesia Dei successionē hæreditariā detestaf. Ber. ¶ † No. primò ꝙ præsentatū inhabilem potest Episcopus, cui facta est præsentatio, repellere. ¶ No. ij. practicā admittendæ præsentationis: quia sufficit dicere talē præsentatum recipimus: quod no. pro instrumēto dictādo, vide de iure pa. c. fi. vbi tex. & gl. ¶ † No. iij. ꝙ intitulatione medię personæ inter patrē defunctum & filiū purgatur vitium inhabilitatis filij ad ꝓmotionē ecclesię paternę. ¶ † No. iiij. vnā causam ꝓhibēdi ne filius in ecclesia paterna ministret. s. ne notef successio hæreditaria in ecclesia Dei. vnde reꝓbatur successio hæreditaria in ecclesiasticis beneficijs sicut in secularibus. s. de elec. capi. venerabilem.

¶ Op. inuitur quòd appellatione hæredis immediatus comprehēdatur.[a] contra. ff. de ver. sig. l. sciendū. C. de hære. insti. l. vlt. Sol. dicit gl. ꝙ regulariter appellatio hæredis cōprehēdit hæredē in infinitū nō proximū tantùm: vt. d. l. sciēdū. cōtraria sunt specialia. dic ꝙ appellatiōe hæredis cōprehēditur hæres in infinitū: [b]sed hîc prohibet lex filium vt hæredem: vnde in ecclesia in infinitū non admittef vt hęres: sed prohibet filium post patrem instui, ne exterius notetur successionis suspitio, q̃ cessat si aliquis est medius. ¶ † Op. secūdò ꝙ etiā altero dato medio nō possit promoueri filius sacerdotis: quia est illegitimus: vt j. c. fi. Sol. intellige quòd hîc promotus erat legitim⁹, & secūdū hoc cessat cōtra. Si intelligis quòd erat illegitimus: dic: ꝙ dispensatio. ¶ † Opo. ꝙ vitiū trāseat ad hæredē. ij. q. j. c. i primis. Sol. quædā sunt vitia realia, & hæc trāseūt ad successorē: vt. l. vitia. C. de acqu. pos. de resti spo. c. sæpe. ff. de cōdi. fur. l. q furtū. & l. fin. ff. depo. l. j. §. si rē. quędā personalie: & hæc nō trāseūt in singularem successorē: vt dolus & cōtumacia. ij. q. j. c. in primis. j. q. j. c. cito turpē. ff. de hære. vel act. vē. l. vēditor. In vniuersale verò trāseūt. ff. de diuer. & tēpo. præscri. l. an vitiū. & l. cùm hæres. Dic ꝙ hæc decre. nō negat vitiū nō transire, nec dicit vitiū trāsire: sed bene dicit ꝙ vitiū quod causaretur in persona filij propter intitulationē pcedentē defuncti tollif p mediā personā extranei. ¶ Op. ꝙ media pſona nō tollat vitiū. ij. q. j. c. in primis. Sol. quādoq; tollit ex toto: vt hîc. qñq; attenuat tm̃ vt ibi. ¶ † Quęro an vitiū quod causatur. ex isto titulo habeat locū in ascendētib⁹ & collateralib⁹, vt sicut qs filius nō pōt habere ecclesiam patris: sic nec pater ecclesiā filij, vel frater frastris? videtur ꝙ sic: qa in quolibet notaretur successio: ergo &c. ad hoc. viij. q. j. c. apostolica. ff. de inoff. test. l. nā & si parētibus. & l. seq. & in auf. vt cū de app. cogn. §. aliud. quoque Ala. Vinn. & Phi. dicunt contra. Ioannem Andreæ in capi. apostolica. quia pœnæ. & c. vt in regula in pœnis. de regu. iur. lib. vj. & quia quod non est sanctorum patrum &c. ij. q. v. c. cōsuluisti. & de transla. præla. cap. inter. vt vides Io. And. residet in hac opi. Hostien. tenet primam, & in ipsa recitando residet Archi. in. d. c. apostolica. Puto veram opin. Io. And. quòd ex quo non apparet prohibitum admittantur quia hic titu. exorbitans est. ad hoc j. e. capitul. ad extirpandas. Quæro quid si ecclesiæ patris & filij sunt vnitæ propter ipsarum tenuitatem, an altero cedente vel decedente superstes in vtraque ministrabit? Hostien. dicit quòd sic. arg. literæ: quia tūc nō ex vi succe

vi ſucceſsionis,ſed ex vi vniõis adminiſtrabit: niſi in fraudem canonis eſſet facta vnio. Idẽ Vincen.j.c.penul. æquũ tamen eſſet vt in ſua antiqua filius miniſtraret,& in vnita per vicarium.& dicit quòd Clemens ad cautelã diſpẽſauit ſecundum Vincen.& Hoſt. Ant.de but.

SVMMARIVM.

1 *Filius ſacerdotis poteſt præeſſe illi eccleſiæ in quam pater ſine titulo miniſtrauit.4.5.vide.j.c.proxi.in.ij.not.*

2 *Libellus in poſſeſſorio nõ vitiatur,ſi in eo aliquid de proptrietate tangatur.*

3 *Poſſeſſorium recuperandæ eliditur per exceptionẽ defectus proprietatis.intellige vt.j.nu.7.10.11.12.*

5 *Intitulatus quando alius dicatur in aliquo beneficio?*

6 *Poſſeſſorium recuperãdæ datur non ſolùm ad rem principalem, ſed etiam ad fructus.*

8 *Solennitas extrinſeca præſumitur quando de ea non refricatur in dubium.*

9 *Titulus præſumitur ex antiqua poſſeßione.*

13 *Spoliatus antè,quã reſtituatur nõ debet replicare de proprietate.*

CAP. VIII.

1 Conſtitutus. ¶ † Filius prȩeſſe poteſt eccleſiæ, in qua pater ſine titulo miniſtrauit.h. d.j. quȩſtio. ij.prouiſio ibi:*fraternitati.* ¶ Caſus literalis. Quidã clericus.G.nomine quãdã capellã canonicè fuit adeptus vt dicebat: & eã pluribus annis poſſedit quietè. Tandẽ.R.miles ipſum ſpoliauit eadẽ, propter quod clericus apud ordinarium depoſuit quæſtionem : obiectum fuit ei quòd pater ius in capella miniſtrauit eadẽ. propter quod capellã nõ potuit rehabere: vnde ipſe conqueſtus eſt domino Papæ:dicẽs ꝙ pater eius,nec perſona,nec vicarius perpetuus fuit in ipſa capella: licet aliqñ ſtetit ibi:ſed nullũ ius habebat in ea.Mãdat Papa Epiſcopo Vigoreñ.qnatenus ſi conſtiterit ei ꝙ dictus clericus à prædicta capella fuerit per potentiã laicalẽ eiectus, & ꝙ pater eius nõ fuerit perſona,vel perpetuus vicarius in ipſa,licet quãdoq; miniſtraſſet ibidẽ noĩe prædicti.G. faciat eam ſibi reſtitui cũ fructibus pceptis. ¶ Not.primò 2 non vitiari libellũ in poſſeſſorio quanquã in eo aliquid de proprietate narretur:imò & aliquando prodeſt etiã antiquã allegare poſſeſsionẽ:vt hîc &.d.c.licet. ¶ † Not. 3 ſecũdò ꝙ agẽti poſſeſſorio recuperãdæ admitti videtur exceptio cõcludẽs defectũ ꝓprietatis ex parte agẽtis poſſeſſorio,licet nõ fundet intentũ poſsidẽtis:& ſic videtur ꝙ in beneficialibus exceptio includens defectũ tituli admittatur,& repellat agentẽ recuperãdæ:& ſic videtur ꝙ in talibus abſq; titulo non poſsit dari poſſeſsio.quæ pariat poſſeſſoriũ.de quo de reſtitu.ſpo.c.in literis. &.c. ex parte. ¶ † No.tertiò argumentũ ꝙ ſolũ miniſtrare in ec- 4 cleſia non repellit filium in illa principaliter intitulari. 5 ¶ † Not. quartò limitatiouẽ totius tituli.& quod dicit patrẽ miniſtraſſe ĩ eccleſia repellere filiũ ne in illa valeat intitulari.eſt verũ quãdo in ea intitulat⁹ fuit pater:ita ꝙ miniſtrauit ratione tituli:ſecus ſi aliâs nõ intitulatus miniſtrauit. Et no.ꝙ intitulatus dicitur habẽs vicariã perpetuã.de quo de fide inſtru.c.G.perpetuus.per do.vel etiam habẽs rectoriã:ſecus ergo ſi ſit vicarius tpalis.& ſic eſt apertus caſus ꝙ vicarius tẽporalis nõ dicitur intitulatus ¶ † No.vltimò ꝙ datur poſſeſſoriũ nõ ſolũ ad prin- 9 cipale beneficiũ:ſed etiã ad fructus. Et no.ꝙ in eccleſia filij pater clericus põt vicarius conſtitui,& in illa ſoli põt adminiſtratio concedi. ¶ Videtur ꝙ probare debeat opponens patrem fuiſſe vicariũ perpetuũ & intitulatũ: & hæc erat excipiẽtis intẽtio:& tamẽ tex.dicit niſi probauerit ꝙ nõ fuerit &c.dic ꝙ probabit agẽs poſſeſſorió nõ verè intitulatum,eò ꝙ non probabatur. C. qui mili.non poſ.l.ſuper ſeruis.lib.xij.& de his quæ fiũt à præla.capi.j. 7 ¶ † Opp.primò ꝙ nõ repellatur agẽs hîc poſſeſſorio,etiam dato ꝙ opponatur ꝙ pater ibidẽ vt intitulatus miniſtrauit:vt patet.quia agenti poſſeſſorio nõ obſtat exceptio proprietatis.vt de reſti.ſpo.c.in literis.Sol. dicit gl. quòd hîc agebatur poſſeſſorio & peritorio ſimul:ideò obſtat exceptio proprietatis.arg.de ordi.cogni.c.cũ dilectus.& quod no.de cauſa poſ.& proprieta.c. cũ dilectus. &.c.cũ eccleſia ſutrina.Quòd ageret peritorio apparet, quia narrat ſe legitimè ĩſtitutũ, ſeu canonicè: quæ verba petitorio proportionantur, & nõ ſoli poſſeſſorio : aliâs ſecundũ gl.ſi ſimpliciter petijſſet ſe reſtitui,fuiſſet reſtitutus ſine cognitione tali.hoc non placet Hoſti.per verba reſponſionis:quia mãdat inquiri tantũ an fuerit electus & non mandat inquiri an ſit canonicè inſtitutus.ad hoc quia in fine mãdat reſtitui pceptos fructus.quod gl. de percipiẽdis intẽlligit, quod propriũ eſt poſſeſſorij.de reſt.ſpo.c.grauis. ¶ Secunda eſt lec.ꝙ hîc agebatur petitorio tantũ & nõ poſſeſſorio.& ſecundũ hoc qũo huic adiudicabitur eccleſia ex quo nõ ꝓbauit canonicã inſtitutionẽ nec ſit legitimus:dicit Inn. ꝙ loquitur de diſpenſatione.vel nõ referebatur de hoc.q.ſ.de canonica inſtõne: ideo eò ꝙ poſſedit lõgiſsimo tẽpore præſumiť ꝙ canonicè ſit inſtitutus.alle.C.q mili.nõ poſ.l. ſuper ſeruis.li. xij. 8 & de his quæ fiũt à præla.c.ea noſcitur. ¶ † Not.intellectum huius.c.vt extrinſeca ſolẽnitas prȩſumatur quando de ea nõ refricatur in dubiũ.i.nõ reuocatur.vide Cõp. q 9 idẽ dicit de cõſuetu.c.cũ dilectus. ¶ † Not.dictũ hoc, ꝙ etiã vbi principaliter agiť in iudicio ex poſſeſsione præſumitur titulus[a] quãdo eſt antiqua, & de titulis nõ replicatur[b] quæſtio.i.nõ vertitur in dubiũ per reũ, ſed opponitur alia exceptio:vide quod no.de præſump.c.illud.& vide qđ dixi de reſti.ſpo.ſæpe.& quod Barto.ſcribit.ff.de 10 condict.inſti.l.quidã in ſuo. ¶ † Vel dic tertiò & iſte eſt planior intellectus, quòd hîc agebať poſſeſſorio recuperandæ,& cõſtabat notoriè iſtũ fuiſſe filiũ ſacerdotis. vel opponebatur exceptio vt notoria:licet de hac nõ cõſtaret Papæ:qa tantũmodo admittebat: quo caſu exceptio notoria admittiť inquãtu.eſt legitima:inquãtũ,nõ repelliť:vt ſi pater fuit ibi vicari⁹ ppetuus,admittiť:aliâs repellitur.nã tali poſſeſſorio obſtat exceptio de facto ꝓprietatis notoria,& etiã reſtitui nõ debet:qa ſine pctõ eccleſiã tenere nõ poſſet.de diuor.ſignificaſti. qđ dicit eſſe verũ, ſiue ſit notoriũ facti euidẽtia,ſiue p cõfeſsionẽ,ſiue p ꝓbationẽ iudicialiter factã.Et põdera,qa ſufficit exceptionem cõcludere defectũ ꝓprietatis, licet nõ fundet intẽtum cõuenti cui⁹ cõtrariũ no.gl.in.c.ad decimas.de reſti. ſpo.in.vj.quaꝓpter iſta reuocat Io.an.in addi.Spe.in ti.de reſti.ſpo.ſup ru.Sed tu dic ꝙ dictũ Inn. eſt verũ in beneficialib⁹.dictũ gl.eſt verũ in alijs iurib⁹ vel reb⁹, & eſt cã, quia in alijs iurib⁹ eo ꝙ poſsideo,iuſtè poſsideo,quanquã ex toto deficiã in ꝓprietate.In bñficialib⁹ nõ: qa talia teneri nõ pñt ſine canonica inſtitutione: vt patet in pria re- 11 gula iuris.cũ cõcor.ſuis in ſexto. ¶ † Terti⁹ intellect⁹ eſt ver⁹,ꝙ cõtra agẽtẽ poſſeſſorio ob. exceptio notoria defectus proprietatis agẽtis:quod dicit verũ,ſi cõſtat diſpoſitione iuris,ſiue euidentia facti ſiue per cõfeſsionẽ, ſiue p euidentẽ probationẽ ꝙ eſſet illegitimus:vel ꝙ pater miniſtrauit in ea intitulatus, denegaretur ei reſtitutio:niſi cõtra tale notoriũ aliquid rationabile opponeretur,& ꝓbaret eũ ſine peccato eccleſiã nõ tenere.ad hoc de diuor. c. ſignificaſti.ff.quo.leg.l.j.§.redigũtur.ff.de doli excep.l.dolo.In dubio nõ ob.exceptio antè, quã reſtituať. & vide de reſti.ſpo.c.itẽ cũ qs.&.c.ĩ literis &.c.ex pte.vide gl. in cle. 12 j.de cau.po.in gl.fi. ¶ † No.iſtud dictũ in quo apertè Inn. cõcludit ꝙ exceptio notorij defect⁹ ꝓprietatis obſtat agenti poſſeſſorio recuperãdȩ,qđ eſt verũ etiã in notorijs nõ ſolũ diſpoſitionis,ſed cõfeſsionis ꝓbationis:quanquã Io.An.in ru.de reſt.ſpo.in addi.Spe.reꝓbet gl. quã poſuit in.c.ad decimas,de reſtitu.ſpo.li.vj.vbi glo.dicit ꝙ ita demum exceptio notorij defectus repellit agentem: ſi excludat intentum agentis in proprietate, & concludat

nomen hæredis intelligitur de filio. quia ſecundum cõmunem vſum loquendi ita accipitur: de quo etiam habetur in.c. in pſentia. de probat. & vide eundem Alexand. in.l. qđ dicitur.in.vj.char. de verbo. obli. & etiã in fideicommiſsis appellatione hæredum non veniunt extranei: vt per Bartol.in.l. gallus.in.§. etiam. de libe. & poſthu. & per Bald. in capitul. j. de natura ſuc.feud.& vide p Paul. de caſtro. in conſi.clxxvj.&.cxxxvij.&. cxxxiij.credo tamen ꝙ in hoc multum ſit conſideranda mẽs ipſi⁹ teſtatoris ex verbis in teſtamẽto prolatis, an veniant primi hæredes, an etiam vlteriores in infinitũ. & maximè quando eſt ſubſtitutũ monaſterium, vel pia cauſa in defectum hæredum:ſecundum ea, quæ plenè traduntur in dicto capitul.in præſentia. & per Bal.in dicta.l. pro hærede.in.§. li qd tamen.ff. de acquiren.hæred.

ZACHARISAS.

a ¶ Præſumitur titulus.ita no. Guli. de cu. in.l. ſi quis emptionis. & ibi remiſsimè in addi. Celſi ad ipſum. C. de prȩſcr.xxx. anno. Pau.de caſtro. conſi.cccij.inci.In cauſa ſpectabiliũ virorum. & Alc. conſil.ciiij.vol.iiij.

SEE B.SAPIA.

b ¶ Nõ replicatur. Vide glo. in capi. dilectio tua.in verbo offerre. xvj. quæſtione.iij. quæ dicit quòd ſi quis probat curſum tẽporis requiſiti ad præſcriptionẽ & allegat titulum, pſumitur titul⁹ ex curſu temporis : ſed iſtud non eſt verum indiſtinctè. vt patet ex no. per Bart. in.l.cùm de in rẽ verſo. col. iij.ff.de vſu.p Andrę.Siculũ in cõſi.

xlj. incip. illud afferam. col. xj. in. j. volu. & ideò pro resolutione vide latißimè per Moder. Taurinenses in tract. præscriptio. in prima par te tertię partis pri cipalis. quæstion. decima.

a ¶ Morte concedentis. Adde vidẽdum quod voluit Federic. consil. lxxix.

ZACHARIAS. ¶ Tu dic ꝙ in ꝑalle. cons. Fede. nõ multum facit ad rem nostram. Sed tu dic melius post Car. in clement. fi. in. v. q. de rescrip. ꝙ gratia data de beneficio vacaturo expirat morte concedentis. Sec⁹ in gratia de beneficio vacante: nec omitto quòd gratiam expectatiuã solus Papa potest facere. & non inferior. vt not. in. c. ij. j. de conces. præben. Itẽ solus rex in beneficijs regalibus dum tamen in tra mensem accepetur. not. pręal. le. Car. in cle. j. de cõces. præb. & Ludo. ponit. in sing. in ver. gratia. Anto. Franciſc. ¶ An gratia ad beneficium vacãs vel vacaturum expiret morte concedentis? vide Io. an. in. c. cùm ex eo. de ele. lib. vj. Et adde quòd ex sola acceptatione beneficij non iudicatur cõsumpta gratia expectatiua, si aliter non probetur collatio. vt per Io. an. in. c. cùm in multis. de rescript. lib. vj. & per glos. j. ca. j. & in cap. ne captandæ. de conces. præben. eod. lib. & cõtra quem debeat agere ille qui impetrauit gratiam ad proximè vacaturum, si illud fit alteri collatũ. vide per Ioan. an. in. cap. dilectus. eleg. ij. de præben. & an acceptatio beneficij factam per habentem gratiam expectatiuam

intentũ excipiẽtis. & hæc sunt verba sua. Soluã illa in repetitione capitu. in literis. de restit. spol. ¶ Tertia sol. est ꝙ hîc volũtariè obtulit se ad probandũ de ꝓprietate, & commisio sic facta fuit: ideò mos ei gerendus est. de restitu. spoli. c. j. & fortè ad hoc induxit eũ Papa ex quadã æquitate tollẽdi circuit⁹: qa eo casu etiã restitutus breui manu amoueret. ar. j. de acc. c. ad petitionẽ. & fortè clericus bene cõfidebat de iure suo, quod bene no. ¶ † Ponunt aũt doc. duas practicas replicationis ab agẽte possessorio cõtra opponentẽ de proprietate. prĩa dicet non respõdebo nisi de possessione fuero restitut⁹. sicut dicit Inn. Hos. dicit ꝙ dicet nõ rñdebo de ꝓprietatẽ quousqꝫ &c. dicit Io. And. ꝙ vtraqꝫ est bona. Aduerte tamẽ ꝙ nõ videt se offerre probare proprietatẽ, licet illã narret in libello, dũmodò cõcludat ad solũ possessoriũ, qa libellus cognoscit penes modũ cõcludẽdi, nõ narrandi, vt est casus. de foro compe. ex parte. B ¶ Not. verò gl. sequentes. & illam maximè quæ dicit quòd vicarius temporalis nõ habet titulum.

SVMMARIVM.

1 *Filius sacerdotis an poßit per episcopũ dispẽsari vt teneat ecclesiam paternam?*

2 *Diuturnitas tẽporis probat causã in facilius disponendo. 3.*

4 *Gratia cõcessa alicui per principem, an expiret morte prĩcipis si ille cui est pacta cõceßio cœpit vti gratia in vita cõcedẽtis?*

CAP. IX.

Ex tua. Si is cui cõcessum est à Papa ꝙ posit dispẽsare cũ filijs sacerdotum circa ecclesias paternas immediatè tenẽdas, cũ aliquo dispẽsauerit: ille ꝑ literas iustitiæ cõtra eũ ꝑpstea impetratas remoueri nõ poterit. h. d. In prĩa cõsultatio. In secũda rñsio ibi: *super quo.* ¶ Casus literalis. Archiepiscop⁹ Eboraceñ. obtinuit à dño Papa indulgẽtiã vt posit dispẽsare cũ filijs sacerdotũ vt remanere posint in ecclesijs, quas patres eorũ nullo modo habuerũt, dũmodò essent bonæ vitæ, & opinionis vel lõgo tpe ecclesias tenuissent dispẽsauit cũ aliquib⁹ talium: post istã dispẽsationẽ quidã ad iudices impetrauerũt literas à Papa vt si cõstaret ꝑdictos cũ qbus fuerat dispẽsatũ, esse filios sacerdotũ vel clericorũ, qui priò ante illos ecclesias tenuerũt: imponerẽt illis silẽtiũ: & ecclesias illas illis ĩpetrãtib⁹ asignẽt: tacita veritate de pręmissa dispensatiõe: Archieps cõsuluit dominũ Papã vtrũ ꝑ illas literas dispẽsatio sua debeat reuocari? Respondet Papa ꝙ si ꝑ priores literas cũ aliqbus dispẽsauit, dispẽsationẽ illam nõ vult per posteriores literas irritari. In fine ꝓhibet Papa clericos laicalis donatiõis intuitu in ecclesijs sine authoritate Episcopi sui institui: & institutos percipit remoueri. Berñ. ¶ † No. primò argumen. prò & cõtrà: quòd Episcopus potest dispensare cum filio sacerdotis vt teneat ecclesiam paternam: quod facit. quia hîc simpliciter conceditur dispensatio: ergo Episcopis permissa: vt. s. de tempo. ordina. c. dilectus. In contrarium est: quia hæc dispensatio à Papa specificè permittitur. ¶ Præmitte ergo pro euidentia cap. quòd aliquis ex impetrantibus impetrauit contra illos cum quibus dispensatum fuerat. alij contra illos, cum quibus dispensatum non fuerat. Item quòd aliqui ex impetrantibus ante impetrationem fuerũt instituti à diœcesanis: aliqui per potentiam laicalem. Modo quo ad omnes papa respondet. Item præmitte quòd secundum vnum intellectum isti impetrantes erant rei, quia molestabantur à filijs presbyterorum super ecclesijs eis collatis quas iam intrauerãt. Circa verbum quod ponitur in *silentium.* stat propriè. & verbum *asignet.* debet intelligi. s. adiudicãdo scdꝫm aliũ intrauerãt: & tũc nõ stat ꝓpriè *silentiũ &c.* & tũc debet intelligi ꝙ eos remoueant, & alijs conferant, & sic asignent se conferendo. ¶ Not. secundò quòd prohibitio ne filius succedat in ecclesia paterna, intelligitur de immediata successione. ¶ † Not. iij. quòd diuturnitas temporis quandoqꝫ inducit causam in facilius dispensando. ¶ Not. iiij. ꝙ iræ impetratæ super ecclesia de iure communi ab alio illegitimè obtenta, valet non facta mentione de dispensatione. ¶ Not. v. quòd nõ valent literæ speciales secũdò impetratæ derogãtes generalibus, per quas ante impetrationem secundarum est ad specificationem deuentum: ad hoc. de rescr. c. pastoralis. §. j. Ad specificationem maximè quando primæ cõferunt gratiam respectu potestatis conferendi principaliter, & in consequentiã eis, in quibus prouideri debet. ad quod de præb. c. quãuis. lib. vj. ¶ No. vj. laicũ non posse habere authoritatẽ instituẽdi in ecclesijs. & quòd authoritate laicorũ instituti ab ecclesijs sunt amouẽdi, quasi illegitimè teneãt. ¶ Opp. ꝙ hîc nõ fuerit cõsultatio, sed fuerit dispẽsatio, de qua fit mẽtio in primis literis. & per cõsultationẽ ius cõe ostendit: hæc aũt fuit dispẽsatio: vt patet ex eo quod. j. e. dicit dispensasti. gl. fatet cõtrariũ: dicit Io. an d. ꝙ ꝑ hoc nõ patet ꝙ literæ fuerunt dispẽsatiuę: quia potuit authoritate propria dispẽsare: sed patet ꝑ illud verbũ literas priores &c. etiã ꝑ illã lrã. Et etiã est de mẽte gl. p3 ꝙ cũ filijs presbyterorũ vt obtineant ecclesiã, nõ dispẽsat nisi papa. Host. q. tenuit cõtrariũ exponit ꝑ literas priores. i. ponit literas priores, vel dicit quòd est subaudiendũ maximè. & quòd põt Eps suo iure dispẽsare. Io. an. tenet primũ. nec obst. si dicat ꝙ necessariæ fuerũt hîc literæ papæ quo ad ꝓuinciales & nõ quo ad diœcesanos. qa nõ patet ex litera: ꝙ quo ad ꝓuinciales dispẽsauerit. & vide de hac opi. j. eo. c. j. rn. li vj. & dicã. j. c. fi. & hoc tenet. Dicit tñ Host. hîc sup. tex. *necesitate vrgente.* ꝙ cũ eo q nõ est publicè infamat⁹ Eps dispẽsare posit. & iura cõtraria. s. c. pe. & vlt. j. eo. loquũtur qñ prærogatiua meritorũ & nõ necesitas dispensationis requirit. vel qñ est de hoc infamat⁹ & vilificat⁹, quo casu sine decoloratiõe ecclesiæ nõposset de facili dispẽsari: cũ solus princeps vel senatus remittat infamiã. j. de re iu. c. cũ te. fatet tñ ꝙ curia tenet solũ Papã dispensare. & hæc opi. ꝑferenda est in cõsulẽdo: quãquã alia sit verior de iure. & secũdũ opi. variat intellectus. c. ¶ Glo. sequẽs in ver. & ex hoc patet, quã declara ibi. dũ dicit, *retinere non poterãt.* s. filij sacerdotũ. vñ dicit Io. an. ꝙ prĩcipiũ deberet esse gl. illud verbũ. *& ex hoc*, & deberet esse super verbo *silentium.* & clarior esset gl. Sed dicit hic Io. an. ꝙ ar. nõn ꝓcedit. qa ꝑ illud sequeret ꝙ nec etiã papa posset dispensare. vnde de iure loqt, & dispẽsatione nõ tollit. sed dic ꝙ erãt ab Epis ĩstituti & nõ à pa. Gl. aliæ sunt claræ. ¶ † Op. ꝙ rõne solius tpis nõ debe at dispẽsari: valde eñ detestandũ est ꝙ cũ nõ bonę vitæ dispẽset, eò ꝙ longo tpe tenuit. de cõsue. c. fi. Sol. dicũt hic Inn. & Hos. ꝙ subaudiẽdũ est vel exponẽdũ. vel ꝓ &. Vel dic ꝙ quandoqꝫ lõginqtas tẽporis est legitima causa dispensandi non quo ad merita subiecti, sed quo ad libertatẽ superioris, & misericordiã in subiectũ offẽdẽdo ¶ † Quæro an cõcessa gñraliter ptãte dispẽsãdi cũ filijs sacerdotum: si cõtingat dispẽsasse quo ad vnũ, an quo ad alios expiret ptãs morte cõcedẽtis, an per dispensationem quo ad vnum sit perpetua? Guli. in Spe. de dispen. § dicendum. ver. quid si is. dicit se obtinuisse quòd non est perpetuata: dictum istud procedere potest secundũ Ioan. an. ꝙ per viam cõmisionis non ꝑ viã gratiæ factæ dispẽsare debẽti emanauit litera per viam commisionis, & maximè cum incertis, vt sæpe fit: quo casu primo cùm gratia esset perfecta non expiraret per mortem cõcedentis: vt clarè patet de pręb. c. si cui. li. vj. & adhuc qñ per viam commisionis posset distingui an is cui facta est cõmisio fecerit actũ cõmunem omni dispensationi, & durat potestas: an solùm specialem quo ad dispẽsationem iam factam, & procedat dictum Guli. panent prædicta ex his quæ not. de offic. delegat. capitu. licet. ¶ Quid de his cum quibus non est dispensatum. dic ꝙ à contrario patet quòd procedet contra eos secundum formã

torũ afficiat man⁹ ordinariorũ, vel alterius executoris, habetur per Paul. de leaza. in clem. j. de cõces. prebẽ. & per Io. An. in addi. Spe. in ti. de cõces. prebẽ. super rub. & tene menti ꝙ gratia papalis expirat si executor datus in gratia ꝓnuntiat se non esse executorẽ, & à tali sententia non appellatur. vt notabiliter voluit Ioã. And. in c. dilectus de præben. & tene etiam menti ꝙ clausula decreti apposita ĩ literis gratiæ spectatiuæ habet locum ita demum si impetrãs vult illis vti. aliâs nõ. vt notabiliter voluit Inn. in c. j. de conces. preben. quẽ etiã ibi sequitur. d. Anto. & an habens gratiam si nõ acceptat bñficiũ cõtentũ in gratia intra tps' possit illud alteri nõ collatũ etiã post tẽpus acceptare. vide glos. in cle. j. de conces. præbẽ. & gloss. & Lap. in. c. si cleric⁹. de preb. lib. vj. & Archi. in c. dudum. de præben. eo. lib.

a ¶ Constat iudici. Adde vt Aret. cõsil. clxiiij.

ZACHARIAS.

¶ Adde quòd notorium debet allegari, sed non probari. glos. est. sing. in clement. appellanti. & ibi Card. de appel. idem in clement. j. quæst. xxij. in fin. de fo. comp. Ioan. And. & dom. in capi. ij. contra gloss. ibi: & ibi plenissimè Feli. j. vt lite non contes. Aduerte tamẽ quòd debet probari illud esse notorium: vt glossa not. voluit in. c. ad nostra. j. de contrahen. empt. & ven. iste in. c. cõsuluit. j. de appel. & Spe. in titul. de proba. §. iij. versi. iiij. & in titul. de aboli. §. ij. in princi.

SEB. SAPIA.

b ¶ Oblatione libelli. Vide Fel. in

dum formã rescripti: per hoc no. Host. ꝙ institutio, quæ ad Episcopũ ꝑtinet põt authorizabilis appellari: de hoc de offi. arch. c. cùm satis. ¶ Quæro ꝓ intellectu casus qs hic erat actor? dic ꝙ vnus est intellectus, quòd hîc agebãt isti impetrãtes possidentibus filijs presbyterorũ: & tũc expone silentiũ imponas. i. priues, silentiũ imponẽdo & assignes &c. Alius quòd isti qui impetrarũt iam erãt possessionẽ ingressi, & dum filij presbyterorũ agerẽt cõtra eos excipiebãt quòd erãt filij presbyterorũ, & impetrarũt isti literas contra eos, filios presbyterorum, vt silentium eis imponeretur: & sibi ecclesiæ assignaretur. Anto.

SVMMARIVM.

1 *In notorijs non requiritur discussio iudicij vel probatio testium. secus in manifestis. 2. 3.*

CAP. X.

QVoniam. Si manifestũ est ꝙ filius in ecclesia immediatè successit patri sine aliqua testiũ receptiõe, ab illa remouebit. h. d. Prima recitat factũ. Secũda ꝓuidet ibi: *nolumus*. ¶ Casus literalis. Mãdat Papa Cantuariẽ. & eius Suffraganeo quaten⁹ si publicũ fuerit patres ꝑsonatũ in ecclesijs habuisse, filios eorũ ab ecclesijs excludãt: nec ad alias vlterius assumant. Et si hoc publicũ est, nec cã in iudicio deducatur, nec testes admittantur. Bernar. ¶ † No. bonũ text. quòd in manifestis non est necessaria discussio iudicij vel probatio testiũ: sed intellige manifestũ pro notorio. ¶ † Gl. opp. quòd in manifestis ordo sit necessari⁹. ij. q. c. De⁹ omnipotẽs. de diuor. c. porrò, & de elec. c. Solut. hoc ꝓcedit qñ est notoriũ: contraria ꝓcedũt, qñ est manifestũ: vel ex superabũdãti aliqñ fit indagatio iudicij: de quo dic: vt. j. de iureiurã. c. ad nostrã. de coha. cle. & mu. c. vestra. ¶ Quæro qualiť possit esse notoriũ? dicit hîc Inn. quòd eò quòd pater ministrauit in ecclesia, est notorium, qa nõ poterat nõ esse notoriũ. de trãsl. pla. c. licet. ¶ No. dictũ quod extẽdit illud. c. ad retẽtionẽ ecclesię inferioris, quod loquiť de ecclesia episcopali. dicit tñ Hosti. quòd dato quòd administratio sit notoria, paternitas tamẽ seu filiatio põt esse dubia: quæ vix, aut nũquam probari. j. põt. eo. c. Michael. ¶ † Quæro, an aliqua indagatio iudicij requiratur in notorijs? dicũt docto. quòd ex quo de notorio cõstat iudici,[a] nõ debet pars vexari in obligatiõe libelli,[b] vel alio iudiciario ordine ꝑ iura q̃ allegat gl. sec⁹ si de eo posset ꝓbabiliter dubitari. xj. q. iij. c. graue. & arguit Host. quòd quando Eps reqrat à subdito, quòd ostendat qualiter ecclesiam est adeptus, nõ est offerẽdus libell⁹. remittit de simo. c. licet heli. §. j. Io. An.

SVMMARIVM.

1 *Filius sacerdotis etiam legitimus repellitur ab ecclesia, in qua pater immediatè ministrauit etiam tãquam vicarius perpetuus. 4. secus si non immediatè. 5. vide. j. c. proxi.*

2 *Filius sacerdotis quare prohibetur intitulari in ecclesia paterna?*

3 *Archiepiscopus habet iurisditionẽ in subditos Suffraganei publicè delinquentes. intellige, vt. j. nu. 6.*

7 *Dispensatio non potest in non subiectum exerceri.*

Beneficia consanguineorum an sit licitum alijs consanguineis habere? 9. & 10.

8 *Nepotes ex filio presbyteri an possint intitulari in ecclesia auita?*

Filiorum appellatione non veniunt nepotes in materia odiosa.

11 *Legitimatus per subsequens matrimonium non potest promoueri episcopatum sine dispensatione. vide. j. in. c. proxi. in. ij. nota.*

CAP. XI.

AD extirpandas. ¶ † Filius etiã legitimus remouetur ab ecclesia, in qua successit immediatè patri, vicario, vel rectori, hoc dicit. Decisa consultatio ibi: *fraternitati*, ponitur responsio. ¶ Casus literalis. Dicitur hîc quòd filij presbyterorum qui ecclesias tenent in quibus patres eorum nulla persona media ministrauerunt taquàm personæ vel vicarij perpetui remoueantur ab illis. Bernard. ¶ † No. primò causam propter quam prohibetur filius intitulari in ecclesia paterna. s. ne notetur successio in beneficijs. ad hoc. s. eod. capit ex transmissa. ¶ † No. secundò casum, in quo Archiepiscopus in subditos Suffraganei habet iurisdictionem quando clericus publicè ecclesiam tenet illicitè. ¶ † Not. tertiò ꝙ prohibetur filius intitulari in ecclesia in qua pater fuit vicarius vel rector: & sic patet quòd vicarius & rector æquiparantur: quia ambo dicũtur intitulari: qđ intelligo de vicario ꝑpetuo.[c] ¶ † No. quartò quòd prohibetur filius immediatè succedere patri in ecclesia: mediante ergo alia persona poterit: quia illa purgat vitium. ¶ Not. quintò casum expressum, ꝙ filij etiam legitimi repelluntur ab ecclesia: in quo de proximo patres administrarunt. ¶ Oppon. ꝙ † non se intromittant de subiectis suffraganeis Archiepiscopi: vt de offi. ordin. c. pastoralis. Solut. dicit hoc propter negligẽtiam Episcoporum. vel quia Cantuarien. est legatus. de offi. leg. c. j. Hostien. autem dicit, ꝙ in communi vitio prouinciæ Archiepiscopus est iudex. ad idem ca. fi. de rescr. ad hoc de insti. c. iij. ¶ † Quæro an cum Metropolitanus visitat prouinciam possit dispensare? dicit Vin. ꝙ potest id, quod ordinarius. secundum Vinc. Adhoc de pœni. & remis. c. nostro. de censi. c. fina. lib. vj. sed ista loquuntur in his quæ respiciunt forum pœnitentialem. dispensationem ergo cum illegitimis vel his similem non putat ꝙ facere possit cùm non sit permissum. & facit quod no. de temp. ordinatio. c. cùm nullus. libr. vj. No. bene ꝙ dispensatio nõ potest in non subiectum exerceri. ¶ † Quæro quid de nepotibus & alijs inferioribus, an sit prohibita facultas antecessorum recipere ecclesias? glo. dicit idem quod in filijs: quia in eis notatur successio. Idem no. viij. q. j. c. apostolica. Alex. s. eo. c. proxi. Communis opinio habet idem: quod temperat Innocẽ. verum, quando nepos adest filio mortuo: secus si viueret pater: secundum Innocẽ. Hostien. remittit ad sum. eod. titul. §. qui filij. versic. sed nunquid. & seq. ibi Hostien. tenet opin. Innocen. an filius viuat, & nõ excluditur nepos: quia non notatur successio, an sit mortu⁹, & nõ admittitur, qa in eo notať successio. Io. an. hîc plenissimè allegat an appellatione fi-

c. cũ ordinẽ. col. ix. versi. ad glos. in cle. appellante. vbi latè discutit an notorium quòd non indiget probatione indigeat allegatione: & sentiť ꝙ non, quãdo est notoriũ iudici. quod etiam sequitur idẽ Feli. in. c. afferte mihi gladium. col. iiij. versic. Secundus casus. s. de præsumpt. de quo etiã tradit Aret. in. c. veniens. col. v. de accusat. & Moder. post Bar. in. l. eum qui. circa finẽ. ff. si certum pet.

c ¶ Perpetuo. Adde vt per Anto. de but. consi. xix.

Antonius Fransc.

¶ Circa hoc de notorio, dicas primò ꝙ illud dicitur esse notoriũ quod omnes cõtinuè videre possunt secundũ Bald. in authen. ꝙ locum. in vlt. q. C. de colla. vel quòd omnes sui natura sciunt, vel scire vero simile est: vt ꝑ eundem Bald. in l. cum fratrem. C. ad sille. & per Barto. in authẽ. qui semel C. quõ & quãdo iud. & quotuplex sit notorium plenè traditur in. c. vrã. de coha. cle. & mu & per Bal. in rub. C. de ꝓba. in. j. col. & in. l. ea quidem. in. vj. co. C. de proba. & notoriũ non excusat ab onere proponẽdi: sed ꝓbandi: & iõ debet proponi & allegari pro quo vide vltra hic allegata, Alexã. in. l. fina. in prin. ff. si cer. peta. & in. l. eum qui ita ff. de verbo. ob. Et adde quòd notorium pręsumitur eò ipso ꝙ decem testes vnum dicũt vt dixit Bald. in. d. authen. quod locum. & istud quod dicitur quòd notorium debet allegari: licet non probari de necessitate: est verum, nisi quãdo notorium esset locum non esse tutum ad comparendum. quia tunc etiam allegari non debet. vt sing. vo

luit Innocē. quē ibi sequuntur. d. Ant. & Imo. in. c. prætereà. de dila. & do. Abb. Imo. & Phil. Fran. in. c. ex parte. de appel. Quomodo autē probetur per testes & per quot: vide per Spe. in titu. de noto. cri. in. §. iam & hoc notoriū. & vide etiā per. d. Abb. in. c. tertio loco. de præsum. & per gl. ij. q. j. in. c. Deus. §. fi. Et adde quòd licet vnus testis faciat semiplenam probationē regulariter: tñ vnus testis nō ꝓbat semiplenè notorium vel famā. de quo etiā per Innocen. in. c. super his. de accus. & de huiusmodi notorio habetur ꝑ glo. in. l. emptorem. in princ. & in. §. j. & ibi per Bart. ff. de acc. empt. Et adde ꝙ licet notorium non sit de necessitate probandū: tñ debet probari illud esse notorium vt est notabilis gl. in. c. ad nostrā. de emp. & vē. & est tex. quem ibi pōderat And. sicu. in c. cōsuluit. de appel. & vide ꝑ Spe. in tit. de noto. cri. in. §. j. in versi. sed qualiter: & vide q̄ habentur in. l. si verò. in. §. q pro rei qualitate. ff. qui satis. cog.

a ¶ Filiorū. Adde Ro. cōsil. cccclxxxiij. & .cxxix. & xxv. Alex. consi. v. iij. li. & cōsil. ix. & lxj. j. lib.

ZACHARIAS. ¶ Adde eundem Alexā. consil. j. & cōsi. cxxxviij. volu. j. & cōsil. iiij. & consi. lxxxiij. vol. iiij. Old. cōsi. xcij. ij. Lud. pont. consil. cxix. vbi dicūt idem quod iste & Paul. de ca. cōsi. cl. xix. & seq. ised melius per palle. Ale. in. l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius vocā.

SEB. SAPIA. b ¶ Nepotes. vide Bald. & alios in. l. ij. C. de in ius voc. vbi vult ꝙ stante statuto ꝙ stātibus filijs filiæ fœminæ non succedant habet locum stātib⁹ nepotibus: sequitur Alexand. in. l. qui se patris. colum. penul. C. vñ libe. Alexand. in consil. xxj. in. j. volumi. Matthe. not. xlviij. Abbas in proœ. Greg. in prima gloss. colum. iij.

liorū[a] cōprehendantur nepotes,[b] & concludit ꝙ ex vera interpretatione nō, sed sic ex interpretatione ficta: per quod cōcludit ꝙ in odiosis & corrigibilibus & pœnalibus non cōprehenditur, nisi aliter lex intendat: vide quod no. ff. de testa. tute. l. quid si nepótes. & vide quod no. ff. de verb. sig. l. liberorum. & vide gl. c. j. de baptismo. in gl. pe. per quę residere videtur ꝙ ad nepotes non extendatur, cū de illis non fiat mentio. 9 ¶ † Quęro quid de collateralibus? gl. dicit quòd nō habet locū in collateralibus. ar. de offi. deleg. c. ex parte. Io. Andr. allegat de arbitris. c. ij. de accu. c. accedens. 10 ¶ † Quæro qd si filius succedit in ecclesia patris dispensatiuè vel de facto: nunquid alter frater potuit in ecclesia institui? dicit Hosti. in sum. in loco præalleg. ꝙ non: quia nō videtur de mente iuris: ꝙ talis persona intermedia purget vitiū, imò potius videtur comprobare ꝙ successio in ecclesia Dei habeat locū. s̄. de elec. c. venerabilē. §. vlti. & hoc. d. verum vbi de facto habuit filius post patrem: sed si dispensatiuè habuit filius, tunc videtur ꝙ alter filius succedere possit. ar. eorum quæ dicta sunt: & no. in sum. eod. tit. secunda verò prohibitio est. 11 ¶ † Quæro quid si filius sit natus de damnato coitu, posteà pater ducit in vxorem matrē. nunquid talis promoueri potest? dic ꝙ sic, si tempore coitus mulier erat talis quam potuerit habere in vxorē, etiā si post natiuitatem alter parentum alij nupserit, quo mortuo naturaliter parentes sunt coniuncti: quia matrimonium subsequens legitimat prolem quo ad omnes actus legitimos: q̄ filij sint legi. c. tanta. in aut. quibus mod. natu. effi. legi. circa prin. col. vj. Excipiunt quidā vt Ray. dignitatem episcopalem, ad quam nō poterit absq; dispensatione promoueri. arg. de elect. c. innotuit. in antiqua. sed hodie non habemus. ad idem de elect. c. cū in cunctis. cùm enī talis de legitimo matrimonio natus non fuerit, quāquā consequenter matrimonium contractum sic, non videtur satisfactum consilio quod natiuitatē respicit, sed dicit Goffr. quòd si contrarium dicatur nō reputat iniquum ne fauor matrimonij restringatur. quod sequitur Hosti. qui fil. sint legi. c. ex tenore. qui ma. accu. non pos. c. videtur. & hoc tenet gloss. in. d. c. innotuit. & in. d. c. per venerabilem.

SVMMARIVM.

1 *Filius Episcopi legitimus potest ad ordines promoueri, & in paterna ecclesia beneficium obtinere.* 3.
2 *Episcopus potest quis fieri, licet habeat filios.*

c ¶ Sit legitimus. Adde Cal. consi. j. hoc eodem titul.
d Titulum. Adde Anto. de but. consi. xix.
e SEB. SAPIA. ¶ Quæro, quomodo probetur filiatio? latè ponit Feli. post alios in capit. per tuas. colum. iij. de proba. Alexā. in consi. ij. in. iij. colum. libr. j. & consil. lxxiij. per totum. libr. secundo. & consil. xxv. colum. penu. lib. iij.
f ¶ Filius Antonij. Adde qualiter probet̄ filiatio. Ale. cōsi. xxv. & lj. iij. l. ZACHARIAS. ¶ Adde eundem consi. lvj. in. ij. colum. in. j. parte. & consil. lxxiij. per totum in. ii. parte. & consil. xxv. in prima column. vo.

CAP. XII.

Ad hæc. ¶ † Filius legitimus episcopi potest ad ordines promoueri, & in paterna ecclesia beneficium obtinere. hoc. d. Communis diuisio. Secūda ibi: *sciat.* ¶ Casus literalis. Quæsitum fuit à Papa vtrū filij Episcoporū possint ad sacros ordines promoueri si aliàs digni sunt. Respondet papa, si de legitimo matrimonio sunt geniti, & nihil aliud impediat, possunt ad sacros ordines licitè promoueri, & in eisdem ecclesijs in quibus patres possunt beneficia obtināere. Ber. 1 ¶ † Not. primò quòd habens filios potest in Episcopū promoueri: & sic habitus filiorum non repellit quem â dignitate episcopali. ¶ Secūdò no. duo requisita in promouendo ad ordines. scientia, & morū honestas. & tertiū quòd legitimus sit: & sic illegitimitas causat irregularitatē, & repellit quem ab ordinibus. Et no. arg. ꝙ oportet ꝙ sint de legitimo matrimonio procreati: non videtur ergo sufficere ꝙ sint legitimati: quod est falsum: vt in. c. ꝑ venerabilē. qui filij sint legi. 2 ¶ † Not. limitationē ad totū titulū, ꝙ in ecclesia cui pater præest, vel præfuit vt eps principaliter potest filius in aliquo particulari beneficio promoueri. ¶ Opp. quòd filius etiam legitimus non possit institui ī ecclesia paterna: vt patet j. c. ad abolendā. glo. dicit quòd illa decre. habet duas le c. Vna, quòd maximè: ibi positum stet cōparatiuè: & tūc ob. quòd secūdū quosdā corrigit̄. Alia, quòd stet ꝓ tātū: & non obstat. vel dic quòd illud verbū maximè implicat idē in alijs illegitimis: qa maximè spurij nō succedūt: quasi dicat nec etiam alij illegitimi: sunt enim multæ species illegitimorū: vt. s̄. de renū. c. nisi. ad fi. ¶ Opp. secūdò quòd nō succedat filij etiā legitimi in ecclesia paterna: vt ī. d. c. cū decorē j. eo. gl. prima dicit quòd loquit̄ de illegitimo. Itē secūda: sed dicit ꝙ filius legitimus specialiter ī beneficio parterno nō pōt præfi. in beneficio: aut alio separato à paterno quāquā in eadē ecclesia bene pōt institui. Host. dicit quòd si ecclesia habeat præbendas indistinctas, filius ṗt in ecclesia institui etiā in prebēda quā obtinuit pater. quia nō dicit̄ succedere patri. de pręhē. dilecto. vbi aūt bñficia sunt distincta: cōcludit Host. quòd ī eadē ecclesia in diuerso bñficio pōt c fili⁹ institui: dūmodò sit legitimus. [c] in qua pater fuit institutus, nō distincto an beneficium filij sit maius paterno, vel econuerso quia non attenditur maioritas vel minoritas: sed attendit̄ diuersitas, vnde dicit quòd in ecclesia in qua pater fuit Archidiaconus, filius poterit esse Episcopus: sufficit enim ꝙ nō sit idem, vel penitus simile: vt personatus, & vicaria perpetua. ff. de regul. iur. c. hæreditas. & ff. de acqui. posses. l. cùm hęredes. dūmodo enim filius sit legitimus non est curandum de maioritate vel minoritate beneficij sed solū de identitate. de qua no. in. d. c. ad abolendam &c.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio quomodo & ex quibus coniecturis probatur?*

CAP. XIII.

Michael. Filius non potest esse vicarius in ecclesia in qua pater fuit proximus rector. In prima facti narratio. In secūda causę cōmissio: ibi *fraternitati.* ¶ Casus literalis. Michael presbyter ꝓposuit corā Papa ꝙ ecclesiam sancti Io. canonicè fuit adeptus: sed. M. filius Antonij presbyteri, qui proximò antè habuit personatum ipsius ecclesiæ ad se vicariam ipsius ecclesiæ asserit pertinere. Mandat Papa quatenus si constiterit filium fuisse Antonij qui ꝓximò habuit personatū illius ecclesiæ, super vicaria ipsius rei perpetuū silentiū imponat Bern. ¶ No. priò quòd fili⁹ nō potest habere bene d ficiū in titulū[d] vicariæ perpetuæ quod pater habuit in titulū rectoriæ persona⁹. Et sic no. hîc casum ꝙ vicari⁹ ꝑpetuus habet titulū. & sic fili⁹ in eodē vel in simili penitus beneficio non pōt intitulari loco patris vel ī titulo loco illi⁹ surrogato. ¶ No. vt repellat̄ fili⁹ ab ecclesia paterna oportet ꝙ ꝓbet̄ patrē ꝓximò ibi ministrasse. nō sufficit ergo simpl̄r ꝓbare patrē ministrasse. ¶ Op. ꝙ patris possit fili⁹ ecclesiā tenere. s̄. eo. c. ex tua. Sol. ex dispēsatiōe pōt vt ibi: de iure nō vt hîc. etiā dato ꝙ fuisset tolerat⁹. talis enī tolerātia ius possessori nō parat: sed iniquitaē ostēdit. de ꝑscri. c. nihil. sec⁹ de tolerantia approbatiōis. de cog. spir. c. sup eo. ¶ Quæro qd sit ecōuerso, an filius possit habere ꝑsonatū bñficij in quo ante fuit pater vicari⁹ ꝑ e petu⁹? dic ꝙ non qa hæc cōuertunt̄ secūdū doc. 1 ¶ † Quæro [e] qualr f ꝓbabit̄ fili⁹ Antonij: [f] dic ꝙ si nat⁹ fuit ex illa quā publicè tenebat in domo ꝓ cōcubina. ꝑsumit̄ enī fili⁹ illius, sicut præsu mitur filius qui na

ſu.iiij. Et ibi quæ probatio ſufficiat:& an ſola fama. Feli. remiſsiuè in capi. per tuas. colum.ij.in.j.nota.in fin.j. de probat & Lanfran. de ori. in. c. quoniam contra.§. ſtatuimus. verſ. teſtium depoſitiones. nu. iiij.& ibi in apoſt. Celſi. in ver. filiatio. eo. titul.

Anto. Franciſ. ¶. De modo probandi filiationem, vide Bar. in. l. j.& ibi p Alexandr. in. l. j.§. idem.§. per contrariũ. ff. de li. agnoſ. vbi dicunt quòd probatur probando quòd quis fuit ab aliquo tentus, tractatus, & nominatus vt filius: & habetur p Bal. in. l. non nudis. C. de probat. & vide Bal. in. c. j. in. v. colum. qui feud. dare poſ. in vſi. feud. vbi dicit quòd probatur per cõiecturas: & vide plenè p Lanfran. de ori. poſt Inno. in cap. quoniam contra. de proba. in verſi. teſtes. vbi dicit ꝙ non poteſt probari niſi præſumptiuè: vt in. l. prima. & ibi per Bartolum & Baldũ. C. quorum bonorũ. vbi dicunt quòd ſufficit probare quem eſſe natum in domo ex viro & vxore ſcientibꝰ vicinis. de quo etiã per Bar. in. l. ſi vicinis. C. de nupt. & ĩ l. titia. ff. ſolu. mat. & per Paul. de ca. in conſi. clxxv. inci. ſuper primo dubio. addas tamen quòd. quo ad matrem verè probari poteſt filiatio p obſtetrices, q̃ puerum naſcẽtem ex tali muliere recollegerũt: vt eſt no. gloſ. in. l. prima. ff. de proba. & de materia iſta vide etiã per Bartol. & alios in. l. filium diffinimus. ff. de his qni ſunt ſui vel alien. iur. & per Innocent. domi. Anto. & docto. in capi. Michael. de fil. presby. & per Bald. in. l. neq; natales. C. de proba. & in Spec. de noto. cri. in.§. viij. in princ. & in titu. de maiori. & obediẽ. in verſicu. eodem modo. & in titul. de teſtam. in.§. ij. & in ti. de conuerſi. infide. in.§. porrò & in titul. qui fil. ſint legit. in princip.

qui natus eſt ex illa quæ tenetur in matrimonio: quia filius eſt quem nuptiæ demonſtrant ff. de in ius vocan. l. quia ſemp. vnde præſumptione dicimus talem filium, quem filium cohabitatio oſtendit. Probabitur ſecũdò filius: eò ꝙ eſt in quaſi poſſeſsione filiationis. quod ſatis puto, quia incidenter filiatio deducitur in iudicium. Item probabitur tertiò eò ꝙ iſte habeat illum in patrem & communiter eius filius reputabatur & nominabatur. de probat. c. per tuas. Item quuandoq; probatur filius ex dilectione: vt patet. j. de pręſum. capitu. afferte. Non obſtat quòd nominatio non probet quẽ filium. C. de teſta. l. neq; profeſsio. C. de proba. l. non nudis. quia dicit gloſſ. quòd probatur p̃ ſumptiuè: ſed non ſic quin admittatur ꝓbatio in contrarium. ¶ Ioã. And. remittit qui fil. ſint legiti. capitu. tranſmiſſe. dic quòd ſola nominatio non probat quem filium, niſi à patre nominetur in actu tantum filio proportionabili: puta inſtituit hæredem in legitima: quia aliás inſtitutio bene concludit in alijs. quod not. quia tunc conſtituitur in quaſi poſſeſsione filiationis: vt. l. j. ff. de lib. agno.§. j.& ibi Barto. quo caſu præſumptiuè probatur filius: ſed nominatio cum tractatu & nominatione communi bene probat ipſum filium. Quæ dicta ſunt de filio probando, procedunt in probando quem patrem: & aſsignat Ioan. And. cauſam, quia iſta correlatiua ſunt: & hoc eſt verum. nõ ſunt hîc alia: materiam expediui in dicto. c. tranſmiſſæ. qui fil. ſint legiti.

SUMMARIUM.

1 *Illegitimus poteſt quis eſſe, & natus ex vxore legitima. 2. de veritate: vide. j. nu. 4.*
3 *Illegitimus per ſolum Papam diſpenſatur.*
5 *Peccatum patris, an & quando noceat filio?*
6 *Diſpenſatus ad ordines ſuſcipiendos, an cenſeatur diſpenſatus ad ordines ſacros, vel ad prælaturã?*
7 *Diſpenſatio an aliquo caſu interpretetur?*

CAP. XIIII.

Literas. Illegitimus genitus etiam de vxore, ſine diſpenſatione ad ordines vel beneficia promori non poteſt hoc dicit. Supplicatio & ſupplicationis admiſſo. ibi: *verùm licet.* ¶ Caſus literalis. Quidã vir & vxor cõi cõſenſu promiſerũt caſtitatẽ ſe ſeruaturos, qua ꝓmiſſa iſtãte eccleſia vir ꝓmotꝰ fuit poſt modũ vſq; ad ſacerdotiũ. tandẽ in ſacerdotio conſtitutus acceſſum habuit ad vxorẽ. & ex ea filiũ genuit. H. noĩe. iſte. H. deſiderauit à pueritia miniſtrare dño & in officio clericali. dicit Papa licet à filijs paterna incõtinẽtia ſit ꝓpellenda: tñ ſi dignus eſt permittit eũ ad ſacerdotiũ ordinari: aliâs permittit eũ in clericũ ordinari, & ad eccleſiaſticũ beneficiũ promoueri: vt inde valeat ſuſtẽtari. Ber. ¶ † No. j. hæc eſſe poſſe ſimul quẽ eſſe genitũ ex vxore legitima. & illegitimũ eſſe. ¶ No. ſecũdò ꝙ illegitimitas in prole nõ cauſat à ſola ſubſtantia vinculi matrimõialis, ſed ab executiõe vinculi matrimõialis: ideò data ſubſtãtia vĩculi & executiõe ꝓhibita, ſeu ceſſante, ceſſat legitimitas in ꝓle. Secus ſi tantùm executio eſſet ſuſpenſa: quia proles eſt illegitima, ſaltẽ quo ad ordines. de clan. deſpon. c. cũ inhibitio. ¶ Ex hoc infertur † ꝙ natꝰ de presbytero & eiꝰ olim vxore legitima eſt illegitimus,[a] & in habilis ad ſacros ordines: quia datò quòd nõ deficiat vinculi matrimonialis ſubſtantia: deficit tamẽ matrimonij executio, cui obuiat votum ſolenne. ¶ Not. tertiò quòd ordo appellatur officiũ. ¶ No. quartò vnam cauſam proprer quam illegitimus ab ordinibus repellitur, ſcilicet timore paternæ, incontinentiæ, quæ in filium punitur: & ſic aliquando eccleſia obuiat & punit filium propter peccatum parẽtis vitandum in filium. ad hoc. j. q. iij. j. c. eccleſia.§. itẽ paruulos. ¶ † No, quintò ꝙ cũ illegitimo ſolus Papa diſpenſat. ¶ No. ſextò argu. ꝙ diſpenſatio in ordine non extenditur ad cõſecutiuum beneficij, niſi hoc exprimatur: aliâs illa verba & ad eccleſiaſticũ beneficium ſuperflua forẽt, ſed ſi declaratiuè intelligant, probãt cõtrarium. ¶ † Obuiant duo quia videtur impoſibile quod de legitima vxore presbyter generet filium: quia vel erat vxor antè, & matrimonium non potuit ſeparari: quia quos deus coniunxit & c. de ſecũ. nupt. c. j.& . ij. vel non erat vxor ante ſacerdotium, & non poteſt effici vxor legitima. xxxj. diſtin. c. ante triennium. & . s̃. de ęte. & quali. c. accepimus. Sol. intellige ꝙ antè fuerat eius vxor, & poſteà factus eſt ſacerdos vxore volente & caſtitatem promittente: vnde poſteà priuati fuerunt propter votum executiõe matrimonij. & per hoc ꝓles naſcitur illegitima: quia contra votum ſolenne caſtitatis in vtroq; coniuge: ideò de iure non potuit promoueri. & propter hoc dicit Io. Andr. quòd plus peccat cognoſcens talem vxorem quam ſi cognoſceret ſolutam: quia cognoſcit conta votum vtriuſq;: ita not. Lau. lxxxj. diſtin. capitul. miniſtri. & per hoc filij ſunt illegitimi ſecundum Innocen. & Goffre. in ſum. huius tituli.§. quid ſi ſacerdos. & Hoſtien. de conuer. coniu. c. dudum. Ray. in ſumma huius tit. dicit quòd tales filij non ſunt illegitimi duplici ratione, fauore prolis, & vt culpa parentum filio de matrimonio nato non noceat. argu. xxvij. qõ. ij. c. multorũ. ſed obuiat hic tex. ſed dic ſecũdũ Ray. quod hîc non eſt diſpenſatio. ſed iuris ꝑmiſsio: vel dic quòd eſt diſpenſatio ꝓpter idẽtitatem rationis, quæ eſt in illegitimo, ſcilicet vitiũ paternæ incõtinentiæ: vnde ita eſt ꝓhibitus ſicut illegitimus: ſed in uulla pte ſuæ decretalis dicit ipſum illegitimũ. Io. and. videt adherere ſummando primæ opin. Quòd ſit illegitimns tenet Archi. in. c. ij. eodem titu. libro. vj. in verſi. patitur. & hoc eſt verius. p hoc apparet qd dicendũ an poſtea ſuccedat defuncto. credo quòd in veritate ſit legimus. quia interdictum non illegitimat prolem: vt patet de matri. contra. per totum. ſufficit ergo ad legitimandũ prolem ſubſtantia vinculi matrimonij. & hoc placet, quia fauorabilibus. ¶ † Op-

a ¶ Illegitimus. Adde quod Ro. ſing. ſuis. dicit ꝙ filij. presbyterorum ſunt ſerui illius eccleſiæ in qua pater eſt. bñficiatꝰ, p tex. fin. xv. q. viij. c. cùm mulrę. ZACHARIAS. ¶ Adde quod eſt ſing. ordine. nu. cccccxxij. quod incipit dic quod filij ſacerdotis. Cui potes addere ſing. quod ſeq. quod incip. Maritus & vxor. vbi dicit quòd filius poſt votum continentiæ natus ſit ſeruus illius religionis quam pater eſt ingreſſus q̃uis ex ſua vxore illũ ſuſtulerit. alleg. gl. ſin. in. c. miniſtri. lxxxj diſtin. cuius opi. tenuit ante eũ Hoſtien. in ſum. eod. titul.§. quis poſsit. verſ. quid ſi ſacerdos. licet contrarium tenuerit. Ray. lxxxi. diſ. in ſum. verſ. ſed pone Anto. Franciſ.

¶ Circa hoc de filio ſacerdotis, clerici, vel religioſi. dicas ꝙ filius ſacerdotis non dicitur eſſe ille, qui eſt natus ante ſacerdotium, vel monachatum, vel clericatũ patris. vt eſt gloſſ. in. l. imperialis. in §. his illud. C. de nup. ſed ſolum dicitur ille qui eſt natus poſt ordines ſuſceptos. vel ingreſſum religionis. & an tales ſic nati dicãtur etiam ſerui monaſterij, vel eccleſiæ. vide per Spe. in titu. de ſta. mona. in verſic. lix. ibi per Bald. in addi. & vide. d. Car. ĩ cle. j. ĩ. ix. qõ. de deci. vbi tenet. ꝙ ſunt ſerui eccleſiæ vel monaſterij & ibi dicit quòd æquiparant oblatis. & vide tex. in. c. cũ multi. xv. q. vlt. q dicit ꝙ filij ſacerdotis rectoris eccleſiæ dicuntur eſſe pars eccleſiæ. Dicit tñ Bal. in. l. fi. C. de nupt. & in. l. qui ĩ ꝓuinciã. ĩ.§. diuꝰ ff. de titu nupt. ꝙ filiꝰ ſacerdotis põt legitimari p papã. vel habẽtem ab eo poteſtatẽ. ad quod vide conſi. Pau. de ca. ccxxiiij. & de materia filiorum presbyterũ & religioſorũ. vide. xxiij. q. ij. per totam. q. & . liiij. diſt.

ponuntur quòd paterna incōtinentia nō debeat filius nocere.lvj.diſtinctio.c.naſcitur.ſol. non nocet quo ad vitam ęternā:ſed bene quo ad effectū creādum quo ad promotionem legis ſecundū gl. Dehoneſtētur enim filij ex incōntinentia parentum ſecundū doc. ſicut dehoneſtatur maritus ex vxoris incontinentia. xxxiiij.diſt.c.ſi cuius. & dehoneſtatur de coitu ancillę.l.diſt.c.ſi quis viduam.

6 ¶ †Quæro an ex diſpenſatione vt non obſtante illegitimitate quispoſsit ad clericatū aſſumi, intelligaturquis diſpenſatꝰ vt poſsit ad ſacros ordines aſcendere,an reſtringatur ad minores? gl. arguit[a] quòd ad minores reſtringātur. quia ꝑmiſsio in genere mediocritatem reſpicit.ff.de auro & argento lega.l.qui lancē. cū ſi. In contrariū.quia beneficiū latiſsimè interpretandum &c.ff.de conſtit.princ.l.fi.§.de trāſlatio. præla.c.fi.dicit gloſ. ꝙ tutius eſt intelligere ꝙ ad minores tantū reſtringatur, quia ſic Papa ſenſiſſe videtur:ergo &c.de reſcrip.c.ſuper literis.Phili.per prima iura:& quia appellatiōe clerici etiam ſacerdos cōtinetur.xxj. diſtin. c. cleros.xj.q̄.j.c.de perſona. tenet ꝙ promoueri poterit ad ſacros ꝑter,quā ad Epiſcpatū. Pro quo facit:quia ſi dicas reſtringendū etiā, eadem ratione reſtringeretur ad primam tonſuram.Hoſt.dicit talē gratiam reſtringendā, dummodo aliquid operetur.Op. ꝙ reſtringatur ad minores.tenēt communiter doctores. Lan.Goff.Inn.& Hoſt.ſed remittit ad ſum. e. tit.§.quis poſsit.ver.quid ſi diſpenſetur cū aliquo: & ſeq.ad hoc.j.c.j.lib.vj.di.c.ſicut.Arch. eo.titu.c.j.libr.vj.tenet opi. gloſ. niſi dicat cū adiuncto omnes ordines: vt ibi in verbo oēs ordines.Dicꝙ aut eſt ad ordines minores iam promotus tempore conceſsionis diſpenſationis,& conceſsio extenditur ad ſacros: aut nō eſt promotus ad aliquos gradꝰ ordinis: & tūc diſpenſatio poteſt ſtrictiſsimè, intelligi , & nō comprędēdit niſi pſalmiſtatum: poteſt ſtrictè intelligi,& cōprehēdit maiores:poteſt latè intelligi,& comprehendit ſacros: poteſt latiſsimè intelligi,& cōprehendit Epiſcopatū.Credo ꝙ nō ſtrictiſsimè ſumitur:quia aliquid habet beneficij: maximè quando plures occurrunt actus, ad quos par eſt cauſa: vt ſunt, oēs minores: quia vnum nō eſt maius altero: licet vnum per prius,aliud per poſterius: vnde ſtrictè intelligitur vt minores comprehendat: & hoc tenet Hoſti. in ſumma in loco præallega. & Spec.tit.iij.§.vlti.in princi.& in fi.vbi idem tenet,& ad iura allegata. ſ. dicit ꝙ loquuntur in beneficijs quæ conceduntur abſq; alterius præiudicio,& non cōtra iūs.& vide quod no. in.d.c.fi.de tranſla.præla.& qđ not.j. de verb. ſigni.c.olim ſuper vlt gloſſ.diſpenſatus tamen ad diaconatū,videtur diſpenſatus ad ſubdiaconatum: ſed non ad presbyteratū: quia minus in maiori includitur:aliâs ad ſeparata non extendit diſpenſatio.vnde diſpenſatus ad pſalmiſtatum:non poſſet maiores ordines aſſumere. vide ibi Ioan. And.in addi.& vide quod no.in c.per venerabilem,qui filij ſint legi. & ibi no. in verſicu.quid ſi degradatus.tractat an degradatus reſtitutus ad ordinē intelligatur ad beneficium reſtitutus.& tenet quòd non. Tractat etiam Specul.in loco præallega. verſicul. quid ſi diſpenſatum eſt cū tali : an ſit diſpenſatus ad omnes ordines.& quòd ad omnia beneficia poſsit ꝑmoueri:an poſsit promoueri ad prelaturam vel dignitatē.& tenet ꝙ non.ad hoc de præben.c.fi.Dicit enim Spec.in loco prēalle.ver. quid ſi diſpēſatum eſt cùm eſt cū aliquo.ꝙ ſi poſſet promoueri ad ordines ſacros nō propterea intelligitur diſpenſatū cū eo vt poſsit beneficiū curatum obtinere,& ſic tempus illud conferre non poterit,quāquàm ſimplex poſsit:& ſic diſpēſatio facta quo ad ordines, nō intelligitur facta quo ad beneficia.

7 ¶ †Et cōcludit ibi regulam Spec.ꝙ beneficia quæ non præiudicant alijs etiam diſpenſationes quæ modicū præiudicant extenduntur,& latè interpretantur:ſed non placet Io.and.quia quicquid dicantur,text. eſt quòd diſpenſationes iſtæ ſunt ſtrictiſsimè intelligendæ:de filijs presby.c.j.lib.vj. & ibi Io.mona.facit regulam ꝙ eſt intelligenda diſpēſatio ſtrictiſsimè,dūmodò aliquid quantuncūq; modicum operetur.ad hoc de conſanguini.&affi.c.quod dilectio. ¶ Quæro an ſuper dignitate promouendi ad ordines vel dignitate ſit facienda inquiſitio?dicit hîc Hoſti.dato ꝙ quilibet præſumatur dignus.de ſcru.c.j.putat tamen quòd hoc caſu per illū cui committitur quærendū de dignitate vel indignitate promouēdi ſit facienda inquiſitio de moribus in loco conuerſationis ſuæ.de ele.c.poſtquā.Non ob.prædi.decre. j.cū ſi.quia loquitur cùm aliâs nō habetur ſiniſtra ſuſpicio:ſed hic meritò de paterna incontinentia dubitatur in filiū:vnde meritò inquiritur,& ſi per eam nihil inuenit ſiniſtrū,fiat diſpēſatio. ¶ Quęro an hic promoueaē ex permiſsione iuris:an ex diſpēſatione. Quidam dicunt ꝙ diſpenſatione permittitur:alij de iure communi. Hoſt.dicit ꝙ quo ad ſacros eſt diſpenſatio:quo ad minores[b] verò nihil indulget papa:cùm promoueri poſſet ex diſpēſatione Epiſcopi.Ideò exponit ꝑmittimus.i.permiſſum eſſe oſtendimus.dicit Io. and.ꝙ legi debet planè,& non ſequitur ſi Epiſcopus id facere pōt, ergo eſt diſpenſatio.vnde permittitur Epiſcopo de iure:ſed quod Epiſcopus facit nō eſt ius,ſed diſpenſatio.& ſic ꝑmiſsio ꝙ Eps̄ diſpēſet eſt ius:ſed ꝙ Eps̄ promoueri permittat,eſt diſpenſatio.ſecūdùm Ioā.and. ¶ Quæro an poterit promoueri ad dignitatem per hanc conceſsionem?dicit Io.and.ꝙ non:ſed ad ſimplex beneficium eò.ꝙ reſtringitur hic indulgentia ſecundum Io.and.

SEB. SAPIA.

a ¶ Gloſſa arguit. De hac glo. meminit Fel.in.c. poſtulaſti.col.xj.ver.circa tertiā quæſtionem.ſ.de reſcript. & ibi latè tradit an in diſpenſationibus ſit licita extenſio:& ponit regulam quòd non cum ſeptem limitationibus.

b ¶ Ad minores. Adde vt per Old. conſil. ccxv.cuius dicta ſuppreſſo authore refert Ioan. Andr. in addi.ad Specul.in ti.de fil. presby.

c ¶ Sit legitimus. Adde videndum Cald. conſil.j. hoc eo.titul.

SEB. SAPIA.

d ¶ Quòd filiꝰ. Ad hoc facit ꝙ filius ſacerdotis natus ante ſacerdotium poteſt vocari filius ſacerdotis. vt tradit Feli.in.c.inter cæteras in princ.ſ.de reſcri. & ibi ponit an filius Regis natus ante regnum adeptum dicatur primogenitus Regis.

SVMMARIVM.

2 *Filius ſacerdotis non debet beneficiari in eccleſia patris. vide per totum & infrà capitulo proximo.*

CAP. XV.

1 CVm decorem. ¶ †Illegitimus in eccleſia paterna prębendari non debet. Dictum ponit,& cauſam reddit ibi: *cùm indecorum.* ¶ Caſus literalis.Filij canonicorum matrimonio nō legitimo nati nō debent canonici fieri,vel præbēdas habere in eccleſijs in quibus patres eorum ſunt inſtituti:quia impudicum eſt vt non legitimus filius impudico patri in altaris officio miniſtret. Ber. ¶ No.primò ſeruandū decorē domꝰ Dei,& ſic eccleſię,& cauendū ab inhoneſtis,in quibus eccleſia perdit odorē bonæ famæ. ¶ No ſecundò filiū presbyteri etiam legitimū nō poſſe in bñficio intitulari in eccleſia:quod eſt idem,vel penitus ſimile cū patrono. ideo ſi pater fuit canonicus,filius canonicus eſſe nō poteſt. ¶ No. tertiò quòd in beneficio in quo filius habeat miniſtrare patri in eccleſia non debet filius intitulari non legitimus etiam ex diſpenſatione. ¶ Oppo.ꝙ filius poſsit intitulari in eccleſia paterna.ſ. eodē c.ad hæc.Sol.contrarium procedit in legitimo. ¶ Contrà oppo. gloſſ.quòd etiam legtimus non poſsit intitulari in eccleſia paterna,vt j.e.proxi.Sol.dicit gloſſ.quòd illud eſt verum,& illi eſt ſtādum ſecnudum lectu.quod dictio maximè ſtet propriè. ¶ Sed huic obuiat.ſ.ca.ad hæc.dicit quòd ibi erat legitimus.hic autem illegitimus.Credo quòd ſiue ſit legitimus[c] ſiue non : non poſsit habere præbendam per hanc decre.eo viuo,nec etiam mortuo:imò credo ꝙ eo viuo nō poteſt:& etiam colligitur diuerſum bñficiū nō poſſe habere,dumtamē habeat patri cū aliquo miniſtrare.ꝑ hanc decre. cōtrariū tamē eſt.ſ.eo.c.ad hæc ibi :preſint,vel preſuerunt . primū tene. ¶ Quæro inquo eſt dedecus ꝙ filius[d] miniſtret patri?dic quia dicent eū videntes.Ecce baſtardus miniſtrat patri:& ꝑ hoc infamabitur eccleſia.de oblig.ad ra.c.vno.fortè propter hoc intrantes eccleſiam retraherentur.de coha.cleri.c. veſtra. item periculum eſt patri ꝑpter peccati memoriā ne pungaē & lædaē memoria in cōſcientia

scientia.xv.q.j.c.mulier.secundum Host.

SVMMARIVM.

1 *Maximè: ista dictio quomodo sumatur.2.*

3 *Illegitimus an & quo casu posßit per Episcopum dispensari ad beneficia?4.vide.j.in.c.nimis in princ.& in ver.quæro.*

5 *Suspensus à beneficijs licet non posßit eligi, poteſt tamen poſtulari.*

CAP. XVI.

AD abolendam. Si illegitim⁹ maximè spurius instituatur in eccl.in qua est institutus pater.institutio nō valet,& instituēs à suis beneficijs suspēditur.h.d.Primò ponit inhibitionis cām impulsiuā Secundò inhibet.Tertio decernit.Quarto cōtrafaciētes puniri mandat.partes patēt.¶ Casus literalis.In plerisq; ecclesijs īnoleuit quædā corruptela quòd filij canonicorū fiebāt canonici in ecclesijs secularibus in qbus patres eorū erant instituti canonici pſ̄cipit consiliū ꝙ filij canonicorū maximè spurij nō fiant canonici in ecclesijs secularibus in quibus patres eorū sunt instituti: si contra factū fuerit,non valet instit.eorū. Et q tales canonicare ꝓsumpserit,à bn̄ficijs suis suspēdat.Bar.¶ No.j.ꝙ filij canonicorū nō possunt canonicari ī eccl.in q̄ canonici patres fuerunt:& sic prohibitio tituli eius extenditur ad idē beneficium, vel penitus simile.¶ Not.Secundò quòd in regularibus ecclesijs non prohibeť filius ministrare in ecclesia paterna.¶ No.tertio ꝙ viuēte patre in eccl. in qua pater est institut⁹ fili⁹ institui nō. pōt nec in simili nec in dissimili bn̄ficio.No.quartò pœnā tales canonicare ꝓsumētiū.¶ Opp. quòd possunt filij intitulari in ecclesia paterna,dūmodò non in beneficio paterno si sint legitimi, vt.s̄.eo.c.ad hæc.So.dupliciter intelligitur.¶ † Vno.modo ꝙ maximè stet ꝓ tm̄:& est literæ sensus quòd filij poterunt legitimi maximè^a.i.tm̄ legitimi possunt promoueri & concordat.& no.de dictione maximè quæ stat ꝓ tantū.& hanc lec.tetigit gl.j.pro hac lect.facit secūdū qđ dicit gl.ij.quia hîc Papa mandat puniri promouentes vt suspendantur à bn̄ficijs suis.ꝑ quod videť ꝙ loquatur de promouentibus spurios.quia cū illis Ep̄i dispensare non possunt, pro legitimis aūt non ita punirentur. Lectura hæc destruit literā exponendo maximè pro tm̄:& à propria significatione verbi nō est recedendū,nisi vbi res aliter salua esse non pōt.ff.de leg.iij.l.nō aliter. de decimis. c.ad audiētiā.de transla.epi.c. inter corporalia. & in re dubia melius est seruire verbis edicti.ff.de exer.l.j.§.si is qui nauē.Itē si non intelligereť de alijs legitimis,nihil adderet hæc decre.nisi quia pœnā imponit ordinatoribus. ideo gl.ponit secundā lec.ꝙ dictio maximè stet ꝓpriè.& hæc subdiuiditur in duas.Prima lec.est quòd sensus cōtrarius implicetur vt extēdatur ad legitimos.& secundū hoc nec legitimi nec illegitimi poterū canonicari in ecclesia paterna:sed secundū hoc ob.decr.ad hæc.gl.dicit ꝙ illa est correcta:hæc nō bona:quia iuriū correctio est euitanda.de elect.c.cū expediat.lib.vj.Ideo gl.in fi. secundę gl.ponit aliā lec.quòd hîc sensus cōtrarius excludit alios illegitimos,vt sic maximè spurij excludātur:quasi implicet idē in alijs filijs non spurijs,illegitimis tn̄:vt sunt naturales,Gof.in sum.huius ti.dicit quòd in ecclesia paterna non potest habere canoniā,sed beneficiū sic: secundū eū: dic,si filius illegitimus est vt spurius vel alius illegitimus vel etiā natus,cōtra votū non potest in aliquo beneficio nec paternæ ecclesiæ:nec alterius promoueri nisi dispensetur:vt hîc &.s̄.eo.c.literas.& dispensandum nō est vt obtineat beneficiū in ecclesia paterna viuēte patre in quo pater sit minister.s̄.c.cū decorē.& hoc verū si habuerit pater in titulū & filius velit in vicariatū siue ecōtra.s̄. c.michael.Si aliàs est legitimus,in speciali bn̄ficio in quo pater intitulatus fuit,intitulari nō pōt in illa ecclesia siue sit principalis ꝑlatura ecclesiæ siue aliud beneficiū particulare nisi vitiū sit pulgatū.s̄.eo.c.ad extirpādas. Vel nisi pater in primo nō habuit titulū,licet aliter tēporaliter tenuerit.s̄.eo.c.cōstitutus.In diuerso aūt beneficio si tale est inquo filius habeat patri ministrare patre viuente, nō pōt in ille bn̄ficio intitulari ī eccl.in qua ītitulať,vel rector est pater.s̄.eo.c.cū decorē.c.præsentiū.&.c.cōquærēte.& hoc secūdū vnū intellectū.Si nō habet patri ministrare,vt quia mortuus est,vel quia beneficium nō est in ministerio subiectum,tūc si beneficiū est idē licet mūtetur mod⁹ promouēdi,vt quia vnus vicarius perpetuus alter est intitulatus adhuc nō pōt:vt in.d.c.ad extirpādas Si bn̄ficia penitus sunt similia vt canonicatus & canonicatus nō licet intitulari:vt in.c.ex trāmissa.s̄.e. Et hîc est casus.Si bn̄ficia sunt dissimilia,tūc licet:vt in.d.c.ad hęc. & hoc mihi videtur de mēte horū iuriū. Ex qbus patet ꝙ ꝓhibitio huius tituli fundať sup triplici rōne. Prima ne noteť successio.s̄.eo.c.ex trāmissa.Secūda ne noteť q̄dā quasi possessio:vt hîc:Tertia ne cōtingat ecclesiā scandalizari,quia patri impudico filius ministret.s̄.e.c.cū decorē,¶ Vltimò.no.glo.in duobus.primò in eo qđ dicit ꝙ non ita punitur promouēs legitimū filiū sacerdotis sicut promouens illegitimum.& assignat causam:quia nō pōt cū illegitimo dispēsare per quod gl. sentire videť ꝙ possit cū filijs sacerdotū legitimis dispēsare.de hoc diceť j̄.c.fi.¶ † No.secūdo de hac dictione,maximè^b q̄ secūdū ꝓpriā significationē implicat idē ī sensu cōtrario.ad hoc de elec.c.auditis j̄.de postu.c.vlt.vt lite nō cōtest.c.qm̄.§. porrò.de dila.c.j.de testi.c.cū olim.vide de hoc in fi.vlt. gl.de appe.in.c.fi.ad hoc vt ecclesiastica beneficia.c.vno. de spon.c.sponsam.de diuor.c.illa de tor.c.ij.in fin.ff.de dō.inter vi.& vxor.l.si quis pro vxore.Qn̄q; poniť ꝓ tātū vt hic.&.xviij.dist.c.peruenit.xj.q.iij.c.si quis Ep̄s dānatur.xvj.q.iij.c.j.de renū.c.post trāslationē.ad fi.de so. cōpe.c.cū cōtingat.de eo q dux.in matri.c.j.Dic si dictio maximè iūgiť verbis sapiētibus finalē cām vel rōnē: tūc abūdat,& poniť ꝓ tm̄:vt in secūdis iuribus.Si verò annectiť verbis sapiētibus cām impulsiuā,& cōstat,vel saltem est dubiū:tūc denotat idē in casu conuerso vt in iuribus ꝑdictis.C.vn̄ liberi.l.qui se patris.¶ † Gl.inducit in arg. decre.ꝙ Ep̄i non possunt dispensare cū illegitimis,vt in simplici beneficio ꝓmoueant:qa hæc decernit nō valere & quia imponiť pœna ordinatoribus taliū ꝑsonarū, ad hoc j̄.c.fi.gl.cōcludit ꝙ si Ep̄i cū illegitimis velint dispensare in ecclesis paternis,nō possunt ēt in simplici bn̄ficio vt hîc.si volūt dispēsare in alijs ecclesijs à paternis in simplici bn̄ficio:dicit gl.ꝙ poterūt.qa cōsiliū ꝓhibet in paternis dispensatione:ergo in alijs concedit.¶ Nota istam gl.in vno ꝙ eo quòd canō pœnā imponit ordinario circa factū,illi censeť ꝓhibere dispēsationē,qđ bene no.^c ꝓ his q̄ no.in.c.dilectus.s̄.de tēp.or.materia quæ hîc tangitur de potestate dispēsandi explicabitur j̄.c.fin.¶ † Vnū tn̄ aduerte ꝙ hîc dicit Host.ꝙ etiā datò ꝙ dispēsare possent Ep̄,nō possunt cū illegitimis vt præficiantur patribus viuentibus in ecclesijs.In alijs autē in quibus non ꝑsunt sed præferunt patres,quia sunt mortui,bene dispensatiuè possunt filij etiā illegitimi promoueri:legitimis. autē in ecclesia paterna vt præficiantur non est prohibitū secundùm Host.quod intellige nisi prout dictū est.s̄. ¶ Quid si canonici taliter suspensum à beneficijs assumerent in Episcopum vel dignitatem, an punientur vt sint priuati potestate eligendi & suspensi essent à beneficijs?Inno.dicit quòd sic.de electionibus.c.cùm in cūctis quod dicit Host.verum si id facerent per viam electionis?secus si per viam postulationis.quod dicit Innocen. de dignitate non est verum de inferiore ab Episcopali de elect.c.si compromissarius.§.huiusmodi lib.vj.secundū Io.and.quod bene nota. Anto.

SEBA.SAPIA.

a ¶ Maximè. De hac dictione maximè traditur in l.illud.ff.ad.l. aql. per Modernos.in l.qui se patris. C. vnde liberi.in. §. itē seruiana.in gl. in vers. maximè. instit.de actioni.

b ¶ Maximè Ad de Franc.Aret.cōsilio.l. Anto.Francis. ¶ Vide etiā quæ ibi addita fuerunt per me.

c ¶ Bene no.Adde Ro. cōsi.cccxxv.

SVMMARIVM.

1 Filius sacerdotis nō potest immediatè promoueri ad ecclesiam paternam, nisi ex dispensatione solius papæ nec legatus posset 2. intellige vt in nu. 3.

3 Legatus de latere habet magnam potestatem & est pars corporis papæ.

4 Legatus de latere non potest contra canonem concilij dispēsare.

5 Papa an dicatur præcipere illud quod præcipit eius legatus.?

CAP. XVII.

Dilectus. ¶ † Alius quā papa nō dispensat, vt filius in ecclesia paterna immediatè succedat. In prima facti narratio. In secunda ibi: *quo circa*: causæ commissio secundum Ioan. andr. ¶ Casus literalis. Vergilius presbyter habebat quandam ecclesiam curam animarum habentem, quam nullo medio habuit pater eius. Præpositus sanctæ mariæ ipsum monuit vt ecclesiam suam dimitteret. ipse verò dicebat ꝙ Remensis Archiepiscopus apostolicæ sedis legatus cum eo dispensauerat: & ideo eam dimittere nolebat: præpositus significauit hoc domino papæ: Papa mandat quatenus non obstante aliqua dispensatione quę à sede aposto. non manauit statuat quòd canonicum fuerit, & appellatione remota ipsum ab ecclesia remouendo. Bern. ¶ No. hîc vnā practicam procedēdi cōtra notoriè illigitimè tenentē ecclesiā, vt moneaṫ vt resignet. ¶ No. secundò ꝙ vitium per quod filius prohibetur succedere in ecclesia paterna purgatur per successorem. ¶ † No. tertiò legatum non posse dispensare vt filius immediatè in titulum acquirere possit ecclesiam paternam. ¶ Not. ꝙ solus papa super tali vitio dispensat. ¶ No. casum in quo appelletio remoueṫ. ¶ † Op. ꝙ legatus dispenset, quia exercet reseruata Papæ. de offi. leg. q̄d translationem. Sol. illud de consuetudine introductum est ex speciali consuetudine sedis apo. & ex certa scientia vt ille casus transeat propter periculum. Vel secundò legatus non potest: reseruata in priuilegium quando est natus in prouincia sua, ideo talis non posset talem dispensationem facere: legatus autem de latere potest hanc dispēsationem facere. quia isti missi non habent ita largā potestatē. quòd autem de latere habeāt maiorem potestatē patet. q̄a pars sunt corporis papæ: vt patet de offi. leg. c. volētes. ad hoc optimè. xciiij. distin. c. j. glos. dicit ꝙ nulli possunt dispensare sicut nec possunt contra conciliū Lateranense dispensare. j. de pręben. c. dilectus. ¶ † No. gl. ꝙ non potest Episcopus & etiam legat⁹ de laterę cōtra cōciliū & canonem concilij dispensare. vide glo. de elec. c. cū dilectus. Host. videtur ꝙ si dispensatio fiat ex causa: quia propter vtilitatem ecclesię ꝙ etiam hoc permittatur episcopo. de quo. s̄. eo. c. ex tua. dic vt dicam. j. c. p̄xi. ¶ Opp. ꝙ non debuerit monere vt resignaret propositus: q̄a nō potest nisi in manibus Episcopi. de renun. c. admonet. & c. quod in dubijs. Sol. dic ꝙ fortè præpositus cū capitulo erat exemptus. vel poterat hoc ex speciali mandato Papæ, vel ordinarij. alle. de pręben. c. in lateranē. Vel dic ꝙ monebat vt resignaret in manibus diœcesani: quia fortè præpositus patronus erat, ad quem talia spectare videtur. xvj. q. vij. c. filijs. de quo de supp. neg. præla. c. literas. ¶ † Vltimo pōdera tex. quia illud non dicitur à papa manasse quod manauit ab ipsius legato: q̄d est verū ex generali mandato. secus si speciali: vt est gloss. s̄. de rescrip. c. literis. quod not.

a ¶ Corporis. Adde quod voluit hic p Ro. cō. ccccxcvij. & licet legat⁹ ex causa nō possit cōtra ius statuere. ptm ex cā illi derogare: vt dicit idem Ro. cō. ccccxxx. viij. Antonius. Fransc. ¶ In hoc quod dicitur de legato. ꝙ licet nō possit tollere legē: tn̄ pōt illi ex cā derogare. ad de ꝙ legatus non pōt derogare statuto cnsilij gn̄alis. p Spe. iu tit. de le. in, §. viij. ī vers. q̄d si papa. & vide tex in. c. dilecto. de pręben. Et an & quādo possit dispēsare: vide per Spe. in tit. de leg. in. §. ix. vbi plenè. ponitur materia dispēsationis. & eo. tit. in. §. iiij. v. & vj. Et an legatus habens autoritatē cōferēdi bn̄ficqualitercū in tȝ vacantia possit conferre beneficia reseruata vel deuoluta, dicas ꝙ deuoluta, potest conferre: sed reseruata nō pōt: vt p. d. de Rot. deci. cxxij. in cip. legatus. in. no. & vide p. do. Car. in cle. ij. in. iij. q. de offi. ordi: & in cle. pe. in. v. q. de præbē. & an & qn̄ legatus possit dispensare contra constitutionē superioris. vide. d. Car. post gl. in cle. ij. de rescri. SEB. SAPIA.

b ¶ Vltimò. Vide q̄ tradit Barto. in l. nō solū. §. si mandato. ff. de iniu. vbi tradit an mādans dicaṫ facere. de quo p Fel. i. c. mulieres. de sent. excō. per Angare. vbi latè Ang. ariminēsis in tract. de malefi. in ver. Sempronium mandatorum.

SVMMARIVM.

1 Constitutio declaratoria trahitur ad præterita.

2 Illegitimè natus quando dispensatur per episcopum, ille per papam ad beneficia. uide hic plenissimè.

3 Surreptio non causatur ex eo quia fuerit tacitum id, quod mouisset magis principem ad rescribendum.

4 Ratio quare Episcopus dispensat in criminibus, & non super defectu?

CAP. XVIII.

Nimis. Illegitimus absq; dispensatione papæ ad dignitatem vel personatum promoueri non potest. Primò ponit abusum prouinciæ. Secundo circa preterita corrigi iubet: & in futurū prohibet ibi: *quocirca*. ¶ Casus literalis. In ꝓuincia Turonen̄. filij sacerdotū & alij illegitimè nati promouebāṫ ad dignitates, & ad ꝑsonatus, & alia bn̄ficia curā animarū habētia sine dispēsatiōe apo. sed. Vnde mādat papa Archiepo Turon̄. quatenus prędictos oēs remoueat à dignitatib⁹ ꝑsonatibus, & hm̄oi bn̄ficijs curā animarū habentibus, & illa ꝑsonis idoneis cōferre faciat iusꝑ illos ad quos collatio ipsorū dignosciṫ ꝑtinere: pręcipiēs ne de cætero illud attētare pręsumāt. Bar. ¶ No. ꝙ illegitimi ad dignitates vel ꝑsonat⁹ ꝓmoueri nō possunt absq; dispēsatiōe aplicę sedis: à cōtrario. ꝙ in alijs nō curatis, nec dignitatib⁹, nec ꝑsonatibus, ꝓmoueanṫ ex dispēsatione inferioris. ¶ Not. secūdò arg. ꝙ dignitas & ꝑsonatus dicāṫ curati. ¶ † No. tertiò ꝙ cōstitutio declaratoria trahiṫ ad præterita. ¶ Not. arg. ꝙ pœna indignus cōferētis nō habet locum in hoc conferente, & sic pœna. c. cū in cūctis. de ele. nō videṫ ad hoc extēdi. sed dic vt ibi. ¶ † Quęro an cū ille illegitimè natis dispensent Episcopi vt ꝓmoueantur ad beneficium simplex? Respondet glos. ꝙ planū est quòd ad beneficia curata vel dignitates nō dispensant vt hîc s̄. eo. c. ex tua. s̄. c. proxi. & c. ad abolendam. In beneficio autem simplici gloss. arguit pro & contrà. Et videtur primò quòd dispensare possint vt ad sacros sine beneficio: & vt ad simplex beneficium promoueri possint: q̄a eò quòd prohibet ad dignitates, permittere videtur ad alia beneficia: quia qui de vno prohibet & c. xxv. distin. c. qualis. Secundò quia non inuenitur hoc Episcopis prohibitum, ergo eis concessum intelligitur. j. de re. permu. c. ad quæstiones. Non obstat. s̄. c. proxi. & c. ad abolendam. de seruis non ordi. c. consuluit. quia in illis non commune ius statuitur, id est ponitur, per hoc dispensatio non prohibetur. Non obst. ꝙ solus papa dispensat: vt in. c. literas. ibi papa dispensat: quia ab eo fuit petitum. per hoc non prohibet inferioribus ne dispensent: vnde remanet gloss. quòd in talibus dispenset. Idem Ioā. lvj. distin. in summa. Goffre. in sum. huius titu. §. circa filios. hodie determinatum est ꝙ in minoribus ordinibus cum illegitimis dispensat Episcopus, in maioribus non. In beneficio curato non dispensat, in beneficio non curato super quo aliâs dispensare non posset non dispensat, ex quò aliud subest indispensabile: si aliud non subest, dispensat in simplici: non in dignitate, vel beneficio curato. Cōcludendo dic quòd aut in beneficio concurrit vitium, quia fuit paternum. & cum hoc persona est illlegitima. & concordant omnes ꝙ solus papa dispenset: vt in. c. pręcedēti. facit tex. de fi. presby. c. j. lib. vj. & ibi gloss. in ver. tale. Aut solùm adest vitium successionis vitandę, cessante illegitimitate. & opi. sunt. Communis opi. habet: ꝙ non dispenset Episcopus: sed solus papa. arg. s̄. c. dilectus. Et hîc Host. distinxit: an cum cā, intelligo concernente vtilitatem ecclesiæ velit dispēsare Ep̄s: & potest: an sine causa: & nō potest: vt no. in d. c. dilectus. Idē tenuit Ray. in sum. sub hac rub. & sentit Archi. eo. tit. c. j. li. vj. in versi. dispēsari. hîc dicit ꝙ si vitiū est notum: ita ꝙ ex hoc diffamatur ecclesia: poterit solus papa dispensare. si ꝑ hoc nō diffameṫ ecclesia: no. ad hoc de re iudi. cū te. & recitat gl. de fi. presby. c. j. lib. vj. & recitat Host. in sum. hui⁹ ti. in quo clarè non firmat. Satis æquū ꝙ si subsistat causa concernēs vtilitatē ecclę possit dispensare. arg. s̄. c. veniens. aliâs ꝓcedat opi. & sol⁹ Papa dispensat. Qn̄q; adest solū vitiū illegitimitatis: & tūc licet olim essent opi. dic ꝙ aut vult dispensare ad ordines, aut ad beneficium: si ad ordines minores, potest: si ad sacros, nō: si ad beneficia, aut ad Episcopatum: & solus papa dispensat. de elec. c. inotuit, & not. de postu. præla. c. fi. de elec. c. cū dilectus Vnde dicit Host. in sum. huius titu. §. sed

.§.sed notandū.ad fi.ꝙ ad hæc beneficia:q̄ summa ꝓpter excellētiā appelat,nō dispēsat nisi papa.aut vult dispensare ad curatū,& nō pōt:vt in.c.j.eo.ti.li.vj.aut vult dispēsare ad dignitatē, vel personatū nō curatū:& à cōtrario hîc.& in.c.i.pall'j.de filijs pſby.i.vj.videt ꝙ posſit:qa excludit solū curatū.Arch.de filjs pſby.c.j.li.vj.in verbo, beneficiū habens curā animarū.& cōcludit ibi ꝙ Episco. nō dispensabit:quia dispensatio est odiosa:ideò sub potestate dispensandi in beneficio non cōprehēdet dignitas vel personatus.arg.eorū q̄ no.gl.de præbēd.c.cū olim.in gl.fi.& dicit hoc tenendū.Quādoq; vult dispensare ad beneficium,cui ex consuetudine vel statuto est annexus ordo sacer.& dicit Arch.eo.ti.c.j.li.vj.quia ex quò est in habilis ad ordines sacros & in cōnexo,dispēsat solus papa: dispēsabit solus etiā in beneficio cui annexus est sacer ordo,allegat de pur.cano.c.accedēs.Quādoq; vult dispensare vt sit canonicus in ecclesia cathedrali:& non pōt .j.c. quāuis,quia ecclesia cū cura accedere valet ꝓbende eccle. cathedralis.de præben.c.extirpādæ.§.qui verò.&.c.exposuisti.& de præbē.c.super eo.lib.vj.vnde præbēda est dignior quā cura:cū non posſit in cura,ergo nec in præbēda.Cōtrariū videt sentire ibi Archi.qñ nō habet ecclesiā curatā annexā,propter generalitatē verborum vt in.d.c. j.vbi permittit dispēsare in beneficio nō habente curam animarum ad hoc quia nō videtur expresſè prohibitum: ergo est permisſum.l.distinct.in summa.c.miror .ad hoc qđ no.Host.in summa eo.tit.§.fi.iuxta fi.ver.circa hoc notadum.vbi canonias & alia beneficia curam animarū nō habētia appellat infima. Vbi aūt actu præbēdæ esſet annexum beneficiū curatum:an dispēsare posſit: & inclinat ꝙ sic: quia talis non dicitur curata.de præbē.c.super eo.lib.vj.Io.an.in gl.tenet contrariū:quia satis saltē in cōsequētiā dispensat vt teneat curā.& hoc tenet ibi gl .per tex.c.j.quasi hoc sit de beneficijs sine cura,in quibus dispensare nō pōt.Prædicta oīa limitat Io.quòd Episcopus in curatis nō dispensat,nisi cā subsit summè necessaria.j. q.vij.c.requiritis.§.nisi.&.c.tali.& de seruis nō ordi.de famulis.& quia necesſitas non habent legē.de conse.dist.c. j.sicut ad hoc quod no.Archi.de elec.in.vj.c.licet canon recitat,ꝙ alij contrariū tenent qđ sibi videtur durū.Hosti.illud recitat & tenet.s̄.c.ex tua.Sed dicit ꝙ curia seruat cōtrariū,& hoc sequendū.sed de iure primum est verius secundū eū.Teneas ꝙ seruat curia de iure esſe.Host. in summa huius tit.§.sed notādum.distinguebat inter dispēsationē volūtariā,rōnabilē,& necessariā.de voluntaria oīno dicit ꝙ solus papa illā facere pōt.insti.de iure naturali.§.sed & quod principi.ad hoc.de conces.præbē.cū nostris.Quædā est rōnabilis & nō necessaria propter ꝓrogatiuā meritorū:& dicit quòd hanc solus princeps in summis & duplicibus exercet,quæ sint duplicia,appellat beneficia habētia curā.quædā est dispensatio necessaria: & hanc dicit quòd Eps facit.In oībus dicit quòd papa voluntariè dispensando peccat secundū eū in loco prælleg.& ibi plenisſimè declarat quando beneficium dicatur curatum.Quādoq; cum illegitimo ætate [a] vult dispensare in simplici quod secūdū Host.appellatur infimum,vt quod non habet curā nō est dignitas,vel personatus,nec canonica chathedralis ecclesiæ.licet Hostiē.ibi includat etiam canonicā quācunque sub infimo:quod est verum vt est dictum suprà.& dicit quòd poterit dispensare,nisi aliud subsit impedimentum circa beneficium in quo nō posſit dispensare quod declara:vt per glo.in.d.c.j.eo.tit. libr.vj. ¶ Prædicta videntur limitari ex dicto Hostien. hîc dicit quòd papa de facili non dispensat cum generis ex religioso vel adulterino coitu,vel incestuoso coitu nisi transeant ad religionem.argumen.j.titu.j.c.consuluit. per quod videtur prædicta procedere quando Episcopꝰ vult dispensare cum illegitimo.allegat ad hoc.s̄.eo .c .ad abolendam.glo.tenet contrarium.c.j.eo.tit.in glos.ij.& credo illud verius.nec fortè centrarium voluit hostien, vt referatur dictum suū ad casus, in quibus papa dispensat,non sic de facili cum vno , sicut cum reliquo:vt.s̄.de renun.c.nisi.ad fin. ¶ 3 † Quæro quid si papa dispensauit cum genito ex coniugato & soluta,coniugatus erat Comes,baro,vel magnꝰ princeps:de quo in literis nō fit expresſa mentio:quidam quòd valet dispensatio:quia & si illud expresſisſet facilius habuisſet [b]. Alij cōtra cùm adulterium sit maius peccatum in principe.xl.disti .c.homo. ideò difficilius impetrasſet,& tales dispensationes sunt odiosæ.j.c.ij.eo.tit.lib.vj.quod fatetur Hosti.quando ex soluto & nobili coniugata.C.ad orfi.auf.si qua illustris. & in alijs concludit quòd valeat:quia nec stylus curiæ habet ꝙ nomina vel circunstantiæ parentum exprimātur: sed sufficit generalis mentio & stylus &c.de crimi.falsic. c.quàm graui.maximè ne frustentur & decipiantur tales gratias obtinentes.de dona.c.per vestras.& remittit ad summam.eo.tit.§.fi. ¶ 4 † Quare autē Eps dispensat in criminibus.de iudi.c.at si clerici.& non sup defectu nata.j. eo.tit.c.j.li.vj.& no.in Spe.tit.iij.§.nunc de Episcoporū. ver.sed cùm Episcopus.aliàs ver.sed nunquid cū clerico. quia delictum deletur pœnitentia:sed non deletur vitiū illegitimitatis. Antonius.

ZACHARISAS.

a ¶ Cum illegitimo ętate.Adde an Papa dispensans cū minore septēnio vel decēnio ꝙ posſit esſe canonicus in ecclesia cathedrali,videatur dispēnsatus vt posſit esſe delegatus tāq; canonicus ecclesiæ cathedralis & cōclude negatiuè cū Fel.in.c. postulasti.ver.ad idē quod dicit glo.s̄. de rescriptis.

SEB.SAPIA.

b ¶ Facilius habuisſet.De istis omnibus meminit do. Feli.in.c. postulasti.colum.iiij.ver. fuit etiā ad hæc proposita.s̄. de rescrip. refert tamē Alex . tenentem contrarium:& cōsuluisſe quòd nō valuit legitimatio in qua non fuit narratum ꝙ pater erat in sacris. de quo per Imol.in.c. nisi cū pridem.col.xxv. s̄.de renuntia.

De seruis non ordinandis — *Rubrica.*

¶ Viso de impedimento originis: videndum est de impedimēto conditionis personæ.Materia habetur.liiij.disti.per totum: ad hoc.xij.q.ij.c.liberti. vsq; ad.c.aurum.

SVMMARIVM.

1 *Diuinare,& futura præcauere,an & quando quis teneatur?*

CAP. I.

INstruendi. Seruus ante plenā manumisſionē ordinari non debet.hoc dicit.Primò ponit dictum. Secundò eius approbationem. Tertiò ex eo dat instructionem.Secunda ibi:*re uera*.Tertia ibi:*& ideò*. ¶ Not. primò:quòd clericus antè,quàm sit factus liber non potest ad ordines ꝓmoueri. ¶ Not.secundò.quòd ingenuitas & libertas dicuntur quædam dignitates.Not.finem tex. ¶ Op,quòd seruus non posſit effici ingenuus per manumisſionem. Nam libertinus efficitur.& ille ingenuus dicitur,qui liber nascitur insti.de ingenuis.in princ.glo. fatetur quòd fiat impropriè.& debet exponi *ingenuitatis*.id est libertatis plenæ.sed exigitur ingenuus:quia oportet quòd gaudeat plena libertate:ita ꝙ nullo retineatur obsequio. aliàs ad clericatum promoueri non debet.liiij. distinctiō, c.quicūq;.Nam libertinus est qui ex iusta seruitute manumisſus est.insti.de liberti.in princ. Vnde tu canonista debes scire quòd tres sunt status hominū, id est tria sunt genera hominum:quia quidam sunt ingenui , & sunt illi qui suntin plena libertate,& fuerūt nati in libertate:qdā sunt liberti,& sunt illi qui fuerūt serui,& posteà sunt manumisſi:quidam sunt serui,& sunt illi &c. ¶ 1 † Glos.vlti. prosequitur generale præcauenda futura:an inspiciatur quod euenire potest.allegat pro:posteà in fin.oppo.ff.ad l.acqui.l.si putator.Solu.dic non teneri diuinare vt in secundis iuribus alleg.in glo.sed tamen nobis imputatur si non occurrimus, id est non fecimus diligentiam quam potuimus,sic intelligitur litera & iura &c. vt in primis; ad hoc de homi.capitu.ex literis.& capitu.Ioannes. &.c. fina.& Hostien.addit quod not.xij.qō.j. c.habebat. vide Bar.ff.de verbo.ob.l.inter stipulantē.§.sacram. ¶ Oppo. non videt curandum de origine vel nobilitate . de præben.c.venerabilis.de insti.c.ad decorem.Sol. de origine alia à seruili curatur vt ibi.sic de seruili curatur: vt hîc: de nobilitate sanguinis etiā non curatur ,sed sic de nobi

litate conuersationis.de cleri. peregr.per totũ de iudic. cũ deputati. ¶ Quæro in quo erit vituperiũ?dic in hoc ꝙ clericus in seruitutẽ remittitur.liiij.distin.c.frequens, &.c.ex antiquis.est enĩ vituperium quod tangit totum collegium clericale,cui renuntiari non potest.j.de foro competen.c.si diligenti &c.

SVMMARIVM.

1 *Seruus promotus ad ordines sacros sine domini licentia : an & quando sit sibi restituendus?*
2 *Seruus si proclamauerit ad libertatem,coram quo iudice litigabitur?*
3 *Seruus si proclamauerit ad libertatem,an dominus perdat eius possessionem?*

CAP. II.

DE seruorum. *Seruus sine licentia domini ordinatus deponitur,& domino restituitur.h.d.* Et duo facit concilium.primò ponit statutum.Secũdò contra factum irritat,secunda ibi: *& si.* ¶ Casus literalis.Statuit concilium Tolentanum vt nullus Episcoporum decætero promoueat seruos ad ordines,nec etiam ad minores:nisi prius libertatem à dominis fuerint consequuti.& si aliquis seru⁹ fugiat dominũ & fraudulenter ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit:deponat̃,& dominus eius eum recipiat.B. ¶ No.j.seruos non ordinandos ad sacros antè,quã sint traditi libertati. ¶ No.ij.seruum dolo vel calliditate præter domini cõscientiã ordi-1 natũ debere deponi,& domino restitui. ¶ † Opp.ꝙ non restituat̃ domino seruus ordinatus ad sacros:sed ordinãs debeat dare seruũ loco eius,& ille remaneat cleric⁹.liiij. dist.c.ex antiquis .gl.iij.prosequitur plura membra, quæ prosequor per casus.Primus,qñ seruus ordinatur sciẽte & contradicente dño.& dic ꝙ seruus remanet,& restituitur domino.quod oẽs fatent̃,qñ non est sacerdos factus. Vbi sacerdos est factus,sunt opi.Aliqui ꝙ restituit̃ domino.aliqui cõtradicunt:vt Io.& Tancre.& Inn.vnde secũdũ cõem opi.tenendo ꝙ tunc presbyter non restituatur dño sed aliter per Ep̃m ordinantẽ domino prouideat̃ ex quo ad p̃sbyteratũ est promotus. ¶ Secũdus casus qñ sciẽte & non cõtradicente domino est ordinatus.glo.dicit ꝙ statim liber est.liiij.di.c.si seruus sciente.& dicũt docto. verum indistinctè ad quẽcunq; ordinẽ promotus sit,siue ad minores,siue ad sacros.secundũ Goffre.licet Pe.cõtrà:& malè. ¶ Tertius casus est quãdo ordinatus est dño ignorãte,& Ep̃o,aut p̃sentatore sciẽte.gl.dicit ꝙ ille efficitur liber: & Ep̃s & præsentator tenet̃ domino dare duos seruos ęquè bonos.liiij.distinc.c.si seruus absente.Si non habent vnde soluant restituitur domino : vt statim distinguitur.& hoc de dispensatione ecclesiæ. cum de iure deponi deberet:quia sui fecit furtum. ¶ Quartus casus,qñ domino ignorante & Ep̃o & præsentatore:seruo sciẽte: si est ordinat⁹ ad minores deponit̃ & remanet seru⁹.liiij. di.c.nulli.&.c.ex antiquis.&.c.frequẽs.Si est ordinat⁹ ad diaconatũ,dabit vicariũ pro se.si nõ habet,reddetur ipse liiij.di.c.ex antiquis. & eodem gaudet priuilegio subdiaconus.j.e.c.miramur.ad hoc.ar.de æta.& qua.c.à multis. Si ordinatus est ad sacerdotiũ:statim est liber:sed in amissione peculij mulctatur:vt.c.ex antiqs.præallt̃.si nõ habet peculium,seruit domino in diuinis officijs.liiij.di.c.frequẽs.secundũ gl.quæ.h.d.nõ habes in gl.Si verò domino ignorante, & Ep̃o & præsentatore. Alij & malè post verbum & præsentatore habent sciẽte.& secundũ Goff.habet locũ in quocunq; ordine sit promotus.Sed dicit Ho. ꝙ non inuenit hoc iure cautum:quia canon hîc allegatus loquitur in promoto ad sacros.Vnde secundũ eum hæc, vel alia:vel maior,vel arbitraria erit pœna.de offi.dele.c. 2 de causis.de transact.c.si.& secundũ eũ primò dabitur actio contra ordinatorẽ.secundò contra præsentantẽ argũedo ex ordine illius.c.si seruus.& est simile de p̃ben.c. cũ secundum.vno tamẽ soluẽte cęteri liberant̃.ff.de eo.p quẽ fa.est.l.j.§.si plures.Et quæ dicta sunt locum habent secũdũ eum si intra annũ reperitur seruus,qui annus computatur à tempore ordinationis:sed verius est secũdum eũ qđ dixit Lau.annũ cõputari à t̃pe scientiæ.de sup.neg. p̃la.c.licet.& sic intelligit̃.liiij.di.c.si seru⁹:sciẽte qñ ergo seru⁹ oĩbus ignorantibus ad clericatũ transiuit,vel dubitatur:& tunc procedit.c.ex antiquis.quod ponit dis. quã ponit,vl.gl.in vltimo mẽbro.quòd hoc casu loquatur patet in tex.ibi: *ignorantia vel voluntate.* quia tunc agitur de pœna non ipsorum promouentium præsentatoris , aut ordinatoris,sed de pœna serui & hoc determinat illud.c. cõcordãdo cum isto:aut hic est promotus ad minores & debet reddi iste:vt voluit tex.in.d.c.ex antiquis.aut est ꝓmotus ad sacros vsque ad presbyteratũ.Si ad p̃sbyteratũ tunc sola peculij amissione mulctet̃:quod dicunt do.quo ad vsum.& bene,quia peculiũ est domini,& ipse solũ habet administrationẽ. Aut est ordinatus ad ordinẽ:& hodie idem ad subdiaconatũ:vt in.d.c.miramur.& tunc debet dare vicarium,& si non habet ipse reddat̃.hæc procedunt quãdo facilitate seruus fecit se ordinari:si verò malitiosè & calliditate,debet domino restitui etiam si ad sacros fuit promotus:vt hic est casus.liiij.di.c.de seruorũ. & declarat ille tex.vt quia corruptis testibus vel cõductis ad hos gradus est promotus.In casu autẽ quo domino restituitur:dicunt doc.hîc ꝙ dominus non p̃ot eum vendere:de quo.j.q.j.c.qui studet.Item eo casu dicunt ꝙ si dominus nõ potest illi prouidere,ꝙ Ep̃s tenebitur illi prouidere:secundũ Host.alt̃.de renũ.c.ad supplicationẽ.Dicunt tamẽ Inn.& Hos.ꝙ non licebit domino in clericum repetitũ manus inijcere.xvij.q.iiij.c.si quis.nec poterit talis ad sacros promotus matrimonium contrahere.de cõuer.coniu.c.quidam.lxxxiiij.dist.c.cùm in præterito. Io. liiij.dist.c.fin.Item non iudicabitur à domino.sed ab Ep̃o xcvj.di.si Imperator.in alijs aũt priuilegio non gaudebit: de cle.cõiu.c. Io.&.c.seq.c.Idem dicendum est in originarijs, & ascriptitijs,& oĩbus qui cõditione seruili vel aliàs obligati sunt.liiij.di.c.frequẽs.&.c.generalis.&.c.si quis. & in libertis,in quibus patronus aliquod seruitium sibi retinuit.ea.di.c.quicunq;.& in obligatis publicis functionibus.j.tit.proxi.c.vno.& secundũ hoc non omnis nec in omnibus seruus ordinatus restituit̃ domino,& multominus professus.Est enim in multis casibus videre ꝙ quis priuatur iure suo sine culpa:sed non sine cã:de quo de re. iur.reg.sine culpa.lib.vj.iustius tamẽ esset secundũ Host. dicere ꝙ tales priuarent̃,& dominicis suis restituerẽt̃: ita ꝙ nec remanerẽt de foro eccl.nec ab ea defẽderẽt:ad hoc c.j.j.ti.p̃xi.&.c.null⁹.j.e.de iu.cũ nõ ab hoĩe. de ver.sig.c. nouimus vñ dicit canõ: ꝙ ex quò talis de gradu deciderit eius cõditiõis sit, cuius fuerit ante gradũ . liiij.di.c.nulli. &.c.seq.&.c.ex antiquis.&.c.seq. salua tñ superiori dist. Nec obs.cõtraria secundũ eum q̃ loquitur in liberis & liberè ordinatis:seruus aũt liberum cõsensum nõ habet,& ideò in præiudiciũ domini expressum etiam votũ emittere non p̃ot:vt in pric.c.j.j.de sen.excõ.c. relatũ.excepto matrimonio.j.de cõ.iu.seruo.c.j.& de sacramẽto.baptismi.j.de iudæ.c.fi.& alijs sine quibus salus animæ non habetur quæ corporibus præferẽda est.xvj.q.j.præcipim⁹. C.de sacrosan.eccle.l.sancimus.la prima. in fi. secundum Host. ¶ Vltimus casus est quãdo monachus efficit̃.& dicit gl.ꝙ.vsq; ad trienĩu tñ p̃ot dñs seruũ repetere. vltra verò remanet monachus & liber.liiij.di.c.si seruus sciente.Ad repetẽdũ verò clericũ secularẽ vbi repeti potest, datur annus:secundũ doc.Ratio quia monachi latent.clerici patenti:& si nimis distaret daretur etiã ꝓlixius tẽp⁹. xvij.q.ij.c.si qs incognitus.secundũ do. ¶ † Quæro qđ si seruus

seruus à dño fugerit,& cõtendit de eius libertate vel ser uitute corã quo qstio agitãda sit? Gl. tãgit aliq membra. Qñq; seruus ipe est actor,& ꝑclamat ilibertatẽ & qstio est agitãda corã iudice dñi. C. vbi ca. sta. l. iiij. hoc mẽbrũ ꝑcedit absq; dubio. Qñq; agit cõtra seruũ q petit in seruitutẽ,& tũc aut cõstat ꝙ fugit à dño: aut cõstat ꝙ nõ fugit: sed est in possessione libertatis: aut est dubiũ: quia de hoc partes inter se cõtedũt, an fugerit vel nõ. j. casu quando cõstat quòd fugit à dño si dñs eũ bona fide posidebat planũ est ꝙ hæc possessio iniusta non ꝑficit ipsi,& sic cã est agitanda corã primo iudice & ad illũ est remittẽda. C. vbi cau. sta. l. j. Si aũt dñs erat in possessione mala fide: qa violenter eũ detinebat: & tũc quidã dicunt ꝙ fugiẽdo nõ licitè priuat dñm possessione: vnde in possessionẽ seruitutis reducit: & sic cã vr̃ tractãda corã. j. iudice. C. de proba. l. vis eius. Alij dicũt ꝙ si fugit qñ violẽter detinebat, non videt dolosè esse in possessione libertatis: & cã agitãda erit corã iudice ipsius vbi est seruus q est in possessione libertatis: dic ꝙ si aliqs liber hõ vt seruus detineat non acqrit iusta possessio in eũ: ideò si aufugiat iste est ni possessione libertatis: qa spãle est ꝙ nõ acqrat quis ius seruitutis, vel possessionẽ seruitutis, vel alteri⁹ iuris in libero hoĩe si dolo malo ceperat possessionẽ iuris. ff. de ꝓbat. l. si quis. In talibus eñ non acquirit possessio sine titulo: vt patet j. de resti. spo. c. ex parte. & quod ibi no. Qñq; seru⁹ est apprehensus violẽter,& cõtinuè detẽtus violẽter. & tũc acqrit possessio in eũ: ideò si posteà aufugeat, sequẽs possessio est iniusta, nisi incontinenti aufugerit: & sic cã est tractanda corã iudice domini prĩo tenentis: & est cã: quia in seruo sicut in alijs reb⁹ põt haberi possessio absq; titulo & bona fidẽ. & secunda violẽtia purgat primã: & sic attẽdit prim⁹ iudex: ꝙ intellige, nisi incõtinenti aufugerit: vt. l. iij. §. eũ igit. ff. de vi & vi arma. & not. in. c. cùm olim. de resti. spoliato. hæc procedunt absq; dubio vbi agit possessorio: sed si ageret petitorio, puto idẽ. Si autẽ est dubiũ an dominus primò violenter apprehẽderit vel nõ: tunc dicit hĩc Inn. ꝙ summariè primò disputabit. & secundũ quod iudex reperiet iudicabit, vt si seruũ reperiet aufugisse: & dominũ bona fide possedisse: tũc cognoscet prius iudex si inuenerit ꝙ aufugerit: & ille priò violẽter detinuerit,& hic aufugerit incontinẽti: ꝙ tunc tractabitur cã corã iudice serui,& in loco vbi est seruus. Secũdo casu qñ cõstat ꝙ nõ aufugit: sed est in possessione libertatis, cã est tractãda corã iudice vbi est ipse seruus. C. vbi cau. sta. l. iiij. Si est dubiũ an aufugerit vel nõ: quia inter partes de hoc contendit: & hoc ante oĩa debet discuti summariè, ad videndũ quis est iudex: & posteà secũdum eum iudicabitur. Si appareat ꝙ aufugerit iudex domini aliâs iudex ipsius serui cognoscet si est in possessione iustę libertatis. Ex his concludit ꝙ sicut ista possessio libertatatis releuat respectu iuridictionis,& iniusta nõ. sic dicit hĩc Inn. ꝙ iniusta possessio nõ releuat ab onere ꝓbandi. iusta sic. C. de probat. l. vis eius. &. ff. de libe. cau. l. liberis. Ideò dic ꝙ quãdoq; cõtra seruũ aufugiẽtẽ agitur petitorio: & oportet discuti de prima possessiõe domini. an iusta fuerit vel nõ fuerit, quò ad hoc vt cognoscatur an seruus sit in iusta possessione libertatis vel seruitutis, cũ aliter non posit constare cui onus incumberet probandi. Sed non placet hoc Inn. quando cõtenditur de seruitutis possessione alicuius serui qui non negatur seruus: vt quia est seruus alterius: tunc eñ semper vtima possessio est iusta: licet prima fuerit violenta. quia potuit haberi absq; titulo & bona fide: vbi autem est cõtentio seruitutis & libertatis: tunc si primò violẽter tenebat, secundò aufugit iusta est vltima possessio,& releuat ab onere ꝓbandi: qa non potuit liberi hominis possessio haberi violenter: & non bona fide: ideò si de hoc disputaret oporteret prius discuti de possessione violenta dñi, vt videretur ad quem spectaret onus probãdi. quãdoque inter eos cõtendit de possessorio: tunc eñ quidã dicũt ꝙ nõ admissa exceptione violentiæ restituit res: vt not. de postu. pla. c. bonæ. ij. Sed certè hæc procedunt in seruo: in libero hoĩe idẽ qđ s. Tu dic ꝙ non facta differentia inter liberum & seruũ in casu isto, ꝙ si agitur de fine iurisdictionis, tenendũ est quod. s. est dictũ: si de fine probandi, si agitur possessorio distinguendũ est inter liberũ & seruum: si est liber, oportet ꝙ discutiatur de iustitia possessionis domini, si pro seruo non: quia primo casu possessio non habetur sine ti. ij. sic. Igitur ad cõclucẽdã possessionẽ: primò oportet discuti de titulo. Si agitur petitorio vtroque casu, opporter ꝙ discutiatur de iustitia possessionis domini: qa si vtraque & domini & serui sit iusta: licet ꝓsit quò adˢ possessoriũ & quo ad iurisdictionẽ in possessorio nõ ꝑdest vbi agit de petitorio, cũ ꝑsumptione naturæ iuuet dicẽs se liberũ & fortè, nec tũc ꝓcederet quò ad iurisdictionẽ primam.

3 ¶ † Sed ad declarationẽ ꝑdictorũ qrit hĩc Io. an. pos. Inn. qñ amittat possessionẽ serui seruo ꝓclamante ad libertatem: dic qñque seruus se gerit ꝓ libero & bona fide motus iustis vel etiã iniustis rõnibus, dũmodò nõ fraude vel calliditate se gerant pro libero,& acquirat possessionem libertatis & iustã. ff. de li. cau. l. liberis. in fi. &. l. igitur. in. §. põt. Quod quidã intelligunt si per decẽniũ steterit in libertate. ar. ff. de acqui. pos. l. posideri. §. si seruus. Sed certè secundùm hoc in præscriptiõe libertatis forẽt necessa rij. xx.ᵃ cùm tamẽ constet sufficere decẽniũ. ff. qui & à quibus. l. si cũ. §. Aristo. ideò nõ placet. Quandoque existit in libertate mala fide: & tunc si est certũ ꝙ dominus desijt habere animum posidẽdi, perdit possessionem, sicut & aliarũ rerum. ff. de acqui. pos. l. si quis vi differentia. & domino petenti non restituit possessio serui si mala fide sit in possessione libertatis: & talis possessio non releuat seruũ ab onere probandi, quia iniusta per præalleg. ¶ Quãdoque est in possessione libertatis: & certũ est ꝙ domin⁹ non desijt habere animũ posidendi. vt quia dominus nõ omisit custodiam serui: & tunc etiam si centũ annis fuerit in possessione libertatis dñs eũ possedit: quia ipse suiipsius nõ potest interuertere possessionẽ, ex quo ab alio non posidetur: aliâs absurdum sequeretur: quia si seruus meus. x. vel. xx. annjs se defenderet in arce ꝙ amitterem possessionem eius. Quãdoq; dñs nesciebat vbi esset, & sic omisit custodiam eius: si seruus habebat animũ reuerẽdi, retinet possessionem. ff. de acqui. pos. l. si rem. si non haberet animũ reuertendi, perdit possessionem: quia cũ est mala fide in possessiõe libertatis restituitur possessio domino,& non releuat ab onere probandi: vt. di. l. liberis. §. fi. &. l. igitur. §. potest,& ad iudicẽ domini remittitur per prædicta: cũ prius tamen cõstabit quòd sit in possessione mala fide, vt est dictũ. Si dubitatur an desierit habere animum posidendi vel nõ: & tunc si in possessione libertatis fuerit decẽnio, ꝑsumitur habere animũ desinendi posidere: si minori tẽpore, secus. ff. de acq. pos. l. posideri. §. si seruus. dic vt ibi plenè per Bar. Hæc aũt quæstio an sit seruus in possessione libertatis: an non. an sit fugitiuus, vel non. & an bonæ fidei vel malæ, debet quæri antẽ, quã de proprietate decernatur: vt. d. l. liberis. in fi. &. d. l. igitur. §. potest. & quæritur hoc sub iudice serui ratione dubietatis. Simile de appel. c. si duobus. ff. de iudi. l. si quis. de rescript. c. super literis. Et dicit Ioã. mo. ꝙ ista multum valent. quia similia ferè quærentur quando prælatus dicit aliquem suum clericum, vel Abbas monachum: vel dominus dicit aliquem seruum libertum, vel ascriptitium, vel originarium, vel officialem. de similibus enim &c. ff. de leg. l. non possunt. secundum Inn. & vide quod no. j. de app. c. dilectus. ¶ Quæro quando minor posit dare libertatem: dic inter viuos potest. in. xx. anno. C. qui ma. non pos. l. si minor. In vltima voluntate manumittere potest qui testari potest. in authẽ. sed hodie ibi signata. & in authẽ. vt spon. largi. § j. Quæ autem sit ratio quare seruus

ᵃ SEB. SAPIA. ¶ Necessarij. xx. Quod ad præscribendã libertatem requirãtur. xx. anni. tenẽt gl. Bald. & Sal. in. l. ij. C. de præscrip. lõ. tẽp. quæ pro liber. nisi sit curialis. quia ab illo officio nullo tempore se põt eximere. l. pscriptione. C. de præscrip. lon. tempo. no. Io. de platea in l. si quis decurio. iij. C. de decu. lib. xij. & declarant Moder. Tauri. in tract. præscrip. in iij. parte. iiij. partis principalis. q. vij.

ZACHARIAS.
a ¶ Cõprehenditur prælatus. & econtra, vt not. Car. in cle. j. q. x. de ele. & Spec. in titu. de instru. edi. §. nunc verò aliqua. versi. sed quid erit. & ibi dicit idẽ esse in ministro & custode fratrũ minorum, omniq; alio habẽte administrationẽ cũ officio perpetuo. Est em̃ p̃latus in ecclesia & ediuerso ecclesia in plator, vt nota. idẽ Spe in ti. de li. cõc. §. iã nũc vidẽ dũ. ver. si verò p̃latus.

Anto. Fraucis.
¶ Circa hoc qđ hîc dicitur de prelato: dicas q̃ appellatiõe plati in exẽptis venit etiã Papa: in nõ exẽptis venit Eps: vt per gl. in cle. j. & ibi p do. Card. in. xxxiiij. qõ. de re. eccl. nõ alie. nõtamen venit simplex rector ecclesiæ: vt per Car. in. cle. ij. q. ix. de sepul. & ĩ ea. cle. in. §. fi. & vide Car. in. cle. j. de cõsan. & affi. & in cle. j. de exces. prælã. vbi dicit q̃ oẽs niunt Epi & oẽs alæ qui præsunt. Et adde q̃ prælatus dicitur marit⁹ eccle. vt p Spec. in tit. de acto. in ver. itẽ cõtra prælatũ & seq. Addẽ tñ q̃ p̃latus nõ excusat ab ignorantia iuris: vt per Inno. in c. cõstitutus. in. j. colum. de appel. & habetur in cle. j. de æta. & quali. & in. c. cũ in cunctis. de electio.

SEB. SAPIA.
b ¶ Edicti venia. Vide tamen Ale. in. l. generaliter. ff. de in ius vocan. colũ. ij. vbi vult q̃ subditus qui vult agere contra patriam non tenetur petere veniam; & ita videt dicendũ in p̃sbytero quãdo vult agere cõtra ecclesiã: nũqd aũt sacerdos Parochialis possit vocari in ius venia nõ petita: tradit ibidẽ Alex. & Iason.

cõsecratus dño restituat, & nõ alia res: dic q̃ rõ reddit. de reli. do. c. ad hæc. ne sit in potestate serui se domino priuare.

SVMMARIVM.

1 *Appellatione famulorum comprehenduntur serui.*
2 *Appellatione ecclesiæ continetur prælatus.*

CAP. III.

De famulis. Seruus ab ecclesia manumissus ordinari potest & quod acquirit post eius obitum erit ecclesiæ manumittentis, quã si accusat vel cõtra eam testificatur: libertate priuatur & ordine. h. d. & tria sunt dicta. Secũda ibi: *quicquid*. Tertia ibi: *quibus. &c.* ¶ Casus literalis. statuit conciliũ Toletanum quòd ecclesia possit constituere p̃byteros & diaconos per parochias de seruis suis: ita tamẽ q̃ primò accipiant libertatem, & quicquid postmodũ acquisiuerint vel eis datũ fuerit ad extraneas personas non trãsmittant: sed oĩa post obitũ suũ ad ius ecclesiæ à qua manumissi sunt debeant pertinere: quibus accusandi vel testificãdi aduersus ecclesiã omnis aditus p̃cludat sicut & cæteris libertis: ad quod si aspirauerint & libertatẽ admittãt, & honorẽ ordinis quẽ non dignitate naturæ, sed tẽporis necessitate meruerũt. ¶ Not. primò q̃ ecclesiæ serui antè, quã recipiant libertatẽ nõ possunt ordinari. ¶ †No. q̃ appellatiõe famulorũ cõtinet serui. 1 ¶ No. q̃ seruitus etiam inducta de iure gentiũ inhabilitat quẽ ad ordines. ¶ Not. q̃ de statu alicuius dicitur agi qñ agitur de eius libertate: & sic faciens contra libertatẽ ciuitatis, dicitur facere contra statum: quod nota propter statuta Italiæ. ¶ No. quòd seruitus dicitur hominẽ afficere respectu naturæ. ¶ No. q̃ ordo dr̃ honor, & grad⁹ honoris. ¶ No. q̃ facilius perditur quæsitũ ex dispensatiõe & de iure speciali necessitate instante, quã quæsitũ de iure naturali. ¶ Not. collegiũ accusari posse. simile de simo. c. dilectus. ¶ No. quòd ecclesia in totũ succedit liberto à se manumisso & ordinato. adeò q̃ non licet ei in alium testari vel disponere quã ecclesiã. ¶ Not. q̃ liberti ecclesiæ repelluntur ab accusando & testificando contra ecclesiã. ¶ Nota pœnam liberti ordinati ab ecclesia testificantis. contra ecclesiam, vel illam accusantis. ¶ Oppon. quòd possit libertus alios instituere: vt patet. xij. quæstione. iij. c. j. & ij. Secundò obstat institutio. de succes. liberto. §. sed nostra. vbi in sola certa parte succedit patronus. Ad primum dicit gl. quòd hæc decre. loquitur de libertis ecclesiæ hac conditione manumissis: cõtrariũ loquitur de ingenuis. Ad secũdũ cõtrariũ gl. dat plures so. prima q̃ hęc decre. loquatur de reb⁹ intuitu ecclesiæ acquisitis: illa de alijs rebus &c. secunda quòd illa loqtur de libertis priuati, hæc de libertis ecclesiæ. tertia quòd hic loquitur de libertis ecclesiæ hac conditiõe manumissis, vt bona sint ecclesiæ. quarta quòd loquitur de libertis simpliciter: & de seruis libertis factis absq; aliqua conditione. allegat j. eò libentius. quinta q̃ ibi habebat consanguineos. hîc non Host. tenet q̃ sic speciale in ecclesia fauore religionis. ff. de reli. & sump. fu. l. sunt personæ. Vel sextò dic q̃ cõtrarium procedit in seruis tantũ libertati donatis. hîc de seruis gradu ecclesiastico honoratis. Conclude si quæritur an liberto succedat patronus, an alij, in liberto priuati serua. § sed nostra. in liberto ecclesiæ si bona sunt quæsita contemplatione ecclesiæ spectant ad ecclesiam. Si bona sunt quæsita contemplatione personæ libertati, & si hac conditione fuit manumissus vt quæsita spectarent ad ecclesiam, quærunt ur ecclesiæ: si simpliciter fuit manumissus. & nulli extẽt cõsanguinei, vel aliquid disponit, si subsunt filij, absq; dubio secundũ Inn. illi excludũt ecclesiam, quia parentes filijs thesaurizant. xvj. q. j. c. p̃dicator. liberis deficiẽtibus dicit Inn. quòd ecclesia patrona succedit: maximè hoc puto quando sunt gradu ecclesiastico honorati. Host. dicit quòd putat hoc casu opi. quæ habet esse speciale in manumisso ab ecclesijs esse verã: ita tamen quòd si sint filij, de peculio fiant quatuor partes: prout dicit. j. de succes. ab intest. c. ij. & remittit ad no. in summa huius ti. §. qualiter seru⁹ potest. ver. licet. ¶ Op. quòd non pñt accusare illos de ecclesia liberti. xij. q. ij. c. Eps. §. qui manumittitur. Sol. dicit glo. quòd ecclesiã. i. prælatũ accusare non possunt. ¶ †Not. quòd appellatione ecclesiæ cõprehenditur prælatus[a]: sed bene possunt accusare singulares de ecclesia: contra ecclesiã autẽ testificari non possunt: quia illa est eius patrona nisi edicti venia[b] impetrata. C. de inius vocã. l. ij. aliàs ad seruitutem rediguntur vt hîc dicit. Non poterit etia accusare vel testificari in capitulũ ecclesiæ secundũ Phi. & bene. ¶ Opp. q̃ si ecclesia aliquid iuris retineat in seruũ, nõ debet ordinari. liiij. dist. quicũque. Sol. dicit Goffre. q̃ ordinari non debet seruus priuati: vt ibi. sed sic seruus ecclesiæ: quia ecclesia põt aliquod ius retinere in seruũ manumissum per reuocationẽ in seruitutem ob ingratitudinem & ius successionis. ¶ Quęro quas parochias poterit ecclesia talibus conferre: dic quòd poterit ecclesia talibus conferre, parochias sibi subiectas. Idem de alijs, vbi posset esse tanta necessitas. vij. quæstione. j. nouatianus. & capitu. scias. de electio. c. cũ nobis olim. & c. in causis. secundũ Host. ¶ Quęro an tales liberti poterunt inter viuos donare alijs? dicunt doc. quòd sic, secundũ Inn. quod credo nisi sit manumissus hac cõditione vt omnia reseruet. ¶ Quæro an liberti volẽtes possint testificari pro ecclesia? dic quòd nõ: C. de quæstio. l. pridem. ff. de testibus. l. lege iulierm. Non obstat. quarta quæsti. tertia. capitu. si testes. Item liberti. quia illa obtinet in aliorum libertis secundum Hostiens. ¶ Quæro quando possit patronus seruum manumissum reuocare in seruitutẽ: dic quòd propter iniuriã etiã leuẽ: vt hic & xij. q. ij. octaua. C. de lib. & eo. libe. l. si manumissus. nisi remisisset patronatũ: propter obsequiũ aũt impositum non p̃restitũ non. vt. C. de libe. cau. l. solo. nisi sit nimis necessarium: quia denegat alimenta. & prosequit hîc de causis reuocandi in seruitutem, quæ pertinent ad legitam. De libertis ecclesiæ hoc teneas quòd non reuocantur in seruitutem laicorum patronorum, quia non debẽt ordinari nisi directè & sine obseqo manumissi. liij. di. c. quicũq;. & faciliter promoti sunt: prout. s. dixi c. ij. ad hoc. xij. qnęstiõ. ij. c. diaconi. Est aliud speciale in libertis ecclesię: quia filij eorum astricti sunt ecclesiæ vt semper sint liberti. xij. quæst. ij. de libertis. quod secus est in libertis priuatorũ. C. de liber. & eo. libe. l. j. & ij. nisi in quantum ad hoc quòd propter suã ingratitudinem filij libertorum viuẽtibus parentibus rediguntur in seruitutem, & fit talis reuocat proposita accusatione & iudicis officio: secundum Inno. non habetis hîc alia.

CAP. IIII.

Nullus. Dominus in seruo quem manumittit, potest spirituales operas retinere. hoc dicit. non diuiditur &c. ¶ Casus literalis. Si aliquis seruo suo donauerit libertatẽ: & eum fecerit in presbyterũ ordinari: & ille postea in superbiam elatus domino suo noluerit horas canonicas celebrare, accusetur apud Episcopum suũ & degradetur. B. ¶ No. j. quòd potest dominus operas spirituales imponere tempore manumissionis ad ordines. ¶ No. ij. casum in quo imponi videtur pœna degradationis. ¶ Tertiò no. q̃ si seruus operas impositas spirituales nõ præstiterit domino, potest in seruitutẽ reuocari. ¶ No. quis propriè dicatur in superbiã elatus. ¶ Opp. q̃ dominus retineat operas in seruo ad ordinãdum manumisso. liiij. di. c. quicũq;. Sol. spũales põt: vt hîc: nõ tẽporales: vt ibi: & dicit q̃ spũales põt scd'm doc. dũmodo retineat incõtinẽti post manumissionẽ. ff. de ope. li. l. l. vt iurisiurãdi. ff. de li. cau. l. vltim. §. in eũ. In seruitute aũt facta dominus non obligat. C. an ser. ex fa. suo. per totũ scd'm Inn. & Host. Vñ dicit q̃ talis conditio potest apponi in ordinatione

ordinatione sicut in beneficij concessione.de præbẽ.c.significatũ.quia in traditione rei suę &c.ff.de pac.l.in traditionibus.& præsertim hoc verũ si fiat de authoritate epi secundũ Philip.licet quidã dicãt concensum fore necessariũ:quod non placet.¶ Opp.ij.ꝙ non sit hîc accusator, sed ciuilis actor cũ pœna veniat ad cõmodũ partis:vt no. de accu.c.qualiter.Sol.dic quòd agiť ciuiliter,& exponiť accusatus:id est acto ciuiliter contra eũ.Et si teneas ꝙ criminaliter accusetur.dicit gl.quod inscribet ad extraordinariã pœnã:quia hæc est improportionabilis in accusante:ad hæc de accu.c.super his.quod bene not.Tamẽ dicũt doct.hîc ꝙ dato quòd agatur ciuiliter deponeť:quia aliâs snia nõ posset accusationi mandari.& est simile in donatione simoniaci per quam deponitur:quia pœnitnetiã aliter agere nõ põt.de accu.c.inquisitionis:sed tunc deponiť â dignitate sed nõ degradatur ab ordine:in seruo secus secundũ Inno.& tãcre.tene mẽti istũ casum:quia nõ habes alibi:quod propter accusationẽ ciuilẽ imponatur pœna degradationis etiã in nõ corrigibilẽ:signa bene ¶ Opp. iij.quod per hoc nõ redigatuř in seruitutẽ.liiij.dist.c. frequẽs.&.c.ex antiquis.vbi videturquòd sacerdos remanet liber.Quidã dicũt quòd hæc corrigitur per illã:quod est falsum:quia iuriũ correctio &c.vt in decre. cũ expediat de elec.in.vj.vel cõtrariũ cõtinet ius cõe:hoc spãle est in odiũ illorũ qui ꝓmoti sunt vt seruiãt in diuinis officijs. argu.j̃.eo.c.eo libentius.Tertia opi.Melẽdi quòd hic dominus deduxit in pactũ vt possit reuocari in seruitutem si non celebraret diuina in seruitute imposita,seu in manumissione.B.dicit ꝙ loquitur hîc de seruo prælati:contrã de seruo priuati.Hug.dicit quòd.hoc.c.non tenet.gl. dicit qď opi.Melẽ.sibi videť vera.& dicit gl. quòd adest argumentũ ꝙ si seruus ignorante domino ordineť sibi red di debet vt seruiat in diuinis.liij.dist.c.frequẽs.ergo multò fortius vbi si eo pacto manumittiť vt seruiat:qa in eo si non faciat,tunc notatur maior cõtumacia,vnde ꝓpter contumaciam,& fidẽ ruptam,& pactum redditur dño: & nullo clericali priuilegio gaudebit quò ad dominum: dic si seruꝰ est manumissus,& imposita sunt seruitia spũalia & hoc pacto,quia si non faceret redigatur in seruitutẽ procedit ho. vbi esset seruus etiã priuati:fortius si seruꝰ est manumissus:hoc posito seruiat in diuinis, non tñ appositũ est pactũ de reuocãdo in seruitutẽ:adhuc secũdũ Io.procedi hoc.c.si aũt impositæ non sunt opere spũales: sed simpliciter manumissus.opi sunt Ioã.quòd tunc non reuocabitur in seruitutẽ.Gof.tenet quòd absque alia impositione hoc seruitiũ debet domino.aliâs degradabitur sed in seruitutem nõ redigetur:de hoc.liiij.di.c.ij.& residet Io.an.& sic loquitur indistinctè hæc litera capitula ãt contraria procedũt qñ vult reuocare ex altera ingratitudine non permissa.¶ Opp.iiij.quòd ex pacto non liceat operas etiam spirituales retinere.j.q.ij.c.quãpio.Solu.libertas qd spirituale dicitur:ideò hæc conditio põt apponi q̃ spiritualis est de re.permu.c.ad quæstiones.Sed veritas est ꝙ nõ est libertas quid spirituale: quod patet quia vendi potest quæ non posset si esset quid spirituale.Ideò dic ꝙ non dabitur libertas sub illa conditione vel modo: sed simpliciter de se libertas & modus de se imponebatur vel erat hîc debitũ iuris:ideò licitũ fuit in pactũ deduci. de rescri.c.ad audientiã.& in.c.significasti.de ele.¶ Quæro quas operas põt quis manumittẽdo retineri[a] dic ꝙ quędã sunt spirituales,& has põt retinere:quædã sunt tẽporales.& harũ quædã sunt fragiles:q̃dã carpẽtariæ. & aliæ atificiales: vt arare,fodereret has non potest dominus in seruum manumissum ad ordinem retinere:quędã sunt obsequiales:& aliqua sunt in nõ faciẽdo:vt nõ vocare in ius sine venia.s̃.c.proxi.& quædã in faciẽdo, vt in assurgendo.primas retinet.secundas nõ:nisi sint spirituales:& has potest in ordinatione manumissionis imponere:posteà nõ,quia rei sacræ nõ cõstituitur seruitus.ff.cõmunia prædio.l.caueri.no.¶ Quæro an hic presbyter degradatus sit in seruitute?dicit hîc Io.an.ꝙ in antiqua ibi: degradeť:& sequebatur & seruus fiebat dñi sui qď studiosè remotũ fuit:quia absurdũ erat ꝙ presbyter in seruitutem redigereť:secundũ Gof.& Host.per quod videtur super flua vltima gl. Anto.

CAP. V.

Consuluit. Spurij vel serui ordinari nõ debẽt.h.d.Et nõ diuiditur.† No.j.summariũ. ¶ Opp.quòd talia in cõsecratiõe non ꝓferat Papa.vt.s̃.de scru.c.j. Sol.licet Papa nõ vtatur scrutinio:vtitur tñ his verbis& similibus in cõsecratiõibus.de q̃bus patet in põtificali,siue ordinario episcopali:vt hîc patet sabbato in vesperis dum scrutať Metropolitanus cõsecrandũ:inter alia dicit bigamos,aut carnales:aut de seruili conditiõe ad sacrũ ordinẽnon promoueas quorũ verborũ mentẽ hîc ponit. Et no.duo hic hostiẽ. primò quòd liber pontificalis est autẽticus.est quo hic allegatur:sic de arbore solet probari percanonẽ.xxxv.q.v.c.ad sedẽ.&.xv.di.c.canones.&.c. sancta.xxxviij.distin.c.quæ ipsis.debet aũt illũ librũ habere ꝑsbyter vt sciat exibere sacramenta q̃ spectant ad ipm & vt Eps libro non careat cũ declinat ad parochiã.¶ Setò no.ꝙ sufficit habere verborũ mẽtẽ & si verba formaliter non habeantur.j.qõ.j.c.marchion.& de hoc in cle.ne romani de elect.ver.post quæ.¶ Gl.j.declarat qd est spurius.[b] vide gl.de renu.c.nisi.§.personæ.& vide quod not. qui fil.sint legi.c.venerabilẽ.

SVMMARIVM.

1 *Ordo clericalis an sit dignitas?*

CAP. VI.

Eo libentius. Manumissus ab ecclesia vt fiat clericus, & perpetuò illi seruiat in diuinis,ad aliã ecclesiam se transferre non põt.secus si ꝑurè fuerit manumissus vt seruiat.h.d.Sunt duæ partes. Secunda ibi:in quo.¶ Casus literalis.Aliquis filium suum obtulit ipsi ecclesiæ â qua libertatem ipse fuerat cõsequutus vt in ipsa ecclesia domino deseruiret in ordine clericali: quæritur vtrũ post aliquod tp̃s possit ecclesiã illã dimittere, & ad aliã se trãsferre:Papa hic distinguit.Vtrũ eo tẽpore fuerit manumissus,& oblatus ordini clericali:vt in ea dũ vixerit debeat deseruire diuinis officijs:& tunc ad aliã ecclesiã se transfere non possit,vel vtrũ absolutè fuerũt manumissi.& tũc possit licitè ad aliã se trãsferre.B.Not. j.ꝙ seruos ecclesiæ possunt parentes p̃sentare ad ordines de consensu ecclesiæ patronæ vel cõniuentia:dũ tamẽ ea conditione tradanť,vt ecclesiæ patronæ deseruiant in diuinis,Nota.ij.quod potest dari libertas sub conditione, vt seruiat qs in diuinis:vel vt clericeť ¶ No.ꝙ paria sunt tradere sub tenore isto,vel sub conditiõe ista aut sub modo isto.¶ Nota.tertiò. quòd si seruus manumittitur vt ad ordines promoueatur,aut est actum vt in eadẽ ecclesia debeat seruire & non potest ad alium transire . aut nil est actum,& transire potest. ¶ Oppono.primo.quòd tradi non potest libertas sub conditione vt seruiat ecclesiæ vel ordinẽ suscipiat:vt patet.j.q.ij.c. quã pio . Prima sol.sub conditione non põt tradi temporale pro spirituali:vt ibi:sed sic sub modo.¶ Not.glo.quæ est falsa contra tex.vt eccle.benefi.c.vno.Secunda sol.conditio vel modus qui sonet in conditionẽ non põt apponi:conditio autem vel modus qui sonet in monitionẽ sic:vt patet.s̃. de ele.c.significasti.ff.de tute.l. muto.§.sub conditione.Vel tertiò sicut sponsalia possunt contrahi sub conditiõe vt fidẽ christianã recipiãt.xxviij.q.j.c.nõ oporter.vel vt vitã corrigant.de sponsa.c.inter opera.ita põt quis manumitti vt ordinẽ recipiat:vt hic.Vel quartò libertas est qd spũale,qď põt venire in cõmutatione cũ alio spirituali.

ZACHARISAS.

a ¶ Retinere. Tu vide plenè Bald. de hac quæstione in l.si nõ fortẽ.§.libertus.& ibi Alexã. declarantem post Bar.& Bald. ff.de condi. inde. eundem in.l.liberti.j.&.ij.&.vj.eo. C.de operi.lib. & Spe.in titu.de ser. non ordi.ver. generaliter.

SEB. SAPIA.

b ¶ Spurius.quid sit spurius : declarat Bar.in.§.ff.de his qui.vt indi.& do. in.l.ij.in princ.ff. de verb.oblig.Et nota ꝙ spurius est infamis: secundũ Azo.in sum.ti. C. qni. ex cau. infa. irro.no.Bald.in.l. bona fides .C. de re.cre.de quo per Lãfrã.de oria. in repeti.l. admonendi.col.xxj.ff. de iureiu.& latius ibidem per dom. Fran.curtium. in ij.&.iij.col.

Dic ergo ꝙ hæc conditio vel modus vt detur spirituale pro spũali nõ est illicitũ: vt hîc est casus: si aũt det' tpale vt subiectũ sub quo debet creari spũale, vt in vi modi remoueatur qualitas ex qua subiectũ habilitatur ad spũale, hoc est licitũ sicut dare libertatẽ vt ibi creatur ordo: qa hoc inesse videtur. Itẽ vt dicit Inn. nec plus per viã retentionis quã per viã collationis sub pacto vel modo factũ est. ad hoc j. de reli. domi. c. constitutus. ¶ Quæro pro intellectu literæ in secundo mẽbro distinctionis, qñ dicat' absolutè traditus libertati & oblatus? Sol. vno modo intelligitur ꝙ absolutè. i. absq; pacto vt ecclesiæ seruiat: & tũc stat propriè cõniuentia: sed sic non cõgruet mẽbrũ quæstioni: quia quęritur demum quando fuit traditus sub pacto vt seruiat ecclesiæ. Secundo modo intelligitur vt fiat differẽtia an manumittatur vt perpetuò seruiat ecclesię & procedit prima pars: an absolutè: id est temporaliter: vel simpliciter, & procedit secunda pars. & est argumentũ ꝙ indefinita æquipollet vniuersali. ¶ Secundò per decre. arguunt doc. † ꝙ clericalis ordo est dignitas: quia militia est: ad idẽ j. tit. ij. & iij. Sic & aduocatũ nobilitat officiũ suum. C. de aduo. diuer. iud. l. aduocati. sed hic miles Imperatoris est Christi. xl. dist. c. ante omnia. ¶ Quid est dicere cõniuentia? dicunt do. quasi dissimulatio: id est quasi quidã tacitus consensus: vt videat, & sciat, & nõ contradicat. liiij. di. c. si seruus. hic ponitur pro consensu: qd' videt' probare tex. ibi: *assequentes*.

CAP. VII.

Miramur. Ius qd' est de seruo facto diacono, etiã de subdiacono debet intelligi. h. d. primò decisè narrat factũ. Secundò diffinit & soluit. Secunda ibi: *de subdiaconali*. ¶ Casus literalis Aliqñ serui ordinant' sine licẽtia dñorũ suorũ: quæsitũ fuit à Papa qualiter isti sic ordinati debeãt in seruitutẽ vel nõ reuocari. Papa mirat' de hac q̃stione, cũ certus sit modus quõ debeãt vel nõ debeant in seruitutẽ reuocari. Verũtamẽ de ordine subdiaconali cũ nulla de eo sit mentio in decretis, dicitur ꝙ ille ordo eodẽ priuilegio gaudet cũ diaconali, quia licet olim nõ reputaret' sacer in primittiua ecc. tñ à tpe Gregorij & Vrbani & secũdũ tpa moderna reputat' sacer. Ber. ¶ No. j. ꝙ ordo subdiaconatus hodie factus est sacer: [a] ideò extensiuam à se recipit extensionẽ oĩm iuriũ de gradu sacroloquẽtiũ: & sic contractus translatus ad qualitatẽ certi gradus recipit extensionẽ omniũ iuriũ de gradu loquentiũ. & sic habes vnã reg. hic in materia extẽsionis: facit quod no. gl. in c. cũ in cunctis. de elec. ad hæc. de æta. & quali. c. à multis & l. j. §. iij. ff. ad le. fal. Et j. continet' ꝙ seruus ignorante domino factus subdiacon⁹: licet vellet se redimere ad instar diaconi: tamẽ dño fuerat restitutus. & hoc est de quo papa mirat'. ¶ Opp. cũ gl. ꝙ fiat mentio in canonibus antiq̃s de subdiacono. liiij. di. c. ex antiquis. ver. reliqua vero officia. Sol. de subdiacono non fit mentio inter dispositiones concernẽtes ordinẽ diaconalẽ & sacros: sed bene inter dispositiones cõcernentes minores ordines: ideo cõi iure inferiorũ ordinũ olim cẽsebat' ordo subdiaconalis. & alleg. multa iura. lx. di. c. nullus in epatu. & in. c. ꝓcedẽ. in quibus ad episcopatũ ꝓmoueri prohibebant' omnes post diaconatus ordinẽ: & sic existentes in ordine subdiaconat⁹ censebantur de iure minorũ ordinũ, ideo olim subdiaconus si promotus fuit domino ignorante reuocabat' in seruitutẽ: hodie seruat' in eo illud ius qd' seruat' in existẽte in sacris ordinib⁹: inter cætera dicit glo. ꝙ debet dare vicariũ ꝓ se. Quid ãt si nõ habeat. no. in. c. ex antiq̃s. liiij. di. Et nunqd in hoc fiat simonia: & ibi dicit ꝙ nõ: quia hîc non fuit trãsactũ sup ordine: sed sup seruitio vel libertate seu seruo. qd licet: vt. xxxvj. q. j. c. de raptorib. c. nec magis cõmittit' simonia quã si q̃s emeret ecclĩã. no. i. c. gñalis. liiij. di. Vñ hodie ẽt quo ad. c. de ęta & q̃li. à multis. gaudet priuilegio ordinis sacri. Idẽ dicẽdũ ꝑ. c. ꝑsul. ij. q. v. & idẽ dicitur de man⁹ ĩpositiõe. s̃. de sacra. nõ itẽ. c. j. ꝑ Ho. q̃ dicit mirandũ si quis dicat oppositũ. ¶ Vl. do. dicũt istos duos ordines exceptis specificè ꝓhibitis in oĩbus adęquari in onere & priuilegio. de onere patet qa vterq; tenet' ad horas. de cele. mis. c. j. vbi de hoc: vterq; cõtinere tenetur. de ele. cõiu. c. j. & ij. & à postulãdo & salario abstinere. de po. c. j. pate tex no. de ęta. & qual. c. indecorũ. c. ex eo ꝙ vterq; eligit'. de æta. & qual. à multis. & redimit': vt hîc secũdum Ho. q per hoc no. ꝙ manus impositionẽ recipiat subdiaconus. & de hoc vide qd' no. de sacra. nõ ite. c. j. sup glo. ij.

ZACHARIAS.

[a] ¶ Factus est sacer No. Car. in cle. fi. de ęta. & quali. & obligat ad continẽtiã. tanq; sacerdotiũ, etiã si temerariè fuerit alicui intra pubertatem collatũ: vt no. glo. & idẽ Car. in alī. cle. fi. & gl. j. q. j. c. pueri.

[b] ¶ Sequit' matrẽ. Adde qd' Roma consi. cxciiij. dicit ꝙ natus ex patre seruo, & matre libera dicitur spurius, & an filij sequãtur conditionẽ patris vel matris. vide per eundem. consi. cclv.

ZACHARIAS.

¶ Adde Iac. reb. post Bar. in. l. nati C. de decur. lib. x. plenius in. l. filios & ibi in addi. Celsi ad eũ. C. de muni. & ori. eod. lib.

SEB. SAPIA.

[c] ¶ Sequitur patrẽ Sic etiã quò ad nobilitatem sequitur patrem: vt ꝑ Bal. i. l. fi. in fi. C. de ser. fugi. Pe. de anc. in cõsi. cccix. inci. vis diligẽter in rebus. & hoc intm̃ ꝓcedit ꝙ nõ valet statutũ vel cõsuetudo disponẽs cõtrariũ: vt no. Bar. in. l. exẽplo. C. de decu. li. x. decuius veritate. vide Fel. & Deci. in. c. nouit in. vj. not. j. de iudic. & per Andre. sicut post Abba. in. c. raynutius in. j. not. j. de testamen.

CAP. VIII.

Dilectus. Natus ex patre seruo & libera matre liber est: & licitè ꝓmouetur. h. d. sunt duę ptes. Prima ponit q̃relã. Secũda sup ea dat iudicẽ. Secũda ibi: *quocirca.* ¶ Casus literalis. Io. miles impediebat Guli. diaconũ ne ordinaret' in ꝑsbyterũ, ea occasione quia dicebat patrem ipsius diaconi hominem suum esset: quanuis mater ipsius libera esset. vnde ille diaconus hoc proposuit coram papa: vnde mandat episcopo Neapolitano quatenus si prædicta vera sunt militẽ ipsum cõpescat ab huiusmodi ĩpedimẽto. B. ¶ No. ꝙ natus ex seruo & libera, liber est: qa sequit' cõditionẽ matris & nõ patris, ideò põt ad ordines ꝓmoueri. ¶ Op. vel dices ꝙ hic est fili⁹ nat⁹ de legitimo mr̃imonio: & debet seq cõditionẽ patris. xxxij. q. iiij. c. liberi. vel dices ꝙ est natus de illegitimo mr̃imonio: & tũc dato ꝙ sequat' cõditionẽ matris: nõ debet posse ꝓmoueri ex eo, quia illegitim⁹ est. de fi. ꝑsby. ꝑ totũ. Sol. dicit gl. ꝙ hic erat nat⁹ de legitimo mr̃imonio: tñ sequit' cõditionẽ matris. C. de rei vẽdi. l. ptũ. C. de li. ca. l. placuit. capitulũ aũt cõtrariũ loq̃t' secũdũ Lõgob. cõsuetudinẽ q̃ adhuc seruat' ĩ multis religiõib⁹, vt part⁹ sẽp sequat' deteriorẽ cõditionẽ qñ est natus ex legitimo matrimonio: sed leges rationi contradicũt vel. c. illud liberi põt reduci ad leges prædictas. vt quod ibi dicit: deteriorẽ partẽ sequit'. i. debiliorẽ: & sic fœminã: nã sex⁹ fœmine⁹ debilior est: & sic liber est Ideò iste cum sit liber, natus de libera matre põt ꝓmoueri nõ obstãte militis cõtradictiõe: sic quò ad libertatẽ de iure filius sequit' matrẽ liberã: [b] imò sufficit eũ in mometo fuisse in libero vẽtre, vt liber nascat'. ff. de sta. homi. l. & seruorũ. §. ingenui. in honoribus verò & muneribus & mancipijs part⁹ sequit' patrẽ [c]. C. de decu. li. x. l. eos. & l. exẽplo. ff. de sta. ho. l. libertas. Sic intelligitur. l. cũ legitimè. ff. de sta. homi. & procedit hoc intm̃ ꝙ sufficit filiũ cõceptũ de decurione quãtũ ad hoc vt pr̃is cõditionẽ sequatur quãuis añ ipsi⁹ natiuitatẽ pr̃ desijt eẽ decurio. ff. de decu. l. ij. §. j. sequit' aũt cõditionẽ pr̃is à senatu remoti in his q̃ ibi dicunt': aliàs & regulariter sequitur matrẽ. Fallit in duob⁹ casib⁹, in nato ex seruo reipub. & libera muliere. C. de ser. reipub. l. ij. Itẽ in filio clerici & libera muliere. xv. q. vi. c. cũ. multę. vel illud capitulũ est tolerandũ, vbi saracenæ fiunt christianæ: & remanẽt seruæ: de talib⁹ nati sunt serui. Fallit vbi cõtraria est cõsuetudo, de cõiu. ser. c. pen. ¶ Quid de ascriptitio, an possit ordinari? vr̃ ꝙ sic. ẽt pter dñi volũtatẽ retẽto iure ascriptitiatus. liiij. di. c. si seruus sciẽte. sed illud est correctũ: vt ibi no. vt patet liiij. di. c. quicũq;. c. & admittũtur. & s̃. c. j. Io. and.

De obligatis ad ratiocinia ordinãdis uel nõ Rub.

¶ Viso de obnoxijs cõditiõe seruili: de obligatis ad rõcinia videamus secũdũ Goff. & secundum eũ ratiocinia rõnes sunt & rationum redditiões, quibus est quis obligatus ex administratiõe reipublicæ. Materia habetur. lj. dist. per totum. Anto.

SVMMARIVM.

1 *Ordinari nõ debet ad ordines sacros administratores bonorũ alterius, nisi administratione deposita, & ratione reddita. & nu. 2. & 3. vbi sit notabilis distinctio. & nu. 7. 9. & 10. vbi audiuntur volentes dare fideiussores.*

4 *Laicus conuentus corã suo iudice seculari: si posteà efficiatur clericus, an quæstio sit terminanda corã seculari: an corã ecclesiastico iudice: vbi plenissimè.*

5 *Exceptio declinatoria põt oppõi post lit. cõte. qñ est nouiter orta.*

6 *Religiosorum appellatione an veniant isti milites gaudẽtes: & isti de tertio ordine sancti Francisci?*

8 *Obligatus ad aliquid faciendum si ingrediatur religionem, quomodo succurretur creditori?*

Debitor, siue alteri obligatus volens intrare religionem, an sit per illos de religione recipiendus?

CAP. I.

MAgnus. † Obligatus rõcinijs de posito onere: & reddita rõne ordinari potest: & prius nõ. h.d. Et sunt tres partes: quæstio: & questionis responsio: & respõsionis approbatio. Secunda ibi: *gratus*. Teetia ibi: *vniuersi*. ¶ Casus liter. Eps Augu. quæsiuit in concilio vtrũ procuratores & tutores pupillorum seu curatores debeant ordinari. Gratus Episcopus respondit ꝙ post officia sua deposita, & reddita ratione sui officij possunt ordinari: dũmodò aliàs digni inuenti fuerint. Sed nõ antè, quã liberati sint ab officijs suis: quia ecclesia infamaꝛ cũ posteà conueniũtur super officijs oẽs dixerunt. Rectè respõdit: & sicut snĩa tua, ita & sentẽtia nostra. B. ¶ No. triplicem speciem administrationis repellentẽ quem ab ordinationis actu qñ quis est procu. &c. ¶ No. j. ꝙ fraudulenter se gerens in administratione est inhabilis ad ordinem tanquã infamatus. ¶ Not. iij. ꝙ ordo est honor &c. ¶ No. ꝙ omnis ille inhabilis est ad ordines, cuius ordinatione ecclesia infamatur. ¶ Not. ꝙ gestũ ab vniuersitate debet esse vniuersale: non aũt singulare. de elect. c. in genesi. ¶ Not. ꝙ administrator generalis bonorũ alterius non potest ordinari, nisi deposito officio, & reddita ad-
2 ministratione. ¶ † Not. causam propter quã tales repelluntur ab ordinatione. ne ex hoc infametur ecclesia ꝙ ordinet personas cũ damno & detrimento aliorum. Et no. practicã edendæ legis. ad hoc. c. osius. de elect. ¶ Opp. ꝙ executores non possunt promoueri. lj. dist. c. aliquantos. Sol. dicit glo. ꝙ intelligendo literam de executoribus iudiciorum restringi debet ad executores qui sæua præcepta exercent: nam illi promoueri nõ possunt. Potest hoc secundò intelligi de executoribus testamentorũ: de quibus. de testa. in. c. Ioannes. secundũ Hosti. sed cũm executor talis clericus esse posset: vt ibi, non videtur ꝙ habeat
3 necesse officium dimittere: secundũ ea quæ ibi no. † Oppo. ꝙ possit promoueri administrator bonorũ alterius. lxxxvj. dist. c. peruenit. Sol. dicit glo. hîc: quãdoq; quis est obligatus ad ratiocinia alicuius priuatæ personæ: & durat in officio, & nõ potest promoueri eo existente in officio. xxj. q. iij. c. j. & ij. & ne cleri. vel mona. c. j. & ij. Si sit administrator miserabilis personæ, vel ecclesiasticæ, potest promoueri: vt. d. c. peruenit. Hęc dicunt vera Doct. siue sit in officio voluntariè, siue ex necessitate: quia perpetuò ad gerendam administrationẽ est adstrictus: nam ab ordinibus tunc perpetuò repellitur. liij. dis. c. legem. liiij. dis. c. quicunq;. Quandoq; administrationem deposuit: & tunc aut administratio est publica: & non potest promoueri ante redditam administrationẽ. C. de epis. & cleri. l. officiales. Si administratio fuit priuata: & tũc aut in ipsa promotione sibi quæstio mouetur: & tũc si conueniꝛ de dolo, vel perfidia: & nõ potest ante rationẽ redditam promoueri. lxxxj. dist. c. tantis. xxiii. dist. c. illud. & C. de procur. l. reum. hoc casu põt intelligi hoc. c. taxari tamen debet intra quantum tempus causa decidatur. de clande. despon. c. cũm inhibitio. j. qui fil. sint legi. c. lator. Et est causa secundũ Doct. quia si de dolo vel perfidia dãnaretur, esset infamis. ff. de his qui not. infa. l. furti. §. penulti. & hoc faciet in dubio: scilicet statuet terminũ: aliâs si cõstat de debito, vel præsumiꝛ ex qualitate personę, illam repellit. Quãdoq; cõueniꝛ de culpa tũ, & promoueri potest nõ obstãte creditoris reclamatione. idem Host. & Inno. in hoc condicere videntur glo. j. prox. & dicit gl. ꝙ tunc lis suo marte habebit currere, sicut prius & etiam sub eodem iudice. ff. de iu. om. iud. l. cum quædam puella. de fo. compe. c. proposuisti. Si autem nulla q̃stio mouetur, vel mota est nõ obstãte obligatione ꝓmouebitur, nisi manifestum sit ipsum de dolo teneri: tunc eñ Episcopus potest illum ex officio repellere, sicut quẽlibet criminosum. vj. q. j. c. infames. dicit Host. & Ala. & Guli. naso. reputantes distinctionẽ hanc fore prolixam dixerunt obligatum ratiocinijs non fore pręmonendum. per. l. officiales. C. de epi. & cler. lj. dist. per totũ. & hoc. c. non distinguit. ff. de offi. præsi. l. iij. ff. de publi. l. de pretio. Hosti. dicit salua pace illorum talem & tam solemne distinctionem vnico verbo non tollendam. de elec. c. ecclesia. ij. versi. deniq;. ¶ Not. glos. quæ dicit ꝙ dato ꝙ clericus efficiatur de foro ecclesię mota questione: quęstio debet suo marte coram primo iudice finiri: & sic non prodest
4 mutatio fori. ¶ † Facit ad quæstionem de laico conuen-
a to coram iudice seculari, qui postea factus est clericus,[a] an posset dãnari à iudice seculari? Ioan. Andr. recitat hîc opi. Goffre. de rescrip. c. eam te. per illam decre. dicit ꝙ status mutatio non liberat aliquem ab eo ad quod prius tenebatur. ff. iudi. solu. l. si reus. de iurisdi. om. iudi. c. cum quædam. vj. q. j. c. ij. xxxiij. q. ij. c. admonere. lj. distin. designata. &. c. pręterea. liiij. dist. c. ex antiquis. &. c. frequẽs. &. c. si seruus. de diuor. c. gaudemus. ad contrarium. xxj. q. ij. c. si quis iam translatus. xviij. qõ. j. c. vno. xvj. q. j. c. ne pro cuiuslibet. l. di. c. ferrũ. xxvj. di. c. deinde. allegat alia infinita idem probantia Ala. & Goffr. in sum. huius titu. & Vin. idem ꝙ corã primo iudice conueniri potest: & plus dicit Vin. ꝙ laicus etiam exequatur sententiam. per l. si quis posteàquàm. ff. de iudij. de fo. cõpe. c. proposuisti. & ibi hoc tenet Host. per illam decre. Idem Bartho. brixiẽ. in quęstione venereali. aliquis litigabat: ad hoc. ff. de excu. tut. l. ij. in prin. & l. tutor petitus. Secunda opin. fuit Ioan. de deo vbi dicit hoc verũ in ciuili: in criminali secus. xj. q. j. c. de persona. cum simi. Tertia fuit opi. ꝙ nõ possit iudex procedere siue causa sit ciuilis, siue criminalis. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. sacerdotio. ff. de re mili. l. qui cum vno. §. reus. vbi videtur expressum. ff. de accu. l. hos accusare §. hoc beneficio. ad idem. ff. de va. mune. l. prętor. §. j. ibi: vel si qui sacerdotium. Item quia res lite pendente venit ad casum à quo non potuit inchoari: ad hoc regu. factum cum concor. de regu. iu. lib. vj. ff. de suspe. tuto. l. post finitam. ff. de lib. agno. l. iij. §. j. & vide quod not. ff. de lega. j. l. nemo potest. circa medium. ij. gloss. Item si fugiens ad ecclesiam habet immunitatem.
5 de immu. eccle. c. inter. fortius & clericus. ¶ † Item declinatoria nouiter orta bene opponitur post litem contestatam. de offic. dele. c. insinuante. ad hoc. xiiij. q. vj. c. comperimus. vbi res alterata vel consecrata non restituitur priori domino. & pro hac parte bis fuit secũdum Ioan. and. hîc in disputationibus determinatum. & placet Archi. xj. q. j. c. j. propter ordinem impressum præcipuè vbi agitur de pœna corporali. Ad cõtraria dic quòd in eis non mutatur forus, sed additur forus foro. argu. lxj. dist. c. j. ff. de sena. l. senatores. hîc autem non solùm mutatur forus: sed mutatur etiam status personæ. xij. quæstiõe. j. c. duo sunt. Quarti dicunt quòd si mala fide, efficitur clericus non eximitur à iurisdictione priori: si bona fide eximitur. vel efficitur clericus. ff. de adulter. l. si maritus. §. j. vbi qui abest bona fide causa reipublicæ, non potest accusari, sed in fraudem sic: ad hoc. ff. ex quib. cau. mat. l. v. & l. hos accusare §. fina. ff. de accusa. Idem tenet Dyn. ff. de excusa. tuto. l. idem Vlpianus. &
b dicit quòd in dubio præsumitur fraus[b] si iam erat accusatus, vel in crimine deprehensus. argumen. ff. de bono. eor. qui sibi mor. consciuę. l. fina. ff. de re milit. l. fina.

a ¶ Clericus. Adde latè Oldr. cõs. iiij. cuius dicta refert Io. an. hoc eod. ti. in addi. ad Spec.

ZACHARIAS.

¶ Tu plenissimè ꝑ Iaco. rebu. in. l. si diuina dom⁹. & ibi remissiuè in apost. Celsi ad illũ. nu. 3. C. de exact. tri. li. x. Alex. Ias. & Mod. in. l. cũ quædã puella. ff. de iuris. oĩm iudic. Alb. de rosa. in. iij. parte statu. q. xlj. Istum in. c. quod clericis. j. de fo. compe. remissiuè ꝑ Fel. in. c. si. viij. col. versi. facerẽt hæc. s. de consti. Fed. de se. cõs. xcvij. inci. Nõ est fundamentũ. Cæpo. cõsi. xj. co. iij. versi. itẽ de delicto. & plenissimè in deci. Tholosa. q. xcviij. & ibi in apost. maximè in apostil. Celsi.

SEB. SAPIA.

b ¶ Pręsumiꝛ fraus. Ad hoc bene facit quod no. Bart. in l. fulcinius. j. ff. q. ex cau. in posses. eatur. vbi dicit ꝙ ꝓbaꝛ dolus in aliẽnãte, ex eo ꝙ aduersarius dixit ei, cras libellum tibi dabo. Pro quo facit tex. in. l. si aũt. vbi Ang. no. ff. de rei vẽdi. quem ad hoc dicit si. d. Andre. sicu. in consi. xj. incip. Scripsit bellissimè colum. xiij. volu. j.

quod dicit verum Dyn. in iam conuento. in conueniendo autem post maleficium commissum factū clericum dicit iudiciū coram ecclesiastico iudice inchoandum: ad hoc. l. j. ff. de pœnis, vbi videt indistinctè debere attēdi tēpus delicti commissi: dicit ꝙ ibi loquit quæ pœna debet imponi qñ de hoc tractatur: hìc qñ tractatur corā quo iudice debeat conueniri: & licet quidā in hoc distinguāt delictū publicū à priuato: sibi videt debere inspici, quod est dictū nulla habita distinctione: ad hoc quod not. ff. si ex noxa. cau. aga. l. pen. ff. de statu lib. l. statuliberi à cæteris. ¶ Quinta est opi. Guli. in Spe. de reo in prin. qui dicit ꝙ in causa ciuili attendit primus iudex. In criminali aūt finietur causa corā primo iudice: & fiet executio coram secūdo: scilicet per ecclesiasticū. arg. decre. postulasti. de fo. cōpe. de rapt. c. j. ¶ Butri. in. l. penul. ff. si ex noxa. cau. aga. ponit suā theoricā: quia dicit considerandū ꝙ qñq; dubitatur, an alteratio qualitatis vel status alteret qualitatem fori: qñq; quæritur an alteret quantitatem pœnę. Quo ad primū dic quòd si præuentus est cōtesta. lit. vel sententia: & dicit ꝙ nō prodest mutatio quominus pronūtiet iudex vel exequatur. ff. de iurisdic. om. iudi. l. cum quædā puella. ff. de accu. l. hi tamen. in fi. Idē videtur si citatione per. c. proposuisti. de fo. compe. si non est taliter præuētus: aut mutat in fraudē, & non prodest mutatio. vt. l. si. ff. de bo. eorū qui mor. sibi cōsciue. ff. de re mili. l. fi. aut sine fraude, & potest: aut est dubiū an in fraudem vel non: & tūc si est postulatus de crimine, vel depræhēsus, & præsumitur in fraudē: & sic nō prodest: vt in. d. l. fi. de bo. eorū qui mor. sibi consciue. aliàs præsumit bona fide mutare. & sic prodest, vt dictis legibus. Fallit in milite armatæ militiæ, vt non consideretur præuentio: sed solū an mutet fraude, vel non: vt primo casu non profit: secūdò sic. ff. de re mili. l. qui cū vno. §. reus. & l. fi. secundum eum. per quod dicit idē posse dici de clerico qui est miles cælestis. ar. l. qui sub prætextu. C. de sacrosan. eccl. Sed dicit ꝙ nō reperiatur hoc cautū ꝙ clerici manebunt sub regula priuatorū. Secundò casu qñ agitur an mutatione status mutetur pœnæ qualitas, dicit ꝙ quādoq; cōtingit mutatio in melius: quādoq; in deterius. Si contingit mutatio in melius: tunc aut mutatio est accidentalis status, & attenditur tēpus sñiæ in priuatis & publicis. in auẗ. vt iudi. sine quoquo suffra. fiant. §. oportebit igitur. aut est mutatio naturalis vel quasi: in publicis cōsiderat tēpus delicti, in priuatis tēpus sententiæ: vt. l. j. ff. de pœnis. Si cōtingat mutatio in deterius, vt quia post delictū commissum clericus degradatur, an attēdatur tēpus delicti: an tēpus status tunc superuenientis. & dic ꝙ est dare degradationem verbalem, quæ sumit pro depositione: & in hoc bene dicit. alleg. l. iubemus. §. sanè. C. de sac. san. eccle. quædam est realis quę est exauctoratio: de quo in. l. ij. §. ignominiæ. ff. de his qui not. infa. ff. de re mili. l. qui cum vno. §. exauctoratus. C. de epis. & clerici. auẗ. clericus. de qualibet habetur. de prima. de iudic. in. c. cū non ab homine. de verbo. sign. c. nouimus. de secunda. de pœnis. c. degradatio. lib. vj. Sic in simili est deductio peculij realis & verbalis: vt. ff. de pec. l. si noxalis. §. est autē quæstionis. & sic resolutio contractus quædam est verbalis, vt re integra: quædam actualis, quando est deuentum ad traditionem. l. j. & ij. C. quando li. ab emp. rece. realis est fortior quā verbalis: patet ex no. in. d. c. cūm nō ab homine. & in. d. c. degradatio. de pœnis. li. vj. Vnde dic ꝙ quādoq; status est mutatus sola verbali depositione. & quicquid dicat But. in isto qui malè dicit in parte: tene ꝙ depositus non perdet priuilegium clericale: vt not. de iud. c. cūm non ab homine. de cleri. excom. mini. c. clerici. de sent. excom. c. contingit. & c. perpendimus. igitur nō mutatur in eum qualitas pœnæ. Quandoq; interuenit degradatio realis: Dic ꝙ quędam est degradatio quæ fit ad præparationem iurisdictionis: quædam quę fit vt terminus pœnæ: quædam quæ fit ad pręparationem pœnæ. Si fit vt terminus pœnæ: patet quòd non alterat: vt. l. ij. §. ignominiæ. §. alle. & l. qui cū vno. §. exauctoratus. Si fit ad præparationem pœnæ de verb. sign. c. nouimus. de iudi. c. cū non ad hoīe. Si pręparatio fiat iurisdictionis, vt etiā dicit ipse reali, vel verbali, prout est necessaria: & quę fit necessaria dicit ipse, sciūt Canonistæ. bene dicit doctor istæ qui alter Inn. est in legibus: nam in præparatorijs dicit ipse vtimur quatenus necessaria sunt ad decisoria: vt l. si defensor. §. illud. & l. j. ff. de interro. ac. Si verbali, sufficit si illam faciat: aliàs faciet realem: dic quòd verbalis non sufficit: sed realis exigitur: vt not. de iudi. c. cūm non ab homine: patet. de verb. signi. c. nouimus. & hęc adhuc alterat pœnam. vt. d. c. nouimus. rogare tñ debet ecclesia pro eo vt non alteretur, vel vt mitius secū agat. Illam autem quam facit quis vt terminū pœnæ iudex ecclesiasticus facere debet in clerico & cū causæ cognitione. Illam quæ fit vt præparatio pœnæ, vel iurisdictionis & eā facit iudex ecclesiasticus præcedente causæ cognitione. Et hìc ponit duplicē intellectualem practicam: vna ꝙ iudex diffinitiuè pronūtiet: & in eadē sñia pœnam limitet, & totū expediat iudex ecclesiasticus: sed executionē faciat iudex secularis. Hæc practica non procedit qñ fit alteratio in pœnā sanguinis: quia illā non profert ecclesiasticus. ne cleri. vel mona. c. sñiam. Potest secūdò fieri aliter: quia iudex cognito de causa degradabit eū, non per sententiā diffinitiuā sed interloquendo: & posteà secularis immutabit pœnā diffinitiuè, ne cōtingat ꝙ duæ sñiæ in causa eadem criminali ferantur: contra id. ff. nau. caupo. stabu. l. licet. Tu dic ꝙ etiā diffinitiuè poterit degradare: & hìc habebit potestatē iudex secularis ex eodē processu exequi pœnā: & sic ibi vocabitur vt purus executor. Poterit etiam si volet formare nouū processum contra eum: & tunc pœnam imponet secundum forum suum. Nec obuiabit quòd duæ sñiæ ferantur super eadem causa: quia potest hoc fieri super diuerso processu: ex quo sententiæ ambæ non imponūt diuersas pœnas, sed vna præparat personā ad pœnā: & alia illam imponet: & hoc placet. & facit quod not. Bart. ff. de custo. reo. l. diuus. & casus est in auẗ. de sac. epis. §. si verò crimen. & ponit Gul. in l. magistratibus. ff. de iurisdi. omni. iudic. Guliel. de cug. in. d. l. penult. dicit: quòd aut constat quòd vt euitaret iurisdictionem vel plenam assumpsit tonsuram & nō prodest. aut est dubium: & tunc si est infamatus, vel suspectus de delicto vel præuētus & punietur per secularem. l. qui cum vno. §. reus. & l. finali. ff. de re. milit. C. de rela. l. j. Debet tamen primo degradari. in auẗ. clericus. C. de episco. & clericis. c. in authenti. de sanct. Episcopis. §. sancimus. Si non est infamatus vel præuentus, vel suspectus tunc non punitur nisi ab ecclesiastico: vt. l. non distinguemus. §. sacerdotio. ff. de arbitris. Non ob. l. j. ff. de pœni. quia si fit mutatio accidentalis non attenditur tēpus delicti sed sententiæ: vt hìc. facit in auẗ. vt iud. sine quoquo suffraga. l. interdicimus. §. penulti. columṅ. ij. Si mutatio est naturalis & hanc dicamus naturalem, adhuc attenditur tempus sententiæ: quia hoc contingit propter defectum iurisdictionis, vt illi imponatur non propter defectum obligationis cūm ecclesiasticus debeat punire ex quo non est præuentus & pœnam secularem non possit imponere: nec secularis hoc possit: secundum eum, & bene concludendo Ioannem Andre. & mihi videtur dicendum quòdquandoq; quęritur, an mutatione status[a] de laico in clericum mutetur iurisdictio: quandoque, an mutetur executio vel exequendi potestas: aut an mutet qualitas pœnæ seu exequēdi modus. Si quærit an mutet iurisdictio: & tūc tene quòd aut est præuēta iurisdictio & psona seu executio: quia iā captus est & efficit ibi clericus & nō proficit mutatio: & quia ordo vel ꝓfessio etiā nō inueniunt istū liberum: credo tñ ꝙ degradari debet. Item

a ¶ Mutatione status. de hac q̄one vide Feli. & alios in. c. proposuisti. de fo. cōpe. Oldr. Old. in consi. iiij. inci. quod laicus. Ang. & alios. in. l. si quis posteaq;. ff. de iud. Arch. in c. j. xj. q. j. & ad propositum vide Alex. & d. Ias. in l. qui aūt. in prin. ff. si quis cau. Fel. in. c. causam. ij. co. de testib. vbi tractant an laicus effectus cleric⁹ motu superioris possit conueniri à iudice seculari: & licet. d. Iaso. in. d. l. qui autē. teneat ꝙ sic. tñ eius fundamento respondet Felin. in. d. c. causam.

Itē ex quo nimiū lęderet̃ iustitia: dequo remittit ad simi. no. secundū Ioan. an. de cle. excō. mini. c. clerici. Aut non est præuenta persona seu executio: quia nō capta sed sola causa vel iurisdictio: vt quia est citatus. vel lis est contra eū contest. & tunc dicit ꝙ nō impedit̃ iurisdictio quo ad processum & cām finiendā: & sic iste remanet iudex cau sæ: licet qñq; non personæ: sicut habet̃ in simili. de fo. cō pe. c. fanè. Qñq; quæritur an mutet̃ executio: & tūc aut persona aut causa seu executio est præuenta: quia iā est in carceribus positus, & nō proficit, etiā quo ad executio nem, & etiā quo ad exequēdi modū mutatio fori seu exe cutio: secundū Io. and. per prædicta. Aut nō est præuēta persona seu executio: sed solū causa: vt quia citatus vel lis cōtest. & tunc quædā est executio præparatoria & distri ctiua personę, vt ponere ad carceres post clericatum vel aliâs distringere personā ne fugiat: & ab hac eximit̃ secū dum Io. an. quædā est districtio realis & hāc adhuc face re posset secularis, nec prodesset mutatio: quædā execu tio est decisiua: & hanc sicut aliâs, si est personalis face re nō potest: si realis sic: & multò fortius. Hæc procedūt si nō est præuentus: sed solū si est suspectus vel infamatus de delicto: licet quo ad realē executionē non tollat̃ iuris dictio iudicis secularis vel qñ faceret in fraudē: tollitur tñ quo ad personalē. Ex his patet quid de tertio casu an mutet̃ qualitas pœnę, vbi psonaliter est pręuētus nō vbi respectu cāæ vel suspitione vel infamia semper alterabit̃ qualitas pœnæ: & hoc propter defectū iurisdictiōis: vt dicit Gul. Bar. in. l. j. ff. de pœ. placent ista ꝙ fieri non pōt nisi degradet̃: sed dicit ꝙ ex quo præuēta est iurisdictio: vel iste infamatus de delicto: vel suspectus: vel transit in fraudē quod degradari debet à iudice ecclesiastico. alleg. l. qui cū vno. §. reus. ff. de re mili. & aut. cleric⁹. C. de epi. & cleri. Et ideò dicit quia clerici non volunt degradari multoties cōtingit personales pœnas imponi eis non degradatis. Tenet Io. an. quicquid dicāt leges ille: certi enim sunt casus in quibus ipsis degradationis pœna imponit̃: inter quos hîc nō numerat̃: ideò nec degradādus: nec etiā à iudice seculari puniēdus: patet in. d. c. nouimus. de ver. sign. & de iudi. cū nō ab hoīe. & de hæreti. c. ad abolendā. ideò malè & pessimè faciūt eis non degradatis pœnā im ponentes. Hæc procedunt qñ alteratur status in melius. quid si in deterius: tene quod dicit But. s. Quę dicta sunt procedūt in monacho, saluo ꝙ in eo defensio spectat ad monasteriū: nam licet per characterē plus habebat ordo quā professio: vt no. de cōuer. cōiu. placet. & no. de sacra. non iterā. c. fi. sit tñ eo respectu ꝙ professus mūdo mor tuus est & plura promittit: vt not. de voto. c. vno. in. iij. iij. gl. li. vj. ad hoc de pœni. di. j. §. his authoritatibus. xxx. q. ij. admonere: adhuc fortius procederēt dicta. §. quo ad districtionē personalem in monacho quā in clerico: & 6 pręcipuè in minoribus. de elec. c. cū ex eo. li. vj. ¶ † Hoc putat Bar. verum in his qui ex toto efficiuntur religiosi: ita quòd professi sunt: sed in istis qui mutant habitū qui efficiunt̃ beguardi seu milites gaudētes: posito ꝙ habeāt priuilegium ꝙ sint exempti à curia seculari: talis habitus mutatio sibi nō prodest: quia illa regula nō prodest: nec facit eū religiosum nec clericū: sed dat sibi quendā mo dum viuendi: nā retinet propriū & liberos & vxores: vn de in istis habent locū iura quæ dicunt ꝙ propter muta tionē fori: seu propter priuilegiū superueniens à sui pro curatione non excusantur. vt. d. l. si quia post. de iudi. ita fuit obseruatū secundum Bar. de Perusio. sed dicit ꝙ il lis insignijs debent exautorari: vt. l. qui cum vno. §. fin. ff. de re mil. Aduerte ista nō est modica quæstio, an tales di a cātur religiosè personæ[a] ita ꝙ gaudeāt priuilegijs: & determinat Fed. de se. quod non: in consi. cxlv. vide de hoc in Spec. de stat. mona. §. qualiter. versic. xxxvj. quæritur. & vide in sum. de regu. per Hosti. §. j. versi. quid de rusti cis. Credo ꝙ isti sint religiosè personæ: & quòd priuile gio gaudeant clericali. Petr. not. de sent. excom. non dubium. & quia vouent aliquid de substantialibus: vnde so lennizant votum saltem obedientiam promittēdo & ex quocunq; ex substātialibus votum solennizat̃: vt apparet ex his quæ habentur. qui cle. vel vo. c. ij. & c. insinuante. & ibi dixi. Dum tamē iste annectatur ad aliquā regulā de approbatis. & ideò fratres de tertio ordine annectuntur ad regulam beati Francisci: & sic gaudent priuilegio. Idē de fratribus militie ac gaudentibus: quia promittūt obe dientiam quo ad regulā beati Dominici, vel Augustini & illi ordini in habitu in aliquibus proportionantur: ad hoc quod not. de priuile. c. vt priuilegia ex quo tales vbi habitū mutant dicuntur ecclesiasticè personæ: vt ibi no. per gloss. & vide gloss. iij. de sen. excom. cùm ex eo. in cle. & ibi per alios scribentes. & vide glo. in cler. cùm de qui busdam. de reli. do. in glo. in ver. obedientiam. & do. qui cler. vel voc. c. consuluit. & per gloss. not. Guli. in cle. per 7 literas. de præben. ¶ † Quæro quid si prohibente credi tore fuerit hîc vniuersalis administrator promotus? gl. dicit quòd nonpunietur per hoc: sed bona sua reddētur ei insolutum: quæ si non sufficiant Episcopus ei tenetur qui abstulit occasionem negotiandi. lxxxviij. dist. forni cari. & expone infamatur. i. præuenitur: aliâs punirętur. Et per hanc gloss. damnatur dictum Vinc. qui dixit sibi placere quòd obligati ex administratione possunt fieri clerici quando nihil habent: quia sic conueniri non pos sunt: quod non placet: quia saltem ex hoc auferetur sibi a potestas negotiandi, & quærendi de nouo per quod lex præsumit eum efficit soluendo. C. arbit. tuto. l. si defun 8 ctus. ¶ Per hoc patet quid dicendum † si sit talis negotia tor effectus monachus. & dic quòd ipsum monasterium conuenietur vel cedet quod habet ex monacho: sed cre do quod tenebitur sicut ecclesia secularis si habeat vnde: & si fecit hoc communicato consilio arg. eius quod no. gl. de ordi. cog. c. cùm dilectus. de simo. Per hoc faciunt hæc ad quæstionem de monacho, qui iurauit scribere li brum vel se ad aliud seruitium obligauit: an possit reli gionem ingredi: de quo not. lj. di. c. prætereà. Hugo. te net quod sic ecclesia etiam licentiam dare tenetur: quia instinctu spiritussancti hoc facit. xiiij. q. v. c. dixit domi nus. de quo not. de voto scripturæ. de conuer. coniu. ex publico. & c. fi. xix. qō. ij. duæ. j. qōne. iij. c. fina. xxxiij. qō. ij. admonere. Alijs ibi videtur quod possit monasteriū intrare: & quòd monasterium non teneatur nisi in eo quod ad eum peruenerit: nisi fortè monasterium ex suc cessione aliquid plus acquisiuerit. xix. q. iij. si qua vel scri ptura aliorum librorum. Tertia fuit opin. Ioan. ꝙ si tale est seruitium, quod possit adimplere absq; omissione di uini officij, illud poterit exequi, aliâs procedunt quæ di cta sunt. allega. xcj. distinct. c. clericus. dicit concludendo Innocen. quandoq; istæ vult ingredi religionem in frau dem eorum quibus est obligatus: vt vel fugiat expensas, vel laborem & non debet admitti. Quandoque ingredi vult religionē ductus bono spiritu, quod in dubio præ sumor, & ductus spiritussancto & potest. xix. quæstio ne secunda. c. duæ. de regu. licet. tamen de bonis eius quæ habet, vel quæ obuenerunt ei post ingressum satisfiat eis quibus obligatus erat. xix. qō. iij. si qua. C. de episco. & clericis. c. deo nobis. §. j. vel etiā si scit scribere vel aliquod opus honestum facere salua regula: & officio non negle cto satisfiet de illo. cj. distinctio. c. clericus. deductis ta men secundum aliquos expensis suis ne sit monasterio onerosus. articul. xj. quæstione sexta. de lapsis: sed illud loquitur in misso in monasterium ad agendum pœni tentiam: nam alij dicunt non deducendas expensas: quia qui altari & c. de præben. c. cùm secundum. secundùm In no. & has opinio. etiam tangit Archi. lj. dist. c. prætereà. prædicta omnia confirmat Hosti. & hîc vltimam partē tenet quod debet alimentari de bonis monasterij: & ꝙ

SEB. SAPIA.
a ¶ Religiosè personæ. vide. d. Abba. in cōsi. cv. incip. proeuidētia. cū multis alle. per Feli. in. c. ecclesia sanctę Marię. co. j. s. de consti. Ange. in consi. cxcvj. & Pet. de anch. in c. ea quæ. de reg. iur. lib. vj. Calde. consil. xcj. & latè Mari. sozi. in. c. j. col. iiij. versi. nona declaratio. de fo. compe.

SEB. SAPIA.

a ¶ Ad sacros. an duellũ sit licitũ. videt̃ ꝙ sicq̃n fit authoritate superioris: vt per gl. in. §. per contrariũ. in. sti. de hær. quę ab intest. defer. sentit Pet. de anc. in cõs. cclxxxiij. inci. iure stricto. vbi vult ꝙ excusat̃ qui occidit aliquẽ in cõcertatione. sentit idẽ Barthol. Verone. in cõs. xxx. inci. ragatij scholariũ. col. ij. Ang. in dispu. sua incip. duo nobiles gallici. de quo latè per Iaso. in. l. iam hoc iure. col. iiij. ff. de iust. & iu. p Pari. de puteo in tract. de re mili. li. j. col. viij. & lib. viij. co. xxj. per Signo. de homo. in cõsi. xc. vj. incip. quæstio disputãda. p And. sicu. in cõs. ante p. incip. illud in medium. col. xvj. in j. vol.

ZACHARIAS.

b ¶ Ab ordine repellitur. Tu adde quod no. plenè in apostil. ad istũ. in c. quæsitũ. nu. 5. ver. put excipit̃. s. de temp. ord. & idẽ est in mutilatione membri. de quo p istum in. c. quę in ecclesiarũ. xj. col. ver. infideliũ. s. de cõstit. Et quia nõ videt̃ facere differentiam inter homicidiũ, & mutilationem mẽbri. tu dic ꝙ ad hoc quod hic dicitur habeat locũ in mutilatiõe mẽbri requirit̃ ꝙ sit verum principale membrum vt digitus id genus vt not. Cardi. in cle. j. q. xij. de homi. & in cle. j. q. xvij. & in cle. si de cor. vitia. Nec omitto quod irregularitas non contrahit̃ ex homici. qualiscunq; pro tuitiõe bonorũ. idẽ Car. in allega cle. j. qõ. xxiiij. de homici. & qõ. xxviij. & ibi glo.

non deducantur expensæ: latius autẽ hoc prosequitur in sum. eod. titu. §. penulti. vbi dicit ꝙ tutius est ꝙ antè, quã ingrediatur impleat quod promisit & consuluit. tex. de sponsa. commissum. xxij. q. iiij. §. fina. & vbi ingressus esset si posset explere hoc per substitutũ: vbi non esset electa industria personæ vel contentaretur is cui obligatus esset sufficeret quod per substitutũ seruitiũ expleret & sic per aliũ & teneret̃ secundũ Goff. & plenè per Gul. in Spe. de sta. mona. §. j. versi. xxix. & ibi hoc recitat: & nihil plus addit: vbi dicit idẽ de doctore qui se obligauit ad legendũ: & de potestate qui se iuramẽto obligat ad regendũ & similibus. & de istis & de obligatis causa pignoris: & de filijs vsurariorũ: & de eo qui iurauit ad tẽpus soluere. vide p Host. in loco præall. ¶ † Quæro an clerici qui generalẽ gesserunt administrationẽ prohibeant̃ ad alias eligi dignitates. Dic quòd nõ: quia hic prohibet tñ laicos effici clericos. Ratio quia hoc secũdo casu hi quorũ negotia gerunt̃ grauant̃ ex mutatiõe fori in primo. Nec obst. xxj. q. iij. c. j. & ij. quia ibi nõ prohibet quin possent eligi quãdiu tolerant̃: & vide ne cleri. vel mona. sed nec. de deci. dilecti. ¶ † Quid si est paratus dare idoneos fideiussores pro administratis: dic quòd sufficit: ff. de mune. & honori. l. rescripto. §. debitores. secundũ Vin. per quã. l. & C. de epis. & cleri. l. quisquis emẽsis. dicit Host. obligatũ ex causa mutui vel simili ab ordinando nõ repelli. Quæro an tales inhabiles debeãt ad ordines postulari. an debeãt eligi. quidã quòd postulari debent per verbũ postulasti. ad hoc. lxj. di. c. osius. s. de postu. prela. c. fi. Inn. dicit postulari à iudice sub quo debeo reddere rationẽ. C. de epis. & cleri. l. officiales. & vocatis his quorũ negotia gesserunt & qui ex promotiõe illorũ lædi possunt. ff. de adop. l. nã ita diuus. ff. de offi. archi. adhæc. §. fi. imò & sufficit habere solũ cõsensum illius cui obligati sunt. liiij. di. quicũq;. & c. si quis. per quã decre. dicit Hosti. in fi. ꝙ nõ refert an detur vni potestas, vt vice oĩm eligat: an is qui primã vocẽ habet dicat eligo: & alij respondeant placet. ad idẽ de elec. c. osius. de quo. de ele. c. quia propter. & c. in Genesi. imò sufficit ꝙ taceant: vt ibi dictum fuit. & de elect. sicut cũ. lib. vj. secundũ Io. an. Quæro qui admittantur ad opponendũ ne tales in clericos assumant̃? dic secundum Inn. ꝙ quilibet de ecclesia qñ sunt administratores pupillorũ: & etiã minorũ absentium: si sunt administratores præsentiũ nõ admittentur alij præter ipsos quorũ administratores sunt nisi intra tempus. j. de elect. c. statuimus. lib. vj. non cadit hic aliud.

De corpore uitiatis *Rubrica.*

¶ Viso de impedimento obligationis ad ratiocinia: de impedimento corporis videamus &c. Materia habet̃. lv. dist. per totũ & xlix. per totum.

SVMMARIVM.

1. *Crimina enormia impediunt executionem ordinis etiam peracta pœnitentia nisi fuerit dispensatum.*
2. *Irregularitatem, an & quando quis incurrat per homicidium vel vulnera alteri illata.*
3. *Membri deformitas an, & quando impediat aliquem promoueri?*

CAP. I.

DE presbytero. Presbyter qui in duello digiti partẽ amisit ex dispensatione sui Epi potest in suo ordine ministrare. h. d. Ponit factũ de quo secundò respõdet illud aggrauãs. ibi: *respondemus*. ¶ Casus litera. Quia presbyter obtulit cuidã aduersario suo duellũ & oblatũ ab eo suscepit: presbyter in illo duello digiti partẽ amisit: quærebat̃ vtrũ possit celebrare in ordine sacerdotis? rñdet Papa ꝙ si ipse non amisit tñ de digito quin bene possit sine scãdalo celebrare: vnde post peractã pœnitentiã satis poterit cũ eo misericorditer dispensari vt in ordine suo ministret. B. ¶ No. j. quid sit vitium corporis impediẽs quem à promotione qñ scilicet est tale quod scandalũ generat in solenniter celebrãdo, vel in actu solẽniter celebrãdi. ¶ No. ij. quòd clericus offerens vel subsequẽs vel suscipiẽs duellũ grauiter peccat. & ad hoc. de cle. pu. in duel. per totũ. ¶ No. iij. hic casum apertum † ꝙ grauis excessus etiã quantuncunq; post peractã pœnitentiã impedit quẽ in ordinis executione nisi secũ dispensetur. Et not. ꝙ Eps quandoq; cum delinquente (secundũ Inn.) grauiter dispensare põt. de quo. de iud. c. at si clerici. §. j. ¶ Not. ꝙ duellũ spõte oblatum & susceptum illicitũ est. Not. quòd existẽs in peccato est inhabilis ad promouendũ: & in susceptis ministrandũ. Item intellige verũ quod statim dixi: scilicet quod Eps potest dispensare cũ grauiter delinquẽte secundũ Inn. vbi apparet de iure expressum & cõcessum: aliàs nõ posset dispensare: de quo de iu. c. at si clerici. §. j. ¶ † Op. ꝙ duellũ suscipiens ad sacros [a] promoueri nõ possit. lj. di. c. si quis post acceptũ. Sol. dicit gl. ꝙ qñq; quis suscipit duellum animo se defendendi & nõ occidendi: nec actualiter occidit nec mutilauit: & talis non repellitur ab ordine: vt hic. Qñq; quis militiam suscepit & ad necandũ hoĩes fideles: & talis à sacris debet repelli: vt ibi. Solu. hæc potest esse bona quòd non ex proposito aliter euadere non valens assumpsit duellũ. vnde dicit Hosti. quòd si quis se defendendo vel sociũ, gladiũ sumpserit, dũmodo homicidiũ vel mẽbri truncatio nõ interuenerit tutus est: qcquid dicat̃ per decre. dilecto. de sent. excõ. in. vj. vbi de hoc. imò & tunc probabiliter videt̃ posse homicidiũ perpetrari ex quo se defendẽdo facit. de homic. c. ij. de quo dic vt in cle. si furiosus. de homic. & de homi. c. significasti. quod intellige qñ hoc facit ad defensionem personæ cum moderamine inculpatę tutelę: & aliter non potest homicidiũ euitare. xv. q. j. per totum. Vel secũdò si habetur respectus ad ius assumens duellũ, peccat. quod intellige. vt. s. idẽ de assumentibus militiã voluntariè sunt inhabiles ad ordines: quia grauiter delinquunt: & maximè si delictũ est notoriũ. Sed si habetur respectus ad ius singulare & dispensatiuũ & dispensatiuè possunt promoueri: vt hic. & hoc patet ex illo verbo misericorditer. & hoc verũ dũmodo mẽbri truncatio, vel mors secuta nõ sit: quo casu nec de iure nec dispẽsatiuè ab inferiori à Papa potest promoueri. Concludo qñq; quis assumpsit bellũ ineuitabile & ex necessitate defensionis personæ: & quicquid sequat̃ hic non est irregularis & potest promoueri. Quãdoq; quis assumpsit bellũ voluntarium & euitabile vel assumpsit militiã & ex sola assumptiõe: & exercitio: maximè si iam clericꝰ est grauiter delinquit. & ideò ab ordine repellit̃. [b] & si clericus est, erit deponendus: & nõ potest ordines assumere. Nunquid aũt inferior à Papa possit in hoc dispẽsare? dic ꝙ aut ex bello secuta mors est, vel mẽbri debilitatio & talis ab ordine repellit̃ aliàs dispensatiuè admittitur. vt hic. ¶ Opp. ij. † quòd hic non possit promoueri ad ordines ex quo assumpsit bellum & in eo vulneratus est: vt. j. de clericis. c. ergo presbyterum. Solu. quandoq; ex duello in clericum est secuta debilitatio vel deformitas scandalosa: vel quæ ipsum impedit in executione, & impedit promoueri: vt hic. Quandoq; secuta est debilitas deformans: vel impediens in executione officij: & tunc nõ impeditur: vt hic, vel illud procedit de iure communi: hoc ex dispensatione secundum Tancre. & quælibet bona. Dic ergo quòd si secuta est debilitatio: & deformitas promoueri non potest: dispensatione autem inferioris à Papa si non est secuta deformitas de iure communi, promoueri non potest, sic de iure dispensatiuo: scilicet

licet Episcopi. Quæro quis declarabit an sit scandalum vel non ex vulnere manus vel alia corporis debilitatione? dicit hîc Ioan.and. quòd hoc declarabit Episcopus.argum.c.proxi.secundum Innoc. quod bene not.est.

SVMMARIVM.

1 *Deformitas corporis promouendi, an sit scandalosa, relinquitur arbitrio pro mouentis. vide.s.c.proxi.in fine.*

2 *Consilium aliquorum quãdo est petendũ in aliquare, an sit etiã sequendũ?*

3 *Clausula prout tibi videtur: vel ad velle tuum, & similes, important arbitrium iustum.*

CAP. II.

Cum de tua. Habens in oculo maculam quæ nõ inducit magnam deformitatem, etiã ad Episcopatum poterit promoueri.h.d. Primò ponit duos obiectus contra electũ. Secundò ibi: *vnde.* circa vtrunq; prouidet. & de secũdo ibi: *de macula.* ¶ Casus liter. Quidã fuit electus in Episcopũ, opponebatur sibi ꝙ habebat maculã in oculo: & ꝙ non erat legitimus: mandat Papa ꝙ dispensetur cũ eo in vtroq;. B. ¶ Not.j.ꝙ inhabilis etiã natiuitatis vitio quandoq; eligitur: & tũc admittitur electio de multa dispensatione: idest ex magna gratia. & vide tex. de elect.c. qa diligẽtia. & vide de æta. & quali.c. accepimus. Et hîc text. est certus: qui declarat omnes. admittitur enim de inhabili postulatio de gratia, sed de inhabili electio admittaꝛ, de singularissima gratia, seu multa & magna gratia: vt hîc not. ¶ † Not.ij. quæ dicatur macula inducẽs scãdalũ vel deformitatẽ scandalosam, relinquitur arbitrio iudicis & promouẽtis, vel eius cui promotio cõmittitur. ¶ Opp.ꝙ ad Episcopatũ non possit promoueri natus ex canonico: vt in.c.cũ in cũctis. de elect. Gl. fatetur qñ est natus ex cõcubinatu: ideò dicit ꝙ ex multa dispensatione. ¶ Opp.ij. ex secũda gl.ꝙ nõ exigatur dispensatio in macula: & tñ in fine dicit hoc fuisse de maxima dispensatione: nã ex quo nõ est macula quæ generet scandalũ, non exigiꝛ dispẽsatio. Sol. põt dici & id quod dicit litera in fine respiciat ꝙ præcessit de illegitimitate. Vel dic ꝙ hæc macula prima facie erat dubia: ideò potuisset hic statim repelli. xlix. dis.c.j. quo casu ex dispensatiõe admittitur si alteri cõmittitur, & poterit dici maxima: ideò quia hoc vitiũ est patens, sed magna erat.s. quia vitiũ erat latens. Quæro an fine horũ consilio.i. Suffraganeorũ possit Archieps aliquid decidere? gl. dicit ꝙ nõ: quia delegati censenꝛ. arg.l.di.c. studebat. ad hoc. de elec.c. cũ in veteri. secundũ. B. ¶ † Not. glo. in duobus. Primò ꝙ vbi mãdatur aliqd fieri cũ consilio, videtur dari delegati cõsultores: sed hoc nõ puto verũ ꝑ not. de offi. dele.c. si pro debilitate. ¶ Secundò not. ꝙ vbi exigiꝛ cõsiliũ[a] à participe officij, non sufficit peti consilium nisi petens sequatur. vide Inn. in.c. venerabili. de offic. deleg. de hoc in.l. quidam §. papinianus. ff. de admin. tu. & in.l.j.§. si plures. ff. de exercito. act. ideo tenetur quòd isti nõ sint delegati: nec arctantur ad sequẽdũ eorũ consiliũ secundum Hosti. quod apparet in litera ibi: *quod exinde.* non dixit de Suffraganeis. Ad.c. studeat. respondet quòd ibi vt iudices adiũcti erant, & in casu quo certus episcoporũ numerus exigitur. xv.q.vij.c. felix. ¶ Quæro an poterũt isti decernere: prout voluerint quãdoq;? dicit gl. quòd non: sed decernere habẽt quod eis videbitur iustum: dũmodò id iustũ sit. allegat glo.s. de elec.c. causam quæ. ff. de ope. lib.l. si libertus. ¶ † Not. glo. iũcto tex. qd importẽt hæc verba facias ꝓut tibi videbitur: quia intelligiꝛ de videre iusto. quod no. ꝓ arbitris: dixi de cõsti.c.j. & .c. ne innitaris.[b] vide glos. Quid de hoc verbo. facias ad velle vel secundum volũtatem tuam .j. de verbo. sig.c. abbate. & vide Bart. in extrauagãti ad reprimendũ. in verbo videbitur. & in cle. fi. de verbo. sig. in ver. placuerit. & vide.l. quidam. ff. de leg. ij. & .l. fideicommissa.§. si sic. ff. de leg. iij. & vide in.l. filiusfa. ff. de dona. & .l.j. ff. de testa. mili. ¶ Quærit gl. quid si habet vnũ oculum maiorẽ altero, an remouebiꝛ. gl. dicit ꝙ nõ. ff. de ædi. edic.l. qui clauũ.§.j. Idẽ si habet ambos eminẽtes: vt ibi. Idẽ si sex digitos habet in vna manu.e.ti.l. Idẽ offilius. Qđ est verũ si non incõmodaꝛ vsus manus ꝓpter eos.d.l. idẽ offilius. ff.e.l. si hoiem. In lingua aũt si patiꝛ defectũ: & per hoc non pfectè loquiꝛ, repelliꝛ: aliâs nõ. ff. eo.l. si cui lingua. Quod tñ dicit gl. de oculo: dic hoc arbitrio iudicis relinquendũ: quia posset esse tanta eminẽtia ꝙ impediret: de quo.j.c. fi. vbi etiam declarando tenet quod not. Ioã. lv. dist.c. si quis in infirmitate. Dicit hîc Host. qcquid dicant leges quas hîc allegat quę cõsiderant solũ impedimentũ vsus mẽbri, non defectũ vel augmentũ. nos cõsideramus diminutionẽ, deformitatẽ, & scandalũ: nam & lex vetus tales repellebat quæ exponiꝛ. xlix. dist.c.j. secundũ Ioan. andr. & hoc tenet: licet Iaco. de al. diceret ꝙ si macula sine subtili inspectiõe se offerret visui, facit irregularem: aliâs non &c.

SVMMARIVM.

1 *Castratus à seipso repellitur à promotione: secus si natus est eunuchus. & intellige: vt.j.nu.5. & 7.*

Eunuchi appellatione veniunt tam castrati à natiuitate, quam non à natiuitate.

4 *Iudicium aliquando sumitur pro discretione animi: quod est not. pro compromittentibus.*

6 *Castratus presbyter vel alius, ex voluntate non debet seruare virilia, vt dicunt vulgares.*

8 *Testis maior factus, an possit testificari de illis quæ vidit in minori ætate constitutus?*

CAP. III.

Ex parte. Sectus in cunabulis licitè promouetur.h.d. Primò poniꝛ monachi peticio. Secũdò rñsio arguendo. Primo à prohibitis. Secũdò à permissis ibi: *Sanè.* ¶ Casus litera. Quidam monachus Bartholomeus noĩe in cunabulis sectus fuit: postmodũ fuit ordinatus in diaconũ: quæriꝛ an possit vlterius ad maiores promoueri? Rñdet Papa: ꝙ Nicenũ cõciliũ ꝓhibet illos ad ordines ꝓmoueri: & si promoti sunt, debẽt eijci q seipsos absciderũt, vel affectauerũt vt ab alijs abscinderenꝛ dũ sani erãt: qui in cunabulis secti sunt bene possunt ꝓmoueri: quia cũ iudiciũ animi nõ habeãt affectare nõ possunt vt ab alijs abscindanꝛ. & in canonibus apostolorũ legiꝛ ꝙ si per insidias eunuchus factus sit, vel ita natus, vel in persecutione amputata sunt ei virilia, si aliâs dignus est potest fieri Eps. Ber. ¶ † Not.j.ꝙ castratus repelliꝛ à promotione qñ à seipso abscindi fecit, vel volũtariè ꝓcurauit vt ab alio abscinderef. ¶ No.ij.ꝙ affectio nõ cadit in infantẽ. Et no.ꝙ exercitiũ animi nõ daꝛ in priuatũ animi habitu. & ꝙ qualitas sine subiecto & exercitiũ sine habitu esse nõ põt. ¶ † No.iij.ꝙ castratus natus vel ꝑ insidias fact⁹, nõ impediꝛ àlege ꝓmotiõis. † No.iiij. q cõprehẽdunꝛ app. eunuchi: qa natus vł ex postfacto castrat⁹. & sic latũ est vocabulũ ad oĩa talia. Not.ꝙ monach⁹ in monachatu assumit dignitatẽ, & Dei dr̃ miles: sicut & cleric⁹.s.ti.ij.c.e. libẽtius. † No.ꝙ iudiciũ qñq; sumiꝛ ꝓ discretiõe aĩi, ꝙ no. pro cõpromittẽtibus stare iudicio vt stare debeãt eo actu quo iudicium est iuris rectitudine legatũ.

Ant. Fran. ¶ Ex quibus causis cõtrahaꝛ irregularitas. vide per Spe. in ti. de dispen. in.§. iiij. & ibi ꝑ Bal. in addi. & ꝑ Inn. in.c. nisi cũ pridẽ. de renun. & dixit Bal. in addi. Spe. in ti. de accu. in ver. rigor. ꝙ irregularitas reqrit actũ cõpletũ: & ideò nõ est irregularis, qui percutit & nõ occidit. & vide Card in cle.j. in. xxxj.q. de homic. & hr̃ in.c. sicut. de homi. & in.c. quod verò. & in.c. Moyses. xx. xiij. qõ. ij. Et adde ꝙ irregularitas nõ cõtrahiꝛ si qs casuaꝛ occidit aliũ: de quo ꝑ Bar. in.l. illicitas. in.§. sicuti. ff. de of. præsi. vbi dicit ꝙ nõ nocet quin possit ad alios ordines ascẽdere. p.c. tua nos. de homi. vbi etiã habeꝛ ꝙ irregularitas cõtrahiꝛ ꝑ imperiũ siue iuramẽtũ de occidendo: de qbus etiã vide per Spec. in tit. de dispẽ. in.§. iuxta. in versi. facto aũt. Et adde quod voluit.d. Car. in cle. j. in. xiij. qõ. de homi. & tene mẽti ꝙ irregularitas non cõtrahiꝛ nisi in casib⁹ in iure expressis: vt est casus singul. secũdum do. Ant. in.c. his qui. de sent. excõ. l.vj. vt pereũ, Imo. & Feli. in.c. dilectus. de appel. Et adde etiã ꝙ irregularitas nõ incurriꝛ ꝑ clericos qui interfunt legi cõdẽdæ per quã mors inferaꝛ: vt no. voluit Bart. in auť. habita. in.j. no.C. ne fi. pro pa. de quo habeꝛ in.c. sñiam sanguinis. & in.c. clericis. ne cle. vł monachi. & in.c. ex literis. de exces. plat. & in.c. cõquestus de fo. cõpe. Et adde ꝙ irregularitas nõ cõtrahiꝛ si insultatus se defẽdẽs opposuit gladiũ, & non vibrauit, & occidit: vel mutilauit. de quo per gl. in cle.j. de homici. & ibi per d. Car. i. xxiiij.q.

SEB. SAPIA. ¶ Consiliũ. Vide Bar. & alios in.l. si cõuenerit. ff. de re iudi. Romanũ in cõsi. ccxxviij. inci. pro plena discussiõe. in vltimo dubio. Ang. cõsi. clxxxviij. inci. Sed nũc videndũ. & cõsi. xcij. inci. Sup primo. col. ij. Pau. de ca. in cõs. lxxxvj. inci. vř dicendũ, secundũ antiquã impressionẽ.

b ZACHARIAS. ¶ C. ne innitaris. Adde quod posui in apo. ad istũ post alios in allega.c. ne innitaris. in princip. vbi habes apostillam multum necessariam ad intellectum horum: cui adde Felin. plenè hanc clausulam & alias id genus tractantem in allega. c.j. ver. & si dicatur committimus voluntati tuæ. col. xx.s. de consti.

Ant. Franc. ¶ Et vide quod dixi post istum in.c. ne innitaris. hîc allega. & vide plenè per Alex. in.l. si sic. ff. de leg.j & in.l.j. de leg.ij.

5 ¶ †Opp.ꝙ voluntariè ſe abſcindens nõ repellitur à lege promotiõis.j.eo.c.ex parte.Sol.quidam eſt abſciſſus inuolũtarius:hîc nõ repellit̃. Quidã eſt abſciſſus & voluntarius.& hoc aut facit ſine cauſa,& repellit̃.aut cũ cauſa.ſ.vt ſanitatem manuteneat,& euitet vitiũ lepræ,vel aliũ morbum,& nõ repellitur.Ratio aũt quare repelluntur tales abſcindẽtes eſt: quia quaſi ſui homicidæ reputantur,& Dei cõditioni inimici.lv.diſt.c.ſi quis abſciderit.& quia præſu-

a mitur ꝙ omne turpe [a]malũ in ſe faceret qui ꝑ ſe abſciſſus eſt.ff.de ædil.edic.l.cũ autẽ §.excipitur.& proſequitur generalia.Dic ꝙ qñq; quis voluntariè in ſeipſo,zelo tñ Dei vel ſeruitio,deputato ſe debilitauit:& tũc ita demũ eſt irregularis ſi in membro hoc fecit quantuncunq; ſit vile membrũ.xxxiij.diſ.c.maritũ.Idem ſi in parte mẽbri quę deformitatẽ generaret,vel eũ inhabilem reddat adexercitiũ officij.j.e.c.Thomas.Quãdoque nõ zelo Dei:ſed indignatione hoc fecit:& tunc opi.ſunt.Aliqui ꝙ ex quo exigũtur quæ in præcedenti caſu dicta ſunt vt ſit irregularis.Alij ꝙ ſi in ſe inijciunt manus volũtariè:ſunt irregulares etiã ſi nihil amiſerũt:vel aliquid quantuncunq; modicũ,vt ſi ſibi dentẽ extrahit.Ad hanc opi.faciunt iura gl.& rationes.Prima,quia ſui homicida.Secunda,quia nimis crudelis præſumit̃.Tertia,quia alienũ inuadit:cum ſui dñs nõ ſit: quia ſolus eunuchus Deo placet qui volũtarius eſt.xxxiij.q.v.c.tũc ſaluabitur.Quarta,quiavidet̃ Deũ redarguere ꝙ plus in eo creauerit quàm fuit neceſſe.xxxv.di.c.ab exordio,Dic ſecundũ Inn.& Hoſtien. ꝙ aut in ſe ſæuiendo membrũ debilitauit,vel partẽ mẽbri ſcandalũ generantẽ,vel inhabilem ad officiũ reddentẽ,& abſque dubio hoc cauſat irregularitatẽ.Aut ſe debilitauit mẽbro aliquo occulto non generante ſcandalũ vel parte mẽbri,nec reddente eũ inhabilem ad executionem officij:& tunc ſi de hoc eſt infamatus,vel hoc nõ eſt occultũ:ſed notorium,& repellitur ſi de hoc nõ eſt infamatus & eſt occultũ:& nõ repellit̃ ſecundum Hoſt.alleg.de temp.or.c.ſi. ¶ Op.ꝙ amputans digitũ non repellitur à ſacerdotio:vt in prologo Marci.lv.diſt.c.ſi quis abſciderit.Sol.illud in Marco nõ eſt trahendũ ad cõſequentiã,qui hoc fecit vt eſſet indignus

6 ſacerdotio. ¶ †Quęro an caſtratus præter voluntatẽ debeat reſeruare virilia vt vulgares dicunt?Io.an.dicit ꝙ nõ.& ſic no.in.c.eunuchus.

7 alleg.in gl. ¶ †Quæro an ſit differẽtia inter caſtratum ex poſtfacto,vel natũ caſtè? dic ꝙ ſic. quia in vocabulo à legibus caſtratus ex poſtfacto appellat̃ ſpado:quaſi ſpata virili amputat⁹.

b Caſtratus[b] autẽ vocatur ſic natus quaſi caſtènatus.& primus poteſt poſthumũ hęredẽ ſibi inſtituere,nõ ſecundus.ff.de libe.& poſth.li.vj.§.j.ff.de ver.ſig.l.ſpadonũ.Clericalis autẽ militia non repellit nec ſpadonem nec caſtratum:imò optat Hoſt.& ego.& dicit Io.an.cũ ipſo quòd oẽs eſſent caſtrati.quanquã carens vno teſticulo repellatur à militia,aliâs militare poteſt.ff.

8 de re mili.l.qui cũ vno. ¶ †Inducitur decre.an de his quæ vidit qs in minori ætate factus ma-

c ior,[c] poſsit teſtificari:dicit Ioã.an.ꝙ ſi tunc cũ vidit erat doli capax,valet eius teſtimoniũ.ſecundũ Lau.& no.xxxvij.diſt.c.relatũ.niſi eſſet tale factũ in quo requireret̃ ætas perfecta ſecũdum Accurſi.qui hoc no.ff.de teſta.l.iij.§.lege Iulia.ff.de teſta.l.ad teſtiũ.§.j.de hoc in Spe.de teſte.§.j.ver.ſed nũquid pubes factus.Vltimò per hanc decret.dicit Ioannes Andræ. quòd ſicut clericus ita monachus dicitur Deo militare.ſ.titu.ij.c.eò libentius. Anto.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio ordinaria & delegata an poßint ſimul concurrere?*

2 *Corpore vitiatus quo caſu diſpenſatur per Papam, & quo caſu per Epiſcopum?*

CAP. IIII.

Significauit. Sacerdos q ſine cauſa virilia ſibi fecit abſcindi credẽs inde mereri:de diſpenſatione ſui Epiſcopi ſuum officiũ præter altaris miniſterium poterit exercere.h.d.In prima factum.In ſecunda conditionale mandatum. Secunda ibi: *quocirca.* ¶ Caſus liter.Quidam presbyter credeus ſe obſequium præſtare Deo fecit ſibi virilia amputari:dicit̃ ꝙ ſi dign⁹ eſt,poteſt cũ eo diſpenſari vt in officio ſacerdotis præter officiũ miſſæ miniſtret.B. ¶ No.j.caſtratum.i.ſectũ à ſe,zelo Dei eſſe irregularem:ſed pro-

1 moueri poſſe ſolius Epiſcopi diſpẽſatione. ¶ †Et not.hîc apertè ꝙ poteſtas delegata & ordinaria ad actum expediendũ ſimul habitu concurrere poſſunt:ſed nõ videtur exercitio:de hoc per In-

d no.de præſcrip.c.cũ ex officij.[d] ¶ Not.ꝙ ſacerdotale officiũ principaliter conſiſtit erga altaris miniſteriũ.Et not.quem poſſe ſuſpẽdi reſpectu partis alicuius,& ſpecie officij,& ordinis reſpectu alterius ſpeciei & ordinis eo in ordine remanente:& quo ad aliã partem,executionẽ retinente. ¶ No.cũ gloſ.fi.ꝙ deponi debeat hîc ſe caſtrans.lv.di.c.ſi quis abſciderit.Sol.deponi debet vt ibi de iure,niſi diſpenſetur diſpenſatiuè:vt hîc:quia non licet alicui ſæuire in corpus ſuum:cũ nemo ſit dñs membrorum ſuorũ.ff.ad.l.aquil.l.

2 liber homo. ¶ †Per quẽ aũt poſſet diſpenſari.dicit glo.ꝙ quo ad officiũ miſſæ ſolus Papa diſpenſat,quo ad alia diſpenſant inferiores:vt hîc:& hoc placet Hoſt.Alij dicũt ꝙ quia propter Deum ſe ſcidit:licet ſtultè Eps poterit diſpenſare.Sed ſecundũ Inn.videtur ꝙ ſiue inſtet operi licito,ſiue illicito irregularis eſt:quia corpore vitiatus eſt:ſed ad hoc prodeſt pia intẽtio,vt facilius diſpenſet̃:ſed per Papã non per Epm.l.diſt.non cõſcidat:quod placet Gul.naſo. vt dixi.ſ.c.j.in fi.Inn.dicit.de re iud.c.cũ æterni.libr.vj.ꝙ eccleſia romana ſeruat ꝙ ſolus Papa diſpenſat cũ corpore vitiato,& ſecũdum hoc dicit authoritate noſtra ſub.& per cõſequẽs tua & ideò tibi commiſſa:quia etiam tua dicitur:quia nec alij cõmittere potes.de offi.deleg.c.fi.ſecundũ Hoſt.qui in hoc remittit ad ſum.in eo.ti.qđ bene no.quia in poteſtate diſpenſandi cõceſſa videtur electa induſtria perſonæ. ¶ Quæro cũ glo.iij.quia alię literales ſunt. circa quæ alia conſiſtat officium presbyteri?gl.dicit.circa actum baptizandi,pœnitentiã dãdi,& ſimilia.de quibus.xvj.q.j.c.adijcimus.de conſe.diſ.iiij.c.cõſtat.ſecundũ glo.& vide quod no.l.diſ. c.qui ſub gradu.j.q.j.c.quod quidam.§.ex his verbis.ſimilia autem ſunt quæ presbyter poteſt,in extremis vngere,aquã benedicere,& mortuos ſepelire.Quæro an tanquã diaconus vel ſubdiaconus poterit accedere ad altare?dic ꝙ ſic,arg.j.ti.j.c.de conſe.diſt.c.tribus.ſecundum Hoſt.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula liberam habens facultatem:non habilitat inhabilem.*

2 *Ad ordines quilibet præſumitur idoneus,niſi probetur contrarium.*

CAP. V.

Ex parte. Sacerdos q ex iuſta cauſa ſibi facit abſcindi virilia,põt vt prius officiũ ſacerdotale exercere.h.d.In prima querela presbyteri.In ſecũda prouiſio ibi: *quoniam.* ¶ Caſus liter.Quidã presbyter ſentiẽs periculũ lepræ ſibi imminere,fecit ſibi præſcindi virilia:quærit̃ an poſsit in officio ſuo miniſtrare?Rñdet Papa quatenus ſi eſt ita.& aliâs idoneus eſt,exequẽdi officiũ ſuũ liberã habeat ptãtem. ¶ No.j.ꝙ inciſio viriliũ proficit ad curã morbi lepræ,& ſic videt̃ quod læpra ꝓcedit ex inſtinctu luxuriæ.No.ꝙ non ſolũ in infirmitatibus animi minus malũ eſt eligendũ.xiij.di.per totũ:

1 ſed etiã corporis. ¶ †Not.ꝙ ꝑ hoc verbũ liberã habeas facultatẽ: nõ habilitat̃ aliâs ad actũ inhabilis:ſed ſupplet̃ inhabilitas,& poſſet induci in cõtrariũ. ¶ †No.in materia irregularitatis regulam

e procedere affirmatiuè.quilibet ad ordines cenſet̃ idoneus,[e] niſi in iure re-

SEB. SAPIA.

a ¶ Omne turpe. Facit text.in.l.liber homo.ff.ad legem aquil.vbi dicitur ꝙ nemo mẽbrorũ ſuorum videtur dñs & moderator.concord.tex.in.c.ſi non licet.xxiij.q.v.

SEB.SAPIA.

b ¶ Caſtratus. Vide glo.in.§.ſed illud.inſtit.de adoptio.& Socic.& alios.in.l.j.col.iij.ff.ſol.mat.vbi notant quid reſultet ex eo,ꝙ quis ſit caſtratus à natura an verò ſit caſtratus ex accidenti.

c ¶ Factus maior. Adde Rom.cõſi.clvij.Rapha.Comen.cõſi.xcj.

d ¶ Cùm ex officij. Adde vt per Ro.cõſil.ccccxlvj.

ZACHARIAS.

e ¶ Cenſet̃ idoneus. facit quod no.Bal.ſuper rubr.C.qui accu.nõ poſ.Bar.in.l.ſi verò.§.qui pro rei.ff.qui ſatiſ.cog.& Spe.in tit.de proba.§.j.ver.reſtat.

iure reperiatur prohibitus. ¶ Op. quod abscisus non possit promoueri.lv. dis. c.si quis absciderit.c.quod partem.cum si.Sol.dicit gl. quod abscisus ex indignatione repellitur. Abscisus autem iusta causa ad vitandum morbum lepræ hic non impeditur:vt hic.Item prohibetur qui obtentu religionis se eunuchauerit:eo quod eunuchos voluntarios diligit Deus non ex necessitate. xxxiij. q.v.c.tunc saluabitur.lv.di.c.si quis per ægritudinem.Item est ratio: quia non est aliquis dominus membrorum suorum.ff.ad legem aquil.l.liber homo. Contra hoc gl.op.de.l.sed & si damnum.§.si ipse.ff.de pecu.vbi dicitur quod naturaliter seruis:licet in corpus suum sæuire. & propter hoc damnum hic de peculio serui non deducitur.Sol.dicit Host.quod illud est verum de iure naturali primeuo communi omnibus animantibus.insti.de iure na.in prin. quia ratione carent,nec iniuriam facere possunt.ff.si qua.pau.feci.di.l.j.§.j.Vel dic quod licet quo ad hoc vt dominus non deducat de peculio:tamen aliàs non licet:imò venit puniendus:vt.l.oë.§.q se.ff.de re mili.& hoc ibi not.gl.

SVMMARIVM.

1 *Mutilatio membri enormis impedit quem promoueri ad ordines.vide in discursu.*
2 *Iniuria enormis dicitur omnis iniuria habens in se membri mutilationem.*

CAP. VI.

Exposuisti. Mutilatus manu si fuerit promotus in Abbatem.ab Abbatia deponitur h.d.Communis diuisio. Secunda ibi:*nos igitur.* ¶ Casus literalis. Quidam promotus fuit in Abbatem qui carebat altera manu:consultus Papa respondet quod cum ipse pro tanto defectu non possit ad sacros promoueri,& ipse hoc tacuerit in sua promotione, ab officio Abbatiæ debet perpetuò remoueri.Ber. ¶ 1 † No. j.quod quilibet enormis 2 defectus & mutilationis membri impedit quem promoueri ad ordines. ¶ † Secundo not. quòd enormis dicitur defectus,vulnus enormis,& consequenter iniuria quæ habet in se membri mutilationem. ¶ Not.tertiò,quòd inhabilis ad ordines promoueri non potest ad Abbatiam de iure communi.& hoc quia debet esse sacerdos: vt dicit gl.& sic inhabilis ad vnum conexorum est inhabilis ad reliquum. ¶ No.iiij.quod promotio & prouisio surreptitia surreptione coperta & veritate,retractatur tanquam nulla, quasi non transeat in rem iudicatam. ¶ No. quod promouendus in Abbatem debet exprimere suas inhabilitates tempore promotionis. ¶ Not.quod mutilatio membri manus non videtur quem repellere à minoribus ¶ No.quod in minoribus existens potest promoueri in Abbatem. ¶ Vlt.no.quod Abbatia dicitur officium.[a] Opp.quod de digito impeditus repellatur:de cle.ęgro.c.presbyterum.Sol.promoueri impeditur manu debilitatus:vt hic.idem si debilitatus alio membro per quod impediatur exercitium officij,vt digito in casu in quo impeditur.Si autem est digitus quo non impeditur:est secus,quòd si careret dente?dic quod non impeditur.ff.de ædil.edic.l.cui dens.Idem dicit Hosti.de parte linguæ, dummodo non impediretur organum vel loquela,nam balbus & blesus est qui tardè loquitur.ff.e.l.idem offilius.§.fi.ad hoc quod no.s.c.ij.dicit etiam quod religiosum promoueret de graria,dummodò loqui posset.lxxvij.d.c.fi.& pe. ¶ Op. secundò quòd pro quocunque defectu non repellatur quis ab ordinibus.s .c. j.Sol.repellitur pro enormi,sed non pro leui:vt ibi dicit gl.ij. ¶ Op. quod hic non debeat ab Abbatia remoueri.s.de æta.& quali.c.tuam.xvj.q. j.c.legi.l.di.c.accedens.Sol.dicit Ioan.quod potius remouetur propter scandalum quam propter irregularitatem:hoc non placet gl.ideò dicit quod si quæritur an possit quis promoueri ad solicitudinem Abbatiæ:non quod sit Abb. sed quidam factor,aut administrator,syndicus vel cellarius:& ad hoc bene potest irregularis promoueri. ¶ No.bene si quæritur an possit ad Abbatiam promoueri de rigore non:maximè vbi tacuit defectum irregularitati. & idem esset etiam si non tacuisset:quia debet esse presbyter.de dispensatione autem potest:sic loquitur.c.tuam.quòd autem Abbas debeat esse non irregularis:patet.de ele.ca.ne pro defectu:vbi æquparantur ecclesiæ chatedrales & regulares& sic videtur quod sit nomen honoris, nihilominus oneris & laboris.alleg.dictum Gregorij.& vide in.d c.tuam.in glo. & Guli.in cle.i.de rescrip.Gl.non respondet ad.c.legi.dic quod non loquitur de Abbate:sed de monacho:inquantum dicit quod in illo non requiritur personæ integritas.Inn.videtur quod Abbas propter solam irregularitatem non remoueatur.Sed causa propter quam remouetur est taciturnitas defectus,quæ peccatum est,propter quod non habet executionem ordinis sic suscepti.de renun.capitul.nisi.§. personæ. Dicit autem quod promouendus debet confiteri crimina.de quibus confessus est,aut conuictus, aut deprehensus,vel quæ aliàs sunt notoria.l.dist.c.si ille. ad alia non tenetur: sed securius est si ille confitetur,& dispensetur vt vlterius non accusetur. xxiiij. Dicit etiam Host.quod tenetur illa prodere quæ post præsentiam impediunt ordinis executionem,quod notatur secundum eum in prædicta decret.nisi.§. propter

a ZACHARIAS. ¶ Dicitur officium.Feli.in.c.quæ in ecclesiarum.de constitu.col. xxvij.ver.fallit.v.seu declaratur ibi:hic est.adde tu quod est etiam dignitas.no iste.i.c. decernimus.j.de iudi.Feli.in.c.pastoralis.col.iiij.versi.vtrum ergo Abbatia.j.de offi.dele.bo.text.i.c.apostolicæ.de priuile.li. vj.text.in cle.& si principalis.& ibi Car.q.j.de rescri.& Feli.in.c.meminimus.col.ij.ver.vlterius quæro.j.de accu. & ibi firmiter tenet quod Abbas debet preferri omnibus prælatis post Episcopum:quod fuit originale dictum Bal. in alle.c.pastoralis in glo.in ver.superiores.quem ibi sequuntur Moder.& Feli.col.iiij.ver .in gl.in ver.superiores. licet Gemini.in.c. quauis.el.j.de pręben.li.vj.teneat contrarium.Ego tamen pro concor.doct. dicerem quòd opi. Gemi. procedat in actibus processionalibus.& in ecclesia in qua ille plus habet dignitatem si ita dictet consuetudo,aliàs secus:in alijs verò semper præcedat Abbas & ita videtur tacitè sensisse Feli.loco proxi.alle.vtrum autem habeat Abbatissa dignitatem. tene etiam quod sic per tex.c.indemnitatibus.& ibi Gemin.ij.no.§.vtrum de ele.li.vj.vide in palle.c.meminimus ver .vlterius quæro.col.iij.de accu. legistæ habent bo. tex.in.l. generali. C. de sacrosan. eccle. Anto.Francis.

conscientiam. vel ad contraria dic quòd hæc Abbatia requirebat ordinem:contraria non secundum Inno.Host.& Io.an. ¶ Opp.quòd impossibile fuerit hunc promoueri absque manus surreptione: bene enim secus fuisset si in benedictione manuum Episcopus promouens de defectu in habilitatis non perpendit.Sol. dic quòd promouit eum non ordinando sed confirmado.s.de æta.& quali.c.tuam.secundum Hosti.vel secundum Abb. fortè per foramen cappæ traxit vnam manum:& eadem iterum traxit reuolutam:& sic decepit Episcopum: tamen infrà patet quòd ipse nondum erat in sacris. secundùm Hosti. qui consuluit Episcopo quod diligenter videat.& palpet singula membra ordinandi:memor puerbiorum.xxvj.diligenter attende vultum pecoris tui.ad hoc.xlij.dist.c.quiescamus.j.q.j.c.si qui.§. ecce cùm honoris.de purga.ca.c.constitutus. & quia quidam habent pedes lignorum consuluit quod illos faciat discalciari:per quæ etiam caueat episcopus cui talia committat. xxiiij.dist.c. quando. ¶ Quero quare hic non dispensat sicut.s. de æta.& quali.c.tuam.Solut.quia erat indignus cum nulla necessitas & nulla promouendi fraus secundum Host.ideò ibi dispensatur,hic non.

SVMMARIVM.

1 *Corpore vitiatus an & quando impediatur promoueri ad ordines.*

CAP. VII.

Thomas. Carens vngula pollicis dummodò sit fortis in pollice ad sacerdotium licitè promouetur.h. d. Priò ponit monachi casum.Secundò cōditionale mandatum ibi: *quocirca.* ¶ Casus literalis. Thomas monachus dum esset in annis puerilibus constitutus quædam barra ferrea casu fortuito cecidit super pollicem dextræ manus ipsius,ita quod,vngulam auulsit ab eo, dubitatur vtrum possit ad sacerdotium promoueri. Respondet Papa quod si potens est in ipso pollice ad frangendum eucharistiam & aliud canonicum, non obsistat propter talem deformitatem non debet impediri quominus debeat ad sacerdotium promoueri.Ber. ¶ Not.priò summarium. Not.ex hoc quod defectus in aliquo membro non impedit quem promouendum:quando non generat scandalum,nec reddit eum ponentem ad exercitium officij sacerdotalis. ¶ Op. quod impediri debeat ad promouendum.j.de cleri.ęgro.c.presbyterum.Sol. pro modica deformitate non impeditur vt hic pro magna sic: vt ibi. Vnde si totum digitum vel pollicem perdidisset,non posset 1 promoueri. ¶ † Pro cuius doctrina latiori dicit gl.aduertendum.quod quidam sunt corpore vitiati sponte:quidam casu.si sponte,& nulla causa intercedente legitima:& ordinandus repellitur:& iam ordinatus deijcitur.lv.di.c.quod partem.&.c.si quis à medicis. xxiiij. di.c.maritum.secundum gl. Dicunt doc.hoc verum quando totum membrum amisit.Idem si partem,& deformitatem generet vel scandalum,vel impedit eum ad exercitium officij.Idem est notorium quod se absciditt:aliàs autem dicunt quod promoueri posset. Ad prædicta alleg.lv.di.c. quod partem quamquam dicit gl.iusta causa intercedente:& non prohibetur ab ordine: vt si fecit timore lepræ,vel aliter,nisi generet deformitatem : quia tunc in omni casu repellitur.lv.distinct.capit. lator.& capi. si euangelica.Idem si reddat eum

¶ Circa hoc , an Abbas vel Abbatissa dicantur esse dignitas:e. primò de Abbate vide Inn. in. c. de multa. de pre. in vlti.col. vbi dicit in glo.inver. personatus. quòd Abbas non dicitur etiam in dignitate:de quo etiam per Io.mona.in.c. indemnitatibus.eod. ti.li.vj.& in .c.in quisitionis.de hære ti.e.li.& vide quæ habentur in.c.antiqua. de priuile.§. & per Fel.in rub.de ma. io.& obe.in illa difficultate vbi agitur de prælatione monachorum & canonicorum regularium. De Abbatissa autem vide beatum Tho.i.iiij.di. xxv.arti.ij.vbi dicit quod Abbatissa non dicitur habere

prælationē ordinariam: & an Abbatissa cōtineatur appellatione Abbatis vide pulchrū cōs. Roffr. comē. nume. 121.

SEB. SAPIA.

a ¶ Magna mēbra. Vide Bal. in rub. C. de iu. liber. vbi dicit ꝙ homo habet septem maiora mēbra, in quibus tñ nō enumerat oculū, nasum, nec manū. Idē tñ Bal. in. l. data opera. co. antep. C. de his qui accus. non possūt. ponit oculū pro membro, & nasum & aures Bart. aūt in. l. non sunt liberi. ff. de statu homi. vult ꝙ digitus non sit membrū. & infert ad statutū: quo cauetur ꝙ amputanti aliquod membrum amputetur idem membrum si enim aliquis alicui amputauerit digitum, non debet sibi digitus amputari: sed de istorū veritate vide Ange. Aret. in trac. maleficiorū. in vers. membrū. cum his quæ ibi addit August. ariminensis.

ZACHARIAS.

b ¶ Ordinum executionē. Adde tamē ꝙ recipit characterem. no. Ro. deci. cccclij. incip. Quoddam. in no. Spec. in tit. de biga. in libel. Berth. de Fir. in tract. de Epo. in princip. j. partis. Archi. xxxiiij. di. c. lector. & lxxxiiij. dist. quisquis. & Card. in cle. ij. in. j. opp. de ætate & quali.

impotentē ad exercitium officij. ¶ Secūdò casu principali quādo est corpore vitiatus casu: & tunc dicit glo. aut in magnis membris, & repellitur & reijcitur si deformitatem generet. lv. dis. c. si euangelica. Inter magna mēbra [a] enumerant Doc. oculum: pedem, nasum, manū, si alterū ex his amisit: vnde dicebat Guli. quadrupliciter sumi vitium corporis. Aut ex defectu membri: aut inhabilitate: aut diminutione: aut augmento: hæc vera vt tales deijciantur indistinctè ab altaris ministerio: nisi fortè in religioso dispensetur in pede ligneo: quia latet. In beneficio verò deijcitur si hoc tacuit fraudulenter. s̄. c. proxi. posset tñ cum tali etiam per Epm dispensari ꝙ haberet vel præbendā, vel personatum, vel ecclesiā, vel Abbatiā: de hoc. de ęta. & qual. c. tuā. & si sit presbyter, possent sibi concedi spectantia ad officium sacerdotis præter altaris ministerium. s̄. eo. c. significauit. & quo ad illud necesse est alterum surrogari: sic intelligitur. l. dist. c. si euangelica. secundum Tan. de quo. lv. dist. in sum. Quādoq; debilitatio est in paruis mēbris, & nō impeditur, si deformitas modica sit, & sine culpa sua: vt hîc. Si autem culpa sua in talem modicam deformitatem incidit, de misericordia toleratur. s̄. ca. j. ¶ Quæro quare dicitur pollex? dic ꝙ digitus est grossus, sic dictus quia inter cæteros pollet virtutibus & potestate secundū Io. and. Ant.

De bigamis non ordinandis. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Bigamus quare non potest promoueri ad sacros ordines.*

¶ Quia inter cæteras irregularitates bigamia nō modica reputatur, ideò &c. ¶ † Quæro quare bigamus non promouetur? dic ꝙ quatuor causæ assignantur quæ notantur. xxvj. dis. in sum. Prima, propter defectum sacramenti. j. eo. c. debitū. Secūda, propter prærogatiuam ordinum. xxvj. di. c. vna. Tertia, quia pręsumitur incōtinens qui vna mortua transiuit ad aliā. lxxxij. distin. c. proposuisti. Quarta, quia non habet frontem hortari in castitatem & viduitatem qui con iugia frequentauit: vel qui cum vidua cōtraxit. xxvj. di. c. vna. Materia habetur. xxvj. dist. xxxiij. dis. c. si quis. §. quod ergo. vsq; ad fi. dist. & lxxxiiij. dist. c. quisquis. & xxviij. qō. vlti. per totum. & reperitur in. vj. Ant. de But.

CAP. I.

VT bigami. Nō sumatur. ¶ Casus literal. Bigami pœnitētes & mariti repudiatarum ad sacerdotiū promoueri non possunt. B. ¶ Not. hîc. iiij. qualitates in homine repellentes quem ab ordine. Bigamia est duplex, vel qñ quis habuit duas vxores: vel recepit vxorem repudiatam. i. separatam propter diuortium. l. dist. c. si quis viduā. quod nō procedit hodie. de diuor. c. gaudemus. secundū vnum intellectū, vel separatè propter consanguinitatem: vel propter aliam causam iustam & iam cognitam: itē pœnitentes. ¶ Not. ꝙ strictè dicitur bigamus qui habuit duas vxores. ¶ Opp. secundū hoc nulli poterunt promoueri: quia quilibet pœnitens est. Sol. dic ꝙ pœnitentes repelluntur publicè. lv. dist. per totum. Et qñ & quæ solennitates exigantur vt dicatur publica pœnitentia. vide. l. dist. c. in capite. vide gl. quæ assignat rationem quare bigamus repellitur ab ordine: dic vt dixi. s̄. super rub. Ant. de Bu.

SVMMARIVM.

1 *Bigamus ordinatus non recipit ordinum executionem. nu. 5.*
2 *Ordinatus contra mandatum apostoli recipit characterem, & habitum ordinis. nu. 5.*
3 *Bigamus est irregularis de iure diuino. nu. 6.*
4 *Papa non multum de facili dispensat contra legem apostoli vel concilij, citra Papam verò nullus dispensat.*
6 *Bigamus an possit dispensari per Papam?*
7 *Casus in quibus Papam dispensare non potest. vide remissiuè.*
8 *Bigamus quibus modis quis dicatur: & quare ita dicatur.*
9 *Episcopus depositus, per solum Papam dispensatur.*
10 *Dispensatio vbi non est reseruata, quādo videatur concessa inferioribus.*

CAP. II.

SVper eo. Cū bigamo qui ordinatus est ad sacros non dispensatur, & ordinator priuabitur potestate ordinādi, nisi cū eo fuerit dispensatum. h. d. Primò recitat consultationem. Secūdò datur responsio ibi: *respondemus.* ¶ Casus literalis. Quidam bigami promoti fuerunt ad sacros ordines, quærebatur an deberēt in suis ordinibus ministrare? Respon. Papa quòd ordinatores ipsorum sunt potestate ordinandi priuandi. Et ordinati ad sacros ordines non debent in ipsis ordinibus remanere: quia contra apostolū cū bigamis dispensare non licet: tamen cum ordinatoribus dispensari potest: vt potestate ordinandi non priuentur. Ber. ¶ Not. j. pœnam ordinantis bigamū, & ordinati bigami hîc expressam. ¶ † Et ex hoc not. quòd bigamus ordinatus non recipit ordinum executionem. [b] Et not. quòd carens ordinis executione, est habilis ad recipiendam ordinis depositionem, & sic capax est depositionis. per quod videtur ꝙ depositio ab ordine aliquid operetur in suspenso ab executione: quia tollit ipsam executionem. ¶ † Not. ij. ꝙ ordinatus etiam cōtra mandatum apostoli recipit characterem & habitum ordinis. ¶ † No. iij. ꝙ irregularitas bigamiæ videtur de iure diuino: quia habet ortum à ritu apostolorū. ¶ † Not. iiij. ꝙ inferiores à Papa nō possunt cōtra legem Apostoli dispensare: quia nec contra legem concilij: cùm nec Papa de facili dispenset. de renun. c. post translationem. ¶ Not. v. hæc conuertibilia non potest quis facere contra legem vel dispensare: & faciens contra * legem vel dispensare & fortius contrà. * ergo punitur: sic & econuerso. vbi quis faciendo contra ius punitur, ibidem dispensare non potest. ¶ Not. vj. quòd permittitur potestas dispensandi cum ordinante bigamum & nō cū ordinato, imò prohibetur. & ꝑ hoc patet quòd cùm bigamo ordinato non dispensat Episcopus sic cum ordinatore: de quo. j. ¶ † Obuiat vnum decretali: quia videtur dispensare posse vt bigamus fiat subdiaconus. xxxiiij. dis. c. lector. & ibi patet quòd non solùm Papæ hoc licet: sed etiam inferioribus. gloss. hîc attingit tria. Primum, an bigamus ordinatus characterē recipiat. Secundum, an dato quòd recipiat vel non, quis cum bigamo dispenset. & primò quid de Episcopis. secundò quid de Papa. Ad primum hîc attingit gloss. iiij. in fin. dicit quòd ordinatus bigamus recipit characterem in quocunq; ordine ordinetur. l. distinct. c. quicunq;. & c. pœnitentes. hæc tenet gloss. Goffre. hîc & Hostien. in sum. huius titul. §. final. vbi reprehendit Nicol. furiosum qui dicit quòd bigamus non recipiebat ordinem quā asinus, non tamen gaudet priuilegio clericali: vt eod. titu. c. j. lib. vj. Ad secundum, an Episcopus dispenset. dic quòd aut vult dispensare in minoribus. & hoc videtur ei concessum per. d. c. pœnitentes. l. distinc. quod secundum gloss. intelligitur de minoribus & hoc tangit gloss. in fundo gloss. & tenet Hostien. per. d. c. quicunq;. & per c. cognoscamus. xxxiiij. distin. & in hoc differt à seruo, qui nec ad minores promouetur. de serui. non ordinan. c. j. & ij. Sed hoc non placet Ioanni Andreæ in bigamo per decre. vnicam. j. eo. titu. libr. vj. vbi

vj.vbi idem tenet Fran.vercel.aut vult dispensare ad subdiaconatū,vel ad sacros,& super hoc sunt opi.Prima quòd in subdiaconatu liceat nedū Papæ,sed etiam Epis dispensare,vt in.d.c.lector. ad hoc,quia prohibitio apostoli solùm respiciebat diaconatū & præsbyteratum.Secunda fuit opi.quam subdit gl.& fuit Roger.vt dicamus quòd olim secūdum statutum primitiuæ ecclesiæ poterat Epi in subdiaconatu cū bigamo dispensare,quia subdiaconatus nō erat ordo sacer.hodie autē nō possit,quia sacer est.de ęta.& quali.c.à multis.s̄.de ser.non or.c.miramur.Tertia fuit opin.quā ponit glo.in ver.quidam.& hîc dicunt ꝙ Epi possunt dispensare cū bigamis in maiorib⁹ ordinibus,&probant.quia Episcopi dispēsant cū criminosis.de iud.c.at si clerici.§.j.qui pariter sunt sicut bigami,& ab apostolo prohibiti.xxv.di.c.vnum orarium.§.nunc aūt.ergo & eadem rōne cū bigamo.Non ob.ꝙ non dispensat Episcopus contra apostolum:quia apostolus non prohibuit dispensari,licet prohibuerit ordinari secundum Gof.Item datur instantia,quia apostolus prohibuit ordinari percussorem & delinquentem:& tamen dispensatur ab Episcopo cū eo,vt dicit glo.Quarta fuit opi.Hug.ꝙ non possunt Episcopi dispensare per.c.nuper.&.c.à nobis.j̄.eo.tit.& hoc dixit,siue sit bigamus,siue sit viduarū maritus.alle.l.di.c.non confidat.alle.d.c.nuper.&.d.c.à nobis.¶ Non ob.ꝙ Ep̄s dispenset cū criminoso,quia dicit gl.per multa verba facilius permittitur dispensatio cū crimonoso,quia vitiū pœnitentia deletur, & incipit esse quis quod non fuit:secus in defectu bigamiæ,quia nec baptismo nec pœnitentia deletur:prohibetur enim propter defectū sacramēti diuisi:qui defectus non potest baptismo vel qualicūꝙ pœnitentia integrari:ergo non pōt per Episcopum dispensari. hæc opi.est vera per.c.j.e.tit.li.vj.siue velit dispensare in minoribus siue in sacris.¶ 6 † Ad tertiū nunquid cum bigamo dispensat Papa Hug.voluit tenere quòd non.quia vitium tollere in bigamo nō pendet à ptāte Papæ,surgit enim à defectu diuisi sacramenti, quē integrare non potest Papa:ergo nec dispensare.Ad hoc,quia cum Deus cætera possit,non potest virginem post ruinam reintegrare nec suscitare.xxxij.q.v.c.si paul⁹.&.C.de rap.vir.l.j.Ad hoc quia non potest dispensare cum monacho,vt propriū habeat,vel continentiam abijciat.de statu.mona.c.cum ad monasterium. in fi.Sed dic vt ibi:quia potest maxima cā subsistente.Glo.in hoc tenet ꝙ potestas Papæ ex hoc minui nō videt̄,& ꝙ poterit Papa dispensare cum bigamo.hoc tenet Hostien.& fortificatur opi.Si diceretur ꝙ irregularitas non esset annexa bigamiæ de iure naturali,sed solùm de positiuo,& quòd quem non esse bigamū nō sit de essentia ordinis patet,quia verū ordinē recipit,vt dicit glo. quod non esset verum si illud esset de ipsi⁹ essentia.circa autem illa quæ sunt iuris positiui multum potest Papa:de quo qui fil.sint legi. ca.per venerabilem.super gl.ij.de conces.præben.c.proposuit. Hoc confirmat quod tenet Inn.de renū.in.c.nisi cūpridē §.personæ verò irregularitas,quia omnis irregularitas sit à iure positiuo. & quod ipse scribit in addi.de cleri.excō.mi.c.si celebrat.Non ob. ꝙ hoc sit cōtra apostolum: qui apostolus prohibuit ordinari,sed nō prohibuit dispensari.Item apostolus Paulus non fuit tantus sicut Petrus in administratione:cū Petrus in hoc fuit maior, ergo in hoc vicarius eius maior apostolo,quia illi Petro vt vicarius successit,ideò cōstitutione Pauli non astringitur.xx.dis.c.decretales §.j. Item & si teneretur ꝙ sit Pa.tamen adhuc non constringeret. de ele.c.innotuit.& sic apostolus prohibuit ordinari percussorem,& tamen Papa dispensat:de quo de homi.c.sicut.de cle.percus.c.pe. & vlti.secundū Hosti.de quo per eum hîc in sum.huius tit.in fi.& idem Iaco.Tan.Inno.& Abb.& est communis opi.de hoc in.c.lector.hîc alleg.¶ 7 † Omnes autem casus in quibus Papa dispensare non potest.vide in Spe.de le.in trac.dispensationis.§.nunc breuiter.¶ 8 † Quæro de quibus bigamis loquitur?respondeo ꝙ de bigamis veris vel interpretatiuis.vn̄ bigamus dicitur qui castitatē promissam violat.xxvij.q.j.c.quoquot.sed dicunt Do.quòd talis est dispensabilis,vt j̄.de cle.coniug.c.sanè.el.ij.& j̄.c.pe.Secūdò dicitur qui contraxit cum vidua vel corrupta.xxxiij.di.c.maritū.j̄.c.debitum.&.c.à nobis.dicunt Docto.quòd vltra cōtractum exigitur quòd cognouerit.& procedit quod dicit gl.etiam si ignorauerit ipsam corruptam,& eam credebat virginem.xxxij.distin.c.nemo ad sacrum.Tertiò,qui scienter cognouit vxorem adulteram. xxxiiij.dist.c.si cuius si laici.dicunt Doc.quòd etiā idem est si ignoranter secundum Hugo.Lau. Ray.in sum.huius ti.§.item pone.Abb.& Pet. quòd credit Ioan.an.esse verū cū hîc non agat̄ de vitio ordinandi,quo casu requiritur scientia,sed de defectu sacramenti,quod etiā ignorans pati potest,vnde dicit Hostiē.quòd secūdum Ouidium:Casta sit quā nemo rogauit,nō est sine periculo promouere coniugatum: remittit ad sum.eo.titu §.j.&.ij. Istorum secundū gl.quidam sunt bigami interpretatiuè quātum ad legem promotionis: quidam propter sacramēti defectum,vt mariti,viduarū & corruptarum,& qui cognouit vxorem adulterā. Aliqui non propter defectum sacramenti sed propter intentionem cum opere secuto,vt in c.nuper.&.c.à nobis.Item ille verè dicitur bigamus,qui diuersis temporibus successiuè habuit duas vxores.xxvj.dist.c.deinde.Vnde ꝓpriè dicitur bigamus quasi binæ vxoris maritus.sic monogamus qui habuit vnam tantùm. xxvj.dis.c.vnius.sic dicitur trigamus,& octagamus.xxj.q.j.c.aperiant.¶ Venio ad.q. Doctorum & op.quòd facilius debuerit dispensari cum ordinato quàm cum ordinatore:vt patet.s̄.de transla.epi.c.ij.Sol.in ordinatore fuit a sola culpa:in ordinato autem irregularitas & culpa,ideò difficilius dispensatur.contrarium procedit quòd in ordinatore fuit culpa & nō in ordinato.¶ 9 † Quæro per quem poterit dispensari cū ordinatore?Dic quòd poterit dispensari per Papam si est notoriū. secundum Host.qui dat hoc pro regula,ꝙ in omni casu quo meretur Episcopus depositionem, solus Papa potest dispēsare,ad quem solum spectat depositio.iij.qō.vj.c.quanuis.&.c.multum.& c.dudum.cum eius regulariter sit soluere cui⁹ est ligare.de ma.& obe.c.cū inferior.de trāsla. epi.c.ij.§.j.& sic non ob.quod dicitur Papam hîc non reseruasse.de senten.excō.c.nuper. ad hoc.de temp.or.c.dilect⁹.&.c.literas.¶ 10 † Not. ergo limitationem ad id quod dicitur vbi reseruata non est dispensatio,sed concessa videtur inferioribus,quia istud est verum: nisi dispēsetur nisi pœna sit Papæ reseruata,quia tūc intelligitur reseruata dispensatio.

SEB. SAPIA.
a ¶ Cessat effectus. Vide Bar.in.l. Titia.§.Imperator. colū.iiij.versi. pone ꝙ filij.ff.de le. ij.& Bald.in.l. si pro ea.in. viij. q. C.manda.vbi declarat ista procedere,quando effectus est cōsumma tus de iure cōmuni,secus si de iure extraordinario sequitur Decius in c.cùm cessante. col.j.j.de appell.

SVMMARIVM.

1 *Cessante causa efficiente non cessat effectus iam impressus.nu.2.*

CAP. III.

De bigamis. Bigamus vxore viuēte vel mortua non ordinatur.h.d. ¶ Casus literalis.De presbyteris bigamis & viduarum maritis idem iuris est quo ad promotionem,quia cōtra sententiam apostoli ordinari non debent.Ber.¶ 1 † No.ꝙ cessante causa efficiente non cessat effectus[a] iam impressus.¶ No.ij.ꝙ bigami vel viduarum mariti in presbyteros ordinati carent executione nec ad officiū debent admitti.¶ Not.ꝙ bigamus propriè dicitur,qui duas habuit vxores. ¶ Op.primò quòd hæc sunt incompassibilia quē esse presbyterū &,bigamum,cum bigamus ordinari non debeat vt patet.s̄.de duob⁹. c.proximis.Solu.intellige ꝙ presbyteri erant

a SEB. SAPIA. ¶ In facto. Nota tamen ꝙ in testibus verba quæ possunt referri ad ius & ad factum capiuntur prout sonant in factū: vt est glo. sing. in. l. stipulatio ista. §. hæc quoqꝫ. ff. de verb. obli. no. Bart. in. l. de ætate. col. ij. circa fi. ff. de minori. & idem est in interrogatorijs quæ fiūt testibus prout no. Bar. in. l. j. col. iij. ff. si cert. peta. vbi pulchrè per Areti. & Moder.

ZACHARIAS.

b ¶ Veritas prefertur opinioni aliquando. Tu dic ꝙ in delictis præfertur opi. no. Bal. in. l. qs seruo. colum. j. C. de furt. Bar. & Alex. in. l. diuus. de fica. & Io. an. in reg. cūm quis. in mercu. li. vj. Item in excōicationibus. not. Bart. in. l. Barbarius. in. xj. co. ver. sed qd de senten. spiritualibus. ff. de offi. pto. & Archi. in. c. sentētia. xj. q. iij. Itē in spiritualibus. Car. in cle. ij. §. j. qō. v. de pœnī. & remis. vbi cōcludit ꝙ indulgētijs nō gaudet qui offert credēs indulgentias esse offerentibus: licet etiam sit communis. Antonius Frācis.

c ¶ Tanqꝫ. Circa hoc de dictiōe tāqꝫ. dicas ꝙ regulariter est nota improprietatis, & denotat fictionem quandam: vt per Bart. in. l. omnes popul. in. vj. q. princ. in ver. not. dictionē tanqꝫ. ff. de iusti. & iur. & per Bal. in. l. apud antiquos. in versi. circa hoc dic. C. de furt. & habeẽ per Bart. in. l. si pater de adop. & p Bal. plenius in. l. j. in. j. co. C. de hære. insti. & in. l. meminimus. in ver. no. dictionē tāquam C. de legi. hær. & per Bart. in. l. j. in vlti. col. ff. de off. eius cui est manda. iurif. & vide glo. in. c. solitæ. in ver. tāquā. de maio. & obe. & per Bald. in authē. ex causa. in. vj. oppo. C. de lib. præte. & habetur p Alex. in. l. pecuniā. ff. si cer. pet. & p. eundem in cōs. xxix. in. iiij. parte cōsi. dicitur enim esse potius dictio similitudinis, & similitudinē denotās

de facto, posset etiā intelligi de presbyteris q posteà contrahendo bigamiā incurrunt. j. c. ꝓxi. tu dic ꝙ si ordinenẽ, bigami recipiunt ordines, & carent executione. ¶ † No. tex. ꝙ cessante causa efficiente defectum non tollitur defe 2 ctus impressus. Glo. est clara. Anto.

SVMMARIVM.

1 *Verba quæ de sui natura possunt intelligi de iure & de facto intelliguntur secundum quod magis proportionatur aut iuri aut facto.* 2.

3 *Veritas an & quando præferatur opinioni, vel econuerso.*

4 *Bigamia an inducatur ex secundo matrimonio de facto contracto & inualido?*

5 *An aliud sit esse talem, vel haberi pro tali. vide. j. eodem. c. fi. in. iii. nota.*

CAP. IIII.

NVper. Qui mortua vxore ꝓmotus ad sacros cum secunda cōtraxit, & eā cognouit, bigamiæ pœnam incurrit licet bigamus nō sit. Et primò ad casum propositum allegat pro vna parte. secundò pro contraria. Tertiò soluit. Secūda. ibi: *licet.* Tertia ibi: *nosautem.* ¶ Casus literalis. A Papa quæsitum fuit nunquid in sacris constitutus si contraxerit matrimonium cū muliere secunda post mortē primæ bigamus diceretur: & an posset ad ordines promoueri, seu in susceptis ministrare, & an cū eo posset dispēsari, Papa alle. prò & contrà. & primò videtur ꝙ inducatur bigamia, patet quia ille dicitur bigamus qui matrimoniū contraxit cū secūda & eam cognouit, quando autem ius ad actum exigit matrimoniū, plus pōderat factū & animi destinationē in matrimonio contrahendo, quā ponderat iuris effectum: ergo solus cōtractus matrimonij de facto causabit bigamiā, ꝙ aūt ius pōderet in pœnis factum apparet, quia lex punit aliquem infamiā si duas duxerit vxores: & tamen est impossibile quòd duas de iure & effectu ducat vxores: secundò hoc apparet ex canone, qui dicit ꝙ si presbyter nuptijs non permisis se immisceat: quod suspēsus est, & tamt apparet ibi nuptias ad factū referri. Contractus ergo nuptiarū de facto inducit bigamiā. In cōtrarium est quia vbi lex ponderat aliquid esse ad pœnā, debet attendi id quod est in veritate, nō quod in opi. in veritate autem nō est matrimonium ergo reiecto quod est in opi. non erit hîc bigamia. Secundò si esset verū ꝙ contrahens de facto esset bigamus. iam sequereẽ ꝙ qui cū nulla contraxit bigamus esset. consequens apparet, quia paria sunt aliquid non esse, vel nullum esse: & sic sequeretur ꝙ bigamus esset qui cōtraxit cū duabus prima viuēte cū constet cum secunda nullū subesse matrimoniū: Papa allegationibus ꝓpositis rñdet. vt in litera. ¶ † Not. 1 j. ꝙ verba quę sui natura possunt intelligi de iure, & de facto: si ꝓportionanẽ ī materia in qua nō pōt ꝓportionari intellect⁹ iuris: ītelligunẽ de facto tm̄. Nā ꝙ qs habeat duas vxores, vel p̄sbyter nuptias cōtrahat, nō pōt intelligi de iure ad hoc vide qđ plenissimè scripsi in decre, quod circa. de elect. in cle. sed hoc probaẽ ꝙ vbi in materia proportionabili intellectui iuris & facti proferunẽ, intelligunẽ de iure: nā hîc nō est verè bigamus qn̄ cōtraxit de facto. ¶ Not. ij. ꝙ regulariter veritas præfertur opinioni. ¶ No. iij. ꝙ per contractū secūdi matrimonij à presbytero de facto nō inducitur vera irregularitas: sed quid æquipollēs irregularitati propter intentionē cū opere subsecuto, & sic habes ꝙ effectus ad actū facti deductus æqpollet effectui quo ad defectū causandū, licet verè non pro facto effectualiter, & effectus vocaẽ, licet non fuerit secutus effectus qn̄ 2 deficit effectus ex defectu iuris. ¶ † Op. primò ꝙ plus cōsidereẽ effectus in mr̄monio quā factū. j. de cle. nō resi. c. relatū. ff. de cōdi. & demō. l. hæc cōditio. de spō. c. fi. Sol. dicit gl. ꝙ aliqn̄ cōsideraẽ factū aliqn̄ ius: & iuris effec⁹ secūdū diuersitatē subiectæ materiæ. Ioā. an. remittit ad no. in regula nō præstat. de re. iur. li. vj. in. ij. q. disputata, dic de hoc, vt per Cyn. & Iaco. bu. in. l. ea quidem. C. si mancipiū ita fuerit alienatum. & ibi per But. & in. l. ea lege. de cōdi. ob causam. plenissimè oīa collegi & posui in cle. quod circa. de elect. Ad propositum dic ꝙ qn̄qꝫ secūdū naturā subiectę materiæ verba nō possunt intelligi de iure: sed tātū de facto, & de facto intelligūtur. ff. de his qui no. infa. l. quid ergo §. ij. ad hoc. xxvij. di. c. presbyteris. & sic intelligunẽ primæ allegationes hîc positæ. Qn̄qꝫ verba prolata possunt intelligi de iure & de facto. & tunc aut sumus in materia in qua attento fine disponēdi secundem finem habet factū prout sonat in facto quem habet in iuris effectu, & attendunẽ verba etiā prout sonāt in facto[a]: vt in cle. quod circa. de elec. aut nō habet eūdē finē: & tūc regulariter verba intelligunẽ: ꝓut sonāt in iure. fallit nisi à iure appareat dispositū factū æquipollere iuris effectui: vt hîc. & de cōces. præb. c. cū nostris. plenissimè dixi in. d. cle. 3 qđ circa. ¶ † Op. ꝓbaẽ hîc vdritatē succūbere opinioni cōi. hoc est cōtra tex. viij. dist. c. veritate. C. plus va. quod agiẽ. per totū. cū fi. So. regulariter veritas præferẽ opinioni: aliqn̄[b] casualiter statur opinioni, vel in fauorē cōtrahētiū, & odiū recipientiū. ff. ad mace. l. ij. vel in fauorem prolis. qui fi. sint leg. c. cū inter. vel testamentorū. C. de test. l. j. vel sententiarū. iij. q. vij. c. infamis § tria. dic ꝙ quādoqꝫ opi. est cōis, & nō singularis: & illa præferẽ veritati aliqn̄. iij. q. vij. c. infamis §. tria. & l. Barbarius. de offic. prætor. & l. ij. ff. ad macedo. l. j. C. de testa. cū fi. Quandoq; opi. est particularis, & tūc si nō cōstat de veritate præualet opi. quādiu veritas latet. de re iudi. c. lator. & c. consanguinei. de excep. c. cū venerabilis. Quādoq; cōstat de veritate. & tunc quædam sunt quæ ab animo solo regulātur: nec veritati sed opinioni nitunẽ, in his plus opi. quā veritas attendit. quædā ab aīo non regulanẽ, sed nitunẽ veritati facti, & tūc aut idem sequiẽ effectus ex facto opinato ꝙ ex verò, & tūc opin. æquipollet veritati, vt hic: si non est idem effectus, præualet veritas opinioni: ista via generalis est, & non multū attendēda. ¶ Op. de cle. cōiu. c. sanè. vbi nō incurrit irregularitatē cōtrahēs in sacerdotio. So. si post mortuā primā vxorē cōtrahat, & cognoscat, procedit quod hîc. Si cōtrahat in sacerdotio cū virgine, qui nō cōtraxerit cū prima, vel non cognouerit primā. vel nō cognouerit secūdam, hîc nō est bigamus, nec vt bigamus repelliẽ: dicit tn̄ gl. ꝙ in primo casu puniẽ propter affectū cū opere subsecuto nō ꝓpter sacramēti defectū, quia in isto nō est sacramēti defec⁹. vide de hoc 4 in. d. c. sanè. ¶ † Quid si alio īpedimēto nō tenet scđm matrimoniū an hîc erit bigamia? dicūt doc. ꝙ sic. siue nō teneat ꝓpter cōsanguinitatē: siue ꝓpter affinitatē, siue ꝓpter votū, vel quacūq; alia cā. Si de iure contractū induceret bigamiā, cōtractū de facto copula secuta inducit pœnā bigamiæ: licet Archi. notauerit. xxxiiij. di. c. cognoscam⁹. & hîc & e. ti. c. vno. li. vj. ꝙ si habēs vxorē legitimā illa mortua cōtrahat cū scđa si nō tenet mr̄imoniū, & ipse hoc ignorabat, nō incurrit pœnā bigamiæ, dicēs ꝙ iste de quo hîc loqẽ fuit in culpa. Io. an. tenet qđ dictū est, & qa satis est ꝙ habuit effectū cōiugij, & hic affec⁹ attēdiẽ. si ergo publica honestas īduciẽ ex mr̄imonio qđ nō tenet de facto, dūmodo teneat ex consensu. de despō. impu. c. vno. li. vj. sic & ex mr̄imonio de facto cū cōsensu induciẽ effectus bigamiæ, sed nō vera bigamia, dictū aūt Archi. ꝓcederet si bi 5 gamia diceret pctm̄, & cōstat oppositū, imò qđ pl⁹ est, cōtrahiẽ ex c actu meritorio. j. de spō. c. iter opa. ¶ † Vlti. not. lrām ibi: *tanquā.*[c] quia aliud

a quia aliud eſt eſſe bigamũ,aliud haberi tanquã bigam⁹,[a]& ſic aliud quem eſſe ciuem,aliud quem haberi pro ciue, & veritas eſt ꝙ in actibus iuris cuius veritatem imprimere pendet à poteſtate iuris ſi ius diſponit aliquem haberi pro tali,in veritate efficitur talis,ſed in actibus in quib⁹ à iuris poteſtate non pendet aliquem eſſe talẽ,ſi diſponit haberi pro tali,non erit verè ſed fictè,vt hîc:vide Bar.in l.ſi maritus.§.j.ff.de adul.& in.l.ſi is qui pro emptore .ff. de vſuc.¶ Itẽ no.ꝙ ſicut in delictis affectus habeť pro facto,quando non ſtat per facientem dũmodò veniat ad actum de proximo,ita & in defectu:ad hoc. de deſpon. impub.c.j.lib.vj. Anto.de but.

SVMMARIVM.

1 *Bigamus non eſt qui contraxit cum virgine vidua.2.*
2 *Bigamus an dicatur ille,qui duxit vxorem prius à ſe corruptã.*

CAP. V.

1 DEbitum.¶ † Qui contraxit cũ virgine,licet prius ab alijs fuerit deſponſata,bigamus non cenſeť. Et primò ponit rationes. Vltimò reſpondet ibi: *vnde is.*¶ Caſus literalis. Quidam Meteñ. Epiſcopus Papã cõſuluit an ſi quis duxerit vxorem alterius poſt mortem mariti ante,quã cũ primo carnalem habuerit copulam, & poſteà eã cognouerit:bigamus cenſeatur ,& videtur ꝙ ſic,quia negari nõ põt hunc cũ duabus cõtraxiſſe. Papa rñdet decidens oppoſitum,ꝙ hic nõ eſt bigamus , quod probat ſic:bigamiæ defectus imprimitur ex defectu ſacramenti vnitatis,quod diuiſum ad plures nõ põt ſignificare vnitatẽ & vnionem inter chriſtũ & eccleſiam. Illud enim cõtrahere quod põteſt ſignificare vnitatem inter chriſtũ & eccleſiam illud non cauſat bigamiã,illud autẽ quod non poteſt,inducit bigamiã. Ad ꝓpoſitũ duo poſſunt in ſacramento matrimonij conſiderari.primò animus.ſecundò coniunctio corporis,aut diuiſio,vñ in matrimonio hæc duo adſunt cõiunctio animorũ & eius oppoſitum:diuiſio animorũ & coniunctio corporũ. Primũ ſignificat charitatem quæ eſt inter chriſtũ & animã iuſtã:vñ dicit apoſtolus:Qui adhæret Deo ,vnus eſt ſpiritus cũ eo,cõiunctio corporũ denotat cõformitatẽ quę eſt inter chriſtũ & eccleſiã in carne quã aſſumpſit in vtero virginali:iuxta illud Ioã.& verbũ caro factũ eſt. Secũdò præmittendũ eſt ex hoc ꝙ ſignificatũ ſacramenti matrimonij nõ ſurgit ex cõiunctione animorũ tantũ,ſed ex coniunctione animorũ & corporũ ſimul,quia ſola coniunctio animorũ nõ põt ſignificare cõiugiũ cõtractũ inter eccleſiã & chriſtũ,cũ illud fuerit perfectũ ex cauſis, nõ ſolius animi,hoc eſt charitatis aſſumptione,ſed ex aſſumptione carnis in vtero virginali,ad quod probandũ adducit illud protoplaſti,nunc os ex oſſibus &c. In quo pondera ꝙ dicit os ex oſſibus,& caro de carne. & erunt duo in carne vna,nõ dixit in ſpiritu vel cõſenſu vno,poſt eã ſubiunxit apoſtolus:Hoc aũt dico magnũ ſacramentũ in Chriſto & eccleſia.i.dico ꝙ ex hoc ſignificať magnũ ſacramẽtũ vnionis.ſ.& cõiugij Chriſti & eccleſiæ.Si ergo principaliter commiſtio carnis in perfectione ſacramenti ponderať,apparet ꝙ diuiſio carnis eſt illa quæ defectuoſum facit ſacramẽtũ,& nõ ſola diuiſio animi. Cõcluditur ergo primũ aſſumptũ ꝙ ſi quis cõtraxit cũ duabus:& prima non erat per primũ virũ cognita,licet vterꝗ diuiſerit animũ ad plures,quia tamẽ nõ diuiſit corpus ad plures & carnẽ:hîc adeſt integritas ſignificata per ſacramentũ,& adeſt ſacramẽtũ nõ defectuoſum,& ſic bigamus non cenſetur.non impeditur ergo ad ſacerdotiũ promoueri.¶ No.j.duo requiſita ad matrimoniũ.ſ.coniunctio animorũ,& cõmiſtio corporũ.Attendeꝗ, hæc requiruntur ad perfectionẽ ſacramenti,ſed ad perfectionem matrimonij nõ:quia ſolo perficiť conſenſu.de ſpõ. c.tuæ.& quod ibi no.¶ No.ij.quid ſignificẽt partes matrimonij,quia in parte cõmiſtionis animorũ ſignificat vnionẽ charitatis inter Chriſtũ & fidelẽ aĩam,per iũctionẽ corporũ ſignificat vnionem carnis inter chriſtũ & eccleſiam.¶ Tertiò no.ꝙ ſacramẽtũ matrimonij ſignificat ſacramentũ inter chriſtum & eccleſiã,quia per vnionẽ animorũ ſignificat vnionẽ charitatis inter Chriſtũ& eccleſiã,per iunctionẽ corporũ ſignificat, incarnatione, in qua cõtractũ eſt matrimoniũ inter chriſtũ & eccleſiã per carnis vnionẽ,vñ hoc ſacramentũ matrimonij poti⁹ ex ſignificato dicitur ſacramẽtũ quã ex ſe tãtũ. Et ex hoc apparet quæ diuiſio diuidat ſacramẽtũ,quia diuiſiò animorũ nõ,quia illa nõ perficit,ſed diuiſio corporũ ſic:quia illa oppoſita cõiunctio perficit,ex quo no.ꝙ defectus nõ requiſiti nõ vitiãt actũ.¶ Vltimò no.authoritates poſitas in tex.& no.quòd hoc principaliter decretalis intendit:& hoc eſt quod habes in ſummario.¶ Op.primò ſuper gl.ſacramentum. ſi ſignificatũ ſacramenti deficiens vitiat,ſequeretur quòd virgo & qui nunquã vxorem accepit non poterit ordinari,quia in eo deficit ſignificatũ ſacramenti.So.dicit gl.ꝙ quandoꝗ quis cõtraxit vnicũ matrimoniũ,& fidẽ ſeruauit vni:ita ꝙ nec fidẽ nec carnẽ diuiſit in plures.& planũ ꝙ hic poterit ordinari. Qñꝗ nullum contraxit matrimonium,& tunc in iſto non eſt matrimonium,tamẽ nõ eſt diuiſus in plures,& ſic ei habitu põt proportionari ſacramẽtum matrimonij,& hic põt ordinari:quia iura nõ exigunt ꝙ habeat ſacramentũ ad ſignificandum ſacramẽtum inter chriſtũ & eccleſiam ſed requiriť quòd nõ habeat defectũ,quia peius eſt habere cũ defectu,quã nullo modo habere. Vnde verba apoſtoli quæ dicunt:oportet vnius vxoris eſſe virum,intelliguntur per abnegationẽ,quia non pluriũ:per hoc nõ concludit quòd neceſſariò debeat eſſe vnius:imò qui nunquã habuit vxorẽ melius promoueť.quia nũquã ab vnitate receſſit,ſed in vnitate remanſit,vnde dicit Inn. ſignificatio ſacramenti nõ eſt in eo qui nõ habuit vxorẽ, ſed nõ requiritur ſacramentũ,ſed prohibetur defectus, qui defectus nõ eſt in eo qui non contraxit:ſecundum Inno. vnde ſimile non requiritur in eligendo quòd ſit religioſus,ſed ex quo fuit requiritur quòd nõ ſit apoſtata: facit xxvj.diſt.c.acutius.vbi no. Quãdoꝗ habuit ſacramentũ ſed defectiuẽ,quia ſe diuiſit quo ad carnẽ ĩ plures: & tũc nõ põt ordinari,vt hîc. Ad quod declarandum dicit glo. in principio quòd triplex ſacramentum deſignať in matrimonio carnali copula conſummato.[b] Primum eſt, vnio fidelis animæ ad Deum per dilectionẽ & charitatẽ & de hoc fit hîc mentio ibi:*quorum alterum.&c.* Secundũ eſt vnio humanæ naturæ ad Deũ quæ facta eſt in vtero virginali per incarnationem verbũ Dei,& hæc deſignať per cõmiſtionẽ viri,& vxoris.& de hoc etiã fit hîc mentio,& per hoc ſecundũ Doct. apparet quare debeat eſſe vxor virgo,quia chriſtus ad hanc vnionem faciẽdã ſibi matrẽ virginẽ elegit:meritò ergo vxor ordinandi debet eſſe virgo,nõ tamẽ intelligas:vt dicit gl.quòd ipſe actus corporalis deſignet hoc ſacramentũ,ſed propter ipſum actũ corporalem ſacramẽtũ deſignať. Tertiũ ſacramẽtũ eſt vnitatis eccleſiæ,& vnitatis inter Chriſtum & eã, & hoc deſignatur per vnicũ cõiugatũ qui vnicũ tantũ matrimoniũ reſeruauit,ſed vbi aliud matrimoniũ cõtraxit, hoc tertium ſacramentũ nõ habet locũ: quia recedit ab illa vnitate quæ primò ſignificabať per vnicũ matrimoniũ,cũ diuidat carnẽ ſuã in plures,vnde illã vnitatẽ commodè ſignificare nõ põt:Chriſtus enim ſignificat vnitatem ex omnibus gẽtib⁹ collectã & ſubditã:vt in.d.c. acutius.ſed ex quo eccleſia ſe chriſto cõiunxit,& ab eo nunquã diſceſſit,ergo bigamus talem vnitatẽ ſignificare nõ põt,& ſic promoueri non poteſt propter defectũ iſtius

potius ,quã veritatem,vt in.c.qm̃ vt lite nõ cõte. & habeť per.d.Car. in clem.j.in fi. de vſu.verũ tamẽ eſt ꝙ qñ à iure ꝓferť, denotat quandoꝗ expreſſionẽ veritatis,vt in.c.nimis in prin.de exceſ. præla.

a ¶ Tanquam bigamus. Vide Pe.de ancha.in.c. cũ eccleſia.de prębẽ.in vj.vbi dicit aliud eſt eſſe canonicũ, vel haberi pro canonico.& not. ẽt Bald.in prima cõſti.fforũ.in fi.pri. vbi dat cautelam ad hoc vt effectus ciuis habeat priuilegium verorum ciuium,de quo latè per Corſetum in ſingularibus ſuis.in verbo habeatur.

b ¶ Conſummato. vide do.Abba.in c.ñ.j.de cleri. coniuga. & latè per Alberi.de roſa.in dictionario ſuo in ver. bigamus. & ibi latè proſequiť quomodo contrahatur bigamia .& adde.d.Abb.in.c. ſi vir.j.de adulte, vbi vult ꝙ contrahatur bigamia, ſi quis ducat adulteram etiã ignoranter.

tertij sacramēti. De isto tertio dicit glo. ꝙ non habetur hîc mentio: nisi fortè per illa verba: *neq; illa est vnica vnici: neq; ille vnus vnius.* ad hoc melius j. ibi: *neq; illa neq; ipse carnem suam diuisit in plures.* vel ibi: *hoc autem dico magnum sacramētū.* ¶ Quæro in quo cōsistit significatio huius sacramenti, & dicunt quidam ꝙ in ipsa coniunctione. quod est falsum: quia sic mortua vxore desinit coniugium, & sic nulla esset significatio. Item secundum doct. quoties renouaretur actus coitus toties rediret sacramētum, licet quidam dicant ꝙ primus actus tantū designet sacramentum. vnde dicit glo. ꝙ in eo qui vnicū matrimoniū seruauit est significatio huius tertij sacramenti eo facto clerico. Hosti. autē dicit de hac materia recurrendū ad no. titu. in sum. §. quęre. & ad arborē. & ad. xvj. cellulas ibi positas: quā dicit hîc legi posse. Dicit autē ꝙ matrimoniorū & nuptiarum aliæ possunt dici merè & purè corporales, aliæ merè spirituales, alię mistę. Corporales sunt omnibus cōmunes, quæ non prohibent̄. de spō. ç. cū apud. quæ sunt tantæ virtutis quòd aquam .i. delectationem corporalē mutant in vinū .i. opus bonum. & q̄nq; meritorium. quod significatū fuit per illud Ioā. ij. Nuptiæ factæ sunt &c. ibi: miraculo ibi facto, quod etiā ratione extēsiōis præcedit alia sacramēta. de diuor. c. gaudemus. de quo de frigi. c. fi. Spirituales verò merè & purè aliquæ excellentes, aliquæ cōmunes, aliquæ spirituales, siue priuilegiatæ. Excellentes, quæ fuerūt inter Christū & ecclesiam: de quibus Grego. in omel. Mat. xxij. Simile est regnū cælorū Regi &c. dicit apertius atq; securius dici pōt ꝙ in hoc pater filio nuptias Regi fecit, quo ei per incarnationis mysteriū sanctā ecclesiā sociauit: de quibus Apocal. xxj. in princ. Vidi ciuitatem sanctam Hierusalē & dixi: Veni & ostendā tibi sponsam & vxorem agni. Exo. xxv. Exultemus & gaudeamus, & demus gloriā ei: quia veniunt nuptiæ agni, & dicunt̄ istæ excellētes, quia nullus inuenitur qui sic fidē seruauerit ecclesiæ vt Christus, & quia nemo sibi cōparari pōt. Cōmunes illæ dicūtur quæ cōtrahunt̄ in cōmunibus sacramētis ecclesiæ, & nemini deneganf, sicut baptismus, quo ad nō baptizatos & pœnitentia quo ad baptizatos. xxxij. di. c. præter. §. verùm. de sum. tri. c. j. Spirituales & priuilegiatæ sunt, quæ cōtrahunt̄ in ordinatione vel cōsecratione, ad quas non nisi idonei admittunt̄. j. q. j. c. si qui episcopi § ecce cū honoris. Mistæ verò dicunt̄ quæ sunt inter humanā naturā & Christū Dei filiū. Singulares de quibus Grego. in dicta homel. Tūc Deus pater de filio nuptias fecit quando Christum in vtero virginis humanæ naturæ coniunxit. Dicūtur autē mistæ, quia partim corporales, & partim spirituales. Corporales dicūtur per carnis assumptionē: spirituales per diuinæ naturæ vnionē. ad quod pertinet quod hîc dicit̄, verbū caro &c. & s. de sum. tri. c. j. q̄d intelligas nō cōfusione substātiæ sed vnitate persone. Dicuntur etiā spūales, quia sine virili semine & sine aliqua corruptione Christū cōcepit virgo de spiritusancto, ad hoc etiā. de sum. tri. c. j. Et dicuntur singulares per illud beati Bernar. Tria opera fecit omnipotēs illa manifestās in assumptione nostræ carnis ita mirabilia & mirabiliter singularia vt taliter nec facta nec faciēda sint amplius super terrā. Cōiuncti sunt quippe adinuicē Deus & homo, mater & virgo: fides & cor humanū. his nuptijs medijs interuenientibus cōtractæ sunt spirituales excellētes de quibus est dictū his ambobus medijs & passione gloriosa secuta cōsummatū est irreuocabile sacramētū, q̄d in morte cōsummatur secūdū apostolū & secundū legē. de hoc de celeb. mis. c. cū marthæ. § cæterū. & ex his etiā sequuntur aliæ spirituales: de quibus dictū est. His trib⁹ nuptiarū generibus adaptari possunt tria genera creaturarum & hoīm, vitarū, scientiarū, & cōscietiarū. de quibus. s. de sum. tri. & fi. catho. c. j. versi. vnū vniuersorum. & etiā in purè corporalibus addita fuerūt alia duo genera designata, ad quod pertinet verbū apostoli in tex. Itē in formatione vtriusq; est reperire actū corporalē quo ad corpora formata, & spiritualē quo ad animas. & coiūctionem animorū quo ad corpora & ipsam formationē respectu diuinæ manus ibi potenter operantis: ad idē lvj. di. c. nasci, patet etiam euidenter ꝙ in primis nuptijs corporalibus vetus Adā pater noster reperit̄ vnus vni⁹: & Eua vna vnici, sic & nouus Adā .i. Christus in excellētibus nuptijs reperitur vnus vnius: & mater nostra ecclesia vna vnici: nec in aliquo prædictorū quo ad nuptias pertinet. est reperire aliquid corruptionis vel diuisionis vt dicit Host. Et sic est declaratum quare propter defectum sacramenti prohibetur bigamus ordinari. Sed prędictis obuiat. quia si solus animus in plures diuiditur, dato quòd non corpus nō videt̄ ꝙ hîc adsit vnitas sacramēti cū hoc respectu propositi nō fuerit vna vnius, sed vna plurium. Itē hoc sacramētum nō pōt notare vnitatem fidei inter Christum & fidelem animam. Solu. dicit Host. ꝙ vt non diuidatur sacramentum sufficit ꝙ nō sit vna vnius. i. ꝙ fuerit huius propositi ꝙ non voluerit carnē suā diuidere in plures: & huius propositi fuisse censetur quādo actu nō diuisit in plures, nā si cum primo ante, quā cognosceretur fuit animi solū carnē illi participādi, & eo mortuo ea non cognita cum secundo fuit animi & propositi nō diuidendi carnē in aliū, apparet ꝙ ad participationē carnis solùm ad vnum se determinauit: & sic nō fuit diuisum sacramentum. Si autem trāseat ad secunda vota, tunc secuta copula apparet ꝙ nō se in carne determinauerunt ad vnum. & sic non possunt dici vnus vnius. ideò non est vnitas sacramēti, & sic causatur defectus sacramenti, & consequenter bigamia. ¶ Op. quòd non debeat quis derelinquere patrem & matrē propter vxorem, quia hoc est cōtra præceptū. Dilige patrē &c. Sol. intellige authoritatē quòd derelinquat patrē & matrē. i. thorum patris & matris, & adhęret vxoris thoro: quāquā de facto faciāt oppositum. secundum Ioā. and. ¶ Quæro cum gl. quare ad inducēdum bigamiæ vitium plus ponderatur incontinētia per respectum ad mulierē quā ad virum, nā si mulier fuit cognita, & maritus eam ducat: vir bigamus efficitur: & tamen si vir ante vel post concubinā tenuisset, & cognouisset bigamus non esset. xxxiiij. di. c. fraternitatis. Sol. dicit Hug. quòd vir significat ecclesiā quæ in parte recessit à Christo adulterando & recedēdo à fide. & si in parte virgo fuerit, iam nō est. & ideò nō deest significatio sacramēti in viro, quāuis nō sit virgo. vxor verò significat Christū, qui nunquā ecclesiā dimisit, q̄ñ ipse est fons viuus, cui nō cōicat alienus. de regularibus. c. licet. in fi. de pœni. di. j. c. resuscitatus. §. item vt Christus ait. Cōtra hanc opi. est ad Ephe. v. Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit ecclesiā, vnde dici nō pōt quòd Christus designet vxorē, vel ecōtrà vxor Christum. Similiter dicunt quòd vir significat Christum qui primò copulauit sibi synagogā. secundò copulauit sibi ecclesiā de gētib⁹. s. militātē. in qua sunt boni & mali. ideò nō nocet si vir nō fuerit virgo. vxor verò significat ecclesiā triūphātē. in qua nō est macula vel ruga, quæ semper virgo permāsit saltē mēte, vnde Apostolus: Despōdi vos vni viro &c. xxvij. q. j. c. nuptiarū. ideò exigitur quòd vxor nō diuiserit carnē suā inter plures: quod si fecerit deest significatio tertij sacramēti vnitatis. et ita istud tertium sacramētum exigitur tā ex parte viri quā ex pate vxoris, vnde Christus vnius vxoris vir significat vnitatem ex oībus gētibus vni viro. i. Christo subditis. xxvj. dist. c. acutius secundum alios Tan. Philip. Gof. & Inn. quod quidā impugnāt. quia sicut vna fides fuit antiquorū et modernorū. de sum. tri. et fi. catho. sup rub. sic vna ecclesia, si ergo ecclesia et vna fides et sponsa. ergo non debet synagoga vt concubina distingui ab ecclesia, quæ est spōsa, illi eñ qui tēpore synagogæ seruiebant Deo

bant Deo pertinebant ad vnitatē ecclesiæ, ergo synagoga non debet dici cōcubina. Ideò tertij dicūt ꝙ actus cō trahendi matrimoniū non cadit sup seipm sed sup aliū. vnde si mulier e sset ordinis susceptiua, recipiendo corruptū efficeretur bigama, sed quia vir est ordinis susceptibilis ex corruptione vxoris, ab alio bigamus efficitur & non ex serua. ¶ † Quid de eo qui duxit vxorē primò corruptā à se. Sol. dicit gl. vlti. quia consyderamus plus causam diuidendi carnem in plures, quā factū ipsum diuisionis absq; causa matrimonij impellente. Cōcluditur ꝙ is qui duxit vxorē à se primò corruptā nō est bigam⁹. quia ratio & cā non inuenit in eo, quia nō diuisit carnē suā in plures. Alij ꝙ est bigamus, quia maritus est corruptæ, ad hoc. xxv. di. c. qualis. vbi de hoc. & xxxij. dist. c. nemo. hanc opi. tenuit Hug. & Host. de cle. coniug. c. sanè. vbi per plures rationes hoc probat. quod non placet gl. aliâs eadē ratione hîc, de quo loquitur tex. nō posset promoueri: quia fuit maritus viduæ. ideò. c. qualis. intelligit qn̄ ab alio est corrupta. & similia, sic intelligunt all. in gl. ad hoc. j. qui fi. sint legi. c. tanta: quia matrimoniū hoc retrotrahit: vt ibi: ad hoc. de cle. cōiu. c. vno. li. vj. vbi plenissimè dicit, de hoc dic vt ibi. ¶ † Quæro quō sit possibile ꝙ quis vxorem ab alio nō cognitam duxerit in vxorem? Dic quia fortè mortuus est primus, vel religionē ingressus. de cōuer. cōiu. c. verū. & c. ex publico. vel frigiditate fuit matrimoniū separatū, & dicit, Io. an. ꝙ magister sententiarū in spōsa de futuro nō cognita bene fatebat hoc. sed in spōsa de præsenti tenebat contrarium. iiij. sententiarū. xxvij. dist. in fi. quod falsum est, vt hîc patet secundum Io. an. Ant. de but.

SVMMARIVM.

1. *Bigamus non est habens plures concubinas.*
2. *Irregularitas non incurritur per clericum si teneat plures concubinas.*
3. *Clericus concubinarius est suspensus quo ad alios si est notorius. vnde peccant audientes ab eo diuina.*
4. *Matrimonium non præsumitur, nisi probetur.*
5. *Fornicatores an posint promoueri ad ordines, & per quos possit dispensari?*

CAP. VI.

QVia circa. ¶ † Qui plures habuit cōcubinas, ex eo bigam⁹ nō est. h. d. Consultatio & respōsio. Secūda ibi: ad quod pars huius de priuilegijs: quia quia circa. ¶ Casus literalis. Presbyteri habēt plures cōcubinas: quærit vtrū bigami sint censendi. Rn̄det Papa ꝙ propter hoc nō incurrūt irregularitatē bigamiæ. vnde cū talibus tāquā cū fornicarijs poterit Eps̄ dispensare vt suū officiū exequantur. Ber. ¶ † Not. ꝙ presbyter ex fornicatione nō incurrit irregularitatē etiā tenēdo duas cōcubinas. ¶ † No. ij. ꝙ cōcubinarius est suspensus indirecta suspēsione: & hoc est apertè determinatū. de quo dubitant doct. in. c. si celebrat. de cle. excō. mi. an sit suspensus: nā caret executione: & ideò audientes diuina ab eo, peccāt mortaliter, quod intellige de notorio: aliâs suspēsus esset solū quo ad se. de coha. cle. & mu. c. fi. ¶ Opp. ꝙ bigamus sit. s̄. eo. c. super eo. & c. nuper. Sol. ibi loquitur in eo qui matrimoniū cōtraxit: & sic peccauit in sacramēto. hîc in eo qui nō cōtraxit, & sic surgit mirabile ꝙ plus habet luxuria quā castitas: cōtra. l. in aut. de resti. & ea ꝙ pa. in fin. col. iiij. Dic ꝙ rō apparet ex. c. ꝓxi. ¶ † Opp. ꝙ vxor præsumat[a] eò ꝙ tenet eā vicinis sciētibus. C. de nup. l. si vicinis. Solu. intellige illā. l. quādo alia apparebāt indicia de coniugio: aliâs nūquā est matrimoniū præsumendū. xxx. q. v. c. aliter. not. de fil. presbyterorū. c. Michael. & de præsum. c. illud. ¶ Op. quòd bigamus cēseat. vt no. gl. s̄. e. c. super eo. xxv. dis. c. primū. xxvij. q. j. c. quotquot. Solu. dic ꝙ verè non sunt bigami, sed sic interpretati. ¶ Op. ꝙ posint promoueri isti fornicatores, & in suscepțis ministrare post peractā pœnitentiā, de tempo. ord. c. fi. Sol. dicit Host. ꝙ occultus pōt quia irregularitas canonica in occulto ꝑ solā pœnitētiā tollit, hîc de publico famoso seu notorio: ad hoc quod no. de cle. cōiu. c. sanè. Et per hoc dicit Host. ꝙ notorius cauere debet, ne sic celebret suspensus, per no. de cle. excō. mi. c. fi. de coha. cle. c. vestra. quasi sentiat ꝙ per hoc incurrat irregularitatē: occultū ergo per pœnitentiā delet. notoriū per pœnitētiā & dispēsationē. ¶ Quæro quare hîc appellat simplex fornicatio? dicūt doct. ꝙ in laico & cōstituto in minoribus est simplex: quia nō violat votū vel cōiugiū spirituale: in diacono & subdiacono duplex. de ps̄bytero nō facit mentionē. Ideò Hos. dicit ꝙ triplex in eo dici debet: ex gradus maioritate. xl. dist. c. homo Christianus. & austeritate pœnitentiæ talibus imponendæ. lxxxj. di. c. ij. vnde dicebat Abbas ꝙ licet fortè coniugatus plus peccaret extra coitum vxoris, quā clericus in minoribus. de quo de vi. & ho. cle. c. vt clericorū. in cōstituto in sacris hoc nō credit. quod no. ¶ † Quæro quis poterit dispensare cū isto. s. simplici fornicatore? dic ꝙ legatus: quod apparet hîc cū legato scribat. poterit etiā dispensare Eps̄ vt exequat ordines. & ad superiores ascendat. quo casu etiā sic promotus poterit in Ep̄m promoueri. Item & Archieps̄ dispensare poterit in diœcesi sua, vt hîc. & de iudi. c. at si clerici § de adulterijs. Sed vt dicit Host. ex quo delictum est notoriū & crimen depositione dignū, quid oberit Papæ si ipsum deponere voluerit Metropolitani dispēsatio. Dicit ergo Hos. ꝙ nō putat, ꝙ Archieps̄ in hoc sit iudex: de quo remittit. de elec. c. cū in cūctis. ad fi. Credo quòd Archieps̄ poterit in diœcesi, sed nō in prouincia. No. tn̄ quòd dato quòd cū promoto ad Epatū solus Papa dispensat in vitio cōtemporaneo promotioni: tn̄ si Eps̄ qn̄ cū eo dispensauit vbi pōt ipso existente in minoribus ante, quā promoueatur vel eligatur, hæc dispensatio proficiet vt posteà promoueri posset: quod no. quia limitat quod habetur in. c. fi. de postu. præla. & de renū. c. post translationem. & vide de æta. & qualita. c. accepimus. Anto. de bat.

SVMMARIVM.

1. *Subdiaconatus est ordo sacer, & impedit & dirimit matrimonium.*
2. *Verba quæ possunt intelligi de iure & de facto, intelliguntur in dubio de iure.*

CAP. VII.

ANobis. Subdiaconus qui cū vidua cōtraxit, & eā cognouit, bigamiæ pœnā incurrit, licet bigamus non sit. h. d. ¶ Casus literalis. Quidā subdiaconus quādam viduā de facto duxit in vxorem, quia de iure nō potuit. Quærit vtrū bigamus reputetur quo ad legē promotionis? Rn̄det Papa ꝙ in veritate non est bigam⁹. nec maritus viduæ, cū inter ipsos non fuerit matrimoniū verū, nec cū eo tanquā cū marito viduę poterit dispensari. non propter sacramenti defectū, sed propter affectū intentionis cū opere subsecuto. Ber. ¶ † No. j. quòd subdiaconatus ordo vt sacer habet annexū votum castitatis[b] & impedit & dirimit matrimoniū cōtractū: & sic solēne est votū. ¶ No. ij. quòd clericus ex simplici fornicatione nō incurrit irregularitatē. ¶ † No. iij. quòd cui nō proportionant verba prout sonant: in iuris intellectu nō ꝓportionant. Et verbū quod potest intelligi de facto & de iure, in dubio in viridi significato & valido de iure prolatum censet, licet quādoq; interpretari verba etiā de facto intelligant, sed illud nō est secūdum propriā significationē, sed secūdū extēsiuā legis. quod not. ꝓpter statuta. ¶ No. quòd vbi aliquo respectu ius disponit aliquē haberi ꝓ tali, vel tanquā talis, verè nō efficit talis. & maximè qn̄ illū esse talē plus dependet ab actu naturæ, quā à iuris dispositiōe. dixi. s̄. e. c. nup. ¶ No. iiij. quòd sicut in

SEB. SAPIA.

a ¶ Vxor præsumatur. Vide Bald. in c. ego enim. in. ij. col. j. de iureiurā. vbi ponit quomodo ꝓbari debeat aliquam fuisse tractatam vt vxorē. & not. ꝙ licet cōmunis opinio vel fama non probet concludenter matrimonium, tamē reijcit onus probandi in eum qui negat matrimonium. vt no. Bart. in. l. si vxor. §. sed si ea. ff. de adul. cū allegatis per Feli. in. c. illud. j. de p̄sum. vbi latè traditur quomodo probetur matrimonium.

ZACHARIAS.

b ¶ Habet annexū votum castitatis. Adde quod posui i apost. ad istū in. c. miramur. in apostil. in ver. hodie fact⁹ est sacer. s̄. de ser. nō or. Adde ꝙ Papa pōt dispēsare cū cōstituto in sacris vt contrahat matrimoniū no. plenè Felyn. in. c. si qn̄. col. iiij. ver. & etiā ex isto. ar. sequit. de rescrip. vnū non omitto quod est sing. multum ꝙ si Papa cum aliquo subdiacono o intuitu alicuius nobilissimæ dominæ dispēsauit ꝙ posit vxorē capere: ꝙ illā cogit accipere. no. Ludo. Ro. singul. cccc. inci. an subdiaconus. dicit esse casum in terminis. in. l. matrimonij. ff. de ritu nup.

delictis & pœnã delictorũ affectus habetur ꝓ facto, qñ deficit propter iuris impoſsibilitatẽ:ita in defectu creãdo affectus quandoq; habeť ꝓ facto:quod no.¶ Opp.ꝙ ex ſolo ducere nõ ſit interpretatus bigamus.s.e.c. debitũ Sol.intellige ꝙ duxit & cognouit ſecundũ doct.¶ Op.ꝙ poſsit diſpẽſari quia cũ quolibet irregulari diſpenſat Papa:vt no.de renũ.c.niſi.§.propter cõſcientiã.Sol.dicũt hîc doc.ꝙ diſpẽſari poterit per Papã,ſed nõ per inferiorem & ſic recitant de facto cũ monacho diſpẽſatũ.¶ No.ꝙ ꝑ hoc ſentiũt monachũ ingreſſu religionis nõ perdere irregularitatẽ bigamiæ quæ ſurgit ex facto ſuo,ſed poſſes intelligere ꝙ bigamiã cõtraxit poſt ingreſſum.& ſic nõ obuiat:ſed ſatis credo ꝙ nõ tollať in presbytero:qa ſurgit à delicto.vt dixi de filijs pſby.ca.j.¶ Quid ſi matrimoniũ tenuiſſet:vt quia fuiſſet hîc in minoribus cõſtitut⁹. Sol. dic ꝙ oĩ priuilegio eſſet execut⁹ clericali.lxxxiiij.di.c.quiſquis.Dicit tñ Hoſt ꝙ per illũ gñalẽ ſermonem nõ putat ſublatũ priuilegiũ canonis.ſi qs ſuadẽte.quia in dubio qs debet putare ſe excõicatũ,& quia Papæ eſt hoc interpretari,dicitur.j.eo.c.vno.li.vj.tñ qa hîc nõ tenuit matrimoniũ dũmõ ſit corrigibilis,oẽ priuilegiũ retinebit .lxxxj. di.c.dictũ.l.di.c.ſtudeat.¶ Gl.q̃rit de rõne,& eſt ſatis clara:dic vt in ea.& ꝙ gl.dicit ꝙ nõ põt ꝑ Epm diſpẽſari:dic verũ in officio:in bñficio nõ.xxvij.di.c.pſbyterũ.Sed cõtrà:qa talis cũ oĩbus bonis ſuis debet tradi curiæ ſeruit⁹ in aut.de ſan.epi.§.ſi verò poſt.ſed illud non prohibet diſpenſationem.ſecundũ Vin.& Io.an. Ant.de but.

De clericis peregrinis. Rubrica.

¶ Quia inter eos qui ab ordinis prohibetur,arcentur & peregrini,ideò&c.ſecundũ Gof.Materia habetur.lxxj.lxxij.&.lxxiij. di.ꝑ totũ.&.xcviij.diſt.per totũ.&.ix.q.ij.cõgruit rubricæ.de cle.non reſi.c.fraternitati. Qui dicantur peregrini.& quare non admittantur indiſtinctè.& quæ ſit differentia inter hunc ti.& titul.de peregrinantibus.remittit Hoſt.ad ſum.eo.titu.ideo dic vt per eum in ſumma.

SVMMARIVM.

1 *Sigillum alicuius,an & quando faciat fidem? nu.2.*
3 *Clericus peregrinus quomodo probabitur ordinatus?*
4 *Suſpenſus non eſt ille qui non eſt declaratus ſuſpenſus,ſed tantũ mandatur teneri pro ſuſpenſo.*
Criminoſus celebrando,an incurrat irregularitatem?
5 *Solennitas præſumitur in actu emanato à viro magnæ diſcretionis.vide.i.eo.c.te nobis.in prima oppo.*
6 *An præſumatur pro actis extraiudicialiter geſtis,vel per viam voluntariæ iuriſdictionis*

CAP. I.

TVanos. Vltramarini & alij valde remoti ordinationẽ ſuã probare debent per quinq; Epõrũ ſigilla.h.d.Sunt duæ partes.Conſultatio & reſponſio. Secũda ibi: *tuæ igitur.* ¶ Caſus literalis.Clerici qñque ſe trãſferunt ad remotas partes:& dicũt ſe ordinatos: nec oſtẽdũt literas eorũ à quibus ſe ordinatos dicunt.quæritur quid de talibus ſit agendũ? Reſpondet Papa ꝙ tutius eſt huiuſmodi ſtatuta patrũ ſequi quã nouũ,aliquid ſtatuatur:de tranſmarinis ſtatutũ eſt vt ad minus quinq; Epõrũ teſtimonio ſuper ordinatione muniant̃.quòd de alijs incognitis ſimiliter eſt ſeruandum:ita vt aliquanto tpe in ſuſpenſo habeantur,in quo de ipſorũ actibus inſtruantur illi cũ quibus morantur:& inquirẽdũ eſt etiã de alijs inferioribus ordinibus.quia poſſet eſſe ꝙ aliquã præter miſiſſent.his cõſyderatis poterũt admitti ad diuina,ſi aliàs digni inuẽti fuerint.Ber.¶ No.pro vulgari dicto quòd a via antiqua[a] dimittenda non eſt propter nouã.¶ Et not. ꝙ determinare volens quæſtionem in determinatione reducere ſe debet ad regulas antiquas,& poſteà ex his deſcendere ad nouas,& ſi nouas non inuenit,in caſu determinando reſideat in antiquis.¶ Nota ſecundò qui dicatur remoti,vel de remotis partib⁹,quia dicunť vltramarini.vide.iij.q.iij.c.induciæ.§.ſpatiũ.de dila.c.j. de electi.c.nihil.de tempo.ordi.c.j.lib.vj.¶ Nota tertiò ꝙ vt admittatur ordinãdus extraneus oportet de ſuã ordinatione facere fidem ad minus per quinq; Epiſcoporũ ſigilla. & hoc habet locũ in vltramarino, & quolibet remoto, vel etiam incognito.Et nõ.practicam procedendi cum eo qui ante,quã ad ordinis executionẽ aliquo tempore debet prohiberi:& in ſuſpenſione haberi,vt plenius inſtruatur diœceſanus de actibus ordinandi.Secundò debet inquiri de ordinibus inferioribus quos dicit percepiſſe,ne per ſaltum promoueatur,& oĩbus peractis poterunt ſi digni reperianť ad alios ordines promoueri. Vel aliter.¶ Nota quòd extraneus & incognitus non eſt ſtatim & cito promouendus,ſed eius vita aliquãdiu eſt examinanda etiã facta fide de ordinibus anterioribus.1 † Opp. quòd nõ exiganť tot ſigilla:quia ſufficit vnũ de proba. c. poſt ceſsionẽ,vel quòd ꝓbeť per duos teſtes.j.eo. c. tuæ. Solu.loquitur decre.quãdo de ſigillo nõ cõſtat:aliàs cõtraria procedũt.Dicit Io.an.quòd ſufficit vnũ ſigillũ ad probationem.[b] & hoc eſt verũ qñ ſigillũ eſt ordinatoris: ſed ſi ſit ſimpliciter teſtimoniale nõ ſufficit vnũ quantuncunq; notũ.Dic ergo aut ſigillũ eſt notũ & ordinatoris & ſufficit vnicũ tãtũ,quod credo ſi eſt aſſertoriũ,ſecus ſi enũtiatiuũ ſimpliciter.& vide quod no in.d.c.poſt ceſſionẽ.& de verb.ſignifi.c.Abbate.Quãdoq; eſt teſtimoniale,& vni tantũ notũ etiã nõ ſufficit.Qñq; eſt teſtimoniale & incognitũ.& tũc Ioã.dicit quòd etiam mille non ſufficerẽt,vt no.xcvij.diſt.c.nobiliſsimus.licet Hug.dixerit quãdoq; ignota ſigilla ſufficere,quia citius falſatur ſigillum vnius quã plurium:dat ſimile,quòd licet aliquãdo ſufficiãt duo teſtes,quandoq; exiguntur.v.vel plures ne quid falſitatis machinetur.C.de fideicõmiſ.l.fi.§.ſed ſi ne.j.de teſti.c.licet vniuerſis.in fi.Sed hæc ratio nõ placet Hoſt.quia nõ ſic de facili corrũpũtur.v.teſtes ſicut duo: ſed quid ſculpendo falſat vnũ ſigillũ de facili poſſet falſare centũ.j.de dolo.c.cũ olim.Falſitas enim ſigillorũ plurium depẽdet à falſante vno.falſitas autẽ corruptioniſteſtiũ depẽdet à teſtibus qui plures ſunt,ideò nõ eſt ſic facile corrũpere multos teſtes ſicut vnũ ſolũ.Prouerb.xxix. Multiplicatione impiorũ multiplicabuntur ſcelera. ad hoc.de elect.c.oſius.Vnde dicit Hoſti.ꝙ hîc dicit̃ exigi & ſufficere.v.Epiſcoporũ ſigilla.intelligit cũ vno teſte, vel ſaltẽ vnius ex ſigillis notitia,vel ꝓbabilibus cõiecturis,vel ſecũdum Inn.ſufficit quòd de ſigillis vel eccleſijs aliqua habeatur notitia ſaltẽ ꝑ famã.Hic enĩ de quinque fuit dictũ,quia facilius vnius ipſorũ notitia poterit haberi.talis enim fortè vnũ notũ habebit,qui quatuor nõ cognoſcet,ad hoc decre.proxima ibi,per idonea &c. & vide de hoc.j.¶ Op.quòd admittanť abſq; aliquibus ſigillis vel alia probatione.j.eo.c.tuæ.Sol.prædicta procedũt in clericis, qui admitti deſiderãt tãquã clerici,& in eccleſijs recipi poſtulãt:cæterũ ſi tanquã variatores velint admitti vt ſecreto celebrẽt admittẽdi ſunt.vt ibi cũ cõcordãtijs.¶ Op.quòd nõ debeat cũ eis diſpẽſari,ſed debeat de iure recipi:ex quo enĩ ſunt ordinati & nullũ hñt impedimẽtũ,etiã faciũt fidẽ de ordinatione:nulla cauſa ſubeſt quare exigatur diſpenſatio cũ hîc nõ exigatur iuris relaxatio.Sol.dicit gl.quòd ſecũ debet diſpẽſari.i.de benignitate recipi:vel ſecũdũ Inn.hoc eſt dictũ, quia ſi clericus ignotus & literę ignotæ,nõ eſt ſine diſpenſatione Epi admittendus.j.c.fi.vel dic cũ eo diſpẽſari ſi in aliquo egeret 2 diſpenſatione.de or.ab epi.c.j.&.ij.¶ Op.quòd talibus literis nõ credať ignotis,imò exigať ſigillorũ collatio, vel alia legitima probatio.in aut.de inſtru.cau.§.ij.col.vj.& de fi.inſtru.c.ij.dic hoc procedere in his in quibus alteri nullum vel modicum infert præiudiciũ,aliàs nõ ſufficeret hæc ꝓbatio.¶ No.quòd aliquãdo producuntur hęc ſigilla ad

SEB.SAPIA.

a ¶ Via antiqua. Ad hoc facit qd' ſin.dixit Bart.in l.j.in prĩ.ff.de his qui deie.vel effu.de.ꝙ licet dñs qui ſtratã ſecurã tenere promiſerit teneatur ad emẽdationẽ ſpoliatiõis factæ,tamẽ nõ tenetur qñ quis fuit ſpoliatus eundo ꝑ viã nouã,& omittendo antiquam. quod dictum exclamat Fely.in.c. poſtulaſti.co.iiij. de fo.cõpe.& in c.olim.colum.iij. de except.& ex hoc videť poſſedi ciꝙ licet defendẽs opinionẽ præceptoris & eam ſequens non teneať in ſyndicatu etiã ꝙ cõmunis ſit' in cõtrarium:vt no. Abb.in.c.j.colũ. vj.de poſtu.præla.& Feli.in.c.j.colum.fi.de conſti. tamen hoc non procederet quando ille præceptor fuiſſet ſolitus tenere nouas & inuſitatas opiniones omiſsis cõmunibus.& hoc ſentit Bal.in.l.fi.col.ij. C.de pœna iudicis qui malè iudicauit.

b ¶ Vnũ ſigillum ad probationem. Vide de hoc per Inno.in.c.j.j.de fide inſtru.Philip. ib.c.ſignificauit. de app.Bart.in.l. ſi procuratorẽ abſentem.col.j.ver. ad ſecundum oppoſitum.ff.de ꝓcura.pleniſsimè ꝑ Specu.in titu.eo. §.iij.verſi.item ꝙ nõ ſunt ſigilla.& §.iiij.item nota. & verſi.ſi autem & ſeq.in titu.de proba.§.iij.verſi.x.per literas.

ſigilla ad faciẽdũ fidẽ de clericatu,qñ inter duos diſputaꝉ de beneficio ꝙ nõ adhibetur fides talibus ſigillis quo ad hoc.¶ † Quæro an per prælatos teſtificãtes de ordinatio 3 a ne poſsit probari ordinatio.dicit Inno.ꝙ ſic,[a] etiã ſi non ſint ordinatores:vt hîc:quia nõ dicit eos ordinatores,ad hoc.j.eo.c.inter quatuor. & non ſolũ per ſigilla Epi:ſed etiã p alia argumẽta cõſtare põt de ordinibus,vt poſsint licitè ꝓmoueri & celebrare.Recitat alios dicere ꝙ quo ad ordines,& vt recipianꝉ ad celebrandũ in ordine ſuo ſolus Eps ſuus põt dare cõmendatias.ar.lxxiij.di.c.fi. & idẽ vt poſsint ab alio Epo ordinari.Tu dic quicquid iſti dicant,ꝙ quo ad vtrũq; effectum ſufficiũt aliorũ Eporũ literæ teſtimoniales:ſufficit etiã vt poſsint ab alio Epo ordinari ꝙ ei debetur beneficiũ:vt in.d.decre.cũ nullus. de temp.ordi.lib.vj.Nõ ob.lxxj.&.lxxij.diſt. per totũ, quia loquuntur quando clericus à iure primi Epi eximebatur in totũ.vt quia tale erat beneficiũ ſecũdũ quod cũ primo teneri nõ poterat.Fuit enim intentio antiquorũ canonũ ꝙ clericus ſine voluntare Epi ſibi nõ auferatur in totum.Sed ex quo nõ aufert eũ in totũ ſecũdus à primo,ſed daꝉ ei præbẽda eũ poterat ordinare ſecundũ Inno.ad idẽ de præbẽ.c. cũ iandudũ.dicit tamẽ ꝙ curialius eſſet ꝙ ſecundus ſine licẽtia primi ordinatoris illũ nõ ordinaret.arg.C.de pig.l.iij.& dicit Hoſ.ꝙ per hoc innuit Inn.aliquẽ poſſe habere plures titulos & plures præbendas cũ eccleſia parochiali:quod dicit de rigore iuris non procedere.lxx.di.c.ſanctorũ.& no.de ele.c.dudũ.el.ij.de præbẽ.c.de multa.& dicit transferri nõ poſſe clericũ beneficiatũ de vna diœceſi ad aliã,niſi à ꝓprio Epo dimittaꝉ,vt patet.de renũ.c.admonet.ſed & ſi dimiſſus ſit ante,quã promoueaꝉ ad aliũ ordinẽ vel beneficiũ,probãdi ſunt mores eius:vt ſequitur:dic ſi vult ab alio Epo ordinari abſq; ſubmiſsione fori ſine titulo,nõ poteſt abſq; literis Epi:ſi cum titulo & incompaſsibili ſic.niſi hoc faciat fictè & ſimulatè,vt no.de temp.or.c.cûm nullus.li.vj.¶ Quæro quia dicit litera hîc ꝙ habeanꝉ in ſuſpenſione.an hęc ſit propria ſuſpẽſio?dic ꝙ nõ,ſed habenꝉ in probatione quo ad alios,vt habeꝉ de coha.cle.& mu.c.fi. nõ eñi ſunt ſuſpenſi ab homine vel à iure:imo celebrare poſſent ſi eſſent in loco apto,plebes aũt ſunt ſuſpẽſæ audire illorũ officium.j.eo.c.tuæ.talis ergo celebrãs nõ incurrit irregularitatẽ, vnde & cũ eo diſpẽſat Eps.j.eo.c.fi.ſed ſi ſuſpẽſus eſſet à iure vel hoĩe,diſpẽſaret ſolus Papa.de re iudi.c.j.li.vj.xj.q.iij.c.ſi quis Eps.& idẽ diciꝉ de deprehẽſo in publico crimine,qui licet celebrare nõ debeat,ſi tamen celebrat nõ præcedente diſpenſatione,cũ illo diſpẽſare põt Eps,cũ nõ ſit prohibitũ:imò dicũt quidã.c.ſi qs Eps.ſolũ loqui in ſuſpẽſo ab hoĩe:de quo de cle.excõ.mi.c.ſi celebrat.¶ No.ꝙ ſuſpenſus ſuſpẽſione indirecta quę ad obiecta dirigiꝉ nõ eſt irregularis celebrando,ad hoc quod no.in.c.ſi celebrat.per quod quidã dicere voluerũt idẽ in notorio fornicatore,de quo dic vt ibi. Alio autẽ anno ſic declaraui,quòd ſuſpenſio nõ directa nec quo ad 4 ſe,nec quo ad alios inducit irregularitatẽ. ¶ † Dubitat hîc Innoc.an ille interim ſit ſuſpenſus qui mandatur teneri in ſuſpenſo.dicit quòd nõ:ſed teneꝉ in ſuſpenſo vt examinenꝉ eius mores & vita,interim tamen ab eius officio abſtinere debet:& ſic ſuſpenſa eſt plebs audire eius officiũ.j.eo.c.tuæ.Per quæ dicit etiã publicè celebrãtem interim nõ incurrere irregularitatẽ,ad quod,quia Eps in eo diſpenſat,vt.j.eo.c.fi.& ſi eſſet irregularis,ſol⁹ Papa diſpenſaret.de re iudi.c.j.lib.vj.xj.q.iij.c.ſi quis Eps. Et idem dicit de ſuſpenſo in publico crimine, qui licet celebrare nõ debet,ſi tamen celebrat nõ præcedente diſpenſatione nõ eſt irregularis:quod intellige quãdo tale nõ eſt quod inducat irregularitatẽ.de quibus.de renũ.c. niſi §.propter cõſciẽtiã,quia licet ꝓpter delicti notorietatẽ ſuſpẽdaꝉ quo ad ſe:vt dixi.ſ.de temp.or.c.ex tenore. &.c.fi.poſt Inn.tamẽ nõ eſt ſuſpenſus quo ad alios, & ſic no.tres caſus.Prim⁹,quãdo eſt ſuſpẽſus quo ad ſe & quo ad alios:& hic celebrãs incurrit irregularitatẽ.Secundus quãdo eſt ſuſpenſus quo ad alios,& nõ quo ad ſe. & hîc celebrãs nõ incurrit irregularitatẽ:& ad hãc ſpeciẽ aliq volunt adaptare notoriã fornicationẽ.quod eſt falſum. ſ.tit.proxi.quia.xxxij.di.c.præter hoc.de quo per Cal. de cle.excõ.mi.c.ſi celebrat.vnde applicãdus eſt ad primã ſpeciẽ.Tertius caſus eſt quãdo quis eſt ſuſpẽſus quo ad ſe,& nõ quo ad alios.vt eſt quilibet notoriè delinquẽs quia propter notoriã irregularitatẽ celebrare nõ põt: à ſubditis tamẽ vitari nõ debet.vt hîc.& talis celebrãs nõ incurrit irregularitatẽ,licet grauiter peccet,vt dicit In-5 no.¶ † Quęro an ſufficiat literas oſtendere ordinum ſuperiorũ nõ oſtendendo literas ordinũ inferiorũ,dic ar. eſt hîc ꝙ nõ:niſi fortè qui ordinauit ad ſacerdotium ſit tãtæ diſcretionis quòd nõ ſit præſumẽdũ illũ ordinaſſe in presbyterũ,niſi ſibi de inferioribus ordinibus cõſtitiſſet,quia tunc omnia præſumũtur ſolẽniter acta.xcvij.diſtin.c.nobiliſsimus.de procur c.in noſtra.inſti.de fideiuſ-6 ſo.in.§.fi.ſecundũ Inn.& Hoſt.¶ † No.hîc an pro his quę extraiudicialiter fiunt per modum poteſtatis præſumaꝉ & videꝉ quòd ſolennitas præſumaꝉ intrinſeca quãdo cõſecutiuè vt gradus ordinatim ſe habeãt ad id quod vltimò eſt diſpoſitum.& vide Inno.de accu.c.ſuper his. & de eo qui fur.or.recepit.c.innotuit.de do.& cõtu.ca.cũ olim.de materia iſta vide quod ſcripſi.de elec.c.cùm dilectus.vtrum pro geſtis iudicialiter præſumatur. vide quod no.in.c.bonæ.de ele.& in.c.in præſentia. de renũ. ¶ An pro his quæ gerunꝉ per viã voluntarię iuriſdictionis præſumatur,in dubio dic quôd ſic:vt patet in.l.ab ea parte.ff.de ꝓbat.de eo qui fur.or.re.c.fi.idem in his quę aguntur officio iudicis.ita no.Hoſt.ſuper gl.de offi. dele.c.cùm in iure.¶ Quid ſi eſſet quæſtio an gauderet priuilegio clericali,an de inferioribus queretur ordinibus? dic quòd non:ſecundum Io.and.

SVMMARIVM.

1 *Clericus ordinatus probatur ex literis ordinatoris.nu.3.4. vbi ponuntur alij modi probationis.vide.j.c.proxi.*

2 *Teſti ſponte ſe offerenti minuitur de fide.*

CAP. II.

INter quatuor. Clericus peregrinus qui ſe iurat ordinatum,niſi aliter probetur in illo ordine nõ ſuſcipitur,nec ad ſuperiores promouebitur.Cõmunis diuiſio.Secunda ibi:*inquiſitioni.*¶ Caſus literalis.Clerici aliquãdo transferunt ſe ad partes Cõſtantinopolitanas accedunt ad Patriarcham ſine literis ſuorum ordinariorum,tamẽ offerunt iuramentum ꝙ ſunt in certis ordinibus,& petũt ad ſuperiores promoueri:q̃riꝉ quid iuris ſit.Reſpõdet Papa ꝙ niſi primò conſtiterit Patriarchæ per idonea argumẽta de ipſorum ordinatione,canonicè nõ debet illos recipe in illis ordinibus,nec ad ſupiores ꝓmouere ante: quã eorũ cõuerſa-1 tio fuerit approbata.Ber.¶ † No.j.argu.ꝙ de ordinatione creditur literis ordinatoris.vide de ꝓba.c.poſt ceſsio-2 nẽ.¶ † No.ij.ꝙ nõ adhibetur fides ſpõte ſe iuramento of-b ferenti.[b] ad hoc.de reſti.in integ.c.ex literis.vbi ſpõtanea oblatio quandoq; detrahit probatiõi.¶ No.iij. ſummariũ.¶ Not.iiij.ꝙ ad hoc vt quis ad ſuperiores ꝓmoueaꝉ ſufficit de p̃ceptis p argumẽta ꝓbare.& ſic argumenta hoc caſu obtinẽt inſtar plenę probationis.¶ Op.ꝙ tales abſq; literis & alijs ꝓbatiõibus clerici ſuſcipere debeãt & epiſcopi.vij.q.j.c.Epi.Sol.vt hoſpites ſuſcipe debent 3 nõ vt clericos ad ꝓmouẽdũ & celebrãdũ.¶ † Quæro q̃ ſint ſufficiẽtia indicia vel idonea argumẽta?dicit gl.ꝙ ſigilla Eporũ.ſ.c.ꝓxi.Itẽ ſigillũ Epi ordinãtis ſi notũ ſit. lxxj.di.c.extraneo.C.de epi.& cleri.l.ſi qua per calũniã. ſed ſi pdidit inſtrumẽtum,probet amiſsionẽ & tenorẽ ipſi⁹.& quòd ſine vitio fuerit.de priuilegijs.c.cũ olim.

ZACHARIAS.

a ¶ Inno.ꝙ ſic.not. Archi.in.c.qm̃ diuerſa ĩũ.xxj.q.ij. quod eſt verũ,niſi in locis remotis vt hîc.quia tunc requiruntꝉ ſigilla quinq; p̃ſulum.vt plenê hîc. Sed ĩ locis nõ remotis dico hoc procedere imò etiã põt ꝓbari ordinat⁹ p literas & teſtes:& ĩdicia.c.ĩter quatuor &.c.ſeq.& ibi bo no.glo.j.eo.lxxj. di.c.fi.& ibi Ge. & addo ꝙ p ſcripturã tm̃,vt not. Abb.in.c. bonæ. el.j.ſ.de elec. per c.legũ.ij.q.j.&gl. ĩj.q.vj.in ſumma.

ZACHARIAS.

b ¶ Offerẽti.Vide hîc no.p Lãfran. de oria.in.c. qm̃ cõtra falſam.§.ſtatuimus.verſic.teſtium depoſitiones.verſi.ſed nũc quæro.cũ.ij.ſe.& ibi remiſ.in apo. Celſi.j.de proba. Anto.Franci. ¶ Ad [illegible] an offerẽs ſe ſpõte iurare reddat ſe ſuſpectũ,Dicas ꝙ non debet quis ſpõte iurare,ſed ad delationẽ alterius, aliâs redditur ſuſpectus iurans.l. ait prætor.in prĩ. & ibi p Alex.ff. de iureiu.l.ſi legatarius.ff.de dolo. quod intellige verũ niſi fauore matrimonij, qa tũc admittiꝉ etiã ſpõte iurans.vt in.c. ex literis.&ibi docto.no.de in ĩte. reſti.item hoc verũ,niſi qñ lex mãdat iurari,vt voluit Bal.not.in.l. admonendi.ff.de iureiur.vbi dicit ꝙ ſi ſtatutum diſponit ꝙ ſtetur iuramẽto dãnũ paſſi non debet expectari ꝙ pars vel iudex deferat.quod dictũ etiã ſequiꝉ Alex.in.d.l.ait p̃tor.& habeꝉ per Ro.in.l.non erit. in.§.ſi neq;.ff.de iureiu.& per Alexã.in.l.nã& poſt eà.in.§.j.e.ti.&ibi etiã ponit an iuramentum voluntarium vel iudiciale

habeat locũ in criminalibus, & an habeat executionẽ paratã, de quo vide etiã per Alexan.in.l.ſed & ſi poſſeſſori.in.§.fi. & i.l.ij.poſt Bar. eo.ti. de iureiur.

ZACHARIAS.

a ¶ Ad præiudiciũ ſcribẽtis.no.Bar. in.l.publia.§.fin. no.iij. ff. depoſi. & ibi etiã Bal.idẽ in.l.cũ tabernã.§. idẽ quæſijt.de pigno.Alex.pleniſſimè.ad quẽ ĩ hac materia recurras in auẽ.at ſi cõtractus.in.ij.lect.co. ij.in fi.ver.vt igitur liqueat iſta materia.C.de fid. inſtru.& Spec.in ti.de inſtr.edi.§. nunc dicendũ reſtat.verſi.priuatorum autem.

b ¶ Scribat falſum. Vide gl.in.l.titio fundus.ff.de cõd. & dem.quæ vult ꝙ bonoviro ſit credendum, & hoc etiam voluit glo. in.c.expedit ĩ verbo ſciendũ.xij.q. ij.ꝓbat tex. optimus in.c.ij. j. de oper.no. nuntia. quẽ dicit ſing. Andræ.ſicul.in.c.cauſam.ij.de iudi. & ad horũ exornationẽ vide conge ſta per do.Iaſ. in l.admonẽdi char. xvij.col.iij.ff. de iureiur. &in.l.iubemus. C.de iud. latè per Marſi.bononi.in.l.j.§. ad quæſtionem. ff. de quæſtioni. & multa vltra eos cumulaui in.l. quod nerua.in ſecundo nota.ff. de poſi.

vel per teſtes.ſ.c.ꝓxi.Vñ dicunt hĩc doct.quòd cũ non quærať hĩc patrimoniũ alterius, & in ſpũalibus ſufficiat credere.de cõſe.diſt.ij.c.vt quid de presbytero nõ baptizato.c.ij.& aliàs ſit bonæ famæ & vitæ: & habeat.v.Epõrũ licet ignota ſigilla, ſi qua notitia habeatur ꝑ famã vel alio mõ, vel de Epis, vel de terris ipſorũ, licet inſufficiẽs ſit probatio: tñ hoc caſu credit Inn.eos admitti poſſe.ad hoc quod no.j.de teſti.c.licet in fi. ¶ †Quid enim ſi quis ordinatus fuit iam ſunt.lx.anni, nec extãt teſtes vel iſtrumenta ordinationis ſuæ: cõſtat tñ per illos inter quos cõuerſatꝰ eſt: hoc ſufficit.ff.ad macedo.l.iij.j.de presby.nõ bap.c.ij.& iij.diceť ergo idoneũ argumentũ nõ ex multitudine ſigillorũ penitus ignoratorũ, ſed certis & ſufficientibus indicijs vel præſumptionibus ſecundũ Hoſ.& dixi.ſ.c.ꝓxi.nec placet ſibi ꝙ hĩc loquať de ꝓbatiõe teſtium vel inſtrumentorũ, cũ alia ſit probatio argumẽtorum, ad quã deueniť in defectu primæ: dicit aũt ꝙ licet vna ſpecies huius probationis nõ ſit alia: tñ ſunt idem in ſubſtãtia & fantaſtica hĩc æquiparando tales probatiões trinitati: qđ ob reuerẽtiã trinitatis omitto. Ant.de but.

CAP. III.

Quæ. Peregrinus de cuius ordinatiõe non cõſtat, nõ ꝑmittiť celebrare inpublico ſed ſic in occulto. Cõis diuiſio. Secũda ibi: *reſpõdemus.* ¶ Caſus lr̃alis. Clerici accedũt ad partes Hieroſolymitanas ſine cõmẽdatitijs literis ſuorũ Epõrũ. quæſiuit Patriarcha à dño Papa an debeat illos permittere celebrare diuina. Rñdet Papa ꝙ niſi cõſtiterit ei ſiue per literas, ſiue per teſtes de canonica ordinatione ipſorum qui ignoti ſunt, nõ permittat illos plebibus celebrare. Ber. ¶ No.j.ꝙ nõ debet admitti clericus peregrinus ad celebrãdũ publicẽ, niſi faciat fidẽ de ordinatione: admittiť tñ ad occultã ex deuotione celebrationẽ. ¶ Op.ſ.c.proxi. Sol.per teſtes põt probari & per alia argumẽta.vt ibi. ¶ Opp.de principio ad fi. Sol.ad occultam admittiť, quia ſoli ſibi præiudicatur.ad publicã nõ: quia populo præiudicať. ¶ Quid ſi clericus eſt peregrinus: eſt tñ famoſus, & habet multos ſocios ſecum: an debeat admitti. Sol.litera dicit: ꝙ de penitus ignoto: ad excludendũ aliqualiter notũ: vt ſi habet famã perſonæ diuulgatã & per qualitatẽ & quãtitatẽ ſociorũ, poſſet Epiſcopus animi ſui motũ aliter informare.adde quod not. ſ.c.proxi.&c. Ant.de but.

SVMMARIVM.

1 *Prælatorũ appellatione etiam cõprehenduntur inferiores Epo.*
2 *Literis creditur in præiudicium ſcribentis.*
Falſum non præſumitur committi à magno viro.
3 *Clerici extranei non poſſunt inſtitui ab alieno Epiſcopo, etiam ſi de hoc ſit conſuetudo.4.*
5 *Electio ſiue poſtulatio an poßit fieri de illis, qui ſint de aliena prouincia.*

CAP. IIII.

Te nobis. Inferiores prælati ſine diœceſanorũ cõſenſu in eccleſijs ſuis peregrinos nõ poſſunt inſtituere. Et eſt cõis diuiſio.& ſecũda pars eſt ibi: *attendentes.* ¶ Caſus literalis. Quidã prælati eccleſiarũ de iuriſdictione Regini Epi ſine cõſciẽtia ipſius Epi clericos de alienis Epatibus inſtituebant in eccleſijs ſibi cõmiſsis. Quæſiuit Eps à dño Papa quid iuris eſſet de illis clericis. Rñdet Papa ꝙ eis nõ licet, cũ ſit cõtrariũ honeſtati: & contra cõſtitutiones ſanctorũ patrũ: & ideò põt illos idẽ remouere, niſi ex diſpenſatione eos duxerit dimittendos. Ber.

1 ¶ †Et no.ꝙ appellatione prælatorũ cõprehenduntᵣ etiã inferiores Epo.vide gl.de elect.c.cũ in cunctis.ſup verbo: Archidiaconatũ.de or.c.ordinarij.li.vj. ¶ Not.ij.ꝙ clericus alterꝰ diœceſis nõ põt ab inferiore plato inſtitui, à cõtrario ꝙ aliquo caſu inferiores plati habẽt in eccleſijs ſuis ius inſtituẽdi. ¶ †Op.ꝙ nõ debuerit Papa cre-

2 dere ſolis literis Epĩ ſcribẽtis, quia nec voci vnius credit de teſti.c.licet ex quadã. Sol.crediť lr̃is alicuius ad ꝑiudi

a ciũ ſcribẽtis.[a] iiij.q.iij.c.ſi teſtes.ver.nullꝰ.de quo.j.de teſti.c.in oĩ.& expone, ergo di dicimꝰ quo ad ſcribẽtẽ: nõ quo ad alios.vel.h.d.quia nõ ꝑſumiť ꝙ tãtu s ꝑlatus ſcri

b bat falſum.[b] arg.vt eccleſiaſtica bñficia.c.vno.vel expone.i.accepimus vel audiuimus.j.de fide inſtr.c.iij.&.iiij. ¶ Secũdò op.ꝙ nec cũ cõſciẽtia Epi liceat inſtituere, niſi habeat literas dimiſſorias Epi ſui.lxxj.&.lxxij.di.ꝑ totũ. Solu.fatendũ eſt cõtrariũ ſecũdũ Inn.& Hoſt.& ſic dicit hĩc ſupplẽdũ. ¶ Tertiò op.ꝙ ad celebrãdũ ſaltẽ tales poſſit Eps admittere.arg.ſ.c.proxi. Sol.ſi ſunt ignoti nec ad celebrandũ nec ad aliud eos debet admittere, ſi illos plenè noſcerent.nõ per literas qa ſolis epis reſeruata eſt hęc cognitio, poſſet illos admittere ad celebrãdũ ſecundum

3 Inn. ¶ †Op.iiij. ꝙ nec indigenas poſsint inſtituere ſine epo.j.tit.j.c.cũ ſatis. Sol.ſubaudi maximè ſecundũ Hoſt.

4 qa nec indigenas inſtituere pñt.qđ dic vt ibi. ¶ †Quero an cõſuetudine poſſet induci: vt abſq; epo inferiores plati extraneos inſtituerẽt: dicit Hoſt.ꝙ nõ, quia nõ poſſet eſſe rõnabilis.ibi: *nulla rõne.* & ſic eſſet inpſcriptibilis. eſt eñi irrõnabile ꝙ quis ſe ſubtrahat à iuriſdictiõe ſui epi vel vſurpet q̃ ſunt epalis authoritatis.vt.xciij.di.c.nulla. de exceſ.pla.c.accedentibus.de hoc de pſcri.c.cũ ex officij.de offi. Archid.c.fi.ſecũdum Hoſt. ¶ Quæro de irrõnabilitate huiꝰ inſtitutionis vnde deſcẽdat: dic ꝙ deſcẽdit ex hoc.quia potius proprij quã alieni ſunt inſtituendi.ſ.lxxj.&.lxxij.di.ꝑ totũ.tũ quia inſtitutio authorizabilis ad minorẽ epo pertinere nõ põt.xvj.q.vij.c.nullus. de hoc.j.ti.j.c.cũ ſatis: tum quia cõtrariũ eſt honeſtati.vt ſequitur. ¶ Quid ſi habeat clericus alienigena licẽtiã ſui prioris plati, an ſit neceſſaria licẽtia epiſcopi in cuius loco inſtituitur: dic quòd ſic.ad eũ eñ ſpectat.quia crederet aliquãdo quis literas ſufficere q̃ nõ ſufficiũt, ſed & alia impedimẽta poſſent occurrere. vnde in talibꝰ adhibẽda eſt diœceſani prouidentia.de ſen.excõ.c.ij. Itẽ nec ad celebrãdũ populo põt admitti per eos, ſicut nec ipſi dãt dimiſſorias ſed epiſcopꝰ.ſecundũ Inn. ¶ Sed nunqd hæc diſpẽſatio ſit neceſſaria in his qui ſunt electi aliquo cõtẽpto, vel poſt appellationẽ: dicũt hĩc Inn.& Hoſti. quòd nõ, quãuis ꝓpter cõtẽptũ poſsit caſſari.de quo.ſ.de elec.

5 c.qđ ſicut. ¶ †Gl.iducit vltimò decre.ad duo dubia: ſup quibus ſunt opi. Primũ quia opi.eſt an de aliena prouincia poſsit eligi, vel debeat poſtulari.de quo de poſtula. præla.c.fi.& de renũ.c.admonet.qdã tenẽt ꝙ nõ poſsit eligi.& ꝓ eis facit hæc decre.quia in alieno epatu diſpẽſatiuẽ ꝓmoueť: vt hĩc: ergo nõ eligiť: & hoc cõfirmat dictũ Inn.hĩc: qui dicit quòd quãtũcunq; clericus alienigena plati ſui habeat licẽtiã, nõ tamẽ licet eũ in alia diœceſi inſtituere, niſi epiſcopus diœceſanus eũ approbet & diſpenſet.quod hĩc dicit expreſſum.&.lxxj.di.c.hortamur nec tamẽ in hoc poſſet diſpẽſare epiſcopus quòd ſine literis dimiſſorijs maneat in eccleſia. Tu tene ꝙ põt, nec exigiť ſolẽnis poſtulatio, ſed bene nõ ſolẽnis, ꝑ quã pateat ꝙ habeať in trãſitu licentia ſui diœceſani.& ꝓpter hoc exiguntᵣ literę dimiſſoriæ, & ꝙ cognitꝰ ſit, nã ſi incognitꝰ noua admittiť abſq; deliberatiõe & iueſtigatiõe epi, nec hæc eſt diſpẽſatio, ſed potiꝰ examiãtio.& ſi admittať abſq; eiꝰ examinatiõe vel approbatiõe, nõ eſt rite ꝓmotꝰ.& hæc eſt cã ꝑp quã hĩc exigiť diſpẽſatio. ꝓpter q̃ appet ꝙ nõ debet poſtulari.nã neceſsitas diſpẽſatiõis ad pſonã ad ius electiõis habilitãdã bñ facit quẽ ineligibilẽ, ſed neceſſitas diſpẽſatiõis q̃ nõ ad pſonã habilitandã ſed ea ꝓmotã abſq; debita ſolẽnitate reqritur ad ꝓmotionẽ validãdã, nõ facit quẽ ineligibilẽ. ¶ Nũqd aũt Abbas & monachi clericũ extraneũ poſsint ĩ eccleſijs ſuis inſtituere dimiſſorias hñtẽ ſi eccĩa etiã cũ pplo eſt exẽpta, ĩ qua vult inſtituere.& tũc dato ꝙ ꝓ inſtitutione nõ debeat recurri ad epiſcopũ, tamen dicit Inn.quòd dato quòd ſit plenè exempta,

nẽ exẽpta,& ad eos ex priuilegio spectet institutio, ad diœcesanũ recurrendũ est vt nõ præstet assensũ,sed vt cognoscat de literis dimissorijs,& postquã pronuntiauit eum plenè dimissum, poterũt eũ instituere:aliâs si hunc ordinẽ non seruauit, poterit Episcopus in taliter institutũ animaduertere,cũ delinquat in sua diœcesi celebrãdo,nisi obstet priuilegiũ,quod videndũ est & seruandũ. de priuileg.porrò.quæ dicta sunt vera in ecclesijs habentibus populum exemptũ.Si verò populus nõ esset exẽptus:necessarius esset assensus diœcesani:quẽ si malitiosè præstare negligit,recurritur ad superiorẽ.de iurepatro.c.nullus.Si aũt capellæ sunt exemptæ &non habent populũ,placet Inn.ꝙ possint instituere extraneũ habẽtem dimissorias etiã sine licentia Episcopi.nec ob. quod dictũ est de delicto:quia iste non deliquit.vel illud in nõ exemptis. & dicit Inno. hîc ꝙ iste non recipiet executionẽ institutionis,nisi cum eo dispẽsetur.vel melius secũdũ eũ est dispensatio necessaria,quia ignotus vt dixi.s̃.c.j.¶ No.quod dicit hîc Inn.primò ꝙ dicitur delinquetẽ in loco exẽpto non puniri:est verũ quando persona est exẽpta vbi delinquit.secus si extranea:quia locus est de diœcesi, & extraneus ibi delinquẽs non est exẽptus.¶ Itẽ no.quando Abbates possint in ecclesijs sibi subiectis habere ius instituẽdi vel non.de quo.xvj.q̃.ij.in summa.&.c.visis.& vide qđ no.de præben.c.de monachis.de priuile.c.cũ & plãtare.§.in ecclesijs.&.c.pastoralis.& de dona.c.pastoralis.& de censi.c.cũ venerabilis.Secundò inducit gl.decret. ad illud:an sit concurrãt electio de gremio & de alienigena,præualeat electio de gremio:quia videtur quòd sic per hanc decreta. cùm vni de iure communi prouideatur:alteri de iure singulari.de quo de elect.c.cùm inter canonicos.

De officio Archidiaconi *Rubrica.*

¶ Explicito tractatu ordinandorum,de dignitatum officijs videamus:qa Archidiaconus post Episcopum maior est:ideò&c.secundum Goffre.materia habetur.xxv.distinc.c.perlectis.lxxiij.distin.c.honoratus.xciij.distin.c.fi. Anto.de but.

SVMMARIVM.

1 *Archidiaconus est primus post Episcopum: & est de iure eius vicarius. & quod sit eius officium: vide infrà ca.proximo. & in processu vide infrà.c.ad hæc.*

2 *Appellatione vrbis: quandoque sola comprehenditur ciuitas, & appellatione parochiæ diœcesis.*

CAP. I.

VT Archidiaconus. Dicit hoc c.& sequẽs, quę ad officiũ Archidiaconi pertinere noscãtur quia tota cadit sub vno cõstructu,ideò cõmodè diuidi nõ põt. ¶ 1 † Nota primò quòd in ecclesia de iure Archidiaconus est primus post Episcopum,&de iure cõmuni eius vicarius est,id est vices eius gerens, qa in multis gerit vices Episcopi in his quæ spectant ad Episcopũ, & sic potestatẽ quã habet,habet sub Episcopo, & eius nomine exercet.¶ a Nota secundò quòd dignitas Archidiaconi[a] saltẽ dicitur latè habere curam respectu partis quæ tangit clerũ totius diœcesis. 2 ¶ † No.iij.ꝙ appellatione vrbis qñq; sola cõprehenditur ciuitas: & appellatione parochiæ diœcesis.¶ Et no.circa ea quæ habet curã de clero:quia de honore de cõseruatione cleri & de ædificijs ecclesiarũ seu reparationibus,de doctrina ecclesiastici officij,& in talibus delinquẽtes debẽt Episcopo notificare.aliâs est de hoc rationẽ redditurus.Item habet ius visitandi de triẽnio in triẽniũ impedito Episcopo de parochia in parochiã,vt vicarius Episcopi.& de iure põt quæ correctione indigẽt vt vicarius Epi corrigere &emẽdare:& ex hoc patet ꝙ licet in vicario hominis non veniat correctio delictorũ,venit tñ in vicario iuris. ¶ Op.ꝙ aliqua officia hîc enumerata spectãt ad thesaurariũ & primiceriũ.xxv.disti.c.perlectis.Sol.aliqua ex his in cõsequentiã &sub Archidiacono pertinẽt ad illos,sed hæc pertinẽt ad Archidiaconũ principaliter: qa in cunctis est præordinator:vel dic ꝙ illud est locale secundũ Vincẽ. vel hæc referũtur ad diuersas cõsuetudines.vnde dicit hîc Host.quòd illa capitula quæ alteri dignitati hoc tribuũt: vel intelligenda sunt in ecclesijs,in qbus nõ est dignitas archidiaconalis.vel loquũtur secũdũ diuersas cõsuetudines,cessantibus cõsuetudinibus pro potestate Archidiaconi,recurrẽdum est de iure ad.c.ad hęc.&.c.vt nostrũ.j.e.secũdũ Inn.prima placet Goff.vt in iurisdictiõe primicerij nõ excludaƭ iurisdictio Archidiaconi, sicut nec in iurisdictione Archidiaconi excludiƭ iurisdictio Epi. de quo de offi.ordi.c.pastoralis. &.c.cũ ab ecclesiarũ prælatis.de cõsue. tamẽ in aliqbus ecclesijs est maior Archidiaconus in aliquib⁹ maior est Archipresbyter. ¶ Opp.ꝙ Eps̃ debeat visitare ipse.x.q.j.c.Epm̃.Sol.Episcopus debet visitare singulis annis parochiã, nisi dimittat ꝓpter grauamẽ ecclesiarũ,&tũc mittat Archidiaconũ:idẽ si aliâs ire nõ põt vt hîc. Inn. dicit ꝙ Eps̃ vbi nõ põt visitare debet mittere alium quẽ elegerit.si hoc habeatur de consuetudine, vel vbi non est Archidiaconus quẽ destinet.x.q.j.c.c.Epm̃.&.c.decernimus. aliâs mittere debet Archidiaconum:secũdũ Inn.dicit Host.ꝙ Epo licet mittere quẽ vult.& nihilomin⁹ visitabit Archidiaconus,si de cõsuetudine hoc habeat,qa vna visitatio nõ impedit aliã. de quo j.e.c.mandamus.¶ Opp.iij.cũ eadem gl.ibi in ver. *item contra.infrà eo.mandamus.* ꝙ Archidiaconus singulis annis visitet[b].& pluries si expedit.j.eo.c.mãdamus.Sol.dicit gl. ꝙ cõtrariũ loqtur in visitatiõe ꝓpriæ parochiæ.sed hîc loqtur qñ vult visitare vniuersam parochiã. dicebat.Phili.ꝙ de necessitate iuris teneƭ de triẽnio in trienniũ,põt tñ singulis annis si vult.vt hîc.¶ Quartò opp.ꝙ nõ corrigat Archidiaconus.j.e.ad hæc.Sol.minora corrigit: maiora ad Episcopũ refert.vt ibi. ¶ Quæro quæ spectãt ad officium vicarij à iure dati?dic audit causas subditorũ Epo ꝑ querelã,& absoluit excõmunicatos ab ipso.de off.or.c.cũ ab ecclesiarũ.qđ nõ posset Archiepiscopus in subditos suffraganeorũ.ix.q̃.iij.c.nullus.licet tñ sint vicarij:tñ cũ certa dignitate ponũtur: vt patet ꝑ hunc titulũ.iõ non possunt ad nutũ Epi reuocari,nec ipsorũ officiũ põt Eps̃ exercere.de quo in. d.c. cũ ab ecclesiarũ.de quo.j.c.fi. & dicunƭ Archidiaconus & similes iõ vicarij: qa oĩa quæ exercẽt ad Epos ꝑtinẽt instituendo dignitates,nisi aliqua tũc excipiantur.qđ credit Inn.posse sicut custodias ecclesiarũ.de institu.c. cũ venissent.vt ecclesiastica beneficia.c.j.j.eo.c.ad hęc. & etiam institutiões earum excipere poterũt, tamẽ sunt dotantes, præsentatio eorum ad illos pertinet secundum Inno.

CAP. II.

OFficium. Dicit idẽ qđ prima,nec poniƭ literalis casus, nisi qđ ponit quædã spectãtia ad officiũ Archidiaconi. ¶ No.ꝙ duo reperiunƭ in Archidiacono.s. officiũ vt hîc: & iurisdictio vt in præcedenti. c. ¶ No.hîc quæ spectãt ad officiũ Archidiaconi rõne ordinis.primò legere euãgeliũ,vel alij delegare.& sic ea quæ sunt ordinis alteri habẽti potestatem sunt delegabilia. secundò, quia iubet Leuitas induere ad officium Episcopi. tertiò instruit qualiter ad missam procedant. quartò est ordinator officij totius in ecclesia, determinando lectiones & responsoria. & eos antè debet auscultare.Et no.hæc quæ sunt de natura officij. Quintò ordinat acolitos,&

ZACHARIAS.

a ¶ Archidiaconi.Infero ꝙ Archidiaconus habet dignitatẽ.de quo tamẽ est dubiũ. sed tene ꝙ hẽat.no.Cardi. in cle.j.&ibi bo.tex. de præben. Anto.Francis. ¶ Ad hoc qđ dicit de Archidiacono.Adde ꝙ Archidiacon⁹ ꝓpter curã fori cõtentiosi quã exercet, diciƭ esse maior Archipresbytero,cũ Archipresbyter exerceat curã fori pœnitentialis.c. officium.de off.archipresby.&vide do. Car.in cle.j. in prĩci.in.vñ.q. de præbẽ.& vide text.in c.plectis.xxv.dis. Et adde ꝙ Archidiaconus põt cognoscere de causa matrimoniali ex cõsuetudine: vt ꝑ Inn.in.c.literas.in prin.de resti.spol. & an habeat iurisdictionem ordinariã.vide per Spec. in ti.de offi.or. in prin.in ver. & hac rõne.& in ti.de iurisd.om.iud.in ver. sed casu.&per Archi.in.d.c.plectis.

b ¶ Visitet. Adde qđ voluerunt do. de Rot. deci.suis hoc.e.ti.in antiqs. ¶ Adde Gemi. & Philip. fran. in c.j.eo.tit.li.vj.

qs portat cādelabra, & qs thuribulū, & gñaliter oīa officia ecclesiæ ordinat. ¶ Opp. ꝙ officiū auscultādi spectat ad magistrū scholariū. Sol. dicit hîc gl. ꝙ hoc est de cōsuetudine: quia vt plurimū officiū & potestas Archidiacōi est ex cōsuetudine. j. eo. c. ad hæc. & c. fi. vel loquit qñ Eps est pñsens, & mādat p Archidiaconū expediri. vel hæc principaliter spectāt ad Archidiaconū, in cōsequētiā ad aliū. Et p hoc nō obstat ꝙ multa ex his spectēt ad officiū primicerij. j. de offi. primicerij. c. j. ¶ Quæro quæ spectāt ad iurisdictionē Archidiaconi?[a] dicit Hosti. ꝙ illa quæ habentur. j. c. fi. xxv. di. c. perlectis. quæ ibi enumerant sunt hæc. Primò audit iurgia: qstiōes, & causas. j. e. c. ad hæc. Secūdò instituit. lxiij. dist. c. si in plebib⁹. de quo. j. c. cū satis. Tertiò pœnas infligit. j. de pœnis. c. licet. Quartò priuat bñficijs. de pbē. c. referēte. Quintò à subiectis pcipit obseq̄a. de excess. pla. c. ad hęc. Sextò potest vicarię curā: & p cōsequēs iurisdictionē ordinariā habet. s. c. j. Septimò corrigit, visitat, pcuratiōes recipit, suspēdit, excōicat, interdicit. j. c. mandamus. de ele. dudū. j. c. fi. qd dic vt ibi. ¶ Quædā aūt sunt quę Archidiaconus nō vr posse, qa nō instituit. xvj. q. vñ. c. nullus. j. e. c. cū satis. & c. seq̄ē. secūdò qa vicarius est, Epō phibēte nihil poterit. de quo. s. c. j. facit. ff. de iu. l. iudiciū. tertiò qa de maiorib⁹ se nō intromittit nisi referēdo. j. e. c. ad hæc. per qd patet ꝙ est pedaneus. i. paru⁹ aut nudus iudex, vel delegat⁹. C. de peda. iu. l. ij. & fi. secūdū Goff. de quo. j. c. fin. ¶ Quæro an debeat quēlibet auscultare? dic ꝙ auscultabit incognitum nō pbatū. pbatū aūt nō auscultabit. quia notoria non sunt examinãda. de fi. presbyt. c. qm. vel auscultabit. j. vice, & nō pl⁹. Anto. de but.

SVMMARIVM.

1 *Negligentia est delictum in prælato.*

2 *Leuissima culpa imputatur custodi recipienti pretium de custodia.*

3 *Committens custodiam alicui, tenetur de fraude & offensa illius cui commisit.*

CAP. III.

TA quæ. Custodia vasorū ecclesiæ spectat ad Archidiaconū. h. d. ¶ Casus literalis. Archidiacon⁹ Salonitan⁹ habet custodiā vasorū & aliorū ornamētorū ecclesiæ. Archieps Salonitan⁹ significauit dño Papæ ꝙ Archidiaconus negligēs erat circa pdicta custodiēda. Super hoc scribit Papa Archiepo. dicēs ꝙ distinctè inqrat ab ipso de vasis ecclesiæ quæ illic collecta sunt qualiter custodiātur. Et si aliqd ex negligētia vel fraude ipsius pierit, in hoc puniet, & tenebit ad restitutionē ipsorū, cū ipse ex officio suo ad hoc teneat. B. No. ꝙ ad Archidiaconū spectat custodia vasorū ecclię pręalijs. ¶ † No. ꝙ in plato negligētia est reatus & delictū. hoc no. Inn. de ele. c. querelā. ad hoc de sta. mona. c. cū ad monasteriū. & no. ꝙ de ipsis tenet, & sic ipsius dolo vel negligentia: aut etiā alteri⁹ ipse cōueniri poterit. ¶ Opp. ꝙ spectet vasorū custodia ad custodē. xij. q. ij. c. apostolicos. gl. dicit ꝙ attēdēda est cōsuetudo. Dic ꝙ ad ipsum principaliter spectat: & ad alios sub eo. de quorū negligētia vel dolo tenetur. sic etiā dici pōt de sacrista, ad quē hoc ptinere videt. de officio sacristæ. c. j. vñ dicit Inn. ꝙ de repositis in ecclesia cathedrali, siue ecclię istius, siue aliarū inferiorū ecclesiarū: vt qa fortè ꝓpter fortitudinē sacristæ ibi vasa sua reposuerūt Archidiaconi tenent, etiā si sacristā habeat ecclesia, vel thesaurariū. Itē & si in ecclesia cathedrali nō reponātur, nec sint ecclesiæ vasa cathedralis ecclesiæ, sed inferioris, tenebit Archidiaconus: qa ad ipsius officiū spectat vt diligētē curā habeat sup oēs inferiores platos ecclesiarū qualiter custodiāt. aliâs si reperiat negligēs, obligat. secūdū Inn. nisi ipsum excusaret cōsuetudo cōtraria secūdū Hosti. ¶ Quæro cū alia gl. de qua culpa tenet: & quorū iste Archidiaconus? dicit gl. ꝙ tenet de lata & leui, ad instar tutorū & curatorū pupilli. C. de periculo tut. & cu. l. res pupillares. & etiā de negligētia, vt hîc patet: cū etiā ꝓpter negligētiā remoueat. j. de of. custo. c. j. cū similibus: sic & iudex ꝓpter negligētiā remouet. C. de off. pfe. oriē. l. si quos. cū similibus. quod pōt intelligi qñ est crassa. j. q. j. c. quicqd secūdū gl. ¶ No. istā caudā gl. quæ optimè declarat & restringit qñ prælatus ꝓpter negligētiā deponat vel remoueat.[b] ¶ † Post gl. dicūt docto. ꝙ vt aliquod addat verbū qd dicit ꝙ de negligētia tenet ad id qd dixit de leui culpa. videt ꝙ etiā de leuissima teneat prælat⁹: nec mirū secundū Inn. qa qui ptiū recipit p custodia[c] tenet de leuissima: sed platus habēs hoc officiū plusquā pretiū recipit: cū sit plus habere dignitatē quā pretiū: vel secūdū hoc intelligit qñ hæc criminalia nō erāt deposita, sed pignori obligata. vel alio mō accepta ab ecclesia vel Epō, & apud Archidiaconū cōmēdata. p hoc dicit Inn. de elect. c. querelā. qd crimē est in prælato negligētia. ¶ No. bñ istā gl. quæ declarat melius quā alia qñ prælatus de culpa & de qua teneat. & vide Inn. de iudi. c. cū deputati. & quādo propter eā valeat deponi. Aliæ gl. sunt literales. ¶ † Per prædicta & text. dicunt Doctores ꝙ cauere debet Archidia. cui cōmittat custodiā: quia tenet de fraude & offensa illius cui cōmittit: vt hîc patet. de statu reg. c. cū ad monasteriū. §. pen. ad idē. ff. de custo. reo. l. fi. vt lite nō cōte. c. j. cū similibus.

SVMMARIVM.

1 *Intrusus possessor quis dicatur?*

2 *Archidiaconus an dicatur habere curam in ecclesia?*

CAP. IIII.

CVm satis. Archidiaconus sine mandato Episcopi non committit curā animarū. h. d. In prima ponit causam decisam & expressam. Secunda mādatum ibi: *mandamus.* ¶ Casus literalis. Archidiaconus Eliē. sine licentia sui Episcopi committebat curā animarum, dicens hoc ex consuetudine sibi licere. Episcopus conquestus est de hoc domino Papę. Respondet Papa ꝙ obtentu alicuius consuetudinis non debet Archidiaconus facere contra institutiones sanctorū patrum. vnde præcipit eidē, ꝙ nulli committat curā animarum sine licētia & mandato sui Episcopi. B. ¶ No. primò absurditates vitādas. ¶ Secūdò no. ꝙ obtētu consuetudinis reseruatæ in priuilegium ordinis epalis inferior prælatus[d] acquirere non pōt: & alia sunt acquisibilia consuetudine. idē de reseruatis in priuilegiū supremæ potestatis. Inn. de ele. c. bonæ. el. ij. ¶ No. iij. ꝙ institutio authorizabilis supra curā consuetudine per Archidia. vel inferiorem prælatū ab Episcopo quæri nō pōt. vide de priui. accedētibus. & qd dicā. j. c. fi. & de inst. c. cū venissent. ¶ No. ꝙ de mandato Episcopi potest supra curam instituere si ad hoc habeat speciale mandatum, & sic consuetudine non quæsibile est delegabile. ¶ Opp. quod instituat Archidia. j. e. c. ad hæc. & c. vt nostrum. Solu. quædam est institutio authorizabilis supra curam, idest traditio curæ: & hoc de iure spectat ad solum Episcopū, nec ipsam quærit inferior consuetudine. de fil. presby. c. tua. de hære. c. cùm ex iniuncto. in fi. de off. deleg. c. super eo. de exces. præla. c. iij. Archi. aūt vel inferior etiā cōsuetudine illā nō quærit: vt hîc. qd dicūt doc. in. c. fi. j. e. verū sola cōsuetudine. sed sic Episcopo cōcessiōe id est ex priuilegio cū cōsuetudine. & sic intelligūt de inst. cū venissent. Effectus aūt huius est: qa añ ipsam nec repræsentans nec is cui collata est habet potestātē curam adminstrādi vel ecclesiā: de præbē. c. cùm iandudum. & c. in Lateranēn. quòd si fecerit, tales remouere poterit: nisi dispēsauerit. s. ti. j. c. fi. Ratio aūt prædictorū quare nō possit inferior: qa sine authoritate Episcopi nullus pōt intrare vel derelinquere ecclīā. de renū. c. admonet. nec debet se qs talibus intromittere:

a ¶ Archidiaconi. Vide per Spe. eo. ti. in prin. & in ti. de rescrip. præsenta. §. rōne formæ. in forma conquesti sunt nobis. & Car. plenè in. j. q. xiiij. de off. ord.

b ¶ Deponatur vel remoueat. Tu vide de hoc per Io. and. & Host. in. c. j. de off. custo. qd dic ꝓcedere i monito negligēte. aliâs nō. per Card. in cle. j. in prin. de celebra. missa.

SEB. SAPIA.

c ¶ Pro custodia. Hāc opi. dixi esse dubitabilē in. l. ꝙ nerua. in materia latæ culpæ. ff. de posi. & dixi ꝙ cōtra eā videtur tex. hic: iuncta glo. in verbo reatu, quæ vult ꝙ negligētia in plato ē peccatū mortale. qd si est verū, sequitur ꝙ prælatus non tenetur de leuissima: qa ille qui est in leuissima culpa, nō est i peccato mortali. vt sentit Inn. in. c. sicut dignum de homicid. dum vult ꝙ ille qui est in leui vel leuissima culpa nō tenetur in foro cōsciētiæ. Dixi tamē ꝙ fortè dici pōt, ꝙ aut prælatus cōuenitur in iudicio, & tūc tenetur etiam de leuissima. Aut nō conuenitur, & tunc non tenetur quo ad Deum. & simile dist. facit Decius in. c. j. in secūda lectura. colū. v. de consti. vbi vult quòd quādoq; qs cōuentus tenetur resarcire dānū, nō autē quo ad Deū. Cogita tamen diligentius.

d ¶ Inferior prælatus. Adde latè Cal de. consi. ij. de pręscrip. & vide consil. j. eo. ti.

intromittere: sed vocatus &c. de ele. c. qualiter. & qlibet p ostiũ intrare debet. j. q. j. c. ordinatiões. vij. q. j. c. nõ furé. & c. deniq;. & ingerere se dicit qui absq; diœcesani authoritate intrat. de off. or. c. quoniam. & Eps vicarius est xpi. xxxiij. q. v. c. mulier. ideò si quis per aliũ intrat spreto ostio q Chrs est. i. Episcopo q eius est vicarius, bñficium ecclesiasticũ vsurpat. de iurepat. c. relatũ. viij. q. j. c. q vos. & c. seq. & in. c. in scripturis. Et hæc est rõ quare dicta institutio præscribi nõ põt. ¶ † No. hãc caudã. qa per hoc 1 colliges quis dicat intrusus[a] & incoloratus possessor. vide de accu. c. veniẽs. de cõces. præbẽ. c. cũ nris. & c. literas. Quædã est institutio quæ sumit pro collatiõe iuris. i. tituli bñficij: nõ p collatione curæ. vel traditiõe iuris administrãdi curã: & hanc põt Archidiaconus habere de consuetudine[b]. de inst. c. cũ venissent. de exces. plа. c. ij. de prę bẽ. c. referẽte. Per qđ dicit hîc Inn. q inferior Epo nõ habet de iure potestatẽ cõferẽdi ecclesiã vel præbendã, nisi hoc faciat de priuilegio vel cõsuetudine. & tũc faciat tãquã vicarius. de off. dele. c. sup eo. de inst. c. cũ venissent. s. c. j. secũdũ Inn. & cõcesio p institutiõe ponit de off. lega. c. dilectus. & hoc in non curata ecclesia: pcedit etiã in curata: sed anquã vtat corporaliter & actualiter curę ad ministratiõe oportet q in curata accedat p licẽtia ad episcopũ: vt. s. curã instituat. vt dictũ est: de hoc remittit de priui. c. volẽtes. li. vj. Quædã est institutio quæ sumit p trãslatiõe nudæ possessiõis. i. iure tituli totali iure iã trãslato. i. p inuestitura: & hæc spectat ad Archidiaconũ de iure cõi. & hæc seqtur authorizabilẽ tãquã illius executoriã. de re iud. c. cũ Bertolb9. in prin. & de cõsensu Epi. & de hoc j. eo. ad hæc. & c. vt nostrũ. ¶ † Quæro cũ glo. 2 nũquid Archidiaconus dicat habere añ oĩa curã? vide gl. de ele. c. cũ in cũctis. Primò videt q nõ põt de iure cõi excõicare. j. c. pxi. In cõtrariũ q habeat, faciunt de eo q fur. ord. recepit. c. j. cũ cõcor. s. c. j. Gl. recitat opi. Prima fuit Hugo. Tãc. & Vin. dicẽtiũ, q Archidiaconus de iure cõi nõ habet curã, nisi specialiter sibi ab Epo cõmittat. ideo alteri nõ cõmittit. vt hîc. & d. c. nullus. vñ iura quæ dicũt q habet: intelligunt q habet de cõsuetudine, & nõ de iure, vel ex delegatiõe. Secũda opinio, q habet curã animarũ, eò q p Epm instituit, vel p collegiũ eligit, & p Epm cõfirmat generalẽ curæ administrationẽ cũ iurisdictiõe suscipit. ad hoc j. e. c. ad hæc. de præbẽ. c. referente. Dicit gl. q quædã sunt quæ ad Archidiaconũ spectant de iure cõi. & hæc numerantur j. c. ad hæc. & c. vt nostrũ. oĩa alia de cõsuetudine possunt p qđ cõcludit gl. q de cõsuetudine põt habere curã & potestatẽ ad curã instituẽdi: dũ tñ cõsuetudo sit pscripta. vt hîc: sed de hoc dic vt dixi super tex. p qđ dicit q iura quæ diuersimodè loquũtur de Archidiacono quo ad potestatẽ excõicãdi & potestatẽ curã exercẽdi, referũtur ad diuersas consuetudines: residet ergo gl. q non possit ea quæ sunt curæ. Dicit Host. q cura animarũ cõmitti nõ põt etiã de cõsuetudine. vt dixi sup tex. & dicit gl. nõ præscriptæ. qa dictũ gl. est cõtra tex. intelligendo de institutiõe authorizabili quo ad verba & mẽtẽ. quo ad verba, qa dicit cõsuetudine: qđ habet notare præscriptã & cõpletã. de elec. c. cumana. Itẽ dicit, obtẽtu alicuius cõsuetudinis nõ debes: qđ idẽ est ac si diceret obtẽtu nullius cõsuetudinis nõ debes: & sic oẽm cõsuetudinẽ excludit, pscriptã vel nõ pscriptã, pacificã, vel non. ¶ Circa primũ principale dubiũ gl. dicit Inno. q cura in iure sumit multipliciter. qñq; strictè: & dicit potestas ligãdi & soluẽdi in foro pœnitẽtiali: & hoc nõ est in prælato q nõ est sacerdos. xxj. di. c. in nono. de pœni. & remi. c. omnis. & hãc nõ põt dare nisi sacerdos, vel eius authoritate speciali vel gñali fungẽs: vt hîc & xvj. q. vij. c. null9 & de off. c. dele. c. sup eo. xxv. dist. c. plectis. & tũc nõ dicũtur ipsi dare: sed illi quorũ authoritate dat. ff. de admi. tuto. l. ita aũt. §. gessisse. quãuis dici possit secũdũ eũ q Archidiaconus, & electi cõfirmati, & alij q possunt ecclesias dare, possint cõmittere officiũ potestatis quo ad alios in quo mõ deputãt quãuis nõ sint sacerdotes, possunt dare ecclesias, nõ tamẽ curã animarũ. sed tũc illi qbus dãt ecclesias cũ in ordine receperint: qa sunt vel efficiunt sacerdotes simul cũ ordinẽ recipiũt absoluẽdi & ligãdi potestatẽ, licet nõ in hos subditos in quos mõ Archidiacon9 vel alius platus potestatẽ haberet antequã per ipsum in ecclesia instituerẽtur quæ curã habet. vñ nõ dat eis potestatẽ, sed effectũ huius potestatis quã habitu habebãt: licet nõ effectu vel exercitio recipiãt, & pmouẽs platus eis cõcedit. xvj. q. j. c. adijcimus. §. ecce in hoc. j. §. ex his itaq; verbis. Secundo mõ largè dicit cura ptãs eijciẽdi. q. j. c. sicut vrgeri. & recipiẽdi in ecclesia, & corrigendi & puniendi excessus. xxj. distinc. c. cleros. §. j. & sub hac cura est excõicare: corrigere: visitare & c. talia quæ sunt ad correctionẽ morũ. & hãc pñt habere Archidiaco. & inferiores plati. s. eo. c. j. de elec. c. dudũ. el. ij. & vide qđ dixi de offi. or. c. cõquerẽte. de qua intellige etiã decre. de multa j. de præbẽ. Ecclesiã aũt vel præbẽdã cõferre nõ põt alius prælat9 pter Epm. xvj. q. vij. c. nullus. nisi hoc faciat de cõtuetudine vel priuilegio. & tũc facit tãquã vicarius j. de off. dele. c. sup eo. de inst. c. cũ venissent. & s. c. j. Host. dicit se non intelligere hãc distinctionẽ. non eñ ptãs soluẽdi & ligandi in foro pœnitẽtiali cura dici põt etiã secundũ ius: quia nullo iure cauet, nec secũdũ naturalẽ rõnẽ, imò oino aliud est cura, aliud est ptãs: multi eñ habẽt hãc ptãtẽ q nõ habẽt curã, sicut sacerdotes nõ curati. & ecõtra hñt aliq curã, & nõ pdictã potestatẽ sicut instituti & confirmati non presbyteri. de ætate & quali. c. prætereà. & de elec. c. trãsmissam. prædicta enim ptãs est ordinis & nõ iurisdictionis. vnde nec cura dicit, sed potestas clauiũ in ordine sacerdotali: quã nec sacerdos põt cõcedere: sed tãtũ Eps. vt probãt iura p Inn. alle. ad idẽ de cõsecra. ecc. vel alta. c. aqua. vñ dicit q hæc cura. s. iurisdictionis suscipit in actu cõfirmatiõis, quæ cura iurisdictiõis est: & quãdo ordinãtur datur ptãs quã nõ habebat ligãdi & soluendi animas, q sibi cõmittũtur cũ cura: quãuis alij sacerdoti ante ordinẽ cõmittere possit vt illas in foro pœnitẽtiali absolueret: qa cõmittere iurisdictiõis est. de elec. c. Suffraganeis. de pœni. & remis. c. oĩs. & remittit ad summã illius tit. & vide ad prædictorũ intellectũ decre. Io. xxij. quia quorũdã. dicit tamẽ nõ sacerdotẽ ab excõicatiõe absoluere non posse, cũ absolutio sit mista, partim pœnitẽtialis: & partim iudicialis fori. de quo remittit Ioan. an. de sen. exc. c. à nobis. & ibi tenet contrarium. & vide in. c. nuper. eo. tit. vide quod no. de officio. leg. c. pe. Videte: quia si consideremus curam respectu habitus sacerdos eò q sacerdos habet eam: licet nõ habeat populũ. vnde dictũ fuit: accipite spiritũ sanctũ: & quorũ remisetitis pctã & c. sed nõ habet exercitiũ curæ. sacerdos aũt hñs populũ, habet habitũ & exercitiũ curæ: sed non sacerdos habẽs populũ habet obiecta in qbus curã exerceat: non tamẽ habet habitũ, in se nec exercitiũ, sed vim gregem supponendi habenti curã ita q verba Inn. possunt saluari. Anto. de but.

SVMMARIVM.

1 *Archidiaconus an possit excommunicare?*

CAP. V.

ARchidiaconis. Breue est. & in summa hoc dicit. Archidiaconus de iure cõmuni nõ põt excõmunicare. ¶ Casus literalis. Archidiaconi de iure cõi nõ pñt in aliquos sñiam pmulgare, nisi de lnia & authoritate suorũ Eporũ. B. ¶ Not. j. q Archidiacõis de iure nõ cõpetit potestas exõicãdi, [c]nisi de Epi cõsensu: sed de hoc dic vt no. gl. s. de elec. c. cũ in cũctis. ¶ † Opp. 1 q Archidiaconus possit excõicare j. de offi. or. c. cùm ab ecclesiarũ. Sol. dicit gl. de iure nõ põt vt hîc: de cõsuetudine[d] sic. vt ibi. Recitat tñ aliquos dicere q si Archidiaconus eligitur ab vniuersitate, q habet iurisdictionem in

a ¶ Intrusus. Adde do. de Ro. deci. sui s. in ti. de restitu. spoli.

ZACHARIAS.

¶ Adde Hosti. & doc. i. c. cũ dilect9. j. de purga. cano. Inno. in. c. nihil. s. de ele. & Spe. e. ti. §. j. versi. cõtra intrusum. & ibi qualiter formetur cõtra eum libellus. Anto. Francis.

¶ Circa hoc qs dicatur intrusus. dicas q qlibet q instè detinet beneficiũ dicitur intrusus quia beneficiũ non põt sine ligitimo titulo teneri. & talis tenetur ad restitutiõem oĩm fructuũ. vt in. c. cũ dilect9. de purga. cano. nec debet talis intrusus tolerari in possesiõe secũdũ Bal. in. l. pe. C. de pigno. actio. & si quid facit, nõ valet. vt i. c. omno qđ. xxv. q. j. & p Inn. in. c. nihil. de ele. & de mõ formãdi libellũ contra intrusum. vide per Spec. in tit. de elec. §. j. ver. cõtra intrusum. & in ti. de æta. & qualit. in prin.

b ¶ De consuetudine. Adde domi. de Rot. deci. suis. de præscri. in antiqs.

c ¶ Ptãs excõicandi. Adde q not. in apost. post Abb. in. c. quia pter. §. illud. nu. 4. in ver. archidiacona. & ibi eundẽ & alios. s. de elect. & Spe. in ti. de cõpetẽ. iud. adi. ver. vj. cõe criminis. & quod dicitur. j. p. xi. apostil.

SEB. SAPIA.

d ¶ De cõsuetudine & ad hoc facit qđ no. glo. in. c. nemo ñ. q. j. quæ vult q simplex sacerdos ex consuetudine posset excõmunicare. quam sequtur do. meus excellentissimus Rochus curtius in. c. fi. co. xvj. circa fi. de cõsuetudi.

ſubditos,& pōt excōicare per.d.c.cū ab eccleſiarū.xciij.diſti.c.legimus.ſed dicit gl.quòd ſibi placet qđ primitus eſt dictū.& qđ dicit̃.ſ̃.c.ꝓxi.Inn.dicit hîc ordinariū eſſe ꝙ Archidiaconus & oēs prælati iuriſdictionē habētes ab Epiſcopis ex collatiōe vel confirmatiōe officiorū,vel dignitatū ad quas aſſumūtur ſunt iudices ordinarij, & poſſunt excōicare.iij.q.j.c.nemo.de off.or.c.cùm ab eccleſiarū,vbi de hoc:niſi ſint mulieres de maio& obe.c.dilecta.de pœni.& remiſ.c.noua.& qđ ibi dicitur.dicit ꝙ procedit quādo hoc habet cōtraria conſuetudo quę iuriſdictionē tribuit & tollit.de foro compe.c.cū cōtingat.vel dic quòd hoc nō videt̃ Papæ:ſed nō eſt ita.ſic no.de ſen.excō.c.per tuas.de elec.c.cū nobis.vel nō excōicat cū ſolēnitate.de qua.xj.q.iij.c.debent.de quo per gl.ſ̃.de elec.c.cū in cunctis.§.inferiora.in gl.j.quæ hoc tenet.vel ſumitur hîc excōicatio,pro depoſitione quæ priuat collegio & communione collegij.prælati verò qui habent iuriſdictionem ab alijs collegijs vel alijs quā Epiſcopis excōicare non poſſunt,licet aliàs habeāt iuriſdictionē:qa poteſtatē excōmunicandi cōcedere non pōt niſi Epiſcopus.xxiiij.q.iij.c.corripiātur.& ideo qđ nō habet,alijs cōferre non pōt.j.q.vij.c.daibertū.niſi collegiū eligeret authoritate Epi,vel ab eo cōfirmaretur vt eſt dictū.remittit ēt de off.ord.c.quātò.Hoſt.aūt remittit ad ſummā.de ſen.excō.§.quis poſsit excommunicare.ſub.§.nedum aūt &c.

SVMMARIVM.

1 *Dictio ſæpius, notat iterationem.*

CAP. VI.

MAndamus. Archidiaconus ſemel in anno: niſi neceſsitas exigat plus viſitat ſuā prouinciā.i.parochiā h.d.In primo dictum à quo excipit ibi: *niſi.* ¶ Caſus literalis.Semel in anno tātū debet Archidiaconus viſitare,niſi neceſsitas exigat quòd pluries viſitet.B. ¶ †1 No.qđ dictū eſt in ſummario.& no.quòd dictio ſæpius[a] notat iterationē.Et no.quòd ius viſitādi cadit in inferiori prelato Epiſcopo.¶ No.ꝙ ordinaria viſitatio eſt qđ ſemel fiat in anno.¶ Opp.ꝙ nō poſſet viſitare:quia hoc eſt de officio curæ,& Archidiaconus nō habet curā ſ̃.c.ꝓxi.Sol.ꝓcedit hoc de cōſuetudine,nō de iure.dic vt dixi in.c.cùm ſatis.¶ †2 Secūdò opp.quòd præter aliquā neceſsitatē poſsit ſaltē bis in anno viſitare.de cēſi.c.cū venerabilis.Solu.quòd ibi dicitur ꝙ bis pōt:debet intelligi de neceſsitate ſubſiſtēte.aut ergo aliqua cā non ſubeſt,& ſemel poteſt:aut ſubeſt neceſsitas:& ſi eſt eccleſia quam viſitauit pluries,& pōt:& pluries procurationē exigit.Si eſt neceſsitas factorū Epiſcopi:tūc debet ꝓprijs ſumptibus ꝓcurari.C.de ſtatuis & ima.l.fi.de quo.j̃.de cēſi.c.cū venerabilis.vel ſecundū alios dic ꝙ illud qđ dicitur ꝙ vt pluries viſitet.in.c.cū venerabilis.loqtur de cōſuetudine vel ex cōuētiōe.hîc de iure.& vide.x.q.j.c.Epiſcopū.imò plus dicūt Doct.hîc ꝙ ſi nō ſit multū neceſſaria archidiaconalis viſitatio,pōt differri per triēniū,& tunc pōt fieri per Archidiaconū.ſ̃.c.j.& ſemel in anno debet fieri prouinciale conciliū cuius ſtatuta ſunt in ſynodo epiſcopali publicāda.xviij.di.c.quoniā.&.c.fin.j̃.de accu.c.ſicut.nec per hoc tollitur quin Archiepiſcopus ſingulis annis poſſit viſitare ꝓuinciā:qđ dic vt de cenſi.c.fi.li.vj.¶ Quid ergo faciet ſimplex presbyter cū viſitet legatus Archiepiſcopus, & Epiſcopus Archidiaconus & Archipresbyter:& iſti duo vltimi ſaltē de conſuetudine.de cēſi.c.cùm apoſtolus.certè ſi omni anno ſemel declinēt ad eccleſiam conſumetur eccleſia.cōtra.id.x.q.iij.c.inter cæteta.dicit Hoſt.ꝙ ſupplebit viſitans ſuis ſumptibus.C.de ſtatuis & ima.l.fi.eſt enim de verbis & mente iuris ꝙ eccleſia vltra poſſe nō grauetur.de cēſi.c.cùm Apoſtolus.&.c.ſopitæ.nec etiam debet ibi morari Epiſcopus niſi per diem.ſecūdum modum quem habes.x.q.j.c.placuit.&.x.q.iij.c.inter cætera.de quo in ſumma.eo.ti.§.quod ſit eius officiū.ver.dies.& ſeq.& dices vt.j̃.ti.j.c.fi.Io.and.

SEB. SAPIA.

a ¶ Dictio ſæpius. Adde ꝙ hæc dictio ſæpius verificatur in bino actu vt ꝓbatur in.l.mariti.§.quæſtū.ff.de adul.& in.l.fi.iuncta gl.C.ſi ſæpius in integ.reſt.c.de quo multa p Geor.nattā in re.ec.clemē.ſæpe.in prin.col.ij.de ver.ſigni.

SVMMARIVM.

1 *Ardua quæ dicantur.*

2 *Archidiaconus inſtituit in quolibet beneficio,ſi collatio ſpectet ad Epiſcopum.*

CAP. VII.

AD hæc. Dicit primò qđ ſit officium Archidiaconi:& in quo ꝑ eū releuetur Eps.Secūdò dicit Decanos rurales ꝑ epiſcopū & Archidiaconū eligēdos & amouendos ſi illorū vices cōmuniter gerāt.Secūda ibi: *Subſequenter.* & quælibet ſubdiuiditur in cōſultationem & reſpōſionē.¶ Caſus literalis.Quæſitū fuit à Papa qd pertineat ad officiū Archidiaconi:& in qbus per ipſum cura Epiſcopi releuetur.Reſpond.Papa ſecundum ſtatutum Iſidori.Imperat ſubdiaconis & leuitis:ſolicitudo parochialiū eccleſiarū & ordinatio earūdē pertinet ad ipſum:& audire debet iurgia ſingulorū.Archipresbyteri rurales qui Decani vocātur ſubiacere debēt eidē.Itē ſecundū conſtitutionē romani ordinis:maior poſt Epiſcopū reperitur.Itē in epiſtola beati Clementis Papæ oculus Epi noīatur,& loco ipſius per Epiſcopatū corrigat corrigenda:& emēdanda emēdet,niſi adeò ardua fuerint negotia ꝙ abſq; maioris ſui præſentia terminari nō poſsint.Item in quadā conſtitutione Inn.cōtinet̃ quòd ad ipſum ꝑtinet inſtitutio corporalis tā in beneficijs quā in dignitatibus.Examinatio clericorū qui ad ordines promouentur ad ipſum ꝑtinet,& ipſe eos debet diſpēſare.Quęſitū fuit inſup à dn̄o Papa:vtrū Decani rurales q pro tꝑe inſtituuntur,debeāt ad mādatū Epiſcopi vel Archidiaconi,vel etiā vtriuſq; inſtitui:vel etiā deſtitui ſi fuerint amouēdi? ad hoc rn̄det Papa.qđ oēs tāgit,ab omnibus approbari bebet.& ipſi Decani vtriuſq; cōe officiū exercent,& iō cōiter eligēdus eſt,vel amouēdus.B.¶ Not.hîc quæ ſpectant ad officiū Archidiaconi.& no.quòd principaliter conſiſtit circa releuandū Epiſcopū in per ſe gerendis,& aliqua habet eo quòd Archidiaconus.Et not.hîc plura.Primò,qa imperat leuitis & ſubdiaconis.Secūdò generaliter habet ſolicitudinē parochiarū.Tertiò ordinatio earum ad ipſum ſpectat.Quartò audit iurgia ſingulorum.Quintò habet ſubiectos Archipresbyteros:qui Decani nūcupātur à pluribus.Et no.quòd appellatione Decani aliquādo comprehēditur Archipresbyter ſecūdum hæc ſtatuta Iſidori.Sextò obtinet primū præ alijs locū poſt Epiſcopū.Septimò eſt eius vicarius:qđ not.Octauò habet curā in eccleſijs & clericis.& ſic no.quòd Archidiaconus habet curā largo modo.de quo.ſ̃.c.cū ſatis.cū loco Epiſcopi ꝓſpicere habet vt corrigat per parochiā corrigēda,& emendet.Nonò ꝙ correctionē habet leuē non in grauibus inquirēdo ſecūdū doc.nō vniuerſaliter viſitādo:ſed tātū loca & perſonas,de qbus eſt infamia.dicit Hoſt.ꝙ viſitabit de triēnio in trienniū:& qn̄ Epiſcopus nō pōt.ſ̃.eo.c.j.Decimò ad eū ſpectat viſitatio quæ ſumitur pro trāſlatione poſſeſsiōis corporalis.quod no.& nō ſolū in beneficijs,ſed etiā in dignitatibus.Vndecimò ad eū ſpectat examinatio clericorū ad ſacros ꝓmouēdorū.Itē examinatio ꝓmouēdorū ad beneficia.qui primò examināntur ab ipſis ſecūdo Epiſcopo præſentat.Et no.ꝙ aliud eſt corrigere,& aliud emēdare,aliud addere,& detrahere.Facit ar.ſi data eſt poteſtas emēdandi ſtatuta:an poſsit ſtatutarius in totū ipſa tollere?dicitur ꝙ non.h.d.vſq; ad ver. *ſubſequenter.* Declaremus hæc per ordinem.¶ Quæro dicit quod imperat:quæ impetrat leuitis:dic quod imperat quomodo ſua officia expleāt,& hoc ſpectat ad officiū.¶ Quæro quia dicit quòd habet ſolicitudinē parochiarum:in quo?dic ꝙ habet in eos qui per parochiā morant̃.ſ̃.eo.c.j.quod ſpectat ad iuriſdictiōem ſecundū Hoſt.¶ Quęro cum gl.quia dicit ꝙ audit iurgia,quæ iurgia audit?dic ꝙ qōnes.& per hoc arguit gl.quod habet

habet Archidiaconus iuriſdictiōem.lxiij.di.c.ſi in plebibus.j.de pœnis.c.licet. Et dicit Io. ꝙ habet iuriſdictiōem ordinariā de iure cōi.quod verū eſt in omnibus quæ cōtinētur in hoc.c.&.j.c.vt noſtrum.& per cōſequēs correctionē. Cognoſcūt tn̄ tātū de modicis cauſis,ꝑ hoc ꝙ dicit iurgia.quia talis iuriſdictio ſine correctione nulla eſt .s.eo.c.j.in alijs quæ nō numerātur,ſtabitur cōſuetudini præſcriptæ ſecūdū glo. ¶ Quæro quia litera dicit ꝙ audit iurgia,an poterit cauſas diffinire? quidā ꝙ nō cùm ſit ſolū eis conceſſum audire quod intelligūt de clericis parochialibus tātū. Alij quos ſequitur Inn.ſupplent diffinire.ff.de iud.l.de qua re.& hoc intelligunt de parochialibus,& ciuitatēſibus.ar.s.c.j. Hoſt hîc refert diuerſas conſuetudines. Certū eſt quòd de iure ſaltē audit, & ſatis credo ꝙ leuia decidat vt dixit glo.niſi conſuetudo oppoſitū habeat.&intellige de iurgijs ciuilibus:vel vbi de crimine ciuiliter agitur.vel iurga.i.humilia & minima. nam magna refert.vt.j.ſecūdū Hoſt.per qđ no. Abb. appellatiōe iurgij minores cauſas cōprehendi.

1 ¶ † Quæro qualiter corrigat. dic ꝙ verbis monitorijs & præceptorijs, ſed pœnā nō imponit abſq; Epiſcopo.j.ti.j.c.ij.& de off. cuſto.c.j. Si quis tamē dicat ꝙ modicā pœnā imponere poſſit:vel ad modicū tēpus ſuſpendat,forſan non errabit ſecūdū Inn.qđ intelligit Hoſt.quādo ſacerdos eſt,vel etiā de mādato Epiſcopi nec cōfeſſiones audire,nec pœnitētiā imponere pōt de quo.s.e.c.cū ſatis. ¶ Quæro quę dicātur ardua quæ nō poſſit archidiaconus ſolus? dic vt de poſitio clericorū.vt no.de elec.c.ſuffraganeis. etiā ſi ſint in minoribus.xv.qō.vij.c.Epiſcopus.ſed etiā ſi agatur de ſuſpēſione perpetua,vel multū diuturna. cùm nec Epiſcopus capitulo talē ferat.de exceſ.præla.c.j. Itē eccleſiarū vnico & diuiſio.de exceſ. præla.c.ſicut vnire.s.ti. j.c. fi.de eo qui fur. or.ſuſce.c.ij.Itē diſpenſatio. ¶ No.ꝙ regulariter in inferioribus prælatis eſt ꝓhibita diſpēſatio, niſi vbi appareat cōceſſa.quod no. Item eccleſiaſticæ rei alienatio.xij.q.ij.c.ſine exceptione:de quo de trāſa.ſtatuimus.Et generaliter omnia inter ardua reputātur quę nō expediūtur per Epiſcopum ſine capitulo.de his quæ fi.à præla.c.nouit.&.c. quāto.Iuriſdictio monaſterij niſi ſit conſuetudo cōtraria.j.c.fi.Cauſarū matrimonialiū auditio.de conſan.& affi.c.j.Non ob.de reſtitu.ſpo.c.literas. vt ibi no.quia hæc faciūt ratione priuilegij vel conſuetudinis.de his quæ ſunt publicæ pœnitētiæ.i. non pōt iniūgere publicas pœnitētias literæ indulgētiarum.de exceſ. præla.c.accedētibus.Itē datio dimiſſoriæ.j.c. ꝓxi.Itē cauſæ criminales graues:de quib⁹ de ꝓcu.c.querelā. Itē quæ ſunt epiſcopalis ordinis.vt.d.c.accedētibus.de conſue. c. quātò.de elec.c.quod ſicut.§.præterea.ſecundum Hoſti.

a ¶ Quæro quas cauſas leues audiet[a]? dic ꝙ comparari pōt defenſori ciuitatis,qui audit cauſas vſq; ad.ccc.aureos.& minores criminales.in maioribus etiā poteſt reum capere,& ad Epiſcopū mittere.& modicā mulctam indicere, clericis ſibi ſubiectis in adoptionibus teſtamētorū,&donationū inſinuationibus ac manumiſſionibus, quas non nomine eccleſiæ ſed ꝓprio faciūt.j.de reb⁹ ecc.nō alie. c. Epiſcopi authoritatē præſtare.in aut. de defen. ciui.§.& iudicare.vſq; ad fi.Nō tamē pōt in eū cōpromitti, vt ratione delicti vel cōtractus aliqui cōueniātur corā eo, cū non habeat territoriū.j.de fo.cōpe.c.cū cōtingat.& vide quod no.j.eo.c.fi.Quæ aūt dicta ſunt de Archidiacono, intelligenda ſunt de omnibus prælatis eccleſiaſticis inferioribus iuriſdictionē habētibus de conſuetudine,vel de iure ſecūdū quoſdā.Sed non placet Inn.hæc cùm dignitates eccleſiaſticæ non ſunt ordinatæ ſecundū iura ciuilia: ſed ſecundū cōſtitutiōes eccleſiaſticas, & ſecūdū illas debet iuriſdictionē exercere.de iud.c.dilecti.de do.& contu.c.j.Satis credo ꝙ leuia quæ ſint,relinquantur arbitrio iudicātis,& ꝙ ex legibus informet arbitriū: quādo nō inuenit canones nō eſt abſonum in his quæ non obuiāt canonibus.de no.ope.nun.c.j. ¶ Quæro an omnia quę hîc cōprehendūtur ſpectēt ad Archidiaconū de iure cōi, an de cōſuetudine.dicit Io.an.ꝙ omnia quæ ponūtur à ver. in quadā verò.vſq; ad ver.ſeq.cōpetunt de iure cōi:adeò ꝙ in ipſius illo iure fundat intentionē,nec habet aliquid probare:in alijs oportet quòd ꝓbet cōſuetudinem. vide quod no.j.c.fi.

2 ¶ † Quæro an Archidiaconus inſtituat in aliquo beneficio, & an in quolibet beneficio? dic ꝙ ſic: ſi collatio ſpectet ad Epiſcopū.in alijs autē quæ ſpectāt ad aliū:quo ad collationē non:vel ad cōfirmationē.ſecundū Inn.Hoſt.remittit.s.c.cū ſatis. & Archidia. nō placet gl. Inn.quia tex.hîc &.j.c.j. generaliter loquūtur. adducunt quod no.j.de off.dele.c.ſuper eo.& quod ibi no.ſuper gl. iij. ¶ Op.dicitur hîc ꝙ examinari debeāt ordinādi & ꝓmouēdi per Archidiaconū.hoc videtur ſpectare ad ſacerdotes.xxiiij.diſt.c.quādo. Sol. ibi quādo Epiſcop⁹ eligit vel quando deficit Archidiaconus. vt in multis eccleſijs. Hoſt.dicit quòd Archidiaconus hoc faciet, niſi ex cauſa hoc ſibi interdicatur:poterit etiā Epiſcopus alios adiungere,& iterum examinare.vt.j.dicit gl. ¶ Quærit eadem gl.ibi: *videtur ergo.* quid ſi Epiſcopus ꝓmouet indignū, quis punietur:videtur ꝙ Archidiaconus. vt hîc qui examinat & repræſentat.liiij.di.c.ſi ſeruus.ſed dicit ꝙ nō eſt verū:quia Epiſcop⁹ tenetur de facto illius qui examinat ſicut exercitor nauis de facto magiſtri.ff.de exerci.act.l. j.§.magiſtrum.niſi fortè examinator talis fuiſſet ꝙ non ſit veriſimile ipſum mētiri.ar.j.de pigno.c. ſignificāte.dicūt ergo Inn.& Hoſt.ꝙ ſi cōmunis opinio eſt de bonitate Epiſcopi,excuſabitur Archidiaconus. ¶ Quęrit glo. ibi: *ſecundū hoc.* qd ſi talis ordinatur ſine titulo, quis ꝓuidebit.dic ꝙ ſi Epiſcop⁹ ignorabit, ꝓuidebit pręſentator. ſi ille nō ſit ſoluēdo,habebit regreſſum cōtra Epiſcopū. & hoc:quia adhuc reſeruatū eſt Epiſcopo ius examinandi.arg.de æta.& quali.c.accepimus.& in ſubſidiū, ne ille ordinatus in opprobriū cleri mendicet.de renū.c.ad ſupplicationē. Nā examinatus examinatur in his præcipuè in quibus vertitur periculū animę.vnde debebat Epiſcopus prius videre qs & ad quē titulū præſentaretur. ¶ In fi.gl.dic hæc vera,quādo nullū dedit titulū.Si aūt Archidiaconus aſcribi fecit aliquē ad titulū patrimonij ipſius ordinandi,& apparet illū nō habere patrimoniū, vel habere minus ſufficiens,ſi Archidiaconus hoc fecit ſciēter aget primò cōtra eū qui fuit in dolo.ſecundò cōtra Epiſcopū,qui fuit in culpa:quia dolus præpōderat culpæ.ff. ad legē aqui.l.Itē ſi obſtetrix.Nec obſt.exceptio de dolo ordinati:quia illi ceſſat,ne mendicet in opprobriū cleri. & vide qđ no.de adul.c.intelleximus.Hoſti.dicit ꝙ imputabitur illi qui mētitus eſt,& quæret ſibi victū.xcj.di. c.clericus.& per hoc ſubtrahetur multis materia qui mētiendo fecerunt ſe ordinari.de diuor.c.quātò. nec debet alicui mēdaciū ſuum prodeſſe.illi verò q ſe faciūt ꝓmoueri ad titulū paupertatis ſuæ,ſequentur illā.de exce.pręla.c.nimis.de his verò qui ordinantur ad titulum patrimonij Chriſti,videtur aliqbus ꝙ Epiſcopus hoc admittēs obligeť:quia qcqd habet eſt hæreditas &patrimonio chriſti.de ꝓbē.cū ſcdm.ſed ipſe dicit idē ſeruandū qđ de alijs de qbus præmiſit.quia licet verba ſint diuerſa, mēs eſt eadē.de verb.ſigni.c.intelligentia.ſecundum Hoſtiē.

Subſequenter. No. regulā ꝙ ab omnibus cum omnes tangit approbari debeat. Et not.tex.ꝙ decani rurales de conſenſu Archidiaconi debent inſtitui & deſtitui per Epiſcopum.& eſt ratio: quia Archidiaconus habet curam parochiæ.s. capitulo. j. & Decanus in hoc ſupplet vices vtriuſque.

b ¶ Quæro qui ſunt iſti Decani[b]? dic ꝙ poteſt intelligi ſecundum conſuetudinem Franciæ ſecūdū quā inſtituūtur per Epiſcopū & Archidiaconū tales decani ad exequēda eius officia, qdā eis cōia. nec inſtituū

SEB. SAPIA.

a ¶ Cauſas leues audiet. quid poſſint defenſores ciuitatū &inferiores magiſtratus latè traditur ꝑ Bar. & alios in.l.imperium.in materia ſimplicis iuriſdictiōis.ff. de iuriſdi. omni.iud.

b ¶ Qui ſunt iſti decani. Vide Federi. de ſēn.cōſ.c.Rot. deci.ccccl viij.inci. fuit dubitatum. in no. & ibi qđ non hn̄t dignitatē. Archi.in.c. perlectis. xxv.diſt.& an cēſeantur vicarij foranei:notat Card. hîc.

Anto.Franciſ.

b ¶ Decani.dicas ꝙ Decanus dicit̄ qui pręeſt decē clericis:vt per Arch.in c.in capite.l. diſt. & aliâs etiā dicit̄ Archipresbyter: vt per gl.in.c. perlectis.xxv.diſt.& adde ꝙ decanatus eſt dignitas ſi ſit in ciuitate:quia habet iuriſdictiōem & primū locū in choro &capitulo: ſecus ſi ſit in rure. qa Decani rurales cēſentur vicarij foranei,neq; dicunt̄ hr̄e dignitatē: vt in deci. hîc ꝑ iſtū alle.& vide per.d. Card.in.c.ad hæc. de offi.archi.

SEB. SAPIA.

b ¶ Decani.in.C.eſt titu.de decanis.& gl.in ru. eiuſdē ti. lib.xij. declarat ꝙ dicebatur Decan⁹ q pręerat decē militibus, vnde in eccleſia ille dicitur decan⁹ q pręeſt decē ſecundū Arch. in.d.c.in capite.& ꝙ Decanatus ſit officiū, ꝓbatur in c.j.ne prelati vices ſuas.&in.c.ex parte.j.de cle.nō reſi. & nūquid decan⁹ habeat dignitatē. vide Rotam in nouis deciſio.iiij. incip. item fuit du-

bitatū. sub titu. de elec. & in ti. de cō cess. præbē. decisi, xvj. incip. Idē fuit dubitatum.

tur ī aliqua ecclesia, sed quasi ministrales & officiales vtriusq;. & ꝓ maiori parte instituerētur ad tps vñ dicit tex. ꝓ tpe, id est ad tps. & idē si instituerent in ecclesia dūmodo gerant vices vtriusq;. vbi ergo non est talis consuetudo hoc nō vendicat sibi locū secundū Inn. ¶ Quæro qd si non possunt cōcordare? & dic quòd nihil agitur. vnde vnus sine alio nihil posset agere. ad hoc de offic. deleg. c. causam. nisi cōsuetudo haberet contrariū. ꝓ quibus facit hæc litera. Alij dicunt nominatū ab Episcopo obtinere: cùm ipsius authoritas sit principalis & authoritas Archidiaconi vicaria. si tamen videt Archidiaconus indignum institui, vel sibi dānosum, poterit appellare. vel corā superiore contēdere. de off. dele. c. super eo. & hoc salua cōsuetudine cōtraria. secundū Inn. & hoc verius puto: nam in dubio necesse habet Archidiaconus obedire. de exces. præla. c. ad aures. secūdum Host. ¶ Quæro an Archidia. posset ipsum instituere? dicit Host. hîc ponderādam literam. quia quæsitū fuit de institutiōe & destitutione, & respōdetur de elect. & amotione, ne videatur aliquid detrahere authorizabili institutioni, quæ spectat ad Episcopum. quasi dicat si de institutione illa quæras, illa spectat ad Episcopū. de renunc. c. admonet. s̄. ca. cùm satis. vbi de hoc. Institutio verò quę loco collationis habetur, cōmuniter fieri debet. & no. hîc ꝙ sicut electus à minore non debet administrare sine cōsensu Episcopi: sic remotus ab illo nō valet administratione deserere sine licētia Episcopi. vt sic in illo genere instōnis illius sit destituere cuius est instituere. vt dicta decre. admonet. quod no. quia inferior nō pōt supra curam aliquem instituere vel destituere, nec videtur hoc præscribere. & ad hoc optimè de capel. mona. c. j. lib. vj. Arguit etiam Hosti. per hanc literā quòd Episcopus qui priuauit eum beneficio cuius collatio vel præsentatio spectat ad alium, nō possit restituere sine illius consensu. ad hoc de eccle. ædifi. c. ij. c. dicit contrariū notasse de renūtia. c. nisi. § personæ. vide quod no. gl. de rescri. c. quamuis. li. vj. secundum Io. And.

CAP. VIII.

Significasti. Archidiaconus non dat commēdatitias ad ordines. Sunt tria dicta, quæ patēt. ¶ Casus literalis. Archidiaconus sine licentia Episcopi sui & authoritate literas suas ꝓmouēdis nō concedit: & ordinādi per literas Archidiaconi promoueri nō debēt: ꝙ si fecerint Episcopus interdicat eis executionē ordinū taliter susceptorum. B. ¶ Not. j. ꝙ solius Episcopi est dare commēdatitias ad ordines. & no. ꝙ talibus literis scilicet ab Archidiacono cōcessis: non pōt quis ad ordines assumi. ¶ Secundò no. arg. pro & contrà, ꝙ ordinatus ab alio Episcopo caret ordinū executione, & est priuādus. characterē tamen recipit. ¶ Op. cū secūda gl. quòd det Archidiaconus cōmendatitias ad ordines. s̄. c. ꝓxi. versi. in quadā. ad fi. vbi præsentat ad ordines. Sol. bene pñtat ad ordines suo Episcopo: sed non pñtat alteri Episcopo. hæc dicit vera gl. quādo est Episcopus pñs: aliâs dicit quòd si est absens extra parochiā suā, & necessitas vel vtilitas ordinandorū immineat, pōt illos præsentare Episcopis ad ordinē: quia absente Episcopo supplet vices illius. arg. s̄. eo. c. ad hæc. sic & archipbr̄. j. ti. j. c. j. vel vacāte ecclesia. de maio. & obedi. c. cū olim. quòd dicit gl. verū. ꝙ posset impedito Episcopo viuēte, si habet de cōsuetudine, aliâs non, nisi haberet speciale mādatū. ¶ No. bene gl. quia capitulū vacāte sede succedit. caput tamē capituli debet vt vicarius expedire illa quæ imminebāt per prælatū expediēda. & sic officiū Archidiaco. in vicariatu nō expirat morte Epi. qđ no. ¶ Secūdò no. ꝙ cōmendatitias nō dat etiā absente Epo, nisi ad hoc habeat speciale mādatū. Idē no. Io. ix. q. ij. c. Epm. Dicit hîc Host. ꝙ generalis vicari⁹ cui aliqs ex specialibus casibus cōmissus esset cū clausula generali hoc posset. de ꝓcu. c. qui ad agendū. li. vj. & de off. vica. c. ij. li. vj. in vltima gl. Dicit tñ ꝙ in præsentia Episcopi q sic generaliter cōmisit nō debet hoc sine ipsius cōscientia expedire. ar. j. de off. leg. c. volentes. de offi. or. c. romana. in fi. li. vj. de materia gl. dic, vt de tēpo. or. c. nullus. li. vj. ¶ Gl. prima tangit rōnes, & iustificat text. Inter cætera quærit an talis ordinatio erit rata. & dicit ꝙ non. & dicit quòd alius Eps non debet ordinare: ꝙ si faciet, talis ordinatio nō est rata quo ad suum Episcopū. ix. q. ij. c. j. & interdicēda est talibus executio ordinis sic suscepti. de offi. leg. c. quod trāslationē. Eps tñ pōt cum talibus dispensare, & recipere eos in illis ordinibus. ix. qō. ij. c. Lugdun̄. Nūquid aūt ipso iure sit suspēsus? quidā ꝙ sic. & hoc sentit gl. Host. aūt dicit ꝙ dato ꝙ antequā ab Episcopo recipiatur celebret, per hoc non incurrit irregularitatē, nisi post iuterdictum ne celebret. de quo. s̄. de tempo. ordi. c. quod translationē. & eo. ti. c. ij. li. vj. & dic vt ibi notatur.

SVMMARIVM.

1 *Semiplena probatio non admittitur contra plenè probantem.*

2 *Possessio alicuius dignitatis probatur per exercitium alicuius actus spectantis ad illam dignitatem.*

CAP. IX.

Vt nostrum. Archidiaconus examinat & præsentat ordinandos, & ponit prælatos in sede. ¶ Casus literalis. De iure cōi ad Archidiaconum pertinet præsentare ordinādos Episcopo: & illos examinare. ponere Abbates & Abbatissas in sede. B. ¶ No. tria, quæ spectāt ad Archidiaconū de iure cōi. præsentare Episcopos ordinādos: illos etiā examinare: & ponere Abbates in sede. & sic patet ꝙ institutio quæ sumitur ꝓ trāslatione possessiōis facti spectat ad Archidiaconū. vide. s̄. eo. c. ad hæc. & c. cùm satis. ¶ [1] † No. secūdò ꝙ vbi intētio alterius partis est fundata de iure: dicēs oppositū aggrauat onere probādi: nec sufficit semiplenè ꝓbare, [a] nisi plenè probet. qđ bene no. ¶ Et no. ꝙ abbates & Abbatissæ inuestiuntur possessione per positionē in sede. & sic habes practicā installādi & vnū signū ad trāsferendā possessionem. vide de consue. c. ij. ¶ [2] † Notat Io. and. patenter ex hac decre. ꝙ voléti ꝓbare quasi possessionē alicuius dignitatis vel officij: nō sufficit probare exercitiū actuū qui de iure communi nō spectāt ad dignitatē vel officium: sed etiā debet ꝓbare illos actus ad dignitatē spectare [b]. & sic dicit se obtinuisse in Archidiaconatu Bon. Probato enim quòd talis tali tēpore dabat examinationes publicas vel priuatas non est ꝓbata quasi possessio Archidiaconatus, nisi probetur ꝙ ad officium Archidiaconi hoc spectat. sed si ille actus de iure cōi spectaret ad illā dignitatem, vel ad aliud officiū, satis est probare exercitium illius actus vt institutio ad Episcopū, inuestitura ad Archidia. & sic de singulis. Fortassis enim Cancellarius Mediolanen. habebat de cōsuetudine vel priuilegio facere quæ hîc cōtinētur: sed quia illud non fuit probatū, & de iure illa ad illud officiū nō spectāt: ideò succubuit. ad quod de re iu. c. cū Bertoldus. vide bonum tex. s̄. de ele. c. cumana. & c. in genesi. & optimum. j. de præben. c. dilecto. & c. nisi. ¶ Quid si sine authoritate præcedēte Episcopi quis est positus in sede: dicit Io. and. ꝙ dicitur intrusus. alleg. de pręben. c. cū iandudum. ¶ Glo. sunt claræ. Vltima signat contrariū, & remittit, & bene ibi dixit. Anto. de but.

ZACHARIAS.
a ¶ Semiplenè probare. Vide Lanfr. de oria. in. l. admonēdi. col. j. ver. no. in tex. & ibi bene. Vadum in apost. ad ipsum. & colū. xij. vers. in eadem glo. semiplenè. ff. de iureiuran.

ZACHARIAS.
b ¶ Spectare. Adde Lanfrā. de ori.

SVMMARIVM.

1 *Causa si committatur cognoscenda, non præsumitur commissa decidenda: nisi specialiter dicatur.*

2 *Expreßio aliquarum rerum cum clausula generali, an comprehendat maiores res expreßis?*

3 *Libellus in quo petuntur debita alicui dignitati, an includat debita tam de iure communi, quàm speciali?*

4 *Libellus in istis vniuersalibus quomodò concipiatur?*

5 *Familia Episcopi an gaudeat priuilegio Episcopi?*

6 *Consuetudo alicuius loci quomodo probetur.8.*
7 *Archidiaconus inquibus est vicarius Episcopo de iure?*
9 *Consuetudo vnius loci an & quando extendatur ad alia loca: & quæ requiruntur in tali extensione, & circa quæ fiat? vide hic plenè in materia extensionis consuetudinis circa spiritualia.*

CAP. X.

Dilecto. Archidiaconi in monasterio suo intra limites Archidiaconatus iurisdictionẽ non habent, nisi inquantũ generalis vel specialis consuetudo hoc tribuit. h.d. In prima generalis causæ commissio. In secunda ibi: *coram.* actoris petitio. In tertia ibi: *Ideóque:* secũda determinata commissio. ¶ Casus literalis. Archidiacono Senonen. prætẽdente se quædam iura habere in monasterio Abbatis & conuẽtus sancti Petri Senon. s. procurationem: & quædã alia iura à sede apostolica obtinuit causam delegari Abbati sancti Crispini & quibusdã alijs, quibus mãdatum fuit vt causam audirent, & debito fine terminarent: corã quibus Archidiaconus dedit libellum in quo narratis quibusdam iuribus & subiecta clausula generali vt omnia quæ aliâs solebat Archidiaconus habere vel poterat rationabiliter habere. Secũdò petijt ꝙ decætero nõ facerent aliquos de Senonen. baliuia. id est curia vel districtu eo prætermisso corã officiali Senonen. Archiepiscopi conueniri: asserens illos prius sub se debere conueniri quã coram officiali prædicto, exceptis causis familiæ Episcopi, & hominũ dicti Archiepiscopi. iura aũt ista prætendebat ex duplici capite. Primò de iure communi: quia monasterium erat ædificatũ in limitibus territorij. Secũdò de consuetudine tã speciali quã generali, quomodocunq; fuerit vel propter negligentiam primorum iudicum, vel propter iniustitiã fortè appellationis, illa causa fuit ad sedem apostolicã delata: iteratò Papa causam commisit iudicibus in suprascriptione cõtentis: & mandauit quatenus se informarẽt per maiores ecclesiæ Senonen. canonicos, qui debent huius rei habere notitiam pleniorem: & si constat de pacifica & obtenta consuetudine aliquã iurisdictionem in monasterijs vel Abbatijs eum habere, vel particulari monasterio illo adiudicet illa iura Archidiacono & super alijs vel toto si nihil ꝓbet silentium imponet perpetuum. h.d. Hęc decret. attingit in effectu tria. primò hîc habemus supplicationem & commissionem primã secundò petitionẽ Archidiaconi. tertiò mandatum decisiuũ. partes istas expediã notãdo & legendo per partes. ¶ No. j. ꝙ valet rescriptũ aliquibus iuribus specificatis, & subiecta clausula generali. Et no. ꝙ quãdoq; clausula generalis apponit̃ indeterminatè absq; adiuncto. quãdoq; apponitur determinatio, vt est quędã alia ratione Archidiaconi: & tunc clausula illa generalis restringitur ad naturã adiuncti [a] determinantis: vnde intelligũtur comprehẽdi in illa solũ illa, quę sunt de qualitate & genere adiuncti. ¶ No. secũdò ar. pro cõclusione libelli peto mihi iustitiã exhiberi quæ mihi denegatur: & hoc optimè de or. cog. c. cũ dilectus. ¶ † [1] No. iij. ar. ꝙ appellatione cõmissionis causæ nõ cõprehenditur decisio, nisi exprimatur. de quo de off. deleg. c. super qõnũ. §. j. Bar. ff. de re iud. l. à diuo pio. in prin. & dixi in clemen. auditor. de rescri. super hac parte gl. nihil scribũt. ¶ † [2] Secũdò opp. hîc in rescriptis enumerata specificè fuit ꝓcuratio, & subiecta clausula generali actũ fuit super iure corrigẽdi excessus. quod grauius est. & sic videt̃ ꝙ sub clausula generali sequẽte specierũ enumerationẽ cõprehendãtur maiora expressis cõtra illud de rescri. c. sedes. Dicit Inn. ꝙ fortè nõ fuit exceptũ, & maiora comprehẽduntur in clausula rerũ, licet iurisdictio elidibilis sit exceptione. vt no. in d. c. sedes. de rescri. & no. eo. tit. c. Rodulphus. Hæc diuinat, & non est verisimilis. Vel secundò in rescriptis maiora fuerũt expressa quæ hîc ꝓpter breuitatẽ non fuerũt enumerata. hæc adhuc diuinat. Vel tertiò dic ꝙ vbi maiora expressis nullã habent connexitatẽ & cõitatẽ cũ expressis non includuntur in clausula generali, vt ibi. si aũt habent aliquam cõnexitatẽ, includuntur: nã hîc erat expressa ꝓcuratio quæ annexa est visitatiõi. de præscri. c. cũ ex officij. & visitationi annexa est iurisdictio, & peccatorũ examinatio, & correctio: nec alterum est maius altero. Vel quartò & aduerte ad istam. quãdoq; clausula generalis post enumerationẽ specierũ simpliciter profertur absq; adiuncto: & maiora nõ cõprehendũtur expressis: vt ibi. Aut profertur cũ adiuncto determinãte genus: & tũc clausula potius recipit determinationem ampliatiuè vel restrictiuè ab adiuncto, quã ab enumeratione specierũ præcedẽte: vt patet de rescrip. c. rodulphus. vt hîc est casus. Hîc enim expressit procurationẽ: & clausulæ generali, & quibusdã alijs, adiecit ad eũ spectantibus rõne Archidiaconi: ideò maiora spectãtia ad ius archidiaconi cõprehendũtur, vt hîc. per qđ dicit ꝙ si aliquis conquereretur super domo, & quibusdã alijs rebus ad talẽ hæreditatem spectantibus, ꝙ si in hæreditate essent castra aut ciuitates, quòd vi huius rescri. c. agi posset. ad hoc de restitu. spol. c. cùm ad sedem. Cõcludo ergo ista: si quæratur an enumeratis speciebus in rescriptis subiecta clausula generali comprehendantur maiora expressis? dic ꝙ si illa maiora sint cõnexa quoquomodo, expressis includuntur: si separata, & clausula profertur cum adiuncto, includuntur si in determinatiõe adiuncti possint concludi. Si autẽ profertur sine adiuncto, includuntur habitu: sed iurisdictio est elidibilis per exceptionẽ. ideò si opponitur repellitur agens: aliâs valet iudicium. vt hîc. ¶ † [3] Tertiò videtur ꝙ in rescripto vel libello super iuribus ad Archidiaconum spectãtibus non cõprehendantur debita de iure spãli, aut consuetudine. vt patet. j. de off. or. c. cõqueren te. & quod ibi no. per gl. Cõcludendo dicit hîc Inn. ꝙ sub isto: peto debita rõne Archidiaconatus: non solũ comprehẽduntur debita de iure communi: sed etiã debita de consuetudine vel priuilegio: vt patet. j. de præscrip. . auditis. Aduerte per hoc nõ est clarus libellus. Dic ꝙ quãdoq; libellus vel rescriptũ emanat super materia apta referri pariter ad debitum de iure cõi & de iure speciali. & annectitur in dubio ad debita de iure cõmuni: sic intelligitur cõtrarium quãdo annectitur ad materiam aptã, vt in pluribus comprehendere debita de iure speciali: licet aliqua possit comprehendere de iure communi: vt patet in officio archidiaconali, quæ potestas vt in pluribus regulatur potius à iure spãli & cõsuetudinario, quã à iure cõi, non cõprehẽdit debita de iure spãli, & sic loqtur hîc: maximè quando petitio vel rescriptũ emanat sup iure debito facta aliqua specificatiõe debiti de iure spãli. cõclude duo verba si quærit̃ an in petitiõe iuris debiti includãtur debita de iure spãli. Dic quòd aut hæc petitio vel rescri. datur ꝓcedẽte singulariũ aliquorũ specifica enumeratiõe: & tũc si particularia enumerata sint de iure speciali, includũtur etiã debita de iure speciali: vt hîc: sed de iure cõi non includũtur debita de iure speciali, sed cõi tãtum. Si aliqua enumerãtur de iure cõi: aliqua de iure speciali & adhuc comprehẽdũtur. & hoc, quia talia debẽt regulari secundum qualitatem specierum enumeratarũ. de procura. c. qui ad agendũ. lib. vj. & in cle. non põt. e. ti. & d. c. sedes. & hoc est maximè verũ, quãdo specificè enumerata sunt cõnexa comprehendẽdis. vt hîc. quandoq; petitio simpliciter emanat absq; aliqua enumeratione. & tunc aut libellans vel rescriptum dãs, dat libellum in materia in qua non possunt comprehendi debita de iure communi: vel si sunt apta comprehendi vt plurimùm, tamen materia adaptatur ad debita de iure speciali & tunc comprehenduntur debita de iure speciali: vt est casus hîc. Quandoque datur libellus vel rescrip. super materia pariter pro-

in. c. quoniã cõtra §. testiũ deponẽs. ver. tertiò venit. & ibi remi. in apost. Celsi. j. de proba. eundem in rub. de causa posses. & ꝓprie. colũ. viij. ver. statu. cum pluribus seq.

SEB. SAPIA.
[a] ¶ Naturam adiuncti. Vide quæ latè ponit Fel. post alios in. c. sedes. §. de rescri. & quæ põit Bart. & latè Mod. in. l. j. §. nuntiatio ff. de operis noui nun. & Bart. in. l. quæsitum. §. si qs fundum. ff. de fundo instru.

portionabili ad debita de iure cōi,& ad debita de iure spāli:& tūc aut debitū de iure spāli ꝙ agit includi est succedaneū loco debiti de iure cōi:& includitur. de reli. do. c. cōstitutus. cū gl. & dictis glo. Qn̄q; debitū de iure spāli non est succedaneū loco debiti de iure cōi: ius tn̄ ꝑut est debitū est de iure cōi:& tn̄ habet determinationem de iure spāli, vt in quarta mortuariorū. de sepultu. c. certificari. & Innoc. variat in. c. certificari. tenet quòd includūtur potius attēta materia originaliter debiti quā determinatione. in. c. cōquerente. de offi. or. tenet cōtrariū. dic cōcordādo quòd qn̄q; agit includere debita de iure cōi: cum determinatiōe iuris cōis,& includit. & sic intellige quod no. in. d. c. certificari. Aut agit includere debita de iure cōi cū determinatione de iure spāli,& nō includitur: sic intellige Inn. de off. or. in. c. cōquerēte. Qn̄q; id ꝙ agit includi ex toto est debitū de iure speciali. & inuenio cōtrariū. Inn. in. c. cōquerente. de offi. or. tenet ꝙ non includat:& hoc vult glo. ibi cōtrarium sentit in. c. auditis. de præscript. in denarijs sancti Petri. Dico sic qđ qn̄q; debitū de iure speciali venit accessoriè ad debitū de iure speciali venit accessoriè ad debitū de iure cōi,& includit. vt in. d. c. auditis. aut est separatū,& non omnino accessoriū: & non includit, nisi addat verbū latum, vt est verbū pertinentiæ: quia tūc cōprehenduntur etiā debita de iure spāli, propter vim gn̄alitatis verbi. vt dicit Innoc. j. de resti. spolia. c. cùm ad sedē. vbi de hoc dixi. & in. d. c. cōquerēte. & in. d. c. constitutus. & hæc sufficiant de dicēdis erga primam partē: ¶ Venio ad secundā partē scilicet. ad petitionē. ¶ Not. j. quòd libellus vt cōcludat debet habere cām ex qua petitio cōcludat. & no. ꝙ ꝓcedit, licet cā ex toto non cōcludat, dummodò in conclusione iuuetur & probatione. ¶ Not. ij. ꝙ matrix ecclesia rōne ædificij in limitibus suis inferioris ecclesię. i. capellæ nō vēdicat sibi ius iurisdictionale aut correctionis:& sic super talibus nō fundat intentionē seu intentū de iure communi. Super quibus aūt matrix ecclesia fundet. habes optimum textum. j. de eccle. ędifi. c. ad audientiam. ¶ Quid iuris vendicet sibi ecclesia superior in capella sibi subiecta. habet de maio. & obe. c. his quæ Quæ iura ecclesia cathedralis in subiectas. de off. or. c. cōquerente. & ꝙ ius in monasterijs & capellis subiectis monasterijs. vide de off. ord. c. dilectus. Quæ iura vendicēt sibi monasteria in capellis subiectis: vide de priuile. c. cùm & plantare. §. in ecclesijs. de priuileg. c. pastoralis. de censi. c. cùm venerabilis. dixi plenè de præbend. c. de monachis. xvj. quæstione. ij. in summa. ¶ † Not. iij. practicam libelli super istis vniuersalibus comprehensis sub vno iure totali[a] & integrali[b]. vt illa in libello specificentur,& posteà vt pertinentia ad illud ius totale petantur. Et no. quòd in libello petita debent specificari & declarari inquantum possunt. Et nota quæ comprehenduntur sub iurisdictione. scilicet necessitas comparendi: necessitas mandatis & præceptis obediendi, quando mādata sunt honesta. ergo super inhonestis non arctantur: ad hæc quod scribitur de tempo. or di. c. ad aures. Et no. quod enumeratis speciebꝰ procedit libellus in talibus vniuersalibus subiecta clausula generali. de quo per Inno. & gloss. de offic. ordi. c. conquerente. de resti. spo. c. cū ad sedem. potissimè de libel. oblat. c. j. ¶ Nota. iiij. ꝙ procedit libellus vt excipiatur ius particulare defendendi conuenti non est necessarium: sufficit enim vt libellus concludat quòd in ipso cōcludatur ius agendi competens actori absq; quòd in ipso excludatur ius excipiendi quòd reo posset competere: vt not. Innocē. de libel. obla. c. j. ¶ Not. v. ꝙ ius iurisdictionale contra monachos non est præscriptibile, siue acquisibile: quatenus obuiat regulæ & substantialibus regulæ: nec monachus ex hoc arctatur ad aliquam obedientiam vel iuridictionem per quàm aliquid detrahatur substantialibus voti quod emisit: quia illa semper à quocunq; iure quæsito intelligunt excepta. ¶ No. vj. ꝙ iurisdictio est in parte quæsibilis quo ad certas personas agentes: quatenus actionem dirigunt contra incertas personas est diuidua: & quo ad aliquas partes,& quo ad aliquas non. ¶ Et not. hîc ꝙ in confessoria[c] procedit libellus per verba negatiua & affirmitima,[d] duntamen agens asserat sibi ius esse,& ad alterum illud neget competere. & non tantum in libello excipere ius partis contra quam agitur, ne propter partem indebitè annexam totum negetur. ¶ Examinemus libellum: hic libellus habet duas partes. Prima est super iure quòd affirmat sibi deberi,& in isto præmittitur causa libelli. Secundò petitio. Tertiò declaratio & exceptio. Secunda pars libelli est super iure negatiuo. primò ponitur petitio. secundò exceptio. Videamus ista ad primam partem libelli. Circa secundam partem petitionis videtur ꝙ sententia non congruit huic petitioni. contra id de simo. c. licet heli. quia super hac parte nihil pronuntiat. Solut. hic ideò non pronuntiatur pro Archidiacono: sed bene cōtra eum in eo qđ in cæteris absolui mandat, hoc ideo: quia petitio eius erat iniusta: nam causas subiectorum prælatorum qui subiecti sunt Episcopo ipsis inuitis potest audire Episcopus: vt patet ex not. de offic. ordi. c. cùm ab ecclesiarum. & c. quanto. & disputant glo. & doct. eo. titu. c. pastoralis. imò dicunt quidam, sed hoc non placet Innocen. ꝙ eos posset à iurisdictione reuocare. ff. de iudi. l. iudicium soluitur. Item pēdebat eius petitionis iiustitia ex altero capite, quia priuati. scilicet laici possunt conuenire in iudicem non suum. ff. de iudi. l. j. & no. de offi. deleg. c. p. & g. & sufficit ꝙ non excipiatur. vt. d. l. j. licet secus sit in clericis.[e] de fo. compe ten. c. significasti. Item fuit ininsta ex altero capite: qa sic paulatim iurisdictio Episcopi eneruaret. ¶ Nunquid aūt superior posset illos reuocare? dic ꝙ qdā sunt inferiores sub superioribus. & in illis superiores vt maiores habēt specificè potestatē:& possunt illos reuocare. C. de iud. l. cùm speciali. C. de fabricem. l. si quis. li. x. quādoq; inferior subest superiori tāquā vicarius:& idē. vnde cùm Archidiaconi & Archipresbyteri nisi aliud habeant de cōsuetudine sint vicarij episcoporū. s. e. c. ij. j. tit. j. poterunt reuocare. Quidā sunt habentes iurisdictiōem particularē in loco alijs superioribus habentibus vniuersalē non distributiuā. & tales non possunt in loco ab alijs superioribus ꝓhiberi, vt sunt Episcopi sub Archiepiscopis & legatis qui sunt capita prouinciarū. ad hoc in aut. de defen.

ZACHARIAS.

a ¶ Sub vno iure totali. vide Ang. areti. post gl. in. §. aliæ. in prin. inst. de act. plenissimè per sæpe alie. Lafran. de oria. in. c. quoniā contra. in ver. petitiōes. nu. 6. &. 7. & ibi in apostil. Celsi ad ipsum. in ver. iure dominij. j. de probati. istum in c. ij. co. iiij. ver. nota primò. & ibi ēt Fel. col. vij. ver. ij. aggreditur. j. de libel. oblatio.

SEB. SAPIA.

b ¶ Et integrali. Vide quę latè tradūt scribētes in. l. j. in prin. ff. de edēdo. vbi ponunt quomodo formetur libellus in generalibus vniuersalibꝰ & particularibus, & quę dicātur generalia, particularia,& vniuersalia: aliqua etiam ponit Alexan. post Bar. in. l. edita. co. ij. C. de edendo.

c ¶ In confessoria. Adde Alex. cōsi. cxxxv. n̄. li.

d ¶ Et affirmatiua. De hoc latissimè tradit Iaso. post Ioan. fab. & Ang. aret. in. §. æquè. instit. de actioni.

e ¶ Secus fit in clericis. Adde ꝙ hęc ratio non videtur concludere per ea quæ voluit Abb. consi. xxv.

a ¶ Priuilegio episcopi. Adde quod voluit Oldra. consi. ccxciij. ZACHARIAS. ¶ Adde Guli. de cu. in. l. ij. & ibi in apostil. Celsi. remissiuè. C. de epis. & cle. Cardi. in cle. j. de reliq. & vene. san. quod est verum eo viuente. vt not. idem Car. in cle. j. xij. not. de exces. præla. Abb. in c. nullus. de foro compe. per tex. & glo. in alle. l. ij. & ibi Bar. Quid autem veniat appellatione familiæ no. do cto. in. l. j. §. familiæ. ff. de vi & vi arma. & Pau. de ca. consi. vij. Anto. Francis. ¶ Qui veniat appellatione familie vide. in. l. si familia. ff. de iuris. om. iudi. & in. l. fi. vbi plenè nota. C. de ver. sig. & vide. l. fina. de fun. instr. & i. l. grege. ff. de leg. j. & adde ꝙ filij habitãtes cum patre dicuntur esse de familia patris, alij autẽ non: non capiendo familiam pro agnatione: de quo per Pet. de anc. & Io. de ana. in. c. quantò. de censi. & adde ꝙ si capimus familiam ꝓ agnatione, veniunt omnes de familia ordine successiuo proximiores, tamen & gradatim secundum Bar. & Bal. per illũ text. C. de verb. sig. & habetur per Alexan. in. l. pronuntiatio. ff. fami. er. veniunt enim agnati: & non cognati, licet sint exæquati, & quo ad successionem intestati. de quo vide Bar. post gl. in. l. cùm ita. in. §. fi. de leg. ij. & capiendo familiam nõ ratione sanguinis: sed alio modo veniunt tantũ seruiẽtes. in. l. ædiles. in. §. familiæ. ff. de ædil. edic. Et adde ꝙ si familia possidet vi, dicit dominus vel paterfamiliâs possidere. l. si mulieri. & ibi per Bart. ff. quibus mo. vsus fruc. amit. & adde ꝙ familia gaudet priuilegijs patris familiâs, etiam si sit quis ĩ seruitio cleri. gl. est not. in l. ij. C. de epi. & cleri. & vide Car. in cle. j. ĩ princ. ĩ. xij. no. de exces. præla. vbi dicit ꝙ oẽs seruientes dicunt

defen. ciui. §. interim. poterunt tamen legati adiri per querelam. vt de offi. le. c. j. dic vt ibi.

5 ¶ † Secundò per hanc decre. dicunt Docto. quòd familia Episcopi gaudet priuilegio Episcopi[a] vt hîc. C. de episcopis & cleri. l. j. xij. q. ij. c. ecclesiarum seruos. xvj. q. j. c. similiter. de pœnis. c. romana. lib. vj. in aut. de sanc. epis. §. sportularum. ¶ Oppo. cum gl. j. ꝙ absq; altera probatione consuetudinis rectè libellasset hic assignando causam: quia ecclesia erat sita in territorio suo. vt patet. xvj. q. vij. c. omnes basilicæ. xviij. q. ij. c. monasteria. Sol. dicit gl. Archidiaconus credebat ex hoc intentionem suam fundatam, sed errabat, ideo oportuit ꝙ probaret consuetudinem. & ad iura contraria respondetur ꝙ loquuntur in Episcopo. ¶ In fi. glo. dicit glo. videre velle ꝙ eò ꝙ quis est in litibus[b] territorij alterius ꝙ fundet super iurisdictione superior ecclesia intentionem de iure communi. xvj. q. j. c. alia. vbi Io. hoc videtur tenere, dicit tamen ꝙ in contrariũ facit. xviij. q. ij. c. peruenit. & c. dudum. de capel. mona. c. dilectus. Ideò Io. an. post Inno. de capel. mo. c. dilectus. per hanc decret. dicit ꝙ matrix ecclesia ratione ædificij ecclesiæ in territorio nullum sibi vendicat ius, nisi ius speciale aliud inducat. alleg. de maio. & obe. c. his quæ, de iure autem instituendi an ad illam pertineat. dicit Io. an. ꝙ videtur ꝙ sic per illud. c. his quæ. sed dicit ꝙ illud põt procedere in beneficijs Cardinalium, qui habent pinguius ius quàm habeant plebani. aliâs institutio & destitutio spectat ad Episcopum. de offi. or. c. conquerente. xvj. q. j. c. j. ad hoc optimè de eccle. ędi. c. ad audientiam. & vide quod scripsi. de elect. c. j. & plenius eo. ti. c. cùm ecclesia vlterana. tene primum per hanc decr. Concluditur ergo ꝙ propter situm in territorio solus Eps fundat intẽtionem de iure communi propter situm in parochia. si quæris an fundet intentionem de iure communi quo ad iurisdictionem & potestatem instituendi & destituendi: dic ꝙ nõ. & hoc ne in eadem diœcesi videantur duo capita quasi monstrũ. Si quo ad potestatẽ præsentandi: dic ꝙ non. nisi aliud conferat per quod quæratur ius præsentãdi idest ius patronatus. j. de eccle. ędi. c. ad audientiam. Si quo ad potestatem percipiendi iura parochialia[c] vt decimas & alia: tamen fundat intentionem. de his quæ fiunt à præla. c. pastoralis. de decimis. c. cùm in tua. de off. ord. c. cùm ab ecclesiarũ. Si quæritur de domino temporali: an fundat in territorio intentionem de iure communi eò ꝙ dominus. dicit hîc Host. ꝙ non. etiam si sit comes vel princeps alius, excepto Imperatore. & in ipso operatur hęc excellentia dignitatis imperialis quæ supra omnes est. in aut. quo modo oportet episcopos. in princi. ff. ad legẽ rho. de iactu. l. deprecatio. vij. qõ. j. in apibus. Non obstat. viij. dist. c. quo iure. vbi in plurali loquitur de imperatoribus: quia illud plurale loquitur de Regibus romanorũ. & licet nõ sit nisi vnus habuit respectum ad futuros. Vel loquitur in plurali: quia quandoq; fuerũt plu

esse de familia. Et adde ꝙ si factum est legatum vel hæreditas relicta familiæ alicuius extranei, admittuntur omnes simul, nõ autem proximiores: secus autem quando relictum fieret à coniuncto. de quo vide Barto. per optimam rationem alle. in. l. si cognati. in fi. ff. de rebus dub. & tene menti ꝙ familia non conseruatur sine iudicijs. l. j. §. sed & si seruus. de vẽtre inspi. & vide And. sicu. plenè ĩ quodã consi. suo. qđ incip. Spectabilis & generosus miles. in. ij. colũ. qđ est inter cõsi. Alexan. post cõsi. xlvj. in. iij. parte cõsi. & an & quãdo domin⁹ teneatur de facto & delicto familiæ. vide plenè per Spe. in titu. de fur. in ver. alia quoq;. & in titu. de iniur. & in ver. antepe. & habetur in tit. ff. si fa mi. fur. fec. dica. & in. l. si familia. ff. de iuris. om. iudi. & adde ꝙ familia viri & vxoris est vna & eadem. no. Spec. in tit. qui fi. sint legi. ver. ꝙ si viro.

b ¶ Limitibus. Ad de ꝙ Oldr. consi. lxxxiij. in fi. dicit ꝙ limes diœcesis est imprescriptibilis, & limes territorij præscriptibilis.

c ¶ Iura parochialia. Adde qđ voluit Oldra. consi. cclxviij.

d ¶ Abbatẽ. Adde Ro. cõs. ccclxxv. SEB. SAPIA.

e ¶ Illi testes. Vide tex. cũ ibi not. ĩ. c. quãtò. cũ seq. j. de præsum. & ĩ c. cũ dilectus. ij. j. de purga. cano.

f ¶ Informati. Ad de alleg. consiliũ xxiiij. ij. lib. SEB. SAPIA.

g ¶ Consuetudine. Hoc tamen fallit quando esset consuetudo notoria. vt per Bar. in. l. ij. q. xxv. C. q̃ sit lõga cõsue. & Bal. ĩ l. j. C. vt q̃ desunt aduo. par. iu. sup. vbi Alex. cõprobat col. j. Car. florẽ. in. c. fi. q. xxxvj. s. de consuetu. Feli. in. c. cũ ordinem. col. viij. s. de rescrip.

res. C. de defen. ciui. l. j. & iiij. Ratio autẽ quare hoc non competit comitibus sicut Episcopis. respondet ꝙ fines Episcopatuum stabiles sunt, nec mutantur, nec præscribuntur: de parochijs. c. super eo. mundana verò dominia ꝓpter potentiam vsurpantur & mutantur: de voto. c. quod super his. ideò iudices ecclesiastici super limitatione episcopatuum non recurrunt ad laicorum diuisiones. vt in. c. j. de reli. do. Non obstat quod no. Io. an. post Inno. de iureiur. c. nimis. vbi dicit ꝙ dominus terræ eò ꝙ dominus quo ad iurisdictionalia fundat intẽtionem de iure communi: quia hoc verum si constat de dominio eius ab Imperatore concesso: aliâs non. ¶ Per hanc decre. dicit glo. ꝙ correctio monachorum primo loco spectat ad Abbatem[d]. ad hoc de offic. ordi. c. quantò. vbi de hoc. Dicunt tamen Docto. si monachi nolunt parere Abbatibus, compelluntur per Epm. ne cleri. vel mo. c. relatum. de sent. excõ. c. monachi. Si agatur in forma iudicij: de consuetudine potest etiam spectare ad Abbatem: quia consuetudo etiã priuato dat iurisdictionem. de fo. competẽ. c. cùm contingat. fortius Abbati. ix. q. iij. c. conquestus. Si talem nõ habet consuetudinem, ad Episcopum recurrit. de hoc de offi. ordi. c. quantò. ¶ Venio ad vltimam partem, videlicet ad secundum mandatum. & hîc primò instruit super testibus recipiendis. secundò quomodo iudicet non apparente consuetudine. tertiò quomodo iudicet illa existente. ¶ No. j. ꝙ illi testes[e] in causa sunt admittendi qui verisimiliter de negotio sunt informati[f] Et nota ꝙ qui sunt in ecclesia pñt habere notitiam plenius quæ sunt de ecclesia. ¶ Secundò not. quòd confratres eiusdem ecclesiæ admittuntur ad testificandum pro prę sidẽte in aliqua particulari dignitate ecclesiæ. per quod colligũt Doc. ꝙ aliquis potest in testem admitti qui non admittitur in iudicẽ. de offi. dele. c. causam. vbi de hoc. ¶ Not. iij. ꝙ ad hoc vt quis præscribat iura contra aliquã ecclesiam, exigitur pacifica & quieta possessio, & hoc si est nullo modo interrupta. ¶ † Not. 6 iiij. quòd ad concludendam consuetudinem, vel ius aliquod consuetudinarium in loco, sufficere videtur probatio vniuersalis consuetudinis in eodem loco, vel locis consimilibus. ad hoc optimè. j. de causa pos. c. cùm ecclesia sutrina. & oportet quòd particularia in quibus cõcludit, per omnia sint paria expressis. sufficit ergo allegari consuetudinem in speciali loco, & probari eam vniuersaliter in alijs. & sic sicut ex pati in tpe pręsumitur titulus allegatus de cẽsi. c. peruenit ita ex pati in loco pręsumit titul⁹ vel cõsuetudo ĩ loco particulari. ¶ Not. v. ꝙ inferior prælatus Epo intra limites parochiæ suæ propriã iurisdictionẽ nõ habet, correctionẽ aut visitationẽ: nec consequenter ꝓcurationem ratione visitationis debitam, nisi aliud pateat de consuetudine. ad hoc de capel. mona. ca. ij. ¶ Not. quòd fundans intentionẽ super cõsuetudine[g] illã probat. ¶ No. practicam sentẽtię super iure vniuersali. quia potest

esse quo ad diuersos articulos partim absolutoria & partim cōdēnatoria, ꝓut partes ostēdunt de iustitia: ad hoc de testa. c. raynaldus. & c. raynuti⁹. Et no. practicā absolutoriæ & condēnatoriæ super istis iuribus realibus aut personalibus in confessoria vel negatoria. ¶ No. ꝙ quasi possessio vel iurisdictiōis exercitium in aliquibus particularibus sub iure vniuersali cum intentione quærendi totum quo ad alia iura non extenditur in exorbitantibus à iure communi. ¶ Op. ad istam partē. & videtur ꝙ hæc ꝓbatio non debeat restringi ad canonicos tantùm: quia ius ac edictum de testibus permissorium est, & probatio nō est angustāda. de renun. c. in præsentia. ff. de test. l. j. Sol. dicit hic Ioā. and. & hæc fuit quædam prouisio facta ex officio Papę, vel de cōsensu partium, vel de cōsensu solius Abbatis quę est seruanda ex quo forma data est: aliâs fieri non deberet. argu. c. quoniam. vt lit. non contest. §. j. ¶ 7 † Oppo. ij. ꝙ ad Archidiaconū spectet iurisdictio de iure: vt patet. s. c. j. & quasi per totum. Sol. an Archidiaconus habet iurisdictionem de iure, an de consuetudine: opi. sunt, quæ tanguntur. s. c. j. ad quarum opinionum declarationem dicit Host. quòd quædā sunt Episcopalis ordinis: vt consecrare: dedicare: reconciliare: chrismare: confirmare: & similia. de quibus habetur de elec. c. quod sicut. §. præterea. & hæc non potest minor Episcopo etiam obtentu consuetudinis. lxviij. di. c. quamuis. & est casus. s. de consuetu. c. quanto. licet aliqua de iure de his exerceant: quatenus à iure concedit. vt in Abbatibus patet. s. de æta. & quali. c. cum contingat. vel de consuetudine approbata per Papam, vt patet in presbyteris Cardinalibus. de sup. negli. pręla. c. j. vel de papæ prouisione. xcv. di. c. peruenit. de quo in. d. ca. quantò. Licet inferiori à minori hoc nō possit committi. de conse. eccle. vel alta. c. aqua. Quædam sunt episcopalis authoritatis: sicut audire causas matrimoniales: nō dicit sententias dare, vt euitet id, quod habetur de elec. c. transmissam. quia talia dantur à confirmatis tantùm: indulgentias concedere: & quo ad exercitia ecclesiastica beneficij administrationē instituere, & similia. de quibus. s. eod. c. ad hæc. Et si quæ alia reperiūtur: quæ Episcopus ad tempus committere possit vt not. s. e. c. significasti. & talia potest ad tempus committere, in perpetuum non: nec à subdito possunt acquiri, nisi speciali priuilegio papæ, vel concessione Episcopi cum pręscriptione sequuta. sic loquitur de exces. pręla. c. accedentibus. de iurepatron. c. cura. de relig. do. constitutus. vel ex sententia arbitri, vel alia cōuentione præscriptione firmata. de pręscrip. c. cum olim. & c. veniens. Sic posset intelligi etiam de institutione autorizabili. de institu. c. cùm venissent. alias consuetudo non prodesset. per not. s. eo. c. cùm satis. Quædam sunt simplicis iurisdictionis: vt visitare: corrigere: coercere modica coercione: causas minores audire & terminare. & quędam alia quæ in sequentibus colligi possunt. & in his Archidiaconus quo ad parochiales ecclesias & minores titulos de iure communi est vicarius Episcopi. s. c. ad hæc. & in iuribus proximè allegatis. maiorem tamen cercionem exercere non debet inconsulto Episcopo, nisi in talibus plus acquirat. de elec. c. dudum. de exces. præla. c. ad hæc. Nec ista vicaria extenditur ad maiores titulos. vt Abbatiæ, & conuentualis ecclesiæ, nisi per consuetudinem hoc acquirat: vt hîc. de offi. archidia. c. fin. de maio. & obe. c. cum inferior. Caueat ergo Episcopus ne hac vicaria permittat vti Archidia. tanto tempore quòd consuetudinis præscriptio sit completa. de elec. c. cumana. de cau. pos. c. cum ecclesia. interim autem per Episcopum & in his quando vult cū sit eius vicarius, prohibere potest. vt dixi. s. & no. j. ti. j. c. fin. Quædam verò sunt certi officij, sicut sunt installare Abbates & alios. & aliqua de iure communi spectant ad Archid. s. eod. c. ad hæc. §. in quadam. de cæteris remittit ad summā. ¶ Circa hanc partem Innocen. ponit vnam mirabilem gloss. in qua tractat de extensione consuetudinis. de materia extēsionis quasi possessionis habes plenissimè in. c. dilectus. de capel. mona. de quo plenè dixi in. c. in 8 literis. de restit. spoli. in tractatu incorporalium. ¶ † Opp. igitur quòd consuetudo hæc in omnibus ecclesijs non extendatur ad particulares ecclesias. nam si vna ecclesia fuit diligens in non permittendo vsum talis consuetudinis, non debet factum aliorum ei nocere: vt patet in regula, res inter alios acta. de re iudi. c. pe. Præterea si Archiepiscopus Archidiacono omnia hæc iura concessisset in omnibus alijs monasterijs, & non in vno, hæc concessio ad istud vnum in quo concessa non est non extenditur. ergo nec pari ratione ipsa consuetudo. maximè cùm concessio sit fauorabilis & latè interpretanda contra concedentem. de dona. c. cū dilecti. de consue. c. cum dilectus. ¶ Hîc Innoc. declarare hoc volens, an & quando consuetudo vniuersalis extendatur ad particularia: ponit gloss. suo more ineptè compositam: quam tibi reducam ad aptissimam & intellectualem compositionem: ita quòd non difficilis sed clarissima videbitur materia: & expediam eam per aliquos articulos. ¶ 9 † Primus erit, an hæc consuetudo vniuersalis in se sit extendibilis.[a] ita ꝙ extendatur ad alia loca. Secundò ad quæ iura. Tertiò circa quæ fiat extensio. Quartò quę requirantur ex parte extendentis. Quintò quæ exigantur ex parte eius cui præiudicatur. id est patientis extensionem. ¶ Ad primum aliqui tenent quòd non habet locum extensio nec consuetudinis[b] nec præscriptionis: quia ipsa odiosa est, & causatur ad limites vsus: ergo ad illos restringitur. Cōtra istos est hæc decre. & decr. cum ecclesia vulterana. de elec. ideò tene quod aliquo casu potest extendi. ¶ Ad secundum ad quæ iura & quę possunt extendi. dic quòd quædam sunt iura impræscriptibilia, vt est ius visitationis de pręscri. c. cùm ex officij. de censi. c. cùm venerabilis. & in his planum est, quòd consuetudinis nō cadit extēsio. & est hoc dictū Host. quòd talia non possunt quæri: vel si quærantur, nō quęruntur absq;[c] iusto & specifico ti. de præscri. c. si diligēti. & hæc acquisita est alia quā episcopalis: & sic vt in cōsuetudine quęsita posset consuetudine obumbrari. episcopalis autem non est de consuetudine obumbrabilis: quia de iure communi competit. Quædam sunt iura iuri contraria, vel ecclesijs onerosa. & talia non extendunt: vt patet de consue. c. j. de deci. c. tua. xj. distinct. c. catholica. & ideo in pensionibus & procurationibus hæc consuetudo non est extendenda: quia talibus obuiat ius. & hoc verum quando agitur de extensione vnius rei ad aliam. Si verò tractetur de extensione eiusdē rei ad eandem, tunc benè fit hæc extensio. ff. communia prædi. l. venditor. §. si constat. de decimis. c. cum in tua. de censi. c. sopitæ. cum suis concor. nunquàm enim consuetudo vel priuilegia sic extendenda sunt aut restringenda: quia diuerso iure cēsent: per hoc dicit quòd si certam pensionem. x. solidorum,[d] vel certam pensionem numeri in omnibus alijs monasterijs de consuetudine acquisiuit, non poterit hoc exigere à monasterio sancti Petri, quia talis consuetudo est onerosa. de consue. c. j. quod intelligit Hostien. vbi alius quàm Episcopus vellet hoc acquirere. quia de iure communi omnia ei subesse videntur. & sic non sunt talia odiosa. x. q. j. c. regenda. xij. q. j. c. præcipimus. & c. ecclesiasticarum. xj. dist. per hoc dicit Hostien. quòd vbi episcopus petit à subdito aliquid noui vel insolitum à iure, tamen non omnino improbatum à iure, puta censum, vel charitatiuum subsidiū, vel similia, ex quo probat quòd illud habet & percipit in alijs cōuicinijs, conuincitur is à quo petit, nisi illud probet. & idem per iura

SEB. SAPIA.

[a] ¶ Extēdibilis. Vide Barto. in. l. ij. q. xxxvj. C. quæ sit long. consue. Ias. in. l. omnes populi. in. ij. lect. col. ix. ff. de iustitia & iure. Laur. calcaneū in consi. ij. col. xxiiij. Corneū in cōsilio. cccxix. inci. Circa primum. colum. xj. in. iij. vol. Areti. in consi. xliiij. incip. In ꝓposita consultatione, in quibus locis cōcluditur ꝙ cōsuetudo vnius ciuitatis vel loci extenditur ad alia loca particularia subiecta.

[b] ¶ Consuetudinis. Adde Old. consi. cclxviij. in fi.

[c] ¶ Nō quærūtur. Adde videndum Abba. cōsi. xxvj. ij. lib. & vide qđ voluit Oldr. cōsi. clxxij. & ccxliij. & ccliiij.

[d] ¶ X. solidorū. Adde Ro. idē tenētē consi. ccclxviij.

iura allegata in vltima glo. quædam sunt iura non à iure commu ni exorbitantia, sed præter ius: vt quia ius talibus non resistit: nec data à iure reperiuntur: & adhuc in talibus habet locum extẽsio. de censi. c. super eo. de consue. c. cùm olim. xij. distin. c. diuturni. & c. omnia. & c. sequen. Quædam sunt iura à iure communi conces sa quæri: & in quibus quærere laudabile est & rationabile: & quę concessibilia sunt à iure non reprobantur. sicut est in hoc ꝙ Archidiaconus in monasterio iurisdictionem habet, quod Episcopus debet facili concedere, vt suum facilius faciat onus j. titu. j. c. fi. & quæ à iure non reprobantur. & talis seruanda est & extẽdenda. vt hîc & de elec. c. cùm ecclesia. xj. distin. c. in his. xij. distinc. c. consuetudo. viij. distin. c. quæ contra. de censi. c. sopitæ. per hoc dicit ꝙ in his quæ sunt iurisdictionis vel ei annexa habet locum extensio: dummodo maior pars populi vtatur. ff. de iustitia & iure. l. penulti. ¶ Venio ad tertium. s. circa quæ fiat extensio. dic ꝙ aut iura sunt similis naturæ, & per omnia paria, & fit extensio de iure ad ius, vnde si vtatur iure quod competit de iure communi, illi similia & paria. Nam si Episcopus vel Archidiaconus in aliquo loco de quo non constat quòd sit alterius iurisdictionis aliqua iura episcopalia exercuit, omnia alia ibi exercebit. de relig. do. c. j. & hoc maximè obtinet in iuribus archidiaconalibus, & cõ similibus, quæ per consuetudinem acquiruntur. secundum Innocent. aut attenditur extensio de vno iure ad aliud diuersæ naturæ[a], & non habet locum. ideò si Decanus in monasterijs acquisiuerit iurisdictionem episcopalem, per hoc non poterit exercere aliud ius quod non sit eiusdem speciei. Similiter fit extensio de loco ad locum[b]. vt quod est in vno loco seruetur in alio, & tunc cũ extẽsione de loco ad locum oportet quòd loca sint paria. & ideò si Decanus in monasterio sancti Petri iurisdictionem acquisiuerit ex priuilegio vel consuetudine, & non in alijs, licet posteà in alijs monasterijs Archidiaconus acquisiuisset, hoc non extenderetur ad monasterium sancti Pe. hoc patet. quia dicit in huiusmo di Abbatijs id est ĩ Abbatijs similibus, & in quibus nõ ęst aliqua quo ad hoc dissimilitudo: quod hîc nõ erat ex quo priuilegio vel iure speciali ad alium hæc iurisdictio pertinebat. Per hoc dicit ꝙ si Abbas exercuisset hãc iurisdictionem nomine Episcopi, quòd ad illum nõ extenderetur Archidiaconatus vsus. secus si exercuisset vt Abbas: quia illa nõ contradicit archidiaconali. cùm alia sit iurisdictio archidiaconalis. Per hoc dicit ꝙ quo ad eos per quos fit extensio, exigitur quòd non sint vsi apposita consuetudine. & sufficit etiam si certũ sit quòd in his locis ad quæ extenditur non sit quis vsus hac consuetudine. ad hoc: quia ecclesiæ de nouo ædificatæ coguntur ad hanc consuetudinem seruandã. in quibus certum est ꝙ quis consuetudine nõ est vsus. de censi. c. ecclesijs. sicut est in officijs ecclesiasticis vnum modum seruant. xij. distin. c. penulti. & fi. vnam mensam communem habere. de censi. c. ex parte. prærogatiuam eiusdem dignitatis seruare. de consuetu. c. cùm olim. si autem alij haberent contrariam consuetudinem, non fieret extensio. de consue. c. fina. de præscrip. c. auditis. xij. distinc. c. illud. breuiter idem si alius hæc iura in hoc monasterio exercuisset. de præscrip. c. cùm ex officij. Idem si pro illa aliam habeat: puta vna ecclesia ieiunat diẽ sabbati: altera diem mercurij[c]. xij. dist. c. illa. ¶ Ad quartum scilicet quæ requirantur ex parte extendentis consuetudinem. dic quòd sit vsus ista consuetudine in omnibus locis, vel saltem maiori parte locorum: si agatur de extensione quo ad loca. Idem de personis. quia in maiori parte personarum[d] sit vsus hoc iure. ff. de iusti. & iure. l. penulti. & fiet extensio etiam ad locos eiusdem prouinciæ, nõ solùm diœce. ad hoc. ff. ad munici. l. quod maior. ff. de testi. l. testium. §. fina. ¶ Ad quintum scilicet ex parte eius cui præiudicatur, & contra quem extenditur consuetudo. dicit quòd exigitur patientia: vt si agitur de acquisitione iurium episcopalium exigitur patientia Episcopi. & imputet sibi Episcopus qui vidit Archidiaconum exercentem, & non contradixit. de consuetu. c. ij. ff. de legi. l. de quibus. Et hoc intellige quando nec Episcopus vel Abbas ibi iurisdictionẽ exercet aliquo modo. aliàs ex hoc præiudicaretur, quia interrumperetur præscriptio: quia tunc apparet quòd Episcopus non intendit hanc iurisdictionem concedere Archidiacono. Ex quadam enim tacita concessione Episcopi surgit hæc extẽsio. per quæ patet quòd si Episcopo ignorante hæc iura exercuit, nihil acquisiuit.[e] de consuet. c. j. C. de serui. l. j. & ij. nec obst. si sciuit quòd hanc iurisdictionem tantùm in vno monasterio exerceret per consequens tacitè videtur consentire quòd habeat in alijs. respondeo non: quia hoc casu videretur Archidiaconus magis fulciri præscriptione quàm consuetudine. aliud quãdo in pluribus. quia tunc magis consuetudine quàm pręscriptione videtur fulciri. consuetudo se habet ad ius vt commune & vniuersale: præscriptio ad particulare priuatum. præscriptio autẽ quia odiosa est restringenda. de præscrip. c. vigilanti. consuetudo tanquam fauorabilis non est restringenda: sed dilatanda. Facit quia titulus in consuetudine non exigitur. not. de pręscrip. c. cùm olim. ad fin. vnde & si præscriptio ad noua monasteria non extendatur: consuetudo tamen extenditur. de censi. c. ecclesijs. & c. super eo. de consuetu. c. cùm olim. alij tamen non faciunt differentiam inter consuetudinem & præscriptionem. Et faciũt hæc ad quæstionem legistarum de nobili qui nunquàm collectauit subditos, cùm mos patriæ habeat quòd in tribus casibus posset ille collectare militando: filias maritando: & mare trãsfretando: quorum vnum sibi imminet: quam vide per Cyn. C. quæ sit long. consuetu. l. ij. & ibi distinguit inter consuetudinem & præscriptionem. ad hoc. xij. q. ij. c. cognouimus. vbi legitur quòd etiam noui reditus iure veteri cẽsentur. ¶ Prædictis quæ dicta sunt circa extensionẽ non obstant contraria signata. Primò, quia res ĩter alios acta &c. quia hoc est ne vna & eadem res diuerso iure cẽseatur. xij. q. ij. c. cognouimus. Itẽ quia agitur de modico, aut nullo præiudicio: quia si Archidiaconus exerceret: Episcopus tamẽ per se & ꝑ eundem Archidiaconum, vel alium exercebit. s. eo. c. j. non obstat quòd si Episcopus concedat in pluribus non extenditur ad non cõcessum. quia concessio habet in non expressis tacitam exceptionem: de præsum. c. nonne. non sic in consuetudine, quæ est apta recipere extensionẽ. ¶ Quæro quid si Archidiaconus qui per cõsuetudinem acquisiuit visitationem posteà amittat eam per cõsuetudinem: an Episcopus qui per centum annos stetit quòd non visitauit possit visitare? Dic ꝙ sic. de præscri. c. cùm ex officij. de censi. c. cùm venerabilis. & c. venerabili. per quod apparet quòd malè dicunt qui dicunt ꝙ episcopalis iurisdictio per solam patientiam Episcopi præscribitur. ¶ Quæro planũ est ꝙ hic Archidiaconus non habet correctionẽ vel visitationẽ in monasterijs: quid de prioratibus? dic ꝙ idem si sint cõuentuales: vel ad hoc per Epm instituti vt ibi sit conuentus. de cõsue. c. cũ dilectus. de statu mona. c. ij. in alijs secus. cũ nec gaudeãt priuilegio monasteriorũ. x. q. j. c. j. In capellis etiã monasteriorum non exemptis percipit Archidiaconus iura sua non obstante priuilegio Episcopi. de exces. præla. c. ij. ¶ Quid si monasteriũ habeat populum? videť ꝙ Abbas ratione visitationis populi & Archidiaconus debeãt procurare. de priuileg. c. ex ore. §. fi. x. q. j. aliàs verò ibi sacerdos ꝑ se distringit monachos ad soluẽdas decimas, sed per superiorẽ ipsos facit cöerceri secundũ Host. adhereas primo dicto Io. an.

[b] ¶ Diuersæ naturę. Adde Ro. loco ꝓximè allegato.

[b] ¶ De loco ad locum. Adde Fran. are. consi. cxv.

SEB. SAPIA.

[c] ¶ Diẽ mercurij. An cõsuetudo extẽdatur, latissimè explicat illustris præceptor meus in repe. c. fi. colũ. xlvj. versi. prima est conclusio per septem colũ. s. de consuetu.

[d] ¶ Personarum. Adde Ro. consil. alle. cccxlviij.

[e] ¶ Nihil acquisiuit. Adde limitãdum vt per Old. consi. clxxij.

De officio Archipresbyteri. Rubrica.

¶ Quia post Archidia. Archipresbyter facit gradum: ideo &c. de materia. xxv. dist. c. perlectis. Anto. de but.

SVMMARIVM.

1 *Aßiduè exponitur, ideſt horis & temporibus congruis.*

2 *Dictio collecta quid denotet.*

CAP. I.

Vt archipresbyter. Hæc prima tria capitula non summantur: nec diuidũtur ꝓpter multiplicitatẽ dictorum. tamen principaliter intendunt ꝙ Archipresbyter Ciuitatensis eſt sub Archidia. & principaliter præeſt presbyteris & principalibus officijs. ¶ Litera capitulorum huius tituli: & sequentium vſq; ad titulum de officio vicarij. satis ſe exhibet cuilibet etiam modicũ intelligenti. ideò aliter nõ summatur. Ber. ¶ Not. primò ꝙ Archipresbyter de iure eſt ſub Archidiacono. & ſic Archidiaconus eſt principalis dignitas poſt Episcopũ in eccleſia: & no. quòd tenetur præceptis Archi. obedire ſicut præceptis Epi: quod intelligit Inn. de conſuetudine. & in his quæ ſpectãt ad officium Archidiaconi de iure vel cõſuetudine. ¶ No. ſecundò ꝙ eius officiũ eſt principaliter habere curam ſuper presbyteros. & ſic dignitas archipresbyteralis videtur curata. ſecũdò ad eius officium ſpectat principaliter in locum Epi missam dicere loco Epi. & ſic in diuino officio reſpectu missæ eſt vicarius Epi. Et not. dignitatem requirentem reſidentiam. ¶ Opp. ꝙ Archipresbyter non debeat ſubeſſe Archidiacono, cũ ſit maior in ordine. de ma. & obe. c. ſtatuimus. & c. j. Sol. dicit gl. j. Archidiaconus præeſt quo ad dignitatem,[a] ſed non præeſt quo ad ordinem & ordinis miniſteriũ. Dat ſimile de angelis: quod dic vt in glo. dicebat Hoſtiẽ. ꝙ ſi Archidiaconus eſt presbyter, quod eſſe poteſt, nec per hoc amittit Archidiaconatum. de quo de renun. c. ac ſupplicationem: tunc Archipresbyter cedit ei, cũ ſit par in ordine, & maior in adminiſtratione. dicit tamen ꝙ eccleſiarum conſuetudines ſunt ſeruandæ: vnde dicit ꝙ habent ſe iſti vt excedentes & exceſsi: quia in aliquibus Archidiacon⁹ reueretur Archipresbyterũ: in aliquibus ecõtra Archipresbyter Archidiaconum. Dat ſimile in patre carnali qui eſt filius ſpiritualis filij carnalis. ¶ †Quæro quid eſt dicere collectam? glo. dicit ideſt missam. alleg. iura quæ ſic dicunt: ſed ſecundũ Doc. ideò ſic dicitur ꝙ ad ipſam homines colligũtur. vel dic collectam ideſt orationem: quia de missa dixerat. s. & vide de hoc verbo. iiij. q. j. c. ij. vel intelligaſ de missa feriali. vel de matutinali: quia in illa orationes dicuntur, & multa capitula: ſecundum Gof. cũ tamen in missa communiter non dicatur niſi vna. ¶ †Quæro[b] quomodo intelligiſ illud: aſsiduè ſtare &c. Solu. dic aſsiduè. i. horis competentibus. xxxvj. diſtin. c. ſi. xxxvij. di. c. de quibuſdam. de conſe. di. v. c. nũquã. de frig. c. vlti. §. fin. omnia enim ſuis debent conuenire temporibus. xxiij. q. iiij. c. ſi eccleſia. in ſi. Not. pro teſtibus qui dicunt aſsiduè[c] poſſedit: vel ſtetit, vel habitauit. vide Dy. in. l. j. ff. ſol. mat. ¶ Quæro de qua missa loquitur? dic de missa ſolenni quæ dicitur in eccleſia in feſtiuitatib⁹ ſolẽnibus, quibus debet Episcopus niſi ex cauſa impediatur intereſſe in cathedrali eccleſia, de conſecra. di. iij. c. Episcopus. xvj. q. j. & tem poris qualitas in ſi. Hoſtien.

CAP. II.

Miniſterium. Nõ ſummatur ibi: *Cardinalium. i. principalium.* ¶ No. officium Archipresbyteri, quia eſt ſupra principales presbyteros, & principaliter habet curã officij erga eos in ſolenni agendo officio. ¶ Et no. ꝙ diſtributio officij hebdomadarij debet capere principium à die dominico. ¶ Not. ſecundò ꝙ officium debet dici horis canonicis indeclinabiliter. i. in puncto horæ. non ergo licitè dicit, qui alio tempore dicit: & aliàs dignè & ſanctè non dicit vt debet. per quod patet ꝙ cauſa non ſubſiſtente videtur peccare ſacerdos qui debitis horis nõ dicit officium. ¶ No. quartò ꝙ Archipresbyter deficiente Epo præordinat vt vicarius oĩa quæ ad officium ſpectant principalium ſacerdotum. ¶ Et nota hîc multa quæ ſunt de miniſterio ſacerdotum: benedictio fontiũ. inungere infirmum. & not. quòd debet vngi oleo & non chriſmate, & pœnitentes reconciliare, & ſic videtur ꝙ in tota diœceſi Archipresbyter habet curam vt poſsit miniſtrare ſacramẽta, de conſilio Epi tamen. ¶ Item not. ꝙ quilibet presbyter diœceſis eſt ſub cura Archipresbyteri: vnde non poteſt alteri cõfiteri eo incõſulto, nec ab alio pœnitẽtiã recipere. ¶ Et no. ꝙ ad eius officiũ ſpectat dicere ſolennem miſſam, aut alteri cõmittere: & per hoc apparet ꝙ expoſitio gl. in. c. præcedẽti. de colla. eſt melior alijs. ¶ No. ꝙ vicarius põt dare vicarium: quod procedit in voluntaria iuriſdictione niſi ſint dati à principe. de offi. dele. c. ſuper queſtionũ. de quo. j. c. proxi. ¶ Gl. quærit qui dicãtur Cardinales. & quare ſic dicantur. gl. hîc declarat & eſt clara. vnde per hoc arguit Hoſti. ꝙ ſicut inter Cardinales nullus eſt qui ſaltẽ nõ ſit diaconus, ita nullus deberet eſſe canonicus qui non eſſet ſaltem in ſacris. de æta. & quali. c. quæris. ad hoc facit quod no. de conſe. diſt. j. c. Eps Deo ſacrificans. & c. iubemus. vide hodie cle. j. de æta. & quali. ¶ Quæro quando incipit dies dñicus[d] quo ad officiũ? glo. declarat. ¶ Quæro quid eſt dictũ indeclinabiliter ſeruiant. gl. declarat. ¶ Quæro an incõſulto Epo poterit? gl. dicit ꝙ non à contrario: & dicit ꝙ loquitur de ſolenni pœnitente qui crimẽ publicè cõmiſit qđ vniuerſam cõmoueret vrbẽ: in quo etiã cauſa neceſsitatis ſi Eps commodè haberi nõ poſsit, poterit Archipresbyter & q libet alius ſacerdos reconciliare, & etiã laicus. de conſe. di. iiij. c. ſanctũ. hoc non placet Hoſt, quia licet laico quis poſsit cõfiteri: ipſe tamen abſoluere non poteſt: nec reconciliare. vt no. glo. de offi. or. c. paſtoralis. §. j. Io. & Hug. intel lexerũt de vlti. anno ſeptẽnij, quinquẽnij, vel decennij

---

ZACHARIAS.

a ¶ Præeſt quo ad dignitatem. Propter curã fori cõtentio quã exercet: cũ Archipreſbyter exerceat curã fori pœnitẽtialis. vt no. in. c. officium. j co. ita no. Car. ĩ cle. j. ĩ prin. vij. q. de præben. Archi. & Gemi. xxv. diſtin. c. perlectis.

Anto. Franciſ.

¶ De Archipreſbytero & Archidiacono quis ipſorũ ſit maior. dicas ꝙ Archipresbyter habet curã in eccleſia cathedrali, & exercet curã fori pœnitẽtialis. vt in cle. j. & ibi ꝑ do. Car. de præb. in. ij. q. & vide gl. in. c. cleros. xxj. diſtin. & vide do. Car. in clemẽ. dudũ. in. §. ſi verò. de ſepul. nullam tamen habet iuriſdi. & ꝓpterea dicitur eſſe minor Archid. propter iuriſdictionẽ quã habet, & curã fori contẽtioſi quã exercet. Archip̃ſbyter tamen poteſt miniſtrare ſacramenta. vt ꝑ gl. & Car. in cle. j. ĩ xx. q. de priuile. & in. c. j. de offic. archipresby. & generaliter de materia iuriũ archip̃ſbyteraliũ. & de archipresbyteri p̃ſidẽtia. vide ꝑ Spe. in ti. de offi. archipreſbyt. per totũ.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quæro. Vide Geminia. ĩ ꝓœ. ſexti col. viij. & ĩ c. frequens. liiij. diſti. & ĩ. c. frequẽs. de reſti. ſpo. li. vj. & in. c. ij. xxij. di. & ꝙ verba generalia reſtringãtur ad habilitatẽ, traditur in. l. j. C. de ſac. ſanc. eccleſijs. in. l. vt gradatim. ff. de mun. & hono. in. l. omnes. C. ſine cen. vel reli. ĩ l. j. §. nuntiatio. ff. de ope. no. nun.

c ¶ Aſsiduè. Adde Ro. conſi. cclxiij.

Anto. Franc.

¶ De ſignificato huius dictionis aſſiduè: vide pulcherrimum text. in. l. Meuia. ff. de manu. teſta. & vide gl. ĩ. c. de qbuſdam. xxxvij. diſ. & ĩ. c. ſi quis vult. xxxvj. di. quę exponit aſsiduè. i. indeſinenter horis ſtatutis. ad qđ ẽt vide glo. in. c. quãuis. ĩ ver. cõtinuatis. de off. ordi. li. vj. & vide. d. Anto. s. in ꝓœ. Gre. vbi multa dicit ad ꝓpoſitũ de ſignificato hui⁹ verbi. & vide gl. ĩ. c. nunq̃. de cõſe. di. v. quę tñ loquitur de verbo nunq̃. & exponit. i. horis cõſtitutis. & vide tex. & gl. in. l. j. in. §. quotidiaua ff. de aqua quo. & æſti. & adde glo. in. c. diaconi. §. penult. xciij. diſt. in verſi. aſsiduè. quę dicit ꝙ ille dicit aſsidue facere qui iteratò facit. Et adde not. in. l. j. in §. item nuntiatio. ff. de oper. no. nũ. vbi dicitur ꝙ verbũ omnibus diebus: ibi poſitũ, intelligitur diebus habilibus & horis congruis.

d ¶ Dies dominicus. Adde Feder. conſilio. xliiij. & ccvi.

a ¶ Non infamat. Addevt per Ioã. de ana. cõsil. xxj. ZACHARIAS. ¶ Adde Mathe. sing. lxxxiiij. incip. not. practicã quotidianam: vbi dicit quòd si quis offerat iudici totã pœnam vel pecuniã, ad quã posset ꝓ delicto sententiari de quo vertitur cã cõtra eũ. q̃ euitat infamiã quam ex sententia est incursurus. Et vtrũ per sententiã cõtra absentẽ, citatum tñ latã incurrat infamia. & vtrũ poterit contra illã sententiam obtinere resti. in inte. vide eũdem Mat. sing. lxij. incip. not. ꝙ si reus post lit. contesta. Anto. Franc. ¶ Circa hoc an solnẽs pœnam ante sententiam latam si crimen est tale ꝙ quo irrogetur infamia euitet ipsam infamiã. dicas ꝙ talis sol. ante sententiã põt fieri nõ tamẽ cpgit camerarius cõis illã recipere si non vult. ita Bart. in. l. itẽ. in. §. q parat⁹. in fin. ff. qb. mo. pig. vel hypo. so. & vide Bar. in. l. si reus parat⁹. in fi. ff. de ꝓcu. & tene mẽti ꝙ etiã si sententia esset lata cõtra cõtumaces eo casu, quo forsan ex forma statuti sententia posset ferri cõtra contumacẽ: illa sententia nõ irrogaret infamiã. vt pulchrè voluit Bar. ĩ cõsi. suo quod inci. fer. Ioannes notarius. de quo ẽt vide eũ dẽ Bart. in. l. ictus fustiũ. ff. de his q no. ĩfa. & in. l. infamẽ. ff. de publ. iudi. & tene mẽti vnũ qđ dixit Bal. in addi. Specu. in tit. de sentẽ. ĩ. iiij. col. in ver. an con dẽnati. vbi dicit ꝙ ille q est condẽnatus in publico arengo, si crimen est famosum, semper dicit infamis Sed ante cõdẽnationẽ non est ifa-

decennij assignati ad solennem pœnitentiam: nam annis intermedijs poterit fieri reconciliatio Epõ incõsulto: sed dicit Host. ꝙ illi intellectui cõtradicit. c. in capite. l. dist. & cõsuetudo approbata remittit ad summam eo. ti. versi. v. ¶ Sed an tales pœnitentes sunt infames. dicit ꝙ sic: vnde nec ordinari possunt. l. di. c. pœnitẽtes. vj. q. j. c. infames. de biga. c. j. sed hoc nõ accidit rõne pœnitẽtię: sed ratione criminis publici per sentẽtiã: al's si crimen sit occultum & pœnitẽtia sit occulta, nõ infamat sed reuocat & emẽdat. l. di. c. ferrũ. de testi. c. fi. de sum. tri. c. j. infamatur ergo: tum quia publicè verberatur quando nudus incedit: tũ quia crimen suũ per sententiã pœnitẽtiæ publicatur. iij. q. vij. c. infames. §. porrò. aliàs si sentẽtia non præcedit, solus ictus fustiũ non infamat[a]. ad id. ff. de pœnis. l. in seruorũ. in fi. per quod dicit patenter errare eos qui iudicãt infames eos q sumũt pœnitentiã publicã ex deuotione. virtutis em̃ deuotio non debet improbari. ff. de postul. l. j. §. bestiàs. aliàs damnari debuisset Dauid se humilians. ij. Regum. vj. & Io. baptista. Marci. j. & iij. Ant. de but.

SVMMARIVM.

1 *Peregrini & à foris venientes, quandiu morã trahunt in ciuitate sunt sub cura Episcopi loci: & si alibi eligant sepulturam, quarta debetur Episcopo.*

CAP. III.

Officium. Declarat qđ sit officiũ Archipsbyteri Ciuitatẽsis. ¶ No. quæ spectant ad officiũ Archipresbyteri. qa vicari⁹ est Epi circa officiũ ichoãdũ, & dare debet benedictiones psbyterales. ¶ No. ꝙ officiũ missæ est delegabile: & sic vicarius dat vicariũ in his quæ sunt volũtariæ iurisdictionis. Et no. ꝙ custodia sacristiæ ad eum principaliter spectat. ¶ No. ꝙ eius officiũ principale est ꝙ nõ deficiãt infirmis sacramẽta eucharistiæ. ¶ Et no. ꝙ sacramentũ pœnitẽtię est necessitatis, & sacramẽtum corporis Christi appellat cõfirmationis. ¶ Et not. ꝙ etiã laici pñt & debẽt cõmunicare in corpore & sanguine. 1 ¶ † No. ꝙ peregrini & à foris veniẽtes, quandiu morã trahũt in ciuitate sunt sub cura Epi loci & archipresbyteri. facit ergo ꝙ ibi debẽt sepeliri: & si alibi eligãt, ꝙ quarta debeat Epõ: de quo per Pau. de leaza. in cle. dudũ. de sepul. & vide Io. an. in. c. j. lib. vj. de sepul. ¶ No. duplicẽ actũ in actu baptismi. nam primò præcedit catechismus in quo fit christianus: & secũdò baptismus. ¶ Quæro in quo debeat prouidere sacerdotibus ne moriantur absq; pœnitẽtia? dic ꝙ põt dupliciter intelligi. Vno modo ꝙ loquatur de prouisione quo ad ipsos sacerdotes: & probat ꝙ Archipresbyter sacerdotũ est curatus: & ab eo debent assumere pœnitẽtiam. Alio modo, ꝙ loquat de ꝓuisione quo ad alios, ne moriãtur propter defectum sacerdotum non assumpta pœnitẽtia: & tũc debet cõmittere alijs sacerdotibus qñ per se nõ sufficit. ad hoc. s. eo. c. j. ad fi. Per quod dicit Host. ꝙ ille qui curã habet, vbi non sufficit ad sacerdotalia exequẽda alijs cõmittat: quod est verũ vbi necessitas imminet. ff. de offi. eius cui mã. est iuri. l. j. & vide de pœn. & remis. c. omnis. super gl. executionẽ. & vide Io. an. in nouella. de elec. c. cũ ex eo. li. vj. de priuile. c. j. li. vj. ¶ Quero de quib⁹ benedictionibus loquat litera? gl. j. declarat & bñ in Epõ: nullus minor Epõ benedicit. xxj. di. c. deniq;. & remittit Hostiẽ. ad sum. eo. ti. §. fi. ver. vj. ¶ Opp. ꝙ eucharistia nõ seruetur. de conse. di. ij. c. tribus. Solu. nõ reserb uatur nisi in casu. s. ad opus infirmorũ. ad hoc de sen. excom. c. permittimus. de custo. eucha. c. j. ¶ Vltima gl. dicit ꝙ quilibet de ciuitate & diœcesi põt sacramẽta recipere in maiori ecclesia. nec ob. de pœni. di. vj. c. placuit. & de parochi. c. nullus. quia licet Eps nõ debeat recipere parochianũ alterius Epi. põt tñ recipere parochianũ suum: licet sit etiã alterius parochię particularis: quia per hoc nõ eximitur à parochia sua secũdũ gl. & per hoc concludit glo. ꝙ quilibet potest recurrere ad archipresbyterũ maioris ecclesiæ secundũ gl. ¶ Inn. & Abb. videntur hoc restringere ad grauiter peccantes. l. di. c. pœnitentes. & in. c. in capite. & xxvj. q. vj. c. fi. Si intellexerunt de casibus Epõ reseruatis: nõ placet hoc Host. qui dicit ꝙ sine speciali cõmissione Epi Archipresbyter nõ absoluet in illis: quod credit verũ Io. an. de pœni. si eps. lib. vj. Loquit ergo de alijs. & procedit in oib⁹ ex quo dicit Host. ꝙ quilibet habet tres animę præsidentes: Papã, Episcopũ, & Archipresbyterum: qui Epi est vicarius & curatus. de pœni. & remis. c. omnis. Ideò nõ potest conqueri presbyter curatus si sacramẽta ministrãtur ab Epõ in parochia sua, vel ab alio de eius mãdato: vide quod no in. d. c. omnis.

SVMMARIVM.

1 *Appellatione matricis ecclesiæ, continetur cathedralis non plebanalis.*

2 *Legatus an & quando poßit statuere contra ius cõmune?*

CAP. IIII.

Vt singulæ. Archipresbyter ruralis psbyterorum & laicorum plebanatus curam gerit: contra decretum tñ Epi nihil ordinare potest. h. d. & nõ diuidit. ¶ Not. ꝙ in qualibet plebe debet esse Archipresbyter. & ꝙ quilibet plebanus est Archipsbyter. habet ergo presbyteratus ordinẽ annexum de æta. & quali. c. j. ¶ Nota. ij. ꝙ quilibet plebanus habet curã. ¶ No. iij. ꝙ quælibet plebania debet habere sub se titulos particulares & presbyteros. & no. ꝙ tituli subiecti plebano & presbyteri titulorũ sunt sub cura plebani: adeò ꝙ ab alijs non possunt recipere ecclesiastica sacramenta illo inconsulto. Sic est ar. ꝙ capellani in ecclesijs collegiatis inferiorib⁹ omnes debeant recipere confessionem & pœnitentiam à presbytero prælato, & non ab alijs capellanis vel canonicis: quia ipse illorũ curam habere dicitur. idem de familiaribus omnib⁹ in ecclesijs seruiẽtibus. ¶ No. iiij. ꝙ nõ decet Epm quasi sufficiat dimittere ecclesiam sine rectore. Et no. ar. ꝙ inferiorem ecclesiam non potest propriè mensæ vnire. ad hoc cle. si vna. de re. eccle. non alie. 1 ¶ † No. v. ꝙ appellatione matricis ecclesiæ comprehẽditur cathe b dralis[a] non plebanalis. ¶ Not. vj. ꝙ contra decretum Episcopi factum est non valet. & sic effectus decreti habet locum etiam in decreto minoris Papa. de quo de præben. c. dilecto: & vide de resti. in integ. c. ij. & vide quod not.

a mis. & ideò caute la est ꝙ soluat ante cõdẽnationem ad euitãdam huiusmodi infamiã. ZACHARIAS.

b ¶ Cõprehẽditur cathedralis. not. Car. ĩ cle. j. §. j. de priui. & in. c. j. & c. ex trãsmissa. de præscri. sumit tñ qñq; ꝓ baptismali. vt no. idẽ Card. in cle. ij. §. irritũ. q. iij. de elec. & zabarel. in alle. cap. ex transmissa. Anto. Franc. ¶ Quæ dicat esse matrix ecclesia. vide gl. in. c. venerabili. de ver. sig. & in cle. j. de sen. exc. & qđ hìc dicit de ecclesia baptismali, vt illa possit dici ecclesia matrix. dicas id esse verũ: qa sicut mater gñat: ita & ecclesia baptismalis regenerat. c. j. & c. ex trãsmissa. de pscri. nota. ĩ. c. preterea. el ij. de trãsactio. & quòd etiam cathedralis possit dici matrix. vide quæ habẽtur in. c. vlti. de offi. arch. & in c. ex parte. el. ij. in fi. de rescrip. & in cle. j. ver. quib⁹ de priuileg. & quæ iura possit eccl'ia matrix ĩ ecclesijs sibi subiectis vendicare. vide ĩ. c. ad audientiã. el. j. de eccle. ædifi. & vi. de not. p Inno. & Host. in. c. cõstitutus. de reli. do. & per gl. in. c. fin. de offi. archipres. & per Inno. in. c. corã dilecto. de off. dele. in. c. dilect⁹. de capel. mona. & habetur per gl. in c. plures. xvj. q. j.

de matri.contract.contra interdictũ eccleſiæ. c.fi. ¶ Septimò ꝙ pôt Eps circa commiſſa inferiori prælato & Epiſcopi vicario in aliquibus illi inhibere poteſtatem: & ſi facit illud cõtra decretum, non valet. ¶ Glo.pe.opp.ꝙ non ita vt Epiſcopi habeât: quia liberiorem habẽt Epi.glo.fatetur ꝙ non notat omnimodã ſimilitudinẽ. Secũdò obuiat ꝙ imò aliqua iudicẽt Archipresbyteri: nec ſemper referât.de offic. or.c.cũ ab eccleſiarum.dic minima decidit, grauiora refert.ad hoc de conſangui.& affi.c. ex literis. ¶ Op.ꝙ poſsit Epiſcopus beneficiũ ad menſam vnire, & fructus retinere: vt eccle. bene.c.vno.Solu.dignitatẽ retinere nõ poteſt vt hîc.ad tempus tamen ex cauſa de conſenſu capituli ſui poteſt retinere fructus.vt ibi. dic de hoc vt ibi.ad quod de inſt.c.cũ ad noſtrã. ¶ Opp.ꝙ aliter ſumaẽ matrix eccleſia: quia ꝑ illa quæ capellã habet ſub ſe.de ec.ędi.c.iij.So. fatendum ꝙ ſic ſumitur: & qñq; pro eccleſia cathedrali.vide qđ no.in cle.de ſen.excõ.c.j.in verbo matricẽ. ¶ Quæro an ſi Archipsbyter vocet, vel plebanus clericum in tit.ſibi ſubiecto ad reſidẽtiam.& ſi nõ veniat, poſsit illum priuare beneficio? dicit Io.an.ꝙ Io. cardinalis determinauit per hãc decr.ꝙ non[a], quia cùm agitur in figura iudicij, ſolus Eps eſt iudex clerici.xj.q.j.c.de perſona.vbi de hoc.de hęre.c. cùm ex iniuncto.in fi.& hoc verum, niſi ad ipſum ſpeciali iure ſpectet deſtitutio. & vide quod no.de cle.non reſi.c.relatum.&.c.qualiter de elec.licet canon.lib.vj.ſuper gloſ.pe.& quod dixi de fo.cõpe.c.cũ cõtingat. ¶ † Quęro an legatus poſsit [b]facere ſtatutũ contra ius cõmune? Hoſt.dicit, ꝙ non per iſtum text.& quia inferior &c.de ma.& obe.c.cũ inferior. Dic quòd aut volũt ſtatuere contra reſeruata Papæ, & non poſſunt.de offi.le.c.ꝙ trãſlationem.aut contra concilia ſolennia.& idẽ.vnde ſtatuere non poſſet quòd minor.xxx.anno.eligi poſſet in Epiſcopum, vel quòd quis habere poſſet plures curas, & his ſimilia.vel alio modo ius commune in totũ tollere. Aut vult tollere conſtitutiones cõmunes in totum, & non poteſt. Aut vult declarare: & poteſt. Aut vult addere illas iuuando, aut aliquas pœnas apponendo[c].& poteſt.idem etiam poteſt aliâs iuuãdo: vel addendo ad pœnam antiquã. Ideò poſſunt ſtatuere ꝙ quis non habeat vocem in.c. niſi ſit in ſacris.de æta.& qualita.c.quæris.xcvj.di.c.ſatis euidenter.hoc enim non eſt epiſcopales conſtitutiones euertere, ſed eis deſeruire & illas ſupplere.quod eſt admittendum[d]. de noui oper.nuncia.c.j.de priui.c.j. poſſunt & ad correctiones morum non ſubuertendo ſed ſupplendo ius, ſtatuta facere præceptoria, prohibitoria, atque pœnalia: quia ſiue plectẽdo &c.xxxiij.quæſtione.v.c. prodeſt. ſecundum Hoſtien.& vide de offic.lega.c.fina.& vide pleniſsimè de appellationib⁹.c. fina. lib.vj. Anto.de but.

a ¶ Quòd non. Adde q ſcripſit Old. conſil.ccxxxvij. Anto.Franci.

b ¶ An legat⁹ poſſit.vtrũ legat⁹ poſſit facere ſtatuta contra ius cõe.vide Hoſt.& Doc. in.c.j.de offic.archipresby.& ĩ.c. fi.de offi.leg.vbi dicitur ꝙ non.& vide no.in.c.fin. de appel.li.vj.& ĩ c.ex parte.de verbo.ſign.& in.c.j. de loca.& in.c.fi. de ſpõ.& in.c.fi. de confir.vti.vel inuti.& vide glo. & quę ibi no.per Dom.& alios ĩ.c. j.de offi.leg.li.vj. & vide Inn.in.c. veniẽs.de iureiu. vbi dixit ꝙ legatus nõ poteſt facere ſtatutũ ne à ſententia appelletur, neq; committere cauſam appellatione remota.& vide etiã no. glo.in.c.fi.de hære.li.vj.quę dixit ꝙ legatus non poteſt facere ſtatuta contra ius cõmune.de quo etiam ĩ cle.ſæpe.de ver. ſigni.& an legatus poſsit tollere ſtatuta inferiorũ vide per Io.an.in c.ſi à ſede.de præben.lib.vj.& per Fed.de ſe.in ſuo trac.permu.i.xx iiij.q.& an legatus poſsit cõcede

De officio Primicerij. Rubrica

¶ Viſum eſt de officio Archipresbyteri: ſed quia in choro primicerius eſt primus: ideo ponit de eo.& eſt primus in choro vel cantu abſente Archipreſbytero. Anto.de but.

CAP. I.

VT Primicerius. Ponit illa quæ ſpectant ad officium primicerij.h.d. & non diuiditur. ¶ Not.ꝙ primicerius.i.cãtor eſt ſub Archidiacono: & ei⁹ cura principaliter eſt vt præſit docendo diaconis & alijs ĩ eccleſiaſtico ordine poſitis: & doceat lectores ad nocturna officia.& no.ꝙ debet eſſe abſq; negligentia in ſuo officio. ¶ † Vltimò Hoſtien.hîc colligit neceſſaria cuilibet ſtudioſo: vt addiſcat. Primò quòd ſingula diligenter cõſideret ibi: *de ſingulis*. Secũdò, ꝙ de probabili dubio ſe nõ reddat certum, ſed peritiores cõſulat. C.de inge.ma.l.ſi auiã.& hoc ibi, *ſtudiũ habeat*. Tertiò ꝙ ſit capacis ſenſus ibi: *capacem ſenſum*. Quartò ꝙ totus verſetur circa ſtudium.ibi: *abſque vlla vacet negligentia*. Quintò ꝙ non dedignetur[e] inſtrui ab eo cui magiſterij officiũ eſt iniũctum.vt hîc.& .xxxiiij.q.iij.c.ſi habes. Opp.ꝙ hoc officium ſpectat ad Archidiaconum.ſ.de offi.archi.c.officiũ. So.hoc & illud eſt verũ ſecundũ diuerſitatem conſuetudinis.vel hic primicerius habetur ſub Archidiacono ad mandatum Archidiaconi vt vicarius eius: ex quo patet ꝙ qui ſubeſt Epiſcopo alius etiam ordinarius poteſt alteri mãdare vices ſuas. ¶ No. ꝙ vicarius eius dat vicarium ſaltem ad certũ articulũ.vel ſecũdũ Hoſt.ſecundũ ordinẽ rubricarum deficiente Epiſcopo faciet Archidiaconus.deficiente Archidiacono faciet Archipresbyter.deficiente Archipresbytero faciet primicerius.& ſic de ſingulis.ad hoc facit quod dictũ eſt.ſ. ¶ Quæro an primiceri⁹ habeat iuriſdictionẽ ordinariam: videẽ ꝙ ſic ex ver.*curam*.& ex ver.*pro animabus*.& ex ver. *diſciplinæ & cuſtodiæ*.per hoc tamen non excluditur iuriſdictio Archidiaconi: ſecundũ Inn. No.quæ ſignificẽt iuriſdictionem.vnde teneẽ Deo reddere rationẽ: ſi nõ monuerit vel iſtruxerit ſubditos, vel ſi non punierit delinquentes: vel ſaltẽ Epiſcopo non denuntiauerit.ſ.ti. j.c.j.& ſi.habet enim ordinariã in his quæ ſibi ſunt commiſſa.de offi.or.c.cũ eccleſiarum.ſecundũ Inno.quod dicit Hoſti.verũ de conſuetudine.de iure enim ſcripto nõ inuenit ꝙ habeat coẽrtionem: imò conſiſtit officiũ ſuum circa diſciplinam ideſt doctrinam vt prætendit & circa officia: quare de negligentia obligatur.vt hîc &.de offi.archi.c.ea quæ. Anto.

re indulgẽtias, & quot dierũ.habeẽ per Inno.in.c.qđ trãſlationẽ.de of. leg.& vide bo.gl. i.c.qđ aũt.de pœni.& remiſ.

SEB. SAPIA. ¶ Pœnas apponẽdo. Hoc voluit gloſ.in cle.ne romani.de elec.circa princ.in verbo tollit.& ibi firmat Car.flor.in.j. q.& idẽ vult glo. in cle.ij.de æta.& quali.cũ multis allegatis per Fel.in c.quod ſuper his. de ma.& obe.vbi multa ad ꝓpoſitum.

d ¶ Admittendũ. Adde Ro.conſi. cccxxv.&.cccc xxxvij.

SEB. SAPIA. e ¶ Nõ dedigneẽ. Facit tex.in.§.fi. ĩ auẽ.de mo. nec debet maior dedignari addiſcere à minore.l.ſi ſeruũ §.ſequitur.ff.de ver.obli.vbi Ange.not.ꝙ antiquor Doctor debet ſe ſubſcribere conſilio minoris.de q. bus multa ꝑ Andrę.ficulum in repe.rubric.C.qui admi.col.xj.

De officio Sacriſtæ Rubrica.

¶ Viſo de officio primicerij: videndum eſt de officio Sacriſtæ id eſt theſaurarij. De materia habetur xxv.diſt.c.perlectis.in fi.

CAP. I.

VT ſciat. Not.ꝙ ſacriſta ſubiectus eſt Archidiacono: & ad eius curã ſub Archidiacono ſpectat cuſtodia & cura vaſorũ eccleſiæ & veſtimentorum: & theſauri eccleſiæ, & quæ ad luminaria ſpectãt & pertinent ſiue in cera ſiue in oleo. Oppo.ꝙ hoc ſpectat ad officium Archi.cuſtodia vaſorum.ſ.de offi.archidia.c.ea quæ. Sol. pertinent

tinet ad iustum sub Archidiacono. vel ibi loquit de collectis luminaribus .i. ornamentis tantùm. hîc de vasis vestimentis, & thesauro. Quæro de quibus luminaribus? dic. ꝙ loquit de luminaribus lampadum: vt differat ab eo quod dicit de cera. ¶ Oppo. ꝙ hoc spectat ad officium custodis.j.ti.&.c.proxi. Sol. pertinet ad vnum & reliquũ secundũ diuersitatẽ cõsuetudinũ. De relicto autẽ pro his luminaribus non detrahitur quarta. de testa.c.si. potest etiã dici secundum Hosti. ꝙ sacrista quæret oleũ, & ipsum tradet custodi, qui illud custodiet & expende t secundũ Ioannem an. Ant. de bu.

De officio Custodis. Rubrica.

¶ Viso de officio Sacristæ: quia officium Custodis quasi est minister Sacristæ: ideo de eo ponit. De mater.a habeatur. xxv. distin. c. perlectis.

SVMMARIVM.

1 *Officialis negligens deponitur ab officio.*

2 *Cãpana in quibus actibus est necessaria, & ad quid fuit inuenta.*

CAP. I.

Custos. Ponit ea q̃ spectãt ad officiũ Custodis. h.d. Et non diuiditur. No. officium Custodis: quia illa quæ custodiẽda cõmittuntur pertinent ad eius officium. & est sub Archidiacono, & significabit horas cum tintinnabilis iubente Archidiacono: & pallia & lintheamina altaris, & cũcta vtensilia dabuntur ei. habebit solicitudinẽ in accendendo lampades & laternas, & extinguẽdo, ne supra modum lucendo &c. ¶ No. de discretione, quæ est mater virtutum. Et not. ꝙ exigitur etiam discretio in quolibet etiã quantũcunq; minimo officio. ¶ Not. ꝙ Archidia. nõ punit negligentiã subiectorum in officio, sed Episcopo denunciat. ¶ † Et no. ꝙ propter negligentiam quis ab officio deponit. qđ no. ¶ Opp. ꝙ custodia ad Archi. spectet. de offic. arch. c. ea quæ. So. sub Sacrista & Archidiacono spectat ad eũ. quæ autẽ dignitas alteri præferatur, considerãda est lex municipij: deinde tempus ordinationis. ff. de albo scriben. l. ij. & no. de ma. & ob. c. j. ¶ Oppo. ꝙ non repellatur quis vel deponatur per viam denunciationis. de accu. c. inquisitionis. Sol. per denun. nõ deponitur nisi criminaliter conueniatur, vel per inquisitionem. de simo. c. licet heli. vnde dicit Hostiẽ. ꝙ ad denuntiationem inquiret Eps & deponet. & vide de iud. c. nouit. Dicit Gof. ꝙ licet per denuntiationem agatur ad correctionem: tamen quia ineptus erat ad administrationem seu ad administrandum. & sic petebat ab administratione remoueri: quia aliter cogi non poterat secundũ Gof. Vel dic ꝙ ex quo est incorrigibilis & indomit⁹, absq; accusatione potest remoueri: quia notoriũ est ipsius crimẽ. xvij. di. c. nec licuit. xj. q. j. c. si quis sacerdotũ. ij. q. vij. c. quapropter. lxxxj. di. c. maximianus. de iureiur. c. querelã. secundũ Inno. qui dicit ꝙ priusquã deponat & alius substituat debet à beneficio suspẽdi. de ęta. & quali. c. quæris. & similia. idẽ & si non portet coronã. Eps enim non statim credet Archi. si denunciatus

Anto. Franc.
a ¶ Quid significat campana. Circa hanc materiam de campana: dicas ꝙ campana non põt publicè haberi, nisi cũ licentia Eporum. vt in. c. patentib⁹. de pri. ui. & vide Bar. in l. ij. in versi. nõ debet conuocari. C. de decu. lib. x. vbi dicit ꝙ campana est pulsanda ꝓ cõuocatione concilij, & in actib⁹ vniuersitatis. de quo per gl. & Doc. in c. præsentiũ. de testi. in. vj. & habet p Bald. & Pau. de ca. in. l. j. de ꝓcu. & in. l. rescriptũ. ff. de pact. Et adde ꝙ tpe interdicti nõ debẽt campanæ pulsari, nisi ad pdicationẽ cũ tpe interdicti possit pdicari: vt in. c. qđ in te. de pœn. & remis. & p do. Car. plenè in cle. ij. in princi. in. vj. no. & in. vj. qõ. de sen. excõ. & quot signa faciat capana, vide per Bal. ĩ rub. C. de edic. di. adri. tol. & p Ioã. an. Inn. & Host. ĩ. c. j. de off. custo. & vide etiã p Io. an. in. c. in causis. de elec. & in. c. Io. de homi. & de statuto disponẽte ꝙ delinquẽs post sonũ tertiæ campanæ soluat duplicatã pœnã, an possit habere effectũ quãdo campana nõ pulsatur. puta in parasceue. vel si campana esset fracta. vide Bar. in. l. j. in. §. hoc autẽ senatus. ff. ad sil. & ĩ l. aut facta. in. §. tẽpus. ff. de pœnis. & vide Bal. i. l. sed & si susceperit. ff. de iud. & quę no. in. l. titius. in. §. luci⁹. ff. de li. & posthu. & quot signi ficentur per sonũ cãpanæ vide p gl. no. in. c. si capitulo. de cõces. præ-

inficietur: sed ex integro cognoscet. ff. de cu. reo. l. diuus. tamen sine inscriptione audietur Archid. sicut officialis. iiij. q. iiij. c. nullus. §. aliquando. secundũ Vin. ¶ Quæro an in deijciendo exigatur cõsensus Archi. dic. ꝙ sic: quia cõmuniter vtriusq; gerit officiũ. de offi. arch. c. ad hæc. §. fi. & si dissentiũt, recuriat ad Archiepiscopũ. de tẽp. or. c. nec Epi. de iurep. c. null⁹. b ¶ † Quæro quid significat cãpana? dic ꝙ est signũ quãdoq; cõgregãdi capitulũ. de elec. c. in causis. quãdoq; signum exeundi ad bellũ: quãdoq; est signum horarũ, vt hîc. quãdoq; est signum actionis gratiarũ, vt quãdo post victoriam sonant campanã. Itẽ & de laudabili consuetudine ꝙ sonet de sero ꝓ salutatione virginis. quãdoq; pro subtractione alicuius ab hac vita. Aliquãdo excõmunicationis: aliquando gaudij & honoris alicuius personæ, processionaliter occurrendo. quandoq; ignẽ extinguendi. quandoq; lectum intrãdi, quãdoq; ad parlamentũ populi conuocandi. quãdoq; ad Corpus Christi honorandũ. ¶ Dicitur aũt campana à campania vbi prius vsus eius fuit inuẽtus.

b ¶ De medio tenendo[b] alle. gl. multa iura & dicũt Doc. ꝙ quãdoq; initium: quãdoq; mediũ: qñq; extremũ inspicimus secundũ diuersitatẽ subiectæ materiæ de qua nõ est curandum. Et no. vlti. Host. ꝙ malus minister est contrarius laudi Dei: & ecõuerso bonus illam promouet & exaltat secundũ Hostien.

CAP. II.

Custos. Nota hîc differentiã iter eleemosynas: decimas, & oblationes: & q̃ cõprehẽdunt in reditu ecclesiæ. ¶ Et nota ꝙ inter omnes ęqualiter fratres & sic clericos & alios tales sunt de iure cõmuni diuidendæ. ¶ Not. ij. duo peruertentia iudiciũ. inuidia & zelus. & no. contra inuidiã. Et no. ꝙ tres colũnæ ecclesię sunt Archidiaconus, Archipresbyter: & Custos. Et no. ꝙ principalis distributor de iure communi est in ecclesia Eps. post Epm Archidiaconus. post Archidiaconum Custos & per hoc dicit glo. hîc ꝙ per eũ Custos debet cõstitui. Et no. ꝙ ꝓnomẽ demonstratiuum is. quãdoq; respicit cõsequẽtia. ¶ Not. ꝙ melior & sanctior est eligẽdus Custos. ¶ Opp. ꝙ sufficiat eligere dignũ: licet nõ eligat meliorẽ. vnde ob. l. cũ pater. §. rogo. ff. de le. ij. Dic melior, sanctior, & iustior est eligendus: tñ si alius eligatur: licet non sit melior, sufficit. quia conueniens sciẽtia &c. de renũ. c. nisi cũ pridem. §. ꝓ defectu. de ele. c. cũ nobis. ¶ Op. ꝙ colũnę sunt Epi. de accu. c. qualiter. Solu. hic & illi diuerso respectu possunt dici colũnæ. Quid est dicere alma? dic sancta, & pulchra virgo, & nutriẽs. ab alo alis. alit enim verbo & exemplo.

De officio uicarij Rubrica.

¶ Viso de his qui seruiunt ecclesiæ nomine ꝓprio, videamus de his qui seruiũt nomine alieno. Goffre. Et cõmuniter in isto titulo tractatur de vicario qui seruit in diuinis excepto. c. pe. vbi tractatur de vicario iurisdictionis. & de hoc secundo. in. vj. de primo rubrica in cle. De materia. xvj. q. vij. c. in nona. xciij, di. c. fi. xciiij. dist. c. j. Ant. de but.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium censetur habitum pro derelicto per desertionem longo tempore factam.*

bẽ. li. vj. & de materia campanæ & eius pulsatione. vide Spe. ĩ ti. de ele. in. §. j. in versi. his igitur. & ver. consequenter.
Anto. Franc.
¶ De medio tenendo. An & qñ mediũ sit tenẽdũ. vide q̃ habent in l. ij. in. §. sed & si quis. & ibi Bal. in v. colũ. C. cõ. de le. & vide gl. ĩ. l. Nesenni⁹. ff. de neg. ge. & gl. ĩ. l. solẽt. in. §. fi. de offi. ꝓcon. & le. & q̃ habentur in. §. cũ ex aliena. insti. de rerũ diui. & in. l. anti qui. si pars hær. pe. & in aut. de cõsuli. in. §. j. & hr̃ p Spe. in tit. de ad. uo. §. v. in ver. cũ autem.

2 *Libellus continens notoriam iniustitiam potest repelli tanquàm ineptus.* 2.4.

CAP. I.

AD audientiam. Vicarius si beneficiũ curatũ posteà fuit adeptus, vicaria priuabiť. Prima narrat factũ Secũda prouidet ibi: *quia igitur.* ¶ Casus literalis. quidã presbyter. V. noĩe molestabat monachos de Ramesio petendo ab eis vicariã ecclesiæ de Burnel. à qua recesserat. xx. annis elapsis: & in diuersis ecclesijs personatus posteà fuerat adeptus. conquesti sunt monachi dño Papæ. Rñdet Papa nõ esse canonicũ, vt q habẽt curã animarũ in diuersis ecclesijs vicarius fiat in alienis. Vnde mandat Papa quatenus si est ita prædictus presbyter cõpellať desistere à petitiõe vicariæ prædictę. B.

3 ¶ † No. primò ar. ꝙ p desertionẽ ecclesiæ longo tpe quis videtur eã habere ꝓ derelicto. vide de hoc de cle. nõ resi. c. fi. posset induci contrariũ. ¶ Not. ij. ꝙ per acceptationẽ psonatus vacat vicaria perpetua quã primò habebat. & sic extẽditur decre. de multa. etiã ad vicariam. ¶ No. iij. ꝙ regulariter psonat⁹ habet annexã curã. ¶ No. iiij. ꝙ in notorijs ꝓcedit libell⁹ qñ inchoať ab executiõe, vt cõpellať quis ab impetitiõe desistere.

2 ¶ † No. ꝙ vbi est notoriũ attẽta natura materiæ libellũ notoriã cõtinere iniustitiã, licet nõ pateat ex serie libelli: sed extrinsecus à libello: libellus & petitio reijci põt tanquã inepta. de iud. c. examinata. p Inn. & hĩc. & ponit de libel. obl. c. fi. ¶ Opp. ꝙ nõ priueť longa quãtũcunq̃ absentia, nisi priuetur aliter. vt patet de cler. nõ resi. c. ex tuæ. Sol. dic steterit p modicũ vel magnũ nõ est vis: quia nõ priuatur, nisi moneať vt. d. c. ex tuæ. de cle. non resi.

3 ¶ † Opp. ꝙ nõ debuerit huic silentiũ imponi absq̃ iudicio. ij. q. j. per totũ. Sol. dicit notabiliter hĩc Inn. quòd libellus reijciť: & agẽs ab agẽdo: nõ solũ qñ ex serie libelli cõtinet ineptitudinẽ: sed etiã qñ aliàs est notoriũ petitionẽ fore iniustã: hĩc eñ in libello nõ dicebat se habere plures psonatus. tñ ex quo aliàs est notoriũ qđ nõ põt esse occultũ. de trãsla. pla. c. quãtò. repelleť secũdũ Inn. & Abb. & hoc maximè locũ habet in beneficijs in quibus iudex etiam tacẽte aduersario inqret ex officio. de ele. c. cũ nobis olim.

4 ¶ † No. hoc dictũ qđ repetit Inn. de iu. c. examinata. in additiõe parua. & est hĩc ar. ꝙ ex quo cõstat ꝙ aliqs litigãtiũ sup aliquo beneficio nõ habet ius in bñficio, põt vtriq̃ ex officio silẽtiũ imponi, etiã si aliàs libell⁹ sit ineptè formatus. ad idẽ de fil. presby. c. ij. & iij. & c. qñ. de rescri. c. inter cæteras. de pac. c. cũ clerici. secũdũ Host. de off. dele. c. cũ cõtingat. de re iud. c. cũ Bertoldus. Quãuis ergo regulariter nullus inuitus agere cõpellať: tñ ab antiqua & iniusta petitione desistere compellitur etiã ex postfacto si fuerit ab initio repellenda[a] de iu. c. examinata. vbi de hoc. & sic vt lites restringantur: de rescri. c. nonnulli. ¶ Gloss. satis est clara. inter cætera dicit ꝙ clericus dicitur intitulatus in ꝑpetua vicaria. p qđ Doct. dicũt ꝙ ad titulũ ꝑpetuæ vicariæ qs põt ordinari. s. de rescri. c. postulasti. & hoc no. hĩc anti q. Ad hoc de fil. presby. c. cõstitutus. Gof. videť tenere cõtrariũ: qđ dicit Hostiẽ. fore vitiũ scriptoris. ad hoc. de fi. inst. c. G. ꝑpetu⁹. ¶ Nũ qđ aũt vicarius ꝑpetuus possit aliud assumere & si assumat an vacet primum. vide cle. eo. tit. quæ de ecclesijs. & ibi determinatur idẽ iuris esse in perpetuis vicarijs quod in alijs beneficijs curatis. Anto. de but.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia plura non potest quis habere, propter impossibilitatem vtrobiq̃ seruiendi.*

2 *Dictio præter*[b] *stat inclusiuè.*

CAP. II.

PRouideas. Plures vicarias habere qs nõ põt. h. d. Primò ponit dictũ. Secũdò ipsius rõnẽ ibi: *quia.* ¶ Casus literalis. Præcipit Papa ꝙ nullus habeat plures vicarias: qa vicarij tenentur deseruire ecclesijs & personis ecclesiarũ. Et iõ alienũ est ab ordine iuris vt aliqs habeat vicariã præter vnã. B. ¶ No. primò ꝙ etiã vicariarũ pluralitas est inhibita, sicut pluralitas beneficiorũ in titulum.

1 ¶ † Secũdò no. ar. ꝙ pluralitas beneficiorũ est inhibita: & no. hĩc vnã causam inhibitæ pluralitatis. s. ꝓpter impossibilitatẽ deseruiẽdi, & residẽdi in vtraq̃. & sic no. ꝙ etiã vicaria de iure reqrit residẽtiã. & tenẽt Doc. ꝙ etiã quãtumcũq̃ beneficiũ paruũ etiã valoris. x. soli. de cle. nõ resi. c. cõquerẽte.

2 ¶ † No. ꝙ dictio præter stat ĩclusiuè[b]. ¶ Op. ꝙ vicaria etiã vnica sit ꝓhibita: quia qlibet p se deseruire ecclesiæ teneť j. de cle. nõ resi. c. quia nõnulli. & c. se. Sol. vicariũ habere regulariter est prohibitũ, nisi in casibus de quibus in. c. extirpandæ. §. qui verò. de præbẽ. s. cũ parochialis ecclesia est annexa dignitati vel præbẽdæ in ecclesia cathedrali. Itẽ secũdũ Doc. & Vinc. habet locũ vbi quis habet plures ecclesias ex dispẽsatione, vel in casibus in quibus licitũ est habere plures ecclesias cũ persona ibi continuã residentiã facere non teneať. de æta. & quali. c. eã te. de ele. c. cũ inter Host. in. d. c. extirpãdæ. de præbẽ. ¶ Not. xij. casus in quibus habet locũ datio vicarij, & ibi habeť. & eos recitat hĩc in sum. Quæro an exigať ꝙ vicarius sit sacerdos. gl. ꝙ sic. vel secũdũ doc. hoc intellige qñ bñficio est annexũ sacerdotiũ: qđ dic vt in cle. eo. tit. quæ de ecclesijs. ij. resposo. Et debet esse canonicè institut⁹ cũ certa portiõe. ¶ Opp. ꝙ qs possit habere vltra vnã. c. peruenit. j. de cẽsi. Sol. cõtrariũ loquiť in tẽporali. de quo tamen dic vt habetur in. c. nemo deinceps. de ele. li. vj. Anto.

SVMMARIVM.

1 *Successor in beneficio tenetur stare vicario perpetuo per prædecessorem instituto.*

2 *Vicarius perpetuus an possit institui in ecclesia patronata sine consensu patroni.*

3 *Vicarius perpetuus an possit institui sine licentia episcopi.*

CAP. III.

AD hæc. Perpetuus vicarius per Episcopum institutus per rectorem remoueri, vel portione sua fraudari non potest. primò ponit duplex dictũ. Secũdò excipit licet impropriè ibi: *nisi.* ¶ Casus literalis. prælatus ecclesiæ de authoritate & assensu Epi instituit vicariũ in ecclesia sua, & idẽ constituit portionẽ certã. decessit platus iste: alter substitutus est illi. Quæriť vtrũ possit vicariũ illũ remouere,

---

Anto. Francis. ¶ Quõ ponatur hęc dictio pręter. vide Bar. in. l. j. ff. de pig. act. & in. l. si tutor in. §. si tutor. vbi etiam per Nico. de neapo. in addi. ad Bar. de tute. & rati. distra. & vide Bald. in. l. qui ita. de do. ꝑle. vbi dixit dotẽ videri legatam si legãtur centum vxori pręter dotẽ, & an stet exclusiuè vel positiuè. vide plenè p do. Car. in cle. j. de sum. tri. & in cle. j. in. §. pe. de hære. & in cle. iij. in pri. de poenis. & vide Bar. in. l. si eum. in §. fi. iij. col. ff. si qs cau. vbi etiã ponit de dictione præterquàm. & vide Bar. Bal. & Alex. in. l. actione. C. de transa.

a ¶ Repellẽda. Vide quæ tradũtur per Mod. in. l. j. §. j. ff. si mensor fal. modum dixerit. & in. l. edita. in no. C. de edendo. ZACHARIAS.

b ¶ Dictio præter. stat inclusiuè. dic hoc esse verũ si sequať ꝓpositionẽ affirmatiuã: secus si negatiuã. qa tũc excludit. ergo effectus illi⁹ est ponere quod pręcedẽs positio negabat. no. Bal. & doc. in l. si ita legatũ. in prin. & ibi Dy. in apost. Celsi ad eũ ff. de le. j. Bar. in. l. scio. §. vxori. ff. de annu. leg. & in. l. nã qđ liquidæ. ff. de penu. le. & Ol. cõsil. xlix. & Bal. in. c. j. §. sed etiam res. p quos fiat inuesti. in vsi. feu. in dispensationibus verè non includit, sed remouet vitiũ obiectiõis. ita no. Inn. in. c. dudũ. el. ij. §. de electio. Barto. in prælleg. §. vxori. & Bal. in. §. ãlle. l. si ita legatũ de lega. j.

mouere, vel portionē illā sibi assignatā diminuere. Rñdet Papa ꝙ neutrū facere pōt: nisi aliquid cōmittat ꝑpter qđ per iudicē sit in vicaria vel beneficio condēnandus. Ber. ¶ Not. primò ꝙ vicarius in ecclesia institui nō pōt sine authoritate diœcesani: & sic qs in ecclesia curata nō pōt dare vicariū ad exercendū officiū curæ absq; authoritate diœcesani. & sic institutio authotizabilis ēt respectu vicarię perpetuæ, nō spectat ad inferiorem Epō. vide. š. de offi. archi. c. cū satis. ¶ 1 † No. secūdò ꝙ rector ecclesiæ vicariū institutū à prædecessore sine authoritate Epī remouere nō pōt: & sic licet successor nō teneat̃ stare colono. ne præla. vi. suas. c. querelā. teneṫ stare vicario perpetuo ꝑ prædecessorem de authorisate Epī cōstituto: sicut & stare integritati portionis sibi assignatę. ¶ No. ꝙ institutionē authorizabilē facit inferior Epō de authoritate Episcopi. Et collige hic practicā dictādi instrumētū de vicariatu. ad hoc de re iu. c. cū Bertold. ¶ 2 † Op. ꝙ patroni exigat̃ cōsensus. xvj. q. vij. decernimus. Sol. intellige ꝙ exigat̃ cōsensus etiā patroni: quia in ecclesia nō pōt dari perpetuus titulus absq; consensu patroni. Dicit gl. ꝙ hoc nō credit ꝙ exigat̃ patroni consensus, cū demū vacante ecclesia habeat ius præsentandi: sed ecclesia nō dicit̃ vacare institutione perpetui vicarij. & hoc vr̄ hīc innui in fi. gl. ¶ Ala. & Inno. dicūt ꝙ si nō interuenit cōsensus patroni, prouisio nō durat post mortem personæ. remittit de fil. pſby. c. proposuit. & hoc tenet gl. de iurepa. c. postulasti. in vlti. gl. tenet Tan. & Goffre. & residet in hoc Io. an. Consensus aūt Epī requiritur ad perpetuandā vicariā. aliàs mortuo prælato expiraret qa nō esset cuius officio fungereṫ. & est simile de transac. c. veniēs. c. decætero. secundū Gof. Et ex hoc sequit̃ ꝙ non pōt minui eius portio: nec sine cā remoueri secundū Host. Plus dicit Inno. ꝙ ad hoc vt possit istū perpetuare in titulū. necessarius est cōsensus capituli. maximè vbi p̄bēdæ & canoniæ ꝑ capitulū solum vel Epm & capitulū cōferunt̃. de his quæ fi. à præl. c. ea noscitur. & qđ dicitur de his q̄ fi. à præla. c. cū apostolica. speciale est secūdū eū. officialē verò sine capitulo cōstituit & destituit. vt dicā j. eo. c. sua. ¶ Quæro an vicarius perpetuus dicat̃ ecclesiā habere intitulatā? dicit hīc gl. ꝙ nō. habet tñ ius vicarię, ita ꝙ expelli nō pōt: ac si haberet titulū sine iusta cā. & tūc per iudicē nō per p̄latū ipsius ecclesiæ: solus enim est p̄latus intitulatus. ad hoc de præb. c. cū non ignores. ¶ No. glo. apertè tenentē ꝙ vicarius perpetuus propriè nō est intitulatus: [a] sed dicit̃ habere quasi ecclesiā vt cōmendatā. vide de filijs pſby. c. cōstitut⁹. & c. ꝓuideas. Quare nō pōt minui pensio ꝓ vicario perpetuo. dic quia ꝑpetua est j. de cēsi. c. ꝓhibemus. nec ob. ibi: quia nō est hæc pēsio, sed beneficiū perpetuò cōstitutum. ¶ 3 † Venio ad quæsita Doc. quæro, an sine authoritate Episcopi possit rector cōstituere vicariū? dic ꝙ non qñ agit̃ de vicaria de nouo constituēda & per consequens de certa portione redituū assignāda. de p̄raeben. nisi essent. & c. extirpandæ. & quia institutio spectat ad Episcopū de offi. archi. c. cū satis. secundum Hostien. ¶ Quæro vicarius tēporalis est: mortuus est prælatus, an ipse vicarius à successore totius tp̄is salarium petere pōt? videtur ꝙ sic. ff. loca. l. qui operas. C. de condi. ob cau. l. pecuniā. In cōtrariū. ff. loca. l. ex cōducto. §. cū quidam. ff. de cōdi. cau. da. l. si pecuniā. Dic ꝙ totius tp̄is salariū petet, ex quo per eū nō stat [b], nisi in residuo operas locasset. ff. de offic. asse. l. diē functo. ff. loca. l. sed addes. §. cū quidā. tenetur enim successor ad debita prædecessoris. de solu. c. j. Hoc dictū credo verū interueniēte authoritate Epī, vel vtilitate ecclesiæ. aliàs fortè dicendū est secus. per not. in c. fi. j. ne præla. vi. suas. dicit tñ Inno. hoc esse verum si res intuitu ecclesiæ acquisitæ remāserūt successori: aliàs petat ab heredibus. & adde quod no. de loc. c. propter. ¶ Quæro an episcopus absq; cōsensu representantis à vicaria esto ꝙ viuat ex causa possit hūc vicarium remouere? videtur ꝙ non. vt in regula. j. de regu. iur. ad hoc. de offi. archi. c. ad hæc. §. fi. contrariū est verū. aliàs episcopus inferiorem haberet cōiudicē & collegā, & essent in vno corpore duo capita quasi monstrū cōtra id de offi. ordi. c. qñ. putat tñ ꝙ persona debet citari, vt ipsam defendat si velit. & sic intelligitur dicta decre. ad hæc. in fi. & sic per vtrūq; communiter amouetur persona citata, & certificata à iudice. i. Epō solo causam examināte & iudicante. & eodem modo intelligitur quod ibi dicitur de Archidiacono requirendo secundum Hostien.

SUMMARIUM.

1 *Clericorum appellatione, veniunt omnes in ordinibus sacris constituti.*

2 *Vicarius an possit dare vicarium.*

CAP. IIII.

CLericos. Vicarius vel prelatus vicariū sibi substituere nō pōt. ¶ Casus lr̄alis. prælati ecclesiarū in quibus habēt curā animarū vel aliā dignitatē in ꝑpria persona debēt deseruire ecclesiæ, & nō debēt substituere sibi vicarios ī vicarijs ecclesiarū, quas ecclesias sunt adepti. aliter pōt cōponi iste casus. aliquis adept⁹ est vicariā ī aliqua eccl̄ia. vicarius iste nō pōt aliū vicariū substituere ī vicaria sua. Bern. ¶ Not. primò ꝙ vicarius non dat vicarios tp̄ales vel perpetuos. no. ꝓ absurdo vitādo. ¶ 1 † No. hīc apertè appellatiōe clericorū cōprehēdi etiā p̄sbyterū & quēlibet in sacris ordinibus cōstitutum. vide gl. š. de fil. pſby. c. lr̄as. ¶ Op. lr̄a dicit ꝙ vicarius nō dat vicariū innuit ꝑ hoc ꝙ p̄latus det vicariā. qđ est falsum. de præbē. c. extirpādæ. §. qui verò. Sol. dupliciter intelligit̃. Primò ꝙ litera sonet vt clericus. i. prælatus nō det vicariū. & ordina literā vt gl. & tunc ob. cōtrarium. ¶ 2 † Secūdus intellectus est, ꝙ intelligit̃ in vicario: & est sensus ꝙ vicarius nō det vicariū. & tūc ordina literā vt gl. Sed ob. cōtrariū. dic ꝙ contrarius sensus intelligit̃ secundū sensum iuris vt det vicariū in casib⁹ nō regulariter: vt cū p̄lati ex dispēsatione nō ꝓmouent̃, nec absunt: vel cōsuetudo excusat nō residentē. de appel. c. ꝑuenit. de cle. nō re. c. pe. no. Lau. & Inn. š. eo. c. ij. exēplū de elec. c. cū ex eo. li. vj. de re. c. bñficiū. e. li. Et ītellige vt cōstituat̃ de authoritate Epī. de cle. pere. c. fi. ad hoc in cle. eo. tit. c. j. in gl. Et qlibet pōt ipsum habere: vt suppleat defectum ipsius rectoris. vij. q. c. illud. & c. nihil hoc tñ casu ꝑpter defectū nō excusat̃ prælatus à residētia. & sic nō ob. de præb. c. extirpādæ. §. qui verò. nec minuit̃, imò augeṫ cultus diuinus, qui semper fieri debet. de cōsti. c. ex parte. § j. & c. cū. M. ferra. §. fi. Sed ob. p̄dictis quia vr̄ ꝙ vicarius possit dare vicariū, sicut pōt delegatus subdelegatū. de re iud. c. cū Bertoldus. sed dicit quòd ibi factū narrat̃. vel ibi dat ad certū nudū articulū sicut hīc posset: dummodo nō ex toto cōmittat vices. Nō ob. qđ dicit̃ de ꝓcu. qui ad negotia & lites constituit ꝓcuratorem. de ꝓcu. c. j. li. vj. & qđ ibi no. quia id verū. quia efficitur ꝓcurator dn̄s lit. contest. sed nō sic dn̄s efficitur rector sed ꝓcurans. & quia in illo non videtur electa industria: in isto sic de offi. archipſby. c. iij. ff. de sol. c. inter artifices. maximè ꝑpter certum ministerium & mandatū. Itē pōt dici speciale vt vicarius vicariū nō constituat ꝑpter infinitatem vitādā. arg. de rescri. c. cū ī multis. lib. vj. xj. q. iij. c. qñ. Licet aūt à iure vicarius sibi alium substituere nō possit. ff. de peri. & cōmo. rei vend. l. necessariò. §. vlti. de iure do. l. si vsusfructus. dicit tamen Host. quòd ad tēpus ꝑ modicū & ex magna cā, & nō nimis frequēter poterit alium relinquere loco sui: sicut si tota die. ar. ff. de offi. eius cui mā. est iu. l. j. §. j. de app. ꝑuenit. ij. & vide Io. an. in nouel. de ele. lib. vj. c. cum ex eo. qñ non habent mandatum substituēdi si sunt infirmi vel impediti delegāt causas tunc pendentes. Anto. de but.

ZACHARIAS.

a ¶ Non est ꝑpriè intitulat⁹. Adde glo. fin. in cle. j. in versi. sacerdotiū. & ibi Car. e. tit. q tenet de directo cōtrariū. cōcor. vt per eūdē. Car. in cle. dudū §. verū. q. xxij. de se. pos. Abb. in. c. g. ꝑpetuus. in princi. & ibi Fel. etiā ī pric. j. de fide instru. Anto. Franc. ¶ De vicario ꝑpetuo an & qñ dicat̃ habere curā. vide gl. in. c. super eo. de p̄bē. lib. vj. & vide do. Car. in cle. j. ī. ix. q. de off. vic. vbi etiā ponit an vicaria ꝑpetua cōprehendat̃ sub noīe officij, & an vicarius ꝑpetuus possit aliū substituere. vide Car. in ea. cle. in. q. xj. Et adde ꝙ vicari⁹ ꝑpetu⁹ subiacet dispositiōi. de recto re curato vt ꝑ car di. ī cle. j. ī. xxv. q. de off. vi. & adde ēt ꝙ vicarius perpetu⁹ pōt eligi ēt q est in minorib⁹. vide Car. in cle. j. in pe. q.

SEB. SAPIA.

b ¶ Per eū nō stat. Per istam rōnē dicit in simili, Roma. ī cōsi. lxxxv. inci. euidēter: ꝙ si iudex extra formā statuū nō possit percipere salariū nisi post sentētiam: si ꝑ eū nō stat quomin⁹ ferat debet tñ percipere salariū ac si tulisset. in cōtrariū tñ videt̃ facere text. i. l. legatū. C. de condi. inser. sed vide dist. quā ponit Bart. in. l. j. C. de insti. & sub. sti. & dixi latè in d. l. diē functo. ff. de offic. assesso.

SVMMARIVM.

1 *Literæ obtentæ præter stylum curiæ, præsumuntur surreptitiæ.*

2 *Surreptio vitiat gratiam ipso iure.*

4 *Vicarij iurisdictio an cesset mortuo illo qui fecit ipsum vicarium?*

5 *Vicarius Papæ quam iurisdictionem habeat.*

CAP. V.

SVa nobis. Vicarius Papæ in vrbe iurisdictionem non habet, extra vrbem sic.h.d. Ponit dictum & ipsius rationem ibi: *quoniam.* quam fortificat,ibi: *præsertim.* ex quibus infert ibi: *mandamus.* & ibi: *vicarij literas.* i. concessas à vicario alteri vel.i. Papæ vicario. ¶ Casus literalis. clerici cuiusdam plebis Epi vulterani iurauerunt sibi eligere prælatum ad volūtatem laicorum, & sic elegerunt sibi prælatum, & electionem suam Epo præsentauerūt. Episcopus cassauit illam electionē, & excōmunicauit laicos illos q clericos compulerant, & ipsos etiam clericos pro isto & alijs excessibus excommunicauit, & impetrauit literas ad Archiepiscopum Pisanum, & suos coniudices, vt eos tanquā excōmunicatos faceret euitari vsq; ad debitam satisfactionē. Post hoc pars aduersa literas impetrauit ab Epo Portueñ. vicario dñi Papæ vsq; ad Epm Lucanū & suos coniudices. qui authoritate illarum literarū laicos absoluerunt: excōmunicantes Epm vulteranum. Eps vulteranus significauit hoc totum dño Papæ. prius tamē ex abundanti appellauit, licet sentētia illa non teneret. super hoc scribit Papa iudicibus: dicēs literas vicarij per surreptionē obtentas: quia iurisdictio vicarij quam romanus pontifex reliquit in vrbe non extendit extra vrbem, nisi specialiter sit ei concessum: præcipuè cū ipse moratur in sua prouincia speciali: videlicet inter Capuanam prouinciam & Pisanā. Vnde mādat Papa quicquid virtute illarū literarum factum est, denuncietur irritum & inane. Ber. ¶ † No. j. q literæ obtētæ præter stylū curiæ præsumuntur surreptitiæ aut falsæ.ᵃ & no. q vbi in literis aliquid de speciali mandato conceditur, in dubio hoc concessum non intelligitur. & sic non præsumitur specialis potestas nisi probetur. & dato q probetur qñ est contra consuetudinē surreptitia præsumitur. simile quod dicimus ī delegato, q nō credit eius verbo de his q̄ pter & spāliter cōmittunt præter cōmunē regulā, nisi aliter doceat. de sen. excō. c. ad eminentiā. & no. de offi. le. c. quod trāslationē. ¶ † No. ij. istū tex. q vbi surreptio trahit originē à cā funditus annullāte, illā vitiat ipso iure. ad hoc tex. & gl. de rescri. c. j. li. vj. simile qd no. de elec. c. auditis. & dixi eo. ti. c. cōsiderauimus. ¶ No. q inter Capuā & prouinciā Pisanā est diœcesis papalis, vel prouincia Papæ. ¶ Op. q eius iurisdictio extra vrbē se extēdat vsq; ad cētesimū miliare. ff. de offi. pfec. vrb. l. j. §. i initio. dicit gl. q in vrbe. & intra cētesimū miliare. ¶ † Op. q gestū p literas surreptitias nō sit nullū. s. de rescri. c. ad audientiā. gl. dicit q iurisdictio limitat ad vrbē, & nō cēset cōcessa extra vrbē, & dato q lrē appareāt, psumunt surreptitiæ: & nulla cōfert iurisdictio extra vrbē. Dic q si est surreptio circa impsionē ptātis vbi pcedit via limitata, vltra limites nō psumit concessa. & sic surgit vitiū à cā funditus annullante, & vitiat ipso iure. vt hic, vel hoc expone per surreptionē. i. per falsitatē. vel intellige de literis à vicario obtentis super iustitia, vel aliter quā vltra limites suæ potestatis extēsas, quāquā surreptitiæ sint nullæ. & sic defectus surgit à causa funditus annullāte. Primus ergo intellectus est, q loquatur de literis ptātis vicarij. Secundus, q intelligatur de literis à vicario cōcessis: & hic est melior. ¶ Quæro an vicarius habeat ordinariā iurisdictionem. Hostien. & Inn. dicūt q sic. per literā ibi: *quoniā iurisdictio.* quod patet. quia concernit vniuersitatem territorij. ad hoc simile qđ dicit glo. xxv. dis. c. perlectis. in gl. magna. qa appellatione iurisdictiōis, ī dubio intelligitur ordinaria. & vide glo. eo. ti. c. ij. in gl. j. li. vj. Hosti. remittit ad sum. e. ti. ¶ † Nunqd aūt mortuo Epo vel eo q dedit vicariū cesset iurisdictio vicarij. Host. de offi. dele. in. c. qñ abbas. dicit, q sic. alleg. ne se. vac. c. illa. & c. fi. & sic dicit de consuetudine seruari: quāuis capitula plerūq; tales cōfirmēt vel remoueāt. p eis. de maiorita. & obediē. c. cū olim. ff. de iu. l. iudiciū. de hoc de hære. c. ad abolēdā. in princi. ¶ Quæro an Eps possit sibi cōstituere officialē absq; cōsensu capituli? dic q sic, & remouere: vt not. Host. in summa eo. ti. §. in qbus. ver. sed nunqd. & hoc etiā approbat cōsuetudo in talibus seruanda. de his quæ fi. à prælat. c. ea noscitur. ¶ † Circa officiū vicarij Papæ, de quo alibi non habetur in iure. ¶ Quæro primò, an excōicatus p manuū iniectionē in subditos vel aliunde venientes possit absoluere? de facto sæpe videmus q absoluit qđ putat Io. an. ex speciali cōmissiōe fieri: aliàs nō putat q possit saltē aliūde veniētes: & idem videtur dicēdū de subditis, si diceret illū habere vicariā illius ptātis quā habet Papa in vrbe: vt Patriarcha, vel Episcopus vrbis, non q habet vt Eps vrbis. tūc eñ non absolueret etiam subditos, nisi in casibus in qbus absoluūt etiā alij & eius vicarij. de sen. excom. c. à nobis. c. peruenit. & c. quāuis. c. de cætero. c. ea noscitur. c. mulieres. & c. qd de his. ¶ Quæro. ij. an conferat beneficia in vrbe spectantia ad collationē Papæ, vel inferioris vt posset Papa. vt. s. dixi nō. nisi ad hoc haberet speciale mādatū. infrà c. fi. li. vj. ¶ Quæro an ordinare posset, vel cōmendatitias ad ordines dare: tenēdū est quod habetur de tēpo. ord. c. cū nullus in. vj. ¶ Quæro an diœc. vrbis includat in iurisdictione eius? dic q nō. vt hic. & ff. de offi. præfec. vrb. l. j. vlti. vnde non venit diœce. appellatione vrbisᵇ vbi aliud non exprimitur, nec cōtinentia ædificiaᶜ & suburbia. de senten. excommu. c. si ciuitas. libro. vj. & in hoc oportet commissionis formam attēdi. ad hoc quod dicit tex. & . infrà de priui. c. porrò. Item cùm in vrbe sint tituli Cardinalium, qui quo ad suos subditos habēt ius Episcopale. vt no. j. de maio. & obedi. c. his quæ. quęritur an iste vicarius posset cognoscere de causis subiectorum titulis Cardinalium? videtur q sic. quia hic excluditur iurisdictio solū extra vrbem. ergo intra illam habet quā Papa, cùm sit idē vtriusq; auditorium. c. ij. de consue. lib. vj. de appel. c. romana. eo. li. ad hoc quia legatus Papæ aditur per qrelā: vt patet de off. lega. c. j. Itē quia hoc pōt vicarius Epi quo ad subiectos

ZACHARIAS

a ¶ Surreptitiæ aut falsę. adde Pan. in c. ex parte. nu. 4. & quod ibi dixi ī apostil. in versi. secundā iussionē. s. de rescrip. dixi ēt post alios. ī addit. ad eūdē. s. in pœ. Greg. nu. 1. ī apostil. in ver. stylus. quibus adde Hippo. de marsi. sing. cxviij. inci. stylus curiæ.

Anto. Fran.

¶ Ad hoc quod dicit de stylo addas q stylus curię debet seruari. vt ī l. obseruādū. ff. de iudi. & p Bart. ī. l. Iurispitos. & ibi p Nic. de neapo. ī addi. ff. de execu. tuto. & qñ nō est seruatus stylus curię suspitio est de falsitate literarū: vt in. c. ex literis. de re iudi. & in. c. q: graui. de crimi. falsi. & ī. c. p tuas. de sen. excō. & vtrobiq; vide p do. Abb. & p eundē ī. c. licet. de cri. fal. vbi dicit q stylus curiæ roma. inspicit quo ad dictandi modū, quo ad scribendi formā, quo ad tractus literarū, & quo ēt ad qualitatē chartæ. & ad materiā vide per Spe. ī ti. de rescri. pñtati. ī c. ratione formæ quoq; vbi etiam dicit q stylus cācellariæ do. Papę fundat ī iure cōi, & debet seruari sicut ius cōmune.

Anto. Francis.

b ¶ Non venit diœcesis appellatione vrbis. circa hoc an appellatione vrbis veniat diœcesis. primò dicas quòd appellatiōe vrbis venit ciuitas romana per excellētiā insti. de iure na. §. ius autem. nisi ad deretur verbū sacra: qa tunc intelligeret de ciuitate hierosolymitana. vt no. voluit Bal. in. l. j. C. de nauti. fœno. & quòd venit in dubio ciuitas romæ habetur etiā in cle. ij. & ibi per do. Car. de iudi. & in clemē. j. in prin. de iureiu. & habet in. c. felicis. vbi per Doc. in. §. fi. de pœnis. li. vj. Et adde q appella. vrbis venit comitatus. vt p Bar. in. l. j. §. cū vrbem in. ij. no. ff. de off. præfe. vrb. & veniūt etiā suburbia in. l. vrbis. in prin. & ibi per Bart. & doc. ff. de ver. sig. & qd de castris & villis. habet p Bar. in. l. sed & reprobari. in. §. fin. in. ij. col. & ibi per Nic. de nea. in addi. ff. ff. de excu. ru. & p eundē Bar. in. l. nā q liquidæ. in. §. fi. ff. de penu. le. & per Bar. in. l. ij. ff. de ver. sig. & vide per Io. an. in. c. significauit. de pœni. & remis. & q appellatiōe vrbis veniat diœcesis. vide bo. text. & ibi no. in. l. j. C. de priui. vrb. constantinopoli. b. li. x.

SEB. SAPIA.

c ¶ Ædificia. vide Card. in cle. ne romani. §. sanè. ī. vij. & viij. q. de elect. vbi cōcludit quòd ciuitas & diœcesis sunt vocabula distincta. & ad satu ritatem vide per Fel. in. c. rodulphus in prima conclusione. & in. iij. s. de rescri.

a ZACHARIAS. ¶ Teneat reuocatio. vide Io.an.in.c.sua.& Doc.in.c. j.s̃.eo.Archi.in.c.in galliarũ.xxv.q.ij.Guli.de cug.ĩ.l.si quis,§.fi.ff.de ꝓcu.& Spe.in ti.de leg.§.finitur.&.§.in summa.

b ZACHARIAS. ¶ Ordinẽ presbyteralem. Adde quia sunt connexa: vt hic dicit. Et vtrũ dispẽsatus super sacerdotio videat dispẽsatus ad bñficiũ curatũ obtinẽdũ. remitto me ad Feli.ĩ.c.at si clerici. §.de adulterijs. col.x.ver.& ꝙ dispensatio.j.de iu. Anto.Franc. ¶ De hoc an dispensatus ad ordinem sacerdotalẽ videat dispensatus ad beneficiũ. Dicas primò, ꝙ dispẽsatiões tãq̃ odiosæ sunt stricti iuris,& poti⁹ sunt restringẽdę q̃ ampliãdæ, maximè qñ fit dispẽsatio ad petitionẽ alterius, & ad priuatã vtilitatẽ,vt ĩ c.ꝙ dilectio. de consang. & affi. & in.c.j. &.ij. de fil.p̃sby.li.vj.sec⁹ aũt si fieret motu proprio.& ad publicã vtilitatẽ. vt singlariter voluit do.Ant.& Mod. in.c.cũ in cũctis. in.§.cùm verò.de elect.licet de hoc dubitauerit dom. Car.in.c.qa circa. de consang. & affini.& ad ꝓpriã materiã, an si dispensat cũ aliquo vt posit promoueri ad omnes ordines vigore talis dispẽsationis possit promoueri ad tale beneficiũ ẽt quantuncũq; simplex. vide no.per Io.an.ĩ.c. olim.j. de verb.signifi.& habetur p glo.fi. in.c.fi. de trãsla. epi.& no.in.c.fi. de præben.& vide per Spec.in ti. de leg.in.§.fi.circa prin.& in fin. vbi tenet quòd in dubio nõ censeat dispensatus ad beneficia.& ibi etiã dicit ꝙ si dispẽsatur cum illegitimo ad oẽs ordines, & ad omnia beneficia,nõ poterit vigore hui⁹ disponsationis ꝓmoueri ad dignitatem.& an si dispensatur cũ illegitimo vt posit promoueri ad ordines simpliciter, vigore huius dispensationis possit promoueri ab sacros.communis opinio est ꝙ non: vt not. glo.& Docto.in.c.literas.de fil.presby.& est bona gl.in.c.fi.xxxiij.q.ij. & alia est.xxxvj.q.ij.in.c.si autẽ.& vide etiam gl.in.c.lector.xxxiiij.di. stin.& habetur per Host.in summa.de filijs presbytero.in.§.quis possit. in versi.quid dispensetur.& per Archid.in.c.j.de filijs presbyte.lib.vj.& de materia dispensationis habetur plenè in.§.de adulterijs.hic allega.per istum.vbi Deo dante dicetur.

ad subiectos Ep̃o.de offi.ordi.c.pastoralis.ergo & vicarius Papæ & fortius.& hoc tenẽdũ videt, etiã dato ꝙ teneat ꝙ vicari⁹ nõ habeat papalẽ sed episcopalẽ iurisdictionem in vrbe: vel patriarchalem quę licet legatus possit qui æquiparatur procõsuli in vrbe.de offi.leg.c.ij. lib.vj.de elec.c.si Abbatẽ.eo.li.nõ poterit hic vicari⁹ nisi immediatos vrgere.quia (vt dixi) nõ debet minus posse vicarius Papæ quã Ep̃s alius, vel eius vicarius. ¶ Quæro si vicarius sit ad tp̃s constitutus,& iuramentũ præstitũ: vel sub pœna de nõ reuocãdo ante tp̃s, an si prius reuocatur, teneat reuocatio[a],& dato ꝙ teneat an sint periuri: an inciderint in pœnã? dic ꝙ si sine cã reuocat, licet aliquibus videat ꝙ sint ꝑiuri & incidant in pœnã, tenet tñ reuocatio, si faciat cũ cã: vt quia malè gerũt officium, vendendo iustitiã, vel similia faciẽdo, nõ sunt periuri propter tacitã cõditionẽ subintellectã. de iureiur.c.quẽadmodũ.nec cadũt in pœnã. per no.de p̃b.c.dilecto.& in quęst.de teste iurato. super regula.qđ semel.de re iu.lib.vj. Per hanc decre.dicit Host.ꝙ Papa põt & quilibet alius iurisdictionẽ quã cõmittit restringere ad certũ locũ & ad certũ tp̃s.ad hoc.j.de offi. dele.c. de causis.& vtrobiq; põt restringi & reuocari potestas p cõcedentẽ. vnde dicit Paduæ cõsuluisse vicariũ p capitulũ datũ ad tp̃s, vacãte se de ante tp̃s reuocari posse. ad hoc qđ no.s̃.ĩ.iij. gl.ff.de re iud.l.iudicium.& de precarijs.c.fi.

SVMMARIVM.

1 *Fructus beneficij in quo non est facta residentia per proprium clericum quomodo distribuentur.*

Plures vicarias quis habere non potest.

CAP. VI.

Ex parte. Per subtractionẽ prouentuũ & vicariarũ compellũtur vicarij ordinarijs ecclesijs deseruire. hoc di. In prima facti decisa narratio. In secunda ibi: *mandamus.* mandatum. ¶ Casus literalis. Perpetui vicarij tenẽtur facere residentiã in ecclesijs in quibus obtinẽt vicarias,& cũ habeãt curã animarũ debẽt esse in ordine sacerdotis: qđ si facere noluerint, cõpelli debẽt per subtractionem ꝓuentuum ipsarũ ecclesiarum. Ber. ¶ No. primò quòd perpetui vicarij tenentur sicut alij intitulati ad residentiam,& facere se ad ordines beneficio annexos ordinari: & no. qualiter compellantur. ¶ No. secundò ꝙ quodlibet beneficium curatum habet annexum ordinem presbyteralem[b] de iure. ¶ No. iij. perpetuum vicarium curatum esse sicut & intitulatũ. ad hoc de præben.c.super eo.li.vj. ideò hodie decre.de multa.de præben.& decre.licet canon. de ele.li.vj. ita habet locum in perpetuis vicarijs curatis, sicut in rectoribus. ¶ †Quęro qđ 1 fiet de beneficijs subtractis vel fructibus beneficiorũ ꝓpter non residentiã? dic ꝙ Ep̃s eos nõ imbursabit: sed alteri qui idẽ officiũ faciet assignabit, vel aliâs in vtilitatẽ ecclesiæ cõuertet. de cle.nõ resi.c.pe.& hoc est cõtra multos iudices, ne dicã Ep̃os, qui alienũ delictũ vel negligentiã reputãt suam prædã. de quo.j.de of. or.c.irrefragabili.ad fi. secundũ Host. ¶ Quæro à qua pœna incipiet[c], de quibus hîc? dic ꝙ est arbitrariũ Episcopo: tñ putat quòd honestius sit quòd principiet à leuiori. ¶ Quæro cum glo. quis dicatur vicarius? dic ꝙ ille qui à rectore de consensu Episcopi est institutus,& certã debet recipere præbendam. i. portionẽ. s̃.eo.c.ad hæc. ¶ Quæro an possit quis habere 2 plures vicarias? dic ꝙ nõ: quia habet curam animarũ tanquã vicarius,& remittit ad casus in quibus possit quis dare vicarium. de præben.c.extirpandę.§.qui verò. Glos.fina. signat vnum contrarium.& debet primò recitari.& est clara. In fi. dic de hoc plenè de elect.c.licet in glo.antepenul.lib.vj.

c ¶ Antonius Franc. ¶ A qua pœna incipiet. Quãdo diuersæ pœnæ sunt à iure pro aliquo facto statutæ à qua sit icipiẽdũ, vel an hoc sit in optione iudicis. vide per gl.ĩ.c.quoniã.xxj.q.ij. quæ dicit ꝙ iudex eligit quã velit imponere p.c.quoniã.in.c.fi.j.vt lit. nõ cõtest. vbi habetur ꝙ cõtra cõtumacẽ iudex potest vel cõcedere missionẽ, vel excommunicare. de quo etiã vide per Spe.in ti.de cõtuma.in.§.tertio.in vers.cæterum.& per eundem in titu.de accus.in.§.j.in versi.j. vbi dicit ꝙ si pœna legis est diuersa à pœna statuti pro codẽ facto imposita, semp iudex eligit quã velit: & in dubio debet eligere mitiorẽ. vt in regula odia.& in regula ĩ pœnis.de reg.iu.lib.vj.& vide Specu.in ti.de arbi.in.§.viij.in versic. sed circa. vbi dixit ꝙ pœna cõpromissi quãdo sunt diuersæ pœnæ appositæ,& eodem modo in contractu, semp debet reduci ad minorẽ pœnam. quod ẽt voluit Alex.in.l.si de meis. aliâs incipit: Idem Pomponius. in princ. ff.de arbi. puto tamen posse dici ꝙ iudex in imponẽdo pœnam semp debeat cõsiderare qualitatem & magnitudinẽ delicti. & secũdum qualitatem delicti pœnã imponere: quia pœnæ debẽt commẽsurari ad delicta: vt in.l.respiciendũ. ff.de pœn.& plenè tractatur in.c. at si clerici.ĩ princip. vbi de materia.j.de iudi.

Secundæ partis Domini Antonij de But. super Primo Decre. Finis. cum casibus Bernardi glossatoris.

d *De officio[d] & potesta. iudi. dele.* Rub.

SVMMARIVM.

1 *Iudex delegatus quis sit.*

¶ Suprà visum est in præcedentibus rubricis de his qui vices alienas gerunt in diuinis officijs,& in iurisdictione voluntaria: meritò restat videre de his, qui vices alienas gerunt in iudicijs,& in iurisdictione cõtentiosa. vt sunt delegati. ¶ †Sed quæro pro declaratione totius titu. quis dicatur delegatus. Solu. multipliciter diffinitur. quidam dicunt vt Gof. ꝙ delegatus est is cui à Papa, vel ab alio ordinario, seu principis delegato causa decidenda & cognoscenda cõmittitur. Vel secundũ Host. delegatus est cui committitur causa decidenda, seu exequenda, vices alterius repręsentans: proprium in iurisdictione nihil habens. vt.j.eod.c.sanè.ij.& in.l.j.ff.de offi.eius cui man.est iurisdi. Vel secundũ Spe.eo.ti.in prin. delegatus est qui ex cõmissione alterius alicuius causæ iudicialem cognitionẽ consequitur.& quælibet diffinitio tolerari potest. ¶ Vlti. hîc quæritur quia in rub. fit mentio de offic.& potestate iud.dele. quæ differẽtia est inter officiũ & potestatẽ? Sol. dic ꝙ sæpe ista ponuntur equiuocè.& vide quod not.glo. super rub.ff.de iur.om.iud. tamen quo ad materiã nostram dicit Io.an. ꝙ officium respicit id quod delegatur. potestas verò concernit id quod põt per delegationem delegatus exercere. nam sæpe quærimus quid possit facere delegatus ex delegatione sibi facta. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Papæ non solùm habet iurisdictionẽ in partes, sed etiam in illos qui eius iurisdictionem impediunt. 6.*

2 *Clausula petens sibi ius & iustitiam fieri, quid importet?*

SEB. SAPIA.

d ¶ De officio. qui dicantur habere officium. vide omnino do. Abb.in.c. post cessionem. in prin. vbi Felin.j.de proba. latius per Corsetum in suo repertorio in verbo officium. nũquid autem arbiter dicatur habere officium. vide do. Abb.in.c.vno delegatorum.j.eodem.

a ¶ Iustitiam exhiberi. Adde Franc. are. consi. xvij. & Alex. in multis suis consilijs recurrendo ad tabulam.

ZACHARIAS. ¶ Adde quod ista clausula in libello apposita operatur quod possit sententia ferri ex inepto libello, si constet de intentione libellantis. & quod competat actio licet inepte proponatur no. iste in. c. cū dilectus. col. xxij. ver. ex prædictis infero ad aliud. j. de or. cog. Lanfran. de oria. in c. quoniā cōtra. §. statuimus. ver. cōfessiones. & ibi in addi. Celsi. j. de probat. quibus adde Alex. consi. xxj. volu. j. & Pau. de cast. consil. clxiij. Anto. Franc.

¶ Et ad materiā istius clausulæ, & vt operetur effectum de quo iste dicit: vide no. per Doct. in l. edita. C. de edē. & per Ro. in sing. suis. in ver. clausula petēs &c. & per Bar. in extrauagā. ad reprimen. in versi. & figura. in. iij. col. & per Pau. de ca. in consi. clxiij. operatur etiā hæc clausula vt videatur etiā cōclusum suppossessione, qualiscunque sit cōclusio specialis facta, & etiā operatur quod agens si in libello narrat petitoriū & possessorium, & cōcludit possessoriū: potest in petitorio adducere probationes: vt per Io. cal. & do. Ant. in c. ij. de ordi. cog. & vide Alexā. de imo. in cōs. cxxj. in. j. parte cōsi. & consi. cxlij. in. iij. pte. & vide Pau. de ca. in. l. fi. ff. de iusti. & iure. vbi dicit quod hæc clausula operatur quod etiā sententia iniqua valeat. quod etiā videtur esse de mēte Bal. ibidem.

SEB. SAPIA.

b ¶ Cùm quæritur. vide Pe. de anc. in consi. ccxcix. & in cōsi. clviij. inci. rōnes quæ superius vbi dicit quod inspicitur nocendi potētia, sicut nocendi actus. refert & sequitur Marsi. bononi. in. l. quæstiōis. col. iiij. ff. de quæstio. & nunquid minæ inducant iustum metum, & quæ requirantur tradit latè domi.

And. siculus in consi. lx. inci. sapienter scribit. in primo volu. & Alexā. in consi. xlvij. incip. In causa. in. iij. vol. & in consi. vlt. in. iij. volu. Are. in cōsi. xiiij. inci. Viso. in. ix. col. ver. venio nunc ad tertium.

c ¶ Limitari. Adde Pau. de ca. consi. clxxvij. in. j. impressis. Pet. de anc. cōsi. ccc. Ange. consi. cxv. Alex. consi. cxliiij. ij. lib. & consi. xvj. iij. lib.

3 *Metus iustus, an & quando causetur ex minis aliorum.*

4 *Authoritates sacræ scripturæ possunt allegari ad decisionem causarum.*

5 *Consentiens an & quando debet puniri tanquam faciens.*

Qui potest obuiare delicto & non obuiat, an peccet.

6 *Delegatus an habeat iurisdictionē in personas quomodocunque delinquentes in causis coram eo vertentibus?*

CAP. I.

Quia quæsitum.

1 ¶ † Delegatus Papæ potestatem habet nō solū in partes: sed etiam in alios qui suā iurisdictionē impediūt. Cōmunis diuisio. Secunda ibi: *sic tibi.* ¶ Casus literalis. Quidam impetrauerunt literas cōtra aduersarios suos: & cum ipsi eos faciunt ad iudicium euocari: potestates & alij potentes minis & terroribus compellunt quærentes silere: & sic mandatum domini Papæ eluditur. quærebatur quid iudex facere debeat. Respōdet Papa quod sicut agentes & consentientes pari pœna puniri debent: sic eodem modo tam illi qui trahuntur in causam, quàm principales fautores eorum si iustitiam impediunt per per cen. eccl. sunt coërcendi. Ber. ¶ † Not. ibi

2 *præcipimus alicui iustitiam exhiberi*[a]. pro generali conclusione rescripti. quod hodie communiter apponitur hæc clausula in fine libelli. & est valde vtilis. nam potest comprehendere omnem actionem. vnde semper consulendum est actori vt in fine libelli dicat, & circa prædicta peto mihi iustitiam exhiberi. de quo in. c. ij. j. de or. cog. vbi plenè dico. ¶ Not. ij. ibi: *minis aut terroribus.* quod differentia est inter minas & terrores. nam minæ consistunt in verbis: terrores in atrocitate facti: sæpe tamen capiuntur promiscuè. ¶ † Et not. ex hoc text. quod minæ &

3 terrores potentium inducunt iustum metū. dic tamē aduertendum fore ad qualitates personarum minantium vel terrentium. Nam si solent sæuire post minas, inducunt iustū metum. aliâs minæ nō excusarent. Ad hoc quod leg. & no. maximè per Bart. in l. ad inuidiam. & l. metum. C. quod me. cau. & vide per Inno. in c. causam matrimonij. j. eod. quod est not. cùm

b quæritur[b] nunquid minæ vel terrores mariti, vel prælati inducant iustum metum in vxore, vel subdito. debet enim distingui modo præ-

c dicto. & sic debet limitari[c] quod le. & no. in. l. j. §. quæ onerandæ. ff. qua. re. act. nō da. ¶ Not. tertiò quod cōsentiētes ad delictū regulariter debent puniri sicut ipsi facientes. de quo dic plenius vt. j. dicetur cum glo. ¶ † Item no. iiij. ibi:

4 *scripturæ testimonio.* quod sacra scriptura potest allegari in decisionibus causarum, & in modo puniendi. facit. c. certificari. j. de sepul. cū simi. quod intellige nisi scriptura contradicat canonibus. quia in decisionibus causarū potius stā-

d dum est canonibus quā dictis sanctorum[d]. xx. dist. in prin. & c. seq. & ibi per glos. ¶ Vltimò not. quod iudex delegatus potest iurisdictionem suam exercere non solū contra partes, sed etiā contra quoscunque suam iurisdictionē turbantes. & de hoc j. plenius. ¶ In gl. ibi: *iactura causæ affici debent.* Aduerte, potest enim istud dictū

e glo. dupliciter intelligi. primò vt isti qui inducunt istos turbantes debeant affici & puniri in perditione causæ: & iste intellectus nō multùm placet: quoniā iura alleg.[e] in gl. loquuntur quando quis aduocat patrocinium potentiū in alienationis actu, vt quia reus alienat rē in

f potentiores. Secūdò potest gl. intelligi[f]. vt adducat illa iura in fin. & vt queadmodū ibi puniuntur illi qui aduocāt auxilium potentiorū: ita & isti qui inducunt potentes vt faciant silere actorem: æquiparātur tamē in genere nō in quantitate pœnæ. & iste intellectus est me-

5 lior. ¶ † In glo. ij. Not. bene istā glo. vsque ad fi. quia quotidie allegatur. dum quæritur, nū quod cōsentiens debet puniri tanquā faciens. & ponit gl. quatuor membra. ¶ Primum est quando quis cōsentit negligendo. pone exemplum secundū Doc. scio quod vis delinquere: & possum te subtrahere à peccato: sed propter negligentiam omitto. ¶ Vel pone aliud exēplū: quia possum obuiare delicto: puta quia video quod aliquis vult te offendere, & possum obuiare, & nō obuio. nā secundū gl. si negligenter ago debeo puniri melius quā ipse faciēs. Aduerte, quia in hoc sunt opi. de iure ciuili videtur, quod regulariter nō teneatur quis obuiare delicto, nisi delinquēs sibi sit subiectus: vt seruus, filius, vel subditus. vel nisi delictū sit cōmittendū in personā illius cui ego sum subiectus: ita videtur velle glo. in. l. culpa caret. ff. de reg. iur. & Bar. in. l. vtrùm. ff. de pari. nā filius tenetur si nō reuelat patri quod alius velit eum offendere. vt in. l. ij. ff. e. & idem dic in alijs subditis: vt no. in iuribus præalle. & plenè per Dy. in regula nō est sine culpa: de reg. iur. lib. vj. Tex. tamen multū stringit in cōtrarium. insti. de publi. iud §. alia. vbi punitur conscius: licet esset extraneus. & quāquā Bart. nitatur rñdere in. d. l. vtrū. tamē ipsemet dubitat de sua rñsione. Sed de iure cano. cōiter tenetur dictū gl. & facit. c. sicut dignū. in. §. illi etiā. de homi. vbi dicitur quod nō caret scrupulo societatis occultæ qui manifesto facino-

g ri definit obuiare.[g] & xxiij. q. iij. quasi per totū. An aūt incurrat excōicationē qui pōt iuuare clericū ne verberetur, & omittit: dic vt not. in. c. quantæ. de sen. excō. Illud tamē verum est quod etiā de iure ciuili quis pōt iuuare aliū, ne offendatur, & capere malefactorē. l. si quis in serui tute. ff. de fur. & quod ibi no. & in. l. nullus. C. de iudæ. & Inno. in. c. vt famæ. & in. c. si verò. de sen. exc. ¶ Secundū membrū gl. est, quando quis

h consentit præbēdo cōsiliū.[h] gl. tenet quod debet puniri, sed nō tanquā faciēs. Host. aliter distinguit. Aut enim is cui cōsulitur erat alias facturus,[i] & minus punitur consulēs: aut nō erat aliâs

i facturus, & tūc qa est par delictū cum faciente, debet tūc puniri consulens sicut faciens. ad hoc. c. sicut dignū. §. qui verò. de homi. & i. l. quod seruo. ff. de fur. facit. l. in furti. §. ope. ff. eo. & l. non so-

d ¶ Quā dictis sanctorū. Adde Ro. sing. suis. fol. xix.

e ¶ Iura allegata. Pondera quod text. in. l. j. C. ne li. po. nō loquitur de procurante patrocinium in alienatione causæ. And. barb.

f ¶ Intelligi. Certè iste non est intellectus huius gl. quæ re vera vult quod perdat causam: sed tex. non dicit hoc. Dicit enim quod coërceri debeat. vnde succedit regula, quod nunquam quis priuatur iure suo nisi exprimatur à lege vt est gl. in c. fi. de iurepa. ergo non bene loquitur. est tamen sin. gl. pro extensione huius tex. & habet ratione in se. arg. illius l. j. And. Barba.

g ¶ Definit obuiare. Adde Ro. con si. cxvij.

SEB. SAPIA.

h ¶ Consilium. Vide do. Bartho. ve. ro. in cōsil. xxvij. in. ij. col. & ad materiā quis dicatur ordinator, tractator, & mandator. vide Ang. in cōs. xxvj. Bar. in consi. clxj. incipiē. In quæstione qua quæritur.

i ¶ Aliâs facturus. Adde Bar. consi. lx. & Alexā. consi. ciij.

a ¶ Cooperando. Adde Ro.consi.alle.& vide quod voluit Pau.de cast.consi.cxcij.in prima impressione.

Anto.Francis. ¶ Circa hoc de auxiliatore, an & quando teneatur vt principalis. vide etiam.d.Car.in cle.j.de immu.ec.& in.c.quātæ, de sen.excō. & vide per Alex.in consi.xxxv.in.ij.parte.vbi dicit ꝙ auxiliator ad spernendũ præceptũ iudicis tenet̃ pœna qua tenet̃ principalis.& vide Io.an.in addi. Spec. in tit.de treug.& pa.in fi.in addi.q̃ incip.cũ vertit̃ casus.&.j.in ver.vj. vbi dicit ꝙ auxiliator tenetur de pace rupta, sicut ipse principalis. ad quod etiam vide Alex.in.l.is q̃ opem.ff.de furt. adde ꝙ auxiliator ad homicidiũ dicitur homicida & pariter tenet̃: vt in.l.nihil interest.ff. de sica. & habet̃ p Bal.& Sali.in.l.vnica. C.de rapt.virgi. & per Flo.in.l.si quis fumo.ff.ad legẽ aq. & intellige verũ nisi per statutum imponeret̃ pœna committenti delictum vel homicidium:quia nō habent locũ in auxiliatore.de quo vide plenè p Alex. in consi.cxl.in.ij. parte.& in alle.l. is qui opẽ.de fur. & an ille q̃ consuluit delictũ fieri dicatur auxilium pstare.vide Bart.ĩ l.in furti.vbi & p Alex.ff.de fur.& per Salic.in.l.j.in j.col.C.de ser.fu. & vide plenè per Ang.are.in tract. male.& in apost. ad eum ibi in gl. in versic.andræã auxiliatorem.

b ¶ In operante delictũ. Adde Ange.are.in trac.male.& ibi in apost. in gloss.ex nobilibus.

c ¶ Defensiōis. Adde qđ voluit Oldra.cōsi.lxv.vbi de fautorib⁹ schismatici.

d ¶ Vlcisci. Adde Alex.consi.xxxvj.ij.lib.

e ¶ Multare. Adde Ang.cōsi.viij. & Alexan.consi. alle.

ZACHARIAS. ¶ Adde eundem Alex.in.l.j.ff.si quis ius dic.non obten.vbi ponit istum casum ad regulã quã facit ꝙ delegatus non possit mulctare.& ibi alias fallentias.tu vide de hoc Barto.in alle.l.j.& in.l.ij.§.his.ff.de iud.

Anto.Franc. ¶ An delegatus possit mulctare, & p quos magistratus possit imponi mulcta. vide per Spe.in ti.de sen.iu.§.ij.in versi.sed nunquid. & seq. Et adde ꝙ illæ nō pñt imponi per defensores ciuitatis, neq; per magistratus municipales : vt per Pau.de ca.Raph. Ful.& Ale. in.l.j. ff.si qs ius di.non ob.nisi forsan leues sint muctæ, q̃ imponuntur ne al's iurisdictio delegata vel ordinaria sit clusoria.iuxta ea quę habentur in.l.ij.ff.de iu. om.iud.& in.c.p terea.de offi.delega. & de materia vide plenè p Spe. in tit.de cōtuma. in.§.nũc dicam⁹. & ibi p Ioã.an.in addi.& in titu.de iureiu.in.ij. verò ,pprio & per Barto.in.l.j.ff.si quis ius di.nō ob.& in l.j.C.de mō mul. vbi plenè tradit̃ materia mulctæ.

non solum §.si mandato.ff.de iniurijs.& vide quod de materia not.Dyn.in regula nullus ex consilio.de regu.iur.lib.vj. ¶ Tertium membrum gloss.est cùm quis consentit cooperando[a]:& in hoc dicit glo.quòd est par delictum: & similis debet esse pœna. Sed tu aduerte.ꝙ aut quis cooperatur principaliter:& tunc nō est dubium:quia est principalis in delicto.aut cooperatur præstando opem delinquenti.puta quia commodauit sibi ensem vt faceret certum delictum, vel venit sociando eum ne ab alijs impediretur exercere delictum, vel quid simile, ita quòd ipse non apposuit manum in delicto, sed præstitit opem delinquẽti:& iste est casus multũ dubitabilis:nec Docto.nostri hoc tractant:sed legistæ ponunt varias opi.de quibus per Barto.in.l.is qui opem.ff.de furt. & in.§.ope.præal.& in.d.§.si mandato.vbi plenè & exquisitè soluit materiam tam in auxiliãte quàm opem ferente seu mandante.& videtur ibi ad propositum ipse ponere regulam ꝙ præstans opem debet regulariter puniri vt faciens.per iura superius alle.Et aduerte ad vnũ dictum valde notabile, quòd vbi quis punitur ex eo quia præstitit opem, habebitur respectus in pœna imponenda ad qualitatẽ quæ est in operante delictum[b], & non ad qualitatem quæ est in opem ferente seu mandante. exemplum. Titius præstitit opem filio interficienti patrem, debet iste Titius puniri quemadmodum puniretur si interfecisset patrem suum : vnde tenetur pœna legis Pompeiæ de paricidijs.vnde magis punitur nunc iste præstando opem filio quàm si occidisset manibus suis:qnia si ipse occidisset, teneretur tanquàm extraneus:sed præstando opem filio punitur ea pœna qua debet puniri filius : quia cōsensit illi delicto paricidij.hoc probatur apertè in.d. l.vtrum.& ibi per Barto.& idem not.in.d.l.is qui opẽ.Et per hoc dicendũ est ꝙ si ex statuto magis punitur nobilis q̃ popularis, ꝙ si popular.præstat opẽ nobili, debet puniri pœna qua punitur nobilis.& non pœna qua punitur popularis.& de materia plenius dicẽdum.vt no. in dictis iuribus. Et dic quòd etiam si quis mutuauit pecuniam ad delictũ aliquod committendum, debet puniri tanquàm præstans, opẽ ad delictum, & punietur vt ipse delinquens si scienter facit.text.est not.in.l.si sciente.ff.ad legem pompe.de paricidijs.& facit ꝙ si statutũ punit præstantem alicui opem, quòd comprehẽdat istum qui mutuauit pecuniam. ¶ Quartum membrum glo.est in consensu authoritatis & defensionis[c]:& dicit gloss.quòd iste plus punitur quàm faciens.& est ratio.nam is qui præstat authoritatem seu defendit errorẽ alterius, non solum ipse peccat & errat:sed confirmat alterius errorem, & præstat alijs materiam delinquendi. Hostien.dicit dictum gloss. procedere in hæresi & in maioribus criminibus:aliàs in ciuilibus vel minoribus criminibus est par pœna:vt in tex.hìc.nã isti erãt fautores principales.& tamẽ dicit tex.ꝙ pari pœna cum agentibus puniendi sunt.& hoc dictũ communiter tenetur.& hoc nota. ¶ 6 † In glo. fi.ibi, *quia impedit iurisdictionem*.vult ergo glo. vt qualitercunq; impediatur iurisdictio delegata, possit ipse delegatus iurisdictionem suã exercere contra turbatores. Innocen.hìc.& in c.dilectus.j.de pœnis.latius attigit hanc materiam:multum tamen variat in dictis suis.& in effectu primò tangit cùm tertius deliquit in personam delegati.secũdo casu cùm delinquit in personam partis.tertiò cũ delinquit in personam eorum qui necessariò debent interuenire in iudicio, vt sunt aduocati testes, & procuratores.quartò cùm quis delinquit in officio suo coram delegato.vt si aduocatus delinquit in aduocatione, & notarius in officio suo coram delegato:& sic de si.nunquid possit delegatus animaduertere contra istos : & quam pœnam potest imponere.& quid si delictum non est manifestum sed occultum?& longum esset planè discutere quemlibet articulum:sed per istam diuisionem habes quasi declaratas glos.Innocen. ¶ Conclusiuè tamen sic potest dici.quòd si tertius delinquit in personam iudicis delegati nō potest iudex delegatus illum punire, nisi per hoc cōtingat suam iurisdictionem impediri.sic concor.Innocen.hìc.& in.d. c.dilectus.nam hìc tenet quòd potest suam iniuriam vlcisci.[d]per.c.si quis erga.ij.q.vij.sed in.c.dilectus.tenet oppositum.sed concor.vt s.&.c.si quis erga.loquit̃ in ordinario.de quo plenè dixi in.c.cùm venissent.de iudic.& per Inno.in.c.ex parte.j.de verbo.sig. Sed eo casu quo potest delegatus punire, non intelligas ꝙ possit imponere pœnam ordinariã sed extraordinariam:quia ipse non est deputatus super illa iniuria. Si delinquitur contra partes, vel alias personas necessarias in iudicio:conclude ꝙ si impedit̃ sua iurisdictio pōt se impedire aliàs secus.& ad limites impedimẽti pōt se impedire & no aliter.Cōtra officiales delinquentes corã se, tenet Inn.in.d.c.dilectus.ꝙ nō pōt ipse ,pcedere, nisi impediretur sua iurisdictio: sed debet eos facere puniri p ordinariũ. Quã potestatem pōt exercere delegatus cōtra istos impediẽtes?dic ꝙ pōt exercere cẽsurã ecclesiasticã, etiã si hoc nō sit expressum in rescripto. vt hìc.Inn.dicit ꝙ pōt eos mulctare:[e]quia oĩa vident̃ esse cōmissa sine quib⁹ iurisdictio exerceri nō pōt.qđ not.& idẽ no.j.eo.c.de causis. Ad vltimũ conclude ꝙ aut delictũ turbatoris est notoriũ:& idubiè pōt ,pcedere.vt hìc.aut nō est notoriũ, sed sunt aliquę cōiecturæ contra turbatorẽ, & pōt ,pcedere, & cōpellit ad p̃stãdũ cautionẽ[f] de nō impediẽdo.ar.ĩ c.lr̃as.in fi.de rest.spo.Aut est occultũ, & sunt opi.Inn. tenet ꝙ pōt ,pcedere summariè inquirẽdo.cōtrariũ tenet Spe.in ti.de dele.§.sequit̃.ver.item ad eius officiũ.dictũ Inno.satis placet:nec ob. ver *manifestè*.positũ ĩ tex.qa pōt referri ad verbũ cognoueris:vt sit sensus ꝙ nō debet iudex exercere districtionẽ ecclesiasticã, nisi manifestè cognouerit illos ĩpedire iurisdictionẽ suã: nō tñ negat qn possit summariè inqrere vtrũ ĩpediãt.ad qđ vide bo.glo.ĩ simili.c.j.j.e.li.vj.

SEB. SAPIA.

f ¶ Cautionẽ. Cōsiderãdum est an d.Abb. voluerit ꝙ in isto casu sufficiat simplex ,pmissio. vr̃ em̃ ꝙ sic : quia vtit̃ verbo cautione quæ importat simplicẽ ,pmissionem. l.sancimus. C. de ver.sig.gl.i.c.c̃ꝗ; in ver. idoneè de de vsu.li.vj.tamẽ cōtrarium sentit dũ allegat tex.in d.c.lr̃as.vbi text. requirit securitatem.& sufficiens securitas intelligitur datis fideiussorib⁹ vel pignoribus.c.j.in fi. cũ glo.j.de sequest. pos.& fruct. traditur in.d.l.sancimus.& in.l.j.ff.q satis.cogan.

SVMMARIVM.

1 *Rescripta diuersa sub eadem data concessa:faciunt iudicem supersedere donec consulat scribentē.*

2 *Beneficium duobus eadem die datū,nec apparet de prioritate alicuius,facit quòd super eo supersedeatur donec adeatur conferens.*

CAP. II.

SAnè si à nobis. Variè legitur,sed communiter sic summatur.Cum diuersæ literæ sub eadē data & forma contraria impetrantur & præsentantur à diuersis ad eosdem iudices:supersedetur vtrisq; donec Papa consulatur.h.d.& non diuiditur.¶ Casus literalis.Aliquis impetrauit literas super aliqua causa contra aduersarium suum ad aliquos iudices in alia forma, dubitabāt iudices quid facere deberēt super his.Respon.Papa ꝙ iudices supersedere debēt executioni vtrarūq; literarum,donec romanum pontificem consulant:ne pro varietate literarum causa valeat retardari.Ber. ¶ 1 † Not. primò vnam regulam ex tex.ꝙ vbicūq; nō potest constare iudicibus de præualiditate literarum impetratarum oppositarum debent isti supersedere , & cōsulere Papam . & facit iste tex.ad illam quæstionē.cū idem beneficiū confertur duobus sub eadem data,nec apparet cuius supplicatio prius fuerit signata. debet in hoc consuli Papa qui vtriq; fecit gratiam,& secundū eius responsum est procedendum.ad hoc quod no.Io.and.in.c.si à sede.de præben. lib.vj.¶ No.ibi.*executioni supersedeant*.ꝙ iudices delegati largo modo possunt dici executores:nam exequuntur procedēdo ius partium. facit.c.si quis cōtra clericū.de foro com. ¶ In glo.j.in fi.Ex hac gl.colliguntur duæ lectu.ad istum tex.Prima vt intelligatur quando diuersæ literæ in eadem causa impetrantur ad eosdem iudices:& tunc propter identitatem iudicum neutræ præualeant,sed delegans est consulendus.hæc lec.non procedit si potest constare de prioritate datæ : quia secundæ sunt surreptitiæ non facientes mentionem de prioribus.vt in.c.cæterùm.de rescri.nec potest excusari surreptio propter identitatem iudicū. Secunda lec.vt intelligatur quòd delegatus debet supersedere executioni secundarum literarū.quæ lect.contradicit tex.vt patet in ver. *vtrarumq;*.¶ 2 † Tertia lec.vera & magis cōmunis est:vt intelligatur quando literæ diuersæ impetrantur ad eosdem iudices,& eandem habent datam:sed forma est diuersa,ita quòd nō constat de prioritate.nam tunc iste casus non est decidibilis per delegatos.& sic cessat.c.pastoralis.de rescrip.sed debet consuli ipse delegans.& hanc lectu.sentit glo.in.c.ex tenore.§. de rescriptis.vbi melius glossauit istum text. quàm hîc.& sequuntur hîc Docto.communiter.Et profectò hæc lectu.est vera in se,sed iudicio meo non multùm consonat huic literæ per illa verba text.non facta mentione priorum literarum &c.quæ verba clarè innuunt ꝙ hîc constabat de prioritate literarum.& sic non erat eadem data in vtrisq;:nisi diceres ꝙ ista fuit allegatio partis,seu iudicis consulētis. Sed non multum hæc responsio mihi satisfacit.Et eodem modo potest respōderi ad duas alias lectu.quas hîc ponit Hostien.nam dicit text.posse intelligi quando ad aduersos iudices literæ diuersæ impetrantur:sed habent eandem datam,& formam cōtrariam:vel etiam eandem formam:nam propter diuersitatem iudicum iudices mutuò se impediunt.vt dixi istæ lectu.sunt veræ in se:sed non congruunt text.ratione prædicta. Datur etiam alia lect.per Docto.vt intelligatur quando literæ impetrātur super diuersis causis ad diuersos iudices.est tamen connexitas inter illas causas, vt quia actor impetrauit super hæreditate contra reum:reus impetrauit ad alios iudices super legitimitate:vel vnus impetrauit in petitorio:alius in possessorio.vnde ne continentia causæ diuidatur coram diuersis iudicibus:debent iudices supersedere,& consulere Papam.& no.hanc lect.& generaliter potest dici quòd vbicunq; surgit probabile dubium super præualiditate literarū non decidibili per delegatos & arbitros:habet locum iste est tex.nam promptum est iura iuribus concordare vt in.c.cum expediat.de elec.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus principis potest alteri subdelegare: & potest subdelegatum compellere ad acceptandum quando ex necessitate subdelegat.*

2 *Delegatus principis non potest cuiuscunque causas subdelegare:sed tantùm quibusdam personis,de quibus hîc remissiuè.*

3 *Causa potest delegari vel subdelegari reseruato consilio delegantis in decidendo causam.6.7.*

4 *Delegatus principis quas causas non possit subdelegare.*

Industria personæ quando est electa, facit quòd causa non possit subdelegari.

5 *Clausula vt liberum sit:importat vt quis non teneatur requirere consensum alterius.*

7 *Sententia lata non requisito consilio sapientis, est ipso iure nulla : stante statuto quòd iudex debeat ferre sententiam ad consilium sapientis.*

8 *Consilium sapientis non est sequendum in sententiando si non videtur iustum iudici:etiam stante statuto vel commissione quòd iudex debeat ferre sententiam secundum consilium sapientis.*

CAP. III.

a SI pro debilitate.[a] Delegatus Papæ impeditus, subdelegare potest causam quæ sine ipso cōmodè terminari potest. Primò ponit dictum.secundò ipsius determinationē ibi:*ita quod*. Tertiò generalem exceptionem ibi:*nisi*.¶ Casus literalis.Aliquis est delegatus à Papa super aliqua causa,iudex impeditus non poterat in causa procedere:quærebatur vtrum possit alij committere vices suas. Respon.Papa ꝙ si pro debilitate, vel alia iusta causa impeditus fuerit,bene potest vices suas cōmittere personis idoneis & discretis:ita tamen si causa esset dubia iudicem ipsum consulat.& si fortè causa esset ita grauis ꝙ sine ipsius præsentia terminari nō posset:tūc nō cōmittat.Ber.¶ 1 † No.primò ꝙ delegatus principis pōt causam sibi cōmissam alteri subdelegare necessitate vel alia incōmoditate instante:idem dic cessante qualibet necessitate.quia delegatus principis hoc habet ex priuilegio[b] vt alteri subdelegare possit:sed inspicitur necessitas quo ad hoc vt subdelegatū possit cōpellere ad acceptādum:hæc leg.& no.in.c.pastoralis.j.e.& ita limita istū tex. ¶ 2 † No.ij.ꝙ non est in optione delegati cōmittere causam quibuscūq;:sed ad hoc debet eligere personas discretas & idoneas.Quæ dicantur in hoc personæ idoneæ.dic vt habetur in.c.statutum.de rescrip.lib.vj.& in.§. tria.iij.q.viij.& qđ leg.& no.in.c.sciscitatus.de rescrip.¶ 3 † Tertiò no.& tene menti iudicem posse causam subdelegare reseruato sibi consilio idest hoc expresso vt commissarius in procedēdo seu decidendo petat consilium ab ipso delegante.¶ 4 † Vlti.not.ꝙ graues causæ non pn̄t subdelegari per delegatum apostolicum.& dicuntur graues,cùm est electa industria personæ.[c] vt in.c.si.j.eo.& dic vt ibi.& in.c.is cui.e.ti.li.vj. Vel secundū Doc.cū cā est matrimonialis.nā curia nō cōsueuit de facili alijs quā Ep̄is causas matrimoniales cōmittere.Et no.hoc dictū ꝙ Ep̄s delegatus ad cām matrimonialē nō pōt Ep̄o causam subdelegare.& vide qđ not.j.e. c.causam matrimonij.¶ 5 † In gl.j.ibi.etiā partib⁹ inuitis.& ꝑ hoc facit iste tex.dū dicit liberū esse causam subdelegare.nā de significato

SEB. SAPIA.

a ¶ Si pro debilitate.Vide Feli.pulchrè inducentem hunc tex.in.c.nō potest.j.de re iu.

b ¶ Ex priuilegio. Adde do.de Rota deci.cclviij.incip.si auditor. & cclxviij.incip.si Ep̄s.hoc eo.titu. in nouis.

c ¶ Industria personæ. Adde Ro. consi.cccij.

ZACHARIAS. a Adde Spe. in tit. de sala. §. fi. versic. pe. Bal. in. l. j. §. ne autem. C. de cadu. tollen. cum si. Fallit tamen in ambasiatore, qui potest filium subrogare. no. Iac. rebuf. post Bar. in. l. nullus q. & ibi in addi. Cel si ad ipsum. C. de decu. li. x. Item in absente causa necessaria, casus est sing. & ibi bo. gl. ā in. l. j. C. de iu. om. iud. de quo limita & an indistinctè procedat vide per Tho. ferratium in tra. suo cautelarū. caute. xxj. incip. multoties per statuta.

Anto. Francisc. b ¶ Quando est electa industria personæ absq; dubio nō potest ille subdelegare vel subrogare. bo. text. in c. fi. de offi. leg. li. vj. & no. Bal. in. l. j. in. §. ne autē. C. de cad. tol. & facit c text. ī. l. stipulatio d in. §. siue autē. de ope. no. nun. & in l. in vsucapione. §. accessio. ff. de diuer. & tēp. p̄scr. & vltra limitationē hic positā p istū dicas q fallit in ca e su. l. de pollicitationibus. ff. de pol li. Et adde ēt q ille q iurauit p̄dicare, legere, scribere & similia, nō pōt ista alteri cōmittere, vt plenè per bal. i. d. §. ne autē. vbi etiam dicit q si est aliqs deputatus pro notario actorū, nō pōt ali⁹ ei⁹ loco subrogari etiā de partium voluntate. ad qđ vide tex. ī. l. repetita. C. de episco. & cleric. Et adde q 8 seruitiū p̄stādum principi, vel dño feudi nō pōt præstari p substitutū f principe īuito vel dño. vt in. l. si qs. C. de murileg. lib. x. & no. bal. i. c. j. § mutus. in tit. epm vel abbatē. in vsi. feud. Et adde q in dustria personę p̄sumitur electa ex magnitudine dignitatis p̄sonæ, &

cato huius verbi liberū[a]: est vt non teneatur requirere alterius cōsensum. vt le. & not. in. c. de multa. de præbē. & in. c. licet eps. e. tit. li. vj. & tene in hoc mēti gl. iūcto tex. & vide qđ dicā s̄. eo. c. sup quęstionum. Et in fi. gloss. intellige 6 hoc vt dixi. s̄. in. j. not. ¶ † In gl. ij. in fi. No. bene istam glo. & tene eā menti. nā apertè sentit q si delegat⁹ alicuius cōmittit vices suas reseruato sibi cōsilio: q iste desinit esse iudex, & cōsilium suum est requirendū vt cōsiliū boni viri. & p̄bo hoc dictum rōne: nā dare consiliū nō est iurisdictionis quia nullā potestatē exercet dando cōsiliū. ergo per reseruationē cōsilij nō reseruat sibi aliqd iurisdictionis. & per consequens desinit esse iudex. vt in. c. si delegatus. j. e. lib. vj. Et hanc glo. ponderauit do. Ant. qui super tex. assumpsit disputationem, nunquid ī dubio reseruasset vt iudex: cōcludit tñ 7 q non. ¶ † Sed extra gl. quæro de qōne notabili & quotidiana. nunqd iudex possit committere causam, & reseruare consilium suum vel tertij, vt puta vt subdelegatus teneatur in sententia ferenda exquirere consilium suum, b vel consilium tertij. Inno. concludit q sic:[b] & certè videtur tex. hic. Dicit tamen Innoc. q si iudex iste commissarius procedit consilio nō requisito, non tenet sententia: quia non seruauit formam mādati: vt in. c. cùm dilecta. de rescrip. & in. c. venerabili. j. eo. Et hanc sententiā vbi ex forma statuti est requirēdum consiliū no. tenuit Bart. in. l. j. §. plures. ff. de exerci. vbi c dicit q si statuto cauetur[c] q iudex[d] debeat ferre sententiam ad consilium sapientis, nō tenet sententia si iudex processit non requisito consilio. quia cùm iudex recipiat iurisdictionem ex statuto ciuitatis: non debet tenere sentētia si nō seruat formā sibi impositā per statutum & hoc no. quia facit ad multa &. vide qđ in simili no. in cle. j. de iurep. Nunquid autē commissarius teneatur sequi[e] consilium. dicit Inn. q non: nam satis est requirere, & debito tempore expectare responsum: vt in. c. cū olim. de arbi. & in. c. cùm in veteri. de elec. & hoc idē voluit Bar. in. d. §. si plures. Nunquid aūt tempore quo requirit cōsiliū possit delegatus subdelegans istū cōmissarium reuocare. seu sibi inhibere ne ferat sentētiā? dicit Inno. q sic. Io. an. dicit hoc p̄cedere si sibi reseruauit cōsiliū tanquàm iudex. Sed hoc casu quando reseruauit tanquàm iudex. dicit do. Anto. quòd tenetur sequi cōsiliū istius iudicis. quia tunc est particeps in officio. nam regula est q vbi consiliū est requirendum ab eo qui est particeps in officio: tunc tenetur sequi cōsiliū: vt no. ponit Bart. in. d. §. si plures. & facit quod legi. & not. in. l. Titium & Meuium. ff. de admi. tuto. ¶ † Sed instat alia quęstio magis dubia. nunquid possit fieri commissio vt teneatur commissarius ferre sententiam prout talis sapiens dictauerit?[f] Inno. concludit q nō. quia isto casu haberet iste sequi arbitrium alterius in sententiando. quod est contra. l. Item si vnus. §. idē pōponius. ff. de arbi. vbi text. notabilis dicit q non potest compromitti in arbitrum vt ferat sententiā secūdum qđ alteri visum fuerit. Hostien. tenet oppositū. & dicit q aliud in arbitro, aliud in iudice. quia arbiter habet potestatē magis latam. pōt enim pronūtiare æquè & iniquè: & statur sniē suæ metu pœnæ: vt in. l. diem proferre. §. stari. ff. de arbi. & j. de arbi. c. dilecti. Sed iudex debet pronūtiare secūdū iura: vt in aut. iusiu. quod præstat ab his. Itē subdelegans pōt formare sniam, & eam cōmittere alteri p̄nuntiandā vt. s̄. de rescrip. c. cū dilecta. cum infinitis similibus. ergo eodē mō pōt ipse formandam alteri reseruare, dummodo ille nō sit laicus, & causa non sit spiritualis. Et no. bñ hoc verbū. ar. c. decernimus. de iudi. nec ob. si dicatur q cōtra cōscientiā p̄priā iudex nō debet pronūtiare: quia secundū eū debet iste cōformare cōscientiā suā secūdū cōsilium periti: & si non pōt, debet instare vt exoneret à cōmissione: & si nō pōt, debet ferre sniam secūdū quod sibi vr: & no. hoc dictū. Multi moderni tenuerūt cū In. quia iudex debet iudicare secūdū iura & cōsciētiā suā: vt in. c. cū æterni. de re iud. lib. vj. & Ray. tenuit istā partē. sed Bar. tenet aliā sniam in. d. §. si plures. & satis potest teneri opi. Hosti. cùm ipsemet dicit q cōtra cōsciētiā nō tenetur iudicare. Et no. q vbi tenetur quis pronuntiare secūdū cōsiliū alterius nō tenet p̄nūtiare secūdū illud, nisi cōsig liū sit iustū:[g] quia hoc importat verbū cōsiliū vt ī. d. l. Titiū no. Bar. in. d. §. si plures. Et si dicitur q debeat pronūtiare. secūdum qđ alius dictauerit, non tenetur sequi si conscientia sua sibi repugnat. ¶ Sed dubitatur nunquid possit ferre sententiam contrariam. Hosti. sentit q sic. In contrarium facit quia non habet in hoc potestatem, maximè quādo statutum de hoc disponit. & facit quod no. Barto. in. d. §. si plures. de æquitate potest teneri dictum Hosti. sed de rigore videtur contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio vsq; ad certum tempus data, finito tempore expirat: nisi fuerit erogata: intellige vt infrà nu. 9.*
2 *Iurisditio delegata potest per partes prorogari.*
3 *Delegatus potest partem contumacem punire.*
4 *Pœna vbicunq; est imposita à statuto, iudex nō debet recedere ab illa: alias imponitur ad arbitriū iudicis. 11.*
5 *Tempus datum ad causam expediendam, an incipiat currere à die præsentationis literarum?*
6 *Dilationes iuris possunt abbreuiari, quādo causa est commissa decidi intra breuem terminum.*
Terminus quando est datus ad aliquid faciendum tam parti quàm iudici, si in termino nil fit, an expiret ille actus.
7 *Prorogatio debet fieri durante primo termino, non autem finito.*
8 *Ordo iudiciarius potest remitti in totum conuentione partium: & tunc pronuntiatio facta per iudicem valebit in vim pacti: in parte verò non potest remitti.*
9 *Sententia nulla ex consensu partium accepta valet in vim pacti.*
10 *Instantia tam iuris quàm statuti si est perempta, an valeant acta posteà facta.*
12 *Mulcta an possit imponi per iudicem delegatum vel subdelegatum.*
Mulcta quid est, & quando imponatur.
13 *Delegatus principis est de maioribus iudicibus.*
14 *Penæ plures si reperiantur positæ pro eodem delicto: quæ pœna erit eligenda.*
Pœna statuti an & quādo tollat pœnam iuris communis.

pōderositate rei. p. l. j. ff. de offi. p̄. fec. p̄to. & habet ī epistola inter claras in fi. C. de sum. tri. & fi. cath. & habet p Alexā. in. l. j. in. ij. col. ff. de offi. eius cui mā. est iu. vbi dicit q talis nō subdelegat ēt de partiū cōsensu quod est notādū.

SEB. SAPIA. a ¶ Verbi liberū. Vide Moder. ī. l. j. C. de sacrosan. eccle. Alex. ī cōs. lxxx. inci. Viso. in. ij. dubio. in. j. volu. vbi dicit q verbū liberum. restringit secūdū subiectam materiā. & not. ēt Alex. ī cōsi. xij. inci. viso in. ij. volu.

b ¶ Quòd sic. Adde Ang. cōsi. cclxxj. in princi.

c ¶ Statu. cauet. Adde pulchrè pau. de cast. cōsi. lxxxvij. in primò impres.

SEB. SAPIA. d ¶ Quòd iudex. Vide Ful. ī cōsil. cxl. inci. p̄supposi. tis duobus statutis. Alex. ī cōs. lix. inci. Viso titulo. col. ij. ī. iij. vol. & in cōsi. cxlv. inci. viso, p̄cessu. col. fi. ī. v. vo. Io. de ana. in cōs. xv. inci. circa testm̄. in. ij. dubio. & Ro. ī cōs. ccxxviij. inci. p̄ plena. Raph. cuma. in consil. lv. inci. duo habentes.

e ¶ Teneatur sequi. Adde pau. de cas. ī. cō. p̄ximè alle.

f ¶ Dictauerit. Adde Ange. cōsi. alle. cclxxj. Alex. cōs. cclxxxv. ij. li.

g ¶ Sit iustum. Adde An. cōs. clxxxvj. & clxxxviij.

a ¶ Expirat iurisdictio. Adde quæ infrà ponam.

b ZACHARIAS. ¶ De tempore in tempus. Adde ꝙ hoc est verū, si terminus apponatur fauore partium. ita limitat & restringit Bald. in l. si qui ex consensu. in col. iiij. ver. secunda species prorogationis. C. de epi. au. idē in l. j. q. iij. C. de iur. om. iud. & Inno. hîc. col. j. in glo. sua. in ver. consensus.

c ¶ Dolo alterius. Adde Ro. cōsi. cl xxvj. & vide qd' idē voluit cōsi. cc xx. vltra mediū.

d ¶ Durante termino. Adde ꝙ hoc non est simpliciter verum. per ea quæ voluit Bald. in l. j. ad fin. C. de tempo. app. & sequitur Ro. consi. ccccxliij. ad fi.

ZACHARIAS. ¶ Tu tene indistinctè cum isto. & ad adducta ī apostil. respōde vt ꝑ Lanfrā. in c. qm̄ cōtra. in §. statuimus. versi. dilationes. versi. finaliter vnum omitto. j. de probat. ꝑ quo est bo. text. i. l. sed & si manente. ff. de preca.

e ¶ Ordine iudiciario. Adde Franc. are. cōsi. cix. Alexan. consi. xxxj. ij. lib. not. tamen ꝙ si in causa summaria ptes à principio conueniunt vt procedatur ordinariè, ꝙ nō possunt deinde redire ad summariam cognitionē: secus tamen si à seipso iudex inciperet ī cā summaria ꝓcedere ordinariè: qa cōsensu partium potest redire ad summariam. per glos. in d. cle. sæpe. & sequit̄ Ro. consi. cxxxiij.

f ¶ Sententia post terminū. Adde ꝑ eūdem cōsil. xvj. Pau. de cast. cōsi. cccxvj. Ro. consi. ccccxvj. Alex. cōsil. ccxxxvij. ij. li. ¶ An possit ferri sententia post terminum. vide j. eodē. c. Andreæ. Barba.

15 *Condemnatus siue punitus per vnum iudicem, an possit per alium condemnari aut puniri?*

16 *Pœna à iure vel statuto imposita, an possit minui, vel augeri, vel in totum ab ea recedi tam per iudicem ordinarium, quàm delegatum?*

17 *Pœna quando non reperitur in vno iure: recurrendum est ad aliud.*

CAP. IIII.

De causis. Si causa cōmittitur decidenda intra certam diem, nisi partes prorogēt, per lapsum diei expirat iurisdictio. h. d. Primò, vbi certa pœna per ius statuta non est: delegatus imponit arbitrariā. & secunda ibi: *illis etiam.* ¶ Casus literalis. Aliqua causa commissa fuit decidenda infra certum tempus puta intra duos menses. quærebatur vtrum iudex termino sibi præfixo elapso posset vlterius de causa illa se intromittere si intra tempus præfixum non fuerit terminata? Respondet Papa quòd nisi dies de apostolico præfixus de communi consensu partium infra tempus statutum in literis fuit prorogatus eo transacto mandatum apostolicum expirauit. Secundò, quærebatur. Ecce iudex delegatus citat partes vt veniant ad præsentiam suam. nolūt venire, vel stare iudicio suo, quæritur qualiter puniri debeant. respondet Papa si tale negotium fuerit quòd certa pœna in canonibus exprimatur illam imponat. alioquin puniat eos secundum arbitrium suum considerata qualitate delicti & etiam causæ. Ber.

¶ No. ex primo dicto quòd causa potest committi decidenda infra certum terminū. ¶ † 1 Secundò not. ꝙ vbi terminus statuitur iudici & iurisdictioni lapso termino expirat iurisdictio.[a] de quo plenius per Bar. in l. ꝓperandū. C. de iudi. ¶ † 2 No. iij. & tene menti semper ꝙ coram delegato potest fieri prorogatio de tēpore in tempus.[b] vnde licet causa sit sibi commissa decidenda infra certum terminum, partes possunt communi consensu illum terminum prorogare, quasi ad vtilitatem partium Papa præfixerit terminū. ¶ 3 No. ex ij. parte c. ꝙ delegatus ex simplici commissione recipit iurisdictionem, & habet potestatem partes cōtumaces puniendi. Et ex hoc & ex text. habes hîc quasi expressum quòd iudex delegatus potest imponere mulctā. de quo j. latius. ¶ † 4 Itē not. quòd vbi certa pœna à iure statuta est, nō debet iudex ab ea recedere. vbi verò non est statuta, tunc est imponenda ad arbitrium iudicantis. & quotidie ad hoc allegatur iste text. ꝙ in non determinatis à iure recurrendum est ad arbitrium iudicis. & non solùm hoc procedit in impositione pœnæ: sed etiā in alijs à iure non determinatis: vt in l. j. ff. de iure delib. & in c. fi. de transac. ¶ † 5 In gl. j. ibi: *postquam literæ iudicibus præsentantur.* vult ergo glo. quòd terminus præfixus iudici currat à die præsentationis literarum. hoc intellige secundum qd' no. in c. super eo. de appella. ¶ Procedit enim quando terminus est statutus per numerū dierum seu mensium, vel annorum. secus si ad certum diem vel terminum. vt puta, vsq; ad festum paschæ. nā tunc semper terminus currit: quia post illum terminum expirat iurisdictio, vt hîc. ¶ † 6 Et in fi. gl. No. bene gl. ꝙ vbi causa committitur decidenda infra breuem terminum, potest iudex & debet abbreuiare dilationem iuris. & ita peragere vt infra terminū præfixū causam possit decidere. & sic habes vnam causam legitimam abbreuiandi dilationes iuris. Tu in hoc distingue. vt no. Inno. in d. c. super eo. vbi etiam dixi. Nec ob. motiuum glo. in eo ꝙ alle. l. pe tendæ. nam secundum Inno. quandoq; terminus statuitur parti. & tunc si deficit per aliam partem non debet sibi obesse. quādoq; terminus præfigitur iudici, & tūc habet locum quod hîc dicitur. nam & si causa nō potest expediri intra terminum, nihilominus expirat iurisdictio: quia nō irrogatur præiudicium partibus: sed causa redit ad superiorem. & dicit hîc Innoc. quòd etiam si dolo alterius[c] partis causa non possit decidi infra terminum: nihilominus expirat iurisdictio, nisi terminus prorogetur communi consensu partium. vt hîc. ¶ † 7 Et aduerte quòd ista prorogatio debet fieri durante termino.[d] nam post finitum terminum non potest dici prorogatio, cùm iurisdictio sit finita: quia quod non est prorogari non potest. arg. c. ad dissoluēdum. de despon. impu. & pro hoc bo. tex. in l. sed & si manente. ff. de preca. facit. l. bonorum. ff. rem ra. hab. ¶ In glos. in verbo, *partium.* in fi. No. tria quæ sunt de substantia ordinis iudiciarij: vt libelli oblatio, litis contesta. & ꝙ sententia feratur in scriptis. & idem not. gloss. in c. j. de libe. obla. 8 hanc materiam plenissimè expediui in d. c. j. & dic vt ibi. ¶ † Et vide bo. glo. in c. fi. de re iud. lib. vj. quæ dicit ꝙ partes possunt ex toto remittere ordinem iudiciorum: sed nō possunt facere vt iudex in parte seruet ordinem, & in parte non. vult dicere ꝙ partes possunt cōuenire vt iudex procedat sine omni ordine iudiciario: sed hoc dictum suum non habebit vim sententiæ, sed cuiusdam pacti: nam sicut ex postfacto possunt partes approbare sententiā nullam & habebit vim pacti. vt le. & not. in l. ij. C. communia vtriusq; iud. & no. in c. significasti ij. de fo. cōpe. ita à principio possunt conuenire vt iudex procedat sine ordine iudiciario[e]: sed si vellent partes vt dictum iudicis habeat vim sententiæ. tunc non possunt remittere ordinem substantialem à iure inductum: vt in c. vnico. de lit. contest. & in l. properandum. C. de iud. & in cle. sæpe. & quod ibi no. in fi. de ver. sig. ¶ † 9 In glo. in verbo. *prorogetur.* in fi. Sed quæro quid si non fiat prorogatio, nūquid ex toto expiret iurisdictio post lapsum termini? text. hîc videtur ꝙ sic. sed tu intellige tex. quando terminus est præfixus iudici & iurisdictioni. nam tunc per lapsum termini expirat iurisdictio & potestas deuoluitur ad superiorem. secus dic vbi terminus præfigeretur iudici tantùm. nam tūc per lapsum termini non expirat iurisdictio: sed iudex venit puniendus: vt in l. j. C. vt omnes cau. tam ci. quā cri. no. Bar. in d. l. properandum. quod tamen limita vt dicit glo. 10 not. in cle. j. de iurepa. ¶ † Dubium est quid si terminus præfigitur instantiæ, nūquid post lapsum terminum valeat sententia. & respectu instantiæ iuris communis non est dubium. vt no. in l. ꝓperandum. præalle. ratio est, quiā perempta instantia pereunt omnia acta litis: vt no. in c. cùm causam. de testi. & in l. cū lite mortua. ff. iud. sol. vnde sententia reperitur lata sine li. contest. & sine petitione, & similibus. Sed dubium notabile est cùm statutū municipale apponit certum terminum infra quem debeat terminari causa, nunquid post lapsum terminum valeat sententia lata super eadem instantia. & de hac. q. plenè no. per Io. an. in addi. Spec. in ti. de delegato. §. restat. ver. quid si in statuto. Et ibi, post multa concludit ꝙ aut statutum apponit pœnam iudici non decidenti causam infra terminum. & tunc valebit sententia post terminum[f] dummodo proferatur infra terminum iuris. quia nō videtur recessum à dispositione iuris. facit quod etiam no. in l. nō dubium. C. de legi. Aut statutum non apponit pœnam, & in dubio præfigendo terminū ad decisionem causæ videtur præfigere ipsi instantiæ. & hoc maximè tenendum est in odium litium. quod satis mihi placet. nam sicut in simili dicimus ꝙ terminus ab homine præfixus succedit loco termini iuris. vt no. Innō. in c. ex ratione. de app. ita terminus præfixus à statuto succedit loco termini 11 iuris. de quo in d. l. properandum. & hoc notabis. ¶ † In gl. in verbo. *certa.* ibi: *debet mitti in possessionem.* Aduerte. quia hoc videtur contra

contra tex.qui præsupponit ꝙ q̄n̄q; nō est à lege ꝑfixa pœna contra cōtumacē. In.dicit ꝙ tex. ꝓcedit in citatis cōtumacib⁹:sed in cōtumacibus condēnatis bene reperitur pœna pręfixa à iure.alij aliter dicunt. Ego dicerē ꝙ remediū missionis nō est propriè pœna: sed potius cōcernit interesse partis:nec excōicatio est propriè pœna,sed est medicina.vt in.c.j.de sen.excō.li. vj. vnde si subsequenti die vellet excōicatus vel passus missionē satisfacere de expēsis,nullam pœnā sustineret. Vnde dico quòd respectu pœnæ infligendæ propter cōtemptū iudicis nō reperitur prouisio regulariter à lege facta:& ideo iudex potest arbitrio suo pœnā cōtumaci infligere.vt in.l.j.ff.si quis ius dicē.nō obtē.& in.l.ij.ff.si quis in ius voca. nō ierit.facit j̄.c.prox.in ver.dānare.¶ † Et hæc faciūt ad quæstionem.nunquid delegatus[a] possit mulctare[b] partes: & scias ꝙ mulcta est species sententiæ iudicialis cōsistēs in pecunia, & imponit extraordinariè ad contumaciā coercendā.de quo per Specu.in titu. de sen.prola.§.j.post prin.leg.& no.in.l.si qua.ff.de ver.sig.Inn. hîc & in.c.j.s̄.eo.& Hosti.in.c.proxi.& in.d.c.j.& gl.ordi.&.c. pastoralis.j̄.eo.in gl.pe.tenent ꝙ sic.Contrariū sentit Accur.in.l.ij.C. de spor.& in.l.eos.C.de mō mul.& Host.in sum.in tit.de sen.sub rubrica de mulcta.§.sed quis possit.sed ipse Host. correxit se super.c. j.Et cōclusio cōis est ꝙ delegatus Papæ in dubio potest mulctare: & videtur ꝓbari hîc.& j̄.c.proxi.& in.c.j.s̄.eo.Et licet Hosti. dixerit ꝙ nō poterit īponere tātā mulctā sicut ordinari⁹. ar.ī.d.l.ij.& in.d.eos.tn̄ do.Ant.sentit hîc oppositū & fortè meli⁹. ¶ † Quia delegatus principis est de maioribus iudicibus.vt no.Spe. in tit.de iur.om.iud §.j.versicu.sunt & alij.Si verò est delegatus inferioris, Inn.in.c.præal.vult ꝙ idē.vnde dicit ꝙ etiā subdelegatus delegati potest mulctare. ꝓ eo satis bn̄ facit.c.ex literis.j̄.eo. sed potest dici ꝙ non potest imponere tantā mulctā sicut isti maiores iudices, sed arbitrabitur quātitatē secundū qualitatē causæ. Et scias ꝙ vsq; ad sex solidos.s.aureos dicitur mulcta modica.vnde intra illā summam possunt illi iudices minores arbitrari.de quo in dic̄t.l.ij.&.l. eos.An aūt ordinarius ecclesiasticus possit etiā mulctare.credo ꝙ sic ar.in.c.dilectus.de offi.ordi.& ibi per Io.An.& in.c. statuimus. xvj.q.j.tenet Host.& ibi per Io.An.in.c.j.de homi.li.vj.Sic & pœnam pecuniariā ꝓ delicto imponere pōt: quod tn̄ limita vt plenè dixi in.c.licet.de pœnis.sed vt cesset auaritiæ suspicio cōsulit vt cōferat pecuniā in piā causam. Et in fi.gl.tene menti gl. cū quæritur quā pœnā debet iudex imponere si plures reperiunt in iure editæ. & idē qd̄ glo.tenet Inn.d.Ant.dicit ꝙ si oēs pœnæ possunt cōcurrere, oēs sunt infligēdæ .ꝑ.l.j.C.de sepul.vio.Si aūt nō possunt cōcurrere,vel lex loquitur alternatiuè procedat dist.glo.secundū eū. ¶ † Aduerte latius.aut enim plures pœnæ imponūtur ꝓ eodē delicto ex dispositione eiusdē legis vel statuti.& habet locū dic̄tū. d. An.nec credo ꝙ gl.aliter intellexerit.nā sæpe vna lex in odiū delicti apponit plures pœnas,qa singulę nō videnť sufficere.vt est textus in.c. felicis . de pœnis.li.vj.q.j.statuimus.& in.c.ad falsariorū. de fal.cū multis simili.Q̄n̄q; ꝓ eodē delicto reperiūtur variæ pœnę ī diuersis legib⁹ seu statutis.& iste est casus dubitabilis. & credo ꝙ in casu gl.fuerit loquuta.Et ad hoc discutiendū oportet primò q̄rere nunqd ꝓuisio legis[c] nouę seu statuti, tollat antiquā[d] legē imponētē aliā pœnā quā nouā.& licet in hoc sint opi.tn̄ opin.cōis & vera videť, ꝙ nō tollat sed cōcurrat cū ātiqua.ita ꝙ in optione accusatoris est vtrū velit accusare secundū legē antiquā,an secūdū legē nouā.& hoc videť ꝓbari in.l.quoties.ff.de act.& ob.tenet Bar. in.l.j.ff.vi bo.rap.Io.And.in.d.c.felicis.in nouella.Et hoc facit ad q̄nem quotidianā.Pone statutū ciuitatis imponit pœnā.c. florenorū ꝓ homicidio,nunqd videať recessum à pœna iuris cōis? & dic ꝙ nō,sed in optiōe accusatoris modo ꝑdic̄to, nisi ex cōiec̄turis appareat ꝙ statutū voluerit recedere à dispositione legis: vt puta si reperiať statutū quo caueť ꝙ vbi deficit pœna in statutis recurratur ad similia,& deficiēte simili recurrať ad ius cōe.nā ꝑ hæc verra clarè patet ꝙ statutū voluerit ex toto recedere à dispositiōe iubis cōis:vel determinat certā pœnā.ita notāter dicit Bar.in.l.j.palle.¶ Aliud dubiū est nūquid punitus secūdū vnā legē possit accusari vt puniať secundū aliā legē.cōclude quòd aut vtraq; lex tēdit ad vindic̄tā,& intētādo remediū vni⁹ cessat remediū alteri⁹,vt in l.prętor edixit.§.j.ff.de iniur.aut leges cōcernūt cōmodū priuatū, & tūc pōt intētari prouisio secūdæ legis,quaten⁹ excedit pœnam primæ legis:vt in.l.j.ꝑ palle.& qd̄ ibi not.¶ † Et per hoc pōt decidi q̄ō nūquid laic⁹ punit⁹ per iudicē ecclesiasticū possit puniri ꝑ iudicē secularē[e] de eodē delic̄to:secūdū dispositionē iuris ciuilis.de quo vide tex.not.in.d c.felicis .& qd̄ ibi no.Io.An.in.l.nouella.¶ † In glo.pe.Not. singulariter istā gl.ꝙ delegat⁹ etiam principis non pōt dispēsare in appositiōe pœnę:sed etiā debet semꝑ apponere pœnā à iure statutā. secus dicit gl.in ordinario: sed certè nō videtur hoc verū indistinc̄tè in ordinario. nam.c. at si clerici.alle.in gl.loquiť in Epō & in casibus sibi ꝑmissis à iure.vn̄ in casib⁹ nō cōcessis à iure ordinario,nō pōt dispēsare:sed citra dispensationē pōt ordinari⁹ ex cā diminuere[f] vel augere pœnā à iure statutā,etiā si sit ꝑfixa à statuto municipali.[g] vt in.l.qd ergo.§. pœna grauior. ff.de his qui no.infa.& ibi ꝑ Bar.vide etiā bo. glo.ij.q.iij.c.euphemiū.§.notādū.Vn̄ dicit hîc Host.no.verbū:ꝙ iudex efficiť infamis[h] si sine cā apponit mitiorē vel grauiorē pœnā quā sit in iure statuta:alle.l.seruos.C.de vi pu. vel priua.& idē ꝑ oīa dicit ī delegato:qd̄ not.Sed do. Ant.sequiť indistinc̄tè istā gl.vt delegat⁹ nullo modo possit in pœna dispēsare. Ego credo saluādo dic̄tū Ho.& etiā.d.Ant.ꝙ per viā dispensationis non possit diminuere pœnā, sed exequendo ius,quo caueť ꝙ ex cā possit aggrauari & diminui pœna.vt ī. d.§.pœna grauior. & in.l.& si seuerior.C.e.& in.l.aut facta.in fin. ff.de pœnis.ꝙ poterit aggrauare & diminuere:nā sicut poterat ipse delegans,ita & delegatus,ex quo gratiā non facit sed ius exequiť. & sic etiā potest sustineri ista glos.¶ † Vlti. scias quòd tunc pœna non videtur expressa q̄n nō est cauta in canonibus,nec in legib⁹,nec in statutis municipalibus, neq; iure consuetudinario secundū Hostien.& sic no. quòd vbi deficit pœna canonis, debemus recurrere ad pœnam legis ciuilis, seu ad pœnā consuetudinariam,dūmodo nō cōtradicat mēti canonum: imò sententia esset iniusta si pœna excederet consuetudinē loci:vt no.gl. in.d.§. pœna gra

ZACHARISAS. ¶ Adde quod in apo. ad istū in.c. j.nu.vj.& in ver. mulctare.s̄.eo. Ant.Francis. ¶ Circa hāc potētiam mulctandi. Dicas ꝙ regulariter nullus iudex potest imponere mulctam nisi habeat merū imperiū vt voluit not. Ange. in.l. nemo carcerē.C. de exa. tri.li.x. in rep. Et an iudex ecclesiasticus possit mulctare.no.Ioā.An. & doc̄t. in.c.j. de dol.& cōtu.& habeť ꝑ Archid. in c.certū.xj.q̄ō.iij. & qd de iudice. dele.siue à principe,siue ab inferiore.vide etiā q̄ habenť in. c.j. & ī.c. de causis. de offi. dele. & Archi. in c.illud.xcv.dis.& qd de ordinario, vide in.c. licet. de pœnis.in.c. sæpe. de appel. & in.c. j.de homi.li.vj.& de materia mulctarū vide Specu. in tit.de cōtuma. in.§.nunc dicam⁹ circa princ. & ibi etiā ꝑ Io. And.in addit.& ꝑ eundē Ioan.An.in addi. Spe.in tit.de iureiur.in vers.si verò possessor.& adde ꝙ impositio mulctæ vltra quā iudex possit esse ipso iure nulla.casus est in.l.certa rōne.C.q̄n ꝓuo.nō est nece.an aūt saltem valeāt vsq; ad illā quātitatē in qua iudex potuit mulctare.vide Bar. cōcludentē ꝙ nō.in.l.rei iudicatæ.C.de re iudi.& in.l.fi.& ibi etiā ꝑ Bald. ff. de iu.om.iudi.Et adde ꝙ minores iudices nō imponēt mulctā nisi ad defensionem suæ iurisdic̄tiōis:vt plenè trac̄tať in.l.j.ff.si qs ius di.nō ob.vbi ponūtur multi modi mulctādi.& vide Ang.in.l.j.in pri.ff.si qs in ius voc.nō ierit.Et adde ꝙ mulcta non infamat.vt in.l.j.C.de mō mul.& ibi dicit glo. ꝙ mulcta est pœna extraordinaria.& an delegat⁹ possit mulctare:dic̄tū est.s̄. in hoc eo.c. & ibi etiam vide apostil.ibi positam per me.

a ✠ SEB. SAPIA. ¶ Nūqd delegatus. Vide Alex.in rubr.ff.de offi.eius cui man.est iurisl.colum.iij. vbi plura de his quę potest facere delegatus. de hoc etiam tradunt plura nouissimi in.l.j.ff.si quis ius di.non obt. & in.l.ij. ff.si quis in ius voca.non ierit.

b ¶ Mulctare.Adde Ang.consi.viij.Alexan.consi.xxxv. Oldra.consi.xv. quem vide.

c ✠ SEB. SAPIA ¶ Prouisio legis. Vide Mod.post Alexā.in.l.j.§. hoc aūt edic̄tū.ff.de ope.no.nū.& Bartho.veroñ.in cōsi.xiij.incip.ꝓ declaratione,Ang.in trac.maleficiorū.in ver.& caput à spatulis.cū his quæ tradit ibi Ang.ariminen.Alberi.de ros.in.j.parte statutorum.q.viij.Cor.perusi. in consilio centesimo decimoquarto.incipi.licet.j.aspectu. in primo vol.

d ¶ Tollat antiquam.Adde Io.And.in addi.Spec.de pœ.teme.liti. Oldra. consi.xciij.Ro.consi.cxcv.

e ¶ Secularem.Adde quod voluit Roma.consi.cccxxv.& Fran.Are.consi. lviij.

f ¶ Ex causa diminuere.Adde Ro.consi.cccxxxix.

g ✠ SEB. SAAPIA.¶ Municipali.Vide Aret.consi.cxxx.aliâs.cxxxj. incipi.spiritus sancti gratia.& Ful.in consi.cxxiiij.incipien.pręsuppositis statutis.

h ¶ Efficitur infamis.Adde Ro.sing.suis.fol.xiij.

a ¶ Explicari. Adde quæ scripsit Ro. consi. xciiij.

b ¶ Testes corã. Ad de Pet. de ancha. consi. cxcj.

c ¶ Odium ipsorũ. Adde Bar. cõs. lx.

SEB. SAAP.

d ¶ Dolus bon⁹. Idẽ voluit do. Abb. in ca. in nostra. in. j. colũ. de sepul. vbi dicit ꝙ dolus bonus est quãdo qs blandis verbis allicit aliquã ad seruiendũ Deo. & subijcit ꝙ dolus bon⁹ est impropriè dolus: alia exempla de dolo bono ponit And. sicu. in. c. j. colũ. j. de cõmo. Fel. in. c. accedẽs. ij. col. ij. vt lit. non contesta. Ias. in. l. si mora. col. j. ver. tertiò pondera. ff. solu. matri. & Feli. in. c. afferte mihi. colũ. j. de præsumptio.

e ¶ Connexa. Adde quæ dicant conne xa. Fran. arc. consil. xxix.

ZACHARIAS.

¶ Adde Bal. in. l. cũ necessitatẽ. in fi. C. de fideicõ. & pro dictis isti⁹ tu vide Car. in cle. j. q. xvj. de sup. ꝓne. prela. eũdẽ in cle. fin. in. j. oppo. de ęta. & quali. Archi. i. c. si qs. xvij. q. iiij. vbi cœmiteriũ dicit violatũ si ecclesia violat. vide plenè p Alex. cõsi. xcvj. vol. ij. Anto. Francis.

¶ Quod dicatur esse connexũ vel dependens. vide Ale. in cõs. cxcvj. in. ij. parte. & adde ꝙ causa cõnexitatis venit ĩ iudicio illud quod als nõ veniret. l. cũ actũ. & ibi p Bart. in. ij. no. ff. de neg. ges. & ideò dicim⁹ ꝙ cõnexorũ idẽ est iudiciũ. l. cũ necessitatẽ. in fi. & ibi per Bal. C. de fidei cõ. c. eã te. de ęta. & quali. & habet in. c. trãslato. s. de consti. vbi vnum cõnexorũ trahit ad se alterum. &

uior. & hoc puto verũ, nisi ex cã: nã sicut ex cã põt recedi, à pœna legis: ita & à pœna cõsuetudinaria. ꝓ hoc bo. glo. in. l. hodie. ff. de pœnis.

SUMMARIUM.

1 *Delegatus potest citare, contumacẽ punire, & singula ad causam spectantia facere. 3. 4.*

2 *Seueritas siue animaduersio ecclesiastica non includit sententias censuræ.*

Censura ecclesiastica comprehendit sententias excommunicationis, interdicti, & suspensionis.

4 *Delegatus an possit officiales infideles punire, & testes delinquentes coram eo?*

5 *Religiosi si inducãt aliquem ad ingrediendum monasterium vt lucrentur bona sua, valet professio: sed bona non acquiruntur monasterio.*

Professio religionis facta tenet, quia censetur bonus dolus.

6 *Connexorum an sit eadem dispositio?*

CAP. V.

1 PRæterea. ¶ † Per simplicem cõmissionem causæ pôt delegat⁹ citare cõtumacẽ, punire: & reliqua facere quæ spectant ad causam: & quotidie allegatur iste tex. Ponit casum, ipsi⁹ respõsionẽ, & rñsionis rationẽ. Secũda ibi, *hoc tibi.* Tertia ibi, *quia.* ¶ Casus literalis. Alicui delegato causa cõmissa fuit simpliciter sub hac forma: causam quæ vertitur inter tales tibi cõmittimus terminandam: quod iustum fuerit exequaris. Iudex iste quia in rescripto nõ continebat ꝙ possit punire cõtumacẽ, vel ꝙ possit citare partes: quæsiuit vtrum possit cõtumacẽ cogere vt veniat: aut possit eũ punire si nõ veniat. Rñdet Papa ꝙ postquã causa iudici est cõmissa licet simpliciter, bene pôt cõpellere vt veniat, & punire contumaces ecclesiastica seueritate, quãuis in literis nihil de hoc contineat: aut si partes mãdatum nõ habeant ad iudicem accedat: qa ex quo causa sibi cõmittitur, sup oĩb⁹ quę ad causam pertinent, plenariã recipit potestatẽ. Ber. ¶ No. j. ꝙ delegatus pôt partẽ cõtumacẽ punire: licet hoc non caueatur in cõmissione: vnde virtute cõmissiõis simpliciter factæ habet potestatẽ exercẽdi seueritatẽ ecclesiasticã. ¶ No. 2 ij. ibi, *seueritate ecclesiastica.* iuncta gl. ꝙ appellatione seueritatis ecclesiasticæ, nõ venit solũ sentẽtia censurę: sed etiã facultas puniendi modo extraordinario, vt indicere mulctam. nam cũ in principio fuisset facta consultatio, nunquid possit cõdemnare cõtumacẽ. Respõdet ꝙ potest cõpellere partes, & seueritate ecclesiastica coercere. quod tenet hîc etiã Hosti. & Io. And. Et sic verbũ seueritas ecclesiastica, est magis latũ quã verbũ cẽsura ecclesiastica: nam appellatiõe cẽsurę ecclesiasticæ solũ venit sentetia excõicationis, interdicti, & suspensionis: vt in. c. querẽti. j. de verb. sig. & idẽ dic de verbo aĩaduersione canonica, vt sit latũ sicut verbum seueritas ecclesiastica. vt no. Inn. in. c. j. de 3 homi. li. vj. ¶ † Tertiò not. ex his & ex text. ꝙ delegat⁹ pôt mulctare, & aliã pœnã extraordinariã etiã imponere. ¶ Vl. no. ꝙ vno cõmisso oĩa videt cõmissa sine qbus illud explicari[a] nõ valet. cõcord. j. e. c. prudẽtiã & ad hoc quotidie allegant ista c. cõcord. l. ad rẽ mobilẽ, & l. ad legatũ. ff. de ꝓcura. & in. l. cui iurisdictio. ff. 4 de iur. om. iud. ¶ † Et no. tex. ibi: *plenariã potestatẽ.* & dic plenariã. i. liberã & absolutã. & per hoc verbũ dicit Bal. ꝙ delegat⁹ pôt virtute delegatiõis eligere sibi nũtiũ, & cõstituere sibi officiales, & punire nũtiũ si facit falsam ambasiatã seu relationẽ. Itẽ testes corã[b] eo deliquẽtes: vt i. d. l. nullũ. C. de test. Sed aduerte qa cõtrariũ tenet Inn. in. c. dilectus. j. de pœ. vbi dicit ꝙ si officiales delinquũt in officio debet delegatus eos facere puniri per ordinariũ: sed cõcordãdo dic ꝙ si impeditur iudicis iurisdictio, procedit dictũ Bal. per. c. j. s. e. aliâs procedit dictũ Inno. ¶ In gl. ij. in fi. ego credo prout. s. dixi in notabilibus, ꝙ poterit cõtumacẽ coercere etiã infligẽdo pœnã extraordinariã: puta mulctã per hoc verbũ dãnare, positũ hîc. & facit quod dixi. s. c. prox. & satis sensit Host. super tex. ¶ In gl. fi. ibi. *quæ depositis.* vbi dicit tex. ꝙ quæ depositis accedunt, nõ sunt deposita: vt si homo vestitus deponatur, vestis non cẽsetur deposita. Et ibi alia nõ tangũt. cõtrariũ de hoc Brocardo. dic vt no. in regula accessoriũ. de reg. iur. lib. vj.

5 ¶ † Et ad. c. cõstituit. dic quòd ibi ponitur casus singularis & multum notabilis. dicitur enim ibi ꝙ si religiosi dolo inducunt aliquẽ iuuenem ad religionem vt lucrentur bona sua: si ille sic inductus facit professionem tenet professio, sed bona non veniunt ad monasterium. & hoc in odium ipsorum[b] quia nõ propter Deum: sed propter bona tem poralia induxerũt illũ ad monasterium siue religionem. Quare autem tenet professio ex quo fuit dolosè facta? dic quòd ille est dolus bonus,[d] cùm sit inuitatus ad seruitium Dei, & talis dolus non habet vitiare actum. vt no. in. c. cùm dilectus. j. qđ met. causa. facit. l. j. ff. de dolo. ¶ In ea. glos. ibi. § *regula.* vbi testator legauit libertatem seruo, & eum constituit hæredem, demum ademit libertatem. & dicitur ibidem quòd propter hoc non est adépta hæreditas, imò nec libertas: quia non potest esse hæres sine li-

6 bertate: vt in. l. quidam. C. de neces. ser. ¶ † Et in fin. glos. dic quòd dum sunt separabilia & non est ea. ratio in vtroq; connexorũ, nõ possunt dici connexa:[e] nam in capitul. j. j. de eo qui dux. in ma. quã poll. per adul. vnus decepit alium, quia sciens se habere coniugem, duxit aliam huius rei nesciam in vxorem. & dic vt ibi plenius no. & vide quod no. lxxxj. dist. c. si quis sacerdotum.

SUMMARIUM.

1 *Delegatus principis potest causam subdelegare, siue sit solus, siue habeat collegas.*

2 *Voces dandas in collegio quando quis habet nomine proprio & consocij, nõ potest illas diuidere: videlicet dando ipsas prò & contrà.*

Iudex qui cognoscit causam tanquam ipse, & tanquã fungens persona alterius, non potest in illa causa diuersas sententias ferre.

3 *Iudices plures si sint dati in causa, omnes habent iurisdictionem in solidũ: sed exercitium pro parte.*

CAP. VI.

QVanuis. Breue est, & per alia verba potest sic summari. Si causa pluribus etiam simpliciter est commissa, quilibet delegare potest. non diuiditur. ¶ Casus literalis. Causa commissa fuit sub hac forma: causam quæ inter tales vertitur, vobis committimus terminandam, facientes quod decet &c. nulla alia clausula adiecta q̃ aliquando adijcitur: scilicet quòd si nõ poteritis ambo &c. quærebatur siue dubitabatur quid si alter non possit interesse, vtrũ possit committere vices suas? Respondet Papa: si duobus cõmittitur, licet in literis non apponatur si ambo interesse non poteritis, alter nihilominus exequatur. vñ potest alter committere vices suas si-

1 ue coniudici suo, siue alij. Ber. ¶ † No. j. quòd delegatus principis potest vices suas committere non solùm cùm insolidum est iudex. vt. s. eo. c. si pro debilitate. sed etiam si habet collegã, licet ipse collega velit p se procedere. ergo potest alter eorũ subdelegare vices

2 suas. ¶ † Secundò not. ibi: *suo coniudici.* ꝙ potest vices suas subdelegare collegæ: & sic procedit collega nomine proprio. id est tanquã delegatus, & nomine sui collegę tanquã subdelegatus. & sic potest diuersa authoritate vnus & idẽ in eadem causa procedere. Nunquid autem iste poterit ferre diuersas sentẽtias: vnam tanquã delegatus, reliquam tanquã subdelegatus. videtur primò quòd sic. qa ex quo sustinet vices plurium: debet censeri iure plurimorum: vt in. c. cùm olim. de re iud. Sed si plures procedunt in causa, possunt ferre diuersas sententias: vt in. c. fi. de re iud. ergo. &c. Contrarium tenet hîc Vincen. per. c. pe. §. j. de elect. libr. vj. vbi text. sing. dicit ꝙ habens

vide Archi.in.c.si quis.el.iij.xvij.quæstione.iiij.& vide Spe.in tit. de sen. excom.in.§.ij.in ver.sed pone.vbi dicit ꝙ cõnexitas facit illud fieri quod aliàs non fieret.& vide text.in.c.nolite.xj.q.iij.& in.c.ꝙ magnum.xxiij. q.iij.& vide glo.si.quæ loquitur de connexis in.c.præterea.de off.delega. Et an violata ecclesia intelligatur etiam violatum cœmiterium, & ecõtrà. vide etiã ea q̃ habẽtur in.c.j.de cõse.ec.vel al.lib.vj. & an cœmiteriũ gaudeat eadẽ immunitate qua ecclesia. habet in.c. sicut antiquitus. & in.c. quisqs. & in.c.seq.xvij. qõ. iiij.& vide glo.in c.cõsuluisti.de cõse.ec.vel al.& quę habent ĩ.c. decet. de immu.ec.li.vj. & vide Archidi. xiij.q.j.c.j.& qd sit cœmiteriũ & vnde dicat. vide Io.an.in.c.j.de cõse.ec.vel alt.& an in cœmiterio ecclesię possunt fieri nundinę & ędificia laicorũ.vltra ea quæ habent in d.c.decet.vide gl. in.c.necessaria.& in.c.nulla.xij.q.j. vbi cõcluditur ꝙ nõ. Et an cœmiteriũ possit vẽdi rõne terræ ex necessitate. vide beatũ Tho.in.iiij. distĩ. xxv.q.iij.arti. ij. & arti.xv.& vide Inno.in.c. abolendæ. de sepul.vbi dicit ꝙ cœmiteriũ non põt cedere oratorio vel hospitali sine licentia Papæ. & ibi etiam dicit quòd non est necesse ꝙ cœmiteriũ sit ꝓpe ecclesiam, sicuti dicit esse in Frãcia: propter fœtorem cadauerũ. & subdit etiã ꝙ plures ecclesiæ possunt habere ius sepeliendi in eodẽ cœmiterio.& addẽ ꝙ est necesse ꝙ ad hoc vt corpora possint sepeliri in cœmiterio ꝙ illud benedicatur per Epm̃. vt in.c.nemo.de cõsecr.dist.j.& vide gl.in cle.eos.&.ibi per.d.Car.ĩ.iiij.q. de sepul.& habetur in auẽ.de mona.in.§.illud.

a ¶ Diuidere. Adde Ro.singu. suis fol.ij.

ZACHARIAS.

¶ Adde ꝙ est finum.xxvj. quod

habẽs vocem nomine proprio & nomine cõcanonici nõ potest illas voces diuidere[a] in diuersas: nam eadem conscientia qua putat aliquid iustum nomine proprio, debet censere iustum nomine consocij seu subdelegantis: & hoc dictum placet.& est valde notabile extendens dictum.c.pe.& idem dicendum in similibus casibus:& tenebis etiã hoc menti. ¶ † In gl.ibi: *quantũ ad potestatem committendi*.sed operatur quo ad effectum: vt alter solus possit ꝓcedere reliquo nolente vel nequeunte interesse.vel dic quòd ratio dubitãdi fuit: qa ex quo erãt deputati duo simpliciter, videbatur quòd vnus non posset procedere sine reliquo: quia licet habeãt iurisdictionem insolidum, exercitium tamen habent pro parte vt in. c. causam matrimonij.& no.in.c.prudẽtiam.j.eo. sed ratio decidendi in oppositum fuit: quia non videtur procedre solus ex quo procedit cũ subdelegato alterius, vel hahens subdelegationẽ collegæ. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Papæ in causa sibi commissa est maior omnibus citra Papam, & in causa illa debet honorari tanquam Papa.5.*

Delegatus potest mandare ordinario loci vt suam sententiam exequatur: licet possit ipse etiam suã sententiam exequi.2.3.6.& hoc procedit in delegato principis: quid de delegato inferioris: vide in nu.4.remißiuè.

2 *Iurisdictio certo tempore terminata, expirat finito tempore, licet causa fuerit cœpta, secus si terminus est præfixus iudici.*

Instantia finita an pereant acta posteà facta.

7 *Delegatus si subdelegat causam, an remoueat priuatã personã, adeò quòd non possit reassumere iurisdictionem etiam volente subdeleg. vide.j.eod. in.c.in literis.*

8 *Delegatus Papæ an possit pro executione suæ sententiæ inuocare brachium seculare?*

9 *Delegatus Papæ an possit manu militari sententiã suam sequi.*

10 *Delegatus Papæ non potest habere officiales armatos pro executione suæ sententiæ.*

Episcopus si nõ habet temporalem iurisdictionem, non potest habere officiales armatos.

CAP. VII.

SIgnificasti. Delegatus Papæ exequitur suam sententiam, quam exequi nõ vult aut non potest is cui eam commiserat exequẽdam. Primò ponitur decisa cõsultatio. Secundò responsio ibi: *consultationi*. ¶ Casus literalis. Dubitabat iudex iste an delegatus possit sñiam executiõi mãdare si ordinari⁹ ad suũ mãdatũ eã exeq nolet aut nequiret. Rñ. Papa cõsultus. Si iudex ordinari⁹ ad mãdatum delegati à Papa non vult aut non potest alijs resistentibus sententiam à delegato latam executioni mandare: delegatus nihilominus sententiam ab eo latam potest executioni mã-

incip.scholaris cui est commissa vox.adde Anto.corse.singu. cclxxxv.in versi.vox.incip.habens vocẽ.ca.mãda.in tracta.de eleę.j.parte.c.xv.in gl. ĩ ver. ꝓcedere.& his adde, qd' no.ĩ apost.ad istũ ĩ.c.de electiõib⁹.§.de ele. Ant.Francis. ¶ Circa istum passum an quis possit gerere vicem duorum. vide in.c.ex literis.de proba.vbi per gl.alle.plures concor.& in.c. singula. lxxix. dist. & in c.fin.de instit.& habetur in.c. cùm inter.de offi.dele. Et adde ꝙ potest quis in eadem ecclesia duplicem vocem habere. vnam ratione dignitatis, & aliam ratione canonicatus. & illas in eũdem conferre debet.quia qua rõne & consciẽtia vnũ eligit, & ei vnam vocẽ cõfert, eadẽ conscientia debet etiã aliã conferre. c.cùm olim. de re iu.c.in tm̃.de ꝑbẽ, c. cõstitutis. de elec.& habetur in c.j.de priui.li.vj. & an & q̃ñ vnus possit cõmittere alteri vocẽ suã. vide q̃ habent in.c, si qs iusto. de ele. lib.vj.& q̃ habentur in.c.cũ ab vno de re iud. eo.li.& vide Bar.in.l.Põponius.ff.de re. iudi. in vers.tertiò quęro.& habetur in.l.j.ff. de offici. cõsu.& vide Spe, in ti.de sent.in.§. sequitur. in versi. quid si sunt duo iudices.

SEB. SAPIA.

b ¶ Delegatus Papæ. Vide quæ tradũtur per Abb. & alios in.c. decætero.in.j.not.j.de re iud.& per Bar, & alios in.l.à diuo pio.in prin. ff. de re iudi.vbi latè per Alex.

c ¶ Demãdare. Adde Alex. in. d.l.à diuo pio. & Abbatẽ cõs.lxxxvij.

1 dare, & punire resistentes. Berñ. ¶ † Not. primò, quòd delegatus papę[b] potest mandare ordinario loci vt suam sententiã exequatur: nam quo ad causam sibi cõmissam est maior omnibus post papã vt in.c.studuisti.j.ti.j. repręsentat enim personam Papæ: & quo ad illam causam debet honorari vt Papa. xciij.dist.c.fi. &

2 j.eo.c.sanè. ¶ † No.ij.ibi: *& authoritate sibi cõmissa*. quòd ex simplici causę delegatione recipit delegatus nedum potestatem cognoscendi & decidendi: sed etiã sententiam exequẽdi. Et facit tex.ad quęstionem quã ponunt docto.s. eo.c.de causis.vbi cõcludũt ꝙ si terminus fuit præfixus diffinitioni causæ, potest delegatus causam decidens intra trienniũ exequi sententiam post terminũ: quod etiã tenet Hosti.in.c. cõsuluit.j.eo.& facit iste tex.iuncto.c. quærenti.j.eo.nã vt ibi patet potest delegat⁹ ferre sententiam in vltimo die termini. & tamẽ à iure habet annum ad executionẽ sentẽtię: vt in.d. c.quærenti.secus si terminus fuisset præfixus iurisdictioni: quia tunc post terminũ non potest se impedire secundũ Io.an.in.d.c. de cau-

3 sis.quod not. ¶ † Item no.iij.ꝙ delegatus principis habet ea quæ sunt meri imperij: vnde po-

c test sententiã suã executioni demãdare[c], & eã alteri etiã cõmittere.vt hîc & j.eo.c. in literis.

4 ¶ † An autem delegatus inferior hoc possit. Innoc.tenet ꝙ non.vt in.l.à diuo pio. ff. de re iudi.vbi hoc etiam sentit Bar.sed ego plenissimè dixi in.c.si qs contra clericũ.de foro cõ-

5 peten.& dic vt ibi. ¶ † Vltimò not. quòd resistẽtes iudici delegato possunt ab eo puniri cuiuscunq; conditionis & dignitatis sint: & est ratio, quia repręsentat personam Papæ, cui totus orbis subest.ix.q.iij.c.cũcta per mundum. secus dic in delegato alterius: ille eñ non põt animaduertere nisi in subditos delegantis, vel in delinquentes in territorio ipsius delegan-

6 tis.vt no.s̃.c.j. ¶ † Sed quæro nunquid delegatus principis possit principaliter per se suam sententiam exequi? videtur primò quòd non. quia tex.iste videtur dare sibi potestatẽ in defectum ordinarij, nolentis vel nequeuntis sentẽtiam exequi. Sed cõtrarium est verum. Primò per istum tex.dum dicit: *authoritate sibi commissa*.& sic ex primeua potestate hoc potest. ad idem.c.in literis.&.c.quærenti.&.c. ex literis.j. eo.& hoc communiter tenetur: & tenent legistæ in.d.l. à diuo pio .& ad istum text. dic ꝙ factum narrat. nam vt plurimum contingit quòd delegatus mandat ordinario executionem: quia ipse non habet officiales. ¶ In gl.j.in fi.per hoc gl.non respondet ad iura.s.allegata in contrarium. Doct.dicunt quòd illa loquũtur de delegato inferioris à principe. iste verò text.procedit in delegato principis. Vel dic ꝙ ratio dubitandi fuit quia ex quo commiserat alteri executionem sententiæ videbatur functus officio suo.vt.j.e.in.c.in literis. & sic videbatur quòd non poterat amplius se impedire. Ratio verò decidendi ius contrarium elicitur ex glo.d.c.in literis.quæ dicit quòd ex sola cõ

missione non cẽsetur functus officio suo, sed oportet ꝙ interueniat actualis executio: quia verba sunt intelligẽda cũ effectu: vt in.c. relatum.de cleri.non residẽ. Sed certè hæc sol. est contra illum tex. vt ibi dicetur. Hostiẽ. dicit ꝙ fortè hîc reseruauerat sibi aliquid coertioins: & sic remanserat iudex. vt in.c. si delegatus.j.e. lib.vj. Vel speciale est, ne principis mandatum eludatur: quòd nisi subsequatur executio cõmissionis posit ipse delegatus reassumere iurisdictionẽ. d. An. dicit ꝙ res hîc erat integra: ideò potuit delegatus reuocare cõmissionem, & reassumere iurisdictionẽ: vt in.c. quãuis.j. eo.tit.li.vj. ¶ † Conclude hanc materiam sic. ꝙ aut delegatus cõmittit executionẽ alicui tãquam suo ministro: non autem faciendo eum suũ subdelegatũ: & tũc per hanc cõmisionẽ desinit esse iudex, quemadmodũ si cõmitteret alicui nuntio vt daret possessionẽ: ad hoc l. ad executorẽ. §. de execu. rei iudic. & in.eo.c. ex literis. & in hoc casu ꝓpriè intelligi potest iste tex. nã nõ fecit iste ordinariũ suũ subdelegatũ. sed sibi cõmisit executionẽ tanquã ministro implorando officiũ suũ: ideò nõ desinit esse iudex. Aut cõmittit delegatus executionẽ alicui faciẽdo eũ subdelegatũ: & nihil sibi retinendo. & tũc re integra potest reuocare. d.ca. quãuis. sed re nõ integra quia ille incepit vti licet adhuc executionẽ nõ perfecerit: & tũc nõ potest amplius iste se intromittere, quia functus est officio suo. & iste est proprius casus iudicio meo.c. in literis.j.eo. Et hoc puto ꝓcedere, etiam si commissarius nõ posset vel nollet executionem perficere. quia ex quo efficaciter transiuit in eũ iurisdictio: iste sudelegatus remansit priuata persona, vnde non potest amplius reassumere iurisdictionẽ etiã volẽte sub delegato. & arg. in.c. significantibus.j. eo. &.c. super quæstionum. §. porrò. eo. tit. ¶ † Extra gloss. quæro nunquid delegatus[a] Papæ posit pro executione suę iurisdictionis inuocare auxiliũ brachij secularis[b]: puta petere à potestate familiã suam, vt per eam sententia sua mandetur executioni: vel fortè vt faciat aliquẽ capi prout requirit sua iurisdictio. Inn. tenet hîc ꝙ sic. & idem Hosti.s.eo.c.j. quia delegatus recipit potestatẽ super omnibus sine quibꝰ causa expediri non potest.s.eo. præterea, in fi. Itẽ Episcopꝰ hoc põt: vt in.c.j. de of. ordi. &. xiij. qõ.v. administratores. &.c. principes. ergo & delegatus hoc facere potest: cũ sit maior quolibet ordinario, vt.s. dixi. In contrariũ tamen facit stylus curiæ: nam Papa quandoqꝫ exprimit in rescripto suo vt delegatus posit inuocare auxilium brachij secularis si hoc opꝰerit: ergo vbi nõ exprimit, hoc nõ põt. & dicit hîc Abbas curiã romanã hoc tenere. hoc idem tenet Archi. in.c. vt officiũ. de hære. li.vj. per illum tex. vbi Papa specialiter indiget inquisitoribus hæreticæ prauitatis: vt posint inuocare brachium seculare. ergo secus in alijs. Spec. eo. titu. §. sequitur. versicu. sed nunquid. refert vtrãqꝫ opi. & inclinat in priorẽ. Nec obest secundũ eũ ꝙ aliquando hoc exprimatur in rescriptis. quia fit expresio nõ vt detur potestas de nouo: sed quia solet plus timeri: quod specialiter iniungit &c. vt in.c. si aduersus. de hære. Itẽ secundũ Io. an. non est absurdum exprimere clausulas quæ insunt. iuxta not. in.c. mandatum.s. de rescrip. vnde sequitur ipse primã opinionẽ, nisi aliud teneat curia. Tenendo tamẽ opi. secundam dat remediũ, vt delegatus compellat ordinarium vt inuocet auxiliũ brachij secularis. prima tamẽ opi. etiam cõiter tenetur à modernis. & mihi satis placet saltem vt euitetur iste circuitus. arg. in cle. auditor. de rescri. Item quia non apparet ratio quare delegatus qui representat personam Papę, non potest inuocare auxiliũ brachij secularis in pertinentibus ad officiũ suum sicut põt quilibet ordinarius. ¶ † Et ex his infertur ad aliã quæstionẽ: nunquid delegatus Papæ potest manu militari sententiam suam exequi? Vin. dicit ꝙ sic: & adducit. l. si quis missus. ff. ne vis fiat ei. &.c. quia frater. vij.q.j. Inno. verò dicit quòd potest exequi dãdo etiã veram possessionẽ, dũmodo nemo resistat. sed non põt indicere bellũ cõtra resistentẽ: quia hoc est solius principis. xxij.q.iij.c.j. &. ij. nec etiam mouendo arma, sed debet tunc in defensione recurrere ad auxiliũ ordinarij seu brachij secularis: & hoc dictum cõiter tenetur. ¶ † Ex quoꝰ habes notare quòd delegatus Papæ non põt habere officiales armatos. pro hoc facit cle. ij. de hære. vbi hoc indulgetur specialiter inquisitoribus hæreticæ prauitatis qui habent delegatũ: iuxta nota. in.c. per hoc. de hæreti. li.vj. ergo secus in alijs delegatis. Et ex his infero ad quæstionem de qua aliàs interrogatus à quodã Episcopo: nunqd liceat Episcopo habere officiales[c] armatos pro executiõe iustitię? dixi ꝙ nõ, nisi haberet temporalem iurisdictionẽ in loco: hoc probo primò per iura quæ dicunt Episcopum in executione iustitiæ debere implorare auxilium brachij secularis: vt in.c. administratores. & c. principes. pręalle. Itẽ alibi cauetur ꝙ sicut pro spiritualibus debent principes recurrere ad ecclesiã: ita prælati debent recurrere ad principes seculares: vt in.c. cũ ad verũ. &.c. si Imperator. xcvj. dist. in. nec promiscuis actibus sunt eorũ officia perturbanda: vt in l. consulta diualia. C. de testa. Item ecclesiæ fuit interdicta executio gladij tẽporalis, dicente domino Petro: cõuerte gladiũ tuum in vaginam: vt in legitur in euangelio. Et vide in hoc quod plenè dixi in c. nouit. de iudi. Item arma clericorum sunt, orationes & lachrymæ: vt dicit Hiero. aliàs Ambrosius in.c. conuenior. xxiij. qõ. viij. & prædicta notabis.

SVMMARIVM.

1 *Sententia notoriè iniusta, est nulla.*
2 *Officiali iniustè exequenti an & quando licitum sit resistere impune, siue pars grauata appellet, siue non?*
Transactio & amicabilis compositio an differant?
3 *Iudex an posit cogere partes ad transigendum.*

CAP. VIII.

SI quando. Si ordinarius scit eum nõ canonicè institutum quẽ delegatus Papæ mãdat in possesionẽ induci, nõ resistet violenter, sed precibus instabit vt differat donec cõsulatur Papa. Primò ponitur quæstio. Secundò solutio ibi: *ordinarius*. ¶ Casus literalis. Aliquis clericus impetrauit literas ad aliquẽ delegatũ contra prelatũ ecclesiæ, super ipsa ecclesia: prælatus corã iudice tractꝰ est in causam: tandẽ per cõpositionem vel alio modo clericus ille ecclesiã obtinuit corã illo iudice. Et certũ est ꝙ clericus nec canonicam institutionẽ nec possesionẽ in ipsa ecclesia habuit corporalẽ delegatus mãdat alicui vt clericũ mittat in possesionẽ ipsiꝰ ecclesiæ: quęrit vtrũ Eps debeat resistere mãdato huius delegati? Respõdet Papa ꝙ ordinariꝰ nõ debet violẽter resistere delegato: sed debet apud ipm instare vt differat illũ mittere ĩ possesionẽ donec Papæ super hoc negotio veritas innotescat. B. ¶ † Not.j. ibi: *certum sit*. ar. bonũ ꝙ sentẽtia notoriè iniusta tenet, ex quo error in ea nõ est expressus. & ad hoc inducebat istã literã do. Bald. sed certè hoc apertè non probat hîc. quia poterat esse certũ ipsi ordinario, nõ tamen erat notoriũ. vt voluit hîc Hosti. Itẽ ex quo ꝓcedebat vt delegatus, nõ poterat ordinarius tãquã inferior violẽter resistere sibi: & ꝙ sentẽtia sit nulla propter notoriã iniustitiã[d], tenet Inn. in.c. fraternitatis. de frigi. & male. in.c. cũ Bertoldꝰ. de re iudi. facit tex. in.c. inter cæteras. eo. titu. & dixi ibi. ¶ † Not. ij. ꝙ delegato Papæ etiã iniustè ꝓcedenti non debet ordinarius loci violenter resistere[e]. sed contra hoc & cõtra tex. oppo. de. l. prohibitũ. C. de iure fisci. lib.x. vbi etiã videt probari oppositum. Solu. dicit hîc Innocẽ. ꝙ aut

SEB. SAPIA.
a ¶ Nunquid delegatus. Vide Car. Floren. in cle.j. in x.col. de offi. de leg. vbi dicit ꝙ delegatus prius debet ordinariũ requirere, & si non sufficit, inuocat brachium seculare. de quo etiam per Paul. de ca. in l. episcopali. colũ. fi. C. de episc. aud. & in consil. xxx. ix. ici. Visis actis. col. pen. secundũ antiquã impressionem.
b ¶ Brachij secularis. Adde Fed. cõ si. clxiij. & cõfert ad supradicta. de quo per Oldra. consil. lxxxix. & cccxix. Bal. consi. cclx. inci. delegatus apostolicus. i. iij. lip.
c ¶ Officiales. an Episcopus posit habere officiales armatos: cõtrarium tenuit Bal. in. l. nam salutem. §. alt enim. ff. de offic. præfec. vigi. And. Barb.
d ¶ Notoriam iniustitiã. Adde eũdẽ cõsi. vlt. ij. li Old. cõsil. cvj. vbi dicit ꝙ nomen non habet vim sententię.
SEB. SAPIA.
e ¶ Violenter resistere. Vide per Paul. de ca. & Ias. i. l. vt vim. col. iiij. ff. de iusti. & iur. & ibi latiꝰ ꝑ Claudiũ aquẽn. in rep. Fed. de senis in cõsil. clxiij. inci. Sup inuocatione. in fi. Ang. in cõs. clxxvij. inci. In facto. Alex. in cõs. xvij. inci. Requisitꝰ in ci. in cã. col. iij. in primo volu.

quòd aut iudex procedit iniustè in casu nō sibi cōmisso: & potest sibi violenter resisti: vt in cōtrario. Aut procedit iniustè in causa sibi cōmissa: & tūc etiā non pōt violēter sibi resisti[a], nisi pri⁹ appelletur: sed post appellationē pōt sibi resisti, cū sit suspensa sua iurisdictio: ad hoc. c. dilectis. j. de appel. quod verbū est valde notandū. Sed in contrariū allego aliud dictū notabile Inno. in. c. dilecto. j. de sen. excō. lib. vj. vbi dicit quòd si iudex iniuriat alicui iuris ordine nō seruato, pōt sibi violenter resisti[b]. facit. l. nec magistratib⁹. ff. de iniur. & d. c. dilecto. Itē adde gl. no. j. eo. c. ex literis. quæ dicit ꝙ iudici volenti sententiā nullā mandare executioni, impune pōt violēter resisti. quā glo. singulariter notabis. Itē adde dictū Cyn. in. l. ab executione. C. quorum appel. nō reci. vbi in hac materia ponit notabilem distinctionē. dicens ꝙ aut pōt per remediū appellationis releuari grauamen quod iudex iniustè infligit, & nō debet sibi violenter resisti, sed appellari: quia ad hoc est inuentū appellationis remediū: aut grauamen est irreuocabile: & tunc pōt sibi violenter resisti. Sed concordando hæc dicta distingue sic. ꝙ aut iudex iniuriat extra iudicium animosè tāquā pars. & pōt sibi violēter resisti sicut cuilibet alteri: & hoc casu procedit dictū Inn. in. d. c. dilecto. aut procedit iudicialiter: & tunc si grauamen infligendū nō est reuocabile per appellationē, pōt sibi violenter resisti. Vnde dicerem ꝙ si iudex mandat iniustè aliquem suspendi, vel torqueri, pōt sibi violenter resisti. quinimò potest quilibet[c] adiuuare istum qui patitur violentiam. ar. l. si quis in seruitute. ff. de fur. & xxiij. q. iij. per totum. Sic potest intelligi & moderari dictū Bart. in. d. l. prohibitum. aut grauamen est reuocabile per appellationē: & tunc si grauamen est notoriè iniustū, credo, ꝙ pōt sibi resisti: ita procedat gl. in. d. c. ex literis. aut non est notoriū: & tūc debet appellari. Sed notabis semper dictū Inno. hîc. dum dicit ꝙ post appellationē potest sibi violenter resisti. Cy. tamē sentit oppositū, & dictum suū videtur æquius. pōt tamen distingui ꝙ aut certum est appellationem tenere: & procedat dictum Innoc. quia per appellationem ille remansit iudex saltē quo ad exercitiū: aut dubitatur de validitate appellationis: & procedit dictū Cy. & p̄dicta bene notabis, qa habes multa dicta in diuersis locis dispersa simul collecta. Et ꝑ prædicta pōt prima fronte moderari etiā dictū Inno. hîc in eo quod dicit ꝙ solū pōt resistere iudici ille qui possideret rē vel ius in quo fit iniusta executio: alius aūt non pōt resistere secundū eū: etiā si prætēdat aliquod ius in illa re. Nec ob. iste tex. secundū eū: qa hîc nō petebatur ius instituendi possessum per Epm: sed fiebat executio in præbenda ecclesię, vel in ecclesia inferiori. in contrariū tñ facit qd̄ s̄. dixi post Bar. in. d. l. prohibitū. vbi vult ꝙ oppressus à iudice iniustè pōt impunè clamare subsidiū, & quilibet pōt impune sibi auxiliari: sed pōt saluari dictū Inno. hoc modo, ꝙ si oppressus inuocat auxiliū quilibet etiā nō possidens nec prætendēs aliud interesse pōt sibi succurrere. & sic procedat dictū Bar. sed si ille qui possidet non resistit nec clamat auxiliū, non pōt alius resistere iudici. & sic procedat dictū Inno. hîc quod no. ¶ 3 † In gl. j. in fi. No. ex glo. ꝙ largo sumpto vocabulo amicabilis cōpositio pōt appellari transactio[d], sed stricto sumpto vocabulo differūt. quod facit ad statuta facientia mentionē de trāsactione: cū sit stricti iuris nō cōprehendat amicabilē cōpositionē. Vel dic secundū Gof. ꝙ trāsactio sumitur hîc propriè. nec ob. contrariū: qa nō disputat hîc principaliter de viribus transactionis, sed vtrū violēter possit resisti delegato: & facit litera in argu. ꝙ delegatus pōt mandare executioni transactionē corā eo factā, quod fatebatur Vin. sed Abb. Inno. & cōiter doc. tenent cōtrarium & verius: quia iudex delegatus est deputatus ad iustitiā faciendam: ergo sua iurisdictio non extenditur ad transactionem[e] quæ fit de pacto & partiū consensu: quod no. Nec ob. iste text. quia delegatus hîc nō dicebat se velle exequi trāsactionem, sed procedere authoritate delegata: aliàs bene potuisset sibi resisti, quia processisset in sibi non commissis.

SVMMARIVM.

1. *Delegatus principis potest per se suam sentētiam mandare executioni.*
2. *Iudex dicitur functus officio suo, postquā tulit sententiam, & ipsam mandauit executioni.*
3. *Iudex, siue ordinarius, siue delegatus, an dicatur functus officio suo, siue validam siue nullam sententiam tulerit.*
4. *Sententia sub qua conditione lata valeat?*
5. *Limitatio ad. c. pastoralis. de offi. ordi. & ad. c. venerabilibus. de senten. excommuni. lib. vj.*

CAP. IX.

IN literis. Post diffinitiuā executioni mandatā expirat delegati iurisdictio. in prima ponit decisa consultatio. in secūda r̄nsio ibi: *consultationi.* & quotidie allegatur. ¶ Casus literalis. Iudex delegatus tulit s̄niam super aliqua cā sibi cōmissa. Quærebatur vsq; ad quod tempus iste delegatus iustè se interponere potest vt stet s̄niæ suę. Respō. Papa ꝙ ex quo per se vel ꝑ aliū mandauit s̄niam executioni, expirat iurisdictio sua: quia semel officio suo functus est. Ber. ¶ No. j. ꝙ delegatus ad certā cām dicit iudex. ad hoc. c. for⁹. j. de ver. sig. vbi ponitur etymologia huius verbi iudex. ¶ 1 † No. ij. ibi: *per se, vel per aliū.* tex. expressum ꝙ delegatus principis pōt principaliter per se suā s̄niam mādare executioi: vn̄ nō tenetur prius reqrere ordinariū. vt dixi. s̄. e. c. significasti. Itē pōt aliū deputare ad actū executionis: licet nō sit ordinarius. vt hîc & j. e. c. ex literis. ¶ No. ibi: *authoritas & iurisdictio.* ꝙ ista verba qn̄q; capiūtur vt synomina. Et ꝙ lega t⁹ dicit habere authoritatē. & iurisdictionē ꝑ hoc. l. ij. de iuris. om. iu. ¶ 2 † Vlt. no. ꝙ ꝑ s̄niam non dicit iudex omnino functus officio suo,[f] sed demū post executionē factā: dicitur tamē certo respectu functus vt non possit se ampli⁹ impedire de cognitiōe causæ: vt in. l. iudex postea quā. & in. l. cū quærebatur. ff. de re iudic. ¶ In gl. j. ibi: *cum effectu scilicet.* vult ergo glo. ꝙ delegatus mādando alteri executionē non est functus officio suo, nisi sit paritū suo mādato: & hoc dixit per. c. significasti. s̄. eo. vbi delegat⁹ reassumpsit iurisdictionē ordinario nolente vel nequeūte exequi: sed certè hoc est cōtra istum tex. vbi ponuntur duo casus diuersi, in quibus delegatus dicit functus officio. Primus si sententiā mandauit executioni per se, vel per aliū. Secundus, si mandari executioni præcepit. vt ergo secundus casus differat à primo, debet intelligi qn̄ adhuc sentētia nō erat executa. Et quāquā circa hoc multa scribant: tu tamē dic vt clarè dixi in. d. c. significasti. nā pōt iste text. intelligi qn̄ mandauit alteri executionē delegando sibi vices suas in totum, cū iurisdictio sit translata in subdelegatum. j. eo. c. super quæstionū § porrò. An autē sit funct⁹ officio suo irreuocabiliter: distingue ꝙ aut res est integra, & pōt reuocare cōmissionē alteri factā. secus si nō est integra, vt quia subdelegatus incœpit vti iurisdictione: vt in. c. quāuis. j. e. li. vj. ¶ In gl. ij. in fi. finit iurisdictio delegati & alijs modis: de quibus per Spe. eo. ti. § restat videre. per totū. & dic vt ibi. ¶ 3 † Extra glo. quæro hic tex. loquit de delegato: sed quęro qd in ordinario[g], an dicatur functus officio per s̄niam. & ēt quo ad delegatū q̄ri pōt, nunquid dicatur functus officio suo etiam si sententia non tenuit.[h] Inno. quo ad vtrūq; dubiū format hanc sentētiam, aut enim sententia tenuit, aut fuit nulla. Primo casu, nec ordinarius nec delegatus potest mutare suam sententiā, sed qlibet dicit functus officio suo quo ad cognitionem causę, vt in. d. l. iudex. & in. l. cùm

a ¶ Resisti. ꝙ non possit violēter iudici resisti, vide q̄ remisi ad. l. qm̄. C. de appel, Andr. Barba.

b ¶ Violenter resisti. Adde Alex. consil. cxliiij. ij. li. & Oldr. consi. lxxix.

c ¶ Quilibet. Adde Alexā. consil. proxi. all e. & ibi de istā dictis, & per Petr. de Ancha. vuum verbū consi. cclxxxviij.

SEB. SAPIA.

d ¶ Transactio. Quæ differentia sit inter trāsactionem & amicabilem cōpositionē, & quō amicabilis compositio pōt esse gratis, & quādo sit licita in beneficialibus, vide omnino Abb. in c. nisi. j. de præbē.

e ¶ Ad trāsactionem. Not. ꝙ delegatus non potest exequi trāsactionem coram eo factam. Pe. de Anc. ibi tenet opinio. Vin. vide quæ remisi ad eū. Andr. Barba.

f ¶ Functus officio suo. Adde Cepo. cōsil. lxvij. & Ol. consi. infrà allega. Ab. cōs. lxxxviij. Ro. consi. cccl.

SEB. SAPIA.

g ¶ Quid in ordinario, Vide Rotā deci. xvj. de re iudi. in nouis, vbi dicit ꝙ auditores Rotæ nō possunt reuocare suas sentētias diffinitiuas. de qua materia tradit Alex. in cōsil. lxxj. inci. Videretur. col. ij. in. v. vol. Ful. in cōsi. clxvj. incip. In quæstione col. fin. Cardi. xxix. inci. Iudex. Calde. in ti. de appel. consi. ix. Ful. in consi. xiij. inci. circa primū i. iij. col. ver. superest.

h ¶ Non tenuit. Adde Oldr. consilio ccxv. vbi de hoc,

a ¶ Reſolutiua. Ad de Paul. de caſtr. conſil. xv. in primò impreſsis. Fulgo. conſi. cxlvj.

b ¶ Mandati. Adde Oldr. conſi. alle. cclxxv.

c ¶ Nullitatis. Adde Ang. conſi. cclix. Rapha. comẽ. conſil. xliiij. Ang. conſil. ccxvj. Ro. conſi. cclxxxj. Ant. Franciſ.

¶ De iſta materia nullitatis vide quæ poſuit Bart. in. l. ſi expreſsim. ff. de app. vbi ponit an ſnia lata in cauſa appellationis ſuper iniquitate primę ſnię quę erat ipſo iure nulla, habeat ipſam primam ſniam cõfirmare. vide glo. in. l. j. C. quãdo ꝓuoc. non eſt ne. ꝗ videtur velle ꝙ ſnia nulla per cõfirmationem conualeſcat: cuius cõtrarium voluit gl. in. d. l. ſi expreſſim. de quo vide Inn. in. c. ij. de cõfir. vtili vel inuti. Et an iudex nullitatis poſsit reformare ſententiã in meliꝰ vide etiam Ang. in cõſil. ſuo xxxv. Et an illud quod eſt nullũ ratihabitiõe confirmetur vide gl. in l. ij. C. ſi aduer. dona. & etiam cõfirmeẽ iuramẽto. vide gl. j. in. l. ij. C. ſi aduer. vẽdi. & gl. in auẽ. ſacramẽta puberũ. eo. ti. & vide glo. ij. & not. p doc. in. c. cũ cõtingat. de iureiur. & quot ſint modi quibus opponiẽ nullitas cõtra ſententiã. vide not. per Io. an. in. c. j. de re iudic. & p Bar. in d. l. ſi expreſsim. & p Spe. in tit. de prola. ſentẽ. in. §. iuxta. & vide bo. gl. i. cle. j. de re iud.

d ¶ Modici pręiudicij. Adde ꝙ etiã interponiẽ contra eccleſiã indefenſam & pupillũ: vt voluit Ro. conſil. cccclxiiij. j. alleg.

quærebatur. ff. de re iudi. & C. ſen. reſcin. non poſ. per totũ. nam ſi nõ fuit appellatũ, ſnia trãſiuit in rẽ iudicatã, & fecit ius inter partes: vt in. c. cùm inter. de re iudic. & . l. res iudicata. ff. de re. iur. aut fuit appellatũ, & poteſtas cognoſcẽdi & retranctãdi ſpectat ad ſuperiorẽ: vt in c. dilectus. ij. de reſcri. & in. c. vt debitũs. de appella. ¶ † Etiã in tm̃ hoc eſt verũ ꝙ iudex nõ poſsit ſuã ſententiã retractare ſi tenuit, quòd notãter dixit Barto. d. l. iudex. iudicẽ nõ poſſe ferre ſub conditione reſolutiua[a]. quod ſingulariter notabis. Iura ergo quæ dicunt valere ſententiam latam ſub conditione: debet intelligi de conditione ſuſpẽſiua, vel cõditione relata ad tẽpus præſens vel præteritũ, quæ nõ habet ſuſpẽdere, vel reſoluere vt in. l. cũ ad præſens. ff. ſi cer. pe. ij. q. vj. c. biduũ. & in. l. j. §. biduum. ff. quãdo appellã. ſit. Si verò ſententia eſt nulla, & tunc dicit Inn. ꝙ delegatus nõ põt ſe aliter itromittere: qa ſiue bñ, ſiue malè functꝰ eſt officio ſuo: ad hoc bo. tex. cũ gl. in. l. ſi vt ꝓponis. C. qũo & qñ iu. & idẽ tenet ibi cõiter legiſtæ: & Dyn. in regula quod ſemel placuit. de re. iu. li. vj. Ego putarẽ hoc ꝓcedere, niſi ſentẽtia ſit nulla ex defectu formæ mandati. non enim dicitur iudex pronuntiaſſe ſi non ſeruauit formã mãdati[b]. pro hoc induco bo. tex. in l. quid tamẽ. ff. de arbi. vbi arbiter iterũ pronũtiat ſi nõ ſeruauit formam compromiſsi. In ordinario dicit Inn. ꝙ põt iterũ pronuntiare per l. ſi præſes. C. qũo & qñ iudex. d. Anto. dicit ꝙ in hoc vltimo mẽbro legiſtæ aliter dicunt. ꝙ aut ſnia eſt nulla ex turpitudine iudicantis: & tunc nõ ipſe ſed ſuperior debet ſniam reformare: per. l. abſentẽ. C. de accu. aut ſnia aliter eſt nulla. & tũc põt ipſe iudex iterum pronunciare: vt in. d. l. ſi pręſes. Sed tu aduerte. quia nõ eſt verum ꝙ legiſtæ hoc cõiter dicãt: ſed hæc fuit opi. Cy. poſt quendã alium doc. antiquũ. vt not. ipſe in. d. l. ſi vt proponis. Alij verò aliter dixerũt: nam Iac. de are. voluit indiſtinctè vt ſuper cauſa nullitatis deberet audiri ſuperior. Item Bar. in. d. l. ſi vt proponis. tenuit ꝙ poteſt adiri ſuperior & etiã iudex qui tulit ſententiã, per. l. iiij. C. de accu. Sed ipſe Bar. pleniꝰ & melius examinauit hunc articulũ in. l. ſi expreſsim. in pe. col. ff. de appel. vbi facit hanc diſtinctionem. ꝙ aut quis petit ab eodẽ iudice iterum pronunciari in cauſa, & deducit nullitatẽ incidenter. & hoc põt indifferenter: imò non põt iſto modo adiri ſuperior: quia ad ſuperiorem nõ deuoluitur cauſa niſi per appellationẽ vel aliud remediũ æquiualẽs: puta per viam nullitatis[c]. ſed in caſu noſtro nõ deducitẽ nullitas principaliter ſed incidẽter: & pro hoc facit tex. in. c. venerabilibus. poſt princ. de ſen. excom. li. vj. & pro hoc. d. l. iiij. ¶ † Aut deducitur nullitas principaliter: vt puta quia peto ſentẽtiam pronunciari nullam & reformari: & tunc eſt in optione mea quem iudicẽ velim adire. nam poſſum adire eum qui ſentẽtiã tulit vt in iuribus præalle. & in. l. j. ff. quæ ſentẽtiæ ſine ap. reſcin. & iudicẽ ſuperiorẽ: vt in. d. l. abſentẽ. & poterit ſuperior nedum pronunciare ſentẽtiam nullam: ſed etiã reformare, ſicut contingit in remedio appellationis: quod eſt ſingulariter not. vt quẽadmodum appellatio deuoluit cãm ad ſuperiorẽ vt poſsit ẽt ſniam reformare. vt in. c. Raynaldus. & in. c. Raynutius. de teſta. ita cauſa nullitatis. facit quod not. Inno. in. c. cũ contingat. j. eo. & non tradas hoc dictum obliuioni. nam ſingulariter limitat. c. paſtoralis. j. de offi. ordi. & dictum. c. venerabilibꝰ. in quibus dicitur ꝙ circa appellationem non poteſt Archiepiſcopus ſe impedire de cauſis ſubditorum ſui Suffraganei. nam debet ſupplere, vel per aliud remedium æquipollens, puta ſi aditur per viã nullitatis: & tenebis hoc menti, qa nõ nemini tactum per canoniſtas.

SVMMARIVM.

1. *Poſſeſſorium recuperandæ competit probata poſſeſſione & ſpoliatione.*
2. *Miſsio ex primo decreto fit contra quemlibet abſentem etiam ex iuſta cauſa: quia eſt modici præiudicij.*
2. *Secundum decretum poteſt interponi etiam non expectato anno à tempore primi.*
4. *Amici abſentis an ſint requirendi ante, quã fiat miſsio in poſſeſsionem.*
5. *Sententia in poſſeſſorio recuperandæ an ſint interlocutoria, vel diffinitiua?*
6. *Abſens ex iuſta cauſa ſi comparet poſt annum à tempore miſsionis, debet audiri, licet miſſus ſit effectus verus dominus.*
7. *Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto poteſt reuocari, ſeruato tamen iuris ordine, vt lit. conteſta. & ſimilibus.*
Secundum decretum conceditur abſq; alia litis conteſtatione.
Secundum decretũ reuocatur quando iudex videt quòd cauſa propter quã fuit interpoſitum, erat nulla.
8. *Sententia contra abſentem cõtumaciter an poſsit ferri?*
9. *In quolibet poſſeſſorio ſeruandus eſt iuris ordo.*
Poſſeſsionis commodum quas vtilitates afferat.
Poſsidens releuatur ab onere probandi dominium.
Teſtes an examinentur ante litem conteſtatam in cauſa poſſeſſorij?

CAP. X.

Conſultationibus. ¶ Reo abſente non per cõtumaciã delegatus datus etiam ad diem nõ reſtituet actorem: licet probare velit poſſeſsionẽ & deiectionẽ. h. d. Cõis diuiſio. Secunda ibi: *ſuper quo.* ¶ Caſus literalis. Aliquis fuit ſpoliatus ſua eccleſia ſeu alia poſſeſsione ſine iudicio eccleſiæ abſq; rationabili cauſa: acceſsit ad Papam, & cõqueſtus fuit ei ꝙ taliter fuit ſpoliatus, & obtinuit literas ad iudices ſub hac forma, vt infra certum tempus reſtituatur ſibi poſſeſsio ſi conſtiterit iudicibus eum taliter ſpoliatum fuiſſe. Ille qui ipſum ſpoliauit abſens erat antequã aliqua mentio fieret de literis illis cauſa peregrinationis, vel cauſa ſtudiorum, vel alia conſimili cauſa: nec intra tempus in literis cõprehenſum potuit ſe iudici præſentare. quærebatur vtrũ poſſeſsio illi debeat reſtitui cũ paratus ſit ſuam poſſeſsionẽ & ſpoliationẽ probare. Reſpõdet Papa quòd nec poteſt nec debet habere reſtitutionẽ, quãuis paratus ſit probare coram delegatis poſſeſsionem & deiectionem: veruntamen ſi ille qui poſsidet lite conteſtata ſe cõtumaciter abſentaſſet, non debet ei poſſeſsio ablata reſtitui, niſi probauerit ſe poſſediſſe, & ſpoliatum fuiſſe. Ber. ¶ Not. primò ꝙ licet iudici nõ poſsit liquere de cauſa intra tempus ſibi præfixum per delegantẽ: nõ tamen propter hoc debet omittere ſolẽnitates ſubſtantiales iuris. ¶ † No. ſecundò ꝙ ad obtinendam reſtitutionem debet quis duo probare. ſcilicet poſſeſsionẽ & deiectionẽ, & ad hoc quotidie allegatur iſte tex. ¶ Tertiò not. ꝙ contra abſentem non debet procedi etiã cùm agitur poſſeſſorio. hoc tamen declara vt latius dicam. j. cũ gl. fi. ¶ In glo. j. intentio gl. eſt ꝙ etiã ſi poſt notitiã literarum vel poſt citationem reus iſte abſentaſſet ſe, non põt procedi ad ſententiã reſtitutionis lite non conte. per ea quæ dicuntur. j. in gl. ſeq. & in gloſ. fi. Et ad iſtum tex. in eo quod innuit contrariũ ſupple maximè. de hoc dic latius vt dicitur in gl. ſeq. & fi. ¶ † In glo. ij. No. plura ex iſta glo. Primò ꝙ contra abſentẽ etiã ex iuſta cauſa fit miſsio in poſſeſsionẽ ex primo decreto ſi nõ defendatur. eſt enim quid ſibi imputetur quare non dimiſit procuratorem. Itẽ iſta dimiſsio eſt modici præiudicij[d]. vnde fit etiam contra abſentẽ cauſa reipublicę. tex. eſt no. in. l. ignorare. alle. in gloſ. ¶ † Secundò nota ex glo. ibi: *boni viri arbitratu.* quòd ſecundum decretum in perſonali actione interponitur arbitrio boni viri id eſt iudicis: & ſic nõ eſt neceſſe vt expectet

annus

annus[a] à tēpore primi: prout tenuit Inno. in c. dilecto j. de ver. sign. & idē qđ ista gl. tenet gl. iuris ciuilis in l. cū proponas. C. bo. autho. iu. pos. & optimè facit tex. ī l. si finita. § nō aūt statim. ff. de dā. infe. ¶ † Tertiò no. ꝙ amici absentis[b] sunt requirendi ante, quā fiat missio in possessionē. & idē no. gl. in c. causam j. de do. & contu. multi tamen legistæ dixerunt hoc nō esse necessariū, nec[c] alicubi probari: sed iura de hac requisitione amicorū facienda loquunť de causis particularib⁹. vt ī eis patet. de quo p Cy. in l. si vt ꝑponis. C. qūo & qñ iud. per Bar. in l. apud Iul. ff. ex qui. cau. dixi plenè in d. c. causam. ¶ † Quartò not. ibi: *quasi diffinitiuè*. ꝙ in possessorio recuperandæ sentētia diciť quasi diffinitiua. & tene mēti istā gl. alibi dixit ꝙ est diffinitiua: vt in c. cū ad sedem. de resti. spo. Alibi innuit tex. ꝙ sit interlocutoria. in c. cū venissent. de insti. sed dic vt plenè dixi in c. fi. de iudi. vbi etiā de hoc per gl. ¶ Quintò no. & tene mēti quòd in causa possessionis debet seruari iuris ordo sicut in causa proprietatis: & de hoc dic vt latius dicā in gl. fi. ¶ † Vltimò no. ꝙ si absens ex iusta causa cōparet post annū, debet restitui in integrū non obstante ꝙ actor sit effectus verus possessor per lapsum anni. ad hoc. d. c. dilecto. ¶ Itē aduerte in eo quod gl. dicit aliud esse bona alicuius posideri: & aliud in possessionē mitti: & aliud restituere possessionē. sunt enim ista tria in se diuersa. nam vbi missio fit ex primo decreto maximè in ꝑsonali, missus in possessionē nō efficitur possessor sed custos: vnde diciť esse in possessione: sed non posidere: vt in l. is cui. ff. vt in pos. lega. cū verò fit missio ex secundo decreto, tunc missus efficitur verus possessor. & ita intellige glo. in secundo decreto. & per secundū decretū qñq; iudex decernit vt bona posideanť per actorē. qñq; etiā vt illa bona vendātur. quādoq; dat in solutū creditori prout sibi videť. de quo p Inno. in c. dilecto. de ver. signi. & plenissimè de materia hui⁹ gl. per Bar. in l. si finita. § Iulianus. ff. de dā. infe. dixi in c. quoniā. § in alijs. & § fi. vt lit. nō contesta. Quis autem dicatur latitare. dicit Inn. in d. c. dilecto. ꝙ latitare dicitur, qui vocatiōi iudicis nō obedit: intellige in fraudem aduersarij: vt in l. Fulcinius. § quid sit latitare. ff. ex quibus causis in posses. eať. ¶ † Restitutio verò possessionis fit cū prætendēs se violēter spoliatum petit restitutionē: vnde vult possessionē tanquā verus possessor: ad traditionē verò istius debet ꝑcedi lite cōte. & seruato ordine iuris. Et si diceres, quare ex secūdo decreto potest dari vera possessio & bona vendi lite non contest. vt in d. l. cùm ꝑponas. & in d. c. quoniā. in fi. & restitutio possessionis nō pōt fieri lit. non conte. cū hîc concurrat fauor spoliati. Solu. in hoc vltimo casu requiritur diffinitiua sentētia: quia principaliter quæritur de spoliatiōe. Et regula iuris est quòd lite nō cōte. nō debet procedi ad sententiā diffinitiuam vt in ti. vt lit. non conte. p totū. sed in præcedēti casu cum interponitur secundū decretū, nō fertur sentētia diffinitiua: vnde non pronunciať principaliter sup debito sed in odiū cōtumacis iudex per interlocutoriā suā dat possessionē, vel insolutū bona cōtumacis. Et ꝙ sit īterlocutoria[d] notāter voluit Inn. in c. dilecto. & Io. an. hîc & ideò isti dixerunt ꝙ si iudex videt se deceptum quia causa propter quā fuit secundum decretū interpositū non fuit vera ipsemet iudex pōt reuocare decretum[e]. quod non pōt si sentētia esset diffinitiua vt dixi in c. præce. Et an sit verū indistinctè ꝙ in causa restitutionis debeat seruari iuris ordo. dicam latius super gl. fi. & per hoc habes hanc glo. declaratā. ¶ † In gl. fi. pro intellectu gl. opp. tex. iste in fi. innuit ꝙ si iste qui dicebať spoliasse fuit contumax: potuissent testes recipi & sententia ferri. Contra quod opp. de. c. ij. & quasi per totū j. vt li. nō cōtesta. vbi habetur quòd lite non contest. non debent testes recipi etiam contra cōtumacem: sed debet procedi ad missionem ex primo decreto vel ad excōicationem: prout habeť in c. quoniam § in alijs. e. titu. Solu. gloss. metu contarij ponit tres intellectus ad fin. c. ¶ Primus vt intelligatur quando reus fuit absens post lit. contesta. & sic mutat casum. & licet ista sit quædā impropriatio ad tex. qa dictio nisi, cum sit exceptiua debet intelligi vt loquatur in præcedenti casu: quia exceptio debet esse de regula: vt not. super rubri. de regul. iur. libro vj. tamen vt iura iuribus concordentur hæc impropriatio admittenda est: vt exceptio fiat non specialiter ad præcedentia sed in genere vt sit sensus quòd contra absentem non debet procedi ad sententiam nisi per contumaciam se absentauerit scilicet post li. cōte. Secūdus intellect⁹ vt finis intelligať de missiōe in possessionē ex primo decre. & multi hoc tenuerūt: sed hi nō placet: qa etiā in primo casu ista missio est fiēda: vt no. in gl. ij. ¶ Tertius intellect⁹ vt procedat text. secundū opi. Hugo. & quorundam antiquorum qui olim tenuerunt posse procedi contra contumacem lit. non contesta. sed hodie veritas est in centrarium: vt habetur clarè infra, vt lite non contesta. per totum. ¶ † Ideò extra gloss. alij dederunt quartum intellectum vt cū agitur possessorio possunt testes recipi. li. cōte. contra cōtumacē, ad quod optimè facit ista litera. Et pro hoc quia talis qō dicitur momētanea. C. si de mo. pos. l. vna. & videtur agi de modico præiudicio. & hanc opi. tenet Guli. vt refert hic. Pe. & plenè not. in l. j. ff. de restit. in integ. & quanquā doc. nostri apertè non reprobent hunc intellectum: tñ tex. est in contrariū in c. ij. præalle. secundū cōmunem intellectum. Itē videť tex. iuncta gl. in l. fi. C. si per vim vel alio mō. & plenà examinat Bart. in l. naturaliter. § nihil cōe. ff. de acqui. pos. vbi no. concludit ꝙ in oī possessorio debet seruari ordo iuris[f]: & sic fieri li. contest. siue sit possessorium retinendæ. insti. de interd. § hodie. siue sit possessorium adipiscendæ: vt in l. fi. iuncta glo. ff. quorum lega. siue sit recuperandæ: vt in d. l. fi. idem secundū eū in alijs interdictis exhibitorijs. vt in l. locū. § si tabulę. iūcta gl. de tab. exhi. & vide lati⁹ per Bar. in loco præalle. nec est verū ꝙ qō possessoria sit modici præiudicij: quia magnū est commodū possessionis: quia actore non probante reus absoluitur: vt in c. fin. de iureiurā. Itē difficile est probare dominiū: & propter defectū probationū quis sæpe perdit ius suū. & ideò magnū est commodū possessionis, qa releuat ab onere probādi dominiū: vt in c. sæpe j. de restit spo. & tene menti prædictā conclusionē. Alij vt Host. ponūt quintā lec. vt iste tex. ponat casum specialem, quando concurrunt cōtumacia, delictū, violentia, & fauor spoliati. & dicit Ioan. Andr. ꝙ si voluerimus tenere hāc lect. debemus addere quartum. s. quando iurisdictio fuerit cōcessa ad certū terminū vt hîc: quasi velit dicere ꝙ si volum⁹ recedere per istū tex. à regula iuris, debemus dicere ꝙ oīa quæ hîc ponūtur necessariò debēt concurrere. hæc lect. mihi nō placet: quia secūdum eam Papa hic induxisset ius nouū: quod non est dicendū cū rñdeat ad cōsultationē: vt patet in prin. & sic cōtra no. in c. cōsultationi. de tēp. or. & in c. ex tua. de fil. presby. Alij aliter legūt, sed nō expedit instare. vnde tene primum intellectum glos. & cōclusionem suprascriptam, quam post Bart. posui.

SVMMARIVM.

1. *Delegatus Papæ in causa sibi cōmissa est maior quocunq; ordinario: licet extra illam causam sit minor. 3. 8.*
2. *Delegatus fungitur vicibus delegātis. & habet iurisdictionem ab eo.*
3. *Vicerector est honorandus sicut rector.*
4. *Rebelles & contumaces an differant.*
5. *Omnis contumacia est excomunicatione digna.*
6. *Interdici potest tota diocœsis ob delictum siue contumaciam Episcopi. 7.*
8. *Papa potest ligari & solui à simplici sacerdote in actu confessionis.*

ZACHARIAS.

¶ Adde pro primo dicto istius p Bald. in l. iij. C. de procu. & in l. meminerint. C. vnde vi. Specu. in ti. de primo & secundo decre. in princi. & ibi Io. Andr. in apo. ad ipsum. versi. sed nunquid.

a ¶ Annus. Adde latè Alexā. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infect.

SEB. SAPIA.

b ¶ Amici absentis. Vide Card. in cle. j. in vij. qō. de iudi. Abb. & alios in d. c. causam. de dolo & cōtuma. Saly. in l. iij. C. de procura. Alex. in l. si finita. §. Iul. colum. xxvj. ff. de dam. infe. vbi dicit commuem opin. esse contra Abb. hîc.

c ¶ Necessarium. Adde ꝙ Bal. consil. cclv. tenet ꝙ sunt citandi.

SEB. SAAP.

d ¶ Interlocutoria Quòd secundum decretum sit sñia interlocutoria voluit gl. in l. pñti. in verbo vsq; ad modū. in fi. C. de his qui ad eccle. cōfu. Dy. & Bart. in l. si finita. §. si fortè. ff. de dam. infe. habet tñ vim diffinitiuę vt p Fel. ī rub. j. de re iud. col. xj.

e ¶ Reuocare decretum. Adde eundē consi. lxxxij. ij. li. Ro. alterius exordientem consilio cccclііj.

f ¶ Seruari ordo iuris. Adde Ro. cōsil. ccxix. vide in l. si quādo. in ver mox. quæ dicit contrarium. Andrę. Barba.

a ¶ Delegantis. Sed põdera.l.ſed & ſi hac.§,fi.ff.de ĩ.ius voc.vbi probat cõtra.vide.d.Pe.in.c.grandi.de ſup.neg.præla.in,vj.& vide Abb.in.c.cùm olim.j.eo.Audræ.Barba.

b ¶ Vicerector. Adde Ro.ſigu.ſuis.fol.x.

ZACHARIAS. ¶ Adde ꝙ Guil.de cu.in.l.& ga.in vlt.col.quem ibi ſequit Alexã.ff.de iuriſ.om.iudi.vꝛ diſtiguere in ſubſtituto à ſuo ſuperiore ĩmediato.& tũc ꝙ nõ gaudeat priuilegio illi⁹ cuius vices gerit.ſecus ſi à ſuperiore ſui ſuperioris, ita no.Bart.& Alex. ĩ.l.filius.& in.l.vicari⁹.ff.de leg.& in.l.j.§.hi qb⁹.de leg.iij.Et dum hic allegat Ro.ſingu.ſuis.fo.x.debuit allegaſſe fol.xij.& eſt ſin.nu ccc.clxij.qđ ĩci.Bar.in.l.fili⁹.vbi alle.caſum limitãtem in.c.pręcipimus.xciij.diſtin.

Anto.Franciſ. ¶ Circa hoc an ille qui gerit vices alteri⁹ debeat honorari ſicut is cuius vices gerit.vide gloſ.in.c.cum voluntate.de ſen.excõ.quę dicit,ꝙ ſic.& glo.etiã relatã ad tex.in.c.cũ olim.el.ij.de off.dele.& vide tex.ĩ.c.fi.xciij.di.& in.c.accuſatio.ij.q.vij.& in.c.felicis.de pœ.li.vj.& vide tex.in.c.in nouo.xxj.diſti.& vide text.in l.j.in.§.hi qb⁹.ff.de le.iij.q dicit ꝙ idẽ ẽ effectus vicegerentis, & eius cuius vice aliquid gerit.& vide Bar.in.l.j.de tu.& cu.da.ab his.vbi examinat an vicesgerens poſsit omnia facere quæ poteſt ſuus principalis. Et an vices gerens obliget principalem ꝓ quo gerit pro geſtis pro ſe: vide gl.inſti.de gl.poſtlimini.in fi.

Bal.in.l.j.in.vj.col.in ver.v.oppono.C.de ſer.fu.& ꝓpterea dicebat Cy.ĩ l.j.C.de natura.li.quẽ ſeqꝛ Bal.in aut.habita.in.iij.col.in ver.iij.not.C.ne fil.ꝓ pa.ꝙ rebellib⁹ nõ debet ius reddi.Et adde ꝙ rebellis põt vbiqꝫ locorũ cõueniri ꝓ debitis cõtractis añ rebellionẽ in ꝓprio domicilio:vt no.Doc.in.l.ij.in.§.legatis.ff.de iudi.Et adde ꝙ rebellium arma & inſignia ſunt delenda vbicunqꝫ p ciuitatem repiuntꝛ.l.eorũ q.ff.de pœnis.& vide Ro.in fin.ſuis.q̃ habentur p alphabetũ in ver.rebellis.& in ver.arma.& tene mẽti ꝙ qs cogitur indicare rebellem ſub pœna relegationis.l.l.methrodorũ.ff.de pœnis.Et adde ꝙ rebelles principis ꝑdũt non ſolũ priuilegia ſed etiã cõſuetudines priuilegiatas.vt not.voluit Bald.in tit.de pa.conſtant.in §.nos romanorũ.in.iij.colũ.in ver.& no.hic expreſſum.imò rebelliũ conſuetudines & ſtatuta non valent vt not.Bald.in.l.ij.C.quẽadmo.teſta.ape.circa med.Et an vbi ſit mentio de rebellibus, intelligatur tam de pręſentibus q̃ de futuris.vide Ang.in conſi.ſuo cclxiij.quod inci.thema.& tene mẽti qđ dixit Bal.in l.nihil.C.de manu.vind.ꝙ ſemel condẽnatus ꝓ rebelle nõ põt amplius cõdemnari pro rebelle.

9 *Papa tenetur confiteri peccata ſua vni ſacerdoti quem ipſe elegerit.*

CAP. XI.

1 SAnè quia. ¶ † Delegat⁹ Papæ in cauſa ſibi commiſſa iuriſdictionẽ habet ſuper ordinariũ & quęcunqꝫ maiorem,h.d.In prima ponitur deciſa conſultatio.in ſecũda reſpõſio.ibi:*tuæ*.quę tria facit vt patet in litera.¶ Caſus literalis.Aliquis clericus vel laicus cãm habebat cũ Epiſcopo.cauſa illa commiſſa fuit alicui iudici delegato cõtra Epiſcopũ qui cũ delegato non ſubeſt aliâs quæritur qualiter delegatus punire debeat ad aliqd faciendũ vel dãdum cũ rebellis fuerit ipſi delegato.reſpondet Papa ꝙ iudex delegatus ab ipſo vices ipſius gerit.& ideo maior & ſuperior eſt illis,quorũ cauſam ſuſcipit terminandam:vnde ſi Epiſcopus vel alia perſona quæ non ſit de iuriſditione ordinaria iudicis delegati in cauſa quę ſibi à ſede apoſtolica delegatur rebellis & cõtumax fuerit,iudex delegatus poteſt ipſum Epiſcopũ interdicere vel ſuſpẽdere:ita ꝙ ſecundũ qualitatẽ negotij temperatè ꝓcedẽs Epiſcopo interdicat ingreſſum eccleſiæ,vel ſacerdotale officiũ, vel terrã ipſius Epiſcopi interdicto ſupponat.Ber.

2 ¶ † Not.primò ꝙ delegatus gerit vices delegantis, & debet honorari tanquã repręſentans perſonã delegantis.pro hoc.c.fi.xciij.diſtin.&.l.fi.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſ.Ex quo infertur ꝙ delegat⁹ nõ habet iuriſdictionẽ iure proprio:ſed iure delegantis.ideò dixerunt quidã ꝙ delegatus nõ habet iuriſdictionẽ,ſed iuriſdictionis exercitiũ:quod tamẽ reprobat glo.in.l.ait prætor,ff.de re iudi.& pro hoc tex.in.c.in literis.s̃.eo.vbi expreſsè dicit contrariũ.& j.eo.c.ex literis.& facit iſte tex.pro cõi ſtylo delegatorũ,qui cũ ſcribunt partibus dicũt & mandatis noſtris:imò verius apoſtolicis firmiter parerè &c.quaſi mandatũ delegati ſit ipſius delegantis[a].quia illius vices gerit.& facit iſte text.quòd vicerector[b] ſcholariũ ſit honorand⁹ vt rector:quia gerit vices rectoris:de quo in.l.filius.& in.l.vicarius.ff.de lega.¶ Not.ibi:*ſuperior eſt & maior*.quòd ratione iuriſdictionis etiam delegatæ quis dicitur ſuperior & maior illis in quos iuriſdictionẽ habet.

3 ¶ † Itẽ no.ꝙ diuerſo reſpectu qs põt eſſe ſuperior,& inferior,& minor, & maior. nã ſi cã delegatꝛ per Papam Præpoſito Senenſi contra Epm Senẽſem Prępoſitus eſt maior Epo quo ad illã cauſam:eſt autẽ minor in cæteris, cũ ſit ſubditus Epo.& ſic no.caſum in quo inferior põt habere iuriſdictionẽ in ſuũ ſuperiorẽ, & in eũ animaduertere,ſcilicet cũ gerit vices ſui ſuperioris.

4 ¶ † Not.ibi:*rebellis aut contumax*.ꝙ differẽtia eſt inter rebellẽ & contumacẽ.Et not.pro ſignificato huius verbi rebellis[c],non enim ſolùm dicitur qs rebellis cùm dño ſuo naturali reſiſtit:ſed etiã cũ iudici non vult parère, vel ſuam iuriſdictionem impedit: contumax verò nõ vult cõparere ad citationem iudicis.Et not.hoc pro ſtatutis facientibus mentionem de rebellibus & contumacibus.

5 ¶ † Itẽ no.ibi *ſecundum qualitatem facti*. quòd pœna contumaciæ eſt menſuranda pro qualitate negotij & perſonarũ.dixit tamẽ alibi glo.ſingularis ꝙ omnis contumacia eſt excõicatione digna, & tanto maior eſt, quanto ex minori reſurgit: quia videtur magis contemnere ſuperiorem: vt not.in.c.duo ſunt.&.c.ſi Imperator.xcvj.diſtin,quod tene mẽti.¶ Itẽ not.ꝙ interdictũ poteſt reſtringi ad certum actũ: vnde poteſt clerico interdici ſacerdotale officium vel exercitium alterius ordinis.

6 ¶ † Vltimò not.ꝙ propter contumaciã Epiſcopi poteſt interdici tota terra pertinẽs ad iuriſdictionẽ ſuam[d].quod tene menti.

7 ¶ † Sed eſt dubium no.nunquid indiſtinctè ciuitas cui pręeſt Epiſcopus ſeu diœceſis ſua poſsit ſubijci interdicto propter factũ Epiſcopi.Tãcre.per iſtã literam tenet ꝙ ſic:nam negari non põt qn ciuitas pertineat ad iuriſdictionẽ Epiſcopi in ſpiritualib⁹.Idem vult Archi.in.c.ſi ſententia.de ſen.excõ.lib.vj.adducens illum tex.& dicit ꝙ Hoſti.hîc accedit ad opi.Tancre.ſed Vinc.intellexit iſtũ tex.de terra pertinente an menſam Epi, dicẽs ꝙ niſi ſic pertineat non debet ex facto Epiſcopi ſubijci interdicto.& pro hac opi.quæ mihi placet poſſet induci iſte tex.ibi:*terra illius*. nã ciuitas nõ eſt Epi:licet ibi habeat iuriſdictionẽ ſpiritualẽ, ſed dicitur dñi tẽporalis.ad hoc bon.tex.in.c.j.de poſtu.præla.iuncta gl.facit etiã verbũ ſpecialiter.poſitũ in fi.tex.quod innuit vt text.intelligatur de terra ſpecialiter pertinente ad iuriſdictionẽ Epi.i.in qua Eps

SEB. SAPIA.

c ¶ Rebellis, vide aliũ ſignificatũ p Epm Alexãdrinũ in.c.fi.xxxv.iij.di.vide Ange.in.l.ij.§.fi.ff.de iudi.& Bald.in.l.ſi verò.§.qui ergo.de teſtamen.mili.

ZACHARIAS.

d ¶ Ad iuriſditionem ſuam. Adde poſſe etiam fieri in populum pro delicto dñi eorũ ſecularis: no.Car.per tex.ibi in cle.j.§.terra.iiij.q.iij.de pœ.Et quid ſi ſunt duo dñi quorũ vnus tantũ deliquit.dic ꝙ tunc nõ poteſt ferri niſi terra ſit diuiſa vt ibidem per eum.q.penul.

Anto.Franciſ. ¶ Circa hoc an ex delicto dñi poſsit ciuitas vel caſtrũ ſubijci interdicto vide quæ ple.tra.in.c.nõ eſt.de ſponſa.vbi concluditur quòd ſic.& qñ ex alieno delicto qs puniatur.vide p Arch.in.c.j.de iniu.li.vj.& quæ no.j.q.iiij.in ſum.& ple.xxij.q.iij.per totũ.& quæ habentꝛ in.l.ſancimus.C.de pœ.& ple.no.p Bal.in.l.emãcipatũ.§.ſed ſi pater.ff.de ſent.& per Bar.in.l.eum qui.ff.de interdic.& rele.& habetur per gl.Cyn.& Sali.in.l.ij.C.de lib.& eorũ li.& ple.p Albe.de ro.in rub.C.ne fil.pro pa.& generaliter de materia interdicti vide q̃ habẽtur in.c.ꝑmittim⁹.de ſen.excõ.& in.c.cũ in partibus.de ver.ſig.& in.c.ſi ſñia:& in.c.alma mater.de ſent.excõ.li.vj.& ple.p Io.cal.in ſuo trac.de eccle.interdi.Et adde quòd qui dat cãm interdicto ciuitatis vel caſtri,tenetur ad intereſſe oĩbus q ex eo interdicto lędunꝛ.vt per gl.in.c.ſi canonici.& ibi etiã per Arch.de off.or.li.vj.habet

d ¶ Rebellis. Adde quis dicatur rebellis.Pau.de ca.conſi.xxxiiij.

Anto.Franciſ. ¶ Circa hoc qui dicantur rebelles.Dicas ꝙ ille dicꝛ rebellis qui eſt inobediens principi habenti iuſtũ principatũ circa concernentia proſperitatem ſtatus aut perſonæ principis.vt per Bar.in extrauag.ad reprimẽ.& in extraua.qm nuper.in ver.rebelles.& in ver.tenore,pñtiũ.vbi ẽt põit qd differat rebellis à ꝑduelli,& crimẽ rebelliõis à crĩe ꝑduellionis.& vide gl.in ver.rebellionib⁹.in.c.ea q̃.de ſta.mona.& q̃ differẽtia ſit inter rebellẽ & inobediẽtẽ ſimplr.vide q̃ no.ĩ.c.inter quatuor.de maio.& obe.Et adde ꝙ q nõ vult obedire officiali principis propter ipm principẽ põt dici rebellis,ſecus ſi nõ vult obedire ꝓpter ipm officialẽ:vt no.voluit Bar.in.l.hoſtes.ff.de capti.vbi dixi ꝙ q nõ vult obedire officiali papæ, vel imperatoris,vel eccłiæ,vel recognoſcentis dñm,ab eis dicꝛ eẽ rebellis Papę, vel Impatoris nõ tm̃ illis q principatum ab illis recognoſcit.Et adde ꝙ rebellis ꝓuocat in ſe nedũ irã & vindictã pꝛĩcipis,ſed ipſi⁹ dei.vt no.voluit

habet iurisdictionem tēporalem. nā propter delictū dñi terræ pōt terra subijci interdicto: vt j. de spon. c. nō est. & vide quod no. j. q. iiij. in sum. & xxiiij. quæ. iij. in sum. ubi bona gl. & hæc no. ¶ † In gl. ij. in fi. Not. sing. istā gl. ex qua habes casum in quo Papa pōt ligari à simplici sacerdote. cū s. illi se subijcit in cōfessionis actu[a]. & idē no. gl. in c. nemo. ix. q. iij. & colligit illud ar. gl. ex tex. hoc modo. nā queadmodū delegatus est maior epo: qa repręsentat personā Papæ delegātis: & rōne hui⁹ delegatiōis pōt Epm ligare: vt in tex. ita & sacerdos cui Papa cōfitetur, cū gerat vices dei, & Papa pro tūc sit psona priuata, sacerdos dicit maior & vice Dei pōt illū ligare. pro hoc. c. si sacerdos. de offi. or. & tex. i. l. est receptū. ff. de iuris. om. iudi. vbi tex. dicit q si maior iudex subijcit se minori, pōt ab illo iudicari. † Et no. ex istis gl. ar. q Papa tenetur cōfiteri peccata sua vni sacerdoti quē ipse elegerit: vnde electio pertinet ad eū, quia nō reperitur eo maior. Et idē tenet Hosti. in sum. in tit. de poe. & re. §. cui cōfitendū. ver. cui. Papa. & q teneat cōfiteri tenet etiā Io. an. in c. significasti. de fo. cōpe. & ibi pleni⁹ dico. ¶ In gl. in ver. *compelli.* in fi. Sol. gl. vt ibi no. in gl. *specialiter.* & p pleniori dicto huius gl. & limtatione ad istum tex. vide. c. ij j. eo. ti. li. vj.

SVMMARIVM.

1 *Successio in beneficijs an habeat locum.*
2 *Beneficium quod potest vacare per renunciationem, potest conferri certæ personæ: & ratio est, quia cessat votum captandæ mortis.*
3 *Data in literis ad beneficia attenditur, si secundæ nō faciunt mentionem de primæ.*
Obliuio cadit etiam in Papam.
4 *Renunciatio beneficij non debet nec pōt fieri hoc pacto vt conferatur certæ personæ.*
Simonia an cōmittatur per illū qui renunciat beneficio cum animo: licet tacito vt illud conferatur certæ personæ.
Simoniam mentalem cōmittit canonicus qui principaliter vadit ad officium propter distributiones quotidianas.
5 *Multa sunt prohibita quia simoniaca: & multa sunt simoniaca quia prohibita.*
Simonia cadit in beneficijs non de iure diuino, sed ex prohibitione ecclesiastica.
6 *Genus quod non potest verificari nisi in vna specie: erit potius species quàm genus.*
Species an derogat generi? 7.
8 *Literæ ad beneficia dicuntur priuilegiū. i. beneficium principis.*

CAP. XII.

Ex parte. Si primus impetrauit primā dignitatē in ecclesia vacaturā secūdus impetrauit certā dignitatē ipsius ecclesiæ cū vacaret & ista postea vacat: primo nō secundo debet. est nota. decisio. Primò ponit partis conquestio. secundò prouisio ibi: *quoniam.* ¶ Casus literalis. Quidā clericus. N. noīe impetrauit literas ad Epm Cōuentrēsem vt Archidiaconatū quē in ecclesia ipsi⁹ primò vacare cōtingeret assignare eidē. literis istis præsentatis quidā alius. N. noīe literas alias ad Eboracen. Archiepiscopū impetrauit sub hac forma vt si auūculus ei⁹ Archidiaconatum quē habebat in ecclesia conuentrē. oino dimittere vellet, ipsum assignaret eidem nulla de prioribus literis habita mētione. Eps Cōuentrē. hoc intellecto significauit negotium domino Papæ per eūdē. N. super negotio isto scribit Papa Archiepo & Epo prædicto dicens, quòd si memor fuisset pro prædicto. N. scripsisse: pro aduersario suo nullas literas direxisset, vñ mandat eidem quatenus præfato. N. Archidiaconatum ipsius ecclesiæ si vacat assignet non obstantibus literis posterius impetratis. Ber. ¶ Not. j. q potest dari gratia ad Archidiaconatū primò vacaturum. ¶ Secundò not. q in eadem ecclesia possunt esse plures Archidiaconatus. vt hîc erant. & idē not. in. c. quoniā Abbas. in gl. j. eo. tit. ¶ † Tertiò. not q in collateralibus admittitur successio in beneficijs. nam vt vides hîc nepos potest habere beneficiū sui auunculi, non ratione successionis, sed ratione renunciationis. idem habetur in. c. accedens j. de accusa. & in. c. ij. de arbi. Quid autē in ascendentibus & descēdentib⁹? dic vt habetur in. c. ad extirpandas. de fil. presby. ¶ † No. iiij. practicam bonam impetrandi beneficiū vacatarum per renunciationem etiā certæ personæ. possum ergo impetrare gratiā q si Titius vult renunciare beneficio suo qd mihi sic renunciatum conferatur. & not. q hoc admittit etiā inter consanguineos. ¶ † Itē no. q in literis ad beneficia statmus datæ[b]: vnde secundæ præsumuntur surreptitiæ non facientes mentionē de prioribus. Et no. ibi: *si memores fuissemus.* quòd Papam qnq fallit obliuio. xxiij. distin. c. pręterea. ¶ † In gl. j. iunge hîc gl. ij. & no. ex vtraq glo. iuncto tex. q volens licitè renunciare beneficio suo non debet deducere in pactū vt conferatur certæ personæ[c], sed debet purè & sponte renunciare in manibus superioris. si autē apponeretur pactum, nō valeret renunciatio nec collatio alteri facta. de quo vide quod no. glo. j. qō. j. c. ordinationes. & c. cū vniuersorū. de rerū pmu. Si autē non apponitur pactū, tamen renuncians in aio gerit vt conferatur certæ personæ: & aliàs nō renuntiasset, nunquid cōmittatur simonia? Glo. hîc instat, & videtur singu. concludere q non. & clarius hoc tenet glo. in. d. c. ordinationes. dicit tamē q peccat iste qui ex affectu carnalitatis inducitur ad renunciandū. Itē dic q vbi cōmittitur mentalis simonia nō tenetur quis renunciare sic adepta seu habita. sed tenetur Deo satisfacere per pœnitentiā solā. tex. est singu. in. c. vlti j. de simo. & eadē qō est de canonico q vadit ad officiū principaliter pter distributiōes quotidianas: nā cōmittit simoniā mentalē: vt no. gl. in. c. vnico. de cle. nō resi. li. vj. ¶ † Et no. gl. in eo qd distinguit inter phibita qa simoniaca: & inter simoniaca qa phibita. & similē gl. habes i. c. cū pridē. de pac. & j. q. iij. Saluator. & not. glo. in eo q sentit q in beneficijs cadit simonia non de iure diuino: sed ex prohibitione ecclesiæ. In contrariū tamen facit multum. j. q. iij. c. ex multa. & plenè materiā examinaui in repe. §. qui verò. in. c. extirpādæ. de præben. & vide. c. dis. c. nouit. vbi tex. loquit de papa. ¶ † In gl. fi. ibi: *sed hîc veritate inspecta speciales sunt.* Signa gl. & tene eam menti. ex qua habes etiam notare q dispositio non dicitur generalis sed specialis:[d] licet comprehēdat plura loca, seu plura subiecta: dummodo veniat purificanda in vna re tantùm: licet enim hîc mandaretur prouisio de primo Archidiaconatu vacaturo: tamen gratia veniebat purificanda in vno Archidiaconatu & non in pluribus: & ideò veritate inspecta hæc gratia est potius specialis quā generalis: tunc enim dispositio dicitur generalis cùm verificatur in toto genere, & comprehēdit in se quamlibet speciem contentam sub genere: vt puta si lego vni omnes seruos meos: & alteri lego certum seruum tunc species derogat generi. l. vxorem. ff. de leg. iij. plenè not. in. l. quæsitum. in fin. ff. de fun. instru. sed vbi vtraq dispositio solùm venit verificanda in certa specie, licet altera sit magis generalis quo ad verba, non habet locum illa regula, species derogat generi. ad hoc text. not. in. l. si domino. ff. de lega. j. & l. si hęres. ff. de opti. lega. vbi dicitur q si vni fuit legatus certus seruus quem elegerit: poterit ille eligere illum seruum qui fuit alteri specialiter legatus: & per concursum faciunt sibi partes. nam secundū legatum veniebat purificādum solùm in vno seruo: ideo non potest dici legatum generis: quod clarius attingit Bartol. & plenius in dicta. l. quæsitum. & alibi scilicet. in d. l. si domino. per hāc rationē notāter dixit q si papa scri

SEB. SAPIA.
a ¶ Cōfessiōis actu. Vide q latè tradit do. Felin. in. c. j. in iiij. fallē. de constitutio. vbi plenè de potestate papę & per Deci. in. c. ecclesia sanctę mariæ. col. ix. eo. ti.
b ¶ Datæ. Adde Oldr. cōsi. clxviij.
ZACHARIAS.
c ¶ Certæ personę Adde istum post gl. mag. in ver. ex consensu. in. c. cū iter. r. & quod ibi posui in apostill. ad ipm. s. de elec. & Car. in cle. j. & ibi bonū tex. j. de rerum permuta.
SEB. SAPIA.
d ¶ Specialis. Vide tex. vbi Alex. & Are. in. l. j. & ij. ff. de li. & posth. & quod not. Are. per illum text. in l. ij. §. creditum. ff. si cert. peta. & quę notantur in. l. j. §. nūtiatio. ff. de operis no. nun.

SEB. SAPIA.

a ¶ Tex. apertissimus. Ita etiã hunc tex. põderauit. d. Ab. i c. pastoralis. §. qm. s. de rescrip.

b ¶ Minꝰ rõnabiles. Adde Abb. consi. xxxiiij. Pe. de anch. consi. cc.

c ¶ Admittere. facit simile qđ voluit Bar. in. l. lucius. ff. de his, qui no. infa. And. bar.

SEB. SAPIA.

d ¶ Aequitatẽ. Vide pulchrè pAre. in. l. si seruũ. §. sc. quiẽ. in. iij. not. ff. de ver. ob. & no. ꝙ qñ rigor est i spẽ, æquitas in genere præfert̃ ęquitas rigori. l. j. ff. de vsu cap. l. naturaliter. cum seq. ff. de con di. inde.

e ¶ Aequitate informata. Adde quid possit facere iudex qui debet cognoscere de æquitate. Roma. consi. cxlix.

f ¶ Minus rõnabili Vide quod dixit Bar. in. l. oẽs populi. ff. de iust. & iu. re. qñ statutũ tollit appellationẽ. vide eũdẽ i. l. j. §. & parui. quod vi aut clã. & in. l. j. §. interdũ à qbꝰ ap. nõn licet. vide Doc. in. c. licet. de ele. & c. itẽ cùm qs. de re. spo. Andr. barb.

g ¶ Non aũt de legitimis. Adde Ro. consil. xij. & xlvj. Alex. cõsi. xcv. & cxviij. j. lib.

h ¶ Dilatorias. Adde Alex. cõs. xcix. iij. lib.

bat pro vno beneficiando in tota dioecesi: & pro secundo in certa ecclesia ipsius dioecesis, si vacat beneficium in illa ecclesia præfertur primus & non secundus. quia vtraq; gratia est specialis per prædicta: & est text. apertissimus[a] hîc, cuiꝰ intellectum clarè habes vltra alios per prædicta. & hunc intellectum gl. tenuerunt Inno. & Hostien. hîc sed Iaco. de oblongia. vt refert Ioã. an. hîc ponebat aliam lecturam, intelligendo quòd vtraq; gratia erat hîc priuilegium. vnde non sumus hîc in materia rescriptorum: sed in materia priuilegiorum: quasi velit dicere ꝙ secundum priuilegiũ speciale nõ derogat primo generali: licet secus sit in rescriptis: vt in. c. j. de rescri. ¶ 7 † No. duo ex hac lectura. primò ipsum principale dictum, ꝙ in priuilegijs species nõ derogat generi præcedenti: de quo plenius dixi in. c. cũ ordinem. & in. c. j. de rescri. & dic vt ibi. ¶ 8 † Secundò no. ex hac lectura ꝙ gratia ad beneficia consequenda potest dici priuilegiũ: & sortitur potius naturã priuilegij quã simplicis rescripti. quod intellige capiendo priuilegia pro beneficio principis: iuxta no. in. c. olim. de ver. signi. per Ioan. and. & per Barto. in. l. fi. ff. de consti. prin. prima tamen lec. notabilior est. Et in fi. glos. dic ꝙ imò stat̃ datæ in literis impetratis ad beneficia: vt in. c. eum cui. de præben. l. vj. & in. c. tibi. de rescri. eo. li.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus cui sub certa forma vel simpliciter fuit causa cõmissa, debet admittere legitimas exceptiones parti competẽtes.*

2 *Exceptiones minus legitimas non tenetur admittere iudex, siue sit ordinarius, siue delegatus.*

Iudex debet procedere secundum æquitatem iure informatam: non autem debet spreta forma iuris æquitatem amplecti.

3

4 *Princeps potest tollere omnes exceptiones per suum rescriptum: tamen non præsumitur hoc velle hoc facere. 5.*

5 *Exceptiones sublatæ per rescriptum principis: an cõprehendant omnes exceptiones tam dilatorias quàm peremptorias?*

6 *Exceptiones si per statutũ non possunt opponi contra instrumẽtum publicum, poterit opponi illa quòd non sit publicum, idem si contra sententiam, secus si statutum tollat defensiones.*

Statutum tollens exceptiones non tollit officium iudicis.

7 *Rescriptum siue priuilegium concessum contra communem stylum: & contra consuetudinẽ principis, præsumitur falsum.*

CAP. XIII.

Ex parte. ¶ Vbi cõtraria voluntas Papę nõ apparet, delegatꝰ iuris formam seruare nõ debet, & rationabiles exceptiones admittere. vel aliter & sic. Si simpliciter rescribitur delegato certa forma expressa, debet nihilominus exceptiões rationabiles admittere, quãquã de eis nihil dicatur in rescripto. Diuiditur. Nã primò ponitur decisa quæstio. Secundò solutio ibi: *quæstioni*. Tertiò ibi: *nisi*. Quartò quædam protestatio ibi: *quòd nec*. ¶ Casus literalis. Dominus Papa cõmisit causam sub certa forma: quærebatur vtrũ iudex ille ita sequi debeat formam sibi datã ꝙ exceptiones legitimas nõ admittat. Respondet Papa ꝙ delegatus seq debeat formã sibi datã. tñ exceptiones admittere debet. & secundũ ęquitatẽ in causa procedere, nisi exprimat̃ in literis ꝙ nullæ debẽt exceptiones admitti, quod nõ credit nec ipsum nec antecessores ipsius expressisse. Berñ. ¶ 1 † Not. j. ꝙ expressio certæ formæ in rescripto, non arctat precisè delegatũ vt nihil audeat pter cõtenta in forma: imò si rationabiliter excipitur cõtra actorẽ tenet̃ exceptionẽ admittere. Ex quo infert̃ ꝙ Papa delegando cãm simpliciter nõ intẽdit tollere exceptiones rõnabiles parti cõpetentes: debet ergo delegatus ꝓcedere ad instar ordinarij. ¶ 2 † No. ij. ex hoc & ex text. ꝙ exceptiones minus rationabiles[b] non debet iudex etiã delegatus admittere: vnde iudici data est facultas discernendi inter exceptiões, & cõprimendi vel repellendi minꝰ rõnabiles. ad hoc vide quod etiã not. Inno. in c. post electionẽ. in fi. de cõces. præbẽ. vbi notãter dicit ꝙ licet exceptio sit legitima in se: tñ si iudex vehemẽter pręsumit eã opponi causa dilatandi iudiciũ & eã nõ esse veram, põt & debet eã nõ admittere[c]; nec debet curare de appellatione partis: qa appellatio nõ iustificat̃ nisi probetur veritas exceptiõis: vt in. c. interposita. de app. ¶ 3 † No. iij. ibi: *iuris æquitatem.* ꝙ iudex debet procedere secundũ æquitatẽ[d] iure tamẽ informatã: quod dicit̃ iudicẽ habere æquitatẽ præ oculis: vt in. c. fi. de trãsac. & l. placuit. C. de iudi. & in. l. quod si ephesi. ff. de eo quod cer. lo. debet intelligi de æquitate iure informata[e]. vt hîc: quia iudex non debet esse clemẽtior lege. vt in authẽ. de iudi. § oportet. quod est contra illos, qui dicunt se amplecti æquitatẽ spreta iuris forma. illa enĩ nõ potest dici æquitas, sed iniquitas: quia deuiat ab eo quod iustum & ęquum est, cũ lex sit fundata super ratione & æquitate. j. distin. c. cõsuetudo. & d. l. placuit. & in. c. erit autẽ lex. iiij. dist. ¶ 4 † Item no. ꝙ Princeps põt in rescripto tollere oẽs exceptiones: nõ tamẽ præsumitur hoc velle facere vt hîc in fi. & in. l. quoties. C. de preci. Impe. offe. & j. latius subijciã. ¶ 5 † In gl. ij. in fi. No. istã gl. sing. quia facit ad multa. & primò si Princeps in rescripto vel statuto dicit nullã exceptionẽ in aliquo facto debere admitti: vt intelligat̃ de exceptiõe minus rationabili[f]: nõ aũt de legitimis[g] & rationabilibꝰ. & pro hoc dicto gl. facit, quia nõ est verisimile ꝙ princeps per verba generalia velit tollere iuris obseruantiã, maximè cũ tanto præiudicio præiudicio priuati. arg. in l. si quando. C. de inoffi. testa. & in. c. ecclesia. de elect. nisi in aliquo exceptio specialiter tollat: nã tunc nõ debet admitti si sit in se rõnabilis. idem dicit Io. an in hoc vltimo si exprimuntur aliquę speciales exceptiones cõsimiles, & subijcit̃ clausula generalis. nã tũc oẽs exceptiões cõsimiles expressis vident̃ sublatæ. vt in. c. qui ad agendũ. de procu. li. vj. & quod no. in. §. quæsitũ. alleg. in gl. Sed Gul. na. resistit primo dicto glo. dicẽs ꝙ ex quo simpliciter & generaliter tollunt̃ exceptiones, debet etiã intelligi de legitimis & de rationabilibus: quia qui totum dicit, nihil excludit. xix. dist. c. si romanorũ. l. Iulianus. de leg. iij. Hostien. capit mediã viã, vt per illã generalitatẽ intelligant̃ remotæ exceptiões moratoriæ, seu dilatoriæ, non autẽ perẽptoriæ, quæ sunt maioris præiudicij, & quas princeps de facili nõ tollit. d. l. quoties. d. Ant. dicit ꝙ si impetrator vult solũ tollere dilatorias[h], valet rescriptũ. d. l. quoties. sed si vult extendere rescriptum ad peremptorias, non valet rescriptũ: nisi aliter appareat de intentiõe mãdantis. per. d. l. quotiens. & quia verba sunt generalia, debet super hoc cõsuli princeps. arg. c. sanè. el. j. s. eo. Ego latius dicerẽ sic. ꝙ aut princeps remouet exceptiones oẽs in casu in quo remouere non põt: vt qa generaliter intelligendo excluderent̃ defensiões, quæ sunt de iure gentiũ: & tunc in dubio verba generalia debẽt intelligi de exceptionibꝰ minus rationabilibus: vt sic scriptũ recipiat interpretationẽ secundũ potestatẽ mandantis. ad hoc cle. pastoralis. de re iudic. & c. à nobis j. de sen. excõ. facit. c. ij. de cõsti. li. vj. & in hoc casu põt saluari ista gl. aut sumꝰ in casu in quo princeps põt tollere exceptiones: vt qa sunt de iure positiuo inductæ: vt exceptio præscriptionis rei iudicatæ, & similes: & tũc puto ꝙ verba generalia debẽt generaliter intelligi. p. l. j. ff. quod vi aut clã. & per istum tex. qui apertè hoc ꝓbat nõ cauillãdo literam. In hoc tamen aduertẽdũ est post Bar. in. d. l. j. § & parui. ꝙ aut rescriptũ & statutũ in tollẽdo exceptionẽ fundat se super aliqua qualitate: & tũc admittunt̃ oẽs exceptiões detrahentes illi qualitati, super qua dispositio fundat̃. ¶ 6 † Exẽplũ: dicit statutũ ꝙ nulla exceptio admittat̃ cõtra instrumentũ publicũ: certè possum opponere omnẽ exceptionẽ ꝑ quã infero instrm̃ nõ esse publicũ. qa tũc rõ dispositiõis cessat: & iõ alibi dixit gl. fi. i cle. vnica. de se. pos. & fr. ꝙ si ꝑ statutũ tollit̃ oĩs exceptio nullitatis contra sñiam: possum nihilominꝰ opponere ꝙ sñia fuit lata à iudice nõ suo: nam

suo:nam per hoc infero,quòd non est sententia:vt in.c.at si clerici.de iudi.Item hoc probatur in.d.l.j.iuncta gl.ff.quodvi aut clã.Insuper scias ꝙ si statutum simpliciter tollit exceptiones,pôt nihilominus reus implorare officium iudicis[a] si habet aliquã exceptionẽ rationabilẽ contra personam actoris. quia officiũ iudicis supplet vbi subest ęquitas naturalis:quia propter rigorem tollitur parti facultas excipiẽdi: vt in.l.planè.ff.de peti.hære.& notanter voluit Bar.in.d.l.j.hoc verũ:nisi statutũ dicat ꝙ nulla defensio[b] admittatur:quia verbũ defensio est magis latũ quã verbũ exceptio: & hoc casu non est aliquod remediũ,nisi vt pars soluat:sed postea poterit repetere ex quo habebat exceptionem legitimã,qua vetante statuto non poterit vti:argu.in.c.debitores.de iureiuran.& voluit Bart.in.d.l.j.quod est valde notandũ.& prædictis in aliquibus accedit Io.and.in addi.Specu.in tit.de sen.§.vt autẽ.post princi.prædicta procedunt vbi statutum seu lex tollit exceptiones.quia tunc constat devoluntate statuẽtis ꝑ prędicta.¶ † Sed vbi Princeps in rescripto suo tolleret:dic ꝙ prima frõte rescriptum præsumitur falsum: ꝗa contra voluntatẽ principis,vt patet hîc in fi.c.& in.l. quoties.præalleg.vnde alibi dixit gloss.not.ꝙ si priuilegiũ conceditur contra cõmunem stylum priuilegiorum ,& contra cõsuetudinem principis,præsumitur falsum.vnde debet expectari secunda iussio principis. ad hoc vide bonum tex.iũcta glos.fi.in.c.causam quæ. el ij.de testibus.& facit tex.in.c.quod super. de fide instru.¶ In gl.fina.in fi.in illa lege præcipitur vt vnusquisq; sequatur originem patris nec vlla pro more prouinciæ referri finatur exceptio. Vinc.soluit:vt.s̃.in gl.quia ibi nõ habebat locum excusatio:& sic non tollit ibi ius rationabilem exceptionem.

a ¶ Officiũ iudicis. Adde ro.cõsi.xc.

b ¶ Defensio.Adde quod Cæpo.cõsi. lxiiij.dicit ꝙ statutum denegãs audientiã vel defensionẽ,nõ tollit appellationẽ ab actu iudiciario.

SEB. SAAP.

c ¶ Delegatio. Nũquid delegatio facta Abbati trãseat in successorẽ qui solũ est cõmẽdatarius perpetu⁹ vide latè ꝑ Andr.sicul. in cõsil.ij.inci.Sapiẽter & præclarẽ.in.ij.vol.vbi dicit ꝙ est qõ noua. vide etiã ad hanc materiã qõnem, quã refert Franc. Cremẽ.in singul. viij.inci.qd si maritus.

d ¶ Trinę citatiõis. Adde Alex. cõsi. ciij.

ZACHARIAS.

¶ Adde Fel.in.c. cõsuluit. colũ. vj. versi.iij.no.j.e.tit. Ant.de but.& In no.in.c. cãm. s̃.de rescript. Lãfrã. de oria.in.c.qm̃ contra. §. statuimus. versi.citatiões.nu. viij.& ibi in apos. Celsi ad eũ.in ver. cõmittanẽ se ꝓcessurũ. j. de proba. & Matt. mathesi. sing.viij.inci.No. ꝙ est differentia.

e ¶ Cum defuncto. Adde ꝙ alter tenet Ro.cõsil.c. & ibi dicit ꝙ dato ꝙ iudex successor recte iudicaret,non valeret sñia, nisi exhibita forent acta corã ꝑdecessore. vide ibi iura quæ alleg.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio facta dignitati non expresso nomine proprio transit in successorem.8.nec requiritur noua præsentatio rescripti, siue cõmissionis. nu.3. etiam re integra.4.7.*

2 *Iudex potest præfigere terminum partibus absque alia citatione.*

3 *Monitio iudicis habet vim trinæ citationis.*

4 *Dignitas non variatur per mutationem personæ.*

5 *Iudices plures si sunt dati cum clausula si nõ omnes &c. potest vnus sine alio facere: secus si non est apposita,quia non potest etiam mortuo collega.*

9 *Clausula quòd si non omnes:quid importet.*

7 *Intellectus ad.l.annua.§.j.ff.de annu.lega.vbi versi.vnde aduerte.*

8 *Dispositio an censeatur realis ex eo quòd est facta expresso nomine dignitatis tãtùm: vel an censeatur personalis ex eo quia est facta expresso nomine proprio vel expresso tam nomine dignitatis quã proprio.16.*

9 *Delegatus cui est commissa causa sub nomine dignitatis:si remota illa dignitate transeat ad aliam,an ipse cognoscat causam,vel successor? & idem si talis delegatus moriatur.10.14.*

11 *Vicarius Episcopi habet ordinariam & non delegatam iurisdictionem.*

12 *Delegatio facta alicui expresso duplici nomine appellatiuo & nomine proprio,an sit realis, an personalis?*

Capellania non est capax delegationiss

13 *Delegatio si est facta alicui sub duplici nomine dignitatis,& illo mortuo duo succedant ad illas dignitates:illi duo succedent etiam in causa.*

15 *Promittens dare scachummatum cum pedona:an satisfaciet si dabit cum pedona facta regina.*

CAP. XIIII.

1 QVoniam. ¶ †, Delegatio[c] facta dignitati nõ expresso nomine personæ transit in successorẽ. Prima pars narrat factũ.Secunda illud approbat ibi:*nos*.& pone casum literalẽ:vt in gl.j.est famosum.c. & multũ allegatur. ¶ Casus literalis ponitur hîc per Bern.in glo.j. ¶ † No.ꝙ iudex potest 2 præfigere terminum partib⁹ ad agendũ absq; eo ꝙ citet per nuncium: quinimò fortior est ipsa requisitio facta per iudicem,quia monitio à iudice facta habet vim trinę citationis[d]: vt est tex.not.secundũ cõem intellectum in.l. ij.C. quomodo & qñ iudex. quẽ intellectum sequitur glos.no.in.c.consuluit.j.eo.in versic. 3 post terminũ.& idem gl.in.d.l.ij. ¶ † Not. secundò ibi: *porrecto.* quòd vbi moritur delegatus cui facta fuerat cõmissio expresso nomine dignitatis,debet rescriptũ de nouo præsentari successori.argu.in.l.mutari.& quod ibi no. ff.de procur.hoc tamẽ non puto necessariũ, quia substitutus iudici pręmortuo per omnia cẽsetur eodẽ iure cũ defuncto[e], & debet cãm assumere in terminis suis vt in.l.mortuo.ff.de iudi.& in.l.properandum.C.eo.nam dignitas non variatur per mutationẽ personæ.vt in.c. si gratiosæ.de rescrip.lib.vj. ¶ Not.ꝙ delegatio quandoq; fit expresso nomine proprio, quãdoq; expresso nomine appellatiuo, vt est nomen dignitatis,& est nomen propriũ quãtum ad propositũ nostrum id quod comprehẽdit vnum corpus seu vnum ens: vt Petrus. nomen verò appellatiuũ cõprehẽdit in se plura:& habet se quandoq; vt genus, vel species ad comprehẽsa:vt animal,homo , Episcopus: 4 equus:Abbas. ¶ † Item no.[f] quòd si delegatio fit alicui sub nomine appellatiuo tali q habet successorẽ, delegatio transit ad successorem[g] etiam re integra: secus si fiat expresso nomine proprio tantũ: quia(vt prædixi) nomen proprium denotat solùm vnum corpus:ideò illo extincto extinguitur iurisdictio. ¶ Item not. quòd dispositio quandoq; est realis, quãdoq; est personalis:& dicit realis, qndocũq; est contemplata dignitas personæ quæ transit in successorem:& in dubio videtur contemplata si dispositio est fundata super nomine dignitatis quãdoq; est personalis,scilicet quãdo est fundata super persona,& in dubio videtur fundata super persona si est concepta sub nomine proprio.& ad hoc quotidie allegatur iste tex. Item not.quòd substitutus in dignitate, videtur substitutus in omnib⁹ appenditijs & accessorijs ad dignitatem. ¶ † In glos.j.in fi. Ex hac 5 gloss.habes duos modos intelligendi tex. & secundus modus melius cõgruit literę,in qua solùm dicitur ꝙ Abbas leiceſtriæ citauit: vnde intellige quòd citauit mortuo collega suo.qđ potuit facere virtute clausulæ illius, quòd si nõ oẽs.de quo in.c.scisćitat⁹.s̃.de rescri.Si aũt nõ fuisset apposita illa clausula,non pôt vnus sine altero ꝓcedere,etiã si reliqu⁹ sit mortu⁹.

SEB. SAPIA.

f ¶ Itẽ no. Istud non procedit in successore q successit in oibus quæ cõpetebãt prędecessori,siue illi cõpeterẽt de iure cõi,siue cõpeterẽt de iure speciali.sec⁹ in successore q solũ succedit in his q̃ competebãt prędecessori de iure cõi,nõ de iure spãli.vt est cap.vt decla.d.Feli.in.c.cũ olim.s̃.j. q. quã format ibi do.Abb.j.de maio.& obedien.

g ¶ Ad successorẽ. Adde quę.j.ponã.

vt in.c. vno delegatorũ.j. eo. Potest & tertiò intelligi, ꝙ licet causa fuerit cõmissa duobus: potest tamẽ vnus solus interloqui de comparendo etiã collega superstite: vt gl. voluit not. in.l. Pomponius. aliàs incipit si vni.ff. de re iudi. cõtrariũ tamẽ tenet ibi Bar. & verius. pro quo facit tex. in.c. prudentiã. & in.c. cãm.j.eo. nam nullũ actum iurisdictionalẽ põt alter sine altero[a] exercere, ex quo sunt delegati simpliciter dati: vt in iuribus præalle. & hoc satis tacitè voluit ista gl. cũ seq. in eo ꝙ ad validitatẽ citationis ponderat ꝙ illa clausula ꝙ si nõ oẽs. fuerat apposita. & hoc bene no. ¶ † Et not. ex isto intellectu & gl. seq. singularem intellectũ illius clausulæ. quòd si non oẽs. vt durãte impedimento possit alter solus procedere cũ collega sicut fecit iste Abbas qui admisit substitutum collegæ[b]: secus dic in clausula hodie vsitata. vt vnus vel alter &c. de qua dic vt leg. & not. in.c. cũ plures.j.eo.lib.vj. ¶ In gl. iij. diuide hanc gl. in quatuor partes. in prima format vnam quæstionẽ. deinde format duas oppositiones. postmodum aliam quæstionẽ. secunda ibi, *sed videtur quòd idem*. Tertia ibi, *sed videtur quòd etiam*. Quarta ibi: *sed pone*. ¶ † Redeo ad primã. & quæro declarando gl. quæ est ratio quòd delegatio facta expresso nomine appellatiuo seu dignitatis transit in successorẽ[c] etiã re integra: secus est in delegatione facta expresso nomine proprio. nam illa expirat per mortem delegati, nec transit ad successorẽ seu hæredem. vt in.c. vno delegatorũ.j.eo. Solu. dicit hæc gl. in prima parte ĩ effectu, quòd cũ exprimitur nomen dignitatis cõmissio videtur facta in dignitate, quæ non moritur nec alteratur ex mutatione præsidentiũ. xij.q.ij.c. liberti. & in c. si gratiosæ. de rescrip. li.vj. sed quãdo fuit expressum nomen propriũ: tunc delegatio est facta personæ, quæ quidẽ est corruptibilis: vnde persona mortua extinguitur iurisdictio tanquã accessoria ad psonã: vt in regula accessorium. de reg. iur. in.vj. & hoc est quod voluit dicere glo. dũ dicit ꝙ indiuidua quotidie pereunt. nã sumitur hĩc indiuiduũ pro corpore animato & terrestri: & dicit indiuiduũ: quia stante vita non põt diuidi. nã si homo diuideretur in duas partes, desineret esse homo: qa homo cõponitur ex anima & corpore: vt in.c. in quadã. de cele. mis. nõ autẽ intelligas de animalibus, aut de angelis. nam animæ sunt indiuiduę: & tamen nõ corrũpuntur. ¶ Cõtra hoc oppo. capiendo secundã partẽ glo. & videtur ꝙ idẽ sit dicendũ vbi exprimitur nomen appellatiuũ tantũ: nã quando fit cõmissio alicui existẽti in dignitate semper dignitas restringitur per demonstrationẽ aliquam. vt si dicatur: cõmitto causam Epo Senen. nam illud verbũ Senẽsi restringit illud appellatiuum Epo: ita ꝙ non possit intelligi nisi de vno Epo: quia vnus est Eps Senensis, & non plures. ergo perinde est ac si fuisset expressum nomen propriũ tantũ. nam ob hoc nomen appellatiuũ differt à proprio: nam propriũ nomen est illud quod conuenit vni soli, & cõprehendit vnum corpus tantũ. nomen verò appellatiuũ conuenit pluribus, & cõprehẽdit plura. & habet se quãqꝫ vt genꝰ quãqꝫ vt species ad comprehẽsa. vt si dico animal, cõprehendit in se oẽs species simul. vt hominem, equum, bouem, & similes. vel si dico homo, cõprehẽdit in se oĩa indiuidua simul: vt Titiũ, Semproniũ &c. ita ad propositũ si dico Episcopus, cõprehẽdit simul non magis istũ quã aliũ Epm. conuenit enĩ pluribus, nec ex significato suo restringitur ad certam personam. ergo qñ profertur nomẽ appellatiuũ seu nomen dignitatis quod idẽ est cũ illa restrictione, videtur quòd habeat instar nominis proprij ex quo solũ cõuenit vni. Sol. dicit glos. in effectu ꝙ licet proferatur nomen appellatiuũ cũ illa restrictione: non tamen est nomẽ proprium, sed est appellatiuum singulare sicut phœnix. vult dicere ꝙ non desinit esse appellatiuũ propter restrictionẽ: sed est singulare: quia cõprehẽdit eodẽ tẽpore vnũ duntaxat. & propter hoc appellatur singulare, quasi singulariter designatum, sed est appellatiuum: quia licet eodẽ tempore non cõprehendat nisi vnum propter restrictionẽ: tamen successiuè comprehendit plures: quia si dico Senensis Eps, non minus cõprehendit successorẽ quã præsentem: & ideò est appellatiuum: sed si dico Petrus Io. &c. eodẽ tẽpore & successiuè non cõprehendit nisi vnum corpus certũ & determinatũ. vnde si moritur & vocetur alius eodẽ nomine, non tamen est ille Pet. Ioan. sed Eps Senensis semper est idẽ: sicut idẽ est populꝰ: licet indiuidua quotidie mutentur: vt in.l. proponebatur. ff. de iud. & ex hoc habes solutũ hoc contrariũ. Non ob. si dicas paria esse vt aliquid exprimatur nominatim: vel per circunlocutionem: vt in.l. nominatim. ff. de libe. & posthu. & no. in capi. in Lateraneñ. de prębend. nam dico ꝙ quo ad confiscandum personam, illa æquipollent: sed quo etiam ad significatũ dispositionis, quandoqꝫ differunt: quia nomina appellatiua faciunt dispositionem realem, sed propria personalẽ: vt hĩc. & not. in.l. & quia. ff. de iuris. om. iudi. & in.l. centesimis. ff. de verbo. oblig. & in.c. si gratiosæ. de rescrip. lib.vj. ¶ Sed cõtra prædicta & contra tex. oppo. secundò capiendo tertiã partem gloss. & primò de.l. filiæ. §. Titia. ff. de cõdi. & demon. vbi dicit tex.[e] ꝙ testator legauit Agatheam ancillam: deinde superuiuẽs eam vendidit & emit aliam, cui imposuit idem nomen, & dicitur ibi ꝙ mortuo testatore illa Agathea posteà empta debeatur legatario. ecce ergo quòd dispositio cõcepta nomine proprio non est personalis, sed transit in aliam eiusdem nominis. Ad idem secundò adducitur.l. placet. cũ l. seq. ff. de libe. & posthu. vbi testator instituit posthumũ hæredẽ & postmodum duxit aliã vxorẽ, ex qua reliquit posthumum. dicitur ibi quòd ille debet esse hæres. & sic extenditur dispositio ad alium qui non erat posthumus tempore testamenti, ad idem facit tertiò.l. annua. §.j. ff. de annu. legatis. vbi testator legauit sacerdoti Hierophilacto: & concluditur ibi legatũ deberi etiam successori. & sic licet fuerit expressum nomẽ proprium vt Hierophilacto: nihilominus transit dispositio in successorem. ergo eodẽ modo debemus dicere hĩc: quia si causa committitur alicui prælato etiam expresso nomine proprio, quòd dispositio debet transire in successorem. cuius contrarium dicitur hĩc in text. Solu. gloss. multum breuiter se expedit de his contrarijs, dicenddo quòd testator ibi illud voluit. & fuit gloss. docto. antiqui. sed non aperit gloss. quomodo colligitur mens ista testatoris contra dispositionem iuris: vnde dic specialius maximè post Calde. quòd in. §. Titia. venit Agathea posteà empta: quia testator dixit: lego: ancillam Agatheam quæ mea erit tempore mortis. vnde propter verba sequentia apparet quòd testator non intellexit de præsenti Agathea, sed de Agathea quæ posteà sua esset tempore mortis. ¶ Vnde aduerte vltra Baldum, quòd relatiuum quæ, de sui natura restringit præcedentia. vt in.l. Stichum. ff. de legatis primo. & l. cunctos populos. C. de summa trinita. & fide catholi. & in.l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. & vtrobiqꝫ per Barto. vnde secus si testator simpliciter dixisset: lego Agatheam ancillam meam. argumen. in. l. si ita. ff. de auro & argento legato. & quod nota. in capitul. quia circa. de priuilegijs. Ad.l. placet. dic quòd potius facit prò quàm contra: quia posthumus est nomen est appellatiuum: & indifferenter comprehendit omnem posthumum, dummodo sit istius testatoris. nam ibi testator non restringit se ad tempus testamenti. Ad.l. annua. §. primo. dic quòd multiplex est intellectus illius legis. Nam primò potest intelligi quòd verbum Hierophilactos non sit nomen proprium, sed nomen appellatiuum templi vel officij: vnde Hierophilactos grecè idem est latinè, quòd sacer custos. & sic communiter intelligitur illa lex. & sic intellecta concordat.

SEB. SAPIA.

a ¶ Collegæ. qd autẽ si collegæ processerunt nolente tertio procedere cũ eis, an eo postea volẽte procedere debeat admitti? vide Io. an. in reg. mutare. de reg. iu. in.vj. Alex. i.l. stichũ qui meus erit in.ij. col. ff. de le.j.

b ¶ In successorem. Adde ꝙ ẽt trãsit licet successor nõ sit consecratus, & tũc nõ sit Eps: vt dicunt do. de Ro. deci. suis in nouis hoc eo. tit. & vide Abb. cõsi. lxxxv. Bal. cõsi. cccclxvij. incip. Ego puto. vbi dicit ꝙ hęc decre. habet locũ in Papa. q vt plurimũ ignorat noĩa ppria, & habet respectũ ad dignitatẽ. de quo vide Io. de ana. cõs. xix. do. Car. cõsi. xlix.

SEB. SAAP.

c ¶ Dicit tex. Vide ad declarationẽ illius tex. Ro. in authẽti. similiter. in xxvij. speciali vltimę voluntatis. C. ad leg. fal. & faciunt q ponit do. Paul. Picus in repe.l. Titia. q. xxviij. ff. de lega.ij.

ſta concordat cum iſto.c.Item ſecundò præſupponẽdo quòd illud verbum ſit nomen proprium:tamen propter verba ibi ſequẽtia apparuit de voluntate teſtatoris quòd volebat ſolui etiã ſucceſſori.nam ibi teſtator reliquit legatum annuũ ſacerdoti qui in illo templo erit: quæ verba ſunt extenſiua ad futurum tempus.vt nota.in capitu. ſignificauit.de teſtibus.per Innocen.per hęc habes ſoluta omnia contraria.& habes gloſ.declaratam vſq; adultimã partem,quã nunc proſequor:quia attingit materiam ſeparatam à prædictis. ¶ Sed aggredior nunc materiam prædictam quæ eſt multum captioſa & difficilis: & facit nedum ad materiam huius titu.ſed etiam ad alias diſpoſitiones cùm quæritur an diſpoſitio ſit realis an perſonalis.& ſic an extinguatur cum perſona,an tranſeat in ſucceſſorem.nam etiam priuilegiũ perſonale extinguitur cũ perſona:vt in regula priuilegium.de regu.iur.in. vj. reale verò trãſiuit in ſucceſſorem.vt in.c.cùm veniſſent. de inſtitu.Ideò quæro generaliter nunquid diſpoſitio cenſenda ſit ſemper perſonalis ex eo,quia expreſſum eſt nomen appellatiuum ſeu dignitatis.& quòd idem ſit multa ſcribuntur hìc per docto.& per Ioan.and.latius in regula priuilegium.præalleg.& per Barto. in dicta.l. & quia. ff.de iuriſdictio.omniũ iudi.ſuccinctè tamen ibi tranſit. & facit quod ipſe not.in dicta.l.centeſimis. ¶ 8 † Sed concludo ſic clarè breuiter & concluſiuè quòd ad coniecturandam qualitatem diſpoſitionis debemus principaliter attendere non ad noĩa propria ſeu appellatiua,ſed ad alia verba cõtenta in diſpoſitione. Itẽ ad materiã ſubiectã[a], & ſi verba vel materia ſubiecta[b] innuũt ꝙ diſpoſitio debeat eſſe perſonalis,ſic erit cenſenda nõ obſtãte quòd ſit expreſſum nomen appellatiuum. Exemplũ in verbis. vt ſi Papa cõmiſit cauſam Epiſcopo Senenſi expreſſo noĩe dignitatis tantũ,ſed dixit quòd commiſsionẽ ſibi faciebat propter tranſactam in eo vitam & acumen ſcientiæ ſuæ.nam ex his verbis clarè conſtat quòd non habuit reſpectum ad dignitatẽ ſed ad perſonam.nam verba deſeruiunt intentioni,& intentio verbis.ad hoc.c.mãdata. de præſumptio.& in.c.ij.requiris.in fine.de appella. & ſatis voluit Ioan.and.in dicta regula priuilegiũ.& Inno.j.eo.c. ſi.Exemplũ in materia ſubiecta.fuit excõmunicatus Epiſcopus Seneñ.expreſſo nomine dignitatis tantũ,certè excõmunicatio non tranſit in ſucceſſorem,quia excommunicatio non fertur niſi tantũ propter contumaciam ſeu delictum quandoq;.iuxta not.in.c.Epiſcopi.xj. quæſtio. iij.ergo non debet extendi ad ſucceſſorem,qui non reperitur cõtumax aut delinquens. vnde ex materia ſubiecta comprehendimus quòd diſponens habuit reſpectum ad perſonam & ad dignitatem.pro hoc vide text.cum gloſ. quę eſt not.in capitu.aduerſus.de immuni.eccle. & ideò ſi excommunicatur vicarius Epiſcopi,non tranſit in ſucceſſorem:vt nota.in capitul.j. de officio vica. libro. vj. Ad idem vide bonam gloſſ. in capitulo. ij.in verſiculo, mortuo.& in verſicu. expreſſerit. de teſtamen. libro. vj. quæ dicit ꝙ ſi amicus & familiaris alicuius Abbatis fecit eum executorem teſtamenti ſui expreſſo nomine dignitatis tantùm,illud officium non tranſit in ſucceſſorem: quia illa officia ſolẽt communiter iniungi amicis.& ideò ex quo conſtat de amicitia & familiaritate,debemus pręſumere quòd diſpoſitio fuerit perſonalis:& hanc concluſionem not.quia facit ad multa.ad quam allego text.apertum in capitul.requiſiſti.de teſtamen.in capitu . pontifices.xij.q.iij.vbi dicitur ꝙ ſi relictũ ſit Epo,vel alteri prælato ꝗ̃ coniuncto,videt factũ contẽplatione perſonæ[c], & non contemplatione eccleſiæ,licet ſit expreſſum nomẽ dignitatis:ſecus ſi fieret ab extraneo. Ad idem.c. dilecti. iuncta gloſ.de foro competen.vbi probatur ꝙ ſi in cauſa eccleſiaſtica datur reſcriptum expreſſo nomine proprio contra prælatũ,quòd intelligitur reſcriptũ datum contra dignitatẽ ratione materiæ ſubiectæ. Si autem ex ex verbis vel ex materia nõ poteſt ſumi cõiectura de qualitate diſpoſitionis:quia materia & verba ſunt proportionabilia perſonæ & dignitati. Exẽplũ in delegatione cauſę vel in priuilegio.nã iſta ſolẽt cõcedi perſonæ non dignitati:vt per totũ iſtum titulum:& tunc diſtingue: aut eſt expreſſum nomẽ propriũ tantũ:& diſpoſitio eſt perſonalis:aut appellatiuũ tantũ:& diſpoſitio eſt realis:vt probatur hìc in tex.ibi, *ſub expreßis nominibus locorũ & non perſonarum*.& expone locorũ.i.dignitatũ quæ locis pręſunt. Ad idem.c.ſi gratioſæ.de reſcrip.lib.vj.vbi etiã text. notabiliter idem probat reſpectu mandatorũ: vt ſi mandator diſponit ſub nomine proprio vel ęquipollenti: tunc diſpoſitio non trãſit in ſucceſſorẽ.ſecus enim ſi ſub nomine dignitatis:vt ſi Papa diceret:ſedes apoſtolica committit tibi hanc cauſam &c.& per hoc ſoluitur cõtrariũ quod formari põt de.c.licet.j.eo.licet Hoſtien.aliter ſoluat,& minus bene.idem quod.s.tenet Bart.in.l. & quia. præalleg.aut eſt expreſſum nomen proprium & appellatiuum ſimul:vt quia dicit:Carolo etiã Epiſcopo Seneñ. & tunc eſt dubium vtrũ actus debeat attribui perſonæ, an dignitati.& quidã dicũt ꝙ dignitati:quia ipſius qualitas eſt potentior & firmior. Alij dixerunt ꝙ ſi præcedit nomen proprium,diſpoſitio eſt perſonalis:ſecus ſi nomẽ dignitatis.& hanc opi.tenet gloſ.in.l.cùm ita §.j.ff. de cõdi.& demon.& Pet.& Bartol.in.d.l.& quia.ſed Guli. diſtinguit vtrum diſponens habeat familiaritatẽ perſonæ ſeu notitiã:& procedat præmiſſa diſtinctio.aut non habet notitiã perſonæ:& tunc videtur cõſideraſſe dignitatem:& ſic poteſt ſaluari præcedens opi.Hæc opin.quæ ſatis placet videtur probari ex duabus legib⁹ ſimul iunctis ff.de ſtipu.ſeruo.l.ſi cõmunis.ſeru⁹.aliàs incipit ſi ſeruus cõis.vbi tex.ſing.in hac materia facit differentiã cum cõmunis ſeruus ſtipulatur dominis ſuis,vtrũ præcedat nomen appellatiuũ an nomen propriũ dominorũ.alia .l.eſt ff.de rebus dub.qui habebat. vbi tex.vult ꝙ ſi exprimens nomen propriũ & nomẽ appellatiuum alicuius, errauit in nomine proprio aut appellatiuo: in dubio ſi non habet notitiam perſonæ,videtur cõſideraſſe nomen appellatiuum,& quòd perinde eſt ac ſi nomen proprium non fuiſſet adiectũ. Hæc opin.placet do. Anto. hìc ſed ego alle.Barto.qui hanc opi.expreſsè tenet in dicta.l.ſi communis ſeruus.& dat ibi aliam not.limitationẽ.dicens, quòd ſi ſecundum alterum diſpoſitio eſſet inutilis,debuim⁹ in dubio dicere illud nomen fuiſſe contemplatũ ſecundum quod diſpoſitio tenet[d].pro hoc.c. Abbate j. de verborũ ſignifica.&.l.quotiens.ff.de verbo.obli. & per hoc dico quòd ſi commiſsio fuit facta expreſſo nomine dignitatis & erratum fuit in nomine proprio, non eſt curandũ de illo errore,& ex quo diſponens nõ habebat notitiã illius perſonæ.ſecus ſi habuiſſet notitiã.p.d.l. qui habebat. ad prædictã diſtinctionẽ facit quod legitur & not.in.c.mandata.præalleg. Ex prædictis videt mihi difficile ſuſtineri poſſe gloſ.in.c.ſtatutũ.§.j.de reſcrip.in.vj.in verſi.canonicis.quam ibi ſequitur Archi.& Ioã.and.in nouella. licet quidam contrà.dicit enim illa glo.quòd ſi delegatus poſt datam literarum deſinit eſſe canonicus,quòd poterit cognoſcere de cauſa[e]:quod ſatis eſt ꝙ tempore commiſsionis erat capax.nam per prædictam diſtinctionẽ videret aliter dicendum ꝙ ſi nomen appellatiuũ præcederet: vel præcederet proprium:& Papa non haberet notitiam perſonæ, quòd tunc cùm diſpoſitio ſit realis,non debet iſte poſſe cognoſcere ſi deſinit eſſe canonicus. pro hoc facit quod not. hìc Inno. & ſequuntur communiter doct. dicentes,quòd vbi commiſsio eſt facta loco & nõ perſonæ:ſi perſona tunc exiſtens in dignitate tranſit ad aliã dignitatem,non cognoſcet ipſe,ſed ſucceſſor. ¶ 9 † Et ſecundũ hoc incideret alia notabilis inueſtigatio nunquid

a ¶ Subiectam. Adde Fed.cõſ.lxviij. vbi tenet ꝙ priuilegiũ cõmiſſum Maſſañ. Epo, ꝙ nulli poſsit prouideri de beneficio exiſtẽti in ei⁹ diœceſi ſine licentia ipſius Epi,ſit pſonale.& vide Petr. de ancha. conſilio cccxxviij.inci.diſcurrit hęc materia.

SEB. SAAP.

b ¶ Subiecta. Vide Pau.de ca.&.d.Soci.in.l. q habebat. ff.de reb.dub. vbi eſt tex.no. ad ꝓpoſitum.

c ¶ Contẽplatione perſonę. Addeqđ voluit Ro. conſil. cccccxj.

d ¶ Diſpoſitio tenet. Adde Pet. de ancha.cõſi.proxi. alle.vbi dicit ꝙ cõceſsio facta.B. comiti,eſt realis attẽtis cõcurrentibus in dicta cõceſsiõe.

e ¶ Cognoſcere de cauſa. Adde quod Pau.de caſt.cõſil. cccxix.ĩ. j.impreſſis cõſuluit ꝙ ſtãte ſtatuto ꝙ cauſę debeãt cõmitti iudicibus curiæ vel collegij, & cauſa ſit cõmiſſa iudici curię vel collegij, ꝙ licet deſinat eſſe iudex, ꝙ tñ de cã cognoſcet. per d.glo. quã ſequit idẽ Ab.cõſi.xciij. Fed.cõſi.xxxij.d. de Rot.deci.ſuis. de reſcrip.in antiquis.

succedēs in canonicatu debeat cognoscere de causa mortuo canonico cui facta fuit delegatio. & istæ duæ dubitationes non declarantur per Doct. nec hîc nec ibi. Si autem velles saluare illā gl. pôt dici ꝙ postquā cōmisio fit canonico, videtur semper personalis: quia canonicus determinatur per expresionem nominis proprij. nā nihil valeret cōmisio si diceretur: cōmitto canonico Senen. quia est incerta. & ideò opus est ꝙ exprimat nomē personæ dicendo: cōmitto Pet. canonico &c. & sic videtur quòd nomen propriū sit hoc casu præpotentius: maximè quia canonicus non habet successorē in onere & honore: sed capitulū sibi succedit: vt not. glos. & Inno. in c. quod sicut. de elect. & est tex. in c. relatum. de testa. secus autem in alijs habentibus dignitatem seu personatū. nam isti habēt successorē in onere & honore. i. c. pastoralis. §. j. ĵ. de offi. ordi. & fingitur successor eadem persona cū prędecessore. vt not. Innoc. in c. quod sicut. præalleg. & hoc tenendo frustra quæritur vtrū transeat in successorē: qa est personalis: & extinguitur cū persona. & eam sequitur vt in regula priuilegium. de regu. iur. in vj. Sed tenendo quòd commisio sit realis est dubium vtrū mortuo canonico succedat in delegatione successor delegati. domi. Anto. non firmat hîc pedes: sed dicit quòd si ecclesia non habet numerum certum: tunc in dubio etiam non succedit successor: quia per mortem extinguitur canonicatus vt in c. dilecto. de præben. sed si ecclesia habet numerum certum, tunc dicit quòd decisio pendet ab alio vtrum canonicus habeat successorē: & sic simplr transit. Sed ego s̄. dixi post Inno. quòd propriè nō habet successorē licet alteri conferatur canonicatus: tamen si cōmisio esset facta canonicatui ex quo canonicatus ille confertur alteri, non apparet ratio quare ille non debeat cognoscere. Et ex his redditur vtraq; opi. dubia & sustentabilis. & esset tutum tenere opi. vt cōmisio sit facta personæ, & cessabunt oēs ambiguitates. & saluabis illam glos. cuius dictū originaliter est Specu. in titu. de dele. §. fi. ver. quid si causa.

10 ¶ † Item circa prædicta multum dubitatur si cōmisio fuit facta vicario Episcopi. vtrū si pendēte causa desinat esse vicarius posit ipse cognoscere, vel cognitio trāseat in successorem. gl. ij. in cle. & si principalis. de rescri. nimis succinctè loquitur. dicens ꝙ si fuit expressum nomen proprium pôt ipse cognoscere, aliâs secus. & nihil dicit vtrū successor posit cognoscere, nec etiā aperit si sit expressum nomen propriū & nomen appellatiuum, simul tamē videtur loqui quādo vtrūq; fuit expressum: sed si etiam Papa non habebat notitiā personæ, videtur illa glo. destrui per theoricam prædictam. Quidam tamē Simō tenuit ꝙ successor non potest cognoscere. Itē Petrus & Bal. in d. l. & quia. & in l. quod principi. ff. de leg. ij. sed mouentur noua cōsideratione. dicunt enim quòd vicarius non habet dignitatem nomine proprio: quia iurisdictio sua est Episcopi. & facit idem consistoriū cum Episcopo. vt in c. ij. de consue. lib. vj. hinc est quòd Episcopo excommunicato vel mortuo cessat potestas vicarij. Item Episcopus potest reuocare vicariū[a] ad libitū. ad hoc bona glo. in cle. fi. de procur. & in cle. ij. de rescri. no. Io. And. in c. pe. de offi. vica. vide text. in c. j. eo. tit. lib. vj. hoc probat per simile. nam si aliquid relinquitur principi, legatum trāsit in successorem: sed si relinquitur Augustæ seu Imperatrici, nō transit ad Imperatricē futurā: vt probatur in l. si Augustæ. de lega. ij. & d. l. quod principi. hoc ideò: quia Princeps habet dignitatem noīe proprio. Augusta coruscat ex radijs imperatoris: & nihil habet ex nomine proprio. d. Anto. non firmat hîc pedes. sed reperio Pau. de lea. in d. cle. & si principalis. expresè tenētem cōtrarium. videlicet ꝙ successor in vicariatu succedit in cognitione causæ delegatæ. hanc opi. tenet hîc, licet nō alleget Pau. dominus meus do. Cardi. dicens quòd differētia est maxima inter augustam & vicarium: quia augusta participat de dignitate mariti pasiuè: quia nihil agit, sed honoratur ex persona mariti: sed vicarius participat ex iurisdictione Episcopi actiuè. nam habet iurisdictionem quam exercet.

11 † Et communiter tenetur ꝙ habeat ordinariam. & pro hoc alleg. glo. in c. perlectis. xxv. distinc. & in c. licet. de offi. vica. lib. vj. tenet hoc Innocen. in c. sua. eo. titu. ergo non est omnimodo dignitas aliena: vt iura tractant de offi. vica. vnde puto quòd idem dicēdum est de vicario quod dixi. s̄. de habentibus alias dignitates: licet propriè & strictè vicarius Episcopi potius dicatur habere quandam prærogatiuam quā dignitatem, cū illa nō sit omnino propria: vnde in dubio credo quòd Papa cōsiderauit tribunal ipsius vicarij. de rigore tamen & subtilitate potest sustentari præcedens opi. quòd mortuo vicario non remanet officium vacans seu dignitas: quia non est dignitas per se stans, sed eoipso quòd Episcopus constituit vicarium datur sibi iurisdictio de nouo. ergo de nouo delegatio tanquā accessoria ad illam dignitatē quæ iam est extincta, videtur ad superiorem translata. ¶ Dubitatur quid in commisione facta legato. nam legatus habet ordinariam: vt in c. ij. de offi. lega. lib. vj. vide in Specu. de offic. lega. in §. superest. versi. pone. quòd ibi tenet quòd ipse legatus posit cognoscere licet desinat esse legatus: quæ opi. profecto non est vera, nisi fuisset expressum nomen proprium: sed si fuisset expressum solùm nomen dignitatis, est dubium nunquid transit ad successorem. vide quod not. docto. in c. nouit. de offic. lega. & tenet dominus Anto. hîc quòd non transit in successorem: quod mihi placet: quia legatus non habet propriè successorem. quia extinguitur dignitas eo mortuo, cùm nunquā sit dare vacationem huius dignitatis, sed semper de nouo creatur. Ex his; potest inferri ad decisionē similiū quæstionum.

12 ¶ † Dubitatur etiam circa materiam. quid si esset expressum duplex nomen appellatiuum quorum vnum concernit personam, aliud dignitatē: vt si dicatur: Petro Pręposito & capellano nostro[b]. nam capellania Papæ[c] datur personæ: nunquid isto mortuo qui erat capellanus & Præpositus, succedat in delegatione substitutus in Præpositura tantùm? Abbas hîc dicit quòd non. dom. Anto. dicit hoc verum, nisi ille succederet in Præpositura & capellania. Ego credo quòd satis sit ꝙ in Præpositura ille succedat. quia vbi exprimuntur duo nomina appellatiua quorum vnum non est capax delegationis Papæ: alterum verò sic, nō possumus dicere quòd delegatio sit facta habito respectu ad illam qualitatem quæ non erat susceptibilis vnius delegationis: sed perinde debet haberi ac si non esset expressa. & probatur in l. j. §. communis. ff. de stipu. seruo. vbi tex. no. dicit quòd si seruus communis stipulatur duobus dominis quorum vnus est incapax rei stipulatæ, totum acquiritur domino capaci: & ita in simili quæstione apertè videtur tenere Ioan. And. in regula rationi. de regulis iuris. libro. vj. in mercu. in solutione primæ quæstionis. quod bene nota. quia facit ad multa. Capellania verò non est capax delegationis: quia oportet quòd sit aut canonicus, aut habens dignitatem, vel personatum: vt in dicto. c. statutum.

13 ¶ † Et ex hoc infertur ad aliam quæstionem not. Quid si duo appellatiua[d] essent expressa, quorum quodlibet est capax delegationis, vt puta scribitur alicui Præposito & etiam Archidiacono. habebat enim ex dispensatione vel ex vnione istas duas dignitates: nunquid si isto mortuo illæ duæ dignitates conferantur diuersis personis, vtrum ambo vel nemo succedat in tali delegatione? Et de hac quæstione vide plenè in regula rationi. pręalleg. Io. and. vbi. s̄. reprobādo absolutionē cuiusdam qui hanc quæstionem disputauit, concludit ꝙ vterq; succedit in delegatione: quæ sol. mihi placet: quia argumē. huius tex. commisio fuit facta

vtriq;

---

a ¶ Reuocare vicarium. Adde quod voluit Cald. cōsil. ij. de offi. vica. Anto. Franci. ¶ Ad hoc an vicari⁹ Epi posit etiā reuocari si iurasset Eps nō reuocare. vide Io. an. ī. c. sua nobis. de of. vica. vbi dixit ꝙ cōstitutus in vicariū ad tēpus & iurās āte tēpus illū nō reuocare, nihilominus pôt illū reuocare sine pœna periurij, maximè quando subest iusta cā reuocādi: & ibi dicit idē esse in vicario cōstituto à capitulo sede vacante, vt posit illum reuocare, etiam si fuerit interpositū iuramētum in illius cōstitutione.

b ¶ Nostro. Adde quod voluit Bald. alle. cōs. ccccxvij. j. lib. & vide Lapū ad hanc. q. & seq. alleg. lxxxviij.

SEB. SAPIA.

c ¶ Capellania Papæ. Vide Abb. in cōsi. xciij. inci. In quęstiōe quę vertitur. in. ij. vol. Io. and. in regula ratione. col. iij. de regu. iur. in vj.

SEB. SAPIA

d ¶ Duo appellatiua. Vide Alex. in l. qui liberis. §. hęc verba. col. penul. ff. de vulg. & pup.

vtriq; dignitati,sed istæ personæ repręsentant illas dignitates &c.

14 ¶ † Item adde aliã quæstionem not. Quid si causa fuit commissa Episcopo Senensi & postmodum pendente quæstione Episcopus Senensis est electus in Archiepiscopum Senensem.sicut cõtigit his diebus Florẽtiæ. nunquid posit Archiepiscopus cognoscere ex quo delegatio fuit facta Episcopo? vide plenè per Io. And. in addi. in Spe.in eo.§.restat.ver.quid.si causa.vbi cõcludit ꝙ sic.;quia adiectio & agmentatio dignitatis non mutat substãtiam personæ, nec honorem pristinum:vt in.l.pe.ff. de sena. Item quia promotus in Archiepiscopum non desinit esse Episcopus.nam & Papa appellat

15 se Episcopum:vt no.in prœ.vj. ¶ † Et inducitur hoc ad. q.quotidianam,quæ accidit sæpe inter lusores ad scachos: vtrũ promittẽs dare scachommatum [a] cum pedona: si dat cũ pedona facta regina videatur satisfecisse:videtur ꝙ sic:quia adiectio dignitatis nõ mutat statum primum:vt.s̃.dixi.In contrarium tamen facit:quia artificium confundit officium.vnde si lego seruo expresso nomine officij,si ille est effectus artificialis,extinguitur legatũ:quia de officio transiuit in artificium,quod est præpotentius.de quo est text. no.in.l.legatis seruis.§.si ex officio.ff.de leg.iij. & ibi per Bart. qui tamen non firmat pedes.tetigit etiam dubitando Cyn.in.l.ij.C.de suspe.tu.Sed tu vide plenius per Ioann.Andr.in addi [b]. Spe.in loco proximè alleg. & ibi dicit fuisse Bononiæ disputãdo conclusum: quòd aut quis promisit dare scachum cum certa pedona:& tũc nõ est curandum quòd sit effecta regina,quia cõstat de corpore:& dignitas aucta non mutat statum priorem.ad hoc.d.l.pe. de sena. ad hoc.l.falsa demonstratio.§.j.ff.de condi.& demon.& facit.l.in venditionibus.ff.de contrahen.em.aut promisit simpliciter dare cum pedona,& non potest dare cum ea quæ est effecta regina. pro hoc bo.tex.in.d.§.si ex officio.& hoc no. ¶ † Item circa prædicta dubi-

16 tatur nunquid iste tex.habeat locum cum alicui committitur aliquod ministerium sine iurisditione,vtrum transeat in successorẽ sicut transit hæc iurisdictio?Doct.hìc non tãgunt apertè.sed Bar. in.d.l.& quia :prope si.dixit quòd non:licet sit expressum nomen dignitatis.alle.solum Inn.in.c.fin.j.eo. Et ad istum tex.respondet ꝙ procedit cùm delegatur iurisdictio.Sed aduerte quia Bar. errauit: quia non est verum quòd Innoc.ita loquatur:sed loquitur cum distinctione.dicit enim quòd aut committitur tale ministerium qđ de facili vel cõiter exercetur per cõstitutos in illa dignitate:& tũc transit in successorem.Exemplum si mandaretur Episcopo vt citaret priores huius ciuitatis ad curiam:nam tunc non apparet ratio quare illud mandatum non debet transire in successorem.Aut est tale negotiũ quod de facili non expeditur per oẽs:licet habeant illam dignitatem:sed requirit excellentiam personæ, vel in scientia vel in conscientia:vt mãdatur alicui Episcopo multum docto, vt debeat certis gentibus prædicare.isto enim mortuo non transit officium in successorem: quia videtur Papam habuisse respectum ad excellentiam personæ.quod dictum bene no.Ego non video bonam rationem diuersitatis inter nudum ministerium & actum iurisdictionis.nam & idem posset cõtingere in actu iurisdictionis .Pone enim quòd causa multum ardua & maximarum personarum sit cõmissa alicui prælato habẽti scientiam eminentẽ. nã certè prædicta consideratio Inn.vendicat sibi locum etiam in isto casu:& fortè ob hoc Hostiẽ. tenet ibi indistinctè quòd transit in successorem ex quo fuit expressum nomen dignitatis:quia quilibet constitutus in dignitate prædicta,præsumitur homo præcipuus.Ex coniecturis tamen posset saluari ista opi.Hostien. & vide hìc per Ioann.And.qui recitat opin.quorundam antiquorum,qui in simili.q.cõcesserunt totum oppositum . ¶ In ea. gl.in fin.Host. dicit quòd hæc quæstio nõ potest accidere in ecclesia Parisieñ.vel Cartoneñ.quia licet ibi sint plures Archidia.vnus solus tenet nomen Archidiaco . ecclesiæ maioris.Sed præsupposito quòd detur ęquiuocatio : tunc dicit recurrendum ad Papam: vt ipse declaret de quo senserit.argumen.in.ij.s̃.eo.& hæc opi.videtur communiter placere omnibus docto.& mihi satis placet,quia non debemus stare præsentationi.quia à principio possetquis sub fraude impetrare sub nomine equiuoco: vt si impetrauit Petr. canonicus Seneñ.& duo sunt ibi canonici hoc nomine nũcupati,& sic esset cõtra capitul.fina.s̃.de resc.Item, non debemus stare sorti: quia sors posset cadere super eum de quo in veritate Papa non sentit: iurisdictio autem non datur à sorte,sed à Papa.

SVMMARIVM.

1. *Præsentatio an sit ius,vel gratia?*
2. *Priuilegium debet strictè intelligi quando vertitur in præiudicium tertij,aliàs secus.*
3. *Iudex delegatus habet potestatem etiam cognoscendi in tertios comparentes pro iure suo.*
   Tertius ratione sui interesse potest appellare.
4. *Clausula appellatione remota nõ operatur circa tertios pro suo iure comparentes.*
5. *Commissio facta delegato vt ecclesiam ordinet quid importet:vide per totum.*
6. *Appellans malitiosè non est audiendus.*
7. *Statutum tollẽs exceptionẽ,debet intelligi nisi pars vellet incontinenti probare.*

CAP. XV.

SVper eo. Si quæstionem de iure præsentandi Papa delegat cum clausula appellatione remota, & sub ea forma vt delegatus ad præsentionem eius ad quẽ viderit pertinere,ordinet ecclesiam, per hoc non habet instituere sed pronuntiare : & is ad quem pertinet instituet:& si iuri suo detrahitur licitè appellat.& est casus difficilis & nota. & multum allegabilis [c].Communis diuisio. Secunda ibi:*hoc tuam.* ¶ Casus literalis. Quæstio vertitur inter aliquos super præsentatione rectoris in aliqua ecclesia:committitur causa super hoc alicui sub hac forma:Mandamus vt si constiterit ius de quo agitur ad alterutrã partem pertinere ad præsentationem illius,iudex ordinet ecclesiam appellatione remota. Primò quæritur vtrum liceat iudici delegato ignorante Episcopo Archi.vel Archidresbytero ad quem pertinet institutio,præsentatum sibi clericum in possesionem ecclesiæ mittere:& si aliquis illorum ad quem pertinet institutio appellauerit,vtrum eorum appellationibus deferendum sit?Papa consultus respondet quòd licet quæstionem committat de præsentatione appellatione remota: non tamen est eius intentionis facere præiudicium diœcesano Episcopo:Archidiacono,vel Archipresbytero:vnde clericus instituendus præsentari debet illi ad quem de iure pertinet institutio. & si contrà factum fuerit, eorum appellatio valebit:quia appellatio solùm prohibita est illis inter quos causa vertit̃ & nõ prædictis. Berñ.

1 ¶ † Nota primò ibi:*ius de quo agitur.* quòd præsentatio quæ fit per patronum est ius: alibi tamen dicitur quòd est gratia:vt in capitul. iij.j.de iurepa. Quidam dixerunt quòd inspecta prima institutiõe iurispatronatus fuit gratia:sed hodie est ius.sed credo melius posse dici quòd semper fuit merum ius annexum spiritualibus.vt not.in capitul. quantò.j. de iudi. & ibi dixi:sed hoc ius cõpetit patronis de gratia.& sic loquitur dictũ capitul.iiij. & vide de hoc quod not. Innocent. in capitul . cùm inter.& capitul.quod sicut.de elec. ¶ † Secundò

2 no.quòd verba prolata inter aliquos quorum causa committitur per principẽ,debet strictè intelligi:vt ita euitetur piudiciũ tertij: vñ nõ debent verba capere illum intellectum quem

SEB.SAPIA

a ¶ Scachommatũ. Vide Alberic. de rosa.in.l.clam possidere. in prin. ff. de acquir. pos. & aliam .q. de ludo scalorũ ponit.d. Iaso.in.§.illud. in sti.de rer.diui. in additio. ad dominumChristo.porcum.

b ¶ Io.And.in addi. Adde quòd illa fuerunt dicta originaliter Old. consil.ccxxxviij. & .cclxxvj.

c ¶ Multum allegabilis. Vide istũ tex.allega. per.d. Anto. in.c. vt de appe.& in capit. causam quæ .de præscri.Bar. in.l. j.§. interdum. ff. à quibus ap. non licet.And.Barba.

poſſunt capere ex lato verborũ ſignificato. & hoc ideò eſt quia princeps nõ præſumitur velle ꝑiudicare iuri tertij:de quo non facit mẽtionem.&ad hoc allegatur quotidie iſte tex.& ſa-tis cõcor.l. ij.§. ſi quis à principe.ff. ne quid in loco pub.& facit iſte text.ad no.per Innoc. in c.cũ dilecti.de do. vbi dicit ꝙ quatenus priui-legium principis præiudicat iuri tertij ,debet ſtrictè interpretari[a] vt minus præiudicet ter-tio quã fieri poſsit.facit.c.paſtoralis.j. de priui. ¶ Tertiò no.ꝙ iudex deputatus inter patro-nos diſceptãtes ſuper iurepatronatus nõ per-cipit poteſtatẽ cõferendi illud beneficiũ ad ꝑ-ſentationẽ illius qui declarabitur patronus ec-cleſiæ,ſi in delegatione fuit dictũ vt ad ꝑſentationẽ illius ordnet eccleſiã.¶ † Quartò not.ꝙ delegatus recipit poteſtatẽ cognoſcendi nedũ inter partes:ſed etiã inter tertios comparẽtes pro eorum intereſſe.& poteſt talis tertius ſic comparens appellare à delegato ſi iuri ſuo de-trahitur per illũ.¶ † Item not. ꝙ clauſula ap-pellatione remota.[b] operatur vires ſuas reſpe-ctu partiũ,non autem reſpectu tertij compa-rentis pro ſuo intereſſe.& ad hoc quotidie al-legaẽ iſte tex.[c] & facit ꝙ ſi ſtatutũ remouet ap-pellationẽ reſpectu inſtrumẽti cõfeſsionati,ꝙ nõ cenſeatur appellatio remota reſpectu ter-tij cõparentis ꝓ ſuo intereſſe[d].Et rõ hui9 eſſe poteſt: quia princeps in dubio non intẽdit ꝑ-iudicare iuri alicuius ex quo de eo nõ facit mẽ-tionem.¶ Et no.hic tex.apertum quòd inter partes remotio appellationis operatur plures effectus.nam vides hîc quòd Papa diſtinguit inter partes & tertium. & dicit Abb.hîc colligi quòd temotio appellationis facit quòd ſen-tentia poſsit mãdari executioni nõ obſtãte ap-pellatione partis.ad idem.c. paſtoralis.§. præ-tereà.j.eod.& plenè no.de materia.j.de appella-tio.c.paſtoralis.¶ † In gloſ.ij.op.cõtra text.videtur enim quòd iſte delegatus virtute com-miſsionis ſibi factæ poterat conferre,ſeu inſti-tuere ad præſentationem illius quem declara-uit eſſe patronum. hoc enim important ver-ba commiſsionis. fuit enim ſibi iniunctum quòd ſi conſtiterit ius præſentandi ad alteru-tram partium pertinere,quòd tunc ad prẹſen-tationem illius debet ordinare eccleſiam de ꝑ-ſona etiam idonea:certum enim eſt quòd illa verba ordinare eccleſiam.ſunt multùm lata:& non poſſunt verificari in inſtitutione ſeu col-latione propter illa verba præcedentia de per-ſona idonea &c.aliàs enim illa verba nihil ope-rantur ſi ordinatio facienda eſt per alium con-tra.c.ſi Papa.de priuile.lib.vj.&.l.ſi quãdo.C. de inoffi.teſt.Sol.dicit gl.in verſi.*ordinet*.quòd illa verba debent exponi[e] ordinet eccleſiã.i. ꝓ-nũtiet eã ordinãdã:ſed certè iſta expoſitio im-propriat literã.& fruſtra hoc fuit.ſ.additum. nam eoipſo ꝙ pronũtiat iuſpatronatus ad al-terum pertinere, ſatis pronuntiat eccleſiã or-dinandam ad præſentationem illius : & ideò dic melius,vt illa verba aliquid operentur & minus quàm poſsit præiudicetur tertio , quòd iſte vltra pronuntiationem ſuper iure-patronatus debet inſtare ſuper ordinatiõe ec-cleſiæ quantũ põt ſine præiudicio alterius.vn-de poterit mandare habenti inſtitutionem vt ordinet eccleſiã ad præſentationem illius:& ſi nõ vult ordinare,poteſtas deuoluitur ad eum. arg.j.eo.c.prudẽtiam.ſecundum Hoſt.& bene: & ex hoc habes vnum effectum illorũ verbo-rum.¶ Secundus effectus colligitur ex fin.glo. quòd ſi habẽs inſtitutionem conſenſit delega-to vt inſtituat, valebit inſtitutio:quia ceſſat præiudiciũ tertij.¶ Tertius effectus ſecũdum Inno.& alios,ꝙ ſi habens inſtitutionem niſi cõ-tradicit,etiam valebit inſtitutio iſtius delega-ti.Quidã Moderni in hoc tenẽt cõtrarium:[f] di-centes,quòd niſi expreſsè iſte cõſentiat nõ po-teſt delegatus inſtituere,cum ſibi mãdatur cau-ſæ cognitio & non inſtitutio.primum dictum plus placet:quia vt dixi,hîc non mãdatur ſim-pliciter cauſæ cognitio : ſed etiã vt de perſona idonea ordinet eccleſiam:vnde ſi habens inſti-tutionem non cõtradicit,videtur cõſentire & renũtiare in hoc iuri ſuo : & pro hoc facit iſte tex.in eo quod dicit quòd iſte debet appellare ſi iuri ſuo infertur præiudicium. Quartus effe-ctus:quia ſi ius inſtituendi pertinet ad papam, vt puta ex deuolutione:poterit delegatus inſti-tuere.quia ceſſat hoc caſu præiudicium tertij: & verba debent intelligi latè in præiudicium mandantis:vt in.c.cùm dilectus. de conſuetu. Io.de lig.in hoc tenet contrariũ[g]:cùm iſti non ſit mandatum vt inſtituat. nec ob.cle.ſi de be-neficio. de præbend. quia loquitur in alio caſu ſecundum eum:ſed primum dictum plus mihi placet:quod videtur tenere Ioan.and.cùm hic mãdetur ordinatio eccleſię:& ceſſet in hoc ca-ſu præiudicium tertij quod fuit cauſa reſtrin-gendi : illa verba debent capi in proprio caſu. ¶ Quintus effectus ſecundum alios vt recitat Petr. eſt : quia poterit iſte declarare per quem debeat fieri inſtitutio. Aliqui in hoc contra di-cunt:vt do. Anto.quia delegato non fuit com-miſſa cauſa inter tertios:ſed ſolùm inter patro-nos.ſed credo primum dictum poſſe ſuſtenta-ri eo caſu quo eſſet contentio de inſtitutione. nam cùm mandatur iſti, vt ordinet eccleſiam de perſona idonea,omnia videntur ſibi mãda-ta ſine quibus eccleſia ordinari non poteſt. vt in.c.præterea.& in.c.j.ſ.eod. cum ſimi. ¶ Sed circa hoc quero , quid ſi Papa non committit cauſam inter contendentes: ſed ex plenitudine poteſtatis mandat Titio vt prouideat alicui de beneficio:& ordinet eccleſiam de miniſtris:nũquid iſte mandatarius poterit per ſe inſtitue-re & in poſſeſsionem mittere. an verò debeat mandare alijs ad quos quidem ius prouidendi pertinet vt ipſi faciant? Quidam dixerunt: vt refert Innocen. inhærentes verbis huius lite-ræ: quòd debet alijs iniungere vt hæc faciant: & defectum poterit ipſe explicare. Cõtra-rium ſentit Innocent.& melius, ſcilicet quòd iſte mandatarius poteſt per ſe prouidere, & inſtituere , & reliqua facere quæ ad proui-ſionem pertinẽt & eccleſiæ ordinationem.[h] Et hoc videtur probari in. c. ſi capitulo. de conceſ.

a ¶ Strictè interpretari. Adde Alex.conſi.cxc.ij.li.

b ¶ Clauſula appellatione remota. Adde Lap.alle.liij,&.lxxj. &.lxxxiiij. ZACHARIAS. ¶ Tu dic ꝙ iſta clauſula tollit appellationẽ à diffinitiua, nõ autem ab interlocutoria.vt no. no.plenè Bart.& doc. in.l.fin.in.iiij. col.in fi.ver.& ſecundũ hoc ſi opponas.C.de ſentẽ.Itẽ derogat iuri. Aduertas tamẽ ꝙ operatur ꝙ pars poſsit appellare;ſed agit ꝙ iudex non debeat talem appellationẽ admittere.not.Bald.in addi.ad Spe. in titu. de ap.verſi.clauſula appellatione remota.Adde tñ ꝙ cum tali clauſula non poteſt legat9 de latere nec alius quiuis minor Papa & principe cõmittere. not . idẽ Spe.in ti. de lega. §. nunc oſtendendum. verſic. xiiij. no. iſte in.c. dilectus .j. de præbẽ. & Alex.conſi. cvij.volu.iiij.| Anto.Franci . ¶ De effectu iſtius clauſulæ appellatione remota . & quæ appellationes per eam remoueantur , vide per gl.in.c. paſtoralis.& ibi per docto.j.de app.& vide Bal. i.l. ij.de o. r?. iur . vbi dicit quòd talis cl'a poteſt apponi in ſtatuto, ſicut & cl'a reductione remota & hęc cl'a trahitur etiam ad cauſam reconuentionis.vt pulchrè nota.d.Abb. in.c. ij. de mu.pe.& dum dicitur hîc quòd hæc cl'a nõ poteſt apponi in reſcriptis ob inferiore à Papa vel à principe . Dicas hoc verũ,quo ad ſententias diffinitiuas : ſecus quo ad interlocutorias.vt no. gl. Bart. & docto. in.l.fi.in prima colum. circa fin.in verſic. & ſecundũ hoc ſi opponas.C.de ſentẽ. & intellige, quòd hæc cl'a non poteſt apponi niſi à Papa,vel Principe vt dictum eſt ad effectũm vt derogetiuri.ſed quo ad effectum vt deſeruiat iuri põt apponi à quocũꝗ ordinario , vt nota. voluit Bal.in addi. Spe.in tit. de ap. in ver.cl'a appellatione remota,& ibi etiam dicit ꝙ hæc cl'a non obſtat tertio comparẽti pro ſuo intereſſe.& vide Bal.in.l.j.in prin.ff.de inoffic.teſt. & Alex.in cõſi.lxxvj.in.iiij.parte cõſi.vbi dicit ꝙ ſi hęc cl'a ponatur in ſtatuto,intelligitur de omni appellatiõe ſiue ab interlocutoria,ſiue à diffinitiua.& vide Bartol.in.l.ſi.prælleg.C.de ſen. in.ij.col.vbi dicit ꝙ hęc clauſula nõ cõprehẽdit recuſationem iudicis, nec tollit iniqtatẽ ſentẽtię.

SEB.SAPIA

c ¶ Iſtũ text. Vide Alexan.in cõſili. cxxiij . inci. Scripſit eccleſiaſtes.in iiij.vol.& vide ad quid iſtũ tex. adducit Alex.vt refert Felin.in.c. penul.in ſi.j.de iudi. & ad quid adducit Imo. in.c.j. de conſti.vt refert ibi Felin . in vlti. charta.

d ¶ Pro ſuo intereſſe . Adde quod voluit Alex. cõſi. lxxx. vbi dicit ꝙ ſtãte ſtatuto ꝙ inſtrumenta habeãt executionẽ paratam, debet intelligi quo ad eos inter quos eſt confectũ inſtrumentum: non quo ad tertium.

e ¶ Debent exponi.ſimilis expoſitio ſecudũ Hoſt. in.l.furti.§.mandati.ff. de his q his notã . infa. & in.l. ij.de admit. tut.& in.l .indebiti .§. ſi poſt.ff. de cõdic. ĩde.l.circa.§.ſi qs. ff. de probat .c. ſi in plebibus. lxiij.diſtinct . And. Bar.

f ¶ Tenet contrarium.ſed fortè obſtat quod voluit Bart.in ſi.in.l.ſæpe.ff.de re.iudi.& Inn.in.c.cũ in geneſi.de ele. & qđ voluit Io. And.in c. Ioã.de teſti . & quod no.in.l.quę dotis.ff.ſol.matr. ſed dictũ Inn.hîc videtur verũ per iſtũ tex.in ver.reclamante Andr. Barba.

g ¶ Tenet contrarium. & ſequitur hîc.d.Car. ipſum Ioan. de lig.Io.de imo. ſequitur dictum Inn.hîc.

h ¶ Ordinationẽ. No.ꝙ ſi Papa cõmittit cauſam vt hîc dicit de pleni

tudine potestatis, poterit delegatus instituere, & in possessionem mittere. ita etiam hîc sequitur Bal. Andræ. Barba. Anto. Francis. ¶ Qñ Papa cõmittit cãm de plenitudine potestatis, videt̃ includere oẽs defectus solennitatis, non aũt defectus inhabilitatis, vel alios naturales defectus. vt p Spe. in ti. de leg. in. §. nũc ostendẽ. in ver. & no. ꝙ si clausula. & ibi Bal. in addi. per Alex. in consi. lxiij. in. j. pte. Et adde ꝙ illa clausula de plenitudine potestatis nõ erat in vsu ante cõcessum imperiũ Cæsari. vt per Bal. in ti. de pa. cõstã. in. §. libellarie. in. j. co. in fi. inver. de cl'a suppletiua. in vsi. feu. & de hac cl'a habet̃ in. §. sed qđ principi placuit. insti. de iure natura: gen. & ci. vbi p Ale. & alios scribẽtes post eũ. Et adde ꝙ plenitudo ptãtis nõ debet exerceri etiã per principem in præiudiciũ subditorum. vt not. voluit Bal. in. l. j. §. cũ aũt. in. iij. no. C. de cad. tol.

cõces. præbẽ. li. vj. & facit qđ no. in. c. Abbatẽ. de rescri. nã iste videt̃ executor datus ad ꝓuidẽdũ: & sic non habet reqrere ordinariũ. & ad istũ tex. dicit ꝙ Papa hîc principaliter cõmisit causam inter cõtendẽtes, nec agebat dare executorẽ, seu preiudicare tertio. inspiciẽda tamẽ sunt verba cõmissionis secũdũ Hostiẽ. arg. de priuileg. c. porrò. ¶ Sed cõtra prædicta & contra tex. opp. de cle. auditor. de rescri. vbi tex. dicit ꝙ si auditor deputatus à Papa ꝓnuntiat beneficiũ alicui debitũ, põt ipse posteà conferre. Idẽ ergo dicẽdũ hîc tãtò fortius. quia fuit expressè iniunctũ delegato vt ordinaret ecclesiã de persona idonea: quæ verba nõ fuerũt ibi apposita. Sol. triplex. Prima põt colligi ex gl. ij. illius clemẽ. vt procedat ille tex. quãdo auditor fuit datus in curia romana: secus si extra curiã vt hîc. Secũda so. colligit̃ ibi ex gl. penul. ꝙ tex. ille ꝓcedat quãdo delegatus pronũtiat beneficiũ alicui debitum ex iure quæsito à Papa, vel suo delegato, ita ꝙ in collatione quę fit posteà per auditorẽ non fit alicui præiudiciũ nisi ipsi mãdatori, ad quẽ spectat collatio. hîc verò loqtur quãdo ius est aliũde quæsitũ, & præiudiciũ fieret tertio, ad quem spectat instĩtõ. Pau. de lea. in. d. clem. auditor. dicit ꝙ collatio hîc non erat executio istius pronũtiatiõis: imò multũ remota ab ista ꝓnuntiatione: cũ hîc non esset cõtẽtio an beneficiũ esset alicui debitũ, sed cõtendebatur solũ de iure præsentãdi, vnde executio ꝓnũtiationis erat adiudicare hoc ius patrono. sed vbi collatio est executio vel saltem ꝓxima ad pronũtiationẽ cũ declarat̃ beneficiũ alicui debitũ, ideò illi põt conferri. & hanc sol. tenẽt hîc do. Ant. licet de Pau. nõ faciat mẽtionẽ. Sed contra hãc sol. facit. si fuerũt apposita illa verba. ordinet ecclesiã &c. non põt delegatus instituere cõtra propriũ significatũ verborũ, ne fiat præiudiciũ tertio habenti instĩtõnem ergo fortius in casu cle. auditor. nõ debet fieri præiudiciũ habenti collationẽ, vbi nõ fuerunt apposita illa verba lata: nec est verũ quòd collatio ibi sit executio. tamẽ quia in collatiõe ius creatur de nouo: sed executio est meri facti. vt in. l. executorẽ. C. de execu. rei iudi. tũ quia ibi reddit aliã rõnẽ quare auditor põt cõferre. s. vt euitetur circuitus. si aũt esset mera executio, posset delegatus hoc facere etiam vbi cessaret circuitus: vt in. c. in literis. s. e. Et ideò satis posset teneri per istũ tex. vt illa clem. restringatur quãdo ad Papã delegãtem pertinebat collatio secus si ad tertiũ. argu. hîc & hoc no. ad intellectũ illi' cle.[a] ¶ In gl. in ver. Archidiacon'. ibi: *cõmittere curã animarum.* & colligitur hîc ar. ex tex. intelligẽdo ꝙ ista ecclesia erat curata. nam in tex. præsupponitur ꝙ ius instituendi poterat pertinere ad Archidiaconũ vel Archiepiscopũ: ergo poterat cõmittere curã animarũ. qđ dicit gl. ꝓcedere, vel ex cõcessione speciali aut consuetudine: quia de iure cõi ius instituẽdi pertinet ad Episcopũ: vt in. c. nullus omnino. xvj. q. vij. Et no. gl. ꝙ institutio authorizabilis quo ad curã animarũ põt præscribi per inferiorẽ Episcopo. quod an sit verũ: dic vt ple-

a ¶ Illius cle. Adde ꝙ do. de. Rot. decisuis. de re iudi. cõclu. lxxxvj. incip. si auditor. dicunt ꝙ auditor q ꝓuidit de bñficio iuxta cle. põt condẽnare quo ad fructus pceptos à tpe motę litis tãq̃ illi sint accessorij.

b ¶ Audire. Not. ꝙ si iudex pręsumit malitiã cõtra opponentẽ ad impediẽdam executionẽ sentẽtiæ, nõ debet eũ audire, nec curare de appellatiõe etiã in cã summaria: ita hîc dicit d. Car. seqtur Io. de imol. & limita nisi eã iustificaret vt qa incõtinenti vellet ꝓbare. l. is à quo. ff. vt ĩ pos. le. Andræ. Barba. Anto. Francis.

¶ Circa hoc qđ dicit̃ de oblatione ꝓbationis incõtinẽti ꝙ tollatur p præsumptionem fraudis aut calumniæ. Dicas hoc sine dubio procedere. quia oblatio liberat furẽ & violẽtum possessorẽ ab interitu rei. l. subtracto. & ibi p Bal. C. de fur. imò oblatio etiam verbalis tollit pœnæ

cõmissionẽ: vt per gl. & Doc. in. l. si cùm dies. in. §. fi. ff. de arbi. & in. l. fin. C. de nau. fœ. & in. l. acceptã. vbi p Bal. in. iij. op. C. de vsu. & habet̃ in. c. cupientes. §. si verò. de ele. li. vj. qđ intellige verũ, quãdo pœna erat cõuentionalis: secus aũt si erat legalis. qa tũc vt euitetur pœnæ commissio nõ sufficit oblatio, nisi etiã consignatio interueniat. vt in. l. ij. C. de iure emp. & in. c. potuit. de loc. & per Bar. in. l. si reus paratus. in fi. ff. de ꝓcur. vbi etiam per Alex.

nẽ no. in. c. cũ satis alle. in gl. & in. c. cũ venerabilis. de reli. do. posset tamẽ iste tex. intelligi de instĩtõne corporali q̃ pertinet de iure ad Arch. vt in c. vt nostrũ. de off. Arch. ¶ † In gl. in versi. tenebit in fi. not. singular. fi. gl. ex qua habes no. ꝙ si iudex præsumit malitiã cõtra tertium volẽtem impedire ꝓ interesse suo executionẽ sentẽtiæ, non debet eũ audire, [b]nec curare de appellatione. ad hoc facit qđ no. Inn. in. c. post electionẽ. in fi. de cõces. præbẽ. & inducit Bal. istam gl. iuncto text. ꝙ etiã à summaria cognitione põt quis repelli vbi præsumitur quis calũniari. facit. l. fi. C. de ord. cog. & c. veniens. el ij. de resti. quod dicit mẽti tenendũ. & colligitur hîc ꝙ institutio est quasi executio illius ꝓnuntiationis, quæ tamẽ debet differri per appellationẽ tertij, nisi cõtra eũ sit præsumptio de malitia. vt hîc in gl. & puto hoc dictũ gl. & Bal. ꝓcedere vbi opponẽs offert se probaturũ incontinẽti. quia per talem oblationẽ nõ purgatur præsumptio malitiæ: vide ad hoc gl. no. in. c. suscitata. j. de in integ. rest. in ver. sentẽtiæ. & bene facit. c. literas. de resti. spol. & l. j. §. fin. iuncta gl. ff. de tab. exhi. ¶ † Per quæ potest dici ꝙ vbicunq; statutum tollit exceptionem in aliquo casu: debet intelligi[c] nisi pars velit incõtinenti probare.[d] quod est bene no. & facit qđ no. Bald. in. l. data opera. C. qui accus. non pos. & Old. consi. xlv. Abbas.

c ¶ Intelligi. bene facit qđ not. Bar. in. l. j. in prin. ff. de oper. no. nun. vbi dicit ꝙ põt opponi exceptio ex euidentia facti. facit qđ not. Bart. in. l. ex prædijs. C. de euic. Andr. Barb.

ZACHARIAS.

¶ Tu adde meli' & in terminis. d. Ant. cor. sin. xcij. in versi. exceptio. qđ inci. si statutũ tollat exceptionẽ ꝓ quo allega. bo. text. in. c. literas. j. de resti. spoli. bo. gl. in. l. j. §. hoc interdictũ. in versi. sed & si falsum. ff. de tabu. exhiben. quã ad hoc alleg. iste in. c. suscitata. sup gl. in ver. sentẽtiæ. de in inte. resti. vbi dicit se solitũ illam alle. in cõsilijs ad statuta excludentia oẽs exceptiones contra sentẽtiã vel alium actum.

SEB. SAPIA.

d ¶ Incontinẽti ꝓbare. hoc idem tenẽt. d. Abb. in. d. c. suscitata. de in integ. rest. & in consi. lxiiij. sed vide Alexã. reprobantẽ in cõs. xciiij. inci. Clarissime dñe vicarie in. iiij. volu. & do. Ias. in. l. nã & post eã. in prin. ff. de iureiur. tamen opi. Abb. tenet Fel. & d. Deci. in cap. ex parte. ij. s. eod. vbi plura in. viij. fallẽtia.

SVMMARIVM.

1 *Causæ matrimoniales non solent committi de stylo curiæ nisi solis Episcopis.*

2 *Confessio mulieris facta præcedentibus flagellis est nulla.*

Metus minor attenditur in mulieribus quàm in masculis.

3 *Iudices plures si dantur in aliqua causa, non potest vnus sine alio sententiare etiam interlocutoriè. 7. 8. vbi ponitur limitatio.*

Sententiæ appellatione venit etiam interlocutoria, vbi non surgit absurditas.

4 *Confessio facta in processu inualido valet.*

5 *Metus con præsumitur in muliere ex præsentia mariti.*

Minæ maritorum an inducant iustum metum vxoribus?

6 *Consensus alicuius si requiritur in aliquo actu: ille actus sine huiusmodi consensu factus an teneat?*

CAP. XVI.

Causam.[e] Si causa simpliciterẽ delegata duobus, alterius sententia non tenet. Communis diuisio. Secunda ibi: *discretioni.* ¶ Casus literalis. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter. I. mulierem & B. virum illius. illa fuit commissa duobus Episcopis, corã quibus mulier illa petijt restitui sibi virum suum, qui spoliauerat ipsam: q cùm de spoliatione constitisset eisdem, mãdauerunt viro vt eam restitueret: vir adeò cruciatib' & flagellis ipsam afflixit ꝙ inuita & coa

e ¶ Causam. Extende hunc text. vt p Abb. in. c. olim ex literis. in vlt. colũ. in. vj. solutione. s. de rescriptis.

a ¶ Solis Episcopis. Adde Ro, consi. ccxcix. nisi aliter se habeat cõsuetudo.
ZACHARIAS. ¶ Etiam ex consuetudine potest Archidiaconus de cã matrimoniali cognoscere: ita no. Inn. in ca. literas. in prin. in glo. in verb. in tua. j. de rest. spol.

b ¶ Minor tamen metus. Adde Cal. cõsi. ij. de his quæ vi metúsve. causa fi.

SEB. SAPIA.

c ¶ Plures delegati. Vide are. in cõsil. xxvj. Paul. de ca. in. l. cũ prætor. in prin. ff. de iud.

d ¶ Delegatorum. Adde ꝙ voluerũt do. de Rot. decisi. suis in antiquis. de appel. vbi ponũt de appellãte à tribus delegatis, quorũ vnus detulit, & alij tacuerunt.

e ¶ Quã de interlocutoria. Adde Ange. cõsil. cxiiij. vide. c. sup eo. le. ij. de appel. gl. in. l. j. §. biduum. ff. q̃n ap. sit. dixi in rub. de re iudicat. Andræ. Barb.

f ¶ Maritali affectiõe. Vide quod pulchrè ponunt Pau. de ca. & Moder. in. l. iustitia. §. iuris præcepta. ff. de iust. & iure. vbi dicit ꝙ si maritus teneat aliquã mulierẽ in domo, cũ qua sit aliqua suspicio fornicatiõis põt vxor facere ꝙ iudex faciat maritum eijcere illam mulierem.

g ¶ Valet. vide Bar. in. l. fin. si quis aliquem testa. ꝓhi. vbi alleg. dictum Inno. hîc. Andræ. Barba.

h ¶ Sola tamen reuerentia. Adde vidẽdũ Paul. de ca. cõsil. lxxviij. in primò impressis.

i ¶ Reuerẽtia mariti. Vide Alexã. in cõsi. xvj. inci. Ponderatis. colũ. pen. in. iij. vol. & in cõsil. clvj. inci. Viso instrumento. col. pe. in. ij. vol. & Andræ. sicu. in consi. vj. colũ. ij. in. j. vo. Abb. in cõs. iij. in vj. q. in. ij. vol.

k ¶ Minæ. Adde latissimè & pulchrè Ang. cõsi. ccv. vbi etiam de muliere.

l ¶ Baynerius, ꝙ sic. Adde Cal. cõs. j. de his quę vi. vbi de muliere professa cũ ꝓtestatione.

m ¶ Ordinarijs. Et vide gl. no. in. c. cũ causam. de appel.

cta cõfessa fuit parentelã esse inter ipsam & virũ suũ: propter quod alter de prędictis Episcopis tulit sententiã diuortij inter ipsos. sup hoc delata fuit q̃ õ ad Papam. Vnde mandat quibusdam ꝙ si inuenerint ꝙ dictus. B. vxorẽ suam dimiserit ad iudiciũ alterius iudicis prædictorum, monitione præmissa cõpellant eundẽ vt ipsam recipiat: & maritali affectu pertractet: quia cũ cã duobus cõmittitur, sententia vnius nõ tenet. si verò aliqui apparuerint postquàm ab ipso recepta fuerit qui venit & possint ipsorum matrimoniũ accusare, causam audiant, & sine canonico decernãt eandẽ. B. ¶ † Not. ibi: *Episcopis*. nam facit iste tex. pro stylo curiæ vt cã matrimonalis cõmittatur solis Episcopis.[a] & ꝙ hoc sit de stylo curiæ; vide per Spe. in tit. de rescri. præsentatiõe. in. §. ratiõe formæ. ver. nũc igitur ad instructionẽ. sed in contrariũ facit. c. ꝓposuisti. j. de proba. & in multis locis reperies quòd talis causa fuit cõmissa nõ Episcopis, de hoc tamẽ nõ est curandũ: quia standum est in hoc stylo curiæ. ¶ † No. ij. iuncta glo. j. ꝙ confessio facta per mulierem præcedẽtibus cruciatibus & flagellis non tenet: & sic cruciatus & flagella incutiunt mulieri iustũ timorẽ. & idem videtur in masculo: vt not. in. c. cùm dilectus. quod met. cã. & in. l. ij. ff. eo. minor tamen metus[b] excusat mulierẽ, quã masculũ: vt dicit gl. quam tenebis menti in. c. cùm locũ. de spon. ¶ Itẽ no. quòd plures delegati[c] simpliciter dati nõ habẽt exercitium iurisdictionis in solidũ: vnde vnus sine altero ꝓcedere nõ põt. † Et aduerte, quia cũ tex. hîc dicat quòd sentẽtia vnius non tenet: potest colligi & inferri ꝙ alter delegatorũ[d] nec diffinitiuam nec interlocutoriam sentẽtiam sine alio proferre potest. nam appellatione sententiæ vbi non surgit absurditas intelligitur tam de diffinitiua quàm de interlocutoria:[e] vt est glo. multum nõ. quã tenebis menti in cle. j. de re iudi. in ver. sententias. secus vbi insurgeret absurditas. de quo vide gl. quam sic intellige in. c. cũ olim. de test. & facit iste tex. sic intellectus cõtra gl. in. l. Pomponius. ff. de re iudi. quæ dicit ꝙ alter iudicũ potest pronuntiare de cõparendo. Bar. tamen ibi cõtrà: & sic sentit quod prius dixi & tetigi post glo. s̃. eo. c. quoniã Abbas. & licet iste tex. loquatur de diffinitiua, tamen Papa in ratione sui non restringit se ad diffinitiuam: sed loquitur de sententia in genere. ¶ No. ibi: *maritali affectione*. quòd ecclesia potest compellere maritum non solùm vt vxorem recipiat temerè dimissam: sed etiam vt eam maritali affectione[f] pertractet. concor. c. ex parte. de spon. & ꝭc. illud. de præsump. cum simi. ¶ Contra tex. oppo. & videtur quòd ista confessio mulieris debuit valere licet sententia fuerit nulla. per. c. si. de resti. spolia. † Et per no. dictum Inn. vbi dicit ꝙ licet processus sit nullus: confessio tamẽ in iudicio valet[g]. Sol. primò potest dici quòd confessio hîc etiam non valuit: quia fuit extorta à muliere per corporis cruciatum. vt in tex. & gl. j. secũdò quòd confessio mulieris nõ prę iudicat matrimonio; vt in ca. super eo. de eo q

cogno. consan. vxo. suæ. & hæc sol. etiam ponitur in gl. j. & per hoc satisfactum est contrario. ¶ † Sed dubitatur quid si mulier fuit cõfessa sine corporis cruciatu? Sol. dicunt quidam (vt refert Imo.) ꝙ si tanta erat potentia mariti quòd mulierem verberibus affecisset si negasset in præsentia iudicis quòd tunc ille solus metus habet excusare mulierem. sed hoc non placet Inn. quia secundum hoc nunquàm valeret confessio vxoris in fauorem mariti, cùm semper sit talis potentia mariti in mulierem. & ideò no. dicit Inno. quòd nõ præsumitur metus in muliere: sed oportet ꝙ si vult infringere cõtractum seu cõfessionem ꝙ probet metum sibi fuisse illatum per maritum, vel per verbera illata. & no. hoc dictum. & intellige quãdo aliâs confessio de se valebat. & aliqui habent in lec. Inn. vbi dixit verbera: habent verba. & si vis saluare, intellige de verbis minatorijs. & secundum hunc intellectum minæ mariti habent excusare vxorem si contraxit: vel aliquid in præiudicium suum fuit confessa. sola tamen reuerentia[h] mariti[i] nõ sufficit ad excusandum mulierem. vt apertè voluit Inn. hîc. quod no. & idem Bar. in. l. metum & l. ad inuidiam. C. quod me. causa. & vide per eũ in. l. j. §. quæ onerandæ. ff. qua. re. ac. non da. nec etiam puto quòd solæ minæ non sufficiant: sed debet cõsiderari cõsuetudo mariti, & qualitas ipsius mulieris. nam sunt multi homines qui multa minantur, & parum faciunt: quia istorum minæ[k] non inducunt iustum metum: secus si non solet minari quin posteà facta sequantur: & ita sume practicam cùm vis probare ꝙ propter metum iudicis vel minas non appellasti. de hoc per Bart. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de no. ope. nun. & in. d. l. ad inuidiam. & vide quod dixi in ca. cùm virum. de regu. Et ex his potest solui. q. quotidiana. Mulier fuit protestata in absentia se consensuram alienationi rei sibi hypothecatæ propter metum & reuerentiam mariti, nunquid illa protestatio prius facta sit sufficiens ad rescissionem contractus. & tenuit Ray. ꝙ sic.[l] sed contrarium ego puto verum. per prædicta, & per l. metum. præalle. vbi patet ꝙ ex sola protestatione non probatur metus: sed oportet ꝙ probetur modo prædicto. & per hoc habes declaratam gl. j. ¶ † In gl. ij. in fi. No. hanc theoricam gl. quòd vbi de necessitate requiritur alicuius præsentia ad certam actum, non valet quod agitur in ipsius absentia. secus si de honestate tantũ debeat esse præsens. Host. quo ad primum, dicit ꝙ si in fauorem reipublicæ, vel ex forma mandati debeat quis esse præsens, non valet quod agitur in ipsius absentia, nec ipse potest actum ratificare, vt hîc. secus si ob priuatam vtilitatem. quia valet actus licet contemptus possit prosequi contemptum suum: vt in. c. quod sicut. de ele. vbi canonicus contemptus in electione potest ratificare electionẽ factam in ipsius absentia. & per hoc & per dictum ca. quod sicut. no. hîc do. Anto. ꝙ actus extraiudicialis in præiudicium tertij absentis tenet: licet ille posset prosequi contemptum: hoc ego nõ admitterem indistinctè. nam. c. quod sicut. loquitur in casu particulari. scilicet cùm ad minus duæ partes capituli actum gerunt absente tertia parte: nam tũc actus tenet. Ratio: quia duæ partes vniuersitatis repręsentant totam vniuersitatem: vt in. l. nulli. & in. l. planẽ ff. quod cuiusq; vni. vnde actus ibi gestus est ab habente potestatẽ secus enim videtur vbi potestas nõ esset penes exercentem actum sine alicuius præsentia: nam tunc putarem actum non valere sine illius præsentia. facit quod no. in. c. si annum. de iudi. lib. vj. & in. l. cùm non solùm. C. de bo. quæ li. in hoc tamen non potest dari certa doctrina: sed secundum varietatem causarum procedẽdum est: tene tamen menti prædicta. quia ad multa infrà dicenda conferũt. ¶ † In glo. in ver. *vnius*. in fine vltra limitationem quam dedi super tex. quæritur quid in delegatis ad vniuersitatem causarum: nũquid valeat sententia vnius? doc. hîc nihil dicunt. Sed aduerte. isti delegati simul processerunt in causa, & non valet sententia vnius. quod procedit etiam si essent ordinarij. quia causa debet habere finem coram illis iudicibus corã quibus est cœpta: vt in. l. vnica. ff. de offi. consu. not. glo. & Bart. in. d. l. Pomponius. ff. de re iudi. Sed dubium est nunquid à principio possint illi delegati ad vniuersitatem causarum separatim procedere? gl. & Bar. in. d. l. Pomponius, tenent ꝙ sic: vt in hoc æquiparentur ordinarijs.[m] Item videmus, quòd plures executores simpliciter dati habent potestatem in solidum: & hoc quia sunt deputati ad vniuersitatem negotiorum. vt in. l. j. §. si plures. ff. de exercito. act. sed secus est in procuratoribus deputatis

quæ dicit ꝙ ē qua si ordinarius delegatus ad vniuersitatem causarum. ergo &c.vide Ange.in.l.iudex posteà quã.ff. de re iud.vbi equiparat eum ordinario. Andræ.Barb. Anto.Francis.

a ¶ Quòd si vnꝰ ex tribꝰ.circa hoc qñ sunt plures iudices quorū cuilibet nō est attributa iurisdictio insolidū an vno discedente vel nolente iudicare:possint alij iudicare.credo opin. istius esse verã ex defectu potestatis qa cōmittēs cām: ita voluit eã committere vt nō vnꝰ ex eis,aut aliq tantū iudicarent: sed vt oēs.quia sanius est iudiciū & magis integrū qđ à pluribus fertur.vt plenè tradit etiam Spe.in ti.de aduo. §.iij.in ver.habito & se.vbi etiã dicit ꝙ plures pl'a sciũt. & qa facilius inuenitur qđ à pluribus quæritur.& iō dicit ꝙ melius est esse plures ꝙ vnū. & alibi dicit idem Spe.ti. de dispu. & alleg.in.§. iij.in ver.studeat. quòd plures rōnes& plura iura & plurium opi.faciũt aliquē obtinere.qñ enim cōmittens vel cōpromittens vult vni vel aliquibꝰ ex nominatis dare potestatē insolidum bene hoc scit dicere: vt plenè tradit in.c. prudentiam. hîc alleg.per istū.

b ¶ Illum remoueri.Adde Alex.cō si.xl.ij.lib.

c ¶ Illum recusare. Pōdera, quia iste tex.non loqtur in his qui stāt vt collegiū.Itē pondera q; Archi. stat hîc vt iudex q nō adhibebit fidē testi suspecto.facit qđ dixit Io. de lig. in c.ex literis.de consti.& ibi dixi. Itē iste text.loqꝛ in iudice:nō in teste. Itē quia inhabilitas testis supplet per habilitatē alio rū.l.si quis.§.j.ff.

deputatis ad cãs particulares: vt in.l.pluribus ff.de procura.& in.c.si duo.eo.titu.nec audiui vnquam illud dictum reprobari,& quandoꝗ fui sequutꝰ:sed credo illud nō procedere & cōtrarium esse verum.ad hoc alle.text.fin.iuncta gl.in ver.separatim in.c.vt officium.de hære. lib.vj. arguendo per locum à speciali:nam inquisitores hæreticę prauitatis deputati in aliqua prouincia,vel ciuitate,vel castro,dicūtur delegati ad vniuersitatem causarum:vt no.Io.an.in.c.per hoc eo.ti.li.vj.& tamen in eis speciale est fauore fidei vt possint procedere separatim:ergo regulariter debēt simul cōuenire,sicut delegati ad certã causam.vt hîc. quod bene no.& iura alle.per glo.& Bar.nō restringunt.quia loquūtur in alia materia.& hæc no. Ex quo infero quòd si Episcopus cōstituit plures officiales in aliqua parte diœcesis, nisi dederit potestatem insolidum non potest separatim procedere.nam habent isti iurisdictiōem delegatam ad vniuersitatem causarum. vt est gl.no.in.c.romana.de appel.lib.vj.& in.c.præsenti.de off.or.eo.li.&vide quod no.in clemē. & si principalis.de rescrip.¶ † Vide etiã aliam no.limitationem ad istum tex.quam ponit Inno.in.c.raynaldus.in princi.de testa. vbi dicit quòd si vnus ex tribus [a] vel pluribus iudicibus dixit opi.suam in pręsentia cōiudicum:nec potuit illos trahere ad suam opin.sed recessit,& noluit esse præsens in sentētia ferēda: possunt alij iudices sentētiare.quia perinde est ac si iste esset præsens,& contradiceret.quo casu valet sentētia pluriū:vt in.c.si.de re iudi.& in.l.duo ex tribus.ff.eo.& sic cessat hoc casu ratio.l. Itē si vnus.in fi.ff.de arbi.cōtrarium tenet Bar. in d.l.duo.& illud dictum puto verius: quia præsentia omniū exigitur qui habent iurisdictionis exercitiū pro parte:vnde repetitur nūc sententia lata à non habentibus potestatē insolidum.ad idē ego allego text.in.c. cū ab vno.de re iud.li.vj.vbi dicitur quòd vnus ex pluribus debet sententiã ferre alijs mandãtibus,aliàs nō tenet sententia,sed ille tertius non mandauit, nec sententiam dixit:ergo non tenuit ista sic à collegis lata. Adde & tertiam limitationem. si enim sunt tres vel plures iudices:& vnus iurat quòd sibi non potest liquere de causa,possunt alij sententiare:vt est tex.singu.in.d.l.Pomponius.secūdum intellectum quem sequitur ibi glo.& Barto.& Inno.in.d.c.Raynaldus. Et de pluribus ordinarijs & de istis delegatis qualiter habeant iurisdictionem:dicam.j.c. prudentiam. ¶ In gloss.fin.ibi: *facta verò restitutione.* vult ergo glo.& bene,quòd mulier petebat restitutionem mariti:ideò non admittuntur accusatores matrimonij ante restitutionem. Sed contra hoc facit:nam petens restitutionem habet spoliationem & possessionem probare:vt suprà.eo.titu.c. consultationibus.in fi. sed hîc maritus non abiecit vxorem: sed eam dimisit ad sententiam iudicis. Solu.dicunt Doc.quòd hæc sententia fuit nulla:quia ab vno lata.& sic volunt ꝙ spoliatus prætextu sententię nullæ, potest petere restitutionem. & verum dicunt vt in.c.cum causa.j.eo.& dic ꝙ eo ipso ꝙ coniunx sine legitima causa non vult redire ad suum cōiugalem, videtur eum spoliare: vnde potest agere possessorio. ad hoc vide bonam glo.in capitulo,literas.de resti.spoli.& in.c.si-

gnificasti.de diuor.& in.c. intelleximus. de adul.& no.bene has tres glo.& idem Inno.in.c. veniens.de regu.

SVMMARIVM.

1 *Iudex potest allegari suspectus,etiam si habeat plures collegas.*

2 *Scholaris subiturus examen doctorum: potest vnū ex ipsis suspectum allegare si habet causam suspicionis.*

3 *Causæ legitimæ ad accusandam suspicionem iudicis.*

4 *Arbiter vel arbitrator potest quis esse in causa familiaris sui.*

CAP. XVII.

Causam quæ. Delegatꝰ qui est dominus impetrantis, recusari potest. Communis diuisio. Secunda ibi: *verum.* ¶ Casus literalis,Inter. R.&. F. de ardemna quæstio vertebatur super natiuitate matris dicti.R.causa super hoc commissa fuit Episcopis Oonen̄. Vitonen̄. & Londonensi ad petitionem ipsius.R. sed quia dictus Londonen.Episcopus dominus erat dicti. R. præfatus.F.habebat eum suspectum. Vnde Papa ad petitionem ipsius amouit ipsum, & loco ipsius subrogauit Abbatē Herfodensem.Ber.

1 ¶ † No.primò quòd licitè potest recusari iudex vt suspectus ex causa probabili,nō solùm quando ipse solus est iudex.l.prætor. ff. de iurisdi.omni.iud.& in. c.si quis contra. de foro compe.sed etiam cum habet alios collegas.& facit iste text.pro not.in capitulo.j.de iudi.ꝙ si in vniuersitate iudicum habeo aliquem suspectum,possum petere illum remoueri [b] non obstante quòd alij possunt ferre sententiam iustam. ¶ † Et facit ad quæstionem.nunquid si scholaris qui debet intrare examen habet aliquem ex doctoribus suspectum ex legitima causa possit illū recusare [c] & credo quòd sic: quia solùm Doct.sunt ibi vt testes.& no. Barto.in proœ. ff.veteris. dixi plenè in capitulo, proposuisti.de proba.testes autem debent esse sine omni suspicione:vt not. in capitulo, in literis.infrà de testi.¶ Secundò not.ibi: *dominus est &c.* quòd habens aliquem in familiam suam,potest dici eius dominus.¶ † In glo.prima in fin. Ex glo.habes sex causas legitimas recusandi [d] iudicem.vide.xij.quas ponit Ioan.an. in.c.legitima.de appel.li.vj.& per Spe.eo.tit.§. superest.per totum.adducunt hîc Doc. aliam causam cùm iudex successisset in totum,vel in partem litigatori:nam tunc non potest esse iudex,quia iudicaret in facto proprio:vt in.l. Iulianus.la.ij.ff.de iu.& quod hîc dicitur habet locum etiam in ordinario.vt in. l. qui iurisdictioni præest.ff.de iuri.omni.iudi.vbi dicitur quòd is qui præest iurisdictioni nec sibi, nec suis ius dicere potest:facit.l.senatus. ff.de offi. præsi.plenè dixi in.c.cùm contingat.de fo.cōpe. ¶ † Nūquid autem potest esse arbiter siue arbitrator? [e] Doc.ꝙ sic.quia etiam in facto proprio quis potest esse arbitrator.vt.l.si libertus ff. de op. liber. & in.c.quintauallis.de iureiur. ista tamen ratio non procederet in arbitro:qa quis non potest esse arbiter in facto proprio,

de eden. ergo non bñ dicit.d.Abb. Andræ.Barba. Anto.Francis. ¶ Ad hanc materiam an scholaris doctorandus habēs vnum ex doctoribus collegij suspectū,possit illū recusare: credo opi.d.Abb.hîc eē verã: imò dico ꝙ doctorandus pōt approbari p solū Cancellariū studij qñ collegiū dolo versaretur contra scholarem:& Cancellarius ipse haberet peritiã: nisi ex forma statuti requireretur certꝰ numerus doctorū in approbando scholarem.vt pulchrè declarat Bal. in auť. habita. C. ne fi.p pa.& quæ reqrãtur in scholare vt debeat approbari à doctoribus: vide per. d. Car.in cle. ij.in.ij. qō.de magi.& an doctorandi potestas cōpetat Epo ex priuilegio, vel de iure cōi. habet p gl.in ea.cle.ij.de magi.& vide do. Abb.post Car. in ca.verum. de foro cōpe.& habetur p Hosti.in summa. de magi.in.§.j.

d ¶ Recusandi. Adde qñ habet causam consimilem. Are.consi.lv.

ZACHARIAS.

¶ Tu adde alias xij.causas quibus pōt iudex recusari.per Phili.Fran. in tit. de appel.c. postremò.col.pe. ponit Spe. sed nō tot.in tit.depositi §.pe.in ver. quid si ponens.& Lanf. in.c. quoniam cōtra. §. statuimus ver. recusationes. numero. j.in versi. præcedentis ad uocationis.& ibi in apost. Celsi ad ipsum.j.de probatio.

e ¶ Arbitrator. Adde Old.consi.cvj. & qđ voluit Ro. consi.lxviij.

etiam parte consentiēte: vt in.l. penul.ff. de arbit. sed dic quòd alio respectu potest esse arbiter in causa familiaris: qa interuenit consensus partium. nam possunt partes nō recusare iudicē. c. ad hoc aliàs. c. insinuātē. j. e. vbi patet ꝙ etiam dominus potest esse iudex in causa familiaris si non fuit exceptum. ¶ Vltimò scias quòd Io. an. hîc dicit ꝙ gl. non cautè loquitur, dum in prin. dicit hîc esse arg. quòd iudex pōt recusari si est dominus impetrantis.[a] nam secundū eum est hîc expressum: & sic non debet dici argu. Simile no. in. c. j. de pact. & ex hoc not. formosum modum inducēdi iura. vt vbi casus nō est clarus, inducatur text. in argumen. sed vbi text. est expssus, debet simpliciter allegari tex. posset tamen secundum eum dici quòd hîc nō fuit recusatus iudex, sed alter fuit surrogatus: sed dic melius quod imò text. probat de suspicione, & per consequens de recusatione: vt patet ibi: *habebat suspectum &c.*

SVMMARIVM.

1. *Appellari quo casu non possit ad Papam omisso medio.*
2. *Delegatus potest subdelegare vni vel pluribus.*
3. *Vnus ex delegatis, an possit causam pluribus subdelegare?*
4. *Iudex subdelegatus an possit cognoscere an sua sit iurisdictio.*

CAP. XVIII.

Cum te cōsulente.[b] Si delegatus Papæ committit causam non in totum: & à subdelegato appellatur ad Papam, per hoc non impeditur processus delegati Papæ. Vel clarius & sic. A subdelegato delegati Papæ q subdelegauit non in totum: non ad Papam sed ad ipsum subdelegatum appellari debet: & non diuiditur. ¶ † Not. primò vnum casum satis sing. in quo nō potest ad Papam appellari omisso medio.[c] regulariter contrà. vt in. c. ad romanam. ij. qō. vj. Et ratio huius specialitatis est: quia delegatus qui subdelegauit non in totum: repræsentat personam Papæ quo ad illam causam, vt in c. sanè. §. eo. & ideò ex quo Papa voluit istum tenere locum suum quo ad illā causam, temeraria est appellatio dū interponitur ad ipsum Papam qui iam habetur Papa in persona delegati. & idem casus ponitur. j. eo. c. super qōnū. §. porrò. ¶ Secūdò no. ꝙ delegatus subdelegās facit medium gradū: vnde nō debet appellari omisso isto medio. vt hîc. Hoc fallit si istud mediū esset inutile: vt puta si subdelegatus esset excommunicatus vel aliter impeditus: nam tunc potest appellari ad Papam. vt est tex. in. c. si is cui. j. eo. li. vj. Item fallit si negatur iurisdictio subdelegatis: vt quia dicitur Papam fuisse mortuum re integra. vt est tex. in. c. si à subdelegato. j. eo. li. vj. ¶ † Tertiò no. ibi: *vni vel pluribus.* quòd vnus delegatus potest causam subdelegare vni vel pluribus. concor. j. eo. c. pastoralis. j. respon. & eadem ratiōe dicunt Docto. ꝙ plures delegati possunt causam subdelegare pluribus quā ipsi sunt. ¶ † Sed est dubium satis probabile: nunquid vnus ex pluribus delegatis possit causam subdelegare pluribus sicut potest vnus solus: vt hîc. Inn. colligit hîc arg. ꝙ sic. refert alios tenere contrarium, ꝓpter absurditatem quæ posset sequi si isti plures subdelegati discordarent. Host. dicit ꝙ ista consideratione decet & expedit vt vni cōmittat. sed propter ratiōnē. c. prudentiam. ver. illa quippe. j. e. dicit ꝙ potest delegare pluribus. nec ob. si dissentiāt. quia prouisum est per. c. fi. de re iud. sed Ioan. an. dicit ꝙ illud. c. nō prouidet in isto casu. & bene dicit. quia loquitur quando plures iudices delegati discordant in sentētia: sed nos loquimur quando plures subdelegati vnius delegati discordant cùm procedunt cum collega subdelegātis: vt puta vnus ex duobus delegatis subdelegauit vices suas duobus: isti procedunt cum collega subdelegantis & discordant adinuicē. quo casu non est prouisum qualiter sit prouidendum. & ideò dicit Io. an. vtile esse prouidere vt non possit vnus cōmittere pluribus nisi insolidum: vt in simili dicitur in. c. pe. de electi. li. vj. ego credo quòd commissio optimè fieri potest pluribus per vnum: vt hîc & §. eo. c. quāuis. & ꝙ omnes subdelegati ab vno tenent locum vnius: ita quòd nil valet nisi maior pars conueniat in vnam sententiam. ad hoc alleg. tex. cum gl. in. c. pastoralis. in princ. §. de rescrip. vbi bo. text. facit cle. fi. de iur. pa. & not. Ioan. an. in simili in. c. scriptum. de elect. ¶ In ea. glo. ibi: *& non laicis.* hodie est prouisum in c. statutum. in. §. in nullo. de rescrip. li. vj. vbi dicitur quòd illis personis debet committere delegatus Papæ quibus committit ipse Papa: & quæ sunt illæ personæ habetur ibi in princip. Extra glo. dubitatur quid si subdelegans reseruauit sibi executionem sententiæ & non sententiam, nunquid habeat locum iste tex. Doct. ꝙ sic. & hodie est tex. in cap. si delegatus. infrà eo. libro. vj. Vnde quemcunq̧ articulum iurisdictionalem sibi reseruauerit, semper remanet iudex,[d] & debet ad eum appellari à subdelegato suo, nisi quādo negetur iurisdictio sua: vt est tex. in. d. c. si à subdelegato. ¶ † Sed hoc casu est dubium nunquid subdelegatus possit cognoscere an sua sit iurisdictio ex quo negatur iurisdictio subdelegantis. & de hoc in Specu. eo. titu. §. excipitur. vbi ponit opin. contrarias. sed tene ꝙ potest per tex. illius. c. si à subdelegato. in ver. admittere. & ibi hoc sentit Ioan. and. nec obstat ille tex. in eo quod non potest appellari ad subdelegantem: quia illud est ne appellans videatur sibijpsi cōtrarius. quia ex quo negat eum habere iurisdictionē, non debet ad eum appellari: sed quādo coram subdelegato proponit defectum iurisdictionis non reperitur in aliqua contradictione: quia iudicium redditur in inuitum. l. inter stipulantem. §. si stichum. ff. de verbo. ob. & in. c. intelleximus. de iudi. & hoc no. ꝓ intellectu huius. c.

SVMMARIVM.

1. *Iurisdictio tam ordinaria quàm delegata perpetuatur per litis contestationem: & per citationem in delegatis. 2. 4.*
2. *Delegatio expirat morte delegantis re integra: vide in discursu maximè nu. 7. etiam quòd delegatus ignoret mortem delegantis. 10.*
3. *Mandatum factum non expirat re integra morte mandantis quando est factum sub nomine dignitatis mandantis. 9. vbi aliter limitetur: vide in nu. 10. vbi ponitur quid si ignoretur mors mandantis.*
5. *Iurisdictio in dubio præsumitur concessa ordinaria, non delegata.*
6. *Citatio est principium & fundamentum iurisdictionis contentiosæ.*
8. *Appellari non potest de vicario generali Episcopi ad Episcopum. quia faciunt idem consistorium: sed bene de vicario speciali.*

CAP. XIX.

Relatum. ¶ † Per lit. contest. perpetuatur iurisdictio. vel sic: Morte delegantis nō expirat iurisdictio delegati coram quo lis erat contest. & non diuiditur. ¶ No. primò[e] ꝙ sicut mandatum extraiudiciale expirat re integra per mortem mādatoris:[f] vt in. l. mādatū. C. man. & in. §. rectè. insti. eo. & no. in. cle. fi. de procur. ita finitur mandatum[g] iurisdictionale re integra, differunt tamen in alio scilicet respectu perpetuationis: quia primo casu negotium dicitur esse integrum ante lit. contest. ita ꝙ expirat mandatum procuratoris si non fuit lis cōtest. vt no. in. d. clem. fi. & Bar. in. l. & quia. ff. de iuri. om. iu. ¶ † Sed ad perpetuationem iurisdictionis delegatæ non

---

a ¶ Dñs impetrātis. Adde qđ voluit Ro. consi. j. alleg.

SEB. SAPIA.

b ¶ Cū te consulēte. Vide tres intellectus quos ad istū tex. ponit. d. Abb. in. c. super qōnū. in prin. j. eo.

c ¶ Omisso medio. Adde quod do. de Rot. decisi. suis in ti. de appe. relictis per dom. Bert. tenent ꝙ si delegatus subdeleget causam donec causam duxerit ad se reuocandam, & subdelegatus deferat appellationi, ꝙ oīs potestas transfunditur in Papam.

ZACHARIAS.

¶ Adde tu materia pñtis. qōn. per istū tactę hîc, istū Imol. & Anto. de bu. in. c. cū bertoldus. & ibi Fel. co-lum. v. in princi. j. de re iud. eundem in. c. sup qōnum. §. porrò. ver. appellari nō potest. j. e. tit. Bar. soci. in suo tract. fallen. regu. xiiij.

d ¶ Remanet iudex. Adde Abb. cōsi. lxxxvij.

SEB. SAPIA.

e ¶ No. primò. Vide Rom. in consi. j. & in. l. ij. §. sed si quis. ff. de dona. Alexā. in. l. fundi venditor. col. ij. & iij. ff. de acqr. pos. Ias. post Alex. in l. eius. ff. si cer. pet. Bal. in cons. clxx. inci. Ad euidentiā in. j. parte. Cor. in consi. lxxxvj. circa primū. col. fi. in primo vol. & Soci. in consil. lxxxvij. inci in præsenti in. iij. parte.

f ¶ Mortē mandatoris. Adde Cald. consil. iiij. hoc eo. tit. & vide quādo non finiatur, per Ro. consi. cij.

g ¶ Finitur mandatum. Et limita nisi respectu sedis apostolicæ Papa delegasset: qa mortuo Papa nō expirat. c. ad abolendā. §. fi. de hære. secūdū Bal. in. d. l. & qa. vide Ang. qui sing. limitat in. d. l. & quia. And. Barb.

tæ non requiritur lit. contest. sed saltē sufficit citatio. vt j. c. prox. & j. latius dicam. ¶ † Secundò no. ꝙ delegās certam causam videtur in dubio delegasse nomine personæ, & non nomine dignitatis. hinc est ꝙ expirat mandatum re integra per mortem mandatoris. secus si delegasset nomine dignitatis: vt in. c. si gratiose. de rescri. li. vj. & not. in. l. centesimis. ff. de ver. ob. & sic limita omnia iura quæ dicūt morte mādatoris finiri mandatū. & in procuratore dic vt habetur in. d. cle. fi. ¶ † In glo. Ex hac gl. colliguntur duę opi. dum quæritur per quē actū perpetuetur iurisdictio delegati contra tacitā reuocationem quæ surgit ex morte constituētis. Primò ꝙ secundū leges requiritur lit. contest. & ita procedit iste tex. sed secūdū canones sufficit citatio: vt j. c. proxi. hæc lec. nullibi probatur apertè per ius ciuile: imò tex. videtur in contrarium in. l. & quia. ff. de iuri. om. iud. vbi tex. solū requirit ꝙ delegatus incepit vti iurisdictione. Item Marti. antiquus glossator iuris ciuilis tenuit opin. vt sufficiat citatio. Azo tamen tenuit primum dictum. & ad hoc inducit in quæstione facti istum tex. Sed fertur ꝙ contra eum fuit allegatum. c. seq. vbi expressè dicitur ꝙ sufficit citatio. & sic remansit confusus. Secunda lectu. est vt secundum vtrūq; ius sufficiat citatio: & hanc lect. sensit gl. dum in ista opi. alle. d. l. & quia. & hanc opi. sequitur gl. in d. l. & quia. & clarius ibi Bar. Tertia opi. extrà glo. ꝙ in delegatione principis non requiritur exercitium alicuius actus, sed per solam commissionē est perpetuata iurisdictio: & tenētes hanc opi. fundāt se ex illa. l. & quia. in ver. principaliter. sed illa lec. communiter nō tenetur. nam est contra istum tex. & c. sequens. & ad illam. l. respondetur ꝙ loquitur in iurisdictione ordinaria. & de hac materia vide latius in. c. licet j. eo. sed quantum pertinet ad intellectū huius. c. conclude sic. ꝙ aūt quæritur de iurisdictione ordinaria: & illa non expirat per mortem concedentis etiam re integra. vt no. Host. s. eo. c. quoniam Abbas. est tex. secundū communem intellectum in. d. l. & quia. & est ratio quia per concessionem ordinariæ iurisdictionis fit gratia ipsi concedenti, cùm per hoc habeat dignitatem. vt no. in cle. ij. de rescrip. gratia verò concessa non expirat, licet moriatur concedens re integra. vt in. c. si cui. de præben. li. vj. & ad validitatem & efficaciam priuilegij sufficit ꝙ perueniat ad noticiam priuilegiati. vt in. c. j. de conces. præben. li. vj. & in. l. absenti ff. de dona. Itē iurisdictio ordinaria radicatur [a] in personam illius cui conceditur: vnde immediatè per cōcessionem inhæret ossibus istius. & ideò per mortem concedentis non expirat: quia id quod nostrum est, sine facto nostro à nobis euelli nō potest: vt in. l. id quod nostrū. ff. de regu. iur. ¶ † Quomodò verò cognoscatur ꝙ sit commissa iurisdictio ordinaria an verò delegata: dic ꝙ si princeps vel lex seu cōsuetudo tribuit simpliciter iurisdictionem super vnam prouinciā, seu super vnā ciuitatē, vel castrum. seu concedit iurisdictionē simpliciter [b] super vniuersitate causarū, videtur concedere ordinariā, nisi exprimat [c] verbum delegamus. [d] vel facias authoritate nostra [e] & c. nam tunc facit eū delegatum. [f] ad hoc vide bo. tex. cum gl. in. c. j. de cle. ægro. li. vj. & in. c. cū aliquibus. de rescri. eo. li. hanc conclusionem firmat Host. s. eo. in. c. quoniā. & Bar. in. d. l. & quia. vide Inn. in. c. cùm ab ecclesiarū. de off. or. & scias ꝙ nō quilibet potest dare ordinariam, sed solū princeps, vel lex, vel cōsuetudo, vel vniuersitas dū eligit rectorem: vt no. in iuribus præalle. Aut quæritur de iurisdictione delegata, & de perpetuatione ipsius reperiūtur multæ opi. vt prædixi: inter quas est opi. Hostiē. in. d. c. licet. qui multum in hoc laxauit habenas. dicendo qualitercunq; delegatus incipit vti iurisdictione ante mortem delegantis perpetuata est iurisdictio: mouetur per illud. c. licet. vnde si eligit sibi notarium vel nūtium, fit perpetuatio secūdum eum. vide etiam gl. [g] in. c. si à subdelegato infrà eodem. libr. vj. quæ tenuit ꝙ si delegatus subdelegat ante mortē primi delegātis, perpetuatur eius iurisdictio [h] & subdelegando vsus est iurisdictione. Mihi placet illa opi. vt necessariò requiratur citatio. per text. j. c. proxi. & p c. fi. de offi. lega. cui impossibile est respondere nisi improprietur litera. facit. c. proposuisti. de foro comp. & l. si quis posteà. de iud. quod ꝓbatur ratione. nam in hac perpetuatione requirit ꝙ delegatus cœperit vti iurisdictiōe. vnde cùm perpetuatio ista fiat respectu partium, oportet ꝙ interueniat aliquis actus cum parte. ¶ † Sed citatio est principium & fundamētum iurisdictionis contentiosę. insti. de pœna te. litigant. §. fi. & c. cōtingit. de proba. ergo necessariò requiritur ꝙ pręcedat citatio. Item secundò multa iura specificè requirunt citationem: vt j. c. proxi. & c. fi. præalle. de offi. leg. ergo alia iura quæ dicūt generaliter, ꝙ iudex incepit vti: debēt intelligi & suppleri per citationis actum. Item & tertiò. c. proxi. requirit ꝙ negotium debet esse cœptum ante mortē delegantis: sed nō potest dici cœptum nisi sit deuentum ad aliquem actum qui sit de substātialibus negotij. vt probatur in. c. in causis. cū ibi no. de elec. & in cle. fi. de procu. ergo etiam necessariò requiritur citatio: qa (vt dixi) ista est primus & substantificus actus ordinis iudiciarij. & hāc opi. tenet Cal. in. d. c. licet. [i] & Arch. q. vij. c. nō ita. si quæris de ratione quare delegata iurisdictio extinguitur morte concedentis re integra. Responde per actum subdelegationis nō transfertur efficaciter iurisdictio in delegatum. hinc est ꝙ re integra ille qui subdelegauit in totum potest commissionem reuocare: vt in. c. quāuis. eo. tit. lib. vj. vnde cum iurisdictio re integra sit effectualiter penes delegantem: & per mortem ipsius extinguatur iurisdictio sua, per consequens extinguitur potestas delegata: quia extincto iure authoris extinguitur ius successoris. argu. in. l. lex vectigalis. ff. de pigno. Sed per exercitium iurisdictionis ante mortem delegantis iurisdictio radicatur in personam delegati. ita ꝙ efficaciter transiuit in eum. ideò morte ipsius non extinguitur iurisdictio. ¶ † Sed circa prædicta dubitatur, quid in iurisdictione delegata [k] ad vniuersitatem causarum, nunquid iurisdictio expiret morte concedentis non recolo de præsenti vidisse, sed credo ꝙ expiret. adduco tex. per locū à speciali in. c. ne aliqui. de hære. lib. vj. vbi dicitur ꝙ officium inquisitorum hæreticæ prauitatis non expirat etiam re integra per mortem constituentis, fauore fidei. ergo cessante

ZACHARIAS.

¶ Adde Alex. plenè & Ful. in. l. more. col. iij. ff. de iuris. om. iu. Pet. de ancha. & Gemi. in c. si. e. ti. li. vj. Bal. Rap. & Alex. in al le. l. & qa. & Spec. in tit. de iuris. om. iud. §. vj. ver. item mortuo. & seq.

a ¶ Radicat. Limita nisi esset accessoria, vt in vicario episcopi. qui licet habeat ordinariā, tamē mortuo epo expirat. gl. in cle. j. de offi. vic. And. Barb.

b ¶ Simpliciter. Adde qđ voluit Ro. consi. lix.

SEB. SAPIA.

c ¶ Exprimat. Vide Mod. in. l. & si prætor. ff. de offi. eius cui māda. est iuris. & Fel. in. c. fi. j. eo.

d ¶ Delegamus. Adde Ang. consi. ccxiiij.

e ¶ Authoritate nostra. Adde Ro. cō. ccxxxv. & melius cclxxxv. vbi ponit intellectū. c. qa frustra. vbi illa verba. & tamen dicit ꝙ habet locum in ordinario.

f ¶ Delegatū. Vide qđ pulchrè dicit Bar. in. l. ambitiosa. ff. de decret. ab ord. fa. & Bal. in. d. l. & qa. An. Barb.

g ¶ Etiam gl. certè tex. ibi probat cōtra illam glo. vide ibi do. And. Barb.

h ¶ Iurisdictio. No. ꝙ subdelegādo qs vtit iurisdictione cōtra no. in. c. pastoralis. de rescri. vbi habēs habitū iurisdictiōis & nō vsum subdelegat. ergo subdelegare nō est iurisdictionis. vide Ange. in d. l. & qa. do. Abb. in. c. seq. cōtra gl. d. c. si à subdelegato. And. Barb.

i ¶ Dicto. c. licet. Bar. in. d. l. & quia. dicit ꝙ. c. licet causam. ꝓbat veritatem. vide ibi Ang. qui dicit ꝙ de cōsuetudine ita seruatur ꝙ requiritur citatio. Andr. Barba.

k ¶ Iurisdictiōe delegata. vide q̄ not. Moder. in. l. more ff. de iuris. om. iu. vbi ponunt quòd plus habeat delegatus ad vniuersitatem causarū, ꝙ delegat⁹ ad singularem causam. de quo etiā latè tradit Soc. in repe. l. j. ff. qs & à quo appel.

a ¶ Dicta.l.& quia.Bal.tenet contrarium in.d.l. & quia.vide quæ remisi ad Bar.in.l.fundi.ff.de acquir.pos.vbi de hoc.And.Barba.

b ¶ Nuntius exequi.Adde Bal.consi.lxj.& vide nouis.in.l.fundi. ff. de acquir.posses.

c ¶ Consilium Sempronij.Adde qđ Ro.consi.cxix.dicit q͂ mandatū nō finitur morte mādātis fauore piæ cause etiā re integra. Anto.Francis.

d ¶ Ad perpetuandā.per quos actus perpetuetur iurisdictio:&an de necessitate ad illius perpetuationē requiratur li.cōtest. vide quæ hic plenè scripsi. vbi tenui q͂ iurisdictio perpetuatur p quēcunq; actū etiam citeriorem à citatione,qui non potest exerceri absq; iurisdictiōe puta per electionē notarij.& hoc p istū tex.& per tex. in l.&quia.ff.de iur. omnium iudi. ibi dū dicit text. geri cœpit &c.quia vt dixit Bar.in.d.l.& quia.&ibi plenè p Alexā.in. x.col.p solā citationē iurisdictio perpetuat. de quo etiā p Bal. in.l.fi.C. de p̄scri. xxx.an.no.&per Alexā. in.l.j.ff.de iuris.om.iud.& in l.si quis posteà. ff. de iud.& per glo. in cle.j.de iud. An aūt perpetuetur p actum nullum vide Bal.in.l. si pater. C.ne de statu defun. & cōclusio est q͂ nō perpetuatur. & ideo pōt reuocari per delegā tem:vt est gl.in.c. cū plures. hoc eo. tit. quod est verū tacitè.s.per mortē ipsius delegantis, non aūt expressè, per gl.in.c.venerabilis.hoc.e.ti. quā Rom. dixit singularē in suis singula. per alphabetū. in versicu.iurisdictio.

e ¶ Euitari correctio.Vide Bar. in l.j.§.deniq;.ff.qđ vi aut clam. Andræ.Barb.

f ¶ Vt lit.pen.Adde Roma.consilio cccxxx.

fauore fidei expiraret talis iurisdictio & tamē inquisitores in certa prouincia habent subdelegatum ad vniuersitatem causarum:vt no.Ioan. in.c.per hoc eo.titu.li.vj.Et quāquā iurisdictio delegata ad vniuersitatem causarum in multis æquiparetur iurisdictioni ordinariæ:iuxta no.per gl.& Bar.in.l. Pomponius.ff.de re iud.tamen in omnibus nō conueniūt,maximè vbi subest diuersa ratio:nam ratio extinguendi iurisdictionem delegatam quo ad particularem causam militat in iurisdictione delegata ad vniuersitatē causarum.quia iurisdictio remanet penes delegantem, & nomine proprio iste nihil habet vt in.c.sanè.§.eo.& in.l.j. ff.de offic. eius cui man.est.iuris. 8 ¶ † Hinc est q͂ de foraneo vicario appellatur ad Episcopū, quia ille habet delegatam,licet ad vniuersitatē causarum:secus in vicario generali Episcopi, qui est ordinarius: & facit idem consistoriū cum Episcopo:vt not. in cle.& si principalis.de rescri.& in.c.romana,de appel.li.vj.& in.c.ij. de consuetu.eo.li. 9 ¶ † Item limito no.omnia prædicta,q͂ expirat mandatum per mortem mandatoris, quādo per dationem mandati datur noua potestas ad actū,ita q͂ in exercitio actus mandatarius gerit vicem mandatoris.secus autem in præcepto quod fit aliàs habenti potestatem:nam cùm non detur noua potestas sed potius excitetur antiqua:vt in.c. licet. & in.c. pe.de offi.or.cessat ratio suprà dicta extinguēdi mandatum. vnde recipiens præceptum tenetur illud adimplere non obstāte morte præcipiētis.de hoc est tex.iuncta gl.in aut. vt nulli iudicum.§.& hoc verò iubemus.sentit Hosti. in.c.quoniam Abbas.§.eo.& tenet Bar.in. d.l. & quia. [a] Et per hoc dixi q͂ si iudex mandauit nuntio vt mitteret aliquem in possessionem, licet iudex moriatur re integra, tenetur nihilominus nuntius exequi [b] mandatum.qđ not. Ex quo infertur q͂ etiam si præceptū fiat aliàs habenti potestatem siue iussum præcipientis, nihilominus ex quo non fit noua delegatio tenetur recipiens præceptum exequi.pro hoc allego bonū tex.in.c.eam te.de rescrip. vide etiā per Spe.qui firmauit hāc opi.tit.j.§ restat.ver. item mortuo mādatore.vbi plus dicit,q͂ si mādatur aliquibus vt eligant cum consilio Sempronij,licet moriatur præcipiens, tenētur nihilominus isti mandatarij in electiōis actu requirere cōsilium sempronij: [c] & per hoc habes declaratum & multipliciter limitatum intellectum huius capituli.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio delegata perpetuatur per citationem.vide in nume.3. vbi ponitur per quæ citatio requiratur.*

2 *Statuta & aliæ dispositiōes sunt reducendæ ad concordiam etiam per subauditos intellectus.*

4 *Citatio per edictum debet fieri,vbicunque nescitur quis sit citandus.*

5 *Iurisdictio delegata non perpetuatur per simplicem subdelegationem.*

6 *Appellans censetur renuntiasse appellationi,si litigare non desinit coram iudice à quo in illa causa: & intellige appellationi interpositæ,secus interponendæ:vide in nu.7. duas no.limitationes.*

8 *Fundare nemo se potest super actu quem improbauit.*

9 *Dictio quasi,est diminutiua.*

10 *Iurisdictio delegati re integra finitur per mortem delegantis:nec valet processus posteà agitatus,licet delegatus ignorauerit mortem delegantis.*

11 *Communis error an faciat ius.*

Prælatus qui communiter reputatur si non est,gesta per ipsum non tenent.

CAP. XX.

1 GRatum. ¶ † Si delegatus citauit ante mortem delegantis, perpetuata est iurisdictio. hoc primò.Et appellationi renuntiat qui coram iudice à quo appellauit litē prosequitur.hoc secundò.Cōmunis diuisio.Secūda ibi: *nos.* & quælibet pars subdiuiditur in duas:vt patet ex text. ¶ Casus literalis.Causa quædam commissa fuit iudici delegato,ipse statim citauit partes.lis verò cōtest. fuit post mortē delegātis.Quærebatur vtrū possit posteà in causa procedere delegatus.Secundò ponitur alia quæstio.Ecce aliquis appellauit à iudice:postmodum petijt terminum ad producendos testes &attestationes receptas:petijt postmodū publicari. quæritur an huic appellationi renuntiasse intelligatur.Ad primam quæstionem respon.Papa,q͂ citatiōe facta negotium est quasi cœptum.& præcipuè si delegatus non sit certus de obitu delegantis, vnde legitimè potest in causa p̄cedere.In secunda quæstione respondet, q͂ si vera sunt præmissa,appellationi renuntiasse videtur.B. ¶ Not.primò tex.expressum q͂ ad perpetuandam [d] iurisdictiōem delegatam ante mortem delegantis non requirit necessariò liti.contest.& sic istud.c.corrigit præcedens secundū Tan.& Gof. vel dic melius q͂ potius interpretatur:vt sic per istum text.suppleatur ad.c.præcedens maximè.nam si ille tex.ex toto esset correctus non fuisset positus in ista cōpilatione:vt.§.in proœ.huius compilationis. 2 ¶ † Et ex hoc dic q͂ si in eo.volumine statutorū reperiuntur duo statuta ferè cōtraria,debet euitari correctio [e] quātum potest,& reduci ad concordiam per subauditionem.per hoc tex.in.l.sciendum.ff. qui satisd.cog.iuncta aut. offeratur. C.de lit.contest.& quod ibi no. & vide pulchrè per Bar.in extrauag.ad reprimē.in ver.non obstantibus. 3 ¶ † Secūdò no.ibi: *proposito citationis edicto.* nā per istū tex.probo vltra alias opi.quæ habent q͂ ad perpetuandam iurisdictionem non requiritur q͂ citatio perueniat ad partes.satis enim est q͂ emanauerit à iudice:ita tenet gl.no.in cle.ij.vt li.pen. [f] & ad hoc ego adduco istum tex.in verbo. *proposito edicto.* nam aliàs fiebant citationes per edictum: quia scribebatur edictum in albo Prætoris,nec aliud requirit iste text. hodiè verò prohibetur regulariter citatio per edictum.debet enim specificè fieri per nuntium,seu literas. de quo vide plenè quod no.in cle.j.de iudi. 4 ¶ † Vnum tamen no.dictum Inn.tenebis menti q͂ vbicunq; nescitur quis sit citandus, adhuc hodie habet locum citatio per edictum. [g] Pro hoc.c.fi.qui ma.accus.possunt.& in.c.albericus.de testi. ¶ No.iij.ex ratione literæ ibi: *negotium sit quasi cœptum.* q͂ ad hoc vt perpetuetur iurisdictio delegati debet negotium commissum esse ad minus quasi cœptū. 5 ¶ † Et no.quia dicit negotium.per hoc infertur q͂ per subdelegationem non perpetuatur iurisdictio:quia per hoc non est negotiū commissum cœptum,nec quasi:licet aliud dixerit gl. [h] in.c.si à subdelegato.de offi.deleg.lib.vj.sed primū plus placet:nec ob. q͂ subdelegando vtatur iurisdictione:quia vtitur non delegata,sed ordinaria:& probatur apertè in.c.pastoralis in prin.j.eo. vbi dicitur q͂ iurisdictio dandi iudicem à delegato à principe est à lege concessa. vnde pondera illud verbum à lege:nam lex dat ordinariam:vt dixi in.c.præcedenti.Item præsupposito sed non concesso quòd vteretur delegata:tamen satis est quòd non fuit vsus circa negotium cōmissum:nam debet negotium esse cœptum:vt hîc.& adde ista ad no.§.c.proxi. 6 ¶ † Item no.q͂ appellans renuntiat appellationi si posteà

g ¶ Per edictū.Adde Paul.de cast.consi.clij.in primò impressis.

g SEB. SAPIA. ¶ Per edictum. Quando fiat citatio per edictū vide Alex.in consi.ciij.inci.perspectis.in.v.vol.& in consi.v.inci.In causa.col.j. in.ij.vol.And.sicu.in consil.xviij.col.iij.in.j.vol.& pulchrè per Riminaldū Ferrarien.in.l.si pacto quo pœnam.col.ij.in fi.C.de pactis.

h ¶ Dixerit gl.Vide cōtra illā gl.tex cū sua gl.i.c.pastoralis. de res.An.bar.

a steà litigat coram iudice[a] à quo: quia per actum contrarium subsequentem renuntiatur actui præcedenti: vt in c. solicitudinem. de appel. & .xxxij. q. j. c. cùm renuntiatur. & hoc intellige in appellatione interposita, non autem procedit indistinctè in interponẽda. vnde si grauatus infra tempus sibi præfixum ad appellandum litigat coram iudice, non per hoc renuntiat facultati appellandi. quia potest interim deliberare: ita sentit Inn. no. in c. solicitudinem. de appel. sed tu limita vt ibi. & vide per Io. And. in c. fi. de appel. li. vj. & bo. tex. cum ibi no. in. l. ad solutionem. C. de re iudi. ¶ Sed quæro tex. iste loquitur quando appellans petijt inducias: item postmodum renuntiauit productioni & allegationi: & petijt attestationes soléniter publicari. quid si alterum tantùm fecisset: vt quia solùm petijt inducias, vel solùm petijt attestationes publicari. Solu. dicit Inn. quòd idem: nam per hoc apparet ꝙ voluit redire ad priorem iudicem. Dicit Host. qualitercunq; appellans egit coram iudi-
7 ce priori. & hoc tene. quia semper subest ratio prædicta. ¶ † Hæc limita, nisi actus qui posteà geritur coram iudice à quo veniat ad augmentandum desiderium appellantis: ideò dixit glo. no. in c. si à iudice. de appel. lib. vj. ꝙ si appellãs comparuit coram iudice à quo & petijt etiam reuocari grauamen: & ad probandum grauamen producit testes: nõ per hoc videtur appellationi renuntiasse: quia nihil directè egit contra appellationem suam: quia per appellationem instat vt reuocetur grauamen. & ad hunc effectum posteà institit coram iudice à quo. Adde aliam solẽnem limitationem post eam quæ colligiť ex. c. cùm venissent. de eo qui mit. in posses. In gl. in verbo obtulit. & no. illam glo. quæ singulariter dicit ꝙ si actus gestus post appellationem coram iudice à quo non fuit approbatus in iudicio, ꝙ tunc per illum actum non videtur renuntiasse ap-
8 pellationi. † Quia non potuit iudex vel pars se fundare super eo
b quod impugnauit[b]: vt in regula ex eo. de regu. iu. li. vj. & in c. cùm olim. de censibus. optimè facit tex. in c. mulieri. de iureiuran. ¶ In glo. j. ibi: *legitimas exceptiones*. Dic, scilicet declinatorias: vt in c. pastoralis. de excep. & c. inter monasterium. de re iudica. & in. l. fi. C. de excep. & dic clarius quàm glo. ꝙ propriè & strictè negotium dicitur cœptum per lit. contesta. & tunc partes ingrediuntur principale negotium. prius enim potest disputari de legitimitate personarum: & per exceptiones declinatorias posset differri negotium principale: vt in d. c. pastoralis. per citationem autem negotiũ non est propriè cœptum quo ad effectum suprà dictum. ideò tex. dicit ꝙ est quasi cœptum: nam quo ad perpetuandam iurisdictionem
9 potest dici cœptum: quia iudex cœpit vti iurisdictione. ¶ † Et no.
c ex hoc & ex tex. ꝙ dictio quasi[c] diminuit ex proprio significato significatum eius ad quod adijcitur. & vide glo. de hac dictiõe quasi in c. parochianos. de deci. & bo. tex. cum glo. in. l. in facto. ff. de condi. & demon. quandoq; tamen est expressiua veritatis: & tunc ponitur impropriè: vt no. glo. in c. prout. de do. & contu. Et in eo, ꝙ glo. cõsequenter annectit an cœptum re integra transeat in hæredem actiuè & passiuè. aliquid dicit hîc Hosti. & minus perfectè. sed tu dic vt plenè dixi in c. significauit. de rescri. ¶ In gl. ij. in fine.
10 No. glo. & clarius hoc tenet in c. cùm venisset j. de testi. ¶ † Et cõclusio sit ista, ꝙ per mortem delegantis re integra expirat iurisdi-
d ctio delegati nec valet processus posteà agitatus[d] licet delegatus ignorauerit mortem delegantis: quia ignorantia nõ potest tribuere iurisdictionem non habenti: vt in. l. priuatorum. C. de iuri. om. iud. & c. significasti. de foro compe. Item iura loquuntur indistinctè. ergo non debemus facere differentiam inter ignorantiam & scientiam. xix. dist. c. si romanorum. c. solitæ. de maio. & obe. & per hanc rationem hoc tenuit Barto. in. l. & quia. ff. de iuris. om. iudi. & refert Inno. tenuisse contrarium in d. c. licet. sed primum dictũ sequuntur communiter Doc. hîc: & in d. c. cùm venisset. Nõ ob. contrarium glo. de. l. eius qui in prouincia. ff. si cer. peta. quia fatendum est ꝙ mandatum procuratoris reuocatur re integra per mortem constituentis: vt in. l. mandatum. C. man. clem. fin. de procu. & in §. rectè. insti. man. sed ne procurator ignorans damno afficiatur habeat actionem mandati vt recuperet expensas, & seruetur indẽnis ab omni interesse. vt. l. si mandassem. ff. man. Item mandatum procuratorium est bonæ fidei. iurisdictio verò delegata est stricti iuris: ideò secundum Inno. largior interpretatio fit in illa quàm in
11 ista. ¶ † Posset instari vltra Doct. de. l. Barbarius. ff. de offi. pręto. vbi apparet ꝙ communis error litigantium facit sententiam valere. ad idem. iij. q. vij. c. infamis. §. tria. ver. veruntamen. Sol. si tenetur opi. Inno. in ca. cùm dilecta. de rescrip. ꝙ illa. l. non habet locum in delegato: cessat contrarium. sed si teneremus contrarium (quod est verius) vt ibi dixi. dic quòd sibi non interuenit solùm error communis: sed emanauit officiũ ab habente potestatem, & durauit iurisdictio ipsius committentis. vt no. Inno. in c. nihil. de elect. Sed in casu nostro extincta iurisdictione remãsit solus error, qui non potest tribuere iurisdictionem. Et ideò si quis emit rem à prælato intruso qui nullum habuit titulum à superiore licet communiter putaretur prælatus, non tamen iste communis error facit cõtrarium valere: vt in c. alienationes. & ibi per Archi. xij. q. ij. & per Inno. in d. c. nihil. de elect.

SVMMARIVM.

1 *Clausula quòd si omnes &c. operatur quòd tunc vnus potest sine alio: quando certum est quòd alter est impeditus: aliàs secus. vide in nu. 2.*
3 *Clausula omnes aut duo &c. denotat quòd alij possunt cognoscere, licet non constet de impedimento consortum.*
Clausula si oẽs nequiueritis interesse, tu frater Episcope procedes. quid importet?
4 *Opinio in quam concurrunt plures doctores, est tenenda: nisi probabilibus rationibus conuinci possit.*
5 *Forma certa procedendi vbi datur, processus corruit non solùm quando est attentatum contra formam, sed etiam citra vel præter formam.*
6 *Citatus ab vno ex delegatis non constito de impedimento alterius, an teneatur comparere. 16. 17.*
7 *Iudices plures vel habentes aliquam potestatem, an possint illam exercere omnes in solidum, vel debeant insimul conuenire? vide plenissimè & melius quã alibi: & loquitur tam de ordinarijs quã delegatis.*
8 *Collegium consistit in duabus partibus omnium: nisi sit statutus certus numerus vt intersit.*
9 *Scholaris sufficit quòd approbetur à septem doctoribus.*
10 *Maior pars dicitur & consideratur non solùm respectu numeri sed dignitatis.*
11 *Iudicium cœptum coram vno ex ordinarijs parem iurisdictionem habentibus non potest coram alio finiri, nisi dato imperio primi.*
12 *Hæredes vnius domini habentis iurisdictionem, an ipsi habebunt in solidum, an debeant simul conuenire?*
13 *Iurisdictio quæ competebat vni soli, an sit indiuidua respectu plurium successorum.*
14 *Tutores & curatores vel eorum actores vnius populi vel administrationis, an possit vnus, vel debeant omnes insimul administrare, vel aliquem actum expedire? vide etiam de pluribus procuratoribus.*
15 *Executores testamentarij si sint plures dati, an vno nolente interesse vel mortuo possit alter exequi.*
16 *Citatio nulla & temeraria non arctat citatum.*
18 *Citatio prima facie iniusta non arctat citatum, nisi iudex iustificauerit citationem.*
19 *Sententia nulla an possit ratificari.*
Ratificatio an & quando retrotrahatur ad actum nullum?

a ¶ Coram iudice. Adde do. de Ro. deci. cccclxxiij. incip. si ille q à sentẽtia. in nouis. de appel. vbi dicunt ꝙ producẽs iura sua corã iudice vt nõ ꝓcedat ad executionẽ sentẽtiæ ꝙ nõ vř renũtiare appellationi: secus si aliqd peteret qď nõ posset nisi per iudicẽ expediri.

b ¶ Impugnauit. Adde Ro. consil. clxvij. & .lix. vbi dicit ꝙ confessio impugnata per iudicẽ, non opitulať.

c ¶ Dictio quasi. adde Old. consi. clv. Anto. Francis.

¶ De hac dictiõe quasi. dicas ꝙ si apponatur in statutis nõ denotat improprietatẽ: sed ꝓprietatẽ: vt sin. voluit Bart. in. l. fi. in vlt. col. in prin. ff. de sica. & in. l. diuortio. in. §. si fundũ. in. i. opp. post Dy. ff. sol. m. aliqñ etiã denotat proprietatem & veritatem. vt not. in. l. j. de transa. & in. l. Luci⁹ Titius in fi. ff. de admi. tut. & vide Bald. in. l. in suis. ff. de li. & posthu. vbi dixit ꝙ dictio quasi: & dictio quẽadmodũ, est nota imꝓprietatis & diminutionis. & alleg. l. si cũ dotem. in. §. fi. hîc alle. & . l. si qs. ff. de condi. & demon.

SEB. SAPIA.

d ¶ Posteà agitatus. Vide latè p Alex. in. l. eius q in prouincia. ff. si cer. pe. vbi etiam Pau. de ca. & Moder. & latè per Moder. in l. more. ff. de iuris di. om. iud.

20 *Aliqui ex delegatis non possunt soli in causa procedere, etiam parte volente*
21 *Nuntijs an & quando detur fides.*
22 *Impedimentum si allegetur licet non sit: & fuerit pronuntiatum impedimentum esse, pronuntiatio valet.*
23 *Delegatus qui habet proficisci extra suum domicilium, an habeat expensas?*
24 *Sententia lata non visis videndis non valet: licet postea appareat quod illa quae erant videnda nō faciant ad rhumbum.*

a ¶ Imagines hominum. Adde quod dicit Laertius de quodam philosopho q cū vidisset hominē indoctū sedentem sup lapidē dixit: lapis super lapidem.

b ¶ Non possunt. Adde ꝙ hoc fallit in beneficialibus: qa si in vero duo non possint, licet nō cōstet, tertius procedere potest secundū Ro. sin. suis per tex. in c. veritatis. viij. dis. & per dictū Inn. in c. dilectus. de app. & ita dicit tenere do. de Ro. decis. cccclix. est in nouis. clxvj. inci. Si duo ex tribus. hoc eo. tit.

c ¶ In quā plures Doct. inclinant. dūmodo sint numero & authoritate superabūdātes. ita not. Bal. in l. j. ff. de offi. quaesto. & in l. j. ff. de sena. Ange. in l. si idē. §. fi. ff. de iu. om. iud. & Alex. consi. vij. & cōsi. xviij. vol. iiij. qđ tamē limita vt p Lanfrā. in c. quoniam contra. §. statuimus. §. testium. versi. quaero nunquid in causa & ibi in apostil. Benedi. va. & Celsi ad ipsum. j. de proba. Et quid si nō appareat quae sit cōmunior, dic quòd superior est cōsulēdus. Ita no. Ma. mathe. in tractatu suo opp. & in praelleg. l. j. de offi. quaest. & Paul. de ca. cōsil. lxxxviij.

SEB. SAPIA.

d ¶ Pro consilio. Adde tex. in c. nouimus. de ver. sig. ibi. & quorūdam sit opinio. & in l. j. ff. de off. quest. Feli. in c. j. in vlti. charta. & in c. ne innitaris. de cōstitu. si tamē per aliquē adducit melior rō, tunc dicitur cōis opi. c. j. in ver. rationabili. de

CAP. XXI.

1 Rudentiam. ¶ † Si causa delegat tribus cum clausula quòd si non omnes duo vestrûm &c. nisi prius appareat de impotentia tertij, duo procedere non possunt, & si procedunt, nihil agunt. h. d. vsq; ad §. adijcimus. Et diuiditur istud principium: nam format duas quaestiones. secundò simul illas soluit ponendo rationem decidendi. & secunda ibi: *in hoc casu.* ¶ Casus literalis. In prima parte ponitur talis quaestio. Ecce causa committitur tribus iudicibus cum tali clausula ꝙ si omnes interesse nequiuerint, duo nihilominus in causa procedant: duo illorum tātum citāt reum. quaeritur vtrum ille teneatur venire. post istam quaestionem statim facit aliam quaestionem: iudices citāt reum, in termino constituto comparuit coram duobus tertio absente, nec se excusante, nec committēte vices. Quaeritur vtrùm duo praesentes possint in causa procedere, & eam per sententiam diffinire. Ad primam quaestionem non respōdet Papa directè: sed respondendo ad secūdam intelligitur prima soluta. dicit Papa quòd cùm aliquis non ostenderit legitimè se cum alijs interesse non posse, vel aliàs constare canonicè non poterit: alij in causae cognitione procedere non debent: ꝙ si fecerint, non valebit. quia integrum est iudicium quod plurimorum sententijs confirmatur. Et Papa libentius causam committit duobus quàm vni: & tribus quàm duobus: & qui contra facerent, formam rescripti non seruarent. per hoc intelligitur prima quaestio soluta: quia si tres citant partes & duo illorum tertio absente procedere nō possunt: ergo & si duo tantùm citant, reus ad citationē eorum venire non tenetur. Ber. ¶ No. ex principio ibi: *supplicas informari.* quòd intellectus hominis dicitur informari ex responsione iuris: vñ sicut anima informat corpus: vt in cle. j. de sum. tri. cum glo. ita scientia informat intellectum. vnde videtur ꝙ intellectus hominis sine sciētia potest dici sine forma, quasi sit quedam materia inutilis. Hinc meritò dicit Cic. in lib. offi. quòd multi sunt homines, & pauci sunt homines: multi sunt homines nomine, & pauci re: ad denotandum quòd prorsus ignari non merentur dici homines, sed potius imagines hominum[a]. sicut in simili dicit tex. ꝙ multi sunt sacerdotes, & pauci sunt sacerdotes: multi nomine, sed pauci effectu: vt. xl. dis. c. multi. Et ex his verbis scholaris debet sumere formosum modum consulendi doctorem: petendo scilicet informari de dubijs in iure consistentibus. 2 ¶ † Nota. ij. effectum istius clausulae: si omnes nequiuerint interesse &c. importat eñ hunc effectum, vt reliqui possint procedere tertio nequente interesse. tamen antequā constet de impedimento tertij non possunt[b] insolidum reliqui procedere, & sic exercitium iurisdictionis non est penes plures delegatos insolidum: sed ita est apud omnes vt non sit penes singulos. de quo infrà latius. 3 ¶ † Alium effectum habet clausula: omnes aut duo vestrū, aut vnus procedat: nā vbi apponitur haec clausula quae hodie est multum in vsu romanae curiae, quilibet potest procedere, licet non constet de impedimento consortum. de hac clausula dic vt plenè habetur & not. in c. cùm plures. j. eod. lib. vj. Quandoq; apponitur clausula denotans praerogatiuam: vt cùm dicitur si oēs nequiueritis interesse tu frater Episcope procedas: nam alij sine isto procedere nō possunt sed iste sine alijs sic dato impedimento. de quo in c. coram. j. eo. tit. 4 ¶ † No. iij. ibi: *integrum sit iudicium &c.* praesumendum esse pro pluralitate Doctorum & iudicum. vnde sententia vel opin. videtur firmior & verior quādo plurimorum iudicio est confirmata. nam facilius inuenitur quod à pluribus sapientibus quaeritur. vt in ca. de quibus. xx. dist. Hinc Salamon in prouerbijs suis. Dissipantur cogitationes vbi non est consilium: & ibi salus, vbi multa consilia. Et ex hoc infertur qualiter sit iudicandum quando dubium est positum in cōflictu opinionum. debemus enim illam opi. amplecti in quam plures Doc. inclinant.[c] hoc verum, nisi illa opin. possit conuinci probabilibus rationibus. vt dixi post Ioan. and. in c. j. de const. & dic vt ibi: & faciūt praedicta quòd magis sit praesumendum pro consilio[d] alicuius collegij Doct. quàm pro cōsilijs particularibus. 5 † No. ibi: *citra formam &c.* & tene menti ꝙ vbi datur certa forma procedēdi, processus corruit non solùm si aliquid attentatur directè contra formam: sed etiam quia verum est dicere istū excessisse fines mandati. & sic not. ꝙ vbi datur certa forma, paria sunt agere cōtra, vel citra[e]. vide bo. glo. cum text. in c. si cui. de ele. lib. vj. vbi quasi idem probatur. nam ibi praeter, & citra aequiparantur. & intellige quod dixi citra formam, quando ad actum est data certa forma. sed vbi non datur certa forma, est differentia vtrum agatur contra, vel praeter, vel citra. nam vide instantiam. Episcopus nō potest statuere contra ius. & tamen potest statuere praeter, vel citra ius: vt no. in cle. ne romani. de ele. vbi bo. gl. plenius per Io. an. in c. fi. de offic. archi. ¶ In gl. ij. Pro clariori intellectu huius gl. diuide eā in quatuor partes principales. in prima oppon. contra text. in eo quod Papa videtur hìc fuisse diminutus in non respondendo ad primam quęstionē, sed solùm ad secundam. hinc sumpta occasione glo. examinat quid iuris de prima quaestione. vtrùm citatus à duobus ex tribus iudicibus teneatur comparere. & procedit hoc ordine. nam primò allegat pro parte negatiua: secundò pro parte affirmatiua. tertiò soluit sequēdo partē negatiuam. Et respōdet ad op. ꝙ Papa non fuit diminutus. quia ex respōsione ad secundā infertur ad decisionē primi. & sic ista pars prima posset subdiuidi in plures partes. in secunda parte principali glos. quęrit pone: quòd duo ex tribus datis cū clausula

his q̃ fiunt à ma. par. cap. c. si testes circa primum. in ver. multitudinē iiij. qō. iij. vide deci. in consi. xxiij. in vlti. col. ver. nō ob. si dicat. & Ias. in l. vt vim. colū. pe. ff. de iu. & iu.

ZACHARIAS.

e ¶ Cōtra vel citra. ita no. Bal. in l. cōparationes. col. ij. C. de fi. instr. & in l. si tutor. C. in qb. cau. rest. in integ. non est ne. sed aduerte. qa hoc non est indistinctè verū in forma tradita à iure: qa si non seruet in absolutione ab excōicatione forma iuris valebit tñ absolutio. vt not. Cardi. post gl. in cle. j. §. j. qō. vj. de seque. pos. & in cle. j. q. xxx. ver. opp. ij. de deci. secus si ab homine. de quo tn dic vt per Bal. in l. non possunt ff. de legi. & Alc. consi. xxiij. volu. iiij.

Anto. Francis.

¶ Circa istas dictiones: citra, contra, & praeter. primò dicas ꝙ dictio citra: cū copula pcedēti denotat cōtinuitatē temporis: vt per Bart. in l. Celsus. in poen. col. circa fin. ff. de vsuca. & per Bal. in l. iudicia. C. de rei vend. & p Inn. in c. inter dilectos in j. co. de fi. inst. & per do. Abb. in c. j. in iiij. colū. vbi etiam per do. Anto. & Imo. de proba. & per lanfran. in c. quoniā contra. in versi. testiū depositiones de pba. quādoq; etiā ponitur pro cōtra. vt per Bal. in l. falsus. in iiij. col. in iij. op. C. de fur. De dictione autē contra. quid importet habetur in l. contra iuris. in prin. ff. de pac. & per Cy. & doc. in l. à caligato. C. de nupt. & vide no. gl. in l. duob' in §. fi. ff. de iure iu. Et adde quòd q̃nq; ponitur pro extra. & q̃nq; po

nit̃ ꝑ citra .vt in c.in Christo pater.de cõse. di.iij. & in.c.sciendum. viij.q.j.&ĩ.c.indu ciæ .§. offerat̃.iij. q.iij.De dictione aũt præter quõ ponat̃, habet̃ per Bar.ĩ.l.j.ff.de pig. ac.& in.l.nã qđ liquidæ.in.§.fi.de penu.le.& ꝑ Bar. in.l.si tutor.in.§. si tutor.de tute.& rõ. dist.& Bal.ĩ.c. j.in.§.sed etiã res. ꝑ quos fi.inue. in vsi.feud.& ꝑ Ol. in cõsi.xlix.& vide Inn.in.c.dudũ el.ij.de elect. vbi dicit ꝙ in dispensationibus nõ includit sed remouet vitiũ obiectionis.& vide Bar.in l.seio.in.ij.vxori. de annu.le.vbi dicit ꝙ est dictio exclusiua.quod etia voluit Bal.ĩ.l.si ita legatũ.in pri.ff.de leg.j.& in.l.si cũ ita.de do. præle. vbi dicit ꝙ si legãtur.c.pter dotem. ꝙ etiã dos videt̃ esse legata.& vide plenè per do. Car.in clemẽ.j.de sum.tri.& in cle. j.in.§.pe.de hær.. & in cle.iij.ĩ prin. de pœnis.vbi dicit ꝙ qñ sequit̃ ꝑ positionẽ affirmatiuã includit. sed qñ negatiuã stat positiuè & exclusiuè.de quo etiam habet̃ ꝑ Dy.in regula peccatũ. de reg.iur.li.vj.& vide etiã Bar.in.l.si eũ.in.§.fi.ĩ.ij.col. ff.si quis cauti.& per Bar.& Bal.& Saly.in.l. actione. C.de transact. Et dũ dicit̃ ꝙ absolutio ab excõicatione nõ seruata forma iuris valet ad das tex.in.c. quõ. xj.qõ.iij.& in.c. euidẽter.j.q.j.& vide glo.in ver.in hibentes.in cle.j. de iurepa.& vide Io.an.in.c.pisanis de resti.spol. vbi etiã p.d.Abba.in iij.col.vbi dicunt ꝙ si per rescriptũ est data forma in absolutione ab excommunicatione si illa seruetur ab solutio est nulla.

sula citant partem,& est dubium nunquid si tertius se excusauit,an in hoc dubio teneatur pars comparere ad citationem duorum in tertia parte gl.quærit quid si duo processerunt sine tertio ante purificationem clausulæ nunqd tertius debet habere processum ratum, & sic ex ista ratihabitione processus conualescat. In quarta parte glo.quærit,nunquid partes possint consentire vt duo possint procedere sine tertio ante purificationem clausulæ.& secunda pars principalis ibi, *sed tu ponas.* Tertia ibi: *sed pone.* Quarta ibi: *Item quid si partes consentiunt.* ¶ 6 † Redeo ad primum.in quo Ioan.and. post glo.concludit in effectu quòd citatus à duobus ex quo clausulam non constat esse purificatam non tenetur comparere.& circa hoc ponit notabilem differentiam inter potestatẽ ordinariorum & delegatorum. dicens quòd plures ordinarij habẽt iurisdictionem & exercitium insolidum:ita quòd vno absente alius potest procedere.secus in delegatis & in arbitris.quia licet isti habeant iurisdictionem insolidum cùm iurisdictio sit tãquam res incorporalis & indiuisibilis,non possit consistere pro parte tamen exercitium iurisdictionis non cõpetit istis insolidum sed apud omnes simul.Primò prosequar quid in ordinarijs.Secundò qd in delegatis.& generaliter: quia articulus est pulcher,& articulus non bene explicatur à canonistis hîc vel alibi,assumo aliqua no.hîc per Doct.& plura annectam hîc.& ex dictis Bart. per Doct.omissa.& vide de materia per Bart. in.l.j.§.si plures.ff.de exerci.& in.l.Pomponi⁹. ff.de re iudi.aliquid in.l.inter tutores.ff.de admi.tuto.& vide bo.gl.in.c.vt officium.in ver. separatim.de hære.lib.vj.& in.c.ij.de arbi. eo. lib.& iunge illas simul,quia melius explicant istum passum quàm facit ista gl. ¶ 7 † Et dic generaliter cùm quæritur nunquid plures habentes aliquam potestatem possint illam exercere insolidum,an verò debeant omnes conuenire. Et dic aut hæc potestas [a] competit pluribus vt collegio,vt puta quia collegium habet iurisdictionem vt capitulum,vel priores hui⁹ ciuitatis,& tunc iurisdictio non est apud singulos,nec exercitium,sed apud corpus collegij fictum vt repræsentatum per singulos simul collectum,vt in.c.irrefragabili.§.excessus.&quod ibi not.de offi.ordi.& xij.q.ij.c.qni manumittitur. ¶ 8 † Vnde ad validitatem actus oportet quòd saltem duæ partes collegij sint præsentes l.nulli.&.l.planè.ff.quod cuiusq; vniuer.no.& in.l.iij.C.de decre.decu.libro.x.& valet quicquid facit maior pars istarum duarum partiũ. vt in capitu.j.de his quæ fi.à maior.par.ca.&.l. quod maior.ff.ad muni.& vide bo.glos.& tenementi in dicto capitu.secundo.de arbit.lib. vj.& est bo.glo.iuris ciuilis.l.vbi absunt.ff. de tuto.& curato.da.ab his.& hoc verũ nisi pluralitas vel numerus sit de substantia,quia tũc non sufficiunt duæ partes: sed requiritur numerus requisitus à lege.Exemplum in numero Episcoporum requisitorum ad depositionem Episcopi,vel alterius clerici. de quo. xv. quæstio.vij.capi.si autem.& ca.felix. ¶ 9 † Item exemplum secundum verum intellectum in vij.Doct.requisitis ad approbationem scolaris.nam communiter tenetur quòd tot sint quot velint Docto.de collegio. requiritur ad minus quòd scholaris approbetur.à.vij.vt no. gl.in.l.magistros.& facit textus in.l.fina.C.de profes.& medi.libro decimo.& no.Ioan. An. in capitu.primo.de celeb.miss.sentit gloss. in genere in dicto cap.secundo.& hoc casu quando iurisdictio competit pluribus vt collegio, est dubium qualiter sumatur maior pars solũ an respectu numeri.an secundum aliam considerationem.Gloss.multum not.in dicta.l. vbi absunt. 10 † Dicit quòd non consideratur hoc casu maior pars solùm respectu numeri,sed etiã respectu dignitatis & probitatis. & sequitur Barto.in dicta.l.Pomponius quia si velit dicere quòd si minor pars collegij est dignior dignitate seu meritis,tunc facit maiorem .quod non tradas obliuioni.[b] Sed ego dubito an hoc dictum sit verum:& puto quòd ista duo requirãtur copulatiuè,quòd sit maior pars respectu numeri,& etiam dignior respectu meriti. vnde iura nostra apertè dicunt illud esse validum quod fit à maiori & saniori parte:& sic copulatiuè requiruntur illa duo.Pro hoc capitu.quia propter.de elect.& in capitu.ecclesia .j. &.ij. eodem titu.& hoc crederem verius. aut potestas competit pluribus,& tunc quoddam est officium publicum authoritate & vtilitate: quoddam est publicum authoritate,sed vtilitate priuatum:quoddam officium priuatum vtrinq;,tam scilicet respectu authoritatis quã vtilitatis.Primo casu quædam est potestas ordinaria.Exemplum in pluribus iudicibus ordinarijs. quædã est potestas delegata,vt in pluribus delegatis. Nam officium ipsorum est publicum authoritate & vtilitate.quia fuit inductum authoritate publica,& ad vtilitatem publicam.primo casu cùm potestas est ordinaria aut sunt plures ordinarij ad diuersa officia: & tunc quilibet habet iurisdictionem & exercitium insolidum,quia quilibet habet pro se & sine consocio,& hoc nõ habet dubium,exemplum in diuersis Prælatis qui præsunt in ecclesia Dei:nam Episcopus exercet iurisdictionem per se:Archiepiscopus etiam per se: & idem in Patriarcha & alijs Prælatis,vt in cap. cùm ab ecclesiarum.& capitu.duo simul.de offi.ordi.cum si. Aut plures sunt deputati ad vnum officium.Exemplum si Papa deputaret duos legatos in eadem prouincia:vel Episcopus constitueret sibi duos vicarios in eodem loco non distinguendo eorum officia:& in hoc consistit dubium nostrum.Gloss.hîc voluit quòd vnus potest exercere demum alio impedito.Hostien.tenet quòd omnes simul debent conuenire, nisi lex vel consuetudo, vel princeps qui debet eis iurisdictionem dedisset insolidum,sed gloss.ibi in dicto cap.vt officiũ. & in dicto capit.secundo.de arbit. libro sexto. simpliciter tenet, quòd quilibet ordinarius procedere potest separatim, licet non detur impedimentum alterius.& ista opinio verior est,& communior.[c] & eam tenet gloss.in dicta l.Pomponius.Item Bar.in.d.§.si plures.& in.l. vnica.ff.de off.con.& ibi videtur tex.ad idem l.Imperator.ff.ad muni.& hanc opini.sequor. ¶ 11 † Et salua istam gl. in parte.nam si causa fuit cœpta coram vno ex ordinarijs: non potest coram alio promoueri & finiri, nisi detur impedimentum primi,vt est textus nota. in dicta lege, Pomponius. & ex hoc dicit ibi

de quo etiã vide per Phil.franc.in ca.qua fronte.de appel.& per do. Cardi.in cle.j. in qõ.xxx.de deci.

SEB. SAPIA.

a ¶ Et dic aut hæc potestas. Vide Bar.& latè Alexã.in.l. Põponi⁹ ff.de re iudi.Sali. in.l.cũ magistratus.C.qñ prouo. non est ne.Alex. in.l. rescriptũ. in prin.ff.de pact.Fely.in.c.auditis.de præscrip.Abb.in in consi.lvij.inci. Attingam.co.iiij. in.j.volu.

b ¶ Quod non tradas obliuioni.Ad de Angel. consil. clxvij. ¶ Adde Iac.reb. in.l.nominationũ nu.iiij.& in Apostil.Celsi ad ipm. vbi remissiue tractat.C.de decu. li. x.Cardi. manda. in tractatu suo de elec.parte.j.c.xx ij.in glo.in verbo & sanior.& quod posui in apostil. ad istum in.c.de ecclesia.lo.ij.in apostil.in ver.sed & sanioritae. nu. xj.s.de ele ct.

c ¶ Verior est & cõmunior. Adde Aret.cõsi. xxvj. Ro.consi.ccxliij.

Bar. ꝙ ſi Epiſcopus habet duos vicarios, quili
bet ſeparatim poteſt procedere, ſed ex quo cau
ſa eſt inchoata coram vno non poteſt alter ſe
impedire: niſi primus ſit impeditus: quod be-
ne not. hæc procedunt quando iuriſdictio or
dinaria fuit à principio penes plures, q̄n eñ̄ ha
buit originē penes vnū, ſed deriuauit in plures
12 i. venit. † Exēplū in pluribus hæredib⁹ alicuius
domini habentis iuriſdictionē, dubiū eſt nun-
quid iſti plures hæredes cûm ſucceſſerint loco
vnius poſſint ſeparatim exercere iuriſdictio-
nem, an debeant ſimul conuenire. do. Ant. hîc
refert Guli. de cu. in. l. Pomponi⁹. tenere quòd
non debent ſeparatim procedere. argumen. in
l. ij. ff. de ver. obli. ſed credo quòd non rectè re
ferat, quia reperio Bar. per eandem. l. tenere cō
trarium. in. d. l. Pomponius. & per alia iura ſi-
milia:[a] & iſtud credo verius: quia negari nō po
teſt quòd iſti omnes nō ſint ordinarij, & quòd
habeant iuriſdictionem vt ſinguli. vnde ſicut
primus poterat ſolus exercere iuriſdictionem
ita & iſti plures hæredes. dicit tamen notā. ꝙ
vbi tractaretur de commodo vel incommodo
ſociorum non poteſt vnus ſolus exercere iuriſ
dictionem ſine alijs. vnde non poſſet vnus rela
xare mulctam ſeu condemnationem, quia ten
dit ad incommodum aliorum: vt in. l. hęredes
mei. §. peto. & quod ibi no. ff. ad trebelli. quod
eſt bene no. Et alibi in. d. l. inter tutores. poſuit
notabile dictum, quòd ſi iſti plures filij ſeu hæ
redes diuidunt ſibi iuriſdictionem, potius eſt
diuerſa adminiſtratio[b] quàm iuriſdictio: quia
iuriſdictio non poteſt diuidi nec valet diuiſio
in præiudicium ſuperioris. Ex quo infertur ꝙ
ſi vnus ex iſtis delinqueret in adminiſtratione
alteri tributa, non poteſt ab alio puniri, quia
ſunt pares ī iuriſdictiōe, vt dixi, & iuriſdictio
eſt penes quemlibet in toto territorio: par aūt
in parē non habet imperiū:[c] vt in. c. innotuit.
de elect. & l. ille à quo. §. tempeſtiuum. ff. ad tre
13 bel. & in. l. nam magiſtratus. ff. de arbi. ¶ † Ad-
uerte tamen diligenter. quia Bar. loquitur quā
do iuriſdictio illa erat feudalis.[d] nam tunc cer
tum eſt quòd eſt indiuiſibilis: quia feudum nō
debet diuidi. vt in. l. imperialem. §. præterea. de
pro hi. feu. alie. facit. c. licet. & quod ibi no. de
voto. Si autem iuriſdictio non eſſet feudalis:
tunc credo aliter dicendum. quòd aut compe-
tit iuriſdictio in diuerſis locis, puta in plurib⁹
caſtris: neque ſonat in nomen dignitatis, quia
non comitatus nec ducatus: & tunc ſatis puto
quòd plures hæredes poſſunt ſibi diuidere il-
la loca etiam quo ad territoriū, & iuriſdictio-
nem, ſicut potuiſſet inter eos diuidere ille de-
functus. Si verò eſſet dignitas: nō poteſt diuidi
& primogenitus debet ſuccedere, de quo in
c. licet. alleg. ſi verò iuriſdictio non eſſet feuda
lis, nec ſonaret in nomen dignitatis, nec com-
peteret in vno loco tantùm: puta in vna ciuita
te, vel in oppido, tunc ſatis puto quòd iſti non
poſſunt diuidere iuriſdictionem quo ad terri-
torium, ne in eodem loco videantur duo do-
mini quaſi monſtrum. contra ca. quoniam in
pleriſque. j. de offic. ordina. Item quia hoc ten-
deret in publicum præiudicium illius loci[e], &
ſic non videtur hoc poſſe fieri. arg. l. fi. C. ſi cō-
tra ius vel vti. pub. & hæc not. quia non habes
alibi ita collecta. Si verò poteſtas eſt delegata,
& tunc aut plures ſunt delegati ad vniuerſita-
tem cauſarum. & gl. & Bar. tenuerunt in. d. l. Pomponius. ꝙ poſ-
ſint ſeparatim procedere ſicut ordinarij. hoc tamen non ita firma
uit Bar. in. d. §. ſi plures. ſed locutus eſt ſub dubio. fortè tu vide in
hoc quod dixi. s. eo. c. cauſam. vbi tenui oppoſitū. Aut ſunt delega
ti ad vnam, vel ad plures cauſas: & tunc ſi ſimpliciter ſine aliqua
clauſula non poſſunt ſeparatim procedere, & ſi procedunt non ꝓ
ceſſus, vt in ca. cauſam. s. eo. tit. & hîc &. c. vno delegatorū. j. eo. te-
net Barto. in. d. §. ſi plures. & in. d. l. Pomponius. & ratio ponit̃ hîc
in gl. nam plures delegati dati ab vno ſuper eodē articulo repræ-
ſentant perſonā vnius. c. paſtoralis. de reſcrip. vnde vnica iuriſdi-
ctio repræſentat delegātem apud omnes: meritò cū ſint loco vni⁹
& vnica ſit iuriſdictio non poſſunt ſeparatim procedere. Vnum
tamen non omitto, ꝙ ſiue ſint ordinarij, ſiue delegati ad vniuerſi-
tatem cauſarum etiam tenendo opi. quòd poſſint ſeparatim pro-
cedere, ſi cauſa eſt inchoata coram omnibus, non debet finiri niſi
per omnes, niſi aliter detur impedimentum. de hoc eſt tex. ſecun-
dum intellectum gl. quē ſequitur Bar. in. d. l. Pōponius. quod no.
nam ſicut quādo cauſa cœpta per vnum alius nō pōt ſe expedire,
ita & quādo cauſa cœpta per oēs, ſi nō ſunt dati delegati cū clauſu
la ꝙ ſi nō omnes. vt in tex. noſtro. dic vt. j. latius ſubijciam in. q. iij.
14 ¶ † Venio ad ſecūdum membrum principale diſtinctionis, q̄n of-
ficiū cōpetēs pluribus eſt authoritate publicū[f] & vtilitate priuatū.
Exemplū in pluribus tutoribus[g] & curatoribus, habent enim iſti
officium authoritate pnblicū, ſed concernit vtilitatem priuatam.
& ſubdiſtingue. nam quædā eſt poteſtas ordinaria & principalis,
vt eſt ipſorū tutorū & curatorū. & quædam eſt poteſtas acceſſo-
ria & quaſi delegata, vt in actoribus datis à tutore. Primo caſu po
teſtas competit inſolidū. vnde quilibet tutor & curator pōt admi
niſtrare officium. vt. l. fi. C. de autho. præſtan. niſi ſit talis actus per
quem finiatur tutela, quia tūc debent omnes cōuenire. vt eſt text.
no. in. d. l. fi. & per hoc infert̃ ꝙ ordinarij vel delegati ad vniuerſita
tem cauſarū nō poſſunt ſeparatim exercere aliquē actū per quem
finiatur eorum iuriſdictio. quod no. Secundo caſu poteſtas nō cō
petit inſolidum quemadmodum. s. dixi in delegatis. & hoc firma-
uit Bar. in. d. §. ſi plures. Tertium membrū principale quando offi-
cium eſt authoritate & vtilitate priuatum ſubdiſtingue: quòd aut
ſunt iſti deputati alicui vniuerſali negotiationi, vt ſunt plures exer
citores, ſeu inſtitores, & habēt iſti poteſtatem inſolidū[h], niſi aliud
ſit dictum in commiſſione, vt eſt tex. no. in. d. §. ſi plures. Aut ſunt
deputaai ad certa ſeu ad particularia negotia: & tunc non habent
poteſtatem inſolidum, niſi ſit dictum. Exemplum in pluribus pro
curatoribus ab eodem datis. vt. l. pluribus. ff. de procura. & in. c. ſi
duo. eo. tit. libro. vj. Fallit ſi deputantur in cauſa ſpirituali. de quo
dicendum: vt in ca. ſi duo. & in. c. penultimo. de electio. lib ſexto.
Fallit ſecundò ſecundum Bart. in dicto. §. ſi plures. in pluribus exe-
cutoribus in teſtamento datis. alleg. c. fin. de teſta. libro ſexto. licet
non rectè excipit illum caſum: quia plures executores non habēt
ſimpliciter poteſtatem inſolidum: ſed vno abſente vel nolente in-
tereſſe duo poſſunt ꝓcedere. & hoc caſu loquitur tex. in. d. c. fi. vn
de ſi alter eſſet præſens & vellet intereſſe, non poſſent reliqui pro
15 cedere ſine eo vt ibi. ¶ † Quinimo eſt pulchrū dubiū, quid ſi ſint
duo executores, an vno nolente intereſſe vel mortuo[i] poſſet alter
ſolus exequi: de quo vide per Fed. conſi. lxvij. Dy. in. c. Ioannes. de
teſta. prædicta procedunt quando iſti habentes officium priuatū
aſſumuntur extra iudicium, & aſſumuntur à pluribus ad iudican-
dum, vt ſunt arbitri. nam non poteſt vnus ſine alio procedere. vt
in. l. Pedius. & l. Item ſi vnus. ff. de arbit. ſed de iure canonico tene
quod habetur in. c. ij. de arbit. lib. vj. & per hoc habes ſatis plenè &
clarè an poteſtas pluribus competens cenſeatur delegata inſolidū,
16 aut pro parte. ¶ † Et ex his infero ad principalem qo. huius gloſſ.
nunquid citatus à duobus ex tribus delegatis teneatur comparere
ſi conſtat quòd tertius ſe non excuſauit. & dico quòd non, quia vt
ſuprà concluſi, delegati habent pro parte poteſtatem, nec poſſunt
ſeparatim procedere. citatio verò eſt actus iuriſdictionalis: ergo
citatio duorum eſt nulla & temeraria[k] quæ non habet arctare cita
tum, vt in cap. bonæ. el. ij. de elect. & quod no. in. c. ſi Epiſcopus.
iij. q. & in. c. veniens. de accu. & in. l. non videtur latitare. ff. de iu-
di. & hoc ſatis probatur hîc. maximè iuncta gl. in ver. *citra formam.*
& hanc opi. tenent communiter Doct. hîc. & Bar. in. d. l. Pompo.

¶ Venio

a ¶ Iura ſimilia. vide Bar. idem tenē tem in cōſ. clxxxix. inci. primò q̄ritur vtrū iuriſdictio. col. iij. & Bartho. Soci. in conſ. cclxxij. inci. non proſequendo ordinem in prima parte.

b ¶ Adminiſtratio. Adde Bart. conſi. xciiij.

c ¶ Non habet imperiū. Adde q̄d do. de Rota deci. incip. Si duo barones. ff. de iud. in antiquis. dicunt ꝙ ille qui deliquit, amiſit imperium ideò ab alio puniri poteſt.

d ¶ Feudalis. An iuriſdictio feudalis poſſit diuidi. vide Feli. in. c. quæ in eccleſiarū. charta pe. ver. hanc deciſionē. de cōſti. vide etiam Alexā. in conſi. lx. inci. viſis dubitationibus. in. iij. volu. & dñm Fran. cur. in conſi. lxviij. inci. do. Io. & Bartho. Soci. in conſi. clxv. & conſi. cclxxviij. in. j. parte.

e ¶ Loci. Vide Alexan. in conſ. xxv. incip. Attentis. colum. pe. in. v. vol. & Soci. in conſil. clv. in prima parte. tenentes cum Abb. hîc.

f ¶ Publicū. Vide Ang. in conſi. lvj. incip. quæ reformatio. & Aret. in cōſi. lxvj. incipi. viſo. co. iiij. qui tenent idem quod hîc.

g ¶ Tutoribus. Adde vt per Are. cōſi. alleg. xxvj.

h ¶ Inſolidū. Adde vt per Anch. conſil. cccxxxiij. &. cccej.

i ¶ Vel mortuo. adde Bal. conſi. ccclix. iiij. lib.

k ¶ Temeraria. Adde. d. de Ro. deci. cx. inci. ſi citat ab vno ex tribus. in nouis.

17 ¶ † Venio nūc ad secūdā principalē.q.gl.Quid si duo ex tribus delegatis citant partē:& ignorat vtrū tertius se excusauit:nunquid pars teneat comparere.gl.concludit q̄ sic.Ex quo nō est certus q̄ citatio sit temeraria.qa in dubio tenet quis comparere:vt in.l.si quis ex aliena.ff.de iudic.Sed tu distingue melius post doct.q̄ aut isti duo exprimunt aliquā causam probabilem,puta quia dicunt q̄ tertius se excusauit:& tunc tenetur comparere. quia ex hac assertione factū redditur dubiū.argu.l.iij.C. quibus ad lib.procla.non licet.& hoc casu procedit.l.si quis ex aliena. Aut duo simpliciter citant:& non tenetur cōparere:quia primo aspectu citatio est iniusta, nec tenetur pars diuinare.& si diceremus cōtrarium,sequeretur absurdū q̄ ad citationē cuiuscunq; priuati teneret quis cōparere.cū possibile sit eum habere iurisdictionē delegatam. 18 ¶ † Et ideo no.dicit Inno.in.c.ij.de do.& contu.q̄ vbi citatio prima facie est iniusta,non tenetur citatus cōparere,nisi iudex citationē iustificauerit,nec potest puniri vt contumax,licet iusta causa subsit,ex quo nō fuit expressa.& hoc sufficit quo ad secundam.q. 19 ¶ † Quo ad tertiā.q.concludit gl.q̄ tertius absens nō potest ratificare processum duorū,quia cū ipsorū sentētia sit nulla nō pōt rata haberi,quia quod nullū est,ratificari nō pōt. vt in.l.quod in initio.ff.de reg.iu.In hoc articulo Inn.processit multum confusè & intricatè nimis subtilizādo vltra quā expedierit,sed vt habeas rem claram cōclude sic: q̄ aut sententia est lata penitus ab alieno iudice,& tunc nō potest haberi rata per iudicem proprium. quia licet non possim habere ratum quod meo nomine gestū nō est,vt in regula ratum.de reg.iur.lib.vj.tn̄ nō omne qd̄ est gestum nomine meo possum ratum habere:[a] secundū Inn.& bene. Vnde in hoc dat ipse theoricam notabilem, q̄ vbicunq; actus est nullus ex defectu solennitatis cuius suppletio non dependet à potestate mea:imò si egomet exercuissem actum sine solennitate actus non valeret.nō possum tunc habere ratum id quod fuit gestū nomine meo:quia actus est nullus ex facto non dependenti à potestate mea.sententia enim lata à iudice nō suo corruit ex defectu solēnitatis substantialis,cuius suppletio non dependet à potestate mea,cūm ego subijciar dispositiōi iuris.secus autem si suppletio solennitatis dependeret à potestate volentis ratificare.exemplum in Papa.nam ipse potest ratificare sententiam nullam.& ita procedit.iij.q.vj.c.hæc quippe.Ex hoc dicit Inno.q̄ sententiam excōicationis latam in subditum per alienum iudicem nō possum ratificare:quia excōicatio à prin.fuit nulla,vnde nō potest stare in pendenti.quia natura excōicationis est vt statim liget,vel sit nulla,vnde tempore ratificationis nō reperitur aliquid quod possit ratificari.& hęc dicta sunt verissima & notabilia.& vide quod no.Io.and. in regula ratum.in mercu.& per gl.ix.q.ij.c.j.aliquid no. in.l.j.C. qui pro sua iuris.& in.l.ij.C.communia vtriusq; iudi.Et quanquam Inno.videat postmodum recedere à prædictis,tamen intelligendo vt supradicta restringantur ad alienum iudicem,prorsus non fuit aliquo modo recessum.aut sententia fuit lata à iudice non prorsus alieno, vt puta à duobus delegatis tertio absente & non excusato[b],& tunc Inno.in effectu videtur velle quòd sententia duorū tenet,nisi fuerit exceptum & appellatū.mouetur principaliter,quia iurisdictio est indiuidua apud quēlibet istorū delegatorū.& per cōsequens cōpetit exercitiū nisi elidatur per exceptionem.& ideò si pars non excipit tenet processus,maximè,quia partes litigando corā duobus vident iurisdictionem eorū prorogare,nec fit prorogatio de persona ad personam,sed de casu ad casum. quia duo habent iurisdictionē tertio excusato.Nec obs. secundum eū si dicat q̄ processus est cōtra formā rescripti,quia duplex est forma.quædā concernit vtilitatē priuatā.quædā publicam,& huic partes renuntiare nō possunt.& ita intelligit.c.cū dilecta.de rescript.qn̄q; forma concernit vtilitatē priuatā ipsarū partium.& tūc partes possunt expresè & tacitè huic formæ renuntiare,ita intelligit istum tex.& istud dictū sic intellectū est in se verissimum & notandū,& probat.j.eo.ti.c.fi.sed non conuenit huic literæ,vt.j. dicam.plus etiam dicit Innoc. q̄ si partes errant in facto:quia credūt duos posse procedere nihilominus per istū cōsensum erroneū prorogatur iurisdictio,quia vt dixi nō est vera prorogatio de persona ad personam.Idem refert idem esse si coram vno[c] ex tribus fuisset litigatū.hæc dicta Inn.nullo modo placēt nec doc.vident cōiter approbare.& iudicio meo hîc est tex. de directo contra eum.nā hîc præsupponit q̄ partes cōparuerunt coram duobus,nec præsupponitur exceptio. & nihilominus Papa cōcludit q̄ processus duorū est nullus ex defectu formæ & potestatis:nec est verum q̄ ista forma concernat vtilitatem partium,quia fuisset remissa partibus non excipientibus.cuius contrariū hîc dicit. Item fauor publicus est & non priuatus vt iudiciū exerceatur per plures:vt sit magis firmum & incorruptibile. nam partib⁹ sæpe nociua est pluralitas doctorum seu iudicum,propter expensas & exenia:& ideò cōsideratur potius vtilitas publica.nec est verum q̄ iurisdictio sit tota penes quēlibet,quia ex hoc sequeret q̄ tot essent iurisdictiones separatæ quot sunt personæ iudicū. quod est falsum.cū oēs delegati repræsentent personam vnius,vt s.dixi.vnde eadem iurisdictio quæ est penes vnum:est penes alium.Itē saltē negari nō pōt q̄ exercitiū nō cōpetat insolidū,sed est oīno interdictum singulis.etiam si non excipiatur per partē.tex.est hîc.&.s.eo.c.causam. 20 ¶ † Et ex his infero ad vltimā qōnē gl.simpliciter approbando opi.suā.quòd partes nō possunt cōsentire etiam expresè vt duo procedant sine tertio.rationibus pręedictis.& per hoc habes hanc glos.clarissimè declaratā & suppletam. 21 ¶ † In gl.in verbo.*certum nuntium*.ibi;*approbatæ fidei*.vult ergo quòd iste nuntius debet esse probatæ fidei.item destinatus cū literis.vt in fi.gl.sed ex hoc resultat quædam contrarietas,nam si portat literas non oportet quòd sit probatæ fidei,quia vtitur nudo ministerio.nec agit hîc de magno præiudicio.Inno.tamen requirit quòd sit bonæ fidei:& opi.& famæ.sed Host.dicit etiam quòd pōt esse infamis dūmodò sit canonicè destinatus. allegat ca. sciscitatus.de rescrip.Item dicit Goff.quòd nuntio creditur sine literis[d].nam si propter ea semper haberet portare literas non esset necesse vt nuntius esset.& dicit Vi. quòd etiam credit isti nuntio sine iuramento.Ego credo quòd illud verbū certū,tollat oēs istas difficultates. oportet ergo vt sibi credat vt sit nūtius indubitatus,puta iuratus,vel ita fidelis & notus vt meritò de eo non sit dubitandū.& in eo quod gl.in seq.q.dicit quòd fides impedimenti debet fieri corā alijs coniudicibus,bene loqt quia ex quo iurisdictio est recasura in personas iudicū, ipsi sunt iudices super impedimento.& ad hoc bo.tex.in c.si contra vnum.eo.tit.lib.vj. 22 ¶ † Et si malè pronuntiāt: puta quia dicunt impedimentum tertij vbi non subest. tenent doc.quòd valet sententia.quia hoc faciunt authoritate legis,& bene dicunt per ea quæ dixi in.c.super literis.de rescri. 23 ¶ † In glo.in verbo. *non ostenderit*. No.glos. in eo quia vult quòd delegatus qui debet proficisci extra domicilium suum poterit à principio petere expensas à partibus.hoc dictum non placet Host.quia sic indirectè posset negligere mandatum Papę.Item cum expensæ adhuc non sunt certæ nō potest eas petere.debet ergo primò ire,& posteà expensas petere.Ego credo dictum glosę posse procedere quando iudex esset ita impotens vt non posset suis expensis itinerare. Et ad contrarium glossæ, dic aliter. quòd fortè iste ignorauit diem sta-

SEB. SAPIA.
a ¶ Ratū habere.vide Bal.& Ang.relatos per Felin.in c.ea quæ.in vlti.co.j.de re iudi.

SEB. SAPIA.
b ¶ Non excusato. Vide latè Pau.de ca.in.l.j.in repet. C.de iuri.om.iu.

c ¶ Coram vno.Vide Fulg.in consil. clxvij.incip. visa copia instrumenti.vbi tenet q̄ si tribus vel duob⁹ est commissa causa simpliciter, nō pōt fieri prorogatio in vnū tātūm.

ZACHARIAS.
d ¶ Sine literis.Adde de hoc plenè p Ia.rebuf.in.l.prohibitum.in prin. & ibi in apostil. Celsi.vbi tractatur diffusè hęc.q. & quid in nuntio principis.C.de iure fisc.lib.x.

tutam à iudicibus.& de modo requirendi coniudicem: 24 vide bo.glo.j.e.c.cũ causa.¶ † In gl.in ver.canonicè.in fi. Item pôt probari per testes ꝙ erat seruꝰ, vel infamis, vel excõmunicatus, vel alia impotentia detentus.& de multi plici impotentia dixi in.c.sciscitatus.præalleg.Sed hîc ca dit notabilis qõ.quæ pôt adduci ad multas . q. cõsimiles. Pone ꝙ tertius in veritate fuit impeditus, sed non cõsta- bat duobus de impedimento tempore processus, nunqd valebit sententia si posteà probari potest verũ impedi- mentũ. Inno.hîc loquitur alternatiuè.primò dicit, ꝙ nõ valebat processus, ex quo isti ignorabant se habere pote statem insolidum, sed potest dici contrarium secundum eum: quia ex quo suberat impedimentũ purificata fuit ipso iure ipsa conditio. Et eodẽ modo loquitur Inno.in simili.q.in.c.cùm ex officij.de præscri.sed Host. videtur hîc simpliciter tenere ꝙ nisi prius constet de impedimẽ- to nõ debet valere processus: & hoc videtur innuere ista litera.& hanc opi.tenent hîc Moderniores. tenet etiam Bar.in similibus terminis.in.l.multum.ff.de cõdi.& de- mon.& in.l.ij.ff.de iudi.& in.l.si finita.§.Julianꝰ.ff.de dã. infec.&.l.hæc autẽ.ff.ex qui.caus.in pos.ea. In omnibus enim istis locis dat notabilem theoricã.ꝙ vbi quis igno- a rat fundamentũ potestatis suæ nõ tenet sententia[a].& idẽ dic in alijs actibus.quæ sententia mihi placet.& facit ad hoc.l.qui in aliena.&.l.si is ad quẽ.ff.de acquir.hæred. & ad idẽ.c.ex parte asteñ.& quod ibi dixi.de conces.prębẽ. induco casum qui iudicio meo hoc satis probat in.c. cũ super abbatia.j.eo.tit.Ratio huius conclusionis est.quia nihil valet explicari sine voluntate & potestate.vñ igno rata potentia non potest volũtas ex toto applicari ad po testatem: vt in iuribus præalle.& hoc tene.licet aliter di stinxerit Io.an.in regula eum qui certus.de regul.iur . in mercu.& tene menti hanc theoricã. quæ tamen potest aliquatenus restringi per.d.l.ij.de iudi.

a ¶Non tenet sen- tentia.Adde Ro. consi.ccccxlvj.& s.limitaui vt hoc non procedat in beneficialibus.

a ¶Non tenet sen- tentia.do.Pet. de ancha.aliter videt loqui in.c.sciscita tus.de rescrip.ibi dixi.

SEB. SAPIA.

b ¶Noluntatẽ.Vi de ad materiam Feli.in.c .sciscita- tus.co.pe.ver.sed do.Io.An.s.de re scrip.vbi quærit an de noluntate tertij sufficiat cõ stare per vnam re quisitionem.

SVMMARIVM.

1 *Clausula si non omnes poteritis.includit noluntatem.&c.4.*
2 *Nolens non dicitur non posse.*
3 *Princeps non præsumitur multum velle alteri præiudicare, nisi expresserit.*
5 *Delegatus potest præcisè cogi à delegante superiore ad acceptandum.6.*

1 Adiicimus.¶ † Clausula si non omnes pote ritis sub impotentia includit noluntatem[b] quo ad purificandam iurisdictionẽ cõiudicum.Primò decidit vnum casum. Secũdò aliũ consimile.ibi: *Idem quoq;*.& hoc dicit vsque ad §.sexta.¶ Casus literalis.Hîc dicit,ꝙ vbi in cõmisio- ne opponitur ꝙ si oẽs interesse nequierit duo nihilomi- nus exequant, si aliquis illorũ cũ posit noluerit interesse alij nihilominus procedere possunt: quàuis ille sit de hoc arguendus ꝙ mandatũ apostolicũ exequi cõtẽnit.& idẽ dicendũ est per oĩa qñ scribitur duobus cũ illa clausula, quod si ambo &c.Ber.No.ꝙ contẽnẽs exequi delegatio nẽ à Papa sibi factã est grauissimè arguendus.nũquid au 2 tem posit puniri pœna exteriori.dicã.j.cũ gl.¶ † Primò pro declaratione tex.oppo.nam nolens interesse cũ pos- sit nõ dicitur non posse.vt in.c.sciscitatus.in fi.de rescri. Sed Papa dedit iurisdictionem duobus sub conditione, s.data impotentia tertij.ergo videtur ꝙ vbi datnr sola noluntas non est adimpleta conditio.& per consequens non est purificata coniudicum iurisdictio: quia deficien te conditione deficit conditionalis dispositio: vt.j.de con di.ap.c.per tuas.Sol.hæc fuit ratio dubitandi.nã videba tur ꝙ nullo modo possent duo ꝓcedere, ex quo tertius nolebat interesse cũ posset.Item faciebat.quia Papa so- let apponere duas clausulas separatas, in quarũ vna deno tat impotentiã, in alia noluntatẽ, vt in.c.sciscitatus.pręal le.vbi dicit ꝙ si Papa in cõmisione dixerit: si ambo nequeritis, aut nolueritis interesse alius procedat.tunc enĩ purificatur potestas cõsocij alio nequeunte aut nolente interesse.Solu.possumus dicere ꝙ quo ad noluntatem altero nolente interesse nõ est purificata cõditio.& ideò si non vult cũ posit est grauissimè arguẽdus: vt hîc. sed quo ad consocios satis est purificata cõditio, quia si tertiꝰ non vult præcisè interesse: verum est dicere ꝙ oẽs simul non posint interesse.nã si tu nõvis mecũ interesse ĩ scho lis, verũ est dicere ꝙ ego nõ possum tecũ interesse. & sic quo ad collectionẽ oĩm purificatur illa clausula impotẽ tiæ, & ita intelligo.ista clausula verò denotans nolunta- tẽ solet apponi nõ quo ad purificationem iurisdictio- nis coniudicum, sed quo ad excusandum istum qui non 3 vult interesse.¶ † In gl.in ver *cùm posit*.No.ex gl.ꝙ non tenet quis exequi delegationẽ sibi iniunctã per Papã cũ graui dãno rerũ suarũ.Et licet hæc gl. simpliciter dicat absq; periculo.doc.& bene intelligunt de periculo graui quia rarò vel nunquã contingit ꝙ sine aliquali dãno re- rũ suarũ quis posit distrahi à negotijs suis.ad hoc.l.sed si quis.ff.queãd.test.aperi.Et licet tex.loquat hîc cùm cau- sa fuit cõmisa sub clausula impotentiæ, tñ ego idem pu- to cũ causa fuit cõmissa simpliciter: quia nõ est verisimi le ꝙ Papa velit arctare delegatũ ad executionem manda ti cũ graui periculo rei familiaris.ar.in.c.super eo.s.e.& in.c.apostolicæ.de dona.sed si apparet de præcisa inten- tione Papæ: tunc parendũ est sibi, licet mandatũ videat 4 graue.arg.c.in memoria.xix.di.¶ † In glo.in verbo.*noluerit*.in fi. Vult ergo glo.ꝙ subintelligatur sub clausula no- lũtatis clausula impotentiæ.quod non est verũ: quia ista diuersa: vt probatur in.c.sciscitatus.sed gl.hîc dixit ꝙ nõ videbatur fieri posse aliàs saluare decisionem huius.§.for 5 tè timore contrariũ q̃.s.feci.sed tu dic vt.s.dixi. ¶ † In glo.in verbo: *arguendus*.ibi: *sciscitatus*. Aduerte quia ille tex.nõ probat ꝙ iste sic est puniẽdus, sed solũ dicit ꝙ iste nõ excusatur si pôt interesse & non vult.Et fortè ob hoc gl.in fi.recedit ab ista opinio.& tenet ꝙ satis est eum ar- gui & reprehẽdi cũ consocius posit procedere.quasi di cat ꝙ vbi impediret ex toto processus causæ iste qui non vult exequi est puniendus.& hoc dictum satis placet. nã eo casu quo consocius pôt procedere non agitur de ma- gno præiudicio, nec est præcisa resistentia mandati apo- stolici.Et quod hîc dicitur in Papa idem dic in ordina- rio: nam ordinarius pôt cõpellere subditũ suum ad acce- ptandũ delegationẽ suã: vt in.c.pastoralis.in prin.j.eo. & in.c.pastoralis.j.de off.ord.j.rñs.& in.l.vnica. C. q ꝑ sua 6 iurisd.¶ † Vltimò no.& tene menti quæstionẽ quæ seq- tur in glo.nunquid nolẽs exequi mãdatũ apostolicũ, pos sit puniri vel redargui per iudicẽ ordinariũ vel coniudi- cem.Et concludit gl.quòd à cõiudice nõ est dubiũ : quia par in parẽ &c.Et no.quòd, nõ pôt quis etiã reprehende re cõiudicem, nedũ eum punire: sed in ordinario loci est magis dubiũ.Io.an.in.c.fi.de rescri.tenuit idẽ quod glo. hîc.sed Host.in sum.eo.tit.§.quòd sit.eius officium. ver. per quẽ dicit quòd ratione peccati poterit puniri per or dinarium.loquitur tamen alternatiuè.dicerem sic.quòd aut quæritur nunquid ordinarius posit compellere de- legatum ad exequendum, & dicendum est ꝙ non q̃ non spe- ctat ad eius officium, sed Papæ.Aut quæritur nunquid posit eum punire ratione peccati, quia contempsit exe- qui mandatum superioris & potest dici quòd sic : quia hoc casu non punit eum vt delegatum, sed vt perseuerã tem in crimine, & cessat maioritas.de qua in glo.ex quo noluit acceptare delegationem.& vide ad materiã quod dixi in cap.fin.de rescript.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio excõicationis repellit actorem à limine iudicij tam coram*

coram ordinario quàm delegato, quid autem à reductione ad arbitrium boni viri? vide in apostillis.

2 *Exceptio excommunicationis debet probari per excipientem intra octo dies.*

3 *Exceptio excommunicationis si fuit apposita coram delegato, quid habet facere delegatus?*

4 *Delegatus Papæ an possit absoluere incidenter excommunicatum coram eo litigantem.*

5 *Differentia inter nolle & non velle.*

6 *Exceptio opposita & nondum probata, an faciat supersedere processum.*

7 *Exceptiones dilatoriæ dum opponuntur, non debet lis super eis contestari, iurari de calumnia, & libellus offerri.*

8 *Iuramentum calumniæ sufficit tantùm semel præstari in causa.*

9 *Rescriptum impetratum super causa iam inchoata est surreptitium, nisi in eo fiat mentio de processu coram alio iudice inchoato.*

10 *Rescriptum impetratum ab excommunicato est nullũ ipso iure, adeò quòd non conualidetur sequuta absolutione.*

Nullum quod est conualidatur ex tractu temporis.

11 *Excommunicatus an quis præsumatur per denuntiationem publicè factã, vel quia ista est publica fama.*

Sexta. Suprà visum est de his quæ opponunt in personam iudicis, nunc subijcit de his quæ opponuntur in personam actoris.&.h.d. vsq; ad.§.si verò. Si reus coram delegato obiecit excommunicationẽ actori quam non probat intra tempus debitum auditur actor, si verò probat delegatus, absoluet actorem: si excommunicatus est propter causam sibi commissam. si propter aliã, nec est de casibus reseruatis Papæ, ad excõmunicatorem suum illum remittet, qui si non vult eũ absoluere, delegatus Papę eũ absoluet.h.d. Primò ponit principalem quęstionem, quam soluit.ibi: *hanc dubitationem*. Secũdò ponit qõnem incidentem. *si verò*. ¶ Casus literalis. Petrus impetrauit causam cõmitti cõtra Martinũ iudicibus super aliqua quæstione: pendente ista quæstione Martinus fecit citari Petrum prędictum pro alia causa coram ordinario vel coram delegato, quia Petrus iuri non parebat fuit excõicatus ab ordinario vel delegato. dum esset excommunicatus cœpit cõuenire Martinũ corã suis iudicibus delegatis. Martinus reus objicit Petro actori ꝙ in iudicio stare non potest cũ sit excõmunicatus. quæritur si reus non velit statim ipsum probare excõmunicatum: aut non possit, vtrũ actor audiri debeat donec reus probauerit ipsum excõicatum. Ad hoc respondet Papa ꝙ si reus statim vel intra terminum competẽtẽ nõ probauerit quod objicit, actor postmodũ audiat. vtrũ tamen si cõstiterit, vel per confessionem actoris, vel alio legitimo modo actorem excõicatũ extunc ab ipsis iudicibus delegatis secundũ formã ecclesiæ, debet absolui, tamen si ab ordinario vel delegato propter aliam iustam causam fuerit excõicatus, ad suum excõicatorem debet remitti ab soluendus.& si ille malitiosè ipsum non absoluerit iudex delegat⁹ ipsum absoluat: dummodò nõ sit tale genus excõmunicationis cuius absolutio sedi apostolicæ reseruatur, quare ex quo principale sibi committitur & accessorium cõmissum intelligitur. ex solutione prædictæ quæstionis oritur alia, quæ est talis. Iste actor excommunicatus absolutus est præstitõ iuramento ꝙ stabit mandatis ecclesiæ. quæritur coram quibus debeat stare iuri de causa illa: pro qua fuit excõicatus, an coram suo excõicatore: an coram istis delegatis? respondeꝛ ꝙ corã suis excõicatoribus debet iuri parere pro causa illa pro qua fuit ab eis excõmunicatus, nisi causa illa specialiter fuerit delegata: sed si excõmunicatores in causa illa malitiosè procedere distulerint: tunc delegati isti in causa illa per recõuẽtionem procedere poterunt, & suam iurisdictionem in causa illa tanquam accessoriã exercebunt. Ber. ¶ No.j. modũ & practicã objiciendi excõicationem contra actorem, vt repellatur à iudicio.

1 ¶ No.ij. ꝙ actor excõicatus[a] potest repelli à iudicio nõ solùm cũ a agit coram ordinario, sed etiam coram delegato.[b] ¶ † Not.iij. ꝙ b infrà terminũ competentẽ, vel statim debet probari excõicatio 2 opposita actori.& hodie est tempus statutum & determinatũ in c c.pia.de excep.lib.vj.nam debet probari infrà octo dies.[c] de quo 3 hîc in glo. ¶ † Item no. practicam procedendi per delegatum cùm agens coram eo probatur excommunicatus.& dic latius quã colligatur ex litera quòd aut probatur excõmunicatus ante impetrationem rescripti, & debet delegatus pronuntiare se non iudicẽ. quia non valet rescriptum impetratum ab excommunicato, nisi in causa d appellationis[d] vel absolutionis. de quo dic: vt habetur in.c.j.de rescrip.lib.vj.& hoc casu nõ procedit iste tex. aut probatur excõmunicatus post impetrationem rescripti, & habet locum iste tex. quo casu delegatus hoc ordine procederet. nam si fuit excõicatus propter causam si e bi commissam, tunc ipse absoluet,[e] seruato tamen iuris ordine.& ita intelligo §.cæterum.in ver. à iudicibus delegatis. aut fuit excõmunicatus propter aliam causam, & aut est talis excõmunicatio cuius absolutio reseruatur Papę, & non potest delegatus absoluere, sed debet eum remittete ad Papam, vt in ver. *dummodò*. aut nõ est reseruata absolutio Papæ: & debet eum remittere ad suũ excõicatorẽ, siue sit ordinarius vel delegatus, & si ille absoluere vult bene quidem. si verò non vult absoluere eum. aut allegat iustam causam: puta quia ille fuit excõmunicatus pro manifesta offensa seu contumacia & hoc probat, & non tenetur eum absoluere, nisi ille primò satisfaciat. vt in.c.ex parte. el.j. de verb.sig.in.c.venerabilibus §.secus.de sent. excõmu.lib.vj. Si verò allegat aliã causam probabilem non notoriam, non debet eũ absolue re, nisi præstita cautione. vt.d.c.ex parte. Si verò malitiosè non vult eum absoluere, põt ipse delegatus eum absoluere.& constabit de malitia excommunicatoris, si j. tempus sibi statutũ à delegato non absoluit, nec allegauit iustã cau4 sam in cõtrarium. ¶ † Ex prædictis & ex text. no. ꝙ delegatus Papæ etiam ratione accessorij ad causam sibi cõmissam nõ põt absoluere ab excommunicatione cuius absolutio reseruaꝛ f Papæ:[f] & põt esse ratio, quia in certis casibus absolutio reseruatur Papæ in signum specialis priuilegij. ista verò quæ reseruanꝛ hoc modo, nõ transeũt in aliũ, nisi ex speciali priuilegio: vt in.c.quod trãslationẽ.de off.le.& sic no. casum in quo vno cõmisso nõ trãseũt oĩa sine quibus g principaliter cõmissum expediri non põt.[g] & hoc rõne prædicta. Et ex his & ex tex. per locũ à speciali arg. ꝙ à quocũq; citra Papã sit lata excõicatio potest delegatus Papæ incidenter absoluere. ¶ Itẽ no. ꝙ rõne accessorij delegatus 5 impedit se de cã sibi nõ commissa. ¶ † Vltimò no. ibi: *non velit*. de significato huius verbi. Nã secundũ Inno.& Vin. differentia est inter nolle & non velle. nã verbũ nolo, denotat ꝑcisam resistentiam & contemptũ. verbũ aũt non volo denotat simplicem resistentiam: quasi velit facere sed non modo ille qui nõ vult. quãdoq; tamen ista sumuntur promiscuè. de quo etiã ꝑ gl.in.l.j.ff.de tribu.act.& l.qui se patris.C.vnde liberi. ¶ † In gl. in ver. *donec*. in fi. Dic me6 lius ꝙ rõ dubitãdi potuit esse: quia iste nolebat aut non poterat probare excõicationẽ incontinenti: sed fortè petebat dilationem longiorẽ: vñ erat præsumptio ꝙ opponebat malitiosè cã differendi processum sup principali.& ideò dubitaꝛ vtrũ ad præcludẽdã viã malitijs potuisset ꝓcedi super principali & sup exceptione excõicationis: sed in decisione prouideꝛ contra istã fraudẽ, vt nõ differaꝛ ꝓcessus sup principali, sed exceptio excõicatiõis debet ꝓbari in cõtinẽti j. terminũ cõpetẽtẽ.& hodie est ꝓuisũ vt j. octo dies ꝓbetur: vt.s.dixi.& subijcitur in

SEB. SAPIA

a ¶ Actor excõicatus. Vide ad hanc materiã multa p Feli.i.c.fi.j.de except. vbi ponit an excõicatio repellat à iudicio seculari.

b ¶ Coram delegato. Adde an petẽti reductionẽ ad arbitrium boni viri obstet exceptio excommunicationis. Cal.cõsil.j. de arbi.

c ¶ Infrà octo dies Adde an probeꝛ per denuntiationẽ vide per Car. ĩ cle.j.q.e.de exce. qui dicit probari Rota tñ deci. cclvj.inci.licet.Inn. & deci.cons.cccc. inci.si quis petit. distinguere videꝛ ꝙ si opponaꝛ in vim dilatoriæ ꝙ probet. secus si in vim peremptoriæ.

c ¶ Infra octo dies. Multa circa istos octo dies ponit Io.de ligna.in tractatu de cẽsura ec cle.colũ.lix. vide quod ad proposi tũ not.in.l.sed & si per prætorẽ.§. si feriæ.ff.ex qui bus cau.maio.referꝛ p Fel.in.c.fi. in fi.j.de except.

d ¶ Causa appellationis. Adde vel ab ignorãte se ex cõicatũ: quia talis bñficiũ & literas apostolicas impetrare potest. vt tenẽt dñi de Rota deci. suis in antiquis.inti.de rescr.

e ¶ Absoluet. Adde an post annũ possit absoluere. Cal. cõsi.iij.hoc.eo.ti.

f ¶ Papæ. Adde Roma.cõsi.cccliiij.& an pœnitẽtiarius Papæ possit absoluere hoc casu. vide Cal. cõsi.xij.& an excõicatus à sacro cõcilio possit à Papa absolui absq; consensu cõcilij. vide Roma.consi.alle.

g ¶ Non põt. sequitur do. Ias.in.l.ij. ff.de iurisdi.om. iudi.

a ¶ Litem contestari. Adde domi.de Ro.deci. suis. de lit.contesta.

b ¶ Surreptitium. Adde Pet.de ancha.consi.xv.Ro.consil.cccxxx.

SEB. SAPIA.
c ¶ Rescriptum. Vide ad hoc multas ampliationes & limitationes per Fely.in.c.sup literis.col.vij. versic. sexta regula.de rescri. & aduerte quod do.Abb.hic vult quod illud quod dicit quod quando non fuit expressum illud quod si Papa sciuisset non ita de facili concessisset, non solum procedit in rescriptis ad beneficia vt in.d.c. ex tenore. sed etiam in rescriptis ad lites.

SEB. SAPIA.
d ¶ Excoicatus. Vide Rotam in ti.de exceptio.dec.viij in nouis.vbi facit differentiam an exceptio opponatur in vim dilatoriæ,& tunc probatur per denũtiationẽ,aut opponitur in vim peremptoriæ,& tũc secus.& quod facilius procedat in probando excõmunicationẽ in vim dilatoriæ.quam in vim peremptoriæ, vide Ro.in cõs.cccxlix.inci.dum quæritur huic tñ distin. aliquãtulum ob. tex.hic in ver. legitime probauerit.& tex.in.d.c.pia.in ver.apertissimis documẽtis.

e ¶ Per famam. Adde quod Ro.cõsi.ccclxxxvij.dicit quod fama est sufficiens vt quis euitetur tanquam excoicatus.

¶ Adde quod nec etiã probatur per literas quibus fuit denuntiatus excõicatus.vt no.gl.& Pe.de ancha.in.c.pia.de exce.li.vj. Phil.Franc.in.c.dilectus.in.ij.no.de app. Iste in.c.pastoralis.§.verũ de app.& Rot.deci.cclvj.inci.licet.in nouis.

7 glo.seq. ¶ † In glo.in verbo, *ex confessione*.in fi. No.singulariter istã gl.ad quã quotidie recurritur & remittitur. Et in effectu gl.tangit tria & concludit quod in exceptionibus dilatorijs debet lis contestari,& iurari de calumnia,atque libellus offerri.dicit tñ quod si ista omittuntur non propter hoc corruit processus,quia iura annullantia processum in defectũ illarũ solẽnitatũ non loquuntur in processu super exceptionibus dilatorijs. Host.aũt distinguit.dicit enĩ quod super exceptionibus quæ proponũtur ante lit.cõte.debet fieri cõte.lit.sed super exceptionibus quæ proponuntur post lit.cõtest.non est necesse litẽ cõtesta. quia sufficit prima cõtestatio.fatetur tñ quod non seruabitur ita stricte ordo iuris super exceptionibus dilatorijs sicut super processu pricipali. Dicit etiã nullibi caueri quod super exceptione dilatoria debeat iurari de calũnia. Cõis opi.videtur indistincte vt sup exceptiõibus non sit necesse litẽ cõtestari[a], nec libellũ offerre.nec de calũnia iurare. Hãc opi.tenuerũt Io.de lig.Bal.& cõiter Moderniores sequẽtes:& idẽ Spe.in tit.de lit.contest.in.§.pe.in prin.& in ver.sed nũquid.& hęc opi.mihi placet,& probatur rõne.lit.cõte.fit per petitionẽ in iure propositã,& rñsionẽ ad eã secutã.vt in.c.vnico.de lit.cõte.sed ille qui excipit,nihil petit.vt in.c.ij.de ordi.cog.nec valet argu.gl.quod cõfitendo vel negãdo se excõicatum fit cõte.lit.quia hoc non est verũ,quando per cõfessionẽ factã ante libelli oblationẽ non inducitur lit. cõte.vt no.gl.in.c.dudũ.el.ij.s.de elec.& in.l.j. C.de confes. Itẽ iuramẽtũ calũniæ debet præstari in exordio litis.i.in ipsa lit.conte.& potius pręstatur post lit.cõte.quã ante,vt patet j.ex ordine titulorũ.nã primo tractatur de lit.cõte.& postea de iuramẽto cal.

8 ¶ † Itẽ iuramẽtũ semel tñ pręstatur in causa.vt j.de iura.cal.c.j.ergo super exceptionibus dilatorijs non est præstãdũ iuramẽtũ calũniæ.fateor tñ quod põt exigi iuramẽtũ malitiæ per.c.ij.§.fi.de iura.cal.lib.vj. Idẽ dico de libello.nã libellus non præstatur nisi super causa principali.quinimo dico quod exceptiões non tenetur quis dare in scriptis,sed satis est quod scribatur in actis,vt no.Hos.in.c.quoniam.de proba.licet gl.aliter hic dixerit. Fallit tñ in exceptione recusationis proposita contra iudicẽ, quia illa debet dari in scriptis,non tñ per modũ libelli.vt l.apertissimi.&.l.cũ spẽalis.C.de iud.& vide quod no.Spe.in ti.de excep.§.viso.in ver.sed nũquid.

9 ¶ † In gl.in verb. *aliam iustam causam*.ibi: *vel de processu ordinarij*. No.gl.& tene.eã menti quod ĩpetrans rescriptũ sup cã iam inchoata corã ordinario,debet facere mẽtionẽ de processu ordinarij,aliãs rescriptũ est surreptitiũ.[b] Similẽ gl. habes in.c.vt debitus j.de appel.& probatur hoc dictũ a simili:nã sicut non valet rescriptũ sup cã iam inchoata corã alio delegato,nisi de processu corã illo habito fiat mẽtio.vt in.c.inter monasterium de re iu.ita pari rõne annullatur rescriptũ,si non facit mẽtionẽ de processu inchoato corã ordinario. Nã si Papa sciuisset,non ita de facili dedisset rescriptũ[c].ar.in.l.vbi acceptũ.ff.de iud.& in.c.ex tenore.de rescri.

10 ¶ † Et in fi.gl. non bene dicit.quia rescriptũ impetratũ ab excõicato,regulariter est ipso iure nullum,nec cõualescit secuta absolutiõe:de quo dic vt habes in.c.j.de rescrip.lib.vj. Et ad.c.pia.alle.in glo. respõdet quod loquitur de processu habito corã ordinario,& pro ratione diuersitatis vide gl. in.d.c.j.& istũ tex.intellige quando rescriptũ fuit impetratũ ante excõmunicationem.vel si vis intelligere quod posteã dic quod fuit impetratũ in casu concesso:vel seruatis seruandis.de quo in d.c.j. ¶ In gl.in verbo. *ad excommunicatorem*.in fi.gl.communiter sequuntur doct.hic. Quidã tñ tenuerunt cõtrarium per.c.venerabilibus.in §.vbi autem.de sentẽ.excõ.li.vj.vbi dicitur quod absolutio tenet,licet iniuste sit facta. Itẽ mouetur,quia istæ remissiones fiunt de vrbanitate. vnde tenet absolutio eis non factis.vt in.c.cũ ab ecclesiarũ.&.c.ad reprimendã.de offi.ordi. sed prima opi.plus mihi placet.nã iura allegata pro contraria opi.loquuntur in eo,qui habet iurisdictionẽ super absolutione:sed delegatus iste non habet aliquã ptãtẽ super causa sibi non commissa,nisi quando aliter causa sibi cõmissa expediri non põt,vt hic &.s.e.c.j. Sed ex quo excõicator erat paratus absoluere istum actorem,ergo non poterat iste delegatus absoluere ex defectu potestatis. ¶ In glo.in verb. *explorati*.in fi.dic melius vt dixi.s.

11 ¶ † Extra glos. quæro.nunquid per denunciatiõnẽ publice factam quis probetur excommunicatus?[d] & dicitur primo quod non,quia ille qui denuntiat nihil de nouo agit.l.hæredes palam.ff.de test.& possibile est quod nulla excommunicatio præcessit saltem quæ tenuerit,ergo denuntiatio necessario non probat excommunicationem.nam & quandoque denuntiatur ille excommunicatus, qui in veritate excommunicatus non est.exemplum in.c.licet.de sen.excommu.li.vj. Probatio autem debet concludere necessario :vt in c.in præsentia.de proba.& non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse.vt in.c.ij. de transla.episcopi.& in.l.neq; natales.C.de probatio. Ad idẽ optime facit.c.pia.de except. lib. vj.vbi dicitur quod excommunicatio debet probari apertissimis documentis seu lucidis probationibus.ob ista forte contraria gl.dubitauerunt de ista.q.in.c.licet præallega.& in .d. c.pia. Hos.tenet hic quod probatio denuntiatiõis sufficit ex quo publice fuit facta.arg.c.j.de po stu.præla. Credo quod vbi agitur de modico præiudicio,vt in casu nostro,sufficiat hæc probatio,quia præsumitur pro his quæ notorie acta sunt , & pro iudice exercente officium suum.vt in.c.in præsentia.de renun.& in.c.ad audientiam.de præscrip.& optime facit.d.ca. licet.sed vbi ageretur de graui præiudicio,forte hæc denuntiatio non sufficeret,quia necessario non concludit excommunicationem, vt prædixi.& regulariter verba enuntiatiua non probant maxime prolata in absentia partis .facit quod no.gloss.in.l.optimam.C.de contrahen.& commit.stip.&.c.si Papa.de priuileg.li. vj.& in.c.illud.de præsump. Nunquid autem sufficiat probare per famam,[e] videtur quod sic per.c.cũ desideres.in.§.ij.de senten.excommu. vbi tex.not.dicit quod si per famam constat aliquem esse excommunicatũ:cogitur ille aut se purgare:aut petere absolutionem saltem ad cautelam.ita infamatus de crimine põt per suspensionem compelli ad se purgandum. vt.ij. q.v.c.si quis presbyter.& in.c.inter.de purga. ca. Solu. Egi.mouet hic istam.q.& finaliter cõcludit quod ista probatio famæ non sufficit. nam cum non habeat vim nisi vnius testis: vt no.iiij.q.iij.c.si testes.§. Item sæpe.sequeretur quod vnus

Ãnto.Franci.
¶ Circa hoc quod dicitur quod fama est sufficiens vt quis euitetur tanquam excõmunicatus. Dicas hoc forsan esse verum,quando fama esset vehemens, & haberet originẽ a iusta suspicione, nõ autẽ alias.sicut in simili dicimus quod testes ẽt viles admittuntur contra multũ diffamatũ.vt per Inn. in.c.cũ.I.&.A.de re iud.& per Alex. de imo.in.l.fi. ff. de qõ.& per Sal. in.l.ea quidem.in vlti.col.C.de acc. & quæ dicatur fama vehemens relinquitur arbitrio iudicis.vt per Bart. in cõsi.suo incip. dño paci de burgo.& per Saly.in l.fi.C.de qõ.& pro hoc facit,quia fama ẽt non vera est iusta causa credendi.l.fi.& ibi bar. ff.de acqui.hære. & in.l.cũ quidam in.§.quod dicitur. eo.tit.pro hoc ẽt facit.quia fama probat in his quæ sunt parui præiudicij. secũdum Bald.in l.de minore.in.§. tormẽta.ff.de.q. vel etiã per Alex. & per Bald.in.l. vbi adhuc.in.viij. col.C.de iure do. & ideo in proposito cum videatur esse paruum præiudicium quod aliquis euitetur vt excõmunicatus, ideo debebit euitari,eo maxime, quia fama inducit manifestum. secũdum Specu.in ti. de inquisit. & in §.j.in fi.de quo tamen vltimo habetur per glo.in.c. scelus.ñ.q.j. quæ videtur contraria per.c.super eo.de consan.& affi.

a ¶Specu.de hoc dicto Specul. vide no.ꝑ Pau.de cas. & no.in.l.vbi pactum.C. de transact.& per Fel.in c.exceptionē .colum.ij.&.iij.j. de excep.

b ¶Integrè satisfacere. Adde videndum Old.consil. xciij. & an si Papa mandat ꝙ aliquis absoluatur dummodò satisfaciat, quid præcedere debeat an absolutio. vel satisfactio: vide Cal.consi.j.de sen. excō.

c ¶Tene mēti. Ad de quò Ro.consi. cccxxx. tenet ꝙ delegatus in causa possessorij nō possit cognoscere de petitorio, sed petitorium sit consequēs possessorij, & dicit esse casum in hac decre. scias autem vbi incidenter aliquid venit, quia tunc ī incidētib⁹ delegatus potest cognoscere. Ibi etiam per multa concludit ꝙ habens mandatum ad admissionem postulationis absolutionis à vinculo prioris ecclesię non potest ad actum translatiōis proposilire. Anto.Franci.

¶Circa hoc an delegatus in iudicio possessorio cognoscat de petitorio tanquā de consequenti. Dicas quod licet habuerint se vt diuersa.vt.l. naturaliter.in.§.nihil cōmune.ff.de acquirenda posse.tamē quia possessoriū absorbetur à iudicio petitorio, videretur posse dici ꝙ qui est iudex in possessorio sit etiā iudex in petitorio, tamen quia delegatio est stricti iuris.vt in cap. p.&.g.hoc eo .ti. potest dici esse verum quod iste tenet. quod tamen limito, nisi in rescripto diceret ꝙ talis facit sibi iniuriam in tali re ad ipsum pertinente quia tunc in rescripto venirent & petitoriū & possessorium.vt per Inn.in.c. Epi. de reb.eccle.nō alie. & per Arch.in.c. si quisquam.xj. q.j.quod etiā voluit Bal.in.l .pen. in pe.col.in versi. quid si.C.si à non compe. iudi. Et hoc intelligo verum ꝙ possessorium nō comprehenditur in rescripto de petitorio, vel econtrà, nisi actor & reus sint eiusdem fori, qa tunc commissio simplex trahitur ad vtrunq;, vt per Spe.in titu.de rescri.præsenta. ca. vlti.ver.Item faciat circa mediū.

vnus testis sufficeret ad probandū excōicationē.quod nō est verū, vt no.ī.d.c.pia.& in. d. c. ij. Abb.hîc dixit pōderādū modum opponēdi. a nā si dixit dico istū nō audiēdū, nisi pri⁹ se purget cum sit infamat⁹ de excōicatione:& tunc nō debet audiri ꝑ.c.cū desideres. quasi innuat sec⁹ esse si simpl'r opponeret de excōicatiōe, & posteà ꝓbaret solā famā. Ego puto ꝙ primum dictū Abb.nō sufficiat quo ad hoc vt iudex necessariò teneat actorē repellere.rō, qa indictio purgationis pēdet à ꝑtate & offi.iudi.& nō cōpetit sup hoc actio ipi parti.vt.j.de pur. cano. quasi ꝑ totū .pars aūt nō pōt cōqueri vel appellare, si iudex ex officio suo nō vult idicere purgationē. vt no.Spe.[a] in tit.de offi.iudi.§.impedit.in prin.& cōiter doc.in.c.pastoralis.de exce. Fateor tñ ꝙ iudex ex officio suo poterit illū repellere.sed nō ad petitionē partis excipientis, quia pars tenet ꝓbare excōicationē mō legitimo & apertis documētis, vt hîc.& in.c.pia.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus quando absoluitur: debet præstare iuramentum de parendo mandatis ecclesiæ.*

2 *Delegatus cognoscit non solùm de eo quod venit accessorie ad causam, sed etiam de eo quod venit accessoriè ad accessorium.* 4.

3 *Reus in vna causa & coram vno iudice non potest cōuenire actorem in alia causa & coram alio iudice, nisi prima sit finita. fallit vt hîc.*

5 *Excommunicatus ab homine non potest absolui nisi ab illo vel eius superiore.*

Si verò. Absolut⁹ à delegato sup cā pro qua fuerat excōicatus corā excōicatore, parebit seu rñdebit super illa cā, nisi sit alteri delegata:& si excōicator malitiosè distulerit, delegatus qui absoluit cognoscet. Primò ponit .q. Secūdò solutio.ibi: *in quo.* Et cōtinuat iste .§. ad ꝑcedētē hoc ordine.nā suprà fuit dictū ꝙ si excōicator nō vult absoluere actorē ad reqsitionē delegati: ꝙ ipse delegatus poterit absoluere ne impediat cognitio causæ sibi cōmissæ. Sed quia excōicatus absoluit ꝑstita cautione de parendo iuri in illa causa pro qua fuit excōicatus dubitabat corā quo iudice iste deberet parere iuri & respōdere in illa cā ex quo iste delegat⁹ istū excōicatū absoluit.& respōdet: vt in litera 1 patet. ¶ † No.ibi: *mandato ecclesiæ.* ꝙ absoluit excōicatus ꝑstito iuramēto de stādo mādato ecclesiæ sup eo pro quo fuit excōicatus.& præstat hoc iuramētū qñ fuit excōicatus pro dubia offensa vel cōtumacia.si aūt ꝑ notoria, nō absoluit cū iuramēto, sed debet prius integrè b satisfacere[b]: vt in.c.ex parte.de ver.sig.& in §. venerabilibus.in § sec⁹.de sen.excom.li.vj.vnde in priori casu intelligas istū casum.qñq; tamē excōicatus iurat ꝙ parebit mādatis iudicis vt in.c.j.quod met.cā.quādoq; ꝙ parebit iuri. vt in.c.ex parte.præalle.Idē tamē est effect⁹ horum iuramētorū.nā solū obligat ad parēdum mādatis licitis & honestis sibi fiēdis à iudice competēti, vt sentit Hos.hîc.& in gl.in.c.ex tenore. 2 de sen.exc. ¶ † Itē no.quē posse cognoscere nō solū de eo quod venit accessoriè ad cām principaliter sibi cōmissam, sed etiā de etiam de eo quod venit accessoriè ad accessoriū causæ sibi cōmissæ.nā hîc delegatus pōt absolutionē impēdere, quia venit accessoriè ad cām sibi cōmissam.Itē pōt posteà cognoscere de cā ꝑ qua fuit excōicat⁹, qa venit accessoriè ad absolutionē quā incidēter fecit:& tene hoc mēti. c Et ex hoc & ex tex.not.casum ī quo delegat⁹ cognoscit de causa prorsus separata à causa sibi cōmissa: quādo scilicet venit accessoriè saltē ad acces3 soriū causæ suæ. ¶ † In gl.in ver. *distulerint.* videtur velle gl. ꝙ hodie nō ꝓcedat quod dicit ꝑ.c. dispēdia §.reus quoq;.de rescri.lib.vj.vbi dicit quòd reus in vna causa nō potest pēdete illo iudicio trahere actorē corā alio iudice etiā super alia cā: cui⁹ cōtrariū hîc innuit. nam iste actor fuerat excōicatus in alia causa in qua erat reus. & videt hîc tex.velle ꝙ pōt ꝓsequi cām coram iudice ꝑ eū impetrato, & in alia cā ꝑ qua fuit excōicatus tenetur respōdere vt reus, & sic actor & reus litigabāt eodē tpe corā diuersis iudicibus.qđ est cōtra illū.§.reus quoq;. Sol.multa hîc inuoluunt, sed dic clarè ꝙ in multis casibus pōt saluari etiā hodiè iste tex.nā primò potest intelligi ꝙ iste fuit excōicat⁹ in cā quā habebat nō cū isto qui est nūc reus, sed cū tertio, & sic cessat prorsus cōtrariū: nā pendēte cā inter me & Titiū nihil repugnat quomin⁹ possim trahere Semproniū corā alio iudice. Secūdò pōt intelligi ꝙ iste fuit excōicatus ad instantiā istius qui nūc est reus, & ī alia cā erat actor & tūc militat cōtrariū, sed respōde ꝙ fortè secūdū Hos.pria cā erat finita.sed quia nō parebat executiōi fuit excōicatus. vnde rescriptum fuit impetratū finito primo iudicio licet nōdū executioni mādato. Et no.ex hoc intellectu bonā limitationē ad illū.§.reus quoq;. Tertiò pōt intelligi ꝙ iste.§.loquit quādo cā pēdebat corā delegato, secus si ordinario. Hæc tamē solu. ex toto nō satisfacit per aut.& cōsequēter.alle. in gl.& ideò tene ꝑcedētes solutiones. ¶ In gl. fi. ibi: *prorogari ad istud tertium nō posset.* Aduerte, quia gl.multū restringit tex.vult eū ꝙ iste delegat⁹ possit cognoscere de cā ꝑ qua cā actor aliàs fuit excōicat⁹, si excōicator est negligēs in procedēdo dūmodò illa cā tāgat istū reū: qui nūc vocatur corā delegato: secus aūt si tangit tertiū, quia in tertiū nullā habet delegatus iurisdictionē.& hanc opi.tenuerūt Vin. Philip.& Imo.Host.Pet.& Abb. tenuerunt contrariū.

4 ¶ † Quid eī secundū hos si excōicator indignatus: quia delegatus absoluit non vult se intromittere amplius in causa illa.durum est dicere ꝙ delegatus qui absoluit nō possit cognoscere.Io.an.concor.& satis bene iudicio meo, ꝙ quatenus cā tangit articulū satisfactionis potest delegatus cognoscere, & non amplius.pone sic exemplū.in alia cā fuit actor excōicatus propter contumaciā, poterit nunc iste delegatus cognoscere de illa cōtumacia, qa ꝓpriè venit accessoriè ad absolutionē factam per delegatū, sed de residuo causæ cognoscere non potest quia est prorsus separata ab articulo excōmunicationis. Si aūt tota causa contingeret ipsum articulū satisfactionis. vt puta fuit excōmunicatus quia noluit soluere iuxta præceptū seu sententiā nullam, tunc enim poterit delegatus cognoscere de tota causa, scilicet an sñia 5 seu præceptū fuerit nullum. ¶ † Vltra glo.quęro: pone quòd coram Epō actor probatur excommunicatus ab alio Epō, nunquid iste Eps causæ poterit absoluere eum ab illa excōicatione.si excōicator requisitus non vult istū absol-

a ¶ Vel superior. Adde Ro. consil. allega. ccclxxvij.

ZACHARIAS.

¶ Aut successor excõicantis. not. Archi. & Pet. de anc. in c. ij. de sen. excom. lib. vj. no. & in c. nuper. eo. ti. cum cõcor. ibi per eos all. Quodi tamen limito, nisi in mortis articulo nõ posset haberi copia excommunicantis, quia posset per aliũ absolui. no. iste in c. pastoralis. §. præterea. j. co. & Car. in cle. j. §. j. qõ. iiij. & seq. de reb. eccle. non alienan.

SEB. SAPIA.

b ¶ Non procedẽtiũ. Cõtra hæc videt facere text. in l. fi. ff. quod met. cã. vbi si iudex fecit effectum iustitiæ iuris ordine nõ seruato, non retractatur tale factum, nec solutũ repetitur. sed rñ. vt per Ang. in l. à diuo pio. §. in venditione. ff. de re iudi. vbi etiam per Alex. latè.

SEB. SAPIA.

c ¶ Fructuum perceptorum. Vide bal. idẽ tenentem in l. ij. col. penul. C. de serui. & aqua. Roma. in cõsi. ccclxiiij. inci. In repræsente. co. penulti. Abb. in cõsi. xliij. inci. Ex omnibus. co. fin. in iij. dubio Fel. in c. de charta. col. ij. j. de præscrip.

d ¶ Iustè posidet. Adde Pe. de Ancha. cõsi. cxxxij. & dicit Roma. cõsi. ccc. φ administrans vigore postulationis nullæ authoritate iudicis nõ euitat pœnas canonicas.

e ¶ Percipiendis. Adde Ro. consil. ccccliij. vbi tenet φ cõuentus à pupillo tenetur ad fructus qui percipi potuerunt dato φ conuentus haberet titulum. per glo. sing. in l. patri. versic. item ex diuerso super versi. cum fructibus. ff. de minori.

uere? videtur φ sic: sicut delegatus absoluit, vt hic cõtrariũ cõiter tenent Doct. & bene, quia delegatus hoc facit tanquã gerẽs vices Papæ, sed Eps fungitur potestate sua dũtaxat: & ex ꝓpria potestate nõ potest absoluere ab excõicatione lata ab alio iudice: quia non est sibi subditus, nã regula est φ excõicationem latam ab homine nemo potest remittere, nisi ille qui excõmunicauit, vel superior[a]. vt in c. pastoralis. §. præterea. de offi. ordi. habeat ergo recursum iste actor ad superiorem sui excommunicatoris. arg. in c. nullus. de iurepa. & idem dic in cõsimilibus terminis. quod no.

SVMMARIVM.

1 *Clausula quòd si non omnes &c. non excludit quin fiat requisitio collegæ si vult interesse, aliàs processus est nullus ipso irrequisito factus.*

Iudices plures dati non possunt vnus sine alio procedere.

2 *Delegatio causæ potest fieri inferiori quàm sint partes litigantes.*

3 *Citatus ab vno ex iudicibus datis non tenetur comparere.*

Citatio non requiritur quando pars est in præsentia.

4 *Possessorium recuperandæ competit spoliato à iudice non iudicialiter procedente.*

Iudex non iudicialiter procedens præsumitur persona priuata.

5 *Iudici iniustè aliquid facienti potest impune resisti.*

6 *Titulus an excuset quem à restitutione fructuum tã perceptorum, quã illorum qui percipi potuissent.*

Vnus ex iudicibus datis si requiratur vt intersit, & non comparet in termino præsumitur non posse vel nolle interesse, & ideo tota iurisdictio consolidatur in collegam.

7 *Collegium non habet aliquam iurisdictionem in singularem de collegio, nisi aliud habeat consuetudo.*

9 *Citatio siue requisitio vna vel plures, quando requiratur, vide hic pulchrè.*

CAP. XXII.

1 Cum causa. ¶ † Si causa simpliciter delegatur tribus, duo sine subdelegatiõe tertij procedere nõ possunt. quod si fecerint, ab eis poterit appellari. Idẽ si sunt dati cũ clausula φ si nõ oẽs. non enim valet processus duorũ tertio inconsulto. h. d. cõphẽdendo vtrũq; intellectũ. nã aliqui intelligunt φ hic fuit cõmissa cã tribus simplr. alij verò dicũt φ fuit cõmissa cũ illa clausula quod si nõ oẽs. sed idẽ in casu huius. c. resultat effectus quia ex quo tertius se non excusauerat, nec cõstiterat de impedimẽto illius, nõ poterãt duo ꝓcedere licet causa fuisset cõmissa cũ illa clausula. vt. s. c. proxi. in prin. Diuidit̃ hæc decre. in duas partes. Nam primò recitat factum super quo & pro quo fuerat appellatum. Secundò cõmittit appellationis causam ibi: *fraternitati.* ¶ Casus literalis. Inter Archiepõs montisregalis & rossenen. vertebat̃ qõ sup quibusdam decimis. cã super his fuit cõmissa Archiepõ Capuano & Panormitano & Epo regin. duo iudices. s. Archiepi citauerũt Archiepiscopũ mõtis regalis ad certũ terminũ. ipse cõparuit i termino corã Archiepiscopis duobus: tertio scilicet regin. absente. In quorum præsentia proposuit excipiẽdo. φ pro duabus causis eorum ipse non debebat stare iudicio, quia cũ causa tribus cõmissa fuisset: & ipse à duobus tñ fuerit ad iudiciũ euocatus tertio nec cõmittente vices suas, nec se excusante corã duobus rñdere nõ debet. Itẽ ante ipsorũ citationẽ & notitiã literarũ illarũ pro cã illa nũtiũ suũ ad se. apo. destinauerant allegãdo super hoc quãdã decre. Alex. sed Archiepi has exceptiones admittere noluerũt, pronunciãtes vt corã eis rñderet, ꝓpter hoc ad se. apo. appellauit. iudices illi nõ obstãte appellatione illius aduersariũ induxerũt in possessionẽ illarũ decimarũ. Mãdat Papa quibusdã quatenus si constiterit dictos Archiepõs exceptiões pdictas nullatenus admisisse decimas ipsas quib9 Archiepiscop9 mõtis regalis asserit se spoliatũ, postquã nuncius suus ad se. apo. accesserat, faciãt ei restitui cũ fructibus inde perceptis. non obstãte eo φ per dictos Archiepiscopos, siue per laicalẽ potẽtiã factum fuit. Posteà verò audiãt si quid fuerit qõnis. Ber. ¶ No. j. φ in ista causa cõcurrebãt. v. Archiepiscopi. quorũ duo erãt litigãtes. tres verò erãt iudices delegati. & facit iste tex. φ nõ fit de substãtia vt q̃libet prouincia habeat solũ vnũ Archiepiscopũ. nã isti Archiepiscopi erãt vicini, nec multũ distabãt inter se. & ideò licet de iure ordinario in qualibet prouincia vnus duntaxat Archiepiscopus debeat præesse: vt in c. scitote. vj. q. iij. hoc tñ nõ semp obseruat̃. quia Papa ad petitionẽ principũ hũc iuris ordinẽ sæpe trãsgredit̃, vñ in Sicilia sunt tres Archiepiscopi. quorũ hic duo enumerant̃, Panormitanus, & Montis regalis.

2 ¶ † No. ij. ex hoc & ex tex. honestum fore, vt delegatio causæ nõ fiat iudicib9 habẽtibus dignitatẽ inferiorẽ ipsis partibus. nã hic qa cã vertebat̃ inter Archiepiscopos, fuit cõmissa Archiepiscopis dũtaxat. nõ tñ hoc est necessariũ. vt patet hic in suprascriptione. vbi cã fuit postmodũ cõmissa Episcopo Reginẽ. & cuidã alteri Episcopo. vnde satis est φ delegat9 habeat dignitatẽ, vel psonatũ, vel canonicatũ ecclĩæ cathedralis. vt i c. statutũ. de rescri. li. vj. nec debẽt ptes dedignari. licet sint superiores in dignitate. quia delegat9 repræsentat psonã delegãtis quo ad cãm sibi cõmissã. s. c. sanè. el. ij. vbi ꝓbat̃ φ et subdito põt cõmitti cã alicui9 plati, vt ibi iam dixi.

3 ¶ † No. iij. φ citatus p duos ex trib9 delegatis nõ arctat̃ ad respõdẽdũ. dixit tñ Inn. quòd si incõparitione sunt cõgregati oẽs tres tenent̃ respõdere, licet duo citauerint. & no. hoc dictũ. Sed Hosti. tenet cõtrariũ. qa citatio fuit temeraria. vt. s. c. proxi. in prin. Põt dici cõcordãdo quòd aut q̃rit̃ nũquid vigore primæ citatiõis teneat̃ respõdere. & dicendũ est quòd nõ. qa fuit nulla, & sic procedat dictũ Host. aut quærit̃, nunquid possit cõpelli ad respõdendũ ex noua req̃sitione & admonitione oĩm iudicũ. & dicendũ est quòd sic: si aliud nõ obstat: nã requisitio iudicũ habet vim citationis, vt l. ij. C. qñ & quãdo iud. & not. gl. j. e. c. cõsuluit. Itẽ citatio fit, vt pars sit pñs, sed ex quo dat̃ præsentia nõ requirit̃ necessariò citatio, vt no. dicit Io. an. in c. fi. de elec. lib. vj. & vide quod dico in c. j. de iudi.

4 ¶ † Itẽ no. ibi: *siue per laicalem potentiã siue per eodem iudices. &c.* & tene mẽti quòd factũ iudicis nõ rite ꝓcedẽtis æquiparatur facto priuati. vnde sicut põt peti restõ & agi possessorio cõtra spoliationẽ factã p priuatũ, ita etiã cõtra spoliationẽ factã authoritate iudicũ rite nõ procedẽtiũ.[b] vnde posset iudici hoc casu de facto resisti sicut & priuato. de quo vide qđ dixi. s. c. si quãdo. & facit qđ le. & no. in c. cõquerẽte. de resti. spol. secus si in iudice nõ deficiebat ptãs, & ꝓcessit iudicialiter. nã tũc licet iniustè aliquẽ deiecerit à possessione sua, nõ tamẽ põt cõtra eũ agi possessorio: sic intelligo gl. no. in c. pñtiũ. vij. qõ. j. & tenebis mẽti illã gl.

5 ¶ † Vltimò hic notabis φ authoritas iudicis iniustè ꝓcedentis nõ excusat à restõne fructuũ pceptorũ.[c] vnde si iudex iniustè tradidit meã possessionem alteri, possum illã recupare cũ fructib9 pceptis, nec excusat authoritas iudicis vt ille faciat fructus suos. vt hic. & adde qđ no. Bar. in l. quod iussit. ff. de re iudi. & melius in l. iustè possidet.[d] ff. de acq. pos. Sed dubiũ est quid in fructibus pcipiendis. i. qui potuissent percipi vel ab isto nouo possessore: vel ab antiquo si stetisset in possessiõe. Gl. fi. hic no. dicit φ etiã de illis est habenda rõ ex quo iudex iniustè processit. In cõtrarium tamen facit. quia titulus excusat etiã malæ fidei possessorem à fructib9 percipiendis, vt in l. si fundũ. C. de rei ven. So. sustinendo gl. dic vt sentiũt Hos. & Io. an. quòd iste tit. habebat̃ pro nõ titu. quia deficiebat hic authoritas iudicialis: quia duo ex tribus nõ habebãt insolidũ iurisdictionem, vnde vbicunq; titulus est cõtra iuris dispositionem, ille habetur pro nõ titulo, & nõ excusat à fructibus percipiendis[e]. ad hoc vide bo. glo. xij. q. ij. c. non liceat Papæ. & l.

quemadmodum

queadmodũ.C.de agri.& censi.lib.vj.facit regula quę contra ius de re.iu.lib.vj.¶ † In gl.j.ibi:sed ponam⁹ quòd tres sunt iudices.No. istam particulã gl.vsq; ad fi.ex qua habes bonã limitationẽ ad theoricã quã obseruare debẽt plures officiales cũ habent potestatem ꝓcedendi dato impedimento,vel voluntate alicuius eorum.nam nõ possunt citare:quia citatio præsupponit iurisdictionem & in superiorem citantẽ:sed debent eum requirere & rogare vt certo termino intersit ad procedendũ cum eis,& si in termino nõ venit,præsumitur ꝙ aut nolit aut non possit interesse:ita ꝙ hæc præsumptio est sufficiens ad consolidandũ potestatem aliorũ.simile no.Inn. in c.cũ nobis.de ele.vbi no.dicit ꝙ canonici non possunt citare canonicũ:sed solũ possunt eũ monere,requirere,& rogare vt certa hora intersit capitulo:& si non compareat,nõ pôt à canonicis puniri.

7 † Quia canonici nõ habent iurisdictionẽ supra canonicũ etiã collegialiter,nisi aliud habeat cõsuetudo.& sic intellige quod le.& no. in.c.irrefragabili.§.excessus.de offi.ordi.& vide ad idem quod no. Inn.in.c.ij.de no.ope.nuntiat.& in.c.j.de ma.& obe.vbi Inn.idem tenet in antiquiori canonico:quia licet ille de iure habeat cõuocare capitulũ:non tñ potest punire canonicos non venientes.¶ † No. ij.ex hac gl. ꝙ istæ requisitiones quæ fiunt de pari in parẽ,debent esse trinæ sicut citationes iudiciales[a].xxiiij.q.iij.c.de illicita.In cõtrariũ tñ facit gl.no.in.c.si eps.xviij.dist.quæ gl.no.dicit ꝙ ad actum extraiudicialẽ sufficit vnica requisitio & ad hoc quotidie allegatur illa glo.do.Anto.in.c.ecclesia.de constitu.volens saluare istam gl. dicit quòd procedit in actu quasi iudiciali:nã ista requisitio fit vt postmodum iudicialiter procedatur.Sed certè hoc dictũ mihi nõ satisfacit:& vide in cõtrariũ propriè in terminis nostris tex. in clemẽ.j.de hære.iuncta gl.in verbo requisierint:nam ibi par requirit parem vt procedat iudicialiter & tamen sufficit vnica requisitio: quia non potest dici actus iudicialis.Itẽ etiam in iudicio, quod pl⁹ est,vbi citatur quis vt compareat si velit,ita ꝙ nõ necessitatur ad comparendum sufficit vnica requisitio.ad hoc tex.cum gl.fi.in.l.ea. C. si mancipium ita alie.fuerit.& in aut.si omnes.C.si minor se ab hęre.abst.facit.c.fi.j.de clã.despõ.& in.c.fi.qui ma.accu.poss.¶ Concludе ergo ꝙ aut requisitio fit ad conuincendum negligentiam paris vel inferioris extra iudicium.& tunc sufficit vnica requisitio vt d.c.si episcopus.& clementi.j.præalleg.Idem in iudicio qñ quis citatur vt compareat si sua putauerit interesse:quia cũ tunc non necessitetur ad cõparendũ sufficit vnica citatio.quod etiã sentit Bal. in.l.fi.C.de iure deli.quod no.aut requisitio fit ad conuincendam negligentiam superioris in aliquo actu:& tunc requiritur trina citatio.[b]& sic potest intelligi text.in.c.j.de supplend.neglig. præla. ¶ In glo.iij.ibi:*ex certa scientia*.gl.hîc habuit respectum ad id quod dixi suprà in prima gl.scilicet ꝙ processus istorũ iudicũ non debet tolerari ex ignorantia eorum,quia ipsi bene sciebãt quòd tres fuerunt deputati in causa:& sic quòd duo procedere non poterant. ¶ In gl.in verbo.*admisisse*.in fi.ad istud.c.dicũt do.ꝙ ꝓcedit qñ causa appellationis est notoriè vera:nã notoriè hîc cõstabat ꝙ tres fuerũt deputati iudices.vnde regulariter dicitur ꝙ excipiens & appellans debet probare exceptionem esse veram,nisi obtulerit se incõtinenti probaturum,& non fuerit admissus.vt in.c.interposita.de appella.& dic vt ibi plenè nota.

SVMMARIVM.

1 *Clausula quòd si ambo &c.operatur etiam si vnus ex delegatis fuit recusatus.6.*

Processus factus coram iudice recusato est nullus.

2 *Tertius comparens pro suo interesse potest iudicem recusare,si habet legitimam causam recusandi.*

3 *Iudex ex quibus causis possit recusari?*

4 *Inimicus quomodo quis probetur.*

5 *Capitulũ quando litigat cum prælato,non requiritur quòd habeat curatorẽ.*

7 *Producens instrumentum censetur tacitè cõfiteri omnia in eo contenta.*

8 *Vtile vitiatur per inutile in indiuiduis.13*

9 *Exceptiones propositæ censentur refutatæ si iudex ad vlteriora procedat.*

Appellari potest ab exceptionibus non admissis.

10 *Vnus ex iudicibus delegatis quo casu potest sine collega cognoscere?*

11 *Actus factus per habilem & inhabilem simul, an sustentetur per illum habilem.*

12 *Si non valet quod ago vt ago:an valeat vt valere potest.*

CAP. XXIII.

1 Cum super. ¶ † Si duo sunt delegati cũ clausula quod si ambo &c.vno recusato alter solus procedere pôt nec tenet ꝓcessus si cũ recusato procedat.prima pars decisẽ narrat factũ.Secũda diffinit ibi *quãuis*.¶ Casus literalis ponit̃ per Bar.in glo.j. ¶ In gl.j.ibi:*pars.R.qui per capitulũ dicebatur intrusus*.Aduerte quia de isto.R.nõ fit aliqua mẽtio in tex.& hoc:quia cã fuit principaliter mota cõtra cõuentũ per Abbatẽ qui fuerat expulsus,sed iste fuit substitutus per monachos loco expulsi.vnde gerebat se pro Abbate illius monasterij:& dũ cã tractaret̃ cõtra conuentũ, iste R.cõparuit ꝓ interesse suo,& recusauit Epm alterũ ex tribus causis:de quibus in gl. ¶ † Et ex hoc & ex gl.no.j.& tene menti.quia nescio alibi ꝙ tertius [c]cõparens pro suo interesse pôt recusare iudicẽ si habet cãm legitimã eũ recusandi:nã ex quo admittit̃ pro interesse suo : vt in.c.veniẽs.ij.de testi.&.c.cũ super de re iud.ergo debent audiri oẽs defensiones suæ arg.in.c. cũ inter de exceptio.& nõ tradas hoc obliuioni.& hoc sequuntur hîc do.Ant.& do . Cardi.

3 ¶ † Tertiò not.tres causas legitimas recusandi iudicẽ.¶ Prima si pars recusans habet cãm cũ iudice tãquã cũ priuato.& no.bene hoc dictũ. nã ex materia litigij solent causari inimicitiæ. ad hoc hoc quod le.& nota.in.c.ex literis.&.c. Itẽ cũ quis.de resti.spo.& no.ꝙ hoc ꝓcedit ẽt si cã sit inter iudicẽ vt priuatũ,& dignitatẽ recusantis.vnde recusans potest in causa ꝓpria dicere iudicẽ suspectũ:quia habet causam cum dignitate sua,sicut contingebat hîc.nã iste.R.ꝓprio iure suo cõparebat,& tñ recusabat epm, qui habebat cãm cum monasterio suo . quod bene no.¶ Secunda cã recusationis.cum iudex noluit exercere cũ parte actum humanitatis & pacis qui solet exerceri cum alijs,qui sunt in pari gradu cum parte recusante.nam iste Eps fuit recusatus,qui noluit admittere ad osculũ pacis istũ.R.prætensum Abbatẽ.¶ † Ex hoc no.ꝙ Eps etiã prælatos inferiores debet admittere ad osculũ pacis,secundũ consuetudinẽ loci.Et ex hoc no.vnũ modũ præsumẽdi inimicitiam si ergo in ecclesia qñ dat̃ pax non vult vnus admittere alium ad osculũ pacis secundũ consuetudinem, ille præsumit̃ inimicus.¶ Tertia cã, cùm iudex minatus fuit parti ꝙ sibi noceret si posset.Et sic no.ꝙ minæ iudicis[d] probant iustam causam eum recusandi.Adde quartũ casum no.extra glo.si quis scilicet non vult aliũ salutare.[e]vide ad hoc glo.in.c. Adrianus. lxiij. dist.& de pluribus alijs causis recusandi iudicẽ vide in locis ad quos remisi in.c.causam.el.ij.§. eo.¶ † Nunc venio ad notabilia.Et primò nota,quòd cũ quæstio vertitur inter prælatum & capitulum,nõ est necesse vt detur curator capitulo,sed ipsum capitulum per se vel per aliũ potest esse in iudicio. & tene menti ad hoc istũ tex.quia nemo ad hoc eũ allegauit.facit ad ea q̃ dixi in.c.edoceri.de rescrip. ¶ † Secundò no. quòd clausula si ambo non poterint interesse

SEB.SAPIA.

a ¶ Iudiciales. Vide Alexã.in.l. de pupillo.§.si quis ipsi ꝑtori.colũ.ij. ff.de ope. no. nũ. Alex.in cõsi.lxxix.incip. stantib⁹ his in.iiij.vo. cum allegatis per Feli. latè in.c.ex literis s.de constitutio.

b ¶ Trina citatio. Adde qđ Roma. dicit ꝙ pôt fieri vno contextu cumulatiuẽ. Ita eius consi.cccxxxvij.

SEB.SAPIA.

c ¶ Tertius. Ad hoc istum tex.dicit esse sin.perusi. in.c.cũ speciali.in prin.in.ij.qõ.j.de appella.

d ¶ Minæ iudicis. Adde Pau.de cas. cõsi.cccxij.in secundò impres.

SEB. SAPIA.

e ¶ Salutare. Vide no.per Abba. & alios in.c.repellãtur.j.de accusa.& per Abba.in.c.ad hæc.j.s.de appel. vbi dicit hoc procedere qñ qs erat solitus salutare.

a ¶ Contẽta in instrumẽto. Adde tñ ꝙ fictè cõfitẽs adulteriũ nõ cõfitef matrimoniũ vt tenet Petrus de anchara. cõsilio. ccccix. & de ꝓceducẽte instrumentum. adde Roma. consi. lxxj.

b SEB. SAPIA. ¶ Cõcurrere. An ista duo sufficiant, an verò requiratur aliud tertiũ: vide p Alexã. in con. liij. inc. Circa hãc dubitationẽ. in. iiij. vol.

c ¶ Vitiat vtile. Adde Roma. consili. xlvj.

d ¶ Potui nolui. Adde latè Roma. consi. ccccxlvj.

e ¶ Cõtra exceptionẽ. Adde intelligẽdũ si per iudicẽ est cognitũ. vt dicit Roma. consili. ccccxij.

f ¶ Sed non hîc. põderã istum textũ, dũ dicit per conscientiã confessus est se nõ possemã datũ apostolicũ adimplere. & sic fuit ignorantia iuris. iõ ista volũtas erat ab ignorantia causata.

g ¶ Allego. Alij soluunt ꝙ est speciale fauore pupilli: sed certè litera ibi hoc non põderat. sed. d. Ant. sequitur illã solu. ꝙ ex quo à principio quilibet poterat administrare solus, & authoritatẽ interponere: iõ ibi facili⁹ sustẽtaf etiã si fuerit erratũ in iure, vel etiã semel authoritatẽ pstiterit. Hîc ẽt ab ipso initio nõ potuit qlibet sol⁹ ꝓcedere. & ideò nõ sic facili⁹ sustẽtaf act⁹ hîc. vñ dicit. d. Anto. rectè cõsiderãdũ distinctionẽ sciẽtiæ & ignorãtiæ. ꝙ in casu. d. §. j. valuit actus. qa qlibet tutor põt p se ab ipso initio actũ auctorizare. vñ cẽsetur ibi qlibet habere intẽtionẽ pstãdi authoritatẽ p se: siue separatĩ, siue cũ alio act⁹ authoritatis geraf. Et hãc so. voluit Iac. de bel. & Dy. vt refert Bal. in. d. §. j. vbi dicit ꝙ ibi erat solida ptãs in vnoquoq;, si oẽs essent veri tutores. & per cõtrahẽs in vno vero tutore cõsistit solida authoritas. l. decretũ. §. j. ff. de admi. tu. Nõ ob. iste tex. qa loquif in plurib⁹ iudicibus delegatis, quorũ qlibet nõ habet p se insolidũ exercitiũ iurisdictionis. secus in tutorib⁹, quorũ qlibet habet merã administratiõnẽ. Preterea dicit hoc erat error in procedẽte: sed ibi erat error in vero tutore. & inducit ad qõ. Fuit cõmissum in tres cũ clausula dãtes eisdẽ arbitris, & duob⁹ ex eis plenam authoritatẽ: vtrũ altero nõ acceptãte possint duo indicare? & est ar. ꝙ sic. ex quo in duobus residebat sola potestas. ad hoc facit. l. Pedius. in fi. ff. de arbi. And. Barba.

h Anto. Fran. ¶ Ratione habiliũ licet inhabiles. An & qñ in actu gerendo per vniuersitatẽ seu collegiũ interueniũt habiles cũ inhabilib⁹ siue scieter: siue ignoranter admittant vitief actus: vide quæ plenè habetur in. c. sacrosancta. & in c. massana. de elec.

SEB. SAPIA ¶ Vel scienter. Vide Roma. in consi. lvj. incipiẽ. in re

&c. verificatur etiam dato impedimento recusationis: vnde si alter legitimè recusatur, verũ est dicere quòd ambo nequeũt interesse simul. ¶ No. iij. ibi: *per consequentiam confessus. &c.* ꝙ qs dicitur confiteri tacitè oĩa quæ requirunf ad actũ quẽ qs exercet, & oĩa cõsecutiua & accessoria ad actũ. vnde cõfessio fit non solũ ore sed etiã ipso facto. ad hoc. c. nullus. j. de pscrip. & in. c. estimãt. xj. q. iij. ¶ 7 † Et facit iste tex. pro dicto Inn. in. c. cũ olim. de cẽsi. & c. cũ venerabilis. de excep. ꝙ ꝓducens instrm̃ videf tacitè cõfiteri oĩa cõtẽta in instrumẽto.[a] ¶ Itẽ not. ꝙ habilis associãdo sibi inhabilẽ ad actũ, ad quẽ eũ habilitare nõ põt, nihil agit, & hoc saltem in iudicialib⁹ vt hîc. ¶ Itẽ no. ꝙ ad validitatem act⁹ volũtas & potestas debẽt simul cõcurrere[b] vbi aũt sibi aduersanf, nihil põt validũ explicarj. & ad hoc quotidie allegaf iste tex. ¶ 8 † Itẽ no. ꝙ in indiuiduis inutile vitiat[c] vtile. ¶ Vl. no. illã regulã q̃ quotidie allegaf, ꝙ si facio actũ quẽ facere nõ possum, non valet ẽt eo mõ quo possum: qa qđ volui nõ potui & qđ potui nolui[d]. & est ista regula cõtra aliã regulã, q̃ habet si nõ valet quod ago vt ago: valeat vt valere põt. vt in. c. vnico. de despõ. impu. li. vj. & in. l. si tã angusti. ff. de serui. ¶ 9 † In gl. iij. in fi. Et ex hoc intellectu gl. no. ꝙ si iudex ꝓposita exceptiõe ꝓcedit ad vlteriora, videf interloqui cõtra exceptionem[e] propositam, ita ꝙ ex hoc solo potest quis appellare: qa perinde est ac si expressè iudex fuisset interloquutus cõtra exceptionem. & dicit Abb. hoc esse expressum. Idẽ le. & no. in capi. ex parte. M. el. ij. de app. sequitur Bal. in. l. à procedẽte. C. de dila. Hosti. tamẽ dicit ꝙ non est curandũ quia in integra nõ reperiebatur ꝙ isti fuerunt interloquuti: satis em̃ est ꝙ hîc inuenitur. sed vtrũq; dictum saluari potest. ¶ 10 † In gl. fi. Pro declaranda materia huius gl. & totius tex. capio contrarium formatum in fi. glo. tanquã magis vrgens in materia. Et opponif cõtra tex. de. l. j. ff. quod cũ fal. tu. vbi dicitur ꝙ si verus tutor præstitit authoritatẽ pupillo vnã cũ falso tutore, valet actus ex persona veri tutoris, nec inficitur actus propter admistionem inhabilis & falsi tutoris: cuius contrarium dicitur in textu. nam Abbas & Episcopus erant deputati cum clausula, ꝙ si ambo &c. & Episcopo legitimè recusato extitit cõditio clausulæ. & sic iurisditio tota fuit cõsolidata in personam Abbatis: ergo ex persona sua debuit tenere sententia, nõ obstante ꝙ processerat cũ Episcopo recusato. Sol. ex glo. ista colliguntur duæ solutiones, quas declarando & ampliando subijciam. Prima solu. ꝙ in contrario quilibet tutor habet solidam potestatem, ita ꝙ quilibet per se potuisset interponere authoritatẽ: ideò verus tutor procedendo cũ falso nõ processit tanquã habens potestatẽ pro parte, sed tanquã habẽs solidã potestatẽ meritò procedit regula. vtile per inutile non vitiatur. vt in regula vtile. de reg. iu. lib. vj. Sed in casu nostro de natura delegationis est: vt delegati nõ habeant potestatem insolidũ sed pro parte. vt plenè fuit dictum. s̃. eo. in. c. prudentiam. ideò abbas procedendo cũ Episcopo tanquã cum collega, videtur voluisse procedere tanquã habens potestatẽ pro parte & non in totum. sententia enim cũ sit res indiuisibilis nõ põt valere pro parte. & hæc sol. ita declarata est satis optima. sed vt nõ desint dicta scribentiũ transeo ad solutionẽ secundã gl. quæ dicit ꝙ in contrarijs verus tutor sciebat se solum esse tutorẽ: & sic habuit voluntatẽ interponẽdi authoritatẽ in totũ. Abbas verò hîc credebat Episcopum habere potestatẽ. hæc sol. licet vera sit in se: diuinat tamen ad illam. l. j. Sed ex hac solutione potest singulariter limitari iste tex. ꝙ si verus iudex delegatus scit se habere in totum potestatem: sed ad maiorẽ cautelam vult procedere cum alio, ꝙ tunc tenet scientia ex persona ipsius licet posteà reperiaf alium fuisse incompetentẽ. & no. hoc dictum, quia nemo aperit. Ex quo potest sumi no. & singularis theòrica. Cũ dubitatur an alter ex delegatis habeat potestatẽ: vt indubitatus delegat⁹ protestef ꝙ intendit procedere solus in quantum solus habeat potestatem: aliàs aũt cum collega. nam ex hoc cessat ratio contrarietatis inter voluntatem & potestatem. de qua in litera: & cessante ratione cessat dispositio. l. cùm pater. §. dulcissimis. de le. ij. Et. c. cũ cassante. de appel. & l. adigere. §. quanuis. ff. de iurepa. Item ex præcedenti sol. gl. infero aliam notabilẽ limitationem ad istum tex. vt non procedat in pluribus ordinarijs si verus ordinarius procedit cum falso: quia ordinarij habẽt potestatem insolidum. vt. l. vnic. ff. de offi. consu. & dixi. s̃. eo. c. prudentiam. & sic quilibet videtur procedere tanquam habens solidã potestatem. Tertia sol. extra gl. ponitur per Host. dicens ꝙ hîc fuit error iuris. sed in. l. j. fuit error facti. ideò ignorantia excusat ibi: sed non hîc.[f] vt in regula ignorantia facti. de reg. iur. in. vj. & in. l. regula. ff. de iu. & fac. igno. Et quanquã hæc solu. non impugnetur per doc. mihi tamen non placet: quia apertè iste textus ex ratione sui innuit contrarium. non enim hîc ponderatur ignorantia probabilis: sed volũtas Abbatis contradicebat potestati ipsius. detur ergo qualiscunq; ignorantia: ex quo iste nõ habebat voluntatem nisi ꝓcedendi pro parte, semper habet locum ratio literæ. & pro hoc allego[g]. l. qui in aliena. & l. si is ad quem. ff. de acqui. hære. vbi error in facto contradicens voluntati inficit actum qui geritur, ita vt nõ valeat eo modo, quo valere potest. vnde si quis putat se filiũfamiliãs cũ sit sui iuris, & adijt hæreditatẽ iussu patris, non acquirit patri cũ non sit in sui potestate: nec sibi, quia noluit, & plenius de hoc in dictis. ll. Quartam solu. posuerunt quidam: vt hîc refert Ioã. an. super tex. dicentes ꝙ ordinarius bene põt sibi associare non iudicem, sed delegatus non: vt hîc. ¶ 11 † Quintã sol. ponit Iaco. doc. antiquus dicens ꝙ sñia Abbatis hîc corruit. non quia sociauit sibi inhabilem: sed quia non detulit appellationi ligitimè interpositæ à suo collega. Et põderat tex. ibi: *antè, quàm appellaretur ab eo &c.* hæc so. licet sit vera in se, non tamen congruit rationi quæ subijcif in tex. quæ fundatur super contrarietate voluntatis & potestatis: nec placet Host. quòd ordinarius vel delegatus possit sibi associare incõpetentem, sed assessorem seu consultorem sic: vt in. c. statutum. §. assessorem. de rescriptis. lib. vj. Dicit tamen quòd si associat sibi iudicem incompetentem ex ignorantia facti, tenet quod agitur. arg. in. c. ad probãdũ. de re iud. & in. l. Barbarius. ff. de officio prę. & in d. l. j. secus si iuris ignorantia. vt hic. & not. hæc dicta sunt et multũ notanda in practica propter authoritatem Host. sed ego tenerẽ id quod. s̃. dixi post glo. vt sit differentia inter ignorantiam facti & iuris. In hoc tamẽ potest sic distingui: ꝙ aut loquimur in factis vniuersitatis: & tenet tunc actus ratione habilium, licet inhabiles[h] fuerint admissi ignorãter vel sciẽter.[i] & ideò si canonici nõ cõstituti in sacris admittuntur ad capitulum contra cle. vt hi qui. de æta & quali

qua. valebit tñ actus rõne habilium.quod tenet Io. an.in in regula.quod alicui.in mercu.& videt probari in.c.fin. de procura.nã ibi in odiũ admittetiũ scienter excõicatos inualidat actus certo casu de quo dic vt ibi.vnde si ignoranter admittitur:canonicus excõmunicatus in capitulo, valet actus ratione habiliũ.vt no.in.c.illa.de elect.& hoc ideo, qa actus nõ capit vim à singulis sed à collegio:collegium verò cõsistit penes habiles dũtaxat:sed si aliquis act⁹ expeditur per singulos,vt per iudices,arbitros, tutores, & similes:tunc distingue,vt.s. ꝙ si potestas competit insolidũ,non vitiat actus per admissionẽ inhabilis.vt.d.l.j. sed si non cõpetit insolidũ:tunc propter cõtradictionem voluntatis & ptãtis habet locũ quod hîc dicitur.& suprà declaraui.& habes vltra alios clarissimè declaratũ intellectũ huius.c.¶ † Op.secundò capiẽdo principiũ huius gl. si iste tex.ponit pro regula in ratione sui,ꝙ vbi voluntas non currit pcisè cũ potestate actus non valet licet posset valere alio modo quã fuerit explicatus.& reddit rationẽ quia quod noluit potuit & quod voluit adimplere nequiuit.i.propter cõtrarietatẽ inter volũtatẽ & potestatẽ.vñ non debet actus valere vt potest,quia deficit voluntas, ibi verò non valuit quia ibi deficiebat potestas .& idem probatur in.l.multũ.C.si quis alteri vel sibi.¶ Sed cõtra hoc opp.de alia regula iuris isti præcisè contraria:nam si non valet quod ago vt ago:debet valere vt potest.tex.est nota.in.c.vnico.de despon.impu.libr.vj.vbi dicitur ꝙ si duo inhabiles ad contrahendũ matimonium ex defectu ætatis, habiles tñ ad contrahẽdum sponsalia de futuro intendentes cõtrahere matrimoniũ per verba de præsenti proferunt verba apta ad contrahendũ matrimoniũ,non valet matrimoniũ ex defectu ætatis,sed valet vt sponsalia de futuro:vt sic illa operantur id quod pñt , licet non secundũ intentionẽ contrahentiũ.ad idẽ bo.tex.in.l. si tã angusti.ff.de serui.vbi dicit ꝙ si ostenso loco angusto cõstituo tibi seruitutẽ viæ,& locus non sufficit vt sit via sed potius vt sit iter valet cõstitutio eo modo quo valere potest.s.vt sit seruitus itineris & non viæ.nã differentia est strictè sumendo inter viã & iter:vt in.l.j.ff.de serui.rust. prædi.Sol.pro cõcordantia istarũ regularũ do.Anto.hîc simpliciter distinxit, ꝙ aut peccat in materia,& habet locũ hæc vltima regula si non valet quod ago &c. Aut est peccatũ in forma,& act⁹ corruit in totũ:quia forma dat esse rei.vt in.l.an inutilis.ff.de accepti.&.c.quia ꝑpter.de elec.&.c.cũ dilecta.de rescrip.Aut peccatur in causa efficienti.i.in persona faciẽtis:& tunc valet eo modo quo valere potest.vt no.in.l.quacũq; rõne.ff.de procu.Aut peccatur in causa efficienti & materia simul.& habet locum quod hîc dicitur.nec aliter declarat.Sed aduerte tu,quia licet ipse nõ alleget:hæc verba sunt Bar.in.l.j.ff.de verb. obli.vbi hæc verba posuit sub vno mẽbro tm.s.qñ agitur de obligatione dissoluenda.vnde Bar.latius ibi examinãdo hunc articulũ sic distinguit.cũ quæritur an si nõ valet quod ago &c.ꝙ aut cõstat de animo exercentis actum ꝙ velit actũ valere omni modo quo valere potest & tũc habet locũ illa regula.vñ testatores solẽt frequẽtare illã clausulã si non valet iure testamenti,valeat iure cuiuslibet vltimæ voluntatis.vt.l.fi.C.de codicil.Aut non constat de animo:& tunc si inter illud quod agitur & agi põt solũ est differẽtia in cõmõ seu vtilitate: tũc etiã habet locũ in regu.vt in.d.l.si tã angusti.aut est differẽtia ĩ mõ cõstituẽdi:& tũc aut act⁹ depẽdet à volũtate vni⁹,aut à volũtate pluriũ.j.casu quo ad dispositionẽ totalẽ nõ valet act⁹.al leg.l.nõ codicillũ.C. de testa.sed quo ad dispositionẽ partis valet actus eo modo quo valere potest.vt.l.verbis ciuilibus.& quod ibi no.ff.de vul.& pup.facit quod dixi in c.Raynaldus.& in.c.Raynutius.de testa.Secundo casu cũ dependet à voluntate pluriũ:aut agitur de obligatiõe cõtrahenda:& non habet locum illa regula,sed actus irritatur in totum.alle.l.j.ff.de ver.ob.¶ Sed contra hoc memenbrum iudicio meo tex.est apertus in contrarium in.d.c. vnico.de despõ.impu.nam ibi agitur de obligatione con trahẽda, & actus dependet à potestate pluriũ simul con trahẽtium : & tamẽ valet actus eo eo modo,quo valere põt.vt.s̃.dixi.Aut agitur de obligatione dissoluenda, & tunc distinguit.vt.s̃.ꝙ aut est peccatum im materia, seu in causa efficienti,& habet locũ illa regula:secus si in forma.vt.d.l.an inutilis.&.d.quacunq;.Io.cal.ponit hîc breuia verba.dicens quòd si per coniecturas potest apparere quis voluit actũ valere omni modo quo potest:procedit tunc illa regula si non valet quod ago vt ago &c.Aut per coniecturas cõstat ꝙ solũ volebat actum valere vt gerebat,& si non potest valere illo modo,in totum corruit vt in iuribus alle.in contrarium Si sum⁹ in dubio præsumendum est ꝙ voluit actum valere omni modo quo potest:quia fienda est interpretatio vt res potius valeat. vt in capitulo Abbate.infrà de verbo.significa.& in.l.quoties.ff.de verbo.significatio.&hoc verũ,nisi interuenerit defectus per quẽ vitiatur actus.vt hîc.Hoc vltimum est minus generale,& quasi sine ratione, quia saltẽ deberet valere eo modo quo potest per prædictam regulam. Et ideò dic ad istum text. quòd hîc ex coniecturis apparebat quòd Abbas nõ intendebat procedere,nisi pro parte sua & sic omnino voluntas erat contraria potestati.vt in text.&.s̃.dixi:& iunge simul dicta Barto.& dicta Cal. & videtur quòd vbicunq; peccaretur siue in forma siue in materia,quòd ex quo potest actus valere aliquo modo,nec constat de contra intentione,semper locum habet illa regula si non valet [a] quod ago vt ago &c.& hæc bene nota.¶ † Vltimò restat respondere ad quædam cõtraria allega.in medio glo.in quibus vtile per inutile non vitiatur.Sed dic breuiter quòd procedunt in actibus separabilibus.secus vbi vtile.non potest separari ab inutili. de quo vide glo .in regula vtile de regu.iur.libro .vj.cætera vide hîc per Innoc .scilicet quis possit cognoscere de exceptione opposita contra iudicem & quę exceptio possit opponi,tetigi plenè in.c.super literis.&.c. sciscitatus. de rescriptis.vide tex.cum gloss.in.c.si contra vnum.j.eo. libro.vj.vbi tangitur coram quo sit proponenda & probanda exceptio recusationis proposita contra delegatũ.

pñti.in.v. dubio. Maria.Soc.in consilio.xxxvij.inci. Circa prædictam consultationẽ.Ia. in.l.j.§.si stipulãti.ff.de ver.ob.Oldra.in cõs.cclxxxvj.inci.In electionis negotio.i. iiij. dubio.

SEEB.SAPIA. [a] ¶ Si nõ valet.Sed hoc nõ videt verũ per tex.in.l.j.§.si quis ita.ff.de ver. obli.in.l.j.§.cum qui.ff.de constit. de pec.in.l.an inutilis.ff.de accepti. vbi si partes faciũt stipulationẽ.& defectus sit in forma nõ valet vt pactũ. & idem est in acceptilatione.

SVMMARIVM.

1 *Trina citatio an requiratur ad testes recipiendos ad depositiões publicandas:& ad sententiam proferendam?11.*
2 *Iudicem fauorabilem habere in istis arbitrarijs multum prodest.*
3 *Delegatus potest ferre sententiam vltima die termini sibi præfixi 13.vbi ponitur quid in ordinario.*
4 *Citatio noua non requiritur quando iudex scienter prorogat horam in citatione præfixam. & 15.*
5 *Citatus ad certam diem,debet comparere hora solita ad ius reddendum.10.*
6 *Actus de nocte celebratus tribuitur sequenti vel præcedẽti diei secundum quod fit ante vel post mediam noctem.*
7 *Citans siue citari faciens si non compareat,& citatus cõpareat, quomodo punietur?*
8 *Contumax dicitur etiam ille, qui venit & non stetit.*
9 *Contumacia an possit remitti per iudicem in præiudicium partis?*
11 *Citatio vna vel plures in quibus actibus requirantur?*
12 *Monitio iudicis facta in præsentia partis habet vim trinæ citationis.*
14 *Citatus an debeat expectare citantem vsque ad noctem?*
Citatio iniusta & temeraria arctat citatum.

CAP. XXIIII.

Consuluit. Si iurisdictio delegati expirat in termino pereptorio partibus assignato,post congruam horã termini iudex non expectabit contumacem:

si verò non expirat, poterit expectare si vult in diē alterā & iterū citare si vult. Communis diuisio. Secunda ibi: *nos autem*. quæ subdiuiditur. nam primò distinguit & distinctionem prosequitur. secunda ibi: *ne vero*. determinat cōgruam horam iudicij. tertia ibi: *porro*. instrui iudicē. ¶ Casus literalis. Iudex peremptoriè citat partes ad testes recipiendos, vel ad publicandas attestationes eorum, vel sententiam proferendam. Sed pars altera contumaciter se absentat in termino constituto. quæritur an saltem circa vltimam partem diei iudex in negotio sibi commisso procedere debeat, vel expectare in sequētem diem. Item si expectauerit, quæritur vtrum contumax sit citandus, quia nō fuit processum in termino cōstituto? Papa super hac quæstione distinguit vtrū iurisdictio delegati duret post terminū peremptorium, an expiret in illo: si duret in diē sequentem, æquitate suadente debet expectare, nec contumax amplius est citandus. nisi iudex ei gratiā facere voluerit. Si verò expirat in termino dato, tunc si partes [illegible] sciuerint, & non præsentauerint se coram iudice, ea hora qua possit congruè perficere quod incubit, ex tunc procedat ad faciendum id propter quod terminū assignauit, ne instantia iudicij euanescat. Iudiciū verò in tenebris exerceri nō debet: quia qui malè agit, odit lucem. licet enī more romano dies incipiat in medietate noctis & medio sequentis noctis desinat: vnde quicquid in duabus dimidiatis noctibus agitur, perinde habeatur ac si fieret in die: tñ Papa illam horam congruam intelligit ex qua possit ante noctis tenebras perficere, quod incubit. in fi. dicit ꝙ discretus iudex non debet in assignando perēptorio iurisdictionē suā taliter coarctare, nisi magna necessitas id exposcat. Ber. ¶ 1 † No. j. ar. ꝙ ad sententiā proferēdā & ad testes recipiēdos, & ad depositiōes publicādas debet ꝑcedere trinacitatio vel vna porēptoria. Respectusniꝫ hoc ꝑcedit, sed nō respectu aliorū actuū. vt j. dicā latius. vnde tex. hic in ver. *perēptoriè*. nō ponit iuris ministeriū, sed narrat factū, nisi saltē quo ad sñiam per j. dicēda. ¶ Not. secūdò tex. no. & sing. ꝙ iudici datur ptās parcēdi cōtumaci, & expectādi eum in diē sequētē: nec pars aduersa pōt iudici contradicere, quia vtitur potestate sibi à lege tradita. ¶ 2 † Et not. ex hoc & ex tex. ꝙ multū prodest habere iudicem fauorabilem [a] saltē in istis arbitrarijs. & ideò malè faciunt procuratores, aduocati, & partes quæ de facili exasperant iudicē contra se. Nam vt ait Quintilianus, Naturale est vt iudices his quos libenter audiunt, facilius credant. qđ nota. & ideò in principio dicendi debet quis niti conciliare sibi & reddere beneuolum animū iudicis audientis, vt libentius eū audiat, & facilius credat. vt habet in Rhetorica Ciceronis &c. ¶ 3 † No. iij. ꝙ iudex delegatus potest sñiam ferre vltima die termini sibi præfixi: quod alibi ita bene non probatur. quid in ordinario j. dicā cum glo. ¶ 4 † Item no. casum sing. in quo iudex pōt procedere alia hora seu die quā sit præfixū in citatione. nam si expectat contumacē in diem sequentem non tenetur eum amplius citare. licet Bar. simpliciter voluerit contrarium in l. fi. ff. quod vi aut clam. Et si vis illud dictū saluare quod est notabile, dic ꝙ procedit quando iudex præuenit horam seu diem statutum in citatione. vel processit alia die absq; eo quòd faceret gratiam in prorogatione termini: vt hîc dicitur. Pone exemplum: die statuta iudex non sedit propter aliquod impedimentum, non debet alia die procedere sine noua citatione: quia partes non possunt diuinare. & de hoc aliquid j. ¶ 5 † Item nota. & tene menti ꝙ vbi quis citatur vt compareat certa die: nec hora determinatur, debet citatus comparere tali hora qua congruè possit iudex incipere & finire actum incumbentem: & nescio alibi ita bonū tex. & sic secundum qualitatē actus videať tacitè hora diei præfixa. & ideò alibi dixit Innocē. quòd si canonicus citatur ad electionē faciendam certo die, debet comparere de mane: quia electio solet fieri illa hora, propter missam sancti spiritus, quæ de consuetudine solet præcedere: vt no. in. c. cum nobis. de electione. Citatus ergo ad actum iudicialem debet comparere quandocunq; vult in die statuto, dummodò compareat ante noctis tenebras, vt iudex possit perficere actum in luce. & ex illo dicto Inno. credo posse dici ꝙ si iudex est solit⁹ iudicare certa hora diei, citatus simpliciter ad diē debet comparere hora qua iudex solet iudicare. debet enī in iudicio attendi consuetudo loquentis, aliâs loci. vt. l. j. quod si nolit. §. quia assidua. ff. de ædil. edic. facit. l. qui semisses. ff. de vsuris. & c. ex literis. de constit. & l. pen. ff. de iusti. & iure. ¶ Itē not. ꝙ iudiciū ecclesiasticū non debet exerceri in nocte, sed inchoari & finiri ante noctis tenebras. Quid autē si contrà [illegible], dicam cum gl. in ver. *tenebras*. ¶ 6 † Not. ibi: *qualibet* [illegible] *lucis &c.* quòd vbi dies artificialis nō est de [illegible] actus, id quod agitur in nocte potest dici actum in die: quia dies naturalis consistit ex. xxiiij. horis. vñ etiā in nocte dicitur dies. & sic capitur in genesi vbi pluries dicitur: Et factum est vespere & mane dies prim⁹ vel secundus &c. nam dies naturalis more romano incipit à media nocte, & desinit in media nocte diei sequentis. vt hîc in. l. more romano. de fer. & per hoc dicit. hîc Io. and. ꝙ si cōtractus sit citra dimidiam noctem, debet attribuere notarius contractum diei præcedenti. [b] Si verò explet vltra dimidiam noctis, tunc attribuitur diei sequenti. vñ si hoc serò in secunda hora noctis fieret contractus, pōt notarius dicere actum in tali loco. x. die Martij. si verò post dimidiam noctis, debet dicere. xj. die Martij. & ita in similibus, quod not. ¶ Item no. ibi: *in duabus* [c] *dimidiatis noctibus. &c.* quòd medium dicitur totum id quod cōsistit inter duo extrema. ¶ Vltimò no. instructionem papæ vt iudex non arctet se ad procedendum in vltima die suę iurisdictionis, ne propter impedimentutum fortè superueniens euanescat sua iurisdictio sine effectu. ¶ 7 † In gl. ij. ibi: *circunductum*. expone. i. sublatum. text. tamen alleg. in glo. loquitur quando is ad cuius instantiam emanauerat citatio non comparuit: nam tūc circunducitur. i. tollitur edictum citationis: sed iste tex. intelligi potest secūdum Inn. quando citatus erat absens: sed in hoc Inn. nō ꝑsistit & bene: quia tex. loquitur indistinctè, si reus vel actor absens: vt patet ibi: *& earum altera &c.* Nunquid autem parte non comparente circūdutatur edictum ipso iure. dic ꝙ nō: sed præsens pars habet duplex remedium [d] contra absentem contumaciter. Primò vt faciat circunduci terminum: & se absolui ab illa citatione. non enim debet propria authoritate recedere. [e] nam cū iudex possit expectare contumacem in sequentem diem, delusoria videretur ista potestas si pars posset recedere propria authoritate: cū iudex non posset procedere contra absentē non contumaciter. vt in. c. querelam. de procura. Sentit tamen Inno. ꝙ si præsens recedit, non incurrit pœnā, sed non recuperabit expensas aduersus absentem contumacem. quinimò secundum eum si absens posteà veniret, & doceret de legitimo impedimento, posset petere expensas ab eo qui propria authoritate recessit. quod no. quinimò puto etiam ꝙ si iudex dicat se velle expectare absentem in alteram diem, ꝙ præsens nō potest recedere: quia ex quo à iure conceditur iudici vt possit illum terminum prorogare, videtur terminus durare vsq; ad tēpus prorogationis fiendæ. ar. in. l. sed & si manente. ff. de preca. ¶ 8 † Et ideò dico si pars recessit, potest tanquā contumax puniri: [f] quia paria sunt non venire: & venire, & ante tempus recedere: vt in. c. certum. xj. q. iij. Item de vento seruiret iste tex. si pars præsens posset recedere. Et pro hoc aduertendum est, quia iudex non tenetur iterum citare: ex quo infertur quòd prima citatio durat ad diem prorogatam: sed vbi iudex non prorogauit terminum, satis potest procedere, quod suprà dixi. Secundum remedium præsentis est vt faciat se absolui ab instantia iudicis

SEB. SAPIA.

a ¶ Fauorabilē. Ex hoc Ange. in. l. cū idē. col. fi. ff. de pe. hære. colligit cautelā vt quis accusetur coram iudice fauorabili. de quo aliquid per fulgo. & Mod. in. l. j. ff. de iurisd. om. iud. per Deci. in. c. cū M. ferrariē. cir. fi. s. de constitutio.

b ¶ Diei præcedēti Adde Fede. cons. xliiij.

SEB. SAPIA.

c ¶ In duabus. Vide cumulata per An. siculum in. c. licet vndiq;. colū. ij. j. eodē.

d ¶ Duplex remediū. Adde quod voluerunt do. Ro. deci. cccxlv. inci. licet impetrans. in nouis. de do. & contu.

e ¶ Recedere. Adde quod pulchrè voluit Pe. de An. consil. xcvj. & dicūt. d. de Ro. ꝙ licentiatus iniustè per iudicē pōt tā quā cōtumax excōmunicari. vide in anti. de dolo & contu.

f ¶ Contumax puniri. vide Bart. in l. & post edictū. ff. de iudi. vbi alle. Inno. hîc Andræ. Bar.

cij.ad hoc.l.properandum.C.de iud.&.iij.quæstione.iij. cap.final.§.quod fieri.& differentia est non modica inter secundum & primũ remedium.nã vt absoluatur à termino non requiritur alia citatio:nec pereunt alia acta litis, sed solũ tollitur ille terminus præfixus: sed vbi absoluit instantia,requiritur citatio.debet eñ absens iterum citari.& dicit Inn.in.c.ad petitionẽ.de accusa.ꝙ in hoc requirit trina citatio:[a] quia agitur de notorio & magno præiudicio partis absentis,cũ per hoc pereant omnia acta litis:vt.d.l.properandum.vnde oportebit de nouo incipere causam,non tamen pereunt alia acta causæ:vt sunt attesta tiones,confessiones,& similia.vt not.Inno.in.c.causam.de testi.& Bar.in.l.cũ lite mortua.ff.iudi.sol.no.gl. in cle.sæpe.de ver.signi.& põt peti hîc absolutio ab instãtia non solùm post lit.conte.vt.d.l.properãdum.sed etiã ante, vt in authen.qui semel.C.quomodo & quando iudex.& tenet hîc Inno.Nunquid aũt pereat iurisdictio de legati?dicunt doct.ꝙ non:[b] quia illa non est de processu, nec iudex est functus officio suo.vt in.c.in literis.§.eo.Et dicit hîc Inn.ꝙ etiam in prima absentia potest quis petere absolui se ab instantia iudicij.quod no.¶ † In glo.ver. *nisi gratiam*.ibi.*c.vlti*.vbi dicitur ꝙ vna pars quantũcunq; & qualitercũq; prædita sit authoritate, sic debet audiri vt alteri ꝑiudiciũ non inferatur:& sic videt ꝙ non debet iudex parcere cõtumaci in præiudiciũ alterius partis.Sed respõde ꝙ hic non agitur de magno præiudicio:quia in mora modici temporis non est periculũ.l.si debitori.ff. de iud.Itẽ satis seruatur ęqualitas cũ posteà poterit alteri cõsimilẽ gratiã facere.& facit illud.c.vltimũ pro opi.q̃ sequit in gl.vt licet iudex possit parcere cõtumaci quo ad hoc vt non expleat actũ in absentia sua:non tñ põt parcere quominus cõdẽnet eũ in expensis parti præsenti.qđ est bene no.Hos.& Io.an.apertè nõ aperiũt in hoc iudicium eorum,sed solũ dicit Hos.ꝙ iudex potest parcere contumaci etiã respectu mulctæ.l.vnica.ff.si quis ius di.nõ obtẽ.Itẽ quia licet iudici differre ius partis,nõ tñ auferre.vt l.quoties.C.de preci.Impe.offe.videt tñ per hoc verbũ sentire ꝙ nõ possit parcere cum præiudicio partis: quia esset auferre parti ius recuperãdi expensas.d. Ant.tenet ꝙ possit parcere etiam quo ad expẽsas.sicut enim potest ex æquitate in alterum diẽ terminum prorogare:ita & in sumptibus parcere.præterea in iudicijs admittitur q̃nque morę purgatio.vt in.l.& si post tres.ff.si quis cau.mihi placet dictũ gl.qđ sequitur Inn.licet Io.an.& do.Ant. non faciant mentionem de dicto Innoc.Moueor,quia indulgentia concessa debet strictè intelligi:quatenus tangit interesse alterius.vnde satis est ꝙ aliquid operetur.vt.l. ij.§.si quis à principe.ff.ne quid in loco pu.&.c.super eo. §.eo.facit quod no.Inno.in.c.cũ dilecti.de dona.& Bart. in.l.fi.ff.de consti.princip.Et hoc dictum credo ꝙ seruaretur in practica.[c] ¶ † In ea.glos.ibi.*l.qui hoc anno*.&c.vbi dicitur quòd si quis promisit soluere hoc anno, non est in mora ante lapsum totius anni[d]:ergo citatus ad totum diem non est in mora ante lapsum totius diei.glo.nõ soluit:imò ineptè se continuat.Hostien.dicit ꝙ illud in absolutione extraiudiciali, istud in iudiciali propter iudicium contemptum.sed hoc non est soluere formaliter contrariũ.Vnde.d.Ant.soluit & melius,ꝙ in contrario fuit statutus terminus ad solutionẽ faciẽdam in fauorem debitorũ.ideò totus terminus sibi cedit:sed hîc fuit præfixa dies ad diẽ exercitij declarãdũ.Vel dic clarius ꝙ citatꝰ vt cõpareat hora cõgrua certa die,intelligit vt cõpareat hora congrua,qua possit ille actꝰ expediri,vñ tacitè inest hora in assignatione diei : vnde si non compareat in illa hora,est in cõtumacia.¶ In gl.in verbo: *terminũ perẽptorium*.No.duo ex ista gl.¶ † Primò ꝙ nõ valet sentẽtia lata in absentia partis,nisi præcesserit trina citatio,aut vna perẽptoria simplex:ergo citatio non sufficit.[e] & vide bo. gl.iuncto tex.in cle.sæpe.de verbo.signi.in verbo peremptoriè.vbi gl.hoc tenet.& probat ibi tex.per locũ à speciali:nam si speciale est vt non requiratur perẽptoria in causis summarijs.vt est ibi bo.tex.regulariter ergo in causis plenarijs citatio debet esse perẽptoria.Et aduerte:quia tex.in prin.facit mentionẽ de tribus actibus iudicialibus & glo.hîc solũ respectu sententiæ dixit ꝙ requiratur perẽptoria:quasi tacitè sentiat.c.ꝙ in alijs sufficit simplex citatio:quod clarius hîc tenet Egi.& post eũ Ioã.an.dicens ꝙ peremptoriũ non requiritur nisi in prima citatione[f] q̃ fit in ingressu litis. vt in.l.cõtumacia.ff.de re iu.&.xxiiij. q.iij.c.de illicita.Itẽ ad sentẽtiã audiẽdã.vt i.c.cũ olim.de testi.& in.§.Itẽ cũ ex edicto.alle.in gl.in alijs sufficit simplex & vna citatio.pro hoc bo.tex.in.c.ij.de testi. vbi ad testes recipiendos sufficit vna citatio.ad idem.l.fi.ff. de ferijs.vbi patet ꝙ omnis dilatio probatoria intelligitur perẽptoria:quia non datur secunda,nisi ex cã.Idem notauit Bar.in.l.si finita.§.Iulianus.ff.de dã infect.vbi dicitꝙ omnis dilatio siue sit probatoria siue expectatoria intelligit perẽptoria,nisi in sñia,vel ĩ ingressu litis.Idẽ sentitspe. in ti.de dila.§.videndũ.in prin.Sed vide dictũ Inn.in.c.ad petitionẽ. de accu.vbi notabiliter attingit hunc articulũ dicens ꝙ ista solennitas citationis requiritur ad sententiã proferendam.Itẽ cũ iudex vult dare verã possessionem. & no.hoc dictũ quod non est alibi:sentit eñ ꝙ si iudex interponit secundum decretũ,vel à principio post lit.cõtest.vult dare veram possessionem.vt in casu.c.prout.de do.& contu.&.l.consentaneum.C.quomodo & q̃n iud. debet citare partem trina vice,vel peremptoriè.gl.tamẽ & Bart.in.d.§.Iulianus.hoc expressè non dicunt in secũdo decreto,sed ad interpositionem primi sic.Et videtur velle Inno.ꝙ vbicunq; iudex est processurus ad ea quæ sunt magni præiudicij,debet semper præmittere trinam citationẽ,vel vnã perẽptoriã.quod bene notabis.dicit[g] ẽt ꝙ ingressu litis non requiritur ista solẽnitas citationum sed intellige q̃n iudex non intendit procedere ad ea,quæ sunt grauis præiudicij,aliàs secus:vnde nõ põt interponere primũ decretum nec excõicare contumacẽ,nisi præcedat trina citatio.vt.c.sacr.de sen.excõ.no.in.d.§.Iulianus. dixi plenè in.c.q̃m.§.in alij.vt lit.non conte.dicit etiam ꝙ si pars citata prima vice respondet se nolle venire,ꝙ non tenetur eum amplius citare iudex:licet actus de sui natura requirat trinam citationem.Et idẽ dicunt.d.de Ro.de cisi.ccxxxix.vide quod dico in.c.cum parati.de appel.vbi hoc limito per tex.iuncta gl.in.c.venerabilibus.in §.secꝰ.[h] de sent.excõ.lib.vj.¶ † Secundò no.principaliter ex glo. ꝙ requisitio iudicis facta in ꝑsentia partis habet vim trinæ citationis.& idẽ nõ.gl.in.l.ij.hîc.alle.& probat ibi secundũ vnum intellectum.¶ † In gl. in verbo,*ex tunc*. in gl.apertè non soluit contrariũ,dicit Io.an.ꝙ procedũt illa iura in ordinario,cuius successor iam venit & tũc nõ iudicent vltima die[h] suæ iurisdictionis.erubescit enim in abdicatione dignitatis.ar.ff.de cõdi.& demon.l.publius. dic tñ ꝙ si ferat sentẽtiã,vel aliũ actũ exerceat,tenet actꝰ quia nõ deficit sibi potestas ex quo durat tempus suũ: vñ est honestũ,sed nõ est necessarium.ita notanter dicit glo. in.c.& si christus.de iureiu.in ver.seruãdũ.Et vide quod no.in.l.meminisse.ff.de offic.procons. si autem nondum venit successor,posset iudicare ex honestate.vt.d.l.meminisse.Ad istũ tex.dic ꝙ loquitur in delegato,in cuius persona cessat ratio prædicta: quia non habet successorẽ: & tene menti illas duas glo.¶ † In glo.in ver.*tenebras*.ibi.*credo quòd valeat processus*.[i] Inn.tenet contrariũ sed Ho.& Io. an.sequunt gl.dicit tñ Hos.ꝙ pars citata poterit dicere ꝙ est tẽpus q̃escendi,& petere licentiã,& si nõ audit,poterit appellare:& latius hoc prosequitur Io.an.in addi.Spec.in tit.de prola.sen.§.iusta.ver.Itẽ est nulla ratione tp̃is.vbi distinguit ꝙ aut pars cõparuit,& appellauit nõ tenet sentẽtia,q̃a habuit iustam cãm appellandi : vt hîc.Aut excepit & non appellauit nec recessit, & tenet sententia licet iu

[a] ¶ Trina citatio. Adde do.de Rot. dec.lxix.in nouis de do.& contu.

[b] ¶ Quòd nõ.Ad. de Cep.consi.lxviij.Roma.consi. cccv.

[c] ¶ In practica.Adde ꝙ Bal.cõsi.ccxxxviij.lib.dicit ꝙ iudex non põt expectare citantẽ sed bene citatum.

ZACHARIAS.

[d] ¶ Totius anni.Vide de hac.q.p Specu.in tit.de app.§. v.vers.sed nunqd dies.& melius in ti.de do.& contu. §.v.ver.sed quare. vbi format hãc.q. in terminis.& cõcludit vt hîc.

[e] ¶ Non sufficit.ad de Rom.consilio. ccccxc vj.

[f] ¶ Prima citatiõe. vide q̃ dixi in cle. j.de excep.Andr. Barba.

[g] ¶ Notabis. Adde eũdem cõ.lxxvj.

[h] ¶ Vltra die.Adde eundem consi. lxxiiij.

SEB. SAPIA.

[i] ¶ Valet ꝓcessus. Vide Alexan.& Ias.in.l.nõ minorẽ.C.de transacti. vbi plura ad propositum.

dex malè fecerit: aut pars excipit, & recessit & etiam non tenet sententia: quia est lata contra absentem non contumaciter. & optimè loquitur. nã quando pars est præsens videtur renuntiare iuri suo. ar. in. l. j. ff. de fer. puto etiam quòd pars citata vt compareat de nocte, non teneatur venire ad se excusandum: quia citatio notoriè est iniusta & temeraria: ideò non arctat citatum. Ad hoc vide tex. cum gl. in cle. pastoralis. §. pisana. de iudi. & c. bonæ. el. ij. de electio. per Inno. in. c. ij. de dila. facit tex. in. l. non videtur latitare. ff. de iudi. & hæc nota. ¶ † Vltimò extra glo. quæritur nunquid iudex posset expectare contumacem vltra vnum diem? Bal. dicit ꝙ sic nec secundum eum tenetur citare contumacem: quia quantò magis perseuerat in contumacia, tantò magis crescit ipsa contumacia: nec purgatur, nisi compareat, facit. c. coram. de restitu. in integr. & c. cùm dilecti. de do. & contu. Et istum tex. dum dicit: *in diem alteram &c.* exponit id est in diem aliam, sed in contrariũ est tex. in prin. ibi: *in diem subsequentem.* Item ex quo distulit vltra vnã diem, [a] videtur sublatus terminus. & hęc opi. plus mihi placet: & pro hoc facit. l. fi. §. fin. & quod ibi not. ff. quod vi aut clam. & hunc articulum plenissimè expediui in. d. c. cũ dilecti. & dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus potest remoueri ex noua causa etiam post litem contestatam.* 10.

2 *Vicarius potest allegari suspectus ratione suspicionis quæ est in persona illius, cuius vices gerit.* 3.

Causæ quædam iudices recusandi. 5. 4. 6. 10.

5 *Familiaris non potest aliquẽ conuenire coram suo patrono: quia est suspectus.*

7 *Frater potest esse testis in causa fratris.*

8 *Exceptio dilatoria licet non proponatur nisi ante lit. contest. tamen si oriatur potest litem contest. potest tunc opponi. vel si post lit. contesta. veniat ad notitiam.*

9 *Litis contestatio vbi non requiritur, tunc primus actus qui solet fieri post lit. contest. operatur effectus litis contestationis.*

CAP. XXV.

INsinuante. ¶ † Ex noua cã remouet delegatus etiã post litẽ cõtesta. & alius subrogat. In prima ponit actoris gratiosa petitio. In secunda sub dupli ci conditione ipsius exauditio. Secũda ibi: *quocirca.* ¶ Casus literalis. R. rector ecclesiæ sancti Saldati habebat quæstionẽ cũ quodã alio. T. nomine rectore alterius ecclesiæ super iure parochiali: cã fuit cõmissa Episcopo Vigorẽ. & officiali eius: & cuidã alteri ad petitionẽ rectoris sancti Saldati sub hac forma: ꝙ si nõ omnes: tu frater Episcope cũ altero illorũ procedas. iudices processerunt in cã lite cõtestata: tractu temporis ante diffinitiuam sententiã dictus Episcopus præfatũ. R. in suũ familiarẽ admisit: vnde cũ tam Episcopus quã officialis ipsius quos dictus. R. impetrauerat, & postmodũ familiaris eorũ esset effectus ab aduersa parte possunt meritò recusari: cãm ipsam alijs iudicibus petijt cõmitti. Quibus mandat Papa quatenus super his veritatẽ inquirant, & si ita inuenerint, procedãt in cã iuxta continentiam priorum literarum, nisi pars aduersa corã primis iudicibus litigare consenserit postquã dictus. R. familiaris ipsorum factus fuit: alioquin partes ad examen priorum iudicum reuertantur. Ber. ¶ No. primò ꝙ eadẽ cã potest simul cõmitti Epõ & vicario suo & sic potest vicarius esse collega ipsius Epi in cã rei speciali ter delegata. ¶ † Secundò no. & tene menti, ꝙ ex persona Epi potest recusari ipsius vicari⁹: vnde si Eps est certa rõne suspectus, possum recusare vicariũ suũ. Et hoc puto procedere nedũ cã vtriqꝫ delegatur, vt hîc: sed etiã qñ vicari⁹ procedit vt vicarius: & multò fortius puto hoc casu recusationẽ procedere: quia vicarius præsumitur magis affectus [b] & magis obediẽs ipsi Epo in iurisdictione epali si bi per Epm delegata: quã in iurisditione delegata vtrique eorum per superiorẽ. quod vltimũ est bene notan. licet nemo tangat. & iste tex. posset aliquatenus cauillari in eo quod dicit iste. R. erat familiaris eorũ: tñ vt patet in pri. c. iste erat principaliter familiaris Epi: sed ex persona Epi erat per consequens familiaris etiã vicarij. Et pro hoc dicto bene facit tex. in ar. in. c. accedẽs. el. ij. vt lit. non cõtest. ¶ Not. ibi: *poterat suspectus haberi.* quòd ex persona rectoris seu prælati potest recusari iudex datus in causa ecclesiæ, quod alibi non ita bene probatur. hîc eñ erat contẽtio super iure parochiali: & sic cã erat ecclesiæ: & tñ recusatur iudex: quia erat dominus rectoris ecclesię. & facit hoc ad quæstionẽ nunquid cõsanguineus prælati possit recusari [c] vt suspectus in cã ecclesiæ. [d] certũ eñ est, ꝙ in cã propria ipsius ipsius prælati põt consanguineus vt suspectus recusari vt in. c. postremò. j. de app. ¶ † Sed dubium est quid si cõsanguineus est datus iudex in cã ecclesię. Spe. & Egi. vt no. in. d. c. postremò. dixerunt ꝙ nõ poterat recusari: quia cã est ecclesiæ & non prælati. & pro hoc facit prælatus ipse potest esse iudex in cã ecclesiæ suæ. [e] vt. ij. q. iiij. c. si quis erga. vide tex. cum gl. in. c. j. de pœnis. libr. vj. & in. c. cũ venissent. j. de iud. ergo fortius consanguineus prælati potest esse iudex, cũ maiorẽ affectionẽ præsumatur habere ipse prælatus ad causam ecclesiæ suę, quã ipse consanguineus ipsius prælati. vt in. c. ij. de pœnis. His non obstantibus Io. an. dicit hîc esse casum contra illã op. Egi. & Spe. licet cauillando literã posset sustentari illa opi. dicendo ꝙ hîc non fuerũt isti iudices recusati, sed Papa surrogauit alios: & quod dicit de susp¹ciõe est allegatio partis. Sed hoc placet Io. an. & bene: quia vt patet in fi. literæ Papa voluit istã surrogationẽ valere eo casu quo non esset locus recusationi. vnde mandat quòd si aduersarius cõsensit in istos iudices, postquã ille. R. fuit receptus in familiarem, quòd tũc debeat causa remitti ad priores iudices. & hoc dictũ mihi placet. & satis bene facit. d. c. accedens. & per hũc tex. sic intellectũ dico, quòd licet prælatus possit esse iudex in causa ecclesiæ: hoc verũ, nisi recusetur vt suspectus: quia si cõsanguineus prælati põt recusari fortius ipse. quod tenet Cyn. in. l. vnica. C. ne quis in sua cau. dixi plenè in. d. c. cũ venissent. Posset tñ iste text. cauillari dicẽdo ꝙ iste. R. prosequebatur cãm ecclesiæ: ideò ex hoc reputatur suspectus iudex ex persona sua: secus vbi ipse nõ prosequeret per se, sed tota ecclesia dedisset vnũ procuratorẽ. ar. bo. in. c. insuper. de testi. sed primum dictũ plus placet: quia ex modica affectiõe potest iudex recusari. nã verisimile videtur ꝙ magis sit affectus prælatus ad ecclesiam suã, quã ad consanguineũ fortè in quarto gradu sibi attinẽtem. arg. in. d. c. ij. de pœnis. hæc no. ¶ † Facit etiã iste tex. ꝙ Eps possit recusari in sua iurisdictione ordinaria in cã suorũ familiariũ. vt sic familiaris Epi nõ possit cõuenire extraneũ corã Epo, etiã cessante recusatione. quod puto verissimũ. ar. hîc & in. l. qui iurisdictioni præest. ff. de iuris. om. iud. vbi videtur expssum. dicitur eñ ibi ꝙ qui iurisdictiõi præest, nec sibi ꝑc suis ius dicere potest. & vide glo. & qđ ibi plenè dixi in. c. cùm cõtingat. de foro cõpe. ¶ † In gl. j. ibi: *tota familia recusatur propter dominum.* No. bene gl. ꝙ si dominus est mihi suspectus, possum vt suspectam totã familiam recusare. [f] dicit tñ Inn. quòd. l. vnica. alleg. in gl. nõ probat hoc dictũ, sed ponit casum cõuersum. s. ꝙ si iudex est suspectus dño, redditur suspectus toti familiæ. & fortè secundũ eum ille casus non debet extendi. sed solũ haberet locũ in illo casu ibi expresso, qui loquitur quando iudex compulit aliquem ad contrahendum matrimonium. mihi tamen placet dictum glo. pro quo facit in arg. d. c. accedẽs. el. ij. vt lit. nõ contest. vbi recusatur Suffraganeus in causa Metropolitani. item facit. c. repellantur. j. de accu. præ-

tereà

SEB. SAPIA.

a ¶ Vnam diem. Cõtrarium tenet Bald. hîc & in. l. j. C. quomodo & quando iudex. & in. l. cũ nõ eo. die. C. quando prouo. non est neces. sed opin. Abb. firmat Alex. in. l. si finita. §. Iulianus. col. xxiiij. vers. in quã tum Bal. ff. de dã. infec. & dicit ita cõmuniter teneri.

b ¶ Affectus. Adde Roma. cõsil. lviij.

c ¶ Posset recusari. Vide Bald. in. l. parentes. & in. l. etiam. C. de testibus. vbi alle. Inn. hîc. vide eundem Bal. in. l. j. C. si qua prædi. potestate. Andr. Barb.

SEB. SAPIA.

d ¶ In causa ecclesię. Vide an cõsanguineus admittatur pro consanguineo. d. Alex. in consi. v. in. v. colũ. in. j. vol. & in cõsi. tertiodecimo. eo. volumi. & in cõsi. clxxxiij. col. ix. in. ij. vol. latè Feli. in. c. de testibus. j. de testi. per Lanfran. de ori. in. c. quoniam contra. in. §. statuim⁹. vers. sic. testium. colũ. xvij. j. de proba.

e ¶ Ecclesiæ suæ. Adde Old. consi. clvj. & dicit Cal. consi. xj. de iud. ꝙ in causa episcopalis mensæ potest esse iudex de cõsensu aduersarij, aliàs potest vt suspectus recusari.

f ¶ Recusare. Et põdera, quia hîc videt textus contra Bal. in. l. etiã. C. de testi. vbi alle. Inn. hîc ꝙ hõ est famuli pñt testificari, p dño: vt sunt famuli Epi: qa hic erat famulus Episcopi & tñ glo. colligit quòd nõ põt testificari: ergo pondera etiam quia est tex. contra istam gl. q vult quòd, p pter dñm tota familia est suspecta qa in. l. j. C. si qua prædi. po. dñs est suspectus, & non vicari⁹ eius quod est cõtra istũ tex. põdera bene, Itẽ

tereà ficut possum recusare iudicẽ qui est amicus coniu dicis aduersarij mei. de quo in. c. accedens. prælleg. el. ij. & dic vt ibi. ita videtur ꝙ possum recusare iudicem qui est inimicus dñi mei, ne in odium domini velit vlcisci in familiam. & placet mihi vt casus illius. l. vnicæ extendat ad casus cõsimiles. Et no. gl. in eo quod posteà dicit ꝙ modica familiaritas nõ nocet. plus dicit Host. ꝙ familiaritas tiua nocet: non autẽ extranea. i. eorũ q nõ sunt in potestate alias quilibet posset de facili recusari, cũ quilibet teneatur proximo ad familiaritatẽ & mutuã affectionem nã natura inter omnes homines cognationem cõstituit. Sunt em̃ omnes homines sibijnuicẽ cognati. vt. l. vt vim
7 ff. de iust. & iure. ¶ † Et in fi. gl. No. gl. ꝙ frater põt esse te
a stis pro fratre[a]. de quo dic vt not. iij. qõ. v. in. c. j. & in summa. & dico plenè in. c. literas. de præsump. Itẽ no. ꝙ minor
b causa repellit iudicem quã testẽ[b]. & idem no. gl. in. c. cùm
8 R. j. eo. ¶ † In gl. in ver. *postmodum*. No. gl. q̃ quotidie allegatur iuncto tex. limitat em̃ iura dicentia ꝙ dilatoria debet proponi ante lit. contest. vt in. c. inter monasteriũ. de re iudi. & l. fi. C. de excep. illud em̃ procedit nisi exceptio dilatoria oriatur post lit. contest. vt hîc: quia non est quid mihi imputetur quare non proposui antè. Et idem probatur in. l. ij. C. de consor. eiusdem lit. & facit tex. in. c. postoralis. de excep. Idẽ dic, qñ non oritur de nouo sed non per
c uenit ad notitiam [c]meã nisi post lit. contest. vt est gl. not. iij. q. vj. c. si quis. §. exceptio. & in. c. statutũ §. cũ autẽ. de rescrip. lib. vj. in ver. recuset. & colligitur hoc ex tex. isto: qa præsupponit ꝙ aduersari⁹ isti⁹. R. potuisset recusare istũ Epm post lit. contes. ex quo recepit illum. R. in familiarẽ
9 post lit. contesta. ¶ † Et no. bene ex tex. in versicu. *quocirca*. ꝙ eo casu quo exceptio oritur post lit. contesta. si quis facit actum qui solet fieri post lit. contest. videtur exclusus à facultate ꝓponẽdi dilatoriã. & vide gl. no. & singulare in. c. j. de elec. lib. vj. quæ dicit ꝙ in casibus in quibus non fit contestatio litis primũ actum qui solet post lit. cõ
d tes.[d] fieri, præcluditur via omnibus dilatorijs proponen-
10 dis. quod not. & satis bene ad hoc facit iste tex. ¶ † In glo. in ver. *consenserit*. ibi: *recusari propter nouam causam*. No. bene glo. ꝙ is qui impetrauit iudicem potest illum recusare ex noua causa quæ reddit iudicem sibi suspectum: vt puta si iudex contraxit post impetrationem, affinitatem, vel magnã amicitiã cum aduersario. nam nouis morbis noua conuenit antidota præparari vt in. c. cæterùm. de iuramentũ. sed ex causa præcedenti non possum reprobare quẽ semel approbaui. iiij. q. iij. c. testes. §. Itẽ si qs testibus. & in c. horrendus. xxxij. q. v. vide per Inn. in. c. cũ venerabilis. de excep. facit. c. nulli. de elec. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Papæ potest vsque ad annum integrum suam sententiam exequi. Sed qui annus erit cõtinuus. 3.*
2 *Delegatus dicitur habere iurisdictionem.*
3 *Tempus in dubio præsumitur continuum, & non vtile. Annus in iure sumitur ex. ccclxv. diebus.*
4 *Cõdẽnatus ad mortẽ statim debet tradi vltimo supplicio, nõ expectatis decem diebus datis ad appellandum: & hoc de consuetudine: licet secus sit de iure.*
5 *Confessus in ciuilibus nunquam condemnatur: sed in criminalibus sic.*
6 *Delegatus an habeat iurisdictionem super nouiter attentatis?*
7 *Iurisdictio delegata durat tanto tempore quãto durat actio ante sentẽtiam: nisi contrario rescripto sit sublata.*
8 *Delegatus inferioris an possit suam sententiam exequi.*

CAP. XXVI.

c
1 QVærenti. [c]¶ † Delegatus Papæ vsq; ad annum integrũ põt suam sñiam exequi: & est casus singularis. Diuidit. nã in proposita. q. primò ponitur prima opi. vsq; ibi: alij: secũdò vsq; ibi: *nos*. tñ vbi ponit solutionẽ interserẽdo quartã opi. ibi: *nõ solũ*. ¶ Casus literalis. Iudex delegat⁹ à Papa tulit sñiam diffinitiuã. Et qa cõdẽnatus nõ parebat sñiæ ipsum excõicauit. Quærebatur vsq; ad quod tẽpus iudex possit ipsum excõicatũ parere volentẽ absoluere. quidã dicebant ꝙ cũ functus sit officio suo, vlterius non potest ipsum absoluere. Alij dicebãt ꝙ iurisdictio illius durat quousq; pareat sñiæ vt semper possit ipsum absoluere volentem parere. Papa nec primam nec secũdam sñiam sequitur: statuit ꝙ iudex delegatis ab ipso nõ solum
a vsq; ad quatuor menses qui dantur condẽnatis ad soluẽdũ debitũ: sed etiã vsque ad annũ iurisdictionẽ suã poterit exercere, sicut seruat in illo q ante litẽ contes. cõtumax
b inuenitur. Ber. ¶ No. primò ꝙ in discussione alicuius articuli debet consultus vel peritus recitare opi. si q̃ sunt in materia: & postmodũ ponere iudiciũ suũ cõfutãdo aliorũ opi. quas nõ sequitur. nã ex recitatione opinionum & motiuorũ magis lucescit veritas. nã si hoc facit papa qui habet ptãtem ius de nouo cõdendi vt hîc. & de resti. spolia. c. literas. & in. c. super literis. de rescript. & in. c. capellanus. de ferijs. fortius hoc debẽt facere inferiores quorum opinioni nõ stat nisi sit probabilis. vt no. in. c. j. de postu. p
2 la. ¶ † No. ibi: *iurisdictio*. & ibi: *iurisdictione*. ꝙ delegatus dicitur habere iurisdictionẽ, quod est cõtrano. in. l. ait prætor. ff. de re iud. ¶ Itẽ not. ꝙ delegatus principis põt per se suam sñiam mandare executioni. vide quod dixi in. c. significasti. s. eo. Et no. ꝙ habet integrum annum ad execu
c tionẽ faciẽdã. post annũ verò licet sñia non sit executioni
3 mãdata, expirat iurisdictio. ¶ † An aũt iste annus sit vti-
d lis an cõtinuus. dicunt doc. ꝙ est cõtinu⁹: vnde currit omi tẽpore. pro hoc facit: quia omne tẽpus debet intelligi cõ
f tinuũ,[f] nisi reperiat cõtrariũ. vt no. super ru. ff. de diuer. & tẽp. præscri. & in cle. vnica. de in integ. rest. & sic currit diebus feriatis etiã dato impedimẽto: & habebit iste ann⁹ ccclxv. dies, sicut habet quilibet annus: nec curãdũ ꝙ tunc contingat bissextus. nã cape pro regula ꝙ vbi à iure dat annus, intelligitur de. ccclxv. diebus continuis. vt est bo.
4 tex. in. l. iiij. §. stichus. ff. de sta. lib. ¶ † In gl. in ver. *quadrimestre*. ibi: *statim mandanda est executioni*. No. gl. in eo quod dicit statim. & sic videtur velle ꝙ in criminalibus immediatè potest sñia mandari executioni nõ expectato lapsu x. dierũ. qui dantur ad appellandum: & hoc quidã legistæ tenuerũt: sed alij contrà. quod sequitur Bar. in. l. qui vltimo supplicio. ff. de pœnis. & illa op. mihi placet. cõtraria
5 opi. seruatur de facto. ¶ † Et in fi. gl. Aduerte: gl. facit differentiã inter cõfessionẽ factã in ciuili & in criminali: qa in ciuili confessus habet pro cõdẽnato, ita ꝙ nõ est necesse ꝙ ferat sñia: & illud saltẽ absolutũ est vt si cõfessio fit ante porrectionẽ libelli nõ sequitur sñia nec potest ferri, qa non habet fundamentũ lit. cõtest. j. vt lit. nõ cõtest. per totũ. Sed hoc casu non datur cõdemnatio in personali quadrimestre: sed tempus decẽ dierũ. Ad hoc tex. iuncta glo. in. l. si debitori. ff. de iudi. & in. §. omnis. insti. de ver. obli. & dixit Bal. ꝙ ex cã posset dari maius tẽpus quã. x. dierũ. quod est notandũ: & satis mihi placet. arg. in. d. l. si debitori. vbi dicitur ꝙ tẽpus est arbitrariũ. & vide ad materiam bo. gl. in. c. dudũ. el. ij. q. j. c. nos in quẽquã. & in. l. C. de cõf. ¶ Quid aũt si cõfessio sit facta post porrectionẽ libelli. dixerũt quidã ꝙ est ferenda sñia. de quo per gl. & Bart. in. l. j. ff. de confes. & d. c. dudum. de elec. Sed satis posset teneri contrariũ: quia iura indistinctè dicunt ꝙ cõfessus in iure habet pro cõdẽnato: vt in. d. l. j. ff. & C. de confes. sed in causa criminali semper requiritur sententia: vt in. l. si confessus. ff. de custo. reo. & habes glo. hîc nisi delictum esset notorium: quia tunc non requiritur sñia saltem cum solẽnitate. ad hoc tex. no. cũ gl. in. l. ict⁹ fustiũ. ff. de his qui no
5 tã. infa. ¶ † In glo. pe. ibi: *sed pone*. No. hanc particulã glo. vsq; ad fi. Io. an. dicit satis æquè posse distingui: quòd aut

pondera quia iste R. fuit cã suspicionis. ideo videt ꝙ nõ possit se illa adiuuare. l. j. §. cũ qs ff. de qõ. l. cũ tabulis. §. j. ff. de his q bus vt indig. l. miles. §. fi. ff. de adul. And. barba.

a ¶ Pro fratre. Ad de Roma. consil. ccccl xxxvj.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quã testẽ. Vide omnino. d. Abba. in. c. dilecto. in vlt. no. de testib⁹. extende hãc gl. vt per do. Ant. in. c. j. xviij. col. de iud. vbi p illã gl. dicit ꝙ sicut dilatoria nouiter superueniens post lit. contest. potest opponi, ita etiã nouiter superueniẽs post pactum de litigãdo.

c ¶ Notitiã. Adde Alex. consi. xxxiij. iiij. libr.

d ¶ Post litẽ contestatã. Adde ꝙ per illũ primũ actum fit fictè litis contestatio, q habet instantiam, & interrumpit præscriptio sicut vera: vt dicit Rom. consi. clxxiiij.

SEB. SAPIA.

e ¶ Quærẽti. Adde ad hunc tex. pulchrũ dictum qd' refert Fel. & dicit hic esse addẽdum in. c. ad reprimendam. de offi. ord.

f ¶ Continuũ. Adde Bal. consi. ccccxiij. iij. lib.

victus paruit ſententiæ, & victor aliquo tẽpore poſſedit pacificẽ, & tũc non põt vlterius delegat⁹ ſe impedire: & ſic procedat. ſ̃. eo. c. in literis. Aut victus [a] non paruit executioni: vel ſi paruit illico impediuit & turbauit victorẽ & tunc poſſet iuriſdictionem exercere: quia non videtur executus ex quo incontinenti executio fuit turbata argu. de pœ. diſ. j. c. diuortiũ. & in. c. j. de iud. & intellige hãc diſtinctionẽ Io. an. cum limitatiõe gl. ſcilicet vt nõ aſſumat cognitionẽ ſuper nouiter attentatis: quia nõ habet iuriſdictionẽ niſi circa executionẽ. Poſſet tñ dici ꝙ quatenus turbatio concernit articulum executionis poteſt ordinarius ſe impedire etiã aſſumendo cognitionem, ſicut potuiſſet à principio. quidam tñ indiſtinctè tenent opi. glo. vt vſque ad annũ ſemper poſſit delegatus ſe interponere ad conſeruandam executionẽ ſententiæ: quod etiam ſatis poſſet admitti quãdo turbatio ſit ex antiqua cã dũtaxat. ¶ 7 † In gl. fi. in fi. Conclude materiã ſic. ꝙ aut iudex delegatus nondum protulit ſententiã diffinitiuam, & iuriſdictio ſua durat, nec clauditur anno, etiã ſi nũquã inchoaſſet proceſſum: qui reſcripta delegatoria ſunt perpetua. durant enim tanto tẽpore, quanto durat actio ſuper qua conceduntur, niſi emanaret reſcriptum contrariũ: vt in l. falſo. C. de diuer. reſcr. & dixi in. c. ſi autẽ. de reſcri. Aut tulit ſententiã diffinitiuã, & ſi non eſt executioni mandata, durat iuriſdictio ſua per annũ integrũ ſibi à lege conceſſum pro executione ſententiæ: vt hic. Aut fuit executus ſñiam intra annũ, & ſi moleſtatur victor in poſſeſſione ſua intra annũ, habet locum quod. ſ̃. dixi in pręcedenti glo. Et ex his infertur ꝙ ſi poſt diffinitiuam iudex excommunicauit vel etiã anteà & poſteà protulit ſñiam diffinitiuã, non põt ab ea abſoluere poſt annũ [b]: ſed recurrendũ eſt ad delegantẽ. & in eo quod glo. alle. c. ruſus. & c. quicunque. dic quòd illa iura non loquuntur in materia noſtra. & illorum intellectum plenè tetigi in capitulo. j. de iudi. & dic vt ibi. ¶ Extra gl. quæro, iſte tex. loquitur quando iudex excommunicauit poſt ſententiam. quid ſi non excommunicaſſet, nunquid haberet locum deciſio iſtius tex. Boa. de hoc dubitauit. nam quidam dixerũt ꝙ non: licet Ioann. Andr. pręciſè teneat quòd habet locum iſte text. quia Papa in reſponſione vtitur verbo ſtatuimus: nec reſtringit ſe ad factum propoſitum. & in hoc capitul. Papa ſimpliciter dicit quòd delegatus habet annũ ad exequendam ſententiam. dic idem eſſe, ſi fuiſſet vſus verbo reſpondemus. ex quo Papa non reſtringit ſe ad factum propoſitum. Conclude ergo quòd ſiue poſt ſentẽtiam aliquid exercuerit, ſiue non, ſemper habet annum à tempore ſententiæ. ¶ 8 † Secundò quæritur nunquid habeat locum iſte text. in delegato ordinarij, vel in ſubdelegato delegati. Ad primum dicunt docto. quòd non habet locum in delegato ordinarij inferioris à Papa: ſed ꝓ executione ſententiæ recurrendum eſt ad ipſius ordinarium. vt nota. in. l. à diuo pio. ff. de re iudica. hoc dictum doctor. puto procedere, tenendo quòd delegatus inferioris à Principe non poſſit ſentẽtiam ſuam exequi prout multi tenerunt. & ſequutus fuit Barto. in. l. à diuo pio. hunc articulum plenè examinaui in capitul. ſi quis contra clericum. de foro competẽ. & dic vt ibi. & tenendo opini. quòd poſſit exequi, credo quòd habeat annum [c] argumen. huius literæ. Quo ad ſecundum, dicunt doctores, quod aut delegatus Papæ ſubdelegauit reſeruato ſibi aliquo articulo: & tunc recurrendum eſt ad ipſum ſubdelegantem: aut commiſit in totum, & dicunt quidam quòd iſte ſubdelegatus habet quadrimeſtre: hoc iure non probatur: nec videtur placere Ioann. Andr. vnde puto quòd ſi tenemus opinionem illam, quòd delegatus inferioris à principe non poſſit exequi, tunc quæſtio nõ habet dubium: ſed ſi tenemus quòd poſſit exequi: tunc ſatis puto quòd habeat annum. argumẽ. hîc. an verò poſſit exequi, dixi in. d. c. ſi quis contra.

SEB. SAPIA.

a ¶ Aut victus. Vide Imo. Roma. & Alexã. in ſimili in l. permiſceri. ff. de acqui. poſſeſ.

b ¶ Poſt annũ. Ad de Cald. conſi. iij. hoc eo. tit.

ZACHARIAS.

c ¶ Credo ꝙ habeat annum. no. Bar. in alleg. l. à diuo pio ff. de re iud. per. l. j. qui pro ſua iuriſdi. eundem in. l. fi. C. de iudi. Alexã. omnino in rubri. de off. eius cui mãda. eſt iu. & ĩ. l. ij. col. iij. ff. de iuriſ. om. iud. Dum autem dicit non poſſe delegatum inferioris à Papa exequi ſententiam, limita niſi in caſu imminentis periculi. Ita ſing. Bal. in. l. j. colũ. j. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſdi. vbi dicit ꝙ ſi delegatus tulerit ſententiã contra famoſum latronem, quẽ nõ ſtatim punire eſſet periculoſum, ꝙ poſſet eum facere ſuſpendere.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus papæ poteſt quandocunque coniunctim vel diuiſim cauſam ſubdelegare. 14.*

2 *Delegare vel exponere, non eſt aliquid de nouo dicere.*

3 *Delegatus Papæ non poteſt ſubdelegare cauſam appel. re. licet ſibi fuerit facta delegatio appel. remota.*

Clauſula appel. remota, non poteſt poni per inferiorem à papa etiã per legatum de latere.

4 *Delegatus inferioris poteſt ſubdelegare aliquem articulum ſaltẽ non iuriſdictionalem. 59.*

5 *Executor ſiue deputatus ad nudum miniſterium, an poſſit tãquã ſuſpectus recuſari? vide. j. §. proxi. in. iij. no.*

6 *Litis conteſtatio an propriè fiat coram arbitro?*

7 *Euidenter dicitur conſtare id, quod elicitur ex veriſimilibus coniecturis.*

Extenſio non dicitur id quod deprehenditur ex tacita & coniecturata mente alicuius. quod eſt no. pro ſtatutis.

8 *Interpres an dicatur corrigere?*

10 *Executor quis propriè dicatur?*

11 *Appellari an poſſit à mero executore?*

12 *Iudex ſuſpectus debet recuſari: qui non amiſerit recuſationem, tunc poteſt ab eo appellari. vide. j. §. fi. in pe. no.*

13 *Lis dicitur propriè poſt lit. conteſt. ea verò quæ præcedũt litis cõteſtationem, ſunt potius quædam præparamenta.*

15 *Iudex appellationum non poteſt de iure ciuili cauſas ſubdelegare: ſecus de iure canonico.*

16 *Iudex ordinarius an poſſit cauſam ſubdelegare reſeruata ſibi ſententia.*

CAP. XXVII.

1 Super quæſtionum. ¶ † Delegatus Papæ põt principium medium, & finẽ cauſę coniunctim & diuiſim ſubdelegare. h. d. vſq; ad. §. verũ. & legam per partes ad faciliorẽ intellectum. diuiditur iſta pars. Nã primò ponit tenorẽ cõſtitutionum quæ contrariæ videbantur vſq; ad. §. intentionis. & ibi declarat intentionem ſuam vſque ad. §. verũ. ¶ Caſus huius decretalis colligitur ex vltimo. §. eius ergo & c. hoc modo. Quidã impetrauit cãm cõmitti à domino Papa cuidam iudici delegato: delegatus iſte reſeruata ſibi diffinitiua ſentẽtia cõmiſit audiẽtiã cauſæ quibuſdã reo abſente & ignorante. Iſti ſubdelegati citauerũt reũ: ipſe non comparuit coram eis: quia ipſi erant dati ſine conſenſu ipſius: appellauit ad ſedem apoſtolicam occaſione cuiuſdã decretalis Inno. in qua dicitur, delegatus licet cauſam ſibi cõmiſſam appella. remo. nõ poſſit alij cõmittere ſine prouocationis obſtaculo: tñ ſi delegatus papæ, vel alius iudex quicunque ad aliquem certum articulum aliquem deputauerit auditorem, ab illo non poterit appellari, dummodò de partium detur aſſenſu. Colligebatur à contrario ſenſu, ergo ſi non ſit datus de partiũ aſſenſu poteſt appellari vnde appelauit iſte: quia illi nõ erant dati de ipſius aſſenſu: cuius tenor ponitur in. §. nos autẽ. vſque ad. §. intẽtionis. Ex parte aduerſa dicebatur ꝙ talis appellatio non valebat per decretalem Alexandri. in qua dicitur ꝙ ſi delegatus à papa committit alicui audientiam cauſæ ſibi cõmiſſæ vel teſtium examinationem ſibi diffinitiua ſententia reſeruata, & ab illo appellari cõtingat, delegatus prætextu huius appellationis cauſam indefinitam relinquere non teneretur. cuius tenor ponitur in principio. c. verſicul. quod ſi ſuper. vſque ad. §. nos autem. Iſtæ decretales videbantur contrariæ. dubitatio iſtius contrarietatis delata eſt ad Cantuarienſem Archiepiſcopum, vnde ipſe ſuper hoc duas quæſtiones fecit domino Papæ. Prima eſt vtrum

SEB. SAPIA.

a ¶ Qui exponit. Hanc regulã limita: vt pulchrè per Feli. in. c. ij. in vlt. col. de excep.

b ¶ Nihil de nouo. adde quod voluit Ro. consi. xlv.

SEB. SAPIA.

c ¶ Confitenti. Inducit per. d. And. sicu. hic. ad hoc quod articuli possũt declarari post terminum datũ ad faciẽdũ articulos. Adde Archi. in sum. ma. xiij. q. ij. Ioã. an. in addi. Spe. in tit. de teste. §. nũc videndum. in ver. hæc etiã. not. do. Ant. in. c. pastoralis. de excep. Bal. in. l. tres denũtiatiões. C. quõ & qñ iud. limita vt non possint declarari, qñ articuli essent adeò gñales etiam parti nullo modo cõcluderent. ita latè consuluit Old. in cõsi. clxvij. incip. Anteoia. facit quod no. Bald. in l. edita. colũ. iij. C. de eden. vbi dicit quod post lit. cõtesta tã nõ licet taliter interpretari libellũ, quod trãseat in aliquem. & ibi dat plura exempla.

d ¶ Corrigere. Adde qđ voluit Ro. consi. cxvj.

¶ Adde tu pleniꝰ per Lanfranc. de oria. in. c. qm̃ con tra. in prin. n. 18. & ibi in apostil. Benedi. vadi. j. de proba. Alex. con sil. lxxj. col. j. vol. iij. & Bar. soci. cõ si. clviij. incip. Vi sis. ver. non postpones. volu. ij.

SEB. SAPIA.

e ¶ Solã personam. No. quod ille cui cõmittitur causa appellatiõe remota non pòt alij subdelegare appellatiõe remota. vide Sali. in. l. fin. C. de sent. & interlocu. om. iudi. vbi dicit quod Cardi. non pòt decidere appellatione remota: nec etiã legatus de latere. l. nec quicquã. §. j. ff. de offi. pro. con. nisi ex priui legio speciali. quo casu non pòt alij subdelegare appellatiõe remota: quia potius videtur concessum ex industria. vide Bal. in. l. j. ff. de offic. præfe. præto. do. Abb. in. c. j. de re scri. And. Barba. Anto. Franci.

¶ Circa hoc an legatꝰ de latere possit cõmittere causam cũ clausula appellatione remota, & eodẽ modo delegatus cui est cõmissa causa cum tali clausula. Dicas quod nõ. quia inferior à principe nõ potest cõmittere cũ ista clausula: vt voluit etiam Bar. & Doc. in. l. fi. in. j. colũ. C. de sen. & interl. om. iudi. & habetur per gl. in. c. super quęstionũ. §. eo. tit. & ibi vide apost. quã feci. in. c. quod ad consultationẽ. de offi. leg. & vide p Spec. in ti. de leg. §. nunc ostendendum. ver. xiiij. & per Alex. in consi. cxvij. in. iiij. parte consiliorum.

f ¶ Iuris dispositionem. Adde eundẽ consi. lxij.

g ¶ Occulte lædere. Adde Petr. de anch. cõs. cclxiiij.

h ¶ Nouit. pro intellectu. d. c. nouit. & huius, vide Archi. ij. q. vj. c. sunt quorum. Bal. in. l. ab executore. C. quorum app. nõ reci. Andræ. Bar.

vtrum per decretalem derogatum sit decretali Alexandri. secunda fuit vtrum appellationi illius qui appellauerat occasiõe constitutionis Inno. sit deferendum: super his duobus articulis respondet Papa. Et primò ad primũ, dicens quod per constitutionem Innocẽ. non derogatur constitutioni Alexand. imò in constitutione Innoc. supplentur quæ in decretali Alexandri fuerant prætermissa. Et subijcit statim tenorem illius vsque ad. §. nos autẽ. Et ibi ponit verba constitutionis Innocen. dicens quòd licet is cui causa committitur appel. re. non possit eã alij sine prouocationis obstaculo delegare, tamen si aliquẽ articulum deputauerit alicui audiendum, ab illo non poterit appellari: dũmodo de partium detur, vel recipiatur assensu, si delegatus ipse cõmittit exordiũ litis, vel finem causæ, vel totum negotiũ ab illo tanquã à iudice poterit prouocari. Posteà verò in. §. intentionis. declarat Inno. quę habentur in constitutione illa, licet is cui. dicẽs quod delegatus ab ipso potest committere principiũ, & finem, & medium causæ sibi commissæ coniunctim & diuisim secundũ quod visum ei fuerit expedire, vt iudicialis authoritas liberius valeat expediri, non obstante quod dicitur in lege, scilicet quod iudex debet cognoscere per seipsum in principio, & in medio, & in fine: quia ipse delegatus antè, quã ferat sentẽtiam videre debet omnia quæ acta sunt diligenter. & hoc vsque ad. §. verũ. Ber. ¶ † Not. ibi: *exponitur*, & ibi: *prætermissa supplentur*. quod ille qui exponit[a] seu declarat non dicitur supplere, vel corrigere, seu derogare: quia exponẽs seu declarãs nihil de nouo.[b] facit ad hoc. l. hæredes palam. ff. de testa. ¶ Item no. ex eisdem verbis & tene menti, quòd differentia est inter exponere, & supplere, vel derogare seu corrigere: nã exponens nil debet supplere, sed solùm declarare: supplens verò non debet corrigere sed derogare, sed solùm addere circa non prouisum. corrigere verò est emendare prius facta. vide bo. glo. in clemen. statutum. de elec. & faciunt hęc ad multa. nam permittitur confitenti[c] vt possit suam confessionem exponere. non enim debet illã corrigere[d] seu supplere: vt in. c. cùm dilecti. j. de accusa. Itẽ no. ex eisdem verbis quòd vnum ius debet suppleri & exponi per aliud ius. nam omnia non possunt eo. c. cõtineri. Et per hoc arguit Host. contra eos qui sunt prompti ad iurium correctionẽ. Nã euitanda est quantũ fieri pòt, iuriũ correctio: & vbi iura videntur contraria, debet studiosus reducere ad concordiam, exponendo seu supplendo per ea quæ dicuntur in alijs iuribus. Ad hoc facit quod no. ponit Bartol. in extrauaganti ad reprimendum. in versi. non obstantibus. & facit. l. sed & posteriores. cum seq. & quod ibi not. per Bart. ff. de legib. 3 ¶ † Not. ibi: *sine prouocationis obstaculo*. quod delegatus etiam principis non potest subdelegare causam appellatione remota. Ex quo infertur quòd ista clausula respicit solã personam[e] cui annectitur. & dic quòd nemo citra principem potest causam appellatione remota. committere. ad hoc facit. l. j. §. fina. ff. à quibus appella. non licet. facit. c. veniens. infrà de iureiurando. & ratio est: quia nullus citra Papam potest tollere iuris dispositionem:[f] maximè fundatã super iure naturali. appellatio enim est quædã defensio. vt in capitul. suggestum. infrà de appellatio. & est hoc remedium à iure inductum pro defensione aduersus iniquitatem sententiæ: ideò inferior à principe non habet hanc facultatem: vnde dic quòd etiam legatus de latere non posset remouere appellationem: pro hoc quod notat gloss. singul. in. c. final. de hæredi. libro sexto. facit clementina, ne Romani. de electio. & regula, indultum. libr. sexto. Item tollere appellationem est quodammodo tollere ius alterius. quod solus princeps potest. iuxta not. in. c. constitutus. de religio. domi. & vide ad hanc materiam quod plenè dixi in. c. pastoralis. de appella. 4 ¶ † Not. ibi: *delegatus à nobis vel iudex quicunque*. argumen. optimum, & quasi expressum, quod delegatus inferior à principe potest committere aliquem articulum saltem non iurisdictionalem causæ sibi commissæ. de quo infrà latius dicam. 5 ¶ † Not. ibi: *dum modo de partium &c.* iuncto versicu. *verùm*. infrà eodem. quòd deputatus ad nudum ministerium potest recusari: vt suspectus. & sic videtur hîc textus, de quo facit magnũ festum dominus Antoni. quòd merus executor potest recusari vt suspectus. in contrarium tamen videtur textus in capitul. nouit. de appellatio. & ibi plenè dixi. iste tamen textus non loquitur in mero & proprio executore: sed in deputato ad articulum merum sine iurisdictione qui potest occultè grauare partem, meritò potest recusari vt suspectus: vt puta, si committitur alicui nuda examinatio testium: nam in scribẽdo & cautè seu calidè interrogando potest lædere partem. vel si deputatur ad arbitrandum expensas quæ potuerunt fieri circa refectionẽ alicuius domus, vel quid simile. nam licet isti non habeant iurisdictionem, possunt tamen occultè lædere[g] partem. & sic intellige istum textum, quem nota: sed si deputaretur merus, & proprius executor ad exequendum iam discussa & decisa per superiorem, tunc prætextu suspicionis non posset iste recusari: & sic propriè loquitur capitulum, nouit[h]. quia iste non potest lædere partem quin notoriè constet: vt puta si deputatur ad denuntiãdum aliquem esse excommunicandum, vel ad citandum, vel quid simile: vt dixi plenissimè in dicto capitulo nouit. & vide quod notat Ioannes Andræas in dicto capitulo, pastoralis. 6 ¶ † Item not. in versicu. *quod si*. quòd litis contesta. propriè non fit nisi coram iudice, nec propriè sententia fertur nisi per iudicem: & sic ista requirunt iurisdictionem iudicialem. Ex quo infertur quòd coram arbitro propriè non fit litis contestatio. quia non est iudex, nec propriè ab arbitro fertur sententia. ad hoc quod not. in. l. j. C. de arbitris. 7 ¶ † Not. in versiculo, *intentionis*. ibi: *liquidè &c.* & tene menti quòd intentio scribentium potest liquidè deprehendi ex tenore scripturæ. facit. l. licet. ff. de legatis primo. vbi dicitur quòd potest dici euidẽs quòd ex coniecturis elicitur: & hoc multùm facit ad interpretationem statutorum: vt non dicatur extensio id, quod deprehenditur ex tacita & coniecturata mente statuentis. de quo per Bart. in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & per Ioannem Andræ. in regula, pro possessore. in mercuriali. ¶ Item nota, quòd potest quis delegare principium & medium causæ, & solùm sibi reseruare sentẽtiã: & sic potest quis ex actis plenè instrui de meritis causæ, licet causa non

fuerit agitata corã eo, debet tñ prius vniuersa quæ acta sunt inuestigare: quod facit pro iurisperito qui assumitur ad consulendũ quæ sint partes iudicis in certa causa. nã debet vniuersa acta diligenter inuestigare. ¶ In gl. j. ibi: *quæ. j. sequitur.* dic melius ꝙ hîc non ponit illa constitutio, sed tñ eius tenor: vt dicit Inno. & bene. nam si cõstitutio Inn. nõ præcessisset istã decre. non potuisset oriri dubiũ. de quo hîc. & vt clarè intelligas tex. dicas ꝙ primò præcessit cõstitutio Alexãdri. de qua in. c. cũ te. s. eo. vbi in effectu dicebatur, ꝙ si delegatus Papæ subdelegat cognitionem ipsius causæ sententia sibi reseruata si contingat appellari à tali subdelegato, nõ per hoc talis delegatus causam indefinitã relinquere debebat: quasi innueret ꝙ à subdelegato delegati Papæ nõ potest appellari secũdum vnum intellectũ. postmodũ emanauit quædã cõstitutio Inn. quã olim habebam⁹, sed hodie non habemus: & hoc: quia tenor ipsius in effectu fuit hîc positus qui incipit à ver. nos aũt statuimus. vsq; ad ver. intentionis. & illud verbũ statuimus est præteriti tpis: & refert illud quod statuerat in sua constitutione, & per illam constitutionẽ videbatur quibusdã ꝙ cõstitutio Alexãdri esset correcta: quia in constitutiõe Inn. innuebat ꝙ si delegatus subdelegasset articulum iurisdictionalem, ab eo tanquã à iudice poterat prouocari: si verò subdelegasset nudũ ministerium, tunc non poterat appellari nisi modũ excederet, dummodo fuisset deputatus de partiũ cõsensu: & sic innuebatur ꝙ certis casibus poterat appellari à subdelegato, etiã deputato ad nudum ministerium. & super hac contrarietate fuit hîc aditus Inno. Papa, qui in effectu respondet: vt habetur in prin. literæ. & in ver. intẽtionis. ꝙ per suam constitutionẽ nõ derogatur constitutioni Alex: sed exponit, vel suppletur per suã constitutionẽ. & dic ꝙ. c. cũ te. potest habere plures intellectus. Primus, ꝙ loquitur qñ appellatur ad Papã omisso subdelegante qui reseruauerat sibi iurisdictionẽ. nã talis appellatio est friuola: quia fuit omissum mediũ. vnde illa decre. nõ prohibet appellari à subdelegato: sed solũ disponit ꝙ non valet appellatio si appellatur ad primũ delegantẽ. Sed constitutio Inn. debet intelligi de appellatiõe legitimè interposita. vt declaratur. j. in. §. seq. Secũdus intellectus, vt procedat illud. c. qñ committũtur subdelegato mediæ causæ. i. articulus nõ iurisdictionalis, & tunc ab eo nõ potest appellari, vt ibi. sed constitutio Inn. supplet nisi modũ excedat, vel nisi recusetur vt suspectus, & nolit recusationẽ admittere: nã tunc potest appellari. & secundũ hunc intellectũ clarè patet ꝙ cõstitutio Inn. in nullo derogat constitutioni Alex. sed exponit & supplet ad illã addendo. Tertius intellectus est, qñ fuit appellatum à subdelegato ad Papã: & sic omisso medio delegatus hoc nõ obstante debet partibus iustitiam ministrare: quia debet cognoscere de tali appellatione: quia licet talis appellatio non valeat ad effectũ vt cognoscat Papa: valet tñ vt cognoscat delegatus ad quem debebat appellari: vt est tex. in. l. j. §. si quis in appellatione. ff. de appel. & iste esset valde singularis intellectus.

8 ¶ † In gl. in ver. *derogatur.* in fi. vult ergo gl. opponere de. l. j. §. qui operas. ff. ad tertul. vbi tex. innuit ꝙ ille qui interpretatur, corrigit. cuius cõtrarium innuit hîc tex. Gl. non soluit. Doc. dicunt ꝙ in lata significatione interpretans [a] dicitur corrigere: vt in contrario: secus in stricta significatione: vt hîc. & vide gl. in. l. j. ff. de orig. iur. & in cle. statutum. de elect. in ver. declaramus. & dic clarius ꝙ interpretatio est duplex. quædam consistit in interpretatione linguarum, sicut interpretamur eucharistiam id est bonã gratiam: ab eo quod est bonum &c. quædam consistit in obscuritate sensus, seu dubietate verborum: vt quãdo quis interpretatur verba dubia alicuius constitutionis. & de ista dicimus, ꝙ est eius interpretari cuius est condere, vt in. c. inter alia. de sen. excom. vnde propriè ille qui interpretatur non corrigit, sed declarat rẽ obscuram: & hoc stricto modo. sed largo modo dicitur corrigere seu emendare: quia saltem emendat quo ad corticem verborũ ponendo magis clara: sed quo ad sensum nõ corrigit: & sic intelligatur. l. hæredes palam. ff. de testa. & scias ꝙ differentia est inter interpretationẽ, deriuationem, etymologiã, & diffinitionem. de quibus vide per Pau. in proœ. cle. ¶ In gl. in ver. *committit.* ibi: *lit. contest.* Aduerte, quia obscurè loquit gl. sensus suus est iste, ꝙ cõstitutio Alexandri quæ prohibebat appellationẽ à subdelegato debet intelligi qñ fuit commissio facta post lit. cõte. i. qñ commisit media causæ. s. articulum nõ iurisdictionalẽ: puta nudã examinationẽ testium. secus si cõmisisset principium vel finẽ. & sic gl. sentit secundum intellectũ quẽ. s. dedi ad illud. c. cũ te. & declara istam gl. vt ibi dixi. ¶ In glo. in ver. *interposita.* ibi: *ad papam. s.* Aduerte glos. hîc sentit secundũ intellectũ ad illud. c. cũ te. vt appellatio non valeat à subdelegato interposita, quando. s. fuit interposita ad Papam, quia debuit appellari ad ipsum subdelegantem non in totum. & vterque intellectus est bonus vt. s. dixi.

9 ¶ † In gl. in verb. *quicunque.* ibi: *ergo si ordinarius.* Aduerte. nã gl. videtur velle restringere tex. ad ordinariũ: quasi innuat ꝙ delegatus inferioris à principe non possit alteri subdelegare etiã certum articulũ. sed Hosti. & cõiter Doct. seq. tenent contrariũ: quia tex. hîc loquitur generaliter. dicit enĩ: *delegatus à nobis vel iudex quicunque &c.* & sic per illud verbũ quicunq; apertè innuit ꝙ quilibet iudex etiã si sit delegatus inferioris à principe potest subdelegare articulũ non iurisdictionalẽ. articulum verò iurisdictionalẽ subdelegare non potest. [b] ad hoc iste tex. in ver. *quod si.* vbi dum loquit de articulo iurisdictionali fecit solũ mentionem de delegato Papæ. Bar. tñ in. l. & quia. ff. de iurisdi. om. iud. apertè tenuit ꝙ possit subdelegare certũ articulum [c] causæ: quia sicut delegatus ad vniuersitatẽ causarũ potest subdelegare vnã causam: vt not. in. c. cũ causam. de appel. ita & delegatus ad certã causam potest subdelegare vnũ articulũ. pro hoc. l. j. ff. quis & à quo app. in. §. j. & dicitur expressum hoc in cle. j. de offi. deleg. & per hoc reprobat Cyn. in. l. à iudice. C. de iudi. Sed certè quatenus Bart. sentit de articulo iurisdictionali expressè loquimur contra. c. cùm causam. præalleg. nec ob. cle. j. quia loquitur in delegato Papæ. nec ob. aliud arg. quia delegatus ad vniuersitatẽ causarũ censetur quasi ordinarius: vt no. gl. in. d. c. cũ causam. sed delegatus ad vnã causam est merè delegatus. Item si posset cõmittere vnum articulũ sic posset cõmittere aliũ, & parum sibi reseruare: & sic circunueniret mandatũ superioris. ad idem ꝙ non possit nisi sit articulus non iurisdictionalis: vide Inno. hîc qui hoc tenuit apertè in c. cùm Bertoldus. de re iudic. Idem sentit glos. in aut. vt defun. seu fune. eorum §. penul. & ad. l. j. dic ꝙ habet plures intellectus: vt ibi not. & quidam illam intelligunt in delegato ad vniuersitatem causarum: [d] quod etiam sentit gloss. in. c. dilecti. de appel. vel loquitur secundum Bart. ibi in vicario alicuius potestatis: quia si subdelegat causam nõ debet appellari ad eũ, vel ad potestatẽ: sed ad superiorem potestatis. iste intellectus mihi nõ placet, nec puto dictum in se verũ: quia si vicarius alicuius delegat causam, debet appellari vel ad ipsum delegantẽ, vel saltẽ ad ipsum qui dedit vicariũ: qa regulariter debet semper appellari ad delegantẽ, ex quo apud eũ remansit fundamentum iurisdictionis: vt in. d. c. dilecti. iuncta glos. vide gloss. in. c. si quis contra clericũ. de fo. cõpe. prædicta limita, nisi expressè inferior delegando dederit potestatem subdelegandi: vt est gloss. not. in. c. is cui. de offic. deleg. lib. vj. & sequitur Bartol. in. d. l. & quia. ¶ Ex prædictis deciditur nunquid delegatus inferioris possit committere receptionem testium. Abbas & Doc. communiter post eum distinguunt, quòd aut vult cõmittere hũc articulum cum iurisdictione, & non potest per prædicta. Aut sine iurisdictione puta quia ipse iudex prius approbauit personas ipsorum

✝SEB. SAPIA.

a ¶ Interpretãs. De ista materia quot modis sumat interpretatio: & an dicatur corrigens interpretari. vide Bar. in. l. ab executione. ff. de appel. & in. l. oẽs populi. in. ii. q. principali. ff. de insti. & iure.

ZACHARIAS.

b ¶ Subdelegare nõ potest. Adde præsupposita ista opi. pro vera: cuius tñ cõtrarium tenuit Bar. in. l. more. ff. de iurisd. om. iudi. Bal. in. l. à iudice. C. de iud. & Rotã deci. clxiiij. incip. Itẽ ꝙ delegat⁹. in antiquis. cuius tñ contrariũ est veritas. vt hîc & plenè. per Doc. in. c. cũ Bertoldus. de re iud. & Card. in cle. j. de offi. delega. Fallit tñ in delegato proconsulis vel legati de latere. vt no. scribẽ. maximè Mod. in c. ij. de off. leg. lib. vj. Itẽ in delegato ad vniuersitatem causarũ. no. Spec. in ti. de li. concep. §. fi. versi. & si sit ei data potest. s. ad hoc vt no. Bar. vbi s. & iste in allega. c. cum Bertoldus.

c ¶ Certum articulum. Adde Cæpo. consil. lxviij.

d ¶ Vniuersitatem causarũ. Hunc intellectũ reprobat Alex. in. l. j. ff. de dam. infect. vide Mod. in. l. j. §. fi. & in. l. fi. ff. de offic. eius cui man. est iuris.

ipsorũ testium examinauit interrogatoria & capitula: & tunc põt committere: quia habet solùm exequi nudum ministeriũ: vnde ista nuda receptio si fieret die feriata teneret. ad quod vide glo. not. in cle. vnica. de offi. delega. vnde hęc nuda receptio solet cõmitti notario. de quo vide quod not. in. c. quoniã. j. de proba. & vide quod dixi in c. cũ causam. de testi. ¶ † In gl. in versi. *quàm executorem.* No. j. ex ista gl. quis dicatur propriè executor. & facit ad statuta quæ intelliguntur secundũ propriã significationem. vnde executor propriè dicitur qui habet exequi factũ discussum & decisum per superiorẽ: vt facit nuntius cũ exequitur sententiã iudicis. Impropriè verò dicitur executor qui habet examinare aliquẽ articulum sine iurisdictione. nam iste non purè exequitur: sed agit & examinat. & ideò tex. §. porrò. j. e. dicit ꝙ iste melius dicitur auditor quã cognitor vel executor. & ponit gl. exemplũ de eo, cui cõmittitur vtrũ testis sit admittẽdus: sed exemplum non est bonũ: quia iste habet interloqui: vnde pone exemplũ in nuda receptione testium: vt. s. dixi. vel qñ habet calculare rationem inter partes. ¶ Not. ij. ꝙ iste auditor habet iurisdictionem respectu exequẽdi sibi iniunctum, nõ autẽ in examinatione negotij. & no. in hoc istam gl. singulariter. & satis videtur probari in. c. ex literis. hîc alleg. ¶ † Vltimò not. ex fi. glo. ꝙ in appellatione interponenda hodie nõ est differentia inter auditorẽ & iudicem, nam si grauat potest appellari. aliàs secus: vt hîc & in. c. vt debitus. j. de appel. in hoc Doc. multùm instãt: sed conclude breuiter veritatem quo ad iustificandã appellationẽ non est differẽtia: quia semper debet iustificari ratione grauaminis. sed in modo iustificandi est differentia etiam hodie: nã iudex procedit, ex suo officio vel arbitrio, vnde ab eo possum appellare prętendendo primò grauamen per eũ mihi inflictũ, sed ab auditore non possum appellare si exequitur sibi iniunctũ licet me grauet: quia non est ipse qui grauat me, sed ille qui cõmisit. est enim ipse tanquã pica & organũ cõmittentis: & ideò si sentio grauamẽ debeo appellare à cõmittente & non à commissario. Item est differẽtia: quia oblatio probationis iustificat appellationem corã iudice: vt in. c. interposita. de appel. secus corã auditore: quia cũ auditor procedat extraiudicialiter, non tenetur recipere probationes grauaminis: [a] vt plenè dixi in. c. interposita. & sic etiã hodie posset saluari differentia quæ hîc ponitur inter iudicem & auditorẽ. ¶ † In glo. in verſ. *dummodò.* ibi: *supple.* hoc dicit gl. metu contrarij quod posset formari. nã appellatio fundatur super grauamine: vt in. d. c. vt debitus. sed licet quis sit mihi suspectus, nõ propter hoc me grauat: ergo non possum appellare à iudice suspecto, cuius contrariũ innuit ista litera. Sol. dicit gl. intellige ꝙ iste suspectus potest recusari, non autẽ ab eo potest appellari. hoc tñ impropriat literã: ideò dic ꝙ prius debet præponi recusatio, & si non vult eam admittere, potest tũc ab eo appellari: quia tunc grauauit in non admittendo: vt probatur. j. in. §. fi. in fi. text. ¶ † In gloss. in ver. *litis exordium.* ibi: *propriè verò.* No. bene istam glo. ꝙ in lit. contestatione dũtaxat dicitur propriè lis exordiri seu inchoari. [b] quòd propter statuta & alias dispositiones facientes mentionem de exordio litis. & pro hoc facit. c. ex parte. el. ij. j. de ver. si. vbi lis dicitur mota per litis contest. nam ea quæ præcedunt sunt potius ordinamenta ad litẽ inchoandã. ¶ In glo. in ver. *causæ finem:* quasi dicat secus si cõmitteret nudam prolationẽ sñiæ: quia tunc proferens non est iudex: sed nudus minister iudicis. exemplũ. cùm Eps sententiã per se compositã recitat per notariũ. vt in. c. fi. de re iudi. lib. vj. ¶ † In glo. in ver. *diuisim.* idẽ tenet Inn. vt s. posit cõmittere diuersis personis diuisim, diuersis tñ tẽporibus. nõ enim debet eodẽ tpe vni cõmittere principiũ, & alteri mediũ vel finem, quia posset surgere intricatio. & esset contra mentẽ huius literæ, in verbo, liberius. & cõtra mentẽ. c. fi. de rescrip. & c. dispendia. eo. tit. lib. vj. potest ergo committere principiũ vni, quo expedito poterit eidem vel alteri committere aliũ articulũ: quo expedito poterit committere finem. & ita cõmuniter transeunt Doc. Sed ego non video quare non possit committere ita diuisim à principio, ita vt procedat non non simul sed suis tẽporibus, puta si vni cõmitto exordium litis, alteri media causæ: reliquo sñiam ferendam. [c] nam hoc casu si procedũt diuersis tẽporibus, non repugnant iura superius alleg. ¶ In gl. in verbo: *alij delegare.* Vult ergo gl. ista ꝙ nullus citra principẽ potest delegare causam criminalẽ. tu dic & plenius vt dicã in. c. quod sedem. j. de offi. ord. ¶ † Secũdò ponit gl. differentiã inter ius canonicũ & ciuile: vt de iure ciuili non possit iudex appellationis delegare causam: secus de iure canonico. & hîc Host. dicit ꝙ de iure canonico hoc non probať: licet consuetudo sit in oppositum: sed hoc dictum Hostiẽ. vt dicit Ioan. Andr. & bene est contra. c. vt litigantes. de offic. or. lib. vj. & j. eo. c. pastoralis. vbi Archiepiscopus sub delegat causam appellationis: & ideò tene dictũ glo. † In gloss. in ver. *in principio.* in fi. Vult ergo gloss. hîc ponere vnam differentiam inter leges & canones: vt secundum ll. iudex non possit committere principium causæ & medium & reseruare sibi sententiam: secus secundum canones, vt hîc. Sed aduerte: quia dictum glo. procedit secundũ vnum intellectum qui colligitur ex cortice authenticæ ad hæc. C. de iudi. & videtur sentire ibi gl. sed Vltramon. vt recitat ibi Cy. & sequitur Bar. dant aliũ intellectum & meliorem: vt intelligatur qñ iudex vult cõmittere suo consiliario seu assessori. hoc enim non potest facere. & est ratio, quia consiliarius seu assessor non habet iurisdictionem, sed tantũ habet consulere iudici: vt in. l. j. & quod ibi not. ff. de offi. assess. & ideò non potest assessor ferre sententiam, nec exercere aliquem articulum iurisdictionalem. ideò dicimus ꝙ laicus posset esse assessor iudicis ecclesiastici. vt not. Inn. in. c. ij. de iudic. vbi plenè hunc articulum examinaui. non ergo prohibet illa auť. quominus ordinarius possit committere alicui principium causæ tanquàm iudici delegato: & sic intelligendo nulla erit differẽtia in hoc inter canones & leges: & hoc tene menti.

Marginal numbers: 10, 11, 12, 13, 14 (left column); 15, 16 (right column).

[a] ¶ Grauamina. Ad de do. de Ro. decis. suis. de rescri.

SEB. SAPIA.

[b] ¶ Seu inchoari. Vide Mod. in. l. causas. C. de trãsa. vbi ponunt quando dicatur lis mota. & facit. l. apertissimi. in ver. antequ lis inchoetur. C. de iudi.

SEB. SAPIA.

[c] ¶ Sententiã ferendam. pro ista opi. facit quod in simili dicit Bald. in. l. siue pars. C. de dilat. & quod dicit glo. in. c. constitutionem. de sentẽ. excom. lib. vj.

SVMMARIVM.

1. *Citatio est iurisdictionis.*
2. *Iudex electus de consensu partium, non potest nisi ex noua causa recusari.*
3. *Sententia nulla ex taciturnitate non censetur approbata: secus si est aliqua licet lata præter vel citra formam iuris.*
4. *Forma certa vbi datur, paria sunt aliquid facere cõtra: præter: vel citra formam.*
5. *Assessor alicuius delegati an debeat eligi de cõsensu partium?*

Verùm. Continuať iste. §. ad precedentia. Nã suprà dixit Papa ꝙ per suam constitutionẽ non intẽdebat derogare constitutioni Alexandri: quia principalis intẽtio sua fuit prout habeť in verſ. *intentionis.* Sed quia posset dubitari an & qñ posset appellari à subdelegato subijcit istum. §. & h. d. in summa vsq; ad. §. *porrò.* A subdelegato cũ iurisdictione appellari põt, secus si sine iurisdictione. nisi modũ excedat: tunc enim potest recusari, nisi datus sit de partium consensu. ¶ Casus literalis. Dicitur in præcedenti. §. ꝙ iudex delegatus potest cõmittere principium, medium, & finẽ, & coniunctim & diuisim: sed nõ dixerat ꝙ possit appellari. vnde in isto. §. dicit si totam causam cõmittit alicui, vel principiũ, & finẽ ab eo tanquã à iudice licitè prouocatur. Cũ autẽ mediũ causæ cõmittit, ab ipso tãquã à iudice appellari non põt, nisi mãdati fines excedat, vel

ZACHARIAS.
a ¶ Vel præter seu vltra. Not. Car. distinguendo tñ in forma tradita à iure vel ab hoīe. in cle. j. q. xxx. de deci. Inn. in c. cū dilecta. s. de resc. & Alex. in l. cū lex. ff. de fideiuss. Sed ego limitarē procedere hoc dictū, si forma sit tradita cū potestate alicui nō habēti potestatē: φ tūc procedat dictū istius, secus si tradita est forma habēti ptātem faciendi sine forma. gl. est sing. in cle. j. secūdum Car. ibi: in princ. & q. vij. de iurep. Antoni. Francis. ¶ Circa dictionē vltra. Dicas φ regulariter stat inclusiuè, vt si legatū vinum vltra dolia seu vasa, videntur etiā legata vasa: vt not. Bar. in l. cum ita. in vlti. q. ff. de do. præ. pro quo est text. in. l. si vltra. C. de fideic. & vide tex. in. c. Raynuti⁹. in ver. vltra dotem. de testa. & vide gl. in cle. j. in ver. furem. de vsu. & Bald. in. c. j. §. j. col. de duo. fra. de nouo bene. inue. in vsi. feu. & habetur per Bart. in. l. Celsus. in vlt. col. ff. de vsuca. & per Pau. de ca. in cōsi. cxj. inci. Sup primo quæsito. vbi dicit φ est dictio repetitiua. & vide d. Car. in cle. ij. de magi. vbi dicit φ dictio vltra exclu dit maiorem sum mā non minorē, & vide etiam per Innoc. & d. Abb. in. c. literæ. in vlt. col. de dila.

SEB. SAPIA.
b ¶ Delegationis. De veritate huius articuli vide Ale. & Ias. in. l. à iudice. C. de iudi. vide etiā. d. Abb. in. §. in glo. in ver. nec potest. j. eod.

meritò sit suspectus: & ideò bene statuit in cōstitutione sua licet is cui &c. φ si talis auditor detur de partiū voluntate, nō valeat posteà recusari. B. ¶ Not. j. φ à iudice potest appellari, nō autē ab auditore, nisi modū excedat. & dicitur auditor is cui cōmittūtur media causæ sine iurisdictiōe: iudex verò dicitur is cui cōmittitur articulus iurisdictionalis: puta vel tota causa, vel principiū, vel finis. & declara hunc tex. vt plenè. s. dixi in gl. super ver. *quàm executorem.* ¶ Not. ij. ex hoc & ex tex. φ media causæ expediri possunt sine iurisdictione: nō tñ intelligo semper quia in præfixione termini, & citatione, ac interlocutionibus requiritur iurisdictio: vt in. l. à procedēte. C. de dila. & quod ibi not. facit quod no. gl. in. c. cū causa. s. eo. & c. prudentiā. ¶ 1 † Vbi patet φ citatio est iurisdictiōis. vnde intellige tex. de articulis causæ, & de nuda receptione testiū, vel de calculo rationis, & similibus. ¶ Itē not. hîc expressum tex. φ deputatus ad nudū ministeriumpotest vt suspectus recusari. quod declara vt plenè dixi. s. eo. c. in prin. super tex. ¶ 2 † Item not. φ deputatus de partium consensu nonpotest recusari: quod intellige nisi ex noua causa vt. s. eo. c. insinuante. ¶ 3 † Op. contra text. nā videtur φ ab auditore nō sit necessaria appellatio: quia si modū excessit, processus est nullus, quia contra formā mandati: vt in. c. cùm dilecta. de rescrip. Sol. dicit Abb. contrariū procedere qñ contra formam procederet: secus si vltra. nā tunc debet appellari ne pars videatur tacitè prorogare potestatē illius: vt. j. eo. c. cū olim. ¶ 4 † Not. hoc dictum: quia nescio alibi, φ potestas non habentis iurisdictionem potest prorogari de re ad rem etiā per tacitum consensum: sed dubito an dictū sit verū: tene tñ semper menti: quia Doct. non reprobant apertè: non tñ placet mihi illa differentia an contra formā vel vltra sit processum: qa vbi datur certa forma, paria sunt procedere contra formā, vel præter, seu vltra[a]. vt in. c. prudentiā. s. e. & ibi dixi: & ideò solū esset fienda differentia vtrū forma concernat vtilitatē publicam vel priuatā partium. nā primo casu non potest remitti per cōsensum partiū. secūdo sic: vt in. c. si. j. eo. & not. dixit Inn. in. d. c. prudentiā. & ideò tunc necessaria est appellatio, ne partes tacendo videantur renūtiare formæ datæ per iudicē in earum fauorem. & notabis hoc semper: & habet locū etiā in nudo ministerio. vt hîc secundū vnū intellectum. Itē dic φ appellatio potest esset vtilis etiā si actus esset nullus, vt saltē euitetur grauamē facti. Nā à sñia nulla potest appellari: vt in. c. dilecto. de app. & not. in. l. si expressum. ff. de app. ¶ In gl. in ver. *statuimus.* ibi: *sed consulendo dixit.* hoc dicit gl. quia de necessitate nō tenetur iudex in cōmissione habere cōsensum partiū licet partibus sit ius saluū recusandi subdelegatū seu auditorem: vt probatur. j. §. quē verò. ¶ Et ex hac gl. & ex tex. not. φ verbū statuo quandoqz importat consilium & nō præceptum. & hoc qñ materia non est necessaria vt hîc. ¶ 5 † In glo. in vers. *recipiatur assensu.* ibi: *de consensu partium est eligendus.* sentit hæc glos. quòd assessor debet eligi de consensu partiū si partes conuenire volunt: sed hoc nō probatur hîc: licet gl. alleget argumentū nisi consultiuè: vnde potius probatur contrarium. nam si delegatus potest deputare auditorē sine consensu partium: vt. s. dixi. & probatur. j. eo. §. quē verò. fortius potest sibi eligere assessorē, cùm officium assessoris principaliter versetur in cōsulendo iudici in his quę sunt iuris: vt. l. j. & quod ibi not. ff. de asses. Et hanc partē tenet hîc Inn. dicens iudicē posse eligere quem vult, maximè cùm ex facto eius teneatur. & no. hoc verbum, pro hoc. l. j. & l. nullus iudicū. & quod no. in eis. C. de asses. & ad prædicta vide tex. in. c. statutum. §. assessorem. de rescrip. li. vj. vbi etiam habetur de salario constituendo pro assessore. & quod no. Spec. in titu. de salarijs. §. fi.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Papæ si delegat totam causam, non remanet iudex. secus si delegat partem. vide. j. §. proxi. nu. 3.*
2 *Delegatus an possit dare potestatem subdelegandi?*
5 *Delegatus Papæ potest subdelegare reseruata sibi executione.*
A subdelegatio an appelletur ad delegantem? 4. 5. vide. j. §. si verò. ad finem.

§ Porrò. Continuatur ad præcedentia. suprà visum est an & qñ à subdelegato possit appellari: nunc subijcit ad quē sit appellandum. & hoc dicit in summa. A subdelegato non in totū appellatur ad subdelegantē, non aūt ad primum delegantē. secus si in totū. h. d. vsqz ad. §. *quem verò.* ¶ Casus literal. Dictum est in. §. *verùm.* φ qñ iudex cōmittit totam causam, vel principiū, vel finē ipsius, ab ipso potest appellari. cum verò committit mediū, appellari non potest, nisi mādati fines excedat. in. §. isto ostendit ad quem sit appellandū. & primò quando cōmittit totā causam, debet appellari ad Papā & non ad delegatū: quia committendo totam causam definit esse iudex. si verò aliquid sibi de iurisdictione reseruat, tunc ad delegatum, & nō ad delegātem debet appellari: quia tūc remanet iudex. si verò cōmittit mediū causæ alicui: puta testiū examinationē, vel alium articulum, & ab illo appellatur ad Papam pro eo quòd mandati fines excedit, vel sit suspectus delegatus, nō obstante tali appellatione vt parcat laboribus partiū & expensis causam indefinitā secundū decretalem Alexandri relinquere nō tenetur: & sic intelligitur decretalis Alexādri qñ committitur medium causę: & sic apparet quod Inno. suppleuit de principio, fine & toto negotio. 1 B. ¶ † No. j. quòd delegatus Papæ potest in totū iurisdictionem sibi commissam alteri subdelegare: potest etiā pro parte: sed primo casu nō remanet iudex: secūdo sic. ¶ Not. ij. φ cui committitur articulus medius. i. articulus non iurisdictionalis proprie nō potest dici cognitor nec executor sed auditor: quia habet potius audire partes quàm in eas iurisdictionē exercere, vel causæ cognitionē inter eas assumere. ¶ 1 † In glo. in ver. *transfert.* ibi: *quia illam non habet ex commissione sed à lege &c.* hæc ratio referenda est ad primū dictum gl. & non ad secundū. nā glo. in prin. dixit duo. Primò quòd licet delegatus Papæ posset in totum alteri causam subdelegare: non tamen potest dare potestatem subdelegato subdelegandi: quia licet ipse potuisset subdelegare: hoc tñ non habet ex cōmissione, sed à lege. vt. j. e. c. pastoralis. quasi velit dicere φ ista facultas fuit tributa personæ ipsius delegati, non autē transit accessoriè vel vi delegationis[b]. & no. hoc dictū. per hoc enim posset limitari gl. not. in. c. is cui. j. eod. tit. lib. vj. quæ dicit φ delegatus inferioris pōt subdelegare si hoc fuit sibi indultum à delegante. debet enim intelligi qñ delegātus erat ordinarius, secus si delegatus. & ratio diuersitatis est: quia delegatus non habet iurisdictionem vltra sibi commissa: sed ordinarius habet potestatē vniuersalem. vnde virtute huius iurisdictionis potest dare potestatem subdelegandi. ¶ In eadem gloss. ibi: *cùm teneatur exequi mandatum.* ad hoc contrarium gloss. non respondet. sed dic quòd delegatus principis non dicitur transgredi mandatum superioris: cùm lex sibi concedat: vt possit subdelegare. Cessat enim peccatum ex quo est legis permissio. xxiij. quæstione. iiij. c. qui peccat. & in. l. gracchus. C. de adulter. ¶ 3 † In eadem gloss. ibi: *sed nunquid delegatus:* hæc particula glossę vsqz ad finem, est hodie expedita. i n. c. si delegatus. infrà eodem. libro sexto. vbi deciditur quòd potest delegando reseruare sibi executionem, & virtute huius reseruationis debet ad eum appellari à subdelegato. Nec obstat dictum glossæ, quòd executor non habet iurisdictionem: quia illud procedit quando alicui per iudicem committitur nuda executio: sed ipse iudex qui habet exequi, bene habet iurisdictionē in executionis actu: vt probatur in capitu. quærenti. suprà eodem. & in. l. à diuo pio. in. §. si super rebus.

4 rebus.ff.de re iud. ¶ † In gl. in ver. *non ad eum.* Aduerte: quia ista gl. adducit duas leges, quæ non solũ videnẽ con trariari huic literæ, sed etiam sibijpsis adinuicẽ. nã.l.j.C. qui pro sua iuris. simpliciter dicit ꝙ si delegatus subdele gat, appellandũ est ad ipsum delegatum subdelegantẽ, & non ad primum delegautẽ. vt & .l.j.§. fi.ff. quis & à quo. videtur innuere totũ oppositum. simpliciter enim dicit ꝙ qñ appellatur à subdelegato delegati, nõ appellatur ad ipsum subdelegantem, sed ad ipsum primũ. Glo. ista dat duas solutiones. prima, vt illæ leges reducanẽ ad distinctionem huius §. & est bona responsio. nã per hanc reductionẽ etiam ipsæ leges reducunẽ inter se ad concordiã. vt prima lex procedat qñ delegatus cõmisit non in totũ sed quia illæ leges nõ distinguunt an in totum vel in partem fuerit facta cõmissio. ideò gl. non confisa de hac solutione dicit alternatiuè tñ, ꝙ aliud est secundum leges. Sed per hanc responsionẽ non reducuntur illæ .ll. ad cõcordiam inter se. & Legistæ vario modo dicunt. Bar. inter cætera ibi dicit ꝙ prima .l. loquitur in delegato principis. secũda in delegato inferioris: vt sic magis deferatur primo quã secundo. Sed cõtra hoc dictum est tex. hîc. loquitur enim in delegato principis:[a] & ideò tene primam solutionẽ, quia promptũ est iura iuribus cõcordare: nec de facili debemus inducere diuersitatẽ inter leges & canones, sed vnum ius debet iuuari & suppleri per aliud. x. dis. c. si in adiutoriũ. facit tex. s̃. eo. in prin. nã & ratio necessariò cõcludens militat pro decisione huius text. nã si cõmisit in totũ, non remansit apud eũ iurisdictio, cũ iurisdictio delegata nõ sit radicata in persona delegati sed delegantis: vt in. c. sanè. s̃. eo. vnde cùm desijt esse iudex nõ debet ad eũ appellari: secus si cõmisit nõ in totũ, quia tunc iurisdictio remansit penes eũ. & pro parte est deriuata in personam delegati. ¶ † In glo. in ver. *si causa.* ibi: *alij contrà dicunt.* & hanc opi. tenet Host. vt tunc. s. sit appellandum ad delegatũ qñ sibi fuit cõmissa causa appellatione remota & ipse subdelegauit non in totũ, vt tunc non possit appellari ad Papã virtute clausulę. & videtur prima frõte probabilis opi. sed contrariã opi. quã ponit hîc gl. tenẽt Io. And. & cõmuniter Doc. se. vt non obstãte ꝙ illa causa sit sibi simpliciter cõmissa, nihilominus sit ad eũ appellandũ. hoc videtur probari. in. c. si delegatus. j̃. eo. lib. vj. vbi nihil dicĩ de ista clausula, & ponitur distinctio de qua hîc. ad idẽ. c. eũ te. s̃. eo. & tenẽdo hãc lec. quę est cõis: habes casum in quo non põt appellari ad Papam omisso medio. & rõ huius decisionis est, quia delegatus in hac causa repræsentat personã Papæ: vñ cũ appellans habeat iudiciũ Papæ paratũ in personã delegati frustra appellaĩ ad ipsum Papã: quia aut appellaĩ ad eum vt alteri subdeleget: & in vanũ laborat cũ habeaĩ hîc delegatũ. aut vt Papa eidẽ cõmittat: & tunc magis frustra, cũ ex prima cõmissione hoc possit. Et ex his infero, ꝙ à subdelegato delegati alterius quã Papæ potest appellari ad Papã[b] omisso medio: quia cessat ratio prædicta cũ nõ habeat hîc iudiciũ Papæ. & pro hoc secũdo intellectu facit iste tex. in versi. *vt parcatur laboribus & expensis &c.* vnde non fundat se super virtute clausulę sed super laboribus partium & expensis.

☞ ❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Delegatus Papæ & eius subdelegatus non potest recusari sine legitima causa: licet secus sit de iure ciuili.*
2 *Recusatio iudicis coram quo est probanda?* 3.

Quem verò. Continuaĩ potius ad §. *verum.* quã ad §. pręcedentẽ: nam ibi fuit dictũ ꝙ ad hoc vt nõ possit recusari subdelegatus seu auditor deputandus est cũ partium consensu. Sed ne crederet aliquis ꝙ de necessitate esset requirendus partiũ consensus: subijcit hîc Papa istum §. & hoc dicit in summa. Auditor datus sine partiũ consensu recusari põt vt suspectus, non tñ sine cã. ¶ Casus liter. In prox. §. ver. ꝓ eo ꝙ mãdati fines excedat, vel meritò sit suspectus. & alio §. verũ. dixit nisi mãdati fines excedat, vel meritò sit suspectus. vñ ne valeat recusari prouidè statuimus: vt de partiũ detur vel recipiatur assensu. per hoc videbaĩ ꝙ simpliciter possit recusari, nisi datus esset de cõsensu partiũ neutra partiũ poterit recusare, nisi corã delegato iustã recusationis cãm ostendat. B. † No. j. ꝙ non 1 solũ delegatus Papę sine causa legitima recusari nõ põt:[c] vt in. c. suspicionis. j̃. eo. sed etiã subdelegatus delegati Papæ. quod clarius probaĩ j̃. eo. in § eius ergo. Idẽ procedit non solũ cum cõmittitur articulus iurisdictionalis: sed etiã si cõmittitur nudũ ministerium, & in hoc no. vnam differentiã inter ius canonicũ & ciuile. nam de iure ciuili recusatur delegatus etiã principis, licet non probeĩ recusationis causa: sed satis est vt recusatio nõ appareat calumniosa. iuxta ea quæ habenĩ & notantur in. l. apertissimi. & .l. cũ specialis. C. de iudi. secus aũt est de iure canonico: quia semper exigiĩ vt probeĩ legitima recusationis 2 cã: vt hîc. & in. d § eius. & in. d. c. suspitionis. cũ si. ¶ † Itẽ not. hîc tex. apertum ꝙ suprà pluries fuit collectũ ꝙ etiã simplex auditor potest recusari vt suspectus. Corã quo verò debeat proponi & probari illa recusatio contra auditorem seu subdelegatum. dicit Hostien. ꝙ proponẽda est coram auditore seu subdelegato, & probãda coram delegato subdelegante: & iste est casus in quo recusatio non probatur coram arbitris, sed coram ipso delegante. Idẽ est si recusatur delegatus ordinarij vel vicarius Episcopi, vt probatio suspitionis debeat fieri corã ipso ordinario & Episcopo. & ista probantur in. c. si contra vnũ. 3 j̃. eo. lib. vj. ¶ † Sed dubiũ est quid si delegatus subdelegauit in totũ, & ille subdelegatus recusatur: nunquid probabitur corã delegato. dubiũ facit: quia ex quo subdelegauit in totum non remansit apud eum iurisdictio: & sic videtur quòd debeant assumi arbitri: vt in. d. c. suspitionis. Inno. sentit oppositum: quia ex quo delegatus nõ incepit exercere iurisdictionẽ nõ videĩ efficaciter in eum iurisdictio transmissa: vnde cùm adhuc re integra possit reuocari per delegatum: vt in. c. quãuis. j̃. eo. lib. vj. meritò dicunt quòd debet probari corã isto delegato. & pro hoc facit: quia remoto subdelegato iurisdictio redit ad ipsum delegatum, ergo ad eum spectat cognitio. arg. d. c. si contra vnum. Sed quæro, quia iste tex. solùm loquitur in deputatione auditoris. Quid si deputatur delegatus ad actum iurisdictionalẽ nunquid possit subdelegare sine consensu partium? dic quòd sic eadẽ ratione. pro hoc facit quod not. in. c. si quis cõtra clericum. de fo. compe. nam cùm delegatus habeat à lege vt possit subdelegare, non tenetur in exercẽdo ius suũ habere consensum partium: quia nemini facit iniuriam qui vtitur iure suo: vt in. c. cùm ecclesia. de elect. & pro hoc quod not. j̃. in § seq. ¶ In glo. in verbo. *si non possunt:* & idem dico in ordinario volente delegare. per. l. vnicam. C. qui pro sua iurisd. & per. c. vt litigantes. de offic. ordi. lib. vj.

☞ ❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Delegatus nõ potest subdelegare appellatione remota, licet ipse fuerit delegatus cum dicta clausula.*
2 *Subdelegatus à delegato principis non censetur delegatus principis, & ideò non potest iterum subdelegare.*
3 *Surrogatum non sapit aliquando naturam illius in locum cuius surrogatur.* 3.
3 *Vnus ex duobus delegatis à Papa si fuerit subdelegatus à suo collega, erit in eadem causa delegatus & subdelegatus, & resultabit effectus de quo hîc.*
5 *Iurisdictio ordinaria & delegata si simul concurrant, censetur dignior delegata ad effectum. de quo hîc.* 8.
6 *Delegatus principis non potest dare potestatem suo subdelegato subdelegandi.*
7 *Iura habentia plures intellectus debent intelligi secundum intellectum magis dubitabilem.*

❧ SEB. SAPIA.
a ¶ Principis. Vide Alexandrũ in l.j.ff. de damno infe. vbi facit regulã quòd nõ est idẽ de iure ciuili quod de iure canonico. post ea tenet quòd est idem. & dicit quòd ista est cõmunis opi.

❧ SEB. SAPIA.
b ¶ Ad Papã. Vide oĩo. d. Abb. in c. cùm Bertoldus. in vlti. colũ. de re iudi. vbi etiã Fel. circa fin. vide etiã aliam limitationẽ ad hũc tex. quam ponit glos. & do. in. §. si verò. j. eo. per illum text.

ZACHARIAS.
c Recusari non potest. Ex causa tamen sic etiã de iure canoni. vt not. plenè in. c. cùm olim. j̃. eo. & glo. in c. ad hæc. s̃. de rescript. Quod ego amplio etiã si esset datus proprio motu. secundũ. d. Philip. fran. in. c. postremò. q. vij. de appel.

Ant. Francis.
¶ Tu adde circa hoc qñ iudex est datus motu proprio. qa ista clausula motus proprij non tollit defectũ personæ, & ita delegatus cum hac clausula poterit illegitima causa recusari, vt est not. gloss. in cle. si Ro. in ver. quãto cunꝗ. de pręben. & vide Io. an. & Cal. in cle. cùm dilectus. de iure pa. & vide Car. in cl. ij. de præben. qui dicit quòd licet talis clausula tollat subreptionem: tamen non ampliat gratiam, nec lędit ius tertij, nec inducit dispẽsationem alicuius inhabilitatis: vt per d. de Rota, in decisio. cxiiij. & in decisio. ccccxlv. inci. motus proprius. in antiquis. de cuius clausulæ materia vide quæ plenè habẽtur in cap. si motu proprio. de rescript.

Si verò. ¶ † Si vnus ex duobus de
legatis principis cũ clauſu
la appellatione remota ſubdelegat alteri
acceptãti, nõ poteſt acceptãs ſubdelega-
re, nec appellatione remota procedere:
quod tñ ante acceptationẽ poterat. & ſi ab iſto fuerit ap
pellandũ, appellabiť ad Papã etiã ſi fuerit ſubdelegatus
non in totũ. h. d. ſecundũ intellectũ veriorẽ. Et cõtinua-
tur iſte. §. ad. §. *porrò*. Nã ibi ꝓſequutus fuit author qñ ap-
pellať ba vno delegato, hîc qñ fuerũt duo delegati & vnꝰ
commiſit alteri vices ſuas. ¶ Caſus literalis. Dictũ eſt. s̃.
in. §. nos autem. quòd delegatus à papa cui cã cõmiſſa eſt
ap. remota. pt cõmittere alij vices ſuas. & cognoſcere ap
pel. remota i n. §. iſto oſtendit ꝙ illud non eſt gñaliter ve
rũ hoc mõ. duo ſunt à principe delegati appellatione re
mota, vnus committit alteri vices ſuas, iſte qui recipit iu
riſdictionẽ à conſocio ſuo delegatus eſt à Papa appella-
tione remota: nõ tñ põt alij cõmittere vices ſuas, nec ꝓ-
cedere appellatione remota. quãuis dicatur in literis ꝙ
alter in cã ꝓcedat ſine reliquo appellatiõe remota, ſi nõ
pñt ambo pariter intereſſe: & reddiť ratio. qa quod ex
iuriſdictione ſibi à principe delegata: non põt cum iuriſ
dictione à cõdelegato commiſſa. vñ in hoc caſu: ſi appel
leť ab iſto, ad Papã eſt appellãdũ, nõ ad delegatũ: ꝓpter
rationem ſuperius aſsignatam: vt. §. porrò. quia totã iu-
riſdictionẽ conſocius ſibi cõmiſit. Ber. ¶ † Not. j. bonã
limitationem ad iura dicẽtia ꝙ delegatus inferioris à prĩ
cipe non põt ſubdelegare: vt in. c. cùm cauſam. j. de appel.
& in. l. à iudice. C. de iudi. procedũt eñ illa iura ẽt in ſub
delegato delegati principis: qa non trãſiuit in commiſsio
ne priuilegium quod habet à lege vt ſubdelegare poſsit:
& ſic delegatus principis amittit in commiſsione priui-
legiũ: & ſic videť illud priuilegiũ perſonale, quod perſo
nam ſequiť & extinguitur cũ perſona, vt in regula priui
legium. de reg. iu. lib. vj. Itẽ procedunt iura illa etiã in eo
qui eſt pro parte delegatus principis, & pro parte dele-
gatus inferioris. vnde ratiõe partis delegatæ ab inferiore
non põt ſubdelegare totã cauſam. quod eſt bene not. Et
ex hoc & ex tex. not. ꝙ delegatus ſubdelegãdo in totum
nõ facit ſubdelegatũ cenſeri delegatũ principis. aliâs iſte
poſſet ſubdelegare. & ſic habes hîc caſum ꝙ ſurrogatus
in locũ alterius non per oĩa cenſetur iure ſurrogantis. vi
deť (vt vides) ꝙ ſubdelegatus delegati principis nõ habet
priuilegiũ ſubdelegandi, quẽadmodum habet ipſe prin-
cipis delegatús. vt in. c. proxi. in prin. ¶ † Itẽ not. ꝙ dele
gatus principis nõ poteſt ſubdelegare cũ clauſula appel
latiõe remota, licet ipſe fuerit delegatus cum dicta clau-
ſula. videť enim ꝙ illud fuerit priuilegiũ perſonale. prin
ceps enim cõfiſus eſt de perſona ſui delegati ꝙ nõ aliter
iudicaret quã ipſe, ideò fortè appoſuit illam clauſulã ap
pellatione remota. ideò hoc priuilegiũ non eſt tranſmiſ
ſibile in ſubdelegatũ. facit quod habeť in ſimili in. l. vni-
ca. C. de ſen. præfec. præ. ¶ † Vltimò not. & tene menti,
ꝙ compoſitũ ex diuerſis ſpeciebus nõ habẽs per ſe certã
naturã ſeu determinationẽ[a] qñq; recipit naturam vnius
qñq; alterius ex ſpeciebus ex qbus componiť. Nã (vt hîc
vides) in perſonam iſtius collegę concurrunt iuriſdictio
nes diuerſæ ſpeciei. ſ. iuriſdictio delegata & ſubdelegata.
& hoc caſu ꝓpoſito cenſeť qñq; ex toto iuriſdictio ſub
delegata. & quo ad ad actum procedẽdi appellatione re-
mota: & quo ad facultatem ſubdelegandi. quãdoq; cen-
ſetur tota delegata ab ipſo principe, vt reſpectu appella
tionis interponendæ. nam appellatur ab iſto ad princi-
pem omiſſo ſubdelegante, ac ſi tota iuriſdictio eſſet de-
legata ab ipſo principe: non autem poteſt ſubdelega-
re, nec appellatione remota procedere: ac ſi tota iuriſ-
dictio eſſet ſubdelegata. ¶ † Et hoc facit ad multa. &
videtur optimè concordare. c. per hoc. de hæreti. lib. vj.
vbi dicitur ꝙ ſi Epiſcopus iure ordinario procedit cum
inquiſitore hæreticæ prauitatis qui eſt delegatus, debet
in diſcordia eorũ adiri Papa, ac ſi tota iuriſdictio eſſet à
principe delegata: ita ꝙ iuriſdictio partim ordinaria tra
hitur ibi ad naturã delegatæ: quia delegata dignior[b] pro
pter reuerentiã delegantis. Et ex illo tex. & iſto infero ꝙ
ſi contingit appellari ab Epõ & inquiſitore ſimul proce
dentibus, nõ eſt appellandum ad Metropolitanum Epĩ:
ſed potius ad ipſum Papam. Sed quæro cur variať hęc iu
riſdictio in iſto tex. quia (vt dixi) quãdoq; cenſeť tota de
legata, qñq; ſubdelegata. Sol. dicit Hoſt. ꝙ quatenus prę
iudicat honori & iuri ipſius delegati, cenſeť tota ſubde-
legata: quia ex acceptatione collegę inficitur tota iuriſdi
ctio ſua: ſed reſpectu iuris ſuperioris quod verſať in ap-
pellatione interponẽda debet tota cẽſeri delegata, ne ex
facto delegati pręiudicetur iuri ipſius ſuperioris. vel dic
& aliter ꝙ aſſumit hîc totũ compoſitum naturã alterius
ſpeciei ſecundũ quod iuri minus derogatur. nã ſi appel-
laretur ad ſubdelegantẽ reſultaret magna abſurditas, qa
ſubdelegans cognoſceret de facto ſui collegæ: cũ tamen
par in parẽ non habeat imperium: vt in. c. innotuit. s̃. de
elec. & appellatio debet interponi ad maiorẽ, non autẽ
ad parem: vt in. c. ij. de cõſue. lib. vj. ſed ꝙ ad Papã appel-
letur nullũ abſurdũ oritur: reſpectu verò facultatis ſub-
delegandi cenſeť tota ſubdelegata: quia ſi diceremus cõ-
trarium, ſequeretur abſurdũ ꝙ ſubdelegata iuriſdictio
poſſet ſubdelegari. nulla aũt abſurditas ſequitur ſi delega
tus non vtitur ſuo priuilegio in actu ſubdelegãdi. & idẽ
dic reſpectu clauſulæ appellatione remota. In gl. in verſ.
vices ſuas. ibi: *totum commiſiſſe videtur*. Not. bene gl. & idẽ
tenet Inn. & pro hoc facit: quia indefinita æquipollet vni
uerſali: vt in. c. vt circa. de elec. li. vj. & in. l. fi. ff. de vi. tri.
& oleo leg. in. c. quia circa. de priui. ¶ In glo. in verſi. *nec
poteſt*. in fi. dicit Inn. ꝙ hæc gl. eſt cõtra tex. ideò delenda
foret. nam hîc in tex. diciť clauſula iſta perdit virtutem ſi
delegatus ſubdelegat alteri vices ſuas, nec videtur ꝙ etiã
hodie aliquid operetur. & dic ꝙ operatur virtutẽ ſuam
reſpectu cuiuslibet appellationis quæ à iure nõ appro-
batur: vt in. c. paſtoralis. de appel, & dic vt ibi plenè dixi.
¶ In glo. in ver. *nec cauſam*. ibi: *ſed illa non tenet*. dic me-
lius ꝙ ibi delegatus inferioris ſubdelegauit articulũ non
iuriſdictionalẽ quod poteſt: vt dixi. s̃. in prima parte hu
ius. c. ¶ In ea. gloſſ. *c. quod in dubijs*. reſponde ad hoc con
trarium per id quod dixi poſt vltimũ notabile. nam quã
doq; maius dignum trahit ad ſe minus dignum, quando
que econtrà. ſecundum quod minus iuri præiudicatur:
& in hoc tene menti iſtum text. ¶ In eadem gloſſ. ibi: *de
pig. ex literis*. dicit Ioan. Andræ. quòd iſta iura contraria
loquuntur de honore annexo rei: ideò tranſit cum ipſa
re. ſed de honore ſeu priuilegio perſonali, dicendum eſt
vt not. in regula priuilegium. de regulis iuris. libr. vj. Et
ex his verbis ſentit Ioan. Andræ. & bene quòd poteſtas
ſubdelegandi eſt priuilegium perſonale. quod videtur
probari. j. c. proximo. in princi. ¶ † Et facit hoc optimè
ad id quod. s̃. dixi in. §. porrò. vt delegatus principis non
poſsit ſuo ſubdelegato dare poteſtatem ſubdelegandi:[c]
quia priuilegium perſonale extinguitur cum perſona:
& perſonam ſequitur: vt in dicta regula priuilegium. &
ſic non placet contraria opinio, quam ipſe ſentit in. c. is
cui. infrà eodem titulo. libro ſexto. vbi hęc plenè videas.
¶ In gloſſ. in verſicul. *ſi non poſſunt*. ibi: *patet ex iſto. §.* ſed
certè hoc non patet expreſsè: nam hîc non dicitur quòd
iſte qui delegauit fuit impeditꝰ. ſed facit tex. in. c. ij. in eo
quòd ex ſola iuriſdictione à principe ſibi delegata po-
iſte ꝓcedere, quaſi clauſula impedimẽti fuerit purificata,
& ſic intelligẽdo ꝓcediť opinio gl. ¶ In eadẽ glo. ibi: *ſed
quæritur vtrũ delegatus*. hæc ꝑticula vſq; ad verſicul. *ſed
pone*: hodie eſt expedita ꝑ c. quãuis infrà eodẽ libro ſex-
to. vbi approbať opinio huius gl. & dic vt ibi. ¶ In eadẽ
gl. ibi: *ſed pone*.. hæc glo. vſque ad finem videtur deciſa in
text. ſe

SER. SAPIA.

d ¶ Determinatio
nẽ. Faciũt no. per
Bart. in. l. ſodales.
de colle. illi. & in
l. j. §. ſi quis in ap-
pellatiõe. ff. de ap
pel. & multa cu-
mulata per Mod.
in. l. imperiũ. ff. de
iuriſdi. om. iudi.
vbi tradunt an &
quando magis di-
gnũ trahat ad ſe
minus dignum.

b ¶ Dignior. Adde
ꝙ iõ ſi cã cõmitti
tur clerico ſimul
& laico, appellať
ad ſuperiorẽ cleri
ci. vt dicit Alex.
conſi. lxxvj.
Anto. Franciſ.

¶ Circa hoc ꝙ ap
pelleť ad ſuperio
rẽ clerici. facit: qa
magis dignũ attra
hit ad ſe minus di-
gnũ; vt in. c. aqua.
de conſe. eccle. vel
alta. pro quo vide
pulchrã deci. Bar.
in. l. præcipimus.
in. §. eodẽ obſeruã
do. C. de appell.
vbi dicitur quòd
ſi clericꝰ & laicus
ſunt obligati ea-
dem obligatione:
quòd cã ẽt reſpe-
ctu laici, debet agi
tari corã iudice ec
cleſiaſtico ꝓpter
adiunctionẽ cleri
ci, qui eſt magis di
gnus laico.

ZACHARIAS.

c ¶ Ptãtẽ ſubdele-
gãdi. ita no. Alex.
in rub. ff. de offic.
eius, cui eſt man.
iu. & in. l. more. &
ſeq. col. iiij. ff. de iu
riſ. om. iudic. Io.
an. i. c. is cui. ĩ no-
uel. de offi. dele. li.
vj. & Spec. e. ti. §.
ĩ. ver. ſed nũquid
ſubdelegatus.

tex.secundũ vnum intellectum,qui videt satis recipiendus ,intelligẽdo scilicet ꝙ alter subdelegauit nõ in totũ.nam si subdelegasset in totũ,indubiè erat appellandũ ad Papam.per.§.porrò.s.eo. 7 † Et iura habẽtia plures intellectus debent intelligi secundũ intellectũ dubitabilem:vt in.l.j.ad si.ff.ad municipa.& in.l quod Labeo .de carbo.edic.facit.c.cũm in iure.j.eo. & pro hoc intellectu videtur hodie hîc tex.in.c.si duo.de offi.dele.in.vj.qñ delegatus commisit extraneo vices suas.eadẽ tñ ratio est & fortior qñ commisit collegæ,quia fortius esset permittẽda appellatio ab extraneo quã à collega.hæc videt cõis opinio Doct. licet quidã contrà.Aduerte tñ in eo quod glo.incidenter dicit,ꝙ à Metropolitano appellatur ad conciliũ prouinciale,cui pręest ipse Metropolitanus:vt in.c.sicut j.de accu.dicit enim Hosti.ꝙ hoc dictũ nullo iure probatur.nã.c.multis.alleg.in gl.hoc nõ probat. licet enim conciliũ prouinciale summariè cognoscat de crimine Metropolitani,non tñ vt ipse puniat,sed vt referat superiori:vt probatur in.c.graue .verb .Metropolitani.j.de præbẽ.& notabis bene hoc dictũ,quod satis mihi placet.nam appellatio singulariter est interponenda ad superiorem: sed conciliũ prouinciale nõ est supra Metropolitanũ,cũm ipse sit caput illius concilij.Et in eo quod gl.etiã dicit ꝙ ab ordine decurionum.i.eorũ qui præponebant regimini ciuitatis appellabatur a ad præsidẽ[a].vide casum consimilẽ in.c.à collatione.de app.lib .vj. 8 sed nõ faciunt ista ad casum nostrum.¶ † In gl.in verß. *ad primum.* ibi: *quia in totum commisit.* Aduerte.quia gl.non videt recordata de eo quod dixerat in gl.magna.nam ibi voluit & melius, ꝙ propter illam misturã iurisdictionis delegatæ & subdelegatæ debet appellari ad primũ subdelegantẽ,licet subdelegarit pro parte.&ideò tene quod ibi dixi.& pro intellectu facit tex.in verß.licet aliquibus. Et ad tex.hîc in fin.dum dicit: *propter rationem superius assignatam.* dic secundũ Ioã.an. ꝙ habuit respectũ ad rationẽ assignatã in isto §.per casum conuersum.nã quemadmodũ censent subdelegata tota quo ad impediendã subdelegationẽ ita censet tota delegata quo ad appellationem interponendã ad superiorem per rationẽ superius allegatam.& hoc tene:licet aliud senserit glo.sequens.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Papæ potest subdelegare partem causæ irrequisitis partibus.*
2 *Subdelegatus delegati Papæ non potest recusari sine legitima causa.*
3 *Subdelegatus si recusetur,an iurisdictio reuertatur ad delegantem?*
4 *Attẽtata post appellationẽ legitimã ab interlocutoria sunt ipso iure nulla.*

Sius ergo. Iste.§.seu verß.decidit qõnem principaliter propositã.& hoc intendit:Si delegatus Papæ subdelegat nõ in totũ pars à subdelegato nõ poterit appellare ex eo ꝙ datus sit sine suo consensu.pôt tñ recusari in ostendendo cãm iustam corã delegato:& tũc delegatus diffiniet.à quo etiã si noluit recusationẽ admittere,licitè appellat ad Papã.h.d.vsq; ad fi.& sic decidit tres.casus.secũdus ibi: *qui etiam.* tertius ibi: *quod si.* ¶ Casus liter. Hîc rñdet secũdæ qõni ex his quæ dicta sunt cõcludit Papa dicẽs ꝙ appellatio illius qui appellauit ad Papã occasiõe constitutiõis Inn.pro eo ꝙ subdelegati isti dati nõ fuerãt de cõsensu illius nõ valuit,nec debuit impedire quominus procederẽt auditores,nisi primò corã ipso delegato iustã cãm recusatiõis ostenderẽt & si tãquã suspecti fuissent meritò recusati.delegatus Papæ nihilominus debuit in cã procedere ac eã terminare:sed si delegatus iustã cãm recusationis nollet admittere allegatã contra subdelegatos,sed cõpellebat illũ audire corã suspectis, à tali grauamine licitè potuit appellare.& qcquid factũ est post illã appellationem debet in irritũ reuocari.hãc cõclusionẽ sumit ex tribus.§.pximis. ex.§.porrò.in prin.vbi dicit si appellet ab eo cui mediũ causæ.ex.§. si verò.vbi idẽ dicit à cõtrario sensu.si non cõmisisset vices in totum,appellandũ esset ad delegatũ.Et ex.§.qui verò.vbi dicit si delegatus &c.B.¶ 1 † No.j.ꝙ delegatus Papę pôt cãm subdelegare etiã pro pte,partiũ consensu minimè requisito.Ad idẽ.s.e.§.quẽ verò. 2 ¶ † No.ij.ꝙ etiã subdelegatus delegati nõ pôt recusari,nisi probet iusta recusatiõis cã de qua dixi in.d.§.quẽ verò.¶ 3 † Not.iij.ꝙ recusato subdelegato iurisdictio redit ad ipsum delegatũ subdelegãtẽ: quod in dubio procedit qñ subdelegauit non in totũ,prout hîc cõtingit. Quid si subdelegasset in totũ,puto distinguendũ ꝙ si re integra recuset, iurisdictio redit à subdelegato ad subdelegantẽ:sec⁹ si recuset ex causa superuenienti postquã incepit vti iurisdictiõe. ad hoc adduco bo.tex.in.c.quãuis.j.eo.libr.vj. Item no.practicã appellandi à iudice suspecto. nã primò debet proponi recusationis cã , & si nõ admittit,potest interponi appellatio: quia tũc iudex grauat in non admittendo legitimã 4 recusationẽ.¶ † Vltimò not. & tene menti, ꝙ attentatũ post appellationẽ ab interlocutoria est ipso iure irritũ & inane.& hoc si appellatio fuit legitima.ratio est:quia per appellationẽ legitimã suspenditur iurisdictio iudicis: vt in.c. si à iudice de app.lib. vj.& secundũ ista intellige.c.non solũ.eo.tit lib.vj.vbi dicit ꝙ attentata post appellationẽ ab interlocutoria pendẽt ex futuro euentu.nã dicuntur pendere quo ad nos,qui ignoramus an appellatio fuerit legitima:sed quo ad ius,statim aut sunt nulla,aut valent:quia quod est certũ naturæ,est certũ legi. l.si pater.ff.de sol.vnde declarata rationabilitate appellationis attẽtata declarant nulla & reuocantur per viam attentati,vt ibi not.¶ Vltimò scias ꝙ gl.in isto.§ dicit ꝙ hîc Papa respondet secũdo articulo quæstionũ.nam(vt hîc dicit Io.and.& bene)duo fuerũt principales articuli.primus de solutione cõtrarietatis illarum duarum constitutionũ,scilicet Alex.& Inn. & iste articulus suprà fuit decisus in ver.intentionis.secũdus articulus fuit super solutione quæstionis ex facto emergẽtis.& iste fuit trimembris.vt apparet hîc in litera.iste text.satis declaratur ex præcedentibus:ideò dicit hîc gl.quòd hîc Papa respondet à toto in quantitate : quia suprà decidit vniuersaliter materiã an & quando possit appellari à subdelegato , & ad quem esset appellandum.hîc verò decidit casum particularem:ita quòd ex solutione totius infert ad casum particularem.

[a] ¶ Ad presidẽ.Ad de quod ideo dicit Rom.cõsi. ccccxxj.ꝙ pôt appellari à sñia Papæ ad conciliũ.in casu ibi posito .s. cũ Papa profert sñiam ad relationem alicuius. Antoni . Francis. ¶ An appellet à Papa ad conciliũ. Dicas ꝙ in causis iurisdictionalibus pôt ad concilium appellari.vt in.c. cõstitutũ .xvj .q. j.& in.c.pen.xx. viij.qõ.ij.pôt etiã conciliũ adiri per viã querelę:vt est text.in.c.generalis.in fi.liiij.di. Et adde etiã ꝙ concilium pũinciale iudicat de factis Archiepiscopi.vt per gl.in ca. multis.xvij.dist.& habetur in.c.nũc autem.xxj.di .& in ca.salonitanæ.lxiij.dis.& vide etiã per gl.in.c. sicut ij.q.vij vide tamẽ tex.in.c.sicut excellentiam.xxiij. q.iiij. vbi videtur probari ꝙ à concilio licet appellare ad sedem apostolicam.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Papæ potest subdelegatum cogere ad acceptandum subdelegationem etiam constitutum in dignitate.4.*
2 *Delegatus Principis dicitur omnis ille, qui non recognoscit superiorem.*
3 *Delegatus principis censetur ordinarius.*
5 *Nobiles mitius puniuntur quàm plebei in pœnis inferendis in persona.*
Delegatus Papæ potest subdelegare,etiam causa nõ subsistente.
6 *Malitiosè quid actũ non præsumitur,nisi probetur.*
7 *Delegatus Papæ qñ dicatur subdelegare malitiosè.*
8 *Aduocatus non cogitur aduocare,nisi in foro suo.*
9 *Coertio maior dicitur quando tormentatur persona: minor verò consistit in rebus.*
Partis appellatione venit dimidia,nisi fuerit adiecta dictio aliqua.
10 *Delegatus Papæ potest subdelegare cuicũque vult, prout poterat ipse Papa.*

CAP. XXVIII.

1 Pastoralis.¶ † Delegat⁹ Papæ nisi malitiosè se exoneret, subdelegatũ cõpellit ad suscipiendã subdelegationem:in coactione tñ deferet suæ dignitati & personę.h.d.vsq; ad.§.item cũ totũ.¶ Casus litera. Aliquis est delegatus à principe,ipse commisit alicui vices suas,ille nõ vult suscipere delegationem.quæsiuit Eps Heliẽ .vtrum possit illũ cõpellere. Respõdet Papa à lege cõcessum est delegato à principe ꝙ ipse possit cãm cõmit 1 tere alij ,dummodò malitiosè hoc non faciat: & ideò potest cõpellere illũ vt suscipiat : quia

a SEB. SAPIA. ¶ Bar.in.l.j.Extende hũc tex.vt per,d.Abb.in.c.pastoralis.§.quoniam.de rescrip.

b ¶ In dignitate.Pondera bene:quia defertur dignitati & personæ,& æquiparatur dignitas & persona.vide quod alibi scripsi de elegantia personæ. Andræas Barbatia.

per Bar.ff.de pœn.& vide Cy.in auẽ.sed nouo iure.C.de ser.fugi.vbi dicit ꝙ pro vno furto enormi etiã de iure cõi põt quis suspẽdi,etiam si non sit famosus latro.quod etiã voluit Bal.in.c.j.§.iniuria.in.ij.co.de pa.iur.fir.in vsi.feud. Et quis dicatur famosus latro.vide Bart.in.d.§.famosos. vbi dicit, ꝙ ille dicitur famosus latro qui cõmisit tria furta.& adde ꝙ talis pœna furcarũ quę est igno miniosa potest imponi piratæ:sacrilego:transfugę reuelãti cõsilia principis authori tumultus & seditionis,seruo regis aliquem occidenti:principi adoranti falsos Deos.de quibus omnibus vide per Bal. in pręalleg.§.iniuria.Et vide Rom.in cõs. ccccl xix.vbi dicit ꝙ pœna furcarũ imposita per statutum pro primo furto põt per iudicem mitigari.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quòd nobiles. Vide tñ Bal.in.c. cũ quidã.j.de iureiur. vbi dicit ꝙ proditor etiã nobilis furca suspendit.& ita seruatur in francia secundũ eũ.vide etiã Bal. in.c.j.§.si qs verò ausu temerario. de pace iur.firmã. vbi vult ꝙ in trãsgrediente manda tũ superioris non sit differẽtia an sit nobilis vel plebeius.facit tex. in.l. desertorẽ.§.in bello.ff.de re milita.

d ¶ Decapitari. ad. de latè Cæpo.cõsil.xl.& dicit Bal. cõsi.cccl viij.iij.li. ꝙ pœna furcarũ maior ẽ ꝙ̃ capitis.

ZACHARIAS.

¶ Adde ꝙ secus de consuetudine Frãciæ obseruat: suspendũtẽ enim etiã nobiles delinquẽtes:vt no.Bar. in.l.desertorẽ .ff. de re mili.ꝓ quo etiã dicto isti⁹ hic vide Iac.rebuf.in l.qlibet. & ibi in addition.Celsi ad ipm. C. de decur. li.x.ꝙ̃ lex facit ꝓ dicto huius hic. Ant. Francis.

¶ Circa hoc quod hic dicit de pœna furcarũ.Primò dicas ꝙ pœna debet mitigari doctori, vel constituto in dignitate:vt in. l. moschis.in fin.ff. de pœnis .& minor debet imponi libero ꝙ̃ seruo. l.statulib.de quęstio.l.j.& ibi not. Bar.ff.de pœnis. & debet etiã magis mitigari fœminæ ꝙ̃ masculo etiã in crimine læ sę maiestatis:vt in l.quisquis.in ver. ad filias.& ibi per Bart.& Sali .C.ad l.Iuli .maie.& ad id quod hic dicit de pœna furcarũ. Dicas illa põt imponi famoso latroni etiam pro vno furto enormi : vt in.l.capitalium.in §.famosos. & ibi

talis iurisdictio nulla videretur si coertionem aliquã non haberet.tñ iudex debet diligenter videre vt si personis superioribus ex causa negotiũ duxerit committendũ in cõpulsione dignitati deferat & personæ.B.¶ Not.j.ꝙ delegato à principe datur priuilegiũ à lege vt possit vices suas alteri subdelegare.secus autem in delegato inferioris à principe:vt in.c. cũ causam.j.de app.&.l.à iudice. C.de iudi. ¶ †Et 2 intellige hic principem quemlibet non recognoscentem superiorẽ saltẽ in temporalibus:vt est Papa,& Imperator,& alij Reges qui non recognoscunt hodiè superiorem in tẽporalibus.ad hoc.c.per venerabilem.& quod ibi no.qui fil. sint legi.& per Bar.in.l.j.[a] ff.à qui.ap.non licet. a & in.l.hostes.ff.de capti.& in.l.infamem. ff.de publi.iudi.¶ Not.iij.ibi: *iurisdictio*. ꝙ delegare est iurisdictione vti.exercet enim iurisdictionem ille qui causam subdelegat.concor.l.iij.ff. de iuris.om.iudi.facit.l.vnica.C.qui pro sua iurisdi.not.glo.in.c.si à subdelegato.j.eod.lib.vj. 3 ¶ †Item nota.ibi: *& à lege*. ꝙ hæc iurisdictio subdelegandi non est delegata sed ordinaria. nam iurisdictio quæ datur à lege est ordinaria vt in.l.& quia.ff.de iuris.om.iudi.no.Inn.in.c. cũ ab ecclesiarũ.de offi.ord.& Host.s̃.e.c.qñ Abbas.Et per hoc infero ꝙ per actum subdelegationis nõ est perpetuata iurisdictio delegata circa mortẽ delegantis:& per hunc actũ nõ exercuit iurisdictionem sibi subdelegatam,nec negotium definit esse integrũ. ad hoc est text. in.d.c.si à subdelegato.licet gloss.ibi aliud senserit.& vide quod dixi in.c.gratum.s̃.eo.¶ Itẽ no.quòd iurisdictio regulariter habet in se aliquam coertionem, parum enim aut nihil valet habitus iurisdictionis sine exercitio.vide tñ quod legitur & no.in.c.cum contingat.de fo. 4 compe.¶ †Item no.ibi: *si personis superioribus*. ꝙ delegatus Papæ potest cuilibet qualicũꝗ dignitate prædito vices suas cõmittere,& eũ renitentẽ ad acceptandũ cõpellere.est enim maior oĩbus in causa sibi cõmissa.ad hoc.s̃.eod.c. 5 sanè.¶ †Item not.ꝙ in coactionibus inferendis personæ debet mitius agi cũ existẽtibus in b dignitate.[b] vide bo.tex.cũ gl.xxiiij.q.j.c.qui cõ c tra ecclesię pacem.Hinc est quòd nobiles[c],& honestiores ciues nõ dehonestantur in vltimo supplicio inferẽdo,quemadmodũ& plebei.vn d de solẽt isti fures suspẽdi:alij verò decapitari.[d] de quo vide per Bart.& alios in.l.capitaliũ .ff. 6 de pœnis.& facit quod ipse not.in.l.j.ff.e.†In gl.j.in fi.hæc glo.apertè non aperit intentionẽ suã,& videtur requirere vt subsit cã ad hoc vt delegatus possit subdelegare.Sed cõcludo post Inn.& melius,ꝙ aut vult cõmittere subsistẽte iusta cã,& non habet dubiũ:vt in.c.si pro debilitate.s̃.eo.aut nulla subest cã iusta:& tunc aut nõ facit in fraudẽ alicuius,sed nõ vult se implicare litigijs:& põt subdelegare,ac etiã cõpellere ad subdelegationẽ acceptandã : habet enim simpliciter à lege vt subdelegare possit:vt in.l. vnica.C.qui pro sua iurisdi.& j.eo.c.fi .Item facit iste tex.in princi.Aut malitiosè vult subdelegare,& tunc valet subdelegatio,sed non potest compellere renitentem.& hoc solũ voluit tex.hic.vnde illud aduerbiũ malitiosè .nõ qualificat factũ commissionis , sed actũ cõpulsionis.& sensus est quòd si malitiosè vult subdelegare:non potest cõpellere renitentem ad acceptandũ.potest ergo subdelegare:licet nõ possit cõpellere.dicunt tñ ꝙ tenet excõmunicatio lata contra renitentẽ,licet renitens prętẽdat malitiam nisi prius appellauerit:quia sñia est iniusta cõtra ius partis,nec error est expressus.An autẽ sit præsumenda malitia in subdelegatiõis actu.Cõmunis conclusio est ꝙ nõ per id quod habetur in fi.gl.oportet ergo ꝙ malitia probetur ex cõiecturis.ad hoc.c.ij.de renũ .lib.vj. & 7 l.dolũ.C.de dolo.¶ †Vlterius quæritur qñ dicatur facere malitiosè?Petr.& Abb .dixerunt qñ vult cõmittere sine causa:alij qñ vult committere minus perito.hæc non approbantur à Doc.nec videñt iuri consentanea. nã non potest dici malitia si sine cã extrinseca quis vult subdelegare:& ideò requiritur ꝙ faciat in fraudem:puta vt placeat vni parti cũ læsione alterius:quia fortè vult amico suo subdelegare .caueat tñ à pœna.c.cùm æterni.de re iudi.lib.vj. idẽ si faceret vt ipse non incurreret odium partis,& vt ponat subdelegatum in illo periculo, vel quid simile.¶ In gl.in versi. *compellere renitentem*.in fi.dic formalius ꝙ delegatus põt cõpellere oẽs quos potuisset cõpellere ipse delegans:nã gerit vices delegãtis,& respectu delegãtis,& respectu delegati Papæ:null⁹ clericus dici põt alteri⁹ fori:qa oẽs subsunt Papę:vt in c.cũcta ꝑ mundũ.ix.q.iij.sed ordinarius delegãdo nõ põt cõpellere nisi hoiẽm suę iurisdictio 8 nis:vt in.l.vnica.C.qui pro sua iurisdi.¶ †Excipit glos.casum ab vtroꝗ dicto in aduocato, qui nõ cogitur alibi quã in suo foro suscipere iudicium.Host.dicit hoc procedere si habet salarium à publico,vel si est obligatus tot personis quòd non potest suscipere delegationem, quominus veniat contra promissionẽ .sed certè teneri potest prima opinio indistinctè.nam præmia quæ recipiunt hodie aduocati à partibus succedunt loco salarij quod olim dabatur eis à publico:vt.l.aduocati.siue.l.fori. C.de aduocat.diuer . iudic.vnde in fauorem publicum emanauit.l.sancimus .allegat . in gloss. ne aduocatus subtraheretur illi foro vbi exercet 9 aduocationis officium. ¶ †In gloss.in versicul. coertionem. ibi: *maiorem continet animaduersionem*. & est sensus quòd duplex est coertio:quædam maior:quædam minor.Sed si simpliciter verbum coertio proferatur , refertur ad maiorem animaduersionem .& dicit Bald. quòd maior coertio potest dici cùm infertur personæ,vt tormentum,carcer,& quid simile.minor est cùm vis infertur rebus,vt mulctare aliquem,vel quid simile. Aduerte tamẽ quia iste text.non dicit quòd iurisdictio semper habeat coertionem,sed quòd modici effectus esset sine aliqua coertione . vnde pondera illud verbum aliqua.nam secundum Hostien .& be ne,verificatur in qualibet coertione quantun e cunꝗ exigua.pro hoc vide bo.gl.in cle.vnica.[e] de for.

ZACHARIAS.

e ¶ Bon.glo.in cle. vnica.de foro cõpe.Adde quòd illam glos. quæ est in v er.aut eorum pte.dixit ibi Cardi.& alij scribẽn, sing.ad hoc quod hic dicit.& quam pro singul. etiam ad hoc propositũ allegat Ant. Corset.singu. cxiij.in versic.pars. quod incip.licet appellatione partis. Antoni.Francis.

¶ Ad hoc quod hic dicitur de parte. Dicas quòd appellatione partis in dubio venit dimidia.l.etiam.ff. de vsuru.l.de ætate.§.qui interrogatus.ff. de inter. act.l.nomen.in.§. portiõis.ff.de verbor.signi.& vide glo.in.l.si in rem aliquis.& ibi per Ange.ff.de rei vẽdica.& gloss.in.l. planè.in.§.fin.ff. de leg.j.& habetur per Bart.in.l. ij.C.quãdo & qui. quar.pars debe.libro .x .& vide.d. Cardina.in cle.ij. in.§.ij. de æta. & qualit.& per Specu.in titu.de libe. cõcep.in.§.iuxta. versi.j. est tamen verũ quòd si adijciatur verbum aliqua . intelligitur etiam de minori parte dimidia: vt hic per istum .& videtur gl .in cle. j.in princi.de for.

compe.in versic. aut earum parte. & ibi per domi. Cardi.in.ix.q.& habetur per Alexan.in cõsi.lvj.in ij.parte.consil. & idem voluit Bal. in.c.j.in.§.cũ aute.de controuer. inue.& idem Bal. in.c.j.in princ. de feu.alie.in vsi.feu. vbi dicit hoc procedere etiã in materia statuti vel consuetudinis .ta Bal.in.l.si vel cũ in vtero.C.de test. mili.in fi.videt̃ dicere contrarium. intelligendo tex. in.l.si vnquam.de vera dona.dum dicit partem aliquã & quãuis ibi sit verbum aliqua tamen exponit: id est dimidia. aliquando etiam significat totum. vt habet̃ per glo. & Bar.in.l. vxor in prin.ff. de leg. iij.& in.l.si plures ff.de dam .infect. & vide per Alex. in.l.ij.C.de hære. insti.

SEB. SAPIA.

a ¶De fo. compe. Circa illam gl. vide pulchrè per do.Iaso.in.l.j. C. de pac.vbi postquam adduxit concor.in contrarium adducitur nouiter tex.vt ibi per eum,& illam gl.reputat singu. Cardi.Alex.in .c. j.de alie.feu.in.ix. qõ.& Gemini. in cap.ij.de deci.lib. vj.

b ¶Delegat.Adde Alex. cõsi.lxxv.

c ¶Dictionis itẽ. Adde Pau.de cas. consi.clx.

de fo.cõpe.ᵖⁱ in ver.aut earũ aliqua parte.quę dicit ꝙ noĩe partis intelligit̃ de dimidia.vt in.c.j. de deci.li.vj.Sed si adijcit verbũ,aliqua tũc verificatur in qualibet particula.nã quælibet minima pars põt dici aliqua pars totius.quodno.

10 ¶ † In gl.in ver.*superioribus*.in fi.& hodie delegatus Papæ nõ põt subdelegare nisi illis personis qbus Papa delegat,de qb⁹ in.c.statutũ. in prin.de rescr.li.vj.& habet̃ in.§.in nullo.eo. ti. An aũt delegat⁹ indistinctè possit subdelegare personis supioribus.puta Epis:Archiepis.Hosti.dicit ꝙ de mẽte tex.apparet ꝙ nõ:sed oportet ꝙ subsit necessitas.per tex.ibi:exigente necessitate &c.dic tñ ꝙ cõis & celebris opi.habet contrarium,& ita practicatur.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Principis potest non solum totam causam committere,sed partẽ,puta citationẽ vel similia.*
2 *Item ista dictio est cõtinuatiua & geminatiua præcedentium.*
3 *Citatio committenda per delegatum Principis potest fieri per quemcunque sibi placuerit.*
4 *Delegatus Papæ potest compellere omnes officiales accessarios in causa expedienda.*
5 *Delegatus inferioris potest alteri committere actum non iurisdictionalem.& si noluerit acceptare, potest ipsum punire.*
Citare non est iurisdictionis.
Arbitri non dicuntur habere iurisdictionem.
6 *Argumentum de toto ad partem validum est.*

Item cũ totum.

1 † Delegat⁹ Papæ sicut põt cõmittere totã cãm,ita põt citationẽ,& punire cõtẽnẽtẽ acceptare.¶ Casus lralis.Quærebat̃ vtrũ delegat⁹ possit cõmittere alicui vt citet partes.Rñdet Papa cũ totũ negotiũ cõmittere possit, vt dictũ est.s̄.citatiõis offm̃ põt cõmittere,& punire cõtẽptorẽ.B.¶ ¶ No.significationẽ hui⁹ dictionis Itẽ. ᶜqnq; ẽm est cõtinuatiua & geminatiua p̄cedẽtiũ,vt hĩc.¶ Item no.ꝙ citans dicitur habere officium.¶ † Itẽ no.ibi:*cuilibet*.ꝙ delegatus Principis nõ tenet̃ citare p̄ nũtios publicos ordinariorũ:sed tenet̃ ibi eligere nũtiũ. & cõmittere cui vult hãc citationẽ.¶ † Not. ibi:*punire contemptorem &c*.ar.op.secũdũ Inn. ꝙ delegatus põt mulctare cõtẽnẽtem sibi parere.& p̄ hũc tex.infero ꝙ delegatus põt cõpellere oẽs officiales necessarios in cã expediẽdaᵈ. facit.c.præterea.in fi.s.e.¶ Sed quæro † quid ĩ delegato inferioris à Principe nunqd possit cõmittere citatiõis actũ?Doc.cõiter dicũt ꝙ sic. quod placet quia citatio quatenus exercet̃ per nũtiũ nõ est iurisdictiõis,sed est nudũ ministeriũ.articulũ ẽm nõ iurisdictionalẽ põt qlibet iudex cõmittere.vt.s̄.c.p̄xi.in ver.nos aũt . & ibi dixi.p̄ hoc facit quia arbiter nõ habet iurisdictionẽ,& tñ põt citare p̄ epistolã & p̄ nũtiũ. vt.l.diẽ p̄ferre.& in.l.sed int erpellat̃.ff.de arbi.An posset punire nolẽtẽ acceptare dicũt docto.ꝙ sic,aliàs nullius momẽti esset hæc ptãs. & facit.c.ex lris.j.eo.¶ Vlti.quærit̃ quæ fuit ratio dubitandi?hĩc dicit Abbas ꝙ an̄ citationem nõ erat p̄petua iurisdictio delegata:ideò videbat̃ ꝙ nõ posset cõpellere ad offm̃ citatiõis acceptãdũ.sed rõ decidẽdi in cõtrariũ fuit:quia perpetuatio nõ reqrit̃ quo ad facultatẽ exercẽdi iurisdictionẽ:aliàs nũquã posset incipere iurisdictionẽ.ad idẽ.c.pastoralis §.fi.de rescri. vbi ante perpetuationẽ põt fieri subdelegatio.

6 ¶ In gl.in ver. *citatiõis*.No.gl.ꝙ † in iure valeat argumẽtũ de toto in quãtitate,seu de toto ad partẽ.& quotidie allegat̃ ad hoc iste tex.ꝙ idẽ iuris est in toto quod est in parte.ad hoc.l.quę de tota.ff.de rei vẽdi.& hoc intellige si eadẽ est ratio in parte quæ est in toto,aliàs non valeat. argu.ad hoc alle.bo.gl.iuncto text.in cle.ij .de re.ecc.nob alie.&c.

SVMMARIVM.

1 *Clausula appellatione remota non refragatur quin Papa possit admittere appellationem.& nu.3.cui debet patere quod primo commisit causam appellatione remota.& nu.4.*
2 *Clausula appellatione remota non habet impedire executionem sententiæ,nisi superior ex certa scientia admiserit appellationem.*
4 *Certa sciẽtia Principis præsumitur de omnibus in supplicatione contentis.*
5 *Supplicatio debet facere mentionẽ de omni clausula quæ posset mouere principem ad non rescribẽdũ.*
6 *Sententia à qua fuit appellatum,an mandetur executioni per primum vel secundum iudicem?*
7 *Remissio in criminalibus ad locum delicti habet locũ maximè quo ad executionem.*
8 *Iudex appellationis confirmans sententiam debet appellantem in expensis condemnare,& istam condemnationem potest vterque iudex exequi.*

1 Præterea. † Si Papa sciẽter cõmittit appellationẽ interpositã à suo delegato dato cũ clausula appellatione remota iurisdictio primi delegati est interim suspensa quo ad executionẽ.h.d.secũdũ verũ intellectũ.Et se cũda pars ibi:*nos autem*. ¶ Casus literalis.in §. isto ponit̃ talis.q.Cã cõmissa est alicui appellatione remota,iudex tulit sñiam diffinitiuã:appellatũ fuit ab illa cã appellatiõis cõmissa est, primi iudices mandauerũt alicui vt sñiam ab ipsis latam mandaret executiõi:iudex appellationis mandauit prioribus iudicibus quatenus nec per se nec p̄ aliũ sñiam illã mãdẽt executiõi. quærit̃ qd iuris?Rñdet Papa ꝙ cũ ex certa sciẽtia appellationis cãm cõmittit alijs cognoscendã appellationẽ illã recipiat & reuocet priorũ iurisdictionẽ,vt interim illorũ executio suspẽdat̃ quousq; de cã appellationis plenius cognoscat̃.Ber.¶ † No.j.vnũ effectũ remotionis ap-

2 pellatiõis in rescripto,nã tollit effectũ appellationis,vt nõ habeat impedire executionẽ sententiæ.nec deuoluere cãm ad superiorẽ nisi à tpe quo superior ex certa sciẽtia admisit appellationẽ.& tene hoc mẽti, quia quotidie solet

3 ad hoc allegari.¶ No.ij.ꝙ † p̄ cõmissionẽ secũdò factã ex certa scientia reuocat̃ iurisdictio prioris iudicis.& facit hęc litera in ar.ꝙ appellatio extinguit p̄nũtiatũ.vt.l.j § fi.ad turpill. Sed in cõtrariũ facit tex.ibi:vt suspẽdat̃. Et ꝙ nõ extinguit̃ sed suspendit̃,nec etiã suspẽditur quo ad oẽs effectus.vide per ea q̄ dixi in.d.c.fi.

4 de sequest.pos.¶ † In gl.in ver.*ex certa scientia*. in fi.dictum gl.procedit cũ cã fuit cõmissa simpliciter,sed vbi prius fuit cõmissa appellatione remota nõ valet cõmissio causæ appellationis nisi fiat mẽtio de illa clausula.qa si Papa sciuisset,nõ ita de facili admisisset appellationẽ. vñ dicit admittere ex certa sciẽtia qn Papa fuit cer

Anto.Franci.
¶ Quomodo ponatur dictio item an sit implicatiua vel repetitiua, vide quæ not .in .l. cum quæritur .in §.idem Labeo.& in.l.in repetendis ff.de leg.iij.vbi dicit̃ ꝙ est repetitiua.& vide Bal .in l.fi.C.de indi.vid. tol.& in.l.Itẽ veniunt.in princ.ff. de peti.hæred. & Barto.in.l.ij.ff.de his qui sunt sui vel ali.iu.& vide Pau.de ca.in consi.lxxij.incip. viso puncto supra scripto . & vide etiam Bart. in .l. seiæ.in.§.caio. ff. de fun.instru.vbi dicit quod stat repetitiuè,& implicat id quod est dispositum in præcedentibus.

d ¶ Causa expediẽda.Adde Federi. consi.clxiij.

a SEB. SAPIA. ¶ Certa scientia. Vide ad hoc bonũ tex. in l. fin. C. de preci. impe. offer. & nunquid sufficiat certa scientia de eo cui derogandũ est latè tradit Fely. in c. cũ inter. co. j. de exce. vbi concludit ꝙ qñ ex narratis apparet Papam vel Principem habere notitiam ex certa scientia, intelligitur derogare, etiã ꝙ nõ apponatur clausula ex certa scientia, de quo etiã per eundem Feli. in .x. nonnulli. col. xiiij. in iiij. fallentia. §. de re. scrip. per do. Decium in c. venerabiles. in j. no. j. de confirma. vti. vel inuti. & ꝑ Mod. in l. quidam cõsulebãt. ff. de re iudicata.

b ¶ Secundum. Adde Ang. con. lxx.

SEB. SAPIA.

c ¶ Expressam sententiã. Vide Bar. in l. præcipimus. §. in his. C. de app. in l. eos. e. ti. in l. si qs priore. ff. ad trebel. Ale. in consi. iij. in v. vo. Bar. & Moder. in l. j. co. pe. ff. de re iud. & latius per Alexã. in l. à diuo pio. in prin. eo. ti.

d ¶ Secundus exequit̃ Adde quod Roma. consil. ccclxix. dicit, ꝙ idẽ est in sentẽtia arbitri, vt ex secunda agatur, nõ ex prima.

e ¶ Remissio. Adde de videndũ Old. consi. cxxiiij.

ZACHARIAS.

¶ Addeq; hoc est verũ de iure cõi, vt no. plenè Ange. in auẽ. vt nul. iu. §. si verò quis comprehensorũ. scrib. in auẽ. qua in ꝓuincia. C. vbi de crimi. agi oportet Bal. in. l. cum archimedorã. col. pe. in glo. mag. in fi. versi. vnde dico C. vt in pos. leg. q tñ in addi. Spe. in ti. de accu. ver. qd si offensus. dicit se nescire legẽ dicentẽ ꝙ in criminibus debeat fieri remissio, hodie tamen de cõsuetudine nõ fit remissio: nisi inter subditos eidẽ imperio. ita ꝑ Bal. in l. ij. co. ij. ver. sed nũquid. C. de ser. fugi. Card. in cle. pastoralis. de re iud. Idẽ in cle. ij. §. denicq;. q. ix. e. ti. Bal. in c. j. de contro. feu. apud pares. & istũ in c. fi. col.

tificatus de oĩbus q̃ potuissent eũ mouere ad cõcessionẽ denegãdã. & ita cõiunge in effectu dicta Doct. hîc. nã de qualibet notabili clausula apposita in primis literis, quæ põt esse impedimẽtũ secũdarũ debet fieri mentio in secundis, aliâs nõ dicitur cõcedere ex certa sciẽtia[a], sed per ignorãtiã & surreptionẽ. vt no. in c. cũ dilecta. & c. cæterũ de rescri. & c. inter. de re iudi. ¶ Sed cõtra hoc & cõtra tex. op. si Papa admisit ex certa scientia, ad quid est opus ꝙ postea merita appellationũ discutiant̃. prout Papa mandat in fine literæ. Itẽ quare Papa nõ ꝓnũtiauit ex quo ex certa sciẽtia Papa admisit appellationẽ, cũ de qua re qs cognouit de ea iudicare debeat, vt in c. cũ sup. de cã pos. & propri. Sol. Inn. multũ instat, sed cõclude breuiter ꝙ illa verba ex certa sciẽtia nõ referuntur ad merita causæ appel. sed ad ignorãtiã q̃ posset allegari in cõmissionis actu, vtputa quia Papa fuit prius informatus de cõmissiõe priori, & ꝙ fuit facta cõmissio app. re. & ꝙ sñia fuit lata &c. si aũt illa verba referunt̃ ad ista, militaret cõtrariũ. ¶ † Et de hac clausula ex certa sciẽtia. vide quod dixi in c. ad hęc. de rescri. nec credo quòd ista verba ex certa sciẽtia ponant̃ in cõmissione. sed satis est ꝙ ꝑ expssa in literis cõmissiõis appareat ꝙ Papa ex certa scientia fecit. ¶ † In gl. fi. No. hãc gl. ad quã quotidie fit remissio cũ q̃rit̃ ad quẽ ptineat executio sententiæ, si fuit appellatũ vtrũ ad primũ vel ad secũdũ.[b] & quãquã gl. multum vacillet, postremò tñ tenet vt exequatur secundus & nõ primus, qa actio ĩ factũ datur ex sententia confirmante, & idem tenet glo. in c. coram. infrà eod. sed contrarium sensit in c. cum in ecclesia. de appella. Sed pro dicto huius glo. est ꝙ sententia videt̃ ipsius iudicis appellationis ex quo eã cõfirmauit, quia oĩa nr̃a facimus &c. vt in c. si apostolicæ. de ꝑbẽ. li. vj. & in l. j. C. de vet. iu. enu. De hac materia vide ꝑ Io. an. in addi. Spe. in ti. de exc. sent. §. nũc dicẽdũ. in ver. sed pone. & ibi etiã ꝑ Spe. in ver. seq. ꝑ Bar. post alios in l. tale pactũ §. q ꝓuocauit. ff. de pac. & plenius in l. à diuo pio. ff. de re iud. & ꝑ Host. & ꝑ Inn. hîc. Et vt clarè habeas materiã, aduertẽdũ est ꝙ quatuor sunt casus quorũ tres sunt clari, & quart⁹ est dubitabilis. Prim⁹ cásus qñ vtraq; sñia fuit absolutoria. nã tunc frustra quærit̃ de executiõe. quia secũ affert executionẽ. iuxta no. in c. cũ nostris. de cõcef. præbẽ. Secũdus cũ prima fuit cõdẽnatoria. & secunda absolutoria: & tũc eũ secũda præualeat ex quo ab ea nõ fuit appellatũ: frustra etiã q̃rit̃ de executiõe. Tertius casus fuit, qñ prima fuit absolutoria, & secũda fuit cõdẽnatoria, tũc indubiè secũdus exequit̃ & nõ primus, cũ ista sit sñia secũdi & nõ primi. Quart⁹ casus dubitabilis. qñ vtraq; fuit cõdẽnatoria, & tũc aduerte aut iudex secundus fuit motus ex nouis rationib⁹ & nõ ex primis, & tũc ipse habet exequi: quia sñia p̃supponit effectũ, qa agitat̃ corã eo. vnde sñia ista nõ est primi sed secũdi iudicis, ergo ad secũdũ & nõ ad primũ ꝑtinet executio. facit. c. cũ Ioãnes. de fi. instr. Aut nihil noui fuit actũ, & tũc aut cõfirmat̃ prima sñia ex negligẽtia appellãtis nõ ꝓsequẽtis in tpe, & executio ptinet ad primũ. ita tenet doc. in d. §. qui prouocauit. & in d. l. à diuo pio. & ꝓ hoc facit tex. j. de ap. c. ꝑsonas. & c. cũ sit. aut pria fuit cõfirmata ex trãsactiõe partiũ: quia post appellationẽ recessit appellans per trãsactionẽ ab appellatiõe, ita ꝙ ex cõsensu suo prima sententia cõfirmat̃: & tũc sunt opi. inter legistas. Quidã tenuerũt ꝙ secũdus debet exequi. & ꝓ hoc videt̃ tex. in d. §. qui ꝓuocauit. Alij tenuerũt ꝙ prim⁹. sed Bar. in d. l. à diuo pio. tenet ꝙ vterq; poterit exeq; nã prim⁹ poterit: quia sñia est sua. scds etiã põt, quia ex quo fuit ad eũ appellatũ: & propter factum partiũ liquet sibi de meritis causæ, põt eã mãdare executiõi. & satis posset hoc admitti. ¶ Quãdoq; sñia cõfirmat̃ ꝑ expssam sñiam[c] ipsius iudicis adquẽ & gl. hic tenet ꝙ secũdus exequit̃[d]. Idẽ videnť velle legistæ in iuribus præalle. & ꝓ hoc bñ facit auẽ. si quis litigantiũ. C. de epis. audi. vbi plenè de hac materia ꝑ Cy. post alios. & Io. an. in addi. præalle. dicit æquũ esse vt primus exequat̃ & nõ secũd⁹: quia ex quo appellatio fuit illa q̃ suspẽdit iurisdictionẽ primi iudicis, & nũc apparet eã esse iniustã, debet cã redire ad priorẽ iudicẽ. ¶ † Et maximè hoc tenẽdũ secũdũ eũ in causa criminali, i. qua habet locũ remissio.[e] iuxta no. in cle. c. pastoralis. de re iudic. & in authẽ. vt nul. iu. in §. si verò qs cõprehẽsorũ. nõ em̃ est æquũ vt puniat̃ quis vbi nõ deliquit. finge em̃ ꝙ iudex ad quẽ, est remot⁹ à loco delicti. Nã si iudex ad quẽ exequeret̃, posset violare iura q̃ volunt remissionẽ fiendã ad locũ delicti. vt in c. j. de rapt. & in iurib⁹ præal. & hæc est bona cõsideratio. Host. hîc & tacitè videt̃ de mẽte Inn. qui distinxit. & hæc distinctio mihi satis placet: quia aut iudex ad quem aliquid addidit vel detraxit à priori sñia, & ipse habet exequi, quia sñia sic reformata est sua, & nõ primi iudicis. aut nihil est additũ nec detractũ, & tũc primus exequit̃ & nõ secũdus. Pro hoc mẽbro: quod est magis durabile, ego adduco bonũ tex. cũ gl. in d. cũ in eccl'ia. vbi videtur iudicio meo hoc probari. ad idẽ. ij. q. j. in fi. nã si iudex ad quẽ perpẽdet malè appellatũ & bñ iudicatũ. sola declaratio ad eũ ptinet, vñ eoipso ꝙ ꝓnũtiat malè appellatũ functus est offõ suo, vt ibi. ergo cã debet redire ad priorẽ iudicẽ. & ꝓ hoc facit, quia appellatio suspẽdit primã sñiam, nõ aũt extinguit, vt in c. veniẽtes. de iureiu. ergo si appellatio ꝓnũtiat̃ minus legitima prima sñia reassumit vires suas, & est executiõi mandãda. & ꝓ hoc facit iste text. in in ver. *vt interim executio sententiæ suspendatur. &c.* Si tñ primus iudex no reperiret̃, tũc nõ esset absurdũ dicere ꝙ secũdus possit exequi. hoc procedit in appellatione à diffinitiua. ¶ † Quid aũt in appellatione ab interlocutoria, si iudex appellatiõis pronũtiauit malè appellatũ: & cõdẽnauit appellãtẽ in expẽsis. vt facere debet. vt in c. vt debitus. de app. quis habeat exnũc exequi an primus an secundus. Spe. in ver. seq. tenet ꝙ primus. & Io. calde. hîc. quod videt̃ probari in d. c. vt debitus. Circa quod tñ posset instari, quia ista cõdẽnatio expẽsarũ est secũdi nõ primi, ergo ipse põt exequi cũ executio veniat accessoriè ad sñiam Et ad c. vt debit⁹. vbi dicit̃ ꝙ debet remittere appellãtẽ & cõdẽnare eũ in expẽsis, põt dicit ꝙ debet eũ cõdẽnare effectualiter, scilicet mãdando sñiam executioni. dicit tamẽ Cald. ꝙ vbi primus no posset exequi, fortè quia post appellationẽ ab interlocutoria processit in cã, & tulit sñiam diffinitiuã, ꝙ secũdus debet exequi, ne cõdẽnatio remaneat sine effectu, & sic dicit se obtinuisse in qõne facti. Et ꝑ hæc habes plenè hũc articulũ examinatũ. quẽ bñ no. quia quotidianus est. Et ad authẽ. si quis litigãtiũ. præall. quia videt̃ multũ facere ꝓ ꝑcedẽti mẽbro, vt secũd⁹ iudex exequat̃ diffinitiuã, dic ꝙ loquit̃ qñ primus iudex est impotens ad exequẽdũ. nã loquitur qñ Eps ex ꝓrogatiõe ꝓnũtiauit inter laicos. Et dic vt colligit̃ ex l. ꝑcedẽti sup qua signat̃ illa auẽ. Abb.

SVMMARIVM.

1. *Delegatus potest præcipere ordinario vt exequatur suam id est delegati sententiam, quam exequi debet, licet sciat iniustam. & nu. 4.*
2. *Obediendum an sit superiori siue iustè siue iniustè. & numero 4.*
3. *Executionum quot sint species tam ad beneficia quàm ad alias res, & qualem iurisdictionem habeant tales executores.*
4. *Sententia esto quòd sit iniusta est mandanda executioni, si ab ea non fuit appellatum. & nu. 2. Quia tunc transit in rem iudicatam. & nu. 5.*
5. *Iudex qui malè tulit sententiam, siue ab ea fuerit appellatum, siue non: adhuc tenetur in syndicatum ad interesse partis.*
6. *Arbiter siue arbitrator tenetur ad interesse parti quam dolo, vel lata culpa in*

pa in laudo grauauit.

7 *Doctor qui dedit malum consilium,ex imperitia an teneatur parti læsæ?*

8 *Iudex an debeat iudicare secundum allegata & acta si repugnat conscientia sua,vide plenißimè.*

Quia verò. † Ordinari⁹ ad mādatū delegati exequit̃ sñiam etiã si sciat cām iniustã. Secūda ibi: *attendentes.* ¶ Casus literalis. Delegatus à Papa tulit sñiam diffinitiuã, à qua nō est appellatū, mādat iudici ordīario vt sñiam illã exequat̃: ordinarius scit sententiã illã iniustã, quærit̃ vtrū debeat illã executiōi mandare vel nō? Rñdet Papa ꝙ per talē demādationē nō cognitio, sed tñ executio demandat̃, & ordinarius tenet̃ obsequi delegato. vñ tenetur sñiam illã executiōi mādare: etiã si sciat illã iniustã, nisi apud illū efficere posit vt ab illo mādato ipsum absoluat. Ber. ¶ No. j. ꝙ delegatus Papæ pōt mādare ordinario loci vt sñiam suã exequat̃. ad idē. s. eo. c. si quādo. & .c. significasti. ¶ No. ibi: *non cognitio sed executio.* ꝙ is cui mādat̃ nuda executio sententiæ nō pōt assumere cognitionē sup viribus sentētiæ, de quo. j. latius. ¶ † Itē no. ꝙ quis debet parere mādato superioris, licet sciat illud iniustū.ᵃ hoc tñ nō est absolutè verū. nā si est cōtra Deū & bonos mores nō debet quis parere superiori, sed potius Deo qui mādat oppositū. vt. xj. q. iij. c. qui resistit. & .c. Iulianus. & .c. si dñs. de quo per Inn. in c. aures. de tēpo. ordi. & istū tex. intellige qñ sententia erat iniusta, tñ aliàs tenebat. quia erat cōtra ius litigatoris, vel quia trāsiuerat in rē iudicatã, quia nō fuerat ab ea appellatū: vnde hæc sñia est solū iniusta ex parte ꝓnuntiātis. sed ex iurisdispōne tenet.ᵇ & est executiōi mādāda, vt sit litiū finis. & de hoc est gl. magistra hîc. & vide quod dixi in. d. c. si qñ. An aūt hoc habeat locū in cã criminali vbi sñia est corporis afflictiua, vt si mandatarius sciat sentētiã iniustã, teneat̃ illã exequi?ᶜ Inn. dicit ꝙ nō cōsuleret ꝙ talē sñiam quis mādaret executiōi. & no. hoc dictum. pro quo facit quòd tacitus cōsensus partis nō habuit purgare vitium sentētiæ: quia nemo est dominus mēbrorū suorū. l. liber homo. ff. ad legē aquil. & in c. contingit. ij. j. de sentent. excom. hinc est quòd cōdemnato inuito potest tertius appellare: vt in. l. nō tantùm. ff. de appel. & .ij. q. vj. in summa. & est optima limitatio ad istū tex. & facit quod. j. dicã cū gl. seq. ¶ In gl. in ver. *& si sciat.* Diuide hāc gl. in tres partes. Nā in prima tacitè opponit, & ĩ solutiōe examinat quis dicat̃ merus executor, & quis mixtus: & quas exceptiōes possunt & debēt admittere isti executores. In secūda parte principaliter quæritur an ab executore posit appellari. In tertia opponit contra tex. quia iniusto præcepto nō est obediēdū. Et secūda pars incip. ibi: *& no.* Tertia pars inci. ibi: *Itē not.* De prima parte gl. vide quod no. Bart. in. l. à diuo pio. de re iudi. & satis plenè per Host. & alios Doc. hîc. ¶ Et no. bene hāc glo. in. l. hoc quod dicit † ꝙ executor datus ad ꝓuidēdū de beneficio dicit̃ mixtus nō mer⁹. dicitur aūt mixtus quia habet mixturã iurisdictionis, pōt eñ assumere partes iudicis si vult, de quo vide per gl. in cle. vnica. eo. tit. dixi plenè post Inn. in. c. fi. de ꝓsump. & ideò de isto executore ad beneficia, dic vt ibi. & sic distingue materiã huius gl. post Doc. ꝓmittēdo ꝙ iudex pōt dici executor inquātū ꝓcedit exequēdo instiitiã & ius partis. vt in. c. si quis cōtra. de fo. cōpe. sed ꝓpriè & strictè distinguitur ab executore: quia iudex dat̃ principaliter vt cognoscat inter partes, sed secūdariò habet exequi, executor verò datur principaliter sup executiōe: licet quādoq; secundariò posit cognitionē assumere & partes iudicis. His præmissis dic post Hos. maximè ꝙ alius est iudex, & ali⁹ executor, executorū verò ali⁹ est mixt⁹, ali⁹ cōseruatorius, alius referēdarius, ali⁹ denūtiator seu executor simplex & nudus, quidã est executor merus & purus alicuius sententiæ. & sub istis terminis applicabo dicta legistarū & aliorū Doc. ¶ De primo scilicet iudice. dicendū est ꝙ regulariter tenetur admittere exceptiones ꝓbabiles. vt in. c. ex parte. s. e. el. ij. dicit tamē no. Inn. in. c. post electionē. in fi. de cōces. ꝓbē. ꝙ si iudex vehemēter suspicatur exceptionē oppositã in fraudē cã dilatādi iudiciū: licet exceptio in se sit ꝓbabilis pōt tñ eã nō admittere,ᵈ si ꝓsumit cã falsam: nec debet de appellatiōe curare: quia si est falsa appellatio nō pōt iustificari. vt in. c. interposita. de app. & dic latius vt no. Inn. in. d. c. post electionē. ¶ De secūdo, scilicet de executore mixto. dic ꝙ pōt dici mixtus quādo iudex tulit sñiam, sed nō cognouit de executiōe, sed mādauit eã alicui, & de isto propriè intelligit. l. & si nō cognitio. C. si cōtra ius vel vtil. pub. canonizata. xxv. q. ij. & iste executor pōt admittere oēs exceptiōesᵉ cōcernētes ipsam executionē.ᶠ & sup eis ꝓnūtiare. exēplū corã eo cui fuit cōmissa executio: opponitur exceptio cōpēsatiōis, vel ꝙ nō debet vltra quã facere posit cōpelli: puta quia est miles, vel qd simile. & ꝓ hoc bonus tex. & ibi Bar. in. l. pe. ff. de cōfes. succedit eñ iste quo ad executionē loco primi iudicis, ideò debet admittere oēs exceptiōes cōcernētes ipam executionē. ad hoc. d. l. à diuo pio. §. si sup rebus. cū seq. & ibi ꝑ Bar. exceptiōes verò cōcernētes merita causæ inferētes sñiam nullã debet admittere, qa & si prim⁹ admisisset nō tñ debet sup eis ꝓnūtiare: ne irritet sententiã superioris: sed debet cognoscere ad affectū supersedendi & remittendiᵍ cām ad superiorē. & iste est propriè casus ca. decætero. j. de re iud. & in. l. si ꝓtor. §. marcellus. ff. de iud. & .d. l. pe. ff. de cōfes. in primo dicto. An aūt indifferenter exceptio nullitatis impediat executionē sententiæ: vide Inn. in. c. cū in iure. j. e. plenius ꝑ Io. de lig. in cle. j. de re iud. ¶ De tertio, scilicet executore cōseruatorio.ʰ dic vt plenè hodie habetur in. c. ij. & fi. j. e. li. vj. vbi tractatur quã ꝑtãtē habēt isti conseruatores. ¶ De quarto: scilicet executorio referēdario. Dic ꝙ debet admittere exceptiōes, nō tamē assumendo cognitionē, sed vt referat superiori: & iste poti⁹ dicitur auditor: & pōt recusari vt. s. suspectus secūdū Hos. & de isto dixi. s. e. c. sup qōnū. & dic vt ibi. ¶ De quinto, scilicet denūtiatore seu executore puro & nudo dato ad aliquē pignorādū vel suspendendū, vel excōicandū dicit Host. quòd nullã exceptionē debet admittere.ⁱ ¶ Et idē dic de sexto & vltimo, nā purus & merus executor dicitur quādo iudex plenè cognouit de cã & de executione fiēda, & purū factū ipsius executionis alteri cōmisit. & de isto loquitur tex. in. l. executorē. &. l. si vt pro-

xij. in fi. j. de fo. cōpe. vbi addit non valere talē cōsuetudinē per quam nō debet fieri remissio, si delinquēs nō est in loco domicilij vel delicti non omitto nō petitã remissionē nō fieri. no. Bal. in addi. Spec. tit. de cōpe. iudi. adi. ver. iudex originis. Itē fit expēsis petitis. no. idē Bal. in. c. j. §. si iudex. ver. sed quæro. de pa. tenen. Anto. Franci.

¶ Circa hāc materiã remissionis faciendæ in criminalibus, & an hodie de cōsuetudine fiat. vide etiam no. per Bal. in. l. ij. C. de manda. & q no. in. c. j. j. de rap. & vide do. Abb. in. c. fi. in. xj. col. de fo. cōpe. Et adde ꝙ qñ debet fieri hæc remissio, & reus est captus, nō debet fieri, nisi ꝓcedēte summaria cognitione an deliqrit. vide Bal. in addi. Spe. in ti. de cōpe. iud. adit. in ver. malefictor. & ꝑ Car. in cle. ij. in C. deniq. in fi. de re iudi. Et adde ꝙ remissio nō habet locū in causa criminali ciuiliter mota quia illa æqparat̃ ciuili. ꝑ ca. tuæ. de procu. & habet̃ ꝑ do. Card. in. d. §. deniq. in xij. q.

a ¶ Iniustū. An sententia iniqua mereatur executionē vide Inno. in. c. qa plerīq. in. j. co. de immuni. eccl. vbi dicit ꝙ nō in foro conscientiæ. vide Bal. in aut. ad hæc in ver. Itē dubitat̃ C. de vsu. gl. & scribentes in. c. inter monasteriū. j. de re iudi. Lanfran. de oria. in. c. qm cōtra falsam. col. xiij. de proba. & Moder. in. l. pen. ff. de iusti. & iur.

b ¶ Dispositione tenet. Sed quid si esset notoriè iniusta. vide. c. inter cæteras. de re iud. Andræ. Barba.

c ¶ Illam exequi.

Adde Ang. consi. cccviij. vbi dicit ꝙ iudex qui cognoscit ꝙ iniustè condēnauit aliquem debet principi rescribere.

d ¶ Nō admittere. Adde Alex. consil. xxxiiij. Abb. consi. xxxiiij.

e ¶ Admittere. Vide Bal. in. l. j. C. q accu. non pos. Io. and. in tit. de leg. §. nunc videndū. in add. mag. gl. in c. super eo. s. eo. & ibi do. Car. de remis. ad. l. ij. C. de falsis. Andræ. Barba.

f ¶ Ipsam executionem. Adde Roma. cōsi. cccxxx. vj. vbi dicit ꝙ nō exequitur, nisi cōstet sibi de solennitate sententiæ.

g ¶ Remittēdi. Adde quod Roma. consil. lj. dicit, ꝙ quando sententia est notoriè nulla non habet necesse remittere.

h ¶ Conseruatorio. Adde do. de Ro. deci. suis. de rescr. Anc. cōsi. cxxxj.

i ¶ Debet admittere. Adde Ancha. consi. ccxxv.

a ¶ Aduerte tñ. vide Bar. in. l. à diuo pio. ff. de re iudi. vbi tenet contra istam glo. vide hîc Io. de Imo. sed in. d. l. à diuo pio. tenuit cõtra Bar. And. Barb.

b ¶ Mandato parere. Vide quod no. Bar. in. l. j. ff. de ope. no. nun. & gl. in. l. j. §. hoc interdictum. in ver. imperfecta. ff. de tab. exhi. & Bal. in. l. ex præ dijs. C. de euictio. Andræ. Barba.

c ¶ Habere regressum. Vide ꝓ hoc gl. in. l. j. ff. de app. & qđ voluit glo. in. l. j. ff. quod quis iuris. q̃ vult q̃n ex cã omisit appellare vide Bal. in. c. j. §. iudices. de pa. iu. firmã. vbi loquit q̃n expsse renũtiauit iuri appellandi. vide eundẽ in. l. fi. §. finaũt. C. de tẽpo. appel. & ĩ. l. fi. C. de pœ. iud. qui malè iud. & in. l. j. ff. quod quisq; iu. & in. l. obseruare. C. pro fisci. de offi. pro. cõ. & Ang. in. l. si insfa. ff. de iud. & in. l. iiij. §. fi. ff. de dã. infe. & in. l. mãcipia. C. de ser. fugi. & in. l. j. ff. de app. & in. l. fi. §. illud. C. de tẽpo. ap. & in cõsi. lxxxvj. Barto. in. l. fi. ff. de va. & extraor. co. vbi quærit qd in laudo arbitratoris. vide ibi per eũ. Sali. in. l. fi. §. finaũt. C. de tẽpo. app. vide hîc Bal. & alios. in. c. sæpe de appel. Andræ. Barba.

d ¶ Contrariam sententiã. Vide Abb. in rub. de appell. cum ibi cumulatis per Fely.

e ¶ Quid in laudo. Vide tex. ad hoc ponderatũ ꝑ scribentes ibi. & latè ibi ꝑ Iason. in. l. penul. C. de pact.

f ¶ Per imprudentiam. Vide. d. Ias. in. l. j. C. de ser. fugiti.

g ¶ Si iudex. Adde ꝙ Princeps potest iudicare secũdum suam cõsciẽtiã, vt no. Bart. in l. j. C. vt quæ desunt aduo. par. in supp. & tradit latè Feli. in. c. in causis j. de re iudicata.

ponis. C. de execu. rei iud. & ibi bona glo. & ad hæc mẽbra debes reducere istã gl. Aduerte tñ[a] in eo ꝙ gl. vult facere differentiã inter executorẽ s̃nïarũ deputatũ specialiter ab hoïe, & executorẽ deputatũ fortè ab aliquo vel prouisione superioris. nã in quibusdã locis deputatur certus officialis sup executionibus s̃nïarũ. de primo primo dic vt. s̃. dixi. De secũdo videt̃ ꝙ possit pronuntiare super oĩbus exceptionib⁹ etiã cõcernentibus nullitatẽ sententiæ, quia succedit loco primi iudicis. nec est illo inferior: & videt̃ idẽ vbi exceptio peteret̃ corã pari iudice seu corã subrogato, vide per Spe. in tit. de execu. sentẽ. §. ij. ver. quid si mandetur. & per Inn. j. eo. c. cũ in iure. & sic distinguit Bar. in. l. à diuo pio. & ꝑ hoc habes primã partẽ gl. declaratã & suppletã. ¶ 4 † Et in fi. gl. No. ex hac gl. duo primò ꝙ si s̃nïa vel iudicis ꝓceptũ est ipso iure nullũ, nõ tenet̃ quis suo mãdato parere[b], nã non põt in illo actu dici iudex. ar. in. c. forus j. de ver. signi. imò iudici volenti exequi põt resisti. vt dicit gl. no. in. c. proxi. & dixi in. c. si q̃n. s̃. eo. ¶ 5 † No. ij. ꝙ omissio appellatiõis nõ purgat vitiũ sententiæ, quominus pars possit habere regressum[c] cõtra iudicẽ. Idẽ secũdũ gl. si pars fecit quãtũ potuit: puta bis appellauit, & semp reportauit cõtrariã s̃nïam.[d] & idẽ no. Inn. in. c. sæpe j. de appel. & in. c. sacro. de sent. excõ. quod est bene no. Ex quo infert̃ ꝙ nõ appellãs verè sententiæ nõ cõsentit. nã si verè cõsentiret, non posset habere regressum cõtra iudicẽ. Itẽ tolleretur obligatio naturalis, q̃ tñ per s̃nïam non tollit̃ vt no. in. l. Iulianus. ff. de cõdictio. indebi. quod ergo dicitur in. c. quod ad cõsultationem j. de re iudi. quòd nõ appellans videt̃ cõsentire. dic ꝙ procedit in consensu interpretato & nõ vero, & præsumitur ille consensus ad effectũ vt illa sentẽtia trãseat in rẽ iudicatam. Nec obstat parti agenti cõtra iudicẽ exceptio rei iudicatæ. quia ad aliud agitur nunc quã tũc: quia primò agebat̃ super re principali, nũc verò cõtra iudicẽ ad interesse: & sic cessat exceptio rei iudicatæ. vt in. l. cũ quærit̃. cũ duabus seq. ff. de excep. rei iud. & no. in. c. aduersario. de except. ¶ 6 † Sed q̃ro nũquid ꝓdicta ꝓcedãt cõtra arbitrũ qui malè iudicauit? Dic ꝙ sic: quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorũ. l. j. ff. de arbi. & hoc firmat Bar. in. l. fi. ff. de va. & extraordi. cog. vbi notãter. quærit quid in laudo[e] arbitrorum, nunquid possit haberi regressus cõtra arbitratores seu amicabiles compositores: si vltra debitũ aggrauarunt partes. & concludit ꝙ cũ arbitrator æq̃paret̃ ꝓxenetæ, quia est quidã mediator inter partes, nõ tenet̃ nisi de dolo & lata culpa, sicut ipse proxeneta. vt legit̃ & not. in. l. j. ff. de proxe. nã arbitrator nõ propriè est arbiter, nec quasi iudex. vt. l. si de meis §. recepisse. ff. de arbi. vbi bonus tex. multũ singularis & notabilis. & per hoc dictũ not. singulariter ꝙ si arbitrator fuit in dolo vel in lata culpa potest cõueniri per partẽ læsam ad interesse, & dicit̃ esse in lata culpa quãdo deuiauit ab eo, qđ cõiter oẽs fecissent. vt in. l. latæ culpæ. ff. de ver. signi. ¶ 7 † Quid aũt in cõsiliarijs seu iurisperitis, qui per imprudẽtiã[f], vel perperã, vel per errorem dãt malũ cõsiliũ in præiudiciũ alterius partis, nunquid cõueniri possint ad interesse. vide in Spe. in ti. de requi. cõsi. §. j. ver. cõsiliarij. ¶ 8 † In glo. in ver. tenetur. in fi. No. hãc glo. q̃ solet allegari quotidie. & videt̃ gl. sentire colligendo ar. cõtra Hug. ꝙ iudex debet iudicare secundũ allegata, licet habeat conscẽtiã in cõtrariũ. & colligitur hîc ar. ex tex. in eo ꝙ Papa hîc mandat ordinario vt exequatur sentẽtiam delegati etiã si sciat eã iniustã. si ergo Papa cõsuluit, satis infertur ꝙ cessat peccatũ. & hanc opi gl. tenet & prosequitur ꝑ plura verba in. c. j. de off. ordi. in ver. canones. & no. illam gl. quia est plenior qualibet alia in hac materia. Host. hîc dicit ꝙ si iudex[g] habet cõsciẽtiã firmã & indubitatã: quia clarè cõstat sibi de cõtrario eius quod probatũ est, ꝙ nõ debet tunc deponere cõscientiã: nec cõtra eũ ꝓnuntiare, sed debet instare vt exoneretur ab offõ iudicãdi, quod si efficere nõ põt: debet appellare ad superiorẽ, iuxta not. in. c. si quãdo. s̃. e. sed si cõscientiã iudicis nõ est indubitata, tũc debet eam deponere si põt: sed si non põt, debet cõtra eã iudicare, etiã si conscientia sit erronea, per. c. per tuas. el. ij j. de simo. & c. literas. de resti. spo. sed Io. and. in hoc quasi nil dicit remittendo ad not. per eũ in addi. Spe. in ti. de alleg. & dispu. §. vlt. ante fi. super ver. licet aũt. & ibi recitatis varijs opi. & motiuis magistrorũ etiã theologorũ, quos dicit disputãdo vidisse tenere cõtrariũ. & ꝙ põt quis habere triplicẽ scientiã. vnã vt Deus: exemplũ in sacerdote, qui aliquid habuit in confessione, vt in. c. si sacerdos. de offi. ordi. secũdã vt iudex: vt quia constat sibi ex actis publicis. tertiã vt priuatus. Si ergo iudex habet cõsciẽtiam cõtra acta publica, non debet ꝓcedere secũdum illã, quia nõ habet illã cõscientiã vt iudex, sed vt priuatus: & ipse habet iudicare vt iudex, sed in ista perplexitate dicit iudicẽ debere laborare ad inquirẽdũ veritatẽ: quã si habere nõ põt debet instare vt alleuietur ab onere iudicandi, si nõ põt, debet informare conscientiã suam per distinctionẽ. de qua. s̃. c. j. ꝙ licet vt priuatus sciat contrariũ. tñ q̃a ibi est tanquã iudex nõ debet curare de illa cõsciẽtia quam habet vt priuatus, sed si nõ põt aliquo modo cõscientiam suam sic informare, vt puta quia iudex vehemẽter credit incurrere peccatũ si pronuntiat cõtra cõscientiam: tũc nõ debet pronuntiare sed supersedere: & patienter pati pœnam si superior seu puniret: quia iudicare nõ vult ad hoc. d. c. lr̃as. & c. inq̃sitioni. de sen. excõ. dicit tamẽ ꝙ nõ debet propter cõsciẽtiam pronuntiare cõtra acta publica, nec etiam abstinere ab offõ iudiciali, quia tenẽdo cõtrariũ cõfunderetur totũ ius positiuũ. Pro hac opi. Io. an. vide qđ no. btũs Thom. ij. q. lxxvij. artic. ij. vbi inter cætera tenet ꝙ iudicare ad iudicẽ ꝑtinet tanquam ad habẽtẽ potestatem de publico. & ideò nõ debet iudicare nisi sit informatus per probationes publicas, vt per instrumenta, testes, & similia. Io. Cald. hîc aliter distinguit: dicens quòd aut iudex habuit conscientiam per argumenta leuia, & tunc debet illam deponere, & iudicare secundũ acta. adde. c. inquisitioni j. de sen. excõ. sed si nõ põt illã deponere, nullomodo debet iudicare contra cõsciẽtiam. vt. d. c. per tuas. cũ simi. aut habet conscientiam indubitatam, & tũc nullo mõ secundum eũ debet deponere cõscientiam. sed in hoc distinguit. ꝙ aut habet cõsciẽtiam cõtra reũ, aut pro reo. Primo casu nõ debet aliquo modo reũ cõdẽnare secũdũ cõscientiam. sed eũ absoluere secũdum acta, quia non habet iudicare secundũ conscientiam quam habuit vt priuatus. & absoluẽdo eũ ab accusatione non facit contra conscientiam, q̃a nõ pronũtiat eũ innocentẽ. Exẽplũ accusatur Titius de homicidio, testes nõ probant. sed iudex vt priuatus scit ꝙ homicidium commisit. non eñ, vt dixi debet eum cõdẽnare: nec eum pronuntiare innocẽtẽ cõtra cõscientiam, sed eum absoluere mõ ꝓdicto. & pro hoc mẽbro optimè facit. c. si sacerdos. præal. Secundo casu quando habet consciẽtiam pro reo, vt quia probat̃ cõmisisse domicidium, & iudex scit quòd nõ cõmisit. dicit ꝙ iudex non põt eum condẽnare, nec causam delegare, nec remittere ad superiorẽ si vehementer suspicatur ꝙ ex hac remissiõe iste damnaretur, sed debet supersedere, nisi credat ꝙ supior eũ damnabit. quo casu debet eũ absoluere. Nec ob. si dicatur ꝙ non debet eũ absoluere secundum conscientiam suam, quia propriè eum absoluit: quia non potest iuformari vt iudex, nam sciẽtia iudicialis inest homini tanquam in subiecto. vnde ex quo habet certam scientiam vt homo non potest recipere contrariam scientiam, vt iudex. q. d. ꝙ in eodem

in eodē subiecto non possunt cōcurrere contrariæ scientiæ,& sic sciētia iudicialis non pōt applicari ad animū iudicis,& sic potius absoluit ex defectu probationis. & dicit ꝙ aliter dicentes nō cōsiderauerūt ꝑdicta.do.meus.d. Card.in sum.tenuit ꝙ licet iudex habeat scientiā cōtrariā vt priuat⁹,nihilominus debet semper iudicare secūdū acta,& si non iudicat, peccat in eo ꝙ nō obedit superiori,necessitat̄ eñ ex officio publico.non ob.iura q̄ dicūt ꝙ agēs cōtra cōsciētiā peccat.procedūt eñi in priuato,quia nō debet priuatus agere contra cōsciētiā:secus in hoīe habēte offm̄ publicū:qui secūdū acta publica iudicare debet,& non curare de cōscientia quā habet vt priuat⁹.hāc opi. tenuit glo.in.d.c.j.de offi.ordi.& glo.& Bart. in.l.illicitas §.veritas.ff.de offi.præsi.& multū facit ibi tex.Mihi plus placet opi.Calde. præter vltimum membrū,nā credo ꝙ nunquā iudex debet iudicare cōtra conscientiā.pro hoc tex.in.c.cū ęterni.[a] de re iud.lib.vj.& in cle. j.§. verū.de hæret.vbi in actu iudicandi tex. ponderat cōsciētiā priuatā iudicis.Nec ob.quod dicit̄ iudice peccare nō iudicādo:quia illud verū:qn̄ negligit,secus si ex iusta cā differt. Nec placet r̄nsio do.Car.nā nō minus obligat̄ priuatus obedire superiori, quā iudex obedire legib⁹ publicis & superiori.sed priuatus nō tenetur obedire superiori cōtra conscientiā suā .vt d.c.literas.ergo nec iudex iudicando.Sed vltimum mēbrū Cal.nō placet vt prædixi vt possit iudex absoluere reū cōtra acta, quia hoc esset confundere totū ius positiuū,& dare iudici materiam calūniandi.nā nō debet credi iudici si dicat se habere cōscientiā alicuius facti in præiudiciū alterius.vt.vj.q.ij.ca.si tm̄.& in.c. placuit.& in.c.qm̄ cōtra.de proba.Nō ob .pręcedenti mēbro.l.illicitas. § veritas.vbi dicit̄ ꝙ veritas rerū erroribus gestarū nō vitiat̄, ideò iudex nō debet iudicare secūdū quod ꝓbatum est:quia vt dicit Cald.& bene,ille tex.debet intelligi de veris probationibus,vt ibi colligitur ex illa dictione illatiua:& ideò &c. quæ infert ex illo verbo veritas.sed nos loquimur qn̄ iudex scit ꝙ veritas est in contrariū. Ad istū tex. r̄ndet̄ ꝙ s̄nia hīc tenebat,& transiuerat in rem iudicatā,vt dicit̄ in gl.& iura volūt ꝙ talis sententia mandet̄ executioni,vt sit finis litium.

a ¶ Cūm eterni. Io. cald.all. cum hoc tu pōdera,quia dixi secundum conscientiam & iustitiam.
Anto.Franci.
¶ Circa istud qn̄ iudex habet conscientiam læsam debet supersedere & non iudicare, debet tamen curare si potest illā conscientiam deponere iuxta ea quæ plenè tractantur per doctor.{& vltimatè per do.Fely.in.c. ne innitaris.de cōstitu.qm̄ q cōsciētiam læderet ædificat ad gehennā. caueat tamen ne falsam conscientiam habeat.vt in c.ptuas.de simo. & in.c.literas. de resti.spo.& in.c. quod autem .§. ex his.xxviij .q. j.qui eñ conscientiam lædit saluari nōpotest.vt in.d. c.literas.& in ca. fi. de præscri. & in.c.tua.de simo. & propterea dicebat Bal.in.c.cū causam.de testi.ꝙ

SVMMARIVM.

1 *Delegatus papæ potest in casu singulari committere causam appellatione remota.& nu.3.*
2 *Delegatus papæ licet sit maior quocunque in causa sibi cōmissa,tamen tenetur superiori suo citra causam illam obedire.*
4 *Animus & ea quæ consistunt in animo probantur ex coniecturis.*
5 *Clausula appellatione remota non excludit quin aliquando possit appellari.*
Renuntians appellationi nullam appellationem potest interponere.

1 Cum autem. †De legatus qui impedit̄ die statuta procedere partē hoc procurantē puniet.& quātū ad diē illā cām cōmittet appellatione remota,nisi partes negotiū prorogent.& secūda pars ibi: *Nos.* ¶ Casus literalis.Iudex delegatus statuit terminum partibus in quo deberet pręsentare se corā ipo ad procedendū in causa:pars altera ꝓcurauit iudicē ipsum euocari à Rege vel Archiepo in termiuo illo vt negotiū prorogeť:Papa volēs obuiare malitijs peruersorū,statuit vt si cōstiterit hoc procuratū fuisse malitiosè ab aliqua partiū iudex illā puniat debita pœna,& ne aliquis lucrū de malitia sua reportet iudex cōmittat negotiū personæ neutri parti suspectę quātum ad diē illū,quatenus in negotio ipso procedat appellatione remota,nisi partes cōsense-
2 rint terminū prorogari.Ber.¶ †No.j.ꝙ licet delegatus Papæ sit maior omnibus quo ad causam sibi cōmissam,in alijs tn̄ remanet subiect⁹
b suis superioribus.[b] vñ etiā durāte cā tenet̄ obedire alijs suis superioribus.¶ No.ij.iudicē delegatū posse animaduertere in partem calūnio sè agentē,& pōt partē mulctare.secūdū gl.no. hīc.de quo dic vt dixi in.c.de causis.s̄. eodem.
3 ¶ †Itē no.casum in quo subdelegatus ꝓcedit appellatione remota,& ratio specialitatis ponit̄ in gl.fi.¶ Op.cōtra tex.& videt̄ quòd etiā nō data ista malitia possit iudex causam subdelegare,vt.s̄.eo.in prin.Sol.Doc.fatent̄ contrariū & bene,sed iste tex.ꝓuidet de nouo vt data malitia partis possit iudex cōmittere appel-
4 latione remota.¶ Sed quæro † qūo cōstabit iudici de malitia partis? Dicūt Docto.quòd per coniecturas:quia cū malitia consistat in aīo,de facili clarè probari nō pōt.ad hoc.c.ij.de renū. li.vj.& .l.dolū.C.de dolo.¶ In glo.in ver. *à Rege.* ibi: *cōmittere vices suas.* Videt̄ glo.hīc tacitè consentire quòd causa fuit hic cōmissa plurib⁹ cū clausula,quod si nō oēs.sed istud est diuinare,quid aūt iuris de ista qōne quā ponit gl.dicetur in.c.corā.j.e.¶ In ea. gl.ibi: *cum vtriq; possit obedire.* No.gl.& dic vt plenius no.in.c.cū para-
5 tij.de app.¶ † In gl.fi.ibi: *sed hodie locū hoc nō habet.* Gl.hoc dicit inhęrendo opi.suæ,quòd hodie clausula appellatione remota nihil operet̄. sed non bene dicit,qa vbi apponit̄ hæc clausula nulla appellatio admittit̄,nisi expresè à iure approbetur:vt in.c.pastoralis.j.de appel.& ibi pleni⁹ de hoc no.& inter cætera ponit hīc Hosti.not.dictū dicens ꝙ magis operat̄ renuntiatio appellationis facta per partes quā remotio appellationis,quæ fit in rescripto principis:qa qn̄ partes renūtiauerūt nulla appellatio debet admitti.vt in.l.fi.de tēpo.app.sed qn̄ princeps remouit in rescripto suo admittitur appellatio in multis casibus,qui scilicet expressè approbanrur iure de quibus no.in.d.c.pastoralis. quod notabis.

conscientia est bonus vir.quod etiā voluit Alex.in.l. item si prætio .§. j.in fi.ff.loc.& bene caueat iudex quia conscientia subtilis licet excuset à dolo : non excusat tamen à damno pecuniario.ita not.voluit Bal.in.l.fi.in.ij.colum.in prin.C.de fid.instru.& ideo dicebat Inn.in .c. fi.de præscr.ꝙ cōscientia titubans non inducit malā fidem in præscriptiōibus. dicit tn̄ Inno.in hoc.c. in iij.col.in ver. Itē no.ꝙ conscientia excusat iudicem qui non admittit appellationē. debet tamen,vt dixi curare deponere talem conscienciā aliàs debet supersedere ad iudicandum si nō potest illā deponere , vt plenè tractatur in præall.c.ne innitaris.

b ¶ Superioribus. Imò punitur per prælatum inferiorem:& vt inquisitor hæresis à Papa deputatus potest amoueri , & amotus per prælatum puniri .ita no.Cardi. in cle. ij .§. notarij . per tex.ibi.de hæret.

SVMMARIVM.

1 *Subdelegatus potest punire impedientem suam iurisdictionem.vide in fi.*
2 *Officiali iniustè exequenti potest resisti etiam per tertium.& nu.5.*
3 *Supplicatio porrecta principi debet facere mentionē non solum expressam,sed expreßißimam de omni clausula quæ posset mouere principem ad rescribendum.*
4 *Executor merus an poßit punire impedientem eius officium.*

CAP. XXIX.

1 Ex literis. †Subdelegatus à delegato Papę iurisdictionē habente pōt coercere impedientē.h.d.comprehendēdo vtrunq; intellectū.Sunt duæ partes .In prima

pte decisa facti narratio. in scda causę cõmissio ibi: *Mandamus*, quæ distinguit. & membrũ ꝓsequitur ibi: *si verò*. ¶ Casus literalis ponitur p Ber. ĩ gl. j. ¶ No. j. ꝙ vbi mãdaẽ executio sententiæ videẽ etiã accessoriè dari iurisdictio, qđ tñ intellige vt dixi. s̃. c. ꝓxi. § quia verò. ¶ Not. ij. ꝙ commissa iurisdictione videẽ translata potestas coercẽdi. & no. illa verba tex. ꝙ iurisdictio sine coercione videẽ delusoria. & vide qđ no. in. c. cũ cõtingat. de fo. cõpe. ¶ No. iij. ꝙ interdictũ põt ferri in personã. ¶ Itẽ no. ꝙ iniuria fit iudici si eius literæ non ꝑmittanẽ legi. & põt ex hoc agi cõtra iniuriantẽ ad satisfactionẽ iniuriæ. facit. l. si quis id quod. ff. de iurisd. om. iud. ¶ † Item no. in ver. *denuntietis*. iũcta glo. ꝙ a exequenti sñiam nullã[a] põt violẽter resisti etiã b per tertiũ[b]. & apertè ꝓbat hæc litera si ferens sñiam nõ habebat iurisdictionẽ. ¶ Vlti. no. ꝙ nedũ delegatus Papæ sed etiã subdelegatus ad certũ articulũ habet iurisdictionẽ & coercionẽ circa articulũ sibi commissum. & de hoc. j.

3 ¶ † In gl. in ver. *expressam fecerit mentionẽ*. ibi: *tacito de literis*. Dic ꝙ nõ sufficit facere mentionẽ de alijs literis, sed debet fieri mẽtio spãlis. vt ꝓbatur in. c. ij. de do. & cõtu. vñ de qualibet clausula notabili apposita in prioribus literis debet fieri mentio in secundis. vt no. in. c. cũ dilecta. & in. c. cæterũ. de rescrip. & in summa de oĩbus est fienda mẽtio q̃ possent mouere aĩm principis ad secũdas literas denegãdas. vt in. c. postulasti. de rescri. & ideò dixit Inno. no. verbũ ꝙ non solũ expressa sed etiã expressissima de prioribus est fienda mẽtio. facit. j. eo. c. significantibus. & est rõ secũdũ eũ. quia reuocatio priorũ iudicum est odiosa & cõtraius. Hæc rõ nõ placet Host. quia reuocare priores literas nõ est violare ius vt in. l. iudiciũ soluiẽ. ff. de iudi. facit. l. obseruandũ. ff. eo. sed rõ est secũdum eũ, quia quædã iniuria irrogaẽ prioribus iudicibus si sine legitima cã reuocantur. l. iij. ff. de arbi. facit. c. vt debitus. j. de app. Et tractat hîc Inno. vtrũ de appellatione sit fienda mẽtio in literis: & videẽ cõcludere ꝙ non sed cõtrarium tenuit in. c. dilecti. de maio. & obe. & sequitur hîc Host. ꝙ sit fienda mẽtio. videẽ tex. in. c. bonæ. de confir. vti. & in. c. ex parte. de rescript.

4 ¶ † In gl. in ver. *subdelegatus*. ibi: *& etiã merus executor*. No. sing. gl. ꝙ merus executor & sic deputatus ad nudũ ministerium recipit iurisdictionẽ & potestatẽ coercendi saltẽ circa executionis actũ. & idem voluit glo. in. c. sup qõnum. in ver. quã executorẽ. s̃. eo. Itẽ sentit Host. c hîc sed cõtrariũ sensit[c] Io. an. super text. in ver. *quã poterunt &c.* nã ibi ponderat tex. qui videẽ innuere ꝙ isti delegati expressè mandauerũt isti Patriarchæ iurisdictionẽ, & nõ cõmiserũt simpliciter nudũ ministeriũ, vnde intelligit ꝙ delegati cõmiserãt isti vices suas in actu denũtiationis, aliãs non potuisset Patriarcha exercere iurisdictionem cũ fuisset deputat⁹ ad nudũ ministeriũ. s. vt denuntiaret illos canonicos nõ esse excõicatos. ad hoc bonus tex. in. c. sĳ. eo. in fi. & ibi clarius hoc tenent Io. an. & Host. super gl. pen. cõcludentes ꝙ nisi apponanẽ aliqua ver d ba per quæ detur iurisdictio puta cõtradictores[d] cõpescẽdo &c. vel vices nostras committimus in tali actu &c. nõ põt deputatus ad nudũ ministeriũ exercere iurisdictionẽ etiã cõtra im e pedientes. per. d. c. fi. Vin. tñ ibi distinguit[e] vtrũ delegatus sit præsens vel absens. vt in primo casu non possit, sed recurraẽ ad delegãtẽ, in secũdo sic. & vtraq; opi. videẽ satis probabilis. Aduerte tñ. aut mandaẽ nuda executio facti plenè prius cogniti, & nullã iurisdictionẽ põt exercere executor. vt in. l. executorẽ. & in. l. si vt proponis. C. de execu. rei iud. & dixi. s̃. c. proxi. aut mãdaẽ sibi nõ pura executio sed aliquod nudũ ministeriũ, & tũc habet locũ quod. s̃. dictũ est. & de subtilitate iuris vr̃ verior opin. Io. an. sed distinctio Vin. habet æquitatẽ. & no. prædicta, q̃a quotidiana, cũ sępe auditores qui excõicauerũt iu curia mandãt in partibus excõicatũ publicari. Ex prædictis habes nunquid cõmissari⁹ possit exercere iurisdictionẽ cõtra ĩpediẽtem, & adde quod no. in c. super qõnũ. s̃. eo. in ea. gl. ibi: *delegatus ab episcopo*. hæc gl. vsq; ad fi. instat vtrũ delegatus inferioris à principe possit iurisdictionem exercere circa executionis actũ, vel etiã aliter partes coercere: & hoc incidit in aliud dubiũ, nunquid in delegatum inferioris à principe transeant ea quæ sunt meri vel mixti imperij. hęc materia plenè expeditur in. c. si quis contra. de fo. cõpe. vbi plenissimè dixi.

5 ¶ † In glo. pen. ibi: *violenter resisti potest ei* No. gl. sing. & plus probat iste tex. ꝙ etiã terti⁹ põt resistere iudici in fauorẽ partis. nã Archidiaconus castellanus erat tertius in qõne ista, nã qlibet põt adiuuare prox imũ suũ oppressum. ad hoc. l. si quis in seruitute. ff. de fur. & tenet Bar. in. l. prohibitũ. all. in g. & vide circa hoc qđ plenè dixi in. c. si qñ. s̃. e. ¶ In gl. fi. ibi: *non est iudex ordinarius*. colligiẽ hîc ar. ex tex. ꝙ si Patriarcha esset iudex ordinari⁹ ibi valuisset sñia interdicti lata in archidiaconũ castellanũ, etiã si nõ habuisset iurisdictionẽ delegatã. Sed gl. rñdet & bñ, ꝙ p̃supposito ꝙ hr̃et ibi iurisdictionẽ ordinariã nõ tñ procedit argumentatio glo. quia ipse intendebat ꝓcedere authoritate delegata & nõ ordinaria. & ex hoc no. bñ gl. ꝙ si ordinarius credit se delegatũ, & procedit authoritate delegata nõ tenet processus si postmodũ non apparet ꝙ nõ erat f delegatus licet potuisset procedere vt ordinarius.[f] & hoc ex defectu voluntatis. pro hoc. c. ex parte astensis. Et de conces. præben. & vide plenè per Inn. in. c. cũ ex officij. de præscrip. ¶ Extra gl. opp. cõtra tex. & videẽ ꝙ ista sñia oĩno debeat tenere etiã si iurisdictio priorũ iudicũ fuisset reuocata: q̃a añ p̃sentationẽ secundarũ literarũ & exceptionẽ earũ vigore factã tenet processus priorũ iudicũ. vt in. c. audita. de resti. spo. & dixi in. c. cæterũ. de rescri. Sol. Inn. multũ instat. & primò refert quosdam tenere ꝙ hîc ꝓcessit exceptio. alij verò dicũt ꝙ etiã citra oẽm exceptionẽ & etiã data ignorãtia nõ valet ꝓcessus cõtra tertios data reuocatiõe priorũ literarũ. vñ dicũt ꝙ si primi & secũdi iudices ꝓcedũt ad cõtrarios ꝓcessus: validitas processus contra tertios pẽdet ex validitate reuocationis, ꝑ istũ tex. q bene facit secus dicũt cõtra partẽ. quia pars nõ cõparens nec excipiens cora prioribus iudicibus põt excõicari. & tene men g ti hãc differentiã inter partẽ & tertiũ[g]: & hoc ideò secundũ istos: tertij non sunt de iurisdictione iudicũ, ideò nõ tenẽtur obedire nisi ĩ veritate sint iudices, de quo satis dubito, quia ex literis de iustitia principaliter conferẽ iurisdictio circa partes: secundariò circa h tertios turbatores[h] vt in. c. j. s̃. eo. vñ si datur iurisdictio in principali, scilicet circa partẽ, ergo & in accessorio circa tertium. de hoc tñ vide quod plenè dixi in. c. cæterũ. tene mẽti istũ tex. secũdum illam lec. propter executores ad beneficia qui sæpe circa idem beneficium faciunt diuersos & contrarios processus contra canonicos vel ordinarios loci &c.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio delegata expirat re integra morte mandantis.*
Clausula quod si nõ oẽs duo &c. verificatur in vno alterius vices gerẽte.
2 *Clausula vos vel alter vestrum &c. verificatur in vno tantum.*
3 *Voces dandæ in collegio, vel capitulo possunt alteri committi.*
4 *Iurisdictio delegata non perpetuatur nisi per actum iurisdictionalem.*
Delegatus non dicitur perpetuare iurisdictionem per solã subdelegationẽ.
5 *Iurisdictio perpetuatur per solam citationem.*
Iurisdictio delegata ad diuersas causas an perpetuetur per citationem ad vnam causam. & nume. 6.
6 *Iurisdictio delegata an extinguatur morte, vel depositione delegati, an verò transeat in successorem.*
7 *Commißio facta alicui sub nomine proprio & dignitatis, censetur personalis.*
8 *Iurisdictio delegata an suspendatur per excommunicationem delegantis?*

Mandatum

SEB. SAPIA.
a ¶ Sñiam nullam. Adde gl. in cle. fi. de seq. pos. & fru. plenè per Alex. in. l. de pupillo. §. qui op⁹. ff. de ope. no. nũ. sed infinita cõgerit ad ꝓpositũ do. Claudius aqueñ. in. l. vt vim in. j. & ij. lec. in gl. j. ff. de iust. & iu. vbi facit plures casus an liceat resistere magistratui. & cõcludit ꝙ qñ cõstat de nullitate sentẽtiæ nõ p̃t qs resistere iudici exequenti nisi talis nullitas resultaret ex defectu iurisdictiõis, & ita in istis terminis loqẽ gl. hîc. & ita debet intelli gi secundũ eum.

ZACHARIAS.
b ¶ Per tertiũ. Adde hãc materiã p latos fines, ꝓpagatã fuisse p Ia. rebuf. in. l. ꝓcepit. nu. 2. & ibi remissiuè in apost. Celsi ad eũ. C. de canno. largi. ti. lib. x.
c ¶ Cõtrariũ sensit. Sed tu pondera tex. dum dicit ex quo coercionẽ recepit, probat dictũ gl. And. barb.
d ¶ Cõtradictores. Adde quod Roma. cõs. cccclxxxij. dicit ꝙ dat iurisdictionẽ cõtra illos q se de facto opponũt, non autem de iure.
e ¶ Distinguit. Facit in simili quod habeẽ in. c. qđ' super his. de fi. inst. qñ est Papa pñs, an credaẽ legato. Andr. Barbã.
f ¶ Vt ordinari⁹. Adde Ro. consil. ccccxcj. s̃. all.

SEB. SAPIA.
g ¶ Et tertiũ. Hanc differẽtiã tenet. d. Ant. Imo. & Abb. in. c. cæterũ. de rescri. & ibi Feli. dicit hãc esse cõem sed cõtrariũ ponit. d. Abb. hîc tñ hãc opin. firmat ipse Abb. ĩ. c. audita de resti. spolia. & ita hãc esse cõmunẽ attestatur Fely. sibi cõtrari⁹ in. c. cũ dilecta. colũ. j. de rescriptis.
h ¶ Turbatores.

Adde quod Fed. consi. clxiij. dicit ꝙ delegãs potest excõicare cõmunicantem cum excõicato à se. & dicit esse notabile. allegat Hosti. ibi vide.

¶ Existit. Ita no. idem Hosti. in. c. quia propter. §. illud. s. de elec. Card. Mandago. in tract. de elec. parte. j. c. xiiij. in glo. j. & seq. vbi quid in casu huic opposito, scilicet si vnus canonicus legitimè absens cõstituit plures procuratores insolidũ, de quo vide p Bal. in all. c. quia propter. in fin. & manda. remis. vbi suprà.

b ¶ So. cõtraria. Nã illud pcedit quo ad cõueniendum illũ qui continebatur sub clausula generali. secus si fuisset expressus in rescripto, quia tũc per mortẽ talis litigatoris etiã re integra non expiraret rescriptũ, vt jam dixi ibi. in ea gl. ibi. §. nerati⁹ ibi enim probari videtur ꝙ mandatum morte mãdãtis nõ expirat dicas ꝙ ibi res non erat integra. quia licet pater qui pfessus fuerat filiũ suscepturũ mun⁹ publicum ad qđ fuerat electus ille filius qui decesserat anteꝗ ipse filius illud munus susciperet, tamen non erat res integra, quia per talẽ professionẽ factã per partẽ iam fuerat obligatus pater ipse, si contingeret posteà filiũ acceptare & obligari reipublic. in ea. ibi. l. cũ quasi. dicit hîc do. Card. ꝙ in casu, illo res non erat integra. qa decretũ fuerat interpositũ. & ista fo. est cõtra illũ & tex. q loquit quãdo decretũ fuit interpositũ iam mortuo illo qui fuerat rogatus in testamento manumittere seruũ, & de.

Mandatum extinguitur morte naturali mandantis, non ciuili.

Iurisdictio vicarij suspendetur si Episcopus excommunicatur.

Procurator an repellatur, si eius dominus excommunicetur.

CAP. XXX.

Licet vndique. † Iurisdictio delegati re integra morte mandãtis expirat. Vel sic, Clausula quòd si nõ omnes duo &c. purificatur in vno vices alterius habẽte etiam duobus impeditis. Cõmunis diuisio. Secũda ibi: *inquisitioni.* ¶ Casus literalis. Causa cõmissa est trib⁹ iudicib⁹ à dño Papa sub hac forma, ꝙ si nõ oẽs &c. vnus commisit cuidã de socijs vices suas: & tãdẽ mortu⁹ est socius suus tanquã suspectus fuit recusatus. quærit an iste superstes noĩe suo & defuncti possit negotiũ diffinire. Respõdetur ꝙ si iudex iste nõ cœpit vti iurisdictione sibi à socio delegata eo viuẽte iurisdictio expirauit post mortem mandatoris re integra. si verò ante mortẽ illius cœpit vti iurisdictiõe sibi cõmissa, vices suas & illius poterit adimplere. Ber. ¶ † No. j. effectũ illius clausulæ, quòd si nõ oẽs poterũt, duo vestrũ &c. oportet eñ necessariò ꝙ duo remaneãt iudices verè vel fictè. secus est in illa clausula vos vel alter, vestrũ. &c. quia tunc vnus solus procedere posset. vt in. c. cũ plures. j. eo. lib. vj. ¶ Not. ꝙ etiã vbi apponitur hæc clausula duo vestrũ pcedãt &c. põt vnus collegæ cõmittere vices suas, & ille repræsentat vices duorũ. † Ex quo ifert Host. ꝙ si qs i electionis actu est pcurator pluriũ, habet tot voces quot sunt illi quorũ pcurator existit.[a] de quo in. c. scriptũ. s. de elect. ¶ No. ij. significatũ huius verbi collega: nã deuotat hñtem par offm, vñ habentes vnũ & idem officiũ dicunt collegæ. vt in. l. collegarũ. ff. de ver. sig. ¶ Itẽ no. ꝙ mandatũ iurisdictionale expirat per mortem mandatoris re integra. Idẽ est regulariter in mãdato non iurisdictionali, vt. l. mandatũ. C. mãda. & in cle. fi. de procu. & in § rectè. insti. manda. ¶ Vlti. pondera tex. ibi: *vti cœperit taliter de mandata &c.* † ꝙ ad hoc vt iurisdictio perpetuetur citra mortẽ mandatoris oportet ꝙ mandatarius inceperit vti iurisdictione delegata. Et ex hoc & ex tex. apertè infero cõtra Host. hîc. & glo. in. c. si à subdelegato. j. eo. li. vj. qui tenuerũt quòd per actũ subdelegationis perpetuat iurisdictio. moti ex eo quia est subdelegare est iurisdictione vti. vt in. l. iij. ff. de iurisdi. om. iu. sed errauerunt iudicio meo, quia licet sit iurisdictio: nõ tñ illa est delegata, sed ordinaria, est eñ concessa à lege. vt apertè dicit tex. in. c. pastoralis. in prin. s. eo. & ibi dixi. vnde teneo cũ gl. in hoc quòd ad perpetuandã iurisdictionẽ nõ sufficit actus citra citationem. & hanc opi. tenuerũt Cald. & Archi. ij. q. vj. c. nõ ita. & in c. quãuis. j. eo. li. vj. Io. mona. in. c. vt animarum de cõsti. eo. lib. & oẽs ferè Mod. sequẽtes. licet Host. tenuerit contrariũ per istũ tex. qui gñaliter dicit vti cœperit. vñ secundũ eũ si delegatus vocauit tabellionẽ & testes, & publicauit cõmissionẽ sibi factã tanquã delegatus aio perpetuãdi iurisdictionẽ, perpetuata est secundũ eũ. sed hoc non placet. quia hoc verbum gñale vti cœperit, debet declarari secundũ alia iura q

specificè requirũt citationem. vt in. c. si. de of. leg. & in. c. gratũ. s. eo. & dic vt plenius dixi. & p hoc est declarata prima gl. ¶ In glo. ij. diuide hanc gl. in quinq; partes. In prima parte prosequitur aliquos casus, in quibus tacitè vel expsè reuocatur mandatũ re integra. & quatenus tangit de reuocatione fienda de morte litigatorũ: dic vt plenè dixi. i. c. significauit. de rescr. vbi sol. cõtraria[b] gl. hîc. & prosequit hæc glo. mixtim tam de reuocatione mandati iurisdictionali, quã de nõ iurisdictionali, vide quod leg. & no. in cle. fi. de procu. & l. mandatum. C. mand. ¶ † In secũda parte quæ incipit ibi: *sed pone quod plures.* glo. quærit[c] quid si plures causę committant vni, & citatio fit in vna, nũquid p petuet iurisdictio quo ad oẽs causas? & alleg. prò & contra. & finaliter cõcludit quòd non. sed distingue latius post Gof. quòd aut citatio emanauit, super oĩbus causis. & fit ppetuatio quo ad oẽs. s. eo. c. gratũ. aut citatio emanauit sup vna cã tm: & habet connexitatẽ cũ alijs causis: & fit perpetuatio quo ad oẽs. arg. in. l. fi. C. de duo. re. alle. in glo. & in. c. translato. s. de cõsti. & in. l. in hoc iudicio. ff. fami. erc. aut erant causę separatę, & perpetuatio fit solũ respectu illius in qua emanauit citatio. ar. in. c. inquisitioni. j. de appel. & in. l. etiã. ff. de minori. nã de separatis non fit illatio vt in. c. ij. de transla. epi. & l. Papinianus exuli. ff. de mino. & vide ad pdicta bonã glo. in. c. ne aliqui. de hæret. lib. vj. ¶ † In tertia parte quæ inci. ibi: *sed quid si moriatur.* gl. quærit quid si citatio sit facta ante declarationẽ rerũ, vt puta quia res cõprehendun tur in rescripto suo sub clausula generali: glo. videt velle quòd nõ fit perpetuatio nisi respe ctu rei expsè super qua emanauit citatio. dic melius secuudũ Host. quòd aut citatio emanauit super declaratione rerũ fiẽda, & fit perpetuatio quo ad oẽs causas, quia citatio cõcernit oẽs causas, aut citatio fuit restricta ad certam causam, & tunc distingue vt. s. dixi in præcedẽti particula. ¶ † In quarta parte quæ incip. ibi: *item quid si delegans.* gl. quærit quid si delegans deponitur re integra, nõ autẽ morit, nunquid expirat mandatũ: & cõcludit glo. quòd sic: distingue post Host. quòd aut cõmisio fuit facta expresso noĩe proprio. & tunc procedit di ctum gl. nã in dubio Papa velle videt quòd cõmisio fit personalis licet fit etiã expressum nomẽ appellatiuũ. vnde hodie Papa cõiter pmittit nomẽ propriũ, & subiungit nomẽ appellatiuum. dicit enim Martinus Eps &c. vnde cõmisio censetur personalis. & expirat re integra sicut per mortem: nã depositus æquiparat mortuo quo ad dignitatẽ. xvj. q. j. c. adijcimus. § ecce. & idẽ dic si delegatus transferret ad aliã dignitatẽ. aut delegatio fuit facta sub noĩe dignitatis, & durat licet moriatur persona quæ præsidebat in dignitate quia dignitas nõ moritur. vt in. c. si gratiosæ. de rescrip. lib. vj. facit quod no. per legistas in. l. centesimis. ff. de ver. oblig. ¶ † In quinta parte ibi: *quid si excõicatur.* gl. psequit quid si delegans[d] excõicetur nunquid delegatus possit pcedere durante excõicatione. & videt cõcludere quòd sic, & bene, quia excõicatio põt æ qparari morti ciuili. iura verò quę dicũt quòd morte mãdatoris expirat mãdatũ. debet intelligi de morte naturali. vt in § si donator. all. in gl. in cõtrariũ glo. all. c. romana. de

cessit post aditam hæreditatẽ ante præstitã libertatẽ. nã si ex eo cuius nõ habebat præsentia decreuit iudex eũ esse absentem ex iusta causa, & libertatẽ cõpetere, quia censetur absens ex iusta cã pter mortẽ. facit. c. si delegatus. j. e. li. vj. cõpetit libertas, & hæres eius censet patron⁹. & sic sententia lata p mortuo prosit hæredi l. pe. ff. quæ sen. sine appel. re. Aliq tamẽ dicunt ibi eẽ se spãle, vt sententia lata pro mortuo psit hæredi i quãdã cõsequẽtiã fauore libertatis. de quo vide per Bar. in. d. §. l. neratius. & in. d. l. pe. quæ sen. si. app. rescin. dixit tamen Ange. in. l. cũ quasi. ibi esse tex. singu. i iure. ꝙ decretũ prolatũ cõtra defunctũ: transit in hæredẽ fauorẽ libertatis. & sunt duo spãlia q sententia valeat contra defunctũ, & ꝙ trãseat in hæredẽ, qui nõ habuit vires contra ipsum defunctũ, vide q dixi. in. c. significauit. de rescrip. Andræ. Barba.

c ¶ Gloss. qrit. De hac qõne vide latè per Felyn. in. c. pastoralis. §. fi. de rescriptis.

d ¶ Delegãs. Quòd quis non possit esse iudex quando est excõicatus, latè tradunt scribẽtes in. c. ad probãdum. de re iudica. Bal. in. c. cõtingit co. ix. de do. & cõtu. qđ etiã pcedit in arbitro. vt p Bar. in. l. cũ pater. §. hæreditatem. ff. de leg. ij. & idẽ in arbitratore. vt p Alex. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad trebell. per Ias. in. l. si qs rogatus. ff. ad trebel. per Ias. in. l. si quis arbitratu. co lũ. xvj. ver. sexto quærit. Bart. ff. de ver. sig. q oĩa procedunt in publicę

off. vica. ī. vj. vbi tex. dicit ꝙ excõicato Epõ ſuſpēdit̃ iuriſdictio vicarij. ergo excõicato delegāte debet eē ſuſpēſa iuriſdictio delegata, q̃a delegat⁹ nihil ꝓprij habet, ſed iuriſdictio ē delegātis. vt ī. c. ſanè. ſ̃. e. & ī. l. j. ff. de of. ei⁹ cui mā. eſt iuriſ. Inn. tenet hîc indiſtinctè ꝙ ſiue delegatio fuerit facta ī totū ſiue in ꝑtē, nõ expirat nec ſuſdēdit̃ iuriſdictio ſubdelegati ſeu delegati ꝑ excõicationē delegātis, niſi mādatū eſſet nudū miniſteriū. d. l. j. in fi. & j̃. e. c. fi. Hoſ. diſtīguit ꝙ aut delegat⁹ ſubdelegauit in totū. & ꝓcedit opi. Inn. aut ſubdelegauit ꝓ parte, & ſuſpēdit̃ iuriſdictio, q̃a nõ debet is admitti cui⁹ auctor repelleret̃ j̃. de teſti. c. licet ex quadā. & quia quaſi idē eſt cõſiſtoriū delegātis, & delegati. Io. an. videt̃ accedere ad opin. Inn. poſſent tñ iſta hîc ita æquè diſtingui: ꝙ aut delegās fuit excõicatus re integra, & ſuſpēdit̃ iuriſdictio delegati. ar. in. c. quāuis j̃. eo. li. vj. aut res deſijt eſſe integra. & tūc indiſtinctè ꝓcedit opi. Inn. ꝓ qua vr̃ tex. in. c. ſi is cui j̃. e. li. vj. vbi dicit̃ ꝙ ſi ſubdelegans eſt excõicatus nõ debet appellari ad eū à ſubdelegato: ſed ad primū delegantē. & ſic innuit ꝙ ſubdelegatio fuit facta pro ꝑte, aliâs nullo mõ potuiſſet ad eū appellari: vt in. c. ſuper q̃õnū. § porrò. ſ̃. e. nec eſt verū qđ dicit Hoſ. idē eſſe delegātis & delegati cõſiſtoriū. nā dicit Io. an. & bñ, ſi hoc eſſet verū nūquā poſſet appellari ad delegātē. vt in. c. ij. de cõſue. li. vj. Itē per mortē delegātis expiraret iuriſdictio delegati etiā re nõ integra, ſicut cõtīgit in vicario Epi. vt in. d. c. romana. & tene hoc mēti. ¶ †Extra q̃ro nūquid debet repelli procurator propter ſuperuenientē excõicationē in perſonā dñi, & loquor de ꝓcuratore ad agēdū. Hoſt. tenet, ꝙ ſic, ēt ſi ꝓcurator ſit cõteſtat⁹ litē añ, quā excõicaret̃, quia licet ꝑ lit. cõte. efficiat̃ dñs inſtātiæ, nõ tamē efficit̃ dñs litis: nā cā eſt dñi: cū ad eū ſpectet cõmodū vel incõmodū. vt in. c. biduū. ver. palā. ij. q. vj. & no. bene hāc. q. ſec⁹ dicit Hoſti. ſi ꝓcurator fuiſſet datus in rē ſuā. in hoc vltimo. d. Ang. diſtīguit & bene, ꝙ aut ꝓcurator datus in rē ſuā intētat vtilē actionē ſibi cõpetētem, & ꝓcedit dictū Hoſt. quia cū excõicatio ſit perſonalis, nõ cõcernit factū procuratoris promouentis actionē ſibi competentē. aut ꝓcurator intētat directam nomine domini: & tūc poteſt repelli. ad hoc vide bonā gl. & quod ſuper ea no. in. c. vnico. de iurepatrona. li. vj. & quod no. Bar. ī. l. apud celſum. ff. de do. exce.

S V M M A R I V M.

1 *Delegatio cauſæ non præſumitur, niſi probetur.*

2 *Bonus an quis præſumatur.*

Facta non præſumuntur, niſi probentur.

3 *Delegatus in cauſa ſibi cõmiſſa eſt maior ordinario.*

Ordinarius ita demum tenetur obedire delegato, ſi delegatus oſtendit ſuum mandatum.

Excommunicatio iniuſta non ligat excommunicatū.

4 *Mandatum non tenetur quis oſtendere, niſi petatur.*

Ab executore non appellatur.

5 *Allegans malitioſè falſitatem reſcripti principis quo modo puniatur.*

6 *Mandatum delegationis qualiter probetur.*

Inſtrumenti tenor ſcriptus apud acta ita demum probat. ſ. inſtrumentum eſſe talis tenoris ſi fuit ſcriptus voluntate partium, aliâs ſecus.

Notarius non poteſt facere fidem de eo de quo non eſt rogatus: ſed de productione corā eo facta ſic.

7 *Incõpetētia iudicis non põt opponi poſt litē cõteſtatā.*

Incompetentia iudicis an poſſit opponi per contumacem, vel abſentem poſteà comparentem.

8 *Senteutia præſumitur in dubio lata à iudice competenti. intellige tamen prout j̃. proxi.*

Legatus Papæ habet ordinariam iuriſdictionem.

9 *Notario aſſerenti in actis talem eſſe procuratorem: tali non adhibetur fides, niſi de mandato ipſe fuerit rogatus.*

Verba enuntiatiua poſita in aliquo inſtrumento quæ ſint de ſubſtantia actus qui geritur, an probentur per ipſum inſtrumentum.

Procurator ex quibus præſumatur habere conſenſum domini ad agendum?

10 *Procurator de cuius mandato dubitatur poteſt cogi ad promittendum de rato.*

11 *Fxcõicatus non præſumitur abſolutus, niſi probet literas abſelutionis, quas debet ad cautelā ſeruare.*

CAP. XXXI.

Cum in iure. [a]†Nõ credit̃ quis delegatus niſi delegationē ꝓbet. ¶ Vel ad idē ſic. Nõ tenet̃ quis parere mādatis aſſerentis ſe delegatū, niſi mandatū probet. Cõis diuiſio. Secūda ibi: *ſuper quo.* ¶ Caſus literalis. Aliquis delegatus mādat alicui, authoritate qua fungor tibi iniungo vt Titiū denūties excõicatū. iſte cū hoc mādat̃ dubitat de iuriſdictione illius, nec ſup hoc fidē facit eidē. q̃ritur an teneat̃ exequi mandatū illius? Reſpõdet̃ ꝙ niſi de mādato ap̃lico fiat fides nõ tenet̃ exequi quod mādat̃. Ber. ¶ †No. ex prin. iūcta deciſi. ꝙ cõſultatio debet eſſe de re dubia: aliâs cõſultās eſt dignus reprehēſiõe: maximè ſi creditur iuriſperitus. vnde Papa reprehendit iſtū Epm: qui dubitabat de iure nõ dubitabili. potuit em̃ moueri ad dubitādū, quia quilibet p̃ſumitur bonus. vt in. c. vnico. de ſcruti. & in. c. fi. de p̃ſum. Sed hæc rõ parū cõcludit, quia ea q̃ accidētaliter proueniūt, & nõ inſunt homini à natura, nõ p̃ſumunt̃ niſi probētur. vt in. c. ſi fortè. de elec. lib. vj. Itē cū agit̃ de p̃iudicio alterius nõ ſufficit p̃ſumptio, ſed debet fieri plena probatio ad hoc. c. cū à nobis. de teſti. & quod no. in glo. in. c. ſicut de ſen. exc. & ex hoc. & ex tex. no. ꝙ facta nõ p̃ſumunt̃. ad hoc. l. q̃cūq̃. ff. de publ. in re. ac. & no. in. l. ſciēdū. ff. de ver. ob. & ꝑ Inn. in. c. innotuit. de eo q fur. ordi. recep. ¶ No. iij. practicā p̃cipiendi cū qs vtit̃ alterius ꝑtāte, nā iniūgit authoritate qua fungit̃, & ſic delegat⁹ Papæ p̃cepit authoritate ap̃lica. & facit ꝓ ſtylo hodierno: nā delegat⁹ in ſuis literis inter cætera dicit noſtris ſeu veri⁹ ap̃licis parere mādatis &c. Et no. ibi: *iniungo.* ꝙ iudex loq̃t̃ de ſe in ſingulari. [b]licet hodie ſecundū Io. and. ex faſtigio loquatur iudex in plurali. de quo vide quod leg. & no. in. c. cū ab vno. de re iudi. li. vj. ¶ Itē no. ꝙ ordinarius nõ tenet̃ exequi factū delegati, nec aliter ſibi parere, niſi fiat ſibi fides de mādato. ¶ †Itē no. vlt. ꝙ delegat⁹ põt p̃cipere ordinario vt exequat̃ factū ſuū, nā gerit vices Papæ quo ad illam cām: & eſt maior quolibet ordinario. vt in. c. ſtuduiſti. de off. le. ¶ Sed q̃ro quid ſi delegat⁹ nõ vult facere fidē ordinario de mādato ſuo: ſed eū parere nolētē excõicat. Dicūt Doc. & bene, ꝙ excõicatio nõ tenet, quia delegat⁹ nõ habet iuriſdictionē ſup ordinariū, niſi qñ eſſet ſibi rebellis, ſed petēdo fidē de mādato, facit qđ ſibi à iure ꝑmittit̃, ergo non põt dici rebellis: & ſic nõ tenet excõicatio ex

excõicato, ſecus in eo qui eſt occultè excõicatus. vt tradit̃ in. d. c. ad probandū. quod tñ ſingulariter limitatur, quando partes ſciunt. vt refert Feli. in. c. rodulphus. col. antepe. ſ̃. de reſcri.

[a] ¶ Cùm in iure. Hūc tex. d. Bartho. de beluc. ī. c. quod ſuper his. c. xvj. de fi. inſtr. intelligit ꝙ non habet locū in Cardinali dicenti cauſam ſibi commiſſam. ſed vide Fel. probantē in. c. ad aures. verſi. viij. de reſcri. & hoc ſentit Old. in cõſi. ccxj. vbi probat ꝙ in materia ſtricta etiam Cardinales cõprehēdunt̃, de quo ēt ꝑ Fel. hîc.

[b] ¶ In ſingulari. No. ꝙ iudex loquitur de ſe in ſingulari. tu dicas etiā ꝙ Papa de ſe loquendo loquit̃ in ſingulari. c. filius. ſ. de teſta. & etiā imperator loquitur in ſingulari. l. ij. C. de appel. l. minoribus. C. de his, qui, vt indi. l. ij. C. de do. inter vi. & vx. l. j. ff. de teſta. mili. vide. l. j. C. quõ & quādo iud. l. in teſtõ. C. de teſta. mili. l. ea quæ. & l. caſtitati. C. de adul. l. j. & ij. C. ad l. iul. maie. l. fi. C. de edē. l. j. C. de of. q̃ſto. vide tex. ī. l. j. C. de vetera. lib. xij. vbi põt dici imperatori tu. l. j. C. qui ad li. perue. nõ poſ. l. fin. C. de pac. c. cū ab vno. de re iu. li. vj. & c. quoſdā. de p̃ſum. & l. fi. C. vt null⁹ & c. lib. xj. ca. j. de ꝓba. c. nihil. de p̃ſcrip. facit. c. ij. in ver. dico. de homi. hodie tamen vtimur plurali. vt in c. cū ab vno. de re iudi. ſecūdum do. Car. Andr. Barb. Anto. Franci. ¶ Circa hoc ſi in literis Papæ vel imperatoris in eorū noĩe apponeretur numerus ſingularis nõ carerēt huiõi literæ vitio & ſuſpicione falſitatis. iuxta nota. in. c. ad falſariorū. de cri. fal. licet enim numer⁹ pluralis nõ poſſit verificari in vno tñ vt in. l. vbi numerus. ff. de teſti. & per Pau. de ca. in cõſi. xiiij. & in cõſi. cij. & in cõſi. ccxxxiiij. & in. l. fi. ff. ad treb. & per Spe. latè. & ibi ꝑ Io. and. in addi. in §. j. in ti. de teſte. in ver. in quarta q̃õne. tamen propter cõſuetudinē & ſtylū curiæ q̃ habēt ꝙ Papa qñ de ſe loquitur ſemper loquit̃ in numero plurali. ſi in literis reperiretur numer⁹ ſingularis nõ carerēt ſuſpicione falſitatis. Es adde etiam ꝙ adiectiuum ſingularis numeri poſitū poſt duo ſubſtantiua refert̃ ad oĩa, vt puta ſi dico lego vineas & fundum plenum fructibus. intelligunt̃ etiam legati fructus vineæ. vt per Bar. poſt Dy. in. l. cū filio. in fi. col. ff. de leg. j. & in. l. extat. de eo quod met. cau. & vide Bal. in. l. j. in fi. C. de legiti. hæred.

tio ex defectu iurisdictionis: facit qđ in simili dixi in.c. cùm cõtingat.de rescri. ¶ † Secũdò quæro quid si ordinarius nõ curat certificari de mãdato, nũquid possit exequi? Doc. ꝙ sic: ex quo præsumit de mãdato. nã hic tex. nõ dicit ꝙ non põt exequi: sed nõ cogitur: & si pars appellaret ab ordinario nõ teneť admittere appellationẽ: qa cũ ipse sit nudus executor appellatio debet interponi à delegato q iniunxit mandatum: vt no. fuit. s̃. eo.c. super quæstionũ. ¶ Quæro tertiò † quid si ordinarius malitiosè dicat se dubitare de mandato allegando maximè falsitatem rescripti: iuxta id quod habetur in.c. super eo. de cri. fal. Sol. dicit Hos. ꝙ quatuor remedia hoc casu cõpetũt. Primũ, vt delegatus exequatur per se qđ potest: vt in.c. in literis. s̃. eo. secundũ: vt puniat ipsum ordinariũ sit cõstat ꝙ malitiosè opponit. tertiũ, quia punitur quo ad Deũ. quartũ, quia poterit cõdemnari in. xxx. li. auri si malitiosè opponit annullãdo rescriptũ principis. l. ij. in fi. C. de leg. ¶ In gl. in ver. *iniungo*. Not. bene istam gl. quia est multũ no. maximè respectu theoricæ quam tradit in fi. & multũ allegari solet ista gl. in iudicijs. & vide ad materiã qđ no. Inn. j̃. de eo qui fur. ord. rece. in.c. innotuit. & vt habeas conclusiuè istã materiã prosequere per tria mẽbra. primũ est cũ quæritur qualiter verè ꝓbetur mandatũ delegatiõis. secũdũ qualiter præsumitur iurisdictio delegata vel ordinaria. tertiũ qd in legitimitate aliarum personarum in iudicio intercedentiũ. vt ꝓcuratorũ: tutorũ: & simi. ¶ Quo ad primũ dic † ꝙ primò põt probari mandatũ per originale.[a] & hodie clarius j̃. de fid. inst. quasi per totũ. secundũ per exẽplum solenniter sumptũ ex originali. & quæ solẽnitas debet adhiberi. dic vt legitur & no. in.c. penul. & vlt. de fide instr. & in.c. significauit. & c. Albericus. de testi. idem est si partibus consentientibus vel p̃sentibus & nõ cõtradicẽtibus originale fuit exẽplatum in actis:[b] secũdũ Host. hîc. nã in præiudiciũ ipsarũ partiũ acta faciunt fidẽ de tenore originalis: qđ satis placet. arg. bonũ in. l. j. C. de rela. & per istũ tex. dicit ibi Bar. ꝙ si partes in iudicio p̃ntes nõ cõtradicũt his quæ possunt tendere in earũ præiudiciũ, vidẽtur consentire. secus dic vbi solus notarius exẽplauit instrumẽta originalia reducẽdo tenorẽ ad acta. nã vt no. dicit hîc Inn. cũ ꝓducũtur instrumẽta, sola ꝓductio est de actis, & nõ tenor. q.d. si notarius scripsit in actis ꝙ pars ꝓduxit tale instrumẽtũ crediť notario super ꝓductione.[c] vt in.c. quoniã cõtra. de ꝓba. sed nõ creditur super tenore instrumẽtorũ, nisi probetur tenor per originalia vel alijs modis prædictis: nã notarius nõ est rogatus de cõtẽtis in instrumẽtis ꝓductis. & ideò super tenore illorũ non põt facere fidẽ: quinimò non sufficeret iudicis authoritas, nisi p̃s aduersa fuisset citata vel p̃sens: vt p̃dixi. ad hoc qđ no. Inn. in d.c. significauit. & c. Alberic⁹ de test. & ibi dixi plenè. & ꝑ Io. an. in addi. Spe. in ti. de rescri. præsen. §. j. post prin. & hoc no. ¶ † Venio ad secũdũ in quo distinguo post Inn. ꝙ aut s̃nia fuit lata ꝑ delegatũ p̃sentibus partibus & nõ appellãtibus: & p̃sumiť ꝙ iudex habuerit iurisdictionẽ. Idẽ est si pars q̃n cõparuit ante li. cõte. nã post lit. cõte. nõ põt allegare defectũ mãdati. vt in.c. inter mõasteriũ. de re iu. nã p̃sumẽdũ est ꝙ ex quo pars cõparuit & nõ opposuit de defectu iurisdictiõis, ꝙ iudex habuerit iurisditionẽ.[d] si verò s̃nia fuerit lata cõtra absentẽ in casu in quo ferri potuit: & p̃s absens nũquã paruit delegãdo: & tũc semper põt opponere defectũ iurisdictiõis & on⁹ ꝓbãdi cõtrariũ icũbit aduersario: sed in p̃cedẽti mẽbro on⁹ incũbit opponẽti. Quidã tñ tenẽt cõtrariũ, vt refert Inn. sed p̃dicta distinctio est satis æqua, & ad eã reducas dictũ istius gl. Dubiũ remanet qd si p̃s fuit absens cõtumaciter, nũqd si postmodũ opposuit teneať ꝓbare defectũ mãdati: an aũt onus incũbat aduersario. Inn. in d.c. innotuit. sentit ꝙ cõtumax æqpareť p̃senti. aliud sentit hîc: & plus placet ꝙ ex quo fuit semp absens licet cõtumaciter: ꝙ opponendo trãsferat onus ꝓbãdi in aduersariũ. rõ q̃ me mouet est: qa negãdo iurisdictionẽ negat ꝑ cõsequẽs cõtumaciã: qa si nõ erat iudex, nõ tenebať corã eo cõpa rere. facit. l. nõ vr̃ latitare. ff. de iu. Itẽ cessat p̃sumptio iurisdictiõis q̃n pars fuit semp absens: qa factũ nõ p̃sumiť: nec subest tacit⁹ cõsensus[e] ꝑtiũ. hæc ꝓcedũt respectu iurisdictiõis delegatæ: sed respectu ordinariæ dicit gl. ꝙ ꝓ ea p̃sumiť. ¶ † Et ideò dicũt Doc. ꝙ si s̃nia fuit lata à legato: satis est ꝓbare ꝙ ille reputabať legatus: nã legatus Papæ habet ordinariam iurisdictionem. vt in.c. ij. de offi. le. lib. vj. intellige gl. quando probatur quòd persona habebatur pro constituta in tali dignitate. argu. in. l. Barbarius. ff. de offic. præto. & per Inno. in.c. veniens. de ver. sig. lib. vj. Itẽ oportet ꝙ illud super quo fuit sententiatũ spectet ad illam dignitatem de iure cõmuni: aliàs autem si allegaretur cõsuetudo, vel priuilegiũ iurisdictionem tribuens, oportet ꝙ ꝓbareť sicut. s̃. dixi in delegato: quia ista nõ præsumunť vt no. in.c. j. de offi. leg. lib. vj. & ideò si delegatus processit super eo quod sibi nõ cõpetit ex communi stylo delegationis nõ præsumereť iurisdictio: quia in illo non est ordinarius de iure communi. ¶ Venio ad tertiũ & vltimũ † in quo dicit Inno. quòd si negatur quem fuisse procuratorem vel tutorem absentis, quòd tũc non statur sententiæ, nisi pars quæ obtinuerit probet procuratorẽ habuisse mandatũ nisi dñs fuisset præsens q̃n s̃nia fuit lata contra procuratorẽ & nõ cõtradixit. Idẽ si probatur dñm sciuisse illũ se gerere pro ꝓcuratore suo & nõ cõtradixit. Not. hoc dictũ. & idem tenet Inno. in.c. ex parte decani. de rescri. & vide qđ ibi dixi. nec sufficit secundũ eũ ꝙ notarius dicat in instrumẽto s̃niæ ꝙ ille erat procurator: quia nõ crediť notario de his q̃ incidẽter narrat in instrumẽto ex quo nõ fuerat rogat⁹ de ꝓcuratiõe illius. & ideò nõ põt facere fidẽ maximè in p̃iudiciũ tertij[f]. nec obst. l. optimã. C. de cõtrah. & cõ. stip. vbi diciť ꝙ enũtiata ĩ aliquo instrumẽto quæ sunt de substãtia actus q geriť ꝓbanť per ip̃m instrumentũ. vñ si diciť Titius seruus Sempronij fuit stipulatus & c. ꝓbať Titius seruus suus quo ad validitatẽ stipulationis: vt͛ ibi. ꝓcedit enim illa. l. secũdũ Inno. & bene in his, quæ enuntianť in præiudicium partiũ p̃sentiũ: sed respectu absentiũ illa verba nõ faciunt fidẽ: vnde dñs absens põt dicere ꝙ nunquã dedit mandatũ illi procuratori. qđ bene no. Idem sentit Bar. in. l. licet. C. de proc. vbi dicit ꝙ etiam si iudex pronuntiauerit illũ esse procuratorem, non per hoc sentẽtia præiudicat dño absenti: qa res inter alios acta & c. Ad idẽ qđ ipse not. in. l. j. C. eo. & qđ no. in.c. j. de procu. ¶ Et ideò cautũ est † ꝙ cùm dubitatur de mãdato vel de reuocatione mãdati, exigať cautio de ratihabitione ab ipso procuratore: vt not. in. d. l. j. & per hoc remanet expedita tota gl. ¶ † Et no. bene gl. in fi. ꝙ semel excõmunicatus semper præsumiť excõmunicatus, nisi ꝓbeť absolutus. & ideò necessariũ est seruare literas absolutionis.[g] & idẽ not. in.c. proposuit. alle. in gl. & vide ad prædicta text. cum glo. in.c. ex insinuatione. de procu. & dic idem de tutore. & simi. quod dixi in ꝓcuratore. nisi in casu de quo in. l. j. ff. quod cum fal. tuto. scilicet quando iudex approbauit tutorem.

[a] ¶ Originale. Adde Roma. consil. cccxxxvj.

ZACHARIAS.

¶ Adde plenissimè ꝑ Feli. in.c. fi. in prin. j. de fi. instru. & ꝑ Lãfran. de oria. in.c. q̃m cõtra. §. statuim⁹. ver. ĩstrumẽtorũ ꝓductiões. nu. 7. 8. 9. & ibi per discursum an & q̃n requirať originale & quando stetur illius exemplo.

SEB. SAPIA.

[b] ¶ In actis. Vide Rotã in tit. de fi. instru. deci. j. Bal. ĩ. l. nostrã. in. iiij. col. C. de test. Ro. in. l. sciendũ. ff. de ver. ob. Bal. & Ange. in auť. si quis ĩ aliquo. C. de edẽ.

[c] ¶ Super productione. Adde Ancha. consi. xlj.

[d] ¶ Iurisdictionẽ. Adde Ang. cõsil. cclxxxvij. & vide Lap. alle. xliiij.

[e] ¶ Tacitus cõsensus. Adde Roma. consi. xlviij.

[f] ¶ Præiudicium tertij. Adde limitandũ vt per Ancha. cõsil. xl. s̃. alľ.

[g] ¶ Literas absolutionis. Adde vt ꝑ Roma. consi. ccclxxxvij.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio lata post appellationem legitimam est nulla. & nu. 12.*

2 *Sacrilegus etiam qui sit laicus potest conueniri coram ecclesiastico iudice.*

3 *Delegatus non cognoscit vltra comprehensa in rescripto. vide in fine. Intellige vt j. nu. 7. respectu rei conuenti potest, & nu. 11.*

Iurisdictio delegata potest prorogari tacito consensu partium de re ad rem: vel de tempore ad tempus, sed de loco ad locum requiritur expressus consensus. & nu. 9. & 10.

Delegatus ad cognoscendum in vna diœcesi non

potest cognoscere extra illam: nisi ex consensu partium expresso.

Contradictio vel protestatio nullitatis non habet impedire iudicium, nisi sequatur appellatio.

4 *Mandatum procuratoris non extenditur ultra comprehensa in eo.*

Procurator constitutus ad exigendum & ad fidem faciendam de receptis: non censetur constitutus ad confitendum se recepisse: & non præiudicat domino, nisi constet de recepto.

5 *Procurator constitutus ad mutuum recipiendum non censetur constitutus ad confitendum de mutuo recepto: nisi constet ex alio quàm ex cōfessione.*

Procurator ad vendendum an possit transferre dominium habita fide de pretio?

6 *Procurator constitutus ad vendendum an præiudicet domino, si confiteretur se habuisse pretium?*

7 *Rescripta extēduntur ad accessoria illorum quæ exprimuntur in rescripto.*

Rescripta extendūtur ad omnia ad quæ extendi possunt ex lato significatu verborum.

8 *Procurator an possit transgredi fines mandati præsente & non contradicente domino?*

10 *Procurator an possit iurisdictionem prorogare.*

11 *Reconuentio habet locum coram iudice delegato.*

13 *Appellatio ab interlocutoria annullat omnia gesta post eam.*

CAP. XXXIII.

C Vm olim Abbas.

¶ Per procuratorē nō habentem mandatū de re ad rem iurisdictio prorogari non pôt. h.d. quo ad titu. vel sic secū dum literam. 1 † Excommunicatio lata post appellationē legitimam est nulla. Et diuiditur in duas partes principales. Secunda ibi: *quia verò.* & prima potest multipliciter subdiuidi. vt patet in tex. ¶ Casus literalis. Comes Altisiodo. quoddā stagnū: & molēdinū & domū volebat construere in præiudiciū & grauamen monachorū Vergiliacen. monachi causam sup hoc Episcopo & thesaurario Niuernen. obtinuere cōmitti. lit. contest. super petitionibus monachorum receptis vtriusq; partis & testibus publicatis: & cùm super illis fuisset à partibus disputatum. Comes proposuit ꝙ de damnis in nemoribus & rebus alijs datis super qbus testes deposuerāt cognoscere nō debeāt iudices cūde his in rescripto nulla mentio haberetur. iudices interloquuti fuerūt ꝙ super dānis datis à Comitte ad eos iurisdictio pertinebat. quo audito Comes statim ad sedē apostolicā appellauit: sed iudices non obstāte appellatione vocauerūt ipsum: & quia nō venit nec misit excommunicauerūt eundē: & per literas suas negotiū dño Papæ intimauerūt. Super hoc respōdet quibusdā iudicibus dicēs: ꝙ sup dānis datis, ante lit. contesta. cognitio ad dictos iudices non pertinebat: cùm de damnis datis in rescripto nulla mentio haberetur: nec procurator potuit super his ad iudices prorogare iurisdictionem: cùm ad illa solummodo constitutus intelligatur quæ in rescripto continentur: & quàm cito Comes intellexit super damnis fuisse depositū, statim cōtradixit. Vnde Papa pronuntiauit iudices illos perperam processisse, & sæpe dictum Comitē qui propter hoc appellauit, excommunicationis sententia 2 non fuisse ligatum. B. ¶ † Not. j. laicum posse cōueniri coram iudice ecclesiastico si deliquit in bonis ecclesiæ, vel aliter in eis dānum intulit qui strictè potest dici malefactor: a & largo modo sacrilegus.[a] vt i.c. cū sit generale, de fo. cōpe. ¶ No. ij. ꝙ appellans ab interlocutoria iterum citatur si appellatio sua prætenditur minus legitima. hoc tamen non est necessariū: licet ad cautelā fieri possit. de quo dic vt habet in. c. eū qui. de do. & cō 3 tu. li. vj ¶ † No. iij. ꝙ iurisdictio delegata nō extenditur vltra cōprehensa in rescripto. & si iudex ꝓcedit super alijs rebus, cautela est vt contradicat, & appelletur. hoc intellige vt not. fuit in. c. j. s. eo. si aūt nō appellaret, valeret iudicium super alijs rebus inchoatum: vt hîc est tex. satis no. Ex quo infero ad duo dicta multū no. primum ꝙ iurisdictio delegata potest de re ad rē cōsensu partiū prorogari, quemadmodū ꝓrogari potest de tēpore ad tps: vt in c. de causis. s. eo. secus est in prorogatione q̄ fit de persona ad personam. vt patet in. c. P. & G. j. eo. & dic vt ibi plenius de hac materia no. secundū dictum magis not. est ꝙ ad prorogandum iurisdi b ctionem etiam delegati sufficit tacitus cōsensus partium.[b] & hoc iudicio meo melius ꝓbat hæc litera quā quælibet alia. nec ad hoc solet induci, sed ꝑfectò hoc bene ꝓbat: maximè in eo ꝙ pōderat ꝙ iste Comes protinus cōtradixit: quasi secus si tacuisset. & licet aliqui tenuerint alibi consensum expressum requiri: primū tamē verius est. & sentit Inn. hîc clarius. & in. c. ad petitionē. j. de accu. sequitur Bar. in. l. j. in fi. ff. de iudi. & facit. l. j. C. de iur. om. iud. & ꝑ c hoc puto Ang. de peru. non bene dixisse[c] in. l. fi. ff. de iur. om. iud. in eo quod dixit consensum expressum requiri in proroganda iurisdictione delegata. & alle. pro se tex. in. c. statutum. in § in nullo. de rescrip. li. vj. qui videtur bene facere. sed loquitur in prorogatione quæ fit de loco ad locum. dicit enim ꝙ delegatus deputat⁹ in certa diœcesi non potest cognoscere extra illam nisi ad id accedat expressus consensus partium. vnde arguēdo per locū à specia li ille tex. probaret opp. sed fortè ipse voluit inducere tex. à paritate rationis: sed certè non debet induci, cū illud videatur ius no d uū. & regulariter cōsensus exp̄ssus & tacitus æquiparant.[d] vt no. in. c. dilecti. de foro cōpe. facit. c. sit rector. xliiij. di. & hæc bn̄ no. 4 No. vlterius † ꝙ mandatum procuratorium nō extenditur vltra comprehensa in eo: & pondera verbum solummodo: positū in tex. & hanc literam induco ad quæstionem. Quidam constituit procuratorem ad petendum & exigendum quod sibi debetur à quacunq; persona, & ad finem & ad liberationem fiendam de receptis. iste procurator confessus fuit se recepisse ducenta quæ debebantur domino à quodam debitore, & liberauit illum ab obligatione, qua tenebatur domino. Dubitatum fuit in quæstione facti: nunquid ille debitor esset liberatus, & videtur ꝙ non: quia procurator non fuit constitutus ad cōfitendum, nec simpliciter ad liberandum: sed ad finem faciendam de receptis. vnde ex quo non apparet ꝙ receperit, non potuit illum liberare. In contrariū allegabatur. nā confessio probat solutionē. vt in. l. pecuniæ. C. de solu. & in. c. si cautio. de fide instru. cū ibi no. & in. l. cū de indebito. ff. de proba. ergo potest iste debitor se tueri cōtra creditorem ꝓducēdo confessionē ad probationē solutionis. Hāc q̄onem ponit Fed. cōsi. liij. & videt multum dubitare: nec apertè firmat pe e des[e]. Sed ego puto ꝙ ille non sit liberatus. ad qđ optimè facit iste tex. in eo qđ dicit ꝙ procurator intelligit solūmodo ad illa cōstitutus q̄ in cōmissionis literis inueniunt expressa: sed in ꝓcuratorio dicebat vt fidē faceret de receptis. ergo ex quo nō apparet expressè de receptione nō poterit facere fidē: nec confessio probat contra cōminū: quia nō fuit cōstitutus ad cōfitendum. ¶ Et pro hoc adduco qđ no. Bar. in. l. ij. §. in mutui aūt datione. ff. si cer. pet. 5 in fi. vbi no. dicit † ꝙ si cōstituo ꝓcuratorē ad mutuū recipiēdū, nō nocet mihi cōfessio ꝓcuratoris de mutuo recepto: ex quo nō apparet ꝙ pecunia fuit sibi numerata: quia ꝓcurator fuit cōstitutus ad recipiendū mutuū naturale. qđ cōtrahit vera interuētio f ne rei: sed cōfessio ꝓbat solūmodo mutuū ciuile. qđ est bn̄ no.[f] & ꝓ hoc facit illa litera inducēdo modo p̄dicto. vide qđ etiā in fi. not. Bar. in. l. à diuo pio. §. sed si emptor. ff. de re iudi. vbi ponit quæstionē notabilē: quā originaliter posuit Cy. in. l. in ciuile. C. de rei vē. nūquid ꝓcurator cōstitutus ad vēdēdū possit trāsferre dñium habita fide de pretio. Et cōclusio est ꝙ si est ꝓcurator ecg clesiæ vel minoris, vel fisci, nō pôt trāsferre dñiū[g] p. l. si ꝓcurator iūcta gl.

a ¶ Sacrilegus. Adde Petr. de ancha. consi. xiiij.

b ¶ Consensus partium. In cōtrariū tamē facit text. in l. j. ff. de iud. cū ibi no. & qđ no. Cardi. in consi. lxxiij. Ange. in. l. quæro ff. de sol. sed opi. Abb. hîc pôt saluari in prorogatiōe de re ad rē: in qua sufficit tacitus cōsensus: vt hîc dixi latè in. d. l. j. ff. de iudic.

c ¶ Non bn̄ dixisse No. & male intellexit Ang. ideò vide ibi omnino. Andr. Barba.

d ¶ Aequiparantur. Adde de hoc vidēdum Cardi. consi. lxxj. inci. Omnis à me charitatis.

e ¶ Firmat pedes. Vide do. Anto. de but. idē tenentem in. c. si cautio. de fi. inst. Ang. in. l. nō abstulit. C. de noua. Imo. in. l. si debitorē. ff. de noua. in. l. à diuo pio. §. sed si emptor. ff. de re iud. Rom. in l. prædia. ff. de acq. pos. & in cōsi. ccl. ij. inci. quærit nunquid dñi auinionē ses. in. ij. dubio. & Imo. & Fel. in. d. c. si cautio. Paul. de cast. in consil. vlti. secundū antiqnā impresionem.

f ¶ Quod est bene no. adde latè Pau. de cast. cōsi. vlt. in primò impressis.

g ¶ Transferre dominiū. Adde Alc. consi. lxxxj. iij. li.

a ¶ Confitetur. Adde Pet. de anch. consi. xviij.

ZACHARIAS. ¶ Quòd non sufficit. Tu adde ꝙ opi. Bar. tex. fin. se cūdū Gul. de cu. in. l. j. §. igit̃ ꝑposita cto. ver. beli. si ad locandum. ff. de exer. quē singularizat in. l. quicunq;. §. non tñ. & ibi diffusè de hoc in add. Celsi ad ipsum. ff. de instit. act. vbi dicit ꝙ cōstitut⁹ ad vēdendū, nō pōt recipere preciū. quē refert & sequtur Ro. fin. xxiiij. inci. ꝙ hñs mādatū ad vēdendū &c. Sed tu vide eūdē Ro. q ita indistinctè nō loqt̃ fin. dcxxv. inci. cō stituo ꝓcuratorē meū. vbi videtur idē sentire cū isto in fi. huius nu. Anto. Francis.

b ¶ De hoc an habens mādatum ad vēdēdum censeat̃ habere mādatum ad recipiēdū preciū vltra alleg. hîc ꝑ istum. Dicas ꝙ ꝓ hoc facit, qa ex quo habet mandatū simplr̃ ad vendēdum, debet formaliter mādatum seruare, & nō vltrà facere, quā sibi sit mandatū. c. cū dilecta. de rescrip. l. diligēter. ff. mād. & ideò dicimus ꝙ mandatarius ad emendū rē aliquā certo precio si pl⁹ expēdit, non repetit à mādāte. l. qui aliena. §. libertos. & ibi gl. ff. de ne. gest. & vide pulchrum consi. do. Pau. ad ꝓpositū. nu. 155. imò si plus expendit quā habeat in mandatis, non potest agere nec conueniri: vt per gl. in. l. præterea. in. §. fi. & l. se. quē. ff. mā. Dicas tamē ꝙ ille qui habet mandatum ad emēdū emens simpliciter videt̃ emere pro mādate, & cogitur ad tradendū rē emptā ipsi mādāti. l. q in aliena. §. si is q. & ibi ꝑ Bar. Ang. & Doc. ff. de acqui. hære.

c ¶ Extēdūtur. Adde Ro. qui est sibi contrarius consil. cccxxx. qui tenet ꝙ rescripta delegatoria sunt strictissimi iuris. in cō sil. cccxliij. dicit ꝙ latè sunt interpretanda. Anto. Francis.

d ¶ Circa hoc de interptatiōe rescriptorum, dicas, ꝙ rescripta sunt latissimè interpretāda cōtra principē cōcedentē. ita Bart. in l. bñficiū. in. j. col. ff. de cōst. prin. & tenet Bald. in. l. iiij. C. de emā. li. vt Innoc. in. c. cūm quæ. circa prin. de rescri. & ita pōt intelligi qđ dixit Ro. in loco hîc alle. qñ dixit est latissimè interpretandū. al's aūt rescriptū debet interpretari secundū ius cōe, vt in. l. ex facto. in princ. vbi ꝑ Io. de imo. & do. Alexā. in. iiij. co. de vul. & pup. & vide Io. and. in c. cū olim. de ver. sig. & ĩ. c. cū dilecta. de rescri. imò ĩ dubio nunq; intelligit̃ cōcessum cū p̃iudicio iuris tertij. l. ij. §. si quis à principe. & ĩ. §. meritò. ff. ne qd ĩ loco pu. imò sem per subintelligit̃ ĩ eo clausula illa saluo iure tertij & salua iustitia. ita Bal. in. l. j. C. de cō sti. prin. & ĩ. l. mo numēta. C. de le. & no. Bart. ĩ. l. do. talē. ff. de test. mi. & ideo dicim⁹ ꝙ nunq; est interꝑtandū vt extēdat̃ vltra ꝑsonas ĩ eo descriptas ita bar. ĩ. l. j. ĩ. §. fi. j. q. ff. à q. appel. nō licet. imò nec extēdit̃ ad hæredes eius, cōtra quē fuit impetratum: vt not. d. Ant. in. c. quia. v. de iudi. & not. doc. ĩ. c. j. de rescr. & tene mēti ꝙ rescriptū nō pōt interptari sine par tis citatione. vt ꝑ Spe. ĩ ti. de rescr. ꝑsen. in. §. ix. ver. Item ꝙ ad rescriptū. & vide Pau. de ca. ĩ cōsi. lv. ici. qa exceptiones. & hoc secūdo modo potest ĩtelligi qđ voluit Ro. ēt in loco hîc alle. dū dixit ꝙ rescripta sunt strictè interpretenda.

SEB. SAPIA.

d ¶ Lato significato. Quā interpretationē recipiat rescriptū vide. d. Ias. in. l. bñficiū. ff. de cōsti. prin. Fel. in rub. s̃. de rescri.

e ¶ Procuratorē generalē. Adde qđ Ro. cōsi. all. xlvij. tenet ꝙ regritur ſpāle mandatum.

cta gl. ff. de iure fis. ad idem ibi Bar. Si verò est procurator alterius, aut est generalis & pōt. l. quicunq;. §. si ei. ff. de inst. act. aut est ꝓcurator specialis: & tūc aut fuit cōstitutus vt venderet ꝓ certo precio: & tunc non pōt habere fidē de precio: quia excederet formā mādati. aut fuit cōstitutus simpliciter & aut ob certā cām: quę non fuit sequuta: & nō pōt habere fidē de precio. vt puta cōstitui ꝓcuratorē ad vēdēdā certā rem vt satisfaceret creditoribus. si verò nō fuit expressa certa cā, tunc pōt habere fidē de precio.

6 ¶ † Sed dubiū est quid si ꝓcurator cō stitutus ad vendēdū cōfitetur[a] se habuisse preciū. Bar. ibi videtur sentire ꝙ nō sufficit[b]: quia aliud est recipere preciū, & aliud confiteri. sed cōtrariū sentit in. d. l. si ꝓcurator. & videt̃ tex. no. in. l. ij. §. fi. C. de quadri. præscri. vbi dicitur quòd si procurator fisci cōfitetur se recepisse preciū ex re vēdita, cōfessio probat solutionē etiā cōtra fiscum. & eodem modo videtur dicendū in ꝓcuratore ecclesiæ. Sed cōcordando posset dici ꝙ si fuit cōstitutus vt vēderet pro certo precio, vel ob certā cām, & tunc ꝓcedat primū dictum: aut fuit cōstitutus simpliciter, & procedit secūdū.

7 ¶ † Sed quæro quid dicendū est in rescripto delegationis, nunquid indistinctè iurisdictio restringat̃ ad expressa in rescripto. Sol. conclude post Inn. ꝙ qñq; aliqua specificè exprimunt̃ in rescripto, & ad illa pro culdubio extendit̃ iurisdictio. Itē & accessoria expressis. vñ si quis dixerit in rescripto se esse spoliatum, poterit agere possessorio, & petere estimationem damnorum quæ sustinuit in ista spoliatione: quia ista sunt accessoria ad interdictum. l. j. §. si quis de naui vi deiectus. ff. de vi & vi ar. & arg. in. c. grauis. de rest. spo. Itē si fecit mentionem de contractu, potest petere interesse. l. ij. & iiij. C. de actio. emp. Item si dixit damnum sibi fuisse illatum in rebus, poterit agere ad estimationem damni. Idē de possessione & proprietate. & idem dicendum vbi verba sunt generalia vt extendatur ad ea quæ possunt sub illis verbis comprehendi. Et ideò dicit Inno. & bene, quòd si quis dixit in rescripto quòd Titius iniuriatur sibi super tali fundo: poterit iste impetrator agere de fundo rei vendicatiōne. Item possessorio. Item poterit petere fructus perceptos ante li. contest. agendo cōdictiōne sine causa: quia omnia ista possunt comprehēdi sub illis verbis generalibus: pro hoc adducit Inn. l. solemus. & l. si quis intentione ambigua. ff. de iud. & c. cùm ecclesia sutrina. de cau. poss. & proprie. Et aduerte diligenter: quia illa iura loquutur in iudicijs. & Inno. videtur extendere ad rescripta quæ impetrātur ad iudicia. Ex quo infertur ꝙ rescripta extenduntur[c] ad omnia ad quæ extēdi possunt ex lato significato[d] verborum. ad qđ vide qđ no. Inn. in. c. episcopi. de re. eccle. non alie. vbi dixi. & no. prædicta. qa cōiter hodie à curia roma. literę de iustitia emanāt sub p̃dicta forma qa narrat̃ ꝙ talis iniuriatur sibi sup tali re, vel sub certa quātitate pecunię. habes eñ per p̃dicta qd cōprehendat̃ sub illis verbis generalib⁹

8 ¶ † In gl. in ver. *protinus contradixit*. ibi: *nisi statim contradicat*. No. singulariter istā glo. ꝙ dñs sciens procuratorem excedere fines mādati & nō cōtradicēs, videt̃ cōsentire. Host. tenet contrariū quo ad casum huius. c. dicēs ꝙ iudiciū erat nullū: ideò taciturnitas dñi non habet nocere. alle. l. licet. ff. de iudi. quæ iudicio meo nō multū facit. quia nō loquit̃ qñ dñs sciebat. Io. an. approbat dictū Hos. qñ totaliter deficit iurisdictio, secus si nō deficiebat in totū vt deficiebat hîc circa res nō expssas in rescripto. sed si procurator excedit fines mandati corā delegato vel ordinario, q aliàs est iudex in illa causa, tunc ꝓcedat glo. secundum eum, vt dominus sciens & non cōtradicens sibi præiudicet. & no. bene hoc vltimum. Sed idem puto circa primum si iurisdictio est prorogabilis per dominum. nam tacendo videtur prorogare iurisdictionem, & consentire vt procurator agat. de quo iudicio meo videtur text. hîc non cauillando literam, aliàs frustra hîc Papa ponderasset ꝙ iste Comes statim cū sciuit cōtradixit. & pro hoc facit qđ not. Inno. hîc. & in. c. ex parte decani. s̃. de rescri. vbi dixit ꝙ si scio aliquem se gerere pro procuratore meo, & non contradico, videor cōsentire. & facit tex. institu. per quas perso. age. pos. post princ. & vide qđ plenius dixi in. d. c. ex parte decani. & hæc glo. potest optimè adduci ad concordiā illius dicti Inn. nam ea ratio quæ est in toto quo ad totum, debet esse in parte quo ad partem. l. q̃ de tota. ff. de rei ven. & c. pastoralis §. Item cū totum. s̃. eo. vnde sicut dominus videtur consentire quando procurator excedit fines mandati: ita & quando ex toto non habebat mandatum, & econtrà. & hoc teneo. licet do. Ant. videatur hîc velle contra glo. allegando dicta Barto. in. l. quo enim. ff. rem ra. hab. sed melius posset allegari qđ no. idē Bar. ĩ. l. sæpe. ff. de re iu. Sed vide qđ dixit in. d. c. ex parte.

9 ¶ † In ea. gl. ibi: *eis præiudicat*. No. glo. ꝙ à forma rescripti potest recedi etiam per tacitum cōsensum partium: quod intelligitur si forma concernebat fauorem partium. vt no. Inno. in. c. prudētiam. s̃. eo. facit. c. si. j. eo. secus dic si concernebat fauorem publicum. sic intellige. c. cùm dilecta. s̃. de rescript. & c. venerabili. j. eo.

10 ¶ † In ea. gl. ibi: *de tempore ad tempus*. Not. glo. in eo ꝙ tenet procuratorem generalem[e] posse prorogare iurisdictionē de tempore ad tps: quia potest prorogare mandatum ad ea, quæ sunt vicina mandato. Et no. etiam hoc vltimum. qđ intellige vt no. in. c. in causis. s̃. de elec. & hanc glo. quo ad principale dictū tenēt Philip. Vin. & Pet. sed Goffre. contrà: nisi procurator habeat generale mandatum cū libera: qđ vr̃ placere Inno. s̃. eo. c. de causis. & satis mihi placet ar. huius tex. dixit tñ Hosti. ꝙ si dominus scit, & non contradicit, sibi præiudicat. Et no. hoc quia facit ꝓ his quæ dixi. j. in prin. gl.

11 ¶ † Et ĩ fi. gl. rationē diuersitatis inter impetratorē & reum gl. nō ponit, sed ratio potest esse quia in potestate impetratoris fuit exprimere plures res in rescripto: ideò sibi imputādum si nō ex

SEB. SAPIA. ¶ Delegantis. Vide quæ latè ad hoc ꝓpoſitū cōgerit d. Decius in.c.ſanè.ſ.hoc ti.& tāgit Fel.hîc:aliâs latè dixi in ru.ff.de off.ei⁹ cui mād.eſt iuriſ.& vide tex.in.l.oſſa.§.fi.ff.de religi.& ſump.fune. ꝑ quē dixit Bal.j.c.j.ſ.de off.dele. quòd ille qui occidit ambaſiatorē principis incidit in crimen læſæ maieſtatis ac ſi principem occidiſſet.per illū tex.dixit idē Bal.in.c.ex literis.ſ.eo. ꝙ q impedit literas iudicis ne deferantur, dicitur inferre iniuriam iudici.

b ¶ Literas alterius. Adde Rom.cōſil. cccxvl.

ZACHARIAS. ¶ Adde Bar. in.l. q teſtm̄. ff. de fal. cū concor. ibi per Ale. qđ limito, ſi nihil erat in illis ſcriptū.vt no. Bal. in.l. ſi binæ. ff.de iniu.teſt.& eundē hîc. Ex quo infero literas non dici aptas ſi ſint deſigillatæ:niſi fuerint ēt lectæ.vt not.Bar. in.l. ſi quis in grani.§.ſi qs tabulas. & per illū text.ff. ad ſille. quòd tu dicas nihilominus talem latorem incurrere pœnā falſi ſi lr̄as aduerſario ſcribētis oſtēderit legēdas. vt voluit reſtringere Bar.in alleg.l.q teſtm̄.& pôt à cō.cccxxij. in.ij. dubio ſed tā illū qui alij dedit lr̄as quā cui miſſę erāt:licet nō ſit aduerſarius. ita not. Bal.hîc.& Ale.de imo.poſt gloſ. & Barto.in.l.titio.in pri. ff.ad munici. Anto.Franciſ. ¶ Circa hoc de aperiente lr̄as alienas priuatas, vel q lacerat, vel cōburit, dicas ꝙ teneť quaſi falſari⁹ pœna extraordinaria vt hîc per.d.Abb. quod etiā voluit Bal.in.c. olim. de reſcri.& eodē mō q literas mihi ſcriptas nō dedit, ſed alteri eas dedit, vel manifeſtauit. qđ voluit Bal.in rub. C.de fi.īſtr.& Bar. in.l.qui teſtm̄. ff. de fal. ꝙ intellige verū qn̄ in literis erat aliquid ſcriptū:ſec⁹ ſi nil erat ſcriptū:vt ēt voluit Bal.in.l.ſi binæ.ff.de in iu.teſt.& vide Bar.in.l.Paulus ff.de falſis.vbi ponit an ille q ſigillū vel bullā amouit de lr̄is alienis, teneať pœna fal.& vide eūdē Bar.in.l.iij.ī.§.ſi qs tabulas.ff.ad ſill. hîc alle.vbi dicit ꝙ nō diciť apuiſſe lr̄as q illas nō legit.nō em̄ dicunť aptæ lr̄æ ſi ſola ligatura ſit diſſoluta.vt ibi plenè p eū.Et adde ꝙ lr̄is ꝑuatæ pſonæ non crediť in facto alieno, licet in facto ꝓprio bñ credať.vt in.l.rōnes.& in.l.inſtr̄a domeſtica.C.de ꝓba.& per Spe.in ti.de inſtr.edi.in.§.iij.in ver. Itē non ſunt.

preſsit:ſed reo nō eſt quid imputeť, cū ipſe nō impetrauit reſcriptum: ideò pôt reconuenire actorē ſup rebus nō expreſsis: quia durū eſſet ꝙ poſſet moleſtari, & cōtra moleſtatorē non poſſet inſurgere. [12] ¶ † In gl.fi.ibi: *quia non habebant iuriſdictionem ſuper damnis*. No.gl.in eo qđ ſentit ꝙ excōicatio lata à delegato occaſiōe rei nō cōprehenſæ in reſcripto nō tenet.de quo tamen dic vt plenius no.in.c.fi.de præbē.nā hoc dictū nō ꝓbatur.vt dicit Inn.& bene:qa appellatio fuit facta cā nullitatis iſtius ſentētiæ. ſed fortè gl. voluit ponere cauſam mediatā & nō immediatam nullitatis. [13] ¶ † Et no.ex hoc & ex tex.ꝙ geſta poſt appellationē ab interlocutoria ſunt ipſo iure nulla.qa ſi appellatio fuit legitima ſuſpendit iuriſdictionem iudicis. vt in c.ſi à iudice.de appel.li.vj.& vide bo.tex. huic concordem in.c.ſuper queſtionum.ſ.eo.in fi.

SVMMARIVM.

1. *Vicerector ſi fuerit iniuriatus, cenſetur iniuriatus ille cuius vices ſuſtinet.quod intelligo ſi fuerit iniuriatus reſpectu officij.*
2. *Aperiens literas alijs deſtinatas, quomodo punitur?*
3. *Publicatas atteſtationes non poteſt pars aduerſa infringere, ſi ante publicatiōem inſcio iudice ipſas perlegit.*
4. *Librum rationum ſi aliquis niſus eſt vitiare:non poteſt poſteà ipſum reprobare.*
5. *Procurator vel aduocatus oſtendens aduerſario iura partis, punitur vt falſarius.*
6. *Delegatus principis etiam proprio motu datus poteſt ex iuſta cauſa recuſari.*

CAP. XXXIII.

CVm olim. Qui acta cauſæ relatiōis iudicū delegatorū ſigilla violādo ape.ruit nō auditur poſtmodū contra illa. Prima pars deciſè ponit factū principale. Secūda ibi: *verum.* narrat culpam iſtius.b. Tertia ibi: *qui poſtmodum.* ponit ipſius cōfeſsionē & excuſationē. Quarta ibi: *ſanè.* excuſatiōis reprobationē. Quinta ibi: *ſed vt.* culpæ punitionem. ¶ Caſus literalis. Magiſter.S. Archidi. & B. præpoſitus adinuicem permutauerūt dignitates ſuas:occaſione huius permutatiōis orta fuit qō inter ipſos, cā ſuper hoc fuit cōmiſſa qbuſdā iudicibus:tandem cùm proceſsiſſent in cauſa ad ſedē apo.tranſmiſerūt acta ipſius cauſæ ꝑ dictū.B.qui nō erubuit aperire literas iudicū, quas dño Papæ debuit fideliter p̄ntare. ipſe verò in p̄ntia Papæ ſe excuſabat, dicens ꝙ iudices ꝑperā ꝓceſſerant cōtra ipſum, vnde timēs ne lr̄as portaret Vriæ, ſcripta illorū apuit & qđ ſuſpicatus fuerat, adinuenit. Super hoc dicit Papa ſi iſte.B.conſideraſſet qd ſibi meli⁹ expediret, vel non recepiſſet ſcripta ſuſpecta, vel ea recepta ſibi fideliter p̄ſentaſſet, & oſtendiſſet coram ipſo cām ſuſpicionis. Præterea, non conquerebatur de iudice quē Papa ei cōceſsit:ſed de illo quē ipſe duxerat eligendum, & iudex cōquerebatur de ipſo. Vnde Pa.verbis illius noluit fidē adhibere, ſed vt puniatur in quo peccauerat. Papa cōtra acta iudicis quæ violauerat ipſum noluit exaudire, ne de dolo ſuo cōmodū reportaret. Ber. [1] ¶ † No.j.ibi: *imò verius delegāti.* ꝙ inferēs iniuriā delegato, vr̄ inferre delegāti cuius vices gerit.debet enim delegatus honorari ob reuerētiā delegātis.[a] & facit iſte tex.ꝙ nō exhibēs reuerētia vicerectori vr̄ iniuriā impendere rectori cui⁹ vices gerit.& no.hāc literā ꝓ ſtylo hodierno quo cōiter vtūtur delegati in eorū mādatis. ¶ Secūdò no.ꝙ iudices delegati referētes ꝓceſſum ad ſuperiorē poſſunt referre ſub ſingulis eorū, vt ſic euiteť ſuſpicio falſitatis. [2] ¶ † Not.iij.cōtra aperientes literas alijs deſtinatas: peccāt etiā, & poſſent puniri ꝑ ſupiorē, ſed nō ſunt ꝑ hoc excōicati, vt qdā vulgares falsè opinanť.nā hîc (vt vides) iſte q violauit literas iudicis nō incidit in excōicationē, ſed aliter fuit punit⁹. Et no.ꝙ etiā ſi quis p̄ſumat aliqd in literis cōtineri cōtra ſe, nō per hoc debet illas literas aperire, ſed aut nō recipere, aut receptas fideliter p̄ntare. An aūt aperiēs temerè poſsit puniri pœna falſi dicā.j.ſup gl. ¶ No.ibi: *melius notauiſset &c.* ꝙ quis debet diligēter notare ea quæ expediūt:& ſumiť hoc verbū notare: ꝓ notabili quo quotidie vtimur.& notare, eſt diligenter conſiderare.ad hoc.ij.q.iij.c.ſi quē §.notādū. ¶ Itē not.ꝙ nō de facili crediť illi q deprehēdiť in aliquo culpabilis.nā præſumptio bonitatis quę inhęret à natura tolliť & obfuſcať ꝓpter accidēs naturæ cōtrariō. ad hoc regula ſemel malus.& qđ ibi no.de re.iu.li.vj. [3] ¶ † No.ibi: *in quo peccauerit:* ꝙ iudex inquātum pôt debet delinquentē punire in eo in quo deliquit.& facit hæc litera ꝙ ſi pars perlegit clam atteſtationes inſcio iudice, nō debeat amplius andiri contra illas. Idē ſi aliquod inſtrumētū vel librū rationū niſus eſt vitiare:vnde nō debet recipi ꝓbatio ſi vult poſtmodū illā ſcripturā reprobare vt ſic puniať in eo in quo deliquit. qđ tene mēti.& facit.c.cōſtitutus.j.de teſti. [4] ¶ In gl.in ver. *ſigilla.* ibi: *tanquā falſarius.* ¶ † No.gl.in eo ꝙ ſentit ꝙ aperiēs literas alterius[b] pôt puniri tanquā falſarius. ſed Inno.vr̄ aliter ſentire.dicit enim Inn.ꝙ iſte minus peccauerit ꝙ ſi falſaſſet ſigillū, vel ſi raſurā aliquā feciſſet ī inſtrumēto:& ſic loquiť.c.olim.alleg.in gl.quaſi ſentiat ꝙ ille qui violat ſeu corrūpit ſigillū vt legat literas nō tantū peccat ſicut ille q falſat ſigillū i.apponit ſigillū adulterinū.& ob hoc notāter dixit hîc Pe.ꝙ iſte nō debet puniri pœna falſi, ſed arbitraria.ar.c.de cauſis.ſ.eo. Tene menti hoc dictū.& cū eo trāſeūt cōiter Doc.ſed reperio Bar. ſpecificè attigiſſe de eo qui aperuit literas priuatas alterius nūqd incidit in pœnā falſi:& diſtinguit ꝙ aut aperuit literas oſtendendo eas aduerſario mittentis:& pôt puniri vt falſarius.ar.bo.in.l.j.§.is qui depoſita.ff.de fal.vbi dicitur ꝙ is qui depoſita inſtrumēta oſtēdit aduerſario, incidit in crimē falſi. [5] ¶ † Et no.hoc cōtra ꝓcuratores & aduocatos, qui plerunq; iura partis oſtendūt aduerſario.nā p̄nt puniri pœna falſi vt ibi no. Aut aperit qs literas non tn̄ oſtēdit aduerſario, & tūc nō puniť pœna falſi.de quo videtur tex.hîc.nā Papa dixit ꝙ voluit ipſum punire in eo in quo deliqt, nec puniuit eū pœna falſi.ergo nō incidit in crimen falſi.& tene mēti ad hoc iſtū tex.ſic ītellectū.ad idē.l.q teſtm̄.ff.de fal.nā ſpāle eſt ī eo qui aperuit teſtm̄ clauſum vt puniať pœna fal.vt ibi, ergo aliud dicēdū in eo q aperuit alias lr̄as maximè priuatas: vñ debet iſte puniri pœna extraordinaria.vt hîc &.ff.de cri.ſtel.per totū. [6] ¶ † In gl.in ver. *proprio motu.* in fi. Cōclude ꝙ delegatus principis quantuncunq; ꝓprio motu datus, pôt ex legitima cā recuſari, qa princeps in dubio nō vr̄ velle cām cōmittere ſuſpecto, vt in.c.cū inter.j.de exce.& ꝓ hoc.c.poſtremò.j.de app.&.l.aptiſsimi.C.de iudi.nō ob.c.nouit.de appel.qa loqť in nudo executore:& dic vt ibi.nec ob.l.alle.in gl.quia loquiť in p̄fecto prætorio, à cuius ſnīa nō appellať ex priuilegio ſibi cōceſſo ꝑ Imperatorē:tn̄ pôt ſupplicari.vt in aut.quæ ſupplicatio.C.de preci.Impe.offe.&c.

SVMMARIVM.

1. *Delegatus non tenetur admittere collegam ſubdelegati, ſi in reſcripto eſt clauſula, quòd ſi ambo. &c.3.*

   Delegatus non tenetur admittere ſibi collegam impetratum per literas ſubreptitias.
2. *Procurator de cuius mādato dubitatur, debet cauere de rato, & auditur.*

vide

vide infrà nu.7.9. etiam sufsit procurator in spiritualibus.12.

4 *Clausula si ambo non poteritis.&c. intelligitur de impedimento personali. Impotentia non includit voluntatem.*

5 *Procurator ad agendum an admittatur sine mandato cum cautione rati? intellige vt infrà nu.7.*

Coniuncta persona tam coniunctione naturali quàm speciali an admittatur ad agendum sine mandato?

6 *Amicus an admittatur ad agendum pro amico sine mandato præstita cautione rati?*

Clericus an agat pro ecclesia sine mandato?

8 *Solutio non potest fieri coniunctæ personæ.*

9 *Mandatum an & quando quis præsumatur habere, ad hoc vt admittatur cum cautione de rato?*

Dubia dicitur res per negationem partis.

10 *Literæ credentiæ non probant aliquem esse assumptum ad aliquod officiũ.*

11 *Mandatum factum in longinquis partibus in quo dicitur, quòd Aemilius facit Aeneam procuratorem, si negetur istum esse illum Aeneam facit præsumere pro eo.*

13 *Supplicatio in qua petitur reuocatio primi iudicis, vel petitur coniunctus ad ipsum, debet facere mentiõem de processu inchoato coram ipso, aliàs saperet subreptionem.*

14 *Delegatus an & quando poßit subdelegare: siue sit vnus aut plures: siue dati simul, siue diuisim. vide plenè.*

CAP. XXXIIII.

1 Coram. ¶ † Habet duos intellectus principales. secundũ primũ hoc intendit. Delegatus subdelegatũ collegæ impediti nõ tenetur admittere si in rescripto est clausula, ꝙ si ambo &c. vel aliter secũdum aliũ intellectũ. Delegatus non tenetur admittere collegã sibi adiunctũ per literas subreptitias nec ipsius subdelegatum. Et sunt quinqꝫ partes. In prima petitio & allegatio appellati. In secũda ibi: *nũtius*. petitio & responsio appellantis. In tertia ibi: *sed econtrà*. replicatio appellati. In quarta ibi: *Idem igitur*. pronuntiatio auditoris. In quinta ibi: *nos ergo*. pronũtiationis cõfirmatio. ¶ Casus literalis. Archipresbyter de pastino cœpit ędificare ĩ parochia sanctę Mariæ de porta rauẽnate ecclesiã ad honorẽ sanctæ Agathæ post ap. à rectore sanctæ Mariæ interpositã, sed ipse nihilominus ecclesiam cõstruxit. vñ rector sanctæ Mariæ impetrauit super hoc cãm committi Abbati sancti Stephani & priori sancti Ioãnis in mõte: vel sancti Victoris. qui postmodũ tulerũt sententiam pro ecclesia sanctæ Mariæ: sed capellanus sanctæ Agathæ sentẽtiã illam noluit obseruare. vnde super eadem confirmatione sententiæ literæ impetratæ fuerunt ad Episcopũ Ferrarieñ. ad petitionem ecclesiæ sanctæ Mariæ: cumqꝫ super cã ista li. conte. & testibus receptis per annũ & amplius disceptatum fuisset: pars ecclesiæ sanctæ Agathæ de his omnibus mentione nõ habita fecit adiungi Episcopo Ferrarieñ. magistrũ. L. bonoñ. Epm sub hac forma, ꝙ si ambo interesse nõ possent: tu frater Episcope in cã ꝓcedas. magister. L. commisit alij vices suas, sed Episcopus ipsum admittere noluit, sed solus in causa ꝓcedẽs sentẽtiã à primis iudicibus latam cõfirmauit: & cũ dictus capellanus sentẽtiã contẽneret obseruare, partes ad se. ap. habuere recursum. Sed quia nuncius sanctæ Agathæ nõ habebat literas de rato cauit per fideiussores ꝙ dominus ratũ haberet. nũcius verò sanctæ Mariæ corã auditore vtriqꝫ parti cõcesso oĩa prædicta ꝓposuit: sentẽtiã Ferrarieñ. Episcopi petẽs cõfirmari. pars sanctæ Agathæ proposuit ex aduerso ꝙ cũ dictus magister vices suas alij cõmisisset Episcopus eius subdelegatum admittere noluit: sed post appellationẽ solus in cã processit. vñ petebat sentẽtiã Epi infirmari: respõsum fuit ecõtrà: qa solus Eps ꝓcedere potuit. qa in literis secũdis cõtinebat ꝙ si ambo interesse nõ possent: Eps solus ꝓcederet. q̃ clausula vt allegabat locũ nõ habet vbi p se vel p aliũ interesse nõ posset. qa id rarò cõtingeret: sed si nõ põt psonaliter interesse his & alijs intellectis Cardinalis sentẽtiã Ferrarieñ. Epi confirmauit, parti alteri ꝑpetuũ silentiũ imponẽs. &. d. Papa sententiã authoritate apostolica cõfirmauit. Ber. ¶

2 † No. j. ꝙ clericus cõparens nomine alterius si non probat plenè de mandato tenetur cauere de rato cum fideiussoribus. secus est cùm clericus comparet nomine suo: nam tunc est priuilegiatus. & sufficit præstare cautionem sub obligatione bonorum suorum: vt in auf. de sanct. Episco. §. si quis aũt ꝓ pecuniaria: & in auf. generaliter. C. de epi. & cle. ista tñ cautio nõ est de ratihabitione sed de ꝓsequendo negotiũ vsqꝫ ad finẽ: prout habeẽ in. d. auf. generaliter. ¶ Secũdò no. ꝙ literæ procuratoriæ quãdoqꝫ appellantur literæ de ratihabitione. & hoc quia in eis solet apponi clausula ꝙ dominus promittit habere ratum &c. de quo vide gl. in. c. contingit de transac. ¶ Tertiò not. ꝙ capella non debet ædificari intra parochiã alterius ecclesiæ. & si de facto ædificatur, debet demoliri. de quo dic vt in. c. j. de no. ope. nun. & vide qd dixi in. c. ad audiẽtiã. de eccl. ædi.[a] ¶

3 † No. iiij. ꝙ cã delegaẽ qñqꝫ duobus cũ clausula præelectiua: vt puta si ambo non poteritis interesse, tu frater Episcope procedas. Vnde Eps in hoc est præelectus: quia dato impedimẽto põt ꝓcedere sine alio, sed non sic ecõtrà. & solet apponi hæc clausula quãdo alter ex delegatis est Eps. quãdoqꝫ tamẽ hoc fallit vt in. c. cũ super. §. eo. ¶

4 † Itẽ not. & tene mẽti ꝙ clausula si ambo nõ poteritis &c. debet intelligi de impotẽtia personali[b]. vnde purificatur clausula si impeditus est delegatus per se, licet non sit impeditus per aliũ potest ergo hoc casu facere quis per se, quod non potest facere per aliũ. ¶ No. ibi: *raro vel nunquàm*: ꝙ dispositio debet intelligi vt de facili possit contingere: nõ autẽ vt rarò vel nunquã. & hoc facit ad multa: vt sic in dubio verba intelligantur in casu contingibili. nam leges debẽt adaptari ad ea, quę sæpe accidũt. l. nã ad ea. ff. de legi. ¶ Vltimò no. ꝙ sententia appellationis simpliciter confirmatur. & sic habes practicam pronũciandi, quãdo nihil actum est de nouo, & sententia reperitur legitimè lata pro hoc. ij. q. vj. in fi. & l. eos. C. de app. ¶

5 † Prò declaratione glo. j. op. contra prin. c. in eo qđ iste cleric⁹ sanctæ Agathæ fuit admissus sine mandato. nã ad agendũ pro alio nemo admittẽdus est etiã si cauere velit de rato. vt in. l. nemo alieno nomine. ff. de re. iur. & in. c. j. & quod ibi no. de procu. Sol. gl. in prin. soluit duobus modis. Primò ꝙ iste fuit admissus tanquã coniũcta persona: quia erat beneficiat⁹ in illa ecclesia, & canonic⁹ plebis de postmo cui subest illa capella sanctæ Agathæ. vnde sicut admittiẽ cõiuncta persona cũ cautione de rato ad agendũ pro coniuncto. vt in. c. nõnulli. in fi. & qđ ibi no. & in. c. ex partę decani. de rescrip. & in. l. sed & hæ. ff. de ꝓcu. ita admittiẽ clericus volẽs agere ꝓ ecclesia ĩ qua est beneficiatus, licet nõ sit rector[c]. Et pro hac solu. glo. põt adduci tex. in. c. ij. de pœnis. & hãc solutionẽ tenebis mẽti: extẽdit enim iura superius allega. quia loquuntur in cõiunctis ratione sanguinis, vt extendanẽ ad cõiunctos ciuili seu spirituali cõiunctione[d]. ¶ Et facit hæc gl. ꝓ notabili dicto Cy. ĩ. l. exigẽdi. C. de ꝓcu. vbi dicit ꝙ amicus admittitur pro amico ad agendũ sine mãdato ꝓstita cautione ꝙ absens habebit ratũ. alle. l. nemo dubitat. §. j. ff. de hær. isti. vbi tex. innuit ꝙ is q diligiẽ fraterna dilectione, põt appellari frater. & facit text. in. l. verũ. ĩ pri. ff. ꝓ so. vbi diciẽ ꝙ societas ẽ quasi qđã fraternitas. & illud dictũ Cy. retulit Bar. ĩ. l. nõ solũ. §. q alieno. ff. de ꝓcu. & trãsit simpl̃r cũ eo. Sed hoc dictum mihi nõ placet[e] nec vr̃ placere Io. an. ĩ. c. nõnulli. de rescri. nec. d. Ant. ĩ. d. c. ex pte decani. Nã (vt dixi) iura q̃ dicũt cõiunctũ

a ¶ Ecclesijs ædi. Adde quæ ibi ponam.

SEB. SAPIA.

b ¶ Impotẽtia psonali. Cõtra istud ob. quod tenent dñi de Rota deci. iiij. sub ti. de offi. deleg. in nouis. vt no. Feli. in. c. sciscitatus. in vl. col. de rescrip.

SEB. SAPIA.

c ¶ Non sit rector. Põdera hãc glo. velle ꝙ etiã in beneficialib⁹ admittiẽ cõiũct⁹ ꝓ coniũcto sine mandato cũ cautione rati. & ita ad hoc eã põderat. d. Abb. ĩ. c. cũ pridem. de pac. super gloss. j. sed reprobat.

SEB. SAPIA.

d ¶ Spirituali coniunctione. Vide de hac opi multa p Feli. in. c. cùm M. ferrariensis. de cõsti. & in. c. non nulli. §. j. de rescr.

e ¶ Mihi nõ placet Adde ꝙ no. Ro. fin. suis. fo. xxiij. inci. Cy. in. l. exigendi.

admittendũ pro cõiũcto loquuntur pro cõiũctis rõne sanguinis vel affinitatis. vnde nõ debet extendi ad aliã cõiunctionẽ. & videtur pro hoc text in. l. tutori. C. de neg. ge. vbi innuitur ꝙ amicus non põt agere pro amico sine mãdato. Itẽ facit ista litera, vbi põderatur quòd iste clericus habebat instrumẽta causæ, nec oriebatur probabile dubiũ an habuisset mandatum: vt j. dicã. vnde sine istis instrumẽtis vel alia prę sumptione nõ fuisset admissus. ad idẽ. c. cũ. R. j. eo. vbi canonicus præsumitur amicus cõcanonici: & tamẽ non admittitur ad agendũ pro cõcanonico: vt voluit gl. in. c. cũ. M. de consti. Itẽ speciale est in quibusdam casibus vt possit clericus agere ꝑ ecclesia sine mãdato. de qbus in. c. cũ olim. de test. & in. c. si quis presbyterorum. de re. ec. non alie. ergo regulariter nõ admittitur sine mãdato. ¶ 7 † Et fortè gl. de hac solutione nõ cõfisa trãsiuit ad secũdam solutionẽ, vt dicamus quòd ideò iste clericus fuit admissus quia dubitabatur de mãdato. nã regula est, quòd vbi dubitatur an aliqs sit procurator admittitur cũ cautione de ratihabitione. vt in l. j. C. de ꝑcur. & hæc sol. est bona. Et pro declaratione scias quòd aut certũ est quẽ nõ habere mandatũ, & nõ admittitur ad agendũ pro alio quãtũcũq; velit cauere. fallit in cõiuncta persona. quæ admittitur, dũmõ cã non requirat spãle mandatum[a]. & sic limita gl. pro hoc tex. in. l. patri. ff. de mino. & ideò si cã est spũalis nõ admittitur pro cõiuncta: quia videẽ reqrere spãle mandatũ: quod tenet Spe. in tit. de cõiuncta persona. per do. de Ro. deci. cxxxvj. tamẽ si dubitatur an habeat spãle mãdatum admittitur cũ cautione. vt est tex. not. in. l. quod si de speciali. ff. de mino. ¶ 8 † Item scias quòd cõiunctæ personæ nõ põt solui[b] debitũ licet admittatur vt fiat cõdẽnatio: & vt soluatur ei q põt recipere. vt est gl. no. in. l. vero ꝑcuratori. ff. de solut. & ibi per Bar. facit tex. in. l. qui hominem §. si gener. ff. eo. Aut certũ est eũ habere mãdatũ, & admittitur sine cautione: vt in. d. c. j. aut dubitatur, & habet locũ quod. s. dixi. & de hoc vide bo. gl. in. d. §. qui alieno. & in. d. l. j. ¶ 9 † Sed notabile dubiũ est quãdo dicitur dubitari de mandato. nam gl. iuris ciuilis in. d. l. j. quã multi etiã moderniores legistæ sequuti sunt: dicit quòd si qs asserit se ꝑcuratorem & aduersari⁹ negat: per negationẽ oritur dubium de mãdato. vt in. l. iij. C. quibus ad lib. ꝓcla. non li. Quidã tenuerunt oppositũ. & sentiũt maximè cõiter canonistæ hîc q videntur velle quòd oportet ꝙ subsit aliqua præsumptio de mãdato: sicut erat hîc: quia iste clericus habebat instrumẽta faciẽtia ad cãm. nã ex hoc oriebatur præsumptio probabilis de mandato. ad hoc gl. no. in. l. fi. C. de pac. conuen. tam super dot. & not. Cyn. & Bal. in. l. si qua. C. de epi. & cle. & hanc opin. puto veriorem.[c] Tenẽtes tamẽ cõtrariũ mouebãtur: quia trãsactio nõ põt fieri nisi de re dubia. vt in. l. j. de trãsa. & tamẽ sufficit sola negatio aduersarij: vt res dicatur dubia. vt in d. l. iij. & in. l. post rẽ iudicatã. de trãsa. Itẽ inter duo mala minus malũ est eligendũ. xiij. dist. c. duo mala. Malũ aũt est si est procurator & nõ admittitur: & malũ est si non est ꝑcurator & admittiẽ: sed minus malũ est hoc vltimo casu: qa ꝓuisum est reo ꝑ cautionẽ sufficientẽ. Sed hæc motiua mihi nõ placẽt. Nã qñ aliqd à reo petitur, nõ est aliqua præsumptio ꝙ reus teneatur. ideò per negationẽ suã res efficitur dubia: sed cũ quis se dicit ꝓcuratorẽ, est præsumptio cõtra eũ: quia facta nõ præsumũtur. vt in. c. cũ in iure. s. eo. & in. l. vnica. C. de man. prin. & in l. ꝓhibitũ. C. de iure fis. li. x. ¶ 10 † Nec debet credi alicui assumẽti sibi officiũ etiã si habeat literas credẽtiæ.[d] vt notãter dicit Bar. in. l. lucius. ff. de fideiuss. negatio verò aduersarij cũ veniat ad impugnãdũ assertionẽ istius qui asserit se ꝓcuratorẽ, nõ debet facere præsumptionẽ ad aliquẽ gradum ꝓbationis cõtra negantẽ: qa ordinata ad certã finem nõ debẽt parere contrariũ effectum. vt in. c. maiores. de bapti. & in. l. quod fauore. C. de legi. Nec ob. secundũ motũ quia imputandũ est ei qui non cõparet legitimè, nec debet vni cõsuli cum iactura alterius. xiiij. q. v. c. deniq;. Et videtur contra hanc opi. tex. in. c. j. de ꝓcur. & hoc in eo qđ põderatur ꝙ iste habebat instrumẽta causæ. & ideò cõcluderẽ ꝙ vbi de mãdato ex coniecturis oritur ꝓbabilis præsumptio, nõ debet admitti quãtuncunq; velit cauere. ¶ 11 † Et vnũ no. quod ponit Bal. in. d. l. si qua. in fi. dicẽs ꝙ si qs affert mãdatũ ad partes remotas in quo dicitur ꝙ Sẽpronius cõstituit titiũ ꝓcuratorẽ, ꝙ si negeẽ istũ esse illũ Titiũ, præsumẽdum est ꝑ eo,[e] ex quo instrumẽtũ penes se est. & ꝑ hoc bene facit gl. in. c. nõnulli. s. de rescri. ¶ 12 † In ea. gl. ibi: *æstimabitur in quantum læsa sit ecclesia.* No. glo. iuncto tex. singulariter, ꝙ etiã in causa speciali admittitur quis ad agendum cum cautione si dubitatur de mãdato, licet cautio non sit omnino sufficiẽs: quia causam spiritualẽ non põt qs estimare: sed ꝓuidetur eo modo quo põt. s. vt satisfaciat inquantũ ecclesia læsa est in eo ꝙ absens nõ habet ratũ iudiciũ. Et dicit hîc Hostiẽ. quòd per no. hîc & in. c. per tuas. de arb. seruatur in curia romana, quòd admittitur quis cũ cautione pœnali ad quam se astringit volens agere cum fideiussoribus, nisi intra certũ tempus dominus absens per literas patentes factũ ratificet: & est bona prouisio vt sic à principio taxetur quòd solui debet si dominus non ratificabit intra certum tẽpus. ¶ In ea. gl. ibi: *etiam si ille diceret se velle probare mandatum.* glo. allegãdo hoc dicit: vt patet ex notatis in cap. j. de procu. & in. d. §. qui alieno. nam si vult probare mandatum, non cogitur cauere. ¶ 13 † In ea. glo. in fi. No. bene gl. iuncto tex. ꝙ quemadmodũ in reuocatione commissionis debet fieri mentio de processu inchoato coram primo iudice vt in. c. inter. de re iudic. ita cùm datur adiunctus primo iudici[f]. aliàs literæ sunt subreptitiæ. ¶ In glo. in ver. *admittere noluit.* in fi. declara istam glo. prout dicetur in se. gl. ¶ 14 † In glo. ver. *quod non intelligitur.* in fi. hæc gl. ꝓcedit aliquantulũ intricatè. sed colligendo quid boni dicit. & hæc cõia dicta Doc. distingue post Io. cald. sic: cùm quæritur an & quãdo delegatus possit subdelegare. quòd aut vnus est delegatus, aut plures. Si vnus, potest subdelegare semper quãtũcunq; sit impeditus, dummodo non sit impedimentum iuris: vt quia aliàs est inhabilis. vt in. c. si pro debilitate. & c. pastoralis. s. eo. Si autem sunt plures: & tunc aut aliquis est impeditus impedimento iuris, & non potest subdelegare: vt puta si est seruus, vel furiosus, vel quid simile. vt in ca. sciscitatus. de rescrip.

Aut

ZACHARIAS.
¶ Adde quod mẽ dosè alle. & hoc & se. fin. debuit eũ allegasse fol. xxij. sing. in nu. 65. quẽ articulum si vis videre examinatum plenissimè, vide Alex. in. l. non solũ. §. q alieno. ff. de ꝓcu. in apost. ma. ad Bar. vbi neutri parti adhæret. de quo etiã per Feli. in. c. cũ. M. ferrariẽ. co. vij. in prin. cum. ij. præce. & ibi istũ latè nu. 12. & ibi in apo. meis in ver. dicam. s. de constitu.

a ¶ Speciale mandatũ. Vide do. Abb. in. c. nonnulli. §. j. de rescri. & Ias. in l. exigẽdi. C. de ꝓcur. vbi contra hęc duo adducit. vide latè no. per. d. Ias. in. l. j. C. de procurat. vbi duo tãgit quæ tangũtur per Abb. hîc.

b ¶ Non põt solui. Adde limitationẽ Ro. singu. suis. fo. xviij.

c ¶ Veriorẽ. Adde tu de hoc dicẽdũ vt per Ro. consil. cccclxvj.

d ¶ Literas credentiæ. Adde Ro. cõ. cccxxxvj.

e ¶ Pro eo. Vide ange. in. l. si ꝓcuratorem absentẽ. ff. de procu. & Lanfr. in repe. c. quoniã cõtra. de ꝓba. in materia executionis instrumentorum. in. iiij. col. ver. si tñ portaret. Aeneas falco.

Anto. Francis.
¶ Circa hoc qđ dicĩẽ de literis credentialibus an importent saltẽ mãdatũ generale, vide Bal. in. l. fin. in prin. C. quod cum eo. vbi tenet ꝙ sic sed Bar. in. l. si pupilli. in. §. Item si ꝓcurator. ff. de nego. gest. dicit eas non multũ releuare. de quo etiã vide de Bar. in. l. lucius & ibi per Alex. ff. de fideiusso. & ꝑ Bal. in. l. j. C. de cõsti. prin. & in. l. cunq;. in. §. j. ff. de insti. act. vbi dicit quòd ex talibus literis daẽ actio contra scribentẽ. & vide Bald. in rub. C. de cõsti. pe. in pe. col. vbi dicit quòd clausula apposita in istis literis credentialibus, dabitis illi plenã fidẽ &c. debet intelligi strictè & nõ latè, & ibi multa ponit de istis literis credentialib⁹. vbi omnino vide.

SEB. SAPIA.
f ¶ Primo iudici. Vide de hoc punctò pulchrè p Feli. in. c. cęterùm. in iij. & iiij. co. versi. extẽsio secũda. s. de rescrip.

Aut impeditur impedimento facti: & tunc aut à principio fuerũt dati plures: aut vnus à principio, & alter fuit postmodũ adiũctus. secũdo casu aut fuit datus adiũctus per literas subreptitias, & non põt subdelegare: vt hîc secũdũ vnũ intellectũ: qa nec per se cognoscere põt. Aut fuit adiunctus per literas validas, & tũc idẽ ac si fuisset deputatus à principio, & tunc dicendũ est sicut dicã in seq. mẽbro. qñ à principio deputati sunt plures, quo casu dic quòd aut fuerunt deputati simpliciter sine aliqua clausula, & tũc impeditus põt subdelegare, & delegatus tenet admittere subdelegatũ: vt in. c. quãuis. §. eo. aliàs nõ valeret ꝓcessus vnius. vt in. c. cãm matrimonij. §. e. Si verò sunt deputati cũ clausula: & tunc aut cũ clausula illa, vos vel alter &c. & nõ tenetur admittere subdelegatũ alterius. vt in. c. cũ plures. J. eo. li. vj. aut cũ clausula. qd' si ambo &c. vel cũ clausula. qd' si nõ oẽs. & tũc aut alter est impeditus impedimẽto perpetuo, non põt subdelegare: qa purificata est clausula. Idẽ si est impeditus impedimento tẽporali & ineuitabili: aut est impeditus impedimẽto tpali & euitabili: & tunc aut fuit deputatus cũ clausula præelectionis: vt quia fuit dictũ si ambo non poteritis, tu frater Episcope &c. & præelectus nõ tenet admittere subdelegatũ alterius impediti, vt sic aliquid operet illa clausula: sed alius nõ põt procedere si ne subdelegato istius præelecti. quia hoc importat cõmisio. Aut fuit deputatus simpliciter cũ clausula, ꝙ si non oẽs. & aut fuit facõmissio app. re. & non tenet admittere subdelegatũ impediti, ne vulneret iurisdictio sua. ar. in. c. super qõnũ. §. si verò. §. eo. aut fuit facta cõmissio sine clausula, & tenet admittere subdelegatũ: quia nõ põt dici clausula purificata in quo nõ est impeditus impedimẽto ineuitabili. & placet mihi. quia hîc fuit cõfirmata sñia, qa nõ tenebat admittere subdelegatũ alterius impediti: cũ fuisset deputat⁹ cũ clausula præelectionis. nec placet alius intellectus quòd ꝓpter literas subreptitias hoc cõtingit, quia exceptio subreptionis debet opponi à principio corã ipso delegato. aliàs tenet qd' agitur. vt dixi in. c. cæterũ. de rescri. Itẽ iudex non põt opponere de subreptiõe quia hoc spectat ad partẽ quæ põt hanc exceptiõem remittere. vt in. c. inter monasteriũ. de re iud. & vide ad materiã quod no. Spec. in tit. j. §. sequitur. ver. verũ cum causa. vbi ponit varias opin. circa hunc articulum sed reduci debent ad concordiam per supradicta. ¶ In glo. fi. in fi. No. gl. ꝙ executio sententiæ petitur vigore sentẽtiæ confirmãtis, & non confirmatæ: & sic infertur quòd executio spectat ad iudicem ad quem, & non ad iudicem à quo. sed tu dic vt plenè dixi in. c. pastoralis. in. §. præterea. §. eo. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Citatus ad locum suspectum tam propter inimicitias particulares quã propter inimicitias suæ patriæ, nõ tenetur comparere, & potest per hoc iudicem datum recusare.*
2 *Socij potest recusari iudex in causa consocij.*
3 *Socij dicuntur illi qui habent materiam conueniendi in vnum.*
Doctor an possit allegari suspectus iudex in causa sui scholaris?
4 *Frater pro fratre, socius pro socio: scholaris pro scholari potest testificari.*
5 *Iudex potest recusari pro causa etiam modica.*
6 *Criminosus potest esse iudex & non testis: quæ sit ratio differentiæ: vide remissiuè.*

CAP. XXXV.

CVm. R. canonicus. Si reus ad locum iudicis delegati ire non põt, debet remoueri, & dari sibi iudex in alio loco vel plenius sic: Loc⁹ ad quẽ re⁹ securè accedere nõ põt: & canonicus in cã canonici delegatus recusari poterit. Et. j. ponit ꝓuisionis & mandati cãm. Secũdò mandatũ ibi: *Mandamus.* ¶ Casus literalis. Quædã cã vertebat inter istũ. R. Ianueñ. & P. ciuẽ Ianueñ. ad petitionẽ ipsius. R. fuit cã cõmissa ꝑposito sancti dñi. q cũ citasset partẽ aduersam: pars citata in eius pñsentia fecit proponi ꝙ ꝓpter graues inimicitias ciuitatis suæ in eius pñsentia nõ poterat cõparere: dictus. R. hoc significauit dño Papæ: vñ mandat Papa dicto ꝑposito quatenus præfato. R. relinquat optionẽ vt in ciuitatẽ Ianuẽ. vel in diœcesi eligat aliquẽ virũ discretũ: exceptis canonicis Ianuensibus, q cũ sint eius socij meritò essent parti aduersæ suspecti: corã quo quæstio terminet: & dictus præpositus ꝑcipiat ei vt eandẽ cãm secũdũ cõtinentiã priorũ literarũ fine debito terminare ꝓcuret. B. ¶ † No. j. ibi: *ciuitatis suæ.* quòd quis põt recusare locũ[a] nedũ propter proprias inimicitias: sed etiã ꝓpter inimicitias ciuitatis suæ: vt qa fortè locus est aduersus ciuitatẽ suã[b]: vnde rõne ciuitatis locus nõ videt securus ciuibus. ¶ † Secũdò no. ꝙ concanonici dicũtur socij inter se. & hac de cã vnus nõ posset esse iudex in cã alteri⁹ sine recusatione. nã societas habet quodãmodo ius fraternitatis. vt in. l. verũ. ff. pro so. ¶ † Et no. tex. ibi: *socij.* qa largo mõ dicunt socij illi q habẽt materiã sæpe cõueniẽdi in vnũ. Ex quo infert ꝙ scholares stãtes in eadẽ domo pñt dici socij: nec vnus posset esse iudex in cã alteri⁹ qd' tenẽt hîc Doc. Et Spe. in ti. j. §. supest. versi. qd de magistro. & ꝓcedenti ver. vbi etiã dicit ꝙ doctor seu magister nõ põt esse iudex in cã sui scholaris sine recusatiõe. Circa qd' satis posset instari per auf. habita. C. ne fi. ꝓ pa. vbi doc. habẽt iurisdictionẽ ordinariã super scholares. facit ad materiã quã tetigi in. c. cũ venissent. de iu. ¶ † In gl. ij. No. bene gl. istã. qa quotidie solet allegari. Et primò habes ꝙ canonicus põt esse testis ꝓ canonico. & eadẽ rõne dicas quòd scholaris põt esse testis ꝓ socio[c] suo: nã & frater põt testificari põt fratre: de quo pleni⁹ dico in. c. literas. de pñsum. dic tñ ꝙ in istis creditur plus vel minus secũdũ qualitatẽ affectiõis. de quo vide bo. gl. in. c. in literis. de testi. & ibi per Inn. ¶ † Secũdò no. quòd ꝓ modica cã iudex põt recusari. ¶ † Tertiò not. ꝙ criminosi pñt esse iudices, nec pñt repelli prætextu criminis: secus in teste. ꝓ rõne diuersitatis. vide qd' no. in. c. si celebrat. de cleri. excõ. mi. & qd' dixi in. c. sciscitatus. de rescri. ¶ In gl. fi. ibi: *non statur hodie illis.* Dicũt Doc. & melius ꝙ imò stat & loquũtur in cã criminali Epi, presbyteri, & diaconi. vt in. c. si autem. xv. q. vij. & dic vt ibi. ¶ In ea. glo. ibi: *de speciali gratia.* & hanc tenet Inn. nã Papa prouidet reo remouendo primũ iudicẽ. Itẽ actori, in dando sibi iudicẽ ad votũ suũ, & dic quòd de stylo curiæ est vt det iudex postulatus ꝑ partẽ, nisi aduersarius cõtradicat quo casu quælibet pars eligit vnũ, & curia dat tertium. vt no. in. l. obseruandum. ff. de iudi.

ZACHARIAS.

a ¶ Potest recusare locum. No. Fel. in ca. cũ ordinem. in prin. §. de res. & in c. olim. j. de exce. plenè per Old. cõ si. xliij. & Lanfrã. in. c. quoniã cõtra nu. 5. & ibi in apostil. Benedi. va. ad ipsum. j. de ꝓba.

b ¶ Ciuitatẽ suã. vide Rotam decis. cccxv. incip. licet guerræ. Angel. in l. cũ res. in prin. ff. de leg. j. & ꝑ Imo. ibidẽ. Ang. in dispu. sua inc. Bononiensis. in. v. q. Salic. in. l. reos. C. de accusatio.

c ¶ Pro socio. Adde Ang. cõs. cclxxvj.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus iniustè conquerens: de hoc debet absolui ante probationem iniustitiæ. limita tamẽ vt hîc dicitur.*
2 *Excommunicatus nulliter conquerens, de hoc non absoluitur ante probationem nullitatis.*
3 *Excommunicatus auditur docendo excommunicationem iniustam vel nullam.*
4 *Excommunicatio etiam iniusta ligat quo ad ecclesiã nullitatem: secus si est nulla.*
5 *Iniustitia continet in se nullitatem: quod facit ad multa: sed non econtrà. 15.*
Appellari potest à sententia etiam nulla.
6 *Ad probandum non admittitur quis id, quod probatum non releuat.*
7 *Testes vtriusq; partis contrarij, an & quando sint reducendi ad concordiã sumẽdo actũ geminatũ?*
8 *Exceptiones ex se concludentes non tamen admittendæ: si facto fuerint per iudicem admissæ, debet iudex secundum illas pronuntiare: aliàs excipiens haberet iustam causam appellandi.*
9 *Exceptio iniustitiæ non debet opponi contra sententiam quæ trãsiuit in rem iudic. tamen si sunt de facto opposita, impedit executionem sententiæ.*
Sententia quæ trãsiuit in rem iudic. retractatur per confessionem iniustè factam à victore.

a ¶ Non debet absolui. Adde limitandum vt per Old. consi. xciij.

b SEB. SAPIA. ¶ Vel nullitatis. Vide pulchram distinctionem quã ponit Abb. in c. sacro. de sen. excom. & in c. cùm speciali. §. porrò. de appella. & in c. interposita. §. sanè. eod. titul.

c ¶ Ligat. Adde quod voluit Rom. consil. ccclxxix.

SEB. SAPIA.

d ¶ Non debet. Limita hãc regulam vt non procedat qñ probatum est adminiculũ licet minimum præstaret. Istud sentit Bald. in l. cùm virũ. in primo not. C. de fideicõ. vbi dicit quòd positio quæ parum facit ad factũ, tamẽ pertinens reputatur, & debet admitti. Itẽ facit quod dicit Bald. in l. ordinarij. col. penul. C. de rei vend. vbi dicit quòd iudex debet admittere omnes ꝓbationes, siue faciãt plenam probationem, seu semiplenã, siue aliquod adminiculũ. Itẽ facit quod no. Bal. in l. ad ꝓbationem. la. j. C. de proba. vbi dicit quòd probatio dicitur pertinens, quæ per se vel saltem cum alijs facit saltẽ adminiculũ. & hoc etiã sentit Bar. in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. col. vltim. ff. de iureiur. Ange. in l. iam dubitari. ff. de hæredi. instituen. per glo. ibi in verbo: non ab re.

e ¶ Melius probãte. Adde quando testes sunt reducendi ad concordiam Ancha. consil. ccxcvj. Anto. Francis.

f ¶ Circa hoc de cõcordia testium. dicas quòd quamuis testes reducantur ad concordãtiam, debent reduci ad concordiã non ad finem vt probent: sed ad finem vt euitẽt pœnam falsi. vt per Barto. in l. ij. ff. si cert. peta. & per Bald. in l. testium facilitati. C. de testib. & per Bald. etiam in l. in exercendis. C. de fide instru. & per Alex. in consil. xlij. in iij. parte. & habetur per Inn. & Io. ann. in

10 *Præsumptio iuris & de iure non admittit probationẽ in cõtrariũ, nisi ex partis confessione: vel nisi talis probatio fuerit admissa parte nõ appellante.*

Testes etiam contrarij si fuerint admissi post publicatas attestationes parte præsente & non appellante: valet talis admissio.

12 *Admitto si & inquantũ: est clausula vtilis in communi practica.*

13 *Positiones siue articuli si sint impertinentes, an reus cogatur respõdere saluo iure suo? declara & exemplifica, vt hîc.*

14 *Libellus alternatiuus an & quãdo sit admittendus?*

CAP. XXXVI.

Cvm contingat. ¶ Si mandatur iudici delegato vt illum absoluat qui dicit se iniustè excõmunicatum, ante probationem illũ absoluere debet. si autem dicat excommunicationem nullam: probationem nullitatis ante pronuntiationem admittet. Communis diuisio. Secũda ibi: *ad quod.* quæ subdistinguitur, & membra patent. ¶ Casus literalis. Aliquis conqueritur domino Papæ quod post appellationem legitimã fuit excõmunicatus ab Episcopo suo, vel alias iniustè excommunicauit eũdẽ. vnde mãdat iudicibus quatenus si est, ita absoluatis eũdem iuxta formã ecclesiæ: vel sententiã denũtietis nullam. Episcopus paratus est probare se illũ excommunicasse ante appellationẽ emissam, vel sententiam iustã esse. queritur vtrùm liceat iudicibus illum absoluere, vel denuntiare sententiam nullam esse: nõ admissis probationibus Episcopi. Respõdet Papa quòd cùm aliquis conqueritur se post appellationẽ legitimam excommunicatũ, per probationes apparebit vtrum absolui debeat, vel denuntiari potius non ligatus. Sed cùm quis dicit se iniustè excommunicatũ fuisse antequàm fuerit absolutus, vix est eius probatio admittenda: nisi tantùm quãdo dicit intolerabilem errorem in sententia fuisse expressum. & ad hoc probandum debet admitti antequàm absoluatur. sed si simpliciter dicat se excommunicatum iniustè, & Episcopus dicit quod iustè excommunicauit eũdẽ: & super hoc postulat probationes admitti, nõ est Episcopus audiẽdus antequàm fuerit absolutus. quia & si constaret ipsum iniustè excõmunicatũ fuisse nihilominus debet absolui. vnde in hoc casu statim iuxta formam ecclesiæ debet absolui. & posteà probationes vtriusq; partis sunt admittendæ: vt sic appareat vtrum iustè, vel iniustè fuerit excommunicatus. Ber. ¶ † Not. j. duas regulas ex tex. prima, quia conquerẽs de iniusta excommunicatione debet ante omnia absolui iuxta formam ecclesiæ. s. præstita cautione quòd parebit mãdatis ecclesiæ: vt in ca. ex parte. el. j. de ver. sig. & in c. ex tenore. de sen. excõ. & secũdum formam quę habetur in ca. à nobis. el. ij. in fi. & in c. cùm desideres. de sent. excom. Hãc regulã limita nisi excõmunicator vel is ad cuius petitiõem excõmunicatio lata fuit vellẽt probare excõmunicationẽ fuisse latam propter offensam notoriã. nã tunc nõ debet absolui[a]: nisi prius satisfaciat, dummodò probetur excommunicatio. vt probatur in ca. solet. de sen. excõ. li. vj. & in d. c. ex parte. & idẽ dic vbi excõmunicatio dicitur lata propter notoriã cõtumaciã: vt in d. c. venerabilib⁹. §. secus. de sen. excõ. li. vj. & sic limita istum tex. ¶ † Secunda regula est, quòd vbi quis cõqueritur de excõmunicatione nulla antequàm pronũtietur nulla, debent recipi probationes vtriusq; partis super nullitate & validitate. & quanquã iste tex. ponat duo exempla nullitatis: primũ cùm proponitur lata post appellationẽ legitimam. secundum cùm error intolerabilis allegatur expressus in sententia, quibus casibus indubiè excõmunicatio est nulla. vt in c. per tuas. j. de sen. excõ. Idẽ tamẽ dicendũ in alijs casibus in quibus excõmunicatio allegaretur nulla eadẽ ratione. Et multos casus nullitatis vide in glo. in c. præsenti. de sen. excom. lib. vj. Ratio vtriusq; regulę est. nã in primo casu non admittitur per prius probatio, cùm in omnẽ euẽtum absolutio sit impetrãda: ex quo præsupponitur vinculum frustra expectatur euentus cuius nullus est effectus: vt hîc. Ratio secũdi casus. quia probata nullitate non indiget absolutione: secus ꝓbata validitate: & ideò vt cõstet an indigeat absolutione debet admitti ꝓbatio ante oĩa. & per hoc declaratur superficialiter totus tex. Et limita hoc dictũ vltimũ, nisi ꝓponens nullitatẽ petat se absolui ad cautelã præstita cautione. nã tũc fiẽda est absolutio ante oẽm ꝓbationẽ: vt in d. c. solet. in fi. & in d. c. venerabilibus. ꝓpe fi. ¶ † No. quòd excõicator admittitur ꝓ defensione suę sententiæ, siue velit eã probare iustã siue latã ante appellationẽ. & videtur tex. innuere ꝙ excõicator sit vocandus cũ examinatur articulus iniustitiæ vel nullitatis[b]. de quo vide bo. tex. d. c. venerabilibus. post prin. & vide bo. glo. in c. sacro. in ver. cõstiterit. j. de sen. excõ. ¶ † Itẽ no. ꝙ excõicatio nulla nõ indiget absolutiõe: secus si est iniusta. Et ex hoc infertur ꝙ excõicatio iniusta ligat[c] quo ad ecclesiã militantẽ. aliàs nõ fieret absolutio, sed admitterẽtur ꝓbationes iniustæ, sicut admittuntur qñ proponit̃ nulla. vnde euidẽter ꝓbat hæc litera differentiam esse quo ad istã ecclesiã militantẽ, an excõicatio sit nulla an iniusta. Dico tamẽ ꝙ vbi ꝓbaretur iniusta, potius sit quędã relaxatio quã vera absolutio. vt ꝓbatur in d. c. sacro. & ibi ꝑ Host. Quare aũt teneat iniusta excõicatio, ꝓsequit̃ hîc Goffred. sed dixi latius in c. ab excõicato. de rescr. & dic vt ibi. ¶ † No. in ver. *in eo.* & tene mẽti ꝙ excõicatio nulla põt dici iniusta: ita ꝙ nullitas cõprehendit in se iniustitiã. & colligitur ex text. hoc mõ. nã primò fecit mentionẽ quãdo quis asserit se iniustè excõicatũ. & sub isto mẽbro proseqtur quãdo ꝓbatur error intolerabilis in sentẽtia expressus. vt in ver. nisi. nã exceptio est de cõtẽtis sub regula: vt no. per gl. super ru. de re. iu. li. vj. Et ex hoc singulariter ĩfert̃ ꝙ si ꝓpono excõicationẽ iniustè latã, & eã postmodũ ꝓbo, nullã debeo obtinere: qđ est semꝑ mẽti tenẽdũ. Ex quo etiã infert̃ ꝙ si appello à sentẽtia tanquã iniusta, postmodũ ꝓbo nullã debet iudex appellatiõis sup nullitate ꝓnũtiare: qa si iniustitia suspẽdit id qđ est validũ, & deuoluit ad superiorẽ: fortius quod est nullũ. ꝑ hoc. c. dilecto. & qđ ibi no. de appel. & est bo. tex. in l. carmelia pia. ff. de iurepa. & ibi ꝑ Bar. in l. quędã mulier. ff. fami. ercis. & in l. si expssim. ff. de appe. quæ iura ꝓbãt ꝙ à sñia nulla appellari põt. ¶ No. ibi: *patenter.* expssum ar. ꝙ ad hoc vt excõicatio sit nulla ꝓpter errorẽ, debet error esse expssus in sñia. de quo vide ꝑ Archi. in d. c. venerabilibus. & qđ dixi in c. inter cætera. de app. ¶ † Vltimò no. iũcta gl. in ver. *nihilominus.* ꝙ nõ debet[d] qs admitti ad ꝓbãdũ qđ ꝓbatũ nõ releuat. & ad hoc quotidie solet allegari iste tex. facit. l. ad ꝓbationẽ. C. de ꝓbat. & in l. neq; natales. C. e. ¶ † In gl. j. ibi: *nec est verum quod dicitur.* No. singulariter istam gl. vsq; ad fi. qa nescio eã alibi. Ex qua infert̃, ꝙ testes vtriusq; partis cõtrarij tũc reducũtur ad cõcordiã ꝓsumendo actũ geminatũ: cũ ꝓbatiões sunt ęquales. Si verò ꝓbatiões vni⁹ sint meliores: puta qa testes sunt digniores, vel dicũt verisimiliora, tũc nõ fit illa interꝓtatio, sed ꝓnũtiat̃ ꝓ melius ꝓbante[e]. & idẽ tenet hîc Inn. de quo vide qđ lati⁹ dixi in c. cũ tu. de testi. dicit etiã hîc Inno. ꝙ licet testes vtriusq; ptis reducant̃ ad cõcordiã ꝑ multiplicitatẽ act⁹, tñ inter testes vni⁹ & cõfessionẽ alterius nõ fit cõcordia. rõ: qa cõfessio tñ nocet cõfitẽti: nõ aũt ꝓdest. qa nõ põt qs pro se cõfiteri, sed cõtra se sic. vt. xiiij. q. ij. in prin. & in l. de ætate. ff. de inter. ac. Exemplũ. si ꝓbatiões Epi haberent ꝙ excõicauit añ appellationẽ: sed ex

cõicatus

cõicatus dicit quòd post appellationẽ non fiet concordia, vt præsumatur fuisse bis appellatũ. secus autẽ vbi excõicatus pbaret quòd post appellationẽ fuisset excõicatus. vt in d.c. cum tu. Item quoad opp. glos. respõdet Ioan. an. & aliter quod ideò Episcopus admittitur ad probandũ excõmunicationẽ fuisse latã ante appellationẽ: quia per positiones, & respõsiones, & per interrogationes, poterit probari quòd semel tãtùm fuerit appellatũ. & sic non cessabit 8 præsumptio actus geminati. vt in c. cũ Ioannes. de fide instr. ¶ † In gl. in ver. *nihilominus*. No. ex hac gl. duo singulariter. primò ꝙ si iudex admittit exceptionẽ & ipsiusprobationẽ quas ipse nõ debebat admittere, tenet postmodũ pronũtiare secundũ illas probatiões. aliàs pars excipiẽs haberet iustam cãm appellandi, nisi cũ protestatiõe iudex admisisset: vt puta si de iure deberent admitti. & nõ aliter. Io. and. impugnat hoc dictũ gl. dicens se non videre super quo fundetur ista appellatio ex quo exceptio ex sui natura nõ concludit. Pone exemplũ. Reus excipit cõtra actorẽ ꝙ non habeat admitti ad agendũ: quia erat excõicatus minori. iudex fortè per imperitiã admisit exceptionẽ & probationẽ. secundũ dictũ gl. iudex deberet repellere actorẽ, quod vr̃ iniunctum secundũ eum, cũ exceptio nõ concludat. & si reus diceret iudici, quare me admisisti ad probandũ, põt iudex dicere: & tu quare te ingessisti. nam culpa cũ culpa cõpensanda est. l. si ambo. ff. de cõpen. & in c. intelleximus. de adult. Itẽ iudex põt reuocare interlocutoriã suam iniustã. vt in c. cũ cessante. de app. & in l. quod iussit. c. de re iudi. nec si appellet iudex appel. debet pronũtiare pro appellante: ex quo exceptio nõ cõcludit intentũ suum. & cũ Io. and. cõiter trãseunt hìc Doc. Sed ego saluãdo vtriusq; dictũ. s. gl. & Ioã. an. distinguo sic. ꝙ aut exceptio ex sui natura nõcõcludit: & procedit opi. Io. an. Aut exceptio ex se cõcludit: sed nõ debebat admitti: quia tpe incõpetenti proposita &c. & tunc ex quo fuit admissa & probata [a], debet secũdum eũ pronũciari: aliàs posset appellari: vt sing. dicit hìc gl. quã sic intellectã nescio alibi. & pono multiplex exemplũ. 9 ¶ † Primò cũ contra executionẽ snĩæ quę trãsiuerat in rẽ iud. opponit exceptio iniustitiæ & probat. certè licet nõ debuisset admitti, ex quo transiuerat in rẽ iud. vt in c. inter monasterium. de re iud. tñ ex quo de facto fuit admissa, debet iudex pronũtiare sup iniustitia de qua cognouit. [b] hoc sing. voluit Inno. in c. cũ dilecta. de rescri. & c. cũ Bertoldus. de re iudic. quia de ea re de qua iudex cognouit, pronuntiare debet. vt in l. de qua re. ff. de iud. & c. cũ super. de cau. pos. & propri. & tene menti hoc dictũ. Ex quo habes casum in quo snĩa retractat prætextu iniustitiæ: licet trãsiuerit in rẽ iud. & vide aliũ consimilẽ casum p Inn. in c. quia plerisq;. de immu. eccl. vbi no. dicit ꝙ si per cõfessionẽ partis victricis cõstat snĩam esse iniustã: debet iudex eã retractare, [c] non ob. ꝙ trãsiuerat in rẽ iud. ¶ † Ex qbus pro 10 tes colligere no. theoricã & semper mẽti tenendã: ꝙ si cõtra præsumptionẽ iuris & de iure & de facto admittit probatio in cõtrariũ patiente eo cuius interest, debet à tali præsumptione p probationẽ contrariã recedi. Idẽ qñ de cõtrario cõstat per cõfessionem partis [d] cuius interest. & hoc vltimũ probãt legistæ in aut. sed iã ne 11 cesse. C. de do. ante nup. ¶ † Pone aliud exemplũ cũ post publicatas attestationes admittit exceptio, & recipit probatio directè cõtraria primæ pbationi. nã licet à principio nõ debuisset admitti propter periculũ subornationis testiũ. vt in cle. ij. de testi. & in c. fraternitatis. de testi. tamẽ ex quo fuit admissa, debet valere [e]. quia tacitè potest recedi à publicatione [f]. ad hoc quod not. Ioan. and. in d.c. fraternitatis. Idẽ putarẽ in qualibet exceptione dilatoria, quæ de facto fuit admissa post lit. contest. vnde in his & similibus casi- 12 bus optimè potest saluari dictum huius glo. ¶ † Secundũ dictum no. quod colligitur ex hac glo. est, quod iudex qui dubitat an exceptio sit admittenda vel ne, debet eam admittere cũ protestatione si & inquantum de iure sit admittenda & non aliter. & hoc hodie multũ inualuit in practica. & idẽ in probatione secũdum glos. vnde in articulis & in interrogatorijs iudex solet dicere: admitto sal- 13 uo in iure impertinentiũ & nõ admittendorum. ¶ † Hìc Hostiẽ. format quotidianã. q. pone quòd reus excipit iudex verò dicit, volo quòd respõdeas saluo iure tuo. pone exemplũ. Reus excipiebat quòd positio erat impertinens. & ideò non tenebatur respondere: iudex dicit, respõdeas saluo iure tuo. vel reus excipiebat contra actorem dilatoriè. iudex dixit volo quòd tu respõdeas libello saluis

c. cùm Ioannes. de fi. instrum. hæc autem materia multùm dependet ab arbitrio iudicis. vt in l. in. §. ideoq;. ff. de testi. & per Bar. & Paul. de cast. in l. lucius. in fi. ff. de infami. & in l. admonendi. ff. de iureiur.

a ¶ Admissa & probata. Adde Rom. consi. ccclxxxiij. & quid operetur exceptionum admisio si & inquantum, vide per eundem, consi. lxxiij.

exceptionibus tuis. nunquid teneatur reus respondere ad mãdatum iudicis? Et primò dicit quòd nõ: potest enim respõdere reus nolo respõdere nisi prius pronunciaueritis super exceptione mea: & si iudex eum cõpelleret, posset appellare. argu. bo. in c. exhibita. de iudic. & in l. si is à quo. ff. vt in pos. lega. nisi iudex ex pbabili causa moueret: puta qa vehemẽter præsumeret cõtra reum quòd exciperet subterfugiendi causa iudiciũ: vel quia est probabile dubiũ: vtrũ exceptio sit admittẽda, & indagatio exigit lõgũ tractatũ. Cõsuluit tñ Host. vt cãm iudex faciat scribi in actis: vt sic appareat eum pbabiliter motũ. & no. bene hoc dictum ꝙ ex cã potest iudex reseruare discussionẽ exceptionum cũ protestatiõe, & pcedere ad vlteriora. Adhæc tex. in c. ad dissoluendũ. de despon. impub. Vel põt aliter distingui secundũ eũ. aut exceptio est præiudicialis, vel talis ꝙ posteà post posita peruerteret ordo iuris: puta quia est dilatoria, & iudex vult ꝙ cõtestet litem exceptione salua, & nõ debet iudex pcedere ad vlteriora. sed prius pronũciare super exceptiõe: vt in d.c. exhibita. aut exceptio non est talis: puta qa opponit dilatoria solutionis, añ lit. cõte. & tũc potest iudex dicere: respondeas salua exceptione. nã licet probet post lit. contest. nõ per hoc peruertit ordo iuris. & not. in c. pastoralis. de excep. per Inn. & in l. exceptionẽ. C. de probati. vel si præcipit vt respõdeat positionibus saluo iure suo. ¶ Itẽ & tertiò dicit distinguendũ vtrũ probatio exceptionis offerat incontinenti, vel petat longior dilatio. primo casu nõ debet iudex procedere ad vlteriora. secũdo sic: & notabis singulariter hæc dicta: qa quotidie versant in iudicijs. ¶ In gl. fi. in fi. Tene hãc gl. Sed quæro [g] quo iure post absolutionẽ excõicatus petit excõicationem pronũciari iniustam, vel excõicator petit pronũciari iustã. Sol. dicit Inno. ꝙ cõdictione huius decret. vel cõdictione c. sacro. de sent. excõ. vel potest implorare officiũ iudicis super hoc. in hoc tñ secũdũ Host. nõ ẽ vis. [h] qa nõ est necesse proponere actionẽ: sed satis est factũ simpliciter narrare, vt in c. di- 14 lecti. de iud. ¶ † Opp. cõtra prin. c. in eo quòd hìc fuit admissa petitio alternatiua, quæ tanquã incerta debebat reijci: vt in c. ij. & iij. de li. obl. nã cõquerebatur iste ꝙ fuerat excõicatus post appellationẽ, vel aliàs iniustè: & sic nõ firmabat se sup certo. cõtra. l. ait prætor. ff. de iniu. non eñ debet quis vagari in petitiõe sua cũ dãno aduersarij, vt ibi. & facit. c. vt quis duas. de ele. lib. vj. Solu. Inn. dupliciter. primò ꝙ ista verba de qbus in prin. c. nõ fuerũt verba conquerẽtis seu rescripti: sed verba cõsultãtis. vñ illa verba debẽt resolui in dicta particularia, vt sit sensus, ꝙ hìc quærebat quid iuris qñ aliquis cõquerit se fuisse excõicatũ post appellationẽ. Itẽ quid iuris sit cùm querit se fuisse iniustè excõmunicatũ citra oẽm appellationẽ. Hinc est, ꝙ Papa in rñsione separatim respondet ad istas q. & iste intellectus satis cõgruit literæ: quia ex sequẽtibus declarant præcedẽtia: vt in. c. inter dilectos. §. cæterũ. de fi. instr. & in l. si seru9 plu

b ¶ De qua cognouit. Adde eũdem consi. lvij. lib.

c ¶ Retractare. Adde eundem consi. lx. ij. lib.

d ¶ Confessionem partis. Adde Ro. consi. xcj.

e ¶ Debet valere. Istam opi. sequitur dom. Mari. sozi. in repe. d.c. fraternitatis. in fi. & Bal. in l. fi. in lect. antiqua. ff. de pet. hære. sed si pars appellauerit non valere secundum do. Mari. ibi & Abb. hìc. Sed pulchrum dubiũ est quid si non appellet: sed protestetur de nullitate, & cõtradicat, habeo nunc in facto. vide istũ in c. cùm olim Abbas. in iij. not. §. eod. Aeneas de falc.

f ¶ A publicatione. Vide Feli. in c. inter monasteriũ. in xvj. col. de re iud. & in c. pastoralis. col. vlti. j. de except. Iaso. in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. vide etiam ad materiã quæ not. Alex. in l. iudex posteaquã in vj. limitatione. ff. de re iudic.

SE. F. SAPIA.

g ¶ Quæro. Vide de ista quæstione cumulata p Fel. in ca. exceptionem. col. viij. j. de exce. cum pluribus sequent.

h ¶ Nõ est vis. Adde Lap. alle. xix.

a ¶ Facto alterius. Vide cumulata per Alexan. in l. vbi autem. §. qui illud. ff. de verborum obliga.

b ¶ Tenet primū. Adde Ang. cōsi. xxxvj. vbi ponit an procedat libellus in quo quis petit testamentū declarari nullū cū veniebat rescindendum.

c ✣SEB. SAPIA. ¶ Quia iniustitia. Vide d. Card. Alex. in c. dilecto. in vj. q. j. de app. vbi refert cōem esse in cōtrariū, pquo facit cōis opi. quę habet ꝙ iudex adi tus sup nullitate, potest reformare sniam sup meritis. ita cōiter teneriat testat Alex. in cō sil. lxxix. incipiē. Perspectis verbis.

riū. in fi. de leg. j. secūda solutio & notabilior, ꝙ vbi nō pōt quis certificari: quia depēdet cer tificatio ex facto alterius[a], tūc admittit libellus alternatiuus. fortè enim Eps priuatim excōica uit istū, nec poterat habere copiā excōicatio nis: & sic nō poterat esse certus an fuisset excōi catus ante appellationē vel post: ideò potuit cōqueri alternatiuè, vt hr in litera. & hūc intel lectū probat tex. in c. cōstitutus. de in integ. re sti. & ibi p Inn. & tex. in l. j. §. quia aūt. ff. quorū le. & facit quod no. Bar. in l. Carmelia pia. præ al. & in d. l. j. & tene mēti hunc tex. secūdū istū intellectū. prima tn̄ solutio magis cōgruit lite ræ vt prædixi. ¶ † Secūdò quærit, quid si con querens dixit excōicationē nullā, posteà pbat eā iniustā: non aūt nullā, nunquid debeat obti nere? Inn. notāter dicit ꝙ nō: sed debet condē nari excōicatori in expēsis: qa nō probauit qd in iudiciū deduxit: ad hæc. c. calūniā. de pœnis. & l. eū quē temerè. ff. de iudi. & solet quotidie hoc dictū Inn. pro notabili allegari. videlicet ꝙ nullitas non includit in se iniustitiā. Quidā tn̄ Vltramōtani (vt refert Io. de lig.) tenuerūt hīc opp. ꝙ id quod est nullū potest dici iniustū. sed ipse tenet primū[b]: quia iniustitia[c] præsupponit existentiā rei, nō sic nullitas. secus dic econtrà. nā si quis dicit sniam nullā iniustā, obtinet pro bando eam nullam: vt. s. dixi. & probat hoc in versicul. in eo. & facit quod not. Bartol. in d. l. si expresim.

✣SEB. SAPIA.

d ¶ Restitutus. Vide quid importet verbū restituo. p gl. in. §. pari rōne. instit. qui. mo. ius pa. po. sol. quā di cit esse no. d. Ale. in l. si marito. in fi. prin. ff. sol. ma. & vide ad hæc Feli. in. c. inter qua tuor. in fi. de ma io. & obe. Alexā. in l. si tibi. §. j. ff. de pact.

e ¶ Ante restitutionē. Adde de hoc per Bar. in l. si qs ad se fundū. C. ad leg. Iul. de vi pub. Old. cōsi. ccxxiij. incip. Istæ sunt al legatiōes. & oīno p Alex. in l. natu raliter. §. nihil cōe ff. de acqui. poss. vbi ponit regulā & multas fallētias. Sed tu dic hoc ēt esse verū qn̄ p cō tumaciā talis esset p iudicē spoliat⁹: talis enim volens purgare cōtuma ciam audiri debet etiam si missus in possessionē rei ve lit statim probare de dn̄io suo. ita no. Bal. sing. in. l. pe. §. pe. C. de pręscr. xxx. an. Old. cōs. cccxxvj. inci. de to to. Spe. in ti. de. j. & ij. decre. §. de ef fectu. versic. qd si missus. aliās autē restitui nō debet qn̄ cōstat de dn̄io spoliātis. no. in c. cū ecclesia. de cā poss. & propr. & c. cū super. eo. tit. etiā si spoliatus de spolio & posses siōe probaret. no. gl. in. c. n̄. in fi. in ver. præsumit. de rest. spo. vj. li. de qbus & alijs fal. vide p Alex. ibi in princ. & Bal. in addi. ad Spe. in tit. de rest. spo. §. j. col. j. in fi. versi. not. ꝙ nomine.

SVMMARIVM.

1. *Subdelegatus postquā cœpit in causa cognoscere, non potest per delegantem amplius remoueri.*
   Processus factus contra formam rescripti, est nullus.
2. *Restitutus à principe intelligitur quo ad plenariam & omnimodam iurisdictionem.*
3. *Spoliatus debet restitui nihil audito contra eum ante restitutionem.*
4. *Coadiutorq; dari prælato suspecto de dilapidatiōe. 8.*
   Coadiutor non datur per alium, quàm per Papam.
5. *Delegatus infirmus potest subdelegare vices suas.*
6. *Iurisdictio delegata an perpetuetur per subdelegationem alteri factam?*
7. *Spoliato restituto tanto tēpore nil potest obijci contra ipsum super illa re, quanto ipse stetit spoliatus.*
8. *Suspectus de dilapidatione, an remoueatur ab administratione.*
9. *Parochiani etiā laici admittuntur ad denuntiandum Prælatum suspectum de dilapidatione.*
10. *Prælatus habens coadiutorem tenetur in administratione habere eius consensum.*
    Consensus aliquorum si requiritur in aliquo actu: debet quis sequi illius consensum, secus si requiritur consilium, nisi consilium sapiat consensum.
11. *Vices suas si quis commiserit alicui, censetur commisisse totum negotium quod habebat.*
12. *Delegatus aliquando non potest subdelegare vt hīc.*
13. *Causæ meri & misti imperij de iure canonico subdelegantur.*

f ¶ Coadiutoris. Adde latè Old. cōsil. xliiij. vbi de potestate coadiutoris.

g ✣SEB. SAPIA. ¶ Sed contrarium. Ista opi. est communis secundum Imo. hīc. & d. Iac. latè in l. more. ff. de iuris. om. iudic.

CAP. XXXVII.

1 Venerabili. ¶ † Si subdelegatus delegati Papę iurisdictione vti cœperit, à delegato remoueri non pōt, & si faceret cōtra mandatū, siue excesserit formā rescripti, pcessus est nullus. & primò ponit formā delegationis. secūdò subdelegationis delegati. ibi: *porro.* tertiò reuocat processus delegatorū cām exprimēs ibi: *quorum.* ¶ Casus liter. Federicus quondā Imperator spoliauerat Cephaludensem Epm ecclesia & alijs bonis suis: Papa rogauit eū vt dictū Epm restitueret: quod idē promisit se facturū, sed non adimpleuit promissum. Vn̄ Papa mandat Archiepo consentino, quatenus dictū Epm faceret restitui ad Epatū & alia quibus fuerat spoliatus. quo restituto plenariè & corporalē possessionem & pacificā adepto, si Eps ipse de dilapidatiōe suspectus esset, virū prouidū coadiutorē prouideret eidē: sine cuius consilio nihil disponeret de his quæ pertinēt ad Epalē administrationē: quousq; Papa de ipso aliter diceret prouidēdū veritate cōperta: & interim vtriq; illorum interdiceret oē genus alienatiōis. Sed Archieps corporis infirmitate grauatus cōmisit vices suas Abbati sancti Spiritus de panormo qui cū deberet Epo facere restitui, cœpit inquirere vtrū Eps esset de dilapidatione suspectus contra formā mādati eo nō restituto: postmodū Archieps cū iam esset officio suo functus cōmittēdo in integrū vices suas: idē negotiū cōmisit thesaurario cōsentino, tandē processus illius iudicis dn̄o Papę fuit exhibitus: quo dns Papa iustitia exigēte cassauit. i. cassum & irritū nuntiauit: qa Abbas cōtra formā mandati processit ad inquirēdū de dilapidatione nō restituto Epo. & Archieps thesaurario negotiū nō potuit delegare: & iō quicqd fecit, nullius momēti fuit. B. ¶ † Not. j. ꝙ nō dr̄ qs

2

d restitutus[d] nisi consequat plenariā restitutionē & corporalē, & pacificā possessionē: vn̄ licet Papa hīc expressisset de pacifica & corporali possessione. hoc tn̄ dicit ad maiorē expressionē. quia verbū restituēdi refert ad plenariā restitutionē, & cōtinet in se oēm vtilitatem: vt. l. videamus. §. in fauiana. ff. de vsu. & in l. cū prætor. ff. de verb. sig. vn̄ dixit hīc Inn. ꝙ bona immobilia & mobilia ac fructus debebāt prius restitui. quod no. pro intellectu. c. fi. de or. cog. Si ergo mandat qs restitui, debet intelligi de plenaria restitutiōe: vt sic per oīa reducat ad statū pristinū. ¶ † Not. ij. ꝙ cōtra spoliatū non debet fieri inquisitio etiā de dilapidatiōe. & sic spoliatus nec accusari nec inquiri pōt an̄ restitutionē[e], ne fortè armis destitutus succūbat. hoc intellige prout le. & not. in. c. frequēs. de resti. spo. li. vj. ¶ Not. iij. ꝙ ante, quā inquiratur de veritate dilapidationis, debet prius inquiri an sit de dilatiōe suspectus. & in primo processu scilicet qn̄ inquirit an sit suspectus debet pcedi summariè: qa non agit de magno præiudicio. in secūdo. s. cū pcedit super veritate, debet procedi plenariè: qa agit vt remoueat: vt in. c. licet Heli. de simo. & qd ibi not. Archi. xij. q. ij. c. vobis. facit. c. j. & ij. de accus. lib. vj.

3

e

4 ¶ † No. iiij. ꝙ plato suspecto de dilapidatiōe dādus est coadiutor, qui debet esse vir prouidus & honestus, cuius offin̄ durabit donec iste steterit in administratione. de quo. j. Et scias ꝙ datio coadiutoris[f] Epi pertinet ad solū Papā. de quo tn̄ dic vt leg. & no. in. c. vnico. de cle ęgro. li. vj. ¶ Not. v. ꝙ suspecto de dilapidatiōe & ipsius coadiutori debet interdici oē dilapidationis genus. ¶ Nota. vj. ꝙ deputatus super inquisitione dilapidationis & datione coadiutoris pōt alteri cōmittere vices suas. & sic nō vr̄ electa industria psonæ. quod no. ¶ † Septimò no. ꝙ delegat⁹ grauatus infirmitate corporali: pōt subdelegare vices suas. cōcordat. c. si pro debilitate. s. e. ¶ Octauò no. ꝙ nedū delegatus, sed etiā subdelegatus tenet seruare formā rescripti apostolici. ¶ † Nonò no. ꝙ delegatus cōmittēs vices suas alteri in totū, non pōt amplius cōmissionē reuocare. qd intellige si subdelegatus vti cœpit iurisdictione. ad hoc. c. quāuis. j. eo. li. vi. Et aduerte. qa optimè facit iste tex. pro opi. Host. quā posuit in. c. licet. s. eo. vt etiā per actū nullū perpetuet iurisdictio. nā iste Abbas subdelegatus excessit formā mandati apostolici: & sic processus fuit nullus: vt in. c. cū dilecta. de rescri. & tn̄ per illū processum perpetuauit iurisdictionem suā, vt nō potuerit reuocari à subdelegāte. Sed contrariū, tenet Ioā. and. in d. c. licet. & in gl. in. c.

f

5

6

g cū plures. eo. ti. li. vj. Et ad istū tex. r̄ndet ꝙ fortè iste Abbas gessit aliquē actū cōem vtriq; articulo. s. restitutiōis & suspitiōis de dilapidatione: vt qa elegit sibi notariū, vel tribunal, vel qd simile. vel fortè secūdū eū primò fecit citationē super restitutione fiēda, & postmo-

postmodũ cõtẽplatione Imperatoris restõne non facta processit sup dilapidatiõe: hoc tñ nõ appet ex antiqua do. Car. aliter respõ. ad tex. dicẽs ꝙ processus hîc non tenuit licet esset reuocãdus: quia quòd prius fieret restitutio cõcernebat principaliter vtilitatẽ Epi qui præiudicauit sibi nõ cõtradicẽdo & appellãdo. vñ dicit: *cassauimus &c.* ¶ Sed iste intellectus mihi nõ placet: qa si illud mandatũ cõcernebat principaliter vtilitatẽ Epi, non fuisset processus cassatus ex peruersiõe ordinis ex quo Eps erat præsens & tacuit, qa peruersio ordinis causæ ad cãm non vitiat ꝓcessum, nisi appelleẽ: vt in. l. j. C. de appel. & in. c. j. & ij. de accu. lib. vj. & à forma rescripti cõcernẽte vtilitatẽ partis põt recedi tacito consensu partis: vt no. gl. in. c. cũ olim. el. j. s. eo. & p Inn. in. c. prudentiã. s. eo. le. & noj. e. tit. c. fin. Vñ intelligo ꝙ studiosè fuit data ista forma principaliter ob vtilitatẽ publicã, ne laici insolescerẽt in expulsione prælatorũ. Itẽ propter bonũ subditorũ, ne starẽt diu sine pastore. viij. qõ. j. c. audacter. & in. c. ne pro defectu. s. de elec. iõ taciturnitas Epi non habuit hîc sustinere processum explicitũ cõtra formã mandati. & istud verbũ: cassauimus: expone vt in gl. j. cassos & irritos nunciauimus. Ex quo not. ꝙ verbũ cassare qñqꝫ referẽ ad factũ & non ad ius. simile in. c. accedẽs j. vt lit. nõ conte. in ver. cassauimus. ¶ In gl. in ver. *plenariè.* ibi: *vel quòd inquisitio fiat.* Not. bene gl. & licet tex. hoc videaẽ probare: posset tñ ad tex. secundũ Io. an. r̃nderi, ꝙ illud fuit ex forma mãdati. dictũ tñ gl. in se est verũ. & facit ratio. c. frequens. præalleg. ne destitutus auxilio propter spoliationẽ succumbat. ¶ 7 † Et dicit hîc Vin. verbũ notabile, ꝙ spoliatus nõ solũ debet prius restitui antè, quã impetaẽ: sed debet stare tanto tpe in pacifica possessiõe, quãto tpe stetit spoliatus: quod vr̃ probari. iij. q. ij. c. j. v. & c. tãdiu. quod fortè nõ procedit vbi agiẽ de dilapidatione propter periculũ imminens[a] medio tpe. arg. opti. hîc & idẽ vbi esset aliud delictũ quod sine scãdalo, & periculo tolerari non posset vt crimẽ hæresis. ¶ 8 † In gl. in ver. *de dilapidatione suspectus.* No. bene hanc gl. quia ponit practicã procedẽdi contra prælatos & rectores de dilapidatione rerũ ecclesiasticarũ suspectos. & vr̃ gl. in effectu cõcludere, ꝙ licet olim suspectus remoueret ab administratione per. c. quia ea. iij. q. ij. & l. eũ quẽ. C. de suspe. tu. hodie verò daẽ coadiutor, nec remoueẽ à principio ab administratione: sed tunc demũ cũ probaẽ suspectus. Sed aduerte, quia hoc vltimũ est contra tex. nã probata suspicione solũ datur hîc coadiutor. Inno. dixit istũ tex. procedere ex prouisione: qa Eps iste fuit electus per Imperatorẽ: aliàs aũt suspectus debet remoueri ab administratione. Io. an. distinguit, ꝙ aut est qs suspectus de dilapidatione præterita: & datur sibi coadiutor. vt hîc & posteà inquiriẽ de veritate. qua probata debet deponi: aut est suspectus de dilapidatione futura propter præteritã de qua cõstitit, & tũc ꝓcedit dictũ gl. vt remoueaẽ ab administratione. Sed tu vide de hac materia plenius per Arch. xij. q. ij. in. c. vulteranæ. & c. vobis. per Io. an. & Host. in. c. licet Heli. de simo. & cõclude ꝙ in principio debet inchoari processus an sit suspectus de dilapidatiõe. & in principio debet interdici ei qui diciẽ suspectus oẽ alienatiõis genus p. c. fi. de accu. & tenet Archi. in. d. c. vulteranæ. in cõtrariũ facit tñ iste tex. vbi in principio non fuit sibi interdicta alienatio, sed demũ post probatã suspicionem. Sed fortè hoc nõ processit: qa non præsumebaẽ iste suspectus. & ideò satis põt teneri quod prius dixi p. c. fi. probata verò suspicione debet sibi dari coadiutor. vt hîc. dixit tñ Io. de lig. ꝙ si suspitio est vehemẽs debet interim remoueri ab administratione. hoc tñ nõ probaẽ. in cõtrariũ facit ista litera, satis em̃ est prouisum p dationẽ coadiutoris demũ debet inchoari processus super veritate, vtrũ. s. verũ sit ꝙ dilapidauerit. & dixit Arch. in. d. c. vulteranæ. ꝙ in prin. ꝓcessus super veritate debet prælatus remoueri ab administratiõe tẽporaliũ. in spũalibus verò subditi interim sibi obedire debẽt p. c. nonne. viij. q. iiij. & pro eo facit. c. qa ea. præal. Sed in cõtrariũ facit iste tex. nã si statim debet remoueri inchoato ꝓcessu super veritate, ad qd dareẽ sibi coadiutor ꝓbata suspicione cũ statim esset remouẽdus inchoato processu super veritate. & ideò intellige dictũ Arch, qñ est p̃sumptio cõtra inqsitũ ꝙ stãdo in administratiõe corrũpat officiales. & sic ꝓcedit. d. c. qa ea. & hoc sentit idẽ Arch. in. d. c. vobis. & Colle. hîc. & vide p Host. in. d. c. licet. postmodum in discussiõe super veritate põt iste inquisitus se excusare. & si nõ probatur veritas, restituetur in pristinũ statũ. probata verò veritate, aut fuit actum criminaliter, & debet deponi; vt in. c. apostolicos. & in. c. monemus. xij. q. ij. Aut fuit actum ciuiliter, & debet solũ remoueri à beneficio, & alius est ad illud promouẽdus vt in. d. c. licet. Et p hoc sunt reducẽda ad concordiã iura q̃ videnẽ in hoc cõtraria. Nec ob. l. eũ quẽ. qa loquiẽ in tutore, qui nõ habet tantã ptãtẽ vel titulũ ita firmũ & perpetuũ, sicut habet prælatus: vt no. Arch. in. d. c. vobis. xij. q. ij. & vide no. gl. v. q. iij. c. fi. Et scias ꝙ in processu sup suspicione ꝓcediẽ summariè: qa nõ agiẽ de magno præiudicio: sed sup veritate ꝓceditur plenariè. vt no. Arch. in. d. c. vobis. & vide notabile dictum Iac. de bel. in auf. vt iudices sine quoquo suffr. fiãt. in. §. necessitatẽ. vbi per illũ tex. dicit ꝙ in cã dilapidatiõis põt procedi sine scriptura: ille tñ tex. nõ ꝓbat: qa loquiẽ in alio casu: sed posset ꝓcedere cũ inquiriẽ super suspicione dilapidatiõis vt propter periculũ imminẽs possit ꝓcedi summatim sine scriptura quo ad effectũ vt probata suspiciõe deẽ sibi coadiutor, & interdicatur vtriqꝫ oẽ genus alienãdi: & hæc notabis. & hunc duplicẽ processum puto ꝓcedere, qñ procediẽ per viã inquisitionis seu denũciatiõis. Sed si accusaẽ quis de dilapidatione, nõ est necesse vt prius inquiraẽ an sit suspectus, sed põt procedi sup veritate rei: facit ca. veritatis. de dolo & cõtu. & in. c. veniẽs. de accusa. ¶ In ea. gl. ibi: *si vellet satisdare.* Collec. sentit hîc cõtrariũ: & ad leges ad hoc allegatas respõdet quòd loquuntur in remoto per sententiam, seu de eo qui remoueri debet: vt quia cõstat de dolo seu lata culpa: quod est bene not. ¶ 9 † Et in fi. glo. not. bene hoc vltimũ ꝙ parochiani etiã laici admittunẽ ad denũciandũ etiã prælatũ[b] de dilapidatiõe. & dicit Io. an. ꝙ quęlibet ecclesiastica psona esset admittẽda: vt in c. si qs presbyterorũ. de re. eccl. nõ alie. Alij verò dixerũt ꝙ etiã quilibet laicus est admittendus in defectũ clericorũ vt cõsulatur indẽnitati ecclesiarũ. per no. in. d. c. si qs. Tu vide de materia quod plenè dixi in. c. ex parte j. de testi. & quod no. i. d. c. si qs. ¶ In gl. in ver. *coadiutorem.* No. ex gl. tres casus, in qbus prælato seu rectori daẽ coadiutor. & de officio istius coadiutoris & de materia per Io. an. in. c. fi. de cle. ægro. ¶ 10 † In gl. in versi. *cuius consilio.* ibi: *& consensu.* No. bene istã gl. & tene eã mẽti: ꝙ prelatus habens coadiutorẽ teneẽ in administratiõe ipsius habere cõsensum, nõ tm̃ cõsiliũ. & ratio, nã (vt dicit Inn.) coadiutor daẽ vt ꝓhibeat malã administrationẽ, & vt curet ꝙ fiat bona. iõ consiliũ hîc sapit cõsensum: secus aũt in alijs casib⁹ vbi requiriẽ cõsiliũ: quia tũc nõ teneẽ qs sequi: vt in. c. cũ in veteri. de elect. & in. c. cũ olim. de arbi. & hæc sol. est melior quã sol. gl. & est sensus ꝙ vbi cõsiliũ requiriẽ ab eo q est particeps consilij, tũc cõsiliũ sapit etiã cõsensum: vt clatori dodrantis non est permissa alienatio quadrantis. Et adde quòd dilapidator debet cauere etiam si testator remisisset sibi cautionem secundum Bald. in. l. iubemus. in. j. colum. C. ad trebel. Et adde quòd dilapidatori debet bonis interdici. l. is cui bonis. & ibi per gloss. Barto. & Doct. ff. de verbo. obliga. l. ij. & ibi per Bald. circa fi. C. de hæredi. vel acti. vendit. & dicit ꝙ tali dilapidatori põtest fieri sequestrum, & alienatio prohiberi. & qualiter probetur dilapidatio, vide per Specu. in titu. de inquisiti. §. tertio. & in. §. quid si reus.

e SEB. SAPIA. ¶ Periculũ imminens. Istud posset cõprobari p multa similia, ex qbus probaẽ ꝙ propter periculũ imminẽs recedimus à regulis iuris cõmunis, quæ cumulat Fel. in. c. ex parte, de cõsti. & do. Ias. in. l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de oper. noui nun.

b ¶ Etiam prælatum. Adde quod voluit Lapus alleg. xj.

ZACHARIAS.

¶ Adde Spec. in ti. de accu. §. vj. ver sic. porrò. gl. Bar. & Doc. in. l. is cui bonis. de ver. obl. Bal. in. l. j. in fi. C. de hær. vel act. vẽdi. Et quis dicaẽ dilapidator, vide eũdem in. c. j. §. sancimus. quo tẽpore miles. Ang. in. l. si seruus. §. ait prætor. ff. de acqui. hę re. eundem in. l. si pro ea. co. j. C. mãda. Istũ in. c. ex literis. j. de pig. Inno. in. c. fi. de seq. pos. & fruc. & Archi. ij. qõ. vj. in. c. quoties. & xj. qõ. j. c. in clericorũ. §. res verò in litigio. Antoni. Francis.

¶ Circa hoc quis dicaẽ dilapidator. dicas ꝙ etiã ille q in suos vsus cõuertit rem ecclesię & alienã. ita Bald. in c. j. in. §. sancimus, quo tpe miles. in vsi. feu. in. j. col. & Ang. in. l. si seru⁹. in. §. ait pretor. ff. de acqr. hær. vbi inter cętera dicũt ꝙ ille qui cõmittit delictũ qd facit bona cõfiscari: diciẽ dilapidator. quod etiã voluit d. Ab. in. c. ex literis. hic alleg. & vide Bal. in. l. si fideiussor. in. §. fi. qui satis. cogã. vbi dicit ꝙ fideiussor põt timere qñ ille pro quo fideiussit non oia dilapidat: sed dissipat fortè maiorẽ partem: secus si minorem aut modicã: puta si de mille dilapidaret. x. quia tũc non põt petere vt sibi caueaẽ, quod etiã voluit Bal. in. l. si pro ea. C. mãd. & iõ dixit gl. quã Bal. ibi sequiẽ in auẽ. cõtra cũ togatus. C. ad trebel. ꝙ dilapidator

SEB. SAPIA.

a ¶ Meri & mixti. Vide Abba. in. c. quod sedē. j. de offic. ordin. vbi dat vnā solutionē ad c. in Archiepisco patu. j. de rapto. quē voluit allegare hic. est eñ corruptus. aduertendū est etiam ꝙ de iure ciuili cōmunior opinio est ꝙ delegatus principis possit subdelegare ea quæ sunt meri & mixti imperij, vt attestat̃ Pau. de ca. in. l. vnica. C. qui pro sua iurisdic.

b ¶ Delegabilia. ad de Angel. consil. cxcvj.

c ¶ Casus. Bal. in. l. j. C. q̃n imperator. inter pu. & vi. co. alle. istū tex. Andræ. Barba.

d ¶ Pauper. Adde quod Alex. cōsi. cxxj. dicit ꝙ vbi aliâs iudex ex officio potest procedere ad cōmodū miserabiliū personarū, & pupillus dicit̃ miserabilis persona, & tñ q̃n pupillus est diues nō dicit̃ miserabilis persona, & nō pōt tūc iudex ex officio procedere ad eius cōmodū.

ZACHARIAS.

¶ Ita not. Car. & Ioan. de imo. hic. Doc. & Ioā. an. in c. ex tenore. de fo. cōpe. & ꝙ vidua diues nō dicat̃ miserabilis persona. no. Pau. de ca. cō. si. vij. & Spe. in ti. de instru. edit. §. nūc verò. versi. & scias. lo. secundo. Antoni. Francis. ¶ Quæ dicantur miserabiles personæ. dicas secundū Pe. de bellaperti. Bar. & Bal. in. l. j. C. q̃n impera. inter pu. & vi. co. ꝙ istud relinquit arbitrio iudicis. qđ etiā voluit Spe. in ti. de aduo. in. §. j. in ver. & si iste. & Alex. i. l. nec quicquā. in. §. fi. ff. de offi. procō. & leg. vbi dicūt inter cætera id quod etiā hîc dicit̃, ꝙ q̃n pupillus, vidua, & si pes personę, sunt diui

rius no. Bar. in. l. j. §. si plures. ff. de exerci. act. & dixi in d. c. cū in veteri. ¶ † In gl. in ver. *alienationis &c.* in fi. No. gl. ꝙ in materia istius. c. verbū alienationis sumit̃ largissimè. & dicit Hos. ꝙ etiā terrulas & alia quæ possunt de iure alienari per prælatū in certis casibus de q̃bus. xij. q. ij. in summa. nō potuerūt isti alienare vt illud verbū vniuersale oē, positū in text. aliquid operet̃. ea tñ quæ seruādo seruari non possunt potuerūt isti alienare. facit tex. in. l. lex quæ tutores. C. de admin. tut. & in. l. tutor q̃ repertoriū. ff. eo. & xij. q. ij. in summa. Et ex his not. ꝙ dato coadiutore ꝓpter suspicionē dilapidationis nō pōt per eos fieri alienatio etiā in casibus aliâs à iure cōcessis. ¶ † In gl. in verb. vices suas: ibi. *vt hîc patet.* & hoc clarius adhuc patet in d. c. quāuis. j. eo. li. vj. Et no. gl. in eo quod. j. dicit ꝙ si quis cōmittit alicui simplr̃ vices suas videt̃ cōmisisse in totū, & vr̃ probari apertè per istū tex. nā in prin. dixit ꝙ iste Archieps̃ cōmisit vices suas Abbati: & Papa interpretat̃ ꝙ cōmisit in integrū. i. in totū. Et idē not. Inn. s. eo. c. sup quæstionū. quod no. bñ. ¶ † Extra gl. op. cōtra tex. de. c. fi. j. eo. vbi dicit̃ ꝙ si cōmittit̃ excessiua inquisitio, vel ecclesiæ prouisio, non pōt delegatus alteri cōmittere vices suas quia vr̃ electa industria ꝑsonæ. Itē inquisitio criminū est meri imperij, ergo nō pōt delegari per inferiorē à principe: vt in. l. j. ff. de off. eius cui mā. est iurisd. & plenè no. in. l. imperiū. ff. de iuris. om. iud. Sol. ad primū dicunt Doct. ꝙ. c. fi. procedit q̃n mādatur vt inquisitio fiat personaliter. Itē pōt procedere, q̃n q̃s debet prouidere ecclesiæ de personis principalibus: secus de persona coadiutoris. & no. bene hāc limitationē ad illud. & nescio alibi istū text. ¶ † Ad secūdū contrariū dicit Inn. ꝙ procedit de iure ciuili: sed de iure canonico ea quæ sunt meri, & mixti [a] imperij sunt delegabilia: [b] vt hîc & in. c. in Archiepiscopatu. j. de rapt. dic de hoc vt plenè dicā in. c. qđ sedē. de off. ord. & tene mēti dictū Inn. cū tex.

SVMMARIVM.

1 *Iudex si dixerit se non habere iurisdictionem: non potest postea illam etiam partium consensu reassumere. 7.*

2 *Vidua pauper est sub protectione iudicis ecclesiastici: secus si est dives. dic vt. j. nu. 5.*

3 *Sententia in qua quis se pronuntiat non iudicem: est interlocutoria habens vim diffinitiuæ: qui nō potest ipsam reuocare.*

Ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ etiam de iure ciuili potest appellari.

4 *Compromittens non tenetur ad pœnam compromissi in eo quod non dependet ab eius potestate. 9.*

5 *Laicus potest semper conueniri ex quacunque causa coram iudice ecclesiastico: si nō reperiatur iudex secularis: vel nolit iustitiam facere. intellige vt. j. versi. & dicit Inno:*

6 *Miserabiles personæ quæ dicantur, & quibus respectibus?*

8 *Rescriptum subreptitium tribuit iurisdictionem licet elidibilem.*

CAP. XXXVIII.

Significantibus. † Si delegatus pronūtiauerit se iurisdictionē nō habere, ipsam etiā consensu partiū nō reassumit. & est casus [c] satis no. & primò appellās narrat factū. secūdò Papa dat iudices. ibi: *ideòque.* ¶ Casus lite. Iuliana vidua impetrauit literas cōtra. M. mulierē. & I. filiū eius sub hac forma: significauit nobis Iuliana vidua & pauper ꝙ. M. mulier. & I. eius filius sup terris & alijs rebus iniuriant̃ eidē. iudices citauerūt dictā. M. & filiū eius: ipsi cōstituti in ꝑsentia iudicū excipiendo ꝓposuerūt, ꝙ literæ illę impetratæ fuerūt suggesto mēdacio: q̃a dicta Iuliana nobilis est & diues, & ipsa mētita est se pauperē: quare per easdē literas nō poterāt cōueniri nisi requisito prius dño, sub cuius iurisdictiōe cōsistunt, corā quo parati erāt de iustitia r̄ndere. vñ iudices interloquēdo pronūtiauerūt se nō debere procedere per easdē literas: posteà partes cōpromiserūt in quosdam arbitros sub hac forma. quatenus si. j. certū terminū in cōpromisso appositū cām non determinarēt, partes ad examē eorundē iudicū redirēt: arbitri infra tp̃s statutū cām non determinauerūt. vñ iudices per formā cōpromissi iurisdictionē reassumpserūt & cū vellēt in cā ꝓcedere, dicta. M. & filius eius se prægrauari sentientes ad sedē apost. appellauerūt. Vñ mandat Papa, quatenus si est ita, in irritū reuocēt q̃cquid per prædictos iudices posteà factum fuit. Ber.

2 ¶ † No. j. ꝙ vidua aliâs diues nō pōt trahere secularē ad iudiciū ecclesiasticū etiam corā Papa seu eius delegato, secus vr̄ si est vidua & pauper [d]. vt probat̃ hîc à cōtrario: & vr̄ tex. in. c. super quibusdā. in fi. j. de ver. sig. & tenet hîc Inn. vt. j. dicā. & tenebis hoc mēti. ¶ No. ij. ꝙ literæ impetratæ à vidua diuite contra laicū nō sunt ipso iure nullæ, sed sunt in pendēti: nā data negligētia iudicis secularis habēt isti delegati iurisdictionē in habitu & actu: sed ante negligētiā solū habent in habitu. & ꝓbat̃ à cōtrario in verbo: *nisi requisito.* & clarius ꝓbat̃ in. c. ex tenore. de fo. cōpe. ¶ † Tertiò no. & tene menti

3 ibi: *interloquendo.* ꝙ s̄nia ꝑ quā q̃s pronūtiat se nō iudicē est interlocutoria: habet tñ vim diffinitiuæ: q̃a prorsus extinguit iurisdictionem pronūtiātis: adeò ꝙ illā interlocutotiā amplius reuocare [e] nō pōt: vt hîc in fi. est tex. [f] multū no. Ex quo infert̃ ꝙ interlocutoria perquā finitur iudicis iurisdictio nō pōt peñdē iudicē reuocari. Sic limita ca. cū cessante. de app. & qđ iussit. ff. de re iu. hîc gl. no. dixit in aut. habita. C. ne fi ꝓ pat. ꝙ à tali s̄nia in qua q̃s ꝓnūtiat se nō iudicē pōt ēt de iure ciuili appellari licet sit interlocutoria. & hoc iō q̃a habet vim diffinitiuæ, vt

4 ibi dixi. † Itē no. & tene mēti iūcta gl. fi. ꝙ non obligat̃ cōpromittēs ad pœnā cōpromissi sup hisq̃ nō depēdēt ab ei⁹ ꝑtāte. nō eñ possunt priuati dare iurisdictionē nō habēti. vt in. c. significasti. de for. cōpe. & in. l. priuatorū. C. de iur. om. iu. iō nō valuit pactū hîc appositū i cōpromisso vt partes redirēt ad examē priorū iudicū: q̃a ipsorū iurisdictio erat extincta ꝑ eorū ꝓnūtiationē. Et ex hoc & ex tex. not. ꝙ nō pōt quis per pactū se obligare de stādo examini alicuius vt iudicis, si ille iurisdictionē non habet.

5 † In gl. j. in fi. vr̄ hæc gl. velle ꝙ si vidua opprimit̃, puta q̃a spoliat̃, pōt malefactorē suū trahere ad iudiciū ecclesiasticū, licet laicus existat: secus aūt si nō opprimat̃, sed al's vellet agere contra secularē: q̃a tūc debet eū cōuenire corā iudice seculari. Sed hoc vltimū vr̄ cōtra istū text. à cōtrario sensu. & apertius cōtra. c. sup quibusdā. in fi. de ver. sig. vbi tex. vr̄ innuere ꝙ viduæ & pu-

tes: ita ꝙ propria pecunia possunt cōducere procuratores & aduocatos ad sui defensionē. tales ꝑsonæ quæ aliâs essent miserabiles non censent̃ miserabiles. Pro quo vide etiā Bal. in. l. pe. C. de test. mili. & tene māti ꝙ causæ miserabiliū personarū dicunt̃ esse sub protectiōe ecclesiæ. vt in. c. sup q̃bus. dā. in fi. de verbo. sig. quod adeò verū est, vt ipsæ miserabiles personę semp possint appellare ad Papam omisso medio: secūdū Host. & Io. an. in. c. fi. de iudi. & no. d. Ant. in. c. licet ex suscepto. de fo. cōpe. Et adde ꝙ miserabiles ꝑsonę nō possunt trahi ad iudicium extra prouinciā, nec possint priui legibus sibi à iure cōcessis renuntiare. secundū glo. & Bald. ibi in. l. j. C. q̃n impera. inter pupil. & vid. co. imò iudex debet ex officio miserabiles personas tueri ne opprimātur vt ꝑ Spe. in tit. de offi. om. iud. in. §. vij. in prin. & per eundē in ti. de cōpe. iudi. adi. in. §. iij. ver. xix. vbi ponit quatr & quare causæ miserabiliū personarū spectēt ad ecclesiā, & vide eundē in tit. de instr. edi. in. §. xiiij. vbi dicit ꝙ legata facta miserabilibus personis, dicuntur esse legata pia.

e ¶ Reuocare non pōt. Adde hoc intelligendū in delegato: q̃a secus est in ordinario, qui s̄niam latā sup incōpetētia, reuocare pōt. secūdum Bal. ita limitātem hāc decretalē in. l. si præses quasi de sertā. vbi est casus C. q̄ūo & quādo iu. & ita refert & sequit̃ Rom. cōsi. cclvij. in fi.

f SEB. SAPIA. ¶ Est tex. Vide oino relata ꝑ Feli

& pupilli & orphani possunt laicos cōuenire corā iudice ecclesiasti.Inn.multū notabiliter ponit hāc materiā hic .& pleni⁹ tetigi in c.licet.de fo.cōpe.Et cōclude sic materiā:ꝙ in defectu iustitiæ:puta qa in ꝓuincia nō est iudex secularis,vel recusat,vel negligit facere iustitiā,& tunc pōt recusari cōtra quēlibet laicū per quēcunꝗ ad iudicē ecclesiasticū,vt hr̄ in aut.vt diffe.iud.& tenet hic Inn. & cū hodie quælibet ciuitas habeat sua regimina,sicut olim in ꝓuincia.vt no.gl.in.l.fi.de præscr.lō.tēp.puto ꝙ id qd̄ statutū erat olim in ꝓuincia,habet hodie locū in qualibet ciuitate:& sic vr̄ ꝙ si in ciuitate nō est iudex secularis,vl̄ recusat,vel negligit facere iustitiā, si in ciuitate illa nō est ali⁹ superior secularis ,ꝙ tūc de iure pōt recurri ad iudiciū ecclesiasticū.hinc est scd̄m Inn. ꝙ vacāte imperio

6 ecclesia succedit in iurisdictiōe.vt in.d.c.licet.† Vbi aūt inciuitate est iudex secularis,& tunc aduerte.nā quo ad materiā nostrā tres sunt seculariū species.nā quidā sunt nō miserabiles nec habitu nec actu.qa nō habēt aliquā qualitatē propter quā natura moueat ad miserēdū eis:vt puta qa sunt masculi.& potētes,vel fœminæ cōiugatæ & diuites:qdā sunt miserabiles habitu sed nō actu,vt viduæ & pupilli diuites:quidā sunt miserabiles habitu & actu, vt viduæ & pupilli pauperes,vel diuturno morbo fatigati,vt paup vel pauperes dūtaxat.nā miserabiles personæ dicunt scd̄m Io.an.sup quibus natura mouet ad miserendū[a]:vt in.l.vnica.C.qn̄ imperator inter vidu.& pupillos co.& vide bo.tex.in.c.j.de postu.vbi dr̄ ꝙ miserabilis ꝑsona est q̄ per se nō pōt cām ꝓmouere.puta ꝓpter defectū paupertatis,vel alterius impotētiæ. Quo ad primā speciē, dic ꝙ ille nō pōt trahere ad iudicē ecclesiasticū , nisi cū fit de foro ecclesiæ,aut rōne causæ,aut rōne personæ.& si impetrarent literæ ad iudices delegatos,essent ipso iure nullæ.& illę est propriè casus illius.c.licet.præal.nisi prius daret defectus iustitiæ secularis mō prædicto.Quo ad secundā speciē:dic ꝙ ꝑsonæ miserabiles habitu tm̄ si opprimunt,possunt malefactores suos trahere immediatè ad iudiciū ecclesiasticū:vt est tex.in.d.c.sup quibusdā.& in.c.ex parte.b.de fo.compe.& sub istis seu sub ista specie cōprehēdit Inn. peregrinos quo ad res quas secū deferūt:& quo ad iniurias eis illatas vt in.c.si qs romipetas.xxiiij.q.iij.Idē in libertis ecclesiæ,& in officialibus suis & in rusticis,& simi.& facit.xij.q.ij.c.ecclesiarū seruos.lxxxvij.di.quasi per totū.Si verò nō opprimunt:& tūc debēt prius recurrere ad iudicē secularē cōtra laicos,& si literas añ negligentiā impetrāt,nō sunt nullę ipso facto,sed in pēdenti. vt est tex. hic.& in.d.c.ex tenore.& dixit Inn.hic vnū singulare verbū,ꝙ data negligētia vnius iudicis secularis possunt isti miserabiles habitu tm̄ recurrere ad iudicē ecclesiasticū,nec tenent querelare corā superiore iudicis negligētis.ar.opti.hic.& in.d.c.ex tenore.secus aūt in alijs laicis nō miserabilibus:nā illi nō possunt habere recursum ad iudicē ecclesiasticū,nisi data negligētia cuiuslibet sup̄ioris secularis:quod est singulr̄ not.quo ad tertiā speciē. si sunt miserabiles habitu & actu.dic scd̄m Inn.& bene,ꝙ possunt alios trahere ad iudiciū ecclesiasticū etiā non data negligētia iudicis secularis.vt hic vr̄ tex.à cōtrario sensu.& in.d.c.super qbusdā.in fi.& idē videtur

b velle Inn.in peregrinis quo ad cōtractus initos in peregrinatiōe[d]; vt in.d.c.si qs romipetas.Itē in pœnitētibus.xj.q.j.c. aliud .& dicit Inn.in istis notabile verbū,ꝙ licet possint alios trahere ad iudiciū ecclesiasticū,tm̄ si ipsi trahunt corā iudice seculari,nō possunt declinare illū forū.ad hoc.d.l.vnica.C.qn̄ impe.inter vidu.ꝙ pu.co. & tenebis menti hoc verbū.& facit.c.regū.xxiij.q.v.Itē & si grauant seu reportāt snīam iniquā corā iudice seculari,nō deberēt appellare ad iudicē ecclesiasticū:quia gradatim est appellandum.ij.q. vj.c.anteriorū.& hoc placet Inn.licet referat aliquos tenere vt possint appellare ad iudicē ecclesiasticū omissis alijs secularibus : qa debet ecclesiasticus eos defendere ab oppressiōibus .xxiij.q.iij.c. si quis de potētibus.primū tm̄ cōiter tenet hic:sed vide quod dixi in.d.c.licet.& vide plurimas personas q̄ sunt priuilegiatæ quo ad

7 forū ecclesiasticum:hic per Inn.¶ † In gl .ibi: *amiserunt iurisdictionem.* No.bn̄ istā gl.ꝙ licet qs habeat iurisdictionē, certo casu tm̄ si pronūtiat se nō iudicē,illā iurisdictionē perdit,nec pōteā amplius reassumere.vn̄ queādmodū acquirit qs iurisdictionē si pronūtiat se iudicē,si iudex nō esset,iuxta ea q̄ plenè dixi in.c.sup literis.de rescri.ita ꝓnuntiādo se nō iudicē iurisdictionē perdit,& imputādū est parti nō appellāti.nā res iudicata facit ius inter partes. vt in.c.

8 cū inter.de re iud.& in.l.res iud.ff.de reg.iu. † Et no.ex hoc & ex gl.ꝙ literæ subreptitiæ ad lites tribuūt iurisdictionē licet elidibilē p exceptionē:vt plenè dixi in.c.cæterū.de rescr.tm̄ si delegat⁹ exceptiōe opposita ꝓnūtiat se nō iudicē seu literas subreptitias,illico extiguunt literæ,ita ꝙ iurisdictio quę prius erat elidibilis nūc remanet elisa & extincta:vn̄ processus posteà agitatus est nullus. Sed quātū ad istū tex.ego cōsydero ꝙ in omnē euentū ꝓnūtiatio istorū iudicū fuit legitima, non em̄ pronūtiauerunt simplr̄ se nō iudices, sed nō debere per easdē literas ꝓcedere.qd̄ debet intelligi de pręsenti:qa nō habebāt iurisdictionē in actu,nisi data negligētia iudicis secularis.Nec ob.qd̄ in fi.dr̄ ꝙ nō potuerūt reassumere iurisdictionē,qa nō cōstabat hic ꝙ iudex secularis esset negligēs,sed solū ꝙ arbitri neglexerūt infra terminū diffinire:& illa interlocutoria cū esset dubia debebat intelligi scd̄m ius cōe & subiectā materiā.arg.i.c.cām,š.de rescr.

9 ¶ † In gl.fi.in fi.No.glo.& tene eā menti, pro pœnis quæ quotidie apponuntur in cōpromissis:vt si apponuntur super facto non dependēte à potestate compromittentis ꝙ non committit pœna.& pro hoc facit quod no.gl.in regula accessoriū.de reg.iur. lib.vj.& in .l. pacta quæ cōtra.C.de pac.& not. in.c.plerūꝗ.j.de pactis.facit etiā ad qōnē. Quidā ꝓmisit sub pœna factū alienum, deinde laborauit quātū potuit vt iste adimpleret promissionem suā, sed nō potuit perficere. nunquid sit cōmissa pœna.videtur ꝙ nō , ex quo nō deficit per istū.de quo tamē vide qd̄ dixi in.c. gēma.de spō. &c.

SVMMARIVM.

1 *Arbitri electi in causa suspicionis iudicis debent dare partibus terminū ad ipsam probādā: & possunt cogi per ipsum iudicem causam expedire: intra quem si non expediunt, potest iudex iurisdictionem reassumere.*10.

2 *Iudex recusatus vt suspectus non potest cognoscere de causa suspicionis.*

3 *Arbitri electi super recusatione iudicis,possunt testes citare:ipsos examinare,& punire:& partem in expensis condemnare.*

4 *Arbitri tam voluntarij quā iuris si non concordant, compelluntur eligere tertium.*11. *& quid in arbitratoribus.vide nume.*6.

5 *Arbitri eligentes tertium:an debeāt iudicare prout illi tertio videbitur?*

7 *A sententia arbitrorum an appelletur?*

8 *Arbitri iuris coguntur acceptare: arbitri voluntarij secus.*

Arbitri iuris habent iurisdictionem.

9 *Arbitri electi super suspicione iudicis,an habeāt potestatem ordinariam,vel delegatam?*

Iurisdictio data à lege vel statuto,an sit ordinaria?

11 *Arbitri qui dederunt cōtrarias sententias:an cogantur eligere tertium,& si eligant,an possint vnam ex illis sententijs approbare.*

CAP. XXXIX.

1 SVspicionis. ¶ † Arbitri electi ad causam recusationis asignāt partibus terminū ad probandum cām suspicionis,sed iudex recusatus cōpellet arbitros ad causam finiendā.Secūda pars ibi:*ab ipso quoque.* ¶ Casus liter.Reus corā iudice cōstitutus asignauit iustā causam suspicionis contra iudicē, dicens ꝙ paratus erat arbitros eligere. sup hac suspicione cognoscēda electi sunt arbitri à partibus.quęritur verū iudex debeat ipsis arbitris

rr iij

ad limitationē huius text.in.c.ex parte.ij.col.pe.in ver.dixit etiā pulchrè Rot. de rescri.& vide quod per istū tex.dixit d.Abb.in.c.significasti.š.eo.

SEB.SAPIA.

a ¶ Ad miserendū. Vide Bar.in.l.vnica .C.qn̄ impera. inter pupil.& vidu.co.vbi dicit ꝙ statur arbitrio iudicis quæ ꝑsonæ dicantur miserabiles.& hoc etiā sequit Alex.i.l.nec quicꝗ.§.fin.ff.de off.procō.& leg. & Maria.sozi.in c.ex tenore. col.j. j.de for.cōpe. vbi etiam tangit apud quem iudicē agāt & conueniri possint.

SEB.SAPIA.

b ¶ In peregrinatione. Vide Hos. in summa. de foro cōpe.§.ij.vers. itē in peregrinis. Inn.in.c.iij.de rapto.Spe.in tit.de compe.iud.adi.§. j.ver.xxiiij.Petr. de Anch.in regula ea quæ.q.ix.de reg.iur.in.vj.Bal. in aut. ad hæc.C. de vsu.

SEB. SAPIA.

a ¶ Unam sniam. Quid sit si simul elegerũt tertiũ & ille mortuus est, an cogant eligere alium tertiũ. vide Bal. in c. j. j. e. vbi tenet ꝙ sic: licet And. sic. cõtrariũ teneat.

b ¶ Unà cum alijs. Adde Pau. de cast. consil. l. in primò impressis.

c ¶ Quòd nõ. Adde Fran. Are. cõsil. c.

SEB. SAPIA.

d ¶ Ad arbitratores. Idẽ tenet Bal. in l. hac edictali. §. his illud. per il lũ tex. C. de se. nu pti. & Alex. in l. inter pares. ff. de re iud. & d. Baptista de blasio in tractatu de arbit. & arbitra. in versic. lxiij. And. sicu. tenet contrariũ hic. vt per eum.

e ¶ A snia arbitrorũ. Adde aliquos casus in qbus appellaf per Roma. cõsi. xxviij. vbi ẽt dicit ꝙ de iure canonico põt peti corã superiore vt talis snia emendetur & corrigatur.

ZACHARIAS.

¶ Adde tu ꝙ opi. Bart. de qua facit iste mẽtionẽ posset saluari, & esset vera: dicẽdo ꝙ loquatur de arbitris necessarijs, qui vigore statuti inter certas personas cognoscunt: ita notat Lanfran. de oria. in c. qm̃ contra. §. statuimus. ver. recusationes. num. iiij. & ibi in apost. Bñd. vad. in ver. appellari. & Cel. in versi. poterit. j. de proba. gl. est no. & Doc. in l. arbitro. in versi. appellare. ff. qui satis. cog. & ibi cõ cor. per Alex. idẽ & Mod. in l. ex consensu. ff. de appel. & Lãfr. in tractã. de arb. q. xiiij. Antoni. Francis. ¶ Circa hoc an à snia arbitri vel ab arbitro iuris appellet. dicas regulariter ꝙ nõ. vt in l. diẽ proferre. in §. stari. ff. de arbi. & in l. societatẽ.

terminũ assignare, intra quẽ suspiciõis cãm debeant terminare? Respondet Papa ꝙ iudex qui propter hoc forsitan prouocatus obesset: non debet ad hoc terminũ assignare. sed arbitri potius, corã quibus probatio faciẽda est, & oĩa facere debent: quæ ad hũc articulũ pertinere noscunt. Istud hodie correctũ est: quia iudex hoc facere debet per decre. Inn. iiij. quæ incipit: legitima suspicionis cã. Ab ipso dicit in isto §. ꝙ si arbitri discordes fuerint, iudex cõpellere debet illos vt in vnã sniam conueniant. vel tertiũ aduocent, cũ quo ipsi duo vel altereorũ in vnã sniam conueniãt: ne hmõi occasione principale negotiũ prorogef. & hoc quidẽ facere debet iudex. quia sicut iurisdictio eis cõmissa est: sic & oĩa illa sine quibus iurisdictio explicari nõ potest. B. ¶ † No. j. ibi: *prouocatus obesset.* ratio nẽ quare iudex qui aliàs põt cognoscere an sua sit iurisdictio, non põt cognoscere de causa suspicionis: timef enim ne prouocatus propter recusationẽ velit obesse recusanti: vñ sicut timetur in principali, ita in isto incidẽti. de quo vide quod dixi in c. super literis. de rescriptis. ¶ † No. ij. ꝙ oĩa pertinentia ad articulũ recusationis spectãt ad arbitros. & sic ipsi habent citare testes, eos examinare, & punire si delinquerent. Itẽ condẽnare in expensis, & pronũtiare an cã suspicionis sit legitima. ¶ † Itẽ no. ꝙ quẽ admodũ in arbitris volũtarijs obseruaf vt cõpellanf eligere tertiũ si non possunt cõuenire in vnã sniam[a]. vt in l. Itẽ si vnus. in fi. ff. de arbi. & in c. innotuit. & seq. eo. tit. ita in arbitris iuris obseruandũ est: vt probaf hĩc. ¶ † Itẽ not. ibi: *cum quo duo vel alter eorum &c.* ꝙ iste tertius electus debet pronũtiare vnà cũ alijs, vel eorũ alterò. & multũ in hoc pondera istũ tex. ad ea quæ not. legistæ in d. l. Itẽ si vnus in fi. nã ibi dicif ꝙ arbitri cõpromissarij dissidẽtes cõpelluntur eligere tertiũ, cuius authoritati pareatur. Et quidã intelligunt ꝙ iste tertius non habet pronuntiare. sed potius cõsulere, & alij duo debẽt pronuntiare secundũ cõsiliũ istius: quod tenuit Spe. in ti. de arbi. in §. fi. ver. sed nũquid iste tertius solus. cũ se. & sequif Bar. in d. l. Itẽ si vnus. Alij dicunt ꝙ iste tertius solus debet pronuntiare & sententiare, & statur iudicio suo. pro quo facit tex. ibi: cũ dicit cuius authoritati pareatur. primus tñ intellectus plus placet Bar. sed (vt prædixi) iste tex. videf innuere ꝙ tertius iste debeat pronũtiare vnà cũ alijs & fortè non esset malũ ita intelligere istũ tex. dicit tñ Bar. in l. si dñium. ff. de fur. in fi. ꝙ si statutũ dicit assumendum tertiũ arbitrum, debebit pronũtiare vnà cũ illis. Sed (vt dixi) placet mihi per istũ tex. vt indistinctè tertius pronũtiet vnà cũ alijs[b]. & quatenus ibi dicit text. cuius authoritati pareatur &c. põt intelligi ꝙ debet pareri qñ accedit ad alterius sniam: vt videtur innuere ista litera dũ dicit: *cum quo.* s. tertio duo vel altereorũ id faciat &c. & tene menti prædicta. ¶ † Sed notabile dubiũ est, nunqd duo arbitratores electi cõi cõsensu partium si nõ possunt cõuenire in vnum iudiciũ debeant cõpelli eligere tertiũ, sicut statuitur in arbitris volũtarijs. vt in l. Itẽ si vnus. præalle. Doc. nostri non tangũt qđ meminerim. sed Bal. format qõnẽ in lib. feu. in c. j. de inuestitura in maritũ facta colf. x & determinat ꝙ non[c]. qa isti nõ sunt arbitri, sed sunt quasi quidã ꝓxenetæ, & cões amici. vt in l. si de meis. §. recepisse. ff. de arbi. vnde ab istis arbitratoribus nõ pronũtiantibus non receditur, nec alius est eligendus, ex quo partes nõ concordant. vt in l. si qs arbitratu. & quod ibi no. Bar. ff. de ver. obli. vñ põdera istũ tex. & text. in d. l. Itẽ si vnus. in eo ꝙ iste tertius nõ assumitur à partibus, sed ab ipsis arbitris. & sic non est oĩno purus arbiter. quare hoc nõ debet extẽdi ad arbitratores[d]: & notabis semper hoc. ¶ In glo. j. in fi. Not. fi. gl. & idẽ not. c. cum spãlij. de appel. & dic vt ibi plenius not. ¶ † In gl. iij. ibi: *ad Papam debet appellari.* & hodie hoc est decisum in c. ab arbitris. j. eo. lib. vj. Et ex hoc habes vnã differentiã inter arbitros iuris. de quibus hĩc. & arbitros cõpromissarios qui volũtate partiũ assumũtur: de quibus. j. de arbi. per totũ. nã à dicto istorũ nõ appellatur. vt in l. j. C. de arbi. & in c. à iudicibus. ij. q. vj. Sed à snia arbitrorũ iuris appellaf: & rõ diuersitatis est, quia isti arbitri assumunf ex necessitate, & habẽt iurisdictionẽ, & ex snia eorũ non potest agi. vt hĩc. & in d. c. ab arbitris. Et ideò si ex statuto municipali dictũ arbitrorum produceret actionẽ, posset tũc appellari. vt no. in l. societatẽ. § arbitrorum. ff. pro socio. & in c. quintauallis. de iureiur. hoc dico secundũ cõem opi. Nam Bar. fuit in opi. singulari in d. l. j. ꝙ hodie possit appellari à snia arbitrorũ[e]: sed cõiter illa opi. non tenetur. ¶ † In ea. gl. ibi: *compellat omnes illos.* No. gl. ex qua habes secundam differentiã inter arbitros iuris & cõpromissarios. nã isti non cõpellunf à principio ad acceptandũ cõpromissum. vt in l. iij. ff. de arbi. sed arbitri iuris sic. vt in c. cũ speciali. de appel. Et not. gl. quã tene menti: & ratio diuersitatis põt esse: qa arbitri iuris assumuntur ex necessitate, & habẽt iurisdictionẽ: vñ sicut munus iudicandi est necessitatis. vt in l. munerũ. in § iudicãdi necessitas. ff. de mune. & hon. & in c. pastoralis. in prin. s. eo. ita & munus arbitrãdi seu iudicãdi in isto casu: sed arbitri cõpromissarij eligunf ex nuda volũtate partiũ, nec habent iurisdictionẽ. ¶ † In ea. glo. ibi: *iurisdictio istorum quasi ordinaria est.* No. gl. in eo qđ sentit ꝙ isti arbitri iuris nõ habẽt meram ordinariã: nã dictio quasi, minuit. Alij dicũt ꝙ habẽt ordinariã merã: qa à lege hãc iurisdictionẽ cõsequũf. vt in d. c. cũ speciali. & hĩc. lex aũt dat ordinariã.[f] vt in l. & qa. ff. de iuris. om. iu. & hãc opi. sentit Inn. in c. cũ ab ecclesiarũ. de offi. ord. sed nõ placet Spe. in ti. de recu. § fi. ver. sed nũquid. qui tenet ꝙ habet delegatã: & idẽ Host. hĩc dicens ꝙ isti sunt delegati illius qui dedit. delegatũ qui recusaf. & dicit ꝙ probata suspiciõe debent isti arbitri diffinire totam cãm: argu. c. vt debitus. de appel. Hoc dictũ non approbat Io. an. nã si essent delegati, oporteret dicere ꝙ deberent esse in dignitate, vel habere psonatum, vel canonicatũ in ecclesia cathedrali. vt in c. statutũ. in prin. de rescri. lib. vj. Itẽ nullibi probaf ꝙ ibi arbitri debeãt cognoscere de causa principali, licet probef suspicionis cã. & in alio casu loquitur tex. in c. cũ speciali: & in l. apertissimi. C. de iud. Io. an. in addi. Spe. in ti. de recusa. § fi. in versi. sed nũquid arbitri. dicit ꝙ nõ sunt meri ordinarij, nec meri delegati: quasi sentiat ꝙ sit quædã species per se seu mixta. nã non vr dicendũ ꝙ sint ordinarij, cũ non habeant iurisdictionẽ, nisi in certo articulo: nec meri delegati:

in §. arbitrorũ. ff. pro soc. & plenè p Spe. in ti. de ap. in §. in quibus. versi. xvj. & seq. & dicas ꝙ illa vr esse rõ: qa dictũ arbitri non est snia: qa ex ea nõ nascitur actio in factum vt pulchrè declarat d. Car. in cle. j. in vij. q. de appel. & inquãtũ iste dicit ꝙ si arbiter est electus ex necessitate statuti. puta inter cõiunctos, iuxta materiã. l. ambitiosa. ff. de decre. ab or. fa. quia tunc põt appellari. vide gl. & Alexã. in l. arbitro. in vers. appellare. ff. qui satis. cog. & vide Bart. in l. fi. in ij. no. C. de iud. & Io. de Imol. in l. j. in §. fin. in fi. ff. à qbus ap. nõ licet. & eundẽ in l. j. in vlt. char. ff. so. ma. & Pau. de ca. in l. à diuo pio. in pri. ff. de re iud. & Ange. in l. apertissimi. C. de iud. Adde tñ ꝙ appellatio à snia arbitrorũ electorũ super suspicione iudicis põt & debet fieri ad Papã siue Imperatorẽ. secũdũ Io. an. in c. ab arbitris. & in c. cũ speciali. de app. & vide Spe. in titu. de app. in § . nũc tractemus. in ver. sed ad quem.

SEB. SAPIA.

e ¶ Arbitrorũ. Vide de hoc articulo p Alex. & Mod. in l. nemo põt. ff. de leg. j. vbi dicũt cõem esse de iure canonico, quòd ex sententia arbitri oriatur actio.

SEB. SAPIA.

f ¶ Ordinariam. Quantũ iuris habeant isti arbitri electi ex forma iuris, declarat Are. in cõs. lxxxvij. in cip. In cõsultatione præmissa.

gati:

gati: quia princeps eos nō elegit, sed fuerunt assumpti de consensu partiū, & ideo dixit ipse in tit. de arbi. in. §. differt. versi. sed nūquid secūdū eū. ꝙ isti arbitri nō possunt alijs cōmittere vices suas: sicut nec arbitri cōpromissarij: quod possent si essent ordinarij vel delegati. puto tñ ꝙ istorū potestas & iurisdictio magis accedat ad delegatam,[a] quā ad ordinariā. arg. huius text. & c. ab arbitris. præalle. Nam hæc duo capitula, quæ tractāt de istis arbitris iuris sunt situata in titu. de offi. dele. & non in titu. de offi. ord. Et pro hoc arg. vide bo. gl. in. c. tibi qui. de rescrip. lib. vj. & in. c. si super gratia. de offic. dele. eo. lib. & in. c. bonæ. de cōfir. vti. Et in fi. gl. Dic melius secundū Doc. ꝙ in nullo corrigit̃ ista decreta. per. c. legitima. qa ibi tractat̃ de termino præfigēdo arbitris ad causam suspicionis finiēdam: & ille terminus præfigēdus est per iudicē recusatū: quia arbitri nō possunt sibijpsis præfigere terminum. l. pe. ff. de arbi. Iste verò tex. loquitur de termino præfigēdo partibus ad probandā recusationē: & iste est præfigēdus partibus. ¶ † In gl. fi. ibi: *in pœnam illorum*. Vel dic ꝙ ratio est: quia appellatio interponit̃ ad maiorem iudicē. vt in. c. ij. & quod ibi not. de consue. lib. vj. & ideò non potest iudex à quo, cū sit minor præfigere terminū iudici ad quē. sed isti arbitri nō sunt maiores iudice: imò iudex est superior, qui potest facere omnia sine quibus causa expediri non potest. vt in text. meritò potest cōpellere arbitros vt concordent, vel tertiū aduocent: aliàs nō posset causam finire. Ex quo ad secundā quæstionē, quæ sequitur in gl. dic vt hodie habetur in. d. c. legitima. de appel. lib. vj. vbi dicitur ꝙ si arbitri non decidunt articulū suspicionis intra terminum præfigendum à iudice, potest iudex reassumere iurisdictionem. ¶ † Extra gloss. quæro: quid si arbitri discordant in sententiam iam latã: vt quia vnus pronuntiauit causam suspicionis esse legitimam: reliquus verò oppositum. Sol. dicit hîc Vin. ꝙ tunc non est locus huic. c. vt compellantur eligere tertium recurrendum est ad superiorem, qui approbat vnam ex duabus sententijs, sicut obseruat̃ in duabus delegatis ferentibus diuersas sententias. vt in. c. fi. de re iud. & in. l. duo iudices. ff. eo. & videtur sentire Hosti. dicens ꝙ discordia inter istos poterat esse: quia fortè vnus dicebat causam propositam non esse legitimā, vel non esse probatam: alter verò oppositum. sed Spe. in tit. de recu. §. fi. ver. sed quid si arbitri diuersitas. tenet ibi ꝙ dicitur indistinctè, siue arbitri discordāt in sententia ferenda, siue in iam lata, vt cōpellātur eligere tertium. & aliud est secundum eum in puris delegatis: quia illi per sentētiā finierūt causam, meritò recurratur ad delegantē: sed hæc causa principalis remaneret impunita. Et ideò propter faciliorem expeditionē debet tertius assumi[b]. Mihi videtur ꝙ licet hoc dictū Spec. sit æquum, in se tamen nullo modo congruit literæ huic. nā tertius hîc assumitur, vt cum eo ambo vel alter ferant sentētiam: sed si iam protulissent diuersas sentētias, functi essent officio suo, nec possent amplius pronūtiare. vt in. c. in literis. s. eo. & in. l. Paulus. ff. de re iudi. & in. l. quid tamen. ff. de arbi. Item in arbitris compromissarijs absolutum est, quòd nulla sententia valet si duo proferunt diuersas sententias: vt in. c. fi. de re iudic. vnde in eis clarum est quòd non compellerentur post pronuntiationem eligere tertium. Sed tene menti hoc dictum Spe. quia eius non est parua authoritas: maximè cūm dictum suum fundetur super magna æquitate. Et per illud dictum posset dici ꝙ si ex forma statuti debēt eligi arbitri qui discordarunt in sententia, ꝙ tunc possunt compelli ad eligendum tertium[c]. Fuit aliàs hîc de facto quæstio hæc. dicebatur quòd tertius sic electus poterit alteram ex illis duabus sententijs confirmare etiam illis duobus arbitris absentibus: quia cū iam pronuntiauerunt ante electionem tertij, non habet obstare eorum absentia. quia cessat ratio. l. Item si vnus. §. principaliter. ff. de arbitr. nam præsentia omnium requiritur: quia si absentes fuissent præsentes, potuissent alios adducere ad eorum sñiam. quæ ratio cessat si iam sentētias pronūtiauerūt, & tertius habet vtranq; sñiam corā se: & si hoc dictum esset verū, idem esset dicendum in casu huius. c. sed (vt. s. dixi) hoc non congruit literæ.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio delegata non potest prorogari ad personas non expressas in rescripto. 5. 13.*
2 *Creditor potest conuenire debitorem non solum vt soluat: sed etiam ad lucrum cessans, & ad damnum emergens.*
3 *Excommunicari an possit non subditus ratione iurisdictionis prorogatæ? 6.*
4 *Excōicatio quare non fertur in vniuersitatem?*
7 *Excommunicari an possit quis sine præcedenti monitione, etiam ex suo consensu?*
8 *Sententia excommunicationis an possit ferri sub conditione, adeò quòd liget?*
9 *Præceptum impossibile non ligat.*
10 *Excōicatio pro futuris culpis an possit ferri?*
11 *Excommunicatio lata contra non soluentes censum, non ligat illos qui per impotentiam non soluunt.*
12 *Iurisdictio in quibus casibus possit prorogari, videlicet an de re ad rem: de tempore ad tempus: de persona ad personam: de loco ad locū: & de casu ad casum: & de causa ad causam?*
14 *Notarij habent iurisdictionem ordinariam inter consentientes tantùm: inde est quòd præcipiunt per guarentigiam &c.*
15 *Officiales non possunt cognoscere inter suos subditos in alieno territorio: nisi consensu partium expresso, & de licentia iudicis illius territorij.*
16 *Iurisdictio per quos possit prorogari.*
17 *Papa non potest se submittere iurisdictioni alicuius hominis de mundo.*
18 *Iurisdictio nōn potest prorogari in causa feudali sine consensu domini.*
19 *Iudex proprius non potest præcipere subdito ne litiget coram alieno iudice.*
10 *Iurisdictio quando petitur prorogari, quæ requiruntur ad hoc vt talis prorogatio fieri possit?*
21 *Contumax non dicitur consentire in iudicem alienum à quo fuit citatus.*
22 *Error an & quando habeat actum impedire?*
Iudicia agitata per tyrannos sunt ipso iure nulla.
Iurisdictio metu prorogata, est ipso iure nulla.

CAP. XL.

P. Et G. ¶ † Delegata iurisdictio ad psonas non expressas in rescripto prorogari[d] nō potest. Cōmunis diuisio. Secunda ib: quas. & est hoc capi. multū famosum continens materiam satis difficilem & prolixā prorogationis. ¶ Casus literalis. P. & G. mercatores literas impetrauerunt apostolicas ad Abbatem sanctæ Genouefæ contra Episcopum Londonen. mercatores isti coram Abbate cōquerebantur de Episcopo Londonē. ꝙ quandam summam pecuniæ quā ipsi Episcopo mutuauerunt promiserat illis restituere certo loco & termino: sed ipse dictā pecuniā nō persoluit. pendente iudicio corā Abbate. I. laicus qui non erat de iurisdictione Abbatis in quadam summa pecuniæ dictis mercatoribus tenebatur. Iste voluit prorogare iurisdictionem delegati ipsius Abbatis: vt si intra certum terminū summam prædictā nō solueret mercatoribus: dictus Abbas ipsum excōmunicaret, & terram suam supponeret interdicto: quod & factū est quia in termino pecuniā non persoluit. reuocatum fuit in dubiū an tales sñiæ tenerent: quia & si aliàs Abbas inrisdictioni præesse dicatur, iurisdictionis prorogatio nulla fuit: cùm in dictum. I. nullam Abbas iurisdictionē habebat. Et iurisdictio delegata ad alias personas quę in rescripto non cōtinentur, prorogari non pōt. B. ¶ † No. j. debitorem posse cōueniri non solùm vt soluat debitū, sed vt etiā satisfaciat de interesse, in eo ꝙ non soluit in promisso loco & termino. & habetur in hoc ratio non solùm ad damnū emergēs, sed etiā ad lucrum cessans:

a ¶ Ad delegatam. Adde Fran. Arc. cōsil. lxxxvij. dicit tamē quia Bar. & Bal. variant videndum Ant. de But. in. c. quinquennalis. de iureiur. nec aliter se firmat.
SEB. SAPIA.

b ¶ Terti' assumi. Idē tenet. d. Abb. per eadē finita. in c. fi. j. de re iudi. tñ dictū Spe. sequit̃ But. Io. an. Imol. & Capra hîc.

c ¶ Tertium. Adde quod Pet. de anc. cōs. clxx. tenet ꝙ isti sic electi sint potius arbitratores ꝙ̃ iudices, vel arbitri, cū in procedendo iuris obseruantia relaxat̃ per statutum: & ideo tāꝙ̃ arbitratores nō poterūt cogi ad eligendū tertium: vt. s. conclusum est. Ber.
SEB. SAPIA.

d ¶ Prorogari. materiam hāc prorogationis vide ordinatissime discussam per do. Maria. sozi. in. c. significasti. in. xxviij. col. j. de for. cōpe.

vt si verisimiliter fuisset lucratus ex illa pecuni si fuisset sibi soluta in promisso loco & termino. ad hoc tex. multùm not. in. l. iij. ff. de eo quod cer. loc. per Bar. in. l. vnica. C. de sen. quæ pro eo quod interest profe. facit quod dixi in c. conquestus. de vsur. &. c. dilecti. de fo. cõpe.

3 ¶ † Secũdò no. ꝙ potest quis se obligare[a] apud iudicem cui inest iurisdictio ad pœnam excõmunicationis & interdicti. nam hîc annullantur istæ sententiæ solùm ex defectu prorogationis: quia delegata iurisdictio nõ potest prorogari: secus ergo si fuisset iurisdictio ordinaria. vnde facit iste tex. multũ in arg. quòd ordinarius potest vigore prorogationis ferre excõmunicationem & alias sententias censuræ in alterius subditũ: & tenebis semper menti istũ tex. sic intellectum quia cõmunis opi. videtur 4 in oppositũ. vt. j. dicetur. ¶ † Item no. ar. ꝙ excõmunicatio fertur in personam: interdictum verò in locum. sed vide tex. iuncta gl. in. c. præsenti. de sent. excom. lib. vj. & in. c. is cui. eo. tit. & lib. & in. c. sacro. j. eo. ti. per quę iura videtur ꝙ etiam persona potest interdici saltem vt nõ intret ecclesiam. Sed excõmunicatio non põt ferri in rem inanimatam[b]: quia principaliter ligat animam. vt in. c. romana. §. in vniuersitaté. de sent. excom. lib. vj. ¶ Not. ꝙ sententiæ censuræ latę à iudice nõ suo licet aliàs habeant iurisdictionem sunt nullæ. regulantur ergo istæ sententiæ quo ad hoc ad limites aliarũ sententiarum. vt in. c. at si clerici. de iudi. &. C. si à nõ compe. iudi. per totum. & vide gl. in. d. c. præsenti. ¶ Not. ibi: *iurisdictioni præesse*. iuncta gl. quòd Abbas[c] habet iurisdictionem prorogabilem etiam per laicos, habet enim ordinariã, cùm eam habeat à lege: ergo prorogabilem. ad idem facit tex. in. c. significasti. j. de for. compe. iuncta suprascriptione. ¶ Item no. ꝙ delegata iurisdictio non potest prorogari non solùm quando prorogãtes ambo in rescripto expressi non sunt, sed etiam si alter ex litigantibus est expressus. vnde non potest extendi in reũ qui 5 expressus in rescripto non est. ¶ † Vltimò no. regulam ꝙ iurisdictio delegata nõ potest prorogari ad personas non expressas nõ rescripto in quo multùm vacillauerunt gloss. iuris ciuilis. vt not. in. l. j. ff. de iudic. Et posuit ibi gloss. vnam solennem limitationem, si esset vera, dicens post multa: quòd delegata iurisdictio ad vniuersitatem causarum potest prorogari de persona ad personam: secus in iurisdictione delegata ad certam causam: quam tamen glos. nõ ponderauit ibi Bartol. sed simpliciter transit, concludendo ꝙ iurisdictio delegata non potest prorogari. Et contra illam gloss. facit iste tex. cùm in fi. dicat indistinctè, ꝙ delegata iurisdictio ad alias personas prorogari[d] non potest. Sed si quis vellet istam glo. sustinere, posset respõdere ad istum text. quòd hîc loquitur cùm delegatio fuit facta ad certam causam. vnde text. in fin. dicit: *cùm huiusmodi delegata &c.* vnde pondera verbum huiusmodi. quasi restringat se ad casum istum, vbi iurisdictio erat data ad certam causam. Nam iurisdictio delegata ad vniuersitatem causarum est quasi ordinaria. vt not. gloss. j. de appel. in. c. cũ causam. & not. Host. in. c. qm̃ Abbas. §. eo. facit quod no. glo. in. l. Pomponius. ff. de re iud. tñ verius credo ꝙ indistinctè delegata iurisdictio prorogari non potest: quia nullibi probatur oppositũ. & iste tex. loquitur indefinitè. Item eadẽ prohibitiõis ratio videtur in vtroq; casu. & licet multæ rationes soleant reddi quia delegata iurisdictio non possit prorogari, eã tamen puto potiorem, quia iurisdictio delegata est delegãtis & non delegati: vt in. c. sanè. §. eod. & in. l. j. ff. de offic. eius cui man. est iuris. non ergo potest prorogari ad alias personas præter cõsensum delegantis cuius est iurisdictio. quæ ratio militat, siue sit delegatus ad vniuersitatẽ causarum, siue ad certam causam tantũ. & hæc notabis. ¶ In glo. ibi: *vtriusque vtilitatem continet.* Not. glos. vsq; ad fin. & dic de materia vt plenè not. ff. de eo quod cer. lo. per totũ. & præcipuè in. l. iij. iiij. & fin. &. l. vnica. C. vbi conueniatur qui cer. lo. da. promisit. Et in eo quod glos. in fin. facit distinctionem inter cõtractus bonæ fidei: & stricti iuris. Dic de istis vt not. in. c. cùm venerabilis. de excep. vbi bona glos. & ibi plenè dixi. ¶ In glos. ibi: *secus de ordinaria.* sentit ergo glos. & idem gl. pe. ꝙ iste debitor potuisset prorogare iurisdictionem ordinariam istius Abbatis, sed non egit prorogare ordinariam, sed delegatam: & sic habuit locũ illa regula, quod noluit potuit &c. vt in. c. cũ super. §. eod. ¶ Et ex hoc no. ꝙ si intendo prorogare vnam speciem iurisdictionis quæ non est prorogabilis, cessat prorogatio in alia speciæ quæ poterat prorogari: quia in prorogatione requiritur consensus prorogantis: vt in l. si per errorem. ff. de iurisdictio. omnium iudi. & j. dicetur latius. ¶ Secundò not. ꝙ delegata iurisdictio non est prorogabilis, etiam si cõcurrat in eadem persona cum ordinaria. quod 6 tene menti. ¶ † In gloss. in versic. *promulgares.* ibi: *quod quidem potest.* Not. glo. ꝙ potest quis se obligare ad pœnam excommunicationis. Sed aduerte latius: nam hæc quæstio põt multipliciter considerari. Primò nunquid apud alienum iudicem cuius iurisdictionẽ in se prorogare intendit possit se obligare ad pœnam excõmunicationis. Secundò præsupposito ꝙ possit, nunquid apud eundẽ vel saltem apud suum iudicem possit se obligare ad pœnã excõmunicationis, vt sine monitione adueniente conditione possit excõicari, vel sine causæ cognitione. ¶ Quo ad primum Inno. hîc multum vacillat, sed finaliter videtur inclinare ad partẽ negatiuã: videlicet vt nõ possit quis etiã laicus prorogare iurisdictionẽ alterius iudicis quo ad potestatẽ excõicandi: quia non potest quis ligari vel absolui per alienum iudicẽ: vt in. c. omnis. de pœ. & re. & hæc potestas cõpetit soli Deo, vel eius vicario. xxiiij. q. j. c. quodcunq;. ideò nisi habeat quis hanc potestatem à Deo: vel ab eius vicario, non põt aliquẽ spiritualiter ligare vel absoluere. & per consequens videt cõcludendũ, quòd per prorogationem partiũ hoc fieri nõ possit. hoc idẽ videntur tenere Hosti. & Abb. Et in clerico nõ est dubiũ: qa ipse in nullo põt prorogare iurisdictionẽ alieni iudicis sine consensu Epi sui. vt in. c. significasti. de fo. cõpe. vnde si clericus habuit consensum ab Epo prorogandi[f], tũc certè potest ferri per illum excommunicatio. & idẽ in laico, si habuisset consensum Epi sui. ar. c. oĩs vtriusq; sexus. pręal. vbi patet ꝙ cũ cõsensu proprij sacerdotis potest se subijcere alieno sacerdoti

a ¶ Põt se obligare. Adde Fed. consi. cix. vbi de filiofa. studẽte, qui iurauit non exire Bononiam.

ZACHARIAS.

b ¶ In rẽ in animatam. Iste videt sentire vniuersitatem nõ posse excommunicari. qđ an an sit verũ necne, remitto me ad ea quæ posui in apostil. post istũ in. c. bonæ. lo. j. nu. 20. in; apos. in versic. non põt. §. de ele. quod dictũ Flor. in. l. vsufructuari⁹ venari. videtur restringere. s. ꝙ nõ possit excõmunicari pro delicto vnius: tñ se nõ firmat quin possit etiam in illo casu interdici & excõmunicari.

Antoni. Francis.

¶ Circa hoc an vniuersitas possit excõicari vel interdici: vide ea q̃ dicta sunt in. c. bonę. de ele. hîc alle. in additiõali apo. ibi posita. & vide quæ plenè habentur per scribẽ. ibi in. c. nõ est. de spõsa. & qualiter puniatur vniuersitas cõdẽnata pro maleficio & delicto. vide Bar. in. l. aut facta. in. §. fi. ff. de pœnis. & Bald. in l. etiã. C. de execu. rei iudi. & glos. & Doc. in. c. dilect⁹. de simo. & an punita vel condẽnata vniuersitate ꝓ delicto possint nihilominus singulares de vniuersitate culpabiles puniri de eodẽ delicto. vide Io. Mo. in. c. fi. in fi. de pœnis. li. vj. & an vniuersitas possit accusari de homicidio: vide Ang. in cõsi. suo. clvij. qđ incip. super hoc. & ad illud qđ dicitur hîc per istũ, an pro delicto vnius possit vniuersitas excõmunicari vł interdici. existimo dictũ Flor. hîc alleg. esse verũ, nisi forsan delinquentes essent administratores, vel pręsidẽtes vniuersitatis: quia ex eorũ facto videt vniuersitas teneri. vt in. l. municipibus. ff. de cõdi. & demõ. & in. l. municeps. ff. ad munici. & in. l. sed si ex dolo. ff. de dolo. & betur per Inn. in c. veniẽs & in. c. dilectus. de simo. & in. c. grauẽ. de sen. excõ. & an si excõmunicetur vniuersitas vel interdicatur videantur ligati qui posteà veniũt ad vniuersitatem. vide gl. in c. si hæres. in vers. pœna. xxiiij. q. iij. quæ non videt se firmare: sed vide gl. in. c. si sñia. de sen. excõ. li. vj.

SEB. SAPIA.

b ¶ In rẽ inanimatã. an vniuersitas possit excõicari: vide per do. Feli. in. c. eã te. col. xj. versi. secũda declaratio. de rescr.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quòd Abbas. Vide ad hęc oĩno d. Abb. in. c. significasti. in primo no. j. de for. cõpe.

d ¶ Prorogari. Adde an & quãdo iurisdictio delegata prorogetur. Angel. consil. clxij. & ibi de omnibus speciebus sequentibus.

f ¶ Prorogãdi. Adde eundem consi. xl. xxv.

sacerdoti,& ab eo absolui & ligari.¶ Sed dubiũ remanet in laico,q vult ꝓrogare iurisditionẽ alterius iudicis ecclesiastici sine cõsensu sui epi:nũquid possit per illũ excõicari.vt dixi Do.cõiter sentiũt ꝙ nõ:sed do. Anto.distinguit ꝙ aut specificè vult se submittere quo ad potestatẽ excõmunicãdi,& nõ põt:aut accessoriè,puta qa ꝓrogauit iurisdictionẽ quo ad certã cãm & tũc poterit iste excõicari ar.hîc.& videt̃ hæc bona cõsideratio:sed iudicio meo aliquãtulũ resistit iste tex.à contrario.nã hîc specificè se obligauit vt posset excõicari nisi debitũ solueret i termino & sic nõ veniebat hæc ptãs accessoriè ad cãm,imò respectu causæ nulla hic dabatur cognitio:quia debitor cõfitebat̃ debitũ,& promisit soluere certo termino:& eo non soluente obligauit se ad pœnã censuræ.& papa dicit sentẽtias nullas eo solũ respectu:quia iurisdictio delegata nõ potuit ꝓrogari.à cõtrario ergo si fuisset prorogata ordinaria,valuissent istæ sentẽtiæ censuræ.vnde iudicio meo hîc est casus à cõtrario sensu,ꝙ laic⁹ põt se specificè obligare ad sentẽtias cẽsuræ apud alienũ iudicẽ ecclesiasticũ, cuius ordinariã iurisdictionẽ in se ꝓrogare intẽdit.Et ad motiuũ doc.põt dici ꝙ eadẽ est potestas oĩm iudicũ ecclesiasticorũ & ab eodẽ originaliter originauit.s.à deo :& licet iurisdictio sit postmodũ ꝑ papã diuisa ꝑ certa loca & territoria:tñ ex quo papa ꝑ cõstitutiões suas approbauit materiã ꝓrogatiõis dicẽdũ est ꝙ ꝑ prorogationẽ iste ligatur à iudice suo ad illã cãm,& illa ptãs est à deo vt ꝑdixi. itẽ excõicare est principaliter declarare aliquẽ extra ecclesiã & gratiã Dei.xxiiij.q.iij.c.cũ aliqs.no.gl.in.c.qđ cũqꝫ. xxiiij.q.j.iudex ergo cui⁹ iurisdictio prorogata est declarat istũ ꝑpter cõtumaciã in nõ satisfaciẽdo.vt ꝓmisit esse extra ecclesiã & priuatũ gratia Dei: & hoc quo ad primũ.¶ † Quo ad secũdũ principale,nũquid possit se quis obligare vt possit excõicari sine competẽti monitiõe.de quo in.c.sacro.de sen.excõ.ho.dicit hîc ꝙ nõ ꝑ.c.si diligẽti.de fo.cõpe.&.c.cõtigit.el.ij.de sentẽ.excõ.quasi sentiat & bñ,ꝙ ꝑcedẽs monitio sit introducta in fauorẽ publicũ,& ideo nõ pñt priuati illi iuri renũtiare.vt in.l.ius publicũ.ff.de pac. Dicit ẽt Inn.ꝙ nõ põt quis se obligare vt sine causæ cognitiõe & sine cõtumacia possit excõmunicari.vt in.c.nemo.&.c.notũ.ij.qõ.j.& in.c.nemo. xj.q.j. Itẽ nõ põt quis separari à gratia Dei nisi primò deliquat. xj.q.iij.c.illud.&.c.cũ ęterni.de re iud.lib.vj.ideò nisi sit in culpa & cõtumacia nõ debet quis excõicari,ẽt si prius fuit in culpa in nõ soluẽdo,dũmõ tp̃e excõicatiõis sit sine culpa.vñ culpa & cõtumacia reqrit̃ tp̃e sentẽtiæ.nec sufficit ꝑcedẽs.ad hoc.c.cũ tu.de vsur.&.c.Odoard⁹.de sol. licet sec⁹ sit in alijs cõtractib⁹:quia sufficit in illis culpã præcessisse vt possit nũc cõdẽnari.l.si vt certo.§.interdũ. ff.cõ.& in.l.ij.ff.si qs cau.& in.c.dilecti.de fo.cõpe. cũ similib.& rõ diuersitatis est qa excõicatio nunquã fert̃ ab homine,nisi ꝑpter cõtumaciã:[a] aut in nõ cõparẽdo,aut i nõ satisfaciẽdo.vt no.gl.in.c.Epi.xj.q.iij.hinc est ꝙ monitio semp debet ꝑcedere.vt i.d.c.sacro.ergo reqrit̃ ꝙ tp̃e sentẽtiæ sit culpabilis & cõtumax,nec sufficicit ꝑcedẽs culpa:puta qa potuit soluere & noluit:sed nũc est impotẽs: qđ bene notabis.¶ † Sed cõtra hoc instat Inn.reducendo rem in absurditatem.nam si feratur scientia excommunicationis sub conditione in aliquem,puta nisi satisfecerit intra mẽsem,iste lapso mense est excommunicatus:licet non potuerit satisfacere.argumentum bonum in.c.quod ad consultationẽ .de re iudi.&.c.præterea.de appellatio. sicut ergo sententia sub conditione ligat nõ contumacẽ, ita videtur quòd possit quis se obligare vt indistinctè adueniente certa conditione possit excommunicare. Solu. Inno.refert in hoc duas opiniones: quidam enim tenuerunt quòd ista sententia lata sub conditione non ligat [b] eum , qui non potest satisfacere in termino , saltem vbi culpa non præcesit, aliàs autem sententia contineret errorem:quia ligaret inculpabilem & impotentem ad satisfaciendum,& sic sententia tanquam continens errorẽ esset nulla:vt in.c.per tuas.de senten . excommu.nam impossibilium nulla est obligatio.¶ † Et nullũ præceptum ad ĩposibile ligat.l.si.ff.q̃ sen.sine app.rescin.&.l. impossibiliũ.ff.de reg.iur.& in regula nemo.eo.ti.li.vj.Alij verò dicũt ꝙ talis excõicatio ligat licet non possit soluere, ẽt si sine culpa sua desijt posse satisfacere,quia sñia fuit lata sine cognitione impotẽtiæ,& simpliciter nisi satisfecerit.ergo nisi sit adimpleta conditio,sententia habet vires suas saltẽ quo ad ecclesiã militantẽ.nã sñia iniusta ligat vt in.c.cũ contingat.§.eo.nec obstat. secundũ Inno.qđ dixit de errore: quia satis est ꝙ error non sit expressus in sentẽtia.vnde non est curãdũ ꝙ possit res deduci i errorẽ, seu de errore intellectuali.nã ille error non habet vitiare sententiã,[c] ex quo non est expressus.& notabis semp hoc dictũ:quia solet multũ allegari ẽt respectu aliarũ sententiarũ.& hæc interpretatio fienda est secũdũ Inn.in hac sentẽtia cẽsuræ:quia est medicinalis.ij.q.j.c.multi.ideò fit larga interpretatio.vt in.c.penul.de sent. excõ . & vt claues ecclesiæ habeant̃ in maiori reuerentia.& ideò consulunt do.vt si vis aliquẽ obligare ad pœnã excõicationis non facias hoc fieri per viã pacti & prorogationis.quia tũc reqreret̃ tp̃e sententiæ causæ cognitio & contumacia:sed facias ꝙ iudex consentiente debitore ferat excõicationem, sub conditione nisi satisfecerit in termino.nã tunc lapso termino erit excommunicatus[d] sine alia monitione & cõditione ꝑ prædicta.quod est bene notandum.nec poterit secundũ Inn.ille debitor appellare pendente conditione, ex quo à principio consensit:quia non grauatur de nouo. & notabis singulariter prædicta. ¶ † De quibus posset hodie iudicio meo dubitari per.c.romana.de sentent.excom.lib.vj.vbi dicitur quòd pro futuris culpis non dedet ferri excommunicatio etiam sub conditione,nisi causa pręcesserit:sed posset dici causam pręcessisse ex quo debitor sponte in se suscepit sententiã. quod nota. Sed quo ad præcedens dictum vtrum sententia liget impotentem distinguit hîc domi. Aut.dicens quòd aut constat de mẽte iudicis quòd voluit ligare in omnem casum & erit ille ligatus licet fuerit impotens.Ego in hoc dicerem oppositum:quia si constaret de mente iudicis,sententia contineret errorem intolerabilem:& sic esset nulla vt prædixi.Aut constat de mente iudicis quòd noluit ligare in casu impotentiæ:& non erit ligatus.& hoc placet.argumẽtum eorum quæ notantur in.c.j.de iudicijs.Aut dubitatur de mẽte iudicis, & tunc excommunicatio ligat saltẽ quo ad nos:licet fuerit impotens vt dicunt doctores.Sed constito de impotentia iudex debet ilico relaxare sententiam.argumentum in dicto capitulo sacro . sed quo ad alios effectus, puta vt ille puniatur,sententia non ligabit, quia in dubio debemus præsumere iudicem voluisse ligare data existentia culpæ:hinc dicit Specu.in titul.de cita. in §.iam de citatione.quòd non cõdemnabitur iste ad expẽsas ex quo non fuit in culpa.facit.l.si seruus.in fin.ff.de solu.¶ † Et vide ad prædicta notabilem limitationẽ Fede.consi.cxxj.vbi dicit quòd si sentẽtia excommunicationis fuit lata generaliter puta contra non soluentes cẽsum vel procurationem,vel quid simile:illa sententia non ligabit nisi soluere valentes,non autem impotentes:quod satis placet: quia verba generalia debent intelligi ciuili modo.argumentum in.l.si cui.ff.de ser.& in.l.quod. dicimus.& in.l.ratum.ff. de solutioni.& hæc bene nota, tanquam quotidiana.[e] ¶ In glos.fina.diuide istam gl. in tres partes.in prima prosequitur tres species in quibus potest fieri iurisdictionis prorogatio.secũda quærit qualis est iurisdictio prorogata an sit eadẽ cũ prima,an diuersa.tertia q̃rit nunqđ clerici possint iurisditionẽ ꝓrogare.Secunda pars ibi:*sed pone*. Tertia ibi:*Item illud scias*.& comprehen-

✠ SEB.SAPIA.

a ¶ Propter contumaciã. Vide do. Abb.in.c.ex parte.j.de ver.sig. & ru.j.de sen. excõ. & q̃ no.ꝑ Mod.in c. circa notabilia. j.de iudi.

b ¶ Nõ ligat.Adde Ol.consi.ccxxvj.

c ¶ Vitiare sententiam.Adde Alex. consi.cxxiij. Anto.Franc.

¶ Circa hoc an excõicatio possit ferri sub cõditione. puta si tale quid fecerit: vel non fecerit videtur ꝙ nõ quia nullus debet excõicari antè, q̃ꝫ probet̃ causa pro qua venit excõicãdus.c.nemo. & c.multi.ij.q.j. & an possit ferri i sub conditione, & à quo tẽpore liget, & añ ab illa possit appellari. & quid si appellatione pẽdente moriat̃ excommunicãs, vel etiam ante euentũ conditionis moriatur excõicatus, vel mutet forũ,an postmodũ conditione eueniẽte dicatur fuisse retro excõicatus . vide no.in glo.in.c.salonitanæ.lxiij. dist.

✠ SEB.SAPIA.

d ¶ Erit excõicat⁹ vide Rom.de hoc art.in titu.de sen. excõ . deci.vlti.in nouis.& deci.xxiij.eo.tit.in antiqs latius per Decium in cons.cxlv. inci. quęritur, effectu.

e ¶ Tãq; quotidiana.Adde quod voluit Old.cõsi.cvj. vbi dicit ꝙ verba nullatenus admit tantur,debet intelligi ciuiliter.

Anto.Fransc.
¶ Circa hoc de verbo:nullatenus. dicas ꝙ est dictio q̄ adimit potesta tē vt est tex.in.c. romana.in.§.sen tentias.de appel. li.vj.& vide text. in.c.excellentissi mus.xj.q.iij.& fa cit tex.in cap.ro. mana.§.in vniuer sitatē.de sent.ex. com.in.vj.&adde ꝙ hæc dictio:nul latenus: inficit a ctum ipso iure, se cundū glo.q̄ dicit singularis. in aut. si quamulier.C. ad vellei.& vide d.Car.in.c.superli teris.de rescri.

a ¶ De re ad rē. Adde Ang.alle.con sil.clxij.

b ¶ Iudices chartu larij. Adde de hoc dicendum vt per Ang.consi. xcij.

c ¶ Expresso con sensu.adde dom. Car.car.cōs.lxxj. & Ang.consi. clxij.s.alleg.

SEB.SAPIA.

d ¶ Nisi consentiat iudex. Vide alex. in.l.fi.in.ij.col. ff. de iuris. om.iudi. quod limita singu lariter in singul. xlix.incip. Item ad hoc.

e ¶ Illius territo rij. Adde quod vo luit Are.consi. lvi ij. Oldr.consi.lx xxviij.

f ¶ Aliam speciē. Adde Ang.conf. xciij.

SEB.SAPIA.

g ¶ Cōsimilem iu risditionem. Vi de omnino.d.Ab ba.in.c.si diligen ti.super gl.ij.j.de fo.compe.

dendo totam materiam & dicta doct.in summa præser tim legistarum.vt habetur per eos in.l.si qui in consensu. C.de epi.au.vbi plenè per Cy.& Bal.& per Bart.aliquid in.l.j.&.ij.de iudi.& aliqd in.l.inter cōuenientes.ff.ad mu ni.vide etiā plenè ꝑ Spe.in tit.de cōpe.iudi.adi.§.j.& per Io.an.in addi.& per Inno.s.eod.c.de causis.formabo hîc tres qōnes.prima in quibus pôt fieri prorogatio iurisdi ctionis.secunda per quas personas fieri pôt ꝓrogatio.ter 12 tia q̄ requirūtur ad hoc vt fiat ꝓrogatio.¶ † Quo ad pri mā aduertēdū est ꝙ per sex casus seu spēs pôt discurrere prorogatio.scilicet de tēpore ad tp̄s,de re ad rē:de ꝑsona ad personā:de loco ad locū:de casu ad casum:& de causa ad causam.¶ Venio ad primū,de tēpore ad tp̄s indubiè pôt fieri ꝓrogatio iurisdictionis delegatæ. vt est text.in c.de causis.s.eo.& dic vt ibi.Sed aduerte. qa debet fieri sub eadē forma & natura: vn̄ si non est eiusdē formæ & naturæ sicut prima,nō est illa prorogatio. & ideò fieri non poterit:ad hoc glo.no.in.c.hi qui.de præben.lib. vj. no.Bal.in.d.l.si qui.In ordinaria iurisdictione vtrū cadat hæc prorogatio de tēpore ad tp̄s.aduertendū est ꝙ si iu dex est perpetuus,tūc per subditos frustra quærimus de prorogatione ista,sed extranei pôt prorogare ad certum tēpus:puta submittere se iurisdictioni illius vsq; ad duos menses.ar.hîc.& tenet hîc Host. Aut iudex ordinarius est tēporalis vt potestas:& tunc si volunt aliqui iurisdictio nē suam prorogare in tp̄s quo nō est futurus potestas, & non possunt.quia fieret præiudiciū successori.Itē par tes possent sibi sic constituere perpetuū iudicē.Itē cessat hîc extremū à quo quod requirit in fictione.vt dixi in.c. is qui.de spon.& per Bar.in.l.si is qui pro emptore.ff. de vsucapi.& hanc opi.sequit Bal.in.d.si is qui. ¶ Venio ad a secundā speciē:scilicet de re ad rem[a].& hæc prorogatio fieri potest tā corā delegato quā ordinario. vt in.c.cùm olim.el.j.s.e.& in.l.de qua re.§.j.iuncta glo.ff.de iudi.pôt tamen iste casus cōsiderari dupliciter. Primò qn̄ fit pro rogatio de re ad rem eiusdē quātitatis,& hoc non habet dubiū.secundò de re ad rē maioris quātitatis:vt qa iudex erat deputatus vt possit cognoscere vsq; ad centum:nun quid vigore prorogationis poterit cognoscere de maio ri quātitate?& dicendū est ꝙ sic.tex.est no.in.l.inter cō uenientes.præalle.nā diuersitas in quātitate non inducit diuersam speciē iurisdictionis:sicut homo paruus differt à magno,non in specie sed in quātitate.idē econtrà:nam de minorr ad maiorē pôt fieri prorogatio eadē rōne.& ꝑ hoc tex.in.d.c.cùm olim.nā non erat verisimile ꝙ ibi fie 13 ret prorogatio prorsus in eadem quātitate.¶ † In tertia specie scilicet de persona ad personā. Aut est iurisdictio delegata,& fieri non pôt, vt hîc.posset tamē dari limita tio quā.s.dixi.& dic vt ibi.Itē aliā notabilē limitationem posuit Bal.in.d.l.si qui.dicēs ꝙ si personæ nullo modo cō tingant in illa causa,non pôt per eos fieri prorogatio: sic loquitur iste text. Aut causa contingit illas personas,licet nō sint expressæ in rescripto:vt qa agitur de iure præla tionis in aliqua re,& aliqui comparent,& dicunt se po tiores,& tūc poterūt isti prorogare iurisdictionē delega ti.arg.in.l.si suspecta.ff.de inoffi. testa.&.in.l. à s̄nia.ff.de appel.hæc tn̄ limitatio licet pulchra non oīno iure pro bat.puto tn̄ eā verā,vt cōtingentia causæ aliud opet.arg. eorū quæ dixi in.c.ij.de ordi.cog.& in.c.ꝑ inqsitionē.de elec.& qđ legit & no.in.l.ij.§.si pub.ff.de adul. ordinaria verò iurisdictio ꝓrogabilis est ad ꝑsonas extraneas.vt i.l. j.&.ij.ff.de iud.& in.l.j.C.de iuris.om.iu.& in.c.significa sti.de fo.cōpe.& hoc à cōtrario sensu. An aūt oīs ordina ria iurisdictio sit ꝓrogabilis.dic ꝙ sic,siue ꝑsit iurisdictio ni vel administrationi vt potestas:siue habeat iurisdictio b nem siue administratiōe,vt sunt isti iudices chartularij.[b] 14 † Prout hodie sunt notarij q ab iperatore cōsequūt iuris dictionē sine administratione quā non possunt exercere nisi inter cōsentiētes.de hoc est tex.secundū vnū intellē ctū in.d.l.j.Itē procedit,siue iudex habeat certū tribunal maiorū suorū,siue nullū vt sunt doc.circa scholares suos vt in aut.habita.C.ne fi.pro patre.vel sunt illi q ꝑsunt col legijs.vt est tex.in.d.l.j.secundū aliā lect.& vtrāq; sequit ibi Bar.¶ Venio ad quartā speciē.s.de loco ad locū:& in delegato fieri potest,dūmodo partes expressè consentiāt vnde delegatus deputatus in certa diœcesi pôt cognosce c re extra illā interueniente expresso consensu [c] partiū.tex. est fin.in.c.statutū in.§.in nullo.de rescr.lib.vj. in ordina rio conclude ꝙ intra suā iurisdictionē potest fieri proro gatio de loco ad locū:vt si erat solitus habere tribunal in platea,pôt fieri ꝓrogatio vt habeat extra plateā.facit tex. 15 in.l.si vt proponis.C.qūo & qn̄ iu.¶ † Aut volunt partes prorogare de loco suo ad locum alteri subiectum:& mul ti tenuerunt in.d.l.si qui.qđ pôt fieri.Sed Bal.ibi:contrà: d nisi consentiat iudex [d] illius territorij:aliàs processus es set nullus.Et hoc puto verius quia iurisdictio istius inhę ret territorio:vnde extra territoriū censetur priuatus. l. iij.ff.de offi.proc.& leg.& no.in.c.nouit.de offi.leg.& in c.j.de postu.præla.videt tex.per locū à speciali in cle.vni ca.de fo.cōpe.allego gl.sing.in.c.vt litigantes.de offi.ord. libr.vj.quę dicit quòd ad hoc vt iudex possit cognoscere in alieno territorio, oportet quòd consentiant partes, e & iudex illius territorij,[e] ne violet territoriū alienū.ix.q. ij.c.j.&.ij.&.c.postulasti.de fo.cōpetent.cū simi.¶ In qn ta specie scilicet de casu ad casum:videt ꝙ possit fieri pro rogatio.vt in.c.cordi.de appel.lib.vj.vbi partes possunt conuenire vt omisso articulo appellationis iudex ad quē cognoscat de principali.Sed Inn.in.c.de causis.s.eo.& do cto.hîc dicūt quòd illa non est vera prorogatio,sed potiꝰ exceptionis omissio.nā loquitur in papa,in quo nō cadit illa prorogatio.hinc est quòd corā Archiepō nō pôt fieri illa prorogatio:vt in.c.j.de foro cōpe.lib. vj.dicit tamen quòd si iudex appellationis est talis,qui pôt adiri per viā quærelæ,tunc poterit fieri.vt no.in dic.j.¶ Venio ad sex tā & vltimā speciē.s.de cā ad causam.in qua dic ponēdo conclusionem cōem & notabilem,quòd de vna specie iu f risdictionis ad aliam speciem[f] prorogatio fieri nō potest. vnde si iudex est deputatus super mercantijs,nō potest prorogari iurisdictio super alijs causis separatis. vel si est deputatus super maleficijs,non potest prorogari in ciui libus:quia oportet vt illam iurisdictionē habeat in sub ditos suos,ad hoc vt possit prorogari ad extraneos: ad hoc facit tex.in.l.testamenta.C.de testamen.& ibi Cyn. post Iac.de Are.idem no.in.d.l.si qui.Aliqui tamē tenue runt contrarium,quia vnica est iurisdictio licet restricta ad certam speciem causarum, ideò potest prorogari ad aliam speciem.sed prima opinio plus mihi placet:quia ꝓ rogare idem est qđ extendere:sed si non habet illam iuris dictionem nisi quo ad certam speciem causarum: ergo non potest prorogari ad aliam speciem: quia quod non est,extendi non potest:facit quod.s.dixi.ꝙ ad hoc vt di catur vera prorogatio debet esse eiusdem formæ & eius dem naturæ cum prima.vt in.d.c.hi qui.& tene hoc mē ti.Item dubitatur nunquid in causis meri & mixti impe rij possit fieri prorogatio?Inn.in.c.de causis.s.eodem.& doc.hîc ponunt varias opiniones.Item legistæ in locis ꝓ allegatis.sed communis opi.est ꝙ potest fieri,dummodo g iudex habeat consimilem iurisdictionem.[g] datur tamen singularis limitatio,vt solùm possit fieri in pręiudicium prorogantis:sic loquitur secundū vnum intellectum lex prima.C.vbi de crimi.agi oporteat.Sed in præiudicium proprij iudicis vel reipublicæ,cui cōdemnatio veniebat applicanda nō potest fieri ista prorogatio:quia aliàs pos set fieri fraus & circūduci vindicta:quia criminosus sub ijceret se amico iudici à quo obtineret absolutionē,hanc opinionem tenuit Guli.in dicta.l.j.& Bald.in.d.l.si q.qđ bene

bene no.facit.c.vt famæ.de senten.excomu. Item dubitatur quid de causis spiritualibus,nunquid in eis posśit fieri ꝓrogatio:de clerico non est dubium per ca.significasti.de foro cōpetenti.in laico dixit hîc Host.ꝙ nullā prorogationē pōt facere laicus in spiritualibus[a] sine cōsensu sui superioris.argumen.c.omnis.de pœnitē.& remissio.&.c.j.&.ij.de parochi.& de cōsecra.distinctio.v.in.c.non oportet.el.j.Inn.in dicto capi.de causis.instat.& tādē videtur tenere ꝙ licet in foro pœnitētiali nō posśit fieri vt in.d.c.omnis.in foro tamen cōtentioso fieri potest.Et hanc opinionē vidētur hîc sequi Moderniores,& satis placet.laic⁹ ergo poterit in iurepatronatus prorogare iurisdictionem non sui iudicis.si tn̄ fieret collusio posset iudex suus procedere:vt suprà dixi in criminalibus.De potestate excommunicandi vacillauit Innoc.nam hîc sentit quòd potest fieri prorogatio.cōtrarium tenuit in dicto ca.de causis.Et Bal.sequitur in dicta.l.si qui.sed oēs mouentur quia hæc potestas cōpetit à solo deo:sed tudic metius vt.s̄.dixi.nā hoc motiuū procedit vbi aliquis subijceret se non habenti aliàs excōicandi potestatē:secus eīn si aliàs haberet respectu suorū subditorū:quia tunc ex prorogatiōe non daī noua potestas,sed est extēsio de persona ad personā:vnde est potius relaxatio potestatis.simile quod habeī in

16 c.aqua.de conse.eccle.vel alta.& hoc quo ad primā q̄onē.¶ † Ad secundā.q.principalē q.s.personæ posśint iurisdictionē nō sui iudicis prorogare:est sciendū ꝙ duo sunt christianorū genera, vnū clericorū aliud laicorū.xij.q.j.c.duo sunt genera.in clericis cōcludit Host.ꝙ quo ad personā vel beneficium nō posśunt expresè ꝓrogare iurisdictionē nō sui iudicis sine licētia Papæ,vel ꝓprij dioecesani.[b] vt in.c.significasti.de fo.cōpe.Tacitè verò per actū cōtrariū vel inobedientiam fit prorogatio secundū eū:vt in casu.c.fi.de vi.& hone.cleri.& in.c.j.&.ij.de cle.cōiu.illa tn̄ nō est vera ꝓrogatio,sed potius est priuilegij amisśio propter inobediētiā,vel actū cōtrariū clericatuicōtrahēdo tn̄ seu delinquēdo in alteradioecasi clericus tacitè ꝓrogat iurisdictionē nō sui iudicis vt in.c.postulasti.& in.c.dilect.de fo.cō.qd aūt in epō nūqd posśit ꝓrogare iurisdictionē alteri⁹ sine cōsensu sui Metropolita.do.in.c.ad reprimendā.de offi.ordi.dicūt ꝙ nō.& de his & de in?similib⁹ vide qđ dixi in.d.c.significasti.vnū tamē scias ꝙ iurisdictionē iudicis laici nō pōt clericus in se prorogare etiā cū consensu sui Epi.vt in.c.si

17 diligenti.de foro cōpe.¶ † Quid aūt in papa,nunqd posśit se submittere iudicio Imperatoris vel alterius iudicis.tex.in.c.nos si incōpetēter.ij.q.vij.facit ꝙ sic.Sed contrariū[c] tenet Io.an.in.c.ecclesia.de consti.& illud verius.nā inferreī ignominia ipsi deo si eius vicarius iudicaret per laicū inferiorē.Et ad.c.nos.dicit ꝙ ibi poniī iudiciū ꝓ discretiōe.de laicis verò dicas ꝙ regulariter posśunt prorogare iurisdictionē nō sui iudicis sine consensu eorū superiorū:qa à lege videnī hāc potestatē habere.vt in.l.j.&.ij.ff.de iudi.

18 & in.l.j.C.de iurisdi.om.iudi.¶ † Nisi cā sit feudalis.secūdū Hostiē.hîc & bn̄.p.c.verū.&.c.ex transmissa.de foro cōpe.& vnde si in cā feudali laicus ꝓrogaret iurisdictionem alterius sine cōsensu dn̄i,nō valeret iudiciū:vt dicit glo.no.de phi.feu.alie.per Fed.c.imperialē §.præthereà.colla.x.qđ bn̄ notabis.& idē tenent Doc.in c.cæterū.de iudi.hāc cōclusionē tenet Bar.in.l.j.§.& post operis.ff.de ope.no.nūtia.& in.l.j.ff.de iudi.vbi firmat regulā ꝙ si quis est subiectus alicui respectu nudi exercitij iurisdictionis,non requiritur eius consensus in ꝓrogatione iurisdictiōis alterius iudicis.secus aūt si esśet subiectus alio respectu:puta qa est vasallus illius.hinc est ꝙ clericus nō prorogat iurisdictionē alieni iudicis sine cōsensu dioecesani.quia est astrictus suo superiori vltra nudū exercitiū iurisdictionis vt rōne ordinū & rōne beneficij.nā loco Dei est supior & clericus in ordinatiōe in totū se trāstulit & dedicauit Deo.xij.q.j.c.cui portio.&.j̄.de præben.c.cū secundū apostolum.

19 ¶ † Et ex his infeī ad aliā q̄onem,nū qd proprius iudex pōt inhibere subdito ne litiget sub alieno iudice?& cōis cōclusio est ꝙ nō,si est sibi subiectus solū respectu nudi exercitij iurisdictiōis:Imperator tn̄ posset.ad hoc.l.ij.i §.sed si iudex.ff.de iudic.& hoc tenēt quasi cōiter legistæ in.d.l.si qui ex consensu.& hoc notabis.vnum tn̄ scias ꝙ licet clericus non proroget iurisdictionem iudicis ecclesiastici:hoc verū ꝓterquā in criminalibus[d] vt in.l.epale.& in.l.si q

20 ex consensu.C.de episco.aud.& hoc à cōtrario.¶ † Venio ad tertiam quæstionem,quę scilicet exigantur vt posśit fieri porrogatio.dicendum est quòd primò requiritur ꝙ is cui aliqui volunt se submittere habeat iurisdictionē nā si non haberet iurisdictionē non posset dici ꝓrogatio:qa prorogare idē est ꝙ extēdere.sed quod non pōt.de nouo verò nō posśunt priuati dare iurisdictionē nō habēti.vt in l.priuatorū.C.de iuris.om.iudi.& in.c.significasti.præalle.secundò requiriī ꝙ partes cōsentiāt ex certa sn̄ia.& non per errorē.s.quia sciebant illum esse iudicem non proprium,& voluerūt se submittere iudicio suo.vnde errarēt & nihil agerent.[e] vt in.l.si ꝑ errorē.ff.de iuris.om.iud.& in.l.prima & secunda.de iudic.vnde etiā error iuris habet impedire,ꝓrogationē vt no.dicit Inn.in.c.ad petitionē.An etiam sufficiat consensus tacitus quidā dixerūt quòd nō:sed veritas est in oppositū vt dixi in.c.j.§.eo.tenet Inn.in.d.c.ad petitionē.& Bart.in.d.l.j.Et pro hoc facit ibi tex.& detegiī iste cōsensus tacitus si scienter litigauerāt corā alieno iudice litē saltē corā eo cōtestādo.Idē dicūt si aliq fecerūt aliquē actū per quē videnī in eū cōsensisse vt in iudicē.ad hoc quod no.in.l.qui dā cōsulebāt.ff.de re iudi.& in.c.inter mona-

21 steriū.eo.tit.& dic vt ibi.¶ † Dicit tn̄ notanter Bald.in.d.l.si q.ꝙ si iudex citauit sibi non subditū,& ille nō cōparuit,& iudex pręteđēs contumaciā ꝓcesśit ad vlteriora,non per hoc est ꝓrogata iurisdictio,qa absens nunquā cōsensit in eū.[f] ¶ † Itē requiritur in prorogatio

22 ne personarū vt iudex saltem non cōtradicat:si tn̄ ignorat prorogationem factam,hoc non pōt vitiare:& ideò in prorogatione personarū nō requiritur consensus iudicis.licet gl.hîc aliter sentiat,& minus bene.vnde satis est ꝙ iudex non contradicat.tex.est nota.in.d.l.ij.§.cōuenire.ff.de iudi.sed in prorogatione de tēpore ad tēpus requiriī cōsensus iudicis saltem tacitus.tex.videtur no.secundū intellectū quē sequitur ibi Bart.in.d.l.ij.licet do.Ant.nō videatur ex toto recipere hāc diuersitatē:sed tene primū dictū.& ratio diuersitatis est hîc.nā in prorogatione personarū ignorantia iudicis nō obest:quia nō erat in fundamento iurisdictiōis.nā credit se iudicē ordinariū,& ita in veritate est propter prorogationē,licet illam ignoret:vnde errat in qualitate,non aūt in fundamento.quo casus error non habet ibi vitiare vt est tex.ibi singularis:sed quando fit prorogatio de tēpore ad tēpus,si iudex ignoraret & procederet post tēpus,erraret in fundamento,quia crederet se non iudicē,ideò nō valeret iudiciū ꝑsupposito ꝙ haberet iurisdictionē.ad hoc tex.in.l.si is ad quē.&.in.l.q in aliena.§.si is q.ff.de acqui.hære.& in.c.ex parte astensis.de conces.præben.& quod ibi no.& ideò dicit notanter Bar.ꝙ si iudex cōdēnaret aliquē de cōtumacia.& nō cōstaret sibi ꝙ ille esset cōtumax,dato ꝙ in veritate ille esset contumax,non valeret condemnatio.[g] vt in.l.si finita.§.Iulianus.ff.de damno.infecto.[g] vt in.l.& in.l.multa.ff.de cond.& demon.Item reqritur ꝙ ꝑtes nō cōsentiant per metū.vt est tex.singularis in.d.l.ij.& facit ille tex.vt iudicia agitata per tyrannos sint ipso iure nulla.licet populi per metum eos receperint in ciuitatib⁹:quia iurisdictio tributa per metum,est nulla.per ilum tex.& plenius per Bar.in tractatu de tyranno.& hoc notabis[h].

a ¶ Laicus in spiritualibus. Adde Ang.sæpius alle.consi.clxij.

ZACHARIAS.

b ¶ Vel ꝓprij dioecesani.Addequòd ista dictio vel:nō est hîc disiūctiua,cū ad prorogationem iudicis laici non sufficiat consensus dioecesani.secūdū Innoc.nec istius iussus vt no.gl.magna ad finē.& ibi Doc.in.c.significasti.& in.c.si diligēti.j.de fo.compe.& Bar.in authē.statuimus.& ibi.Gul.de cu.& remisśiuè ī apposti.Cel.ad ipm.C.de epis.& cle.gl.Bar.ī.j.apo.& do.in.l.j.in gl.j.ff.de iudic.& Lud.Ro.sin.d.ccxxxix.in ci.tu scis ꝙ pridie.

c ¶ Sed cōtrarium.Adde latè Roma.cōsi.vlt.sed ī singu.suis dicit erras se in dicto consi.

d ¶ In criminalibus.Adde eundem cōsi.xxv.

e ¶ Nihil agerent.Adde Ang.consi.xxvij.

ZACHARIAS.

¶ Adde ꝙ voluit allegasse sin.Ro.nu.cxliij.qđ incipit.l.receptum.proquo ad de istū in.c.ecclesia sanctæ mariæ.nu.vj.& quod ibi posui in apost.ad ipm: in apost.in versi.iurisdictioni.& ibi Feli.col.ij.versi.ex his infertur.s.de consti.& Moder.ī alie.l.receptū est.ff.de iur.om.iud.

f ¶ Cōsensit in eū.Adde Roma.cōsi.xlviij.

h ¶ Condemnatio.Adde Roma.consi.ccccliiij.

ZACHARIAS.

h ¶ Et hoc notabis.Sed quia diffusè satis materiam ꝓrogationis tractauit.de quo per Spec.in tit.de cōpe.iud.adi.in principio.ij.versi.quid si duo.& seqūe.per Alex.consi.

clxxxij.volu.ij.me tñ vnus adhuc scrupulus vrget. s.an iurisdictio iudicis prorogati ante li.contest.possit recusari.& conclude post Spec.in tit.de offi.or.§.fi.ver.quid si consensu ꝙ sic:non aût post.vt per eundẽ in tit. de cita.§.j.ver.quid si partes.

Anto.Francisc.¶ Circa hoc ꝙ dicitur de iurisdictione iudicis prorogata ante lit.contesta. an possit recusari.& quid si post dicas ꝙ si est facta prorogatio peractum verbi, puta quia partes cõuenerũt de prorogando, potest per pœnitẽtiam reuocari, nisi sit pronuntiatum super cõpetentia, quia tunc non posset reuocari secundũ Inn.in c.sup literis.in.ij.col.circa fi.de rescrip.& per Pau.de cast.post Bart.in.v.colũ.in.l.ex quacũq;.ff.si quis in ius voca.non ierit.& per eundem Pau.in.l.si per errorẽ.ff.de iurisdi.om.iu.& p alex.in.l.j.ff.de iudic. Aut prorogatio ẽ facta per actum facti,& tunc non est reuocabilis, nec admittit pœnitẽtia.de quo vide pulchrũ cõsi.do.Pau.de cast.in cõsi.xxxv.inci. Sup primo quæsito. An autem possit recusari,tunc credo recurrendũ ed materiam, de qua in.c.suspicionis.& in.c.insinuãte.§.eo.quia aut est facta protestatio, aut non vt ibi.

SEB.SAPIA.

a ¶ Princeps autem. Per hanc rationem hoc etiã tenet Paul. de castro.in dicta.l.qdam consulebãt.de quo latè p Alexandr. ibi vide etiam Felin.in cap.nõnulli.in princ.colum.xvj.in.iiij.fallentia.§.de rescri.& in.c.cùm inter.colum.ij.j.de excepio.

b ¶ Administrare. Adde Oldra.latè consi.xiiij.

SEB.SAPIA.

c ¶ Sui curatoris. Vide ad istam.q.remissiuè p Alexandr.& Ias.in.l.fi.C.de testa.mil.vbi do.Ias.cõcludit ꝙ finita tutela etiã inuito dabitur curator.&

SVMMARIVM.

1. *Iudex delegatus potest esse quicunque maior viginti annorum. maior verò. xviij. ex consensu partium minor.xviij.datur à principe tantũ: dũmodo sit maior.xiiij.2.*
2. *Rex vel alius princeps si est minor.xiiij.an.debet sibi dari tutor qui habeat iurisdictionem administrare: factus verò maior ipse solus administrabit.*
3. *Minor.xxv.anno.non potest esse de consilio & regimine ciuitatis,nisi consuetudo aliter obseruet vel necessitas suadeat.*
4. *Annus in dubio debet esse completus,nisi aliud iuris caueatur.*
5. *Iudex an & quando possit dari inuitus, & inuitis partibus?*
6. *Iudex delegatus cuius ætatis esse debeat?*
7. *Arbiter seu arbitrator non coguntur acceptare, si sunt minores.xxv.anno.*

CAP. XLI.

CVm vicesimum.

¶ †Maior.xxv.annis potest àquocunq; dari delegatus.Idẽ in maiori xviij.dummodò interueniat cõsensus partiũ: minor verò.xviij.nõ potest dari nisi à principe.& tria sunt dicta q̃ p se patẽt.¶ Casus.litera lis.quidã.xx.annũ habens q̃siuit à papa ex quo xx.annũ peregerat,vtrũ potuit dari iudex delegat⁹?papa respõdet ꝙ bñ potuit dari delegat⁹ in tali ætate:sed si esset intra.xx.annũ,nõ tenet talis delegatio ab alio, quã à principe facta: nisi partes scientes consentiant in illum, qui annũ xviij.trãscendisset.Berñ.¶ No.j.ꝙ ad capacitatem iurisdictionis exercendæ necessariò nõ requiritur virilis ætas quæ ꝓpriè accidit post xxv.ann.vt in.l.j.ff.de minor. & quod ibi not. sed sufficit.xx. ann⁹.dũmodo sit cõpletus: nec habet vitiare si est in patris ptãte.vt in.l.fili⁹ familiâs.& in.l.cũ prætor.in fin.ff.de iudi. facit c.qui generaliter.de procur.li.vj.¶ Secundò no.ibi:*nisi partes scienter consentirent*.ꝙ maiori xviij.an.minori verò.xx.nõ põt causa delegari per aliũ quã per principẽ, nisi partes sciẽter consentirẽt:& dic sciẽter.quia sciebãt eũ minorẽ,& nihilominus cõsenserunt.& ꝓ hoc arguo per locũ à speciali ꝙ data æquitate legitima nõ requiritur in delegatione cõsensus partium:põt ergo iudex partibus ignorãtibus vel inuitis causam alicui delegare.ad hoc.c.pastoralis.in prin.§.e.ti.& in.l.vnica.C.qui pro sua iuris.¶ Tertiò not. quòd minor.xviij. annorum nõ põt deputari iudex etiã si partes consentirent,nisi daretur à principe: princeps enĩ causam minori cõmittendo videtur illũ habilitare.vt in.l.quidam consulebãt.ff.de re iudi.¶ †Hoc tamen intelligo dũmodo ille sit pubes.nam si esset impubes,puta minor.xiiij. annis,non credo quòd princeps posset eum habilitare ad iudicandum:quia tunc est impedimentum naturæ.vt in.l.cùm prætor. præalle. Princeps autem[a] non potest super ea quę sunt de iure naturali dispensare.vt in.§.sed naturalia.instit.de iure natu.&.v.dist. in prin. & hoc sentit gl.& clarius in.d.l.cũ prætor.Secundò requirit̃ ꝙ Princeps ex certa scientia cõmiserit cãm minori.xviij.annis. nã aliâs dicerẽ rescriptũ subreptitium,quia si papa sciuisset de facili nõ concessisset.ad hoc.c.postulasti.de rescrip.Item si princeps ignorabat minorem ætatem cessat ratio dispensationis & habilitationis super qua ignorans non dispensat.vt.l.nec ignorans.C.de dona.& in.c.si quis viduam.l.disti.¶ †Et ex his infero ad quæstionẽ.decessit Rex vel alius princeps relicto filio impubere,quis exercebit hanc iurisdictionem & in qua ætate poterit iste filius administrare?[b] Solu.antè quàm efficiatur pubes debet dari tutor & per tutorem iurisdictio exercebitur,sicut obseruat̃ qñ princeps est furiosus,seu mente captus.nã tunc datur sibi curator,& per illũ exercet̃ iurisdictio. pro hoc bo.tex.in.c.grãdi,de sup.negl.præla.libr.vj.& quod ibi not.& in.l.fi.C.de cur.furi.Sed post pubertatẽ ipsemet filius põt exercere ea quæ sunt iurisdictionis.quia princeps dãdo reguũ seu principatũ,& volẽdo vt trãmissio fiat in hæredes,videt̃ dare iurisdictionẽ minori.vt in.d.l.quidã sed alia quæ nõ sunt iurisdictionis,sed concernunt administrationẽ regni debẽt exercericum authoritate sui curatoris.[c] ad hoc.l.spurij.§.j.ff.de decu.& hoc no.Bar.in.d.l.quidã consulebãt qđ bene notabis.¶ †In gl.j.ibi:*rem publicam administrat & de decu*.No.gl.& tex.est notabilis.l.ad rem publicã alle.in glos. quẽ tex. tenebis mẽti quia singularis est:ꝙ nõ potest quis esse de dominis,vel de consilio,neque habere aliquod officiũ quod versetur in administratione reipubli.ante.xxv.an.sufficit tñ ꝙ.xxv. ann⁹ sit inchoatus,licet non sit cõpletus.& fuit optima illa prouisio.nã si nõ iudicatur idoneus ante.xxv.in administratione propriæ substantiæ.vt.ff.de mino.per totũ.fortius in administratione rei publicę, vbi est maius periculũ.dicit tñ ꝙ ex necessitate vel vigore cõsuetudinis pñt admitti minores.tex.est no.in.l.non tm̃.ff.de decuri.& tene menti illũ tex.ꝙ cõsuetudo attẽditur in istis officijs deferendis. & de materia gl.vide Archi.in.c.fi.de iudi.li.vj.vbi notanter dixit ꝙ regulariter ann⁹ debet esse cõpletus,nisi aliud iure caueat̃.¶ †In gl.ij.in fi.No.istam gl.quia magistra est in materia sua & clarius adhuc cõclude post Host.cũ quæritur in qua ætate põt quis deputari iudex.Aut est maior.xxv.an.& potest deputari etiam inuitus & inuitis partibus,dũmodo sit subiectus deleganti seu iurisdictionem tribuẽti.vt in.l.vnica.C.qui pro sua iurisdi.&.d.c.pastoralis.Aut est miuor.xxv.ann.sed maior.xx.& tunc põt dari delegatus à quocunq; etiã inuitis partibus.ipse aũt inuitus nõ cõpellitur acceptare.secũdũ Ho.Inn.sentit contrariũ per gl.iuris ciuilis in.d.l.cũ prętor.& dicit ꝙ ex quo est maior.xx.cogit̃ acceptare, sed ei subuenit̃ per in integrũ restitutionẽ.vt in.l.cũ lege.ff.de arbitr.sed certè ille tex.nõ sic loquit̃ sed dicit ꝙ si per imprudentiã acceptauit arbitriũ sed certè ille tex.nõ sic loquitur:sed dicit ꝙ si per imprudẽtiã acceptauit arbitriũ succurritur sibi p restitutionẽ vt nõ cogat̃ iudicare & ideò dicerẽ ꝙ si est minor.xxv.nõ cõpellitur acceptare arbitriũ vel delegationẽ.sed si acceptauit,cõpellit̃ iudicare,nisi petat restitutionẽ in integrũ contra acceptationem suam.aut est minor.xx.annis.maior tñ xviij.& non potest deputari ab alio quã à principe: nisi partes consentiant vt hîc:non tñ cõpellit̃ acceptare.in.d.l.cùm leges si est minor.xviij.non põt deputari iudex,etiã si partes cõsentirent:vt hic.& in.d.l.quidã.à principe verò põt deputari ordinarius & delegatus,dũmodo sit pubes vt hic.& in.d.l.cũ prætor.arbiter verò nõ põt quis esse etiam de consensu partium,nisi sit maior xx.Sed dubitari põt vltra doc.quid in arbitratore.ego crederẽ idẽ quod in arbitro:quia tex.ibi in.d.l.cũ lege. vtitur verbo generali, arbitrator appellatur etiam arbiter.vt in.l.societatem.in.§.arbitrorum.ff.pro socio.& eadẽ est ratio in vtrisq;.& pro hoc quod dicã in.c.seq.post Ioannem andræam.

SVMMARIVM.

1. *Iurisdictio pluribus simpliciter delegata,expirat mortuo vno ex delegatis. Arbitri plures si sint electi,& vnus ipsorũ moriatur,expirat iurisdictio quo ad omnes.*
2. *Arbitri & iudices delegati non habent iurisdictionem in solidum.*
3. *Arbitri dicuntur habere,officium:quod est notandum pro statutis.*
4. *Arbitrorum appellatione veniunt etiam arbitratores,nisi in eis detur ratio diuersitatis.*

Cap.

CAP. XLII.

1 Vno delegatorum. a¶ † Breue est: vel per alia verba potest sic summari. potestas plurium delegatorũ vel arbitrorũ simpliciter datorum expirat per mortẽ vnius. prima pars ponit dictũ. Secũda exceptionẽ à dicto ibi: *nisi*. ¶ Casus literal. Si plures iudices dati sint simpliciter sine clausula illa, ꝙ si nõ omnes &c. vno mortuo vel recusato aliorũ officium expiranit, & idem est in arbitris. Ber. ¶ † Not. j. ꝙ queadmodũ plures delegati 2 non pñt exercere iurisdictionẽ insolidũ: ita nec plures arbitri. In hoc ergo æquiparantur delegati & arbitri vt habeant exercitiũ ꝑ parte. quid autem in ordinarijs & alijs officialibus, nũqd vno mor tuo vel absente impediaẽ iurisdictio aliorũ. dixi plene in c. pruden 3 tiã. §. eo. & dic vt ibi. ¶ † No. ij. ibi: *officium*. ꝙ arbitri dicũtur habe re officium. & idem in delegatis quod not. nã facit si statuto caueẽ ꝙ delinquens in officio suo certo modo puniatur: nũquid arbiter 4 delinquens in arbitrãdo incidat in pœnam statuti. ¶ † Sed quæro quia tex loquitur hîc in arbitris: quid aũt in arbitratoribus? Ioã. an. tenet ꝙ idem: quod bene notabis: nã eadem est rõ in eis. Itẽ tex. vtiẽ ibi verbo generali arbitrorũ &c. not. bene hoc dictum. Et ex hoc infero ꝙ iura facientia mentionem de arbitris, habent locũ etiam in arbitratoribus, nisi detur in eis ratio diuersitatis. Et pro hoc facit quod dixi. §. ca. proxi. quia appellatiõe arbitrorũ ex propria significatione vocabuli cõprehẽdũtur arbitratores. vt in. l. societatẽ in. §. arbitrorũ. ff. pro socio. q̃ sit ratio decisionis huius. dic vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus papæ semper potest subdelegare, etiam si sit datus cum clausula præelectionis, quia non censetur eligere industriam personæ. 2. 4. 7.*
2 *Tertius iudex siue arbiter datur aut ex officio: aut partium consensu.*
5 *Delegatus papæ etiam quòd sit ille tertius datus ex voluntate partium, põt causam subdelegare, etiam inuitis partibus: non tamẽ potest subdelegare consocio electo ab vna parte.*
6 *Vnus ex pluribus delegatis potest subdelegatum compellere ad acceptandum, nisi velit subdelegare in collegam.*
7 *Verba geminata prolata in delegatũ operantur electionẽ industriæ personæ.*

CAP. XLIII.

1 Voniam. ¶ † Delegat⁹ papæ subdelegare põt licet datus sit ex officio, vel de partium consensu, vel cum clausula preelectionis, videlicet ꝙ si non oẽs tu cũ alio exequaris &c. h. d. vsq; ad. §. is ãt & secunda pas principalis ibi: *idem quoque*. ¶ Casus literalis. Tres iudices dati sunt super aliqua causa: tertius datus fuit ex officio Papę vel assensu partiũ: quæriẽ an ille possit alijs cõmittere vices suas? & respondet ꝙ sic, cũ hoc sit ibi à iure concessum. ¶ Idẽ quoq; dicitur in hoc. §. cũ mandatur Ep̃o sub hac forma: tu frater Episcope cũ altero tuorũ coniudicũ mandatũ apostolicũ exequaris. Ep̃s bñ põt cõmittere alij vices suas, sine quo alij procedere non possunt.
2 Ber. ¶ † No. j. principiũ & tene menti. ex quo colligitur regula notabilis in facultate subdelegandi, ꝙ regulariter papa cõmittẽdo alicui cãm, non videtur eligere industriam personæ, sed potius intendit ꝓuidere negotio quod decidẽdũ cõmittit. ex quo sequitur argu. huius tex. ꝙ delegatus principis regulariter põt alteri vices su-
3 as subdelegare. ¶ † Secũdò no. ibi: *iudex tertius*. ꝓ consuetudine & stylo romanę curię. nã vbi impetranti alia pars resistit: curia cogit partes vt conueniant in certos iudices. ꝙ si cõuenire nõ possint, q̃libet pars eligit vnũ: & papa ex officio suo ponit tertiũ: qñ verò deputat istũ tertiũ ex consensu partium: vt qa quælibet pars ꝓ tertio dat sibi suspectos, & illi in quẽ cõueniũt papa cõmittit vt sit terti⁹ inter illos duos. & hoc vult ista litera ibi: *tertius licet ex officio nostro vel ex assensu partium &c.* & pro hoc facit quod no. gl. in. l. obseruãdũ. ff. de iud. ¶ No. iij. ibi: *concedatur à iure*. ꝙ regulariter nullus delegatus põt subdelegare. ad hoc. l. more maiorũ. de iurisd. omni. iud. Fallit in delegato à principe ex speciali priuilegio sibi à iure cõcesso. §. eo. c. pastoralis. & facit hæc litera ꝙ null⁹ alius cõmittere pos
4 sit. ¶ † Quartò no. ꝙ deputatus cũ clausula præelectionis nõ impediẽ cõmittere vices suas. Ex quo inferẽ ꝙ ꝑ illã clausulã nõ intelligiẽ
5 electa induftria ꝑsonæ. ¶ † In gl. j. ibi: *eis inuitis*. No. bñ gl. ꝙ iudex delegat⁹ ẽt deputatus cõi cõsensu partiũ, vel datus ꝓ tertio ex officio papæ potest subdelegare etiã inuitis partibus. Spec. tamen eo. tit. §. sequitur. in prin. dicit quòd iste tertius nõ põt cõmittere vices suas cõsocio electo ab vna parte. quod satis placet: qa ille potest esse suspectus alteri parti, nun qd aũt põt cõmittere alteri vices suas vtraque parte inuita. glossa hîc ꝙ ꝙ sic. sed Spec. in tit. j. §. ij. in ver. in casibus, tenet contrarium. & secus dicit si altera pars tñ resistit. Host. verò in summa. eo. tit. §. ꝙ sit eius officiũ. ver. salua reuerẽtia: & sequenti. tenet ꝙ etiã inuita alia parte nõ poterit iste tertius alteri subdelegare: vnde semper poterit pars renitens illũ subdelegatũ recusare: quasi velit ꝙ ex quo papa deputauit tertiũ de cõi cõsensu partiũ, non põt ille tertius alteri subdelegare nisi de cõi consensu partium. Nec ob. si dicaẽ ꝙ delusoria videreẽ hęc potestas hîc tradita: qa non est delusoria secundũ eum cũm partibus nõ cõtradicẽtibus possit delegatus subdelegare. Sed Io. an. hic & in addi. Spec. in loco præallega. tenet ꝙ licet dictũ Hos. & Spec. teneat de honestate, non tñ de necessitate. Et hoc dictũ cõiter approbatur à docto. & satis mihi placet: quia iste tex. indistinctè dat facultatem isti delegato subdelegandi, nec ponit iste textus aliquã specialitatem in isto tertio. Sed in facultate subdelegãdi dic ꝙ delegato à principe est à iure hoc cõcessum. & sic moueẽ hîc papa in decisione ex cõmuni regula iuris. ergo idẽ in isto quod in alijs. & hæc mea consideratio satis probat opinio. gl. cõtra Spec. & Hos. ¶ † Sed quid si cã est
6 cõmissa pluribus: nũqd possit alter subdelegãdo cõpellere subdelegatũ ad acceptãdũ. Io. an. refert quosdã antiquos tenuisse ꝙ nõ. mouentur illi qa vbi plures sunt delegati, nõ põt alter sine reliquis iurisdictionẽ exercere. vt in. c. cãm §. eo. & sic transit hîc Ioãnes an. renuntiando. do. Anto. credit oppositũ, ex quo quilibet habet potestatem subdelegandi. & hoc dictũ puto verius. & primò adduco authoritatẽ Host. qui hoc sentit cũ limitatione in ca. pastoralis. §. eo. vbi dicit ꝙ alter subdelegando non põt collegã ad suscipiendũ subdelegationẽ cõpellere: quia par in parem non habet imperiũ. vt in. c. innotuit. de elec. & in. l. nã & magistratus. ff. de arbi. & sentit ꝙ alium à collega compellere põt Itẽ hoc probo ratione. & patebit responsio ad c. causam. nã licet quo ad causam principalem, omnibus detur iurisdictionis exercitiũ simul vt in. c. prudẽtiã. §. eo. tñ quo ad facultatẽ subdelegandi datur iurisdictio cuilibet insolidum vt probatur in capi. quãuis. iuncto. c. pastoralis. in principi. §. eo. ideò quilibet potest subdelegando exercere iudisdictionẽ sibi à lege datã: sed non sic respectu causæ principalis: quia ibi datur exercitium pro parte, & nõ insolidũ. Itẽ delusoria esset hæc potestas subdelegãdi, si nõ posset delegatum compellere. nam iurisditio datur semp cũ aliqua coẽrtione: vt in. c. ex lite
7 ris. suprà eodem. ¶ † In glossa secunda in fine. hæc glossa. est signata super versiculo. idemque. Sed quęro de ratione decidẽdi & dubitandi: dic quòd ex quo papa deputauerat istum cũ clausula præelectionis, videbatur elegisse industriam ipsius: vt sic sine ipso causa non deberet decidi: sed ratio decidẽdi colligitur ex princi. c. ꝙ per hæc verba & similia Papa non intẽdit eligere parsonas: sed potius negotia decidere, dicit tamẽ Bal. hoc procedere, nisi illud verbũ tu: geminareẽ: puta si diceret, tu exequaris,

hoc limitaẽ text. in. §. iuuiti. instit. de cura. vt ibi pe. eũ. vide etiam ar hæc Ioã. de ana. in rubrica. j. de delictis puero.

SEB. SAPIA.

a ¶ Vno delegatorũ. Hũc tex. extẽde vt per Abb. in ca. olim ex literis. in vlti. colũ. in. vj. solutione. §. de rescriptis.

a SEB.SAPIA. ¶ Perſonaliter. Vide quod no. Bal.in.l.j.§.ne autem. C.de cadu.tollen.vbi dicit ꝙ ſi teſtator mandauit alicui vt perſonaliter viſitet monaſteriũ:nõ poterit fieri per aliũ.facit qđ no.Bar.in.l.per hanc. C. de erog. mil.anno.in ver.manu propria.vbi vult ꝙ ſtipẽdiarij nõ poſſunt percipere ſalarium per aliũ:quia tex.dixit manu propria.

c ¶ Recedere.No.pro limitatiõe .c.cũ dilecta.de reſcri.tu intellige hoc ſanè, niſi fuiſſet appoſitũ decretũ per gl.in.c.dilecto.de præbẽ.Andræ.Barba.

d SEB. SAPIA. ¶ Forma reſcripti. Vide gl.in.c.ſtatutũ.in princip.in ver.cõmittatur.de reſcrip.lib.vj.per Gemi.in.c.j.eo.tit.per Abb.& Andſiculum in ca.ſi diligenti.col.x.j.de foro cõpeten.

vel ſimilia verba ponerẽtur:puta,tu per te exequaris.quidã tamẽ indiſtinctè tenent ꝙ etiam hoc caſu poteſt ſubdelegare.ſed primum dictũ plus placet,vt illa verba aliquid operentur.de priuileg.c.ſi papa.lib.vj.&c.

SVMMARIVM.

1 *Perſonaliter ſi aliquid debet fieri,non verificatur ſi fit per alium.3.6.*

2 *Renuntiare poſſunt partes etiam tacitè fauori in ipſarum vtilitatem introducendo:ſecus in vtilitatẽ publicam.5.*

3 *Induſtria perſonæ vbi eſt electa,non poteſt actus per alium explicari.*

4 *Officiales an poßint per ſubſtitutum ſeruire? vide remißiuè.*

Forma quando concernit actum ad priuatam vtilitatem,poteſt per partes ei renuntiari: ſecus ſi concernat publicam vtilitatem.

6 *Induſtria perſonæ ex quibus verbis cenſeatur electa vide j.c.proxi.nu.2.4.*

7 *Clauſula conſcientiam tuã oneramus: non inducit electionem induſtriæ perſonalis:adeò quòd cauſa eſt delegabilis.*

SIs autem. Is cui cõmittiť negotium vt perſonaliter exequatur, põt ſi partes conſentiunt alteri ſubdelegare. Fallit in caſibus hic expreſsis.h.d.vſq; ad.§.cęterũ.Primò dictum. Secũdò exceptio ibi:*præter*. Tertiò exceptionis ratio ibi:*cũ in his*.¶ Caſus literalis . Mandat Papa alicui ſub hac forma: mãdamus tibi vt tale negotiũ perſonaliter exequaris.quæritur vtrũ iudex poſsit committere vices ſuas? & reſpõdetur ꝙ bene põt, dũmodo partes cõcõſentiã niſi in tribus caſibus,in qb⁹ cõmittere nõ põt etiã volentibus partibus : primus eſt qñ Papa mandat fieri inquiſitionẽ,vel mandat prouideri eccleſijs de prælatis , vel alijs miniſtris:qa in his caſib⁹ Papa eligit induſtriã eorũ quibus negotia cõmittit.Ber.¶ † Not.j.ꝑ ſignificato huius verbi perſonaliter:vbi enim requiritur ꝙ aliquid perſonaliter [a] fiat,non eſt ſatisfactum iuri ſi per alium fiat.& facit iſte tex. pro gl.in cle.j.de vi.& hone.cle.in ver perſonaliter.quæ no. dicit ꝙ ſi conſtitutio punit aliquẽ exercentem certum quid perſonaliter, non habet locũ illa pœna ſi exercet ꝑ aliũ.[b] & ſic operatur iſtud aduerbium vt mandans nõ habeatur pro faciẽte.ſic limita.c. mulieres. de ſen.excõ.¶ † No.ij.& tene ſemper menti,ꝙ à forma reſcripti fundata ſuper vtilitate partiũ poteſt iudex communi conſenſu partium recedere [c]:quod tenet Inn.hîc.&.s̃.eo.c.prudentiam. & plus dico ꝙ ſufficit hoc caſu tacitus. conſenſus partium. Ad hoc adduco gloſ. not c. cùm olim.el.primo.s̃.eodẽ.ſic limita.c.cùm dilecta.s̃.de reſcriptis. & capitul.venerabili.s̃. eodem .vbi dicitur quòd proceſſus factus contra formam reſcripti eſt nullus.illud enim procedit,quando forma reſcripti [d] eſſet fundata ſuper vtilitate publica:quænon eſſet remiſsibilis per partes vel quando partes contradicunt. ſecus vbi conſentirent,quia partes poſſunt renuntiare introductis in fauorem earum. vt in capitulo ad apoſtolicam. de reg. ¶ † Nota tertiò regulam ex iſto .§. quòd vbi papa in commiſsione tacitè vel expreſsè eligit induſtriam perſonæ,non poteſt commiſſarius alium ſubrogare. & vide bonum textum in capitulo. is cui.j.eo.lib.vj.¶ Item nota ibi: *induſtriam & fidem.* quòd eligendo induſtriam alicuius,tacitè videtur inhibita ſubrogatio. [e] Et nota de verbo, fidem : quod ponitur hîc pro legalitate. ¶ An autẽ in † alijs officijs poſsit quis per ſubſtitutũ ſeruire.vide tex.& Bar.in.l.j.C.de præ agenti.in rebus.lib.xij.¶ † Sed quæro pro intellectu tex.nũquid ſint & alij caſus in quib⁹ papa videatur eligere induſtriã cõmiſſarij.Hoſt. & cõiter do.dicũt ꝙ ſic.vnde iſti duo caſus videnť hîc poſiti cã exẽpli.vnde idẽ eſt in alijs cõſimilibus in quibus vertiť publica vtilitas.vnde ſi papa cõmittit negotiũ alicui,& mãdat vt perſonaliter exequať,ſi ibi verſať vtilitas publica,non poterit iſte cõmiſſarius alteri ſubdelegare,eetiã de conſenſu partium.Et prohoc,qa illud perſonaliter qualificat & dat formã commiſsioni.ergo nõ valet proceſſus,niſi ſeruetur forma.& quatenus hîc dicitur cũ mãdatur prouideri eccleſiæ de miniſtris &c.vide hodie tex. in.d.c.is cui.eo.tit.lib.vj.vbi dicitur ꝙ ſi mandatur prouideri certis perſonis,ꝙ tunc poteſt fieri commiſsio:aut mandatur prouideri perſonis nõ expreſsis,& non põt:quia hoc vltimo caſu videtur electa induſtria eligẽdo perſonas igitur &c.¶ † Secundò quæro qũo cognoſcetur [f] vtrũ cõmittens videatur elegiſſe induſtriã perſonæ . Sol.ſi dicitur perſonaliter exequaris vel apponuntur ſimilia verba:puta confidẽtes de induſtria ſeu circunſpectione tua &c . nam per hoc ſatis patet cõmittentem elegiſſe induſtriam perſonæ.& hoc videtur velle Innoc.hîc procedere quando negotium commiſſum eſt magnum.ſi verò paruum,tunc ſenſit quòd licet tũc dicatur ,perſonaliter exequaris nihilominus poteſt alteri ſubdelegare vices ſuas: niſi ſit dictum,confidentes de induſtria tua.&c.cũ hoc tranſit.d.Anto.Sed ego puto oppoſitum vt qualecunque ſit negotium ex quo committens dicit,perſonaliter exequaris:vel apponit, alia verba,ꝑ q̃ videť elegiſſe ĩduſtriã ꝑſonę nũquã poterit aliũ ſubrogare:qa forma mãdati ẽ

b ¶ Per aliũ. Adde qđ latè habeť in conſilijs Alexan. conſi.lxv. Anto.Franciſ. ¶ Circa hoc qñ cõſideratur perſona,vel miniſteriũ: aut induſtria certę perſonæ, illud nõ põt exerceri ꝑ aliũ.l.deniq;.§.pe.ff.de mino.l. ſi quis arbitratu.ff.de verb. ob.l.vnica.§.neãt C.de cadu. tollen. & ideò dicim⁹ ꝙ mutata perſona mutať cõditio rei: l.paulus.ff.de acqren.hæredit.l.j.§. his quoque.ff.de colla.bonorũ.l.j. de inofficio . teſt. & propterea dici ſolet ꝙ ea q̃ ſunt ꝑſonalia,nõ egrediuntur perſonã, imò extingunť cũ perſona.l.ſicut.in fine. ff. qbus mo. vſufructus amit.l. nõ ſolũ.in.§.j.ff. de libe.lega.& plenè tractatur in regul. priuilegium. de reg.iur.lib. vj. & ideò non videť eſſe dubium, ꝙ quando ſtatutum loquitur de faciente aliquid: ꝙ tale ſtatutũ non egreditur perſonam illius faciẽtis:licet enĩ quis fieri mãdet, non tenetur pœna ſtatuti ille qui de mandato facit: ſed ille qui fieri facit: quia ille diciť facere qui facit fieri.l.furti.in §.mãdati.ff.de his qui no. infa.l.j. ff. quod quiſq; iur. hæc tamẽ materia an qui per aliũ facit videatur eſſe factũ ab eo eſt materia brocardica. de qua in.l.ita autem.in.§.geſsiſſe. ff.de admi.tut.& in.c. mulieres . de ſen.excõi.& in regula qui per aliũ. de regu. iur.libr.ſexto.tamen id eſt verum,quòd quando in diſpoſitione dicitur,per te facias , vel perſonaliter facias,vel per manus tuas facias: non poteſt per alium fieri.glo.eſt in clementina prima.de vita & honeſta. cleri.not.Docto.in clementi.romani.in.§.nos itaque.de iureiurando. & habetur per Bartolum in.l.ſi is qui pro emptore.ff.de vſucapio.& in.l. ſed ſi vnius.in principio. ff. de iniurijs . & in.l.pater. ff. de manumiſsis vindict.

e ¶ Inhibita ſubrogatio. Adde Roma.cõſi.cccxxx. Anto.Franſci. ¶ Ad hoc ꝙ electa induſtria perſonæ ſit ꝓhibita ſubrogatio vel delegatio:vide q̃ habentur in.l. inter artifices.ff.de ſolutio.& per Spe. in tit.de ſalar. in §.fi.in verſi.pe .& habetur in.c. fin. de offi.leg.lib.vj. vbi cõcluditur ꝙ electa induſtria ꝑſonæ eſt prohibita ſubrogatio vel delegatio:de quo ẽt ꝑ Bal.in.l. vnica.in.§.ne autem. C.de cad. tollẽ.& in.l.ſtipulati.in.§. ſiue autẽ.de operis noui nũ. & in l.ſi in vſucapione §.acceſsio. ff. de diuer.& tẽp.præſcrip.fallit tamen in ambaſiatore, q põt filiũ ſubrogare.l.nullus qui. C. de decu.li.x.l.ſciẽdũ.in.§. legatũ.de leg.& qñ permittať ſubrogatio: vide plenè per Bal. in.d.§.ne autẽ. & in.l.ſi quis. C. de muliere.li.x. etiã per Bald.in.c.j.§. mutus.in tit. epi. vel abb.in vſi.feudo. Et qñ intelligatur electa induſtria perſonæ . & an in dubio præſumatur electa,vide ꝑ Dy.& Bart. in.l.fideicõmiſſa. in.§.fi.de lega.iij. & in præallega.l. inter artifices.& ĩ l.nemo . de duob. reis. Adde tamen ꝙ in dubio pręſumitur electa induſtria perſonæ ex magnitudine dignitatis ꝑſonæ , & ex ponderoſitate rei.vt in.l.j.ff.de officio præfecti. prætor.& in epiſtola inter claras. in fine ,C.de ſumma trinitate & fide catho.& vide per Alex.in.l.j.in.ij.colũ.ff.de offic. eius cui manda.& iuſd.

f ZACHARIAS.¶ Qũo cognoſcetur. Vide tex.in.l.fideicõmiſſa.§.fi.& ibi Dy.& remiſsiuè in apoſti.Celſi ad ipſum.ff.leg.in Bar.in.l.inter artifices.ff.de ſol.Fel.plenè hic colum.penul.verſicul.quomodo autem cognoſcatur.nec omitto quòd in dubio videtur electa ,vt plenè notat Dynus.in allega.l.fideicommmiſſa.& Oldra.conſili.xlij.

a diligenter obseruãda[a],vt in.l.diligenter.ff.mand.& in.d.c.cũ dilecta. fortè enĩ ex aliqua ratione intrinseca cõmitens eligit vt iste exequatur personaliter.& à verbis nõ est recedendũ ex quo non apparet de contraria mẽte:vt in.l.non aliter.ff.de leg.iij.& in.c.fi.j.de verb.sig. Itẽ pondera istũ tex.qui generaliter loquitur in prin.faciens mentionẽ de negotio simpliciter.& sic siue negotiũ sit magnum siue paruũ,semper habet locũ iste tex.nã ex quo nõ distinguit,nec nos distinguere debemus.in.c.solitę.de maio.& ob.xxxxj.q.j.c.quod si dormierit.itẽ videtur eligere industriam personæ qñ negotiũ cõmissum non est pariter expedibile per alios:quod sentit Inn.hîc.& pro hoc adduco tex.no.in.d.c.is cui.vbi nõ apponitur aliquod verbũ qđ denotet industriã personæ:sed solùm ex subiecta materia papa ibi dicit ꝙ videtur electa industria personæ.& est ille tex.semper menti tenendus:quia multũ declarat & aperit istũ.§.quia iste §.loquitur qñ fuit appositum verbũ personaliter,nisi velis dicere ꝙ ille tex.loquatur qñ cõmittiť nudum ministeriũ sine iurisdictione:vt in.§.seq.secus aũt vbi cõmitteretur negotium cũ causæ cognitiõe:quia tũc quãtuncunq; sit arduũ non videtur tũc papa eligere industriam personæ:nisi exprimat expresse vel tacitè.nam de legato à principe generaliter est data potestas alteri subdelegandi.& §.iste loquitur qñ fuit cõmissum negotium vt personaliter exequeretur.Secus autem si sine illo verbo, personaliter,vel simili.& ratio diuersitatis inter articulũ iurisdictionalẽ & nudũ est: qa in articulo iurisdictionali debetfieri decisio secũdũ leges vnde dicit authoritate legũ & canonũ.sed p̃sumptio est ꝙ subdelegatus fidẽ faciet arhîc in princ.c. sed in articulo nudo vbi exigitur magna industria nõ debet admitti subdelegatio,qa ibi operaťmultũ industria hõis,& inter hões est tãta differẽtia: qa vt dicit Cicero in li.de officijs)multi homines,& pauci homines:multi nomine & pauci re.& facit.xl.distin.in.c.multi sacerdotes. & tene menti hanc nouã considerationem & limitationẽ.& facit.c.venerabili.š.eo.vbi cã non modica fuit cõmissa vt inqrere cõtra Epm& dare sibi coadiutorẽ

7 & nihilominꝰ potuit delegatꝰ subdelegare.¶ † Et ꝑ hoc põt inferri ad quæstionem,in qua aliàs consului. Causa fuit cõmissa archiepõ Florentino per romanũ pontificẽ. & in fi.dicebatur super quo tuã cõsciẽtiã oneramus:dubitabatur nunquid posset causam alteri subdelegare.& con

b solui ꝙ sic[b].præcipuè per istum tex.nã decisio negotij nõ erat cõmissa conscientiæ suæ.& sic cessant no.in c.statutum.in.§.assessorẽ.de rescrip.libr.vj.sed illa clausula erat apposita super toto negotio:vnde satis eratꝙ in eligẽdo delegatum non faciebat contra conscientiam suam.

SVMMARIVM.

S Cæterùm. Is cui cõmittitur nudũ ministerium exequẽdũ,nõ põt vices suas alteri cõmittere. Fallit in legato sedis apostolo.& est textus not.& multũ allegatur.¶ Casus literalis. Ecce cõmissum est alicui prædicare crucẽ excõmunicare vel absoluere aliquos,dispẽsare cũ irregularibus,vel iniũgere pœnitẽtias.quæritur an liceat ei cõmittere alij hoc officiũ.Respondetur ꝙ nulli licet hoc cõmittere: qa iurisdictio nõ est ei cõmissa:sed potius certũ ministeriũ.Ber.

1 ¶ † Not.j.literã notabilẽ quæ limitat ferè totũ istũ titulũ ꝙ vbi cõmittitur iurisdictio per papã,tũc põt fieri sub

c delegatio:secꝰ vbi cõmittiť nudũ officiũ sine iurisdictiõe[c] & sic limita iura q̃ dicũt ꝙ delegatus principis põt subde

2 gare ex priuilegio sibi à lege cõcesso.¶ † No.ij.ꝙ is cui cõmittitur vt possit dispẽsare cũ irregularibus nõ põt alteri subdelegare:quia videť electa industria suæ personæ.& tene hoc menti:quia sæpe accidit.¶ Sed quæro quia tex. hic loquiť in certis casibus,nunquid debeat iste tex.restringi ad casus hîc expssos?dic ꝙ nõ:quia idẽ est in oĩbus alijs in quibus cõmittiť nudũ ministeriũ & nõ iurisdictio:hoc probatur ex rõne huius literæ in fi.posita.Nã dictum restringitur & ampliatur per rõnem dispositiõis vt in.l. cũ pater.§.dulcissimis.de lega.ij.nã vbi est eadã rõ,ibi debet esse eadẽ iuris dispositio.vt in.c.cũ dilecta.de confir. vti.

3 ¶ Secundò q̃ro nunqd iste tex.habeat locũ indistinctè cũ cõmittititur nudũ ministeriũ?Inn.sentit ꝙ nõ,sed procedit vbi cõmittiť nudũ ministeriũ & magnũ,qđ exigit industriã personæ.secus si paruũ,quod est cõmuniter expedibile per alios.Ego ad hoc allego tex.in.d.c.is cui.j.co.li. vj.vbi dicitur ꝙ si papa cõmittit alicui vt prouideat alicui certæ personæ de beneficio,põt alteri cõmittere vices suas.quia ex quo persona certa est expressa,non versatur ibi industria.sed nudũ ministerium: & sic dico ꝙ iste tex.debet restrigi ad ministeriũ industriale.Sedcõtra hoc & cõtra tex.opp.de.c.qa ꝑpter.de ele.vbi patet ꝙ facultas eligẽdi põt cõmitti.So.dicunt doc.& bñ,ꝙ aut nudũ officiũ cõpetit alicui iure ꝓprio,& potest alteri subdelegare vt in cõtrario: aut cõpetit iure alieno,& nõ põt sub

4 delegare vt hîc .¶ † Sed aduerte.qa cõtra hoc cõmune dictũ facit gl.singu.in.c.pe.§.j.de ele.lib.vj.in ver.de certa.q̃ dicit ꝙ si canonicus cõmisit alteri vocẽ suã,põt ille cõmissarius aliũ substituere.& nescio alibi illã gl.moueť:qa ille est ꝓcurator ad negotia,q põt aliũ substituere.vt in. c.j. §.j.de ꝓcu.li.vj.& tenendo illã gl. oportet dicere ad illũ tex.ꝙ ꝓcedit qñ nudũ ministeriũ industriale cõmittiť authoritate publica & à superiore: secus si in nudo ministerio constituitur procurator. Sed contra illam gloss.ego adduco singulare dictum Bartol.in.l.final.ff.de diuer.& temp.præscrip.vbi dicit quòd procurator cõstitutus ad certum negotium non expressa certa forma non potest

d alium substituere[d]:quia videtur electa industria persosonæ.adducit in argumen.illum tex.& alleg.prædictum capit. is cui. profectò dictum Bartol.videtur fundatum super maxima æquitate.sed dictum illius gl.videtur magis conuenire iuribus:quia iura dicunt generaliter quòd procurator ad negoria potest substituere : vt in dicto capitul.j.de procura.libr.vj.& facit text. per locum à speciali in capitul.fin.eodem ti.& libr.Multum tamen mihi placet dictum Bartol.& tene menti illam glo. contra di-

5 ctum suum:quia non solet allegari.¶ † In glos.in versic. *commissum*.ibi:*coërtionem*.Not.glo.& tene eã mẽti, quòd isti nudi ministeriales habet iurisdictionem & potestatẽ excommunicandi eos impedientes exequi ministerium. & voluit idem glo.in.c.super quæstionum.in ver.quam executionem.& in capitul.ex literis.š.eo.Ex quo infertur

e ꝙ si Papa mandat[e] alicui clerico,vt debeat aliquem citare vel denũtiare excõicatum:per hoc videtur ꝙ accessoriè detur sibi iurisdictio.Host.tamen reprobat istã gl. dicens istos nullam habere iurisdictionem per istũ text. qa generaliter loquitur.Nec ob.c.ex literis.qa ibi delegatus subdelegauit vices suas quò ad excommunicationis actum,ideò transiuit iurisdictio: secus si simpliciter com misisset nudum ministerium.Ad capitul.præterea.š.eo. respondet ꝙ ibi loquitur de iudice.hoc dictum verum,

f nisi in commissione apponatur clausula:contradictores[f] compescendo &c.vel alia similia.& hanc opi.tenet Ioan. And.in dict.c.ex literis.Vin.tamen approbat istam glos. cum duabus limitationibus.Prima,quòd procedat quãdo isti nudi ministeriales sunt extra curiam roma-

SEB. SAPIA.

a ¶ Obseruanda quomodo mandatũ ad vnguẽ seruari debeat ,declarat Ias.in.l.ij.§.fi.ff.si cer.pet.in.l.si procurator.C.de procur.Feli.latè in.d.c.cũ dilecta. & in c.causam quæ . in col.ij.de re.iu.

SEB.SAPIA.

b ¶ Quòd sic. Hoc dictũ dicit essemirabile.d.Ias.in.l.à iudice.col.vj. ver. Istã conclusionẽ. C.de iudic.reprobat tñ vt ibi per eum.& ibi latissimè discutit materiã huiꝰ.§.vide ẽt ad hoc do. Alex. in.l.in prouincia-li.ff.de oper. nonũ.& in.l.morte. ff.de iurif.om. iu. & in.d.l.à iudice.

SEB.SAPIA.

c ¶ Sine iurisdictione.adhoc istũ tex. dicit singu.Bald. hîc colum.j. vide Barto.in.l.imperiũ.in.viij. oppo. ff.de iur.om. iud. Ias.in.d. l. à iudice.col.fi.vers.duodecimò limita.

d ¶ Alium substituere. Adde Roma.cõsi. ccclxxj.

SEB.SAPIA.

f ¶ Mandat.Vide ad hoc text. not. vbi Paul. de cast. no.in.l.fi.ff.de iu. di.vbi videtur ꝓbari ꝙ executor habeat aliqualem iurisdictionẽ ad expediendum illud quod sibi cõmittitur.

nam: nã nisi ĩ curia impediuntur sexequi, referũt negotiũ ad papã: sed qñ extra curiã deputanť per papã, tunc ne cõmissio sit futura sine effectu procedat dictũ gl. facit in ar. l. j. ff. de offi. eius cui mand. est iur. Secunda limitatio vt ꝓcedat dictũ gl. qñ cõmittiť aliquid qđ spectat ad executionẽ, vel ad officium spirituale, & à papa: secus si committereť aliquid puri facti, puta vt emat ligna, vel certũ quid aliud. & dicit curiã sic seruare. hoc dictũ Vin. habet æquitatẽ: sed alia opi. videť ꝓstantior. & vide quod dixi in d. c. ex literis. ¶ † Quæro extra gl. quid si Papa committendo nudũ ministeriũ dat etiã iurisdictionẽ: vt puta quia apponit clausulã contradictores compescẽdo &c. nũquid iste cõmissarius poterit alteri vices suas cõmittere? Inn. concludit ꝙ iurisdictionem poterit alteri cõmittere, sed nudum ministeriũ nõ. ¶ † Vlt. quæritur qđ si committitur alicui nudũ ministeriũ sub nomine dignitatis. sed illo nõ expleto moritur cõmissarius. nunquid transit in successorem. Inn. hîc ponit tres opi. sed Host. cuius opi. mihi placet, indistinctè tenet, ꝙ si ex verbis nõ apparet ꝙ elegerit industriã personæ semper transit in successorẽ: ex quo cõmissio est facta sub nomine dignitatis. & pro hoc ratio c. qñ Abbas. §. eo. videtur enĩ papa cogitasse ꝙ oẽs constituti ĩ illa dignitate debent esse prouidi & honesti. ¶ In glo. fi. in fi. & vide bo. tex. in c. j. de re iudi. lib. vj. & c. j. de sen. excõ. eo. lib. vbi habetur ꝙ cũ irregularibus solus papa dispensat. & dic vt ibi & in c. at si clerici. §. de adulterijs j. de iudi.

De officio legati *Rubrica,*

¶ Quia officium legati in quibusdã simile est officio delegati cũ vterq; gerit vices superioris: ideò post rub. præcedentẽ subijcit istam. Et scias ꝙ quidã sunt legati nuntij & nõ iudices. vt isti quos sæpe papa mittit pro aliqua ambasiata, vel ad aliquod nudũ ministeriũ exercẽdũ. & de his. j. dist. c. insgentium. & xcvij. distin. per totũ maximè in c. nobilissimus. Quidã sunt legati iudices, quos Papa facit ordinarios in certa prouĩcia. & de istis tractatur hîc & reperiuntur isti in multiplici specie. Nã quidã sunt legati nati: quidam legati de latere: quidã legati nõ de latere neq; nati. & de his dic vt leg. & no. in c. pe. j. eo. vbi dicetur.

SVMMARIVM.

1. *Legatus natus dicitur ille qui statim quòd promotus est ad aliquã dignitatem est ipso iure legatus.*
2. *Legatus papæ concurrit cum quolibet ordinario in prouincia sua & habet potestatem conferre beneficia ad eorum collationẽ spectantia.*
3. *Legatus papæ dicitur habere ordinariam potestatem.*
Legatus papæ habet illam iurisdictionem quam olim habebant proconsules.
4. *Legatus papæ non potest ad se auocare causam motam seu mouẽdam coram iudice competenti.*
6. *Iudices plures vbi reperiuntur, electio est actoris coram quo velit reum conuenire.*
5. *Episcopus non potest deponi per alium quàm per papam: sed cognoscere an sit deponendus potest spectare ad Archiepiscopum vel legatum. vide j. c. proxi. nu. 3. in fine.*
6. *Legatus non potest compellere appellantem ad papam litigare coram se.*
7. *Appellari potest ad legatum in sua prouincia omisso medio: quẽadmodum ad papam.*
8. *Legati de latere tantùm habent iurisditionem in exemptos.*
Legati de latere dicuntur tantũ Cardinales: qui mittuntur de latere papæ. in contrarium facit tex. j. eo. c. dilectus. in casus positione iuncto primo nota. Abbatis.

CAP. I.

Cum non ignoretis. Legatus Papæ etiã per simplicẽ querelã adiri põt. Diuiditur. Primò ponit causam in genere. ex quasecũdò posteà cõcludit. ibi: sanè. ¶ Casus literalis. Archiepiscopus Cantuariẽ. est legatus in prouincia sua: qui dã tñ suffraganei sui dicebant ꝙ causas subditorum suorum audire nõ poterat: nec debebat, nisi cũ per appellationẽ deferuntur ad eũ. Et sic non permittebant clericos ire ad Archiepm̃ per simplicẽ querimoniã. archieps̃ significauit hoc dño papæ, super hoc rescribit Suffraganeis Cãtuarien. dicẽs ꝙ ipi ignorare nõ debent Archiepm̃ suũ sibi præesse iure metropolitico & iure legatiõis. Et licet Arciheps̃ iure metropolitico nõ debeat audire causas de Ep̃atibus ipsorũ nisi ꝑ appellationẽ deferanť ad ipsum: tñ iure legationis vniuersas causas quæ per appellationẽ vel querimoniã ad suã audientiã perferuntur audire põt & debet: sicut qui vices Papæ gerit in prouincia sua. Berna. ¶ † Not. primò ꝙ duæ diuersæ dignitates & diuersæ naturę ꝑñt concurrere in eadem ꝑsona, & tũc debet censeri iuris diuersorũ. iste enĩ Archieps̃ Cantuariẽ. vltra dignitatẽ Archiep̃atus est legatus papæ in ꝓuincia sua [a]: & hæc dignitas legationis est tributa dignitati archiep̃ali illius ciuitatis Cantuariẽ. ita ꝙ quilibet Canturiẽ. est legatus papæ: vnde appellatur ille legatus natus: quia nascitur cum illa dignitate legationis eo ipso ꝙ promoueť in Archiepiscopum. ¶ Secundò no. ꝙ etiã legatus natus habet iurisdictionẽ in tota prouincia [b] sibi decreta: ita vt possit adiri per subditos Suffraganeorum suorũ, etiam per viã simplicis querelæ. ¶ † Tertiò no. ꝙ delegat⁹ papa habet ampliorẽ potestatem in prouincia sibi decreta quã Ep̃s vel archieps̃: imò est supra ep̃os & Archiep̃os: tenet enĩ locũ papæ. & vide no. dictũ Spe. in tit. de leg. in §. nũc ostendẽdũ. ver. legatus. cũ seq. vbi dicit ꝙ concurrit cũ quolibet ordinario [c] exeũte in prouincia sua qualiscũq; sit, siue sit Abbas, siue Ep̃s, siue Archieps̃, vel Patriarcha. vnde põt exercere ea quæ per istos exerceneť rõne ordinariæ potestatis, & conferre bñficia ad eos spectãtia. & vide de potestate legati. quod plenè dixi in c. fi. de confir. vti. ¶ † Vltimò no. ꝙ licet legatus dicať habere iurisdictionẽ ordinariã. vt in c. ij. eo. ti. lib. vj. [d] tñ dicitur gerere vices papæ & aduerte quia hoc videtur repugnare ordinariæ ꝑtati. nã iurisdictio ordinaria cũ petit iuri proprio: & est tradita in persona ipsius ordinarij. nec dicitur gerere vices alterius, sed vtitur iure proprio. vt no. in c. qñ Abbas. §. ti. proxi. sed põt dici ꝙ licet legatus habeat ordinariã: tñ hæc ꝑtãs non ordinario modo est inducta. quia non est à iure deputatus certus locus pro legato. vnde dicitur gerere vices pa. qa papa potest exercere iurisdictionẽ per totũ orbẽ. vt in c. cũcta per mundũ. ix. q. iij. habet tñ ordinariã ex eo ꝙ regit totã prouinciã ex cõcessione principis. & sunt isti legati ad instar. procõsulũ, qui olim præerant prouinciæ. & dic vt habes tex. & gl. in d. c. ij. In gl. ij. ibi: *quàm per querimoniam.* No. glo. ꝙ legatus põt adiri per viã q̃rimoniæ per oẽs existentes in prouincia sibi decreta Io. tñ not. contrarium. ij. q. vj. iij. & ix. q. iij. c. cõquestus. & xxv. ij. c. iij. & c. peruenit. xj. q. j. sed Bartho brix. ibi & communiter doc. hîc sequunť gl. per istũ textũ. ad quem tamen respondebat Io. quòd procedit cum Archieps̃ deputatur legatus: nã tũc ne sit ibi inutile beneficium legationis potest adiri per querimoniã: sed hæc respõsio nõ est bona: quia tex. fundat se nõ super iure specialit. sed simpliciter super officio legationis. Ad idem adduco bo. tex. in c. ij. eo. tit. lib. vj. vbi dicitur ꝙ legatus habet ordinariã iurisdictionem in prouincia sibi decreta. ergo vt ordinarius in tota prouincia põt adiri per querimoniã. Ad c. ꝓuenit. respondent doct. ꝙ loquitur in defensore & nõ in legato: vel loquitur qñ legatus volebat compellere actorẽ ad litigãdũ corã se quod non potest. ¶ † Et no. hanc solutionẽ ex qua habes ꝙ optio est danda actori an velit cõuenire reũ corã legato: an corã alio iudice cõpetẽti. & sic nõ põt legatus aduocare ad se cãm motã seu mouẽdã corã iudice inferiore cõpetẽti [e]: nã qñ quis habet multos iudices

ZACHARIAS.

a ¶ Est legatus papæ in ꝓuĩcia sua. adde ꝙ de illo meminit Inn. in c. volentes. j. eo. vbi dicit Archiepm̃ Cãtuariẽ. & Eboracẽsem in anglia, Remensem in Frãcia & in Italia Pisanũ Archiep̃os esse legatos natos. meminerũt Doc. de legatis natis in c. j. §. de filijs presbyt. & in c. j. j. de app. & phil. fran. eo. tit. lib. lib. vj.

b ¶ Tota prouĩcia. Adde qđ voluit Anc. cõsi. cxxxj. vbi concludit ꝙ consuetudine nõ põt ĩduci vt à sententijs cõseruatorũ papæ appelleť ad legatos natos, vel de latere.

c ¶ Quolibet ordinario. Adde Anch. loco proximè alle.

SEB. SAPIA.

d ¶ Libr. vj. Vnde dicit gl. in c. quæ de cã. ij. q. v. quòd legatus papæ est honorandus sicut papa. de quo per Feli. in c. mandata in princ. de præsumpt.

e ¶ Cõpetenti. Ad de Anch. cõsi. alle. cxxxj.

iudices optio datur actori: vt not. gl. in l. fi. C. vbi in rē actio. & i. c. dilecti. de fo. cōpe. & i. c. statutū. §. cū verò. de rescri. li. vj. ¶ † In ea. glo. ibi: *est dicendum quòd non*. in contrariū tñ facit. c. ex tuæ. j. de cler. non resi. sed dic vt ibi no. & vide bo. gl. ij. q. vj. c. biduū. ver. siquidē. in ver. annotauerit. quæ dicit ꝙ licet Metropolitanus nō possit deponere Epm: posset tñ declarare eū fore deponendū. & sic possumus dicere ꝙ legatus pōt audire cām criminalē cōtra Epm, sed non pōt diffinire eā si venit imponēda pœna depositionis. Et idē dicit de Archiepo. nā Archieps pōt audire cām criminalē Episcopi & eū punire. vt in. c. sacro. de sen. excō. sed si venit imponēda pœna depositiōis, debet diffinitionē reseruare Papæ. iij. q. vj. c. quāuis. & c. accusatus. & vide Io. an. in. c. vt litigantes. de offi. or. li. vj. ¶ † In ea. gl. ibi: *sed presbyterum posset deponere*. pro hoc facit quod. s. dixi post Specu. cā cōcurrit[a] in iurisdictiōe exercenda cū Episcopo. Sed in eo qđ gl. posteà dicit ꝙ si appellat ad Papā pōt legatus compellere appellantē vt litiget corā se. non credo ꝙ gl. verum dicat[b] imò videtur cōtra. c. antiqua. in fi. j. de priui. & de hoc vide quod leg. & not. in. c. constitutus. de appellat. ¶ † Vlti. no. fi. gl. & tene menti in eo qđ dicit ꝙ ad legatum potest appellari omissis omnibus medijs & sic si appelletur ab Episcopo nō esset opus ꝙ prius appelleť ad Archiepm. gl. tñ. j. eo. in. c. quod trāslationē. aliter videť sentire. dicit enim speciale esse i Papa vt ad eū possit appellari omissis medijs: sed fortè gl. noluit ibi excludere legatū, sed alios ordinarios. & istā gl. seu eius opi. tenet Bar. brix. ij. q. vj. in. c. si quis vestrū. Io. tñ ibi tenet oppositum. de quo per Spe. in eo. ti §. superest. versi. illud aūt. & in titu. de appella. §. nūc tractemus. versic. & nūquid. vbi tenet contra istam gl. dicit tamen ꝙ de consuetudine seruatur ista. Ego credo ꝙ etiam de iure sit seruanda per illud fundamentum quod. s. feci. nam si cōcurrit cū quolibet ordinario: ergo nō est dare superiorē immediatum. Exemplū: si appelleť à prælato inferiore Episcopo: & sic de iure ad Episcopum sit appellandum, cū legatus concurrat cum Episcopo. ergo potest appellari ad legatum sicut ad episcopum: & ita si esset appellandum ad Archiepiscopum. ¶ † In gl. fina. ibi: *alij verò legati Cardinales*. & hæc opin. probatur hodie in. c. j. de ver. signi. lib. vj. & in. c. si abbatem. de elect. eodem lib. per quæ iura probatur quòd legati cardinales duntaxat habent iurisdictionem in exemptos[c]. In eo tamen quod gl. videtur velle ꝙ aliqui dicantur legati de latere qui non sunt Cardinales non bene dicit: quia solùm Cardinales dicūtur legati de latere. & sic appellantur: quia Cardinales semper assistunt lateri Papæ. vnde ardua explicat papa cum consilio Cardinalium. vt in. c. per venerabilem. qui fil. sint legiti. & no. Ioā. mona. in. c. super eo. de hære. lib. vj. ideò cùm destinantur legati, dicūtur missi de latere.

SVMMARIVM.

1 *Legatus non pōt se intromittere in causa alteri specialiter cōmissa: nisi ex aliqua causa vrgentissima. 2.*
3 *A delegato papæ an possit appellari ad papam?*
Restitutio in integrum aduersus sententiam an possit dari per illum qui ipsam sententiam tulit?
Procurator qui habuit sententiam contra se, potest petere restitutionē in integrū aduersus eā absq; alio speciali mādato.
4 *Impetrans rescriptum ad delegatum, potest conueniri & præueniri à legato tanquam ordinario: nec proderit sibi rescriptum: quia non fuit præsentatum ante citationem.*
Rescriptum in quo impetratur aliquis iudex, debet præsentari ante citationem coram alio iudice factam.
5 *Confirmare, sumitur aliquando pro quadam confirmatione facti.*
6 *Delegatus an possit compellere legatum ad exequendum sententiam ipsius delegati?*
Delegatus in causa sibi commissa, an sit maior legato?

CAP. II.

1 STuduisti. ¶ † De cā spāliter delegata à Papa legatus se intromittere non pōt. hoc intēdit. Cōis diuisio. Secūda ibi: *Respondemus*. ¶ Casus literalis. Legatus dñi Pa. generalis est in aliqua prouincia. dñs Pa. committit spāliter aliquā cām alicui delegato. quæriť vtrū delegatus iste possit impedire ꝓcessum istius legati, vel cognoscere de causa illa ante cognitionē ipsius legati, vel posteà? Respondet Pa. ꝙ cū mandatū speciale deroget generali: legatus commissionē alij factam specialiter impedire non potest. Et si delegatus secundum formam mandati sententiam tulit, legatus non potest eam aliquatenus irritare: tamē si rationabiliter lata fuerit, eam poterit confirmare, & executioni mandare. B. ¶ No. j. ꝙ is cui facta est gñalis cōmissio nō pōt se impedire de his quæ alijs specialiter sunt cōmissa: nā specialis causa videť exēpta à generali cōmissione. qđ bene not. Ex quo inferť ꝙ si detur certis officialib⁹ plenū & generale arbitriū super statu ciuitatis: vel studij, vel aliquod aliud simile: nō possunt isti tollere statuta spāliter edita: licet de nouo possint ꝓuisionē facere: nisi causa noua & incōsiderata emergeret: vt. j. dicā. & voluit Bar. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ord. fa. & in. l. si hominem. ff. man. & tenebis menti hoc dictū quod facit ad multa.[d] 2 ¶ † No. ꝙ legatus Pa. non pōt impedire nec processum nec executionem sñiæ iam latæ à delegato Papæ. Contra hoc opp. de. l. si hominē. prealle. vbi dicitur ꝙ ꝓcurator generalis pōt inhibere speciali ꝓcuratori ne agat sibi iniunctū per dñm. Io. and. dicit ꝙ illud ꝓcedit subsistente cā: sed dic melius ꝙ non sufficit quælibet causa vt generalis procurator vel legatus possit impedire quę alteri specialiter sunt iuncta, nā hoc esset cōtra istū text. in eo quod dicit ꝙ specialis cōmissio derogat gñali. debet ergo ille tex. intelligi qñ oriť causa de nouo: vel detegitur causa antiqua, quæ verisimiliter nō fuit considerata tpe mādati spālis: & est talis cā quæ si tūc fuisset cōsiderata, nō emanasset verisimiliter illa cōmissio spālis. & ita intelligit Bar. & bene, illū tex.[e] Et ex his no. perpetuò, ꝙ ex tali causa noua vel antiqua nouiter detecta potest legatus gñalis impedire delegatū spālem & commissio generalis ꝓualet spāli. Et facit hoc dictū adid qđ. s. dixi ꝙ officiales quib⁹ datū est gñale arbitriū pñt ex tali cā venire cōtra statutū prius spāliter editū: qđ sequiť Bar. vbi. s. 3 ¶ † Circa ꝑdicta quæriť, nūqd à delegato Papæ possit appellari ad legatū ipsius Papæ qui est in prouincia? Do. hîc ꝙ non[f] ꝑ istum tex. & bene loquiť: quia cū teneat delegatus vices Papæ, solus Pa. pōt suā sñiam retractare. & idē dic respectu restitutionis in integ. nā legatus nō pōt restituere in integ. cōtra sñiam delegati ipsius principis, nec aliqs alius ordinarius citra Pa. pro hoc tex. no. in. l. aduersus. C. si aduer. rem iu. per quem tex. dixerūt ibi Bar. & Bal. ꝙ etiā delegat⁹ qui tulit sententiā nō pōt contra eā restitutionē dare: qđ puto indubitāter si delegati iurisdictio expirauit: sed si supest respectu executionis cū duret adhuc officiū ipsius nobile: vt in. c. si delegatus. de offi. dele. li. vj. poterit (vt arbitror) restituere: quia videť incidēter contingere ex quo sñia nondū est executioni mādata. & pro hoc gl. sing. & Inno. in. c. suscitata. de in inte. resti. vbi dicunt ꝙ si sñia fuerit lata contra procuratorē quæ nondū est mandata executioni, potest procurator sine aliquo speciali mandato petere restitutionem in integ. quia petitur incidenter: sed certum est ꝙ cū petitur incidenter potest delegatus Papæ sine alio speciali mandato restitutionem indulgere: vt in. c. pe. de in integ. resti. & in. l. fina. C. vbi & apud quem. & hoc qđ. s. dixi: vr sentire Bart. in. l. iudex. ff. de re iud. & ita per verba latiora nuperrimè consului in quæstio. facti. Concludo etiā ꝙ præsupposito ꝙ dele

SEB. SAPIA.

a ¶ Nam concurrit. vide gl. in. c. si quis aūt. xciiij. di. quæ vult ꝙ legat⁹ de latere nō pōt deponere Episcopū. de quo vide ꝑ Feli. in c. nō. potest. co. iij. vers. & adde quòd oīa iura. de re iu.

b ¶ Verū dicat. Adde vt per Ro. con. ij. vbi de hoc.

c ¶ In exēptos. Adde Romañ. consil. cccxcviij.

d ¶ Facit ad multa. Adde Ro. consilio cxvj.

SEB. SAPIA.

e ¶ Illū. tex. Vide quod dixit ꝑ illū tex. Bal. in. l. qd ergo. §. pœna graui. or. ff. de his qui notan. infa. & multa q̃ deciduťꝑ illum tex. cumulat. d. Ia. in. l. non solum. §. morte. colū. xxj. ff. de ope. no. nū. & Feli. in. c. ij. col. xxvj. versic. fallit xij. de cōsti. & Iason in. l. j. C. de precibus imperat. offeren. & in. l. oēs populi. col. iij. ff. de iusti. & in. Andr. sic. hic. & in repet. ru. C. qui admitti. colū. xxxij.

f ¶ Quòd nō. Adde Ancha. cōsi. sæpius alleg. cxxxj.

gatus non possit ex quo sententiã tulit, tamẽ potest audire restitutionis causam. & si videt eam indulgendam, poterit supersedere executioni, & remittere causam ad ipsum principem. arg. opti. in eo quod leg. & not. in. c. decætero. de re iud. & l. vnica. C. de in integ. resti. postu. facit glo. not. ij. q. vj. c. biduum. quæ dicit ꝙ licet Metropolitanus non posset deponere Episcopum, potest tamen pronuntiare eum deponẽdum, & remittere ad Papam. & idem in delegato: vt dixi. s̄. c. proxi. & hoc not.

4 ¶ † In glo. j. ibi: *vt debitus*. sentit per hoc ista glo. ꝙ hodie is qui impetrauit rescriptum ad delegatũ potest cõueniri, & preueniri corã legato tãquã ordinario: nec ꝑderũt sibi literæ speciales, ex quo eis nõ fuit vsus ante citationem factã per delegatum: sed tu de hoc dic vt plenius not. in. d. c. vt debitus. & dixi in. c. j. de rescrip. ¶ In gl. ij. ibi. s̄. *de offi. dele. ex parte*. Dic ꝙ ibi vtrũq; mandatũ est speciale. vt ibi plenè dixi. ¶ In glo. in fi. ibi: *sed nec sic potest*. Vult gl. hîc & bene, ꝙ legatus nullo modo põt cõfirmare sñiam delegati cõfirmatione authorizabili. & ideò Hostiẽ. & bñ, dicit ꝙ tex. debet intelligi ꝙ poterit cõfirmare. i. approbare & cõmẽdare: & sic sumit hîc cõfirmatio ꝑ quadam approbatione q̃ consistit in facto.

5 ¶ † Et in fi. gl. hîc vr̃ titubasse. remanet tñ in conclusione vt delegatus nõ possit cõpellere legatũ ad exequẽdũ suam sñiam: quia legatus nõ est minor eo, sed saltẽ par: cùm etiam ipse gerat vices Papæ. & hanc opi. approbat Host. & adducit istã literã dum dicit *valebit*. non enim dicit debebit. & sic ponitur ĩ facultate sua: dicit tñ Vin. ꝙ si iste legatus aliàs esset ordinari⁹ loci, posset rõne ordinariæ iurisdictionis compelli. s̄. tit. ꝓxi. c. significasti. & no. hoc dictum facit qđ in simili habetur in. c. cũ capella. de priuileg. quidam tñ indistinctè tenuerũt ꝙ põt cõpelli per delegatũ: quia est maior eo quo ad illã cãm. & ꝓ hoc facit. c. sanè. el. ij. & c. quod ibi not. s̄. de offi. de lega. & fortè hæc opi. verior: licet alia ęquior.

SVMMARIVM.

1 *Legatus etiam de latere non potest Episcopos transferre, Episcopatus vnire: vel vnum diuidere.*
Legatus de latere potest excommunicatum ob manuum iniectionem absoluere.
2 *Clericus siue religiosus, si deliquerit, mitius punitur quàm laicus, propter merita præcedentia.*
3 *Criminosus ob vnicum delictum si aliàs est virtute præditus, omnino est diligendus.*
4 *Legatus etiam de latere nil potest attẽtare contra canones vel generalem consuetudinem.*
Legatus potest causam cõmittere simpliciter & de plano &c.
5 *Pœna debet esse commensurabilis delicto.*
Delinquens efficitur sapiens in pœna.
6 *Pœna an & quando possit remitti à iudice siue principe? tam quæ venit applicanda fisco, quàm parti?*
Princeps semper præsumitur motus ex iusta causa.
Paupertas excusat quem à pœnæ solutione.
Pœna statutaria potest per iudicem minui & moderari.

CAP. III.

1 Nisi specialis. ¶ † Legatus etiam de latere ex generali legatione non potest transferre Episcopos, vel vnã ecclesiam cathedralẽ alteri subijcere, & alteri concedere ius præmatiæ, vel duos Epatus vnire, vel vnũ diuidere. excõmunicatos tñ propter manuũ iniectionẽ in clericos absoluere põt. h. d. ista decre. cũ seq. no. ¶ Casus literalis. Quidam Cardinalis apostolicæ sedis legatus authoritate propria trãstulit Troianũ Epm ad Panormitanam ecclesiã contra canonica instituta. d. Pa. hoc intelligens scribit eidem, dicens ꝙ nisi esset specialis dilectio quã habet ad personam illius, pœna docẽte cognosceret quantũ ipse deliquit contra constitutiones canonicas, & cõsuetudinem generalẽ in trãslatione

2 Troiani Epi. Ber. ¶ † No. j. no. tex. in prin. ꝙ ex speciali dilectione quam princeps habet ad personam, potest sine legitima causa indulgere pœnam condignam ex delicto. & intelligo tex. in affectione causata ex virtute hominis. nam ex affectione carnali nõ debet princeps moueri: quia scriptũ est: ita iudicabis magnũ sicut paruum: nec erit apud te acceptio personarũ. vt in. c. nouit. de iu. propter enim merita præcedentia põt diminui pœna delicti. iuxta illud not. dictum psalmistæ: *Si ceciderit iustus non collidet*. quia dominus supponit manum suã. hinc dicitur ꝙ minus venit puniendus regulariter religiosus vel clericus delinquẽs quã laicus: quia alleuiatur pœna propter merita præcedentia. de quo dic vt latius habetur per Ioã. and. post beatum Tho. in. c. accusatus. de hære. li. vj.

3 ¶ † Not. ibi: *habuimus, & habemus*. quia ꝑpter vnicũ delictũ nõ debet qs desistere quominus diligat virtuosum. licet enim ille legatus multum deliquisset, tñ Papa dicit se habuisse & habere multã dilectionẽ ad personã suã: quod est satis no. & intelligo quando delinquẽs paratus est se corrigere. pro hoc. c. septies in die. de pœni. di. iij.

4 ¶ † Not. iij. ibi: *spretis canonicis*. tex. op. ꝙ legatus etiam de latere nõ põt regulariter aliquid attentare contra canones,[a] neq; contra generalẽ consuetudinem: & facit optimè iste tex. pro gl. sing. in. c. si de hære. lib. vj. quæ dicit legatũ non posse cõmittere causam cognoscẽdã simpliciter & de plano &c. quia nõ põt remittere ordinẽ iuris[b]. dicit etiã ꝙ nec priuilegiũ alteri concessum põt minuere. vt dicit gl. not. in. c. pro illorũ. de præben. in ver. authoritate propria. & vide qđ ibi dixi.

5 ¶ † Not. ibi. *pœna docente cognosceres*. ꝙ ex quãtitate pœnæ cognoscitur quantitas delicti: quia pœna debet esse commensurabilis delicto. xlv. distinctione. c. disciplina. Item ꝙ in pœna delinquens efficitur sapiens: vnde alibi dicit tex. no. ꝙ nihil infelicius felicitate peccantiũ qua pœnalis nutrit impunitas, & mala voluntas velut interior hostis roboratur. xxiij. q. j. c. paratus. in fi. vbi vide.

6 ¶ † In gl. j. ibi: *ratione amicitiæ*. No. glo. singulariter: & intellige eã vt dixi de amicitia honesta quæ causat ex virtutibus dũtaxat. & dicit Host. hîc hoc intelligẽdũ ĩ pœna quæ venit applicanda bursæ iudicis, vel qñ venit imponẽda ex arbitrio suo, & eã potest remittere sine graui præiudicio alterius. Inn. ẽt istat. & finaliter cõcludit circa pœnã imponẽdam põt iudex vti arbitro suo ĩ remissione: sed circa iam impositã nõ. ij. q. iij. c. si quẽ § notandũ. d. Ant. hîc distinguit ꝙ aut quærit nũquid princeps possit. & dicendũ est ꝙ si interest solius fisci, potest remittere pœnã etiam sine causa. Si verò vertitur inter esse alterius, tunc cũ causa potest, sine causa nõ: sed ĩ hoc dico ꝙ princeps[c] remittendo pœnã præsumit semꝑ moueri ex iusta causa[d]. vnde solus motus principis habet ꝓ iusta causa: vt not. Cy. & Bald. in. l. rescripta. C. de preci. impe. off. dixi in. c. q̃ in ecclesiarũ. de cõsti. si verò quæritur de inferiore, & dic: aut nõ subest iusta cã, & nõ põt. si verò subest iusta cã, & potest, antequã tñ ferat sñiam. alle. tñ no. in. c. cognoscẽtes. de cõsti. sed debet allegare no. in. c. j. quia ibi ponit Inn. hãc materiã. Sed ego distinguo latius: ꝙ aut quærit nũquid põt remittere mulctã, aut pœnã impositã per diffinitiuã. Primo casu dico ꝙ ex causa põt iudex remittere mulctã etiã impositam, & paupertas condẽnati est iusta cã pro remissione fienda. tex. est multũ not. in. l. illicitas. in fi. de offic. præsi. & idẽ dicendũ in banno[e]. vt ibi no. Barto. vt possit remitti ex postfacto ex iusta causa, puta ꝓpter paupertatẽ. & est ille tex. multũ no. in alio, ꝙ ꝓpter inopiã soluẽdi mulctã nõ fit commutatio pœnę in corpus, sed ꝓcedit cõmutatio pœnæ in pœnã: quæ apponitur diffinitiuè propter delictum. vt in. l. j. & quod ibi no. ff. de pœnis. & sic intellige quod leg. & no. xiiij. q. vj. c. si res. & in. c. Odoardus. de sol. quod bene no. Aut quærit de pœna, & tunc aut im-

a ¶ Contra canones. Adde Roma. consil. cccxxv. & xxxvj. Abb. consi. xxv.

ZACHARIAS.

b ¶ Ordine iuris. Vide plenissimè p Feli. in. c. j. ver. legatus. s̄. de resc. & in. c. nõnulli. ĩ prin. ver. quartadecima cõclusio. ibidẽ glo. in. c. si. in versi. figura. & ibi Phili. fran. de hære. lib. vj. alle. post Imo. in. l. nemo. col. j. ff. de le. j. Ange. are. in. §. tipli. col. j. instit. de act. & Vitalẽ ĩ suo tra. clausu. in clausula, simpliciter. Mari. sozi. cõsi. xcvj. col. ij. vol. j. & dixi aliquid ĩ apostil. ad istum in. c. officij. ĩ ver. simpliciter. s̄. de elect. & in. c. sup eo. nu. 4. versi. appella. s̄. de offi. & po. iudi. deleg.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quòd prĩceps. Vide quę latè cõgerit Feli. & alij ĩ c. quæ in ecclesiarũ. s̄. de constitu. vbi tangunt an si princeps aliqd facit contra ius pręsumatur in eo iusta causa.

d ¶ Iusta cã. Adde Ro. cõsi. ccclxix.

e ¶ In banno. Adde quod p hoc voluit Ro. consi. l.

a ¶ Subest cā. Adde Roma.consil.ccccxxxix.& sing.suis.fo.xxiiij.vbi qua pœna puniatur si non subest causa.

Ant.Francis.¶ Circa hoc de augmēto pœnę, vel minoratione, vel mutatione, & an & qn̄ possit per iudicem alterari et̄ si sit à statuto ordinatā. vide Bald.in.l.j.C.si aduer.deli.vltra ea quę ponunt Doctores.in.§.pœna grauior.hîc alle. & videtur per Ioā.de imo.in.l.ij.ff.de publ.iud. & vide omnino Alexan.in.l.hos accusare.ff.de accu.Et adde quòd pœna aucta ex qualitatibus delicti vel psonæ nū̄q̄ pōt excedere quadruplū.vt p Bal.no.i.l.j.C.de sentent.quæ pro eo qđ' iter.ꝑfe. Et adde etiam ꝙ pœna ordinaria nō pōt per iudicē alterari, sed extra ordiaria sic: vt p Bal.in.l.ij.C.de vsur.rei iudic. & p eūdē Bal.i.l.i eū.C.de fur.& latius per eū.in aut.sed nouo iure.& in.l.quicūq;.C.de ser.fugi.& p eūdē in l.obseruare.in.§.ꝓficisci.ff.de off.procō.& lega.& quot modis possit alterare,& quo tēpore, vide et̄ p Bal.i.l.& si seuerior.in.iiij.col.in versi.iiij.opp.& i vlti.col.i ver.quitò qro.C.de infa. Et adde ꝙ qn̄ pœna est semel iposita, non pōt per iudicē augeri, vel minui, vel remitti, nisi de licentia fisci, vel pricipis. vt in.l.acta.in.§.j.& ibi p Bar.ff.de re iudi.& p Bal.i aut.interdicim⁹.C.de episc.& cleri.nisi forsan rōne paupertatis: vt in.l.illicitas.in.§.fin.& ibi etiā per Bar.ff.de off.psi.

SEB. SAPIA.

b ¶ Reseruata Papæ.ꝙ legatus nō possit attētare reseruata Papæ.vide Abb.& Feli. latius in.c.mādata.l.gl.iij.colum.fi.j.de psumptio.

aut imponitur ipso iure, aut venit imponenda arbitrio iudicis. primo casu, nisi iudex remittat cū causæ cognitione nihil agit: vn̄ non potest iudex remittere infamiam condemnato de furto: vt i.l.nō potest.ff.de fur.& qđ le.& no.in.l.quid ergo §.pœna grauior.ff.de his qui not.infa.& sic in istis quæ ipso iure imponuntur iudex facit remisionē sine causæ cognitiōe, pœna supplet̄ à lege: vt ibi & no.Bar. i.l.j.ff.ad turp. Secūdo casu cū pœna venit imponenda per iudicē à principio, pōt pœna moderari, etiā si sit pœna statutaria.vt leg.& not. in.d.§.pœna grauior.& tenet remissio, etiam si non subest causa[a] legitima: licet iudex malè faciat.vnde pōt de hoc puniri,& facit litē suā: secus si subest causa.vt no.Bar.i.d.l.j.post sententiā verò nō potest remittere pœnam, nec diminuere, quod ꝓcedit etiam si simpliciter condemnauit de delicto,& nihil dixit de pœna quia immediate venit apponenda pœna iuris: vt est text.nota.in.d.l.j.ad turpil.& in.c.si quē.§.notandū.ij.q.iij.præalleg.& intelligo ꝙ non possit ex postfacto quando est talis iudex qui non potest dispensare in illo delicto.& sic intellige.c.licet.de pœnis secus si dispēsare posset: vt probatur i.c.at si clerici §.de adulterijs. de iudic.& ibi dico illum tex.intelligendū vt possit Episcopus dispensare etiam postquàm condēnauit de adulterio.& vide ibi latius per me tactum. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Legitimare spurios: restituere famæ: creare tabelliones: licet sint de reseruatis Imperatori, tamē quilibet superior non recognoscēs superiorem potest ista attentare.*

2 *Reseruata principi non acquiruntur per inferiorem, nisi per priuilegium vel consuetudinem, de cuius initio non sit memoria in contrarium.*

Præscriptio contra supremam potestatem Papæ nū̄quàm currit, secus contra ea quæ competunt sibi in signum specialis priuilegij.

3 *Clausula solita apponi habetur pro apposita: & sic speciale mandatum non requiritur in his, quæ de sui natura includuntur in generali: licet aliâs requirerent speciale.*

4 *Consuetudo non inducitur in his quæ sunt meræ facultatis.*

Si quis iuerit ad molendinum alterius etiam per mille annos, non per hoc est inducta consuetudo vt ire teneatur.

5 *Concessio vel præscriptio vnius ex prohibitis nō extēditur ad alia prohibita, licet sint eiusdē naturæ.*

Consuetudo onerosa & contra ius, non extenditur etiam ad ea quæ sunt eiusdem naturæ.

6 *Quæstio fidei non decisa per ecclesiā, est decidenda per Papam.*

7 *Concilium prouinciale potest congregari per legatū & per Archiepiscopum.*

8 *Clausula appellatione remota: vel simpliciter & de plano, non potest poni per legatum etiā de latere.*

Casus reseruati Papæ: vide remißiuè.

9 *Gradus consanguinitatis & affinitatis prohibitus ab ecclesia, non potest dispensari nisi per solum papam.*

10 *Legatus de latere habet potestatem in exēptos: & non alius, nisi sibi specialiter papa non concedat.*

Legatus de latere an poßit alienare, illa quæ sunt de temporali dominio ecclesiæ?

Cardinali aßerenti se legatum an credatur?

CAP. IIII.

QVòd translationē. Sūmatū fuit.s.in.c.pce. ¶ Casus literalis. Cardinalis de quo dicitur i.c.præcedēti legatus i regno Siciliæ authoritate ꝓpria subiecit Panormitanā ecclesiā Messanensi concesso sibi priuilegio Primatiæ, credens hoc sibi licere ex officio suæ legationis: ex eo ꝙ ex eodē officio potest absoluere illos qui violētas manus mittūt in clericos: qđ speciali cōcessione sæpe indulgebatur legatis. Pa.hæc audiens scribit eidem legato.dicēs ꝙ licet gn̄alis legatio in regno Siciliæ sit ei cōmissa: tn̄ ad ea non debuit manus extēdere quę i signū singularis priuilegij soli sunt romano Pon.reseruata.licet enim ex officio legationis legati possint absoluere illos qui violētas manus mittūt in clericos, nō debet propterea existimare ꝙ possit Panormitanā ecclesiā subijcere Messanēsi: vel ꝙ ex eadē possit duos Epatus vnire, vel vnū diuidere sine speciali lnia. Ber.

1 ¶ † No.ꝙ quędā sunt reseruata Papæ[b] i signū priuilegij singularis, q̄ nulli attentare licet.eodem modo quædā reseruant̄ Imperatori, quę alijs inferioribus etiā Regibus & principibus denegātur: vt restituere famæ[c].l.j § de qua.ff. de postul.vel legitimare spurios.vt in aut.qb. mo.na.effi.sui.§.illud.& in.c.per venerabilem. qui filij sint legi.creare tabelliones[d],& similia. vt not.in.c.cū.p.tabellio.de fid.instru.principes tn̄ nō recognoscētes imperium ista pn̄t attentare.iuxta not.in.c.cū.p.& in.c.cū te.de re iudi.& in.l.hostes.ff.de ca.& postli.re.

2 ¶ † Secūdò not.duos modos acquirēdi ista reseruata principi.primò per priuilegiū ipsius principis.secūdò per consuetudinem:[e]& requiritur cōsuetudo tāti temporis de cuius initio nō sit memoria[f].vt est tex.not.in.c.super quibusdā. de ver.signi.& in.l.si publicanus §.in omnib⁹. ff.de pub.& vecti.secus dic prescriptione contra supremam potestatē Papæ.nā illam potestatē videlicet vt sibi nō subijciatur[g] nemo ꝑ-

eius quod hîc dicitur, quòd iudex etiam ordinarius non facit notarios eos qui non sunt, licet possit deputare ad aliquod officium aliquas perso nas si nō sunt alij ex publico deputati.& putarem ꝙ opiniones possent hoc modo concordari, vt solus princeps, puta Imperator qui est dominus totius orbis.vt in.l.deprecatio.ff.ad leg.rhodi.de iac.& Papa.vt in.c.cū ēta per mūdum.ix. q.iij.possint creare notarios, q̄ iì toto orbe posšūt notariatus officiū exercere.vt p Inno.i.c.cū.p.tabellio.de fi.inst.& p Spe.i ti.de fi.istr. in.§.restat.ver.sed qs pōt.& eo.modo habentes potestatē ab eis: vt i l.j.C.de emāc.li.& in.c.accedēs.de concess.prebē.& habet̄ per Bar.in l.j.ff.de offi.procō.& le.& p Bal.in.l.j.in vlt.q.C.de test.& hr̄ p Inno.& Host.i.c.g.ꝑpetu⁹.de fi.istr.& per Alex.i.l.j.i.§.si.ff.de verbo.obli.pn̄t tn̄ creari notarij à ciuitate, vel à populo, vel à pricipe et̄ iferiore, vel à Rege & alijs dn̄is, sed taliter creati nō pn̄t vbiq; cōficere instra: sicut creati à Papa, ipèratore, & hn̄tibus ab eis ptātem, sed solū pn̄t cōficere istra & acta i terris & locis eorū q creauerunt eos notarios: vt i.l.ij.ff.de offi.pcōsu.& lega.& i.c.romana. in.§.cōtrahentes. de for.cōpe.li.vj. & pl⁹ dixit Bar.i l.j.de offi.ꝓconsu.ꝙ instrumēta per eū cōfecta in territorio ei⁹ qui eū creauit notariū, valēt vbiq; locorū, et̄ si sint cōfecta iter forēses. de quo et̄ p Bald. in.l.repetita.C.de epi.& cle.& do. Ant.i.c.cū p.tabellio.palle.& habet̄ per Barto.in l.cunctos pp̄los. C.de summa trini.& p eundē in l.Barbari⁹.in.ix. colum.ff.de offi. pro is.

c ¶ Restituere famæ.Adde Roma.consilio.ccccxviij.

d ¶ Creare tabelliones. Adde quòd hoc non est de reseruatis principi.quia quilibet ordinarius potest tabelliones creare.& est vile officium.vt concludit Old.consil.lxxviij.

Anto.Francis.¶ Circa hoc à quo creetur notarius.Vide per Specu.in tit. de procur.in.§.iij.post prin.& in tit.de instru.edi.in.§.viij.vbi ponit formam creandi notarios.& vide per Alexan.in.l.nec ei.in.§.j.ff.de adop.& vide Bald.in rub.C.de fide instrumen.in.j.colum.vbi dixit contrariū

e ¶ Consuetudinem. Adde Pe.de anc.consi.cxlj.

f SEB. SAPIA. ¶ Non sit memoria. Quòd reseruata principi in signum priuilegij singularis possint pręscribi per tantum temp⁹ cuius initij memoria non existit: tenet Abbas in.c.cùm contingat.colū.iij.&.v. de fo.competen.Aret.consil.iij.incipien. Viso t l emate.colum.iij. Et.j. Francis.Curtius in consi.xxiiij.incip.Super eo quod à me requiritur.colum.ij.& Ias.in.l.imperium.col.xj.versi.sed alia.ff.de iurisdic.om.iudic.

g ¶ Non subijciatur.Adde vt per Old.consi.clxxij.&.cxliiij.

a ¶ Multum sing. Vide quæ dixi in.c.cùm.M.de constit.And.Barb.

b ZACHARIAS. ¶ Habētur ꝓ expressis. Vide hoc ꝑ Feli.in.c.cū.M. ferrariensis.col.ij.ver.nota quarto.& ibi Abb.in.princip.& quod ibi posui in apostil.ad ipsum.in fi.de constitu.

c ¶ Potest instari. Pondera bene.quia ista contraria nō obstāt:quia loquūtur eo casu quo induceretur obligatio.idem tempus nō est introductoriū obligationis: sed in casu huius ca.nulla inducitur obligatio. ergo &c. Andr. barba.

d ¶ Hospitari. Ad de Roma.consil. ccccxvj.

SEB. SAPIA.

e ¶ Tradere. Vide per Mod. latè.in l.si certis annis.C. de pactis.

f ¶ Bar.i.l.j. Vide eūdem in.l.si publician⁹.ff.de publi.&vecti.Doc. in.c.j. de reli.do. & in.c. dilect⁹.de capel.mo. Bal.in l.ij.C.de ser. vide Bar.in auē.qui rē. C.de sacr. sanc.ec cle.vbi dicit ꝙ nō extenditur cōsuetudo nec ꝓscript. vide Pe.& Io.de lig.in.c.cū ex officij.de ꝓscri. do. Abb.i.c.cū olim. &.c.auditis.de ꝓscript. remisi ad Bar.in.d.auē. qui rē. Andr. Barba.

g ¶ Procedit glos. Pondera:quia illa gl. dicit verū ꝑ tex.in.c.habeo librum.xvj.dist.& ad.c.maiores. rñ. ꝙ dicit referaē.& sic debet referri ad Papam.intelligo vt in capit, & in consiliū, vel in mēbra.& si dicaē ꝙ si referēr, ergo deciditur ꝑ.l.j. C. de rela.rō.ꝙ Dy. intelligit secūdū alia iura, vt puta vt cōgreget concilium: pōdera si dici potest ꝙ si casus est arduus cōgreget cōciliū,alˢ secus.& ita possunt reduci ad cō cor.opi.& ita dicas.& ita tenendū est. Andr. Barba.

SEB. SAPIA.

h ¶ Et de plano. Vide Abb. & Felinum in.c.mandata.colum.fina.de præsumpt.& Feli.in.c.olim.de accu. co.ij.ver.no.ꝙ ex rescripto.vbi dicit ꝙ habuit hūc casum de facto,sed nūquā potuit obtinere secūdū opi.Abb.hic.quia fuit sibi responsum ꝙ ex moderno stylo licet legatis cōmittere causam simpliciter & de plano.

i ZACHARIAS. ¶ Se fore legatū. Adde Istū in.c.ꝙ super his.ver.sed nunc.& ibi Fel.co.ij.ver.secūda cōclusio.j.de fi.instr.qđ dic esse verū in ḡnali cōmissione.sec⁹ i spāli,vbi agitur de ꝓiudicio tertij.vt ꝑ eū Fel.ibi & Iac.rebuf.in.l.vnica.nu.2.& ibi in apostil.Celsi.C.de superindicto.

scribere pōt:secus aūt ī his quæ cōpetūt Papæ in signū specialis priuilegij, Item secus in iurisdictione quam habet in prouincijs,seu in ciuitatibus:nam in istis bñ currit præscriptio cōtra Papam.ad hoc.c.si diligenti.&.c.ad audiētiā.de præscri.no.voluit Inno.in.c.bonæ.el.ij. de postu.præla.tene mēti hoc dictum. Diuersitatis ratio potest eē:qa primo casu esset præscribere cōtra Deū si quis nō vellet recognoscere suum vicariū in superiorē:nec debēt esse in ecclesia Dei multi pastores:quia vnum debet esse ouile & vnus pastor:vt in euangelio. & vide bo.glo.in cle.ad nostrū.de hær.& in.c. admonet.de renū.nec debet quis esse acephalus.i.sine capite.xciij.di.c.nulla rōne. An autē cōtra supremam potestatē Imperatoris qs possit præscribere?dic vt dixi in.c.per venerabilē. præalle. ¶ 3 † Not.in ver. *& si quædam.* ꝙ si aliqua reseruata diu specialiter conceduntur, videntur illa transire sine speciali concessione, quasi ex diuturna cōcessione videaē princeps illa velle cōicare inferioribus,& sic liceat sine cōcessione spāli.& est in hoc iste tex.multum sing.[a]& pōt optimè adduci pro concordātia l.si.C.de fideius.vbi dicitur ꝙ si aliqua cōsueuerunt diu exprimi inter cōtrahētes, si postmodum in aliquo contractu specialiter nō exprimunē, habenē pro expressis[b].qđ est valde notandum.ad idē facit.l.qđ si nolit.§.quia assidua.ff.de ædil.edi.& qđ no.Bart.in.l. nemo est qui nesciat.ff.de duo.re.facit.c.ex literis de cōstit.&.c.causam.de rescrip.sic enim arguit hic Papa.dicit enim ꝙ legatis videē licere potestas absoluēdi excōicatos pro iniectione manuū in clericos:qa hæc potestas pluries & diu fuit concessa legatis. ¶ 4 † Cōtra istū text.& ꝑdicta multū pōt instari[c].nā ex his quę sunt meræ facultatis & quæ gratuitè concedunē nō inducitur consuetudo:vnde notanter dicit Inn. in.c.cū ecclesia sutrina.de causa pos.& ꝓprie. ꝙ si millies aliquis hospitaretur amicum suū, & inuitaret ipsum ad prādiū,non per hoc est introducta cōsuetudo vt teneatur eum in futurū hospitari[d]cū fuerit profectus ad illam ciuitatem:ad idem quod not.Cy.in.l.ij.C.quæ sit long.consue.& Io.and.in.c.Ioannes.de cle. coniug.nam si aliquis per mille annos iuisset ad molendinū alicuius causa molendi, nō per hoc inducitur consuetudo:vt ire teneatur.& si rusticus per multum tempus dedit mihi omni anno vnum par caponū,nō per hoc obligatur in futurū vt teneaē tradere[e].vt no.Bar. in.l.cùm de in rē verso.ff.de vsu.dixi in.c.peruenit.de censi.ergo ad ꝓpositū licet Papa pluries & pluries cōcesserit legatis spāľr ius exercendi aliqua sibi reseruata,non per hoc dicitur consuetudo inducta vt sine spāli cōcessione possint legati illa attentare:& sunt ista profectò multū vrgētia cōtra istū tex.nec Doc.pōderarūt.vñ potius credo hanc potestatē trāsiuisse in legatos ex approbatione romanæ eccle.vt sentit Inno.quā ex illa speciali concessione pluries iterata.si tamē fieret cōcessio per tm̄ tp̄s de cuius initio memoria nō hr̄,tunc fortè posset ꝓcedere.not.in prin.collectū ar.eorū quæ no.Io.an.in.d.c.peruenit.& Bar.in.d. d.l.cū de in rē verso. ¶ 5 † Vltimò no.ex isto tex.quòd cōcesso seu præscripto vno ex prohibitis seu reseruatis non fit extensio ad alia prohibita & reseruata,licet sint eiusdē naturæ.& sic consuetudo in vno nō debet extēdi ad alia,licet sint eiusdē naturæ ex quo cōsuetudo est onerosa,& contra ius.& in hoc tene mēti istū tex. & vide Inn.in.c.fin.de offi.arch.bar.in.l.j[f].ff.de iti.actuq̄ pri.& Inn.i.c.dilect⁹.de ca.mo. ¶ In gl.hæc gl.pōt diuidi ī quatuor partes.in prima parte ponit multos casus reseruatos soli Papæ.& in fi.gl.addit aliū casum. ¶ 6 † Et not.j.glo.in eo qđ dicit ꝙ quæstio fidei est reseruata Papæ.intelligo gl.qñ orireē aliqua quæstio non decisa per ecclesiam,aliàs aūt p̄nt ēt Ep̄i & capˡa sede vac.ꝓcedere cōtra hæreticos,& declarare eos errare ī fide,& ipsos legitimē punire.vt in.c.ad abolendam.de hær.sed si qō fidei oriē de nouo (vt dixi)tūc ꝓcedit glo.[g]vt ad iudiciū Papæ referaē.Et no.qa solū facit mentionē de Papa ex quo non necessariò teneē Papa requirere conciliū ḡnale in cā fidei.licet gl.nō bñ intellecta videaē aliud sentire in.c.Anastasius.xix.di.& dic de hoc lati⁹ vt dixi,in.c.maiores.de bap.secūdò in eo qđ gl.dicit ꝙ cōgregatio cōcilij ḡnalis est reseruata Papæ. ¶ 7 † Quid aūt in cōgregatione cōcilij ꝓuincialis, nūquid legatus possit cōgregare cōciliū ꝓuinciale? Io.dixit ꝙ nō c.regula §.porrò.iij.di.in gl.sed Doc.hic cōtrariū tenēt cōiter.nā si licet Archiep̄o cōgregare tale cōciliū:vt in.c.sicut.de accu.ergo forti⁹ legato,q est maior in illa ꝓuincia sibi decreta.tertiò pōdera gl.in eo qđ dicit ꝙ in maiorib⁹ criminib⁹ sol⁹ Papa dispēsat.& vr̄ ꝙ quēadmodū Ep̄s regulariter nō dispēsat in criminib⁹ grauioribus adulterio:ita nec legatus etiā de latere.quartò pōdera gl.in eo qđ dicit ad Papā solū omissis medijs appellaē.& sic vr̄ velle ꝙ ad legatū nō possit appellari omissis medijs.cuius cōtrariū no.in c.j.s.eo.Et dicit hic Io.an.se nō credere ꝙ gl.ꝑ hæc verba ḡnalia voluerit excludere legatū,ex quo cōtrariū notauerit in.d.c.j.sed vide qđ latius dixi in.d.c.j.Quintò no.gl.in eo qđ dicit ꝙ maiora & grauiora nō trāseūt in legatū,licet nō reperianē specificè reseruata Papæ.hoc idē vr̄ velle Spe.i ti.e.§.nūc ostēdēdū.ver.legatus.dic tñ ꝙ ḡnaliter istæ maiores causæ deciduntur per sedem apostolicā:& probaē i.c.maiores.in prin.de bap. ¶ 8 † No.etiā.c. positū in fi.gl.ex quo collige ꝙ legatus nō pōt cōmittere cām appellatione remota,nec ēt vt ꝓcedaē simpľr & de plano[h]&c.vt no. glo.in.c.fi.de hære.lib.vj.& enumerat hæc glo.ferè.xviij.casus reseruatos Papæ.Sed Spec.enumerat.lxxxix.tù vide plenè per eū in Spe.eo.ti.§.nunc ostendēdū.multos enim enumerat Host.in summa huius tit.& dic vt ibi. ¶ 9 † Vin.addit hic aliū casum:nā dispēsare circa matrimoniū sol⁹ Papa pōt.ad hoc.c.qđ dilecto.&.c.non debet.de cōsan.& affi.&.c.fi.de trāsac.Ex quo no.ꝙ in gradib⁹ affinitatis & cōsanguinitatis interdictis ab ecclesia legatus etiā de latere dispēsare nō pōt.An aūt possit legatus edere canonē latæ sententiæ.i.facere cōstitutionē qua excōicet ipso facto cōtrauenientes.Doc.hic ꝙ sic.qa & inferiores hoc p̄nt facere:vt in.c.à nobis. de sen.excō.& in.c.vt aiarū.de cōstit.lib.vj.nā legatus pōt facere statuta.vt in.c.fi.j.eo.vbi de hoc.Itē pōt dare lr̄as indulgētiarū,ac etiā dispēsare sicut ꝓlati inferiores p̄nt.j.de pœ.& re.c.nostro.& ī d.c.fi.de trāsact.&(vt dixi.s.e.c.j.)legatus cōcurrit cū quolibet ꝓlato suæ ꝓuinciæ in exercēda iurisdictione,& habet ordinariā.vt in.c.ij.j.e.li.vj.Ex hoc infert Inn.ꝙ oēs causæ suæ ꝓuinciæ tā ciuiles quā criminales possunt ad eū referri.& sic vult Inn.ꝙ possit adiri ꝑ viā querelæ ꝑ oēs de ꝓuincia sua tā in criminali quā in ciuili.vt no.fuit.s.in.c.j. ¶ 10 † Vltimò no.in eo qđ gl.dicit legatū habere ptātē in exēptos.dic hoc verū in legato de latere:secus in alijs. nisi Papa hoc eis spāliter cōcedat.vt in.c.j.de ver.sig.li.vj.& in.c. si abbatē.de ele.eo.lib.& vide ꝓ ptāte istorū legatorū multa notanda quæ dixi in.c.fi.de confir.vti.vel inuti.& in.c.qđ super his. de fid.istr.ꝑ Bar.aliqd in.l.ꝓhibere.ver.planē.ff.qđ vi aut clā.vbi q̄rit nūqd pōt alienare ea q̄ sunt de tpali dn̄io ecclesiæ ro.Itē sciaē licet credaē Cardinali asserēti se fore legatū.[i]vt i.c.nobilissimus.

iuncta

iũcta gl.xcvij.di.nõ tñ sibi creditur si dicit Papam sibi concessisse ita reseruata,sed opem ipsum probare.vt no.in.c.jj.eo.lib.vj.qđ bene no.& sic habetis hoc.c.expeditum.& q̃ possit legatus in illis reseruatis. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Vnanimiter: ista dictio importat quòd actus fiat nemine discrepante.*

2 *Monachus an debeat postulari, an eligi?*
Fratris appellatione, venit frater iunctus vinculo sanguinis, non autem vinculo ciuili.

3 *Remißio causæ ad superiorem, priuat remittentem potestate ipsam vlterius cognoscendi: nisi ipsam de voluntate partium reassumat.*

CAP. V.

Licet. Ex quo legat⁹ retulit causam Papæ, illius causæ desinit esse iudex. Primò recitat factum electionis & ꝓcessum legati. Secũdò super ꝓcessu diffinit. ibi: *de consilio.* ¶ Casus literalis. ¶ Vacãte Tranẽsi ecclesia canonici vnanimiter elegerũt ĩ archiepm. G. fratrem Callinensis Abbatis. Episcopus Portuẽsis in partibus illis legatus examinari fecit electionẽ ipsius. Et examinationẽ illã per nũtios suos ad se.apo.transmisit. quo facto legat⁹ electionem eandem iterũ examinari præcipit ꝓpter quod Abbas prædict⁹ cõquestus fuit domino Papæ: ꝙ postquã electionẽ examinarat: & eam ad dominũ Papam direxerat, malitiosè nimis electionẽ examinare præsumpserat. dñs Pa. de consilio fratrũ suorum examinationem secũdã tanquã à non suo iudice factã postquã negotiũ ad Papã direxerat denũtiauit irritã & inanẽ. Berñ. ¶ † Not. ibi: *vnanimiter*[a]: idem importat ꝙ nemine discrepãte. & idẽ probat in c.& si vnanimiter. & in.c. bonæ.el.ij. de postu. præla. hoc etiam ꝓbatur ex vocabuli etymologia. nã dicitur vnanimiter quasi vni⁹ animi. Idẽ de verbo cõcorditer. vt no. gl. in cle. ne romani. de ele. & in.c. cupiẽtes. e. ti. li. vj. ¶ † Not. ij. ibi: *fratrem Caßinensis Abbatis.* ꝙ monachus põt eligi in Archiepm: nec est opus ꝙ postuletur, saltẽ postulatione solẽni: & idẽ dic in quolibet ꝑlato inferiore Epo. vñ Abbas põt eligi, nec debet postulari. vt in.c. si abbatẽ. de elec. li. vj. & hoc notabile colligit intelligẽdo ꝙ iste G. electus erat frater. i. monachus Cassi. Abb. põt etiã intelligi secũdũ Doc. ꝙ erat frater carnalis ipsi⁹ Abbatis. & dicit Bal. ꝙ si relictũ fuerit fratri talis Abbatis, intelligeret ĩ dubio de fratre carnali[b], & nõ de monacho suo: qa hoc habet cõis vsus loquẽdi. Itẽ verba sunt intelligẽda in potiori significato. in § sed quoties. insti. de iure naturali. Itẽ vbi concurrunt veritas & fictio, veritas præualet fictioni. l. filio. ff. de lib. & posth. & cã naturalis vincit accidentalẽ l. qui habet. ff. de tute. & hæc not. ¶ Not. iij. ꝙ legatus potest inquirere de electione facta in Epm posset etiã de iure cõmuni eã ventilare si non obstaret reseruatio Papę. de quo dic vt le. & no. in.c. si abbatẽ. præalle. ¶ † Vltimò not. vnã cãm ex qua etiã ordinarius desinit esse iudex. s. cũ cãm aliquã remittit ad superiorẽ. An aũt possit illã cãm reassumere de cõsensu partium. dic ꝙ sic si cã non est præsentata principi. vt hîc in gl. j. secus si præsentatio esset facta principi: vt hîc secũdũ Doc. & bene, ne illudat superiori. arg. in.c. bonæ. el. ij. de postu. præla.

Anto. Francis.

b ¶ Vnanimiter. Adde ꝙ illud nõ dicit factũ cõ corditer qđ est factũ à maiori parte, ni si esset factum absente minori pte: vt hr̃ per Bart. & Ang. i. l. & suũ. in §. hodie. ff. de pac. vbi etiã vide per Alex. q dicit idẽ esse de vnanimiter. de quo ẽt per Ro. in. l. eadem. §. Cato. ff. de verb. obl. & vide tex. in c. ad audiẽtiã. qđ met. cã. vbi vr̃ ꝓbari ꝙ illud nõ dicit factũ vnanimiter neq; ab oĩbus qđ est factũ vno tm̃ cõtradicente: de quo vt p Alexã. in. l. rescriptũ. ff. de pac. & plenè per eũ in cõsi. cxxiiij. in. ij. parte cõsi. & vide. d. Abb. in.c. nõ põt in. vj. col. de re iu. vbi dicit illud fieri cõcorditer, qđ fit nemine discrepante. per. c. ĩ causis. de elec. ꝓ quo vide gloss. in.c. cupiẽtes. ĩ. §. ad hęc. de elec. lib. vj.

Anto. Francis.

b ¶ De fratre carnali. circa hoc an appellatione fratris veniat frater carnal'. dicas ꝙ in dubio venit frater carnalis in primo gradu cõiunctus. vt no. Bar. in. l. Lucius. in. §. quęsitũ. de leg. iij. & hr̃ p Bar. i. l. j. C. de succes. edic. & ĩ. l. iubemus. in fi. C. ad trebel. & per Ale

SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere potest conferre beneficium patronatum inuito patrono ecclesiastico: secus si sit laicus. 4. vel laicus & clericus. 5.*

6 *Legatus de latere concurrit in collatione beneficiorum cum quolibet ordinario prouinciæ.*

3 *Iuspatronatus potest præscribi per laicum.*

4 *Iuspatronatus quando competit laico, non potest Papa illud beneficium conferre non facta mentione de tali patronatu laici.*

6 *Legatus de latere an poßit cõferre beneficia spectãtia de iure speciali ad alicuius collationem?*

CAP. VI.

Dilectus. ¶ † Legatus de latere confert bñficiũ vacans, licet illud cõpetat ad præsentationem alicuius clerici. & est tex. no. Communis diuisio. secunda ibi: *cum igitur.* ¶ Casus literalis. Eps Prenestinus apostolicæ sedis legatus concessit ecclesiam sancti trudonis. R. canonico Meteñ. Archidiaconus Meteñ. molestabat ipsum super dicta ecclesia, nec permittebat ipsum pacifica possessione gaudere. dicens ꝙ eo inconsulto ad quẽ præsentatio illius ecclesiæ pertinebat legatus ecclesiam illã ei conferre non potuit: dictus. R. hoc significauit do. Papæ. Super hoc rescribit Papa quibusdã: dicẽs ꝙ plus iuris habet in cõcessione prælatus quã in præsentatione patronus, nec præiudicatur patrono si qñ per legatũ apostolicæ sedis eo incõsulto ecclesia cõcedat. Vnde mandat Pa. quatenus dictũ Archidiaconũ compellant ab impetitione dicti. R. super ipsa ecclesia Bernar. ¶ † Not. j. ꝙ legatus Papæ põt conferre beneficia existentia in prouincia[c] seu ciuitate sibi decreta. hoc tñ intellige ĩ legato de latere. Alij eñ legati nõ possunt nisi ex spãli cõcessione. vt in.c. j. de offi. leg. lib. vj. ¶ In glos. j. in fi. Hæc glo. cũ seq. laborat in intellectu hui⁹. c. qualiter debeant intelligi illa verba: ꝙ plus iuris habet in collatione prælatus, quã habet in præsentatione patronus. Et dic clarius ꝙ tex. iste in hac comparatione debet intelligi dupliciter. primò respectu eiusdem beneficij in quo vnus habet præsentationẽ: ꝑlatus verò habet institutionẽ. secũdo modo potest intelligi habito respectu ad diuersa beneficia in quorum vno quis est patronus, in altero ꝑlat⁹ habet liberã collationẽ. Et credo ꝙ in quolibet intellectu potest ꝓcedere rõ istius tex. nã in hoc vltimo casu non est dubiũ: quia prælatus in collatione trãsfert plenissimũ ius, nec põt amplius retrocedere. vt in.c. si tibi absenti. de præben. lib. vj. Itẽ collatio habet vim electionis & confirmationis. & sic includit in se præsentatiõis effectum: & tunc talis est huius literæ sensus. si enim prælato habẽti tã ius pingue in collatione præiudicare potest legatus præueniendo eum in collatione vt in.c. si à sede. de præbẽ. li. vj. fortius potest præiudicare patrono ecclesiastico: vñ sine ipsius requisitione posset beneficiũ patronatũ conferre. ¶ † Itẽ secundũ primum intellectũ dicẽdũ est quòd pinguius ius habet prælatus in instõne, quã habet patron⁹ in præsentatione. nam præsentatio non est ius spũale. hinc est quòd cadit in laicũ, etiam si tanto tpe exercuisset quòd non esset memoria in cõtrarium.[d] vt no. Io. an. in.c. ij. de præbẽ. li. vj. itẽ vt dicit hîc Inn. p ꝑntationẽ[e] acquiritur ius

xan. in. l. si dotali. ff. sol. mat. & per Pe. de anc. in.c. canonũ statuta. in ver. dicto de filijs & nepotibus. de constit. & hr̃ per Bal. i.c. j. de bñfi. fra. in vsi. feu. & p Alex. in cõsil. xcvij. l. ij. parte cõsi. non aũt venit frater cõsobrin⁹. secũdũ Bal. in.c. j. §. si capitanei. de feud. mar. in vsi. feud. & in. d. l. j. C. de succes. edic. & per do. Pau. in. l. tres fratres. ff. de pact. venit tñ frater cõsanguineus tantũ secũdũ do. Alex. in ꝑalle. cõsi. & p Pau. de ca. in consil. cccxlvj. vbi ẽt dicit ꝙ nõ venit frater vterinus. & vide Bal. ĩ cõsi. suo. inci. Viso statuto ciuitatis cortonæ. & an veniat bastardus vel illegitimus vide per Pau. de ca. consi. clxxxj. & ĩ consi. ccxxj. & dicas. ꝙ sunt cõsiderãda verba dispositionis. iuxta ea quæ habent ĩ materia. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad treb.

c ¶ In prouincia. Adde latè Ro. cõsi. ccclxj. Lap. alle. xcvj. vbi multa dicta Ant. de bu. consil. lxiij. Cald. consi. ij. & vij.

SEB. SAPIA.

d ¶ In cõtrariũ. ꝙ iuspatronat⁹ possit pręscribi tenet Car. ĩ cle. ij. ĩ. v. q. de elect. Abb. ĩ. c. sanè. de priuil. & ĩ cõsi. lxxvj. incip. Plura sunt examinãda. ver. circa primũ. ĩ. ij. vol. dicẽs ꝙ ista opi. est cõmunis. qđ ẽt affirmat Fel. ĩ tract. qñ literæ aposto. no. pa. eccle. colũ. vlti. & pręceptor meus Rochus curtius in tracta. perutili de iurepatro. in vlti. q. vbi latissimè de hoc artic.

e ¶ Per ꝑsentationem. Adde Lap. alleg. viij. & lxxviij.

ad bñficiū: p īstitutionē verò quā facit posteà plat⁹ acqrit ius in bñficio. d. c. fi. de cōces. pbē. li. vj. Et not. bñ hæc verba Inn. ꝙ p pñtationē acquirit ius ad bñficiū. alibi tñ dicit ꝙ p psentationē laici nullū ius spūale acqrit, nec cōtrahit aliquod vinculū inter psentatū & ecclesiā: sed ius spūale cōseqt pñtat⁹ ex īstōne plati. ita no. ipse i. c. qđ sicut. de elec. Itē plat⁹ habet pinguius ius: qa ius suū cōpetit de iure: ius patroni cōpetit de grā. & tūc sensus lræ est talis. si legat⁹ pōt piudicare plato hñti institutionē, fortius piudicare patrono ecclesiastico habēti psentationē: nā si vinco fortiorē te, debeo vincere te. l. de accessionib⁹. ff. de diuer. & tēp. pscri. Et ex his hr̄ iudicio meo clarè ītellect⁹ hui⁹. c. & in substātia qd senserit dixit. ¶ † Et seriosè dixi de prono eccľiastico, quasi si pron⁹ ē laic⁹ vel laic⁹ hñs pñtationē rōne primonij, nō pōt legat⁹ cōferre [a] bñficiū sine illi⁹ cōsēsu. vt i. c. cū dilectus. & qđ ibi no. de iurepa. quinimò non valet puisio facta p Papā de tali bñficio, nisi faciat mentionē de pronatu laicorū. ad hoc vide bo. gl. in cle. ij. de pbē. Doc. tenēt hīc cōiter. & ī. d. c. cū dilectus. ¶ † Sed circa pdicta qrit de duobus. primū, qđ si bñficiū spectat pariter ad patronū clericū [b], & pronū laicū: an si legatus possit tale bñficiū cōferre. Gas. de cal. refert aľs fuisse cōsultū ꝙ sic: vt sic potius attendat cā pmittēs quā phibēs. dicit ēt ꝙ aľs fuit obtentū & decisum cōtrariū. & hæc vltima opi. vr̄ verior p ea q̄ le. & no. i. c. vnico. de iurepa. li. vj. facit optimè. l. si cōem. ff. queadm̄. ser. amit. vbi maior retinet seruitutē ex psona minoris. Ad idē. c. sacris. de sepul. cū si. ¶ † Secūdò qrit qd si bñficiorū collatio spectat ad aliquē de iure spāli. puta ex priuilegio, vel pscriptione, nūqd legatus possit ad talia bñficia manus extēdere. Fede. cōsi. lxv. ꝙ sic: nā psentatio ptinet ad patronū de iure spāli, & de grā. vt in. c. iij. de iurepa. & nihilominus legatus cōfert talia bñficia. vt hīc. qđ dixit de priuilegio intelligo de generali: sed si papa cōtulisset alicui priuilegium vt posset conferre certa bñficia, credo ꝙ legatus de illis se intromittere nō pōt [c]: qa spālis puisio derogat generali. vt in. c. studuisti. s. e. & in. c. dudum. de præben. lib. vj. & hæc no.

SVMMARIVM.

1 *Legatus pluriū prouinciarū an possit reddere ius hominibus vnius prouinciæ in alia prouincia.* 2.

3 *Legatus vel alius iudex existens extra territoriū, an possit exercere ea quæ sunt voluntariæ vel contentiosæ iurisdictionis in subditos.* 5.

Notoria non exigunt causæ cognitionem.

4 *Iudex extra territorium pōt cognoscere inter subditos suos ex eorum consensu iudicis territorij.*

6 *Iurisdictio prorogata in aliquē cōstitutū in dignitate, an trāseat in successorem illo remoto à dignitate.*

7 *Taxatio expensarum reseruata ipsi iudici etiam sub nomine proprio est fienda per successorem in officio, & non per ipsum remotum.*

CAP. VII.

NOuit. Legat⁹ ī quacūq; parte legationis existat iurisdictionē suā exercere pōt. vľ sic & meli⁹. Legat⁹ ī plurib⁹ locis pōt ī quolibet illorū locorū iurisdictionē suā exercere, ita ꝙ facta vni⁹ loci pōt in alio explicare. Prima pars ponit regis qrelā cui rñdet. secūda ibi: *tuæ*. de materia huius tex. habetur in. c. j. de postu. plato. & in. c. nouit. de app. & ideò ponā secūdū hoc casum vt melius intelligatis. ¶ Casus lralis. Dñs Papa mādauit cuidā in francia legationis officiū exercēti, quaten⁹ in terrā frāciæ pmulgaret sñiam īterdicti: qđ legat⁹ nō distulit adimplere. sup hoc scripsit Rex frāciæ dño Papæ dicēs ꝙ cū legat⁹ esset sibi certa rōne suspectus, idē extra fines regni frācorū existēs in terrā Regis interdictū ptulit: vñ dicebat sñiam ñ valere. Papa scribit eidē: dicēs ꝙ si legatus fines regni frācorū exierat qñ sñiam pmulgauit: non tñ terminos suæ legationis egressus fuerat. qa nō solū ī regno frācorū: sed etiā in Viennen̄. Lugdunen̄. & Bisutinen̄. puincijs legatiōis officiū exercebat. Ber. ¶ No. j. ex principio ꝙ Deo nihil est occultū. ¶ † Secūdò no. qđ dixi ī secūdo summario. & tene semp mēti ꝙ si alicui daſ ptās in diuersis puincijs seu ciuitatib⁹, potest exercere facta vnius loci in alio loco. Et aduertēdū. qa tex. iste indistinctè pcedit in casu nr̄o: qa in pmulgatiōe vni⁹ interdicti nō erat necesse vocare partē: qa legato fuerat datū nudū ministeriū ī. vt subijceret terrā Regis īterdicto: vt i. c. nouit. j. de app. ¶ † Sed dubito [d] qđ si in pcessu oportet vocare partē, nūqd posset iste legat⁹ trahere hominē vnius puinciæ ad aliā, licet in vtraq; habeat potestatē. & potius inclinarē ī partē negatiuā: qa iura volūt vt qs nō debeat trahi extra puinciā suā. iij. q. vj. c. neminē. & dixi ī. c. nonnulli. de rescri. sed intra eādē puinciā optimè posset pcedere qđ dixi. vt negotia vnius loci expediant in alio. p hoc bo. tex. in. c. cū Eps. de offi. ord. li. vj. vbi dicit ꝙ Eps in qualibet parte suæ dioecesis pōt sedere p tribunali: & exercere causas ad suā iurisdictionē ptinētes. ¶ Tertiò no. ꝙ legatus pōt pfici diuersis puincijs. ¶ Itē no. ex suprascriptione quaſr sit scribēdum Regi. & not. in tex. ibi: *tuæ magnificētiæ*. ꝙ hoc verbū magnificētia cōuenit tm̄ Regi: & satis patet ex vocabuli etymologia: nā dicit magnificētia quasi magna faciēs. & sic magnificus quasi magna pertractās. Sed nunquid legatus habēs maximè multa expedire possit sibi cōstituere vicariū? & certè dicendū est ꝙ sic: qa ordinari⁹ est: vt in. c. ij. j. eo. li. vj. & æquiparat Præsidi & Procōsuli, vt ibi q constituebat vicarios. Itē Eps cōstituit sibi vicariū. de offi. vica. li. vj. ergo forti⁹ legatus hoc debet posse. ¶ † In gl. No. bñ istā gl. ad quā quotidie fit remissio: & diuide eā sic. nā prima tacitē qrit nūqd legat⁹ vel alius ordinarius existēs extra territoriū suū possit excōicare, absoluere, & causas delegare, & similia & allegat prò & cōtrà. īver. *ad hoc dicas:* ꝙ ponit duas opi. tertia ibi: *dicunt quidā.* quia ponit opi. cōtrariam quarta ibi. *hoc tamē cōcedo.* vr̄ confirmare opi. suā. & rñdet ad. q. de delegatione. Demū qrit nūqd possit cōferre bñficia. & mēs gl. est vt existēs extra territoriū suū nō possit excōicare, nec absoluere [e], nec alia q̄ exigūt causæ cognitionē explicare: sed cōferre bñficia, & causas delegare, & reliqua q̄ sunt iurisdictionis volūtariæ exercere pōt [f]. & est ista bona doctrina. & pbaſ secunda pars in. l. ij. ff. de offi. pcō. prima verò pbaſ ī. l. fi. ff. de offi. præfe. vrb. & ix. q. ij. quasi p totū. Inn. respectu absolutiōis dat hāc limitationē: dicēs ꝙ si existēs extra territoriū dep hēdit se errasse in excōicādo poterit absoluere. qa absolutio illa fiet sine causæ cognitione. p hoc. c. sacro. de sen. excō. Aliā limitationē respectu excōicatiōis ponit Hosti. dicēs ꝙ in notorijs pōt excōicare subditū, licet sit extra territoriū: qa notoria nō exigūt causæ cognitionē: vt in. c. euidētia. de accu. & in. c. manifesta. ij. q. j. Gas. de cal. hīc tenet oppositū: dicēs ꝙ nihilominus exercet iurisdictionē: & ideò nō debet posse hoc attētare extra territoriū. Credo ꝙ ī istis & similib⁹ pōt dari hęc doctrina, ꝙ ea q̄ expediunt sine causæ cognitione, & nō p tribunali pñt exerceri extra territoriū: vt i. d. l. fi. & d. l. ij. & ideò tenuit excōicatio si Eps iniustè excōicauit: vt quia sine causæ cognitiōe & absq; eo ꝙ sederet p tribunali, illā fulminauit: aľs aūt si vellet contētiosè pcedere, nō teneret pcessus ēt si nō excipiaſ: qa iurisdictio īhęret territorio: vñ extra territoriū nō ē iudex. vt ī. c. ij. de cōsti. li. vj. & ī. l. ij. de of. pcō. tenet Bal. ī. l. si q ex cōsensu. C. de epi. aud. ¶ † Quid aūt si extra territoriū haberet cōsensum iudicis illi⁹ territorij? tenēt ēt hic cōiter Doc. ꝙ valet pcessus dūmō ēt ptes cōsentiāt. qa partes inuitæ nō possent trahi extra territoriū. & not. hāc cōclusionē doc. & vide gl. q̄ hoc tenet ī. c. litigātes. de of. or. li. vj. & Bal. ī. d. l. si q. dixi ī. c. p. & g. s̄. ti. pxi. facit. c. iij. ix. q. ij. cum si. Nā si de cōsensu pprij iudicis pōt qs extra territoriū iudicare subditū alterius iudicis, vt ī. d. c. iij. fortius pōt iudicare subditū proprium:

[a] ¶ Legatus cōferre. Adde Ro. cōs. alleg. ccclxj.

[b] ¶ Patronum clericum. Adde vt p Fede. cōsi. lxviij.

[c] ¶ Nō pōt. Adde quod voluit Ro. consi. cccxciij.

ZACHARIAS. ¶ Adde hoc itelligi debere de legato de latere: qa legatus natus non potest vt no. in. c. j. & ibi Bar. cepo. e. ti. li. vj. Car. cle. j. q. ix. in fi. e. ti. & in cle. ij. q. iij. & ī j. q. de offi. or. vbi dicitur ꝙ legatus de latere pōt conferre beneficia ēt reseruata Epo prouinciæ: quāuis nō habeat specialem commissionē: vt ibi per glos. quæ tamē specialis cōmissio requiritur in alijs legatis. vt ibi p palle. Cardi. qui alleg. ad hoc c. j. & ij. de offi. legat. lib. vj.

SEB. SAPIA.

[d] ¶ Sed dubito. Vide Fel. i. c. fi. de re iud. & i. c. nōnulli colvl. de rescrip.

SEB. SAPIA.

[e] ¶ Nec absoluere. An legatus de latere possit absoluere nō subditos ab excommunicatione. vide do. Feli. ī. c. cū inferior col. fi. ver. fallit secundò. de ma. & obe. vbi cōcludit ꝙ pōt absoluere, nō tñ eos ligare.

[f] ¶ Exercere pōt. Adde p Old. consi. lxxxviij.

priũ:sed sine cõsensu illius iudicis nõ põt. Fallit in casu cle. quãuis. de fo. cõpe. ¶ † An aũt extra territoriũ[a] posset quis cõfirmare electionẽ, vel istituere sibi pñsentatũ. dic φ nõ. qa illa exigũt causæ cognitionẽ: vt ꝓbaꝛ in. c. fi. iũcta gl. de ele. li. vj. & idẽ qđ dixi. s. in ordinario ꝓcedit in legato qñ legat⁹ nõ reuocat⁹ exit ꝓuinciã suã: vt i. d. l. ij. de offi. ꝓcõ. arguẽdo de Procõsule ad legatũ Papæ. ꝑut arguit tex. i. c. ij. j. e. li. vj. Sed si legat⁹ exiret ꝓuinciã reuocat⁹, tũc ilico extĩguiꝛ iurisdictio sua. vñ nõ poterit postmodũ aliqđ iurisdictiõis exercere. & sic intellige gl. in fi. & hoc no. ꝑ Host. ¶ † Vltimò hîc extra gl. q̃ro de qõne quotidiana. Pone φ duo nõ subiecti legato ꝓrogauerũt suã iurisdictionẽ in eũ: demũ antequã finireꝛ ista cã in qua facta fuit ꝓrogatio, legatus fuit remotus à legatione, qs habebit finire istã cãm ꝓrogatã. & eodẽ mõ põt q̃ri i de legato cuius iurisdictio fuit ꝓrogata ad alias res: qđ fieri põt. iuxta no. in. c. p. & g. in. c. cũ oli. el. ij. de off. dele. Host. instat. sed tãdẽ cõcludit dicẽdo: φ aut ꝓrogatio fuit facta nõ expsso noĩe ꝓprio: & tũc trãsit ptãs in successorẽ legatũ. Aut fuit expssum nomẽ proprii, & tũc idẽ legat⁹ vel delegat⁹ põt cãm diffinire licet sit reuocatus. & hoc dicit ꝓbari p. c. qm̃ abbas. de offi. dele. sed certè hæc nõ fuit bona cõsideratio: qa. c. qm̃ abbas. loquiꝛ i materia q̃ poterat pariter concernere dignitatẽ & ꝑsonã. nã fit distinctio de qua ibi. Sed ꝓrogatio nõ põt cõcernere personã sed dignitatẽ seu iurisdictionẽ tm̃ & ideò persona nõ ꝓrogaꝛ sed iurisdictio. ¶ † Et ideò dũ dicit Bar. in. l. terminato. C. de fru. & li. expẽ. φ si iudex reseruauerit sibi taxationẽ expẽsarũ ẽt expsso noĩe ꝓprio, nõ ipse reuocatus sed successor habebit expẽsas taxare: quia nõ potuit hoc reseruare nisi cõtẽplatione officij, sed tanquã ꝑsona priuata non põt taxare expẽsas. & illa distinctio an sit expssum nomẽ ꝓprium vel appellatiuũ, nõ ꝓcedit secũdũ eũ in materia q̃ nõ põt cõcernere ꝑsonã. & optimè loquiꝛ: & latius dixi in. c. qm̃ abbas. e. ti. Et ita dicendũ vř in ꝓposito. quare puto ꝑ cõclusione φ delegat⁹ remotus nunquã poterit cognoscere: quia iurisdictio delegati fuit ꝓrogata, nec ꝓrogatio põt esse sine ꝑsona: quia nõ est species distincta, sed eadẽ extensa ad alias res. vt no. gl. in. c. p. & g. vñ nihil remanet in delegante reuocata iurisdictione. ꝓ hoc facit regula accessoriũ de reg. iur. li. vj. Sed dubiũ mihi remanet in delegato vtrũ delegatus possit de illa cã cognoscere. Pe. vt recitat Cy. in. d. l. si q̃ ex cõsensu. tenet φ sic. quia prorogãtes habuerũt respectũ ad delegatũ queadmodũ cõtrahẽtes cũ ꝓcur. hñt respectũ ad dñm. Spe. in tit. de cõpe. iudi. adi. §. j. ver. quid in delegato. dixit φ si delagatus fuit remotus post li. cõte. ipse cognoscit propter reliquias prioris mãdati: qđ est falsum rõne supradicta. Ego puto φ extinguaꝛ illa potestas prorogata: qa prorogãtes licet prorogauerint iurisdictionẽ delegatã, videnꝛ tñ habuisse respectũ ad personã delegati. & ad locũ prorogationis: vñ durũ est φ prorogãtes iurisdictionẽ prorogatã in frãcia tenerenꝛ ire ad curiã romanã vt finirẽt cãm: nã si præcisè habuissent respectũ ad delegãtẽ à principio venissent ad eũ. & hãc opi. vř tacitè sentire do. Ant. licet nõ multũ firmet pedes. In legato dicẽdũ est φ nũquã poterit ipse cognoscere rõne p̃dicta: qa iurisdictio est ab eo remota. & hoc tene, quicquid senserit Spe. in præalř §. ver. quid si duo pisani. nec etiã successor potetit cognoscere de stricto iure: quia legatus nõ habet ꝓpriè successorẽ, sed extinguiꝛ ipsa dignitas eoipso φ reuocaꝛ: & de nouo creatur, cùm alius ad eam deputatur in. c. dilecto. de præbend.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio potest esse penes aliquem absq; exercitio.*
2 *Legatus vnius prouinciæ non censetur reuocatus per aduentum alterius.*
3 *Vicarius non censetur reuocatus ipso facto per dationem secundi.*
Vicarius Episcopi habet ordinariam iurisdictionem.
Procurator censetur reuocatus per dationem alterius.
4 *Iudex minor an possit iurisdictionẽ exercere in præsentia maioris iudicis.*
5 *Dispositio huius. c. an habeat locum in legato non ratione dignitatis suæ sed ratione personæ, vel econtrà.*

CAP. VIII.

Volentes. Præsente legato de latere minor legatus executionẽ officij sui dimittere debet. ¶ Casus lřalis. Dñs Pa. officiũ legationis cõmisit Patriarchæ Hierosolymitano i ꝓuincia sua: ita tñ φ si legatus de latere dñi Papæ ad partes illas accesserit, officiũ legatiõis quãdiu ibi fuerit legatus Papæ, oĩno dimittat. ¶ † No. j. casum in quo quis habet iurisdictionẽ non tamẽ exercitiũ: vt cõtigit hîc in legato Papæ, qui nõ debet exercere iurisdictionẽ[b] in præsentia legati de latere. ¶ Secũdò no. φ maior reuerẽtia debeꝛ legato Cardinali, quã alteri legato qui nõ est cardinalis. & rõ ponit in fi. literæ. Nã cũ Cardinales sint quasi de corpore ipsius Papæ, debeꝛ eis maior reuerentia ob honorẽ sedis apost. & satis bñ facit. c. ꝑ venerabilẽ. & qđ ibi dixi. j. q. fi. sint leg. ¶ † No. iij. arg. op. ex tex. & quasi expssum φ p dationẽ secũdi legati nõ reuocaꝛ primus. nã hîc dicitur vt solũ debeat supsedere executioni officij in pñtia legati Cardinalis: ergo durat officiũ sibi iniũctum. & hoc expresè tenet glo. xxv. q. ij. c. iij. sed Io. cal. in. c. sua. de offi. vic. visus est sentire cõtrariũ. & ad istũ tex. respõdebat, φ loquiꝛ in legatis diuersæ speciei. secus si essent eiusdẽ generis, seu eiusdẽ speciei: vt puta quia ambo essent de latere, vel ambob⁹ rõne personæ seu dignitatis iniunctũ fuisset legationis officiũ. & de hoc dicto Doc. hîc nullã mẽtionẽ agũt. ego puto hoc dictũ nõ esse verũ[c]. vñ intelligerẽ indistinctè istũ tex. prout sentiũt hîc Doc. & glo. præal. nec video bonã diuersitatis rõnẽ inter istos legatos: nã licet legato de latere debeaꝛ maior reuerentia, nõ tñ habet diuersum officiũ legatiõis. eadẽ eñ est oĩbus legatio. ad hoc. c. j. j. eo. li. vj. Itẽ & melius, si dãdo secũdũ legatũ de latere qui habet maiorẽ in aliquibus potestatem quã alius legatus non de latere, nõ censetur reuocatus primus: fortius non debet censeri reuocatus per dationem secundi[d] æqualis, arg. à maiori de elec. c. cũ in cũctis. & in auř. multòmagis. C. de sac. sanc. eccle. facit etiã. l. ij. C. de testa. tut. vbi habetur φ pater dando aliũ tutorẽ i codicillis nõ videtur reuocare primũ quẽ dedit in testõ: sed ambo pariter erũt tutores. ¶ † Et ex his potest solui alia quæstio, nunquid per dationẽ secũdi vicarij cẽseaꝛ ipse primus ipso facto reuocatus[e]. Io. cal. in. d. c. sua. tenuit φ sic. arg. eius qđ diciꝛ de procuratore in c. non iniustẽ. j. de procu. & in. l. si quis cũ procuratorio. §. fi. ff. de proc. sed cõtrariũ arbitror verius. ar eorũ q̃ dixi superius. nã vicarius habet ordinariã: vt no. Inno. in. d. c. sua. & glo. in c. licet. de offi. vica. li. vj. & in. c. perlectis. xxv. dist. vnde sicut hîc p dationẽ secũdi legati non vř primus reuocatus: ita nec per dationẽ secũdi vicarij videtur prim⁹ reuocatus[f]. & ad id qđ dicitur de procuratore φ per dationem secundi[g] videtur primus reuocatus, potest dici illud procedere ex eo φ plures procuratores sæpius se impediunt per cõcursum. & qñq; vnus affirmat quod alter negat: iuxta ea quæ habetur & no. in. c. pe. de elec. lib. vj. meritò iùs p̃sumit φ dãdo secũdũ vř dñs reuocare primũ: sed secus est in pluribus ordinarijs, cũ habeãt ptãtem in solidũ: & solẽt plures deputari in eodẽ officio vt facilius possit reipublicæ cõsuli: vt in. l. vnica. ff. de offi. cõsu. facit cle. & si principalis. iuncta gl. de rescri. & quod dixi in. c. prudentiã. de offi. dele. ¶ † In gl. No. gl. nã quotidie fit renũs

a SEB. SAPIA. ¶ Extra territoriũ. Vide Bald. in. l. ij. ff. de off. ꝓcõsu. & leg. vbi vult φ Epsextra suã diœcesim põt cõfirmare pñtatũ à patrono quia est voluntariæ iurisdictionis. cuius contrariũ se cõsuluisse dicit Card. hîc. vide Car. Alexã. in. c. q in aliquo. lj. di. Pau. de ca. & Ias. in. l. extra territoriũ. ff. de iu. om. iud. Cal. in ti. de elect. consi. ij. Rotã in antiqoribus de off. vic. de ci. vl. Gemi. in. c. fi. de of. vic. li. vj.

b ¶ Iurisdictionẽ. Bart. in. l. iiij. §. si tã vicinũ. ff. de dã. infec. alř. istũ tex. Abb.

c ¶ Verũ. Pondera primò quia licet Io. cal. ita ibi dicat & rñdeat ad istũ tex. posteà ibi mutat opi. & alle. gl. in. d. c. iij. xxv. q. ij. And. Barba.

d ¶ Per dationem secũdi. No. φ dãdo secũdũ legatũ de latere nõ vř reuocat⁹ primus legat⁹ de latere. nõ tñ ita est qñ danꝛ ad dissipandũ & euellendũ &c. & si danꝛ ꝓpter bonũ subditorũ, est attendendũ an sit bonũ subditorũ, φ dentur plures. si est malũ, sequiꝛ φ censeꝛ reuocatus: quia cessat reuerentia. Andræ. Barba.

SEB. SAPIA.

e ¶ Reuocat⁹. vide Gemi. i. c. licet de offi. or. li. vj. Ro. i sing. l. vñ. incipiẽ. fuit qõ Romæ.

f ¶ Reuocat⁹. Pondera priò iste tex. cõtradicit ex quo nõ est maior reuerẽtia. secũdò quia dãnum est subditis habere tot vicarios. c. prudẽtiã de offi. dele. l. Itẽ si vn⁹. §. princip. ff. de arbi. Andr. Barba.

g ¶ Per dationẽ secũdi. Adde qđ si nõ appareat quis primò fuerit constitut⁹: quia eadẽ die, sed hora ignoratur. Old. cõsi. j. vbi dicit φ neuter admittitur. Anto. Francis. ¶ De hoc qñ reperiunꝛ actus contrarij: nec apparet de prioritate vel posterioritate ipsorũ actuũ verè vel præsumptiuè, siue coniecturatiuè, absque dubio neuter valet: vt p gl. Bal. & Doc. in l. fin. C. de edic. di.

ui adria.tollẽ.vbi de duobus teſtamentis factis eadẽ die, nec apparet ꝙ fuerit factũ prius nec poſterius: quia neutrũ valet:vt ibi.

SEB. SAPIA.

a ¶ Præſentia maioris. Vide Bart.ĩ l.fi.ff.de offi.ꝓcõſu.vbi not.ꝙ minor iudex ꝓpter præſentiam maioris amittit iuriſdictionem Bart. & Alexã.in.l.ĩiĩ. §.ſi tã vicinũ. ff. de dã.infec. Sali.ĩ l.in hac.C.de do.

b ¶ Quòd nõ. Ad. de Pet.de anc.cõſi.xxv.

SEB. SAPIA.

c ¶ Abſoluere. An & qñ poſsit legatus de latere abſoluere ab excõicatione.vide pleniſſimè per Fel.in.c. ad eminentiã.co. ĩj.j.de ſent. excõ. vbi facit regulã, ꝙ poteſt abſoluere ab omni excõicatione:& limitat pluribus modis.

d ¶ Permittiſ abſoluere. Adde Lapum alleg.xij.

ſio ad not.hîc:cùm quæritur nunquid in præſentia maioris[a] poſsit minor exercere officiũ ſuum.nã iſte tex.facit ꝙ non[b]:ad idẽ.c.deniꝗ. xxj.diſt.vbi tex.dicit ꝙ ſacerdos non debet benedicere in præſentia Epĩ ſed ipſi Epõ deferri debet.ad idem.c.antiqua.de priuileg.vbi dicitur ꝙ patriarcha nõ debet in præſentia Papæ ante ſe ferri facere crucẽ. Ad idẽ.l.fi.ff.de offi. procon.vbi dicitur ꝙ proconſul qui erat deputatus ad regẽdam prouinciam, ſtatim cùm princeps ingredietur vrbem debet deponere imperium:& ſic nullam habet poteſtatẽ exercere propter reuerentiam principis.In contrarium glo.alle.c.ecce.xcv.di.vbi dicitur ꝙ preſbyter poteſt benedicere in præſentia Epĩ.ad idem.c.peruenit.xj.q.j.vbi dicitur ꝙ licet Papa det defenſorem ſeu legatum in loco,nõ tamen per hoc ceſſat officium Epĩ.quia ordo eccleſiaſticus confunderetur ſi vnicuiꝗ Epõrũ ſua iuriſdictio nõ ſeruaretur.ad idem.l.in hac. C.de dona.vbi diciſ ꝙ donatio põt inſinuari corã magiſtratu ĩferiori,licet ĩ loco ſit rector prouinciæ,qui eſt maior.& hæc contraria gl. non ſoluit.Hoſtien.dicit ꝙ quædam eſt poteſtas reuerentialis,ſeu inſignialis:& hanc poteſtatem non debet exercere inferior in præſentia maioris.vt in.c.deniꝗ.& in.c.antiqua.præalle.quædam eſt poteſtas iuriſdictionis,& iſtã regulariter exercet inferior,licet maior magiſtratus ſit præſens.fallit ſecundum eum quando agitur de quadam paritate.vt quia idẽ officium conceditur duobus ab eodem[d] ſuperiore.tũc enim ſtatur diſpoſitioni ipſius ſuperioris.vt hîc.vnde Papa voluit duplici ex cauſa vt ceſſaret hoc officium minoris legati.Prima ꝓpter prerogatiuam reuerentiæ.vt in fin.c.alia ne in eodem loco videantur duo capita quaſi monſtra.vt in.c.quoniam.j.tit.proxi. Alij aliter diſtinguunt.ſed mihi eorum dicta non placent per.c.vt apoſtolicæ.de priuileg.li.vj.vbi patet ꝙ Abbates quibus conceſſus eſt mitrarũ vſus,non deſiſtunt eis vti in præſentia Epiſcoporum licet non debeant vti ita pretioſis ſicut Epiſcopi:& ſic etiam ab iſtis inſignijs denotantibus ſuperioritatem nõ deſiſtit minor in præſentia maioris.facit iſte tex.in fi.dum dicit ꝙ pro reuerẽtia ſedis apoſtolicæ debet aliꝰ legatus deſiſtere,ergo non pro reuerẽtia Cardinalis tantùm.& per conſequens aliud eſt dicendum vbi non concurrit Papæ reuerentia, ſed alterius:vnde cõcluderem ꝙ quiſꝗ poteſt exercere officium ſibi iniunctum,& vti inſignijs ſibi conceſsis per ſuperiorẽ,licet alius eo maior ſit præſens.Fallit ſi eſſet præſens is qui ſibi conceſsit.vt in.d.c.antiqua.&.l.fi.præalle. vel niſi aliud in iure diſponatur,vt hîc. Vnde (vt dixi) iſte tex.fundat ſe non ſuper maioritate officij,ſed ſuper reuerẽtia ſe.apoſtolicæ.& pro cõcordãtia.c.deniꝗ.&.c.ecce.præallegatorum:vide bonam glo.in.d.c.ecce.quæ dicit ꝙ ſacerdos celebrans miſſam non debet in præſentia Epiſcopi benedicere populum antequã inſinuet ipſi Epiſcopo:ſi aũt Epiſcopus concedit:tunc ipſe presbyter poteſt benedicere: & ita ſeruaſ in facto:quia ſacerdos inſinuat Epiſcopo vt ipſe Epiſcopus benedicat,& eo recuſante benedicit ipſe ſacerdos. Et ex iſtis etiã infertur ꝙ iſte text.minimè habet locum quãdo duo ſunt habentes poteſtatem à diuerſis:puta quia vnus eſt legatus Imperatoris,alius Papæ.quilibet enim põt vti ſuis inſignijs,& ſuum officium exercere.quia ex ſeparatis non fit illatio.vt in.c.ij.de transla.epi.& in.l.neꝗ natales.C.de probatio. ¶ † Vltimò hîc queritur nunquid iſte tex.habeat locum in legato non ratione dignitatis ſuæ,ſed ratione perſonæ, vel ecõtrà. Io.an.dicit ꝙ iſte tex.loquitur indiſtinctè,quaſi ſentiat ꝙ in vtroꝗ legato habeat locum iſte tex.& ſic vt quilibet ceſſet in præſentia legati de latere.contrarium tenet hîc domi.Cardi.dicens ꝙ in legato ratione dignitatis ſuæ cùm ſit ipſe perpetuus,nõ habet locum iſte tex.alleg.glo.in.c.ſequen.ſed mihi plus placet primũ dictum.nam ratio huius literæ quæ in fi.ponitur militat in vtroꝗ legato.ſ.pro reuerentia ſedis apoſtolicæ.Item fortius debet habere locum in legato ratione dignitatis,cũ ipſe ſit perpetuus:& ſic officium non poteſt ſibi eſſe inutile propter aduentum alterius.

SVMMARIVM.

1 *Legatorum plures ſpecies: & eorum authoritates.2.3.*

3 *Excõmunicati ob manuũ iniectionem in clericos,an & quo caſu poſſunt abſolui à legatis Papæ? vide in diſcurſu.*

4 *Legatus Papæ ad certam prouinciam poteſt vti inſignijs legationis,etiam dum eſt in itinere ad illam prouinciam.*

Legatus Papæ æquiparatur proconſulibus.

5 *Legatus an poſsit abſoluere ſubditos extra prouinciam?*

Iuriſdictio collata alicui in certo loco ex priuilegio,non poteſt exerceri in alio loco etiam in ſubditos.

6 *Iudex poteſt abſoluere & punire ſubditũ delinquentẽ extra territorium.*

7 *Iudex habet iuriſdictionem in non ſubditum ratione delicti cõmiſsi in ſuo territorio: & poteſt ipſum aut abſoluere,aut condemnare.*

Iudex an habeat iuriſdictionem in aliquem ratione domicilij ad ea quæ prius fuerunt commiſſa?

Debitor an poſsit conueniri in loco domicilij de contractibus alibi geſtis?

CAP. IX.

EXcommunicatis. Poteſt ſic ſummari ſecundũ cõmunẽ intellectũ.Legatus non de latere ſed ratione perſonæ extra ꝓuinciã ſibi decretã abſoluere nequit excõicatos pro iniectione manuũ in clericos:nec etiã in prouincia,ſi tales excõmunicati aliũde veniũt:legatus verò ratione dignitatis nullos tales abſoluit.Primò ponit vnũ dictum.Secũdò aliud ibi: *& qui.* Tertiò excipit ab vtroꝗ ibi: *niſi.* ¶ Caſus literalis.In iſto.c.fit mẽtio de duplici genere legatorũ.Primò dicit ꝙ legati illi quibus ratione perſonæ ad tempus legationis officium iniũgitur extra ꝓuinciam ſibi commiſſam,vel etiam exiſtentes in prouincia ſua nõ poſſunt abſoluere excõicatos propter iniectionẽ manuũ violẽtã: ſed iſti iniectores manuũ ad ipſum legatũ aliũde accedũt. Secũdò dicit ꝙ illi legati q habẽt officiũ legationis prætextu eccleſiarum ſuarũ quãuis exiſtãt in ꝓuincia ſua,excõicatos p̃dictos & ſubditos non poſſunt abſoluere,niſi & illis à ſede apoſtolica de ſpeciali gratia amplius cõcedaſ:& iſti legati nõ mittunſ de latere Papæ. Ber. ¶ † No.j.duas ſpecies legatorũ,quibuſdã enim iniungiſ legationis officiũ ratione perſonæ:& de iſtis in prin.c.quibuſdã verò ratione dignitatis ꝓpriæ.& de iſtis in ſecũda parte.c.eſt & tertia ſpecies quæ hîc ponitur implicitè:vt ſunt legati de latere.i.legati Cardinales.& de his.s̃.c.ꝓxi.& in.c.j.j.eo.lib.vj. † No.ij.ꝙ maior ptãs cõpetit legatis Cardinalibus quã alijs legatis nõ de latere.& inter iſtos nõ de latere maior poteſtas cõpetit legato rõne pſonæ quàm rõne dignitatis. ¶ No.ibi: *dignitatem.* ꝙ legati Papæ dicũtur habere dignitatẽ:& intelligo de legatis habẽtibus iuriſdictionem, vt hîc erat. ¶ † Circa intellectũ huius.c.q̃ro gñaliter quos excõicatos ꝓ iniectione manuũ pñt legati abſoluere?[c] Sol.ſumẽdo glo. & dicta Do.vt dixi,tres ſunt ſpecies legatorũ.quidam ſunt legati Cardinales q dicunſ de latere.quidã nõ Cardinales.& iſtorũ qdã rõne pſonæ, qdã rõne dignitatis,vt prædixi.de Cardinalibus legatis gl.hîc cõcludit ꝙ abſoluere pñt quoſcũꝗ tã in ꝓuincia eis decreta quã extra,tã ſubditos quã extraneos.& optimè facit iſte textus p locũ à ſpeciali nã ſi de iſtis qui nõ ſunt de latere diciſ ꝙ nõ pñt abſoluere extra ꝓuinciã,vel in ꝓuincia aliũde veniẽtes,ergo legatis Cardinalibus permittitur abſoluere[d] extra prouinciã & in prouinciã.

prouincia. Item & subditos & aliunde venientes. & ideò dicit gl. quam tenebis menti, ꝙ isti legati Cardinales postquàm egrediuntur vrbem romanam, donec in vrbem reuertuntur beneficium absolutionis quibuscunque possunt impedere: & ita dicit de facto seruari. Host. hîc restringit istorum potestatem, vt eam non exerceant cùm iniuria fuerit enormis. dicens ꝙ absolutionem ꝓ enormi iniuria semper Papa sibi reseruat. alleg. c. si verò. & c. cùm illorum. cum si. de sen. excõ. sed Io. an. & cõiter Doc. in c. ad eminentiam. ĵ. de sen. excõ. tenent opi. huius glo. indistinctè. quam ego puto verissimam. Adduco text. in d. c. ad eminentiam. & meliorem textum. in c. quod translationem. s̃. eodem. nam textus ibi innuit apertè ꝙ potestas reseruata Papæ circa absolutionis beneficiũ cõpetit hodie legatis Cardinalibus. Limitarem dictũ glo. & doc. vt procedat in legato nõ reuocato: nam si esset reuocatus[a], nõ videt̃ ꝙ possit aliquid de legatione attingere:[b] quia incontinenti desinit esse legatus. vnde crederẽ ꝙ nec insignia legationis deberet exercere. pro hoc quod no. in c. nouit. s̃. eo. & in Spec. eo. tit. §. fi. versi. Item quã cito. & in ver. quid ergo. ꝓcedat ergo primum dictum, quando legatus nõ reuocatus exiret prouinciã ex aliqua cã. Item dicit ꝙ in loco vbi est Papa non debet legatus aliũde veniẽs exercere in aliquo dignitatem suam, nec vti insignijs. vnde nec debet benedicere populo. pro hoc vide qđ no. Spec. in dictis locis. & facit. l. fi. ff. de offi. procõ. ¶ 4 † Et sæpe fui interrogatus nunquid legatus destinatus ad certam prouinciam possit exercere & vti insignijs legationis in itinere antequã ingrediatur prouinciã sibi decretam. & ꝙ possit facit. l. j. & ij. ff. de offi. procon. vbi dicit̃ ꝙ ꝓconsul potest extra prouinciam sibi decretã exercere iurisdictionem volũtariam, & vti insignijs dignitatis suæ. legati verò Papæ æquiparantur proconsulibus & præsidibus. vt in c. ij. ĵ. eo. lib. vj. & ita vidi à multis obseruari. vidi etiã plerosque abstinere. Item do & aliam limitationem. nam puto id quod dixi de absolutione ꝓpter iniectionem manuum non extendendũ ab alias absolutiones reseruatas Papæ: puta si Papa excõicasset, vel legatus suus, nõ põt legatus etiã Cardinalis tales absoluere. ad hoc. c. studuisti. s̃. eodẽ. Item in istis exorbitantibus & prohibitis non fit extensio de vno casu ad alium: vt in c. quod translationem. s̃. eo. & dixi ibidẽ. not. Inno. in c. fi. de offi. archi. ¶ Venio ad secundam speciem. s. ad legatos ratione personæ. isti enim possunt absoluere subditos existentes in prouincia. & iste casus est clarus. vt hîc. Item extra prouinciam non possunt extraneos absoluere. & iste casus etiã est clar⁹. ¶ Tertius casus est etiã clar⁹. quia aliũde veniẽtes. s. extraneos nõ possunt absoluere etiã in ꝓuincia: vt hîc. sunt aliqui casus dubij. ¶ Primus, nunquid possunt absoluere subditos extra prouinciã. Vincen. tenet hîc, ꝙ sic. & dicebat ꝙ illud ver. aliũde, positũ ĩ tex. determinabat omnia ꝓcedentia.[c] vt sit sensus ꝙ aliunde veniẽtes nõ possunt isti absoluere extra ꝓuinciã, vel ibidẽ existẽtes: sed cõtrariũ sentit hîc gl. & tenẽt hîc cõiter Doc. quia tex. si non cauillatur, apertè ꝓbat ꝙ extra prouinciã neminẽ possunt absoluere. & ita dicit Io. an. seruari de facto. & vide Spe. eo. ti. §. nunc dicamus. ver. illud. vbi idem sentit. ¶ 5 † Secundus casus dubius, nunquid isti possunt subditos[d] extra prouinciam[e] absoluere cum licentia iudicis prouinciæ illius vel diœcesis. & videtur primò ꝙ sic: quia etiã contentiosam iurisdictionem potest quis exercere in subditũ extra territorium suum cum licentia iudicis illius territorij. vt dixi in c. nouit. s̃. eo. Dicit Hosti. hoc esse ęquũ: sed quia hæc potestas datur legatis istis cum limitatione, non videt̃ ꝙ debeãt legati isti excedere formam hîc præfixã. arg. c. sanè[f] de priuil. Et not. sin. hoc dictũ. quia nescio alibi: ꝙ potestas[g] collata alicui in certo loco ex priuilegio nõ potest exerceri etiam in subditos in alio loco, licet cõsentiat dñs territorij. secus in iurisdictione competẽte de iure cõi. ¶ 6 † Tertius casus dubius est,[h] nunquid legatus possit absoluere suos subditos qui incurrerunt alibi excõmunicationẽ. & vr̃ sentire Host. hîc ꝙ non. per istũ tex. dũ dicit: *aliunde contingat accedere &c.* quidã tñ tenuerũt cõtrariũ: vt recitat Spec. in d. ver. illud. & fortè hæc opi. est verior. vt quẽadmodũ potest subditos extra territoriũ delinquentes punire. vt in c. cũ contingat. de fo. cõpe. ita & absoluere. facit. xvj. q. iij. c. placuit. vbi gl. no. dicit ꝙ de delicto commisso extra parochiã põt ꝓprius sacerdos absoluere parochianũ suũ: & sic iste tex. intelligatur de non subditis venientibus aliũde. & cũ hoc. c. ĩdulgeat hoc bñficiũ legis, debet latè intelligi vt i. l. fi. ff. de cõsti. prin. & i. c. olim. ĵ. de ver. sig. ¶ 7 † Quartus casus dubitabilis est: nunquid si non subditi venerunt ad prouinciam legati, & ibi incurrerunt excõmunicationem, possunt absolui à legato? & tenet Host. ꝙ sic. quia isti non dicuntur aliunde accedere, cùm non veniant excõmunicati. Et ad hoc facit notabile dictum Abb. hîc. qui dicit ar. huius tex. ꝙ scholaris veniens ad studiũ excõmunicatus nõ potest absolui ab Epõ loci illius studij, licet esset casus ĩ quo potuisset ab solui à proprio Epõ secus si ibi incurrisset excõmunicationẽ. qđ no. Ex quo posset not. dictum elici, ꝙ potestas quæ cõtrahitur rõne domicilij non extendit̃ ad prius cõmissa. qđ tamẽ dictũ ego admitterem generaliter. nã dubitat̃ vtrũ scholaris in loco studij possit cõueniri super cõtractibus alibi gestis. & ita etiã dubitat̃ de mercatoribus qui trahunt morã in aliqua ciuitate: & de his plenè dixi in c. qđ clericis. & in c. ex parte. b. de fo. compe. & dic vt ibi. & vide quod no. Bar. in l. heres absens. ff. de iud. & in l. ij. C. vbi sena. vel clarissimi. ¶ Quo ad tertios legatos conclude ꝙ neminem possunt absoluere, nec in prouincia, nec extra, nec subditũ, nec extraneum. vt hîc: ratio diuersitatis secundũ doc. potest esse. quia legatus ratione loci est perpetuus, sicut dignitas cui inhęret legatio est perpetua. vnde si isti legati possent absoluere excõmunicatos: clerici illorum locorum perderent priuilegiũ qđ habẽt ex. c. si quis suadente. xvij. q. iiij. quia nunquã percussores eorum tenerentur ire ad curiam, cùm ibi haberent superiorem qui eos absolueret. Ego tñ in istis & in præcedentibus darem vnam limitationẽ vltra doc. vt procedat ista iurisdictio in casibus reseruatis Papæ: sed in casibus ĩ quibus Episcopi locorum possunt absoluere. de quibus in c. peruenit. & ibi dixi. de senten. excom. satis puto ꝙ isti legati poterunt absoluere cùm sint ibi ordinarij, & habeant maiorem potestatem quàm cum Episcopi vt. s̃. c. proxi.

SVMMARIVM.

1. *Statuta legati durant etiam legatione finita. 2. vide Abb. in c. irrefragabili. §. j. in gl. pe. ĵ. de offi. ord.*
 Iurisdictio delegata perpetuatur per citationem. 5. 10.
2. *Statuta facta ab habentibus iurisdictionem ad tempus, durant etiam finito tempore.*
3. *Legatus papæ habet ordinariam iurisdictionem.*
 Delegare potest quicunque ordinarius.
4. *Delegatus etiam non à principe habet iurisdictionẽ.*
6. *Legatus an possit facere statuta solus sine consensu aliorum.*
 Legatus non potest derogare canonibus & iuribus generalibus.
8. *Statuta legati: episcopi: Marchionis: & similium, sunt ius prætorium, & non ius ciuile. & actiones ex eis descendentes sunt annales.*
 Statuta facta à populo sunt ius ciuile.
 Statuta facta a prioribus aliquando sunt ius ciuile, & aliquando ius prætorium.
9. *Indulgentiæ: priuilegia: pœnæ: quæ inducuntur per legatum, an durent finito tempore legationis.*
11. *Iurisdictio perpetuatur etiam per simplicem cõmissionẽ citationis, licet nõ ꝑuenerit ad citandũ.*
12. *Citationem non potest committere iudex existẽs extra territorium.*

SEB. SAPIA

[a] ¶ Reuocatus. An valeãt acta per legatum reuocatũ ante notitiã. vide Calde. in cõsi. iiij. sub ti. de offic. de lega. Rotã decisi. ccccl vij. in nouis. circa tertium dubiũ. Perusi. i. c. super eo. ij. col. iiij. de appel. Feli. in c. cæterum. col. x. versi. valet ꝓcess. s̃. de rescrip.

[b] ¶ Attingere. Adde vt per Federi. consi. cxj. & quid si non habet notitiã reuocationis. vide Cal. consi. v.

[c] ¶ Omnia præcedẽtia. Põdera. gatex. dicit etiã subditis: ꝓsupponit ergo ꝙ ꝓcedentia habẽt locũ in non subditis. q̃si quo ad subditos sit secus. Andr. Barba.

SEB. SAPIA.

[d] ¶ Subditos. Notũ ꝙ non licet legato trahere subditos de vna prouincia ad aliam, licet in vtraque haberet iurisdictionẽ. vt not. Fel. in c. fi. de re iud. & nota ui. s̃. eo, i. c. nouit. vbi Abb. in ij. no.

[e] ¶ Extra ꝓuinciã. Adde vt p Fede. cõsil. xvj. & vide ad maiorẽ declarationẽ eorũ quæ dicunt hîc p Old. consi. lxxiij.

[f] ¶ Arg. c. sanè. Facit glos. in simili ĩ l. à diuo pio. ff. de ritu nupt. Andrę. Barba.

SEB. SAPIA.

[g] ¶ Potestas. Vide Roma. in sing. xlviij. inci. tũ habes cum seq.

[h] ¶ Dubius est põdera qa tex. hic videtur cõtra in verbo etiam subditis põdera etiã quia illud dictum est contra id quod dicitur in primo casu dubio. dum dicit aliunde nõ cõprehendit subditos. & nunc dicit ꝙ cõprehẽdit. And. Barba.

CAP. X.

NEmini. ¶ † Durant legati ſtatuta etiã legatione finita: finiť tñ ſui delegati iuriſdictio ſi citatio nõ p̃ceſsit. & ẽ no. tex. quo ad vtrũq; caſum habet duo dicta. Secũdũ ibi: *ſecus aũt*. ¶ Caſus lr̃alis. Primò diciť ꝙ legati apoſtolicæ ſedis pñt facere ſtatuta in ꝓuĩcia ſibi cõmiſſa: & durãt ꝑpetuò: licet poſt modũ ꝓuinciã exeãt. Secũdò dicit ꝙ ſi legat⁹ cõmittit cãm alicui, iuriſdictio illi⁹ expirat niſi antequã exeat ꝓuĩciã citatio p̃ceſſerit. Ber. ¶ No. j. ꝙ legat⁹ Papæ põt facere ſtatuta in loco ſuæ legationis: & cũ iſte text. nõ diſtinguat inter legatos, intelligẽdus eſt gñaliter vt quilibet legatus Papæ hoc poſsit, ſiue ſit legatus de latere, ſiue ſit legatus natus, ſiue legatus rõne ꝑſonæ. nã quilibet iſtorũ ordinariã iuriſdictionẽ habet. vt in. c. ij. j. eo. li. vj. ¶ † Secũdò no. ꝙ ſtatuta edita ab habẽte iuriſdictionẽ ad tp̃s, durãt etiã poſt tp̃s iuriſdictiõis. ex quo inferť ꝙ multò forti⁹ durare debẽt ſtatuta Ep̃i poſt obitũ ipſi⁹, cũ ipſe habeat iuriſdictionẽ ꝑpetuã. & idẽ puto dicẽdũ in alijs p̃latis inferiorib⁹ in cauſis in quibus ſtatuere pñt. ¶ † No. tertiò ĩ ver. *ſecus*. ꝙ legatus Papæ põt delegare cauſas ad eũ deuolutas, ſeu corã eo motas: nec mirũ: cũ habeat ordĩariã: & q̃libet ordinari⁹ põt ex ſua iuriſdictiõe cãm ad ſe ſpectãtẽ delegare. l. vnica. C. q ꝑ ſua iuriſ. & in. c. vt litigãtes. de offi. or. li. vj. & xj. q. j. c. te qdẽ. ¶ † No. ibi: *cùm iuriſdictio iſtorum*: ꝙ delegatus habet iuriſdictionẽ, ẽt ſi ſit delegat⁹ nõ à prĩcipe. ad idẽ. c. ĩ lr̃is. s̃. ti. ꝓxi. p qđ reprobať gl. q̃ aliud ſentit ĩ. l. ait p̃tor. ff. de re iu. ¶ † No. ibi: *citatio nõ præceßit*. tex. ſing. in materia perpetuationis iuriſdictionis cõtra tacitã reuocationẽ mãdati. requiriť eñ citatio, nec ſufficit alius actus citerior: & hũc tex. allegaui in. c. gratũ. de off. dele. vbi hãc materiã tetigi. & j. aliqd dicetur. ¶ In gl. j. ibi: *Epiſcopi qui ſunt minoris authoritatis*. Not. glo. ex qua põt inferri ꝙ ĩ oĩbus in quib⁹ põt Ep̃s ſtatutũ facere, forti⁹ põt & legatus Papæ. dic tñ ꝙ ſup maiorib⁹ negotijs nõ pñt Ep̃i, nec legati, nec ẽt Archiep̃i ſtatuta facere. ꝓ hoc vide gl. xviij. di. in ſumma. & ĩ. c. qđ trãſlationẽ. s̃. e. facit. c. maiores. j. de bap. ¶ † Sed dubiũ eſt, certũ eſt ꝙ Ep̃s nõ põt facere ſtatuta ſine cõſenſu vel cõſilio capituli ſui. vt ĩ. c. nouit. & ĩ. c. quãtò. j. de his q̃ fiũt à p̃la. no. Io. an. ĩ. c. ij. de cõſti. li. vj. nũqd legati poſsint ſoli ſtatuta edere? Solu: dicit Inn. ꝙ debẽt requirere cõſilia p̃latorũ ꝓuinciæ. ar. ix. q. iij. c. j. ij. iij. & iiij. & ẽt cõſiliũ ppl̃i in ꝑtinẽtib⁹ ad populũ. ar. c. fi. de maio. & obe. & de his q̃ fi. à ma. par. ca. c. vlti. Poſtmodũ dicit ꝙ in ſpectãtibus ad iuriſdictionẽ legati põt legat⁹ ſolus facere ſtatuta, dũmõ illa ſtatuta nõ ſint cõtra canones gñales, ſeu iura gñalia, q̃bus nõ põt legatus in aliquo derogare. alle. l. iij. C. de off. q̃ſto. Et no. hoc dictũ ſing. primò ꝙ legatus Papæ[a] nõ põt aliqd ſtatuere contra iura gñalia[b]. Idẽ dicimus in Ep̃o: vt no. Io. an. ĩ. c. fi. de offi. archi. vr̃ ꝓbari in. c. qđ ſuper his de ma. & obe. & ĩ. c. inſtitutionis. xxv. q. ij. Limita tñ ſecũdũ ea q̃ dixi poſt glo. ĩ. c. cũ dilectus. de cõſue. & vide p Fed. cõſ. xvj. & qđ no. gl. ĩ cle. ne romani. de elec. ¶ † Secũdò no. ꝙ legatus ſolus põt edere ſtatuta ĩ ſpectantibus ad ſuã iuriſdictionẽ: ꝓ hoc tex. iſte, q ſolùm facit mentionẽ de legato. dic tñ ꝙ ſi vellet ſtatuere in cõcernẽtib⁹ aliorũ præiudiciũ vel negotiũ tũc debet habere illorũ cõſenſum ſeu præſentiã: vt no. Innoc. in. c. veſtra. j. de loca. & limitat Inno. hîc. ¶ † Sed vltra Doc. quæro nunquid actio pœnalis ſurgẽs ex ſtatuto legati vel Ep̃i ſit perpetua, vel tp̃alis, vel annalis? & deciſio huius. q. dependet ab alio articulo: nunqd ſtatutũ iſtorũ dicatur ius ciuile, vel canonicũ, an verò prætoriũ.[c] & Bar. & Bal. in. l. oẽs populi. ff. de iuſti. & iu. cõcludũt ꝙ actio eſt tp̃alis & annalis, quẽadmodũ actio ſurgẽs ex iure prætorio. nã iſti equiparanť prętorib⁹ & præſidibus. ad hoc in. l. honorarijs. ff. de act. & obl. & inſtit. de perpe. & temp. ac. in prin. & idẽ dicendũ in ſtatutis editis à Marchione, vel alijs principibus inferioribus: vt no. idẽ Bart. in. l. fi. de pœnis. & ſic ex ſtatuto Ep̃i non poſſunt agere actione pœnali vltra annũ. ſecus aũt ſi eſt ſtatutũ factũ à populo, ſeu à tota vniuerſitate clericorũ. nã tũc actio eſſet perpetua, & duraret per. xxx. an. l. ſicut. C. de præſcri. xxx. vel. xl. an. Et eadẽ eſt q̃õ in ſtatuto, edito ab ancianis ſeu dñis cinitatis popularis. nũquid illud ſtatutũ æquiparetur iuri prætorio, an iuri ciuili: & ſic nũquid actio pœnalis ſit perpetua, vel tẽporalis ex eo ſurgẽs. quã. q. tractat Bart. in. l. v. ff. de ver. ob. & ibi cõcludit ꝙ ſi iſti anciani ſeu dñi fecerũt ſtatutũ ex eorũ officio, æquiparať iuri prætorio. ſecus ſi ex ſp̃ali cõmiſsione ſibi facta à populo. nã tũc popolus vr̃ feciſſe illud ſtatutũ: & p cõſequẽs illud ſtatutũ appellať ius ciuile: vt in. c. ius ciuile. j. diſt. & p hoc põt inferri ad deciſionẽ multarũ quæſtionũ. ¶ † Nũc venio ad ſecũdã partẽ gl. in qua q̃ritur nunqd indulgẽtiæ quas ſæpe legati cõcedũt ſubuenientibus ad reparationẽ pontis vel loci religioſi durẽt poſt finitã legationẽ,[d] quẽadmodũ ſtatuta. Et ꝙ nõ durẽt facit tex. ĩ. l. fi. ff. de pœnis. vbi pœna appoſita per magiſtratũ tẽporalem habẽs actũ ſucceſsiuũ ſolũ durat tp̃e officij. gl. tñ determinat oppoſitũ p. l. j. in § fi. ff. de offi. p̃fec. vr. vbi diciť ꝙ præfectus vrbis q eſt tp̃alis põt in ꝑpetuũ priuare quẽ officio aduocationis. & Doc. hîc cõiter ſequũtur iſtam gl. & idẽ Innoc. in. d. c. qđ trãslationẽ. & ad. l. fi. alle. in gl. rñdet, ꝙ loquiť qñ pœna fuit appoſita ſine cauſæ cognitione, & interlocutoriè. nõ aũt diffinitiuè. ſec⁹ aũt ſi pœna fuiſſet appoſita diffinitiuè: & cũ cauſæ cognitiõe: q̃a tũc duraret ꝑpetuò vt in. d. l. j. & in. l. moris. ff. de pœnis. Idẽ volunt legiſtæ in. d. l. fi. ſed vide qđ dixi in c. ex lr̃is. de cõſti. & facit hęc gl. multũ no. ad ꝓbãdũ ꝙ indulgẽtia ſeu priuilegiũ à prælato cõceſſum duret ĩ ꝑpetuũ, licet habeat actum ſucceſsiuũ: & ꝓ hoc alle. bo. gl. in. c. cũ ex eo. de elec. li. vj. vbi diciť ꝙ ſi Ep̃s dedit licentiã clerico veniẽdi ad ſtudiũ: & diſpẽſauit ſecũ per ſeptẽniũ: vt ibi diciť: nõ expirat licẽtia per mortẽ Ep̃i,[e] nec ipſe ſine cã reuocare põt. Sed in cõtrariũ alle. gl. ſatis no. in. c. à nobis. el. j. de ſen. exc. quæ dicit ꝙ ſi Ep̃s tulit ſnĩam excõicatiõis ſub cõditione: puta quicũq; furtũ fecerit ſit excõicatus:[f] nõ durat hæc ſnĩa vltra tp̃s proferentis niſi ſucceſſor eã confirmet: ſecus dicit in ſtatutis. & ſic illa gl. not. limitat illum text. ad idem vide glo. in. c. pe. de cle. non reſi. ĩ ver. licẽtia. q̃ videtur velle ꝙ indulgentia tributa clerico ſuper non reſidentia nõ durat vltra tempus cõcedentis:

---

a ¶ Legat⁹ Papæ. Adde Ro. conſil. cccxxv. & ibi qd de epiſcopo.

SEB. SAPIA.

b ¶ Generalis. an legatus poſsit facere ſtatuta cõtra leges ciuiles: not. Bald. in. c. cũ oẽs. col. fi. de cõſti. Feli. in. c. ꝙ ſup his. ĩ verſi. ponit etiam Bald. de maio. & obed. & nunquid poſsit diſpenſare cõtra conſtitutionẽ concilij: ponit idẽ Feli. in. c. at ſi clerici. §. de adulterijs. col. iij. verſ. quintò limita. de iudi.

c ¶ Prætoriũ. Ad. de Ro. cõſi. ccxxviij. & Alex. cõſi. xcv.

Anto. Franciſ.

d ¶ Poſt finitam legationem. Circa hoc an indulgentię cõceſſæ à legatis, vel ab ep̃is, aut alijs habentib⁹ poteſtatẽ concedendi ipſas indulgentias ſint perpetuę vel finianť & expirẽt officio legationis finito, vel Ep̃o rebus humanis exempto. Dicas ꝙ ſunt perpetuæ: ſicut etiã ſtatuta & cõſtitutiones ab eis facta & factæ. p ea quę habenť ĩ. c. j. j. de loca. & in. c. ij. j. de ma. & obe. Et adde ꝙ cõcedere indulgẽtias pendet à poteſtate ordinis vel iuriſdictionis. vt in. c. quod autẽ. de pœni. & remiſ. per Hoſt. in ſum. illius tit. ĩ §. quis poſsit. & p Io. and. & Io. cal. ĩ c. cũ contingat. de fo. compe. & per beat. Tho. in. iiij. ſen. diſt. xx. q. iij. artic. iij. Et an indulgentiæ conceſſæ ab habentibus poteſtatẽ valeant ad remiſsionẽ pœnæ debitæ ꝓ peccatis actualib⁹. vide Io. cal. tenentem ꝙ ſic. in. c. noſtro. de poe. & remiſ. vbi dicit etiã ꝙ tria debent cõcurrere ad hoc vt indulgentiæ valeant, pietas in fine, propter quã dať charitas operãs ĩ eo cui datur. ſeu habilitas in recipiente & authoritas in diſpẽſante. & de huiuſmodi requiſitis in cõceſsione indulgẽtiæ vide Inno. in c. qđ aũt. & Hoſti. in. c. cũ ex eo. de pœni. & remi. vbi dicũt ꝙ requiruntť ſex. vbi per eos. & adde ꝙ indulgentiæ tm̃ valent quãtũ ſonãt. vt per bea. Tho. ĩ loco prælle. & ĩ eadem diſt. art. v. & xlv. di. ar. vj. & an Ep̃s poſsit cõcedere indulgentias ſubditis ſuis porrigentib⁹ manus adiutrices alicui loco q eſt extra ſuam diœceſim. vide per Pe. de anch. in regula q̃ à iure. de regu. iur. lib. vj. & per Oldra. in conſil. ſuo. lxxj.

e ¶ Mortem Ep̃i. Adde do. de Rot. vbi alia dicunt de ci. pe. & vlti. de reſcrip. in antiquis.

SEB. SAPIA.

f ¶ Excõmunicatus. Vide Deciũ poſt alios in. c. q̃õni. j. de appella. & Feli. in. c. j. in notabilibus. j. de iudi. & Decium in conſi. cxlv. incip. quæritur.

dentis:& profectò per ista satis passus iste reddit difficilis:& pro nunc dicerem ꝙ vbi indulgentia seu licētia habet esse suum finitū & liberū, ita ꝙ ex sola cōcessione recipit suā essentiā, nec depēdet ex futuro euentu:ꝙ tūc durat etiā vltra tps concedentis:quia priuilegia sicut statuta debēt esse perpetua.xxv.q.ij.c.j.sed vbi dispositio dependet ex futuro euentu:quia nō iniecit adhuc vinculū firmiter, tunc extinguit per mortem disponentis.& sic pōt intelligi gl.in.d.c.à nobis. Nam si snīa excōicationis est conditionalis, ante, quā existat conditio nō iniecit vinculū:sed iniecit vinculū tpe existentis conditionis, quo tpe si disponēs est mortuus vel reuocatus, cessat snīa. Idē dicerē ī alia licētia:quæ nō pōt perpetuò cōcedi sine causæ cognitione, vt si fuerit cōcessa simpliciter, intelligat cōcessa ad tps cōcedentis:& ideò puto ꝙ si Eps simpliciter dedit mihi licentiā possendi mihi eligere cōfessorem, ꝙ illa licentia extinguit mortuo vel reuocato Epo:quia Eps non pōt in perpetuum dare istam licentiam cum præiudicio ecclesiæ parochialis sine causæ cognitione & consilio sui capituli:cùm esset irrogare perpetuum præiudicium ecclesiæ parochiali:& ita aliàs in facto respondi:& ita potest saluari gl.in.d.c.pe.licet posset habere alios intellectus. ¶ † In gl.fi.ibi:*sola citatione*. No.glo.ꝙ per solā citationē, & non per actū citeriorē perpetuat iurisdictio:& ad hoc facit iste tex.multum no. Host.tn̄ qui cōtrariū tenuit in.c.licet.de off. delega.supplet ad tex.istū vel aliud æquipollēs:sed hæc suppletio retorquet literā.vn̄ illud.c.licet.debet exponi per istud.cū illud loquat gnāliter:& istud specialiter:& vide qđ plenè dixi in.d.c. gratum. ¶ † Sed dubiū est tenendo istā opi.ꝙ requirat citatio:nūquid sufficiat iudicem commisisse citationē si ante mortem vel finitū officiū delegātis citatio nō peruenit ad citandū:est qō subtilis & notabilis.& vt recitat hîc Ioā.andr.Gas.hanc.q.disputat & multū alleg.ꝓ & contrà.tādē cōcludit ꝙ de iure ciuili nō est perpetuata iurisdictio:quia nō est propriè citatio si nō ꝑuenit ad citandū.alleg.l.& quia.ff.de iur.om.iud.sed de iure canonico dicit ꝙ si agitur de perpetuatione iurisdictionis sufficit iudicē cōmisisse citationē, quia incepit vti per hoc iurisdictione.ar.s̄.de offi.de leg.c.licet.sed si agitur de afficienda persona, requiritur ꝙ citatio peruenerit ad partē:pro hoc cle.ij.vt lit.pen.[a] & vide gl.ibi not.q̄ hoc tenet.do. Ant.hîc instat.sed tandem videt trāsire cū dictis do cto.do.Car.tenet indistinctè ꝙ requiritur citationem peruenisse ad partem. Mihi tā de iure ciuili quā canonico placet vt sufficiat iudicē commisisse citationem quo ad perpetuandā iurisdictionē. primò per tex.in.d.c.licet.& ī.d.l.& quia.vbi tex.solū requirit vt iudex inceperit vti delegatione sibi facta. Ad idem.c.gratū.præal leg.vbi solū requirit ꝙ edictū citationis fuerit ꝓpositū.& ibi ad hoc pōderaui illū tex.Itē probatur alia ratione:citatio habet tres partes.prima cōmisio iudicis de citādo.secūda executio nūtij.tertia ipsius nūtij relatio ꝙ citauit.vt no.Io.an.in.c.romana.§.cōtrahētes.de fo.cōpe.lib.vj.prima pars est iurisdictionalis dūtaxat.secūda & tertia non sunt iurisdictionales. ¶ † Hinc est ꝙ iudex non potest cōmittere citationē extra territoriū, sed si cōmiserit ī territorio potest nuntius eam exequi extra territorium.tex.est no.in d.§.contrahētes.& in.l.omnes. C.de epis.& cle.& ibi per Doc.vnde cōmittendo citationem vsus est iurisdictione in partes.& sic satis vr̄ perpetuata iurisdictio.& sic salua gl.in.d.cle.ij.quæ hoc tenet.videtur etiam de mente Bar.licet nō exprimat in.d.l.& qa.

De officio iudicis ordinarij. *Rubrica.*

¶ Suprà visum est de officio delegati, & legati, nunc subijcitur & meritò de offi.ordi.vel aliter sic.suprà visum est de offic.or.specialis, vt est legatus:nunc subijcitur in genere de officio cuiuslibet ordinarij &c.

SVMMARIVM.

1. *Ciuitas potest esse sine episcopo.*
2. *Ciuitas an veniat appellatione diœcesis?*
3. *Adulterium respectu laicorum est cognoscibile tam per iudicem secularē quàm ecclesiasticum, & est locus præuentioni.*
4. *Libera potestas data alicui non extenditur quòd aliquid faciat contra ius.*
5. *Brachium seculare potest ecclesia inuocare contra subditos rebelles. & econtra.10.14.*
6. *Officiales si capiunt clericum violenter de mandato episcopi, non incurrunt excommunicationem.*
6. *Inquisitio generalis potest fieri nulla præcedente infamia:specialis verò non.*
7. *Iudex ecclesiasticus potest se intromittere in criminibus secularibus data negligētia iudicis secularis.*
8. *Iudex an debeat iudicare secundum conscientiam suam, an secundum acta?*
9. *Iudex iudicans iniustè per errorem, non committit peccatum.*
11. *Brachium seculare an teneatur iudex secularis dare omnino iudici ecclesiastico?*
12. *Hæresis est crimen omnino spectans ad iudicē ecclesiasticum, adeò vt nec indirectè potest laicus cognoscere.*
13. *Brachium seculare an teneatur laicus tradere quando subditus episcopi non de facto sed de iure sibi resistit?*
14. *Exemptio non præsumitur, nisi probetur.*
15. *Punitus per iudicem ecclesiasticum potest etiam pro eodem delicto puniri per secularem.*

CAP. I.

PErniciosam. Epi ī suis diœcesib⁹ pn̄t crimia īqrere & punire, & cū op⁹ fuerit inuocare brachiū seculare.h.d. ¶ Casus lr̄alis. Statuit Io.Pa. ī synodo ista:ꝙ Epi singulariū ciuitatū habeāt ꝑtātē īqrēdi crimia, & puniēdi criminosos secundū qđ canones dicūt sine impedimēto, & si opus fuerit inuocēt brachiū seculare:ita tn̄ ꝙ ꝑ hoc nullū ꝑiudiciū fiat Epis:vt hoc ipso ius acqrāt. Ber. No.j.ex suprascriptione, ꝙ ēt Papa dicit facere synodū Eporum.ad idē.c.j.j.de ꝑō. Vulgariter tn̄ appellamus synodū Eporū & cōciliū ipsi⁹ Papæ.de quo vide bo.tex.ī.c.j.xv.di.vbi ponit etymologia istorū nominū. ¶ No.ij.ꝙ Epi habēt in suis diœcesib⁹ iurisdictionē liberā, & ea q̄ sunt meri īperij.pn̄t em̄ ex officio ꝓcedere sup criminib⁹, & in facinorosos hoīes aīaduertere.hæc em̄ meri imperij sunt:vt ī.l.imperiū.& qđ ibi not.ff.de iur.om. iu.& dicā j.eo.c.qđ sedē, & vide gl.ī.c.ꝑuenit. xcv.di. ¶ † No.iij.ibi:*singulariū vrbiū*.ꝙ qlibet vrbs habet suū Epm.[b] & facit iste tex.ꝓ cōi cōsuetudine italiæ, secūdū quam illā appellamus ciuitatē quæ habet Epm:hoc tn̄ nō est de iure qa pōt esse ciuitas absq; Epo.nā & ante, quā essent Epi erāt ciuitates:& postmodū tpe primitiuæ ecclesiæ fuit statutū vt Epi nō cōstituerētur in modicis ciuitatib⁹ & nō populosis:neq; in castris aut villis:sed solū ī ciuitatib⁹ magnis & populosis.vt dicit tex.in.c.Epi.lxxx.di.& in c.j.j.de priui.q̄ iura clarissimè ꝓbāt ꝙ ad eē ciuitatis nō requirit ꝙ ibi sit Eps:sed bn̄ ꝑsumptio est ꝙ vbi nō fuit sedes episcopalis cōstituta, nō erat tūc magna ciuitas.& vide qđ no.Io. an.in.c.si ciuitas.de sen.excō.lib.vj. ¶ No.ibi: *vrbium*.ꝙ qlibet ciuitas pōt appellari vrbs.ꝓ hoc tex.in.l.ij.ff.de ver.si.& vide etymologiā huius vocabuli.in.l.pupill⁹.ī.§.vrbs.ff.de ver. sig.quāquā appellatione vrbis in genere ꝑ excellētiā intelligit de Roma:vt ī.§.sed quoties. instit.de iure naturali. ¶ † No.ibi:*in suis diœcesibus*.ꝙ appellatione diœcesis, venit ciuitas.nā hîc si nō cōprehenderet ciuitas, sequeretur ꝙ Eps non haberet potestatem in ciuitate quod est absurdum. Simile colligitur in.c.vnico.de

a ¶ Vt lit.pen.Ad de qđ voluit Roma.cōsi.cccxxx.

SEB. SAPIA.

b ¶ Suū Epm. An ad esse ciuitatis requirat Eps.vide Bald.in.l.si in aliquā.ff.de offi.ꝓcon.& lega.& Feli.in.c.Rodulph⁹.in princ.de rescri.& in.c.licet.col.j.circa fi.de proba.

a ¶ Rodulphus. Adde quæ ibi posui post do. Anto. corse.
b ¶ Præuentioni. Adde Pe. de Ancha. consi. xiiij.
c ~ SEB. SAPIA. Potestas libera. Quot modis qd dicaẽ liberũ, declarat Bal. ĩ. l. ij. col. x. C. de serui. & aqua. Et ad ꝓpositũ vide Car. in. c. ad hęc. de relig. do. Gemi. in. c. j. de regula. in. vj. Ias. in. l. j. C. de sacrosan. eccle. Deciũ in. c. q̃ in ecclesiarũ. colũ. ij. post are. ibi. s̃. de cõsti. vbi plura de verbo liberè: & infinita accumulat andræ. siculus hîc.

d ¶ Cõtra ius. Adde Ro. consi. ccxlviij. Pet. de anch. consi. cclx. Anto. Franc.

¶ Adde ꝙ istud verbũ: libera potestas: vel verbũ: liberè: bñ excludit consuetudinẽ & appellationẽ: non tamen excludit iuris ordinem c. sacrosancta. de elec. & ideò dicimus ꝙ talia verba nũquã extẽdunẽ ad illicita & iniusta. no. in. c. transmissam. de ele. in fi. & facit. l. filiusf. ff. de dona. & l. cõtra iuris. in. §. fili⁹. ff. de pac. & de significato hui⁹ verbi: liberè. vide q̃ not. in. c. de multa. de præben. & ĩ c. licet episcopus. eo. ti. lib. vj. & vide glo. in ver. liberè. in cle. fi. de ætate & quali. & aliã similiter in ver. liberè. in cle. dudũ. de sepultu. & vide gl. in. c. ordinarij. de offi. ordi. li. vj. & glos. in. c. cũ plures. de offi. de leg. eo. lib. & vide quæ habentur in c. irrefragabili. in prin. de offi. ordi.

e ¶ Et gñali. Adde Old. consi. cclxxviij. Bar. cõsi. clxiiij. iiij. lib.

f ¶ Compellere secularẽ. Sed an episcop⁹ possit tenere familiã armatã vide Bal. ꝙ sic in l. iij. fi. fi. de offic. præfe. vigi. And. Barba.

rerum permu. lib. vj. in cõtrarium facit. c. Rodulphus.[a] de rescrip. Hostiẽ. dicit ꝙ in statutis, constitutionibus, & priuile. appellatione diœcesis venit ciuitas. secus in rescriptis contentiosis. vt in. c. contrario. Et licet Doc. hîc transierint cum eo, tamẽ mirãdum est de hoc dicto. nam potius diuersificat casus quã reddat rationem diuersitatis. Si enim ob odium rescriptorum contingit restrictio: vt in. d. c. Rodulph⁹. & idem fortius posset cõtingere & in statutis pœnalibus odiosis deuiãtibus à iure cõmuni: & idem in priuilegijs odiosis: & ideò dic melius in hac materia vt dixi in. d. c. Rodulphus.

3 † Not. ibi: *adulteria*: text. not. quã sæpius soleo allegare, ꝙ Eṗs potest super adulterijs procedere etiã cõtra laicos. nã text. hîc non restringit ad clericos. nam de clericis nullũ fuisset dubium: sed lõquitur generaliter in tota diœcesi. & ideò dico ꝙ locus est præuentioni[b] inter iudicẽ ecclesiasticum & secularẽ. nam & secularis de hoc delicto cognoscere potest: vt in. c. Rex debet. xxiij. q. v. & in. c. tuæ. de procu. Et hoc facit cõtra opi. Io. an. in. c. fi. de fo. cõpe. li. vj. vbi dixit ꝙ adulterium est crimẽ ecclesiasticũ, quatenus agiẽ ad separationẽ thori matrimonialis. Sed si vis saluare istud dictũ: dicas ꝙ tũc est ecclesiasticũ merũ. i. ꝙ nullo modo potest de eo se impedire secularis: sed quando agitur ad puniendum delictum, seu ad prohibendum, non est merè ecclesiasticum sed mixtũ: & hãc materiã plenissimè examinaui in. c. cùm sit generale. de fo. cõpe. vbi generaliter fui ꝑsequutus quæ crimina sint merè ecclesiastica, vel mixta.

4 ¶ † Not. ibi: *liberam potestatem*. & tenementi, ꝙ si alicui daẽ potestas libera[c] ꝓcedẽdi in aliquo casu, nõ intelligitur ꝙ aliquid faciat cõtra ius,[d] sed solũ vt absq; alicuius impedimẽto vel licẽtia hoc possit facere. nã verbũ liberũ hoc importat. ad hoc quod not. in. c. de multa. de p̃bẽ. & in. c. licet Eṗs. eo. tit. lib. vj. & optimè probaẽ hîc.

5 ¶ † Vltimò no. ꝙ Eṗi p̃nt vbi exigit inuocare auxiliũ brachij secularis. puta exigente rebellione subditorũ: ideò alibi disponiẽ ꝙ familia potestatis nõ incurrit excõmunicationẽ si ad mandatũ Eṗi capit clericũ & ducit ad carcerẽ, ẽt violẽter: vt ĩ. c. vt famæ. de sen. excõ. Et an iudex secularis teneaẽ indistinctè dare suã familiã & oẽ auxiliũ iudici ecclesiastico postulãti j. dicam.

6 ¶ † In glos. j. ibi. *cùm frequens & clamosa fama*. Vult ergo gl. tex. restringere, vt tũc possit Eṗs inquirere cõtra subditũ cũ vehemẽs infamia insurrexit cõtra eũ. dicũt Doc. & bñ, hoc dictũ ꝓcedere ĩ inq̃sitiõe ordĩaria & sp̃ali, q̃. s. sit cõtra certã ꝑsonã: sed ĩ ĩq̃sitiõe extraordinaria & gñali,[e] q̃ nõ sit cõtra certã ꝑsonã sed gñaliter, nõ req̃riẽ ꝙ ĩfamia p̃cedat ꝑ hoc: q̃a Eṗs visitãdo inq̃rit gñaliter qualiter viuãt populi. ad hoc. x. q. j. c. relata. & c. placuit. & in. c. j. de censi. li. vj. ad idem xxxv. q. vj. in. c. Episcopus in synodo. Idem est quando delictum est notorium, & nesciẽ quis illud cõmisit: nã tũc superior facit inquisitionẽ generalẽ. vt no. Inn. in. c. bonæ. el. j. s̃. de ele. & Barto. in. l. fi. ff. de quęst. Idem dic cùm prælatus inquirit non ad finem puniendi, sed in finem impediendi ꝓmotionem ad aliquam prælationem vel ad ordines. nam sine aliqua infamia præcedenti debet tunc superior inquirere de vita & moribus promouendi. ad hoc quod le. & no. in. c. j. de postu. præla. & in. c. cùm nobis. de elec.

¶ In gl. in ver. *secundum quod canones*. ibi: *& etiam de quocunq; mortali peccato*. Aduerte quia glos. prima fronte videtur sibi contraria. nam primò dicit ꝙ Eṗs dũtaxat inquirere de causis synodalibus idest de causis spectantibus ad forũ eccl̃iasticũ & dixit de synodalibus. quia oẽs causę olim deferebãtur ad synodum Episcoporum. vj. q. ij. in. c. j. & ij. & in. c. j. de iud. tamen posteà subijcit quòd de quolibet peccato mortali debet Episcopus inquirere: & sic videretur exhausta iurisdictio iudicũ secularium contra. c. rex debet. xxiij. q. v. Hanc materiam examinaui in. c. nos inter. de pur. ca. vbi bo. glo. & longè latius in. d. c. cũ sit generale. Et conclude pro intellectu glo. ꝙ quędam sunt crimina merè ecclesiastica, de quibus iudex secularis nullo modo se intromittere potest: vt est crimẽ hæresis. de hære. c. vt inquisitiõis. §. prohibemus. li. vj. Quædã sunt crimina mixta: de quibus vterq; s. secularis: & ecclesiasticus cognoscere possunt, vt crimen sacrilegij: vt in. c. cùm sit generale. præalleg. & in. c. felicis. de pœnis. lib. vj. Regulariter verò de alijs criminibus in terris imperij non p̃ot iudex ecclesiasticus se impedire, nisi indirectè quo ad pœnitẽtiam imponendã & ad delictũ prohibendũ: vt in. c. nouit. de iudi.

7 ¶ † Nisi delictũ sit notoriũ: nam tunc cũ deprehendaẽ negligẽtia iudicis secularis p̃ot iudex ecclesiasticus procedere vt no. hîc Inn. & in. d. c. nouit. facit. c. j. §. notoria. de censi. lib. vj.

8 ¶ † Et in fi. glo. No. glo. quia satis est plana in materia sua. & idem sentit glo. in. c. iudicet. iij. q. vij. & concludit gl. ꝙ neq; condẽnando neq; absoluẽdo debet iudex sequi cõsciẽtiã suã. sed moueri ex probationibus corã eo factis. do. Ant. recitat hîc dicta Cald. quæ posuit in. c. pastoralis. §. quia verò. s̃. de offi. dele. & ibi ego recitaui & plenè examinaui istũ passum. & sequiẽ do. Anto. & Cal. præterquã in vno. Dicit enim ꝙ si iudex habet cõsciẽtiam cõtra reũ, licet accusator nõ probet nõ debet eũ absoluere diffinitiuè. vt dicit Cal. sed solũ ab obseruatione iudicij: quia si absolueret diffinitiuè, illa s̃nia obstaret in alio iudicio: & sic reus transiret impunit⁹. Sed mihi plus placet opi. Cal. quia in nullo facit contra conscientiã in absoluendo eũ purè & simpliciter quia non sequitur: est criminosus, ergo necessariò cõdẽnandus. quia nõ debet condẽnari criminosus nisi accuseẽ & probeẽ. vt. vj. q. ij. in. c. si t̃m. & in. c. placuit. & ĩ. l. rescripto. ff. de mune. & hono. vnde ex quo delictum non est probatũ debet illũ absoluere: quia occulta sunt relinquẽda iudicio Dei. vj. q. j. c. si oĩa. facit. c. qualiter & q̃n. el. j. in fi. de accu. Itẽ Christ⁹ simpliciter absoluit mulierẽ quã sciebat adulterã. dũ dixit quis te cõdẽnauit mulier: & illa respõdit nemo dñe. dixit Christus. nec ego te cõdẽnabo, vade & amplius noli peccare. vt habeẽ in euangelio. Christi autẽ actio nostra est ĩstructio. vt j. c. ꝓxi. & ij. q. j. c. Deus. & c. significasti. s̃. de elec. & licet iste reus euitet pœnã temporalẽ, nõ euitabit ęternã. secus ecõtrà q̃n iudex habet conscientiã firmã pro reo. non enim debet eum cõdemnare propter probationes: quia innocens non est puniendus: & certè tunc faceret contra cõscientiam si puniret innocentem.

9 ¶ † Vltimò ergo aduerte: quia glo. ineptè posuit additionẽ in fi. dũ dicit ꝙ qui cõtra conscientiã iudicat puniẽ: & tamẽ primò dixerat ꝙ nõ debet iudicare secũdũ conscientiã, sed secũdũ allegata: nec gl. fideliter recitat casum illi⁹ c. cũ ęterni. nã ibi simpliciter nõ diciẽ ꝙ iudicãs cõtra conscientiã sit puniendus. nã si hoc diceret cessaret hæc disceptatio, sed dicit cõtra cõsciẽtiã & cõtra iustitiã. q. d. ꝙ si iudicat simpliciter cõtra iustitiã nõ incurrit pœnã de qua ibi, nisi etiã faciat cõtra cõsciẽtiã nã sæpe iudex iudicat iniustè ꝑ errorẽ, & nõ ex certa scientia. quo casu nõ puniẽ illa pœna de qua ibi: & sic põderãdo illũ text. potes euitare cõtrariũ q̃d de illo multũ strictè formari p̃ot.

10 ¶ † In gl. in ver. *publicũ*. ĩ fi. No. duo ex gl. primò ꝙ si iudex secularis debet impẽdere suũ brachiũ & auxiliũ iudici ecclesiastico, ita iudex eccl̃iasticus debet iuuare seculares cõtra subditos sibi rebelles.

11 ¶ † Secũdò no. ꝙ iudex secularis p̃ot cõpelli ꝑ excõicationẽ ad dandũ familiã & auxiliũ suũ iudici ecclesiastico. Inn. fateẽ hoc primũ. sed dat suas differentias in hoc inter ecclesiasticũ & secularẽ: quia ecclesiasticus p̃ot cõpellere secularem[f] si nõ vellet sibi impendere auxiliũ

vt in

vt in iuribus allegatis in gl. sed non ecōtrà. Quia secularis nō pōt cōpellere eccl'iasticū: qa maior est eo. facit. c. qualiter de iudi. & c. legimus. in fi. xciij. dist. Secūda differētia: quia ecclesiasticus nō tenet iuuare seculare iudicē: puta excōicādo sibi rebelles, nisi prius fiat sibi fides de ꝓcessu: quia nō debet excōicare nisi præmittat ad monitionē & ex iusta cā. sed facta sibi fide ꝙ subdit⁹ iniustè est rebellis debet iudex eccl'iastic⁹ illū bānitū, seu rebellē, vel ꝓscriptū ꝑ iudicē seculare excōicare: sed ecōtrà iudex secularis debet obtēperare iudici ecclesiastico: licet nō faciat sibi fidem de ꝓcessu. Sed posteà Inno. vr̄ se limitare dicēs: ꝙ si extra iudiciū iudex eccl'istic⁹ petit auxiliū à iudice seculari, & cōstat ipsi seculari ꝙ iniustè petit nō tenet nec debet iudex secularis sibi īpēdere auxiliū: quia nō debet eū iuuare ad malū, sed ad bonū: & sic intellige istū tex. ibi cùm dicit: *non ad præiudicandum &c.* nā iudex secularis nō est inferior, sed par iudici ecclesiastico secūdū eū, & ideò nō tenet sibi obtēperare si iniustè petit. facit. xcvj. di. c. cū ad verū. qd' verbū no. Sed si petit auxiliū in iudicio, vt qa ꝓcessit iudicialiter, & nō fuit appellatū nec supplicatū, tenet iudex secularis mādare executiōi sn̄iam iudicis eccl'iastici, nec debet admittere exceptionē iniustā. facit. c. ij. de exce. lib. vj. d. Ant. in hoc instat. & finaliter vr̄ cōcludere ꝙ si est casus in quo iudex secularis pōt cognoscere, nō tenet exeq, nisi sibi faciat fidē de ꝓcessu[a] & vr̄ ꝙ hæc fuit opi. Bar. in. l. diuus. ff. de custo. & exhi. re. & ibi dicit no. ꝑ illū tex. ꝙ si iudex ecclesiasticus tradit cōuictū de hæresi iudici seculari vt ipsum puniat nō tenet illū punire nisi sibi prius ostēdat ꝓcessus, vt sic videat an iustè fuerit processum cōtra illū. Ad idē alle. qd' habet in aut. de san. epis. in §. si verò crimen. ¶ † Sed aduerte: quia in exēplo suo Bar. de directo dixit contra casum. c. vt inquisitionis. in §. prohibemus. de hære. lib. vj. vbi dicit ꝙ de crimine hæresis cū sit merè ecclesiasticū, neq; directè neq; indirectè potest iudex secularis cognoscere: sed pura & nuda executio ad eū pertinet ad requisitionē iudicis ecclesiastici: & tene menti illū tex. Idē putarē dicendū ꝑ illū tex. vbi crimina essent merè ecclesiastica: sed vbi crimina nō essent merè ecclesiastica, tūc si traditur aliquis curiæ seculari: vt qn̄ clericus degradat, iudex secularis non debet eū punire nisi fiat sibi fides de ꝓcessu, quia ille efficit de foro suo, & habet eū iudicare vt subditū: nō aūt vt purus executor. etiā in isto casu loquit tex. in. d. §. si verò crimē. Sed si nō tradit sibi vt sit de foro suo, sed iudex ecclesiasticus petit vt tanquā executor exequatur suam sn̄iam, tūc satis pōt teneri opi. Inn. hìc. vt iudex secularis illā sn̄iam exequat, licet sibi nō fiat fides de ꝓcessu. facit. d. c. ij. de except. lib. vj. In executione em̄ iustitiæ vr̄ iste secularis inferior. arg. xxiij. q. v. in. c. principes. & c. administratores. sed si iudex secularis sciret sententiā iniustā posset dici ꝙ non teneret illā exequi salte in cā criminali: quia nō debet esse executor ad malū cōtra cōscientiā. facit. l. non tm̄. ff. de appel. Et per hoc decidit alia quæstio not. quā posuit Io. and. hìc. & fuit Io. de mon. murlo. Episcopus volebat[b] visitare quendā prælatum inferiorem: ille dixit se esse exemptum, & appellauit ad Papam. Episcopus excōmunicauit illum: & quia ille nō curauit de excōmunicatione petijt à iudice seculari vt daret sibi familiā & auxilium suum: iste verò qui appellabat contradicebat: quærebatur quid facere debebat iudex secularis. & post multa iste qui disputauit cōclusit ꝙ nō tenebatur impendere auxiliū: quia tenet impendere cōtra rebelles & resistentes Epō de facto: secus aūt de iure: & in dubio præsumendū est ꝓ appellāte vt deferat sedi apostolicæ. ar. c. directæ. de appel. & cum hac decisione transeunt hìc cōiter Doc. quod est valde not.[c] ¶ † Quia facit ad multa: vt si subdit⁹ ēt nō exemptus ex iusta cā appellauit nō debet iudex secularis dare suū auxiliū ad petitionē Epi cōtra illū subditū. tn̄ in casu suprà posito fortè aliud posset dici per. c. cùm personæ. de priuil. lib. vj. qa cū aliàs subdit⁹ dicit se exemptū debet exhibere priuilegiū: vel si allegat præscriptionem debet exhibere priuilegiū: qd' sibi tribuit causam præscribēdi: aliàs potest Eps vti iurisdictiōe cū habeat iurisdictionē fundatā de iure cōi: ergo si nō seruat subdit⁹ qd' ibi dicit, pōt Eps legitimè petere auxiliū brachij secularis. vide tn̄ in hoc qd dixi post Inn. in. c. venerabili. j. de censi. ¶ † Item scias ꝙ ab eo qd'. s. dixi, ꝙ iudex eccl'iasticus debet excōicare rebelles iudici seculari, & econtrà iudex secularis debet bannire & animaduertere in rebelles iudici eccl'iastico. Inn. recedit, & vr̄ velle ꝙ nec iste debet illos excōicare, nec iste secularis istos ꝓscribere vel bānire, sed satis est eos vitare. Sed Hosti. tenet primū dictū quod est no. dicēs ꝙ ad petitionē iudicis ecclesiastici iudex secularis debet bannire & punire subditos rebelles & inobedientes iudici ecclesiastico nō curātes de excōicatiōe, ita ecōtrà ad petitionē iudicis secularis debet iudex ecclesiasticus interdicere & excōicare subditos rebelles & proscriptos à iudice seculari. & ad hoc alle. no. dictū Inn. in. c. licet ex suscepto. de fo. cōpe. vbi dixit quòd si aliqui subditi nolūt obedire Imperatori de facto nō succedit Pa. in iurisdictione: sed debet iuuare Imperatorē ad domādū illos subditos: & sic debet etiā præstare auxiliū qd pōt ex his habes optimū remediū ꝓ istis nobilib⁹ repulsis ab eorū dn̄io. nā possent implorare auxiliū ecclesiæ. & eccl'ia debet subditos eis resistētes excōicare & interdicere. ¶ In gl. fi. ibi, *vt sua authoritate. &c.* hæc exposito gl. licet vera sit in se, est tamen satis extranea ad tex. vnde alij doc. exponūt nō ad ꝑiudicādū ecclesiæ. i. quòd ꝑ hoc nō fit ꝑiudiciū ecclesiæ quominus possit iudicare sine auxilio brachij secularis. Alij dicūt nō ad præiudicādū. s. illi cōtra quē petit auxiliū: quia nō debet auxiliū īpendēdi cōtra iustitiā. & hoc etiā sentit Inn. vt dixi. s. vel secundū Hos. non ad ꝑiudicādū. i. quòd per hoc præiudicat iudici seculari quominus posset punire & īponere pœnā tēporalē, sed hæc opi. sibi nō placet, qa nō debet qs bis iudicari. xxiij. q. v. c. quid ergo. & i. l. licet. ff. nau. cau. sta. nisi dicat quòd iudex ecclesiasticus imponat pœnā spiritualē, seu pœnitentiā, iudex verò secularis imponit pœnā tēporalē, sed hoc nō placet Host. quia ecclesia debet defendere pœnitētē. xj. q. j. c. aliud. & sic trāsit Io. an. cū Host. ¶ † Ex hac opi. posset colligi not. dictū si opi. esset vera. s. quòd punitus[d] spirituali vel temporali pœna per iudicem ecclesiasticum[e]. nō debet puniri de eodem delicto per iudicem secularem. sed domini Anto. non placet hæc sententia, concludendo quòd qualitercunq; fuerit punitus à iudice ecclesiastico, potest tēporaliter puniri per iudicem secularem si est de sua iurisdictione. alleg. no. per Inn. in. c. dilectus. de pur. ca. & per eum in. c. de his. de accu. ego verò puto quòd hoc sit indistinctè verū: sed vide ad hoc tex. no. in. c. felicis de pœnis. lib. vj. & ibi Ioan. an. dicit istam quæstionem fuisse disputatam. vnde vide ibi per eum: & quod no. in simili Bart. in. l. ij. ff. vi bo. rap. vide quod dixi in. c. cùm sit generale. & in dicto. c. de his.

a ¶ Fidē de processu. Adde videndum Old. consi. lxxxix. incip. Episcop⁹.

b SEB. SAPIA. ¶ Eps volebat. Vide ad hoc Oldr. in cōsi. lxxxix. & Pet. de Ancha. in regula. ea quæ. in ver. quæstio. de regu. iur. in. vj.

c ¶ Valde no. Adde Old. cōsi. alle. & facit ꝙ promittens aliquē defendere nō tenet defendere iniustè. vt voluit Anch. cōsi. clxxx. & Are. cōs. cxliiij. Anto. Francis. ¶ Ad hoc ad qd teneat ꝓmittens aliquē defendere: dicas ꝙ intelligit obligatus defendere de iure: & nō de facto, & iustè & nō iniustè: vt ꝑ Bar. i. l. dāni. la vlti. fi. de dā. in fect. & in. l. stipulatio ista. ī princ. ī pe. co. ff. de verb. ob. & hr̄ per Bal. ī. l. fi. in ver. q̄rūt. Doct. C. de actio. empt. Si aūt promisisset defendere de iure & de facto, ad qd teneat. vide Bar. in. l. in il la stipl'one per te nō fieri. ff. de ver. ob. vbi dicit ꝙ debet defendere si mouetur lis de iure vel de facto. & debet ꝓducere testes & iura, & soluere sumptus & expēsas. nō tn̄ tenet defendere cū armis, nec armata manu resistere. qd' ēt voluit bal. in palle. l. fin. C. de act. emp. & habet ꝑ Cyn. ī. l. j. ff. qd' vi aut clā. & vide ꝑ Alex. in. l. stipulatio ista. ff. de verbo. oblig. dicit tn̄ Bar. in. j. constitutione ffōrū. in. §. omnem. in. iij. co lum. ꝙ qui tenet alium defendere, tenetur etiā cō armis defendre: qd puto intelligēdū ꝙ qs tenet defendere ex iuris dispositione: puta patriā suā. vt ī. l. j. in. §. fin. & ibi ꝑ Bar. ff. de iusti. & iu. Et adde ꝙ quis non cogitur aliū defendere si non vult. imò potest ꝓciū recipere vt defendat. l. metū. §. sed licet. & ibi Bar. ff. quod met. cau. & in. l. j. §. sed neq;. ff. ad silla. & ideò dicit Bal. in. l. j in. iiij. col. C. de ser. fug. ꝙ qui potest defendere & non defendit, non dicit opem vel fauorem præstare. & dicebat Barto. in. d. §. sed neq;. ꝙ qui pōt alium defendere ne occidatur & nō defendit: nō tenetur, nisi aliàs sit particeps & conscius criminis. Item an pater teneatur defendere filium, & ecōtrà. & de alijs personis quæ tenentur defendere. vide per Spe. in tit. de act. in ver. sed quæritur vtrum pater.

d SEB. SAPIA. ¶ Punitus. Vide de hac. q. latè per Bal. & Moder. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & fi. catho. vbi latè tractant an & quando quis potest duplici pœna puniri.

e Iudicem ecclesiasticum. Adde quod voluit Are. consi. lxvj.

SUMMARIUM.

1 *Sacerdos non dicitur scire pro certo illud quod scit in confeßione quia potuit ille nõ verum dicere.12.*
2 *Criminosus cuius delicta non possunt probari non potest puniri.5.6.*
3 *Sacerdos potest in genere crimen sibi confessatum redarguere.*
4 *Excommunicatio potest ferri in incertam personam ratione furti, & similium.*
5 *Sacerdos potest sine peccato ministrare coram excommunicato, & eidem eucharistiam tradere si solus scit eum esse excommunicatum, & nõ potest aliter probari.6.*
7 *Sacerdos adductus in testem potest liberè iurare se nescire, licet illud sciat in confeßione: secus si scit in pœnitentia circa confessionem.*
Testis potest & debet testificari de re quam iurauit prius nemini dicere.
8 *Excommunicare an posßit quilibet sacerdos?*
9 *Excommunicare põt aliquis ratione consuetudinis.*
10 *Excommunicatio est meri imperij: nec debet ferri sine causæ cognitione.*
11 *Excommunicatio non debet fulminari, nisi præcesserit trina monitio.*
13 *Delicta quantumcunque occulta ligant ex constitutione vel excommunicatione.*
14 *Excommunicans si intendit vnum ex duobus excommunicare, & nescitur quis sit: quis eorum erit excommunicatus?*
15 *Sacerdos si intendebat consecrare singulas hostias quas habebat in conspectu, quas tamen putabat esse decem, & in veritate erant plures, an oẽs, vel quæ erunt consecratæ?*

SEB. SAPIA.

a ¶ Certa sciẽtia. Qñ dicaᵗ certa sciẽtia vltra allegata per Andr. siculũ hic vide latè Alex. in l. j. col. iiij. cum seq. ff. si cer. pet. & ex his quæ dicit hic dñs Abb. colligiᵗ ꝙ confessio facta sacerdoti nõ ꝓbat in foro iudiciali, cùm cẽseatur facta deo. & ita no. Bal. in l. archigerõtes. C. de epiſ. audi. qđ tñ limita vt nõ ꝓcedat in cã matrimonij vt est gl. in c. tua nos. de spon sal. quã ad hoc reputat sing. Ludo. ro. in l. si nõ spãli. C. de testa. & do. Iaſ. in l. j. §. huius studij. ff. de iusti. & iure. vbi arguit de isto tex. contra dicta ibi per Doctores.

b ¶ Reũ criminis. Adde Oldr. cõsil. lxxxj.

c ¶ Non potest ꝓbare. Adde quod voluit Cal. consil. iiij. de sen. excom.

ZACHARIAS. ¶ Quòd non. Adde quòd posui in apost. ad Istũ in c. lectæ. in fi. in apostil. in versi. de voluntate. s. de renũ. vbi remisiuè teti gi hãc quęstionẽ.

e ¶ Quod nõ reuelet. Adde quod voluit Alexã. consi. clxxiij.

ZACHARIAS. ¶ Adde ita tenere in proprijs terminis Inn. in c. qualiter & qñ. lo. j. j. de accusa.

CAP. II.

SI sacerdos. Ordinarius ꝙ scit non vt iudex, sed vt Deus vel homo subditũ esse criminis reũ, indeterminatè poterit sed non nominatim eũ arguere vel punire. h. d. ¶ Casus literalis. Sacerdos scit aliquẽ reũ alicuius criminis: vel ipse criminosus ei cõfessus fuit: dicitᵗ ꝙ si ille admonitus fuerit satisfacere, sacerdos nõ debet eũ nominatim arguere, nisi ordine iudicario crimen fuerit ei probatũ: sed in genere admoneat illũ exẽplo dñi qui dixit: vnus vestrum me traditurus est: sed si ille qui dãnũ sustinuit petat iustitiã: sacerdos põt excõmunicare illũ qui dãnum dedit: hoc mõ: excõico eũ qui fecerit tale factũ. Sed noĩe proprio non debet illũ excõicare: quamuis ei confessus fuerit: quia non vt iudex illud scit, sed vt Deus: nec debet illũ admonere ne ingerat se cõioni ipsi⁹ sacerdotis, qa nec Chrs Iudã remouit. Berñ. ¶ † No. j. argumẽtũ optimũ ex tex. ꝙ is qui aliquid scit ex confessione alicuius & in foro pñiali facta, non dicitᵗ illud scire ꝓ certo, quia potuit ille nõ verũ dicere: & sic non habetᵗ certa sciẽtia:ᵃ tũc enim habetᵗ certitudo cũ res deprehenditᵗ aliquo sensu corporeo: ad hoc. iij. q. ix. c. testes. & l. si qñ. C. de testi. hoc enim videtᵗ probare iste text. dũ ponit ista vt diuersa: nam primò facit mentionẽ cũ pro certo scit aliquẽ esse reum criminis, & postèa subijcit: *vel si confessus fuerit &c.* quasi tunc ꝓ certo non sciat. & hoc ꝓbat ista litera licet gl. j. aliter sentiat. in hoc tamẽ non videtᵗ põderasse tex. ¶ † Secũdò no. ꝓlatũ nõ debere subditũ nõiatim arguere de aliquo delicto, nisi posßit illud delictum plenè probari. non enim creditur etiam superiori si dicat aliquem esse reum criminisᵇ. vj. q. ij. in c. placuit. & in c. si tñ. puto tñ ꝙ in secreto põt eũ admonere: quia talis admonitio non põt nisi ꝓdesse. arg. ij. q. j. c. si peccauerit. ¶ † Tertiò no. & tene mẽti, ꝙ de delicto cuius quis est conscius vt Deus posßit in publico redarguere peccatorẽ in genere, & tamẽ non determinatè. hoc etiã colligitᵗ exẽplo Chri. sciebat eñ Deus eũ Iudã traditurũ, tñ non oĩno siluit, sed in genere eũ redarguebat: & delicti suppliciũ minabatᵗ, dum dicebat quòd melius erat si natus non fuisset homo ille &c. & tene mẽti hoc dictũ: ex quo habes casum in quo põt sacerdos delictũ sibi cõfessatũ in genere redarguere. ¶ † Itẽ no. & tene mẽti, ꝙ pro quolibet damno illato põt recurri ad iudicẽ ecclesiasticũ vt excõicet eũ qui dãnũ intulit. licet ꝓbari non posßit determinatè quis damnũ intulerit. nã rõne peccati mortalis debet recurri ad ecclesiã, vt in c. nouit. de iudi. & in hoc tex. iste põt quotidie practicari specificè in furto qñ nescitur author furti. ¶ Item not. tres scientias quas potest quis ĩ eodẽ facto habere. nã põt habere vnã vt homo quia videt. secundã vt Deus: quia ille fuit sibi cõfessus in pœnitẽtia. tertiã vt iudex. quia ordine iudiciario factũ est sibi probatũ. & possunt iste tres scientiæ haberi alternatiuè seu distributiuè & etiã simul. nam põt quis scire tantũ vt Deus: vel vt hõ: vel vt iudex. Item põt scire simul vt homo. quia vidit: & vt deus, quia etiã fuit sibi confessus. Item vt iudex: quiã postmodũ in iudicio fuit sibi probatũ: & hoc satis ꝓbat iste tex. Sed nunquid posßint istæ sciẽtiæ sibi aduersari adinuicẽ in eodẽ subiecto, vt posßit eadem persona certũ quid scire vt Deus, & contrariũ scire vt homo, vel iudex. vide quod dixi in c. pastoralis. §. quia verò. de offi. de lega. ¶ † Item no. casum in quo sacerdos sine peccato ministrat ꝓsente excõicato. cũ. s. non põt probareᶜ illũ esse excõicatum: quia hoc non scit vt homo: sed vt Deus: & sic optimè facit hæc litera arg. ꝙ sacerdos non debet desistere à celebratione diuinorũ: licet sciat aliquẽ ex præsentibus esse excõiatũ, ex quo hoc probari non põt. Hoc tamen ego admitterẽ in celebratione necessaria: & ita loquitᵗ iste tex. secus ĩ voluntaria. arg. xxiiij. q. j. c. fi. ¶ † Vltimò no. casum in quo sacerdos non debet denegare corpus christi etiam excommunicato. cũ. s. ꝓbare non potest illũ esse excommunicatũ, licet sciat vt homo vel vt Deus. hoc etiã colligitur exemplo Christi: qui hoc sacramentũ non denegauit Iudæ: sed sibi & alijs apostolis contulit, vt. j. q. j. c. Christus. ¶ † Sed quero, quid si sacerdos producitur in testem contra reum criminis, nũquid teneatur respondere de eo quod scit vt Deus? dic securè tenendũ quòd nonᵈ. ad hoc. c. dilectus. de exces. prælat. & in c. omnis vtriusque. de pœn. & re. vnde securè respondere potest se nihil scire: quia non producitur in testem vt Deus: sed vt homo. & tanquã homo nescit. secus autem est si nesciret vt Deus: sed vt homo, licet alius sibi dixisset secretò & iuramento præstito quòd non reueletᵉ: nam non obstante illo iuramẽto si producitur in testem: debet dicere veritatem. ratio est: quia illud iuramentum non extenditur ad illum casum, cùm scilicet producitur in testem, & si intendebat iurans ad hunc casum se extendere, iuramentum fuit temerarium: & ideò non seruandum. ita no. sentit Inn. in c. qualiter & quando j. de accu. vbi vide & tene menti. Item dic quòd nõ semper dicitᵗ sacerdos scire vt Deus, licet is qui sibi reuelauit dixerit quòd sibi dicebat in pœnitentia. Tunc enim solum dicitur peccatum detectum in pœnitẽtia vt Deo, quando peccator quęrit salutẽ animæ suæ. secus autẽ si causa libidinis seu ratione amicitię dixerit qs peccatũ sacerdoti: qa tũc nõ dicitᵗ in pœnitẽtia, licet ille dicat, dico in pœnitẽtia: qa ille nõ tenet locũ Dei ĩ hoc, ex quo ad eũ nõ recurrit vt Deũ. hoc no. sentit Inn. ĩ. d. c. oĩs. & tene mẽti: qa multi decipiuntᵗ. ¶ † Quero pro declaratione literę, nũ qlibet sacerdos posßit excõicare? vr̃ primò ꝙ sic. ar. hui⁹ tex. nã hĩc fit mẽtio de simplici sacerdote. Host. ĩtellexit tex. ĩ sacerdote curato: & sic videtᵗ velle ꝙ sacerdos hñs curã posßit excõiaare parochianum suum. ꝓ quo etiã facit tex. ĩ. c. seq. Alij dixerũt cõtrariũ. Pet. & Abb. cõcordãdo dicũt ꝙ aut hoc habet cõsuetudo, & põt sacerdos excõmunicare ẽt cũ causæ cognitiõe iuxta cõsuetudinẽ. ¶ † Et ex hoc primo mẽbro not. ꝙ cõsuetudo põt dare potestatẽ excõmunicandi: qđ an sit verũ indistinctè vide latius per Inno. in c. olim. de resti. spo. & qđ ibi leg. & no. in c. cũ cõtingat. de fo. cõpe. Et

pe. Et an teneat excõmunicatio rõne possessionis tantũ: vide qđ no. Io. an. in. c. auaritiæ. de ele. li. vj. cessante verò cõsuetudine põt sacerdos curatus secundũ eũ excõmunicare parochianum[a] in genere & sine causæ cognitione: cũ causæ verò cognitione vel certã personã excõicare nõ põt: quia nõ est iudex: & sic istũ tex. intelligũt qñ sacerdos curat⁹ fert excõicationẽ ĩ gñe: & cũ hoc intellectu trãseũt hîc Io. an. & .d. Ant. & no. hoc singulariter propter authoritatẽ istorũ Doc. ¶ † Sed ego semper tenui indistinctè φ cessante cõsuetudine sacerdos curatus nec in gñe nec in specie excõmunicare põt. plenè hunc articulũ explicaui in. c. si qs cõtra. de fo. cõpe. in repetitione. & ꝓbatur sic. excõicatio est iurisdictionis cõtentiosæ, quæ nõ debet ferri nisi cũ causæ cognitione, & fertur in inuitũ. ij. q. j. c. nemo Eps. sed sacerdos curatus nõ habet iurisdictionẽ fori cõtentiosi, sed pœnitẽtalis tantũ. ꝑ hoc. xj. q. j. c. de ꝑsona. Item excõicatio est meri imperij: vt no. Inno. in. c. transmissam. de elec. simplex aũt curatus nõ habet ea quæ sunt meri imperij. Item iura tantũ à iudicibus dicunt excõicationem esse ferendã. vt in. c. j. de sen. excõ. lib. vj. vbi repetitur verbũ iudex. Ad idẽ c. quærenti. de verb. sig. & in. c. Archidiaconus. de offi. archi. non ob. iste tex. debet enim intelligi de sacerdote aliâs ordinario: nam & Episcopi olim appellabant sacerdotes. xcv. di. c. olim. nam sacerdos est nomen dignitatis & honoris. xxj. dist. c. cleros. & hoc sentit Vin. hîc. & hoc etiã patet ex rubro. nã hîc tractatur de officio iudicis ordinarij. ergo vt ista decretalis conueniat rubro debet intelligi de sacerdatote aliâs iudice ordinario. debet enim nigrum conuenire rubro: vt not. glo. in. c. tibi qui. de rescri. lib. vj. & in. c. bonæ. de confir. vti. vel inuti. & in. c. si sup gratia. de offic. dele. lib. vj. Hoc etiã ꝓbat ista litera ibi: *nisi indiciario ordine &c.* & ibi: *petierit iustitiam.* certũ est φ à simplici curato nõ petit iustitia contra dãnũ inferẽtẽ. nec procedit corã eo ordine iudiciario. Ex his cõcluditur φ hæc litera non probat opi. istorũ doc. & pro hoc vide bo. glo. quæ hoc sentit in. c. seq. vbi dicam. & in. c. nemo eps. ij. q. j. & ad. c. sequẽs. dic vt ibi dicetur: & hãc opi. φ nõ possit sentit Collecta. hîc. ¶ † Secundò quærit nũquid hæc generalis excõmunicatio sit ferẽda præcedẽte cõpetẽti monitione?[b] dic φ sic vnde nec in genere nec in specie debet ferri excõmunicatio, nisi præcedente trina monitione: vt. in. c. romana. in versi. sed nec. de sent. excõ. lib. vj. ¶ † In gl. j. Põdera gl. quã inducit do. Ant. ad saluandũ testẽ qui dicit aliqd pro certo scire, & interrogatus de causa sciẽtiæ rñdet quia ille fuit sibi confessus: sed certè hoc dictũ nõ probat in tex. sed potius oppositũ. vt. s. dixi in primo not. & dic vt ibi. ¶ In gl. ij. ibi: *quod licitum est in genere.* No. glo. φ regulariter illud quod licet in genere, licet in specie. & econtrà. & idẽ tenent hîc cõiter doc. ¶ † Et no. gl. sequentem. & ex ea & ex text. collige φ excõmunicatio gñaliter lata ligat delictum quãtũcunq; occultũ seu delinquẽtem. & sic iudicio meo hîc est tex. pro gl. no. in clemen. j. de hære. vbi examinat an constitutio militantis ecclesiæ liget delictum omnino occultũ: & cõcludit φ sic. & tene menti illam gl. & istum tex. ad hoc. ¶ † In gl. pe. in fi. concludit ergo gl. φ nullus istorum erit excõicatus. & idẽ tenet Gof. dicens φ ex quo non cõstat de intentione excõmunicantis nullus vigore sentẽtiæ erit excõicatus. cõsulit tamen φ vterq; se faciat absolui ad cautelã Host. dicit φ vterq; est ligatus quia Deus non curat de verbis: sicut & aliâs ecclesia non curat de verbis si constat de intentione. vt in. c. ĩ his. de ver. sig. mihi placet opi. gl. coniuncta opi. Gof. facit. c. graue. xj. q. iij. Item. l. iij. §. si duobus. ff. de adi. leg. quã glo. adducit pro cõtraria opi. facit pro hac opi. vt nullus sit ligatus. nam ibi in fi. dicitur φ si legatum fuerit factũ titio, & non apparet de quo titio testator senserit, nulli debetur legatum. Item excõicatio nõ debet ligare vltra intentionem excõmunicantis. Nã potestas & volũtas debẽt concurrere ad expletionem cuiuscunq; rei. vt in. c. cũm super. de offi. dele. & in. l. multum interest. C. si quis sibi vel alteri. sed iste excõicans non habuit animũ excõicandi nisi vnũ. ergo nõ debet esse vterq; excõicatus, nec alter, ex quo nescit de quo senserit. nã ꝓsertim in istis spiritualibus pura, recta, & certa debet esse intentio &c. de conse. dist. iiij. c. retulerũt. & c. solet. ¶ † Et faciũt ista ad. q. sacerdos in die fortè paschæ volebat cõicare ppłm, & habebat añ se hostias. xj. quas tñ putabat. x. ꝓtulit simpliciter verba cõsecratiõis. qrit vtrũ oẽm. xj. sint cõsecratæ, vel. x. tñ, vel nulla? & salua determinatiõe eccłiæ cõcludit hîc Cal. φ si habebat aĩm cõsecrãdi oẽs licet erraret in numero, omnes erunt cõsecratæ, quia nõ deficit intentio. Sed si habebat animũ cõsecrãdi. x. & nõ plures, nulla erit cõsecrata, quia incertitudo vitiat. Nã (vt dixi) recta & certa debet esse intentio in istis spũalibus, & intentio est necessaria ad perficiendũ opus. vt in iuribus præalleg. & ꝑ hac opi. facit ista glo. in fi. non enim apparet quas ex illis vndecim voluerit consecrare.

SVMMARIVM.

1 *Prælatorum appellatione veniunt non solùm superiores, sed inferiores habentes iurisdictionem.*

2 *Presbyter parochialis habet curam suorum parochianorum, siue sint laici, siue clerici.*

3 *Excommunicare possunt etiã prælati inferiores Episcopis.*

4 *Sententia lata per inferiores iudices tam ecclesiasticos quã seculares, an poßit per ipsos mãdari executioni?*

5 *Iurisdictio ordinaria competit illis qui sunt electi à collegio, vel vniuersitate, vel per superiorem. 7.*

Anathema, & excommunicatio in quibus differũt.

6 *Rector scholariũ etiam clericus, si fuerit electus ab vniuersitate scholarium laicorum, non habet iurisdictionem in clericos scholares.*

Vniuersitas scholarium, an sit secularis vel ecclesiastica, consideratur an scholares laici sint plures, vel pauciores.

7 *Rector scholarium clericorum an habeat iurisdictionem in ipsos.*

Collegia possunt facere artifices inter se: & eligere rectorem qui habeat ordinariam iurisdictionem in ipsos in ciuilibus.

8 *Artifices possunt conueniri non solũ sub eorum rectore: sed etiam sub maiore iudice loci.*

9 *Episcopus concurrit in iurisdictione cum omnibus prælatis inferioribus suæ diœcesis: & est locus præuentioni: & fortè hoc non procedit in prælatis regularibus, vt infertur ex sequentibus.*

10 *Abbas habet iurisdictionem in monachos in ciuilibus & criminalibus. 12.*

Monachi magis tenentur obedire eorum Abbati quàm Episcopo. 12.

11 *Excommunicatio semper præsumitur iusta, nisi probetur contrarium vel nisi ab ea fuerit appellatũ.*

Appellatio ab excõmunicatiõe nõ suspẽdit vinculũ.

CAP. III.

C Vm ab ecclesiarũ. Si ordinarius subiect⁹ Epõ cõfert in sibi subiectũ iustã cẽsurã eccłiasticã, Eps illã seruare debet, & eam sine satisfactiõe & cõsciẽtia ꝓferẽtis relaxare nõ debet. primò ponit exordiũ: ex quo secũdò ĩfert mãdatũ. ibi: *quapropter.* ¶ Casus literalis. Pleban⁹ sancti Pãcratij aliqñ excõicabat aliquos ꝓ excessibus suis. Eps Florẽtin⁹ absoluebat eos irreqsito dicto plebano. ꝑuenit hoc ad dñm Papã. Papa sup hoc rescribit Epõ Florentino. dicẽs φ qñ ꝑlati eccłiarũ ꝓferũt cẽsurã eccłiasticã in aliquos malefactores, illa debet rata & firma cõsistere, & obseruari vsq; ad debitã satisfactionẽ. Vñ mãdat Papa epõ florẽtino, quatenus si prædictus plebanus sñiam excõmunicatiõis vel ĩterdicti in aliquos parochianos suos tulerit, ipsam faciat inuiolabiliter obseruari. Ber. ¶ † No. j. ex prĩ. iũcta suprascriptiõe, φ ap

a ¶ Parochianum. Adde vt ꝑ Lap. alleg. xxxviij.

b ¶ Monitiõe. Ad de Ro. cõsi. cccc. lxxxij. φ tũ quãdo quis declarat excõicatus nõ requiritur citatio. Anto. Francis. ¶ Tu dicas φ in denuntiatione excõmunicatiõis q̃ ipso iure infert si factũ est notoriũ nõ reqrit citatio: sed in declaratiõe facti, ꝑpter qđ insurgit excõicatio requirit citatio secũdũ Ho. & Fel. in. c. rephẽsibilis. de app. & vide. d. Car. in cle. in plerisq;. de elec. in. x. q. vbi dicit φ ĩ ꝑnũtiãdo pœnã eẽ cõmissam: licet ĩ ipso iure sit commissa, tñ requirit citatio: qa posset subesse aliqua legitima defensio. & iõ dicebat Ioã. an. in. c. cũ secundũ. de hære. li. vj. φ etiã qñ pœna ĩ pso iure ĩponitur requirit declaratio, q̃ fieri debet pte citata. de quo et ꝑ Bal. ĩ. c. j. qb⁹ mod. feud. amit. ĩ vsi. feu. & ĩ. l. si qs maior. C. de trãsa. & in auth. hoc amplĩ⁹. ĩ. j. co. C. de fideicõ. & habet ꝑ Alex. ĩ. l. Imperator. ff. de iur. fi. & habet ꝑ gl. in cle. pñti. de censi. An aũt in absolutione ab excõicatione reqrat citatio, habet ꝑ Inn. in. c. prudẽtia. in pen. co. de offi. deleg. vbi dicit φ nõ. de quo etiã vide per Spe. in ti. de cõtu. ĩ. §. nũc dicamus. in fi. sed pone. & ꝑ Ioã. an. in. c. qua fronte. de appel.

SEB. SAPIA. a ¶ Appellatiõe plátorũ. Vide Arc. in.c.ij.de fo.cõpe. lib.vj.Inno. in.c. firmiter.de sum. tri.& fi.cath.Ab. in.c. decernimus. j.de iud.vbi And. siculus.col.v.vbi dicunt ꝙ appellatione prælatorũ latorũ veniunt etiã Abbates.de quo etiã latè ibi p decinim.

b ¶ Inferiores. Ad de qđ voluit Lapus aleg.v.

c ¶ Et interdicti. Adde Old.consi. cclxvj.

SEB. SAPIA. d ¶ Prima est. Vide ad hoc qđ no. Io.an.in addi.Specu.in tit.de asses. so.§.officiũ.vers. qd ergo.vbi dicit ꝙ assessores potestatũ electi à populo habẽt ordinariã potestatem vide etiã Bald.in l.priuatorũ. C.de iur.om.iu.& in.l. fi.ff.e.ti.& Mod. latè in.l.more.ff. de iur.om.iudic.

ZACHARIAS. e ¶ Anathema fertur cũ maiori solẽnitate. Adde ꝙ ista verba anathema maranathema portãt ꝙ sint verba latæ sententiæ ita no.d.Fel. in.c. Rodulphus. col. xxj.ver.sit anathema.s. de rescrip. qđ intelligo donec pœniteat. & maranathema importat. i. vsq; ad aduentum dñi sit excõicatus: vt p alle.Fel.vbi.s. Ant.Francis.

¶ Quid sit anathema hr.xxiij. q.iij.in.c. certum vbi text. dicit ꝙ ẽ separatio à deo. & alibi dicitur ꝙ est æternæ mortis dãnatio. vt in c.nemo Episcoporũ.xi.q.iij.& quare feratur sententia anathematis no.in.c. debẽt x.q.iij.& i.c.Guilisarius.xxiij.qõ. iiij.vbi dixit Archi. ꝙ hoc verbũ exponit̃ ꝓ æterna maledictione, & damnatione, & vide Archi.in

pellatione prælatorũ [a] veniũt nõ solũ Epi & superiores:sed etiã inferiores [b] habentes iurisdictionẽ.quod clarius ꝓbatur in.c.j.de æta.& quali.quintò dicit hîc Host.ꝙ etiã simplex curatus dicitur prælatus,vt patet hîc in plebano sed tu dic melius,ꝙ ex lata significatione sacerdotes parochialiũ ecclesiarũ possunt dici prælati:qa præsunt parochianis in foro animæ:& hoc respectu plebanus põt dici prælatus. hoc probat tex.in.c.tua.j.de cle.ęgro.& ꝓbatur ab allusione vocabuli:vel etymologia vocabuli: nã dicitur prælatus,quasi præ alijs ditatus,vel ante latus:sed strictè illi soli dicũtur prælati q habent iurisdictionẽ aliquã fori cõtentiosi. ad hoc tex.iuncta gloss.in.c.decernimus.de iudi. & ibi dicit ad idem text.in clementi. dudum. de sepulturis.vbi per se fit mentio de prælatis,per se de sacerdotibus curatis:& hoc modo põt intelligi tex.nã iste plebanus habebat hîc iurisdictionẽ:quod patet ex eo, qa excõicabat parochianos suos:quod intellige de iure speciali,puta ex præscriptione,vel priuilegio: nõ aũt de iure cõmuni:vt dixi.s.c.præcedẽti.nam istud.c.est situatũ sub rub.de off.iu.or. sed certũ est ꝙ plebanus nõ est iudex ordinarius parochianorũ suorũ in foro contentioso: loquitur ergo de iure speciali. ¶ † Not.ergo secundò ꝙ rector ecclesiæ parochialis habet curam parochianorũ suorum:siue sint laici,siue clerici.Ex quo not. quòd inhabitantes in parochia licet sint clerici:sunt tamen parochiani illius ecclesiæ.ad hoc facit de conse.dist.j.c. & hoc attendendum.vbi dicitur ꝙ clerici debẽt conuenire vnà cum laicis ad audiẽdũ diuina in ecclesia eorũ. ¶ No.iij.ꝙ appellatione sentẽtiæ censuræ cõprehenditur sentẽtia excõicationis & interdicti [c].adde & suspẽsionis. vt in.c. querẽti. de ver.si. ¶ † Itẽ no.hîc expressum ꝙ prelati inferiores Episcopis possunt ferre excõicationẽ in subditos.cõcordant.c. sicut tuis.de simo.& c.cũ in ecclesijs de maio.&obe.&.c.j.de eo qui or.fur.rece. ¶ Itẽ no.ꝙ excõicationẽ latã à prelato inferiore subdito Episcopo põt Episcopꝰ relaxare si est irrationabilis.si aũt est rõnabilis nõ debet eã relaxare:sed debet remittere ad suum excõicatorẽ.Quid aũt si de facto relaxauit dic vt in gl.fi.in fine. ¶ Vltimò no.ꝙ superiores debẽt facere obseruari sentẽtias latas ab inferioribus:& sic videtur secundũ Inn.ꝙ maior iudex debet mãdare executioni sentẽtiã inferioris.ad idẽ.l. ꝑper adũ.§ si aũt.C.de iud. &.l. à diuo pio.ff.de re iudica. ¶ † Et hinc sumpta occasitiõe Inn.tractauit hîc nũquid isti inferiores prælati possint eorũ sentẽtias mãdare executioni.anverò debeãt recurrere ad superiorẽ & refert cõtrarias opi.finaliter ponit no.dictũ ꝙ qlibet iudex siue delegatus:siue ordinarius põt exercẽdo iurisdictionẽ quã habet suã sentẽtiã mandare executioni:sed eã quã nõ habet exercere nõ potest: & tunc debet ad superiorẽ recurrere.Exẽplũ. quilibet iudex ecclesiasticꝰ põt excõicare etiã si sit delegatus inferioris à ꝑncipe.vt hîc:&.in.c.ex literis.de off.dele.vnde excõicando & interdicẽdo põt suã sententiã mãdare executioni:quia non excedit metã suæ iurisdictionis.vt probatur in.d. c. ex literis.Item pone exemplum in rectore scholariũ nam poterit interdicendo ingressum scholarũ vel delendo scholarem de matricula, vel quid simile suã sententiam mãdare executioni: sed iurisdictionem quam quis non habet non potest exercere:vt puta alius iudex qui nõ habet ea quæ sunt meri vel mixti imperij non potest manualiter ponere quem in possessiõem: vel ducere ad carcerem. vel quid simile exercere. vt in.l.iubere cauere.ff.de iurisdi.om.iu. vnde pro istis & similibus debet recurrere ad superiorem habẽtem potestatem.& sic intelligitur l.à diuo pio.præalle.Hanc materiã plenissimè examinaui in.c.si quis contra clericum. de foro cõpe.& dic vt ibi. ¶ † In gl.j.in fi.Not. bene hãc gl.ex qua collige duas regulas.Prima est [d], ꝙ electus à collegio,vel vniuersitate:vel deputatus per superiorẽ habet iurisdictionem ordinariam in illos de collegio, licet iste prælatus subsit Episcopo.Secunda regula estꝙ isti prælati qui præsunt collegio,vel aliàs habent iurisdictionẽ:puta ex consuetudine possunt excõicare sibi subiectos:sed anathematizare nõ possunt.Anathema enim cõpetit solis Episcopis. & idem no.ij.q.j.c.nemo episcopus. Aduerte tamen ꝙ inter anathema & excommunicationem non est differentia quo ad vincula: nam vtraq; est excõicatio:& dicit̃ anathema, quasi suprema maledictio.De quo vide qđ no.i.c.cũ nõ ab homine.de iud.sed anathema fertur cũ maiori solennitate [e] quã excommunicatio.nã fert Episcopus circũstantibus sibi.xij. sacerdotibus & candelis accẽsis.prout habetur in.c.debent.xj.q.iij.& debet fieri inde absolutio cum maiori solẽnitate quã fit ab excommunicatione.de qua dicendum est vt habetur in.c.cũ aliquis.ea.causa &.q.vnde anathema excedit excommunicationem quo ad maiorem solẽnitatem & quo ad opi.vulgarium,& ad terrorem & in difficultate absolutionem obtinendi. & ex his gl.videtur tacitè excludere simplices sacerdotes curatos qui non præsunt collegio,vt isti non possint excommunicare. ¶ Circa materiam huius gl.dicit Goff.attendendam consuetudinem in iurisdictione istorum inferiorum.Inn.&Host.videntur satis hîc concor.cũ opi.glo.dicunt enim ꝙ ad hoc vt quis habeat ordinariam [f] iurisdictionem in clericos seu religiosos oportet ꝙ eligatur ab vniuersitate seu collegio,& obtineat confirmationem à superiore:vel ꝙ præferatur ipsi collegio à superiore habente potestatem.ad hoc.c.nihil. de elec. & quod habetur in aut.de defen.ciui.§ ij. dixit etiam Inno. oportere,quòd vniuersitas quæ istum eligit sit clericorum vel religiosorum: quia aliàs non posset dare iurisdictionẽ in personas ecclesiasticas.Item oportet quòd iste electus sit clericus:quia aliàs iurisdictio spiritualis in eum non caderet.vt in.c.causam.de præscript.&.c.ecclesia sanctæ mariæ. de constitu. ¶ † Et ex his aliàs dixi,& etiam nunc confirmo,quòd si vniuersitas scholarium est secularis, rector electus ab vniuersitate etiam si sit c lericus,non potest habere iurisdictionem in scholares clericos:quia vt dixi vniuersitas secularis dat iurisdictionem temporalem: non autem spiritualem.quia cùm laici non sint spirituales,non possunt eligendo transferre iurisdictionem spiritualem,& multò fortius hoc procederet si rector esset laicus. Qualiter autem cognoscat an vniuersitas sit secularis vel ecclesiastica.dic si maior pars est secularis, censetur

c.ad apostolicę.de re iud.li.vj.Et ad. de ꝙ dicit̃ ꝓpriè solennis excõicatio.vt dixit glo.in c.si inimicus.xj.q. iij.& de hmõi dictione anathema: vide etiã tex.in.c. præsenti.v.q.ij.& i.c.qsquis.xvi.q. iiij.& vnde dicat̃ anathema habetur p Io.an.in.c. cùm nõ ab homine. de iud.& in.c. si quis presbyterorũ. de reb.eccl. non alie. qd autẽ maranathema de quo hîc fit mẽtio.vide gl. in ver.maranatha. in.d.c.Guilisarius. vbi dicitur ꝙ interpretatur aduẽtus dñi.& quæ differentia sit inter anathema & excõicationẽ. habet in.c. omnes.iij.qõ.iiij. & vide.d.Card.in cle.j.de pœn.&in d.c.cũ nõ ab hoĩe. de iud. vbi dicit ꝙ est mucro corrigens & disciplinãs de quo etiam habetur in.c.dilecto de sen.excom.lib. vj.& in.c. visis.in fi.xvj.q.ij.

SEB. SAPIA. f ¶ Ordinariam. Si consuetudo inducit iurisdictionem in personam alicuius,nõ reqritur cõfirmatio.vt no.Abbas.in.c. nihil. co. v.in glo.fin.de electo.& ꝙ cõsuetudo possit tribuere iurisdictionem tenent omnes per Ias.in.l.more. col. vij.ff.de iuris.om. iu.traditur in.c.cũ cõtingat.de fo.cõpe.nisi habeat violentũ initiũ vt per Abb.in. c.ij.j. de purga.vulg. Item nisi quando non præsumit̃ de sciẽtia & patientia superioris.vt p Bar. in.l.si publicanus. §.fi.ff.de publi.& vectiga.& in.l.j.§. Idem. ff. de aqua plu.arc.de quo latè per Ias.in.l.imperium.col.vj.ff. ff.de iuri.om. iud. Item nisi in causis maioribꝰ & arduis secundũ Abb. in c.literas in.ij. col. de resti.spol.

ſetur vniuerſitas ſecularis.vt dixi plenè in.c. ex literis.de conſti.& Bar.ponit in.l.fi.ff.de colle.illi.& vide an clerici ſubijciãtur recto ri maximè ſi ſint ciues:ea quæ plenè tetigi in.c. ſi diligenti. de foro compe. ¶ †De vno etiã dubito,præſuppoſito ꝙ vniuerſitas ſcho lariũ ſit eccleſiaſtica:nũquid electus in rectorẽ poſſet habere iuriſ ditionẽ in clericos,ex quo nõ recipit cõfirmationẽ à ſuperiore ec cleſiaſtico.nã Hoſti.generaliter loquẽdo & Inn.in prin.ſuæ glo.di cunt oportere vt electus cõfirmetur à ſuperiore:ſed poſteà in me dio gl.nõ videtur aliquid repetere de cõfirmatione.vnde põt dubi tari nũquid clerici exercẽtes ꝓfeſſionẽ licitã faciãt collegiũ extra eccleſiã:ita vt electus per eos in rectorẽ habeat in ipſos iuriſdictio nem.nã de laicis certũ eſt ꝙ ſi exercẽt aliquã ꝓfeſſionẽ licitã, puta q̃ ſunt ſcholares,barbitõſores,ſutores:& ſimiles,pñt enĩ iſti ſe cõ gregare,&eligere ſibi rectorẽ q̃ habebit ordiariã iuriſdictionẽ ĩ ci uilib⁹quæ oriũtur occaſione ſocietatis & ꝓfeſſiõis.¶ †Et quãquã poſſunt iſti coueniri ſub iſto rectore:ſi tamẽ cõueniuntur ſub ma iore iudice loci:puta poteſtate, nõ poſſunt declinare illius iuriſdi ctionem:vt eſt caſus no.in.l.fi.C.de iuriſ.om.iud.& no.hîc Inn.& Bart.in.d.l.fi.nã in clericis(vt dixi) dubito per.c.ſignificaſti.de fo. compe.&.c.de perſona.xj.q.j.nam Eps eſt eorũ ordinarius.nec de bent facere ſibi iſta collegia,ex quo nõ ſunt in eccleſia, vel ſaltẽ nõ habent confirmationẽ ab Epõ.nullo enĩ iure hoc cauetur. & ideo ꝑ illã.l.fi. gl.loq̃r ĩ laicis nõ recederẽt à diſpoſitiõe canonũ diſponẽ tiũ ſup iuriſdictiõe clericorũ.in hoc tñ vide qđ dixi ĩ.d.c.ſi diligẽti. ¶ †Vnũ tñ ſcias ꝙ ceſſante cõſuetudĩe iſti q̃ ſunt de collegio eccle ſiaſtico,licet ſubſint eorũ p̄lato inferiori:vt puta Prępoſito eccle- ſiæ collegiatę:tamen in criminalibus corã ſolo Epõ ſunt cõuenien di.xvj.q.ij.c.viſis.in fi.& in.d.c.de perſona.Itẽ in ciuilibus ſi cõue- nirentur coram Epõ nõ poſſunt declinare ſuã iuriſdictionẽ:& di- cere ꝙ volunt cõueniri ſub eorũ prælato inferiori:quia Eps con- currit in iuriſdictiõe cũ iſtis prælatis inferioribus,& locus eſt pręuentioni.arg.in.d.l.fi.& ſentit hîc Inno.niſi aliud habeat cõſuetu- do:& per hoc quod dicã in gl.ſequen.¶ †In monachis tamẽ aliud videtur dicendũ.ſ.quòd primo loco cõueniendi ſunt corã eorum Abbate,& nõ corã Epõ.quia immediatè habent Abbatem loco Dei ſupra eorũ caput.vt in.c.ſi religioſus.de elec.lib.vj.& in.c. ij. de teſta.e.lib.vnde monachus magis tenetur obedire Abbati,quã Epiſcopo.vt not.glo.xj.q.iij.c.qui reſiſtit.& habet Abbas iuriſdi - ctionem in monachos[a] etiã in criminalibus.vt patet in ca.ea quæ. & in.c.in ſingulis.de ſta.regu.vbicũq; deliquerint.vt.xviij.q.ij.ca. Abbates.ſi tamẽ eſſet crimẽ propter quod veniret imponẽda pœ na depoſitionis:tũc nõ Abbas ſed Eps cognoſcere debet.d.c.viſis. in fi.&.xviij.q.ij.monaſteria.Idẽ ſi Abbas eſſet negligens in corri gendo.vt.j.e.c.quanto.& licet in his ſint opi.vt no.in.d.c.quanto. tamen id quod dixi puto verius.vt videtur velle Ioã.de lig. in cle. ne in agro.de ſta.regu. pleniſsimè vide circa hãc materiam per me dicta in.d.c.ſi quis contra cle.in repe.& in.c.cũ contingat.in lectu. eo.ti.vbi tractaui quã iuriſdictionẽ habeãt oẽs iſti inferiores præ- lati citra Epm.vnum tamẽ ſcias ꝙ nullus citra Epiſcopum de iure communi habet territorium in diœceſi.vnde tota diœceſis eſt ter ritoriũ Epi in ſpiritualibus.xvj.q.vij.c.oẽs baſilicæ.& in.c.j.ſ.eo. & in.c.cũ Eps.j.e.li.vj.Ex quo infertur† ꝙ ſi cleric⁹ deliquit in mo naſterio alicuius Abbatis nõ ſubijcitur rõne criminis iuriſdictio- ni Abbatis:ſed Epi loci.ad hoc.c.cũ cõtingat.præalleg.An aũt in- ferior Epõ poſsit pręſcribere territoriũ contra Epm,dixi plenè in d.c.cũ contingat.& ſecundũ hoc limita iſtã gl.In glo.ij. ibi, *ſemper præſumitur.* Vult ergo glo.ꝙ excõicatio ſemper præſumẽda eſt iu- ſta,donec probetur contrariũ.tu dic hoc procedere ſi nõ fuit ap- pellatũ:ſed ſi fuit appellatũ ab excõicatione:licet appellatio nõ ſu- ſpẽdat vinculũ:vt in.c.paſtoralis.de appel.tñ ſuſpẽdit p̄ſumptionẽ iuſtitiæ.vñ oportet ꝙ ſuperior probet cãm iuſtã,ſicut cõtingit in alijs ſentẽtijs vt no.Inn.ĩ.c.bonę.el.ij.de poſtu.p̄la.& tene illud mẽ ti.facit qđ ipſe no.ĩ.c.cũ in iure.ſ.de of.leg.¶ In gl.fi.ibi:*cũ ſit ſuper- rior & ordinarius.* No.ſingulariter iſtã gl.& nõ tradas eã obliuioni. ex ea enĩ ĩferr̃ ad id qđ.ſ.dixi, ꝙ licet p̄lati ĩferiores habeãt iuriſdi ctionẽ ĩ illos de collegio eorũ:nõ tñ eã obtinẽt excluſo Epõ: ſed ac cumulatiuè ad Epm.ita ꝙ iſti nõ faciũt gradũ:ſed Eps cõcurrit tã quã generalis ordinari⁹:& iſti inferiores tãquã ſpeciales.Et ex hoc inferr̃ ad ſolutionẽ gl.ꝙ debet valere abſolutio facta ab Epõ,& li- cet qđã tenuerit cõtrariũ.vt Hug.& Gul.na ſo.& Arc.ſ.c.ij.de cõſti.li.vj.& in.c.vnico.de maio.& obe.li.vj.Alij tñ doc.cõiter ſequunr̃ gl. & adducũt qđ habet̃ in auſ.de defen.ciui. in prin.vbi dicit̃ ꝙ defenſor ciuitatis cui ęqui paratur Eps põt cognoſcere de cauſis ſubdito rũ omiſsis magiſtratibus inferioribus. ad idẽ pro opi.gl.facit.c.venerabilibus.§. vbi autem. de ſentẽ.excõ.li.vj.& dicit Abb.ꝙ vbi cõcur rit iuriſdictio immediata & mediata: valet ab ſolutio facta à ſuperiore:& idẽ in effectu ſen- tit hîc Vinc.dicens ꝙ vbi cauſę ſunt cões ſupe riori & inferiori,ſi ſuperior citat, præferen- dus eſt.arg.in.l.iudiciũ.ff.de iud.ſed melius fa cit.l.contra pupillum.ff. de rei iudi. ſecus au- tem ſecundum eum vbi cauſæ non ſunt com- munes.ponit exẽplũ in monacho, qui magis tenetur obedire Abbati quã Epõ. ¶ †Itẽ in ſubdito Epiſcopi,q̃ magis tenet̃ obedire Epõ quã Archiepiſcopo.hoc vltimũ eſt abſolutũ & clarũ.vt in.c.paſtoralis.j.eo.in monacho tñ ſunt opi.vt no.in.c.quãtò.j.eo.& no.hãc opi. Vinc.nã apertè ſentit quod ſuprà dixi in cau- ſa monachi,ꝙ eſt prius tractanda corã Abba- te,quã coram Epõ.& vide quod no.ad mate- riã gl.in.c.paſtoralis.j.eo.parallelle.in prin. &c.

[a] In.l. imperiũ.col. vij.ff.de iuriſ.om. iudi. Item niſi in cauſis maioribus & arduis ſecũdũ Abb.i.c.literas.in ij.col.de reſti.ſpo. ¶In monachos. Adde Cal.cõſ.iij. de act. & idẽ qđ Abb.hîc tenet Ro ma.cõſil.cclxxv.

ZACHARIAS.

¶Adde Inno. in c.ſtatuimus.in fi. j.de trãſac.eundẽ & Ioã.an.in.c.ex frequẽtibus.de in ſti.& Feli.remiſsi uè in.c.ij.col.j. in ij.no.in ver.ſecun dò limita.j.de ſen ten.excom.

SVMMARIVM.

1. *Patronus præſentando indignum,an ſit priuatus po teſtate præſentandi.5.*
2. *Sede vacante an poßit capitulũ conferre beneficia?*
3. *Fructus eccleſiæ vacantis debent cõuerti in vtilita tem eccleſiæ:vel ſeruantur pro futuro rectore.*
4. *Patronus laicus non habet cuſtodiã eccleſiæ vacan tis:niſi ex conſuetudine per ſedem apoſtolicã ap probata,patronus verò clericus habet.8.*
6. *Patronus ſi fuerit negligens in præſentando,deuol- uitur poteſtas conferendi ad illum ad quem per- tinebat inſtitutio.*
7. *Patroni ſi ſuper iurepatronatus contendant, debet interim Epiſcopus prouidere vacanti eccleſiæ,ſal- uo iure vincentis.*
8. *Eccleſiæ vacantis cuſtodia pertinet ad illum qui ha bet ius inſtituendi in ea.*
9. *Eccleſia vacãs debet regi per œconomum,donec ſi- bi prouideatur per patronum vel collatorem in- tra tempus eis datum.*

CAP. IIII.

CVm vos. Si ordinatio va cantis eccleſiæ etiã patronatæ ex iuſta cã differt̃, eſt ibi ꝑ Epm œconom⁹ ponẽd⁹. Cõis diuiſio.Secũda. *fraternitati.* ¶ Caſus lite ra.Patroni eccleſiarũ Cantuarien. prouinciæ præſentabãt ad vacãtes eccleſias perſonas mi nus idoneas.propter quod ordinatio eccleſia rũ differebatur,vel etiã inter p̄ſentatores, & prælatos alia diſcordia emergebat. Quæſitũ fuit à dño Papa qđ ſuper hoc iſtis prælatis eſ- ſet faciendũ.Mãdat Papa,quatenus ſi aliq̃n in vacãtibus eccleſijs in q̃bus eccleſiaſtica perſo na præſentationẽ nõ habet,vel q̃a minus ido- nei præſentant̃,vel alia de cã,nõ poſſunt per- ſonas ordinare,ponãt in eccleſijs œconomos qui debeãt recipere fructus.& eos expendere in vtilitatẽ eccleſiarũ:vel conſeruare quouſq; perſonæ idoneæ ibi fuerint inſtitutæ. Bern. ¶ †Not.j.argum.oppo.ex text.ꝙ non eoipſo ꝙ patronus laicus præſentat indignum eſt pri

uatꝰ poteſtate pręſentãdi.nã ſi hoc eſſet verũ, cûm hîc præſupponatur ꝙ præſentatꝰ eſſet indignus,nõ ponereť œconomꝰ: ſed Ep̃s ꝓuideret de rectore.& de hoc dic vt latius.j.dicam. ¶ No. ij. ꝙ vbi differtur ꝓuiſio eccleſiæ,nec ſuperior põt iuridicè prouidere de rectore,debet ibi poni œconomus. Et ex hoc & ex text. habes caſum ꝙ qui nõ põt ponere rectorẽ in eccleſia,ponat œconomum. ¶ † Et facit optimè iſte tex.ad ꝓbandũ ꝙ capitulũ ſede vacante põt ponere œconomũ in bñficijs vacantibus,quorũ collatio pertinet ad Ep̃m. vnde licet capitulũ nõ ſuccedat in poteſtate cõferendi talia beneficia:[a] vt in.c.vnico.ne ſede vacan. li.vj.põt tñ ibi ponere œconomũ.arg. hîc.& hoc videtur velle Io.An.in.d.c.vnico. ne ſede vacante.lib.vj.quod dictũ tene mẽti.¶ † Vlt. no.quid faciendũ de reditibus prouenĩetibus eccleſiæ vacãti:nã debẽt cõuerti in vtilitatem eccleſiæ,vel cõſeruari ꝓ futuris rectoribꝰ:ergo nõ debet Ep̃s vel alius prælatꝰ,vel patronꝰ illos fructus occupare.imò accipiens incurrit hodie pœnam.de qua in.c.fi.j.eo.li.vj. Et in eccleſijs cathedralibꝰ & collegiatis vacãtibꝰ nõ habet locũ pœna.c.qa ſępe.de ele.li.vj.¶ † In gl.j.in fi. Vult ergo gl.ꝙ id quod diſponiť hîc in eccleſia patronata laicorũ habeat locũ etiã in eccleſia q̃ eſt iuriſpatronatus clericorũ: & idẽ Lan.hîc.dicẽs ꝙ tex.narrat factũ.vñ ſecundum Hoſti.idẽ in vtriſq;.Sed tu dic meliꝰ poſt Inn.ꝙ cũ miniſterio tex.ꝓuidet ſolũ in eccleſijs patronatis laicorũ: qa patronatꝰ laicꝰ licet debeat defẽdere bona eccľię.xvj.q.vij.c.filijs. non tñ h;ʒ cuſtodiã eccleſię vacãtis,niſi ſit priuilegiatꝰ:vľ hoc habeat ex cõſuetudine approbata p ſedẽ apoſtolicã:vnde ceſſante approbatione Papę nõ valeret cõſuetudo.ſecundũ Hoſti.vt laicꝰ habeat cuſtodiã eccleſię vacãtis.ar. in.c.j.de cõſue.& in.c.cũ terra.de ele.Et no.bñ hoc verbũ:qa in multis eccleſijs de facto ſeruať cõtrariũ:ſed ſi patronꝰ eſt clericꝰ:tunc ip̃e habet cuſtodiã eccleſiæ vacãtis.ar.in.c.bonæ. de app.& in.c.cũ & plãtare.§.i eccleſijs. de priui.Et ideò tunc nõ eſt ponendus œconomus per Ep̃m.& ideò hæc litera voluit prouidere cũ perſona non eccleſiaſtica habet patronatum.& tene menti in hoc iſtũ tex.ſecundum hunc intellectum,& intelligo patronum eccleſiaſticũ eũ cui cõpetit iuſpatronatus rõne eccleſiæ .nã ſi cõpeteret rõne patrimonii,talis eſt cẽſendus in hoc iure tãquã laicus:vt legi.& no.in.c.cũ dilectus.de iurep. Tractãt ẽt hîc Doc.qs habeat cuſtodiã eccleſiæ cathedralis.ego de oĩbus plenè dixi in.d.c.bonę. & dic vt ibi.¶ † In gl.ij.in fi.Not.bñ iſtã gl.ad quã quotidiè fit remiſſio,cũ q̃riť nũqd patronus p̃ſentãdo indignũ ſit priuatus ipſo facto pro ea vice ptãte præſentãdi[b]:& cõcludit gl.ꝙ ſi eſt patronus eccleſiaſticus,priuať ipſo facto:ſecus ſi eſt ſecularis.Sed ad.§.ſi qs oratorij domũ.q facit in cõtrariũ.rñdet ꝙ nõ procedit de iure canonico:qa ſtãdum eſt canoni & nõ legi.hãc cõcluſionẽ gl.impugnat Io.an.ꝓcederet eñ ſi canõ exp̃ſsè diceret ꝙ nõ ſit priuatꝰ:ſed hoc nullibi caueť:ergo ſtãdũ eſt legi.nõ obſtãte ſi dicať ꝙ patronꝰ ſecularis põt variare p̃ſentãdo ſcd̃m.vt in.c.cũ aũt.de iurep.qa illud poſſet procedere qñ p̃ſentaſſet idoneũ vel indignũ ignorãter: ita ꝙ eſſet priuatus.Opi.gl.tenuit Arch.ĩ.c.j.de p̃bẽ.li.vj.ſed Hoſ. hîc p̃cisè tenet ꝙ ſit priuatus ſi ſciẽter p̃ſentauit indignũ .& tenet Inn.ĩ.c.ꝓpoſuit.de fil.p̃ſby.licet hîc loquať alternatiuè.dicit ẽt ꝙ parcẽdũ eſſet laicis ꝓpter ignorãtiã.Io.an.cõcludit ꝙ ſi patronus laicus ſciẽter p̃ſentat indignũ,& perſiſtit in illa p̃ſentatiõe p quatuor mẽſes ſibi pręfixos ad p̃ſentandũ,extũc poterit Ep̃s ꝓuidere de alio:qa paria ſunt nullũ p̃ſentare,vľ minus idoneũ.vt in.c.ij.de trãſla.epi.& in.c.tuę.de cler.nõ reſi. Vñ ſicut Ep̃s põt ꝓuidere elapſo quadrimeſtri & nemine p̃ſentato:vt in.d.c.vnico.de iurep .li. vj.ita ſi fuit p̃ſentatus indignus: ſed ſi tp̃s præfixũ patrono nõ eſt lapſum,poterit patronus ſecularis iterũ p̃ſentare, licet p̃ſentauerit indignũ.nã ſi licitũ eſt patrono ſeculari variare qñ pręſentauit idoneũ,fortius debet eſſe licitũ ſi p̃ſentauit indignũ.nã iura admittũt facilius variationẽ cõtra actũ nullũ:vt in.c.noſti.de elec. ſed ſi patronus eccleſiaſticus ignorãter præſentauit indignũ,nõ põt variare vſq; ad caſſationẽ:& poſt caſſationẽ habet tp̃s integrũ ad pręſentãdũ.ar.in.c.ſi electio.de ele.li.vj.Et ad. §.ſi qs oratorij domũ. rñdet Io. an.ꝙ nõ probat,ꝙ Ep̃s poſsit aliũ inſtituere præſentato indigno:qa ſolũ dicit ꝙ pręſentato indigno debet Ep̃s procurare vt inſtituať idoneus qđ põt intelligi ſolicitãdo.ſ. patronũ .cũ hac opi.Io.an.tranſit hîc.d.Ant.ſed tu vide Fed.cõſi.cij.ꝓpe fi.vbi vr̃ tenere opi.iſtius gl.nihil tñ boni adducit:ſed do.de Ro.deciſ. ccv. apertè tenẽt cõtrariũ:ꝙ patronus ſit priuatus p.d.§.ſi qs oratorij domũ.Io.de lig.idẽ hîc adducit.nã ſi eligẽtes vel habẽtes collationẽ de iure cõi priuanť ipſo facto eligẽdo vel inſtituẽdo indignũ,vt in.c.cũ in cũctis.de elec.fortius idẽ dicẽdũ in patronis,qui habent præſentationẽ ex ſola gratia. Ad idẽ optimè facit tex.in auť .de eccle.tit.§.ſi qs ædificationẽ.vbi dr̃ ꝙ ſi patronus præfecit hoſpitali rectorẽ indignũ,Ep̃s illo remoto debet ponere idoneũ.& hãc opi. puto veriſsimã.licet.d.Car.ſequať opi.gl.& ad.§.ſi qs oratorij domũ.dic ꝙ rñſio Io.an.nõ eſt bona:qa tex.ibi dicit quoſcunq; præſentauerit &c.& ſic Ep̃s habet præponere idoneũ pręſentato indigno p patronũ.& ad iſtũ tex.dic ꝙ nõ loquiť qñ ſciẽter fuit pręſentatus indignus. hãc opi.vr̃ ſentire Bar.in.l.cũ quidã.ff.de leg. ij.& ibi bonus tex.iũcta gl.vbi probať ꝙ ſi qs habet electionẽ ex diſpoſitione teſtatoris,ſi eligit indignũ priuať ipſo facto poteſtate eligendi.quod no. Adduco aliã bonam rationem.vbicunq; alicui ex priuilegio,ſeu gratia cõpetit poteſtas eligẽdi vel poſtulãdi,ſi ſcienter eligit vel poſtulat indignũ, ipſo facto pdit ptãtem ſibi tributã:qa diciť abuti priuilegio.tex.eſt no.in.c.gratũ.de poſtul.præla. facit.c.priuilegiũ.xj.q.iij.ſed patronꝰ habet ptãtẽ eligẽdi ſeu præſentãdi de gratia.vt in.c.iij.de iurep.præſentãdo ergo ſciẽter indignũ abutiť gratia:& ſic debet eſſe priuatus pro illa vice.& hæc notabis.¶ † Et quod dixi,ꝙ ptãs deuoluitur ad Ep̃m, intellige ſi habet ptãtẽ inſtituẽdi:ſed ſi ptãs inſtituẽdi pertinet, ad aliũ: puta ad Abbatẽ vel capitulũ:tunc ius patroni deuoluiť ad habentẽ inſtitutionẽ:& ſic habebit liberã collationẽ.[c] hoc voluit gl.ſing.quã ſemper tenebis mẽti.in cle.vnica.de ſup.negli.præla.& ſic no.ꝙ illud ius patroni non deuoluitur ad eum ad quem de iure communi pertinet inſtitutio,ſed deuoluitur ad eum qui habet ipſam inſtitutionem:licet de iure ſpeciali. ¶ † In gloſſ.penulti. Not .primò ex iſta gloſſ.intellectum ad.c.quoniam.&.c.cùm propter.de iurepatronatus.in quibus iuribus dicitur quòd ſi quæſtio ſuper iurepatronatus non deciditur intra tempus præfixum[d] patronis ad præſentandum, quòd Epiſcopus debet ibi ſtatuere & ponere rectorem ſaluo

---

a ZACHARIAS. ¶ Conferendi talia beneficia.dic hoc eſſe verum, ſi talium beneficiorum collatio ſpectaret ad ſolũ Epiſcopũ.vt no.Io.an.in alleg.c.vnico.ne ſe.vacã.& Phil.fran.in.c.bonæ memoriæ.de appel.& Cardi.qui diſtinguit vt præmiſi in cle.ſtatutũ.qõ.v.de elect.per.c.fi.de regu. iur.lib.vj.&.ſ.alle.c.vnico.ne ſede vacan.

SEB. SAPIA.

b ¶ Poteſtate præſentãdi. Vide Angel.in.auť.de ſanctiſ.epiſ.§. ſi quis oratorij. colla.ix. Abb.in.c.illud.ad fi.& in.c. cũ propter.j.de iurepatrona.

ZACHARIAS.

c ¶ Liberã collationẽ. Adde tu ꝙ patrono negligente intra tp̃s pręſentare,ꝓuidebit Ep̃s de bñficio pviam collationis,nõ aũt p p̃ſentationẽ: vt d. Aeneas de ſal. viſus eſt voluiſſe ſuis ſummarijs huic.c.prępoſitis. nu.vj.ita no.Pet. de ancha. ſignanter. Gemi.in.c.j. §.j.de iurepa. lib. vj. Emẽdabis ergo pręclictũ ſummariũ d. Aeneæ ſupponens loco verbi præſentandi conferendi.

Anto.Franc.

¶ Circa hoc dicas quòd ſi patronus laicus non pręſentat intra tempus à iure præfixũ, vel ſi præſentat indignũ,ſuccedit Epiſcopus in prouidendo eccleſiæ patronatæ. Ita not. voluit Inno. in. c. cùm vos. de offi. or. Et adde ꝙ p̃ſentatũ p patronũ Ep̃ꝰ ſi aliàs eſt dignus ,non poteſt repellere, imò debet acceptare præſentationem : vt not.in.c. decernimus.& ſeq. & ibi bo.glo.xvj.q.vij. & ſi Epiſcopꝰ repellit p̃ſen are nõ repellendũ,teneť ſibi prouidere de beneficio,ex quo ſine cauſa & iniuſtè eum repellit.vt in c.paſtoralis. de iurepatro.& quanto tempore ſit expectandus patronus vt præſentet ad eccleſiam patronatã vacãtem ante,ꝗ Epiſcopus illi prouideat habetur in.c .quoniam.& in.c.eam te.& in.c.cũ propter. de iurepa. & in.c.j.eo.titu.lib.vj. Et adde quòd ſi patroni eccleſiarum deuenerint ad paupertatem,debent ali de facultatibus eccleſiarum patronalium.vt in.c. ſi verò.& in.c.quicunq;.xvj.qõ.vij.& in.c.piæ mentis.ead.cauſa & quæ.& habetur per Inn.&.d.Abb.in rubr.de iurepat.& per Bart.in.l.ſi quis à liberis.in.§.fi.ff.de libe.agno.per Cyn.& Albe.de roſa.in.l.j.& in.l.ij.C.de alen.lib. Et adde etiam quod præſentatio quam facit patronus ad eccleſiam patronatam vacantem,debet fieri Epiſcopo,vt in.c. Epiſcopus.& in.c. cũ laici.de iurepa.& ipſe debet videre an ſit admittendus vel non.vt ibi. & in c.quod autem.eo.ti.nec debet talis præſentatio fieri vicario.vt in.c.pe. & fi.de offi.vica.lib.vj.

d SEB.SAPIA. ¶ Tẽpus præfixũ. Vide Abb.in.c.cũ propter.& in c.eã te.j.de iurepatron.Gemi.in.c.j.eo.titu.li.vj. & caſus in quibus poteſt

a rem[a] saluo iure vincẽtis. Illa iura procedunt quãdo quæstio est inter ipsos patronos de iurepa. ita ꝙ nõ apparet quis eorum sit patronus, nã propter contentionẽ eorum nõ dimittet ecclesiam vacare. Si autẽ est quæstio inter patronum & Epm super iurepatronatus, non habent locũ illa iura. nam si diceremus contrariũ, Eps sæpe fingeret causam & negaret patronũ esse patronũ solũ, vt lapso tẽpore præfixo ad præsentandũ ipse prouideret. Idem est quando est cõtentio super præsentatione iam facta. nam tunc nisi prius decidaꝰ illa quæstio, debet Eps prouidere de rectore. vnde nõ habẽt locũ tũc illa iura, licet quæstio illa non decidatur intra quatuor menses, vel sex. nam cũ ex præsentatione acquiraꝰ ius præsentato, vt notatũ fuit in c. dilectus. s. titu. proxi. non debet præiudicare presentato si quæstio nõ decidiꝰ intra tempus præfixum ad præsentandum, aliàs de facili posset supplantare patronũ. nã cùm nõ teneatur præsentare nisi in fine termini, & Eps habeat examinare personã: & facere edictũ iuxta formã in c. si. de elect. non posset de facili ista quæstio expediri

8 intra illud tẽpus: & hoc idẽ volunt cõiter doc. hîc. ¶ † Secundò no. glos. ꝙ ad illũ spectat custodia ecclesiæ vacãtis qui habet ius instituendi seu conferendi, licet nõ sit Eps. quod dicit Io. an. bene notandũ. & nescio alibi istã gl. potius enim probatur ratione quã iure. nã si habet iste ius prouidendi ecclesiæ de rectore, videtur quòd debeat habere curã rerũ ipsius ecclesiæ donec prouideaꝰ de rectore. pro hac gl. allego bonũ tex. in c. si ij. eo. li. vj. & facit qd not. gl. in d. cle. j. de sup. negli. pla. quod intellige: nisi patronus sit persona ecclesiastica. quia tũc ipse nõ habẽs ius instituendi, habebit custodiã. vt probaꝰ hîc à contrario literæ. & puto ꝙ is qui habet custodiã de iure põt ibi ponere œconomũ. arg. in regu. qui per alium facit. de regu. iur. lib. vj.

9 ¶ † Vltimò quæro nunqd intra tempus præfixum patrono ad præsentãdũ possit Eps ibi ponere œconomum qñ custodia ecclesię ad eũ spectat. Host. ꝙ sic. vñ puto ꝙ cũ superior perpendit ꝙ ecclesiæ de proximo nõ est prouidendũ: ꝙ semper poterit ibi ponere œconomũ, ne bona ecclesiæ dilapidenꝰ. Et aduerte: nam istum œconomum puto institui posse, nõ solũ quando est cõtẽtio inter patronum & Epm: sed etiã nulla quęstione vrgẽte: vt puta si patronus dicit: ego nolo nunc præsentare: qa non habeo personã idoneam præ manibus: volo differre per tempus mihi diffinitum à lege. nam tũc satis est prouidere super hoc de œconomo: & hoc probatur per tex. ibi: *vel alia de causa &c.* Idem dico si beneficiũ nõ est iurispatronatus, & habens collationem vult differre cùm habeat sex menses ad conferendum. vt in c. ij. de conces. pręben. Nã ne ecclesia stet tanto tẽpore sine gubernatione poterit iste ibi ponere œconomum. & hoc probatur habito respectu ad mentẽ literæ. non enĩ intelligit magis prouidere ecclesiæ patronatæ quã liberę, sed de patronata fit mentio, quia sæpe differtur prouisio propter præsentationem patronorum.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio ab excommunicatione & à quolibet alio vinculo, ex falsa causa, non tenet. Idẽ si non expreßit oẽs causas. 3.*
2 *Indicia si non purgantur per reum, habetur pro conuicto. 7.*
4 *Confeßio pœnitentialis debet esse integra, nec potest per partes fieri.*
5 *Excommunicatus pluribus excommunicationibus potest vnica absolutione absolui.*
6 *Excommunicatio lata ex falsa causa, an liget?*

CAP. V.

EX parte. Si constat ordinario ꝙ absolutus à Papa suppreßsit verã causam quare fuerat excõicatus: debet illum remittere ad Papã. Si verò sibi nõ cõstat: est tamen est sibi vrgens suspicio contra eum, debet cogere eum se purgare. Communis diuisio. Secunda ibi: *taliter respondemus.* in qua subdistinguit. & secundũ mẽbrũ ibi: *si verò.* ¶ Casus literalis. Quidã subditi Cantuarieñ. Archiepiscopi excõicati fuerũt iusta de cã: isti excõicati accesserũt ad Papã, supprimentes causas pro quibus fuerunt excõicati: & alias prætẽdẽtes absolutiõis beneficiũ meruerũt. Quæritur an sint habẽdi pro absolutis? Respõdet Papa ꝙ si cõstiterit ita esse cõpellẽdi sunt ad apostolicam sedem redire cũ literis rei veritatẽ continẽtibus: & si de hoc nõ cõstiterit, & suspecti fuerint, compellẽdi sunt purgationẽ præstare ꝙ veritatẽ cõfessi fuerũt in absolu-

1 tione sua impetrãda. Berñ. ¶ † No. primò ar. ex tex. ꝙ ab

b solutio facta ex falsa cã nõ tenet.[b] oportet ergo vt abso-

c lutio[c] teneat ꝙ expressa sit vera causa excõicatiõis. Idẽ videtur dicendũ in absolutione à quolibet peccato: ꝙ nisi peccator expresserit delictũ cũ suis qualitatibus quæ habeant grauare delictum, non cõsequitur verã absolutionem. facit qd legi. & no. de pœni. dis. v. c. j. in prin. ¶ Not. secũdò ꝙ Episcopus põt cõpellere sibi suspectũ de certo delicto ad se purgandũ. quod an sit verũ indistinctè, dicã in gl. fi. ¶ No. tertiò modũ procedẽdi contra eos qui dicunt se obtinuisse dispensationem super irregularitate, vel alia inhabilitate, & dubitatur an expresserint in impetratione veram causam. ¶ Opp. contra tex. nã ex quo isti expresserant aliã causam, nõ erat dubitandũ de nullitate absolutiõis. ar. op. in c. cũ pro cã. de sen. excõ. Solut. dicũt doct. ꝙ in literis absolutionis nõ erat expressa aliqua causa: sed nũc præsumebatur ꝙ aliã causam expresserint. & hæc præsumptio oriebatur: quia pro nephãdo crimine fuerũt excõicati: & in literis dicebatur simpliciter quòd fuerũt absoluti: nec mandabatur aliqua satisfactio. vnde non erat verisimile quòd isti expresserint verã causam. hodie verò ex stylo curiæ exprimitur cã in literis absolutionis. ¶ Secũdò quæritur quõ constare poterit quòd isti suppresserint verã cãm i literis, cũ nõ exprimiꝰ absolutio ꝑ cõfessionẽ istorũ. nã fortè alijs dixerunt, vel erãt

2 testes præsentes quando expresserũt falsam cãm. ¶ † Vltimò hîc quæriꝰ, quid si isti nõ poterũt se purgare? dicũt doc. & bene, ꝙ habebunꝰ pro cõuictis. vt in c. insinuatũ. & in c. de hoc. de simo. & c. accedens. de accu. & qualiter sit præstãda purgatio. dic vt habeꝰ in c. quoties j. de pur.

3 cano. ¶ † In gl. j. ibi: *quod non credo verũ.* & hæc opi. glos. cõiter teneꝰ. Et no. ex hac gl. ꝙ absolutio nõ tenet nõ solùm cũ exprimiꝰ falsa cã: sed etiã cũ nõ expreßit oẽs cau-

d sas propter quas fuit excõicatꝰ: aliàs absolutio nõ ꝓdest[d].

4 ¶ † Et hoc põt adduci ad qstionẽ. Quidã expreßit sacerdoti vnũ peccatũ, & reliqua subticuit: nunqd teneaꝰ illud iterũ cõfiteri, an verò sufficiat cõfiteri ea quę tacuit. Ista gl. põt adduci ꝓ opi. ꝙ sufficit tacita exprimere. hoc põt procedere si per obliuionẽ omisit alia peccata: sed si seriosè, qa voluit cõfiteri per partes, fortè aliud esset dicendũ: qa apparet ꝙ nõ fuit bene cõtritus de illo peccato. & de hac qõne vide gl. de pœ. di. j. c. qs aliqñ. §. nõ si tibi dico. quæ ponit casus in quibus teneꝰ qs iterũ cõfiteri peccata sua. & notabis eam.

5 ¶ † Secundò no. ex gl. ꝙ à pluri-

e bꝰ[e] excõicationibus põt quis liberari vnica absolutione: dummodò absoluẽs habeat potestatẽ iure proprio, vel

6 ex cõmissione aliorũ. ¶ † Tertiò bo. ex fi. gl. vnã differentiã inter absolutionẽ & excõicationẽ: nã excõicatio lata ex falsa causa tenet, secus in absolutione. sed ego non puto verã hãc differentiã. nã si excõicator credebat cãm veram quæ erat falsa, & nõ fuisset excõicaturus si sciuisset illam falsam, puto ꝙ ille nõ erit excõicatus: licet cautũ sit obtinere absolutionẽ. Excõicatio enĩ sumit vires ab intẽtione excõicatoris. ad hoc facit quod no. per glo. in c. ij. de testi. cogẽ. & in c. p. & g. de offi. dele. & in c. j. de iudi. sed vbi excõicator intẽdebat oĩno excõicare, tunc excõicatio tenet, licet sit iniusta, & ita loquuntur iura alle. in gl. & idẽ esset in absolutiõe: quia si absoluens intendebat oĩno absoluere, etiã si causa expressa oĩno esset falsa, vel

tt ij

Episcopꝰ sine patroni præsentatione vide per Fel. in c. cũ Bertoldꝰ. col. iij. de re iudic.

a ¶ Ponere rectorem. Adde de hoc & de sequentibus videndum Lap. alleg. lxxviij.

ZACHARIAS.

b ¶ Absolutio ex falsa causa non tenet. Adde quod Rot. dec. cccxcix. incip. si pronuntietur. in nouis tenet contrariũ per gl. xj. q. j. in sum. Idem tenet Phil. Frãc. in c. qua fi õ te. q. v. de appel.

SEB. SAPIA.

c ¶ Vt absolutio. Facit quod not. Bart. in. l. si duas. in fi. prin. ff. de excusa. tuto. in lect. Nic. de nea. vbi dicit ꝙ absolutio ab excõicatiõe, ꝑdest ita demũ si ẽ notificata excõicatiõe vide ẽt quod not. Ang. in. l. si hæredes. & i. l. si domꝰ. ff. de serui. vr. prædi. & Bar. i. l. de pupillo. §. si puriũ. versi. vlterius inducã ad quęstio. ff. de ope. no. nũciat. vbi tangit an vna absolutio sufficiat qñ sunt plures excõicatiões. & videtur velle ꝙ sic qñ oẽs causę sunt expressę excõicatiõis. de quo ibi multa per Alexan.

d ¶ Nõ prodest. Adde qd voluit Roma. cõsi. cccxxvj.

SEB. SAPIA.

e ¶ A pluribꝰ. Vide Cardi. in cle. ij. in pe. qõ. de sen. excõ. & Specu. in ti. de sen. §. vt autem. ver. & no.

iniusta, tenebit absolutio: vt in. c. venerabilibus. in. §. vbi autē. de sen. excō. li. vj. vbi tex. not. Nec ob. pdictis. c. quia circa. de quo gl. opponit: qa cōiter ille tex. intelligit ꝙ dispensatio ibi nō tenuit, ppter expressionē falsæ causæ: sed Papa illā tolerauit gratiosè. & pro hoc de fil. presby. c. j. & . ij. li. vj. vbi patet ꝙ dispēsatio est nulla si fuit obtēta p subreptionē. ¶ † In gl. fi. in fi. Aduerte: qa hæc gl. videtur destruere tex. nā i litera nulla fit mētio de imfamia: sed solùm de suspiciōe. Itē sequeret ex gl. ꝙ ex suspiciōe vrgēti sine infamia nō pōt indici purgatio. cui9 contrariū pbat in. c. inter.[a] de purg. cano. vbi tex. notabilis ponit suspicionē & infamiā pro causis sufficientibus ad purgationē[b] indicendā, vnde Inn. & Host. dicūt hic ꝙ Epi suspicio sufficit. dixit tamē Inno. ꝙ suspicio debet esse vrgēs. i. magna. Et pro dicto Inno. optimè facit. c. tua. j. de coha. cle. & mulie. Io. an. cōcordādo dicit: ꝙ aut est suspicio soli9 Epi clādestina, & nō sufficit. ar. vj. q. ij. c. si tm̄. & . c. placuit. & nota hoc dictū. aut Epi, & aliorū: & est probabilis: & tūc poterit indici purgatio. ad hoc vide bonū tex. cū gl. & quod super eo no. in. c. omnibus. ij. q. v. ego hunc articulū lati9 examinaui. in. c. qualiter & qn̄. el. ij. de accu. & dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio non fertur propter delictum, sed propter contumaciam surgentem ex eo.*

Excommunicati sunt ipso iure contrahentes matrimonium in gradu prohibito.

2 *Delegatus si est negligens, ordinarius non potest se intromittere nisi ex negligentia delegati partes perseuerarent in peccato. §. vide. j. c. proximo.*

3 *Papæ non est obediendum in cōcernentibus peccatum.*

CAP. VI.

Significauit. Propter periculū animę supplet ordinarius desidiā, vel malitiā delegati. vel clarius summa sic. Si ex desidia vel malitia delegati Papę quis perseuerat in peccato, ordinarius loci pōt supplere, nō obstāte ꝙ causa fuerit delegato cōmissa. & est casus notabilis & singularis. Cōis diuisio. Secūda ibi: *cū itaque.* ¶ Casus literalis. Duobus modis pōt poni casus. primò sic: aliq contraxerūt matrimoniū: & publica fama erat ꝙ erant cōsanguinei vel affines, & scādalū hoc nūciatū fuit Epō, siue accusatū fuit matrimoniū. Vnde Eps illos citauit: ipsi fuerūt cōtumaces, & nō venerūt: propter quod Eps illos excōicauit. ipsi appellauerūt, alij etiā p simplicē querelā significauerūt hoc dn̄o Papæ: & ꝙ ipsi non erāt cōsanguinei, aut affines. Et sic literas sup hoc obtinuerūt ad iudices delegatos: iudices absoluerūt illos &c. put sequit. Et cū isti fuerūt absoluti, iudices delegati nō accedunt ad locū vbi testes ad pbādū cōsanguinitatē vel affinitatē debēt pduci. nec alios p receptiōe testiū illuc trāsmittunt, & remanēt in culpa, & causa vlteri9 non pcedit. Quærebat quid iuris esset? Respondet Papa ꝙ dolus & fraus nō debēt istis patrocinari. Et p malitia vel desidia iudicis delegati nō debet qs remanere in culpa cōiunctionis iniquæ: & ideò quoties ea q̄ dicta sunt cōtigerit euenire, licitè pōt ordinarius taliter absolutos in pristinā excōicationis sentētiā reuocare, & tandiu taliter retinere ligatos quousq; causa in testiū receptione & alijs legitimū incipiat habere progressum. Ber. ¶ † No. ꝙ stātes in peccato incœstus etiā sub colore matrimonij, possunt & debent excōicari p Epm loci. intellige si moniti nolūt à peccato desistere: qa excōicatio nō est ferēda immediatè pter delictū: sed propter cōtumaciā surgentē ex delicto. vt in. c. sacro. de sen. excō. not. gl. xj. q. iij. Epi. hodie verò contrahentes scienter in gradu phibito sunt ipso facto excōicati[c]: vt in cle. vnica. de cōsang. & affini. ¶ † Secūdò no. casum singularē, in quo ordinarius supplet negligētiam seu militiā delegati Papæ, & impedit se de causa alteri cōmissa per Papā, scilicet qn̄ ex negligētia seu malitia delegati nutritur peccatū. vnde licet iste tex. loquat cūm aliqui remanēt in peccato incœstus: idē tn̄ est secundum doct. in quolibet alio peccato. narrat eñ hic factū. vnde ratio vera decidēdi fuit, ne partes remanerēt in peccato: & ideò vbicūq; subest talis causa, semper ordinarius pōt insurgere, & occurrere vt peccatū euitet. Et ex hac rōne dico ꝙ etiā si Eps nunquā prius excōicasset, nec aliter cōtra partes processisset: sed causa à primordio fuisset commissa delegato, si delegatus est negligēs in procedēdo, & partes interim remanēt in peccato, poterit & debebit ordinarius procedere contra partes saltē excōicando, nisi procedant in causa corā delegato. Secus autē est vbi non immineret peccatū: vt puta quia causa esset pecuniaria: nam tūc delegato Papæ negligēte ordinari9 se non intromittit, sed recurrendū est ad ipsum papā secundū Hosti. & bene. nā ex quo cā fuit cōmissa delegato, exempta est à manibus ordinarij. vnde non pōt ordinari9 se intromittere. vt in. c. studuisti. de offi. leg. nā rōne peccati ponitur hic casus specialis. secus ergo vbi nō imminet peccatū. ar. hic per locū à speciali: & hoc not. ¶ Sed q̄ro, qd si Papa absoluisset exp̄ssa falsa cā? & dic ꝙ absolutio nō teneret: & ea nō obstāte posset ordinarius procedere cōtra partem. arg. §. c. proxi. ¶ † Sed dubiū est, qd si Papa de oībus certificatus absoluit, & mandat ordinario vt deinceps illos non molestet, nunqd tenet ordinarius in hoc obedire Papæ. Sol. dicit Hosti. multū notanter, ꝙ aut est casus in quo Papa pōt dispensare, & tenet illi obedire: aut non pōt dispensare, & nō tenetur obedire: qa poti9 tenet obedire Deo quā Papæ. xj. q. iij. c. qui resistit. & . c. si dn̄s. & . c. Iulianus. Et nota singulariter hoc dictū, ꝙ ex mādato Papæ non tenetur ordinarius aliquos admittere in peccato mortali[d]: & idem sentit Io. an. in. c. si qn̄. de rescri. cū Papa mandat[e] prouideri notoriè indigno de aliquo beneficio: & est tanta indignitas ꝙ sine peccato pareri non pōt. Idē sentit Inno. in. c. inquisitioni. de sen. excō. vbi notanter dicit ꝙ Papæ parendū nō est, vbi de suo mādato præsumit malū futurū, vel aliquod scandalū[f]. probat hoc rōne. Mādato id quod in se est peccatū in quo dispēsare non pōt excedit fines suæ potestatis: quia Papa nō recipit potestatem peccādi. xl. dis. c. j. & ideò sibi impune non petet cū non sit ibi censendus Papa: sed priuata persona. ar. in. l. fi. de iuris. om. iudi. & in. c. ij. de cōsti. lib. vj. Et idē dic in lege ipsius Papæ, vel cuiuscunq; principis: nā si est iniusta, & cōtinet in se peccatū nō remissibile per ipsum principem: talis lex nō est à subditis recipiēda. iiij. di. c. erit aūt lex. & in. l. fi. C. si cōtra ius vel vti. publi. & sentit ibi Bar. & in. l. oēs populi. ff. de iusti. & iur. ¶ † In gl. j. Pro intellectu gl. oppo. sentētia excōicationis nō est ferenda ab hoīe propter crimē: sed propter cōtumaciā: aut in non parendo: aut in non veniendo: vt in. c. sacro. de sen. excō. & est gl. no. xj. q. iij. Epi. sed isti fuerūt excōicati pro hac nepharia & incœstuosa coniunctione, quare malè. Sol. gl. j. (vt arbitror) metu contrarij soluēdo ponit duos alios intellectus. primus ꝙ sententia diuortij prius fuit lata cōtra istos: & quia illi parēre noluerūt, fuerūt excōicati. secūdus intellect9 colligitur ex gl. seq. de quibus ista gl. facit mentionē, ꝙ ante sententiā diffinitiuā isti fuerūt excōicati: quod declara secundū intellectum quē ponit hic Inno. videlicet ꝙ iudex ex officio procedēs p notorio conturbernio, istos nolentes inuicē recedere excommunicauit: & sic isti excōicati impetrauerunt literas à Papa, in quibus dicebatur quòd isti asserebant se iniustè excōicatos, & mandabatur excommunicarori vt istos absolueret si ita esset: aliòquin mandabatur delegatis vt hoc exequerentur secundū tenorem. c. ab excōicato. de rescript. Alij aliter intelligunt, sed conclude vt placet Hostiē. & Ioan. and. quod etiam approbo: quia nō est vis qualitercunq; fuerit processum, etiam si ad petitionē accusatoris: licet

a ¶ Inter. Pondera bene: qa. c. nos in ter. de purg. cano. loquit i infamato de crimine: pquo venit imponenda pœna. hoc de excōicato absoluto. & sic ibi agitur de grauiori præiudicio: & etiā malè dicunt ꝙ si est suspicio Epi & aliorū, vt indicat purgatio in crimine: quia est cōtra casum illius. c. Andræ. Barba.

b ¶ Purgationē. Adde qd̄ voluit Roma. cōsi. ccclj.

c ¶ Excōicati. Adde latè Roma. consil. cccccvj.

ZACHARIAS.

d ¶ In peccato mortali. Adde quod not. in apostil. ad istū in. c. firmiter. §. vna verò. nu. v. i ver. vnica est ecclesia. §. de sum. trini. & fide catho. & in apostil. ad eundē. in. c. canonū statuta. nu. ij. in apostil. versi. oēm creaturā. vbi plenè examinaui vtrobiq;, an & qn̄ sit Papæ parendū. §. de constitutio.

SEB. SAPIA.

e ¶ Papa mādat. Vide Abb. in. c. cū teneamur. de prębē. & Feli. in. c. si qn̄. col. j. de rescri. vbi dicit ꝙ Papæ nō est obediendū qn̄ imminet peccatū. vnde dicit Bal. in c. olim ex literis. in fi. de rescri. ꝙ si cōtra Papā scādalizantē ecclesiam primò vtendū est verbis, deinde herbis, tertiò lapidib9.

f ¶ Scandalum. Adde Roma. consil. cccxlv.

¶ Mitti vt iurent. Adde ꝙ Rom.sing.suis.fol.iiij.dicit ꝙ pauper nobilis q ob verecũdiam non audet exire domum, gaudet priuilegio.l.ad personas. ZACHARIAS. ¶ Adde quòd est sing.nu.clvxij.quod incip.Itẽ quęro an illa.l.vbi allegat casum singula.in.c.ij.de iudic.lib.vj. sed ne fallaris, dic ꝙ voluit alleg.gl.fi.in alle.c.ij.cui adde Soci.in.l.inuiti.in gl.ma.ff.de testi.facit text.in.l. eadẽ. ff. ex quib. cau.maio. Ant.Francis.

¶ An pauperes gaudeãt priuilegio.l. ad psonas. Dicas ꝙ sic, qñ est constitut⁹ in tali paupertate vt non posit absq; ignominia. qa fortè vestibus caret, ideò nõ audet venire ad iudiciũ, & ideò dicebat Bal. per illum text.in l.si quis ad declinandã.C. de epis. & cle. ꝙ licet quis non sit oĩno mẽdicus tñ si scd'm statum suorũ nataliũ in aliquo indiget sustentatione, cõnumerat inter paupes, & ibi dicit ꝙ tali in subsidiũ vitæ, & pro maritãdis filiab⁹ poterit aliqd dari tanquã pauperi per Epm, & p executores, q habent bona inter pauperes dispensare. & quib⁹ priuilegijs gaudeant pauperes vltra plenè not.p Bal.in.d. l.si qs ad declinãdã, habet in.l. nulli.eo.titu.& p Archi. in.c.paup.xj. q.iij.& in.c. statutũ.in. §. insuper. de rescri.li.vj.& tene mẽti bo.glo.in c.in primis. in gl. j.ij.q.j. quę dixit ꝙ causę pauperũ sunt pri⁹ expediẽdę quã causę diuitũ:& in ppria materia ad.l.personas vide quę plenè notã.p Mod.vbi plenè dixi in.c.si qui testiũ.j.de testi.& quis sit cẽsendus pauper, dicas ꝙ est in arbitrio iudicis.vt est gl.ĩ aut. pręterea.C.vñ vir & vxor.& vide gl. in.l.paupertas. ff. de excu.tu.& vide quę plenè habent per Rom. & alios Moder.ĩ.l.si cõstãte.in prin.ff. solu. matri. vnum non omitto, ꝙ relictũ pauperib⁹ videtur relictũ in honorẽ

ris: licet Inno. in hoc aliter intellexerit. nã semper ordinarius potest supplere desidiã & malitiam delegati, ferendo sententiã cõtra perseuerantes in crimine. vt.s. lati⁹ declaraui. ¶ In gl.ij.ibi, *in honore constituti*. puta qa sunt milites, vel doctores, ad quos debet mitti vt iurẽt[a]: vt in.l.ad personas.ff.de iureiuran. dicit tamẽ Goffre. notabile dictũ, ꝙ ad has personas egregias de gratia sola, & non ex necessitate mittitur: quia de iure possent compelli venire ad iudicem.l.ij.§.si pręses.ff.qui ordo in bo.pos.ser. Et hoc no.pro intellectu illius.l.ad psonas. vt intelligatur de honestate, non de necessitate. ¶ 5 † Item glos.fi.ibi: *incœperunt habere delegati*. Pondera glo. apertè enim sentit gl. ꝙ delegat⁹ non perdit iurisdictionẽ: licet sit negligens vel dolosus in procedẽdo, etiã si ex culpa sua foueatur peccatũ, vt hîc ordinarius ergo in casu huius.c. reassumit iurisdictionẽ, non vt diffiniat totã causam, sed vt conuincat partes non prosequẽtes cãm, & remanẽtes in pctõ. Host. intellexit ꝙ delegatus hoc casu perdit iurisdictionẽ, & ordinari⁹ reassumit cãm: sed prim⁹ intellectus magis placet Inno. & Io. An. & cõiter Doct. & videt pfectò magis literæ consonus, intelligẽdo psertim ꝙ hîc fuerit appellatũ. nõ em̃ debet iudex à quo, reassumere iurisdictionẽ, nisi sint lapsa fatalia appellationis: vt in.c. personas. &.c.cũ sit. de appella. Et not. ex fi.gl. & ex tex. casum, in quo admittitur excõicatus ad litigandũ de iniusta excõicatione, absq; eo ꝙ absoluatur in principio causæ. quãdo scilicet prius fuit absolutus, & posteà negligens in procedendo: & ita loquitur iste text. aliâs autẽ debet in principio absolui, nec aliâs debet audiri vt in.c.per tuas. de sen.excom. & in.c. cûm contingat. de offi. dele.

SVMMARIVM.

1. *Abbas si non reuocat monachum vagabundum, potest tunc ordinarius loci reuocare.*
2. *Religiosus vndecunque aliquid acquirat, acquirit monasterio.*
   Monachus potest stipulari monasterio absque aliquo mandato.
   Monachus an æquiparetur seruo?
   Monachus delinquendo non obligat monasterium.
3. *Abbas quam potestatem habeat in monachos?*
4. *Electus in Episcopum non potest appellari Episcopus ante consecrationem.*
5. *Monachus qui de licentia Abbatis est in studio, potest monasteriũ pro suis necessitatibus obligare.*
6. *Archiepiscopus non habet iurisdictionem in subditos Suffraganei, nisi Suffraganeus sit negligens.*

CAP. VII.

QVantò. ¶ Ordinarius supplet negligentiam Abbatis non reuocantis monachum vagabundum. Cõis diuisio. Secunda ibi: *Mandamus*. ¶ Casus literalis. Quidam monachi & alij regulares cũ deberent in

ciuitatis. & ideò actio est popularis.l.si qd relictũ.&.l.ciuitatib⁹.ff.de leg. j.& tene mẽti ꝙ melius est subuenire pauperib⁹ q̃ ecclesijs sumptuosis vestibus & ornamentis ornatis. vt in.c. aurũ habet ecclesia.& in.c. gloria Epi. & in.c.multi.xij.q.ij.& ideò dicimus ꝙ pauperũ bona furant q vltra sibi necessaria retinẽt. vt in.c.sicut hi.xlvij.dist.& in.c.hospitalẽ.xlij.distĩ. Et adde etiam ꝙ sola paupertas nõ facit quẽ ignobilẽ, vt ẽ text.in.l. humilẽ. C. de incest. nup. Deus em̃ permittit qñq; aliquẽ esse pauperẽ, vt per patiẽtiã coronet. vt in.d. c. sicut hi. xlvij. dis. Et adde ꝙ magis est credẽdũ vni pauperi q̃ vsurario diuiti, vel ei qui malè bona acquisiuit: vt no. Cyn.in.d.l.si quis ad declinandã. & in.l.in bonę fidei. C. de iureiu. & generaliter an & qñ paupertas prosit, vel noceat. vide Bar. in.l.si licitas. ff.de offi.pręsi.& Bal.ĩ.l.acceptã.C. de vsu. vbi disputant an paupertas impediat pœnas iudiciales cõmitti & an excuset appellantẽ nõ prosequẽtẽ appellationẽ. de quo vltimo vide Inno. q dicit ꝙ paup excusat à prosecutione appellatiõis. in.c. ex rõne. de app.& q sint grad⁹ paupertatis: & cui cõpetat vera pauptas. & an stat⁹ paupertatis sit licitus. & an liceat statũ paupertatis dãnare. vide bea. Tho. secũda secũdę quæst. clxxxviij. arti.vij. & ĩ summa cõtra gẽtiles. lib.iij. qõ. cxxxj. vsque ad cxxxv. & vltimò tene mẽti ꝙ paup parcè viuẽdo nõ habet meritũ suæ paupertatis: vt est tex.in.c.si em̃ in.qt. de pœni. dis.ij.

claustro diuinis officijs inuigilare, de reditibus ecclesiæ quarũ curã gesserunt, cõgregant pecuniã: & posteà per curias principũ discurrere nõ verentur. factum illorũ venit ad notitiam domini Papæ. Vnde mandat Archiepiscopo diœcesano ipsorũ, quatenus moneat platos prædictorũ regulariũ, vt ipsi corrigant illos, & reuocent ad claustrum propriũ: & si hoc negligenter omiserint: tunc Archiepiscopus moneat illos vt propriũ (si quod habent) resignent in manibus prælatorũ suorum: & vitam regularẽ obseruent: quòd si nõ fecerint, cõpellat eos ad hoc per suspensionem officij, & beneficij appellatiõe remota. Bern. ¶ No. primò ꝙ regulares nõ debent discurrere p curias principũ: & hodie accedẽtes ad curiã principis sine licẽtia superioris sunt excõicati: de quo dic vt habetur in cle. ne in agro.§. quia verò. de statu regu. Dicit tamen Hostien. ꝙ per hoc nõ tollit quin religiosus de licẽtia Abbatis posit deputari obsequio alicuius principis vel Episcopi: licet de facili propter pericula quæ inde sequi possunt Abbas cõsentire non debet[b]. & hoc tenent doct. in.c. ex rescripto. j. de iureiur. pro hoc adduco bonũ tex.ij.q.vij. c.cũ pastoris. vbi dicit ꝙ religiosi possunt esse cubicularij Episcopi[c]: imò Episcopus ibi inducitur vt potius religiosos quã alios habeat. facit quod no. Inno. in.c.cũ.i.&.a. de re iudi. vbi tenet ꝙ pro amico monasterij põt Abbas concedere vt monach⁹ sit illius pcurator. ¶ 2 † Nota secundò, ꝙ pecunia congregata ex prioratibus, seu alijs domib⁹ religiosis non cedit ipsis prioribus seu prælatis, sed debet cõuerti in vtilitatẽ monasterij: & idẽ dic vndecunq; religiosus pecuniã quæsiuerit, siue ex successione cognatorũ, vel aliorum. vt in.l. Deo nobis. C. de epis. & cle. xviij.q.j.c. vnico. siue ex cõtractu. nã scias ꝙ licet simplex monachus non posit contrahere ad vtilitatem suã: tamen ad vtilitatem ecclesiæ seu monasterij tenet cõtractus[d]. vnde notanter dixit Inn. in.c.cũ olim. el.ij. de priuile. ꝙ siue monachus stipulet sibi, siue monasterio, siue impersonaliter, semper acquirit monasterio ad instar serui. ad hoc.ff.de stipul. ser.l.si cõis seruus. & ibi per Bart. & collige ex nota. ibi per Bar. & in.d.c.cũ olim. per Innoc. ꝙ in acquirendo monasterio monachus ęquiparatur seruo: ita ꝙ iura loquentia de acquisitione seruorũ possunt trahi ad acquisitionem religiosorũ. & notabis ex prædictis, ꝙ religiosus potest stipulari monasterio suo sine aliquo mandato. Dicit tamen hîc Inno. ꝙ ex delicto monachi non obligatur monasteriũ. ¶ Itẽ no. ibi: *si prælati eorum &c.* quòd ordinarius loci non corrigit primo loco religiosos: sed debet monere prælatos eorum vt corrigant. quòd si neglexerint, potest ipse supplere: & hoc notabile colligitur exponendo verbum prælati, id est Abbates, seu Priores. Sed si capitur pro Episcopis: tunc notabile non colligeretur: sed diceremus quòd Archiepiscopus non exerceret iurisdictionem in religiosos subiectos

SEB. SAPIA.

b ¶ Non debet. Vide Abb. ĩ.c. sicut. de iureiur. & Car. in cle. j. in.§. præmissa. de sup. negl. præla.

c ¶ Cubicularij Epi. Adde Rom. sing. suis. fo. xv.

d ¶ Tenet cõtract⁹. Adde Fede. cõsil. cclxxxviij.

Episcopis, nisi prius Epos moneat vt ipsi corrigant: sed primus intellectus cōiter tenet. Sed hîc quærit: duo religiosi habebāt singulos prioratus, quos cōmutauerunt adinuicē de licētia Abbatis: & alter assumpsit onus soluēdi debita prioris prioratus: & sic habebat soluere ex reditibus secundi prioratus. nunqd iste incidit in aliquā pœnā? quidā dicunt ꝙ sic: scilicet in pœnā. c. ij. de sol. quia pro alienis debitis obligat ecclesiā suā. Io. an. & Host. tenēt oppositum. nā pecunia hîc cōgregata ex prioratibus cōuertitur in vtilitatē monasterij ex cōsensu Abbatis: ergo eodē modo pecunia vnius prioratus pôt deputari in vtilitatē alterius de licentia Abbatis. & cū hoc trāseunt cōiter doc. hîc Hoc dictū tenerē, vbi isti prioratus essent de mensa Abbatis, vel bona monasterij & prioratuum nō essent diuisa, sed cōia. Si aūt quilibet locus recognoscit sua bona, licet prioratꝰ subijciantur Abbatiæ: nō tamen puto ꝙ pecunia vnius loci debeat cōuerti in vtilitatē alterius, etiā de licentia Abbatis: quinimò Prioratibus vacantibus nil debet Abbas capere ex illorū reditibus: hæc prohanꝫ in. c. præsenti. j. eod. li. vj. & in cle. vnica. in. j. & ij. rñso. de sup. negli. pla. facit. c. ad aures. j. de exces. præla. & quod notāt doct. in. c. fi. de relig. do. & ad istū text. pôt dici ꝙ non facit pro opi. docto. nā dicit ꝙ debet cōuerti pecunia ad vtilitatē domus, pôt enim intelligi scilicet illius ex cuius reditibus pecunia fuit cōgregata, vel qñ illæ obedientię seu prioratus erant de mensa Abbatis. ¶ † In glo. in ver. *si prælati*. Not. bene istā gl. q̄ quotidie allegāt cū quærit de potestate Abbatis[a] in monachos? Hugo fuit in opi. ꝙ si agitur in figura iudicij, Eps cognoscet, secꝰ si agitur correctionaliter[b] secundū regulā claustralē. hanc opi. sentit gl. in. c. j. xviij. q. j. licet dubitauerit. in. c. de persona. xj. q. j. Alia opi. quā sequit hîc glo. est vt indistinctè primò cōtra monachos debeat adiri Abbas: licet agatur in figura iudicij. & hanc opi. tenuerunt Laur. Vinc. Phil. & Gof. ¶ Inno. hîc refert quosdā dicere ꝙ Abbas recepit benedictionē: & tūc correctio primo loco spectat ad ipsum: qa ante benedictionem nō habet plenitudinē officij[c], neq; potest monachos benedicere, seu baculū pastoralem portare. ad hoc quod leg. & no. in. c. cū contingat. de æta. & quali. & in. c. j. de supp. neg. pla. & lxx. dist. in. c. j. & sic ante benedictionē debet adiri Eps. Hāc opi. reprobat hîc Hostien. per. c. trāsmissam. de elect. vbi patet ꝙ Eps ante cōsecrationē ex quo recepit cōfirmationē, consequit ea quæ sunt iurisdictionis: licet non ea quæ sunt ordinis: ergo idem dicēdū in Abbate cōfirmato nondū benedicto. pro hoc facit, qa magis operatur cōsecratio in Epo, quā benedictio in Abbate: vt no. gl. in cle. ij. de sta. reg. ¶ † Hinc est ꝙ electus non pôt appellari Eps ante cōsecrationem. vt in. c. nisi. de aut. & vsu pal. not. gl. in cle. ij. de cele. mis. sed Abbas appellaꝫ ante benedictionē: vt not. Hostiē. in c. inter. de re iudi. & pro hoc videꝫ tex. in. d. c. j. de sup. ne. pla. hāc opi. s. ꝙañ bñdictionē exercet iurisdictionalia, tenuit In. & Io. an. post eū. in. c. venerabilē. de elect. Alia opi. ꝙ in leuibus coērtio monachi primò spectat ad Abbatē: in grauibus verò ad Epm. Inno. verò hîc tenet ꝙ aut monachꝰ accusatur criminaliter, & debet institui accusatio coram Epo: quia inferiores non cognoscunt de causis criminalibus: vt not. in. c. trāsmissam. de elect. & xvj. q. ij. c. visis. & sic pôt intelligi. c. monasteria. xviij. q. ij. vbi dicit ꝙ monasteria sunt sub correctione Epi: sed si agitur ad correctionē secundum regulā, Abbas præfertur Epo, & in illis teneꝫ magis obedire Abbati quā Episcopo. vt etiā no. gl. xj. q. iij. c. qui resistit. & xxxiij. q. v. c. noluit. vnde pôt Abbas monachum corrigere, punire, & de monasterio expellere secundū regularia instituta: quia ex quo Papa approbauit regulā, voluit vt deberent obseruare ea quæ in ea continenꝫ: & in ea datur potestas Abbati puniendi, & expellendi monachū, si opus est. In ciuilibus verò dicit Innoc. ꝙ in monacho proprij monasterij non pôt cadere quæstio: qa monachus nō pôt alicui obligari ciuiliter. ¶ † Sed præsupposito ꝙ sit in studio vel alibi de licentia Abbatis, & ibi cōtrahit, dubitatur corā quo sit cōueniendus. dicit Inno. ꝙ si est ibi sine licentia Abbatis, imputet sibi q secum cōtraxit. hoc dictū intelligerem qñ vellet eū conuenire in detrimentū monasterij: sed si habet rē secū cōtrahentis, vel effectꝰ est ditior ex cōtractu: credo ꝙ posset ibi cōueniri corā ordinario loci: si multū distat à monasterio. vnde dicit Archi. in. d. c. cū pastoris, ꝙ tunc qñ est sine licentia cōpellitur alteri rñdere, sed ipse agere non pôt, quod dictū intelligo modo prædicto. & facit. xvj. qō. j. c. quidā. sed si est cū licentia Abbatis, pôt cōtrahēdo mutuū obligare monasterium temperatè, tamē iuxta necessitatē. arg. in. l. ad rē mobilē. & in. l. ad legatum. ff. de procu. & c. præterea. s. de offi. de leg. qa ex quo Abbas dedit sibi licentiā eundi ad studiū[d], videꝫ sibi omnia cōcessisse sine quibus in studio esse non pôt cōmodè. facit c. quod quibusdā. de fideius. & no. hoc dictū. Idē tenet Archi. in. d. c. cū pastoris. & Io. an. in. c. ij. ne cle. vel mo. li. vj. Scias tamen ꝙ licet sit in studio cū licētia Abbatis, nō tamē pôt fideiubere ꝓ scholari, vel alio: quēadmodū, nec seruus fideiubere pôt extra causam peculij. vt in. l. seruus. ff. de fid eius. nec pôt libros nec alia bona obligare extra causam suæ necessitatis: sicut nec filiusfa. vel seruus, licet habeat administrationē peculij. l. j. §. j. ff. quæ res pig. oblig. pos. quod not. & idē tenet Archi. in. d. cū pastoris. & no. in. d. c. ij. Hoc autē casu quo licitè cōtraxit dubitatur apud quē debeat cōueniri. dicit Inno. ꝙ cū Abbas seu monasteriū obligetur, nō pôt Abbas esse iudex: quia esset iudex in facto proprio, sed cōueniet ipse Abbas corā ordinario: vel secundū Hosti. cōueniet ipse monachꝰ corā ordinario loci, ex quo est absens. & hoc mihi placet: sicut dicimus in filiosa. existente in studio, vt possit agere, & cōueniri in loco studij. vt in. l. si longius. ff. de iudic. & sentit Archidi. in dicto. c. cū pastoris. Sed si causa non pertineret ad monasterium: puta quia esset monachus, vel clericus alterius monasterij, vel ecclesiæ subiectus Abbati. dicit Inn. ꝙ potest cōueniri corā Abbate cū habeat iurisdictionē. pôt etiā cōueniri corā Epo: nec poterit dicere: volo prius cōueniri corā Abbate: qa Eps cōcurrit in iurisdictione, ex quo nō agiꝫ ad correctionē: & idē dicit in alijs ꝑlatis inferioribꝰ habentibus iurisdictionē respectu subditorū suorum. Pro hac opin. facit. l. fi. C. de iurisdi. om. iud. vult ergo in summa Innoc. ex oibus prædictis, ꝙ si agitur contra monachū ad correctionē secundū regulā, primo loco correctio spectat ad Abbatē: sed si accusatur monachus criminaliter, debet accusari corā Epo. Si verò causa est pecuniaria, vel aliâs ciuilis, & spectat principaliter ad monasteriū, nō cognoscit Abbas: sed si spectat ad aliud monaste, subiectū Abbati tunc vterq; est iudex: Abbas scilicet & Eps, & datur optio actori corā quo istorū velit monachū cōuenire: ego verò in aliqbꝰ limitaui, & discrepaui ab opi. Inn. & idē Io. de lig. vñ vide qđ dixi. i. c. cū ab ecclesiarū. s. e. cū suis remissióibꝰ. ¶ † Cōtra tex. op. vr̄ em̄ ꝙ Archieps nō possit se impedire de religiosis, q sunt in diœcesi sui Suffraganei: sicut nec de clericis secularibꝰ. vt. i. c. pastoralis. j. e. Sol. dic ꝙ iste tex. pôt in hoc intelligi dupľr: primò, ꝙ isti religiosi erant in diœcesi Archiepi: & tūc cessat cōtrariū: qa Archieps est Eps ī sua diœcesi. & tūc expone tex. *si prælati eorum*. s. regulares, vt Abbates, Priores, & sĩles: nā si isti sunt negligētes post monitionē, Archieps tāquā ordinariꝰ in sua diœcesi succedit ī sua iurisdictione: si verò tex. intelligit de religiosis existētibꝰ in ꝓuincia Archiepi extra diœcesim ꝓpriā: & tūc verbū ꝑlati: debet itelligi & exponi ꝓ Abbatibꝰ & Epis simul: qa si Abbas est negligēs, succedit Eps, & nō Archieps. vnde debet Archieps prius monere Abbatē: & si est negligēs, debet

SEB. SAPIA.

a ¶ Potestate Abbatis. Vide Bal. in. l. si filius. C. de pat. pote. vbi dicit: ꝙ Abbas nō pôt corrigere monachos ex vi iurisdictionis, sed secundū rationē: & quō possit corrigere tradit Abb. i. c. Ioānes. de regula. Decīꝰ in. c. ad nostrā. in. iij. not. de app. & Abb. in. c. reprehensibilis. in vlti. no. eo. titu.

b ¶ Correctionaliter. Adde Ro. cōsil. s. alle. cclxxv.

c ¶ Plenitudinē officij. Adde Oldr. consi. xiiij.

d ¶ Eundi ad studiū. Adde eundē cōsi. lxxxiiij.

ZACHARIAS.

¶ Adde Cardi. in cle. j. §. qa verò. q. ix. de statu mona. & ibi ꝙ pôt in ꝑdicto casu testificari, agere, cōueniri, & respondere.

debet admonere Epm loci: & si Eps est negligẽs, ipse Archieps poterit coercere secundũ Hosti. & bene, nisi crimina essent notoria. nã in notorijs Archieps iurisdictionẽ pôt exercere in subditos Suffraganeorum suorũ. vt in. c. romana. §. notoria. de censi. lib. vj. Ego tamen in regularibus seruarem vt prius fieret monitio ipsis prælatis regularibus, vt corrigant per istum text. qui hoc videtur velle apertè. nã hîc præsupponebatur ꝙ isti discurrebãt per curias principum, quod non poterat esse non notorium. argu. in. c. quantò. de transla. Episcopi.

SVMMARIVM.

1 *Pœna dirigit hominem ad virtutẽ: & eius timore quis desistit à malo.*
2 *Excommunicatus in vno loco, est excommunicatus per totum orbem.*
3 *Excommunicatus ab Episcopo, an possit per Archiepiscopum absolui?*
Moræ quando est periculũ, multa conceduntur quæ aliàs nõ concederẽtur.
4 *Cautio iuratoria non præstatur, quando non est concludendum de persona.*
5 *Appellatio ab excommunicatione quare non suspendit vinculum, & quid operetur? 8.*
Appellatio non extinguit sententiam, sed ipsam suspendit.
6 *Sententiæ censuræ nunquã transeunt in rem iudicatam ad effectum irretractabilem. vide. j. nu. 7.*
Sententia quæ non transit in rem iudicatam post decem dies non retractatur per appellationem, sed per viam querelæ. 12.
9 *Appellatio quos effectus operetur.*
10 *Appellatio an possit tolli per statutum?*
11 *Appellatio si est remota in aliquo casu, an censeatur remota quo ad oẽs eius effectus.*
13 *An præsumatur pro sententia à qua fuit appellatum?*
14 *Probationes inductæ ad vnum effectum, faciunt fidem ad alium effectum inter easdem personas.*

CAP. VIII.

AD reprimendam. ¶ Ab vno Epo excõicatus, ab alijs est vitandus. & Archieps per querelã aditus non absoluet, nisi primo remittat. Et duo facit. Primò præmittit generale exordium ex quo posteà infertur speciale mandatum ibi: *ideoque*. ¶ Casus literalis. Eps Lexonen̄. in quosdam subditos suos tulerat sentẽtias excõicationis aut suspensionis: Archiepiscopus Rothomagen̄. & alij Suffraganei eius non seruabãt sententias illas: peruenit hoc ad Papã: vnde scribit Archiepiscopo & eius Suffraganeis, dicens ꝙ propter malitiã peruersorũ certæ pœnæ statutæ sunt: & ideò sicut volunt suas sentẽtias ab alijs obseruari, ita debent etiam seruare sententias aliorum. Quare mandat eis qualiter sentẽtias quas Lexon̄. Episcopus tulerat canonicè in subditos suos obseruent, & faciant à suis subditis obseruari. tandẽ loquitur Archiepiscopo, dicens ꝙ sententia excõicationis non suspẽdit̃ per appellationem. Et ideò si quis excõmunicatus ab Episcopo Lexonẽ. eidem Archiepiscopo conquestus fuerit de iniusta excõicatione, remittat illũ ad Archiepiscopum absoluẽdum, secundũ formã ecclesiæ: & si ille illũ absoluere noluerit, Archiepiscop⁹ illũ absoluat prius recepta iuratoria cautione: & præcipiat ei ex debito iuramẽti ꝙ satisfaciat eidẽ Episcopo super eo pro quo fuit excõicatus: qd si non fecerit, in eadẽ sententia reducat eundẽ. Ber. ¶ † No. primò ꝙ per appositionẽ pœnæ cõprimitur qs à malitia[a] sua, pœna ergo indirectè dirigit hominẽ ad virtutẽ. & vide tex. not. xxiij. q. vj. c. iã verò. §. ex his. nam timore pœnæ quis desistit à malo, & assumit postmodũ bonũ in cõsuetudine: & humani moris est cõsueta diligere. ¶ † No. secũdò ꝙ excõicatus[b] in vna diœcesi est excõicatus in qualibet parte orbis. excõicatio enim afficit psonã, & eam sequitur quôcunq; se vertit[c], sicut lepra leprosum. j. q. j. c. cito turpem. & iij. q. v. c. quisquis. & in. c. j. & ij. de treu. & pa. & idẽ est in omni sentẽtia corporis afflictiua, seu corporis purificatiua. ad hoc quod no. Inn. in. c. causam. qui fil. sint legi. ¶ † No. iij. ꝙ Archiepiscopus non debet indistinctè absoluere subditũ excõicatũ à Suffraganeo suo. Vnde si citra appellationẽ cõquerit̃ excõicat⁹ de Episcopo suo debet Archieps primò eum remittere absoluendum ad excõicatorem suũ: vt hîc. nisi periculũ esset in mora, vel excõicatio esset euidenter iniusta, vel nulla. vt in. c. solicitudinẽ. in ij. de appel. In hoc tamen instat Hostiẽ. hîc, sed dicit Io. an. materiã istius remissionis se credere hodie expeditã per. c. venerabilib⁹. de sen. excõ. li. vj. Ego hunc articulũ examinaui plenè in. c. ab excõicato. de rescri. & dic vt ibi. ¶ † Itẽ no. ꝙ excõicatus absoluit̃ præstita prius iuratoria cautione: & sic videt̃ ꝙ nõ tenet̃ pstare fideiussores. quod dicit Vin. verũ, dũmodo talis sit psona ꝙ de ipsius iuramento sit cõfidendum[d]: aliàs debet exigi idonea cautio. arg. in. c. literas. de præsump. quod verbũ no. Sed limita primum dictũ & tex. prout habes bo. gl. in. c. qua fronte. de app. & ibi tetigi p tex. & doc. in. c. ex parte. j. de ver. sig. Itẽ no. ꝙ iudex pôt recipere cautionẽ ad vtilitatẽ partis: & sic bñ facit iste tex. ꝙ iudex pôt stipulari ꝑ priuato: de quo vide quod dixi post Inno. in. c. dudũ. de couer. coniu. ¶ Vltimò not. ꝙ si absolutus nõ vult satisfacere secundũ qd iurauit in absolutiõe, non reincidit ipso facto in excõicationẽ: sed debet de nouo[e] excõicari. Fallit in casibus qui habentur in. c. eos qui. de sen. excõ. lib. vj. ¶ In glo. ij. No. glo. & plures alias pœnas ponit Hostiẽ. in summa de pœ. §. quot sunt species. & vide aliquid per Inn. in. c. qualiter & quando. el. ij. de accu. vbi æquiparat pœnas iuris ciuilis pœnis iuris canonici. ¶ † In gl. in ver. *non suspendatur*. in fi. No. plura ex glo. & primò quare excõicatio non suspenditur per appellationẽ. hoc em̄ contingit ex eo: quia secũ trahit executiõem. secundũ glo. Hoc dictũ non est verum: nã sententia lata in causa furti trahit secum executionem: quia incontinenti infamat condemnatum. l. non potest. ff. de furtis. & tamen per appellationem suspenditur effectus sententię, vt. l. furti. ff. de infa. Item omnis sententia absolutoria trahit secum executionem:[f] & tamẽ suspenditur per appellationem. nam appellatio facit vt non videatur pronuntiatum: adeò quòd leges dicunt quòd per appellationẽ extinguitur sententia. l. j. in fi. ff. ad turpil. & l. ij. ff. de pœnis. sed canones communiter dicunt quòd suspenditur: vt in. c. venientes. de iureiuran. & in. c. pastoralis. in. §. præterea. & in. c. fi. de offic. dele. ideò de hac materia dic vt plenius dixi post gl. & doct. in. c. pastoralis. de appel. ¶ † Secundò no. ex glo. quòd sententia excommunicationis non transit in rem iud. quo ad effectum irretractabilem, potest enim retractari etiam post mille annos: & idem est in qualibet sententia censuræ, vt in suspensione & interdicto. pro hoc. c. fi. de pœnis. quinimò

a ¶ A malitia. Vide tex. in. l. j. in prin. ff. de iusti. & iur. & in. c. irrefragabili. j. eo. Et pondera tex. in ver. violabiliter. quia probat contra. d. Abb. in qõ. sua incip. Statuto senensi cauetur. And. Barba.

b SEB. SAPIA. ¶ Quòd excõicatus. Vide Bar. in. l. cũctos populos. C. de sum. trini. & fide catho. vbi etiã Bal. ponit aliqua. vide etiã Archid. in c. si aut̃. xj. qõ. iij. & gl. in. c. si quis presbyter. vij. q. j. & in. c. pastoralis §. verũ. de appel. Abb. in. c. postulasti. col. v. de foro compe.

c ¶ Quôcunq; se vertit. Adde Fede. in cõsil. cxxvij.

ZACHARIAS.

d ¶ Sit cõfidendum. Ego infero ꝙ nõ admittet̃ periur⁹ ad cautionẽ iuratoriã. ita not. Bal. in proprijs terminis. in aut̃. & q iurat. in princ. C. de bo. authori. iudi. pos. quẽ etiã vide in. ij. col. ver. not. tex. in ver. fideiussorẽ. Alex. plenissimè in. l. ij. §. qd diximus. ff. si qs cautioni. Anto. Franc. ¶ Ad hoc q od dicit̃ de periuro vt nõ admittat̃ ad cautionẽ iuratoriã. vltra hîc alle. addas quòd periurus nunquam admittitur ad probãdum aliquid per iuramentum. puta impedimentũ. vel qd aliud. xxij. q. vlti. in. c. paruuli. & vide p Roma. in. l. admonẽdi post princi. ff. de iureiurã. Et ad de quòd periuro non defertur iuramẽtum honoris, sed oneris sic. vt in. c. cùm in ecclesijs. de ma. & ob. nisi sit præsumptio quòd debeat peierare: qa tunc nec etiam oneris defertur: vt in. c. clericos, de cohabi. cle. & mul. & no. d. Abb. in. c. qõni. de appel. quod adeò verũ est, ꝙ etiam si per statutum quis deberet admitti ad iurandũ in aliquo casu, non deberet admitti periurus. vt no. voluit Bu. in aut̃. & qui iurat. C. de bo. auto. iud. pos. hîc allega. & ꝙ nõ admittatur periurus ad iuramẽtũ honoris sed oneris, modo quo s. dictum est. vide gl. in. c. literas. de præsump. Et tene menti ꝙ piuriũ semper est cum falsitate, & semper est peccatum mortale: vt per beatũ Tho. secunda secundæ. qõ. xcviij. arti. j. & in. iij. sen. dis. xxxix. articu. iij. &. ea. parte. q. xxiiij. arti. ij. & iij. & in. iij. sen. di. xlix. articulo. v. imò dixit bea. Tho. in. q. de quolibet. q. j. articu. viij. ꝙ periurium, est grauius homicidio, & prius prohibetur inter præcepta decalogi quã homicidium: quia est secundum in ordine. de quo per eundem Tho. secunda secundæ quæstio. cxxij. arti. iij.

e ¶ De nouo. Adde dominum de Rot. decisio. suis in antiquis. de sentent. excom.

f ¶ Executionem. Tu vide tex. fundantem se super hac ratione in. d. c. pastoralis. §. verùm. sed gl. ibi hoc reprobat. vide ibi. Andræ. Barba.

SEB. SAPIA.
a ¶ Post decēdiū. Vide Abb. & Felin. in c. cōsanguinei. j. de re iudic. vbi idem tenet. & d. Anto. in c. ab excommunicato. colū. ix. §. de rescript.
b ¶ Videtur remota. Tu pōdera. qa cōiter oēs tenent ꝙ statutū nō pōt tollere appellationem, quia agitur de iure superioris. vt in c. venientes. de iureiur. modò si statutū remouet appellationē, & nō remouerit effectū deuoluendi ad superiorē, semper teneret statutū. quod est cōtra. c. veniētes. Andræ. Barba.
c ¶ Interdicta. Ad videdū Roma. consi. xcix. in fi.
d ¶ Oppositū. tu pōdera, ꝙ suspensio & retractatio sunt diuersa, ergo statutū exorbitans disponēs de vno nō habet locum in reliquo: ideò dicimus ꝙ ꝓhibita appellatione nō est prohibita querela: vt i cle. cōstitutis. §. insup. de ele. Itē nō est ꝓhibita supplicatio. Bal. in l. j. ff. de offi. præfe. præto. Archi. i ca. anteriorū. ij. q. vj. Itē licet nō possit appellari à sententia arbitri, tñ pōt querelari. facit qđ voluit Bal. in l. fi. c. de sent. & in l. fina. §. illud. c. de tēp. appella. & in rubri. c. de appellatio. And. Barb.
SEB. SAPIA.
e ¶ In alijs. Quòd idem sit dicendū in sententia excōicationis ꝙ in alijs. sentit Abb. in ca. qm̄ cōtra falsam. col. xvj. de ꝓba. & Inno. i c. in presentia. de renū. & ille tex. hoc ꝓbat dū vult ꝙ præsumptio q̄ est ꝓ sentētia, non causat ex acquiescētia partis, sed ex authoritate iudiciaria.

si excōicatus ex diuturno tempore efficeretur deterior, deberet iudex ex officio illā sñiam relaxare: vt not. Io. An. post beatū Tho. in c. j. de sen. excō. li. vj. dixi in c. ab excōicato. de rescrip. & ratio est, quia istæ sñiæ cēsuræ dirigūtur in animā propter peccatū, & separationē à gratia Dei: sed nō potest quis inuitus separari perpetuò à gratia Dei: quia Deus nūquàm claudit gremiū redeūti. vnde: in quacūq; hora ingemuerit peccator &c. vt habeť. l. dis. c. pōderet. Ideò eoipso ꝙ peccatorē pœnituit recōciliatur Deo. de pœ. di. j. c. dixi. Ideò per cōsequēs debet recōciliari per ecclesiā, quæ nō debet claudere gremiū redeūti. vt in c. super eo. de hære. lib. vj. & in epistola inter claras. C. de sum. trini. Sed quo ad alios effectus, dic ꝙ ista sñia transit in rē iudicatā, queadmodū & aliæ sententiæ. debet enim appellari infrà. x. dies: aliàs post decēdiū non auditur excōicatus appellādo: vt voluit singulariter ista gl. quā cōiter sequūtur doc. & est semp mēti tenēda. Audieť ergo excōicatus post decendiū, non per viā appellatiōis, sed ꝑ viā querelæ. Ex quo inferť ꝙ infrà. x. dies nō pōt querelare apud eū iudicē, q nō pōt adiri nisi ꝑ appellationē: & iō si Eps tulit sñiam ad petitionē alteri⁹ subditi, non pōt excōicatus post decēdium querelare apud Archiepiscopū: quia Archiepiscops nō est iudex in subditos Episcopi regulariter, nisi per appellationē. vt in c. pastoralis. j. e. & in c. venerabilib⁹. in prin. de sen. excō. li. vj. 7 ¶ † Itē sequitur ꝙ super eo super quo fuit excōicatus non audietur post decendiū. transit enim quo ad illū effectum in rem iudicatā. Vnde si quis fuit excōicatus pro contumacia, nō audietur post decēdium[a] volens se defendere super cōtumacia, seu sup expēsis, quæ debētur rōne cōtumaciæ. videť em̄ acqeuisse sentētiæ nō appellādo. ad hoc em̄ allego singulare dictū Io. an. in d. c. venerabilib⁹. i gl. querimoniā. ꝓbať rōne. nā (vt dixi) speciale est excōicatiōe vt nō transeat in rē iudicatā quia sentētia excōicatiōis natura sui est retractabilis, ratiōe prædicta: ergo quo ad alios effectus vbi cessat illa ratio, sortiť naturā aliarū sentētiarū. ar. l. ꝑcipim⁹. in fin. C. de appella. Itē etiā sequiť, ꝙ quēadmodū i alijs sentētijs nō licet tertiò appellare. vt in cap. sua. de appella. ita nec in sentētia excōicationis. & idē dicēdū in alijs sentētijs, q̄ nō transeūt in rē iudicatā. ad hoc gl. no. i c. fraternitatis. de frigidi. in versi. fornicario. i fi. 8 ¶ † Quid ergo operať appellatio in sententia cēsuræ, ex quo non suspendit vinculū sentētiæ? dic ꝙ operať effectū deuolutiuū: quia deuoluit cām ad superiorē. quē aliàs citra appellationē nō poterat adire: vt. s. dixi. & no. gl. sequentē. 9 ¶ Vnde scias † ꝙ duo sunt effectus notabiles & principales appellationis. primus, in eo ꝙ suspēdit iudicatū, vel extinguit. vt. s. dixi. secūdus in eo ꝙ deuoluit causam ad superiorē. vt in c. non solū. & in c. si à iudice. de appel. lib. vj. do. Ant. ponit alios duos effectus: sed iudicio meo cōprehendūtur sub prædictis. nam tertius est effectus secundū eū: quia suspendit iurisdictionē iudicis à quo: sed iste effectus cōprehenditur in secūdo: quia si deuoluit causam ad superiorem: ergo suspendit iurisdictionē iudicis inferioris. vt in c. licet. de offi. leg. & in c. pastoralis. in §. præterea. de offici. delega. quartus effectus est secundum eū: quia impedit transitum in rem iudicatam sed iste effectus comprehenditur sub primo: quia si appellatio extinguit vel suspendit iudicatū: ergo impedit ne transeat in rem iudicatā. vt in c. quod ad cōsultationē. præalle. duo ergo principales sunt effectus appellationis: de quibus. s. Vnde redeūdo ad principale quæsitū, dico ꝙ appellatio in sententia censuræ non operať primū effectū: quia nō suspendit vinculū sententiæ, sed operať secundū: quia deuoluit causam ad superiorem. vt hîc: & in c. per tuas. de sen. excō. pōt ergo appellatio habere vnū 10 effectū sine reliquo. ¶ † Et per hoc dixit hîc Io. an. notabile dictū, si esset verū, ꝙ si per statutū tolleretur appellatio præsupposita validitate statuti. nā nō valet hoc statutū in terris recognoscētib⁹ superiorē: vt dixi in c. veniētes. de iureiurā. & no. Bar. in l. oēs populi. ff. de iusti. & iure. ꝙ appellatio videť remota[b] solū respectu primi effectus, & nō secūdi. Sed ego hoc dictū nullo modo puto verū: quia à quo remoueť genus, remoueť & quælibet eius species. vnde si inhibeť alicui ne possit donare, oīs species donationis est interdicta:[c] vt in l. filiusfa. ff. de dona. remota ergo appellatione ꝑ statutū, intelligiť remotus oīs effectus appellationis. hoc etiā probo ꝑ d. §. ꝑterea. vbi patet ꝙ remota appellatione rescripti nō pōt appellari ad effectū deuoluendi causam ad superiorē, nisi superior ex certa sciētia recipiat appellationem. vt ibi. & in c. pastoralis. in prin. de appel. Nec ob. tex. noster: quia nō est simpliciter ab excōmunicatione remota appella. hoc em̄ nullibi cauet, imò cōtrariū habeť in d. c. per tuas. sed solū disponiť vt vinculū nō suspēdatur ꝑ appellationē: & sic solū tollit ius vnū effectū appellationis. vnde ꝑ cōsequens videť permittere alios effectus. vt in c. nōne. de præsump. & xxv. di. c. qualis. 11 † Sed dubiū esset, qđ si statutū diceret ꝙ sentētia ptātis nō suspendatur ꝑ appellationē: nūquid poterit appellari quo ad effectū deuolutū? & videť primò ꝙ sic. ar. hîc. Contrariū cōcludit do. Ant. hîc in alio articulo: quia cū sentētia regulariter nō retractať nisi appellatiōis via, dicēdo ꝙ nō possit suspēꝑ appellationē, videreť interdixisse retractationē, q̄ pōt sequi ex appellatione: sed in sñia censuræ aliud est: quia natura sui est retractabilis. Et aduerte. quia in hoc videtur do. Ant. sibi cōtrarius. nā in præcedēti casu, vbi erat minus dubiū, tenuit ꝙ poterit appellari quo ad secundū effectū: & in isto articulo tene cōtrariū. Et ego tenerē in isto articulo oppositū.[d] quia (vt dixi) remouēdo vnū effectū appellationis, videtur permittere alios. potuit enim statutū disponere vt nō suspēdatur per appellationē, q̄ frustratoriè quandoq; fit ad impediendā executionē sentētiæ: cui fraudi obuiatur per tale statutum, sed appellari poterit quo ad hoc vt superior cognoscat an iustè vel iniustè fuerit excōicatus. arg. hîc. & cū sim⁹ in odiosis, debet fieri strictissima interpretatio. l. iij. §. hæc autē verba. ff. de neg. gest. & in c. in nostra. de iniur. & in c. statutū de elect. 12 lib. vj. ¶ † Vltimò no. ex glo. & ex prædictis ꝙ à sententijs quę nō trāseūt in rē iudica. debet nihilominus appellari infra. x. dies, aliàs nō audietur qs ꝑ viā appellationis, sed ꝑ viā querelæ. vt. s. dixi de excōicatione. quę singulariter no. ¶ In gl. in ver. *conquestus. in fi c. cordi. lib. vj.* Et videť glo. cōcludere ꝙ hodie itineris arreptio non habeat vim appellationis: sed tu dic melius vt not. in c. dilecti. de appel. & ibi dixi. ¶ In gl. fi. No. primò ex principio referendo glo. ad tex. ꝙ pro sentētia etiā excōicationis nō præsumitur rōne processus. 13 ¶ † In alijs[e] sententijs à sñia excōicationis quid tenēdū? dicendū est vt plenè no. in c. qm̄ cōtra falsam. de proba. & per Inno. in c. cū in iure. de offi. deleg. sed in sententia excōmunicationis est dubiū nunquid præsumatur ꝓ iustitia. & tenet hîc do. Ant. in duplici loco, ꝙ præsumitur pro ista sententia, ex quo nō suspēditur vinculū per appellationē. & dicit per hoc limitandū quod no. Inn. in d. c. cū in iure. vbi dicit ꝙ ꝓ sententia præsumitur postquā trāsiuit in rē iud. sed antè nō. nā (vt vides) excōicatio nō transit in rem iud. & tñ pro ea præsumitur. sed aduerte. quia do. Anto. non fuit recordatus de notabili dicto Inn. in c. bonę. el. j. s. de elec. vbi dicit ꝙ quēadmodū pro alijs sentētijs nō præsumitur si fuit appellatū, ita nec ꝓ sñia excōicatiōis: sed on⁹ ꝓbādi excōicationē fuisse iustā incūbit aduersario, secus si nō fuit appellatū. & ad hoc alle. istum text. & hoc dictum Inno. sequitur idem. d. Anto. in d. c. quoniam contra. Quinimò plus credo ꝙ citra appellationem si excommunicatus conqueritur infra decendium de iniusta excommunicatione, non ꝓsumitur pro iustitia, nisi probetur: quia ex quo ipugnat sñiam ītra decendiū, nō videť acquieuisse sentētię. & sic debet excom

excõicationẽ ꝓbare iustã.ad hoc facit.c.j.de re iud.libro vj.& ratio.c.quod ad cõsultationẽ.præalleg.& quod no. Inno.in.c.solicitudinẽ.de app.¶ Sed nũquid post decendiũ[a] prę̃sumat ꝙ iudex citauerit seu monuerit excõicatũ? Ista gl.facit ꝙ nõ:sed tu vide tex.notabilẽ in.c.sacro.de sen.excõ.in prin.vbi ꝓbatur excõicatorẽ debere ꝓbare ꝙ ꝑmonuerit. Et idẽ sentit Fede.in cõsi.clxx.vbi notãter dicit ꝙ si cõtra primũ & secundũ decretũ opponit̃ ꝙ nõ ꝓcesserit citatio,debet aduersarius hoc probare etiã post lapsum.x.dierũ:tũ quia pars negat fuisse præsentẽ: tum quia primũ & secũdũ decretũ interponunt̃ cõtra absentẽ:& sic singulariter sentit ꝙ nõ ꝓsumit̃ partẽ fuisse præsentẽ in sñia:vel citationẽ præcessisse saltẽ in illis sententijs q̃ ferunt̃ cõtra absentẽ:de quarũ natura est excõicatio.& hoc idẽ approbat do.Ant.in.d.c. q̃m cõtra.Et generaliter an sñia præsumatur lata cõtra pręsentẽ:vide ꝑ Spec.in ti.de sen.§.vt autẽ.vers.& no.& ꝑ Inno.in.d.c.cũ in iure.

14 ¶ † Vltimò no.fi.gl.ꝙ ꝓbatiões receptæ ad vnũ effectũ faciunt fidem ad alium effectũ inter easdẽ personas.de quo dic vt plenè dixi in.c.veniens.el.ij.de testi.

SVMMARIVM.

1. *Patriarcha non habet iurisdictionem in subditos Archiepiscoporũ vel Episcoporũ,nisi per appellationẽ, vel ex priuilegio.*
2. *Iurisdictionem ordinariam dant lex, princeps, & consuetudo.*
3. *Præscriptio & cõsuetudo non causantur ex solo cursu tẽporis.*
4. *Papa an possit tollere vni ecclesiæ, & dare alteri ecclesiæ.*
5. *Iurisdic.ecclesiastica an possit prorogari à personis ecclesiasticis.*

CAP. IX.

DVo simul. De causis subditorũ Archiepiscoporũ & Epõrũ suorũ Patriarcha nõ cognoscit,nisi ꝑ appellationẽ legitimã, aut vigore consuetudinis, seu priuilegij.In prima ponitur decisa cõsultatio. In secũda respõsio.ibi:*Consultationi.*¶ Casus literalis.Patriarcha Hierosolimitanus cõpellebat clericos Turoneñ.Archiepiscopi:cũ ipsi parati essent respõdere corã Archiepõ Turonen.ordinario suo:super hoc cõquestus fuit Eps dño Papæ,& ipse respõdet eidẽ.dicẽs ꝙ in canonib⁹ diffinitiuũ est,ꝙ Primates,vel Patriarchæ nihil iuris prę cæteris debẽt habere, nisi in quantũ canones illis permittant, & cõsuetudo illis cõtulit ab antiquo:nisi apostolica sedes aliquẽ illorũ speciali priuilegio duxerit honorãdũ.Et ideò quãdiu clerici ipsius Turonen.Epi corã ipso voluerint stare,corã Patriarcha respõdere nõ debẽt: nisi causa per appellationẽ deferat̃ ad ipsum : aut aliqd ei ab apostolica sede sit indultũ.Berna.

1 ¶ † No.primò ꝙ quẽadmodũ se habẽt subditi Epõrũ ad Archiepm, ita se habẽt subditi Archiepõrũ ad Patriarchã:sicut ergo Archieps nõ se ĩpedit de subditis Epõrũ nisi ꝑ appellationẽ:vt in.c.pastoralis.j.e.ita nec Patriarcha ĩpedit se de subditis Archiepõrũ nisi ꝑ appellationẽ,vel alio iure speciali.Et ex hoc & ex tex.no.ꝙ sicut ab Epis appellatur ad Archiepm Metropolitanũ.j.eo.c.pastoralis.ita ab Archiepõ appellat̃ ad Patriarchã,seu Primatẽ.& ĩtellige ꝙ debet appellari ad illũ Patriarchã,q est iudex Archiepõrũ.Nã sicut multę diœcesis sunt sub cura Archiepi:ita ꝙ Archieps est Metropolitan⁹ & superior omniũ aliorũ Epõrũ, & diœcesum,ita multę ꝓuincię sunt sub cura cuiuscõq; Patriarchę:ita ꝙ Patriarcha est iudex ordiari⁹ oĩm Archiepõrũ q.sunt in suo Patriarchatu.E scias quatuor esse ĩ ordĩe pricipaliores Patriarchas,quos enumerat tex.ĩ.c. antiqua.de priuile.alij verò ꝓter illos nõ sunt de istis pricipaliorib⁹.¶ No.ij.ꝙ Patriarchę nõ habẽt pl⁹ iurisdionis quã habeãt Archiepi,vel Epi, nisi quaten⁹ ĩ canõib⁹ cauet̃ exp̃ssum,dignitas tñ eorũ est maior.vt ĩ.c.antiqua. palle.

2 ¶ † Tertiò no.tria ex qb⁹ cõpetit iurisdictio ordinaria.ex lege,ex cõsuetudĩe,& ex priuilegio principis:cõsuetudo ergo[b] dat ordiario iurisdictionẽ.vt hĩc.& ĩ.c.cũ cõtigat.iũcta gl.de fo.cõpe.& ĩ.c.cõquest⁹.ix.q.iij. ¶ Itẽ no.ibi:*ecclesiã vel rectorẽ*.ꝙ q̃nq; priuilegiũ cõcedit̃ ipsi ecclesię,q̃nq; ꝑlato ipsi⁹ ecclesiæ.Inspiciẽda sunt ergo verba priuilegij.& ex priuilegio dicit̃ qs honorari à principe:vt patet ibi:*honorare*:& ideò alibi dicit̃ ꝙ prĩceps cõcedẽdo vni feudũ videt̃ eũ nobilitare.vt ĩ.c.j.qs dicat̃ dux vel marchio.colla.x.& ibi ꝑ Bal.¶ In gl.iij.ĩ fi. Vel solue aliàs secũdũ Hosti.ꝙ tẽp⁹ nõ est mod⁹ ĩducẽdi obligationẽ,vel tollẽdi:vt ĩ.l.obligationũ.§.placet.ff.de act.& ob. sed bene ex tẽpore causat̃ cõsuetudo.Itẽ ꝑscriptio ex qb⁹ ius ĝrit̃.vt.j.de ꝑscrip.ꝑ totũ.Itẽ q̃nq; lapsus tẽporis ĩducit ꝑscriptionẽ.vt in.c.ꝑuenit.de emp.& vẽdi.& in.l.cũ de in rẽ verso.ff.de vsu.

3 ¶ † Itẽ dic ꝙ ꝑscriptio nõ causat̃ ex solo tẽpore nec cõsuetudo,sed ex negligẽtia dñi & possessione possidẽtis accedẽte iuris dispositiõe . cõsuetudo verò causat̃ ex tacito cõsensu:& sic ꝓpriè solũ tẽp⁹ nõ inducit cõsuetudinẽ,vel ꝑscriptionẽ.vnde vbi cõsuetudo vel ꝑscriptio nõ habet suos comites,nõ põt ĩduci. & sic loquunt̃ cõtraria signata ĩ gl.& de hac materia plenè dicẽdũ:vt no.ĩ.c.fi.de cõsue.

4 ¶ † In gl.ĩ ver.*speciali priuilegio.* ĩ fi. No.gl.habet eñ ꝓ ĩdubitato vt possit Papa detrahere[c] iuri vni⁹ ecclesię,& dare alteri.hoc eñ cõtingit quotidie cũ Papa eximit vnã ecclesiã à iurisdictiõe superioris sui.sed vide tu gl.xxij.di.c.j.q̃ dicit ꝙ Papa sine cã non debet de vna eccłia tollere,& alteri dare.ad idẽ gl.x.di.c. j.& qđ le.& no.xij.q.ij.ĩ.c.nõ liceat Papæ.& ꝑfectò sine cã facere nõ debet:qa nõ est vni cõsulẽdũ cũ iactura alteri⁹.nã Papa debet facere sicut bon⁹ paterfamiliàs,q dispensat secũdũ merita & exigẽtiã ꝑsonarũ.nã si prorsus nõ subest cã,videt̃ ꝙ apđ eũ est acceptio ꝑsonarũ:qđ esse nõ debet.vt ĩ.c.nouit.de iud.sed si Papa faceret,tolerarer̃ ĩ eccłia militãti.sic ĩtellige qđ no.Spec.ĩ ti.de leg.in §.nũc ostẽdẽdũ.ver.lvij.& meli⁹.ver.xcix. & ĩ §.nũc breuiter. ante fi.sub rubrica de dispẽsatiõe:& ꝑ Io.an.ĩ addi.sup.d. ver.lvij.De Epõ verò nũqd possit tollere vni ecclesię,& dare alteri.dic vt no.ĩ.c.cõstitut⁹.j. de reli.do.

5 ¶ † In glo. pe.ĩ fi.Vult ergo gl.ꝙ hĩc valet ar.à cõtrario sensu.& hoc clari⁹ tenet Inn.nõ eñ est in ꝑtãte subditorũ vtrũ velint respõdere corã Epõ, vel Archiepõ.nã iudiciũ reddit̃ in inuitũ.l.iter stipulãtẽ.§.si stichũ.&.§.sacrã.ff.de ver.obl. & ĩ.c.ĩtelleximus.de iudi.nec possunt subditi cõsentire in aliũ iudicẽ sine licẽtia ꝓprij Epi.vt ĩ.c.significasti.de fo. cõp.etiã si sit Eps.vnde dicit notãter Hosti.s.c.ꝓxi.ꝙ sicut cleric⁹ subiect⁹ Epõ nõ põt cõsentire ĩ alienũ iudicẽ sine cõsensu sui Epi.d.c.significasti.ita nec Eps sine cõsensu sui Archiepi.& eadẽ rõne idẽ videt̃ dicẽdũ in Archiepõ,vt non possit se subijcere alieno iudici sine cõsensu sui Patriarchę:& hęc sunt notãda.Io.an.hĩc dicit ꝙ si volum⁹ tenere argu.hĩc à cõtrario sensu , debem⁹ supplere hoc ad literã.ꝙ Archieps hĩc reqsit⁹ vult iustitiã facere. q.d.ꝙ si Archieps requisit⁹ nõ vult reddere ius subditis suis,tũc poterũt subditi cõueniri corã Patriarcha:& idẽ eadẽ ratiõe esset dicẽdũ cũ Eps est negligẽs ĩ exhibẽdo iustitiã de suis subditis,vt tũc possit adiri Archieps.Et aduerte ꝙ hoc dictũ est fundatũ sup illa opi.ꝙ negligentę Epõ,vel Archiepõ semꝑ succedit superior ĩ iurisdictiõe. & multi tenuerũt illã opi.sed an sit vera, dicã.j.eo.c.pastoralis.vbi tangitur per glo.

SVMMARIVM.

1. *Episcopus potest alteri cõmittere ea quæ sunt consecrationis seu ordinis, & potest cõpellere subditum ad acceptandũ, sed alium non.2.& potest prædicta committere pro libito voluntatis.3.*
   Causæ meri imperij possunt de iure canonico delegari.
2. *Iurisdictio:merum & mixtum imperium quid sit:& eorum species:& an delegentur?*
3. *Delegatus principis põt subdelegare ea, quæ sunt meri & mixti imperij.*
   Merum & mixtum imperium penes quos iudices est?

SEB. SAPIA.

a ¶ Post decẽnium. Vide latè per do. Abb.in cõsil.xcij. inci.cõtra sententiã. & in.c.tenor. col.v.de re iudic. vbi Feli.latè.vide oĩno Alex. tenentẽ cõtra Abb.in l.de vnoquoq;.colum.ij.ff.de re iudica.

b ¶ Cõsuetudo ergo. Adde Rom. consi.ccxliij.

ZACHARIAS.

c ¶ Et dare alteri. Adde qđ notaui in apost.post istũ in.c.admonet.nu. xiij.ĩ ver.nõ subsistẽte cã.s.de renunt.vbi concor. Docto.qui in hac q.sunt diuersi.de quo ꝑ Feli.in ca. quę in ecclesiarũ. col.xvj.ver. secũdũ verò membrũ s.de consti.

Ciuitas hodie habet illud regimẽ qđ olim habebat qualibet ꝓuincia.
CAP. X.

a ¶ Sui superioris. Adde quod Cald. cõsi.j.de offi. leg. tenet ꝙ legat⁹ de latere possit eligere in ecclesiã cõuẽtualẽ vnã ecclesiã prouinciȩ q̃ subsit ecclesiæ alterius prouinciæ.

SEB. SAPIA.

b ¶ Allegatur. vide Bar.in.l.j.col.ij.C. vbi de crimi. agi opor.& Ang.in.l. iubere.ff. de iurisd. om.iud.& in.l.imperiũ.circa fi. eo. tit.vbi refert Bal. fratrẽ suũ cõsuluisse ꝙ de iure canonico qcqd est cognoscibile, est delegabile. quȩ autẽ sit ratio diuersitatis quare de iure canonico ẽt causȩ meri & mixti imperij sint delegabiles, de iure verò ciuili secus. plurimũ laborãt Mod. in.l.j.i princ.ff.de offi.ei⁹ cui mã.est iurisd.vbi assignaui nouam rationem.

c ¶ Delegari oĩa.Adde Ang.cõsi.clxij.

d ¶ Mẽbri abscisione. Pondera bene de ista mẽbri abscisiõe, de qua loquitur.§. ad hæc. in aut.de collat. quẽ alle.glo.in.d.c, in Archiepatu. quia oẽs dicunt ꝙ non fuit introducta illa pœna, de iure florũ. ita dicũt in aut.sed nouo iure & in.l.fugitiui. C. de ser.fugi.& in.l. trãsigere.C. de trãsactio. ego allego contra eos tex. & gl.in. §.pœna. instit.de iniu. vbi de iure.xij.tabu.imponebatur pœna amputationis mẽbri pro mẽbro. vide ibi.And.Barb.

Quòd sedem. ¶ Archiepiscopus impeditus potest cõsecrationem sui Suffraganei alteri committere, & cõsecrandus tenetur ab illo cõmissa 110 munus consecrationis recipere. Communis diuisio. Secunda ibi: *Consultationi.* ¶ Casus literalis. Archiepiscopus propter infirmitatem, vel aliam iustam causam non potest consecrare Suffraganeũ suum. Quæsitũ fuit à Papa vtrum possit alicui cõmittere vices suas? Respondet Papa ꝙ Archieps taliter impeditus potest Epo vices suas cõmittere. Et cõsecrandus debet ab illo munus consecrationis accipere. dũmodò catholicus habeat, & impedimentũ ex substractione gratiȩ nõ obstet. B. ¶ † No.j. ꝙ Eps seu Archiepiscopus põt committere ea quæ sunt cõsecrationis seu ordinis Episcopalis: & sic cõmittit ea quȩ sunt meri imperij, cũ in ea exerceatur iurisdictio ex officio nobili, & ad publicam vtilitatẽ.& ad idẽ.c.aqua. de cõsec.ec.vel alta.&.c.Suffraganeis.de elec. ¶ No.ij.ꝙ Epi subiecti Archiepiscopo dicunt ipsius Suffraganei. Suffragantur enim sibi in consecratione, & in alijs, nam requiritur consilium Episcoporum in ordinatione prouinciæ.xj.q.iij.c.j.&.ij.& cùm consecrat Epm debet habere secũ alios Epos.lxv.di.quasi per totũ. saltem duos ex eis: vt in.c.si Archiepiscopus.de tẽpo.ordi. ¶ Tertiò not.ꝙ ea quæ sunt ordinis nõ sunt assumẽda nisi à catholico, & ab eo cui gratia sedis apostoli.non est subtracta. ¶ Itẽ not.ibi: *ab eo.* ꝙ vnus est principalis in cõsecratione Epi.scilicet ipse Archieps, vel eius commissarius: alij non sunt principales, sed assistunt. ¶ Vltimò not.arg.ꝙ subditus tenetur litigare corã delegato sui superioris [a]. ¶ † Sed hîc quærit, vtrũ Archiepiscopus possit cõpellere Episcopũ ad acceptandũ commissionẽ istam. Doct. ꝙ sic: intelligo si cõmittit vni ex Suffraganeis suis. nã potest superior cõpellere subditum ad acceptandũ delegationem.j.c.proxi.in.l.vnica.C.qui pro sua iuri. Sed si cõmittit non subdito, valet commissio: sed ille non cõpellitur acceptare. vt in.c.seq.& in.l.& si prætor.ff.de offic. eius cui man.est iurisd. ¶ † In gl.j.ibi: *tenetur recipere consecrationem ab eo.* sed circa hoc, & circa tex. est dubiũ: qđ si Archieps non est impeditus, nunqđ ex sola voluntate possit cõmittere alteri istam consecrationẽ. tex.hîc à cõtrario literæ facit ꝙ non: sed cõtrarium tenuit Hosti.nã iure suo potest Archiepiscopus committere.vt.j.c.proxi.vnde de honestate procedit tex.in eo ꝙ facit mentionẽ de impedimento. In contrariũ tñ facit secundũ eum, ꝙ sicut Eps non potest consecrari sine Archiepiscopo. vt.lxv.dist.c.nõ debet. ita nec Archiepiscopus debet posse facere per aliũ consecrari sine consensu Epi. primum tñ dictũ cõiter videnẽ sequi Doc.& notabis illud singulariter, ex quo habes ꝙ tã ea quæ sunt iurisdictionis quã ea quæ sunt ordinis potest Archiepiscopus seu Eps cõmittere pro libito voluntatis. tex.tamen iste videtur aliquantulũ resistere: sed primũ dictũ est verius, ex quo indifferẽter cõmittit. nã de iure est: vt quilibet ordinarius possit i aliqb⁹ se releuare ꝑ cõmissionẽ alteri fiedã. vt in c.seq.& in.d.l.vnica.C.q pro sua iurisd. ¶ † Et in fi. glo. No. bene finẽ gl. qa quotidie allegat[b], ꝙ de iure canonico possunt delegari oĩa[c] quæ sunt meri imperij: & idẽ tenet glos.in.c.in Archiepatu.j.de rap.& in.c.illud.xxiij.q. iiij.& in.c.his.ea.cã.q.viij. vide ẽt gl.not.xcv.di.c. peruenit.in fi.gl.magnæ.quæ dicit ꝙ nihil habet Archiepiscopus quod sit meri imperij quod nõ sit delegabile præter vsum palij: quia palliũ Archiepale nõ habet alteri cõcedere. est em ꝑsonale: vt in.c.ex tuarũ.de au.& vsu pal. & in.c.ij.eo.ti.& ibi melius probat. Sed dubiũ est q̃ dicant meri iperij, vel mixti, vel iurisdictiõis. † Et ꝓ intellectu vocabulorũ, ne ignorent prorsus termini, dicã aliqđ cõclusiuè seqẽdo Bar.in.l.imperiũ.ff.de iuris.om.iudi. debes em̃ scire ꝙ iurisdictio gñaliter sumpta cõprehendit in se ea quæ sunt meri & mixti imperij, & simplicis iurisdictionis. pro hoc.l.j.ff.de iuris.om.iudi. & quod ibi no. & tex.iuncta gl.in ver.omnimodã.in cle.vnica.de fo. cõpe.vbi dicit tex.ꝙ Episcopus expulsus exercet in loco vicino iurisdictionẽ ordinariã, & per illud verbũ omnimodam, dicit ibi gl.ꝙ tex.voluit cõprehendere ea quæ sunt meri, & mixti imperij, & simplicis iurisdictionis. Et iurisdictio sic generaliter sumpta diffinitur sic: Iurisdictio est iuris potestas de publico introducta cũ necessitate iuris dicendi, & ȩquitatis statuendæ: ita diffinit gl. in. d.l.j. Bar.addit ibi competens alicui vt publicæ personæ. & hanc additionẽ fecit, vt euitaret contrariũ qđ posset fieri de patre & de tutore. nam isti habent de iure potestatem in filium, & in pupillũ, & habent potestatẽ ius dicendi, id est faciendi in eos quod iuris est & æquitatem seruã di: sed certè sine illa additione Bar.potest sustineri diffinitio gl. quia pater vel tutor non dicit propriè ius in filium, vel pupillum, liceat habeat potestatẽ extraiudicialem.& dicit iurisdictio quasi iuris datio.& dictio, idẽ est quòd potestas: vnde iurisdictio quasi potestas ius dicendi. Sed iurisdictio sic generaliter sumpta distinguit in imperium & iurisdictionẽ: & tũc iurisdictio capitur vt species distincta ab imperio. Imperiũ verò generaliter sumptum cõprehendit in se merum & mixtum imperiũ: sic generaliter sumptum est iurisdictio quæ exercetur officio iudicis nobili. nam duplex est officiũ iudicis: nobile & mercenarium: nobile, quod nõ deseruit alicui actioni, sed iudex ex se procedit. mercenariũ verò dicitur, quod deseruit actioni intentatæ per partẽ: vt dicam latius in c.ij.de offi.iudi. Imperiũ verò (vt dixi) diuiditur in merũ & mixtum. merũ imperiũ diffinitur sic: Est enim iurisdictio quæ exercetur officio iudicis nobili, publicam vtilitatem respiciens. Imperiũ mixtum est iurisdictio quȩ exercetur officio iudicis nobili, priuatã vtilitatẽ respiciens. Iurisdictio verò vt species sumpta, est iurisdictio quȩ expeditur officio iudicis mercenario, priuatam vtilitatem respiciens. Dicitur autẽ imperiũ merũ: quia merè collatum in principẽ, nec alicui necessitati subiectũ. nã procedit iudex ex officio suo ad publicã vtilitatẽ sine impedimẽto alicui⁹. pro hoc.c.j.§.eo.dum dicit, habeant Epi liberã potestatẽ inquirendi &c. vel dicitur merũ: quia nõ habet aliquã mixturã cognitionũ pecuniariã. vel tertiò dicitur merũ: qa in nullo participat cũ iurisdictiõe. vnde non habet aliquã mixturam iurisdictionis. vnde partim accedit ad merum imperiũ, & partim ad iurisdictionẽ: sicut dicitur participiũ quia partẽ capit à nomine, & partem à verbo. nam in eo ꝙ mixtũ imperiũ exercet officio iudicis nobili, participat cũ mero imperio: sed in eo qđ intendit ad vtilitatẽ priuatam, participat cũ iurisdictione. facit ergo tres regulas. ꝙ ea quȩ expediunt officio nobili, & ad publicã vtilitatẽ, dicunt meri imperij. Secunda regula, ea quæ exercentur officio iudicis nobili ad vtilitatẽ priuatã, dicuntur mixti imperij. Tertia regula, ea quæ exercent officio iudicis mercenario ad vtilitatẽ priuatam, sunt simplicis iurisdictionis. & distinguit Bar. merum imperiũ sex modis. primũ est imperiũ merum maximum. secundũ merum imperiũ maius. tertiũ merũ imperium magnum. quartũ est merũ imperiũ paruũ. quintum merũ imperiũ minus. sextũ minimũ imperiũ. Merũ imperiũ maximũ cõpetit soli principi, vt facere legẽ vniuersalẽ distinguentẽ totũ orbem. Merum imperiũ mai⁹ est animaduertere in facinorosos hoĩes, inferẽdo vltimũ d suppliciũ, vel mẽbri abscisionẽ[d], vel mortẽ ciuilẽ, cùm quis perdit libertatẽ, & similia. Merũ imperiũ magnum est cũ quis perdit ciuitatẽ sine libertate, puta deportatus. Merũ imperiũ paruũ est relegare, vel corpus acriter afficere: & ista non cõpetunt cuilibet iudici. vt statim dicet.

Merum

Merũ imperiũ minus est modica coërtio, quę cõpetit cuilibet magistratui. id est cuilibet habẽti ordinariã iurisdictionem. nã iurisdictio quasi nulla esset sine modica coërtiõe: vt in.c. ex literis. de offi. dele. &.c. pastoralis. e. tit. &.l. magistratibus. ff. de iuris. om. iudi. &.l. fi. ff. de offi. ei⁹ cui est mã. iuris. vnde eoipso ꝙ qs recipit potestatẽ ordinariã vel delegatã, habet hãc modicã coërtionẽ, ex qua depẽdet vt possit cognoscere summariè de leuib⁹ criminib⁹ & leuiter castigare verberib⁹ vt in.l. l. leuia. ff. de accu. &. d.l. magistratib⁹. & merũ ĩperiũ minimũ cõsistit in leuiter mulctãdo. ad hoc.l. fi. C. de modo mulcta. &.l. ij. C. de spor. & ista duo vltima possunt delegari de iure ciuili: qa cõpetũt cuilibet magistratui. & ea quæ cõpetũt iure magistrat⁹ sunt delegabilia de iure ciuili. vt in.l. j. ff. de off. eius, cui man. est iu. Supiora verò cõiter teneẽ ꝙ non sunt delegabilia de iure ciuili, propter grauitatẽ ꝑiudicij, nisi ꝓpter necessariã absentiã de loco. de quo dicendũ: vt in.l. j. præal. & in aut. de colla. §. ad hæc. & plenè vide in Spe. de iuris. om. iudi §. j. vers. notãdũ. & se. De iure verò canonico possumus reperire oĩa hæc impia. nã habem⁹ imperiũ maximũ: quia Papa facit constitutionẽ vniuersalẽ. vt in c. j. & fi. de cõst. Habem⁹ imperiũ mai⁹, saltẽ similitudinariè. nam degradare aliquẽ, & tradere curiæ seculari ęꝗparaẽ vltimo supplicio vt no. Inno. in.c. qualiter & qñ. el. ij. de accu. Item ecclesia detrudit in ꝑpetuũ carcerẽ, & æꝗparaẽ illa pœna dãnato in metallũ.[a] Habem⁹ imperiũ magnũ: nã ecclesia põt deportare, licet nõ sit in vsu. vt in.c. j. de cal. Itẽ reperiẽ in ecclesia imperiũ paruũ. nã põt relegare & afficere quem verberibus. l. distinc. c. accedẽs. &. c. j. de calũ. & in. d. ca. in Archiepiscopatu. de rapto. De mero imperio minori, habes in.c. ex literis. pal. vbi diciẽ ꝙ coërtio trãsit. De minimo s. de mulcta, dixi in.c. de causis. & in.c. j. de off. deleg. vbi cõclusi post Inn. ꝙ delegat⁹ põt mulctare. & vide Host. in.c. j. de homi. lib. vj. vbi de ordinario idẽ dicit. An autẽ ista possunt delegari de iure canonico. cõis opi. est ꝙ sic. licet aliq dicant ꝙ hæc cõis opinio Inn. im ꝓbaẽ. qa d.c. in archiepiscopatu. quod magis stringit in materia, loqtur in Rege siliciæ, qui cũ nõ recognoscat Imperatorẽ habet ius pricipis. Priceps aũt põt oĩa delegare. vt not. in. d.c. illud. sed hęc rñsio nõ placet: qa si non recognoscit Imperatorẽ, recognoscit Papã, vt in cle. pastoralis. de re iudi. ergo nõ habet iura principis. s. Imperatoris nisi aliter præscripserit. Sed allego quasi pro casu[b] cle. j. de hęre. vbi patet ꝙ cã hæresis est delegabilis, & nemo dubitat ꝙ sit meri imperij. Ad idẽ. c. licet. de offi. vica. li. vj. vbi diciẽ ꝙ Eps põt cõmittere vicario suo inquisitionẽ criminũ. qđ est meri imperij: & iõ transeo cũ hac opi. & facit text. in.c. fi. ne cle. vel mo. li. vj. vbi diciẽ ꝙ si ꝑsona ecclesiastica habet iurisdictionẽ tẽporalẽ, põt in genere & in specie cõmittere cãm criminalẽ: & sic ibi est casus inquantũ dicit in specie. ¶ 6 † Sed dubiũ est in delegato principis. nunqd possit subdelegare ea q̃ sunt meri imperij aliãs indelegabilia de iure ciuili. Spe. in ti. j §. fi. ver. Itẽ ꝙ est delegatus. tenet ꝙ nõ, sequiẽ do. Anto. dicẽs ꝙ ex grauitate facti videẽ Papa elegisse industriam personę. ad hoc. c. fi. de offi. dele. Cõtrariũ ego teneo. & primò allego tex. quasi expressum in c. venerabili. de offi. dele. & ibi dixi post Inno. ad idẽ. d.c. fi. aliter inducẽdo. nã ibi nõ põt subdelegare inquisitionẽ criminũ: quia fuit dictũ vt personaliter exequaẽ: ergo secus, si simpliciter fuisset cõmissa. ad idẽ adduco text. de iure ciuili in.l. vnica. in fi. C. qui pro sua iuris. vbi dicit tex. ꝙ sine delectu causarũ põt delegatus principis subdelegare. & per illũ tex. hoc tenet ibi gl. & Bar. etiã de iure ciuili: & hoc bene notabis. & hæc procedunt in his quæ sunt meri imperij, vel quasi. nã regulariter delegari non possunt de iure ciuili. quia nõ cõpetunt iure magistratus: ideò delegari nõ possunt. l. j. ff. de offi. eius cui man. est iu. &. l. ea quę. ff. ad muni. Fallit in his quæ cõpetunt iure magistrat⁹: vt sunt ea quæ expediuẽ iudicis officio nobili, ad priuatam vtilitatẽ sine cognitione causæ, vel cũ modica cognitione causæ. exẽplũ. in.l. cognitio. §. vt pos. bonorũ. ff. de offi. ei⁹ cui mãda. est iuris. nã sicut dixi in his quæ sunt meri imperij, vt leuia cõpetunt iure magistratus: & ita in his quę sunt mixti imperij: sed alia maiora non cõpetunt, & quẽadmodũ dixi in mero imperio: ita & mixtũ imperiũ distinguiẽ. nam quoddã est maximũ, qđ cõpetit soli principi, vt dare veniã ætati. C. de his qui ve. ęta. impe. per totũ. vel legitimare, seu famæ restituere, & similia. ista eñ sunt mixti imperij maximi. & prosequere vt no. in.l. d. imperiũ. An aũt ea quæ sunt simplicis iurisdictionis possint indifferenter delegari de iure ciuili. dic ꝙ nõ. sed solũ ea quæ cõpetunt iure magistratus. vt in.l. j. &. ij. C. de peda. iu. & vsq ad summã. ccc. aureorũ põt fieri delegatio: qa vsq ad illam summã põt cognoscere inferior magistrat⁹, & nõ vltra. vt in aut. de defen. ciui. in. §. & iudicare. & ibi gl. & id diciẽ cõpetere iure magistratus quod cõpetit alicui eoipso ꝙ habet magistrũ, idest officiũ iudicandi, licet vilissimũ. vt not. gl. & Bar. in. d.l. j. vnde scias ꝙ magistratus est nomẽ gñale cõprehẽdẽs oẽm habentẽ officiũ iudicandi: vt in.l. eũ q. ff. de iuris. om. iudi. Sed distinguiẽ posteã in species[c]. nam quidã sunt superillustres: quidam illustres, quidã spectabiles. alij clarissimi: alij magistratus: & isti sunt inferiores, vnde de his quæ possunt isti inferiores magistrat⁹ cognoscere, potest fieri delegatio. De alijs verò, siue sint meri imperij, siue mixti, siue iurisdictionis, non potest regulariter fieri delegtio. Fallit (vt dixi) in necessaria causa absentiæ, vt si oportet necessariò iudicem ordinariũ alibi proficisci, vel si nondũ venit ad prouinciam: vt. d.l. j. Idem communiter concludunt doc. in. d.l. si ordinari⁹ detineretur infirmitate, vel esset occupat⁹ circa multas causas similes: ita ꝙ non põt omnibus intẽdere. nam tũc licet lege non sit cautum, tamẽ ex identitate rationis hoc cõmuniter recipitur, quẽadmodum obseruatur in causa absentiæ. nam vbi eadem est ratio, idẽ ius debet esse, etiã in casibus exceptis. vt not. glos. in.l. j. C. de condi. inde. & est text. in.c. cùm dilecta. de cõfir. vti. vel inuti. ¶ Vltimò quæriẽ, qui sunt isti iudices habẽtes merũ & mixtumimperiũ? & prosequere tam in secularibus quã in ecclesiasticis. ¶ 7 † In secularibus dic post Bartol. in. d.l. j. quòd iudex qui præest prouinciæ, vt olim erat pręses, habebat ea q̃ sunt meri impe

---

SEB. SAPIA. ¶ In metallum. ꝙ detrũdere in ꝑpetuũ carcerẽ nõ ęquareẽ pœnę dãnatii ĩ metallũ, est casus expressus ĩ. l. qdã. ff. de pœ. & ꝙ iudex nõ ecclesiastic⁹ nõ possit ĩpouere talẽ pœnã ꝑpetuũ carceris, tenet Lud. ro. in sing. dccvj. ĩci. tu scis ꝙ de iure ciuili. vide tamẽ do. Abb. ĩ. c. nouimus. de ver. signi.

b ¶ Pro casu. Pondera primò: quia iste text. nõ facit ꝓ gl. & miror ꝙ nemo scribentiũ aperit. nã loquiẽ qñ erat impedit⁹ morbo vel alio iusto impedimẽto. quo casu de iure ciuili ꝑt delegari. vt in.l. j. ff. de of. ei⁹ cui mã. est iu. & sic iste tex. nõ mereẽ ad hoc allegari. Si dicatur ꝙ imò ꝓcedit iste tex. in nõ ĩpedito vt hic p Host. & alios. dic hoc non esse verũ per istũ tex. & p.c. Suffraganeis. de elect. ꝓ quo vide quę scripsi ad lecturã Io. de Imo. sup isto casu. Secundò nõ ob. cle. j. de hære. quia loquiẽ in casu spãli. simile habetur in.c. fina. de hære. lib. vj. & in c. vt cõmissi. e. ti. quos textus alle. Archi. & Io. An. in.c. licet. de offi. vica. libr. vj. & rñdeo ꝙ loquũtur in casu spãli fauore fidei. ar. in.c. in fidei fauorẽ. de hęre. libr. vj. Itẽ non ob. c. fi. ne cle. vel mo. li. vj. quia loquitur in eo qui est impeditus impedimento iuris, ex quo nõ põt iudicare in cõsanguineis. & hoc sentit gloss. in. d.c. licet. quo casu habet locum. l. j. ff. de off. eius cui mã. est iu. quæ loquitur in eo qui est impeditus. nec etiam obst. d.c. in Arhiepiscopatu. vt hĩc ex relatis p Abb. patet. tñ do. Cardi. in. d.c. in Arhiepatu. tenuit ꝙ ibi non loquiẽ de his quæ cõpetunt ex mero imperio, salua pace. vt ibi videre potes: & ꝓ cõsequẽs ꝑ ista iura mihi nõ videẽ ꝙ supponẽdo diuersitates inter ius canonicũ & ciuile. & vide Io. an. post Archi. in. d.c. licet. allegantem. c. Deus omnipotens. ĳ. qõ. j. & in.c. licet heli. de simo. quæ iura bene ponderes. sed tex. in. d.c. licet. de offi. vi. li. vj. videẽ mihi ꝙ stringat vltra alios text. qa loquiẽ in criminib⁹, ex qb⁹ imponiẽ depositio ab administratione, & à bñficio quę cõpetunt mero ĩperio. c. at si cleri. §. de adul. de iudi. cui tex. non video respõsum cõueniẽs. ita dixi in trãscursu lectiõis in voce. Pondera bene ꝓ nũc. And. Barba.

SEB. SAPIA.

c ¶ In species. de istis gradibus latissimè vide per Ias. & alios post eũ in l. j. in prin. ff. de offi. eius cui man. est iuris. & p Repetẽtes in.l. imperiũ. ff. de iurisdi. om. iudi.

rij.vt in.l.illicitas.§.qui vniuerſas.ff.de offi. pſi.vnde per totā prouinciā habebat gladij poteſtatē.is autē qui præerat ciuitati de iure cōi non habebat ea quæ ſunt meri & mixti imperij.nec ea quæ ſunt magnæ iuriſdictionis. ſed recurrebat in iſtis maioribus ad præſidē prouinciæ:vt in.d.authē.de defen.ciui.in.§.audiēt & in.§.& iudicare.ſed hodie cōiter ī italia quęlibet ciuitas habet regimē qđ olim habebat tota prouincia[a].& ideō poteſtas habet hodie oīa iſta.ad hoc quod no.gl.in.l.fi. C. de præſcrip. lon.tēpo.¶ Sed dubiū eſt,quid in eo qui præſidet alicui caſtro, vel oppido. & dic ꝙ ſi caſtrum eſt ſubiectū ciuitati,tota iuriſdictio eſt penes ciuitatē,& debent reſpōdere in ciuitate dicūtur enim ciues illius ciuitatis cui ſubſunt & ibi coguntur ſubire omnia onera.l. incola. &.l.ꝗ ex vico.ff.ad muni.Sed ſolet hodie mitti vicarius,qui poteſt dici inferior magiſtratus,vnde ſolū poterit cognoſcere de leuibus criminibus,& de ſumma vſqꝫ ad.ccc.florenos vel aureos.vt in.d.authē.de defen.ciui.In maioribus autē debet remittere ad iudicē ciuitatis,& in criminibus grauib⁹ debet capere malefactores,& remittere.vt in.d.§. audient. Itē ſcias ꝙ illud quod dixi ꝙ ex cā poſſint delegari ea quæ ſunt imperij.intellige dūmodo non procedat ad vltimū ſupplicium,& mēbri abſciſſionē per authē.de colla.in.§.ad hęc.& licet quidā contrà:primū tamen cōiter tenetur: vt not.gl.in.d.l.j.& Spec.in.c.ne item ꝙ eſt delegatus.& gl.in.c.in archiepatu.pallег.princeps autē pōt oīa delegare.vt no.gl.in.d.c.illud. & Bar.in.d.l.j.&.l.imperiū.præalleg.præſidētes autē collegio ſeu vniuerſitati quæ nō facit ciuitatē ſeu caſtrū,vt ſunt iſti rectores artis lanæ,& ſimiles,non habēt ea quæ ſunt imperij: ſed ſolū cognoſcūt de his quæ oriunť inter exercentes illā profeſſionē occaſione illius ſocietatis ſeu profeſſionis.vt in.l.fi.C.de iuriſ.om. iudi.Fallit in doctore,qui erga ſcholares de iure cōi habet ea quæ ſunt imperij: licet nō ſeruetur de cōſuetudine.vt eſt tex.in authē. habita.C.ne fi.pro pa.& in proœ.fforū.& no.Bar. in.d.l.j.¶ In eccleſiaſticis dic ꝙ Epiſcopi ſuperiores & legatus Papæ habent ea quæ ſunt imperij.vt in.c.ſ.e.j.De inferioribus autē prælatis,dic ꝙ regulariter de iure comuni non habent ea quę ſunt imperij.niſi fortè ea quę ſunt de minori imperio & minimo,vt leuiter coercere.Itē poſſunt excōmunicare, & excōmunicatio eſt meri imperij:vt not.Inno.in.c.trāſmiſſam.de elect.& Hoſti.in.c.j.proxi. patet ex ſequentib⁹.nam in excōmunicatione exercetur iuriſdictio ex officio iudicis nobili ad publicam vtilitatem.quandoqꝫ tamen exercetur in fauorem priuatum:& tunc credo ꝙ ſit mixti imperij,per ſupradicta:& ſic limitarē. Itē fallit in prælatis regularibus.nam ipſi cognoſcunt de criminibus contra ſubiectos,dūmodo non procedatur ad depoſitionē: vt dixi in c.cū ab eccleſiarum.ſ.eo. & plenius dico in.c. cùm cōtingat.de foro cōpe.& hæc not.

SEB. SAPIA.
a ¶ Tota prouincia. vide Bar. in.l.infamē.in fi.ff.de pu. bli.iudi.& in.l.deniqꝫ.in prin.ff. de mino.& in extraua.qui ſint reb. in ver. Lombardiæ. nunqd autē merū imperium poſſit præſcribi vide latè p. d.Iaſ. in. d.l. imperiū.ff. de iuriſ.om.iudi.& per Fel.in.c. cū nō liceat.col.iiij. de p. ſcrip. Ale. in cōſi. xvj.colū.vij.in.v. volu.

SEB. SAPIA.
b ¶ Regula.ratio eſt quia illa regula nō procedit qñ eadē via quę eſt vincētē nō cōcurrit ī vincētē te.vt not. Cy. in auť. licet. C. de natu.libe.Rom.in confi. ccccxxxvj. ad finē. & Gemi. in.d.c.authoritate. de cōceſ. pbē.ī.vj.

c ¶ Poteſt delegari. Pondera ꝙ cā appellatiōis pōt delegari de iure canonico:ſed nō de iure ciuili:vt ī.d.auť. ad hęc.ex quo ſequiť ꝙ eſt mixti imperij:qa ea quę ſunt meri vel mixti imperij:de iure canonico delegañť. hoc dixit Bar.in.l.j.§.ſolēt. ff. quando appellan.ſit.ꝙ appellatio eſt mixti īperij.p.d.auť.ad hęc. & ꝙ pcediť iudicis officio nobili. & no.cū ſit in delegañ.l.j.ff.de appel.tu tene cōtrariū.primò habens ſolā iuriſdictionē dare pōt iudicē.l. imperiū.ff. de iur. om.iudi. ſed ſi appellaťā iudice dato appellať ad dantem.l.j.poſt prin. de appel. ergo ſequiť ꝙ habēs ſolā iuriſdictionē cognoſcit de appel. & ſic nō eſt mixti imperij:ergo non ſequiť delegabilis eſt cā app. de iure cano.ergo eſt mixti imperij. tene mēti. Secundò in

SVMMARIVM.

1 Archiepiſcopus poteſt committere cauſam ſubdito ſui Suffraganei:non tamen poteſt ipſum cogere ad accipiendum.3.5.

2 Archiepiſcopus habet iuriſdictionē in Epiſcopos ſuos citra depoſitionem.& an Epiſcopo negligente in omnibus is ſuccedat?10.

4 Iudex appellationum poteſt de iure canonico cauſas ſubdelegare.

6 Epiſco.an poſſit cognoſcere de cauſis ſubditorū prælati Epiſcopo ſubiecti?

7 Iuriſdictio epiſcopalis an poſſit acquiri per aliū citra Epiſcopum in aliena diœceſi?& poſito quòd ſic,an ſit totaliter acquiſita:an verò ſit locus præuentioni?vide.j.eo.c.irrefragabili.in nota.

8 Archiepiſcopus quam iuriſdictionē habeat in ſubditos Suffraganeorū.11.

9 Conſuetudo quæ attendenda erit in diuinis officijs & ſacramentis?

CAP. II.

1 Paſtoralis. ¶ † Archiepiſcopus cauſam ad ſe per appellationē delatam ſubditis Suffraganei cōmittere poteſt:illum tñ ad ſuſcipiendā delegationē cōpellere:nō pōt.h.d.vſqꝫ ad.§ pterea.ī prima poniť cōſultatio.in ſecūda rñſio ibi:ad qđ.¶ Caſus literalis. Aliqs appellauit ab Epo ab Archiepm:qriť vtrū Archieps cām iſtā ſibi delatā p appellationē poſſit cōmittere alicui ſubdito Suffraganei iure metropolitico:& ſi nollet cām recipere vtrū poſſit ipm ad ſuſcipiendam delegationē compellere. Rñdetur ꝙ Archieps ipſum ad ſuſcipiendā delegationē non pōt compellere inuitū: quia in eū nullam habet poteſtatem,niſi in quibuſdā certis articulis,quāuis Eps ſuus eidē ſit metropolico iure ſubiectus. B.¶ † No.j. duas re-

2 gulas ex tex.Prima ꝙ Epiſcopi exiſtētes in prouincia Archiepiſcopi ſunt ſubiecti ipſi Archiepo lege Metropolitana.i.vt Metropolitano.& ſic Archieps eſt iudex ordinarius oīm Epiſcoporum ſuæ puinciæ:& de iure cōi quælibet prouincia debet habere vnū Archiepm,& decē Epos.vt.vj.q.iij.in.c.ſcitote.nō tñ poteſt procedere Archieps contra Epm ad depoſitionē:quia depoſitio Epiſcoporū ſoli Papæ eſt reſeruata:vt in.c.ij.de trāſla.epi.Sed de criminibus paruis poteſt cognoſcere,& ipſos Epos punire:vt in.c.ſacro.de ſent.excō.&.x.q.iij.c.qa cognouimus.no.Io.an.in.c.vt litigātes.j.eo.ti.lib.vj.De cā verò ciuili indifferēter cognoſcit,etiā ſi ſubditus Epi conueniat Epm.nā debet eū conuenire corā Archiepiſcopo:ſed ſi Eps habet cām contra ſubditū , non cōuenit eū corā Archiepo:qa non eſt iudex ſubditi:vt hîc,nec Eps debet eſſe iudex in cā propria,ſed debēt eligi arbitri authoritate iuris:hęc probanť in.c.ſi clericus aduerſus clericū.xj.q.j.& hæc no.¶ Secūda regula,ꝙ Archieps nō cōcurrit cū Epo in diœceſibus Suffraganeorum ſuorū.imò regulariter,nullā ptātem poteſt exercere in ſubditos Eporum,niſi in caſibus exceptis :& ſic habes caſum in quo qs non eſt ſuperior ſubiectorū ſui ſubiecti:& ſic non habet locū iſta

b regula[b]:ſi vinco vincentē te.de qua in.c.authoritate.de cōceſ.præbē.li.vj.Archieps,ergo habet iuriſdictionē epiſcopalē in ſua diœceſi duntaxat,ſed in prouincia habet iuriſdic. Archiepalem:vt in Epos regulr poſſit exercere iuriſdictionē : ſed in ſubditos Eporū

3 nō,niſi in caſibus exceptis.¶ † Not.iij.ꝙ ordinarius pōt ſuo iure cām ad ſe ſpectantē delegare,licet multi allegēt impedimentū. & de iure canonico vide duo ſpālia.primò,qa indifferēter archiepo permittiť:vt poſſit cām delegare,nec diſtinguiť vtrū ſit ardua vł leuis:& ſic vř ꝙ diſtinctio iuris ciuilis nō procedit de iure canonico,vt tñ leuia poſſint delegari,quæ cōpetunt iure magiſtratus:

4 vt dixi.ſ.c.proxi.¶ † Scđm ſpāle eſt hîc,ꝙ cā appellationis pōt de-

c legari.[c]de iure ciuili eſt ſecus:vt in auť.ad hæc.C.de iudi.no.gl.in c.ſup qſtionū.de offi.dele.& ſic vř ꝙ de iure canonico oīa ſunt delegabilia:vt plenè dixi.ſ.c.pxi.Dixit tñ hîc Hoſt.ꝙ ſpāle fortè eſt in Archiepis,& in alijs iudicib⁹ immediatè ſubiectis Papę,vt propter remotionē laicorū poſſint delegare.Sed ego puto idē in oib⁹ de iure canonico:qa hîc nō induciť aliqua ſpecialitas in Archiepiſcopis:imò Papa rñdet ad cōſultationē de tēpo.ord.c.cōſultatio-

5 ni.¶ † Quartò no.ꝙ cā pōt delegari nō ſubdito,licet nō ſubditus cogi non poſſit ad acceptandū.ſic limita tex.in.l.vnica.C.qui pro ſua iur.vbi dř ꝙ cā debet ſubdelegari ſubdito : debet eñ intelligi quo ad hoc vt ille poſſit cōpelli ad acceptandū delegationē: ſed ſi vult acceptare,poteſt ſibi cōmitti.vt no.ibi gl.ad hoc tex.in.l & ſi prætor.ff.de offi.eius.¶ Itē not.à contrario ſenſu,ꝙ ſuperior poteſt ſubdito inuito delegare aliquā cām,& eum cōpellere ad acceptandum:ratio eſt,quia iudicare,eſt publici iuris:vnde eſt munus neceſſariū:vt in.l.munerum.in.§.iudicandi quoqꝫ neceſſitas.ff.de mune.& hon.ad idē text.in.l.vnica.C.qui pro ſua iuri. ¶ Vltimò no.ꝙ Archiepiſcopus nō tenetur cognoſcere in ſua diœ.de cauſa ad eū delata per appellationē à Suffraganeo ſuo,ſed poteſt eā delegare in illa diœceſi,vnde fuit ſibi delata.Idem eſt in alijs cauſis,quę deferuntur

l præcipimus.§.j.C.de app.ad vnũ appellatur:& alius de app.cognoſcit.vt voluit Bar.in.d.l.§.j.ergo delegatus cognoſcit de app.& licet ille tex.loquatur in principe,tamẽ idẽ in inferiore.ar.l.digna vox.C.de legib. Tertiò appellatio non mutat materiã cauſæ.Inn.in.c.cũ ſpeciali.de appel.in rubr. de cõſue.in.c.fi.de ferijs.ergo ſi cauſa erat iuriſdictionis & non imperij,eo modo erit appellatio.facit gl.in.c.illud.xij.diſtin.vbi iudex ap.debet iudicare ſecundũ cõſuetudinem iudicis à quo.& ad iſtũ tex.& in.c.interpoſita.de appella. põt rñderi: vt hîc voluit Hoſti.ſpãle eſt in Archiepiſcopis propter remotionẽ locorũ& in.c.ſup quæſtionũ.eſt ꝑpter diſpẽdia ſubditorũ.& in.c.cũ te.de off.dele.eſt ꝑpter labores.vt ibi in auſ.ad hoc.dic ꝙ loquiť qñ volebat reſeruare ſnĩam & delegare cauſam : ſed ſi vellet totam cãm,poſſet etiam cãm appellatiõis.ita firmat gloſſ.ij. ibi:& gl.fi.Itẽ ibi loquiť in aſſeſſori b⁹.nec eſt verũ ꝙ expediť nobili officio iudicis: quia iudex ap.ſubrogatur in locũ iudicis cauſæ principalis: vt.d.c.illud tenemerti.

deferunť ad eũ iure metropolitico per viam querelæ:vt ſunt caſus excepti de qbus hîc in gl.ad prædicta vide bo.tex.in.d.c.vt litigantes.¶ † In gl.j.No.bene iſtã gl.vſqꝫ ad fi.& potes ponere exẽplũ in Abbate ſubiecto Epõ,vel in alio prælato ſeculari,puta Prępoſito eccleſiæ collegiatæ:vel ſi Archidiaconus præſcripſit iuriſdictionẽ in quibuſdã caſibus,vel in aliqua parochia,dubitať nunquid Eps poſſit cognoſcere de ſubditis prẹlatorũ ſibi ſubiectorũ: & ponit gl.duas opi.Prima fuit Hug.Tã.& Vin.ꝙ ſic.& hãc opi. ſequiť Lan. Phil.& Hoſt.qui etiã dicũt hoc eſſe de antiqua & approbata cõſuetudine.Idẽ Hoſti.niſi ſecundũ eũ de conſuetudine vel priuilegio aliud appareat.vult enim Hoſt.ꝙ Eps habeat immediatã iuriſdictionẽ in oẽs de diœc.licet ſit alius prælatus ſpecialis: & ſic cõcurrit cũ quolibet prælato inferiore in iuriſdictiõis exercitio.ſentit etiã ꝙ ſi Archipresbyter eſſet ſubiectus Archidiacono & ab archipresbytero habente iuriſdictionẽ in oẽs de diœceſi appellaretur,põt appellari ad Epm omiſſo Archidiacono, quaſi non faciant iſti gradũ inter Epm & ſubditos.Secunda opi.fuit Io. & hanc ſequitur Ber.gloſſator.qui habet oppoſitum,vt Eps non poſſit cognoſcere de cauſis ſubditorũ prẹlati ſibi ſubiecti,niſi per appellationẽ:& ꝙ gradatim eſt appellandum.Io.and.dicit ꝙ ſaluo iure ſpeciali credit ꝙ de iure cõi inter Epm & prælatum ſibi ſubiectum locus ſit præuentioni.nã ſi iuriſdictio Papę põt præueniri per ordinariũ:vt in.c.vt debitus.de app.fortius iuriſdictio Epiſcopi poteſt præueniri per prælatũ ſibi ſubiectũ:nec debet poſſe Eps mutare iſtã præuentionem,ſicut nõ poteſt aliàs diſponere cõtra canones: ſed Eps bene poteſt præuenire : vnde ille qui primò citauit de cauſa cognoſcet,cùm etiam Eps habeat iuriſdictionem ordinariam in tota diœceſi.De iure tamẽ ſpeciali aliud poſſet eſſe,vt ſi conſuetudo haberet ꝙ prima cauſa tractaretur corã prælato inferiori.ſi aũt Eps & inferior prælatus concurrunt in citatione,putat Epm,vt potiorem pręponendũ ratione maioritatis. arg.in.c.ſi à ſede.de præben.lib.vj.hanc opi.tacitè ſentit Inn.in.c. quãtò.s.eo.vbi dixi.ego puto hanc opi.veram in prælatis ſecularibus habentibus iuriſdictionẽ de iure communi.ad hoc in ſimili allego bonũ tex.in.l.fi.C.de iuriſ.om.iu.vbi patet ꝙ rectores illorum collegiorũ inferiorum non habent iuriſdictionem priuatiuè ad ordinarium generalem loci,ſed accumulatiuè:vnde exercẽs lanificium poteſt conueniri tam coram rectore artis lanæ,quã coram poteſtate.ad idem allego text.in auſ.de defen.ciui. vbi defenſor cognoſcit de cauſis iudicum ſubiectorum: ſed in regularibus aliud puto:quia immediatè habent prælatũ proprium loco Dei: vt dixi in.c.cũ ab eccleſiarum.s.eo.vbi vide.Item poteſt dubitari, quid ſi ex præſcriptione prælatus inferior acquiſiuit iuriſdictionem,nũquid in dubio videatur pręſcripſiſſe accumulatiuè ad Epiſcopum,an priuatiuè.doc.hîc non tangunt,ſed gl.hîc quam perpetuò not.videť ſentire ꝙ priuatiuè, vt ſic Epiſcopus non poſſit cognoſcere,niſi per viam appellationis.¶ † Hîc ſunt duo vidẽda. primò nũquid aliquis citra Epm poſſit præſcribere iuriſdictionẽ Epiſcopalem in aliqua parte diœceſis[a]:ſecũdò præſuppoſito ꝙ ſic, nunquid in dubio videať præſcripſiſſe non excluſiuè ad Epm:ſed vt quilibet poſſit exercere, & locus ſit præuentioni . & vtraqꝫ eſt pulchra quæſtio.¶ Circa primũ gl.hîc habes ſingularem,quã neſcio alibi, quæ ſentit quòd ſic.nã dicit ꝙ longa conſuetudine põt inferior acquirere ſibi ſubditos,& ſic in certa parte diœceſis.Hoſti.tenuit contrariũ in.c.cũ contingat.de for.cõpe.ſed primum teneo.arg.c.auditis.&.c.cũ olim.de præſcri.tenet Ioã.and.poſt Archi.in.c.cũ Eps.j.eo.lib.vj.¶ Quo ad ſecundũ dubium Io.and.ſentit hîc & ibi,ꝙ videatur pręſcribere accumulatiuè:ſed poſſet teneri contrariũ:quia ex quo iſte inferior exercuit tanto tẽpore ꝙ ſufficit ad præſcriptionem,& Eps nunquã exercuit:licet caſus ſe obtuliſſet:videtur per non vſum abdicata illa iuriſdictio ab ea,& acquiſita iſti præſcribẽti,ad quod optimè facit tex.in.c.auditis.& in c.cũ olim.prælleg.& quod no.Inn.in.c.dilectus.de cap.mona.& de hoc plenius dico in.d.c.cũ contingat.& tene mẽti opi.Io.an. & Hoſt.qui videnť ſentire oppoſitũ.nã in practica fortè ſeruaretur eorum dictũ.Gl.tñ eſt in oppoſitũ hîc.Aduerte tñ ꝙ ſi Eps ſemel voluiſſet iuriſdictionẽ exercere,& prohibitus ꝑ iſtũ inferiorẽ abſtinuiſſet,tunc non eſſet dubium ꝙ eſſet præſcriptũ excluſiuè ad Epm.ſed dubiũ eſt qñ Eps tacuit, & nunquã cõtradixit cõcurrẽte ꝑſcriptiõe.¶ † In gloſ.ij.Pro intellectu huius gl.opp.de.c.ij.ix.q.iij.vbi dicitur ꝙ Archiepiſcopus eſt iudex ordinarius totius prouincię: ergo habet iuriſdictionẽ in quẽlibet de ꝓuincia:& ſic in ſubditos Epiſcoporũ, qui ſunt de prouincia:cuius cõtrariũ innuit iſte tex.Solu. hæc gl.ponit tres ſol.vt in ea patet.Inno.vltra gl.dicit ꝙ Archiepiſcopus habet iuriſdictionẽ archiepiſcopalẽ in totã prouinciã. hinc eſt ꝙ totã prouinciã viſitat:vt in.c.ſopitæ.de cenſi. & hodie habetur clarius in.c.j.eo.tit.lib.vj.& facit cle. ij. de priuileg. ſed iuriſdictionẽ epalem non habet niſi in ſua diœceſi : nec hoc eſt abſurdũ:nã Epiſcopus eſt iudex ordinarius totius diœceſis,non tamen oĩmodæ diœceſis : quia non habet iuriſdictionẽ in exẽptos. Item etiã reſpectu ſubditorũ non habet exercitiũ iuriſdictiõis in oẽs:nã ſi quis eſſet ita bonus ꝙ non egeret correctione,neqꝫ cõueniret aliquẽ neqꝫ conueniretur,certum eſſet ꝙ Epiſcopus non habet in iſtũ iuriſdictionis exercitium: vt no.hoc dictũ.Pro hoc.c.de cõſtantinopolitana.xxij.diſt.& vide bo.glo.in cle.ad noſtrũ.de hære.Et no.ex iſta gl.in iſto dicto Inn. ꝙ quantuncũqꝫ quis ſit bonus & iuſtus, nihilominus eſt ſuppoſitus iuriſdictioni ſuperioris,licet in eum nõ cõpetat iuriſdictionis exercitiũ. Et in eo ꝙ gl.ponit hîc caſus ſpeciales,in quibus Archiepiſcopus habet iuriſdictionis exercitium in ſubditos Suffraganeorũ ſuorum,nota eam: & vide gloſſ.conſimilem.ix.qõ.iij. in ſumma. Et primò ſpecialiter not.in eo qđ dicit ꝙ põt compellere oẽs de prouincia,vt in diuinis officijs cõforment ſe eccleſiæ Metropolitanæ. ¶ † Hoſtiẽ.hoc limitat,niſi eccleſię prouincię haberent ſpecialẽ cõſuetudinẽ.arg.in. c. illud. xij.diſtin.vel põt dici ſecundũ eũ,ꝙ in diuinis officijs ſemper debent ſe cõformare eccleſiæ Metropolitanæ:& ꝙ iſte ſit caſus exceptus ab illa generalitate:de qua in.d.c.illud.ar.in.l.nõ eſt nouũ.cũ.l.ſeq.ff.de legib.Mihi plus placet præcedens limitatio,vt valeat cõſuetudo cuiuſcunqꝫ eccleſiæ,dummodo ſit aliàs rationabilis.alleg.c.de trina.de cõſec.diſ.iiij.vbi patet ꝙ circa ſacramentũ baptiſmatis põt quælibet eccleſia vti propria cõſuetudine.intellige dũmodo in ſubſtãtialibus ſeruet forma eccleſię: nam in aliquibus locis eſt conſuetudo vt totũ corpus pueri infundatur in aqua. alibi quòd tantũ caput:alibi ſufficit effundere aquam ſupra corpus pueri:& idem Inn.in.c.j.de baptiſ. & generaliter ſubijcit tex.in.d.c.de trina.ꝙ nihil efficit in eccleſia Dei diuerſa conſuetudo. Ad idẽ allego qđ no.gl.in.c.j.de ſum.tri.& fide catho.li.vj.[b]vbi diciť ꝙ in his quę cõcernũt fidẽ deberem⁹ ſequi cõſuetudinẽ ecclæ romanæ:in alijs non teneremur ſeq,niſi Papa diſponat vt alij illã ſequantur:ceſſante ergo cõſuetudine ſpeciali habeat locũ qđ dicit gl.¶ † Secundò no.gl.in eo qđ dicit,ꝙ vbicũqꝫ Eps eſt negligẽs in eo qđ facere debet,ſuccedit Archieps[c]:nã iſte caſ⁹ ẽ multũ gñalis.& cõprehẽdit ĩ ſe tot caſus particulares ꝙ ex eis poſſet fieri regula.& tñſit hîc Io.an.cũ opi.gl.& hãc opi.te

SEB. SAPIA.

a ¶ Parte diœceſis. Vide latè Felin.in c.auditis. de pſcri.& Abb.in.c.auditis.de ĩ inte.reſti. Cal.in cõſil.ij.ſub rubr.de præſcrip. & latiſsmè p Ioã. Fran.balbũ taurinẽſem.ĩ tractatu præſcri.in.j.parte qntæ partis principalis.q.xj. vide etiã Rot.deciſ.cccxij. in nouis.

b ¶ In ꝓœmio. vj. Tu de hoc vide tex.in.c.qm̃.j.eo. And.Barb.

c ¶ Archiepiſcop⁹. Adde Feli.conſil. clviij.

net glo.ix.q.iij.in summa.& in.c.j.de supp.negli. præla. lib.vj.idē ibi Host.& Io.mo.& Io.cal.sentiunt in.c.nullus.de iurepa.contrariā opi.sentit Io. and.in.d.c.nullus. & idē Fran.vercellē.& Archi.in.d.c.j.lib.vj.& sequitur do.Card.& hanc opi.vltimam[a] tenui in rep.c.si quis cōtra clericum.de fo.compe.vbi plenè examino hunc arti. & credo ꝙ hæc opi.glo.& sequaciū nullibi probatur.solùm enim isti fundanť per casum.c.cū simus.ix.q.iij. vbi ponitur casus specialis,scilicet cùm Eps est negligens in constituendo generalem œconomū in ecclesia sua:nō ergo sequitur idem esse in omni alio casu negligentiæ :maximè cū habeamus hîc regulam in contrarium,ꝙ solùm in casibus exceptis Archieps habet ordinariam.Itē. c.cū simus.disponit idē in alio casu quo ad negligentiam, vt Eps suppleat:& tñ falsum esset dicere ꝙ Eps deberet supplere semper negligentiam Archiepi.Iste enim deuolutiones de vno ad alium non sunt fiendæ,nisi in iure reperianť expressæ:vt dicit Inn.in.c.quia diuersitatē.de conces.præbē.& idē facit tex.in.d.c.j.vbi dicitur ꝙ Epo excōmunicato vel suspenso propter delictū suum Archiepiscopus nō succedit in iurisdictiōe. Ad.c.quatò.s̄.eo. quod videtur obuiare secundū vnum intellectū quem ibi dixi,tñde ꝙ loquitur in facto notorio:nā ibi non poterat esse non notoriū. Archieps aūt punit notoria delicta totius prouinciæ:vt in.c.j §.notoria.de censi.lib.vj.

11 ¶ † Vltra gl.hîc addit Host.alios casus,& ponā præstātiores:impedit enim se Archieps inter subditos sui Suffraganei,cùm cā defertur ad eū per relationē & consultationem Epi.alleg.xvij.di.c.multis.s̄.eo.& hunc casum & eundē ponit.s̄.c.ad reprimendā.potest ergo Eps dubitans de decisione alicuius causę remittere illā causam ad Archiepm.Idē si Eps recusatus vult illam causam ad Archiepiscopū remittere:vt in.c.cū speciali.de app. Itē in casu cōcernente totā prouinciā:vt in.c.ex frequentibus. de insti.& idē ibi Inn.& vide gl.ix.q.iij.in summa .Idē in executione vltimæ voluntatis.nā Epo negligente succedit Archieps:vt in aut.de eccle.tit. in.§.si quis aūt. Item Archieps dat literas indulgentiarum in tota prouincia: vt in.c.nostro.j.de pœ.& re.punit etiā notoria crimina: vt.s̄.dixi:& cùm visitat prouinciā,pōt audire confessiones,& impendere absolutiones:vt in.c.fi.de cēsi.lib.vj. ¶ Et ex prædictis inferť ad decisionem qōnis.Pone ꝙ vltra casus exceptos Archieps excōmunicauit subditum Epi,vel eū absoluit,nūqd teneat talis excōicatio seu absolutio? Inno.cōcludit hîc ꝙ nō:qa nō habet iurisdictionem regulariter in subditos Epi,ergo nō tenet excōicatio vel absolutio.& hoc cōiter tenetur,licet quidā tenuerint contrariū:vt not.ix.q.iij.c.ij.

12 ¶ † In gl.iij.ibi: *potest mandare Episcopo vt compellat.* Sed contra hoc opp.si Eps potest compellere subditū,ergo & Archieps,cū iurisdictio Epi sit deuoluta ad Archiepm per appellationem. Sol.dicit Io.an.ꝙ ista iurisdictio quæ deuoluitur per appellationē non est ita efficax sicut iurisdictio Epi.arg.in c.super quæstionū.§.si verò.de offi.deleg. Vel dic secundū Vin.& melius,ꝙ per appellationem solùm deuoluitur iurisdictio quo ad partes,non aūt quo ad alios subditos:& ideò in cōpulsione aliorū subditorum recurrendum est ad Episcopū:dicit tñ hîc Hosti.ꝙ Archiepiscopus potest præfigere terminū Episcopo vt subditum cōpellat,quo elapso poterit cōpellere vtrunq.ar.s̄.eod.c. quatò. Hæc opi.Host.esset vera si teneremus illam opi. ꝙ generaliter negligēte Episcopo succedit Archiepiscopus:sed tenendo contrariam,quæ mihi plus placet solū poterit compellere Episcopum vt exequatur officiū suū & idē in alijs casibus,in quibus Episcopus esset negligēs.

SEB. SAPIA. a ¶ Opi. vltimam. Cōtra Abb.tenet vniuersus mund⁹ secundū Paul. de liaza. in cle.j. de sup.neg.pla.li.vj. & refert Feli. hîc & ita etiā firmat do.Ant.& Imol. in.c.iij.de institu. vbi Abbas non se firmat.

SEB. SAPIA. b ¶ Regulā. De hac regula vide p Feli.hîc.& in.c.prudentiā.§.qaverò. ver.fallit.j.s̄.de offi.dele.Abb.in.c. ex frequētbus.in vlti.not.de insti. vbi ponit de excōicato homine p viā statuti:nunqd alius possit absoluere.

c ¶ Vel successor. Adde quod voluit Calde.consil. xij. de sen. excō.

d ¶ Articulo mortis. Adde de hoc dicendum vt per Old.consi.xciij.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus ab homine non absoluitur nisi ab Episcopo, vel eius successore :excommunicatus verò à iure potest à quocunque absolui regulariter.*

2 *Excommunicatus potest à quocūque absolui in articulo mortis.*

3 *Confessio pœnitentialis potest fieri corā laico tēpore necessitatis.*

4 *Missus in possessionem ex decreto iudicis, potest præscribere, quia decretum dat sibi titulum.*

5 *Stipulari alteri an possint vicini:presbyteri: & prælati habentes iurisdictionem.*

S Præterea. Mortuo delegato Papæ qui excōicauit reū vel actorem in possessionē induxit,sieius successor in delegatione succedit, absoluere & restituere possessionē poterit: als solus Papa restituet & absoluet,præterquā in mortis articulo:ne tamen currat annalis præscriptio, reus coram ordinario,vel publicis personis de stando iuri cautionē præstabit.in prima consultatio.in secunda responsio ibi: *ad quod.* ¶ Casus literalis.Causa cōmissa est alicui per sedem apostolicam:delegatus citauit reum:reus non,venit contumax fuit.propter contumaciā suam manifestā fuit excōmunicatus.vel iudex actorē induxit in possessionē rei petitæ causa rei seruandæ:tandē mortuus est delegatus:reus vult absolui,vel recuperare possessionē amissam præstita cautione ꝙ iuri parebit:quęritur an liceat alicui ordinario ipsum absoluere,vel sibi possessionē restituere intra annum sufficienti cautione recepta,sine speciali mandato apostolicæ sedis? Respōdetur ꝙ delegatus quātum ad illam causam est maior ordinario:& ideò excommunicatus ab illo delegato sine speciali mandato Papæ beneficium absolutionis per alium non poterit obtinere præterquā in mortis articulo, nisi talis fuerit delegatus, quòd cū alijs succedat in onere ac honore:nec possessionem amissam poterit recuperare per alium,quā per sedē apostolicam.In fine dat Papa tale consiliū, ne actor post annum efficiatur verus possessor reus coram ordinario: vel si ordinariū habere nō potest, corā publicis & honestis personis offerat & præstet cautionē ꝙ iuri parebit, interrumpendo per hoc præscriptionem annalem,vt sic post annum recuperare possit possessionem amissam.B.

1 ¶ † No.primò vnam regulam[b] notabilem.ad quā quotidie soleo allegare istum tex.quòd ab excommunicatione lata ab homine ille dūtaxat qui excommunicauit, vel successor,seu superior pōt absoluere:licet absolutio specificè non sit reseruata excōicatori:vides enim hîc quòd si delegatus Papæ aliquē excōmunicauit,non pōt ordinarius illum absoluere,etiam si vult satisfacere,sed debet recurri ac successorem, aut ad maiorem, puta Papā. Ex quo infertur quòd ab excommunicatiōe lata à Papa nullus absoluere potest,nisi ipse Papa, vel successor[c]: secus dic in excōicatione lata per constitutionē,seu à lege, vel statuto:quia quilibet Episcopus superior excōicati absoluere potest:si absolutio non est reseruata statuenti: & in hoc casu intelligo.c. nuper. de sen.excom.

2 ¶ † Secundò not.quòd articulo mortis[d] potest obtineri obsolutio ab excommunicatione,cuius absolutio est reseruata papæ. Generalis ergo reseruatio absolutionis non extenditur ad casum mortis.facit.c.eos qui.de sen.excō.lib.vj.&.c. si quis suadente,xvij.q.iiij. ¶ Tertiò no.ꝙ delegatus Papę potest quē mittere in possessionē,& etiā excōicare:& sic vr̄ ꝙ habeat ea quę sunt meri imperij,& mixti quo ad cām sibi cōmissam.nam excōicatio est imperij:vt dixi.s̄. eo.c.ꝙ sedem.& etiā inductio in possessionē:vt.l.iubere cauere.ff.de iurisd.om.iud. ¶ Itē no.quòd cessante peccato ordinarius nō supplet officium delegati.nā vides hic ꝙ mortuo delegato non succedit ordinarius,sed necesse est recurrere ad Papam. ¶ Not.ibi: *in onere & honore.* secundū vnū intellectum,ꝙ delegatio cāæ est onus dignitatis:dignitas verò,cui fit delegatio est honor. sensus ergo literæ est,ꝙ successor delegati nōpōt se intromittere de re,nisi succedat in onere delegatiōis.& honore dignitatis

latis, cui facta fuit delegatio: nam quãdoq; causa cõmittitur prelato expresso noie dignitatis, quo casu successor succedit in onere & honore. qñq; cõmissio fuit facta expresso noie proprio tantũ: & tunc successor se nõ intromittit de causa delegata: succedit enĩ solũ in dignitate: dicit tamẽ ꝙ licet iurisdictio sit onus, debet tamẽ honor iudici propter iurisdictionẽ. vt in c. vt debitus. de app. vide glo. in c. si cõtra vnũ. de offi. deleg. li. vj. c. Archi. viij. q. j. c. qui episcopatũ. ¶ †In gl. in ver. *præterquã in mortis &c.* No. gl. istã quæ quotidie solet allegari, & maximè in fine sui: in eo quod dicit ꝙ laico licitũ est cõfiteri tpe necessitis[a], sed laicus non põt absoluere vel ligare: qa non habet claues ecclesiæ: & hæc opin. verissima est. & ꝓbat. de pœ. dist. j. c. quẽ pœnitet. vbi Ang. dicit ꝙ per talẽ cõfessionẽ iste confitẽs est dignus venia, & idẽ dicit respectu excõicationis. nam cõterendo & confitendo peccatũ suũ per quod fuit excõmunicatus, & petẽdo absolutionem quãtum in eo est, consequitur illam absolutionẽ à Deo. sed in eo quod gl. cõcludit ꝙ trãsfretare volenti nõ subest iustum periculum vt possit absolui. aliud sensit in obsesso, vel in volente intrare bellum cãpestre cõtra saracenos. dicit Hosti. ꝙ in trãsfretare volente sequit̃ ista opin. sed in obsesso debent cõsiderari circũstantiæ, vtrũ castrũ expugnetur cũ machinis: & tũc qa in oĩb⁹ imminet periculũ poterit quilibet petere absolutionẽ: dũmodo foueat iustum bellũ: aliàs enim cũ sint in peccato, nõ pñt absolui: vt in c. quod quidã. j. de pœ. & re. & idẽ dicit ex parte impugnantium: vt si foueant iustũ bellũ, possunt petere absolutionẽ. nã & eis imminet periculũ propter balistarios qui sunt in arce, vel instrumenta similia: si aũt castrũ non sic expugnat̃: sed exercitus stat à longè: & sic nõ subest periculũ, non põt fieri hæc absolutio. Conclude breuiter, ꝙ semper debet cõsiderari vtrũ verisimiliter immineat periculũ mortis. nã lõgũ esset ꝑ particulares casus discurrere. dubitat etiã hîc Hosti. in muliere prægnãte, nunqd dicat̃ esse in periculo mortis tẽpore partus, vt sic possit absolui ab excõicatiõe, cuius absolutio est reseruata Papæ, vel alteri superiori absenti: & primò dicit distinguendum: si sit corpulenta, & sine periculo cõsueuit parère, & tunc non põt absolui: aliàs secus. postmodũ dicit ꝙ experientia docet ꝙ etiam fortissimæ mulieres solẽt deficere in partu. ideò iusta videt̃ cã absoluẽdi: maximè, qa nulli fit prejudiciũ, quia si euasit mortẽ, debet se repræsentare superiori, & parère mandatis suis: aliàs reincidit in excõicationẽ: vt in c. eos qui. de sen. excõ. li. vj. ¶ In glo. pe. ibi: *vel secundũ leges.* glo. videt̃ velle hîc facere differentiã inter leges & canones quo ad cursum præscriptiõis, quod non procedit. nã inter leges & canones nõ est differẽtia. nã iura quæ dicũt quadragenariã requiri præscriptionẽ: vt in c. de quarta. de ꝓscrip. loquũtur de præscriptione cõtra ecclesiã: & idẽ est de iure ciuili: vt in aut. quas actiones. C. de sac. san. eccle. dic ergo ꝙ si præscribitur contra ecclesiã, requiritur tẽpus. xl. annorũ: si cõtra priuatũ, tũc sufficit ꝓscriptio. x. annorũ inter præsentes, & xx. inter absentes, si præscribẽs habet titulũ: aliàs requiritur tẽpus xxx. annorũ. vt in l. si qs emptionis. C. de ꝓscri. xxx. vel. xl. annorũ. ¶ †Et no. bene istam gl. ꝙ missus in possessionẽ in reali prescribit contra reum, & ꝙ iudicis decretũ dat sibi titulũ ꝓscribendi: & vide ad materiã quod not. Specu. in titu. de primo & secundo decreto. §. iam de effectu. ver. & no. ꝙ præmissa cũ versi. seq. ¶ Quæro extra glos. corã quo ordinario est præstanda hæc cautio? Solu. Di. Pet. & Alber. hîc, ꝙ corã ordinario illius causæ. quasi dicant ꝙ si causa est temporalis, tunc corã iudice seculari: si est causa ecclesiastica, tunc coram iudice ecclesiastico: dicunt tamen sufficere ꝙ præstetur corã quocunq; ordinario. & idem Specu. in loco prælleg. & no. bene ex hoc dicto, quòd ordinarius potest stipulari sibi, nõ subdito: est enim publica persona: & actus stipulationis est voluntarius. Item dicunt hîc doct. & Specu. in loco præalleg. ꝙ licet non seruetur ordo istius literę, vt quia cautio præstatur publicis personis: & nõ ordinario: non tñ propter hoc vitiatur: nam & publica persona potest alteri stipulari: vt dixi in c. dudum. de conuer. coniu. ¶ †Quæ autem dicantur hîc publicæ & honestæ personæ. Io. an. videtur exponere literã in tabellionibus, sacerdotib⁹, & honestis vicinis: quod mihi non placet in eo, ꝙ dicit de sacerdotibus & vicinis. quia sacerdos nõ potest stipulari alteri: nisi in spectantibus ad officiũ suum: pro hoc text. in c. quãquã. de vsu. li. vj. & quod not. Gul. in l. j. ff. de iusti. & iur. Vicini autẽ non possunt alteri stipulari: vt in §. alteri. de in stitu. de inuti. stipu. & in d. c. quãquã. & ideò plus placet dictum Spec. in d. §. versi. si quis. qui intelligit tex. in tabellionibus, qui sunt publicę personę: vel in habẽte dignitatem cũ iurisdictione. ¶ No. hoc vltimũ[b], quòd quilibet prælatus habẽs iurisdictionẽ potest alteri etiam nõ subdito stipulari, quasi sit publica persona. An autẽ requirantur plures publicæ personæ, dicꝙ non: sufficit enim vn⁹ notarius cũ testibus: vt in d. c. quãquã. & ad istũ text. dic quòd habuit respectum ad pluralitatem causarum. simile in c. vt priuilegia. de priuileg. quod tenet Specul. in loco præallega.

ZACHARIAS.

a ¶ Tempore necessitatis. Adde de hoc per Car. in cle. dudũ. §. ac deinde. de sepul. Feli. plenissimè hîc. in col. vij. versi. licitũ est conferri laico. qui oẽs quasi vno ore loq visi sunt post glos. in summa. de pœ. dist. vj.

SEB. SAPIA.

b ¶ Hoc vltimũ. Vide Abb. & alios. ĩ c. dudũ. de cõuer. cõiu. Imo. ĩ. c. fi. de sepul. Ant. de bu. in proœ. huius libri. vbi etiã. d. Ab. & Bal. in l. rõnes. ad fin. C. de ꝓba. Spec. in tit. de instru. edi. §. nunc verò aliqua. vers. sed pone.

c ¶ A correctione. Adde Ro. consil. cccl j.

SVMMARIVM.

1. *Appellari an possit à correctione superioris?* 4.
2. *Clausula appellatione remota, quomodo intelligatur?*
3. *Princeps rescribendo ordinario, an & quando censeatur suam iurisdictionem excitare, vel ipsum delegatum facere?*
5. *Secularium appellatione non veniunt clerici seculares.*
6. *Iudex habens ordinariam & delegatam, an in dubio procedat tanquã ordinarius, an tanquam delegatus?*

CAP. XII.

Licet. Papa per rescriptũ quo mandat ordinario vt subditos suos corrigat: non facit ex hoc ipsum delegatũ: ideò ab eo poterit appellari ad proximũ superiorẽ, sicut si Papa nullũ mandatũ sibi fecisset. Primò ponit formam rescripti, quã secundò declarat ibi: *quia tamen.* ¶ Casus literalis. Eṗs Parisiẽsis recepit in mãdatis à dño Papa vt tã circa regulares quã seculares, suę iurisdictiõis, q multa & grauia cõmtttere dicebant̃, inquirat, & corrigat appellatione remota quæ videntur corrigẽda: & statuat ad reformationẽ eorũ quod iustũ fuerit & honestum: occasione huius mandati dicebat Eṗs Parisiensis quòd null⁹ subditus suus à correctione sua ad Metropolitanum poterat appellare, cùm in mandato suo appellationis remedium sit inhibitũ, Archiepiscopus Senoñ. Metropolitanus eius significauit hoc domino Papæ: & ipse respõdet ei dicens, ꝙ licet in corrigendis excessibus appellationis remediũ sit inhibitum, nõ tamen fuit intentionis Papæ: nec esse debuit iurisdictioni Archieṗi per mãdatũ huiusmodi derogare. vnde si aliquis casus emerserit in inquisitionibus faciendis à dicto Eṗo, non tanquã delegato, sed tanquã ordinario in quo licitum sit appellare, nõ vult papa derogare authoritati ipsius Archieṗi occasione dicti mandati, quominus licitum sit cuilibet ad ipsum Archieṗm tanquã ad Metropolitanum liberè appellare. Ber. ¶ †Not. j. ꝙ à correctione[c] regulariter nõ appellatur: ratio est: quia ille qui corrigit, nõ grauat. Appellatio verò fundata est super grauamine: vt in capitul. vt debitus. de appellatio. si tamen superior in corrigendo excederet modum, tunc bene appellari potest: vt hîc in fine. & in capi. de priore. j. de appel. & c. reprehẽsibilis. eo. tit. vnde hodie non video aliquam differentiam inter alias causas, & causam correctionis: quia hodie appellari non potest

nisi quis grauetur: vt in.d.c. vt debitus. & idem in causa correctionis. Sed credo quòd secundū iura antiqua procedebat hæc specialitas in correctione: nam de iure antiquo non erat necesse exprimere cām in appellatione, sed indifferenter admittebatur appellatio, nisi fuisset manifestè friuola. vnde oīs appellatio deuoluebat olim cām ad superiorē: vt no.ij.q.vj.c.ad romanā.& dixi in.d.c. vt debitus. sed in causa correctionis erat illud spāle, vt non admitteretur appellatio, nisi præcederet causa rationabilis: quia præsumebatur interposita ad subterfugiendam debitam correctionē. ¶ † Secundò no. ꝙ remotio appellationis facta in rescripto apostolico recipit vires secundum naturā causæ cui adijcitur: nam si appellatio remouetur in causa correctionis, intelligitur: nisi superior excadat modum[a] in corrigendo: quia hoc est de natura ipsi⁹ correctionis. nam vides hîc ꝙ Papa scribendo isti appellatiōe remota nihil noui induxit. sed videt se retulisse ad terminos iuris. vt patet hîc in prin. literæ. vnde remotio appellationis nō operat hîc vim de qua in.c. pastoralis.j. de appel. quod est bene notandū, pro statutis & alijs dispositionibus odiosis, vt si dispōnāt in materia iuris, intelligatur secundū ius. facit quod leg. & no. in.c. ex parte.j. de ver. signi. el. iij. & per Bar. in.l.j.ff. ad le. fal. ¶ Tertiò no. Episcopū habere iurisdictionē ordinariā super criminibus, tam contra religiosos quā cōtra clericos seculares, & contra vtrosq; potest procedere inquisitiōis via, & indubiè hoc procedit in clericis secularib⁹: vt in.c. qualiter & quādo. de accu. Idem in religiosis, intelligendo ꝙ vult procedere super grauibus criminibus. de quibus hîc fit mentio: nā grauia crimina exposcunt depositionem: vt in c. tuæ. de pœnis. quo casu Eps solus pōt procedere contra clericum etiā religiosum: quia depositio non pōt fieri per inferiorē. xv.q.vij.c. felix. &.c. Eps. & hoc casu pōt in telligi tex. in.c. monasteria. xviij.q.ij. vbi dicitur ꝙ monasteria sunt sub disciplina Episcoporū. ¶ No. ibi: *statuentes ad reformationē &c.* quòd Episcopus non solū pōt corrigere subditos, sed etiā statuta facere ad reformationem morū[b]: nō tamen potest statuere cōtra canones: vt ibi patet ibi: *quod regulare fuit & honestum.* debet ergo statuere secundū regulas canonū: potest eñ præter ius canonicū statuere. Itē etiā apponere pœnā vbi ius nō apponit, vel augere: vt in.c.ij. de consti. li.vj. no. glo. in cle. ne romani. de elect. plenius per Io.an. in.c. fi. de of. ar. presby. ¶ † Itē not. ꝙ superior scribendo iudici inferiori vt procedat cōtra subditos, seu vt faciat id ad quod aliâs tenebat: nō dicitur facere eum delegatū: sed potius dicitur excitare[c] officium suū ordinariū: & ad hoc quotidie allegat iste text. & concor. ad hoc.c. penul.j. eo. quod intelligo vt prædixi, quādo mandat id ad quod aliâs inferior tenebatur: sed si mandatur habenti potestatē, qui non tenebatur illud facere saltem ita precisè vt mandatur, tunc videt facere eū delegatū. ad hoc adduco tex. cū gl. not. in.c. cū aliquibus. de rescrip. lib. vj. vbi dicitur ꝙ si Papa mandat Epo vt cōferat beneficium vacans seu vacaturū certæ personæ, vel vt recipiat eū in canonicū: vr in hoc facere eū delegatū, ita ꝙ recept⁹ vigore mādati erit apostolic⁹, & nō ordinari⁹. ratio: Eps haberet potestatē cōferendi, & teneret cōferre, non tamē isti, pro quo Papa mādauit. vnde mandatum hoc habet de nouo: & sic nō videt facere tanquā ordinarius: & sic limito istū tex. cū materia sua. Ideò dicūt hîc doc. ꝙ vbi apponitur in mandato aliquid quod non spectat ad ordinariam potestatē, videt mādatorillū facere delegatū: vt puta si in rescripto appōit clausula appellatione remota: erit talis causa in qua appellatio nō est à iure remota. Idem si dixisset: authoritate nostra facias. ad hoc tex. in.d.c. cū aliquibus. & tex. cū glos. in.c.j. de clerico ęgro. li. vj. vel si dixisset: delegamus vel committimus tibi hāc cām, vel verba similia. Cōcludo ergo ꝙ vbi p superiorem scribitur ordinario inferiori, ex circunstantijs debet deprehendi vtrum voluerit eum facere delegatū, an excitare officiū suū ordinarium. ¶ Vltimò potes hîc colligere quòd nedū in ciuilibus: sed etiā in criminalibus potest appellari de Epo ad Archiepiscopū: & nō solū cū procedit per accusationē, sed etiā per viā inquisitionis. ¶ † In gl.j. ibi: *sed de expurgatione.* Item secundū doct. ibi loquit text. de delicto famoso: hîc verò de delicto notorio. quasi sentiant doc. id quod.j. subijcitur in fi. glos. vt à correctione nō possit appellari qn̄ delictū est notoriū: secus si nō est notoriū: sed dic vt.s. dixi ꝙ vbicūq; pōt procedere grauamen, potest appellari: aliâs secus. vnde in delicto notorio pōt appellari, si superior excederet modū in corrigēdo: vt in.d.c. reprehensibilis. & dicit hîc Host. inter cętera, ꝙ legitima causa appellādi est si superior corrigens laborat eodē crimine, pari, vel minori, æquè, plus notorio. alleg. iij.q.vij.c. iudicet. & sic dicit intelligendū c. de priore. de appel. cū hoc dicto trāsit hîc Io.an. & cōiter doc. & si esset verū, foret multū notabile. Sed ego nō puto de iure procedere: quia ex quo superior toleratur in officio quātūcunq; sit criminosus, pōt subditū corrigere: quia non corrigit ex merito personæ, sed ex potestate officij, quā nō perdit ipso iure licet sit criminosus: vñ multi Reges vt Dauid, Saul, & Salomon, dabant sententias, & corrigebāt subditos, licet ipsi essent criminosi: vt dicit Gratianus. iij.q.vij.c. sacerdos. §. fi. Itē vide quod dixi post Inno. in.c. sciscitatus. de rescrip. & per eūdē in.c. cū venerabilis. de except. vtrobiq; eñ vult ꝙ de crimine non pōt excipi cōtra ordinariū, aut cōtra delegatū: nisi diceretur speciale: cū superior procedit ex officio ad correctionē: vt si laborat crimine notorio, possit inferior ex hoc appellare. quod videtur tenere idē Hostiē. vt recitat Io.an. in.c.j. de censi. li. vj. sed hoc dictū iure non probat & ad.c. iudicet. dic vt no. Gratianus in.d. §. fi.: & dixi in.c. sciscitatus. tene tñ semper menti dictū Hosti. quia nō reperio damnatū p doct. & vide ad prædicta bo. gl. in.c. cū nō liceat. de pręscrip. & quod ibi dixi. & quod not. xxxij. distin.c. nullus. &.c. præter hoc. ¶ † In glo. ij. ibi: *qui verè seculares.* No. glo. quat clerici qui nō sunt alicuius religionis dicunt clerici seculares. participant eñ religiosis: & in hoc appellant clerici. Itē participāt laicis, & hoc respectu appellant seculares: nō tñ sunt verè & ꝑpriè seculares: & sic appellatiōe seculariū nō veniūt clerici. † Extra gl. quæro, quid si iste Eps Parisiensis putabat se delegatū Papæ, & vt tanquā delegatus processit, nunquid valeat processus, saltē potestate ordinaria? & dic ꝙ nō: quia processit authoritate quā non habebat: quia secundū illā nō intendebat procedere: pro hoc tex. in.c. cum super Abbatia.s. de offi. dele. & in.c. ex parte astensis. de cōces. prębē. & hanc opi. tenet Bar. in.l. vnica. C. qui sua iuris. no. in.c. cū ex officij. de præscrip. & ibi habetur qd in dubio, vtrū habens ordinariam & delegatā videat procedere vt ordinarius, an vt delegatus: vel vtraq; via: & dic vt ibi dicet.

a ¶ Excedat modū. Adde Old. consi. cvj.
¶ Adde Feli. in.c.j. col.ij. ver. amplia & ibi istū nu.j. & quod posui ibi in apostil. ad ipsum in ver. personā. s. de rescri. & Alex. consi. cvij. vol. iiij.
SEB. SAPIA.
b ¶ Reformationē morū. Qūo hoc procedat, ꝙ Eps nō possit statuere cōtra canones. vide pulchrè p dñm meū Rochū Curtiū in.c. fi. colum. xxxvj. de cōsue. vide.d. Ias. in.l. ius ciuile. ff. de iust. & iur. & in.l. & si p tor. ff. de offi. eius cui māda. est iuris dic. & latè p Feli. hîc.
c ¶ Excitare. Adde Ang. cōsi. ccxiiij.

SVMMARIVM

1 *Iurisdictio si fuerit præscripta, intantum est penes præscribentem inquantum ipse est solicitus in ea exercenda: aliâs potest ordinarius supplere.* 2.
3 *Vniuersitas tunc dicitur committere maleficium, quando facit communicato consilio, aliâs secus.*
4 *Aduocatus an possit esse iudex in causa in qua fuit aduocatus.*

CAP. XIII.

IRrefragabili. ¶ Prælati subditos corrigunt & reformāt appellatione remota, vel consuetudine non obstante: si tamen capitulū consueuit corrigere excessus canonicorum: & si intra terminum ab Episcopo præfigendum non facit: ipse Episcopus hoc

hoc faciet.h.d.vsq ad.§.cæterum.habet duo dicta.secundum ibi: *excessus.* ¶ Casus literalis. In principio statuit concilium, quòd prælati ecclesiarum prudenter ac diligenter intendant circa correctionem subditorũ suorũ, & præcipuè clericorum, ne sanguis eorũ de prælatorũ manibus requiratur:vt aũt liberius correctionis officium valeant exercere,decernit ꝙ nulla consuetudo vel appellatio ipsorum officiũ valeat impedire:nisi modus canonicus in talibus excedatur:tamẽ excessus canonicorũ cathedralis ecclesiæ, qui cõsueuerunt corrigi per capitulũ ad cõmonitionẽ Episcopi infra certũ terminũ præfigendũ ab ipso per ipsum capitulũ corrigat illis in qbus talis fuit cõsuetudo:& si capitulũ negligẽs fuerit Eps extũc deũ habẽs præ oculis ipsos corrigat appellatione remota. B.

a ¶ No.j.ibi. *irrefragabili.* [a] ꝓ significato huius verbi: idẽ enĩ est dicere ꝙ irretractabili & generali &c. ¶ No.ij.ꝙ quilibet prælatus habens subditos põt & debet ꝓcedere ad correctionẽ excessuum, & reformationem morũ:& no.ꝙ corrigere & reformare ponuntur hîc vt diuersa:data ergo ptãte reformãdi non venit ptãs corrigendi.¶ Itẽ no.ꝙ contra correctionẽ & morũ reformationẽ nulla cõsuetudo põt allegari:& tene hoc menti: nã non valet consuetudo cõtra honestatẽ:ad hoc de vita & hone.cle.in.c.cũ decorẽ.&quod ibi no.¶ Item no.ꝙ à reformatiõe morũ & correctione excessuũ põt appellari,si in talibus modus excedatur,aliâs aũt secus. ¶ No. in.§.excessus.quia licet nõ valeat cõsuetudo correctionis impeditiua,valet tamẽ inquantũ est ptãtis translatiua.vt quia deuoluit ptãtem ad aliũ superiorem:& sic debes reducere hunc tex.ad concordiã,qui videt prima fronte sibi cõtrarius:nam in primo responso tollit cõsuetudinem.in secũdo eã admittit:& per hoc tollitur vnũ dictũ.d. Ant.hîc qui dixit per istũ tex.ꝙ Papa ꝓcedit tollẽdo generaliter cõsuetudinẽ per quã ius est acquisitũ priuato:vt in.§.excessus.vt dixi:hæc litera hoc nõ probat.quia primò tollit cõsuetudinẽ,quatenus impedit correctionẽ:secũdò admittit,quatenus trãsfert potestatẽ in aliũ.Itẽ per consuetudinem nũquã acquiritur ius priuato:est enim quædã lex publica & in hoc differt à præscriptione:vt dixi plenè in.c.fi.de consue.sed bene fateor ꝙ tollendo consuetudinẽ non tollit præscriptionẽ.quia præscriptio est qd diuersum à cõsuetudine:vt in.d.c.fi.

1 ¶ † Itẽ no.& tene menti,ꝙ inferior præscribendo cõtra Episcopũ videtur acqrere iurisdictionem inquãtũ est solicitus & vigil in ea exercẽda:sed data ipsius negligentia põt Episcopus suã iurisdictionẽ generalẽ exercere:qđ est valde no.Idẽ dic vbi lex dat in specie iurisdictionẽ alicui,adimendo eam ab ordinario generali:videt enim eã illi cõferre inquantũ est vigil & solicitus in exercẽdo:aliâs aũt ipse ordinarius põt illã exercere. tex.est no.in.c.cæterũ.de iud.vbi patet ꝙ si dominus feudi est negligens in exercẽdo iustitiã inter vasallos,ordinarius loci põt supplere.¶ Item no.ꝙ in dubio inferior præscribẽdo cõtra superiorẽ vel par cõtra parem,videtur præscribere iurisdictionẽ exclusiuè ad ipsum superiorẽ:& hîc videtur iudicio meo casus contra opin. Ioan.an.in.c.pastoralis.s̃.eo.licet Do.intelligãt ꝙ hic fuit ita præscriptũ,licet iudicio meo diuinẽt: nã tex.hic solũ dicit ꝙ excessus canonicorũ qui cõsueuerunt corrigi per capitulũ debẽt per ipm capitulũ & nõ per Episcopum corrigi,nisi capitulum sit negligẽs. ergo in dubio ex quo solũ capitulum correxit excessus canonicorũ per tempus quod sufficit ad præscriptionẽ,videtur præscripsisse nõ accumulatiuè ad Episcopum,sed exclusiuè:& facit.c. auditis &.d.c.cũ olim.de præscri.& dixi in.d.c.pastoralis.¶ Vlti.no. practicam conuincendi inferiorẽ de negligentia. debet enim sibi statui terminus per superiorẽ ad actũ faciendũ,quo elapso poterit superior supplere.

2 ¶ † Et sic no.ꝙ si Archidiaconus vel ali⁹ citra Episcopum præscripsit iurisdictionem episcopalem in quibusdã casibus,& ille est negligens in exercendo,poterit Episcopus illã iurisdictionem exercere:nec est necesse recurrere ad alium superiorem. videtur enim eam perdidisse inquãtum præscribens velit vti: qđ bene no.¶ Potes etiam colligere ꝙ vniuersitas potest præscribere iurisdictionem in singulos de vniuersitate.& quòd ipsum corpus seu collegium non dicitur suspectum in correctione singulorum,& quòd ipsum collegium per se potest exercere hanc iurisdictionem.Ex quo infertur quòd cùm capitulum succedit in iurisdictione sede vacante,non tenetur si non vult constituere vicariũ, sed potest per se iurisdictionem exercere: est tamen vtile secundũ Host.propter difficultatẽ, & cõtradictionem & absentiã aliquorũ,vt capitulũ cõmittat vni vel duobus:est ergo vtile,sed non necessariũ. ¶ In gl.j.in fi. & dic ꝙ tũc excusatur prælatus quãdo fecit quicquid potuit ad inquirendum & corrigendũ subditorum excessus: & hoc casu habet locũ authoritas apostolici in fi.gl. alle.¶ Sed extra gl.quæritur, quid intẽdit litera dum dicit,ne sanguis eorũ de suis manibus requiratur.Solu.Doc.exponunt dupliciter.primò vt sanguis hîc capiatur pro anima: nã dicitur ꝙ anima habet sedẽ in sanguine: quia non põt habitare in sicco.xxxij.q.ij. c. Moyses.qđ tamẽ quidã reprobant in anima intellectiua: quia anima est tota in toto,&tota in qualibet eius parte.secũdo modo exponitur vt sanguis capiatur hîc pro peccato.nam aggrauatur prælatus ex peccato subditorũ suorum si nõ corrigit ꝓut debet,quãtuncũq ipse sit bonus in se: vt in.c.licet heli.de simo.in princ.& quælibet expositio in se est bona:nã sensus literæ in effectu est,ꝙ si prælatus est negligens,punietur apud Deũ de peccato & perditiõe subditorum & dic de manibus suis.i.de operibus prælatorũ.¶ In gl.ij.ibi: *non præscribitur contra episcopum.* Aduerte,quia hoc videt prima fronte cõtra tex.in.§.excessus,vbi capitulum præscribit cõtra Episcopũ:sed dic gl.ꝓcedere,quãdo subditus vult præscribere vt non corrigatur, vel vt nõ obediat,& sic actiuè intendit præscribere:secus si pasiuè:vt quia alius vult præscribere potestatem corrigendi in ipsis subditis contra Episcopũ:tunc enim procedit præscriptio quia hoc casu non præscribitur obediẽtia,nec impeditur correctio,sed potestas transfertur in aliũ:& sic intellige quod gl.j̃.subijcit de Archidiacono. ¶ In gl.in ver. per capitulum ibi: *sed quilibet est coniudex.* Inn.dicit & melius, ꝙ nullus canonicorũ est iudex vel coniudex, sed iurisdictio est penes capitulũ:& sic ipsum corpus collegij est iudex duntaxat.& idẽ est in omni alio collegio seu vniuersitate, vt iurisdictio non sit penes singulos, sed penes ipsum corpus collegij:nã aliud singuli,aliud vniuersitas.xij.q.ij.in.c.Episcopus.§.qui manumittitur.& in.l.sicut,ff.quòd cuius.vni.

3 ¶ † Vbi gl. dicit not.ꝙ si homines vnius vniuersitatis vel ciuitatis aliquẽ insultũ fecerint,nõ dicitur vniuersitas fecisse,nisi fuerint congregati vt vniuersitas,& cõicato consilio [b] hoc fecerint:aliâs videntur fecisse vt singuli.ad idẽ vide qđ not. Inn.in.c.cũ non ignores.j̃.de præben.Et in fin. gl.Conclude mentẽ gl. per verba pauciora & clariora,cũ quæritur de deuolutione fiẽda de capitulo ad Episcopum.ꝙ aut potestas eligendi seu corrigendi de iure cõmuni vel iure spirituali pertinet ad Episcopum, vel capitulum simul,& tunc potestas in casu negligentiæ non deuoluitur ad Episcopum,sed ad Archiepiscopum: quia cùm Episcopus est negligens,non debet ipse supplere ipsius negligẽtiam.ad hoc quod leg.& no.in.c.postulastis.de concel. præbẽ.& in.c.ij.eo.tit.Aut hæc potestas pertinet principaliter ad capitulum: & tunc si Episco-

a SEB. SAPIA. ¶ Irrefragabili.Vide quod per istũ tex.voluit Abb. in.c.ab excõicato.in gl.in ver.exequãtur.in fi.de rescrip.& Abb.in.c. licet ex suscepto.col.vj.& in repet.c.si quis cõtra clericum.col.xxviij.de for.cõpe.& in.c.cæterũ.in.iiij.no.j.de iud.& Car.in.c.si diligẽti.in fi.de fo.cõpe.

b ZACHARIAS. ¶ Cõmunicato consilio.Adde Iac.rebuf. idem tenentẽ in.l.quinq casus. num.j.ij.&. iij.& quasi per totam.l.& vtrobiq ĩ apo. Celsi ad ipsum, vbi an hoc casu nõ præsentes puniantur: & vtrũ ratificatio delicti p singulares cõmissi facta per vniuersitatẽ faciat illã teneri & quãdo.C.de decu.li.x.de quo per Feli.in.c.dilectus. lo.ij. post istum. col.vj.ver.vj.inq̃tũ oẽs.j.de simo. Pet.de ancha.consi.cliiij. incip. Ex narratis.colũ.vij. versi.& si dicatur. dixi plenè in apo. ad istũ in.c.gratũ nu.vij.in apost.in ver. collegialiter. s̃.de postu. præla. Anto.Francis.

¶ Circa hoc an vniuersitas teneat de delicto cõmisso per singulos de ipsa vniuersitate. & sine dubio non tenetur de delicto certi hominis, vel etiã incerti:vt per Bar.in.l.sed si hac. in.§.q manumittitur.ff.de in ius vo.&in.l.aut facta in.§.fi.in pe.q.ff. de pœnis.&in.l.sicut.post gl.ff.qđ cuiusq vniuer.no. & in.l.j.in vlt.col. ff.qđ quisq iur. quòd aũt dicit vniuersitatem teneri ex delicto cõmisso per singulos de vniuersitate ratificato,intelligo esse verũ, quando vniuersitas ad hoc cõgregata legitimè tale factũ à singulis ratificauit neq sufficeret ꝙ singuli separatim ratificarent,etiã si oẽs id singulariter facerent.vt per glo. & Doc.in.c.cum omnes.de consti. & in.c.j. de re. ec. nõ alie.in.vj.& habetur per Bart. in l. omnes populi. in.ij.q.prin.ff.de iusti. & iu.& per Alex.in cõsi.xlij. q.i iij.parte cõsi. vbi dicit ꝙ si singuli de vniuersita

te singulariter do nant, vel aliquid faciunt, etiā si oēs respectu numeri facerēt, nō diceretur factū abvniuersitate. tene tamen mēti ꝙ si priores vel anciani vniuersitatis aliquid facerēt, ꝙ illud diceretur factū abvniuersitate. de quo per Bal. in ti. de pa. cō stan. §. vniuersitatis. in vsib. feud. de quo satis dubito, quādo ad hoc nō habuissent mandatū à cōsilio ciuitatis. & vide Alex. in d. l. aut facta. in §. fi. ff. de pœnis.

ZACHARIAS.

a ¶ Quòd si aduocatus. Adde ꝙ opi. d. Anto. sequutus est Specu. in ti. de aduocato. §. iij. ver. sed nunquid priusquā. vbi indistinctè: vt per do. Ant. & de aduocato concludit prealleg. Spe. eo. ti. §. j. ver. fuit dictum. quod idem est dicendum.

Anto. Francis.

¶ Circa hoc de aduocato. dicas ꝙ aduocatus nō potest esse iudex in causa in qua fuit, vel est aduocatus. vt ꝑ Bal. in l. ne in arbitris. in ij. col. C. de arb. & in l. apertissimi. in ij. co. C. de iu. & tenet Bar. in l. prætor. per illum tex. & ibi per Ale. ff. de iur. om. iu. & not. in c. postremò. j. de app. & no. in Spe. in ti. de legi. in §. restat videre. in ver. Itē si fuerit. & si esset ordinarius, posset ex hoc recusari si propalauit intētionē suā secundū Inno. in c. irrefragabili. de offi. ord. & habetur ꝑ Philip. frāc. in d. c. postremò. de appel. vbi intelligit hoc verum in cā, in qua fuit aduocatus. secus aūt in alia cā, nisi forsan esset connexa, vel depēdēs ab illa in qua fuit aduocatus. de quo etiam per Io. an. in c. fi. de test. li. vj. & quid si aliqs de familia iudi-

pus nullo mō interest in capitulo ptās deuoluitur ab ipsum Episcopū: quia ipse est superior immediatus capituli: & hoc casu loquitur iste tex. & tex. in c. ij. de conces. præbē. Aut Episcopus interest capitulo vt canonicus ex speciali consuetudine: & tunc serua qđ habetur in. d. c. postulastis. Aut potestas est principaliter penes Episcopū tātū: & tūc respectu iurisdictionis exercendæ potestas deuoluitur ad superiorem non ad capitulū: vt in c. quāto. s. eo. quia regulariter inferior non supplet negligētiam superioris, sed econtrà. vt no. Inn. in c. quia diuersitatem. de cōces. præbē. sed respectu collationis beneficiorū tūc potestas deuoluitur ad capitulū: vt in d. c. ij. Et rō diuersitatis est: quia maior est cōmunio inter Episcopū & capitulū in collatione beneficiorū quā in exercenda iurisdictione: quia Episcopus & capitulū de iure debēt simul beneficia cōferre. de quo tamē dic vt plene not. in c. cū ecclesia vulterana. de elect. sed iurisdictio pertinet principaliter ad Episcopū solū, licet debeat requirere consiliū capituli, & hodie cōiter Episcopi præscripserunt cōtra capitula, vt absq; eorū cōsilijs possint punire subditorū excessus, & alia iurisdictionalia exercere, nec talis præscriptio seu cōsuetudo improbatur. vt in c. iij. de consue. lib. vj. dicit tamē Hosti. hîc ꝙ in casu istius. c. non ꝓpriè fit deuolutio de capitulo ad Episcopū, sed solū propter negligentiā capituli tollitur impedimentū cōsuetudinis: nā cōsuetudo impediebat Episcopum, cū ipse habeat hāc iurisdictionem vt in c. de persona. xj. q. j. ¶ Itē no. ex fin. gl. ꝙ Episcopus de iure debet requirere cōsiliū capituli, non solū in iurisdictione quæ ad eum pertinet de iure naturali: sed etiam in ea quæ ad eū deuoluitur per negligentiā inferioris q̄ prescripsera t cōtra Episcopū. ¶ 4 † Oppo. cōtra prædicta. videtur enim ꝙ si capitulū fuit negligēs, & Episcopus intererat capitulo vt canonicus, ꝙ ipse Episcopus non possit cognoscere tāquā suspectus. ar. in l. prætor. ff. de iur. om. iu. vbi dicitur ꝙ si is qui fuit aduocatus in causa assumitur in iudicē, nō debet ipse iudicare, sed alteri cōmittere. Idē ergo dicendū in Episcopo, qui fuit negligens dum esset de capitulo. Sol. dicit Inn. ꝙ illa. l. ꝓcedit in aduocato, qui propalauerat intētionē suam circa decisionē illius causæ: meritò reddiť suspectus in iudicādo. Sed si Episcop⁹ fuit negligēs, vt canonic⁹ nō reddiť in hoc in aliquo suspectus. & no. hoc dictū: quia quotidie allegatur pro intellectu illius. l. prætor. vt procedat in illo aduocato qui ꝓpalauit intentionē suā. Ex quo infertur ꝙ si aduocatus[a] fuit consultus in aliqua cā, & nondū dedit respōsum, ꝙ si assumitur[b] in iudicē, pōt iudicare. d. Ant. hoc impugnat. dicēs, ꝙ ex quo isti sunt reuelata secreta causæ, pōt vt suspectus recusari: sed primū dictum puto verius. & allego ad hoc glo. ord. in c. dilecto. j. de testi. quæ dicit ꝙ non debet quis remoueri à iudicando: quia reuelauit ei pars secreta causæ: quoniam non habet iudicare secundum conscientiam seu secundum reuelata per partem, sed secundū legitimas probatiōes.

SVMMARIVM.

1 *Pœna pecuniaria potest imponi per prælatos, quam debent in vsus pios conuertere.*

Mulcta siue pœna est applicanda fisco, & non iudici imponenti.

2 *Delegatio facta sub nomine dignitatis delegantis, nō extinguitur per mortem ipsius.*

3 *Arbitri non possunt eligi in causis criminalibus criminaliter intentatis: secus ciuiliter.*

Laudum arbitrorum non dicitur propriè sententia.

S Cæterū. Si canonici sine manifesta & rationabili causa, maximè in cōtemptū Episcopi cessant à diuinis, Episcopus cessationē nō seruabit, & Metropolitanus vice Papæ de hoc cognoscet. hoc primò. Prælatus in impositiōe Pœnæ cauere debet à quæstu pecuniæ, & ab omni alio grauamine. hoc secundò. vsq; ad finē. & duo sunt dicta principalia. secundū ibi: *prouideant.* ¶ Casus literalis. Dicitur in hoc. §. ꝙ si canonici absq; manifesta & rationabili cā in contēptum Episcopi cessauerint à diuinis: Episcop⁹ celebret in ecclesia cathedrali, & Metropolitanus tāquā delegatus à Papa sup ꝑhoc ad querelā Episcopi cognita veritate eos taliter corrigat quòd metu pœnæ talia decetērò nō præsumant. In fi. dicit ꝙ prælata ecclesiarū hoc salutare statutū ad quæstum pecuniæ, vel grauamē aliud non conuertant, sed diligenter obseruent, si canonicā velint effugere vltionē Ber. ¶ No. j. vbi canonicis competit de cōsuetudine facultas cessandi à diuinis, non debent hanc cessationem facere absq; manifesta & rationabili causa: quòd si fecerint, Episcopus nō tenetur illam cessationem obseruare: & hodie qualiter debeant fieri istę cessationes. dic vt le. & not. in c. si canonici. & c. quāuis. j. eo. lib. vj. ¶ No. secundò casum, in quo Archiepiscopus pōt punire canonicos Suffraganei sui. ¶ Not. tertiò ꝙ prælatus non debet de facili in correctione excessuum imponere pœnam pecuniariā: oritur enim cōtra eos ex hoc præsumptio ꝙ correctionē faciant, nō propter Deū: sed ꝓpter quæstum pecuniæ. ¶ 1 † Nun qd autē possint prelati īponere pœnā pecuniariā. dicit Hosti. ꝙ si vidēt illā pœnā magis timeri quā spūalē, c poterunt illā imponere, sed nō debent eam conuertere in vtilitatē ꝓpriā, sed in vsus pios nisi euidēter indigeāt. & sic pōt intelligi j. eo. c. dilectus. facit qđ in simili habetur in. l. iij. C. de modo mul. vbi diciť ꝙ iudex pecuniariā pœnā pōt applicare ad opera publica, puta ad refectionē murorū, pontiū, & similiū: & si specialiter nō deputat ad opera publica, sed simpliciter mulctat, seu cōdēnat, commodum applicatur fisco, & non ipsi iudici: & ita not. dicit illa lex quā no. licet Host. aliter hîc alle. & vide ad materiā qđ no. Io. and. post Host. in c. j. de homi. li. vj. vbi dicit ꝙ prælatus pōt mulctare, & de mulcta disponere: vt. s. dixi. & plenissimè tetigi hanc materiā in c. licet. de pœ. & dic vt ibi & no. dictū Host. ¶ In gl. in ver. cessauerint. in fi. Item pōt aliter respōderi secūdū Inn. ꝙ canonici non præcipiunt sibijpsis, sed capitulū pręcipit singulis vt cessent à diuinis: nam vt patet in §. excessus. s. e. c. capitulū pōt iudicare de excessibus singulorū: vel secundū Host. capitulū hîc nō fert aliquā sentētiam, nec canonici, sed tantùm suspendunt eorum organum, donec fuerit satisfactum. & vtraq; sol. bona, sed prima subtilior. ¶ In gl. pe. hæc gl. quærit nūquid Archi

cis sit aduocatus, nūquid iudex ex hoc possit recusari. vide per Inn. & do. Ant. in c. ex insinuatiōe. de app. & per. d. Abb. in prælle. c. postremò. in. j. col. de appel. & per Lāfrā. de oria. in c. quoniā contra. in ver. recusatio. de probatio.

SEB. SAPIA.

b ¶ Si assumiť. Vide quæ tradūtur in. l. aptissimi. C. de in. & in. c. cùm R. canonicus. s. de offi. delega.

SEB. SAPIA.

c ¶ Imponere. Vide Gemi. latè in. c. quoniā. xviij. dist. Pet. de anch. in cō si. xij. incip. Spiritualis iudex. ad finē. Abb. in. c. j. de empt. & vē. & Ro. in fin. cccccxxvj. incip. fuit interrogatus ab vno Episcopo. & in sing. cccxlv. incip. statutum Episcopi.

Archiepiscopus sit delegatus, vel ordinarius in isto casu:& cõcludit ꝙ est ordinarius habẽs hanc iurisdictionẽ ab ista constitutiõe. & ideo exponit delegatus.i.datus.q.d. Archiepiscopus fuit hîc datus in ista cã, non aũt delegatus: quia si fuisset delegatus, expirasset sua iurisdictio per mortẽ illius Papæ, q hanc delegationẽ fecit: vt in.c.gratũ.& in.c.relatũ.de off.deleg. Inn.loquitur alternatiuè. dicens ꝙ iste Archiepiscopus est delegatus: vel ponitur hîc casus specialis. Vin.simpliciter tenet eum esse delegatũ: & dicit ꝙ ideò fuit deputatus delegatus: quia de iure nõ poterat cognoscere de cã quã habet Episcopus contra subditum suũ: vt in.c. si clericus aduersus clericũ.xj.q.j.licet totũ conciliũ prouinciale posit adiri. xj.q. iiij. in.c.j.& no.hoc dictũ.ꝙ Episcopus potest subditũ suũ criminaliter conuenire corã concilio prouinciali, cui præest Archiepiscopus vt in.c.sicut.j.de accus.sed non corã ipso Archiepiscopo. Solu. d.Ant sequtur illam opi.ꝙ sit delegatus. quia hoc expressè dicit iste tex.nec est aliqua specialitas hîc: quia ideò hæc iurisdictio delegata nõ expirat morte delegantis: quoniã fuit data per viam legis, & nõ ab homine: vt in.d.c.gratum.sed data à lege nõ expirãt per mortẽ hominis, & bene loquitur: & puto hanc esse diuersitatis rationem nã homo moritur, & eodẽ modo cũ eo extinguitur delegatio, cũ re integra non fixerit radicẽ in personã delegati: sed lex nunquam

2 moritur, sed semper loquitur. vt in.l.arriani.C. de hære. ¶ † Pro hoc bo.tex.in simili in.c.si gratiosæ.de rescript.li.vj. vbi patet ꝙ dispositio facta nomine dignitatis non perit per mortẽ hominis disponentis. Et faciunt hæc ad statuta, per quę quãdoq; cã delegatur

a alicui, vt per mortẽ statuentiũ non expiret delegatio.[a] Item videtur quãdo existens in aliquo officio aliquid disponit per viam statuti, vt per mortẽ seu remotionẽ illorũ officialium non expiret illa dispositio: secus si non per viam legis vel statuti: simile si Episcopus sub conditione fert sententiam excõicationis, extinguitur illa sentẽtia per mortẽ episcopi: secus si per viã statuti illam sentẽtiam protulit. vt probatur in.c.ij.de const.li.vj. iuncta glo.in.c.à nobis. el.ij.de sen.excõ. ¶ Secũdò gl.quærit quare hîc nõ fuerunt assumpti arbitri inter ipsos canonicos & Episcopũ suum: cùm in iure disponatur, ꝙ si Episcopus habet causam cõtra subditum, debeãt eligi arbitri. vt est casus sing.in.c.si clericus.xj.q.j.gl. respõdet ꝙ ista erat causa criminalis, in qua nõ assumũtur: vt in.c.pe.de in inte. resti.& in.l.non distinguemus.in.§.Iulianus.ff.de ar. ¶ Not.singulariter duo ex hac particula. primò restrictionẽ ad illud. c. si clericus: vt non procedat in cã criminali: debet ergo tunc Episcopus extra casum istius.c.cõuenire subditũ suũ corã Papa, vel coram concilio prouinciali: vt.s.dixi. & hoc intellige, nisi notoriè subditus excesserit contra Episcopũ. quia tũc potest Episcopus esse iudex in iniuria propria: vt not.ponit Inn.in.c.ex parte.j.de verb.sig. dixi plenè

3 in.c.cùm venissent.j.de iud.& limita vt ibi dixi. ¶ † Secũdò not.& semper tene menti, quòd queãdmodũ arbitri voluntarij non possunt cognoscere de causa criminali, ita nec arbitri iuris: & ideò si statutũ simpliciter disponit vt inter attinẽtes cõpellat iudex partes ad eligendũ arbitros, non debet statutum intelligi in causis cri

b minalibus[b] criminaliter motis: sed in ciuilibus, vel ciuiliter motis. nam vt dicit Inn.& Ioã.an.hîc.& bene, de causa criminali ciuiliter mota bene potest cõpromitti: & idem no.in.c.pe.prælle. sed ego allego tex. apertũ in.c.quintauallis.de iureiur. vbi probatur ꝙ nedum in arbitros, sed etiã in arbitratorẽ potest cõpromitti de cã criminali ciuiliter mota. Et faciunt hæc ad quæstionẽ. Quid si statuto cauetur vt sentẽtia arbitri habeat executionẽ paratã, & arbiter fuit assumptus in cã iniuriarum ciuiliter mota, vel super alia actione famosa: nunquid condemnatus per arbitrum efficiatur in-

c famis?[c] & indubiè puto ꝙ nõ:[d] quia (vt patet ex prædictis) nedũ in

d arbitro voluntario, sed etiam in arbitro iuris denegatur hæc potestas circa grauia. Item tex. videtur in.l.quid ergo. in.§. ex cõpromisso.ff.de his qui no.infa. vbi text. dicit ꝙ dãnatus per arbitrum in accusatione famosa non efficitur infamis: quia non per omnia

e dictum arbitri est sentẽtia:[e] vnde ad propositũ, licet statutum det executionẽ dicto arbitri, non tamẽ per hoc facit illud dictum esse sentẽtiam. nõ enim dat sibi iurisdictionẽ: quia non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse: vt in.c.ij.de transla.episcopi.& in.l. neq; natales.C.de ꝓba.sed dictũ arbitri põt habere executionem absq; eo ꝙ sit vera sententia, vel ꝙ arbiter habeat iurisdictionẽ: vt puta per approbationẽ partiũ expressam, vel per taciturnitatẽ.x.dierũ: vt in.l. pe.C. de arb. ergo statutũ dãdo executionẽ arbitro, nõ per hoc dat iurisdictiõem arbitro, vel facit dictũ suum esse merã sentẽtiam. Item & fortius, vbi statutum deuiat à iure cõi, debet restringi quãtũ põt, & satis est ꝙ aliquid operetur. vt probatur in.l.si quando.C.de inoffi.test.& in.c.in nostra.de iniu.& in.l.iij.§.hæc verba. ff. de ne. gest.ergo intelligendum est statutũ vt habeat hunc effectum contra ius cõe.s.vt inuita parte & cõtradicente habeat executionem paratã sicut haberet per emologationem expressam, vel tacitã: vnde non debet intelligi vt etiam in alio deroget iuri cõi, per qđ disponitur ꝙ ex sentẽtia arbitri nemo infamatur: vt.d.§.ex cõpromisso.cùm primum posit esse sine isto: vt probatur in.d.l. pen. ¶ Sed quo ad principale dictũ gl.Ioã.an.post Ho.sentit hîc cõtrarium. dicens ꝙ arbitri bene potuissent hîc eligi.cùm nõ ageretur criminaliter, sed ciuiliter, quo casu arbiter assumi põt: vt etiam no.in.c.pe.præ alle.& videtur probari in.c.quintauallis. &.c. veniens.de iureiurã. vnde secundũ eum si non emanasset.c.quãuis.de off.ord.li.vj.& ecclesia cathedralis nõ haberet Metropolitanũ, vel esset Metropolitanus non habẽs Primatẽ, deberent eligi prius arbitri: imò plus dicit Host. ꝙ etiã in casu huius.c.possunt eligi arbitri: sed si nõ cõueniunt, tunc demum recurritur ad Metropolitanũ: & tunc oportet dicere ad istum tex.vt sentit Inn.ꝙ sic placuit Papæ hîc prouidere.& fortè secũdũ eum hoc fecit: quia causa capituli est ardua, vnde sequeretur quædã perplexitas, cũ in arduis Episcopus debeat habere consiliũ capituli: quod tamẽ hîc nõ potuisset habere. Item hoc fuit inductum ꝓpter scãdala euitanda, quæ possent oriri inter Episcopum & capitulũ: quia Episcopus diceret nullã legitimam causam subesse capitulo asserenti cõtrariũ. Et hæc ratio magis placet quã pręcedens ratio gl.in eo qđ dicit ꝙ ideò Episcopus non punit hîc canonicos: quia nõ debet esse iudex in facto proprio: nã iste tex. prouidet non solũ cùm sit cessatio in contemptum Episcopi: sed etiam in odium alterius Episcopi: vt patet ibi in tex. maximè in contemptum Episcopi. Item dic ꝙ dictum Io.an.esset verum, si hîc ageretur ciuiliter: sed tex. innuit ꝙ criminaliter isti canonici sint puniendi: vt ꝓbat ibi iste tex.castiget.& ibi: *metu pœnæ &c.* ¶ Concludo ergo quòd Metropolitanus in hac causa est delegatus.& ꝙ emanauit hæc prouisio ꝓpter scandala euitanda inter Episcopum & capitulum. Item quia sæpe fit cessatio in odium Episcopi. ¶ Extra gl.quæro, nũquid celebrans in hac ecclesia vbi cessatur à diuinis, efficiatur irregularis. Inn.quòd non: quia per hoc ecclesia non est interdicta. Tu distingue vt leg.& not. in cle.j.de sen.excom.& in.c.non est.de spon.

SVMMARIVM.

1 *Habitantes in aliqua ciuitate dicuntur de populo illius ciuitatis.*

2 *Represaliæ concessæ contra perusinos, non extendũtur ad Perusinos in hac ciuitate Fulginei habitantes.*

3 *Episcopus tenetur sibi vicarium constituere.*
Vicarius episcopi debet esse clericus, & non laicus.

4 *Episcopi duo an poßint esse in eadem diœcesi, & o-*

a ¶ Delegatio. Adde Lap.alle.lxxxviij.

b ¶ Criminalibus. Adde Ro. consil. cclxxxij.

SEB. SAPIA.

c ¶ Infamis. Vide Bald.in.l.j.col.iij. C.de peri.& com. rei vẽ.& Alex. in cõ.xix.in.iiij.vol. Imo. in. c. sup qõnũ.in prin.col.vj. s.de off.deleg.

d ¶ Quòd nõ.cõtrarium tenet Bar.in d.§.ex cõpromisso.vide ibi Bar. Andræ.Barb.

ZACHARIAS.

e ¶ Dictum arbitri est snĩa. Adde dũ hîc infert ꝙ laudũ arbitri non venit appellatione sententiæ, ꝙ illud est verũ.ita no. Bald. in.l.j.C.ne lic. ter. ꝓuoc. Alex. in.l. j.ff.de arbit. Paul. de ca.cõsi.lxxj.& si peteres, qualiter igitur appellatur. dic cũ Bar.in aut. si verò.C.de iud.ꝙ nõ dicitur sententia, vt terminis illius vtar, sed transactio.
Anto.Francis.
¶ An laudum dicatur sentẽtia vel trãsactio. dicas ꝙ est trãsactio. vt hîc ꝑ istũ. ad quo vide Alex.in.l.sciendũ ff.de verb.ob.qđ etiã voluit Bal. in ru.C. de rerũ permut.in fin. vbi dicit ꝙ est cõtractꝰ. Dicas tñ ꝙ licet sit transactio, tamen impropriè dicitur trãsactio. secundũ Bar.in.l.ꝙ si ephesi.in.§.fi.ff.de eo, qđ certo lo.& habetur per Pau. de ca.in consi. lxviij.

a ¶ De populo. No. ꝙ habentes domiciliũ in ciuitate sunt de populo, & veniunt appellatione populi: sed reuera iste tex. loquitur in populis in plurali, secũdũ Io. de imo. hic. & sic procedit. sed tu dic ꝙ ideò loquitur in plurali quia habuit respectum ad ciuitatẽ & diœcesim. & alle ꝓ se tex. cũ gl. in. l. in vrbe. ff. de sta. ho. & gl. ibi alle. l. prouinciales. ff. de ver. sig. vide Bal. in. c. j. de for. fide. quẽ voluit Abb. hic allegare, cuius sunt ista dicta. & idem voluit Bal. in. l. iij. ff. de ver. sig. facit ꝓ hoc gl. in. c. ius quiritum. j. di. vbi appellatiõe populi romani veniunt iudæi. facit glo. in c. rogatiõis. de cõse. di. iij. vbi appellatiõe populi veniũt serui. iõ dixit Bal. in. l. spadonẽ §. iã aũt. ff. de excu. tu. ꝙ appellatione incolarũ, veniũt iudæi, si conceditur priuilegiũ incolis certi loci. sed idẽ Bal. in ru. C. q accu. non pos. tenet cõtrariũ ad illũ. §. vide quæ dixi in repetitione rubricæ de re. ec. nõ ali. & Bal. in. c. Rodulphus. de rescri. Andr. Barba. Anto. Francis.

¶ Dicas ꝙ appellatiõe populi veniũt etiam forẽses possidentes bona in populo etiã ecclesiæ ꝓ oneribus iniunctis pro reb⁹ quæ fuerunt laicorum. vt per dominũ Car. in cle. j. in iij. q. de immu. eccle. & appellatiõe populi non venit clericus, nisi in fauorabilibus. vt p d. Car. i cle. in plerisq;. de elec. & in clem. j §. nos itaq; de reliq. & vene. sanct. Et adde ꝙ populus, semp est idẽ: licet homines mutẽtur etiam ad mille annos: vt est gl. in. c. deniq;. vij. q. j. & facit. l. proponebatur. ff. de iudi. & habeť per d. Card. in cle. j. in §. nos verò. de iureiu. vbi dixit quòd quando populus iurat, successores tamen nõ ligãtur iuramẽto, nec obligãtur ad periuriũ. & adde ꝙ populus cõstat ex. x. hominib⁹. vt voluit gl. x. q. j. in. c. j. & habeť per glo. in. c. vnico. x. q. iij. & habetur per Bal. in auc. qď locũ in fi. C. de colla. & per Bar. in. l. pretor. in prin. ff. vi bo. rap. & in. l. sicut in. §. j. ff. qď cuiusq; vni. no. vbi dixit ꝙ populus & gẽs est idẽ. & vide gl. in. c. j. & ibi ẽt per Inn. de elec. & p Bal. in. l. etiã. in. iij. col. C. de execu. rei iudi. & per Alex. in. l. de minore. in. §. tormẽta. ff. de quæst. Et adde ꝙ populus romanus accipitur ꝓ toto imperio romano: vt est gl. in. l. Roma. ff. ad muni. sed hodie dicuntur de populo romano oẽs gentes illi obedientes, licet modicæ sint. de quo vide Bart. plenè in. l. hostes. ff. de capti. & tene menti gl. & Bal. in. c. j. in vl. col. si inter do. & vas. lis ori. q dixit ꝙ populus romanus põt deponere Imperatorẽ. qď etiã voluerunt Cy. Gul. de cu. & Bar. in. l. non ambigitur. ff. de leg. sed Bart. in. l. sed & reprobari. in fi. prin. de excu. tut. & ibi Nic. de nea. in addi. tenet contratiũ. & in. l. fi. C. de leg. concludentes ꝙ ius priuãdi Imperatorem spectat ad solũ Papã: & tene mẽti ꝙ populus nõ recognoscẽs superiorẽ põt auferre hæreditatẽ ei qui occidit testatorẽ. ita Bal. in. l. j. in vlt. col. C. de hære. insti. & tene menti ꝙ populus præscribit sibi libertatẽ spatio. c. annorum. ita Bal. in. l. j. in fi. in ver. & idẽ dico. C. ne rei domini. vel templor. quod est no. qa talis populus nõ recognoscens superiorem habet fiscũ. populus aũt recognoscens superiorem, non habet fiscũ vt dixit Bal. in. d. l. j. de hære. inst. & in. l. j. C. de bo. vacan. li. x.

SEB. SAPIA.

mnino pares ex dispensatione Papæ.

Pontifices duo eodem tempore non possunt esse: sed duo Imperatores sic.

CAP. XIIII.

QVoniam. Cùm in ciuitate vel diœcesi sunt populi diuersarũ linguarum, Episcop⁹ prouidere debet eis per viros idoneos, qui secũdũ varietatẽ linguarũ officia eis celebrẽt, & sacramẽta ministrent: & si vrgẽs est necessitas, cõstituet sibi vicariũ põtificẽ illius linguæ: non tamen propter hoc eadem diœcesis debet habere duos episcopos. h. d. vsq; ad fi. & duo sunt dicta principalia: secũdũ ibi: *prohibemus.* ¶ Casus literalis. In multis partibus intra vnã diœcesim vel ciuitatẽ permixti sunt populi diuersarũ linguarũ, qui sub vna fide varios habẽt ritus & mores: statuit cõciliũ ꝙ episcopi huiusmodi ciuitatum eligant viros idoneos qui secũdũ diuersitatẽ linguarũ diuina illis officia celebrent: & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo & exẽplo. præterea prohibet cõcilium ꝙ vna ciuitas nõ habeat plures Episcopos, tanquã vnũ corpus habens plura capita, quasi monstrum: sed si necessitas ꝓpter causas prædictas postulauerit, Episcopus loci catholicum sibi præsulem nationibus illis conformẽ constituat sibi vicariũ, qui sibi sit per omnia obediẽs & subiectus: & si aliquis se aliter ingereret, nouerit se excõicatum, & nisi resipuerit, ab omni ecclesiastico ministerio deponatur: adhibito (si necesse fuerit) brachij secularis auxilio. B. ¶ 1 † No. primò ꝙ omnes habitãtes in eadẽ ciuitate habentes ibi domicilium dicuntur de populo [a] illius ciuitatis, licet sint diuersarum linguarum seu fortè alibi nati sint: & hoc vltimũ clarius ꝓbatur in aut. de quæstore. in prin. & in. l. prouinciales. ff. de verb. sig. quod est bene no. Si ergo [b] interdiceretur populus Senẽsis, essent interdicti nedũ Senẽses. i. qui originẽ in Senis traxerũt, sed etiã oẽs habẽtes hic domiciliũ: quia rõne domicilij efficiũtur de isto populo: & p hoc tenuit Bal. in li. feu. ꝙ cessante cã legitima non pñt ciues expellere homines habẽtes domiciliũ in ciuitate. ¶ 2 † Itẽ infero ex prædictis ꝙ si represaliæ essent inductæ cõtra Florentinos, nõ debẽt extẽdi ad Florentinos habentes hic Senis [c] domiciliũ. quia cũ sint etiã de populo Senẽsi ratione domicilij, & materia repræsaliarum sit odiosa, debẽt intelligi de populo florẽtino dũtaxat, qď tenet Bar. in. d. l. ꝓuinciales. & latius per eum in tractatu represaliarũ. ¶ Not. ij. tex. hic expressum ꝓ opi. quã tenui in. c. pastoralis. §. e. ꝙ vbi in loco est specialis & certa cõsuetudo quo ad diuina officia, nõ tenẽtur clerici se cõformare cõsuetudini ecclesiæ metropolitanæ: quinimò plus probať hic ꝙ clerici sequũtur mores & rit⁹ populi. ¶ No. iij. ꝙ in diuinis officijs & sacramẽtis ministrãdis põt esse diuersa cõsuetudo etiã in eadẽ ciuitate: nã sæpe contingit ꝙ in eadẽ ciuitate sunt græci & latini: vt in ciuitate Cõstantinopolitana, & in multis locis Calabriæ. Item Italici & Teuthonici. vt in ciuitate Tridẽtina. Itẽ Gallici & Teuthonici, vt in ciuitate Meteñ. quo casu procedẽdũ est per Episcopũ. vt hic dicitur. intellige tamẽ dummodo non sit talis cõsuetudo quæ pariat periculũ animarũ, & honestati ecclesiæ sit cõtraria: nã tũc non sunt tolerandi in eorũ ritibus & moribus. vt probatur in. c. fi. de bap. ¶ Item not. ꝙ Episcopus diciť caput ciuitatis & diœcesis. & ꝙ tota diœcesis censeť vnũ corpus: & intellige ꝙ Episcopus est caput in spiritualibus. in tẽporalibus verò est dominus ciuitatis: vt in c. solitæ. de maio. & obe. & in. c. causam. q fil. sint le. & in. c. duo sunt. xcvj. di. ¶ Item not. casum in quo Episcopus teneť sibi constituere vicariũ aliũ Episcopum. Et ex hoc secundũ cõem intellectũ habes duos casus singulares. Primus, in eo ꝙ qs creatur Episcopus absq; Episcopatu. Secundus in quo Episcopus est vicarius & subiectus alterius Episcopi. 3 ¶ † An aũt extra istũ casum teneatur Episcopus sibi constituere vicariũ seu officialem, nõ memini me aptè legisse, & aliãs de hoc fui interrogatus. Credo tamen ꝙ Episcopus teneať. ad qď alleg. tex. no. qui videtur hoc probare, si bene põderet. xvj. q. vij. in. c. in nona actiõe. nam ibi & in. c. cũ simus. ix. q. iij. & in. c. quia in qbusdã. lxxxix. di. dicitur ꝙ Episcopus tenetur ecclesiæ suæ cõstituere œconomũ gñalem: & si nõ statuit Archiepiscopus debet sibi illũ cõstituere: & œconomus generalis ibi capitur ꝓ gerente vices Episcopi vniuersaliter etiã quo ad iudicandos clericos, vt probatur in. c. in nona. vbi œconomus appellatur vicarius. & diciť ibi ꝙ ille œconomus non debet esse laicus, [d] qa indignũ est vt laicus sit vicarius Episcopi, & iudicet clericos: ꝓ hoc etiam facit: quia iura tractãt de vicario epi tãquã de officio ordinario & perpetuo: vt. s. de off. vic. & melius eo. ti. li. §. j. in ver. quid si delegato. quẽ etiã refert Ant. de But. in. d. c. decernimus. de iud. ꝙ laicus nõ põt esse de legatus in causa spũali etiam cum clerico. de quo etiã vide per Spe. in ti. de recõuen. in. §. j. ñ. & iij. & in tit. de sen. in. §. iiij. ver. pe. & vide per Ioã. an. in. c. sua. de appel. Dicas tamen ꝙ licet laicus nõ se intromittat de spiritualibus: vt in. c. contingit. de arbi. & in. c. causam de præscrip. & in. c. princeps. xxiij. q. v. tamen illud procedit, nisi de licentia Papæ: vt in. c. Adrianus. lxiij. dist. & habetur per Gemi. in. c. j. de præben. li. vj. Itẽ hoc verũ, nisi in casibus in iure expressis. vt est gl. reputata singularis in. c. fi. xxiij. q. j. vtrũ aũt laicus possit esse rector hospitalis vel œconomus ecclesiæ habetur per do. Ant. & Imo. in. d. c. decernimus. de iud. & per do. Abb. in. c. j. ne clerici vel mona. & per Bald. in. l. orphanotrophos. C. de epis. & cle. imò dicebat Bal. in. l. ij. C. de sacrosan. eccl. quòd laici non possunt esse in choro cum clericis, nisi adhibeantur testes: potest tamen laicus ex priuilegio Papæ conferre beneficia. vt in ca. Adrianus. & seq. lxiij. vj. &

b ¶ Si ergo. Contrariũ tamen videtur sentire Bal. in rubrica. C. qui accus. nõ poss. ad fi. vide tamẽ eundem in c. j. de forma fide. li. & in tit. de pace constan. versi. nos romanorum.

c ¶ Hic Senis. Adde latè Noui. in. l. j. ff. sol. matri.

ZACHARIAS.

d ¶ Non debet esse laicus. Adde Feli. ita tenentẽ in. c. ij. nume. vj. j. de iud. Quod tamen limita vt per istũ ibi. col. iij. ver. q̃to. nũ qd laicus. s. nisi talis Episcopus haberet iurisdictionem temporalem quia tũc laicus potest constitui vicarius Episcopi. Anto. Francis.

¶ An laicus possit esse vicari⁹ Episcopi. Dicas ꝙ nõ sed bene potest esse assessor & consultor: vt per do. Ant. & Imo. post Inn. in. c. decernimus. de iud. & per Lanfrã. ori. in suo tracta. de arbi. in ij. parte. ad finem. Adde ꝙ laicus nõ potest cognoscere de causis spiritualibus principaliter vel incidenter. de quo in. c. tuam. de ordi. cogni. imò dicebat Ho. in summa de off. de le. in

di. Adde tamen quòd laicus in casu necessitatis pōt iniungere pœnitētiam: vt est gl.in.c.j.xvj.q.j.per.c.ij.de consecra.distin.iiij.& iō dicebat Inn.in.c. olim.de rest.spolia.ꝙ laicus nō pōt esse in possessione absoluendi animas etiam in foro pœnitentię: quia non potest spiritualia possidere.

a ¶Ad Episcopū.No.ꝙ prædicatio dicit̄ officium.vide quod habetur in.c. qdꝰ dei timorē.de stat.mo.&.c.cùm ex iniūcto.de hære.&in.c.sicut.eo.ti.vide quæ ibi dixi.& pondera: qa videt̄ ꝙ laicus qui est sanctæ vitæ,& doctus ex delegatiōe potest prędicare.hoc dico per tex.in.c. sicut. de hære.vbi dicit̄ nō præsumat:quia intelligit̄ authoritate ꝓpria: & quod habet̄ in.c.quāto.aliâs decernimus.de iudi. de verbo præsumo:& ita ēt intelligo in.c. mulier.xxiij.di.vbi dicitur ꝙ nō præsumat p̄dicare mulier: qa intelligit̄ authoritate ꝓpria secus si ex delegatiōe:& adduco simile in.c.statuimꝰ §.his omnibꝰ.lxj.dis.vbi dicit̄ ꝙ qs non pōt de statu laici assumi in episcopū,nisi eēt homo sanctæ vitę: vt in. S. Nicolao, & alijs.de quibus ibi certè talis laicꝰ sanctus & honestus est dispensatus à iure communi.cogita tamen. And. Barba.

Anto.Francis.

¶De officio prædicādi, dicas ꝙ est rectoris ecclesiæ curatæ. vt in clemē.dudū.in.§.verū.& ibi p.d.Car. in princ.de sepul. & habet̄ per gl.in cle.j.de reg.& per d.Abb.in. c. quāsit.de iud. vbi habet̄ ꝙ tale officiū non cōpetit his q non habēt curam animarū, nec etiā fratribus mēdicantibus, nisi ex priuilegio:&addas ꝙ prædicatores non debent prædicare sine licentia Papę vel dioecesani: al's incidūt in excōicationem.c.excōicamus.el.j.§.qa verò nonnulli.de hęre.nec debet quis prædicare in alienа parochia nisi inuitatus,vel de licētia obtēta à sacerdote parochiali:qdꝰ etiā verū est:vt & Archiepiscopo in diœcesi suffraganeorū nō liceat prædicare,nisi de eorū licētia.vt per Car.in cle.dudū.§.ab olim.de sepul.& adde etiā ꝙ mulieribus etiam Abbatissis nō licet publicè prædicare,sed in secreto sic inter moniales suas:vt per Car.in cle.j.in prin. de reli.do.vbi etiā dicit ꝙ licet cruciferis,hospitalarijs,& tēplarijs prædicare:& adde ꝙ quādo fratres prædicāt,nō debent cōcurrere cū prælatis volētibus prædicare:vt p Car.in d.cle.j.in.vij. q. q etiā dicit ꝙ cā prędicādi pōt monachus exire de monasterio.de quo ī c. qdꝰ dei timorē de sta.mo.& adde ꝙ prædicare non est minus quā corpus christi consecrare.vt per Card. vbi. s̄. & habet̄ in c.cū omne.de con se.di.ij.Et adde ꝙ prædicatores volūtarij p̄nt recipere eleemosynas à volētibus:nō autē ab inuitis: sed necessaria p̄nt recipere etiā ab inuitis, & petere pro necessitate victus: vt habet̄ in.c.cùm ex officij.& ibi p Host.& Doct.de præscri.& not. in c.cū voluntate. §. prædicatores. de sen.excōi.& adde ꝙ prędicatores nō debēt noīatim diffamare peccatorē vel vsurarium:sed debēt generaliter increpare:vt in. c. si sacerdos. & ibi p gl.de offi.or.& de offi. prædicatiōis vide etiam per gl. in.c. inter cætera. de offi.or.Et adde ꝙ etiam tēpore interdicti pōt prædicari etiam pulsata campana, nisi hoc fieret in fraudē:vt plenè per.d. Car.in cle.ij.in.vj. q.de sen. excō. & qdꝰ dicitur hîc de verbo p̄sumo. dicas q in dubio capitur in malā partem:imò dicimus ꝙ ex immoderata liberalitate & ex qualitate actus celebrati præsumit̄ fraus:vt in.l.si ventri.in.§.fin. ff. de priui.cre.& pBal. in.l.eam quam. in antepe.co.C.de fideicō.& habetur in.l.oēs.in.§.luciꝰ ff. de his, quæ in frau.credi.

vj.& hoc potuit emanasse, q̄a episcopus solus non pōt omnibus prouidere quātumcūq; sit diligentissimus.ar.in.c.fi.de offi. archipresby. Practica ergo ꝓuidēdi erit hæc.nam si Episcopus erit negligēs in constituēdo sibi vicarium Archiepiscopus statuet sibi terminū ad constituēdū,quo casu elapso termino ꝓuidebit ipse Archiepiscopus:vt in.d.c.cū simus.iūcto.c. in nona.præalle.¶ In gl.in ver.vrgens necessitas. ibi: *dispensatiuè.* dictū hoc pōt intelligi multipliciter.primò ꝙ ista fuit iuris dispensatio vt Episcopus sit sub alio Episcopo.Item vt vnus Episcopus creet sibi aliū Episcopū. 4 ¶ †Nunquid aūt Papa possit prouidere dispēsatiuè vt duo Episcopi sint eodē Episcopatu oīno pares tex.fin.videt̄ innuere ꝙ sic.in.c.non aūt.vij.q. j.nam hoc accidit in personā Augustini:vt ibi habetur.refert tamē ibi Archi.Aug. dixisse,ꝙ si sciuisset ꝓhibitionē ecclesiæ nō acceptasset. Credo tamē ꝙ ex causa posset Papa hoc statuere: nā olim in primitiua ecclesia oēs Episcopi regebāt ecclesias in cōi:vt no.in.c.cū sit romana.j.de appel. De patriarcha grādensi qui moratur venetijs:vide gl.lxxx.dist.in.c.ij.An aūt possint creari duo summi pontifices vel duo Imperatores.vide gl.fin.in.d.c. nō aūt. quæ in summis pontificibus tenet ꝙ nō:quia esset cōtra articulū fidei,& vnam sanctā &c. Itē cōtra dictū euangelicū.& fiet vnū ouile & vnus pastor,secus in Imperatoribus, cū sint vicarij & defensores ecclesiæ romanæ:vt in cle.romani. de iureiur.& dic vt ibi no.¶ In glo.in ver. *sibi vicarium.* ibi: *à quo consecrabitur iste episcopus.* Ex hac glo.habes vnū intellectū ad tex.de quo præmisi:vt intelligat̄ ꝙ Episcopus loci constituat de nouo vnum Episcopū conformē linguæ & ritibus illius populi,& faciat illum sibi vicariū. Secūdus intellectus est extra gl.vt nō Episcopus,sed alius supior qui ei præsit cōstitui debeat:nam hoc non dicitur de Episcopo, sed cuilibet præsidēti sicut & prępositus:vt in c.quāuis.j.de ver. sig.Itē & præses. nā quilibet regēs prouinciā pōt appellari præses:quia prouinciæ præest:vt in.l.j.ff.de offi.præsi. & not. hoc dictū.Doc.tn̄ cōiter hūc intellectū sequūtur:quia nō est sufficiēter ꝓuisum istis populis quo ad pōtificalia:& iō debet capi hîc præsul ꝓ Episcopo.Tertius intellectus,vt aliâs p̄sulē illius linguę,qui fortè est sine Ep̄atu cōstituat sibi vicariū.nā vt hodie cōtingit; ꝙ multi sunt Ep̄i sine administratiōe ep̄atuū,vt sunt isti q vulgariter appellātur nullatenēses.&iste intellectus satis pōt applicari ad tex. & vbi talis Episcopus reperietur, cōsulerē hunc intellectū,sed in effectu posset teneri intellectus glo. ¶ In gl.fi.ibi: *nisi clericus sit incorrigibilis.* Intellige gl.quādo inuocatur brachium seculare vt puniat clericū iure suo:& sic loquūtur iura alleg.in gl.Si aūt inuocat̄ brachiū seculare ad auxiliandū & iuuandū iudicē ecclesiasticū,nō est necesse ꝙ clericus sit incorrigibilis: vnde si timet de potentia clerici, vel ne fugiat, poterit iudex ecclesiasticus capi facere clericum per familiam potestatis.ad hoc.c. vt famæ, de sen. excom.& in.c.j.s̄.eo.

SVMMARIVM.

1. *Episcopus cum visitat, debet prædicare populis, & ad eum principaliter pertinet officium prædicandi.*
2. *Episcopi visitantes per alios, an possint aliquid exigere à visitatis.*
3. *Episcopus mittens legatum ad aliqua loca, debet ipse illi prouidere de expensis, nisi expensa sit grauis & mittat pro communi negotio.*

CAP. XV.

INter cætera. Ep̄i qui per se nō p̄nt, tenent̄ assumere idoneos qui suppleāt suo loco quo ad prædicatiōes, visitationes, & confessionū auditiones. & vt possint Episcopi reperire tales, præcipit in ecclesijs cathedralibus & collegiatis tales institui.h.d.In prima exordiū.In secunda constitutio ibi: *vnde.* In tertia pœna ibi: *si quis autem.* ¶ Casus literalis. Inter alia quæ pertinent ad salutē populi christiani, verbi Dei prædicatio quāplurimū est necessaria: quia sicut corpus materiali cibo nutrit̄, ita & anima sp̄ūali cibo reficit̄:sed Episcopi q̄nq; propter multas occupationes & alias multas causas nō sufficiūt ministrare populo verbū dei:vnde statuit conciliū ꝙ Episcopi assumāt viros idoneos ad officiū prædicationis, qui plebes sibi cōmissas eorū vice instruāt,& ædificent verbo & exēplo: qbus cū necesse fuerit necessaria ministrētur, ne propter necessitatē ab officio prædicatiōis desistāt. Vnde præcipit cōciliū ꝙ episcopi tam in cathedralibus ecclesijs quā etiā in alijs conuentualibus viros idoneos debeant ordinare, quos habeāt coadiutores tam in officio prędicationis quā in audiēdis cōfessionibus, & alijs quę ad salutē pertinēt animarū:qui aūt hoc neglexerit, strictæ subiaceat vltioni. Ber. Not.ꝙ quæmadmodū homo cōponitur ex duobus.s. anima & corpore.vt in.c. in quadam. de cele. mis.ita ad sui sustentationē indiget duplici cibo, spirituali scilicet & materiali. Sicut eñ cibus materialis est necessarius corpori, ita cibus spiritualis est necessarius animæ, ꝑut est prædicatio. Et sic not. ex hoc & ex tex.ꝙ prædicatio nedum est vtilis, sed necessaria populo & no.quòd prædicatio dicitur officium sanctum:& sic prædicatio est officium:habens ergo munus prædicandi, dicitur habere officiū. quod not. pro statutis & iuribus disponentibu, contra negligentes in eorum officio.

1 a ¶ †Item no.quòd officium prædicandi principaliter pertinet ad Episcopum,[a]&cùm visitat diœcesim debet prædicare populis.ad hoc capitulo primo.de censi.libro.vj. & quæstione.j.c.placuit.&.c.episcopum. Dic etiā quòd quilibet rector ecclesiæ parochialis habet offi-b cium prædicandi[b] in ecclesia sua:& de iure nemo pōt prædicare qui nō habet curā animarū est enim præicatio officium curæ, vt not. glo.

b ¶ Prędicandi.Cui

competat prædicandi officium vide Abb.in.c.quã sit.de iudæis. & Feli.in c.excommunicamus.co.ij.ver.no.in.§.quia verò.de hæreti.

a ¶ Alios visitare. Quid si isti visitatores faciunt aliquem excessum, an teneatur Episcopus. dic ꝙ sic.per.l.j.in prin.ff.de exerci.act. vbi tenetur magister si factorẽ malũ posuit.l.obseruare.§.proficisci. ff.de offi.procõ. secundũ Archi. in ca. si Episcopus.j.eo.li.vj. Tu põdera, qa iste eligit ex necessitate. vt hîc. si nõ eligit bonos viros videt̃ ꝙ teneat̃ de de excessu.ar.eius qd' voluit Ioã.an. in Spe.de loca. ꝑpe princ.ad.l.j.de exercitoria. dic ꝙ loquitur in eo qui voluntariè constituit exercitorem. Andræ.Barba. Anto.Francis. ¶ Circa hoc qd' hîc dicit̃ de visitatore dicas ꝙ visitatio diœcesis debet fieri per Epm.c.si eps.de offi. ord.li.vj. vbi per gl.j. & Doct.& debet fieri annuatim semel tantùm.vt in.c.decernimus.x. qõ.j. ex cã tamẽ potest reiterari in eodẽ anno.cle.ij.in pri. & ibi p dom.Car. in.x.q.de sta.mo. & quæ sit forma ꝓcedendi quãdo fit visitatio & reformatio ecclesiæ in capite,& in mẽbris.vide per Inn. & Io. an. in.c.j.de postu.præla.& in c.j.de off.or.& in c.cũ.I.&.A. de re iud.& adde ꝙ visitator nõ debet alium substituere loco sui secũdũ Bar: in.l.vnica.in.§. ne aũt.in.ij.co.in ver. quidã sunt actus. C.de cad.tol.cõtrariũ tamen videtur esse verius.vt in.c. decernim⁹. s. alle. & vide gl.in.c.j.de off.or.li.vj.in ver. per alios. & vide do.Ab.in. c. inter dilectos.in.ij.not. de off.ord. & per Card. in clem.j.in vj. q.&in.v.q.pręalle. de statu mona. Et quando visitãs excedit modũ visitandi, an Episcop⁹ qui fecit eũ visitatorem teneatur: vel si fortè Episcopus visitans excedit numerum personarũ & electionum. de quo in cap.cùm apostolus.de censi.& propterea excommunicet vel interdicat visitatos, qui propterea sibi resistunt. Dicas ꝙ non valet illa sententia excommunicationis vel interdicti: vt in.c. cũ ad quorundam.& ibi per doc.de exces.præla. Et adde ꝙ visitator habet iurisdictionem ordinariam. vt per Inn.in.c.in singulis.de sta.mona.

b ¶ Acquisiuisset. Adde Bal.consil.j.li.v.

in cle.j.de reg.vide tex.in cle.dudum.de sepul. Fratres verò mẽdicantes habent ex priuilegio Papæ vt prædicare possint: nã de iure (vt dixi) prædicare non pñt, cùm nõ habeant curã populi: vt in cle.dudũ.de sepul.ꝑalle.&.j.de hære c.cũ ex iniuncto. ¶ † No.ꝙ Episcopi pñt ex cã per alios visitare[a] diœcesim. quo casu nihil debent exigere à visitatis, licet cõtrarium faciant & dicendum est hodie: vt habetur in.c. si Episcopus.j.eo.li.vj. ¶ No.ibi: *potentes in opere & sermone*. ꝙ opus præfertur sermoni: & sic videtur ꝙ in prædicatiõe magis est attendẽda vita quã sciẽtia. quia lõgè plus proficit prædicator exẽplo boni operis quã verbo doctrinæ. Hinc Seneca: longũ iter per præcepta: breue & efficax per exẽpla. & Greg. dicit cuius vita despicitur restat vt prædicatio eius contemnatur.iij. q.vij.c.ij.§.porrò.in fi. nõ tamen sufficit vita sine scientia, propter multos errores, qui quandoq; oriuntur ex defectu scientiæ. vt in.c. nisi cũ pridẽ.de renũ. vbi patet ꝙ propter defectũ sciẽtię remouet̃ Episcopus ab Episcopatu suo ad idẽ.c.fin.de æta.& quali. ¶ Vltimò no.ꝙ in ecclesijs cathedralibus & collegiatis nõ debẽt institui viri indocti, & ꝓ maiori parte pueri. vt hodie inoleuit abusus, sed potius viri docti & instructi. ¶ In gl.fi. No.ex hac gl. vnã differẽtiam inter legatum cæsaris, & legatũ Papæ: nam legatus cæsaris mittitur expensis fisci: sed legatus Papæ procuratur à clericis subditis: vt in iuribus allegat. in gl.& dicit Host. ꝙ romanam ecclesiam excusat necessitas. quia nõ posset omnibus prouidere. Itẽ priuilegium ab antiquo obtentum, quod quidẽ priuilegium vellent Episcopi cõmutare: quod tamẽ facere nõ debent. arg.in.c.j.de tempo.or.& in.c. in causis.de re iud. ¶ † No. hoc dictum, ꝙ Episcopus mittens legatũ ad aliqua loca debet prouidere ipse illi de expensis: quod ego puto verum: nisi expẽsa sit grauis, & mittat ꝓ communi negotio. nam tunc potest petere vt subditi contribuant ad hoc quod no. Inn.in.c.j.de sta.reg.& facit tex.in.c.sequẽ.in fi. Et dicit Ioan.and. hîc ꝙ optaret ꝙ ecclesia romana ꝑciperet.xx. partem redituum clericorum ad sustentationem Papæ & Cardinalium: & de hac parte prouideret legatis, & abstineret à communibus seruitijs, & fructibus primi anni, quos recipit à prælatis promouẽdis, ac Decanis: & similib⁹. & refert ꝙ de hoc fuit aliâs factus sermo in cõcilio Viennensi. sed prælati existentes in concilio deliberauerũt non facere: qa tanta viget insatiabilis cupiditas ꝙ istud & illud reciperent.

SVMMARIVM.

1. *Episcopus non potest exigere alia iura episcopalia, nisi illa quæ sunt in iure expressa: nisi necessitas aliud suadeat.*
2. *Episcopus quæ iura episcopalia habeat in sua diœcesi.*
3. *Iudicium vniuersale & particulare quid sit.*
4. *Libellus in vniuersalibus vel generalibus, non est necesse quòd contineat vel exprimat specialiter contenta in petitione.*
5. *Consuetudo vt quis possit ad libitum eligere confessorem cui confiteatur, non valet.*
6. *Solidi in iure sumuntur pro aureis.*
7. *Agere in aliquo casu quis inuitus cogitur.*
8. *Iura episcopalia possunt inscribi per inferiorem prælatum.*

CAP. XVI.

Conquerente. Episcopus in ecclesijs diœcesis suæ debet esse contentus iuribus episcopalibus: & quæ sint iura episcopalia: hîc declarat. In prima parte petitio & cõtestatio. In secunda sententia. ibi: *nos*. ¶ Casus literalis. Procurator monasterij sancti Benedicti montis subasisij conquerebatur ꝙ Episcopus de Asisio diœcesanus nõ contentus iuribus Episcopalibus in ecclesijs & capellis ipsius monasterij quæ debet habere, à quibusdam earum exigebat procurationes, quæ ad eas præstandas non sufficiebant: vnde petebat procurator monasterij ꝙ Episcopus specificaret illa quæ competebant eidem in eiusdem ecclesijs ratione iuris episcopalis: quibusdam verò specificatis lis fuit legitimè contestata. dominus Papa visis & intellectis probationibus & rationibus vtriusq; partis, decreuit ꝙ Episcopus habeat canonicã obediẽtiã, subiectionem, & reuerentiam, & alia quæ in litera enumerãtur in ecclesijs seu capellis diœcesis ipsius ad monasterium ipsum spectãtibus: ita ꝙ cùm ad ecclesias illas visitandas accesserit, non plus requirat ab illis ecclesijs nomine procurationis, nisi quãtum ei poterunt exhibere pensatis facultatibus earundem: nec amplius aggrauentur in procurationibus cæteræ capellæ eiusdẽ diœcesis. & istis iuribus in prædictis ecclesijs Episcopus sit contentus: nec amplius exigat propter moderatum auxilium quod iuxta formam Lateranensis concilij duxerit postulandum, si manifesta & rationabilis causa extiterit. Ber. ¶ Not.j. Abbatem posse agere pro capellis & ecclesijs subditis suo monasterio. concor.cle.j.de rescrip.&.c.auditis.de præscrip.&.c.ex transmissa.eo.ti. ¶ Secundò not.ꝙ ecclesiæ & capellæ subiectæ monasterio tenentur nihilominus Episcopo ad Episcopalia iura: & intellige, nisi monasterium sit exemptum cum capellis sibi subiectis: vel nisi Abbas ex priuilegio vel præscriptione acquisiuisset[b] ius episcopale in illis ecclesijs, quod fieri potest. vt in.c.auditis.& in.c.cùm olim.de præscrip. ¶ † Tertiò not. ꝙ Episcopus vltra iura episcopalia in iure expressa, non põt aliud petere ab ecclesijs sibi subiectis: vñ non põt petere à clericis aliqua seruitia quæ in iure non sunt expressa.x.q.iij.c.quia cognouimus. nec etiam põt imponere aliquã collectam ecclesijs, nisi instaret cã rationabilis & manifesta: nam tunc põt petere charitatiuum subsidiũ: vt hîc in fine literæ: & in.c.cùm apostolus.j.de censi. Item not. ꝙ licet ista monasteria non teneãtur ad ea quæ sunt de lege diœcesana, vt synodaticũ: & ad alia de quibus not.j.eo.c.dilectus. capellæ tamen subiectæ monasterio tenẽtur ad onera, ad quæ tenentur ecclesiæ aliæ seculares. Et intellige istum tex. de capellis & ecclesijs secularibus subiectis monasterio de iure speciali. si aũt essent capellæ regulares, vt qa inhabitant ibi monachi, tunc tales capellæ gaudẽt priuilegio monasterij: quia monasteria dici possunt. vt no. Io. and. post Arch.in.c.j.de præben.li.vj.& Io.de lig.in cle.j. de exces. præla. facit quod no. Inn.in.c.j.de sta.reg.& hæc not. ¶ † Item no. quæ sunt iura episcopalia ad quæ tenentur ecclesiæ diœcesis: primò enim tenentur ad canonicam obedientiam, & per hanc recognoscunt Episcopum in iudicem. pro hoc.c.quanquã.xxiij.dist.& ad hanc tenentur non solùm clerici, sed etiã laici quãtuncunq; potentes in his quę concernunt animam: vt in.c.omnes principes. de ma.& obedient. Secundò tenẽtur ad subiectionem, & in hoc recognoscunt eum in dominum. facit.c.grauẽ.j.de exces. præla. non tamen per hoc intelligas ꝙ debeat seruire vt dominus secularis: quia scriptum est: non tanquã dominãtes in clero, vt in.c.solitæ.de ma. & obe. debet enim tractare clericos vt filios, vt in.c.solitæ. de ma.

& obe.

& obe. debet enim tractare clericos vt filios. vt in. d. c. cũ apostolus. & vide bonũ tex. cum glo. in. c. esto subiectus. xcv. dist. vbi no. qualiter debet Episcopus scribere clericis sibi subiectis.[a] & ecõtrà. Tertiò tenẽtur ad reuerẽtiã, & per hanc recognoscũt Episcopũ in patrem. debet enim reuerentia parẽtibus & magistris: vt legitur & no. in. l. ante pe. ff. de obse. à li. pa. præstan. Quartò tenẽtur ad institutionẽ & destitutionẽ. & ex hoc no. ꝙ institutio & destitutio in ecclesijs diœcesis pertinet ad Episcopũ de iure cõi. concor. c. cũ ex iniuncto. de hære. in fi. xvj. q. vij. c. omnes basilicæ. &. c. si quis deinceps. Et intellige de institutione propriè sumpta: nam si in ecclesia est collegium electio prelati pertinet ad collegiũ. vt in. c. j. de elec. Institutio verò seu reformatio pertinet ad Episcopũ. xviij. q. ij. c. j. & in. c. nihil. §. de elec. Si verò nõ est ibi collegiũ, & ecclesia est patronata, presentatio ptinet ad patronũ, & institutio ad Episcopũ. xvj. qõ. vij. c. decernimus. & in. c. piæ mentis. &. c. filijs. vide gl. in. c. quãquã. de elec. li. vj. Si verò nõ est patronata, tũc Episcopus habet institutionẽ liberã, idest collationẽ. vt in iuribus prealle. hoc intellige, nisi alius prælatus acquisiuerit iure speciali. Itẽ verbũ institutio: potest hîc cõprehẽdere institutionẽ authorizabilẽ quo ad curã populi: nam si Abbas habet collationẽ ecclesiæ curatæ, debet recurri ad Episcopum pro institutione authorizabili quo ad curã populi, ex quo populus est subiectus Episcopo. vt in. c. j. de capel. mona. li. vj. & quod leg. & no. in. c. qđ satis. de of. Arc. p verbũ destitutio denotatur potestas priuãdi clericũ bñficio suo. nã nisi aliud habeat consuetudo, ad Episcopum pertinet destitutio omniũ clericorũ: licet alius habeat ius conferẽdi in illis ecclesijs. vt in. c. j. de capel. mona. li. vj. & xvj. q. ij. c. visis. in fi. & quod ibi no. Quintò habet Episcopus in ecclesijs correctionẽ, quia potest corrigere ea, quæ deuiant, & subditorũ excessus. vt in. c. irrefragabili. & in. c. licet. §. eo. Sextò habet reformationẽ: id est ius reformãdi mores: põt enim facere statuta ad reformationẽ morũ. vt in. d. c. irrefragabili. &. c. licet. §. eo. Et no. ꝙ correctio & reformatio sunt diuersa: dixi in ca. irrefragabili. prædicto. Septimò habet iurisdictionẽ omnium causarũ ad ecclesiasticũ forum pertinẽtiũ. Ex hoc infert ad id qđ dixi in. c. cũ ab ecclesiarum. §. eo. ꝙ Episcopus de iure cõi potest procedere contra oẽs clericos de diœcesi, licet habeat aliũ prælatũ inferiorem. Octauò habet pœnitentias. & declara hoc verbũ: vt j. dicã in gl. in ver. pœnitentias. Nonò habet vt omnia sacramẽta recipiãtur ab ipso Episcopo: qđ potest dupliciter intelligi. primò de sacramentis quæ sunt ordinis episcopalis, vt est ordinis collatio. nam clerici tenẽtur recipere ordines ab Episcopo ꝓprio, & non alieno. ix. qõ. ij. per totum. & j. de parochi. c. nullus. Item ipse habet consecrare virgines & ecclesias; & similia facere quæ sunt ordinis episcopalis. vt in. c. veniens. de præscri. & pro hoc intellectu facit tex. ibi: *omnium quæ ab episcopo &c.* Secũdò potest intelligi de omnibus sacramentis: nam quilibet de diœcesi debet pro sacramẽtis recurrere ad Episcopum, vel ad proprium parochianum. Episcopus enim concurrit cum quolibet presbytero parochiali. vnde omnes ecclesię diœcesis censent sub vna ecclesia. vt leg. & no. in. c. pe. de pœ. & remis. & in. c. iij. de off. archipresby. & præsertim hoc ꝓcedit in clericis qui pręsunt ecclesijs parochialibus: nam isti immediatè subsunt Episcopo, & ad eũ debent recurrere ꝓ omnibus sacramentis. vnde dicit Host. & bene: caueat sibi Abbates & canonici ecclesiarum cathedralium, & alij rectores ecclesiarum, qui immediatè subsunt Episcopo, vt ad eum recurrant in confessionibus: nam ab alijs non possunt absolui, cũm à iudice non suo absolutio facta nõ teneat. vt in. c. omnia. de pœni. & remis. dicit tamen ꝙ non vult damnare eos qui hoc hactenus non obseruauerunt si mortui sunt, sed relinquit eos diuino iudicio. Decimò habet synodum. i. omnes clerici ecclesiarum tenẽtur ire ad synodũ Episcopi. i. ad cõgregationẽ clericorũ, quã annuatim debet facere: nã Episcopus facit synodum. Archiepiscopus conciliũ prouinciale Episcoporũ: vt in. c. sicut de accu. & de his duobus & qui debeãt interesse. vide per Inn. in. c. graue. de præben. Vndecimò habet synodaticũ vel cathedraticũ, idest duos solidos argẽteos, vel aureos secũdũ loci consuetudinẽ à qualibet ecclesia. & an possit præscriptione illud tolli, vel remissione episcopi: dixi in c. cũ venerabilis. de reli. domi. Duodecimò habet quartã decimarũ, ac mortuariorũ. Et ex hoc not. & tene menti, ꝙ de iure cõmuni decimæ nõ pertinẽt ad Episcopũ, sed ad ecclesias parochiales: sed quarta decimarum debetur ipsi Episcopo ab ecclesijs percipientibus decimas. & no. ꝙ vbi aliud non habet consuetudo, ex mortuarijs, idest ex his quę relinquuntur ecclesijs occasione funerũ debetur quarta: licet aliud dicat gl. Tertiodecimò habet visitationẽ annuatim: nã de iure cõmuni põt singulis annis visitare ecclesias sibi subiectas. habet etiã procuratiõem ratione visitationis, quæ debet exigi cõsideratis facultatibus ecclesiæ. Vltimò põt petere subsidiũ ex causa manifesta & rationabili:[b] puta quia Episcopatus est grauatus onere debitorũ, vel est tenuis, & nõ sufficit ad eum idoneẽ sustentandũ, vel vult ire ad cõciliũ, vel ad Papã, seu Regem ꝓ cõmunibus negotijs: vel quid simile. ¶ Et no. ꝙ ad hoc charitatiuum subsidiũ[c] tenentur etiam capellæ subiectæ monasterio.[d] An aũt ipsa monasteria teneãtur est dubiũ. & dic vt dixi in. c. j. de sta. reg. & in. c. cũ apostolus. de censi. ¶ 3 † In gl. j. in fi. No. tria ex hac gl. primò petitio iuriũ episcopaliũ est vniuersalis. Inn. dicit ꝙ est generalis. nam illa petitio est vniuersalis cũ petitur vniuersum ius. exemplũ in petitione hæreditatis, & in iudicio familiæ erciscũdæ: nam venit in istis vniuersum ius defuncti. Petitio verò generalis est cũ comprehendit in se multa capitula, sicut in actione pro socio, vel tutelæ, seu negotiorũ gestorũ. & talis videtur esse petitio iuriũ episcopaliũ: quia petens ius episcopale non petit vniuersum ius ecclesiæ: sed quędã capitula seu iura: de quibus hîc. & de his petitionibus vniuersalibus, generalibus, & singularibus: & differentiam inter eas plenè dico in. c. ij. de libe. obla. ¶ 4 † Secũdò no. ꝙ in petitione vniuersali seu generali non est necesse in libello exprimere ea quæ comprehẽduntur sub tali petitione. do. Anto. hîc dicit quòd licet non sit necesse exprimere: tamen si reus petit, tenetur actor exprimere. per istũ text. quod tamen ego non puto verum: quia ex quo iura episcopalia sunt in iure expressa, sunt certa & clara, & quis non tenetur exprimere[e] ea quæ sunt in iure. & ad istum tex. dic vt sentit Inno. quia iste Episcopus petebat multa iura ab istis capellis, & quotidie eas vexabat. vnde petijt Abbas vt exprimeret ea ad quæ tenebantur capellæ: nã potuisset exprimere multa iura cõsuetudine debita: & in istis est necessaria expressio. & dic latius vt dicam in. d. ca. ij. ¶ Vltimò no. ꝙ in petitione iurium episcopaliũ generaliter facta non veniunt nisi debita de iure cõmuni, quę exprimuntur. In cõtrarium est tex. iuncta gl. in. c. constitutus, de reli. domi. sed reducũtur ibi ad cõcor. vt si est aliquod ius surrogatum in locum iuris debiti de iure cõmuni, tunc illud comprehenditur petitione generali: vt ibi. Ratio: quia surrogatũ debet sapere naturam eius, in cuius locũ surrogatur: vt in. c. ecclesia. vt lit. penden. si aũt non surrogatur in locũ alterius, tunc illud nõ comprehenditur: vt hîc. ¶ In gl. in ver. *pœnitentias.* oppo. cõtra tex. pro intellectu gl. hîc enim dicitur ꝙ pro pœnitentia recurrendũ est ad Episcopum. contra hoc facit. c. omnis vtriusꝙ sexus. j. de pœni. & remis. vbi dicitur ꝙ suo presbytero parochiali tenetur quis cõfiteri, vel alteri cũ licentia ipsius Sol. gl. ista vt arbitror metu cõtrarij videtur velle intelligere tex. de pœnitẽtia publica, vel de pœnitẽtia priuata

SEB. SAPIA.

a ¶ Subiectis. Vide qđ dicit Bal. in. l. fi. per illũ text. C. de bo. quæ li. vbi ampliat qđ dicit Abb. hîc etiã ꝓcedere in exẽptis. & hoc etiam voluit Angel. in. l. sed si hac. §. patronũ. ff. de in ius voc. & in l. alia. §. eleganter. ff. sol. matrimo.

b ¶ Et rõnabili. Sed qñ cõstabit de cã rationabili, dic ꝙ statur arbitrio superioris: secũdum gl. in. c. cũ apostolus. §. ꝓhibemus. de censi. sed quoties & quantũ petet. dic ꝙ stabitur suo arbitrio: ita dixit do. Car. in. d. c. cũ apostolus. §. ꝓhibemus. Andræ. Barba.

c ¶ Charitatiuũ subsidiũ. Quibus ex causis debeãt charitatiuũ subsidiũ. no. Old. cõsi. ciiij. inci. Circa ꝓpositã. Bal. in. l. j. in fi. C. de ope. li. in. l. si qs ad declinãdam. §. in omnibus. col. iij. C. de epi. & cle. & ꝙ possit peti ẽt ab inferiorib[9] episcopo tenet Car. in cle. j. §. j. in fin. de sup. neg. præla. nũquid autẽ possit exigi ab exẽptis: tradit Car. in cle. j. §. j. de exces. prælat. vbi tenet idem quod Abbas hîc.

d ¶ Monasterio. Ad de latè eundẽ consi. xxvj. & ad. j. dicenda. maior claritas apparebit.

e ¶ Exprimere. Adde Alexan. consi. clxxxiiij. ij. li.

b ¶ In quãtitate. Ad de L.p.alle.xxx.
b ¶ Esse aurei. Vide text.in.l.cũ ex falsis. ff. de manu. test. cõiũcta.l. Papinian⁹.§.fi. ff. de inof.te. vbi intelligit de aureo. vide Io.an.in.c.fi.de iudæ.And.Barb.
c ¶ Solidi. Adde Alex.cõ.clxxiiij. Anto.Francis.
¶ Et quot aureis cõstet libra: dicas ꝙ qñꝗ constat ex centũ aureis: vt p Bar.& doc.in aut. sed nouo.C.si cer. pe.hodie verò cõstat ex.xcvj. ducatis venetis secũdũ Bar.in.l.quotiescũꝗ hîc alleg.per.d. Abb.& de huiusmodi libra auri vł argẽti & ęris: habetur etiã in.l.fin.ff. de in ius vo.& in l.scribit qntus. in fi.ff.de au.&ar.le.& adde ꝙ.xij. vnciæ faciunt libram l.j.&.ij.C. de metal.li.xj.&adde ꝙ librare est ad librã quę habet certum pondus aliqd ¦librare: ponderare: & equare. vt hr̃ in c.j.de re.iu.li.vj.& i cle. pastoralis. in §. nos circa. de re iu.& in.c.oĩs.xlv. dist.& de libra argẽti: etiã hr̃ in.l. j. C.de argẽ. precio li.x.& vide de huiusmodi libra auri & argẽti: p Alexã.in.l.cũ de indebito.ff.de proba.
SEB. SAPIA.
d ¶ Librã auri. Vide gl.& doc.in.§. pe.inst.de acti.tu. & in.l.quicũꝗ. C. de ser.fug.& Pau. de ca.in.l.fi.C.cõmunia dele.
e ¶ Inferiori prælato. Adde Cal.con. fi.j.de præscrip.
f ¶ Non decet vide hîc Hosti.& alios tex.in.l.semper in cõiũctionibus. ff. de ritu nup. & ibi Bal.arguit contra dispẽsatiões quas faciũt legati de latere in gradib⁹ ꝓhibitis, qñ non fit ꝓpter aliquã causam honestã, puta vt tollat̃ scandalũ:

pro maioribus criminibus, quorum impositio & absolutio pertinet ad Epm̃.& intellige in casibus reseruatis epo nam Episcopus solet reseruare sibi maiora crimina vltra ea quæ sibi reseruãtur de iure cõi. de quibus vide bonã gl.in.c.ij.de pœniten.& remis.li.vj. Et in eo qđ glo.dicit de publica pœnitẽtia aduerte: nam de iure pœnitẽtia nõ debet publicè imponi, nisi pro crimine adeò manifesto & graui quòd habet scandalizare totã vrbẽ.xxvj.q.vj.in c.fi.& tene menti illũ tex.& imponitur hæc pœnitentia in principio per Episcopũ. prout habetur in.c. in capite l.dist.& no.etiã illũ tex. Hoc dictũ gl. procederet, si text. loqueretur generaliter de laicis & clericis: licet tamẽ tex. hîc loquatur de presbyteris ipsarũ ecclesiarum. Et intelligo tex. ꝓpriè sine alia suppletione prout loquitur: scilicet ꝙ pro omnibus pœnitẽtijs debẽt ipsi presbyteri parochiales recurrere ad Episcopũ: nam cũ ipsi immediatè subsint Episcopo non possunt ab alio quã ab eo absolui, vel ab archipresbytero ecclesiæ cathedralis, q in hoc est vicarius Episcopi. ad hoc tex.not.in.c.officiũ.de offi.archipresby.& vide plenè cui sit generaliter cõfitendũ: per Host.in sum.de pœ.& remis.in.§.cui confitendũ.in fi. ij. col. Fateor tamẽ ꝙ laici possunt recurrere ad ipsum Episcopũ pro omnibus pœnitẽtijs: vt.s̃.dixi. sed nõ tenẽtur nisi pro publicis, vel casibus Episcopo reseruatis. In alijs aũt possunt recurrere ad propriũ sacerdotẽ: & idem dico in alijs clericis habitantibus intra parochiam. vt in.c. cũ ab ecclesiarũ.& qđ ibi dixi.s̃.eo.

5 ¶ † Nũquid aũt valeat consuetudo, vt quis possit ad libitũ eligere sacerdotem cui cõfiteatur? dicit Host. ꝙ nõ: quia hæc cõsuetudo non est rõnabilis: quia neminẽ examinat, & cura non est cõmittenda nisi discreto & examinato. vt in.c.ij. de æta. & quali.& in.c.cũ sit ars artiũ: eo.ti. nõ enim omnes presbyteri ad hoc sunt apti. facit.c.cũ in illis. de præbẽ. lib. vj. Itẽ per hanc cõsuetudinẽ dirũpitur neruus ecclesiasticæ dicisplinæ.& ideò nõ debet valere. vt in.c. cùm inter vos.de cõsuetu.& no.hoc dictũ contra illos, qui eligunt sibi sacerdotes ad libitum. fatetur tamẽ Host. ꝙ si cõsuetudo haberet vt alicui existenti in dignitate, puta Abbati, Archidiacono: vel alteri prælato fieret cõfessio, tunc valeret consuetudo: quia iste nomine dignitatis suæ potest præscribere hãc curam, & per præscriptionẽ efficitur proprius sacerdos. qđ no. pro hoc ego alle.text.in.c. dudum.el.ij.de ele.&.c.auditis.&.c.cũ olim. de præscri.

6 ¶ † In glo.in ver. *duos solidos.* ibi: *sit præscriptum.* Vult ergo glo. ꝙ in quantitate[a] cathedratici currat præscriptio. An aũt possit præscribi ꝙ nihil debeatur, fuerunt opin. & dic vt dixi in.c.venerabili.j.de censi.& vide bonã glo. x.q.iij.c.j.quæ dicit se credere ꝙ isti duo solidi debeãt esse aurei.[b] & pro hoc facit quia lex appellatione solidorũ intelligit de aureis: & antiquitus. lxxij. solidi[c] faciebant vnã librã auri.[c] vt in.l.quotiescũꝗ. C.de suscep. & arca. li.x.& ideò deberentur secũdũ illam æstimationẽ, nisi cõsuetudo sit in oppositũ. hodie verò isti q sunt in vsu constituũt librã ex.xcvj. ¶ In gl.in ver. *quartam decimationẽ.* in fi. vult ergo gl. ꝙ ex cõsuetudine Episcopus percipiebat hîc istam quartã.& idẽ Inn. sed alibi contrà. dic ergo melius, ꝙ decima de iure cõmuni debetur illi ecclesiæ in cuius parochia prædia sita sunt. vt in.c. fin.j. de paro. sed quartã partẽ decimarum debet ecclesiã parochialis dare Episcopo iuris episcopalis ratione.& ita loqtur iste tex. vnde de iure cõmuni Episcopus percipit hanc quartam. & vide tex.in.c.de quarta.j.de præscri. põt enĩ ista quarta præscribi: vt ibi.& de materia gl. dic, vt plenè no.in.c.cũ cõtingat.j.de deci.& idem dic de quarta mortuariorum: nam licet stetur consuetudini, tamẽ illa cessante debetur quarta: vt est text. hîc.& sic declara gl.seq. ¶ In gl.in ver. *pensatis facultatibus.* ibi: *iuxta facultates.* & no.hîc ex glo. iuncto tex. qualiter debeant se ecclesiæ habere in solutione ꝓcurationũ tempore visitationis: nam debent soluere pensatis facultatibus ecclesiarũ. si enĩ ecclesia est multũ tenuis ꝙ vix sufficit ad tenendum rectorem, non debent compelli ad aliquid soluẽdũ. ad hoc.x.q.j.c.. decernimus.&.c.Episcopum.& satis probatur in isto text. ibi: *moderatè poterunt exhibere.* nã illud dicimur posse, quod cõmodè possumus. vt in.l.nepos proculo.ff.de verb.sig. &.xxij.q.ij.c.faciat homo.

7 ¶ † Extra gl.opp. cõtra tex. in eo ꝙ iste Abbas egit vt Episcopus cõpelleretur exprimere quæ sibi debebãtur à capellis monasterij: nam nemo inuitus cõpellitur agere. C.vt nemo inui. in rubro & nigro. Sol. Inn.& alij doc. multũ instant, & varias lect. posuñt ad tex. sed tres sunt principaliores intellectus. Prim⁹ ꝙ Episcopus hîc dicebat istas capellas teneri ad multa iura ad quæ minimè obligabãtur, & quotidie exigebat pl⁹ debito. ideò egit hîc Abbas nomine capellarum condictiõe.l.diffamari. C.de inge.manu. vbi habetur ꝙ si quis diffamat aliquem dicẽdo illum suum debitorẽ, vel possidere bona sua, vel quid simile, põt adire iudicẽ, & impetrare vt terminus illi præfigatur ad docẽdũ de intẽtione sua: aliâs elapso termino imponatur sibi silẽtiũ.& no. hũc intellectum. videtur ergo cõpetere cõdictio illius.l. pro vexatione extraiudiciali: vt hîc.& iste intellectus est principalior & notabilior. Secũdus intellectus est, ꝙ hîc fuit imploratũ officiũ iudicis: qđ est latissimum.l.j.ff. de iurisdi.om.iud.& competit semper, vbi subest iustitia seu æquitas. Tertius intellectus. ꝙ Abbas hîc egit negatoria negando ꝙ iura postulata per Episcopũ sibi deberẽtur. & de hac negatoria no.in.c.examinata.de iud.& si Abbas percipiebat tẽporalia in illis capellis, agebat nomine monasterij: si verò spectabant ad capellas tunc agebat nomine capellarum. quod potest. vt.s̃.dixi.

8 ¶ Vlti. hîc quæritur † nunquid ista iura episcopalia possint cõpetere inferiori prælato[e] excluso Episcopo? dic ꝙ sic: nam põt inferior prælatus præscribere in certis ecclesijs hæc iura Episcopalia, vel partẽ eorũ secundũ ꝙ possedit. vt.j. de præscrip.c.auditis.&.c.cùm olim. Requiritur tamen in præscriptiõe sciẽtia illius, puta Episcopi, qui hæc iura possidebat: nã in istis incorporalibus non perditur quasi possessio ne scientia possidentis. C.de ser.& aqua.l.j.& secũda. vnde secundum Inn. hîc si volo præscribere ius Episcopi, requiritur ipsius scientia. si verò ius inferioris, sufficit scientia illius, & non requiritur sciẽtia Episcopi: & idem in similibus.& de hoc latius hîc per Inn.& in. c.bonæ.el.ij.de post.præla.

SVMMARIVM.

1 *Posse non dicitur quis ea, quæ sunt contra honestatem, vel bonos mores, vel lædunt famam, æstimationem, vel opinionem.*
2 *Episcopus quot & quas personas debet secum ducere dum visitat monasteria. vide per totum.*

CAP. XVI.

VT iuxta. Episcopus visitans monasterium non introducit seculares, sed duos vel tres canonicos suos cum aliquibus religiosis. Præmittit motiuum prohibitionis. Secundò prohibet. ibi: *firmiter.* ¶ Casus literalis. Præcipit hîc Papa quòd cùm prælati exercent officium visitationis, seculares secum non habeat, per quos possit in claustris dissolutiõis materia ꝓuenire: sed duos vel tres de canonicis suis habeat eṗs in decẽti habitu, adiunctis sibi aliquibus religiosis. Ber. ¶ No.j. ibi: *indecens.*

1 ꝙ † abstinendum est ab eo, quod nõ decet.[f] ea enim quæ sunt contra honestatem, vel lædunt famam, æstimationem, opiniõe, vel sunt cõtra bonos mores, nõ dicimur posse. vt in.l.filius.&.l.cõditiones.ff.de cõst.inst.&.xxij. q.ij.

q.ij.in.c.faciat homo.¶ No.ij.ꝙ Episcopus visitat monasteria, sicut & ecclesias seculares.xviij.q.ij.c.monasteria.&.c.j.de censibus.lib.vj.cum si.¶ †No.iij.quot,quales,& quantas personas potest Episcopus introducere in monasterium tempore visitationis,& aduerte, quia in prin.c.tex.videtur innuere ꝙ non debent plures personę introduci etiam ad claustrum,vt patet ibi: in claustro. Sed in ver.*firmiter*.videtur innuere quòd in capitulo dũtaxat introducere non possit. Doc.tamen non aperiunt sed puto ꝙ etiam ad claustrum introducere non possit nisi personas hîc contentas,propter rationem literæ positam in princi.nam debet extendi ad limites rationis.l. cùm pater.§.dulcissimis.ff.de lega.ij.¶ Opp.contra text. & videtur quòd non possit Episcopus secum ducere nisi duos ex canonicis:vt in.c.decætero.& in.c.ad audientiã. de cleri.non resi.Sol.Doc.ꝙ illa iura procedunt quando Episcopus vult secum semper ducere canonicos, nam tunc non potest vltra duos grauare ecclesiam. sed istud loquiť in actu visitationis,non enim diu priuať ecclesia canonicorum suffragio.dicit tamen Host.ꝙ cõsiderata mente literæ potest plures & pauciores Episcopus secũ ducere secundum qualitatem personarum. ¶ Secundò quæritur nunquid Episcopus debeat secum habere personas dũtaxat hîc cõtentas[a] dum visitat ecclesias sibi subiectas.Sol.in monasterijs virorũ serua quod hîc dicitur: in monasterijs verò monialium serua cle.attendentes.de sta.regu.& hodie vide quod habetur in extrauagan.Bonifa.viij.quæ inci.debet.vbi dicitur ꝙ Episcopus visitãs capitulũ ecclesiæ cathedralis debet esse cõtentus tribus clericis,quorũ vnus sit religiosus,debet etiam habere secum vnum notarium clericum.ille tñ tex.tollit consuetudinem in oppositum.vnde non valet consuetudo, vt episcopus solus debeat intrare capitulum tempore visitationis.¶ In glo.j.in fi.tene præcedentem intellectum, qui satis iudicio meo probatur in tex.nam exceptio firmat regulam in alijs.xxxij.q.vij.c.dominus.& in ca.ij.de coniu.lepro.sed tex.hîc excludit omnes seculares,& solũ admittit duos vel tres de canonicis ecclesiæ,ergo excludit omnes alios clericos qui non sunt canonici.& de canonicis fecit textus.mentionem:quia Episcopus debet inquirere cũ cõsilio capituli sui.vt in.c.si qd verò.lxxxvj.dist.& in ca.qualiter & quando.el.ij.de accu.& xv.q. vij.c.Episcopus nullius.sed no.bene hunc tex.pro limitatione illorũ iurium vt totum capitulum non teneatur nec possit Episcopus secum ducere tempore visitationis monasteriorum.& huius prouisionis duplex potest esse ratio,vt consulatur monasterio:ne in tanta turba fiat visitatio.secundò fauore ecclesiæ cathedralis,ne destituatur ecclesia suffragio canonicorum,maximè in visitatione totius diœcesis.& sic limita gl.seq.

SVMMARIVM.

1 *Monasteria possunt habere iurisdictionem temporalem & episcopalem in subditos.*
2 *Sententiæ verba sunt strictè intelligenda.*
3 *Antiquitas temporis præbet iustam causam aliquid petendi.*
4 *Monasteria an & quibus subsint iurisdictioni episcopali, & in quibus sint exempta. vide per totum.*
Monasteria an sint obligata ad decimas prædiales.

CAP. XVIII.

Dilectus. Lex diœcesana & lex iurisdictionis sunt diuersæ,vnde res iudicata in vna non obstat agenti in alia.In prima ponitur partis conquestio.In secunda Papæ prouisio.ibi:*cum igitur*.¶ Casus literalis. Inter Abbatem monasterij Rhotomagen.ex vna parte,& Episcopum Veneteñ.ex altera quęstio super quibusdam quęstionibus vertebať.dicebat Abbas ꝙ tertia pars emẽdarũ quas hoĩes quinq; parochiarũ pro suis excessibus soluere cõpelluntur,ad suũ spectat monasteriũ ab antiquo, & ꝙ orta qõne ecclesiastica inter hoĩes dictarũ parochiarum citatio pertinebat ad ipsum Abbatẽ. sed examinatio & decisio quæstionis ad ipsum Episcopũ Veneteñ.& ad ipsum Abbatem cõmuniter pertinebãt,sed Eps sup his & super emẽdis inquietabat Abbatẽ.super his de cõsensu partium literæ fuerunt impetratæ à dño Innoc.ad istos iudices per quos mandabať eisdem vt auditis hincinde propositis causam sufficientem instructam remitterent ad apostolicã sedẽ:coram quibus dictus Eps processum istorum iudicum impediebat occasione cuiusdã sententiæ latæ super quibusdam ecclesijs quo ad legem diœcesanam pro ipso Episcopo.sed quia iudices nõ procedebant:supplicauit præfatus Abbas domino Papæ Host. vt cũ citatio causarum examinatio:decisio:& emẽdę ad legem iurisdictionis pertineant occasione sententiæ supradictę,nõ permitteret impediri processum iudicũ prędictorũ.super his scribit Host.prædictis iudicibus,mandans ꝙ cũ prædicta de lege iurisdictionis existant quatenus non obstante huiusmodi sententia procedant in negotio iuxta traditam sibi formam.Ber.¶ †No.j.ꝙ monasteria possunt habere iurisdictionem episcopalem seu iurisdictionẽ temporalẽ,atque etiã exigere condemnationẽ pecuniarũ pro excessib⁹ subditorũ.Et ex hoc tex. no.ar.opti.ꝙ iudex ecclesiasticus põt imponere seu infligere cõdemnationẽ pecuniariã:& per cõsequens potest mulctare subditos & mulctam seu condemnationẽ conuertere ad vtilitatem ecclesiæ:de quo vide quod plenèdixi in.c.licet.de pœnis.& bene facit.xvj.q.j.in.c.statuim⁹. & per Host.in cap.j.de homi.lib.vj.& quod dixi.§.eo.c. irrefragabili.in fi.¶ †Secũdò no.& tene menti ar.opti. ex isto tex.ꝙ verba sententiæ sunt strictè intelligenda.[b] ita ꝙ non debent habere illũ intellectum quem ex lata vocabuli significatione habere possunt.[c] sed debent restringi ad illũ intellectũ quẽ strictè habere possunt.hoc probať in tex.hoc modo. Nam lex diœcesana ex lata vocabuli significatione comprehendit etiam ea quæ sunt iurisdictionis,vt probatur in.c.auditis.de præscrip.& not.etiã hîc glo.& tñ sñia hîc lata super lege diœcesana nõ comprehendit ea quæ sunt de lege iurisdictionis,sed capitur lex diœcesana strictè,prout est spẽs distincta à lege iurisdictiõis.¶ †No.ibi:*ab antiquo*. & tene mẽti ꝙ in exactione iuriũ,põt actor se fundare sup antiqua consuetudine dũtaxat,hîc eñi Abbas nõ allegauit priuilegiũ,nec aliquã aliã iustã cãm in vẽdicatione istorũ iuriũ,sed solũmodo dicebat ꝙ ab antiquo ista pertinebãt ad eũ.facit ad not. in.c.puenit.de censi.vbi doc.ponũt aliã practicã.nã dicit ibi Io.an.ꝙ petẽs cẽsum sibi debitũ ab antiquo,de cuius initio nõ est memoria,põt dicere in libello peto talẽ censum ex iusta causa[d] ab initio impositũ:ad quod ꝓbãdum induco tempus de cuius initio non est memoria:quasi innuat ꝙ tps debet adijci ad probationẽ causæ:hîc eñi habes aliã theoricã. vt præcisè possit actor se fundare sup tempore,vt quod ab antiquo talis cẽsus sibi debetur. ꝓ hoc facit.c.ad apostolicã.§.de simo.¶ †In gl.ij.diuide hãc gl.principaliter in duas partes.In prima parte gl.ponit diuersitatẽ inter legẽ diœcesanam, & legem iurisdictiõis. In secũda parte prosequitur an monasteria cum eorũ capellis subsint Episcopo quo ad vtranq; legẽ.Et in prima parte gl.prosequendo aliqua singularia quæ spectant ad vtrãq; legem videtur ponere vnã regulã:ꝙ ea quæ consistunt in recipiendo sunt de lege diœcesana,vt dare cathedraticum,vel aliud exhibere seruitiũ.ea verò quæ cõsistunt in dando spectant ad legem iurisdictionis,vt collatio sacramentorum:& similia.& similẽ gl.habes.x.q.j. in summa:Innocen.latius prosequitur hanc materiam in c.j.de sta.reg.& ibi primò prosequitur hanc materiã,po

& similia,vide il.[l] dẽ.vide.l.semp in stipulatiõibus.ff. de reg.iu.vbi est gl.singu.ꝙ dicitꝙ licet cõtrahentes possint se decipe in pretio, non tñ decet bonũ virũ. vide eã & ꝙ ibi in text. remisi. vide gl.in.l.in eadẽ.ff. ex q.cau.ma. vbi si qs est nud⁹, vel malè vestit⁹,excusatur:& ibi dicit Nic.de neap.ꝙ si nobilis stat in domo,& verecũdať quia est malè indutus, restituitur aduersus lapsum tpis.facit qđ dixit Bar.i.l.vtvim ff.de iust.& iur.ꝙ nõ decet ꝙ nobilis fugiat, ideò si occidit,cũ posset fugere nõ puniť de occiso.facit qđ voluit Bal.in.l.filius.ff.de cõdi.in sti.facit.l.cõditiones.eo.tit.& qđ habeť in.l.nepos ꝓculo.ff.de ver. sig.& quod habetur in.c.cũ ab oĩ. de vita & hone. cle.& iõ dixit.d. Car.in.c.perpẽdimus.de sen.exc. ꝙ oẽ indecẽs reputať impossibile apud theologos. & pondera. quia in certis iurib⁹ exprimiť ista indecẽtia.quid in alijs casibus,dicas idẽ si sunt similes ,ꝑ id qđ no.in.c.cũ dilecta.de confir. vti.vel iniu.And. Barba.

a ¶ Hic cõtẽtas.Vide Maria.sozi. in tract.de visitatione.in.iiij. charta. col.j.cum seq.

b ¶ Strictè intelligẽda.Adde Anc. cõsi.clxxiiij.

c ¶ Habere pñt. vide tñ Are.i.l.cũ lege.C.&.ff.de res. & ꝙ traduntur in auc.quas actiões. C.de sac.san.eccl. & i.c.Rodulph⁹. §.de rescrip.

d ¶ Iusta causa.Adde quod voluit idẽ Abb.cõsi.vj.

a ¶ Et not. Adde Ab. cõ. s. al. xxvj. Anto. Franci.

b ¶ Religiosæ. Circa hoc quod hic dicit de oblationibus quæ fiũt imagini depictæ in aliqua parochia alicui⁹ sacerdotis parochialis: ꝙ debeantur ecclesiæ parochiali, vide plenè per Ang. in sua dis. quæ inci. i refulgẽti palatio delitiarum. imò oblationes q̃ fiũt in missa religioso rũ debẽt esse parochiæ vide tex. in. c. j. de sta. reg. & in. c. j. & in. c. nimis. de exc. præl. & vide Io. and. in ru. de paro. tamẽ gl. in cle. j. in ver. audeãt. de ex. pl. vr̃ tenere ꝙ religiosis licet recipe oblatiões. de quo vide p bea. Tho. ij. ij. q. lxxxvj. vbi ẽt dicit ꝙ oblationes sũt de pcepto sicut decimæ. & vide bo. gl. i. c. cleric⁹. xcj. di. & hr̃ i. c. statuim⁹. xvj. q. j. & i. c. oĩs xpianus. & ibi p Arc. de cõs. di. j. & per Hos. i sum. de paro. i. §. i qb⁹. i ver. sed nũqd & hr̃ in c. q oblatiões. xiij. q. iij. & cui⁹ debeat esse oblationes q̃ fiũt i cõsecratiõe Epi. vide tex. i. c. & si qõne. de simo. & pl⁹ dicit ꝙ dñt eẽ cõsecratoris. & an oblatiões altaris possĩt vẽdi laicis. vide gl. in. c. c. altare. j. q. iij. q̃ dicit ꝙ nõ, qđ ẽt voluit Arc. i. c. sanctorũ. x. q. j. vbi dicit ꝙ cõsuetudo ẽ i cõtrariũ. & dicit se mirari ꝙ papa illã toleret, & an hmõi oblationes sint de pcepto vide. d. Car. i rub. de deci. & hr̃ p gl. fi. i. c. duo. xij. q. j.

c ¶ Parochialẽ. varias opi. sup hoc art. psegr̃ Mari. sozi. i tra. de obla. i xviij. libel. s; opi. Ab. seqr̃ Car. cle. j. vj. q. de sup. ne pl. & hãc op. dicit eẽ cõem Troil⁹ maluiti⁹ trac. oblatio nũi. iiij. du. i. vj. co.

nẽdo ea quę spectãt ad vtrãq; legẽ. postmodũ dicit ꝙ nõ potest in hac materia dari regula inuariabilis & certa: quia in iuribus antiquis non reperitur ꝙ aliqua sint de lege diœcesana: & aliqua de lege iurisdictionis, sed solũ in hac decretali noua, quæ tñ plenè nõ explicat, sed solũ facit mentionẽ de his quæ continentur in tex. vnde vnica est lex Episcopi, scilicet diœcesana, sub qua comprehẽditur lex iurisdictionis, vnde solũ in expressis à iure possumus facere istam diuersitatẽ inter istas leges, sed quia iure cautum est ꝙ monasteria nõ subsunt Episcopo quo ad legem diœcesanam. vt in. c. j. x. q. j. possumus dicere secundũ eũ ꝙ ea à quibus monasteria reperiuntur à iure exempta sunt sub lege diœcesana. reliqua verò spectabũt ad legem iurisdictionis, & hæc doctrina melior est & cõmunior theorica gl. nam illa regula gl. nullo iure probat: nullibi enim dicitur quòd ea quæ consistunt in recipiẽdo sint de lege diœcesana, & ea quæ consistunt in dando sint de lege iurisdictionis. Et hæc regula apertè videtur reprobari, primò in eo ꝙ procuratio consistit in recipiẽdo, & tamen monasteria non sunt exempta à procuratione debita ratione visitationis: vt tñ. c. sopitæ. & c. venerabili. de censi. ¶ Item quarta mortuariorũ consistit in recipiendo: & nihilominus monasteria ad illam tenent. vt in. c. requisisti j. de testa. Item synodus non consistit in recipiendo. quinimò Episcopus ibi præest, & exercet iurisdictionem, & punit contennentes venire, & tamen secũdũ gl. synodus est de lege diœcesana. Tene ergo pręcedentem theoricam Inn. ꝙ vltra ea quæ sunt in iure exp̄ssa, ea solũ dicemus de lege diœcesana à quibus monasteria reperiuntur exempta. fuerunt enim ista vocabula magistralia potius quã iuris. Et ideò vt habeamus clarè hãc materiã, discurrã per singulares casus, qui videntur esse de lege diœcesana. & videbimus per hos casus à quibus sunt monasteria exempta ab episcopo. Et primò secundum Inn. in. d. c. j. cathedraticũ est de lege diœcesana. all. x. q. in. c. j. illud tamen. c. hoc non probat: sed melius facit. c. quã sit in fi. xviij. q. ij. quẽ text. tenebis menti, quia est principalis in hac materia in fauorem monasteriorũ. Dicit enim inter cætera ꝙ nullis vexationibus vel obsequijs secularibus, id est ad quæ tenentur ecclesiæ seculares, vel canonicis iuribus subijciũtur monasteria. Et no. hoc vltimum: nam sub hoc satis potest comprehendi solutio cathedratici[a]. facit etiã. x. iij. c. inter cætera. ¶ Secũdò decima pars oblationũ est de lege diœcesana. x. q. j. c. de his. & c. antiquos secũdũ Inn. aduerte, olim ecclesia tenebatur dare Episcopo quandoq; medietatẽ, quandoq; tertiam partẽ oblationũ: sed monasteria erant exempta ab illa solutione, & etiã hodie sunt exempta. vt in. c. j. de sta. reg. & in. c. nimis. de exces. pręla. & in. c. cũ pro vtilitate. xvj. q. j. hodie autẽ etiã ecclesiæ seculares non tenẽtur aliquid dare Epõ de reditibus aut oblationibus, nisi in casibus à iure expressis, de quibus. s. e. c. conquerente. & probatur. x. q. iij. c. j. & ij. Dubitatur tamen hodie, nunquid de donationibus inter viuos teneantur ecclesiæ soluere quartam Episcopo, sicut tenentur de donatiõe causa mortis. Hanc materiam vltra alios examinaui in. d. ca. requisisti. & dic vt ibi. Sed in monasterijs habes adhuc hodie hanc specialitatem, quia licet non habeant parochiam & curam animarum, sed sint intra parochiam alterius ecclesiæ, tamen oblationes quæ ibi fiunt cedũt monasterio, & non ecclesiæ parochiali, vel episcopo. sec⁹ autem est in ecclesia seculari non curata, nam in ea puto ꝙ oblationes quæ ibi fiunt cedunt ecclesię parochiali in cuius parochia capella sita est, quia cũm oblationes sint de iure parochiali, parochialis ecclesia fundat intentum de iure cõi super oĩbus prouentibus spritualibus proueniẽtibus intra parochiam, vt in. c. pastoralis. de his quæ fi. à præla. probat tex. per locũ à speciali in. c. ad audientiam. el. j. j. de eccle. ædifi. & ibi dixi. facit etiam. c. ex transmissa. de præscrip. & per hoc aliãs dixi, ꝙ oblationes quæ imagini religiosæ[b] existenti intra parochiã in quocunq; loco, spectant ad presbyterum parochialem[c], nõ autem ad dñm dom⁹ in muro cuius imago depicta est, maximẽ si est persona secularis: quia non potest habere vsumfructum rei religiosæ: nam religiosa non sunt in dominio alicuius. ad prædicta facit glo. no. in. l. statuæ. ff. de vsufr. vide tamen aliãs consilium do. Ang. de peru. consulentis ꝙ illę oblationes non pertinebant ad dominum domus: sed ad episcopum. Quo ad primũ membrum bene dixit, sed quo ad secundum minus perfectè locutus est. debuit enim distinguere vtrum illa imago sit intra parochiã alicuius ecclesiæ inferioris. & tunc pertinet ad illam ecclesiam: aut non est in parochia alicuius, & tunc pertinet ad episcopum. simile in decimis noualibus, vt est tex. bo. in c. quoniam j. de deci. ¶ Tertiò secundum Innocen. decima seu quarta pars decimarum & funeraliũ seu mortuariorum est de lege diœcesana. all. xvj. q. j. c. questi. & c. de cimas. cum simi. sed in hoc iudicio meo non bene loquitur. primò quia ad quartam mortuariorum tenẽtur monasteria & omnia loca pia, vt in. d. c. requisisti. de testam. Item ad decimas prædiorum tenentur monasteria: nisi specialiter sint exempta. hoc probo apertissimè: nam ius ex priuilegio speciali exemit religiosos à solutione decimarum, cũm proprijs laboribus & sumptibus excolunt prædia, vt habetur in. c. ex parte. & c. dilecti. & c. suggestum. & c. nuper j. de deci. quinimò priuilegium Cisterciensium fuit restrictum quo ad prædia acquirẽda, vt in d. c. nuper. ¶ Cõcludo ergo quòd omnia monasteria tenentur soluere decimam prædialem, nisi tantùm in casibus in quibus specificè sunt priuilegiata, de quibus habes in iuribus superius all. & vide tam in prędialibus quã in personalibus, quod dixi in ca. nouum genus j. de deci. vbi generaliter dixi tam de monasterijs, quàm de ecclesijs secularibus, quàm de clericis respectu eorum patrimonij, an & quando teneantur ad decimas prædiales vel personales. Item si dictum Innocen. intelligitur in quarta decimarum quæ debetur episcopo ab ecclesia quæ percipit decimam ab alijs, adhuc non procedit dictum suũ: quia si monasterium percipit istam decimã ab alijs, quia fortè habet parochiam, tunc tenetur dare quartam episcopo, sicut ecclesia secularis, quia monasterium populũ habens non exemptum subest episcopo ratione populi quo ad vtranq; legem, sicut ecclesia secularis. hoc vult idem Innocen. in. c. quod super his. de maio. & obed. vbi vide sensit etiam hæc glo. in. ij. parte. facit tex. in. c. ex ore de priui. sic etiam potest intelligi ca. conquerente. suprà eodem. & in hoc etiam hæc gloss. non bene dixit. in quantum dicit quòd quarta mortuariorum & decimarum est de lege diœcesana. hoc enim vt dixi nullibi probat: imò potius probatur oppositum, ex quo monasteria non reperiuntur exempta: & tamen sunt exempta à lege diœcesana. ¶ Quartò de lege diœcesana est vt episcopus possit publicam missam dicere in qualibet ecclesia suæ diœcesis, & ibi eligere cathedram causa prædicandi vel causa audiendi. alleg. Innocen. tex. in. c. luminoso. xviij. quæstio. ij. Aduerte, quia illud. c. non dicit quòd ista sint de lege diœcesana, sed solum dicit quòd episcopus non poterat prædicta facere in monasterio: de quo ibi. & per hoc Innocen. voluit ponere istã regulã in quolibet monasterio quia ex quo monasterium reperitur exemptum ab alijs oneribus, videtur de lege diœcesana, sed aliqui voluerunt vt ibi recitat glo. quòd illud. c. loquatur in monasterio exempto non autem procedit in omnibus monasterijs: sed fauore monasteriorum, vt quietius viuant religiosi. potest teneri ille primus intellectus, pro quo facit dictũ. c. quàm sit. in eo quòd dicit quòd obsequijs secularibus & alijs canonicis iuribus non subijciuntur monasteria. ¶ Quintò est de lege diœcesana, secũdum Inn.

charitatiuum

a charitatiuũ[a] subsidiũ.& illud dictũ Inn. recitat hîc. Io. an.& simpliciter cũ eo transiuit. sed aduerte, quia aliud sentit tacitè Inn. in illo.c. in fi.& aliqui cõsuluerunt ꝙ monasteria teneantur ad charitatiuũ subsidiũ, quinimò sentiunt aliqui ꝙ etiã exempti tenentur quia Episcopus etiã in aliquibus est iudex exemptorũ. ad prædicta vide bonũ tex. iuncta gl. in ver. in exigẽdo. in cle.j. de exces. præla.& dic vt plenius dixi in.c. cũ apostolus. de censi.& in.c.j. de stat. reg. ¶ Sextò est de lege diœcesana vt pro negotijs cõmunibus possit Episcopus imperare, & mittere quẽcunq; clericũ, vel ad curiã, vel ad aliuni locũ expedientẽ, nec potest cleric⁹ sic deputatus reluctari.& per hoc sentit Inn. ꝙ monachũ nõ potest Eps mittere sine consensu Abbatis. sed in cõtrariũ habees tex. iuncta gl. in.c. quidã monachi.xvj.q.j. sed fauore religionis ne detur materia vagandi, satis potest teneri distinctio quã ponit Inn. in.d.c.j. ꝙ aut monasterium habet populum: & tũc in cõcernentibus coram potest Eps mittere monachum, sicut & clericum secularẽ, aliàs secus. & pro hoc allego.d.c. quã sit. vbi dicit ꝙ monasteria nõ debẽt subijci aliquibus angarijs & vexationibus. ¶ Septimò est de lege diœcesana vocatio ad exequias seu sepulturas, nã in aliquibus locis est de consuetudine ꝙ mortuo prælato vel sacerdote vocant omnes clerici ciuitatis ad exequias. ad istas autẽ non cõpelluntur venire religiosi, secundũ Inno. in.d.c.j. voluit glos. hîc. facit tex.xvj.q.j. in.c. placuit.j. ¶ Octauò synodus est de lege diœcesana, secundũ Inno. ibi.& gl. hîc.& sic Abbas non tenetur ire ad synodũ Epi. all. Inn. in c. fi.xviij. dis. sed iudicio meo illud ca. probat oppositum, sed fortè voluit allegare ca. Eps. quod ponitur ibi pro palea. ea. dist. in hoc tamen sunt opi. de quibus dicã latius post Host.j.e.ca. quod super his. ¶ Nonò est de lege diœcesana vt ecclesiæ cõtribuant cũ Eps vult ire ad Papã, vel ad Regẽ, vel ad concilium.& not. hoc vltimũ ꝙ Eps eundo ad cõcilium põt petere subsidiũ à clericis, nã vadit ꝓ cõmunibus negotijs.& no. singu. quia per hæc Inn. sentit ꝙ monasteria non teneantur ad ista cõtribuere, sed posteà videtur Inn. recedere ab opi. dicens: vel dic ꝙ sunt de lege iurisdictionis, & nihil aliud dicit. Pro prima opi. facit tex. in.d.c. quã sit. sed pro secunda quã puto veriorẽ adduco bonũ tex. in cle.j.& .ij. de censi. vbi tex. vult ꝙ ad onera communia debent religiosi contribuere, nisi sint exempti ex priuilegio speciali vel alia legitima causa: puta præscriptione. Et no. hoc vltimum. in eo ꝙ ibi probatur in tex. iuncta gl. ꝙ valet præscriptio vt ecclesia particularis nõ teneat contribuere cũ alijs ecclesijs in oneribus communibus: & ita in præsentiarũ intendo specialius & latius cõsulere. ¶ Decimò hospitiũ & alia obsequia sunt de lege diœcesana, secundũ gl. hîc & Inno. in.d.c.j. pro quo optimè facit.d.c. quã sit. Ex quo no. ꝙ monasteria nõ possunt compelli per Epm ad hospitandũ aliquem prælatũ, vel dñm, vel ꝙ præstent alia obsequia. ¶ Vndecimò vltra Inn.& gl. potest dubitari vtrum letaniæ, & aliæ processiones sint de lege diœcesana: & per cõsequens vtrũ monasteria ad ista teneant: nã de alijs clericis secularibus non est dubium. vt.xxxviij. di.c. qñ. sed in religiosis etiã mẽdicãtibus nõ reperio nisi vnum tex. qui de hoc loquat, qui habetur in.c. nimis.ij. de exces. præla. qui videt velle ꝙ ex causa leui non põt Eps præcipere religiosis vt vadãt cũ eo processionaliter. secus dicunt ibi Doc. si ex magna causa fieret processio, vt puta in nouo introitu Epi, vel legati, vel imminente peste. vel alio flagello, vel in generalibus letanijs, quæ appellantur rogationes, quę fiunt per tres dies ante ascensionem domini: de quibus in ca. rogationes. de conse. di. iij.& hæc no. Ex prædictis habes vtilem materiam à quibus scilicet monasteria sint exempta, & per consequens b quæ sint de lege diœcesana:[b] & conclude ꝙ extra casus à iure expssos, quicunq; dicit aliquid esse de lege diœcesana, & per consequẽs monasterium non teneri ad hoc, debet hoc probare. habes etiam concludere, ꝙ reliqua sunt de lege iurisdictionis. ar. in.l.j.ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. Ad vnũ tñ aduerte in eo quod gl. hîc, & Inno. in.d.c.j. dicunt ꝙ collatio ordinũ, cõsecratio virginũ, & ecclesiarum, & eorũ quæ sunt ordinis Episcopalis, sunt de lege iurisdictionis. nam hoc non videtur posse procedere, quia si essent iurisdictionis, posset delegari non habenti ordinẽ episcopalẽ. Et in cõtrarium videt tex. in.c. aqua.j. de conse. eccle. vel alta. vbi tex. apertè dicit ꝙ ista non sunt iurisdictionis sed ordinis episcopalis.& est hoc fortè arg. non solutũ per doct. sed dicit ꝙ effectus istorũ sacramentorũ procedit ex ordine Epali, & non ex iurisdictione, vñ legatus Papæ nõ Eps non põt ista conferre, quantuncunq; habet iurisdictionẽ ampliorẽ Epo. facit.c. Suffraganeis. de elect.& quod no. in.c. transmissam.e.ti. sed quatenus ista applicantur ad personam ordinati: sunt iurisdictionis. quia Eps nõ põt ordinare nisi illum in quẽ habet iurisdictionem: & si contrariũ facit, licet imprimat character, quia nõ caret potestate cõferendi, nõ tñ dat exercitiũ. vt.ix.q.ij.ꝑ totũ.& in.c. nullus.j. de paroc. imò punit Eps qui ordinat nõ subditum. vt in.c. fi. de tẽpo. ordi. lib.vj.& hoc respectu ista dicunt de lege iurisdictionis, quare ꝓpter iurisdictionẽ quã Eps in subditos suos habet, debent isti subditi ab eo & non ab alio Epo recipere ista sacramenta, nisi sint exempti. vt in.c. veniẽs. de præscrip. ¶ Extra gl. contra tex. opp. de ca. recolentes.j. de sta. regu. vbi probatur ꝙ religiosi nõ debent habere villas, vel alia regalia, sed iurisdictio de qua in tex. est de regularibus: ergo malè. So. dicunt doc. ꝙ cõtrariũ loquitur in Cisterciensibus, & in pœnis prouenientibus ex iurisdictione tẽporali, & est exhortatio secundũ eos.& no. hoc vltimũ. Illud verò.c. loquit de alijs religiosis, & de pecunia proueniẽte ex iurisdictione spirituali: sed dic ꝙ etiam in iurisdictione temporali potest procedere. nam text. dicit ꝙ pro eorum excessibus soluebãt isti homines pecuniam, nec restringit se ad excessus ecclesiasticos, pro hoc tex. in.c.ij. de deli. puer.&.c. fin. ne cle. vel mona. libr.vj.& in.c.j. iuncta suprascriptione.j. de consan.& affini. vbi habetur de Abbate Cassieñ. habente iurisdictionem temporalem & spiritualem in pluribus castris. Reliqua quæ hîc incidenter, tanguntur per Docto. expediuntur in ca. licet. de pœnis. vbi dixi an & quando ecclesiasticus possit imponere pœnam pecuniariam.

a ¶ Charitatiuum. Adde eundem cõsi.xxvj.§. alle.

b ¶ Diœcesana. Adde, an si Episcop⁹ habet iurisdictionem episcopalẽ in ciuitate illa dicatur de lege diœcesana. Cal. consil. vlt. hoc eo. tit.

SVMMARIVM.

1. *Papa si rescribit episcopo Fulgitani vt prouideat alicui de beneficio, poterit episcopus sibi prouidere de beneficio aliàs exempto à iurisdictione episcopi.*
   Exemptus nemo dicitur à iurisdictione Papæ.
2. *Clerici vnius diœcesis possunt spectare ad episcopũ alterius diœcesis.*
   Diœcesis tota de iure & regulariter spectat ad episcopum ipsius.
3. *Exemptus non posset etiam si vellet submittere se alterius iurisdictioni sine licentia Papæ.*
   Excommunicatio, vel alia sententia lata in exemptum, est ipso iure nulla.
4. *Excommunicatus non potest absolui nisi ab habente iurisdictionem in ipsum.*
5. *Exempti sunt sub iurisdictione delegati Papæ.*
   Ordinarius censetur effectus delegatus, si Papa sibi rescribit tanquam cuilibet extraneo.
6. *Collatio beneficiorum exemptorum non pertinet ad episcopum loci, sed ad Papam negligente collatore exempto. & nu. 7.*
8. *Nullus, nulla &c. denotat omnimodam exclusionem.*
9. *Archiepiscopus an habeat potestatem in subditos Suffraganeos data negligentia ipsius.*
10. *Verbum relaxes, quid denotet.*

CAP. XIX.

GRaue. Per reſcriptū quo Papa mandat ordinario vt corrigat clericos ſuæ diœceſis non datur ei iuriſdictio ſuper exēptos. In prima queſtio. In ſecunda ꝓuiſio. ibi: *Mandamus*. ¶ Caſus literalis Quidā Eṗs recepit maudatum à domino Papa Gregorio ſuper correctione clericorum ſuæ diœceſis & ciuitatis, & occaſione iſtius mandati Epiſcopus tulit ſententiam interdicti in eccleſia ſanctæ Mariæ de orbicello: & quaſdam alias exiſtētes in diœceſi ipſius Epiſcopi pertinentes ad monaſterium ſancti Anaſtaſij de vrbe, & ſuſpenſiōis ſententiam in clericos earundem. Abbas conqueſtus ſuper hoc domino Papæ, cùm paratus eſſet corrigere clericos dictarum eccleſiarum, mandat Papa dicto Epiſcopo, ꝙ cū in dictas eccleſias nullam habeat iuriſdictionem ordinariam, aut etiam delegatā occaſione prædicti mandati, quatenus ſi eſt ita, prudēter corrigat quæ minus prouidè attentauit, & prædictas ſentētias ſine difficultate relaxet. B. ¶ Nota. j. ibi: *exiſtentes in tua diœceſi*. ꝙ eccleſiæ exēptæ dicuntur eſſe in diœceſi: & ſic per exēptionem non dicuntur eſſe extra diœceſim. nā nō confunditur per hoc termini diœceſis. hæ enī exiſtentiæ conſiſtunt in facto. quod non pōt haberi pro infecto, niſi quo ad iuris effectum. l. in bello. §. factæ. ff. de cap. & poſtli. reuer. & ī c. ſi paulus. xxxiij. q. v. ¶ Et hæc faciunt ad queſtionem. † Papa mandauit Epiſcopo Senen̄. vt prouideret Titio Ro. de beneficio eccleſiaſtico in diœceſi ſua: dubitatur nunquid poterit Epiſcop⁹ illi ꝓuidere in eccleſia exēpta.[a] Vincen. tenuit ꝙ non: quia mandatum generale factum ordinario non extēditur ad eccleſias exēptas:[a] vt hîc. ſed contrarium tenuit Io. an. poſt Compoſt. in. c. Abbatem. s̄. de reſcrip. & in ca. ſi propter. eo. ti. lib. vj. & vide quod no. in cle. frequens. de excep. præla. & in cle. ſi de beneficio. de præben. & hæc pars verior eſt. pro qua poteſt adduci iſte text. quia (vt dixi) beneficia exempta ſunt in diœceſi. nec obſt. deciſio huius tex. quia hîc mandabatur ordinario non vt cuilibet alteri, ſed excitando officium ſuū: ita ꝙ debebat Eṗs hîc ꝓcedere vt Eṗs, & tanquā Eṗs nō habeat poteſtatē in exemptos: ſed in caſu prædicto ſcribebaꝉ Eṗo ſicut cuilibet alteri executori: & ideò nō apparet ratio, quare beneficia exempta non includanꝉ in mādato, cū nullum beneficium ſit exemptū à iuriſdictione Papæ. ix. q. iij. c. cūcta per mundū. ergo per cōſequēs nec à delegato ipſius Papæ, cū delegatus gerat vices delegātis. vt in. c. ſanè. de offi. dele. & in. l. j. ff. de offi. eius, cui mā. eſt iu. Ex his potes ſumere bonā theoricā, an & quādo in mādato ordinario facto includanꝉ non nō ſubditi. ¶ Secūdò no. ꝙ clerici eccleſiarum exemptarū ſunt exēpti. de quo in. c. per exemptionem. de priui. lib. vj. ¶ † No. iij. ꝙ eccleſię exiſtētes in vna diœceſi poſſunt pertinere pleno iure ad prælatū exiſtentē in alia diœceſi.[c] & hoc iure ſpāli, puta priuilegio vel ꝑſcriptione. nā de iure cōmuni eccleſiæ exiſtentes in diœceſi pertinent ad Eṗm diœceſanū. xvj. q. vij. omnes baſilicæ. & in. c. cùm venerabilis. j. de reli. domi. ¶ † Vlti. not. iuncta glo. fi. ꝙ ſentētia etiā cēſuræ lata in exēptum eſt ipſo iure nulla. nam exemptus etiam ſi vellet, non poſſet ſe ſubmittere iuriſdictioni ordinarij ſine licentia Papæ, vel illius cui ſubeſt. vt in. c. ſignificaſti. de fo. cōpe. & vide ꝑ Io. an. in reg. ſciēti. de reg. iur. libr. vj. in mercu. ¶ † Sed pulchrū dubiū eſt, nū qd exēptus excōicatus à iure in caſu nō reſeruato Papæ poſſit abſolui ab ordinario loci? Fede. in quodā cōſi. tenuit ꝙ ſic.[d] in cōtrariū facit tex. iūcta gl. no. in cle. pe. de ſentē. excō. plenè hunc articulū examino in quadā diſpu. quę inci. duo clericali ordine inſigniti &c. & pro hac parte cōtraria ſatis bene facit iſte tex. ibi: *nullam iuriſdictionem habeas &c.* & c. frater xvj. q. j. abſolutio verò nō poteſt fieri à nō habente iuriſdictinem in abſoluendum. vt in. c. omnis. de pœni. & remiſ. melius in. c. paſtoralis. in. §. prætereà. s̄. eo. ¶ † In gl. j. ibi: *non tanquam delegatus*. Sētit per hæc glo. ꝙ ſi Eṗs fuiſſet deputatus delegatus à Papa, quòd potuiſſet paocedere etiā cōtra exēptos. Hoſt. recitat Io. an. & videtur ſentire hoc fore verū, ſi ſit mētio in reſcripto de exemptione: aliâs in generali mandato non venirent exēpti. Cōtrariū ego puto verius[e], primò per theoricam ſuprà traditam, cū hoc caſu ſcribatur ordinario tanquā cuilibet extraneo, nec eſt opus facere mētionē de exemptione, quia in nullo derogatur priuilegio exēptionis, cū ordinarius procedat: vt delegatus Papæ, & tanquā delegatus nō fecit præiudiciū exemptioni, cū gerat vices Papæ. vnde non eſt aliqua ratio quare exēpti nō debeāt cōprehendi: quinimò potius exēpti quā nō exempti cōprehēdi debēt, cū in exēptos habeat Papa iuriſdictionē immediatā. ¶ † In gl. ij. No. j. ex iſta gl. & tenementi ꝙ proprer negligentiā prælati immediati exēptorū poteſtas nō deuoluiꝉ ad ordinariū, ſed ad ſuperiorē illius pręlati exēpti & ſic ſi Abbas exēptus eſt remiſſus in corrigendo monachos ſuos poteſtas non deuoluitur ad Eṗm, ſed recurrendū eſt ad Papā. & idē in collatione beneficiorū. ſi enī exēptus eſt negligens in conferendo, non deuoluiꝉ poteſtas ad Eṗm, ſed ad Papā. vt in. c. ſicut. alle. in glo. ¶ Secūdò no. ꝙ etiā ſubmota exemptione correctio monachorū primo loco ſpectat ad Abbatē. de quo dic vt dixi. s̄. eo. c. quāto. & in. c. cū ab eccleſiarū. ¶ Sed pōt dubitari: † quid ſi Papa dedit iuriſdictionē alicui prælato inferiori circa aliquas eccleſias, & clericos earūdē, nunquid data negligentia iſtius poſſit ordinarius loci procedere? videꝉ ꝙ nō. arg. huius gl. iuncto tex. nam Abbas hîc habebat iuriſdictionem in iſtas eccleſias, & tn̄ ſecundū gl. Eṗs nō ſuccedit. cōtrariū ego putarē veri⁹.[f] per. c. cæterū. & quod ibi dico. de iudicijs. nam Imperator dedit iuriſdictionem dn̄o feudi in cauſis feudalibus. vt in. l. imperialē. §. prætereà. de prohi. feu. alie. per Fede. co. x. & tamē ſi dn̄s feudi eſt negligens ordinari⁹ ſuccedit. vt in. d. c. cæterū. Itē præſcriptio dat ordinariū, ſicut priuilegiū. vt in. c. duo ſimul. s̄. eo. & tn̄ iuriſdictio quæſita ex præſcriptione excludit Eṗm inquantū pręſcribens ſit diligens. vt in. d. § exceſſus. ergo idē dicendū in iuriſdictione tributa ex priuilegio, vel alio iure ſpāli. & de hoc iudicio meo tex. eſt hîc. non cauillando literā. nā glo. ſupplet maximè, ex capite ſuo. vnde intelligo tex. propriè, & dabiꝉ lec. noua ad tex. & data negligentia iſtius prælati immediatè ſuccedit ordinarius. ſecus puto in exēptis, quia tunc cùm Papa ſit iudex exemptorū, debet ad eū recurri data negligētia Prælati exēpti immediati. iſte tn̄ tex. non aperit quo iure iſtæ eccleſiæ eſſent ſubiectæ iſti Abbati. & ſic intelligiꝉ ex præſcriptione. caſus eſt clar⁹. & litera ibi ſtat propriè. *corrigere ſit paratus &c.* vt in. d. §. exceſſus. ¶ In gl. in ver. *corrigere*. in fi. dic vt ibi no. & in. c. pœnitentes. lv. diſt. & in. c. noſti. de elec. & de re. eccle. non alie. c. ſi qs. ¶ † In gl. fi. in fi. hæc gl. redit ad primū intellectū, vt ſn̄ia hîc nō tenuerit. & ꝙ ver. relaxes, referatur ad factū. & hūc intellectū ſequunꝉ hîc cōmuniter Doc. per tex. ibi: *nullam iuriſdictionem habeas. &c.* & per illud ver. vniuerſale nullā. excludiꝉ iuriſdictio mediata & immediata. Itē principalis & acceſſoria, ſecundū Io. an. & no. hoc dictū. ¶ † Ex hoc infero cōtra cōem opi. in. c. paſtoralis. in prin. s̄. eo. vbi tex. dicit ꝙ Archieṗs nullā poteſtatē habet, exceptis quibuſdā caſibus in ſubditos Suffraganeorum ſuorum. ergo etiam data negligentia Suffraganeorum nō poteſt illos punire: quia per illud verbū nullā, excluditur iuriſdictio mediata & immediata. Itē principalis & acceſſoria. ¶ † Secūdò no. ex gl. ꝙ verbū relaxes, ꝓpriè ſumptū ꝑſupponit validitatē act⁹. ſed vbi ex materia ſubiecta apparet ꝙ act⁹ eſt null⁹, tūc referꝉ ad factū, ſimile no. j. vt li. nō cōteſt. in. c. accedens. el. j. in verſi. caſſauimus. vbi bona glo. ¶ Tertio nota ex glo. ꝙ

SEB. SAPIA.

a ¶ Eccleſia exempta, vide Imo. in cle. ij. in. j. colū. de priui. & in. c. Abbatē. s̄. de reſcrip. Ge. in. c. ſi ꝓpter in. ij. col. de reſcr. lib. vj. Card. ī cle. ne romani. §. ſanè in. v. q. de elect.

b ¶ Eccleſias exemptas. vide Ioan. de lig. in. d. c. Abba. vbi refert diſtinctionē. Pau. And. Barb.

c ¶ Alia diœceſi. ſecundū Hoſ. hîc colligiꝉ ꝙ Abbas pōt tenere cathedram in diœceſi aliena. And. Barb.

d ¶ Tenuit ꝙ ſic, Vide dō. Ant. in c. ſignificaſti. vbi tenet cōtra Fede. de ſenis. & Io. de ligna. in cle. ne in agro. de ſtat. mona. vbi tenet cum Fed. ad cle. penul. tn̄de ꝙ Papa reſeruauit ſibi abſolutionem. & no. quia Fede. dixit hoc in cōſi. xiiij. And. Barba.

e ¶ Puto verius. Pōdera bene, quia iſte tex. ſe fundat ſuper iure tertij. vt dicit gl. hîc. ſic ergo in caſu hui⁹ Papa nō præiudicat tertio, ita quando facit delegatū. Itē pondera iſtū tex. quia dicit, cū nullam iuriſdictionem, nec ordinariam, nec delegatam habeas. And. Barb.

f ¶ Putarē verius. Pōdera, quia ex quo Papa cōtulit iſtam iuriſdictionem, videꝉ ꝙ Papa debet ſupplere negligentiam ſuam. And. Barb

glo.ꝙ præſuppoſito ꝙ correctio primo loco ſpectet ad Abbatem, tamen ſi Eṗs ante negligentiã tulit excõicationẽ in ſubditos Abbatis, tenet excõicatio, licet ſit iiuſta:& debet relaxari ſine difficultate.& hoc colligiť ex ſecũdo intellectu gl.qui tñ nõ videť placere do.Ant.quia aũt ex cõſuetudine primo loco ſpectat ad Abbatẽ,& tũc nõ debet tenere ſñia Eṗi ante negligentiã.arg.d.§.exceſſus.& no.hoc dictum.aut loquimur ꝙ de iure cõi ſpectat ad iſtũ Abbatẽ,& tunc debuiſſet relaxare iſtã ſñiam.& videť in hoc tenere opi.cõmunẽ,ꝙ Eṗs poſsit procedere cõtra monachos non expectata negligentia Abbatis.ſed ego teneo opi.gl.vt dixi in iuribus ſuperius allegatis.

SVMMARIVM.

1 *Abſolutio ab excommunicatione poteſt alteri delegari.*
2 *Confeßio pœnitentialis poteſt per parochialem alteri committi, & etiam eius abſolutio.*
3 *Cauſæ meri & miſti imperij ſunt delegabiles de iure canonico.*

CAP. XX.

HIs quibus. Ordinarius cui competit abſoluere ab excõicatione poteſt alijs abſolutionem demãdare.¶ Caſus literalis. Dicitur in decre. iſta ꝙ illi qui ex officio in certis caſibus poſſunt abſoluere illos qui propter violentã manuum iniectionem in clericos incidunt in ſententiam excõicationis, abſolutionẽ huiuſmodi poſſunt alijs committere, cũ viderint expedire. Ber.¶ 1 †No.j.ꝙ poteſtas abſoluendi ab excõmunicatione eſt delegabilis per habẽtẽ poteſtatẽ ordinariã.& licet iſte tex.loquatur in abſolutione ab excõicatione lata à canone ſi quis ſuadente.xvij.q.iiij.tamẽ idẽ,& fortius eſt dicendũ in alijs excõicationibus.arg.in.c.cũ dilecta.de confir.vti.vel inuti.& in.l.illud.ff.ad legem aqui.¶ 2 †Secũdò†no.ar.ꝙ ſacerdos parochialis põt cõmittere alicui presbytero, vt audiat cõfeſsionẽ ſubditi ſui,& illum abſoluat.¶ 3 †Tertiò no.ꝙ nudũ miniſteriũ eſt delegabile per ordinariũ.quid in delegato? dicvt in glo.Et no.ꝙ deleganť hîc ea quæ cõpetunt ex officio nobili.& ſic videť poſſe colligi arg.ꝙ cauſæ meri imperij poſſunt delegari de iure canonico:nam ſicut excõicatio quoq; eſt meri, quoq; eſt mixti imperij, vt dixi.ſ.eo.c.paſtoralis.ita & abſolutio.nã par poteſtas eſt in obligando & in ſoluẽdo.de pœnitẽ.diſt.j.c.verbũ.¶ In gl.ij.No.j.ex hac gl.& tene menti, quia neſcio alibi, ꝙ nudum miniſteriũ[a] competens alicui ex priuilegio eſt delegabile per priuilegiatũ:licet ergo priuilegium nõ excedat perſonam priuilegiati, vt in.c.ſanè.de priuile.&.vij.q.j.c.quia frater.& in reg. priuilegium perſonale.de regu.iur.li.vj.tñ cũ per cõmiſsionẽ non committiť alteri ꝓiudiciũ, cũ cõmiſſarius gerit vices delegantis, itaꝙ ipſe delegans videť facere.vt in reg.q per aliũ.lib.vj.nõ debet iſte ꝓhiberi quominus poſsit ſubdelegare.& hanc opi.ſequitur Io.and.& dicit eã ſeruari in practica.¶ Secũdò no.ex ſi.gl.ꝙ delegatus poteſt cõmittere abſolutionẽ, dummodò ipſe habeat iuriſdictionem, puta quia fuit delegatus in cauſa, in qua tulit excommunicationem.ſecus autem vbi fuiſſet ſibi delegata nuda duntaxat poteſtas abſoluendi.& ſic loquitur.c.ſi §.vlti.ſ.de offi.deleg.

De officio iudicis Rubrica.

¶ Suprà viſum eſt de officijs ſingularium dignitatum,& ſingularium iudicum, nunc congruo ordine ſubijcit indeterminatè de quodam officio, quod eſt ordinario & delegato commune.&.c.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus poteſt decerni parti non habenti, ex officio iudicis.nu.4.& 5.*
2 *Aduocatum ſi quis non habet, non poteſt cogi ad reſpondendum.*
3 *Monachus an poßit agere pro monaſterio ſine mandato.*
5 *Aduocatus poteſt cogi per iudicem ad patrocinandum indigenti pro competenti mercede.*
Aduocatus debet gratis aduocare pro paupere.
6 *Iudex poteſt recuſari, ſi eſt dominus aduerſæ partis.*
Aduocatus dicitur habere tantum effectionem ad cauſam quòd non poteſt etiam in cauſa appellationis eſſe teſtis.
Iudex poteſt recuſari ſuſpectus ex quibus cauſis, de quibus vſque in finem.

CAP. I.

EX literis. †Ad officiũ iudicis etiã delegati ſpectat ꝓuidere aduocatũ[b] parti quæ põt habere:& poterit dare domeſticũ.Cõis diuiſio. Secũda ibi: *Mandamus.*¶ Caſus literalis.Inter Abbatẽ & cõuentum monaſterij Caueñ.ex parte vna,& Abbatẽ & cõuentum Foſſæ nouæ ſuper quibuſdam poſſeſsionibus ex altera quæſtio vertebatur corã Archiepõ,& Abbate ſancti Leonardi Salernitañ.corã quibus propoſuit procurator monaſterij Foſſæ nouæ ꝙ habere nõ poterat aduocatũ.vnde ſuper hoc eorũ officium implorauit.Archiepſ dedit eidẽ R.clericũ ſuũ vt in cauſa illa ſuũ patrociniũ exhiberet.ſed quidã monachus Caueñ.excipiendo ꝓpoſuit hoc eſſe factũ in prẹiudiciũ ſui monaſterij, eò ꝙ dictus.R.eius clericus & domeſticus exiſtebat: Iudices dubitantes quid iuris eſſet, ſignificauerunt hoc dño Papæ.& ipſe mãdat eiſdem qua tenus nõ obſtante hmõi exceptione in negotio procedant eodem prẹuia ratione.Ber.No.j.ꝙ monaſteriũ poteſt agere pro rebus & iuribus[a] monaſterij ſibi ſubiectis.hîc eñi contendebať ſuper quibuſdam poſſeſsionib⁹ monaſterij ſancti Petri.quod quidẽ monaſteriũ immediatè pleno iure ꝑtinebat ad monaſteriũ Foſſæ nouæ, vt patet in antiqua.ſicut eñi Eṗs agit ꝓ eccleſia ſibi ſubiecta.vt in.c.ſi.de ſucceſ.ab inte.& bon⁹ tex.in.l.ſancimus.C.de ſac.ſan.eccle. qui[b] qdẽ tex.videť latius prouidere quã.d.c.ſi.quia in.c.ſi.tex.loquitur cũ eccleſia inferior vacat, ſed.l.ſancimus.loquitur etiã ſi nõ vacat, quẽad modũ ergo dicimus in Eṗo, idẽ in prælato inferiori dicẽdũ eſt, vt poſsit agere ꝓ eccleſijs ſibi ſubiectis, ad qđ facit cle.j.de reſcrip.¶ 2 †Secundò no.ꝙ pars nõ debet cõpelli ad rñdendũ ſi nõ habet aduocatũ.ad qđ vide bo.tex.cũ gl. in.c.j.vt lit.nõ cõte.& põt quis iplorare offñ iudicis, vt prouideat ſibi nõ valẽti hꝛe aduocatũ,& ꝓcedit nõ ſolũ in ordinario, vt quidã dixerũt, ſed etiã in delegato, quod apertè probatur in iſta litera: *veſtrum ſuper hoc implorando officium &c.* iũcta ſupraſcriptione.nã hæc cã erat corã delegatis, de quib⁹ i ſupraſcriptiõe. facit quod in ſimili habeť in.c.ſi annũ.de iudi. li.vj.& in hoc hæc decre.facit ad tit.¶ 3 †No.iij.ibi: *frater.S.cauen.monachus.*ꝙ monachus põt eſſe in iudicio ꝓ monaſterio.intelligo de mãdato Abbatis,& capituli, ſeu plati tm, in caſibus in quibus poteſt agere prælatus ſine capitulo, de quibus ſatis dixi in.c.edoceri.de reſcript.& in ca.vnico.de ſyndi.vbi dicitur quòd monaſterium debet promouere cauſam per ſyndicum loquitur de honeſtate & non de neceſsitate:vt etiam ibi not.¶ Vltim.not.quòd domeſticus & commenſalis iudicis poteſt eſſe aduocatus alterius partis, nec ex hoc iudex iudicandus eſt ſuſpectus:de quo.j.latius.¶ 4 †In glo.in ver. *implorando officium.*in fin.Not.gloſſ.& idem not.iij.quæſtio.vij.in.c.infames.§.ſi verò.in glo. illud.& dic latius quàm gloſſ.ſunt enim quædã perſonæ quibus iudex debet prouidere etiam ſi non petatur.vt ſunt pupilli, fœminæ, perſonẹ debiles.Item hi qui ſua mente cõpotes non

a ¶ Nudũ miniſterium. Vide Feli. poſt alios in.c.ſi.§.ſi.ſ.de off.dele.& per Moder.in l.j.§.qui mãdatã.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſdi.

b ¶ Aduocatũ.no.Bar.in.l.nec quicquã.& ibi Alex.§.obſeruare.ff.de offi.procõ.& lega.Spe.in titu.de offi.omnium iudi.§.deſeruit quoq; verſi.ante litẽ conteſtatã.& Cardina.in clem.j.de exceſ.præla.

a SEB. SAPIA. ¶ Cõpellere aduocatum. ꝙ aduocati teneãtur sine sa lario patrocinari pro pauperibus, tenet Bal. per illũ tex. in l. si furiosi. C. de nup. no. Ias. in §. omnes. versi. tripli. col. pe. insti. de actio. latè no. Decius i c. j. col. xxij. versi. restringatur hæc prima limitatio. de proba.

b ZACHARIAS. ¶ Idẽ ꝙ actio. inde fit vt illud possit intentare ille qui est per statutum prohibitus oẽm actionẽ in iudicio ꝑponere. ita no. Ange. aret. instit. de act. in princip. Bartho. cep. in l. verbum. §. actionis. ff. de ver. sig. eundẽ Ange. in l. quos prohibet. ff. de postu. & omnino per Alex. in l. planè. de peti. hæredi.

Anto. Franci.

¶ Circa hoc qđ dicitur hîc de officio iudicis, dicas primò ꝙ officiũ iudicis non est actio. l. quintus. & ibi Bar. ff. de ann. leg. & per eundẽ in l. j. in iiij. co. & ibi etiã per Alex. ff. de iurisdi. om. iu. imò officium iudicis nõ ꝓsupponit obligationẽ, ex qua actio producitur. l. licet. §. ea obligatio ff. de procu. ideò datur in subsidiũ qñ deficit actio, vt est gl. in l. vinũ ff. si cer. pe. & per Bart. in l. qui per collusionẽ. §. ꝑtiũ. ff. de ac. emp. & in l. quæro. in prin. ff. loca. & id dicebat Bar. in d. l. quint⁹. & in l. seruo. ff. de leg. j. & i l. nec quicquã. §. fi. ff. de of. procõ. & leg. & in l. seruos. de adi. leg. ꝙ offm̃ iudicis dat pro relicto facto fratribus sancti Francisci, quibus nõ cõpetit actio quod etiã voluit Bal. in l. j. C. de fideic. & ideò dicimus ꝙ officium iudicis cõpetit ex mera æqtate vbi deficit actio. Ita Bal. in l. fi. §. finautem. in ij. in prin. C. de furtis. Et ad i stud quod hîc dicitur ꝙ prohibit⁹ intentare actionem per statutum, possit tamen intentare officium iudicis per alle. hic vide etiam per Bar. in l. non solum. in §. quãquã. ff. de iniu. & habetur in l. sed & hæ. in §. nõ solum. ff. de procu. de quo vide per Alex. in l. j. in antepe. co. ff. de iurisd. om. iud. vbi videtur tenere cõtrarium. Et ad de ꝙ officium iudicis est multiplex, vt per glo. in l. iij. C. deposi. & per bar. in d. l. j. de iurisdi. om. iud. & per Canon. in c. j. & fi. de offi. iudi. & habetur per Spe. in tit. de act. & petí. in §. fi. in ver. dicendum.

c SEB. SAPIA. ¶ Cum actione. Inter officium iudicis & actionẽ po

sunt, vel si per potentiã aduersarij non valent habere aduocatum debet em̃ iudex prouidere ne inferior ꝑsona afficiatur potentia aduersarij. vt in l. illicitas §. ne potentiores. ff. de offici. præsi. & per illum tex. prouidet min⁹ potentibus nedũ de aduocato, sed etiã iudex interponit officiũ suũ, vt cõpellat alterã partẽ ad cauẽdum ne offendat aliã partẽ. & dicẽdũ est vt plenius no. per Bar. sed ad primũ principale dictũ est tex. in l. j. §. ait prætor. ff. de postu. l. nec quicquã. §. circa aduocatos. ff. de offi. procõs. versat enim vtilitas publica in consulendo prędictis personis. facit. iiij. dist. c. factæ sunt autẽ leges. reliquis verò personis quæ possunt pecunia & amicitia inuenire aduocatũ, iudex nõ ꝓuidet: sed eorũ industria debẽt sibi quærere. ¶ † Sed quæro nunquid pro prædictis personis possit iudex cõpellere aduocatũ[a] ad patrocinandum? Goff. ꝙ sic: dicit tñ ꝙ aduocatus non compellitur patrocinari gratis, sed debet iudex sibi cõstituere salariũ secũdũ facũdiã aduocati, & pro modo litis, & cõsuetudinis patriæ. vt in l. j. §. in honorarijs. ff. de va. & extraor. cog. Host. dicit ꝙ aut pars petens aduocatũ est potẽs ad soluẽdũ, & procedit dictũ Goff. aut est impotens, & tũc tenetur iudici obedire etiã sine salario, qui ad hoc tenet lege naturali & diuina. debet em̃ quis diligere proximũ sicut seipsum. Mat. xxij. c. de pœni. dis. ij. c. charitas. el. j. §. Itẽ ꝓximos. nec posset aliter saluari vt sensit Greg. in omilia super Mat. xxv. c. nam videt hoc casu aduocatus abscõdere talentũ sibi traditũ à Deo: & quãquã aduocati si ne sumptu non studeãt: tñ sumptus & scientia administrant à Deo quia omne datũ optimũ à Deo est, Io. j. j. q. j. c. gratiã & maximè hoc debẽt facere clerici: q viuunt de patrimonio Iesu Christi. Et not. hoc dictũ. habes enim duas cõclusiones. Prima ꝙ ex causis ꝓdictis põt iudex cõpellere aduocatũ ad patrocinandũ. Secunda, ꝙ data inopia partis põt compelli vt gratis exhibeat patrociniũ. vide ad materiã. c. non sanè. xiij. q. v. & puto ꝙ iudex possit aduocato iniustè resistenti indicere patrociniũ. arg. l. moris. ff. de pœnis. & in l. j. ff. de offi. præfe. vrb. ¶ In gl. fi. in fi. Item secundum Inn. in illo. c. ex insinuatione. non dicit ꝙ illa exceptio fuerit admissa. ¶ † Sed cõtra gl. & contra tex. opp. & videt ꝙ hæc exceptio debuit admitti: nam potest iudex recusari si est dñs aduersæ partis. vt in c. insinuante. & c. causam. de offic. dele. ergo idem si est dominus aduocati aduersæ partis. vt in c. insinuante. & c. cãm prædictis nã aduocatus habet affectionẽ ad causam: adeò ꝙ etiã in causa appellationis non potest esse testis, vt in c. fi. de testi. lib. vj. Sel. dicit Hosti. ꝙ non est tanta suspicio contra iudicẽ si aduocatus est sibi domesticus, sicut cũ pars est familiaris suus. nam causa nõ est aduocati, sed partis: cũ cõmodũ & incommodũ spectet ad partem, & nõ ad aduocatum. ij. q. vj. c. biduũ. in ver. palã. Item familiaris magis intercedit in causa cõfamiliaris, quã ꝓ causa quã familiaris assumpsit promouendam. cõcludit tñ Host. ꝙ si aduocatus esset versutus, vel malitiosus & nimis improbè promoueret patrociniũ & assistere semper iudici: tunc considerata persona iudicis & astucia aduocati poterit superior arbitrari an hæc sit legitima causa recusandi. ¶ Secundò opp. de. c. fi. iiij. q. iiij. vbi dicitur ꝙ testis non est producendus de domo iudicis. ergo nec aduocat⁹, cũ aduocatus attestet in iure & in facto. So. secundũ Host. aut loquimur in teste facti cui creditur & habet locũ cõtrariũ. Aut in teste iuris, prout est aduocatus, cui non credit, nisi inquãtũ ius ostendat & procedit iste tex. vel secundũ eũ vtroq; casu admittunt dictæ ꝑsonæ in subsidiũ, aliâs nõ. & no. hoc dictũ. Ego in teste animaduerterẽ vtrũ iudex habeat aliquam affectionẽ ad causam puta quia ꝓcedit ex officio, & tunc nõ debent admitti testes de familia sua. vt saltẽ faciant plenam probationem, aliâs iudex de facili posset condemnare quemcunq;: aut nõ habet affectionẽ ad causam. & procedit dictũ Host. ¶ Vlti. quæritur, quid si aduocatus est dñs iudicis: sentit Host. ꝙ possit tunc recusari iudex, quia facilius commouetur iudex ad petitionem sui domini, quã dominus ad petitionem subiecti. arg. in c. visis. xvj. q. ij.

SVMMARIVM.

1 *Litis cõtestatio an requirat qñ imploratur officiũ iudicis? & n. 3. 6. 9. & 10.*
2 *Officium iudicis & actio an sint idem. & nu. 8.*
Officium iudicis quando imploratur, an requiratur in libello conclusio, & quomodo? & nu. 6.
4 *Officium iudicis extenditur ad accessoria quæ venerunt post litem contestam. secus ante.*
5 *Officium iudicis nobile & mercenarium quod sit, & eius exempla.*
7 *Restitutio aduersus aditionem requirit quod creditores hæreditarij citentur. & nu. 9. & 10.*
8 *Officium iudicis non perpetuatur per litis contestationem.*
10 *Alimenta dum petuntur, non requiritur litis contestatio.*

CAP. I.

1 IVdicis officium. ¶ † Breue est, & per alia verba potest sic summari. In officio iudicis quod principaliter loco actionis proponitur fit lit. cõte. secus si nõ principaliter. Ver per alia verba sic. Cũ imploratur officium nobile fit litis cõtestatio, secus in mercenario. Primò ponit vnũ dictũ cũ exẽplo Secũdò aliud ibi: *aliâs ante.* ¶ Casus literalis. Ecclesia vel minor læsa est in aliqua sñia, à qua nõ fuit appellatum: ita destituti finito iure cõi recurrũt ad officiũ iudicis per beneficiũ restitutionis, petit ecclesia vel minor principaliter restitui cõtra ipsum cõtractũ vel contra sñiam: quærit vtrũ in casu isto debeat lit. cõt. fieri. dicit Papa vbicũq; officiũ iudicis loco actionis proponitur, puta cũ petitur restitutio in integrũ, principaliter litis contestatio debet fieri. si verò incidenter, siue ante ingressum litis, siue post ingressum causæ huiusmodi officiũ postulet, põt ad hoc recursus haberi sine litis contestatione. Ber.

2 ¶ † No. j. ꝙ officiũ iudicis qñq; ponitur ꝓ

b actione: ex quo infert, ꝙ ipm officiũ nõ est propriè idẽ qđ actio,[b] nã actio cõpetit parti, & est ius prosequendi in iudicio quod sibi debetur. insti. de act. in prin. no. gl. in c. dilecti. de iudi. licet officiũ nõ cõpetit parti, sed iudici: nec ꝓsupponit aliquã obligationẽ. vñ vt dicit Bar. post antiquos in l. j. ff. de iurisd. om. iu. officiũ nõ est

c idẽ qđ actio: sed habet similitudinẽ cũ actione:[b] quia proceditur in causa sicut ꝓcedit in actione intẽtata. tñ debet aduertere libellãs, nã si cõpetit sibi actio, debet narrare ea q concludũt partẽ sibi obligatã, sed in offõ iudicis extraordiario debet cõcludere ꝙ iudex põt seu debet facere. & itellige de offõ iudi. extraordiario: vt qñ iploratur resto in integ. sec⁹ in offõ iudicis latissimo, qđ pt cõcurrere cũ qualibet actiõe. vt. d. l. j. no. Io. an. s. ti. ꝑxi. c. cõqrẽte. hîc dixit Spe. Spe. in tit. de sen. execu § breuiter, ver. si quęras. ꝙ executio sententiæ põt fieri officio iudicis: licet cõpetat actio. scilicet in factũ. l. actori. C. de iureiu. & hæc no.

3 ¶ † Secũdò no. duas regulas ex tex. prima, ꝙ in offõ iud. pricipalr intẽtato requirit litis cõtest. scda ꝙ in offõ iplorãdo incidẽter nõ est necesse litẽ cõtestari. Itẽ ꝙ offm̃ iudicis pt icidẽter iplorari añ igressum litis & post. i. lit. cõte. & post

exempla

4 exempla videbis in glo.¶ † In gl.j.ibi:*circa rem petitam*.No.gl.ꝙ ea quæ accidũt circa rẽ petitã pendente iudicio veniũt officio iudicis:licet in libello nõ sint ꝑpetita.secus si accidũt ante iudiciũ.nam tũc nisi petant̃ in libello,nõ põt iudex de his sñiam dicere.pone exẽplũ.Vendicaui ancillã quæ peperit iudicio cœpto.possum eñ implorare iudicis officiũ,vt etiã sup fœtu pronuntiet,secus si peperisset ante iudiciũ.Et aduerte.quia glo.ponit multa exẽpla,in qui-
5 bus postulat̃ iudicis officium:sed nõ loquit̃ ordinatẽ.¶ † Vnde ad declarationẽ totius materiæ præmittendũ cõclusiuẽ est, quotuplex sit iudicis officiũ.de quo insti.de act.in.§.pe.& in.l.iiij.C.de-po.nã aliqui dixerũt ꝙ est triplex:de quo per Azo.in sum.eo.ti.& per Spe.eo.ti.in §.j.vbi plenè videas.per Bar.in.d.l.j.de iurisd.om.iud.Cõiter dicit̃ ꝙ quoddã est officiũ iudicis per se stans,nõ deseruiens alicui actioni.quod exercet̃ qñqꝫ ex mero iudicis facto, vt cũ iudex procedit inquirendo.qñqꝫ ad instantiã partis:vt cũ petit̃ restõ in integrũ,vel implorat quis officiũ iudicis cõtra calliditatẽ aduersarij,vt in.c.nisi cũ pridẽ.&.c.sanè.de renũ.& illud appellat̃ officiũ nobile.Quoddam est officiũ per se nõ stans,sed actioni deseruiens,vt quia iudex mouet̃ ad actionẽ propositã per partẽ:& illud appellatur mercenariũ,quia deseruit actioni sicut mercenari⁹ deseruit dño.primũ scilicet officiũ nobile.qñq; implorat̃ principaliter loco actiõis deficientis.exẽplũ in restititione in integrũ.qñq; verò implorat̃ incidenter:vt puta cũ implorat̃ super aliquo lite pendente.exẽplũ in gl.fi.vel cũ implorat̃ nõ propter se,sed propter aliud,vt cũ postulatur aduocatus.Idẽ cũ postulatur nõ propter se sed rõne alterius rei habẽdæ.vt in.l.j.C.vt in pos.leg.vt cũ petitur mitti in possessionẽ rei legatæ propter cõtumaciã hæredis. & ita
6 in similibus.¶ † An aũt indistinctè requirat̃ lit.cõte.& libelli oblatio cũ imploratur iudicis officiũ?cõclude ꝙ si petat̃ cõtra certam personam,& exigit̃ plena causæ cognitio:tũc requirit̃ libellus & litis cõte.vt hĩc.& in.l.Papinianus.§.vlti.ff.de mino.aut postulatur nõ cõtra certã personã,& nõ exigit̃ cõtestatio,quia nõ est cũ quo
7 lis cõtestari debebit.in aut.si oẽs.C.si mi.se ab hære.abs.¶ † Si eñ minor petit restitutionẽ aduersus aditionẽ hæreditatis,nõ agit cõtra certã personã,vocari tñ debent creditores pro eorũ interesse,& si nemo cõparet,nihilominus debet ꝓcedi in causa. dicit tñ ibi Bal.ꝙ si creditores cõparent,debet cũ eis fieri lit.cõte.ar.eorũ quę no.glo.in.c.per venerabilem.qui fi.sint legi.nam si agit̃ de cõiugio põt procedi lit.nõ cõte.cõtra absentẽ:tñ si pars cõparet,fit contestatio.& videt̃ dictũ satis no.Qñq; imploratur officiũ,& nõ exigitur causæ cognitio,nec imploratur cõtra certã personã,& tũc nõ exigit̃ libellus,neq; li.cõtesta.vt si petit̃ tutor pupillo.l.scire oportet.ff.de excu.tuto.Et multa in hoc possent dici.sed vide plenius in locis præalleg.Põt eñ dari hæc regula breuis,ꝙ vbi officiũ iudicis implorat̃ principaliter,& cõtra certã personã & requirit̃ ple-
a naria causæ cognitio[a],debet dari libellus,& fieri lit.cõte.si aũt imploret̃ incidenter,nõ fit lit.cõte.& pone exẽplũ vt in glo.fi.& multis modis potest implorari incidenter.vt colligit̃ ex gl.& melius p
8 Bar.in.d.l.j.¶ † In glo.ij.ibi:*non perpetuatur per lit.contest*.No.glos.& idem repetit.s.prope fi.& sensus glo.est,ꝙ per lit.cõte.nõ cõpetit maius tps ad implorandũ iudicis officiũ quã prius cõpetebat.exẽplũ in restitutione in integrũ,quæ debet peti infrà quadrieñiũ vt in.c.j.&.ij.de in ĩte.resti.lib.vj.&.l.petendæ.& in.l.fi.C.de tẽpo.in inte.resti.secus aũt est in alijs actionibus.nã actio tẽporalis perpetuatur per lit.conte.de quo dicẽdũ est,vt habet̃ in.l.fi.C.de
9 præscri.xxx.vel.xl.ann.¶ † In ea.gl.ibi:*sed contra videtur*.No.bene istã particulã glo.vsq; ad versi.*Itẽ hic est ar*.nã quotidie allegatur.& effectus consistit in hoc,ꝙ aut implorat̃ officiũ iudicis principaliter cõtra certã personã,& nõ põt procedi li.nõ cõte.sed data contumacia partis,cõtra quã implorat̃ debet procedi ad missionẽ ex primo & secũdo decreto:vel ad excõicationẽ,vel ad alia remedia,queadmodũ cũ actione intentata reus est cõtumax. aut implorat̃ cõtra incertã ꝑsonã:vt cũ minor petit se restitui aduersus hereditatẽ aditã:& tũc nõ est necesse ꝙ fiat cõtestatio,quia nõ est cum quo fiat.Et aduerte.quia glo.dicit ꝙ etiã si creditores apparerent non est fieñda cũ eis litis cõte.quia nihil ab eis petitur.& sic cũ gl.trãseũt Io.an.& do.Ant.sed vt dixi Bal.tenet oppositũ in.d.aut.si oẽs.& illa opi.vr̃ verior.nã licet nõ petat̃ aliqd à creditorib⁹,tñ ex quo implorat̃ illud offiñ qd põt tẽdere in ꝑiudiciũ creditorũ, & creditores se offerũt ĩ iudicio,& cõtradicũt,debet cũ eis fieri litis cõte.& satis vr̃ de mẽte Bar.i.l.nec qcquã.in.§.vbi decretũ.ff.de offi.ꝓcõ.vbi gñaliter ponit̃ an & qñ sit dãd⁹ libell⁹ cũ implorat̃ iudicis offiñ.Butri.tñ quẽ sequunt̃ Bar.& Bal.in.d.aut.si oẽs.& ĩ aut.q semel.C.quõ & qñ iu.
b ponebat hãc reg.p tex.illi⁹ aut.ꝙ vbi[b] nõ est ꝓuisum de remedio missiõis põt ꝓcedi lit.nõ cõtes.& hãc dicebat rõnẽ esse decidẽdi in illa aut.si oẽs.& hãc regulã firmãt Legistæ qualitercũq; agat̃ in iudicio:vñ cũ minor petit se restitui aduersus aditã hæreditatẽ nõ põt ibi ꝓcedi ad missionẽ ex primo decreto.Idẽ esset secũdum hãc reg.qñ qs petit restitui aduersus sñiam. qd tenuit Odof.sed hãc reg.semp ĩpugnauit do.Ant.p.c.tuæ.j.vt lit.nõ cõte.vbi dicit̃,ꝙ si non põt ꝓcedi ad missionẽ,debet re⁹ excõicari. & sic nõ ꝓcedit̃ lit.nõ cõte.& ad illã aut.si oẽs.rñdet,ꝙ ibi nõ erat iudiciũ cõtradictoriũ:qa nihil petebat̃ à creditorib⁹:nec ipsi voluerũt cõ-
10 parere:ideò sine cõtestatiõe ibi ꝓcedit.¶ † Cõclude ergo breuiter vltra ꝑdicta,ꝙ aut offiñ iudicis ĩplorat̃ incidẽter:& nõ est necessaria lit.cõtes.nec libell⁹.aut ĩplorat̃ prĩcipaliter & tũc aut sup iam liquido,ita ꝙ nõ est necessaria causæ cognitio,& nõ debet fieri lit.conte. exẽplũ.cũ fili⁹ petit alimẽta à pr̃e,vel ecõtrà:debet eñ de plano ꝓcedi.vt in.l.nec quicquã.§.de plano.ff.de of.ꝓcõ.vel cũ petit̃ executio sentẽtiæ à iudice q iudicauit,aut petit̃ sup nõ liqdo, & tũc aut aduersarius est cert⁹,& ꝑsens,& debet fieri cõtestatio.& libell⁹ offerri,exẽplũ.cũ petit̃ re-
a stitutio in integrũ aduersus cõtractũ.& de hoc est tex.hĩc.Aut aduersari⁹ est absens & certus,& tũc si aliquid petit̃ dari vel fieri in ꝑiudiciũ partis:vel à pte,debet fieri cõtestatio,vt hĩc in gl.Aut nõ petit̃ aliquid dari, vel fieri. exẽplũ.cũ minor vult abstinere ab hereditate adita,& põt ꝓcedi li.nõ cõte.vt in.d.authẽ.si oẽs.Itẽ cũ aduersari⁹ est incertus.vt in.d.authẽ. Quando aũt cõpetat iudicis offiñ:vide quod dico in.c.sæpe.de resti.spo.plenẽ p Legistas ĩ.l.vnica. C.de condi.ex lege.& p Cy.in.l.ex placito.C.de
b re.permu.& dic breuiter ꝙ cùm verba legis[c]
c referuntur ad iudicẽ,cõpetit ipsius iudicis officiũ.& ad hoc gl.iũcto tex.ĩ.l.si soror.C.de col.

De maioritate & obedientia Rubrica.

¶ Quia ministrorũ & iudicũ de qb⁹.s.visum est alij sunt maiores,alij minores,nec aliter possit ecclesia vniuersalis,seu stat⁹ vniuersi cõsistere.de quo vide pulchrũ tex.i.c.ad hoc.lxxxix.di. Ideò cõpetẽti ordie hĩc subdit̃ de ipsorũ maio.& obed. impẽdẽda.

SVMMARIVM.

1 *Præferẽdi sunt cæteris paribus primò ordinati. nu.3.*
2 *Præeminentia in canonicis vel alijs quid operetur.vide per totum.*
4 *Officiales si sunt simul extracti, quis eorũ præfert̃.*
5 *Cõcorditer dicitur id fieri,quod fit nemine discrepãte licet aliquãdo dicatur illud quod fit à maio.parte.*

CAP. I.

1 CVm certũ. † Breue ẽ:vel p alia verba pt sic summari. Pri⁹ ordinat⁹ cæteris parib⁹ prior & maior hñd⁹ est. Vel sic.In honorib⁹ reuerẽtialib⁹ ĩpẽdẽdis põderat̃ cęteris pib⁹ maioritas exprioritate ordiatiõis.¶ No.j.ꝙẽt iter ꝑsonas ecclesiasticas ẽ hñda dis.ĩ honorib⁹ ĩpẽdẽdis,nã quem-

nunc plures differẽtiæ per Docto. in.l.j.ff.de iurisdi oim iudi.vt ibi p Ias.aliã differẽtiã ponit Bal.in.l.si socer.in princ.ff.so.matri.quam tñ reprobat ibi Pau.de ca.aliã differentiã collige ex no.per Bar.in.l.qđ iussit.col.iij.ff.de re iud.vbi vult ꝙ iudex qui iudicauit,ꝓposita actione nõ põt reuocare sñiam,secus si pronuntiauit intẽtato offõ iudicis,de quo per Fely.in rub.de re iudi.col.xj.Aliã differentiã collige ex no.per Bar.in.l.ij.col.j.C.de resci.ven.aliã ex verbis Bar.in.l.ex diuerso.§.j.ff.de rei vẽ.aliã ex no.p Bar.in.l.stipulationes nõ diuiduntur.in xj.opp.ff.de verbo.quã prosecutus fuit latè in.d.l.j.& alia retuli.

a ¶ Causæ cognitio.Limita vt hĩc p Fely.& vltra cũ limita in casu quẽ ponit Pau.de ca.in.l.ij.C.de ser.fu.& in casu.l.fin.C.de edi.diui Adri.tol.de quo ibi per doct.& in materia editionis. vt no.Bal.l.j.in fin.C.de eden.

b ¶ Quòd vbi.Vide latissimè per Alex.in.l.si finita.§.Iulianus.co.xlviij.ff.de dam.infect.

c ¶ Verba legis.Vide Bar.in.l.solent col.ij.ff.de alimẽ.& ciba.lega.& latè Decium in.d.l.si soror.

a ¶ Digniorem. Adde quod Fede. consi. xcv. sentit ꝙ sine peccato promoueri non possit.

Anto. Franc. ¶ Ad hoc dicas ꝙ ille q est dignior semp debet præferri minus digno. vt est tex. in. l. vidua. C. de nup. vbi ꝑ Cy. Bal. qui dicunt ꝙ ille q est dignior debet prius admitti ad eligendum, & ad votum deponendum. & vide gl. in. c. cũ dilect⁹. de præbẽ. q̃ dixit ꝙ digniores debẽt ꝓcedere & habere meliores ꝓbẽdas q̃ illi q sunt min⁹ digni. & iõ dixit gl. in. sti. de bono. pos. in. §. aliàverò. ꝙ digniores dñt sedere & poni in altiori loco. & vide bonũ tex. in. c. denicꝫ. iiij. dist. & i ca. illud. xvij. dis. vbi hr̃ ꝙ q præcedit in dignitate debet etiã in alijs præcedere. vñ credo verũ esse, ꝙ qñ daᵻ magis dign⁹ non possit eligi ille q est minus dignus sinepc̃tõ: qa semp videᵻ esse habenda rõ dignitatis. l. maiorẽ. ff. de pa. l. si longius. ff. de iudi. l. nechonore. C. de epis. & cleri.

b ¶ Pro doctorib⁹. Adde qď voluit Roma. consi. ccc. xxxiij.

SEB. SAPIA.

c ¶ Præferẽd⁹ est de doctorib⁹ præferẽdis vide multa per Dec. in. c. cle. j. de iudi. & Fely. in. c. per tuas. j. e.

SEB. SAPIA.

d ¶ Antiquior tpe Quòd antiquior sit ꝓferendus multa cumulat Feli. hîc. & Moder. in l. cùm qd. ff. si cer. pet. & vide quod no. Bar. in. l. cũ pater. §. pater pluri. b⁹. ff. de leg. ij. vbi dic it ꝙ antiquior ex pluribus dñis tenet claues terrarum.

e ¶ Subijcere Adde Ro. sin. suis. fo. 16.

ZACHARIAS.

¶ Addeq̃ debuit alle. Ro. sing. suo cccc xvj. incip. sed an pôt Papa. cui adde ipsum met i l. si verò. ff. so. ma. Fe. i. ecc̃ia sanctæ mariæ. co. iij. ipri. Old. cõsi. lxxxiij. & qď no. postremò i apo. ad Istũ i alle. c. ecc̃ia sc̃tæ mariæ i apo. meis post alios in ver. laici. s. de consti.

admodum in cælesti curia non oẽs sunt partes in ptãte & offõ. sunt eñ ibi angeli, & archangeli &c. ita & in ecclesia militãte nõ oẽs hoĩes debent esse pares in ptãte & officio. sed aliqui maiores, & aliqui minores: & secundũ maioritatẽ & minoritatẽ honores & munera sunt impendenda. vt in. d. c. ad hoc. & in. l. honores. ff. de decu. ¶ 2 † Sed q̃ro pro declaratione literę, in quo cõsistat ista maioritas vel minoritas. nam tex. dicit ꝙ ille est habẽdus maior qui pri⁹ fuit legitimè ordinatus. Sol. dicit Inno. ꝙ prioritas cõsistit in eo qui habebit primũ locũ in sedendo. Itẽ in scribẽdo prius respondendo: sigillando: & simi. nam si canonici habent se inscribere, vel sigilla apponere, q primò fuit ordinat⁹ præferend⁹ est. Intellige si sunt pares in ordine vt in. c. statuimus. j. eo. Idem dicit in perceptione præbendæ, vel in collatione beneficiorũ vacantiũ, dũmodò secũdũ eũ sint meritò pares. Aduerte quia hæc vltima limitatio videᵻ confundere istã literã: quæ non considerat meritũ personæ, sed prioritatẽ in ordinatiõe. Et ideò distinguo melius concordando hæc dicta Inn. ꝙ aut quæriᵻ de ordinandis & promouendis, aut de iam ordinatis ordinãdis. Primo casu nõ est consyderanda prioritas in tempore ordinationis. sed meritum personæ, nã melior & dignior debet promoueri, & nõ ille qui primò fuit ordinatus. vt in. l. honores. præal. & in. c. licet viij. q. j. Nunquid aũt possit quis sine peccato eligere vel promouere dignum ex quo potuit eligere vel promouere digniorẽ.[a] vide bonã glo. in. d. c. licet. & facit quod no. gl. & Bart. in. l. cùm quidã. ff. de lega. ij. & vide quod dixi in. c. constitutus. j. de appella. sed si merita sunt paria tunc præferendus & promouẽdus est primò ordinatus. vt in. c. Episcoporũ. lxxiiij. dist. ¶ 3 † Secũdo casu cũ quæritur de iam ordinatis ordinandis: & tũc habet locũ ista litera vt pri⁹ ordinatus magis honoreᵻ, licet secundò ordinatus sit sufficientior. ad hoc. l. j. ff. de albo scriben. no. Bart. in. l. ij. in. §. prius. ff. de vul. & pup. Et hoc no. pro doctoribus[b], & militib⁹, & multis præferẽdis adinuicẽ, vel honorandis. nã data paritate in reliquis primò promotus præferendus est.[c] Intellige, nisi posterius ordinat⁹ habuerit dignitatẽ à principe: quia tunc data in cæteris paritate, pręferendus est ille qui habuit dignitatẽ à principe. vt in. c. per tuas. j. e. & in. l. fi. ff. de albo scribẽ. ¶ 4 † Quid autẽ si nõ est dare prioritatẽ in tpe ordinationis. pone exemplũ in abstractis simul ad idẽ officiũ, etiã in ciuib⁹ qui de præsenti non sunt in aliquo ordine vel officio recurrendũ est ad tex. no. in. d. l. j. de albo scri. vt ille qui funct⁹ est maioribus officijs vel beneficijs præferatur, vel si pluries assumptus fuit ad honores ciuitatis: & data ꝑitate ꝓferendus est antiquior tẽpore.[d] Itẽ is qui habet filios præferendus est nõ habenti. tex. est not. i. l. in albo. & ibi per Bar. C. de decu. li. x. & hoc not. Nam secundum prædicta oportet distinguere & limitare scripta per Doc. Item secundum Inn. consistit maioritas ista: nã facta electione de prælato, iste antiquior debet solenniter eligere psonã noĩatã in scrutinio. Itẽ vacate ecc̃ia, Abbate, seu Præposito, iste q est antiqor i ordinatiõe habet cõuocare capitulũ, & cæteri teneñ venire ad ipsi⁹ vocationẽ, nõ tñ ꝑ hoc exercebit iste iurisdictionem in alios, nisi hoc habeat consuetudo. vñ nõ poterit punire nõ veniẽtes, necꝫ poterit facere cõtractus nomine ecclesiæ, nec agere, quia per istam prioritatẽ nõ est prælat⁹ ecclesiæ. sed habet istã maioritatẽ in honoribus, & in istis maioritatibus. habebit tamen hæc vocatio ad capitulũ per istũ facta hunc effectũ, quia potestas residebit penes venientes, & sic facit absentes cõtumaces. Ad idem vide quod no. idẽ Inn. in. c. ij. de no. ope. nun. & procedunt nisi in collegio sit alius ad quẽ de iure vel de cõsuetudine spectet cõuocatio capituli. & no. bene hæc dicta Inno. quia quotidie allegaᵻ. & sequitur Bar. in. d. l. j. dicit Inno. ꝙ vbi opus est cõgregare collegium, poterit ordinarius vel delegatus in causa cõpellere istũ ad quẽ spectat congregatio collegij vt collegiũ congreget. Et ex hoc habes sumere practicã, qualiter sit procedendũ cũ collegiũ est citandũ. nã põt cõpelli iste vt congreget, & vide gl. no. in. c. si capitulo. de conces. præben. lib. vj. ¶ In glos. fi. Nota duo ex glo. primò ꝙ actio qñcꝫ sonat in factũ, & non in ius. & vide gl. & quod dixi in. c. j. de cõsti. ¶ 5 † Secũdò not. iuncto tex. ꝙ illud quod fit à maiori parte collegij dicitur factũ cõcorditer. & hoc no. do. Ant. hîc. sed nõ procedit inspecta vera & ꝓpria significatione vocabuli. nam illud dicitur fieri cõcorditer, quod fit nemine discrepãte. vt no. gl. in cle. ne romani. de elec. & c. cupientes. eo. tit. lib. vj. & videᵻ tex. in. c. quorundam. e. ti. & lib. hoc etiã habet etymologia vocabuli. nam dicuntur aliqui concordes qui sunt vnius cordis, à con, quod est simul. & ad istũ text. dicit ꝙ procedit propter subiectã materiã, quia id quod fit à maiori parte fingitur factum ab oĩb⁹, vt in. c. j. de his quę fiũt à ma. par. capi.

SVMMARIVM.

1 *Clerici de iure diuino sunt exempti à potestate Imperatoris.*
2 *Papa non posset clericos subijcere potestati laicali.*
3 *Clericus non tenetur in aliquo obedire laicis, nisi sint feudatarij ipsorum.*
4 *Mortis appellatione, venit excommunicatio.*

CAP. II.

SI quis. Veniẽs cõtra decretũ vel cõstitutionẽ Epi debet excõicari. primò dictũ. Secũdò corroborat per vnã authoritatẽ. ibi: *In lib. Regum.* Tertiò ꝑ aliã ibi: *& in concilio.* ¶ No. j. ꝙ veniẽs contra mãdatũ supioris peccat mortaliᵻ: nã pt excõicari vt hîc patet. excõicatio aũt nõ ferᵻ nisi ꝓ mortali. xj. q. iij. in. c. nemo. & c. nullus. ¶ Secundò no. ꝙ Eps põt facere decretũ. & põt tex. intelligi de cõstitutiõe: potest etiã statutum facere in sua diœcesi. vt in. c. ij. de cõst. lib. vj. dicit tñ glo. hîc quã no. ꝙ sup maioribus negotijs non põt statuere. & habes cõsimiles gl. iij. dist. §. porrò. & xviij. di. in sum. & intellige de maioribus nõ reseruatis Papæ: vt in. c. maiores. de bapt. & quod nota. in. c. quod trãslationẽ. de offi. le. ¶ 1 † Sed quero quis eximit clericos à ptãte Imperatoris. videᵻ enim ꝙ oẽs debẽt esse subiecti principi seculari: quia in orbe debet esse vnus princeps. vij. q. j. c. in apibus. So. dicit Laurẽ. ꝙ Papa eos exemit de cõsensu imperatoris. xj. q. j. in. c. iiij. Tan. dicit ꝙ sunt exẽpti lege diuina. alle. bo. tex. in. c. si imperator. xcv. di. & vide ibi bo. gl. Dicũt etiã Inn. & Host. ꝙ cũ clerici sint res spũales, qa transtulerũt corpus & aĩam ad seruitiũ Dei. xij. q. j. c. duo sunt. dignũ est vt nõ subijciantur cõstitutionibus laicorũ, & ideò Papa iure suo potuit eos eximere à ptãte Imperatoris. Præcedens opi. plus mihi placet. & vide bo. tex. iuncta gl. in ver. diuino. j. de censi. c. quãquã. lib. vj. & in nouo testõ nõ debet esse aliqua discrepatio: quia Christus præfecit Petrũ oĩbus hominibus. Imperator autem præficit solũ rebus secularibus, vt in. c. solitæ. j. e. ¶ 2 † Et no. quod dixi, ꝙ de iure diuino clerici sunt exempti à potestate iudicis secularis. ex quo sequitur ꝙ Papa nõ posset eos subijcere[e] Imperatori: quia non põt cõtra ius diuinũ. xxv. q. j. c. sunt quidã. Itẽ præsupposito ꝙ essent exẽpti ab ecclesia, nõ posset Papa eos subijcere Imperatori: quia decoloraretur status vniuersalis ecclesiæ, quod Papa facere non potest. j.

3 pt.j.q.vij.c.& si illa.no.gl.in.c.literas.de rest.spo. ¶ † In gl.pe.ibi.i. papæ. No.gl.iuncto tex.ꝙ papa pôt appellari princeps.Itē & Imperator qnq; appellaꝛ pōtifex.& hoc voluit dicere gl.dū dicit *sic econuerso*. Et in fi.gl.Intellige hoc:qn̄ cleric⁹ habet tēporalia ab imperatore in feudū:secus aūt si clericus possidet tp̄alia,sed nō habet ea ī feudūᵃ à seculari.tunc em̄ non subijciꝛ principi seculari.nā ꝓpter illa bona tp̄alia non teneꝛ ei obedire:vt in.c.nouerint.x.q.j.no.Inn. j.eo.in.c.solitę. ¶ † In gl.vlt.ibi:*vel morte.s.æterna*. Vel dic moriatur i.excōiceꝛ.nā in iure canonico mors capiꝛ ꝓ excōicatione vt in.c. p venerabilē.q fil.sint legi.vbi bo.tex.vel dic ꝙ hic allegaꝛ ista authoritas q̄ hr̄ in libro Regū.in.c.xij.ad fi.similitudinariè.vt quēadmodū nō obediens principi seculari morte perire debet vt ibi.ita non obediens iudici ecclesiastico debet mori spiritualiter, scilicet p excōmunicationē:vt patet in princi.& in fi.c.Et ex hoc no.ꝙ nō obediensᵇ principi seculari peccat mortaliter, & posset iudex ecclesiasticus ad petitionē iudicis secularis illum inobedientē excōicare:vt dixi in.c.j.s̄.de offi.ordi.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria fit alicui cuius verbo credi debebat, si ab eo exigitur scriptura.*
Carcerandus iniuriatur, si non admittitur ad fideiussores.
Fideiussor idoneus si recusatur potest agere actione iniuriarum.
2 *Promittens aliquid non tenetur super eo scripturam facere.*
3 *Officialis an possit conueniri tam ciuiliter quàm criminaliter donec est in officio?*
Comites palatini, an veniant appellatione comitum?

CAP. III.

Legebatur. Clericus administratione carēs nō tenetur ad iuramentū obediētiæ. vel ad faciendū scripturā super ea.& pōt tex.iste intelligi dupliciter.Primò ꝙ iste frater Atticus scripturam de obedientia præstanda Ep̄o noīe proprio scripsit. Secundò pōt intelligi ꝙ scripsit in persona alterius,& nō est vis quis intellectus teneaꝛ:sensus em̄ literæ est ꝙ clericus non habens curā animarū nō tenetur promittere Ep̄o obedientiā p scripturæ confessionē,vel per iuramenti interpositionē,sed satis est verbo obediētiā promittere.& hoc intendit litera iuncta gl.j. ¶ Casus literalis.Quidā electus fuit in prælatū alicuius ecclesiæ & confirmatus:qdā frater Atticus noīe absens erat,hæc audiēs stati venit.& voluit facere obediētiā,sed prælat⁹ volebat ꝙ ipse p scripturā obligareꝛ ad obediētiā p̄stādā:& sic scripsit,& spopōdit frater Attic⁹.plat⁹ iste significauit hoc dn̄o papæ qualiter frater Attic⁹ scripserat.Rn̄dit ei papa dicēs ꝙ in lr̄is illis signū ꝓdebaꝛ iniuriæ,quia nō fuit necesse vt obligareꝛ scripto q obediētiā suā spōte exhibuit.Ber. ¶ † No.j.ꝙ iniu-
1 ria fit ei cuius verbo credi debet,si ab eo exigiꝛ scriptura:sicut in simili diciꝛ,ꝙ iniuria fit ei qui duciꝛ ad carceres,si nō admittiꝛ p̄stās idoneos fideiussores.sic ēt iniuria fit fideiussori idoneo,si nō admittiꝛ vt idone⁹.vt in.l.si verò.§.j.ff. q satis.coga.& limita primū dictū vt hr̄ in.c.si clericos.de sent.ex.li.vj.& vt legi.& not.in.l.j.ff.de cu-
2 sto.reo. ¶ † No.ij. ꝙ obligatus ad aliquid ꝓmittēdū nō teneꝛ sup eo scripturā facere. ¶ No.iij.ibi:*prodebatur iniuriæ*.ꝙ superior qnq; facit iniuriā subdito:ex quo sequitur ꝙ cōueniri pōt actione iniu-
3 riarū.ꝓ hoc.l.magistratib⁹.ff.de iniur. ¶ † Et hinc sumpta occasione do.hîc instāt:nunquid durāte officioᶜ possit iudex conueniri de delicto?& distingue lati⁹ & clari⁹ ꝙ qdā sunt habentes dignitatē sine administrationeᵈ, vt sunt illi qui vocātur Comites palatini sine aliquo comitatu,qui tn̄ abusiuè dicunꝛ comites.nam ꝓpriè comes est ille qui inuestitus est de comitatu.vt in.c.j. qs dicaꝛ dux vel comes.colla.x.& ibi hoc not.Bal.facit.c.significauit.de rescript.Ex quo infertur ꝙ in dispositione restringibili appellatione comitum nō veniūt isti.quod bene no.& isti tales p̄nt semp cōueniri:vt in.l. ij.C.vbi sena.vel cla.no.Bar.i.d.l.nec magistratibus.quidā sunt habētes dignitatē cum administratione,& aut delinquunt in officio, & p̄nt cōueniri durāte officio & posteà vt in.l.iubem⁹.C.ad.l.iuliā repe.& in auꝛ.vt iud.sine quoquo suffra.fiant.in.§.necessitatē. aut delinquunt extra offīm:& si sunt iudices inferiores:vt puta habentes simplicem iurisdictionē,& p̄nt cōueniri ēt durāte officio:vt in d.l.nec magistratibus.in fi.aut sunt iudices maiores,& si sunt ꝑpetui,p̄nt cōueniri.nā aliàs eorū delicta remanerent impunita, & iniuriā & dānū passi nimiū læderētur:cū crimina morte extinguātur.xxiij.dist.c. quorundā. & in.l.j.&.ij.C.si re.vel ac.mor.fue. & probatur in.c.si cleric⁹ aduersus.xj.qō.j.& in ca. sacro.j.de sentē.excōmu.&.x.q.iij.c. quia cognouimus.& in.c.cōquerēte.de resti.spo.cū simi. in quibus patet Ep̄m posse conueniri etiā per subditū propriū durāte dignitate, nec est necesse petere licentiā à principe,prout quidam hîc scripserūt allegātes.l.cū verò.ff.de fideicō. li.quę hoc nō probat.aut sunt tēporales.& nō possunt regulariter conueniriᵉ durāte officio vt in.d.l.nec magistratib⁹. & in.l. pars literarum.ff.de iudi.&.ij.q.j.c.prohibētur. cōpellūtur tamē præstare cautionē de rn̄dendo deposito officio.vt in.l.si adulteriū.in fi.ff.de adul. no.gl.in.d.c.prohibētur.si tamē actio est tempore peritura,cōpellūtur,suscipere iudicium vsq; ad cōtestationē litis:vt in.l.senat⁹.in fi.ff. de off.pręsi.& no. gl.in.d.l.nec magistratib⁹. Ex prędictis habes an quādo iudices seu dignitatē habētes possunt in ius vocari. ¶ In glos.j. in fi.No.gl.& dicūt hic docto.ꝙ si clericus primò fuit rebellis in obediēdo,pōt cōpelli pręstare iusiurandū.Idē si primò fuit excōicatus vt in.c.cū in ecclesijs.j.eod.& de sentē. excō. c. cùm desideres.dicit tamē Goff.inspiciendā fore cōsuetudinem.sed Hosti.dicit valere consuetudinē:vt non habētes curā iurent, vel aliter promittāt:sed cōsuetudo nō valet vt clericis cōmittatur cura sine iuramēto:ne disrūpatur neruus ecclesiasticę disciplinæ. Pro hoc.c. significasti.de elect.& in. c. cū inter. de cōsuetu.& not.hoc dictū: licet iudicio meo posset impugnari:quia cū hoc sit de iure positiuo, satis posset induci consuetudo in cōtrariū.maximè vbi est consuetudo ꝙ clerici fideliter obediāt Ep̄o.& cōsuetudo videꝛ tunc rationabilis ꝙ iuramēta p̄stentur sine necessitate:vt in.c.& si christus.de iureiurā.vnde hodie hoc iuramētū nō est in vsu,nec simplex promissio obediētiæ.qđ fortè processit propter rationē p̄alleg.

a ¶ Feudum. Adde Old.consi.xvij.

b SEB. SAPIA. ¶ Nō obediēs. Vide Ant.de bu.i.c. nā cōcupiscētiā.de cōsti.vbi vr̄ velle ꝙ nō sit in ptāte principis secularis ligare ad pc̄m mortale,& de pœna contemnentis mandatum legis pulchrè ponit Bald.in.l.legis virtus.ff.de legibus.

SEB. SAPIA.

c ¶ Durante officio. Vide ad hæc latissimè p Mod. in.l. principalib⁹. ff. si cert.pet.Bal. in.l.nisi finita. ff. de tu.& rō.distra, Car.i.c.venerabilis.col.vij.j.de iud. Pe.de anch.i.c.statutū. §.cū vō.ver. incidēter quæriꝛ. de rescrip.libr.vj.

ZACHARIAS.

d ¶ Sine administratione. Erit igitur tibi firma cōclusio vt scias an & quāndo officialis officio durante cōueniaꝛ.ꝙ officialis dignitatē habēs sine administratiōe offō durante de quibuscūq; potest cōueniri.Bar. in.l.nec magistratibus.ff.de iniur. nisi fortè habeat ius carcerandi secundum Bar.in.l. de pupillo.§.si qs ipsi.ff.de ope.no. nun.Idē in ppetuis.vt not.Bar.in alle.§.si quis Epi. & in.l.j.ff. de off.ꝓcu.cæsa.& in l.n̄.§.quibus.&.§. fi. & in.l. ciuitas. ff.qđ cuiusq; vni. no.Idem si ēēt ad bn̄placitū principis:quia perpetuò æqparaꝛ.no.Bart. ibidē.& Alex.,in l.ps literarū.ff.de iudi.facit.c.si delegatus.de of. dele. li.vj.c.si gratiosæ. de res.e.li.& gl.in cle.ij.e.ti.tēporales vō nō cōueniunꝛ nisi ꝓ furto,barataria,& simonia:pro officio obtinendo commissā.vt no. Ang.in auꝛ.vt iud. sine quoquo suffrag.§.si quis.&.§.illud.collatio.ij.& de violētia illata subdito.l.iubemus.& ibi Salic.C.ad.l.iul.repe.& si quid cōtra iurisdictionem superioris faciant.Bal.in.l.si appellatione.C.de appel.& Ale.in palle.l.pars literarū. in ciuilibus verò pōt pro debitis alibi contractis & tēporalis & ꝑpetuus offō durante cōueniri.ita no.Ang.in.l.ij.C.de admi.tut. & Bart.& doct.in sæpe alleg.l.pars literarū.& ibi est bo.tex.ff.de iud.

Anto.Franci. ¶ An officialis durāte officio possit conueniri.vide Bart. in l.libertus.in.§.in quæstionibus.ff.ad municipa.vbi ponit an & quando officialis delinquens possit remoueri ab officio.& adde quòd officialis nimis crudelis potest remoueri.vt habetur per Gul.de cu.& Bar.in.l.j.de his qui sunt sui vel alie.iur.& adde ꝙ officialis ex culpa negligens pōt remoueri à suo superiore:vt est gloss.in.l.ij.in.§.miles.ff.de infa.& habeꝛ in auꝛ.de de fen.ciui.§.interim.& adde ꝙ officialis remotus sua culpa non pōt ad illud officiū amplius redire.vt in auꝛ.de ar.in prin.& in.l.j.C. si quacūq; prædi. po.& habeꝛ per Alex.in.l.Cassius.ff.de sena.& in.l.j.C.si rec.ꝓuin.& tene mēti ꝙ officialis de malè gestis p eū syndicaꝛ in fi.offici,qn̄ est tēporalis:vt hîc diciꝛ:ꝑpetuus aūt qncunq; pōt syndicari p suū superiorē.de quo vide p Bal.in.l.nisi finita.in.§.cū furiosi.ff.de tute.& rō.di. Et tene menti ꝙ officialis teneꝛ pro barataria,& puniꝛ etiā durante officio.vt habetur in.l.iudices C.de digni.li.xij.& eo.modo etiā possunt puniri pro furto durante officio. vt ibi habetur,& in locis præalleg.

e ¶ Conueniri. Adde Roma.consi.cccc xv.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus in dioecesi sua est maior quocunque principe seculari illius dioecesis: vide j. c. solitæ. nu. 7.*
2 *Discipulus debet tueri & defendere opinionem magistri sui.*
3 *Reges an possint eligere confessorem?*
4 *Reges tenentur ad decimas prædiales & personales.*

CAP. IIII.

OMnes. Breue est: vel pōt sic summari ꝑ alia verba Ab oībus de dioecesi obediēdū est epō. ¶ † No. j. ibi: *omnes principes.* ꝙ quantūcunq; sit princeps maximus, tenet nihilominus Epo loci obedire in spectātibus ad officiū suū. nā pōdera illā dictionē vniuersalē oēs ex qua infert ꝙ ēt Imperator subiectus est Epo loci. nullus ergo princeps exēptus est à iurisdictione Epo℞ de iure cōi. vñ Ambro. Eps excōicauit Imperatorē vt in c. duo. xcvj. di. Et ex hoc infert ꝙ Eps in sua dioecesi debet ꝓcedere prīcipē secularē quātuncūq; maximū cū ipse habeat in eū iurisdictionē, & nō econtrà. Itē Eps ꝑest spūalibus & aīabus. Princeps secularis ꝑest temporalibus & corporalibus, q̄ sunt prioribus inferiora. xij. q. j. c. præcipimus. & j. eo. c. solitæ. nā tantò qs maior est quātò dignioribꝰ & melioribus ꝑest. vt in auť. de defen. ciui. in prin. & j. eo. c. solitæ. ¶ † No. ij. intelligendo ꝙ iste Clemēs de quo in suprascriptiōe fuit discipulus Petri ꝙ discipulus[a] debet recitare & defendere opi. magistri sui: secūdū Io. an. de quo vide bo. tex. cū glo. xxij. q. j. in c. cū beatissimus. legi. & not. in l. qualē cū l. seq. ff. de arbit. quod intellige si op. est vera. nā iuxta philosophū, magis est amicandū veritati quā magistro. dixit eñ de Platone: amicus Plato: sed magis amica veritas. & vide ad materiā istius tex. bo. tex. in c. si aūt. xj. q. ¶ † In gl. No. hanc gl. ex qua potes decidere cui de iure tenet Rex cōfiteri: si eñ residentia sua esset intra certā parochiā: tunc est de illa parochia, & tenet cōfiteri presbytero parochiali. licet hodie cōiter habeāt Reges ex priuilegio vt possint sibi eligere confessores. sed de iure est, quod dixi: vt in c. oīs vtriusq; sexꝰ. de poe. & remis. qui quidē tex. cū gn̄aliter loquař, habet locū in qbuscūq; hominibꝰ. si verò residētia non est intra certā parochiā tūc tenet cōfiteri epo. & idē dic de quolibet qui nō est intra parochiā ar. bo. in c. qm̄. j. de deci. facit qđ no. Host. in c. cōquerētē. s. de offi. ordi. ¶ † No. secūdò ex gl. ꝙ Reges tenent soluere decimas personales & prædiales. Et pro fi. glo. vide tex. in c. cū quis. §. ij. de sepultu. lib. vj. & quod no. gl. in c. ad apostolicæ. j. de decimis.

SEB. SAPIA. a ¶ Quòd discipulus, hoc adeò verū est ꝙ qui imitat opinionem magistri sui, excusatur in syndicatu. vt notat Abba. in c. j. in vij. co. de postula. præla. Ange. in l. terminato. C. de fructi. & litis expen. & sequit Felin. in c. j. col. fi. s. de cōstitutio.

SEB. SAPIA. b ¶ Et occasionem. de differētia inter cām & occasionē vide Moder. j ru. C. qui admitti.

c ¶ Barbitonsor. ad de Alex. consilio cxvij.

CAP. V.

ILlud. Nō obedientes canonicis institutis, incurrunt inobediētiæ notā. i. infamiā. & pone casum. Eps Hildesemē. vocatus ad aliā sedē epalē ꝓpria authoritate se ad illam trāstulit: & redargutꝰ dicebat ꝙ fecerat ꝓ commō illiꝰ eccl. qa nisi fortè trāsijsset, ecclesia illa fuisset passa dānū graue in tēporalibꝰ: papa verò eū redarguit hīc: qa ꝓpter cōmodū tpale nō debuit venire cōtra canones disponentes ꝙ citra licētiā papæ nō debet Eps Epatum suū dimittere. vt in c. ij. de trāsla. episco. cū si. vel fortè iste Eps ꝓ suo cōmodo ꝓprio se transtulit. ¶ No. j. ꝙ nō debet qs post ponere spūalia tēporalibus. spūalia eñ sunt ꝑpetua, & cōcernūt animā: q̄ ꝑtiosior est corpore. * vul. l. sancimus. la prima. C. de sacrosanc. eccle. * Itē no. tex. ad cōmēdationem obediētiæ & facit ꝓ cōi vulgari ꝙ meliꝰ est obedire quā sacrificare. & rō est, qa ꝑ victimā seu sacrificiū qđ fiebat in veteri testō mactabař caro aliena: ꝑ obediētiā verò volūtas ꝓpria deprimit. vt dicit tex. in c. sciēdū. viij. q. j. vnde maximū est obediētiæ meritū, qa nihil difficilius quā vincere seipsum. ¶ Not. ij. ibi: *inobedientiæ notā.* ꝙ veniēs contra canones, incurrit infamiā: & pōt intelligi de infamia canonica, q̄ ꝓuenit ex oī pctō mortali quo sublato tollit infamia. ꝑ quo vide qđ no. vj. q. j. c. oēs. & se. & qđ dixi j. c. testimoniū. j. de test.

SVMMARIVM.

1 *Imperium subest sacerdotio, & ei obedire tenetur.*
2 *Argumentum ab absurdo, validum est in iure.*
Sanguinis phlebotomatus non venit in statutum puniens quē de sanguine.
3 *Clericus nullo modo subiacet laico, nisi ratione feudi habiti ab eo. 8.*
4 *Clerici sunt exempti à iurisdictione laicorum de iure diuino.*
5 *Dictio tanquā, & quasi, regulariter non sunt expressiuæ veritatis.*
6 *Episcopatus an veniat appellatione dignitatis?*
7 *Episcopi præsunt principibus temporalibus.*

CAP. VI.

SOlitæ. Est multum allegabile. & h. d. in summa. ¶ † Imperiū nō ꝑest sacerdotio, imò subest & ei obedire tenet. vel secūdū Abb. Eps nō debet subesse principibꝰ sed præesse. Primò ponit admirationē Imperatoris. & authoritatē q̄ mouebař. Secundò ibi: *verum.* exponit illā. Tertiò ibi: *potuisses.* Ad declarādū prærogatiuā sacerdotij inducit authoritatē Hierony. q̄rtò ibi: *præterea.* authoritate Genesis. q̄ntò ibi: *hæc autē.* cōcludit cōtra Imperatorē. Sextò ibi: *nos autē.* se excusat ꝙ nō increpauit: dicēs ꝙ increpare poterat & hoc ꝓbat authoritatibus. Septimò ibi: *vtrū.* relinquit Imperatorē suo iudicio. ¶ Casus literalis ponit hic ꝑ gl. j. Ber. ¶ Not. j. ex suprascriptione, ꝙ Imperator dicitur illustris. Idē dic de Rege Frāciæ. j. de iudi. c. nouit. aliq tñ appellāt papā & Imperatorē supillustres vt no. ī l. j. ff. de offi. eiꝰ cui mā. est iu. dixi in c. qđ sedē. de offi. ordi. ¶ Scđò not. differētiā inter causam & occasionē.[b] nā cā secūdū Host. īfert suū causatū. occasio verò nō. Itē cā cōsistit in iure, & est rōnabilis: occasio verò in facto, & est irrationabilis. vñ Prouerbi. xviij. occasionē q̄rit q vult discedere ab amico. est ergo occasio, q̄dā illicita excusatio. Et tene mēti ad hoc istū text. ¶ No. iij. ꝙ in interꝑtatione cuiuscūq; scripturę seu cuiuscūq; dispositiōis tria sunt attēdenda: persona. s. loquēs, & illiꝰ cui loq̄tur, & vis locutiōis. ex qualitate ergo personarū colligit mēs disponētis*. No. ibi *propter Deū.* ꝙ meritoriū est illū recognoscere in superiorē & maiorē, q nō est. Est enim tertiꝰ gradus humilitatis, subijcere se minori. de quo vide bo. gl. in cle. j. de relig. do.* ¶ † Not. iiij. ibi: *sequeretur ex hoc.* ꝙ valet argu. ab absurdo: simile in c. ex ore. de priuileg. Idē, si seq̄tur aliqua inhumanitas. vt. l. furti. § pacꝰ. ff. de his q no. īfa. debet ergo ista dispositio ītelligi vt nulla sequař īhumanitas, nulla absurditas: & ꝓ his euitādis, restrigēda est gn̄alis diposi. & facit hoc ad deci. eiꝰ. q. de qua ꝑ Bart. in l. oēs ppl̄i. ff. de iust. & iu. dicit statutū: quicūq; extraxerit sanguinē ī platea, puniař tali pœna: barbitōsor[c] q̄dam si extraxerit sanguinē phlebotomiā faciēdo: nūq̄d īciderit in statutū? certè ex gn̄alitate verborū dicēdū est ꝙ īciderit: sed restrīgēda est hęc gn̄alitas: qa absurdū & inhumanū est dicere cōtrariū. ¶ No. v. ꝙ seruꝰ dicit humana creatura: sic arguit hīc papa: nā authoritas Petri habet vt clerici debeāt esse subditi omni humanæ creaturę: si enim illa authoritas intelligeretur generaliter, sequeretur absurdū. s. ꝙ etiā seruꝰ cū sit humana creatura, haberet imperum in clericos. ¶ † Not vj. ꝙ Imperator est supra illos qui ab eo tenent tēporalia, & intellige de habentibus tēporalia in feudū. nā ratione feudi cōpetit iurisdictio etiā in clericos. vt in c. verùm. de fo. compe. secus aūt si clericus habet temporalia, sed nō in feudū: illa enim non subijciūtur Imperatori, sed sequūtur personā & forum ipso℞ clerico℞: vt in c. nouerint. x. q. j. & in c. aduersus. & in c. aduersus. & in c. nō minus. j. de immu. eccl. & hoc in effectu voluit Inn. hīc quod no. ¶ † Not. ibi: *pontifex in spiritualibus.* ꝙ de iure diuino Papa & non Imperator præest spiritualibꝰ. Ex quo infertur ꝙ clerici sunt de iure diuino exēpti ab Imperatore cùm sint res spūales: eo eñ ipo ꝙ q̄s ordinař in clericū efficit res sacra & trāsfertur

fertur insorte dñi.xij.q.j.c.cui portio.& sic ipso facto exi mis à ptãte Impatoris:quinimò nulla dignitas secularis si milis est sacerdotio.vt dicit text.in.c.duo.xcvj.distin .sed vilescit hodie dignitas clericatus propter numerositatẽ vt dixit tex.in.c.legimus.xciij.dist.olim aũt quia non oẽs indistinctè ,pmouebanẽ,erãt in maximo honore.¶ No. vij. vnũ modũ cognoscẽdi maioritatẽ dignitatis & offi cij.nã quãtò quis melioribus pręest,tãtò maior est cẽsen dus.sic arguit hîc papa.nã põtifex præest spũalib⁹:Rex ve rò tpalib⁹:sed spiritualia sunt tpalibus digniora:ergo põ tifex est maior Rege:quia maioribus & dignioribus reb⁹ pęest.qđ no.& idẽ innuit tex.in aut.de defen.ciui.in prin. *No.ibi:*tanquam*.iuncta gl.pro significato istius dictiõis tãquã.Nã propriè nõ est veritatis expresiua,sed impro priè.sic dictio q̃si,vthr vt in euãgelio,q̃si vnigeniti à pre &c.denotat em̃ ibi veritatẽ,& nõ similitudinẽ.de quo vi de quod not.in.c.prout.de dolo & cõtu.*¶ No.ibi:*super bonos & malos*.ꝙ non solũ mali ,sed ẽt boni sunt sub iuris dictiõe superioris:& hoc ẽt ,pbatur in authoritate Petri subditi estote &c.nam scribebat omnibus in differenter. quod ergo dicitur quòd lex non est impositia iusto:vt.c. licet.de reg.xix.q.ij.c.duæ sunt debet intelligi de lege pec cati non aũt de lege iurisdictionis.Fatẽdũ tñ est ꝙ exerci tiũ iurisdictionis non cõpetit contra bonos:vnde si non esset pctm̃,non oporteret habere superiorem,sed oẽs hu manitus essent æquales.vt in.c.de cõstãtinopolitana.xxij. dist.vide ad prædicta bo.gl.in cle.ad nostrũ.de hære.& p Inn.in.c.pastoralis.s̃.de offi.or.¶ No.ibi:*sacerdotali prosa pia descendẽti*.ꝙ olim erat honorabile descẽdere ex,psapia sacerdotũ:hodie verò reputaẽ ignominiosum.& hoc qa ,ppter ,phibitionẽ eccl. coit⁹ sacerdotalis est dãnat⁹.xxxj. &.ij.di.p totũ.&.s̃.de fil. p̃sby.per totũ.¶ Ita no.ibi:*constitui te super gentes &c*.ꝙ non est absonũ vt sacerdotium præsit in tẽporalibus:nã(vt vides)in veteri testõ deus p̃ fecit Hieremiã sacerdotẽ super gentẽ & regna.& vide ad materiã quod no.Inn.in.c.licet ex suscepto.de fo. compe.

6 ¶ †No.ibi:*duas instituit dignitates*.ꝙ Pa.& imperator dicũ tur habere dignitatẽ:& sic papatus est dignitas.& hoc ve rũ latè sumpto vocabulo:nã propriè est dignitatũ culmẽ. & idẽ diciẽ in epãtu.vt in.c.venerabilis.de præbẽd. & dic quòd in dispositione restringibili appellatione dignitatis, non venit episcopatus.gloss.est not. & menti tenenda in c.ij.de præben.libro.vj. ¶ Nota.ibi: *in sinistra parte sedere*.ꝙ pars dextra est honorabilior,in hoc tñ standũ est lo a ci cõsuetudini.[a] ¶ †No.ibi:*sicut debent reuereñter assurgant*.

7 ꝙ reges & principes debent assurgere in aduentum epo rũ,& eis iuxta se venerabilẽ sedẽ assignare & ex his verbis venerabilẽ sedẽ,dicit Io.an.quòd prælati sunt ponẽdi ad partẽ dextrã:seculares verò principes ad sinistrã. ¶ Nota ibi:*potuissemus tamen*.quòd papa põt rationabiliter incre pare Imperatorẽ & alios principes seculares.& nilmirum nã teneẽ eos ex cã deponere.vt in.c.ali⁹.xv.q.vj.& in.c.ad apostolicæ.de re iud.lib.vj.¶ No.ibi:*non distinguens*.quòd nemo põt dicere se alienũ ab ouili ecclesiæ: oĩs ergo crea tura subiecta est ecclesię.de quo vide per Inn.in.c.quod su per his.de voto.¶ Vlt.no.ibi :*nihil excipiens qui dixit quod cunque*.ꝙ verba generalia g̃naliter sunt intelligenda & vbi lex non exicipit nec distinguit,nec nos debemus excipere vel distinguere:& ad hoc quotidie allegaẽ iste tex. simile habetur in.c.si romanorũ.x.x.dis.& in.c.quod si dormie rit.xxxj.q.j.Quod intellige,nisi subsit aliqua cã restringẽ di,vt si sequeretur absurdũ,vel aliqua inhumanitas,vt. s̃. dixi.vel oporteret ,ppter aliã legẽ restrictionẽ facere : vt

8 in.c.cũ dilectus.de cõsue.& in.l.ij.C.de noxa.¶ †In glo. in ver.*suscipiunt*.in fi.supple hodie.li.vj.& dic clarius quã gl.quòd aut eps vel alius prælat⁹ cognõscit de tpalib⁹,& feudalibus,& tunc appellãdũ est ad dominũ feudi,siue sit ecclesiastic⁹,siue secularis.vt in.c.ex trãsmissa.de foro cõ peten.vide tex.iuncta gl.in.c.romana.§.debet.alleg. in gl. no.in.c.cæterũ.de iudi.Aut bona ista tẽporalia non sunt feudalia:& tunc debet appellari ad proximũ superiorem ecclesiasticũ:vt i.d.§.debet.¶ In gl.in ver.*tanquã*.No. hãc gl.vt diligẽter põdereẽ quodlibet verbũ positũ in disposi tione.nã vbi verba possunt aliquid operari,semper debe b mus intelligere vt aliquid operenẽ.[b] vt in.c.si papa.de pri uileg.lib.vj.& in.l.si quãdo.C.de inoffic.test.Gl.tamẽ in fi.op.de.l.nõ rectè.C.de fideiu.vbi diciẽ ꝙ si duo fideiusse runt insolidũ,nõ operatur vt verbũ sonat.simile habeẽ in.c.si duo.de procur.li.vj.sed dic quòd regulariter ,pce dit primũ dictum. quãdoq; verò non possunt verba ope rari ex toto secundũ propriũ significatũ.aut propter le gis ordinationẽ:vt quia verba quãdoq; ponuntur cã du bitationis tollendæ cũ tacitè insint.vt in.l.qui mutuã. ff. mã.si ergo fieri põt,semper debẽt operari.¶ In gl.in ver. *inter solẽ lunã*.ibi:*quindecies*.alia litera habet quadragesies, & secundũ Host.nulla istarũ procedit secũdũ cõputatio nẽ gl.quia si terra est maior luna septies:sol aũt maior lu na octies:ergo sol est maior octies septies.& sic lvj.vicib⁹ nam octo vicibus.vij.constituũt.lvj. Alij aliter dicunt: hæc tamen(vt dixit Io.an.&:bene)relinquenda sunt astro logis.Põt tñ litera habere aliũ intellectũ vt sicut est diffe a rentia inter solẽ & lunã,ita inter Imperatorem & papã:si cut enim luna non habet claritatẽ ex se,sed recipit à sole, ita imperator recipit potestatẽ à papa.Et ,pcedit iste intel lectus intelligendo ꝙ penes papã sit ptãs in temporalibus ĩ habitu:exercitiũ verò recipit Imperator à papa:de quo vide qđ dixi in.c.nouit.de iudi.Iste tamen tex.põt addu ci in cõtrariũ:quia dicit quòd deus instituit istas duas di gnitates,imperiũ scilicet,& sacerdotiũ:sed põt respõderi b ꝙ immediatè potestates istæ sunt à Deo:sed Imperator nõ recipit immediatè à deo.nã Imperatores habuerũt oli imperiũ per impresionem,sed potestas generaliter fuit data à Christo dũ dixit:quodcũq; ligaueris super terram &c.vt in tex.de quo dic vt no.in.d.c.nouit.Itẽ alia est dif ferentia:nã queãdmodũ sol illuminat mundũ in nocte p lunã,ita papa exercet iurisdictionẽ per Imperatorẽ in tẽ poralibus,cũ ipse non possit:istę tamẽ similitudines sunt persuasiuæ,sed necessariò nõ cõcludunt.¶ In gl.in versi. *non distinguens*.ibi:*quæsitum*.vbi diciẽ id qđ est legib⁹ omis sum,non omittit religio iudicantis.& sic innuit quòd iu dex distinguere debet,licet lex non distinguat:sed dic vt s̃.dixi quòd istud procedit vbi subest distinguẽdi legiti ma cã:vnde alibi dicit tex.iuncta gl.quòd ineptum est re gulam non fallere vbi ratio vrget.quod no.vt habetur in auẽ.vt ma.debi.seu cre.

SVMMARIVM.

1 *Honorandus est magis qui recipit potestatem à maiore,quàm qui à minore.*

2 *Ordinatus à papa,an possit per inferiorem deponi?*

CAP. VII.

PEr tuas. Ordinato per papã defertur: subest tamẽ epo,vel sic.Ordi natus à Pa.nõ per hoc eximitur à iurisdictio ne sui epi.Cõis diuisio.Secunda ibi: *ad quod*. ¶ Casus literalis.Aliqs recepit ordinem subdiaconatus à domino papa.q̃sitũ fuit à papa,vtrũ per ordinẽ subdiaco natus subtrahaẽ à debita reuerentia sui epi. Respõdet pa pa:quòd & si decẽs sit vt illi secundũ quod cõuenit inter alios subditos suos à suo epo deferatur:quia à sede apost. fuerit ordinatus,,ppterea tamẽ ab obediẽtia sui Epi non absoluitur.Ber.¶ No.j.ibi:*quãtum conuenit*.quòd deferẽ dũ est ordinato à papa inter alios subditos , queãdmodũ cõueniẽtia patitur,& non plus:vt sit sensus secũdũ Io.an. quòd si alij clerici eiusdẽ ordinis sunt in maiori dignita te,vel digniores,vtiliores,vel peritiores,tunc non cõue nit vt ordinati à papa istis præferantur.& no.bene hoc di 1 ctũ.¶ Secundò no.iuncta gl.quòd inter æquales ordine præferendus est,qui recipit ordinẽ à maiore. Facit secun

a SEB. SAPIA. ¶ Loci consuetudini. Vide Bal.in l.decernim⁹.C.de sacrosan.eccle.vbi not.ꝙ dignior de bet sedere à dexris.ponderando ad hoc gl.ibi.

b SEB.SAPIA. ¶ Aliquid operẽtur . Quomodo hîc procedat ,declarat Feli.hîc.& in proœ.huius li. circa fi.vbi hæc ea dẽ, quæ dicit hîc repetita videntur.

dũ Abb. ad q. de duob⁹ fratrib⁹ militãtib⁹, quorũ vn⁹ recipit à maiore militiã, alterã à minore: vt dignior sit q recipit à maiore & bñ facit tex. in. l. fi. de albo scri. Quod intelligit ẽt si posteà militiã recepit à maiore. & hoc innuit iste tex. dũ dixit ꝙ inter alios subditos[a] ꝑhonorãd⁹ est. debet eñ intelligi cũ alij subditi prius eundẽ ordinẽ receperãt ab epo. nã si posteà recepissent, nõ esset aliqua specialitas ĩ ordinato à Pa. quã specialitatẽ voluit inducere iste tex. & clari⁹ in. l. præal. ¶ Vltimò ibi: *honorauit*. No. ꝙ honor est recipere ordinẽ à romano põtifice. ¶ In gl. j. ibi: *sedeant in meliori loco*. No. bene gl. quòd magis honorandi sunt ꝑlati exẽpti, quã non exẽpti: quia ex quo papa voluit eos honorare, conferendo eis exẽptionẽ, nõ debẽt subditi dedignari eos inter cæteros honorare. & videt̃ cõcordare text. in. c. vt apostolicæ. de priuile. lib. vj. dicitur ꝙ abbates exẽpti pretiosiori mitra vti pñt quã nõ exẽpti, cũ sint in synodo. Sed dubito vtrũ gl. intellexerit vt exẽptus præferatur non exẽpto primò promoto: sed videt̃ gl. ex ꝓcedentibus sentire ꝙ sic. qđ tñ non admitterẽ: quia iura loquunt̃ indistinctè, vt cæteris paribus deferat̃ ordinatori. xvij. dis. in fi. tene tñ menti gl. ¶ † Et in fi. glo. cõcludit: ergo gl. vt ordinat⁹ à papa non possit ab inferiori deponi: recitat tñ alios tenere contrariũ. & hanc cõtrariã opi. sequit̃ gl. j. q. j. filium. Primam verò sequuntur cõiter doc. hîc. & in. c. cũ in distribuendis. de tẽpo. ordi. vbi plus dicit Inn. ꝙ etiã perpetuò suspendi nõ pñt ab illo ordine per inferiorem. Io. an. dicit ꝙ hęc op. procedit in ordine: alia in beneficio. & fortè sentit ꝙ recipiens beneficiũ à papa põt illo priuari propter crimẽ supueniens. quod tenet gl. etiã in cõfirmato à papa in. c. j. de confir. vti. vel inuti. Et no. hanc gl. sed in ordine videtur velle Io. an. vt non possit deponi ab inferiore. nã si non põt ordinari per inferiorem sine licẽtia papæ: vt in. d. c. cũ in distribuẽdis. fortius nec deponi. Aduerte licet hæc opi. sit æquior, & seruanda esset ꝑpter reuerentiã romani pontificis: alia tñ videt̃ verior. quia ex quo nõ eximit̃ ab obedientia episcopi: ergo ex delicto superueniente põt priuari illo ordine. nã crimẽ priuat quẽ priuilegio. xj. q. iij. in. c. priuilegiũ. & in aut. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. Nec obstat, ꝙ non põt eũ ordinare sine licẽtia papæ: quia ibi nõ concurrit cã criminis, sicut in casu nostro. Itẽ priuilegium est strictè interpretãdũ quod cedit in præiudicium aliorũ: vt in. c. ex parte. de deci. igitur interpretatio fieri debet vt ille possit deponi Sed dubitatur quid si de licentia papæ recipit ordinem ab inferiore? sentit hîc Host. ꝙ priuatus est primo priuilegio. nã videtur ille renuntiasse recipiendo ordinem ab inferiore. argu. c. cũ renuntiatur. xxxij. q. j. quod no. ¶ Vltimò no. si. gl. pro intellectu. c. præsul[b]. ij. q. iiij. vbi dicit̃ inter cætera ꝙ subdiaconus romanæ ecclesiæ non põt cõuinci nisi per. vij. testes. nam intelligit gl. illum tex. procedere in omnibus subdiaconis ordinatis à papa. sed Phili. dicit illud. c. fuisse tẽporale & hodie non procedere. & not. hoc dictum. habet enim & illud. c. alios intellectus, de quibus dic vt ibi. Certũ est eñ ꝙ papa põt conuinci per duos testes: vt no. gl. in. d. c. præsul. vnde aliqui intelligunt illũ tex. cũ testes non sunt vndiq; idonei. alij, qđ ꝓcedebat olĩ qñ clericis romanæ ecclesiæ ponebantur multæ insidiæ: vnde de facili accusabantur & testes indigni producebantur. hodie verò cùm cessat ista ratio, debent cõi aliorum iure censeri, arg. in. c. recolentes. de statu regu.

SEB. SAPIA.
a ¶ Alios subditos. Vide Andr. sicu. in. c. quod clericis col. pe. de foro cõpeten.

SEB. SAPIA.
b ¶ C. prę sul. De intellectu illius. c. ꝑsul. vide Anto. de but. in. c. licet. vbi ẽt Abba. j. de test. Roma. in aut̃. similiter. in. xxxviij. priuilegio. ver. tertiò principaliter. C. ad. l. fal. & in singu. ccij. incip. Itẽ ad idem quæro.

c ¶ Non citati. Ad de latè Aret. consi. clxiij.

ZACHARIAS.
d ¶ Nam contra ꝑsentem. Adde Feli. in. c. j. colũ. vij. post mediũ. versi. no. etiã ꝙ pręsens. j. de iudi. & ꝑ Lanfran. in. c. quoniã cõtra. §. statuim⁹. ver. citationes. nu. j. & ibi in apo. Bened. vadi. in ver. citari. j. de proba.

e ¶ Differentiam esse. No. de rebel. vide in. c. sanè. el ij. de offic. delega. And. Barba.

SVMMARIVM.

1 *Citatio non potest tolli per principem.*
2 *Citari non debet præsens.*
Pro citato habetur ille qui se occultat, vt non possit citari.
3 *Rebellis, & inobediens differunt.*
4 *Possessio non est auferenda alicui sine causæ cognitione.*
5 *Restitutus à principe non recuperat bona alienata.*
6 *Libellus quo petitur vt aliquis inducatur ad subiectionem alterius, quomodo formabitur?*
7 *Sententia lata contra subiectum, an præiudicet domino?*

CAP. VIII.

INter quatuor. Quando de obedientia vel subiectione agit̃, nihil attentari debet in præiudicium rei, vel possessoris nõ citati[c]. Primò ponit decisum exordiũ. Secundò duplex petitio, quæ reijcit̃ ibi: *petitionẽ*. Tertiò protestatur. ibi: *iustitiã*. Secunda pars subdiuiditur. nã primò ponit vnã petitionẽ. secundò aliã ibi: *super*. ¶ Et pone sic casum. Ista quæ petebãtur per istũ patriachã fuerant olim subiectã ecclesiæ Cõstãtinopolitanæ. sed cùm ista ecclesia laberetur in hæresim, seu schisma: subtraxerunt se ab obedientia patriarchę, & adhęserunt romanæ ecclesiæ: demũ capta ciuitate constantinopolitana per fideles populos & patriarcha ibidẽ constituto per romanã ecclesiã, petijt idẽ patriacha illas ecclesias cõpelli ad obediẽdũ sibi. Papa aũt petitionẽ ipsi⁹ duplici ratione non duxit admittẽdã. primò quia ipsi nõ obediebãt patriarchæ antè, quã ciuitas constantinopolitana caperet̃. & sic ecclesia Cõstantinopolitana nõ erat in possessione subiectiõis. secunda rõ: qa in præiudiciũ illorum qbus illæ ecclesiæ obediebant cũ nõ fuissent citati vel conuicti nõ debebat aliqd attentari. nã patriarcha petebat etra iudiciũ illas ecclesias subijci: & hoc quo ad primã petitionẽ. respectu verò secundæ petitionis litera est in se clara. ¶ No. j. ꝙ licet prælatus cum toto populo ciuitatis labat̃ in hæresim seu schisma, nõ per hoc perdit ecclesia honorẽ suũ, seu subiectionẽ quã habet in alijs ecclesijs quo ad proprietatẽ, secundũ Inno. sed quo ad possessionẽ sunt opi. vt j. dicã & colligit̃ hîc no. nã si ista ecclesia Cõstantinopolitana perdidisset subiectionem quã habebat in ecclesijs, non potuisset nunc Patriarcha petere illã subiectionem, & Papa vnico verbo sibi rñdisset ꝙ propter delictum suũ perdidit illam subiectionẽ. & de hoc aliquid
1 j. & facit. c. quia diligẽtia. š. de elect. ¶ † Secũdò no. quòd etiam princeps non debet procedere contra absentẽ nõ citatũ. quod indubiè procedit in ordinata iustitia & potentia: vt in. c. j. de caus. pos. & proprie. & ij. q. j. c. nos in quẽquã. & in. l. meminerint. C. vnde vi. An autem de absoluta ptãte possit procedere sine citatione cõtra absentem: puto ꝙ in his quæ sunt in potestate ipsius principis, hoc potest. secus autẽ in his in quibus princeps nõ habet plenã dispositionẽ: quia tollere citationẽ, est tollere defensionẽ, quæ est de iure naturali, cõtra quã princeps venire non potest. hæc probari videntur in cle. pastoralis. de re iudi. facit quod no. Bar. in. l. cũ mulier. ff. sol. matri.
2 ¶ † Tertiò no. ꝙ quis potest esse conuictus, aut contumax sine citatione. & hoc potest contingere, si pręsens sine citatione fuisset conuictus. nam contra ꝑsentem[d] nõ requiritur citatio: quia citatio solũ fit vt quis sit pręsens. vt no. Io. An. in. c. fi. de ele. li. vj. & Bal. in authẽt. si oẽs. C. si mi. se ab hæ. abst. contumax autem potest esse sine citatione, si occultat se vt citari non possit. vt in. c. quoniam frequenter. j. rñ. j. vt lit. non contest. ¶ Item no. ꝙ non debet tractari & diffiniri causa super subiectione in pręiudiciũ exemptorũ nõ vocatorũ. ¶ † Vltimò no. ibi: *inobe*
3 *diens & rebellis*. differentiã esse[e] inter inobedientes & rebelles: & sic facit ad statuta disponentia cõtra rebelles, vt non procedant contra inobedientes tantũ: cũ ista sint diuersa, vt hîc. Potes etiam ex tex. colligere, ꝙ si ecclesia labitur in hæresim seu schisma, potest princeps iuridicè ex hac cã eximere subiectos à sua obediẽtia: & pari rõne videt̃ idẽ dicendũ, si ciuitas efficit̃ rebellis prĩcipi, vt princeps possit eximere castra ab obediẽtia ciuitatis, q̃ nõ recuperabit: licet posteà redeat ad obediẽtiã ciuitatis. Op. cõtra tex. & cõtrapdicta: videt̃ eñ ꝙ nec ꝑprietatẽ nec possessionẽ debuit ecclesia ꝑdere, licet ꝑlat⁹ & populus laberent̃ in hæresim seu schisma: qa delictũ prælati nõ debet no-

bet nocere ecclesię.xvj.q.vj.c.si epm.& in regula delictū psonę.de re.iur.li.vj.¶ †Itē sine causæ cognitione nō est alicui auferēda sua possessio.vt in.l.fi.C.si p vim vel alio mō.& in.c.j.de cau.pos.& proprie.So.quidā,vt refert Instant in contrario:dicentes quòd licet prælatus & populus labātur in hæresim,ecclesia tn̄ nō perdit iura sua, nec quo ad proprietatē nec quo ad possessionē. Ad istū text. nō r̄ndent,sed posset r̄nderi quòd hic non dicit̄ cōtrariū sed solùm dicit̄ quòd non debuit aliqd attentari in p̄reiudiciū absentium nō vocatorū.Inn.tamē videt̄ sentire qd̄ s̄.dixi vt possessionē perdat,& nō proprietatē.& idē sequtur hîc do. Ant.dicens quòd cū tota ecclesia delinquit, pcedit prima opi.vt no.in.c.ij.de or.cog.si aūt solus prælatus deliquit,procedit secūda opi.& illa regula,delictū. Ego dubito circa prædicta & credo q̄ eoipso q̄ tota ecclesia labitur in hæresim,perdit in effectu pprietatem,& possessionē eorū quæ prius habebat:quia non est licitum hæreticis aliquid possidere.vt in.c.si vos.xxiij.q.v.no.gl. in.c.quo iure.viij.dist.sed si ecclesia redit postmodū ad fidē,& restituitur p principē,tunc recuperat oīa non possessa ab alijs.Possessa verò & alienata nō recuperat ipso facto,sed oportet q̄ illa petātur in iudicio.& si sint legitimè alienata,puta qa princeps alteri subiecit illa tūc illa nō recuperabit:qa restitutio in integrū nō trahit̄ retro in præiudiciū eorū qb⁹ legitimè facta fuit alienatio.¶ †Et faciunt ad hæc quæ no.per Bar.& alios in.l.fin.C.de sen. pas.vbi quærit̄ quid si bona alicuius sint publicata,& partē bonorū princeps alienauit:demum criminosum restituit ad oīa sua iura:nunquid debeat iste recuperare prius legitimè alienata in aliū?& cōclusio cōis est [a] q̄ nō.[b] Ita dicēdum puto in proposito.nec debet obuiare fauor ecclesiæ.nā videmus in simili,q̄ si ciues interficiūt epm,[c] priuatur ciuitas & ecclesia dignitate epali.vt in.c.ita nos.xxv. q.ij.fortius ergo hoc dicendū,cū ecclesia cū toto populo labitur in hæresim,vt perdat oīa iura sua,nec recuperet nisi prius restitutione facta.& vide ad materiā qd̄ nota. in.d.c.quia diligētia.Nec habet locū hîc ius postliminij: qa istud procedit cū qs capit̄ ab hostibus.vt.ff.de cap.per totū.secus aūt cū quis sponte efficit̄ hostis & hæreticus. quia licet redeat postmodum ad fidē,non recuperat bona sua nisi postmodū restituatur.vt legitur & no.in.c.displicet.&.c.ipsa pietas.xxiij.q.iiij.& facit ad p̄dicta.l.iubemus.cum sua materia.C.de sa.san.ecc.Sed cogitaui meli⁹ posse dici,vt prædicta procedāt in priuato cuius bona & iura ipso facto pter hæresim cōfiscātur:vt in.c.vergētis j.de hære.&.c.cū secundū leges.eo.tit.lib.vj.nec illa postmodū recuperat p reuersionē,nisi restituat̄ in integrum. vt no.in dictis iuribus.& in.c.pe.e.ti.sed in ecclesia videt̄ speciale.& est ratio:qa ecclesia nō cōmittit hæresim,sed sed psonę particulares:nec illud delictū cōmittūt noīe ecclesiæ,sed noīe pprio.Itē dominiū & possessio rerū eccl. nō residet penes prælatū,sed penes ipsam ecclesiā particularē,aut vniuersalē vt in.c.cū ex eo.de elec.li.vj.vbi appellāt ipsa bona patrimonium Iesu christi.ad idē gl.in.c. cā carpē.de ver.signi.& Inn.in.c.cū sup.de cau.pos.& pprie.& in.c.ī literis.de resti.spo.& p hac cōclusiōe allego tex.apertū in.c.quia diligētia.in fi.palle.s̄.de ele.vbi apertissimè reseruant̄ iura ecclesiæ q̄ incidit in chisma seu hæresim.& hoc quo ad ius pprietatis,sed quo ad possessionē puto q̄ possessor ipsam pdat:qa nō debēt subditi obedire p̄lato hæretico vel schismatico vt in iurib⁹ superius alle.sed postquā ecclesia reuertit̄ ad vnitatē possessionem recuperat ipso facto,si non fuit in alium trāslata vt pbatur in.d.c.qa diligentia.in fi.sed si est in aliū trāslata , op⁹ est iudicio.vt hîc.¶ †In gl.in ver.citari.ibi: *& nota quòd ille qui est in possessione obedientiæ.&c.* solet eīn multū allegari:vult eīn q̄ si volo agere cōtra subditum vt mihi obediat,nō debeo dirigere libellū contra eū,sed cōtra illū q possidet in eo obediētiā & subiectionē.& p hoc tex.hîc.

Sed in cōtrariū vr̄ tex.in.c.cū inter.de re iudic.& in.c.suborta.eo.ti.vbi actū & sententiatū fuit contra subiectos. ideò Inn.hîc latius psequit̄ hāc materiā.tractat ēt in.c.auditis.de præscri.& in.c.cū super.de re iud.¶ Sed cōclude breuiter quantū expedit ad materiā huius.c.q̄ aut iste subiectus contra quē volo agere alteri non obedit, & cōtra eum dirigā petitionē: & sic pōt intelligi.d.c.cū inter. facit quod no.in.c.cōquestus. de fo.cōp.[illegible] ut alterū cognoscit in superiorē,& tunc si volo petere alia iura quā ab alio possessa:puta obedit alicui vt Epo:& ego volo petere obediētiā archidiaconalē,vel aliā inferiorē.& idē dicendū vt nō agā cōtra superiorē sed cōtra subiectū:qa de p̄iudicio suo agit̄ & nō superioris.aut volo petere obedientiā ab alio possessam:& tunc sunt opi.sed Inn.quē sequuntur cōiter doc.maximè in.d.c.auditis.cōcludit q̄ possum agere contra subiectū quo ad hoc vt sn̄ia sibi tm̄ præiudicet.Possum etiam agere contra superiorē subiectionem possidētem:nā vtriusq̄ interest principaliter cām illā defendere:nā sicut interest dn̄i nō mutare subiectum,ita interest subiecti non mutare dn̄m,& subijci extraneo: cautū tn̄ est & consiliū vt oēs vocētur,vt sic sn̄ia præiudicet pariter oibus.qd̄ no.& sic possunt reduci ad cōcordiā iura quę vario modo in hoc loquunt̄.¶ †Sed dubiū est nūquid sn̄ia lata contra subiectum præiudicet domino[d] qui subiectionem possidebat:in quo dicēdum q̄ si dominus non fuit citatus,nec sciuit cām agi contra subiectum,in nullo sibi p̄reiudicat sn̄ia illa:vt probatur in.c.cū super.s̄ alle.sed tm̄ valet contra subiectum, vt amplius nō possit quātū in eo est reluctari contra eū qui habuit sn̄iam quo minus sibi obediat.& in hoc casu pōt intelligi iste tex.Nā Patriacha petebat vt de facto illæ ecclesiæ sibi obediāt. quod non poterat executioni mandare sine præiudicio illorum prælatorumquibus illæ ecclesiæ erant subiectæ: ideò papa noluit eum audire:secus si petijsset sn̄iari solū contra subiectos in eorū præiudicium:nā tūc fuisset auditus.Si verò dominus scit cām suam agi,& tacet,nunqd sibi præiudicetur in proprietate,vel in possessione?dic vt plenius not.in.d.c.cū super.vbi est propriè materia istius arti.& in.c.pe.eo.tit.Tractat etiā Inn.hîc quo iure petit̄ subiectio:an & quando in istis incorporalibus possit subiectus nominare dominum in iudicio, ita q̄ possit pcedi prout habetur in.c.quoniā.§.quòd si super rebus.vt lite non contest.vt in.l.ij.C.vbi in rē act.de quo videas hîc plenè per eū.& inter cætera dicit q̄ subiectus conuentus super obiectione quā alius possidet,in eum nō pōt nominare dominum in iudicio,ad hoc vt illo non veniente detur actori vera possessio,quia subiectus non habet facultatē trāsferendi possessionē subiectionis:imò peccat ille qui à subiecto alterius recipit obedientiā.xvj.q.iij.c.placuit.quod bene no.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus non potest aliquid statuere contra canones.*

CAP. IX.

QVod super his. Abbas & sacerdotes q̄ sunt diœcesani Epi,ad eius synodū venire,& sibi obedire compelli pn̄t per censurā ecclesiasticam. Primò ponit decisum exordiū.Secundò dictū cū inclusa limitatiōe.& dictū est ibi, *Abbates.* limitatio ibi: *dūmodo.* ¶ Casus literalis. Abb.quidā qn̄ vocabātur ad synodū à diœcesano,dicebāt q̄ Abbates nō tenent̄ ire ad synodū q̄siuit eps à papa quid iuris esset?R̄ndet q̄ Abbates & sacerdotes subiecti sunt Epo lege diœcesana,& si ad synodū venire cōtemnūt,p cēsurā ecclesiasticā ad synodū venire cogātur,obediētiā suo Epo exhibētes,dummō nihil iniquū statuat̄ in ipsa.¶ No.j.q̄ sacerdotes diœcesis tenētur ire ad synodū epalē.,& intelligit Io.an.de sacerdotib⁹ habētibus curā:quia non habentes curā nō subijciūtur legi diœcesanæ cū non habeant ecclesias,quarū ratione te

SEB. SAPIA.

[a] ¶ Cōis est. Et ita cōcludunt cōiter doc.in.l.gallus.§.& qd si tm̄.ff.de libe.& posthu. tenentes q̄ facta restitutione nō veniūt alienata per principē.De quo etiā per Gemi.& alios in.c. quāuis. de rescri.in.vj.& per Feli.in.c.quæ in ecclesiarū. col. ix.de constitutio. & Car.Alex.in ti. hic incipit lex cō ra. deinde īcipiūt cōsuetudines regni.in pri.col.iiij. & Andreā siculū in.c.q̄ trāslatione col.xix.s̄.de offic. dele.p Deci.post alios.in.c.sup eo. ñ.s̄.de off. delega. vbi tāgit an istud procedat si restitutio fuerit plenaria.

[b] ¶ Quòd non Adde late in consilijs Abbatis,consi.vl.

[c] ¶ Epm. Adde intelligendū de epo propriæ ciuitatis, nō de aliena vt latè in facto consuluit Are.consi.allleg.clxiiij.

[d] ¶ Domino. Adde eundem consi. lxxxix.

neant ad cathedraticū, & ad quartā decimarū & fi. vt in c. cōquerente. s̄. de offi. or. & p hoc videt sentire Io. an. ꝙ nō habētes curā nō tenent ire ad synodū epalē: hoc dictū mihi placet, si in synodo esset agitandū aliqd cōcernēs aīarū curā, vel ecclesiarū statū secus puto si vellet procedere ad reformationē morū, vel ad aliquid statuendū concernens totū clerū: nā tunc oēs clerici ciuitatis & diœcesis tenent ire, ita tn̄ ꝙ ecclesijs non subtrahat diuinū officiū: p hoc. c. fi. xviij. dist. vbi probat ꝙ etiā laicos pōt Ep̄s ex cā ad synodū vocare. & sic pōt intelligi Inn. in. c. graue. de p̄bn̄. vbi dicit ꝙ cūctus clerus diœcesis & ciuitatis debet venire ad synodum epalē. ¶ † Secūdò no. ibi: *aliquid statuendū &c.* ꝙ Ep̄s nō pōt aliqd statuere contra canones etiam in synodo: & ad hoc quotidie allegatur iste tex. facit. c. institutionis. xxv. q. ij. vide plenè per Io. an. in. c. fi. de offic. archipresby. & in. c. vlt. de appel. li. vj. & per Fede. consil. xvij. secus in laicis: nā ipsi possunt statuere cōtra leges imperatoris. de quo dicendum vt leg. & no. in. l. oēs populi. ff. de iusti. & iure. ¶ Tertiò no. ꝙ sicut p̄nt subditi cōpelli venire ad synodū epalē, & sic & epi cōpelli possunt vt veniant ad conciliū prouinciale. xvij. dist. p totū. & idem dicendū de cōcilio generali vt facit papa ex vniuerso imò qlibet Ep̄s iurat in consecratione sua ire ad conciliū personaliter, nisi fuerit impedit⁹ canonico impedimento. vt in. c. ego. N. de iureiur. ¶ In gl. j. in fi. No. gl. & eā videt sequi Inn. dicens ꝙ si Abbates habent populū, intelligo subiectū Ep̄o, tenētur ire ad synodū: & ad oīa alia obligant quæ sunt de lege diœcesana, quēadmodū & aliæ ecclesiæ seculares. vnde secundū eū tenentur hr̄e in monasterio cathedrā, vbi Ep̄s posit p libito prædicare populo. Itē tenentur ad q̄rtā decimarū, & funeraliū put alij curati. vt plenius dixi in. c. dilectus. de offi. ord. Hug. tamē dixit ꝙ etiam si nō habent populū, tenentur ire ad synodū, cùm astringātur cōstitutionibus synodalibus: vt hîc in fine. & xviij. di. c. fi. Ho. dicit ꝙ synod⁹ est mixti iuris nā respectu conuocationis est de lege diœcesana: & ideò Abbates nō possunt cōpelli venire, nisi subsit cā rōnabilis: vt in. c. ep̄s alleg. in gl. sed respectu eorū q̄ statuūtur in synodo, nō est de lege diœcesana, sed de lege iurisdictionis, quia ad iurisdictionē ptinet statuere, & statutis obedire. Sed si Abbates sunt exēpti, nō tenent ire ad synodū, nisi habeant capellas habētes populū: nā tūc rōne capellarū tenētur venire vt in. c. ex ore. de priuile. Abbas limitat hoc dictū. qn̄ Abbas exēptus p se exercet curā capellarū: si aūt p capellanos tunc satis est ꝙ ipsi capellani vadāt. & hoc cōius & verius secundū prædicta. Limita tex. in. c. nimis. de exces. præla. vbi dicitur ꝙ religiosi nō tenētur ire ad synodū epalem. debet eñ intelligi aut de exēptis, aut quādo cōgregat ex facili cā: vel intelligatur in ipsis religiosis inferioribus: secus in eorū prælatis: qa tunc debet fieri distinctio de qua s̄. & prædicta no. ¶ Vltimò op. contra tex. in eo quod dicitur ꝙ isti tenētur venire ad synodum, nisi Ep̄s velit aliquid statuere cōtra canones. nā hoc videtur sine effectu, cū nō possunt subditi diuinare quid velit Ep̄s in synodo statuere: & sic limitatio quæ hîc ponitur nunquā habebit effectum. Sol. secundū Inn. pōt eñ tex. intelligi cū Ep̄s in citatione expresit cām non licitā. Idē si non expressisset sed notoriè constabat ꝙ ep̄s cōgregabat synodum vt aliquid disponeret cōtra canones. Et no. bene hoc dictū: qa non tenentur subditi obedire prælato, seu ire ad synodū qn̄ notorium est quòd ob cām iniustā fit congregatio: simile no. Inn. in. c. ij. de dila. vbi dicit ꝙ si in citatiōe exprimitur cā iniusta, vel de iniustitia notoriè cōstat, non tenetur citatus cōparere, quod nota. vide etiā Inn. in. c. inqsitioni. de senten. excōmu. vbi dicit quòd nō tenetur quis obedire[a] etiā papæ, quando mādatum suū est cōtra Deū, vel timetur scandalum futurum: vel tertiò supple ad literam ibi: *ad synodum illam venire, & statutis obedire.* & tunc rectè subijcitur quòd potest eos excōicare, nisi aliquid statuerit contra canones. & quælibet expositio est bona.

SEB. SAPIA.
a ¶ Obedire. Vide Fel. in. c. si qn̄. co. xij. de rescrip. vbi dicit nō esse papę obediendum, vbi imminet peccatū. qđ etiam voluit Abba. in. c. cū teneamur. de præben.

SVMMARIVM.

1 *Scripturis prælatorum creditur, quando agitur de modico præiudicio. 3.*
2 *Crimen an possit probari per instrumentum?*
3 *Literæ prælatorum, an & quando probent?*
4 *Periurus nunqàm amplius admittitur ad iurādum, nisi in sui præiudicium.*

CAP. X.

CVm in ecclesiis. Canonici regulares inobedientes priori suo, per ipsum excōicari possunt: & si fuerint incorrigibiles, de fratrum cōsortio expelli debēt. Primò narrat factū. Secundò dat iudices. ibi *ideòque.* primò facit tria. nā primò ponitur papæ mādatū. secūdò rebellio quatuor canonicorū, & ipsorum excōicatio ibi: *cunq;.* tertiò ipsorū absolutio & præceptum eis factū ibi: *cum igitur.* ¶ Casus literalis. Significatum fuit domino papæ: quòd canonici ecclesiarū sanctorū Victoris & Ioannis in monte, inobedientes erant suo priori, & in alijs quàplurimum excedebant: papa volens intendere circa reformationē eorum, mādauit canonicis vniuersis, vt priori suo in his quæ ad Deum pertinent obedirent. literis domini papæ receptis, omnes responderunt ꝙ parati erant in oībus obedire, exceptis quatuor qui contra priorem se in superbiam erexerunt, quāuis de inobedientia præstanda priori præstitissent iuramētum: & cum non possent ad obedientiam reuocari, dictus prior excōicauit eos, tandem petierunt absolui ab ipso priore: & ipse præceperat eisdē vt iurarēt parere mādatis ipsius, quod ipsi facere noluerunt: vnde noluit eos absoluere, postmodùm isti quatuor ad sedē apost. accesserunt: & cùm constitisset papæ de ipsorum cōtumacia per literas multorum prælatorum, recepto ab eis iuramento secundum formā ecclesiæ ipsos fecit absolui, præcipiens eisdē sub iuramēti debito vt ad claustrū redirēt, & suo priori humiliter obedirent: sup negotio isto scribit Papa duob⁹ Abbatib⁹, mandās eisdē quatenus cōpellant præfatos canonicos redire ad obedientiam sui prioris: & ne de sua malitia valeant gloriari, compellāt eosdem vt præstent eidem priori iuramentū quòd de parendo mādatis prioris pro sua absolutione superbè negauerant, si videāt expedire. quòd si facere noluerint, de monasterio expellant Ber. ¶ No. j. ibi: *in his quæ ad Deū pertinent.* ꝙ subditi etiā regulares non tenentur obedire eorum prælato, nisi in his quæ ad Deū pertinent: si ergo præceptū esset contra Deum, vel excederet limites officij sui, non tenētur sibi obedire: de quo vide quod no. Inn. in. c. ad aures. de tempo. ordi. facit. xj. q. iij. c. qui resistit. & c. Iulianus. ¶ Secūdò no. quòd prior regularis habet correctionem & iurisdictionē in canonicos suos regulares, & potest eos excommunicare exigente contumacia: & tene mēti istum tex. ex quo potes colligere quòd prælatus citra Episcopū habet potestatem excommunicādi subditos. facit quod dixi in. c. cū ab ecclesiarum. s̄. de offi. or. & in. c. sicut. j. de simo. ¶ Tertiò potes colligere, ꝙ vbi monasteriū regit per priorem, est ibi prior in exercenda iurisdictione loco Abbatis. ad hoc capitu. final. de statu. regulari. ¶ Item not. iuncta gloss. prima, quòd etiam regulares possunt compelli ad promittendum obedientiam eorum prælato per iuramentum, si prius se reddiderunt suspectos, vel contumaces in obedientia præstanda. & per hūc text. doct. idem voluerunt debere obseruari in clericis secularibus curam non habentibus, vt si aliquando restiterunt obedire suo prælato, possint compelli ad iurandū obedientiam, vt dixi post eos. s̄. eo. legebatur. ¶ † Item no. ꝙ scriptis

a ZACHARIAS.¶ Scriptis plator͞u creditur. Extraiudicialiter no.Inn.in c.post cessionē.& ibi p Ist͞u.j.de proba.Bal.in.l.cā quā col.iiij.C.de fidei.co.& Spe.in ti.de proba.§.iij.ver.x.& seq.in iudicio verò in his q̄ cōcernūt eor͞u officiū.vt per Ro.deci.xxij.inci.fuit dubitatū in no.posui in apostil.ad Ist͞u in.c.in præsentia.nu.5.in ver.prælatorum.s̄.de renun.

cit q̄ est infamis si violat iuramēt͞u licitū.aliàs secund͞u distinctionē legista rum tenet̄ crimine stellionatus de quo etiā vide gl.in.c.quicunq̄.vj.q.j.vbi ponit̄ an iurament͞u cōtractus infamet sicut iuramēt͞u iudicij,& adde q̄ piurus in vna cā non pōt esse testis ī alia,ēt inter diuersas psonas.& sufficit q̄ sit cōuictus de periurio in illa prima cā,ēt si nō sit cōdēnatus.de quo ēt

SEB.SAPIA.

b ¶ Per instrumentū.vide Cy.in.l.sciant.C.de probati. Bart.in.l.in senatusconsult͞u.ff.ad turpi.Bal.in.l.neque natales.colū.iij.versi.& si dicat̄ C.de probatio.& in.l.cōtra negantē.in fi.C.ad.l.aql.& in l.fi.§.cū igit̄ ver.vlterius quęro C.de iure delib.& latissimè per Fel. hic.

c ¶ Probari crimē. Adde Old.consi.cxciij.

SEB.SAPIA.

d ¶ Semiplenā ꝓbationē. Vide Spec. in ti.de ꝓbatio.§.fi.ver.x.& in ti.de deleg.§.superest.versi.credit̄ quoq̄ sigillo.& Rotā de xxij.in nouis.& do.Ant.in.c.ij.de fi.instru.

e ¶ Literis authēticis.Adde Old.cōsili.clxxxiiij.

f ¶ In testē. Adde Alex.cōs.lxxxv.iij.lib.

ZACHARIAS.

¶ Adde Bal.in.l.iij.C.si minor se ma.dixe,& rō est qa periurus est in famis.secund͞u abba. anti.in.c.querelā.j.de iureiu.lā frā.plenè in.c.qm̄ cōtra falsam.§.statuimus.ver.testiū depositiones ver. subsequenter.j.de proba.& Card.in cle.j.§.j.de iureiu. legistæ tn̄ hoc nō admittūt indistinctè.s.q̄ sit infamis de quo p Bart.& doc.in.l.si qs maior.C.de trās.Bal. in.l.j.de fideicō. liber.& in auc.scenicas non sol͞u.& ibi per Ange.colla.v.

Anto.francis.

¶ Circa hoc an piurus sit infamis vltra hīc alleg.vide Bar.& Ang.in.l. Lucius.ff.de infa.& in.l.ij.C.de re.cre.& in auc.si testis.in vlti.col.C.de testi.& vide.d. Car.in cle.j.in.§.j. de iureiur.vbi di

a scriptis ꝓlatorum creditur[a] cū agitur de modico præiudicio.¶ Vltimò not.q̄ si regulares non pn̄t constringi per censuram ecclesiasticā possunt expelli à consortio fratrum:intelligūt tamen doc.q̄ debent detrudi in carcerem. ita q̄ excludantur ab aliorum consortio:quia non stabunt cum alijs in dormitorio vel refectorio:non autem debent excludi à monasterio, aliàs daretur eis materia vagandi:& volens excludi à monasterio faceret se inobediētē,& sic daretur occasio mali:contra.c.quantò.ad fin. de diuor.& in.c.fi.de reg.de quo dic vt ibi no. ¶ In gl.j.in fi.dicit Phili.q̄ ibi loquitur tex.de non suspectis.Idē Hos.dicens quòd ibi ad obedientiā se vltroneos.i.voluntarios offerebant: vt.s̄.latius dixi.¶ † In gl.iij.ibi:*quod non est verum*.no.gl.videt̄ eīn quòd per instrumentum[b] non possit probari crimen[c] alicuius:sed de hac materia dic vt plenius disputat Ioannes and.super regula semel.de regulis iuris.lib.vj.Et concludit aliter:Aut enim ex tenore instrumenti patet crimen ita quòd directè non fuit confectum instrumentum super crimine,& pōt probari crimen per instrumentum.exēplum,canonici obligauerunt se adinuicē ꝑ instrumētum super cōiuratione quā faciebāt cōtra Epm̄.per hoc eīn instrumēt͞u satis probat̄ coniurationis crimē.¶ Itē pone exēplum si quis præstito iuramēto de veritate,respondit cōtraria ad positiōes:nā ipso facto ꝓbatur cōtrariū:vt in.c.cū in positionibus.de iureiur.lib.vj.& idē dicēd͞u in similibus aut agitur de ꝓtestatione directè fienda:& tunc aut instrument͞u fuit script͞u sine cōsensu illius qui dicitur criminosus,& non ꝓbat:quia aliàs de facili conuinceret̄ quis de crimine.nec notarius habet in hoc officium, nec testes scripti in instrumento dant illi fidem:qa non creditur testibus in præiudicium alterius nisi fuerint citati,& iurauerint in ꝓsentia partis:vt in.c.ij.de testi.Aut iste qui dicitur criminosus consensit in instrumento:& tunc probat quo ad pœnam cui potest iste se subijcere. ad hoc.c.cū dilectus.de elect.&.c.penul.de cri.fal. sed quo ad pœnam cui non potest se obligare, non creditur instrumentp:quia nemo est dominus mēbror͞u suorum.l.liber homo.ff.ad.l. aquil.& in.c.contingit.el.j.de sentē.excom.Et si diceremus cōtrarium,de facili daretur vt cupiēti mori mors geratur.quod non est fiend͞u. hinc est quòd si in causa criminali venit imponenda pœna corporalis,potest tertius appellare inuito reo condemnato:vt in.l.non tantùm ff.de app.not.gl.ij.q.vj.c.j.¶ † In eadem glos. ibi:*in præiudicium aliorum*.glo.loquitur nimis generaliter.nam non est verum quòd indistinctè credatur literis prælatorum in alterius præiudicium.Vnde de materia dicendum est vt no. plenè in.c.post cessionem.de probatio.& vide bonam glo.in.c.sicut.de senten excō.per Inno. in.c.in præsentia.de renuntia.vbi dixit q̄ literę prælatorum faciunt semiplenam probationē[d] quod not. Et pro hoc facit iste text.hīc enim fuit creditum istis literis,quia non agebat̄ criminaliter nec ad aliquā pœnam imponendam & sic videtur hic casus menti tenendus, quòd vbi agitur de modico præiudicio,creditur literis authēticis[e] prælatorum:ergo vbi agitur de magno præiudicio,faciunt aliqualem probationem.¶ † In gl.penul.in fi.No.bene istam gl.ex qua collige quòd semel periurus admittitur de nouo ad iurandum,quando iurament͞u tendit ad sui præiudicium:secus autem si tenderet ad sui releuationem,vel honorem,vel vt gereret officium aliquod:nam semel periurus nunquàm amplius admittitur in testem.[f] vt in c.testimonium.de testi.& hoc in effectu voluerunt etiam doct.hīc & tene menti istum text. in hoc iuncta gl.quia quotidie allegari solet ad hoc.¶ Sed opponi.aliter extra gl.nam ex quo isti canonici iurauerant ante absolutionem de parendo mandatis ecclesię:& papa vigore iuramenti mandauit vt redeuntes ad claustr͞u priori suo deuotè obedirent:ergo non debebāt cōpelli de nouo iurare priori.Et circa idem non est bis iurandum, ne secundum iuramentum sit sine necessitate.contra.c.& si christus.de iureiur.Solu. iuramentum mandatur præstari, ne isti possint gloriari de eorum contumacia & malitia.nam vt patet in antiqua, postquàm isti fuerunt excommunicati,petierunt absolutionem à priore:prior autem volebant eos absoluere,sed præstito iuramento:quod isti subire superbè recusarunt,& accesserunt ad papā, pro absolutione. Vel secundò dic q̄ ista iuramenta referuntur ad diuersa.nam in curia iurauerunt ratione absolutionis obtinendæ: tunc autem debent iurare priori de parendo mandatis ipsius.Et ex hoc iuncto princi.fin. no.quòd is qui iurauerat obedientiam,& venit contra iuramentum,potest de nouo compelli ad iurād͞u.nam secundum iuramentum etiam adijcit vinculum,quia in veritate toties quis incidit in periurium,quoties venit contra iuramētum.vnde nō de vno sed de pluribus periurijs puniri potest:vt probatur in.c.ad apostolicæ. de re iudi.li.vj.facit.c.venerabilē.de elect.

per Bal.in.l.si veteris.C.de fid.instr. in pe.q.& hr̄p do. Abb.in.c.ex parte.de testi.& in.c. j.de exces.præla. & vide Inno.in.c. cōstitutus.el.j.de testi.vbi dixit q̄ si iurament͞u ꝑstit͞u eēt temerarium, veniēs contra tale iuramēt͞u non esset infamis,neq̄ vt infamis repelleretur à testificando. & eodē mō dicas si periurus eēt dispēsatus per papā vt per Spec.in ti. de teste.in.§.j.in ver.quærit̄.ad qđ vide text.i.c.cū.I. &.A.de re iud.nā ꝑdicta sunt vera, nisi peracta esset pnīa:quia tūc posset testificari secū dum Bar.in.l.imperialis.ī.§.j.C.de nup.tn̄ gl.in.c.fi. de iureiur.li.vj.tenet contrariū:sed vide Inn.in.c. testimoniū.de test. qui dicit q̄ periurus nō pōt esse testis de iure cano. nisi cōtra periurum.& vide gl.in l.lege iulia.ff.de testi.& per Sp.in ti. de teste.in.§.j.in versic.itē excipit̄ q̄ est infamis.& ī ver. Itē q̄ est per iurus & vide not. cōsi.c.xcj.& adde q̄ piur⁹ nō admittitur ad iurand͞u, stāte statuto q̄ qs admittatur ad iurand͞u.ita Bal.no. in auc.qui iurat. C.de bo.au.iu.po. & ēt adde q̄ piurus non pōt cōpelli ad iurād͞u in sui fauorem:sed bene pōt cōpelli in sui odiū.vt in.c.cū in ecclesijs,de maio. & obe.& vide ro. in singul.suis.in ver.licet periur⁹.

SVMMARIVM.

1 *Cardinales habent iurisdictionem episcopalem in titulis suis.*

2 *Sede vacante an succedat capitulum tam in inferiori ecclesia quàm cathedrali?*

3 *Sede vacante in quibus succedat capitulum?*

CAP. XI.

His quæ. Presbyteri & cleri capellarum subditarum titulo Cardinalatus debent Cardinali obedietiā,& reliqua de quib⁹ hīc.& vacante titulo succedit capitul͞u illius ecclesiæ,nisi pro bono pacis aliquid sit exceptū. duo sunt dicta.Secund͞u ibi:*quando*.¶ Casus literalis.Inter ecclesiam sancti Laurētij in damaso ex parte vna,& capellas sibi subiectas ex parte altera,quæstio vertebatur sup scrutinio & alijs articulis corā papa:ipse auditis quæ vtraq̄

pars corã ipso ꝓponere voluit, sententiãdo decreuit vt presbyteri & clerici earũdem cappellarum Cardinali qui tunc erat in ecclesia ipsa, & qui per tpa fuerit præstent manualẽ obediẽtiã & reuerentiã & ad ecclesiã ipsarũ pro scrutinio, baptismo, & capitulo, cõueniant têporibus consuetis: correctionẽ ipsius Cardinalis recipiãt, & sententias excõicatiõis, interdicti: vel suspensionis quas in eos & in eorum ecclesijs tulit, inuiolabiliter obseruent: cũ verò ecclesia illa Cardinali vacabit capellani & clerici supradicti capitulo ipsius ecclesiæ exhibeant oĩa supradicta, excepto quod dictum est de correctione, excõicatione, ac suspensiõe ipsorum q̃ dominus papa ꝓ bono pacis reseruauit. Ber.

¶ Nota primò, ꝙ Cardinales promouẽtur ad titulos certarũ ecclesiarũ, & per illos titulos denominantur: vt in. c. coram. & quod ibi not. de electi. & ita clerici olim dicebanť promoueri ad titulũ certarũ ecclesiarum. Et de multiplici significato huius verbi tituli: vide plenè glo. in c. dudum. * la. ij. §. suggessit. * de elect. in verbo vnam intitulatã. ¶ 1 † Secundò not. & tene menti, ꝙ Cardinales habent in titulo suo & in ecclesijs subiectis titulo iurisdictionẽ episcopalem[a] vnde habent correctionem & potestatem fulminãdi censurã ecclesiasticã, & cætera, q̃ sunt iurisdictionis epalis. & nõ habes alibi istũ text. & ita dicit Ioan. mona. in. c. vnico. de maior. & obe. lib. vj. papã sibi respondisse. & hoc dictũ sequuntur hic cõiter Doc. qđ bene no. ¶ No. iij. ꝙ clerici capellarũ subiectarũ alicui prælato, sunt subiecti illi prelato ratione ecclesiarũ. vnde ab eo possunt excõicari, & corrigi. vt hîc Et intelligo qñ capellæ sunt subiectæ pleno iure. ex quo infertur ꝙ si Abbas habet ecclesiam pleno iure subiectam, consequiť per cõsequẽs iurisdictionem in clericos institutos in illa. vnde sicut ecclesia exẽpta clerici per consequẽtiã recipiũt exẽptionẽ: vt in. c. per exemptionem. de priui. lib. vj. ita qñ ecclesia esset subiecta, clerici subessent subiectioni. qđ not. ¶ Itẽ not. ꝙ non Eps, habens tñ iura episcopalia, põt à clericis sibi subiectis exigere manualẽ obedientiã reuerentiam, & honorificentiam. Et no. ꝙ subdit⁹ tenetur exhibere prælato suo nõ solũ obedientiam, sed etiam reuerentiam, & honorificentiã. Et not. differentiã inter hæc. nã obediẽtia consistit in executione mandatorũ. Reuerẽtia est secundũ quosdam, honor exhibitus sine verbis: vt puta inclinando. honorificentia, est honor cũ verbis: vel fortè ista duo capiuntur pro eodem, & causa maioris expressionis accumulantur. ¶ No. ibi: *temporibus consuetis.* quòd subditi nõ debẽt honorari, venire ad cõgregationem seu capitulũ pro libito superioris, sed temporibus consuetis. ¶ 2 † Vltimò no. & tene menti quia nescio alibi ita expressum, ꝙ nedum in ecclesia cathedrali vacante ecclesia succedit capitulum: vt in. c. cùm olim. j. eo. sed etiam in ecclesia inferiori: vt patet hîc in titulo Cardinalatus. & hanc opi. sensit hîc glo. fi. q̃ dicit quòd si papa pro bono pacis nõ reseruasset sibi ista de quibus in fine, transissent in capitulum. & hoc profectò satis innuit ista litera: & videtuř placere Hosti. licet Inno. variet. & contrarium videať sibi plus placere, dicens ꝙ de iure ista quæ reseruantur hîc Cardinali, nõ transeunt in capitulum: sed Cardinalis, vel ali⁹ prælatus ista recipit non à capitulo sed à papa: vel ab alio confirmatore: & ideò prælato mortuo non debent transire in capitulũ: sed quia hîc allegabatur consuetudo ex parte capituli, papa volens diffinire illam litẽ reseruauit sibi illa tria. sed certè hoc iudicio meo est diuinare: & literam istã impropriare. & contrariũ sensit idẽ Inno. in. c. cũ dilectus. de consue. in princ. vbi dixit ꝙ mortuo Abbate administratio transit in capitulũ, idem sentit latius tamen distinguendo in. c. ad abolendã. de hære. vbi inter cætera dicit ꝙ mortuo prelato, eius potestas transit ad eũ à quo accepit ptãtẽ: & ideò concludo quòd vbi ptãs aliqua rõne prælaturæ cõpetit ꝓlato, ꝙ eo mortuo illa ptãs transit in capitulũ: exceptis his quæ nõ pñt explicari sede vacãte, vt alienatio bonorũ. & hãc op. videť sentire Io. de lig. post Lau. in cle. ne in agro. de sta. reg. vbi firmat & dicit hoc seruari de cõsuetudine, quòd mortuo Abbate iurisdictio trãsit in capitulũ. & idẽ dicendũ eadẽ rõne in alijs prælatis. nã ptãs est in ecclesia & dignitate, & prælatus & capitulũ faciũt vnũ corpus: vt in. c. ea noscit. de his quæ fi. à pla. meritò mortuo ꝓlato succedit capitulũ. qđ aũt in alijs vniuersitatibus secularibus, nunqđ mortuo Rege sine hærede succedat regnũ, vel mortuo rectore ciuitatis succedat ciuitas, vide qđ no. Inn. in. c. cũ accessissent. de cõst. & ibi dixi. & tene mẽti prædicta maximè istũ tex. qa hîc non solet declarari per do. & facit tex. in d. cle. ne in agro. §. Abbate. Et potes ex tex. colligere argu. bo. ꝓ arbitratoribus, vt pro bono pacis possint partis iustitiã lædere. sicut hic facit papa. & bene facit. c. nisi. de præben. notãt legistæ in. l. si de meis. §. recepisse. ff. de arbi. & in. l. societatem. §. arbitrorũ. ff. pro socio. Sed tex. multum notabilis est in. d. c. nisi. & vide quod ibi dixi. ¶ In glo. j. in fi. & in hoc distingue vt dictũ fuit. s̃. eo. c. legebať. ¶ 3 † In gl. fi. hæc gl. ponit regulã. & vnũ casum excipit. & concludit ꝙ capitulũ sede vacante succedit prælato ecclesiæ in his quæ sunt iurisdictionis & ordinis. Sed ea quæ sunt iurisdictiõis poterit exercere per se, & etiã per aliũ non Epm: sed ea quæ sunt ordinis epalis debet exercere per aliũ Epm, quẽ ad hos act⁹ inuitabit cũ cautelæ studio. i. cũ protestatione quòd per hoc nihil iuris illi epo acquiratur. Excipit gl. collationẽ beneficiorũ, quæ spectabant ad collationem prælati duntaxat. Demum glo. oppon. respectu absolutionis fiendæ per capitulum: & soluendo concludit capitulũ posse absoluere ab excommunicatione lata per prælatnm defunctum. ¶ Primò quo ad regulam aduerte. nam habet multas exceptiones. & est materia multùm dubitabilis: vt plenè no. per Ioann. And. in capitu. vnico. eod. titu. lib. vj. vbi ponit multos casus, in quibus probabiliter dubitatur an capitulum succedat vacante ecclesia.[b] & vide ibi. & dicam aliquid in materia in capitu. cùm olim. j. e. vbi matera melius cadit. Innoc. etiam dixit quosdam tenere, quòd ea quæ sunt consecratiouis non deuoluuntur ad capitulum, sed ad proximum superiorem, puta Archiepiscopum, vel Patriarcham. sed dictũ gl. veri⁹ est. ad hoc. c. iij. in. §. Episcopo. de tẽp. or. li. vj. vbi diciť ꝙ vacãte ecclesia põt capitulũ dare literas ad ordines recipiẽdos. ad idẽ facit. c. Suffraganeis. de ele. vbi patet ꝙ elect⁹ in Archiepiscopũ, & cõfirmatus põt per aliũ suos Suffraganeos facere consecrari: licet ꝑ se nondũ possit disponere, vt subditi sui ab alio ordinentur. & facit hoc ad ea q̃ dixi. in. c. dilectus. s̃. de offi. ordi. vbi gl. dicit quòd collatio ordinum & sacramentorum est de lege iurisdictionis. Respectu verò exceptionis quam ponit gl. dic vt habetur in capitul. vnico. ne sede vacante. libr. sexto. vbi approbatur hoc dictum gloss. institutio tamen & confirmatio deuoluitur ad capitulum: vt in capitul. cùm olim. j. eod. & in capitul. j. de insti. lib. sexto. ¶ Quo ad vltimum dictum gl. vide hodie tex. in. c. vnico. eo. ti. vj. vbi approbatur opi. glo. s. ꝙ sede vacan. potest capitulũ absoluere ab excommunicatione, cuius absolutio spectat ad prælatum. Et ꝑ illum tex. infertur ad notabilem. q. nunquid confessor seu pœnitẽtiarius deputatus per capitulum sede vacãte, possit absoluere in casibus reseruatis Episcopo: de quibus no. in. c. ij. de pœni. & re. libr. vj. Et concludendum est quòd sic. nam quemadmodum potest absoluere ab excõicatiõe, cuius absolutio est reseruata Episcopo: vt no. in. d. c. ij. ita & fortius potest absoluere in alijs casibus reseruatis Episcopo. & ita decidit Fed. cõsi. xj. aliàs. xix. qđ tenebis semper menti. & bene facit ratio quã ponit gl. in cle. j. de hær. quæ videtur concludere ꝙ in his quæ sunt necessitatis, capitulũ succedit: ne ex defectu superioris periculum possit generari &c.

a ¶ Iurisdictionem epalem. Adde Roma. consi. ccccxcviij.

SEB. SAPIA.

a ¶ Episcopalem. Vide Imo. in cle. ne romani. col. vj. ver. quartò quæro. vbi etiam Cardinali. in verculo. cæterum. colũ. iij. de elect. Gemi. in in. c. cleros. §. j. co. vj. xxj. dist. & in c. j. de maio. & ob. lib. vj.

b ¶ Vacante ecclesia. Adde videndũ Feder. consi. xj. & xvj. & . xxx . & ccxc.

SVMMARIVM.

1 *Fœmina non potest habere iurisdictionem nisi ratione dignitatis quam habet in comitatibus & regnis deficientibus masculis.*
2 *Abbatissa est capax iurisdictionis Episcopalis.*
3 *Abbatissa licet non possit excommunicare, potest tamen implorare officium iudicis vt excommunicet.*
4 *Religiosorum appellatione, an veniant clerici seculares?*
5 *Collatio beneficiorum potest competere Abbatissæ.*

CAP. XII.

Dilecta. Licet Abbatissa subditos excommunicare non possit, ipsi sibi obedire tenent. & prima pars ponit querelã. Secunda ibi: *quocirca*. dat iudices. ¶ Casus litera. Abbatissa Bubrigã. conquesta fuit domino Papæ ꝙ cũ ipsa canonicas suas & clericos suæ iurisdictioni subiectos suspenderet ab officio & beneficio exigentibus suis culpis: dicebant ꝙ cũ eos excõmunicare non posset, suspensionem eius non seruabant: & sic eorũ excessus impuniti remanebãt. Mandat Papa cuidam Abbati, quatenus dictas canonicas & clericos cõpellat per censurã ecclesiasticã, vt Abbatissæ præfatæ obedientiã & reuerentiã impendant, & eius mandata salubria obseruent. B.

1 ¶ † Not. j. ꝙ fœmina [a] potest ratione dignitatis quam habet iurisdictionem exercere: & sic virili officio fungi: vnde fœmina in eo ꝙ fœmina, nõ potest iurisdictionẽ exercere, nec virili officio fungi. vt leg. & not. in. c. dilecti. de arbi. xxxiij. q. v. in. c. mulierem. Tamen si de iure defertur sibi dignitas habens iurisdictionẽ annexã, potest iurisdictionem exercere. vt vides hîc in Abbatissa. Idem in ea cui defertur regnum deficientibus masculis, vel aliquis comitatus [b]: vt patet in. c. cùm deuotissimã. xij. q. ij. & in. c. significauit. ꝟ. de rescri. ¶ † Not. ij. ꝙ Abbatissa potest habere sub se clericos seculares, quod intellige de iure speciali: vt puta si habet capellas ex priuilegio, vel præscriptione pleno iure subiectas. nã tunc clerici illarum capellarum sibi subijciũtur: vt. ꝟ. c. proxi. & quod ibi dixi. Et ex hoc & ex tex. not. ꝙ Abbatissa est capax iurisdictionis spiritualis, & ꝙ iurisdictionẽ ipsam potest exercere in suas moniales.

3 ¶ † Itẽ no. ꝙ Abbatissa non põt excõmunicare sibi subiectos: põt tñ implorare officium superioris vt ipse excõmunicet sibi inobedientes. Et ex hoc & ex tex. not. ꝙ inferior habens iurisdictionem simplicẽ potest in casibus maioribus recurrere ad superiorem in loco, vt suã sñiam mandet executiõi, vel vt cõpellat subditos obedire. ad hoc. l. à diuo pio. ff. de re iudi. & facit. c. cũ ab ecclesiarũ. de offi. ordi. nam sicut Abbatissa hîc habuit recursum ad Papam, ita potuisset habere recursum ad Epm: & Eps tenetur sibi impẽdere auxiliũ: vt in. c. Abbates. xviij. q. ij. per quẽ text. puto ꝙ etiã posset inuocare auxiliũ bracchij secularis in exercenda iurisdictione sibi cõpetente. facit quod no. in. c. j. ꝟ de offi. ord. & in. c. administratores. & c. principes. xxiij. q. v.

4 ¶ † In gl. j. in fi. vbi dicitur ꝙ religiosi possunt condere testm̃: sed debet intelligi de religiosis largo modo, prout sunt isti canonici seculares: nã stricto modo illi dicũtur religiosi [c] qui promittũt tria substantialia cuiuslibet religionis approbatæ: vt obedientiã, castitatem, & paupertatem: vt in. c. cũ ad monasteriũ. in fi. de stat. re. Alij verò qui non promittunt oĩa ista tria, sed aliquod istorũ, nõ sunt propriè religiosi, nec dicunt habere regulam, sed potius quendã modũ viuendi, licet sit approbatus per Papam. ad quod vide no. gl. in cle. j. de relig. do. & in cle. pe. de sen. excõ. & quod dixi super ru. de reg. Istæ tñ canonicæ regulares de quibus tex. nõ sunt approbatæ ab ecclesia, sed tolerant. vt in. c. indẽnitatibus. § pe. de ele. li. vj. in fi. & debent visitari [d] per Episcopũ: vt habes in cle. attendẽtes. de sta. reg. ¶ Sed not. singulariter ex glo. iuncto tex. ꝙ superior istorũ qui nõ sunt ex toto religiosi, sed aliquid religionis promittunt, potest in subditos iurisdictionem exercere, & videtur innuere tex. ꝙ possit excommunicare, ex quo non datur incapacitas ratione personæ, vt in muliere. Intelligo tñ ꝙ iste modus viuendi non sit damnatus à iure: nam tunc cùm non possunt facere collegium approbatum: vt in. c. fi. de relig. do. non consequeretur superior iurisdictionem. Hæc tamen materia esset latius examinanda.

5 ¶ † In glo. ij Not. j. ex ista glo. ꝙ Abbatissa est capax collationis beneficiorũ: potest ergo habere ius conferendi & instituendi. ista eñ sunt iurisdictionis spiritualis, & non ordinis. ¶ Secundò no. ꝙ ea quæ dependent à potestate clauium nõ cadunt in mulierem etiam aliâs habẽtem iurisdictionẽ spiritualem: vnde Abbatissa non potest absoluere moniales à peccatis earũ vt in. c. noua. de pœ. & re. nec excõmunicare, vt hîc. Ex quo no. ꝙ non habens ordinem non potest excommunicare: licet sit persona religiosa. Ex quo infertur, ꝙ si esset aliquod collegium religiosorũ non habentium ordinẽ, non posset superior qui non habet ordinem, & excõmunicare subiectos. Idem dicit gl. in suspensione ab officio, & in potestate interdicendi ab ingressu ecclesiæ & diuinis officijs. & hanc opinionẽ sequuntur cõiter hîc doc. dicẽtes ꝙ licet Abbatissa possit suspendere à beneficio: subtrahere p̄bendas, & lato modo interdicere, & suspendere ab ordine: vt puta præcipiendo subiectis ne celebrent donec satisfecerint: tñ strictè & propriè interdicere vel suspẽdere ab ordine non põt ea. s. suspensione & interdictione quæ inducit irregularitetẽ in contrariũ facientibus. hoc probat ex eo: qa excõicatio, suspẽsio & interdictũ continent appellatione censuræ ecclesiasticæ: vt in. c. q̄rẽti. de ver. fig. & in multis alijs parificant à iure: vñ nullũ istorũ suspẽditur per appellationẽ sequentẽ, & quodlibet inducit irregularitatem in contra facientem: vt in. c. is qui. & in. c. is cui. de sen. excõ. libr. vj. Cui ergo interdicit ratione incapacitatis vnũ: videtur interdicta reliqua: cùm omnia dependeant ab ordine.

a SEB. SAPIA. ¶ Quòd fœmina. Quòd fœmina possit exercere iurisdictionalia, ponit Ang. in. l. cũ prætor. ff. de iudi. & in. l. eã quam. in rep. C. de fidei. & ibi attestatur vidisse reginã Ioannam exercuisse. quæ aũt officia vel dignitates possunt cadere in fœminam & quæ non, accuratissimè ponit Decius in. l. fœminæ. ff. de reg. iur.

b ¶ Comitatus. Adde qualiter in dignitatibus succedat Pet. de anch. consi. cccxlj.

ZACHARIAS. ¶ Adde Alex. de imo. consi. xiij. & seq. & ibi plenède hac materia. volu. iiij. & Bal. i. l. quoties. colũ. iiij. C. de suis & legiti.

Antoni. Francis. ¶ Ad hoc ꝙ dicit de dignitate quõ in illa succedat, & qualiter: & an dignitas transmittat ad hæredes. vide Bal. in. c. j. in. j. co. de feu. mar. in vsi. feu. vbi etiã ponit an dignitates possint vendi. & vide Bald. in aut. hoc amplius. C. de fideicom. vbi dicit ꝙ dignitas maxima non põt diuidi. & an propter delictũ patris filius pdat dignitatem. vide in. l. emãcipatũ. ff. de sena. & Bald. in. l. cũ in antiquioribus. in vij. colũ. C. de iure delib. Adde tñ ꝙ dignitas põt conferri ĩ pũcto mortis, & ideò qs in eo puncto potest creari miles: vt p Barto. in. l. j. in. x. col. C. de dig. lib. xij. & tene menti ꝙ quærere dignitatẽ vel ad illam aspirare est pctm̃ c. multi. §. qcũq. xl. dis. & habetur in. c. venerabilem de elect. vbi oĩno vide. d. Abb. qui dicit ꝙ si dignitas nõ potest ita bene exerceri per aliũ sicut per eum cui est collata, peccat qui eã respuit. & ad prædicta vide gl. in. c. quid proderit. lxj. dist.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum potest obuiare, contradicere, & appellare, quando ex facto Episcopi potest præiudicare ecclesiæ.*
Dominus illius loci, si vult illum locum subijcere alterius dominio, possunt homines illius loci contra dicere.
Feudum non potest inuito vasallo in alium transferri per ipsum dominum infeudantem.
2 *Tertius potest appellare ab actu etiam extraiudiciali, quando sentit se prægrauari.*
4 *Appellatio iudicialis, & extraiudicialis quomodo differant?*
Attentata post appellationem, an retractentur: siue appellatio sit extraiudicialis, siue non?
Effectus appellationis extraiudicialis.

CAP. XIII.

Dilecti. Si Metropolitanus à Suffraganeo iuramentum exigit vltra formam statutam à canone, in eo quod est vltra, Suffraganeus nõ tenet. In prima parte ponitur querela. In secũda prouisio ibi: *cùm igitur*. ¶ Casus literalis. Patriarcha grandeñ. occasione cuiusdam cõsuetudinis exigit iuramentum fidelitatis ab Epo Castellano præter formã canonicã quam alij Suffraganei solent præstare suis Metropolitanis. Archi. & canonici Castellani videntes ex hoc ecclesiæ suæ præiudiciũ gñari, ad sedẽ apostolicã appellauerũt: ne occasione illius iu

c SEB. SAPIA. ¶ Religiosi. Qui dicantur ꝓpriè religiosi, ponit Feli. & alij in. c. ecclesia sanctæ mariæ. col. j. ꝟ. de cõstit.

d ¶ Visitari. Adde Fede. consi. alleg. ccxc.

ramēti nihil exigeretur ab Epō Castellano vltra id quod faciunt alij Epi suis Metropolitanis propter aliquā consuetudinem: vn̄ mādat Papa Patriarchæ graden̄. quatenus cōtentus existat forma canonica quā ipse recipit ab Episcopis subiectis suis sibi nullo medio: nec amplius exigat à Castellano Epō obtētu alicuius consuetudinis prætextu iuramenti prædicti, sciēs ꝙ Papa absoluit eum ab hmōi iuramēto quantū ad alios articulos, imò ipsum denūtiat potius nō teneri. B. ¶ No. j. ibi: *Archidiaconus & capitulum.* ꝙ Archidiaconus est caput capituli. & ita colligit hîc. d. Ant. Sed profectò cōtrarium colligi potest. nā si includeret̄ in capitulo, nō oportuisset specialē mentionē facere de Archidiacono. Itē plus dico, ꝙ nedū capituli caput nō est, sed etiā de capitulo non existit mero iure cōi inspecto: quia solū habentes ius canonię sunt de capitulo: vt no. in. c. ij. de insti. & ibi plenè dixi. hinc iura dicūt ꝙ canonici & Eps̄ faciunt vnū corpus: ita ꝙ Eps̄ caput, & canonici mēbra: vt in. c. nouit. & in. c. quantò. de his quæ fi. à præla. Nihil aūt dicitur de Archidiacono, vel de alijs habētibus inferiores dignitates in ecclesia cathedrali: vnde audacter dico tenendum quòd isti prælati inferiores, & capellani, & reliqui beneficiati in ecclesia cathedrali, nisi habeant canonicatum, non sunt de capitulo,[a] nisi aliud habeat cōsuetudo: & Archidiaconus hîc admittit̄[b] non tanquā pars capituli, sed pro interesse ipsius ecclesię cathedralis. & pro hoc facit totus tit. de offic. Archi. & de offi. archipresby. & similibus: in q̄bus istorū inferiorū ponit̄ officiū: nec dicit̄ ꝙ habeat se impedire de factis capitularibus. ¶ Secūdò not. ꝙ Patriarcha graden̄. habet ius prouinciæ in Epm̄ Castellanū: & appellatur is Eps̄ castellanus Eps̄ Venetiarum. ille enim est ꝓprius titulus suus. De isto Patriarcha grādensi, qui non est de quatuor principalibus Patriarchis. vide quod no. gl. lxxx. di. in. c. j. ¶ No. iij. ꝙ Epi præstāt iuramentū obedientiæ Archiepis Metropolitanis secundū eam formā quā præstāt Epi immediatè subiecti romanæ ecclesiæ ipsi Papę. de qua forma habet̄ in. c. ego. N. de iureiur. Subiectus ergo immediatè romanæ ecclesiæ præstat hoc iuramentū Papę. subiectus verò Archiepiscopo iurat Archiepō, hodie verò oēs qui promouētur in curia, siue Epi, siue Abbates, iurant ipsi Papæ. & de forma iuramēti prętādi ab Abbatibus. vide tex. in. c. ne Dei. j. de simo. de iuramento canonicorū remittūt Doct. ad. c. cùm clerici. j. de verb. signi. de iuramento verò aliorū clericorum not. in. c. tua. j. de iureiur. & vide tex. in. c. quanquā. xxiij. dist.

1 ¶ † Not. ꝙ si ex facto Epi præiudicari pōt ecclesiæ, capitulū potest obuiare, & contradicere, & etiā appellare, & appellationē ipsam prosequi, & per hanc prosecutionē potest Eps̄ absolui, & ecclesia conseruari in sua indēnitate. Et facit iste tex. optimè in arg. secundū Hosti. ꝙ si dn̄s alicuius loci vult subijcere illū locum alieno dn̄o, possunt hoīes illius loci cōtradicere.[c] quia eorū interest[d], vt eorum dn̄s sit liber, vt non habeant plures dn̄os. arg. c. fi. j. eo. & in l. non tm̄. ff. de appel. & in regula quod oēs tangit. de re iud. li. vj. & pro hoc facit tex. in. c. imperialem. in. §. præterea ducatus. de prohi. feu. ali. col. x. Vbi singulariter habetur, ꝙ dn̄s feudi non pōt inuito vasallo dn̄ium in alium trāsferre, ne iste vasallus cogatur habere alienum dn̄m: & si decedit dn̄s pluribus filijs relictis, nō tenetur iste vasallus oībus præstare iuramentū: sed sufficit præstare vni: quod est menti tenendū. & facit hoc dictum Host. cū allegationibus prædictis, vt Rex non possit inuitis hoībus castrum vel ciuitatem sibi subiectā alicui inferiori subijcere. ad idē facit quod not. Inn. in. c. auditis. j. de præscrip. vbi dicit ꝙ sicut interest dn̄i non perdere vasallos seu subditos: ita æquè interest subditorū non perdere dominos. quod bene notabis.

2 ¶ † Item no. ꝙ ab actu extraiudiciali gesto inter aliquos pōt tertius appellare, si sentit se prægrauari, vel ecclesiā suam. quòd tene menti. Et quāquā. d. Ant. hîc dicat de iure ciuili secus esse: contrarium tn̄ verum est. nam text. est apertus & not. de iure ciuili in. l. à snīa. in. §. ideꝗ rescripsit. ff. de appel. vbi à transactione facta inter aliquos pōt tertius appellare, si prætendit transactionē illam fieri in sui collusionē: puta cū hæres transegit in collusionē legatariorum: & plenè hanc materiā prosequit̄ Bar. in. l. si. ff. de app. reci. nā nititur in hoc cōcordare ius ciuile cū iure canonico: vnde mirandū est: quòd. d. Ant. hîc dixerit oppositū, allegando. l. si expressim. ff. de app. quæ nihil facit. ¶ Not. in. §. *cùm igitur.* illā regulam, quæ ꝓcedit de iure naturali, q̄d alij nō facias quod ab alio tibi fieri nolles. de quo plenius. j. dis. c. humanum genus. & ij. q. vj. c. qui se scit. ¶ In glo. j. ibi: *saltem de facto.* No. bene glo. iuncto tex. ꝙ non solū potest appellari vt euitet̄ præiudicium iuris: puta ne snīa transeat iin rem iud. sed etiā vt euitetur præiudiciū facti, ne de facto. s. molestetur. nam hîc iuramentū Epi vltra formā canonicā non obligabat ecclesiā, & sic illud iuramentum nō præiudicabat ecclesiæ in iure: sed q̄a de facto poterat præiudicare: q̄a potuisset de facto aliquid exigi virtute huius iuramenti, quod redundasset in præiudiciū huius ecclesiæ: ideò admittitur appellatio. simile le. & no. in c. peruenit. de arbi.

3 ¶ † Et in fi. gl. Not. hoc vltimū ꝙ etiā prælato inuito pōt capitulū seu ecclesia obuiare pręiudicio ipsius ecclesię. & per hoc dicit Inn. ꝙ si ex facto Epi, vel ipsius negligētia aliquod præiudiciū potest generari ecclesiæ, pōt capitulū, seu ecclesia contradicere, seu appellare: & hoc: quia iura & dignitates ecclesiæ possidentur pariter per Epm̄ & capitulum. & no. bene hoc dictum, licet Eps̄ sit caput, secundū eum. pro hoc. c. nouit. & . c. quantò. de his quæ fi. à præla. Hæc tn̄ ratio nō placet Host. quia inferret̄ contrariū: quia vnus sine alio nō posset admitti. Sed ego nō video quō resultet hoc contrarium. nā si duo possident eandē rē, non potest vnus eandē rem deteriorē facere alio cōtradicente. nā in re cōi potior est cōditio prohibētis: vt in regula in re cōi. de reg. iur. li. vj. Host. reddit aliā rationem: dicēs capitulum admitti vt ecclesia releuetur à præiudicio. ob quā causam non solū capitulum, sed quilibet canonicus, & etiā parochianus admitteretur, & oībus deficientibus superior prouideret ecclesiæ ex officio: vt in. c. cū venil sent. in fi. de insti. & hoc dictum etiā verū est in se. & not. quod dixit de canonico, & parochiano, & de negligētia Epi. & vide ad materiam quod not. in. c. cùm olim. j. de testi. & in. c. si quis presbyterorū. de re. eccl. nō alie. ¶ In glo. pe. ibi: *consuetudo locum non habet.* Sentit hic gl. & clarius. j. ibi: *licet illud diu præstiterit &c.* ꝙ cōsuetudo nō poterat præscribi. Gof. sentit cōtrariū: vn̄ intelligit text. in cōsuetudine nōdū cōpleta, & perfectè inducta. Sed Hos. sequit̄ gl. ꝙ hæc consuetudo est irrationabilis, & præstat materiā auaritiæ, & superbiæ superiorum, & ambitioni inferiorum. nā inferiores ne impediretur eorum promotio, de facili iurarent, quicquid superiores vellent; & ideò bonum fuit his obuiare. Ego dicerem ꝙ cùm istud sit contra ius, non potest induci præscriptio contra ecclesiam sine titulo, nisi sit tanti temporis, de cuius initio nō sit memoria: vt in. c. j. de præscrip. lib. vj. Vnde puto quòd si per tantum tempus fuisset exactū istud iuramentū, ꝙ obligasset istam ecclesiā quia ex tanto temporis cursu præsumendum est quòd olim ex iusta causa hoc fuit inductum: vt in. d. c. j. facit quod no. Io. and. in. c. peruenit. de censi. & per Barto. in. l. cùm de in rem verso. ff. de vsu. ¶ Sed contra prædicta, & contra tex. opp. de. c. significauit. j. de cēsib. vbi superior exigit iuramētum à subdito de soluendo sibi censu debito: tamen iure non cauetur vt tale iuramētum debeat præstari. Solut. dicit Hostien. istum text. procedere in his in quibus à iure est tradita certa forma: tūc enim nō licet formā trāsgredi: sed vbi non est forma præfixa, potest superior in his quæ sibi debent̄ à subdito, sibi prouidere per iuramentū, vel aliam cautionē. & no. hoc di

---

a ¶ De capitulo. ad de Rom. consi. cc. clj. & . s. dictū fuit in. c. quia propter de elect.

SEB. SAPIA.

b ¶ Admittitur. Vide Abb. idē tenētem. in. c. cū olim. col. v. de re iud. in c. post electionē. in. iij. col. de concess. præbē. & Gemi. in. c. fi. col. iiij. de prębē. in. vj. & Imol. in cle. j. col. vj. de regula.

c ¶ Contradicere. Adde Bal. consil. ccccxviij. ij. libr.

SBB. SAPIA.

d ¶ Eorū interest. vide Fel. post Inno. & alios in. c. auditis. de præscriptio. & Bald. in. c. in generali. si de feu. fue. cōtrouer. inter do. & agna. in vsib. feu. Alex. in. l. sæpe. col. lxxv. ff. de re iudi.

hoc dictum. ¶ In gl.fi.in fi.facit ad prædicta.c.fi.de iure iur.lib.vj. ¶ † Sed extra gl.opp.ex quo enim iuramentũ iam erat præstitũ ab isto Epõ,vt colligitur in fi.text.vñ ꝙ appellatio capituli fuerit frustratoria:quia appellatio extraiudicialis nõ suspendit præterita,cũ sit quædã prouocatio ad causam:vt in.c.cùm sit romana.j.de app. Vnde secũdũ Inn.hîc.& in.c.quia propter.s.de elec.hæc est vna ex differentijs inter appellationem iudicialem,& extraiudicialem:quia appellatio iudicialis suspendit factũ de præterito,& etiã de futuro, donec expediat̃ factum appellationis.nã suspendit pronuntiatũ & iurisdictionẽ iudicis à quo:vt in.c.non solũ.&.c.si à iudice.de app.lib.vj.& in.l.j.in fi.ff.ad turpil.Sed appellatio extraiudicialis nõ suspendit quod gestũ est,sed submittit in futurum protectioni superioris,ne indebitè molestetur :vt in.d.c.cũ sit romana.&.no.Bar.in.d.l.fi.de appel.reci :& not. hanc differentiã:ergo parum aut nihil poterat prodesse ista appellatio capituli.Sol.Inn.multũ instat,& intricatè loquit̃ prosequendo contrariũ & aliquos effectus appellationis extraiudicialis.Et primò sciendũ ꝙ tex .iste põt dupliciter intelligi.Primò ꝙ iuramentum erat exactum ante appellationẽ.& tunc ad verbum exigeres,positũ in principio,supplendũ est cum effectu:quia.s.præstitit.Secũdò potest intelligi ꝙ appellatio fuit interposita antè, quã esset præstitũ dum exigeretur,sed post appellationẽ fuit præstitũ.secundũ primum intellectũ.Dicunt aliqui (vt refert Inn.)ꝙ ista appellatio operebatur vt prętextu exacti iuramenti nihil exigeretur ab Epõ vltra formam canonicã:& si de facto fuisset exactũ,illud ante oĩa vigore appellationis debuisset retractari.sed hoc dictũ nõ videtur placere Inn.quia secundũ eũ per appellationẽ aduersarij non tenet̃ appellatus cõparere si non vult: aliàs sequeretur absurdũ,ꝙ quis posset citare ad libitũ aduersariũ suum.Et no.hoc dictũ.primò ꝙ prætextu appellationis extraiudicialis nõ tenetur appellans cõparere,nisi citetur per iudicẽ.Et idem no.glo.in.d.c.cũ sit romana. Fallit vbi à iure aliter reperitur dispositũ: vt in casu.c.j. de elec.lib.vj.¶ Secundò no.ꝙ non põt quis ad libitum citare aduersariũ suum.& pro hoc vide tex.in.l.fi. C .de exhi.re.vbi dicit̃ ꝙ nemo est citandus nisi iudex prius decernat:quod etiã dico in.c.j.de iudi. Sed hæc rñsio Inn. ad contrariũ non satisfacit iudicio meo:qa non sequit̃, aduersarius non tenet̃ cõparere:ergo nõ debet retractari quicqd gestũ est in præiudiciũ appellationis.& de hoc j.dicã.Si verò tenet̃ secũdus intellectus,dicunt quidã ꝙ appellatio operat̃ vt iuramentũ non deberet exigi pendẽte appellatione:nec aliquid deberet exigi virtute iuramenti:aliàs exacta & gesta post appellationẽ ante oĩa essent retractanda.ex quo appellatio fuerit interposita ex probabili & legitima causa.vt in.c.bonæ[a].de appel.hoc dictũ non placet qbusdã,vt refert Inn.quia prætextu appellationis[b] non debet qs dimittere quominus vtat̃ quis iure suo.vt in.c.fi.de sup.negli.præla.nec ob.c.bonæ .qa istud procedit scdm Inn.qñ appellãs fuit spoliatus post appellationẽ.nã tũc põt implorare officiũ iudicis, vt ante oĩa reducatur ad statum in quo erat tpe appellatiõis extraiudicialis:sed isti de capitulo nõ erant in possessione vt non exigeret̃ istud iuramentũ .Et not.ex hoc mirabilem limitationẽ ad illud.c.bonæ.nã ex hoc sentit Inn. ꝙ solũ attentata in præiudiciũ possessionis debẽt retractari virtute appellationis.quod non placet do.Ant.nihil tamen allegat in contrarium. Sed ego adduco tex.in c.cùm nobis.de elect.vbi tex.notabilis dicit,ꝙ nõ omne quod fit post appellationẽ extraiudicialem,est retractandum:sed illud quod fit cõtra ipsam appellationẽ: intellige ex legitima & probabili causa interpositã:& hæc suppletio probat̃ p.c.bonæ.pręalleg.Et ideò dico ꝙ quicqd fit in præiudiciũ appellatiõis extraiudicialis ex legitima & probabili causa interpositæ est retractandũ per officium iudicis ante oĩa:licet non cõtingat statũ possessionis,sed aliud præiudiciũ.Et hoc etiã voluit Inn.ibi:si bene põderet:& Bar.in.d.l.fi. & secundũ hoc potes distinguere & saluare Inn.hîc vt procedat qñ appellat⁹ vtitur iure suo,si venit in præiudiciũ appellationis interpositę ex probabili & legitima causa:nã hæc appel. subijcit appellantem protectioni superioris vt nihil attentetur in præiudiciũ ipsius,ex quo appellat ex ꝓbabili & legitima causa.& hæc bene not.Habes enĩ notabilem effectũ huius appellatiõis extraiudicialis.& vide quod dixi in. d.c. bonæ.de app.Et prosequit̃ hîc Inn.aliquos alios effectus huius appellationis extraiudicialis:nã virtute ipsius põt petere implorãdo auxiliũ & officiũ iudicis vt reducatur ad statũ in quo erat tpe appel.cõtra quẽcunq; possidentem,licet ipse nõ spoliauerit, nec à deiectore receperit, quod est bene notãdũ.nec habebit probare spoliationẽ: sed satis est ꝙ probet ꝙ tpe appellationis possidebat, & nũc possessio reperit̃ penes aliũ.Itẽ habet effectũ,vt prætextu excõicationis non repellat̃ à prosecutione appellationis.& no. qa semper allegat̃ hoc dictũ Inn.ꝙ excõicatus non solũ in iudicio sed etiã extra iudiciũ potest appellare & appellationẽ prosequi.cõtrariũ in hoc vltimo tenuit Inn.in.c.cũ inter.de excep.vbi dixit excõicatũ nõ posse appellare extra iudiciũ:quia appellatio extraiudicialis est quædã prouocatio ad cãm:vt in .d.c.cũ sit. Sed excõicatus non põt prouocare ad iudiciũ,seu in iudicio vt in.c.intelleximus.de iud.Io.and.post Abb.cõcor.in.c. pia.de excep.lib.vj.dicẽs ꝙ aut appellatio est merè extraiudicialis,& excõicatus non auditur, prædicta rõne:aut nõ est merè extraiudicialis,& audit̃:& sic procedat dictũ Inn.hîc.Ponit exemplũ in appellante ab executore prouidẽte extra iudiciũ:nam quia posset excõicato præiudicare in beneficio vel iure suo,poterit appellare .Sed do. Card.tenet contrariũ,ꝙ indistinctè excõicatus non põt extra iudiciũ appellare:qa aut executor processit iudicialiter & appellatio est iudicialis:aut ꝓcessit extra iudiciũ, & tunc cũ nõ possit præiudicare excõicato,nõ debet audiri excõicatus appellans.Aduerte:nã dico in hoc aĩaduertendũ vtrũ excõicato ex omissione appellatiõis aliqđ præiudiciũ posset generari:& tunc debet admitti ad appellandũ:quia satis stimulatur ex officio facto executoris:vnde est quasi reus necessarius.& intelligo ꝙ de iure sibi inferatur præiudiciũ:secus autẽ si de facto tm̃: quia excõicatus spoliatus non audit̃ petẽs restitutionẽ:vt est gl.no.in.c.ex insinuatione.de procu.& in.c.in noĩe dñi. xxiij.dis.& in.c.dilectus.de rescrip.Fortius nõ debet audiri prætextu futuræ spoliationis.executor aũt extra iudiciũ regulariter nõ potest inferre præiudiciũ iuris:sed vbi accideret casus ꝙ posset inferre:posset tunc excommunicatus appellare :& reliquos effectus appellationis prosequere,vt dico in.d.c.bonæ.

SEB. SAPIA.

a ¶ In.c.bonæ.Vide ibi cõgesta per Philip . perusi.in hac materia extraiudicialis appellationis.vide ad hęc Oldr.in cõsil.cxcix.in prin.Car.in cõsi.x.inci. Iacobus executor.colum.j.

ZACHARIAS.

b ¶ Quia prętextu appellatiõis. Ad. de Lanfrã.de ori. in.c.qm̃ cõtra falsam.§. statuimus. ver.interlocutiones, appellatiões. nu.lxx.ver.attendite tñ. & ibi in addi.Celsi.in ver. appellatione. nu. lxix.j.de proba.

c ¶ Appellationis extraiudicialis . Adde do.de Rot. decisi.suis in antiquis.de appel.

SVMMARIVM.

1 *Sede vacante succedit capitulum in potestate confirmandi electiones iam factas.*

2 *Sede vacante in quibus succedat capitulũ? vide hîc plenissimè.*

CAP. XIIII.

CVm olim. Vacante Epãtu capitulũ cõfirmat & infirmat electiões.Primò prouidet circa electionẽ fiendã.Scdõ circa cõfirmationẽ.ibi: *Mandantes.*

¶ Casus literalis. Vacante monasterio sancti Saluatoris messaneñ.monachi elegerũt quendã in Abbatem personã videlicet indignã:& sic ipso iure fuerũt eligẽdi ptãte priuati.Mãdat Papa priori fratrũ pdicatorũ & Archidiacono Regino.quatenus authoritate ipsius de gratia spãli concedant dictis monachis eligẽdi seu postulãdi liberã facultatẽ:licet ipso iure hac vice sint eligẽdi potestate priuati:& cũ ecclesia messaneñ. vacet ad præsens,electionẽ suã præsentet caplo messaneñ.confirmandã, ꝑut

de iure fuerit: vel etiã infirmãdã. Bern. ¶ No. primò ex supraſcriptione, ꝙ frater prædicator[a] dummò ſit prior, pôt eſſe delegat⁹ Papę[b]: & ſic videt ꝙ fratres medicãtes põt eſſe delegati apſici, dummodò habeant requiſita de quibus in.c. ſtatutũ. de reſcrip. lib. vj. & hodie dicendum vt habet in cle. ij. eo. ti. ¶ Secundò not. ꝙ priuatus ptãte eligendi nõ põt pręuenire ſuperiorẽ ad quẽ eſt deuoluta eligendi ptãs: & ſi pręueniret, nõ valeret electio: vt in.c. literas. de ſup. negli. pla. opus eſt ergo vt prius reſtituat. vt hîc. ¶ Item no. ꝙ Papa reſtituit ptãtem eligendi, licet deuoluta ſit ad proximũ ſuperiorẽ. ¶ † Vltimò no. & tene menti: quia alibi nõ ita bene probat, ꝙ ſede vacãte capitulũ ſuccedit in ptãte cõfirmãdi electiones platorum inferiorũ. & ꝙ cõfirmatio electi in Abbatem ſpectat ad diœceſanũ loci: & idem dicendũ in alijs prælatis inferioribus. ad quod facit tex. cum glo. xviij. q. ij. c. j. ¶ † In glo. ij. in fi. No. gl. in effectu ponit regulã, & tres caſus exceptos. Regula eſt, ꝙ capitulũ ſede vacante ſuccedit in iuriſdictione Epãli. Fallit primò in collatione beneficiorũ pertinentiũ ad Epm dũtaxat. Secundò in dando licentiã electo ſe trãsferendi ad aliquã eccleſiã: intellige alterius diœceſis: quia tũc cõtingit alienatio perſonę. Tertiò fallit in alienatione rerũ quã non põt facere capitulũ ſede vacante. xij. q. ij. c. ſi qua de rebus. Et aduerte vltra gl. nã hæc materia eſt multũ dubia, in quibus ſcilicet capitulũ ſuccedat ſede vacãte: & maior dubitatio inerat olim ante, quàm emanarẽt iura ſexti libri. nã Vin. dicebat ꝙ capitulũ nõ ſuccedebat in iuriſdictione Epi, niſi quatenus ex ſpãli indulgẽtia reperiret expreſſum, vel ex cõſuetudine, ſeu præſcriptione. vt in.c. irrefragabili. §. exceſſus. de offic. ordi. & in.c. ex parte. de reſcri. & in cauſa hæreſis. vt in.c. ad abolendã. de hære. & ad iſtũ tex. dicebat ꝙ capitulũ nõ inſtituit hîc electũ cõfirmando, ſed potius dedit ſibi adminiſtrationẽ. nã multi electi adminiſtrãt ante confirmationẽ. vt in.c. nihil. de elect. & ſic ſentit ꝙ de iure capitulũ nõ põt cõfirmare electũ. Idẽ ſentit Gof. dicens ꝙ hoc.c. continet duplicẽ gratiã. primò in eo ꝙ electio fuit reſtituta priuatis. ſecũdò quia capitulo fuit data hæc ptãs cõfirmandi. & pro hac opi. facit, quia cũ capitulũ nõ ſuccedat in collatiõe beneficiorũ: vt. in.c. ij. ne ſede vac. ita nec in cõfirmatione electionũ cũ confirmatio ſit quædã collatio. nam per cõfirmationẽ trãsfert poteſtas adminiſtrãdi. vt in.c. trãſmiſſam. de elect. & in.c. auaritię. eo. ti. lib. vj. Sed cõiter tenet oppoſitũ. & tex. eſt hîc nõ cauillãdo literã. nam non apparet ꝙ capitulo voluerit Papa gratiã facere. nam reſpectu capituli nullũ verbũ grãm ſapiẽs poſitũ eſt in tex. Et ꝓ hoc facit hodie tex. in c. j. de inſti. lib. vj. vbi expreſſe habet ꝙ ptãs inſtituendi pſentatos per patronos deuoluit ad capitulũ ſede vacã. vnde ſicut inſtitutio deuoluit, ita & cõfirmatio. & hoc tenet ibi glo. ꝙ poteſtas cõfirmandi & inſtituendi deuoluitur ad capitulũ, ſed nõ poteſtas liberè cõferendi: vt in d.c. ij. & in.c. vnico. ne ſede vacan. lib. vj. ratio diuerſitatis nõ aſſignat per Doct. ſed Ioã. an. in.c. quanquã. de ele. lib. vj. dicit ꝙ collatio beneficiorũ nõ eſt ꝓpriè iuris epiſcopalis: cũ multi reperiant nõ Epi habẽtes collationem. & multi ſunt Epiſcopi nõ habẽtes collationẽ beneficiorum: ſed cõfirmatio & inſtitutio ſunt ꝓpriè iuriſdictionis epãlis. pro hoc.c. cõquerente. de offic. ordi. & in.c. cũ ex iniũcto. in fine. j. de hære. Hæc ratio nunquã mihi placuit[c]: quia collatio bñficiorũ vbi nõ eſt dare patronum de iure cõmuni ſpectat ad Epiſcopũ: & ſic eſt iuriſdictionis epãlis: vnde inferiores non poſſunt ſibi hanc poteſtatem vẽdicare niſi de iure ſpeciali. hinc eſt ꝙ gratioſè fuit patronis cõceſſum vt poſſint præſentare inſtituendos: reliqua verò fuerunt pro Epiſcopis reſeruata. hæc probantur. xvj. q. v. c. j. & ea. cauſa. q. vij. in.c. omnes baſilicę: & c. ſi quis deinceps. & in.c. regenda. & in.c. nouerint. x. q. j. & in.c. j. de capel. mo. cũ ſimi. Nam & olim antequã ius eligendi eſſet trãſlatũ in eccleſias collegiatas, Epiſcopi ꝓuidebãt oĩbus eccleſijs de miniſtris in eccleſijs inferioribus, & Papa ꝓuidebat de Epis eccleſijs cathedralibus. vt no. glo. in. d.c. quanquã. vnde nõ video ꝙ alio iure ſpectet collatio ad Epm, quã confirmatio vel inſtitutio. quare puto diuerſitatis hanc fore rõnem: quia collatio eſt quædã donatio: vt in.c. fi. de offi. vica. lib. vj. vtit enim platus quadã liberalitate in quẽ vult cõferẽdo. vt in.c. relatũ. j. de præbẽ. nã põt cõferre cui vult. & hoc reſpectu appellat donatio, & hoc modo ꝓcedat rõ huius glo. in eo qđ dicit ꝙ collatio cõputat inter fructus[d]. nã videt quidã fructus habere hãc præeminẽtiã & poteſtatem donãdi beneficia quibus vult: ideò noluerũt iura vt iſtæ liberalitates trãſirent in capitulũ, quẽadmodũ nec liberalitas diſpẽſandi fructus ꝓuenientes ſede vacãte. vt in.c. quia ſæpe. de elec. lib. vj. ſed in cõfirmatione & inſtõne nõ eſt hæc liberalitas: quia ſi electus & pſentatus eſt dignus, tenet ſuperior illũ cõfirmare vel inſtituere. vt in c. poſtquã. de elec. & j. de iurepa. per totũ. vnde cũ cõfirmatio ſeu inſtitutio ſit debita, nõ exercet ibi aliqua liberalitas: ideò trãſit hæc ptãs in capitulũ, quẽadmodum in alijs actibus iuriſdictionalibus cõtingit. & pro hoc facit: quia vicarius Epi põt inſtituere præſentatũ: vt in.c. ex frequẽtibus. j. de inſti. qui tñ cõferre nõ põt. vt in. d.c. fi. ¶ Sed circa iſtã collationẽ beneficiorũ imminet aliud dubiũ nõ paruũ: nũquid ſede vacãte collatio quę deuoluit ad Epm ex negligentia inferioris, vel electio tranſeat ad capitulũ. Boa. ſenſit hic ꝙ nõ: dicit enim ꝙ potuit hîc Papa reſtituere iſtis ius eligẽdi ſine præiudicio alicuius: quia ptãs erat deuoluta ad Archiepm Exonenſem: & ſedes nunc vacabat: & ſic nõ præiudicabat capitulo: & ſic apertè ſenſit ꝙ hæc ptãs ſede vacãte nõ trãſit ĩ capitulũ: & ſic tranſeunt hîc Doc. & hanc opi. tenuit Io. mo. in. d.c. quanquã. Sed Io. an. tenuit in cõtrarium reſtringendo multa iura quæ dicũt, ꝙ de bñficijs pertinẽtibus ad Epiſcopũ capitulũ non ſe impedit. Intelligit enim illa iura in beneficijs pertinentibus ad Epm iure proprio, & nõ iure deuoluto: quia in his quæ pertinent iure deuoluto poteſtas competit ratione iuriſdictionis epiſcopalis: ſed poteſtas Epiſcopi tranſit in capitulum. Mihi plus placet primum dictum: primò per rationem quam. s. dixi. nam eadem eſt ratio in omnibus. Item multum me mouet. c. ij. ne ſede. vac. vbi in collatione beneficiorum regula ponitur negatiuẽ: dicitur enim ꝙ vbi non eſt expreſſum, capitulũ non ſuccedit in collatione: ſed hæc reſtrictio Io. an. nullibi probatur. & tene mẽti hoc. Item dic quòd hodie habemus iura noua quæ cõfundunt opi. Vinc. vt habetur in.c. vlti. & pe. de ſup. negli. præla. lib. vj. ¶ Ex quibus elicitur regula, ꝙ Epiſcopo mortuo naturaliter vel ciuiliter: puta quia captus ab hoſtibus, capitulũ ſuccedit in iuriſdictione[e] tam ſpiritualium quàm tẽporaliũ: ita ꝙ hodie habes firmare illã regulam. Sed contingit dubitari de quibuſdam caſibus ſpecialibus, quos pro declaratione materiæ: quia nimis traditur hic per Doc. ſuccinctè proſequar. & primò iucipiẽdo ab exceptionibus poſitis in glo. habuiſtis. s. quid dicendum in collatione, confirmatione, & inſtitutione. ¶ Sed dubitatur ſecundò, quid in poteſtate dandi licentiam[f] electo in prælatum eccleſiæ alterius dœce. & gloſſ. hîc firmat quòd capitulum non ſuccedit: & multi tenuerunt hãc partem. vt no. in.c. ſi Abbatẽ. de elect. lib. vj. Sed Ioã. an. firmat contrarium: & credo ꝙ bene. Et idẽ reperio ſenſiſſe dominos de Rot. deci. cccj. nam prima regula eſt ꝙ capitulũ ſuccedit in iuriſdictione ſpirituali ũ & tẽporaliũ. vt. s. dictum eſt: ergo & in poteſtate dandi licentiam electo, vel volenti ſe transferre ad aliam diœce. nam hoc eſt iuriſdictionis. vt in.c. ſi religioſus. de elect. libr. vj. nec eſt illa propriè alienatio, ſicut contingit in rebus eccleſiæ. nam res eccleſiæ non poſſunt alienari ſine ſolennitate: de qua

a ¶ Frater pdicator. Adde Cal. conſil. vj. de offi. deleg.

SEB. SAPIA.

b ¶ Delegatus Papæ. Vide Gemi. ĩ c. nullus. in. ij. col. de elec. in. vj. Car. in clemen. religioſus. q. xiiij. de pro cu. & in cle. j. in x. q. de elec.

SEB. SAPIA.

c ¶ Nũꝗ mihi placuit. Vide Abb. ĩ c. ex frequẽtibus de inſti.

SEB. SAPIA.

d ¶ Fructus. Vide Abb. in.c. mandatum. s. de reſcrip.

ZACHARIAS.

e ¶ Succedit in iuriſdictiõe. Adde Bart. ita tenẽtem in. l. vbi abſunt. ff. de tut. & cur. da. ab his. gloſſ. in.c. his q. in verſi. pro bono pacis. s. eo. Specu. in titu. de inſtru. edi. §. nunc verò aliqua. ver. item circa legitimos. Card. in cle. ij. de hęre. & in.c. ad abolẽdã. eo. ti. & in.c. j. ne ſede vacante. lib. vj.

SEB. SAPIA.

f ¶ Dãdi licẽtiam. Vide Gemi. latè in.c. Abbatẽ. col. ij. de elec. lib. vj. & in.c. cũ ex eo ſup glo. in ver. Epi. de elec. in. vj. Abb. in conſi. lxxxix. incipiẽ. In eccleſia Catenẽſi. col. vij.

de qua.xij.q.ij.c.fine exceptione.sed licentia datur fine il la solennitate.vt in.d.c.si religiosus. Itē si clericus recedit,statim reperit̄ successor:sed non sic reperiuntur bona succedentia in locū rerū alienatarū.nō est ergo bonū arg.arguere de alienatione rerū ad personā:& iura quæ allegat glo.non ꝓbant opi.suam.nam ibi solùm dicitur ꝙ licentia fuit petita à Papa.nō dicit̄ ꝙ capitulū nō potuisset:nam ad maiorē cautelā sępius recurritur ad Papam.vt in.c.fi.de ver.signi.¶ Tertiò dubitat̄ de potestate alienandi.& glo.tenet hîc ꝙ nō succedit.hoc ego limitarē cū vellet alienare bona Episcopatus: sed si ecclesia inferior ex legitima causa vellet alienare bona Episcopatus:credo ꝙ capitulū pōt interponere authoritatē:quia capitulū ꝓpriè hoc casu nō alienat:sed interponit authoritatē ecclesiæ alienāti.hoc enim est iurisdictionis,& sępe necesse est.& sentit hoc Fede.cōsi.xxx.& facit.l.ij.C. de offi.eius qui vi.al.iudi.ger.Itē capitulū pōt interponere authoritatē permutationi beneficiorum.quod intellige vt not.glo.in cle.vnica.de rerum permu.¶ Extra glo.seu casus exceptos in ea dubitatur quartò nunquid capitulū succedat in potestate visitandi totā diœcesim, & inquirendi crimina. & de hoc habes bonam gloss.in cle.j.de hære.quā tenebis menti.quę ponit opi.contrarias.nam Io.mo.fuit in opi.vt non succedat. Archi.dubitauit:tamen potius inclinauit in opi.cōtrariā.Io.and. in sua gloss.quæ est aliquantulum intricata, reducit ad concordiam hoc modo:quòd potestas generaliter visitandi non transit in capitulum. & procedit opi. Io.mo. sed potestas spiritualiter inquirendi cōtra aliquos diffamatos transit:& sic procedit opi.contraria.fundamentum huiusmodi distinctionis est:quia capitulū est administrator necessarius,& non voluntarius.vnde succedit in his quæ necessariò & nō voluntariè sunt expedienda: sed visitatio generalis est voluntaria: specialis verò necessaria:& multi antiqui Doc. amplexi sunt illā theoricam.& originaliter Ioan.mo.Sed indistinctè tenerem ꝙ etiā visitare possit generaliter:quia visitatio fit ex necessitate iuris:vt patet.j.de censibus.in.c.sopitæ.&.x.q.j.c. relata.cum simi. Ad idem.c.fi.de sup.negli.præla.lib.vj. vbi dat̄ visitator per Archiepiscopū si capitulū est negligens in exercenda iurisdictione: ergo capitulū habebat potestatem visitandi: & hoc satis deberet admitti vbi non speraret̄ quòd de proximo prouideatur ecclesiæ de Episcopo:puta quia Episcopus est ab hostibus captus.& ad prędicta ꝙ necesse hoc sit,adduco bonū tex.in.c.inter cætera.§.de offi.ordi.¶ Quintò dubitat̄,nūquid capitulum possit visitare monasteria monialiū exempta:[a] quæ visitat Episcopus authoritate apostolica.vt in cle. ij.de statu reg.& refert hîc Collec.ꝙ in cancellaria fuerunt cōgregati multi in hoc Doc. & recesserunt varij: & videt̄ ipse velle ꝙ ex necessitate possit.sed Lap.Abb. cōsuluit ꝙ nō succedit capitulū:& ita refert sibi respondisse Io.an.dum eum in hac quęstione consuleret:mouetur:quia capitulum non succedit in his quę cōpetūt Episcopo iure spāli:vnde non succedit in ptāte cognoscēdi de feudo:vt not.in.c.verū.de fo.cōpe.& hanc opi.sentit Inno.iudicio meo.c.ad abolendā.de hæreti.vbi dicit ꝙ capitulum succedit in his quę exercet Episcopus iure suo.& idē sentit Fede.cōsi.xxx.vbi dicit secus esse si Episcopus cognoscit iure delegati,vel alio iure speciali.& facit.c.pastoralis §.pręterea.de offi.ordi.vbi mortuo Episcopo delegato expectat̄ successor.& nō recurrit̄ ad capitulū.multi tamē tenuerunt cōtrariū:dicētes ꝙ si Eps habet absoluere vt delegatus,ꝙ potestas trāsit ad capitulū. per.c.vnicū.eo.ti.lib.vj.qđ loquit̄ indistinctè.Sed mihi plus placet pręcedēs opi.per ea quæ.§.dixi.Itē facio aliā rōnē:capitulū succedit Episcopo ꝓpter cōionē quę est inter eos. sunt enim vnum corpus.vt in.c.nouit.& capitulo quantò.de his quę fiunt à pręla.Itā (vt dicit Inn. .c.prox.) dignitates & iura ecclesiæ pariter possidentur per Epm & capitulmu: sed in his quæ competunt Epo iure spāli vt delegato,cessat ista cōis:ergo non succedit. Et ex his limita regulā suprà traditā,vt capitulum succedat in iurisdictione epāli cōpetēte iure proprio.¶ Sextò dubitatur nunquid capitulū possit recipere resignationes beneficiorū sede vacante. Et dñi de Rota in hoc fuerunt varij:vt habet̄ decisi.præalle. sed maior pars cōcludit ꝙ possit:quia regula est eū posse recipere resignationē ad quē pertinet destitutio.vt no.Inno. & alij in.c. in.c.quod in dubijs.de renun.sed capitulū pōt destituere,& priuare quē sede vacāte ex causa legitima,cū succedat in iurisdictiōe:ergo poterit resignationē admittere: maximè quę fit ex causa.Et not.incidenter ex dictis eorū quòd capitulū pōt priuare quē ex causa beneficio suo sede vacante.Sed præsupposito ꝙ capitulū non possit recipere resignationem,est dubiū:nunquid poterūt hoc prescribere? videt̄ ꝙ sic.per.c.irrefragabili.§.excessus.de offi. ordi.Contrariū notanter concludūt dñi de Rota, quorum decisio in hoc multum placet:quia sede vacante inchaori,nec currere pōt,nec finiri præscriptio. vt in.c.j.[a] & in.c.de quarta.de præscrip.Et no.hoc dictū singulariter,ꝙ capitulū non potest prætendere præscriptionē in his in quibus nō succedit de iure cōi sede vacante.& intellige vt exerceat sede vacante.¶ Septimò dubitatur, nunquid capitulū possit sede vacante facere statuta[b] distringentia totā diœcesim? Federi.cōsi.xvj.plenè prosequit̄:& tandē concludit ꝙ sic.depēdet enim à iurisdictione.vt in c.fi.de consti.li.vj.In qua quidē iurisdictione capitulum succedit:& talia statuta durant etiā in tēpus futuri Epi: quia de natura statuti est vt sit perpetuū: licet extinguat̄ potestas statuentis.vt in.c.fin.de offi.lega.Episcopus verò poterit illa statuta reuocare:quia non potest capitulum statuere in præiudicium futuri Epi,sicut nec prædecessor in præiudiciū successoris:quia par in parē non habet imperiū.vt in.c.innotuit.de elect.¶ Octauò dubitatur,nunquid capitulum[c] possit sede vacante dispēsare in casibus qui permittuntur Epo.& dubiū facit:quia dispēsatio est voluntaria,& secundū theoricā quorundam,de qua.§.capitulū succedit in administratiōe necessaria:sed Fede.dicto consi.xxx.post multa concludit oppositum, quod satis mihi placet:nā dispēsatio dependet à iurisdictione.Item quādoq; est debita vbicūq; subest causa legitima dispēsandi.vt not.l.distin.c.dño sancto.&.c. vt constitueretur.¶ Nonò dubitatur, quid si Eps habet collationē cū alio:vel alius debet requirere consiliū Epi in aliquo actu:nunquid capitulū succedat?& concludit ꝙ non per.c.vnicū.ne se.vacā.lib.vj.& dic vt ibi no.¶ Decimò quæritur,nunquid capitulum succedat in iurisdictione quā habet Eps de cōsuetudine:& quid si Episcopꝰ debet interesse alicui electioni ex consuetudine.Hosti.in.c.scriptum.de elect.sentit ꝙ potestas eligendi nō trāsfertur in capitulū,sed i iurisdictione exercēdi.tenet hîc Collec.cōtrà:quia eadē ratio debet esse in additamēto quæ in principali:quod satis placet,ex quo illa iurisdictio competit Episcopo,vt Epo.¶ Vndecimò quærit̄,nunqd capitulū possit facere cōmendas ecclesiarū.& conclude ꝙ sic, saltem donec fuerit ecclesię prouisum per habentē potestatem:vt not.Io.an.in.c.vnico.ne se.vacā.lib.vj.¶ Duodecimò,nunquid succedit in priuilegijs indultis dignitati Episcopali:exemplū in.c.fi.cum concor. ibi positis in gl. de priuileg.lib.vj.& concluditur ꝙ non:quod habet Ioā. an.pro indubitato in.c.vnico.j.eo.li.vj.nam priuilegium non debet excedere personam priuilegiati. vt in.c.sanè de priuile.& in.c.petisti.vij.qō.j.¶ Tertiodecimò,nunquid capitulum possit dare indulgentias.de quibus in.c. pi.cùm ex eo.&.c.nostro.de pœni.& remis.& de hoc pea docto.in.c.accedentibus.de excessio.prælato. & si teneretur opi.quòd sit ordinis Episcopalis,quā multi ibi tenue-

[a] ¶ Excēpta. Adde Fed.cōsi.cccxc.§. etiam allegato.

[b] ¶ Statuta. Adde quod voluit Lapus alleg.xx.

ZACHARIAS.

¶ Adde ꝙ licet capitulum habeat iurisdictionem solū sede vacāte,eiꝰ tamē statuta tūc cōdita perpetuò durāt.secūdū do. Fed.cōsi.per istū alleg.& Pe.de ancha.in.c.j.ne sede vacā.lib.vj.& Alexā. in.l.si.ff.de pœnis.

SBB.SAPIA.

[c] ¶ Nunqd capitulū.Vide Fede.de de sen.cōsi.xxx. incip.an capitulū sede vacante. & Card.i cōs.xxx. viij.incip. quidā habēs vnū filium in secūdo dubio.

runt, concludédú est ꝙ non succedit: sed tenetur opi. Io. cal. ꝙ sit iurisdictionis: & dicit hoc tenere beatú Tho. túc dubitari potest: quia videtur actus voluntarius, & nõ necessarius: posset tamen teneri ꝙ possit: qa cùm iura dicũt ꝙ capitulũ succedit in iurisdictione, nec distinguãt inter contentiosam & voluntariã, debet intelligi in vtraq;: qa genus verificatur in qualibet specie. vt in. l. filiusfamiliâs. ff. de dona. & in. c. auditis. iuncta gl. de præscrip. ¶ Quartodecimò quęrit, nunqd capitulũ possit dare cõfessorẽ, seu pœnitentiariũ qui absoluat in casib⁹ reseruatis Epo: & hoc tetigi. s. eo. in. c. his quæ. & cõclusi ꝙ sic. argc. vnici. j. eo. lib. vj. ¶ Quintodecimò põt dubitari, nũquid succedat in potestate doctorandi, vbi Epo hæc potestas cõpetit, nec aliquid in priuilegio cauetur de capitulo. & in hoc concluderem quòd aut Episcopus habet hanc potestatem ex priuilegio speciali, & nõ transit in capitulum. per superius dicta. aut habet à iure cõi, secundũ opi. quã sentit hîc Host. vt not. gl. in cle. ij. de magi. & tunc capitulum succedit. arg. hîc. Et ex istis potest inferri ad decisionem aliorum dubiorum quæ possent occurrere. & vide de hac materia per Io. an. in. d. vnico. j. eo. lib. vj. & prędicta bene notabis.

a ¶ Maiores in ordine. Adde Aret. consi. xxij.

SEB. SAPIA.

b ¶ In oppositum. Vide Abb. in consil. xxij. inci. Fuit à me postea quæsitũ. vbi tenet nõ valere consuetudinem ꝙ Archidiaconus pręcedat vicarium Episcopi quia irrationabilis. vide illustrem do. meum do. Rochum curtium in c. fi. in glo. in ver. irrationabilis. s. de consuetudi.

SUMMARIUM.

1 *Maioritas in ordinibus quos effectus pariat?*

CAP. XV.

STatuimus. Qui maior est ordine: licet in ecclesia posterius receptus: in loco & portione pręfertur. h. d. secundũ verã lec. & tria sunt dicta. secundum ibi: *& qui*. Tertiũ ibi: *ac*. ¶ Casus literalis. In ecclesię sanctæ Mariæ maioris de vrbe talis erat consuetudo, quòd illi qui primò recipiebantur ibidem præferebantur illis qui posterius recipiebantur in sessionibus, & in portionibus percipiendis, etiam si essent in maiori ordine constituti: quia illud inhonestum erat, statuit Papa ꝙ presbyteri primum locum teneant, diaconi secundum. subdiaconi tertium: & sic de reliquis obtineant ordinatim, etiam si posterius sint recepti, & etiam in portione percipienda: qui in maiori ordine fuerint, minorib⁹ pręferantur, & minores clerici faciant seruitia consueta. B. ¶ Not. primò ꝙ etiam inter clericos est habẽda honoris distinctio: vt secundum ordines & dignitates inuicẽ pręferantur & honorentur. ¶ Not. secundò ibi: *qui maior est ordine*. vnam maioritatẽ quæ consistit in ordine: multiplex enim est maioritas: nam quædã ordinis, vt hîc, quædam dignitatis, vt in. c. dudũ. de elec. alia senectutis. vt in l. semper. ff. de iure immu. vbi tex. notabilis dicit semper in ciuitate nostra senectus venerabilis fuit: & penè eundem honorẽ senibus & magistratibus maiores nostri impenderunt &c. vt ibi. quædam est maioritas prælationis seu administrationis. vt in. c. transmissam. de elec. quædã cõsecratiõis. vt in. c. aqua. de cõsecra. eccle. vel alta. his enĩ respectibus quis põt dici maior vel minor. & vide glo. ij. distin. in. c. lex. vbi ponit qui dicanť maiores natu. ¶ No. ex prædictis & ex tex. ꝙ maior in ordine præfertur antiquiori in tẽpore, & sic prærogatiua ordinis præfert senectuti. facit. c. à subdiacono. xciij. dis. Et intantũ ordini debeť reuerentia, vt olim qñ monachi nõ erãt clerici: clericus quãtuncũq; minor in ordine pferebať Abbati nõ ordinato. vt in. d. c. à subdiacono. Hinc dicit text. in. c. duo sunt. xcvj. dist. ꝙ nulla dignitas secularis similis est sacerdotio. ¶ Itẽ not. cõtra consuetudinẽ quarundã ecclesiarum, vbi canonici primò recepti præferũtur in sedibus posteà receptis: licet isti posteriores sint maiores in ordine [a]. nam ad hãc consuetudinem tollendã emanauit iste tex. vnde nõ puto valere consuetudinẽ in oppositũ. [b] qa est contra honestatem ecclesię. ad hoc quod no. in. c. j. s. eo. & in. c. cùm decorem. de vita & hone. clerico. ¶ Item no. ꝙ maior in ordine est primò beneficiãdus, & potior debet esse in portione pcipienda. Quid aũt inter eos qui sunt eiusdẽ ordinis? dic ꝙ præferẽdus est primò ordinatus. vt in. c. j. s. eo. & in. l. j. ff. de albo scribẽ. & vide ad materiam quod dixi in. d. c. j. ¶ 1 † Sed quæro, quid includat ista litera: *& sic de reliquis &c.* Sol. tex. iste solũ expressit sacros ordines, & sub illo verbo reliquis: voluit includere minores ordines: vt acolitatũ: exorcistatum: & lectoratum: & ostiariatũ: vt in. d. c. à subdiacono. Potest etiã addi prima tonsura, quę secundum nos ordo est: vt in. c. cũ contingat. de æta. & quali. & vide gl. in procœmio sexti. ¶ In gl. ij. in fi. gl. ista in effectu ponit duos intellectus quo ad verbum: *potiorem*. positum in tex. Primus vt maiores in ordine, sint potiores in portione percipienda. i. pĩguiores. vt plus ipsi percipiãt quã minores. Alius intellectus, vt verbum potior exponatur. i. prior. & huic intellectui gl. inhæret. Vnde cõcludit gl. ꝙ canonici eiusdẽ ecclesiæ debent esse pares in portionibus percipiendis. Inn. in. c. cũ omnes. de consti. dixit ꝙ respectu eorũ quæ dantur pro cõi victu debent esse æquales: sed in his quæ dantur pro vestibus & alijs necessarijs, debet haberi distinctio personarũ, vt fiat prouisio secundũ meritũ personæ. & hæc procedũt in ecclesijs vbi præbẽdæ nõ sunt distinctæ, vel si sunt distinctæ, procedũt in reditibus cõmunibus, qui solent diuidi inter canonicos. Et hunc intellectũ videtur sentire hîc Host. qui intelligit istũ tex. indistinctè, siue portio ista consistat in quotidianis distributionibus, siue in alijs portiõibus, siue in prębẽdis. Sed potest dici ꝙ etiã in qualitate ciborũ est habenda differentia, per ea quæ habenť in. c. non cogãtur. xlj. dis. & in c. cũ ad monasterium. in. §. porrò. de sta. reg. tñ raró hoc vltimũ practicatur: quia in portionibus fiẽdis attẽditur consuetudo cuiuscunq; ecclesiæ, quæ seruanda est: vt in c. cũ omnes. de consti. in glo. fi. in fi. Vel intelligitur iste tex. secundũ Inn. iuxta consuetudinẽ vrbis, quæ habet ꝙ in omnibus ferè ecclesijs licet recipiantur minores clerici in canonicos, & habeant ius canoniæ: tamen tenentur facere seruitia in ipsa ecclesia, vt purgare ipsas ecclesias: pulsare cãpanas: accendere lampades: & similia: nec recipiũt beneficia infra quatuor annos. Et ex hoc sentit Inn. ꝙ hæc consuetudo in hoc sit localis. sed Hosti. intelligit gñaliter. sed iudicio meo nõ est in hoc disceptandũ: quia tex. dicit: ꝙ minores debẽt facere seruitia cõsueta: vñ põdera verbũ consueta. seruabiť ergo in hoc cõsuetudo cuiuscunq; ecclesiæ, & secundũ cõsuetudinem poterũt isti minores cõpelli ad seruitia impẽdenda. & cũ hæc cõsuedo nõ sit cõtra ius, sufficiat tẽpus decem annorũ ad eã inducendam. vt no. glo. in. c. fi. de cõsue. lib. vj. ¶ Extra gl. quæro quid si minor in ordine primò fuit receptus in canonicũ authoritate apostolica: demũ fuit receptus eadem authoritate maior in ordine, quis istorũ sit præfeferendus in præbẽda vacatura? Inn. tenet ꝙ primus, licet sit minor in ordine. qa sibi primò ius quęsitũ fuit. Host. dicit ꝙ hoc pcedit in præbẽda iã assignata. secus in assignãda. Io. an. dicit ꝙ opi. Inn. est verior, & cõiter obseruatur. nã prærogatiua dignitatis non præferť prioritati tpis, ex quo pro alio primò scriptũ est: vt probať in. c. qa sæpe. de præbẽ. lib. vj. habeat ergo locũ iste text. in receptis authoritate capituli. ¶ Sed circa istos dubitať, quid si capitulũ prouidet minori, & cõtulit præbendã extraneo? dicit Inn. ꝙ malè fecit capitulũ: quia maiori in ordine debebat illã conferre vt hîc: sed si contulit alteri. tenet collatio: quia receptus authoritate capituli non habet ius effectiuum ad præbendam primò vacaturam. vt in. c. relatum. & quod ibi nota. j. de præbenda. capitulum tamen, quia venit contra istam constitutionem tenebitur interim prouidere isti maiori in ordine donec sibi prouiderit de præben. argumẽ. in. c. dilectus. el. ij. de præbend. Et not. bene hoc vltimum dictum. ex quo potest inferri: quia si in ecclesia sunt canonici supernumerarij

merarij,& capitulũ confert præbendã extraneo,& non maiori in ordine,tenetur in pœnã prouidere isti maiori in ordine quem contempsit,de communibus reditibus, donec sibi prouiderit de præbẽda:quod notabis. Abb.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus delinquens extra suam diœcesim potest per inferiorem puniri.*

CAP. XVI.

CVm inferior. Si ecclesia sita in aliquo Archidiconatu erigitur in cathedralẽ,à iurisdictione Archidiaconatus eximit. Primò narrat factũ. Secũdò prouidet.ibi: *Mandamus.* Tertiò prouideri mandat Archidiacono.ibi:*prouiso.* ¶ Casus literal. Archiepiscopus Colocẽ.de licẽtia dñi Papę monasteriũ de cheur. constitutũ in firmieñ. Archidiaconatu diœcesis Colocen.erexit ecclesiam cathedralẽ.& Papa ecclesiã exemit à iurisdictione ipsius Archidiaconi,Archidiaconus prædictus in tantã prorupit audaciam:vt in Epm ibi consecratũ,& ecclesiam suã iurisdictionẽ exercere pręsumpserit:significatum hoc fuit dño Papæ:vnde super hoc scribit Epo Colocen.dicẽs ꝙ inferior potiorem soluere nequit,vel ligare,sed potius maior minorẽ regulariter absoluit:& inhonestũ est & absurdũ vt filius potestatẽ habeat in patrem:& ideò mandat ipsi Colocen.vt pręfato Archidiacono districtè præcipiat,ne decætero talia in Epm prædictum attentare præsumat:cùm dñs Papa ab ipsius iurisdictione ipsum exemerit: ita tñ vt si per hoc Archidiaconatus iura lædãtur in diœcesi sua absq; iuris alieni præiudicio,recõpensationem illi faciat congruentem.B.¶ No.j.regulã,quæ quotidiè allegať ꝙ inferior in iurisdictione non põt exercere sñiam censurę,vel aliã in maiorem:nec potest illũ absoluere. Ex quo infero ꝙ inspecto iure cõi non potest sacerdos simplex absoluere Epm,etiam in foro pœnitentiali:quia hæc regula loquitur indistinctè:debet ergo Eps recurrere ad suum maiorem.s.ad suum Archiepm.vt no.Host.in tit.de pœ.& remis.in.§.cui pœnitendũ.hoc verũ,nisi Eps sit exemptus: quia tunc ex priuilegio iuris põt sibi eligere confessorẽ: vt in.c.fi.de pœ.& remis.sic etiam facit Papa.nam propter superioris defectũ eligit sibi confessorẽ:vt no. Inn. in.c.sanè.de offi.deleg.& in.c.nemo.ix.q.iij.¶ Not.ij.ꝙ Eps censetur pater inferiorum clericorũ.xcv.dist.c.esto subiectus.Itẽ not.absonum esse vt filius habeat potestatem in parentẽ.erubescit enim lex filios parentum castigatores existere.vt dicit tex.in auť.de nup.in.§.sed quod sancitum.¶ No.ꝙ monasteriũ potest erigi in ecclesiã cathedralem.simile in.c.j.ne se.vacã.¶ Vltimò no.ꝙ si ecclesia inferior erigiť in cathedralẽ,per cõsequens eximitur ipso facto à potestate inferiorũ:qui ibi primò habebant iurisdictionẽ:quia nõ est honestum vt Eps sit subiectus inferiori.¶ 1 † Et hoc facit ad quæstionẽ.[a] Pone ꝙ Archidiaconus habeat iurisdictionẽ coercendi delicta intra certos limites intra quos Eps deliquit.nũquid possit puniri per istũ Archidiaconũ?& si loquimur de Episcopo proprio ipsius Archidiaconi,dicendũ ꝙ non:quia inferior non põt ligare vel iudicare suũ superiorem:sed dubiũ est in extraneo Epo:& videť primò ꝙ nõ:quia Archidiaconus nõ exercet iurisdictionẽ in monasterijs sitis in suo Archidiaconatu:vt in.c.fi.de off.archi.fortius in Epm exercere nõ debet.nã propter reuerentiã pontificalis dignitatis non debet.inferior exercere iurisdictionẽ in eũ.argu.in.c.quia periculosum.de sen. excõ.lib.vj. Inn.tenet contrariũ.nã ratione criminis pdit priuilegiũ suum.in auť.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi oportet. & in.c.placuit.xvj.q.iij.& hanc opi.sequitur Io.an.licet Host.cõtrà.Nã ex quo Archidiaconus habet territoriũ distinctũ,recipit potestatem coercendi delicta oim.pro hoc bene facit.l.iij.ff.de offi.præsi.vbi diciť ꝙ in alieno territorio pręses censeť priuatus:debet tñ procedere nõ ad depositionẽ,seu in maioribus criminibus:quia ad depositionem Epi procedere põt solus Papa.iij.q.vj.c.quãuis.& in.c.accusatus.&.c.ij.de transla.epi.Cõclude ergo ꝙ nedũ ab Epo pari,sed etiã ab inferiori prælato potest Eps iudicari,& puniri, si deliquit in illius territorio.& notabis hanc quæstionẽ.¶ Similis.q.fit in Archiepiscopo delinquente intra diœcesim sui Suffraganei: nunquid possit puniri per suum Suffraganeũ?& hæc.q.tangitur hic per Inno.& plenius expeditur per Archidi.& alios in.c.ij.de constitu.lib.vj.& cõmunior videtur opi. vt à Suffraganeo suo puniri nõ possit.per rationẽ istius tex.nam Archiepiscopus est maior,& iudex Suffraganei sui:ergo ab eo iudicari non põt.& ex hac ratione sequiť scdm Inn.ꝙ si Suffraganeus ex dispensatiõe Papę haberet aliũ Episcopatũ extra illã prouinciã,ꝙ non possit punire suũ Metropolitanũ ibi delinquentẽ. nã vbiq; Archiepiscopus est maior suo Suffraganeo.Dubito de hoc vltimo:quia Suffraganeus nõ est in alio Episcopatu vt Suffraganeus,sed vt alius Eps.& certum est,ꝙ alius Eps potuisset punire istum Archiepiscopũ,ex quo nõ est Suffraganeus suus:videmus in delegato Papæ simile,qui licet sit minor, potest tñ authoritate delegata excõicare suum maiorem.vt in.c.sanè.el.ij.de offi.deleg. vnde diuersis respectibus quis põt esse maior.vt in.c.cũ capella. de priuileg.¶ In gloss.prima ibi: *cùm maior se subijcit minori.* Nam tunc se subijciendo fit minor maior:vt iuribus præalleg.in gloss.& hoc intellige,si superior consentit vt psona ecclesiastica possit se subijcere minori. aliàs autem non posset consentire,etiàm in alium parem. vt in.c.significasti.j.de foro compet. & Papa qui non recognoscit superiorem,potest se subijcere confessori .vt.s. dixi.¶ In ea.gloss.ibi: *de offi.deleg.c.quærenti.* ad idem de sent.excom.c.tua.sed vt dicit Ioan.and.vtrobiq; potest absoluere tempore quo excommunicat:vnde melius facit.c.graue.j.de præben.¶ In ea.glo.ibi: *sanctum est.* dicit Io.an.ꝙ ibi hoc nõ facit ex officio.q.d.regulã illam procedere,qñ ex officio quis potest absoluere,vt tũc possit etiã ligare,& ecõtrà.secus aũt vbi cõmittereť nuda potestas excõicandi,vel absoluendi:quia tũc nõ trãsiret aliud vt sequiť in glo.& in hoc no.eã. secus aũt si cõmitteretur iurisdictio:quia tũc datur potestas absoluendi, cũ ista iudicentur à pari.¶ In gl.ibi: *ad supplicationem.* dicit Io. an. ꝙ ibi non erat maior in administratione. nã renunciauerat ille Archiepatui:& receperat beneficiũ ab Epo.vnde ratiõe beneficij erat factus de foro illi⁹.vt in.s.c. cũ capel. de priui.& de fo.cõpe.c.postulasti.¶ In glo.iij.in fi.Vult ergo gl.in secũda solutione ꝙ hoc potuit facere iste Archieps authoritate propria ex dispositione.c.qm.alleg.in gl.sed hæc solutio nõ cõgruit isti literæ,quia hîc fuit erecta de nouo ecclesia cathedralis: & sic erat aliud corpus, & debebat habere aliud caput.Sed in.c.qm. non sunt ibi duo corpora,nec duo capita,sed constituiť ibi Eps absq; ecclesia cathedrali,qui debet esse vicarius constituentis. ¶ Iu gl.pe.in fi. Vult ergo gl.ꝙ si ecclesia subiecta alicui prælato inferiori erigitur in cathedralẽ, ꝙ nihilominus remanet sub iurisdictione ipsius prælati inferioris, nisi eximatur à Papa,vt hîc. Sed hoc dictũ nõ recipitur cõiter à doc.& profectò videtur cõtra istum tex.nam Papa hîc nõ exemit istũ Epm à iurisdictiõe Archidiaconi: sed denunciauit eũ exẽptum:nã is qui denunciat de nouo,nihil agit.vt in.l.hæredes palã.ff.de testa.& not.in cle.statutum.de elect.quinimò no.dicunt doc.ꝙ si iste Archidiaconus esset in diœce.istius Episcopi:Eps nouiter creatus habebit iurisdictionẽ sup Archidiaconũ.x.q.j.c.regẽda. & optimè facit tex.in.c.trãslato.de cõsti.Sed quęro extra gl.quã iurisdictionẽ habebat Archidiacon⁹ in ista ecclesia dũ esset monasteriũ?dic q; de iure cõi nullã iurisdictionem habet Archidiaconus in monasterijs:sed de iure spe

SEB.SAPIA.

a ¶ Ad quęstionẽ. Vide Gemini.in c.j.iij.q.vj.& in.c. ij.col.iiij.ver.quęro an Archiepiscopus.de constit. in vj. Ananiam in.c. j.de rapto.Pet.de Anc.latè in.c.postulasti.colũ.xx. ver.vj.opp.de fo. cõpe.& vbi Mar. sozi.in.xj.q. primi arti. Alexã.in l.est receptum.ff. de iuris.om.iudi. vbi latè Mod.

ciali posset habere. vt in. c. fi. & quod ibi no. de off. arch. & forte ob hoc tex. hic loquitur conditionaliter, vt patet in tex. ibi: *prouiso vt si ex hoc &c.* Nic. Abb.

SVMMARIVM.

1 *Absentes non vocantur in actu compositionis etiam super iure superioritatis.*
2 *Iudex quando possit cogere partes ad compositionem faciendam?*
3 *Absentes qui dicantur, & qui praesentes.*
4 *Clausula alte & basse posita in compromissis, operatur vt respectu laesionis non possit peti reductio ad arbitrium boni viri.*

CAP. XVII.

HVmilis. Copositione super iure primatię vnus solus cuius inter est poterit impedire. Vel sic. In copositione super iure Primatiae fienda debet oes praelati prouinciae & capitula ecclesiaru cathedralium cosentire. & duo facit. Na madat copositione publicari si praelati consentiant. Secudo ibi: *si qui vero consensum.* mandat citari, & publicationem non fieri. ¶ Casus literalis. Inter Archiepm Bituricen. & Archiepm Burdegalen. controuersia diu fuit agitata super iure primatiae, quis eoru deberet esse Primas. dns Papa Gregorius post diuturnam concertatione, quanda fecit prouisionem inter ipsos: quam prouisionem misit quibusda, madans eisde quatenus requirerent assensum praelatoru Burdegalen. prouinciae in ea presentiu, & cosensum capitulorum cathedraliu ecclesiaru eiusde prouinciae, & assensum Bituricen. capituli super ipsa prouisioe: quo habito, prouisione illa solenniter publicent: & si aliqui consensum praestare noluerint, publicationi praedictae supersedeant: & eisdem praecipiant vt personaliter si praelati fuerint, ad praesentia Papae accedant: vel si capitula fuerint, per procuratores idoneos copareat, & prosequant cora Papa ius si qd habent, & satisfaciant parti alteri: si succubuerint in expensis. B. ¶ Not. j. q in factis arduis prouinciae debet requiri non solu consensus praelatorum ipsius prouinciae: sed etiam capitulorum ecclesiarum cathedraliu. facit. c. fi. de his quae fiunt a praela. ¶ Not. ij. ibi: *praesentium.* & tene menti q in actu copositionis etiam super iure superioritatis no vocantur absentes, sed tm praesentes. & nihilominus negari non pot quin haec copositio sit magni praeiudicij: & sic videt q no sufficit quodlibet praeiudicium: licet magnu, vt absentes vocent. & hoc optime facit ad materia. c. praesentiu. de testi. lib. vj. an & qn absentes canonici sunt vocandi. ¶ † No. iij. ibi: *Bituricen. capituli.* iuncta litera ibi: *requiratis assensum.* q in rebus magni praeiudicij debet prelatus habere nedu consiliu, sed etia assensum capituli sui. quod tenet hic Inn. & Ioa. an. & qd tene menti pro limitatione. c. quanto. & c. nouit. de his quae fiut a praela. na regulariter sufficit praelatu requirere cosiliu capituli sui, vt in dictis iuribus. facit quod dixi in. c. edoceri. de rescrip. & quod no. in. c. j. de procur. ¶ † No. iiij. q iudex non pot copellere partes ad compositionem faciendam, si ca est ciuilis:[a] sed debet eam decidere snia sua: nec etiam princeps ex potestate ordinaria hoc facere debet. Nam (vt colligitur ex tex.) Papa affectabat ista compositione, & tn noluit ad hoc copellere praelatos: puto tn q si lis fuit diuturna, & intricata multu inter partes, ita q de facili decidi non potest, q iudex pot copellere partes ad concordia. tex. videtur iudicio meo notabilis obliuioni non tradendus in. c. placuit. xc. dist. ¶ No. v. q is cuius interest potest ex transuerso copositionem impedire: queadmodu potest tertius pro interesse proprio impedire executione sententiae inter alios latae. vt in. c. veniens el. ij. de testi. ¶ Ite no. vj. q vnus solus de collegio potest impedire copositione fiendam nomine collegij: quod bene notabis. Et hoc est ex eo secundu Inn. qa actus copositionis est volutarius: & in istis voluntarijs oportet q oes de collegio consentiant, vt no. in c. cu oes. de costit. & in. c. quia propter. & in. c. scriptum. de elec. maxime cu possint praetendere aliquod praeiudicium singulariter, vt hic: sed si copositio concerneret vtilitatem collegij, tuc puto q no impediret[b] a cotradictio vnius. arg. in. c. j. de his quae fi. a ma. par. cap. na necessitas & vtilitas in hoc aequiparant: vt no. Inn. in. d. c. cu oes. & sentit Io. an. hic. du dicit q isti dissentientes possunt impedire copositione si mouentur ex probabili ca. ¶ Item no. vij. q capitula ecclesiaru non debent citari vt personaliter copareant: licet in causa illa alij personaliter citetur vt hic: quia ecclesiae destituerent suffragio ministrorum. ¶ Vltimo no. q iudex in citatione pot iuridice cominari condenatione expensarum in casu succubentiae. ¶ In gl. j. in fi. vnde no debet superior pati se conteni: vt in. l. obseruandu. ff. de offi. praesi. debet ergo tenere medium: vt in. c. j. de offi. custo. & in. c. disciplina. xlv. distin. ¶ In gl. ij. ibi: *& ita eorum intererat consentire vel contradicere.* Not. bene gl. iuncto tex. q dns non pot componere super iure superioritatis in praeiudicium subditoru, nisi subditi consentiat: na interest subditoru no habere multos dnos: vel non mutare dnm: vt in. c. imperialem. in. §. praeterea ducatus. de prohi. feu. alie. per Fed. colla. x. Inn. in. c. auditis. de prescr. dixi post Host. s. eo. c. dilecti. Et ex ratione glo. potes gnaliter colligere q vbicunq subditi possunt praetedere aliquod interesse, no valet copositio facta per solu dnm ipsis subditis no consentientibus. Sed quaero pro declaratione gl. & tex. qui coprehendant hic appellatione praelatoru? Sol. Inn. ponit duas expositioes. Prima, vt coprehendant solu Epi. Secunda vt veniat oes praelati habetes iurisdictione ordinaria. de qbus. s. in. c. cu ab ecclesiaru. de offi. ordi. na cu ipsorum intersit, debent vocari. ¶ Sed cotra hoc opp. na eadem rone debuissent vocari oes subditi: quia oim interest, rone predicta. Sol. dicit Inn. q si ageretur ca singulariu, procederet cotrariu: sed hic ca concernebat vniuersitate ecclesiarum prouinciae: ideo sufficiebat praelatos & maiores vocari. na facta vniuersitatis expediunt per rectores & maiores vniuersitatis. arg. in. l. ij. C. de iura. calu. Et not. bene hoc dictu: ex quo primo habes notare, q in factis concernentibus tota prouincia requirunt praelati puincię vt faciat vnu corpus: & debent actu explicare collegialiter, sicut videmus in cocilio generali. Na quia istud cociliu cocernit totu orbem: praelati totius orbis coueniut, & faciut vnu corpus, repraesentates ecclesia vniuersale. lxv. dis. c. j. Vides hic ide in facto vnius prouinciae: ide dicendu eadem ratione vnius ciuitatis, vel dioecesis. vt in factis concernetibus totu cleru, vniant clerici, & faciant vnu corpus: sicut in simili not. Bar. in vniuersitate scholariu Bononie. vbi sunt vniuersitates distinctae Iuristaru & Artistarum, vltramontanoru & citramontanoru. nam in factis concernentibus studiu vniuersaliter, vniutur etiam Doctores, & faciunt vnu corpus. & pro hoc facit tex. in procemio, vbi scribitur vniuersaliter Doctoribus & scholaribus. ¶ Secudo no. q in factis prouinciae vel alicuius dioece. no est necesse vt oes clerici consentiat, sed satis est q interueniat praelati, & capitula. na repraesentat totum cleru, vt hic. ¶ In glo. in ver. *praesentium.* ibi: *videtur quod sic.* & hoc teneas. na absentes qui sunt vocadi habentur pro alienis: nec debet in numero coputari. x. q. ij. c. hoc ius porrectu. versic. si autem. nam ius vniuersitatis potest residere penes vnu solumtm. vt in. l. sicut. ff. quod cuiusq vniuer. & no. in. c. gratum. de postu. prela. Tame quo ad istu tex. oes qui sunt in prouincia, vocadi sunt absentes vero non: vt probatur in tex. ibi: *in ea praesentium.* & sic quaestio quae infra subditur in gl. deciditur in tex. sed in

a ¶ Ciuilis. Vide tex. not. in. §. fi. in fin. in auf. vt litig. iud. vbi no. Ang. q pacta & transactiones quae fiut impellente potestate, vel capitaneo, sunt nullius momenti. videbar. in. l. cogruit. ff. de off. praesi. & in. l. furti. §. qui iussu. ff. de infa. cu allegatis per Feli. j. ti. j. in rub. col. j.

b ¶ No impediret. vide Bald. in. l. ab eo. C. quo & quado iudex. vbi allegat Inno. hic singulariter. Andrę. Barba.

ſed in alijs negotijs nũquã abſentes ſunt vocandi .vt in d.c. hoc ius porrectum. ſed fallit in quibuſdam caſibus: de quibus p gl. in d.c. præſentiũ. de teſti. lib. vj. dixi plenè in c. cũ oẽs. de conſti. dic vt ibi. 3 † Qui aũt dicant abſentes vel pſentes? dic ꝙ in factis cõcernentibus totã ꝓuinciã exiſtẽtes in prouincia dicunt præſentes. In cõcernẽtibus verò diœceſim, oẽs qui ſunt in diœceſi. vt in c. fi. q ma. accuſ. poſ. In cõcernẽtibus autem ciuitatẽ, ſeu caſtrũ, illi qui ſunt in ciuitate ſeu caſtro. vt in d. aut. hoc ius porrectũ. & facit. c. quia propter. de elect. ¶ In gl. fi. ibi: *fundata erat per compoſitionem.* hoc nõ placet Hoſ. quia ſecũdũ eũ cõpoſitio nõ erat hîc publicata prælatis, ſed publicanda ſi præſtitiſſent aſſenſum. Inn. dicit ꝙ ex quo Archiepi cõpoſuerant adinuicem, præſumptio erat contra diſſentiẽtes. Sed hæc & alia quæ hîc ſcribunt mihi nõ vident neceſſaria, quia Papa hîc cõminatus eſt ad terrorẽ. vnde nõ intelligitur ꝙ ſi iſti haberent iuſtã cãm cõtradicendi, ꝙ deberẽt euitare cõdemnationẽ expenſarũ. ¶ Extra gl. opp. cõtra tex. videt eñ ꝙ iſta cõpoſitio nõ debebat obeſſe prælatis, ex quo ipſi nõ cõſenſerãt. vt in l. tres fratres. ff. de pac. & in l. nec ignorãs. C. de dona. Sol. Hoſ. dicit cõtrariũ procedere, qñ partes nullo modo cõſenſerãt cõpoſitioni. Sed tex. iſte debet intelligi, qñ per priꝰ datur iudici poteſtas cõponẽdi vt altè & baſsè ſecũdum vulgare quorũdã poſsit arbitrari, & inter partes cõponere, nam tunc ex hac generali poteſtate põt iſte cõpromiſſarius dare de iure vnius alteri in parte & in totũ, nec poterit cõqueri quis, ex quo ſemel cõſenſit. arg. in l. cũ mãdato. ff. de mino. 4 ¶ Et no. ſingulariter hoc dictũ, nã ſolet quotidie allegari hæc opi. Hoſt. ꝙ ſi partes cõpromittẽtes dederunt poteſtatẽ arbitratori arbitrandi altè & baſsè[a] prout ipſe voluerit nõ põt prætextu læſionis peti reductio ad arbitriũ boni viri. de quo plenius dico in c. qn tauallis. de iureiuran. ¶ Secũdò põt intelligi tex. ſecũdũ eũ ꝙ Papa fecerat cõpoſitionẽ, ſed nõ publicauerat partibus. Sed prius volebat habere cõſenſum prælatorũ. & ex hoc no. ꝙ partes poſſunt conſentire laudo iam facto nõdũ publicato, nec poſſunt poſtmodũ cõqueri prætextu læſiõis. quod intellige dũmodo dolus abſit. nã dolus futurꝰ non põt remitti. l. creditor §. Lucius. ff. mãda. ¶ Tertiò põt intelligi ſecũdũ Io. an. ꝙ cõpoſitio bene debebat detegi prælatis, & habito ipſorũ cõſenſu debebat poſtmodũ publicari per totã prouinciam. & pro hoc facit tex. ibi: *ſolenniter publicetis.* & quælibet lec. eſt vera in ſe &c. Nico. Abbas.

De treuga & pace. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1. *Iudex an & quando poſsit cogere partes ad pacem vel concordiam tam in ciuilibus, quàm in criminalibus. 3.*
2. *Iudex poteſt cogere partes ad faciendam treugam.*
   Fideiuſſores de non offendendo poſſunt dari officio iudicis, vbi timetur ſcandalum.

¶ Quia iudicum eſt diſcordãtes ad pacẽ reducere. xc. di. per totum: ideò poſt tractatũ de offi. iudicũ, meritò annectitur hæc rubrica. vel põt cõtinuari hæc rubrica ſecũdò ad rubricam. ſ. proximã. Quia maiorũ & ſuperiorũ eſt treugas & paces inire: ſubditorũ verò obedire: ideò &c. 1 ¶ † Et ex hac cõtinuatione quæro vltra Doct. nunquid iudex[b] poſsit cõpellere ſubditos ad pacem fiendam[c]. & dico ꝙ ſic, tam ſecularis reſpectu ſubditorũ, quàm eccleſiaſticus reſpectu clericorũ rõne peccati, vt probatur. xc. diſt. in c. ſi quis contriſtatus. & c. placuit. & ibi no. in gl. de iudice ſeculari. Ad idẽ. c. nouit. de iudi. vbi dicitur ꝙ ad Papam pertinet reformare pacẽ, nam rumpens pacem venit cõtra præceptum charitatis, quia pax nihil aliud eſt, quã charitas, vt ibi, & hanc opinionem ꝙ iudex poſsit: tenet Bar. in l. congruit. ff. de offi. pſi. ibi tñ diſtinguit, ꝙ aut diſcordia eſt inter ciuitatẽ & ciuitatẽ, & tunc ſuperior debet interponere partes ſuas. in aut. de mãda. prin. in §. deinde. aut eſt inter priuatos, & tunc aut eſt cauſa criminalis, aut ciuilis. primo caſu iudex põt cõpellere ad pacẽ rõne publicæ vtilitatis. nã in ciuilibus diſſenſionibus ſæpe reſpublica læditur. l. ſi quis ingenuã. §. fi. ff. de captiuis. Si verò cauſa eſt ciuilis, tunc põt monere ad cõcordiã: nõ aũt compellere, ſecundum eũ. vt no. in l. j. §. & poſt operis. ff. de no. ope. nun. Hoc vltimũ puto verũ, niſi lis magno tempore durauerit: & eſt ita intricara ꝙ de facili extirpari nõ põt, nã tũc iudex põt compellere ad concordiam, licet nõ ſit ciuilis. vt eſt tex. no. in d. ca. placuit. 2 ¶ † Secũdò q̃ro, nunqd poſsit iudex eodẽ modo ad treugam fiendã cõpellere. & dico ꝙ ſic, & multò fortius quã ad pacẽ. ar. j. c. j. Itẽ treuga eſt quaſi quædam pax ad tps: ſed ſi iudex põt ad pacẽ cõpellere, vt. s. dixi: fortius ad treugã: quia qui põt totũ, poteſt & partẽ. vt in c. paſtoralis. §. Itẽ cũ totũ. de offi. delega. & l. quæ de tota. ff. de rei vendi. ad idem bo. tex. in l. illicitas. §. ne potentiores viri contumelijs. ff. de offi. præſi. vbi dicit ꝙ ad officiũ iudicis pertinet prouidere ne potentiores viri cõtumelijs afficiant humiliores. Dic etiã ꝙ vbi quis veriſimiliter timet offendi per aduerſariũ, põt iudicis officiũ implorare[d] vt ipm compellat ad præſtandã cautionem de nõ offendẽdo nec ſe nec ſuos, & iudex tenetur in hoc officium ſuum impartiri. vt in d. §. ne potentiores. & ibi plenè per Bar. & bonus tex. in l. denũtiamus. C. de his qui ad eccl. confu. & ibi per Cy. & bene facit tex. in c. literas. in fi. de reſti. ſpo. & in c. de benedicto. xxxij. q. j. aliquid per Inno. in c. grauẽ. de ſenten. excõ. 3 ¶ † Tertiò quæro, nũquid officiales, quibus datum eſt liberũ arbitriũ ſuper bono & pacifico ſtatu ciuitatis, poſsint compellere ſubditos ad pacem. & dic ꝙ ſic. vt patet ex prædictis, nam reſpublica læditur ex diſſenſionibus ciuilibus, vnde pertinet ad pacificum ſtatum ciuitatis vt ſubditi reforment pacem. & hoc tenet Bart. in l. ambitioſa. ff. de decre. ab ordi. facien.

SVMMARIVM.

1. *Iudex eccleſiaſticus poteſt cogere partes ad treugam.*
2. *Excõmunicatus in vno loco, eſt excõicatus per totum mundum.*
3. *Pax pœnata, vel treuga ſi fuit rupta per vtranque partem, an vtraque pars poſsit agere ad pœnam.*
4. *Lex poſitiua vtrum obliget contrauenientem ad peccatum.*
   Lex vel ſtatutum an & quando tollatur per diſſuetudinem.
5. *Confirmare ſumitur aliquando pro obſeruare: & approbare.*

CAP. I.

TReugas. Statuit tẽpora treugarũ, & pœnã violãtiũ.

¶ Caſus literalis hîc non figurat. Per te videas literã. nõ enim tenetur quod hîc ſtatutum eſt, quia non fuit approbata iſta treuga, & in c. ſequenti litera patet. Ber. 1 ¶ † No. primò quòd iudex eccleſiaſticus põt ex cauſa compellere laicos ad treugam: de qua hîc. quia hoc principaliter fit ob honorem Dei, vt iſtis diebus & temporibus poſsint homines liberius vacare diuinis. nã in quinta feria debent homines ceſſare propter reuerentiã aſſumptionis, & quia illo die Chriſtus fecit cœnã apoſtolis. de conſe. diſt. j. c. porrò. & diſt. iij. c. literis. In die veneris fit propter reuerentiã paſsionis. In die ſabbati, quia diſcipuli latuerunt propter metũ iudæorum, & qa corpus Chriſti latuit in ſepulchro. In die dominico, quia oẽ inſigne Deꝰ illo die inſtituit. lxxv. di. in c. quod die. ¶ Secũdò no. ibi: *præcipimus.* quòd qui nõ ſeruat iſtas treugas peccat mortaliter. xiiij. q. j. c. quiſquis. §. quod præcipitur & in c. ij. de maio. & obe. patet etiã ex alio, quia trãſgrediens debet excõicari, & excõicatio nõ fertur niſi ꝓ mortali. vt in c. nemo. & in c. nullus. xj. q. iij. An aũt hodie hęc cõſtitutio liget cũ nõ ſeruet in omnibus, dicam cùm glo. 2 ¶ † Tertiò no. quòd excõicatus[e] in vna diœceſi debet haberi pro excõmunicato per vniuerſum orbẽ. cõcor. xj. q. iij. c. curæ. Excõicatio ergo nõ ſclaudit territorio, quia cũ afficiat aĩam & corpus, ſequit perſonã, ſicut lepra leproſum. j. q. j. c. cito turpẽ. & . s. de offi. ordi. c. ad reprimẽdam. ¶ No. quòd Epi ad iuſtitiã conſeruãdã tenent ſibi mutuò impẽdere auxiliũ & cõſiliũ. ¶ Vltimò no. ex fi. literæ: quòd prælatus tepidus in iuſtitia exequenda, põt deponi à dignitate ſua. facit. xviij. q. ij. c. ſi quis Abbas[f]. Et negligẽtia plati eſt peccatũ mortale. vt no. gl. s. de offi. archi. c. ea quæ. & idẽ dic in diſsimulatione. vt no. gl. in c. clericis. de immu. eccle. lib. vj. facit. xliij. di. c. ſit rector.

Anto. Franci.

[a] ¶ Altè & Baſsè. Circa hoc dum dicit ꝙ in dubio eſt tenendum ꝙ iſta clauſula, altè & baſsè, appoſita in cõpromiſſo non tollit reductionẽ ad arbitriũ boni viri. Dicas ꝙ hæc vident eſſe adiuicẽ cõtraria. nã aut arbiter abſq; dolo enormiter lædit partẽ, & hoc caſu ẽt ſecũdũ iſtũ apoſtillãtẽ virtute huius clauſulæ põt enormiter lædere, qđ ẽt voluit Io. an. hîc. ſi verò dolus interuenit, tũc rõne doli põt peti reductio aduerſus enormẽlæſionẽ. vtrũ ergo cõcedat reductio vel non, depẽdet ab hoc an interueneritdolꝰ, vel non interuenerit. de quo vide etiã per Alex. de imo. in l. ſocietatem. in §. arbitrorũ. ff. pro ſoc.

[b] ¶ Nunqd iudex. vide Abb. in conſ. clxxx. vol. ij. & in c. ſi qñ. co. ſi. de of. dele. aliqd p Ale. ĩ. l. j. §. & poſt opis ff. de op. no. nũc. eũdẽ Ale. & Moder. in l. qđã æſtimauerũt. ff. ſi cer. pet. Bal. i. c. cũ eccleſia vulterana. de elec. no. ĩ. i. j. C. vt quæ deſunt ad uoc. par. iu. ſuppl.

[c] ¶ Ad pacẽ fiendã Adde Roma. conſi. cxxvj.

[d] ¶ Implorare. Adde Ro. cõſ. ccxiij.

[e] ¶ Qđ excõicatꝰ. vide Mod. poſt Bart. in l. cũctos populos. C. de ſũ. trini. & fi. catholi. vbi ẽt tãgũt an bãnitus in vno loco cenſeri debeat bãnitus vbiq;? ponit etiã Abb. aliquid ad ꝓpoſitũ in c. poſtulaſti. colum. v. de fo. compet.

[f] ¶ C. ſi qs Abbas. De negligẽtia ꝑ.

latorũ. vide multa per Corsetũ in c. grădi. in vltima char. de sup. neg. præla. in. vj. & in singu. suis in ver. negligentia. versi. prælatus q tuncũ q. & q negligẽtia in prelato sit mortale peccatũ. tenet Gemina. in. c. di. spensatio. xiij. di.

nec propter timorẽ debet deserere vel differre iustitiam quia iram Dei super se inuocat qui magis timet hominẽ quã Deum, vnde bonus pastor debet animam suam ponere pro ouibus suis, vt habetur in Euangelio. & trãsum ptiuè in. c. nisi cùm pridẽ. de renun. ¶ 3 † Vltra doc. quæro in tex. mandatur puniri qui huiusmodi treugas non obseruauerit: & loquitur tex. de treuga canonica, id est à canone inducta. Sed quæro. quid in conuentionali vel in pace. Pone duo fecerũt treugam vel pacem, & apposita fuit pœna contrafacienti, demum ambo contrauenerunt, nunquid possit vnus contra alium ad pœnam agere conclude post Bart. in. l. cum pater. § libertis. ff. de leg. ij. q aut nescitur quis primò fregit pacẽ seu treugam, vt quia fortè eodẽ momento se inuaserunt, & tũc alter nõ potest agere contra reliquum. vt in. d. § libertis. Aut constat quis primò cõtrauenerit, & tunc primus non potest agere contra secundum, sed secundus bene potest agere a contra primum. quod bene notabis[a]. pro hoc facit text. in. d. § libertis. & l. qro. §. inter locatorẽ. ff. loca. & quod no. in glo. in. c. dilecti. de arbi. nam secundus non tenebatur seruare pacem primo, ex quo primus nõ seruauit eã quia promittens pœnã, vel quicquid aliud, intelligitur promittere inquantum alius seruat quod promisit, vnde si ille nõ seruat promissum, non tenetur iste ad obseruantiã. vt in. c. peruenit. de iureiur. & in regula frustra. de reg. iur. lib. vj. sed primus incidit in pœnã violando pacẽ seu treugã. ¶ In glo. j. No. gl. q per treugã non est finita discorda, pax verò est finis discordiæ. secundũ Hosti. & debet pax esse in volũtate. guerra verò in necessitate, nã debet; quis pugnare vt pacẽ habeat. xxiij. q. j. ca. noli. Vel dic vt dixi super rubrica, q pax est charitatis vinculũ, vt dicit tex. in. c. nouit. de iudi. charitas verò est amor Dei & proximi. de pœni. dist. ij. c. charitas. ¶ In gl. ij. ibi: *quando ineuitabilis vrget necessitas*. pro hoc tex. in. c. quod non est licitum. j. de reg. iur. vbi dicitur q Machabei viri sancti sine culpa in sabbato pugnabãt, & hoc propter necessitatem. Sed potest intelligi contrarium in defensione, quia in omni tempore debet quis se defendere ne pereat nec peccat tuendo corpus suum. vt in cle. vnica. de homici. vnde clericus nullã incurrit irregularitatem occidendo aggressorem suum, si aliter euitare periculũ non potuit vt ibi. iste verò tex. potest intelligi in pugnatore. vt no. glo. in. c. si nulla. alleg. in gl. ¶ 4 † Et in fi. gl. No. hanc vltimam qõnem gl. singulariter, & non tradas obliuioni, ex qua habes q lex positiua etiam præceptiua non obligat ad peccatum, si non fuit moribus vtentium[b] recepta b vel si per desuetudinẽ abijt. & hanc opi. gl. tenet Gof. hîc in summa. & Inno. & Host. in summa huius titu. Sed hîc tenuit ipse Hos. cõtrariũ mouet, quia ista est lex præceptiua, vt patet ibi: *præcipimus*. ergo à principio ligauit cõtrauenientes ad peccatũ, ergo per nõ obseruantiam non tollitur eius dispositio. quia tempus nõ est modus tollendi obligationem. vt in. l. obligationum. § placet. ff. de act. & obli. & principium fuit vitiosum, cũ peccauerint contraueniendo. Et ad § leges. alle. in gl. & § fi. eadem distinctione. respondet ipse q illi tex. nõ loquunt in legib[9] præceptiuis & statutarijs. ponit exemplũ in. c. statuimus. j. ti. ij. & no. incidenter hoc dictũ. nã sentit q dispositio dicti c. statuimus. tolli potest desuetudine: sed vide tu quod ibi dixi, iste verò tex. secundũ eũ loquit in. l. præceptiua. Alij verò distinguũt vt refert Io. and. inter leges quę apponunt pœnas ipso facto, & illas quæ mandãt infligi. vt in primis non habeat locũ cõsuetudo cõtraria, cùm statim contrafaciendo incidant isti in pœnã, & in factum damnatum. xxiiij. q. j. in. c. audiuimus. d. Ant. hîc distinguit q aut lex præceptiua emanauit in fauorem priuatũ & potest tolli cõsuetudine: sicut potest tolli pacto & renuntiatione. vt no. in. l. de quibus. ff. de legi. Aut emanauit in honorem Dei, aut in fauorem publicũ, & tunc si subditi non obseruauerũt sciente superiore & patiente, talis lex non ligat, nec requiritur aliqua prescriptio. quia ex quo superior videt & patitur, nõ videtur velle quòd lex sua vinculum inijciat. sed si superior ignorat, tũc peccant[9] cõtrauenientes. ¶ Sed cõtra hoc vltimũ & Hosti. videtur tex. in. c. fi. de consuetu. vbi text. apertè probat q oĩs lex humana potest tolli consuetudine, dummodò sit rationabilis & legitimè præscripta. Vnde ibi solũ cõtra consuetudinem conseruat ius diuinum, nec priuati dicũtur tollere legẽ superioris: sed ipse superior consensum præstando huic consuetudini in eo quod statuit iura, vt per consuetudinem possit tolli ius positiuum. d. c. fi. Inn. super rubrica quẽ sequitur Ioan. cal. hîc vult in effectu, q aut lex præceptiua est talis q eius contrarium est in se mortale peccatũ, & tunc non potest tolli consuetudine, sicut nec contraria lege. aut eius cõtrarium non est in se mortale peccatũ, & tunc tollitur per desuetudinẽ. Dixit etiam Cal. q sufficit in hoc tempus. x. anno. alleg. not. in c. fi. de consue. lib. vj. Ego sic distinguerẽ. q aut lex pręceptiua nunquã fuit recepta in obseruantia sciente legislatore, & valente cõtradicere & nõ cõtradicente, & talis lex non ligat. & puto q non requiritur tempus ad inducendam præscriptionem, sed sufficit binus vel trinus actus in contrariũ, quia hîc nõ agimus de præscribendo cõtra legẽ, sed de impediẽdo vinculũ. nã per binũ vel trinum actum apparet de consensu superioris. arg. in. l. iij. C. de epis. audien. & in. c. ita nos. xxv. qõ. ij. Si verò aliqui seruant in eodem loco. & tunc non seruantes non videntur excusari. ar. c. cũ iandudũ. in fin. de præben. aut superior ignorat, & tunc puto q requiritur præscriptio. xl. ann. dummodò cõsuetudo sit rationabilis: vt quia fundatur super aliqua ratione: vt vult tex. in. d. c. fi. si enim cõtrarium legis in se esset malũ, consuetudo nõ esset rationabilis. de iureiuran. c. intellecto. & sic salua opi. Innoc. Nec ob. q in princi. omnes peccauerunt contraueniendo. nam duplex est responsio. Primò q si moti fuerint ex aliqua causa rationabili, non peccauerunt, quia ipsemet superior indulsisset: ad hoc quod no. Archi. in. c. vtinam. xxvj. di. vel secundò successores eorum qui contrauenerunt non peccauerũt, quia potuerunt existimare q ex aliqua irrationabili causa illa lex non sit obseruata. ar. eorũ quæ no. gl. in. c. de quarta. de præscrip. Et q lex pręceptiua non illaqueat sciente superiore & non contradicente,[c] c allego bonũ tex. iuncta gl. xx. dist. c. j. & in. c. cùm olim. de cleri. coniuga. in cõsuetudine inducenda in sacramentalibus. ita voluit gl. no. in. c. vir. de secun. nupt. Et contra regulam quam hîc recitat Inno. allego bo. tex. cum gl. in. c. cũ multę. xv. q. vl. nã olim erat statutum q filij nati ex coniugio presbyterorũ essent serui ecclesiæ. & sic pœna erat inflicta ipso iure. & tamen ibi dicit glo. q hodie ecclesia ex non obseruantia perdidit illud ius. Ex quo infero q quantuncunq lex apponit pœnam ipso facto, nihilominus potest tolli contraria consuetudine: qa in non exigendo pœnam cõmittitur contra legẽ: nã & p non vsum tollitur lex. vt no. Io. an. in. c. Ioannes. de clericis coniuga. & Cyn. in. l. ij. C. quæ sit longa consuetudo. ¶ 5 † In glo. in ver. *confirmet*. No. bene istam glo. q vbi cõfirmatio exigitur à pari capitur confirmatio pro obseruãtia. nõ enim potest capi propriè, quia par vel inferior non potest confirmare factum superioris, vel paris. & ideo verba capiuntur impropriè, simile in. c. studuisti. de offi. or. Et ex hoc infert q si promisit q Titius cõfirmabit talem contractum, debet intelligi quòd ille obseruabit & approbabit quantum in eo erit. quod bene not. Sequens. c. nihil habet, nisi q presbyteri & alij de quibus in tex. gaudent priuilegio &c.

a ¶ Notabis. Adde Alex. cõ. cxix. j. lib.

b ¶ Vtentium. Adde Are. cõsi. cliiij.

SEB. SAPIA.

c ¶ Non cõtradicente. Vide Roma. in cõsil. cccccxij. inci. Quo ad primum. Pet. de ancharana. in consi. cc. lxxviij. inci. Iure statutorum. cùm infinitis congestis per Fely. hîc.

SVMMARIVM.

1 *Saluus conductus datus alicui ad eundem, intelligitur etiam datus ad*

tus ad redeundum.

2 *Saluusconductus datus alicui bannito vt possit securè ire in ciuitatem, an tollatur per primam vicem.*

CAP. II.

INnouamus. Personæ hîc enumeratæ plena securitate gaudent tempore guerræ. ¶ Not. primò personas hîc enumeratas quę tempore guerræ debent gaudere plena securitate, malè tamen obseruatur. Et no. in eo quod dicit de mercatoribus. ꝙ Papa pôt ex causa dare securitatẽ aliquib⁹ laicis tempore guerrę.

1 ¶ † No. j. ibi: *euntes vel redeuntes*. ar. ꝙ securitas data in eũdo, debet intelligi data etiã in redeũdo: nã ista duo cõiter æquiparantur in iure. vt in. c. magnę. in fi. ĵ. de voto. & bonus tex. in. l. si cui. ff. ex quibus cau. maio. no. Bar. in. l. vtimur. ff. de sepul. viola. probatur ratione. non enim quis dicitur securè venire ad certũ locũ: nisi securè possit morari, & inde recedere. ¶ † Sed dubitari potest de qõne quotidiana vltra doct. hic. Pone data est securitas alicui exbannito vt possit securè venire ad hanc ciuitatẽ, & redire, nunquid per primam vicem tollatur hæc securitas & priuilegium, an verò possit venire pluribus vicibus, vel in infinitũ? Old. disputauit hanc quæstionem, & recitat Bart. in. l. j. ff. ad leg. iul. maiest. & breuiter distinguo post eos. ꝙ aut securitas fuit petita & determinatè cõcessa: & tunc standũ est determinationi. vt puta si fuit dictũ vt veniret semper vel quid simile. arg. vj. q. iij. c. scriptũ. Aut fuit determinatè petita, sed indeterminatè concessa vt puta quia vnus exbannitus petijt vt possit per decem dies esse in ciuitate: & superior concessit indeterminatè & tunc intelligitur cõcessa secundũ petitionem, quia responsio adaptanda est petitioni seu interrogationi. inst. de inuti. stipu. in. §. præterea. & est bonus tex. in. c. inter dilectos. in. §. cæterũ. de fide instru. ibi: ex forma petitionis &c. Notabisillum tex. aut petitio fuit indeterminata, sed concessio determinata. & intelligimus securitatẽ cõcessam secũdũ cõcessionẽ: & nõ secũdũ petitionẽ, quia superior videt restrinxisse petitionẽ. quod no. Nã priuilegiũ & indulgentia sumunt vires à cõcessione, & nõ à petitione, licet in dubio cõcessio referatur ad petitionẽ, vt in præcedenti membro. secus quando sumus certi. vt hîc. Et hoc notabis, quia sæpe Papa signando supplicationẽ restringit petitionẽ vt non excuset ipetrãs ex eo ꝙ dedit supplicationẽ gnalẽ, & pridie fuit i facto. aut petitio fuit facta ideterminatè, & cõcessio etiã indeterminatè, vt puta qa simplr datur securitas veniendi & redeũdi. & intelligitur de. j. vice[a]. Ad hoc facit tex. in. l. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. sig. & in. l. hæc conditio. ff. de cõdi. & demõ. vbi dicitur ꝙ si sit alicui relictũ cũ nupserit. intelligitur de primis nuptijs, hoc verũ: nisi fuisset data securitas ad certũ actũ, puta ꝙ pro pace fienda posset securè venire & redire, tunc duraret hæc securitas quãdiu veniret pro contractu pacis, sed pace facta cessat securitas seu saluusconductus. & pro hoc tex. hîc. iuncta glo. in verbo: *existentes*. quam notabis.

De pactis. *Rubrica.*

¶ Viso de officijs omnium iudicum, & præsidentium, de ipsis iudicijs videndum est. sed quia vocati ad iudicia quandoq; paciscuntur, quãdoq; transigunt, ideò author anteq; intret tractatũ de iudicijs, de his præmisit. & primò de pactis, tanquã de nobilioribus. vel cõtinua ad proximam rubricam hoc modo. Suprà visum est de pace, sed quia pactum est quædam conuentio ex pace facta, ideò post rubricam præcedentem subijcit istam.

SUMMARIUM.

1 *Pactum nudum ligat de iure canonico. 2. 3. 5. vide ĵ. c. ij.*

3 *Actio an nascatur de iure canonico ex nudo pacto.*

4 *Pactum nudum quid sit, & quibus modis vestiatur.*

CAP. I.

ANtigonus. Potest primò generaliter summari sic. † Pacta quantuncũq; nuda seruãda sunt. Vel aliter sic. Iudex ecclesiasticus prouidet seruanti pactũ cõtra non seruantem. Diuiditur. Nam primò ponit dictũ Antigoni Epi. Secũdò approbatio cõcilij. ibi: *dixerunt vniuersi*. ¶ Casus literalis. Antigonus Eps Matricen. in concilio Aphricano graue deposuit querimoniã de Optantio Episcopo. quia cũm inter se pactũ fecissent ꝙ alter nõ subtraheret alterius populos. Optantius Eps nõ seruauit pacta inita inter eos. Sed alliciebat populos Antigoni, vnde petebat vt pacta inita seruarentur, aut conuentus si se nõ correxerit, ecclesiasticã sentiat disciplinam: vniuersi dixerunt pax seruetur: pacta custodiantur. Ber. ¶ Not. primò iuncta suprascriptione modũ & practicã cõdendi legem in cõcilio generali vel prouinciali. Nam vnus de cõcilio facit propositionẽ, & reliqui si eis placet vniuersaliter statuũt, illã cõfirmando, vel restringendo, seu ampliando. Et ita cõiter obseruat in alijs actibus vniuersitatis. ¶ No. secundò ꝙ appellatione ecclesiasticæ disciplinæ venit sententia censuræ, vt excõicatio, interdictũ, & suspensio. ĵ. de verbo. sig. c. quereti. ¶ No. tertiò ibi: *vniuersi*. ꝙ conciliũ generale est quædã vniuersitas, ibi enim existentes non vt singuli sed vt vniuersitas disponũt: repręsentat enim conciliũ vniuersalẽ ecclesiã. de cõse. dist. j. c. ecclesia. hinc dico standũ esse in dispositionibus cõcilij iudicio plurimorũ. ad hoc bo. tex. lxj. dis. c. nam regulariter in factis vniuersitatis præualet plurimorũ sententia. vt in. c. j. de his, quæ fi. à præla. & in. l. aliud §. refertur. ff. de reg. iur. & in. l. quod maior. ff. ad munici. ¶ Vltimò no. & tene menti ex eodem verbo: ꝙ lex edita in concilio fit nomine ipsius concilij, & non Papæ tantũ. hîc enim nulla fit mentio de Papa, q̃ præsidebat in concilio: sed solũ de ipso concilio. Ex quo infertur ꝙ potestas ecclesiæ est in ipso concilio vniuersali: licet Papa sit ibi tanquã caput ipsius corporis. pro hoc. xxiiij. q. j. c. quodcunq;. vbi dicitur ꝙ potestas data fuit toti ecclesiæ in personam Petri. Petrus aũt fuit caput. Ad idem. c. j. de iudi. in eo quod ibi dicitur: placuit sanctæ synodo. & dic vt ibi plenius dixi. nam quandoq; lex editur nomine Papæ cũ approbatione concilij. vt in c. licet. de elect. vnde puto ꝙ cũ materia legis ordinatur à Papa licet conciliũ approbet: tamen lex edenda est nomine Papæ à quo sumpsit vigorẽ & originẽ. nam & sine cõcilio Papa pôt legẽ condere. ix. q. iij. c. cuncta per mundũ. & quod no. gl. in. c. ad apostolicæ. de re iudi. li. vj. aut materia legis originatur à cõcilio, & tunc nomine concilij lex edenda est. nam in cõcilio interest Papa vt caput. pro hoc. c. osius. ŝ. de elect. cũ multis similibus. &. j. q. vij. c. conuenientibus. quinimò maioris roboris est constitutio totius ecclesiæ quã solius Papę tantũ. vt no. in. cum dilectus. de elect. facit quod no. Archi. xviij. dist. in sum.

2 ¶ † In gl. j. ibi: *per pacta inita inter episcopos*. nõ apparet ratio quare gl. restringat istũ tex. ad pacta inita inter Episcopos sed fortè hoc causa exempli. vnde intelligas, meli⁹ tex. generaliter ꝙ inter quoscunq; pacta inita ex quo nõ sunt à lege improbata propter aliquam turpitudinẽ obseruanda sunt. vnde iste tex. debet habere locum nedũ inter clericos, sed etiam inter laicos: ex quo generaliter loquitur, nam laici peccant non seruando pacta & promissiones. vt in. c. iuramenti. xxij. q. p. ergo potest recurri ad iudicem ecclesiasticum, qui habet obuiare peccato, vt in c. nouit. de iudi. vt compellat laicos ad obseruantiam pactorum. ¶ † Sed dubitatur circa intellectũ huius. c. Vtrũ ex nudo pacto[b] oriatur actio: id est ius agendi in iudicio Gl. prope fi. colligit ex tex. arg. ꝙ sic. Io. and. dicit ꝙ melius glo. diceret, & ita patet hîc, quasi sentiat Io. an. quod

SEB. SAPIA.

a ¶ Prima vice. Circa hanc regulam ꝙ verba debẽt intelligi de primo actu. vltra ea quę cumulat Fely. hîc vide Bal. i prooe. decre. in. iiij. colũ. vbi dicit ꝙ legatum factum pro dotandis mulieribus, intelligitur pro primis nuptijs. vide etiam Cardi. in consi. xlix. inci. cũ testatoris voluntas. vbi dicit ꝙ legatũ factũ debẽtibus maritari, non intelligitur de viduis. multa cumulat. d. Ias. in. l. duobus. §. j. ff. de iureiurã. in. l. diuortio. §. quod in anno. ff. solu. ma. & Georgius nata. in cle. sæpe. in prin. col. lxv. versi. quartò qro. de verb. sign.

b ¶ Nudo pacto. vide latè per Ange. are. in. §. in personam. co. fi. inst. de acti. vbi tenet cõtra cõem, ꝙ etiã de iure canonico actio non oriatur quod etiã tenet Saly. in. l. legẽ. C. de pac. tamẽ cõis est in contrariũ. vt hîc per Fel. & per Mod. in. l. iurisgentium. §. igitur nuda. ff. de pac. & vide ad ꝓpositum quæ no. Feli. in. c. quæ in ecclesiarum. colũ. xxj. de consti. vbi dicit ꝙ princeps potest facere obseruari pacta & teneri.

c ¶ Oriatur actio. Adde Alex. consi. xlj. iij. libr. Roma. consi. xl.

hîc est casus expressus ꝙ detur actio, nam tunc debet allegari tex. in argu. quando id ad quod allegatur, apertè non probatur ex tex. sed subtiliter tex. inducendo. nam dicitur arg. quasi argutè & subtiliter inuentũ. vt in. c. forus. ꝭ. de ver. sig. & sic apertè sentit Ioan. an. ꝙ ex nudo pacto de iure canonico oriatur actio. & idem hîc Host. dicens ꝙ idem debet esse de iure ciuili. nã cũ de iure ciuili sint alij casus, in quibus ex nudo pacto oriatur actio, nec videantur in se habere magnã rationẽ specialitatis: idem deberet dici generaliter in omni pacto nudo, in hoc tamen non puto instãdum. Et vt intelligas materiã: primò videndum est quid sit pactum nudum, quid vestitum. & an & quando de iure ciuili competat actio. & sic videmus clarè in quo differt ius canonicum in hoc à iure ciuili, & quare. ¶ 4 † Primò ergo sciendum est, ꝙ pactũ est nomen generale comprehendens in se omnẽ conuentionẽ. est enim pactũ generaliter sumptũ duorũ pluriũ ve in idem placitus & cõsensus. i. placitus cõsensus. vt legitur & no. in. l. j. ff. de pactis. & in. c. pactum. ꝭ. de ver. sig. & sensus huius diffinitionis est, quòd id quod conuenit, seu conuentũ est inter duos vel plures, dicitur pactum quasi ad pacem habẽdã factũ. hæc est enim vocabuli etymologia. i. expositio. vt in. d. c. pactũ. Vnde omnis contractus potest generaliter cõtineri nomine pacti, sed vbi pactum assumit sibi specificũ nomen, non denominatur à suo genere, sed à specie tanquã à digniori. Vnde si vendidi tibi rem, appellatur emptio, quia est dare hoc specificũ nomen, & relinquit nomen generis, sicut si volo appellare hominem, nõ appellatur sub nomine generis, vt animalis, sed in sua specie. vbi aũt conuentio nõ potest habere nomen specificum, quia plura sunt negotia quã vocabula. vt in. l. natura. ff. de præscrip. verbis. tunc stat in nomine sui generis. Et quandoq; est nudũ, & quandoq; vestitũ. sic dictũ ad instar hoĩs, nã quãdoq; est nudus, cũ nullũ habet vestimẽtũ, qñq; vestitus. Si enĩ pactũ fiat in puris & meris finibus conuentionis, quia non intercessit aliquod extrinsecũ, puta nec stipulatio, nec interuentus alicuius rei, nec literarũ solennitas, nec chirographum, tunc appellatur nudũ. inest enim illa sola obligatio iurisgentiũ: nam vbi est consensus, ibi est obligatio iurisgentiũ. vt in. l. cũ amplius. in §. is natura debet. ff. de reg. iur. & in. l. stichũ. in §. naturalis. ff. de solu. Exemplũ huius pacti nudi ponit glo. multipliciter in. l. iurisgentium. in §. igitur. ff. eo. & inter cætera dat hoc exemplum quotidianum. scilicet, promisi tibi dare decẽ sine aliqua interrogatione præcedenti, vel chirographo. gl. tamen non persistit: nam videtur velle ꝙ illud non sit pactum sed pollicitatio: nam differentia est inter pactũ & pollicitationẽ. nam pactum est duorũ vel pluriũ. pollicitatio est vnius tantũ promittentis. vt in. l. pactũ. ff. de polli. no. gl. in clem. romani. de iureiuran. Sed Bar. saluat istud exemplum intelligendo ꝙ pars cui fit promissio consensit. nam tũc potest dici pactũ, cũ interuenerit cõsensus duorũ. quod no. Quãdoq; istud pactũ est vestitũ, & multa sunt vestimenta pactorũ. nã qñq; vestitur vestimento verborum. i. stipulatione, quæ fit præcedente interrogatione & responsione secuta. in. l. j. & . v. de ver. obli. & insti. e. in pri. Quandoq; vestitur chirographo. vt quando per scripturam meã promisi tibi dare decẽ, vel quid simile. vt in insti. de literarũ obli. qñq; vestit consensu. vt in contractibus iurisgentium, quæ solo consensu perficiũtur, vt emptio & venditio: & similia. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. Quandoq; vestitur interuentu[a] rei, vt do tibi decem vt pro me aliquid facias, nam si donaui & transtuli in te ista decem: pactũ nõ dicitur nudũ, vnde potest agi. insti. quib. mo. re contrahi. obli. in prin. & ibi per gl. Vnde de iure ciuili fac regulam: ꝙ ex nudo pacto nõ põt agi, sed excipi potest, quia oritur obligatio naturalis propter cõsensum. vt in. d. §. igitur. Fallit de iure ciuili in quibusdã

a ¶ Interuentu. Adde ꝙ etiam vestitur fauore militiæ. Item iuramẽto. vt voluit Roma. consil. lxxvj.

casib⁹. ¶ 5 † Sed de iure canonico dubitatur. cõiter tenet ꝙ datur actio per istũ tex. nam vbicũq; ius approbat cõuentionem, semper datur actio & ius agendi ex illa conuentione. vt in. l. legitima. ff. de pac. sed ius canonicũ approbat hoc pactũ quantuncũq; nudũ, ergo ex eo potest agi, maximè cũ pactũ quãtuncũq; nudũ habeat approbationẽ & cõcursum iuris diuini. iuxta illud prophetæ: quæ procedunt de labijs meis nõ faciã irrita. & de iuramento præallegato dicitur ꝙ simplex loquela obligat, ita ꝙ cõtraueniens, peccat mortal'r. Præterea vbicũque ius mãdat aliquid fieri vel obseruari, semper datur actio & exceptio. vt in. l. vnica. ff. de condic. ex lege. & in. l. statuas. ff. de acqui. re. do. no. gl. in. c. cũ liberum. de sepul. & in. c. si canonici. de offi. ordi. lib. vj. Sed ius canonicum mãdat obseruari ista pacta: ergo datur actio & exceptio & hanc opi. tenuerunt gl. Host. Io. an. & do. Anto. & gl. & Archi. xij. q. ij. in. c. quicunque suffragio. Sed Inn. in. c. nouit. de iudi. videtur velle ꝙ non detur actio: sed officij iudicis imploratio: quod dicit procedere etiam in iuramento. de iuramento latius dixi in. c. cũ venissent. de insti. Quidam: vt do. Card. amplexi sunt intellectũ restringendo istũ tex. vt solùm competat officij imploratio, intantũ vt non possit peti vt quis præcisè cogatur ad obseruantiã pacti nudi, sed solũ vt nõ obseruans excõicetur quia tex. iste solũ hoc videtur innuere, in eo quod dicit, aut pacta obtineant firmitatem, aut cõtraueniens excõicetur. & sic præcisè nõ disponit vt quis cogatur præcisè ad obseruantiam pacti. Mihi nõ placet hæc restrictio: primò, quia licet ista proposita fuerint facta alternatiuè tamẽ conciliũ respondet simpliciter pacta custodiantur & sic nõ videt se restrinxisse vt conditionaliter & alternatiuè fieret coactio. argu. in. c. nõne. de præsump. & eorum quæ dixi. s. c. proxi. Item adduco tex. ꝭ. eo. c. qualiter. vbi simpliciter dicitur studiosè agendum est vt ea quæ promittuntur opere compleantur, pondera illud verbũ studiosè, & illud verbum opere compleantur: non ergo debet esse iudex contentus sola excõicatione. Car. tamẽ non ita restringendo tex. dicit ꝙ cõpetit officij imploratio: & non actio: quia actiones sunt proditæ à iure ciuili. l. ij. ff. de orig. iur. no. Inno. in. c. quæ in ecclesiarum. de cõsti. cũ ergo ius ciuile nõ det actionẽ ex nudo pacto, ergo nec de iure canonico. hoc arg. videtur persuasiuũ, & processisset olim, sed cum hodie sint regulæ quas præmisi, dicendũ est ꝙ cũ ius canonicũ approbet istud pactum & mandet obseruari pactum, debet competere ius agendi. Quia ista regula iuris ciuilis tacitè approbatur à iure canonico. ex quo non reperitur reprobata. vt in. c. j. de noui oper. nun. sed in effectu non refert an detur actio seu condictio ex lege, vel officij imploratio, dummodo concludamus iudicem ecclesiasticum posse etiam laicũ præcisè compellere ad obseruantiam pacti. & hoc teneas & notabis prædicta.

SVMMARIVM.

1 *Consensus alicuius quando requiritur in aliquo actu, non requiritur quòd ille dicat authoritatem nostram impartimur, dummodo aliter appareat de consensu.*

2 *Securitas promissa alicui, intelligitur quòd faciet securum ab exceptione iuris.*

CAP. I I.

QVoties. Breue est, vel per alia verba potest sic summari. Conuentio inualida per consensum superioris validatur: & fuit fortè exordiũ confirmationis quorũdam pactorum. ¶ Casus literalis. Si aliqua pactio vel conuentio facta est inter aliquos, ne dubitatio fit in futurum super conuẽtione illa: Papa requisitus debet illam ratam habere pro securitate partiũ. Et in capitulo sequenti dicitur, ꝙ ea quæ promittuntur, adimpleri debent. Ber. ¶ No. primò ibi: *in conuentionibus*. ꝙ cõuentio idem

idem est ꝙ pactum, aliâs non faceret iste tex. ad rubricã. ¶ Secũdò not. ꝙ assensus quandoq; capitur pro authoritate, seu confirmatione. Et cape hanc regulã: quòd vbi cunq; assensus exigitur à superiore in actu pertinenti ad subditos, tunc assensus ibi sumitur pro authoritate, quę quidem authoritas potest appellari assensus, quia authoritas propriè est assensus authorizabilis cõpetens alicui ratione officij publici. vt no. gl. & Inno. in c. j. de rebus eccle. non alienã. lib. vj. plenè not. in c. cũ consuetudinis de consuetudi. ¶ No. ibi: *ratihabitio*. ꝙ in confirmatione. fienda per superiorem non est necesse ꝙ superior dicat, cõfirmamus, sed satis est ꝙ dicat, ratificamꝰ, vel verba similia. non enim refert quid ex ęquipollẽtibus fiat. vt in c. licet ex quadam. de testib. ¶ † Et ex hoc tex. quem bene notabis, colligo argumentum, ꝙ quando superior[a] interponit authoritatẽ alicui actui, puta venditioni rerum ecclesiasticarum, non est necesse ꝙ dicat authoritatem nostram impartimur, sed satis est ꝙ appareat de consensu suo. nam intelligitur consensus præstitus secundum subiectam materiam, vt hîc. vbi ratihabitio ponitur pro cõfirmatione. Audio tamen ꝙ Bal. tenet oppositum, ꝙ debet dicere ista verba. authoritatem nostrã impartimur &c. & allegat dictum Inno. in c. cûm cõsuetudinis præal leg. Sed profecto Inno. hoc non dicit, si bene põderetur & facit quòd non sit necesse. c. in venditionibus. xvij. qõ. iiij. & c. placuit. xij. q. ij. ¶ † No. vltimò ibi, *pro securitate partium*. bonũ argumentum, ꝙ tũc quis dicitur securus[b] in aliquo facto, quando non timet aliquã iuris exceptionem. & facit hîc secundum do. Ant. quòd si quis promisit facere aliquem securum in aliqua re, debet ita ipsam rẽ disponere: vt nihil de iure possit sibi obijci, ita quòd possit sentire læsionem. Nico. Abbas.

CAP. III.

Qualiter. Breue est, & per alia verba potest sic summari. Iudex debet studiosè agere vt promissa adimpleant. ¶ No. primò verbũ studiosè, ꝙ iudex in cõpellendo adimplere promissa vel pacta, non debet esse contentus simplici comminatione, vt quidam dixerunt in c. j. sed studiosè & effectualiter agere, vt promissa ad impleantur opere. & facit iste tex. ad ea quæ dixi. s̃. ca. j. ¶ Secundò no. ibi: *promittuntur*. ꝙ omnis promissio est necessariò executioni mandanda, & põdera, quia tex. nõ requirit ꝙ interuenerit stipulatio, vel scriptura, vel alia solennitas, & sic videtur quòd cũ verbũ ꝓmissio sit multum generale nedum in pacto, quod est duorum, sed in pollicitatione, quæ est vnius tantũ, debet habere locum iste tex. nã ex significato huius verbi promittunť, non requiritur ꝙ interuenerit pactum, sed sufficit nuda ꝓmissio vnius tantùm. & pro hoc tex. in c. iuramẽti. xxij. q. v. vbi dicitur quòd inter simplicem loquelã & iuramentũ Deus non facit differentiam. s. quo ad obligandum promittentem, vel iurantem aliquid, nam vterque peccat cõtraueniendo, licet in quantitate reatus sit differentia, qa grauius peccat veniens contra iuramentum. vt no. in. c. si. de iureiur. & de hac materia, dic vt dictũ fuit i. c. j. s̃. e.

SVMMARIVM.

1 *Renuntiatio beneficij, siue litis super beneficio per pecuniam facta est simoniaca, & non valet, etiam si recipiatur pecunia nomine expensarum. intellige vt. ĩ. nu. 8. 9.*
2 *Renũtiãs liti videtur renũtiare omni iuri sibi cõpetẽti in illa cã.*
3 *Renuntiatio beneficij facta in manibus illius, qui nõ potest recipere, non valet.*
4 *Renuntiare liti an possit prælatus quãdo est lis in causa ecclesiæ.*
5 *Renuntians liti potest cogi ad resignandum instrumenta ad causam illam facientia.*
6 *Papa an possit compellere præcisè, partes ad compositionem.*
7 *Coniuncta persona an admittatur pro coniuncta sine mandato in spiritualibus.*
8 *Iudex potest cogere partes ad compositionem.*
10 *Simonia an sit de iure diuino.*
11 *Papa vbi interuenit, cessat omnis præsumptio violentiæ.*

CAP. IIII.

Cum pridem. Non valet pactum per quod ecclesiasticum beneficium debet pecunia resignari. Primò factũ; sub quo continetur processus causæ, partiũ transactio: ipsius reprobatio: Papalis ordinatio, & intercessio. Secundò dat iudices ibi: *cæterum*. ¶ Casus literalis, Monachi de acra. & . P. clericus pro se & fratre suo habebãt controuersiã inter se super ecclesia & capella de lateranͣ. quibus spoliati fuerant à monachis. S. clericus procurator monasterij & . P. pro se & fratre suo accesserunt ad dñm Papã, & quandam fecerunt compositionem. s. ꝙ dicto. P. pro expensis quas fecerat tres marchæ argenti soluerentur à monachis, & idem. P. liti cederet, & ab infestatione monachorũ cessaret, quã compositionem petierunt per dominum Papam confirmari[a], sed ipse noluit eam confirmare, quia illicita erat. Tandem Papa admonuit illum. P. vt pro se & fratre suo renuntiaret liti. quod & fecit, & instrumenta quæ super hoc habebat in manibus domini Papę resignauit, quę destinauit monachis. mandans priori & fratribus vt eidem P. & fratribus aliquod beneficium assignarent, de quo maius lucrũ haberent quã de illicita pactione. sed prior[b] & monachi acquiescere noluerunt: propter quod dictꝰ P. clericus ad dominum Papam redijt, exponens ei õnꝰ supradictum. super hoc mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus moneant priorem & monachos vt præfato. P. & fratri suo competens beneficium conferant & assignent: quòd si non fecerint, si constiterit eis dictos clericos[c] à prædicta ecclesia & capella absque ordine iudiciario esse violenter eiectos, faciant illos restitui, non obstantibus literis confirmationis, quas dicti monachi super[d] hoc impetrasse dicuntur. Ber. ¶ † No. primò ꝙ clericus potest esse procurator germani sui clerici, de quo vide quod dicam ĩ. de procu. c. in nostra. ¶ Secundò no. quòd nõ est licita pactio vt litigans renuntiet liti super beneficio, & consequatur aliquod temporale, etiã si illud recipiat nomine expensarum.[c] Nam posset in se cõtinere simoniam. quia si renuntians habet ius in beneficio, videť renuntiare iuri spirituali pro tẽporali. nec obstat quòd nomine expẽsarum dicatur recipere, quia hoc posset fingi in fraudem. Item quia iuri spirituali debet quis liberè renuntiare, vt in c. ex parte. & quod ibi no. s̃. de off. dele. ¶ † Tertiò no. ꝙ renuntians liti[d] videtur renuntiare omni iuri sibi cõpetenti in illa causa, vnde licet verbũ lis, strictè sumptũ referatur ad instantiam iudicialem duntaxat, vt no. in c. ij. de procur. lib. vj. tamen largius sumẽdo comprehendit in se ius, quod quis habet in causa super qua lis est mota, vt in c. forus. de ver. sig. & in l. litis nomen. ff. de verbo. signi. Et de prædictis est tex. apertus in l. postquam liti. C. de pac. Et ad. c. dudũ. el. ij. s̃. de elec. in fi. vbi dicitur ꝙ renũtiauit liti & causæ, dic quòd fuit adiectum verbum causæ, ad maiorem expressionem. ¶ † Dicunt tamen domini de Rota deci. ccxcvj. quòd litigans super beneficio renuntians liti & causæ non perdit ius quod habebat in illo beneficio, si renuntiauit in manibus illius, qui non poterat renũtiationem beneficij recipere. quod est valde not. Sicut enim non potest clericus directè renuntiare beneficio: nisi in manibus illius qui eum inuitum destituere potest: vt no. in. c. quod in dubijs. de renun. ita nec directè potest renuntiando liti & causæ. dicunt tamen quòd hæc renũtiatio habet vim taciti pacti, ne vlterius petat. & sic si de nouo petat beneficium, obstaret sibi exceptio. facit quod in simili no. In. no. in c. quod in dubijs. & in c. sup hoc. de renũ. ¶ † Et ex his infero ad quæstionem quotidianam, nunquid prælatus litigans super iuribus ecclesiæ possit liti & causæ[d]

[a] ¶ Superior. vide ad hæc quæ scribunt Ang. Imol. Pau. de ca. & Alexan. in simili in. l. si quis mihi bona §. iussum. ff. de acqui. hære.

[b] ¶ Securus. quid tenetur facere ꝙ promisit aliquem securum facere: ponit do. Ias. in. l. j. col. ij. ff. qui satisd. cogan.

[c] ¶ Nomine expẽsarũ. Adde Cald. consi. j. j. de simo.

[d] ¶ Liti. Adde quæ s̃. posui in. c. ij. de renun.

[d] ¶ Liti & causæ. Adde quod Ang. cõsi. clxxxvij. dicit ꝙ Eps non potest renuntiare iuri cõpetituro petenti restitutionem in integrũ.

cedere. Ex prædictis cōcluderē ꝙ si cā est talis in qua prælatus non habet liberam dispositionē, vt quia agitur de re quęsita ecclesiæ, nō poterit prælatus liti cedere. sicut nec directè posset rem in iudicio deductā alienare. secus autem si agereť de re in qua prælatus haberet liberam dispositionē. ¶ † Quartò not. cautū esse ꝙ post resignatū ius exigantur instrumenta facientia ad illā causam, cum sit inutilis pœnes resignantē, & in futurū possent esse damnosa alteri parti. ¶ † Vltimò no. ꝙ iudex[a] non debet cōpellere partes ad compositionem, etiā si sit Papa. nam vt hîc vides Papa fecit hanc cōpositionē: & tamen monachis nolentibus obseruare Papa non mandauit vt seruarent, sed vt procederetur super lite ordine iudiciario. Posset tamē Papa ex plenitudine potestatis compellere ad cōcordiam & ad cōpositionem, dummodò res super qua litigať sit in libera dispositione Papæ: sic limito notabile dictū Inn. in c. cū inter. R. de elect. vbi singulariter dicit Papam posse ex plenitudine potestatis compellere partes ad cōpositionem. pro hoc facit. ix. q. iij. c. per principalem. Pro limitatione verò mea facit ratio, vt sicut Papa directè nō pōt dispensare in præiudiciū partium, ita nec indirectè. pone exemplū. In concilio Constantiēsi fuit statutum vt nullus prælatus compelleretur inuitus permutare, certè crederē ꝙ prælatus litigans super prælatura non posset compelli ad componēdum, si per cōpositionē cogeretur dimittere prælaturā. facit .l. cū hi. ff. de transa. & c. tuæ. de ꝓcura. Itē limita Inno. in eo qđ dicit ꝙ alius citra Papā nō pōt cōpellere ad cōpositionē. per tex. no. in c. placuit. xc. di. nisi lis fuisset diuturna & adeò intricata ꝙ de facili explicari non posset. ¶ † In glo. j. No. gl. istam singulariter. nā relata ad text. probat ꝙ sicut in profanis, ita in beneficialibus & alijs spiritualibus admittitur coniunctus pro coniuncto sine mādato, dūmodò præstet cautionem ꝙ is pro quo agit habebit hoc ratū. sed ipse tenebitur ad interesse. & ideò præstat cautionē, vt probatur in. l. j. & . ij. C. qui. res iudi. non nocet. & idem quod gl. hîc sensit gl. in. c. coram. de offic. dele. & Doctores trāseūt hîc simpliciter cū gl. Sed dictū gl. nō placet.[b] quia in spiritualib⁹ requiritur speciale mādatū propter grauitatē præiudicij: & in his in quibus requiritur speciale mandatum non admittitur coniunct⁹ pro coniuncto sine mādato, vt in. l. patri. ff. de mino. no. in. c. nonnulli. & in. c. ex parte decani. de rescriptis. Item in istis spiritualibus non pōt sufficienter prouideri per cautionem, quia spiritualia non recipiunt congruā ęstimationē. vt no. gl. in. d. c. corā. Et contrariam opinionē huius gl. reperio tenere do. de Ro. deci. cxxxvj. & Spec. in ti. de coniuncta persona. §. j. & Coll. in. d. c. nonnulli. facit quod no. Archi. in. c. statutū. de rescri. li. vj. & hoc bene no. Tamē tene menti gl. propter eius authoritatem. & vide quod dixi in. d c. coram. ¶ † In glo. iij. ibi: *compositio.* quasi velit dicere gl. ꝙ ibi non interuenit transactio, vt hîc, sed amicabilis compositio. Itē dic vt colligitur ex eo quod sequitur in gl. ꝙ ibi interuenit authoritas superioris: hîc autem partes inter se cōposuerāt. Et no. bene ex hac solutione, ꝙ iudex ex officio suo posset prouidere vt vna pars cederet liti super spiritualibus, & pro bono pacis reciperet expensas quas faceret ab alia parte. Itē posset prouideri vt alia pars daret sibi pensionē annuatim, vt est tex. no. in. c. nisi. de præben. nam pręsumendū est ꝙ iudex non mandaret dari pecuniam pro iure spirituali. sed quia videt partem non fouere iustam causam, potest eam ducere ad renuntiandū liti: & pro bono pacis prouidere sibi de aliquo temporali. Sed inter partes sine iudice non debet admitti hæc pactio, quia posset in se continere simoniam, quia fortè renuntians liti habet ius in causam, sed vbi ius non haberet, non esset aliqua simonia. sed pars potius redimeret vexationē suam vt dicitur in gl. seq. & ob hoc arbitror text. istū dicere quòd videbatur prauū &c. quasi prima fronte sit pręsumenda simonia. sed abstinendū est nedū à malo, sed ab omni specie mali, vt in. c. cùm ab omni. de vita & honest. clerico. ¶ † In gl. in verbo: *illicitæ pactionis.* No. primò ex ista glo. ꝙ si certus sum me habere ius in aliquo beneficio, nō pecco si do pecuniam ei qui mouet mihi litem vt desistat ab illa vexatione,[c] secus si non sum certus, & ideo intelligo qōnē gl. quando certum esset, vel dubitaretur quòd renuntians habet ius vtrum excuset authoritas Papæ si recepit pecuniam pro renuntiatione. ¶ † Pro cuius solutione glo. distinguit. & tenebis perpetuò menti ipsius distinctionem. & videtur sentire quòd in beneficialibus simonia committitur ex ordinatione ecclesiæ, & non ex dispositione diuina, quia hæc beneficia non fuerunt ordinata per Deum, nec ex se essentialiter sunt spiritualia, sed ex ordinatione ecclesiæ accedunt spiritualibus. facit quod no. Inno. in. c. nisi. de renuntia. Sed in contrarium vide pulchrū tex. j. q. iij. c. ex multis. & c. nō solùm. & maximè non placeret mihi hæc opi. quando esset beneficiū habens annexam potestatem clauium, quia accessoriè videtur pecunia data ꝓ illa potestate spirituali: sed hîc me non extendo, quia plenissimè dixi in repetitiōe §. qui vero. j. de pbē. c. extirpandæ. vbi vide: & vide in simili quod no. glo. in. c. ex parte. de offic. deleg. & . j. q. iij. c. saluator. ¶ In gl. pe. in fi. No. glo. & dic latius post Phil. quòd aut instrumentum fuit habitum pecunia creditoris: & debitor pōt illud petere conditione sine causa: vt in. l. dissolutę. alle. in gl. Aut fuit habitum pecunia debitoris, & potest debitor illud vendicare tanquā proprium, vel agere ad exhibendum. vt in. l. vlti. C. ad exhiben. & ibi de hoc. ¶ † In gl. fi. Ex gl. collige tres solutiones. Prima, quòd isti erant spoliati tempore renuntiationis. hæc solutio non est bona, quia ex quo interuenit authoritas Papæ, cessat omnis præsumptio violentiæ. Secūda solutio, quòd isti gratiosè fuerunt auditi post renuntiationem. & hanc lectu. sequuntur Docto. Tertia solutio, quòd illa renūtiatio habebat in se tacitam conditionem annexam. Contra hanc solutionem facit. quia beneficium debet liberè resignari, & non sub conditione, nisi saluetur secundum do. Ant. quòd iste intellectus conditionalis datur à iure. Puto quòd satis posset sustineri hæc tertia solutio, & magis congruit literę quā pręcedēs, quia cū nulla hîc fit mētio de gratia, ex præcedenti cnmpositione satis apparet quòd iste non habebat intentionem liberè renuntiandi: nec hoc videtur simoniacum, quia sperabat aliud beneficium spirituale: nam sicut beneficium potest permutari cum beneficio, & ille qui permutat habet hoc in animo: ita & is qui renuntiat liti vt consequatur aliud beneficiū spirituale. vnde si illud non potest consequi, pōt vti suo pristino iure. vt videtur hîc tex. no. Et ex hoc posset inferri quòd si renuntians causa permutationis, nō potest consequi beneficium alterius, pōt ad suum beneficium redire sine noua collatione, quod tamen pro præsenti non firmo. sed vide Fede. in tractatu permutationis. Et ex hoc vltimo intellectu infertur ad decisionem vltimæ quæstionis quæ ponitur in gl. vt interim instituti remoueantur ab alijs beneficijs: licet Inno. contrà, nisi Papa aliud gratiosè mandaret &c.

a ¶ Quòd iudex. vide Feli. in rub. de treu. & pace. col. j. vbi multa ad ꝓpositū. vide text. in cle. j. vt lite pēden. & Abb. in. c. cum inter. r. colū. iij. de electio. Fel. in. c. quæ in ecclesiarum. col. xviij. ver. secunda declaratio. de constitutio. Anto. Francis.

b ¶ Sed dictum gl. non placet. Circa hoc an coniuncta persona in causa beneficiali admittatur sine iuramēto. vide do. de Ro. in deci. cxlv. inci. in causa. in no. vbi dicunt ꝙ non admittiť nisi ad defendendū absentē citatum, ne priuetur beneficio. & vide etiam domi. de Ro. in decis. cccc. xxiij. inci. si commitatur. vbi dicūt ꝙ etiā post lit. cō. te. nō substituit. & ꝙ cōiuncta ꝑsona in spiritualibus pro coniuncta nō possit agere: tenet Spe. in titu. de coniuncta persona. in versi. quid si est causa spiritualis. & habetur in. c. fin. in fi. de iudi. tamen gl. in. c. cū pridē. de pac. videtur tenere contrariū. de quo vide per do. Abb. in. c. coram. i. ij. col. de offi. dele. & in. c. nonnulli. in. §. sunt & alij in. ij. no. de rescr.

c ¶ Vexatione. vide Abb. in. c. dilectus filius. j. de simo. & similiter non committit simoniam qui est necessitatus dare pecuniam pro spiritualibus. vt no. in. c. cum in ecclesiæ. de simo. vnde quando datur pecunia ob aliquod statutum vel constitutionem, non est simonia vt tradit Ab. in. c. sicut pro certo. e ti. vide remissiuè ad hæc, quæ dicit Abb. hic. & Feli. in rub. de treu. & pace. co. iiij.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia non vacans non potest alteri promitti, etiam si consentiat rector ipsius.*

2 *Prælatus non potest in prælatura sua eligere sibi successorem, nisi ex consensu solius papæ.*

Papa non potest sibi eligere successorem in papatu.

Paria sunt aliquid facere tempore inhabili, vel tempore habili, si effectus confertur ad tempus inhabile.

Cap.

CAP. V.

ACcepimus. Non valet pactum de succedendo post mortem prælati in ipsius ecclesia. Et pone casum in ecclesia debitis onerata, quã senex & diues clericus nolebat acceptare ad exonerandam, nisi fieret sibi pactum vt ipsius consanguineus fortè nepos in ea succederet post mortem ipsius. Diuidit. Prima pars factũ narrat: quod secundò præcipit corrigi. ibi: *verum.* ¶ Casus literalis. Quædam ecclesiæ concessæ fuerãt quibusdam clericis tali modo siue tenore, ꝙ illis defunctis alij nominibus proprijs designati succedãt eisdem: significatum fuit hoc domino Papæ. mandat Papa Eboracẽ. Archiepiscopo, cum hoc sit iniquũ: & sacris constitutionibus cõtrariũ, quatenus hmõi successiones detestabiles & iniquas decernat omnino friuolas. B. ¶ 1 † Not. primò ꝙ ecclesia nõ vacans non debet alteri promitti, etiam si consentiat rector ipsius ecclesiæ. ¶ Secundò no. ꝙ pactũ canonibus inimicũ nõ debet per superiorem aliquo modo tolerari. ¶ 2 † Tertiò & vltimò no. ꝙ non potest Eps vni ecclesiã concedere cum pacto vt alter succedat sibi post mortem. Et facit iste tex. nunquid possit prælatus ecclesiæ sibi eligere successorem. Et conclude ꝙ citra Papam nemo hoc facere potest: sed cum authoritate ipsius Papæ hoc poterit, vt est tex. no. in. c. petisti. vij. qõ. j. vbi Papa gratiosè concessit cuidam Episcopo, vt in ipsius transitu possit sibi eligere successorem. De Papa verò an possit sibi eligere successorem in Papatu. [a] Communis conclusio est ꝙ non, vt no. gl. in. c. apostolica. §. his omnibus. viij. q. j. quam tenebis menti. & idẽ Archi. in. c. si transitus. lxxix. dist. per Io. de lig. in cle. ne romani. de electio. Et est ratio, qa hæc electio refertur ad tp̃s in quo non est futurus Papa. vnde quemadmodum tunc nõ posset, ita nec nunc. Nam paria sunt aliquid gerere tempore inhabili, vel tempore habili: si effectus confertur ad tempus inhabile, vt in. l. quod sponsæ. C. de do. ante nup. facit. c. de vxore. & quod ibi dixi j. de sepul. ¶ In glo. prima ibi, *nisi eius voluntate.* restringe hoc ad dictum glossæ quã do. s. aliqui volunt pacisci super hæreditate viuentis: hoc enim fieri non potest, nisi consentiat ille de cuius hæreditate agitur, sed quo ad casum. c. nostri, non sufficeret voluntas rectoris, vt probatur hîc. & facit quod leg. & no. in. c. ij. de concessione præbend. Nico. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Simonia committitur, quando promouendus in rectorem alicuius ecclesiæ paciscitur collatori soluere maiorem pensionem solito: & taliter promittens debet priuari illa ecclesia. intellige vt j. nume. 3.*
2 *Simoniacè promot⁹ ad ecclesiã debet illa spoliari, & aliter puniri. Collatio beneficij simoniacè facta non valet.*
4 *Censura ecclesiastica est excõmunicatio: sed seueritas ecclesiastica est alia pœna.*
Pœna si est imposita sine quantitate, reliquitur arbitrio iudicis.

CAP. VI.

CVm clerici. Qui per actũ augẽdæ pẽsiõis cõsecut⁹ est ecclesiã: debet ea priuari, & aliàs canonicè puniri: & secunda pars ibi: *nos.* ¶ Casus literalis In cantuarien. prouincia decedentibus prælatis ecclesiarum clerici qui instituebantur in eis pactum faciebant cum eis à quibus ecclesias recipiebant ꝙ ipsi soluerẽt maiores pensiones de ecclesijs illis, quã soluere consueuerũt vt sic facilius possent ecclesias adipisci, vnde Papa mandat Archiepiscopo Cantuarieñ. & eius Suffraganeis, quatenus ꝓhibeant clericis ne decætero id attẽtare præsumant: & si cõtrafecerint, illos ecclesijs ipsis debeat spoliare: & eos ꝑ tãta præsumptione ecclesiastica seueritate punire. B. ¶ 1 † Not. primò ꝙ eligẽdus seu promouendus in rectorem seu prælatũ alicuius ecclesiæ, nõ potest pacisci vt soluat pensionẽ collatori maiorẽ solito: nã cõmittitur simonia: quia ꝑmittit tẽporale vt cõsequat spirituale. & intellige text. in istis ecclesijs quę authoritate superioris soluunt certã pensionẽ superiori quam augere nõ possunt, maximè ante collationẽ factã. idẽ & fortius dic si promouens ꝓpria authoritate obligaret se ad pensionẽ. ¶ 2 † Secũdò no. ibi: *spolietis.* ꝙ obtinens ecclesiã simoniacè debet ea spoliari, & aliter puniri. ¶ Sed quęro nũquid in casu huius. c. collatio isti facta tenuerit. Io. an. sentit ꝙ sic, ex eo ꝙ in summario dicit, ꝙ debet ea priuari &c. nã priuatio pręsupponit ius. vt in. c. ad dissoluendum. de despon. impu. & in. l. manumissiones. de iusti. & iure & l. decem. ff. de verbo. obli. Contrarium tenet hîc Gas. de cal. qui nihil allegat, sed ponderat verbũ spolietis. [b] positũ in tex. nõ enim mãdat istos priuari, sed spoliari quod dicit ꝓcedere si pactum augẽdę pẽsionis interuenit in ipsa collatione: sec⁹ dicit si anteà vel posteà. Ego dicerẽ ꝙ siue interuenerit ante: siue in ipsa collatiõe: collatio nõ valet: quia collatio beneficij seu renũtiatio ipsi⁹ simoniacè facta, nõ valet. arg. j. q. j. c. ordinatiões. & c. sicut. & c. Mattheus. de simo. not. Inn. in. c. cũ vniuersorũ. de rerũ permu. Sed si pactũ interuenerit post collationẽ, tunc nõ potest dici simonia: cũ ius spirituale iam iste cõsequutus sit: sed peccat. & debet puniri: quia citra authoritatẽ superioris cõstituit ecclesiã censualẽ. vt in. c. significauit. & c. prohibemus j. de cẽsi. & tene menti id quod ibi: & hîc dixi. ¶ 3 † In gl. ij. in fi. Io. an. dicit ꝙ licet subsit iusta causa augẽdę pẽsionis. nõ tamẽ põt eligẽdus seu promouendus hîc pacisci sine vitio simonię. Et dicit Hosti. quòd iusta causa augẽdę pensionis est nimia paupertas, vel necessitas eius cui est soluẽda: dũmodo fiat palam, & nõ clam: & cõsentiente capitulo: & authoritate superioris. ar. in. l. nõ ęxistimo. ff. de admini. tut. & in. c. exposuisti. de prębẽ. cũ si. Ego aliter cõcluderẽ & sic: ꝙ aut pẽsio fuit ab initio imposita habito respectu ad facultates ecclesię: vt quia ecclesia fuit data religiosis vt in proprios vsus reditus conuerterent: & ipsi reseruata sibi pensione cõtulerũt alij ecclesiam. & tũc auctis facultatibus põt augeri pẽsio sicut eis diminutis debet diminui. Ad hoc quod le. & no. in cle. j. de iure pa. & in. c. auaritię. de prębẽdis. Aut pẽsio fuit imposita alio respectu: puta in recognitionẽ superioritatis vel in signum protectionis: vel quia patronus hoc obtinuit ab Episcopo tẽpore fundationis, vel ex præscriptiõe: & tũc nõ debet augeri pẽsio: licet sint auctæ facultates: quia nõ subest iusta causa augẽdi: ad hoc qđ le. & no. in. c. ꝓpter. de loca. & in. c. quãtò. de censi. ¶ 4 † In gl. fi. in fi. No. istã gl. iuncto tex. ꝙ appellatione seueritatis ecclesiasticę venit pœna aliàs à iure pro illo delicto imposita: & si nõ inuenit expressa, venit imponẽda arbitrio iudicis: vt in. c. de causis. de offi. dele. & sic est differẽtia inter censurã ecclesiasticã, & seueritatẽ ecclesiasticã: quia appellatione cẽsurę venit excõicatio, interdictũ, & suspẽsio: vt in. c. quærenti j. de verb. sig. Sed appellatione seueritatis ecclesiasticę venit alia pœna extrinseca secundũm delicti qualitatem. Secundò no. ex gl. ꝙ pœna ordinaria simoniaci est depositio. ad hoc. c. insinuatum. & c. de hoc j. de simo.

SVMMARIVM.

1 *Decima est soluenda de pensiõibus domorũ per ipsum locatorem.*
2 *Pœna si est apposita in pacto inualido, an & quãdo possit peti?*
Pœna quando est apposita in aliquo contractu, an possit agi tam ad rem quàm ad pœnam?

CAP. VII.

PLerique. Si ecclesia rem suã locando vel in feudũ cõcedendo apponit pactũ in præiudiciũ iuris parochialis alterius ecclesiæ, non tenet: & quicquid hac occasione perceperit, reddere cogit illi ecclesię. Diuiditur. Nam primò factũ narrat. secundò corrigi ꝑcipit ibi:

ZACHARIAS.

a ¶ Successorem in Papatu. Tene cõmunem opi. esse ꝙ non. vt hic dicitur. & vt no. non minus eleganter ꝗ diffusè Feli. in c. j. co. vij. ver. fallit quartò. & seq. s. de consue. Anto. Franci. ¶ Teneas indubiè, ꝙ Papa non potest sibi eligere successorem, licet Petrus princeps apostolorũ sibi elegerit. imò nec Papa cũ Cardinalibus posset facere constitutionem circa electionem sui successoris. ad quæ vide. d. Car. plenè differentem hanc materiam. in cle. ij. in. v. q. de elect.

b ¶ Spolietis. vide circa hoc verbum spolietis. quæ copiosè allegat Fel. in. c. ij. col. j. s. de rescrip.

cũ autem. ¶ Casus literalis. Quidã clerici regulares & seculares cũ ipsi domos suas locãt, vel concedũt in feudũ pactum adijciunt in præiudicium parochialium ecclesiarũ, vt conductores & feudatarij decimas soluant eis, & apud eorum ecclesias eligant sepulturam. hoc peruenit ad notitiam Papæ. cũ ergo id de auaritiæ radice procedat tale pactũ, Papa penitus reprobauit statuitq́ quicquid fuerit huius pacti occasione perceptum, ecclesiæ parochiali reddatur. Ber. ¶ No. primò ꝙ parochiani nõ possunt pacisci cũ alia ecclesia in præiudiciũ iuris parochialis: & est ratio, quia iura parochialia sunt debita ipsi ecclesiæ parochiali: vt j. de parochi. quasi per totũ. ergo pactũ cõtra tale debitũ non valet: quia non potest quis pacisci in præiudiciũ alterius: vt in. c. si diligenti. de for. cõpe. & in. c. eã te. de iureiu. ¶ Secũdò no. ꝙ ex pacto [a] nõ potest quis sibi eligere sepulturam in aliena ecclesia, licet sponte hoc facere posit: vt in. c. j. de sepul. & hodie dicẽdũ est, vt habet in. c. j. eo. li. vj. & in cle. cupientes. in fi. de pœnis. ¶ Tertiò no. ecclesiã parochialẽ posse petere ab alia ecclesia si quid de iure parochiali à suis parochianis accepit. ¶ † Vltimò no. secũdũ Host. ꝙ de pensionibus domorũ soluenda est decima. concor. c. cõmissum. & . c. tua. de deci. Hoc dictum est verum in se. sed nõ colligit ex litera secundũ Ioan. an. & bene: quia non cõductor sed locator habet soluere hanc decimã, quia cõductor nullũ fructũ percipit, sed dñs domus. Sensus ergo literæ est, ꝙ isti paciscebant vt decimas personales vel reales, quas debebant soluere alteri ecclesiæ, deberent soluere istis locatoribus, vel cõcedentibus feudum. quod non est licitũ vt in litera. ¶ In gl. j. ibi: *formam iuris fiscalis non tollit.* Idẽ dicẽdũ est in proposito ꝙ pactum initum inter istas priuatas personas nõ potest tollere ius ecclesiæ parochialis: vñ licet valere posit pactũ in præiudiciũ paciscẽtiũ, nõ tamen in præiudicium ecclesiæ. vnde põt ecclesia à quolibet possessore decimas petere, quia possessio est ad hoc obligata. xvj. q. j. c. si qs laicus, licet fuerit actũ inter partes, vt non possessor, sed dñs soluat decimas: nã pactũ appositũ contra ius nõ valet. ¶ † Et hinc sumpta occasione ponit hîc Inno. quod no. glo. in. l. pacta quæ cõtra. C. de pactis. dicens ꝙ vbi pactũ est contra ius, non valet pactũ vel pœna, vt in regula quæ contra ius. de reg. iur. lib. vj. & in. l. iurisgẽtiũ. §. sed & si quis. ff. de pact. etiam si interueniat iuramentũ, vt in. c. si diligenti. de fo. cõpe. Si verò pactum est præter ius, tũc valet pœna apposita, sed non pactum. Exemplũ in stipulatione alteri facta. in. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. obli. Si verò est secundũ ius, valet vtrũq́: debet tamen quis esse cõtẽtus altero. nã potest agere ad pœnam, vel ad obseruãtiã pacti. & dic ꝙ potest agere ad vtrunq́, si fuit apposita clausula rato manẽte pacto, vt in. l. penul. ff. de transactio. & no. in. c. dilecti de arbi. ad prædicta vide gl. in regula accessoriũ de regu. iur. lib. vj.

SEB. SAPIA.
[a] ¶ Quòd ex pacto. Vide Feli. in c. ad audientiam. el. ij. col. vj. versi. fallit primò. in electione sepulturæ. de rescript.
[b] ¶ Possumus. Vide Ias. l. non solũ. §. morte. col. xx. in fi. de oper. no. nun. & Alex. in cõsi. iij. col. fin. versi. quinimò. in iiij. vol. facit. l. nepos proculo. in fi. ff. de verb. sig.

SVMMARIVM.

1. *Impoßibilitas quotuplex sit, & an & quando vitiet dispositionem.*
2. *Iuramentum super re turpi, an & quando valeat?*
3. *Pactum vel iuramentum de non cedendo bonis, an valeat?*

CAP. VIII.

PActiones. Non valet pactio in spiritualibus, vel quæ peccatum inducit, vel turpis, sed de turpi re vel impossibilis de iure, vel de facto. Et primò ponit dictũ, & eius rationẽ. Secundò ampliat illam & probat ibi: *quod etiam.* ¶ Casus literalis. Dicit Gregorius ꝙ pactiones pro spiritualibus obtinendis nullius sunt momẽti, quia in talibus oĩs pactio & oĩs cõuentio cessare debet. & idẽ dicẽdũ est de alijs q̃ sine periculo animæ obseruari nõ possunt, quia vt dicunt leges, pactũ turpe, vel rei turpis, aut impossibilis, nec de iure, nec de facto obligationẽ inducit. Ber. ¶ No. quatuor regulas ex tex. Prima quòd pro spiritualibus obtinendis omnis pactio omnisq́ conuentio cessare debet, & si de facto apponit pactũ, nullam obligationem inducit. Ex quo infertur ꝙ si pro mouẽdus ad ecclesiam promittit ex pacto se daturũ aliquid collatori, nõ põt agere ad obseruantiã pacti. Et intellige hanc regulã in cõuentione inhonesta, & de re spirituali: secus in conuẽtione honesta, & de re tẽporali, vt in. c. ad quæstiões. de rerũ permu. & in. c. significasti. de electio. Secũda regula. ꝙ nullũ pactum obligat saluti animarum præiudicatiuũ. nõ eñ põt se qui obligare in præiudicium animæ suæ. xxij. q. iiij. per totũ. vnde sicut dicimus in corpore, ꝙ nemo est dñs membrorũ suorũ, vt in l. liber homo. ff. ad legem aquil. nec potest sine pœna se occidere, vel vulnerare, vel alterius occisioni se exponenere, vt in. c. si nõ licet. xxiij. q. v. & in. l. nõ tantũ. ff. de ap. Ita & fortius nõ est quis dñs animæ suæ, vt ad peccatum posit se obligare. nam & iuramentũ nõ obligat ad peccandũ, quia nõ debet esse iniquitatis vinculũ. in. c. quãtò. & in. c. si verò. de iureiuran. quod procedit etiã si obligaret se ad peccatũ veniale, vt probatur in. c. ij. de pact. li. vj. Tertia regula est, ꝙ pactũ turpe vel rei turpis non est obligatorium. Et dicitur pactũ turpe, quãdo cõtinet in se turpitudinẽ, licet res super qua interponitur nõ sit turpis, vt si promitto tibi dare decem vt mihi conferas ecclesiã, & omne pactũ cõtra ius est turpe: vt in. c. faciat homo. xxij. q. ij. & in. l. filius. ff. de condi. insti. pactum verò rei turpis, est quando interponitur super re turpi, vt si ex pacto capio decem, vt hominẽ interficiã. ¶ † Quarta & vltima regula est, ꝙ pactũ impossibile de iure vel de facto non obligat, quia impossibiliũ nulla est obligatio. vt in regula nemo põt. de reg. iur. lib. vj. Et ideò dicimus ꝙ præceptum superioris non obligat ad impossibile, vt in. l. si. ff. quæ senten. sine appel. rescin. & xix. dist. c. in memoriã. Et ex hoc tex. no. ꝙ illud dicimur posse, q̃d de iure & de facto possumus. [b] quod autẽ nõ est possibile de iure reputatur impossibile. vt in. d. c. faciat homo. Pone exemplũ. promitto tibi dare rem sacrã. hoc enim de iure non est possibile, vt in. l. inter stipulantẽ. §. sacra. ff. de ver. oblig. Idẽ si est impossibile de facto. vt si promitto cælũ digito tangere, vel quid simile. Est tñ inter hæc differentia. nam si pactio impossibilis est de iure & de facto: vel de iure tantùm, non obligat. si autem est impossibilis de facto tantùm, aut illa impossibilitas est perpetua, & non obligat, vt insti. de inuti. stipula. §. j. Aut est impossibilitas ad tempus, & tunc obligat. vt si promitto tibi dare mille, & impossibile est mihi tibi nunc ea tradere, sum nihilominus tibi obligatus, quia hoc non est impossibile secundũ naturam, & potius dicitur incõmoditas quã impossibilitas. vt. l. continuus. §. illud. ff. de verbo. obli. ¶ Vltimò no. ibi: *omnis pactio, omnisque conuentio.* differentiã esse inter pactũ & cõuentionẽ. nã pactio est specialis: conuentio est generalis, nam generaliter põt dici cõuentio, quando homines in aliquã sñiam cõueniunt, qualecunq́; sit illud super quod conueniunt, vt in. l. j. §. ij. & in. l. conuentionũ. ff. de pac. ¶ † Op. contra tex. & ꝑdicta. de. c. debitores. de iureiur. vbi valet iuramentũ de vsuris soluendis, & tñ interponit super re turpi. Sol. pactũ nõ valet sine iuramento ex quo turpiter quis recipit sponsionẽ. vt in. d. c. debitores. Sed an valeat iuramentũ distingue. ꝙ aut continet turpitudinẽ ex ꝑsona vtriusq́ recipiẽtis. s. & iurantis, & non tenet, vt in. d. c. si diligẽti. & xxij. q. ij. per totũ, aut continet turpitudinẽ ex parte iurãtis, & idẽ: quia nõ põt quis se vinculare ad peccatum vel etiam contra bonos mores, vt in regula, non est obligatoriũ. de re. iu. li. vj. aut cõtinet turpitudinẽ solũ ex parte recipientis, nõ aũt ex parte iurantis, & iuramẽtũ obligat. & hoc casu procedit. c. debitores. & est rõ, quia iuramẽtũ principaliter dirigit in Deũ. in quo nulla reperit turpitudo

turpitudo: ergo iurãs tenet ad obseruãtiã, & seruãdo, nõ peccat: sed solutũ vigore huius iuramenti põt repeti ab eo q turpiter recepit: vt in. d. c. debitores. & in. c. ad audientiã. & in. c. ad aures. qđ metus cã. ¶ † Vltimò q̃rit: qui dã fecit pactũ creditori suo de nõ cedendo bonis, [a] vtrũ hoc pactũ sit impossibile de iure. Federi. cõsil. lx. in effectu distinguit, ꝙ talis pactio tenet, nisi notoria paupertas reddat pactũ illicitũ. nã tunc videt se obligare in effectu ad carceres. qđ nõ põt: vt. s. dixi: cũ nõ sit dominus membrorũ suorũ. Et an iuramẽtum super hoc interpositum valeat: vide qđ dico in. c. cùm contingat. de iureiuran.

De transactionibus. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Transactio quid sit: & vnde dicatur.*

¶ Continua hanc rubricam: vt dictum fuit in præcedẽti titulo. Et pro rubricæ intellectu quæro, quid sit transactio. Sol. † transactio est de re dubia & lite incerta pactio non gratuita. & dicitur de re dubia: quia si manifestè appareret calũnia, nõ teneret transactio: vt in. l. in summa. ff. de condi. inde. dicitur & lite incerta: quia si fuisset prius iudicatum, nec sentẽtia fuisset appellatione suspẽsa: nõ teneret trãsactio: vt in. l. post rẽ iudicatã. ff. eo. dicit nõ gratuita pactio: quia trãsactio fit aliquo pacto dato vel retento: vt. j. eo. c. super eo. Et dicitur trãsactio: quasi actiõis trãsitio: quia is qui transigit: transit, id est recedit ab actione sibi competente: & ad materiam vide quod no. in. d. c. super eo.

SVMMARIVM.

1 *Transactio tollit omnia iura & instrumenta inter partes postquàm est facta.4.*
2 *Litigator qui recidit à lite, dicitur consequi magnum commodũ.*
3 *Exceptio trãsactionis dicitur exceptio litis finitæ. & potest semper opponi.*
5 *Clausula supplentes omnem defectum quid operetur: & non potest opponi nisi per solum Papam.*
6 *Transactio generalis quæ sit, & ad quæ extendatur. vide hìc plenè.*

CAP. I.

1 Sicut. ¶ † Instrumenta & alia iura partiũ cõtraria trãsactiõe tolluntur. Diuidit. Nã prima pars decernit. Secũda supplet ibi: *cui.* ¶ Casus literalis. Quidã prælati ecclesiarũ habebant cõtrouersiã inter se sup aliqua qõne: & per trãsactionẽ illa cõtrouersia fuit decisa: sed ne aliqua dubitatio remaneret in posterũ: petiuerunt à Papa vt eã cõfirmaret. Sup hac trãsactiõe statuit Papa vt oĩa instrumenta & qcqđ aliud esset qđ opem alicui partiũ afferre posset, vt ex præscriptiõe vel priuilegio sint cassa & vacua, & sola pacta ꝑpetuã obtineãt firmitatẽ. & si aliquid omissum fuerit, ex authoritate dñi Papæ plenũ & firmũ vigorẽ & robur obtineat sola trãsactio siue pactũ. Ber.

2 ¶ † No. ibi: *salubrem.* ꝙ transactio dicit salubris. & sicut cõmendat à iure trãsactio: sic Iurisconsultus seu prætor cõmẽdat eũ qui exercet lites: vt in. l. iiij. in fi. ff. de alie. iu. mutã. cau. fac. hinc est ꝙ si post trãsactionẽ appareat instrumẽta per q̃ appareat trãsigentẽ fuisse deceptũ, nõ ꝑ hoc instaurat lis: licet grauis sit deceptio: quia magnũ cõmodũ cõsequit q à lite recedit. & est tex. no. in. l. lucius. §. fi. ad treb. vide bo. gl. & qđ ibi dixi in. c. pe. de emp. & vẽ.

3 ¶ † Secũdò no. ibi: *decisionem.* ꝙ trãsactio dicitur decisio causæ: æqparat eñ rei iudicatæ: vñ exceptio trãsactiõis est exceptio litis finitæ. vñ põt opponi post vel añ li. conte. licet sit perẽptoria: vt no. in. c. fi. de exce. li. vj.

4 ¶ † Tertiò no. ꝙ per trãsactionẽ tollunt oĩa iura cõpetentia trãsigentibus, siue sint instrumẽta, siue testes, siue præscriptio, vel qcquid aliud de iure cõi vel speciali cõpetẽs: qđ [a] intellige altera parte volẽte transactionẽ implere: aliàs põt transigens vti iure suo: vt in. l. cũ proponas. C. de pa. ¶ No. quartò ibi: *nunc habitorum.* ꝙ pactũ nouissimum seruandũ est: rumpit enim præcedẽtia: vt in. l. pacta nouissima. C. de pac. hìc enim vt colligit ex litera multæ cõpositiones præcesserant. tandẽ venerunt ad cõpositionẽ de qua in tex. & hìc ipsa mãdatur seruari.

5 ¶ † No. quintò ꝙ Papa põt supplere defectũ cõmissum in transactione, siue sit defectus iuris, siue facti. & hoc voluit litera ibi: *incuria vel imperitia.* & dic incuria. i. mala cura vel negligẽtia, & respicit factũ. dic imperitia, vt quia partes errarũt in iure nõ seruando debitas solẽnitates. An aũt hæc suppletio generalis [b] habeat tollere omnẽ defectum. vide in Spe. in ti. de legato. in. §. nunc ostendendũ. versi. xviij. vbi notabiliter dicit, ꝙ hæc clausula supplentes defectũ [c] &c. refert duntaxat solẽnitates iuris: nõ autẽ supplet defectũ inhabilitatis personarũ, vel aliũ defectum naturalẽ: pone exẽplum. Pars transegit super eo qđ possidere nõ potest & Papa simpliciter confirmando dicit supplẽtes defectũ &c. nam nisi Papa sit de omnibus informatus, illa clausula solũ refertur ad defectus commissos circa solẽnitates iuris. & idem tenet Arch. in. c. Cenomanẽsem. lvj. dis. qđ bene notabis. vide ad hoc tex. & qđ ibi no. in cle. pastoralis. de re iud. An aũt alius citra Papã possit supplere defectum commissum in contractibus, vel in iudicijs: dic ꝙ non. etiam si sit legatus de latere: vt no. dicit Spe. in ti. prællalleg. & facit gl. no. in. c. fi. de hære. li. vj. quod nobis.

6 ¶ † In gl. j. in fi. No. glo. quæ in effectu prosequitur tres species petitionis & trãsactionis. nam quandoq; petitio & transactio est specialis, quandoq; generalis: quandoq; indefinita. Sed legistæ, vt dicunt hìc Pet. & Abb. & bene solùm prosequuntur primas duas species. de indefinita non faciunt mentionem. quia indefinita æquipollet vniuersali: vt in. l. fin. de vino triti. & oleo lega. & in. c. vt circa. vbi de hoc. de ele. lib. vj. Doct. nostri aliquid tangunt post glo. hìc: sed non perfectè explicant materiam. Vnde dic tu latius, & clarius colligendo dicta Bar. in. l. sub prętextu. & in. l. si de certa re. C. eo. titu. ꝙ quandoq; petitio est specialis: quãdoq; generalis. primo casu: aut prosecutio & transactio fuerunt etiam speciales. & tunc indubitatum est ꝙ transactio non extenditur ad aliam speciem vt in. l. age. C. eo. & ibi per glo. de hac materia pone exẽplum. Petebam certam domum à te: & hanc domum dũtaxat fui prosequutus: & demum transegimus specialiter super hac domo. vt scilicet datis mihi decem recederẽ à lite: hæc transactio specialis non obstat mihi volenti petere aliam rem à te: sed hanc rem super qua trãsegimus petere nõ possum. Aut transactio fuit generalis. vt puta quia datis mihi. x. renuntiaui omni iuri competenti mihi contra te: & tunc est dubium, nunquid hæc trãsactio generaliter facta debeat restringi ad petitionem specialem: an verò debeat referri ad omnia [d] quæ poterã à te petere. Glo. hìc tenet ꝙ debet restringi ad speciem petitam. Iac. bu. in. d. l. sub prætextu. tenet cõtrarium: dicit enim ꝙ ex quo transactio fuit generalis, habet vigorem generalẽ etiam in speciebus non petitis non vigore transactionis: quia non potest dici transactio: ex quo de alijs speciebus non erat lis: sed habebit vim ratione pacti. Barto. ibi tenet quòd etiam vigore transactionis habebit vim in alijs speciebus. Mouetur hac ratione: nam trãsactio sæpe fit: vt pro eo quod reus dat actori, actor det aliqua reo. vnde si actor receptis centum à reo liberet eum ab actione proposita, & ab alijs quibuscunq; sibi cõpetentibus contra illum, videtur sibi donare ius sibi cõpetens, quantuncũq; sit clarum & liquidum, pro eo qđ recipit à reo: nam remittere est donare: vt in. c. veniens. de testibus. & in. l. cõtra iuris. ff. de pactis. Et ideò cõclude post eum, ꝙ aut transactio generalis sequuta petitiõe

[a] ¶ Cedẽdo bonis. Adde do. de Ro. deci. suis. decisio. bono. Anto. Francis. ¶ Circa hoc an cessioni bonorũ possit renũtiari. vltra hìc alle. vide Bar. in. l. alia. §. elegãter. ij. col. in ver. vlt. Dy. inducit. ff. sol. ma. vbi dicit ꝙ nõ. nisi in duobus casib⁹ ibi positis ꝑ eũ. & ibi vide Ale. in. x. & in. xj. co. in ver. & inquãtum Bar. ponit. & vide Bar. i. l. fi. ff. de cessi. bo. & Flo. in. l. liber hõ. ff. ad legẽ aqli. & vide gl. in auẽ. sed hodie. C. de ac. & ob. & an ꝑ statutũ possit tolli, ne fiat. vide per Bar. in. l. titio. ff. de cõdi. & demõ. & Io. de imo. in. d. §. elegãter. i prin. & ꝑ Bal. in. l. j. in. iij. co. C. q bo. ce. pos. Et an validet iuramẽto. cõiter tenet ꝙ sic nisi mẽdicitas & iopia iurãtis sit notoria. vt in. c. cũ qdã. de iureiu. & ꝑ. d. Anto. in. c. cũ cõtingat. hìc alle. Et adde ꝙ cessio bonorũ licet liberet à carcere, nõ tñ liberat à debito vt ꝑ Bart. in. l. hæres. §. ꝙ si stipulator. & ibi ꝑ Ale. ff. de fideiu. & in. l. j. qui bo. ce. pos.

SEB. SAPIA.

[b] ¶ Gñalis. Vide Are. in cõsi. viij. in ci. abũde. & Ro. in fin. ccccclix. & Ab. in cõs. lxxxiiij. in j. volu. Alex. post Imo. in. l. qdã consulebãt. col. iiij. ff. de re iu. & Vitalẽ in tra. clausularum in ver. supplẽtes. & Alex. in consil. lxxix. colũ. vj. in primo volu.

[c] ¶ Supplẽtes defectũ. Adde Ale. cõ. lxviij. j. li. & Abb. consi. lxij.

[d] ¶ Referri ad oĩa. Adde Ro. consil. cclxxj, & vide ibi qđ voluit ꝑ hanc gl. in transactione facta inter Epm & Archidiaconũ. & vide Ang. cõsi. cc. xviij. Alex. consi. xliij. j. libr. vbi de hac materia.

speciali pôt salua ratiõe recti sermonis restringi ad petitionẽ specialẽ. & in hoc casu salua opi. gl. & facit: qa verba sequẽtia intelligũtur secundũ præcedẽtia, vt in l. si seruus pluriũ. §. fi. & l. qui filiabus. ff. de leg. j. facit. c. intelligẽtia. & c. propterea j. de verb. sig. Aut non pôt restringi ad speciẽ petitã salua ratiõe recti sermonis: vt qa verba sunt multũ gñalia: vt puta quia dixi: renũtio omnibus actiõibus mihi cõpetẽtibus qualitercũq; cõtra te, vel quid simile: & tũc trãsactio non restringitur: sed generaliter in omnibus actionibus habet vigorẽ. ad hoc. l. pluribus. ff. de acceptila. & hoc quo ad primũ membrũ. Quo ad secundũ quãdo petitio fuit generalis: puta quia Episcopus petijt omnia iura epalis: & tũc aut ꝓsecutio & trãsactio fuerant etiã generales: quia Episcopus ꝓsequutus fuit in iudicio petitionẽ generalẽ: & postea trãsegit generaliter & tũc transactio generalis generaliter debet intelligi: vt in. l. sub prætextu. C. eo. In hoc tamẽ aduerte extra exemplũ premissum: ꝙ aut quedã species seu res erãt incognitæ dolo aduersarij: & tũc trãsactio generalis nõ refertur ad illas res: vt in. l. tres fratres. ff. de pac. Exẽplũ. Duo fratres qui cõiter successerunt pari trãsegerunt generaliter super tota hæreditate, si alter eorũ occultauit prius aliquas res, illa trãsactio generalis ad illas res occultatas nõ refertur. Aut certæ species seu res erant incognitæ sine dolo aduersarij: & tũc aut erant debitæ ex testamẽto, & nõ valet trãsactio: quia super debitis ex testamẽto nõ valet trãsactio: nisi viso[a] testamẽto: vt est tex. notabilis in. l. de his. ff. eo. Aut erãt debitæ alio iure, & cõiter tenetur ꝙ valet trãsactio etiã respectu aliarũ specierũ incognitarũ. Quidã tunc tenuerunt oppositũ dicentes ꝙ is qui remittit donat: sed ignorãs nõ donat: vt in. l. nec ignorans C. de dona. ergo transactio seu remissio non refertur ad incognita trãsigenti. Sed Bart. tenet primũ. quia satis est ꝙ generaliter cogitauerit: & videtur cogitasse generaliter, ex quo liberauit eum ab omni eo qđ ab eo posset petere. Dicit tamẽ ꝙ vbi iste nõ cogitasset generaliter, vel specialiter, tũc nõ refert ad incognita rõne prædicta. & in dubio si petitio fuit generalis, præsumit generaliter cogitasse: vnde refertur ad omnia quæ pñt comprehẽdi sub generali actione: secus vbi petitio fuit specialis: quod no. quãdoq; petitio fuit generalis, & trãsactio generalis sed prosecutio fuit specialis. Exẽplum: petij à te administrationẽ tutelæ. postmodũ fui prosequutus certas species tantũ, puta administrationẽ lanæ, vel salis. & isto casu sunt opi. ꝓpter. l. licet. C. de iud. nã sententia generalis refertur ad prosequuta vt ibi: ergo idem in transactione. Alij in contrarium: quia sententia debet restringi ad probationes: sed transactio potest esse generalis. Sed omissis opinionibus distingue. ꝙ aut dolosè in prosequutione omisit alias spẽs: & tũc sentẽtia obstat in omnibus & idẽ in transactionibus. ad hoc tex. not. in. l. de rebus. ff. de arbi. Aut sine dolo, & tũc refertur ad prosequuta, sicut in sententia: quod intelligo si salua ratione recti sermonis potest transactio restringi ad prosequuta: aliàs secus: vt. s. dixi. Aut transactio fuit specialis, & restringitur solum ad illam speciem: vt in dicta. l. si de certa. Sed notabile dubium est, nunquid transactio super certa re extendat ad alias actiones cõpetentes ad illam rem: nam certũ est ꝙ ad alias res nõ extẽdit: vt. s. dictũ est. Sed dubitatur, nunquid extẽdatur ad alias actiones. Exẽplum. Petebã à te istã domũ ex causa emptiõis. demũ trãsegimus. nã recessi à lite datis mihi decẽ. nunqd de nouo possum eandẽ domũ petere ex alia actiõe: vt puta quia dico domũ meã: quia fuit mihi legata. Quidã tenuerunt ꝙ refertur ad omnes actiones. sed Bart. distinguit, & melius: ꝙ aut petitio fuit generalis: puta quia petebã domum iure dominij vel quasi. & trãsactio sequẽs refertur ad omnes actiones. ar. in. c. Abbate sanè. de re iud. li. vj. Aut petitio fuit specialis: & tũc trãsactio refertur ad actionẽ ꝓpositã tãtũ. ad hoc tex. in. l. si ita quis. §. fi. ff. de ver. ob. Et ideò ex prædictis sis caut⁹, vt si vis liberari, generaliter facias trãsactionẽ multũ generalẽ.[b] & nõ parcas in verbis. vt puta dicatur ꝙ partes venerunt ad trãsactionẽ: cõpositionẽ & cõuentionẽ: & cõuenerunt, & trãsegerũt super omnibus actionibus, & super omnibus rebus cognitis competẽtibus, & incognitis: tam in hac re quã in qualibet alia.

a ¶ Viso. Adde & cognito: vt latè per Ange. cõsi. xciiij.

b ¶ Gñalem. Adde qđ voluit Alexã. cõsi. xj. ij. li.

c ¶ Licet decimæ. Vide Ioã. de ana. in. c. post miserabilẽ. in fin. de vsu. vbi dicit ꝙ laici cõtẽdentes de decimis, inter se pñt transigere. & hoc qñ laici fuerũt inuestiti de decimis vt tenet Feli. in. c. cãm. col. iij. ver. de mũ ad prædictam de præscriptioni.

d ¶ Causæ cognitione. Adde quæ ponam. in. c. seq.

e ¶ Quòd nõ. Adde videndũ Ro. cõsi. xxxvj.

SUMMARIUM.

1 *Decimæ licet debeantur de iure diuino: tamẽ potest fieri super eis cõpositio, vt minus vel certo modo soluantur: & hoc fieri debet cum episcopi authoritate. 2. 7.*

3 *Compositio quando fit super decimis, vel qualibet alia ecclesiastica alienatio, quid requiratur ad eius validitatem?*

4 *Decretum episcopi non requiritur in alienationibus rerum ecclesiæ: sed sufficit eius consensus.*

5 *Transactio in spiritualibus non est prohibita, si datur spirituale pro spirituali, secus si datur temporale pro spirituali. 6.*

Transactio, & amicabilis compositio in quibus differant?

7 *Præscriptio super decimis, an & quomodo currat.*

CAP. II.

Statuimus. Tenet cõpositio super decimis facta cũ assensu superioris. & non diuidit. ¶ Casus literalis. Aliquod collegiũ qõnẽ habet cũ aliquib⁹ super decimis: dubitabat vtrũ cõpositio possit interuenire: statuit Papa ꝙ si super decimis inter collegiũ illud & ecclesiasticã personam cõpositio facta fuerit de assensu Episcopi sui, rata & firma permaneat. B. ¶ 1 † No. primò ꝙ licet decimæ[c] sint de iure diuino: vt in. c. tua j. de deci. tamẽ super eis pôt interuenire cõpositio: vt minus soluatur, vel vt certo mõ fiat solutio. ad hoc. c. veniens j. eo. & j. de decimis. c. ex multiplici. qđ an ꝓcedat indistinctè j. dicã. ¶ 2 † No. ij. ꝙ cõpositio non pôt fieri super decimis sine authoritate Episcopi vel Archiepiscopi. ¶ Oppo. & videtur ꝙ authoritas Archiepiscopi nõ sufficiat: quia nõ debet se impedire de subditis suffraganeorũ suorũ vt in c. pastoralis. de off. or. Sol. pôt tex. dupliciter intelligi secundũ doc. Primò ꝙ in subditis Episcopi requirit cõsensus ipsius Episcopi. In subditis verò Archiepiscopi: puta in diœcesi sua requiritur consensus ipsius Archiepiscopi. Secũdò pôt intelligi qñ episcopus trãsigit cũ subdito vt tũc Archieps habeat authorizare: quia ipse est supior Epi. d. c. pastoralis. facit qđ no. gl. in cle. ij. de reb. ecclesi. nõ alienã. ¶ 3 † Secũdò hîc quærit, quid requirat in ista cõpositione seu in alia alienatiõe rerũ ecclesiæ. Sol. dicit In no. ꝙ requirit causæ cognitio, vt sic superior examinet, an talis cõpositio vel alienatio expediat ecclesiæ. Itẽ requiritur decretũ ipsius Epi respectu subditorũ suorũ. xij. q. ij. c. placuit. & c. Abbatibus. & xvij. q. iiij. c. in vẽditionibus. ¶ No. hæc dicta. primò ꝙ alienatio vel cõpositio facta de re immobili sine causæ cognitiõe[d] nõ tenet. & idẽ tenet Inn. in. c. vnico. vt eccle. benefi. in fi. facit. xij. q. ij. c. sine exceptione. & gl. ordinaria quã tenebis menti in. c. j. de reb. eccl. nõ alie. li. vj. & tenet Fede. in cõsi. suis. ¶ 4 † Secũdò no. ꝙ requiritur decretũ: & sic referẽdo Inn. transeunt cõiter Doct. hîc. Sed tu tene contrariũ: quia nullo iure canonico hoc probatur: & ipsemet Inn. tenet oppositum in. d. c. j. li. vj. & gl. ordinaria ibidẽ. vnde sufficit cõsensus seu authoritas superioris, nõ aũt requiritur decretũ. & differentiã inter hæc vide per gl. & Inn. in. d. c. j. An aũt abbates & inferiores prælati citra Epm possint interponere hãc authoritatẽ in cõpositione seu alienatiõe rerũ ecclesiarũ eis subiectarũ. dicit Inn. ꝙ nõ[e]: quia iura faciunt mentionẽ de solis Episcopis: vt in. d. c. placuit. & c. Abbatibus. & c. in vẽditionibus. & similibus. dicit tamẽ quosdã tenere: quos ipse seqt: hoc verũ, nisi ecclesiæ sint pleno

pleno iure subiectæ istis prælatis inferioribus. quia tunc cũ habeant in eis episcopalẽ iurisdictionẽ possunt hãc authoritatẽ interponere. & nõ tradas obliuioni hoc dictũ: quia quotidie allegatur. & sequitur gl. ordinaria in clemen. j. de reb. eccle. non alienand. Et ex hoc dicto infertur generaliter, ꝙ in ecclesijs subiectis prælato inferiori pleno iure potest iste prelatus inferiori exercere omnem iurisdictionem episcopalem. Vnde potest absoluere excommunicatos in casibus in quibus põt Episcopus, & alia exercere epalia. vt plenè dico in. c. significasti. de fo. cõpe. Quidã tamen vt Host. in. c. cũ & plãtare. de priuile. voluerũt hoc dictũ restringere ad prælatos inferiores exẽptos: sed ego non video restrictionis causam respectu ecclesiarũ subiectarũ. ar. in. c. auditis. & in. c. cũ olim. de prę scri. facit. c. irrefragabili. §. excessus. de off. ord. vbi canonici nõ exẽpti possunt præscribere iurisdictionẽ episcopalẽ: an aũt in cõpositione seu transactione semper requiratur authoritas superioris in iuribus ecclesię, dicã plenè in. c. seq. ¶ † In gl. j. in fi. cõcludit hęc gl. in effectu ꝙ in spiritualibus nõ põt interuenire trãsactio[a] vt detur spũale pro tẽporali: sed amicabilis cõpositio sic. & videtur sic ꝓbari. j. eo. c. sup eo. & hæc differẽtia est inter cõpositionẽ amicabilẽ & trãsactionẽ: qa trãsactio est pactio nõ gratuita: qa aliqd datur, vel retinet̃ vt à lite recedat̃: cõpositio verò est gratuita pactio: vñ nulla simonia hoc casu cõmittit̃. sed in. j. posset cõmitti: vt si recipiens tpale resignat ius spirituale. Dic tamẽ secundũ Inn. ꝙ in spiritualibus nõ ex toto reprobat̃ trãsactio: sed tũc cũ dat̃ tpale ꝓ spirituali: & ita loquit̃ gl. secus si dat̃ aliqd spirituale ꝓ spirituali: nã tũc cessat simonia. sicut eñ spiritualia pñt adinuicẽ cõmutari: vt in. c. ad qõnes. de rerũ permu. ita in eis trãsigi põt. Itẽ secũdũ Gof. si authoritate superioris datur aliquod tpale in spũalibus tollit̃ vitiũ simoniæ: in. c. nisi. j. de prębẽ. ¶ † Quid aũt si litigat̃ super bñficio, nũquid possit trãsigi. Cõclude post Inn. ꝙ aut petit̃ beneficiũ rõne tituli, & nõ põt interuenire trãsactio vt det̃ aliquod tpale ꝓ recessu à lite: vt in. c. sup eo. j. eo. nisi superior ex officio suo hoc ordinet vt in. d. c. nisi. dũ tñ is q renũtiat nullũ ius habeat in beneficio. Debet eñ beneficiũ remanere apud eũ, q ius habet: vt in. d. c. nisi. Sed si petit̃ beneficiũ iure ꝓprietatis: tũc põt interuenire trãsactio: qa nõ põt dici quæstio super re spirituali. Pone exẽplũ cũ monasteriũ dicit ecclesiã ad se pertinere, vt possit cõuertere fructus in vsus ꝓprios. facit. c. j. & qđ ibi no. j. de eo qui mit. in pos. ¶ † In gl. fi. in fi. Hæc gl. intrat qõnẽ, nũqd cũ laicis authoritate Epi possit cõponi super decimis, vt minus decimæ soluant̃.[b] & ponit in effectu duas opi. cõtrarias. Primã opi. ꝙ non possit sine authoritate superioris: tenẽt Pet. & Abb. Et ꝓ hac opi. facit qa etiã in quantitate decimæ nõ currit præscriptio. ad hoc tex. iũcta gl. xvj. q. vij. c. quicũq;. & in c. j. de deci. li. vj. nã cũ decima integra sit de iure diuino. vt. j. de decimis. in. c. tua. & in. c. cũ hoĩes. & cõtra ius diuinũ nõ currit præscriptio, nec valet aliqua cõsuetu. vt in. c. fi. de cõsuetu. ergo &c. Secũdã opinionẽ cõtrariã tenuit Host. dicẽs ꝙ licet laici nõ possint possidere, vel præscribere ius decimæ: tñ sup quãtitate bñ currit præscriptio. & sic intellige. c. in aliqbus. j. de deci. & in hoc põdera istũ tex. in eo qđ dicit̃ inter vos & aliquã psonã ecclesiasticã. Alij dixerunt ꝙ in psonalibus decimis põt cõponi cũ laicis. sed in pdialibus nõ: quasi istæ sint de iure diuino, & primę de iure positiuo: de quo tñ dic vt plenius dixi sup ru. de deci. Ego cõcordãdo opi. sic distinguerẽ, ꝙ in psonalibus ꝓpter dubiũ de quo. s. põt admitti cõpositio: in prædialibus verò, aut volũt cõponere super decimis pteritis, & põt admitti: qa fit potius sup fructibus quã super iure spũali: vt ꝓbat̃ in. c. fi. de re. pmu. Aut volũt cõponere sup futuris: & si ad tẽpus põt fieri authoritate Epi. ar. in. c. ij. & iij. j. de his quę fiunt à pla. aut in ppetuũ: & tũc aut ius ecclesiæ est clarũ, & nõ põt fieri citra authoritatẽ Papæ: qa nemo citra eũ põt eximere laicũ à solutiõe decimarũ: vt in. c. à nobis. & qđ ibi no. j. de deci. Esset eñ hæc cõpositio qdã exẽptio: saltẽ respectu partis. & hoc casu ꝓcedit prima opi. gl. Aut ius ecclesiæ est dubiũ: vt puta qa laicus allegat nimiam pauptatẽ: & opi. sunt: nũquid pauper teneat̃ soluere decimã: vt no. gl. in. c. quia tua. xij. q. j. Vel allegat priuilegiũ Papæ. qđ tñ non est clarũ, vel aliqd simile: & tũc põt admitti cõpositio: & ꝓcedat hoc casu secũda opinio. Et ꝓ hoc facit: qa cõpositio nõ debet fieri sine causæ cognitione: vt. s. dixi: quia nõ debet ius ecclesiæ remitti sine cã. ar. in. l. pactũ curatoris. C. de pactis. & xij. q. ij. in. c. sine exce

ptiõe. sed ecclesiæ inter se liberius possunt cõponere: quia oẽs ecclesiæ sunt vna ecclesia. vij. q. j. in. c. nouatianus. & c. loquit̃. xxiiij. q. j. hinc est ꝙ vna ecclesia præscribit cõtra aliam: vt in c. j. de præscri. li. vj. ad prędicta vide. c. veniens j. eo. & c. ex multiplici j. de decimis.

SVMMARIVM.

1 *Transactio potest interuenire super lite etiam mota coram delegato.*

2 *Prælatus potest conuenire & conueniri sine consensu capituli, nisi res sit ardua.*

3 *Prælatus an possit transigere sine consensu capituli: vide plenè.*

Clausula promittens habere ratum. posita in procuratorio, an operetur speciale mandatum.

CAP. III.

Contingit. Si capitulũ cõsensit trãsactioni quã fecit prælat⁹ nomine ecclesiæ, vlterius dissentire non potest. Cõis diuisio. Secũda ibi: *vnde.* ¶ Casus literalis. Abbas siue prior alicuius cõuentualis ecclesię habet causam cum aliquo clerico vel laico, corã ordinario, vel delegato. Abbas vel prior sup qõne illa trãsactionẽ fecit cũ aduersario, vnde capitulũ transactionẽ illã nititur reuocare: quęrit̃ an possit. Respõdet Papa ꝙ si Abbas vel prior habuit mandatũ siue literas de rato à capitulo suo: transactionẽ illã si aliquot annis seruata fuit, nõ poterit reuocare ex eo ꝙ cõsensit à principio, & si literas de rato non habuit reuocare nõ potuit: quia cãm posteà ratã habuit. B. ¶ No. primò ar. ex tex. ꝙ prælatus ecclesiæ non põt transigere sine cõsensu capituli sui: qđ an verũ sit indistinctè, infrà latius & clarè subijciã. ¶ No. secũdò ꝙ in trãsactione põt cõsensus capituli accedere ex postfacto: qđ an verũ sit infrà dicã. ¶ † Tertiò not. ꝙ etiã si lis sit corã delegato, põt interuenire transactio. vnde superior cõmittendo causam nõ tollit libertatẽ componendi & trãsigendi super illa cã quia iudex nõ debet ad aliud laborare, nisi vt partes ad cõcordiã reducat: vt in. c. fi. j. e. & xc. dist. p totũ. & in. l. j. §. & post operis. ff. de noui ope. nũtiatio. ¶ In gl. j. vt clarè intelligas hanc gl. cũ sequẽ. dic ꝙ duæ quæstiões eliciũtur ex gl. Prima nũquid prelatus possit agere in iudicio sine cõsensu capituli. Secũda, nũquid possit trãsigere. ¶ † Quo ad primã gl. hîc & vbi tetigit istum passum, semper inclinauit in partem negatiuam. Sed cõis opinio est in oppositũ: vt nisi causa sit grauis, possit prælatus conuenire & conueniri sine consensu capituli: vt probat̃ in. c. edoceri. s. de rescri. ¶ † Quo ad secundam quæstionẽ quæ pertinet ad titulum gl. hîc concludit quòd licet prælatus posset agere, vel habuerit mandatum generale à capitulo, non

---

a ZACHARIAS. ¶ Interuenire transactio. Adde pro hoc Bar. in. l. j. ver. no. bene hanc gl. C. si aduer. transa. Bal. in. l. post decisionem in. ij. qõ. C. de fur. & Alex. consi. xcj. vol. ij.

b ZACHARIAS. ¶ Decimæ soluãtur. Adde Ant. de but. in. c. parochianos. j. de deci. Istum in rub. eo. ti. & ibi Imo. Arc. in. c. maiores. xvj. q. vij. & Bal. in suo cõsi. in ci. cõstitutio Epi. & Fel. in. c. cãm. in prin. vbi min⁹ sufficienter loquutus est: ideo illum nõ imitare. s. de præscript. Anto. Francis. ¶ Circa materiã hãc decimarũ, dicas primò, ꝙ decimæ sunt in bonis ecclesiæ. c. cã. j. de ver. si. & per Spe. in titul. de deci. in prin. Et adde ꝙ ecclesia non põt remittere decimas alicui: sed præstationẽ vel actũ prę stãdi bene põt remittere secũdũ. d. Card. in cle. fin. in princ. in. vj. qõ. de pœnis. vbi ẽt dicit ibi in. vij. q. ꝙ Papa põt concedere alicui laico priuilegiũ nõ soluẽdi decimas, non tñ põt tollere in totũ ius decimarũ. & iõ dicitur ꝙ pñt laicis cõcedi quo ad cõmoditatẽ, nõ quo ad ius. qa est qđ spirituale. c. ij. de loca. c. quãuis. & c. ꝓhibemus. de deci. & habet̃. xvj. q. j. in. c. decimas. & in. c. Adrianus. lxiij. dis. & in. c. in synodo. & in. c. bñ quidẽ. xcvj. dist. & tene mẽti ꝙ decimæ p statutum tolli vel minui nõ pñt. ita Bal. in. l. fi. C. sine cẽ. vel rel. imò etiã iudæus de terris suis soluere debet: & eo mõ saraceni. vt in. c. de terris. & ibi p Doc. de deci. & per Ol. in cõs. xix. & adde ꝙ decima tẽporis & omniũ bonorũ debet præstari. de cõse. di. v. in. c. quadragesima. cũ glo. & debet solui de auro vel argento qđ effodit̃ in fundo priuato. l. cuncti. & ibi per Bar. C. de metalla. lib. xj. & dñt solui decimæ de animalibus, & de fructu peculiũ: vt per do. Car. in cle. j. in. ix. & xv. q. de deci. & iudex etiã tenetur soluere decimas ex officio qđ habet. vt p. d. Car. in cle. ij. in. xxiiij. q. de iu. & nõ soluẽs decimas non debet absolui per confessorem: quia est in notorio crimine & continuè in peccato mortali. vt per. d. Car. in cle. fi. in. §. j. in fin. de pœnis. & vide gl. or. in. c. ad apostolicæ. de deci. & ibi plenè per scribentes quæ dicuntur decimæ prædiales, & quæ personales. & quæ mixtæ.

tamē pōt tranſigere ſine cōſenſu capituli.[a] Ad iſtū tex. gl. reſpōdet dupliciter. Primò ꝙ prælatus habuit hîc mādatū tranſigendi ſpeciale: & ita debet intelligi tex. dum facit mentionē de litis de ratihabitiōe. Vel pōt ſecūdò intelligi ſecundū gl. ꝙ capitulū promiſit habere ratū quicquid Abbas gereret in illo negocio: & ſic vigore huius clauſulæ potuit Abbas tranſigere. & pondera ſingulariter hunc intellectū: videt̄ enim gl. in hoc ſentire ꝙ per hāc clauſulā appoſitā in procuratorio ꝓmitto habere ratum quicquid feceris. datur poteſtas tranſigēdi: & per cōſequens faciēdi ea quę requirūt ſpeciale mandatū.[b] Idē voluit Bar. in. l. procurator cui generaliter liberam. ff. de procuratoribus. dicens ꝙ ꝑ iſta verba datur libera poteſtas ꝓcuratori. Sed aduerte. quia idē Bart. in. l. j. ff. de off. ꝓcu. cæſa. refert Cy. & alios tenuiſſe cōtrariū. quos ipſe ibi ſeqtur: cōcludēs ꝙ per illā clauſulā non ampliātur vires ꝓcuratoris generalis: ſed ad cautelam illa clauſula ſolet apponi. & hoc idē ſentit gl. in. c. cū dilectus. de reli. domi. vbi concludit ꝙ literæ de rato nō differūt à mandato procuratoris. Doc. hîc cōiter tranſeunt, ꝙ ſine cōſenſu capituli non pōt prælatus tranſigere. & ſatis videtur hoc innuere litera. & multa circa hoc dicuntur per quæ minimè explicatur intellectus & difficultas huius qōnis. Vnde in hoc paſſu latius attingendo materiā cùm quæritur nūquid prælatus ſeu rector eccleſiæ poſsit trāſigere ſine conſenſu capituli ſui, & authoritate ſuperioris. Concluderem[c] ſic. ꝙ aut per tranſactionē alienatur res immobilis eccleſiæ, vel mobilis precioſa: quæ aliās ſine ſolennitate debita alienari nō poterat: tūc nō poteſt fieri trāſactio, niſi capitulū conſentiat, & authoritas ſuperioris interueniat. Nam ſicut directè nō pōt fieri talis alienatio ſine debita ſolēnitate: ita nec indirectè tranſigendo: vnde ſiue prælatus petat poſſeſsiōem ab alio detētam, ſiue ab eo petatur, nūquā poterit fieri trāſactio, per quā poſſeſsio remaneat penes aliū ſine ſolēnitate debita. ad hoc tex. cū gl. notabili in. l. nulli. ff. eo. & ibi notāter firmat Bar. & Fede. de ſenis conſi. xciiij. facit tex. in. l. cū hi §. ſi cū lis. ff. de trāſac. & tex. iuncta gl. in. l. non ſolū. C. de prædijs mino. nō ali. vbi habetur ꝙ queādmodū minor non pōt directè rem alienare ſine decreto, ita nec tranſigēdo: quia non debet concedi vna via qd' alia prohibetur: vt in. c. tuæ. de procur. & in regula cùm quid vna via. de reg. iu. li. vj. ſed ſi per tranſactionem res religioſa remanet penes eccleſiam aliquo dato vel facto per prælatū: tunc poterit ipſe prælatus tranſigere ſine alterius licētia & conſenſu: quia reddit conditionē eccleſiæ meliorem. ad hoc gl. notabilis in. d. l. nulli. & hoc firmat ibi Bar. qd' dicit perpetuò menti tenēdū. & ſecūdū hoc nō erit differētia inter Præſidē, ſeu adminiſtratorē ciuitatis: ſeu inter tutorē, & curatorem, & prælatū. licet Hoſt. videatur hîc facere differētiam. Nā præſes & adminiſtrator ciuitatis, item tutor & curator poſſunt tranſigere: vt in. l. præſes. C. de trāſa. & in. l. interdū. §. qui tutelā. ff. de furtis. quod intelligo ſecundū diſtinctionē prædictā: ita etiā poterit prælatus. nā video ꝙ prælatus pōt modica donare vt in. c. cęterū. de dona. fortius poterit trāſigere retēta ſeu recupata re eccleſiæ: dū tn̄ ius eccleſiæ nō ſit clarū. qa ſi eſſet clarū, non admitteret̄ trāſactio ſua cū dāno eccleſię, ſicut nec trāſactio præſidis vel curatoris. C. de trāſa. l. præſes. Nec obſtat prædictæ concluſioni iſte tex. in quo nulla fit mentio de ſuperiore: quia hîc ſolū quærebatur de capitulo vn̄ ius ſuperioris remanet illæſum. Simile notat gl. in cle. j. de rebus eccl. non alie. & eo caſu quo fieret alienatio rei immobilis nō ſufficeret tacitus cōſenſus capituli: & ſic nō haberet locū iſte tex. quia in alienatiōe perpetua requiritur expreſſus cōſenſus capituli, & non ſufficit tacitus. xij. q. ij. c. ſine exceptiōe: & c. j. de his quæ fiunt à prælatis. & no. gl. in. c. j. de re. eccle. nō alie. li. vj. ſed in alienatiōe temporali ſufficit tacitus cōſenſus capituli: vt in. c. ij. & iij. de his quę fit à prę. & ad hunc caſum reſtringe iſtum tex. vnde ſicut in alienatione ad tempus requiritur conſenſus capituli. & ita in tranſactiōe: & ſufficit tacitus. vt dixi. & ad inferendū tacitū conſenſum capituli, tex. iſte (vt arbitror) ponderat ꝙ Abbas habebat mandatū à capitulo, & ꝙ aliquibus annis capitulū ſeruauit trāſactionē: nec præciſè requirūtur ad inferēdum tacitū cōſenſum: ſed hic de facto iſta cōtigerūt. Vnde idē dicas qualitercunq; per alia indicia poſsit probari tacitus conſenſus capituli: vt in. d. ca. ij. & iij. de his quæ fi. à præla. Item quod ſuprà in tranſactione dic in cōpromiſſo, ꝙ prælatus nō pōt cōpromittere ſuper re in qua non poteſt ſolus diſponere: vnde non pōt compromittere ſuper re immobili, ſeu ad inferendum perpetuum præiudiciū eccleſiæ ſine authoritate ſuperioris & cōſenſu capituli ſui. vt no. Ioā. an. poſt Hoſt. in. c. peruenit. de arbi. & plenè per Lapū alle. cij. vbi etiam dicit ꝙ prælatus cōpromittēdo ſuper re eccleſiæ non poteſt dare poteſtatem arbitro, vt procedat de iure & de facto: quia poſſet eccleſiæ præiudicare. Et hæc ſingulariter notabis. ex quibus habes ꝙ licet ſolus prælatus poſsit agere in iudicio etiā de re immobili: vt. s. dixi: non tamē poteſt compromittere: quia iudicium eſt neceſſarium: compromiſſum voluntarium. ad hoc facit qd' notatur in. c. ſi. j. de emp. & vendi. in glo. j. in fi. & ff. de euic. ſi dictum. §. ſi cōpromiſero. Et per hoc habes declaratum tex. & materiam ſuam &c.

SVMMARIVM.

1. *Tranſactio ſuper eccleſiaſtico beneficio etiam firmata iuramento non valet. 3.*
2. *Tranſactio illicita non firmatur iuramento.*
3. *Simoniacum aliquid eſſe, & ſapere ſimoniam: differunt.*
4. *Fidei præſtatio an ſit propriè iuramentum?*

CAP. IIII.

Conſtitutus. Sup eccleſiaſtico beneficio tranſigi non poteſt: etiam cum iuramenti interpoſitiōe. Prima pars ponit partis ꝗrelā. Secunda dat iudicē ibi: *quia*. ¶ Caſus literalis. Inter. G. clericū ex vna parte. & A. clericum ex alia: ſuper quadam capella quæſtio vertebatur: tandem ſopita fuit per tranſactionem, & fides hinc & inde præſtita & confirmata. tamen præfatus. A. eam ſeruare nolebat: vnde. G. clericus domino Papæ fuit conqueſtus. dicit Papa ꝙ huiuſmodi tranſactiones ſpeciem habent ſimoniæ: mandat quatenus tranſactione in irritum reuocata, audiant cauſam. Ber. ¶ 1 † No. primò regulam quæ ſumitur ex ſummario, vt ſuper eccleſiaſtico beneficio qualecunq; ſit, illud etiam ſi ſit capella, non eſt licitum tranſigere. ¶ 2 † No. ſecundò ꝙ tranſactionē illicitam non validat iuramentum. nam iuramentum nō debet eſſe iniquitatis vinculum. vt in capitul. quātò. de iureiu. ¶ 3 † No. iij. ibi: *ſpeciem ſimoniæ*. quòd tranſactio ſuper eccleſiaſtico beneficio non eſt purè ſimoniaca: ſed ſpeciem ſimoniæ continet ſecundum Innocē. & bene. Et poteſt eſſe ratio: quia is qui dat aliquid temporale vt in beneficio quietè perſiſtat poteſt habere ius in eo: & ſic non conſequitur per tranſactionem aliquid ſpirituale: ſed potius redimit vexationem ſuam: quod licet. vt in. c. dilectus. j. de ſimo. Sed quia poſſet eſſe contrarium: ideò iura prohibent tranſactiōem in beneficio: & videtur ineſſe quædā ſpecies ſimoniæ: & vide in ſimili tex. j. eo. c. ſuper eo. & in. c. cùm pridem. s. de pactis. vbi text. ſemper vtit̄ iſtis verbis. ſ. ꝙ continet ſpeciē ſimoniæ: vnde nō ſine myſterio tex. facit mētionē de ſpecie ſimonię, & nō de pura ſimonia.[d] Et ex

SEB. SAPIA.

a ¶ Conſenſu capituli. Vide Bart. in l. nulli. ff. de trāſa. & in. l. imperatores. ff. de pactis. & quæ notātur in. l. præſes. C. de trāſa. & quæ eleganter ponit Hoſt. i ſumma huiuſti. §. quis pōt. ver. ſed quæro an prælatus. & Feli. in. c. edoceri. col. iiij. s. de reſcri. videt̄ tamen dicendū ꝙ quādo eſſet vrgens neceſsitas, poſſet prælatus ſolus tranſigere. per ea, quæ tradit. d. Iaſ. in. c. j. col. vij. verſi. quartò vltra alia. q feud. da. poſſunt. & Corſe. ſin. ſuis in ver. pupillus.

b ¶ Spale mandatū. Adde Ro. conſil. xciiij. tenere primum dictum. & Ful. cōſi. clxxxvj. Lapum alleg. lxx. circa fi.

ZACHARIAS.

¶ Adde Bar. Cepo. caute. ſua. cxv. An. Bal. & Raph. in. l. ꝙ ſi nolit. §. ſi quis. ff. de ædili. edic.

c ¶ Concluderem. Adde qd' voluit Ro. cōſi. l. & conſ. lxxxviij. Petr. de ancha. cōſil. cxxv.

d ¶ Simonia. Adde Calde. conſil. j. de ſimo.

Et ex hoc infert hîc notabiliter Inno. solutionem ad contrarium. de quo in gl. ij. quare isti non fuerunt depositi vel priuati beneficijs, ex quo commiserunt simoniam. vt patet ex prædictis. Et si diceretur quare ergo hoc prohibetur. Respondet Inn. & bene, quòd non solùm à malo, sed ab omni specie mali abstinendum est: vt in c. cùm ab omni. de vita & hone. clerico. Et ex prædictis no. ꝙ propter speciem simoniæ non debet quis deponi. Secundò ꝙ propter transactionem factam in beneficio ecclesiastico non meretur clericus deponi: sed transactio debet irrita iudicari: quod notabis. licet glo. hîc aliter sentiat. sed primum æquius, verius, & cōius. ¶ Vltimò nota ꝙ transactione existente inualida, partes redeunt ad iura pristina. Intelligitur ergo facta transactio sub tacita conditione, si & inquantum habeat effectum. Idem est si transactio sit valida: sed partes communi consensu volunt ab ea recedere: de quo tamen dicendum vt legi. & nota. in. l. siue. C. eo. ¶ In glo. j. ibi: *æquè punitur.* a Nota bene glo. secundum quam pœna pari[a] venit puniendus trāsgressor fidei sicut transgressor iuramenti: sed dic vt plenius dicam in. c. ad aures. j. quod metus causa. & vide per Arch. in. c. j. de sepul. lib. vj. ¶ 4 † Item no. quòd præstatio fidei non est propriè iuramentum. quod an sit verum dicam in. d. c. ad aures. Et in fi. gl. dic quòd vbi iuramentum non continet turpitudinem ex parte iurantis, semper est seruandum: licet non valeat contractus super quo fuit præstitum: vt in. c. significante. j. de pigno. & ita loquitur. c. debitores. alleg. in glos. Aut continet turpitudinem ex parte iurantis: & tunc non est seruandum: & ita loquitur iste tex. ¶ In glo. ij. ibi: *de gratia tantum auditur.* Not. bene glo. propter ipsius authoritatem. & originaliter fuit opi. ipsius Tan. ꝙ clericus transigens super beneficio debet deponi, & amplius non audiri super illo. Sed tu dic vt. s. dixi. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Transactio super beneficio, an valeat facta per clericum sine episcopo.*
2 *Clericus an possit se obligare ad soluendum censum alicui sine episcopo?*

CAP. V.

De cæterò. Per transactionem factam sine authoritate Episcopi potest prælatus: sed non ecclesia constitui censualis. Vel aliter, & sic. Transactio facta sine authoritate Episcopi super ecclesia si non est iuri contraria, non est per Episcopum reprobāda: sed si per eum census ecclesiæ imponitur, non excedit vitam transigētis. Primò ponitur quæstio. Secundò solutio ibi: *si compositio.* & ibi duo dicta, secundum ibi: *sed sensus.* ¶ Casus literalis. Rector cuiusdam ecclesiæ impetrauit literas à domino Papa contra rectorem alterius ecclesiæ super aliquo iure qđ se habere dicebat contra aliam ecclesiam: coram iudice composuit cum illo aduersario: ita ꝙ per cōpositionem in illa ecclesia ius aliquod habiturus erat. puta aliquem censum annuatim: quæritur vtrùm talis compositio valeat. Respondet Papa ꝙ si compositio non est iuri contraria, non est reprobanda ab Episcopo: sed census sub hoc prætextu solutus siue soluendus illi ecclesiæ cui præest qui literas impetrauit vitam illius qui soluerit non excedat. Ber. ¶ No. ibi: *extraordinarium.* iuncta gl. ꝙ iudex delegatus dicitur extraordinarius.[b] non enim est iudex secūdum iurisdictionem, sed eius potestas est extraordinario modo inducta. & idem notat glo. in. c. quoniam contra. de proba. & pro hoc facit, quia cùm non sit ordinarius, ergo est extraordinarius: arg. in. c. intellecto. de iureiurando. ¶ 1 † No. secundò, ꝙ super beneficio potest clericus transigere sine authoritate Episcopi: qđ intellige, dummodò remaneat in beneficio. aliàs non puto ꝙ possit sine Episcopo dimittere beneficium. nam sicut non potest directè: vt in. c. quod in dubijs. & c. admonet. de renuntia. ita nec indirectè transigendo: quia posset confingi fraus: ad hoc bo. text. in simili in. l. cùm hi. §. si cùm lis. ff. eod. ¶ 2 † No. iij. quòd per compositionem factam authoritate iudicis delegati potest clericus se obligare ad soluendum aduersario censum toto tempore vitæ suæ: licet Episcopus non consenserit, nec consentire velit. alium text. in hoc notabilem habes infrà. de præben. c. nisi. quod est menti tenē dum: nam licet bona ecclesiæ debeant conuerti ad vsus pios: vt in. c. pastoralis, de his quæ fiunt à prælatis. tamen pro bono pacis potest constitui ex reditibus ecclesiæ census soluendus aduersario. ¶ Item not. quòd authoritas delegata non sufficit ad constituendum ecclesiam perpetuò censualem: sed Episcopus ex causa hoc potest: vt in. c. prohibemus. & quod ibi not. infrà de censibus. Sed quæro qualiter debet iste census constitui? Solu. dicunt Doc. quòd non debet computari certa quota redituum: puta dimidia, vel tertia pars, ne videatur facta sectio beneficij: vt in. c. maioribus. in frà. de præb. sed poterit constitui certa quantitas fructuum vel redituum. ¶ In gloss. ij. ibi: *de subiectione.* Hæc secunda solutio non est vera: quia cùm litigatur super ecclesia aliqua ratione subiectionis spiritualis non potest transigi: vt detur aliquod temporale: vt est text. apertus in. c. præterea. infrà eodem. Sed posset saluari hæc secunda solutio, intelligēdo quòd agebatur super aliquibus iuribus temporalibus competentibus in ecclesia: tunc enim posset interuenire transactio: vt dixi. s. eod. c. statuimus. Et in fin. glo. facit hanc expositionem pro declaratione literæ: quia tex. dicit cui præest: & nō apparet de quo loquatur: cùm loquitur impersonaliter. ideò supplet gl. cui præest scilicet impetrator. Vel secundum Innoc. dic cui præest: scilicet Episcopus. & clarior esset litera secundum Ioan. and. si text. diceret absq; authoritate Episcopi qui pręest: sed in hoc nō est vis. Abbas.

SEB. SAPIA.

a ¶ Pœna pari. An qui promittit sub fide sua dicatur iurare. vide Alex. in l. nā posteà. §. dato. ff. de iureiurā. vbi ponit de multiplici specie iurandi.

b ¶ Extraordinari⁹. Adde Roma. consil. cclxxvij. vbi dicit ꝙ ideò fauorabilior est ordinatio.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus potest esse testis in causa in qua quando fuit adhibitus testis non erat aduocatus.*
2 *Coniuncta persona si fuit adhibita testis in causa cōiunctæ personæ, adminiculatur instrumento.*
Testis si non debuit examinari propter suspiciōem, tamen examinatus facit indicium.
3 *Proxeneta potest esse testis in instrumento in quo fuit mediator: tamen non potest testificari voce viua.*
4 *Aduocatus aduocans in causa in qua prætendit habere ius, an censeatur iuri suo renuntiare.*
5 *Testis descriptus in aliquo instrumento, an præiudicet sibi respectu contentorum in eo?*

CAP. VI.

Ex literis. Qui fuit transactiōis mediator, contra eam non auditur. Vel sic. Si beneficium quod per trāsactionem habetur impetratur vt vacans ab eo qui fuit transactionis mediator, non valet impetratio. Hoc dicit quo ad titulum. Prima pars narrat factum. Secunda diffinit. ibi: *cùm autem.* ¶ Casus literalis. Inter R. & A. clericos quæstio vertebatur super ecclesia de vult. corā vigoreñ. Episcopo à sede apostolica delegato: in cuius ꝑsentia trāsactio inter ꝑdictos clericos facta fuit mediatē. G. qui eidē. A. in eadē cā patrocinium pręstabat: & testis etiam inscriptus fuit in illa trāsactiōe: postmodū dictus. G. mētiens se clericum, cū nondū fuit tonsuratus in clericū, sup ecclesia illa tacito de illa trāsactiōe contra dictum. R. literas impetrauit ad Archi

a ¶ Vt testis. Adde Alex. consi. iiij.

b SEB. SAPIA. ¶ Licet pr. Vide Io. de ana. & Are. in. c. cũ oporteat. j. de accusatio. & subtilius p Are. in. l. q testamẽto. §. qcũq;. ff. de testamen.

c ¶ Aliquod indiciũ. Adde videdũ Ale. cõsi. cxxvij. iiij. li. Roma. cõsil. cliiij.

d ¶ Proxeneta. Adde Ale. consi. xiij. Roma. consi. cccxxxiij.

parti aduersæ instrumẽta, & pandens iura sui clientis aduersario, tenetur de falso. secundũ Bar. in. l. j. in. §. is qui. ff. de fal. & habetur per Spe. in tit. de aduo. in. §. iij. imò dixit Bart. in. l. j. ff. de præuari. ꝙ aduocatus vnius partis præstans auxilium alteri parti tenet̃ pœna falsi. imò aduocatus in vno articulo causę nõ põt cõtra eãdẽ partẽ in residuo causæ pręstare patrocinium.

Anto. Franci.

¶ Circa hoc de ꝓxeneta cõtractus siue de mediatore an posset esse testis. Dicas ꝙ de cõsensu vtriusq; partis nedũ põt esse, sed cogitur testificari. neutra verò parte cõsentiente repellit̃. altera verò parte cõsentiẽte põt esse testis volẽs, sed nõ inuitus: vt no. per Ange. in. §. quoniam verò. in aut̃. de testi. colla. vij. & per Bal. in. l. omnibus in ver. sed dubitat̃ C. de testi. & vide in. c. j. & ibi glo. in versi. mediatores. de test. li. vj. vbi dicitur ꝙ spẽale est in crimine simoniæ ꝙ admittat̃. & vide aliã gl. in ver. in testẽ. ad fi. in. c. romana. eo. ti. & lib. & vide gl. in. §. in his. in ver. ꝙ si. in aut̃. de inst. cau. & fi. vide aliã glo. in c. dilectorũ. de testi. cog. & habetur per gl. in. c. si episcopus. j. q̃. j. & p Bart. in. l. deferre. in princ. versus fi. ff. de iur. fis. & per Angel. in. l. debet. de ædi. edic. & hr̃ per. d. Anto. in. c. nõ fine & est. c. ij. in pen. co. & se. de arb. & in. c. ex literis. in pen. col. de trãsa. & vltra cõsi. Ale. hic alleg. vide eũ dẽ in cõs. xviij. in. iiij. parte cõsil. vbi idem dicit ꝙ in cõtractu in scriptis confecto põt esse testis: quia videtur esse adhibitus de cõsensu vtriusq; partis: quod etiã voluit Bal. in aut̃. sed nouo. in iiij. colũ. C. si cer. pe. & idẽ dicendũ in procuratore ad negotia secũdum Bar. in. d. l. deferre. in prin. & Bal. in. d. l. oĩbus. in ver. sed dubitatur. & vide Spe. in ti. de teste. in. §. j. in ver. quid de proxeneta. & vide omnino Alex. in consi. cxxviij. in. ij. parte consi. & etiam in. d. l. deferre. vbi dicit ꝙ proxeneta non repellitur à testificando officio iudicis: sed tantum parte opponente. & habetur etiam per. d. Anto. in. c. cũ dilectus. de consue. & per eũdem in. l. iiij. in. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infe.

episcopum Eboracen. & vigoren. Episcopum coram quibus proponebat literas non valere, pro eo ꝙ nondum fuerat tonsuratus in clericum, ipse dixit se clericum: & quia non dixit in literis ꝙ eo mediante & authoritate ipsius trãsactio fuerit facta vnde iudices remiserũt causam ad dominum Papam. ipse examinato negotio cùm dictus. G. confiteretur se interfuisse in illa transactione & non fuisse tõsuratum in clericum quando literas impetrauit, eidem G. super dicta causa silentium imposuit. Ber.

1 ¶ † Not. primò & tene menti, quia nescio alibi ita expressum: ꝙ aduocatus alterius partis potest esse testis in instrumento compositiõis & transactionis in illa causa. Et potest esse ratio: quia per transactionem finitur lis: vnde instrumentum refertur ad tempus, quo iste est futurus aduocatus. Item non præstitit patrocinium super trãsactione: sed super causa principali. Et circa hoc dicit Innoc. aliud notabile verbum securè: scilicet tenẽdum, ꝙ is qui fuit descriptus in instrumento alicuius cõtractus vt testis:[a] potest esse posteà aduocatus cùm agitur ad executionem illius contractus: nec instrumentum vacillat ex eo quia aduocatus est ibi descriptus vt testis. Dicit tamẽ quòd si dubitaretur in aliquo de viribus instrumenti, nõ posset iste aduocatus testificari. quia nunc est aduocatus. Et sic nota mirabile, quòd vox istiꝰ aduocati descripta facit fidem etiam tempore aduocationis: tamen vox sua viua non admittitur: & facit hoc ad quæstionem: quam ponit Ioan. and. in regula, cùm quid vna via. in mercu. vbi quærit nunquid notarius procurator possit in causa quã procurat producere instrumentũ quod ipse prius fecit in fauorem dominiꝰ & dic vt ibi: & facit ad materiam. quod no. Bar. in. l. deferre. §. Item decreuerunt. ff. de iur. fisc. ¶ † Et ex his arguebat do. Ant. ꝙ licet pa-

2 ter,[b] vel coniunctus nõ possit esse testis in causa filij, vel communi, tamen si fuit descriptus in instrumento vt testis, adminiculatur instrumento: hoc tamen non colligitur hìc. quia tẽpore descriptiõis iste erat suspectus. Dictum tamen potest esse verum. quia regula traditur ꝙ vbi testis non debuit examinari propter suspicionem: tamẽ si fuerit examinatus, facit aliquod indicium:[c] vt no. Bar. in. l. maritus. ff. de

3 quæstio. ¶ † Secundò no. & etiam tene menti ꝙ mediator alicuius contractus potest describi vt testis in instrumento illius contractus. & sic proxeneta[d] potest esse testis in instrumento, licet non possit testificari voce viua[e] vt no. in. c. j. de test. li. vj. & in aut̃. de testi. §. quoniam verò. & potest diuersitatis esse ratio: quia in instrumento describitur de consensu vtriusq; partis qua ratione potest esse testis etiam voce viua: vt in iuribus pręalleg. Item tollitur suspicio propter fidem instrumenti. ¶ Not. tertio ibi: *authoritate*. ꝙ authoritas quandoq; sonat in factum & non in ius. nam aduocatus nõ potest authorizare in transactione, capiendo trãsactionem propriè pro consensu authorizabili, qui requiritur à superiore: quia aduocatus non est superior. sed hìc sonat in factum: quia fuit iste adiutor & mediator illius transactiõis, & fortè dictauit instrumentum secũdum Host. ¶ Item nota ibi: *in clericum tonsuratus*. ꝙ clericus primæ tonsuræ est capax beneficij. & quòd prima tonsura est ordo. facit. c. cùm contingat. de ætate & qualitate. & quod notatur in prooemio sexti. ¶ Item no. quòd laicus non est capax beneficij, nec potest impetrare beneficium ante, quã ordinetur, nisi fieret specialis mentio in rescripto: vt quia Papa mãdaret ꝓuideri alicui scholari perito cupienti adscribi militiæ clericali. & tunc debet prius ordinari, & posteà beneficium sibi cõferri. de quo vide qđ dixi in. c. cũ adeò. de rescri. & in. c. fi. de pręsumptio. & in. c. ij. de inst. ¶ † In gl. j. no. j. gl. iũ-

4 cto tex. quia in canonibus nõ habetur alibi. & limita istã gl. quãdo qs sciẽter fuit aduocatus pro actore, vt tũc videatur renũtiare iuri, qđ habet in illa cã. secus si fuit aduocatus rei. ita limitat gl. in. l. inter. ff. de rei vẽdi. qđ ego intelligo qñ aduocatus stetit in meris finibus defensiõis, dicẽdo ad actorẽ ius nõ cõpetere: secus si insistit dicẽdo ꝙ reo ius cõpetit, & petẽdo pro eo pronuntiari: nã tunc eadẽ ratio est in aduocato rei quæ est in aduocato actoris. & aduertẽ: quia ex eo ꝙ gl. hìc dicit ꝙ iste patrocinãdo tacitẽ renũtiauit iuri suo: videtur sentire vnã lec. ad illum text. ꝙ iste aduocatus impetrauit super ista ecclesia tanquã sibi debita per prius: nã aliàs nõ poterat renũtiare iuri qđ nõdũ habebat. & idẽ sentit gl. pe. j. c. Sed Host. sequitur istũ intellectũ. nõ est tamẽ verus in se. nã vt dicit Io. an. & bene cũ iste esse tũc laicus, nõ poterat habere ius in ecclesia. dictũ gl. tñ est verũ in se: sed non quo ad tex. & iõ tene aliũ intellectũ quẽ ponit hìc Inn. ꝙ iste impetrauit hãc ecclesiã vt vacantẽ: & posteà cũ exciperẽt cõtra eũ ꝙ alius erat possessor, iste replicauit ꝙ erat possessor iniustus & simoniacus; q̃a eã tenebat vigore trãsactiõis illicitæ: sed alia pars replicauit, ꝙ cùm ipse fuisset author & mediator illius transactionis: & testis ibidem descriptus, non poterat allegare contra illam transactionem: quia sic allegaret turpitudinem suam. Itẽ litera erat surreptitia, cũ dixisset se clericũ

de quo vide Spec. in ti. de aduo. in. §. nunc tractemus. in ver. sed nũquid post. imò aduocatus post cognita secreta partis non põt cõtra eã assumere aduocationem: vt per Spec. in loco præalle. & vide eundem Spe. in ti. de teste. in. §. j. in ver. quid si aduersarius. vbi dixit ꝙ ita demum aduocatus vnius partis potest recipi in testẽ, si pars velit: aliàs non. nec etiam potest esse iudex in causa, in qua fuit aduocatus. secundũ Bald. in. l. ne in arbitris. in. ij. colũ. in versi. iuxta ꝑdicta quæritur. C. de arbi. & in. l. apertissimi. in ij. col. C. de iud. & in. l. fin. C. de assesso. & tenet Bar. in l. prætor per illũ text. ff. de iurif. omnium iudi. vbi etiam Alexã. ponit. & no. Doc. in c. postremò. de appel. & habetur per Spe. in tit. de lega. in. §. restat videre. in ver. Item si fuerit. & prædicta intellige vera in eadem cã, secus autẽ in alia. vt plenè p Phili. fran. in. c. postremò. præalleg. nisi sit connexa & dependens ab ea, in qua fuit aduocatus. vt in præalle. c. postremò. & habetur per Io. and. in. c. j. de testi. lib. vj. Et adde ꝙ aduocatus nõ põt cõsulere in causa cui patrocinatur. secũdum glo. in. l. proximè. in ver. remotis. & ibi per Bar. ff. de his quæ in testa. delen. quod intelligo verũ, quando reqreretur consilium decisiuum, propter affectionem quam præsumerẽ habere ad cãm: imò in alia cã posset cogi ad consulendum. l. ij. C. de proxi. sa. scri. li. xij. & habetur per Bar. & Bal. in. l. sancimus. C. de aduo. diuer. iu. Et an quis possit esse iudex in causa in qua fuit aduocatus, vel ecõtrà an possit esse aduocatus in causa in qua fuit iudex. vide Spe. in ti. de offici. deleg. in. §. superest. in ver. quid econtrà. vbi dicit ꝙ potest esse aduocatus in causa in qua fuit iudex. tamen dicit honestum fore si abstinetur. an aũt, possit esse assessor in causa in qua præstat patrocinium: habetur per Spe. in titu. de assesso. in. §. fin. in prin. vbi dicit ꝙ non.

e Anto. Francis. ¶ Viua voce. Circa hanc materiam de aduocato an possit esse testis in cã in qua est aduocatus: veritas est ꝙ nõ: quia per indirectũ cogeretur pandere aduersario iura partis & clientis sui. imò aduocatus oñdẽs

cũ nondum esset tonsuratus: & per hoc Papa imposuit isti impetratori silentiũ.& ex his habes declaratũ intellectũ hui⁹ capituli.& fuit mirabilis decisio ꝙ auctor & mediator alicuius cõtractus non põt contra illũ contractũ aliquã inualiditatẽ allegare.qđ tene menti.¶ †In glo.ij. in fi.No.hanc gl.ex qua habetur decisio quotidianæ quęstiõis,an testis[a] descriptus in aliquo instrumẽto præiudicet sibi respectu eorũ quæ continẽtur in ipso instrumento?& concludit gl.ꝙ non:nisi quando sciẽter authoritatẽ præstitit:qa fuit author in illo instrumento:vt in tex. isto.Sed gl.iuris ciuilis aliter distinguũt. dicunt enim ꝙ aut tale describebatur quod poterat testis impedire contradicẽdo,& sibi præiudicat:aut nõ poterat impedire:& nullum præiudiciũ facit.Exẽplũ primi.quãdo obligatur in instrumẽto res ipsius testis:nã non poterat sine cõsensu suo res pignori supponi.l.rem alienam.ff.de pignora. actio.& no.in.c.nonne.de præsump.Exẽplum secũdi in venditione.nã inuito domino põt res ipsius vendi. quia per cõtractum venditionis nullũ pręiudiciũ fit domino quia solũ obligatur persona ad tradendũ: vt in.l. rẽ alienam.ff.de contrahen.emp. ita no.gl.& sequi videtur ibi Bar.in.l.fideiussor.§.pater.allegata in gl.& in.l.Caius.ff. de pigno.act.Gof.in.c.cũ inter.de re iud.aliter distinguebat.ꝙ aut testis intẽdebat se obligare,& obligatur. vt in l.si nõ subscripsisti.C.de administra.tut. aut nõ aduertit quid in scriptura cõtineretur,vel subscripsit vt testis, & nõ obligatur,quia hoc non intendebat.ar.l. nec ignorãs C.de dona.hoc vltimum videtur seq dominus Ant. vel põt dici secundũ eum & aliter,ꝙ aut fuit author,& sciẽs & facit sibi præiudicium:secus si solũ sciens.& hæc videtur opinio huius gl.satis credo posse has opiniones reduci ad cõcordiam hoc modo:ꝙ aut in instrumento continebatur aliquid in præiudicium iuris ipsius testis:& tũc si fuit ignorans,sibi non pręiudicat.vt.d.l.Caius.Idem si fuit sciens,& non poterat impedire actum contradicendo:aut poterat impedire actũ contradicendo: & tunc facit sibi præiudiciũ:vt.d.l.fideiussor.Aut de præsenti nõ versabatur aliquod suũ interesse:sed põt petere interesse respectu iuris posteà quæsiti:puta qa emit rem quę pri⁹ fuerat à tertio pignorata:&tunc aut fuit auctor illius cõtractus,&nõ põt allegare illius inualiditatẽ:vt patet secũdum lecturã Inn.aut solũ fuit testis descriptus: & poterit allegare inualiditatẽ.quia testis solùm testatur de his quæ sunt facti,& non de his quæ sunt iuris:vt in.c.si testes.iiij.q.iij.& cautum est ad euitãdas opiniões vt nunquã quis patiatur describi in instrumẽto si ex illo potest prætendere aliquod pręiudicium.¶ In gl.iij.in fi.vel dic ꝙ ibi interuenit propriè transactio, quæ tamen de iure fieri nõ poterat. & ob hanc causam ille impetrauerat illud beneficium vt vacans, sed non fuit auditus; quia ex quo fuit mediator transactionis licet illicitæ:non potest eam impugnare:quia allegaret turpitudinem suam.arg. in.c.j.de testibus.li.vj.¶ In gl.si.in fi.& dic ꝙ hìc recepit ordinem postmodum. vt hìc innuunt verba textus ibi: *nondum.* quasi innuant ꝙ postmodum fuit ordinatus: & hoc est indubitatum si dixit se clericum cùm non esset, quia surreptio in beneficio reddit gratiam nullam ipso facto:vt in.c.j.&.ij.de filijs presbyterorum.lib.vj.Idem dicerem si tacuit se esse laicum: quia ex quo subticuit illam qualitatem,qua expressa literas non habuisset, literæ sunt surreptitię. vt in.c.postulasti.in fi.de rescrip.nec habilitas superueniẽs habet literas cõualidare: vt est tex. in.c.si eo tẽpore.de rescriptis.li.vj. Nicolaus Abbas.

SUMMARIUM.

1 *Transactio super ecclesiastico beneficio fieri non põt:sed amicabilis compositio sic.*

2 *Transactio,& amicabilis compositio quomodo differant.*

CAP. VII.

Super eo.[b] ¶ †Super ecclesiastico beneficio transigi nõ põt: sed amicabiliter componi sic.& ad hoc quotidie allegatur iste text.Communis diuisio. Secunda ibi: *tale.* ¶ Casus literalis. Aliquis coram iudice petebat beneficiũ ecclesiasticũ in aliqua ecclesia:quærebatur vtrũ super hoc beneficio sic in iudicium deducto possit fieri trãsactio:respondetur ꝙ super re sacra & religiosa nõ potest fieri trãsactio:quia res sacra dato aliquo vel retento aut promisso vel possideatur,speciẽ continet simoniæ:si verò gratis & amicabiliter fiat cõpositio inter litigãtes,nõ obuiat sacris canonibus.B. ¶ No. j.regulã ꝙ nedũ super beneficio ecclesiastico,sed nec super aliqua re sacra seu spirituali põt interuenire transactio.videtur enim in se cõtinere speciẽ simonię:quia posset cõtingere ꝙ ex datione seu promissione rei tẽporalis quis consequeretur istud ius spirituale:vt dixi latius.s.e. ti.in.c.constitutus.¶ No.ij.ex hoc & ex tex.ibi: *speciem.* ꝙ transactio super re spirituali vel beneficio nõ est oĩno simoniaca,sed videtur habere speciẽ simoniæ.&hũc tex. allegaui.s.eo.c constitutus.¶ †No.iij.differẽtiam inter transactionẽ & compositionẽ:nã transactio fit cũ receditur à lite aliquo dato,seu retento,vel promisso:cõpositio fit gratis & amicabiliter:vt cùm prætendẽs non habere ius vult à lite gratis recedere.Posset tamẽ dici ꝙ cõpositio possit fieri etiam aliquo dato seu retento. vt in c.ij.iuncta gl.s.eo.& talis compositio non debet interuenire in bñficio litigioso:sed debet esse amicabilis & gratuita:vt in tex.Vnde pondera istũ tex.in eo qđ dicit ꝙ si gratis &amicabiliter inter se componãt &c.ergo de substãtia compositionis nõ est vt sit gratuita & amicabilis: aliâs illa verba gratis & amicabiliter superfluerẽt.¶ Sed quæro de exẽplo.qualiter possint cõponere gratis &amicabiliter.fortè partes cõueniunt secundũ Doc. vt aliqui periti videant iura partium, quorum consilio promittant acquiescere:vel ad preces alterius reliquus vult discedere à lite tãquã ius nõ habens,nec etiam improbatur si nulla præcedente specialiter promissiõe postmodum aliquid alteri largiatur.argumẽtum in.c.tua. de simo. & tene menti istum tex.ꝙ in compositiõe fienda gratis super beneficio non requiritur authoritas superioris: qđ ego puto procedere:nisi alter per compositiõem dimittat beneficium ab eo possessum:nã non potest possessor quoquomodo beneficium dimittere sine authoritate superioris.vt in.c.admonet.&.c.qđ in dubijs.de renuntiatio.& vide quod dixi in.c.cũ pridem.de pact.¶ †In gl.j. Nota bene hanc gl.quia quotidie allegatur.& dic clarius ꝙ aut contenditur de beneficio ratione tituli seu prælationis:& nõ potest interuenire transactio vt detur tẽporale pro spirituali,vel vt detur aliud spirituale non à superiore sed vigore transactionis: quod non est licitum. quia beneficium ecclesiasticum non potest obtineri,nisi per canonicã institutionem:vt in regula prima.de regu. iur.li.vj.& in.c.ex frequẽtibus.de institu.tenet Inn. in.c. ij.s.eo.sed amicabilis cõpositio potest interuenire modo prædicto.Itẽ iudex ex officio suo pro bono pacis posset cõponere vt habens ius in beneficio det aliquid non habẽti.iuxta formam.c.nisi.j.de prębẽ.aut cõtenditur de beneficio ratione subiectionis:& tũc idẽ dicendũ qđ de alia re spirituali.in qua dic ꝙ transactio non potest interuenire:vt detur temporale propter recessum à lite:vt in c.præterea.j.e.Sed bene potest dari vel retineri aliud spirituale:arg.in.c.ad quæstiones.de re.permu.dixi post Inno.in.c.ij.s.eo.¶ In gl.ij.ibi: *non tenet transactio.* Vult ergo gl.& bene,ꝙ ꝓpter euidentem calumniã impeditur transactio,& intellige de calumnia ex parte actoris.quia actor sciebat sibi ius non cõpetere,& malitiosè mouit li

SEB. SAPIA.

a ¶ An testis. Vide pulchrè p do. Sozi.in.l.si quis ita. ff.de reb.dub.vbi tangit an qs possit esse testis in instrumẽto de cuius cõmodo tractat,tradunt etiã Doc. in §.legatarijs. insti. de testamen.

b ¶ Super eo. Vide singularem limitationẽ ad istũ text. quã ponit Feli. in c.capitulũ ad fi.de rescri. videlicet ꝙ in Papatu est licitũ de facto cõpromittere & transigere:qđ multum notat & extollit.

tem.tũc enim si aliquid recepit vigore transactionis, potest illud ab eo repeti:vt in.l.in summa.allega.in gl.sed si calumnia esset ex parte rei,tunc non vitiaret transactio sed actioni potest consuli per actionem & replicatiõem doli:vt probatur in.l.sub prætextu. C.de transac.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei ecclesiasticæ facta per rectorem ipsius ecclesiæ sine consensu superioris, valet in vita ipsius rectoris tãtum 2.intellige vt infrà.nu.3.*

4 *Clericus non cogitur satisfacere creditoribus, nisi deducto ne egeat.*

CAP. VIII.

VEniens. Transactio facta de rebus ecclesiæ per prælatũ sine superioris cõsensu non obligat successorẽ.&quotidie allegatur iste tex.Prima pars ponit querelã.Secũda dat iudices ibi: *Mandamus.* ¶ Casus literalis. Monachi quidã maioris monasterij excolũt terras in parochia sanctæ mariæ de marchia,&coloni ipsorũ monachorũ omnia sacramẽta tam volũtaria quã necessaria recipiunt ab eadẽ ecclesia:monachi prædicti talẽ fecerunt compositionẽ cum rectore ipsius ecclesiæ sanctæ mariæ prædecessore istius rectoris,vt monachi de duabus caruatis terræ quas retinẽt monachi in dominio suo, tertiã partẽ decimarũ tantũ soluãt eidẽ ecclesiæ sanctæ mariæ & de omnibus alijs decimã integrè soluant: demũ mortuus est sacerdos ille cũ quo talis trãsactio facta fuit. successor illius integraliter petebat decimam de omnibus possessionibus quas ibi monachi & coloni monachorũ excolũt in parochia sanctæ mariæ:monachi volebant se defendere prætextu transactionis prædictæ:nec permittebant colonos suos soluere decimas prædictæ ecclesiæ. rector iste conquestus est dño Papæ.vnde mandat quibusdã,quatenus cõpellant monachos &agricolas ipsorũ soluere decimas eidẽ ecclesiæ integraliter de omnibus rebus de quibus decimæ solui debẽt:&de subtractis satisfaciant cõpetenter.nisi præfati monachi docuerint trãsactionẽ prædictam super duabus caruatis terræ per sedẽ apostolicam confirmatã fuisse,cũ aliàs transactio illa super duabus caruatis fuerit personalis:& pacta inter alios acta alijs obesse non debeãt.B.¶ Nota primò iuncta gl. ꝙ sacramẽtorũ quædã sunt necessaria: quædam voluntaria.Et ꝙ omnia sacramẽta debẽt percipi ab ecclesia parochiali.¶ Secũdò no.ꝙ super decimis põt interuenire trãsactio inter personas eccclesiasticas,vt soluant aliquo retento.& hoc declaratur in.c.ij.§.eodem.vbi dicitur ꝙ super decimis põt cõponi:nam debet intelligi in compositione etiã non gratuita.nã per istam cõpositionẽ de qua in textu monachi nõ soluebãt integram decimã. ¶ Not. iij.ex hoc & ex textu,ꝙ etiã religiosi tenẽtur ad solutionem decimarũ,quæ ratiõe prædiorũ quæsitæ sunt intra parochiã alterius ecclesiæ.de quo vide qđ legitur & no. in.c.ex parte.&.c.nuper.&.c.suggestum.j.de deci.¶ †Itẽ no.& tene menti,ꝙ super iuribus ecclesiæ immobilibus & spiritualibus põt rector transigere, & componere in præiudiciũ suijpsius,ita ꝙ cõpositio valebit toto tẽpore quo ecclesiam possidebit.Et ex hoc & ex textu no.singulariter ꝙ rector ecclesiæ põt cõtrahere super rebus ecclesiæ sine superioris authoritate:vt cõtractus duret toto tẽpore,quo ipse est futurus rector:& nescio alibi ita bonũ tex.¶ Item no.ꝙ sine authoritate superioris non põt rector ecclesiæ trãsigere quo ad inferendũ perpetuũ præiudiciũ ecclesiæ.Et ex hac parte infero, ꝙ rector ecclesiæ nõ põt transigere,si per trãsactionẽ res immobilis ecclesiæ remaneat penes aliũ,sed valebit trãsactio in vita sua duntaxat:vt hic.de quo vide quod plenius dixi.s.eo.c.cõtingit.¶ Itẽ no.ꝙ pacta inter alios acta nõ debẽt obesse alijs.¶ No.ibi: *ex quibuslibet rebus.* &ibi: *ex integro.* ꝙ decima est integrè soluenda de omnibus vndecũq;.¶ Vltimò collige formã petitiõis cũ decimæ aliquo tẽpore nõ fuerunt solutæ.nã de præteritis põt peti æstimatio,& in futurũ põt peti vt reus cõdemnetur ad solutionẽ decimarũ.Si ergo fructus mihi debiti non extãt,possum petere æstimatiõem.¶ Sed quæro,nũquid iste text.intelligatur etiã in decimis personalibus.videt primò ꝙ sic.quia tex.loquitur indistinctè.cõtrariũ tenet Hosti.tũ quia in prin.fit solũ mentio de prædialibus:tum quia in personalibus currit præscriptio secũdũ opi.Host. tum quia monachi nõ tenẽtur ad personales decimas.¶ No.hoc vltimũ.& idẽ tenet Hosti.in.c.nonũ genus.j.de deci. Ratio: quia religiosi acquirũt monasterio:monasteriũ aũt non tenetur ad personales decimas.& idẽ dicit Inn. in omnibus alijs qui alteri acquirũt. Ex quo infertur ꝙ si dñs est exẽptus etiã à solutiõe decimarũ,nõ tenet dñs vel seruus de lucratis per seruũ soluere decimã. Quid aũt de clericis secularibus?dixi plenè in.d.c.nouũ genus.¶ In gl.j.in fi.Not.hanc gl.quia quotidie allegatur.ex qua collige septẽ esse sacramẽta[a] ecclesiæ:quorũ quinq; sunt necessaria duo volũtaria.& declara vt in gl.& aduerte:quia gl. sentit ꝙ laicus etiã in necessitate nõ põt conferre nisi duo sacramẽta:vt sacramẽtũ baptismatis,& sacramẽtũ pœnitẽtiæ.Chrismare verò,& extremã vnctionẽ conferre, vel corpus christi tradere nõ põt:licet in necessitate.de quo vide qđ dixi in.c.quãtò.de cõsuetudine.& in.c.pastoralis.in.§.præterea.de offi.deleg.¶ Itẽ no.ex gl.ꝙ sacramẽtũ ordinis dicitur sacramẽtũ dignitatis. & vltra expositiões gl.credo ꝙ dicitur dignitatis:quia ꝓmotus ad ordinẽ consequitur dignitatem:vt.iiij.di.c.deniq;.in prin.& alibi dixit tex.ꝙ nulla dignitas secularis similis est sacerdotio.xcvj.dist.c.duo sunt.¶ †In gl.in ver. *confirmatam.* in fi.No.gl.ꝙ quantuncũq; rector ecclesiæ transigat nomine ecclesiæ,vel aliũ cõtractũ faciat,si est talis contractus qui nõ possit perpetuò valere sine authoritate superioris,ille cõtractus cẽsetur potius personalis quã realis. vñ obligat personã cõtrahentis,& non ecclesiã.simile in c.vnico.de despon.impube.li.vj.¶ †In gl.pe.Not.bene vltimã qõnẽ ꝙ rector obligatus ad obseruantiã contractus,in vita sua nõ põt cõuenire,nisi ecclesia esset læsa.[b] tunc enim posset petere restitutionẽ in integrũ.nec ob. c.qđ quis.&.c.quisquis.alle.in gl.quia loquũtur quando cõtractus nõ tenuit.nã tunc põt rector iure cõi cõuenire.Sed cõtra conclusionẽ gl.opponitur:nã cũ cõpositio ista sit personalis,nõ videtur ꝙ ecclesia possit lædi:&per cõsequẽs nõ debet posse peti restitutio.Sol.dicit Hos.ꝙ de facto ecclesia poterat lædi:puta quia seruitores nõ haberẽt vnde viuere.& iõ subueniẽdũ ecclesiæ,ar.in.c.pe. de cle.nõ resi.& in.l.minoribus.ff.de mino.Dicit tamen ꝙ si iste rector haberet ꝓpriũ,compelleretur satisfacere cõtrahẽti secũ pro interesse.ar.in.c.de multa.in ver.& si vltra.de præben.& in.c.reprehensibilis.§.si aũt.de appel. Itẽ secũdũ eũ posset capi id qđ cederet in sustentationẽ suã,& de se conqueratur:quia dignũ est vt malè meriti egestate laborẽt.l.bona fides.ff.depo.¶ †Not.hoc dictũ bene.per hoc enim vult Host.ꝙ ad satisfaciendũ creditoribus alicuius rectoris põt tolli ex reditibus ecclesiæ id, quod cederet ad sustẽtationẽ ipsius[c].& idem sentit in.c. peruenit.de fideius.Sed nõ credo hoc dictũ esse verũ, nisi saltẽ ipse rector haberet vnde viueret:quia quẽadmodũ miles seculi non cõpellitur vltra quã facere possit:& semper habẽda est rõ ne egeat.vt in.l.miles.ff. de re iud. ita dicẽdũ est in milite Dei.vt no.gl.in.d.l.miles.& vide gl.in.c.studeat.l.di.&qđ plenius dixi in.c.Odoardus.de sol.& in.c.ij.de pig.& plenius in repeti.§.q verò.in.c.extirpãdæ.j.de præbẽ.& hoc ꝓcedit cũ clericus cõuenitur rõne cõtractus.sed si rõne maleficij,tũc non habet ratio ne egeat:quia dignũ est vt malè meriti &c. d.bona fides &c.Extra

SEB. SAPIA.

a ¶ Septẽ esse sacramẽta. Vide no.in c.j.de cõiu.seruo. & quæ ponit Io. an.in rub.de sacra. non iter. & cõtra istã gl. ꝙ imò extrema vnctio non sit sacramẽtũ:vide gl.in.c.iij.de secũ. nup. & Do. & an benedictio quę fit in nuptijs sit sacramentũ.vide gl. & Doct.in.c.j.de secun.nup.

b ¶ Esset læsa. Adde latè Fran.aret. consi.cxiiij.

c ¶ Ad sustentationem ipsius.Adde Are.cõ.alle.&qđ voluit Ancha.cõsilio.cxv.

&c. ¶ Extra gl. quæro, quō debet cognosci an pactio sit realis vel personalis? Sol. conclude post Doc. ꝙ aut agitur de re tēporali, & tunc hoc cōsideratur non solū ex verbis, sed etiam ex mente contrahentiū. vtrū. s. quis voluerit se obligare personaliter, an etiā hæredes suos. vt in. l. iurisgentiū. §. pactorum. ff. de pac. plenius per Bar. in. l. stipulationes non diuidūtur. ff. de verb obli. aut agitur de rebus ecclesiasticis, & tunc hoc perpenditur non solū ex mente & verbis contrahentium, sed ex potestate iuris. nam sine superioris authoritate non potest rector ecclesiam perpetuò obligare: restat ergo vt pactio censeatur hoc casu potius personalis, quàm realis: vt res valeat eo modo quo valere potest.

SVMMARIVM.

1 *Simonia committitur non solùm in spiritualibus: sed etiam in connexis ipsis spiritualibus.*

CAP. IX.

PRæterea. Non valet transactio super iure presentādi, per quam nouus census imponitur ecclesiæ, vel antiquus augetur. Vel notabilius summa sic. Sicut super iure spirituali: ita super annexo non pōt transigi vt recedatur à lite interueniēte aliqua tēporalitate. Cōis diuisio. Secūda ibi: *cùm igitur.* ¶ Casus litera. Ecce vacat aliqua ecclesia: contentio est inter laicos & aliquos religiosos super præsentatiōe rectoris. veniūt ad talē transactionē vt laici habeāt præsentationē, & religiosi percipiant ab ecclesia maiorē pensionē quā recipere consueuerant, vel nouam, cùm nihil anteà percipiebant. quæritur an talis transactio teneat. Respōdet Papa ꝙ talis trāsactio simoniaca videtur, & ideò de iure non tenet, nec monachus ex ea vllū debet cōmodū obtinere. B. ¶ Not. j. ꝙ præsentatio qnq; ponitur pro iurepatronatus: vel pōt text. intelligi ꝙ de sola præsentatiōe erat contētio quę est pars iurispatronatus, & nō de toto patronatu. iuxta not. in. c. nobis. 1 de iurep. & per gl. xvj. q. vij. c. piæ mētis. ¶ † No. ij. ꝙ simonia [a]committitur non solū in merè spiritualibus: sed etiā in cōnexis ipsis spiritualibus: quod tene mēti. [b]Nam ius præsentādi non est merè spirituale: sed annexū spirituali: vt in. c. quātò. de iud. & tn̄ super hoc iure cōmittitur simonia. emens ergo iuspatronatus, vel aliter illud acquirens interueniente aliquo tpali cōmittit simoniā. ¶ Tertiò not. ꝙ nulla est transactio super spirituali, vel cōnexo interueniēte aliquo tpali. Sed opp. contra text. videtur enim ꝙ non committatur simonia in transactiōe super spirituali: sed species simoniæ: vt in. c. super eo. & c. cōstitutus. s̄. eo. hîc aūt tex. innuit oppositū. Sol. iste tex. dicit ꝙ vr̄ simonia: verbū aūt vr̄, est fictū, non aūt denotat præcisam veritatē: vt in. l. j. §. deieciſſe. ff. de vi & vi ar. ¶ Secūdò opp. & vr̄ ꝙ alio respectu hæc trāsactio non poterat sustineri: qa laici nō poterant cōferre vel augmentare pensionē in ecclesia. x. q. ō. j. ca. j. & se. & c. nouerint. & ca. fi. de re. ecc. nō alie. Solu. dicit Inn. ꝙ laici nō conferebāt, sed tacebāt, & cōsentiebāt: fatetur tn̄ ꝙ si isti laici percepiſſent ab antiquo cēsum in ecclesia, potuiſſent illū remittere, & cōferre religiosis, & percipere iuspatronatus. quod dicit Host. verū ex authoritate superioris, & non pactione partiū: & bene loquitur: quia aliàs cōmitteretur simonia: vt hîc: sed superioris authoritas purgat vitiū: vt in. c. nisi. de præben. ¶ In gl. j. hęc gl. videtur corrigi per sequentē, in qua dicitur ꝙ etiam superioris authoritate non potest constitui ecclesia censualis: tn̄ in delegato dic vt habetur. s̄. eo. c. decætero. in ordinario dicendum: vt legi. & no. in. c. prohibemus. & in. c. significauit. de censi.

SVMMARIVM.

1 *Confeſsio poteſt pro parte acceptari, & pro parte non, quando habet diuersas partes.*
2 *Confeſsio illorum de capitulo præiudicat ecclesiæ.*
3 *Dominus semel, semper præsumitur dominus: nisi probetur contrarium.*
4 *Obligatio nulla poteſt esse inter monachum & Abbatem, vel dominum & seruum.*

CAP. X.

PRæterea. Super spirituali subiectione non licet transigi. Cōis diuisio: Secunda ibi: *Respondemus.* ¶ Casus literalis. Quedā cella voluit eximi à subiectione qua tenebatur matrici ecclesię, oblato libello & lit. contest. fratres illius cellæ per syndicū suū cōfeſsi fuerūt in iure se fuiſſe olim subiectos ecclesię: & quęstionē de hac subiectione motā fuiſſe, & per trāsactionē sopitam, ita ꝙ quendā cēsum redderēt annuatim matrici ecclesiæ, & eſſent à subiectione illius exempti. prior matricis ecclesiæ ꝓponebat pro ipsa, ꝙ de spirituali subiectiōe trāsigere non licebat, & ex confeſsione illorū fratrū apparet, ꝙ olim subiecti erāt matrici ecclesiæ. ergo adhuc ad subiectionē tenentur: cū priuilegia exēptionis nō ostendāt. Iudex dubitauit quid iuris eſſet. Rn̄det Papa ꝙ ex cōfeſsione illorū fratrum debet ferri sn̄ia cōtra eos: cū illa trāsactio iniquitatē cōtineat, licet nō cōstiterit dn̄o Papæ de illo qđ cella determinatè reddere tenebatur. B. ¶ † Not. j. 1 ꝙ vbi cōfeſsio emanat sub diuerso cōstructu [c], seu diuersis oratiōibus, pōt quis aduersæ partis cōfeſsionē quatenus facit pro se recipere: & quatenus facit cōtra se, reijcere. Vel no. aliter & sic. ꝙ pōt quis aduersę partis cōfeſsionē recipere pro se, & aliā partem cōtra se impugnare. De hac materia no. plenius in. c. j. de cōfeſ. li. vj. & Bart. 2 in. l. Aurelius. in. §. Itē quæsijt. ff. de li. leg. ¶ † No. ij. ꝙ cōfeſsio fratrū nocet ecclesiæ, etiā vbi agitur de iure subiectiōis, ex sola enī cōfeſsione istorū fratrū ferēda erat cōtra ecclesiā sn̄ia. cōcordat. c. dilectus. de cap. mo. & ca. suborta. de re iud. cū si. ¶ Vlti. no. qđ dixi in summario. ꝙ super subiectione spūali nō pōt interuenire trāsactio. intellige interueniente aliquo tpali: secus si daretur vel teneretur aliud spūale: vt no. gl. s̄. eo. in. c. sup eo. & probatur in. c. ve- 3 niēs. s̄. eo. ¶ † Itē pōt colligi ex tex. ꝙ olim dn̄s seu superior semper pręsumitur dn̄s vel superior, nisi probetur liberatio [d] nā isti fratres confitebantur de præterito: dicentes se olim fuiſſe subiectos, & tn̄ sn̄ia fertur de præsenti cōtra eos: qa & hodie p̄sumuntur subiecti. aſſerēti enī liberationē incūbit onus probādi. vj. q. vlt. c. accusator. & facit ad primū 4 dictū. l. siue poſsidetis. C. de proba. ¶ † Sed quæro, nunquid super subiectione tpali poſsit transigi. puta est contētio vtrū quis sit seruus an liber. Cōclude post Host. ꝙ aut est dubiū de subiectiōe, seu seruitute. & pōt transigi: vt in. l. fi. C. eo. aut est certū, & nō valet trāsactio: vt in. l. interpositas. C. eo. nā inter seruū & dn̄m non cadit obligatio, & sic nō potuit dn̄s seruo obligari per trāsactionem. d. l. interpositas. & per illā. l. idē dicendū in transactione quæ fieret inter monachū & Abbatem: nō enim valet talis trāsactio: quia Abbas non pōt obligari monacho. facit quod no. Io. an. in regula non est obligatoriū. in mer. Hinc dicit Fed. ꝙ si Abbas ꝓmisit monacho pro moto ad prioratū se nō reuocaturū eū invita, non obstāte illa promiſsione pōt illum reuocare. vt no. ipse consi. c. dixi in. c. cū ad monasterium. de stat. reg. quod not.

SBB. SAPIA. a ¶ Quòd simonia. ꝙ simonia cōmittatur etiā in iurepatronat⁹ est tex. in. c. veniens. j. de testi. vbi. d. Abb. in. ij. not. & tenet Fel. ibidē in prin. & in. c. iij. de iud.

b ¶ Tenemēti. Ad de Rom. cōsil. cc. dxix.

ZACHARIAS. c ¶ Sub diuerso cōstructu. Adde Lāfran. in. c. qm̄ contra. §. statuimus. ver. confeſsiones. num. xij. & ibi in apos. Celsi. in ver. defensionem. j. de probatio.

d ¶ Probetur liberatio. Adde quod voluit Old. consi. ccliiij.

SEB. SAPIA. d ¶ Probetur liberatio. Vide no. in. l. siue poſsideris. C. de proba. cum infinitis quæ congerit Fel. in. l. scribā. de præsumpt. vbi copiosè ponit qn̄ ex præterito tempore præsumitur in præsens.

SVMMARIVM.

1 *Transactio in causa matrimoniali non valet: intellige vt j. nu. 8.*
2 *Iudex non solùm debet causas decidere secundum ius: sed etiā eas concordare, si poteſt.*
3 *Pœna statutaria poteſt per iudicem moderari ex causa. 10.*
4 *Iudex debet semper inclinare se in partem æquiorem, & habere æquitatem præ oculis.*
5 *Legatus de latere poteſt omnia diſpensare quæ non sunt expreſsè reseruata Papæ.*
Legatus in prouincia eſt maior omnibus ordinarijs citra Papā.
6 *Aequitas, eſt iuſtitia dulcore misericordiæ temperata.*
7 *Iudex an poſsit cum bona conscientia reducere partes ad concordiam, quando iura partium sunt clara ipsi iudici?*
8 *Gradus secundus in linea æquali eſt diſpensabilis per solum Pa*

pam ex maxima causa.

9 *Aequitas in casu dubio, vel pari, semper est præferenda rigori.*

CAP. XI.

1 EX parte. ¶ † Super matrimonio trāsigi non pōt. Vel plenius sic. Iudex pōt & debet se interponere pro trāsactione inter partes fienda, præterquā in casibus, in quibus iura hoc nō admittūt vt super matrimonio. Diuidit. Nā primò hortatur legatū vt cōponat etiā in casibus expressis à iure. In fi. dicit quid de casibus non expressis ibi: *in his.* ¶ Casus literalis. Quidā græci furtiuè recipiebant ordines sacros à non suis Epis: quidā etiā celebrabāt in ecclesijs interdictis, & nolebāt obedire latinis: quidā alij Græci & Latini Epi celebrabāt cōsecrationes in Epatibus aliorū: & decimas percipiebāt ibidē, in eorū præiudiciū & grauamen: qdā laici græci ꝓprias vxores dimittebāt authoritate sua illis viuētibꝰ, & alias accipiebant, sup his & alijs excessibus pluribus prædicti excedebāt. Cardinalis legatus inde cōsuluit do. Pa. quārr in his deberet se habere. Rñdetur ꝙ Cardinalis sup his ad cōponendū interponat partes suas, & poterit aliquid interdū detrahere seueritatis, consideratis statu imperij & excedentiū multitudine, deliberatione habita prout viderit expedire: exceptis casibus qui cōpositionē vel dispensationē non recipiūt: vt sacrm coniugij, quod apud Latinos & Græcos, & apud fideles & infideles existit: in quo à seueritate canonica recedere non licet. In his verò in qbus non inuenit expressum, procedat æquitate pēsata, declinādo in benigniorē partē, scdm qd personas, cās, loca, & tpa viderit postulare. B.

2 ¶ † Not. j. ꝙ officiū iudicis cōsistit nō solū in decidendo cās scdm iuris regulas sed etiā in cōponēdo inter partes: debet enī iudex à principio conari quātū potest vt partes reducat ad concordiā, & ad bonā compositionē. concor. xc. dist. per totū. & in. l. j. §. & post. ff. de no. operis. nun.

3 ¶ † Not. ij. quòd iudex potest, & debet in pœnis interponendis interdum detrahere seueritati, recedēdo à pœnis in iure statutis, si cā legitima subest: vt puta qa multitudo delinquētiū est in cā, & sic sine scādalo multitudo plecti non pōt cōcordātiæ plurimæ sunt in glo. Itē vbi subest alia causa legitima. ad idē. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. vbi Bar. dicit ꝙ etiā pœnā statuti pōt iudex moderari ex cā. ¶ No. iij. ꝙ in casibus non recipientibus dispēsationē nō debet iudex laborare ad concordiā: qa frustra laboraret. & qui sunt illi casus j. subijcief. Itē not. ꝙ matrimoniū est verū non solū apud fideles: sed etiā infideles. cōcor j. de cōsan. & aff. c. de infidelibus. & c. quāto de diuor.

4 ¶ † Itē no. ꝙ in casibus iure nō expressis debet iudex semper inclinare in partem humaniorem, & habere æquitatē præ oculis, & pœnā imponere habito respectu ad personas, causas, loca, & tpa: quæ declara vt in gl.

5 ¶ † Vlti. no. & tene menti istū tex. ꝙ ex gnali officio & potestate legato de latere cōpetit ptās dispēsandi in his quæ dispēnsationē recipiunt. & vide ad materiā plenè ꝑ Spe. in tit. de dispen. §. cōsequenter. vbi in prin. dicit ꝙ legatus de latere pōt dispensare in casibus in quibus dispēsant Epi, Archiepi, Primates, & Patriarchæ, & quilibet alius iudex ordinarius, cū ipse sit ordinarius in tota prouincia, gerēs vices Pa. & maior oībus post Papā. de offi. leg. c ij. li. vj. Itē dispensat etiā in casibus in quibus Epi: & alij dispensare non possunt. s. in oībus quæ Papæ non sunt reseruata: de qbus in. c. quod trāslationē. s. de offi. leg. & vide quod ibi dixi. Cōtra concilia verò gnalia dispēsare non pōt: & idē tenet ibi Io. an. in addi. in ver. legatus. pro hoc. c. dilectus. el. jj. de præbē. de legato verò nō de latere dicit ibi Spe. notabile verbū, ꝙ non dispensat, nisi in casibus iure expressis, vel si in priuilegiū hoc cōcedit specialiter. facit quod leg. & not. in. c. excōicatis. de off. leg.

6 ¶ † Sed quæro qa tex. hīc facit mētionē de æquitate: quid est æquitas? Sol. Io. an. diffinit scdm beatū Cyprianū, ꝙ est iustitia dulcore misericordię temperata. & hāc diffinitionē ēt refert Spe. in ti. de dispē. in. §. j. in vers. æquitas. Diffinit etiā & scdo mō, ꝙ est rationabilis modus cōtinēs misericordiā & rigorē. Et ex his potes sumere differentiā inter ius & æquitatē. nā ius est decisio quæ fit secundū iuris regulas. æquitas verò est quædā continentia, & quoddā tēperamentum recedēs ex cā à cōibus regulis iuris. vt no. Bar. in. l. j. C. de leg. Et scias ꝙ qnq; rigor iuris & ipsum ius ponunf pro eodē: vt in. c. sup literis. & quod ibi dixi, de rescri. qnq; sunt diuersa, & ponif rigor pro excessu iuris, qn ob aliquā causam ad terrorē in aliquo casu excedit oēs regulas: vt in. c. j. & quod ibi no j. de torneamētis. & in. c. literas. de resti. spol. & quod ibi not. & vide pro æquitate seruanda bonū tex. in. c. disciplina. xlv. dist. vbi pulcher tex. ꝙ vna non absoluif ab alia. & l. placuit. C. de iud. & l. quòd si Ephesi. ff. de eo qd certo lo. ¶ In gl. j. ibi: *si potest.* No. gl. ꝙ iudex nō potest cōpellere partes ad cōcordiā, sed laborare debet inquantū potest. & idē not. gl. iuris ciuilis in. l. j. & post. ff. de no. ope. nunt. Fallit in Papa in his in qbus habet plenitudinem ptātis: vt in. c. cū inter. R. & quod ibi not. ꝑ Inn. de ele. & dic in hoc vt latius dixi. s. de treu. & pa. super rub.

7 ¶ † Sed quæro, nūquid indistinctè possit iudex cū bona cōscientia partes reducere ad cōpositionem? de hoc per Spe. in tit. de præparatorijs iudiciorū. in. §. excipitur. vbi

a cōcludit ꝙ si iura partium [a] sunt ignota, hoc pōt, vt hīc. si verò iam sunt clara, vt quia cōclusum est in cā: & sic iudici liquet pro qua parte debeat ferre sniam. dubitauit Spe. & reliquit hoc disputationi. Ioan. an. dicit ꝙ nisi aliquæ circunstantiæ suadeant: abstinere debet à tali cōpositione, quasi ex quo sibi liquet de cā, non debet reducere ad cōpositionem, ne videaf de iure vnius dare alteri sine cā: quod nō licet: cū iudex debeat reddere vnicuiq; quod suū est vt. s. in procemio: sed ex circunstantijs posset hoc facere, & cæteris paribus magis debet suadere actori vincenti, quā reo absoluēdo. Ratio: qa snia ferenda pro actore est mandāda executioni, & in executionis actu posset fieri lōgum litigium, quæ rō cessat ex parte rei. tn̄ in eo posset subesse cā, vt puta quia actor est pecuniosus, & paratus appellare quantū iura sibi permittēt, debet ergo his & silibus causis cōsideratis iudex abstinere, vel reducere ad concordiā. facit ad prædicta cap. nisi. j. de præbē.

8 ¶ † In gl. in ver. *coniugij.* ibi: *circa gradus lege diuina prohibitos &c.* Et ex hac gl. debes restringere text. in eo quod dicit ꝙ in mrīmonio nō admittif cōpositio. nā debet intelligi, qn̄ per cōpositionē aliqd fieret cōtra vinculū mrīmoniale. secus si pro matrimonio fieret cōpositio: vt qa partes cōtēdūt sup cōtractu matrimonij, nā tūc iudex pōt eas inducere ad cōtrahendū de nouo, si nullū subest impedimētū. & idē in silibus qōnibus q dependēt à facultate partiū. Et no. gl. in eo ꝙ dicit ꝙ gradꝰ diuina lege ꝓhibiti sunt indispensabiles, qd pōt concedi sine cā: sed si cā maxima subest, saltē in scdo gradu, in linea etiā æquali, poterit Papa dispēsare: vt sentit Io. an. in c. ꝑ venerabilē. q̄ fi. sint le. & vide qd ibi dixi, & tene mēti illud dictū.

9 ¶ † In gl. in versi. *æquitate seruata.* ibi: *quòd ius sit semper præferendum æquitati.* No. gl. ꝙ ꝓpter æquitatē nō scriptā nō debet iudex recedere à iure scripto: qa nō debet iudex clementior lege velle videri: vt dicit tex. in aut. de iudi. in §. oportet. Et an & qn̄ sit ęquitas seruāda? cōiter doc. hīc & in. l. j. C. de legi. faciūt tria mēbra: ꝙ aut neutrū est scriptū, nec ius. s. nec ęqtas: aut alterū est scriptum: aut vtrūq;. Primo casu cū neutrū est scriptū, debet iudex seruare ęquitatē: vt. d. l. placuit. & hīc. vbi dicitur ꝙ vbi ius nō reperif expressum, debet iudex seruare ęquitatē. ad hoc adde no. dictū Inno. in. c. j. de cōsti. qd sequif Bar. in. d. l. j. Dicit enī ꝙ in his quæ relinquunf arbitrio iudicis debet semp seruare æquitatē. Et hoc casu debet

---

SBB. SAPIA.

a ¶ Iura partium. Imò qn̄ iura partis sunt clara, pars quæ scienter petit cōcordiā, peccat mortaliter. & no. Ant. in. c. j. de mutuis petitio. quod declara, vt per Fel. in rub. de treu. & pace. col. iiij. in fi. vbi plura de hac materia. quādo iudex possit reducere partes ad concordiā.

debet intelligi tex. in aut. iusiur. quod præstat ab his. in §. æquius. vbi dicit ꝙ iudex debet iurare seruare æquitatẽ. Secũdo casu cũ alterũ tñ est scriptũ, illud est seruandũ. ar. vj. q. iij. c. scriptũ. & in. l. prospexit. ff. qui & à quibus. Tertio casu, aut ius est scriptũ in genere & ęquitas in specie, vel ecõtrà. & seruandũ est quod in specie reperit scriptũ: quia spẽs derogat generi: vt in. c. j. de rescr. & in regula generi. de reg. iu. li. vj. Aut ambo sunt scripta specialiter seu gñaliter, & tunc cõiter tenet ꝙ æquitas[a] est pręferenda: qa pars fauorabilior præferenda est. vt in regula, odia restringi. de re. iur. li. vj. ¶ † In gl. fi. in fi. Et adde qđ not. in. c. cũ quidã. de iureiur. Extra gl. quęro pro declaratione literæ in qbus iura nõ admittunt cõpositionẽ seu dispensationẽ. cõclude scdm Inn. & Hos. & Io. an. ꝙ in criminibus publicis non debet fieri cõpositio nec dispensatio: qa ea qualitercũq; cõposita iudex punire debet: vt in c. j. de collu. dete. nisi subsit aliqua legitima cã dispẽsandi. de quo dicendũ, vt in cap. at si clerici. in. §. de adulterijs. j. de iud. & in. l. qđ ergo. §. pœna grauior. ff. de his q no. infa. Idẽ est in alijs ciuilibus & criminalibus, vbi ex dispensatione seu cõpositione quis cõmitteret peccatũ mortale, vel in eo remaneret. Idẽ est in iure præceptiuo præceptorio: quia ipsius transgresio inducit mortale: vt not. Host. in. c. j. de treu. & pace. & per hoc tenet hîc Inn. legatũ etiam de latere nõ posse dispensare in gradibus cõsanguiuitatis & affinitatis etiã humana lege prohibitis. de qbus in. c. nõ debet. j. de cõsan. & affi. & tene mẽti hoc dictum. Idem in his quę deuiãt à iure naturali, vel diuino.

De postulando Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Postulare quid sit?*
Aduocatus non dicitur ille, qui consulit in camera.
Aduocare prohibitus, non censetur prohibitus consulere.
2 *Aduocatus non potest esse illiteratus, & non doctor.*

¶ Si vocati ad iudicia non paciscuntur, neq; trãsigunt solent sibi quærere aduocatos & ꝓcuratores. ideò post duas rubricas præcedẽtes author subijcit istã & sequẽtes: & præmittit añ tractatũ de iudicijs: qa hæc sunt præparatoria iudiciorũ. ¶ † Quid aũt sit postulare: habes tex. in. l. j. ff. eo. & iij. qõ. vij. c. infames. versicu. sunt aũt: & per gl. in. c. vlti. j. eo. & dic ꝙ postulare est desideriũ suũ vel amici sui in iure apud eũ qui iurisdictioni præest, exponere, vel alterius desiderio cõtradicere. & hoc vltimũ cõprehẽdit aduocatũ ex parte rei: quia cõtradicit desiderio & petitioni actoris. sed præcedẽtia verba referunt ad aduocatũ ex parte actoris. Et ex illis verbis diffinitionis dũ dicit in iure & c. decido quæstionẽ, nunqd cõsulens in camera dicatur aduocatus: & cõclude ꝙ nõ: quia aduocatus est qui in iure proponit, vt patet in diffinitione. prohibitus ergo aduocare, non censet prohibitus in camera cõsulere[b] etiã procuratori partis. quod bene no. & tenet Bar. in. l. j. §. aduocatos. ff. de va. & extraor. cog. ¶ † Itẽ quæro, nũquid illiteratus[c] possit esse aduocatus? cõclude ꝙ nõ. quinimò oportet ꝙ sit iureperitus, vñ debet saltẽ studuisse per quinquennium, & iuramento doctorum esse approbatus: vt in. l. nemini. C. de aduoc. diuer. iudi. not. Bart. in. d. l. j. & hoc bene not. quia multi iniustè se ingerunt huic aduocationis officio.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in sacris constituti, vel aliter beneficiati, non possunt aduocare nisi pro eis, vel eorum ecclesijs, vel pro miserabilibus personis. 3. intellige. vt. j. nu. 2. vide. j. c. fi.*
Miserabiles personæ sunt illæ, quæ actu & non habitu tantum ostendunt miserabilitatem.
4 *Clerici an possint negotiari?*
Aduocare an possit clericus in crimine, vbi venit imponenda pœna sanguinis?

CAP. I.

1 CLerici. ¶ † Clericus in sacris vel minoribus bñficiatus, in seculari foro postulare nõ debet nisi ꝓ se, vel sua ecclesia, vel miserabilib⁹ ꝑsonis. h. d. Adde: vt ꝓ personis sibi cõiunctis. & ꝓbat hæc suppletio. j. c. fi. Diuidit. Nã prima pars ponit prohibitionẽ, à qua secũdò excipit ibi: *nisi*. ¶ Casus literalis. Statuit cõciliũ Lateranen. ꝙ clerici ĩ sacris ordinib⁹ cõstituti & etiã ĩ minoribus q stipẽdijs ecclesiasticis sustẽtãtur, corã secularib⁹ iudicibus pro secularibus negotijs aduocati fieri nõ ꝓsumant, nisi propriã cãm, vel ecclesię suæ ꝓsequãtur, aut pro miserabilibus ꝑsonis. Ber. ¶ No. j. ar. à cõtrario sensu ꝙ clericus in minoribus si nõ habet beneficiũ ecclesiasticũ patrocinari põt etiã in foro seculari, secus autẽ est ĩ cõstitutis in sacris. de quo dic vt. j. latius dicetur. ¶ Not. ibi: *propriam causam vel ecclesiæ suæ*. ꝙ cã ecclesiæ nõ dr cã ꝓpria rectoris. hinc est ꝙ ĩ cã ecclesiæ suæ põt qs esse iudex. ij. q. vij. c. si quis erga. dico plenè in. c. cũ venissent. de iudic.

2 ¶ † No. iij. ꝙ cõstitutus in sacris põt aduocare ꝓ miserabilibus personis etiã in foro seculari: & põdera tex. quia non sufficit miserabilitas in habitu: sed etiã debet esse in actu. Nã permittit nõ indistinctè pro miserabilibus: sed pro illis q̃ proprias cãs administrare nõ possunt: vt quia sunt viduæ, & pauperes, vel si sint diuites, & nõ reperiũt aduocatos. Idẽ in orphanis & pupillis: nã ecclesia debet eos defendere. lxxxvij. dist. per totũ. & de his miserabilibus vide quod dixi in. c. significantibus. de offi. dele. ¶ In gl. j. in fi. Vt habeas ꝑfectè hãc materiã, scias ꝙ in clericis possunt asignari quinq; ordines postulantiũ. Primus est Epõrũ & superiorũ. de his ꝑ Host. j. c. fi. & vide tex. in. c. perlatũ. lxxxviij. di. Secũd⁹ est ordo sacerdotũ. de hoc in c. fi. j. e. Terti⁹ est constitutorũ in sacris nõ sacerdotũ vel existentiũ in minorib⁹ beneficiatorũ. & de his tractatur hîc. Quart⁹ est ordo minorũ clericorũ, nõ beneficiatorũ. & de hoc ẽt hîc. Quintus est ordo regulariũ. & de hoc. j. c. proxi.

3 ¶ † Prosequamur ergo tertiũ & quartũ, & reliquos in locis suis præalleg. in qbus est dicẽdũ, ꝙ cõstitut⁹ in sacris[d] nõ sacerdos nõ debet esse aduocatus in foro seculari in negotijs secularibus, sed in iudicio ecclesiastico põt: vt est tex. hîc à contrario sensu: & tenent cõmuniter Doc. & facit tex. in. c. cũ pridẽ. s. de pac. Idẽ in iudicio seculari põt esse aduocatus ꝓ negotijs ecclesiasticis. vt probat iste tex. à cõtrario sensu. ibi: *in negotijs secularibus*. sec⁹ ergo in ecclesiasticis secundũ Inno. Et dicit ecclesiasticũ negotiũ aut rõne personæ, vt qa persona ecclesiastica sequẽdo forũ rei litigat corã seculari. Itẽ põt dici ecclesiasticũ rõne delicti: vt qa ꝓ sacrilegio ecclesia voluit cõuenire laicũ corã iudice seculari: quod põt. vt in. c. cũ sit generale. de foro cõpe. Itẽ põt dici ecclesiasticũ rõne rei: de qua agitur. vt quia res est ecclesiæ. secũdũ Host. & bene.

4 ¶ † No. ꝙ iste clericus põt esse aduocat⁹ in iudicio seculari pro ꝑsona ecclesiastica ibi litigãte, vel de delicto, seu rebus ecclesiasticis: vbi ergo litigãtes & negotia secularia sunt: debet existẽs ĩ sacris omnino abstinere, nisi ĩ casibus hîc exceptis. hæc procedũt, si cõstitut⁹ in sacris habet beneficia ex quibus poterit sustentari. Si verò nõ habet, licet gl. hîc dicat ꝙ nõ põt aduocare, sed debet agere cõtra Epm vt sibi prouideat. dicit Hosti. & melius, ꝙ si de facto iste clericus ageret, ꝙ sibi licet ex tali aduocatione sibi victũ quærere. ar. c. clericus victũ. xcj. di. & C. de patribus qui fi. distra. l. ij. c. de obser. ieiu. c. consilium. §. vlt. Et si dicas quomodo potest agere cùm teneatur Eps sibi prouidere? Respondetur ꝙ fortè hoc ab Epo obtinere non potest, vel propter impotentiam, vel propter indigentiam Epi, vel aliam cãm, vt dixi. satis hoc placet. nã si clericus propter indigentiam licitè exercet opus rurale. vt in. c. j. de cele. mis. Itẽ licitè emit materiã aliquam vt illam redigat in formam. arg. eorum quæ no. gl. in ca. canonum. xiiij. q. iiij. quę glo. dicit ꝙ põt emere coriũ & inde facere sotulares. fortius debet sibi licere aduocationis officiũ exercere: cũ magis conueniat dignitati. & aduocati dicunt defendere rẽpublicam, sicut miles armatæ militiæ: vt in. l. aduocati. C. de aduo. diuer. iu. Si verò est clericus in minoribus cõstitutus habens beneficia sufficientia: idem dicendũ in isto sicut in constituto in sacris:

SBB. SAPIA.

a ¶ Aequitas. Qñ æqtas præferat rigori. vide Aret. in l. si seruũ. §. sequit in. iij. no. ff. de verbo. obl. Imo. in. l. si insulã. col. iij. in fi. eo. titu.

SBB. SAPIA.

b ¶ Procuratori partis. Cõtrariũ tñ tenet Ioã. de ana. in rubric. j. de magi. cõ. iiij. Ang. in. l. j. §. postulare. ff. de postu. vnde Abb. hîc reprehendit Feli. in rubr. j. de fide instru. col. j.

c ¶ Illiteratus. Ad. de Ia. reb. in. l. ex parte. & in addi. Celsi ad ipsum. C. de decu. li. x. & secus in iudice. & de rõne diuersitatis, vide per Fel. in. c. sciscitatus. col. v. ver. illiteratus põt esse iudex. s. de re scrip.

d ¶ In sacris. Adde de Fed. cõs. cclxx. Antoni Francis. ¶ Ad hoc an illiteratus possit esse aduocatus, vel iudex. vide q̃ habẽt ꝑ gl. in. l. j. in. §. j. ff. de postul. & in l. certi iuris. C. de iud. & ibi ꝑ Cy. in aut. de iud. in pri. in gl. in ver. habere. & vide ꝑ Spe. in tit. de iud. §. excipi põt. in versi. Itẽ ꝙ illiteratus. & in ti. de aduoc. in. §. j. in vers. Itẽ ꝙ nõ habẽt peritiã. & ibi ꝑ Io. an. in addi. & est cõclusio, ꝙ licet possit esse iudex, vt hîc per Istũ: non põt esse aduocat⁹. quod tñ intelligo nisi essent tales illiterati, q haberẽt peritiã cãrum ex naturali prudẽtia vt no. voluit Ioã. an. in. c. ad nostrã. de cõsue. par. gl. ij. ibi. dicas tñ ꝙ illiteratus nõ debet promoueri: vt in ca. illiteratos. xxxvj. di. & no. in. c. fi. de tẽp. ord. lib. vj. & in. c. fina. de æta. & quali. si tñ promoueat, recipit characterẽ: vt no. Doct. in. c. cũ in cũctis. de elect. & dicebat Inn. in c. cũ nostris. de cõcess. præbẽ. ꝙ illi-

teratus nō pōt beneficiū retinere: & an possit esse iudex vel arbiter. vide etiā p glo. & Doct. in .l. ij. C. de sent. ex peri. rec. & quis dicat illiteratus, & qualiter accipiat vide q ha benfi. c. sedulo. xxviij. di. & in. c. si q. j. q. vij. & vtrobiq; per Archi. & dicas q qs dicit literatus vel illiteratus scdm qualitatem & cōditionē personę, & scdm offm qđ ibi iniūgit, & incūbit, & qđ habet exercere. de quo vide p And. sic. in consi. suo. xxxiiij. inci. pclarè optimus dixit. vbi plenè declarat quō hoc verbū intelligat. Ad. de tñ q voluit Ange. in auc. quomodo opor. epi. in. §. hæc aūt de Deo. colla. j. vbi dicit q illiteratus nō pōt esse clericus, nec pmoueri ad ordines. qđ intellige vt prædictum est nec pōt esse canonicus ecclesiæ cathedralis, licet possit esse monachus etiā si ignoret grāmaticā. de quo vide. d. Car. in cle. j. §. regula. de statu monachorum.

SEB. SAPIA.

a ¶ Quòd monachi. Casus in qbus monachus possit esse pcurator ponit Inn. in. c. cū. j. & a. col. viij. versi. Itē qñ. de re iudi. Arch. in. c. nullus. el. ij. ij. q. vij. vide Fel. in. d. c. cùm. j. & a. col. vj. versi. casus in qbus. vbi ponit an monach⁹ magnus aduocat⁹ possit aduocare data pauptate monasterij, & refert d. Ant. tenentem q non.

b ¶ Canonicis regularibus. Adde qđ voluit Old. consi. ccxxij.

c ¶ Amico monasterij. Adde Ro. singul. suis fo. xv.

quia isti ęquiparant: vt in tex. Aut nō habet stipendia saltem sufficientia, & pōt in vtroq; foro. vt in text. & in gl. Hæc procedunt in ciuilibus causis: sed in criminalibus, vbi venit imponēda pœna sanguinis, debet clericus oīno abst[in]ere: vt in. c. snīam. ne cle. vel mo. & not. in. c. j. lj. di. & hoc indubitanter, cū vult esse ex parte actoris: quia nō posset petere, puniri sine metu irregularitatis, ex quo agit ad pœnā sanguinis: qa pręstaret auxiliū: vt in. c. si qs viduam. l. di. ¶ † Sed dubiū, est nūquid possit esse aduocatus pro parte rei. & videt primò q sic: quia etiā ecclesia defendit reos, & pro eis supplicat ne patiantur pœnam mortis, vel mēbri abscisionē: vt in. c. nouimus. j. de ver. sig. & xxiij. q. v. c. reos. In contrariū facit: quia fortè propter imperitiā suam posset aduocatus succūbere, vel propter astutiā & suā malitiā posset reus iniustè absolui, & sic condēnaretur actor ad pœnā talionis. vnde quia lingua est nimis facilis. l. famosi. ff. ad le. Iul. ma. tutius est vt clericus abstineat etiā pro parte rei. Dicit tñ q si oīno reperiretur aduocatus inculpabilis, non efficeretur irregularis: qa pœna nō veniret ex facto suo, sed iuris dispositione. & multū in hoc instant Hosti. & Io. and. post eū. & tandē concludit vt abstineat. Et si non vult abstinere, protestet sæpe corā iudice q nō intendit ad vindictā vel ad pœnam talionis, sed solū ad defensionem rei. Itē obtineat quantū potest vt pœna cōmutetur: puta in carcerē vel in exilium, vt sic euitetur vltimum supplicium, vel membri abscisio. & vide plenè per gloss. in. d. c. j. lj. dist. ¶ Quæro, nunquid in casibus in quibus clericus potest esse aduocatus, licitè exigat salarium pro aduocatione. text. not. xv. q. ij. c. j. videtur dicere quòd non: sed sponte oblata pōt recipere. facit quod legi. & not. in. c. dilectus. j. de simo. & in. c. non licet. xj. qō. iij. Sed Innocen. dicit quòd illi. c. videtur derogatum per contrariam consuetudinem. Alij dicunt quòd loquitur cum clericus est aduocatus in causis spiritualibus. secus si in tēporalibus. & ita dicit Abb. seruasse magistrum suum. Alij dicūt illud c. loqui in religiosis. de reliquis verò aduocatis certū est q iustè accipiūt & exigunt salariū: vt in. c. non sanè. xiiij. q. v. & in. l. j. ff. de va. & extraord. cog. illud tñ scias secundum Inn. q si aduocatus vel medicus est salariatus de publico, nō debet aliquid recipere ab aliquo litigāte, vel cōstituto in ęgritudine: sed à nō litigantibus, vel sanis licitè recipiunt: quia salaria nō sunt pro istis cōstituta, sed pro litigāntibus, vel infirmis: & not. hoc dictū. & probatur vtrunq; in. l. ante pe. C. de profe. & medi. lib. x.

SVMMARIVM.

1 *Monachorum appellatione veniūt omnes religiosi regulares: & etiam canonici regulares, nisi ex aliqua qualitate appareat quòd intelligatur de monachis tantùm.*

2 *Aduocare possunt monachi cum licentia Abbatis, & pro vtilitate monasterij copulatiuè.*

3 *Monachus an possit esse aduocatus in causa quæ in consequentiam potest esse vtilis monasterio?*

4 *Monachus potest aduocare pro amico monasterij cum sententia Abbatis.*

5 *Abbas potest esse arbiter & procurator sine alicuius mādato.*

6 *Coniuncta persona dicitur illa, quæ est coniuncta coniunctione sanguinis.*

7 *Venditio extenditur ad omnes alienationes: nisi sit facta mentio de pretio.*

CAP. II.

Ex parte. Canonici regulares postulare non possunt sicut monachi, nisi pro vtilitate ecclesiæ, siue monasterij ex præcepto Abbatis. Cōis diuisio. Secūda ibi: *vnde.* ¶ Casus litē. Quidā canonici regulares aduocabant in causis ecclesiasticis & forensibus, & cùm eis obijcitur q aduocati esse non debēt nisi fortè pro vtilitate monasterij, & Abbate etiā imperante ad suā defensionem: allegabāt q. c. illud quo talia prohibētur de monachis tñ, & non de regularibus loquit. Consultus Pa. rñdet q idē iudicium de canonicis regularibus & de monachis est habendū, licet de monachis in canone specialiter sit expressum. B. ¶ † No. j. q monachi[a] & regulares canonici nō possunt aduocationis officiū exercere, neq; in foro ecclesiastico, nec seculari. Et quod dixi de monacho, idē intelligas de oībus religiosis, q largo modo possunt dici monachi. arg. xvj. q. j. c. j. nā canon antiquus qui habet. xvj. q. j. c. monachi. prohibēs monachis hoc offm: habuit respectum ad religionē, non autem ad ordinē monachorū tm: quod clarè probatur hîc: in eo q includit etiā canonicos regulares. Et quia etiā ipsi religiosi sunt: licet inseruiāt regulæ laxiori: vt dicit tex. in. c. quod Dei timorē. j. de stat. reg. Et ex hoc & ex tex. collige notanter, q constitutio fundata super aliqua qualitate extenditur ad oēs existentes sub illa qualitate, licet habeāt ex aliquo incidenti noīa diuersa. nam (vt vides) monachi & canonici habēt noīa diuersa propter aliqua accidentia: tamē in substātia nō variātur: quia pariter protestantur tria substantia religionis. ideo canon loquens de monachis fundans se super religiosis, extenditur ad canonicos regulares: quia & ipsi sunt religiosi. ¶ Et ex hoc & ex tex. no. tertiò q iura loquētia de monachis habēt locū in canonicis regularibus.[b] quod tenet Fed. cōsi. xxv. nisi cōstitutio loquere de monachis nigris, vel apponeret aliā qualitatē, p quā necessariò oporteret restringere ad monachos tm: quod ego intelligo in his ī qbus monachi & canonici regulares cōueniunt: vt puta qñ cōstitutio emanat respectu religionis. & idē puto de alijs religiosis cuiuscūq; ordinis: vt. s. dixi. q vbi nō pōt assignari diuersitatis rō inter eos monachos veniūt app. mona. & hæc tenebis mēti. facit. xij. qō. j. ī ca. duo sunt genera. ¶ † Quartò no. casum in quo monach⁹ pōt esse aduocat⁹. s. cū exposcit vtilitas monasterij, & Abbate īperante. ista ergo duo simul requirūtur: & ita loquit canō antiqu⁹ in. d. c. mōachi. Ex solo ergo impio Abbatis, vel ex sola vtilitate monasterij nō pōt monach⁹ exercere offm aduocationis: sed requirūtur ista duo coniunctim. Et intelligo q illis cōcurrētib⁹ poterit esse aduocatus nedū in foro ecclesiastico: sed etiā seculari. facit tex. s. c. pxi. & j. c. fi. ¶ † Sed quęro p declaratiōe pdictorū & tex. qualiter accipiatur hîc vtilitas monasterij. certè si cā est monasterij, hoc est indubitatū secundū oēs, & tūc habeat locū iste tex. Sed dubitat, nunqd pter lucrū applicandū monasterio extrinsecus possit monach⁹ peritus esse aduocat⁹ Abbate īperante. & olim fuit disputata hęc qō. & ponebat in terminis in aduocato monacho monasterij multū ęre alieno grauati, vtrū posset postulare in vtroq; foro, vt de lucro ei⁹ monasteriū releuaret ab onere debitorū. Et vide plenè hāc qōnē p Ioā. an. in regula in argumētū. in merc. & ibi tādē cōcludit non esset licitū. dicit tñ q Lapus Abbas cōtrariū seruauit. Et p hoc cōtrario facit notabiliter dictū Inno. in. c. cū. j. & a. de re iu. vbi dicit q monachus pōt esse pcurator seu aduocat⁹ p amico monasterij[c] Abbate imperāte: quia in cōsequētiā tractat de vtilitate monasterij: quia p amicos monasterij pmouet vtilitas ipsi⁹. quod est verbū notabile. primū tñ dictū videt honestius & securius. vñ crederē q p amicis monasterij posset religiosus esse aduocatus superiore imperāte. p illud dictū Inn. ¶ Vlt. hîc querit quid intēdat iste tex. dū dicit q religiosi nō dnt esse susceptores vel executores forēsis negotij vel ecclesiastici. So. Inn. exponit verbū susceptores i. aduocati. & verbū executores. i. pcuratores in foro seculari & ecclesiastico, nisi in casu hîc excepto. Sed Ho. hoc intelligit magis gnaliter. nā cū ista sint vocabula generalia, dicit q oīa officia iudicialia sunt eis interdicta. & pro hoc facit. xvj. q. j. c. de præsentium. Et ex hoc videtur

detur ꝙ nō debent esse arbitri, nec assumere officiũ iudicandi. & vide de hoc in Spe. in ti. de arbi. §. sequitur. vers. sed quæro diligēter. & ibi Io. an. & in c. pia. de exce. li. vj. per Io. an. † Tango in c. quintauallis. de iureiur. vbi etiã pono, nũquid possint esse arbitratores. adde gl. no. in d. c. de præsentiũ. quæ dicit de Abbate, ꝙ Abbas sine alicuius mādato pōt esse arbiter & ꝓcurator. [a] & facit. c. sopitæ j. de censi. adde etiã not. dictũ Inn. in c. vnico de oblig. ad ra. in fi. vbi dicit, ꝙ iura quæ prohibēt clericis seu religiosis offm̃ procuratiōis, & sĩa: loquunt̃ qñ indifferenter volũt exercere. hæc officia: secus si volũt aliũ assumere talia officia in vna cãtm̃. Quia hoc ꝓhibere nō fuit de mēte canonũ. quod est notabile verbũ. & sequit̃ Ar. in c. puenit. lxxxvj. dis. Sed Colle. s̃. c. ꝓxi. & in c. dilecti. de arbi. tenet cōtrariũ: quia hoc. c. loquit̃ indistinctè. & fortè hoc dr̃ verius, licet primũ æquius. ¶ In gl. ij. ibi: *nec auditur*. No. hãc gl. vsq; ad fi. Ex qua primò not. ꝙ monach⁹, seu quisq; religiosus non pōt agere pro suo monasterio tanquã cōiũcta ꝑsona sine mãdato: & satis vr̃ probari ex isto tex. nã si non pōt esse aduocatus ꝓ vtilitate monasterij nisi Abbate imperãte, fortius nec agere pōt noĩe monasterij. ¶ Scdò pōt intelligi hæc gl. ꝙ religiosus nō pōt agere tanquã cōiuncta ꝑsona sine mãdato: vt in c. nōnulli. in fi. & in c. ex parte decani. de rescri. & in iuribus hĩc alle. in gl. tamen religiosus hoc non poterit. quod est no. dignũ. Pro hoc facit: quia cognatio eorũ est in cœlis, & solũ in his quæ cōcernũt vtilitatē monasterij: puta respectu successionis dicunt̃ habere cognationē in terris. vt. s. monasteriũ succedat loco monachi sibi cōiuncti: vt probatur in l. Deo nobis. C. de epis. & cleri. facit. xvj. q. j. in c. j. ¶ † Tertiò pōt notari ex ista gl. dũ dicit ꝙ illa iura loquuntur in factis priuatorũ: ꝙ iura loquētia in coniunctis vt admittant̃ pro cōiũctis debēt intelligi in cōiunctis cōiunctione carnali. & sic in factis priuatorũ: nō aũt in coniunctis ciuiliter, prout est clericus coniunctus ecclesiæ, vel religiosus monasterio. contrariũ tñ in clericis sentit gl. in c. seq. & dic vt ibi dicam. ¶ † In glos. fi. ibi: *ad alias alienationes extenditur*. Not. bene hoc dictũ gl. ꝙ verbum venditio extenditur ad oēs alienationes: & sic prohibitus vendere prohibetur donare & permutare. & vide ad idem text. in l. statuliberi à cæteris. ff. de stat. lib. in fi. & per Legistas. in l. sancimus. C. de re. alie. non alie. procedit, nisi in dispensatione fieret mentio seu cōmemoratio precij: quia tunc intelligitur strictè de cōtractu venditionis: vt est tex. in l. fi. C. de prædi. decu. sine decr. non alie. lib. x. quod tene menti. Abbas.

SVMMARIVM.

1. *Aduocare non est propriè alteri nocere, nec alterum offendere.*
2. *Ingratitudinem committunt aduocatus & procurator exercendo officium contra illum, à quo fuerunt beneficiati.*
3. *Vasallus an possit aduocare, siue procurare contra dominum?*
Doctor an possit aduocare, vel consulere cōtra ciuitatem à qua est salariatus?
4. *Coniuncta persona an dicatur tam respectu sanguinis quàm alio respectu?*
Amicus an admittatur ad agendum pro amico sine mandato: præstita cautione de rato?
5. *Aduocare non possunt omnes, qui habent sacros ordines regulariter.*
Sacerdotum appellatione veniunt omnes habentes sacrum ordinem.
6. *Adiuuare potius debemus propinquum, quàm amicum.*
7. *Adiuuare an potius teneamur patrem quàm patriam?*

CAP. III.

CVm sacerdotis. Se summat. & primò ponitur rō. Secundò dictũ cũ inclusa exceptione: ibi *non nisi*. Tertiò pœna. ibi: *clericus*. ¶ Casus literalis. Primò dicit ꝙ sacerdos aduocare nō debet nisi ꝓ seipso, vel nisi necessitas immineat pro cōiunctis ꝑsonis aut miserabilibus. Secũdò dicit ꝙ clericus q cōtra ecclesiam suã à qua beneficiũ recipit pro extranea ꝑsona aduocatus vel procurator extiterit, tãquã ingratus bñficio illius ecclesiæ poterit spoliari. B. ¶ † Not. j. ꝙ offm̃ aduocationis vr̃ nociuũ. videt̃ eñ frãgere charitatē, cũ quisq; putet aduocatũ alterius partis sibi aduersum & nocumētum afferre. Et ex hoc hĩc infert. d. Ant. ꝙ si quis promisit aliquē non offendere sub certa pœna, ꝙ si cōtra illũ accepit offm̃ aduocationis, incidit in pœnã. Idē dicit in pacis qñ aliqui promittũt sibi inuicē non nocere, vt pro extraneis nō possit quisq; eorũ impune cōtra aliũ aduocationis offm̃ assumere. Et idē dicit, si statuto cauet̃ ꝙ sub pœna nō audeat alicui nocere de tali familia. Ego puto illud dictũ, nō esse verũ: quia verba pactiōis, pacis, & statuti odiosi debēt propriè & strictè intelligi: vt le. & not. in c. in nostra. de iniur. & in l. iij. §. hæc verba. ff. de neg. gest. & in l. qcquid adstrīgēdę. ff. de ver. ob. Sed aduocat⁹ propriè nō nocet: imò defendit ius publicum & priuatũ. vñ ex hoc dicunt̃ milites, & priuilegiant̃ in iure in multis, vt milites: vt in l. aduocati. C. de aduo. diuer. iu. & quicquid lucrant̃ est eis peculiũ quasi castrēse. vñ priuilegiantur vt nihil ex illo acquirãt patri: vt in l. fi. C. de inof. tes. & vide gl. fin. quę dicit hoc ꝓcedere etiã hodie in salario quod aduocati recipiunt à priuatis. in l. fori. C. de aduo. di. iud. Sed pro tãto aduocati dicunt̃ nocere: qa aduersa pars arbitrat̃ illũ sibi nocere: vñ nō verè: sed quo ad opi. nocēt. Non eñ debent assumere cãm iniustam: vt in l. rē non nouã. C. de iud. & sic promouēt iustitiã quæ vnicuiq; reddit quod suũ est: vt. s. in proœ. nã etiã & iudices dicunt̃ crudeles: qa reputant̃ illis crudeles cōtra quos iustitiã exercent, tñ in veritate non sunt crudeles, sed ministri Dei & iustitiæ: vt dicit tex. xxiij. q. v. in c. nō est crudelis. Et in psalmo dicit̃: Beatus qui facit iustitiã omni tēpore. Sed qa sacerdos nō debet nocere alteri, neq; in veritate, neq; quo ad opi. qa nō debet seruire vni, & alteri displicere: vt hĩc. & in c. deniq;. xiiij. q. v. ideò prohibet̃ sacerdotibus aduocatiōis offm̃. ¶ No. tñ ex hoc, & ex tex. ꝙ hoc offm̃ est odiosũ, saltē inopi. No. ij. quatuor casus, in qbus sacerdos pōt esse aduocatus. primus pro se. secũdus pro eccl̃ia sua. & ex hoc no. ꝙ cã ꝓpria & cã ecclesiæ ponunt̃ pro diuersis. & sic cã eccl̃iæ nō dr̃ propria ipsius rectoris: qd dixi in c. prece. Tertius casus ꝓ personis cōiuũctis: & hoc si necessitas immineat, & non aliter: & dr̃ imminere necessitas, si cōiunctus ꝓpter impotentiã non pōt habere aduocatũ, vel fortè nō ita bonũ sicut est sacerdos. Et ex hoc & ex præcedēti casu collige vnũ satis notabile, ꝙ appellatione cōiunctorũ non venit ecclesia, cũ ecclesia & coniuncti ponant̃ hĩc vt diuersa. quod facit cōtra glo. ij. hĩc. quartus casus pro miserabilibus ꝑsonis. intellige vt dicit tex. s̃. c. j. qñ sunt ita miserabiles ꝙ ꝓprias cãs nō possunt administrare per se, vt pupilli, viduæ, & impotentes. &c. ¶ † No. in §. *clericus*. ꝙ exercens officiũ aduocationis, vel procuratiōis cōtra aliquē à quo habuit beneficinm incurrit beneficiũ ingratitudinis. vnde posset donatio reuocari. arg. hĩc. iuncto. c. fi. de dona. ¶ † Ex hoc no. indecens esse vt cōtra amicũ quis assumat aduocationis seu procurationis offm̃. Et ex hoc etiã pōt dici, ꝙ vasallus non pōt aduocare, seu procurare cōtra dñm. aliàs tãquã ingratus posset feudo priuari. Et adduco istũ tex. ad qōnem, nũquid aduocatus possit patrocinari cōtra rēpub. à qua recipit salariũ. Doct. nō tangunt hĩc. sed Bar. ponit in l. ij. C. de aduo. di. iu. & per illũ tex. decidit ꝙ nō. vnde dicit ꝙ Doc. salariati à ciuitate non possunt aduocare cōtra ciuitatem. Sed illud dictũ ego puto non esse verũ, & contrariũ illius sentiunt Doct. & Spe. in ti. de aduo. §. j. ver. sed nunqd pōt. Dicũt eñ istũ tex. intelligendũ in beneficio gratuito: secus aũt si qs habuisset beneficiũ à ciuitate, vel ab ecclesia pro seruitijs impensis;

[a] ¶ Arbiter & procurator. Adde pe. de Ancha. consil. cccciij.

quia illud beneficiū nō esset gratuitū: & pro hoc ego adduco. l. Aquilius regulus. ff. de don. vbi dr̄ ꝙ id quod donatur magistro rōne disciplinæ nō est mera donatio, & sic nō indiget insinuatione: sed est quædā remuneratio. vn̄ non pōt propriè dici bn̄ficium salariū, quod recipit doctor pro lectura: nā recipit pro laboris mercede: & sic nō tenet̄ reip. vltra laborē impēsum seu promissum. Nō ob. tex. in. d. l. ij. qa loquit̄ in decurionibus, & in habentibus honorē & bn̄ficiū propriè sumptū à ciuitate. & hoc no. & ad prędictā conclusionem facit tex. in. c. illud. xvj. q. vj. ¶ † In gl. ij. ibi: *credo intelligendos confratres suos eiusdem ecclesiæ.* Not. gl. singl̄r, ꝙ appellatione coniunctorū veniunt cōiuncti cōiunctione spirituali, vt sunt cōcanonici eiusdē ecclesiæ, qui adinuicē dicūtur cōfratres. & vr̄ gl. velle ꝙ queadmodū sacerdos pōt postulare pro propinquis: ita pro canonicis. Itē sicut pōt quis literas impetrare pro propinquo: vt in. c. nōnulli. de rescri. ita & pro cōcanonico. Idē secundū Ioā. an. vr̄ dicendū de amico intimo fraterna charitate dilecto. Nā iste potest appellari frater.[a] vt est pulcher tex. in. l. nemo dubitat. §. qui frater. ff. de hær. insti. facit. l. latæ culpæ. in. §. amicos. ff. de verb. sig. Dūmodò secundū eū nō pecuniæ cupiditas, sed ipm charitas Dei inducat ad postulandū. Ad hoc etiā inducit quod habet̄ Mat. xij. in fi. si quis fecerit voluntatē patris mei qui in cælis est, ipse frater meus, & soror, & mater est. Et ex hoc pōt inferri secundū. d. Ant. ꝙ amicus debeat admitti pro amico ad agendū sine mandato præstita cautione de ratihabitione, sicut admittit̄ propinquus pro propinquo: vt in. l. sed & hæ. ff. de procur. & in. d. c. nōnulli. in fi. ¶ Aduerte: qa isti Doc. vident̄ sibi cōtrarij in hoc arti. nā. d. Ant. expressè tenuit cōtrariū in. c. ex parte decani. & in. c. nōnulli. de rescri. vbi voluit ꝙ nec amicus nec canonicus admittat̄ ad agendū pro amico, vel cō canonico: quia iura loquētia de coniunctis debēt intelligi de coniunctione sanguinis.[b] Idē sentit Io. an. post Hos. & Spe. in. d. c. nōnulli. & clarius in. c. fi. de proc. & expressè contrariū tenet Arch. in. c. statutū. §. cū autē. de rescri. lib. vj. & vide dehoc qđ dixi in. d. c. ex partedecani. vbi cōclusi ꝙ iura loquētia de cōiunctis, debēt intelligi strictè in cōiunctis cōiunctione carnali. non pōt in coniunctis amicitia, vel coniunctione sp̄uali. & ꝙ amicus nō admittatur: adduco bo. tex. in. l. tutori. C. de neg. gest. & de clerico ecclesiæ. facit text. in. c. corā. de offi. deleg. Item iste text. in eo ꝙ ecclesiam & coniunctas personas ponit pro diuersis. ad idē quod not. glo. ij. s̄. c. proxi. licet gl. fi. in. d. c. vlt. de procu. cōcordet cum ista. Sed primū verius. nā licet amicus intimus possit appellari frater: est idē in. loco: vt in. l. verum. in prin. ff. pro so. tamen propriè nō est coniunctus. nam inter coniunctos carnaliter est duplex vinculum. vnum naturale. s. sanguinis, & indissolubile: vt in. l. iura sanguinis. ff. de regu iur. Est & aliud vinculum præsumptum. s. dilectionis: vt in. c. postremò. j. de appel. In amico verò nō est nisi vnū vinculum ciuile & accidētale. & maximè hodiernis temporibus, quibus nō reperitur verus amicus: quia in veris amicis debet esse idē velle, & idē nolle: vt not. in. d. §. amicos. & per Cice. in lib. de amicitia. Tn̄ ꝙ amicus admittatur tenuit Cy. in. l. exigēdi. C. de procu. & eū refert Bart. & simpliciter transit in l. non solùm. in. §. qui alieno. ff. de procur. & tene menti: quia propter has authoritates fortè seruaret̄ hoc contrariū. ¶ In gl. fi. ibi: *neutram iuuet.* Idē in Spe. in ti. de aduoc. §. j. versi. qđ si habet beneficiū. Sed Inn. Gof. & Host. hîc dicūt ꝙ sine pœna poterit iuuare primum[c]. arg. in. c. tua. & c. veniēs. & in. c. intellecto. & c. ea te. de iureiu. Consuluit tn̄ Hosti. vt hoc casu non assumat officiū aduocati, sed potius mediatoris. ¶ Bart. brix. in qōne quæ incipit: Aduocatus. distinguit, ꝙ aut certū est primā ecclesiā fouere iniustā cām, & iuuabit scdam: quia debet agnoscere bonā fidē sicut tutor. l. quoties. §. sicut. ff. de admi. tu. Sed est dubiū an iuuet primā, & det aduocatū scdæ. Mihi placet opi. Inn. & sequaciū. facit quod ipse not. in. c. cū iādudū. de præbē. fateor tn̄ ꝙ primā nō debet iuuare cōtra cōsciam. ¶ † Extra gl. hîc quero: nūquid dispō istius tex. habeat locū solū in sacerdotibus, an etiam in alijs clericis. Hos. dicit ꝙ appellatione sacerdotū hîc veniunt oēs habentes sacrū ordinē. simile in. c. ij. de coha. cle. & mu. Itē habentes minores ordines cū bn̄ficio. s̄. c. j. Idē fortius de Ep̄o qui nō debet esse aduocatus in foro seculari. v. q. iij. c. fi. etiā in cā propria, quia non est decēs vt Ep̄s exhibeat reuerentiā iudici quā exhibere debent aduocati. nā aduocatus debet proponere stando, & nō sedēdo. l. quisqs. C. de postu. Sed si Ep̄s habet cām corā iudice ecclesiastico, est in optione sua vtrū per se vel per aliū velit cām promouere. ar. bo. in. c. fi. de iur. calū. Et ex his sentit Host. ꝙ inter sacerdotes & clericos inferiores nō sit drīa. Sentit etiā ꝙ sacerdos nō possit postulare corā iudice seculari, nisi in casibus hîc expressis. nec etiā corā iudice ecclesiastico cū perceptione salarij. iuxta no. s̄. c. proxi. & sic sentit ꝙ sine salario pōt indifferēter postulare corā iudice ecclesiastico. Io. an. & cōiter Moderniores sequentes tenent oppositū hîc. nā hanc opi. Host. nihil adderet istud c. ad primū. Et ideò dicit ipse ꝙ sacerdos indifferēter ratione ordinis probibetur postulare. nisi in casibus hîc expressis. Sed in clericis inferioribus tene quod dictū fuit in. c. j. s̄. e. & hoc mihi placet: quia tex. hîc indistinctè prohibet sacerdotē postulare: & idē dicendū est in Episcopo. vt dixi. lxxxviij. di. c. perlatum. & c. Episcopus. Vnde sicut solus ordo presbyteratus prohibet à scientijs vetitis:[d] vt in. c. non magno. & c. super specula. ne clerici, vel mo. ita ab officio postulationis, ne sacerdos videatur alijs nociuus: vt in prin. literę. ¶ † Vltimò hîc quęritur, nunquid clericus possit impune esse aduocatus cōtra ecclesiā à qua habet beneficiū pro personis sibi cōiunctis. tex. à cōtrario sensu videtur hîc ꝙ sic: quia imponit pœnā qn̄ patrocinat̄ pro extraneis. Vin. tenet hîc cōtrarium & ad tex. istū supplet maximè: sed Egi. tenet primū. & sentit Host. dicēs ꝙ pro strictè coniunctis & miserabilibus personis pōt aduocare cōtra ecclesiā, à qua habet beneficium. facit quod not. s̄. c. j. & c. petitio. de iureiu. Et not. bene hîc hoc dictū. ex quo habes, ꝙ magis quis tenet̄ iuuare ꝓpinquū quā eū à quo habuit beneficiū, & sic propinquitas præfert̄ hîc amicitiæ: quod no. Ex hoc posset etiā inferri ꝙ vasallus nō tenet̄ iuuare dominū cōtra propinquū. & ad hoc vide quod not. in Spe. de aduo. §. j. versicu. sed nunquid clericus. & satis facit iste text. à contrario sensu. & dictū. c. petitio. † Nūquid possit quis aduocare cōtra patriā & genitorē.[e] & nunquid teneatur quis potius patrocinari pro patria, quā pro genitore, vel ecōtrā. vide in Spe. in ti. de aduo §. j. ver. sed quid si pater hostis. & sequēti. & in effectu cōcludit ꝙ pōt esse aduocat⁹ cōtra patriā. Pro hoc facit. l. pe. ff. de iusti. & iu. & l. ij. C. de aduo. di. iu. vbi certæ personæ prohibētur: ergo alijs permittit̄. Itē cōcluditur ꝙ potius tenet̄ iuuare patrem quā patriā. ar. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iu. vbi prius nominantur parentes quā patria. hoc dicit esse verū quādo pater prætendit iustā causam. aliàs si esset rebellis patrię debet filius insurgere cōtra patrē. vnde si pater est bannitus, ita vt possit impune occidi, potest filius eum impune occidere: vt in. l. minimè. & ibi Bar. ff. de relig. & sumpti. fune. Abbas.

SEB. SAPIA.
[a] ¶ Frater. vide pulchrè quæ notātur per do. Sozi. in repeti. ff. l. cū auus. col. iij. ff. de cōdi. & demō. vbi plura de amicitiæ effectu post Andr. siculum in repe. l. cùm acutissimi. C. de fideicom.

[b] ¶ Coniunctione sanguinis. Adde latè Ro. sing. suis fol. x.

[c] ¶ Primū. Adde Ro. cōsil. xlvij. & vide quod in simili decidit.

SEB. SAPIA.
[d] ¶ A scientijs vetitis. Vide Gemi. in. c. cū ex eo. circa mediū. sup glo. in vers. literarum. de electio. vbi refert Io. mo. tenentē idē quod Abb. vide tamen Abb. in. c. ij. de coha. cleri. & mulie. vbi videtur contrariari his quæ dicit hîc.

SEB. SAPIA.
[e] ¶ Et genitorē. Vide Moder. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iur. & ibi pulchrè per Albe. dero.

De Procuratoribus *Rubrica.*

¶ Cōtinuata fuit hæc rub. s̄. in præcedenti ti. & dic vt ibi. Quæro, quis dicit̄ procurator. dic ꝙ ille q mandato dn̄i aliena negotia ministrat: vt in. l. j. ff. e. Qui em̄ administrat sine mandato nō dicit̄ procurator: sed negotiotū gestor: vt habetur p totū tit. de neg. gest. ff. & C. Et differentiam inter procuratorem & syndicum

cum, seu œconomum & actorem. vide per gl. in c. si quis erga. ij. q. vij. & quod no. in c. petitio. j. eo. Nico. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Procurator sine mandato legitimo non auditur.3.*
2 *Gesta per falsum procuratorem non tenent in præiudicium domini: sed in præiudicium ipsius sic.*
3 *Procurator qui negatur procurator non auditur etiam promittens de rato.6.*
4 *Testes in causa vniuersitatis an poßint esse illi de vniuersitate?*
5 *Procuratorium, siue mãdatum an poßit probari tam per testes, quàm per instrumentum?*
7 *Speciale mandatum vbi requiritur, admittitur quis cum cautione de rato.*
8 *Coniuncta persona an dicatur clericus respectu suæ ecclesiæ?*
9 *Conuersi alicuius religionis an habeant vocem in capitulo?*

CAP. I.

1 ALia quidem. ¶ † Nõ audit quis tanquã alterius procurator, nisi habeat mandatum legitimè factũ. Primò præmittit motiuũ. Secũdò submittit mãdatũ ibi: *quia ergo.* ¶ Casus liter. Eps Salon. habebat quandã cãm cũ quodã aduersario suo in curia Papæ. pro cã illa quidã accesserũt ad Papã nõ habentes mãdatum ab Epo: & cum aduersario Epi iudicium sunt ingressi sniam contrariã reportantes. hoc intelligens scripsit quibusdã de curia ꝙ illos ad cãm illã nõ miserat: & ideò quæ cũ ipsis in præiudiciũ Epi facta erant subsistere non debebãt. & idem Eps dixit hoc cuidã. T. noĩe. qui hoc Papæ dixit ꝙ ab illo audiuerat, ꝙ illos non miserat. demũ pro causa sua misit quosdã nuntios ad. d. Pa. qui cũ non haberent mandatũ non fuerunt auditi. vñ Papa scribit huic Epo: dicens ꝙ præsentibus nũtijs credere noluit sine mandato, ne idẽ diceret de istis quod ipse dixerat de prioribus. vnde si vult cãm suam tractari, mittat personam instructã cũ mãdato legaliter facto, cũ subscriptionibus presbyterorũ & diaconorũ suorum roborato, vt quicquid cũ eo factũ fuerit, iure subsistat. B. ¶ † No. j. ꝙ
2 gesta cũ falso procuratore nõ tenent in præiudiciũ dñi. dic tñ ꝙ valent in præiudiciũ falsi procuratoris, vt in l. Plautius. ff. eo. facit. l. iij. §. falsus. ff. rẽ ra. ha. ¶ † No. ij. ꝙ
3 asserenti[a] se esse procuratorẽ alterius, & fidẽ legitimã de mandato non facienti, nõ est credendũ. & optimè iudicio meo facit iste tex. cõtra gl. in l. j. C. eo. & sequaces, qui dixerũt ꝙ per negationẽ aduersarij res efficitur dubia, ita vt debeat admitti asserens se procuratorẽ cũ cautione de rato. Sed Bart. cõtrà in d. l. j. & in l. nõ solũ. in §. qui alieno. ff. eod. & videt probari hîc: nã Papa nullo modo voluit hîc istũ admittere. negatio ergo facit rem dubiã in fauorẽ negantis, non in eius præiudiciũ, & in fauorẽ, asserentis se esse procuratorẽ. aliàs sequeretur absurdũ, ꝙ quilibet admitteretur cũ cautione: qa nõ haberet, nisi diceret se esse procuratorẽ. Si enim aduersarius suus hoc fatetur, habet intentũ: si negat, res efficitur dubia, secundum illã opi. ꝙ sic admitteretur cũ cautione, cuius contrariũ hîc innuitur. & tene ad hoc tex. hunc menti: quia nõ solet allegari: & vide quod latius dixi in c. corã. de officio. dele. ¶ † Not. iij. ꝙ in syndicatu vniuersitatis requi-
4 runt testes extrinseci ab illis de vniuersitate. nec debẽt illi de vniuersitate describi in instrumẽto vt testes: quia cũ ipsi authorizant in instrumẽto, nõ debent esse partes & testes.[b] Et idẽ dicẽdũ in alijs gestis per vniuersitatẽ eadẽ ratiõe, quod tene mẽti. faceret tñ ꝙ si in futurũ oriretur cõtentio de gestis in vniuersitate, ꝙ singuli possunt testificari, si nõ prætendũt cõmodũ. ad quod allego bo. text. in c. veniens. el. ij. in fi. de testi. & c. tertio loco. de proba. sed ꝙ inscribãtur in instrumẽto vt testes, nõ est decẽs, ne in eodẽ momento videãtur authores & testes. ¶ Itẽ no. ꝙ canonici testes debẽt se subscribere in instrumẽto syndicatus. & hoc obseruabat olim: sed hodie satis est ꝙ inscribãtur per notariũ. iuxta no. in c. j. de his quæ fi. à præla. vł fortè Pa. ad maiorẽ cautelã: quia prima vice fuerat deceptus p falsum procuratorẽ voluit hanc solẽnitatem
5 hîc adhibere. ¶ † In gl. j. No. istã gl. singulariter. nã quotidie allegat. & similis gl. habet in l. nõ solũ. §. qui alieno. ff. eo. per Spe. in ti. de satisda. in §. iij. in j. co. Et specialiter primò collige ex hac gl. & tene semp menti, ꝙ procuratoriũ non solũ potest probari per instrm: sed etiã per testes.[c] & licet Doct. hîc simplr transeant: tñ in hoc sunt multæ varietates per Legistas. & multorũ antiquorum sñiam retulit Io. an. in addi. Spe. eo. tit. §. iij. post prin. Et ordinatius & plenius dicendo, scias ꝙ quidam vt Pet. tenuerũt procuratoriũ non posse probari per testes. vt refert Cy. in l. j. C. eo. motus principaliter duabus rationibus. Prima, quia testes nõ faciunt fidẽ in præiudicium dñi absentis, cũ non fuerit ad hoc citatus: vt in c. ij. de testi. & l. fi qñ. C. eo. & sic attestationes nõ prodessent reo contra dñm, sed instrumentũ facit fidẽ contra quemcunque. l. cũ precibus. C. de proba. & in c. cũ Ioannes. de fide instru. Et ideo procuratoriũ debet probari per instrm, & non per testes: vt reo sit cautum contra dominũ absentem. Secũda ratio: si enim admitteretur probatio per testes, deterioraretur conditio rei: quia si posteà dominus veniens vellet iterum agere negando se dedisse mandatũ illi procuratori, habet reus necessitatem iterũ producendi illos testes: non autẽ sic in instrumento. ¶ Bar. in d. l. j. & in d. §. qui alieno. sequitur opi. glo. nostræ. quã etiã sensit Spe. in loco præalleg. & ad rationes Pet. respõdet, ꝙ quemadmodum in dubio iurisdictionis iudex cognoscit an sua sit iurisdictio, & valet sñia etiã iniusta, ex quo nõ appellatur: vt no. in c. super literis. s. de rescr. vbi plenè dixi. ita dicit dicendum cùm dubitatur de procuratorio, vt testes producti per procuratorem faciant fidem contra dominum absentem: & si in veritate nõ erat procurator, & fuit pronuntiatum pro eo: & tunc solùm supererit domino absenti remediũ agendi de falso contra testes & contra procuratorẽ, sicut si vigore instrumẽti falsus procurator fuisset pronuntiatus verus. Duo ergo in effectu ex prædictis sensit Bar. Primò ꝙ procuratoriũ põt probari per testes. secũdò ꝙ in re dubia probatio facta per eum qui asserit se procuratorẽ, præiudicat dño absenti quo ad reũ. Hoc vltimũ dictũ mihi nõ placet nec Car. vrgẽter illud probat. nã simile suũ est valde à remotis. & cõtrariũ apertè sentit Hosti. in eo qđ q̃rit vtrũ sñia interlocutoria super legitimatione mandati præiudicet dño. & concludit ꝙ aut dñs sciuit interlocutoriam latã, & nõ contradixit, nec appellauit: & facit sibi præiudiciũ. secus si ignorauit. arg. opti. in c. cũ super. de of. delega. & in c. ex insinuatione. j. eo. nã si procurator se ingessit sine mãdato, nõ debet hoc nocere dño absenti & ignoranti: sed ipse procurator tenet ad interesse ipsi reo: vt in l. Plautius. ff. eo. ti. & idẽ dicendum cũ falsum probatur procutoriũ per instrumentũ. Secũda opi. principalis fuit Iac. de but. distinguẽtis vtrũ testes sint parati in iudicio: & tunc per eos poterat probari procuratoriũ: qa nõ est timor ꝙ hoc fiat causa dilatandi iudiciũ. Aut testes non sunt parati, sed petitur dilatio: & tunc secus. facit in ar. c. literas. de resti. spo. Tertia fuit opi. cuiusdã Gul. anglici, dicẽtis ꝙ aut pcuratoriũ fuit factũ in ciuitate, aut in rure. primo casu non admittitur probatio per testes: cũ de facili potuerit haberi tabellio: sed secundo casu sic. maximè cũ allegatur impotẽtia propter celeritatẽ. ad hoc qđ habet in simili in l. fi. C. de testa. Ioã. an. in addi. prædicta dicit quòd cõsuetudo iudiciorũ nõ admittit probatiões per testes. & placet sibi hæc cõsuetudo saltẽ ex parte actoris. in fi. tamen distinguit ꝙ aut offertur ista probatio ad lites futuras, & nõ debet admitti: quia difficile est procu-

ADDITIONES.

[a] ¶ Quòd asserẽti. Vide text. cũ ibi traditis per Mod. in leg. ciuitas. ff. si cer. peta. & quot modis dicatur falsus pcurator, no. Feli. in c. ex parte decani. col. iij. ver sic. in gl. in verbo procurator. de re scrip.

[b] ¶ Partes & testes Adde qñ illi de vniuersitate admittant: Rom. cõsil. vij. Antoni. Francis. ¶ Circa hoc an illi de vniuersitate possint testificari pro vniuersitate, dicas ꝙ aut negotium tãgit ipsam vniuersitatem, & nõ singulares de vniuersitate: & tũc singuli de vniuersitate possunt testificari, dũmodo ille q testificat non sit syndicus, vel actor cõstitut[9] ab vniuersitate. l. j. in §. j. & in l. eorũ in. ij. ff. quod cuiusꝗ vniuersi. no. & quibus agere liceat noĩe vniuersitatis: vide plenè per Spe. in tit. de instr. edi. §. nũc verò aliqua. versi. sed nõne qlibet. & habet in c. vni. co. de syndi. & de materia plenè habet in c. insuper. de testi. & in c. cũ nuntius. eo. tit. & in c. tuis. & habet xiiij. qõ. ij. in c. super prudentiam.

[c] ¶ Per testes. Adde Angel. consil. ccxcvj.

ratoriū probare per testes, propter multas clausulas quę solēt apponi in procuratorio. nā multa sunt quæ melius per instrumenta quā per testes: vt no. in. c. tertio loco. de proba. & in. c. de censi. lib. vj. vbi gl. enumerat multos casus requirētes scripturam. aut offertur probatio quo ad lites præteritas: vt qa vult quis probare Titiū fuisse procuratorē: & hæc probatio debet admitti secūdū eū, siue agatur inter procuratorē & reū, seu tertiū. ¶ Aduerte, quia hæc dicta Io. an. nō vrgent. Et primò: nā eadē ratio est quo ad difficultatē probādi qn̄ agitur de lite præterita, sicut de lite futura. Itē contra hāc opi. Io. and. vr̄ primò tex. in. c. cū olim de priui. vbi tenor priuilegij amissi pōt probari per testes. Itē facit tex. in. l. ne satisdatio. ff. rē ra. hab. vbi dicit ꝙ procuratoriū probat̄ eoipso, ꝙ dn̄s in libello dixit se fecisse talem procuratorē, standum est ergo dictis testiū. nā ad substantiā procuratorij sufficit ꝙ dn̄s dicat: facio te procuratorem meum. vt in. c. petitio. j. eo. Quinta fuit opi. Bal. in. l. j. C. eo. vbi dicit ꝙ si reus nō vult admittere probatiōes per testes, debet admitti procurator cū satisdatiōe: quia ex oblatiōe probationis pōt probabiliter dubitari an ille sit ꝓcurator: & hoc est bonum remediū indeficiens. Tn̄ ego crederē ꝙ indistinctè procedat glo. nostra, vt debeat admitti volēdo probare per testes, vt releuet̄ ab onere satisdandi. moueor primò per iuris vtriusq; regulā: qua cauetur, ꝙ parē vim habet instrumentū & testes. vt in. d. c. cū Ioānes. & in. l. in exercendis. C. de fi. instr. sed hæc regula nō reperitur lęsa quo ad probādū procuratoriū. ergo per argumēta & opi. magistrorū non debemus recedere à iuris regula. Itē & secūdò procurator potest constitui per nuntiū: vt in. l. j. ff. de procu. cū ergo scriptura nō sit de substantia procuratorij, ergo nec de substātia probationis. tertiò facit. c. ex insinuatione. j. eo. vbi reuocatio procuratoris pōt probari per testes. ergo & cōstitutio, vt cōtrariorū eadem sit disciplina. de iureiur. c. intellecto. & in. l. j. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. In hac etiā sn̄ia est diuina regula, qua cauet̄ ꝙ in ore duorū vel trium debet stare omne verbū. vt in euāgelio. & trāsumptiuè in. c. licet vniuersis. de testi. Itē Papa pōt conuinci per duos testes. vt no. ij. q. iiij. c. Præsul. fortius procuratoriū debet posse probari per testes. Nec ob. ratio Pe. præal. nā eadē ratio est in instro. nā instrumentū productū per procuratorē non facit fidē contra dn̄m absentē: quia productio instrumēti est de actis. vt in. c. qm̄ cōtra. de proba. not. Inn. in. c. cū in iure. in fi. de offi. deleg. & nihilominus procurator probat se procuratorē per instrm̄: ergo eodē modo per testes. Nec ob. si dicat̄ ꝙ non fuit citatus dn̄s in receptione testiū: qa isti testes non producunt̄ principaliter cōtra dn̄m: sed ad legitimandā personā procuratoris præsentis: vn̄ præiudicat ipsi procuratori: nā si in veritate non est procurator reo tenebit̄ ad interesse: vt. s̄. dixi. & vt reo sit melius cautum si ex aliquo dubitat̄: puta quia procurator nō esset soluendo, posset exigi cautio. arg. in. l. vulgo. ff. de admi. tuto. & in. l. quod si de speciali. ff. de mino. & prędicta bene notabis. ¶ 6 † Secūdò principaliter no. ex gl. ꝙ cū dubitatur[a] an aliquis sit procurator: admittitur cū cautiōe de ratihabitione[b]. hoc procedit etiā si dubitat̄ an habuerit speciale mandatū: vt notabiliter probat̄ in. d. l. quod si de speciali. ¶ 7 † Sed cōtentio est inter Legistas vtrū asserens se procuratorē ad recipiendā solutionē debeat admitti cū cautiōe, si dubitat̄ de mādato. Cy. & alij quidā tenuerunt, ꝙ nō, propter grauitatem præiudicij: vt no. in. d. §. qui alieno. & in. d. l. j. facit. l. vero procuratori. ff. de sol. sed Bar. tenet contrariū in. l. si fine. §. j. ff. rē rat. ha. & hoc mihi plus placet: quia etiā in requirētibus spāle mandatū admittitur quis cū cautiōe, si dubitat̄: vt. s̄. dixi. & facit. l. fi. ff. eo. rē ra. ha. ¶ 8 † Tertiò not. ex gl. ꝙ clerici numerātur inter cōiunctas personas. i. sicut coniunctus agit pro coniuncto sine mandato cū cautione: ita & clericus pro ecclesia sua. alle. c. nō liceat. xij. q. ij. Sed illud. c. nō ꝓbat. sed loquit̄ cū agitur de reuocatiōe rei malè alienatę: quo casu in fauorē ecclesiæ admittit̄ quilibet: vt in. c. si quis presbyterorū. de re. ec. nō alie. de hoc articulo dic vt plenius dixi in. c. f. s̄. tit. proxi. & in. c. nōnulli. de rescr. ¶ Vltimò scias ꝙ hæc gl. procedit in procuratore actoris. In procuratore verò rei, dic vt not. in. c. mandato. j. eo. ¶ In gl. in verbo. *legaliter*. ibi: *litera sequens exponit hoc verbum.* vult ergo gl. ꝙ mandatū procuratoriū tunc est legal̄r factum, cū in eo apponunt̄ ea q̄ hīc subijciunt̄ in text. huic dicto resistit Host. dicēs ꝙ ad substantiam procuratorij nō requirunt̄ ea quæ hīc dicunt̄: sed sufficit ꝙ apponant̄ ea quæ habent̄. j. eo. c. mādato. in prin. gl. j. Vel scd̄m eum istud mandatū de quo hīc, debebat esse legal̄r factū. i. ad instar decreti qd̄ interponit̄ secundū leges in alienatione rei eccłiæ, vt interueniat cōsensus capituli subscriptionibus roboratus: & Pa. hoc fecit hīc, ne deciperet̄ scd̄ò in hoc negotio. quasi sentiat Hos. ꝙ regulariter nō est necessaria subscriptio testiū & canonicorū in cōstitutiōe. syndici. Tu dic melius, vt dicā. j. in. c. vnico. de syndi. Et in fi. gl. hæc gl. vr̄ superflua secundū Host. per ea quæ no. in. c. edoceri. de rescri. Et dic plenè de hac materia vt ibi dixi: tene tn̄ menti glo. ꝙ presupposito ꝙ prælatus nō posit agere sine cōsensu capituli, tn̄ si vult cauere de ratihabitione debet admitti. ¶ 9 † Extra gl. q̄ritur, nūquid cōuersi ecclesiæ debeāt cōsentire in cōstitutione syndici, vel in alijs negotijs ecclesijs. Egi. tenuit hīc ꝙ nō: & pro eo facit iste tex. in eo ꝙ facit solū mentionē de presbyteris & diaconibus, ꝙ de hoc vide ꝑ Spec. in tit. de syndi. ver. qd de cōuer. & ꝑ Fed. cōsi. ccviij. vide tex. iūcta gl. in. c. ex eo. §. j. de elec. li. vj. ꝑ Inn. in. c. ij. de insti. & in hoc multū attendēda est cōsuetudo ecclesiæ. Sed de iure puto dicendū ꝙ in spūalibus puta in electione prælati nō debent vocari cōuersi laici ad eligendū cū clericis. tex. est not. in. d. c. ex eo. valet tn̄ cōsuetudo in cōtrariū. vt ibi est gl. not. sed in tpalibus idem puto. Ad hoc adduco. c. & si Christus. de iureiu. iūcta suprascriptione cū fi. c. vbi probat̄ ꝙ appellatiōe capituli nō cōprehendūtur cōuersi: & sentit Fede. s̄. non tn̄ allegat illū tex. qui optimè facit. sed in locis vbi oēs cōuersi sint laici. Exemplū in istis iesuatis, præsupposito ꝙ sint approbati, tunc oēs habent vocem in electione prælati. & in alijs negotijs. ad hoc. c. cū olim. de arbi. & sic intellige Inno. in. d. c. ij.

S E B. S A P I A.

[a] ¶ Cū dubitatur. Vide Fel. in. c. coram. col. in. versic. qn̄ faciēs dubium de mādato. de of. deleg. vbi dicit ꝙ admittitur cū cautione de ratihabitione, nisi per cautionem non esset plenè consultū aduersario. & istud etiā tenet Bart. in l. nō solùm. §. qui alieno. ver. tertius casus. ff. de procu.

Z A C H A R I A S.

[b] ¶ Cū cautione de ratihabitiōe. Ad. de quod not. in a. post. ad Istū in. c. coram. num. vj. in versi. cum cautione. vbi restringo hoc dictū istius. j. de resti. in integ.

S V M M A R I V M.

1 *Infirmitas tam sua quàm suorum, an sit legitima causa non comparendi in iudicio?*
2 *Condemnatio expensarum fienda contra contumacem, non requirit nouam citationem.*
3 *Absens tenetur in leuibus causis constituere procuratorem.*
4 *Citatus impeditus tenetur mittere ad iudicem ad faciendam fidem de impedimento.*
Sententia lata contra citatum impeditum est nulla, si iudici constabat de impedimento: aliàs secus. 10.
5 *Infirmitas quomodo probetur?*
6 *Appellatio & querela idē sunt largo mō: sed stricto mō secus.*
7 *Absens citatus an teneatur mittere procuratorē: siue sit actor, siue reus?*
8 *Contumax condemnatur in expensis non expedita secunda & tertia cautione.*
9 *Causa grauis quando dicatur: & quo respectu?*
10 *Citatio an requiratur in sententia interlocutoria reuocanda?*

C A P. II.

Querelam. Reuocatur sententia, qua condemnatus fuit in expensis ex iusta causā absens legitimè excusatus, quia in ardua causa procuratorem cōstituere noluit. ita cōmuniter summatur. Vel pōt summari ad intellectū melius sic. Non valet senentia etiam expensarum

ſarum condemnatoria lata contra abſentẽ ex probabili cauſa legitimè per nũtium excuſatum. Prima pars decisè ponit partis querelã. Secunda dat iudicẽ ibi: *mandamus.*

¶ Caſus literalis. Inter Ep̃m Salerimẽ. & A. clericũ ſup q̃dã eccleſia quæſtio vertebatur: cã cõmiſſa fuit Ep̃o Vigorẽ. Ep̃s citauit illũ clericũ: ipſe infirmitate impeditus ad terminũ venire non potuit: quod probare voluit corã ipſo Ep̃o per quẽdã p̃sbyterũ & diaconũ quos ad hoc deſtinauerat. Ep̃s hoc non obſtante cõdẽnauit eum in reſtõne expenſarum, quas nũtius ipſe fecerat ad terminũ illi⁹: ſuper hoc conqueſtus fuit clericus ille domino papæ. vnde mandat quibuſdã quatenus ſi conſtiterit ꝙ Vigoren. Ep̃s præfatũ Alanũ non condemnauerit in reſtõne expenſarũ pro alia rõnabili cã, niſi pro eo ꝙ termino cõſtituto infirmitate detentus ad eius præſentiã nõ acceſsit. & ipſe ad probandã infirmitatẽ ſuã nuntios ſuos miſerit: eundẽ ab eadem ſententia abſoluant: quia nemo poteſt compelli, niſi velit in grauibus cauſis conſtituere procuratorem Ber.

¶ † No. j. ꝙ infirmitas eſt iuſta cã non cõparendi ad citationẽ iudicis: & intelligo de infirmitate impediente acceſſum, [a] vnde dicit tex. iuris ciuilis ꝙ leuis febricula & vetus quartana non excuſat: vt in. l. quæſitũ. ff. de re iudi. vide tex. iuncta gl. in. c. placuit. & c. peruenit. xviij. diſt. an aũt infirmitas ſuorũ excuſet: vide tex. cũ gl. in. c. cõis. xxiij. diſt. ¶ † No. ij. ꝙ in cõdemnatione expenſarum fiẽda contra contumacem non requiritur noua citatio: [b] ſed ilico põt iudex cõtumacẽ in expẽſis condẽnare. ¶ Quid autẽ in mulcta imponẽda, & in miſsione in poſitionẽ ex primo & ſecundo decreto: dic vt plenè dico in ca. j. de iu. ¶ † No. iij. ar. à contrario ſenſu ꝙ in leuibus cauſis teneť abſens ex probabili & neceſſaria cã conſtituere procuratorem, & neſcio alibi iſtũ tex. ¶ † Itẽ no. cautelã optimã ex parte citati impediti: vt mittat excuſatorem ad iudicẽ. & ſic faciat eum certum de impedimento ſuo. Quid autem operatur excuſatio hęc? Innocentius & doctores reliqui multum hîc inſtant. Sed tu breuiter & clarè conclude quòd operatur magnum effectum: nam ſi iudex fuit certificatus de impedimento, non tenet ſnĩa lata cõtra abſentem ex probabili & neceſſaria cã impeditũ. text. eſt apertus in. d. l. quæſitũ. & ibi hoc ſequitur Bar. Ad idẽ allego tex. in. c. ſi duobus. j. de ap. vbi patet quòd nõ valet ſnĩa ſi iudex eſt certificatus de legitima exceptione abſentis. Ad idẽ. l. non videť latitare. ff. de iudic. vnde intelligo iſtum text. ſi fuit abſolutus à ſnĩa de facto. nam de iure non erat opus abſolutione, cũ eſſet nulla. Pro hoc facit: qa hic nõ fuit appellatũ ab iſta ſnĩa vt dicitur in gloſ. j. in fi. nec fuit petita reſtitutio cõtra ſnĩam Si aũt ex parte impediti nõ mittiť excuſator, tũc ſnĩa tenet mero iure: quia iudex probabiliter ignorabat, ſed põt peti reſtõ ex iuſta cã cõtra ſnĩam. ar. in. c. ex literis. de in integ. reſti. & ff. ex q. ca. ma. ꝑ totũ. An aũt iudex teneať credere excuſatori? dic quòd nõ in cap. cũ Bertoldus. de re iud. no. Bar. in. l. q̃ſitũ. ſed excuſator debet offerre ꝓbationẽ. & ſi iudex non vult admittere: ſnĩa ſua non tenet. ſed ſi excuſator non offert ꝓbationẽ, tenet ſnĩa iudicis rõne prædicta. ¶ † Qualiter aũt probeť infirmitas? Dic ꝙ poterit probari faciliter mittendo medicum. Itẽ poſtquàm quis conualuit poterit ꝓbari faciliter ex aſpectu: vt qa habet faciẽ extenuatã. ar. i. l. minor. xxv. an. ex aſpectu. ff. de mino. no i. d. l. q̃ſitũ. & hoc no. ¶ † In gl. j. No. hãc gl. q̃ apertè innuit ꝙ verbum querelam, refertur ad eum qui cõqueritur citra appellationem. Glo. tamen in. l. iij. C. quomodo & quando iu. dicit quòd citra appellationem, ſiue per appellationẽ, ſeu petendo reſtitutionem quis dicitur querelare. Sed dic illam glo procedere largo modo intelligendo verbũ querelam: ſed ſtricto modo procedit glo. iſta quam nota propter ſtatuta prouidentia contra querelantem certis cauſis, vt non extendantur ad legitimè appellantem cùm ſint ſtricti iuris. ¶ † In gloſ. in verſic. *infirmitate detentus*. hæc gl vſq; ad finẽ laborat in diſputando vtrũ abſens citatus teneatur mittere ꝓcuratorem, [c] ſi per ſe cõparere non poteſt. Sed diſtinguo latius capiendo dicta Cald. hîc & Bar. in. l. j. ff. de diuer. & tẽp. præſcri. vbi ponit hãc materiã, ꝙ aut nõ põt quis comparere per ſe: quia inhabilis ad cõparendũ: puta quia excõicatus ſecundũ vnã opi. & tunc tenetur mittere procuratorem. vt in capi. intelleximus. de iudi. ſecundum vnum intellectum. Aut non poteſt per ſe comparere priuilegio perſonæ, & tunc ſi impedimentum eſt perpetuum, tenetur mittere procuratorem. vt ſi eſt Ep̃s, qui non debet in iudicio ſeculari cõparere per ſe. v. q. iij. c. ſi. vel alius iudex perpetu⁹. Si autẽ eſt iudex temporalis, nõ tenetur mittere procuratorem ſed debet expectari donec fuerit functus officio: vt in. l. pars literarũ. ff. de iud. dixi plenè in. c. legebatur. de ma. & obe. Aut nõ impeditur cõparere priuilegio perſonæ vel alia inhabilitate. & tunc aut loq̃mur in actore, vel in reo. primo caſu actor regulariter non cõpellitur agere nec ꝑ ſe, nec per aliũ. C. vt nemo inuit. agere cõpellatur. per totũ. indirectè tamẽ compelliť ne. ſ. præſcriptio currat cõtra eum. quo caſu ad interponendum præſcriptionem ſi non põt venire per ſe, debet mittere procuratorẽ: vt in. l. Papinian⁹. ff. de mino. & ita voluit gl. hic, & ſic ſimpliciter loquiť gl. & Bar. in. l. j. ꝑ alle. ſed Inn. hic videť dare duos alios intellectus ad illũ tex. dicit em̃ ꝙ illa. l. Papinian⁹. loquiť in cauſis inferioribus, ſecus in grauibus, [d] vbi non teneť cõſtituere procuratorẽ. vel loquiť q̃n culpa ſua erat impeditus, vel propter ſuum delictum erat in exilio. Et ex his ſolutionibus videť velle Inn. ꝙ ſi aliq̃s eſt abſens, & impeditus ſine culpa ſua, non teneť mittere procuratorẽ etiã ad interrũpendã præſcriptionẽ, ex quo cã eſt grauis. ſecus aũt ſi eſt leuis. & hoc dictũ placet hic do. Ant. & eſt valde æquũ. licet cõiter teneatur quod prius dixi. Secũdo caſu ſi loquimur de reo, aut eſt impeditus culpa ſua: puta quia relegatus, [e] & tenetur mittere ꝓcuratorẽ, ne culpa ſibi cedat in præmiũ: vt. d. l. Papinianus. & d. c. intelleximus. aut eſt impedit⁹ ſine culpa. & tũc aut impedimentũ eſt volũtariũ: & nõ neceſſariũ: & teneť cõparere per ſe, aut ꝑ procuratorẽ. facit. c. inter quatuor. de ma. & obe. & c. ſi. eo. ti. & c. bonæ. de ele. aut eſt impedimentum neceſſariũ, & ſi eſt perpetuũ, tenetur mittere procuratorem, ne ius alterius partis pereat. quia non debet vni ſubueniri cum tanto alterius præiudicio. xiij. q. iiij. c. eſt iniuſta. Aut impedimentum eſt temporale: & tunc aut eſt cauſa electionis ſeu vacationis eccleſiæ, & debet impeditus mittere procuratorẽ, ne eccleſia diu vacet: & iſte eſt proprius caſus. c. cũ dilecti. de do. & cõtu. ſecundũ Inno. & hoc probať clarius in. c. cupientes. § inſuper. de electio. li. vj. aut eſt alia cauſa, & tunc ſi cauſa eſt grauis, non tenetur quis mittere procuratorẽ. vt hîc. aut eſt cauſa leuis, & debet procuratorẽ mittere. vt eſt tex. hîc à cõtrario ſenſu. & facit. c. ſi ęgrotãs. v. q. iiij. & ꝑdicta bene notabis. ¶ In gl. in verbo: *pro nulla alia rationabili cauſa*. in fin. ¶ † Not. bene iſtã gl. quæ quotidie ſolet allegari. Ex qua habes ꝙ citat⁹ nõ cõparẽs etiã in primo termino, debet condẽnari in expenſis factis per aduerſariũ, nec debet expectari vt ſit cõtumax in ſecũda & tertia citatione. & idẽ no. iiij. q. v. c. quiſq̃s. & vide ad materiã gl. in. c. honorat⁹. lxxiiij. diſt. per Bar. in auť. qui ſemel. C. quomodo & quãdo iu. & per Cy. in. l. ſancimus. C. de iudi. per gl. in. c. j. de do. & contu. li. vj. & optimè facit tex. in. c. ij. de teſt. cog. per quem tex. dicunt quidam hoc procedere, etiã ſi tres termini in vna citatione ponantur: vt puta, quia dicitur in citatione: citamus te vt compareas intra decem dies, quorum dierum tres damus pro primo termino: tres ꝓ ſecundo. & reliquos pro tertio & peremptorio. Si enim iſte non compareat in p̃rio, debet condẽnari aduerſario

SEB. SAPIA.

[a] ¶ Acceſſum. Vide tex. cũ ibi not. in. c. tenor. de re iud. & adde ꝙ nõ ſolũ à cõparendo excuſat infirmitas propria, ſed etiam infirmitas ſuorũ: vt notat gl. in. c. cõis. xxiij. diſtin. tenet Iſa. in l. ij. §. ſi quis in iudicio. ff. ſi q̃s cau.

ZACHARIAS.

[b] ¶ Noua citatio. Adde Lanfrã. de oria. in. c. q̃m contra falſam in. §. ſtatuimus. ver. exceptiones. numero v. & ibi. in apoſt. Celſi ad ipſum in ver. citari aduerſarius. j. de. ꝓbatio.

[c] ¶ Mittere procuratore. Adde Calde. conſi. vlti. eod. titu. quod voluit Old. conſi. ccxcviij. & do. de Ro. deciſ. cccxiiij. in nouis. hoc eo. tit.

SEB. SAPIA.

[c] ¶ Procuratorẽ. Vide glo. & Archid. latè in ca. ſi ęgrotans. v. q. iij. no. per doc. in. c. cũ dilecti. de dolo & cõtu. & Cy. in. l. j. C. de reſti. milit. Bar. Ange. & alios in. l. ij. §. ſi quis in iudicio. ff. ſi quis cautio. Bal. in tit. de pace cõſtã. in verſic. ſnĩæ. Spe. in ti. de ꝓcurat. §. j. Alex. in. l. recuſare. §. fi. colũ. ij. ff. ad treb. Aret. in. cõſil. cvj. inci. p̃ſupponiť in facto. colũ. xiij. ad fin. & vide Fel. in c. accedẽs. ij. colũ. iij. vt lit. non cõteſtata.

[d] ¶ In grauibus. Adde qď voluit Areti. conſi. cxxxiij.

[e] ¶ Relegatus. Adde de carcerato, Are. cõſ. cxxxiij.

in expensis factis occasione primi termini: & hoc dictũ placet Abb. & Spec. in tit. de cita. §. viso. versi. quid, si tres. Quidã tamen (vt hîc refert Io. and. in hoc vltimo tenent cõtrariũ, dicentes ꝙ cũ ista citatio sit quasi alternatiua, satis est cõparere in aliquo [a] istorũ terminorũ. argu. in regula in alternatiuis. de re. iur. lib vj. Io. and. dicit ꝙ hæc opi. põt procedere in expensis citationis: quia cũ vnica sit citatio, licet contineat tres terminos, satis est ꝙ compareat in aliquo terminorum: quia per hoc apparet ꝙ citatio nõ fuit frustra facta: nã semper vnica citatio debet esse gratuita, & reseruatur condẽnatio in fine causæ. Idẽ est secũdũ eũ qñ aliquid pręcipitur intra terminos sub certa pœna, vt satis sit cõparere in aliquo termino ad euitationẽ pœnæ: quia pœna cõcernit omnes tres terminos. sed in p̃ceptis factis de cõparendo habet locũ contraria opi. vt si nõ cõparuit in primo termino, debet condẽnari in expensis quas fecit aduersarius in cõparendo: & si nõ cõparuit in secũdo, sed in tertio, cõdẽnabitur in expẽsis factis intra primũ & secundũ. nã propter istius cõtumaciã aduersarius frustra fecit expẽsas: & no. hæc dicta: quia sunt quotidiana & maximè quod dixi de pœna. nã executores ad beneficia solẽt pręcipere sub pœna ad certos terminos vnde dicendũ ꝙ pœna nõ cõmittit̃ nisi post lapsum oĩm terminorũ. ¶ In gl. pe. No. bene hanc gloss. ꝙ cã super ecclesia dicitur grauis ita vt non teneatur impeditus mittere procuratorem: quod intellige: nisi ecclesia vacet. nam tunc ꝑpter periculũ vacationis debet mittere procuratorem: vt. s̃. dixi. ¶ 9 † Secundò nota ex gl. qualiter capiatur cã grauis [b] in materia nostra. dicit̃ eñ cã grauis ꝑpter arduitatẽ causæ, & ipsius magnitudinẽ, seu præiudicium. & hoc idẽ tenet hîc Host. ponens multa alia exẽpla. vt puta quia est causa matrimonialis. vt in capitulo primo. de cõsan. & affi. vel agitur de omnibus bonis vel de maiori parte bonorum: vt in. c. j. de do. & contu. libr. vj. vel est cã q̃ infamat, quæ est multũ abominanda: vt in. l. infamia. C. de decu. li. x. vel alia similis. Inn. verò intellexit cãm grauẽ. i. intricatã & inuolutã, q̃ de facili non põt explicari p̃ ꝑcuratorẽ: & etiã iste intellectus est bonus in se. & tenet gl. in. c. j. v. q. iij. in vtroq; ergo modo cã põt dici grauis. ¶ 10 † In gl. fi. in fi. gl. soluit cõtrariũ tribus modis. & quælibet solutio põt verificari ĩ casu suo & reducẽda sunt ad id quod dixi. s̃. post notabilia. nã si iudex erat certificat⁹ de impedimento, tũc tene secundã solutionẽ, ꝙ sñia hîc fuit nulla: & sic nõ potuit trãsire in rẽ iudicatã. l. j. &. ij. C. qñ ap. nõ est ne. & in. c. j. j̃. de re iu. Sed si iudex ignorabat impedimentũ tũc quia tenet sñia, debet audiri per rest. in integ. si non fuit appellatũ: quia etiã maior restituitur in integrum ex iusta cã: vt. s̃. dixi. & sic ꝑcedit prima solutio.

11 ¶ Item certum est iudicẽ ex officio suo posse reuocare interlocutoriam iniustè latã. vt in. c. cũ cessante. de appel. & an in reuocatiõe interlocutorię debeat iudex citare partẽ aduersam pro qua fuit lata. dixi plenè in. c. cum cessante. præal. Sed an in sñia intelocutoria sit pars citanda. Inn. videtur hîc tenere ꝙ non: dicit eñ ꝙ non est seruandus ordo iuris in sñia interlocutoria: & solet allegari hoc dictũ Inn. Sed in contrariũ facit. quia in præiudiciũ abñtis nihil est innouandũ. vt in. c. j. de cã pos. & proprie. in. c. inter quatuor. de ma. & obe. &. iij. q. ix. c. caueat. &. c. oĩa. Et ideò distingue melius post Bar. in. l. nec quicquã. §. vbi decretũ. ff. de offi. procõ. ꝙ aut interlocutoria [c] lædit ius absentis, & debet citari pars: aliàs non tenet. aut lædit ius absentis: vt puta quia iudex vult prolongare terminum, & nõ est necesse ꝙ pars citetur. vt in. l. diem proferre. ff. de arbi. & hoc casu intellige dictum Inn. hîc. ¶ Vltimò extra gl. scias ꝙ Inno. intricatè hîc tangit quatuor genera absentiarum: & an & qñ cõpetat absenti restitutio. Sed tu dic clarius vt no. Bar. post gl. in. l. fi. ff. de in integ. rest. Abb.

a ¶ In aliquo A dde no. per do. de Ro. decisi. suis. de do. & contu. vbi ponunt de citato, quiquies.

SEB. SAPIA.

b ¶ Causa grauis. Quæ sit cã grauis & ardua, declar. Bald. in. c. edoceri. de rescri. & in. c. ex rõne. in. ñ. col. de appel. vbi dicit ꝙ inter cãs arduas est oĩs cã famosa. quod etiã vult ab bas hîc, de quo etiã per Imo. in. l. quæ situ. ff. de re iudic. & per do. Ant. in c. ad hæc. in. ñ. col. de offi. archi.

SEB. SAPIA.

c ¶ Interlocutoria. vide latè per Moder. post Bart. & alios in. l. quod iussit. ff. de re iu.

d ¶ Possessorium. adde Pe. de anch. coi si. cxxxij.

SVMMARIVM.

1 *Procurator potest viua voce reuocari: licet fuerit per scripturã constitutus.*

Iuramentum decisorium & suppletium defertur illi qui pro se habet vnum testem. 6.

3 *Iuramentum suppletium datur etiam in causis non leuibus.*

4 *Possessorium reintegrandæ quãdo detur spoliato, vigore sententiæ nullæ?*

5 *Reuocatio procuratoris an debeat peruenire ad notitiam iudicis & aduersarij?*

7 *Iuramentũ suppletium datur, etiam quòd fœmina sit adducta in testem.*

8 *Agenti possessorio recuperandæ obstat exceptio excõmunicationis pacti de non petendo restitutionem: & notorietas defectus proprietatis: & quòd non poterat talem rem possidere: quia obstabat ius commune. 10. 11.*

9 *Titulum suæ possessionis nemo cõpellitur ostendere: nisi habeat ius commune contra se.*

10 *Possessorium recuperandæ an detur illi, qui possidebat rem contra ius commune? 11.*

CAP. III.

EX insinuatione. Sentẽtia lata cũ procuratore reuocato, & de hoc certificato, non pręiudicat domino. h. d. secundũ cõem intellectum. Et prima pars ponit partis narrationem. super qua secunda dat iudices ibi: *Cæterum.* Casus literalis. Inter Archidia. Sagiñ. & magistrũ. G. super præbenda Lexonẽ. ecclesiæ q̃stio vertebatur. Archid. pro cã illa quẽdã constituit ꝑcuratorẽ contra illũ magistrũ. G. ad sedẽ apostolicã accedentẽ: sed cũ posteà idẽ Archi. de fide illius ꝑcuratoris dubitaret p̃sentib⁹ duob⁹ clericis eidẽ ꝑcuratori expresse ꝓhibuit sciente aduersario suo, ne iudiciũ ipsius causæ susciperet, nec literis suis vteretur in iure, nec de ipsa se vlterius intromitteret: ipse nihilominus in causa procedẽs cõtrariã sententiã reportauit: & ille. G. in possessionẽ illius præbendæ fuit inductus. Archi. hoc intelligẽs oĩbus contradixit, & significauit prædicta dño Pa. Mandat Pa. quibusdã, quatenus si per iuramentũ illius Archid. & clerici superstitis cũ alter mortu⁹ sit de p̃missis cõstet, non obstãte sentẽtia cõtra Archi. lata, possessionẽ prædictæ præbẽdæ cũ fructibus inde perceptis restitui faciat eidẽ Archi. si aliud canonicũ nõ obsistat facta restitutione, si Archi. suã canonicã institutionem probauerit, ipsam ratam habeant & firmã. Ber. ¶ 1 † No. j. iuncta gl. j. ꝙ licet procurator fuerit constitutus per literas seu instrumẽtũ, nihilominus põt per dominũ viua voce reuocari. & sic nota, ꝙ non requiritur scriptura in reuocando procuratorem, etiam si procurator fuisset constitutus per scripturam. & ad hoc quotidie solet allegari iste tex. & facit ad multa. ¶ 2 † Secundò nota, & tene menti, quia alibi & non ita bene probatur, quòd habenti vnum testem pro se potest deferri iuramentum decisorium in supplementum probatiõis. & sic vnicus testis facit semiplenã probationem. & hoc tenuit glo. in. c. fi. de iureiurand. & in. l. in bonæ fidei. C. eo. & in. l. admonẽdi. ff. eo. sed tex. est hic apert⁹. Et colligunt quidã singulariter ex isto tex. ꝙ iuramẽtum est deferendũ ei, qui habet semiplenam probatiõem pro se, & nõ aduersario. sed iudicio meo iste tex. hoc nõ probat. nã altera pars non erat informata de ista reuocatione, cũ fuerit facta solũ in pręsentia duorum clericorũ & sic non poterat aduersario deferri iuramentum veritatis. Sed dubiũ est quãdo vtraq; pars est æquè de facto informata cui sit deferendũ hoc iuramẽtũ: actori. s. an reo. de quo plenè dixi in. d. c. fi. & dic vt ibi. ¶ 3 † Tertiò no. ꝙ etiam in cã nõ leui potest deferri iuramentum parti in supplementum probationis. nam hæc causa non erat leuis, cùm veniret retractanda sententia: & facit iste tex. ad intellectum eorũ q̃ no. in. d. c. fi. ¶ 4 † Item no. secundũ vnũ intellectũ, ꝙ spoliat⁹ vigore sñię nullę põt intẽtare possess. [d] petẽdo restitu,

& coll igit

& colligitur ex hoc notabile, intelligendo istum text. ꝙ Archidiaconus possidebat præbendã qua postmodũ in executione sñiæ fuit spoliatus. sed prætendens iste sñiam nullã petijt restitutionẽ. Ego in hoc articulo ita distinguerem. ꝙ aut iudex sciebat sñiam esse nullã vel errauit in iure, & tunc procedat notabile. s. collectũ: quia autoritas iudicis hoc casu non excusat: vnde pôt peti contra eũ restitutio sicut cõtra priuatũ: vt leg. & no. in. c. conquerente. de restit. spo. & in. c. cũ cãm. de offi. de lega. aut iudex putabat verisimiliter sñiam aliquã: puta quia ignorabat procuratorẽ reuocatũ: & tunc nõ pôt agi interdicto vnde vi: seu possessorio: quia iudex nõ dicit vim inferre: vt est tex. iuncta gl. no. in fi. vij. q. j. c. pñtiũ. Sed tũc pôt agi per viã nullitatis, & peti restõ officio iudicis. vt sentit hic Inn. Secundus intellectus est, ꝙ iste Archidiaconus erat actor petendo à principio restitutionem huius præbendæ, qua fuerat spoliatus: sed procurator licet reuocatus immiscuit se causæ, & contrariam sñiam reportauit, quia fuit reus absolutus. Sed Archidiaconus ꝑtendens sñiam nullã de nouo instabat vt fieret sibi restitutio, & secundũ hunc intellectum non colligitur primũ notabile. ¶ In glo. j. ibi: *literas reuocauit*. hæc gl. respicit antiqua decretalem in qua dicebatur ꝙ iste constituebat illũ procuratorẽ per literas suas. quod fieri pôt: vt in cle. j. eo. tit. & has literas reuocabit inhibendo sibi ne assumeret causæ cognitionẽ. ¶ † Et in fi. gl. vult ergo gl intelligere tex. ꝙ reuocatio procuratoris peruenit hic ad notitiã aduersarij. [a] & hoc dicit, vt euitet contrariũ. c. mandato. j. eo. vbi datur regula ꝙ non valet [b] reuocatio procuratoris dati ad iudicia, nisi reuocatio peruenerit ad iudicẽ, vel ad aduersariũ. Inn. verò ponit limitationẽ ad illã regulã: dicens ꝙ aut procurator fuit ingressus iudicũ & tũc notitia reuocationis debet peruenire ad iudicẽ, vel ad aduersariũ. aut res est integra, & tunc satis est ꝙ ipse procurator certificetur. Sed gl. in. c. ij. j. eo. lib. vj. aliter dicit. Aut eñ aduersari⁹ erat certificatus de mandato, vel certificari poterat: & tunc sibi vel iudici est intimanda reuocatio: aliàs aũt secus: & est dictũ satis probabile. Bar. in. vnica. C. de satisda. latius attingit hunc articulũ. dicẽs ꝙ aut fuit qs constitutus procurator ad litigandũ cũ certa persona & tũc si reuocatur, debet hoc intimari aduersario. ar. in. l. si fideiussor. §. j. ff. mandati. quod satis placet ne illudatur aduersario per ignorantiã reuocationis. & idem puto in contractibus: vt si constitui procuratorem ad aliquid agendum cum Titio, si eum reuocauero hoc debeo denũtiare ipsi Titio: vt plenè dixi in. c. ex parte decani. de rescrip. Aut procurator fuit cõstitutus generaliter & aut apud acta: & non tenet reuocatio in præiudiciũ ibidẽ litigantiũ: vt est bonus tex. ibi: aut fuit cõstitut⁹ extra acta iudicij, & tũc si ꝓcurator intrauit iudiciũ cũ certa ꝑsona, debet illa ꝑsona certificari de reuocatione: vt in. d. c. mandato. aut nondum intrauit iudicium, & satis est quòd certificetur ipse procurator: quia cùm mandatum sit generale, non est cui fiat denuntiatio. & hoc casu potest saluari opi. Inno. Hoc verũ, nisi fuisset constitutus procurator respectu certi loci: vt puta quia fuisset præpositus alicui mercantiæ seu stationi, nã tunc debet ibi publicè proponi quòd nemo cõtrahat [c] cũ illo: quia fuit reuocatus per dominũ: vt in. l. sed & si pupill⁹. in. §. ꝓscribere. ff. de insti. act. & adde quod dixi in. d. c. ex parte decani. & hoc notabis ad intellectũ illius ca. mãdato. ¶ † In glo. in ver. clerici. Nota bene hãc gl. cõcludit eñ ꝙ de iure habenti vnum testem pro se pôt deferri iuramentũ in supplementum probationis, [d] si cã non est grauis, & persona est legalis. & idẽ tenuerũt gl in locis præalle. iure tñ hoc apertè non probatur ita bene sicut hîc: vnde aliqui vt Hostiẽ. voluerunt dicere ꝙ hæc decretalis continet specialem prouisionẽ papæ qui voluit in vno releuare Archidiaconũ & in alio grauare: nam eum releuauit in probatione reuocationis, & eum onerauit in iustificatione institutionis. hoc tamen dictũ nõ probatur ex tex. quia papa vtitur verbis iuris & non specialibus. & ideò tene quod prædictũ est. Et tenebis ad hoc menti istã decretalẽ. nõ ob. l. j. & l. marit⁹. ff. de q vbi ad dictũ vni⁹ nõ ꝓcedit: nã ibi nõ est ex co ꝙ dictũ vni⁹ nõ faciat ꝑsumptionẽ sed reprobat ibi. q. seu tortura qa ser ua nõ debebat torqueri cõtra dñm. ¶ † Et ꝙ dictũ vnius testis etiã mulieris facit præsumptionem non modicã: adduco tex. apertum in. c. super eo. in §. j. j. de testi. pôt ergo deferri iuramentum. quia ꝑsumptiõe faciẽte ꝓ aliquo deferri pôt iuramẽtũ: vt i. d. c. fi. ¶ † In gl. in verb. *aliud canonicum*. Nota singulariter hanc gl. ex qua habes quatuor exceptiones, quæ habent obstare petenti restitutionem spoliationis. Prima est exceptio excommunicatiõis, [e] & sic spoliatio nõ est intantũ priuilegiata quominus restitutio excludatur ꝑ exceptionẽ excõicationis, donec s. fuerit absolutus: & idẽ no. gl. in. c. in nomine domini. xxiij. dist. & in. c. dilect⁹. el. j. de rescr. no. Inn. in. c. cũ nostris. de cõces. præbẽ. An autem excõicatio obstet petẽti restitutionẽ vxoris. vide gl. in. c. quoniã multos. xj. q. iij. quæ tenet ꝙ nõ. & vide quod lati⁹ dixi in. c. quoniã. §. in alijs. vt lite nõ cõte. prædicta vera, qñ excommunicat⁹ venit vt actor, secus si venit vt reus, puta quia passus misiionẽ ex primo decreto propter cõtumaciã petit nũc sibi restitui possessionẽ, offerendo cautionẽ de stando iuri. iste enim debet audiri: vt in. d. § in alijs. & no. Spe. in ti. de cõtu. § fi. ver. sed pone. Secũda exceptio est pactum de nõ agẽdo: & no. ꝙ valet pactũ de non petẽdo restitutionẽ. [f] de quo ꝑ Inn. i. c. sup hoc. de renũ. facit. l. si vn⁹. §. pact⁹. ff. de pac. & tenẽt do. de Ro. decis. xciij. aliàs. ccxciij. Tertia exceptio est rei iudi. intelli ge sup ꝓprietate illi⁹ rei. nã si post spoliationẽ fuit sententia lata ꝓ me sup ꝓprietate obstabit tibi exceptio sup possessorio: qa notoriè cõstat cõtra te de defectu ꝓprietatis: vt no. in. c. fi. de ordi. co. Quarta & vlti. exceptio est clara. & dic vt i gl. ¶ † In gl. i ver. instõnẽ canonicã ꝓbare poterit. ibi: *de iure communi illã præbendam &c.* No. gl. limitat enim illam regulam ꝙ nemo [g] compellitur ꝓbare titulũ possessionis suæ [h] vt procedat, nisi ius commmune sit cõtra posidentem. & pro hac solutiõe optimè facit. c. ordinarij. de officio or. lib. vbi dicit ꝙ superior pôt cõpellere posidẽtẽ duo bñficia curata vt ostendat titulũ: secus si tñ posideret vnũ bñficiũ. dicit tñ hic Inno. ꝙ is ad quem spectat collatio illius beneficij pôt cõpellere possessorẽ vt ostendat titulũ. arg. ij. q. j. c. legũ. nisi superior sit visus in illũ cõsentire. tunc eñ non pôt eũ cõpellere ad docendũ de tit. arg. in. c. ex ore. de his quæ fi. à ma. par. capi. pôt tñ ipse superior hoc casu assumere in se onus probandi defectum tituli. de præbẽ. c. dilecto. secundum Inn. & idem no. Io. an super regu. j. de reg. iur. lib. vj. & vide per Hosti. in. c. licet heli. de simo. Ad petitionem tñ aduersarij nunquã quis cõpellitur ostendere ti. sui beneficij. vnde notan. dicit cõpo. in. c. capitulum. s. de rescri. ꝙ si quis impetrat beneficiũ ab alio possessum tanquam vacãs, debet ipse probare quòd vacet: nec compellitur possessor ostẽdere tit. quia præsumit iustè posidere. l. fi. C. de rei ven. quæ verba no. Et est hoc cõtra practicã quorũdã executorũ, qui ruditer & iniustè citant possessorem beneficij vt veniat ad docendum quare non debeat ꝓuideri ĩpetranti de beneficio per eũ possesso. debet ergo possessor hoc casu cõparere, & dicere quòd iustè posidet, & si aduersarius dicit oppositum, hoc habet probare. Et ex prædictis & ex text. collige vnum dictum multum singulare, quòd petẽs restitutionẽ beneficij nõ

---

a ¶ Notitiam aduersarij. Adde Io. de ana. consi. xxv.

b SEB. SAPIA. ¶ Non valet. de hac materia vide quæ plenissimè cõgerit. d. Felin. in. c. ex parte decani. col. xv. ver. quinta regula. s. de rescri.

c ¶ Nemo contrahat. Adde eundem consi. lvj.

d ¶ Supplementum probationis. Adde Ancha. consi. ccxlvij.

¶ An & qñ deferatur iuramentũ in supplementũ probationis, siue in defectũ aliarũ probationũ: vide quæ plenè habẽtur in. l. admonendi. ff. de iureiurã. vbi inter reliqua Bar. dicit ꝙ vbi testes sunt singulares, nunꝗ deferẽ iuramentũ in supplemẽtũ ꝓbationis. vbi etiã dicit ꝙ melius est habere vnũ bonũ testem oĩ exceptione maiorem: quia tũc defertur: quã plures testes singulares: quia tũc non defertur. Et de huiusmodi iuramẽto habetur etiã in. l. in bonæ fidei. C. de rebus cre. & plenè ꝑ Canonistas. & ibi dixi ponẽdo regulam cũ multis limitationib⁹ in ca. fina. de iureiu. & hoc iuramentum quod defertur in supplementũ habet vim probationis: vt dixit Pau. de cast. vbi plenè examinat in cons. xciij. in fi. & dixerũt Rom. & alex. in. l. v. in. §. dato. ff. de iureiurã. ꝙ hoc iuramentũ dicitur probatio in casibus in quibus defertur. & tenemẽti dictũ Bar. in d. l. admonendi. quæ ẽt sequit. d. Ant. in. d. c. fin. ꝙ si hoc iuramentũ nõ deferat in casibus in quibus debet deferri, pôt appellari. & est iusta cã grauaminis.

e ¶ Exceptio excõicationis. Adde Fede cõsi. cxvj.

f ¶ Petẽdo restõnẽ Adde do. de Ro. deci. suis de renũ.

SEB. SAPIA. g ¶ Quòd nemo. vide q no. in. l. ij. & l. siue posidetis. C. de ꝓba. & ꝑ Mo. in. l. qui accusare. C. de edẽdo.

h ¶ Possessiõis suç. adde anch. cõ. lix.

habet docere aliquid de titulo, neq; iustifica re suam possessionē ex aliquo tit.[a] Nam vt vides hîc in tex. papa mandauit istū Archidiaconū restitui eo solo docto ꝙ procuratorem ante sn̄iam reuocauit: & est contra opi. cōem. de qua per gl. in cle. vnica. de cau. pos. & proprie. & per do. in. c. in literis. de resti. spol. do. Anto. qui tenuit cōem opi. respondet ad istū text. ꝙ non poterat probare possessionē in beneficialibus, nisi ostenderet ꝙ superiore patiente possederit, & sic iustificat possessionē. qđ ego non credo: & est hoc destruere istū tex. Sic ideò tene quod prædixi. & dico latius in. d. c. in literis. & tene semper menti istum tex. ad hoc quia alibi iudicio meo nō ita bene probaẛ. qnimò plus probat iste tex. quòd etiā si possidet plura beneficia pōt petere restitutionem alterius antè, quā doceat de titulo, vel iustificet possessionē

10 ¶ † Sed contra hoc & contra text. oppo. de. c. ad decimas. de resti. spo. lib. vj. vbi dicitur ꝙ si petenti restitutionē obstet ius cōe, nō auditur nisi iustificet possessionem. Sol. gl. ibi & in. c. j. de ꝑscri. lib. vj. dicit hoc procedere qn̄ ius cōe est contra petentem restitutionem, & fundat intentionem aduersarij. hic autem non fundabat intētionē aduersarij. sed illas gl. nō sequitur do. Ant. in. d. c. in literis. & dicit ꝙ eas reuocat Io. an. iu addi. Spe. super rubri. de restitu. spo. & concludit ꝙ in beneficialibus non debet quis audiri cōtra ius cōe, licet non fundet intētionē aduersarij per. c. constitutus. de fil. presbyte. & quod ibi no. Inno. & hoc tenendo ad istū text. ipse rn̄det ꝙ non dū emanauerat. c. de multa. de ꝑbē. vnde habēti duo beneficia dabatur optio retinendi quod ex illis vellet: vt in. c. præterea. & c. referente. de præben. vnde vt haberet iste hāc optionē fit restitutio, & sic nihil agebaẛ cōtra ius cōe. vel secundū eum. c. de multa. priuat possessorē primo beneficio. & sic non apparebat quod esset primū. Hæc solutio nō est bona quia. c. de multa. loquitur in pluribus curatis & dignitatibus. istud verò loquitur in Archidiaconatu & præbenda. & sic sumus extra dispositionē. c. de multa. vt plenè dixi in. c. fin. de cle. non re. vnde potest dici ꝙ etiam hodie daretur optio in casu hui⁹. c. sicut & olim. & sic ius cōe nō resistebat petenti restōnem.

11 ¶ † Sed si velles tenere gl. potes notare ꝙ qn̄ ius cōe resistit petēti restitutionē & nō fundat intētionē aduersarij debet ante oīa fieri restitutio: sed postmodū debet iste probare titulū, vt purget ꝓsumptionē quæ est cōtra eū ꝓpter resistētiā iuris cōis: & sic intelligēdo habeẛ hic no. intellectus & limitatio. Sed vide qđ dico in. d. c. in literis. vbi plenissimè examino hāc materiā. Inn. ad cōtrariū gl. dicebat hic ꝙ ideo oneratur iste probare titulū, quia petijt pronuntiari suā institutionē esse canonicā, vnde si fuisset contētus sola possessione: tunc nō fuisset oneratus: sed dic vt colligitur ex prædictis.

a ¶ Ex aliquo titulo. Adde quod voluit Roma. consil. cccclxv.

SEB. SAPIA.

b ¶ Presbyteri. Vide Abba. in. c. cū I. & A. colum. ix. versi. quo ad secūdū. j. de re iudi. & ibi latè Feli. colū. vj. ver. casus in quibus religiosus.

c ¶ Clericus esse ꝓcu. Adde Roma. consi. cccliij.

SVMMARIVM.

1 *Clericus an & quando possit asse procurator tam iudicio ecclesiastico, quàm seculari?*
2 *Procurator reuocatus quicquid agit, nulliter agit. 6.*
3 *Præsumitur pro viris literatis, prouidis & honestis.*
4 *Exceptio falsi procurator. & omnis exceptio quæ reddit iudicium retro nullum, potest opponi quandocunque etiam post sententiam. 7.*
Exceptio dilatoria opponitur aliquando etiam post sententiam.
5 *Reuocatio procuratoris facta etiam ante litem contest. debet notificari iudici & parti. 6.*
7 *Exceptio tu non potes esse procurator: non potest opponi post litem contestatam. intellige vt infrà numero. 9.*
8 *Exceptio quæ non potest opponi in prima instantia post litem contestat. non potest opponi in causa appella.*
Milites nostri tēporis, an gaudeant priuilegijs militaribus per legē inductis?

CAP. IIII.

IN nostra. Rescriptum super cōsecutiuis iudicij impetratū à procuratore reuocato, & de hoc certificato, nō valet nec processus, vel sententia lata pro ipso si reuocatio peruenit ad aduersariū h. d. secundū glo. prima pars narrat factū. Secunda diffinit ibi: *Nos verò.* ¶ Casus literalis. Decanus Tullē. denuntiauit Epm̄ suū super dilapidatione: excōicatione: periurio, & alijs quibusdam articulis domino papę. vnde papa vocauit ipsum vt veniret vel mitteret ad suā defensionē: Episcopus ad cām illā quę inter ipsum & decanum super prædictis vertebatur constituit. G. & C. presbyteros ꝓcuratores ad sedē aposto. destināndos: cū postmodū de ipsorū fide titubaret, mādatū eis factū reuocauit sciēte parte aduersa. sed ipsi licet literas reuocatorias recepissent, nihilominus in negotio processerūt, & cū aduersario ingressi iudiciū ad parisiē. Archidiaco. & eius collegas literas impetrarūt in eius præiudiciū & grauamē. Eps̄ hoc audiens, accessit ad iudices petēs ab eis terminū ꝙ illi erant falsi ꝓcuratores. ipsi exceptionē huiusmodi friuolā reputātes, dilationē ad hoc cōcedere noluerunt. Vnde ad sedē aposto. appellauit: sed nihilominus lit. non cōtesta. testes contra eum recipere præsumpserunt ipsum à Tullensi ecclesia per sentētiā remouendo. Super his omnibus Episcopus domino papæ fuit conquestus. Papa verò licet vix fidem talibus adhiberet quòd dicti iudices viri prouidi, & discreti taliter processissent, cū in sua relatione quam papæ fecerant nullam de huiusmodi exceptione fecerint mentionē: quia tn̄ episcopus per viros prouidos & honestos, de quibus nō est verisimile ꝙ falsum tulerint testimoniū, super prædictis fecit plenā fidē considerans etiā quòd exceptio falsi ꝓcuratoris & ante sententiam & pōst, pōt opponi: qua probata iudiciū nullū & controuersia nulla reputatur, processum prædictorū iudicū duxit irritandum. Berna. ¶ Nota primò quòd clericus subditus Episcopo pōt eum deferre apud superiorē impingendo sibi crimina, ac offerre se paratum ad inquisitionē promouendā. concordat. c. veniēs. & c. licet. & capi. ex parte. de accusa. & cap. veritatis. de dolo & cōtumacia.

1 ¶ † Secundò no. quòd presbyteri[b] possunt esse procuratores etiam in iudicio. & videtur Abbas velle indistinctè quòd in causa etiam ecclesiæ & in iudicio ecclesiastico, potest clericus esse procurator[c]. & pro hoc facit quod habetur, à contrario sensu. s. de postu. c. j. & in capit. sopitæ. j. de censi. vbi Abbas fuit procurator clerici. ad idem c. per venerabilē. iuncta suprascriptiōe. qui. fil. sint leg. vbi Archiepiscopus proponit causam nobilis ad papam. Io. an. dicit hic quòd cùm ibi presbyteri essent coiuncti Episcopo suo poterant pro eo esse procuratores, sicut pro coniunctis. argu. c. j. & fi. s. de postu. & ita transeunt hic docto. Sed tu vide Innocen. in. c. vnico. de obliga. ad ratio. ante fi. vbi concludit clericum posse esse procuratorem in iudicio ecclesiastico. Item in seculari in causa ecclesiastica, sicut respectu postulationis diximus in capitu. j. de postu. & eius opini. sequitur Federi. consilio. cclxx. Postmodum in fin. dicit Innocent. quòd iura quæ prohibent clericos à procurando, postulando, & similibus officijs, debent intelligi quando generaliter & indifferenter volunt hæc officia exercere. Secùs si volunt assumere vnū negotium clericorum aut laicorum. & est hoc notabile dictum propter authoritatē ipsius Innoc. & idem tacitè confirmat ipse in capitu. sed nec. j. ne cle. vel mona. sequitur Federi. consilio præallega. & Archidia. in. c. peruenit. lxxxvj. distinctio. sed vide quod dixi in. d. c. j. de postula. & ad istū tex. satis potest dici quòd cùm clericus possit postulare & ꝓcurare ꝓ ecclesia ꝓpria, vel ea à qua habuit bñficiū, vt leg. & not. in fine. de postula. ita potest pro Episcopo, à quo habet ordines. Et quia debet Episcopum quasi animæ suæ parentem diligere: vt dicit text. in. capitu. esto subiectus. xcv. & hæc notabis.

¶ † Not.

2 ¶ † No.iij.ꝙ scriptũ impetratũ per Procuratorẽ reuocatũ est ipso iure nullum.nec valet processus inde sequut⁹. ¶ Not.iiij.ꝙ delegat⁹ sup excessibus cõtra Epm põt eum in exigẽtib⁹ excessibus ab Epatu remouere. 3 ¶ † No.v.ꝙ pro viris literatis p̃sumit̃ & solet ad hoc quotidie allegari iste tex.& cõcor.c.cũ in iuuẽtute,de p̃sumptioni.vbi psumitur ꝓ prouidis & honestis. ¶ Itẽ no.ibi: *per virosreligiosos*.ꝙ multũ attenditur qualitas testiũ in probatiõe fiẽda. & ꝙ plus creditur testib⁹ [a] religiosis, quã laicis. 4 ¶ † Itẽ no. ꝙ exceptio falsi procuratoris põt opponi p dnm in quacunq; parte [b] iudicij,& etiã post sententiã.& idem est in omni exceptione quæ reddit iudiciũ retro nullũ: vt satis hic innuit iste text. maximè iuncta gl.penul. Et ex hoc habes casum in quo exceptio dilatoria põt opp.litẽ cõte. & etiã post sentẽtiam.concor.l.licet.C.de iudic. ¶ Quid autem cũ hæc exceptio falsi procuratoris opponit̃ per reũ nunquid semper sit admittẽda? vide gl.no.in.c.j.de ele.li. vj.& qđ no.in.d.l.licet. ¶ In gl.fi.in fin.& de hoc articulo multa scripserunt Inn.& Host.hîc: quæ hodie sunt decisa per.c.si duo.j.lib.vj.& in.c.pe.de elect.eo.lib.& dic vt ibi. ¶ In gl.iij.ibi: *qui suspicionem habet*. No.gl.iuncto tex.pro significato huius verbi titubare.aliter sumitur in teste cũ titubat in testimonio ferendo.de quo vide Inn.in.c.ꝑterea.de testi.co. 5 ¶ † In gl.in verbo *reuocauit*.in fi.No.duo ex hac gl.iuncto tex.primò ꝙ ad hoc vt teneat reuocatio ꝓcuratoris ad iudicia,debet certiorari iudex vel aduersarius: etiã si reuocatio fiat ante litẽ cõte.nã hîc isti procuratores ante reuocationẽ nõdũ fuerãt ingressi iudicium & nihilominus gl.requirit & intelligit ꝙ reuocatio peruenerit ad aduersariũ. 6 ¶ † Secundò not.ꝙ iudiciũ est nullũ agitatũ cũ falso ꝓcuratore, [c] ex quo aduersarius sciuit. licet iudex ignorauerit: sed gl.iuris ciuilis in.l.vnica.C.de satisd.quã p oĩa sequit̃ ibi Bar.aliter distinguit.dicit em̃ ꝙ aut reuocatio peruenit ad notitiã iudicis & aduersarij.& tũc in dubio iudiciũ cũ eo postmodũ agitatum est nullũ.vt in.c.mãdato.j.eo.aut solus iudex sciuit,& aduersari⁹ ignorauit,& idẽ quia iudex tulit sñiam in psonã nõ legitimã.aut ecõtrã aduersari⁹ sciuit,& iudex ignorauit: & tũc dicit ꝙ iudiciũ tenet: cũ iudex nihil de cõtingẽtib⁹ omiserit,sed ipse aduersarius qui sciebat excludit̃ ab oĩ commodo illius iudicij ope replicationis: & dictũ illius gl.recitat hîc Io.An.& cũ eo trãsit.Sed in contrariũ satis facit.c.ex parte decani.de rescr.&.c.mãdato.j.eod.vbi ad iudicij nullitatẽ æquiparãtur scĩa iudicis & aduersarij.& sic ista iura faciũt ꝓ opi.hui⁹ gl. Ad idẽ adduco istũ tex. Nã certũ est ꝙ Papa ignorabat hîc reuocationẽ, aliàs nõ dedisset literas,& nihilomin⁹ dicit̃ ꝙ hæc exceptio reddebat iudiciũ retro nullũ,& sic videt̃ hic tex.cõtra illam opi.gl.Bar.& Io.An.& licet Inn.hîc variauerit circa primũ dictũ gl.tñ postea tñ qđ glo.vt etiã reuocatio ꝓcuratoris ante litẽ cõtestatã debeat ꝑuenire ad notitiã aduersarij,vel iudicis,& iudiciũ posteà agitatũ est nullũ. 7 ¶ † In gl.in verbo, *falsi procuratoris exceptio*.ĩ fi.No.gl.q̃a quotidie ad eã remittimur.Ex qua habes ꝙ exceptio falsi ꝓcuratoris, q̃.s.nũquã fuit ꝓcurator, vel fuit,sed est reuocatus: põt opponi etiã post sñiam: quia reddit iudiciũ nullum.nõ em̃ potuit ius alteri⁹ sine mãdato in iudiciũ deducere: sed exceptio,tu nõ potes esse ꝓcurator.solũ põt oppõi vsq; ad cõtestationẽ litis,& nõ posteà: vt patet in milite,qui nõ põt esse ꝓcurator: vt in.l.qui stipẽdia.C.e. Sed si nõ excipit̃ cõtra eũ,nõ põt repelli post litẽ cõte.vt ĩ §.veterani.& in.l.ita demũ.alle.in gl.& est rõ diuersitatis q̃a hoc vltimo casu ipẽ habuit mãdatũ,& eo ipo ꝙ non excipit ante litẽ cõtesta.efficit̃ dñs istãtiæ p cõtestationẽ litis ab eo factã. vñ sicut in facto ꝓprio põt esse in iudicio,ita & nũc in facto alieno.& idẽ dicẽdũ in cã appellationis: vt etiã tũc nõ possit opponi: vt est tex.sing.in. d. l.ita demũ. 8 ¶ † Ex qua colligit̃ notabilis regula, ꝙ exceptio q̃ nõ põt opponi in prima instãtia post litẽ cõtestatã,non potest opponi etiã in causa appellationis. [d] Et qđ dixi de milite,quòd non potest esse procurator, dicunt hîc Doctores & bene,quòd non habet locũ in militibus nostri temporis, [e] licet ense cingantur. quod tenet etiam Spe.eo.ti.§.j.versi.Itẽ quòd est miles.& vide quod no.Io. an.in.c.cùm desideres.j. de sen.excõ.& est ratio quia milites [f] habebant priuilegia plurima olim: quia inter cætera iurabãt se non vitaturos mortẽ ꝓ republica.Ad hoc.em̃ principaliter fuit militia inducta,vt essent reipublicæ defensores & protectores.& recipiebant stipendia à republica: vnde ne impediretur vtilitas publica,fuit lege statutum vt milites non possent esse aliorum procuratores, nisi darentur in rem suam.& vide glo.singularem in.l.pe. ff.ex quibus cau.maio.quæ ponit sex, quæ debet quis iurare tempore assumendæ militiæ. vide etiam de materia per.Cy.in.l.j.C.de iuris & fac.igno.vbi tractat an milites nostri tẽporis gaudeant hodie priuilegijs militarib⁹ per legem inductis? 9 ¶ † Et circa materiam huius gl.dubitat̃ de tribus.primò quid de religioso.secundò quid de clerico seculari.tertiò quid excõicato. An exceptio tu non potes esse procurator,possit opponi contra eos quando cunq;.Cõis conclusio doc.est hîc ꝙ cõtra religiosum potest opponi quandocũq; etiam post lit.contest.licet aliud sit in milite: vt.s̃.dictũ est.diuersitatis ratio est: quia miles in facto proprio potest esse in iudicio,vel dari procurator in rẽ suã: & p cõtestationẽ efficitur domin⁹ instãtiæ vt in.c.ij.j.eo.lib.vj.sed religiosus nõ põt quicquã deducere in iudicio vt in.c.ij.de postu.& hoc intellige nisi habuerit mandatũ à superiore suo,& versetur vtilitas monasterij sui.nam tũc nõ põt repelli: vt in.d.c.ij.de postu.& ibi dixi. Itẽ prædictam cõclusionem doctorum intelligo in religioso simplici,secus in habente administrationem seu dignitatem quia iste potest esse ꝓcurator alterius: vt d.c.sopitæ.de censi.facit quod no.gl.in.d.c.de præsentiũ xvj.q.j. Vel saltem non posset repelli post litẽ conte.sicut in milite dictum est. ¶ In clerico seculari concludunt doctores idem quod in milite.nam licet malè faciat assumẽdo huiusmodi officium procurationis: tamen si non fuit oppositum valebit iudicium [g] cũ eo agitatũ: nã ratio quæ est in milite concludit in eo.de excummunicato cõiter tenetur ꝙ siue fuerit excommunicatus tẽpore mãdati, siue sit excõicatus nunc,semper potest opponi & repelli.vt in c.post cessionem.de proba.& in.c.exceptionem.de exceptio.facit.c.pia.eo.tit.lib.vj. ¶ Quid de fœmina.vide qđ no.in.c.sciscitatus de rescrip. ¶ In gl.fi.ibi: *sed credo quòd altera pars fuerit præsens*. Idem tenet Hostien. præsertim: quia tex.ille dicit quòd papa habuit plenam fidem de reuocatione.non enim potuisset plenè hoc papæ constare nisi data patium præsentia: quia causarum merita partiũ assertione panduntur: vt in.c.cum ex literis.de in integ.resti.& in.l.fin.C.si per vim vel alio modo.& licet Inno.instet,ponendo multa alia quæ nõ faciũt ad propositum tituli, finaliter tenet quod gl.

SEB. SAPIA.

a ¶ Creditur testibus. Vide. d. Ias. in repe.l.admonẽdi.ff.de iureiuran. in illo articulo.q̃n vni testi credatur. vbi ponit ꝙ creditur vni testi tm̃, q̃n est religiosus & bonæ famæ.bene facit text.in. c. ĩj.j.de operis no. nun.quẽ dicit esse singularẽ do. Andrę.sicul⁹ in.c.causam.ĩj.j.de indic.

b ¶ In quacũq; parte. Adde Roman. consi. cclxxxix. Io.de anna.consi. ccvj.

c ¶ Falso procuratore. Adde Io. de anna.allegato consilio. Alex.consil. lxxxiiij.

d ¶ In cã appel. Adde Roma. cõsilio ccclxxxiiij.

e ¶ Nostri temporis. Adde Roma. consi. ccccvj. & Are. Contrarium consi.xij.

SEB. SAPIA.

f ¶ Quia milites. An milites nostri temporis habeant priuilegia concessa antiquis militib⁹. vide Alexan.in.l.Cẽturio. circa princi. ff. de vulg. & pup. vbi latè nonissimi repetentes.

g ¶ Valebit iudicium. Adde do. de Ro.decis.clj.c.titu.& Roma. allegat.consil.ccclxxxiiij.

SVMMARIVM.

1 *Præsens, & præsentialiter differunt.*
2 *Libellus criminalis intentatus ciuiliter, debet continere locum & tempus, prout si intentaretur criminaliter.*
3 *Procurator admittitur in criminalibus ciuiliter intentatis.*
4 *Prohibitum per vnam viam, an censeatur prohibitum per aliam?*
5 *Crimen punitum in vno foro: an possit puniri in alio foro: vel punitum ciuiliter, an possit puniri criminaliter?*
6 *Adulterij pœna hodie non est pœna mortis.*
7 *Vxor accusat maritum de adulterio ciuiliter ad tori separationem, & vt lucretur donationem propter nuptias.*

CAP. V.

TVæ. Si agitur de adulterio coram iudice seculari ad pœnam legalẽ, non interuenit ꝓcurator.secus si corã ecclesiastico. ad separationẽ tori.In.j.decisa consultatio. In secũda rñsio.ibi: *cõsultationi*.q̃ distiguit,& secũdũ mẽbrũ ꝓ

sequit ibi: *si verò.* ¶ Casus literalis. Aliquis vult accusare vxoré suam de adulterio: qritur vtrũ hoc facere possit p ꝓcuratoré. Rñdet ꝙ si vir accusat mulieré de adulterio corã iudice seculari ad pœnã legitimã infligẽdã, nõ p ꝓcuratoré, sed per seipsum illud facere debet: qa tũc debet se inscribere, & ad pœnã talionis se astringere. si verò accusat eandé de adulterio corã ecclesiastico iudice ad separationé tori, sustineri põt vt p ꝓcuratoré accuset: quia & si accusatio fiat de crimine, nõ est tñ criminalis sed mixta inter ciuilé & criminalé: quia & si oporteat eũ inscribere vt designet in scriptis nomé adulteri, locũ, & tps, & oĩa q̃ in lege cauent ad talioné, tñ se obligare nõ debet, ne forte cũ in ꝓbatiõe deficeret intẽtiõis suę cõsequeref effectũ. Bar. ¶ No. j. ꝙ marit⁹ volẽs hodie accusare vxorem criãliter debet se iscribere ad pœnã taliõis. i. ad patiẽdũ illã pœnã si deficeret in ꝓbãdo quã deberet pati vxor cõuicta. ¶ † No. ij. ibi: *præsenté præsentialiter.* ꝙ differẽtia é vtrũ hoc verbũ pñs ponat nõialiter vł aduerbialiter. nã qñ ponit nõialiter nõ semp necessariò infert ꝙ sit præsens, & p se faciat: secus qñ ponit aduerbialiter. & facit quod no. in c. j. de collu. deteg. ¶ No. iij. ꝙ cũ agitur de adulterio criãliter, accusatio ꝓponit corã iudice seculari. nũquid auté possit institui corã iudice ecclesiastico, dicet j. ¶ † No. ꝙ cũ agitur de adulterio ét ciuiliter, debét in libello exprimi circũstãtiæ: vt nomé adulteri, loc⁹, & tps cõmissi criminis: & alia de quib⁹ in. l. libellorũ. ff. de accu. canonizata. ij. q. viij. c. fi. & §. & in hoc. est iste tex. multũ notabilis, ꝓbãs ꝙ vbi agit de crimine ét ciuiliter sunt circũstantiæ exprimẽdæ in libello, sicut si ageret criminaliter. [a] Bar. tñ in. l. ꝑtor edixit. ff. de iniu. & i. l. j. §. iterdũ. ff. vti poss. aliter vr̃ distĩguere. & vide p do. de Ro. deci. xliij. iste tñ tex. loq tur indistinctè. ¶ Vlt. no. ꝙ † cũ agit de crimine ciuiliter, põt iteruenire ꝓcurator[b], si necessitas postulauerit. Ho. dicit maximè q̃si dicat ꝙ ét si nõ subsit necessitas, põt tñ interuenire ꝓcurator, ex quo agit ciuiliter. & verũ loqtur. vt ꝓbatur in. c. sup his. in fi. j. de accu. ¶ In glo. ij. in fi. Idẽ no. iiij. q. iiij. c. ij. §. aliquãdo. & vide ibi bo. gl. quæ ꝓseqtur in quo consistebat olim illud ius mariti. & de pœna hodie imponẽda marito si nõ ꝓbauerit: vtrũ debeat decapitari sicut olim, an debeat detrudi in monasteriũ, sicut detruderetur ipsa vxor cõuicta. vide qđ no. gl. xxxij. q. j. c. apud. §. publico. ¶ In gl. in verbo. *in lege.* in fi. & vide formã libellãdi in crimine adulterij vel alio p gl. in. l. i causis. C. de accu. & & ibi ét no. qđ debeat accusator scribere, & declara hos versus glo. p illã gl. ¶ † In gl. penul. in fin. Solue hoc cõtrariũ: vt no. p gl. in regula[c] cũ quid vna via. de reg. iur. lib. vj. Et solutio cõtrariorũ est hæc: ꝙ quãdo que aliquid prohibetur vna via attento effectu: & tũc intelligitur prohibitũ alia via & omnis modus per quẽ posset perueniri ad illum effectũ. quandoq; aliquid prohibetur vna via attento modo: & tũc nõ prohibetur alius modus, seu alia via. pone exẽplũ. sit edictum in ciuitate obsessa ne quis audeat exire portam ciuitatis: nunquid autem est licitum exire per murum? Dicẽdum est quòd nõ quia prohibitio fuit facta attento effectu. s. ne quis exeat propter hostes. vnde oĩs exeũdi modus videtur prohibitus. secus autem si fieret prohibitio, ne quis exiret ciuitatem per murum. nam tunc potest quis exire per ostium: quia prohibitio fuit facta attento modo: ne scilicet violaret murum ciuitatis. & idem dic in similibus. ¶ † Extra gl. q̃ro nã (vt patet hîc in tex.) de adulterio põt agi criminaliter & ciuiliter. [d] criminaliter in foro seculari: ciuiliter in foro ecclesiastico. nunqđ vnũ iudiciũ excludat per reliquũ: pone primò fuit actũ in foro seculari, nunquid posteà possit agi in foro ciuili & ecõuerso. So. dicit Host. ꝙ si habetur respectus ad pœnã legis antiquę, nõ poterat semel punita criminaliter impeti ciuiliter in foro ecclesiastico: quia patiebat pœnã vltimi supplicij, p quam soluebatur matrimoniũ, & perdebat dos. xxxij. q. vij. c. j. nõ ergo poterat accusari ciuiliter ĩ foro ecclesiastico. Idẽ dic in pœna hodierna: quia cũ mulier cõuicta detrudat ĩ carceré, & de dote certo mõ disponat vt no. in. c. gaudemus. de cõuer. cõiu. nõ posset accusari ciuiliter: quia pœna includit sub prima. nã qñ agitur ciuiliter, petitur vt fiat separatio matrimonij quo ad torũ, & vt maritus lucref dotem. vt in. c. plerũq;. de do. inter vir. & vxo. quæ qdẽ pœna non posset habere effectũ: ex quo mulier fuit cõdenata in primo iudicio. Idẽ dicit Host. in casu cõuerso: quia si fuit actũ prius in foro ecclesiastico, non põt posteà agi in foro ciuili, ne de vnius hoĩs delicto sæpe q̃ratur. l. licet. ff. nau. cau. sta. d. Anto. aliter distinguit, dicens ꝙ aut primò fuit actũ ad pœnitentiã, & non tollitur accusatio in foro ciuili: vt le. & no. in. c. admonere. xxxiij. q. ij. & in. c. de his j. de accusa. aut fuit actũ in foro contẽtioso: & tunc si ciuiliter, põt posteà agi criminaliter: quia ciuilis actio non præiudicat criminali. C. qñ ciuilis actio. l. vnica. Aut fuit prius ĩposita pœna criminaliter, & non põt agi ad aliã pœnã: & hoc casu ꝓcedit opi. Host. Sed iudicio meo hæc dicta non satisfaciũt ex toto quæsito, nec oĩno sunt vera in casu nostro. Nã regula iuris est ꝙ accusatio ciuiliter instituta nõ præiudicat accusationi criminaliter, quominus possit institui, etiã si reus fuit absolut⁹ in ciuili: vt est tex. iuncta gl in. d. l. vnica. Hoc fallit qñ ciuilis actio tendit ad vindictam. Exemplum in actione iniuriarum ciuiliter instituta: vt probatur in. l. prætor edixit. ff. de iniu. vbi dicitur quòd si quis instituat actionem iniuriarum etiam ciuiliter, non potest posteà agere de illo delicto criminaliter: quia actio iniuriarum semper tendit ad vindictam nõ enim ꝓsequitur quis in illa rem familiaré. ita diceremus in ꝓposito: quia cũ accusatio de adulterio etiã ciuiliter instituta, tendit ad vindictã, nec ꝓsequitur qs interesse suũ seu ré familiaré: agit eñ vt separef matrimoniũ quo ad torũ, & vt lucref doté: ergo non põt posteà criãliter agi nec etiã est verũ indistinctè qđ dicit Ho. ꝙ de delicto vnius hoĩs sæpi⁹ q̃ri nõ possit vt no. in. l. licet præalle. Vñ in proposito caderet alia qõ, nunquid punitus in foro ecclesiastico possit accusari de eodẽ delicto in foro ciuili, ꝓ supposito ꝙ illud delictũ sit mixti fori. Exẽplũ i sacrilegio Legistæ cõiter dicunt ꝙ accusatio tendit ad vindictã: & tũc ex quo semel egit vno modo, non põt intentare aliam viã: secus aũt si accusatio cõcernebat interesse proprium & rem familiaré. nã tunc si intẽtabit cõditioné vnius legis, põt intẽtare cõditioné alterius in eo ꝙ excedit prioré legé: vt le. & no. in. l. j. ff. vi bo. rap. & ibi per Bar. in. l. senatus. ff. de accu. sed in cõtrariũ est text. multum no. in. c. felicis. in. §. per hoc quoque. de pœnis. li. vj. vbi papa posuit multas pœnas capiẽtibus Cardinalem: & tamen posteà dicit ibi text. ꝙ per illas pœnas non intendit adimere potestaté iudici seculari quomin⁹ possit ipse ꝓcedere & imponere pœnã legalé. & sic videt ꝓbare ꝙ punitus criminaliter per iudicé ecclesiasticũ, põt puniri etiã criminaliter p iudicé ciuilé, ex quo crimé est mixti fori. & notabis semp illũ tex. quia nescio aliũ ita æquè bonũ in hac materia. Et recitat ibi Io. an. in nouella fuisse disputatum Bononiæ: conclusum ꝙ aut p diuersas leges imponũtur diuersæ pœnæ pro eodẽ delicto omnino separatæ, & impositio vni⁹ nõ tollit aliã. pro hoc tex. i. l. q sepulchra. C. de sepu. vio. & in. l. iij. §. si tñ. ff. de li. hoĩe exhi. & in. l. quoties. ff. de act. & obl. & optimè facit illud. c. felicis. Aut pœnæ nõ sunt oĩno diuersę: puta qa lex vna apponit pœnã cẽtũ florenorum, alia mille: & tunc procedat distinctio quã dixi esse legistarũ. aut pœnæ sunt oĩno similes: puta quia quælibet lex imponit pœnã cẽtum florenorũ: & tũc nõ refert quæ pœna imponatur cũ sit eadẽ: & est æqua & notabilis distĩctio. ¶ Secũdò principałr q̃ritur nũqđ corã iudice ecclesiast. possint vxor accusari criãliter? Io. & Vin. ꝙ sic: & sentit hîc gl. j. i eo ꝙ allegat. c. gaudemus. j. de cõuer. cõiu. Inn. tenet hîc cõtrarium, dicẽs ꝙ aut mulier est de foro tpali cuius opi. tenendam dicit Greg. respondens fundamentis contrarijs. in l. 2. [illegible] ante [illegible] ecclesiæ [illegible] p 4. quæ l. est pro hac opi.

a ¶ Criminaliter. ad de Roma. consilio cxcj.

Anto. francis.

b ¶ Põt interuenire ꝓcurator. an & qñ in criminalib⁹ admittat ꝓcurator, vel ad plenã causæ defensioné vel saltẽ ad allegãdum causas absentiæ, vltra alle. per gl. or. hîc in ca. veniens. de accusa. vide oĩno Bar. in repe. §. ad crimen. hîc alleg. in. l. seruũ quoq;. in. §. publicè. de procu. & vide quæ habẽtur in. c. tuæ. j. de procur. & plenè p Sali. in. l. reos. C. de accu. & habetur p Spe. in tit. de acc. in. §. j. in ver. quid si accusatus. & in §. sequit videre. in ver. sed qđ si fideiussor. & plenius per eum in tit. de procura. in. §. j. in vers. Itẽ ꝙ est causa criminalis. cum iiij. co. seq. & vide per Alex. vltra posita per eũ in. d. §. ad crimen. in cõsi. cxvj. in. ij. parte consiliorum.

SEB. SAPIA.

c ¶ In regula. Vide Bar. de hac regula in. l. scire. versic. mater. ff. de tuto. & cur. datis ab his. & facit quod no. bal. in. l. fi. C. si mã. ita ven. ne ꝓstit. vbi no. illum tex. contra eos q sub specie familię tenent vxoré alienã inuito marito.

d ¶ Criminaliter & ciuiliter. Adde eũ dẽ cõsi. iiij. & vide latè Are. in tract. maleficiorum. in gl. tu hai adultera to lamia dona.

SEB. SAPIA.

e ¶ Sæpius. Vide quo de eodẽ delicto sæpius possit q̃ri, per Bar. in. l. si cui. §. ijsdẽ. ff. de

ecclesiæ,& tunc pôt accusari corã iudice ecclesiastico.q poterit ĩponere pœnã intrusionis,vel aliã:secũdũ qđ sibi vr:honesti⁹ tñ esse secundũ oẽs vt ciuilis iudex ex cõmissione ecclesiastici superioris hoc faciat.aut mulier est subiecta iudici seculari.& tũc corã eo dũtaxat est accusanda criminaliter.& ꝓ hoc facit iste tex.hîc,qui in accusatione criminaliter instituẽda facit mẽtionẽ de iudice seculari.in accusatione verò ciuiliter facta vel fiẽda facit mẽtionẽ de iudice ecclesiastico.vide tu qđ plenè dixi in.d.c.gaudem⁹.& credo ibi cõclusisse ꝓ prima opiniõe.¶ † Quia cũ hodie ꝓ adulterio nõ imponaẽ pœna mortis, puto ẽt ꝙ iudex ecclesiasticus pôt cognoscere de hoc crimine, licet mulier nõ sit de tpali foro ecclesiæ:quia matrimoniũ est vnũ ex septẽ sacramẽtis ecclesiæ:vt in.c.debitũ.de bigã.vñ peccãs cõtra matrimoniũ cõmittit sacrilegiũ.vnde lex ciuilis appellat adulteros sacrilegos.vt in.l.quãuis. C. de adulterijs.sacrilegiũ verò est ꝑmixti fori.vt ĩ.c.cũ sit.& quod ibi no.de foro cõpe.ad idẽ facit.c.j.de offic.or. vbi bo.tex.in.c.de benedicto.xxxij.q.j.ad istũ tex.dic ꝙ ꝓcedebat olim secũdũ antiquã tpa:nã qa imponebaẽ pœna vltimi supplicij non poterat agi corã iudice ecclesiastico. qa non ĩponit hanc pœnã:vt in.c.sñiam sanguinis.ne cleri.vl mo.&.xxiij.q.v.c.Rex debet.sed qa hodie cessat hęc rõ.ideò &c.¶ Tertiò & vltimò q̃ritur nunqđ vxor possit accusare maritũ de adulterio,sicut econtrà maritus accusat vxorẽ?cõclude post doct.ꝙ tripliciter pôt agi de adulterio.Primò ad pœnitẽtiã & ad hanc admittiẽ qlibet ij.q.j.c.si peccauerit.&.c.nouit.de iu.cũ ibi no.ad pñiam imponẽdã nõ currit aliqua pscriptio.vnde si essent lapsi ẽt centũ anni,pôt agi contra criminosum ad pœnitentiã vide tex.cũ gl.notabilẽ in.d.c.admonere.Secundò pôt agi criminaliter,& ad hãc admittiẽ qlibet extrane⁹.vnde masculus puniẽ pœna capitali:vt in.l.quãuis.C.de adult.Sed respectu vxoris maritus præferẽ alijs volentibus eã accusare.l.si maritus.ff.eo.Sed dubiũ est respectu vxoris:nũquid possit accusare maritũ de adulterio criminaliter:& dixerũt quidã ꝙ hodie pôt,vt imponatur pœna detrusionis.cõiter teneẽ oppositũ:vt in.di.l.publico canonizata xxxij.q.j.*c.apud.§.publico.*nã lex indistĩctè ꝓhibet: vt in.d.l.publico.C.de adul.& diuersitatis rõ inter maritũ, & vxorẽ est:quia maritus est caput vxoris,& nõ econtra vt in.c.cõtinebaẽ.de despon.impu.Itẽ maius præiudiciũ generatur marito ex adulterio vxoris,propter dubiũ ꝓlis:quã vxori ex adulterio mariti.& vide gl.in.d.l. publico.¶ † Tertiò potest agi de adulterio ciuiliter,vt separetur matrimoniũ quo ad torũ.vt accusator lucretur dotẽ,[a]vel donationẽ propter nuptias:& ad hanc accusationẽ admittuntur solũ cõiuges.ad hoc.c.quẽadmodũ.de iureiur.&.c.quãtò.&.c.gaudemus.de diuor.& quẽadmodũ maritus accusat vxorẽ vt lucreẽ dotẽ,& separeẽ matrimoniũ quo ad torum,ita ecõuerso vxor pôt accusare maritũ ciuiliter de adulterio,vt separeẽ matrimoniũ, & vt lucreẽ donationẽ propter nuptias sibi factã à marito. vt in.c.j.vt lit.nõ contest.& legi. & not.in.c.plerunq;.de do.inter vir.& vxo. Nico.Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Rector ecclesiæ potest expensas quas fecit in reparationem ipsius repetere:& de ipsis ad libitum disponere.*
2 *Expensas quas quis facit principaliter pro negotijs suis,sed in cõsequentiam pro alienis:non potest repetere.*
3 *Mandatum siue procuratorium probatur per testes:vel per vnũ cum iuramento partis.*
4 *Procurator non recuperat intrinsecas expensas factas in itinere dũ iret pro domino:vt puta expẽsas factas in infirmitate.*
5 *Actio negotiorum gestorum datur illi,qui absentis negotia gessit. Actio mandati datur illi qui præsentis negotia gessit. Actio neg.gest.datur vtiliter incipienti agere:licet nõ habuerit bonum exitum.*

CAP. VI.

Cum pro causa. Qui de mandato dñi cãm procurauit,ab eo repetit expẽsas propter hoc factas.Prima pars ponit decisam partis q̃relã.Secũda dat iudices ibi:*discretioni*.Et incipe casum literalẽ ꝙ inter istũ.G.qui erat procurator capituli,& Archidiaconũ erat contentio super expensis factis per istum Archidiaconũ in cã quã susceperat promouendam de mandato capituli:& papa pronuntiauit vt habetur in litera:pôt tñ casus figurari & alijs modis:sed non est vis.¶ † No.j. ꝙ nedum extraneus,sed etiam quilibet de ecclesia potest repetere expensas à capitulo,quas fecit pro vtilitate ipsi⁹ capituli.& idem est in ecclesia.nã si rector, vel alius expẽdit de proprio patrimonio aliquid ad vtilitatem ecclesiæ pôt illud repetere,[b]& de eo in morte testari.xij.q.iiij.in c.quicunq;.¶ No.ij.ꝙ suscipiens sponte mãdatũ,licet nihil fuerit dictum de expensis,pôt postmodũ repetere expensas,quas fecit pro negotio sibi iniuncto.¶ † Tertiò no.quòd si procurator absentat se de certo loco principaliter pro negotijs suis:licet in consequẽtiam tractet etiã negotia domini,non pôt repetere expensas quas fecit in eundo vel etiã in stando,nisi quatenus fecisset pro negotio dũtaxat sibi iniuncto.¶ † Sed quæritur pro declaratione literæ.diciẽ hîc ꝙ Acrhidiaconus iste habet probare madatũ sibi factũ à capitulo:quõ ꝓbabit hoc mandatũ?Sol.Io.an.post.Host.dicit ꝙ poterit ꝓbare per vnum [c]testẽ cũ proprio iuramẽto.ar.§.eo.c.ex insinuatiõe.¶ Et no.ex hoc dicto singulariter duo. primò ꝙ saltẽ cõtra dominũ admittitur ꝓbatio mãdati per testes :nam hoc casu cessant pericula,de quibus dixi in.c.j.§.eo.¶ Secundò no.quòd probatio mãdati saltẽ contra dñm ipsius procuratoris ita ꝓbaẽ,quẽadmodũ reuocatio mãdati: & sic probari poterit per vnũ testẽ,& iuramẽtũ propriũ ipsi⁹ procuratoris:vt in.d.c.ex insinuatione.¶ † Secundò q̃ritur quid si procurator incidit inter latrones dũ iret pro facto dñi,& ab eis fuerit spoliatus,vel in via fuit infirmitate oppressus:nũquid possit huiusmodi dãna seu expensas factas imputare domino?doc.hîc ꝙ nõ. & videtur ad hoc tex.in.l.inter causas.§.nõ oĩa.ff.mãdati. Rõ: qa hæc sunt extrinseca à mãdato,& potius sunt imputãda casui fortuito.secus est in duobus socijs:quia vnus imputat alteri dãna quæ fuit passus occasione societatis: vt in.l.cũ duob⁹.§.quidã.ff.pro socio.qualiter aũt procurator probabit expẽsas factas?dic vt no.in.c.dilecti.de fo.compet. In gl.j.ibi:*& si non interuenisset mãdatum*.Tũc tamẽ repetit alia actione,si ꝓcesit mãdatũ,agitur actione mãdati. Si verò nõ ꝓcesit mãdatũ,agitur actione negotiorũ gestorũ: vt de negot.gest.per totũ.& not.in regula ratũ:de reg.iur.li.vj.¶ † Sed circa hoc quæritur.quid[d]si gessi negotia tua te pñte & tacẽte,quã actionẽ habeo? dic ꝙ actionẽ mãdati.nã tacẽdo dũ res sua vtiliter agitur, videẽ dari mãdatũ:vt in.l.si remunerãdi.§.si passus:ff.mãdati.& in.l.si ꝓ te.Tũc ergo cõpetit actio neg.gest.cũ dominus est ignorãs,& res sua vtiliter geritur in absentia.& in hac vtilitate cõsiderãda respicitur initiũ.nã si vtiliter incepi agere negotiũ tuũ, licet nõ habuerit bonũ exitũ sine culpa mea,nihilomin⁹ repeto sumptus.vt in.l. sed an vltro. ff.de neg.gest.Sed in dubio ex quo quis succũbit, nõ præsumiẽ vtiliter gessisse.vt in.l.iam tamẽ.§.in hac.allega. in gl.seq.& cũ hac limitatione intellige gl. seq. & de materia per Bar.in.d.§.in hac.sed quãdo interuenit mandatũ, semper repetit procurator expensas, ex quo nõ deprehẽditur in aliqua culpa &c.

SVMMARIVM.

1 *Scholares faciunt licitam vniuersitatem.*
2 *Iuramentum calumniæ non præstat procurator sine speciali mãdato:syndicus verò sic.*

---

accu.& Alexã.in cõsi.xj.in.v.dubio in.j.volu. & per Baldũ in.l.j.C.de sum.tri.vbi tangit an & qñ quis possit diuersa pœna puniri.

SEB. SAPIA.

a ¶ Lucretur dotẽ. Quòd lucreẽ dotẽ non solũ ꝓcedit propter adulteriũ,sed propter præludia adulterij.vt est famosum dictũ Bald.hîc de quo latè per Dec. in rub.de iudici. col.j.in.j.lect.

b ¶ Repetere. Ad. de Oldrad.consi. clxxxij.

c ¶ Iuramento. Vide. d. Andreã siculum in.c. at si clerici.in glo. fi.j. de iudi.

SEB. SAPIA.

d ¶ Quæritur qd. Nunquid autem si procurator excessit fines mandati domino sciẽte & patiente,obliget dominum, vide latissimè p Fel.in.c.cũ olim. col.lxxiiij gloss. in verbo procurator.de offi.del.

CAP. VII.

QVia. Vniuerſitas etiā ſcholariū pōt ad agendū & defendēdum ꝓcuratorem conſtituere. In prima parte ponit̄ perfectio. In ſecūda ipſius admiſsio. ibi: *licet igitur*. ¶ Caſus literalis. Vniuerſitas ſcholariū pariſiē. quūq; cauſas mouebat cōtra alios, & alij contra ipſam: quia vniuerſitas in cauſis per ſe intereſſe non poterat, petebat à papa vt ſup hoc ꝓcuratorē inſtituere ſibi liceret. Rn̄detur ꝙ licet de iure cōi illud facere poſsit, tn̄ indulget eis facultatem procuratorē inſtituendi ſuper his. Ber. ¶ No. j. iuncta ſupraſcriptione ꝙ ſcholares faciunt vniuerſitatē approbatam quod alibi non ita bene probat̄: & de hoc j. latius. ¶ Not. ij. ꝙ vniuerſitas pōt cōſtituere ſyndicū, ſeu procuratorē in cauſis agendis vel defendendis. vnde nō tenentur cōparere oēs de vniuerſitate. ¶ No. iij. fruſtratoriū eſſe id impetrare quod iure cōi conceditur. concordat. l. vnica. C. de theſauris. lib. x. Qn̄q; tn̄ vt mos geratur poſtulanti conceditur quod iure cōi cōceſſum eſt prout hic fecit Papa. ad idē. c. ſi aduerſus. j. de hære. ¶ In gl. j. ex hac gl. ꝙ vniuerſitas largo modo poteſt procuratorē conſtituere etiam de iure ciuili. quia licet procurator propriè ſumpt⁹ dicatur ille qui cōſtituit̄ à verò dn̄o: vt in. l. j. ff. eo. tn̄ vniuerſitas habet̄ loco domini. Propriè tamen & ſtrictè vniuerſitas ſecundum leges non conſtituit procuratorem, ſed ſyndicum & actorē: vt in. l. j. & in. l. Itē eorū. ff. qđ cuiuſq; vniuer. & dicitur ſyndicus qn̄ conſtituitur ad oēs cauſas vniuerſitatis: ſic dictus: qa ſingulas cauſas vniuerſitatis dicit: i. ꝓmouet. Actor verò dicit̄ cū conſtituit̄ ad vnam cām. pōt tn̄ actor conſtitui ab alio quā ab vniuerſitate: puta à tutore [a] vel curatore. iſti eñ cū nō ſint dn̄i, nō poſſunt cōſtituere procuratorē ante litem conteſt. vnde cōſtituunt actorē cū authoritate ſuperioris vt in. l. neq; tutores. C. e. ſed de iure canonico non curamus de diuerſitate vocabulorū. vt in. c. petitio. & ibi no. j. e. bonū tn̄ eſt vti vocabulis ꝓprijs. ¶ † Not. ij. ex gl. ꝙ ſcholares faciūt vniuerſitatē [b] approbatā, & ꝙ poſſunt iuridicè ſibi eligere rectorē. l. fi. * C. de iuriſdi. om. iud. * quā gl. allegat. nō loquit̄ de ſcholarib⁹, ſed exercētibus aliquā ꝓfeſsionē licitā, vt ſunt lanifices: ſutores: cerdones & ſimiles. nā iſtis cōcedit̄ à iure cōi vt poſsint ſimul conuenire rōne ꝓfeſsionis licitæ quā exercent, & cōſtituere collegiū ſeu vniuerſitatem, & eligere ſibi rectorē. q quidē rector habeat iuriſdictionē in ſingulos de vniuerſitate in his dūtaxat quæ concernūt exercitium illius artis ſeu profeſsionis. vt legi. & no. in. d. l. fin. C. de iuriſ. om. iud. & per Inn. in. c. cū ab eccleſiarū. de of. ord. vnde gl. hic voluit cōprehendere ſcholares ſub verbis illius. l. fi. quaſi exerceant ꝓfeſsionē licitā. Sed gl. in. d. l. fi. tenet contrariū: dicens ꝙ cū ipſi ſcholares nō exerceant profeſsionē, ſed ſunt ſub exercentibus, nō ipſi ſed doctores faciunt vniuerſitatē. quēadmodū diſcipuli pelliparij orū, vel aliorū artificū. nā nō ipſi ſed magiſtri faciunt vniuerſitatē ſeu collegiū. & dicitur illa gl. ſeruari pariſi⁹. Sed cōtrarium ſentit ipſemet Accurſius in. l. j. ff. quod cuiuſq; vni. & Bar. in vtroq; loco. & Inn. d. c. cū ab eccleſiarū. vn̄ cōis op. Legiſtarū & Canoniſtarū hodie eſt ꝙ ſcholares faciunt per ſe vniuerſitatē approbatā: & vt dixi in primo no. nō cauillando literā, tex. eſt hic. Nā ſcribit̄ ſcholaribus parienſibus, & tn̄ poſteà dicitur ꝙ de iure cōi faciunt vniuerſitatem. & quāquā quidā dixerunt ꝙ fortè appellat ſcholares doctores artiū, qui ſtudebant in iure canonico, vel theologia. hoc tn̄ mihi non placet. quia eſto ꝙ ſunt ibi vt diſcipuli, nō debuiſſent facere vniuerſitatē ſi cōtraria opi. eſſet vera. & dico ꝙ alia eſt rō in ſcholaribus liberaliū artiū, ſeu iuriſtis, quā in diſcipulis aliorum artificū. nā iſti nō habent pro aliquibus negotijs expediendis ſimul cōuenire. quia oīa expediūt̄ ꝑ eorū magiſtros ſecus in ſcholarib⁹. nā & in modo viuēdi, & in expēſis q̄s habēt facere occaſiōe ſtudij, & in multis alijs habent neceſsitatē ſimul cōueniendi: ideò debent poſſe facere collegiū. vt in. l. j. ff. de colle. illi. quinimò plus dixit Bar. in. d. l. j. primo rn̄ſo. ꝙ cuiuſ. vniuer. ꝙ ſi tres vel plures ſcholares cōueniunt in eadē domo, ꝙ poſſunt facere collegiū. Et idem ſentit Inn. in. d. c. cū ab eccleſiarū. & facit. l. fi. ff. de colle. illi. nā cōueniūt iſti ſimul pro cōmodiori exercitio profeſsionis. quod no. ¶ † Vltimò collige ex gl. vnam differentiā inter ſyndicum & procuratorem. Nā ſyndic⁹ i. conſtitut⁹ ab vniuerſitate iurat de calūnia ſine mandato: ſed procurator conſtitutus à particulari perſona non iurat de calūnia, ſed domin⁹. dic niſi habuerit ſpeciale mādatū, vt habet̄ hodie in. c. fi. de iur. cal. lib. vj. & eſt diuerſitatis ratio. quia ille debet hoc iuramentū præſtare qui eſt melius de hoc negotio informatus: vt in. c. in pertractādis de iura. calū. Sed ſyndicus vniuerſitatis melius eſt informatus de factis vniuerſitatis quā ipſa vniuerſitas, quæ caret ſenſu, vel quā ſinguli de vniuerſitate: quia naturaliter ſolent negligi quæ cōiter poſsidentur. vt in. l. ij. C. quādo & quib⁹ quarta pars debeatur. lib. x. Sed in cauſa propria domin⁹ præſumit̄ melius ſcire veritatem quā procurator vt in. l. fi. C. eo. ti. Abbas.

a ¶ A tutore, Adde latè Areti. conſi. xxix.

b ¶ Vniuerſitatē. Adde ꝙ idē ſentit Roma. ſingu. ſuis fol. xij. vbi ponit de ſcholari faciente ſtrepitū cū ſit vniuerſitas, vt ab illa poſsit priuari.

SVMMARIVM.

1 *Procurator ſi eſt reuocatus poſt concluſionem in cauſa, non eſt impedimento quin ſententia ferri poſsit. 2. 4.*

3 *Dictio ex, denotat cām immediatam: ſed dictio ob. denotat cauſam mediatam.*

4 *Poſt concluſionem in cauſa nihil poteſt obijci, ſiue conſiſtat in facto, ſiue in iure.*

5 *Sententia lata ſine citatione non tenet.*

6 *Sententia interlocutoria poteſt ferri parte non citata, quādo nullum eſt allatura præiudicium parti.*

7 *Contumax in vno articulo citandus eſt ad alios articulos, niſi fuerit citatus à principio ad totam cauſam.*

8 *Procurator non poteſt reuocari poſt litem conteſtatam ſine cauſa contradicente aduerſario.*

9 *Contumax non condemnatur in expenſis, quando eius contumacia non eſt impeditiua proceſſus.*

10 *Condemnatio expenſarum non fit niſi pro tempore, quo victus habuit iuſtam cauſam litigandi.*

11 *Iudex ex officio non tenetur condemnare partem in expenſis, niſi fuerint petitæ.*

CAP. VIII.

AVditis. ¶ † Si poſt concluſionē cauſæ apparet procuratorē reuocatū nihilominus fertur ſententia. ita cōiter ſummatur. ſed ſumma aliter quo ad intellectum. Si citatus ad totā cauſam conſtituit procuratorem quem poſteà reuocat: poteſt nihilominus cōtra eū procedi inquātum ſtatus cauſæ patitur ſine alia citatiōe. Diuiditur: nā primò fert ſn̄iam ſuper proceſsibus, & ſoluit obſtaculū. Secunda ibi: *cæterum*. in expenſis cōdēnat. ¶ Caſus literalis. Epiſcopus Egitanē. & Ep̄s Colubriē. habebant cauſam inter ſe ſuper quibuſdā iuribus. cauſa fuit cōmiſſa diuerſis iudicibus, & tam primi quā ſecundi proceſſerunt in cauſa. tandē Ep̄s Colubriē. procurauit totū negotiū ad ſedem apo. aduocari: ſuper hoc procuratores ſuper toto negotio ad curiā papæ acceſſerunt. ipſe verò examinatis proceſsibus iudicū prædictorum tandem ſuper proceſsibus fuit concluſum hincinde antē, quā Papa ferret ſententiā ſuper ꝓceſsibus ꝑdictis: procurator Ep̄i Colubriē. recepit mādatū ab ipſo per quod mādatū ꝓcuratoriū ſibi datū ad cām reuocabat in totū. papa verò auditis allegationibus ſup ꝑdictis ꝓceſsib⁹ ꝓceſſus ipſos & q̄cūq; ſequuta ſunt ex eis vel ob eos irrita iudicauit, nō obſtante ꝑdicta reuocatione. cū antē, quā ꝓcurator reuocatorias literas recepiſſet fuerat in cā cōcluſum: & Ep̄m Colubri. q ꝓcurauerat negotiū ad ſedē apo. euocari: poſtmodū mādatū ꝓcuratoriū reuocauit in cōtēptū ſedis apoſtolicæ, & in

& in ꝑiudiciũ aduersarij cõdẽnauit Epo Egitañ. in expensis quas fecit à tpe quo ꝓcurator ipsius recepit lras reuocatorias: & quas facturus est quousq; Colubrieñ. p se, vel per idoneũ ꝓcuratorẽ se conspectui dñi Papæ præsentabit in principali negotio procesſurus. Ber. ¶ † No. j. ꝙ reuocatio procuratoris post cõclusionem in causa non impedit quominus possit procedi ad sñiam.[a] Nã post cõclusionẽ liquet iudici de meritis causæ. ideò reuocatio procuratoris posteà facta nõ ꝑstat impedimentũ quominus possit procedi ad sñiam. & ad hoc quotidie allegaẽ iste tex. ¶ Secũdò no. ꝙ valet cõdẽnatio facta pro futuris expẽsis absq; alia determinatione. & est in hoc iste tex. multũ notabilis. qđ declara: vt j. latius dicetur. ¶ Tertiò no. arg. secundũ Gof. ꝙ paria sunt aliquid nõ fieri, vel tardè fieri. potest tñ hîc colligi arg. in contrariũ. ¶ † Not. ibi: *ex eis vel ob eos*: differentiã inter dictionẽ ex[b]. & ob: nã vna denotat cãm mediatam: alia cãm immediatã: de quo plenius p Bar. in. l. liberorũ. ff. de ver. sig. ¶ † In gl. iij. ibi: *nihil possit obijcere*. Vult ergo glo. ꝙ ideò potuit ferri sententia contra absentem, reuocatione procuratoris non obstãte. quia ex quo erat in causa conclusum, nihil poterat obijci. nam post conclusionem non admittunẽ aliqua, siue consistant in facto, siue in iure, sed solùm restat ferre sententiã. vt in. c. pastoralis. & qđ ibi not. Inno. j. de cã pos. & proprie. ¶ † Sed cõtra hãc solutionẽ sic opponitur: licet post conclusionem non possit in cã aliqd allegari, tñ pars debet citari ad audiendum sententiam, vt possit opponere, vel appellare: & requiritur trina citatio, vel vnica pereptoria: vt ꝓbaẽ in cle. sæpe. iuncta gl. de ver. sig. nã spãle est in causis summarijs, vt sufficiat vnica citatio[c] ad sñiam. [d] vt ibi legitur & not. ad idẽ. c. cõsuluit. & qđ ibi dixi. de offi. deleg. & si sñia ferẽ sine citatione, nõ tenet. iij. q. ix. in. c. caueãt. & c. oĩa. & in. l. j. §. Item cũ ex edicto. ff. quæ sentẽ. sine app. rescin. ¶ † Sol. duplex. secundũ Inno. prima ꝙ cõtrariũ procedit in sentẽtijs diffinitiuis. secus in interlocutorijs: quia in illis nõ requiritur ordo iuris. Et ex hoc no. ꝙ sñia interlocutoria põt ferri cõtra partẽ non citatã.[e] Idem not. ipse Inn. in. c. querelam. §. eo. Sed hæc Solu. non placet ex duplici capite. Primò, quia vbicunq; interlocutoria affert præiudiciũ saltem graue absenti, debet semper præmitti citatio: quia in præiudicium absentis nihil est fiendum: vt in. c. inter quatuor. de ma. & obe. & in. c. j. de cã pos. & ꝓprie. & d. c. oĩa. & d. c. caueant. tenet Bart. in. l. nec quicquã. §. vbi decretũ. ff. de offi. procon. sed vbi nõ afferret præiudiciũ absenti, tũc põt ferri interlocutoria parte nõ citata arg. in. §. diẽ proferre. ff. de arbi. Et in hoc casu intellige dictũ Inn. & ita etiã voluit Bar. in. d. §. vbi decretũ. & tene menti hanc cõclusionem. Ex secũdo capite põt solutio Inno. impugnari: quia hæc sñia super nullitate ꝓcessuũ non fuit interlocutoria, sed diffinitiua quo ad cãm nullitatis, vel saltem habebat vim diffinitiuæ. facit qđ no. per glo. in cle. vnica. de seque. pos. & fru. & in cle. fi. de app. vbi not. quę sñia dicatur diffinitiua, & quæ interlocutoria. ¶ † Secundò principaliter soluit Inno. fortè de prima solutione nõ cõfisus. ꝙ hîc facta fuit citatio à principio ad totã cãm, tã scilicet respectu nullitatis processuum, quã respectu negotij principalis: quod est præsumendum ex eo, quia Papa hîc reuocauit ad curiam totam cãm, & in reuocatiõe Papa solet citare partes vt compareant ad totã causam expediendã. iste ergo Eps Colubrieñ. cùm tenetur adesse in curia p se, vel per procuratorem, fuit cõtumax reuocãdo procuratorẽ, & alium non cõstituẽdo. & ideò nõ erat opus ꝙ denuo citaretur ad sententiã. secus autẽ si citatio fuisset facta ad certũ articulũ: quia tunc etiam intercedente ibi contumacia debet citari ad alios articulos postmodũ expediendos: quia non sequiẽ fuit contumax in vno articulo: ergo in alio: vt no. glo. in. c. ij. in ver. non teneris. de do. & contu. lib. vj. quã notabis. ¶ Et ex his dictis Inn. not. plura. & primò ꝙ põt quis citari ad totã cãm:[f] qñ citatio saltem fit de lõginquo. qđ plenius examino in. c. fi. de dila. ¶ Secũdò no. ꝙ citatio ad totã cãm nõ tolliẽ p cõparationẽ ad certos articulos saltem quo ad hoc vt nõ debeat pars à loco iudicij recedere, seu procuratorem reuocare, & neminẽ in iudicio pro se dimittere. & hoc multũ limitat dictũ Fede. qđ plenè tango in. d. c. fi. Ant. ponit tertiũ intellectũ ad istũ tex. dicẽs ꝙ procurator hic fuit citatus. nam potuit citari nõ obstante reuocatione: quia illa reuocatio habetur pro non facta, ex quo erat conclusum in cã: nihil allegat, sed satis huic lecturæ applaudet hæc litera in primo aspectu. & multi solent allegare istum tex. sed contra hanc lecturã multũ facit quod dixi in principio. nam non apparet rõ quare etiam post conclusionẽ non possit procurator reuocari sicut ante. ¶ † Sed saluando hanc lecturam non tñ in proprijs terminis, possumus dicere ꝙ post lit. cõtest. nõ potuit reuocari ꝓcurator sine causa cõtradicente aduersario. interest enĩ aduersarij vt procurator sine causa nõ reuocetur, ne varietur iudiciũ mutatione personarũ vt probatur in. l. post litem iuncta. l. quæ oĩa. & ibi gl. ff. eo. tit. & vide gl. in. c. ij. j. e. li. vj. hæc ergo reuocatio cũ nõ appareat de cã legitima non valuit aduersario cõtradicente. & ideò potuit ferri sententia procuratore reuocato. & in eo ꝙ tex. facit mẽtionem, ꝙ erat in causa cõclusum. dicit ꝙ in hoc narrat factũ. nã idẽ fuisset quandocunq; post lit. contest. quod sentiũt hîc Vin. & Io. an. supplentes ad text. maximè. ¶ Quartã lect. posuit hîc. d. Card. dicens ꝙ ex quo Eps Colubrieñ. procurauit totũ negotiũ deferri ad curiam, tenebatur cõparere per se, vel per ꝓcuratorem ad totã cãm. aliàs habeẽ pro cõtumace sine alia citatione. sicut obseruatur in appellato, qui fecit vt tota cã deferatur ad Papã: iuxta illud quod habeẽ in. c. cordi. de appel. li. vj. sed hæc lec. non placet, quia illud. c. loquitur qñ terminus fuit præfixus ad appellationẽ prosequendã, qui habeẽ loco citationis, vt ibi & in. c. sæpe. de app. hîc aũt nullus terminus fuit præfixus. Præterea is qui appellat deducit negotium ad superiorẽ vt in. c. si à iudice. de app. lib. vj. & tñ cõtra eũ absentẽ nõ põt procedi sine citatione, vt in auẽ. ei qui. C. de tẽpo. ap. & ij. q. vj. c. ei qui. §. appellatore. ideò placet mihi præ alijs lect. secũda Inn. vt præsumamus citationẽ gñalẽ vt totã cãm hîc præcessisse. In gl. in ver. *peruenerunt*. ibi: *& ex tunc expectare incœpit*. Vult ergo ꝙ ideò Papa cõdẽnauit illũ Epm Collubriẽ. in. c. expensis quia fortè à tpe reuocatiõis peruẽtæ ad procuratorẽ ex tunc aduersarius suus incœpit expectare ꝓ negotio principali expediendo. Et vt intelligas melius literã, scias ꝙ cã principalis erat hîc sup limitatione diœcesum, quæ cã fuit cõmissa delegatis. & tandẽ super validitate processuũ istorum delegatorũ fuit altercatũ inter partes, nã Eps Egitañ. dicebat illos processus nullos fore ex defectu ordinis nõ seruati. & Papa reuocauit ad curiam tam negotiũ principale quã illud ꝑparatoriũ. & cũ esset in curia conclusum in cã sup nullitate ꝓcessuum: literę reuocatorię procuratoris Colubrieñ. ꝑuenerunt ad procuratorẽ, Papa verò nõ obstante reuocatione cũ esset in cã cõclusum, tulit sententiã sup nullitate processuũ. & cõdemnauit Colubrien. in expẽsis factis tpe quo reuocatio venit ad procuratorẽ, & ad expẽsas fiendas donec ipse Colubriẽ. p se vel p ꝓcuratorẽ, cõparuerit in negotio principali. nã super negotio principali nõ poterat procedi vigore illius citationis generalis. de qua. §. qa lis nõ erat cõtest. vt j. vt lit. nõ cõte. p totũ. ¶ † His ꝑmissis op. contra text. &

AA

a ¶ Ad sententiam. Adde Roma. consi. ccclxvij.

b Anto. Francis. ¶ Dictionẽ ex. De ista dictione ex: primò dicas ꝙ significat cãm immediatã: vt per Bal. vltra hîc alle. i. c. j. §. iniuria. ad fi. de pa. iur. fir. in vsi. feu. & p Bar. in. l. j. in. §. si plures. in. iiij. col. ff. de exerci. act. & i. l. nõ dubiũ. C. de legi. & in. l. eo tpe. in. §. seruus. ff. de pecu. & hẽ p Bal. i. l. maximũ vitiũ. C. de lib. ꝑte. in. iij. col. & p do. Abb. i. c. inter dilectos. de fi. instru. Et adde ꝙ hæc dictio denotat formã: vt cũ diciẽ actio ex contractu. & denotat qualitatem. vt cũ dicitur sanguis ex vulnere: vt p Bal. plenè i. l. ex arrha ti pacto. C. de ac. empti. Et adde ẽt ꝙ dictio ex: & dictio à: & ab: denotãt separationẽ: vt no. Bal. & doc. cõiter & Alex. in. l. j. ff. si quis cautio. & vide Bald. in. l. fi. C. de iure dot. i. pe. & Alex. i. l. miles. i. §. sexaginta. ff. de adul. vbi dicũt ꝙ ista verba ex die faciũt ꝙ tẽpus non cõputeẽ de momento ad momẽtum. & alibi dixit Bar. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. & in l. j. §. dies. & de libe. leg. & in. l. j. §. j. de iti. actuq; priua. ꝙ hæc dictio ex: denotat principium tpis. & de hmõi dictione vide etiã per Paul. de ca. in cõs. xxxix. & plenè p Oldra. in cõsil. xlix. & per Pe. de anc. in. c. si propter. de rescrip. lib. vj.

c ¶ Vnica citatio. Adde Ro. consil. clxxvj.

SEB. SAPIA.

d ¶ Ad sentẽtiam. Vide ad hoc laudsimè per Fel. in. c. cõsuluit. in. iij. colũ. ver. fallit. de offi. delega. vbi poniẽ ꝙ citatio vnica ad audiẽdã sententiã nõ sufficit sed requiritur trina, vel peremptoriũ: sed fallit ĩ plribus. vt ibi p eum.

e ¶ Non citatã. Adde Ange. cõsil. cxiiij.

f ¶ Ad totã cãm. Adde Fed. consi. clxxj. & vide quę posui in. c. consuluit. §. de offi. dele.

intellectũ gl. ex quo enim Pa. non obstante reuocatione & contumacia Colubrineñ. processit ad sententiam super nullitate processuum, non debuit ipse Colobrineñ. condemnari in expensis quas fecit aduersarius illo tempore: quia contumacia sua non fuit expeditiua processus, nec vllum damnum sensit aduersarius præsens cùm fuerit processum in causa absentia sua non obstante. debuit ergo Pa. illum cōdemnare tp̄e sententiæ latæ super nullitate ꝓcessuum: quia ex tūc nō prius cœpit frustra expectare. Solu. cōtrarium est difficile. & ꝓpter hoc Io. an. restringit multùm istum tex. intelligit enim ꝙ quādo reuocatio peruenit ad ꝓcuratorem Pa. præfixerat terminum partibus ad sententiam audiendā, ita ꝙ nullum vel modicum fuit interuallum inter præsentationē reuocationis & sententiā super nullitate: & sic in effectu Ep̄s Egitañ. extunc cœpit frustra expectare. Hæc lec. licet sit vera in se, nō tamen congruit tex. nam si hoc esset verum, Pa. condemnasset in expensis factis à tempore sententiæ. Item hîc nō dicitur ꝙ incōtinēti fuerit lata sententia. do. Anto. ponit alium intellectū. ꝙ ideò fuit iste condemnatus in expensis: quia interfuit aduersarij illum Colubrineñ. cōparere. quia si comparuisset, fortè multa potuisset habere ex confessione sua. Hæc lec. mihi non placet ex duplici capite. primò qa ex quo erat in causa conclusum, non debet ad petitionem partis alia pars interrogari: vt in. c. cū Io. & qđ ibi no. de fide instru. Item & melius, vbicunq; non obstāte cōtumacia proceditur, vel procedi potest in causa, non debet absens condemnari in expensis: quia cōdemnatio absentis nō affert dānum aduersario præsenti. vt not. Cy. in. l. sancimus. C. de iudi. & Spe. in tit. de expē. §. iuxta. versi. quid si talis est causa. & Io. and. limitando glo. in. c. j. de ele. lib. vj. nam ibi gl. tenebat hoc dictum, ꝙ absens contumax debet cōdemnari in expensis: licet posset procedi cōtra eū in cā, per rationē prædictā. quia potuisset multa habere ex cōfessione sua. Sed Io. an. in nouella ibi dicit ꝙ illud procedit in fine causæ: vt victus condēnet victori: non aūt immediatè cū est contumax. d. Cardi. ponebat tertiū intellectū dicēs, ꝙ Ep̄s Egitaneñ. expectabat in curia ꝓpter negotiū principale, vñ eo ipso ꝙ Colubrineñ. reuocauit ꝓcuratorē in præparatorio, incepit frustra expectare. quia non est curandū de præparatorio, ex quo nō poterat procedi sup principali. Hæc lec. esset vera, si ex toto periret negotiū principale: sed hîc non expectabat. Finge enī ꝙ inter reuocationē & sententiā interfuit mensis, & ꝙ Colubrieñ. cōparuit secūda die sententiæ, nam certè verū est dicere ꝙ frustra nō expectabat Egitañ. ꝑ mēsem. nā habuit sententiā pro se super nullitate ꝓcessuum. Et ideò dico[a] & quartò, ꝙ iste Colubrineñ. nō fuit condēnatus in expensis factis vsq; ad sententiā ꝓpter contumaciā: sed quia succubuit in illa sn̄ia nullitatis. nā victus debet cōdēnari victori in expēsis: vt in. c. calūniā. de pœnis. & in. l. properandum §. siue aūt. C. de iudi. vñ & poterat condēnari in oīb⁹ expensis factis in illa cā nullitatis: sed quia fortè habuit probabilem cām litigandi vsq; ad reuocationē ꝓcuratoris, non fuit vsq; ad illud tp̄s in expensis condēnatus. ¶ † Sed postquā reuocatio peruenit ad procuratorē, patet ꝙ ex tunc temere litigauit. nā contumax præsumit habere malā cām: & si quis in parte temporis habet iustā cām litigādi, solū debet condēnari in expensis à tp̄e quo temerè vel calūniosè litigauit: vt notāter probat i. l. si qs inficiatus. ff. deposi. & ibi per Bart. qđ not. dico in. c. finē. de do. & contu. in expēsis verò fiendis iste cōdēnat ꝓpter cōtumaciā. ¶ In gl. fi. ibi: *hoc iam constabat*. Aduerte. quia gl. habet bonū intellectū: sed clarè non explicat. Inn. cuius dictū solet allegari, soluit clari⁹: & sic ꝙ aut obligatio non est orta de p̄nti: & tūc procedit text. in l. j. ff. de vsu. vbi dicitur ꝙ iudex non debet se impedire pro futuro tp̄e[b]. facit tex. in. c. romana. §. caueant. de sen. excō. li. vj. vbi dicitur ꝙ ꝓ futuris culpis nō debet iudex aliquē excōmunicare etiam sub cōditione. aut obligatio est orta de p̄nti, & tūc pōt. iudex ꝓspicere in futurū. & in hoc casu procedit iste tex. nam data contumacia obligat contumax ad expensas restituendas: vt in. d. l. sancimus. ideò pōt iudex dicere: condēno talē absentem cōtumacē ad oēs expēsas, quas faciet donec legitimè cōparuerit. Et in hoc tenemēti istū textnō ob. si dicat ꝙ hîc sn̄ia cōdēnationis sit incerta. vt opponit in gl. nā extra gl. pōt dupliciter responderi secundū Inn. primò ꝙ interlocutdria nalet, licet sit incerta: quia sicut potest reuocari per officiū iud. vt in. c. cū cessante. de ap. & in. l. qđ iussit. de re iudica. ita & certificari. Et no. hoc dictū. ꝙ per interlocutoriā pōt iudex condēnare generaliter in expensis: & in processu negotij poterit taxare. facit quod no. idē Inno. in. c. sæpe. j. de app. secundò soluit & notabilius, ꝙ vbi petitio pōt esse incerta, pōt sequi sn̄ia etiā incerta. Sed hæc petitio poterit esse incerta respectu futuri tp̄is: quia pars pōt probabiliter dubitare quas & quantas expensas faciet in futurū. ideò debet admitti petitio generalis: vt in c. constitutus. de in inte. resti. & in. l. j. §. j. ff. quorū leg. ergo potuit hîc sequi sententia generalis. ¶ † Et hæc bene notabis. ex quo habes cautelā: vt in libello pars petat expensas factas, & fiendas in futurū. & admittit hæc petitio incerta rōne prædicta. & multū valet petere expensas in libello: quia licet possit iudex condemnare ex officio suo sine petitione: vt in. l. ædiles §. Itē sciendū. ff. de ædi. edic. & no. in. c. fi. de do. & contu. tñ si iudex nō condēnat vbi non fuerunt expensæ petitæ, nō tenet resarcire de suo ꝑ. l. iiij. in. §. hoc aūt iudiciū. ff. de dam. infec. & quod ibi no. glo. in. c. fi. de rescri. & Cy. in. d. l. sancimus. & generaliter de ista cōdemnatione expensarum: dic vt no. in. d. c. fi. & in. c. j. de sequestra. posses. Abbas.

a ¶ Et iō dico. Ista sunt verba: tu pōdera verbū contēptu nostro, & dispēdio tuo. vñ Papa ꝓpter ista duo cōdēnauit ex tp̄e reuocationis. vide simile qđ habet in. c. j. al's. ij. de ma. & ob. & qđ ibi remisi ad Io. de mo. And. Barb.

b ¶ Tēpore futuro. Qūo hoc ꝓcedat, vide Ange. are. in §. preiudiciales. co. v. & ibi Ias. co. x. insti. de ac. Ab. in. c. licet. co. iiij. s. de ele. Lanfran. de de ori. in cle. dispēdiosam. co. iiij. versi. prima est ista. de iud.

SVMMARIVM.

1 *Procurator habens generale mandatum, non potest facere illa quæ requirunt speciale mandatum: nisi sit procurator cum libera.*

Procurator cum libera censetur constitutus, si dominus promittat habere ratū quicquid procurator egerit, vel si fuerit data plena administratio.

Procurator constitutus ad litem contestandam in consecutiuis vt constituat alium poterit ipse per se totam litem agere.

CAP. IX.

Petitio. Procurator Ep̄i causas Ep̄atus agit & defendit, licet nō fuerit datus sub nomine syndici, vel actoris. Diuidit. Nā primò ponit petitio. Secundò rn̄sio & ꝓuisio ibi: *nos*. ¶ Casus literalis. Ep̄s Mutineñ. de mandato apostolicæ sedis in liuoniā profecturus cōstituit. M. & R. canonicos Mutineñ. suos vicarios & ꝓcuratores generales pro ipso Ep̄atu. isti procuratores authoritate huius generalis mādati agebāt cōtra detentores bonorum Ep̄i Mutineñ. vel cōueniebautur ꝓ ipso: obijciebat eis ꝙ ex isto mandato id facere nō valebāt pro eo ꝙ in instrō vicariæ siue hmōi procurationis nō exprimebat ꝙ ipse cōstituerit eos syndicos: vel actores, sed ꝓcuratores gn̄ales. tenorē hmōi instrumēti miserūt ad Papā. Pa. inspecto tenore instrumēti cōstitit ei euidēter ꝙ intētio ipsi⁹ Ep̄i fuit dare illis liberā ꝑtātē agendi, & rn̄dēdi ꝓ ipso Ep̄atu: vñ huiusmodi exceptionē friuolā reputauit. Ber. ¶ No. j. ꝙ Ep̄s pōt cōstituere aliquos ex suis canonicis vicarios & ꝓcuratores gn̄ales. Ex quo infertur ꝙ plures possunt esse vicarij eiusdē Ep̄i, & œconomi, seu ꝓcuratores. ¶ No. ij. ꝙ Ep̄s in cōstituēdo ꝓcuratorem seu œconomū gn̄alē, nō tenet habere capituli cōsensum. & dicit hîc Guli. naso. ꝙ in casibus in quib⁹ posset Ep̄s agere sine capitulo poterit agere ipsius ꝓcurator: i alijs secus: qđ no. ¶ Tertiò no. ꝙ in cōstitutione administratorū cōsiderāda est principaliter intentio

a ¶ Asinũ meum. Adde. Alex. consil. xlvj. iiij. lib.
b ¶ Cũ libera. Adde Alex. cõ. xxiij. j. li. ZACHARIAS. Adde ꝙ cõstitutus gñalis ꝓcurator cũ libera habetur ꝑ ꝓcuratore spãli. not. Bal. ĩ l. illud. §. j. C. de mulie. & ĩ quo loco. lib. xj. & Spe. ĩ ti. de ꝓcur. §. j. ver. Itẽ opponitur. & põt oĩa quę diligẽs paterfa. faceret, non alia. not. Bar. fin. ĩ l. si ꝓcurator. col. ij. ad fi. ver. circa istã partẽ. el. ij. ff. de cõd. inde. Ant. Frãsc. ¶ Circa hoc de ꝓcuratore cũ libera. dicas ꝙ põt cõstitui, & quañ ẽt cõstituaṫ hr̃ in. l. ꝓcurator cui libera. ff. de ꝓcu. & dicas ꝙ talis procurator cũ libera cõstitutus etiam ad vnã cãm tñ põt deferre iuramentũ ꝑ. c. q ad agendũ. de ꝓcur. ĩ. vj. & hr̃ ꝑ Bal. ĩ. l. iusiurandũ. in. §. procurator. in. j. col. ĩ fi. ff. de iureiu. & in. l. q Romę. ĩ. §. Callimach⁹. ff. de verb. obl. & adde ꝙ ꝓcurator cũ libera dat⁹ ad lites non põt recipere solutionem. l. hoc iure. & ibi Doct. no. ff. de sol. & no. ĩ. l. si ꝓcurator. ff. de condi. inde. & no. idem Bart. in d. §. Callimach⁹. & tene mẽti ꝙ ꝓcurator cũ libera, & ꝓcurator oĩm rerũ sunt pares ĩ ptãte. nõ aũt procurator bonorũ. vt est gloss. & ibi Doct. not. ĩ. d. l. si ꝓcurator. de con di. inde. & ꝓcur. cũ libera siue sit gñalis, siue specialis, põt rẽ domini obligare, & illam etiam pignorare: aliãs nõ, nisi dñs esset solit⁹ eã obligare: vel nisi pecunia esset versa in rẽ dñi. l. j. & ibi gl. & Bar. C. si res alie. pigno. da. sit. & hr̃ per glos. in l. solutum. ĩ fi. & in. l. petenti. ff. de pig. act. vtrũ autẽ

tẽtio cõstituentis: nec debem⁹ aĩaduertere ad noĩa admĩstratorũ. vñ si qs cõstituit syndicũ cũ esset priuata ꝑsona, nõ ĩficiṫ istrm ꝓcurę: qa satis est ꝙ apparet de ĩtẽtiõe cõstituẽtis, ꝙ voluerit illi dare ptãtẽ agẽdi & r̃ndẽdi. ¶ Sed q̃ro ꝓ declaratiõe literę quę fuit rõ dubitãdi? dic ꝙ illa: qa ꝓcurator ꝓpriẽ cõstituiṫ à vero dño. l. j. ff. de ꝓcu. Eps aũt nõ est ver⁹ dñs rerũ Epat⁹, sed poti⁹ administrator seu ꝓcurator: vt ĩ. c. ij. de dona. & ideò videbaṫ ꝙ isti canonici q fuerũt cõstituti ꝓcuratores nõ haberent legitimũ mãdatũ, quasi Eps debuisset eos constituere syndicos vel actores. qa syndicus cõstituiṫ ab vniuersitate. Itẽ actor daṫ ab vniuersitate, & à tutore seu curatore: vt ĩ. l. j. ff. qđ cuiusq̃ vni. dixi. s. e. c. qa. sed rõ decidẽdi ĩ cõtrariũ poniṫ ĩ tex. qa nõ est fienda vis in noĩbus, ex quo cõstat de intẽtiõe cõstituẽtis: qa verba deseruiũt intẽtiõi, & nõ ecõtrà. q. j. c. marchió & basilides. & ĩ. c. ij. reqris. de appel. Et iõ dicit hîc Host. ꝙ nõ ĩficiṫ mãdatũ ꝓcurę si dicaṫ: cõstituo te factorẽ meũ, vel clericũ meũ, seu asinũ meũ[a] dũmõ cõstet per alia verba ꝙ det sibi ptãtẽ agẽdi & defendẽdi, seu ꝙ voluerit eũ cõstituere procuratorẽ suũ. & dicit idẽ dictũ de iure ciu. qa nõ debem⁹ stare verbis ex quo verborũ null⁹ seqṫ effect⁹. l. fi. C. de dona. l. j. & ij. C. de formu. & l. ij. cõia de leg. lex enĩ est ĩposita & nõ verbis: vt ibi: & ĩ. c. cõmissa. de ele. li. vj. ¶ Sed op. contra ꝓdicta & cõtra tex. tutor seu curator nõ dat ꝓcuratorẽ ante litẽ cõtestatã: sed actorẽ cũ decreto iudicis: vt ĩ. l. neq̃ tutores. C. e. & isti. de cura. ĩ fi. neq̃ ꝓcurator cõstitut⁹ ad agẽdũ põt deputare aliũ ꝓcuratorẽ añ li. cõt. vt ĩ. c. ij. j. e. li. vj. ergo Eps siue dicaṫ tutor, siue curator, non potuit constituere istos ꝓcuratores ad agẽdũ añ litẽ ꝑ se cõtestatã: nec ẽt potuit cõstituere actores, cũ nõ interuenerit decretũ sũpioris. So. dicit notãter Inno. ꝙ cõtigit ex eo: qa ptãs Epi est ãplior. quã ptãs ꝓcuratoris seu tutoris. Et idẽ puto dictũ ĩ quolibet ꝑlato, seu admĩstratore ecclesiastico. & idẽ no. ĩpe Inn. ĩ. c. pe. de iura. cal. vbi bo. tex. & vide bo. gl. v. q. iij. ĩ. c. fi. Põt ergo qlibet bñficiat⁹ cõstituere ꝓcuratorẽ ad agẽdũ ĩ pricipio sine alteri⁹ sũpioris authoritate vel licẽtia. qđ no. ¶ 1 † In gl. j. ibi: *mãdato generali*. Dic clari⁹, ꝙ ꝓcurator hñs gñale mãdatũ seu ptãtẽ gñalẽ, nõ põt facere ea q̃ reqrũt spãle mãdatũ: vt ĩ. c. q ad agẽdũ j. e. li. vj. & iõ nõ põt trãsigere, nec alienare: qa trãsactio, & alienatio, & mlta alia reqrũt spãle mãdatũ: de qb⁹ vide bo. gl. ĩ. d. c. q ad agendũ. Sed si daṫ ptãs gñalis cũ libera,[b] tũc trãseũt ea q̃ reqrũt speciale mãdatũ.[c] vñ talis ꝓcurator põt oĩa q̃ posset facere dñs ĩ ꝓpria ꝑsona: dũ tñ dol⁹ absit. vt ĩ. l. ꝓcurator cui gñaliter libera. ff. e. & ibi Bar. & ĩ. l. creditor. §. Luci⁹. ff. mãd. nõ tñ põt dõare quãtũcũq̃ hẽat liberã admĩstrationẽ, nisi specificẽ hoc cõcedaṫ: vt ĩ. l. cõtra iuris ciuilis regulas. §. si fili⁹. ff. de pac. & ĩ. l. filiusfa. ff. de dona. facit c. fi. & qđ ibi no. de offi. vi. li. vj. ¶ 2 † Qñ aũt cẽseaṫ cõcessa hęc libera ptãs. dicit Io. an. hîc ꝙ tũc solũ cũ hoc spãlr̃ exprimiṫ: vt in. l. quã tuberonis. § alia. ff. de pecu. nã ĩ verbis gñalibus nõ venit hęc ptãs: sec⁹ aũt dicit ipse si dñs ꝑmittit habere ratũ & gratũ qcqđ ꝓcurator fecerit. nã ꝑ hoc nõ daṫ libera ptãs, sed ad maiorẽ declarationẽ hęc clã solet appõi. l. j. ff. de offi. ꝓcura. cęsa. & ibi hoc seqṫ Bar. post alios

licet aliud senserit ĩ. l. ꝓcurator cui gñalr̃ libera. pal. sed tene primũ. & vide qđ dixi ĩ. c. cõtingit. de trãsac. & no. hoc dictũ. ¶ Itẽ aduerte in eo qđ Io. an. dicit liberã ptãtem nõ trãsire nisi spãlr̃ exprimaṫ. dic ꝙ reqriṫ spãlis expressio ꝑ verba ęqpollẽtia:[d] nã si sit dictũ: do tibi plenã administrationẽ seu ptãtẽ. vr̃ data libera ptãs: vt no. Bar. ĩ. l. si ꝓcurator. C. eo. & ibi vr̃ text. iũcta gl. vt ĩ. d. l. ꝓcurator cui gñaliter libera. Idẽ dic vt dixi, si daṫ ꝓcuratori ptãs vt posset facere ea q̃ dñs posset in ꝓpria ꝑsona: vt not. Bar. ĩ. l. ꝓcurator cui gñalr̃ libera. & ĩ. d. §. Luci⁹. licet qdã cõtrà. qđ pleni⁹ examĩo in. c. fi. de dila. & hęc faciũt ad declaratiõnẽ. c. q ad agendũ. pal. Et ĩ fi. gl. dic vt hodie hr̃ ĩ. c. fi. duo. e. ti. li. vj. & ĩ. c. pe. e. ti. vbi hr̃ qđ dicẽdũ qñ daṫ duo ꝓcuratores simplr̃ vel ĩsolidũ. ¶ In gl. fi. ĩ fi. Et ꝑ hoc notãter dicit Spe. ĩ ti. de actore vniuersitatis. ĩ ver. sed pone. ꝙ si aliqs fuit cõstitutus sub noĩe syndici, actoris, ꝓcu. & negotiorũ gestoris, nõ teneṫ ad petitionẽ aduersarij eligere alterũ ex illis: qa satis est ꝙ ex tenore istrĩ appareat ꝙ dñs seu cõstituẽs voluit sibi dare ptãtẽ agẽdi & r̃ndẽdi. vñ cẽsẽđ est syndic⁹ seu ꝓcurator secũdũ materiã subiectã cõtẽtã ĩ istro vt hîc, ĩ tex. ¶ 3 ¶ Et ꝑ hęc dixerũt hîc Doc. ꝙ si qs cõstituit ꝓcuratorẽ ad lit. cõtest. & vt in cõsecutiuis cõstitueret aliũ ꝓcuratorẽ, ꝙ poterit iste per se totã litẽ agere, cõsiderata potius intentione quàm verbis. nam voluit istũ præferre alij s. vnde per illã clausulam voluit eum exonerare, vt non teneret ꝑ se prosequi.

SVMMARIVM.

1. *Metus præsumitur in persona carcerati aliquid promittentis. 3.*
2. *Saluusconductus concessus alicui, intelligitur vt ducatur ad locum vbi possit securè morari.*
   Carceratus quãdo vult aliquẽ cõtractũ facere: non sufficit quòd relaxetur à vinculis, & custodiatur ibi per familiam.
3. *Carcerati an possint testari, vel aliquem cõtractum facere?*
   Cõdẽnatus capitaliter, nõ põt etiã ad pias cãs testari.
4. *Procurator ad agendum, intelligitur ẽt datus ad defendẽdũ: sed quid si est posita dictio taxatiua: vide. infrà nu. 5. & infrà. c. constitutis. ad finem.*
6. *Filia quæ nupsit inuito patre, an possit compellere patrem ad eam dotandam?*
   Statutum quòd filia dotata &c. non habet locum in illa quæ nupsit sine dote inuito patre.

CAP. X.

Accedens. Prouidere debet iudex maxiẽ ĩ cã mr̃imoniali ꝙ cõstituẽs ꝓcuratorẽ gaudeat plena libertate. Et primò ꝓuidet libertati mulieris. Scdò citat ad cãm. ibi: *tu ergo*. ¶ Casus lr̃alis. qdã nobilis mr̃ D. noĩe de massa lucanę diœcesis, noĩe filij sui cõtraxit spõsalia cũ Vbaldo ciue pisano noĩe filiæ ipsius cũ Vbaldi filijs ipsis sciẽtib⁹ arrha forsitã hincinde apposita: qa nobilis ipa forsitã nolebat perficere qđ cõuenerat cũ dicto Vbaldo: Idẽ Vbald⁹ detinebat eã sub potestate sua. significatũ fuit hoc dño Papę. vñ mãdat dicto Vbaldo, quaten⁹ nobilẽ illã restituat pristinę libertati, & ipsam reduci faciat securè ad castrũ de massa lucanæ diœcesis, vt ibi existẽs libera ꝓcatorẽ liberè valeat ordinare, qui corã Papa iustitiã suã ꝓsequaṫ. & ipse idẽ Vbald⁹ super sponsalibus quę dicũtur cõ-

talis procurator possit transigere. vide etiã Pau. de ca. in cõsil. ccxvj. inci. Circa primũ quęsitũ. & an ꝓcurator cũ libera ad vendẽdũ possit vẽdere rẽ minori pretio q̃ valeat. Dicas ꝙ sic. dũmodò dolum non cõmittat: qa tunc teneret dño ad interesse. vt ꝑ Bar. in. d. l. ꝓcurator, cui libera. in vlti. q. ff. de ꝓcu. & per Lanfrã. de ori. in trac. de arbi. in. j. parte. in. j. col. & tene mẽti quod dicit Bald. in ti. de pa. cõstã. in. §. nomina. ĩ fi. in vsi. feu. vbi dixit ꝙ procurator cũ ptãte faciendi quicquid viderit expedire diciṫ ẽẽ cõstitutus cũ libera. & adde etiã ꝙ ꝓcurator cõstitutus ad cãm quam dñs est habitur⁹ cũ tali, intelligiṫ si est sibi data libera. eã hr̃e quo ad instãtiã. secus si sit cõstitut⁹ cũ libera ad certam cãm expressam. & vide Bar. in. d. §. Callimach⁹. & tene mẽti ꝙ ꝓcurator etiã gñalis cõstitut⁹ cum libera nõ põt donare. l. cõtra iuris §. fin. ff. de pac. & no. Bald. in. l. iiij. C. de noua. & habeṫ ꝑ Bart. in d. l. ꝓcurator cui libera. & circa id qđ dictũ est. s. an tali ꝓcuratori cõstituto cum libera possit solui. vide ẽt Bar. ĩ. l. vero ꝓcuratori. ĩ pric. in ij. q. ff. de sol. & ꝑ alex. ĩ. l. rescriptũ. in. §. fi. ff. de pac.
SEB. SAPIA.
c ¶ Spãle mãdatũ. Vide Bar. ĩ. l. si ꝓcuratori. ver. Idẽ fortè. C. de procu. Abb. ĩ. c. fi. de dilatio. Bar. & alios ĩ l. j. ff. de offi. ꝓcurat. cęsa. & Fel. in ca. nõnulli. §. sunt & alij. in prin. s. de rescrip.
d ¶ Aequpollẽtia. Adde ꝑ hoc qđ dicit Fed. sup materia. c. statutũ de resc. & cõs. clviij.

tracta inter filiã suã & filiũ dictæ nobilis ꝓcuratorẽ idoneũ ad præsentiã Papę trãsmittat, & plenã habeat potestatẽ ad agendũ,& ad defendendũ.Ber.¶ † Not.j.ꝙ detẽtus iniuriosè & violenter, dicit̃ quodãmodò sub potestate detẽtoris.vñ si aliquid agit cũ ipso detentore, põt postmodũ allegare metũ,& rescindere illum actũ per actionẽ quod metus causa.vt hîc ꝓbat̃.& in.l.qui in carcerẽ.ff. quod met⁹ cau. ¶ Secũdò no.ꝙ ad officiũ iudicis pertinet prouidere partib⁹ de loco securo, vt & gaudeant plena libertate.nã ĩterest iudicis ne iudiciũ sit frustratoriũ,quod posset cõtingere si postmodũ allegaret̃ met⁹.¶ † Tertiò no.& tene menti.ꝙ is qui tenet̃ aliquẽ restituere libertati nõ liberatur ab obligatione simpliciter illũ relaxãdo in suo territorio,sed debet illũ facere securè perduci extra territoriũ suũ ad locũ vbi possit securè morari[a].nã dum est ĩ territorio aduersarij nõ dicit̃ esse in sua libertate, [b] cùm possit de facili detineri.ar.opti.in.c.si.de resti.spo.& in.l.liberationis.cũ.l.seq.de ver.sig.vbi tex.no.dicit ꝙ nõ dicit̃ liberat⁹ qui relaxatur à vinculis,si custodit̃ in publico.& facit hoc cõtra practicã, quã solẽt pleriq; adhibere.nam si detẽtus in carcere vult aliquẽ cõtractũ facere, faciũt ipsum extrahi à carceribus, & custodit̃ ibi per familiã.nã certè iste nõ põt dici liberatus:vt hîc.& in.d.l.liberatiõis.cũ seq.no.Bart. in.d.l.q in carcerẽ.& facit etiã notabiliter iste tex.vt nõ sufficiat extra territoriũ ꝓduci, nisi ꝓducat̃ ad locum securũ.¶ † In gl.j.ibi: *in quo nulla possit esse formido*. Sed quæro,nunquid idẽ sit in captiuo,vel obside,seu detẽto cõtra voluntatẽ suã,vt nõ possit ꝓcuratorẽ cõstituere seu alios cõtract⁹ facere?[c] Hos.tenet hîc ꝙ sic. quẽadmodũ nec testm̃ facere possunt:vt in.l. obsides.ff.de testamẽ.sed posteà videt̃ Hostiẽ. se restringere ad actũ qui gerit̃ cũ ipso detentore.sed tu in hoc articulo dic pleni⁹ & clari⁹: ꝙ aut qs est captiuus apud hostes,& tũc iste cũ perdiderit libertatẽ,nõ põt neq; testari, neq; aliquẽ actũ vt liber homo facere:vt in.l.ei⁹.ff. de testa.& in.l.diuus.ff.de iure fis.Aut est detẽtus iniuriosè in carcere priuato,puta à latronibus,vel aliquo tyrãno: & tũc si aliquid agit cũ ipso tyrãno detẽtore, põt postmodũ allegare metũ,& facere actũ rescindi:[d]vt in.d.l.qui in carcerẽ.& ar.hîc.sed sed cũ alio ab isto detẽtore põt cõtrahere.Itẽ põt in carcere testm̃ facere.vt.l.metũ.§.sed licet.ff.quod met.cau. & in l.nam & seruius.iuncta glo.de neg.gest.& no. in.d.l.qui ĩ carcerẽ.aut est quis detentus in carcere publico,& iustè:& tunc si est dãnatus pœna capitali,nõ põt aliquid agere tanquã liber, quia est effectus seruus pœnæ,& bona sua veniunt ad succedentes abintestato:vt in aut.bona dãnatorũ.C.de bo.dam.leg. & not.in.l.qui vltimo supplicio.ff.de pœnis.vnde talis etiam ad pias causas[e]nõ põt disponere:vt not.cõcludit Io.an.in.c.ij.de vsu.lib.vj.quod no.& tene mẽti.aut nõ est sic damnatus,sed in carcere ad tẽpus,& tũc põt cõtrahere, & alios actus agere.vt no.in.d.l.qui in carcerẽ.& tenet ibi Bar. ꝙ etiã cũ illo ad cui⁹ petitionẽ retinet̃ põt contrahere:qa nõ põt allegare metũ, ex quo iustè tenet̃ in carcere.argu.in.l.si mulier.ff.qđ met. cau.aut tenet̃ qs apud alios vt obses:& tunc si loquimur in obside ꝓpriè sumpto: vt ille qui dat̃ ꝓ aliqua securitate ab hostibus, & iste interim perdit libertatẽ:vnde nõ põt aliquid disponere vt liber,nec facere testamentũ: ita loquit̃.l. obsides.præallega.vt ibi not.secus autẽ si vna ciuitas dat alteri ciuitati obsides:vel vn⁹ nobilis alteri.nã illi nõ perdũt libertatem: nec possunt sic dari vt sint ꝓpriè obsides.vt no.gl. in.l.ij.C.de patribus qui filios distraxerunt.& Bar.in.d.l.obsides.facit quod le. & no.in.c.ex rescripto.j.de iureiuran. ¶ In gl.fi.ibi: *vt possit etiam defendere*. Sentit ista gl.ꝙ procurator datus ad agendũ:ad hoc ꝙ dicatur idone⁹, debet etiã habere potestatẽ ad respõdendũ, seu defendendũ ipsum constituentẽ si reconueniret̃ à reo.hoc etiã videtur innuere litera ista in fine.¶ † Sed circa hoc quæro de duobus.primò quid si simpliciter fuit procurator datus ad agendum. glo.notabilis in.l.mutus.in.§.pœna. ff.eo.tit.dicit ꝙ per cõsequentiã videt̃ habere mandatũ ad defendẽdũ.[f]ratio: quia procu.ad agendũ nõ admittit̃, nisi promittat defendere dominũ,seu ꝓ eo respõdere si recõueniretur: vt hîc. & in.l.vnica.C.de satis.ergò in dubio videt̃ ad omnia deputat⁹ sine quib⁹ agere non posset.ar.in.c.prẽterea.& in.c.prudentiam.de offic.dele.& in.l.ad legatũ. & in.l.ad rẽ mobilem.ff.de procu.Hoc limita,nisi daret̃ ex parte rei:quia tunc cũ potestas defendendi debeat esse principalis, si datur ad agendum nõ valet procuratoriũ.vt probat̃ secundũ vnũ intellectum.j.eod.c.cõstitutis. ¶ † Secũdò dubitatur quid si procurator cõstituit̃ ab actore ad agendum tantũ: ita ꝙ constituitur cũ dictione taxatiua:dixerũt quidã in.d.§.pœna.ꝙ hoc procuratoriũ nõ est sufficiens.Sed Bar.ibi contrà. & melius iudicio meo.nã licet procurator nõ possit hoc casu defendere dominũ vi mãdati: põt tñ eũ defendere tanquã quilibet defensor præstita cautione.nam quilibet sine mandato põt defendere aliũ,dummodò prẽstet cautionem de iudicato soluendo:vt no.in.c.j.s.e. Et ideo aduertendũ est ad modũ opponendi: aut enim dicitur non valet procuratoriũ:quia non habes mandatum ad defendendum,& nõ est cõgrua oppositio.aut dicitur:nõ debes admitti nisi promittas defendere. & tunc aptè excipitur: vt in.d.l.vnica.& hîc. ad euitandas tñ opin.sis caut⁹,vt semper ꝓcurator ex parte actoris cõstituatur ad agendũ,& r̃ndendũ,seu defendendũ:vt hîc Papa cõsuluit isti nobili,& notabis prædicta:quia limitant istũ text.super quo Doctores simpliciter trãsiuerunt.¶ † Et in fi.glo.& per hoc dicit Io.and. ꝙ si filia cõtraxit matrimoniũ inuito patre, dummodò sibi idoneũ elegerit,potest agere cõtra patrem ad ipsam dotandã,& de hoc habes duas gl.notabiles semper mẽti tenendas:vna est.xxxij.qõ.ij.c. si.& alia & plenior in.c.vlti.xxxvj.q.j.& huic iuri canonico stat̃:vt no.in.c.j.de despon.impub.& quãquã Doct.nostri vbiq; simpliciter transiuerint cũ opi.illarũ gl.tamẽ ego semper sum solitus illas limitare[g]secundũ no.ꝑ Bart. in.l.obligamur.ff.de act.& obl.& in authẽ.res quæ.C.communia de leg. vbi distinguitur,ꝙ aut filia nupsit promissa dote: & habeat locũ hæc opi.Canonist.aut nupsit simpliciter nulla ꝓmissa dote,& nõ põt agere posteà cõtra patrẽ pro dote.ratio: qa pater nõ obligat̃ ad dotãdum filiam.sed iudicis officio compellitur ad dotan

a ¶ Securè morari. Adde Pau.de ca. cõsil.clxxvj.in secundò impresis.

SEB. SAPIA.

b ¶ Sua libertate. Facit quod dicit Bart.in.l.vtimur. ff.de sepul. vio. vbi dicit ꝙ securitas data veniendi intelligit̃ data ẽt redeundi. qa non dicitur securè venire qui tutè redire nõ põt& idem dicit Abb.ĩ.c.ego de iureiu.vbi Feli.co.v.ver.in tex. ibi in eundo.

ZACHARIAS.

c ¶ Seu alios contractus facere.Adde Alex.cõs.cxxvij.incip.viso instrumẽto locationis.col.ij.ver.non ob.vol.v.Iaco.rebuf.in.l.nemo carcerem. nume.iiij. & ibi in apostil. Celsi.C. de exac. tribu.li.x. Lanfr. in.c. qm̃ contra. §.statuimus.vers. confessiones. nu. xiiij.& ibi in apostil.Bene.vadi & Celsi.j.de proba. & ibi qui contractus in carcere facti valeant,& qñ.

¶ Anto. Franc.

¶ Circa hoc de carcerato an possit contrahere, & valeat contractus fact⁹ab eo,vel possit testari. Dicas ꝙ regulariter nõ põt contrahere.l. q in carcerẽ.ff qđ met.cau.qđ dicit Bar.ibi esse verũ, cũ eo q detinet eũ ĩ carcere. Item dicit verũ ibidẽ:si iustè detinet̃: al's secus.de quo ẽt ꝑ Bar.in.l.qui à latronibus.in prin. in.ij.opp.ff.de testa.& in.l.qui neque.in.§.solutũ. ff.de ver. sig.nec ꝑdest ipm extrahi de carcere dũ cõtrahit, ex quo habet custodes, nec ire possit dũ velit.secũdũ Bar. in.d.l.q in carcerẽ.vbi etiã ꝑ Alexan.& ꝑ An.in.l. nemo carcerẽ.hic alle.& eodẽ mõ dicas de testõ.vt ꝑ gl.in.d.l.q̃ carcerẽ.& ꝑ Bar.ĩ.d. l.q̃ à latronib⁹.an aũt dãnat⁹ ad perpetuũ carcerẽ possit facere testm̃.vide Bal.ĩ.l.j.ĩ. iiij. col.in ver.sed qđ in dãnato.C.de sacrosan.ecc.vbi tenet ꝙ sic.cõis tamẽ opi.ee in contrariũ.& no.oẽs in.l.ij.ff.de pub. iudi.& de clerico dãnato ad perpetuũ carcerem an pos. testari. vide d.Abb.referentẽ varias opi.& concludentem ꝙ nõ. in rubric.de test. & vide Bal.in.l.j. in ver.& not.hãc l.C.qui nõ possũt libe.perue.& vide Bal.in.l.ab eo. in.ij.co.C.quõ & qñ iud.vbi ponit qualiter carcerat⁹ possit procuratorem constituere. & adde ꝙ ille dicitur carcerari q aliquo mõ cõstrigit̃ ꝙ exire non possit.l.succurrit̃ ff.ex quibus cau. ma. & habetur ꝑ Bal.ĩ.l.fi.C.de capti.& habet̃ ĩ ca. nup.de sen.excõ. & per Alex.in.l. siue certo.in.§.custodiã. ff. cõmo. & Bald.in.l.vnica.in.ij.colũ.C.de confes.& in.l.ad. monẽdi.in.ix.co. ff.de iureiur.& ꝑ Ang. in.d.l.qui ĩ carcerem.

d ¶ Actum rescindi. Adde Oldra. consi.xcvij.

e ¶ Ad pias causas. Adde Ro.consil.clxiiij.

f ¶ Ad defendendum.Adde Alex. cõsil.clxxxiiij.ij. libro.

SEB. SAPIA

g ¶ Limitare. Limitat etiã.d.Abb.in c.j.j.deadul. quãdo filia inuito vel inscio patre nuberet indigno: sed no: diligenter ꝙ si filius capit vxorem inscio patre etiã indignã,non est iusta cã exhęredationis.ita dicit gl.in.l.iij.§. si emãcipatus.ĩ ver. exhęredare.ff.de bo.pos.contra tabulas.

a ¶ Cessat ratio. ¶ Adde videndum eundem consi.xj.& Pau.de ca.consil. cxxxj.in primo impressis.

b ¶ Eam alere. Adde eundem consi.lxxxiij. Ro.consi.ccccxvij. Anto.Franc. ¶ An & quãdo maritus teneatur vxorem alere: dicas q; vxorem etiam indotatam tenetur maritus alere, si modo nullam dotem mari to promiserit::qa sibi debet impu tare marit⁹ cur eã sic indotatam du xerit.l.fi.C.de di uor.& vide Inno. i.c.per tuas.de do. inter vir.& vxo. & Bald.in addit. Spe.in ti.q fil.sint leg.in ver.vxor. secus verò si ipsi marito fuit dos ꝑ missa,& nõ data: quia tũc vxorem alere non tenetur vt p Bal.in.l.fi.C. ad vel⁹. imò nec tunc illã tenet ꝓ sequi affectione maritali. vt per Doct.in.d.l.fi. & per Alexan.in.l. si cũ dotẽ.§.finau tem in seuissimò. ff.so.ma.& p bal. in.l.de diuisione. e.ti.& in.l.ꝓ one rib⁹.C.de iur.dot. & vide gl.ad hoc sing.in' auẽ.de nõ eli.secũdò nub.in §.j.sed si dotẽ ꝓ missam vxor nõ soluat: quia forsan non habet vñ sol uat:tũc est alenda à marito.qa nõ te netur nisi inquantũ facere pt: & eodẽ mõ si pr̃ mulieris ꝓ ea dotẽ ꝓmisit & non habeat vñ soluat:vt i.l.fi cũ dotẽ.in.§.si mari tus.& ibi Docto. not.ff. sol.mat.& vide ad hoc Alex. in.l.si donaturus.

dotandum, vt filia possit nubere: vt in.l.qui li beros.ff.de ri.nup.& in.l.fi.C.de do.promiss. sed quando filia iam nupta est sine dote, cessat ratio[a] compellendi patrem. simile in alimentis præstandis. nam iudicis officio compellitur a lere filium. vt in.l.si quis à liberis.ff.de liberis agno. tamen si filius potest commodè aliunde sibi quærere alimenta, cessat compulsio pater na: vt in.l.proximè alleg. Sed quando filia nup sit sine dote, tenetur maritus eã alere[b] de suo honorificè, vt alere filiam. in auf.quibus mo dis natu.effi.legi.§.pe.not. Innocen.in.c.per ve stras.de dona.inter virum & vxorem.& hæc notabis. non tamen per hoc excluditur filia à bonis paternis: sed post mortem patris debet succedere, & habere ad minus legitimam suã quemadmodum & masculi. vt in.l.maximum vitium.C.de libe.præte.& in auf.de hære.quę ab intesta.defe. Et puto q; si statuto caueatur q; filia dotata non succedat cum masculis, non habet locũ in hac muliere quæ nupsit sine do te inuito patre. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Clericus licitè se absentat causa studij: debet tamen habere licentiam ab Episcopo.*

2 *Confeßio procuratoris generalis nocet ipsi domino.*

3 *Procurator põt petere inducias in his in quibus probabiliter dubitat ad cõsulẽdũ dominũ absentẽ.*

4 *Procurator an dominus debeat citari, adeò vt vnius ipsorum contumacia habeat nocere?*

6 *Induciæ breuiantur vel dilatantur secundum cõsuetudinem loci.*

CAP. II.

Dilectus. Si procuratori generali denegãtur in duciæ ad consulendum dominũ ex causa probabili absentem, poterit ꝓcurator appellare. Prima pars narrat gra uamen appellantis. Secunda dat iudicem ibi: *quocirca*. & quotidie allegatur per Canonistas

in.§.j.ff.de cõdi.ob cãm.sed si mulier habet matrẽ, & nõ sit dotata: tũc de bet ali à marito. vt i.l.obligamur.& ibi p Alex.post Bar.& Doc.ff.de act. & ob.& vide de materia p Alex.plenè in cõsi.xl.in.iiij.parte consiliorũ. Et adde q; maritus tenet vxorẽ alere qñ est dotata, etiã si iurasset nõ ale re. ita Bal.no.in.l.pactũ.in fi.C.de colla. imò maritus non alens vxorẽ pdit vsuras seu fructus dotis nõ solutæ, quos & quas petere põt si eã aluerit. vt in.l.insulã.in.§.vsuras.& ibi plenè p Bar. Imo. Alex.& Doc.ff.sol.mat.& qñ maritus alit vxorẽ debet alere de bonis suis, & nõ de bonis vxoris: vt p Inno.in.c.peruenit.de emp.& ven. qđ est verũ, si soluit ei dotẽ: vt hr̃ i.l.cre dito.in.§.si inter.& ibi p Bal.ff.mãd.& an tenet eã alere infirmã, & adhi bere medicos, & quos medicos. vide p gl.& Bar.& Doc.in.d.§.finautem in seuissimo.& in.l.qđ' in vxorẽ.C.de neg.gest.& per Specu.in ti.qui fil. sint le.in.§.j.i ver.nũc dicamus de vxore.& hr̃ i.l.si stipulata.in.§.si vxor. ff.de do.inter vir.& vxo.& an maritus ꝓ alimẽtis pstitis vxori cõtra obli gatũ sibi ad dotẽ habeat actionẽ ad repetẽdũ. videas Io.de imo.& Alexã. plenè in.d.l.insulã.in.§.vsuras.ff.sol.mat. Et adde etiã q; maritus non de bet alere vxorẽ, q̃ sua culpa nõ est in seruitio mariti: vt est gl. quã ibi doc. no.in.c.significasti.de diuor.& vide Bal.in.l.j.C.de leg.& p Alex.in.d.§. finautem in sæuissimo. Et adde etiam q; maritus alens vxorem, vel nõ tractans eam affectione maritali, est excõicandus. vt dixit glos. quam ibi Doc.no.in.l.si cùm dotẽ.in.§.si maritus.ff.sol.mat. Vtrũ aũt maritus va gabundus teneat alere vxorẽ nolentẽ eũ sequi, sed volentem stare vbi sibi placet, honestẽ tñ. vide Bal.in.l.pe.C.de opis lib. Et adde etiã q; maritus rixosus cogitur alere vxorem extra domum si cum eo nolit habitare: & ita tenet Ray.de forli.in.l.Caio.in.§.fi.ff.de all.& cib.leg.& facit.l.si cõue nerit.ff.ꝓ soc.& tenet Bald.in.l.j.C.de leg. aliãs nõ tenet eã alere extra do

mũ.de quo p Spe.in tit.de spõ.in.§.postremò.in ver.qd de expẽsis.& hr̃ p.d.Car.in cle.j.in.viij.q.de vsu.& alimẽta q̃ sunt vxori pstanda, debẽt ei pstari secũdũ quãtitatẽ dotis: & sic cõmodius & honorabili⁹ debet ali, quę habet amplã dotẽ, quã illa quæ habet paruã dotẽ. de quo p Bal.& Alex.i d.§.finautẽ in seuissimo.& p Bar.i.l.qđ i vxorẽ.C.de neg.ge.& p.d.Abb. in.c.salubriter.de vsu. vbi dicit sim pliciter ibi esse ca sum, q; marit⁹ de bet alere vxorem secundũ qualitatẽ dotis.

& legistas: & est bo.text. ¶ Casus literalis. Ma gister Laurentius rector ecclesiæ de auna.vo lens venire Bononiam causa studij, cõstituit quendam suum procuratorem generalem ad omnia sua negotia procurãda, & sic venit Bo noniam. Quidam presbyter. R. nomine con tra ipsum super dicta ecclesia literas impetra uit: fecit ipsum citari apud ecclesiam ipsam: ꝓ curator eius generalis pro eo petijt terminum sibi dari, intra quem dictum magistrum con sulere posset, vtrùm deberet cedere vel contẽ dere: quod cùm iudices facere denegarent: ad sedem apo.appellauit: vnde mandat Papa, qua tenus si est ita: quicquid factum est post appel lationem, debeat in irritum reuocari. Ber.

1 ¶ † Not.primò q; rector ecclesiæ probabili ter se absentat ab ecclesia causa studij[c]. ad hoc c.cùm ex eo.de elect.lib.vj.& c.fi.de magi.de bet tamen petere licentiã ab Episcopo, vt no. in.c.relatum.de cleric.non resi.& in.d.c.cùm ex eo. ¶ Secundò not.ibi: *procurator ipsius generalis*. q; absentans se à loco ex causa probabi li, non tenetur constituere procuratorem cũ speciali mandato: sed satis est constituere pro curatorẽ generalem.& de hoc procuratore ge nerali dic vt leg.& not.in.c.qui ad agendũ.de

2 procur.lib.vj. ¶ † Tertiò no.q; procurator ge neralis tenetur respondere pro domino. vnde confessio sua nocet ipsi domino: vt in.c.subor ta.de re iu.& in.l.nõ solũ.ff.eo. ¶ Quartò no.

3 † q; ꝓcurator interrogatus sup his de quib⁹ ꝓ babiliter dubitat, põt petere dilationem ad cõ sulendũ dñm absentẽ, licet dñs multũ distet à loco iudicij: vt colligitur hic iuncta suprascri

4 ptione: & de hoc.j.latius. ¶ † In gl.j.ibi: *per suũ procuratorem*. Pondera glo.sentit enim q; ꝓcu rator istius fuit principaliter & prima vice ci tatus, vnde reuoco in dubium nunquid suffi ciat prima vice citare procura.ita vt cõtuma cia procur.possit nocere domino[d] absenti.&

ZACHARIAS.

c ¶ Cã studij. Ad. de Bar.i.l.si qs ti. tio.ff.ex qb.cau. ma.& ibi p eũ.qd de illo q nõ ẽ stu diosus. cui addo Ange.in addi.ad Barto.in.l.fi.C.de ann.& trib.lib.x. Anto.Francis. ¶ Circa hoc de absente ex cã stu diorũ: dicas q; ta lis dicit absens ex cã ꝓbabili, & legi timè defensus nõ restituitur: sed nõ legitimè defensus potest appellare si vult, & põt ẽt restitutionẽ ĩ inte grũ petere ad to tã cãm: de quo vi de Bar.in.l.fi.i.ij. col.in versi.venio ab secũdã absen tiã.ff.de in integ. & adde q; sunt qn q; genera absentia rũ: de quo p Spe. iti.de sen.in.§.iu. xta.in versi.est ẽt nulla.& in.§.qm. in ver.porrò.& vi de etiã gl.mag.in ver.appellare.i.d. l.fi.de ĩ inte.rest. & qñ absentia di cat probabilis & necessaria. vide ẽt Bal.in.l.ab eo.i vl ti.col.C.quomodo & qñ iu.& no.i.l.antepe.ff.ex q.cau.ma.& vide etiã p Specu.in titu.de in inte.rest.in prin.in ver.sciendum est. vbi etiam ponit de absente ex cã peregrinationis. Quis autem possit dare licentiam cleri cis & monachis eundi ad studium. dic q; eorũ superior, etiã si nõ sit Eps. vide gl.in.c.licet canõ.de elec.lib.vj.in gl.pe.& hr̃ in cle.ne in agro.in.§. sanè.el.ij.& ibi p.d.Car.de sta.mo.in.vij.q. Et adde q; clericis licitum est studiũ scientiarũ secularium ꝓpter scire: non autẽ ꝓpter seq.c.cũ ergo. & c.legitimus.& c.si qs.& c.q de mẽsa.xxxvj.di.dicit tñ i.c.nõne.ea.di. q; studiũ sciẽtiarũ seculariũ est qdã vanitas.& iquãtũ dicit hic, de eo, q nõ est studiosus. Adde q; nõ sufficit diu stetisse in studio, neq; diu studuisse, nisi qs bñ studuerit: vt est glo.in.l.vnicũ.C.de proxi.sacro.scri.lib.xij.q dixit q; qui parũ studet, parum ꝓficit: & vide aliã gl.in.c.tũ ex lr̃is.de in integ.rest. Et adde q; studia diuersa sunt necessaria ad acquirenda necessa ria huius vitæ: vt in.c.clericus.xxj.q.j.& quæ sunt consideranda & seruã da per eum qui vult optimè studere: vide per Paul.de lea.in proœ.cle.in ver.commorantibus.& per Hostien.in.c.j.de offi.primice. Et adde q; stu dium generale fit ex priuilegio Papæ, vel Imperatoris: vel ex consuetu dine: vt per do.Car.in clemen.ij.in.§.fi.de magi.& quæ sint studia gene ralia. vide gl.& do.Card.in cle.dudum.in.§.ab olim.in.xv.q.& seq.de se pulc.& ibi loquitur de studio Paduano, & Senensi.& dicit ibi in.v.q. q; studiũ paduanũ nõ habet memoriã in cõtrariũ: & iõ dicit gñale.& de hu iusmodi studijs gñalib⁹ vide ẽt p Bar.in proœ.ff.noru.& ibi ẽt dicit. q; studiũ Romæ fuit cõcessum ab Innocẽtio.iiij.& illud studiũ dicit tãtũ ẽe studiũ legitimũ: alia verò dicunt esse vel ex priuilegio, vel ex cõsuetudine. vt.j. de quo vide in.l.j.& ibi ẽt p Scribẽ.in rub.C.de stud.lib.vr.ro.lib.vj.

d ¶ Nocere domino. Adde Alex.consi.xciiij.ij.lib.

in hoc dic, ꝙ aut dominus eſt abſens: ita ꝙ cõmodè citari non poteſt, & tunc poteſt & debet citari procurator, ſi quem dimiſit: vt probatur in.l.iiij.§.prætor ait.ff.de dam.infec.no.gl.in.c.cauſam.de do.& contu.& hoc caſu poteſt intelligi iſte tex.iuncta glo. aut dominus poteſt commodè citari, & eſt pulchrum dubium, nũquid citatio poſsit principiari in perſonam procuratoris: & hoc dubium tractant legiſtæ.in.l.iij.C.eo.& ſi procurator velit reſpondere, non eſt dubium ꝙ valebit iudiciũ: ſed dubium eſt, nunquid ipſius cõtumacia noceat domino qui nõ fuit citatus: & in hoc fuerunt opi. Barto. tamen in.l.quãuis.ff.de dã.infec.& ſentit in.d.l.iij. dicit ꝙ cõtumacia ꝓcuratoris[a] nocebit dño quo ad interponendum primum decretum.ar.in.l.illa quãuis.ſed quo ad interponendum ſecundũ decretum debet citari dñs. Sed gl.no.in.d.c.cauſam.dat theoricã, vt ſemper à principio citetur dñs, ſi cõmodè citari põt: ſed in defectum dñi eſt recurrendum ad procuratorem. & illam theoricam cõmendat Bar.in.d.l.iij.& mihi plus placet quã præcedens concluſio per tex.in.d.§.pretor ait. vbi primũ mandatur vt denuntiatio fiat dño: ſed in defectum debet recurri ad procuratorem. Quid aũt dñs citatus conſtituit procuratorẽ qui cõparuit & aſſumpſit in ſe litem: demum citatur dñs ad certum articulũ & nõ ꝓcurator: nunqd teneaẽ dñs cõparere? dic ꝙ nõ. quia ex quo ſemel in cã cõſtituit procuratorẽ, iam declarauit animũ ſuum ꝙ per procuratorem volebat eſſe in iudicio: ideò debebat citari procurator, & non dñs. nam dñs non compelliẽ per ſe eſſe in iudicio: vt ĩ.l.j.ff.eo.& hãc cõcluſionẽ firmat Bar.in.d.l.quãuis.& in.l.j.C.de ſen.& interlo.om.iu. quod intellige, niſi ex cã citeẽ dñs: puta ꝙ iuſtior eſt quã procurator, & citaẽ vt veniat ad rñdẽdũ poſitionibꝰ: vt in.l.fi.C.e.ti.& quod leg.& no.in.c.j.de iudi.lib.vj.& hæc notabis: quia quotidie accidũt. ¶ † In gl.fi.ibi: *vnde conſulere debebat dominum.* Sed contra hoc & contra tex.oppo. dominus tenetur comparere per ſe, aut per procuratorem ſufficientem: vt in.l.j.ff.eo.&.ſ.c.proxi.in fi. ergo imputandum eſt dño, ſi nõ inſtruxit procuratorem ſuũ ſufficienter. Solu. Inno.& Hoſt.hîc inſtant. an & quando procuratori debeant concedi induciæ ad conſulendum dominum.& dicta Inno.hîc refert Bar.& ſequitur in.l.non ſolùm.ff.eo. Et concludẽdo iſtorum dicta diſtingue ſic: ꝙ aut à principio fuit citatus procurator, & ꝓbabiliter petit inducias[b] ad conſulendum dominum: quia non eſt quid imputetur domino quare nõ inſtruxit procuratorem: non enim poterat diuinare. & ita loquiẽ iſte tex. aut à principio fuit citatus dominus: & tunc aut non fuit expreſſum in citatione ſuper quo eſſet conueniendus: & ideò conſtituit procuratorem generalem: & tunc petit etiam probabiliter inducias: quia non eſt quid imputetur domino: vt hîc. ſecundum alium intellectum. aut fuit dominus citatus ſpecificè ad certam cauſam. & tũc non debet habere procurator inducias ad cõſulendum dominum an velit cedere vel contendere: nec etiam ad reſpondẽdum ſuper meritis cauſæ: quia à principio dominus debuit procuratorẽ inſtruere, niſi emerſerit aliquod nouum qđ dominus veroſimiliter non potuit cogitare ſecũdum Hoſt.& bene, ſecundum quem Epiſcopus litigans ſi interrogatur ſuper facto capituli, poteſt petere inducias ad conſulendum capitulum.& hoc notabis. ¶ † Et in fi.glo. No.fi.glo.ſingulariter ex qua collige ꝙ loci conſuetudo eſt ſufficiens cauſa abbreuiandi inducias etiam quæ dantur condemnatis in cauſa pecuniaria. qđ etiam tenet Bar.in.d.auẽ.qui ſemel.C.quomodo & quando iud.& in.l.ſi debitori.ff.de iud. vnde & hodie inualuit conſuetudo vt confitenti debitum à principio non dentur quatuor menſes, ſed ſolùm.x.dies: vt not.glo. quæ ſic debet intelligi in.d.l.ſi debitori. nam de iure communi tam condemnatis quàm confeſsis in cauſa pecuniaria debet dari terminus quatuor menſium ad ſoluẽdum: vt not.in.c.quod ad conſultationem.de re iud.& eſt tex.in.l.ij.C.de vſu.rei iud.& in.l.certum.§.fi.ff.de confeſ.& vide glo.in.c.dudum.el.ij.§.licet.de elec.in ver.reſponſionem. Abbas.

SEB. SAPIA.
a ¶ Procuratoris. Vide Ab.in.c.cũ deputati.in verſi. & ꝓ hoc dubio.j.de iud. Alex.in l.iij.C.de procur. latè Fel.in.c.j.co.iij.ver.nihilominus tene opi.Ab.j.vt lite nõ cõteſ. vbi de veritate eorũ quæ dicit Abbas hîc.

b ¶ Petit inducias. Adde qđ voluerunt do.de Rot. hoc eo.tit.in nouis.

c ¶ Quòd maritus. Adde vidẽdum. Roma.conſil.cccxlvj.

SEB. SAPIA.
d ¶ Pro contumace. Vide Abb.in c.j.j.de iudi.& in c.prout.j.de dolo & contu. Bart.in l.conſentaneum.in fi.C.quõ & qñ iu.& facit ꝙ non diciẽ veniſſe qui nõ ſteterit.l.ſcire oportet.§.ſufficit ff.de exc.tut. quã regulam exornat Fel.in.c.in pñtia.in xliij.col.de ꝓba.

e ¶ Tanquã contumax. Adde Old.conſi.cccxcviij.

SEB. SAPIA.
f ¶ Iuribus vxoris. Quòd vxor poſſit habere bona triplicis generis, vide concord.per Corſetum in ſuo repertorio.ĩ verſ. vxor.col.fina.

SVMMARIVM.

1. *Maritus poteſt agere pro vxore abſque aliquo mandato.5.*
2. *Citatus comparens, & ſine licentia recedens eſt contumax.*
3. *Contumax eſt ille qui miſit procuratorem ſine mandato, licet procurator petat inducias ad oſtendendum procuratorium.*
4. *Contumax condemnatur in expenſis abſque alia citatione.*
6. *Coniuncta perſona non admittitur, quãdo euidens eſt experiri contra voluntatem abſentis.*
7. *Stipulari an quis poßit alteri de iure canonico.*
8. *Condemnatio expenſarum non facta nec reſeruata taxatione, non valet.*

CAP. XII.

Conſtitutis. Si reus recedit à iudicio dimiſſo procuratore ſolũmodo ad agendum contumax eſt, & condemnatur in expenſis. Et prima pars narrat contumaciam & condemnationẽ actoris. Secunda ibi: *nos autem.* condemnationem approbat, & cauſam committit. ¶ Caſus literalis. Quidam prior Sagieñ. H. nomine tenebatur in quadam quãtitate pecuniæ. T. laico nomine vxoris ſuæ & in præſentia Papæ cõſtitutit. O. ſubdiaconum ſuum ſuper cã illa conceſſit auditorẽ: oblato libello dictus prior receſſit ſine licentia, dimittens quendã ꝓcuratorẽ ſolũ ad agendum: quẽ cũ auditor ipſe per mandatum procuratorium ſibi datum ad defendendum priorem ſufficientem nõ videret: ipſum priorem reputans contumacem, condemnauit eundem prædicto. T. in vnã marcham ſterlingorum in expenſis. Dominus Papa ſententiam illam ratam habuit & firmam: mandans huic Epõ, quatenus partibus conuocatis audiat cauſam. Ber. ¶ Not.j.ꝙ prior regularis poteſt obligari in cauſa pecuniaria. ad hoc.c.ex reſcripto.de iure iuran.& in.c.quod quibuſdam.de fideiuſſor. ¶ † Secundò not.ꝙ maritus[c] poteſt agere nomine vxoris ſine mandato. habetur enim loco coniunctæ perſonæ: vt in.l.maritus.C.eo.& not.in.l.ſed & hæ.ff.eo. ¶ † Tertiò not.ꝙ comparens ad citationem, & illicẽtiatus recedens, habetur pro contumace.[d] vnde poteſt condemnari vt contumax.xj.q.iij.c.certum. ¶ Not. paria eſſe nullum conſtituere procuratorem, vel minus ſufficientem. ¶ † Ex quo infero, ꝙ ſi dominus citatus mittat procuratorem ſine mandato, & ille comparens in termino petit inducias ad faciendam fidem de ꝓcuratorio, debet dominus condemnari tanquã contumax.[e] quia non comparuit in termino legitimè, ad hoc.l.j.in fi.ff.quòd cuiuſq; vniuer.& ibi per Bar. ¶ † Not. vltimò ꝙ contumax poteſt condemnari in expenſis abſq; alia citatione. de quo vide quod plenè dico in.c.j.de iud. ¶ In gl.j.ibi: *mutunado ei pecuniam vxoris:* vel fortè vxor dedit ſibi in dotem nomine debitorum ſuorum. quo caſu agit maritus nomine ſuo, quemadmodum ſi actio venderetur: vt.l.nominibꝰ.C.de act.& ob.& in.l.nominis.C.de actio.vel hære.vendi. ¶ † An autem in bonis & iuribus vxoris[f] admittatur maritus ad agendum: conclude latius quàm glo.ꝙ vxor poteſt habere bona triplicis generis. Primò dotalia: & in illis agit maritus nomine ſuo: quia dominium rerum dotalium trãſit in ipſum maritum: vt in.l.doce ancillam.C.de rei ven. vnde vxor non valet de illis etiam eleemoſynam facere: vt no.in.c.quod Deo.xxxiij.q.v. Quædam ſunt bona paraphernalia, quæ ſæpe habet vxor vltra dotem, quæ tradit marito, non tamen in dotem: & in iſtis cenſetur mari

tur marit? ꝓcurator:vñ põt ĩ eis agere tãquã ꝓcurator, nec tenetur cauere de rato:& hoc tenet Bar.ĩ.l.marit?. C.eo.per.l.fi.C.de pac.cõ.tam super dote.Illa tamẽ lex expresse nõ loquit in hoc casu:sed disponit qñ vxor dedit instrumẽta iuriũ suorũ marito:nã tunc vr̃ dare sibi mandatũ ad agendũ:vt est ibi gl.no.[a] iuncto tex.sed põt addu ci iste tex.in argu.ad dictũ Bart.vt quemadmodũ dando instrumenta videt maritũ procuratorẽ in illis iu ribus constituere,ita & fortius actualiter bona ipsa sibi tradendo.Quædam sunt bona,quæ vxor retinet penes se vltra dotem:& in illis habet locum quod hîc dicitur in gl.ꝙ maritus nõ censet procurator:sed põt pro illis agere,sicut coniuncta persona agit ꝓ coniuncta:nõ ꝙ maritus sit cõsanguineus vel affinis vxoris:quia nulla est inter eos affinitas vel cõsanguinitas,sed sunt principiũ & cã affinitatis:sed admittit maritus ad instar cõiũctæ personæ:vt no.in.l.sed & hæ.ff.eo.Et tenet hoc casu ma ritus cauere de rato,sicut coniuncta persona:vt in.d.l. maritus.econtra verò vxor non põt agere ꝓ marito:qa non põt mulier alienã ꝓcurationẽ suscipere:vt in.l.alie nã.C.eo.Sed si vxor in istis bonis constituit maritũ pro curatorẽ in certa parte:dicit hîc gl.ꝙ maritus nõ poterit agere super alijs.per.d.l.maritus.Io.an.dicit hoc pro cedere ex viribus mãdati:sed tanquã coniuncta persona poterit agere super alijs bonis.& dicit hoc tenuisse Petrũ & Martinũ de silimanis:sed gl.iuris ciuilis in.d.l. maritus.& Barto.ibi.& alij sequentes tenent cõtrariũ. & ita sentit gl.ista.nam eoipso ꝙ vxor cõstituit vnũ ꝓcuratorẽ ĩ certis bonis,vr̃ tacitẽ prohibuisse nẽ alijs bo nis se immisceat.ar.in.c.nõne.de pſum.¶ † Cõiuncta ve rò persona nõ admittit qñ euidens est eũ experiri cõtra voluntatẽ absentis vt in.l.Pomponius.in fi.ff.eod.¶ In glo.ibi.*nomine vxoris sibi potuit obligare priorem &c*.Not. gl.nec putes hoc speciale in vxore:sed dic ꝙ quisq; põt nomine alterius recipere obligationẽ tanquã negotiorum gestor:vt probat in.l.pe.ff.de neg.gest.no.Bart.in l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de ver.ob.† Sed alteri stipulari directè nemo potest de iure ciuili.vt in.d.§.alteri.& videtur glo.velle ꝙ idem fit de iure canonico.& in hoc no.glo.& idem videt velle in.c.si cautio.de fide instru. Sed gl.[b] habes in contrariũ.quam allegant oẽs in.c.quo ties cordis oculus.j.q.vij.quæ dicit ꝙ de iure canonico teneor si promitto tibi dare alteri[b] certũ quid,quã glo. in.l.illud.C.de sac.san.ec.videt Bart.intellexisse quo ad pias causas:sed nõ est verũ ꝙ gl.sic loquat:& credo illã gl.verũ dicere.prout loquitur qñ ꝓmitto tibi ꝙ alteri dabo,ita ꝙ verba obligatiua seu ꝓmissiua dirigant ĩ te præsentẽ:vt quia promitto tibi nã hoc casu etiam de iure ciuili oritur naturalis obligatio:vt ĩ.d.l.stipulatio ista.§.si quis insulam.& in.l.j.ff.de pac.Sed de iure cano nico potest agi vbi est orta naturalis obligatio ex cõsen su,saltem per viam denuntiationis:vt no.in.c.nouit.de iud.& in.c.j.de pac.& per Bar.in extrauagã.ad repri.in verbo seu denuntiationem.¶ Sed dubiũ habeo,quid si verba promissiua dirigant in absentẽ.vt quia dico tibi: ꝓmitto Titio absenti dare.x.& de hoc not.in.d.l.illud. per Colle.in.c.j.de pac.dico super procemio huius cõpilationis:& dic vt ibi.Et in fi.gl.de hoc vltimo vide gl. plenam & notabilem in.c.ij.de vsu.li.vj.vbi habetur an & quãdo possit agere ex obligatione quæsita per procu ratorem.& notabis eam.¶ In glo.in verbo:*ad agendum.* ibi:*ad defendendum & non ad agendum*.Sed cõtra hoc facit quod dixi in.c.accedẽs.s.eo.nã cõstitutus ad agendũ vr̃ per cõsequẽs habere mãdatũ ad defendendũ:vt notauit etiã gl.in.l.mutus.§.pœna.ff.e. Sol.duplex.primò, ꝙ iste fuit cõstitutus ad agendũ solũmodo.vt in tex.& sic illa dictio taxatiua excludit id, qđ poterat venire in vim cõsequẽtiæ:vt no.in.d §.pœna.Secũdò sol.ꝙ cõtrarium loquitur quando defensio requiritur in vim consequentiæ:vt quia constituitur procurator ad agẽdum ex parte actoris:hîc autẽ loquimur qñ defensio requirebatur principaliter,quia fuit cõstitutus à reo,vnde nõ possumus dicere ꝙ defensio veniat in vim cõsequẽtiæ. & hãc solutionẽ sentit hîc do.Ant.& satis põt sustineri Et in fi.gl.pro hac gl.facit:quia quilibet etiã sine mãdato põt aliũ defendere præstita cautione de iudicato soluendo:vt not.j.c.proxi.Sed tũc opp.videtur enim ꝙ nõ erat animaduertendũ an iste haberet mandatũ ad defendendũ,sed solũ debebat cõsiderari an vellet absentẽ defendere,& cautionẽ præstare.Sol.dicit Inn.ꝙ differẽtia est in hoc:quia habet mandatũ,sententia põt mandari executioni in bonis dñi:sed si nõ habet mãdatũ,mandat executioni in bonis defensoris:vt in.l.Plautius.ff.eo.Et ob hoc putat Inn.ꝙ ẽt si iste voluisset defendere absentẽ,debuisset cõdẽnari absens in expẽsis:quia obtulit aduersario istã cõmoditatẽ,vt in bonis suis sñia nõ posit mãdari executiõi.Sed mihi plus placet dictũ gl.quia nõ video ꝙ hæc sit iusta cã recuperãdi expensas:ex quo in omnẽ eueutũ est cõsequutus ius suũ.facit.l.ij.in fi.ff.si quis in ius voc.non ierit.¶ In gl.pe.No.gl.ꝙ semp condẽnationem expensarũ debet ꝓcedere taxatio iudicis,& iuramentum partis.¶ † Quid aũt si iudex cõdẽnat non facta taxatione?[d] do.Anto.refert hîc quosdã tenuisse ꝙ condẽnatio valeat,ex quo nõ fuit appellatũ:sed ipse pu tat cõtrariũ,ex quo ius dat certã formã in cõdẽnatiõe, & notabis bñ & singulariter.hoc dictũ tene menti. Ali qua tractant hîc Doc.quæ non faciunt ad intellectũ.c. nec sunt multũ in vsu:ideò videas per te:& tractaui mul ta vltra Doctores,quæ sunt in quotidiano vsu &c.

a ¶ Glo.not.Adde Ro.consil.allegato.ccccxlvj.

SEB. SAPIA.

b ¶ Sed gl. De illa gl.vide Alexã.in l.is qui hæres. ff. de acqui.hære.& Mod.in.l.j. C.de pac.

c ¶ Dare alteri. Ad de Bart.cõsi.inci. Gellus fuit cõfessus. Alex.consil. iij.ij.lib.

ZACHARIAS.

d ¶ Nõ facta taxatione.Vide Spe. in ti.de expensis. §.postremò.ĩ pri. & in tit.de exce. §.viso.versi.quid si reus.

SUMMARIUM.

1. *Procurator reuocatus non impedit iudicium cum eo agitatum si huiusmodi reuocatio erat tam iudici quàm aduersario incognita.vide latè.j.nu.5.7.*
2. *Procuratoris reuocatio non præiudicat,si est facta post litẽ contestatam aduersario ignorante:sed ipsi reuocanti sic.*
3. *Procurator rei quantumcunque constet de mandato,debet semper cauere de iudicato soluendo, nisi dominus fideiusserit pro eo:secus est in procuratore actoris:& ratio differentiæ ponitur hîc.*
4. *Exceptiones dilatoriæ proponuntur ante litem contestatam.*
5. *Procurator si est reuocatus per mortem domini,& hoc ignoret iudex & aduersarius,an teneat iudicium cum eo agitatũ. Sententia la.a contra defunctum non valet.*
6. *Mandatum procuratoris non reuocatur re integra per mortem domini,si in procuratorio dominus cauit pro procuratore.*
7. *Procuratoris reuocatio si est facta ante litem contestatam,an debeat notificari parti vel iudici.*
8. *Procuratoris reuocatio debet notificari iudici & parti per ipsum reuocantem,& non per alium.*

CAP. XIII.

Mandato.† Breue:& est secundũ cõmunẽ intellectum & verũ potest sic summari.Tenet iudiciũ agitatum cum procuratore reuocato,si reuocationẽ iudex & aduersarius ignorauerunt:& non diuiditur. ¶ Casus literalis.Aliquis constituit procuratorem in causa quam habet coram iudice ordinario vel etiam de legato:procurator iste est cũ aduersario ingressus iudicium:dominus postmodũ reuocauit mandatũ à suo ꝓcuratore:quærit vtrũ ea quę cũ ipso procuratore postmodum fecit,valeant. Respondet Papa ꝙ si reuocatio ista ad iudicẽ vel aduersariũ non peruenit:iudiciũ quod ipe ꝓcurator posteà est expert? ratũ esse debet.¶ † No. j.ꝙ non valet procuratoris reuocatio post litem cõtest. si ipse procurator tantũ fuit certioratus.& intellige ꝙ non valet reuocatio in præiudiciũ aduersarij:quia debuit certificari:sed valet reuocatio in ꝑiudiciũ aduersarij reuocãtis:qa ipse nõ põt ꝑtendere defectum reuoca

tionis & ignorãtiæ:vt no.in.c.ex parte decani.de rescri. ¶ Secundò no.ꝙ ꝓcurator põt reuocari post lit.conte. sed hoc intellige vt no.in gl.pe. ¶ In gl.j. No.bene istam gl.ad quam quotidie habet̃ recursus.& diuide hãc gl.in quinq; partes.In prima parte ponit quid debeat continere instrumentũ procurationis.In secunda parte quærit,quid si dubitatur de procuratore ex parte rei,nam de procuratore actoris plenè fuit not.in.c.j.s̃.eo.& dic vt ibi.In tertia parte quærit quã cautionẽ debeat præstare procurator rei,vel alius qui offert se defensioni sine mandato.In quarta parte quærit quo tẽpore debeat exigi cautiones à procuratoribus.In quinta parte prosequitur an ꝓcurator vniuersitatis:item tutor & curator debeant præstare cautiones.Et secũda pars incipit ibi: *de mandato procuratoris*.Tertia ibi:*& siue quis habeat mandatum*.Quarta ibi:*huiusmodi cautiones*.Quinta ibi:*procurator vniuersitatis*.Et in eo ꝙ glo.in prima parte dicit ꝙ literæ ꝓcuratoriæ debent mitti aduersario.dic ꝙ hoc est cautũ qñ posset dubitari de mandato:sed vbi certũ est ꝙ instrumentũ procuræ est clarum,tunc non est necesse vt scribat̃ aduersario:vt ĩ.c.j.s̃.eo. ¶ 3 † Quo ad tertiã partẽ glos.no.gl.ꝙ procu.rei quantũcunq; cõstet de mandato ,debet semper cauere de iudicato solu.nisi dominus fideiusserit pro eo hypothecaria idest obligatione bonorũ suorũ.& ita seruat̃ de facto.[a] vt in cle.j.& qđ ibi no.eo.ti.& ĩ §..si verò.insti.de satisda.Et hæc cautio sufficit qñ ꝓcurator põt soluere id super quo conuenit̃: puta quia agit̃ ad quantitatẽ pecuniæ:sed vbi nõ posset soluere:puta quia agit̃ super re possessa à dño:& tũc vltra illã cautionẽ debet præstare cautionẽ de ratihabitione.Sed quæritur,quare procurator actoris nõ cauet de rato cũ certũ est de suo mandato vt in.c.j.s̃.eo.secus in ꝓcuratore rei:vt hîc in glo.Hanc quæstionẽ examinat gl.in.l.non solũ.§.qui alieno.ff.eo.plenius per Cy.in.l.j. in.j.q.C.eo.per Spec.in ti.de satisda.§.iij.ver.sed quæ est ratio.Et breuiter dic ꝙ securi⁹ litigat is,ꝗ possidet quã ille qui petit & nõ est in possessione.nã reo satis est cautũ aduersus dñm,ex quo est in possessiõe,& habuit sententiam cõtra procuratorẽ dñi.nã habet exceptionem rei iudicatæ cõtra dñm.& sic si dñs vellet diffiteri procuratoriũ,vel pergere per ambages,reus põt securè litigare cũ sit in possessione:Sed qñ ꝗs agitur cõtra aliũ, petit qđ sibi abest.vnde iura timuerũt ne si actor reportaret sententiã cõtra procura.rei dñs tp̃e executionis se opponeret malitiosè,fortè negando ꝓcuratorium,vel quid simile:& actor habebit litigare cũ reo possessore: ideo vt sufficienter sit cautũ ipsi actori voluerunt iura vt ꝓcurator p̃staret cautionẽ de iudicato soluendo, vt sic sententia posit mãdari executioni in bonis dñi & in bonis procuratoris. ¶ 4 † Quò ad quartã partẽ glos.in eo qđ dicit ꝙ cautiones istæ exigunt̃ à ꝓcuratoribus ante lit.contest.dic ꝙ ideo ꝙ istæ sunt dilatoriæ exceptiones quæ debent ꝓponi ante lit.cõte.[b] & nõ posteà:vt ĩ.c.pastoralis.& qđ ibi no.de excep.Et hoc intellige qñ procurator interuenit ante lit.cõte.secus si interuenerit post: quia tũc p̃nt peti cautiones:quia de nouo superuenerũt illæ exceptiones.ad hoc.l.ij.C.de cõsor.eius.litis.& not. gl.in.c.cùm.M.de cõsti.de materia istius gl.vide Spe.de satisda.§.pe.vbi ple. ¶ 5 † In glo.in ver.*reuocato*.ibi:*si verò reuocatio perueniat ad iudicem,vel aduersariũ &c*. ¶ No.& tene mẽti gl.vult enim apertè ꝙ ad nullitatẽ iudicij sufficiat reuocationẽ ꝑuenisse ad notitiã iudicis,vel aduersarij.nõ ergo reqrit̃ notitia vtriusq;.[c] Et ad istũ tex.ꝗ vr̃ innuere cõtrariũ r̃ndet gl.ij.ꝙ dictio vel:resoluit hîc in copulatiuã:& idẽ tenet Host ĩ.e.i fi.& ad hoc allego tex. in.l.sæpe.ff.de ver.sig.vbi dicit̃ ꝙ sæpe copulatiua ponitur ꝓ disiũctiua,& ecõuerso.dixi plenius in.c.iter cæteras.s̃.de rescrip. Hoc tñ nõ est semp fiendũ:sed tũc solũ cũ ex alijs iuris partibus reqrit̃ vtraq; pars alternatiuè,

Sed gl.iuris ciuilis,quẽ sequit̃ ibi Bar.in.l.vnica.C.de satisda.facit differentiã inter ignorantiam iudicis & aduersarij:dicit enim ꝙ si iudex ignorauit:& aduersarius sciuit:tũc tenet iudiciũ ꝓpter ignorantiã iudicis:sed aduersarius repellit̃ à cõmodo ope replicationis.Sed si iudex sciuit reuocationẽ,& aduersarius ignorauit,tũc iudicium nõ valet:quia iudex tulit scienter sentẽtiã cõtra personã nõ legitimã.Pro hoc mẽbro optimè facit text. in.c.si duob⁹.de app.vbi ꝓbat̃ ꝙ si iudex scit iurisdictionem sibi nõ cõpetere:vel exceptionẽ cõpetere absenti, non valet qđ agit.Sed placet mihi indistinctè opi.istius gl.vt etiã si solus aduersarius sciuit,iudicium sit nullũ[d] per.c.ex parte decani.s̃.de rescrip.vbi videt̃ tex.apert⁹. Itẽ est qđ imputet̃ aduersario quare litigauit cũ aduersario :videlicet cum ꝓcuratore reuocato:vñ cũ nõ habuit ille reuocatus facultatem deducẽdi ius dñi in iudiciũ,nõ apparet rõ quare debet valere si seipsum deceperit aduersarius. Optimũ simile cape ex his quæ legunt̃ & notant̃ in.l.is ꝗ se obtulit.ff.de rei ven.& in.l.ꝗ se liti. ff.de peti.hære.Si enim scit aduersarius ꝙ reus nõ possidet rẽ & nihilominus vult agere cõtra eũ:nõ obligatur reus ad interesse:vide in hoc quod dixi.s̃.eod.c.in nr̃a. ¶ 6 † Sed circa hoc annecto notabilẽ quæstionẽ:[e] pone ꝙ ꝓcurator sit reuocat⁹ tacitè ꝑ mortẽ dñi:nunqđ tenebit iudiciũ posteà agitatũ cũ ꝓcuratore, si iudex & aduersarius non fuit certificatus de morte dñi.qđ est quærere, nunqđ dispositio huius.c.habet locũ in reuocatione tacita,quæ fit per mortẽ cõstituẽtis.Doctores hic nõ tangunt.sed Bar.formauit hãc quæstionẽ in.l.si ꝓcuratorem.ff.e.& ibi videt̃ tandẽ cõcludere ꝙ iudiciũ sit nullũ:& sic ꝙ dispositio huius.c.nõ habebit locũ hoc casu. Mouet̃ principaliter:quia hoc casu nõ est quid imputet̃ dño quare nõ certiorauit iudicẽ vel aduersariũ,cũ vita functus sit.sed in reuocatiõe exp̃ssa est quid imputetur dño:& licet multa possent allegari in contrariũ:sñia tñ sua mihi placet per.l.pe.ff.quæ sent.fine app.rescin.vbi dicit̃ ꝙ sñia lata cõtra eũ qui defunctus est,nõ tenet.Ad idem tex.in.l.de qua re.in.§.ij.ff.de iudi.vbi dicit̃ ꝙ non tenet sentẽtia lata cõtra defensorẽ ,si dñs tunc erat mortuus.& dic ꝙ per mortẽ dñi reuocat̃ mandatũ si res est integra:vt qa lis nõ est cõtestata:vt in.§.rectè.cũ seq.insti.mand.no.gl.in cle.fi.de proc.Hoc tñ limita ꝑ tex.fin gu.in.l.si defunct⁹.ff.e.vbi dicit̃ ꝙ si dñs cauit ꝓcuratore suo sciẽte,ꝙ tũc nõ reuocat̃ mãdatũ post mortẽ dñi. & est mẽti cõmẽdandũ.qa hodie cõiter in ꝓcuratorio dñs fideiubet ꝑ ꝓcuratore suo: iuxta formã quæ hr̃ in .§.si.verò.insti.de satisd.& dixi.s̃.in ꝑcedẽti glos.ad hoc cle.j.e.ti. ¶ 7 † In ea.gl.ibi:*supple hîc maximè*.No.bñ cõclusionẽ gl.vult enim ꝙ notitia reuocationis debeat peruenire ad iudicẽ,vel aduersarium,et si lis tp̃e reuocationis nondũ sit cõtestata.de quo tñ dubitauerũt Doc.vt no. in.c.in nr̃a.& in.c.ex insinuatione.s̃.eo.& Bar.in.l.si ꝓcuratorẽ.præalleg.videt̃ tñ ibi inclinare in opi.hui⁹ gl. do. Ant.hîc distinguit:ꝙ aut iudex seu aduersarius erat certificatus de ꝓcuratorio:& tunc pariter fienda est notitia reuocationis:& hoc casu ꝓcedat hæc gl.aut nõdũ facta erat fides de mãdato:& tunc ꝓcedat arg.à contrario huius literæ:vt ante lit.cõte.sufficiat certiorare ipm ꝓcuratorẽ:& licet nõ alle.gl.hoc tenuit in.c.ij.ĩ.eo.li.vj. Sed ego indifferenter dicerẽ ꝙ vbicũq; mãdatũ fuit speciale ad litigãdũ cũ certa persona,semper debet de reuocatiõe certiorari illa persona.Nam ratio tex.nõ est alia, nisi vt aduersarius nõ decipiat̃ per legitimã ignorantiã: sed aduersarius deciperet̃ si non fieret sibi fides de reuocatione.Pro hoc tex.in.l.si fideiussor.§.j.ff.man.& idem dico de procuratore ad negotia:vt dixi post Io.an.in.c. ex parte decani.de rescri.facit.l.sed & si pupillus.§.ꝑscriptum.ff.de instit.act.Sed vbi ꝓcuratoriũ fuit gñale tũc bene deberemus distinguere:ꝙ aut adhuc non conuenerat

---

a ¶ Seruat̃ de facto Adde quod voluit Ro.cõs.lxxij. Io.de ana. consi. lxxxij.

ZACHARIAS.

b ¶ Ante lit. cõtes. Adde q̃ dicat̃ exceptio dilatoria, & qñ opponi debeat,ꝑ Lanfrã.de oria.in.c.qm̃ contra.§. statuimus. ver.exceptiones. nu.ij.j.de proba. plenius per eũdẽ in cle.sæpe.versi. quædam sunt. de ver.signi.

SEB. SAPIA.

c ¶ Notitia vtriusq;.Vide latè Feli.ĩ c.ex parte decani.in.xiij.col.versi. quinta regula. de rescrip.vbi plura ad propositũ.

d ¶ Sit nullũ.Adde videndũ Alexã. cõsil.lxxxiij.iiij. lib.& cõsi.clxiij. ij.lib.

SEB. SAPIA.

e ¶ Questionẽ.Vide Feli.in. d.c.ex parte decani.col. xj.ver.fallit nonò vbi vult ꝙ reuocatio quæ fit per mortẽ operet̃ effectũ suũ , etiã si nõ sit intimata.

nerat aliquã personã,& satis est certiorare ipsum ꝓcuratorẽ. Et idẽ dico si ad negotia fuerat cõstitutus. sic intelligo. l. si mãdassem. ff. mã. licet gl. hîc aliter intelligat. & nõ bñ iudicio meo. Sed si vigore mãdati gñalis descẽdisset ad certã personã, debet illa persona certiorari: qa est eadem rõ quæ in ꝓcuratore speciali: & sic in hac materia nõ facerem differentiã inter ꝓcuratorẽ ad iudicia, & ꝓcuratorem ad negotia. Nã in iudicio quasi cõtrahimus: vt in. l. iij. §. Idem scribit. ff. de pecul. & no. in. c. pia. de excep. li. vj. & ꝑdicta credo fore de mẽte Bar. in. l. vnica. C. de satisda. & vide ad materiã qđ dixi. s. eo. in. c. ĩ nostra. & in. d. c. ex parte decani. ¶ † Vltimò extra gl. q̃rit, nũqđ sufficiat iudicẽ vel aduersariũ aliũde sciuisse reuocationes. Doc. cõiter cõcludũt hîc ꝙ nõ: sed debet reuocãs certiorare iudicem, vel aduersariũ, ne detur aduersario materia malignandi, & protelandi iudicium. Abb.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias potest esse procurator etiam in iudicio si est maior: nec requiritur patris consensus.*
2 *Procurator simpliciter constitutus ad lites, cẽsetur constitutus tam ad præsentes, quàm ad futuras.*
Rescriptum ad lites non extenditur ad futuras.
3 *Procuratores plures dati non censentur dati insolidum nisi dicatur: adeò quòd vnus sine alio non potest aliquid facere.*
4 *Procurator primò datus, an cẽseatur reuocatus dato secundo.*
5 *Procurator in causa principali, durat etiam in causa appellationis si vult. 13.*
6 *Iudicium agitatum cum illo qui non poterat stare iudicio, an teneat si non fuit oppositum.*
7 *Tacens in rebus onerosis habetur pro contradicente, nisi faciat aliquem actum per quem videatur approbasse illud.*
Accipiens literas præiudiciales, censetur fateri contenta in eis, nisi contradixerit.
8 *Procuratores plures insolidũ ad negotia dati, an vnus poßit ab alio exigere.*
9 *Executores alicuius vltimæ volũtatis poßunt vnus ab alio exigere quod debebat.*
10 *Procuratores plures an vnà sint constituendi, quãdo sunt plures actores, vel plures litigantes.*
11 *Procurator qui habuit sententiam contra suum principalem, tenetur appellare, & non expectare quòd dominus appellet, licet sciat sententiam contra se latam. 13.*
12 *Paupertas excusat procuratorem si non appellauerit.*

CAP. XIIII.

NOn iniustè. Habet multa dicta. & cõiter nõ summaꝛ: sed ꝑ alia verba põt sic summari. Filiusfamiliâs põt esse ꝓcurator in iudicio ẽt ad futuras lites. & ꝓcurator datus cũ pluribꝰ simul insolidũ, ꝑferꝛ si ꝑoccupauit negotiũ: secus si diuerso tpe fuit datus. hoc primò. Procurator appellare debet à sñia, nisi ex cã excuseꝛ: quo casu debet dño nuntiare de sñia: appellationẽ tñ ꝓsequi nõ teneꝛ. Et sex sunt dicta principalia istiꝰ tex. secundũ ibi: *quamuis*. tertiũ ibi: *qui licet*. quartũ ibi: *quod fieri*. qntũ ibi: *potuit*. sextũ ibi: *licet*. & satis notabilis tex. est. ¶ Casus lr̃alis. Filiusfamiliâs fuit cõstitutꝰ ꝓcurator in aliqua cã, & ẽt ad futuras cũ quibusdã alijs insolidũ, & ipse ꝑuenit alios: obijciebaꝛ ei ꝙ nõ poterat esse ꝓcurator, cũ esset in ptãte alterius. & ꝙ ad futuras cãs cõstitui nõ poterat: iudex nihilominus ipsum admisit. q̃riꝛ qđ iuris sit. Rñdeꝛ ꝙ iudex iustè fecit q ipsum admisit, quãuis ad futuras cõtrouersias fuerit cõstitutus: & licet cũ alijs simul fuerit cõstitutus: ipse tñ prius ꝓcuratiõis officiũ occupauit: sed talis occupatio locũ non habet in ꝓcuratoribus diuersis tp̃ibus cõstitutis: qa dato posteriore prior ꝓcuratio esset reuocata. Sed pone ꝙ ꝓcurator condẽnatus est, quæriꝛ an teneaꝛ appellare, & ꝓseq appellationẽ? Rñdeꝛ ꝙ eò ꝙ sñia lata est cõtra ipsum, potest & debet appellare: vel si ex aliqua iusta cã appellare non potest, debet hoc domino significare, vt si voluerit appellet, sed cãm appellationis ꝓsequi non tenetur inuitus. Ber. ¶ 1 † Not. j. regulam, ꝙ etiam filiusfamiliâs potest esse procurator alterius etiam in iudicio, nec requiritur patris consensus. hoc intellige, si est maior. xxv. an. qa procurator ad iudicia nõ debet admitti añ istã ætatẽ vt in. c. qui. generaliter. §. fi. j. eo. libr. vj. & an hoc indistinctè sit verũ dictũ cum gl. ¶ 2 † Not. ij. ꝙ procurator põt constitui nedum ad lites præsentes: sed etiam ad futuras.[a] concor. l. iij. ff. eo. Et ex hoc no. dicit Spec. eo. tit. iij. ver. sed quid si procurator. ꝙ procurator simpliciter cõstitutus videtur constitui ad præsentes & ad futuras lites: quia nõ apparet ratio quare magis videaꝛ constitui ad præsentes lites quã ad futuras. pro hoc. c. quia circa. j. de priuil. non enim est hæc materia odiosa sed fauorabilis: vt no. Inn. in. c. sedes. de rescrip. & ideò rescriptũ non extenditur ad futuras lites: vt in. c. fi. de rescrip. ¶ 3 † Tertiò not. ꝙ si plures, simul dantur procuratores, põt vnus sine alio procurationis officiũ exercere. Sed intellige qñ fuerunt dati insolidũ: quia hoc importat illa clausula in solidũ. i. ꝙ quisq; habeat solidã potestatem: & ꝙ quisq; possit facere id quod posset dñs facere ꝑ se: intellige quatenus se extẽdit mandatũ: & vide hodie tex. in. c. si duo. de procu. lib. vj. & in. c. pe. de elect. secus si sunt dati simpliciter: quia tunc vnus nihil potest sine alio.[b] vt in dictis iuribus. ¶ 4 † No. in ver. *quod fieri.* ꝙ per dationem secundi procuratoris rauocatur tacitè primus alio tẽpore datus. concor. tex. in. l. si quis cũ. §. fin. ff. eo. Et per hũc tex. dicit glos. in. c. iij. xxv. q. ij. ꝙ Papa dando secundum legatũ: videtur reuocare primũ: vel dic & melius ꝙ hæc fuit opi. Cald. in. c. sua. de offi. vic. sed gl. præal. tenet cõtrarium: per. c. volentes. de offi. lega. & de hoc dic vt ibi plenius dixi. vbi etiam tetigi an dando secundũ vicariũ videatur Ep̃s reuocasse primũ. Et intellige istum tex. qñ fuit datus secundus ante lit. conte. secus si post. tunc em̃ non videtur reuocatus primus, cùm nõ possit reuocari sine causæ cognitione: vt in. c. ij. j. eo. lib. vj. & idem sentiunt glo. & Bar. in. d. l. si quis cũ. ¶ 5 † Not. in ver. *potuit.* ꝙ mandatũ factum procuratori super certa lite non extinguitur ex toto per sententiã. sed durat in causa appellatiõis si procurator vult: quia eadẽ est causa appellationis cũ principali, sed non cõpellitur procurator prosequi[c] appellationẽ, licet teneatur appellare. Et fortè ratio fuit: quia cõiter cã appellatiõis[d] vẽtilaꝛ in alio loco & in alio iudicio: iõ procurator non vr̃ se obligasse vt prosequaꝛ in alio loco. Et tene mẽti istum tex. in fi. nã Legistę multũ dubitauerũt vtrũ procurator tenereꝛ prosequi: quia tex. iuris ciuilis in hoc non clarè loquunꝛ. Sed text. iste apertè decidit hanc casum. ¶ 6 † In glo. j. ibi: *nisi eßet minor.* Vult ergo gl. indistinctè quòd minor non admittatur vt sit procurator ꝓ extraneo. Host. hîc instat. sed tene in dictum gl. per. c. qui generaliter. præal. Dicit tñ Io. an. hoc procedere si opponitur: sed si nõ opponatur quòd est minor: tunc potest procedere opi. contraria: & hæc limitatio esset notanda ad illud. c. qui generaliter. si esset vera. Sed do. Anto. tenet indistinctè ꝙ procurator esse non potest, etiam si non opponatur, cùm nõ habeat legitimam personam standi in iudicio per se: & hæc opi. videtur verior. Ad qđ adduco theoricã Bar. in l. filiusfa. in. §. veterani. ff. eodem. vbi no. dicit ꝙ quando quis non potest esse in iudicio, nec pro se, nec pro alio, quòd tunc licet non opponatur nihilominus non valet iudicium. arg. in. l. ij. ff. qui sat. cog. minor autem nõ potest esse etiam pro se in iudicio sine curatore: vt in. l. clarum. C. de autho. præstan. & no. in. c. si annum. de iud. li. vj. Et ex his potes sumere bonam regulam ad no. in. c. in nostra. s. eo. an teneat iudicium agitatum cum eo qui nõ poterat esse procurator si non fuerat oppositum. Nam si poterat esse pro se in iudicio, valet si non fuit oppositũ sic ꝓcedat gl. in. l. ita demũ. C. eo. & quod ibi not. gl. de fœmina aũt nõ poterat esse in iudicio etiam ꝓse, &

a ¶ Ad futuras. Ad. de Old. consilio cccviij.

b ¶ Sine alio. adde videndum Oldr. cõsilio. cxxx. vbi examinat hũc articulum.

c ¶ Proseq appellationẽ. Adde qđ do. de Rot. decis. lxiij. hoc eod. tit. dicunt secus esse si fuit procurator constitutus dũtaxat ad audiendũ sententiam.

ZACHARIAS.

¶ Adde Ro. sing. suo. ccccl xvij. incip. procurator si sñia feratur cõtra dñm. vbi non firmat. imò dicit eẽ dubium. de quo per doc. in. l. inuitus. C. eo.

SEB. SAPIA.

d ¶ Causa appellationis. Vide Legistas ĩ. l. ita demũ. C. de ꝓcu. vbi ponunt an causa appellationis sit eadẽ cũ principali. & ibi gloss. ponit de qõne sabbatina an aduocatus qui ꝓmisit defendere cãm, teneatur ꝓ eodem salario defendere in cã appellatiõis. de quo plura ibi ꝑ Mod.

non tenet iudicium. Exemplum in seruo, furioso, & pupillo. Et ex hoc infero, quòd si religiosus acceptauit procurationem sine licentia superioris, ꝙ non tenebit iudicium cum eo agitatum: licet aliter senserit Boa. in d. c. in nostra. & sic limita ea quæ dixi: & tene menti[a] theoricam præallega. ¶ † In glo. ij. ibi: *& debet expressè consentire.* ratio est: quia in onerosis & maximè in obligātibus personam regulariter tacens[b] habetur pro contradicente: vt not. in §. inuitus. alle. in gl. secus in re concupiscibili, & honorabili, seu commodosa: quia tunc tacens habetur pro consentiente: vt in. l. qui patitur. ff. man. & hæc est theorica Inn. in. c. i genesi. de elec. & transumptiuè ꝑ glo. in regula qui tacet. de regu. iur. lib. vj. plenè dico in c. nonne. de præsump. Et limita hoc dictum glo. per cle. j. j. eodem. Nam si scienter quis recipit instrumentum, quo constituitur procurator, videtur tacitè se obligare[c] ad illud officiū. vt est ibi tex. not. & hoc ideò: quia vltra simplicem taciturnitatē interuenit actus positiuus. ad idem facit. c. ex ore. de his quæ fi. à maio. parte capit. Et ex hoc cape vnam bonam theoricam. quòd vbi tractatur de præiudicio alicuius, si vltra taciturnitatem facit aliquem actum qui videtur venire ad approbationē actus illius, videtur tunc consentire. Et ita not. Bart. in l. quo enim. ff. rem rat. habe. Et ex hoc infertur, quòd si sciēter recipi literas alicuius, in quibus dicebatur, quòd eram debitor suus, neq; ilico reclamaui, videor consentire. ad hoc bonus tex. in. l. filiusfamilias patre absente. ff. ad mace. & ibi per Bar. quod not. ¶ In glo. iij. ibi: *sed idem videtur dicendum.* Hæc gl. recedit à conclusione quā prius fecerat. vnde tene quod præmittitur in glo. & distingue vt plenius hodie habetur in. c. si duo. & c. penulti. eo. ti. lib. vj. ¶ † Sed extra glo. quæro de notabili quæstione. pone quòd dati sunt duo procuratores insolidū ad negotia. nunquid vnus possit exigere debitum ab alio, siue debitum sit contractum ante mandatum eis factum, siue postea? Federi. ponit consi. cxxiiij. & consil. clxxx. & ibi cum quibusdam legistis concludit quòd sic: quia ex quo sunt dati insolidum, quisq; habet potestatem sicut dominus: & cùm possit vnus præoccupare negotium: vt in. d. c. si duo. Videtur ergo ꝙ exigendo à cōprocuratore quòd præoccupauerit negotium, & sic nō poterit ille allegare se procuratorem. Et ex hoc etiam concludit quòd non poterit ille exactus postmodum reexigere: quia iam fuit præuentus à consocio. Et propter hoc videtur sentire Federi. quòd possit vnus exigere ab alio etiam id quod exigit ab alio tanquàm procurator. Sed hanc materiam reperio plenius tactam per Barto. in. l. qui proprio §. fina. ff. eodem. Nam in hoc duo text. videntur cōtrarij. ille enim. §. fi. videtur velle quòd vnus possit ab alio exigere: sed text. in. l. seq. quæ incipit, qui duos. dicit totum oppositum. & pro concordantia multæ dantur ibi solutiones. Sed tandem concludit Barto. quòd aut plures procuratores sunt dati simpliciter: & tunc certum est ꝙ vnus non potest ab alio exigere: quia nec etiam ab extraneo. nam regulariter vnus non potest aliquid agere sine alio. vt in. d. c. si duo. Hoc verum, nisi essent dati ad diuersa: vt quia vnus habet procurare quę sunt in ciuitate, alius ea quæ sunt in rure: tunc in spectātibus ad ciuitatem iste qui est constitutus in rebus ciuitatis potest exigere ab alio si est debitor domini respectu eorum quæ sunt in ciuitate, & econtrà. Aut sunt dati insolidum: & tunc aut ad exigendum, & vnus ab alio potest exigere: ad hoc. l. si plures. ff. de administratione tutorum. & not. per gloss. in. l. ij. C. eodem. aut sunt dati generaliter ad negotia, & non potest vnus ab alio exigere. ita intelligit dicta. l. qui duos. Hoc verum quando est dominus qui potest exigere: aliàs autem secus. vnde si sunt duo tutores, ex quo vnus soluit debitum, potest alter ab eo exigere: quia nō est ibi dominus qui possit sibi prouidere: vt in. d. l. si plures. ¶ † Et ex hoc notabiliter infertur, quòd si sunt duo executores vltimæ voluntatis, potest vnus exigere ab alio quod debet, ex quo per se nonsoluit, nec ibi est dominus qui possit sibi prouidere. & hoc bene notabis ad intellectum. c. fina. in. §. j. de testa. libro. vj ¶ † In gloss. in ver. *procuratio.* ibi: *ad vnam autem litem.* Nota hîc gloss. vsq; ad finem. cùm quæritur, nunquid plures litigantes super eodem si sunt actores vel rei teneātur constituere vnū procuratorem, vel quilibet possit dare suum: & gloss. bene loquitur. sed nō tradit generalem doctrinam. Sed si quis consideret mentem legum hîc allegatarum, potest elici hæc theorica, quòd vbicunq; obligatio habuit à principio originem in persona vnius, licet descenderit postmodum ad plures: tunc tenetur iste agere vel defendere se per vnum procuratorem. Exēplum in pluribus hæredibus vnius: quia non debet alterari obligatio ex persona hæredum l. ij. ff. de verborum obligationi. aut obligatio seu factū est originatum in personis plurium: & tunc quilibet potest pro iure suo dare procuratorem: vt in. §. fina. allegato in glo. & hanc theoricam voluit ibi Barto. post glo. aliâs incipit ille. §. vnius. ¶ † In glo. fina. ibi: *quia hîc non distinguitur.* & hæc opinio communiter hîc tenetur à Doctoribus: vt non releuetur procurator à denuntiatione fienda domino, licet dominus sciat sententiam latam cōtra procuratorem. ratio: quia poterat dominus cogitare quòd prcurator appellaret, cùm teneatur procurator appellare, vel denuntiare domino, nisi iusta causa eum excuset: vt hîc. ¶ † In eadem glo. ibi. *vel inopia.* Notat gloss. quòd propter inopiam excusatur procurator si non appellat: multi mordent hanc gloss. quia in appellatione à diffinitiua sufficit dicere viua voce: appello: & sic non requiritur aliquis sumptus. Sed dic glossam procedere, quando procurator non appellauit viua voce incontinēti: nam si quis appellat ex interuallo, debet appellare in scriptis. l. j. in fine. cum. l. sequen. ff. de appellatio. & not. in. c. cùm in ecclesia j. de appellat. & c. cordi. eodem titul. libro. vj. ¶ Extra glossam quæro, nunquid indistinctè teneatur procurator appellare? Solutio concl ude colligendo dicta Doctorum, quòd aut fuit datus ad certum actum, puta ad recipiēdum libellum, vel sententiam audiendam: & tunc non tenetur appellare: quia mandatum se non extendit ad hunc casum. nam vno cōcesso videntur alia prohibita. l. maritus. C. eod. & xxv. distinctione. c. qualis. Aut fuit datus ad certam litem: & tunc habet locum quod hîc dicitur: videtur enim tacitè mandatum vt appellet, ne lis pereat per transitum in rē iudicatam. sed non tenetur appellationem finire: quia illud est aliud iudicium: sed si fuisset datus procurator generalis, puta ad omnes causas & lites: tunc tenetur appellare, & appellationem prosequi: quia & hæc causa appellationis lis est, & sic potest intelligi textus in. l. prima. in fine. ff. an per alium causæ appellatione. facit capitul. dilectus. suprà eodem. & nota hanc limitationem ad istum textum. Idem dicunt Doctores in negotiorū gestore qui vniuersaliter procurat negotia. nam cùm talis teneatur de non gestis: vt in. l. si pupilli. ff. de negotijs gestis. fortius tenetur appellare, & appellationem prosequi, ne appellationis negotium maneat desertum. Item intellige textus in appellatione à diffinitiua. Interlocuutoria verò tenet Innocētius quòd procurator tenet eam prosequi, nisi contingeret eum se absentare: vel aliter negotia sua vltra solitum impediri: quasi sit idem negotium cum principali. Et refert hîc Hostien. quòd in curia romana aliter seruatur de stylo curiæ. nam si procurator appellat ibi à interlocutoria, tenetur illam prosequi. si appellat à diffinitiua & dominus est ꝓpinquus curiæ: tunc datur sibi breuis terminus ad denuntiandum domino: sed si dominus multùm distat: tunc

a ¶ Tene mēti. Adde qđ Old. cōsil. cxxxj. sentit ꝙ iudiciū valeat: pro quo adde qđ voluit Ro. cōsi. ccccix. allegans etiam Feli. cōsilijs suis.

SEB. SAPIA.

b ¶ Tacēs. Qn̄ tacēs videat̃ consentire. vide per Fel. in. c. nonne. de p̄sumpt. vbi ponit regulam cum limitationibus.

c ¶ Obligare. Adde Roma. consil. cccxv.

Anto. Francis.

¶ Circa hoc an traditio instrumētorū faciētium ad cām: habeat vim mandati, vel si instrumentū debiti reperit̃ penes debitorē habeat vim satisfactionis debiti: & ex hoc p̄sumat̃ debitū esse remissum. adde q̄ no. ī. l. labeo. & ī. l. postq̄. ff. de pac. & ī. l. j. ff. de dona. & ī. l. meuia. ff. so. mat. & vide gl. in l. fi. C. de pac. conuen. & facit text. in. l. seruum filij. in. §. eum q chirographū. ff. de leg. j. & hr̄ p Cy. in. l. maritus. C. de procur. & p Bar. in. l. iij. in. §. proinde. ff. ad mace. & per Ang. ī. l. negotiorū. in. §. j. ff. de appel. & vide bo. gl. & ibi no. p Doc. ī c. corā dilecto. de off. deleg. & si reperiat̃ instr̄m penes aduersariū vitiatū qđ pri⁹ erat illęsum: an p̄sumatur fuisse vitiatū p eū penes quē reperit̃, & qd tunc debeat facere iudex. vide q̄ plenè not. p Io. an. in. c. accepimus. de fide inst. & circa illud qđ hîc dicit̃ de ep̄la. Dicas ꝙ eoipso ꝙ qs recepit epistolā cōsentit cōtētis ī ea: nisi ꝓtestetur: adeò ꝙ si ep̄la cōtinet cōtrarium: nascitur ex ea obligatio. l. si filiusfamilias patre absente. ff.

tunc datur procuratori terminus peremptorius ad prosequendum appellationem: quod si non fecerit, sententia trāsibit in rem iudicatam: & hoc factum fuit vt lites abbreuiarentur &c.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus non potest nec esse procurator, nec procuratorem constituere: licet posteà absoluatur.*
2 *Actus authorizatus per excommunicatum, est ipso iure nullus. 8.*
3 *Actus gestus per vniuersitatem in qua erant aliqui inhabiles, est validus, nisi in casibus hic expressis. 4. vbi ponitur ratio. 5.*
4 *Inhabiles an vitient actum per ipsos & habiles celebratum. 7.*
5 *Vniuersitas an possit aliquid sine rectore disponere.*
6 *Electio facta per habiles, si vnus erat inhabilis, an sit nulla.*
9 *Solennitas si non requiritur in aliquo actu, si fuerit adhibita minus iuridicè, an vitiet actum.*
10 *Vniuersitas quando constituit procuratorem vel syndicum, non requiritur authoritas, vel decretum superioris.*
11 *Literæ impetratæ per excommunicatum, indistinctè sunt ipso iure nullæ.*
12 *Error communis in his quæ geruntur, non excusat.*
13 *Inhabilis promotus ad officium non pandens suum defectum, punitur.*
14 *Coniuncta persona, an intelligatur respectu coniunctionis ciuilis.*
Literæ an possunt impetrari per vnum de vniuersitate.

CAP. XV.

CONsulti. Procurator vniuersitatis, cuius maiores & iurati sunt excommunicati, nō repellitur ab impetrādo, nisi illi in procuratorio sint expressi: vel eorum authoritate factum sit, vel ad id scienter sint admissi. h. d. & est decisio notabilis & subtilis. communis diuisio. Secunda ibi: *taliter*. ¶ Casus literalis. Quædā communitas constituit quendam procuratorem ad impetrandū: maiores de illa communitate & iurati per quos eadem communitas regitur, erant excommunicati eo tempore, quo iniunctum fuit illis procuratoris officium: quęritur vtrùm talis procurator propter hoc ab impetrando debeat repelli? Rn̄detur ꝙ non est procurator huiusmodi repellendus, nisi illi excommunicati expressi essent in literis procurationis, vel nisi aliàs eorum authoritate ꝓcuratio facta fuisset, vel nisi ipsa communitas sciens eos esse tales simul cum eis constituisset eundem. Ber. ¶ No. j. ibi: *à communitate aliqua*: ꝙ quælibet vniuersitas potest dici communitas: facit qđ leg. & no. xv. distin. c. j. ¶ No. ij. ibi: *maiores & iurati*. ꝙ vniuersitas habet quandoꝗ suos præsidentes, qui diuersis nominibus nuncupantur, secundum locorum cōsuetudinem: & expone maiores. i. rectores, seu potestates. Iurati verò. i. consiliarij, vel antiani, vel priores qui regant vniuersitatem: & dicuntur iurati, à iuramento quod præstant, vt eorum officium fideliter exequantur. tamē de esse vniuersitatis & substantia nō est vt ibi sit rector. vnde potest esse vniuersitas absꝗ alio capite: vt no. dicit Inno. in. c. cū nō ignores. j. de præb. quod tene menti. facit. l. j. ff. quod cuiusꝗ vni.

1 ¶ † Tertiò not. ꝙ excommunicatus[a] non potest procuratorē cōstituere ad eum actum quem ipse per se facere non potest.[b] vnde sicut per se impetrare non potest: aut in iudicio agere: ita nec ꝓcuratorem constituere. ad hoc vt hîc. Excommunicatus ergo nec ꝓcuratorē dare pōt, neꝗ ꝓcurator deputari. primū probat̄ hîc. secundum in. c. post cessionem. de proba. ¶ Not. ibi: *tempore quo iniunctum*. ꝙ ad considerandum actus validitatem debet ponderari habilitas agentium tempore actus gesti. Si ergo tempore constitutionis est excōmunicatus, non valet constitutio: licet posteà desinat esse excōmunicatus. quod tenet hîc Host. & satis ꝓbatur hoc in. d. c. post cessionem. ¶ No. ibi: *eadem communitas regebatur*. ꝙ vniuersitas seu cōmunitas debet regi & gubernari per officiales præsidentes illi vniuersitati. ad hoc. l. j. C. de iura. cal. l. municipes. ff. ad muni. & c. non erit. & c. grauē. de sen. excō. ¶ Item no. ꝙ præsidentes excōmunicati nō ꝑnt officium eorum exercere durāte excōmunicatione. facit. c. aduersus. & qđ ibi no. de immu. ec.

2 ¶ † Et no. ꝙ actus in quo officialis excōmunicatus præstitit authoritatem, est ipso iure nullus.
3 ¶ † No. vlti. regulam, quæ principaliter colligitur ex tex. & tres casus à regula exceptos. Regula notāda est: ꝙ actus gestus ab vniuersitate in quo fuerunt aliqui inhabiles, etiam si sint præsidētes, non inficitur propter interessentiam illorum inhabilium[c]. Valet ergo actus gestus collegialiter ab habilibus & inhabilibus: & sustinetur actus propter habiles: quod alibi iudicio meo non ita bene probatur. fallit vt dixi in tribus casibus. Primus casus quando isti inhabiles maximè præsidentes sunt expressi in ipsa dispositione actus. Secundus casus quando actus fuit gestus ab vniuersitate inhabilibus interponentibus authoritatem, tanquàm maioribus & principalioribus. Tertius casus quando vniuersitas scienter admisit inhabiles ad agēdū actū simul cū eis: & intellige de ea inhabilitate, quam habiles remittere & purgare nō poterāt: vt est vitium excōicationis: secus autem si defectus potuisset purgari & remitti per habiles: quia tunc admittendo videtur eos habilitare: & iste est casus proprius. c. cùm Vintonensis. suprà de electionibus. Pro declaratione text. & totius materiæ, quæ obscurè tractatur hîc à Doctoribus, & variarunt multum intellectum capituli, prosequor principaliter quatuor: prout quatuor sunt in effectu ea quæ hîc deciduntur. Nam primò vt dixi in vltimo notabili, hîc ponitur regula affirmatiua. & secundò tres casus excepti.

4 ¶ Primò igitur † quæro de ratione dubitandi & decidendi respectu secundæ regulæ. Solutio. ratio dubitandi colligitur ex principio primæ gloss. nam videbatur ex quo præsidentes vniuersitatis erant excommunicati, quòd constitutio procuratoris facta ab vniuersitate non valeret. quia isti præsidentes habent curam & gubernationem totius vniuersitatis. Ideò data eorum inhabilitate, videbatur quòd totus actus deberet corruere. nam membra ordinantur à capite: vt in capitulo cùm non liceat. de præscriptionibus. Sed ratio decidendi in contrarium potuit esse: quia actus geritur nomine vniuersitatis: ius verò vniuersitatis residet penes habiles, etiam si esset vnus solus: vt notatur in. c. gratum. de postulatione prælatorum. & in. l. sicut. ff. quod cuiusꝗ vni. Inhabiles verò non sunt de vniuersitate: ideò actus gestus sub nomine vniuersitatis nō debet corruere propter interessentiam aliquorum inhabilium. Nam habiles videntur actum gessisse melioti modo quo possunt. argumen. optimo. l. iij. ff. de testamento militari. Nec obstat quod. s. dictum est in ratione dubitandi: quia quando actus exercetur ab vniuersitate: illi præsidentes intersunt vt singuli de vniuersitate: & actus spectat ad vniuersitatem principaliter. hoc intellige, quando ius vniuersitatis non est translatum perpetuò in præsidentem: nec est principaliter penes præsidentem iure proprio, sed iure vniuersitatis. Nam si posteà esset penes præsidentem iure proprio, tunc non valeret actus, ex quo præsidens esset excommunicatus. Ad hoc facit quod notat Innocentius in capitu. cùm accessissent. de constitutionibus. & Bartolus in. l. prima. ff. quando appellā. sit. secus dicendum est quādo actus explicatur à singulis non nomine collegij: qa tunc si aliquis est inhabilis, non valet actus, ex quo habilis & inhabilis exercēt actū indiuiduum & inseparabilē: & iste est ꝓprius

ad mac. l. Titius scio. & ibi ꝑ Bar. ff. de cōsti. pe. & hr̄ i. l. publia. vbi ēt ꝑ Bar. ff. depo. Adde tn̄ ꝙ ep̄la cōmendatitia alicuius nō obligat scribētē. l. si verò. §. cùm quidam. ff. mā. & vide tex. & ibi plenè tractat̄ i l. fin. ff. qđ cū eo. & an ep̄la obligat mittentem, ita vt ex ea oriat̄ actio. vide i. l. fin. ff. de act. & ob. & in. l. fi. ff. mā. & ꝑ Spe. in tit. de procura. in. §. iiij. in versic. si quid.

SEB. SAPIA.

a ¶ Excōicat⁹. Adde ꝙ procurator excōicat⁹ nō pōt alium procuratorem substituere, etiā ꝙ fuerit constitutus cum potestate substituēdi alium procuratorem. Vide Feli. in. c. post cessionē. col. pe. ver. tertia conclusio. de probat.

b ¶ Non pōt. Ad. de Do. de Rot. decis. suis. hoc co. ti. in antiquis.

ZACHARIAS.

c ¶ Illorum inhabiliū. Adde Ant. corse. sing. suis. in verbi. vniuersitas. lo. ij. fin. cclxxxiiij. inci. regula est ꝙ actus. vbi alle. text. istū, quē dicit ad hoc meliorem de corpore iuris. de quo per Bal. in. c. j. §. finautem. in tit. de contro. inuest. in vsi. feud.

casus.c.cùm super.de offic.delega.&.l.pedius.§.fin.ff.de arbi.Vbi patet ꝙ si duo sunt iudices vel arbitri, quorum vnus est habilis, alter inhabilis, ex toto corruit quicquid agunt: cessat enim in eis illa ratio quam.s.dixi militare in vniuersitate:& hæc sufficiant ad regulam. ¶ † Venio nunc ad secundum: videlicet quo ad primum casum exceptum: dicit enim tex. ꝙ si isti præsidentes excõmunicati sunt expressi in procuratorio, non tenet constitutio ꝓcuratoris. quæro qualiter debeat intelligi iste tex. varia hîc scribũtur. ¶ Inno. intellexit quando ipsi soli sunt expressi: puta quia dicitur maiores & iurati constituerunt talem syndicum: tunc enim non valet constitutio: quia assumit vim & robur ab excommunicatis: secus dicit si sunt expressi vnà cum alijs: vt si dicitur: talis communitas seu vniuersitas in qua interfuerunt.a.b.&.c. omnibus expressis constituit talẽ syndicũ: quia tunc actus secundũ eũ attribuitur vniuersitati. Vniuersitas aũt mortuis capitibus vel inhabilibus potest per procuratorem constituere,& alia vniuersitatis negotia exercere:& nota singulariter hoc dictum, ꝙ mortuo rectore vel inhabili potest vniuersitas per se exercere sua iura. Et pro hoc facit præalleg. dictum Innocen.in.c.cùm non ignores.j.de præben.vbi dicit ꝙ non est de substantia vniuersitatis vt ibi sit rector: sed vt dixi, limita hoc secundum quod ipse Innocẽ. no.in.d.c.cùm accessissent. Nam non procedit in rectore perpetuo: nam tunc debet expectari successor in his in quibus ipse superior debebat interesse: ar.in.c.j.& ff.j.ne se.vacan. Et licet Hostien. in hoc fuerit hîc varius: tamen finaliter videtur inclinare in hanc sententiam vt vnus solus possit exercere iura vniuersitatis si omnes etiam præsidentes sint mortui, vel inhabiles: sed quo ad intellectum istius primi casus, Hostien. videtur intelligere quando inhabiles sunt expressi: sed dicit ꝙ ad inficiendum actum requiritur ꝙ scienter fuerint inhabiles admissi: dicit enim ꝙ qualitas sciẽtiæ in vltimo casu posita qualificat etiam istos duos casus præcedentes. ¶ † Do. Ant. colligendo id quod sentit in tota lectura huius.c.dicit quòd quo ad primum casum non est facienda vis vtrũ sint expressi soli, an vnà cum alijs. Item an sciẽter admissi an ignoranter: sed ex quo inhabiles sunt expressi etiam si vnus sit inhabilis, non valet gestum ab vniuersitate: ratio secundũ eum est: quia data expressione inhabiliũ actus peccat in causa efficiente & formali:& ideò non debet valere eo modo quo valere possit. sed habet locum illa regula, quod noluit potuit &c.d.c.cùm super Abbatia.& in.l.an inutilis.ff.de acceptil. Nam eoipso ꝙ exprimuntur inhabiles, videntur habiles fateri se non posse per se actũ gerere. sed ꝙ omnes substantificè concurrunt ad dispositionẽ actus. nam data expressione actus videtur indiuiduus & omnibus attributus. Et per hoc infert, ꝙ si in electione interfuit aliquis inhabilis etiam ignoranter admissus, non valet electio: considerat enim ꝙ in scrutinio nomina omnium describuntur: ita ꝙ simul & indiuiduè procedũt ad actum electionis. Et quãquã hæc dicta videãtur subtilia: tamen in contrarium est theorica Inno. quam sequũtur omnes Do.in.c.illa.de elec.de qua ipse nullam mentionẽ agit hîc. Ibi enim dicit Inno. ꝙ si inhabilis admittiꝛ ad electionẽ ignoranter: valet electio etiam si vnus solus sit habilis:& loquitur propriè de excõicato: secus dicit si aliquis inhabilis fuisset admissus scienter:& hoc casu loquitur tex.in.c.massana.de elect.vbi dicitur, ꝙ si aliqui laici interfuerunt ad eligendũ simul cũ clericis, non valet electio:& ponit hanc diuersitatis rationẽ. nã qñ ignoranter inhabilis admittitur, habiles videtur velle eligere meliori mõ quo pñt:& ideo nõ inficitur eorũ ptãs propter cõnexionem inhabiliũ: sed qñ admittuntur inhabiles scienter, videntur nõ velle sine eis procedere: sed ꝙ actus assumat vim ab omnib9:& profectò in electione dictũ Inn. præualet: quia licet in scrutinio interueniãt singulares cõsensus, electio tñ fit postmodũ per vnum nomine vniuersitatis, nec exprimuntur inhabiles: vt in.c.in genesi.s.de elect.& in.c.sicut.de elect.lib.vj. Item contra hunc intellectum d ni Ant. est notabile dictum Io.and.in regula quod alicui suo.in mercu.vbi dicit se credere ꝙ si nõ existẽs in sacris seu aliàs inhabilis admittitur ad eligendum: seu ad alios actus capitulares, quòd actus non inficitur: vox tamen sua non computatur in numero: nec distinguit ibi Io.and. an inhabilis sit expressus, an ignoranter sit admissus. Sed profectò iste text. aut resistit, aut limitat illa dicta: nec patitur iste tex.in primo casu lect. Innoc.hîc. nã in principio formatur quęstio, qñ procurator fuit cõstitutus à cõitate: vñ totus tex. adaptaꝛ ad cõsultationẽ: debemus ergo intelligere qñ illi præsidẽtes fuerũt expresi,& vnà cũ alijs: nec etiã vr̃ procedere limitatio Host.in eo qđ dicit, ꝙ qualitas sciẽtiæ posita in vltimo casu limitat casus ꝑcedẽtes: qa penitus cõtrariũ ꝓbatur hîc: nã cũ in primo & scđo casu nõ distinguaꝛ inter sciẽtiã & ignorãtiã: sed dũtaxat in tertio casu: vr̃ ergo ꝙ in ꝑcedẽtibus nõ est fiẽda illa distinctio: qa dictũ in vno vr̃ negatũ in reliqs: vt in c.nõne.de ꝑsump.& in.c.qualis.xxv.dist.& in.c.cũ ꝓtor.ff.de iudi.& in.l.publico.C.de adul. Nec ob. si dicatur ꝙ clã in fine posita referaꝛ ad omnia ꝑcedẽtia: vt in.c.scđò requiris.& in.c.inqsitioni.j.de app. qa hîc nõ poniꝛ qualitas sciæ in fine, vt sic qualificet ꝑcedẽtia: sed in fine vltimi casus, ita ꝙ est pars vltimi casus,& nõ qualitas oĩm ꝑcedẽtiũ. iuxta ea q̃ plenè dixi in.d.c.scđò requiris.& plenè de materia ꝑ Bar.in.l.ꝓtor.la.ij §.eritq̨.ff.vi bo rap.& in.l.talis scriptura.ff.de leg.j. ¶ † Vñ gñaliter puto esse distinguendũ quo ad istũ primum casum exceptũ, quòd aut inhabiles sunt expressi vnà cũ habilibus, vel ipsi soli inhabiles: vtputa quia dicitur: talis & talis noĩbus expressis faciẽtes vniuersitatẽ, seu maiorẽ partẽ vniuersitatis fecerũt tale quid:& tũc non valet actus, quia attribuiꝛ indiuiduè omnibus tã habilibus quàm inhabilibus:& sic propter indiuiduitatẽ nõ tenet actus. vt in.d.c.cũ super Abbatia. Item habiles videntur hoc casu ignorare ꝙ potestas eis competit insolidũ.& vbicũq; quis ignorat fundamentũ potestatis suæ, nõ valet quod agit: cùm nõ intendat vti illa ptãte: vt in.c. ex parte astẽsis.de cõcess.prębẽ.& quod ibi no.& in.l.si is ad quẽ.& in.l.qui in aliena.ff.de acqui.hęre.not. Bart.in.l.multum. ff.de condi.& demon. Sed si inhabiles non sunt expressi: licet oẽs fuerunt scrutinati: tunc quisq; videtur vti iure suo meliori mõ quo põt: nec põt dici ꝙ actus attribuatur oĩbus indiuiduè: quia ipsi agunt vt vniuersitas. Nec dictum fuit ꝙ omnes simul constituerunt vniuersitatẽ. nã sæpe admittũtur aliqui qui nõ sunt de vniuersitate: vt in.c.obeuntibus.lxiij.dist.& hoc maximè procedit, qñ in instrumento simpliciter dicitur: vniuersitas talis loci facit tale quid. nã vniuersitas est nomẽ iuris,& solùm refertur ad eos apud quos est ius vniuersitatis:& hoc modo iudicio meo potest intelligi tertius casus hîc exceptus:& in hoc differt à primo casu: vt primus casus intelligatur qñ personę singulares fuerũt expressæ: vltimus casus, qñ nemo fuit expressus: sed fuit procurator constitutus nomine vniuersitatis. Sed si scienter admiserunt inhabiles, tũc actus inficit in odiũ excõicatorũ. secundum Inno.& ex hoc videtur sentire aliud esse si sunt inhabiles. ¶ In contrarium tñ facit: quia admittendo scienter inhabiles, videntur fateri sine illis non velle nec posse procedere. ar.in.d.c.cùm super. vñ idem Inn.in ꝑalle.c.illa. nõ fundauit se super odio excõmunicatorum: sed gñaliter dixit quòd si inhabilis scienter admittitur ad vniuersitatem, non valeat actus: ad hoc.c.massana.s.de elect.vbi bo.tex.& loquitur Inn.in omni prohibito interesse fauore iuris publici: secus si fauore aliorum habilium: quia illi possunt tunc alios habilitare: vt in.d.ca.cùm Vintonieñ.& hoc sufficiant quo ad primum & vltimũ casum. ¶ † Nunc descendo ad secũdum.& quæro prius de ratione decidendi. Solu. vbicunq; interuenit authoritas, si illa nõ est legitimè ꝑstita, corruit actus: quia authoritas dat robur actui. vt insti.de aut.tut.in.§.tutor.& in.l.obligari. in.§.tutor.ff.e.facit.xij.q.ij.c.si qua de rebus. sed authoritas præstita ab excõicatis non valet: vt in.c.ad probandum.de re iudica. ideò &c. ¶ Sed contra hoc & cõtra tex. oppo. vniuersitas cùm sit dña iuriũ suorũ: vt in.l.intantùm.ff.de rerũ diui. cõstituit syndicum sine authoritate superioris: vt in.l.j.ff.quod cuiusq; vniuer.& in.c.quia in causis.s.eo.vbi dicitur ꝙ vniuersitas scholariũ põt constituere procuratorẽ: nec ibi requiritur authoritas alicuius superioris: ergo non erat necessaria hæc authoritas superioris & iuratorum. Solut. Inn. in hoc multùm intricatè procedit:& finaliter videtur concludere, quòd siue authoritas sit necessaria, siue nõ, ex quo isti de vniuersitate voluerũt constituere syndicũ authoritate illorũ, non valet actus, ex quo illi erant excõicati: quasi isti non intenderẽt actũ explicare sine illorũ authoritate:& hoc est valde notandum. ¶ † Ex quo hr̃, ꝙ si in actu vbi de iure non requiritur

a requirit authoritas,[a] fuit postulata authoritas à non habente potestatem illam interponẽdi, non valet actus. Circa hoc tamẽ posset instari, maximè per text. no. in. c. bonæ. el. j. de elec. vbi patet ꝙ si in notorijs adhibetur ad cautelã ordo iudiciarius, si peccat in illo ordine, nõ inficit processus: ex quo ordo non erat de substantia: nisi dicas saluando vt prædixi, ꝙ hic deficit voluntas cõstituẽtiũ sine illa authoritate. ¶ † Secundò not. & tene menti ex dicto

10 Inno. ꝙ in constitutione syndici, seu procuratorum alicuius vniuersitatis de iure nõ requiritur authoritas, vel decretum superioris[b]. qđ etiam tenet gloss. in. l. actor. ff. rem ra. ha. licet aliud sensit gl. in. l. nonnulli. ff. quod cuiusq; vni. sed tene primum. Rector tñ ipsius vniuersitatis debet interesse, & consentire: cũ sit de ipsa vniuersitate, & caput ipsius: & sic sentit hic Inno. & facit. l. ij. C. de decu. li. x. & ꝑ Spec. in tit. de syndi. §. j. ¶ † In glo. j. ibi: *sed qui dices.* hæc gl. ab ista particula vsq; ad finẽ tractat, an literæ impetratæ ab excommunicato valeãt. & in effectu concludit, ꝙ siue nomine alieno, siue nomine proprio impetrauit, valent: licet debuerit repelli ab impetrãdo si fuisset scitũ illum esse excõicatũ: & in hoc multa scribuntur hic. & in. c. j. de rescrip. lib. vj. Sed Ioã. mo. ibi: & Io. an. hic & ibi: quorũ opi. placet, tenent ꝙ literæ sunt ipso iure nullæ siue excõicatio esset publica, siue occulta, ex quo approbari põt: siue impetrauerit nomine ꝓprio, vel alieno: & hoc videt ꝓbari in. d. c. j. de rescri. lib. vj. vbi sine distinctione dicitur ꝙ rescriptum ab excõicato impetratũ est ipso iure nullũ. nec est fienda differẽtia hoc casu inter publicũ & occultum: quia illa differentia fit in his quæ geruntur rõne publici officij: ita loquitur

11

12 c. ad probandum. ꝑalle. ¶ † Sed in his quæ geruntur iure priuato nõ est differentia inter occultũ & publicum quo ad actus validitatẽ: vt singulariter no. Inno. in. c. cũ dilectus. de cõsue. qđ no. & tene menti, & sequit Io. an. in. d. c. j. Item vt dicit hic Io. an. aut cõstituẽs sciebat ꝓcuratorẽ esse excõmunicatũ. & sibi imputãdũ est, q̃ talẽ elegit: vt in. c. post cessionẽ. de ꝓb. Aut ignorabat, & agat ecõtra procuratorẽ, qui ingessit se officio sibi interdicto. ¶ † Et

13 not. bene hoc dictũ: & pro hoc allego text. not. in. l. ij. C. si ser. vel lib. ad decu. aspi. lib. x. vbi patet ꝙ punit is qui ꝓmotus ad officiũ non pandit suum defectum: & ibi videas per Barto. ad materiam vide qđ dixi in. c. sciscitatus. de rescript. ¶ In gl. fi. ibi. *ar. contra.* gl. allegat in contrarium quinq; iura, & non inducit, neq; soluit: sed dic ad. c. illa. ꝙ loquitur de excõicatis minori excõicatione, qui

c nõ ꝓhibent eligere cũ alijs:[c] vt in. c. si celebrat. de cle. excõ. mi. Itẽ præsupposito ꝙ illi nõ potuissent eligere: tamẽ Papa ibi supplet defectum de plenitudine potestatis. & sic facit potius vt inhabilitas aliquorum inficiat alios. Ad. c. si celebrat. dic vt s. dixi. ꝙ loquitur de excõicatis minori excõicatione. Ad. c. cùm Vintonien. dic vt prædixi, ꝙ loquitur de priuatis iure eligendi in fauorem aliorum: ideò illi potuerunt aliq̃s nõ admittere. Sed tex. iste loquit de inhabilitate nõ remissibili ꝑ alios de vniuersitate. Ad. l. si ex falsis. dic ꝙ loquit qñ trãsactio fuit facta sup pluribus capitulis, & fuerũt producta falsa instrumenta: annullatur enim transactio solũ in illis capitulis sup q̃bus fuerunt producta falsa instra, & nõ in alijs: & hoc ideò: quia capitula erant separabilia: & eodem modo respondetur ad. c. cũ. I. & A. vt ibi no. ¶ Et ex fi. gl. collige tria. primò ꝙ vniuersitas non potest agere per literas impetratas à ꝓcuratore in cuius constitutione interuenerunt excõicati: sed dic melius post Inno. ꝙ aut agitur nomine vniuersitatis, & tunc non ob. exceptio excõicationis aliquorum de vniuersitate: aut agit nomine illo qui sunt excõicati: & cũc obstat exceptio. ¶ Secũdò collige & tene semper menti, ꝙ in syndicatu vniuersitatis debẽt

d exprimi nomina singulorũ[d] de vniuersitate, vt appareat an interfuerunt duæ partes vniuersitatis. quia aliàs non valeret constitutio: vt in. l. nulli. & l. planè. ff. quod cuiusq; vniuer. Sed in hoc dic plenius & melius vt dicam. j. ti. proxi. vbi generaliter tãgam an in gerendis per vniuersitatem sint in instrumẽto exprimenda nomina singulorũ: & est dubiũ quotidianũ & subtile: vt ibi videbitur

14 &c. ¶ † Vltimò collige ex gl. ꝙ vnus solus de vniuersitate põt impetrare literas ꝓ vniuersitate tanquã coniũcta persona: & sic sentit ꝙ iura loquẽtia de personis cõiũctis verificent etiã in cõiũctione ciuili: sed cõtrariũ tenuit Arch. in. c. statutũ. § cũ aũt. de rescri. li. vj. & idẽ sentit Io. an. & dic vt plenius dixi. i. c. nõnulli. §. fi. de rescri. & s. de postulã. c. ij. & hæc sufficiant pro intellectu capituli.

De Syndico. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Syndicus & procurator differunt.*

¶ Viso de procuratore qui gerit negotia dñi, meritò subijcitur de syndico, qui promouet negotia vniuersitatis. Et nota ex diuersitate titulorũ, ꝙ ẽt de iure canonico differẽtia est inter procuratorem & syndicũ. nã si non esset differentia, nõ ponerẽtur hic diuersi tit. ar. in. l. si idẽ codicillis. C. de cod. & in hoc multi errant. Nec ob. c. petitio. s. ti. proxi. quia fatendũ est ꝙ vbi constat de voluntate constituentis: non

1 est fienda vis in nomine: tñ in se, † syndicus & procurator differũt. nã syndicus propriè constituitur ab vniuersitate: procurator verò à domino: vt in. l. j. ff. de procura. iuncta. l. j. ff. quod cuius. vni. & vide glo. ij. q. vij. c. si q̃s erga. Et quid sit syndicus. dic vt hic in glo. j.

SVMMARIVM.

1 *Salarium licitè debetur etiam administratoribus rerum ecclesiasticarum.*

2 *Syndicus ab actore an differat.*

Syndicus an dicatur ille qui est cõstitutus ab vniuersitate ad vnam causam tantùm.

3 *Syndicus vniuersitatis potest esse etiam aliquis qui non sit de illa vniuersitate. 4.*

5 *Syndicus quando creatur ab aliqua vniuersitate, an necessariò requiratur decretum iudicis illius loci.*

6 *Syndicus monasterij potest per solum abbatem reuocari.*

7 *Vniuersitas siue collegiũ tã seculare quã ecclesiasticũ quando constituunt syndicum, vel aliquem alium actum faciũt: an requiratur de necessitate quòd in instrumẽto conficiendo singulorum nomina describantur.*

8 *Notarius debet deponere de his quæ percipit sensu corporeo: non autem iudicio intellectus: & idẽ in teste.*

9 *Sigillum vniuersitatis vbi est, facit præsumere actũ de consensu vniuersitatis: & asserenti contrarium incumbit onus probandi.*

Instrumentum publicum habet præsumptionem pro se: & contrarium alleganti incũbit probatio.

CAP. I.

SIcut. Religiosi debent habere syndicum qui causas monasterij agat & defendat etiã si oportuerit, cõstituto sibi salario. Diuiditur. Nam primò prẽmittit exordium, ponens duas causas mandati. Secundò in medio ponit mandatum. ibi: *pro qua.* ¶ Casus literalis. Dicit hic Pa. ꝙ ad eius offm̃ pertinet monachos remouere à forensibus litigijs: & eodem modo ad ipsum pertinet qualiter eorũ negotia debeant ordinari: vnde mãdat isti subdiacono defensori Siciliæ. quatenus loquatur cum quodam Fausto, & ei cõstituat salarium de bonis monasterij constituens syndicum, siue procuratorem generalem ad oĩa negotia monasterij in iudicio procuranda. expedit enim vt modicum damnum sustineant, vt ab hmõi litigijs conquiescant, & diuinis intendant. Ber. ¶ No. j. ꝙ superior tenet ex officio suo prouidere ecclesijs & monasterijs de procuratore, aduocato, & alijs administratoribus. nam ius publicũ consistit in sacris: index autem debet supplere ex officio in concernentibus publicã vtilitatẽ: vt in. c. cordi. de appel.

SEB. SAPIA.

a ¶ Authoritas. In contrariũ facit regula. quod vbi aliquid non requiritur in actu, si adhibeat & ineptè, nõ vitiat actũ. l. j. in princi. C. de rei vxo. act. & de autho. iudi. interposita ineptè. ꝓbat tex. cũ gl. i. §. multis. in ver. trãsitu. isti. de liberti. quã gl. cõmẽdat Ias. i l. vinũ. col. pe. ff. si cer. pet. Feli. in. c. examinator. col. vij. j. de idu. & Deci. in. c. nouit. i gl. in versi. de plano, eo. tit. & Alex. in l. j. col. iiij. ff. de iuri. om. iudi. vbi reputat gl. illã sing. & ad hanc regulã vide Feli. in. c. cũ ordinem. col. j. s. de rescri.

b ¶ Superioris. Adde Alex. consil. j. iiij. lib.

c ¶ Cũ alijs. Adde Oldr. consil. clix.

d ¶ Nõia singulorũ. Adde Alexã. consi. s. alleg.

ZACHARIAS.

¶ Adde Ia. rebuf. i. l. j. nu. iij. & in. l. fina. nu. iij. & ibi i apo. Cel. ad ipm. C. de ꝑdi. decur. si ne decr. nõ alie. li. x. eũdẽ in. l. cũ te. nu. iij. & ibi in apostil. ꝑdictis Cel si. C. de decur. e. li. Anto. Francis.

¶ Circa hoc ꝙ in actibus vniuersitatis gerendis debeant esse descripta nõia singulorũ, vt videat an actus sit gestus à maiori parte vniuersitatis sicut iste dicit. vide q̃ habẽtur in. l. planè. ff. qđ cuius. vni. nomine. & not. in. c. ij. de ope. no. nun. & adde ꝙ nõ sufficit ꝙ singuli sociorũ singlr consentiãt. sed est necesse ꝙ in cõi: vt i c. in genesi. de ele. & i. c. nõiationes ij. q. vij. in. c. null9. vbi per Archidia. lxiij. di. & habet

l.l.ij.C.de.dec.li.x. & qualiter singulares de vniuersitate debeāt se opponere actib⁹ vniuersitatis habetur i.c.gnāli. & ibi p doc.de elec.li.vj. & an i cōstitutione syndici vniuersitatis sit necessaria authoritas superioris. vide quæ habent in.l.nulli. ff.qd' cuiusq; vni. noie.& in.l.actor ff.rē ra.ha.& no. p Inn.in.c.cū nō ignores. de præben.& in.c. pcurator.de iura.cal.

SEB. SAPIA.

a ¶ Quòd laic⁹. Vide Dec. post alios in.c.decernimus. j.de iudicijs.

SEB. SAPIA.

b ¶ Cōstituere syndicū. Quō constituātur syndici. vide Pau.de ca.& alios in.l.pses.C.de transact. & in.l. nulli.ff.qd cuiusq; vni.vbi dicit φ potest cōstitui p cōciliū qd represētat totam vniuersitatē:nec requiritur φ tota vniuersitas eum constituat.

ZACHARIAS.

c ¶ Magistratus loci. Adde φ opin. Spec.quæ hic est cōior quā Bar.i.l. j.C.de ser.reipub. sequutus est idē Bar.in.l.nulli.co. ij.ver.itē requirit ff.qd cuiusq; vni. Iac. rebuf.in.l.cū te.num.1.& ibi in apo.Celsi ad ipm C.de pba.li.x.

d ¶ Reuocare. Adde Fed.consi.ccxiiij.& cclxxxvij.

e ¶ Quòd sic. Adde φ pōt etiā reuocare procuratorē cōstitutū à conuētu. vt tenet Inn.in.c. ij.de test.lib.vj.cū multis allegatis p Feli.in.c. edoceri. col.v.ver.dixit ēt Inno.s.de rescrip.

lib.vj.no.in.l.iiij §.hoc autem iudicium.ff.de dam.infe. ¶ † No.ij.φ non tenetur quis acceptare syndicatū ecclesiæ, præsertim sine salario:& sic no.φ licitè quis recipit salariū p administratione rerū ecclesiasticarū:imò prælatus debet remunerare illos quorum opera & industria vtilitas ecclesiæ aucta est: vt est bo. tex.in.c.quicunq; suffragio.xij.q.ij. ¶ Vltimò no.ibi. *seruos Dei*: φ monachi dicuntur serui Dei,& facit.c.multos.liiij.di.licet oēs sint serui Dei:tamen p excellentiā isti specialiter appellantur serui Dei: quia fidelius sibi seruire debent:queadmodum & Papa appellat se ex humilitate & per excellentiā nedum seruum Dei,sed seruū seruorū Dei. ¶ † In gl.j.ibi: *& ad causam agendam*:vult ergo hæc gl.φ constitutus ab vniuersitate etiā ad certā causam appelletur syndicus.per.§.defensores.alle.in glo. & cum glo.trāseunt hīc cōmuniter Doc. Sed glo.iuris ciuilis in.l.j.§.j.ff.quod cuiusq; vni.ponens differentiā inter syndicū & actorem dicit,φ constitutus ab vniuersitate ad vnā cām dicitur actor.ad hoc text.in.l.Item eorum §. actor.eo.tit.Sed cōstitutus ad omnes cās, seu plures appellatur syndicus.& hoc idem sentit Host.in sum.eo.ti.in.§.qs sit syndicus.in prin. Et ibi respōdet ad dictū.§.defensores.φ relatiuum qui.ibi positū non facit relationem ad syndicos,sed ad alios defensores: qui ibi subaudiuntur. Et pro hoc facit etymologia vocabuli.nam dicitur syndicus secundū vnum modum,quasi singulorum causas dicens:in hoc tamen non est vis:vt no.dicit Inno.in.c.pe.de iura.cal. Si constituitur procurator ab vniuersitate,syndicus est:& si constituatur syndicus à particulari persona,procurator est:vnde error nominis non vitiat dispositionem,ex quo cōstat de intentione :& procedit hoc etiā de iure ciuili:vt no. Bar.in.l.j.ff.φ cuiusq; vni.ita φ dico in hoc nullam esse differentiam inter ius canonicum & ciuile:licet à plerisq; (& malè) dicatur oppositū:& facit quod.s.dixi super rub. ¶ † In gl.ibi. *Item posset esse laicus*. No.glo. φ laicus[a] potest esse syndicus vniuersitatis ecclesiasticæ:& ex hoc & ex tex.infertur φ forinsecus seu extraneus pōt esse syndicus collegij,vniuersitatis:nō ergo requiritur vt syndicus sit de vniuersitate. ¶ Sed contra hoc opp. de.c.indicatū.lxxxix.dis.& de.c.i nona actione xvj.q.vij.vbi dicit φ debet esse cleric⁹,& non laic⁹. Sol.dicit hīc Inno.φ illa iura loquunt in œconomo admīstratore rerū ecclesiasticarū vel psonarū. Itē de vicario Epi: isti em debēt esse clerici,& nō laici. ¶ Sed aduerte:nā vt saluetur hoc dictum Host. itelligo illū dici hoc casu œconomum cui committitur cura rerum ecclesiasticarum tam temporalium quā spiritualium:& ita propriè videtur velle tex. in.d.c.in nona.nam propter mixuras spiritualium illud officium non cadit in laicum . Sic intellige Innocen.in.c.ij.de iudi. & in.c.edoceri.de rescript.vbi dicit quòd generalis administrator ecclesiæ,non potest esse laicus:secus dic vbi cura temporalium duntaxat committitur laico,tunc enim valet commissio:& potest appellari castaldus : quod voluit gloss. in.d.c.indicatum. & idem ibi Archi. & in.d. c.in nona. procurator verò ad proponendas causas in iudicio : seu syndicus potest esse laicus in spiritualibus: quia ibi non exercet ali-

quam spiritualitatem:vt est text.in.c.j.de procu.lib.vj. ¶ † In ea. gloss.ibi: *solummodo de honestate*. Not.glo.quòd de necessitate non possunt religiosi compelli ad constituendum syndicum extraneum:possunt enim si volunt, constituere vnum vel plures ex seipsis:vt probatur in.c.insuper.de testibus. & in.c.cum deputati.de iudi.& in.c.monachi.xvj.q.j.&.c.ij.s.de postu.& sequūtur hīc communiter Doc. Hoc ergo.c.loquitur de honestate:à qua etiam excusatur propter defectum facultatum in exhibendo salarium:vt no.gloss.v.q.iiij.c.fin. & vide ibi bo.text.in Episcopo & sacerdotibus,an debeant per se litigare. ¶ Et in fin.glo. Aduerte:quia iste finis glo.non potest applicari commodè ad tex.vnde non fuit bene hīc posita.nam tex.hīc loquitur de syndico monasterij.& glo.dicit quòd debet constitui quandoq; ab Episcopo, quandoq; à capitulo:& sic non bene loquitur relata ad text . Sed gl.debet saluari,cùm constituitur syndicus in bonis ecclesiæ cathedralis.nam tunc quandoq; constituit ab Episcopo,quandoq; à capitulo secundum φ bona sunt inter eos diuisa:vt plenè dictū fuit in.d.c.edoceri. An autem consensus Episcopi,seu alterius superioris exigat in cōstitutione syndici,seu actoris,seu œconomi. Doc.hīc nō examinant:sed in alijs locis multū variarūt. ¶ † Et sępe dubitaui,cū ciuitas, seu villa,vel castrum, vult cōstituere syndicum,[b] nunquid magistratus loci,[c] puta potestas debeat ibi consentire,seu simul constituere,vel decretum interponere,sicut interponit decretum quando tutor vel curator constituit actorem ante lit.conte . vt in.l.neq; tutores.& quod ibi no.C.de procur. Spec.in ti.eod.§.j.ver.quid si vniuersitas.cū duobus seq.& in ver. fi.allegat prò & contrà.videtur inclinare vt magistratus debeat interuenire. In contrarium facit gl.no.in.l.actor.ff.rem ra.hab.q̄ dicit φ licet i actore dato p tutorē debeat interuenire decretum superioris:in actore verò dato per ciuitatem sufficit consensus ipsius vniuersitatis:& vidi opponi contra instrumentum syndicatus φ non valebat:quia non interfuerat magistratus illius castri: & pro hac opi.facit tex.in.l.ij.C.de decre.decu.li.x.vbi dicitur φ magistratus debet congregare vniuersitatem seu concilium.in quo debent explicari facta ipsius vniuersitatis:& est particeps iurium ipsius vniuersitatis. Tu dic quòd aut ipsa iura pertinent simul ad rectorem,& ad collegium seu vniuersitatem:& tunc non potest vniuersitas sine suo rectore syndicum constituere.exēplū in Abbate. Item in Episcopo respectu sui capituli,cùm bona sint communia:vt in.c.causam.c.de iudi.& in.c.j.de procu.& not.in d.c.edoceri.de rescrip. Aut constituitur syndicus in iuribus spectantibus ad ipsam vniuersitatem tantùm:ita φ superior non habet participium in illis iuribus. Exemplum in bonis ciuitatis respectu potestatis,seu rectoris ipsius ciuitatis:& tunc dico quòd ipsa vniuersitas debet congregari per magistratum suū:sed actus debet disponi per ipsam vniuersitatem,& non per magistratum: vt videtur tex.i.d.l.ij.& sentit ibi Bar.& sic potest intelligi quòd ipse Bar.not.in.d.l.actor.vbi tenet quòd ipsa vniuersitas in iuribus suis constituit syndicum seu actorem sine decreto magistratus.& ideò si vniuersitas esset aliàs congregata citra dispositionē magistratus,tenerent gesta per vniuersitatē duntaxat:quia magistratus requiritur in congregando , vt possit coercere singulos: sed ex quo congregata, est curandum qualiter fuit congregata. Ad hoc notabile dictum Innocen.in capitulo secūdo de no.ope. nun. An autem in constitutione syndici quem faciunt inferiora collegia debeat interuenire consensus superioris loci : vt puta monasterium in rebus suis vult constituere syndicum,vtrum debeat Episcopus cōsentire:vel vniuersitas scholariū vult constituere actorem seu syndicum:nūquid debeat consentire superior loci,puta Episcopus,vel ptās:dic φ non, quia de iure habet vniuersitas cū suo rectore ptātē cōstituēdi syndicū : vt in.d.l.j.ff.qd cuius.vni.& probat clari⁹ in.c.quia in causis.s.ti. pxi.no.Inno.in c.Imperatorum.de iur.cal.licet consensus talis superioris possit interuenire:non tamen est de necessitate:sic intelligit Innoc.in.l. omnes.§.hoc nihilominus.C.de epis.& cle. ¶ † An autē syndicū constitutū per Abbatem & capitulum possit Abbas reuocare?[d] dic φ sic[e], quia cùm ipse solus possit agere, vt in.c.edoceri.de rescri.ita potest syndicum reuocare, & in se assumere exercitium, vt no.Doct.in.c.ij.de testib.lib.vj. & Bart.in.l.actor.ff.rē ra.ha. & notabis bene hunc articulū,quia nunquā examinaui ita plenè.

¶ † Vltimò

7 ¶ † Vltimò quæro hîc de notabili quæstione: quã nõ reperio plene in vno eodemq; loco traditam per Doc. nunquid in constitutione syndici, vel alijs gerendis per vniuersitatem, seu collegium tam seculare quàm ecclesiasticum debeat de necessitate in instrumento conficiendo singulorum nomina[a] de vniuersitate exprimi: an verò sufficiat dicere vniuersitas talis loci, vel capitulum talis ecclesiæ fecit sic. Et in hac quæstione reperio Doct. varia sensisse in varijs locis. Et multorum dicta colligendo, scias ꝙ primò glo. s. tit. proxi. c. fi. in fi. dixit nomina esse exprimenda: vt appareat an duæ partes interfuerunt: cùm aliter actus non valeat, nisi duæ partes vocandorũ fuerint præsentes. vt in. l. nulli. & in. l. planè. ff. quod cu. vni. De hoc tamen vltimo dic vt dixi in. c. cũ oẽs. de consti. Host. in sum. eo. ti. in. §. qualiter. idem tenuit. nisi excusetur expressio propter difficultatẽ: vt quia numerus est nimis grãdis: vt puta vniuersitas ciuitatis, vel alicuius castri. nam vix sufficeret pergamenum ad scribendum omnium nomina. Idem videt̃ sentire Bart. in. l. j. ff. de al. scri. vbi dicit ꝙ aut agitur de venditione rerum ipsius vniuersitatis, & debent exprimi nomina singulorum qui interfuerunt in vniuersitate. alle. l. iij. C. de venden. re. ci. li. xj. & in aut. hoc ius porrectum. C. de sac. san. eccle. aut agitur de alijs actib⁹. & distinguit inter vniuersitatem paruam & populosam. vt primo casu debeant exprimi nomina. ar. iurium præalleg. secũdo casu necessariò non sunt exprimenda. Et ad hoc alleg. d. c. fi. de procu. Spe. tetigit in tit. de syn. in. §. j. in ver. porrò. & seq. & ver. quid si omisisti. & ver. seq. & ibi videt̃ potius inclinare vt nõ sit necesse nomina exprimere. Oldr. in quodam consi. distinxit, ꝙ aut in vniuersitate fuit dispositum de obligatione singulorum. & tunc debet̃ exprimi nomina, vt appareat q̃ sint obligati. Aut fuit dispositũ de obligatione ipsius vniuersitatis, & nõ est necesse exprimere nomina: cùm ipsa vniuersitas sit per se certa. Alij, vt refert & sequitur Bal. in. l. j. ff. de magi. conue. dixerunt semper esse necessarium vt nomina exprimantur. 8 ¶ † Quia cùm notarius sit quidam testis. l. Domitius. ff. de testa. debet solũ deponere de his quæ percipit sensu corporeo, & nõ in iudicio intellectus: quia iudicare ꝑ intellectũ spectat ad iudicẽ, & nõ ad notarium, vel ad testẽ: vt no. Inno. in. c. cùm cãm. de testi. facit. iij. q. ix. in. c. testes. Sed verbũ vniuersitas, vel capitulũ, seu collegiũ, est nomẽ iuris: & percipit̃ poti⁹ intellectu, quã sensu corporeo: qa oportet cõsiderare vtrũ oẽs existẽtes ibi habeãt vocẽ. Itẽ an sit legitimè congregata. Itẽ an faciãt ad min⁹ duas partes, & de alijs actib⁹: ergo notarius non põt attestari ꝙ vniuersitas aliquid fecerit. Debet ergo exprimere noĩa eorũ qui interfuerũt, vt ꝑ hoc iudex possit cõprehendere an ibi fuerit vniuersitas: vnde cõsuluit Bal. ꝙ semper in actibus saltem ponderosis exprimantur nomina singulorũ. Io. an. in addi. Specu. in ti. de syn. ver. quid si in aliquo. aliàs ver. porro. multum bene examinat hunc passum. & licet consulat vt exprimantur noĩa: tñ finaliter concludit ꝙ de iure hoc nõ est necessarium: quia vniuersitas seu collegiũ est nomẽ certũ & determinatũ. vñ in actib⁹ in quib⁹ requirit̃ certitudo ꝑsonarũ, sufficit dicere: collegium talis loci. vt in. c. capitulum. s. de rescr. & in. l. pater §. Tusculanus. de le. iij. Vnde cũ fides notarij approbata sit, & ꝓ ipsius peritia præsumatur, sufficit quòd notarius dicat: vniuersitas talis loci, vel capitulũ talis ecclesiæ fecit sic. Pro hoc. c. ad audientiam. de præscrip. aliâs sequeret̃ secundũ eũ ꝙ notarius nunquàm posset dicere ꝙ talis fuit solẽniter stipulatus: cũ ista verba iuris. dicit etiã ꝙ si tale instrumentũ habet sigillũ collegij, indubitãter facit fidẽ. vt in. c. tertio loco. de ꝓbat. 9 ¶ † Et not. bene hoc dictũ, vt sis cautus, vt saltẽ in oonderosis inseratur sigillum vniuersitatis in instrõ: quia p̃sumptio est ꝙ vniuersitas legitimè actum explicauerit, nisi probet̃ cõtrariũ vt in. d. c. tertio loco. & hoc dictũ placet. & etiam teneo ꝙ nõ sit necesse circunscripto sigillo exprimere singulorum nomina: quia pro solennitate intrinseca præsumitur verba notarij. tex. allego apertum in. §. si scriptum. insti. de inuti. stip. vbi dicit̃ ꝙ si in instrõ reperitur scriptũ: Titius ꝓmisit Sẽpronio decẽ: debet intelligi ꝙ ꝑ solẽnẽ stipulationẽ. Ad idẽ tex. insti. de fideius. in fi. & l. sciendum. & qđ ibi not. Bar. ff. de ver. ob. & bo. glo. in. l. j. C. de vsu. & vide Inno. in. c. innotuit. de eo q̃ fur. ordi. re. Item si bene velimus considerare, nõ est possibile ꝙ notari⁹ possit deponere ꝙ vniuersitas fecit, nisi interponat aliqua verba iuris: nam si exprimit nomina, & dicit ꝙ faciunt totã vniuersitatem, iam in hoc vltimo exprimit verba iuris. Et vide ad hanc materiã qđ not. Fe. cõsi. cxliiij. & . cclxxxviij. vbi tractat si in instrõ ꝙ ibi fuerũt duæ partes, & aduersarius negat, cui incũbat onus probãdi: & vide ꝑ Spe. vbi. s. & cõclude ꝙ opponenti: quia præsumitur pro instrõ publico. vt in. c. cũ Ioãnes. de fi. instru. & . l. cùm precibus. C. de proba. & hæc singulariter notabis.

De his quæ ui metus ue cau. fiũt. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Metus non vitiat actum ipso iure regulariter: sed sed venit rescindendus per actionem quod metus causa.*

Actio quod metus causa datur etiam ad interesse.

Exceptio tua non interest, repellit quem ab actione.

¶ Suprà ĩ ꝓcedentib⁹ titulis visum est de his q̃ spõte agim⁹ ĩ iudicio, vel extra: meritò nõ subijcit̃ de his q̃ agim⁹ coacti & ĩuiti. nã iura dãt remediũ rescissoriũ aduersus ea q̃ sunt gesta ꝑ metũ: & appellat̃ actio qđ me. cã. 1 † Et scias ꝙ regulr̃ gesta ꝑ metũ tenẽt: sed veniũt rescindẽda ꝑ actionẽ qđ me. cã. Fallit ĩ qbusdã casib⁹: in quib⁹ met⁹ vitiat ipso facto: vt plenẽ not. j. e. c. Abbas. & cõpetit hæc actio ad interesse secũdũ Pe. hîc: & bñ: vt colligit̃ in. l. si cũ exceptione. ĩ prin. ff. e. & iõ si excipit̃ cõtra agẽtẽ ꝙ sua nõ ĩterest, excludit̃ ab hac actione: põt tñ aduersus metũ sibi illatũ agere alijs remedijs, cõquerendo de vi sibi illata. vt. ff. ad. l. iul. de vi pub. per totum. Item potest intẽtare alia remedia iuris. vt in. l. extat. ff. quod me. cau. cum si. & plenius hîc per Inno.

a ¶ Singulorũ nomina. Adde Alexã. consi. sæpius alleg. j. iiij. lib. Anto. Franci. ¶ Adde sæpe alleg. Iaco. rebuf. in alle. l. cum te. nu. iij. & ibi in apost. ad ipsum. C. de decur. eundem in. l. fi. nu. iiij. & ibi in apostil. Celsi remis. C. de prædi. decur. fine decre. non ali. eo. lib.

SVMMARIVM.

1 *Metus iustus infertur ex euaginatione gladij.*
2 *Metus semel illatus per tyrannum potentem, præsumitur durare dum viuit ille tyrannus.* 12.
3 *Fœmina coniugata & iuuenis habens filiũ paruulũ, si ingrediatur religionem, præsumitur metu fecisse: & põt reuocari, licet maritus consenserit.* 11.
4 *Actus nullus põt ratificari per tacitum consensum.*
5 *Protestatio an tollatur per cõtrarium factum posteà sequutum.* 14.
6 *Metus excusat: licet non fuerit de eo protestatum ob aliquam iustam causam.*
7 *Mendaciũ, vel simulatio, an aliquãdo sit permissa.*
8 *Furari licitum est in foro animæ tantundem quantũ sibi furatum fuit.*
Taxatio expensarum reseruata ipsi iudici sub nomine proprio potest fieri per successorem.
9 *Solennitas intrinseca aliquando præsumitur.*
10 *Probare dicitur ille qui habet intentionem suã fundatam de iure communi.*
12 *Testibus duobus deponentibus de metu magis creditur quã mille deponẽtibus de spõtanea volũtate.*
13 *Ratificare actum an quis dicatur eoipso quòd potest contradicere, & non contradicit.*

CAP. I.

PErlatum. Si quis timore mortis posteà ratũ nõ habẽs religionem profitetur: exire, & matrimonium cõtrahere potest: sec⁹ si à principio vel ex postfacto liberè cõsensisset. Prima pars narrat factũ. Scđa dat iudices. ibi: *Ideoq;.* ¶ Casus lite.

a Anto. Francisc. ¶ Euaginato gladio. Circa hoc quod dicitur de veniente cũ gladio cõtra me: an posśim eũ pu̾enire. Dicas ꝙ simpliciter nõ est dicendum ꝙ posśit præueniri, nisi quando verisimilis & posśibilis est offensio: puta quia habens gladium est valde propinquus alteri. vel est solitus minas exeq, qñ fortè verba minatoria ꝓcesserũt, secũdũ qđ pulchrè declarat Bald. in. c. j. in §. simil̃r. qb⁹ modis feu. amit. ĩ vsi. feu. & vide ẽt qđ no. Bar. ĩ. l. Idẽ est in. §. armis. ff. de vi & vi ar. vbi dicit ꝙ statutũ de ĩsultu cũ armis: habet locũ qñ qs habens arma ad lat⁹: licet arma nõ euagiauerit, venit cõtra aliũ. considerata tñ qualitate ꝑsonæ q̃ habet gladiũ ad latus, si verisimile sit ꝙ debeat offendere. & ad propositũ pñt adduci oĩa quę ad ducunt̃ ĩ materia defensionis licitę, & cũ moderamine ĩculpatæ tutelæ. de qua hr̃ ĩ. l. j. C. vñ vi. & ꝑ gl. & doc. plenè in. l. vt vim. ff. de iusti. & iu. Et adde ꝙ probat̃ terrorẽ fuiſſe prius illatũ cũ armis qñ quis venit cõtra me cum cultello euagiato: vt est gl. & ibi Bart. no. ĩ. l. sed & si quẽ cũꝙ. in prin. ff. ad l. aql. & no. Pe. de an. ĩ cle. j. de hom. & Bal. in. l. j. ff. lo ca. imò plus si aduersarius parabat se ad offendendũ me posśum eũ occidere, etiã anteꝗ͂ me aggrediat̃. vt not. voluit Bal. in l. in lege. ff. loc. & j. l. j. C. vnde vi. in vlt. col. in ver. sed pone. & vide Alexã. in cõsi. cix. ĩ. j. parte consi.

b ¶ Ex cõtradictione. Adde de materia & ĩtellectu huius. c. videndũ in terminis Cal. cõsi. j. hoc eo. tit.

c ¶ Contrarium factũ. Adde qđ voluit Oldra. consi. xxx.

ZACHARIAS. ¶ Adde tu plenisśimè per Card. in cle. j. q. xij. de pe.

Quidam nobilis cum haberet vxorem suam suspectã, præcepit militibus suis vt eam ducerent ad quãdam syluam, & eã occiderent: ipsi duxerũt eam ad syluam, & gladio euaginato vt eam occiderent: tamen pietate moti pepercerunt eidem, sub tali conditione ꝙ in monasterio monialium susciperet habitum monachalem. & sic ducta fuit ad monasterium. miles maritus ipsius misit duos Ep̃os ad monasterium, vt ei velum imponerent: Ep̃i verò (quia iuuenis erat, & filiũ paruulũ habebat) suspectã habuerunt de mutatione vitæ ipsius: traxerũt eam in partem: quærentes ab ea quare hoc faciebat. & illa per ordinẽ exposuit illis, dicẽsꝙ timore mortis hoc faciebat. & qñcũꝙ posset inde recederet. alter eorũ vt satiſfacere vider̃ crudelitati viri illi⁹, velũ sibi ĩponere simulauit: postmodũ vir de medio est sublat⁹: mulier statim de monasterio exiuit: & alium maritum accepit: propter quod Ep̃s diœcesanus ad instantiã monialiũ illos excõicauit: mulier factũ istud dño Pa. significauit. vnde mãdat q̃busdam iudicibus, quatenus dictã mulierẽ & virũ eiusdem à sententia excõicãtionis absoluãt recepto iuramẽto ꝙ eorũ stabũt mãdato: deinde mulierẽ illã, & Abbatisſam, & moniales ante præsentiam suã faciãt ꝑsentari: & si legitimè ꝓbatũ fuerit mulierẽ illã monasteriũ intraſſe nõ timore mortis, sed sponte: vel etiã timore illo intrauit, & postmodum viro mortuo ratum habuit qđ prius fecit, per censurã ecclesiasticã ad monasteriũ redire cogat̃. Ber.

1 ¶ † No. j. vnũ modũ probandi metũ iustũ: vt a si in loco solitario euaginato gladio[a] quis minatur mortem.

2 ¶ † Secũdò not. ꝙ metus mortis dicitur imminere non solũ durante vibratione gladij, sed etiã postmodũ si tanta est minantis potentia, vt verisimiliter timeat̃ mors b ex contradictione.[b] hĩc enim videtur duraſſe metus toto tẽpore dũ vixit maritus, propter eius potentiã. ¶ Not. ibi: *nobilis & potens*: ꝙ nõ omnis nobilis dicitur potens, nec ad incutiendum metum sufficit nobilitas: sed requirit̃ potentia: vnde magis timebat hæc mulier potentiam quã nobilitatẽ.

3 ¶ † Item no. ꝙ contra cõiugatam volentẽ intrare religionẽ oritur præsumptio ꝙ nõ spõte faciat si est iuuenis: & habet filium paruulum: & sic sunt duæ causæ: ex quibus mutatio vitæ in coniugata præsumit̃ suspecta. ¶ Not. ibi: *ad instantiam sororum*. ꝙ religiosi posśunt agere contra eorũ profeſſum, qui dimiſſo habitu exiuit monasteriũ: & pñt eum repetere. ad hoc. l. j. & quod ibi not. ff. de rei ven. & potest facere solus prælatus. ar. in. c. edoceri. s. de rescri. Et expresśius. xviij. q. ij. c. Abbates. sed monachi, seu moniales non posſunt per se sine Abbate, seu Abbatiſsa: quia nõ posſunt agere sine cõsensu superioris. vt in. c. causam. de iudi. ¶ Nota in textu. ibi: *ad instantiam sororum*. Intellige scilicet prioriſſæ & monialiũ. vt colligit̃ in ver. ideò. ¶ Itẽ no. ꝙ si ꝓfeſſus exiuit monasteriũ: & alle. iustã cãm timoris, seu nullitatis: egreſſus nõ cõpellitur intrare, nisi prius discutiatur iustitia causæ allegatæ. vnde Papa mandat hĩc istos absolui recepto iuramento de stando mãdatis ecclesiæ, & causam prius discuti. ¶ No. ꝙ metus mortis ipso facto impedit ingreſſum religionis seu professionem: & sic iste est vnus ex casibus not. in quo metus causa annullat actum ipso facto: & de hoc & alijs casibus not. j. eo. c. Abb.

4 ¶ † Vlti. not. ꝙ profesśio nulla potest ratificari ex postfacto per tacitum consensum. Idem in matrimonio carnali. vt in. c. ad id qđ j. de spon.

5 ¶ † In glo. j. ibi. *c. cũ. M.* vbi tollitur protestatio per cõtrarium factum posteà sequutum: & hĩc non tollitur. Sol. quãdoꝙ protestatio est iusta causa vestita: & tunc non tollitur per contrarium factum[c], vt hĩ c. quandoꝙ non subest iusta causa veniendi cõtra ꝓtestationẽ: & tũc tollit̃ ꝑ cõtrariũ factũ. ad idẽ vide gl. in. c. tua. j. de spon.

6 ¶ † In eadẽ glo. ibi: *non ob.* no. gl. ꝙ si quis nõ audet protestari, põt nihilominus venire cõtra actũ probãdo iustũ metum. dicit tñ Hosti. ꝙ debet fieri protestatio corã alijs probis viris, arg. in. c. pastoralis. in §. j. de offi. delega. Dic melius vt. s. sentit glo. ꝙ si non audet ꝓtestari, nõ tenet̃ aliquid dicere. Fortè em̃ timet à probis viris reuelari. vnde satis est postmodũ ꝓbare metum. vt in. c. seq. & in. c. ad aures j. eo. & facit qđ no. in. c. fi. de app. ¶ In gl. ij. in fi. & de multiplici velo vide bonã gl. xx. q. j. in. c. illud. §. velamen.

7 ¶ † In gl. iij. ibi: *nunquã permittitur*. Host. soluit formalius. ꝙ simulatio dolosa vel deceptoria prohibetur, cauta & prouida admittitur: & ita debent reduci ad concordiam iura alle. in glo. & tene hanc solutionem menti. dicit tamen ꝙ quis non debet dicere mẽdacium: vt not. in. c. ne quis. xxij. q. ij. vnde alibi dicit gl. in. c. cupientes. de elec. lib. vj. ꝙ aduocatus habẽs iustã causam, nõ d debet niti ad obtinendũ per mendaciũ.[d] Ad idem quod no. Inno. in. c. olim. de resti. spol. vbi no. dicit ꝙ in defectum iustitiæ seu ꝓbationũ, potest quis ĩ occulto sibi satiſfacere de rebus sibi subtractis, dummodo abstineat à mendacio. ¶ In gl. in ver. *quod vestro*. in fi. Not. glo. ad duo. Primò ꝙ non refert an absoluendus iuret stare mandatis iudicis, vel ecclesiæ. vtroꝙ enim casu intelligitur de iusto mandato. Secundò no. ꝙ iurans simpliciter parere mandatis alicuius, non obligat̃ vigore iuramenti: nisi ad mandatũ iustum: & secundum ius. pro hoc facit j. de iureiur. c. quintaualli s. & c. veniens. ¶ Extra glo. dicit hĩc Goff. quo ad primum dictum, ꝙ in hoc potest eſſe differentia: quia iuramentum præstitum certæ personæ non extenditur ad succeſſorem: vt in. l. cũm apud. ff. iu. sol. secus si est præstitum expreſſo nomine dignitatis, vel si iurauit stare mandatis ecclesiæ. Nam tũc iuramentum est reale: vt in c. quoniam Abbas. de offi. dele. & cum hoc dicto Goff. transeunt communiter Doc. Sed certè hoc dictum non est verum in materia nostra: quia absoluẽdus præstãdo iuramentum videtur sem̃p habere respectum ad dignitatem, & non ad personã iudicis: quia materia subiecta non potest concernere personam tantũm: ideò non est curandum an sit expreſſum nomen proprium, vel nomẽ appellatiuũ. pro hoc. c. dilecti j. de fo. compet. & l. cũ post mortẽ. §. j. ff. de admi. tu.

8 ¶ † Hinc no. dicit Bar. in. l. terminato. C. de fru. & lit. expen. ꝙ si iudex reseruat sibi taxationem expensarum expſso nomine proprio, nihilominus facultas taxandi transit in succeſ e sorem[e]: quia materia nõ potest concernere personam, sed dignitatem tantũ. Ad idẽ qđ dixi in. c. quoniã Abbas. præal. & facit. c. aduersus. & qđ ibi no. j. de immu. ecc. Nam si excõico vicarium seu ꝑtatẽ, excõicatio nõ trãsit in succeſſorẽ: quia materia subiecta cõcernit ꝑsonã, & nõ dignitatẽ. vt ibi no. sed in alia materia quæ pariter põt cõcernere personã & dignitatẽ, põt ꝓcedere illud dictũ Goff.

9 ¶ † In gl. pe. in fi. gl. in hac vlti. sol. nimis gñaliter loquit̃. sed põt sic intelligi, ꝙ vtraꝙ pars debet docere de iure suo. scilicet ꝙ moniales habẽt probare profesśionẽ, qua probata fundata est earum intentio: nã ꝓbato facto pręsumit̃ ꝙ interuenerũt omnia requisita ad factũ. ꝓ hoc tex. no. in. c. in præsentia. de proba. vbi ꝓbata profesśione præsumit̃ ꝙ ꝓfitẽs habebat legitimã ætatẽ, & neganti incũbit probatio. mulier verò quæ allegabat metũ habebat probare metũ. & sic vtraꝙ pars probabit. vel tene secũdã sol. glo.

10 ¶ † Et ex e a no. ꝙ qs dicit̃ aliqd probare eoipso ꝙ habet intẽtionẽ suã fundatã à iure cõi: & qđ nõ ꝓbat̃ cõtrariũ ꝑ aduersarium: si tamen

SEB. SAPIA.

d ¶ Per mendacium. De hoc dicto Inno. vide Feli. in. c. ij. col. fi. de spõsa. & per do. Bar. vero. in cõsi. xxvj. inci. magnifice ac generose ptor. & ꝑ Mod. post Bal. in. l. j. C. de testa. & de dicto gl. in. d. c. cupientes. vide Car. Alex. in. c. mandatis. xlij. di.

e ZACHARIAS. ¶ In succeſſorẽ. Adde de hoc Lãf. de ori. ĩ. c. qm̃ cõtra. §. statuim⁹. ver. exceptiões. n. v. & ibi ĩ apo. Bñ. va. ĩ ver. reseruata. j. de ꝓb

si tñ mulier ꝓbaret ꝓtestationē ex legitima cā interpositā: tūc onus probandi ꝙ spōte fecit incūbit monialib⁹: vt in prima so. glo. Quid aūt si cōcurrūt ꝓbatiōes cōtrariæ: vt quia mulier ꝓbaret ꝙ ꝑ metū fecit. moniales verò ꝙ spōte. q̃ ꝓbatio sit ꝑferenda: dic ꝙ illa ꝑfit de metu: imò pl⁹ crederet duob⁹ testib⁹ affirmantib⁹ metū,[a] quā mille dicētibus ꝙ spōte fecerit: vt not. dicit Inn. in. c. super hoc. de renū. & est rō: qa deponētes sup metu, deponūt super actu perceptibili sensu corporeo: vt qa tyrān⁹ minatus fuit mortē, nisi læta facie ꝓfiteret: sed deponētes ꝙ spōte: deponūt de actu ĩperceptibili: quia de intrinsecis cordis. ¶ † In glo. fi. ibi. *i. post mortem viri.* hæc sol. bōa est. nā post mortē mariti poterat mulier se irreuocabiliter obligare: sed viuēte viro nō poterat. ex quo erat iuuenis, & remanebat in seculo: vnde saltē Eps ex suo officio pōt reuocare mulierē de monasterio, quātūcunq; marit⁹ sibi dedisset licētiā. vt ĩ. c. jj. de cōuer. cōiu. ideò sequēs solutio gl. nō est tuta. & de hac materia dic vt plenè dixi in. d. c. j. & c. ex parte. e. ti. ¶ † Vlt. no. ex gl. ibi: *quia viuēte viro metus mortis*[b] *durare intelligitur &c.* ꝙ mulier aliquid gerēs metu mariti, excusat toto tēpore vitæ mariti si nō ꝓuocauit ad iudiciū: qa videt semp timuisse maritū: hoc ĩtelligo, qñ maritus erat ita potēs ꝙ verisimilr mulier timuit: sed si mulier potuisset fugere ad locū tutū, nō esset excusata toto tēpore mariti vitæ. ad hoc qđ no. Inn. in. c. ij. de reg. ¶ † Sed quęro pro declaratiōe glo. & textus, nūquid statim mortuo marito videat ratificare ingressum nisi ilico exiuerit de monasterio? Quidā dicūt ꝙ expectat ꝑ mensem. ar. j. q. j. c. cōstat. aliqui ꝙ per annū. Hosti. & cōiter Doc. dicūt hoc esse arbitrariū. ar. ĩ. d. c. de causis. de off. dele. habebit eñ iudex arbitrari ex qualitate personæ, & ex diuturnitate tēporis, an tacitè approbauerit ingressum stādo aliquo tēpore post mortē mariti. & vide tu Inn. in. d. c. ij. de reg. vbi dicit ꝙ nisi statim quis exeat monasteriū, cessante metu videt approbare ĩgressum: nō tñ requirit ꝙ incōtinenti haberet currere. ar. ĩ. l. qđ dicim⁹. ff. de sol. & ideò bonus vir habebit hoc arbitrari. ¶ † Extra gl. op. cōtra tex. videt enim ꝙ hæc mulier nō fuit obligata, cū nō emiserit aliquod votū, nec fecit ꝓfessionē. vt in. c. vt clerici. j. de regula. So. dicit Inn. ꝙ ex quo solēniter recipit velū, videt fuisse ꝓfessa: sicut dicim⁹ in recipiēte habitū ꝓfessorū: vt in. c. j. de regula. lib. vj. ponit Inn. hîc notabile dictū. faciēdo differētiā inter votū expressum & susceptionē habitus: dicēs ꝙ votū seu professio obligat vouētē, nisi probet metus q habet cadere in cōstātē virū. Nec aliter releuat ꝓtestatio: quia ꝓtestatio debet esse vestita iusto timore. secus dicit in susceptione habitus: quia ad tollendū ꝑsumptionē tacitæ professionis sufficit qualiscunq; metus. Tamen etiā minę parentū excusant. xx. q. iij. c. ꝑsens. & est ratio diuersitatis secūdū eū: quia votū seu professio fit ꝑ verba exꝑssa: qbus stādū est, donec legitimè probetur oppositū: sed ex susceptionē habitus orit sola ꝑsumptio professionis, q̃ de facili tollit ꝑ cōtrariā suspicionē. Nā vna ꝑsumptio ꝓfessiōis elidit aliā, & qñq; adinuicē collidunt: vt in. c. lr̃as. de ꝑsum. & no. ĩ. c. trāsmissæ. j. q fi. sint legi. & notabis bñ hoc dictū. ¶ Sed contra ꝓdicta videt iste tex. militare. nā hîc interuenit sola veli susceptio: & tñ Papa mādat hîc in qri si timore mortis mulier inducta fuit, & sic videt ꝙ nō sufficiat oīs met⁹ ad excludēdā ꝑsumptionē surgētē ex susceptiōe habit⁹. Sol. primò credo posse dici, ꝙ si solēniter mulier recepit velū: ꝑinde est ac si verbo ꝓfessionē fecisset: sec⁹ aūt qñ sine solēnitate suscepisset qs habitū. vł dic ꝙ tex. hic narrat factū, qa ita mulier dicebat cōtigisse. sed fortè. j. sol. verior &c.

SVMMARIVM.

1. *Metus iustus infertur ex amißione omniū bonorum, vel maioris partis.*
2. *Bona omnia, vel eorum maior pars æquiparantur in casu odioso.*
   Beneficium metu renuntiatum, recuperatur absque noua collatione.
3. *Actio quòd metus causa, datur etiam ad damna & interesse.*
4. *Metus iustus infertur etiam ex precibus alicuius tyranni.*
5. *Metus an vitiet actum ipso iure?* 7.
7. *Metus non excusat, quando venit culpa metum paßi.*
8. *Matrimonium metu factum, est ipso iure nullum.*
9. *Dotis promißio metu facta, est ipso iure nulla.*
10. *Alienatio rerum ecclesiasticarum metu facta, an teneat?*
    Alienatio rerum ecclesiasticarum requirit ad sui validitatem quòd fiat in casu licito, & quòd in ea seruetur forma à iure tradita.
11. *Votum metu factum, an teneat?*
12. *Iurisdictio an transferatur intercedente metu?*
13. *Electio prælati facta per metum, an teneat.*
14. *Authoritas tutoris per metum adhibita, nō validat actum.*
15. *Absolutio ab excōicatione per metum facta non tenet.*
16. *Testamentum in quo fuerunt testes inuiti est nullū.*
17. *Sententia lata per metum, an sit nulla?*
18. *Metus vitiat constitutionem procuratoris.*
19. *Carceratus si quid facit, præsumitur metu facere.*
   Renuntiatio beneficij metu facta, an teneat?
20. *Metus non vitiat actum qui imprimit characterem vt in baptismo.*
    Metus in actu meritorio vitiat ipso facto.

CAP. II.

Abbas. Qui per metū amissionis patrimonij suo bñficio renuntiat, illud repetere pōt. Prima pars narrat factū. Secunda dat iudicē. ibi: *vnde quia.* ¶ Casus literalis. Quidā clericus. R. noīe habebat ecclesiam ab Abbate sc̃ti Cadmūdi: milites & burgēses suos misit ad clericū illū vt eū à domo & vniuersa substātia sua expelleret, nisi ecclesiā suā in manibus Abbatis abiuraret: qui tali modo coactus abiurauit, & Abbas ecclesiā illā alij cōcessit: vnde iste. R. conquestus fuit dñō Papę. mādat Papa Epō Vigoreñ. quatenus si est ita: prædicto. R. cū integritate restituat vniuersa: quia quę metu vel vti fiunt debent in irritum reuocari. Ber. ¶ † No. j. ꝙ perditio oīm bonorum infert istum metum. & idē dicit Goff. de maiori parte[c] bonorū[d] pro quo facit. c. frequēs de resti. spol. lib. vj. Nā ibi in actu odioso æquiparantur oīa bona, & maior pars bonorū. idē videt dicendū in casu non fauorabili, vt prętēdens iustū metū possit recuperare quæ per metum perdidit. & in hoc tene mēti istū text. nā sæpe tyranni inferūt metū circa patrimoniū. ¶ † Secundò not. ibi: *debent in irritum reuocari.* argu. optimū ꝙ renuntiatio bñficij ꝑ metū facta tenet, licet posset peti illius restitutio per actionē quod metus cau.[e] Et not. secundū istū intellectū, ꝙ licet per renuntiationē perdatur titulus, tñ restitutio quæ fit per actionē quod metus causa: restituit in pristinum ius sine noua collatione,[f] & absq; priuatione fienda de illo cui interea fuit collatū: quod tene menti. & de hoc. j. latius post glo. ¶ † Vlti. no. ibi: *cum integritate restituas vniuersa.* ꝙ per actionē quod metus cā, debet fieri integerrima restitutio eorū quo qs ꝑdidit per metū. debet ergo haberi respectus nedū ad bona existentia, sed ad damnū illatum, & ad interesse quod quis sustinuit propter metum: nam hæc actio quod me. cā.[g] principaliter dat ad interesse. vt in. l. si cum exceptione. in. §. quadruplat. ff. eo. ti. ¶ † Sed quęro hîc, quid si Abbas iste nō emisisset istos milites, sed rogāsset istum sacerdotem vt renuntiaret: nunquid rogamina istius habuissent in

a ZACHARIAS. ¶ Duobus affirmantibus metū. Adde in proprijs terminis Anto. cons. sing. cclviij. inci. mille testes. de quo dixi in apo. post illam in. c. sup hoc. nu. xxxiiij. in verbo mentis renuntiantes. s. de renuntia.

b SEB. SAPIA. ¶ Mortis. Quomodo ob reuerētiā viri præsumatur met⁹ in vxore, vide Feli. in. c. causam matrimonij. de offi. dele. col. ij. & Moder. post Bar. in. l. transactionem. C. de transact.

c ¶ De maiori parte. Adde quod voluit Alex. cōsi. c. xliij. vbi dicit ꝙ hñs litē mecū de maiori parte bonorū præsumitur inimicus. ideo testificari nō pōt. & in terminis vide Roma. cōsi. cc clxxix. Autonius Frāc. ¶ Circa qđ dicit de inimico. Dicas ꝙ qui me cū litigat, qñ lis est criminalis, vel ciuilis oīm bonorū, vel maioris ꝑtis bonorū, absq; dubio repellit ā testimonio cōtra me: vt per do. Anto. & Istū in. c. j. j. de iudi. & habet per Barto. Alex. & doc. in. l. iij. in ꝑnci. ff. de testi. vbi dicūt ꝙ inimicitia capitalis causat ex causa criminali, vel ciuili magna ad effectū vt quis repellat à testificando. & vide etiā. d. Abb. ĩ. c. cū oporteat. & in. c. repellantur. & in. c. meminim⁹. de accu.

d SEB. SAPIA. ¶ Bonorū. Vide Abb. in. c. j. in fi. primi not. j. de iudic. vbi vult quòd ex spoliatione facta de maiori parte bonorū oriatur inimicitia capitalis. & faciunt quæ no. in. c. ij. j. de homi. vbi pro defensione bonorū est licitum interficere inuasorem.

e SEB. SAPIA. ¶ Quod metus causa. Idem tenet Ro. decis. ccclxxiiij. incipi. fuit dubitatum Abb. ĩ. c. si verò. in. ij. no. j. de iureiur. vbi vide Feli. col. ij. vers. in eodem tex.

f ZACHARIAS. ¶ Sine noua collatione. Adde quod nota. in apostill. ad istum in. c. super hoc. nume. lj. in apostil. in versicu. tenet renuntiatio. s. de renun.

g ¶ Quod metus causa. Adde quæ. j. ponam in gl.

a ¶ Rogamina. Adde Ale.confi.xvj.iij.lib.

b ZACHARIAS. ¶ Fallit in tyrāno. Adde Bald.in.c.j.§. iniuria.de pace jur.fir.in vſib.feu.vbi dicit ꝙ ſi tyrannus præcipiat alicui vt aliquem interficiat, aliâs ipſum mandatarium occideret, ꝙ occidēs excuſatur.alle.l.ſciētiam.C.qui cùm aliter.ff.ad le.aquil.refert & ſequitur Corſe.ſing. cxxxiiij. in verſic. metus.circa mediū.

Antonius Franc. ¶ Circa hoc an interficiēs aliquē ad mādatū tyranni minantis mortem. Adde Bal.in l. eam quā. in. ix. col.in ver. & ſcias C. de fideicō. vbi dicit ꝙ metus tyrāni excuſat mulierē vt nō poſsit accuſari de adulterio cum eo commiſſo.& ibi dicit ꝙ ſi minæ tyrāni prædeceſſerunt actum: ſemper p̄ſumitur actus factus per metū. de quo etiā vide per Bart.in tractat.de tyrā. in.ix. &. x. quæſt.

SEB. SAPIA.

c ¶ Alia vita. quo modo bona dicātur alia vita. vide Iaſ. declarantē in l.vt vim.colū. vj. ff.de iuſtit.& iure.& in.l. nec qcq̄.§ vbi decretū. col.j.verſi. cōfirmo.ff.de offi.p̄cōſu.& lega.

d ¶ Regulariter tenent. Adde Cal. de.cōſi.j.hoc eodem titu.

SEB. SAPIA.

e ¶ Eſt nullū. Vide Abb.in.c. conſultationi.de ſpōſal. & in.c. ſignificauit.de eo q duxit in mat. quā pol. per adul.

f ¶ Tenet. Adde ꝙ cōtrarium tenet Cald.cōſi.alle. & Old.cōſi. xxxv. Ale.cōſi.xxviij. iij.libro.

g ¶ Ita & dos. Adde Cald. conſi.ij. hoc eo.titu.

ducere iuſtū metū. Sol. dico ꝙ rogamīa[a] regulariter, vel etiā verba cōminatoria nō inferūt iuſtū metū: quia metus cōſiſtit in atrocitate facti: vt in.l.metū.& in.l.ad inuidiā.C.eo.ti.vbi patet ꝙ etiā dignitas alterius partis nō eſt iuſta cā præſumendi metū. Iſtud fallit in tyranno,[b] qui ſolitus eſt ſæuire in eos qui ſuis precibus nō parēt: tunc enim rogamina tyrāni habentur pro præcepto, & inferunt iuſtū metū in parēte.ad hoc bona gl. in.l.j.ff. quod iuſſu. tenet Bart.in tract.de tyrāno. Et idem dic in Epō, vel alio prælato potēte, qui ſolet ſæuire in clericos ſuis votis nō obtēperantes: ſic intelligenda eſt gl.in.l.j.§.quæ onerandæ.ff. quarum re.ac.nō da. Hinc vulgariter dicitur ꝙ rogamina ſuperioris ſunt pręcepta: ſed intelligo modo p̄dicto.& hæc notabis. ¶ 5 † In glo.j.no. bene hāc gl. quia eſt magiſtra in materia ſua, & quotidie ad eā remittimur, cū quæritur an ea quæ fiūt p metū teneant, & vt clarè habeas gl. primò gl. colligit ex tex. vnū notabile, ꝙ ea quæ fiunt per metū amiſsionis rerū debēt reſcindi. ¶ Secundò glo. quærit an hæc habeant locū in illis rebus ſine quibus vita corporalis amittitur: & rn̄det ꝙ habet locū in illis ſine quibus vita corporalis amittitur. vult dicere ꝙ ex quo nō poteſt quis ſuſtentari ſine illis bonis quibus timet ſpoliari, excuſatur ſi quid fecit p illū metū. nā vita noſtra corporalis non poteſt ſuſtētari ſine adiumēto tēporaliū. vnde alibi dicit tex. ꝙ etiā ſpiritualia ſine tēporalibus diu eſſe nō poſſunt.vt.j.q.iij.ca. ſi qs obiecerit. ¶ 6 † Hinc dicit gl.in.l.aduocati.C.de aduoca.diuer.iudi. ꝙ bona tēporalia ſunt alia vita[c]. quaſi dicat, vt corpora ſunt ſeruāda: vnde ſicut mortis met⁹ excuſat: vt in.c. cū dilect⁹.j. eo. ita & metus perdendi bona tēporalia. Idē dicit gl. ſi timet pati grauē iacturā in reb⁹ ſuis. Et not.in hoc gl. quaſi innuat ꝙ nedū excuſat metus perdendi oīa bona: ſed etiā ſi timet pati grauem iacturam: vt puta ſi timet perdere maiorē partem bonorū, vt.ſ̄.dixi. an autē excuſet metus excōicationis: dicam poſt glo. in d.c.cū dilectus. ¶ Tertiò gl. contra prædicta opponit de. c. oēs cautiones. vbi metus paupertatis nō excuſat. gl. directè non ſoluit. ſed dicit ꝙ ca. iſtud loquitur qn̄ quis cōmittit malum in ſe propter timorē libertatis, vel corporis cruciatū. non enim quis debet cōmittere peccatū, imò potius oīa mala pati: vt in. c. ſacris.j.eo. Hinc dicit text. iuris ciuilis in.l.palam.ff.de ritu nup. ꝙ nō eſt ignoſcendum mulieri quæ prætextu paupertatis turpem vitā elegit. & eſt ratio: quia per peccatū mortale morit̄ aīa. Nam omne mortale eſt dignū pœna ęterna, ſed anima eſt dignior corpore, cū corpus ſit mortale & caducū: ideò imminēte metu mortis debet quis potius eligere mortē tēporalē, ſcilicet corporis, quā mortē perpetuam, ſcilicet animæ. ¶ 7 Quartò in ver. not. ergo. gl. intrat principalē materiā, an ea quæ fiūt per metū teneāt. & primò tradit regulā affirmatiuā, cū limitatione tamē: dicens in effectu quòd ea quę fiunt per metū regulariter tenent[d]: dūmodo ſine culpa ſua qs incidat in metū. nā tūc ſi ſine culpa ſua incidit, pōt peti reſciſsio eorū q̄ acta ſunt per actionē quod metus cā: ſed ſi culpa ſua incidit in metū, tenēt geſta, & nō cōpetit aliquod remediū metū paſſo. tex. de hoc vltimo eſt ſing. qui quotidie allegat̄ in.l.ſi mulier.ff.eo.vbi dicit̄ ꝙ ſi liberta cōmiſit ingratitudinē cōtra dn̄m, & prætextu ne reuocaret̄ in ſeruitutē, aliquid promiſit dn̄o ſuo, nō ſuccurrit̄ ſibi cōtra illā ꝓmiſsionē: licet metu ſeruitutis fecerit. & hoc ideò: qa ipſa ſibi intulit metū cōmittēdo ingratitudinē, & dn̄s iuſtè minabatur ſibi de reuocanda ea ad ſeruitutē. ¶ 8 † Ab hac regula gl. excipit hîc ſex caſus. Primus in matrimonio. & eſt duplex ſpecialitas ſecundū gl. in matrimonio. primò ꝙ nō tenet ſi metu fuit cōtractū. ſecūdò ꝙ etiā ſi culpa ſua qs incidit in metū: nihilominus matrimoniū eſt nullū[e]. per.c.veniēs. de ſpon. quia matrimoniū cōtrahitur libero cōſenſu: & vbi interuenit metus, tollit̄ qualitas libertatis: vt in.c.cū locū.de ſpon. Contra hoc gl. op.de.c.inter cætera.xxij.q.iiij.vbi tex. videt̄ innuere ꝙ matrimoniū tenet. & eſt ille tex. multū ſing. in hac materia. ¶ Gl. hîc & vbi multipliciter ſoluit. Et primò, ꝙ ſibi nō interuenit iuſtus metus, qui poſsit cadere in cōſtantem virū. Hæc ſol. nō eſt bona: qa tex. ibi loquit̄ de metu mortis. Secunda ſol. ꝙ in eo ꝙ tex. ibi dicit ſit ſtabile & firmū. illud verbū ſit ponit̄ cōſultiuè, & nō pręceptiuè: hæc eſt impropriatio literæ. Tertia ſol. ꝙ loquit̄ de cōſilio. ſed hoc nō apparet ibi in tex. Quarta ſol. ꝙ metus non fuit ibi probatus. cōtra hāc facit. qa ibi præſupponit̄ metus, aliâs nō fuiſſet dubiū. Vnde per verba illius tex. multū vrgentia tenuit hîc do. meus do. Car. ꝙ matrimoniū metu cōtractū tenet[f]: & ſic ꝙ iſte caſus nō rectè excipit̄ à regula. fatet̄ tn̄ ꝙ pōt reſcindi per actionē qđ metus cauſa: ſed cōiter gl. & doct. vtriuſq̧ iuris tenēt oppoſitū: & hæc cōtraria opi. verior eſt. Et adduco tex. cui reſpōderi non pōt. in.c.ſignificauit.j.de eo q dux.in mat.quā pol.p adul.vbi tenuit ſecundū matrimoniū cōtractū poſt primū meticuloſum nulla pri⁹ petita reſciſsione per actionē quod met⁹ cauſa. ſi eñ valuiſſet primum matrimoniū, nō tenuiſſet ſecundū primo nō annullato: qa matrimoniū nō pōt cōſiſtere niſi inter duos. vt in.c.gaudem⁹. de diuor. Itē probat̄. in.c.veniēs. ſuperius alle. & in.c.cū locū.de ſpon. nam certū eſt ꝙ in matrimonio cōtrahēdo requirit̄ liber cōſenſus vt ibi: ſed vbi metus interuenit, licet nō faciat ceſſare cōſenſum, tn̄ tollit qualitatē libertatis reqſitā: & vbi requirit̄ certū qđ cū qualitate libertatis, nō eſt iuri ſatisfactū ſi interueniat illud ſine qualitate libertatis. vt in.c.piſanis.de reſti.ſpo. vide bo. gl. quā tenebis mēti. in.c.notificaſti.xxxiij.q.v.& vide in hoc qđ pleni⁹ dixi in.d.c.cū locum. Et ad.c.p̄al.inter cætera pōt rn̄deri vt in gl. nā licet impropriare verba tex. propter alia iura cōtraria. vt in.c.cū dilect⁹.de cōſue.ar.in.c.cū expediat.de elect.li.vj. vel dic ꝙ ibi interuenit iuramentū: nō tn̄ intelligas ꝙ iuramentū habet firmare cōtractū matrimonij: qa nō reſtituit libertatē requiſitā: ſed obligat vt ſaltē cōtrahat matrimoniū, ſeu nō veniat cōtra niſi abſolutione petita. vt.ſ.in c.ſi verò.& in.c.verū.de iureiur. ¶ 9 † Secundus caſus eſt in dote: nā dos promiſſa vel ſoluta per metū nō tenet: vt in.l.ſi mulier.in.§.ſi dos.ff.qđ me. cau. ſed ſimpliciter ꝓmiſſa ſuſtētabit̄ ex ſola approbatione legis: ideò metus interueniēs vitiat ex toto actū. & ex rōne ſua pōt colligi vna regula gn̄alis, ꝙ vbicunq̧ ſimplex promiſsio valet ex approbatione legis, ſi metus interuenit nō tenet. hoc tn̄ dictum nullibi probat̄. nā licet tex. ibi loquat̄ de dote promiſſa: tamē verbū promitto pōt adaptari ad nudā promiſsionē, & ad ſolēnem vt in.l.ſciendū.ff.de ędil.edic.& in.§.ſi ſcriptū.inſti.de inuti.ſtipu. ideò tene ꝙ ſpeciale eſt in dote qualitercunq̧ per metū promiſſa vel ſoluta: & quēadmodum matrimoniū debet eſſe liberum: ita & dos[g] acceſſoria ad matrimoniū: vt no. gl. in.d.§.ſi dos. ¶ 10 † Tertius caſus in reb⁹ eccleſiæ p metum traditis: nō eñ traſfert̄ dn̄ium intercedēte metu. cōtrarium tn̄ ſentit gl.xv.q.vj.c.j. & aliq ſequuti ſunt. Sed cōis opi. ſequit̄ iſtā gl. & ſpāliter Io.an. & facit qđ no. Archi.in.c.ij.de re.eccle.nō alie.li.vj.d. Ant. dicit ꝙ aut nō interuenerunt debitæ ſolēnitates, q̄ debēt ſeruari in alienatione: & tūc dn̄iū nō trāsfert̄.xij.q.ij.c.ſine exceptione. aut fuerunt ſeruatæ ſolēnitates: & tūc trāsfert̄ dn̄iū. Ex hoc vr̄ inferre, ꝙ nō ſit ſpāle in traditione rei eccl'iaſticę. & idē vr̄ tenere hîc.d.Car. ſed certè nō ſufficit ꝙ ſolēnitas ſeruet̄, niſi ſit facta ī caſu licito, & à iure approbato. Duo eñ ſunt neceſſaria vt valeat alienatio facta de re eccl'iaſtica. primò ꝙ fiat in caſu licito. ſecūdò ꝙ ſeruet̄ forma à iure ſtatuto, ſiue tradita: vt

a ¶ Intercesserit. Adde tu ꝙ Roma. singu. suis tenet ꝙ propter metum res ecclesiastica sit effecta inalienabilis: licet esset alienabilis. alle. tex. in. c. peruenit. ver. Abbatis. de exces. præla.

Anto. Franc. ¶ Ad hoc quod hîc dicit̃ de re ecclesiastica alienata per metum ꝙ efficit̃ inalienabilis. Dicas ꝙ actio ex metu datur cōtra oēs ad quos peruenit commodum ex ipso metu, seu ex ipsa re alienata per metũ l. metũ. §. cũ autē. & ibi per Bart. & l. si qs in princi. ff. quod met. cã. vide Spe. in ti. de resti. spol. in. §. fi. in fine. vbi dicit ꝙ actio prouenieñs ex metu datur cōtra possessorē rei alienatę per metũ licet ipse nō intulerit metum.

dita. vt est tex. in cle. j. de re. eccle. nō alie. no. in. c. j ĵ. de in integ. restitu. dixi in. c. ecclesia. de consti. His verò obseruatis tenebit alienatio, licet metus intercesserit[a]. arg. c. meritò. xv. q. j. ¶ † Quartus casus in voto: qa votũ per metum factũ nō tenet secundũ gl. qđ bene notabis. Et idē not. gl. xv. q. vj. in. c. authoritatē. qđ intellige in metu humano: nō autē in metu diuino. Nam si quis timore Dei, vel timore peccatorũ suorũ, vel timēs interitũ corporis ꝓpter naufragiũ, vel quid simile, emisit votũ: tenetur: quia talis metus est bon⁹, & appetendus. vt in. c. sicut nobis. ĵ. de regu. iuncta glo. j. quā notabis. Et quāquā do. Car. hîc dicat iure non ꝓbari vt metus impediat votũ[b]: tñ puto cōtrariũ. & allego casum apertũ in. c. præsens. xx. q. iij. facit. c. notificasti. xxxiij. q. v. & in. c. j. s̄. eo. licet ad illum text. posset respōderi, ꝙ ibi simulatē assumpsit velum: & sic defuit ibi voluntas: sed in fi. illius. c. bene facit text. vbi Papa nō se refert ad simulationē vel protestationem: sed solũ ad timorē mortis. Itē ꝓbo hoc ratiōe. per votum quis obligat̃ Deo: sed Deo nihil est acceptum quod non procedat ex syncera voluntate: qa nullum est bonum nisi voluntariũ. vt dicit tex. xxiij. q. v. ad fi. & ea. causa. vj. in. c. iam verò §. ex his. ¶ † Quint⁹ casus in iurisdictione per metum extorta: nā intercedente metu nō transfert̃ iurisdictio[c]. alleg. gl. in. l. ij. in. §. j. ff. de iudi. Et no. bene hunc casum. ille tamen textus loquitur specialiter in eo qui in metu prorogauit iurisdictionē alterius iudicis: vnde voluerunt aliqui casum illius. l. extendere. Sed glos. hic notanter intellexit illum tex. generaliter. quod satis mihi placet cōsiderata ratione text. nam si metus impedit prorogationē iurisdictionis, fortius debet impedire translationē: & hunc intellectũ videtur approbare Bal. in. l. decernimus. C. de sacrosan. eccle. & Barto. in tract. de tyranno. Et per hoc infero ad quæstionem. Ciuitas habēs

b ¶ Metus impediat votũ. Adde Calde. cōsil. j. qui cleri. vel vo.

Anto. Francis. ¶ Circa hoc quod dicit̃ de voto emissō per metum vel timorē an valeat. Dicas de voto infirmorũ, an obliget vouentem, vidēdam esse. xvij. q. j. per totum. & an votũ emissum pro recuperāda sanitate obliget. vide Hostien. & do cto. in. c. scripturæ. de voto. vbi ēt per Innocē. & ibi per dom. Abba. in j. col. in fi. vbi etiā quærunt, an taliter vouentes pro recuperanda sanitate ea recuperata & restituta possint compelli ad voti executionē. dicit Inno. in. d. c. scripturæ. ꝙ sic. de quo vide latius per do. Abba. & docto. in. c. sicut tenor. de regula. & per Spe. in tit. de statu mona. in ver. xxij. & de quib⁹ debeat fieri votum. vide bea. Tho. ij. ij. q. lxxviij. vbi etiam ponit an liceat ex voto astringere se ad nimiam carnis macerationē. & quæ dicantur vota pura: puta de non pectinando caput in sabbato. vide Tho. in loco præalleg. vbi dicit ꝙ talia vota sunt potius deridenda quā seruāda. de quo vide etiā Archi. in. c. qui bona. xvij. q. j. & vide Archidia. xxxij. quæstio. viij. in. c. ij. vbi ponit an ille qui vouit nunquā comedere carnes, possit nihilominus in infirmitate comedere absq; fractione voti. Et an votum factum instinctu aliorũ, vel calore iracundię obliget: habet̃ in. c. sunt qui opes. xvij. q. iiij. & ibi per Archi. Et adde ꝙ licet votũ possit cōmutari per superiorē habentē potestatē, non tamen pōt ex toto tolli, ita quòd vouens nec ad illud quod vouit teneatur: nec ad aliud ei⁹ loco. vide Inno. in. c. j. de voto. vbi dicit ꝙ non. & habetur etiam in. c. licet. & in. c. non est. eo. titu. de voto. Et an valeat votum de non comedendo carnes in die dominico, vel in die natiuitatis domini. vide quæ habentur in. c. fi. de obser. ieiu. vbi concluditur ꝙ sic. & an votum emissum in graui infirmitate, quasi meticulosē sit factum obliget vouentē. vide plenè not. per docto. in. c. licet. & in. c. sicut nobis. de regula. Et adde quòd votum continētiæ non mutatur: quia non reperitur aliud eo melius. vt in. c. cùm ad monasterium. de sta. mona. & in. c. nuptiæ. xxxij. q. j. & tene menti text. in. c. in malis. xxij. q. iiij. vbi tex. dicit in malis promissis rescinde fidem: in turpi voto muta decretum.

c ✠ SEB. SAPIA. ¶ Iurisdictio. Vide Bal. in. l. si qui ex consensu. col. ij. C. de episco. audien.

d ¶ Quod non. Adde Pet. da ancha. cōsi. xxxvij. Abb. consi. iij. q. vj. vbi idē dicit quòd hîc.

e ¶ Genere persorũ. Adde quod voluit Alex. cōs. xcviij. j. li. vbi tenet valere statutum prohibens matrimonium cũ certo genere personarum.

Antonius Frãc. ¶ Circa istud an valeat statutũ prohibens matrimonium cōtrahi cum certo genere personarum. Dicas ꝙ prohibitio legis vel statuti in matrimonio cōtrahēdo ēt apposita pœna, non valet: qa materia nō est subiecta potestati statuentiũ. iuxta nota. in. l. oēs populi. ff. de iust. & iure. & in. c. q in ecclesiarũ. & in. c. ecclesia sanctę Mariæ. de cōsti. pro quo facit: qa matrimonia debent esse libera ēt ab arrhis & pœna. l. fi. i glo. fi. & ibi p Cy. in. vj. q. C. de spō. & habet̃ per Bar. post gl. in. l. Titia. ff. de verb. obli. & ple. hr̄ in c. gēma. in glo. fi. & ibi p scribē. de spon. & p Io. an. in addi. Spe. in ti. de spōsa. in. §. j. in vers. sed q est rō. Addas tñ ꝙ matrimoniũ cōtractũ cōtra cōsuetudinē loci, si scādalũ oriat̃ est dirimendum. vt in. c. super eo. & ibi not. de cognatio. spir. Dicas tñ ꝙ de iuregentiũ matrimonia cũ alienigenis sunt ꝓhibita. vt in. c. insgentiũ. j. dist. An autē sub spe premij possit quis inuitari ad matrimoniũ, vide per Bartol. in. l. Titio centum. §. primo. ff. de conditioni.

electionē officialis, vel potestatē eligendi sibi dñm, obsessa per exercitum, elegit sibi officialē per metum, vel trãstulit iurisdictionē in tyrannum qui habebat ciuitatē obsessam. quærit̃ nunquid teneāt gesta per tyrannum istum seu officialē? & dicendũ ꝙ non[d]: qa vbi agit̃ de iurisdictione cōferenda, metus vitiat factum ipso facto. vt in. d. l. ij. intellecta modo prædicto. & hoc tenet Bar. in. d. tracta. & sentit Bald. in. d. l. decernimus. qđ bene notabis. ¶ † Et ex hoc infero ad aliā quęstionē. Canonici elegerunt aliquē in prælatũ per metum, puta per p̄ceptum tyranni: nunquid talis electio teneat: & multa consilia super hoc emanauerunt tēpore Vrbani sexti: quādo incepit vltimum schisma in ecclesia Dei. Nā dicebant Cardinales aliqui ꝙ per metum & per impressionem Romanorũ elegerunt prius Papam: vnde posteà quidam ex eis conuenerunt, & alium elegerunt. Ex dicto Bart. & Bal. per rationem huius gloss. & per text. illius. l. ij. posset dici quòd electio est nulla. & vide text. iuncta gl. in. c. quisquis. de electio. & similiter facit tex. in. c. vbi periculum. in. § cæterũ. de electio. lib. vj. vbi dicit text. ꝙ cessat electio, vbi adimitur libertas eligendi. In contrariũ facit quod no. Inn. in. c. qđ sicut. de elec. vbi dicit se credere ꝙ si metus intercessit, tenet electio: licet veniat irritanda. vnde ante, quā irritet̃, tenent gesta per electum. Et ad hoc allegauit istum text. in argument. & tene menti sin. illud dictum Innocent. propter eius authoritatem. nam facit ad præcedentem quæstio. de de tyranno: & tamen aliter distinguo, & reduco ad concordiam in. c. licet. de ele. videlicet quòd aut compelluntur electores eligere certũ: & tunc electio est ipso iure nulla: qa est contra substantiam electionis. nam electio est vnum de pluribus eligere: & ita intelligatur tex. in. d. §. cæterùm. aut compelluntur eligere vnum de certo genere personarum.[e] & tūc

& demonstra. pulchra dicta Bald. in proposito. in. c. non satis. de simo. & de eo quod dictũ est, an matrimoniũ cōtractũ non seruata loci consuetudine valeat. vide plenè no. in. c. j. & ibi plenè per Card. de spōsa. Et an valeat statutũ ꝙ filius non possit contrahere matrimoniũ sine consensu patris: vide Io. And in. c. statutũ. de hæreticis. li. vj. & habetur per Bar. in. l. adijcimus. C. de murilegu. li. xj. & per eundē in. l. in bello. ff. de capti. & conclusio est, ꝙ non valeat tale statutum, propter defectum potestatis statuentiũ, vt. s. tum etiam quia in matrimonio contrahendo nedum requiritur cōsensus, sed requiritur liber consensus. vt in. c. tuæ. & in. c. veniens. & in. c. cùm locum. & in. c. cũ apud. de spon. & faciunt ea quæ habentur per glo. & Inn. in. c. fi. de secun. nup. vbi ponitur illa materia, an pœnæ impositæ per ius ciuile nubentibus intra tempora luctus habeant locum de iure canonico: cũ ius ciuile ex defectu potestatis condentis leges ciuiles non potuit disponere circa matrimonia, cũ ipsum matrimonium dicatur esse de foro ecclesiæ, & non pertinere ad forum ecclesiasticum, iuxta ea quæ plenè tract. per Bar. & doc. in. l. Titia. ff. so. ma. & in. c. j. & in. c. tuā. de or. cog. Et qualis debeat esse consensus qui requiritur in matrimonio. vide etiam per beatum Tho. in quarto sententiarum. di. xiiij. & xxviij. & an in matrimonio possit etiam poni arrha, vel pœna. vltra. s. alleg. vide quæ habētur in. c. ex parte. de conuer. coniuga. & in. c. & si necesse. de do. inter vi. & vxo. Circa hoc tamen an statuta locorum possint aliquid disponere circa matrimonia contrahenda, vel iam contracta. vide Bal. in. l. non ignorat. in fi. C. qui accu. non poss. vbi dicit ꝙ qō de matrimonio semper debet agitari coram ecclesiastico. & ideò dic, ꝙ si iudex maleficiorum cognoscit de adulterio, ꝙ sit cautus vt non patiatur reum negare matrimoniũ: quia tūc

deberet remittere causam ad forum ecclesiasticū, propter ꝓbationem matrimonij faciēdam: corā eo facta talis probatio nō valeret: nisi statutum loci aliter disponeret. quod dicit menti esse tenendum.

SEB. SAPIA.

a ¶ Met⁹. Vide tex. hoc probātē in l. cū ita. cū l. seq. ff. de cōdi. & demō. & adde istis quòd metus statuti, est iustus met⁹. vt no. Feli. in c. j. ff. de off. deleg. col. ij. ver. & inquātum.

b ¶ Sentētia p metum. Adde Rom. sing. suis. fo. ij.

ZACHARIAS.

¶ Adde quòd est fin. xcj. quod ici. quæro à te an sententia. cui adde Lāfran. de oria. c. qm̄ cōtra. §. statuim⁹. versi. interlocutiones. nu. ix. vbi distinguit de sn̄ia cēsure, excōicatiōis vel iterdicti. quòd sint ipso iure nullæ. in alijs verò ꝙ teneant.

c ¶ Metū quis. Adde Roma. singu. suis. fo. xxiij.

d ¶ Vnanimiter. ad de Ro. cōs. ccclij.

metus[a] non vitiat ipso facto: qa nō ex toto adimit potestas & libertas eligēdi. hoc probo ista rōne. Nā nō valet cōsuetudo per quā tollitur libertas eligēdi. vt in c. cū terra. de elec. & tn̄ valet cōsuetudo vt electores teneant sibi eligere ꝑlatū de certo genere personarū. vt est tex. i. c. Abbate. j. de ver. sig. & in c. cū dilect⁹. de cōsue. Hinc dixit Io. an. in d. c. cū terra. ꝙ cōsuetudo nō pōt tollere libertatē eligendi: sed restringere sic: qđ notabis: & pleni⁹ dico in d. c. licet. ¶ †Sextus casus & vltim⁹ secundū gl. in authoritate tutoris p metū extorta. vt in l. j. in fi. ff. de aut. tuto. & posset deduci ille text. ad tertiū casum ꝑalle. vt si Ep̄s authozet ī cōtractu p metū inito p ecclesiā inferiorē, qđ talis authoritas non teneat: qa Ep̄s æquiparaṫ tutori. vj. q. j. i. c. oēs. & no. j. de in inte. resti. in c. auditis. in gl. iiij. Extra gl. Hosti. excipit aliquos alios casus: & sic in ordine. ¶ †Septim⁹ casus. c. vnic. j. e. lib. vj. vbi diciṫ ꝙ absolutio ab excōicatione p metū facta non tenet. ¶ †Octauus casus in testamēto cū testes inuiti fuerūt detenti: vt in l. qui testamēto. in fi. ff. de testa. no. gl. j. eo. c. sacris. ¶ †Non⁹ casus in sn̄ia. nā tenet hîc Host. ꝙ sententiā p metum[b] lata nō tenet. alle. xj. q. iij. c. iniustū. & Io. an. hîc simpliciter trāsit referēdo Hosti. Sed cōtrariū notauit gl. in d. c. iniustū. & seqṫ ibi Archi. & gl. in c. quatuor. ea. causa & q. quæ dicit ꝙ sententia lata p metū tenet, licet possit elidi per actionē, vel exceptionē. d. Anto. distinguit ꝙ aut metus impediuit solēnitatē requisitā, & sentētia nō tenet: aliàs secus. sed hoc nihil est dicere: qa si debita solēnitas nō interuenerit: sn̄ia est nulla, nō ꝑpter metū, sed ꝑpter defectum solēnitatis: quia si nō seruaṫ solēnitas substātifica, nō tenet sn̄ia quātūcunq; spōte lata. vt in l. prolatā. C. de sen. & ij. q. vj. c. ei q. §. diffinitiua. Reperio Bal. in hac qō. in d. l. decernim⁹. distinguentē, ꝙ aut metus fuit illatus circa ꝑtātē clauiū, & vitiat ipso facto: qa potestas clauiū debet esse libera. alle. d. c. vnicū. eo. ti. li. vj. aut metus fuit illatus in alijs sentētijs, & tenet sn̄ia: licet posset rescindi ꝑpter metū. alle. gl. i. d. c. iniustū. & dicit Canonistas ita tenere: sed profectò cōtra primū mēbrū suū allego gl. fin. in d. c. vnico. quæ cōcludit sn̄iam excōicationis latā per metū tenere. quasi in absolutiōe fit spāle vt met⁹ vitiet. & allegat no. in d. c. iniustū. & tenemēti illā gl. qa nemo allegat: facit primò: quia cū illa fit gl. Io. an. videṫ reprobare dictū Host. hîc. nā si excōicatio lata per metū tenet fortius alia sn̄ia. Itē adduco illū tex. ꝑ locum à spāli. Nā cū spāliter Papa ibi ꝓuiderit circa absolutionē ergo secus in excōicatione, & in alijs sententijs cōtra dictū Bald. & pōt esse ratio specialitatis: quia principes seculares erant faciles in cōpellēdo prælatos ad absoluendū aliquos à sentētia excōicatiōis: & sic nō poterat obseruari rigor ecclesiasticus: meritò fuit statutū vt aliàs absolutio esset ipso iure nulla. Conclude ergo ꝙ regulariter metus non vitiat ipso facto cū interuenit in iurisdictione exercenda: secus si in iurisdictione cōferenda, vel proroganda: vt in d. l. ij. & in quinto casu. s̄. excepto. ¶ †Decimus casus in constitutione procur. secundum Hostien. allega. c. accedens. s̄. de procurato. & ita transeunt hîc docto. Et bene notabis, propter authoritatem docto. vt si per metum quis[c] constituit procuratorem, non tenet constitutio. sed certè ille tex. hoc non probat. nā Papa ibi nō intendebat ius de nouo inducere: sed voluit prouidere locum securū partibus: quod fiēdum est in oī actu, tn̄ non sequitur ꝙ si de facto metus intercesserit actus vitieṫ. ¶ Vndecimus casus & vltimus sc̄dm Hos. in actu qui non pōt seruari sine peccato: sed dic ꝙ obligatio hîc impediṫ, nō propter metū, sed rōne peccati: qa non pōt obligari ad peccādum, nec etiā iuramentum valet vt in c. quātò. de iureiu. & c. si verò. & xxij. q. iiij. quasi per totū. ¶ †Excipio duodecimū casum: q cōprehendit se multos casus: in his scilicet quæ geruṅ per iniustè carceratū cū ipso detētore: vt est tex. not. in l. qui in carcerē. ff. eo. aliū casum voluit excipere. d. Ant. j. c. proxi. in renūciatione beneficij. Dicit enī ibi ꝙ renunciatio beneficij p metum facta non tenet: & infert ibi postmodū generaľr ad oēs actus spāles: vt in eis vitiet metus ipso facto: qa in istis debet esse volūtas libera, & liberū arbitrium, sed certè non credo eū bene dicere. & primò in renuntiatione beneficij habes gl. no. in c. sup hoc. de renū. quę apertè tenet ꝙ renunciatio per metū facta tenet, licet posset rescindi. apertè hoc teeet Inn. in c. ad audientiā. j. eo. vbi dicit ꝙ rescinditur per actionē qđ metus cā. sentit idē Inn. j. c. proxi. loquiṫ tō ibi alternatiuè: sed Pet. & Abb. apertè hoc ibi tenēt. Idē do. de Rot. deci. ccclij. probaṫ per locū à speciali in cle. ij. in §. sanè. de pœnis. vbi dr̄ ꝙ renuntiatio bn̄ficij quæ fit p captionē & detentionē potestatū secularium non tenet. & sic in odiū istorum principū qui quādoq; incarcerant clericos vt renuntient fuit illud ius speciale inductū, vt non teneat renuntiatio. vnde dicit ibi Bal. ꝙ illud est ius nouum. & facit quod ibi no. glo. in prædicto mō. Ad hoc etiā adduco istū tex. nā Papa non fundat se spāliter hîc super beneficio: sed super regula generali, dicēs ꝙ quę metu & vi fiunt, debent reuocari &c. & sic apertè sentit ꝙ debet trāsire cum cōi regula. ¶ Item quatenus dicit ꝙ in spiritualibus vitiat metus. cōtrariū voluit gl. in d. c. vnico. lib. vj. ¶ †Itē baptismus assumptus per metū tenet: quia ibi est voluntas, licet coacta. vt in c. maiores. in §. Itē quæritur. de bap. & xl. dist. c. de Iudæis. & facit ratio. c. meritò. xv. q. j. ¶ Conclude ergo ꝙ in actu meritorio metus vitiat ipso facto. vt in d. c. ad fidē. xxiij. q. v. Sed speciale est vbi imprimitur character. d. c. maiores. sed vbi non tractatur de merito quo ad Deum: sed de merito, vel alio vinculo, metus non vitiat regulariter.

SVMMARIVM.

1 *Vnanimiter dicitur fieri, quod fit nemine, vel paucis discrepantibus. vide j. eo. proxi.*
2 *Renuntiatio beneficij metu facta, an teneat? 7. 8.*
3 *Iuramentum non requirit necessariò tacturam alicuius rei.*
Iuramentum, & fidei præstatio quomodo differant?
4 *Fidem violans, an priuetur beneficio, sicut violans iuramentum?*
5 *Iuramentum magis est obseruandum quando interponitur super corpore Christi, quàm si super alia creatura.*
6 *Fidem suam violans est infamis, sicut est violans iuramentum.*
7 *Electus an possit renuntiare suæ electioni sine consensu sui superioris etiā ad sui præiudicium, siue electio sit confirmata, siue non.*
9 *Absolutio à iuramento potest per Episcopum concedi.*
Vsuras iurans soluere, pōt vel petere absolutionem à iuramento, vel prius soluere, & posteà repetere.

CAP. II.

AD aures. Qui terrore laicorū electioni de se factæ renuntiat: si renūtiatio iuramento vł fide firmata nō fit, regimini ad quod electus erat præfici poterit. h. d. comprehendēdo quēlibet intellectū. Cōis diuisio. Secunda ibi: *tuæ*. ¶ Casus literalis. Quidam electus fuit in plebanū cuiusdam ecclesiæ concorditer vno excepto: ipse ad terrorē laicorum renuntiauit electioni de factæ: quęrebaṫ vtrū non obstante renūtiatione præfici deberet eidē ecclesiæ? Respondet Papa ꝙ renuntiatio facta ad terrorē laicorum non impedit quominus ille præficiatur eidē ecclesiæ, nisi illa renuntiatio cōfirmata sit iuramēto, vel fide interposita. B. ¶ †Not. j. ꝙ factū à maiori parte collegij aliquibus contradicētibus, pōt dici vnanimiter factū: ita colligit hîc. d. Ant. sed iudicio meo totū oppositū est colligendū. hîc enim dr̄ ꝙ vno excepto electio fuit vnanimiter celebrata: nā si verbū vnanimiter, verificareṫ in maiori parte collegij, frustra fuisset dictū, vno excepto. ꝙ hoc verbū vnanimiter[c] importet

importet ꝙ nemine discrepante.probat text. in.c.iij. de postu.præla.& in.c.& si vnanimiter.eo.ti.& ibi not.hoc etiam probat etymologia vocabuli:nã vnanimiter dicitur, quasi vni⁹ animi.non ergo põt dici electores fuisse vnanimes,si eorũ aliquis fuit discors à sententia cõmuni: & idem dic de verbo cõcorditer.requiritur enĩ vt nemo discrepauerit:vt no.gl.in cle.ne romani.de elec. li.vj. dixi in.c.nõ potest.j.de re iudic.¶ †Secundò notabat hîc do. Anto.ꝙ renunciatio beneficij ꝑ metum facta nõ tenet[a]. & certè iste tex.hoc non probat.hîc enim non dicitur ꝙ renuntiatio electionis nõ tenuerit:sed simpliciter dicit ꝙ talis renunciatio nõ obstat quominus is qui renunciauit, præfici possit ecclesiæ ad cuius regimẽ fuit electus. vnde (vt dicit Inno.)põt intelligi ex nouo iure s.per electionẽ de nouo fiendam.vel põt intelligi ꝙ ex antiquo iure.sed (vt dicũt Pet.& Abb.)prius petita restitutione aduersus illam renunciationẽ metu factã.& pro hoc tex.in cle. ij. in.§.sanè.de pœnis.vbi tunc solùm renuntiatio beneficij est nulla qñ fuit facta ad captionẽ & detentionẽ alicuius potestatis secularis.secus ergo qñ met⁹ aliter interuenit. de quo dic vt plenius dixi.s̃.c.proxi.¶ †Tertiò no.ꝙ iuramentũ & fidei interpositio diuersa sunt.Sed q̃ro de differentia inter hæc.Sol.dicit Inno. ꝙ iuramentũ est cùm fit super libris,reliquijs,vel alia re sacra.Fidei p̃statio est cùm quis promittit aliquid per Deũ,vel fidẽ.& nil aliud hîc dicit Inno.Sed ĩn cõtrariũ facit.c.& si Christus.de iureiur.vbi patet ꝙ põt interuenire iuramentũ absq; tactura alicui⁹ rei sacræ,vel alicuius scripturæ.nã ad esse iuramenti nõ requirit necessariò tactura alicui⁹ rei:vt probatur ibi:& not.gl.xxij.q.j.in summa.& vide gl.in hoc no. in cle.j §.porrò.de hære.Et ob hoc do.Car.hîc voluit dare aliã differentiã,dicẽs ꝙ tunc est iuramentũ,cũ exprimitur verbũ iuro.Si aũt non exprimit,& promittit aliquid per Deũ,seu per fidẽ:tunc dicit fidei præstatio. si autem nõ interponit Deus,vel fides,tunc dicit simplex promissio.hæc differentia mihi ex toto nõ placet.& tex.videt in oppositum in.c.ego.N.& in.d.c.si Christ⁹.de iureiu.vbi patet ꝙ dicẽdo:sic Deus me adiuuet,& hæc sancta euangelia:est iuramentũ:& tamen non exprimit verbũ iuro. Itẽ habes multa exẽpla in.d.c.& si Christus.in quib⁹ fine expressione huius verbi iuro,inducit iuramentũ:& ideò dicerẽ ꝙ iuramentũ,& fidei præstatio habẽt se vt genus & species:qa omnis fidei præstatio est iuramentũ:sed nõ ecõuersò.vbicunq; enĩ adijcit vinculũ religionis simplici assertioni,potest dici iuramentũ.Ad hoc quod not.in d.c.& si Christus.¶ †Et hæc faciunt ad quæstiones.Nũquid violans p̃stationẽ fidei[b],possit priuari beneficio sicut veniẽs cõtra iuramentũ?Secundò nunqd sit infamis sicut periur⁹ eo casu quo periuriũ irrogat infamã.quod quãdo fit,plenè dixi i.c.testimoniũ.de testi.¶ Ad primũ Archi.in.c.iuramenti.xxij.q.v.recitauit quendam dicere ꝙ debeat priuari beneficio,sicut veniẽs contra iuramentum.Et hoc tenuit gl.not.in.c. querelã. ne prælati vices suas.& idem ibi Hosti.& idem tenet gl.in.c.constitutus. de transact.sed aliud videtur tenere ipse Archi. ibi.& in c.j.de sepul.libr.vj.vbi vide.videt enim in hoc variasse. sed do. Cardi. tenet hîc ꝙ non sit priuandus beneficio: & refert hoc idẽ tenere quandã deci. Rotæ.ego sequerer opi.glo.primò per fundamentũ quod.s̃.feci:quia oĩs fidei præstatio est iuramentũ.Itẽ ꝙ accidere posset ꝙ plus peccaret veniens contra fidem, quã contra iuramentũ. nã periuriũ tãto est grauius,quantò id super quo fuit iuramentum præstitum,erat sanctius.¶ †Nam magis peccat veniens contra iuramentum interpositum super corpore Christi,quã si esset interpositum super alia creatura:vt probat text.not.in.c.mouet.xxij.quæstio.j.not.Innocẽ.in.c.& si Christus.p̃alleg.Vnde si quis iuraret super beato Pet.& alius promitteret aliquid per Deum, vel fidem suam,non est dubitandum quin magis peccaret contraueniendo ille qui iurat per Deum vel fidẽ suã: vnde absonũ esset dicere quòd iste non deberet priuari. quia venit contra iuramentum.ad idem adduco tex.in.c. tua.de iureiur.vbi clericus priuatur beneficio pro periurio putatiuo,id est pro eo quod vitare nõ potest quo ad vulgi opinionem,licet in veritate non sit periurium: fortius ergo non debet priuari quãdo venit cõtra p̃statione fidei.ad idem etiam adduco.c.peruenit. de fideiusso. vbi copulatiuè dicitur, si religionem fidei & iuramenti sui &c.vnde præstationem fidei appellat ibi iuramentũ. nam vnicum interuenit ibi iuramentum,seu fidei p̃statio.¶ †Et ex hoc infero ad secũdum,quod iudicio meo non bene dixit Collecta.in.d.c.constitutus. vbi dixit ꝙ veniens contra fidem præstitam non sit infamis:quia iura loquuntur de iuramento.nam(vt.s̃.dixi) fidei præstatio est iuramentum:& facit iste tex.vbi æquiparantur.& prædicta notabis.& vide glos.no.ad materiã in.c. vt circa.de electio.lib.vj.& in.d.cle.j.de hæreti.¶ †In glo.j.in fi.Ioan.and.dicit hanc gl.procedere in cõfirmato, non in electo tantũ:quasi dicat quòd electus tantũ potest renuntiare electioni de se factæ absq; consensu superioris:secus quando electio est confirmata[c],vel quando quis habuit beneficium per institutionem,seu collationẽ.vt no. glo. in.c.si electio.de elec.lib.vj.& no.in.c.ij. de transla. epi. Item plus dico ꝙ si electio fuisset hîc confirmata,non tenuisset renuntiatio facta in manibus non superioris,etiã in præiudicium renuntiantis. Hoc probatur in.c. quod in dubijs.de renuntia.vbi dicitur quòd talis renuntiatio nullam obtinet firmitatem:ergo non valet etiam in præiudicium renuntiantis.cùm enim iste sit obligatus beneficio.vt in.c.nisi.de renuntia. non potest per se eximere seipsum ab hac obligatione.ad hoc.l.legatus.ff. de offic. præsi.Vnde potest sic renuntians administrare in beneficio suo ante,quàm superior habeat ratam illam renuntiationem:quod sentit Ioan.and.post Hostien.in.c.quãtò.de transla.epi.plenè dico in dicto.c.quod in dubijs.licet aliud senserit glos.in.c.quod Dei.de sta.regu.Et ideò hæc iura quæ videntur innuere,quòd valet renuntiatio beneficij per metum facta, intelligo interueniente superioris consensu[d]:& ita loquitur & ponderat tex.in dicta clem.ij.in.§.sanè.&.j.cap.proxi.¶ †In gloss.fin.hæc glos. habet bonum intellectum, sed nõ soluit clarè & formaliter contraria:sed in effectu vult dicere,ꝙ aut iuramentum[e] est taliter p̃stitum quòd repugnat postmodum iuri repetenti:& tunc iuramentũ obstat.Et ita loquitur iste text. vnde debet intelligi,quòd iste iurauit amplius non repetere:vel ꝙ amplius nõ p̃ficeretur illi ecclesię: secus autem quando iuramentum est taliter præstitum quòd non repugnat iuri repetenti: vt puta si quis iurauit resignare beneficium suum per metum,si postmodũ resignauit,potest beneficium repetere,intentando actionem quod metus cau.nam iuramentum suum sibi non obstat:quia non iurauit nõ repetere beneficium.vt probatur in capitulo proximo.Non obstat capitul.cùm inter.p.de renuntiatio.quia ibi promouetur ex nouo iure. si enim quis iurauit non repetere beneficiũ: intelligitur ex antiquo iure:sed ex nouo iure bene posset, vt ibi. Ad c.ij.de resti.spolia.dic ꝙ ibi renũtiauit spoliatus: nam ibi renuntiatio non refertur ad possessionẽ quam non habebat:& dicendũ vt ibi latius not.Nunquid autẽ aduersus illud iuramentũ,de quo in tex.competat aliquod remedium.dixit Inno.ꝙ sic:quia ex quo iurauit per metũ,potest petere absolutionẽ à iuramento:& Eps poterit istũ absoluere.& not.bene hoc dictum quòd Episcopus potest absoluere istum qui iurauit propter metum:& sic intellige.c.si verò.&.c.verum.de iureiuran.¶ †Et idem est vbicunq; iuramentum continet turpitudinem ex parte recipientis:vt odiũ in istius qui turpiter recipit iuramẽtum possit Episcopus absoluere iurantem. vt not. idem

ZACHARIAS.

a ¶ Per metũ facta non tenet. Adde quod not.in apo. ad istum in.c.Abbas.nu.ij.in verbo fine.ix.colla.s̃.eo.

b ¶ P̃stationẽ fidei. Adde do. de Rot.decis. cxxxvij.in antiquis. de iureiuran.

c ¶ Cõfirmata. Adde do.de Rot. decis.suis.de elect.

d ¶ Superioris cõsensu.Adde dom. de Rota decis.suis. de renuntia.

SEB. SAPIA.

e ¶ Iuramentũ. An iuramentũ metu extortũ obliget. ponit do.Fel.post Abb.in.c.n.versi. pro intellectu. de iureiurã.& in.c.si verò.col.pe.inver. in gl.in verbo iuramentũ.eo. titu.

Inno.in.c.debitores.de iureiu.& dicit hîc Inn.quòd licet Eps possit absoluere, bene tñ facit non absoluere, si aliud remedium cõpetit iuranti: vnde si quis iurat soluere vsuras, habet remediũ vt prius soluat,& posteà repetat. vt in d.c.debitores.dicit tamen quòd si omissa hac via Eps directè absolueret, non putat hoc cõtra ius esse. Et no.sing. hoc dictũ.ex hoc enĩ vult quòd qñ iuramentũ turpitudinem continet ex parte recipientis, nõ est necesse, vt iurãs adimpleat prius iuramẽtũ: vel vt faciat compelli recipiẽtẽ ad relaxationẽ: sed põt directè petere absolutionem ab Episcopo.& plenius hanc materiam attingo in.c.j.de iureiurando.

SVMMARIVM.

1 *Metum passo quæ remedia dentur?*
2 *Vis quotuplex sit: vide.j.c.proxi.in princ.*
3 *Metus an præsumatur durare, si posteà appareat aliquid voluntariè factum?*
4 *Pœna an euitetur, si fuit adimpletum factum sibi iniunctum: licet huiusmodi factum non durauerit?*

CAP. IIII.

AD audientiam. ¶ Qui per metũ q debuit cadere in constantẽ virũ beneficio suo renuntiare iurauit & renuntiauit illud repetere poterit. In prima conquestio partis. In secunda dat iudices ibi: *Mandamus.* ¶ Casus literalis. Magister. G. rector eccle. de cheuellis grauissimo metu Regis coactus: iurauit ꝙ ecclesiã illã renuntiaret in manibus illorũ ad quos illa ecclesia ꝑtinebat: quod & factum est. cõquestus fuit dño papæ: & ipse respondet quæ vi vel metu fiunt, carere debent robore firmitatis. Ideò mandat papa quibusdã quatenus si constiterit magistrũ illũ ad resignationẽ per talẽ metũ fuisse coactũ qui potuerit cadere in constantẽ virũ, præfatã ecclesiã faciant illi restitui, non obstãte iuramento prædicto, quo solũmodo tenebatur ad resignãdũ. sed non tenebatur ad non repetendũ. B. ¶ No.j.ꝙ iuramentũ de resignãdo nõ extẽdit ad ius posteà quærendũ, nec præcludit facultatẽ repetendi per actionẽ quod me.cau. si interuenit metus. satisfit ergo iuramẽto ex solo renuntiationis actu. quod facit ad multa. ¶ Secundò ex hoc & ex text.no. ꝙ aliud est iurare de resignando: aliud de non repetendo Itẽ quòd iurans non petere beneficiũ per eũ resignãdum non põt petere licet per metũ iurauerit. intellige nisi prius petita absolutione aduersus iuramentum. vt in.c.si verò. de iureiur.& est gl.fi.hic.& dixi.s.c.proxi. ¶ Tertiò not. in ver.quia verò.ar.op.ꝙ circa renuntiationem beneficij metu factã nõ est aliqua specialitas. Sed quẽadmodũ alia q̃ metu fiunt, debent reuocari, ita renũtiatio. ¶ Sed quæro quo iure audit iste qui renũtiauit beneficio per metũ? Sol.dicit Inn.ꝙ per actionẽ quod me.cau.quod plenius dixi.s.c.ij. ¶ † Sed aduerte tu ad tex.qui loquit per verba præsentis tẽporis dicẽs quæ metus cã fiunt, carere debent robore firmitatis: & sic videt quòd hæc quæ fiunt per metum, nõ habent robur firmitatis: & sic concordat iste tex. cũ edicto prætorio, in eo quod dicitur ꝙ metus causa factũ est, ratũ non habeo: vt in.l.metũ.in §.sed ꝙ prætor.ff. eo. Et ideò põt dici vt notãter dicit Bar.in.d.l.metũ.in.§. volenti.ꝙ duo sunt remedia principalia contra ea quæ fiunt per metũ de iure prætorio. nã de iure ciuili regulariter tenet ex quo interuenit consensus, licet coactus. Sed ꝑtor introduxit duo remedia. primò dando vtilẽ actionẽ, quæ prius erat directa. vnde absq; eo ꝙ intentem actionẽ quod metus causa, possum petere rem quam tradidi per metum intẽtando actionem vtilem, quæ prius mihi cõpetebat: & hoc ex beneficio prætoris mortui: quia ex quo prætor non vult habere ratum quod fit per metum, ipso facto datur metũ passo vtilis actio. Sed quia non erat ex toto sufficienter prouisum metũ passo, induxit aliud remedium. s. actionẽ quod metꝰ cã: & per eã restituit actio directa, quæ prius cõpetebat beneficio prætoris legitimi corã quo intẽtatur actio quod metus causa.& hoc satis ꝓbat tex.in.d.§.volenti. Et ex his infert ad intellectũ huius c.quòd ille qui renuntiauit beneficio per metum, habet duplex remedium. Primum, vt intentet actionẽ qđ metꝰ cã.& per hoc remedium restituuntur sibi omnia quę tradidit per metum cum integritate. vt in.c.Abbas.in fi.s.eodem.& potest indirectè petere beneficium intentando vtilem actionẽ. Nam si cecidisset à possessione sine metu & sine renũtiatione, habuisset actionem directam: puta cõfessoriam, vel officium iudicis, vel latam rei vendi. iuxta no.per Inn.in.c.cum venerabilis.de reli.do. Nunc verò ex quo renuntiauit per metum, habet illã actionem vtilem quæ prius erat directa. directa verò sibi non competit: quia nõ potuit prætor directè dispõere cõtra ius ciuile: vt insti.de bo.pos.post prin. Et secũdũ hoc intellige & limita ea quæ no.gl.in fi.in.c.Abbas.s.eo. ¶ † In glo.ij. ibi: *quia & dicitur vis, impetus maioris rei. &c.* Aduerte: hîc enĩ ponitur diffinitio cùm quæritur quid sit vis præcisa. nam duplex est vis: quædam est pręcisa: quædam est prorsus contraria voluntati: vt cùm quis ligatis manibꝰ & pedibus rebaptizatur: vel cõpellitur cõicare excõicato in ecclesia.& de ista vi non fit mentio in isto titulo. alia est vis conditionalis: vt quando infertur alicui vis, vt nisi certũ quid faciat, minat alter sibi mortẽ.& de hac vi fit mentio in isto.tit.& hæc vis includitur sub metu. ideò dicit glo. ꝙ hodie detracta est mentio vis, quæ olim fiebat in edicto prætoris. & dic quòd detracta est mentio in libris iuris ciuilis: quia solũ fit mentio de metu: & debet intelligi iste titu. secundum gl.& bene, in vi cõpulsiua:[a] vt quãdo quis ꝑ vim cõditionalẽ cõpellit rẽ suã tradere, vel debitorẽ liberare. ꝓ alia verò vi: puta expulsiua, vt cũ violẽter expellit de possessione sua: vel vi ablatiua: vt cũ alicui auferꝫ violẽter res mobilis. vel vi turbatiua inqetatiua dãtur alia remedia: de quibus in gl. Et in fi.gl. vel dic ꝙ dicitur metus quia mentem terret. ¶ † In gl.in ver. *ad resignationẽ.* ibi: *si postmodum in resignatione non intercessit metus.* Aduerte: quia gl. hic sentit non sufficere, vt metus absit tpe iuramenti de resignando: sed requiritur vt etiã duret in resignationis actu: aliàs si sponte resignaret, non haberet actionem quod metus causa: per.l.ij.C.eo.vbi dicitur ꝙ si per metum promisi aliquid tradere, & ex interuallo cessante metu tradidi, nõ possum repetere:[b] quia sponte videtur purgatum vitium metus præcedentis. Io.and.dicit quòd hîc durabat metꝰ periurij: quasi dicat quòd ex quo fuit compulsus iurare, si posteà in executione non durat metus, nihilominus excusor: quia videor exequi timore iuramenti. Moderniores doc. sequunt glo. dicentes quòd cũ aduersus iuramentum haberet iste remediũ, quia poterat petere absolutionem, non excusatur si posteà sponte soluit. Sed mihi plus placet opinio Ioan.an.per.c.j.iũcto.c.debitores.de iureiur. Nam iurãs soluere vsuras, habet remediũ petendi absolutionem. vt in dic.c.j. tamen si volens satisfacere iuramento, soluit: potest postea repetere. Item potuit ille timere periurium quo ad vulgi opin. vnde omnis modica præsumptio sufficit ad tollendam illam præsumptionem quòd sponte soluit: sicut in simili no. Inno. in susceptione habitus in.c.primo.s.eodem. Ad idem quod no.idem Inn.in.c.præce.vbi dicitur quòd ex quo quis habet remedium repetendi, non debet petere absolutionem à iuramento. ad idem cap. commissum.de spon.& hoc iudicio meo apertè probat iste text. in quo nihil dicitur quòd tempore renuntiationis metus durabat: imò tex.in fi.dicit quòd virtute iuramenti tenebatur resignare. ¶ In glo.fi.in fi. No.ex hac glo. tria remedia cũ iuramentum continet turpitudinem recipientis.& inter cætera

---

SEB.SAPIA.
[a] ¶ Vi compulsiua. Quotuplex sit vis, & quæ remedia dent pro vi illata: vide pulchrè ꝑ do.Ias.i.l. si qñ. col.j.C.vñ vi. vbi declarat quæ sit vis cõpulsiua: quę ablatiua, quæ expulsiua, & quæ turbatiua vel inqetatiua.
[b] ¶ Repetere. Ad de videndum Frãare. Consi.xiiij.in iiij.dubio.& Roma.cõsi.ccclxix.

cætera not. quòd potest petere absolutionem à iuramento. quod latius dixi. s. c. proxi. Et not. sing. ex tex. iūctа gl. quòd dicitur quis adimpleuisse iuramentū, licet non duret effectus iuramenti. ¶ † Et facit ad illā quæstio. Nunquid ad euitandā pœnā sufficiat fecisse actū sibi iniunctū licet actus postmodū non duret[a]: de quo plenius p Bar. in. l. inter castellianum. ff. de arbi. & in. l. sicut. in. §. superuacuū. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. & facit bene. c. commissum. præalleg.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum vt vitetur, debet quis pati mortem.* 7.
2 *Crimen metu commissum, an sit punibile?* 5.
3 *Communicans excommunicato, quam excōicationē incurrit?* 8.
4 *Communicans excōmunicato propter metum, vel necessitatem, an incurrat excommnnicationem?* 6.
6 *Casus à regula exceptuatus, an extendatur ad similes?*
9 *Peccatum veniale conuertitur in mortale ex nimia frequentatione.*

CAP. V.

SAcris. ¶ Excōicatus non est, qui absolutè coactus excōicato cōmunicat: secus si coactio fuit conditionalis. In prima parte decisa cōsultatio. In secunda distinguens respōsio. ibi: *distinguemus.* & primū membrū prosequitur ibi: *In primo.* secundū ibi: *In secundo.* ¶ Casus literalis. Aliquis inuitus participauit excōicatis. Quæritur vtrum sit excōicatus. Distinguit hîc Papa vtrum ille qui communicat excōicatis inuitus, sit attractus per coactionem, aut per metū coactus. In primo casu nō est excōicatus, cùm pati magis, quā agere videatur. In secundo casu est excōicatus: sed metus illatus culpā attenuat quia pro nullo metu debet mortale peccatū incurrere. Ber. ¶ Nota primò φ habenti rñdere de iure qñq; imminet necessitas distinguendi. Sunt enim quædā dubia, quæ sine distinctione decidi non valent. cōcor. c. literas. de despon. impu. cū multis simi. & ideò alibi distinctio appellat discretio: vt in. c. super literis. de rescrip. ¶ Secundò no. duplicem esse vim: præcisam. s. & conditionalē: quod autē fit ex vi præcisa non imputatur: quia potius dicitur quis pati quā agere: quia nulla voluntas reperitur in agente. Exemplum in eo qui ligatis manibus & pedibus cōpellitur cōmunicare excōicato in lecto, vel in ecclesia. vis verò cōditionalis est: quādo metu mortis, vel corporis cruciatu quis cōmunicat excōmunicato: & hoc casu dicitur facere: quia hîc reperitur voluntas, cùm potius eligat cōmunicare excommunicato quā mori. ¶ † Et ex hoc & ex tex. not. φ potius quis debet pati mortem violentā, quā cōmunicare excōicato: vel aliquod aliud peccatum committere. Hinc alibi dicit canon, potius quis debet omnia mala pati quàm malo consentire: vt. xxxij. qō. v. c. ita ne. ¶ No. φ metus attenuat culpā, non tamen prorsus eam excludit. minus enim peccat is qui per metū peccat, quā qui sponte: & ideò minor debet imponi pœna vt. ij. qō. j. c. in primis. & in. c. fi. xj. q. iij. ¶ Not. ibi: *labe.* φ excōicatio dicitur labes. & fortè ideò secundū Io. an. quia multi in eam labuntur: vel dic quod ideò: quia propter eā anima labefactatur. ¶ Item not. quòd mitius agitur cū ignorante quā cum metum patiente. nam ille qui ignoranter communicat excōicato, nullā culpā contrahit. vt in. c. nuper. de sen. excōi. secus in eo qui cōicat per metū, vt hîc. ¶ † Vltimò facit iste tex. ad qō. Cauetur statuto φ quicunq; tale quid fecerit, incidat ipso facto in talē pœnam: quidam fecit per metū actum prohibitū: nunquid incurrat illam pœnam? & videtur primò φ sic: per istū tex. nā excōicationis pœna ita inuoluitur qui cōicat excōicato per metū, sicut qui sponte. in cōtrariū facit: qa metus attenuat culpam: & etiam pœnam: vt. s. dixi. Ex quo ergo ratione metus debet mitius puniri[b]: ergo nō debet incurrere pœnā statuti. ad quod bene facit. c. ij. de delict. pue. Solu. dici pōt φ pœnam incurrit, sed iudex in impositione & executione debet habere respectum ad metum: vnde debet minuere ipsam pœnam. Et idem videtur dicendum in alio casu. vbi in deliquente reperitur aliqua qualitas, per quā debet mitius puniri. Ad hoc quod not. Bar to. in. l. j. de recep. ad istum tex. dic φ licet communicans per metum incurrat excōicationē: nihilominus tēpore absolutionis minor pœna sibi imponiť, quā si cōmunicasset sponte. vt est tex. not. in. c. fi. xj. q. iij. ¶ In glo. vlti. aliàs ij. in fi. vel secundū Hosti. cōicās excōicato per metum si non consenserit iniquitati illius apud Deum, nullū detrimentum incurrit. & sic possunt intelligi. c. quod prædecessor. &. c. antecessor. alleg. in gl. sed quo ad ecclesiā militantem contraxit excōicatsonis vinculum: vt hîc. ¶ No. hoc dictum Hosti. quòd agens aliquid per metum, si nō consentit iniquitati, non peccat quo ad Deum. Sed cōtra hoc facit iste tex. in eo quod dicit istum culpā cōtrahere, licet metus ipsam attenuet. ¶ † Et quod dixi φ cōicans excommunicato incurrit excōmunicationē. intellige minorem, non autem maiorē, nisi cōmunicasset excōicato in crimine pro quo fuit excommunicatus. vel fuisset excōicatus cum participantibus sibi. hæc probantur in ca. nuper. &. c. si concubinæ. de sen. excō. &. xj. q. iij. c. qm̄. & in. c. fi. de cle. ex. mi. An autem cōmunicās excommunicato minori excōmunicatione incurrat excōicationē? dic quòd non: quia excommunicatio non transit in tertiam personā: vt in. d. c. quoniā. quod not. ¶ In gl. fi. ibi: *eos.* ibi parificat tex. rebaptizatos sponte vel per metum. & in. c. quisquis. quod sequiť parificat in teste tacente veritatem sponte, vel metu: vnde testis incurrit periurium tacendo veritatem si sponte fecit, sicut si per metum. Sol. dicit Io an. and. & bene, φ metus non excusat ab excōicatione. vt hîc: neq; ab irregularitate rebaptizationis: vt in cap. eos. neq; à periurio. vt in. d. c. quisquis. tamē minus peccat φ hæc & similia agit per metum. & dic φ minor pœna vel pœnitentia debet imponi: vt est text. in. d. c. fi. xj. qō. iij. &. ij. q. j. in. c. in primis. ¶ † Sed extra gl. opp. videtur enī quòd metus debeat excusare participantē cū excōicato à pœna excōicationis. videmus enim φ viator seu peregrinns transiens per terram excōicatorū, licitè eis cōmunicat, propter necessitatem famis: vt in. c. quoniā multos. xj. q. iij. &. c. inter. de senten. excom. Itē creditor excōicati licitè sibi cōicat pro recuperatione rerum suarū, vel sibi debitarū. vt in. c. si verò. de sen. excō. no. in. c. intelleximus. de iudi. Si ergo necessitas vitæ seruandæ contra necessitatē victus excusat à sententia excōicationis: fortius necessitas seruandi contra timorē gladij deberet excusare participantē cū excōicato. Sol. cōtrariū est difficile, & potest solui tribus modis. Primò φ loquitur iste text. in cōmunione in crimine: & sic quando quis per cōionem incurrit peccatū mortale, seu maiorē excōicarionē: tunc enim cessant contraria. nā non est licitum communicare excōicato in crimine propter necessitatē famis, nec propter necessitatē bona sua recuperādi. Sed qa hæc sol. nimis stringit literā, datur & secunda solutio, vt intelligatur tex. in metu vano, qui regulariter non excusat. secus autē si metus fuisset talis qui potuisset cadere in constātem virū. hæc etiā solutio nimis restringit tex. imò litera videtur innuere contrariū. dum dicit, φ pro nullo metu &c. & sic includit metum etiam sufficiētem. ¶ † Et facit hæc litera contra opin. Cyn. in. l. j. C. vnde vi. in pe. q. vbi formauit qōnē notabilē. Quidā habens vxorē suspectam de adulterio: præcepit seruo, seu familiari vt eam interficiat: aliàs minabatur sibi mortē: seru⁹ timore mortis propriæ, occidit vxorem: quæritur nunquid seruus sit excusatus ab homicidio? & tandē concludit post Pet.

a ¶ Non duret. Adde Bartol. consil. lxxviij.

ZACHARIAS.

¶ Adde Ant. cor. sing. clxxiij. i ver. met⁹. quod icipit, an operať timor. & istū in. c. cū sup. nu. iiij. & quod ibi posui in apost. ad ipsum. in versicu. minæ.

b ¶ Puniri. Adde Bal. cōs. ccccxxxviij. iij. lib.

quòd sic: quia hoc fecit seruus ad tutelã sui corporis. nã sicut excusatur quis occidendo aliũ causa defensionis[a]. vt in clement. si furiosus. de homi. ita debet excusari iste qui vt non periret, vxorẽ domini interfecit. Idẽ sentit gl. in. l. penul. ff. si fami. fur. fecis. di. & Bar. in. l. ij. ff. de noxa. act. & satis bene facit ibi tex. De iure canonico seu diuino: non crederẽ hoc dictum Legistarum procedere: qa (vt notanter dixit tex. quẽ ad hoc notabis) pro nullo metu debet quis peccatũ mortale incurrere & est ratio: qa (vt. s̄. dixi) potius debet quis conseruare vitã animæ quã corporis. nã cõmittendo peccatũ mortale, moritur anima. sustinendo verò gladium, moritur corpus: quinimò vir perfectus potius deberet pati mortẽ corporalẽ quã committere peccatum veniale: quia peccatũ veniale opponitur feruori charitatis: vt not. gl. in proœmio sexti. vir autem perfectus potius debet eligere interitum corporis caduci & mortalis, quã perdere feruorem charitatis, quã habet in Deum. facit quod leg. & no. in. c. quæritur. & in. c. ne quis. xxij. q. ij. Itẽ non pōt negari ꝙ occidẽdo alium propter metum quis non cõmittat homicidiũ ex quo ille qui nũc est interfectus nō erat aggressor. xv. q. j. c. meritò. sed quia debet potius omnia mala pati quã malo consentire. xxxij. q. v. c. ita ne. Nec ob. si dicatur, ꝙ iste iste fecit ad tutelam sui corporis: & quòd licitè quis alium occidit causa defensionis: quia ista procedunt, qñ quis occidit suũ aggressorẽ: quia tũc potius aggressor dicitur seipsum occidere: & iste dicitur pati: vt no. in. d. clemen. si furiosus, sed in casu nostro iste qui metu alterius facit, directè agit, & explet, iniquitatem alterius. ¶ 6 † Et redeundo ad contrariũ: datur tertia solutio secundũ Io. an. qui non valens aliter soluere contrariũ, dicit ꝙ casus exceptus contra iuris regulã non est extendẽdus ad aliũ casum eiusdem vel paris rationis, nisi per principalẽ. allegat. l. si verò. §. de viro. ff. sol. mat. & quod no. in. c. constitutionem. de regul. iuris. libro. vj. & in regul. quæ à iure commmuni. de reg. iu. li. vj. Et notabis singulariter hoc dictum ad materiam extensionis. In contrariũ tamen facit. l. ij. ff. ad tertul. & in. c. cũ dilecta. de confir. vti. & glo. in. l. j. C. de condi. inde. & in cle. j. de elect. cũ multis simi. & maximè est gloss. sing. in. c. j. de tempo. ordi. lib. vj. vbi dicitur ꝙ vbi est omnino eadẽ ratio, debet esse eadẽ iuris dispositio: etiam in pœna. sed potius ex mente videt̃ cautum in lege: sed propter necessitatẽ vitæ cõseruãdæ licitũ est cõicare tpe famis excõicato. & eadẽ rõ vitę cõseruãdę est imĩnẽte timore gladij: ergo & tũc debet excusari metus. ¶ 7 † Fortè ob ista quæ possunt opp. do. Ant. ponit aliã solutionẽ. dicens ꝙ necessitas famis excusat, & nō necessitas gladij: quia primo casu principium mouens mortem venit ab intra: nam patiendo mortem propter famẽ quis disponit in seipsum: ita quòd ipse videtur seipsum occidere, ex quo potest sibi subuenire: vnde cũ iste sit constitutus inter duo mala, debet eligere minus malum: vt potius cõmunicet excõmunicato quã fame perire. Sed in secundo casu, principium mouens mortẽ, venit ab extra: qa ali⁹ minatur mortẽ. quo casu iste nō dicitur agere, sed pati: sed melius est pati mortem ab alio inferendam, quàm commitere peccatum: quia committendo iniquitatem, agit: sustinendo mortem patitur: passio verò non imputatur, sed actio sic. Hæc ratio secũdi dicti mihi placet: sed ratio prima potest morderi: nã nego quòd quis dicatur seipsum interficere, si propter honestum conseruandum fame perit. Nã ex hoc sequeretur, quòd mulier propter necessitatem famis posset eligere vitam turpem: cùm sit minus peccatum fornicatio quàm homicidium: quod tamen non est licitum etiã secundum legem ciuilem. vt in. l. palam. ff. de ritu nupt. & alibi dicit tex. quòd non minus debet quis timere stuprum quàm mortem. vt in. l. isti quidem. ff. quod metus cau. Item in iure non est possibile quod dicit do. Anto. vt verè quis possit constitui inter duo mala: quia lex nō est imposita super impossibili. iiij. distin. c. erit autẽ lex. Vnde aliter non esset peccatũ si euitari non posset: quia non est peccatum, nisi sit voluntarium. xv. q. j. in princi. vnde in iure non esset dare perplexitatem in delictis: vt not. xiij. dist. in summa nec ob. c. duo mala. ea. di. quẽ allegat do. Ant. quia illud procedit secundum falsam opi. æstimantis se esse inter duo mala: sed verè non est possibile: vnde oportet dicere ꝙ propter necessitatem famis non esset peccatum cõicare excõicato. Nam si in se esset malũ, deberet quis fame perire. Posset solui & quintò iudicio meo, quòd ideò non excusatur in metu: sed in necessitate famis sic: quia maleficia distinguunt̃ voluntate & proposito: in. c. cũ voluntate. de sent. excõ. & in. l. qui iniuriæ. ff. de fur. Is autẽ qui cõicat excõicato propter necessitatẽ famis, non agit cõicare excõicato, neq; cõmittere iniquitatẽ: sed principaliter subuenire necessitati suę: Is autẽ q̃ cõicat propter metũ, agit cõmittere iniquitatẽ qa ad hãc cõmittẽdã cõpellit̃ quã nō d; ipsam cõmittere ꝑpter malũ corporis. Nec ob. qđ dixi, ꝙ ꝑpter bona recuperãda licitè cõicam⁹ excõicato: qa illud permittit̃ in odium excõicati, ne reportet cõmodũ de malitia sua: vt in. c. intelleximus. de iudi. ¶ 8 † Vltimò hîc quęritur[b], nũquid cõmunicans excõicato peccet mortaliter? videtur primò ꝙ sic. per istũ tex. vbi dicit̃ ꝙ pro nullo metu debet quis incurrere peccatum mortale. & loquitur de participante cũ excõicato per metum. Secundò facit. c. fin. de cle. excõ. mi. vbi dicitur ꝙ excõicatus minori: per participium cum excõicato grauiter peccat celebrando. si enim illud participiũ nō induceret peccatum mortale, sed veniale, non diceret tex. ꝙ grauiter peccat, celebrando, maximè: quia venialia dimittuntur per orationẽ dominicam, & cõfessionem generalem, quã facit sacerdos in introitu missæ, & per aspersionẽ aquæ benedictæ: vt not. in proœ. vj. & de pœ. dis. iij. in. c. de quotidianis. Ad idẽ. c. pia. de exce. li. vj. cũ si. In contrariũ facit: qa si talis cõio induceret mortale, nō ꝑmitteret̃ ꝑpter famẽ: nec permitteret̃ familia cõicare dño excõicato: cui⁹ cõtrariũ habet̃ i. d. c. qñ multos. & d. c. iter. Sol. in hac. q. varia senserunt docto. Gof. in summa eo. ti. tenuit ꝙ cõtrahitur mortale. Idem Gof. in summa sua. dicens ꝙ aliter tenentes blandiunt̃ peccatoribus. Hosti. aũt in summa de sen. excõ. §. fi. versi. sed nunquid participãs. tenuit ꝙ participans cõtra prohibitionẽ canonis incurrit veniale: sed participans cõtra ꝓceptũ superioris peccat mortaliter: & ideò pōt excõicari. Ad illud. c. respondet: ꝙ loquit̃ qñ quis fuit excõicatus cũ sibi participantibus. quo casu cõicans peccat mortaliter, & incurrit excõicationẽ maiorẽ quia venit contra pręceptũ superioris factum sub pœna excommunicationis. hoc ipse probat: qa hoc. c. est pars. c. sacris. j̄. de senten. excom. vbi loquitur tex. de tali excõicato. Io. an. post multa concludit ꝙ communicãs excõicato regulariter peccat venialiter. Fallit in sex casibus secundũ eum. ¶ Primus, qñ quis communicat in contemptum clauiũ: nam contẽnere potestatẽ ecclesię, est mortale. ¶ Secũdus, qñ fit in contemptũ superioris, seu contra præceptum suũ. arg. in. c. ij. de ma. & obe. ¶ Tertius, quando quis communicat excõicato in diuinis. argu. c. significauit. j̄. de sen. excõ. ¶ Quartus, qñ communio fit in crimine pro quo fuit excommunicatus: nã tunc communicans incurrit maiorẽ excommunicationẽ: vt in. c. si cõcubinę. de sent. excom. ¶ Quintus, si erat communicatus cũ sibi participantibus, & de hac excommunicatione vide hodie bo. tex. in. c. statuimus. de sen. excom. li. vj. ¶ 9 † Sextus & vltimus casus est, si cõio sit nimis frequens & assidua: quia nullũ peccatum est adeò veniale, quin ex consuetudine seu assiduitate fiat mortale. xxv. dis. c. vnũ. §. criminis. nam durum esset secundũ eum dicere quòd regulariter quis incurreret mortale salutando excommunicatum, vel eum non euitando in mensa: maximè si amicus cõmunis est, & illum inuitauit: vnde hæc communio ex

SEB. SAPIA.
a ¶ Causa defensionis. Pro concordia aduertendum est ꝙ Bald. in. l. seruos. C. ad. l. iul. de vi pu. dicit signãter per illũ tex. ꝙ ille q̃ metu tyranni aliquẽ occidit: non excusat̃: sed pœna mitigat̃: qa nō debet mori. & hoc ēt voluit Bal. ĩ. c. j. §. iniuria. col. iij. de pace iura. firmã. Et ad hęc quę dicit Abb. hîc facit quod not. Car. Alex. in. c. testm̃. vj. di. vbi ꝙ si prę latus præcipiat sacerdoti existenti in peccato mortali vt missam celebret ĩ casu necessitatis, non debet celebrare, etiam ꝙ iustus metus interueniat: & potius debet mori.

SEB. SAPIA.
b ¶ Quæritur. In hac quæstione vide multa pro & contrà relata per Feli. in. c. à nobis. de exceptio.

munio ex quo cōicans non consensit facinori pro quo fuit excōicatus: potius opponitur feruori charitatis quā charitati. & refert Archi. xj. q. iij. loco præalleg. hāc opi. dicit tenere beatū Tho. iiij. sententiarum. Vnde videtur ꝙ hæc sit cōis opi. & vtinā vera, cū expediat animalib⁹. Sed ego multum dubito. nam pro prima opinione Goffre. & Rof. multū faciunt iura. s̄. in prin. alle. & maximè xj. q. iij. in. c. sicut apostoli. cū tribus seq. nā Christus videtur hoc primò prohibuisse: cū dixit, si nō audierit ecclesiā, sit sicut ethnicus & publicanus: sicut habet in euāgelio & . ij. q. j. c. si peccauerit. & . c. nouit. de iudi. Itē apostoli hoc postmodū prohibuerunt. vt in. d. c. sicut apostoli. Itē canones diuersorū pontificū. vt in. c. excōmunicatos. & in. c. cū excōicato. xj. q̄. iij. Ad idē. c. si. ea. causa & . q. vbi dicitur ꝙ cōicans excōicato, si per metum fecit debet puniri: sed non tantū sicut si sponte, si verò sponte, debet acrius puniri, vt cæteri metum habeant. si em̄ cōmunio solū produceret veniale peccatum: non ita loquerentur illi tex. cū venialia peccata faciliter remittantur. vt. s̄. dixi. Item istud. c. positum sub hoc arti. simpliciter loquitur: & si diceremus oppositum, euacuaretur effectus excommunicationis. nota tamen communem opinionem.

SVMMARIVM.

1 *Metus non excusat, nisi fuerit talis qui caderet in constantem virum. 3.*

2 *Metus qui cadit in constantem virum, est metus mortis, vel corporis cruciatus.*

4 *Dolus non excusat, nisi caderet in constantem virū, adeò quòd non succurritur dolum passo. 12.*

5 *Simplicitas nimia, est quædam fatuitas.*

6 *Metus iustus, an causetur propter timorem excōicationis? Excommunicatio iniusta non ligat apud Deum. Metus non excusat, quem quis sua culpa sentit.*

7 *Reuerentia quam quis debet alicui domino, an inducat iustum metum.*

8 *Metus iustus an inducatur ex precibus alicuius tyranni, relinquitur arbitrio iudicis.*

9 *Actio quod metus causa, an detur aduersus omnem metum.*

10 *Metus non excusat iurantem, nisi caderet in constātem virum. Iuramentum metu præstitum, an liget?*

11 *Metus an dicatur inferri per iudicem?*

12 *Ingressus religionis dolo factus, non vitiatur. Religiosi qui inducunt aliquem ad intrandum religionem propter bona temporalia, debent illius priuari.*

13 *Matrimonium dolo factū tenet: nisi esset tam magnus dolus qui tolleret consensum.*

14 *Dolus an æquipararetur culpæ.*

CAP. VI.

CVm dilectus. Metum passo non subuenitur, si non fuit talis qui cadere potuit in cōstantē virū. Primò præmittit diffinitionis causam. Secūdò soluit obstaculum. ibi: *nec obstante.* Tertiò diffinit ibi: *super.* ¶ Casus literalis. Canonici insularū volentes obseruare ordinē Cistercieñ. emiserunt votū, præstito iuramento ꝙ regulā Cistercieñ. obseruarent, vel ꝙ trāslationē suæ ecclesiæ ad ordinē illorū nullatenus impedirent: postmodū verò prędicti canonici voluntate mutata voluerunt reuocare quod fecerant, petiuerunt restitutionē contra factū suum dicentes, ꝙ per metū & dolū Cistercieñ. ad hoc fuerant inducti: & ideò non valebat quod fecerant: receptæ fuerunt probationes hinc & inde: Papa examinato negotio: qa cōstitit ei de voto emisso, & de iuramento præstito à canonicis prædictis ꝙ regulā Cistercieñ. obseruarent, vel ꝙ non impedirent trāslationem ipsius ecclesiæ, ad ordinē illorum, imposuit eis silētium super restitutione petita: cùm vtrūq; seruatum non vergat in dispendium salutis ętern æ, nec velit viam periurijs aperire: non obstante violentia quæ proponebatur illata, cùm non contineat metum mortis, vel corporis cruciatum, nec obstante dolo quo se proponebāt esse seductos: cùm talis dolus potius ad fatuitatem ipsorum quā ad circunuentionem Cistercieñ. debeat retorqueri. Ber. ¶ 1 † No. j. ꝙ clerici alicuius ecclesiæ possunt per iuramētū & votum se astringere ad arctiorem vitā & austeriorē ducendā. ¶ Secundò no. ꝙ pōt quis ex voto se astringere ad seruandā certam regulā religiosorū: licet se non transferat ad illos religiosos. ¶ 2 † Tertiò no. quòd metus cōtinens mortis periculū, vel corporis cruciatum[a] dicitur cadere in cōstantē virū: excusatur ergo quis si qd fecit propter metum mortis, vel corporis cruciatum: & intelligo, qñ facit id quod in se non erat peccatum: aliâs autē prorsus non excusaret: vt. s̄. c. proxi. & qđ ibi dixi. ¶ 3 † Quartò no. ibi: *in constantem virum.* ꝙ metus excusat, si est talis qui poterat cadere in constantē virū[b]. Si ergo cōstans vir fuisset motus propter metum, illud sufficit. vnde nō requiritur vir cōstans: ad idē. c. veniens. & . c. consultationi. j. de spon. tex. tamen in. l. metū. ff. e. dicit ꝙ debet cadere in constantissimū: sed primū cōmunius. ¶ 4 † Item not. & tene menti, ꝙ quēadmodum non excusat metus, nisi sit talis qui potuerit cadere in constātem virū: ita nec dolus. non ergo subuenitur dolū passo nisi fuerit talis qui virū constantem peritum decepisset. ¶ 5 † Et not. ibi: *ad fatuitatem.* quòd nimia simplicitas appellatur fatuitas: facit quod no. gl. xxij. q. iiij. c. innocēs. fortè enim isti Cistercieñ. promittebant aliqua cōtra ius vt si obseruarent eorū regulā nō paterentur aculeos carnis, vel promittebant aliquā contra ius positiuū vel regulā, is enim qui ista credit, simpliciter & fatuè credit: ideò nō potest posteà allegare dolum. ¶ Vltimò no. ibi *super restitutione petita.* arg. op. ꝙ etiā in spiritualib⁹ quod fit per metum tenet: licet veniat rescindendum restitutione petita probando iustū metum. quod est cōtra opi. do. Ant. quam tetigi in. c. ij. s̄. eo. Et no. practicā in modo intentandi actionē quod met. cau. nam debet quis petere se restitui ad statum in quo erat antequā pateretur metum. ¶ In glo. j. ibi: *sed seipsos personaliter obligauerunt.* Not. bene gl. ꝙ clerici certæ ecclesiæ possunt personaliter se obligare ad obseruandam regulā alicuius religionis. hoc etiā videtur sentire hîc Inno. dicens ꝙ isti poterant profiteri regulā arctiorē. vt in. c. licet. j. de regu. Sed Hosti. aliter sentit. dicit enim ꝙ aut singuli volūt trāsire ad aliā religionē arctiorē, & possunt: vt in. d. c. licet. aut remanentes in ecclesia volunt profiteri religionē austeriorem, & non possunt sine authoritate Episcopi: quia esset mutare statū ecclesiæ. quod nō possunt facere sine authoritate Episcopi. argu. in. c. audientiā. j. de eccl. ædi. Idē sentit Gof. dicens se putare ꝙ hîc interuenit consensus Epi. sed hoc dictū Gof. diuinat ad istū tex. Itē si interuenisset authoritas Epi, non fuisset hîc allegatus metus: quia in pręsentia Epi cessat verisimiliter oīs metus: vt in l. non est verisimile. ff. e. & in. l. transactionē. C. de trans. Itē Papa hîc se fundat dūtaxat super voto & iuramento istorum. Si autem interuenisset authoritas Episcopi, fundasset se super ordinatione Epi, vt hîc videtur tex. rectè intellectus cōtra opi. Hosti. & pro opi. quā sentit gl. sed saluando vtrāq; opi. distinguo sic: ꝙ aut clerici ecclesiæ volunt profiteri religionē arctiorē, mutando primam regulā, seu antiquū statū ecclesiæ. & dando in futurū nouam formam[c] viuēdi etiam successoribus, & nō possunt, & hoc casu procedat opi. Hos. aut seruata antiqua regula volūt se personaliter obligare ad arctiorem vitam: & hoc possunt: qa possunt plus mereri: nec ex hoc alterat status ecclesiæ, ex quo nō mutāt habitū, nec deserūt primā regulā. & hoc casu ꝓcedit iste tex. & in hoc fiēdo re-

ZACHARIAS.

a ¶ Cruciatum. Adde Bal. in trac. suo schismatis. col. ix. in prin. eūdē in. l. iij. §. qui armati. & ibi glo. ff. de vi & vi ar. & Alex. consil. xlv. vol. iiij.

b ¶ Constantē virū, Adde q̄. s̄. posui, maximè Alexā. consi. xlviij. iij. li.

c ¶ Nouam formā. Adde videndum Cal. consi. xiiij. de sta. re.

a ¶ Et excusat. Adde quod idem tenet Ro. consi. ccclxix.

SEB. SAPIA.

b ¶ Reuerentia Epi. Quando reuerentia Epi inducat iustum metum ponit Felin. in c. cùm matrimonij. col. ij. §. de offi. dele. & Moder. in l. transactionem. C. de transac.

c ¶ Sola dignitas. Adde Pau. de ca. consil. lxxviij. in primò impressis.

d ¶ Minantis. Adde Ang. cons. ccxv.

SEB. SAPIA.

e ¶ Exequendi. Vide Imo. in l. fi. col. v. versi. vltimò inducitur. ff. de hæ. insti. & Fel. in c. afferte mihi gladium. col. fi. de præsum. vbi dicunt quod ex minis non præsumitur, nisi minans fuerit consuetus exequi minas. quod etiam tenet Albertutius in trac. maleficiorum. col. xiij. ver. quero vlterius. & de minis vide no. per Alex. in consil. xiiij. inci. Ponderatis. in. iiij. volu.

f ¶ Contra iuramentum. Adde eundem consi. iij. q. vj. ij. lib.

ZACHARIAS.

¶ Adde Bal. in c. j. §. item sacramenta. in prin. de pace iura. fir. Inn. in c. de his. de sen. excom. Archi. & Pet. de anch. in c. ij. de pactis. lib. vj. & Cardi. post gl. in cle. ij. §. sanè. de pœ.

SEB. SAPIA.

g ¶ Intrandum religionem. Dum vult do. Abb. quod dolus bonus est inducere aliquem ad intrandum religionem: hoc et not. Abb. in c. in nostra. colu. ij. de sepul. vnde dicit Archi. in c. vtilem. xxij. q. ij. quod bonus dolus est promittere saracenis sectam suam sequi velle, vt eam cognoscat: & co-

quiritur consensus omnium. & no. in regula quod omnes. de reg. iur. lib. vj. & in c. sup eo. de regula. & in c. quia propter. & in c. scriptum. s. de ele. ¶ Ad prædicta bene facit j. de appel. c. ad nostram. vbi religiosi tenentur ad obseruantiam religionis & ordinis: & verbum ordinis comprehendit statuta facta per ordinem vltra regulam: vt ibi dixi & hoc idem est videre in istis fratribus prædicatoribus qui habent regulam sancti Augustini, & per statuta edita per ordinem restrinxerunt se multùm vltra regulam. Sed an successores possent obligare dubito, vbi non interuenit authoritas superioris: vnde pondera hanc glo. quæ dicit quod isti personaliter se obligauerunt. ¶ † In 6 gl. in ver. *violentia*. No. ij. gl. sing. ex qua habes quod timor ex comminationis non causat iustum metum: ita vt factum ipsius timore veniat rescindendum, præsertim per actionem quod metus cau. & facit hic gl. Io. quam ad literam posuerunt Tan. Vin. & Phi. Idem tenuit Gof. dicens quod aut excommunicatio est iusta: & imputandum est isti qui talem se reddidit vt possit excommunicari. arg. op. in l. si mulier. ff. quod met. cau. vbi patet quod non excusat metus quando quis fuit causa illius metus: aut excommunicatio est iniusta, & non timenda: quia non ligat. s. apud Deum: vt in c. cum æterni. de re iudi. li. vj. Sed gl. ordinaria tenet contrarium in c. olim. el. iij. de resti. spo. & illam gl. sequitur Hosti. quia excommunicatio infert detrimentum non solùm corpori sed animæ: vt in c. audi denique. xj. quo. iij. nec ob. secundum eum, si dicatur quod est medicina: quia illud procedit vbi subest iusta causa: vel propter bonum obedientiæ: aliàs aût plus auferret quam afferret. Quid enim si Eps minetur excommunicationem presbytero de cuius promotione spes erat: nonne presbyter iustum habet metum siue timorem ne impediretur sua promotio. Ex his videtur sentire Host. vt dictum suum procedat in excommunicatione iniusta. Io. An. & communiter Moderni distinguunt: quod aut excommunicatio est iusta, & non excusat ratione prædicta: aut iniusta, & excusat: [a] quia maxima pœna est: vt dicit text. in c. sacro j. de sent. exc. & alibi dicitur quod in ecclesia Dei non reperitur pœna maior. xxiiij. quo. iij. corripiantur. & alibi dicit text. quod non est modica pœna inter homines esse & hominum carere comercio: vt in l. hi qui sanctâ. C. de apostatis. ego acquiescerem primo membro: sed in secundo dicerem, quod iudex debet cau. cognita discurrere an ille metus debuisset cadere in constantem virum: quod enim si nulla erat spes promotionis, nec timebat de præsenti aliquod damnum & habebat superiorem excommunicatoris in promptu, apud quem poterat iustitiam suam prosequi? certè hoc casu constans vir non debuisset timere. Et hoc puto procedere quo ad intentandum actionem quod metus causa: vt no. in gl. seq. sed quo ad implorandum iudicis officium: procedat indistinctè opi. Io. an. quia minor metus sufficit: vt no. in gl. seq. in l. interpositas. C. de transac. ¶ † Et est gl. sing. in l. j §. quæ onerandæ. ff. quarum 7 re. ac. non da. vbi dicitur quod reuerentia Episcopi [b] excusat: vnde si propter reuerentiam Epi renunciauit quis præbendæ suæ pôt postmodum illam repetere. quia non sponte fecit: quod intelligit ibi Barto. & bene, quando interuenerunt aliquæ minæ, vel verbera: quia sola dignitas [c] non excusat: vt in l. ad inuidiam. & ibi per Bar. C. eo. & hoc voluit tex. in d. l. j. §. quæ onerandæ. in eo, quod dicit quod si libertus promisit aliquid dño, non pôt petere restitutionem allegando metum, sed debet iudex procedere cau. cognita vt s. videat an iustè habuit timere. & idem dic in vxore cum dicit se aliquid fecisse ob reuerentiam mariti: vt sola reuerentia non excuset, nisi præcesserint minæ, vel verbera: vt not. Bar. in d. l. ad inuidiam. & in l. j. §. quæ onerandæ. & sentit Inn. in c. causam matrimonij. de offi. dele. & hæc bene not. ¶ † In gl. pe. ibi. *videtur relinquendum* 8 *arbitrio iudicis*. No. sing. particulam gl. ex qua habes quod quandoque sola verba minatoria, vel sola potentia hominis inducit iustum timorem: vt puta si erat tyrannus, qui solebat malè tractare homines non acquiescentes precibus suis: vnde tunc solæ preces inducunt iustum timorem. & idem de minis. habebit enim iudex considerare personam minantis [d]. Nam sunt quidam homines ita

pessimi quod non minantur, nisi habeant voluntatem exequendi [e]. Aliqui verò multa minantur & nihil faciunt. His enim & alijs circunstantijs consideratis habebit iudex arbitrari an & quando metus habebit excusare. & idem not. Bar. in l. metum. C. eo. & in tracta. de tyranno. & Inn. & Hosti. hic. ¶ Et no. quod gl. ponit ista tria vt diuersa: verba, minæ, & potentia hominis: quasi quandoque sufficiant verba sola, sine minis: exemplum vt dixi in tyranno seuero: dic quod etiam habebit iudex considerare sexum: quia minor metus excusat mulierem quam virum. vt est gl. sing. in c. cum locum. de spon. ¶ † In ea. glo. ibi: 9 *minorem metum passus est*. No. bene gl. quod licet actio quod metus causa non detur nisi pro metu qui habuit cadere in constantem virum: tñ ex iudicis officio subuenitur aduersus minorem metum. Exemplum vt s. dixi in reuerentia Epi cum verbis minatorijs, vel in marito: vel in alio magistratu. quia non debet iudex pati vt ipse violentus reportet comodum de violentia sua: & idem in dolo. Item no. glo. in l. interpositas. C. de transac. & idem ibi Bar. & in l. metum. ff. quod me. cau. Sed contra hoc op. de isto tex. vbi Papa noluit subuenire: quia metus non continebat corporis cruciatum. Sol. doc. contrarium non tangunt: sed pôt solui multipliciter. Primò, intelligendo quod hic fuit intentata actio quod met. cau. quæ non datur pro minori metu: vt. s. dictum est: si autem vis intelligere quod hic implorabatur iudicis officium, potes dicere quod hic interuenit iuramentum: & ad hoc adduco istum tex. dum dicit: *nolentes viam periurijs aperire*. ¶ † Et ex hoc intellectu 10 pôt colligi singulare dictum, quod non auditur quis contra iuramentum [f] metu præstitum, nisi fuerit metus, qui debuisset cadere in constantem virum. & pro hoc optimè facit. c. si verò. de iureiur. vbi ponderatur grauissimus metus in relaxatione iuramenti. ¶ Secundò pôt solui, quod hic actus gestus per minorem metum non tendebat ad comodum violenti, seu metum inferentis: sed redundabat ad maiorem salutem istorum iurantium & vouentium: vnde non reperiebatur comodum ex parte violenti nec vera deceptio ex parte metum passi: quia non decipitur qui inuitatur ad meliorem statum: vñ propter tria isti canonici succubuerunt. s. propter iuramentum: & quia violentia non fuit sufficiens ad inferendum istum metum: & quia dolus fuit bonus. ¶ † In ead. gl. ibi: *iudex verò non dicitur alicui inferre metum*. 11 Intellige gl. quando iudex iste iustè comminatur: vt in c. tum ex literis. de in inte. resti. & sic intellige quod glo. not. viij. q. j. in c. præsentium. quæ dicit quod iudex non dicitur alicui metum inferre. & ideò contra eum non pôt agi interdicto vñ vi: secus dic vbi iudex iniustè metum vel vim intulit: quia tunc pôt agi contra eum, tanquam contra priuatum: vt in c. conquerente. de resti. spo. & in l. si per impressionem. cum si. C. quod me. cau. ¶ In ea. gl. ibi *& no. quòd secundum cano*. Not. sing. hanc caudam glos. ex qua primò collige intellectum ad. c. reintegranda. & dico plenius in c. cum ad sedem. de resti. spo. ¶ Secundò no. & semper tene menti, quod clericus intentando conditionem. c. reintegranda. pôt laicum trahere ad iudicium ecclesiasticum: & nescio alibi hanc gl. de quo plenius dico in c. cum sit generale. de fo. compe. ¶ † In gl. fi. ibi: *licet dolus det causam contractui*. No. gl. sing. quia 12 quotidie allegatur iuncto tex. & vide bonum tex. in c. consti. alle. in glo. vbi probatur quod si dolo quis fuit inductus ad intrandum religionem, [g] tenet ingressus: sed si religiosi qui dolo illum induxerunt, fecerunt hoc propter bona temporalia illius, non debent illa bona habere: & est ille casus singularis. & intellige hanc gloss. prout loquitur quando quis fuit inductus per dolum ad meliorem vitam: nam ille est bonus dolus: iura verò non subueniunt nisi contra malum dolum: & malus dolus est calliditas seu machinatio ad decipiendum, circunueniendum, & fallendum aliquem adhibita: vt dicit textus in. l. prima. ff. de dolo. vide glossam in regul. scienti. libr. sexto. Et dicit Innocen. quòd dolus qui non caderet in constantem virum, non habet excusare: & de tali dolo intelligitur iste text. vñ fortè isti Cistercienses promiserunt aliqua contra coem cursum

Not. ibi. [illegible] ingressus. [illegible] in hoc comu. recipit abb. p. feli. in c. impresentia. n. 10. de probatio. Doc. ibi 9. [illegible] 102 & 122. pro quo gl. in c. ex parte. [illegible] de conuers. coniug.

cursum inferiorũ causarum: puta ꝙ non paterentur stimulos carnis si profiterenť eorũ regulam, vel aliquid promiserunt cõtra ius naturale, vel positiuũ, vel contra regulã: nam ista & similia debẽt retorqueri ad simplicitatẽ & fatuitatẽ credentiũ. & ideò non subuenitur istis aduersus talẽ dolum: secus vbi interueniret dolus, qui peritissimos haberet fallere. Item secundũ Inn. facilius subuenitur vbi nõ interuenit iuramentũ: quod no. vult enim ꝙ aduersus iuramentũ nõ subueniatur dolũ passo, nisi dolus habuisset fallere prudentissimũ. ¶ † Et no. glo. singulariter in alio. in eo. §. ꝙ dicit tenere matrimoniũ: licet dolus dederit causam contractui: & idẽ not. gl. in. l. à diuo pio. ff. de ritu nupt. & in. c. constituit. xx. q. iij. Quod ego limitarem, nisi talis & tãtus esset dolus ꝙ habuisset tollere cõsensum. ad hoc quod not. in simili Io. an. in. c. vnico. de cõmo. & facit tex. in. c. cũ locum. de spon. ¶ † Tertiò not. ex gl. iuncto tex. casum in quo dolus nõ præponderat culpæ. & colligitur ex tex. quia isti canonici fuerũt in culpa credendo persuasionibus illorum Cisterciensiũ. sed illi Cistercien. fuerunt in dolo, promittẽdo ea quæ non poterant obseruare: & tñ non subueniť istis culposis cõtra dolosos contra. l. Itẽ mela. ff. ad. l. aquil. Sol. est duplex, vt colligiť tacitè de mente Doct. primò ꝙ iste tex. procedit in dolo bono: contrariũ in dolo malo. & est bona solutio. secũdò ꝙ dolus præpõderat culpæ leui, seu leuissimæ: sed nõ culpæ latæ: nam magna culpa æquiparatur dolo: vt in. l. quod nerua. ff. depo. & in. l. magna negligentia. ff. de verb. sig. vnde sicut dolus cõpensať cũ dolo: vt in. c. intelleximus. de adult. & in. l. si duo. ff. de dolo. ita & lata culpa debet cõpensari cũ dolo. & not. hanc solutionem. Et in fi. glo. dic ꝙ in. c. ex literis. non fuit data restitutio contra matrimoniũ, sed sup absentia in causa matrimonij. & idem põt dici in alijs spiritualibus: vt si quis intrauit religionem ante. xxv. annum non potest petere restitutionem in integrũ post ingressum: quia fuit læsus: sed si minor litigans super spiritualibus læderetur, in iudicio posset petere restitutionem in integrum. de quo tamen dic vt plenius not. in c. ex parte. de restit. spol. &c.

SVMMARIVM.

1 *Violentia si probatur per testes: res amissæ probantur per iuramentũ damnum passi: taxatione iudicis præmissa.*
2 *Violentia vel delictum debet probari per testes, vel per violẽta indicia. 5.*
3 *Taxatio expensarum quando fit per iudicem: debet iuramentũ posteà præstari parti: & non ante.*
Iuramentum affectionis potest præstari ante, & post taxationem factam per iudicem.
4 *Æstimatio rei an debeat: vel possit peti, si res ipsa extat, vel non.*
5 *Iuramentem quod præstatur pro rebus amissis, requirit duo, primò difficultatem probandi res amissas. secundò, odium violentiæ. nu. 8.*
Villa quando vigore statuti tenetur emendare damnum datum in eius territorio: debet huiusmodi damnum probari.
6 *Iuramentum quod præstatur pro rebus amissis: an habeat locum in omni specie violentiæ?*
7 *Deponens apud aliquem saccum sigillatum, si rehabuerit dissigillatum, statur iuramento suo de perditione aliquarum rerum.*
9 *Testes domestici, vel aliàs suspecti, admittuntur propter difficultatem probandi.*
Fur præsumitur furasse res quæ die antecedenti fuerunt visæ in domo in quam fur intrauit.
10 *Sententia iudicis, qui condemnauit in minori quantitate, quàm taxauerit, non valet.*
13 *Mercator vilis non præsumitur habere res pretiosas. Idem de paupere.*

CAP. VII.

1 SVper eo. ¶ † Probata violentia per testes: res amissæ probãtur per iuramentũ. & super valore rerum amissarum taxatione iudicis præmissa, & secuto petentis iuramento fit condemnatio. & est casus notabilis. In prima ponitur partis cõquestio. In secũda Papæ responsio. ibi: *verum.* ¶ Casus literalis. Quidã dicebat se spoliatũ à quibusdam aduersarijs suis per violentiã: conuenit illos in iudicio lite contest. probauit solummodo per proprium iuramẽtum singula quæ amiserat, sed de violentia sibi illata probauit per testes, & sic condẽnati fuerũt. & conquerebanť ꝙ iniustè condẽnati fuerant, cũ iuramento illius credi nõ debuit dicit Papa ꝙ iniustè cõquerunť quia postquã de violẽtia cõstitit per testes, & de rebus amissis per iuramẽtũ ipsius, bene potuit iudex taxatione præmissa condẽnare illos in æstimatiõe rerũ amissarũ declarata per iuramentũ actoris considerata persona ac negotij qualitate. Ber.

2 ¶ † Not. j. ibi: *de violentia per testes.* ꝙ allegans violentiã, debet eã legitimè ꝑ testes probare: vñ sup violẽtia seu delicto non stať iuramento cõquerentis: pro hoc facit: qa delicta debẽt dilucidè probari: vt in. l. sciãt cũcti. C. de proba. canonizata. ij. q. viij. c. sciant. Dic tñ ꝙ vbi indicia essent violẽta, tũc ꝑ indicia posset ꝓbari a violẽtia. & sic debet intelligi. l. [a] indicia. C. de rei vend. & vide qđ plenè dico in. c. tertio loco. de proba. Itẽ puto ꝙ vbi ageret de modico ꝑiudicio, sufficit ꝓbare violẽtiã ꝑ vnũ testẽ cũ iuramẽto partis, iuxta ea quæ habenť in. c. fi. de iureiu. ¶ Not. ij. casum valde notabilẽ. in quo qs probat ꝑ ꝓpriũ iuramentum res amissas: & earũ valorẽ. An aũt hoc habeat locũ cõtra quẽlibet delinquẽtẽ, dicã. j. ¶ † Tertiò no. ibi: *taxatione.* ꝙ iudex an condẽnationẽ ad æstimationẽ rerũ amissarũ debet prius taxare scđm iudiciũ suũ valorem illarũ rerũ, & postmodũ deferre iuramentũ parti, vt iuret an valeãt tñ, quantũ b ipse taxauerit [b]: nec debet prius recipere iuramentũ, & postmodũ taxare: qa cũ illud sit iuramentũ de veritate, si taxaret postmodũ in minori quãtitate, redargueret iurantẽ de periurio. qđ esse nõ debet: vt auť. post iusiurandũ. C. de iud. & in corpore vñ sumiť. eo. ti. in § oportet. secus aũt est in iuramento affectiõis: qa tũc iudicis taxatio põt præcedere & sequi: vt in. l. videamus. § iurare. ff. de in litẽ iuran. nã hoc casu nõ redarguiť iurans de periurio, sed de inordinata affectione quã habebat in rẽ suã: vt no. gl. & Bar. in. d. auť. post iusiurandũ. & in. d. l. videamus. Et qñ sit deferendũ hoc iuramentũ affectiõis: dicẽdũ vt plenè legi. & no. in. l. in actionibus. ff. de in litẽ iuran. ¶ † Vltimò collige ꝙ põt quis rerũ amissarũ petere æstimationẽ: & sic nõ teneť quis præcisè petere rẽ quã ꝑdidit. In hoc tñ distingue, ꝙ aut res amissa extat, ita ꝙ põt restitui: & tunc nõ debet peti æstimatio sed ipsa res q̃ est in æstimatiõe: vt in. l. in re furtiua. ff. de condi. fur. & si nõ posset restitui tpe sñiæ, iudex cõdẽnabit in æstimationẽ: licet fuerit ipsa res petita: qa in defectũ rei succedit æstimatio [c] in obligatiõe: vt in. l. Iulianus. ff. de cõfes. c aut certũ est à principio rẽ non extare, seu restitui nõ posse. & tũc debet peti æstimatio: & etiã in æstimatiõe debet fieri condẽnatio. & sic põt intelligi iste tex. in. l. si qñ. C. vñ vi. & probať in d. l. in furtiua. Si autẽ dubitať an res extet: tunc põt fieri petitio alternatiua: vt peto talẽ rem, & si nõ extat, peto æstimationẽ: vt not. ꝑ Bar. in. d. l. si qñ. & in. d. l. in re furtiua. & plenius in l. stipulatiões nõ diuiduť. ff. de ver. obl. & hoc notabis. ¶ † In gl. j. ibi: *propter difficultatem probandi &c.* põdera bene gl. vult enim ꝙ duo debent cõcurrere ad hoc vt steť iuramẽto cõquerẽtis: primò difficultas probandi res amissas: secundò odiũ violẽti: nõ ergo sufficeret difficultas probãdi absq; delicto cõueti. Et hæc faciũt d ad quæstionẽ: [d] pone statuto cauetur ꝙ si quis fuerit disrobatus in villa, ꝙ teneať ipsa villa ad æstimationẽ; viator nunc conqueritur de spo

a ¶ Violentia. Adde Bal. consil. cxxvij. iiij. libr.

ZACHARIAS.

gnitã confundat. & ibi ponit aliud excẽplũ quod dixit esse mirabile Feli. in. c. accedẽs. ij. col. ij. vt lite nõ cõtest. refert etiã Ias. in. l. si mora. col. j. verf. iiij. ponderaff. sol. mat. & Feli. in. c. afferte. col. j. de præsum.

b ¶ Quantũ ipse taxauerit. Adde de hoc per Lanfr. de orta. in. c. quoniã contra. §. statuimus. versi. exceptiones. nu. 5. ver. & notate ꝙ in taxatione. j. de fide instr.

c ¶ Æstimatio. Adde Rom. cõsil. cclxxxj.

SEPSAPIA.

d ¶ Ad qõnem. Vide Moder. in. l. in actionibus. ff. de in litẽ iu. vbi ponunt de eo qui petebat ab hospite ea quæ deposuit in valisia quę fuit reperta dissigillata. & de ista quæstiõe quam ponit Abb. hic vide do. Iaso. in. l. si quando. col. v. C. vnde vi. vbi multa ad propositum.

a ¶ Concludunt Legistæ. Adde Roma. sing. suis. fo. 14.
b ¶ Iuraměto meo. Adde latè Ale. cōs. ciij. j. li. & vide Io. de ana. cōs. lxxxij.
d ¶ Saccum sigillatum. Adde Pe. de anch. consi. cclxxxviij.

Ant. Francis. ¶ Propter difficultatē probandi. Circa istam difficultatem probationum, dicas ꝙ data tali difficultate admittũtur illæ probationes, q̄ pñt haberi. & iō ad ꝓbandũ quæ res essent in capsa, bulgia, vel valisia, apud aliquē deposita, admittitur probatio p iuramentũ deponētis: vt. l. j. in. §. si cista. ff. deposi. & ideò dicebat Bar. in. l. in actiōibus. in vlt. col. ff. de in li. iurā. ꝙ difficultas ꝓbationis, dicit esse qñ res quæ petitur non potest ad oculum demōstrari. & ꝓ hoc facit: qa difficultas etiā ꝑstādi excusat à pœna secundũ Bal. in. l. si parer. C. de colia. & habet p Dy. in. l. cōtinuꝰ. in. §. cũ quis. & ibi p Bar. ff. de ver. oblig. & in. l. si vehēda. ad. l. Rhod. de iac. & in. l. ij. ff. si qs cau. & p Bart. in cōsi. suo. cccxxvj. incip. Martinus &c. & habet in. c. breui. de iureiu. Et adde etiā ꝙ difficultas excusat à periurio, & à mora. vt per Bart. in. l. fin. ff. de iureiu. & per eun dē & Bald. in. ll. quod te. ff. si cer. pe. & vide notabilē gl. in. c. beatus. xxij. q. ij. & p Bal. in. c. si de alie. feu. & in. c. j. §. porrò. q̄ sit pria cā bñfi. amit. in vsi. feu. & ad ꝑdicta facit: qa difficultas dicitur impossibilitas. l. nepos ꝓculo. ff. de verb. signi. de quo etiā p Bar. in d. l. cōtinuꝰ. in. §. cũ qs. de verbo. obliga.

e ¶ Et familiares. Adde Alex. cōsi. alleg. ciij.

SEB. SAPIA.

f ¶ In integrum. Vide pulchrā declarationē ad istũ titulũ. quā ponũt Ful. Alex. & Ias. i l. nam posteà. §. si minor. ff. de iureiur. vide etiā pulchrā. q. quam ad istum titulũ po.

liatione. & petit vt villa cogatur ad emendādum: quæritur nunquid debeat stari iuramēto istius viatoris? & dicendũ ꝙ violentia debet probari per testes: vt hîc est tex. vel per indicia violenta, modo prædicto. Sed dubium est: nunquid sup quātitate rerũ amissarũ debeat stari ipsius iuramēto, cũ hîc cōcurrat difficultas probandi: quia solus erat qñ fuit desrobatus, & nemo vidit quid portabat in valisia, vel in marsupio. Itē hîc concurrit odium spoliatoris. Sed cōtrariũ cōiter cōcludit: quia licet hîc cōcurrat maleficiũ: tñ villa quæ conuenitur non commisit maleficiũ: sed tenetur de maleficio alteriꝰ vigore statuti. & ideò nō debet stari iuramēto illiꝰ, cũ nō agatur contra delinquentē. Secꝰ si ageret cōtra illũ qui spoliauit: ita cōiter concludunt Legistæ[a] in. d. l. si quando. & in. l. ne quid. ff. de incen. rui. nauf. Et ꝙ duo requirunt ad hoc vt stetur iuramento: videlicet difficultas, & maleficiũ conuēti. no. gl. in. d. aut. post iusiurādũ. & in. d. l. videamus. & Bar. in. d. l. si quando. ¶ 6 † Secũdò infertur ad aliā. q. Nũquid dispositio huiꝰ. c. habeat locũ in vi cōpulsiua tantũ. gl. ista in præcedēti particula videt sentire, ꝙ sic: in eo qđ dicit ꝙ hæc decretalis pertinet ad primā partem rubricæ, vbi ponitur de vi: & nō ad secũdam, vbi tractatur de metu: ergo si per metũ aliquid perdidi, nō stabitur iuramento meo. contrariũ notabiliter voluit hîc Inno. dicens cũ iste tex. loquat de vi, habet locũ in qualibet vi: siue sit cōpulsiua, siue ablatiua, siue expulsiua. Itē in turbatiua & inquietatiua: nā in oībus istis pōt vis verificari: vt habes gl. s̄. eo. c. ad audientiā. Itē secundũ eũ ista decretalis ponit sub isto titulo, vbi gñaliter tractat de vi & metu: ergo vt cōueniat rubro, debet gñaliter intelligi. Et ex hoc infert, ꝙ si ꝓpter gētes armatas venientes versus me probabiliter fugi: ꝙ de oībus dānis mihi illatis debet stari iuramēto meo[b]. Idē dic, si dñs alicuius loci iniustè bāniuerit aliquē subditũ: nā si bona sua sunt postmodũ occupata, debet stari iuramēto suo sup rebꝰ amissis. Idē ēt cōcludit ī furto licet eñ isto tex. nō loquat in furto, sed ī vi: tñ eadē est rō: cũ cōueniat fur de suo delicto: & sic difficile est ꝓbare res amissas ꝙ ꝓbato facto stabit iuramēto meo sup rebꝰ amissis: & licet quidā tenuerint cōtrariũ: vt hîc refert Inno. Hos. tn seqt primā opi. Inn. vt subueniat ꝓbatiōibꝰ & puniat maleficiũ: qđ est not. dignũ. Idē dicit Inno. si cōuētus redargueret de dolo, vt in odiũ dolosi, & ꝓpter difficultatē ꝓbādi stet iuramēto partis. ¶ 7 † Ex hoc infert, ꝙ si ego deposui penes te saccũ sigillatũ[c] & tu mihi restituisti sine sigillo, ꝙ si conqueror de ꝑditiōe aliquarũ rerũ, debet stari iuramēto meo: qa ī actiōe depositi venit dolꝰ: vt no. ī. c. j. de depo. & ī. l. j. ff. ed. vñ dolosè fuisti versatꝰ tollēdo sigillũ. & hāc opi. Inn. reperio tenuisse Bar. ī. d. l. ī actionibꝰ. d. Ant. cōsiderat duplex iuramētũ: quoddā ꝑstat sup quātitate rerũ amissarũ: quoddā ꝑstat sup ęstimatiōe rerũ. ī primo casu dicit ꝙ solũ in interdicto vñ vi, vel vi bo. rap. debet verificari iste tex. & sic sentit ꝙ solũ in vi expulsiua, vel ablatiua debet stari iuramēto partis sup quātitate rerum amissarũ: sed vbi cōstaret de re amissa: tũc sup ęstimatione statur iuramēto partis, ēt in alijs casibꝰ ex quo cōcurrit delictũ cōuenti. sed hæc restrictio mihi nō placet, nec (vt arbitror) seruaret in iudicio: cũ cōis opi. sit in oppositũ. & vr̄ ꝓbari cōtraria opi. ī. d. l. si qñ. vbi tex. loquit generaliter de vi. facit tex. ibi dũ dicit sup rebꝰ tpe impetus arreptis &c. Itē in furto videtur tex. iuncta gl. in. d. l. videamus. & in. l. cũ furti. eo. ti. ¶ 8 † Hinc est ꝙ gl. iuris ciuilis nō restrinxerũt se ad violētiā: sed dicũt ꝙ vbi cōcurrit difficultas probādi maleficiũ cōuēti, debet stari iuramēto partis, ita notauit gl. in. d. l. aut. iusiurandũ. & in. d. l. videamꝰ. & idē sentit Bar. in. d. l. in actionibus. Itē si iura deficerēt, hoc esset asserēdũ ratione naturali. Nā ex quo delictũ tuum fuit cā difficultādi ꝓbationē, debet stari iuramento meo: nā à rōne naturali, deficiēte lege arguēdũ est: vt. l. scire oportet. § sufficit. ff. de excu. tu. facit. c. secũdò requiris. ī fi. de app. No. gl. quā tenebis mēti. j. dis. c. cōsuetudo. & ꝑdicta bene notabis: qa sunt quotidiana. ¶ 9 † Sed qa. s̄. dixi ꝙ debet ꝓbari furtũ seu maleficiũ, q̃uo probabit? dic ꝙ ꝓpter difficultatē probādi[d] admittunt testes, q aliâs nō admitterent: vñ p socios & familiares probabo ꝙ fur intrauit domũ. Itē hostiũ videt fractũ: vel qđ simile: nā cũ de nocte vel regulariter in die nō sint in domo nisi socij, & domestici, seu familiares: oportet necessariò ꝙ illi admittant in testes: pro hoc bo. tex. in simili. ī. l. cōsensu. C. de repu. & in. c. veniēs. ij. in fi. de testi. dic etiā ꝙ vbi opꝰ esset ꝓbare res amissas, pōt fieri ꝓbatio p domesticos & familiares[e] modo ꝑdicto: qui derũt illa res ꝑcedēti die: & de nocte senserunt furē, & surgētes nō repererunt illas res. & hoc notāter dicit Bar. in. d. l. si qñ. & habetis materiā satis collectā: & videtis ꝙ doct. intricatè loquunt sparsim hîc, & sparsim ibi. ¶ 10 † In gl. pe. ī fi. No. gl. & idē tenet Inn. dicēs nō valere sñiam si iudex cōdēnaret in minori quātitate quā fuerit p eũ taxatũ, & p partē iuratũ. & hoc p tex. ī. d. § oportet. & ī. l. si qñ vbi dicit ꝙ ex quo iudex taxauit & detulit iuramētũ parti, nō debet in minori quātitate cōdēnare. & hoc dicit verũ, nisi iudex deprehēdat se errasse in taxatiōe: qa tũc poterit reuocare taxationē & cōdēnare in minori quātitate: & est singularis limitatio ad iura præal. Sed ego dubito an hoc sit verũ: qa illa iura necessitāt iudicē ad cōdēnandũ secundũ taxationē & iuramētũ: nā ibi ponit verbũ oportet: qđ est necessitatiuũ: vt no. in. l. in bonę fidei. C. de re. cre. & in. l. admonēdi. ff. de iureiur. Itē hoc est notabile. qa (vt. s̄. dixi) qñ fuit iuratum de veritate, nō pōt iudex postmodũ taxare minorem quātitatē: qa notaret iurātē de periurio: vt no. gl. ī. d. aut. post iusiurādũ. vt ibi p Bar. in fi. ¶ 11 † In gl. fi. ibi: *si pauper vel diues.* vñ secundũ doc. si muliercula diceret se habuisse scyphos aureos, & argenteos: vel vilis mercator margaritas ꝑtiosas: nō est eis credēdũ. Sed aduerte: qa tex. hîc simpłr dixit, vt sup quātitate rerũ amissarũ stet iuramēto: sed in ęstimatiōe rerũ debet ꝑcedere iudicis taxatio. & sic in taxatiōe seu in ęstimatiōe loquit text. in. d. l. si qñ. dicit etiā Hosti. ꝙ debet cōsiderari persona cōuenti, an sit verisimile ꝙ talia surripuerit. & pro hoc tex. ibi: *personarum &c.*

De restitutione in integrum[f]. *Rubrica.*

¶ Hæc rubrica cōtinuat ad præcedentem hoc ordine. Suprà visum est de quadā restitutione spāli, quę. s. datur occasione metꝰ: sed qa quædā est restitutio generalis: per quā subuenit ecclesijs & minoribus iure speciali: maioribus verò ex clausula generali iusta. s. causa suggerēte: meritò post rubricam præcedentē subijcitur ista. in qua tractat generaliter de restitutione in integrum. & dic ꝙ restituere in integrum, est idem quod in pristinum statum reponere. ij. q. iij. in fi. & in. l. j. C. de sen. pas.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio in integrum pōt peti per ecclesiā enormiter læsam aduersus oēm contractum quē fecit. nu. 5. requiruntur tamen ea quæ ponuntur j. nu. 1.*
2 *Interesse proueniens ex contractu debet per testes probari: sed si prouenit ex maleficio, probatur iuramento damnum passi.*
3 *Restitutio in integrum quando conceditur læso: debet læsus restituere parti omnes expensas quas in ea re fecit.*
Retinere rem quis potest, donec fuerit sibi satisfactum de expensis quas in ea fecit.

Expensæ

4 *Expensæ tantũ factæ in aliqua re repetuntur: licet res sint plus melioratæ quã sint expensæ: si autẽ plus sunt expensæ quã melioramentũ, attendatur illa melioratio: & fructus percepti extenuant expensas factas.*

5 *Læsio non præsumitur in contractibus ad modicum tempus factis.*

6 *Alienatio dicitur locatio ad longum tempus: quod facit ad not. q. hîc.*

7 *Censualis contractus est transferre dominium vtile & directum: & domino antiquo nil reseruatur, nisi solutio census.*

Census si non fuerit solutus, nõ per hoc res censualis reuertitur ad primum dominum.

8 *Læsio magna, vel parua, quomodo considerabitur?*

9 *Prælatus potest præiudicare ecclesiæ in omittendo: licet contra eum posset ecclesia agere ad interesse.*

10 *Præscriptio temporalis non habet locum cõtra minorem etiã nõ pupillum.*

11 *Vsucapio ita currit contra ecclesiam, sicut currit contra priuatum.*

12 *Regula posita per aliquem canonẽ, non est restringenda per ius ciuile.*

13 *Lex ciuilis quæ potest se habere ad lucrum & ad dãnum: est seruanda etiã contra ecclesiam, maximè cùm ecclesia illa lege vtitur pro se.*

Actio redhibitoria & quantò minoris, habet locum etiam in ecclesia.

14 *Ciuitas læsa restituitur in integrum, sicut minor, & respublica.*

15 *Restitutio in integrnm competit castris villis & collegijs pijs læsis.*

16 *Restitutio in integrum cõpetit ecclesiæ læsæ: etiam quòd prælatus iurauerit nolle petere restitutionem: secus est in minore iurante.*

17 *Alienatio rei ecclesiasticæ ad hoc vt valeat, quid requiritur?*

18 *Restitutio in integrum petenda vel ab ecclesia, vel priuato, coram quo iudice petatur.*

19 *In foro conscientiæ licitè retinentur res acquisitæ per contractum, vel testamentum, in quo non sunt adhibitæ solennitates iuris ciuilis.*

CAP. I.

1 Requisiuit. ¶ † Hoc dicit in summa. Cõtra cõtractũ aliàs legitimè celebratũ restituit eccl'ia, si manifestè apparet ipsi⁹ detrimẽtum: vel summat clari⁹ sic. Si in cõtractu vẽditionis vel locationis ecclesia fuit enormiter læsa, põt aduersus talẽ cõtractũ petere restitutionem ĩ integrũ: emptor tñ seu cõductor nõ debet fraudari in ꝑtio suo, vel in sumptib⁹ ꝑ eũ factis. h.d. Cõis diuisio. Secũda ibi: *noueris*. ¶ Casus literalis. Ecclesia quasdã possessiões alienauit ꝓ modica pecunia qbusdã laicis seruata forma alienatiõis: q̃rebat qd agẽdum sit huic ecclesię: r̃ndet Papa si ecclesia læsa est, & manifestè apparet detrimentũ ipsi⁹, siue ẽt ꝓbari possit: qa eccl'ia fungit iure minoris, debet semp illęsa seruari: qa taliter alienata debẽt ad ius & ꝓprietatẽ ecclesiæ redire, cũ nõ licuit Epõ cõditionẽ ecclesiæ facere deteriorẽ: ita tñ ꝙ si emptores possessiões illas fecerint meliores, nõ debẽt defraudari sumptib⁹ bona fide factis. Ber. ¶ Not. j. ex tex. iũcta gl. j. ꝙ eccl'ia restituit nõ solũ aduersus cõtractũ vẽditiõis: sed etiã aduersus cõtractũ locationis[a], si ꝑ talẽ cõtractũ passa est læsionẽ: sed dic gñaliter ꝙ aduersus omnẽ cõtractũ põt ecclesia 2 petere restitutionẽ, si põt ꝓbare læsionẽ: vt ĩ. c. j. e. ti. li. vj. ¶ † No. ij. duo reqsita ĩ tex. ad hoc vt ecclesia cõsequat restitutionẽ aduersus cõtractũ: nã primò reqrit ꝙ fuerit læsa occasione illi⁹ cõtract⁹. secũdò ꝙ manifestè appareat de læsiõe: nõ tñ intelligas ꝙ læsio debeat esse notoria: sed reqrit ꝙ sit manifesta: hoc est ꝙ ꝑ testes, vel alia legitima documẽta ꝓbet de læsione: qa interesse proueniẽs ex cõtractu debet probari ꝑ testes: vt no. gl. in c. dilecti. de fo. cõpe. quã vide. facit tex. & qd ibi no. insti. de ver. obli. in fi. nõ eñ debet stari iuramẽto plati sup læsiõe. ar. hui⁹ tex. & ꝑ id qd statim dixi: secus vbi interesse proueniret ex maleficio aduersarij: qa tũc stat iuramẽto dãnũ passi: de quo dicẽdũ: vt leg. & no. i. c. ꝓxi. & in. l. si qñ. C. vñ vi. adde & tertiũ requisitũ: nã debet esse læsio enormis: nam pro modico dãno nõ dat eccl'ię, seu minori restitutio: vt in. c. pe. de re. ec. nõ alie. & ĩ. l. scio. ff. de ĩ inte. resti. & no. hîc gl. ij. Adde & quartũ: nã oportet ꝙ eccl'ia sit intra tẽp⁹ restitutiõis petẽdę. s. ĩtra quadriẽniũ à tpe læsiõis: vt in. c. j. e. ti. li. vj. nisi subsit aliqua legitima cã, ꝑ quã debeat audiri ẽt vltra quadrienniũ: puta qa læsio fuit enormissima: vt est gl. fin. quã tenebis semp mẽti in. d. c. j. ĩ fi. vel si vixit plat⁹ q malè alienauit: nã tũc nõ currit istud quadrienniũ: vt 3 ibidẽ no. ¶ † Tertiò no. ꝙ ꝑ restitutionẽ ĩ itegrũ eccl'ię cõcessam debet ẽt laic⁹ q secũ cõtraxit pariter cõseq restitutionẽ: vñ sicut ecclesia reducit in statũ pristinũ ĩ eo qd sibi restituit res distracta vl locata: ita debet restitui secũ cõtrahẽs: qa debet sibi reddi ꝑtiũ. Itẽ debẽt sibi reddi sumpt⁹ quos fecit circa istã rẽ. Itẽ debet haberi respectus ad laborẽ quẽ ꝑsonaliter sustinuit in reddendo istã rẽ meliorẽ, vt puta erat rusticus, q personaliter colẽdo agrũ reddidit illũ ꝑtiosiorem, puta in decẽ: debẽt eñ ista decẽ sibi restitui. & in hoc no. bñ tex. & dicit in hoc notanter Inn. ꝙ nõ tenet iste q cõtraxit cũ ecclesia reddere rẽ, nisi primò satisfiat sibi de pretio, sumptib⁹, & labore: quasi sentiat & bñ, ꝙ ꝑõt vti retẽtione rei ẽt post cõcessam restitutionẽ pro pretio, sumptib⁹[b], & labore. Et ꝓ hoc facit qd leg. & no. in simili in. l. in fundo. & in l. sumptus. ff. de rei vẽ. sicut in simili dicim⁹ in scriptore vt possit retinere quinternos donec fuerit sibi satisfactũ de mercede vt no. ĩ. l. si nõ 4 sorte §. si cẽtũ. ff. de cõdi. ĩde. ¶ † Sʒ circa istos sumpt⁹ q̃ro. Pone ꝙ emptor seu locator expẽdit cẽtũ: sed facit rẽ meliorẽ in ducentis, vtrũ teneat ecclesia restituere centũ, an ducẽta? dic ꝙ centũ tantũ, per istũ tex. in eo qd dicit ꝙ debet restituere sumpt⁹, nõ aũt valorẽ meliorationis. & optimè facit. l. ĩ fundo. ꝑall. & qd ibi no. vbi idẽ disponit in possessore bonę fidei, qui fecit sumptus bona fide ĩ re aliena. Sed dubium[c] maius est, qd si expẽdit cẽtũ, sed nõ fecit meliorẽ nisi in qnquaginta: nũ qd eccl'ia teneat restituere centũ, an quinquaginta? puto ꝙ qnquaginta tñ: quia iste tex. mãdat sumpt⁹ restitui ꝓpter meliorationẽ: si ergo melioratio nõ est facta nisi ĩ quinquaginta tñ: ista qnquagĩta dũtaxat debẽt restitui. & ĩputãdũ est illi q impudẽter fecit sumpt⁹: aliàs ecclesia posset pati dãnũ, & nõnunquã desistere à petitione restitutiõis. & ꝓ hoc bñ facit qd le. & not. in. d. l. in fundo. Itẽ do aliã limitationẽ circa illos sumpt⁹ & laborẽ: nã dico ꝙ si iste tãtũ est lucrat⁹ in fructibus perceptis, ꝙ satisfactũ est sibi de sumptib⁹ & labore, nõ debet consequi aliqd aliud a b ecclesia: ad hoc vide optimum tex. in. d. c. pe. de re eccl. nõ alie. & in. d. l. sumptus. ff. de rei ven. & hæc notabis. 5 ¶ † In gl. j. in fi. Pro intellectu gl. opp. cõtra tex. de cõtrarietate: nã in princ. ibi: *sub modico sensu &c.* innuit ꝙ loquat de cõtractu locatiõis &c. & nõ venditiõis: qa si loqueret de cõtractu emptionis, dixisset sub modico pretio. Sed cõtrariũ innuit tex. in ver. *quæ in dãnũ.* in eo qd dixit, ꝙ ista bona debẽt ꝑ restitutionẽ redire ad ius, & ad proprietatẽ ecclesiæ: & sic sentit ꝙ ista bona fuerũt vẽdita: qa aliàs non possent redire ad proprietatẽ ecclesię, nisi exiuissent de dñio ecclesiæ: ar. in. c. ad dissoluendũ. de despõ. impu. in fi. verò tex videt sentire primũ: dũ loqtur de colonis, & nõ de emptorib⁹. Sol. gl. ista metu contrarij ponit duos intellectus: vt patet in ea: nã põt intelligi in vtroq; cõtractu: & quaten⁹ tex. loqtur de cõtractu locationis, intelligit gl. de cõtractu ad lõgũ tẽpus: quasi sentiat ꝙ si ecclesia locauit ad modicũ tẽpus, non possit prætextu læsionis petere restitutionẽ: sed si vis saluare gl. intellige quãdo ecclesia nõ fuit enormiter læsa: quia verisimile est ꝙ enormiter non læditur ecclesia ex cõtractu ad modicum tempus: sed dic ꝙ vbi ex tali contractu ad modicum tempus ecclesia enormiter læderetur, posset nihilominus petere restitutionem: quia restitutio est fundata super enor-

nit Bal. in rub. de iudi.[*] in primo cõmento. col. ij. vers. quæro puella.

a ¶ Cõtractũ locationis. Adde Pet. de anch. cõs. xiiij.

b ¶ Sumptibus. Adde qd voluit Pau. de cast. cõsil. ccc. xxxiiij. in primò impresis. Anto. Francis.

¶ Quando quis possit vti retẽtione. vide Bart. in. l. si is q rẽ. ff. de fur. & habet in. c. ij. de ordi. cogni. & tene mẽti ꝙ possum retinere animal: quod dedit mihi dãnũ in re mea vt ꝑ Bar. l. ĩ. j. fi. ff. de incẽ. rui. & nauf. & habet ꝑ gl. in. l. quintus. ff. ad leg. aql. & in. l. hoc ampli⁹. in. §. Nerati⁹. ff. de dã. infe. licet eñ in retinẽdo qd aliàs nõ licet. C. de pac. in. l. p retẽtionẽ. C. de iniur. & an & qñ res possit retineri ꝓ debito. vide quæ habẽtur & no. ĩ. l. si nõ sorte. ĩ. §. si centũ. ff. de cõdi. indebi.

SEB. SAPIA.

c ¶ Sed dubiũ. Vide q scribit. d. Feli. in. c. cũ cã. colũ. vlti. j. de re iudica.

a ¶ In.c. Epi. Adde Roma. consil. cccxliij.

b ¶ Vel parua. Adde Alexã. consil. cij.ij.lib.

ZACHARIAS. ¶ Adde eundem Alexã. in.l. stipulatio hoc mõ concepta. col.v. de verbo. oblig. & in.l. si is cui. §. huius rei. ff. de furt. & Bal. in.l. militis. in fi. ff. de test. mil.

SEB. SAPIA.

c ¶ Damni. Vide Abb. in.c.ij. circa prin. de prescriptio. & in.c.j. de dolo & contuma. Car. in clemẽ.ij. de religio. do. & do. Andræ. sicu. in.c. vt super. de rebus eccle. nõ alienã.

d ¶ Nõ agnoscendo. Adde Roma. consi. ccxiiij. Pet. de Ancha. consil. cxxxv.

SEB. SAPIA.

e ¶ Capit ꝓ se. Vide q̃õnẽ quam ponunt Pau. Alexã. & Ias. in.l. de fidei cõmisso. C. de trãsactio. & in.l. filiæ licet. C. de inoffi. test. vbi multa ad hoc ꝓpositũ, ꝙ q̃n aliqđ põt se habere ad lucrũ & dãnũ, nõ consideratur simpl'r prout damnum.

Cp. Couar. lib.1. cap.3. n.11. per tum. vbi solemni zat hæc & plura diligenter.

f ¶ Ad lucrũ & ad dãnũ. Adde eundẽ cõsil. lxxxiij. vbi ponit de legibus loquẽtib⁹ de inuentario: vt astringãt clericos. Anto. Fran.

¶ Vtrũ clericus vel eccl'ia hęres institua, teneaẽ ad cõfectionẽ inuẽtarij. vide q̃ not. p Spe. ĩ ti. de instru. edi. in. §. fi. & ibi p Io. an. ĩ addi. vbi ponũt gñaliter q teneanẽ facere inuẽtariũ: de quo ẽt p Bar. ĩ.l. in rõne. §. quod vulgo. ff. ad.l. fal. vide etiã p do. Abb. ĩ.c. cũ esses. j. de testa. & in quo ꝓdest cõfectio inuẽtarij si fiat, & ĩ quo nocet si nõ fiat, vide gl. ĩ ver. lucrari. in §. si verò expssim in auẽ. de hęre. & fal. & q̃ ple. eo. in

mi lęsione. qualitercũꝗ ergo cõtingat illa læsio ex cõtractu, semper põt peti restitutio: ꝑ hoc bo. tex. in.c.j. eo. ti. li. vj. vbi text. gñaliter dicit, ꝙ aduersus quẽlibet contractũ põt petere ecclesia restitutionẽ si ꝑtẽdit enormem læsionẽ. 6 ¶ † Et tenendo intellectũ, ꝙ iste tex. loquatur de cõtractu locationis. No. istũ tex. ad notabilẽ. q. quã ponit Inno. in.c. Episcopi[a]. de re. eccle. nõ alie. vbi quærit: nuu qđ iudex dat⁹ vt reducat ad ius & proprietatẽ bona ecclesiastica quę fuerunt alienata iniustè, possit iste cognoscere de possessionibus, quarũ dñium non fuit alienatum, sed sola possesio. & post multa concludit ꝙ sic: pro quo facit optimè tex. iste: nam hîc mandaẽ vt ista bona debeant redire ad ius & proprietatẽ ecclesiæ: & tñ intelligiẽ respectu possessionis, & non respectu dominij. 7 ¶ † Adde etiã tertiũ intellectum ad istum text. vt intelligatur in contractu propriè censuali: de cuius natura est vt trãseat dominiũ vtile & directum: sed dño antiquo solùm reseruaẽ solutio cẽsus: nec redit ad dñm antiquũ: licet cessetur magno tẽpore à solutione census: secus est in cõtractu emphiteotico: quia solũ transit vtile dominiũ, & redit ad dñm proprietatis, si cessaẽ per bienniũ in solutione canonis seu pensionis: vt in.c. potuit. de loca. & pro hoc vide gl. no. quã tenebis menti pro differentia inter istos cõtractus. in.c. constitutus. de reli. do. & idẽ Inno. & vide ꝑ Spe. in tit. de emp. §. nunc aliqua. Et secundũ istũ intellectũ not. ꝙ res ecclesiæ possunt cõcedi, seu dari non solũ in emphiteosim, sed etiã ad censum. & sic trãseat vtrunꝗ dñium. & vide qđ leg. & no. in.c.ij. de re. eccle. nõ alie. li. vj. ¶ In gl.ij. in fi. No. gl. & vt dixi probaẽ in.c. pen. de re. eccle. nõ alie. 8 ¶ † Sed q̃ro, quæ dicaẽ magna læsio, vel parua[b]? credo ꝙ in materia.c. nostri debet inspici cõditio ecclesiæ, & qualitas contractus: nã si ecclesia esset tenuis in reditibus, modicã læsionẽ sibi reputabo enormem: cui⁹ cõtrariũ esset dicendũ in ecclesia multũ abundanti. Itẽ finge ꝙ cõtractus fuit initus sup mille florenos: deceptio fuit in decẽ, vel in viginti: certè nõ reputabo magnã læsionem: secus si cõtractus fuit factus super viginti & ecclesia fuit decepta in decẽ: vel octo: pro hoc vide qđ in simili no. gl. in.c. fi. de re iud. li. vj. Bar. in auẽ. nisi breuiores lites. C. de sen. ex peri. reci. 9 ¶ † In gl. in ver. *at non licet*. ibi: *fraternitatem*. Io. an. restringit istũ tex. dicit enĩ ꝙ prælatus nõ põt facere cõditionẽ ecclesiæ deteriorẽ in faciendo: secus in omittendo: nã videmus ꝙ per negligẽtiã prælati pręscribiẽ res ecclesiæ. vt ꝑ totũ titulũ. de ꝑscrip. & habes hoc dictũ Ioã. and. in gl. in regula delictũ. de re. iur. li. vj. Sed tu adde singularẽ limitationẽ, ꝙ cõtra ꝓlatũ qui passus est ꝑscriptionẽ, seu cõtra ius hæredes põt agere ad emendationẽ dãni[c]. vt est gl. fi. in.c. placuit. el. ij. xvj. q. iij. facit text. in.l. qcquid. C. arbi. tute. Itẽ dicit ꝙ põt facere prælatus cõditionẽ ecclesiæ deteriorẽ in non acquirendo, vbi poterat acquirere: de quo vide bo. gl. xvj. q. vj. c. vlti. §. si ergo. & sic plat⁹ nõ agnoscendo[d] legatũ, vel hæreditatẽ delatã ecclesiæ præiudicat ecclesiæ: qđ tenuit Fede. in quodã cõsilio suo. & vide qđ dixi in.c. tua nos. de his quę fi. à pla. & latius tetigi hãc materiã in.c.j.

de do. & cõtu. Vnũ tamen tene mẽti, ꝙ cõtra ꝓlatũ qui neglexerit ecclesię acquirere vbi potuit: poterit agi ad interesse lucri cessantis. vt est gl. no. xij. q. iiij. in.c. fi. facit tex. in.l. qcqd. præalle. vbi idẽ 10 disponitur cõtra tutorẽ. ¶ † In glo. in ver. *iure minoris*. ibi: *fungitur iure reipublicæ*. No. bene istã particulã gl. ex qua habes ꝙ ecclesia in fauorabilibus æquiparaẽ non solũ minori: sed etiã reipublicæ: vt sicut subueniẽ reipublicæ, ita subueniendũ est ecclesię. Inn. tñ hîc facit differentiã inter minorẽ, rẽpublicã, ciuitatẽ, & ecclesiã: dicẽs ꝙ cõtra minorẽ etiã non pupillũ hodie nõ currũt præscriptiones tẽporales: vñ non habet locũ vsucapio, q̃ currit triennio in rebus mobilib⁹ cõtra minorẽ, nec alia ꝑscriptio tẽporal is: puta. x. vel. xx. an. nã ista est regula, ꝙ cõtra pupillũ nulla currat ꝑscriptio: vt in.l. sicut. C. de ꝑscrip. xxx. vel. xl. an. sed cõtra adultũ minorẽ. xxv. ann. nõ currit hodie ꝑscriptio tp̃alis: & diciẽ tẽporalis ea, q̃ nõ attingit xxx. an. & vltra vt habeẽ ĩ.l. fi. C. in q. cau. in inte. resti. nõ est necess. sed cõtra ecclesiã, rẽpublicã, & ciuitatẽ currũt præscriptiões tp̃ales. vt præscriptio triennij in rebus mobilibus: & aliæ ꝑscriptiões tẽporales. Et idẽ cõtra rẽpublicã, seu ciuitatẽ: sed daẽ restitutio in integrũ: dicit tñ ꝙ ciuitati nõ datur restitutio in integrũ: qa licet respublica fungatur iure minoris: secus tñ est in ciuitate. arg. in.l. nihil interest. ff. ad mace. Et ex dictis Inno. habes notare perpetuò 11 duo. ¶ † Primò ꝙ cõtra ecclesiã currit vsucapio, queadmodũ contra priuatũ. ¶ Secũdò ꝙ ciuitas nõ fungiẽ iure minoris: & sic si est læsa in iudicio, vel extra, nõ põt petere restitutionẽ in integrũ: & sic sentit ꝙ leges facientes mentionẽ de republica, debent intelligi de republica Romanorũ: nõ autẽ de republica inferioris ciuitatis, vel alterius municipij. ¶ Tertiò põt notari ꝙ cõtra præscriptionem daẽ ecclesiæ seu reipublicæ restitutio in integrũ. ¶ Circa primum aduerte: quia sunt opi. nam Gof. in sum. in tit. de resti. in inte. tenuit ibi idẽ qđ Inn. hîc. & gl. in auẽ. de eccle. tit. in. §. pro tẽporalibus. & gl. in authẽ. de nõ alie. in. §. finimus. sed Hosti. licet in summa tenuerit opi. Inno. in tit. de resti. in inte. resti. hîc tñ tenuit contrariũ firmans ꝙ vsucapio triennalis nõ habet locũ cõtra ecclesiã. Moueẽ: qa illa fuit inducta à lege ciuili, quæ nõ potuit transferre dñium ecclesiæ in aliũ: vt in.c.j. iiij. dist. vñ illa lex tanquã dãnosa ecclesijs non est recipienda: facit.c. fi. de re. eccle. nõ alie. gl. tñ. xvj. q. ij. c. pe. §. quas actiones. dubitauit, & posuit opi. cõtrarias. Dy. tñ in regu. possessor. de reg. iur. li. vj. tenuit cũ Inn. & apertè hãc opi. sentit gl. xij. q. ij. in.c. de reditib⁹. d. Ant. simpliciter trãsiuit aliquas opi. recitando. sed do. Card. firmat opi. Inno. motus: qa ex quo ius canonicum non disponit cõtrariũ, stãdũ est iuri ciuili. Cũ ergo ius ciuile generaliter, & nõ specialiter in facto ecclesiæ induxit, vt bona mobilia præscribanẽ spatio triennali: vt in.l. fi. C. de vsucap. trãsfor. & no. in auẽ. quas actiones. C. de sac. san. eccl. ergo stãdũ est iuri ciuili. ar. in.c.j. de no. ope. nũcia. Mihi iste casus est satis dubi⁹. & pro Hosti. contra Inno. adduco.c. illudĩ. de præscrip. vbi tex. nõ restringẽs se ad immobilia, dicit gñaliter ꝙ aduersus ecclesias canones non approbãt nisi præscriptionẽ quadragenariã: vnde cũ loquatur indistinctè, nec facit differẽtiam inter mobilia & immobilia: & facit mentionẽ expressam de canonib⁹: ergo voluit excludere respectu tẽporis oẽm præscriptionẽ legalẽ inductã cũ minori 12 tẽpore. ¶ † Et pro hoc facit qđ not. Inn. in.c. fi. de re. ec. nõ alie. vbi dicit ꝙ vbicũꝗ canõ in aliqua materia ponit aliquã regulã specialem, nõ debemus illã distinguere ꝑ ius ciuile: ideò in alienatiõe rei ecclesiasticæ: dicit ꝙ nõ debet seruari solẽnitas authẽ. hoc ius porrectũ. C. de sac. san. ec. qa canon induxit solẽnitatẽ suã in tali alienatione: vnde nõ debet suppleri per legẽ. quod verbũ est menti tenẽdum. Itẽ adduco aliud bonũ arg. à simili. nã cõtra fiscũ nõ procedit vsucapio. insti. de vsucap. in. §. res fisci. ergo nec contra ecclesiam, quæ non debet gaudere minori priuilegio. argu. eorum quæ not. 13 do. to. in.c. penulti. de iudic. ¶ † In contrarium tamen facit: quia vbicunꝗ lex ciuilis potest se habere versus ecclesiã ad damnum & ad lucrum, ista lex est seruanda etiã contra ecclesiã. maximè cùm eam capit pro se[e]. Et ad hoc quod no. in.c. ecclesia sanctę Marię. vt lit. pen. Exemplũ in legibus inducentibus vitium litigiosi: nã habet locũ etiã contra ecclesiã: vt ibi. & idem dicendũ in actione redhibitoria, & quantò minoris, & similibus. Et hãc cõclusionẽ in istis legib⁹ pariter se habẽtib⁹ ad lucrũ & ad dãnũ[f] firmaui in repetitione.c. ecclesia.

l.fi.C.de iure deli. Et adde q si eccle sia capit hereditatem dānosam sine bñficio inuētarij, pōt illā dimittere sine alia restitutione ī integrū: vt in aut. sicut alienatio.C.de sacrosan. ec.qđ dixit Bal.in d.l.fi.in princi.de iur.deli.esse valde no.& vide Bar.ad hoc.in rubri.ff.de acq.here.& ī rub. C.de repu. vel absti.hære. & an hæres qui nō fecit inuentariū teneat in foro cōsciētię vltra vires hęredita. tis.vide Io.an. ī.c. quāta.de vsu.li.vj. & Inno.in.c.quia plerīq. de immu. eccle.&.d.Ant.de but.& Mod. in.c. fi.de sol.& in.c.fi. de sepul. & vide gl.ī.c.Eps q filios. xij.q.ij.& habetp Bar.sup.d.rub. de acq.hære.& in.l.j. C.de sac.san.ec.& per Bart.in.l. filiū quē habentē.C. fa mi.ercis.& in.d.l. fi.de iur. deli.& p Ang.ī.l.more. ff. de acq.hęre.& oīno vide Bal.in.l.j. C.de his q pœ.no. re.in.ix.q.& in.l. volūtatis.C. de fideicō.& cōclusio est q nō, nisi dolo omisisset facere inuētarium.

a ¶Castris vel villis. Adde Rom. cōsi. ccccvij.&.ccccxiij

ZACHARIAS.

¶Adde Paul. de ca.cōsi.cccvij.īci. vt bene attingat. Gul.de cug. & in l.respublica.& ibi remis.ī apo.Celsi. C.ex q.cau.ma.& Bar.cæp.in.l.eū q vectigal.q.iij.ff.de verbo.signi.

SEB. SAPIA.

b ¶Iure minoris.vide Dec.ī cōs.xlij. in fi.Ang.are.ī.§. res fisci.institu.de vsusca.Ias.in. l.fi. col.v.C.de sa.san. eccle.Soci.ī.l.j.§.si autē collegium.in ij.no.ff.ad Treb. Ias.in.l.si quis ma ior.col.iij.vers.nō ob.dū dicebatur. C.de trāsactio.

c ¶Hospitalib9. Ad de Roma. vbi.§. Abb.consi.cij.

ne.c.ecclesia sanctę marię.de cōsti. & ibi vide: sed lex loquēs de vsucapionibus:pōt se habere ad lucrū & ad damnū ecclesiæ.Nā si lex nō esset,nō posset ecclesia pscribere rē priuatā spatio triēnali:ergo si vult accipere legem pro se, debet accipere legē cōtra se.ex quo in hoc non reperit priuilegiata motu proprio principis.facit quod in simili no.gl.in aut.quas actiōes.C. de sacrosan.eccle.& Io.an.in regula possessor. in mercu.& glo.in.c.ij.de mu.peti.& tenendo istā opi.quę videt cōmunior & verior,de subtilitate iuris posset responderi ad.c.illud.q loquatur in pscribēdis rebus immobilib9:nā ista decre.nō dat ecclesiæ facultatē pręscribēdi cōtra aliū spatio triēnij.opi.tn̄ cōtraria est ęqor: & quia in fauorē ecclesiæ tendit, pōt optimè teneri:& maximè quia nō reperitur aliquis canō:qui in rebus ecclesiæ approbet illā vsucapionē. 14 ¶ † Quo ad secundū,in eo q Inno.voluit ciuitatē nō fungi iure reipublicæ, vel minoris:& si nō pōt petere restitutionē ī integrū aduersus læsionē.vide tu gl.in.l.respublica.C. ex qui.cau.ma.quę tenet apertè cōtrariū.Bar. verò ibi post Iac.but.cōcludit,q ciuitas posset petere restitutionē,saltē ex clausula generali: quia ex quo regitur per administratores, habet iustā causam petendi restitutionē in integrū.& hāc opi.etiā tenet ibi Bald.& videt verior. & pro hoc facit.l.legatis.ff.ex qui.causis maio.nā si legati ciuitatis possunt cōtēplatiōe ciuitatis petere restitutionē in integrū aduersus læsionē quā fuerunt passi occasione legationis:ergo potius hoc pōt ciuitas.ar.in aut.multòmagis.C.de episc.& cleri.Ad idē tex.in.l.sed & hi.ff.de publi.& vectiga. 15 ¶ † Sed dubitatur quid in castris, vel villis? [a] vtrū possint petere in integrū restit.iure minoris, [b] siue reipublicę gl.in.d.l.respublica.q nō.Bar.ibi post But.distinguit inter vniuersitatē castri, siue villæ populosam & modicā.vt si in castro,siue in villa sint multi habitatores:tunc cōpetat eis beneficiū restitutionis:quia est eadē ratio quæ in ciuitate.secus si sint pauci hoīes puta decē: quia tunc isti regunt vniuersitatē tanquā bona propria:& non possunt petere restitutionē, quasi tunc nō possit prætendi negligētia ex facto administratorū.Sed Bal.ibi post Iaco.de are.simpliciter dicit idē in castris & villis qđ ī ciuitate: quia castrū,siue villa est pars reipublicæ,& regitur per alios:vnde cū ibi sint minores,& mulieres,quibus pōt præiudicari ex factis administratorū:æquū est vt concedatur restitutio.& hęc opi.mihi placet.ar.ī.d.l.sed & hi.vbi quod libet municipiū appellatur respublica. & facit quod le.& no.in.l.an res publica.C.de iure reipublicæ.li.xj.vbi ciuitas appellatur respublica.Et adduco ad pręd icta plenā additionē quā facit Io.an.in addi.Spec.in tit.de in integ.resti. in secūda parte in §.j.ver.Idē quoq.vbi recitat multas opi.& tandem videt residere cum opi. Odof.qui tenuit q nō solū ciuitas, sed etiā castrū,& villa possunt petere restitutionē in integrū:cū ibi sint multæ psonæ miserabiles, puta viduæ,pupilli, & similes:ideò &c.quinimò ibi recitat Guid.de suza.extēdisse hoc dictū in l.an respublica.palle.ad omne corp9.ī.ad omne collegiū in petēda restitutiōe q vtat iure minoris.Et sic recitādo trāsit Io.an.ibi.qđ est valde notādū.Nā Legistæ moderni nō faciūt mētionem de his dictis in locis palleg.Ego in hoc vltimo dicerē,q si collegiū est piū:tunc pōt petere restitutionē:vn̄ hospitalia& alia loca pia vtētur hoc iure minoris. De hospitalib9 [c] &locis pijs firmauit Io.an.in.c.ij.eo.ti.li.vj.&.c.requisisti.de testa.Sed ego allego tex.fin.& notabilē in.l.oīa.C.de episc.& cleri.vbi pbat q oīa priuilegia tributa ecclesijs extēdunt hodie ad hospitalia,& alia loca pia:& de illo tex.facit ibi festū Bal.& p hoc infero q capitulū alicui9 ecclesiæ pōt petere in bonis suis restitutionē in integrū.qđ firmauit Inn.in.c.nisi.de pbē.in fi. qđ intellige,qn̄ capitulū lædit in iurib9 suis:secus si læderent personæ singulares ipsi9 capituli,vel Eps in iuribus cōpetētibus psonæ suę:vt puta qa capitulū nō eligit intra tps sibi pfixū, vel Eps nō cōtulit:nō em̄ audiunt restitutionē petētes:qa cessat fauor ecclesiarū.Ad hoc allego glo.no.in cle.vnica.in ver.lapsum.eo.ti.Et ex hoc infero q si collegiū nō est piū,nō pōt restitutionem petere in integrum. & sic limitarem dictum Gul.præalleg.quia speciale est in ecclesia, vel in collegijs pijs: secus in alijs.Ex his infertur ad qō. Nunquid collegium scholarium possit petere restitutionem in integrū? credo quòd sic:quia in eo sunt multi minores. xxv.an.vnde respectu minoris debet audiri.

16 ¶ † Quid autem si prælatus iurat in facto ecclesiæ non petere restitutionem? dic quòd iuramentum non valet: [d] & eo non obstante potest petere restitutionem:secus in minore iurante:ad hoc vide gl.singularem in.c.j.eo.titu. lib.vj.& tene menti illam.¶ Quo ad vltimum tene menti dictum Inno. q aduersus præscriptionem competit ecclesiæ, minori,& reipublicæ restitutio.& hunc casum plenè examinaui in.c.j.de præscri.& dic vt ibi. ¶ In ea.gl.ibi: *& sic reuera fungitur iure minoris.*& hæc gl.vsq ad fi.est hodie determinata per.c.j.eo.tit.libr. vj.vbi deciditur q intra quadriennium à tempore læsionis debet ecclesia petere restitutionem in integrum. 17 ¶ † In gl.pe.in fin.no.istā gl. ex qua collige quòd ad hoc vt teneat alienatio rei ecclesiæ,opus est quòd fiat in casu licito. & quatuor sunt generaliter casus liciti :quos vide per glo.no.xij.q.ij.in summa. Item oportet q seruetur forma tradita in alienatione : puta q pręcedat tractatus, & interueniat authoritas Episcopi &c.prout traditur. xij.q.ij.c.sine exceptione:in eo tamen quod gl.alle.x.q.ij.c.hoc ius porrectum.dic q forma tradita in illa aut. non est necessariò seruanda:sed satis est seruare formam à canone traditam:de quo vide bonā glo.in cle.j.de re.ec.non alie.& ibi per Inn. Deceptio autem pretio non inducit nullitatem contractus.vt hîc habes tex.apertum:satis em̄ est quòd ecclesia non est decepta in causa primaria suadente alienationem:sed aduersus istā deceptionem qua venit extrinsecè & accidentaliter, subuenitur ecclesiæ per restitutionem in integrum:vt hîc.gl.tamē.xij.q.ij.in summa. & in.c.sine exceptione.ea . causa &.q.tenet q valet alienatio seruata forma : licet non fiat in casu licito,sed competit ecclesiæ remediū restitutionis:quia forma illa est quę dat esse rei,& conseruat eā in esse:ergo ad validitatem cōtractus sufficit obseruare formā.& hāc opi.sequutus est hîc Io.de lig.sed alij Doct .cōiter sequūtur istam glo.tam antiqui quā moderni.& ad-

ZACHARIAS.

¶Adde Bal. in.l orphanotrophos, C.de epis.& cleri. quod dic esse verū, si fuerit cōstructum authoritate Epi interueniēte: aliâs secus:vt not. idē Bal.in.d. aut. hoc ius porrectū. C.de sac.san.eccle. Antonius Frāc.

¶Ad hoc an hospitalia & hospitalarij gaudeāt priuilegio clericali,& ecclesię.vide p doctor. & maximè do.Car.in cle.per literas. de pbē. in xiij.q. & vide gl.ī c.si qs.xxiij.disti. quę dixit q hospitalarij dicunt Deo deuoti: & adde q hospitalia subsunt Epo.vt est tex.ī.c. inter dilectos. de dona.& ī.c.ad hęc de reli.do. & habet ī cle. qa cōtingit.e.ti.& an liceat ędificare hospitalia sine licētia Epi. vide gl.xviij.q.ij. in.c. qdā monachorū. & vide Inno.&ibi plenè et p do.Card.in.d.c. ad hęc.de reli.do. & tene mēti gl.in d.cle. p literas. de pbē.q dixit,q qū hospitalia sunt ędificata authoritate Epi,sint loca religiosa:de quo etiā habet in.c.fi.de cēsi.& de hmōi hospitalib9 vide pulchrū cōsi.d. Ant. de but.qđ inci.In noīe patris & filij & spiritus sancti: qa hîc agit.inver. ad octauū. tene tn̄ mēti q qs pōt facere hospitale priuatū in domo ppria,& similiter capellā, & talia non sunt religiosa: sed possunt alienari secundū Inno.in.d. c.inter dilectos.de dona.Et adde q il le qui est adept9 hospitale fundatū authoritate Epi simoniacè, debet illo priuari,vt in.c. si quis.j.q.vij.

d ¶Nō valet.Adde Ang.cōsi.clxxiij.

ducit Io.cal.text.expreſſum in cle.j.de reb.eccle.nō alie.vbi apertè decidit ꝙ nō valet alienatio,niſi fiat in caſu licito,& ſeruet forma.& tene mēti illū tex.quia bene hoc ꝓbat. Ad idē facit.c.ſine exceptione.pꝛealle.vbi dicit ꝙ prælatus debet eligere id quod eſt ꝓfuturū ipſi eccleſiæ. Ad idē.c.ꝗ in eccleſiarū.de cōſti.&.c.fi. de re.ec.nō alie. vbi dicit ꝙ in alienatione debet interuenire legitim⁹ cōſenſus pſonarū eccleſiaſticarū:nō eñ dicit legitimus, niſi interponat in caſu licito.& hāc opi.tene.& vide Archi.& Ioā.an.in.c.ij.de reb.ec.non alie.lib.vj.

18 ¶ † Corā quo [a] iudice eccleſia poſsit petere reſtitutionē in integrū.[b] vide not.dictū Inno.in c.cū ſit generale.de fo.cōpe.vbi dicit ꝙ pōt petere corā iudice eccleſiaſtico: & tene menti illud dictū.pro quo facit gl.no.in.c.pe.ſ.ti.ꝓxi. in ver.neq; metū mortis.ad fi.& hoc eſt fauore eccleſiæ:qa eſt in hoc iure priuilegiata:aliàs autē debet qs regulariter petere reſtitutionē in integrū corā iudice rei:vt in.l.j.& quod ibi no.C.vbi & apud quē.

19 ¶ † Vltimò hīc qro.Pone ꝙ in alienatione nō fuit ſeruata forma debita:tñ fuit facta in caſu licito,& interuenit conſenſus illorū q habēt cōſentire:nunquid in foro animæ ſit tutus iſte q habet rem ſine debita ſolēnitate?de hac.q.vide p Inno.in.c.quia pleriq;.de imu.ec.vbi cōcludit ꝙ nō:quia ex quo cōtractus eſt nullus ꝓpter defectū formæ, nō poteſt iſte tenere rē cum bona conſciētia ſine titulo iuſto.[c] Sed do.Ant.tenet ibi cōtrariū:dicit enim ſufficere quo ad forum cōſcientiæ,vt cōtractus teneat ſecundum limites iuris naturalis,ſeu gentiū.Nam de iure naturali,ſeu gentium ſufficit ſolus conſenſus:& hæc opi.mihi placet.& adduco ſingulare dictū Inno.in.c.qa ꝓpter.de elect.vbi dicit ꝙ electus eſt tutus i foro aīe,ſi electio ſua tenuit de iuregētiū:licet nō fuerit ſeruata forma tradita à iure poſitiuo:qa illa forma eſt itroducta ꝓpter ſcādala, & deceptiones euitādas:vñ ex quo oīa iſta ceſſarūt, & iteruenit verus cōſenſus,ſatis eſt is tut⁹ quo ad Deū.& tenebis ſemp mēti illud dictū:quia valet in oī actu in quo eſt ꝑtermiſſa ſolennitas iuris poſitiui: vt in foro aīæ nō teneatur qs ſibi de hoc hoc facere cōſcientiā, ex quo nō interuenit ibi aliqua deceptio: & affuit cōſenſus habētium actū explicare de iure naturali.Ex quo infert ꝙ in foro cōſcientiæ ęquitas iuris naturalis pręfertur rigori iuris poſitiui:qđ no.& vide quod plenè dixi in.d.c.quia pleriq;.

a ¶ Corā quo. Ad de eundem conſi. xxxj.

SEB. SAPIA.
b ¶ In integrū. Ad de tex.ſecundū cō munē intellectū. vbi ponderāt Abbas & Mod. in.c. pe.de reb.eccl.nō alienan.

SEB. SAPIA.
c ¶ Sine titulo iuſto.Vide cumulata p Felin.in.c.j. de cōſti. char. iij. per Iaſ.in.l.nemo pōt.ff.de leg.j. & in.l.ſi non ſortē. in prin.ff.de cōdi ctio.indebi.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio in integrū cōpetit eccleſiæ læſæ:quia eius procurator non produxit ſua iura.nu.7.*

2 *Electus non eſt ambitioſus ſi conſenſit electioni de ſe factæ,vel proſequitur electionem ſuā canonicè factam in iudicio.*

3 *Electio in eccleſijs collegiatis pertinet ad capitulum, ſed confirmatio ad Epiſcopum.*

4 *Intruſus appellatur ille qui habuit dignitatē à nō habente poteſtatē:& quicquid agit,nulliter agit.*
Communis error non facit ius quo ad intruſum.

5 *Inhibitio iudicij contra ius facta,non inducit nullitatem actus geſti contra illam inhibitionē, etiā quòd pars appellauerit.nu.13.*

6 *Iudex poteſt legitimè vt ſuſpectus recuſari, qū aliquid agit ex quo cōcludit nimis fauere alteri parti.*

7 *Negligentia procuratoris nocet domino:quia meliorem debuit eligere.niſi ſit minor,vel eccleſia: ſecus dolus.nu.17 & 19.*

8 *Reſtitutio in integrum competit eccleſiæ aduerſus probationes omiſſas in proceſſu.nu.19.*

9 *Electio facta lite pendente non retractatur,ſed differtur eius executio.vide latè j.nu.21.*

10 *Libellus eſt latiſsimi iuris:& ſemper debet interpretari quātum fieri poteſt in fauorem libellantis:licet contineat verba impropria.*

11 *Electus non adhuc confirmatus poteſt renunciare electioni ſuæ in manibus eligentium ſine ſuperioris licentia.*

12 *Sede vacante,an & quibus caſibus capitulum habeat adminiſtrationem?*

14 *Sententia interlocutoria tranſit in rem iudicatam,ſi ab ea non appellatur.*

15 *Præceptum iudicis ſine cauſæ cognitione factum,& iniquum,non tranſit in rem iudicatam.nu.5.*
Præcepto iudicis iniquo tenetur quis obtemperare.

16 *Subditus an poſsit conueniri in cauſa ſubiectionis,non certiorato domino?*

17 *Dominus qui ex facto & dolo procuratoris ſentit damnum: poteſt primò agere contra procuratorē qui ſi extiterit non ſoluendo,reſtituetur in integrum:ſecus ſi procurator fuit negligens.nu.19.*

18 *Reſtitutio in integrum quæ fit iure ſpeciali,fit ceſſante omni actione: ſed illa quæ petitur ex clauſula ſi qua mihi &c.petitur intentando actionem.*

19 *Eccleſia læſa dolo procuratoris habet duplex remedium,vnum contra procuratorem,aliud.ſ.petendi reſtitui contra aduerſarium.nu.20.*

20 *Eccleſia ſi dānificatur,an ſit in eius electione agere cōtra illum, qui damnificauit:an contra illum qui habeat res ſuas?*

21 *Lite pendente ſi quid fuerit intētatum:pendet quo ad eius validitatem ex futuro euentu.*
Lite pendente non prohibetur poſſeſſor percipere fructus rei litigioſæ: niſi ad ſcandalum vitandum.
Electio eſt fructus iuris eligendi:etiam ante confirmationem.nu.22.

22 *Electio,ſiue præſentatio facta ante litem motam ſuper iure eligēdi vel præſentandi,confirmatur etiā poſt litē motā,quia prætenditur initiū habere.*

23 *Eligendi ius quomodo & quibus interuenientibus acquiratur?*

CAP. II.

1 CVm veniſſent. ¶ † Reſtituit eccleſia læſa ꝓpter negligentiā procuratoris,qui iura eccleſiæ non produxit.Prima pars ponit cōparitionē partiū,& dationē auditorū.Secunda ibi:*coram.*allegationē Epi. Tertia ibi:*ad hoc.*allegationē monaſterij.quarta ibi:*nos igitur.*iterloquit.¶ Caſus literalis. Vacātemonaſterio Rothoñ.monachi elegerūt quendā in Abbatē:electus & monachi pro ſe:& magiſter. A.pro Epō Veneteñ.ad ſe.apo.acceſſerunt:datus fuit quidā Cardinalis auditor.corā quo ꝑdictus magiſter. A. ex parte Epi propoſuit ꝙ cū monaſteriū prædictū ſit in diœceſi Veneteñ.& eccleſiæ Veneteñ.ſubiectū:dictus Eps poſſeſſione ſubiectionis & iure eligēdi Abbatē vſus eſt hactenus quietè & pacificè:tandē occaſione cuiuſdā electionis ꝗ facta fuit ibidē de cōi aſſenſu partiū literæ impetratæ fuerūt ad Epm Nateñ.& collegas ipſius.quorum duo ad monaſteriū acceſſerūt. Intruſus eorū aduentū intelligens renuntiauit electioni hmōi,& de monaſterio receſſit:iudices ꝑceperunt monachis vt ſyndicū facerēt,qui in cauſis monaſterij reſponderet.prohibētes eiſdē ne aliquē eligerent in Abbatē donec cognoſceret de iure quod Eps dicebat ſe habere in electione Abbatis.Monachi fecerunt procuratorē ad mandatum iudicū:tamē Abbatē cōtra eorū pręceptū elegerūt,cui⁹ electionē Eps petijt infirmari,& ſe reſtitui ad poſſeſsionē, vel quaſi,qua eū monachi ſpoliauerāt. Iudices diffinitiuā pro Epo ſniam protulerunt,caſſantes electionem ꝑdictā:quā ſniam petebat procurator Epi cōfirmari:ad hoc fuit ex aduerſo rñſum.ꝙ corā prædictis iudicibus per procuratorē monaſterij propoſitū fuit ꝙ monaſteriū ipſum nullo medio ad Romanā eccleſiā pertinebat:iudices tñ cōtra monachos nimis animoſè cœperunt procedere. & ꝙ monaſteriū nō fuit defenſum,nec priuilegia libertatis monaſterij fuerunt exhibita corā eis.ꝗ priuilegia exhibuit corā auditore: vnde petebat procurator monaſterij ꝑ beneficiū reſtitutionis ſe admitti cōtra prædictā ſniam. & priuilegia libertatis inſpici. Dñs Papa inſpectis priuilegijs quę declarabāt monaſteriū ad ius & proprietatē romanæ eccleſiæ pertinere: intelligēs inſup ꝙ licet procurator priuilegia corā primis iudicibus exhibere negligēter omiſerit: tñ ipſe fuit proteſtatus tā ius monaſterij quàm eccleſiæ romanæ, videlicet ꝙ monaſteriū Rothoñ.ad Romanam eccleſiam nullo medio pertineret,ne ipſius negligentia in damnum tam romanæ eccleſiæ

clesiæ, quã monasterij redũdaret, ad audientiã Papa restituit monachos Rothon. Electionem aũt à monachis factã nec cõfirmãdã duxit, nec infirmandam pendẽte controuersia ex qua pendet. Ber.

¶ † No. j. ex principio tex. ꝙ electus in prælatũ etiã religiosus põt prosequi electionẽ suã etiã in iudicio litigando: nec ex hoc põt aliqua ambitione notari, cũ sponte se non ingerat, sed vocatus per canonicã electionẽ. concordat. c. cũ dilectus. s. de cõsue. & c. cupientes. §. fi. de ele. li. vj. non enim peccat cõsentiẽdo electioni, imò meretur: si intẽtionẽ habet circa Deũ: vt in. c. qui Episcopatũ. viij. q. j. quinimò dubitatur vtrũ peccet electus ad prælaturã, renuendo electionẽ de se factam acceptare. & concluditur ꝙ sic: si con reperitur alius idoneus, quia renuit prodesse ecclesiæ & proximis: de quo vide per Io. an. in. c. si electio. de elec. li. vj. facit illud euãgelicũ Maiorem charitatẽ nemo habet quã vt animam suã ponat quis ꝓ amicis suis. i. ꝓximis. ¶ † Not. ij. ꝙ Episcopus põt de iure speciali: puta ex cõsuetudine habere ius eligẽdi in ecclesia collegiata etiã regulari: & põt intelligi iste tex. secũdũ Ioã. an. ꝙ Episcopus dicebat se habere ex cõsuetudine vt ipse eligeret Abbates in omnibus monasterijs sibi subiectis: ideò hîc disputabatur in cã electionis super iure subiectionis. Et no. bene hunc tex. secundũ hunc intellectũ ꝙ põt induci generalis cõsuetudo vt in omnibus ecclesijs collegiatis Episcopus loci habeat prouisionẽ prælatorũ. & sic põt. c. j. de elec. tolli per contrariã consuetudinẽ. qđ mihi satis placet. & allego gl. no. in. c. quãquã. de elec. li. vj. quæ dicit ꝙ olim Episcopus habebat prouidere de omnibus beneficijs suæ diœcesis, ita ꝙ nõ expectabatur electio nec præsentatio aliquorũ: sed posteà fuit inductũ vt in ecclesijs collegiatis electio pertineret ad collegiũ, & cõfirmatio ad Episcopũ. Itẽ in ecclesijs patronatis fuit institutũ vt præsentatio pertineret ad patronũ, & institutio ad Episcopũ: vnde cõsuetudo contraria debet valere: quia ꝑ eã reducitur res ad pristinũ ius: facit c. ab exordio. xxxv. di. & l. si vnus. §. pactus. ff. de pac. & vide quod no. Io. an. in regula qđ alicui gratiosè. in mer. ¶ † Tertiò nota ibi: *intrusus*. ꝙ põt appellari intrusus[a] is qui obtinuit dignitatẽ à nõ habẽte ptãtẽ illã conferẽdi. concor. c. ex frequentibus. & qđ ibi no. j. de inst. & scias ꝙ gesta per intrusum nõ valẽt quãtuncũq; dicatur toleratus: quia in intruso nõ habet locũ tolerantia: ex quo non habuit ingressum ab habente potestatẽ: vt no. Inn. in. c. qualiter & qñ el. ij. de accusa. & per Arch. xij. q. ij. c. alienationes. vide per Inn. in c. nihil. de elec. ¶ † Quartò no. ibi: *districtius inhibentes*. iuncto. c. fi. ꝙ inhibitio iudicum contra ius facta, non inducit nullitatẽ actus gesti cõtra ipsorũ inhibitionẽ, quãtũcũq; à tali inhibitione nõ fuerit appellatũ: qđ bene notabis. & de his. j. lati⁹. ¶ † Itẽ no. ibi: *nimis animosè*.[b] ꝙ iudex nõ debet ꝓcedere nimis animosè in præiudiciũ alterius partis. aliâs posset recusari secũdum Doc. hîc. qui dicũt ꝙ isti procedebant animosè fortè facientes se partẽ in fauorẽ Episcopi, & denegantes audientiã procuratori monasterij. Ex quo habes notare ꝙ vbicũq; iudex aliquid agit, ex quo concludit̃ nimis fauere alteri parti põt ex hoc legitimè recusari facit. c. accedẽs. el. ij. vt li. nõ cõte. ¶ † No. in ver. *nos igitur*. ꝙ negligẽtia ꝓcuratoris nocet etiã ecclesiæ: nõ solũ ergo nocet priuatę personæ, sed etiã publicę. Est tamẽ differẽtia inter remediũ cõcedendũ: quia priuatæ personæ nõ datur restitutio propter negligẽtiã ꝓcuratoris sui: sed imputãdum est sibi qui talẽ elegit, etiã si ꝓcurator sit minor: vt in. l. cũ mandato. ff. de mino. sed ecclesia restituitur ꝓpter negligentiã ꝓcuratoris: vt hîc: & idem dic in minore læso: vt in. d. l. cũ mandato. ¶ † Itẽ no. ꝙ nõ solũ põt ecclesia petere restitutionẽ directè cõtra sentẽtiã, ꝑ quã læsa extitit vt in. c. j. de in inte. resti. li. vj. sed etiã põt petere restitutionẽ aduersus probationẽ notoriè omissam:[c] vt hîc & j. c. proxi. Et dicunt hîc Inn. Pe. & Abb. ꝙ necessaria hic erat restitutio: quia nõ fuerat ꝓ parte monasterij appellatum à sententia, nec erat intra tẽpus appellãdi: & sic deerat remediũ ordinariũ. & per hanc restitutionẽ dicit Inn. ꝙ licebat monasterio producere omnes probationes, quas alia sentẽtia prohibebat induci: vnde sentẽtia in effectu reuocatur hîc: nã post sentẽtiã non licet regulariter citra appellationẽ excipere, vel probationẽ inducere: vt in. c. cũ inter. de re iudic. & C. sen. rescin. non pos. l. j. & ij. sed beneficio restitutionis, vt prædixi ecclesia hîc auditur. Dicit etiã Inn. ꝙ ista non est vera restitutio: quia principaliter non retractatur sentẽtia sed solũ auditur aduersus probationem omissam. ob hoc cõcludit ꝙ nõ est necesse in casu isto dare libellũ, vel litẽ contestari: sed satis est summariè cognoscere de læsione. sed ego nõ bene percipio hoc dictũ Inn. nam satis retractat̃ sentẽtia, cũ ea non obstante quæ trãsiuerat in rẽ iudicatam audiatur monasterium contra ipsam: & regulariter qualis cognitio exigatur in restitutiõe in integrũ: dicã in. c. ex literis. j. eo. & vide bo. text. cũ gl. in. c. ij. de off. iu. ¶ † Vltimò no. hîc ex fi. literæ & tene mẽti, ꝙ electio facta ab his qui etiã de iure habẽt potestatẽ eligendi, nõ debet confirmari per superiorẽ, si fuit facta lite pendente super iure eligendi: sed debet differri cõfirmatio in euẽtũ litis principalis: & rationem. j. subijciã: electio tamẽ facta lite pendẽte nõ debet retractari ꝓpter solã litis pẽdẽtiã. text. no. est hîc. in fi. & nescio alibi. ¶ † In gl. j. in fi. Idẽ no. in. c. cõquestus. j. de fo. compe. Et no. ex ista gl. iuncto tex. libellũ non vitiari: licet cõtineat verba impropria:[d] satis enim est ꝙ secũdũ verborũ significatũ concludat intẽtionẽ libellantis[e]. & cõsimilis tex. est in. c. olim. el. ij. de resti. spo. nã libellus est latissimi iuris: & semper debet interpretari quãtũ fieri põt, vt conueniat intentioni libellãtis: vt l. & no. in. l. si quis intẽtione ambigua. ff. de iu. & in. c. cũ ecclesia sutrina. de cau. pos. & ꝓprie. vide optimũ tex. cum gl. in. c. cõstitutus. de reli. do. ¶ In gl. ij. in fi. ꝓ intellectu gl. oppo. cõtra tex. videt̃ enim ꝙ frustra Episcopus hîc allegabat subiectionẽ monasterij ad inferendũ nullitatẽ electionis: quia præsupposita subiectione, electio tamẽ prælati pertinet ad capitulũ, & sola cõfirmatio ptinet ad Episcopũ: vt in. c. j. & c. nihil. de ele. & in c. cõgregatio. xvj. q. vlt. & vide gl. iuncto tex. xviij. q. ij. in. c. j, vbi dicitur ꝙ Episcopus habet cõfirmare electũ in Abbatẽ: sed electio pertinet ad monachos: vt in. d. c. cõgregatio. & per cõsequẽs ex superuacuo monasteriũ allegabat priuilegia exẽptiõis. Sol. metu cõtrarij, vt arbitror gl. ista sensit vnã lect. ad istũ tex. ꝙ Episcopus hîc agebat super duobus. s. super subiectione monasterij, & super iure eligẽdi Abbatem: quia dicebat se esse in possessione iuris eligendi Abbatẽ. Intellige hoc de iure speciali: vnde discutitur hîc de subiectiõe monasterij ad effectũ pronũtiãdi super subiectione iuris eligẽdi quo ad effectũ pronũtiãdi super validitate, vel inualiditate illius electiõis factæ per capitulũ: hæc lec. satis est vera in se: sed nõ cõgruit princi. c. a. vbi innuit̃ ꝙ de subiectiõe contẽdebatur hîc accessoriè respectu facultatis eligẽdi: & idõ dat̃ hîc secundus intellectus per Pe. & Abb. ꝙ illa electio attẽtabatur à monachis: quia dicebatur nulla: quia facta ab excõicatis & interdictis: nam dicebat Episcopus quòd ex causa interdixerat & excommunicauerat monachos ante electionem: sed monachi dicebant se esse exemptos ab Episcopo: & per consequens dicebant electionem tenere: vnde validitas electionis depẽdebat à iure subiectionis, ideò de ea disputatur. Hæc lectu. est satis vera in se: sed non congruit textui in verb. districtius inhibẽtes: nam ibi dicitur quòd iudices inhibuerunt monachis eligere donec cognosceretur de iure, quod Episcopus se habere dicebat in electione Abbatis: ergo Episcopus non solùm allegabat nullitatem electionis: sed dicebat se habere ius in electiõe Abbatis. Ideò datur ter-

CC

a ¶ Intrusus. Adde do. de Ro. deci. sui s. de rest. spol.

SEB. SAPIA.
a ¶ Intrusus. Quot modis quis dicat̃ intrusus. vide Gemi. in ca. propter. co. vlt. xix. distin. Fel. in. c. cũ ad nostram. col. ix. ver. quot modis. de rescriptis. & in. c. veniens. in ver. no. ꝙ intrusus. j. de accusationi.

b ¶ Animosè. Adde Pau. de cast. consi. ccxix. in primò impresis.

c ¶ Omissam. Adde Anto. de bu. cõsi. lxiij.

d ¶ Verba impropria. Adde Rom. consi. cccxlv.

SEB. SAPIA.
e ¶ Libellãtis. Vide Mod. post Ale. in l. sed & si possessori. §. Itẽ si iurauero. ff. de iureiu. Soci. in. l. quoties. ff. de rebus dubijs.

ZACHARIAS.

a ¶ In manibus eligentiũ. Adde Card. manda. in suo tracta. de ele. in. j. parte. c. lvj. in pri. & ibi remis. in gl. in versi. confirmationem.

b ¶ Expssus cõsensus. Adde Ange. consil. xciiij. Ro. consi. xlvij.

Anto. Francis.

¶ Et ꝙ iurisdictio possit prorogari tacito consensu: vide ẽt Inno. in. c. accedẽs. de accus. vbi dicit ꝙ ex sola patientia ꝓcedendi nõ ꝓrogat iurisdictio: sed requirit act⁹ positiuus. de quo vide tex. in. c. ad petitionẽ. de accu. & vide no. per Inn. in. c. prudẽtiã. de offic. dele. & in. c. dilecto. de of. arc. & hr̃ in. c. p. &. g. de of. dele. in materia prorogationis. Et adde, ꝙ iurisdictio est pacto ꝓrogabilis. vt p gl. & doc. in. c. significantibus. de off. dele. & no. in l. j. de iudi. Et an i seculari ꝓrogante iurisdictionem nõ sui iudicis requiratur cõsensus sui iudicis, sicuti requirit in prorogatione quę fit per clericũ: vt i. c. postulasti. & in. c. significasti. de foro cõpe. & in. c. ꝓposuisti. eo. ti. vide p Inn. in. c. cæterũ. de iud. & p Host. in. c. per venerabilem. in. §. insuper qui filij sint legi. & i sum. de foro cõp. in. §. j. in versi. qd si vasallus.

SEB. SAPIA.

c ¶ Præsumpserũt. De hoc verbo pręsumo. vide Mod. in. c. decernimus. j. de iu. vbi ponũt ꝙ regulariter sonat in malã partẽ quãdoq̃ tamẽ sonat in bonam.

d ¶ Debet vocari domin⁹. Adde eũdem consi. iij.

tius intellectus, ꝙ Episcopus dicebat ex cõsuetudine se habere ius eligendi in oĩbus monasterijs sibi subiectis: monasteriũ verò nõ negabat cõsuetudinẽ: sed dicebat ꝙ istud monasterium erat exẽptũ: ideò disputatur hîc super iure subiectionis: quia ꝑpter cõsuetudinẽ dependebat ab ea validitas electionis: & iste intellectus placet Io. an. & mihi satis placet: nã multũ conuenit literæ tam in principio quã in fine: vnde accessoriè disputabatur hîc de subiectione. ¶ In gl. in ver. duo eorum. ibi: *vel se excusante*. hoc procedit cũ cã erat cõmissa cũ clausula, ꝙ si nõ oẽs duo vestrũ &c. nã tunc tertio se excusante duo pñt procedere. c. prudẽtiam. de offi. dele. secus si cã fuisset tribus simpliciter cõmissa: nã tunc nõ pñt procedere quãtuncũq; tertius se excuset: vt in. c. vno delegatorum. de offi. dele.

11 ¶ † In gl. in ver. *renuntiauit*. in fi. No. istam gl. ꝙ electus ante confirmationẽ põt renuntiare iuri suo in manibus eligentiũ: [a] vnde nõ tenetur adire superiorẽ: secus post confirmationẽ: vt in. c. ij. de transla. epis. Pro hoc facit secũdũ Host. regula omnis res. j. de reg. iu. Sed tu vide circa hãc materiam gl. plenã no. in. c. si electio de ele. li. vj. vbi plenè examinatur in cuius manibus debet fieri renuntiatio electionis. vide etiã qd' no. in. c. ij. præalle.

12 ¶ † In gl. in ver. vel procuratorẽ in fi. Not. ex ista gl. ꝙ regulariter causæ ecclesiæ nõ debẽt tractari sede vacante. fallit quando est talis cã quæ cõmodè tractari nõ põt nisi sede vacãte: vt cõtingit in casu nostro: nã ex quo sede vacante dubitatur de iure eligẽdi, oportet necessariò illã tractare, cũ nõ possit prouideri ecclesiæ de prelato, nisi prius diffiniatur ista quæstio. & idẽ legi. & not. in. c. cũ dilectus. de cõsue. Inn. verò dat hîc aliã solutionẽ: dicẽs ꝙ causæ pertinentes ad prælatum dũtaxat non pñt tractari sede vacante: & sic loquũtur iura allegata in gl. sed causæ pertinẽtes ad capitulũ solũ bene pñt tractari sede vacante: & sic põt intelligi iste tex. nã ius eligẽdi prælatũ cõpetit tantũ capitulo, nõ aũt prælato. & no. hanc theoricã Inn. & idem sentit respectu monasterij in. c. cũ dilectus. præalle. vbi dixit ꝙ mortuo Abbate capitulũ succedit in administratiõe, & potest agere in iudicio in causis spectantibus ad monasteriũ: sed theorica glo. plus placet do. Ant. Ego verò puto hãc q̃onẽ decidẽdã ex no. in. c. edoceri. de rescri. vt in illis casibus in quibus capitulũ nõ põt esse in iudicio sine authoritate & cõsensu prælati, non poterit esse in iudicio sede vacãte: quia authoritas prælati, seu cõsensus requirit, vt ecclesia nõ decipiat, vel vt nullũ præiudiciũ irrogetur iuri prælati: quæ rõnes debent sibi locũ vendicare etiã sede vacãte, cũ ecclesia tũc careat idoneo defensore. & vide ad materiã quod no. in cle. fi. de procu. & qd' leg. & no. in. c. fi. ne se. va can.

13 ¶ † In gl. in ver. *inhibentes*. in fi. Dic ꝙ contrariũ istud formaliter ibi non soluit, sed bene gl. ibi plenius examinat istũ passum: sed dic ꝙ illa. l. diuus. nõ ob. ibi enim prohibet alienatio rei de qua litigatur: ideò obtẽperandũ est præcepto iudicis vt in. c. ecclesia. j. vt li. pen. sed in casu nostro monachi eligendo nõ alienauerũt rem litigiosam, neq; ius dubitatũ: nam, vt dicit Inn. & bene hîc non erat cõtentio de Abbatia: qa Episcopus nõ prætẽdebat se Abbatẽ: sed solũ erat cõtentio de iure eligẽdi: vnde eligẽdo Abbatẽ, non per hoc alienauerũt ius eligẽdi, siue ius de quo cõtẽditur: sed quodãmodo colligẽdo fructus rei de cuius ꝓprietate agit, qd' fieri põt lite pen. xvj. q. iiij. in. c. volumus. & qd' ibi not.

14 & in. l. fi. C. de rei vẽd. ¶ † Sed cõtra hoc & contra tex. opp. ex quo enim monachi nõ appellauerunt ab illa inhibitione iudicũ, transiuit illa interlocutoria in rẽ iud. vt in. c. cũ dilectus. de elec. ergo fuit prorogata iurisdictio iudicũ præsupposito etiã ꝙ prius non habuissent ad hoc iurisdictionẽ: vt in. c. cũ olim. de of. deleg. ergo ele

15 ctio debuit cassari facta contra inhibitionẽ. ¶ † Solu. soluit Inno. multipliciter. & primò dicit ꝙ in prorogatiõe iurisdictionis reqrit expressus consensus: [b] vnde tacẽdo non ꝓrogauerũt iurisdictionẽ iudicũ: non tamẽ in hoc persistit Inn. quinimò ipse tenet cõtrariũ in. c. ad petitionẽ. de accu. vbi firmat tacitũ consensum sufficere ad prorogationẽ iurisdictionis. & istud verius. & tenet Bart. in l. j. ff. de iu. & vide qd' plenè dixi in. c. significasti. de fo. compe. Secũdò soluit Inn. ꝙ præcepta quæ fiunt sine causæ cognitione non trãseunt in rẽ iu. vt in. l. iiij. in fi. C. cõmi. vel epistolas. Sed hoc non placet Inno. quia in his quæ spectant ad officiũ superioris põt fieri præceptũ sine causæ cognitiõe: vt no. in. c. ad aures. de temp. ord. sed saluando istã solutionẽ dic, ꝙ licet nõ exigatur causæ cognitio tamẽ non trãsit in rẽ iudicatã pręceptũ factũ extraiudicialiter, vel iudicialiter sine causæ cognitiõe: vt est tex. iuncta gl. in. c. ex parte. el. j. j. de ver. sig. & per Bar. in. l. nõ fatetur. ff. de cõfes. facit. c. cõcertationi. de app. li. vj. vnde cũ istud præceptũ iudicũ fuerit iniquũ, nõ tenebãtur illi obtẽperare. Tertiò soluit Inn. ꝙ istud non spectabat ad officiũ istorũ iudicũ. Itẽ pręceptum erat notoriè iniustum: ideò superior non debebat illud habere ratũ: vt in. c. solicitudinẽ. de appe. Et no. bene hæc dicta Inno. iuncto tex. ex quibus habes ꝙ quãdo iudex iniustè excedendo metas suæ potestatis aliquid præcipit parti sine causæ cognitione: tale præceptũ non astringit partẽ, quãtuncũq; taceat, & nõ appellet: quia tale præceptũ est nullũ: vt in regula ea quæ fiũt à iudice. de re. iu. li. vj. quare aũt istud præceptũ iudicũ erat iniustũ, apparebit ex his quæ dicã sup gl. fi. ¶ In gl. in ver. præsumpserũt ibi: *ex hoc verbo videtur quòd non debuerit eligere*. Aduerte: nã hæc gl. videtur cõtraria præcedenti. vbi dicit ꝙ monachi potuerũt eligere: sed hæc gl. fuit decepta propter verbũ præsumpserunt. [c] qd' sonat in malã partẽ. Vñ dicit hîc Hosti. ꝙ istud verbũ fuit ꝓlatũ à parte: vnde nõ facit ius: nõ enim fuit præsumptio eligere: sed tuitio iuris ꝓprij. patet ex fi. literæ, vbi Papa nõ dãnat electionẽ: sed dimittit eã in suspenso, donec cõstiterit ad

16 quẽ pertinebat ius eligendi. ¶ † In gl. in ver. *in damnum*. ibi: *vocari debuerimus*. No. istã gl. fin. ex qua colligit ꝙ in cã subiectionis mota cõtra subiectũ debet vocari dñs: [d] sed certè hoc dictũ non ꝓbat in. c. cũ dilecta. allegato in gl. quia Papa ibi obtulit se defensiõi. Nũquid aũt valeat iudiciũ cõtra subiectũ nõ vocato dño q possidet subiectionẽ: dic vt plenè dixi in. c. cũ super. de re iudi. & in. c. auditis. de præscri. iste tamẽ tex. prope fi. multũ facit: ꝙ iudiciũ agitatũ contra exẽptũ super iure subiectionis præiudicat Papæ: quod an sit verum indistinctè, vide quod dixi in. c. penul. de re iu. ¶ In gl. in

17 ver. *restituimus*. ¶ † Pro intellectu illius gl. op. contra tex. videtur enim ꝙ ecclesia debuit agere cõtra ꝓcuratorẽ, ex cuius facto sensit damnũ, & nõ petere restitutionẽ in integrum: quia regula iuris habet ꝙ quãdo dñs læditur ex dolo ꝓcuratoris, debet primò dñs agere cõtra procuratorẽ. & si non est soluẽdo, põt in subsidiũ petere restitutionẽ in integrum: vt in. l. & elegãter. §. si dolo. ff. de dolo. Sol. gl. ista in effectu soluit cõtrariũ duobus modis. ¶ Primò fatẽdo cõtrarium, vt procedat etiã in ecclesia: ad tex. r̃ndet, ꝙ procurator nõ erat hîc soluẽdo, cũ status monasterij non possit æstimari: ideò potuit petere restitutionẽ in integrũ. Et tenẽdo hunc intellectum: nõ est aliquid speciale in ecclesia, nec in minore: quia quilibet etiã maior ex hac cã petẽs restitutionẽ, audiretur: & tũc oportet intelligere tex. de restitutione, quæ cõpetit cuilibet ex clausula

18 generali. ¶ † Et videt gl. facere differentiã inter restitutionẽ quæ fit iure minoris, & illã quæ datur maiori ex causa iusta: quia prima explicatur cessante omni actione: quia fit solũ ex iudicis officio: vt probatur in. l. qd' si minor. §. vlt. ff. de mino. & in. c. fi. de off. iu. sed maior auditur intentando suã propriã actionem vtilem, quæ efficitur efficax per iudicis officium, restringens obstaculum. Sed dic melius, ꝙ quo ad terminos literæ, nõ est differentia an minor seu

maior

maior petat restitutionẽ:quia nulla actio cõpetit maiori,vt audiatur aduersus probationẽ omissam:sed solũ iudicis officio auditur,si ex iusta cã fuit impeditus:vt in.c. ex literis.j.eo.sed differẽtia posita ꝑ gl.habet locũ in alijs terminis:puta quãdo aduersus absentẽ cã reipublicæ fuit cõpleta præscriptio:nã tunc põt rediens implorare officiũ iudicis rescindens,vt tollat obstaculũ præscriptionis:& poterit intentare simul primã actionẽ,quæ appellatur rescissoria,[a] quæ primò erat inefficax:ꝓpter completã præscriptionẽ:& idẽ esset in ecclesia,vel in minore & de istis dic vt plenè dicã in ca.cũ ex literis.j.eo.vbi post Inn. tractabo de actiõe rescissoria,& officio rescindẽte. &per Bar.in.l.ab hostibus.§.sed quid simpliciter.ff.ex q. cau.ma.& per ibi no.potest declarari ista particula glo.

19 ¶ † Secundò principaliter soluit gl.hîc,ꝙ non habet locũ contrariũ.quia ꝓcurator ecclesiæ nõ fuit in dolo:sed in negligẽtia.quo casu quãtũcũꝗ ꝓcurator nõ sit soluẽdo,nõ põt dñs petere restitutionẽ in integrũ:sed imputet sibi qui talẽ eligit:vt in.l.cũ mandato.ff. de mino. & tũc oportet dicere ꝙ iste text.intelligaᷣ de restitutione, quę datur iure minoris:vnde auditur ecclesia fauore speciali:& hæc solutio verior,&melius cõuenit literæ:dicit tamẽ gl.vnũ dictũ valde notandũ.ꝙ vbi ꝓcurator ecclesiæ contrahẽdo,vel litigãdo culposè dãnificauit ecclesiã ꝙ est in optione ecclesiæ,an velit agere contra procuratorẽ ad interesse:an velit petere restitutionẽ in integrũ contra tertiũ.& hoc fauore ecclesiæ:nã maior nõ audiᷣ volens petere restitutionẽ,si põt agere contra ꝓcuratorẽ ad interesse:vt in.d.§.si dolo.

20 ¶ † Sed aduerte: quia gl. ad hoc dictũ solũ allegat.l.etiã.C.si tutor vel curator interue.illa verò lex restringitur per glo.& per Bar.in.d.l. cũ mãdato.vt loquatur in administratore necessario.ꝓut est tutor,vel curator,nam ista lex loquiᷣ in tutore & curatore:secus autẽ dicunt in administratore volũtario vt est procurator:quia nõ meretur istud beneficiũ &honorẽ.imò debet habere locũ regula [b],ꝙ quãdiu cõpetit remediũ ordinarium nõ debet implorari extraordinarium:vt in.l.in causæ.ff.de mino.remediũ enim cõtra procuratorẽ ad interesse est ordinariũ: restitutio verò in integrũ est extraordinariũ:& in minore videᷣ hoc ꝓbari in.d.l.cũ mandato.in fi.& sic illa gl. nõ videtur ꝓcedere in terminis suis,cũ loquatur in procuratore:nisi aliud dicamus fauore ecclesiæ secundũ do. Ant.sed certè si teneremus primũ dictum,non debet iste fauor obseruari.ex quo ista æquitas nõ reperiᷣ scripta: sed potius debemus obseruare rigorẽ scriptũ:vt no.in.c.fi.de trãsac.vide tamen Inn.in.c.suscitata.j.e.vbi sentit idẽ qđ ista gl.moueᷣ tamẽ alia ratione:videlicet ꝙ interest ecclesiæ non vexari in sumptibus quos haberet subire litigãdo contra ꝓcuratorẽ:restitutio autẽ datur minori ,vbicunꝗ potest illud interesse expensarũ prętendere:vt in.l.minoribus. ff.de mino. Sed aduerte:quia ille tex.nõ loquitur in casu nostro,quãdo subest remediũ ordinariũ cõtra tertium: imò videtur cõtrarium ꝓbari in.d.l.cũ mandato. & Io. an.in.c.fi.prope fi.j.eo,sentit contrariũ eius quod hîc no. gl.&tenet etiã do.Car.& mihi plus placet:vnde restringamus dictũ gl.in administratore necessario. Ex quo infero ꝙ si prælatus dãnificauit ecclesiã contrahẽdo in iudicio:est in optione ecclesię,[c] an velit agere cõtra prælatum,seu ipsius hæredes ad emẽdationẽ dãni: an verò velit petere restitutionẽ in integrũ cõtra tertiũ:seu rẽ vendicare à tertio.& ꝓ hoc vide bonã gl.iuncto tex.in.c. ex præsentiũ.de pig.

21 ¶ † In gl.fi.in fi. Hæc gl. intricatè procedit:sed in effectu ponit duas opi.cũ quæritur an mota lite super iure eligẽdi possit reus eligere lite pendẽte. Prima fuit opi.Io.qui distinxit:ꝙ aut reus est in pacifica possessione eligẽdi:sed mouetur sibi cõtrouersia super iure proprietatis duntaxat:puta quia actor non negat reum esse in possessione eligẽdi:sed dicit ꝙ ius eligẽdi pertinet ad se:& tunc põt possessor eligere:sed differᷣ cõfirmatio in euentum litis:ratio huiusmodi dicti põt esse:quia pẽdente lite nõ debet quis prohiberi vti possessione sua sicut prius:vt in.d.c.j.vt li.pendẽ. confirmatio aũt differtur:quia cũ electio fit quasi quidã fructus iuris eligendi vt no.Inn.in.c.cõsultatiõibus.de iurepatro.& in.c. cùm ecclesia sutrina.de cau.posses.& ꝓprie.subiacet restitutioni à tẽpore litis cõtestatæ.vnde sicut possessor ꝗ succubuit in dominio fundi debet restituere oẽs fructus ꝑceptos à tẽpore litis cõtesta.vt in.l.certũ.C.de rei vendi. & no.in.c.grauis.de rest.spo.ita electio subiacet quodãmodo restitutiõi,si fuit facta post litẽ contest.ideò non debet confirmari:quia si cõfirmaretur,& possessor succumberet in proprietate,non posset amplius restitui, quia non debet amplius cassari, ex quo fuit confirmata: vt in dicto. capitu. consultationibus. & capitu. querelam.de elect. Differtur ergo confirmatio[d],vt possessore succumbente saluũ sit ius ipsi actori,vt possit eligere,& sic habere istũ fructum qui percipitur post lit. contest. Redeo ad verba Io. Si aũt mouetur alicui quæstio super possessione iuris eligendi : vt quia negatur illum esse in possessione:& fortè agitur interdicto vti possidetis: tũc dicebat Io.ꝙ reus non debet eligere lite pẽdente: ex quo nõ cõstat de sua possessione: sed si elegerit, electio est in pendenti.nõ enim debet superior illã electionem cassare quia fortè est in possessiõe.& de hoc est contentio,an sit in possessione. Ex hoc infero notanter ꝙ si tu negas me esse in possessione alicuius fundi:& moues mihi quęstionem super possessione:ego autẽ lite pẽdẽte percepi aliquos fructus,ꝙ nõ debet iudex li.pendẽ.mihi præcipere vt restituã illos fructus:quia hoc pẽdet à quęstione principali:nã si sum in possessione,possum colligere fructus &facit ad hoc qđ dixi in.c.significãte.de appel. Secunda opi.fuit Ber.glosatoris nostri, qui indistinctè tenuit, ꝙ qualitercunꝗ pẽdeat lis super electione,seu iure eligẽdi nõ debet reus eligere pendẽte lite: ne cõtingat illã postmodum cassari.sed si de facto elegerit,talis electio stabit in pendẽti:vt hîc. Inno.aũt videtur indistinctè tenere,ꝙ siue vnus sit in possessiõe pacifica:siue duo contẽdant se esse in possessione,põt quilibet eligere pẽdente lite. nec reuocabitur electio ꝓpter litis pendẽtiã,vt hîc:sed illius electio cõfirmabitur qui obtinebit in cã.arg.hîc. & in.l. j.ff.vti.possi.do. Anto.videtur tenere illã distinctionem Io.sed mihi plus placet dictum Inn.quia ex quo quis prætẽdit se esse in possessiõe,nõ debet prohiberi vti sua possessione:ex quo nõ subest aliquod scandalum: nulli enim fit præiudiciũ si ambæ partes pro cõseruatione iuris earũ eligũt:satis enim est ꝙ differtur cõfirmatio: sed si subesset scãdalũ,fateor ꝙ iudex posset ꝓhibere vtriꝗ parti ne eligant.vt in.l.æquissimũ.ff.de vsufru.& qđ not. Ioã. de lig.in cle.j.de re iu. Ad.c.ex literis.de iurepatr. ꝓpter qđ gl.fuit mota.dicit ꝙ illud.c.nõ probat electionẽ non debere fieri li.pendẽ.sed solũ probat à contrario sensu ꝙ nõ debet fieri confirmatio:propter rationem quã.s.dixi post Io.an.in.c.j.& fi.de matrimonio cõtracto cõtra interdictum ecclesiæ.respondet Inn. ꝙ est speciale in matrimonio:vt non cõtrahatur lite pendẽte super alio matrimonio. Et puto ꝙ specialitatis ratio sit ista:quia contrahendo matrimonium quis quodãmodo alienat personã suam:quia nõ dicitur amplius habere potestatem sui corporis:vt in.c.nõ debet.de consan.& affi.& sic alienaret rem quodãmodo litigiosam. Itẽ ibi versatur periculum.nam committeretur adulteriũ cũ secunda,si posteà pronuntiaretur pro primo matrimonio. Ad.c.ij. de no. ope.nũ.respondet Inn.quòd etiam est speciale in nuntiatione noui operis,vt nihil debeat ædificari post nonum opus nuntiatum. Itẽ dicit quòd ibi non põt ædificari sine præiudicio alterius,si nuntiatio est iusta. Aduerte tamen ad vnam opi. Host.contra prædicta: sibi enim non

SEB. SAPIA.

a ¶ Rescissoria.quę sit actio rescissoria,& qñ cõpetat latè tradit Ioã.fal. Ang.& Mode.in §.rursus. insti. de actio.

SEB. SAPIA.

b ¶ Regula. Quando hæc regula habeat locũ, & in quibus casibus nõ ꝓcedat.vide Ia.post alios in.l.in ꝓuinciali.in prin. ff. de ope.no.nun.

c ¶ Optione ecclesiæ. Adde vidẽdũ Areti.cõsi. xxix.

ZACHARIAS.

d ¶ Cõfirmatio. Adde pro hoc dicto Io.and.Pe.de anc. & Phili. frã. in.c. prouida.de ele.li. vj.gl.in.c.j.§.facta aũt electiõe.e.tit. in pragmati.sanc.

placet illa opi. Io. de qua. s. in gl. quia dat locum figmētis. Nā de facili aduersarius volens impedire electionē diceret, ꝙ reus conuētus nō est in possessiōe eligēdi sed in materia distinguit ipse sic. ꝙ aut est cōtētio super iure præsentādi: aut super iure eligēdi. primo casu nō pōt lite pēdente fieri præsentatio. & sic pōt intelligi. c. ex literis. de iurepa. rō: quia non multū præiudicatur patrono si non præsentat intra tēpora: quia si nō deciditur lis infra tēpa præfixa, pōt Episcopus ecclesiæ ꝓuidere: vt in. c. quoniā &. c. eā te. de iurepa. secundo casu si cōtentio est de iure eligēdi, cū nō sint determinata tēpora ad litē decidendā arg. c. dudū. & c. cōgregato. de elec. poterit fieri electio lite pēdente: vt hîc. Et pro illa diuersitate facit: quia patronus innititur gratiæ: vt in. d. c. quoniā capitulū verò iuri

22 cōi: vt in. c. j. de ele. ¶ † Sed do. Ant. nō placet ista diuersitas quā ponit Host. nec etiā mihi: quia de iure nō ꝓbaꝛ. & ad. c. ex literis. dic vt. s. dixi: vt ar. à cōtrario sensu procedat ibi quo ad cōfirmationē, & nō quo ad præsentātē: vnde illud. c. declaratur per istud. Sētit tamē do. Ant. hîc vnū dictū, qđ mihi satis placet: dicit enim ꝙ si præsentatio fuit facta à bonæ fidei possessore, ante litē motā de-

a bet fieri cōfirmatio: [a] licet ante cōfirmationem sit mota lis super iure, seu ꝓprietate iuris eligēdi. Ratio pōt esse iudicio meo: quia ex quo præsentatio fuit facta ante litē motā, nō subiacet amplius restitutioni ꝑ cōtesta. posteà facta: nā sicut fructus ꝑcepti nō subiacēt restitutiōi, nisi à tēpore li conte. vt. s. dixi. ita nec virtus istius electionis iā præsentatæ superiori ante li. cōte. debet impediri per cōtestationē superuenientē. & sic hoc limitat multū istū tex. & per hoc habes expeditā materiā intrinsecā huius c. nā extrinsecā Inn. plenè tractauit hîc qualiter perdatur

23 possesio iuris eligēdi. ¶ † Sed tu adde quoddā pulchrū dictū ipsius in. c. querelā. de ele. per qđ limitantur dicta sua hîc. Itē tractat qualiter acquiratur possessio iuris eligendi. & vide per eū plenè hîc. & inter cætera ponit vnū

b dictū valde no. [b] qđ quotidie allegaꝛ: dicit enim ꝙ possessio iuris eligendi nō acquiritur nisi interueniētibus tribus. primò ꝙ quis eligat. secundò requiriꝛ patiētia eorū qui erāt in possessiōe eligēdi. tertiò confirmatio electionis per superiorem facta: vnde dicit ꝙ electio habet istas tres ꝑsonas. Et ratio esse pōt: nā per solā electionē qs possidet labia sua tantū. Itē cū possessio ista sit quid incorporale, non pōt acqri sine sciētia & patiētia illius qui est in possessione: vt in. l. ij. C. de serui. no. Inn. in. c. bonæ. el. ij. de postu. præla. & in. c. cōquerēte. de off. or. & Bart. in. l. j. §. hoc interdicto. ff. de iti. actuꝗ priu. itē nisi sequaꝛ cōfirmatio per superiorē, electio nō habet effectū suum. & hoc tene mēti. Itē ad hoc vt valeat electio facta à possessore, oportet secundū Inn. ꝙ sit in bona fide. Et ratio potest esse: quia sicut possessor malæ fidei nō facit fructus suos: ita ille qui eligit si est in mala fide non debet consequi effectum illius electionis: cùm isti fructus subiaceant restitutioni, propter malam fidē: quod no. Et an præsumatur quis in bona fide. vide per Inn. Nico. abb.

SEB. SAPIA.

a ¶ Cōfirmatio. Vide quæ no. penul. glo. & Do. in. l. ij. C. de peti. hæredi.

b ¶ Valde not. Adde Cal. cōsil. xiiij. de iurepat. & vide etiā in duobus se.

c ¶ Gratia Papæ. Adde Old. consi. cccxxvj.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quandocunq; restituitur aduersus necessariam probationem omissam etiam etiam contra aliam ecclesiam. & nu. 8. & 16. vide ibi in fi.*

2 *Libellus est largißimè interpretandus in fauorem libellantis.*

3 *Scriptura licet requiratur in gratia Papæ: tamē declaratio illius gratiæ potest fieri per testes.*

4 *Probatio dubia non releuat probantem: etiam quòd sit ecclesia.*

5 *Præscriptio non currit, siue interrumpitur contra ecclesiam: ipsa vacante.*

6 *Termini exclusiui probationum, ita currunt contra ecclesiam, sicut contra priuatum.*

7 *Læsio an præsumatur, an verò debeat probari?*

8 *Priuilegiatus an vtatur priuilegio suo contra pariter priuilegiatum.*

9 *Exemptiones in spiritualibus non possunt concedi per principes seculares.*

10 *Ecclesia, minor, & ciuitas æquiparātur: & etiam imperium. & nu. 11. & 13.*

12 *Ecclesia restituitur in integrum aduersus præscriptionem contra eam factam.*

14 *Minor, vel ecclesia, an restituatur aduersus eorum cōtumaciā.*

15 *Ecclesia restituitur aduersus lucrum cessans.*

Ecclesia restituitur aduersus delictum prælati in iudicijs.

17 *Ecclesia si restituitur aduersus priuatum: an priuatus restituatur aduersus ecclesiam?*

CAP. III.

1 AVditis. † Etiā contra ecclesiā restituiꝛ ecclesia quæ grauiter læsa, ꝓpter probationē omissam. Vel summa clarius sic. Ecclesia læsa in ꝓbatione necessaria omissa, pōt petere restitutionē in integrū, nō obstāte termino iuris ꝓbationis exclusæ: & restitutionē petere potest nō solū contra priuatū: sed etiā cōtra ecclesiā. h. d. primò recitat factū. Secūdò interloquitur ibi: *licet autem.* ¶ Casus literalis. Inter Epm Vigorien. ex parte vna, & Abbatē de Euescā ex altera, sup quibusdā ecclesijs in valle de Euescā cōstitutis quæstio vertebaꝛ, quas dicebat Eps ad se spectare lege diœcesana. Abbas dicebat illas esse exemptas ab Epi iurisdictione: & si hoc nō esset: dicebat se in illis ecclesijs episcopale ius legitimè præscripsisse: receptæ fuerunt ꝓbationes hincinde corā iudicibus delegatis: tandē est delata cā ad sedē apostolicā. Vidēs Episcopus ꝙ ecclesiæ prædictæ per priuilegia nō erāt exēptæ ab eius iurisdictione: tamē Abbas præscriptionē ꝓbauerat contra ipsum: allegauit ꝙ Vigorien. ecclesia vacauerat tāto tpe ꝙ illo de medio subducto præscriptio nō esset cōpleta: ad hoc ꝓbādū ꝑ bnficiū restitutiōis petijt se admitti. Abbas hoc audiēs allegauit ꝙ vallis de Euescā est ille locus qui fuit libertati donatus per duos Reges, quē Cęlestinus libertati donauit: & ad hoc ꝓbādum petijt se admitti per idē beneficiū. Papa auditis & intellectis initijs huius causæ: licet esset in causa cōclusum: quia tñ vtraꝗ pars necessariā probationē omisit, & vtraꝗ fungiꝛ iure minoris: æquitate pēsata vtrāꝗ ecclesiā admittit ad probandā rationē omissam: ne alterutra pars ꝓpter huiusmodi negligētiā graui iactura lædaꝛ. B. ¶ No. j. ibi: *diœcesana lege.* ꝙ lex diœcesana largè sumpta cōprehēdit in se oēm iurisdictionē Episcopi: nā vt patet ex seq. hîc continebaꝛ de totali iurisdictione Episcopi: & idē not. in. c.

2 auditis. j. de præscri. qđ est pars istius. c. ¶ † Et ex hoc infero ꝙ libellus est largisimè interpretandus: ad hoc. l. si quis intētiōe ambigua. ff. de iud. & c. constitutus. de reli. domi. iuncta gl. nā in materia restringibili lex diœcesana accipitur strictè: vt nō cōprehendat ea, quæ sunt iurisdictionis: vt in. c. dilectus. de off. ordi. & declara ista: vt ibi

3 plenè dixi. ¶ † Itē no. ꝙ licet priuilegiū Papæ nō possit ꝓbari nisi per scripturā: iuxta no. per Arc. & Io. an. in ꝓœ.

c vj. & per Bal. in. l. humanū. C. de legi. tñ si gratia Papæ [c] ꝓbatur principaliter per scripturā ipsius, possunt adduci aliæ probatiōes extrinsecè ad declarādū scripturā Papæ vt hîc multū not. ꝓbatur: nam priuilegiū Papæ hîc erat incertū: quia referebat se ad loca donata per illos Reges & admittiꝛ hæc ꝓbatio ad certificādū & declaradū illud

4 priuilegiū Papæ. & hoc tenebis mēti. ¶ † No. iij. ꝙ si probatio non cōcludit necessariò, nō releuat ꝓbantē etiam si sit ecclesia. & in hoc vide qđ dixi post Io. an. in. d. c. auditis. ¶ Quartò no. ꝙ prælatus citra Episcopū pōt præscribere oēs ecclesias existētes in certa pte diœcesis quo ad totale ius episcopale: vt sic iste prælatus inferior & nō Eps ibi iurisdictionē exerceat epalē: qđ clarè innuit hîc tex. ibi. *pleno iure &c.* nam tūc ecclesia est subiecta alicui pleno iure, qñ Episcopus nullū ius episcopale ibi exercet vt no. in. c. quoniā. de priui. & pōt intelligi tex. ꝙ Abbas

possedit

possedit pleno iure.i.in spūalibus& tpalibus.pro quo vide bonā gl.& qđ ibi dixi in c.conquestus.de fo.cōpe. Et ex hoc primò infert ꝙ institutio authorizabilis quo ad curā populi pōt præscribi contra Episcopū.de quo vide qđ dixi in c.cū venerabilis.de censi.Itē infertur ꝙ nedū a plat⁹ secularis:sed etiam religiosus[a] pōt aliqua loca noīe sui monasterij pleno iure præscribere.& vide qđ dixi in d.c.auditis.&.c.cū olim.de pscrip. ¶ † Quintò no.ꝙ tps 5 vacationis ecclesiæ subducit ipso iure de pscriptione:vn̄ isto tpe non currit præscriptio, siue cōtingat vacatio in principio:siue in medio:siue in fine prescriptiōis.de quo in.c.j.& in.c.de quarta.de præscri. ¶ † Sextò no. ꝙ præ- 6 scriptiōes iudiciales currūt cōtra ecclesiā:nā termini exclusiui pbationū,seu allegationū possunt dici quedā pbationes iudiciales.& pariter currūt cōtra ecclesiā, sicut cōtra priuatū:vt hîc.& in.c.corā.j.e.&in.c.pastoralis.j.de exce.cū simi.nā vides hîc ꝙ terminus cōclusionis ita concludit ecclesiā sicut priuatū. ¶ Septimò no.ꝙ ecclesia restituit aduersus præscriptiones iudiciales.i.aduersus terminos exclusiuos pbationis fiedæ,seu exceptiōis proponēdæ:ad idē in cle.vnica.eo.ti.Sed dubiū est nūquid restituat ecclesia aduersus pscriptionē extraiudicialē. de quo 7 dicā cū gl. ¶ † Octauò ibi: *vt asserit*. ꝙ in petēda restitutione aduersus pbationē omissam nō est necesse pbare aliter læsionē:nam eoipso apparet de læsione ꝙ ecclesia b omisit probationē[b] necessariā in termino. Vnde satis est hoc allegare.qđ tene mēti:vnde nō est necesse pducere prius testes sup hac læsione:secus dic qn̄ allegaretur lesio propter priuilegia omissa:nā debet prius ista exhiberi iudici an̄,quā cōcedat restitutio,ne allegatio fiat in fraudē vt probatur in.c.præcedenti.in ver.nos igit. Itē secus est quādo allegat læsio in cōtractu, vel aliter extra iudiciū: nā tūc debet prius probari læsio quā detur restitutio:vt legit &no.j.eo.c.ex literis.& in.l.in causæ.§.cā cognita.ff. 8 de mino. ¶ † Nonò no.ꝙ ecclesia restituit nedum cōtra priuatū:sed etiā cōtra ecclesiā.vt.s.c.j. Ex quo videt inferri,ꝙ priuilegiatus pōt vti priuilegio suo contra paric ter priuilegiatū:[c] quod est cōtra tex.in auf.de sanctis.epi. §.sed & hoc præsenti.& cōtra gl.in.c.in præsentia.de pba.sed tu intellige istū articulū:vt no.Bar.in auf. quas actiones.C.de sacrosan.eccl.& dixi in.d.c.in præsentia.nā istud.c.pcedit,quādo cōcurrit solū priuilegiū vnius.Restitutio enim dat ecclesiæ læsæ:vn̄ alia ecclesia quæ non est læsa in illo articulo nō habet in eo priuilegium: secus aūt quādo priuilegiū vtriusq; cōcurrit sup eodē: tūc em̄ cōcassant priuilegia & vtūtur iure cōi.& sic procedit cōtrariū. Et ex hoc & ex tex.infero,ꝙ si ecclesia cōtraxit cū ecclesia,& fuit læsa in cōtractu,pōt petere restitutiōem aduersus ecclesiā:nā in iudicio quasi contrahimus.l.iij.§. Idē scribit.ff.de pecu.ad idē.l.verū.in fin. ff.de mino.vbi minor restituitur cōtra minorem in cōtractu locatiōis. ¶ Decimò no.ibi: *æquitate pensata*. ꝙ restitutio in integrū est fundata sup quadā æquitate. ¶ Vndecimò & vltimò no.ibi: *graui iactura*. ꝙ restō nō cōcedit nisi ob grauē iacturā,seu læsionē:quod dixi in.c.j.s.eo.Et no.ibi: *negligentiam*. ꝙ negligētia prælatorū litigātium non excludit ecclesiā à restitutione illa consequenda. ¶ In gl.j.in fi.Intellige istā gl.& tex.de libertate quo ad tēporalia: vt dicitur in gl.seq.in fi. Nā isti Reges ista loca exemerunt à iurisdictione dn̄orū tēporaliū,& voluerunt ea esse libera 9 ab omni onere seculari. ¶ † In spiritualibus aūt non possunt principes seculares cōcedere priuilegia seu exēptiones:qa non ptinet ad eorū iurisdictionē:vt in.c.dudū.de deci.& in.c.bene qdē.xcvj.di.&.c.ecclesia sanctæ Mariç. 10 de consti.cū simi.& hoc etiā voluerunt Doc.hîc. ¶ † In gl.in ver. *iure minoris*. Not.ex prima parte huius gl.ꝙ ecclesia non solū vtit iure minoris:sed etiā quādoq; vtitur iure reipublicæ:&sic priuilegia cōcessa rei publicæ,videtur cōcessa etiā ecclesijs.& idē no.gl.in.c.j.s.eo. pro hoc facit:quia ius publicū cōsistit in sacris sacerdotibus vt.j. 11 dist.c.ius publicū. ¶ † Secūdò no. ꝙ ecclesia pōt vti etiā a iure imperij:& sic priuilegia attributa imperio debēt extēdi ad ecclesiā:quòd bene no.pro hoc facit: quia ecclesia habet imperium in spūalibus:quæ sunt digniora temb poralibus:ergo ista priuilegia debēt à maioritate ratiōis extendi ad ecclesiā:nam ecclesia habet principatū: vt in c c.nō minus.de immu.eccle.& vide bonū tex.xxij.dist.in c.j.&.ij.Preterea sicut dicimus ꝙ presbyter vtitur priuilegio militis:qa est miles Dei:vt no.gl.in.l.miles.ff.de re iu.& dixi in.c.j.de cle.egro.ita ecclesia quæ habet imperiū in spiritualibus,& etiā in tēporalibus saltē habitu:vt d in.c.nouit.de iud.debet vti iure imperij.[d] ¶ Tertiò no. e ꝙ prælati[e] æqparātur tutoribus & curatoribus:sed dic ꝙ nō quo ad omnia:qa pinguius ius & honorabilius habet prælatus quā tutor.[f] & vide ad hoc bonā gl. v. q.iij. 12 in.c.fi. ¶ † In ea.glo.ibi: *sed in quibus casibus ecclesia*. Glo. hîc vsq; ad ver. & pōt. prosequit an ecclesia restituat in g integrū cōtra præscriptionē extraiudicialē:[g] & nō bene firmat pedes:sed potius videt velle inclinare in partē negatiuā. Do.hîc recitāt aliquas opi.& bene nō firmāt pedes. Sed ego plenius cæteris examinaui in.c.j.de prescri. & dic vt ibi dixi. Et opi.magis cōis est: vt restituatur: nā si restituitur aduersus cōtractū,qui est de iure gentiū: & vbi interuenit verus cōsensus vtriusq; partis:fortius debet restitui aduersus præscriptionē,quæ est de iure ciuili odiosa,& fundatur super negligētia. Itē satis alienat,q patit præscriptionē:vt in.l.alienatiōis.ff.de ver.sign. sed ecclesia restituitur aduersus verā alienationē:vt in.c.j.s. eo.ergo fortius aduersus fictā,vel præsumptā. Item cle. vnica.eo.ti.loqtur indistinctè. Nec ob.ratio & fundamētū huius gl.ꝙ si daretur restō,frustra præscriptionis iura essent cōdita:nā hoc ar.nō cōcludit:tolle instātiā in minore. Itē in præscriptiōibus iudicialibus, quæ nō currūt cōtra ecclesiā,& tamē datur restitutio:vt hîc. Item post quadriēniū nullū remediū cōpetit:& sic restitutio nō excludit omnino effectū præscriptiōis:& de isto quadriennio vide tex.cū gl.in.c.j.j.eo.li.vj. per qđ decidūtur ho- 13 die quæstiones quæ ponūtur hîc in fi.gl. ¶ † In gl.penul. Aduerte:quia gl.hîc prosequitur quæstionē tacitè, quā formaui in gl.præced.nūquid in omnibus ecclesia æquiparetur minori.& iunge.gl.j. cum ista, enumerando casus singulares.& videtur gl.sentire ꝙ in materia restōnis ecclesia in omnibus æquiparatur minori. Ex qua not. ꝙ omnia iura loquētia de minoribus in materia restitutio 14 nis debent trahi ad ecclesias.qđ tene menti. ¶ † Et præcipuè no.ex gl.ꝙ si ecclesia fuit condēnata vt contumax ꝙ possit petere restitutionē.& alle.gl.l. minor etiā. ff.de minori.vbi tex.loquitur simpliciter, sicut hîc allegatur per glo.sed habet in se multos intellectus:vt ibi no. nam fortiter ob.quia minor non restituitur aduersus dolum seu delictum:vt in.l.j.C.si aduer.deli.&.l.auxilium.ff. de mino. sed non comparēs ad citationem iudicis videtur in dolo:vt in.d.l.non pōt.ff.de reg.iur. Item contumacia est delictum graue:vt in.c.ij.de maio.& obe.ergo nō debet restitui minor,vel ecclesia aduersus cōtumaciā. Sol. si constaret de vera cōtumacia,& ecclesia vel minor fuisset condemnatus pro cōtumacia,nō audiretur petēs restitutionē:vt in contrarijs:sed illa.l.debet intelligi in cōtumacia nō notoria:siue in contumacia sine dolo: nā minor non comparēdo potest esse in culpa,& non in dolo: vnde minor bene restituitur aduersus delictū præsumptū de præterito:vt in.l.si ex causa.in fi.ff.de mino.&ita respondet Bar.in.d.l.minor.Intellige ergo gl.istā, ꝙ restituitur ecclesia si fuit condēnata vt contumax:quando non constat ꝙ ista contumacia fuit dolosa.Secundò pot intelligi,quādo ecclesia reportauit sentētiā contrariā ex contumacia sua:nā tunc potest petere restitutionē cōtra sententiā:quia non petit contra delictū:sed contra sentē

a ¶ Religiosus. Adde, Bal. consi. xciij. v. lib.

b ¶ Probationem. Adde An. de bu. consi. lxiij.

c ¶ Pariter priuilegiatū. Adde Ro. consi. ccccxix.

SEB. SAPIA.

c ¶ Pariter priuilegiatū. Quādo priuilegiatus possit vti priuilegio cōtra priuilegiatum ponit Bal. in. l. ij. C. de priui. fis. & in auf. habita. C. ne fil. pro pre. & in auf. quas actiōes. colū. iij. vbi Mod. C. de sacrosan. eccle. & Feli. in. c. in præsentia. col. xij. ver. & quoniā iste articulus. j. de proba. & pulchrè per Alex. in cōs. l. inc. quoniam causa. in v. vol.

d ¶ Iure impij. Adde qđ voluit Ro. consi. cccj.

SEB. SAPIA.

e ¶ Quòd prælati. Vide Feli. in. c. cū deputati. colū. pe. ver. quando prælatus æquiparetur tutori. j. de iud.

f ¶ Quā tutor. Adde qđ ideò Bal. in l. fi. ff. de tut. & cura. da. ab his. dixit ꝙ in prælato est reperire quasi possessionē, quæ non reperitur in tutore.

g ¶ Extraiudicialē. Adde Rom. cōsi. xlvij. & clxvj.

SEB. SAPIA.

g ¶ Extraiudicialē. Vide de hoc articu. do. Abb. in cōsi. xxxiij. inci. Casus cōtingētiæ. in j. vol. Pau. de cast. post Bart. in auf. quas actiones. co. vj. ver. quærit gl. C. de sacrosan. eccle. Calde. in cle. j. col. viij. ver. nonò quæro. de resti. in inte. & latè Fel. in c. j. col. vj. versi. dū solenniter Abbas. de præscrip.

tiã. & hũc intellectũ etiã ibi firmat Bar. & no. bene hoc dictũ: ex quo habes ꝙ ecclesia põt petere restõnẽ contra sententiã, [a] etiã si fuit lata ea absente contumaciter: sic limita. c. jj. eo. ti. li. vj. ¶ † Secũdò no. ex gl. ꝙ ecclesia restituitur etiã in lucro sicut minor: vt si ex cõtractu vel quasi cõtractu ꝑdidit lucrũ. Ex hoc dicit hîc Io. an. post Do. antiquos. ꝙ si ecclesia nõ fuit vsa rescripto negligẽter infra annum, põt petere restitutionẽ in integrũ: secus si vti postposuit dolosè. quia secundũ Docto. etiã ecclesia nõ restituitur cõtra dolũ, vel delictũ: [b] sicut dicimus in minore: vt in iuribus præalle. quod intelligit Host. quando tota ecclesia fuit in dolo. arg. in. l. iubemus nullã. C. de sacrosan. eccl. secus si solus prælatus fuit in dolo: per re. de lictũ. de re. iur. li. vj. & xvj. q. vj. c. si episcopũ. Et no. bene hoc dictũ: nã in iudicijs delictũ prælati nocet ecclesiæ: vt no. gl. in. d. reg. delictũ. tamẽ debet restitui: vt not. voluit hîc Host. qđ no. ¶ † Extra gl. quærit̃ ꝓ declaratione tex. & materię, nũquid ecclesia indifferẽter debeat audiri per restitutionẽ in integrũ aduersus ꝓbationẽ omissam. Innoc. hîc in effectu videt̃ distinguere, ꝙ aut vult probare id sup quo nullas probatiões induxerat: & debet audiri: vt hîc: nã Episcopus iste nullã probationẽ fecerat super vacatione ecclesiæ. & idẽ dic quãdo induxerat probationẽ: sed nõ timetur aliqua subornatio in testibus, seu ꝓbationibus ꝓducẽdis. ar. s. c. proxi. & j. eo. c. corã. aut ecclesia petit restitutionẽ vt possit ꝓbare super articulis antiquis, in quibus facta fuit publicatio attestationũ: & tunc nõ debet audiri: quia timet̃ de subornatione testiũ. ar. in c. fraternitatis. de testi. & c. constitutus. eo. ti. & in cle. ij. eo. ti. nõ enim debet hoc casu restitui: quia est cõtra ecclesiã præsumptio doli: nisi diligẽti inquisitione per iudicẽ præmissa appareat ꝙ ecclesia omisit ꝓbationẽ sui facilitate: ita ꝙ excludat̃ præsumptio subornatiõis. & no. sin. hoc vltimũ. vt per restitutionẽ in integrũ possit fieri ꝓductio testiũ publicatis attestationibus, qñ per causæ cognitionẽ excluditur præsumptio subornatiõis. Et idẽ dicendũ in minore. per hũc tex. secundũ vnũ intellectũ in l. minor. xxv. annis. ff. de minori. ¶ Sed cõtra hanc cõclusionẽ Inn. oppo. Restitutio in integrũ nõ datur cõtra dolũ præsumptũ de futuro. vt in. l. auxiliũ. j. responso. ff. de mino. sed timor subornationis nil aliud est, quã pręsumptio doli futuri: ergo nõ debet ecclesia, vel minor contra istã præsumptionẽ restitui. Sol. dic ꝙ cõtrariũ procedit, qñ minor vel ecclesia ex tali præsumptione non sentiret dãnũ de præsenti: vt si vult restitui aduersus accusationẽ adulterij: secus aũt vbi sentiret dãnũ de præsenti restitutione nõ concessa: tũc enim ne ꝓpter præsumptionẽ doli futuri ecclesia sentiat dãnũ de præsenti fit restitutio. Et hoc plenius ꝓsequitur Bar. in. l. j. §. nũtiatio. ff. de no. ope. nũ. vbi recitat: & sequitur istã opi. Inno. & ibi etiam prosequit̃ nũquid cõcessa restitutione minori vel ecclesiæ sit licitũ alteri parti intra dilationẽ concessam ecclesiæ producere testes? & dic vt ibi no. per eũ. & vide etiam Spe. in ti. de dila. §. videndũ. ver. in summa. Itẽ limita prędicta secundũ aliud dictũ Spe. in ti. de in inte. resti. § ij. in ij. parte. ver. sed pone. vbi dicit ꝙ ecclesia non restituitur aduersus perẽptoriũ præfixũ ad opponendũ crimina cõtra litigantẽ sup beneficio: qa ex omissione illius ꝓbationis ecclesia nõ consequit̃ aliquod dãnũ pecuniariũ. Item quia in executiõib⁹ pœnarũ nõ habet locũ restitutio: vt in. d. l. auxiliũ. sed litigãs puniret̃ si ꝓbarẽtur crimina cõtra eũ: quia excluderet̃ à iure suo: vt in. c. accedẽs. j. de accu. No. ergo vnã reg. ex prædictis ꝙ vbi ecclesia vel minor nõ consequit̃ dãnũ pecuniariũ, seu nõ perdit lucrũ, nõ debet restitui aduersus istas præscriptiões iudiciales. ¶ † Vlti. hîc quæritur, quia tex. loquit̃ hîc quãdo vtraq; ecclesia fungitur iure minoris: sed pone ꝙ ecclesia litiget cũ priuato, nũquid si restituatur ecclesia aduersus læsionẽ debet restitui etiã priuatus. Inn. hîc dicit ꝙ nõ. & ponit exemplum quãdo vtraq; pars fuit confessa aliquid in iudicio: licet enim ecclesia restituatur aduersus confessionem: tamen non restituitur priuatus aduersus confessionem suam: quia ecclesia audit̃ iure singulari: ad hoc. l. cũ minor. ff. de mino. vbi bonus text. qđ limitat Inn. nisi quatenus peteret priuatus restitutionẽ circa cohęrentia cõfessioni ecclesiæ. ꝓ hoc põt allegari. l. etiã. § j. ff. de mino. vbi ꝓbat̃ ꝙ si minor petit restitutionẽ aduersus vnũ articulũ, restituit̃ per cõseqnentiã priuata ꝑsona quæ secum litigabat: secus dicit Inn. in his quæ fiunt extra iudiciũ: quia tũc si ecclesia restituit̃, debet restitui etiã priuatus qui secũ contraxit: vt in. c. j. & in. c. fi. eo. ti. & in. l. qđ si minor § fi. ff. de mino. Sed ego nõ facerẽ differentiã inter iudicialia & extraiudicialia: sed solũ puto attendẽdũ vtrũ ecclesia petat restitutionẽ super facto cõnexo & cõiuncto cũ facto priuati: an super facto diuerso. & primo casu restituatur ꝑ quãdã consequẽtiã etiã priuatus: sic loquitur. c. j. s. eo. & l. qđ si minor. secũdo casu nõ restituitur priuatus: vt. d. l. cũ minor. vbi patet, ꝙ si minor petit restitutionẽ contra vnũ articulũ sentẽtiæ, nõ audit̃ priuatus petens sentẽtiã rescindi in totũ. & idẽ dic eadẽ ratione in extraiudicialibus: pone exẽplũ, ꝙ ecclesia vendidit priuato fundũ: priuatus aũt separatim vẽdidit ecclesiæ castrũ: licet ecclesia petat restitutionẽ aduersus venditionẽ fundi: nõ per hoc audiretur priuatus petẽs restitutionẽ aduersus vẽditionẽ castri: nisi castrũ fuisset vẽditum occasione vẽditionis factæ de fundo. ar. in. d. l. etiã. nã in iudicio quasi contrahimus: vt in. l. iij. §. Idem scribit ff. de pecu. Vnũ tamẽ notabis bene ex dictis Inno. hîc. dicit enim ꝙ ecclesia auditur per restitutionẽ contra cõfessionẽ suam: qñ fuit confessa tꝑe quo nõ tenebatur ad rñdendũ: quia tũc non fuit confessa iure cõi, nisi vellet restitui, vt probaret falsum esse qđ fuit cõfessa: aliâs aũt ex quo fuit cõfessa tẽpore debito nõ debet restitui: quia nõ agit, nec apparet de læsione: ad hoc. l. nã & posteà. §. si minor. ff. de iureiu. ¶ Ex hoc enĩ dicto habes ꝙ ecclesia non audit̃ petẽs restitutionẽ cõtra cõfessionẽ, nisi doceat de errore: & si diceres, idẽ est in priuato sine restitutiõe: vt in. c. fi. de cõfes. Rñdet̃ ꝙ priuatus nõ audit̃ nisi durãte negotio: vt ibi: eccl'ia verò audit̃ etiã post sñiam. & hoc dictũ vr̃ cõtra gl. in. c. j. de in ĩte. re. li. vj. q̃ sentit ꝙ eccl'ia petit restitutionẽ cõtra cõfessionẽ suã: lȝ nõ doceat de errore suo. & in hoc eccl'ia differt à priuato. sed Spe. eo. ti § ij. ver. sed nũqd. sentit primũ. Et hoc dictũ vr̃ veri⁹ licet dictũ illius gl. videat̃ cõuenire illi lr̃æ: q̃ loqtur indistinctè. Sed cũ nõ possit apparere de læsiõe, nisi doceat̃ illud esse falsum: nõ apparet ex quo capite ecclesia nõ sit audiẽda.

SVMMARIVM.

1. *Causa matrimonialis, an poßit delegari alteri quàm episcopo? & nume. 2.*
3. *Appellatio si tollitur aliquo casu, nõ tollitur supplicatio. & n. 9.*
4. *Contumax probat per iuramentum legitimam causam contumaciæ. & nu. 8. & 14.*
5. *Restitutio in integrum conceditur maioribus legitimam causam probantibus. & nu. 7.*
6. *Supplicatio quid sit.*
10. *Princeps poteſt rescribere contra sententiam. & nu. 11.*
11. *Restitutio in integrum, an poßit concedi per iudicem contra propriam sententiam.*
12. *Supplicatio aduersus sententiã intra quantũ tẽpus fieri debeat.*
13. *Sententia in causa matrimoniali trãsit in rem iudicatam quo ad instantiam: videlicet quia non poteſt amplius super dicta cã procedi ex primis actis.*
14. *Impedimentum an probetur per simplex iuramentum.*

CAP. IIII.

EX literis. Contra sententiã latã in cã matrimoniali, restituitur ex iusta causa etiã maior beneficio supplicationis. Vel summa latius sic. Restitutio ex iusta causa

Marginal notes:

a ¶ Cõtra sentẽtiã. Adde Rom. cõsil. cclxix.

b ¶ Vel delictum. Adde Lap. alleg. liij.

sta causa etiã maiori est cõcedenda: dũmodo iusta causa petẽdi probet: si aũt nõ probatur plenè sed semiplenè: cõceditur restitutio in cã fauorabili dũtaxat. h. d. Diuidit. Nã prima pars ponit mulieris supplicatiõem, & iudicis relationẽ. Secũda dat iudicẽ ibi: *licet autem.* ¶ Casus literalis. Inter. I. virũ. &. L. mulierẽ cã matrimonij vertebat: quæ cõmissa fuit duobus Archipresbyteris. qui cũ inter ipsos sentẽtiã diuortij ꝓtulissent, mulier ad sedẽ apostolicã appellauit: appellatiõis cã cõmissa fuit Abbati de Caluen. & Archipresbytero Paduano: quia mulier ad terminũ peremptoriũ nõ accesserat, Abbas, cui alter cõmiserat vices suas, sententiã à prioribus latã cõfirmabat. post octo dies à tẽpore sentẽtiæ pater mulieris ad Abbatẽ accessit. & intellecto ꝙ sentẽtiã ꝓtulisset, iurauit ꝙ quidã ad eũ & filiã eius accesserat: & frauduléter nomine ipsius Abbatis falsas literas præsentauit cõtinentes: vt quia iudex in termino quẽ eis assignauerat nõ poterat interesse: post octo dies à termino illo ipsius se cõspectui præsentaret. & postmodũ appellauit, & etiã supplicauit: qđ totũ Abbas dño Papę significauit. Super hoc scribit Papa quibusdã iudicibus dicens: licet de fraude taliter perpetrata nõ cõstet ad plenũ, tamẽ in fauorẽ matrimonij de benignitate canonica cõtra fraudẽ prædictã admisit supplicationẽ mulieris, & eã restituit ad audientiã fauore matrimonij: vnde mandat quatenus de cã prioris appellatiõis cognoscãt ordine iudiciario, cõfirmãtes, aut etiam infirmãtes sicut iustũ fuerit sentẽtiã à primis iudicibus latã.

1 B. ¶ † No. j. ibi: *Archipresbyteri.* ꝙ causa matrimonialis põt delegari etiã nõ Episcopo: dicũt tamẽ Doc. in c. causam matrimonij: de off. dele. ꝙ de cõsuetudine curię hęc cã delegat Episcopis dũtaxat: & pro hoc facit: quia de iure cõi nullus prælatus citra Episcopũ põt cognoscere de cã matrimoniali: hęc enim cognitio est dignitatis episcopalis: [a] vt est tex. in c. accedentibus. de exces. præla. & in c. j. de cõsan. & affi. cũ ibi no. ¶ † Secundò no. ibi: *cui aliter coniudex &c.* ꝙ delegatus principis etiã sup cã matrimoniali põt alteri vices suas subdelegare. & tene mẽti ad hoc istum tex. Ex quo infero, ꝙ ista cã matrimonialis est delegabilis per Episcopũ: nam si delegatus hoc põt, fortius Episcopꝰ qui cognoscit iure ordinario. arg. in l. vnica. C. qui pro sua iurisdi. ¶ No. iij. ꝙ cã appellationis põt de iure canonico delegari per inferiorẽ à principe. de iure ciuili dubitatur: de quo dic vt legitur & no. in c. super qõnũ. iuncta gl. in ver. alij delegare. §. de off. dele. ¶ † Quartò no. ꝙ dubitãs de remedio sibi cõpetẽti, põt intentare ad cautelã binũ remediũ: vnde ista mulier appellauit, & supplicauit: quia dubitabat vtrũ posset appellare ꝑpter contumaciã suã: vbi eñ põt appellari, nõ debet supplicari: quia vbi cõpetit remediũ ordinariũ, cessat extraordinariũ: vt in l. in causæ. ff. de mino. Et ꝑ primo dicto vide bo. tex. in c. cõstitutus. §. eo. & in l. j. ff. quo. leg. no. & tene mẽti, ꝙ cõtra sentẽtiã inferiorũ põt supplicari qñ ex aliqua cã excludit appellatio. ¶ No. ibi: *per huiusmodi iuramentum.* & tene menti, † ꝙ iuramentũ est semper sufficiens probatio ad excusandã cõtumaciã: seu ad probandum impedimẽtum ad contumaciã excusandã. & nescio alibi ita bonũ tex. qđ limita: vt. j. dicã. ¶ † Itẽ no. ꝙ nõ solũ minor, vel ecclesia audit iure speciali per beneficiũ restitutionis: sed etiã maior, dũmodo habeat iustã causam petendi restitutiõem illã: & iusta causa subest si fuit per alium circumuentus: ecclesia verò auditur, etiam si non habeat iustam causam petendi illam restitutionem: puta quia fuit in neglígẽtia: vt in c. auditis. §. & c. cũ venissent. §. eo. & in hoc differunt istæ restitutiones quæ indulgentur maiori, & minori: quia respectu minoris, vel ecclesiæ sufficit enormis læsio: sed respectu maioris requiritur ꝙ subsit iusta causa: & ꝙ illa etiã probetur: vt hîc. & ff. ex qui. cau. ma. quasi per totum. ¶ No. ibi: *ordine iudiciario.* ꝙ i causa matrimoniali debet seruari ordo iudiciã rius. & hodie dic vt habetur in cle. dispẽdiosam. de iudi. [a]

6 ¶ Vlt. no. & tene mẽti, † ꝙ in causa supplicationis ꝓceditur ad cõfirmandũ vel infirmandũ sententiã, sicut in causa appellationis: vt apertè colligitur hîc ex fi. literæ: nam restituitur ꝑ supplicationem ac si appellasset: æquipollet enim in hoc supplicatio appellationi. Et instat hîc Inn. in diffiniẽdo seu describẽdo supplicationem: dicit enim ꝙ supplicatio [b] latè sumpta: idẽ est ꝙ precũ porrectio: vnde in curia in qualibet supplicatione dicitur, supplicatur. S. vestræ &c. nã capitur ibi supplicatio latissimè ꝑ qualibet precũ porrectiõe. sed strictè sumpta prout sumitur in proposito nostro: dicit ꝙ supplicatio est quædã benignitas superioris, ꝑ quã retractat omnia quæ credit malè acta, & ęquipollet appellatiõi. Hæc nõ est ꝑpriè diffinitio: sed potius quædã descriptio, quæ nõ euacuat prorsus naturã diffiniti: nec est conuertibilis cũ suo diffinito sicut debet esse q̃libet diffinitio bona: vt in l. j. ff. de dolo. & no. gl. super rub. de sum. trini. & gl. iuris ciuilis. inst. de ob. in prin. ideò sumendo strictè supplicationẽ: ꝑut sumitur hîc, & in aut. quæ supplicatio. C. de preci. impe. off. diffinirẽ sic: ꝙ supplicatio est quędã precũ porrectio facta principi per quã ex quadã benignitate superior restituit supplicantẽ aduersus sentẽtiã, cõtra quã nõ competit remediũ ordinariũ: hæc diffinitio probatur hîc. &

7 melius in l. vnica. C. de sentẽ. præfe. præto. ¶ † In glo. iij. ibi: *iure communi audiretur.* nõ intelligas gl. ꝙ fuisset audita: quia sentẽtia esset nulla: quoniã præsupposito ꝙ verè interuenisset ista fraus, sentẽtia tñ mero iure teneret, ex quo iudex ignorabat istã fraudẽ. sed debuisset subueniri mulieri iure cõi per beneficiũ. s. restitutionis in integrũ: vt in c. cũ Bertoldus. de re iud. vbi ꝑbatur. legitur & no. in c. querelã. de ꝑcu. vbi dixi no. Bart. in l. quæsitũ. ff. de re iu. sed quia mulier nõ ꝑbauit plenè fraudẽ allegatã de iure cõi, nõ debebat audiri: sed fauore matrimonij Papa indulsit beneficium restitutionis. An aũt idem sit dicendum in qualibet causa fauorabili? Doc. instãt: sed satis potest teneri ꝙ sic. dũmodo iusta causa aliqua probetur: vt, hîc. & in hoc reputo istũ tex. valde no. & adducerẽ in argu. ꝙ in causa fauorabili cõcedẽda est restitutio in inte-

8 grũ maiori allegata iusta cã, † licet plenè nõ ꝑbetur, sed semiplenè: puta per iuramentũ, vel vnũ testẽ. Et hoc no. fin. quia nõ credo ꝙ alibi ita bene ꝑbetur: iste tñ tex. loqtur in principe: sed idẽ credo in inferiore in casu in quo põt restituere. ar. in c. in causis. de re iud. & hoc puto ꝑcedere de iure canonico, nõ aũt de iure ciuili. per tex. ibi: *de benignitate canonica.* nã mitius ꝑceditur de iure cano-

9 nico quã ciuili: vt in c. j. de do. & cõtu. ¶ † In gl. j. in ver. [c] *supplicauit.* hęc gl. principaliter facit duo. primò quærit [c] an remota appellatione possit cõtra sentẽtiã supplicari. & respondet ꝙ quãtuncũque sit appellatio remota, nihilominus supplicari põt. & no. hîc prin. gl. fin. nam infero ex eo ꝙ siue in instrumento siue in rescripto, siue in aliqua iuris parte sit remota appellatio, põt nihilominꝰ aduersus sentẽtiã supplicari. [d] nã ista sunt duo remedia separata, quorũ vnũ est ordinarium, aliud extraordinarium ideò ad remotionem vnius non sequitur remotio alterius: quia ex separatis non fit illatio: vt in c. ij. de transla.

10 epis. ¶ † Dicit tamen hîc Inno. quòd solius principis est admittere supplicationem contra sententiam: cùm per supplicatiõem retractetur sententia, & præiudicetur iuri alterius: quod inferior à principe facere non potest. vt in l. ij. & iij. C. sen. rescin. non pos. & in l. moris. ff. de pœnis. & in c. in literis. & quod ibi no. de off. dele. & no. hoc dictum: quia quotidie allegatur. & confirmat Io. an. in c.

11 romana. de appel. li. vj. ¶ † Sed contra dictum Inno. ego opp. de c. cùm Bertoldus. de re iud. & in l. in causæ. in fi. iuncta. l. præfecti etiam prætorio. ff. de mino. vbi probatur quòd non solùm princeps, imò magistratus inferior potest rescindere sententiam propriam per beneficium

[a] ¶ Est dignitatis Episcopalis. adde Ro. cõ. cclxxxix.

¶ Adde ꝙ imò ex cõsuetudine potest etiã Archidiaconus de mrĩmonio & cã quæ sup mrĩmonio vertit cognoscere: ita voluit no. Inn. in c. literas. in prin. in gl. in versi. matrimonialis. j. de re. spo. Anto. Franci.

¶ Archidiaconus absq; dubio non põt de iure cõi cognoscere de cã matrimoniali: vt in c. literas. hic alle. qui nimo Archidiaconus iurisdictionẽ quã habet, potius habet ex cõsuetudine, q̃ de iure. & de cõsuetudine pt habere etiã plenariã iurisdictiõem: vt per gl. in c. pleñ. xxv. dis. & hr in c. fi. de off. or. & vide glo. in c. dudum. el grãde. in ver. suspendat. de ele. & vide q̃ habẽtur in c. si in plebibus. lxiij. di. & vide ꝑ Arch. in c. romana. de sentẽ. ex cõ. li. vj. & gñaliter an inferior ab epo possit cognoscere & qñ de cã mrĩmoniali. vide q̃ plenè tractat i. c. causam matrimonij. de off. deleg.

ZACHARIAS.

[b] ¶ Supplicatio. Adde qd sit supplicatio. & qd à precibꝰ differat: & à petitione: & qd ab appellatione. Arc. in c. anteriorũ. ij. qõ. vj. Iac. but. in aut. quæ supplicatio. & ibi Ias. & Mod. in. vj. co. C. de preci. Impera. offe.

SEB. SAPIA.

[c] ¶ Primò q̃rit. Adde ꝙ etiã sublata actiõe põt nihilominus supplicari principi: vt no. tradit Inno. in c. quæ in ecclesiarũ. vbi Abb. & Feli. latè col. xxj. versi. vnũ tñ non est omittẽdũ. de cõst. & Alc. in l. iurisgẽtiũ. §. si cũ nulla. col. si. vbi Ias. col. lij. ff. de pactis.

[d] ¶ Supplicari Adde qđ voluit Ro. consi. cccxxj.

¶ Adde Bal. in l. fi. & ibi Pau. de ca. C. de edi. diui Adria. tol. Ludo. ro. in ru. de ar. §. sciendũ est tñ ꝙ licet: Mod. in auẽ. quæ supplicatio. vbi ẽ diffusè ventilata hæc quæstio. quia Bar. & pleriq; alij doc. ibi alle. tenẽt cõtrariũ. C. de pre ci. impe. offe.

a ¶ Mrimoniali. Adde Pau. de ca. con si. cclxxij.

b ¶ Bonũ dictum. Hoc probant per multa do. Ale. & Mod. in l. in ꝓui. ciali. in princ. ff. de ope. noui nun.

c ¶ Impedimentũ. Adde Ol. cõsi. iij. Alex. consi. xliiij. ij. li.

restitutionis in integrũ. Sol. dico ꝙ supplicatio & restitutio strictè sumptæ differũt: licet enim largo modo restitutio possit dici supplicatio: quia ꝑ supplicationẽ indulgetur, cũ nulla actio cõpetat ad istã obtinẽdã. vt in c. ij. de offi. iud. & in l. qđ si minor. in fi. ff. de mino. tamẽ supplicatio ꝓpriè sumpta, est cũ ad preces alterius retractaẽ tur sententia, cõtra quã nõ competebat aliquod remediũ rescissoriũ: sed princeps ex benignitate sua dũtaxat mandat iterũ causam retractari. Exemplum quãdo supplicaẽ cõtra sentẽtiã principis: vt in auẽ. quæ supplicatio. ꝑalle. restitutio verò in integrũ conceditẽ qñq; minori, seu ecclesiæ, quãdoq; maiori: & si cõceditur minori, seu ecclesiæ, tunc pro cã sufficit sola læsio: vnde depẽdet magis ab officio iudicis quã ab instãtia petẽtis: illa verò quæ conceditur maiori dependet magis à iure cõi & ab instantia partis, quã ab officio iudicis: vnde requiritur vltra læsionẽ ꝙ subsit iusta cã petẽdi restitutionẽ. ff. ex qui. cau. ma. l. j. vnde iste tex. potius põt adaptari ad restitutionẽ strictè sumptã, quę cõceditur maiori ex cã quã ad supplicatio. possit fieri quãdo subest cã petendi retractationem sentẽtiæ: vt probatur hĩc: tamẽ sumendo supplicationẽ strictè, prout sumit Inn. illa cõcediẽ etiã causa nõ extrinseca subsistẽte: vt quia supplicaẽ vt rescindatur sentẽtia principis, vel cã bis iudiceẽ: istã aũt supplicationẽ admittit solus princeps: quia solius principis est tollere ius alterius, vel dispositionẽ legis sine causa extrinseca apparẽte: sed quia restitutio in specie sua sumpta semper fit cũ cã: siue cõcedatur maiori: siue minori: quia in minore saltẽ subest cã miserationis ætatis: ideò illa ꝑmittitur iudici inferiori à principe: secus in supplicatiõe. ratione prædicta. Et ita intellige dictũ Inn. scilicet in supplicatione strictè sumpta, quæ cõceditur ex sola benignitate principis. Et ex his potes decidere q̃onem quotidianam. Nũquid à sentẽtia vicarij Episcopi possit supplicari ad ipsum Epm Inn. & Pe. de san. dicũt ꝙ sic: in d. c. romana. Arc. & Host. ibi cõtra. Io. an. ibi dicit & bene, ꝙ si sumitur supplicatio strictè, frustra quærimus an possit supplicari ad Episcopũ: cũ solus princeps possit ipsam admittere. aut quæritur de supplicatione largè sumpta. prout cõprehendit beneficium restitutionis in integrũ, quod cõceditur minori, vel maiori ex causa: & tũc procedat opi. Inn. vt possit etiã Episcopus adiri, & nimirum. Nã quemadmodum ipse vicarius Episcopi posset restituere in integrum, ita & fortius, posset Episcopus adiri vt restituat contra sententiã sui vicarij. Et ex hoc dicto no. ꝙ etiã vicarius Episcopi põt ex causa concedere restitutionẽ in integrũ etiã contra propriã sententiã: quod intellige ex causa. modo

12 prædicto. & hoc notabis. ¶ † Et in fi. gl. hæc glo. videtur velle facere differentiã vtrũ supplicatio porrigatuẽ superiori, vel iudici inferiori. & hoc fortè sentit. quia. l. vnica C. de sen. præfec. præto. admittit indistinctè supplicationẽ infra biẽniũ: sed auẽ. quæ supplicatio. videtur admittere infra dicẽs dies tantũ. & ideò pro cõcordia gl. hĩc distinguit: vt patet in ea. Legistæ dãt ibi alias solutiões: sed mihi plus placet opi. Host. hĩc. quã cõiter sequũtur Doc. vt dicamus ꝙ quo ad facultatẽ admittẽdi supplicationẽ, seu supplicãdi, non est vis an fiat intra bienniũ: an fiat infra decem dies: quia semp infra bienniũ põt supplicari. & ita loquitur. d. l. vnica. Sed quo ad facultatẽ exigendi cautionẽ ab eo qui vicit, & cõsequitur executionẽ sentẽtiæ fit distinctio an supplicetur infra. x. dies. & tunc præstatur illa cautio: aut post decẽ dies, & mandaẽ sentẽtia executiõi sine onere satisdandi. & hoc casu ꝓpriè loquitur illa auẽ. quæ supplicatio. ¶ In glo. in ver. ad plenum. ibi: *hoc ideò.* hæc gl. vsq; ad finẽ procedit intricatẽ. Et vt clarã habeas intẽtionẽ gl. op. cõtra tex. ex quo enim mulier ista appellauit, & etiã supplicauit: debet Papa potius admittere appellationem quæ est remedium ordinarium, quã supplicationem, cũm sit extraordinarium. Sol. glo. ista sentit maximè in fin. vnum intellectum satis bonum ad istum tex. ꝙ cũ mulier fuisset citata, & nõ comparuisset, erat verè contumax: sed contumax appellare non potest: vt. ij. q. vj. c. sunt quorũ. & l. ij. C. quo. app. non reci. quod intellige: vt plenè no. gl. in cle. vnica. de do. & cõtu. Nec obst. fraus allegata per mulierẽ: quia illã plenè non probauit: ideò fuit opus in fauorẽ matrimonij admittere per viam supplicationis: & hunc intellectum tenet hĩc Inn. Alij ponunt aliam lec. scilicet ꝙ ista mulier non erat infra decendium à tempore sententiæ. Alij ꝙ hĩc erat remotã appellatio in rescripto. sed tu tene primum intellectum, qui est satis bonus & notabilis. ¶ Sed contra hunc intellectum opp. sic. sententia lata in causa matrimoniali nõ transit in rem iudicatam: vt in c. lator. & c. consanguinei. de re iudi. ergo non erat opus hĩc supplicare. cũm de iure communi mulier potuisset audiri. Sol. gl. sequens in

13 trat hunc articulum. & nihil boni dicit. † Sed Host. solu. no. & tenebis semper menti solutionem suam. dicit enim ꝙ sententia non transit in rem iudicatam in causa matri

a moniali[a] quo ad veritatem: & ita loquuntur cõtraria: sed quo ad instãtiam sic: vt hĩc: vnde mulier ista petebat restitui quo ad instantiam: & non quo ad cognitionem causæ tantũm. Et vt intelligas, debes scire ꝙ per sententiam extinguuntur omnia acta litis: vt litis cõtestatio: citatio, libelli oblatio, & similia. vnde si quis non appellat in causa matrimoniali: & vult de nouo audiri ad probandum quòd ecclesia fuit decepta, debent omnia acta iudicij recenseri: idest de nouo reformari. sed per restitutionem istam quia reponit in statum in quo erat tempore latæ sententiæ, nõ erat opus acta de nouo cõficere: sed audiedietur super prima instantia. Et ex his collige vnum bo-

b nũ dictũ, [b] ꝙ vbi pinguius succurritur per remediũ extra ordinarium, põt quis intẽtare remediũ illud: licet cõpetat ordinarium: vt ꝓbatur hĩc. iuncto. c. tenor. præalle. & no. in. c. ex parte. ŝ. de rescri. Itẽ per hunc tex. & prædicta habes notabilẽ prouisionem vltra id quod legitur & no. in. d. c. tenor. vt in istis sentẽtijs quæ nõ transeunt in rem iudicatã habeat pars duplex remediũ: videlicet primũ de iure cõmuni, inchoando suã causam de nouo, & probando iniustitiam sententiæ: vt in. d. c. tenor. secundum remediũ, vt petat restitutionẽ contra sentẽtiam latã. & sic restituatur ad primã instantiã: sed tunc oportet ꝙ aut sit minor: aut ꝙ petat restitutionẽ ex iusta causa: & istam iustã cãm debet saltẽ per remediũ iuramenti pro-

14 bare, vt hĩc. & hoc no. ¶ † Sed cõtra tex. oppo. nam iuramentũ debet sufficere ad excusandũ cõtumaciam: vt no. gl. iiij. q. v. in. c. vnico. facit. c. extraordinaria. alle. in gl. & sic debebat mulier audiri per viam appellationis. Sol. gl. ista videtur velle ꝙ regulariter sufficiat iuramẽtum: sed hoc nõ sufficit: sed non allegat causam quare hĩc nõ fecit ꝓbationẽ: cũ potius debuisset sufficere in causa fauorabili, quã in alijs causis. Gof. dicit ꝙ istud iuramentum fuit spõte oblatũ per partem: ideò nõ fecit fidẽ: secus si iudex detulisset sibi iuramentũ. & sic posset solui cõtrariũ secũdũ Host. de. c. extraordinaria. Ad prædictam sol. facit dictũ Fede. cõ. cix. vbi voluit ꝙ ꝑ iuramẽtũ ꝓbetur impe-

c dimẽtũ: [c] sed certè iste tex. vrget in contrariũ, in eo quod dicit: ꝙ per hmõi iuramentũ nõ constat ad plenum &c. vnde non fundat se, quia iuramẽtũ nõ fuerat oblatũ: sed quia iuramẽtũ plenè nõ probat: & iõ dico ꝙ iuramentũ nõ semper sufficit ad excusandũ cõtumaciam: seu ad probandũ impedimẽtũ: sed debet iudex arbitrari qualis probatio sufficiat cõsiderata qualitate ꝑsonæ, impedimẽti, & causæ: vnde quãdoq; erit cõtẽtus iuramẽto: qñq; exiget semiplenã ꝓbationẽ: quandoq; plenã. Nã si tractareẽ de graui ꝑiudicio, vel allegareẽ impedimẽtũ manifestũ, nõ debet credi soli iuramẽto. & hãc theoricã vltimã posuerũt notãter Arc. Io. mona. & Io. an. i. c. j. de do. & cõtu. lib. vj. vnde quia hĩc veniebat retractanda sñia, per quã fuerat

fuerat ius acquisitũ parti, nõ debebat sufficere solũ iuramẽtũ. & hoc casu intellige istũ tex. si aũt tractaret̃ de modico præiudicio, puta vt detur aliqua dilatio breuis: & tunc poterit ꝓcedere id quod dicitur de iuramẽto. & ꝑ hoc habes materiam huius cap. satis declaratam. ¶ † In gl. fi. ibi: *pro parte potest confirmare. &c.* No. bene gl. & dicit Gof. ꝙ iudex appellationis qñq; põt etiam adiudicationes facere. all. cũm apud. ff. iud. sol. vbi bonus text. sed ego allego tex. apertũ in. c. cũ causa. de re iud. in fi. & ibi plenè dixi qualiter se debeat habere iudex ad quem.

SVMMARIVM.

1 *Libellus super restitutione in integrum debet continere læsionẽ enormem, non autem læsionem in genere.*
2 *Appellari non potest à sententia Papæ, sed bene potest quis contra eam restitui, & supplicari, & nu. 17.*
3 *Restitui quis non potest cõtra sententiã superioris per inferiorẽ.*
4 *Libellus in restitutione in integrum quo modo formatur?*
5 *Appellari licet non possit à tribus sententijs conformibus, potest tamẽ principi supplicari vt debeat iterum causa examinari.*
6 *Sententia lata sine causæ cognitione est nulla.*
Causæ cognitio non censetur adhibita in sententia, quando fuit lata à iudice verisimiliter non instructo.
7 *Sententia lata ex pluribus causis, vel expreßis, vel subintellectis, sustentatur, licet vna. d. causarum reperiatur falsa.*
Præsertim, ista dictio includit.
8 *Registrum papæ dat fidem, si priuilegium per papam concessum est falsum.*
9 *Præceptum etiam papæ factum extra iudicium, & sine causæ cognitione non ligat, quando est factum super causa quæ requirit sententiam & causæ cognitionem.*
10 *Restitutio in integrum aduersus sententiã, intra quantum tempus potest peti ab illomet, qui sententiã tulit? vide. j. c. proxi. in. j. not.*
Tempus non currit ad aliquid agendum, quando probabilis timor præbet impedimentum.
11 *Sententia lata prætextu falsi instrumenti: potest etiam per quadriennium retractari.*
Restitutio in integrum ex quacunque causa petatur, debet infra quadriennium peti. & nu. 12.
12 *Officium iudicis rescindens clauditur quadriennio.*
13 *Tempus non currit, quando stat per iudicem quominus actus expediatur: vel etiam facto aduersarij.*
Tempus petendæ restitutionis in integrum currit negligenti, nõ autem non valenti agere.
14 *Peremptorium põt mitti prima vice, maximè propter distantiã locorũ, dũmõ peremptorium habeat terminos competentes.*
15 *Restitutio in integrum, an requirat litis contestationem, & alium iuris ordinem?*
16 *Restitutio in integ. quando petitur, an requiratur plenæ proba.*
18 *Remedium ordinariũ nõ semper tollit remediũ extraordinariũ.*
19 *Actio rescissoria an poßit simul intentari & cumulari cum officio rescindente.*
20 *Actio rescissoria quanto tempore duret. & intra quantum tẽpus potest intentari.*

CAP. V.

TVm ex literis. Quo ad titul. iste text. solùm dicit duo. Primò ꝙ etiã cõtra sñiam Papæ restituit̃ ecclesia. Secũdò ꝙ cã restõnis in integrũ debet partibus præsentibꝰ tractari. Et diuidit̃ in tres partes. Primò ponit petitionem ecclesiæ Ilerdeñ. Secundò examinationẽ: deliberationẽ: & interlocutionẽ Papę. ibi: *nos igitur.* Tertiò citationẽ partis aduersæ cũ cõminatione processus. ibi: *quocirca.* ¶ Casus literalis. Inter ecclesiã Osen. ex vna parte: & ecclesiã. Ilerden. ex altera corã Eugenio Papa super quibusdã ecclesijs qõ vertebatur. Ipse cognito de meritis causæ, prout sibi visum fuit, tulit sententiã ꝓ eccsia Osen. cõtra ecclesiã Ilerden. sup ecclesijs illis. Demũ mortuo Eugenio successit ei Anastasius: tempore Anastasij Cælestinus dũ esset in minori officio cõstitutus legatus in Hispania: ex delegatiõe ipsiꝰ Anastasij cœpit cognoscere de illa cõtrouersia: sed nõ determinauit: tãdem mortuo Anastasio successit ei Alexander: qui eidẽ Cælestino legato denuo in Hispania causam cõmisit eandẽ: postmodũ mortuo Alexãdro successit ei Cęlestinus, qui dictã cõtrouersiã cõmisit. G. sancti Angeli diacono Cardinali sub eo tenore, vt inspectis priuilegijs ecclesiæ Ilerdeñ. auditis etiã allegationibus partiũ non obstante sententia Eugenij diffinitiuã proferret sñiam, & illam faceret obseruari, veruntamẽ per legatũ illum, aut alios quibus causa sub eodẽ tenore cõmissa fuit, licet testes quidã producti fuerũt ex parte Ilerden. mandatũ apostolicũ adimpletũ non fuit: postmodũ tpe Innocẽtij magister. A. canonicus Ilerdeñ. postulauit à domino Innocentio per officiũ suum dictã sñiam in meliꝰ reformari, & cõtra eam restitui ecclesiã Ilerdeñ. dñs Papa cũ fratribus deliberatione habita: quidã dicebãt ꝙ Cælestinus videbat̃ eã restituisse, ex eo ꝙ non obstante dicta sñia cõmisit negotiũ illud: vnde eadem ratione petitionẽ eiusdẽ ecclesiæ admittere debebat, cũ sñia Romanæ sedis debeat in melius cõmutari, quoties per surreptionẽ aliqd factũ fuerit, & secũdũ iura ciuilia prĩcipes etiã cõtra res bis iudicatas examinari restitutionẽ in integrũ permiserunt: Papa considerans ex data sentẽtiæ in registro Eugenij repertę, ꝙ primo mense sui apostolatus tulit sententiã illã, qui non videbatur plenè instructus de cã innitẽs illi rõni, præcipuè ꝙ priuilegiũ Vrbani. ij. ex parte Oseñ. ecclesiæ productũ subiectũ fuerat falsitati cuius tenor in registro ipsius inuentus fuit incorruptus, omnibus istis consideratis deliberatio dñi Papę in hoc resedit vtraq; parte præsente, vt cognoscat̃ vtrũ restitutio data sit, an dãda cõtra prædictam sñiam vñ mãdat Epõ & capitulo Oseñ. ꝙ vsq; ad festũ beati Lucæ legitimè cõpareant corã ipso, ostensuri si poterunt, ꝙ dicta sñia non debeat retractari: vel si reuocãda fuerit appareant sufficiẽter instructi, vt in principali negotio procedat̃, quẽ terminũ statuit peremptoriũ: quòd si iniuncta adimplere contẽpserint, procedet̃ in causa nihilominꝰ quãtũ de iure fuerit procedẽdũ. B. ¶ 1 † No. ibi, *se læsam enormiter.* ꝙ petẽs restitutionẽ[a], debet se fundare super enormi læsione: qa pro modica læsione nõ dat̃ restõ, vt dixi in. c. j. s. eo. vnde nõ sufficit libellanti allegare simpliciter se esse læsum quia posset verificari libellus læsione modica, vnde talis libellus non est admittendus, quia nõ sufficit aliquid allegare in genere, qñ quælibet species contenta sub genere non concludit intentionẽ allegantis, seu libellãtis: ad qđ vide bonũ tex. iuncta gl. in. c. pia. de except. lib. vj. vbi dicit̃ ꝙ non sufficit cõtra actorẽ allegare excõicationẽ in gñe: quia illud verbũ posset verificari in excõicatiõe minori, quæ non repellit ab agendo: vt in. c. à nobis. de excep. dic tamen ꝙ si talis libellus generaliter admitteret̃ vt posteà probaret̃ læsio enormis, deberet concedi restitutio ad hoc. l. fi. & quod ibi no. C. de an. exce. & quod dixi in. c. fi. de lib. obla. ¶ 2 † No. ij. ꝙ licet à sñia Papæ nõ possit appellari, [b] vt in. c. cũcta per mundũ. ix. q. iij. tamẽ põt cõtra illã ꝑ istũ tex. peti in integrũ restõ rõne læsionis, vel ex causa iusta. an aũt debeat supplicari, an peti restitutio: dicã. j. ¶ 3 † Tertiò no. ꝙ legatꝰ etiã Cardinalis nõ põt cõcedere restõnẽ in inte. etiã ecclesiæ cõtra sñiam Papæ: solꝰ ergo Papa debet adiri: vñ legatꝰ hîc cognouit ex delegatione Papæ, licet cã esset intra limites suæ legationis. rõ quia restõ in integrũ cõtra sñiam debet retractari corã superiore ipsius sententiãtis, vt in. l. j. C. vbi & apud quẽ. Itẽ inferior nõ põt rescindere sñiam superioris, vt ĩ cle. ne romani. de elec. Ex quo infero, ꝙ vicarius Epi nõ põt etiã ex cã restituere in integrũ cõtra sñiam Epi, secꝰ in Epõ respectu sententiæ sui vicarij, vt dixi. s. c. proxi.

SEB. SAPIA.

a ¶ Petens restitutionẽ. Vide no. ꝑ Bar. & alios in. l. Nã & posteà. §. si minor. ff. de iureiur. vbi ponunt quid debeat probare ille qui petit in integrum restitutionem. Anto. Franci.

b ¶ Appellari. Circa hoc quod hîc dicitur de supplicatione interposita à sẽtẽtia Papę vel principis, ꝙ illa pendente nõ retardatur executio dicas ꝙ istud procedit etiã qñ supplicat̃ à sñia præfecti pretorio. vt in aut. quæ supplicatio. hic alleg. & habetur in. l. j. C. de sen. præfe. prętο. & habetur per Spe. in tit. de supplica. §. differt aũt & per gl. Io. and. & doct. in. c. ex literis. de in inte. rest. & per Archi. in. c. non ita. ij. q. vj. & quæ differẽtia sit inter appellationẽ & supplicationẽ: vide omnino gl. no. in. d. c. ex literis. in gl. iiij. & adde ꝙ vbi habet locũ appellatio: non habet locum supplicatio. vt in l. ij. C. vt li. pẽdẽ. & in. d. l. j. de sent. præfe. præto. & ibi etiã tradit̃ qñ liceat vel nõ liceat supplicare à sñia Papæ, vel Imperatoris: de quo ẽt habetur in aut. de litigio. in §. fi. vbi per gl. & per Specu. in. d. tit. de supplica.

SEB. SAPIA.

a ¶ Appellari. vide ad hoc aliã declarationem: quam ponit Corse. i fin. suis. in ver. appellatio. versi. si ab interlocutoria. col. iij.

b ¶ Ilico. Adde Pe. de ancha. consi. cclx.

c ¶ Vbi iudex. Vide Modern. post Barto. in. l. ij. C. de edẽ. vbi ponunt an & qñ sñia lata non visis actis sit nulla, de quo etiã latissime per Fel. in. cl. ecclesia sanctæ mariæ. colũ. lxxv. de constitu.

d ¶ Seu præsertim. Adde de hac dictione Calde. cõ si. iij. de ver. sign. Anto. Franci.

¶ Circa significatum huius dictionis pſertim. vide q̃ no. in. c. p venerabilẽ. q fi. sint le. & in. c. licet. de fo. cõpe. & in. c. cõtinebat. de desp. impu. & in. c. à nobis de excep. & tenementi gl. in. c. discretione. de eo q co. cõsan. vxo. sueq̃ dixit ꝙ exponitur pro tñ: tñ ei' ꝓpri' significat' est ꝙ stet implicatiuè: & exponit ꝓ maximè: vt in c. illud. de pſum. & no. in. c. ex literis. de homicid. & vide glo. in ver. præsertim. in. l. quod lex. ff. de li. ho. exhi. & vide plenè per Spe. de huiusmodi dictione in tit. de teste in. §. j. in ver. Item excipit ꝙ est impubes. vbi plenè ponit de significatu huius dictiõis.

e ¶ Protocollum. Adde Alex. cõsi. diiij. ij. lib.

4 ¶ † Quartò no. practicã libellãdi cũ petitur restõ in integrum cõtra sentẽtiã, vt colligitur hîc in ver. *magister A.* & videbat̃ iste petijsse duo: scilicet sñiam in melius reformari. i. sñia retractata aliã cũ forma meliori ferri. i. magis iustitiæ consonã. Itẽ petijt ecclesiã Ilerden. restitui, supple ad audiẽtiã causæ. & sic videt̃ innuere ista litera, ꝙ posset quis in hoc iudicio intentare duo remedia: scilicet officiũ iudicis respectu restitutionis: & primã actionem, inquãtũ petebat aliam sententiã ferri. & sic videt̃ ꝙ officiũ rescindẽs & actio rescissoria possunt simul in eodem iudicio accumulari. Contrariũ tñ innuit iste tex. in fi. in ver. *quocirca*. & qd iuris sit j. dicã. ¶ Quintò no. ibi: *cum fratribus nostris & alijs*. ꝙ Papa sumit qñq; consiliũ nõ solũ à Cardinalibus: sed etiã ab alijs: puta viris scientificis. Vnde Papa dicit̃ habere oĩa iura in scrutinio pectoris, propter valentes viros qui debẽt sibi assistere, vt no. in. c. j. de cõsti. lib. vj. & xxij. dist. c. præterea. ¶ Sextò no. ꝙ Papa ex tẽporis necessitate fert qñq; sñiam nõ omnino iuri cõsonã: qñq; verò ex surreptione partiũ: debet tamẽ processu tẽporis talis sñia reformari. Et idem dic in priuilegijs, dispensationibus: & alijs dispositionibus Papæ: vt si necessitate tp̃is aliquid fecit, possit & debeat cessante necessitate illud retractare, facit. c. non debet. de consan. & affi. & lxiij. dis. in. c. quia sancta. §. verũ. ¶ Septimò no. ꝙ etiã cõtra sñiam, & sentẽtia bis confirmata põt prĩceps cõcedere restitutionẽ in integrũ. ¶ Ex

5 quo infero † ꝙ licet tertiò nõ possit appellari: [a] vt in. c. sua

a de appel. põt tamẽ principi supplicari. vt per viã supplicationis debeat examinari tertiò ista causa: & põt princeps hanc supplicationẽ ex sola benignitate admittere: quia ex solo rigore iuris processit vt tertiò nõ liceret appellare: ergo princeps q est supra ius, põt cõtra illud ius dispensare supplicationẽ admittendo. arg. in. c. ꝓposuit. de cõcess. p̃ben. & vide notabile dictũ Inn. in. c. cũ ad monasteriũ. de sta. reg. vbi dixit ꝙ ex sola volũtate põt dispẽsare princeps cõtra ius positiuũ: de quo tu vide quod di-

6 xi in. c. de multa. de præbẽ. ¶ † Octauò no. ibi: *videbatur instructus*. tex. no. & mẽti tenẽdũ: ꝙ oritur pſumptio iniu-

b stitiæ cõtra sñiam latã à iudice ilico [b] in principio sui officij, vel quãdo ita serò recepit acta ꝙ non potuit plenè instrui de meritis causæ, & licet soleat allegari iste text. ad confirmãdũ dictũ Bar. in. l. prolatã. C. de sent. tamen mihi videt̃ prima frõte ꝙ tex. iste destruat doctrinã suã. nã ipse concludit, ꝙ sentẽtia lata à iudice min' instructo de meritis causæ est nulla, cuius cõtrariũ apertè innuit ista lr̃a: nã si ista sñia fuisset nulla, non oportuisset disputare super restitutione: ergo ista litera solũ ꝓbat: ꝙ talis sententia præsumit̃ iniusta, & adminiculat̃ ad restõnẽ concedendã: sed saluãdo dictũ Bar. possemus dicere ꝙ vbi iu-

c dex [c] tulit sñiam prorsus ignar' de meritis causæ, quia de serò recepit multa acta intricata, & de mane tulit sentẽtiã, & tũc põt dici nulla, quia lata sine causæ cognitione: vt no. in. c. ecclesia. de cõsti. aut nõ tulit sñiam ita propere, sed intra tp̃s breue. & tunc sñia tenet, sed oritur præsumptio quædã iniustitiæ. & ita intelligatur iste tex. nam respectu Papæ vnus mẽsis erat tẽpus breue ad decidẽdã qõnẽ difficilẽ: non tamẽ est impossibile instrui intra mẽ-

7 sem de meritis causę. & hoc no. ¶ † Nonò no. & tenemẽti ꝙ etiã in hoc iste tex. est valde not. ꝙ si iudex in sñia exprimit vnã causam falsam cum dictiõe præcipuè, seu p-

d sertim: [d] ita ꝙ videatur motus ex pluribus causis, sed maximè per causam expressam, ꝙ licet tractu temporis ista cã appareat falsa, non propter hoc sñia est nulla maximè qñ sñia est lata cõtra ius litigãtis tantùm, vt hîc erat. & licet soleat allegari iste tex. ꝙ sententia ex hoc capite sit nulla, quod videtur innuere do. Ant. in. c. in præsentia. de renun. tamen iste tex. apertè probat cõtrarium, quia hæc causa solùm allegabatur ad concedendã restitutionem in integrum. sed Butr. in. l. j. ff. ex qui. cau. irro. infa. tenuit primum dictũ generaliter, ꝙ per dictionẽ præsertim, seu præcipuè tolleret sñia: licet cã expressa sit falsa, quia illa dictio includit iudicem fuisse motum ex alia cã de quo vide quod plenè dixi in. c. sicut. de re iud. vbi exa-

8 mino istum articulum. ¶ † Item no. ꝙ cũ dubitat̃ de falsitate priuilegij, debet recurri ad registrũ Papæ: & est registrum, locus vbi reponuntur scripturæ sup rebus ge-

e stis: sicut in simili recurrimus ad protocollũ [e] notarij, qñ dubitatur de falsitate instrumenti, vt in. c. quoniã cõtra. de proba. ¶ Vlti. no. & pondera literam in ver. *quocirca*. ꝙ prius examinat̃ causa restitutionis, & posteà illa concessa negotium principale. Et ex hoc innuit litera, quòd negotium principale & restitutio in integrum non debent insimul examinari: quod an sit verum j. dicam. ¶ In gl. ij. in prin. Aduerte, quia ista gl. ista in prin. videt̃ velle ꝙ Cęlestinus indulserit restitutionem. & idem sentit in fi. gl. licet dicat ibi quòd hoc fecerit ex gratia. glo. tamen in verb. *restitui*. & in ver. *committendum*. sentit oppositum & ad tex. respondet quòd Cęlestinus non indulsit restitutionem: sed cõmisit causam, an restitutio esset danda.

9 ¶ Inno. etiã sentit hunc intellectũ. † dicit enim ꝙ cùm in integrũ restitutione sit iuris ordo seruãdus. & causa cognita expedienda, præsupposito ꝙ cõstaret de mandato Cęlestini, tñ illud mandat, cùm fuerat factum extra iudicium, & sine causæ cognitione, nõ habuit vim sententiæ. argu. l. ij. & iij. C. commina. vel epi. & in. l. ex stipulatione. C. de sent. Et ex hoc dicto Inn. no. sing. ꝙ mandatum Papæ factum sine causæ cognitione in causa quæ requirit sententiã, & causæ cognitionem, non habet vim sententiæ. & sic non valet, nisi aliter appareat de certa scientia Papæ. & hoc facit ad multa. Sed circa qõnem principalem, nõ est vtile instare, quia Papa hîc noluit dicere an Cęlestinus per illa verba dederit restitutionẽ vel ne. sed distulit decisionem donec partes essent præsentes: nec mutatur intellectus huius. c. quálecũq; partem teneam'. nã si teneamus ꝙ Cęlestinus indulserit restitutionẽ, debemus præsupponere quòd ex aliquã iusta causa audiuit ecclesiã Ilerdeñ. post quadrienniũ: vt statim j. dicã. ¶ Et in fi. gl. hæc gl. in effectu soluit contrariũ, quòd hîc non fuit data restitutio post quadriẽnium, sed Papa cõmisit causam vtrũ esset dãda: sed tu aduerte ad duo principaliter. primò quomodo fuit admissa ecclesia Ilerden. tempore Anastasij cũ tempore Eugenij, qui vixit octo annis, nunquã fuit petita ista restitutio. Secundò, qualiter auditur nunc tempore Innocentij, cùm à tempore Eu-

10 genij qui tulit sententiam, essent lapsi. xlv. anni. ¶ † Ad primum dicunt quidam vltra gl. quòd ecclesia Ilerdeñ. petijt restitutionem etiam tempore Eugenij, sed nõ fuit audita, hæc solu. diuinat, quia in litera de hoc nihil dicit̃. Inno. dat aliam solu: dicens quòd tempus Eugenij qui tulit sententiam non currit in quadriennio: sicut enim tempus prælati malè alienantis non currit in isto quadriennio: vt in. c. si sacerdotes. xvj. q. iij. & est etiam text. iuncta glo. fi. in. c. j. eo. tit. lib. vj. ita nec tempus malè sententiantis currit in quadriennio indulto ad petendum restitutionem: & est dictum satis notandum: sed intelligo quòd non fuit ecclesia ausa propter verisimilẽ timorem petere tũc restitutionẽ, vt puta: quia restitutio fundabatur super iniustitia sententiæ, & p̃latus nõ erat ausus dicere Papæ ꝙ iniustè pronuntiasset. & idẽ puto dicendũ in alio iudice, de quo verisimiliter timeret. arg. in c. fi. de app. secus dicerẽ vbi cessaret probabilis timor, vt puta: quia petitio restõnis fundat̃ non sup iniustitia sententiæ, sed super alio extrinseco; nam tunc ab eodẽ Papa qui tulit sñiam põt probabiliter peti restitutio in integ.

11 ad hoc allego tex. in. c. proxi. &. s. eo. c. auditis. ¶ † Host. soluit cõtrarium principale duobus modis. & primò ꝙ hîc agebatur de falsitate instrumentorum. & qõ falsi põt intẽtari etiã post quadriennium, vt in. c. cum venerabilis. de

ſis.de excep.& in.l.qrela.C.ad legē corne.de fal.cū ſi.hæc ſol.eſt vera in ſe:ſed nō quo ad tex.nr̄m:quia ex quacūq; cā petat̄ reſtō, debet peti intra quadriēniū,cū ſit illud beneficiū extraordinariū:vt vt in.l.fi.C.de tēp.in inte.reſt.petē.&.c.j.e.ti.li.vj.dictū verò Hoſti. ꝓcederet,quādo quis directè ageret cōtra ſnīam reſpectu falſitatis.¶ Secūda ſol.ſua eſt † ꝙ hîc petebat̄ reſtō iure maioris :ſcilicet ex iuſta cā:ad quā petēdā & obtinēdā nō eſt ꝑfixū tp̄s. tp̄s em̄ quadriennij eſt ꝑfixū ſecundū eū reſtōni q̄ petit̄ iure minoris, rō diuerſitatis ſecundū eum eſt,quia reſtō q̄ cōpetit iure maioris pēdet ex mero iudicis offō magis quā ab inſtātia petētis,ſed reſtō q̄ cōceditur iure minorū pendet magis à iure cōi & ab inſtantia petentis,quā officio iudicis.Id aūt qđ expedit̄ ex puro & mero iudicis officio nō claudit̄ tp̄e:quia iudex pōt merū offm̄ ſuū impēdere & exercere quādocunq;.& cū hac ſo.trāſeunt recitādo Io.and. & do.Ant.ſed ꝑfectò hæc ſolu.nō eſt vera:nec aliquo iure ꝓbatur: imò tex.vr̄ in oppoſitū in.d.l.fi.C.de tēpo.in inte.reſti.peten.vbi dicit̄ ꝙ oīs reſtō claudit̄ quadriennio.[a] ſiue cōpetat maiori ſiue minori[b].& aptè cōperi ꝙ hāc opi.tenet Bar.in.l.fi.C.ex qui.cau.ma. vbi dicit,ꝙ offm̄ iudicis reſcindēs claudit̄ quadriennio.& all.d.l. fi.Itē in qōne facti tenebat Bal.vt hîc recitat.d.Car.licet quidam doct.Gall⁹ qui legebat tunc Paduæ ius canonicū teneat contrariū allegādo iſtud dictū Hoſ.Sed do.Car.tenet primū.qđ puto veri⁹ ꝑ.d.l.fi.nec vt dixi dictū Hoſt. ꝓbatur iure.nec ratio ſua mihi placet;nā puto totū oppoſitū,ꝙ magis dependeat à iure reſtō q̄ competit iure maioris,quā illa q̄ cōpetit iure minoris: nam in prima concedenda debet cōcurrere enormis læſio,& iuſta cā,ſed in ſecunda ſufficit læſio enormis(vt dixi).ſ.c.ꝓxi.vnde ꝑtor mot⁹ ex edicto ſuo dedit vtilē actionē maiorib⁹ ex iuſta cā:vt in.l.j. ff .ex ex qui.cau.ma.& ꝓ hoc facit quod no.gl.ſ.eo.c.ij.in ver .reſtituimus.& hoc quo ad primū.Reſpectu verò ſecūdæ opponit̄, quar̄ ſcilicet audiat nunc eccl̄ia Ilerden.tp̄e Inno.cùm affluxerāt quadragintaquiq; anni.¶ † Glo.dat bonā ſolutionē,quā no.dicit enī ꝙ ex quo nō deficit ꝑ eccleſiā:vt patet ex varijs cōmiſsionibus per eā impetratis,lapſus quadriennij ſibi non obſtat.Ex hoc no.quòd iſtud quadrienniū indultū ad petendā reſtōnē nō currit impeditis[c] ex facto iudicis,vel aduerſarij: vn̄ licet quadrienniū det̄ à iure ad petendā & finiēdā cām reſtōnis,vt eſt tex.apert⁹ in cle . vnica. eo.tit.tn̄ ex quo nō deficit ꝓ pte q̄ cōpetit reſtōnē quātū pōt ,nō debet ſibi ꝑiudicari ſi non finiat̄ intra quadriēniū,qđ aptè tenuit gl.in.d.cle.vnica.& Io.an.hîc.Facit optimè in ar.l.fi.C.de adul.& l.ſi cū ipe.coniuncta.l.ꝑcedēti.ff.de excu.tut.& qđ ibi no.quicqd ergo ſit in alijs tp̄ib⁹,tn̄ iſtud quadriēniū habet à iure hāc naturā, licet aliqui voluerint contrarium,ſed ꝓ primo vltra ꝑdicta ego allego tex.in.c.j.e.ti.li.vj.vbi dicitur ꝙ eccleſia nō audit̄ poſt quadriennium,ſi negligenter omiſit intra quadrienniū petere &c.vnde pondera verbū ſi negligēter.ergo illud tp̄s quadrienniū currit ſoli negligenti,non autem valenti,& ꝓ hoc tex.ex his habes plenè declaratam iſtam gloſſ.¶ In gloſſ.in verb .*ex parte veſtra*. in fine. Ex iſta gloſſ. colliguntur tres intellectus ad verſicu.*illa nitens &c.* & licet intellectus iſti ſint veri in ſe : tamen non congruunt multū literæ. quæ innuit quòd Papa credidit priuilegiū eſſe falſum: cū tamen cōtrariū poſteà apparuerit in regiſtro,ideò do.Ant.dat aliū intellectū ad illū verſi.ꝙ eccleſia Ilerden.ꝓduxerat priuilegiū ꝓ ſe:quod eccleſia Oſenen.dixit falſum:& ad hoc ꝓduxit aliquas ꝓbationes,q̄ mouerūt Papā Eugenium ad ſentētiādum contra eccleſiā Ilerden.ſed Inn.corā quo erat nunc qō reperit in regiſtro ꝙ illud priuilegiū nō erat falſum:quia in regiſtro erat tenor quēadmodū in illo priuilegio.& iſte intellectus magis conuenit literæ: & mihi placet:& tunc oportet tenere illā literā,vt dicat̄ à parte altera productū &c.quia Papa loquit̄ hîc eccleſiæ Oſen.ideò verbū à parte veſtra,non bene ſtaret ſecundum iſtum intellectum.¶ In gl.in verb.*oſtenſuri*.in fi.& dic ſecundum Hoſt.ꝙ eccleſia Ilerden. habebat præſumptionē pro ſe ratione illi⁹ priuilegij quod fuit repertum incorrectum:ideò onus probandi ꝙ non erat danda reſtō incumbebat alteri parti.¶ In gl.fi.ibi:*multa enim propter diſtantiam.* † Vult ergo gl.ꝙ peremptorium potuit hîc mitti prima vice ꝓpter difficultatem geminandi citationes contingentes ex viarum longa diſtantia,debēt tamen tunc ſecundum Hoſt.& Io.an .apponi tres termini in peremptorio.ſed tu vides practicam per glo. in

a ¶ Quadriennio Adde Alex.conſi.ccxxij.ij.lib.& vide Roma.cōſi. lxvij. Alex.conſi.x.lxviij &.lxxij.j.lib.

b SEB.SAPIA .¶ Siue minori.Quòd quadriēniū i quo petit̄ reſtitutio in integrum currat eccleſiæ.& ciuitati.vide Deci.in conſi.xlij.in fi . & Bar.in.l.j.§.quod ſi nemo.ff.quod cuiuſq; vniuer.& in.l.ab hoſtib⁹.§.ſed ꝙ ſimpl'r. col.pe. ff.ex qb.cau .ma. c.conſtitututionem.de ſen.excō.li.vj.& tene illam menti.& ex hoc ſentiunt gl.& doc.ꝙ ceſſante cauſa non pōt mitti perēptorium prima vice:ſed contrariū eſt verū,dummodo peremptoriū habeat terminum cōpetentē , maximè cum interuallis terminorū,iuxta no.in.d. glo. & hoc vltimū ſentiūt doct.in.c.j.de dilat . vbi vide:nā peremptoriū,& tres citationes regulariter æquiparantur,vt in.c.de illicita.xxiiij .q. iij.&.l.contumacia.ff.de re iud.vide tamē limitationē quā poſui in.c.ex tuæ.de cle.nō reſi.& vide bonā gl.in cle.j.de vi.& hone.cle.¶ † In eadē glo.in fi.No.gl.quæ videtur inclinare in partē affirmatiuam,vt lis ſit conteſtanda in cā reſtōnis,& reliquis iuris ordo ſeruandus , de quo vide plenius per gl.& quod ibi dixi in.c.ij. de offi.iudi.Inn.hîc dixit,ꝙ ſi petitur reſtitutio contra contractum,eſt iuris ordo ſeruandus,vt detur libellus,& fiat conteſt.&c. Sed ſi petitur contra ſnīam[d],& ſic contra actum iudicialem ,expedienda eſt cauſa ſummariè.quia hoc caſu non conſequitur reſtitutus aliquod lucrū,ſed ſolū paratur ſibi via ad negotiū principale,dicit tamen tutius tenendum,ꝙ etiam in hoc caſu fiat li.conte.& ſic tranſeunt hîc docto.ſed tu vide Bart. in.l.fi.ff.ex quib.cau. ma. vbi recitat hoc dictum Inn.& reſpectu primi membri illud approbat:ſed quo ad ſecundum dicit ſe putare,ꝙ ſi petitur reſtitutio contra ſententiā diffinitiuā,debet lis conteſtari,ſi partes ſunt præſentes:quia hæc reſtitutio habet vim appellationis,ſeu illi æquipollet, vnde ſicut in cā appellationis debet lis conteſtari pręſentibus partibus,vt in.l.vnica.C.ne lic.in vna eadēq; cau.& in.c.per tuas.vbi dixi .de appel. ita in hac cauſa reſtitutionis.ſed ſi pars eſt abſens contumaciter,tunc putat ꝙ pōt procedi li.conte.per tex.in auť.ſi omnes.alleg.in gl.mihi placet primum dictum Bar.quia data præſentia partium debet lis conteſtari,ex quo petitur reſtitutio contra ſententiam principaliter.videtur probari in.c.ij.de offi.iu.& hîc in fi.nā hîc petebatur reſtitutio contra ſnīam, & Papa cōminatur pti ꝙ ſi nōcōparuerit.ꝓcedet quātū de iure poterit quaſi ad ſnīam nō poterat ꝓcedi ex quo lis nō erat cōte.Et ex hoc dico,quòd ſecundum dictum Bart. non ꝓcedit in eo quod voluit ꝙ data abſentia poſſet procedi li.non conteſt.nam regula iuris eſt contra eum.quia oīs cā eſt plenaria, ex quo affert graue ꝑiudicium,vt no.gl.in.l.iudices. C.de iu

c ¶ Impeditis. Adde Ale.conſi.lxxij.iiij.libro.

ZACHARIAS.
¶ Adde Guli.de cug.in auť. ſed & lis.& ibi in apoſ. Celſi remiſsiuè. C.de tēpo. appel. Inn.ī.c.ex ratiōe circa medium. j. de app.& ibi iſtū col.ij.verſi. ſecūdo caſu,quod eſt verum , ſi appellans proteſtet̄ iudici appellationis inſtāter:& inſtantiſsimè,& pluries vt procedat: aliâs nō dicit̄ feciſſe diligetiā,vt no.bal. in auť.ſi appellatione.& ibi Bar. C.de tēp.app.plenius per Lanfran. de oria.in . c. qm̄ cōtra . §.ſtatuim⁹ verſi. appellationes.in fi.ver. poſt quā datus eſt iudex.j.de proba. Anto.Franci.
¶ Ad hoc quod dicitur hîc de diligentia,quid ſit diligentia. vide glo. fi.in.l.ſicut.C. de pign.& vide no. in.c.nihil . lxxxiij.diſt.& quæ diligentia excuſat à culpa.vide glo. q̄ all.multa iura . in c.ad aures.de æta. & quali.& adde ꝙ diligētia excludit culpam leuiſſimam.l.ſi vt certo.§.nunc videndū ff.cōmo.& cōclude ꝙ ſecūdū diuerſas materias maior & minor requirit̄ diligētia. iō dicim⁹ ꝙ illud dicit̄ diligēter factū qđ eſt factū bonafide arbitrio boni viri,vt ī.l.labeo.ff.de ſta.li.& an qs debeat adhibere eādē diligētiā ī rebus alienis,vel cōib⁹,quam in reb⁹ ꝓprijs : vide not.in.l.ſi cōſtāte.in. §.ſi marit⁹.ī gl.ī ver.culpāda.ff.ſo.ma.& vide gl.ī.l.pe.ff.de ac.emp.& gl.ī ver. diligētiſsim⁹.ī.l.ſi merces.ī.§.q colūnā.ff.lo.& vide bar.ī.l.j.ff.de ſo.& plenè p eū l.l.qđ nerua.ff.depo.& ī.l.q̄ fortuitis.C.de pig.act.Et adde ꝙ ille q eſt diligēs,ī vno.ꝑſumit̄ diligēs ī alio.vt ī.l.fi.C.de his q à nō do.ma.qđ eſt ītelligēdū data ſīl'itudine negotiorū,vt ī.l.j.C.q & aduer.quos.& qđ dicit Spe.ī ti.de aduo.ī.§.v.ī ver.cōmēdat āt ꝙ diligētia ē mr̄ oīm virtutū:aliqñ tñ diligēs ēt ꝑſumit̄ errare,qđ qñ ſit,vide gl.ī.l.cū de idebito.ff.de proba.

d ZACHARIAS. ¶ Contra ſnīam.Ego ſub diſtinguerē, ſcilicet ꝙ ſi petat̄ reſtō in integrū aduerſus ſnīam diffinitiuā,& tunc reqrat libellū & litis cōte.ſecus ſi aduerſus īterlocutoriā:qa iudex ex offō ſuo pōt expedire.nota.doc.in.l.minor.la.iiij.ff.de mino.& ibi plenè Alex.& Inno.in.c.pen.in gl.ſua.in ver.incidenter.j.e.per.c.fi.ſ.de offi.iudi.dele.

di. & ipsemet Bart. in extraua. ad repri. in ver. summariè. sed q retractaret sñia nō pōt dici q nō inferat graue p̄iudiciū. Nō obs. aut. si oēs. p eū. alle. quia illa p̄cedit qñ petit restō nō cōtra certā psonā, sed in genere contra oēs, qui possunt p̄tendere interesse. sicut petit minor cū vult restitui aduersus aditā hæreditatē, vnde si nemo cōparet, non est dare partē aduersam: quia nemo vr̄ velle p̄tēdere interesse: sec⁹ quando restō implorat contra certā personā: vt hîc & in. d. c. ij. de offi. iu. ¶ † Sed dubiū est circa p̄bationē fiendā, vtrū reqrat plena p̄batio in hac cā restōnis. Inn. refert hîc duas opin. contrarias, nā qdā dixerūt q vbi quis petit solū restitui contra aliqd obstaculū: satis est q p̄bet semiplenè seu coloratè læsionē, sed vbi vltra restōnē intendit aliquid consequi: puta vt retractetur sñia, & alia meliori forma feratur tunc oportet plenè p̄bare. Alij dicunt q semper requirit plena p̄batio. & vr̄ hæc opi. placere Inn. & eā sequor. Et primò adduco. c. j. s. eo. vbi dicit q de læsione debet manifestè cōstare: ad idē adduco. c. ex lr̄is. s. e. vbi p̄bat q fundans se[a] super iusta impedimēti cā, debet illā plenè probare, nisi cā sit fauorabilis. vt ibi dixi. & solū ibi petebat restō sententiæ, vnde p illa duo capitula cōcludo, q siue petat restō iure minorū, siue petat iure maiorū: debet cā sup qua fundat restō plenè p̄bari. & adde ad p̄cedentē qōnem gl. no. quā puto singularē j. c. seq. in versi. monasteriū. q̄ dicit q quādo petit restō contra sñiam incōtinenti. i. ante lapsum. x. dierū, dicit peti incidenter, & nō principalr. & si illa gl. eēt vera, pōt inferri q quādo petit restō cōtra sententiā incōtinēti, nō est op⁹ litē contestari. qa tunc fit contestatio qñ petit principalr, & non incidenter, vt est tex. in. d. c. ij. de of. iudi. & sic scđo mō posset limitari dictum Inn. & Bar. de quo vide in p̄cedenti qōne. ¶ † Extra gl. opp. contra tex. & vr̄ q nō debuit peti restō in integrum: sed debuit appellari, quia remediū extraordinariū cessat quādo cōpetit ordinariū, vt in. l. i causæ. ff. de mino. Sol. dicit Gof. q hîc nō poterat appellari, cum sñia fuisset fuisset lata à principe: vt. ix. q. iij. in. c. cuncta per mundū. & in. l. j. ff. à qui. appel. nō licet. nec obst. scđm eū si dicat q poterat supplicari: quia aduersus sententiā principis admittit supplicatio. vt in aut. q̄ supplicatio. C. de p̄ci. impe. offe. & in corpore vn sumit, quia etiā supplicatio est remediū extraordinariū. & ex hoc dicto Goff. no. duo. primò q vbi cōpetūt duo remedia extraordinaria, vnū non tollit p reliquū, sed p̄t qs intentare qđ placet. ad hoc qđ legit & not. in. l. si cū exceptione. ff. quod met. cau. Secūdò no. & tene mēti, q aduersus sñiam principis cōpetunt ista duo remedia extraordinaria. p̄t ergo cōdēnatus per principē petere restōnē, vel supplicare cōtra illā sñiam. Sed aduerte, quia Inn. hîc in ver. *supplicationem.* sentit oppositū: dicit eñ q non audit quis contra sententiā principis nisi p suplicationē, & sic non habet locū petitio restitutionis in integ. quod clari⁹ voluit j. c. p̄xi. Doct. reliqui nihil dicunt: quia non ponderauerunt hāc contrarietatē. Sed p concordia dicerē sic: q aut cōtra sñiam principis nō allegat aliq cā: puta minor ętas, vel fauor ecclię, vr̄ aliqua alia p̄babilis cā extrinseca accedēs, sed solū quia nō p̄t appellari à sentētia principis, & tūc non debet peti restō, sed debet intētari remedium supplicationis: quia supplicatio innitit purę gratię, & benignitati principis, ideò ex quo nulla iusta cā p̄tēdit, debet fieri supplicatio, sed vbi allegaret contra sentētiam aliqua p̄babilis cā: vt puta minor ætas, vel fauor ecclīæ: vel qa condēnat⁹ erat apud hostes, & nō poterat cōparere tp̄e sentētiæ, vel quid sile, p̄t peti tūc restō in integ. rō quia restitutio in integ. innitit iustitiæ. habet tñ annexā grām, vt dicā in c. seq. & istud remediū est datū à iure p̄pter cām p̄babilē: vñ ipsemet princeps ex cā indulsit beneficiū restōnis, vt. s. c. proxi. ergo apud eundē p̄t peti ista restō, cùm prīceps de honestate debeat obseruare leges suas: vt in. l. princeps. ff. de legi. & in. l. digna vox. C. eo. facit. c. cùm oēs. de cōsti. & in hoc casu propriè loquit iste text. cum. c. seq. & in hoc casu pōt ēt supplicari. Sed in prīo casu vbi nō p̄tēdit iusta cā extrinseca, non concurrit remediū restōnis: quia illud, vt dixi, est fundatū sup iustitia causæ, vt in. l. j. ff. ex quib. cau. ma. & in. l. j. ff. de mino. & hanc puto ip̄am veritatē, & reducunt ad concordiā ista iura. ¶ † Sed instat Gof. circa sñias inferiorū, quar possit aduersus eas peti restō, cùm possit appellari, & rñdet notanter q tunc non dat remediū minori extraordinarium qñ est tut⁹ ip̄o iure. & ita loquit. l. in causæ cognitione. ff. de mino. vt puta quia sñia vel contract⁹ est null⁹, sed qñ act⁹ tenet: tenet appellare: vñ cùm non sit tutus ip̄o iure, poterit petere restōnē, licet possit appellare. & tene menti hoc dictum, q minor vel ecclesia pōt iure spāli petere restōnē aduersus sñiam. licet possit appellare ab illa sñia. & sic singulr est limitad⁹ tex. in. c. j. & ij. e. ti. li. vj. ¶ Itē no. optimā limitationē ad illā reg. q non cōpetit remedium extraordinarium qñ dat ordinarium. vt procedat: qñ ip̄o iure quis est tutus p remedium ordinarium: sec⁹ autē si haberet intētare aliud remedium. Itē dic q pingui⁹ succurrit p remedium restōnis quā per remedium appellationis: quia obtēta restōne non habet nouā instantiā inchoare, nec adire alium iudicē fortè remotum, ergo per remedium ordinarium non tollit istud, ex quo pinguius p̄uidet, vt dixi. s. ¶ Quæro attingēdo difficilē & vtilē glo. Inn. † nunquid petēs restōnē contra sñiam, vel contractum, seu p̄scriptionē possit intentare simul actionē primam: ita vt possint concurrere ista duo remedia simul? Pone exēplum. petebā domū à te fuit lata sñia contra me: ego minor vel ecclīa peto restitutionem contra istam sñiam: nunquid possum simul intētare, & p̄sequi primā actionē, petendo etiam istā domū mihi adiudicari? & solet ista q̄stio formari p alia verba magis obscura, videlicet nunquid officium rescindēs & actio rescissoria possunt simul intētari: q̄ vocabula sunt multùm obscura. p̄sertim iuuenib⁹. Sed colligēdo dicta doc. maximè Bar. in. l. fi. C. ex qui. cau. ma. & i. l. ab hostib⁹. ff. eo. dic q offm̄ rescindēs p̄priè est offm̄ iudicis, p quod petit restit. in integ. & dicitur rescindēs ab effectu, quia rescindit obstaculum contra quod petitur restitutio: vnde conclude quòd siue restitutio petatur iure minorum, siue maiorum: semp restitutio implorat p offm̄ iudicis: & non iure actionis, sicut quidā voluerunt: ad hoc tex. in. l. si quis stipulatus. ff. ex qui. cau. ma. & firmat Bar. in. d. l. ab hostibus. licet aliud & minus bene, senserit gl. s. e. c. ij. facit. l. j. ff. ex qui. cau. ma. Acti verò rescissoria est prīa actio, q̄ competebat ante obstaculum: puta ante sñiam contra me latā: vel añ p̄scriptionē completā: vel qd sile, & dicit rescissoria, nō q sit nomē actiōis, sed est q̄dā adiectio ad primā actionē, vnde actio illa prima habet illud nomē qđ pri⁹ habebat: & dicit rescissoria qa sup ea facta est rescisio p resti. in integ. vel quia cōpetit nūc p rescissionē obstaculi, sicut Impator dict⁹ est Cęsar qa cęsus ī vētre mr̄is. Itē dicit August⁹ ab augēdo iura imperij, ita ista actio antiqua dicit rescissoria: qa vbi primò erat inutilis p̄pter p̄scriptionē vel p̄pter sñiam, vel erat sublata, nō efficit efficax & vtilis p rescisionē obstaculi factā beneficio restōnis: nā rescissa sñia lata cōtra me intēto primā actionē q̄ mihi cōpetebat, siue illa eēt psonalis: siue realis. ¶ His ergo visis venio ad pricipalē qōnē nū qđ possint simul intētari. Inn. obscurè proseqt, p̄sertim in prīa p̄te gl. sed in scđa p̄te loqt magis clarè, & cōcludēdo clari⁹ mētē suā nō instādo in verbis, sed in mēte: dic q qnq; petēs restōne nō intēdit illud conseq vltra restōnē petitā: & tūc nō oportet aliqd inuestigare vtrū possit accumulari actio rescissoria, qa nō cōpetit. exēplū. ego erā re⁹, ita q nihil petebā: sed à me petebat, fuit lata sñia cōtra me, peto resti. in inte. nō eñ oportet aliud

SEB. SAPIA.
a ¶ Quòd fundans se. Facit pro hac opi. q ī causa summaria requirit plena probatio circa legitimationē personæ: vt est gl. singul. in. l. ij. C. de edi. di. Adria. tol. quā exclamat do. Alex. in. l. iudices C. de iudi. vnde licet causa in integrum restitutiōis sit summaria: nō tamen sequitur q probatio debeat esse summaria.

tet aliud petere, quia solũ mihi obstabat sñia: qua rescissa habeo intentionẽ meã. Pone exẽplũ in cõtractu, vẽdidi rem, & antequã traderem, peto restõnẽ cõtra cõtractũ: nõ enim intendo aliquid petere vltra rescisionẽ cõtractus, quia res vendita est penes me, vñ in his & similib⁹ casibus solũ habet locũ officiũ rescindens, qñq; petẽs restitutionẽ intendit aliud cõsequi vltra obstaculũ sublatũ vt puta petebã à te domũ, & fecimus postea trãsactionẽ nũc iure singulari peto restitutionẽ: ergo intẽdo cõsequi illã rẽ quã prius petebã, vnde pro illa cõsequenda cõpetit mihi prima actio: quæ dicit rescissoria, quia per beneficiũ restitutionis non possum illã rẽ cõsequi: ratio: qa restitutio nõ cõcedit vltra quã abstulerit læsio, cũ sit in pristinũ statũ repositio, vt in l. quod si minor § restõ. ff. de mino. sed læsio solũ cõtingit respectu transactionis: vnde satis est ꝙ rescindat transactio, si ergo volo petere fundum quẽ prius petebã à te: oportet ꝙ intentem primã actionẽ: & idem dic in iudicio, qñ sñia esset lata cõtra actorẽ: nam vltra restitutionẽ aduersus sñiam intendit consequi rẽ quã prius petebat, & his & similibus casibus est dicendũ, ꝙ aut res quã intẽdo cõsequi venit accessoriè ad dispositionẽ cõtra quã peto restitutionẽ, & tũc nõ est necesse petere nisi restitutionẽ cõtra illã dispositionẽ, quia restitutio rei venit accessoriè. Pone exemplum. vendidi fundũ, & tradidi vigore cõtractus, & peto restitutionẽ cõtra cõtractũ. hîc nõ est necesse petere rem, qa venit accessoriè ad cõtractũ, vnde rescisso cõtractu debet fieri restitutio rei, quia tu non tenebas rẽ nisi rõne cõtractus. Idẽ dic in iudicio, nã si fuit facta executio sententiæ cõtra quã nunc peto restitutionẽ, nõ est necesse petere ꝙ reuocet executio, quia venit accessoriè ad sententiã. & accessorium sequitur principale. vt reg. accessoriũ. de reg. iu. lib. vj. dicit tñ Inno. ꝙ si vult ad cautelã petere ipsam rem, põt, vnde poterit dicere, peto me restitui cõtra talẽ cõtractũ, ac etiã me reduci ad illũ statũ in quo erã tẽpore cõtractus: qñq; res quã volo cõsequi nõ venit accessoriè ad dispositionẽ cõtra quã peto restitui: exemplũ primi. si quando peto restitui cõtra transactionẽ, nã tu non posidebas rem vigore transactionis, sed posidebas per prius ex aliqua cã: quia transactio fuit facta põst. Item exẽplũ in actore qui vendicabat rem ab alio possessam, & reportauit sñiam cõtrariam: possessio enim rei nõ venit accessoriè ad sñiam, quia iam illam rẽ posidebat añ sñiam, ideo ꝑ restõnẽ nõ cõseqt illã rem: sed oportet ꝙ intentet primam actionẽ. Nunquid autẽ posint cõcurrere? Inno. hîc sensit ꝙ sic. vnde dicit ꝙ est in optione petentis, an prius velit petere restõnẽ contra obstaculũ, & ea obtenta intentare primã actionẽ, põt ẽt si vult, simul vtrunq; remediũ intentare secũdũ eũ: pone sic exemplũ libellandi secũdũ opi. tuã: poterit eñ libellãs dicere, cũ aliàs petierim talẽ fundũ: & fuerit sentẽtia lata cõtra me, per quã sum enormiter lęsus peto per beneficiũ restitutionis illã sñiam rescindi, & mihi tanqñã dño illũ fundũ adiudicari: vel pone exẽplũ in præscriptione. Posidebas rem meã ex aliqua iusta causa: præscripsisti eã cõtra me absentẽ cã republicæ, potero vtrunq; remediũ intentando libellare sic: cũ talis præscripserit rẽ meã me absente causa reipublicæ: peto per offiñ vestrũ illam ꝑscriptionẽ rescindi: & me restitui cõtra ꝑscriptionẽ, ac mihi tanquã dño illã rẽ adiudicari. & doc. cõiter trãseũt cũ hac opi. Inn. vt hæc duo remedia posint simul accumulari, sed Inn. nõ adducit nisi. l. i causæ. § interdũ. ff. de mino. sed certè dicta sua approbo, præter hoc vltimum. nã firmiter teneo: ꝙ actio rescissoria nõ cõpetit, neq; ꝑ cõsequẽs posit intentari, nisi prius obtẽta restõne cõtra obstaculũ, nã cũ ante obtẽtã restitutionem tua actio sit sublata, vel reddita inefficax ꝓpter ꝑscriptionẽ, vel propter sñiam: vel ꝓpter trãsactionẽ, quõ põt illa actio intentari ante, quã rescindat obstaculũ ꝑ beneficiũ restõnis cũ paria sint non hr̃e actionẽ, vel inutilẽ habere. Et ꝓ hoc primò allego istũ tex. i ver. *quocirca*. vbi licet aduersari⁹ peteret duo, tamẽ Papa citauit disiũctim.[a] primò sup ꝑcã restitutionis, & ea expedita citauit sup principali: & sic voluit ista duo remedia simul accumulari i ꝓcessu. Secũdò ꝓbo ꝑ. l. fi. C. ex q. cau. ma. vbi tex. ad literã dicit, ꝙ actio rescissoria cõpetit restitutis: ante ergo indultã restõnẽ nõ cõpetit. & ibi expsẽ hoc tenet Bar. vbi dicit, ꝙ pria actio q̃ dicit rescissoria nõ cõpetit, seu nõ ẽ nata, nisi ꝑhabita restõne. & idẽ sentit gl. in. d. l. ab hostibus. Tertiò alle. tibi gl. ordi. & Bar. in. l. necnõ. in § exemplo. ff. ex q. cau. ma. vbi pl⁹ dicit gl. ꝙ nec actio nec exceptio cõpetit ante indultã restõnẽ obstante obstaculo cõtra qđ petit restõ. Quartò ꝓbo tibi ꝑ rõnẽ gnalẽ: nũquã debẽt simul accumulari duo iudicia: qñ vnũ est ꝑiudiciale ad reliquũ:[b] vt legit & no. in. c. tuã. de ordi. cogni. in. l. fundi. & l. fundũ. ff. de exce. sed iudiciũ sup restõne petita est ꝑiudiciale ad aliud iudiciũ sup rescissoria actiõe, qa si denegabit restõ, cessat iudiciũ sup pria actione, vt hîc in ver. *quocirca*. ergo non possunt simul accumulari.

20 ¶ Quãto ãt tpe durẽt ista iudicia. dic ꝙ offiñ rescindens ꝑ qđ postulat restõ claudit quadriẽnio tã respectu minoris quã respectu maioris. vt. s. plenè dixi: sed actio rescissoria nõ durat nisi ꝑ annũ à tpe indultæ restõnis, quia illa actio est restituta à ꝑtore contra ius ciuile. tex. est nota. in. l. in honorarijs. in fi. ff. de act. & obli. & in. d. l. fi. C. ex qui. cau. ma. & vtrũq; dictũ firmauit ibi Bar. in. d. l. i honorarijs. Sed dubito de vno, qđ non memini me legisse: vtrũ in eccl̃ia habeat locũ hoc dictũ vltimum, vt indulta restõne fit necesse intentare primã actionẽ intra annũ ita ꝙ post annũ nõ cõpetat? & ꝓ nunc poti⁹ inclinarẽ ꝙ nõ habeat locum in eccl̃ia. adduco hanc rõnem, ecclesia restituit non beneficio ꝑtoris, sed beneficio iuris canonici, vt ꝑ totum istũ tit. probat, ergo cum ista actio nõ restituatur à prętore, sed à principe & à iure canonico, cessat ratio super qua fundat. d. l. in honorarijs. & hoc not.

SEB. SAPIA. a ¶ Citauit disiunctim. Vide solẽniter de hoc articulo per Ioan. fab. in §. rursus. in. vj. co. ad fi. versi. videamus. insti. de act.

SEB. SAPIA. b ¶ Ad reliquum, Vide quæ latè tradũtur in. l. edita. in materia cumulationis. C. de edẽ.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio in integrum aduersus sententiam potest peti ab illomet iudice qui eam tulit.*

2 *Restitutio in integrum aduersus necessariam probationem omissam conceditur absque alia probatione læsionis.*

3 *Exceptiones dilatoriæ, quæ vt potest præsumi malitiosè opponuntur, non sunt admittendæ, secus si sint peremptoriæ, nisi sit maxima præsumptio, & malitiosè opponantur.*

4 *Sententia an feratur contra dominum absentem, vel contra procuratorem præsentem.*

5 *Restitutio in integrum an posit peti per procuratorem sine speciali mandato. 6.*

7 *Exceptiones contra sententiã vel instrumenta, si excluduntur à statuto, si incõtinenti offeruntur probari debent admitti.*

8 *Executio sententiæ an impediatur, si aduersus eam petitur restitutio in integrum.*

9 *Executio sententiæ non debet fieri postquàm fuit postulata restitutio aduersus eam.*

10 *Executio sentẽtiæ nõ retardat per supplicationẽ factã principi.*

CAP. VI.

SVscitata. *Si restituat in itegrũ cõtra sñiam is cõtra quẽ est ꝑsumptio: mandat sñia executiõi ꝑstita cautiõe de restituenda re, si prius condẽnatus in hoc iudicio ꝑualeat. vel summa aliter scdm mentem tex. iuncta gl. pe.* Petitio restõnis in integ. contra sñiam suspendit regulariter executionem sententiæ in euentu isti⁹ causę restitutionis: fallit si cõtra petentem restõnẽ est ꝑsumptio malitiæ ꝙ cã differendi executionem hoc petat, quo casu executio fit ꝑstita cautione de restituendo, si petens restitutionem obtinebit in cã. & in hoc vltimo est iste tex. valde singularis respectu vtriusq; iuris. Diuidit in quatuor partes. Nã prima ponit decisam facti narrationem. Scda ibi: *nos intellectis*. ipsius diffinitionem. Tertia restitutionis petitionem, ibi: *sententia*. Quarta ipi⁹ cõcesionẽ

cum certa prouisione ibi: *ne verò*. ¶ Casus literalis. Inter Episcopum Burgeñ. & monasterium Ouien. vertebatur questio super quatuor articulis & quibusdam decimis acquisitis monasterio per quandã transactionẽ. quæ cõmissa fuit quibusdam iudicibus. coram quibus processum fuit, & cõclusum in cã, tandẽ causa super his delata fuit ad dñm Papã qui audiens quæcunq; partes ꝓponere voluerunt cõdẽnauit monasterium super quatuor articulis prædictis, lata snĩa super prædictis articulis, dum Papa vellet super decimis ferre sniam, super quibus corã iudicibus fuerat in causa conclusum. procurator monasterij petijt beneficiũ restõnis in integrũ ad probandam præscriptionẽ, tam sup quatuor articulis prædictis, quã etiã super decimis prædictis acquisitis monasterio per trãsactionẽ: & dñs Papa dicto procuratori restõnis beneficium super dictis articulis cõcessit. Ne verò per excogitatã malitiã, sicut ex pluribus præsumptionibus videbatur, effectum sententiæ in dãnũ Epi cõtingeret impediri: nẽ ve monasterium in executionẽ sententiæ detrimẽtũ incurreret propter diuersas præsumptiones, dñs Papa æquitate pensata: ita prouidit vt omnia prædicta sententię executioni mandetur ita tñ ꝙ sufficientẽ præstet cautionẽ Eps Burgen. ꝙ si monasteriũ obtinuerit in causa. omnia quæ percepit occasione ipsius sentẽtiæ monasterio memorato restituat, Ber. ¶ 1 † No. j. ꝙ aduersus sententiã Papæ põt peti in integrũ restõ, etiã ab eo Papa qui tulit sniam. Ex quo infero duo. primò ꝙ nõ excusatur quis dicendo ꝙ nõ fuit ausus petere restitutionẽ tempore quo vixit Pa. qui sententiauit. nã vides ꝙ iste procurator obtinuit restitutionẽ ab eodẽ Papa qui sententiam tulit volens ergo se excusare prætextu timoris, debet allegare & probare causam verisimilem timoris. iuxta ea quæ dixi in. c. s̃. proxi. & dic vt ibi. ¶ Secundò infero, ꝙ contra sniam Papæ põt nedũ supplicari, sed etiã peti restõ in integrũ. & istũ tex. allegaui. s̃. c. proxi. nã hĩc nulla fuit facta mentio de supplicatione. vnde dic vt dixi. s̃. c. proxi. & aliquid dicetur. j. ¶ 2 † Secũdò no. ꝙ petenti restitutionẽ aduersus necessariã probationẽ omissam quã intendit non facere per testes non est opus aliter ꝓbare læsionẽ: nã ex quo constat ꝙ probatio illa allegata erat necessaria, debet fieri restõ absq; alia probatione. hĩc enĩ Papa indulsit restitutionẽ, nec prius examinauit testes, vtrũ aliquid scirent de præscriptione. & concor. c. auditis. s̃. eo. & vide quod ibi dixi. ¶ 3 † Tertiò no. ꝙ ꝓpter suspicionem ortam contra excipientẽ seu petentem aggrauatur conditio ipsius. nõ tñ propter quãlibet suspicionẽ debet iudex repellere exceptionẽ peremptoriã, vt hĩc est tex. optimus. nã hĩc allegabatur exceptio præscriptionis; & erat præsumptio malitiæ cõtra ipm allegantẽ tamẽ Papa noluit ꝓpter illã præsumptionẽ excludere exceptionẽ præscriptionis. vnde allego istũ tex. pro casu ad probandũ dictũ Inn. in. c. post electionẽ. in fi. de cõcess. prębẽ. vbi dicit ꝙ licet iudex possit ex facili prẽsumptione non admittere exceptionem dilatoriã: peremptoriã tamen, nõ debet excludere, [a] nisi ex præsumptione multũ vrgenti, quia tractatur de magno præiudicio, ideò reqritur fortior prẽsumptio. vt in. c. literas. de prẽsumptiõ. ¶ Vltimò no. ibi: *effectum sententiæ*. ꝙ executio est effectꝰ 4 sententiæ. reliqua veniunt expedienda cũ gl. ¶ † In glo. j. ibi: *non multum curat de illa solennitate*. No. bene istã glos. quæ solet multũ allegari iuncto tex. ex qua habes ꝙ licet de iure ciuili nõ teneat snĩa lata cõtra dominũ, si procurator & nõ dominus erat in iudicio: vt in. l. j. C. de sen. & interlo. om. iu. Secus tamen est de iure canonico. quia de hac subtilitate nõ curatur, nam hĩc fuit snĩa lata contra monasteriũ, licet procurator esset in iudicio. & doc. simpliciter transeunt cũ gl. tamen Bar. in. l. stipulatio ista in. §. si stipuler. aliàs in. §. si quis insulã. ff. de verb. obli. & in l. j. præal. mordet istam glo. dicẽdo ꝙ in hoc nõ est diuersitas inter ius canonicũ, & ius ciuile, quia etiã de iure ciuili valet snĩa cõtra dominũ, si in iudicio interuenit non vt simplex procurator, sed vt administrator legitimus: puta tutor, curator, prælatus, vel syndicꝰ: ratio est: quia isti tanquã habẽtes ltĩmã & generalẽ administrationem possunt verba cõtractus cõcipere in psonã domini. vt in l. eũ qui. §. si actori. ff. de cõsti. pecu. eodẽ mõ i iudicio possunt verba cõcipi in psonã domini. si tales administratores interueniũt: nã in iudicio quasi contrahimꝰ. vt in. l. iij. §. Idẽ scribit. ff. de pecu. sed ꝓcurator simplex, quãdo cõtrahit nõ debet cõcipere verba in psonã domini, sed in psonã propriã, quia regulr̃ nõ acquirit domino, sed debet domino cedere actionẽ. de quo vide plenè p gl. in c. quãquã. de vsu. li. vj. meritò in iudicio debẽt verba sententiæ & aliorũ actorũ referri ad psonã procuratoris, & non domini. & hæc est rõ. d. l. j. Et no. bene hæc dicta. q̃ ise satis vera sunt, sed quo ad tex. nr̃m procedũt, intelligẽdo ꝙ iste fuisset syndicꝰ generalis monasterij. sed tex. hoc nõ aperit, imò appellat eũ ꝓcuratorẽ. vnde si intelligeretur ꝙ erat simplex ꝓcurator, dictũ Bar. nõ ꝓcederet hĩc sed dictũ gl. quid aũt iuris sit habito respectu ad ius canonicũ. dic vt plenè no. in. c. q̃relã. s̃. de ele. ¶ 5 † In glo. in ver. *postulauit*. No. singulr̃ istã gl. vsq; ad ver. *ar. contra*. ex qua colligunt duæ limitatiões ad iura dicẽtia. ꝓcuratorẽ nõ posse sine spãli mãdato petere restõnẽ in integ. Illa enĩ iura debẽt intelligi, quando restõ petit principalr̃: vt quia agat cãm p se principalr̃ inchoare, vt puta: quia petit cõtra cõtractũ, vel contra sniam q̃ trãsiuit in rẽ iudicatã p lapsum decẽdij, secꝰ aũt quãdo incidit in cãm: nã tũc pt peti p ꝓcuratorẽ qui fuit litẽ cõtestatꝰ i illa cã. ar. hĩc. & hoc voluit Inn. & oẽs doc. & cõiter ẽt sequunt Legistę in l. illud. all. in gl. & alle. no. in isto. c. & pt ad hoc dictũ optimẽ adduci. c. pe. j. e. nã sicut in mãdato iurisdictionali fit illa distinctio, an restõ petat principalr̃, vel incidẽter. eodẽ mõ debet distingui i mãdato ꝓcuratorio: nã in multis ista duo æquiparant: iuxta no. in. l. & quia. ff. de iu. om. iu. & intelligo ꝙ requirat spãle mãdatũ ex parte. s. petẽtis restõnẽ. sed ex parte defendẽtis nõ reqnirit spãle mãdatũ secũdũ Inn. hĩc. & bene facit. d. l. illud. qđ no. Secũdò principalr̃ no. ex gl. ꝙ restõ petita post sniam ante lapsum. x. dierũ dicit venire incidẽter. quia ex quo snĩa adhuc non trãsiuit in rẽ iudi. nõ videt prorsus cessasse mãdatũ ꝓcuratoriũ. vñ queadmodũ pt ꝓcurator ĩfra decẽdiũ appellare sine nouo mãdato. vt in. c. nõ iniustẽ. de ꝓcu. ita pt petere restõnẽ in integ. quasi hoc sit cõiũctũ mãdato. cũ restõ ęquipolleat appellatiõi. vt dixi. s̃. e. c. ex lris. & hoc dictũ nõ attingũt legistæ in. d. l. illud. doc. etiã nr̃i dubitasse videnť vtrũ hoc ꝓcedat de iure, nã ex quo snĩa est lata: nõ vr̃ aplĩꝰ ista cã subsistere: ergo est opꝰ restõnẽ petere principalr̃. Sed cõtra dictũ gl. Hos. oppõebat fortiter de. c. innotuit. de ele. vbi dicit ꝙ hñs mãdatũ ad petẽdã cõfirmationẽ electiõis nõ admittit ad petẽdã dispẽsationẽ in psonã electi: nisi habeat spãle mãdatũ, & ob hoc dixit hĩc Hos. ꝙ fortẽ iste ꝓcurator habebat spãle mãdatũ vt quia dicebat in mãdato, ꝙ posset petere restõnẽ in integrũ tã añ sniam quã post: sicut moris est. & no. bene incidẽter hoc dictũ. nã sentit p hoc Hos. ꝙ sufficiat mandatũ spãle licet nõ sit restrictũ ad certũ articulũ. de quo vide qđ latiꝰ dicã in. c. seq. val forte secũdũ eũ hĩc non fuit oppositũ. Inn. ẽt dubitauit. Nã primò vr̃ velle ꝙ ꝓcurator qui fuit litẽ cõtestatꝰ possit petere istã restõnẽ, cum nõ possit remoueri sine causæ cognitione, vt in. c. ij. de ꝓcura. in. vj. posteà verò dicit ꝙ procurator nõ admittit sine spãli mandato. Sed Hos. rediens ad dictũ gl. respõdet ad. c. innotuit. quòd dispensatio nõ est ita cõiuncta mandato sup confirmatione petenda sicut restitutio in integrũ est coniuncta causæ. nã confirmatio innititur iuri: dispensatio dependet à gratia. nam non multũ præiudicat si differt dispẽsatio, sed restõ in integrũ nõ ex toto depẽdet à

[a] ¶ Non debet excludere. Adde plenissimè de hoc dicto & præcedenti. s. ꝙ iudex non debet leuiter admittere dilatorias excep. quas præsumit malitiosè opponi. per Lanfran. de oria. in sæpe alle. c. quoniã contra. §. statuimus. ver. except. in princ. & ibi in apo. Bened. vadi. & celsi. j. de proba.

det à gratia, vt j. dicam. Item possèt inferri magnū præiudicium si procurator qui est præsens non possèt petere istā restitutionē. & tandem videntur doc. magis inclinare in partē hui⁹ gl. quæ mihi multū placet ꝑ æ ꝗparationē quā.s.feci ad appellationē.& ꝙ incō tinēti fiūt videnꝉ inesse vt i.c.officij.de of.dele.& i.l.lecta.ff.si cer. pet.vnde satis videꝉ hæc petitio incidere in causam: ex quo imme diatè post sn̄iam petiꝉ antequā mereaꝉ executionē.& in fauorabilibus debemus facere benigniorē interpretationē: vt in regula odia.de reg.iur.lib.vj.tertiò principaliter gl.opponit de.l.si actor. C.de appel.& nō inducit nec soluit.& facit ille tex.in cōtrariū.hoc mō: ibi eñ diciꝉ ꝙ si actor datus à curatore fuit condemnatus, appellat ipse actor: sed curator prosequiꝉ cām: quasi innuat ꝙ ipse actor qui iam fuit cōdēnatus nō prosequiꝉ cām appellationis. ita videtur dicendū in procuratore cōdemnato: vt non possit prosequi cām restōnis.sed solutio ponit ibi in gl.nam actor non prosequiꝉ cām appellationis ex necessitate.si tñ vellet bene possèt.vt in.d.c.non iniustè.& in.l.inuitus.C.de procur. ¶ † Et circa illud quod dictū fuit de spāli mandato requisito. dicit hîc Inn.ar.illius l.si actor.ꝙ habentes legitimam administrationē, vt sunt tutores, curatores, œconomi, & prælati, & similes, possunt petere restōnē sine spāli mandato.& verū dicit ꝙ isti habent à iure administrationem, quēadmodū iurāt de calūnia sine spāli mandato.vt in.l.ij.C. de iura.calū.quod no.vide per Spe.eo.ti §.ij.in versi.prælatus. Itē adde ad prædicta dictū Io.an.post Host.j.c.proxi.vbi dicit ꝙ post lapsum.x.dierū etiā à tpe interlocutoriæ non dicitur procurator restitutionē petere incidēter: quia ex quo interlocutoria trāsiuit in rē iudicatā, requiriꝉ spālis petitio, quia nō pōt dici ꝙ incidat, cū iam ille articulus transiuit in rē iudicatā.quod not. Itē pater pōt petere ꝓ filio restōnē in integrū sine spāli mandato, secus aūt est in alijs consanguineis: nisi minor sit talis vitæ cui meritò esset bonis interdicendū.vt in.l.patri.ff.de mino. Et ex prædictis posses formare distinctionem an & quando quis admittaꝉ sine spāli mādato ad petēdā restitutionem.nā si habet legitimā administrationē, admittitur.si verò simplex est procurator, debet distingui an petat principaliter, an incidenter.vt.s. ¶ † In gl.in ver. *sententiæ.* ibi: *nisi incontinenti probetur exceptio.* Istā particulā gl. soleo multū adducere in cōsilijs ad statuta quæ excludūt oēs exceptiones contra sn̄iam,[a] debet audiri nō obstāte statuto, quia statutū videꝉ exclusisse legitimas exceptiones propter præsumptā fraudē opponētium.ꝗ ꝑsumptio cessat in probatione ꝗ offerꝉ incōtinēti. & per hoc vide bo.tex.in.c.literas.in ver.propterea.de resti.spo.& quod no.glo.in.l.j.ff.de ta.exhi.& vide quod plenius dixi in.c. ex parte. el.ij.de offi.deleg. ¶ † In gl.in ver. *æquitate pensata.* in fi. No. ex ista gl.ꝙ licet regulariter petitio restitutionis in inte.[b] impediat executionem sentētiæ per.l.vnicā.C.in inte.rest.postu.ne quid no. fiat. tamē quādo ꝑsumptio est cōtra petentē restōnē ꝙ hoc petat malitiosè cā differendi executionē, tunc mādaꝉ executioni recepta cautione de qua hîc.& sic videꝉ sentire gl.ꝙ istud quod hîc diciꝉ ꝓcedat de iure.ita ꝙ ad consequentiā ab alijs iudicibus est trahēdum, & in hoc est iste tex.sing.vt.s.dixi.vnde Host. dicit ꝙ ista nō fuit simplex prouisio Papæ: sed cōtinet ius.quod videꝉ placere Io. an. & optimè ponderauit istū tex.ibi: *iure duximus prouidendum. &c.* ita ergo alij iudices debēt eodē mō iudicare.vt in.c.in causis.de re iudi.& Bar.simpl'r hoc dictū videꝉ seq in.d.l.vnica. Inn. tñ hîc videꝉ dubitasse.nā primò dixit ꝙ ꝓpter ꝑsumptionē facti hæc executio nō impediꝉ.posteà inquit, ꝙ tex.iste pōt intelligi cū petiꝉ restitutio cōtra sn̄iam principis.cōtra quā nō admittiꝉ quis nisi per viā supplicatiōis, sed supplicatio īpedit executionē sentētiæ, sed ꝑstaꝉ cautio: vt dixi post gl.s.e.c.ex literis.& secūdū istā solōnē nihil noui induceret iste tex.& sic in alijs iudicib⁹ petitio restitutiōis indifferēter īpediret executionē, sed hoc mihi nō placet. nā si loquereꝉ tex.in supplicatiōe, nō oportuisset ꝙ Papa hîc se fundasset sup ꝑsumptione orta cōtra petentē: nec erat op⁹ dicere ꝙ voluit ꝓuidere ę ꝗtate pēsata &c. Nā hoc erat de iure authēticorum vt in aut.ꝗ supplicatio. C.de preci.impe.offe.ergo iste tex. loquiꝉ ꝓpriè in petitiōe restōnis: & nō in supplicatiōe, & secūdū hoc videꝉ hîc tex.contra Inn.vt aduersus sn̄iam principis possit peti et restitutio, qđ intellige, vt dixi.s.c.ꝓxi. Dat Innoc.aliā solōnē ꝙ iste tex.pōt ponere istud spāle in restōne ꝗ petiꝉ cōtra sn̄iam principis sed mihi nō placet.qa Papa se nō fundat hîc super ꝑsumptione ꝗ erat orta cōtra petentē restitutionē, ergo vbicūq; cōtigerit ista ꝑsumptio, debet seruari ista iuris dispō: vt in.c.cū dilecta.de cōfir.vti.cū si.ideò tene primū dictū, quod cōiter teneꝉ. Adde tamē vnū dictū Bal. i l.vnica præalle.vbi dicit, ꝙ vbi executio sentētiæ nō eēt reuocabilis, nō debet fieri postulata restōne.qđ m hi satis placet, qa tūc cessaret remediū isti⁹.c. quia nō posset restitui, & sic frustratoria esset ista cautio. Ad hoc adduco notabile dictū Pau.de lea.in cle.j.de re iudi.vbi dicit istū tex.nō hr̄e locū in eo ꝙ mādat executionē ante oīa fieri, qn̄ executio nō est reuocabilis & tene mēti istud dictū. Sed aduerte: quia Bal. vr̄ ponere exēplū sup ista executione irreuocabili, qn̄ quis esset ducēd⁹ ad carceres, quasi innuat ꝙ licet in facto possit reuocari respectu[a] futuri tpis, nō tñ posset reuocari respectu ꝑteriti, & respectu ignominiæ.nā īpossibile est facere ꝙ quis nō fuerit in carcere: & ꝙ nō fuerit passus illā ignominiā.tex.eñ hîc se fundat sup cautiōe: qn̄ pōt cōseruari ius illi⁹ cōtra quē fit executio.ego ex hoc facio regulā notādam. & multū aperit istū tex.ꝙ vbicūq; nō pōt ꝑ cautionē ꝓuideri iuri illius cōtra quē fit executio ex hoc facto non debet sn̄ia mādari executiōi. pro hoc facit, quia cū ista ꝓuisio veniat cōtra l.vnicā.ꝑal.debet strictè intelligi.ar.in regula, ꝗ à iure cōi exorbitāt, de re.iur.lib.vj.& in.l. ꝑcipim⁹.in fi.C.de app.ponit ēt ibi Bal.ꝗdā alia[b] dicta, ꝗ mihi nō placēt.videꝉ eñ velle ꝙ īpediꝉ executio.& offerꝉ ista cautio, qn̄ ꝓbatio offertur īcōtinēti.iste eñ tex.nō fundat se sup oblata ꝓbatiōe regul'r.ergo debet īpediri executio siue offeraꝉ ꝓbatio, siue nō, vt in.d.l.vnica. Si aūt est ꝑsumptio cōtra petētē: debet ꝓuideri, ꝓut hîc diciꝉ, puto tñ ꝙ vbi læsio esset patēs: tūc nō haberet locū quod hîc diciꝉ.rō, quia cessaret ꝑsumptio malitiæ, & idē posset dici, vbi fortè intra breuissimū tps quis vellet ꝓbare læsionē.ar.eorū ꝗ dixi.s.in.c.ꝓcedēti gl. ¶ † Sed ꝗro.quid si postulata restōne fit executio nulla existente ꝑsumptione cōtra petētē: nūquid indulta restitutionē debeat reuocari executio ꝑ viā attētati: hāc ꝗōnē ponit hîc.d.Ant.& dicit ꝙ do.de Ro.tenēt ꝙ nō: ex quo legitimè facta fuit.& videꝉ ipē cū eis trāsire. Sed aduerte: quia aut ipse fuit deceptus, aut litera sua est corrupta, quia do.de Ro.de directò cōcludūt cōtrariū in cōclusiōe.ccclxvj.& de iure hoc dictū cōtrariū pōt ꝓbari.nā tex.in.d.l.vnica.vult ꝙ postulata restōne nihil debet īnouari, ergo executio facta post postulationē fuit iniusta, ergo debet reuocari.ar.in.c.nō solū.de app.lib.vj.& dicūt do.de Ro: idē esse si petaꝉ restō ad appellādū, quia si quādo petiꝉ restō simpliciter aduersus sn̄iam differꝉ executio, vt in.d.l.vnica. forti⁹ debet differri, quādo petiꝉ restō ad appellādū.qđ no. Sec⁹ dic vbi executio fuisset facta ante postulatā restōnē, quia tunc licet posteà postuleꝉ, & obtineaꝉ restō cōtra sn̄iam, nō per hoc retractatur executio, sed debet expectari finis causæ principalis, quia quod legitimè factum est, non debet retractari: vt in regula factum legitimè.de re.iur.li.vj. Item aduerte ad aliā limitationē quā ad istū tex.ponit hîc.d. Anto.& attribuit eā do.de Ro.decisi.ccccxxxij. aliâs.xxiij.t. quòd ista cautio exigitur à su-

[a] ¶ Contra sn̄iam. Vide Abb. idem tenentem in cōsi. lxiiij.& in.c. sup eo.in fi.s.de offi. dele.sed reprobat eum.d. Alexā.in consi.xciij. inci. Clarissimè dn̄e vicarie.i quarto volu.refert.d. Iaso. in.l.nā & posteà. in prin.ff.de iure iurando.

[b] ¶ Petitio restitutionis in integrū. Adde esse hîc op⁹ distin. quā Lanfran.de oria.in.c. qm̄ cōtra.§.statuimus ver.exceptiones.nu.9.ver. restitutio aūt in integrū.vbi distinguendo cōcludit ꝙ si præsumptio est pro impetrante: & petitur restitutio.j. decē dies datos ad appellandum: tunc impediatur executio sententiæ: aliâs secus.vt plenissimè no.Bal.quē ibi allegat in.l.falsam. C.si ex fal.instru. & Bar.in.l.athletæ.ff.de excu.tut.

SEB. SAPIA.

a ¶ In supplicatiõe. Vide per Mod. in auc. quæ suppli catio. C. de preci. bus impe. offe.

ZACHARIAS.

b ¶ Sine causæ co gnitiõe. Adde ꝙ hoc est verum in ciuilibus causis: vt per Lanfranc. de oria. plenè in c. quoniam con tra. §. statuimus. ver. dilatiões. nu. 2. versic. secundò q̃ro. & ibi in apo stil. Bened. va. in versi. cognitione. j. de proba. in cri minalibus autem non requirit cau sæ cognitio, vt ibi paulò ante no tat. de quo plenis simè per Alexã. cõsilio. cxvij. co. fi. volu. j. & consi. xlj. col. iij. vol. ij. Anto. Franci.

¶ Circa istud qđ hic dicit de dilatio ne danda cũ cau. sæ cognitione. Di cas ꝙ prima dila tio etiã in ciuilib⁹ datur sine causæ cognitiõe, vel sal tem cũ leui. secun da verò datur cũ graui causæ cogni tione. Tertia & quarta datur cum grauissima. quin taverò dilatio nũ quam dat. de quo vide in. l. oratione ff. de fer. & in. l. fi. in glo. mag. C. de dila. & adde ꝙ si prima dilatio est peremptoria, nõ datur secunda, ni si cum causæ co gnitione, in qua non sufficit pro. batio impedimẽ ti per iuramentũ sed requirit ꝙ fiat ꝓbatio p testes: vt no. voluit Inn. in. c. i causis. de te sti. & qualiter pe tatur quarta dila tio, & qualiter de negetur: vide etiã p Inn. in. c. signifi cauerunt. de testi. Et adde, ꝙ post terminũ perem. ptorium datum à iudice ad proban dum nõ debet da ri dilatio, etiam si petatur cũ solẽni tate. vt plenè per Inn. i. c. in causis. Et adde ꝙ vale. ꝓ batio etiã sine di

specto de dilapidatione, & quando est ita pauper ꝙ post dilapidationẽ non posset de suo satisfacere, quod mihi non placet, quia iste text. loquitur indistinctè, vnde cũ recedamus ab illa. l. vnica. debemus strictè intelligere istũ text. ex quo enim iste petens restitutionẽ grauatur in vno, non mirũ si releuatur in alio. s. in cautione. & vtile est sibi habere plura remedia, & contra fideiussorẽ, & cõtra principalẽ. ar. in. l. j. ff. si quis in ius vo. non ierit. & in. l. quoties. ff. de act. & obl. & facit quod no. Bar. in. l. j. ff. ad 20 treb. ¶ † Sed quero, quia. s̃. dixi, ꝙ regulariter restõ in inte. impedit executionẽ. & idẽ facit appellatio, vt in. c. venientes. de iureiur. secus in a supplicatione.[a] vt prædixi, & notatũ fuit in. d. c. ex literis. quæ est rõ diuersitatis in hoc: vide per Io. an. in addi. Spe. in tit. de suppl. §. differt. & cõcludit ꝙ appellatio est remediũ ordinariũ & innititur iustitiæ, ideo habet impedire executionẽ. in integrũ restitutio innititur iuri, licet habeat gratiã annexã. tamẽ illã gratiã poti⁹ habet à iure quã à iudice, nã iura indulgent restitutionem in inte. minoribus ecclesijs, & maioribus, ex iusta cã. vt in iuribus vulgarib⁹, meritò postulatio restitutionis impedit executionem sicut appellatio, supplicatio aũt innitit purè gratiæ quæ est fienda ab homine, nam propter præsumptionẽ quæ est orta ex persona ꝓferentis sñiam, puta principis, vel præfecti prętorio, non debet de iure admitti aliquod remedium retractatiuum, sed supplicatio admittit ex mera gratia principis. ideò cũ fundetur super mera gratia, non debet impedire executionem sententiæ. satis enim est ꝙ detur cautiò de restituendo, si supplicans obtinebit in cã: iuxta no. in. d. c. ex literis. & in aut. qui supplicatio superius allegata. Et dic ꝙ rõ rationis est, quia remedium supplicationis non fundatur super aliqua iusta causa: sed solũ super ea æquitate: quia à sñia principis nõ põt appellari: sed restõ in integ. est fundata super causa extrinseca, puta super imbecillitate ætatis, vel fauore ecclesię, vel super aliqua alia legitima causa: puta quia erat absens causa reipublicæ, vel quid simile, ideò istud remedium restitutionis in inte. pingui⁹ operatur quã remedium supplicationis. & vide quod dixi. s̃. c. proximo. Ex hoc enim sis cautus vt aduersus sententiã principis potius incedas per viam restõnis, quã supplicatiõis, quod intellige quando vtrunq; remediũ concurrit: quia subest causa petendi restitutiõe. iuxta ea quæ dixi in. c. præcedenti. ¶ In gl. fi. ibi: *Item argu.* No. bene istã particulã gl. quia est optima.

SVMMARIVM.

1 *Terminus probationis semper est peremptorius.*

2 *Termini exclusi currunt non minus contra ecclesiã quàm priuatum.*

3 *Instructus quoties quis tenetur, & potuit comparere in termino non auditur petens vltiorem terminum ad instruendum.*

Procurator si non comparet legitimè in termino in quo fuit dominus citatus, potest tanquam contumax dominus puniri.

4 *Restitutio in integrum, an possit peti per procuratorem sine speciali mandato.*

5 *Speciale mandatum sufficit comprehendi sub generalitate verborum.*

6 *Speciale mandatum vbi requiritur, sufficit quòd præstetur cautio de rato.*

7 *Tempus quadriennij ad petendam restitutionem in integrum, à quo tempore incipit currere.*

Exceptiones dilatoriæ non possunt opponi in causa appellationis.

CAP. VII.

Coram. Post peremptorium non auditur ecclesia de iure communi: auditur tamen per beneficium restitutionis in integrum. h. d. Prima pars narrat factum. Secũde interloquitur. ibi: *Nos autem.* ¶ Casus literalis. Inter Archiepiscopum bracharẽ. & Archiepiscopum Toletanum coram Inno. super iure primatiæ quæstio vertebatur: lite inter p̃dictos Archiepiscopos cõtestata, coram ipso causam cõmisit quibusdam iudicibus, vt ipsi causam sufficienter instructam remitterẽt ad apostolicæ sedis examen partibus terminum peremptorium assignando: in quo cum omnibus manumittentis per quæ cã instrui possit sedi apostolicæ se pręsentent sententiam audituri: termino certo elapso post longam expectationem comparuerunt procuratores Archiepiscopi Bracharẽ. sed quia non portauerant depositiones testium, & alia munimenta, dilationem ad hoc faciendũ postulauerunt. Papa interlocutus fuit ꝙ super hoc audiendi non erant. cùm ad hoc terminus peremptori⁹ assignatus fuisset. Ipsi petierunt ad hoc se admitti per beneficium restitutionis in integ. exhibentes super hoc speciale mandatum. vnde Papa Honorius dedit illis dilationem vsq; ad octauas pentechostes per beneficium restitu- 1 tionis. Ber. ¶ † Not. j. ex tex. ꝙ ad probationẽ in causa faciendam vnica datur dilatio, & nõ plures. cõcor. l. fi. ff. de ferijs. & vide quod plenè no. glo. in. c. ij. de dila. & quãquã tex. hîc dicat terminũ fuisse peremptorium: tamen oĩs dilatio probatoria est peremptoria: vt in. d. l. fi. & in. c. licet. de probat. vnde in causa ciuili nunquam datur secunda dilatio, nisi ex causa. vnde super existentia causæ debet præmitti causæ cognitio. d. l. fi. & in. l. oratione. eo. titu. vnde non potest iudex sine causa dare secundam dilationẽ: vt in. d. l. fi. & ibi no. Bar. nec videt valere probatio quæ fit intra dilationẽ da b tam sine causę cognitione[b]: de quo tñ dicendũ 2 vt ibi plenius not. ¶ † Secundò no. ꝙ istæ pręscriptiones iudiciales currunt etiam contra ecclesiam: nam vides hîc, ꝙ quia ecclesia non ꝓbauit in prima dilatione statuta: non fuit admissa de iure cõmuni ad probandũ post dilationẽ, sed fuit opus recurrere ad ius singulare, s. ad beneficiũ restitutiõis. Et ex hoc & ex tex. infertur, ꝙ aduersus præscriptiones iudiciales cõpetit ecclesiæ beneficiũ restitutiõis. de quo vide quod dixi. i. c. auditis. s̃. e. ¶ † Tertiò no. 3 ꝙ vbi per dilationem præfixã quis tenet cõparere instructus, nõ audit petens terminũ vlteriorẽ ad instruendũ. Et facit iste text. in ar. ad quæstionẽ quotidianã. Iudex citauit aliquẽ vt cõpareat certo termino, ꝓ quo cõparuit i termino ꝓcurator, & petijt dilationẽ ad faciendã fidẽ de mãdato: nũquid sit sibi dandus terminus, an dñs possit cordẽnari tanquã contumax: qa nõ cõparuit legitimè in termino. & dicẽdũ ꝙ nõ debet dari dilatio, sed poti⁹ põt vt cõtumax cõdẽnari: qa cũ habuerit dilationem ad

latione: vt p Bar. in. l. i pecuniarijs. ff. de fer. & in. l. in crimĩe. ff. de adulter. & ꝙ an ĩ causa adulterij sint dandæ dilationes, vide gl. i. c. induciæ. l. ij. §. spatium. iij. q. iij. & per Bar. ĩ extraua. ad reprimen. super ver. declarantes. & per Spe. in ti. de dila. in. ij. videdum. in versi. vtrũ valeat. & per. do. Ant. in c. licet causam. de probat. & habet in. l. diuus. in. §. fi. ff. de adult. Vtrũ aũt in causa criminali debeant dari dilationes deliberatoriæ. vide glo. iij. q. ij. in sum. & aliam. ij. q. viij. c. perscripta. & vide Io. an. in. c. ij. de dila. & per Arch. in c. induciæ. el. ij. of feratur. iij. qõ. iij. & vide Inn. in. c. cũ contingat. de rescri. & in. c. prudentiã. de offi. dele. & vide gl. in. c. cũ cãm. de offi. dele. & in. c. licet. de accu. in gl. j. & vide glo. in. c. ij. & ibi Inno. de dila. in qbus locis plenè tractat an & quando debeat assignari dilationes cũ causæ cognitione.

cõparẽdũ, debebat cõparere legitimè ad hoc.l.si qñ.C.de dila.& hoc firmat ibi Bar.& tene mẽti hanc quæstionẽ: quia quotidie accidit.¶ No.ꝙ ẽt cõtra interlocutoriã pa pæ põt ecclesia petere restitutionẽ in integrũ.¶ Vl.no.ca sum quo exclusus vna via admittiť ad idẽ alia via:nã ecclesia hîc exclusa fuit de iure cõi:tñ fuit admissa per beneficiũ restõnis. & ꝑ hoc limita regulã cũ quid vna via. de re.iur.li.vj.& qď leg.& no.in.c.tuæ.de ꝓcu.¶ † In gl.in ver.*mandatum*.ibi.*non videtur sufficere generale mandatum*. No.tu Canonista tex.iuncta gl.qa nõ habes alibi in corpore iuris canonici ꝙ ad petendũ restitutionẽ in integrũ requiriť speciale mãdatũ.[a] Legistæ habent in.l.illud allega.in glo.& intellige,qñ restitutio in integrũ venit principaliter.secus si venit incidenter in cã generaliter cõmissa vt dixi post gl.s.c.proxi.& ideò casu huius.c.non erat necesse habere speciale mãdatũ:quia veniebat incidẽter: vnde dicit Hos.ꝙ spõte procurator exhibuit speciale mãdatũ vel põt dici secundũ eũ & Io.an.quòd hic erant lapsi x.dies à tpe interlocutoriæ.& no.singulariter hoc dictũ: quia nescio alibi ꝙ vbi cõtingit læsio per interlocutoriã, nõ põt procurator petere restitutionẽ sine spãli mandato post lapsum decẽdij.Rõ põt esse:quia post lapsum decendij transiuit interlocutoria in rẽ iudicatã:vt in.c.cũ dilectus.de ele.vñ nõ põt amplius dici ꝙ restõ incidit in cãm Sed satis põt de hoc dicto dubitari quòd licet trãsiuerit in rẽ iudicatã:ex quo tñ contingit negotiũ principale qď nondũ est diffinitũ,videť quòd debeat admitti rõne incidentiæ & cõnexionis.arg.op.ex eo quod leg.& no.in.c. fi.de app.li.vj.& in cle.cũ à repulsione.eo.tit.Posset tñ ꝑ ibi no.æquè distingui quòd aut est talis interlocutoria q̃ non contingit negotiũ principale:vt puta sup dilatoria exceptione:& requiriť speciale mãdatũ post lapsum decẽdij.Aut contigit negotium principale:puta quia fuit lata super aliqua perẽptoria:& tunc sufficit generale mandatũ:per no.in iur.præal.¶ Sed cõtra prædicta & contra tex.op.videť eñ ꝙ nõ debeat iste procu.audiri.nã videť ecclesia fuisse in dolo dãdo procuratori mandatũ speciale ad petendam restitutionem,cũ potuisset assignare oĩa munimenta causæ,sicut dedit mandatũ.videtur ergo peccasse ex certa scientia:sed aduersus delictũ nõ datur restitutio:vt in.l.auxiliũ.ff.de mino.Solu.dicit Host.ꝙ fortè dedit ecclesia mandatũ generale ad petendã restitutionẽ in integrũ iure minoris:vt puta:cõstituo te procuratorẽ,& do tibi mãdatũ ad petendũ restitutionẽ in integ. vbicunq; opus fuerit.vnde iste casus non fuit præcogitatus per ecclesiã,& fortè procurator credit attulisse secũ oĩa munimenta causæ,& dum esset in curia, vidit ꝙ illa non erãt sufficiẽtia:vnde produxit mandatum suũ super restitutione petenda.vel fortè melius secundũ eum,post interlocutoriã ecclesia dedit mandatũ speciale.¶ † No. singulariter & tene menti ex præcedẽti solutione, quòd ad petẽdã restitutionẽ sufficit speciale mandatũ cõprehẽsum sub generalitate verborũ:quod est cõtra Cy.& alios Legistas in.l.vnica.C.etiã ꝑ procuratorẽ in integ.rest.agi posse.vbi dicit quòd mandatũ debet esse speciale quo ad illã cãm in quaest petẽda restitutio.ar.l.si quis mihi bona in §.iussum.ff.de acquirenda hære.vbi ad adeundam hæreditatem per seruum requiritur specialis iussus domini nec sufficit dare speciale mandatum sub generalitate verborum.dominus Antonius simpliciter sequitur dictum Hosti.non obstante dicto Legistarũ:sed tu vide plenè ꝑ Bar.in.l.filiusfamilias.ff.de dona.vbi reprobat dictũ Cy. & tenet idẽ quod do.nostri.licet hic non alleget. mouet per istũ tex.qui optimè facit.nã ad donationẽ faciẽdã requiritur speciale mandatũ:vt in.l.cõtra iuris ciuilis regulas.ff.de pac.& in.c.fi.de offi. vica.lib.vj.& tñ sufficit dare mandatũ speciale sub generalitate verborum:vt puta quòd possit donare,licet non dicať cui,& quid:vt in.d.l. filiusfa.nec obst.dictus.§.iussum.quia illud procedit propter graue præiudiciũ quod posset incurrere dñs si hæreditas non esset sufficiens.& idẽ dic vbi timetur de graui præiudicio dñi:tunc non requiriť speciale mandatũ spãliter factum.vt in.d.§.iussum.& vide tex.opti.cũ gl.in cle. nõ põt.de procu.& in.c.procurator.de elect.li.vj.& ob istã cãm ad contrahendũ matrimoniũ requiritur mandatũ specialissimũ,[b] vt exprimať persona cũ qua debet contrahi matrimonium:vt in.l.generali.ff.de ritu nupt.vide tex.iuncta gl.in.c.fi.de procu.libr.vj. Ego aũt hoc dictũ do.ꝓbo per tex.in.c.q ad agẽdũ.de proc.li.vj.& ex no.i.l. sed & si qs.§.q̃tũ.ff.si cau.vbi patet ꝙ in requirentib⁹ spãle mãdatũ[c] sufficit exprimere vnũ casum requirentẽ spãle mandatũ subiecta clausula generali:vnde plus puto,ꝙ ad petendã restõnẽ sufficit istud mandatum[a]: constituo te procuratorem meũ,& tibi mãdatũ transigendi,& generaliter faciendo omnia quæ requirunt[d] spãle mandatũ quia satis comprehenditur casus restitutionis:vt ibi no. cũ nõ fit istud præiudiciale,nec continet aliquã pœnam respectu dni.¶ † Illud tamen scias ꝙ vbi probabiliter dubitať de spãli mandato,[e] admittiť ꝓcurator cum cautiõe de rato.tex.est no.in.l.quod si speciali.ff.de mino.& vide ad materiã huius gl.meliorẽ glo.in.d.c.q ad agendũ.quæ enumerat oẽs casus requirentes spãle mandatũ & tene illã menti.¶ † Extra gl.quæro quãdo incipit currere[f] quadrienniũ præfixũ ad petendã restõnẽ si ecclesia fuit læsa: quia non probauit in terminò?Sol.dicit hic Inno.ꝙ currit à die lapsi termini:quia tũc ecclesia fuit lęsa & nõ à tpe sñiæ interlocutoriæ.refert tamẽ quosdã dicere quadriẽnium currere à die sñiæ quia per sñiam ecclesia fuit realiter læsa,sed mihi plus placet primũ dictũ.& hãc opi.Inn. sequitur gl.in cle.vnica.e.tit.& Pau.de lea.ibi & archi. in c.ij.eo.tit.li.vj.sed do.de Ro.deci.clvj.formant hãc quęstionem in ecclesia quæ omisit probationẽ necessariam & reportauit tres sñias contrarias:& dicũt ꝙ quadriẽniũ currit à tpe sñiam vltimæ,& nõ à die lapsi termini ad ꝓbandũ mouentur quia grauamen nõ fuit cõpletũ nisi qñ ecclesia appellare nõ potuit.nã in cã appellationis põt appellans probare id quod omisit in iustantia principali:vt in.c.cũ Ioãnes.de fid.instr.& in.l.per hãc.C.de tẽ. appel. & ad dictũ do.præalleg.respondent quòd ꝓcedit in sñia interlocutoria:nã ab illa nõ cõputatur quadrienniũ.Ego distinguerem concordando sic:ꝙ aut ecclesia vult admitti ad probãdũ in eadẽ instantia:quia sententia diffinitiua adhuc nõ est lata:& tũc currit quadrienniũ à tpe lapsi termini:vt voluit Inn.hic.hoc probatur in isto tex.vbi fuit data restõ aduersus lapsum terminũ:ergo tunc fuit cõpleta læsio.aut sñia diffinitiua fuit lata ante quadriẽniũ: & tunc aut omissa fuit talis probatio quæ non poterat fieri in cã appellationis puta datus fuit terminus ad dilatorias proponendas:nã dilatoriæ non possunt ꝓponi in cã appellationis:vt est tex.no.in.l.ita demũ.C.de procu.& tũc indubitanter quadrienniũ incipit currere à die lapsi termini.aut erat probatio quę poterat fieri in cã appellationis,& tunc si ecclesia petit restitui aduersus appellationẽ omissam,incipit quadriẽniũ à die quo sentẽtia trãsiuit in rẽ iudicatã:quia tunc ecclesia fuit læsa,nã nõ obstante lapsu termini poterit probare in cã appellationis.& hoc casu intelligo dictũ do.de Rota.aut ecclesia petit restitutionẽ aduersus sententiam,& nõ puto quòd sibi prosit:quia ista restitutio reducit eã in statum in quo erat tpe sententiæ:sed tpe sententiæ nõ poterat probare ꝓpter lapsum termini vt hic:ergo op⁹ est petere restitutionẽ aduersus sentẽtiã,& aduersus probationẽ omissam:& in eo quòd petit restitui aduersus ꝓbationẽ omissam puto,dictum Inn.ꝓcedere sed respctu sentẽtiæ ꝓcedit dictũ do.de Ro.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio in integrũ est petenda coram iudice illius, in cuius præiudicium petitur*

2 *Bona patrimonialia clericorum gaudent priuilegio rerum eccle-*

[a] ¶ Speciale mãdatũ.Adde Ioan.de ana.consil.xlviij. Roma.sing. suis. fo.iij.

ZACHARIAS.

¶ Adde ꝙ corrupte allegat hoc singu.Roma.est em fol.v.sing. in nu. 125.quod inci. volo tibi dicere vnũ dictũ .vbi alleg. gl.hanc & .l.illud hîc alleg.& Bart. ff.de no.ope.nũt. & nõ meminit.l. vt ibi dicit.sed dic ꝙ est.l. cũ procurator . & ibi Modernior. plenissimè.

[b] ¶ Specialissimũ. Adde Antonium but.consi.lxv.

SEB. SAPIA.

[c] ¶ Speciale mandatũ Vide Feli.in.c. nõn ulli.§.sunt & alij.ver.amplia secundò ẽt si in manto.col.ij.de rescri. &.c.sedes.cod.tit.

[d] ¶ Quæ requirũt. Adde Fulg.cõsil. clxxxvij. Roma. consi.xciiij.

SEB. SAPIA.

[e] ¶ De speciali mãdato. Vide Bar.in l.nõ solũ.§.q alieno.ver.tertius casus.ff.de procura. Fel.post Abb. in c.corã.col.iij.ver. qñ faciens dubiũ de mandato.§. de off.dele.vbi idem tenet quod Abb. hic, ꝙ admittatur cautio de rato.

[f] ¶ Incipit currere. Adde Alexã.cõs. lxiiij.iij.libro.& lxxxix.ij.lib.

siasticarum.

3 *Patria potestas soluitur per dignitatem episcopalem, & per introitum cuiuscunque religionis approbatæ.*

Patria potestas non consideratur in spiritualibus.

4 *Statuta laicorum merè fauorabilia comprehendunt etiã clericos.*

Statutum laicorum quòd extãtibus masculis &c. non excludit masculos clericos.

5 *Restitutio in integrum conceditur minori, & ecclesiæ, etiam in lucro captando quod per facilitatẽ & incuriã fuit neglectũ.*

6 *Præscriptiones temporales qualitercunque inductæ non currunt contra minorem, nisi inducerent merum lucrum, vel nisi sint testamentariæ, vel conuentionales.*

Dispositio c. j. de constitu. lib. vj. loquitur quando lex ex toto tolleret statutum, vel consuetudinem.

7 *Vsusfructus bonorum vndecunque per filios clericos quæsitorũ non acquiritur patri.*

8 *Minor, vel ecclesia læsi, restituuntur aduersus alienationes etiã solemniter, & iuris ordine seruato factas.*

Decretum iudicis vbi interuenit, inducit præsumptionem iuris quòd omnia sunt legitimè facta, non autem inducit præsumptionem iuris & de iure, vt non possit probari contrarium.

9 *Libellus alternatiuus admittitur quãdo quis est incertus de actione, vel remedio sibi competente.*

10 *Restitutio in integrum an rescindat totum contractum: an in quantum quis reperitur læsus?*

CAP. VIII.

Constitutus. Restituitur minor in eo ꝙ contraxit vel omisit, si probat exinde se læsum, & sit intra tempora restitutionis petendæ. In prima ponit partis petitio: super qua secundò dat iudices ibi: *quocirca.* ¶ Casus literalis. pater & mater magistri. G. & Io. fratris ipsius canonici parosinẽ habebant quasdã possessiões cõmunes: matre eorũ defuncta cui succedere debent. G. pater ipsorum eis in minori ætate constitutis possessiones prædictas vtriꝗ cões vendidit ꝓ certa pecuniæ quantitate: & quia venditio huiusmodi nõ valebat ꝓ ea parte quę ex successione materna fratres contingebat prædictos: emãcipauit eosdẽ, & fecit eos cõtractui consentire. Præterea cõsuetudo est parosinĩ municipij ꝙ si aliquis vẽdat possessiones suas alicui extraneo, aut de consanguinitate sua, ille qui est proximior vẽditori vsqꝫ ad annũ & diem à tẽpore venditionis põt offerre pretiũ emptoribus: & illi tenẽtur recipere pretium, & restituere rẽ pretiũ offerẽti. magister. G. pro se & Ioanne fratre suo accessit ad dominũ papã: & exposuit ei prædicta: petẽs à domino papa adhuc existens intra tẽpus ad obtinẽdũ beneficiũ restitutionis in integrũ, vt venditionẽ prædictã pro ea portiõe quæ ex successione materna cõtingebat eosdẽ, faceret nũtiari nullã: vel per beneficiũ restitutionis in integrũ contra venditionẽ subueniret eisdẽ: in alia portione paterna petebant sibi per idẽ beneficiũ subueniri tanquàm proximioribus ad offerendũ pretiũ emptoribus iuxa consuetudinẽ municipij parosinẽ. quod hactenus omiserũt: & cũ in hoc enormiter lædantur, & ipsi parati sint pretiũ offerre emptoribus vel eorũ hæredibus: vnde mãdat papa quibusdã quatenus si præmissa interuenerint esse vera, venditionẽ ꝓdictã quo ad partẽ quæ ipsõ cõtingit ex successione materna denũtient nullã: si in ea iuris solẽnitas sit omissa, vel si fuit seruata: & eos constiterit esse læsos tã super materna quã super alia portione paterna in integrũ eosdem restituant, dũtamen quod offerunt, duxerint faciendũ. Ber. ¶ † No. j. ibi: *pro se ac fratre suo canonico. &c.* ꝙ clericus põt petere restitutionẽ in integrum coram iudice ecclesiastico aduersus contractum cum quocunque initum. Item aduersus præscriptionem inductam ex statuto vel consuetudine laicorum. Ex quo infertur prima fronte, quòd petens restitutionem non tenetur sequi forum illius, in cuius præiudicium petitur restitutio. & dicebat domi. Ant. hoc fore mirabile: ex quo colligebat ꝙ vbi nihil dari vel fieri petitur à parte sed solũ imploraꝛ iudicis officiũ, licet redundet in præiudiciũ tertij, nõ teneꝛ qs adire iudicẽ illius de cuius præiudicio agitur. & ex hoc sentit ꝙ petens restitutionẽ, põt regulariter ipsam petere corã iudice suo. sed hoc dictũ apertè est cõtra tex. in l. ij. C. vbi & apud quẽ. vbi tex.[a] apertissimè dicit ꝙ petens restitutionẽ tenetur adire iudicẽ illius in cuius præiudiciũ petitur: & hoc no. ibi Bart. & alij. Sed tex. vt dixi est ibi clarissimus. dicit ergo istũ tex. intelligẽdũ, quòd vẽditio fuerat facta laico: quod speciale est in ecclesia, & in personis ecclesiasticis. ad hoc vide Inn. in c. cũ sit generale. de fo. cõp. vbi dicit quòd ecclesia põt petere restitutionẽ corã iudice ecclesiastico etiã aduersus contractũ initũ cũ laico: & hoc ideò: quia ecclesia in hac petitione est priuilegiata: quasi velit singulariter innuere, ꝙ vbicunqꝫ ecclesia gaudet aliquo priuilegio speciali, potest illud intentare corã iudice ecclesiastico. ad quod vide in simili quod no. gl. fi. in c. §. tit. proxi. Ego allego tex. in c. pe. de re. ec. non alie. vbi hoc probaꝛ in ecclesia. Respectu verò clericorum in patrimonialibus probaꝛ hoc: nam clerici gaudent eodẽ priuilegio in rebus suis, quo gaudent in rebus ecclesiæ:[b] vt in c. fi. de vi. & hone. cle. & per gl. in c. ex literis. de pig. & facit iste tex. in eo quod dicit ꝙ istę possessiones fuerunt venditæ quibusdã. nõ refert ergo an vẽditio fuerit facta laicis, vel clericis. & ex ꝓdictis habes casum, in quo clericus gaudet quo ad priuilegiũ fori in reb⁹ suis eo fauore, quo gaudet in rebus ecclesiæ. & hoc tene mẽti. ¶ † 2 Nota secundò ꝙ clericus ẽt beneficiatus põt licitè tenere patrimonialia & quod plus est habet in illis beneficiũ ætatis & ẽt in multis priuilegiũ cõcessum in rebus ecclesiæ. cõcor. xvj. q. j. in c. similiter. ¶ No. tertiò ꝙ minor ẽt clericus põt rõne læsiõis petere restitutionẽ in integrũ beneficio ætatis. qualitas ergo clericatus & etiã canonicatus, nõ excludit ab ista petitione restõnis: etiã in rebus tẽporalibus. & in hoc tene menti istũ tex. Quid autẽ si clericus minor lædatur in spiritualibus in iudicio, & extra, an possit petere restõnẽ: vide ꝑ gl. in c. ex parte. de restit. spol. & ibi plenè dixi. ¶ † 3 Quartò no. ꝙ qualitas clericatus, & etiã canonicatus non liberat à patria ptãte. nã iste erat clericus & canonicus. & tamẽ erat sub patria ptãte: vnde fuit emancipatus à patre. & cõclude ꝙ in clericis secularibus sola dignitas episcopalis[c] liberat à patria ptãte: vt probatur in c. per venerabilẽ. j. qui filij sint legi. & tene mẽti ad hoc illũ text. per locum à speciali. Ad idẽ in auꝛ. constitutio quæ. de digni. liberat à patria ptãte. §. palam. quæ trãsumptiuè habetur in auꝛ. sed dignitas. C. de episc. & cle. Et hanc cõclusionẽ tenet Inn. & cõiter doc. Mode. in c. indecorũ. de æta. & qual. quicqd ibi senserit gl. & intellige ꝓdicta quo ad tpalia: nã in spiritualibus nõ est clericus sub ptãte paterna. vt in c. si annũ. de iud. lib. vj. Religio verò approbata[d] dissoluit vinculũ patriæ potestatis: vt no. in c. ij. xx. q. ij. & in l. si ex cã. §. antepenult. & ibi Bart. ff. de mino. ¶ † 4 No. v. ꝙ statutũ laicorũ ligat clericos quo ad eorum patrimoniũ: ita colligebat hĩc domi. Ant. & credo ꝙ fuit deceptus ex allegatione Barto. quia in l. cunctos populos. C. de sum. trini. allegabat ad hanc sententiã istũ tex. sed certè hoc dictũ est apertè contra c. fin. de vi. & hon. cleri. nec iste tex. hoc probat. nã nõ loqtur tex. de statuto ꝑiudiciali, sed fauorẽ porrigẽte. nã dicebat statutũ seu cõsuetudo, ꝙ liceret ꝓximiorib⁹ recuperare rẽ venditã extraneo, vel cõiũcto remotiori, oblato pretio infra annũ & diem. hoc enim erat fauorabile clericis, in eo quòd voluerunt offerre pretium, & recuperare rẽ vẽditã extraneo. vnde ipse Bar. in l. Aemilius. ff. de mino. & in l. fi. C. in q. cau. in integ. rest. nõ est ne. intelligit istum text. & bene, in statuto porrigente fauorem: qa tractabaꝛ de lucro captãdo: vt j. dicam. vnde colligo

✠ SEB. SAPIA.

a ¶ Vbi text. De illo tex. vide ꝑ Roma sin. cccxliij. incipien. Florentię. & Ias. in l. qui pel. loco. ff. de condictio. ind. & ad materiã vide text. in l. minor. xxv. annis. in pricipio. ff. de euictio.

✠ SEB. SAPIA.

b ¶ Rebus ecclesię. Quomodo hoc ꝓcedat: vide Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. s. de constitutio. colũ. iiij. vbi etiã tãgit latè id quod ponit Abbas paulò infrà an statuta laicorũ ligent clericos quo ad patrimonialia.

ZACHARIAS.

c ¶ Sola dignitas episcopalis. adde qđ no. in apos. ad istũ in c. indecorum. nu. 4. in apostil. in ver. sub patris ptãte. s. de ætate & quali. vbi remissiuè tracto. Anto. Fancis.

d ¶ Religio verò approbata. Quo ad istud an monachus liberetur à patria potestate. vide Alberic. de rosa. in auꝛ. ingressi. C. de sac. sanct. eccle. & not. in c. nõ dicatis. xij. q. j. & vide per Spe. in ti. de sta. regu. in. §. xij. Et adde ꝙ per monachationem nõ solùm perditur patria ptãs: sed etiã perditur nobilitas generis. vt habetur per gl. & doct. in c. fi. in versic. personarum. de statu regula.

ligo secūdū verū intellectū vnū dictū notabile quod meliusprobat hęc lrā quàm aliqua alia: videlicet ꝙ clerici possint vti statuto seu cōsuetudie laicorū porrigēte merū fauorē,[a] ex quo statutū seu cōsuetudo disponit gnaliter: quia tūc videt quoddā statutum priuilegiatiuum: certūq; est laicos posse in rebus eorum priuilegiare ecclesiam & clericos: vt in.c.nouit.de iudic. Secus qn̄ statutū non est priuilegiatiuū: quia tunc nō extēdit ad clericos ex defectu iurisdictionis quatuncunq; generaliter loquatur: vt est tex.in.c.ecclesia sanctæ Mariæ.de consti.& ibi plenè dixi.& per hunc tex.pōt decidi notabilis & quotidiana quæstio. Statuto laicorū cauet quòd ex stātibus masculis filia fœmina nō succedat: mortuo patre extat masculus clericus, nunquid habeat excludere fœminā secularē à successione.& certè tex.valde notabilis est hîc ꝙ sic: quia istud statutū est merè priuilegiatiuum respectu masculorum.ad idē vide bo. tex.in.c.dilecti.de foro competen.vbi priuilegiū simpliciter concessum hominibus alicuius loci cōprehendit ēt clericos illius loci. & hāc sententiā firmauit Bal.in.l.cūctos populos.præalle.& Io.de lig.in.c.quod clercis.de foro cōpet.& ibi plenè dixi. ¶ † No.vj. ꝙ minoribus subuenitur per restitutionis beneficiū etiā in lucro captando: nā respectu portionis partis contingentis partem quā volebāt isti recuperate oblato precio, tractabant isti de lucro captādo. vbicunq; ergo minor, vel ecclesia potuit aliquod lucrū conseq & sua facilitate vel incuria neglexit: pōt petere restōnē in intregrū cōtra obstaculū lucri cōsequendi, & de iure ciuili est etiā tex.in.l. ait prætor.in fi.ff.de mino. ¶ Septimò no. valere statutum seu consuetudinē vt liceat proximiori rē venditā extraneo infra certum tēpus recuperare[b] oblato precio.de iure cōmuni secus est: vt in.l. dudū.C.de contrahen.emp. ¶ Octauò no.& tene menti: quia non ꝓbatur in corpore vtriusq; iuris ita bene sicut hîc, ꝙ præscriptio statutaria, seu consuetudinaria, licet sit tēporalis, currit contra minorē, vbi agitur de lucro captando. Quid autē si agetetur de dāno ipsorū minorum: dicā.j. Et no. ꝙ contra præscriptionem extraiudicialē dat minori restitutio, etiā si præscriptio sit inducta statuto vel consuetudine. ¶ Nonò & vltimò no. ibi: *debita iuris solennitas. &c.* ꝙ in rebus patrimonialib⁹ clericorū minorum distrahēdis debet interuenire iuris ciuilis solennitas. nā cū ius canonicū non dicat contrariū, & ius ciuile in fauorē minorū loquat indistinctè: debet intelligi etiā in clericis minoribus.ar.in.d.c.dilecti.& in.c.j.de no.ope.nū. ¶ † Contra ꝓdicta & contra tex.op.de.l.fin.C.in quib. cau.in integ.resti.nō est neces.vbi dicit ꝙ nulla ꝑscriptio tēporalis currit cōtra minores. hîc aūt erat ꝑscriptio vni⁹ anni & diei: tamē fecit cursum suum contra minores. Sol. Inn. voluit per istū tex. singulariter limitare.d.l.fi.dicēs ꝙ illa lex debet intelligi in ꝑscriptione legali. secus in ꝑscriptione statutaria[c] vel cōsuetudinaria: quia illa currit cōtra oēs, vt hîc. Mouetur: quia lex finalis nō cogitauit de statuto vel cōsuetudine, cū ista cōsistat in facto. Hinc est ꝙ nō tolluntur ꝑlegē cōtrariā, nisi fiat specialis mentio. vt in.c.j.de consti. li.vj. Sed Bar.in.l. AEmilius .præall.& in ꝑdicta.l.fi.tenet cōtrariū. dicens ꝙ imò lex potuit cogitare in genere. nā illa lex fundauit se sup indēnitate minorū, vt nō incurrerent detrimētum vigore ꝑscriptionis tēporalis: ergo debet intelligi in quacunq; præscriptione tēporali.& ad istū tex.respondet ꝙ hic agebatur de lucro captādo. secus vbi ageretur de dāno incurrēdo: quasi velit dicere ꝙ vbi ꝑscriptio statutaria tpalis excludit à lucro cōsequendo, currat contra oēs. quia non debemus strictè interpretari statutū generaliter loquēs, vt alius lucret.ar.in.l.prospexit.ff.qui & à quibus. sed vbi agitur de diminutione patrimonij, debemus tunc strictè interpretari statutū, ne aliquis iniustè īcurrat dānū. vt plenè no.in.l.omnes pupuli.ff.de iusti.& iure.& videtur tex.in.c.cū dilectus.de consuetudi.& in.l.ij.C.de nox.act.ideò statutū[d] hoc casu generaliter loquens non debet intelligi vt includat minores cū eorum dāno, cōtra dispositionem.d.l.fi.debet ergo secundum Bar.restringi dictū Inno.ad casum in quo agitur de lucro captando.& hāc opi.Bar.sequitur do.Ant.hîc.& Bal.in.d.l.fi.& fuit subtilis consideratio quę mihi satis placet. pro ea adduco hanc considerationē.l.fi.præalle. quæ fuit inducta principaliter ad conseruationē patrimonij minorū: quia melius erat iura eorū intacta seruare, quā post vulneratā cām remediū querere. vt in.l.fi.C.in qui.cau.in inte.rest, nō est ne. quæ rō vendicat sibi locū ēt in statuto. nā in dubio recipit limitationem & interpretionē à iure cōi: vt in.d. c. cū dilectus.& in.d.l.ij.& no.Inn.in.c. causam. de rescrip.& Bar.in.d.l.omnes. Sed vbi statutū afferret lucrum cum temporis limitatiōe, cessat ratio.d.l. non em̄ diminuitur hîc patrimoniū minorum, neq; deterioratur eorū cōditio quia lucrum non porrigit ex statuto simpliciter sed cum præfinitione tēporis, nō ergo possumus dicere quòd non currit contra minorē quia cessaret statutū cessante qualitate: vt in.c. fi.de resti.spo.& in l.in delictis.§.si detracta.ff. de no.act. Nō ob.c.j.de consti.lib.vj.quia illud c.loquitur, qn̄ lex ex toto tolleret statutum vel consuetudinem: sed in casu nostro potius limitatur seu restringitur statutum per legē, quod fieri debet vt in.d.l.ij.C.de noxa.act.& in.d.c. cū dilectus. Quid aūt in præscriptione tēporali inducta ex testamento? dic ꝙ etiam currit cōtra minorē, vt in.l.j.ff.de min.& no.Bar.in.d. l. AEmilius. Idē dic in præscriptione cōuetionali: nā si ex conuentione inita cum defuncto incepit aliqua præscriptio, illa currit contra minorem successorem, si nihil agitur cum minore: vt est casus notabilis in.d.l. AEmilius.& dic vt ibi. Idem dicendum in præscriptione legali, quæ incipit currere contra maiorē. nā posteà currit contra minorem etiam pupillum in illo iure succedentem: vt est tex.in.d.l.ij.ff.de mino.& ibi hoc firmat Bar. nisi esset præscriptio xxx.vel.xl.annorum: quia tunc illa non currit contra pupillū, licet fuerit inchoata cōtra maiorem: & ad hunc casum restringit Bar.in.l.sicut.C.de pręscri.xxx.vel.xl.an.& in.l.etiam qđ est bene notandum. ¶ In gl.j.ibi: *in causa restitutionis non admitteretur &c.* fallit in patre: quia pater pōt petere restōnem in integ.pro filio & hoc propter præiudicium suum: quia tenet de peculio ex facto filij: de quo in.l.patri.alleg. in gl.& ad istum tex.respondent doc. ꝙ exceptio non fuit opposita. vel fortè frater habebat hic mādatū spāle, licet hic nō dicatur.& ad.c.nōnulli.de rescrip.vbi admittitur cōiuncta persona in casu requirente speciale mandatum: dicit Io.an.quòd ideò ibi contingit quia agit de modico præiudicio & tene menti hāc rationē iuncto illo tex. nam pōt elici hæc regula quòd vbicunq; casus requirens speciale mandatum est modici præiudicij, admittitur cōiūcta persona sine spāli mandato in casibus requirentibus speciale mandatum: vt in.l.patri.præal. cū fi. ¶ † In gl.ij.ibi: *pater verò habet vsumfructum.* hoc intellige in laicis: nā clericus non acquirit patri vsumfructum in bonis vndecunq; sibi ꝓuenientibus: & hoc habent clerici ex priuilegio Imperatoris.in aut.presbytero.C.de epis.& cle.no.Host.in.c.quia nos.j.de testa.& hoc indubitanter, qn̄ clericat⁹ aderat tpe delatiōis bonorū. Quid aūt si superuenit postquā patri erat acquisitus vsusfructus. dicā alibi vbi melius cadet. ¶ † In gl.pe.in fi. No. bene istā glo. iuncto tex. ex qua vltra prædicta collige quòd quantuncunq; in alienatione rei ecclesiasticæ, vel minoris, interuenerit decretum superioris

a ¶ Merum fauorē. Adde Bal.consi.xxxiij.j.li.vbi ponit quòd fœmina nō excludit clericum, stante statuto quòd extantibus masculis fœmina non succedat.

Anto. Franc. ¶ Hæc quæstio nō videtur habere dubiū: quia si statutum dicit ꝙ extantibus masculis fœminæ non succedant: non pōt esse dubitatio, an clericus qui est masculus, non habeat excludere fœminā: quia si stante hmōi statuto ꝙ mascul⁹ nō clericus excludit fœminā: multò magis illam debet excludere masculus clericus. per ea, quæ habentur in aut. multò magis. C. de sac.san.eccle.& in l.quantò magis.ff. de iureiuran.& in c.cū in cunctis.de electi. nisi forsan dicamus ꝙ dubiū faciebat. quia cùm de iure cōi fœmina deberet ita succedere, sicut masculus, vt in.l. maximū vitiū. cū ibi plenè no.C. de li. præte.& cū statuta locorū non possint disponere de clericis ex defectu potestatis statuētiū: vt in.c. ecclesia sanctæ Mariæ. hîc all. an isto casu ista fœmina excludatur à clerico masculo dicit ꝙ sic: quia tale statutū videt esse merè priuilegiatiuū, & generaliter editum, nō specialiter aliquid dispōnēs de clerico. iō tanquā lex priuilegiatiua tale statutū cōprehendit clericos, nō ex potestate statuentiū qui nihil specificè de clericis dispo suerūt: sed cōprehendit clericos ex maioritate rōnis iuxta ea quæ plenè tractantur per Bart. & alios in.l. priuilegia. C. de sacrosan. eccl.

b ¶ Recuperare. adde Pau. de ca. consil.clxxx.& an talē ius possit cedi. vide ibi.& ēt per Roma.consi.cccclxxxix.

c ¶ Statutaria. Adde qđ sing. voluit Roma. singu. suis vlt. singula,

d ¶ Statutū. An statutū generaliter loquēs cōprehendat minores. vide

pulchrè p doc. Ia. in.l. poſtq̃ liti. co. pen ul. C. de trãſa,

a ¶ Alternatiuus. Adde Pau. de caſ. conſi. cccxv.

SEB. SAPIA.

b ¶ Dubitat. vide Barto. in. l. edita. col. vij. in ſecundo genere cumulatio num. C. de edẽ. & col. viij. ver. expe ditis. & in. l. certi cõdictio. in princ. col. pe. ff. ſi cer. pe tat. Roma. conſi. ccccxxxix. in ſe cũdo dubio. alex. in. l. ſtipulationes non diuiduntur in vij. q. ff. de verbo. oblig. & in conſi. cxxxij. in. ij. col, i primo dubio.

ZACHARIAS.

c ¶ Iure dñij. Adde tu Lãfrã de oria. idẽ dicentẽ in ſæpe allega. c. qm̃ cõ tra. §. ſtatuimus. ver. petitiões. nu. 7. & ibi in apoſt. Celſi ad ipſum in ver. iuredñij de, p ba. & ꝙ de iure, p cedat licet antiqui obſtrepent, notat pleniſsimè Felin. poſt iſtum in. c. ij. hic alle. col. ij. ver. ij. aggreditur. j. de libel. obla. ſed de bet actor poſt litẽ conteſta. ſtatuere quod horũ iuriũ vult: vt no. gl. & Ange. in. §. aliæ. inſti. de ac. & Bar. in. l. & an eadem. ff. de exce. rei iud. Iſte & Feli. vbi. ſ.

SEB. SAPIA.

d ¶ Cauſa reſtitutio nis. Vide ad iſtud c. no. per Alexan. in. l. quoties. C. de iudi.

& omnis iuris ſolẽnitas: tamen ſi minor, vel ec cleſia põt probare ſe læſum ex illo contractu, põt petere reſtitutionem in integrũ: vt in. l. ſi quidem. C. de prædi. mino. decretũ enĩ ſuperio ris inducit præſumptionẽ ꝙ omnia ſint legiti mè acta: vt in. l. j. & quod ibi no. Bar. C. de præ di. decu. ſine decre. nõ alie. libr. x. tñ nõ induciẗ præſumptio iuris: & de iure: vnde põt probari contrariũ: vt hîc & in. d. l. ſi quidem. ¶ † 9 Extra gl. opp. cõtra tex. in eo quòd admiſſus fuit hic libellus alternatiuus,[a] & intentatum remediũ ordinarium cũ extraordinario. nã petebãt iſti venditionẽ pronuntiari nullam, vel ſe reſtitui inquantũ venditio teneret: hoc autẽ fieri non debebat quia libell⁹ debet eſſe clarus & certus vt in. l. ſi. de libel. obla. & in. l. prætor edixit. ff. de iniurijs. Sol. dicit Hoſt. ꝙ iſte tex. põt proce dere de iure canonico: qđ nõ curat de iſtis ſub tilitatib⁹ legalib⁹. ar. in. c. dilecti. de iud. Hęc ſo lutio. nõ eſt bona. per no. in. c. ij. de libe. obla. In no dat aliã ſolutionẽ notabilẽ ad quã quotidie allegatur iſte tex. dicens ꝙ vbicunq; quis pro- babiliter dubitat[b] de actione ſibi competente: põt accumulare multa remedia alternatiuè: qđ dicit procedere, ſiue quis dubitet ex facto alie no, ſiue ex facto proprio. nã iſti erãt minores tẽpore contractus: vnde poterãt probabiliter dubitare, nunquid interueniſſet omnis ſolenni tas. Et, p hac cõcluſione Inn. eſt bo. tex. in. l. j. ff. quorũ leg. vbi ſi quis eſt certus de remedio cõ- petẽti, teneẗ eligere alterũ ex quo ſe ambo non cõpatiuntur: vt in. l. quod in hæredẽ. §. eligere. ff. de tributi. in. c. vt qs duas. de elec. lib. vj. & p hoc dicit Inn. ꝙ admittiẗ iſte libellus: dico rem pertinere ad me iure dñij,[c] vel quaſi. & no. be ne hoc vltimũ, ꝙ libellus, pcedet de iure pro- pter incertitudinẽ. nã aliqui voluerũt dicere ꝙ ſolũ procedit ex cõſuetudine. de quo vide qđ plenè dixi in. c. ij. de libe. ob. & p gl. in. c. Abba. ſanè. de re iu. li. vj. Et ex his habes limitationẽ bonã ad iſtã regulã vbi cõpetit ordinariũ, nõ daẗ extraordinariũ vt in. l. in cauſæ. ff. de mino. , pcedit enĩ vbi certũ eſt de remedio ordinario. ſed vbi, pbabiliter dubitaẗ, põt intẽtari vtrũq; disiunctiuè ſeu ſub cõditione: & hic notanter 10 probatur. & eſt hoc valde vtile. ¶ † Vltimò hic quæritur an per reſtitutionem in integrũ aduerſus læſionem contingentem ex cõtractu debeat ipſe contractus in totũ reſcindi? Solut. tex. videtur hîc quòd ſic. ad idem. c. j. & c. pe. j. de re. eccle. non alie. & l. patri. in. §. Item ex di- uerſo. ff. de mino. In cõtrarium tamẽ facit tex. valde notabilis in. l. ſi res æſtimata. ff. de iure do. qui videtur velle diſtinguere quòd aut læ- ſio contingit reſpectu contractus: quia eccleſia vel minor non erat aliàs vẽditurus: vt quia nõ expediebat rem eccleſiæ vẽdere: aut læſio con tingit in precio: vt quia eccleſia, vel minor erat aliàs venditurus illam rem: ſed deceptus fuit in pretio dũtaxat. primo caſu debet fieri reſti- tutio aduerſus cõtractũ p quã reſcindeẗ ipſe cõtractus: & dic ꝙ hoc caſu ẽt ſi cõtingit læſio in pretio, non audiẗ emptor volens ſupplere iuſtũ pretiũ: ſed in totũ reſcindi contractus, ſi cut qñ læſio contingit ſolũ reſpectu cõtract⁹. ad hoc bo. tex. iuncta gl. in. d. §. Item ex diuerſo. In ſecundo caſu non debet peti reſtitutio con tra contractũ ſed reſpectu deceptionis pretij: datur tñ optio emptori: an hoc caſu velit ſup- plere iuſtũ preciũ, an velit in totũ reſcindere contractũ: quia for- tè non emiſſet pro maiori pretio: ideo daẗ ſibi optio. & hãc diſtin ctionẽ in minoribus firmat gl. & poſt eã Bar. in. l. ſi quidẽ. C. de prę di. mino. & profectò videẗ ſatis æqua diſtinction: quia reſtitutio nõ debet plus afferre quã abſtulerit læſio: vt in. l. qđ ſi minor. in. §. reſtitutio. ff. de mino. no. Bar. in. d. l. ab. hoſtibus. §. ſed quod ſimpli citer. ff. ex qui. cau. ma. ergo ſi læſio fuit ſolũ reſpectu pretij, nõ de bet fieri reſtõ niſi ad iuſtũ pretiũ. Ad. c. j. ſ. eo. quod fortiter videẗ obſtare, vbi læſio põderatur ſolũ reſpectu pretij, & reſcinditur cõ tractus in totũ. põt reſponderi dupliciter. primò ꝙ loquitur quan do emptor vel conductor nolebat ſupellere iuſtũ pretiũ: quo caſu debet reſcindi contractus: vt dixi. ſ. vel ſecundò põt intelligi quan do eccleſia fuit decepta etiã reſpectu contractus: vt quia credebat illã alienationẽ ſeu locationẽ cedere in vtilitatẽ eccleſiæ: ſed poſteà apparuit cõtrariũ. ad. l. patri. in §. Itẽ ex diuerſo. præalle. põt reſpon deri vt proximè dixi & ita ſentit gl. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores hæreticæ prauitatis habent delegatam, non ordinariam pote- ſtatem.*

2 *Cauſa reſtitutionis in integrum poteſt de vtroque iure delegari.*

3 *Incidenter multa permittuntur, quæ aliàs non permitterentur. 6.*

4 *Arbitri non poſſunt cognoſcere de cauſis quæ expediuntur per viã iuriſ dictionis, ſed habent tantummodo certam notionem.*

Arbitri quibus caſibus non poſſint aſſumi etiam partibus conſentienti- bus?

5 *Arbitri poſſunt cognoſcere non ſolum de expreſſis in compromiſſo: ſed etiã de eo quod oritur ex compromiſſo, ſeu incidit in cauſa compromiſſi.*

6 *Arbitri an poſſint incidenter concedere reſtitutionem in integrum?*

7 *Reſtitutio in integrum corã quo iudice poteſt peti vel ventilari?*

8 *Sententia arbitri lata ſuper delicto etiam famoſo, an infamet?*

CAP. IX.

d **C**Auſa reſtitutionis. [d] Reſtitutio in inte grũ poſtulanda eſt ab ordinario adminiſtrationẽ habente, vel à delegato ab eo, ſiue hæc cauſa ſit ſpecialiter delegata, ſiue inci- daẗ in cauſa generaliter ſibi commiſſa. ab ordinario verò admini- ſtrationem non habente, vel à delegato ab eo peti nõ debet, niſi ve niat incidenter in cauſa. hoc primò. Arbiter de cauſa reſtõnis non cognoſcit nec poteſt aſſumi in maioribus cauſis: & tria ſunt dicta principalia. Secundũ ibi: *delegati*. Tertium ibi: *in matrimoniali*. ¶ Ca ſus literalis. Quia beneficium reſtitutionis extraordinariũ eſt, & non datur niſi deficiente iure cõmuni: dubitari poterit quis poſ- ſit dare beneficium reſtõnis: & ideò Papa oſtendit in. c. iſto qui iu dices hoc facere poſſunt hoc modo. Quidã ſunt iudices ordinarij habentes adminiſtrationẽ. & iſti poſſunt cãm reſtõnis in integrũ examinare, ac terminare. Item delegati ab eis hoc idem facere poſ ſunt ſiue hoc ipſis delegatis commiſſum fuit ſpãliter, ſiue in ipſo negotio incidat quæſtio reſtitutionis. Itẽ quidã alij ſunt ordinarij non habentes adminiſtrationem, delegati ab iſtis non habentib⁹ adminiſtrationẽ: & arbitri de hac cauſa cognoſcere nõ poſſunt, niſi corã eis mota fuerit incidenter. In fi. dicit ꝙ in cauſa matrimo niali liberali, vel criminali arbiter aſſumi nõ poteſt, cũ huiuſmo- di cauſæ maiores iudices exigant. Ber. ¶ No. primò, ꝙ ordinario- rum iudicum quidam habent adminiſtrationẽ iurium ſeu bono- norum vnà cum iuriſdictione. quidam verò tantũ habẽt iuriſdi- ctionem, ſeu facultatem iudicandi: adminiſtrationem verò nullã habent: & qui ſunt iſti, inſtat in hoc gl. j. & iij. ſed dic clarius quòd ordinaria iuriſdictio competit, cũ committitur alicui certum ter ritorium, vel iuriſdictio in territorio. Et hoc contingere poteſt dupliciter: nam ſi datur iuriſdictio cũ limitatione, ſeu diſtinctio- ne territorij, ſeu cum adminiſtratione bonorum, vel iurium ali- quorum: talis dicitur habere ordinariam cum adminiſtratiõe bo norum. Exẽplum in Epiſcopo, in poteſtate, & ſimilibus prælatis, vel ſecularibus. Si verò datur iuriſdictio inter certas pſonas dun- taxat, iſti dicuntur ordinarij ſine adminiſtratione. Pone exemplũ in doctoribus legentibus, qui habent iuriſdictionem ordinariam in ſcholares ſine aliqua adminiſtratione territorij, vel iurium, ſeu bonorum territorij. vt in auf. habita. C. ne fi. pro pa. Itẽ pone exẽ plum in deputatis ſuper appellationibus: nam iſti non habent ali- quã ad-

quã administrationẽ: sed solũ habent facultatẽ cognoscendi de causis appellationũ quandocũq; iurisdictio nõ dat in territorio: sed solũ fit cõmisio certarũ causarum, & tales dicunt delegati ẽt si cõmittant causæ alicuius municipij: vt est videre in officiali Suffraganeo Episcopi: vt no. gl. in cle. & si principalis. de rescrip. Et ad prædicta vide Bar. in. l. fi. C. vbi & apud quẽ. & aliquid in. l. j §. si plures ff. de exerci. act. & in. l. quia. ff. de iurisd. om. iudi. & per Inn. in. c. cũ ab ecclesiarũ. de offi. ord. vbi concludit inter cætera q ordinariam iurisdictionẽ sol9 prĩceps, seu lex cõfert. & vide qđ ibi dixi. ¶ † Cõsidera tñ circa pdicta vnũ q inquisitores hæreticæ prauitatis deputati per papã in aliqua prouincia vel diœcesi, dicuntur habere delegatã, & nõ ordinariã: vt no. Io. an. in. c. per hoc. de hære. lib. vj. videt probari per locũ à simili in. c. ne aliqui. eo. tit. lib. vj. ¶ † Secundò no. quòd cã restitutionis in integrũ põt delegari per ordinariũ administrationẽ & in hoc de iure canonico nõ est hesitãdum: quia oẽs causæ hoc iure delegari possunt: vt plenè dixi in. c. quod sedẽ. de offi. ord. Sed de iure ciuili fit disputatio: quia cã meri vel misti imperij non põt regulariter delegari: vt in. l. j. ff. de offi. ei9 cui mã. est iurisdi. sed cã restitutionis est misti imperij, quia expeditur iudicis officio nobili, licet ad instãtiã partis: nulla tñ actio cõpetit ad petendũ restitutionẽ, vt. l. qđ si minor. in fi. ff. de minoribus. Hinc est q minor magistratus non põt de hac cã cognoscere: vt in. l. ea q ff. ad munici. Ideò videtur q de iure ciuili nõ possit delegari. contrariũ tñ est decisum in. l. fi. C. vbi & apud quẽ. & sup hac cõcertatione gl. & doc. vtriusq; iuris laborarũt: sed mihi placet opi. Gof. hic & Bar. in. d. l. fi. q mero iure inspecto hæc cã non põt delegari de iure ciuili sed fauore minoris fuit introductũ vt posset delegari. & per hoc habes expeditã gl. ij. ¶ † No. iij. q mãdatũ iurisdictionale ampliat rõne incidentiæ. [a] põt ergo delegatus cognoscere non solũ de cã specialiter sibi cõmissa: sed etiã de alia cã, quæ incidẽter venit in causa sibi cõmissa: vt puta delegatus super aliquo contractu venditionis in iudicio protulit aliquã interlocutoriã, per quã minor vel ecclesia est læsus. potest eñ peti ab eo restitutio in integrũ: quia nõ petitur principaliter, sed incidenter: nã incidit in cã sibi cõmissa. & eadẽ ratione idẽ dicimus in mandato procuratorio vt rõne incidentiæ extendatur ad specialiter nõ cõmissa: vt habuistis bonã gl. in. c. suscitata. s. eo. ratio ergo incidẽtiæ ampliat iurisdictionẽ non solũ ordinarij: vt in. l. quoties. C. de iud. & no. in. c. tuã. de ord. cog. sed etiã ampliat iurisdictionẽ delegati. vt hic. ¶ Quartò no. q delegati ab ordinarijs non habentibus administrationem non possunt cognoscere de causa restitutionis principaliter intentanda: hæc ergo cã restitutionis nõ est delegabilis per ordinariũ administrationẽ non habentẽ. ratio est quia nemo dat quod non habet. j. q. vij. c. daybertum. & in. c. quod autem. de iurepat. Sed iste ordinarius non habet potestatem restituendi principaliter vt innuit illa litera in principio à cõtrario sensu. & tenẽt cõiter doct. hic & in. d. l. fi. ergo non põt hoc alijs mãdare. ¶ † No. vlt. quatuor causas super quibus arbiter assumi nõ põt. Primò in cã restitutiõis in integrũ. ratio quia restitutio est mixti imperij, & impartitur ex iudicis officio nobili: vt. s. dixi. Arbiter autẽ non habet ea quæ sunt imperij, nec etiã simplicẽ iurisdictionẽ sed quãdã notionẽ: vt in. l. prima. C. de arbitri. & in. l. ait prætor. ff. de re iudicata. & in. l. à diuo pio. eodem. tit. facit. c. par tuas. j. de arb. Secundò non potest assumi in cã matrimoniali: intellige de matrimonio carnali. illa eñ propter sacramentũ matrimonij exigit maiorẽ iudicẽ. vnde de iure cõi Eps solus cognoscit: vt in. c. accedentibus. de exces. prælat. & in. c. j. de consan. & affi. secus in matrimonio spirituali. vnde in causa electionis seu alia beneficiali potest arbiter assumi: vt in. c. ex parte. j. de arb. & in. c. cũ inter. de ele. & in. c. nisi. de præbẽ. cũ si. Tertiò nõ assumitur in causa liberali: intellige in causa liberali strictè sumpta: cũ. s. disputat an quis sit seruus vel liber: vt in. l. nõ distinguem9. in. §. de liberali. ff. de arbi. secus cũ agitur de subiectione alicuius ecclesiæ. quia illa vt dicũt hic doc. & bene non est propriè cã liberalis: quia oportet necessariò q ecclesia sit alicui subiecta quia nõ potest esse acephala. i. sine capite. xiij. di. c. nulla. & ix. q. iij. c. cuncta p mundũ. sed solũ agitur cui sit subiecta: ideò hæc cã non est grauissimi præiudicij sicut est cã merè liberalis: ideò super subiectione ecclesiæ potest fieri cõpromissum. c. cũm olim. de præscrip. & c. cum tempore. de arbi. cum si. Quartò non põt fieri cõpromissum in cã criminali: vt hic & in. l. nõ distinguem9. & in. §. Iulian9. præal. Et licet gl. fi. super hoc disputet. dic post Hos. & doc. q debet tex. intelligi de cã criminali criminaliter intentata. nam illa exigit maiores iudices: secus in causa criminali ciuiliter intentata nam super illa põt arbiter assumi. sic potest intelligi. l. quid ergo. §. ex compromisso. ff. de his qui no. infa. ad idẽ adduco. c. veniẽs & c. quintauallis. de iureiu. vbi videtur tex. & licet ista litera nõ numeret nisi quatuor causas: tñ podera rationem literæ in eo q dicit q istæ causæ exigunt maiores iudices: ergo põt fieri regula q in omnibus causis exigentibus maiores iudices arbiter assumi nõ põt. Et ex his infertur q in causis reseruatis papæ arbiter non põt assumi quantuncunq; partes consentiant. de q bus causis vide gl. in. c. quod translationem. de offi. leg. & est tex. cũ gl. in. c. maiores. in prin. de bap. & in. c. quanuis. de electio. lib. vj. ¶ In glo. iij. ibi: *possunt cognoscere de in integrum restitutione*: sentit ergo gloss. quòd isti ordinarij nõ habentes administrationem possunt cognoscere de restõne, si partes sponte se subijciũt eorũ iurisdictioni. hoc intellige tu incidenter: nã principaliter non possunt cognoscere: quia nõ possunt ea quæ sunt meri vel mixti imperij. & hoc sentit gl. in fi. C. vbi & apud quẽ. & Inn. hic. nec prodest cõsensus partiũ: quia partes non pñt dare hãc potestatẽ nõ habẽti: vt patet hic in arbitro: nec põt fieri prorogatio iurisdictionis: quia prorogatio non põt fieri ad speciẽ separatã: vt dixi in. c. j. j. de mu. peti. & no. in. l. inter cõuenientes. ff. ad muni. facit quod no. Inn. in. c. de causis. de of. deleg. nã pcurare, idẽ est quod extendere iurisdictionẽ alterius in se: sed isti nõ habẽt ea quæ sunt meri vel mixti imperij ergo in eis nõ habet locũ ista prorogatio. ¶ † In pe. ibi: *nec dicitur arbiter*. No. bene istã partis gl. vsque ad fi. ex qua habes notare duo. p[illegible] q arbiter põt cognoscere non solũm de [illegible] sis in compromisso: sed etiam de eo quod [illegible] ex cõpromisso, seu incidit in cã cõpromissa. & & idem no. per gl. & Inn. in. c. cũ dilectus. j. de arbi. Et ex hoc põt singulariter inferri, q si dubitatio oritur ex cõpromisso ad quæ bona extendatur potestas arbitri, q arbiter poterit de hoc incidenter cognoscere. ¶ † Secundò not. ex gl. q arbiter põt cognoscere de restitutione cũ incidit in causa sibi cõmissa: vt puta minor omisit probationẽ necessariã in termino sibi dato vel in dilatione sibi cõmissa, vel non probauit ante conclusionẽ in causa, poterit petere restitutionẽ ab arbitro aduersus istã læsionem. & profectò hoc videtur probare iste tex. in vers. *delegati*. nam facta mentione de delegatis & arbitris subiecit in fine clausul. generalem, vt incidenter possit cognoscere: ergo debet intelligi etiam in arbitris: quia clausula in fine posita debet referri ad omnia: vt in. c. inquisitiõi. & in c. secũdò requiris. de appel. sed tex. iuris ciuilis vnde sumpta fuit ista decretalis. s. in. l. fi. præalle. simpliciter videt denegare istam potestatem arbitris: nec facit aliquã mentionẽ de incidẽtia sed solũ de ea loquitur respectu delegatorum. vnde Goff. dixit hic q de æquitate procedit dictum huius gl. sed secundũ veritatem videtur q arbiter nullo modo possit cognoscere per illam. l. fi. Inn. etiam hic nullo modo vult pati q arbiter possit cognoscere de ista causa cùm sit

SEB. SAPIA.

[a] ¶ Ratione incidentiæ. Vide no. in. c. prudentiã. §. si verò. s. de of. de lega & per Ias. in l. ij. col. iij. ff. de iuris. om. iud. vbi declarat hoc procedere qñ ille cui cã est commissa, est capax causæ incidentis, aliàs non.

a SEB. SAPIA. ¶ Iudiciorum. Vide Bar.in.l.ij.in.iij.q.ff.de iuriſ.om. iud. vbi vult ꝙ iudex ſecularis poſsit cognoſcere de cā ſpūali ī his quæ cōcernūt factū.& ita tenēt cōiter do.& per Alex.in.l.Titia.ff.ſo.ma.in.l.quoties.C.de iudi.& per Felin.in.c.cū ſit generale.j.de foro competen.

b ZACHARIAS. ¶ Principaliter. Ita no.Bar.in.l.libertas.C.de teſt.manu.eundē & doc. ī.l.fi.ver.venio ad tertiam particulā & verſi. venio ad quartū circa hoc. C. vbi & apud quē. Et an incidēter. vide Cardi. in cle.j.q.ix.de app. & Spe.in tit. de arbi.§.iij.ver.Itē de cauſa.& ſeq. Anto.Franciſ. ¶ Circa hoc an de cā reſtōnis in integrū poſsit arbiter cognoſcere.& de illa poſsit fieri cōpromiſſum. dicas ꝙ cū in cā reſtitutionis in integrū ꝓcedaſ ſummariè non ſeruatis ſolēnitatibus iuris:vt per Bart. in.l. ab hoſtibus. in.§.ſed ꝙ ſimpliciter.ff.ex qb.cau.ma.videſ ꝙ de illa poſsit fieri cōpromiſſum:tñ cōiter tenetur cōtrarium quia arbiter non pōt in integrum reſtituere. Et qui iudices cognoſcāt de cā reſtōnis in integrū. habeſ in.c.pe.de in inte.reſtitu.& in.c.ex parte.de reſtitut. ſpo.& quāuis arbiter nō poſsit reſtituere, vtrū poſſit ſaltē pronūtiare quē eſſe reſtituendū.vide glo. & ibi Cy.& Bar. in.l.fina.C.vbi & apud quē. & vide Cy.in authēt.ſi omnes.C.ſi minor ſe ab hære. abſti. vbi ponit an in cā reſtōnis in integrū debeat fieri litis conteſt.de quo vide ꝑ Spec. in tit.de in inte.reſtit.in.§.ij.in verſi.fin.& ibi etiam ꝑ Ioā.an.in addit. Et an ſuper cauſa reſtōnis in integrū poſsit cōpromitti in arbitratorem.vide q̄ no.in l.cū ſcim⁹. C. vbi & apud quē,& ꝑ doct. Canoniſtas in.c.pe. de in integrum reſtitutiōe.

mixti imperij. Vnde dicit ꝙ ſi contingat læſio corā arbitro:puta quia pars non ꝓbauit in termino,non ſit reſtitutio:ſed pōt arbiter prouidere aduerſus læſionē,ſtatuēdo aliū terminū, quod poteſt ſecundū Ho.per iura allegata hîc in gl. Contra dictū Inn.facit iſte tex.nā ordinarius non habēs adminiſtrationē,vel delegatus ab eo nō habet ea quæ ſunt mixti imperij:& tñ ratiōe incidentiæ pōt reſtituere:vt hîc & in.d.l.fi.ergo idē dicendū in arbitro:nā & delegat⁹ non poteſt cognoſcere vltra cauſam ſibi commiſſam.& delegatio eſt ſtricti iuris vt in capitulo.p.&.g.de officio delegat. & nihilominus cognoſcit ratione incidentiæ:ergo idē in arbitro cùm arbitria ſint redacta ad inſtar iudiciorū[a]:vt in.l.j.ff.de arbi. Itē text.eſt hic expreſſus cui nō pōt reſponderi ſine maxima improprietate verborū.limitetur ergo tex.iuris ciuilis ꝑ iſtum vt intelligatur ꝙ arbiter non poteſt cognoſcere de reſtitutiōe.ſ.principaliter:[b] Itē poteſt dici ꝙ iſta reſtitutio quæ fit incidenter per arbitrium ſapit potius factum,quàm iuris miniſteriū. 7 ¶ † Et generaliter cū quæriſ quis poſſet de cā reſtitutionis cognoſcere: colligēdo dicta doctorū vtriuſq; iuris,diſtinguo ſic:ꝙ aut quęriſ de ordinarijs aut de delegatis aut de arbitris. ordinarius habens adminiſtrationē poteſt de hac cauſa cognoſcere:non tamen poteſt reſtituere contra ſententiam ſuperioris:ſed aduerſus propriam ſententiam,vel iudicis minoris poteſt reſtituere tam minorem vel eccleſiam, [illegible]àm maiorem ex iuſta cauſa: vt in.l.in cau[illegible]n fin.iunctis.l.pręfecti.&.l.minor autem. ff.[illegible]mino.& in.c.cùm Bertoldus. de re iudi. Ex quo infertur quòd non poteſt ordinarius reſtituere contra ſententiam delegati principis: quia ille eſt maior ordinario in cauſa ſibi commiſſa:vt in capit.paſtoralis.in.§. præterea.de off. delega.& in.l.aduerſus.C.ſi aduerſ.rem iudi. & in.d.l. minor autem. Vnde ſolus princeps reſtituit contra ſententiam ſui delegati:vt in iuribus pręalleg. Ordinarius autem adminiſtrationem non habens non poteſt de hac cauſa cognoſcere,niſi incidenter. Et licet hoc clarè iure non ſit cautū: tamen ſatis probat hæc litera:& in.d.l.fi.à cōtrario ſenſu. Delegatus verò à principe,vel ab habente adminiſtrationem, poteſt cognoſcere dupliciter. primò ſi cōmittatur cauſa reſtitutionis principaliter.ſecundò ſi venit incidenter cauſa ſibi commiſſa:aliter non poteſt vt hîc:& in.d.l.fina. Vnde delegatus etiam principis non poteſt reſtituere contra ſententiam ſuam diffinitiuā.vt in.d.l.aduerſus.& ibi hoc firmat Bartol. poteſt addi & tertius caſus ſcilicet ſi eſt delegatus ad vniuerſitatem cauſarum:nam tunc poteſt reſtituere principaliter,licet cauſa reſtitutionis non ſit ſibi ſpecialiter commiſſa. ad hoc facit tex.in.d.l.fin.in fin.& hoc firmat ibi Bart.quod tene menti. ¶ Ex hoc infertur ꝙ vicarius Epiſcopi foraneus poteſt reſtituere, cùm ſit delegatus ad vniuerſitatem cauſarum vt no.glo.in.d.cle.& ſi principalis. de reſcrip. facit ad prædicta quod not. gloſſ. in capitul. cùm cauſam. de appel.& quod not.Bartol.in.l.ſi vni.aliàs incipit,pomponius.ff.de re iudi. Delegatus verò à non habente adminiſtrationem, non pōt: niſi incidat cauſa ſibi cōmiſſa:vt hîc.in arbitris verò dic vt.ſ̄.dixi. Dixit tamen gl.notabiliter in.l.fi.prealle.ꝙ licet arbiter non poſſit principaliter reſtituere,pōt tñ conpromitti vt pronuntiet an ſit danda reſtitutio:ſed Bar.hoc oīno ibi non aprobat:ſed dicit ſe putare quòd in arbitratorem pōt compromitti cā reſtitutionis:quia arbitrator eſt amicabilis cōpoſitor.& eſt quidam cōtractus:vt no. in.c.quintauallis.de iureiu.& in auſ.vt diffe.iud. Vnde ſicut partes poſſunt cōponere & cōtrahere ſuper cā reſtitutionis:ita debent ꝑ ſe committere tanquā in arbitratorem. Sed Bald. indiſtinctè tenet ibi contrariū quia reſtitutio requirit officium iudicis nobile:quod non cadit in arbitro vel arbitratore.& hoc dictum plus mihi placet.probo per iſtū tex.in fi.in eo ꝙ fundat ſe qa iſtæ cauſæ exigūt maiores iudices.ergo etiā arbitrator non pōt reſtituere. Ad argu. Bar.reſpōdeo ꝙ partes poſſunt paciſci in cā reſtōnis:quia nō reſtituunt:ſed ſuper eorū iuribus cōpromittūt.ſed qñ volūt cōpromittere dant poteſtatē reſtituēdi:ſed dare non poſſunt iſtud officium nobile.ar.in.l.priuatorū.C.de iuriſ.om.iud. Saluando tñ in aliquo dictū Bar.poſſet dici ꝙ partes pñt cōpromittere in arbitratorē nō vt reſtituat ſed vt cōponat inter partes ſuper cā reſtitutionis. non enī exercebit arbitrator officiū nobile,ſed officiū compoſitoris & ita puto intellexiſſe Bar.& per hoc habes materiā iſtā expeditam.

8 ¶ † In gl.fi.ibi: *non intelligitur de famoſo delicto*. hæc ſol.non eſt bona ad illū tex.quia ibi ponitur ſpecialitas ratione arbitri.vnde illud delictum aliàs erat famoſum: ſed quia ſnīa arbitri non eſt vera ſententia vt ibi dicitur:quia non habet iuriſdictionē:vnde non parrit actionem rei iudica.vt in.l.prima.C. de arbitris. ideò ſententia lata ab arbitro ſuper crimine etiā famoſo,non infamat. Reſponde ergo ad contrariū prout.ſ̄.dixi. Sed Hoſt.quē cōiter ſequuntur doc.hîc dicit ꝙ de crimine poteſt cōpromitti in arbitrū ſi agiſ ciuiliter:& ſic etiam poteſt intelligi.c. literas.de præſumpti. Si autem agitur criminaliter,non poteſt compromitti.vt hîc.& in §.Iulian⁹ alleg.in gl. Et ex prædictis nō puto Goffre.benedixiſſe:qui per rationem huius gl.dixit quòd ſuper actione iniuriarū non pōt compromitti:quia illa infamat,ſiue agitur ciuiliter,ſiue criminaliter. nam hoc dictum non procedit:quia vt dixi ſententia arbitri nullo modo infamat quantūcūq; delictū ſit famoſum:vt in.d.§.ex cōpromiſſo. Dicit tñ Bar.ibi notabile verbum: quòd ſi ex forma ſtatuti haberet ſententia arbitri executionē paratā,quòd tunc ſententia arbitri infamaret,ſi delictum eſſet aliàs famoſum.quod mihi placet: quia tunc pōt dici vera ſententia. Facit quod ipſe no.in.l. ij. C. vbi & apud quē.fortè hoc caſu poſſet procedere dictum Gof.nā cauſa videtur tunc grauis, ex quo reſultat imfamia.no.tñ dictum Goff. in alio quòd actio iniuriarum infamat:ſiue agatur ciuiliter,ſiue criminaliter:de quo vide quod latius dixi in.c.cū te.de re iudi.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio in integrum ſemel denegata, vlterius non conceditur, niſi ex noua cauſa.4.5.*

2 *Tempus decem dierum datum ad appellandum, currit etiam contra eccleſiam, vel minorem: quibus poſteà ſubuenitur per remedium reſtitutio.*

3 *Præſcriptiones temporales iudiciales currunt contra minores, ſed non aliæ temporeles.*

4 *Noua cauſa quæ dicatur ad hoc vt quis audiatur ex tali cā ad illud, quod aliàs fuit ſibi denegatum?*

6 *Reſtitutio in integrum poteſt peti coram iudice appellationum.*

CAP. X.

BEneficio. Breue eſt, & ſatis in effectu ſummatur in gl.prima.ſed per alia verba pōt clari⁹ ſummari ſic. Reſtitutio denegata eccleſiæ vlterius ſibi nō conceditur niſi ex cā: reſtituitur tñ ad appellandū à ſententia denegationis. ¶ Caſus literalis. Lata fuit ſententia contra eccleſiā à qua ſentētia nō fuit appellatum: eccleſia cōtrà petijt beneficiū reſtitutionis in integrū:non fuit reſtituta, petijt iterum in alio iudicio reſtitutionem. quæritur vtrum debeat audiri? Reſpōdeſ ꝙ denegari debet eccleſiæ beneficium reſtitutionis ꝑter,quā ad appellādū niſi in nouis defenſionib⁹ ad huiuſmodi beneficiū ſit admittenda. Ber. ¶ No.j. quòd reſtitutio in integrū, appellaſ

a appellatur beneficium ᵃvt patet hîc in princ.& in fi. Etem̃ est beneficium quia ad illud obtinẽdũ nulla cõpetit actio sed expedit officio iudicis nobili:vt in.l.quod si minor.§.fi.ff.de mino.& capit hic beneficiũ largo modo prout est beneuola actio gaudiũ tribuẽs capienti.hæc est eñ diffinitio istius verbi beneficiũ latè sumpti.vt in c.j.in quib.cau.feu.admit.x.colla.¶ †Secundò no.ꝙ snia lata sup restitutione in integrũ trãsit in rẽ iudicatã : vnde si semel fuit denegata,nõ audit quis amplius:& oportet infra decendiũ appellare nisi ex noua cã petatur.Et est tunc ratio,qm̃ ex noua cã potest vna res iterũ peti non obstante exceptione rei iudicatæ:vt in.l.cũ quęritur.cũ.l.seq.ff.de excep.rei iud.vt no.in.c.pe.de except.eadem ratione potest iterum peti restitutio in integrum ex noua cã non allegata in priori iudicio.¶ †No.ꝙ tẽpus decendij præfixum ad appellandũ currit ẽt ecclesiæ:vnde post decendiũ nõ auditur ecclesia volens appellare:sed oportet quòd per restõnem in integrũ admittatur ad appellãdum:& idẽ est in minore:vt probatur in.l.j.C.si sępius in integrũ res.postu.¶ †Contra hoc opp.de.l.fi.ᵇC.in q.cau. resti.in integ.nõ est ne.vbi dicitur quòd cõtra minorem nõ currit præscriptio tẽporalis.& eod.modo videret dicendũ in ecclesia sed istud decẽdũ videtur quædã præscriptio tẽporalis.ergo &c.Sol.dixerũt quidã quòd ista.l.j.sit hodie correcta per illã.l.fi.Sed Hostiẽ. hîc & Bar.in.d.l.j.tenent contrariũ.& bene.dicũt eñ ꝙ.l.fin.non habet locũ in præscriptionibus iudicialibus. istæ eñ iudiciales pscriptiones currunt contra oẽs vt hic & in.c.coram.& in.c.auditis §.eo.& in.c.cũ inter.de re iud.& in.l.properandũ.C.de iudi. restituuntur tamen minores,& ecclesiæ iure singulari.vt hic & in.d.c. auditis.&.c.coram.& in.d.l.j.¶ †In glo.ij.ibi:*sed quidam intelligũt de omissis*.Aduerte gl.hic ponit duas opi.sup illo dubio quæ dicant defensiones nouæ,ad hoc vt ecclesia iterũ audiat.Quidã dixerunt ꝙ nouæ dicunt nouiter allegatæ in isto iudicio,siue prius cõpeterẽt,siue posteà emerserint.Secunda op.quã videt sequi gl.est vt intelligatur de his quæ primò cõpetebant,sed non fuerunt allegatæ. secus si nouiter emerserũt.doct.hic & in.l.ij.C.si sæpius restitutio in integrum postuletur.communiter tenẽt primam opinionem. & ponunt exemplum.pone quòd sententia restitutionis fuit denegata ecclesiæ,quia debebat agere prius cõtra procuratorẽ ad emendandum dãnũ:ecclesia verò sic exclusa volens agere contra procuratorem reperit eum nõ soluẽdo,vel factus fuit non soluẽdo post sententiã denegationis.debet eñ ecclesia audiri petens restitutionẽ de nouo.& quatenus allegat ꝙ procurator est repertus nõ soluẽdo, allegat cãm antiquã:quatenus,allegat ꝙ posteà est effect⁹ nõ soluẽdo,alle.cãm nouiter ortã.Et no.hoc dictũ ꝙ eccl.a nõ habet optionem petendi restitutionem,vel agendi contra procuratorẽ.& hoc dictum allegaui in.c.ij.§.eo.vbi vide.Pone aliud exemplum:ecclesia petijt restitutionẽ contra sniam: quia nõ produxit priuilegia, fuit sibi denegata restitutio: nunc iterum petijt allegando quòd omisit probare præscriptionem,debet audiri:quia se fundat sup noua causa.& concordando istas duas opi.contrarias:de quibus in glo.arbitor posse dici:quòd aut causa nouiter orta inducit grauamen,quod non erat prius.& non debet audiri ex tali causa:& hoc casu procedat secunda opinio.Pone exemplum.Minor, vel ecclesia adiuit hæreditatẽ locupletem,quam adiuisset quilibet diligentissimus homo:petit restitutionem:fuit sibi denegata,quia nõ probauit lęsionẽ demũ bona hęreditaria ꝓ maiori parte casmate perierunt:petit ecclesia se restitui ex hac causa nouiter orta.dico quòd non debet dari restitutio:quia tempore aditę hæreditatis, illa non fuit læsa,nec debet considerari id quod superuenit: quia ista accidentia fecerunt esse grauamen: non autem declarant grauamen fuisse per prius.de hoc vltimo est casus in.l.verum.in.§.si locupleti

c ff.de mino. Aut causa nouiter ortaᶜnon inducit grauamen de nouo,sed grauamen erat per prius:& tunc procedit opinio prima.vt audiatur etiã ex tali causa.exẽplum.quando ecclesia fuit dãnificata ex dolo procuratoris:nã licet procurator efficiatur posteà nõ soluendo,nihilominus non oritur nũc grauamen, sed per prius ecclesia fuerat grauata.¶ Vltra gl.scias quòd Ioã.and.cõmentauit istum tex.& multa dicit more commentantium.Sed assumendo vtiliora q̃ro quæ fuit ratio decidẽdi in isto tex.nã cõsidera duo ad istũ tex.

d Primò in eo ꝙ dicit ꝙ restitutio semel denegataᵈ,nõ debet cõcedi

5 nisi ex noua cã.¶ †Secũdò ꝙ ecclesia q̃ succubuit in cã restitutiõis non debet audiri petens restõnẽ præter,quàm ad appellationem omissam: & sic innuit excipiendo vnum tantùm casum quòd ecclesia nõ potest petere restitutionem contra sententiã denegationis.& per consequens coniungendo ista duo simul,innuit tex.quòd denegata semel restitutione ecclesiæ,non auditur,siue petat restitutionem contra læsionem,siue petat cõtra sentẽtiam denegatiõis.Hosti.dicit quòd ratio decidendi fuit,vt esset litiũ finis. nã si audiret secundò,eodẽ modo debet audiri tertiò, & in infinitum.Io.an.specialius respondet.dicit em̃ ꝙ non debet dari restitutio contra primam læsionẽ:quia snia denegatiõis esset delusoria nec debet dari contra sniam denegationis:quia indirectè,iudex innueret,& daret facultatem petendi restitutionem quæ iam fuerat denegata per primam sentẽtiam,vnde sicut contra quadrienniũ præfixum ad petendam restitutionẽ non auditur ecclesia volens petere restitutionem:vt in.c.j.eo.tit.lib.vj.eodem modo nõ debet dari restitutio contra sententiam denegationis.Nam aliâs esset processus infinitus: nam si iterum denegaretur,iterum posset peti restitutio,quod non est dicendum:sed si ad appellãdũ restituitur,per hanc restitutionem non tollitur snia denegatiõis,sed per appellationẽ stat prima sententia in suspẽso.vt in.c.veniẽtes.de iureiurando. Si autem restitueretur contra sententiam,tolleretur in totum prima sententia.Item quando restituitur ad appellandum, oportet quòd ecclesia appellet infra decendiũ & ꝙ prosequatur appellationem infra terminum iuris.Itẽ ista appellatio reputabit sibi pro prima.vt etiam no.in dicta.l. j. C. si sæpius in inte.restit.postu. quæ omnia cessarent si restitueretur contra sententiam denegationis. vnde pinguius succurritur hoc secundo casu, quàm in priore.& licet hæ rationes decidendi sint bonæ in se:mihi tamen multùm placet ratio,quam posui suprà in princip.¶ †Quis autem indulgebit hanc restitutionem ad appellãdum?& hæc quæstio est generalis:vbicunque ecclesia,vel minor petit se restitui ad appellãdum.Ioann.And.cõcludit quòd iudex à quo, non autem iudex ad quem:quia ex quo nõ fuit appellatum, causa non est ad eum deuoluta. & ideò non potest dare hanc restitutionem: sed iudex à quo,hoc faciet, vel alius competens.secus si appellasset,& non potuisset prosequi:quia tunc iudex ad quem restituet: quia læsio contingit in suo auditorio: & hoc casu potest intelligi secundum eum.l.præsens. C. de appell.Aduerte:quia fuit hæc opin. Iacobi de aret.licet Ioann.Andr.non alleget. vt recitat Bartol.in dicta.l. præses. Sed ipse Bartol. tenet ibi contrarium:dicens quòd etiam iudex superior potest hanc restitutionem concedere,per præalleg.l. primã. sed tu concordando,dic quòd aut est talis superior, qui potest adiri sine remedio appellationis: & procedit opin.Bartol.aut est talis superior, qui nõ põt adiri sine appellatiõe :vt Archiepiscopus respectu subditorum Episcopi: & procedit opin.contraria:quia ex quo non fuit appellatum,non habet iurisdictionem in restituendo ad appellandum. Ad hoc capitu. venerabilibus.in princ.de sent.excom.li.vj. & hæc est veritas.

ZACHARIAS.

a ¶Appellat beneficiũ.Dic ꝙ est bñficium psonale,in quantũ non transitad fideiussores: & reale, quia transit ad hæredes.ita no.Bar.in.fi.C.de fideiuss.mino.eundẽ in.l.minor aũt magistratus.§.nõ solùm.& ibi bo. text.ff. de mino. meli⁹.in.l.q duos. col.ij.de rebus dubijs.

SEB. SAPIA.

b ¶De.l.fi. Nunqd d.l.fi.habeat locũ in ecclesia,ponit Ias.in.l.ciuitas.co. vj.& in.l.qui pecuniam.in princ. col.iij.ff.si cer.peta.& ꝙ nõ habeat locum ĩ pscriptionibus iudicialibus ponit Ias.in.l.properandũ.§.fi.in secundo no.C. de iudi.& vide do.Sozi.in.l.cũ filius.§. pe.col.ij.ff.de verbo.obli.

SEB. SAPIA.

c ¶ Nouiter orta. qñ dicat noua cã tradit p Mod, in l.admonẽdi.ff.de iureiu.& no.in.l. & an eadẽ. ff. de exce.rei iudi.Facit text. in.l.j.§.j. cum gl.ff.de vẽt. inspicien.

ZACHARIAS.

d ¶Semel denegata.Adde an restitutio in integ.semel cõcessa posit iterũ peti.not.Bal.in.l. ij.in fi.C. si sæpi⁹ in ĩte. rest. post. & in.l.fi.eo.ti.qđ limita: ut p eum ibi.

Ant.Francis.

¶Aduerte, quia dũ iste apostillãs q̃rit,an in inte. restõ semel cõcessa posit iterũ peti,min⁹ cõgruẽter q̃rit. qa si restitutio fuisset semel cõcessa, frustratoriũ esset petere ꝙ iteratò cõcederet: qa obstaret petenti exceptio illa, frustra petis qđ int⁹ habes.& ideò frustra expectaretur euẽtus restõnis q nihil operaret. iuxta ea, quæ plenè tradunt in regula nullus pit b⁹.

de reg.iu.libr.vj. frustrationib⁹ em̃ est obiuãdũ.l.fin. ff.de ꝓcu.l.sed & adeos.ff.ex quib. cau.maio.& vt cõueniat his q̃ hic dicit do.Abb.debemus dicere ꝙ voluerit q̃rere an restõ in integrum semel petita & nõ cõcessa:sed forsan denegata possit iterũ intẽtari & peti: iuxta materiã ti.si sæpius in integ.resti.postu.quia data semel restõ ĩ integ. aduersus vnã læsionẽ:absq; dubio aduersus illã eãdẽ læsionẽ non põt:neq; debet iterũ dari, vt exp̃sse tenet gl.in.c.cũ ex literis.de in inte.resti.& alia glo.in c.fi.eo.ti.sed si petens restõnem reportet sentẽtiã cõtra se ex aliquo respectu vel quia nõ docet de læsiõe vel quia nõ docet de possesiõe:& spoliatione in illa materia spoliationis, vel qd simile. habet remedium appellationis. qd' si non intentat:sibi ĩputet. qa sñia denegatæ restitutionis trãsiret ĩ rẽ iu. imò intẽtata restitutione in integrũ nõ põt peti vt noua reseruatio restitutionis fiat. & in hoc differt ab appellatione:vt plenè ꝑ Cy.& doc.in l.j.C.si sæpi.in inte.rest.postule.aduerte tñ:quia restitutio denegat̃ qñ q̃ rõne scãdali: vt hr̃ ꝑ gl.in.c.ad petitionẽ.ĩ gl.iij. j.de accusat.& aduerte qa si stante statuto ꝙ causæ ĩter cõiunctos vertentes cõpromittãt & fuerit factũ compromissum: qd' expirauit añ cãm finitã:pñt iterũ cõpelli ad compromittẽdũ quia sempdurat rõ statuti.vt not. voluit Bal.in.l.veluti.in §.hæc vox.ff.de eden.& in.l.fidei cõmissa.in.§.si qs ff.de le.iij.& habetur ꝑ do.Raph.cu

De alienatione mutandi iudicij causa facta Rubrica.

Continuatur hæc Rubrica ad præcedentẽ hoc ordine. Suprà visum est de beneficio seu remedio restitutionis per quod prouidetur læsis tã minoribus:q̃; ecclesijs & maioribus ex cã. Nunc cõpetenti ordine annectit aliud remedium per quod prouidetur illis: in quorũ præiudiciũ est facta rei alienatio, cã iudicij futuri mutandi.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio iudicij mutandi causa facta quibus modis dicatur, & quomodo puniatur .4.*

2 *Rescriptum non extenditur regulariter ad personã in eo non expressam. fallit in casu qui ponitur hìc & declaratur j. nu.3.*

5 *Poßidere si quis dolo desierit, quando habeatur pro possessore?*

6 *Alienatio iudicij mutandi causa facta, & eius pœna habet locum etiam in actore cui fuerunt cessæ actiones.*

CAP. I.

EX quorundam. Is in quẽ facta est alienatio rei cã mutandi iudicij, cõuenitur per rescriptũ impetratũ contra alienantẽ.& est casus singularis:vt j.dicetur.prima pars narrat factũ cõtra quod secundò prouidet̃ ibi: *Nos igitur*. ¶ Casus literalis. Aliqui impetrant literas cõtra aduersarios suos:aduersarij illi antè, quã literę ad iudices perueniãt:vel etiã posteà vt mandatũ apostolicũ eludãt:antè, quã citent̃ appellãt:aut cõtumacẽ faciũt de possesionibus, super q̃bus cõtrouersia verti sperat̃. significatũ fuit hoc domino papæ. Mandat Papa quibusdã quatenus si aduersarij illorũ* ꝓ euacuãdo Papæ mãdato taliter appellauerint:aut de possesionibus de quibus controuersiã sperãt,* cõmutationẽ fecerint, vel se malitiosè duxerint absentandos: illos qui possesionibus se ingesserint, cõpellant sub eorũ examine respondere appellatione remota. Ber. ¶ † No.j.duos modos per quos fit alienatio cã mutandi iudicij.primus est qñ directè cõueniendus trãstulit rẽ de qua erat contẽtio in aliũ. secundus mod⁹ qñ frudulẽter recessit de possesione rei: vt alius puta amicus ingrederet̃, quãquã eñ iste apertè & directè nõ trãstulerit rem in aliũ:tamen in effectu ex quo fraudulenter hoc fecit, videtur transtulisse. vnde habebit locum edictum de alienatione mutãdi iudicij.ar.hìc. Ex quo puto ꝙ sicut contra directè alienantem cã mutandi iudicij potest agi ad interesse, & ad omnem incommoditatẽ prouenientẽ causa illius translationis. vt in.l.j. & in.l.iij.ff.eodem. ita poterit agi contra istum qui non directè elienauit sed indirectè recedẽdo à possesiõe. vt amicus illam intraret, & possideret nomine proprio. Nam iste hanc fraudem fecit, vt circunueniret legem punientem alienãtem. debet enim considerari mens legis, & fraus [a] istius. satis eñ dicitur alienasse, hanc fraudem exhibẽdo. ad hoc.l.non dubium.C.de legi.& regula fi.de reg.iur.lib.vj. facit quod legitur & no.in.c.quãto.j.de piuile. ¶ Secundò not.ibi: *de qua controuersia. &c.* ꝙ cõtẽtio extra iudiciũ super aliqua re, potest appellari controuersia. nã hìc non erat mota cõtrouersia in iudicio:quia tunc per alienationem habuisset locum vitium litigiosi, ex quo imponitur grauis pœna. vt legitur & no.in.c.ecclesia.vt lite pẽd. & no.in.l.fi.C.de liti.potest tamen tex.exponi aliter:prout ibi not.in gl.iij.& vterq; intellectus est bonus in se. ¶ † Tertiò & vltimò not. casum notabilẽ in quo extendit̃ rescriptum ad singularẽ successorẽ:nam regulariter rescriptũ nõ extenditur ad personã in eò nõ expressam. vt in.c.p.&.g.de offi.deleg.sed hic fit extensio propter fraudẽ, seu in odiũ volentium elidere vires rescripti per alienationem rei in alium factam. ¶ Sed oppo.contra text.videtur enim ꝙ de nihilo ꝓuideat iste tex.nã de iure ciuili clarum est quòd is in quem facta est alienatio cã mutandi iudicij, posit conueniri rei vendicatione sicut primus alienãs:vt in.l.j.in fin.C.eo.tit.& no.hic gl.iiij.sed iste tex.solùm prouidet vt posit cõueniri iste successor:ergo hęc prouisio fuit inutilis, & potius iuris antiqui declaratoria, quã noui iuris editoria:cuius contrarium innuit iste tex.nos igitur.vbi videtur innuere ꝙ ista fuit noua prouisio. So.do.formaliter non tangunt hoc cõtrariũ:sed tacitè Inno. videtur soluere. dicit eñ ꝙ per remedium isti⁹ c.põt procedi cõtra istos alienãtes sine noua citatiõe, & ĩ hoc req̃rit̃ fraus istius alienãtis. Hoc dictũ non placet Hostiẽ.& credo ꝙ bene: quia hic nihil dicitur de procedendo contra absentẽ sine citatione noua. Alij verò vt refert Inn. [b] dixerunt quòd istud.c.non tangit edictum de alienatione mutandi iudicij: quia ibi requirit̃ dolus.vt no.in gl.iiij.sed solùm disponit vt iste successor singularis posit conueniri:& in hoc non requiritur fraus:vnde licet is in quẽ facta est alienatio sit sine fraude:tamen poterit cõueniri. sed Hos.hoc impugnat:quia tex.hic fundat se super fraude:vt patet ibi: *pro euacuãdo mãdato*.& ibi: *malitiosè &c.* Sed do.Car.qui sequitur præcedens dictum.dicebat quòd ista verba tex.referuntur ad alienantem.nam ex parte sua requiritur fraus:sed ex parte singularis successoris nihil dicitur de fraude. Nec obst. verbũ. *se ingresserint*. de quo in litera:qa secũdũ eũ dicũt̃ isti successores se ingerere ex quo alienãs fecit in fraudẽ. vñ in odiũ alienantis fraudulẽter põt cõueniri successor singularis, licet sit sine fraude. ¶ † Sed ꝓ cõcordia harũ opini.ego dicerẽ sic:quòd ad hoc vt successor singularis conueniatur rei vendicatione coram suo iudice, non requiritur in eo aliqua fraus:quia sola possesio ex parte conueniendi producit actionem rei vendicationis. nam dominus potest agere contra quemcunque possessorem, quantuncunq; bona fide vendicãdo rem suam [b]. Ad hoc.l.in rem.ff.de rei vendicatiõe.&.l.officium.eodem titulo.& hoc voluit text.si bene ponderatur in principi.cum si.in dicta.l.vna.C.eodem.facit.l.in ciuilem.C.de fur. Sed quo ad hoc vt singularis successor conueniatur per rescriptum impetratum contra alienantem:requiro fraudem etiam in singulari successore: quia odium alienantis non debet nocere successori, qui in nulla reperitur culpa:& hæc extensio rescripti fit cõtra regulas iuris vt suprâ dixi. ideo non debet extẽdi, sed restringi:& hoc iudicio meo voluit ista litera, dum dicit: *se ingesserint &c.*

in.l.si finita.in pñ ff.de dã.infect.sic ẽt in proposito, qñ restitutio intentata non est finita:tunc poterit iterum intentari. ex quo adhuc durat rõ.l.concedentis restõnẽ.& hoc modo est hęc materia intelligenda.

SEB.SAPIA.

[a] ¶ Et fraus. fit autẽ fraus legi, qñ interponit̃ alia persona vt in.l.pupillus.§.sed & si per interpositam.ff.de author.tuto.in.l.si sponsus.in princ.ff.de don.inter virũ & vxo.cũ allegatis per gl.in.l.si is qui bonis.ff.de acqui.hære.& in l.eos.§.fina.C.de vsur.& no.Bald.in.l.non dubium col.iiij.C.de legi.& in.l.mancipia.C.si quis alteri vel sibi.& Bart.in.l.j.C.de naui.non excusan.libr.xj.

SEB.SAPIA.

[b] ¶ Rem suam. Vide casu in quo fertur sñia pro actore, licet aduersari⁹ non posideat in l.fi.à te.§.j.cũ gl.ff.de excep.rei iudi.quẽ text.dicit Bar.ibi esse scribẽdum literis aureis. & illum extollit Mathesi.in nota.cxxxviij.& Iaso.in.l.naturaliter.§.nihil cõe.co.xxj.versi.quinta conclusio.ff.de acqr.pos.& doc.post.Abb.in ca.examinatas.vbi And.sicul.co.v.j.de iudicijs.

rint &c. nam hæc verba ex proprio significato sonant in vitium: nã si ego bona fide emi, non dicor me ingerere. & hoc not. Ad contrariũ ergo formaliter respondendo, dic ꝙ ista est noua prouisio non cogitata à iure ciuili, per quam extenditur rescriptũ in singularem successorem, qñ alienatio fuit facta fraudulenter causa mutandi iudicij. lex aũt vnica præal. loquitur qñ conuenit singularis successor corã iudice suo: hic aũt conuenit corã delegato impetrato, non cõtra eũ, sed cõtra suũ actorem. ¶ †In gl. penul. ibi: *datur actio in factum.* Pro intellectu clariori totius tituli, debes scire ꝙ edictũ de alienatiõe mutandi iudicij, de quo. ff. eo. ti. fuit inductũ ad prouidendũ damnificatis ex dolo alienantis rẽ cã iudicij futuri mutandi. nã ex quo iudicium non erat inchoatũ, liberè quis poterat rem suã in alium transferre: sed prætor sequendo æquitatẽ, & volendo obuiare fraudi, induxit ꝙ si quis malitiosè in iacturã illius qui volebat eũ conuenire, illã rem de qua erat cõtentio, seu sperabatur contẽtio transtulit in aliũ, ꝙ possit agi contra istũ alienantẽ ad omne interesse: quod alia pars põt pati ex ista alienatiõe. vt in. l. j. & in. l. iij. eo. tit. Vñ si nõ prætẽdo interesse respectu illius rei: quia illã rem possum consequi ab eo in quẽ facta fuit translatio, nõ consequar per actionẽ in factũ æstimationẽ rei, sed solùm damna extrinseca. puta alienasti librũ in Florentinũ super quo volebam te conuenire: oportebit me nũc ire Florentiã ad vendicandũ, & sic faciã maiores expensas quã hic fecissem contra te: oportebit me dimittere artem meã: & sic sum damnificatus: ad hæc, & similia dãna, datur ista actio in factũ: sed si non possem illã rem recuperare ab eo in quem transtulisti: tunc consequar per istã actionem ęstimationem rei: quia sum damnificatus etiam respectu rei. ad hoc tex. in. l. Item si res. ff. eo. tit. Vbi plus dicit tex. not. ꝙ etiã si ille singularis successor vsucepit illã rem propter negligentiã meã in non agendo, ꝙ nihilominus possum à te petere æstimationem rei: quia tunc teneris mihi ad interesse ratione delicti tui. vnde negligentia mea cõtra illũ non fecit cessare delictũ tuum. & vide qđ not. Bar. in. d. l. iij. Et per hoc infertur ꝙ per istam actionẽ in factũ contra te non tollitur actio directa. s. rei vendicatio contra possessorem: quia ista cõpetunt ad diuersa. nam rei vendicatio competit contra possessorẽ respectu rei consequendæ: actio in factũ competit cõtra alienantẽ: propter damnum extrinsecum: & sic intellige glo. quæ hoc in effectu voluit in. d. l. vnica. ¶ Sed opponitur aliter cõtra prædicta, & contra glo. nam actio in factum est subsidiaria. nunquã enim cõpetit qñ datur alia actio. vt in. l. j. ff. de præscr. verbis. sed hic cõpetit rei vendi. contra possessorẽ: ergo non debet cõpetere actio in factũ. Sol. dicit glo. multũ notabilis in. d. l. vnica. ꝙ contrariũ procedit respectu eiusdẽ personæ: sed respectu diuersorũ bene põt actio in factũ cõcurrere cũ alia actione. vt probat tex. in. d. l. vnica. & voluit hic gl. Et ex hoc bene not. limitationẽ ad illam regulã: ꝙ vbi cõpetit remediũ ordinariũ, non datur extraordinariũ. de quo in. l. in causæ. ff. de mino. illa enim procedit respectu eiusdẽ personæ: nã respectu diuersorũ possunt concurrere: vt in casu nostro. ¶ †Secũdò opp. aliter. nã qui dolo desijt possidere, hr̃ pro possessore, & potest cõueniri rei vẽdicatione vtili. vt in l. sin autẽ. §. j. ff. de rei vẽdi. & in regula pro possessore. de reg. iur. li. vj. cũ ergo habeat locũ ista rei vendicatio vtilis cõtra dolosè alienantẽ, non debet cõpetere cõtra eundẽ actio in factũ: quæ est subsidiaria, vt prædixi. Sol. dicit Bar. in. d. l. j. ꝙ per illã rei vendi. vtilẽ non est integrè satisfactum aduersæ parti: cui fortè magis expedit habere rem suã, quã habere æstimationẽ. nã ab isto qui non posidet non põt consequi nisi æstimationẽ: vñ propter interesse quod potest prætendere in eo quod non potest ab isto cõsequi rem suã, datur actio in factũ ad interesse. & optimè loquit̃. Sed potest dari iudicio meo alia solutio. nã rei vẽdicatio vtilis datur cõtra dolosè desinentẽ possidere post litẽ contest. ita loquit̃ text. in. d. l. sin autẽ. nam per cõtestationẽ litis est quasi quidã contractus initus inter actorẽ & reum, vnde si dolo desijt possidere, remanet nihilominus obligatus, vt teneat̃ respondere ac si possideret: sed ante lit. cõtesta. cessat istud remediũ: ideò fuit opus dare remediũ ex isto titu. videtur tñ hic Hosti. velle ꝙ de iure canonico sufficiat ꝙ præcesserit citatio, ad hoc vt iste qui dolo desijt possidere remaneat obligatus: vt sic id quod operat̃ lit. contest. de iure ciuili operetur citatio de iure canonico. arg. c. proposuisti. de for. compe. Fatetur ꝙ hoc nõ est expressum in iure canonico: quia illud. c. proposuisti. loquit̃ de præuentione tñ. sed facit iste tex. in princ. dum ponderat, ꝙ ante citationẽ fiebat ista alienatio: & no. singulariter hoc dictum Hosti. quia obscurè loquitur. & non solet ad hoc allegari: & videtur mihi dictũ æquũ, sed iure nõ probatur. Ad istũ tex. potest respõderi secundũ Inn. ꝙ ponderat̃ hic, ꝙ non emanauerat citatio quia post citationẽ de iure antiquo admittebat̃ oĩs appellatio quę non erat manifestè frustratoria. vt no. in. c. vt debitus. de appel. In ea. glo. ibi: *Item si paratus sit subire iudicium.* Vult ergo gl. ista, ꝙ alienans dolosè euitat actionẽ in factum, si vult subire iudicium ac si possideret. cõiter transeũt hic Doct. cũ gl. Nã glo. loquitur prout tex. disponit in. l. quia etiã. in si. ff. eo. sed Bar. ibi post glo. notabiliter hoc limitat, dicens hoc procedere, qñ alienãs obligat se sub certa pœna ad restituendum illã rem si actor præualuerit in iudicio. nã aliàs non esset competẽter satisfactũ actori, quia (vt. s̃. dixi) fortè nõ contentatur de æstimatione rei: ideò potest agere ad interesse, nisi iste obliget se modo p̃dicto. ¶ †Vltimò hic posset quæri, nunquid prouisio istius edicti, habeat locũ contra actorẽ sicut contra reũ? de quo multi dixerunt in. d. l. j. sed casus videtur expressus in. l. pen. ff. eo. tit. & hoc firmat ibi Bar. & probat ille tex. secũdum vnũ intellectũ, qui cõmuniter approbatur. Et pro hoc ego adduco tex. j. c. proxi. in eo quod loquitur de actore, & est situatũ sub rubrica de alienatione mutandi iudicij. Tamen aduerte: quia tex. in. d. l. pe. solũ disponit vt actor (in quem facta est cessio actionis malitiosè causa mutandi iudicij) excludatur per exceptionẽ ab actione sibi concessa: vnde potest dicere reus: nolo tibi respõdere quia tibi fuit facta cessio malitiosè. nihil autẽ dicit tex. ibi: vtrum reus possit agere ad interesse contra istum, qui malitiosè cessit actionem. Sed ego puto ꝙ est in optione rei an velit excludere istũ cessionarium per exceptionẽ, an velit sibi respondere, & agere ad interesse contra cedentem in eo quod fecit conditionẽ suam deteriorem, cedendo actionem suam alteri causa mutãdi iudicij. nã sicut potest actor agere ad interesse contra reũ qui malitiosè rem in alium transtulit: idem debet posse reus agere contra actorem qui malitiosè iura sua cessit alteri. nam ex quo istud edictũ habet locum in actore: sic & in reo debet pariter competere actio in factum ad interesse contra vtrunq;.

SVMMARIVM.

1. *Actor, siue reus, si potentiores aduocatos adhibuerint, perdunt causam, in qua litigatur, si hoc sit malitiosè factum: aliàs secus.* 4.
2. *Potentiores qui dicantur in materia tit. C. ne lice. poten. &c.* 9.
3. *Cessio actionum quibuscunque personis facta, an & quando teneat: siue facta inter viuos, siue in vltima voluntate?*
5. *Cessio actionum quando est facta in aliquem, an possit agere cessionarius: an cedens, & cessionario restituere?* 3.
6. *Nomina debitorum an possint emi minori pretio, quàm sit in ipsorum exactione?*
7. *Cessio actionum, an & quando præsumatur simulata? vide hic plenè.* 10.
8. *Sententia lata contra cedentem, siue alienantem, an mandetur executioni contra tertium possidentem illas res?*
10. *Cessio actionum facta clerico per laicum, an valeat?*

CAP. VII.

EX parte. Clericus cã mutandi iudiciũ non debet recipere cessionem à laico: & duæ sunt partes. Prima ponit querelã. Secũda prouidet ibi *cùm igitur.* Casus lite. Apud Ipretiũ aliquãdo emergũt quæstiões inter laicos cuiusdã loci: quę dirimi debẽt per iudiciũ seculare: quidã clerici faciũt sibi cedi actiones ab aliquibus laicis dono, vel pretio: vt aduersarios trahant ad ecclesiasticũ forum: & sic prędã ex tali cõmercio assequuntur. Scabini. i. officiales cuiusdã loci significauerunt hoc dño Papę: Vnde super hoc scribit quibusdam, dicens ꝙ cessiones & emptiones litiũ prohibentur per leges: ita ꝙ iactura causæ afficiunt illos qui aduocant sibi patrociniũ potentiorũ: & odiosæ sunt hmõi cessiones: quia ex cupiditate procedũt. vñ mandat quibusdã, quatenus prædictos clericos cõpescant ab hmõi pręsumptiõe p cẽsurã ecclesiasticã. B. ¶ No. j. de hoc verbo Scabinorũ. & simile verbũ hr̃ in. c. j. de immu. eccl. lib. vj. & est

nomen officij.vnde alibi appellantur antiani, vel priores,ſeu conſules,& eſt vulgare quorundam locorũ. ¶ Not.ij. arg.ꝙ actio alteri cõpetens põt acquiri duobus modis.ſ.dono,& pretio.poſſunt ergo ceſſante fraude actiões cedi titulo donationis vel emptionis.facit.l.per diuerſas.C.mãd.Contrariũ innuit litera in verſ. *cum igitur*.Sed pro concordia diſtingue.vt ĩ.dicam in diſtinctione.¶ Not.iij.ibi: *legitimæ ſanctiones*:ꝙ in materia ceſsionis actionũ licitè recurrimus ad ius ciuile:cũ Papa ſpecificè videatur hîc in hac materia leges ciuiles approbare. & generaliter facit.c.j.de noui operis nuncia.

1 ¶ † Not.iiij.ibi:*potentiorum patrocinium*: ꝙ tam iure canonico,quã ciuili aduocans in cauſa patrociniũ potentiorũ debet perdere ipſam cauſam.& not.verbũ patrocinium. non enim loquitur de ceſsione actionis.vnde debes ſcire ꝙ ius ciuile edidit notabile remediũ cõtra aduocantes potẽtiores in aduocatos ſeu procuratores,vel vt aliâs præſtẽt ſibi fauorem:vel auxilium in cauſa.debent eñ iſti affici iactura cauſæ.& potentiores qui præſtiterunt auxiliũ debent acerbè puniri: & intellige in potẽtioribus ratione magni officij ſeu dignitatis :ita ꝙ prætextu officij poſſunt eſſe terribiles aduerſæ parti,& oſtẽdere ei vultum minantẽ & terribilem.de hoc eſt tex.ſecundũ communẽ intellectũ in.l.j.C.ne lice.poten.& illam legem ſeu iſtud remediũ tex.hîc voluit cõprehendere in verbo: *ita quòd iactura &c*. Et ex his infertur ꝙ ſi pars inducit aliquẽ ex dominis, vel aliũ officialem habentẽ merum,vel mixtũ imperiũ ad intercedendum pro eo apud iudicem cauſę,debet puniri in amiſsione cauſæ:vt hîc. & in.d.l.j.&firmat ibi Bar.& in.l.pe.ff.de alie. iud.mut.& Bal.& in.d.l.j.C.ne lice.pot.& no. bene hoc dictũ:quia põt quotidie practicari etiam de iure canonico.vt vides hîc.& habet hoc edictũ locum tam contra reũ,quã contra actorẽ:vt colligitur ex rubro præal.& firmat Bar.in.d.l.j.¶ Itẽ not.ibi: *ex fonte cupiditatis*:ꝙ emptio actoris procedit ex fonte cupiditatis. quærit enim emptor prædã ex aliorũ iurgio. ¶ Vltimò no.maximè iũcta gl.& clerici nullo modo debẽt emere actiones :nũquid aũt poſſint illas recipere ſi dono fiãt eis ceſsiones:dicã cum gl.fi. ¶ In gloſ.j.ibi: *diuerſorum titulorum*. Et dic ꝙ verſatur hîc materia quatuor titulorũ.primò materia iſtius tituli,inquãtũ mutaẽ forus.ſecũdò materia tituli ne lic.poten.& incidẽter Papa fecit hîc mentionẽ de illo titulo vt oſtenderet & cõicaret bonis illius materiã: tertiò materiã tituli mãdati.inquantũ tractaẽ de ceſsione actionũ:quę iura tractanẽ.C.man. in.l.pe.& vlti.quartò tractaẽ materia tituli de litigioſis, qñ ceditur actio in litigiũ deducta: & ſic põt intelligi verſ. *cum igitur*. & habeẽ materia in tit.C.de litigi.& quaſi per totum.& de hoc vide Spe.in ti.de ceſsio.actio.in.§.j.& quaſi per totũ.

2 ¶ † In ea.gl.ibi: *clerici maiores reputantur*.vult ergo gl.ꝙ clerici dicãtur potentiores laicis.& hoc tenuit Gof.rõne officij clericalis,dicẽs ꝙ cedens actiones ſuas clerico incidit in edictũ,ne liceat potentioribus.& ſic debet perdere omne ius.prout ibi diciẽ.Sed hoc dictũ nõ placet Inn.nec Hoſt.nec cõiter Doc. ſequunẽ.dicũt enim ꝙ niſi clericus habeat poteſtatẽ contra laicũ,non reputaẽ potẽtior quo ad materiã noſtram.& requirit Hoſti.ꝙ habeat poteſtatẽ de iure & de facto:aliâs ſecus[a].ponit exẽplũ in magno Comite:qui habet feudũ à prælato paupere:nã licet de iure iſte prælatus ſit maior: tñ in facto potius poteſt opprimi à Comite quã opprimere.vñ nõ diceretur iſte potẽtior quo ad materiã noſtram.& hanc vltimam opi.ſequitur Spe.in tit.de ceſsi.actio.§.j.in.j.col.putarem tñ gloſ. poſſe procedere in Epis,ſeu alijs prælatis habẽtibus iuriſdictionẽ ſpiritualem ſuper laicũ contra quem facta eſt ceſsio.nã iſte prælatus propter iuriſdictionem quam habet,ſatis põt oſtẽdere vultũ terribilẽ ſimplici laico.& facit ad hoc quod no.Bar.in.l.vnica.C. de his qui poten.nomine.vbi ponit exemplũ in prælatis.¶ In gl. ij.No.bene iſtã gl.quæ eſt ſatis bona,& plana in materia ſua.& videtur cõſimilis gl.in.l.per diuerſas.C.mand.& in.l.ij.C.ne lice.poten.Sed plenius,melius,& formalius attingẽdo materiam iſtam, quæ eſt quotidiana & difficilis,diſtinguo annectendo opi. Doct. vtriuſqꝫ iuris.

3 ¶ † Cũ ergo quæritur,an teneat ceſsio actionũ,diſtinguo ſic:ꝙ aut fit in vltima volũtate,& tenet vt in.l.nomen.ff. de leg.iij.in hoc tñ caſu diſtinguitur:ꝙ aut actio erat in iudicium deducta per defunctũ,& non debet agere legatarius,ſed hæres. tñ omnẽ vtilitatem quã hæres conſequitur debet legatario reſtituere:& ſi nihil conſequiẽ,nihil dabit:quia vr̃ teſtator legando actionem legaſſe euentũ illius iudicij:& ob hoc ne fiat colluſio per hæredẽ,poteſt legatarius(ſi vult)aſsiſtere hæredi in iudicio.vt habeẽ hodie in auẽ.nunc ſi hæres.C.de litigi.ſi aũt actio nõ erat in iudiciũ deducta,poterit legatarius poſt ceſsionẽ ſibi factam agere: vt ibi.& in.d.l.nomen.Si verò ceſsio fit inter viuos:& tũc aut fit potentiori ratiõe officij ſeu dignitatis præcipuè:& nõ valet ceſsio & cedens debet perdere omne ius quod habebat & iſte eſt proprius caſus in.l.ij. C.ne lic.poten.

4 ¶ † Aduerte tñ ad vnum notabile dictum Spe.quod Doct.nõ ſolẽt allegare in titu.de ceſsio.actio.§.j. verſ.quod aũt dixit.vbi poſt Vincẽ.dicit illud procedere qñ fit potentiori malitioſè cauſa opprimendi aduerſariũ:ſecus aũt ſi fieret ſibi bonafide.arg.in.l.qui ſtipendia. C.de procu. vbi militi poteſt actio bonafide cedi.& mihi placet hoc dictum.nam iura hoc prohibentia fundarunt ſe ſuper fraude:& ex coniecturis poterit apparere bonafides.pone enim ꝙ actio mihi cõpetens erat oĩno indubitata:vt quia aduerſarius de plano confitebaẽ debitum,nec erat aliqua cõtentio:& ego erã amicus illius potẽtioris,& diuitis.nihil enim hoc caſu vr̃ prohibere ceſsionem iſtius actionis.& hoc bene no.quia egregiè limitat illã.l.ij.& gl.iſtã.Si verò fit ceſsio potẽtiori nõ ratione officij ſeu dignitatis:ſed eſt iſte potentior alio reſpectu:quia fortè nobilior vel ditior:& tũc ſi fuit ceſsio facta cã mutandi iudiciũ, poteſt excludi ceſsionarius per exceptionem.vt in l.pe.& qđ ibi no.ff.de alie.iud.mu.Iſto tñ caſu nõ perdiẽ actio ,ſed debet agere iſte q ceſsit.punitur tñ in hoc ſcđm vnã opi. ꝙ nõ põt amplius illã actionẽ alteri cedere:nec põt in ea cõſtituere procuratorẽ:ſed teneẽ proſequi.& hoc vr̃ innuere tex.in.d.l.de.& ꝑdicta firmat ibi Bar.qđ bene notabis in practica.puniẽ etiã pœna de qua in.l.fi.eo.ti.ſi verò ceſsio fit nõ potẽtiori:& tũc aut eſt ceſsio dubitata:& dr̃ dubitata eo ipſo ꝙ eſt in litigiũ deducta:qa dubius eſt euẽtus:& non põt regulariter alteri cedi:& cedẽs incidit in vitiũ litigioſi:vñ debet puniri prout hr̃ in.l.ſi.C.de litigi.& ꝑ gl. iuncto text.in.c.eccleſia.vt lite pẽd.Fallit in caſibus ibi enumeratis:vt in cã donationis ꝓpter nuptias &c.quas cãs enumerat gl.in.d.l.eccleſia.

5 ¶ † Sed aduerte ad vnũ.nã tex.ibi nõ aperit,nec.d. Ant.an illis caſibus ibi enumeratis poſsit agere ceſsionarius, an debeat cedẽs proſequi vſqꝫ ad fin.Sed Inn.hîc in quadã gloſſella not.ſentit ꝙ ex ex quo actio eſt ſemel in iudiciũ deducta,nũquã põt alius proſeq, etiã in caſibus in qbus põt fieri ceſsio.adducit.l.quãquã.ff.de aqua plu.arcẽ.& auẽ.nunc ſi hæres .præal.& placet mihi hoc dictũ:iura tñ per eũ allegata faciũt in argu.nã ſicut videmus ꝙ actio litigioſa põt legari in teſtamento:& tñ proſecutio debet fieri ꝑ hæredẽ.ita dicamus in alijs caſibus ꝑmiſsis,ꝙ proſecutio debeat fieri ꝑ ipſum cedentẽ,nõ enim debet alterari iudiciũ cũ præiudicio aduerſarij. nã videmus ꝙ ꝓcurator q ſemel fuit litẽ conte.nõ põt ſine cã remoueri ꝑ dñm reſiſtẽtẽ aduerſario: de quo vide tex.iũcta gl.in.c. ij.de ꝓcu.li.vj.ergo fortius nõ põt iſte actor aliã ꝓrſus pſonã ſubſtituere in iudicio.agat ergo ipẽ:& cõmoditas in illis caſib⁹ ꝑtinebit ad ceſsionariũ:arg.ĩ.d.auẽ.nũc ſi hęres.& bñ hoc dictũ.Si verò actio

---

SEB.SAPIA.

a ¶ Aliâs ſecus. Vide not.in.l.fina.in prin.ff.ſi cer. pet. vbi Bar.& alij videntur velle ꝙ ille dicatur potentior:qui nõ eſt facilis ad cõuenien dum.& hoc etiã not.d.Iaſo.in.§. Itẽ ſi quis in fraudem.inſtitut.de actio.

actio nõ est dubitata:quia nondũ est in iudicio deducta:tunc regulariter potest cedi titulo donationis & vẽditionis,vel alio titulo legitimo vt probatur.C.de hær.vel actio.ven.in.l.nõis venditio.& in.l.nomina.ff.eo.cũ simi.& in.d.l.penult.C.manda.si tñ prætenderetur aliqua cã,& esset simulata,nõ valeret cessio.& præsumitur simulata ex certis causis. primò ex modicitate pretij.vt hîc in gl.& not.in.d.l.penul.

6 ¶ † Sed est dubium difficile:qñ pretium dicatur modicum, [a] vt præsumatur fraus.nã Inn. hîc sentit ꝙ ad hoc vt dicatur vera vẽditio ,debet esse tm̃ in pretio quantũ est in actione .vnde dicit ꝙ actio potest inter laicos licitè vẽdi: & emptor potest agere vsq; ad quantitatẽ quã exbursauit:quasi dicat ꝙ si in actione sunt mille,& iste emit pro quingẽtis, non potest agere nisi vsq; ad quingẽta.arg.in.d.l. pe .sed Bar. in.d.l.pen. magis latè hoc assumit .dicit enim ꝙ cõpetens pretiũ est quod remanet deductis expensis & labore quę fiũt pro recuperãda re. quasi velit dicere ꝙ debet haberi respectus ad laborem quẽ sustinebit iste emptor in recuperanda re:& ad expẽsas quas est facturus.& idẽ sequitur Bal.in.l.ij.C.ne lice. poten. Et sic videntur cõiter isti Docto.sentire ꝙ non potest actio emi pro minori pretio quã sit in ea , nisi habito respectu ad prędicta:sed ego hoc dictũ ex toto nõ approbo.nã minus valet actio quã res ad quã datur:tum propter dubiũ euentũ litis,cũ posset perdere causam etiã iustam propter iudicis defectum:tum quia debitor ꝑossit interim effici inops:& ideò dixit text.notabilis in.l.minus.ff.de reg.iur.ꝙ minus est habere actionem quã rem:& ideò cũ quis emat quasi spem & euentũ iudicij futuri:ridiculũ est dicere ꝙ pretium de necessitate debet esse tm̃ quantum est in actione.& pro hoc allego tibi Inn. in.c.in ciuitate.de vsur.vbi concludit ꝙ cũ bona conscientia potest quis emere actionẽ iam ortam tẽpore contractus etiã pro minori pretio:qa exponit se periculo.Itẽ vide aliud simile in transactione:nam qñq; valet transactio,licet transigens videaẽ læsus vltra dimidiã iusti pretij:quia non debet cõsiderari quantũ petitur,sed quantũ verisimiliter talis lis valet:habito respectu ad dubitationẽ causæ,& ad dubiũ euentũ litis.vt est tex.not.in.l.Lucius.ff.ad trebel.no.Doct.in.l.ij. C.de rescin.vendi.& in.c. penul.de emp.& vendi.vnde concluderem: ꝙ modicitas pretij dicitur habito respectu ad valorem actionis:qui valor debet considerari habito respectu ad dubiũ euentum litis secundũ quod causa est clara, vel dubia.

7 ¶ † Secundò præsumitur simulatio:qñ in cessione non exprimitur titulus contractus:puta:quia dicitur in instrumẽto ꝙ cessit actionẽ tali: & nõ dicit ex qua causa [b],& videt hoc probari in.d.l.per diuersas.& tenent cõmuniter Doc.ibi.& Inn. hîc.Tertiò præsumitur simulatio secundũ Inno.hîc,si titulus cessionis non ponit in principio instrumenti:sed in medio,vel in fine:vt puta:quia dicitur talis cessit actionẽ suam Titio titulo donatiõis.debet enim secundũ Inn.præcedere titulus cessionem.& ita recitãdo transeunt cõiter hîc Docto.Sed tu vide glo.in.l.ij. C.ne lice .pot. quæ posuit originaliter istam opinio.sed Barto.in .d.l.penul.recitat multos Doc.tenuisse contrarium,quos ipse sequitur: & dicit ꝙ pluries fuit iudicatum ꝙ ista præposteratio nõ habeat vitiare.satis est enim quòd titulus cessionis ponatur in instrumẽto. & ita nouissimè firmauit Bald.in.d.l.ij.& hæc opin. mihi placet.quia regulariter in alijs dispositionibus non vitiat præposteratio.vt in.l. præposteri.C.de testa.& in.§.ante hæredis.insti.de lega.& in.c.penulti.de confir.vtili.vel inutil.cũ simi.vnde Innoc. debuit posuisse hoc dictum simpliciter sequendo gloss.iuris ciuilis.Quartò simulatio pręsumitur quãdo actio fuit pro parte vendita [c],& pro parte donata.vt in .d.l. penul.& not.hoc.pro clausula [d] quę solet apponi in contractu . nam constituto certo pretio solet dici ꝙ illud quod plus valet donauit &c. nam ex hoc insurgit pręsumptio simulationis. non intelligas in omni contractu ,sed in cessione actionis, quæ est odiosa:cũm soleat fieri in pręiudicium aduersæ partis:& isto casu admittitur cessionarius vsq; ad quantitatem quam exbursauit.in reliqua verò parte, quæ dicitur donata,neuter admittiẽ,sed permittitur actio in ea parte.vt in.d.l.penul.C.man.Quintò pręsumitur simulatio quãdo actio fuit purè vendita,& venditor fatetur se recepisse pretium. de numeratione tñ pretij non constat [e] ¶ Hanc partem firmauit quædam glo.in.d.l.penul. & sequitur ibi Bar.& multi alij.& ita ipse consuluit:& in iudicio fuit obtentum.sed Bald.in.l. ij.C.ne lice.pot.dicit hanc opi.procedere quãdo actio fuit pro parte donata,& pro parte vẽdita:nam si non constat de numeratione partis venditæ,præsumitur simulatio etiam in illa parte.& sic intelligit illam.l.penul. Si autem actio fuit ex toto vendita,confessio receptionis pretij non probat simulationem, imò probat numerationẽ.& dicit ꝙ aduocati florẽtini tenebant istam partem.fatetur tñ ꝙ secundum opi.Bar.fuit pluries iudicatum.& placet mihi ista opinio Barto.quia in istis odiosis de facili præsumimus simulationem.vt patet ex prædictis.Item quia tex.in.d.l.pe.simpliciter videtur requirere numerationem.Sextò dubitatur in donatione [f] actionis.qñ donator dicit se cedere propter merita & seruitia donatarij:nunqd sit opus vt probentur illa seruitia ad hoc vt valeat cessio?dubitationis ratio est:quia non valet cessio actionis sine titulo contractus: vt.s̃. dixi.ergo nõ est standũ verbis donatorum super meritis & seruitijs.arg.in.l.si fortè.ff.de castren.pecu.Bar.videtur in hoc casu dubitasse. & consuluit vt in donatione dicatur ꝙ ex mera liberalitate donauit.tunc enim indubiè valet cessio:quia sola liberalitas habetur pro causa contractus.vt in.d.l.per diuersas.facit.c.j.de dona.Bal.tamẽ in.d.l.ij. indubitanter tenet in priori casu valere cessionẽ.qa ius requirit solã expressionẽ causæ cõtractus,non aũt est opus vt probeẽ cã causæ.nã dicendo ꝙ donat propter seruitia,satis explicatur causa contractus. s.ipsa donatio:seruitia verò sunt cã donationis.& hãc opi.sequor.arg.opti.in.l.j. C.de fal. causa adie.leg.vbi patet ꝙ præsupposito ꝙ seruitia nõ emanauerint,tamen videtur quis velle donare per illa verba.& facit .l.cũm quis. §. codicillis.ff.de lega.iij.& facit quod no.in.c.fi. de success.ab intest.prædicta.s.vt præsumatur simulatio ex causis prędictis.fallunt in casibus contentis.in.d.l .penulti .in quibus non præsumitur simulatio:vt puta si inter cohæredes est facta cessio , vel quãdo fuit facta creditori

a ¶ Modicum.Add. de Frãc.aret.cõsi. xcvj.Rom.consi. ccccv.

b ¶ Ex qua causa. Adde videndum Bal.cõsi. cxxviij. j.lib.inci. Lauren.

c ¶ Vẽdita pro parte. Adde Rom.allega. cõsi.ccccv. Antoni.Francis.

¶ An contractus præsumaẽ simulatus qñ res pro parte vendiẽ,& ꝑ parte donaẽ. Dicas ꝙ sic.si nulla subest cã donationis iusta.vt not .voluit Bal.in.l.ij.C.de re pu.hær.& in.l.fi. in.j.co.in vers.iij. põt impugnari.C. ne liceat poten.& vide Spe.in tit.de cessi.actio.in.§.j. in vers.Itẽ secudũ Vincẽ.præsumiẽ simulatio. & vide Bar.Cepol.Veronẽ.in suo elegãti tractatu de simulatiõ .cõtractu. in vij.& in.xj.ꝑsum.

SBB. SAPIA.

d ¶ Pro clausula.Vide Rom.in sing. xxvij.& qd operetur illa clausula,& si qd plus valet.vide Bar.in.l.ij.col. iiij.C.de rescin.vẽ. vbi vult ꝙ nõ operaẽ nisi i modico. & ita tenẽt cõiter Doct.in.l.si qs cũ aliter .ff.de verb. obl.& Bal.in cõs. iij.inci .casus talis est.in.iij.ꝑte.Bartholomeus vero. in tra .de simula. contractuũ.in.iij. casu principali.in vij.præsum. & in illo tra.multa inuenietis ad materiã quam tangit Abbas hîc.&in illa.vij .ꝑsumptiõe tãgit qñ enumerãtur merita ,an tollaẽ pręsumptio simulatiõis.Et vide quod not. Ange. Are.in.§.actionũ. co.ix.insti.de act. vbi dicit ꝙ bonũ est dicere,& si qd est plus donat:siue qtitas sit magna:siue parua.

e ¶ Nõ cõstat .Add. de Fulg.cõsi.ccv. &.ccxxij.

f ¶ Donatiõe.Add. de Ro.cõs. ccccxviij .& qualiter benemerita,ꝓbentur:vide eundem consi.xcv. Antoni.Francis.

¶ Quis dicaẽ benemeritus,& qũo merita ꝓbenẽ.vide per Bald.latissimè in.l.iubemus. C.de sac.san.eccl. vbi alleg.multa iura in ꝓposito . & vide optimã gl.in c.si quis de seruis. xij.q. ij.& habeẽ in.l.j.& toto ti.C. de seruis qui pro prooemio libe. acci.& in .l .seruos. ff.de ma.testa.Et adde ꝙ merita pręcedẽtia faciũt præsumi dona.vt voluit Bal.no.in.c.si cautio.de fide instru.& in.l.j.C.de iure dot. & Paul. de cast.in. l.traditionibus.C. de pactis.& habeẽ per Alexã.in. l.iij .in prin.ff.quod quisque iur. Et an merita sint de substãtia donationis:ita vt ꝓbari debeant præcessisse, & qñ habeẽ per Bal. in l.ij.in fi.C.ne lic. potẽ.& ꝑ Bart.in l.frater à fratre.in vlt.col.ff.de cõdi. inde.vbi etiã ponit qualia debeãt esse merita . & habeẽ per.d.Alexã. in.l.si donatione. C.de colla.Et adde ꝙ merita probanẽ ex cõfessiõe donatoris qui poterat donare nullis præcedẽtibus meritis. aliàs merita sunt probanda.vt per Bartol. in.l.si

fortè.ff.de caſtrē.pecu.& in.l.ſi tibi.in.§.ſi pactus.ff.de pactis.&.in.l.p di uerſas.C.mãda.qui videtur ſibi cōtrarius.ſed vide Bal.in.l.ſecūda,præal.C. ne lice.potē. in antepe.q.& in.l.illud.C.de ſacroſ.eccle.vbi dicit ꝙ merita p̄ſumunť ſi aliqua ſunt:expreſſa aliàs ſecus.de quo etiã vide Bal.in prælu. ſeu.in.v.chart.in ver.dubitať de tali quæſtio.& in.l.liberi.C.de inoffi.teſt. vbi dicit ꝙ in donatiōe facta filio per patrē probantur merita, eoipo ꝙ probatur ꝙ filius erat reuerens & obediēs patri. & de huiuſmodi probatiōe meritorū:videas alex. in conſi.lv.in prima parte cōſil.& in cōſ.xiij.in.iiij. parte:vbi tenet ꝙ per ſimplicē aſſertionem factam in inſtrumento: de meritis non probanť merita.& vide Io.an. in addi. Spe.in rub.de re. eccle. nō alie.vbi dicit ꝙ non valet cōceſsio fructuū facta per prælatū ad vitã, etiam cū cōſenſu capituli, expreſſa cã ſeruitiorū & meritorum eccleſiæ collatorū ad prǫiudicium ſucceſſoris ipſius prǫlati:niſi aliter probentur merita. cuius tñ contrariū videtur notaſſe do.Abb. in.c. fin. de pecu. & vide eundē in ca.p tuas.de donatio.& tene mēti ꝙ in dubio quilibet prǫſumiť meritus niſi probeť demeritus: vt in l.ſeruos.& in.l.teſtamēto.ff.de manu.teſta.& habeť in.c.quiſquis. & in.c.ſi quis.xij.q.ij. quod maximè procedit in filio: qui ſemper præſumiť gratus patri:niſi probetur ingratus.vt notã. voluit Barto.in.l. omnimodo.C.de inoff.teſta.& adde deniq; ꝙ merita) conſyderantur eſſe ſufficientia vel non,arbitrio boni viri & iudicis.vt in.l.fideicōmiſſa. & ibi per Bal.de lega.iij.& in.l.voluntatis.in iij.col.de fideicō.

in ſolutū:vel cū poſſeſſor recipit poſſeſsionē pro munimine rei ſuæ.puta quia dom9 tua minatur ruinã domui meæ,ego timēs omne ius qđ tu habes in iſta domo.Itē qñ fit inter legatarios & fideicōmiſſarios: vel qñ hæres cedit actionē legatario.Iſti ſunt caſus quos exprimit tex.in.d.l.pe.quos declara vt pleni9 ibi not.& ſentit ibi Bar.idē eſſe in omni alio caſu,in quo euitať p̄ſumptio redēptionis litiū. & ideò dicit:ꝙ ſi ſocij cōtrahēdo ſeu diſſoluēdo ſocietatē cedūt ſibi adinuicē aliquas actiones, nō debet præſumi ſimulatio ex cauſis p̄dictis.arg.in l.j.ij.&.iij.ff.ꝓ ſocio.nã cauſa ſocietatis excludit prǫſumptionē ſimulationis.& idē dicendū in cōſimilibus caſib9.quod no. ¶ † Vnū tamē 8 nō eſt omittendū.nã Inn.hîc format tacitè qōnē:nūquid ſnĩa lata cōtra cedentē ſeu alienãtē rē in aliū debet mãdari executioni ſuper illa re cōtra tertiū poſsidētem?& videť ſentire ꝙ ſic: quia imputãdū eſt illi qui accipit rē in cōtrouerſiã deductã.& dicit hoc ꝓcedere,etiã in caſibus in quib9 licitè alienať res litigioſa.de quibus per gl.in.d.c.eccleſia.ſed poſteà Inn.firmat cōtrariã opi.dicēs ꝙ ſentētia debet mãdari executioni cōtra iſtū litigantē in æſtimatione.ſicut obſeruať cōtra iſtū qui ſe obtulit liti.l.is q ſe obtulit.ff.de rei ven.& cū hoc dicto trãſeūt communiter Doct.hîc.Sed Bar.tenuit cōtrarium in.l.fi.C.de litigi.& plenius in.l.creditores.C.de pig.vbi diſtinguit inter cætera,& bñ iudicio meo:ꝙ aut res in aliū trãſlata nō poterat alienari obſtante litigio, & tunc pōt fieri executio in iſta re etiã cōtra tertiū:quia illa alienatio nō valuit.vt in.d.l.fi.aut poterat fieri alienatio,puta quia nō agebatur de dominio rei:vel fuit facta in caſibus à iure conceſsis:& tunc oportet ꝙ inſtituať nouū iudicium cōtra tertiū,ad hoc vt ſentētia habeat executionem in illa re.& de hoc dicendū vt plenius ibi not. 9 † In gl.in verſ.*afficiant*.in fi.No.gl.& idē no.in l.j.C.ne lic.poten.Itē dicit ꝙ nō ſufficit quodlibet officiū,ad hoc vt qs incidat in illud edictū.C.ne li.po.vt ꝓbatur in.l.ij.C.de aduoca. diuer.iu.vbi patet ꝙ decurio pōt eſſe aduocatus.& ſic pōt patrociniū impēdere litigatoribus.intelligitur enim in habētib9 magnū officiū:puta merū vel mixtū imperiū[a]:vt no.in.l. pe.ff.de alie.mu.iud & in.l.j.C.ne liceat potētio.& debes ſcire ꝙ etiã iſti potentiores debēt puniri;qui litigatoribus impēdūt aliquē fauorm ſeu patrocinium.vt in.d.l.j. ¶ † In gloſ.fi. 10 Not.ſingulariter iſtam gloſſ.quǫ apertè videtur concludere, quòd clericus nunquàm debet recipere ceſsionem à laico[b],ſiue titulo lucratiuo, ſiue oneroſo: & quòd ſemper debet prǫſumi ceſsio ſibi facta in fraudem:& cauſa auaritiæ.& non tradas obliuioni hanc gloſ.& videtur Ioan.an. eam ſequi in quadam gl.quã ponit ſuper text.dum remittit ſe ad iſtam glo.

a ¶ Merū vel mixtum imperium. Adde Bald.conſi.ccxxvj.iij.lib.vbi tenet ꝙ pœnã.l.j.c. ne li.po.non habet locum in muliere maximè nobili.

b ¶ A laico. Adde quæ poſui ſuprà in prima apoſtilla. & Bald. conſilio ccxxviij.vbi dicit quòd ſi vniuerſitas cedit clerico:quòd clericus non dicitur potentior.

an valeat ceſsio facta clerico.Ego puto hanc gloſ.procedere in ti. oneroſo.nam eſt quoddam genus mercimonij emere actionem. clerico autem prohibetur negotiatio rerum: vt in.c.fornicari.alleg.in gloſſ.fortius debet prohiberi illa negotiatio litigiorum.argu.bonum in.c.vnico.de ſyndi.& hîc in fin.dum notat vitium cupiditatis.& ob hoc fortè dixit hîc Innocent.quòd inter laicos poteſt fieri emptio actionis:quaſi ſecus in clerico.puto tamen quòd ceſſante alia fraude teneret venditio.ſed poſſet contra clericum excipi:ac etiam de iuris contrauentione puniri:ſi autem ceſsio fieret clerico vel eccleſiæ:titulo donationis, tunc credo quòd ſi fiat bona fide tenet.nam non reperio prohibitum quin iura ſua quis poſsit donare clerico, vel eccleſiæ. nec reperio cautum,quòd in clerico,vel eccleſia debeat hoc caſu præſumi fraus.& videtur hãc partem tenere Spec.poſt aliquos in titu.de ceſsio.actio.§.j.in ver. quartò præſumitur.ad iſtum tex.faciliter poteſt reſponderi.nam hoc fiebat in fraudem cauſa mutandi iudicium:& ſic clericus traheret reum ad ſuum forum.vnde pondera literam in fine.quæ nō mandat omnes clericos ob hoc compeſci,ſed memoratos.Itē pondera literam ibi: *à præſumptione huiuſmodi*.refert enim ſe ad caſum narratum in princ.ex coniecturis tamen poterit præſumi:an ceſſio fiat clerico,vel eccleſiæ cauſa iudicij mutan.& præſertim in vltima voluntate eſt admittendum,vt ceſsio poſsit fieri clerico, vel eccleſiæ:quia non debet præſumi fraus in vltima voluntate:quia nemo præſumitur immemor ſuæ ſalutis.j.q.vij.ſancimus.facit.l. nomen.ff.de lega.iij.vbi indiſtinctè valet ceſsio facta in vltima voluntate:quia non præſumitur fraus.

De Arbitris. Rubrica.

¶ Rubrica iſta continuať ad præcedētes rubricas hoc ordine.Suprà viſum eſt de præparatorijs iudiciorum.merito de ipſis iudicijs erat videndū:ſed ſed quia arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum.vt in.l.j. ff.de arbitris. præmiſit compilator iſtam rubricam.ita cōmuniter continuatur,quǫ continuatio mihi non multū placet.quia ſecundū hoc debuiſſet iſta rubrica ſequi titulū de iudicijs:cū iudicia ſint digniora, & id quod eſt redactum ad inſtar,debet ſequi.arg.in regula acceſſoriū.de regu.iur.lib.vj.tamen in.C. &.ff.ſeruatur iſte ordo.nã præmittitur ibi titulus de arbitris.& poſteà ſequitur de iudicijs.vnde ego cōpetentius cōtinuarem ſic.Suprà viſum eſt de officijs diuerſorum iudicum tam ordinariorum, q̃ delegatorum,& de quibuſdam alijs,in quibus officium iudicis verſatur:ſed quia arbitri ſunt quodammodo iudices,cùm aſſumãtur ad contentiones ſedandas:merito poſt tractatū de officijs iudicum poſuit in fi.libr.tractatum de arbitris:in quo tractatur de officio ipſorum arbitrorum:& in quibus eorū poteſtas verſatur.& quid ſit arbitrium,dic vt not.per Inno.& alios in.c. quintauallis.de iureiurand.&c.

SVMMARIVM.

1. *Compromiſſum non poteſt fieri niſi partibus conſentientibus,niſi in caſibus in iure expreßis,vel ipſis conſimilibus, & arbitri poſtquam cœperint cognoſcere,poſſunt compelli ad proſequendum,aliàs ſecus.*
2. *Laudum non venit appellatione ſententiæ in materia reſtringibili.*
3. *Sententia duorum tertio abſente non valet regulariter.*

CAP. I.

SAnè & infrà. Breue eſt:& p alia verba poteſt generali9 ſic ſummari. Arbitri ſunt in diſpari numero aſſumendi: & eis diſcordantibus ſtatur ſentētiæ maioris partis.h.d. ¶ Caſus literalis.Statuit concilium Aphricanum ꝙ ſi inter Epiſcopos cauſa vertitur:& ipſi ſuper hoc voluerint eligere arbitros, aut vnū eligant,aut tres,quorum trium ſequantur ſententiam,aut duorum. Ber. ¶ † No.j.ibi:*ex communi placito*.ꝙ compromiſſum debet pro- 1 cedere ex libera voluntate compromittentium.non enim debent partes compelli ad compromittendū.nec etiam poteſt arbiter cōpelli ad acceptãdū,ſed poſtquã acceptauit cōpelliť ꝓnūtiare.vt in l.iij.ff.de arbi.eſt ergo à prĩcipio cōpromiſſum liberū tã ex parte partiū,quã arbitri aſſumēdi.An aūt aliquo caſu qs poſſet cogi ad cōpromiſſum? dic quòd ſic:nam in arbitros iuris quis cōpellitur cōpromittere:id eſt vbicūq; ius decernit vel diſponit vt fiat cōpromiſſum.

missum. Pone exemplum. c. suspicionis. de offi. dele. & in c. ab arbitris. & quod ibi not. eo. tit. li. vj. ad idẽ. l. cũ specialis. C. de iudi. cũ simi. Ex quibus infertur valere statutum vt inter certas personas seu in certis causis fiat compromissum. nã si ius hoc disponit in quibusdã causis: ita statutum põt disponere: cũ statutum sit pars iuris ciuilis vt in. l. oẽs populi. & quod ibi no. ff. de iusti. & iur. & . j. distin. c. ius ciuile. Tene tamẽ mẽti vnũ dictũ notabile Ioã. an. in. c. pia. de excep. lib. vj. vbi dicit ꝙ arbitri iuris nunquã assumunt nisi in casibus à iure expressis[a]. sed tu vide glo. notabilẽ in. c. statutũ. post prin. de rescrip. lib. vj. quę vult idẽ esse in casibus cõsimilibus. ¶ Not. ij. ꝙ plati possunt cõpromittere in negotijs ecclesiarũ. quod intellige vt not. in. c. peruenit. & in. c. cũ tpe. j. eo. ¶ Tertiò not. cõsiliũ huius. c. vt arbitri semper assumant in dispari numero. nã de vno, vel de tribus dixit hic cã exẽpli, exẽplificãdo numerũ disparẽ. Et hoc ideò: qa hoĩes sunt faciles ad dissentiendũ. vt in. l. itẽ si vnꝰ. §. principaliter. ff. eo. & prę sertim arbitri qui cõiter sunt cõpatres & amici partium: vnde si eligerẽtur in pari numero, de facili nõ esset dare maiorẽ partẽ in snĩa. Si tamẽ istud cõsiliũ legis nõ obseruat, sed eligunt ĩ pari numero, tenet cõpromissum: vt in c. seq. & in. c. innotuit. j. e. & in. d. l. itẽ si vnus. & si nõ conueniũt, cõpellunt eligere tertiũ: vt ibi. & in. c. cũ spãli. de appel. ¶ Vltimò no. ꝙ sicut in iudicibus, ita in arbitris standũ est snĩæ maioris partis[b]. concor. l. si in tres. & . l. Itẽ si vnus. in fi. ff. eo. ¶ † Et põdera tex. in eo ꝙ appellat laudum[c] arbitrorũ snĩam: & dic ꝙ dicit snĩa largo modo. nã propriè nõ est snĩa: qa arbitri nõ habẽt iurisdictionẽ. vt dicit tex. in. l. quid ergo. in. §. ex cõpromisso. ff. ex qui. cau. irro. infa. facit qđ le. & no. in. l. j. C. de arbi. Ex quo dicerẽ ꝙ in materia restringibili appellatiõe: snĩæ non veniret snĩa arbitorũ: vnde si cauetur statuto ꝙ de qualibet snĩa debet solui certũ quid: nõ habebit locũ sentẽtia arbitrorum. & vide qđ not. Bar. in. d. §. ex cõpromisso. ¶ † In gl. fi. ibi: *duorum sententia præsente tertio*. Pondera bene gl. ad hoc eñ vt valeat snĩa duorũ ex tribus, requirit præsentia tertij[d] tẽpore snĩæ. & sic facit ista gl. ꝑ opi. Bar. in. l. duo ex tribus. ff. de re iudi. cõtra opi. Inno. in. c. Raynaldus. de testa. vbi singulariter dixit, ꝙ si tertius arbiter fuit præsens in disputatione super meritis causæ, & dixit quicqd voluit, nunquam tamen potuit reliquos duos in suam opi. adducere, ꝙ tenebit sententia duorũ tertio absente. quia hoc casu ꝑsentia tertij nihil vtilitatis poterat adducere. cũ oĩa acta causæ fuerãt examinata ꝑ oẽs. Præsentia eñ tertij requirit secundũ eũ: quia forte posset adducere alios in suã snĩam. vt innuit tex. i. d. l. Itẽ si vnꝰ. quæ rõ cessat in casu nostro. Sed Bar. (vt dixi) tenuit cõtrarium: quia nõ est illa rõ nullitatis, sed etiã defectus potestatis: quia cũ cõpromittit in tres, oẽs recipiunt potestatẽ iudicãdi, & habẽt exercitiũ pro parte. ad qđ facit qđ no. gl. in c. prudentiã. de offi. deleg. Ideò data absentia vnꝰ tpe sententiæ nõ concurrit tota potestas in snĩa duorũ. Sed qñ sunt oẽs ꝑsentes, ibi est tota potestas, & id quod fit à maiori parte, fingit factũ ab omnibus. vt in. l. quod maior. ff. ad muni. & in. c. j. de his quæ fi. à maio. par. capituli. Itẽ tex. in. d. l. duo dicit ꝙ nõ valet snĩa duorũ: quia oẽs iussi sunt iudicare. Et hãc opi. sequor. & quia tertius nõ volẽs concordare de facili poterit inficere potestatẽ aliorũ, nõ cõueniendo cum eis in eodẽ loco tẽpore sententiæ: fuit statutũ per ius canonicum: vt si tertius monitus à duobꝰ non vult adesse, nec allegat legitimã cãm absentiæ, ꝙ possunt duo procedere sine tertio. de quo dic, vt habes hodie tex. in. c. ij. eo. tit. lib. vj. Et dic satis esse ꝙ duo conueniant in eãdem sententiam, siue effectualiter, siue re & verbo. quod declara vt habes hodie pulchrum text. in. c. j. eo. titu. libr. vj.

SVMMARIVM.

1 *Nepotis appellatione venit etiam filius fratris: etiam in materia odiosa, & hoc propter communem vsum loquendi.*
Cõis vsus loquendi habet locum in omnibus dispositionibus.
2 *Beneficium potest quis procurare sibi conferri per plures collationes seu institutiones: nec vna tollitur per aliam.*
3 *Clericus sine facto suo exulans, non debet priuari beneficio, nec eius reditibus.*
4 *Compromissum potest fieri de rebus quæ sunt in loco, vbi compromittens non potest tutè morari.*
5 *Spoliatus potest super re spoliata compromittere.*
6 *Compromissum potest fieri super re spirituali. 5.*
8 *Compromissum dolo factum, an sit ipso iure nullum?*
7 *Compromissum iuramento vallatum, an producat actionem?*
Iuramentum semper est seruandum si non contineat in se peccatum quantuncunque tale iuramẽtum prohibeatur interponi tam à lege diuina, quàm humana.
9 *Laudum dolo arbitri datum, an sit exequendum?*
10 *Simonia commissa ab arbitris, an habeat vitiare laudum? 13.*
11 *Arbiter, siue iudex an possit esse testis super gestis coram se?*
Testes non oĩno idonei admittuntur in defectum probationum.
12 *Aduocatus, & similes personæ possunt esse testes contra suum clientulum: quia cessat ratio suspicionis.*
14 *Laudum, siue arbitrium iniquum debet per superiorem retractari intra decem dies.*
Laudum continens peccatum, vel notoriam iniquitatem: an sit ipso iure nullum?
15 *Exceptio doli potest semper opponi.*

CAP. II.

NOn sine. Non valet arbitriũ simoniacũ, vel dolosum: vel summa latiꝰ scđm qđ intelligo. Nullũ est arbitriũ seu arbitramentũ cõtinẽs peccatũ per partes nõ remissibile. In prima parte ponit facti narratio. In secunda causæ commissio ibi: *quoniam igitur*. ¶ Casus literalis. Alanus presbyter institutus fuit capellanus in ecclesia sancti Alfridi per Archidiaconũ de suella. eodem Archidiacono mortuo. M. nepos ipsius qui Archidiacono in ipsa ecclesia successit eundem presbyterum capellanum iterum instituit ibidem: & illum fecit postmodum prædicta ecclesia spoliari. tãdem per fraudẽ & dolum ipsius M. extortum fuit ab ipso iuramẽtum vt arbitrium duorum clericorũ susciperet, & seruaret. & illi arbitrati fuerunt quòd ipse. M. dicto presbytero quinqꝫ marchas persolueret, & toti cederet quæstioni: vnde presbyter iste significauit domino Papæ: & ipse scribit super hoc Archiepiscopo Eboraceñ. dicens ꝙ non decet aliquatenus sustinere: vt quod perperam arbitrati sunt, relinqui debeat incorrectũ: mandans quatenus si præfati clerici confessi fuerint se tã iniquè arbitratos fuisse, vel aliàs de hoc constiterit, dictum presbyterum ab illo iuramento absoluat, & ipsum instituat ad ecclesiã suam: vel si arbitriũ fuit æquitate subnixum, vtranqꝫ partem ad ipsius obseruationem cõpellat. B. ¶ Not. j. ꝙ in ecclesia possunt institui capellaniæ perpetuæ[e]: ita ꝙ capellani ibidẽ instituti nequeant ad solã voluntatem prelati remoueri: & hoc est proprium cuiuscunque beneficij ecclesiastici: debent enim esse perpetua non existente causa legitima priuationis. vt in. c. ad hæc. de offi. vica. & . lvj. dist. c. satis peruersum. Secus autẽ vbi ad tempus institueretur quis capellanus. nam talis appellari debet vicarius tẽporalis. nec dicitur habere titulum in ecclesia. de quo vide quod legitur & not. in cleñ. vnica. de offic. vica. ¶ Not. ij. ꝙ nepos potest habere beneficium patrui vel auunculi. concor. c. ex parte. de offic. delega. & . c. accedens. de accusat. Et de tali nepote potest intelligi iste text. secundum Doctor. nam nepos ex filio non potest succedere in beneficio aui, ne notetur successio in ecclesia Dei. vide text. iuxta gloss. in capitulo, ad extirpandas. de filius presbyter. & dic vt infrà notatur. ¶ † Et ex isto tex. & iuribus primò allegatis nota, quòd appellatione nepotis,[f] venit

a ¶ Iure expressis. Adde Rom. sing. suis. fol. xiij.

b ¶ Maioris partis. Adde Io. de ana. consi. l. Fulg. cõsi. cxlv. & . clj. Abb. consi. lxiij. & ibi vide multa ad materiam.

SEB. SAPIA.

c ¶ Laudum. Vide cumulatè per do. And. sicu. in. c. supꝗnũ. in prin. col. xij. de off. dele. & consuluit Ioã. de ana. in consi. xvj. inci. Viso pũcto. in primo dubio. ꝙ decretũ disponens ꝙ latis duabus sentẽtijs conformibus nõ possit appellari: non verificatur in laudis arbitrorũ. vide etiam. d. Abb. in. c. cum dilectus. in. ij. no. & in. c. ex parte. in. iiij. no. j. eodem.

d ¶ Præsentia tertij. Adde videndũ ꝑ do. de Rot. hoc eo. ti. in antiquis. Alex. cõsil. xiij. j. lib. & de opi. Inn. in. c. Raynal. vide Raphael. comen. consil. vij.

e ¶ Perpetuæ. Ad. de Ant. de Butri. consi. liij.

SEB. SAPIA.

f ¶ Appellatione nepotis. Dixit Bar. in. l. si institu ta. §. de inofficioso. ff. de inof. test. ꝙ in nulla parte iuris reperit ꝙ filius fratris dicatur nepos. tamen qñ appellatiõe nepotis veniat filiꝰ fratris: vide pulchrè & copiosè ꝑ Feli. in c. per tuas. col. penul. de probatio.

filius fratris, vel sororis: & hoc est ex cõi vsu loquẽdi. & sic capitur in.c.j.qui.mod.feu.amit.colla.x.vbi exponit nepotes.i.fratris filios. Propriè tamen dicitur nepos ex filio vel filia procreatus: vt in.l. Iurisconsultus.in.§.nepos.ff.de gradibus. Et de hac materia vide per Ioã.an. in c.fundamẽta.de elec.lib.vj.vbi no.voluit, ꝙ licet in materia odiosa appellatiõe nepotis nõ veniat filius fratris [a] mero iure inspecto: tñ per cõem vsum loquendi cõprehẽditur talis nepos, quantuncunq; materia sit odiosa: & hoc dictũ semper sequutus fui: quãquã senserit Fed.contrariũ in cõsilijs suis consilio.xxx. Nã in omni dispositione quantũcunq; odiosa & restringibili debemus facere interpretationẽ secundum cõem vsum loquendi: vt no.glo.in.c.nõnulli.de rescriptis.& Doct.in.c.olim.de ver.sig.Bart.in.l.oẽs populi.ff.de iusti.& iure. facit tex.cùm gl.in.c.ex literis.el.j.de spõ.& tex.in.l. Labeo.ff.de supellec.lega.cùm si. ¶ † Not.iij.ibi: *ibidem iterum ordinauit*. ꝙ potest quis ad ad cautelã procurare sibi plures collationes seu institutiones eiusdẽ beneficij: nec per secundã videtur renũtiare primæ [b].cõcor.tex.in.c.post electionẽ.de cõcess.pbẽ.& est hoc tutum, qñ qs dubitabat de validitate primæ collationis: & tene menti istum tex.& illum. ¶ † Not.ibi: *extra prouinciam exulans*. argu. opti.ꝙ exulans [c] extra locũ beneficij, & sic nõ valens facere in beneficio residentiam: non debet priuari beneficio, nec reditibus ipsius beneficij.& hoc satis sentit Inn.hìc.intelligo qñ sine culpa sua exulat. Ad quod vide bo.tex.in.c.quantò.lxiij.dist.& quod legitur & no.in.c.bonæ.el.ij.de postu.prælato.per Inn.in.c.ij.de nõ.oper.nun.facit.c.vnicum.de cleri.nõ resi.li.vj.prope finẽ. Ad idem quod no. Bar.de ciuibus exulantibus.in.l.oẽs populi.ff.de iusti.& iure. ¶ Not.iiij.ꝙ compromittẽtes possunt se iuramento adstringere ad obseruantiã arbitrij.concor.in.c.cùm tpe.j.eo.an hoc procedat indistinctè: præsertim de iure ciuili dicam.j.cũ gl. ¶ † Quintò not.& tene menti, ꝙ cõpromissum factũ ab exulante, & inopiã suam sustinere non valente tenet mero iure: dũmodò arbitriũ nõ possit notari aliqua extrinseca iniquitate.& plus videt probare iste tex.ꝙ etiã valeat compromissum de rebus quæ sunt in loco vbi tutè maiori non potest. ¶ † Sextò not. secundũ vnum intellectũ, ꝙ clericus beneficio spoliatus põt super illo beneficio cõpromittere. Hosti.tñ hìc videt velle ꝙ de rigore iuris tale cõpromissum nõ valeat. argu.in.l.solicitè.de resti.spol.sed de æquitate tale arbitriũ sustinetur, vt hìc. Sed mihi dictũ suum non placet: vnde indistinctè tenerem ꝙ de tali re subtracta põt fieri cõpromissum tam in arbitros quã in arbitratores: & respectu arbitrorũ probo hac ratione: queadmodũ de re subtracta põt spoliatus in iudicio litigare. vt in.c. super hoc.de renun.cũ simi.ita & in arbitros cõpromittere, cũ arbitria sint redacta ad instar iudiciorum.vt in.l.j.ff. de arbi. Respectu verò arbitratorũ pbat sic.sup re subtracta non phibetur quis cõpositionẽ facere.iuxta no.per Inn.in.c.super hoc.præallega.ergo põt compromittere in aliquos tanquã in arbitratores: cũ arbitramentum sit quædã cõpositio.vt in aut.si verò.C.de iudi.& in corpore vnde sumitur.s.in aut.vt diffe.iudi.not.Inn.in.c.quintauallis.de iureiu.nõ obst.c.solicitè.qa loquit in spoliato renuntiante.& dic vt ibi. ¶ † Septimò ex hoc & ex tex.no.ꝙ super bñficio spũali põt fieri compromissum. cõcor.c.ex parte.j.eo.&.c.nisi.de præbẽdis.debet tñ fieri cõpromissum in clericos: & non in laicos.vt in.c.cõtingit.j.eo. ¶ In gl.j.ibi: *confirmauit*. melius diceret secundũ Doc.approbauit: & fortè hoc dicũt ex eo: qa ille qui cõfirmat debet esse superior.& posset intelligi iste tex.propriè vt loquat quòd iste successor ordinauit iterũ illum i.de nouo ad cautelã instituit eũ in capellanũ. Et intellige ꝙ iste rector habebat ad hoc ptãtem de iure spãli.de quo tñ vide qđ gñaliter dicam in.c.cũ ecclesia vulterana de elec.vbi tractaboad quẽ spectet generaliter beneficiorũ collatio. ¶ † In gl.ij.ibi: *non tenuit*. Et ex hoc dixerunt quidam ꝙ dolus fuit hìc cã infringendi arbitriũ: sed licet hoc dictũ sit verũ in se: qa probato ꝙ dolus dedit cãm [d] cõpromisso: debet compromissum & quicquid ex eo sequutũ est infringi: tñ non probat hìc nec iste dolus fuit hic cã infringendi arbitrium. Nã Papa in decisione causæ non fundat se super illo dolo, sed solũ super nequitia arbitrorum in pronuntiãdo. Aduerte tñ: quia licet dolus det cãm compromisso: non tñ per hoc compromissum est nullum ipso iure: quia scdm oẽs dolus dans cãm contractui stricti iuris nõ inducit nullitatem ipso iure: sed competit exceptio doli.vt in.l.dolo.C.de inuti.stip.& not.glo.in.c.cùm dilecti.de emp.& ven.sed cõpromissum est contractus stricti iuris.vt insti.de actio.§.actionum.& colligitur ex no.in.c.cũ venerabilis.de exce.vbi enumerãtur per gl.quæ sunt actiones bonæ fidei, & quę sunt stricti iuris. ¶ † In gl.in verbo, *sacramentum*. ibi: *in arbitrio prohibetur*. No.gl. p intellectu aut.decernimus.[e] hìc alleg.vult enim ꝙ illa aut.debeat intelligi etiã in iuramento partiũ. Et ob hoc dixerunt quidã ꝙ istud cõpromissum hìc nõ tenuit: qa interuenit iuramentũ cõtra legis phibitionẽ.alij intelligunt illã aut.de iuramẽto arbitrorũ, & non partiũ.& hoc sentit Inn.hìc. Sed cõiter gl. & doct.iuris ciuilis intelligũt illã aut.gñaliter, tã in iuramento arbitrorũ quã partiũ.vt neq; arbitri neq; partes debeãt iurare super cõpromisso. Dicit tñ ista gl.ꝙ si fuit iuratũ nihilominus seruandũ est iuramentũ: dummodo arbitriũ sit licitum. Et not.bñ hoc dictũ pro limitatiõe illius aut.sed Bart.ibi dicit ꝙ etiã de iure canonico: nisi aliud foret expressum tale iuramentũ non ligat: quia cũ lex inhibeat iuramentũ in cõpromisso: iurãs in cõtrariũ peccat mortaliter: qa venit cõtra pręceptũ legis.vt in.c.ij.de ma.& obe. Ergo iuramentũ non est obseruandũ: qa nõ ligat ad peccatũ: vt in.c.quãtò.de iureiu.sed profectò Bar.dicit contra istũ tex.& cõtra.c.cũ tpe.j.eo.vbi Papa mãdat partes cõpelli ad obseruantiã huius iuramenti si arbitriũ suũ aliàs est licitũ. Nec argumẽtum suũ militat: primò quia lex ciuilis non põt impedire obligationẽ iuramẽti: cũ iuramentũ dirigatur in Deũ: vt in.c.debitores.de iureiu. Scdò & fortius firmo ibi istã regulã pro verissima: quantũcunq; iuramentũ prohibeat à quacunq; lege etiã canonica vel diuina: tñ si illud quod iurat non cõtinet in se peccatũ, tenet iurans obseruare iuramentũ licet peccauerit [f] in iurãdo. Et hoc pbo tibi p tex.apertũ in.c.& si Christus.de iureiu.& in.c.mouet.xxij.q.j.dixi plenè in quadã disputatiõe q̃ incipit, stãte statuto. Vñ Bal.rectè fuit loquut⁹ in.d.aut.decernimus.dicẽs ꝙ quo ad priuilegiũ actiõis vt nõ nascat actio standũ est hodie iuri ciuili: sed quo ad hoc vt iurãs cõpellat ad obseruantiã per censurã ecclesiasticã standum est iuri canonico. Rõ diuersitatis scdm eum est: qa censura ecclesiastica est de iure canonico: sed actio producitur à iure ciuili: quasi velit dicere ꝙ cùm, de iure ciuili prius daret actio ex cõpromisso iurato: vt in.l.ne in arbitris.C.eo.potuit idem ius ciuile impedire natiuitatẽ actionis quã produxit: qđ vr̃ fecisse in aut.decernimus.sed non potuit lex impedire censurã ecclesiasticã, nec validitatẽ iuramẽti.mihi placet ꝙ habito respectu ad ius ciuile hodie non pducatur actio ex cõpromisso iuramento vallato: vt voluit Bald. sed habito respectu ad ius canonicũ & ad diuinũ, dicerẽ ꝙ producit actio: qa ex quo ius canonicũ & diuinũ mandant indifferẽter iuramẽta debere seruari, cõpetit actio vt in.l.vnica.ff.de cõdi.ex leg. De quo tñ vide quod plenè dixi in.c.cũ venissent.de insti.vbi plenè tractaui an ex iuramento oriat actio. Conclude ergo ꝙ ius ciuile seruãdum est inquãtum aliquid producit, seu aufert sine peccato. Et sic crederem quòd si arbiter iniquè fuit arbitratus, non facit litem suam, ex quo interuenit iuramentum: nam hoc voluit iste text.singulariter in.d.authen. decernimus. & sequuntur communiter Doctor. licet aliàs

[a] ¶ Fili⁹ fratris. Adde latè Fed.cõsil. xxxix.

[b] ¶ Primæ. Adde Rom.consi.cccc. xxxiij.

SEB.SAPIA.

[c] ¶ Exulans. Vide Felin.in.c.cũ oẽs. col.xv.de consti. versic.sed vtranq; opin.vbi dicit ꝙ non solũ exulans non priuatur beneficio: sed nec ẽt distributionibus quotidianis.

[d] ¶ Dol⁹ dedit causam. Adde Alex. cõs.xlij.&.lxxix

[e] ¶ Authẽ.decernimus. Vide.d. Ias. in.l.non dubium. col.v.in.iiij.limitatione.C.de legibus.

[f] ¶ Peccauerit. Adde Paul.de castr. vbi cocordat opi. consi.ccxv.in primò impressis.

a aliâs arbiter facit litē suā iniustè iudicando[a].vt in.l.fi.ff.si men.fal. modū dixe.per Bar.in fi.ff.de var.& extraor.cog.Sed quatenus ex nō obseruantia iuramenti imminet peccatū,succedit ius canonicū:quod debet cōpellere ad obseruantiā iuramenti.vt hîc & in.c. cum tpe.j.eo.Itē dic ꝙ etiā de iure ciuili cōpromissum iuratum tenet:qa auf.illa nō infringit cōpromissum:sed disponit vt nō detur actio prius.Sicut & ꝙ arbiter nō subiaceat alicui pœnæ:vnde nō possumus dicere ex multiplici capite ꝙ hoc arbitriū infringatur propter iuramentū:imò cōualidatur.si aliâs est æquū.vt hîc in fi. ¶ In gl.in ver. *fauentes*. in fi.No.gl.ꝙ contra sn̄iam arbitri indicā-
b tis per gratiā,seu sordes,cōpetit exceptio doli.[b]gl.nō allegat text.
9 sed tu vide tex.apertū in.l.arbitrorū.quæ est.l.iij.C.eo.¶ †Et occurrit notabilis quæstio,nunqd sufficiat solus dolus arbitri,an requirat̃ ꝙ cōcurrat etiā dolus aduersæ partis.nā vr̃ ꝙ solus dolus arbitri nō sufficit vt possit excipi de dolo cōtra partē petentē executionē:quia dolus vnius nō debet nocere alteri.facit regula nō debet.de reg.iur.lib.vj.& hāc opi.tenuerūt quidā.vt refert gl.in.d.l. iij.Sed gl.tenet contrariū:qa pars petēdo executionē arbitri dolosi saltem tūc dolo facit.ideò pōt excipi contra eā.hæc opi. mihi placet:& adduco tex.iudicio meo apertū in.l. non distinguemus. in.§.cū quidā.ff.eo.vbi ex solo facto arbitrorū: quia voluerunt iudicare,licet fuerint allegati suspecti:competit exceptio doli cōtra partē petentē executionē talis arbitri.Et est ille text.singularis in alio.ꝙ sn̄ia lata ab arbitro recusato tenet:licet cōpetat exceptio doli contra illā.& hoc ex eo:qa agitur non ex sn̄ia,sed ex stipulatu:secus aūt est in sn̄ia iudicis:qa ex quo est legitimè recusatus,est suspēsa sua iurisdictio.ideò non valet,quod posteà facit.nā ibi agitur ex sn̄ia,& non ex promissione. De hoc vltimò vide quod dixi in.c. cū speciali.de appel.& hæc cā de qua in gl.pōtuit esse cā infringēdi arbitriū.de quo in tex.nā iste tex.in ver.*quoniam*.fundat se super nequitia arbitrorū non exprimēs speciem nequitiæ.Vnde Inn.super verbo. *nequiter arbitratos*. ponit istum intellectum. puta dicit ipse,quòd per gratiam volentes facere alteri parti,arbitrati sunt. nam & ista causa fuit expressa in narratione facti.potest text.& ali
10 ter intelligi:vt dicetur cū gl.seq.¶ †In gl.in ver. *quinque marchas. & ideo arbitrium non valuit*. Pondera gloss.ex qua colligitur alius intellectus ad tex.s.ꝙ propter vitium simoniæ istud arbitriū non valuit.& est hoc no.iuncta litera,ꝙ arbitri nō possunt ꝓnunciare vt vna pars renunciet quæstioni sup spiritualitate,& recipiat aliquā temporalitatē ab alia parte.sicut enim ipsæ partes nō possunt cōmittere simoniā vt renunciet iuri spirituali pro tēporali consequendo.vt in.c.ex parte.de offi.deleg.iuncta gl.ita nec ex pronunciatione arbitrorū hoc pōt induci.¶ Sed contra hāc lectu. opp.de c.nisi.de præbē.vbi vr̃ apertè probari contrariū.ad idē tex.hîc in fi.vbi innuitur ꝙ istud arbitriū potest esse æquitati subnexum.& Papamet mādat illud obseruari.Sol.contrariū est difficile.Inn. in quadā gl.sua hîc,non tñ formādo contrariū p̄dictū dicit,ꝙ non est simoniacū ꝙ renunciet ius spūale ad dictū arbitrorum,& ꝙ detur aliquid tēporale:cū hoc possit fieri non in cōpensatione iuris spūalis,sed pro bono pacis.Ad hoc dictum ca.nisi.sed qa hoc habet speciē simoniæ probibet̃ à iure,& licet partibus cōtrauenire iuramēto non obstāte:vt hîc:sed nō tollit formaľr contrariū.Credo tñ ꝙ Inn.habuit bonū sensum.vt j̃.dicā.Host.dicit,ꝙ ex partiū cōpositione nō licet recipere tpale pro renunciatiōe iuris spiritualis.vt in.c.cū pridē.de pactis.vbi tex.sed qn̄ hæc ordinatio habuit originē ab arbitris,hoc pōt admitti.& ita intelligit tex.istum in fi. Aduerte,nā hæc solutio non tollit cōtrariū qd̄ elicit̃ ex verb. *quoniam*. in prin.nā hîc non interuenit factū partium.imò pars resistebat:sed sola dispositio arbitrorū:& tñ text.dicit ꝙ si ita nequiter arbitrati sunt,nō debet istud incorrectū relinqui:ergo hoc nō potest induci etiā ex ordinatione arbitrorū:& hæc cōtrarietas facit me multū dubitare:sed pro concordātia huius tex.& aliquorū iuriū distinguerē sic,ꝙ aut certū est ꝙ tpale datur in cōpensatiōe iuris spūalis quod remittit̃:vt qa certū est de iure alteri parti cōpetēti:& tunc dico indubiè istā ordinationē non tenere,etiā si sit facta ab arbitris,& etiā si arbitri aľs essent iudices.ad hoc allego tex. apertū in.c.fi.de re.pmu.Aut pōtest dubitari vtrū tpale in cōpensatiōe iuris spūalis,an ꝓ bono pacis tm̄:vt puta:qa nō est certū de iure cōpetēti alteri parti,& est possibile ꝙ alteri patri nullū ius cō

petat:sed arbitri ꝓ bono pacis ordināt vt illa pars renūciet iuri si qd̄ hʒ,seu ꝙ cedat liti,& recipiat aliqd tpale à pte:& tūc hoc nō est simoniacū sed habet speciē simonię:qa si ius cōpetit parti,dat̃ tpale pro spirituali:& hoc casu psum ptio est maxima cōtra arbitriū,& prima frōtale arbitriū non debet obseruari.Ita intelligo istū tex.in vers. *quoniam*.in prin.& glo.istā.Tn̄ ista p̄sumptio simoniæ pōt purgari:& si purgabit̃,debet istud arbitriū obseruari:& ita intelligo istū tex.in fi. purgabit̃ aūt si isti arbitri allegant aliquā iustā excusationē eorum arbitri.puta qa dicūnt ꝙ hoc non fecerunt ꝑpter ius spirituale:qa nullū ius cōpetebat parti,vel erat valde dubiū:sed ꝓ bono pacis fecerūt illā ordinationē:non tn̄ oīno debet credi dicto arbitrorū:sed ex circūstātijs,& ex actis,& ex qualitate ipsorū arbitrorum supior admittet istā excusationē vel nō.ad hoc vide bo.tex.cū glo. in.c.cū dilecti.de accu.Et hoc vr̃ tacitè sensisse Inn.hîc,dū dicit ꝙ isti arbitri admittuntur ad excusandū istud arbitrium de iniquitate. dico etiā ꝙ tanta potest esse idoneitas arbitrorum & partium ꝙ nō p̄sumetur simonia:sed ꝙ pro bono pacis hoc fecerunt.& faciemus præsumptionē ꝙ ille qui iubetur cedere quæstioni,nō habebat aliquod ius in veritate:& in hoc casu intelligo tex.not.in.d.c.nisi.de præbē.vt patet
11 ex prin.literę.¶ †In gl.pen.ibi: *propter inopiam probationum*. Not.bn̄ istā glo.iuncto tex.ex qua habes ꝙ arbiter,seu iudex pōt esse testis super
c gestis à se[c]deficiente alia probatione[d]:& gene
d raliter ex gl.potes notare,ꝙ in defectū probationum admittuntur testes non oīno idonei. ad quod facit.c.fi.j̃.de testib.cog.&.c.veniēs.el ij.in fi.de testibus.& habes consimilē glo.in.c. cùm dilectus.de electi.Idē tenet Io.an.in.c.Romana.de testi.lib.vj.super gl.ij.Et per hoc posset solui contrariū.de.c.statuendū.aliâs statutum.ij.q.vj.vbi dicitur ꝙ in cā in qua quis fuit iudex,vel assessor nō pōt esse testis:vt illud fallat data inopia probationū:quod esset notandum si esset verum.Doc.hîc multū variarunt. & Host.hîc distinguit,ꝙ aut iudex,vel arbiter assumitur ad deponendū super intentione iniquitatis.i.an iudex vel arbiter habuit bonum animum in iudicādo:& debet admitti:quia intentio ipsius aliter probari non pōt. & in hoc casu posset intelligi iste text.facit in simili. c. si verô.de senten .excommuni. Aut sumitur ad

a SEP.SAPIA.¶ Iniustè iudicando.ꝙ arbiter iniustè arbitrādo faciat litem suam:tenet gl.in.l.pe.C.de arbi.& gl.in.c.j.in ver.iudicio.de re iud. in.vj.de quo latè Rom.in cōsi.cccxxviij.inci.In casu propositæ qōnis. & Feli.in.c.pastoralis .§.quia verò.col.iij.vers.Itē dicit Abb.de offi.delega. & ibi etiam latè:quid in arbitratore.

b ¶ Exceptio doli. Adde quod pulchrè voluit Rom. consil.xc.Fulgo. cōsi.clxxx.Abb. consi.xlj.ij.lib.& vide Cal. cōsi.iij.

c ¶ Gestis à se.Ad de Ful.cōs.cxliiij. & ibi quid de iudice.

ZACHARIAS.

¶ Adde Inn.i.c. cū ad sedē.s.de resti.spoli.& hîc in gl.sua in ver.clericis.Bart.& Bal.in l.ne in arbitris.& ibi Cy.C.eo. Lāf. latè in tra.de arb. vij.parte.q.xxvij. &.in.c. qm̄ contra.in versi. quod facit .j. de proba. Tu autem distinguendo conclude ꝙ aut assumitur: vt testis in causa. & tūc possit:& si assumat̃ causa finita sup processu. Antoni. Francis.

¶ Circa hoc, an credatur iudici,& possit esse testis, de gestis corā se factis.vide gl.in.l. quoties.in.§.fi.ff. de pba.& gl.Cy. Bal.& Doct.in.l. ne in arbitris.C.de arbit.& ibi dicit Bar.ꝙ durāte lite coram eo nō pōt esse testis,nec credet̃ sibi,ne sit iudex & testis.contra ea quę habent̃ in.c.forus.de verbo.sig.sed lite finita credit̃ ei quo ad processum:sed non quo ad iustificationē sn̄iæ.& hoc mō pōt intelligi gl. quæ dicit ꝙ ei nō credit̃ in c.fi.de testi.in.vj. & vide oīno do. Abb.in.c.à nobis. de test.& q̄ habent̃ p gl.in.l.ob carmē.in.§.j.ff.de test.& p Spe.in ti.de teste.in.§.j.in vers.qd si aduocat⁹.& in versi.Itē si fiat.in ea.cā.& p Io.an.in addi.Spe.in ti.de dila.in.§.fi.in versi.pe.& Bar.in aut.nisi breuiores.in fin. C.de sen.ex peri.recitā.vbi dicit ꝙ in causis breuibus forsan ei crederet̃: tn̄ Inn.in.c.cū dilectus.de elec.vr̃ tenere ꝙ sibi nō creditur.de quo etiā per.d. de Rota.in suis deci.deci.xcij.incip.Iudex.in no.vbi dicūt ꝙ potest esse testis de gestis coram se,& de facto proprio:licet non sit facta scriptura. de quo etiā vide per gl.in.c.statuendū. aliâs statutum.ij.q.vj.& an si iudex remoueatur,ꝙ possit esse testis in illa causa. habetur in.d.c.dilecto.de testi. imò dicit Spec.in ti.de teste.in.§.j.in versi.quid si impuberes.ꝙ debet remoueri à iudicando ad hoc vt possit esse testis.

d SEB.SAPIA. ¶ Alia probatione. Vide Bartol.& alios in.l. in illa. ff.de verborum obligationibus.vbi dicunt quòd lex est contenta illa probatione quæ fieri potest: vnde in his quæ sunt difficilis probationis sufficit fieri probationem per coniecturas. l. filium. ff. de his qui sunt sui

vel alie.iu.cū multis alle.per Ias. in l.si quis ex argētarijs.§.pretor.col.iij.ff.de edendo.

a ¶ Nō retractaref. Adde pro hoc ꝙ nō credit notario dicēti ꝙ non cōfecit instrumētum. vt voluit Fed.cōsil.cxiij. Antoni. Francis.

¶ Circa hoc an credatur notario qui dicit se nō esse rogatum de instrō. dicas ꝙ notario credit: vt testi de gestis coram eo, licet non redegerit in actis: vt p Spe. in tit.de sen.in.§.viij. in versic .sed pone. credit etiā sibi de cōmissiōe sibi facta à partibus ꝙ scribat, & sic derogitu: vt p Bald.in.l.fi.in.§. sin autē. C.de iur.delib.nō creditur sibi de facto suo. & ideò si asserat se cancellasse instrumentū, vel qd aliud simile fecisse, nō crederetur ei. de quo p Bart. in.l.in fraudem.§.sicut.in fi.ff.de testa.mili.& p Bal. in rub.C.de fi.instr.in.xij.co.& in l.si vnus. & ibi p Bar.C.de testa.& in.l.fi.ff.de tabu.exhib.ibi tñ dicit ꝙ credit notario asserenti se cācellasse vnā particulam instrumenti, licet non totū instrumentū, quod tñ non transit sine dubio: cū de toto ad partem: & ecōtrà procedat.arg.l.quæ de tota.ff.de rei vendi.c.pastoralis.§.Itēcùm totum.de off.de lega.tene tñ mēti dictū Inn.in.c.ad audientiā.de præscript.vbi dicit ꝙ notario creditur sine testib⁹: & magis ꝙ̄ testib.licet pars neget tenorem contractus. quod etiā voluit Cyn.& cæteri sequunt in.l.si quis decurio.C.de fal.

b ¶ Aduocatus.Adde Roma.cōsi.cc.cclxx:xiij.

corruptionē probandā, & non debet admitti: qa corruptio pōt p alios pbari.ad hoc.c.fi.de testi.& sic vr̄ cōcludere, ꝙ in his q̄ scdm naturā non possunt pbari per alios, admittunt iudices & arbitri ad deponendū sup gestis à se: als secus. Inn.verò in hoc multū variat, & loquit multū intricatè.sed in effectu vr̄ velle ꝙ isti arbitri nō assumūtur oīno vt testes, sed ad excusandū arbitrium, mō prædicto. vnde dicit ꝙ si ipsi cōfiterent turpitudinē propriā, ad eorū dictū nō retractaret [a] snīa.arg.in.c.j.de cōfes.& xv.q.iij.c.nemini.secus si confiterent aliās iniquitatē, nō allegādo turpitudinē: vt puta si allegarēt errorē probabilē.& finaliter cōcludit relinquendū esse arbitrio iudicis quātū ipsis debeat credi.d.Ant.hîc multa tāgit quæ fuerunt expedita in.c.cū à nobis.de testi.vbi plenè dixi an & qñ iudex possit esse testis: propria aūt materia huius.c.est qñ finito officio iudex, seu arbiter assumit: vt deponat nō de gestis corā se: sed de gestis p se. vnde ad propositū.d.Ant.cōcludit, ꝙ iudex, seu arbiter nō pōt deponere super iustitia snīæ suæ: seu super alio quod vr̄ cōpetere, & fouere factū à se.& ita loquitur illud c.statutū.secus aūt si deponat cōtra snīam, seu impugnādo aliud gestū à se.nā tunc debet sibi credi.qa hoc casu cessat suspicio.& in hoc casu intelligit istū tex. ¶ 12 † Ex quo infert, ꝙ si aduocatus [b] deponit cōtra, & in prǽiudiciū cliētuli sui, ꝙ sibi est credēdū: qa hoc casu cessat suspicio: & idē dixit in proxenetis, & alijs psonis quæ deponunt cōtra id quod verisimilr̄ debēt fouere. Nā tunc cū cessat oīs suspicio debet eis credi.& bñ facit inarg.c.attestatiōes.de despō.impube.& quod ibi no.vbi valet cōfessio coniugis cōtra matratrimoniū qñ cōfitēs deponit cōtra partē suā.& fuit hęc bōa cōsideratio. Sed tu vide Io.Cal.qui hūc intellectū sensit ad istū tex.in.d.c.cū à nobis.in fi.vbi firmat, ꝙ regulariter iudex nō pōt deponere etiā finito officio super iustitia snīæ suæ, seu sup alijs gestis à se: nisi deponeret cōtra se, vel reciperet ad psumptionē faciendā.ad hoc allegauit istū tex. Et secundū hoc pōt iudicio meo limitari Bar.in.l.ne in arbitris.C.eo.vbi simplr̄ tenuit, ꝙ super iustitia snīæ is qui fuit iudex nō pōt esse testis. & vide ibi tex.de materia iuncta gl.hoc dictū. d.Ant.& Cald.puto pcedere, qñ dictū iudicis deponētis cōtra snīam cōcurrit cū iuris præsumptiōe: vt cōcurrebat hîc: si aūt non est præsumptio cōtra snīam: tunc dicerē ꝙ si iudex deponēdo cōtra snīam suā allegaret propriā turpitudinē, ꝙ non deberet snīa retractari ad solā suā depositionem, etiā si essent plures, Quia ex quo confitent turpitudinē propriā, non debet eis credi in præiudiciū partis stātis pro snīa. vt in.c.j.& qd ibi no.de cōfes.& bo.tex.in.c.sicut. de testi.& hoc est qd voluit Inn.hîc, si bene pōderetur.sed vbi iudex nō allegaret turpitudinē propriā, sed aliter deponeret contra snīam: puta allegādo probabilē errorē, & tūc posset pcedere dictum istorū: vt etiā sentit Inno.hîc. Super iustitia verò snīæ in fauorē ipsius nō debet is qui fuit iudex vel arbiter admitti: nisi fortè ad præsumptionē faciendā.vt voluit Cald. ¶ In gl.fi.ibi: *absolutum restituas*.s.ad beneficiū. quo fuerat de facto spoliatus, vt dr̄ in prima glo. quasi innuat ꝙ ex quo arbitriū annullatur debet sibi restitui beneficiū.& hoc placuit Hosti.sed Inn.cōtradicit: qa restitutio nō mandat hîc: & hoc mihi plus placet.agat ergo posteà ad restitutionē, ex quo arbitrium nō fuit immediata cā suæ spoliationis. ¶ Et in fi.gl.Not.bñ fi.gl.ex qua potes colligere duos intellectus ad tex. Primus, vt tex.loquatur in arbitramento: quod prætextu iniquitatis potest reduci ad arbitrium boni viri.vt in.l.societatē.§.arbitrorum.ff.pro soc. De quo vide bo.glo.in.c.cūm.s̄.de electi.& .ij.q.vj.c.à iudicibus.& p hoc tollitur cōtrarium quod pōt formari de.§.stari.al leg.in gl.vbi dr̄ stādum esse dicto arbitri, siue sit æquū: siue iniquū. Illud eñ procedit in arbitro, & nō in arbitratore [c].& rōnem diuersitatis dico in.c.quintauallis.de iureiu. Secūdus intellectus, vt loquat tex.in arbitratore: & tunc ad cōtrarium de.§.stari.rñdet gl.no.ꝙ propter simoniā nō valuit arbitriū. ¶ 13 † Ex quo singulariter no.ꝙ arbitriū inducēs simoniā, est ipso iure nullū. Idē dic si inducit vsurariā prauitatē, eadē rōne. Idē sensit Gof.hîc, dicens ꝙ dolus in cōpromisso, & simonia in laudo soluunt cōtra riū de.§.stari. ¶ 14 † Idē seqnit Hos.tradēs in hoc notabilē regulā, quę quotidie allegat.dicens ꝙ vbi arbitriū cōtinet euidentē iniquitatē, debet per superiorē retractari.& eoipso ꝙ enormiter lædit partē cōtinet peccatū, scdm eū. Dicit tñ ꝙ est declarādum infra decē dies.arg.l.cùm anteà.C.eo.& dicit hoc debere practicari etiā in foro ciuili.tum qa in materia peccati stādū est canoni.vt no.in regul.possessor.de reg.iur.lib.vj.tū qa hoc vr̄ de mēte legis: quæ mandat peccata puniri. Aduerte: qa hęc opi.q̄ attribuitur Host.vr̄ originaliter fuisse gl.in.d.c.à iudicibus.vbi pro hoc dicto allegāt istū tex.& tenementi illam gl. Tñ in hoc passu latius sic distinguerē: ꝙ si laudū cōtinet peccatū per partes irremisibile, tūc est ipso iure nullū: siue pronunciās suū arbitrium fuit arbiter, siue arbitrator. & pro hoc facit iste tex.scdm expositionē glo. in eo ꝙ exponit, *absoluas*.i.absolutū ostendas. ad idē.c.fi.de rer.pmu. Et hoc casu nō est opus vt fiat reductio ad arbitrium boni viri: qa qñ arbitrium est nullū, pōt iudex simplr̄ pronunciare ipsum fore nullū.vt est tex.in.d.c.fi.& in c.examinata.de cōfir.vtili vel inutili. Nulla eñ lex nec aliqs superior pōt sustinere actū cū peccato.vt in.c.fi.de pscr.& .xj.q.iij.in.c.q resistit. & in.c.Iulian⁹.& .xl.di.c.j.& hoc casu indubiè nō habet locū.§.stari.nec hoc casu procedit restrictio Host.vt infra decē dies reclamet. Quia pōt reclamari qñcunqȝ, sicut à snīa iudicis si trāsit in rē iud.rōne peccati imminētis.vt in.c.lator.& qd ibi no.de re iud.& bo.glo.in.c.inter monasteriū.eo.ti.aut laudum cōtinet peccatū remissibile p partes: puta: qa solùm tāgit præiudicium partium bursale, seu pecuniarium: & tunc si iniquitas laudi est notoria: indubitāter tene ꝙ non solū ex offō iudicis pōt retractari [d] sed etiā cōtra executionem [e] cōpetit parti exceptio doli; quia oīs iniquitas notoria habet dolum præsumptum.vt in.c.j.& quod ibi no.de præsumpt.& in.l.creditor.§.Lucius.ff.manda. Sed vbi laudum est dolosum, cōpetit exceptio doli alteri parti.vt in.l.iij.C.e.& in.l.nō distinguemus.in.§.cùm quidā.ff.eo.& dixi.s̄.post gl. Pro hoc facit: qa snīa lata hoc casu à iudice est ipso iure nulla: vt plenè dixi in.c.inter cęteras. de re iudi.nec etiā curo hoc casu de lapsu decē dierum

c ¶ Non in arbitratore.adde de vtroque videndū Fed. cōsi.cxxv.& .cxl.

d ¶ Retractari. Ad. de Rom.cōsi.xc. Fulg.cōsi.clxxx. quando laudū dicat continere peccatum.vide Io.de ana.consil.xvj.& vide Aret.consil. cj.& .xxxij.ij.lib.

e ¶ Contra executionē. Adde Ro. cōsi.alleg.xc. Alexan.consi.cxviij. iiij.lib. Pau.de ca. consi.ccvj.& .cc.xxiiij. Anch.consil.cccx. Fulg.alleg.consi.clxxx. Rap.comē.consi. cxxxvj.

a SEB. SAPIA. ¶ Exceptio doli. vide ad hæc no. per Fel. in. c. causam. col. iiij. j. de re iu. vbi ponit an sententia arbitri iniqua cōtra ius litigatoris sit nulla. & in hoc refert multa pro & contrà. & multa accumulat.

b SEB. SAPIA. ¶ Eodē patre. Vide Bar. in. l. Nesennius. ff. de negot. ge. & Ias. in auē. res quæ. C. cōia de leg. & Bal. in. l. fi. C. de dotis promissi.

c ¶ Quā extraneis. Adde pro hoc ꝙ voluit Anch. consil. ccccxxxvij. vbi dicit ꝙ sunt laudandi executores qui in propinquos paupes bona distribuūt. Anto. Franci. ¶ Circa hoc an executores dati ī testōād distribuēdum bona inter pauperes, possint illa distribuere, & dare coniunctis suis si sunt pauperes. Dicas ꝙ sic dūmō palā, & bona fide faciāt. vt voluit Bal. in. l. id quod pauperib⁹. in. vij. q. C. de epi. & cle. & in. c. j. in vlt. co. si inter do. & vas. lis ori. īvsi. feu. & habetur p d. Car. in cle. j. in xij. q. de test. imò pt executor eligere in paupes filios suos, si sūt paupe res & illis dare bona distribueda inter pauperes, dūmodo non cōstet de fraude, & ipse ī illis bonis vsum fructum nō habeat. puta quia filius sit emācipat⁹ aliās secus, vt per Bal. in. l. tutor petitus. in. §. j. ff. de excusa. tut. & no. Flor. in. l. altius. ff. si ser. vend. sibi aūt nō pōt ībursare bona distribuenda inter pauperes. vt per bal. in. l. si quis ad declinandam. §. pen. C. de epi. & cleri. & in. l. si is. C. de furt. & hr ēt in. l. si mādauero i. §. si tibi cētū. ff. māda.

d ¶ Ecclesia grauari. Adde qd Bal. cōsil. lxxj. j. li. dicit ꝙ Eps nō tenetur ad soluendas debita ēt ī foro conscientiæ de reditibus Epatus: etiā si iurauerit soluere si venerit ad pinguiorē fortunā. p c. fi. ꝓpter tua debita. de rescrip. in vj. & loquitur qn debita ei āt cōtracta ante Epatum. Anto. Franci. ¶ Circa hoc an Eps debeat soluere debita cōtracta aā Epatum adeptū de reditibus Epatus. dicas ꝙ hæc opi. quā iste tenet, satis vī esse iuridica: quia Eps de reditibus Epatus debet ali cū familia sua. xij. q. j. in. c. illi aūt qui. & xvj. q. j. in. c. qm̄ quicquid. & in. c. clericos. & in. c. pastor. j. q. ij. imò si haberet bona patrimonialia quæ sibi sufficerent, debet de illis viuere, & nō de reditibus eccle. vt in. d. c. pastor. non enim lucrat fructus beneficij: nisi quaten⁹ sufficiunt ꝓ eius victu & suæ familiæ: vt in. l. j. ī pri. xlij. di. & no. bal. in auē. excipitur. C. de bo. quæ lib. imò debet fruct⁹ superfluos vltra victū pauperib⁹ erogare. xxxij. q. iiij. c. sic non sunt. ad quod vide Io. an. in. c. ij. de pscr. & in. c. ij. de dona. & alibi dicitur ꝙ Eps qui patit pauperem esurire: dicitur homicida. c. j. lxxxiij. dist. & no. Bar. in. l. necare. ff. de lib. agno. imò dixit text. in c. fratrem nostrū. lxxxvj. di. ꝙ non dicitur Eps qui pauperibus non subuenit: nec debet Eps de bonis ecclesiæ dare venatoribus, histrionibus, & cantatoribus, vt in. c. donare. cum gl. & in c. qui venatorib⁹. lxxxvj. dis.

15 dierū respectu exceptiōis. ¶ † Quia exceptio a doli[a] semper potest opponi. aut nō cōtinet euidentem iniquitatem, & tum debet distingui inter arbitrium & arbitramentū. nā arbitramentō nō pōt reduci ad arbitriū boni viri, ex quo pars est parata probare læsionē. vt in. c. veniēs de iureiurā. & in §. arbitrorū. secus in arbitrio. vt in. d §. stari. quia ex quo nō cōstat de euidenti iniquitate, nō præsumitur dolus, & sic nullū remedium competit. Imputet enim sibi qui omisso iudice voluit adire arbitrum.

SUMMARIUM.

1 *Frater etiam si sit clericus, tenetur dotare sororem suam, & si non habeat aliunde, potest ex reditibus sui beneficij.*
Causa dotis est fauorabilior quàm causa alimentorū.
Clericus tenetur magis exercere actum humanitatis & charitatis quam laicus.
2 *Clericus an compellatur satisfacere suis creditoribus de bonis ecclesiæ.*
Ius decimādi est quid spirituale, nec potest cadere in laicum.
Fructus decimarum licet possint vendi & locari, nō tamen possunt in dotem concedi.
3 *Ecclesia dicitur læsa quando timet damnum etiam de futuro: puta quia locauit rem alicui potenti.*
4 *Alienari non possunt bona ecclesiæ vsque ad vitam recipientis sine debitis solennitatibus.*
5 *Pensio an sit soluenda in fine, vel in capite anni.*

CAP. III.

PEruenit. Arbiter sua authoritate spūalia laico adiudicare non pōt. Ita summat Io. an. sed nimis restringit literā. & procedit secūdū vnū intellectū. sed secūdū aliū multū notabilem summo sic. Arbiter assumptus in patrimoniali cā clerici nō pōt adiudicare rem ecclesiæ possidendā: etiā ad vitā clerici. & est casus no. Primò ponit factū. Secūdò corrigendū cōmittit ibi: *vnde.* ¶ Casus literalis. Gul. clericus quandā sororem suā tradidit in vxorem. G. de cal. promittens eidē. G. ꝙ daret annuatim. v. solidos sterlingorū: sup eisdem. v. solidis orta fuit discordia inter eos. vnde super hoc cōpromiserunt in quatuor personas: quæ taliter arbitratæ fuerūt ꝙ idē. G. perciperet annuatim decimas quas Guli. habebat in parochia de scal. pro quinqꝫ solidis prędictis significatū fuit hoc dño Papæ, quia huiusmodi arbitrium in posterum ecclesiæ posset esse dānosum. Mādat Papa quatenus si est ita: prænominatū. G. moneat, & cōpellat vt prædictas decimas liberas omnino dimittat: nec hmōi occasione vlterius aliquid sibi vendicare propter hoc præsumat: & clericū illū moneat, vt cū eodē. G. amicabiliter conueniat. B. ¶ No. j. ibi, *peruenit ad nos.* quatenus non dicit per quē. ꝙ Papa ex officio suo debet consulere indēnitati ecclesiæ, vt in. c. cū venissent. in fi. de insti. Quid aūt in alio iudice inferiori. vide Inno. in c. ad nostrā. el. ij. de iureiur. & melius in. c. qm̄. vt lit. non conte. & vtrobiqꝫ dixi. ¶ † No. ij. ar. 1 secundū do. Ant. ꝙ frater etiā clericus tenetur dotare sororem suam si illa non habeat vnde se dotet: hoc tamē dictum non probatur hīc, tū quia hīc non dicitur ꝙ promisit pro dote: tū quia iste clericus nō fuit hīc cōpulsus, sed spōte fecit: dictū tamē in se puto verū. vnde in laico cōmuniter tenent glo. & doc. iuris ciuilis ꝙ frater tenetur dotare sororem natam ex eodē b patre,[b] vt no. in. l. cū in plures. §. pe. ff. de admini. tu. & in. l. non omni. C. eo. ti. & dixit Cyn. ꝙ cā dotis est fauorabilior quā causa alimentorū vnde sicut tenetur in casu necessitatis alere sororē: ita & dotare. Idem & fortius in clerico. quia clericus tenet magis exercere actum humanitatis & charitatis, quā laicus. vt in. c. j. & quod ibi no. de emp. & vend. & credo ꝙ cū bona conscientia si non habet bona patrimonialia pōt dotare sororē, vel aliā consanguineam inopem de reditibus ecclesiæ. quod probo ꝑ c. j. de coha. cle. & per. c. oino. iuncta gl. xxj. di. in quibus iuribus probat, ꝙ clericus pōt alere consanguineos pauperes de reditibus ecclīæ. ergo & dotare cū cā dotis non sit minus fauorabilis. vt prædixi. ad idē vide bo. tex. in. c. non satis. lxxxvj. di. vbi cōcluditur ꝙ prius tenet quis subuenire suis cōsanguineis, quam extra c neis.[c] ¶ No. iij. ꝙ valet compromissum factū in numero pari. ad quod facit quod no. s̄. ca. j. 2 ¶ † Vltimò no. ꝙ ꝓ debito patrimoniali ipi⁹ clerici nō est tradenda aliqua possessio ecclīæ, etiā possidēda dūtaxat in vita clerici. ratio ponitur in gl. quāquā aūt in momentanea satisfactione multi tenuerunt ꝙ clericus cōpellatur satisfacere suis creditoribus de bonis ecclesiæ. vt no. in. c. peruenit. de fideius. & in. c. olim. el ij. de resti. spo. tamē non debet fieri satisfactio ꝑut hīc dicit, propter preiudicium quo in fud turum posset ecclesia grauari[d] & hoc nemo negat. vn̄ tene menti in hoc istū tex. Sed circa primum dictū multi tenuerunt contrariū: vt plene dixi in. d. c. peruenit. & Io. de lig. in cle. gratiæ. de rescri. & Archi. in. c. statutū. e. ti. lib. vj. ¶ In gl. j. Intelligit ergo gl. ista ꝙ arbitri adiudicarūt fructus decimarū, nō aūt ipm ius decimandi: & hoc ideo sicut exponit gl. qa ipm ius decimādi est qd spūale. nec pōt cadere in laicum, vt in. c. cām. de præscrip. etiā in. c. massana. s̄. de ele. ¶ Sed tunc opp. contra glo. & tex. nam fructus decimarum possunt vendi & locari, vt est tex. in. c. vestraꝫ. de loca. ergo poterāt huic laico cōcedi. Sol. dicit Inn. ꝙ hoc arbitriū non tenuit: non ex defectu capacitatis, sed qa potuit esse in futurū dānosum ecclesiæ, ꝓpter rationē quæ subijcitur in gl. seq. vel secundum eū licet possint fructus decimarum vendi & locari, non tamē possunt in dotem concedi, vt hīc. Io. an. dicit quòd vt cesset omne contrariū potest tex. intelligi de ipso iure decimandi: & secundū hunc intellectum ipse summauit. sed certè intellectus suus non congruit huic literę. quia tex. non fundat se super nullitate arbitrij, sed super incapacitate laici. s. quia in futurum arbitrium potest esse perinicosum ecclesiæ saltem de facto si non de iure. vt dicitur in 3 gl. ¶ † Ex hoc & ex gl. ij. no. bene, quòd ecclesiæ debet succurri, non solū quando timetur

a ¶ Ad vitā. Adde vidēdū Fed. cōsi. iij. &c. clxxxvij. &c. lxij.

ZACHARIAS.

b ¶ In principio. Adde quòd in si. soluitur pēsio gl. & Flo. in. l. defun cta. ff. de vsufruc. gl. & doct. in. l. di. uortio. ff. so. mat. & in. l. quæro. §. inter. ff. loca. Ale. post Bart. in. l. cū seruus. ff. de stipu la. ser. & in. l. qui hoc anno. ff. de verb. obl. & Spe. in lib. eo. ti. §. nūc aliqua. ver. lxxx viij.

SEB. SAPI'A.

c ¶ Solutio. No. tamen singulariter ꝙ si lego. x. cor bes frumenti an nuatim, nō debē tur nec in princi pio, nec in fine: sed tempore quo recolligitur frumentum: text. est in. l. firmio. §. pater. ff. quādo di. leg. ce. quem not. Barto. in. l. si lega tarius. §. j. ff. de le. iij. & Ias. in. l. j. i prin. col. penulti. ff. de iusti. & iur.

SEB. SAPIA.

d ¶ Fœmina. Vide Bart. in. l. j. & Ias. ibi. col. ij. ff. de le gi. vbi dicūt ꝙ ēt mulieres nō pūt interesse in cōdē dis statutis. & qd possit facere mu lier. & q̄ non pos sit latè ponit De cius in repe. l. fœ minę. ff. de re. iur.

e ¶ Iudicare. Adde Ang. cōsi. cclxx. vbi dicit ꝙ vidit reginā Ioannam. sedētem in solio.

f ¶ In muliere. ad de Roma. singu. suis. folio. xxj.

ZACHARIAS.

¶ Adde quòd est sing. num. cccccc lxxxvij. quod in cip. tu audiuisti ti tulū de procur. vbi dat ad hoc di ctum vnam sing. limitationē: quā dicit esse ignotā doct. Canonistis. s. nisi in tali cā de salute animę tra ctaretur. alleg. ꝑ hoc sing. dictum Archi. in cap. scri ptum. vj. q. iij.

præiudicium de iure, sed etiam de facto. Item non solū quando damnū est de præsenti, sed etiam quando timetur in futurum. Et ex hoc potest decidi quæstio. ecclesia locauit ad tempus modicum fundum suum alicui potenti iusto tamen pretio, dubitatur ne in futurum damnificetur ecclesia, propter potentiam ipsius puta: quia non est facilis in contraueniendo, & sic timetur ꝙ non possit in futurū recuperare vel exigere pensionem: nunquid possit ecclesia petere nunc restitutionem in integrum aduersus illum cōtractum. credo per prædicta ꝙ sic. 4 ¶ † In gl. fi. ibi: *nec alienare potuit.* No. ex hac. gl. iuncto tex. ꝙ solus sacerdos non potest concedere rem ecclesiæ etiam iusto titulo alicui ad vitam[a] suam. nā largo modo videtur alienatio & sic debuit interuenire authoritas superioris, de quo vide bo. glo. iuncto tex. x. q. ij. in. c. ea enim §. perpetua. & quod leg. & no. in c. nulli. ij. de rebus ecclesię non alie. & in auť. de non alie. §. alienationis autem nomen. Et ex hac gl. iuncto tex. colligitur, ꝙ rector ecclesiæ nō potest sine consensu diœcesani cōpromittere, si ꝑ compromissum obligaretur ecclesia in futurū arg. x. q. j. c. regenda. & in. c. decætero. de transact. vide per Spec. eo. ti. §. restat. versi. sed nūqd clericus. & in. §. simpliciter. ibi: sed nūquid prælatus. Ego hanc materiā plenissimè dicam in c. cum tempore. j. eo. & dic vt ibi. 5 ¶ † Vltimò extra gl. attingunt doc. hîc vnam quæstionem impertinenter. Si promisi tibi aliquid annuatim soluere, an tenear soluere in principio anni[b], an infra annum: & solue secundum cōem opinionem gl. iuris ciuilis. Nam dixerunt glo. ꝙ si ꝑmitto soluere aliquid annuatim: teneor in principio anni soluere: secus si promisi soluere in quolibet anno, q̄a tunc in fine anni fiet solutio.[c] vnde dantur versus: Annua si debes: tunc inspicies caput anni. i. fiet solutio. Anno si debes, in fine teneberis anni. de hoc instit. de inuti. stipu §. pe. & in. l. j. C. quando dies leg. ce. sed plenissimè Bar. examinauit materiam in. l. qui hoc anno. ff. de verbo. obli. & aliquid in. l. j. ff. de va. & extraor. cogni. & dicēdum vt ibi. & aliquid vide per Inn. in. c. propter. de loca. &c. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Fœmina quæ de consuetudine, vel de iure communi habet iurisdictionem, potest in iurisdictione sua iudicare: & sententias ferre. 3. 4.*

2 *Fœmina non potest esse arbitrix, sed bene arbitratrix & amicabilis compositrix.*

Compromissum factum in fœminam tanquā in arbitram, non firmatur iuramento.

3 *Fœmina non potest vel debet exercere officia virilia, non propter incapacitatem, sed propter honestatem. & consuetudo contra honestatē nō valet.*

4 *Fœmina quando dicatur habere iurisdictionem de consuetudine, vel de iure communi. 11.*

5 *Consuetudo circa vnum actum contra ius extenditur ad alios actus sibi similes.*

6 *Pœna potest exigi non solum per laicos, sed etiam per clericos. vide latè j. nu. 12.*

7 *Consuetudo potest inducere vt quis possit incidere ligna, vel animalia pascere in alieno territorio.*

Dominus rei, & ille qui prætendit habere aliquod ius consuetudine, vel præscriptione acquisitum, si simul concurrant ad vsum illius rei, quæ fortè ambobus non sufficit, est præferendus verus dominus.

8 *Clericus an possit compromittere sine consensu Episcopi.*

9 *Consilium superioris si fuerit adhibitum in aliquo actu: censetur in illo actu eius authoritas adhibita.*

10 *Præsentia alicuius in aliquo actu, an indicat illius authoritatem in eo actu?*

11 *Feudum an & quando veniat in fœminam?*

12 *Pœnā non soluens non tenetur in foro cōscientiæ, nisi sit ipso iure imposita.*

Damnum datum emendare quod non processit ex dolo vel lata culpa non tenetur quis in foro conscientiæ.

Pœnæ an & quando in vtroque foro possint exigi etiam à religiosis, & quot sint pœnarum genera.

13 *Pœna non est exigenda vltra quàm intersit temporis, intellige. vt. j. nu. 14.*

15 *Pœna an & quando censeatur apposita in fraudem vsurarum.*

16 *Stipulari alteri quis potest de iure canonico, quādo verba stipulationis sunt concepta in personam stipulatoris.*

17 *Compromissi pœna si fuerit soluta, an omnino possit agi vt stetur laudo?*

Laudum pœnale non emologatur taciturnitate decem dierum.

18 *Sententia nulla potest consensu partium validari, non vt valeat vt sententia, sed vt pactum.*

CAP. IIII.

Dilecti filii. Clerici de temporalibus cōpromittere possunt in mulierem, aliâs de cōsuetudine iudicantem: vel summa latius & clarius sic. In mulierem singularem tanquā in arbitratricem cōpromitti non pōt, secus si mulier habet aliâs iurisdictionem de iure cōi vel consuetudine. nam tunc etiā super rebus temporalibus ecclesiæ pōt in eam validè compromitti. h. d. Prima pars narrat factū. Secūda dat iudicē. ibi: *quamuis.* ¶ Casus literalis. Inter Abbatē & conuentū de scarduna Cisterci. ordinis ex parte vna, & hospitalarios ex altera vertebatur quæstio super vsuario cuiusdam nemoris, hi in reginam Francorū cōpromiserunt sub certa forma. Ipsa auditis causæ meritis: per diffinitiuam sñiam arbitrium promulgauit de consilio quorundā Epōrū: hospitalarij intelligentes ꝙ fœminæ, secundum regulā iuris à ciuilibus officijs sunt remotæ, & etiamsi inter libertos suos audientiā susceperint: ex illarū sententia nec pœna cōmittit, nec exceptio datur, ipsius arbitriū obseruare cōtemnebant, propter quod monachi domino Papæ sunt conquesti. vnde super hoc scribit quibusdam: dicens ꝙ licet fœminæ, vt dictum est, à publicis officijs sint remotæ, quia tamen iuxta cōsuetudinem approbatam quæ pro lege seruatur in partibus gallicanis huiusmodi fœminæ præcellentes habent ordinariam iurisdictionem in subditos suos, mandat Papa istis iudicibus, quaten⁹ cōpellant ipsos hospitalarios per pœnā in cōpromisso appositam appellatione remota, vt arbitrium ipsum sicut prouidè latum est: & ab vtraq; parte sponte receptum obseruēt, & præcipuè cū Epōrū 1 præsentia & cōsilio fuerit roboratū. B. ¶ † No. j. ꝙ fœmina habēs iurisdictionem de iure cōmuni, vel cōsuetudine pōt per se iurisdictione sua iudicare. Item per se de meritis causæ cognoscere, pōt enim quis esse iudex licet nō habeat scientiam iuris, dūmodo aliâs habeat peritiam causarū fortè ex cōsuetudine, vt est tex. in. l. certi. C. de iudi. Et ex hoc & ex tex. infertur, ꝙ mulier habens regnum, vel comitatum, pōt si vult, per se cognoscere de aliqua cā: & ferre sententiā. ¶ No. ij. ꝙ regulariter fœmina[d] est remota ab omni officio publico. & intellige de officijs virilibus. nam officia nō virilia quæ deferuntur in republica tenetur mulier subire sicut mascul⁹: de quo tamē dicēdū, vt plenè notat Bar. in. l. j. C. de mu. & in quo 2 loco mune. lib. x. ¶ † No. iij. ꝙ suscipere in se arbitriū est officium virile. nam arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum, vt in. l. j. ff. de arbitris. sed mulier non valet iudicare,[e] ita nec arbitrari, vt hîc & in. l. fi. C. eo. secus dic si fieret compromissum in mulierem tanquam in communē amicam & amicabilem cōpositricem. nam talē cōpromissum potest mulier acceptare: quia coram arbitratore nō est iudiciū, sed procedit extraiudicialiter. Ad hoc adduco tex. apertum in muliere,[f] in. c. quintaualli s. de iureiurā. & facit iste tex. à contrario sensu ibi: *ab omni iudiciali examine &c.* secus autem si cognoscunt extra iudiciū, vide in Spe. eo. ti §. ij. circa prin. vbi etiam quærit, nunquid cū iuramento possit compromitti in mulierem? Et conclude quòd non: quia cōtribuere hoc officium mulieri nō

dependet

dependet à consensu partium, vt hîc: ergo ipsarum iuramentum nihil operatur: vt in.c.si diligenti.de fo.compe. 3 ¶ † No. vlterius, ꝙ consuetudo potest dare iurisdictionem mulieri: ex quo infertur ꝙ mulier prohibetur iudicare, non ratione incapacitatis, quia tunc cõsuetudo nõ posset eas habilitare, arg.in.c.licet.de fo.compe.& in.c.causam.de præscrip.sed prohibetur propter honestatẽ: quia non est honestum vt mulier officijs virilibus se implicet: de quo vide quod notatur in.c.sciscitatus.§.de rescri. Et ex hoc & ex tex tex.collige vnũ mirabile, ꝙ valet consuetudo contra honestatem. quod videtur contra .c.cũ decorem.&.c.cũ ab omni.de vita & honesta.cler.sed põt dici ꝙ ad istud admittitũr hîc ratione dignitatis: quã istæ mulieres præcellentes habent: sicut admittitur Abbatissa, quæ ratione dignitatis habet iurisdictionem: vt 4 in.c.dilecta.& quod ibi no.de exces.præla. ¶ † Item no. ꝙ mulieres præcellentes non habent de iure iurisdictionem in subiectos.[a] possunt tamen habere ex consuetudine: & intelligo tex.in istis mulieribus præcellentibus, scilicet quæ sunt nuptæ aliquibus principibus: ita ꝙ principatus pertinet ad virum; & nõ ad mulierem, vnde mulier præcellere dicitur: quia habet dignitatẽ, nõ iure proprio, sed ex radijs mariti.ad hoc quod le.& no.in.l.si Augustæ.ff.de leg.ij.vnde largo modo omnes subiecti mariti, dicuntur subiecti vxoris.non tamẽ põt vxor iurisdictionem exercere in istos subiectos: sed consuetudo põt sibi tribuere iurisdictionem.& in hoc casu ego intelligo istum tex.nam aliâs si mulier haberet iurisdictionem: vel comitatum, vel alium principatum: posset de iure cõmuni omni consuetudine cessante exercere iurisdictionem in subiectos: vt voluit hîc Inno.& bene.& facit tex.in.c.cum deuotissimam.xij.q.ij.&.c.ex parte.el.iij.de priui.& per hoc tollitur contrariũ, quod potuisset formari cõtra istam secundam literã, quæ præsupponit, ꝙ istæ mulieres præcellentes habebant subiectos: & ꝙ ex sola consuetudine poterãt exercere iurisdictionem, nam intelligo, vt prædixi in subiectis largo modo sumptis. ¶ Item no.ar.ex tex.quòd dñs habet ius in libertos, nam cũ mulieres solũ excludantur, vt hîc, ergo secus in masculo. & circa hoc instat hîc Inn.sed contrariũ credo de iure veri⁹ quia iure non reperitur inter iura quæ sunt reseruata patrono circa libertos: inter quæ non computatur iurisdictio.& de his iuribus vide per gl.instit.de succes.liber §.sed nostra. ¶ Nota ꝙ data potentia iudiciali etiam ex sola consuetudine accessoriè videtur cõpetere potestas ar 5 bitriũ suscipiendi.vt hîc not.probatur &c. ¶ † Et ex hoc b collige aliud notabile dictum, ꝙ consuetudo[a] circa vnũ actum contra ius extenditur ad alium actum, qui quodammodo ꝑ similitudinẽ videtur includi sub priori, seu includitur, tanquã pars sub suo toto.ad hoc facit quod 6 no.Cy.in.l ij.C.quæ sit longa consue. ¶ † Item no.in fine literæ, ꝙ pœna potest apponi in cõpromisso, etiam inter religiosas ꝑsonas, quia licitè possunt clerici etiam religiosi exigere pœnam.de quo latius vide cũ gl. ¶ Vltimò no.ꝙ etiã de iure canonico non cõpellitur compromittens obseruare simpliciter laudũ.sed cõpellitur ꝑ exactionẽ pœnæ appositæ in cõpromisso. Quid aũt si nõ interuenisset pœna, voluerunt quidam dicere vt hîc refert Inno.ꝙ in spiritualibus tenetur pars obseruare simpliciter laudũ, quia nõ põt agi ad interesse, cũ spũalia non recipiant æstimationem. Idem dixerũt quando interuenit iuramẽtũ.ar.in.c.seq.& in.c.ij.§.eo. Alij verò dixerũt ꝙ nunquã põt agi ad obseruantiam laudi: nisi fuerit approbatũ expresè, vel taciturnitate.x.dierũ, iuxta.l.pe.C.eo.sed de hoc dicam plenè.j.eo.in.c.per tuas.vbi iura princi 7 paliter tractant. ¶ † In gl.j.formant hîc doc.q uæstionẽ vtilem. Nunquid possit induci consuetudo, vt vnus nobilis: vel homines alicuius castri possint incidere ligna, c seu animalia pascere[c] intra limites alteri⁹ castri, vel in fundo alterius.cõcludunt ꝙ sic: dũmodo cõsuetudo non sit inducta per violẽtiã.ad hoc facit.c.super quibusdam.de verb.sig.l.si quis diuturno.ff.si ser.vend.cũ si.secus si seruitus vendi solet.quod mihi satis placet.nã queãdmodũ posset præscribi, seu acquiri tota res & vsus rei.ad idem no.tex.in.l.venditor.ff.cõmunia prædio. vbi probatur ꝙ valet consuetudo, vt quis oblato pretio posit incidere ligna, vel quid simile in fundo alterius.dicunt tñ not.hîc doct.ꝙ vbi ligna ista pascua nõ possent sufficere dño ex cõsuetudine præcedenti.ꝙ tunc dominus præferend⁹ est.argu.in.c.suggestum.de decimis, & in.c.quid ꝑ noua 8 le.j.de ver.sig.& no.hoc vltimũ. ¶ † In glo.ij.Goff.intelligebat istum tex.ꝙ interuenerit authoritas Episcopi: qa sine ipsius authoritate non potest clericus adire forũ seculare.sed Host.& Io.an.dictum suum reprobant: dicũt enim ꝙ si clericus vult prorogare iurisdictionẽ laici, nõ sufficit authoritas Episcopi: & bene dicunt per ea quę leguntur & notantur in capi.si diligenti.& in.c.significasti.de foro compe. Idẽ qñ clericus vult compromittere in laicũ super rebus spiritualibus.vt in capi.per tuas.j.e.sed in casu nostro clerici cõpromiserunt de rebus temporalibus.vnde tex.hîc nõ loquitur de iudiciaria, sed de cõpromissaria potestate.super rebus enim temporalib⁹ pos a sunt clerici compromittere in laicũ, etiã sine authoritate superioris: vt in.c.cõtingit.à contrario sensu.j.e.& clarius probatur in.c.exposita.j.eo.ti.& est ratio diuersitatis, quia arbiter nõ habet iurisdictionem: sed quandã notionem, vt in.l.ait Prætor.ff.de re iudi.compromittentes ergo non subijciunt se iurisdictiõi laicorũ. Sed aduerte, quia ex alio capite videbaẽ necessaria authoritas Epi, nã cũ fuisset compromissum super re immobili: seu sup iuribus, quemadmodũ clericus nõ põt ita directè alienare sine authoritate superioris, ita nec debet posse cõpromittere, cũ aliâs compromissum potest fieri in fraudem vt dixi.§.c.proxi.& dicã plenius.j.c.se. Solut.doc.nõ tangunt sed ponunt quòd à principio interuenit hic consensus Epi: licet in litera non dicatur.vel melius in laudo interuenit præsentia & consilium Eporũ.vt dicitur in fine 9 literæ. ¶ † Eps ergo dando consilium videẽ interponere ad actum authoritatẽ suam: & hoc no.bene istũ tex.& facit quod no.Io.an.in regula qui tacet.in mercu.& Bart.in.l.cũ pater.in.§.libertis.de leg.ij.& Bald.in.l.si filiusfa.C.de pe.hæ.& ibi bo.tex.secundũ vnũ intellectũ.& per 10 eũdem in.l.fi.C.ad mace. ¶ † Nunquid aũt sufficiat sola præsentia illius qui habet authoritatẽ vel cõsensum interponere: facit tex.iste in ar.quòd sic: dũ ponderaẽ pręsentia Eporum.facit etiã.l.j.ff.de autho.tuto.à cõtrario sensu. Sed cõtrarium firmat gl.& Bar.in.l.iij.ff.eo.tit.& dat notabilem theoricã Bar.in.l.quæ dotis.ff.sol.ma.dicens quòd vbi exigitur cõsensus alicuius in facto alteri⁹, d nõ sufficit sola præsentia isti⁹.quod no.[d] facit quod no. Dy.in.d.regula, qui tacet non videẽ consensus istius tertij exigi.vt solennitas, vel vt authoritas: iuxta ea quæ dixi in.c.cũ consuetudinis.de consue.sed per solam pręsentiam non seruatur iuris solẽnitas, nec authoritas impeditur: quia præstans authoritatem debet esse author in c illo facto, vt insti.de autho.tu.§ tutor.& hæc dicta tene 11 mẽti. ¶ † In gl.ij.ibi: *nisi princeps scienter delegauerit.* No. d gl.& dic quòd Papa põt delegare fœminæ etiã cãm spiritualẽ.& quod plus est etiam inter clericos.tex.est not.in e c.mẽnam.alleg.in glo.& dicit hîc Inn.quòd etiam de iure cõi potest mulier exercere iurisdictionem si habet regnũ, seu comitatũ, vt.§.dixi. Idem dicit Hosti.si fœmina successit in aliqua terra, seu castro. Et ex his no.quòd mulier põt succedere ex testamẽto in dignitatibus habentibus iurisdictionem. Itẽ in terris & castris quæ nõ sonant in aliquam dignitatem, intelligo tñ cum limitatione.nã si res est feudalis, fœmina non succedit etiã masculis nõ e extantibus, nisi in concessione feudi fuerit dictum[e] quòd

ZACHARIAS.

a ¶ Iurisdictionem in subiectos. Adde Spe.in titu. de deleg.§.viij.versi. Itẽ quod est mulier.& in titul. de syn.versi.quid de de mulie.& in ti. de cura.§.v.versi. sed nunquid mulier. Gul.de cu.in l.cũ te.& ibi Cy. C.de nupt.& Ange.in auẽ.de consul.§.hæc itaqȝ.ver.si autem etiã vxorem.col.iiij.

SEB. SAPI A.

b ¶ Quòd consuetudo.vide Ale.in l.nõ fine.C.de bo.quæ libe.per quẽ Fulg.in.l.de quibus.col.ij.ff.de legi.tenet ꝙ cõsuetudo loquens in vno casu extenditur ad aliũ casum similẽ etiã cõtra ius cõe.de quo ꝑ do.Jas.ibidẽ col. iij.& latè qñ in cõsuetudine fiat extensio.vide per illustrẽ dominum meum Rochum curtiũ in.c.fi.col. xxxiij.de cõsue.

c ¶ Animalia pascere. Adde eundem consi.ix.

d ¶ Quod no. adde eundem cõsi.xl j

e ¶ Fuerit dictum Adde Roma.consi.j & .xxxij. & Pau.de ca.consil.cl iij. Alex.consi. xxix.

etiã fœmina posſit ſuccedere.tñ ſi fuerit facta'conceſsio
ſimpliciter vt maſculi & fœminæ admittantur,debet in
telligi propter naturã feudi ordine ſucceſsiuo,vt fœmi
na admittatur maſculis ſcilicet non extãtibus.tex. eſt de
prædictis no.in.c.vnico.de ſucceſ.feu.colla.x.ſi tñ feu-
dũ eſt fœmineũ,ſuccedit fœmina:licet in conceſsiõe nõ
fuerit dictum quòd fœmina ſuccederet.& hoc maſculis
nõ extantibus.vt in.c.j.de feudo fœminæ.ea.coll.ſi autẽ
res non eſt feudalis:& tunc ſi eſt dignitas,puta regnum:
comitatus:ducatus,vel quid ſimile:& tunc ex cõi cõſue
tudine.iure approbata ſuccedit ſolus primogenitus ma
ſculus & eo decedente ſine filijs,venit ad ſecundogenitũ
de quo vide tex.in.c.licet.de vo.& ibi per gl.& doc. ma-
ſculis autem non extantibus ſuccedit fœmina.& hoc ca
ſu intelligo Inn.hîc.& in.c.ſignificauit.ſ.de reſcript. vbi
ſoror ſuccedit ſi frater non extat in comitatu . Si verò
non eſt dignitas,& tunc credo ceſſante conſuetudiue ꝙ
maſculus & fœmina pariter ſuccedunt vt in alijs bonis:
cũ de iure non ſit differentia inter maſculũ & fœminã
in ſucceſsione,vt in.l.maximum vitiũ.C.de lib.præte.&
12 hoc caſu intelligo dictũ Hoſt.hîc.¶ † In gl.fi.hæc gl .di
uiditur principaliter in tres partes.in prima ꝓſequitur
an & qñ inter clericos,ſeu religioſos habeãt locũ pœnæ
appoſitæ.& hanc partẽ gl.plenè non explicat.Sed tu di-
ſtingue latius colligendo dicta doct. ꝙ aut loquimur in
foro pœnitentiali,aut in foro contentioſo.primo caſu
tenetur cõiter:ꝙ non habet locũ impoſitio pœnæ , vn-
de ſi is qui tenetur ad certam pœnã,confitetur ſacerdoti
delictum ſuum:nõ debet ſacerdos iniungere pœnã quæ
ſibi venit imponenda in foro contentioſo,ſed ſatis eſt ꝙ
imponat pœnitentiam de peccato,& quòd de illo ſatiſ-
faciat.ad hoc videtur tex.ſingularis ſecundum vnum in
tellectum:quem ſequitur ibi gl.in.c.fraternitas.xij.q. ij.
& ſequitur hîc Gof.& cõiter doc.ſed adde tu Inn.in.c.ſi
cut dignũ.j.de homi.vbi plenius no.voluit ꝙ in foro pœ
nitentiali non tenetur quis ad emẽdationem delicti:ſeu
damni dati niſi fuerit in dolo,ſeu lata culpa:ſecus ſi fuit
a in culpa leuiſsima,vel leui,[a] vnde ꝓuiſio legis Aquiliæ[b]
b ſuper reſartione dãnorũ non habet locũ foro animæ,ni
ſi modo prædicto.quod eſt ſingulariter notandũ.Et vi-
de rationem per Inn.in.d.c.ſicut dignum.prædicta ego
limito,vbi pœna venit imponenda p iudicẽ, ſecus puto
vbi pœna eſſet impoſita ipſo facto. Pone exemplum in
committente crimen læſæ maieſtatis,vel hæreſis.nã in-
continenti bona confiſcantur:vt in.c.vergentis.j.de hæ-
re.& in.c.cũ ſecundũ leges.eo.ti.lib.vj.&.l.quiſquis. C .
ad.l.iul.maie.cũ eñi hæc bona ſint iam applicata fiſco:&
iſte criminoſus ſit priuatus dominio,non videt̃ ꝙ cũ bo
na cõſciẽtia poſsit amplius illa bona retinere.facit quod
in ſimili leg.&.no.in.l.cõmiſſa.ff.de publi.& vectig. vbi
pœna ipſo facto cõmiſſa exigitur ab hærede.licet aliâs
hæres non teneat ur ex delicto defuncti.C.ne ex delictis
defun.p totũ.& vide in hoc quod dixi in.c.j .de conſti.
Secundo caſu principali conſiderandum eſt pœnam eſſe
multiplicẽ.nã qñq; pœna imponitur à lege canonica,ſeu
ciuili:qñq; ex conſuetudine.qñq; pœna eſt contumaciẹ
punitiua. qñq; eſt iudicialis.qñq; eſt pœna cõpromiſſa-
ria,vt quia fuit appoſita in compromiſſo.qñq; eſt pœna
conuentionalis extra iudiciũ.Prima à lege.ſ.appoſita põt
exigi à laicis & clericis.xvij.q.iiij.c.ſi quis deinceps.&.c.
ſeq.& in.c.ſacrilegium.nã quod fit lege permittente,non
eſt peccatũ.xxiij.q.iiij.c.qui peccat.& in.l.gracch9 .C.de
adul. Secunda pœna.ſ.conſuetudinaria põt etiã exigi à
quibuſcunq;,etiam religioſis:vt in.c.dilectus.de offi.or.
& in.c.ij.de delic.pue.intelligo tamen ꝙ conſuetudo ſit
aliàs rationabilis.per.fi.de conſue. Tertia pœna.ſ.contu
maciæ punitiua poteſt licitè imponi:dummõ habeat in
hoc poteſtatẽ.ordinarius enim regulariter põt mulcta -
re:vt in.l .ij.in fi.ff.de iudi.& in.l.vnica.ff.ſi quis ius di.
non obtem.no.in.c.j.de homi.li.vj.& in.c.licet.j.de pœ-
nis.de delegato dic vt le.&no.in.c.de cauſis.de offi.dele.
in arbitro no.j.eo.c.cũ dilectus.Caueat tñ iudex ne cau-
ſa auaritiæ pœnã hanc exigat.vnde conſulit̃ iudicib9 ec
cleſiaſticis pœnã exactã in pias cãs cõuertere , ſi volunt
euitare ſuſpicionem auaritiæ,vt no.in.d.c.j.de homi.&
13 in.d.c.licet.de pœnis.¶ † Pars tñ non debet ſecundum
Hoſti.exigere hoc caſu vltra quã ſua interſit.pro hoc. l.
ſancimus.C.de iudi.&.c.qm̃.§.in alijs.vt lit.non conteſt.
Quarta.ſ.iudicialis põt etiã impune exigi.ad hoc.c.fi.de
do.& contu.&.c.olim.j.de iniurijs.&.c.grauis.de reſtit.
ſpo.vnde licitè etiã clericus agit ad æſtimationem iniu-
riæ ſibi illatæ.& cui debeat applicari ſi iniuriatus eſt cle
ricus,vel religioſus:vide bo.gloſſ.in.c.parochianos.j. de
ſen.excõ.Quinta pœna.ſ.cõpromiſſaria licitè poteſt exi
c gi[c] à quocunq;.vt patet hîc:& in.c.per tuas.j.e.nã iſta im
ponit̃ vt puniatur cõtumacia nolentis obſeruare ꝓmiſ-
ſa,& vt alteri parti ſatisfiat de laboribus & expenſis. Itẽ
hæc pœna cedit loco rei promiſſẹ:ſi tñ pars nõ poſſet ex
toto adimplere laudũ:puta quia inops,tunc licet de rigo
re iuris cõmittatur in totũ:tñ de æqtate canonica nõ de
bet exigi,niſi quatenus intereſt partis ſecundũ Hoſti.&
14 hoc caſu loquit̃.c.ſuã de pœnis.¶ † Sexta & vltima pœ-
na.ſ.conuentionalis extra iudicium põt exigi , quatenus
d pars prætendit intereſſe:& nõ vltra[d].& hoc tenuit Hoſ.
hîc.& ſequitur do.Ant.ſed tu vide Inn.in.c.ſuam.de pœ
nis. vbi dicit ꝙ pœna conuẽtionalis dũmodo nõ ſit ap-
poſita in fraudẽ vſurarũ,põt exigi in totũ,etiã ſi pœna
excedat intereſſe.& hoc dictũ mihi pl9 placet.& iudicio
meo ſatis probatur hîc.nã pœna appoſita in compromiſ
ſo ꝓcedit ad reqſitionem partium,& nihilominus in to
tum põt exigi:nec habetur ratio ad intereſſe.nã hîc pœ
na poteſt apponi ad puniendum eũ qui parere ſeu pactis
obtemperare recuſat.nã nihil tã naturalẽ quãꝙ fiat id qđ
ſemel inter partes conuẽtũ eſt.vt in.l.j.ff.de pact . vnde
& lex cõſiderans difficultatẽ q̃ verſat̃ in ꝓbãdo intereſſe
conſuluit vt loco intereſſe apponatut certa pœna :vt
ſic releuetur pars ab onere probãdi intereſſe:vt inſti .de
ver.ob.in fi.hæc procedũt,niſi pœna fuerit appoſita in
fraudẽ vſurarũ:& de hoc cõſtet:quia tũc nõ põt exigi.ar
gu.in.c.illo vos.de pigno.&.c.ad noſtrã.de emp.& ven.
15 & in.l.cũ allegas.C.de vſur.¶ † Si aũt dubitatur an ſit ap
poſita in fraudem:diſtingue,aut pœna eſt appoſita ſup
ſolõne quãtitatis.aut ſup ꝓmiſsione facti,ſeu ſuper pro
miſsione dãdi certã ſpeciẽ nulla prius præcedente obli-
gatiõe quãtitatis.& hoc vltimo caſu nõ præſumit̃ fraus.
ſecũdum oẽs.ar.hîc.& in.c.per tuas.j.eo.cũ ſi.tenent do-
cto.in.d.l.cũ allegas.niſi ex alijs cõiecturis conuincatur
fraus.Pone exẽplum:promiſi fabricare tibi domum,vel
vel dare tibi equum,& in caſu quo non adimplerẽ,pro-
miſi certã pœnã:hoc eñ caſu nõ poteſt præſumi fraus:
ſed in priori caſu quãdo pœna fuit appoſita ſuper ſolu-
tione quantitatis,aut pœna fuit appoſita ſimpliciter ſi
quantitas in termino nõ fuerit ſoluta,& præſumitur ap
poſita in fraudẽ vſurarũ.per.l.cũ allegas prẹal.& tenent
ibi doct.& per.l.Iulianus.in.§.idem Papinianus.ff.de ac.
emp.& Bar.in.l.rogaſti.in.§.j.ff.ſi cer.peta.& doc.noſtri
hic. & dixit Io.an.in addi.Spec.in ti.de ſolu.& obli.§.j.in
j.col.ꝙ hoc procedit:prẹſertim ſi contrahens eſt vſura-
rius:quaſi innuat idem eſſe etiam ſi non ſit vſurarius:ſed
Inno.in.d.c.ſuam.videtur exigere ꝙ ſit vſurarius : aliâs
non præſumitur fraus.ſed poteſt intelligi Inn.& reſtrin-
gi qñ pœna fuit appoſita in promiſsione facti:ſec9 in ſo
lutione quãtitatis.nã tex.in.d.§.Idẽ Papinianus.& in.l.cũ
allegas.prealle.loquitur indiſtinctè.quãdoq; prẹceden-
te obligatione quãtitatis ſubmittitur factum,& pœna
apponitur ſuper facto,& nõ immediatè ſup quantitate:
exemplũ.Promitto creditori meo ſoluere pecuniã in ta
li termino.Itẽ promitto venire ad iudicem:& recipere
præceptum

a ¶ Vel leui. Adde Roma.ſing. ſuis. fo.xvij.

SEB.SAPIA.

b ¶ Prouiſio legis aquiliæ. Vide Decium hoc cõprobãtem ex multis in.c.j.in.ij. lectura.col.v.ver.quinto adde.de conſtitutioni.

c ¶ Põt exigi. Adde Ale.cõſi. xxxij.ij.li.vbi multa dicit in materia.

d ¶ Et nõ vltra. Adde latè Roma.cõſi.ccccx.Petr de ancha.cõſi.cxvij.

SEB.SAPIA.

d ¶ Non vltra. Vide no.in.l. ſtipulatio iſta.§.alteri. ff.de verb.obl.& quæ tradũt Are. & Soc.in.l.iiij.§. Cato.eo.tit.vbi tãgunt an quãdo eſt appoſita pœna : cẽſeatur appoſita ad taxandũ intereſſe:ſi enim eſſet appoſita, nõ põt peti:niſi quaten9 intereſt,vt ibi pulchrè per Soci.

præceptũ de soluendo, vel dare pignora, & si nõ fecero, promitto soluere pœnã. & hoc casu dubitatur an pœna sit apposita in fraudẽ vsurarũ. Io. an. in add i. prædicta tenet ꝙ sic: ex quo præcessit obligatio quantitatis, & dicit ꝙ Dy. tenuit istam opi. in. l. cũ seruus. ff. de cõdi. & dem. per illã. l. sed do. Ant. sentit hĩc cõtrarium, & dixit hoc tenuisse Bar. in. d. l. cũ allegas. nisi cõtrahens esset vsurari⁹: alleg. tibi Bart. qui expressè hoc tenuit in. d. l. rogasti. in §. j. Ratio est, quia ꝑ istud pactũ de dãdis pignorib⁹, vel de veniendo ad iudicẽ nihil mihi deest: sed feci vt essem magis caut⁹, pœna aũt est apposita nõ ꝓpter solonẽ retardatã: sed qa tu nõ obseruasti pactum de dãdis pignoribus. Et ex prædictis dic ꝙ si mutuo tibi centũ cũ hoc pacto, per qđ aliquid mihi adest ratione quantitatis mutuatæ, quod est vsura. vt no. gl. in. l. rogasti. & facit. xiiij. q. iij. quasi per totũ, & per hoc habes hunc articulũ declaratum: & hæc procedunt quo ad primam partem gloss.

16 ¶ † In secũda parte gl. intrat q̃onem, nũquid possit indistinctè agi ad pœnã, siue pars fuerit stipulata, siue arbiter [a] in fauorẽ partis, & tene ꝙ sic. & habes ex hoc singulariter notare, ꝙ arbiter põt stipulari pœnã, vt stet arbitrio in fauorẽ partis. & hãc opi. videt̃ primò tenere Spe. eo. ti §. fi. ver. sed quærit̃ quare. sed posteà refert Placẽtiũ tenuisse cõtrariũ. & nihil expressè eligit. Doc. etiam hic simpl̃r remittunt ad dictũ Spe. sed vide eũdẽ Spe. in. d §. fi. ver. quid si stipulatus. vbi firmat ꝙ arbiter nõ põt stipulari, vt stetur laudo, quia regula est, vt alteri nemo stipulari possit, vt in. l. stipulatio ista §. alteri. ff. de verb. ob. & insti. de inuti. sti. §. alteri. vnde considera, ꝙ si nõ valet stipulatio hoc casu in quo arbitriũ posset esse sine effectu: fortius nõ deberet valere in præcedenti casu, vbi solũ stipulatur pœnã. & hoc verius de iure ciuili: sed de iure canonico poterit agi ex stipulatione alteri facta. saltẽ q̃n verba stipulatiõis dirigunt̃ in ꝑsonã stipulatoris, vt puta promittis mihi ꝙ seruabis arbitriũ, vel ꝙ solues talem pœnã alteri parti obseruanti. nã de iure ciuili hoc casu nascitur obligatio naturalis, vt no. i. l. j. ff. de pac. & in l. stipulatio. in. §. si quis insulã. ff. de ver. ob. ergo rõne naturalis obligatiõis põt agi de iure canonico, vt in. c. j. de pact. & dic vt ibi dixi. & vide gl. ij. q. vij. c. quoties.

17 ¶ † In tertia parte gl. format q̃õnẽ, nunquid soluta pœna [b] apposita in cõpromisso possit agi vt stetur sententiæ: & cõcludit ꝙ nõ. per multa iura. & in hoc gl. dicit veritatẽ. & videtur tex. vltra iura alleg. in gl. in. l. si duo. in §. semel. ff. eo. vbi dicitur ꝙ semel pœna soluta soluit̃ cõpromissum nec amplius põt pœna exigi. hoc dictum glo. limita, nisi fuerit clausula apposita in cõpromisso vt pœna soluta stet̃ arbitrio, & in hoc no. gl. singulariter: quia non reperit̃ tex. specificè sup hac materia. nã iura quæ glo. allegat loquũtur in transactione. & vide tu glo. in. c. potuit j. de locato. in ver. bienniũ. & vult idẽ esse in alio contractu vbi fuit apposita pœna, & clausula vt soluta pœna firm⁹ maneat contractus. nã tunc pœna põt exigi vt obseruet̃ contractus. per. l. pe. alleg. in glo. & dicit no. ista gl. ꝙ ista clausula solũ operat̃ respectu obseruatiõis cõtractus, vnde iste qui contrauenit nõ põt soluta pœna dicere vt obseruet̃ cõtract⁹, & idẽ no. in. l. ij. C. de iure emphi. Et no. extra gl. ꝙ arbitriũ pœnale põt emologari vbi est apposita ista clausula, ꝙ stetur arbitrio &c. & hanc partẽ tenuerunt Cy. Azo & Odo. in. l. cũ antea. C. eod. mouent̃: quia ista clausula debet aliquid operari. Itẽ iudex debet iudicare prout partes cõueniũt, vt in. l. si conuenerit. ff. de re iud. sed Ia. Bal. & Martinus de fano. & Ia. de ra. huic dicto resistũt, quia cũ laudũ emologet̃ solũ in duob⁹ casib⁹ contentis in. d. l. cũ antea. extra illos duos casus nõ debet actio dari ex laudo. [c] adducũt istas rationes. Io. an. simpliciter recitat hĩc hęc dicta legistarũ. & nõ eligit: vr̃ tñ trãsire hoc respectu cũ hac opi. do. Ant. remittit ad no. j. eo. c. per tuas. sed tu tene gl. & videt̃ tenere Bal. in. l. ait ꝑtor ff. de re iudi. & in. d. l. cũ anteà. & ibi Bal. & in. d. l. si duo. j. responso. Et cõclude hũc articulũ clarius sic. ꝙ vbi cõpromissum est pœnale, non emologat̃ taciturnitate. x. dierũ. vnde nõ habet locũ. l. cũ anteà. [d] vt ibi cõiter no. sed solũ agitur ad pœnã. Si aũt in compromisso pœnali fuit apposita ista clausula, vt pœna soluta stetur arbitrio. vident̃ in effectu duo cõpromissa, vnũ pœnale: aliud sine pœna, vnde soluta pœna remanet cõpromissum purum vñ poterit agi ac si nulla pœna fuisset apposita. & ꝑ consequens si pars tacuit ꝑ decẽ dies, arbitriũ est emologatũ. si aũt cõtradixit intra decẽ dies: tũc põt exigi pœna: & posteà põt agi ex arbitrio: puta ad interesse secũdũ distinctionẽ. c. ꝑ tuas. j. e. & ibi plenius dicã de ista emologatione. ¶ Vltimò aduerte. nã tex. hĩc in fi. videt̃ velle, ꝙ licet laudũ sit à partibus receptũ solũ: nihilominus agit̃ ad pœnã q̃n non fuit apposita ista clausula, sed cõtra hoc facit. nã ex quo partes semel approbauerunt laudũ, expſsè debet dari actio ad iudicatũ, vt in. c. per tuas. j. eo. & . d. l. cũ anteà: sed docto. vt arbitror metu contrarij dicũt ꝙ hĩc laudum fuit receptũ à partibus tpe cõpromissi, quia promiserunt seruare laudum, nõ aũt approbauerunt laudum latũ, sed certè hæc solutio impropriat verba text. cũ dicat ꝙ ipsum arbitriũ fuit spõte receptũ ab vtraque parte, vnde considero ꝙ de iure ciuili possit optimè ꝑcedere iste tex. quia arbitriũ pœnale nõ põt emologari, et expressè ad hoc vt ex eo detur actio, qa nõ possunt partes facere ꝙ arbitrium habeat vim sententiæ. vt in. l. j. & quod ibi no. C. eo. & satis voluit Bar. in locis præal. qđ intellige. nisi fuisset receptũ laudum ꝑ stipulationem, & tunc ageretur nõ ex s̃nia; sed ex stipulatu.

18 ¶ † Queadmodum possunt partes per stipulationẽ approbare s̃niam nullã, vt valeat tanquã pactũ, & nõ tanquàm s̃nia, vt est tex. no. in. l. ij. C. cõia vtriusq; iudi. & ibi not. plenius per Bar. in. l. vnica. C. qui pro sua iurisdi. facit qđ no. glo. in. c. significasti. de foro compe. sed de iure cano. non videt̃ prædicta consideratio procedere: quia cũm valeat nudũ pactum. vt in. c. j. de pac. bñ potuerũt partes per pactum nudum approbare arbitrium pœnale: vt sic agat̃ ad ipi⁹ obseruantiã nõ vigore laudi, sed vigore pacti: & ideò de iure cano. præmissum cõtrarium est difficile. nõ impropriando literã ego putarẽ ꝙ tex. posset intelligi q̃n laudũ etiã fuit pœnale, vt puta: quia arbiter dixit, præcipio tibi sub tali pœna vt talẽ rẽ restituas aduersæ parti. nã tũc quantuncunq; partes approbauerint laudum, nõ potest agi nisi ad pœnã, quia fuit præceptum factum sub pœna vnde partes vident̃ approbare laudum cum distinctione pœnæ, sed quando lex aliqua prohibet sub pœna, tunc ad obseruantiam legis sufficit soluere pœnam, vt not. in l. non dubium. C. de legi. & dico in. c. fi. de postu. præla. & hoc casu intelligo istum tex.

[a] ¶ Siue arbiter. Adde quod voluit Pet. de Ancha. cõ si. j. & Ro. consi. cxv.

[b] ¶ Soluta pœna. Adde latè Alex. consi. xxxij. ij. li.

SEB. SAPIA.

[c] ¶ Ex laudo. vide Barto. in. l. nemo põt. in. j. col. i. vij. q. ff. de leg. j. & . d. Ias. in. l. arbitro. col. pe. in fi. ff. qui satisd. cog. vbi tenent ꝙ q̃n pœna fuit solẽnirer promissa ex compromisso non oritur actio.

[d] ¶ L. cùm anteà. Adde Alex. consi. lxxxix. ij. li. & xix. iiij. lib.

ZACHARIAS.

¶ Adde plenissimè Bal. de hoc tractantẽ in. l. pe. C. eo. & Bar. in. l. cũ anteà. C. eod. & in l. si duo rei. in prĩ. ff. e. & melius ac plenius per Lãfr. post Dy. in tract. de arbi. in. vij. parte. q. xiiij. ver. sed qd̃ si in compromisso.

SVMMARIVM.

1 *Vtile per inutile non vitiatur.* 4.

2 *Ecclesia exempta non potest renuntiare priuilegio libertatis.* 7.

3 *Alienatione prohibita censetur prohibitum compromissum.*

Compromittere non possunt qui non possunt alienare.

Tutor, prælatus, & similes non possunt compromittere soli super rebus quæ alienari non possunt per ipsos sine requisitis solennitatibus.

4 *Compromissum super iuribus quæ alienari nõ possunt, an sit nullum: si nulla est sequuta per laudum alienatio.*

5 *Compromißum an fieri poßit in iudicem ordinarium.*

6 *Lex ciuilis dubia declaratur per consuetudinem: & per ius canonicum.*

CAP. V.

CVm tempore. Minor ecclesia ĩ præiudicium Papæ de libertate compromittere non potest. vel per alia verba põt sic summari & clari⁹. Ecclesia exempta non põt in præiudicium exemptionis

cõpromittere. Diuiditur. Nã in pria recitat factũ cõpromissi. in scda laudũ latũ ꝑ parte approbat, & ꝑ parte reprobat. Secũda ibi: *quia legitimè.* Tertia rõnẽ reprobationis submittit ibi: *cum & si.* ¶ Casus lrãlis. Abbas de Pigrauia priuilegia & alias indulgentias à sede apo. tpe. C. meruit obtinere, ꝓpter qđ Eps Mesburgeñ. diœcesanus eius cõtra ipm grauiter est cõmot⁹, vñ Abbas cũ super his inter ipm ex parte vna, & epm & quosdã monachos ipsius Abbatis ex altera parte qõ vertebat, ꝓmisit se arbitriũ Magdeburgẽ. Archiepi fide hĩcinde data seruaturũ. Archieps arbitriũ sub certa forma sup cõtrouersijs illis promulgauit. ꝓnũtiãs ꝙ Abbas renũtiaret priuilegijs & indulgentijs libertatis, demũ est orta discordia inter ipsos occasiõe huius arbitrij: proprer quod ipse Abbas & procuratores Epi ad sedẽ apo. accesserũt. Papa examinato cõpromisso & arbitrio: quia cõstitit ꝙ legitimè & fide hincinde data cõpromissum fuit in Archiepm ꝑdictũ, arbitriũ ipm decreuit obseruãdũ, exceptis capitulis illis q̃ cõtra libertatẽ ipsi⁹ monasterij & duarũ capellarũ eiusdẽ in arbitrio sunt expssa: qa si Abbas spõte vellet illis renuntiare de iure, tñ nõ posset renuntiare priuilegijs, vel indugẽtijs libertatis sine licẽtia romani põtificis, q̃ indicãt monasteriũ ad ius & ꝓprietatẽ romanæ ecclesiæ pertinere. B. ¶ No. j. ꝙ sup qõne vertẽte ĩter Abbatẽ & aliquos ex monachis suis põt fieri cõpromissum: & istud ꝓbat scdm vnũ intellectũ, intelligẽdo ꝙ aut erat qõ inter Abbatẽ & monachos suos: aut inter Abbatem & Epm: & de oĩbus fuit cõuromissum in Archiepm: & hunc intellectũ approbat Inno. hĩc. dicẽs ꝙ fortè isti monachi erãt ꝑlati istarũ capellarũ, & dicebãt se esse subiectos Epõ: & nõ Abbati. Host. tñ tenuit ꝙ vnica erat hĩc qõ s. inter Abbatẽ & monachos ex vna parte. & Epm ex alia. & verba tex. ibi: *quosdam tuos monachos.* cõtinuat post istud verbũ te. & ꝑ hoc ĩtellectu facit suprascrpita decretalis. vbi scribit Abbati & cõuẽtui: sed intellect⁹ Inn. mihi pl⁹ placet: tñ qa lrã ĩpropriat ꝑ aliũ intellectũ, quia lrã dicit: *& quosdam tuos monachos.* vñ põdera verbũ: *& quosdam.* nõ em dicit: *& monachos simpliciter.* nec est vis super quo erat inter eos cõtẽtio. cũ in multis posit accidere. hoc tñ scias ꝙ Abbas monacho suo in aliquo obligari nõ põt: nec dñs seruo. vt in. l. ĩterpositas. C. de trãsac. no. Io. an. in regula: nõ est obligatoriũ. in mer. ¶ Not. ij. ibi: *fide data.* ꝙ cõpromissum põt iurari ab vtraq; parte: & videt iurm adeò vestire cõpromissum, ꝙ pt ꝑcisè agi ad obseruatiã laudi, nec est op⁹ agere ad interesse, vnde pondera in hoc bene istã lrãm. in qua Papa decreuit arbitriũ fore obseruãdũ: ꝓpter ꝑstationẽ fidei hincinde factã. ad idẽ facit. c. ij. s. e. & aptè sentit gl. iij. hĩc. & voluerũt qdã, vt refert Inn. s. c. ꝓxi. vñ queadmodũ antiq⁹ de iure ciuili dabat actio ex laudo ꝑcedẽte iuro, vt i. l. ne arbitris. C. eo. ita vr̃ hodie dicẽdũ de iure cano. qđ est bene no. & hoc intelligo, vbi pœna nõ fuit apposita in cõpromisso. nã tũc si fuisset apposita in cõpromisso, iurm simpliciter ꝑstitũ de seruãdo laudũ intelligeret sub cõditione. s. seruare laudũ, & soluere pœnã. & hoc casu põt intelligi no. dictũ Inn. j. eo. e. ꝑ tuas. vbi hoc firmauit. si verò iuramẽtũ nõ fuit interpositũ: nec adiecta pœna: tũc agit ad interesse: vt in. d. c. ꝑ tuas. & dic vt ibi dicã. ¶ 1 †Tertiò no. ꝙ cõpromissum factũ sup plurib⁹, quorũ aliqua nõ depẽdebãt à ptãte cõpromittentiũ, nõ inficit ꝑ expssionẽ inutiliũ: sed remanet cõpromissum validum super alijs[a] q̃ depẽdẽt à ptãte cõpromittẽtium. & rõ pt esse: qa tot vident cõpromissa quot sunt res sup qb⁹ factũ fuit cõpromissum. ar. in. l. scire debem⁹. ff. de ver. ob. & in. l. ẽt. §. j. ff. de mino. vbi dicit ꝙ tot vident sententiæ, quot sunt articuli ĩ ea cõtẽti: & tot vident stiplones quot sunt res in stiplone deductæ. ¶ Quartò no. ꝙ ecclia exẽpta & ĩmediatè Papæ subiecta vr̃ gaudere quadã libertate: nõ est tñ oĩmoda libertas: cũ recognoscat ius subiectiõis respectu Papæ. nã nulla ecclia põt esse acephala. i. sine capite. vt dicit tex. in. c. nulla. xciiij. di. ¶ 2 †Quintò no. & in hoc tene mẽti istũ tex. qa quotidie allegat ꝙ ecclia nõ põt renuntiare priuilegio libertatis. vñ licet gñaliter dicat quẽ posse licitè renũtiare iuri & fauori ꝓ se introducto, vt in. c. ad aplicã. de reg. & in. l. si qs in cõscribẽdo. C. de epi. & cle. tñ in priuilegio exẽptiõis tãgit nedũ fauor exẽpti, sed ẽt fauor ipi⁹ supioris, q exemit eũ, & eximendo ab alijs ĩmediatè illũ suæ iurisdictiõi subiecit. vñ interest sua nõ pdere istã ĩmediatã subiectiõnẽ, sec⁹ aũt in alijs priuilegis in qb⁹ versat duntaxat fauor priuilegiati. Et ꝑ istũ tex. decidit qõ, nunqd possit exẽpt⁹ litigare corã alio iudice subijciẽdo se iurisdictiõi illi⁹. Itẽ & alia qõ, nunqd exẽpt⁹ incidẽs in excõicationẽ iure possit ab epo loci, ex quo vult se quo ad illũ actũ subijcere iurisdictiõi Epi. Et ꝑ istũ tex. põt rñderi ad vtrãq; qõnẽ: ꝙ nõ possit exẽpt⁹ renuntiare sine licẽtia romani põtificis priuilegio libertatis.[b] Itẽ ĩterest romani põtificis, q est supior ĩmediatus, vt subdit⁹ su⁹ nõ iudicet ab alio, nec etiã absoluat, vt ipe possit recognoscere qualitatem subditi sui. ar in. c. oĩs vtriusq; sex⁹. de pœ. & remis. & in c. nimis. de iureiur. vr̃ tex. iũcta gl. fi. q̃ est in hoc singularis in cle. pe. de sent. excõ. & hãc partẽ vr̃ firmare Io. in regula sciẽti. in mercu. licet Fed. in quodã suo cõsilio tenuerit oppositũ. sed primũ dictũ sequut⁹ sum, & plenẽ examinaui materiã in quadã disputatiõe. q̃ incipit duo clerici ordine. ¶ 3 †Vlti. põt colligi ar. optimũ ex isto text. ꝙ is qui nõ põt rẽ alienare, seu liberè de illa disponere, non põt sup ea cõpromittere.[c] cũ ꝑ cõpromissum posset seq alienatio. hinc dicit Host. ꝙ vasall⁹ nõ põt cõpromittere sine licẽtia dñi sup feudo. de quo ꝑ eundẽ in summa. eo. ti. in §. seqt. ver. sed nunqd vasallus. Et ex hoc, & ex litera pñt colligi plures rõnes decidẽdi ad tex. hĩc: quare nõ valuit cõpromissum sup exceptiõe. nã pria & pricipalis rõ colligit ex tex. qa exẽptus nõ põt renuntiare directè priuilegio exẽptiõis, ergo nec sup ea cõpromittere cũ posset idẽ seq laudum cõtra exẽptionẽ. Secunda rõ põt colligi ex dictis Hos. nã ꝑlat⁹ q recipit dignitatẽ à Papa vt exẽptus nõ pt alienare iura ecclię Romano põtifice incõsulto. vt i. c. qđ quis cõmisit. xxxv. q. ix. nosde re. eccle. nõ alie. ca. nulli. & x. q. ij. c. hoc ius. ergo non poterit iste Abbas sup isto iure exẽptiõis cõpromittere, cũ ꝑ cõpromissum posset sequi alienatio. Et ex hoc collige nota. dictum, ꝙ ꝑlatus nõ pt cõpromittere sup rebus quas alienare nõ pt.[d] qđ voluit Lap. alle. iij. dixi post Hos. c. puenit. & quãquã rõ hæc sit vera in se: tñ non multũ congruit literæ: quia eadẽ rõne non debuisset valere cõpromissum sup alijs reb⁹. Tertia rõ colligit ex dictis Hostiẽ. quia nemo citra Papã põt cognoscere de priuilegijs ipi⁹ Papæ. vt in. c. cũm venissent. de iudi. hãc rõne nõ puto ꝓcedere generalr in arbitro: qm̃ in priuilegijs tãgẽtib⁹ tñ fauorẽ priuilegiati bene ꝑ possunt partes spõte se subijcere arbitrio alicuius, sicut possent illis renuntiare, vt. s. dixi. & c. cũm venissent. respõde, ꝙ isti tex. debet intelligi ĩ iudice, cui⁹ iudicium redditur in inuitum, vt in. l. inter stipulãtẽ. §. si stichum. ff. de ver. ob. Quarta rõ põt colligi ex gl. fi. ꝙ cũm hĩc ageret de libertate, nõ poterat arbiter assumi. vt in. c. pe. de rest. in integ. sed illa rõ nõ est vera ĩ cã libertatis. Et ex ꝑdictis põt decidi qõ: nunquid cleric⁹ possit cõpromittere sup ecclia sua. Host. dicit: ꝙ nõ: cũ non possit illi liberè renuntiare:[e] vt in. c. qđ in dubijs. de renun. hãc partẽ sequit. d. Ant. dicẽs hoc ꝓcedere siue sit cõtẽtio super ecclia: vt de ꝓprietate: siue contẽdat de beneficio rõne tit. siue de fructibus futuris. sed sup ꝑtẽtis fructib⁹ posset cõpromittere secundum eum: & verum loquit. nã circa ꝑdicta & cõsimilia põt dari regula, quã. s. tetigi: ꝙ sup oĩbus q̃ quis põt alienare, põt compromissum facere. in alijs autẽ q alienare non potest saltẽ sine certa sollẽnitate: non potest compromittere sine ista

solennitat

a ¶ Super alijs. Adde Angel. consil. ccxlvij.

ZACHARIAS. ¶ Tu adde de hoc Hippo. de marsi. sin. suo. cxcix. in. ci. cõfirmatio superioris. vbi ad satuaritatẽ examinat hanc materiã dy. in regula vtile. & ibi in apostil. do. Berij. de reg. iur.

SEB. SAPIA.

b ¶ Libertatis. Vide Feli. in. c. cũm accessissent. ĩ pri. de consti. vbi etiã limitat regulam, q̃ habet ꝙ quilibet põt renũtiare fauori suo, vt nõ ꝓcedat in priuilegio exẽptionis: quã limitationẽ etiã ponit do. Ias. in. d. l. si quis in conscribendo.

ZACHARIAS.

c ¶ Super ea cõpromittere. Adde ꝙ Bald. in. l. fi. §. fin. ad fi. C. cõmu. de lega. tenet expressè contrariũ. opi. tñ istius est vera, & cõis: atq; tutior per rõnem: quæ hĩc inserit. de quo per Spe. in ti. de arbi. §. restat videre. in prin.

d ¶ Alienare nõ potest. Adde Rom. cons. ccclxix. vbi in terminis consuluit.

SEB. SAPIA.

e ¶ Liberè renũtiare. Vide no. i. c. de quarta. j. de prescri. & alleg. per Ias. in. l si constante. col. iij. in prin. ff. sol. mat.

solẽnitate, pro hoc facit primò iste tex. ad idē gl. & Bar. in. l. nulli. ff. de transa. facit optimè. l. nō solū. iuncta gl. C. de prædi. mi. nō alie. in ꝓdictis em̄ locis leg. & no. ꝙ tutor nō pōt transigere sine authoritate iudicis super illis rebus quas ipse solus alienare non pōt sed super fructibus & alijs quæ solus pōt alienare: pōt solus trāsigere. Et intellige ꝙ nō pōt transigere quando per trāsactionē seqreť alienatio. secus aūt si res remaneret penes minorē: & tutor daret aliquā pecuniā aduersario. vñ idē dic in prælato: quia nō pōt solus trāsigere qñ per trāsactionē res remaneret penes aliū: secus si penes ecclesiā: vt in. l. nulli. præalle. ¶ † Sed dubitať nunquid à principio valeat cōpromissum sup istis iurib⁹ quæ nō pñt alienari per cōpromittētē. do. Ant. sentit hîc ꝙ sic: quia non posset seq alienatio, vnde valebit laudū quatenus per id nō fit alienatio rei: & satis mihi placet. primò per istū tex. nā iste Abbas non poterat alienare iura ecclesiæ sine licētia Papæ. & tñ cōpromittit sine ipi⁹ licētia. sed laudū nō valuit quaten⁹ erat cōtra libertatē, & sic quatenus inducebat alienationē huius iuris: intelligebať ergo cōpromissum habere vires, secundū ꝑtātē compromittentiū: sicut dicimus in lege: seu statuto generali, vt sumāt vires scd̄m potestatē statuentis, licet verba sint generalia. vt in. c. à nobis. el. ij. de sen. exc. & in. c. ij. de cōstit. lib. vj. & no. hâc rōnē. An aūt posit ꝑlatus cōpromittere: vt ꝓcedatur de iure & de facto: & sentētieť de iure tñ? Lap. in præalle. alle. cōclusit ꝙ non: quia pōt prælatus remittere iura ecclesiæ. nā per ꝓcessum de facto fiedū posset arbiter lędere ecclesiā admittēdo ꝓbationem non legitimā: vel repellendo idoneam, & no. hoc dictū. secus dicit si compromittit, vt ꝓcedať simpliciter & de plano sine strepitu, & figura &c. quia ius approbat istum modū procedēdi, vt in cle. dispendiosam. de iud. ¶ † In gl. j. in fi. No. bene hanc gl. ad quam quotidie iuncto tex. fit remissio. cū quæriť an in ordinariū posit cōpromitti.[a] & concludit hîc gl. ꝙ sic tam de iure canonico, quā ciuili: non tñ pōt ordinarius iubere vt in se compromittať. & in hoc casu gl. intelligit legē cōtrariam. & idē tenēt gl. in decretis. iij. q. vij. in. c. infamis § tria. & ista est plenior illa, ponēs rōnē qualiter cōpromissum ꝓhibeť in ꝑsonam ordinarij. & concludēdo opi. Canonistarū & legistarū, scias ꝙ tres sunt opi. principales in hoc arti. primò vt non sit differentia in hoc inter ius canonicū & ciuile, sed vtroque iure pōt ordinarius in se recipere cōpromissum. dūmodo partes sponte in eum compromittāt. hâc opi. tenet hîc gl. & glo. in. d. § tria. sequunť tñ Gof. Io. Phi. & Io. an. & est quasi cōis opi. Canonistarū. Secunda opi. principalis est vt aliud sit de iure canonico quā ciuili. hâc opinio. tenuit Bar. in. l. sed & si in seruū. alle. in gl. Tertia opi. tanquā in arbitrum nō pōt compromitti in ordinariū nec de iure canonico nec ciuili: sed tanquā in arbitratorē. hâc opinionē etiā fuit sequutus Host. & tenuit gl. in. d. l. sed & si in seruū. & iura canonica quæ videnť contraria: dicunt ꝙ loquunť in arbitratore. hanc opi. fuit sequutus Hosti. hîc pōderādo tex. illius. l. in eo quod dicit ꝙ in ordinariū non pōt cōpromitti: & si sñiam dixerit, non dať pœnæ prosecutio: & sic loquitur illa. l. in arbitro. cū faciat mētionē de sñia: nō in arbitratore, qui procedit extra iudiciū sine qualibet scriptura. hęc opi. vt posit compromitti in ordinariū tanquā in arbitratorē est verissima. & cōiter tenet, & vř ꝓbari in auť. si verò contigerit. C. de iud. & de iure canonico non est dubiū. vt in. c. cām. de ele. & idē in delegato, vt probať in. c. nisi essent. de præbē. Sed an posit tāquā in arbitrū? teneo de iure canonico ꝙ sic. Primò per istū tex. intelligendo ꝙ Eps erat hic reus. quia tūc archiepiscopus erat ordinarius, secus si fuisset actor. vt in. c. si clericus. xj. qō. j. sed clarius ꝓbatur. j. eo. c. ex parte. & in. c. lr̄as. de ꝑsum. de iure ciuili est dubitādū, & pendet decisio ab intellectu dictionis ve. ꝙ poniť in. d. l. sed & si. vtrū stet copulatiuè, vel disiūctiuè. ¶ † Sed ex quo habemus iura canonica sup hoc clara, deberemus intelligere legē dubiā secundū determinationē iuris canonici. nā si in dubijs recurrimus ad consuetudinē, vt in. c. cū dilectus. de consuetu. & in. l. si de interpretatione. ff. de legi. fortius ergo recurrendū est ad ius canonicū, quod est maioris authoritatis quā consuetudo. & facit. c. per venerabilem. qui fi. sint legi. ¶ In gl. fi. ibi: *de præscript. c. cum olim.* nā ibi valuit cōpromissum sup capellis q̄ dicebanť exemptæ. Solutio. potest dici quòd iste textus procedit quando capellæ erant exemptæ, & immediatè Papæ subiectæ: sicut ipm monasteriū: ideò nō valuit laudū contra exēptionē monasterij, vel capellarū: sed in. c. cū olim. capellæ erant exemptæ à iurisdictiōe Epi, sed subiectæ Abbati: vnde Abbas potuit compromittere: quia non agebať ibi de iure Romani pontificis: & hæc solutio fuit de mēte doc. hîc licet clarè non exprimāt, dicūt etiā doc. ꝙ super iuribus dependētibus à libertate potest cōpromitti: puta si agať de electione: cuius validitas depēdet à priuilegio libertatis. Exemplum in. c. ij. de re. in inte. nam super electiōe poterit compromitti: quia per hoc nō præiudicať exēptioni. Idē dicunt si inter duas ecclesias est cōtentio super alia ecclesia cui ipsarum sit subiecta, nā tunc potest fieri compromissum. vt in d. c. cū olim. ¶ † Vltimò pondera gl. istā in fin. in eo quod dicit, ꝙ priuilegio libertatis potest exēptus renuntiare quātū ad se: sed non quātū ad superiorē, sed ego non video aliquē effectū huius renuntiationis quātū ad se: quia ius libertatis est ita coniunctū inter eum & superiorē, vt commodè separatio fieri non posit. & facit quod .s. dixi de exempto volente litigare coram ordinario loci. Et quatenus glo. dicit: ꝙ alijs priuilegijs pōt quis renuntiare, non intelligas hoc indistinctè in ecclesia: sed restringe secundum no. per Inn. in. c. accedentibus. de priui. & vide quod dixi in. c. veniens. de præscrip. vbi aliquid per eūdem Inn. Nico. Abbas.

Marginal numbers: 4, 5, 6, 7

a ¶ Ordinarium posit compromitti. Adde vt per Pau. de ca. consi. lxxj. in primò impresis.

Anto. Frabci. ¶ In isto passu, an valeat cōpromissum factum in iudicē ordinarium tam de iure cano. quā ciuili. vltra hîc alleg. habeť per Angel. in auť. vt dif. iud. in. §. si verò contigerit. & Bar. in. l. prætor. ff. de tuto. & cura. da. ab his. & habetur per Cy. in. l. si qui ex consensu. C. de episc. audi. & per Spe. in tit. de arbi. in. §. j. in versi. in iudicē. & se. & per Host. in sum. huius titu. in §. j. ver. tertiò addo ad hoc. Et adde ꝙ valet in iudice à quo in causa de qua tulit sñiam vt per Guliel. de cu. & nouissimos in. l. sed & si in seruū. §. si qs iudex. ff. de arbi. & valet etiā de iure cano. si fiat cōpromissum in eum tanꝗ in arbitrum & arbitratorē simul p ea q̄ habenť in. c. cum cām. de ele. & in. c. veniens. de iureiu. & dicit Inno. in. c. de causis. de off. dele. quòd isto casu pōt peti ab eo reductio ad arbitriū boni viri & de hac qōnevi de plenè per Lanfran. de oria. in tractā. de arbi. in. vj. parte. in. ij. col. qd aūt de delegato: an in eū posit fieri cōpromissum. habeť in. c. cū oli. hoc eo. tit. & ī. c. literas. de ꝑsump. & per Spe. in palle. tit. de arbit. §. j. ver. in iudicē. & p Abba. anti. in cap. exhibita. de re. p mu. & vide. d. Anto. debut. in. c. īter cætera. de præbē. vbi dicit, ꝙ cōpromissum factum ī delegatum: facit vt ī vno articulo posit pronuntiare tā quā arbiter, & in alio tanquā delegatus: & diciť ꝙ in hoc ille tex. in ca. ī ter cętera. est singularis. quod etiā voluit Bal. in. c. inter partes. in pen. co. in ver. quæro si partes compromiserunt. in ti. de l. cōra. ī vsib⁹ feu. & tene menti gl. in. d. §. si verò contigerit. in auť. vt differ. iudi. quæ dixit ꝙ in iudicem incōpetentem ex

SVMMARIVM.

1. *Reconuentio non habet locum coram arbitro, nisi fortè sit arbiter iuris. ar. j. nu. 6. vide nu. 7.*
2. *Arbitria non per omnia redacta sunt ad instar iudiciorum, licet in aliquibus sic. 4. 21.*
3. *Laudum, & sententia in quibus differant.*
   Euictio an habeat locum in sententia arbitri.
4. *Arbitri in procedendo seruant ordinem iudiciarium sicut iudices.*
5. *Arbitri possunt procedere diebus feriatis, quādo dubitatur ne compromissum expiret.*
   Arbitratores possunt procedere diebus feriatis, & in honorem Dei.
   Testes recepti per arbitrum faciunt fidē corā iudice.
6. *Reconuentio habet locum coram delegato, nisi sit impetratus ex consensu partium.*
8. *Arbitri non possunt cognoscere de alia re quàm sit in compromisso expressa: nisi super pecunia: vel adhærentibus & connexis. 10. 11.*
9. *Reconuentio an habeat locum contra pupillum?*
12. *Arbiter potest condemnare contumacem in expensis non tamen potest ipsum mulctare: nisi sit sibi data potestas à partibus.*
13. *Arbiter an posit procedere parte absente & contumace.*
14. *Procurator reuocatus post conclusionē in causa non impedit sententiam ferri.*
15. *Appellationi non potest renuntiari ante datum laudum: secus ante datam sententiam.*
    Laudum non potest emologari ante, quàm feratur. 19.
16. *Appellatio an posit tolli per statutum.*
17. *Appellari an posit à sententia arbitri. vide hîc plenißimè*
18. *Appellari an posit in casibus iure prohibitis ex con-*

parte rei conuenti non pōt fieri cōpromissum: secus autē si esset incōpetens ex parte actoris. quia tunc valeret ipsum cōpromissum.

a ¶ Reconuentio cessat. Adde an habeat locum reconuentio Alexā. consil. cxix. ꝑ. li. Roma. singu. suis. fo. iij.

ZACHARIAS. ¶ Adde ꝙ est sing u. Roma. nu. cxlix. quod incipit corā arbitro non habet locum recōuentio. alleg. tex. istum.

Anto. Franci. ¶ In hoc an recōuentio habeat locū corā arbitro. vide Bart. in. l. est receptū. in si. ff. de iur. om. iu. & plenius p eum ī auť. & cōsequenter ī vlti. col. C. de sen. & interlo. om iu. vbi videť concludi ꝙ nōtamē gl. in. l. quid tamē in prin. in ver. cōib⁹. ff. de arbi. videtur tenere cōtrarium & sentire ꝙ corā arbitro possit qs recōueniri. quod intelligit Bart. eē verum in. l. nondistinguemus. in. §. item si quis romę. ff. de arbit. qn̄ cōpromissum est factum in ordinarium, vel corā arbitro electo ex necessitate legis vel statuti. vt per Specu. in ti. de recu. iudi. §. effectus. in ver. sed nunquid corā istis. & ibi p Bald. in addi. & p eūdē Bal. in. l. neq₃. ad fi. de cōpē. vbi dicit ꝙ regulariter cōpēsatio & recōuentio nō habent locū corā arbitro. de quo ēt vide. d. Abb. in. c. j. i. c. j. co. in. ij. no. & in pe. co. ī ver. vlt. qro. de mut. petitio.

SEB. SAPIA. b ¶ Dicitur iudicare. Vide oino Io. de ana. ī cōsi. xvj. inci. viso puncto. in primo dubio. & posui. s. in ru. huius tituli.

SEB. SAPIA. c ¶ Quòd arbiter. vide quæ no. do. Feli. post Abb. in. c. venerabilis. co. penulti. ver. coram arbitro. j. de iudi. vbi ponitan istā tia ita cōseatur statuta arbitro sicut iudici: & quid in arbitratore.

d ¶ Coram iudice. Adde latē Alex. consi. xiij. j. lib.

e ZACHARIAS. ¶ Cōi consensu partium. aliās secus. ita no. Inno. in. c. j. in gl. sua in ver. delegatis. j. de mu. peti. & ibi iste Io. calde. & alij doct. Bal. in alle. auť. & consequenter. ver. & quæro primò. glo. in. l. nō distinguem⁹. §. item si quis romæ. in ver. si defendat. eod. titu. idem tamē in. l. neq₃. ad fi.

sensu partium?

20 *Appellatio quæ interponitur in sententia arbitri debet fieri ad iudicem illius, qui tulit laudum, siue arbitrium.*

21 *Instantia quanto tempore perit coram iudice, tanto tēpore perit coram arbitro.*

CAP. VI.

1 C Vm dilectus. ¶ † Corā arbitro nō habet locū reconuentio. vel alio modo & sic. ¦ Arbiter non habet potestatē iudicandi vltra cōprehensa in cōpromisso: ideò corā ipso nō fit reconuētio. Cōis diuisio. Secūda ibi: *nos igitur.* ¶ Casus literalis. Reus in iudicio pōt reconuenire actorē suū. Querebať vtrū corā arbitris locū haberet reconnentio sicut in iudicio, cū arbitria ad instar iudiciorū sint redacta. Respondet Pa. ꝙ licet in iudicio conuentus recōuenire valeat cōuenientē, tn̄ corā arbitris reconuentio locum nō habet: quia arbitri iudicare nō pn̄t: nisi de his, sup quibus in eis fuit cōpromissum. Bern.

2 ¶ † No. j. vnū casum, in quo iudicia & arbitria differunt. nā corā eodē iudice habet locū recōuentio: siue sit ordinarius, siue delegatus. vt in c. j. & ij. de mu. pe. & iij. q. viij. c. j. § cui⁹ in agēdo. & in. l. Papinianus. cū auť. & consequenter. C. de sent. & in. c. dispendia § reus quoq₃. de rescrip. lib. vj. sed coram arbitro reconuētio cessat: ᵃ vt hīc. quod ergo dicitur, ꝙ arbitria sunt redacta ad instar iudiciorū. vt in. l. j. ff. de ar. nō procedit quo ad oīa, sed in principio, medio & fine causæ in multis differunt, & in multis cōueniunt, ꝗ possunt bene perscrutari ex no. hīc in gl. & super eadē. & plenè p Spe. eo. ti. in § differunt per totū. aliquid per Bal. in. l. j. in fi. C. e.

3 ¶ No. ij. ibi: *cùm arbitri iudicare.* ꝙ arbiter dicitᵇ iudicare: ᵇ & per cōsequēs sn̄iam ferre, vt in. c. dilecti. s̄. eodē. dic tn̄ ꝙ corā arbitro non est ꝓpriè iudiciū: qa iudiciū dicit quasi iurisdictio. i. dictio iuris. sed arbiter non habet iurisdictionem, sed quādā notionē, vt in. l. ait Prætor. ff. de re iudic. & in. l. priuatorū. C. de iurisdi. om. iudi. nec ꝓpriè fert sententiā: vt in. l. quid ergo § ex cōpromisso. ff. de his qui no. infa. dixi in c. j. s̄. eo. sed impropriè. vnde propriè dicit iudex ferre sn̄iam: arbiter aūt dicitur ferre arbitrium: siue laudū ad hoc. s̄. c. proxi. & in c. ij. s̄. eod. cū simi. Tria enim requirunť ad hoc vt propriè dicať sn̄ia. vt sentit hīc Hos. Primò ꝙ infamet si causa talis est. secūdò ꝙ ex ea detur actio. tertiò ꝙ possit agere de euictione is, qui succubuit per sn̄iam. quæ oīa cessant in sententia arbitri. Primò ista non infamat: vt in. d §. ex compromisso. Itē nō cōpetit regressus de euictiōe, vt in. d. l. si dictū. § si compromisero. ff. de euict. & no. in cap. fi. de empt. & vēdi. nec ex sn̄ia sua dať actio. vt ī. l. j. C. e. meritò cōcludiť ꝙ arbiter nō fert ꝓpriè sn̄iam, nec corā eo verū iudiciū, sed quasi.

4 ¶ † Ex p̄dictis tn̄ & tex. dū dicit: *iudicare &c.* collige ꝙ arbiterᶜ debet ꝓcedere in forma iudicij sicut iudex, vn̄ corā eo debet dari libell⁹: vt not. hīc doc. & Spe. eo. ti. in § restat. facit. l. pe. C. eo. Itē corā eo fit litis cōtest. vt in. d. l. pe. & p istā cōtestationē interrumpiť p̄scriptio, ac si fuisset facta corā iudice, vt in. d. l. pe. iurať de calū. vt no. gl. hīc in fine. Item debet ferre sentētiā in scriptis: ad hoc. l. j. & quod ibi no. C. de sent. ex peri. reci. & tenēt etiā hīc doct. Itē nō pōt procedere diebus feriatis in honorē Dei. & si procederet, nō valeret processus. vt in. l. oēs. C. de ferijs. qa licet coram arbtro nō sit verè iudiciū, est tn̄ quasi iudiciū. vt p̄dixi, & iudicialib⁹ debet cōqescere diebus feriatis: vt in. c. fi. de fer. vn̄ cū ille tex. emanauerit in honorē Dei: debet latè itelligi vt extēdať ad quasi iudiciū: maximè quia lex ciuilis expssè ꝓhibet arbitrorū ꝓcessum his dieb⁹ feriatis, vt ī d. l. oēs. & hoc intellige in ferijs introductis ad honorē Dei vt dixi: nā in ferijs introductis cōtēplatione hoīm, licet regulr̄ nō de-

5 beat ꝓcedere, nec debeat cogi ad ꝓcedēdū: † tn̄ ex cā, puta qa finiť cōpromissum, pōt iudex eū cōpellere ad ꝓnūtiādū in istis ferijs, vt ī. l. si feriatis. & ī. l. si de meis § fi. ff. e. & sic limita dicta doc. hīc. Arbitrator aūt pōt ꝓcedere in oībus ferijs ēt introductis in honorē Dei: qa corā eo nō est iudiciū. nec qcquā: sed poti⁹ est ꝗdā trāsactio, seu cōpositio, vt in auť. si verò. C. de iudi. no. Inno. in c. qntauallis. de iureiur. vn̄ dixit Bar. in. d § fi. ꝙ ēt die dn̄ico pt arbitrator ferre arbitramētū suū. & idē Spe. e. ti. § fi. ver. sed nūquid cōpositor facit gl. no. in cle. vnica. de offi. deleg. & in. c. j. de ferijs. vbi diciť, ꝙ pax pōt fieri die feriata. & sic licitè hoīes intēdūt his diebus ad ꝓcessum pacis. Sed arbitrator ꝓcedit ad pacē ponēdam inter partes: q est ꝗdā cōpositio, vt. s̄. dixi. Itē dicta testiū recepta

d p arbitrū, faciūt fidē corā iudice: ᵈ sicut si essent recepta ab alio iudice, qd tn̄ intellige vt legiť & no. in. c. p̄ntata. de testi. In his ergo cōueniūt arbitria & iudicia: & in multis, vt dixi differūt. quæ lōgū esset p singula enarrare: sed ex varijs iurib⁹ partis possunt cō-

6 ueniētiæ & differentiæ colligi. ¶ † Opp. cōtra fi. tex. nā vr̄ ꝙ rō literæ necessariò nō cōcludat. nā delegat⁹ nō pōt cognoscere nisi de reb⁹ expssis in rescripto. vt in. c. cū olim. & in. c. p. & . g. & . c. de causis. de offi. deleg. & nihilominus corā eo habet locū recōuētio vt. s̄. dixi. ergo idē esset dicēdū in arbitro, qa licet nō possit cognoscere, seu iudicare nisi de expensis, in cōpromisso: tn̄ recōuētio debet hr̄e locū, qa recōuētio ꝓcedit ex iuris dispōne. vn̄ ampliať & extēdiť ptās in actu recōuētiōis, nō ex facto partiū, sed ex dispōne iuris fundati sup rōne naturali, qa ex quo qs eligit ꝓ se iudicē in cā sua, & dicit illū idoneū. nō debet dedignari hr̄e eū cōtra se in cā aduersarij. vt in. d. l. Papinianus. & in. d. c. cui⁹ in agēdo. aliās est. §. Sol. cōtrariū est difficile. & nō tactū hīc p doc. sed pt r̄nderi saluā doprimò istā literā: ꝙ rō finalis quare nō habet locū recōuētio corā arbitro est ista: quæ exprimiť in tex. scilicet ꝙ nō habet locū recōuētio corā arbitro, sicut in delegato, qa iurisdictio delegata est de iure: meritò succedit iuris dispō edita in materia recōuētionis, vn̄ dať ibi ptās in cā recōuētionis beneficio iuris, sed arbitriū ꝓcederet ex mero facto & sola volūtate cōpromittēdū, ideò ius ibi nō supplet, nec ampliat ptātē arbitrorū: qa cū ꝓcedāt ex sola volūtate ptiū, ideo nō debet extēdi vltra ea ꝗ ptes expsserunt, seu expssè voluerūt. Ex quo eñ partes recesserūt à dispōne iuris, relinquēdo iudicē adeūdo arbitrū, recesserūt ab alia iuris dispōne: ideò ius ī cōpromisso nō supplet. ar. in. l. fi. C. de pac. cōuē. tā sup dote. Item pōt reddi alia rō notabilior, & magis cōcludēs quā rō literę. Iudex cōiter adiť ab actore, vnde actor eligit iudicē ordinariū, vel delegatū: re⁹ aūt necessitať ad cōparēdū. qa iudiciū reddiť in inuitū. l. inter stipulātē § si stichū. ff. de ver. ob. vnde fuit meritò subueniēdū ipsi reo cōtractu inito. vnde ex quo ab eo aliqd petiť, audiatur volēs petere ab ipō actore. Hinc dixit nota. Bar. in authē. & cōse-

e quēter. in fi. C. de sen. ꝙ corā delegato ipetrato cōi cōsensu ptiūᵉ nō habet locū recōuētio, qa est qd imputeť reo quare cām recōuētionis nō fecit, exprimi in rescripto. cōpromissum aūt fit cōi cōsensu ptiū, iō nō debet hr̄e locū recōuētio, qa ē qd iputeť reo grecām suā nō fecit exprimi ī cōpromisso, nā hoc casu cessat rō, sup qua fūdať recōuētio. nō eñ hīc actor eligit iudicē seu arbitrū: sed

7 actor & re⁹ simul. & no. bn̄ has rōnes. † Sed qro, nūqd iste tex. habeat locum

beat locũ i oĩb⁹ arbitris?So.aut sunt arbitri iuris,aut arbitri volũtarij.i volũtarijs habet locũ iste tex.p rõnes palle.in arbitris verò iuris dicit Spec.in ti.de recusa.in.§.fi.ver.sed nunquid eorum arbitrio.ꝙ etiam non procedit reconuentio:& se quuntur doct.hîc. ratio est:quia isti arbitri iuris assumuntur super certo articulo:scilicet an iudex sit suspensus.ideò eius iurisdictio non debet extẽdi. Itẽ quia iura volũt vt celeriter iste articulus recusationis expediatur:vt in.c.legitima.de appel.lib.vj.si autẽ admitteretur recõuentio,iste articulus plus debito prorogaretur. Aduerte hoc dictum Spec.intelligo in terminis suis.s.in arbitro iuris electo super certo articulo:secus in arbitris iuris electis super certo casu:quia iste habens iurisdictionem non est deputatus super articulo causæ, sed super tota causa sicut delegatus.Item necessitatur reus ad compromittendum ex dispositione iuris.meritò debet habere locum reconuentio per supradicta.Pone exemplum primò de iure canonico.qñ Eps vult mouere litem contra subditum suum.nã tunc eliguntur arbitri iuris:qui habent iurisdictionem:vt in.c.si clericus. xj.q.j. Clericus enim coram illis cõuentus per Epm poterit Epm recõuenire.Aliud exemplum de iure ciuili posset poni per.l. cùm specialis.C.de iudic.nam si delegatus principis recusatur,compelluntur partes eligere arbitros,qui cognoscant de ista causa.vt ibi: vnde puto ꝙ sicut coram delegato habebit locum recõuentio,ita coram istis qui succedũt in loco delegati.per hoc etiam puto,ꝙ si ex forma statuti cõpelluntur consanguinei ad cõpromittendum, ꝙ corã illis arbitris habet locũ recõuentio:quia illi sunt arbitri iuris:& habent iurisdictionẽ delegatam,vel ordinariã: iuxta ea quæ dixi in.c.suspitionis.de offi.deleg.& quod not.in.c.ab arbitris.eo.ti.libr.vj.¶ † Vlti.scias ꝙ litera in fi.facit ad.q.notabilẽ[a] & quotidianam.Cõpromissum fuit in arbitrũ super vna re:arbiter per sententiam adiudicauit rem actori,sed condemnauit actorem ad dandum aliã rẽ ipsi reo.quæ quidẽ res non erat expressa in ipso cõpromisso:nũquid valeat istud arbitriũ quo ad istã rẽ?Sol.iste tex.optimè facit ꝙ nõ:in eo quod dicit ꝙ arbiter non põt iudicare nisi de his tãtùm super quibus fiat cõpromissum.[b] Et põdera istã dictionem taxatiuã.tantùm.ad idem.l.non distinguemus.§.de officio.ff. eo.ti.& in hanc partẽ inclinat Bar.in.l.aquiliana.ff.de transact.dicit tñ secus esse si mandauerit pecuniã dari alteri parti per illũ cui adiudicauit rem. nam tunc hæc sententia tenet:quia pecunia non est prorsus alia res.per eã enim fit æstimatio omniũ rerũ.vt in.l.j. ff.de contrahen.emp.& in.c.eijciẽs.lxxxviij.dist.vnde in recõpensatione rei adiudicatæ potuit condemnare in pecunia : sicut facit iudex aditus in iudicio communi diuidundo:qui nõ potest apponere manũ ad rem nõ cõem vt in.l.arbor.ff.cõi di.& põt vni adiudicare rẽ rem cõem:& mandare vt alteri refundatur certa pars pecuniæ.vt insti.de offic.iu.in.§.eadem.& in.l.ad officium. C.cõi di. & hoc tene menti.¶ In glo.j.ibi: *Item in criminibus.* Hoc intellige vt plenè dixi in.c.j.de mu.peti.& in.c.at si clerici.de iudi.& per Bar.in.l.is qui reus.ff.de publi.iudi.vide text.iij.q.xj.c.neganda.& ibi per Archi.¶ † In ea.gl.ibi: *Item in omni momentanea possessione.* Aduerte.ista.l.fi.quam glo.allegat,vario modo intelligitur,vt ibi no.Host.hîc intelligit istam.l.quando pupillus agit super momentanea possessione:proponendo interdictum vnde vi:vel quod vi aut clam:vel vti possidetis.tñ eum non potest reconuenire reus. & idem in effectu voluit ibi Bar.qui dixit illam.l.procedere quando pupillus agit interdicto adipiscendæ, vel recuperandæ,vel retinendæ.& ratio potest esse, quia cùm pupillus sit ibi sine tutore, & admittatur in ista causa,specialiter non debet posse reconueniri super alia causa:quia non habet legitimam personã standi in iudicio:vnde putarem quod ista.l.non procederet quando pupillus esset in iudicio cum authoritate tutoris.quia tunc cessat ratio prę alle.& hoc intellige,dummodo natura causæ patiatur reconuentionem:quod quando sit,plenè dixi in.d.c.j.de mut.pe.¶ In ea.gl. ibi: *Item in spoliatione facta ecclesiis.* Aduerte:quia non videtur specialitas in ecclesijs:cùm.s.gl.dicat ꝙ in causa spoliationis nõ valet reconuentio.Sed potest intelligi hoc dictum duobus modis. primò,ꝙ in ecclesia & clericis non habet locum reconuentio etiam super alia spoliatione.sed procedit hoc qñ laicus malitiosè spoliauit clericũ, vt conuentus corã iudice reconueniat ibi clericum.[c] Secũdò potest intelligi,quòd etiam in alio facto quàm spoliationis,ex quo laicus malitiosè dat materiam clerico vt conueniat eũ corã laico vt ipm postmodũ ibi recõueniat,habet locũ recõuẽtio. & sic videtur velle tex.no.iũcta gl.c.relatũ.hîc alle. in gl. Sed idẽ crederẽ inter laicos:quia malitijs nõ est indulgẽdũ.ar.c. quãtò. de diuor.& in.§. sed & si agãt.alle.in gl.¶ Extra glos.ponũt hîc doct.aliquos casus, in quibus nõ procedit recõuẽtio.quos nõ curo prosequi:quia non est materia nostra:sed plenè examinãtur in.c.j.de mu.peti.[d] ¶ † In glo.fi.ibi: *vel eis cohærentibus sine quibus &c.* No.bene istã particulã gl.ꝙ arbiter põt extendere manũ ad non deducta in cõpromisso:dũmodo ista adhæreãt expressis in cõpromisso:præsertim si cã principalis diffiniri cõmodè nõ põt.& idẽ tenet Inn.hîc.&.j. eo.c.ex parte.& gl.in.l. nõ distinguemus. in.§. de officio.ff.eo.& per hoc puto ꝙ si vertatur in dubiũ super qualitate rerũ expressarũ in cõpromisso, ꝙ poterit arbiter de ista qualitate cognoscere,& pronũtiare an veniat in cõpromisso:quia aliter cã principalis cõmodè decidi nõ posset.præsertim quia est hoc præparatoriũ ad diffinitionẽ causæ cõpromissæ.simile videmus in procuratore qui nõ habet potestatẽ circa contenta in procuratione. vt in.c. cùm olim.de offi.deleg.& tñ nõ põt agere sup his quæ sunt præparatoria ad mãdatũ sibi factũ.vt in.l.ad rẽ mobilẽ.& in.l.ad legatũ.ff.de procu.ꝙ facit optimè quod subijcitur in glo. in eo ꝙ arbiter incidẽter cognoscit de cã restitutionis,licet nõ fuerit expressa in cõpromisso.de quo diximus in.c.pe.s.de in integr.resti. ¶ † In ea.gl.ibi: *super petitione dupli.* Pro intellectu gl.scias ꝙ actio legis Aquiliæ cõtra negãtem datur in duplũ:in cõfitentẽ datur in simplũ:vt in.l.inde Neratius.ff.ad.l.aquil.vñ dubitatur nũquid facto semel compromisso super dato dãnõ possit arbiter cõdẽnare partẽ in duplũ,si negauerit dãnũ dedisse,cùm fuerit cõuicta per aduersariũ.& primò videtur ꝙ sic : qa arbiter[e] cognoscit de cohęrẽntibus,& connexis:vt.s.dicitur in prin.gl.sed cõdẽnatio ad duplũ videtur cohęrere negatiuè:quia prouenit ex natura actionis in cõpromissum deductæ. In contrariũ glo. arguit de.l.quid tamen.in fi. ff.eo.vbi dicit ꝙ arbiter non põt pronuntiare super pœna in cõpromisso apposita vt nõ exigatur:& redditur ibi rõ:quia super.ista pœna non fuit compromissum:ergo nõ debet arbiter posse pronũtiare super duplo:quia pœna legis procedit:& super ea nõ fuit compromissum.& videtur gl. trãsire cũ isto cõtrario.expressè tñ nõ eligit.& idem videtur velle Inno. hîc.sed Host.tenet cõtrariũ. per rõnẽ primò factã.& facit quod no. Azo & Inno.s.eo.in.c. ex parte.qui dixerũt arbitrũ posse pronũtiare super fructibus,& omnibus accessoriè deductis,& sup expẽsis:licet de his expressè nõ fuerit cõpromissum : quia hæc omnia veniũt accessoriè[f] ad cãm principaliter cõpromissam. & hãc opi.sequor.pro qua facit tex.in.l.nõ distinguemus.in.§ Itẽ non est cogẽdus.ff.eo. vbi habet, ꝙ etiã perẽpta re principali super qua fuerat cõpromissum põt arbiter cognoscere sup interesse. Itẽ nõ põt dici ꝙ pœna sit quid extrinsecũ:cùm veniat ex natura actionis. ar. in regula accessoriũ.de reg.iur.li.vj.¶ † In ea. gloss. ibi: *non potest punire.* Supple mulctan-

nẽ.tenet indistinctè ꝙ corã cõpromissore possit fieri reconuẽtio.Idẽ tenuit Bar.in.l.fi. ff.ꝙ quisq iur.limitatiuè tamẽ. s. ꝙ semel tm̃ sequutus est opi.B. vlt. al. Ro. sin.cxlix. in pxi.apo. alle. qd inc.corã arbitro.alle.tex. in.c. j.j.de mutuis pe. ti.& in.l.fin.& in aut. ibi posita. C. de senten.

SEB. SAPIA.

[a] ¶ Qõnẽ notabilem. Vide Ro.in consi.ccccij.inci. de decisiõe ppositæ cõsultatiõis. Ale.in cõsi. cxxiiij.incip.In cã & lite. & in consil. cxix.inci. Titul⁹ in.ij.vol. Bal.in.l. j.in.ij. colũ.C. si à nõ cõpet.iu.&.d. An.de Bu.in consilio incip.visis actis & allegatiõibus contrarijs.& Ang.in cõs. lv.inci.viso cõpromisso & prorogatiõe & Ro.in cõsi. lv. inci. Si volumus dicere.& in cõsil. cxv.inc. Viso cõpromisso.in.j.dubio principali.

[b] ¶ Fiat cõpromissum. Adde Ang. cõsi.ccxlvij. Ro. cõsi.cccccj.Io.de ana.cõsil.j.Alex. cõsil. xliiij.ij.lib. Pet.de Anch.cõsi.j.

[c] ¶ Ibi clericũ. Ad de Lap.alle.cxviij.

[d] ¶ De mut.peti. Adde etiã videndum Lap.alle. iij.

SEB. SAPIA.

[e] ¶ Quia arbiter. Vide do. Ant. in c. constitutus. de religi. domi. vbi per illũ tex. dicit ꝙ põt arbiter pnũtiare super dependentibus, & cõnexis & accessorijs: & idẽ dicit in.c. licet heli. de simo.& in. c. quãuallis. de iureiuran. & Bal.in.l.j. col.ij. C. si à non compe.iudi.

[f] ¶ Accessoriè. Ad de Alexan.consi. cxviij.ij.li.

a ¶ Parte pręsente. Adde Rap. cu. cõ ſi. vij. Ro. cõ. lxĳ. & lxxj. Pe. de anch. conſi. cccx. Io. de ana. con. lxxxiij.

b ¶ De nõ appellã do. Adde Ang. cõ ſi. clxxxvĳ.

c ¶ Contra arbitriũ Adde Ioã. de ana. conſi. xvj. Are. cõ ſilio. c. Fede. conſi. cxxv. Alex. cõſil. xxx. ĳ. li.

ZACHARIAS.

d ¶ Boni viri. Adde Fede. cõſi. cxcv. & vide etiã in conſilijs proximè alle. ¶ Pau. de ca. Adde cõ. lxxiij. inci. primò & ante oia & ſe. iure: qa fruſtra. Alexã. conſi. cxxx. volu. ij. Ange. cõſil. cij. incip. Laudũ arbitratoris. Ful. cõſi. ccxxiiij. inci. qm̃ in ſingulis. Ro. cõ. inci. viſo themate. & ſin. ſuo. l. inci. an à laudo. & Bal. cõſi. cccxxxj. inci. præmitto. vol. iij. & in l. cũ anteà. C. eo. & Pe. de anch. conſi. ccxxvĳ. incipien. In qõne ſupradicta. col. fi. verſi. reſtat rñdere. & cõſi. ſe. inci. Iudex iudicaturus. circa fi. q cõcludũt non valere pactũ de nõ reducendo laudũ ad arbitriũ boni viri. imò dicit Paul. de ca. ſ. alle. cõ. lxxv. nulla verborũ cautela: nec etiã ſtatuto poſſe tolli, imo etiã ſi interueniſſet iuramẽtum: vt no. Flo. in. l. ſocietatẽ. §. arbitrorum ff. ꝓ ſoci. Lud. ro. in ru. de arbi. Pau. de ca. præal. cõſil. lxxv. & Ale. cõſi. cxxx. volu. ij. De qbus vide ad ſaturitatẽ per Lanfrã. de oria. in. c. qm̃ cõtta. §. ſtatuimus verſi. interlocutiones. nu. lxv. & ibi remiſsi. ad nauſeã vſq; in apoſt. Cel. ad ipſum. in verſi. quod not. j. de fi. de. inſtru.

do contumacẽ. no. gl. ex qua habes duas cõcluſiones in hoc articulo. primò ꝙ arbiter nõ poteſt mulctare partẽ ratione cõtumaciæ. ſecundò ꝙ poteſt ſibi dari poteſtas à partibus mulctãdi: & ita reducuntur ad concordiã duæ leges, quæ videtur contrarię. vna eſt. l. non ex omnibus. alleg. in gl. nam videtur velle ꝙ arbiter poſsit mulctare. Contrariũ innuit tex. in. l. ij. in fi. ff. de iudi. vbi traditur no. regula ꝙ non habens iuriſdictionẽ deficit in poteſtate mulctandi. intelligatur ergo iſta. l. mero iure inſpecto. l. autem non ex omnibus. intelligatur quãdo fuit data poteſtas arbitro à partibus. & ita cõmuniter videntur velle Legiſtę in. d. l. nõ ex omnibus. & intelligo gl. in mulcta ꝓpriè ſumpta: vt eſt pœna extraordinaria quã iudex infligit contumaci: quia contẽpſit iuriſdictionẽ ſuam: ſecus dic ſi iudex vult punire contumacem in expenſis quas fecit pars pręſens. nam licet hîc ſit pœna reſpectu contumacis, tamẽ reſpectu partis præſentis eſt intereſſe. & ideò arbiter poteſt in illis cõdemnare. vt in. d. §. Item non eſt cogendus. & no. Inno. j. eod. c. ex parte. & de hac pœna poſſet intelligi in. d. l. non ex omnibus. ſecundum alium intellectum. ¶ † In ea gl. ibi: *niſi vtraque parte præſente*. Põdera gl. non enim dicit arbitriũ non poſſe procedere parte abſente: ſed ꝙ non põt pronuntiare niſi vtraq; parte præſente [a]: niſi data ſit ſibi poteſtas in compromiſſo. & ita loquitur tex. in. l. ſi quis litigatorum. ff. e. vnde potes in hoc firmare iſtam regulã, ꝙ in caſibus in quibus põt iudex procedere parte abſente per contumaciã, vel ſine: poterit eodẽ modo arbiter procedere quia arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorũ. vt in. l. j. ff. eo. Fallit in caſibus iure expreſsis. & ideò, vt dixit Inn. j. e. c. ex parte. poteſt arbiter lit. conteſt. procedere ad receptionẽ teſtiũ cõtumacia partis nõ obſtãte. & idem dicit in alijs actibus iudicialibus: ſed in ſentẽtia ferenda reperitur hæc diuerſitas inter iudicẽ & arbitrũ: quia iudex fert ſententiã parte contumace: vt in. l. ab eo. C. quomodo & quãdo iud. & in. c. j. & in. c. veritatis. de dolo & contu. cũ ſimi. ſed arbiter non põt. Nec obſt. ſi dicatur, ꝙ ſecundũ hoc erit in optione partis impedire ſententiam arbitri: quia non habebit niſi non cõparere, nec poteſt mulctari: vt. ſ. dictum eſt. ſed dicit ꝙ in contumaciam ſuã cõmittitur pœna appoſita in cõpromiſſo. vnde perinde eſt ac ſi arbiter pronũtiaſſet, & pars nõ vellet ſtare arbitrio. lex enim æquiparat iſta duo: ſcilicet nõ acquieſcere laudo, vel impedire pronũtiationẽ arbitri nõ comparẽdo: vt eſt tex. in. d. l. ſi qs litigatorum. & in. l. ij. C. eo. vide tamen Inno. qui optimè in hoc loquitur j. eo. c. ex parte. in prin. dixit enim & bene, ꝙ tunc per contumaciam cõmittitur pœna cõpromiſsi, quãdo impeditur pronũtiatio ſententiæ. ſecus autem ſi citatio fuit facta ad alium actũ, ad quem iudex põt procedere non obſtante contumacia. hoc dictũ puto limitãdũ per id quod no. Bal. poſt Cyn. in. d. l. ij. ſcilicet niſi fuerit in cõpromiſſo actum: vt pœna cõmittatur ſi non paritũ fuerit ſententiæ. nã tunc nõ comparẽdo ad pręceptum arbitri committetur pœna. quod intelligitur, dummodò partis præſentis interfuit ꝙ aduerſarius non comparuerit: ſecus ſi nullum poteſt prætendere intereſſe. & ibi vide per eũ latius. Sed circa hunc articulũ do. An. allegat hîc But. & non dicit vbi: quia tenuit ſecundũ eum, ꝙ arbiter nõ poteſt pronũtiare parte abſente, quãdo compromiſſum fuit ſimpliciter pœnale: ſecus ſi fuit appoſita clauſula, ꝙ toties pœna committatur, quoties fuerit contrauentũ. nam tunc põt pronuntiare ad effectũ vt pœna iterũ cõmittatur. alleg. etiã Spe. eo. ti. in. § pe. prope fi. Et incipit ver. qd ſi arbiter. plus dicit do. Ant. ex ſe, ꝙ vbi cõpromiſſum nõ eſſet pœnale, ꝙ tunc poterit arbiter pronuntiare, contumacia partis nõ obſtante. mouetur rõne generali dũtaxat: quia arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorũ. Sed aduerte tu, quia Legiſtæ moderni has limitationes non vidẽtur feciſſe, nec mentionẽ faciunt in hoc de cõtrario. ſed ſimpliciter tranſeũt cũ his quæ. ſ. diximus poſt gl. vt videre poteris in. d. l. ij. & in. d. l. ſi quis litigatorũ. pręter Cy. qui poſuit vnã limitationẽ Iaſ. dicentis ꝙ ſi pars abeſt poſt concluſionem in cauſa, poterit arbiter pronũtiare. ar. in. l. quãuis. C. de adul. vbi poteſt iudex ferre ſententiã contra accuſatum, ſi accuſator ſe abſentauit poſt concluſionẽ in cauſa. ¶ † Et potuiſſet allegare bo. text. in ſimili in. c. auditis. de procu. vbi reuocatio procu. poſt cõcluſionem nõ impedit ſentẽtiam ferri. ſed hæc dicta mihi nõ placẽt: nec credo ꝙ fuerint de mente Butrigarij, nec Spec. cũ indiſtinctè tex. in. d. l. ſi quis litigatorũ. dicat ſententiã eſſe nullã latã ab arbitro ſine præſentia partiũ. vnde intelligo dicta iſtorũ, ꝙ vbi fuit appoſita aliqua iſtarum clauſularũ, poterit arbiter de nouo citare partẽ, vt veniat ad ſentẽtiam audiendã. & ſi non venerit, iterũ cõmittetur pœna: quia virtute clauſulæ prima pœna ſoluta remanſit compromiſſum in ſua validitate. vnde licet ſine clauſula compromiſſum diſſoluatur eoipſo ꝙ cõmittitur pœna. vt in. l. ſi duo. §. ſemel. ff. eo. & in caſu noſtro virtute clauſulæ nõ ſoluitur cõpromiſſum, ſed arbiter nõ habet maiorẽ poteſtatem quã primò. vnde ſi prius nõ poterat procedere ſine præſentia partiũ, ita nec nunc, cũ virtute clauſulæ cẽſeatur aliud compromiſſum: iuxta ea quæ dixi in. c. dilecti. ſ. eo. & idem dico vbi pœna non fuit appoſita in compromiſſo: tunc autem competit actio ad intereſſe propter contumaciã: quẽadmodum competeret ſi pars nõ vellet ſtare arbitrio iam lato. vt. j. eo. c. per tuas. & l. diem proferre. ff. e. nec pars præſens ex hoc poteſt pretendere aliquod preiudiciũ: quia eundẽ effectũ habet ac ſi ſententia fuiſſet lata. & pars non vellet acquieſcere arbitrio. dictum etiã Iac. prima fronte videtur æquũ: ſed nullo iure ꝓbatur. imò expreſsè reſiſtit tex. in. d. l. ſi quis litigatorũ. nã præſentia partium neceſſariò requiritur in ꝓlatione ſententiæ, & non in alio proceſſu. vt. ſ. dixi. vnde ꝙ pars fuerit præſens vſq; ad concluſionẽ non releuat. & fortè Bar. & Bal. nõ recitauerunt iſtud dictũ. quia dubitauerũt de ipſius veritate. Ad. l. quãuis. facilis eſt reſponſio. nam ibi proceditur fauore iuris publici: quia cã erat criminalis: vt ibi no. Itẽ quia ceſſabat ibi ratio quare requirebatur præſentia accuſatoris: nam ibi cõſtabat reũ fuiſſe conuictum, nec poterat fieri alia ꝓbatio: vnde præſentia accuſatoris parum operabatur cũ ceſſaret pœna talionis. ¶ † In ea. gl. ibi: *renuntiant appellationi*. No. gl. in hoc ꝙ ponit differentiam inter iudicia & arbitria. nã in iudicijs valet pactum de nõ appellando [b], ſeu reclamãdo contra ſententiã, licet ante prolationẽ ſententiæ ſit interpoſitũ. vt eſt textus nota. in. l. fin. in fi. C. de tempo. appella. ſecus autem eſt in pacto interpoſito de non appellando, vel reclamando cõtra arbitrium [c]: & allegat gl. ad hoc dictam. l. penul. C. eo. quæ. l. non loquitur in renuntiatione appellationis: ſed gl. induxit illam. l. ſatis cautè & ſubtiliter in eo ꝙ. l. illa tacitè innuit laudũ non poſſe emologari ante, quã ſit latũ. & licet glo. ibi dubitauerit: Bar. tamen hoc ibi ſequitur. & refert ita conſuluiſſe Dy. & ipſum poſt eum. & idẽ ibi Bal. quod eſt bene no. nam quotidie in compromiſsis apponitur clauſula, quòd partes ex nunc approbant laudũ ferendũ: & promittũt non impugnare aliqua rõne & c. tale enim pactũ nõ valet: qa illa. l. pe. ad hoc vt ex laudo oriatur actio, requirit ꝙ approbet expreſsè vel tacitè poſtquã fuerit latũ. & põt eſſe rõ: ne per iſtud pactũ anteà factum det arbitris materia delinquẽdi. & hæc procedunt reſpectu arbitrorũ. ¶ † Quid aũt in arbitratore, an valeat pactũ de non petẽdo reductionẽ ad arbitriũ boni viri [d]? dic vt pleniſsimè dixi in. c. quintauallis. de iureiuran. & quatenus gl. hîc dicit valere pactũ de non appellãdo in iudicio, facit in cõtrariũ. c. veniẽtes. de iure. vbi dicit nõ valere ſtatutum, vt à ſnia non poſsit appellari: quia violatur ius ſuperioris:

Anto. Franci.

¶ In hoc passu an a posset quis per pactũ renuntiare appellatiõi, vel reductioni ad arbitriũ boni viri. Dicas ꝙ appellatio nõ valet contra pactum denõ appellando vt in. l. fin. §. fi. & ibi p Bal. in prin. C. de tẽpo. app. & in. l. nõ tãtũ. ff. de app. & per Spe. in ti. de arbi. in. §. seq b tur. in ver. qd si cõpromissum. adde tñ ꝙ põt appellare etiã is q iurauit parere mãdatis iudicis: vt in. c. cùm parati. & in. c. ad hæc. de app. quod est verum, nisi iudex excedat terminos iuris: quia tunc põt appellari, nõ obstãte iuramento. vt plenè p Phil. Frã. in. c. ad hæc. de appe. & habetur in. c. veniẽs. & in. c. qnta uallis. de iureiurã. & per Bal. l. pe. ff. de arbi. & per Bar. in. l. fi. in. ij. col. in ver. quid dicemus. ff. de præto. stipu. & no. Bald. in. l. tale pactũ. in. §. j. ff. de pact. & tene mẽti gl. fin. in. c. qđ bene. vj. q. iiij. in ver. definitum. quæ di c cit iurantẽ parere iudici vel arbitro posse appellare & petere reductionẽ & eodẽ mõ dicas in eo qui ꝓmisit soluere iudicatũ: quia nihilominus põt appellare. vt in. l. cũ apud. ff. iu. sol. vel si promisit sub pœna habere ratam sententiam & soluere. vt in. l. iij. in. §. falsus. ff. rẽ ra. hab. & eodem modo si quis promisit stare sententiæ ferendæ secũdũ cõsiliũ sapientis. vt dixit Bal. in l. si conuenerit. in ver. sed an tunc ps ff. de re iu. ꝙ etiã voluit Bart. in. l. j. in. §. quæsitũ. in fi. ff. de app. & idem Bal. in. l. ex illo. in fi. C. e. ti. secus aũt si quis ꝓmisisset stare sentẽtiæ quo modocũq; & qualitercunq; ferẽdę: ga tũc nec posset

superioris. Sol. dic illud procedere in statuto: secus aũt in pacto[a]: ex quo habes vnum casum mirabilem in quo magis operatur pactũ, quã statutũ: & ꝙ quædã possunt fieri per pactum: quæ explicari nõ possunt per statutum: quod est cõtra no. per gl. C. de decre. dec. super rub. li. x. & quod not. Bar. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. sed põt dici ꝙ regulariter procedit cõtrariũ: sed in casu prędicto aliud est: quia pactũ directè nõ tangit ius superioris: sed paciscẽtes abdicant à se quod est in eorũ facultate: sed statutũ disponit directè cõtra ius superioris. Posset tamen ꝓbabiliter dubitari, nunquid saltẽ valeat statutũ[b] quo ad statuentẽ tantùm. de quo vide per Bal. in. d. l. fin. vbi sentit ꝙ non. & optimè facit illud. c. venientes. Item cõtra hanc particulã gl. facit. l. j. C. de arb. & . ij. q. vj. c. à iudicibus. cũ. §. seq. vbi dicitur ꝙ à sententia arbitri nõ possit appellari. ergo frustra quærimus vtrũ valeat renuntiatio appellationis, cũ renuntiatio debeat referri ad ius cõpetẽs. vt in. c. ad dissoluendũ. de desp. impu. & in. l. 17 decẽ. ff. de ver. ob. ¶ † Sed pro intellectu gl. & totius materiæ quæ quotidiana est & in varijs locis sparsa: sunt videnda tria. primò an de iure possit appellari à sententia arbitri. secundò præsupposito ꝙ nõ possit appellari: an valeat pactum de appellando. Tertiò an in casibus in quibus potest appellari valeat renuntiatio appellationis, saltem per pactum ante prolationem sententiæ interpositæ. ¶ Quo ad primũ sciendum est, ꝙ multæ sunt species arbitrorũ: quidã enim dantur in iudicio super aliquo articulo causæ: puta ad discernẽdũ an fideiussor sit idoneus, vel ad mensurandũ agrum, seu ad videndũ si vulnus sit letale, vel quid simile. & de istis arbitris est text[9] valde no. in. l. arbitro. ff. qui satisda. cog. qui secundũ intellectum gl. quã sequitur Bar. innuit ꝙ ab istis arbitris potest appellari:[c] quasi ex quo deputantur in iudicio, sortiantur naturam iudiciorum, seu iudicum. Alius intellectus gl. & Bart. est ꝙ ab illis propriè nõ appelletur, sed imploretur iudicis officium per vim cuiusdam reclamationis. & hæc lect. plus placere videtur Bar. Et aduerte: quia tex. ille non aperit vtrũ illi arbitri fuerint dati à iudice de consensu partium, seu ex officio suo: an verò fuerint dati à partibus iudice disponente. credo tamẽ ꝙ vtroq; casu possunt procedere illæ lectu. vt ex quo deputantur in iudicio saltem iudice iubente debeant eorũ arbitria sapere naturam cuiusdam interlocutoriæ iudicis. Tertia lect. ad illum text. est, quòd loquitur in iudice delegato: qui largo modo potest dici arbiter: & tunc primum dictũ non probaretur iure: est tamen valde æquum: & communiter tenetur, ratione prædicta. nam ratione annexionis debent sapere naturam iurisdictionis. arg. c. recolentes. de statu re. Quidam sunt arbitri, qui deputantur extra iudicium super tota causa, vel articulo causæ: iure tamen disponente. & isti dicuntur arbitri iuris. quia non assumuntur principaliter ex voluntate partium, sed ex dispositiõe iuris. & ab istis potest appellari: vt est tex. no. hodie in. c. ab arbitris. de offi. deleg. lib. vj. & pro ratione vide ibi glo. fi. & an isti habeant delegatam vel ordinariam: tetigi in. c. suspicionis. de offi. deleg. & per hoc potest decidi quæstio, quid in arbitris qui assumuntur quotidie ex dispositione statutorum, inter coniunctas personas, vel cõsimiles.[d] Bar. in. l. j. C. eo. dicit ꝙ si statutum dicat, ꝙ habeat executionem paratam: ꝙ potest appellari sicut à sententia. nõ tamẽ specificè loquitur in arbitris assumptis vigore statuti, sed in omnib[9] arbitris. sed ipsemet in. l. j. C. de nõ. cod. compo. sentit ꝙ si statutũ simpliciter disponit vt partes certo casu cõpellantur cõpromittere: nec vltra disponit: ꝙ non põt ab istis appellari:[e] quasi fortè voluerit ꝙ vigore talis statuti non cõpetit actio ex laudo, sed solũ prouidit statutũ vt fiat compromissum: & sic in illis dicendum tanquã in arbitris voluntarijs. Sed ego non puto hoc dictũ verum: nam text. videtur in contrarium in. d. c. ab arbitris. iuncta glo. fi. ex quo enim arbitri eliguntur ex necessitate, debet competere potestas appellãdi. & credo ꝙ etiam detur actio ex sentẽtia. pręsertim cũ teneam[9] tales arbitros habere iurisdictionem ordinariam, vel delegatã: vt not. in d. c. ab arbitris. & . d. c. suspicionis. Sed gl. no. in d. c. ab arbitris. dicit ꝙ in arbitris electis in causa quã habet Episcopus cõtra subditum habet locum appellatio: & tamen. c. si clericus. xj. q. j. solũ disponit vt arbitri eligantur dũ Episcopus vult mouere litem contra subditũ. Quidã sunt arbitri omnino voluntarij & extraiudiciales: qui assumuntur ex mera voluntate partiũ. & in istis potest distingui: ꝙ aut sunt veri arbitri, aut arbitratores. Primo casu, aut loq̃mur de iure canonico, aut ciuili. Si de iure canonico: dixit Bal. in. l. j. C. eo. ꝙ potest appellari.[f] & videtur hoc habuisse pro indubitato. alleg. ij. q. vj. c. statuẽdũ. aliàs statutũ. Sed certè ille tex. nihil facit: quia non loquitur in arbitro: sed in iudice. vt colligitur ibi ex text. & aptius innuit ibi gl. & contra dictũ Bal. videtur text. ij. q. vj. c. à iudicibus. iuncto §. seq. & apertè voluit gl. in. d. c. ab arbitris. Sed gl. in. d. c. à iudicibus. posuit notabile dictum: dicẽs ꝙ de iure canonico poterit arbitrium iniquum per viam cuiusdam reclamationis retractari: & sic per implorationem officij iudicis: mouetur dũtaxat per. c. ij. §. eodem. & cum opinio. illius glo. videtur hîc simpliciter transire do. Anto. sed ego limitarem prout plenè dixi in. d. c. ij. §. quãdo arbitrium cõtinet euidentem iniquitatem etiã in læsione solius partis: & hoc sentit Hosti. in. d. c. ij. & Arch. in. d. c. à iudicibus: quia ius canonicũ obuiat notorio peccato. vt in. c. nouit. de iudi. & puto etiam ꝙ inter laicos debet hoc admitti: vt voluit Host. in. d. c. ij. & ibi dixi: sed vbi non constat de iniquitate euidenti, sed pars offert se ad probandum: puto ꝙ non debet admitti etiam de iure canonico: quia remedia rigorosa inducta vt finis imponatur litibus, habent locum etiam de iure canonico. Hinc videmus ꝙ sententia quæ semel trãsiuit in rẽ iu. non potest amplius retractari prætextu iniquitatis prætensæ, sed facit ius inter partes ex quo semel non cõtradixerunt vt in. c. cũ inter. de re iu. Idem ergo dicẽdum in arbitro, ne lites de nouo instaurentur. imputandũ est enim parti quæ se obligauit sub pœna ad seruandum arbitriũ. & . c. ij. prælleg. procedit cũ de iniquitate constaret euidẽter prima fronte. Idem est ergo dicendum de iure canonico, qđ de iure ciuili. De iure autẽ ciuili aduerte. aut

appellare, nec reductionẽ petere. secundum Bar. & Bal. in. l. tale pactũ in. §. qui prouocauit. inver. sequitur ff. de pac. & sequitur etiã Ale. in. d. l. si conuenerit. de re iud. de quo plenè per ipsum Philip. & alios scribẽtes in. d. c. ad hæc. de appel.

SEB. SAPIA.

a ¶ In pacto. Quando valeat argum. de pacto ad statutũ vide Ia. post alios in. l. nõ impossibile. ff. de pact. Ale. in. l. pactum qđ dotali. col. ij. C. de colla. & cõsi. j. col. iiij. vol. iij. & cõs. lix. col. ij. vol. iij. & cõsi. l. vol. v. & Fel. in. c. ecclesia sanctæ mariæ. col. xxxij. de constitutio. & in. c. ij. col. pe. de ꝓba. & in ru. de præscri. co. vij. versi. fallit. Franc. curtium in tractatu sequestrorum. quæst. xxx. ij. in fi.

b ¶ Valeat statutũ. Adde qđ voluit Ro. consil. cx.

c ¶ Appellari. Adde qđ voluit Ro. consi. lxij.

d ¶ Vel cõsimiles. Vide Imol. in. l. j. col. pe. ff. sol. mat. vbi etiã tenet ꝙ ab arbitris statutarijs põt appellari. & idẽ tenet Feli. alia adducẽs in. c. suspiciõis. ver. & omnia quæ dicant. de of. deleg. & an possit appellari, qñ orit actio. vide Ale. in l. nemo põt. in. v. col. vbi Ias. in. ix. colũ. ff. de le. j. latè in. l. arbitro. ff. qui satisda. cogan.

e ¶ Appellari. Adde Ful. cõ. clxxx. in. v. col. & Alex. cõsi. cvj. iij. li.

f ¶ Potest appellari. Adde Ro. consil. xxxij.

ſtatutum diſponit vt ſentẽtia arbitri mandet executioni:& tunc poteſt appellari:vt voluit Bar.in.d.l.j.qa tũc habet vim ſentẽtiæ vt agitur ex ſentẽtia.põderãda enim ſunt verba ſtatuti:nã ſi ſtatutũ dicit,ꝙ arbitriũ mãdetur executioni:ſicut ſentẽtia quæ trãſiuit in rem iud. & appellari nõ põt:aut ſtatutũ diſponit ſimpliciter vt ſentẽtia arbitri mandetur executioni: & tunc procedit dictũ Bart.ſatis enim operat ſtatutũ in eo qđ diſponit vt habeat executionẽ paratã,ſicut ſentẽtia:nõ aũt debet intelligi, vt cẽſeatur remota appel. nam cùm ſtatutum iſtud ſit cõtra ius, debet ſtrictè intelligi. & ſatis eſt ꝙ põt aliquid operari. ad hoc.c. ĩ noſtra de iniur.&qđ ibi no.&in.d.l.ſi qñ.C.de inoff. teſt. & in.l.iij.§.hæc verba.ff.de ne.geſt. & hãc limitationẽ ſentit Bal.in.d.l.j.aut ſtatutum nihil diſponit: & tunc nõ poteſt appellari: vt in d.l.j.& ratio eſt:quia ex ſentẽtia arbitri nõ oritur actio: neq; agitur ad pœnã cõpromiſsi ex ſentẽtia:ſed agitur ex cõpromiſſo:& ſic ex cõtractu inito inter partes.à proprio verò cõtractu nõ põt appellari:vt no.in.d.l.j.ff.de pac.& in.c.j.j̃.eo.ti.hæc procedũt in vera appellatiõe. nam cõtra arbitrũ competit quãdoq; quædã ſpecies appellationis: vbicunq; enim ex aliqua cauſa legitima competit exceptio contra laudũ:puta,quia fuit latum per dolũ,ſeu per arbitrum ſuſpectũ præcedẽte prius recuſatiõe:illa talis exceptio,per quã retractatur arbitriũ,habet vim appellationis[a] cuiuſdã.vt dicit text. in l.nõ diſtinguemus.§.Itẽ cùm quidã.ff.eo. Secũdo caſu principali ſcilicet cũ quæritur de arbitratore.Bar.in.d.l.j.voluit ꝙ nõ poſsit appellari.[b] ſed prætextu iniquitatis poteſt peti reductio ad arbitriũ boni viri.vt in.l.ſocietatẽ.§.arbitrorũ.ff.pro ſocio.& idem ſentit Bal.in. d.l. j.ſed Bar.in.l.fi.ff.de appel.reci. fuit in ſingulari opi.ſcilicet ꝙ cõtra laudũ arbitrorũ iniquũ cõpetit duplex remediũ:ſcilicet appellationis, & petitionis reductionis ad arbitriũ boni viri. & ſi pars intentat primũ remediũ, tenetur ſecundũ eum ſeruare tẽpora præfixa in appellatione.mouetur:quia à trãſactione põt appellare is,qui ex ea ſe ſentit prægrauari: vt in. l.à ſententia.§.Idẽmq; reſcripſit. ff.de appella.ſed dictum arbitrorũ eſt quædã tranſactio.vt no. in.c.qntauallis.de iureiur.& in aut.ſi verò cõtigerit.C.de iud.ergo à tali arbitramento põt appellari.nam ab actu extraiudiciali põt appellari.& tenetur quis ſeruare tẽpora in appellatione præfixa.vt in cle.ſicut.de appel. Sed quãquã hæc conſideratio Bar. ſit exquiſita, tamẽ mihi non placet:& audio ꝙ à Modernis Legiſtis cõiter nõ recipitur.& contra hanc opi.ſuã facit ratio:quã ipſe ponit in.l.ij.C.vbi &apud quẽ cogni.& in.l.j.C.de arbi. vbi dicit ꝙ à ſententia arbitri ideò nõ appellatur:quia non agitur ex ſentẽtia,ſed ex compromiſſo.& à cõtractu proprio quis nõ poteſt appellare. eſt ergo idem dicendum in caſu noſtro. & vide Inn. in c.ſtatutum.de reſcript.li.vj.vbi dicit ꝙ vbi qs procedit tanquã bonus vir,nunquã poteſt ab eius ſentẽtia appellari.& idẽ ſentit Bart.in.l.j. ff.de leg.ij.non ob.l.à ſententia. quam ipſe allegat:quia loquitur in tertio:qui nõ tranſigit, ſed appellat à tranſactione facta inter alios: ex qua poteſt prætendere aliquod intereſſe.competit ergo ſolum remedium petitionis reductionis ad arbitrium boni viri.& ita ſimpliciter voluit text.in.d.§.arbitrorũ.prædicta procedunt habito reſpectu ad ius digeſtorũ. ſed hodie propter.l.penul.præalle.vbi diſponit ꝙ ex ſententia arbitri oritur actio,ſi emologatur expreſsè per partes, vel taciturnitate decem dierũ:poteſt dubitari nunquid admittatur appellatio. & Bar.fuit in ſingulari opi.ꝙ ſic in.d.l.j.C.eod.mouetur:quia appellando videtur emologare arbitriũ tanquã latum, ſed non tanquam iuſtè latum:vnde eo ipſo ꝙ appellat,oritur actio. allegat in ſimili.l.iij.§.falſus.ff.rem ra.habe.vbi dominus appellãdo à ſententia lata cõtra falſum procuratorẽ,videtur approbare geſta per falſum procuratorẽ:ſed Bal.in.d.l.j.& do.Anto.hîc & communiter Legiſtæ ſequentes reprobant hoc dictum Barto.& credo ꝙ bene: quia aut appellando emologat arbitrium:& non poteſt proſequi appellationem:quia eſſet ſibi contrarius.Aut impugnat, & impedit natiuitatem actionis: & per conſequens non poteſt appellari. nam non poteſt hoc caſu fieri,nec reſpectũ iuſtitiæ ſentẽtiæ.ergo eſſet ſibi contrarius proſequendo poſteà appellationem. ſed in.§.falſus.per quem mouetur Bar.approbatio poteſt referri ad perſonam falſi procuratoris,non autem ad iuſtitiam ſententiæ:& ideò

18 eſt ibi alius caſus.& hoc quo ad primam quæſtionẽ.¶ † Ad ſecundam quæſtionem,an valeat pactum ꝙ poſsit appellari à ſententia arbitri:intellige in caſibus in quibus de iure non poteſt appellari: hæc quæſtio contigit de facto tempore Hoſti. & recitat hoc in.c. Raynaldus.j̃.de teſta.& Doct.antiqui fuerunt varij.nam multi tenuerunt valere pactum.quia licet ius dicat,ꝙ non poſsit appellari: nõ tamẽ damnat pactum factum inter partes. nam iudex debet iudicare ſecundum qđ partes conueniunt:vt in.l. ſi cõuenerit. ff. de re iud.&hanc opi.tenuerunt Guli.& quidam alij.Cõtrariam opi. tenent Ia.Bald. Accur.in.d.l.j.Spec.in tit.de appel.§.in quibus.verſi.xvj.& quidam alij:ſed moderniores Legiſtæ & Canoniſtæ communiter tenent,ꝙ non valet pactum,vt interponatur vera appellatio:quia vt prædixi cùm ex ſententia nõ oriatur actio:non valet appellatio quæ ſuſpendit illum à quo debet interponi:cùm agatur ex compromiſſo:vt prædixi:ſed valet pactũ in appellatione propriè ſumpta.nam vt dicit Bar.in.d.l.vnica.nil impedit quominus poſsimus conuenire vt arbitrium de nouo reuideatur per iudicẽ. & no.dicit Bal.in.d.l.j.ꝙ hoc caſu appellatio defendit à pœna cõpromiſsi:nec eſt neceſſe ſeruare tempora præfixa in appel.quia nõ

19 eſt vera appellatio,vt prædixi.quod bene no. ¶ † In tertia & vltima quæſtione,nunquid valeat renũtiatio appellatiõis ab arbitrio interponendo:in qua conſidera,ꝙ in caſibus in quibus de iure appellari poteſt,vt quia ſunt arbitri iuris:vel quia actio competit ex ſententia:puto ꝙ valeat renuntiatio.nam quemadmodum poteſt per pactum remitti appellatio à ſentẽtia iudicis:fortius debet poſſe remitti in ſentẽtia arbitri.nã quando appellari poteſt, arbitriũ habet vim ſententiæ:ergo poteſt quis per pactum renuntiare appellatiõi.vt in.d.l.fi.C.de tempo.ap.ſed in caſibus in quibus nõ poteſt appellari:tunc non cadit propriè renũtiatio appellationis.Sed poſſet dubitari nunquid poſſet emologari laudum ante,quã ſit latũ[c].& dicendum ꝙ non.vt.s̃.dixi.vnde renuntiatio facultatis impugnandi arbitriũ non remittitur.vt in.d.l.pe.& vt prædixi hæc facultas impugnandi eſt quædã ſpecies appellationis.& de hac appellatione impropriè ſumpta põt intelligi iſta gl.dum dicit,ꝙ non

20 valet renuntiatio.¶ † Sed quæro in caſibus in quibus põt appellari ab arbitro:ad quem debeat appellari.Solu.dicit hîc Calde. ꝙ ad ordinarium loci:quia ipſe eſt qui mandat ſententiam arbitri executioni.alleg.no.in.c.per tuas.j̃.eo.tit.Aduerte:quia neutrũ dictũ videtur procedere reſpectu executionis.vide tex.no.in.l.cũ antea. C.eo.qui innuit ꝙ executio ſentẽtiæ arbitri debet peti apud iudicẽ rei,cõtra quẽ petitur executio.& ſic non debet cõſiderari forus arbitri,nec loci vbi factũ eſt cõpromiſſum.& in hoc dixit ibi Bal. illũ tex.valde no.Itẽ reſpectu primi melius cõſidera.nam vbicũq; põt appellari à ſententia,appellando quis cõqueritur principaliter à ſentẽtia:ergo debet interponi ad ſuperiorẽ illius,qui iudicauit.vt in.l.C.vbi & apud quem.& hãc opi.in caſu noſtro firmauit Bar.in.l.ij.C.e.Et iõ cõclude,ꝙ in caſibus in quibus põt appellari, debet ſemper appellatio interponi ad ſuperiorẽ illius q tulit arbitriũ[d].

21 ¶ † Vltimò qa gl.hîc ponit multa cõuenientia inter iudiciũ & arbitria[e],quærit nũquid pereat inſtãtia per lapſum triẽnij corã arbitro

---

a ¶ Vim appellationis. Adde Alexã. cõſil.lxxxix.j.li.

SEB. SAPIA.

b ¶ Appellari. Vide Fel.in.c.paſtoralis.§.qa verò.colũ.iij.ver. Item dicit Abb.s̃.de offi.deleg.

c ¶ Ante, quã ſit latum. Adde Fede. conſ.cxxv.

d ¶ Tulit arbitriũ. Adde latè Fede. cõſ.cclxxxv.Ro. conſi.cclxv.

SEB. SAPIA.

e ¶ Arbitria. Vide Fel.in.c.venerabilis.col.pe.ver.corã arbitro.j.de iu. & ibi etiã, an qđ dicitur in arbitro, habeat locum in arbitratore.

arbitro sicut corã iudice?& hæc quæstio est multũ difficilis:& non põt bene per iura decidi.cõmuniter tamẽ tenetur ꝙ perit:quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum.vt in.l.j.ff.eo.iõ ex quo non differunt in hac dispositione iuris,debent à pari iudicari.& hanc opi.cõmuniter senserunt nostri Doc.hîc.& Bart.post gl.in.l.Item si vnus.& in.l.si de meis.§.fi.ff.eo.&vide p Spe.in.§.differt. eo.tit.& hoc intellige de iure ciuili,non de iure canonico:cùm non pereat instantia corã iudice.vt dixi in.c.penul.de iu.fortius non debet perire corã arbitro.& p hoc satis habes materiã huiusmodi declaratam. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Sententia dubia,siue laudum,an possint declarari per iudicem, vel arbitrum qui tulerunt?*
Statuta dubia non possunt statuentes,sed principes declarare.
2 *Consilium alicuius vbi requiritur in aliquo actu, est necessariò requirendum:licet requirens non astringatur illud sequi:de consensu aliud est.de quo in nu.4.*
3 *Habens liberam potestatẽ eligendi,non potest indignum eligere.*
5 *Consilium an & quando sapiat consensum,vel econtrà.*
6 *Forma si non seruatur,an reddat actum nullum?*
7 *Conuersi alicuius religionis,an habeant vocem in capitulo.*

CAP. VII.

CVm olim. Qui per arbitrium tenet̃ eligere cũ aliquorũ consilio:tenetur illorũ consiliũ in tractatu electionis requirere: sed sequi non astringitur. h.d. Primò ponitur consultatio.Secundò responsio ibi: *nos igitur.* ¶ Casus literalis.Inter priorem sancti Bartholomei Lucan.ex vna parte:& rectorem & fratres hospitalis sancti Bartholomei ex altera,quæstio vertebatur super eligẽdis rectore & fratribus ipsius hospitalis. Causa super hoc cõmissa fuit quibusdã iudicibus.tãdem vtraq; pars in ipsos iudices compromisit:& ipsi protulerũt arbitrium super vtrunq;.dubitatio est orta: quam petiuerunt per sedem apostolicã declarari.do.Papa viso instrumento arbitrũ continente, & diligenter inspecto, inuenit ꝙ prior sancti Bartholomei secundũ formã arbitrij tenetur habere consiliũ cũ familia hospitalis:& tractare cum eadẽ super inueniẽdo rectore:ꝑpter qđ dicit Papa ꝙ nisi prior tractauerit cũ familia hospitalis,& ipsius cõsilium requisierit super inueniẽdo rectorẽ,nõ habet potestatẽ eligendi.Et si elegerit,electio est irrita:sed habito cõsilio & tractatu cũ familia super hoc prior liberè poterit eligere rectorem,siue cõcordet familia,siue discordet cũ ipso priore.B.¶ No.primò ꝙ super electione rectoris,seu iure eligẽdi rectorẽ potest fieri cõpromissum. ¶ No.ij.ꝙ in delegatos causæ põt fieri cõpromissum tã quã in arbitros:de iure ergo canonico clarũ est ꝙ tam in ordinarios quã in delegatos potest fieri cõpromissum. de quo dic vt latius dixi.s.eo.c.cũ tempore.¶ 1 †Not.iij. arg.opti.ꝙ arbitri non possunt eorũ sententiã declarare nullã[a]:nam eo ipso ꝙ pronũtiauerunt,sunt functi eorũ officio.vnde non possunt amplius adiri vt declarent dubia orta ex sentẽtia:sed debet adiri Papa:prout hîc factũ extitit.sed ego credo ꝙ etiam ordinarius inferior potest adiri:vnde firmarẽ hanc cõclusionẽ,ꝙ ille iudex qui habet exequi sententiã arbitri,poterit dubia sentẽtiæ declarare.arg.eorum quæ leg.& no.in.l.ab executore.ff.de appel.vbi Bar.prosequitur,an quilibet iudex possit declarare suã sententiã,siue sit ordinarius,siue delegatus.&vide per Cano j.de ver.sig.in.c.ex parte.el.iij.& facit qđ in simili no.Bar.in.l.terminato.C.de fruc.& lit.expẽ.Quis autem iudex debeat mandare executioni sentẽtiam arbitri?Dic vt dixi.s.c.proxi.Et argu.huius tex.& prædictorum iurium,dicendũ est ꝙ si datur aliquibus hominibus potestas condendi statuta,& demũ super statutis oritur cõtentio,non possunt statutarij post finitũ eorũ officiũ ista statuta interpretari:sed debet recurri ad superiorem qui dedit eis potestatẽ statuta condendi.vt not.in.d.c.ex parte.& Bar.in.l.omnes populi.ff.de iust.& iure.¶ No. iij.ꝙ ex dispositione arbitri potest electio rectoris pertinere ad alium quã ad collegium ecclesiæ. Idem fieri põt vigore consuetudinis,vel priuilegij: vt in.c. cũ dilectus. de cõsue.& in.c.Abbate.de ver.sig.& in.c.ij. de in integ. 2 restitu.¶ †No.vlterius ꝙ habens potestatẽ eligendi, seu alium actũ explicandi,cũ consilio tamen alicuius:nõ valet qđ gerit,nisi prius requisierit consiliũ[b] illius:non tamẽ tenetur sequi consilium[c].& ad hoc quotidie allegat̃ ista decre.& concor.c.cũ in veteri.de elect. Et ex his infertur,ꝙ licet Episcopus teneatur ferre in omnibus gerẽdis per eum requirere cõsiliũ capituli.vt in.c.nouit.& in c.quantò.de his quæ fi.à præla.non tamen tenetur sequi consilium canonicorũ.satis enim est requirere cõsilium prout.s.& debito tempore expectare responsum.& probatur hoc vltimũ in.d.c.cũ in veteri. ¶ 3 †Vltimò not.ex fine literæ.& tene menti,ꝙ habens liberã potestatem eligendi,nõ potest eligere indignũ,sed tenetur eligere idoneũ.ad idẽ.c.cũ causam.de ele.&.c.Abbate.de ver.sig.facit.l.vt gradatim.ff.de mu.& hono.¶ 4 †In gl.ij.pro intellectu huius gl.& tex.primò quæro,nunquid interpretatio huius.c.habeat locum in alijs dispositionibus disponẽtibus cõsilium aliquorũ requiri in aliquo actu. nã iste tex.loquitur,quando cõsilium erat requirendum ex forma arbitri:vnde potest dubitari.quid in alijs dispositionibus.Sol.gl.ista in prima parte videtur tacitè sentire ꝙ idẽ sit in alijs dispositionibus.& facit.d.c.cũ in veteri.de ele.Idẽ sentit Host.hîc dicens ꝙ hæc interpretatio processit ex propria significatione vocabuli.nam consensus est similis sensus.dicitur enim à con.quod est simul.&sensus quasi ꝙ sit simul:quia si habeo aliquid agere cum cõsensu tuo, ego debeo sentire tecum, & tu mecum: aliàs non est consensus:sed dissensus.xxxj.dist.in.c.j.&.c.tua.j. de spon.vnde nõ valet actus,si non habeo cõsensum tuum.pro hoc facit tex.iuncta gl.in.c. vnico. ne sede vacã. lib.vj.ita dicendum in cõsilio.nam consilium secundum suam etymologiã.idẽ est qđ consultorum responsiones leges:quia is qui requirit cõsilium habet legere seu eligere id quod sibi magis videtur ex respõsionibus consultorum.vnde ex ꝑpria significatione vocabuli non tenetur sequi cõsilium:sed satis est requirere,& intra se posteà eligere id quod magis videtur ex responsionibus consultorũ:& hæc ꝓcedunt regulariter secundum eum. nã quandoq; cõsilium ponitur pro cõsensu:vt est,text.iuncta gl. in.c.venerabili.de off.dele.& in.c.j.de fo. compe. quandoq; cõsensus ponitur pro consi.lxiiij.dist.in.c.j.&.ij.& sit hęc interpretatio secundum qualitatem negotiorum & personarum.quasi velit dicere,ꝙ secũdum propriam significationem vocabulorum procedit quod primò dictum est:secus quãdo fit impropriatio vrgente materia subiecta:non tamen declarat Hosti. quando debeat fieri 5 ista impropriatio. ¶ †Sed pro clariori intellectu materiæ distingue post Bart.in.l.j.§.si plures.ff.de exerci.act. cũ quæritur an cõsilium sapiat consensum:aut enim consiliũ est impendendum ei,qui non habet integrum iudicium rationis.& tunc sapit cõsensum:vt.l.impuberibus. ff.de suspe.tut.& hoc modo põt intelligi tex. secundum vnum intellectũ.c.venerabili.prææalle.Aut consilium est impendendum habenti integrum iudicium: & tunc aut is q habet impẽdere est particeps illius officij,& tũc cõsiliũ sapit cõsensum.& iste est ꝑprius casus illius.c.venerabili.secundũ vnũ intellectũ.nã coadiutor datus plato est particeps illi⁹ officij.iõ licet ius dicat,ꝙ debet reqri cõsiliũ coadiutoriũ:tñ debet capi cõsiliũ ꝓ consensu:qa aliàs officiũ suũ esset supuacuũ.aut nõ est particeps officij: & tũc cõsiliũ stat ꝑpriè. vnde satis est reqrere, vt hîc: & in d.c.cũ in veteri.pone exẽplũ.Statuto cauet̃ vt mulier nõ possit testari sine cõsilio duorũ cõsãguineorũ.certè hoc

a ¶Declarare nullã Adde qđ voluit Anch.cõs.ccxxij. Ioã. de ana,consi. l.Ful.cõ.cxlv. Raph.comen. consi. cxlij.

b ¶Requisierit consiliũ.Adde de arbitro q debet reqrere cõsi.Rap.comẽ.cõsi.vij.& de hîc replicatis per Abba.vide quæ posuit in.d.c. venerabilis.

ZACHARIAS.

c ¶Nõ tenetur seq cõsiliũ. Hoc fallit in iudice illiterato qñ ex forma statuti iudex tenet̃ reqrere consiliũ.quia talis illiteratus illud sequi tenetur. ita sing.no. Fel.in c.sciscitatus.colũ. vj.ver. illiteratus. s.rescrip.

SEB. SAPIA.

c ¶Sequi consiliũ. Vide Bald. in.l. j. col.pe.C. q admi. & Mod.in.l. vniuersis.C.de preci. impera.offe. Ale. in.l.cũ prolatis.ff. de re iudi. aliquid per Moder.in.l.si quis mihi bona.§. iussum.ff.de acq. hære.

caſu ſatis eſt requirere cõſiliũ: cùm facultas teſtandi ſoli mulieri cõpetat. & hoc teneas: licet Cyn. voluerit facere differentiã inter dictionẽ de: & dictionẽ cum: dixit enim ꝙ ſi aliquis habet aliquid facere cũ cõſilio alicuius, nõ tenetur conſiliũ ſequi: ſecus ſi habet facere de cõſilio alicuius: vt no. per eum in. l. id quod pauperibus. C. de epiſ. & cle. ſed Io. an. in regula nullus. in mer. hanc differentiã nõ approbat, nec etiã Bar. in loco præalle. iure enim nõ probatur, imò potius oppoſitũ: vt no. in præalleg. locis. hæc procedũt cũ quæritur an & quãdo conſilium ſapiat conſenſum. & ecõtrà quãdo cõſenſus ſapiat conſiliũ: dic aut is cuius cõſenſus requiritur non põt eſſe particeps illius officij: & tunc cõſenſus ſapit conſiliũ. vt in. l. Titiũ. & qđ ibi no. ff. de admini. tut. & ob hoc dixit Bar. ꝙ ſi teſtator diſponit ꝙ executor teſtamẽti non poſsit aliquid facere ſine conſilio & conſenſu, ſeu voluntate guardiani fratrũ minorũ, non tenetur executor habere conſenſum. ſed ſatis eſt habere cõſilium: quia frater minor non poteſt eſſe executor teſtamentarius. vt in cle. exiui. de ver. ſig. vnde nõ debet ſibi licere indirectè qđ directè ſibi prohibetur vt in regula cũ quid vna via. de reg. iur. li. vj. & in. c. tuæ. de procura. Aut is cuius cõſenſus requiritur põt eſſe particeps officij: & tunc ſi eſt impendendus conſenſus ex diſpoſitione hominis ei qui habet poteſtatem plenã à lege: tunc ponitur conſenſus pro cõſilio: vt no. in. d. l. Titium. ſi aũt eſt impendendus cõſenſus ei qui habet poteſtatem ab homine: & tenetur habere conſenſum ex diſpoſitione hominis, vel legis: & tunc tenetur cõſenſus propriè. vnde niſi habeat conſenſum non valet actus: vt in auť. hoc ius porrectũ. x. q. ij. nã Epiſcopus debet in alienatione habere cõſenſum capituli. & ſi alienat ſine conſenſu, nõ valet alienatio. vt ibi & xij. qõ. ij. c. ſine exceptione. Quid aũt ſi ille qui habet impendere conſilium non vult impẽdere conſilium, vel eſt abſens, ſeu mortuus? vide quod dixi in c. ex parte. de cõſti. & bo. tex. in. c. vnico. in fi. ne ſede vac. li. vj. per Bar. in. d. §. ſi plures. & in. l. ſi cũ dotẽ. in. §. eo aũt tẽpore. ff. ſol. ma. & in. l. fi. C. de bo. quæ lib. ¶ 6 † Vlterius quæro hîc: electio facta forma nõ ſeruata eſt nulla: nunquid illud procedit generaliter: vt actus geſtus forma nõ ſeruata ſit nullus.[a] Sol. Hoſt. videtur velle ꝙ iſtud ſit ſpeciale in forma tradita per arbitrũ, vt hîc. Idẽ dicit in forma tradita ab homine. vt eſt tex. in. c. cùm in veteri. præalle. ſecus dicit in forma iuris: quia illius tranſgreſsio non inducit actus nullitatem, niſi ius procedat vlterius retractando actum. ſicut facit in. c. quia propter. & in. c. ne ꝓ defectu. de electio. Et pro differẽtia adducit. quia mitius agitur cum lege quàm cũ miniſtro legis: vt dicit tex. in. l. Celſus. ff. de arbi. & per hoc ſentit Hoſti. ꝙ ſi ex diſpoſitione iuris quis haberet aliquid facere cũ cõſilio alterius teneret actus conſilio non requiſito, niſi ius ſpecificè actum retractaret. & cũ hoc dicto Hoſt. tranſeunt hîc cõmuniter Doc. nil tamen boni allegant, nec allegare poſſunt: quia dictum ſuum indubitanter nõ eſt verũ. & primò in cõtrarium allego tibi tex. iuncta glo. fi. in. c. nouit. de his quæ fi. à præla. vbi gl. no. vult ꝙ ſi Epiſcopus nõ requirit cõſilium canonicorũ, non valet quod agit: quia facit contra iuris diſpoſitionẽ. ad idẽ poſſunt allegari multa iura quæ dicunt ꝙ actus geſtus contra legem non valet, licet non retractaretur per legem: vt in. l non dubiũ. C. de legi. & in regula, quæ contra ius fiunt. de re iudica. li. vj. & x. diſt. in. c. vides. Item forma dat eſſe rei ex diſpoſitione iuris. xij. q. ij. in ſumma. & in. c. ſine exceptione. ꝓbatur etiam in. l. ſi vnus. C. de teſta. non ob. motiuũ Hoſti. quia quo ad actus nullitatem[b] durius agitur cum lege quã cum miniſtro legis: vt not. voluit Bar. in. l. amplius. ff. rem ra. hab. alleg. bo. tex. l. ſi libertus. ff. de iurepatr. vbi alienatio facta in fraudẽ legis eſt ipſo iure nulla: ſi in fraudem hominis, venit reuocanda. & idem videtur ſentire Inn. in. c. Raynaldus. de teſtamen. vbi tenet indiſtinctè ꝙ alienatio facta contra legem eſt nulla: ſed nõ ſemper corruit quando facta eſt contra diſpoſitionem hominis. & clarius adhuc idem ſentit in. c. fi. de accu. vbi dicit ꝙ quo ad actus nullitatem, paria ſunt aliquid facere contra legẽ mortuam, vel contra legẽ viuam. ¶ Vltimò opp. contra tex. videtur enim ꝙ iſta electio rectoris debeat pertinere ad fratres hoſpitalis, & non ad priorẽ ſancti Bartholomei: quia collegiũ debet ſibi eligere prælatum: vt in. c. j. de electio. & in. l. fi. C. de iuriſ. om. iud. Sol. dicũt cõmuniter Doc. ꝙ contrarium procedit inſpecto iure cõmuni: ſed hîc contingit ex forma arbitrij. fortè arbitri aliquo iure fuerunt moti adiudicando priori. & videntur Doc. hîc ſentire, ꝙ iſtę procedant ex familia hoſpitalis perpetua & religioſa: quaſi velit ꝙ iſti famuli & ſeruitores hoſpitalis q morantur in hoſpitali ad tempus, & ſunt omnino laici, non habent electionem rectoris: ſed oportet ꝙ ſint fratres religioſi, & perpetuò ibi dedicati. No. bene hoc dictum. ex quo collige, ꝙ non ſolùm clerici faciẽtes collegium habent ſibi eligere prælatum, ſed etiam laici religioſi: puta conuerſi, qui nullum ordinem eccleſiaſticum habent. & ad hũc effectum allegauit Inn. iſtum tex. in. c. ij. de inſt. & gl. in. c. ex eo. de ele. lib. vj. ¶ 7 † Sed aduerte tu latius vltra Doc. nam quãdoq; in eccleſia ſunt clerici & laici conuerſi: quãdoq; ſunt laici conuerſi: & quandoq; ſunt laici non conuerſi, ſed puri laici. ¶ Primo caſu ſi eccleſia collegiata eſt ſecularis: conclude ꝙ laici cõuerſi nõ habent vocem[b] nec in electione prælati: nec in alijs actibus capitularibus. ratio: quia non niſi ſoli canonici habent vocem in capitulo: vt in. c. nouit. præalleg. & ius canoniæ non cadit in laicum. vt in. c. ij. de inſti. ergo oportet concludere ꝙ conuerſi eccleſiæ ſecularis nullam vocem habent in capitulo. & hanc opi. in effectu ſenſit Inno. in. d. c. ij. Si aũt iſti conuerſi ſunt in monaſterio monachorum, in quo aliqui ſunt clerici: & tunc eſt magis dubium: quia ius monachatus cadit in laicũ. nam olim monachi non erãt clerici. xvj. q. j. c. generaliter. ergo videtur ꝙ debent habere vocẽ vnã cum clericis. & de hoc dubitauit Inno. in. d. c. ij. Sed tu conclude, ꝙ in electione prælati laici conuerſi non habẽt vocem cum clericis: quia iſtud ius ſpirituale eligendi prælatum ad diuina officia non cadit in laicum: licet conuerſum. tex. eſt hodie ſingularis in c. ex eo. præal. vbi dicit, ꝙ ex conſuetudine poteſt laicus conuerſus hoc acquirere: & originaliter fuit dictum Inno. in. d. c. ij. ſed ille tex. non explicat quid in alijs actibus. vnde Egi. vt refert Ioan. and. in. c. j. de procu. ſenſit ꝙ habent vocem vnã cum clericis. ſed Spe. dubitauit in tit. de ſyndi. in §. quid de conuerſis. & tandem relinquit hoc cõſuetudini. ſed Fede. de ſenis conſi. ccxiij. ſentit quòd non habeant vocem: & pro hac opi. ego adduco tex. in. c. & ſi Chriſtus. de iureiur. iuncto fine cũ ſupraſcriptione: vbi probatur no. iudicio meo, ꝙ conuerſi laici non dicuntur de capitulo monachorum clericorum. & hodie in multis locis hoc approbat conſuetudo. ¶ Secundo caſu principali, quando in loco ſunt tantùm conuerſi laici. Exemplum in iſtis fratribus hoſpitalis ſanctæ Mariæ de la ſchala. & in iſtis dicendum: quia de iure communi habent electionem rectoris. & vnã cum rectore debẽt eligere alios fratres: arg. eorum quæ no. hîc. & per Inn. in. d. c. ij. nam cùm rector eorum non eligatur ad diuina exercẽda, ſed principaliter ad temporalia miniſtranda, ius eligendi rectorem non eſt quid ſpirituale. vnde puri laici facientes collegium approbatum, poſſunt ſibi eligere rectorem. vt in. d. l. fi. ita & iſti laici conuerſi poſſunt ſibi eligere rectorem, & exercere omnia iura collegij. & hoc indubitatum, quando omnino ſunt religioſi. nam propriè & ſtrictè illi dicuntur religioſi qui profitentur tria ſubſtantialia religionis approbatæ. Alij verò qui profitentur aliquid ex tribus, ſed non omnia, non dicũtur habere regulã, ſed potius quendam modũ viuendi. & de hoc vide gl. no. in

SEB. SAPIA.

a ¶ Sit nullus. Vide regulã, ꝙ actus vitiať forma non ſeruata in. l. cũ. hi. §. ſi ꝑtor. ff. de trãſac. de quo ꝑ ſcribentes. in. l. vniuerſis. C. de preci. Imp. offer. cũ infinitis cõgeſtis ꝑ. d. Feli. in. c. qm̃ frequẽter in prin. co. iij. ver. tu verò attẽde. j. vt lite non conteſt.

b ¶ Actus nullitatẽ. Quõ hæc regula ꝓcedat ꝙ mitius agať cũ lege ꝙ̃ cũ hoĩe. vide. d. And. ſicu. in cõ. l. in. iij. col. & ſeq. in. ij. volu. & in. c. Raynaldus. char. xj. de teſta. & Bar. in. l. ſi in ſulã. in pe. oppo. j. partis. ff. de verbo. obli.

c ¶ Nõ habẽt vocẽ. Adde Iſtũ in. c. j. col. fin. & qđ ibi poſui in apoſt. ad Ipſum. ſ. de ꝓcura. eũdẽ. in. c. eccleſia ſanctę Mariæ. nu. iij. in apoſti. in ver. vnã cũ clericis Imo. in. c. cũ. M. ferrarienſis. co. x. in prin. & ibi concor. ſ. de teſt. & in c. ij. circa fi. de ſen. excõi. & in alle. c. j. col. xviij. in prin ci. de procur. Ro. ſin. ccccclv. inci. fuitã me quæſitũ.

no. in

no.in cle.j.de relig.domi.& gl.in cle.pe.de senten.excom.dixi plenius super ru.de regula.vnde de istis qui non sunt strictè religiosi, posset dubitari vtrũ si sint ĩ aliquo hospitali possint eligere rectorem hospitalis.& credo ꝙ si sint ibi instituti per superiorẽ,& perpetuò ad hoc dedicati:quòd habebũt electiõem:si aũt sint exercẽtes aliquod opus,tunc indubitanter isti eligũt sibi rectorem: quia iste est potius rector personarum quã loci.secus aũt vbi nõ essent instituti per superiorem in hospitali:ita vt faciãt collegiũ:quia hospitale de iure est in dispositione Episcopi:vt in.c.de xenodochijs. de relig.domi.& ideò non debent habere electiõem rectoris, nisi sint ibi instituti collegialiter per superiorem.¶ Vltimo casu, quãdo sunt puri laici:dic ꝙ isti si exercent professionem approbatam possunt eligere rectorem personarum.vt in.d.l.si.sed si sunt in loco religioso,non habent electionem rectoris:ex quo ipsi sunt puri laici,& non religiosi. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Laicus non potest etiã cum clerico cognoscere de rebus spiritualibus,nec tanquam iudex,nec arbiter,aut arbitrator,vel amicabilis compositor, etiam per viam reconuentionis:nisi ex iussu Papæ solius.3.*
2 *An & quo casu super vsuraria quæstione possit compromitti.*
3 *Vsuræ possunt remitti vsurario sponte.*
4 *Laicus potest esse assessor iudicis ecclesiastici.*

CAP. VIII.

Contingit. De rebus spiritualibus in laicum compromitti non põt.Per se patet quod hîc dicitur.B.¶ 1 † No.j.ꝙ laicus nedum super iure spũali prohibetur iudicare:vt in.c.ij.j.de iu.sed etiã arbitrari non põt.vt hîc.vnde laicus non põt esse delegatus in cã spirituali,nisi delegatio sibi fieret per Papam.vt not. in.d.c.ij.nec per viam reconuentionis de spiritualibus cognoscere põt.vt not. in.c.j.de mut.peti.nec vt arbiter iudicare põt:vt hîc. An aũt possit cõpromitti in laicũ tanquã in arbitratorẽ & amicabilẽ compositorẽ super iure spirituali? credo ꝙ non[a]:quia iste tex. loquitur generaliter.& facit.c.ij.de iu.vbi dicitur ꝙ laici non debent tractare negotia ecclesię.¶ Vltimò no.ibi: *non decet.* ꝙ id quod non decet, nõ licet.vt hîc.quãdoq; tamen quod nõ decet:licet.vt no.in.c. magnæ.de voto.& in.c.j.de desponsa.impube. 2 † † Sed quæro,nunqd b super qõne vsuraria possit compromitti, præsertim in laicũ[b]? Sol. Canonistę non tangũt:qđ memini.sed Bal.formauit qõnem in.c. j.§.similiter.de cõtrouer.inuest.colla.x.& ibi concludit, ꝙ sup vsuris futuris non põt compromitti,sed super præteritis sic.intelligo primũ dictũ,quando ex laudo daretur modus fœnerandi.nã sicut non valet arbitriũ simoniacũ.vt in.c.ij.s.eod. ita nec valere debet arbitriũ fœneratitiũ.nam vtroq; casu inducitur peccatũ:secus vbi laudũ nõ induceret vsurã.¶ Quo ad secũdũ,scilicet de vsuris præteritis.limito ꝙ valet compromissum quod sponte fuit factum:secus aũt si per fraudem vsurarij pars fuit inducta ad compromittẽdũ:vt sic indirectè consequeretur remissionẽ vsurarum. nam tũc laudo non obstãte poterit iudicio meo repetere vsuras.sicut enim non valet trãsactio,vel remissio vsurarũ sponte non facta: vt not. Io.an.in addi.Spe.in ti.de vsu.in.iij.col.& facit quod no.in regula peccatũ.de re.iu.li.vj.& per Fede.cõsi.xviij.ita valere nõ debet cõpromissum sponte nõ factũ.& puto ꝙ in casu in quo valet cõpromissum põt cõpromitti in laicũ:quia ex quo solũ agitur de repetitione vsurarũ,hæc quęstio nõ põt dici spiritualis.pro hoc vide gl. in.c.ex literis.de iureiur.& qđ ibi dixi.facit qđ no.gl.in cle.dispẽdiosam.de iu.¶ 3 † In gl.j.ibi: *sed in laicum tantum.* No.hanc particulam gl.simpliciter.ex qua collige,ꝙ sicut nullus citra Papã potest cõmittere causam spiritualẽ laico:vt plenè no.in.d.c.ij. de iudi.ita nullus citra Papã põt authorizare vt in solũ laicũ possit cõpromitti de iure spirituali:quidã tamẽ vt Vincen.& Io. tenuerunt cõtrariũ hoc vltimo casu,& sentit Inno.restringens se tamẽ quando lis erat incepta ĩ solũ laicũ authoritate superioris:sed Host.approbat dictũ gl.& hoc videtur verius.pro quo induco istum tex. vbi Papa generaliter prohibet ne fiat in laicũ cõpromissum de iure spirituali.ergo nullus citra Papã potest hanc cõstitutionem violare cũ inferior non possit tollere,nec modificare,nec in aliquo detrahere cõstitutioni superioris:vt in cle.ne romani.de ele. Item regulariter nullus dispensat contra constitutionẽ Papę:nisi in casibus cõcessis:vt in.c.dilectus.& ibi per Inno. de tempo.or.cùm ergo solũ sit iure expressum vt authoritate superioris possit cõpromitti in clericum & laicum.vt.j.eo.c.seq.ergo in solum laicum nõ potest compromitti authoritate superioris.præterea adduco bo.tex.in.c. ij. de iud. vbi dicitur prælati nõ debent negocia ecclesiastica laicis cõmittere per eos tractãda. 4 ¶ † An autem possit Episcopus causam spiritualẽ cõmittere clerico & laico:videtur ꝙ sic.ar. eorũ c quæ no.gl.in.c.proxi.cõtrariũ puto verius[c]:licet enim valeat cõpromissum in clericũ & laicũ,non tamẽ põt causa spiritualis delegari clerico & laico.ratio diuersitatis est:quia vt dixit Io.an.j.c.proxi.ipsum arbitrari de re spirituali non est actus spiritualis.meritò in clericum& laicum põt compromitti authoritate superioris.sed iudicare de causa spirituali est quid spirituale.vt in.c.quantò.de iud.sed laicus nõ est capax iuris spiritualis etiã associato sibi clerico.vt probatur in.c.massana.de elec.&tenuit Ioã.an.in. c.nobis.j.de iurepatro.sic limita no. in.c.ecclesia.de consti.& hoc dictum tene mẽti pro limitatione huius gl.&.c.seq. An laicus possit esse assessor iudicis ecclesiastici.Host.tenet hîc ꝙ sic.& cõmuniter idem tenent Doct. in.d.c.ij.& declara hoc vt ibi. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Executio laudi non potest fieri per ipsum arbitrum sed per iudicem ipsius rei.*
2 *Procurator non potest compromittere,nec transigere sine speciali mandato:& si aliter fecerit,tenetur de suo facere.6.16.*
3 *Vtile per inutile non vitiatur.*
Laicus an possit cognoscere spũalia vnà cũ clerico?
4 *Laudum emologatum habet executionem tam de iure ciuili,quàm canonico.*
5 *Laudum etiam nullum potest per partes emologari.*
7 *Speciale mãdatum tunc inducitur per promissionẽ de rato:quãdo fuit data in procuratorio libera potestas omnia faciendi quæ potest ipse constituens.*
8 *Compromissum simplex & laudum inde sequutum, parit actionem de iure canonico.*
9 *Emologari dicitur laudum nõ solum per partium subscriptionem:sed etiam per aliam approbationem sine subscriptione.*
10 *Cõpromissum si est factum cum stipulatione,an pars non acquiescens teneatur ad interesse secundum vtrunq; ius laudo aliter non emologato?*
11 *Cõpromissum iuratũ,an & ad quid pariat executionẽ si nõ sit laudum inde sequutum emologatum.*
12 *In obligatiõibus facti an succedat obligatio ad interesse:quando interuenit iuramentum?*
13 *Iuramentum quando interuenit in cõpromisso, tunc potest peti executio laudi,nec requiritur alia emologatio:nec succedit obligatio ad interesse. de quo vide infrà nu.16.*
14 *Iuramẽtum habet vim clausulæ rato manẽte pacto.*
15 *Compromissum si continet pœnã sine iuramẽto:tunc pars si vult soluere pœnam,non compellitur stare laudo.*
Laudũ sequutum ex cõpromisso sine iuramẽto tamẽ pœnali,an possit tacitè vel expressè emologari?
17 *Interesse quomodo consideretur:& ad quid, quando potest peti in aliqua causa?*
18 *Clausula,rato manente pacto,an habeat locum in cõpromissis.*
19 *Cõpromittentes si promiserunt stare sentẽtiæ arbitri per stipulationem:& postea immediatè fecerunt*

a ¶ Credo ꝙ non. Adde Ro.consil. ccccix.

b ¶ In laicũ. Adde Ro.cõsil.clxxiiij. Pet.de anch.cõsi. xcvij. Paul.de ca.cõ.lxxj.in primò impressis.Ale.cõ. xcj.ij.li.Io.de ana. consi.l.

SEB. SAPIA.

c ¶ In laicum. Vide Bal.in rub. de iu. in.j.cõmento. co. ij.& quæ no.Ale. in.l.quoties.C. de iu.&in.l.Titia.ff. soluto matri.& in cõsi.xcj.in.ij.vol. vbi dicit ꝙ in causa spũali non põt fieri compromissum in arbitrum, sed in arbitratorẽ potest.

c ¶ Puto verius. Vide Io.an.ĩ.c. significasti.de fo.compe.& quæ ibi dixi.And.Barb.

a ¶ Compromittere. Adde Alex. consi. xxij. j. li.

ZACHARIAS. ¶ Adde tu limitando hoc dictũ, scilicet nisi gñale mã datũ haberet cũ libera, quia tunc compromittere posset. l. transactionis. & ibi Guli. de cu. & Sal. C. de transac. Archi. & Pet. de anch. in. c. qui ad agendum. in fi. de procur. lib. vj.

Anto. Franci.

¶ Ad hoc, an cõpromissum possit fieri à procuratore habẽte spãle mandatũ, vel generale cũ libera. dicas ꝙ sic. ꝑ ea quæ hic alle. & idẽ dicas, si qs esset ꝓcurator in rẽ suã. secũdũ Ioã. an. in. d. c. qui ad agẽdũ in gl. fi. & vide gl. & ibi per Doct. in. l. Paul⁹. ff. de ꝓcu. & habeť per Lãf. de ori. in suo tracta. de arbit. in. iij. parte. iij. q. & adde etiã ꝙ ꝓcurator ad lites etiã si nõ hẽat spãle mãdatũ ad cõpromittendum, vel gñale cũ libera, põt facere cõpromissum sup instãtia secundũ Bar. in. l. q Romæ. in. §. Callimachus. ff. de ver. ob. Aduertẽdũ tñ est qa Bar. ibi. si rectè ponderentur eius verba, loquitur in ꝓcuratore habente liberã. neq; loqtur ꝓpriè in compromisso: sed in trãsactione. & iõ super hoc cogitãdum est.

b ¶ Causa est ardua. Adde Ro. consil. cclxix.

SEB. SAPIA.

c ¶ Associatus laico. Vide dominũ Ias. in. l. imperiũ. col. iij. ff. de iuris. om. iud. vbi ponit ꝙ quando laicus est associatus clerico: cã censeť ecclesiastica, adeò ꝙ ꝑsona clerici trahit ad se laicum. & an valeat cõpromissum de re spirituali in laicũ & clericũ. vide Feli. in. c. ij. in penul. co. versi. vtrùm causa. j. de iudi.

ZACHARIAS.

d ¶ Emologari. i. approbari. Adde ꝙ talis emologatio etiã à partibus facta nihil operatur no. Bald. in tit. de pace cõstan. §. sententiæ quoq;. Albergo. in. l. antepe. ff. de iud. Alex. in. l. licet. §. si seruus. ff. de pec. & Inn. in c. examinata. j. de confir. vti. vel inutil.

pactum de obseruando id quod arbitri iudicauerunt: possunt præcisè cogi ad laudi obseruãtiam.

CAP. IX.

PEr tuas. Authoritate iudicis causæ etiã delegati põt de causa spũali in clericũ & laicũ cõpromitti: & si arbitriũ est à partibus receptũ, debet executiõi mandari: licet per generalẽ procuratorẽ factũ fuerit cõpromissum: si aũt non fuit arbitriũ approbatum, & pœna fuit apposita, agit ad interesse h. d. generaliter inherẽdo literæ. licet hoc summariũ recipiat multas limitatiões: vt j. patebit In prima parte ponitur consultatio. in secunda diffinitio. aliàs distinguẽs respõsio ibi: *super quo.* ¶ Casus literalis. Inter hospitalarios sancti Ioannis & plebanũ de piscia super hospitali sancti Allucij qõ vertebať. Causa super hoc commissa fuit Ianuen. Archiepiscopo. tãdem procurator plebani cũ parte altera authoritate Ianueñ. Archiepiscopi iudicis delegati compromiserũt de qõne illa in vnũ clericũ & duos laicos. iuramẽto à procuratore plebani imposito: illi ꝓtulerũt arbitrium: hospitalarij impetrauerunt literas ad Archiepiscopũ pisanũ super executione arbitrij: cũ plebanus nollet arbitrium obseruare, plebanus coram Archiepiscopo ꝓposuit, ꝙ ad causam tractandã ꝓcuratori dedit generale mandatũ: nõ tamẽ ei mandauit vt sine speciali mãdato compromittere posset, vel trãsigere. & procurator ille de mandato capituli sui nõ fuerat constitutus: & ideò dicebat arbitriũ nõ valere: cũ procurator fines mandati excesserit. Et præterea arbitriũ illud fuerat per vnũ clericũ & duos laicos ꝓmulgatum: & ideò nõ valebat. Archiepiscopus super hoc cõsuluit dominũ Papã. Papa respondet ꝙ si ex parte plebani arbitriũ receptum fuit: indistinctè ratum debet haberi: & executioni mãdari secũdum formã mandati apostolici. siverò nõ fuit receptũ, distinguit vtrum fuerit de obseruando ipso pœna statuta vel nõ, si pœna fuit apposita, põt agi ad pœnam: si nulla pœna fuit apposita: sed simpliciter promissum fuit ꝙ staretur sententiæ arbitrorum, procurator ad interesse poterit cõueniri: quia iuramento suo seipsum personaliter obligauit: & non ecclesiã. ꝙ aũt à duobus laicis & vno clerico latũ sit arbitrium non nocet: cũ authoritate ipsius Archiepiscopi factum sit: cui causa de qua cõpromissum est, fuerat delegata. Ber. ¶ † No. j. ibi: *super executione.* ꝙ arbitri non mãdant suam sententiam executioni: sed pro ea recurrẽdum est ad superiorem. vnde super executiõe fienda fuit impetratum hoc rescriptum apostolicum. dic tamen ꝙ non solũ Papa: sed etiã ordinarius rei contra quem est fienda executio, potest sentẽtiam arbitri exequi. de hoc est tex. no. in. l. cùm anteã. C. eo. & hoc ibi firmat Bal. dixi. s. eo. in. c. cũ dilectus. & ad primũ dictum, ꝙ arbitri nõ possunt exequi. facit. l. à diuo pio. in princ. & l. ait prætor. ff. de re iu. ¶ † Not. ij. & tene menti, ꝙ procurator non põt cõpromittere.[a] vnde sicut trãsigere non põt sine speciali mandato: ita nec cõpromittere: vt probatur hîc. facit tex. cum gl. in. c. qui ad agendum. de procu. li. vj. ¶ No. iij. ꝙ solus prælatus non potest procuratorẽ constituere ad litigãdum sine capitulo. hoc intellige quãdo causa est ardua:[b] & sic debet intelligi. c. j. de procu. aliàs secus. de quo dic vt plenè dixi in. c. edoceri. de rescrip. ¶ † No. iiij. casum singularẽ, in quo clericus associatus laico[c] facit laicũ capacẽ illius actus quem solus exercere non posset. Non ob. ꝙ plures sint laici, quã clerici. nam hîc erãt duo laici & vnus clericus. non tamẽ extendas casum huius. c. ad actũ spiritualẽ: quia laicus non põt effici capax per mixturã clericorũ. vt in. c. massana. &. c. sacrosancta. de ele. & voluit no. Ioan. an. hîc & in. c. à nobis. j. de iurepa. Nec ob. iste tex. quia arbitriũ de re spirituali nõ est actus spiritualis: vt dixi in. c. proxi. sed prohibetur solus laicus: quia non decet ipsum de talibus arbitrari. vt dicit tex. in. c. præcedẽ. non ergo ꝓhibetur rõne incapacitatis, sed rõne honestatis, honestas aũt satis cõseruatur ex mistura clerici. & per hoc tollitur contrariũ quod formari põt de. l. pedius. §. fi. ff. de arbi. vbi dicitur ꝙ in seruũ & liberũ non põt fieri cõpromissum. vnde ibi vtile vitiatur per inutile: hîc aũt inutile habilitatur per vtile. sed dic ꝙ seruus est incapax cõpromissi: meritò mixtura habilis nõ fecit ipsum capacẽ: sed laicus nõ est incapax cõpromissi de re spirituali, sed solũ prohibetur propter honestatem. vt prædixi: secus autem si esset incapax: vt in. d. l. pedius. ¶ † No. ibi: *arbitrium receptum.* ꝙ quemadmodũ de iure ciuili arbitriũ emologatum habet executiõem: ita de iure canonico, vt hîc. ¶ † Item no. ex eodem verbo. ꝙ arbitriũ nullũ ex defectu mandati, seu solẽnitatis mandati põt emologari. i. approbari.[d] ¶ No. ꝙ arbitriũ non emologatũ non habet executionẽ paratam etiam de iure canonico: sed ꝓceditur queãdmodum hîc processum fuit contra procuratorem. nã si pœna fuit apposita in cõpromisso, agitur ad pœnã: si verò pœna non fuit apposita: agitur ad interesse. & intellige in cõpromisso facto tanquã in arbitrũ: secus si in arbitratorẽ & amicabilem cõpositorem: tunc agitur præcisè ad obseruãtiam arbitramenti: sed pars sciens læsionem põt petere vt arbitramentũ reducatur arbitrio iudicis ad bonam æquitatem: vt in. l. societatem. in. §. arbitrorũ. ff. pro soc. & per Inn. in. c. quintaualIis. de iureiurã. & vide bo. gl. in. c. causam quæ. de elec. ¶ No. ibi: *quia iuramento suo &c.* ꝙ iuramentum obligat iurantem de iure canonico. ¶ † Itẽ not. ꝙ procurator qui cõpromisit sine mandato, tenetur satisfacere de suo. vnde queãdmodũ ageretur contra dominum si dedisset mandatũ: ita debet agi cõtra procuratorẽ si cõpromisit sine mandato. vt in. l. plautius. ff. de procu. ¶ Vltimò no. vnũ casum in quo delegatus põt authorizare: licet hoc nõ sit expressum in rescripto: nã vt hîc patet nõ solũ ordinarius sed etiã delegatus causæ põt authorizare vt cõpromissum fiat dẽ re spirituali in clericũ & laicum. ¶ † In gl. j. ibi: *cum dilectus.* & ibi gl. tenet cõtrarium: & illud verius: quia clausula de rato nõ operatur speciale mandatum: nisi fuisset data libera potestas. de quo dic vt in. c. qui ad agẽdum. de procu. li. vj. vel nisi dedisset sibi potestatẽ faciendi omnia quæ in propria persona constituens facere posset. & de hoc vltimo vide quod plenè dixi in. c. fi. de dila. ¶ † In gl. penul. ibi: *etiam silentio decem dierum.* No. ex hac gl. modum procedendi ex sententia arbitri: sed latius attingendo materiã concludendo dicta Do. animaduertendum est, ꝙ quandoq; fit cõpromissum simplici & nudo pacto nulla interueniente stipulatiõe, neq; pœna, neq; iuramẽto. & tũc cõiter tenetur ꝙ de iure ciuili nõ oritur ex arbitrio actio, vel exceptio. vt no. in. l. diẽ proferre. in fi. ff. eo. quãdoq; tamẽ ꝓduciť exceptio si partes expresè hoc egerunt. vt in. l. litigatores. ff. e. sed de iure canonico est dubiũ. Host. tenet ꝙ ex tali compromisso põt agi ad interesse secuto arbitrio. & placet hæc opi. d. Ant. & satis videtur mihi vera: quia de iure canonico põt agi ex nudo pacto. vt in. c. j. de pa. & qđ ibi no. ergo põt agi ad interesse, quemadmodũ si interuenisset stipulatio. sentit Host. ꝙ etiã de iure ciuili põt agi hoc casu ad interesse: quia ius ciuile respectu interesse non exigit expresè stipulationẽ: licet glo. aliud hîc dixerit. nam tex. in. d. l. diẽ proferre. in fi. nullã mentionẽ facit de stipulatione. imò secundũ Host. de mente Vlpiani fuit in. d. l. j. ff. de pac. ꝙ pacta etiam nuda debent

debent obseruari.nã tex.ibi fundat se super naturali æquitate.& sic super obligatione naturali,quæ surgit ex nudo pacto.& tene menti hanc opi.Ho.tñ legistæ cõiter intelligunt tex.in illa l.diẽ proferre.in fi.ꝙ loquiť quando interuenit stipulatio.vnde satis credo ꝙ de iure ciuili non agitur ad interesse si cõpromissum fuit factũ ex nudo pacto.arg.in.d.l.litigatores.sed de iure canonico procedit qđ prędixi.ar.in.d.c.j.& hoc in eo ꝙ tex.dicit in cõpromisso facto ex nudo pacto.& hoc tene: nisi arbitriũ fuerit emologatũ expresſè,vel tacitè:[a] nã si arbitriũ hoc casu emologatur tacitè,vel expresſè:tunc ex sententia arbitri oritur actio & exceptio:[b] vnde põt agi pro ipsius executione:sicut si esset ſnĩa iudicis. & fuit hoc inductũ per legẽ nouã.vt in.l.pen.C.eo. ¶ † Aduerte tamẽ:nam expressa emologatio fit secundũ ius ciuile: quãdo partes subscribũt se sententiæ arbitri,dicendo ꝙ istã sentẽtiam approbãt,vel improbãt:vt in.l.ne in arbitris.&.l.cũ anteà.C.eo. Refert tamẽ hîc Inn.quosdã dixisse ꝙ etiã sine hac subscriptione põt expresſè emologari ſnĩa arbitri.& hãc partẽ de iure canõico tenet Host.videtur etiã approbare do. Ant.& satis placet mihi per istũ tex.vbi Papa solùm requirit ꝙ arbitriũ fuerit receptũ ad hoc, vt habeat executionẽ:nullã autem mentionẽ fecit de subscriptione.& facit ad hoc quod leg.& not.in.c.ij.de pact.Inspicimus enim in hoc consensum.non autẽ istã solẽnnitatẽ extrinsecã:quæ solũ adhibetur ad consensum manifestandum.emologatio verò tacita fit ꝑ lapsum.x. dierũ à tempore ſnĩę data partium taciturnitate. & hoc quo ad primum casum. ¶ † Quandoq; & secũdò fit cõpromissum intercedẽte stipulatione. [c]vt quia partes per stipulationẽ promittũt stare sentẽtiæ arbitri nulla pœna vel iuramẽto apposito.& hoc casu si pars nõ vult acquiescere sententiæ,tenetur vtroque iure ad interesse:vt in.d.l. diẽ proferre.in fi.& hoc maximè iũcta gl. quod intelligo, nisi sententia contineat manifestã iniquitatem.de quo dicẽdum vt plenè dixi in capi.ij.§. eodem.& hoc casu est dubiũ an hæc sentẽtia,possit emologari tacitè,vel expresſè. doc.nostri hîc tacitè sentiunt ꝙ sic,& apertè do.Ant. sed nõ allegat Bar.qui apertè tenet cõtrariũ in.d.l.cũ anteà. vbi dicit quòd sentẽtia arbitri tũc solùm emologatur,qñ compromissum fuit factum nudo consensu : ita ꝙ ex tali sentẽtia nullũ competebat remedium:sed vbi intercessit stipulatio,põt peti interesse.ergo cessat remediũ emologationis.& ita.l.cùm anteà. induxit prouisionem emologationis qñ erat sententia inutilis. vnde concludit quòd hodie raro potest emologari sententia arbitri, cũ hodie in compromisso semper intercedat stipulatio.Ego dicerẽ ꝙ de iure canonico in dubio ꝓcedit prima opinio ꝑ istũ tex.& per ea quę.§.dixi,nã vides hîc quòd eo casu quo poterat agi ad interesse ꝙ nudũ pactũ obligat.ergo sequeretur secũdũ opi.Bar.ꝙ de iure canonico nunquam sententia arbitri posset emologari.cuius contrarium manifestè probať hic.sed iure ciuili posset dubitari.& multùm facit tex.illius.l. cùm anteà.in prinp.pro opi.Bar.sed credo posse sustentari contrariũ quia illa lex videtur se fundare qñ pœna nõ fuit apposita in cõpromisso:vnde ex quo nõ põt agi ad pœnam:nec litigãtes prouiderũt sibi in aliquo remedio extrinseco debet succedere prouisio illius.l. cũ anteà.Quare cõcludo ꝙ licet arbitrium sit factũ cũ stipulatione:nihilominus põt emologari tacitè, vel expresſè, ex quo pœna fuit adiecta in cõpromisso.¶ † Quandoq; & tertiò cõpromissum fuit factum cũ appositiõe iuramẽti citra aliam pœnam. & hoc casu videtur velle do.Anto.quòd ex tali iuramento non potest peti executio sententiæ:nisi aliter arbitrium emologetur:sed poterat agi ad interesse.mouetur per opi.Inn.dicentis ꝙ omnia q̃ apponuntur in compromisso,videntur apposita sub hac cõditione.s.promitto seruare sentẽtiã,vel soluere pœnã & hæc interpretatatio habet locũ,secundũ Inn.etiã si interuenit iuramentũ.vnde satis est soluere pœnã:nec incidit in periuriũ non parendo sententiæ arbitri.& dicit Inno. ꝙ hunc alternatiuum intellectũ dederunt iura compromisso:quia cũ arbiter possit ferre sententiam sine metu retractationis,necessarium fuit ita prouidere partibus ne per iniustam sententiam res proprias perdãt:vnde liberantur à sententia soluẽdo pœnam,vel interesse.† Et ex his infert do. Ant.ad notabile dictum ꝙ in obligationibus facti succedit obligatio ad interesse etiam de iure canonico:quantũcunq; iuramẽtum interueniat: quia secundũ opi.Inno.pactum & iuramentum intelliguntur apposita secundũ naturam contractus:[d] sed de natura obligationis est vt quis præcisè nõ cogatur ad factũ:sed sufficit soluere interesse:vt in.l.stipulationes nõ diuiduntur. & ibi plenè per Bar.ff.de verb.obli.& dicit do. Anto.se putare ꝙ etiam in foro animæ non tenetur quis præcisè ad factum,quod iurauit :sed sufficit soluere interesse. ¶ † Sed tu considera latius:nam quo ad primũ do .Ant. nullam mentionem facit de Host.qui expresſè tenet hîc contrarium.& Io.an.eum refert,nec reprobat.dicit enĩ Hosti.ꝙ vbi iuramentum intercessit in compromisso, tunc potest præcisè peti executio sententiæ:nec requiritur alia emologatio.alleg.c.ij.§.eo.Idem dicit si interuenit fidei præstatio.per.c.peruenit.§.eo.vnde non sufficit secundũ eum hoc casu soluere interesse .& si diceres quare sufficit soluere interesse interueniente nudo pacto:& non sic quando interuenit iuramentum:cùm inter simplicem loquelam & iuramentũ Deus non faciat differentiam.vt in.c.iuramenti.xxij.q.v. Sol. respondet ipse ꝙ vbi interuenit nudũ pactum , seu stipulatio, possunt partes habere hanc causam contradicendi : quòd si sciuissent arbitrũ debere ita pronuntiare,nunquã compromisissent:vnde cùm in illa ſnĩa non concurrat purus consensus partium:ius admittit vt soluatur interesse:sed qñ interuenit iuramentum,ius voluit hanc causam, seu occasionẽ approbare:propter reuerentiã iuramẽti.simile not.in.c.ad audientiam. quod metus causa. & not.bene hanc rationem.Ego de iure canonico approbo opin. Host.& puto eam indubitanter veram.& vltra eam allego text.apertum in.c.cũ tempore.§.eo.& vide quod ibi dixi.Item cùm de iure ciuili antiquitus daretur actio si in compromisso interuenerat iuramẽtum:vt probatur in.l.ne in arbitris.C.eo.ergo fortius dicendum est,ꝙ de iure canonico,& hodie,& olim debet dari actio,si compromissum fuit iuratum.& hanc partẽ tenueruntCy.& multi alij antiqui in.l.ne in arbitris.alleg.& in auť.decernimus.& quasi omnes sequuntur præter Bar.qui voluit ibi,ꝙ etiam de iure canonico non debet interuenire iuramentum in compromisso : sed malè loquitur:quia in c.ij.&.c.peruenit.&.c.cũ tempore.§.e.& hîc interuenit iuramentũ in cõpromisso,nec Papa reprobat, imò mandat iuramentũ obseruari:vñ Bald.in.d.auť.decernimus. dixit ꝙ virtute iuramẽti potest pars cõpelli ab obseruatione ſnĩæ:quia cũ istud iuramentũ non vergat in dispẽdiũ salutis ęternæ,est omnino seruandũ .vt in.c.si verò. de iureiur.dixit tñ ꝙ non oritur actio:quia actio est de iure ciuili.& illa auť.decernimus,reprobauit hodie iuramentum in cõpromisso.sed hoc dictum Bal.credo verũ quo ad hoc vt agatur ex remedio.l.ne in arbitris:quia Imperator potuit reuocare legem suam:sed dico ꝙ poterat agi virtute iuramenti:quia ex quo Deus & canon mandant iuramẽta seruari:ergo oritur actio.arg. in.l. vnica. ff.de cõdi.ex lege.dixi plenè in.c.cũ venissent.de insti. facit quod no Bar.in.l.si quis pro eo.ff.de fideiuſ.vides ergo ex prædictis ꝙ Legistæ pro maiori parte sentiunt in effectu hanc opi.Hosti.& vide quod dixi in.d.c.cũ tempore.& in.c.fina. Ad dictum Inno.potest primò responderi,quòd Inn.non loquitur quãdo iuramentum interuenit sine pœna:sed loquitur quando vltra pœnam fuit

SEB. SAPIA.

a ¶ Vel tacitè. Vide Feli. in.c.ecclesia sanctę mariæ.col. xviij.ver.secund⁹ effectus.de consti tut.

b ¶ Actio & exceptio. Adde Io .de ana.consi. xvj. & Ful.consi. clxxx. Rapba.comẽ.consi.vij.

SEB. SAPIA.

c ¶ Stipulatiõe. Vide Bar.in.l.nemo põt.col.ij.ff.de le. j.& Iaso. & post Pau. de ca.Alex. in.l.arbitro. colũ. pe.ff. qui satisd. cogan.

SEB. SAPIA.

d ¶ Naturã contractus. An iuramentum reguletur secundũ naturã contractus.vide Iaso. in.l.sed & si quis. §.quæsitũ.co.vlt. ff.si quis cautio.in l.si conuenerit.ff. de iur.om.iud. in l.si insulam.in vl. char.ff. de verbo. obliga.in.l.nemo potest.in.vij.col. ff.de leg.j.& Feli.in rub.de præscri.col.v. verſ.fallit.j.& Soci.in. l. frater à fratre.col. xij.ff.de cõdi. indebi.

appositum iuramentū. nam sicut compromissum est cõditionale propter pœnam appositã, ita & iuramentum videtur conditionale propter pœnam appositam, quasi vt seruet sententiam, vel soluat pœnam. posset etiam de nouo attentari ꝙ dictum Inn. non sit verū: quia nullo iure probatur. & iura indistinctè mandant iuramenta seruari: vt per totum tit. de iureiur. & debet iuramentū seruari in sua forma specifica: adeò ꝙ non sufficit factū iuris obseruantia, vt est tex. not. in. c. ad nostram. el. j. de iureiur. ex quo potest seruari in forma specifica. & adduco tibi vnum tex. sing. de iure ciuili in. l. si quis maior. C. de transact. vbi probatur ꝙ quando in contractu interuenit iuramentū: licet pœna sit appositain contractu, non sufficit soluere pœnam: sed si pars contrauenit, tenetur 14 soluere pœnam, & seruare contractum. ¶ † Et per illū tex. sing. not. ibi Bal. ꝙ iuramentum habet vim illius cau a sulæ rato manente pacto: a hoc est ꝙ soluatur pœna rato manente pacto. quod tene semper mēti. ergo si iuramentum interuenit in compromisso pœnali, debet habere vim illius clausulæ rato manente pacto. & sic contrauениens tenetur soluere pœnã: & nihilominus compellitur seruare sñiam. & licet Bal. dixerit in. l. ne in arbitris. ꝙ illa. l. si quis maior. nõ habet locū in compromisso, dic ꝙ hoc dixit habito respectu ad ius ciuile: quia de iureciuili iuramētū fuit reprobatū in cõpromisso. Sed cùm de iure canonico iuramentū non sit reprobatū in cõpromisso: vt. s̃. dixi: ergo debet habere vim illius clausulæ: & licet. l. si quis maior. videatur loqui in transactione: tamē per verba sua procedit in omni cõtractu. & hoc expressè firmat Bald. ibi in fi. & tenebis hoc menti. ¶ Quo ad secundū, an in obligatiõibus facti sufficiat de iure canonico soluere interesse: præsertim si intercessit iuramentum. d. Ant. vt. s̃. dixi, tenuit ꝙ sic: sed vide: quia ipsemet tenuit contrarium in. c. veniens. de iureiurando. eo casu quo interuenit iuramentum. & quòd possit de iure canonico præcisè cõpelli ad factum quando quis se obligat per iuramentum. vide bo. tex. in. c. ex rescripto. de iureiuran. facit gloss. in cle. pastoralis. de re iudi. in ver. per violentiam. & respectu simplicis promissionis vide bonum tex. in. c. licet. de voto. & hunc articulum plenè examinaui in. d. c. veniens. de iureiur. & ibi vide. & ibi conclusi ꝙ de iure canonico debet quis præcisè seruare pactum quod promisit, ex quo adimplere potest, siue interuenerit iuramentum, siue non, iuxta illud Psal. quæ procedunt de labijs meis, non faciam irrita. & facit. c. j. 15 & . iij. de pact. cum si. † Quandoq; & quartò in compromisso intercessit pœna siue iuramento. & hoc casu pars contrauениens tenetur soluere pœnã: nec potest cõpelli ad obseruãtiam sñiæ. vt in. c. dilecti. in fi. s̃. eo. & in auth. decernimus. præal. & in. l. ij. ff. eo. quod intellige, nisi sententia arbitri contineat euidentem iniquitatem: de quo dic vt dixi in. d. c. ij. Sed dubium est hoc casu, nunquid sñia arbitri possit emologari expressè, vel tacitè. Doct. enim antiqui iuris ciuilis fuerunt varij, quidã tenuerūt ꝙ vbi compromissum est pœnale, sñia arbitri non põt emologari, vt ex ea detur actio. quia. l. cū antèa. præalle. prouidit de hac emologatione, qñ pœna erat apposita, in compromisso: vnde partes apponendo pœnã, videntur recessisse à prouisione legis. arg. in. l. fi. C. de pac. contam super dote. & hanc opi. tenuerunt Bul. Azo & Bal. Sed Mar. tenuit contrarium. & Hosti. hîc videtur sequi istam opi. Mar. & dicit eam approbari per istum tex. nã Papa mandat hoc arbitrium mandari executioni, si fuit receptum à partibus. sed si non fuit receptum, mandat pœnam exigi. ergo arbitrium pœnale potest emologari & adducebat Hosti. istum tex. in verbo indistinctè. q. d. secundum eum ꝙ siue pœna sit cõpromissa, siue non, ex quo arbitrium fuit receptum, debet mandari executioni. videtur etiam approbare Inn. requirit tñ vt fiat emologatio per subscriptionem partium ad hoc vt pœnale arbitrium possit emologari. sed Moderni Legistæ communiter tenent contrariū. vt not. per gl. & Bar. in. l. ij. ff. eo. & in. d. l. cū anteà. & cum hac opi. cõmuniter videtur transire hîc. d. Anto. & tenentes hanc opi. ꝙ arbitrium pœnale non possit emologari, respondent ad istum tex. ꝙ istud verbum indistinctè debet exponi, siue procurator habuerit mandatum ad compromittendū, siue non: quasi dicat ꝙ ex quo arbitrium fuit receptū à partibus, debet indistinctè mandari executioni: non habito respectu an procurator habuerit mãdatum, vel ne: quia pars recipiendo arbitriū videtur approbasse factum procuratoris, & certè de ciuili ista opi. videtur verissima, & videtur probari in. d. l. cū antea. Sed ego limitarem hoc dictum quo ad hoc, vt non detur actio ex sñia. & ita loquitur. l. cū anteà. sed si partes purè approbant arbitrium latum simpliciter sine appositione pœnæ: licet in cõpromisso fuerit pœna apposita, credo ꝙ potest agi ex tacito pacto: ita ꝙ partes videntur de nouo contrahere, vt fiat quod continetur in sñia arbitri, hoc probo per optimū simile: nam sñia lata à iudice quantuncunq; sit nulla, potest ratificari à partibus, non vt habeat vim sñiæ, sed vt habeat vim pacti ex nouo contractu, vt probatur in. l. ij. C. commu. vtriusq; iudi. no. Bar. in. l. vnica. C. qui pro sua iud. & Canonistæ post gl. in. c. significasti. de for. cõpe. & ibi dixi. ergo eodem modo põt ratificari illa sententia arbitri: non vt agatur tanquã ex sententia, sed ex tacito pacto, & quodammodo ex nouo cõtractu. & sic pos16 set intelligi iste tex. & saluantur opi. supradictæ. † Et aduerte: quia posset multum instari contra id quod. s̃. dixi in præcedenti membro, vbi conclusi ꝙ si iuramentum interuenerit, agitur præcisè ad obseruantiam sñiæ: nec sufficit soluere interesse. facit multū iste text. in contrariū in eo, ꝙ ꝓcurator iurauit: & tñ si fuit apposita pœna cogit̃ illã soluere. Sin aūt, cõpellit̃ solū soluere interesse. contrariū est difficile, & propter hoc aliqui voluerunt tenere partem contrariam. Sed certè tenẽdo quod prædixi, quod videtur magis cõmune, & iuri consentaneū: potest responderi ad istum text. ꝙ loquitur quãdo procurator iurauit sine mãdato domini: nam hîc dicitur ꝙ procurator potuit iuramento suo seipsum obligare, & non ecclesiam. ergo si habuisset mãdatum ab ecclesia ad compromittendū & iurandum, habuisset arbitrium ad executionem contra ecclesiã: vt in. c. ij. s̃. eo. sed hîc contra procuratorem non poterat sñia mandari executioni quia fuerat lata sñia super subiectiõe. & sic erat quæstio de re spirituali. vnde procurator non erat soluendo: nec potest æstimari res spiritualis: ideò sufficit ꝙ procurator soluat interesse. & vide ad hoc glos. sing. quæ ad hoc inducit istum tex. in. c. coram. de offi. dele. vnde æstimabit istud interesse habito respectu ad læsionem. quã patitur alia pars toties litigando super eadem re, vt ibi no. 17 gloss. ¶ † Et per hoc soluitur alia quæstio, quã formant hîc Doct. quomodo sumitur hîc illud interesse. nã Inn. dixit quòd capitur pro expensis, quas fecit in litigando. non autem pro æstimatione rei quæ petebatur: quia in hoc sua non interest: quoniam aut res non erat sua, & nõ potest prætendere interesse, aut res erat sua, & potest illam de nouo petere. vt in. l. si quis rem. ff. eo. Sed Hos. intellexit istum textum, indistinctè, prout loquitur de omni interesse. vnde dicit ꝙ veniat interesse, & etiam expensæ non solū quo ad litem preteritam: sed etiam futuram. argu. in. l. minoribus. ff. de mino. Sed ego distinguerem, ꝙ eo casu quo non potest peti executio sententiæ: vt puta quia non interuenit iuramentū, nec arbitrium fuit emologatum: tunc interesse nõ cõprehẽdit æstimationẽ rei petitæ: sed aliud interesse cõtingens ratione litis motæ, vel mouendę: sed eo casu quo sententia posset habere executionem contra dominū: sed ex defectu mãdati nõ potest peti executio, dico ꝙ interesse capitur largè, vt etiam veniat cõtra procuratorem interesse respectu est

SBB. SAPIA.
a ¶ Pacto. Vide. d. Iaso. in. §. Item si quis postulante. col. ij. instit. de actio. vbi ponit plures effectus iuramenti. de quibus etiã latè per Cor. in rep. rub. de iureiur. & nunquid qñ interuenit iuramētū quis obligetur præcisè: vide do. Iaso. in. l. si pecuniã. in princ. ff. de cõdi. ob causam. & l. stipulationes non diuidūtur. ff. de verb. obliga.

ctu æstimationis rei petitæ si æstimari potest: quia procurator tenetur ad omne damnum. vt in. d. l. Plautius. ff. de procu. ¶ Quādoq; & quintò cōpromissum fuit pœnale: sed fuit apposita clauſ. quòd pœna soluta ratū maneat pactū. & hoc casu si pars contradixit, tenetur solue re pœnā: nunquid autem soluta pœna possit cōpelli ad obseruantiam laudi virtute illius clausulæ: rato manen te pacto.[a] Inno. sentit hîc ꝙ sic. & idem gl. in. c. dilecti. §. eodem. sed tu expedias hunc articulum vt plenè ibi dixi.

19 ¶ Quīq; & sextò partes promiserūt stare sententiæ arbitri per stipulationē, sed immediatè fecerūt pactū de obseruando id quod arbitri iudicauerint: & tūc voluit no. hîc Inn. ꝙ potest præcisè agi ad obseruātiam laudi, non ex sententia, sed ex vigore pacti immediatè appositi: nā præcedēs stipulatio informat hoc pactū, secundum eū. vt in. l. lecta. ff. si cer. peta. Idem est qñ actor fuit stipulatus certam rem dari, vel factum fieri si arbiter ita iudicauerit. vnde non sufficit hoc casu soluere interesse: quia istud habet locū quando partes promiserunt stare dicto arbitri: secus qñ pars fuit expressè stipulata rem dari, vel factū fieri,[b] si arbiter hoc iudicauerit. & fuit dictū satis subtile & menti tenendum. & secundum hoc debes limitare istum text. in eo quòd disponit de interesse. Et per hæc habes perfectè declaratam materiam huius. c. & totius tit. & cauεas ne in prædictis erres: quia (vt. §. dixi in quodam notabili) hæc procedunt in arbitro, & non in arbitratore. & de laudo arbitratorū qualiter habeat executionem: & de remedio contra iniquitatem illius arbitramenti plenissimè scribo in. c. quintauallis. ʝ. de iureiu.

20 ¶ † In glo. fi. in fi. Not. istā gl. iuncto tex. ꝙ licet delegatus principis possit suam sñiam mandare executioni. vt in. c. in literis. & in. c. quærēti. de offi. dele. tñ si de illa causa delegata factum est compromissum citra sñiam in tertium, non potest iste delegatus sñiam arbitri mandare executioni. vt in. c. in literis. etiā si authoritate sua fuerit factū cōpromissum: sed debet recurri ad ordinariū. vt hîc no. probatur. & adde quod no. in. c. nisi de præbē.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum an & quando possit fieri tam super matrimonio carnali quàm spirituali?*

2 *Compromissum expirat morte alterius compromittentis, quandocunque ante sententiam moriatur.*
Instantia inchoata transit in hæredem.
Citatus si moriatur, est citandus eius hæres.
Laudum latum contra vnum mandatur executioni contra eius hæredem.

3 *Electio attentata post mortem coelecti, est ipso iure nulla.*

4 *Acta facta coram arbitro qui erat etiam iudex ordinarius: an faciant fidem corā ipso postea procedente tanquā ordinario?*

CAP. X.

Ex parte. Morte alterius compromittentium finitur cōpromissum. Vel latius summa sic. Si p duos electos ad eandē prelaturam in discordia cōpromittitur in ordinariū: morte alterius cōpromittentiū expirat compromissum: ordinarius tñ ex potestate ordinaria procedit super iure superstitis. antè quā fiat trāsitus ad aliam electionem. h. d. Et primò ponitur cōsultatio. Secūdò responsio ibi: *super quo.* ¶ Casus literal. Vacāte Prepositura sancti Cuneberti in Colonia: canonici eiusdem ecclesiæ vota diuiserunt in duos. quidā elegerunt H. de Iuliaco: & quidam alij elegerunt. C. de lombardia: postmodū cū partes essent in præsentia Colonieñ. Archiepiscopi, & tractarēt super hmõi electionibus: in ipm super hoc fide præstita cōpromiserūt: vbi causæ meritis diligenter auditis & intellectis diem ad ferendā diffinitiuam sñiam partibus assignauit. pendente dilatione alter electus. H. de Iuliaco de medio est sublatus. Archieps hoc audito canonicis prohibuit ne pendēte sua sñia ad aliam electionē procederent: sed quidā illorum nihilominus. H. Colonieñ. canonicū in præpositū elegerunt: die quo debebat ferri sñia partibus coram Archiepiscopo constitutis: dictus. H. allegauit ꝙ Archiepiscopus vlterius procedere non debebat: cū post mortem alterius cōpromittētis videaᷣ cōpromissum finitū. Archieps sup hoc consuluit dñm Papā. Papa rñdet ꝙ licet cōpromissum p mortē ipsius. H. sit finitū, prius tñ de meritis prioris electiōis cognoscere debet: quàm processus fieret ad secundā: nam si dictus. C. superstes in electiōe ius habet, secūda non tenet. B. ¶ † Not. j. ꝙ super electione: & sic super matrimonio spirituali potest fieri cōpromissum. cōcor. c. cū inter canonicos. §. de elec. facit. c. nisi. ʝ. de prę ben. & per hęc iura limitatur tex. in. c. pe. §. de in inte. restit. vbi dicitᷣ quòd in causa matrimoniali nō possunt arbitri assumi. debet eñ restringi ad matrimoniū carnale. quod desiderat maiores iudices: nec admittit aliquam compositionē. vt in. c. fi. de transa. & in. c. j. de consan. & affi. & in c. accedentibus. de exces. præla. secus autem est in matrimonio spirituali: vt hîc. & in iuribus pręalle. & hāc quæstionē formauit Io. and. in. d. c. licet. glo. vacillauerit, & potius senserit contrarium: sed tu tene quod prius dictū est. puto tñ hoc dictū verū: vt valeat cōpromissum in præiudiciū ipsorū cōpromittentiū: sed non quatenus fieret præiudicium superiori, vel ecclesiæ: sicut in simili no. in. c. de multa. de præben. vnde eo casu quo electi pñt liberè renūtiare, poterūt per cōsequentiā cōpromittere: sed eo casu quo nō poterūt renūciare sine licētia superioris, nō valebit compromissum in p̄iudiciū superioris: sed quo ad p̄iudiciū propriū. sic ar. op. in l. j. §. sed cū lis. ff. de trāsa. & in. l. si dictū. ff. de euic. facit regula cū quid vna via. de reg. iur. li. vj. & quod dixi in. c. cū tpe. §. eo. An aūt & qñ possit elect⁹ renūciare electioni sine licētia sup̄ioris: vide bo. gl. in. c. si electio. de elect. lib. vj. & qđ no. doct. in. c. ij. de trāsla. Epi. ¶ Secūdò co. iūcta suprascriptione. ꝙ in ordinariū pōt compromitti tāq̄ in arbitrū. & optimè probat iste tex. conclusionē quā feci in. c. cū tpe. palle. nā Archieps Colonieñ. erat hîc ordinarius istorū: & tñ fuit in eū cōpromissum tāq̄ in arbitrū: quod colligitur ex eo: quia tāq̄ arbiter præfixit diē ad sentētiā audiēdā. arbitrator eñ non fert sñiam: quia corā eo nō est iudiciū nec quasi: vt no. Inn. in. c. quintauallis. de iureiur. sed arbiter debet ferre sñiam: qa arbitria sunt redacta ad instar iudiciorū. vt in l. j. ff. de arbi. facit. c. cùm dilectus. §. e. vbi arbiter largo mō dicitur iudicare. in hoc istū text. tene menti. qa hæc cōsideratio nō probatur alibi ita bñ, sicut hîc. nā illi qui tenuerunt cōtrariū: dicebāt ꝙ iura canonica loquūtur in arbitratore: & nō in arbitro. Et vt dixi in. d. c. cū tpe. cuius cōtrariū manifestè probaᷣ hîc: nisi diceres ꝙ Archieps reseruauit hîc sibi potestatē ordinariā; ita ꝙ p̄ce debat hîc vtraq; ptāte. sed hoc nō colligiᷣ hîc. imò potius cōtrariū, cū allegareᷣ ipm nō debere vlterius procedere, cū cōpromissum esset extinctū. ¶ Tertiò not. ibi: *fide præstita.* ꝙ de iure canonico pōt cōpromissum fidei interpositiōe firmari. cōcot. c. p̄uenit. §. eo. & c. cū tpe. tñ firmatur iuro. vt. §. c. proxi. & in. c. ij. §. eod. & q̄ dria sit inter iuramentū & fidei p̄statiōnē: dixi in. c. ad aures. qđ metus cau. ¶ Quartò no. ꝙ arbiter pōt citare partes ad sentētiā audiēdā. & dic ꝙ pōt citare per literas. vt in l. sed interpellatur. §. arbiter. ff. eo. Et no. ꝙ largo mō dicitur ferre sñiam. cōcor. c. j. §. eo. strictè tñ non est sñia. vt ibi dixi: sed potius appellaᷣ arbitriū, vel laudū.[c] vt in c. per tuas. & in. c. cum tempore. §. eo. habet enim arbiter quandam notionem, seu quandam facultatem, aut arbitrium cognoscendi: non autem habet iurisdictionem vt in. l. ait prætor. & quod ibi nota. ff. de re iudica.

2 ¶ † Not. hîc, & tene menti, ꝙ per mortē alterius cōpromittendū expirat cōpromissum: etiā si ante mortē fuerat cōclusum in cā: ita ꝙ nō restabat ibi nisi ferre sñiam, & optimè probaᷣ hîc: & alibi nō ita bene probaᷣ. nā alia

SEB. SAPIA.

a ¶ Rato manente pacto. De virtute huius clausulæ rato manēte pacto. vide Doct. in l. q fidem. ff. de trāsa. & in. l. cū proponas. C. eo. Fel. in. c. ad nostrā. de iureiur. Are. in. l. si pecuniam. ff. de cō. di. ob cauſ. dñm Vitalem in tractatu clausularū, clausula. iij.

ZACHARIAS.

b ¶ Rem dari, vel factum fieri. Adde ꝙ istā Doct. tradit Dy. in quodā suo consil. incip. Ptolomeus. quā sequitur Flo. in. l. societatem. §. arbitrorū. ff. pro soc. & Ioā. an. in addi. ad Spec. in tit. de arbi. §. fi. versi. Itē quid si cōpromissum. & Lanfr. de Oria. in tractatu suo de arbi. in vltima pte. q. xiij.

SEB. SAPIA.

c ¶ Arbitrium, vel laudū. Vide quæ posita sunt suprà in rubr. huius tit. vbi etiā Abb. tangit: an sentētia arbitri dicatur proprie sententia.

iura simpliciter dicūt ꝙ morte alterius cōpromittentiū expirat cōpromissum. vt in .l. diē proferre §.j.& in .l. sed interpellatur. ff. eo.& in .c. fi.j. eo. sed nō faciūt mentionē qñ ante mortē oīa expedita erant, ita ꝙ non restabat nisi ferre sñiam.& hoc ꝓbaṫ singulariter. quinimò plus probat ista litera (si bene ponderet) ꝙ etiā si arbiter præfixerit diē partibus ad sñiam audiendā, nihilominus expirat cōpromissum per mortē alterius cōpromittentiū.& est hoc not. per ea quæ le.& no. in simili in .c. auditis. de pro cu.& hāc cōclusionē .s. factā firmauit Bal. in .d.l. diē proferre. allegat Inn. hîc: sed non oportuit allegare Inn. quia tex. est hîc apertus.& pro hoc facit, ꝙ terminus pręfixus ad sñiam audiendā etiā per iudicē extinguiṫ per mortē citati; ita ꝙ non valet sñia postea lata prætextu illius citationis: vt in .l. in summa §. fi. ff. de re iud. cū ergo opus sit noua citatione, expirat cōpromissum: qa non pōt citari persona in cōpromisso nō cōprehensa. vt in .c. fi .j. eo. secus dic in instātia inchoata corā iudice[a]. nā istā morte litigantis trāsit in hęredē: vt in .l. tā ex cōtractibus. ff. de iudi.& no. in .c. fi .j. e. effectus tñ sñiæ per arbitrū contra cōpromittētē superstitē trāsit in ipsius hęredē: vñ sñia arbitri nō expirat, licet nō sit executioni mādata ante mortē cōpromittentis: sed ipsum cōpromissum dūtaxat. vt in d.l. diē proferre. §.j.& ideò gl. pe. hîc in ver. *arbitrium*: exponit arbitriū, id est cōpromissum: quasi innuat ꝙ arbitriū .i. sñia arbitri nō expirat per mortē illius qui cōpromisit, ex quo decessit post sñiam latā: sed cōpromissum sic. ¶ † Sextò not. ꝙ mortuo vno ex electis in discordia ad eādē prelaturā nō debet attētari alia electio: nisi prius discutiaṫ per iudicē de viribus, seu de validitate illius electiōis factæ de superuiuēte.& est ratio, quia data validitate illius electiōis nō valet secūda. vt in .c. cōsiderauimus. de electi.& hîc in fi. debet ergo primò cōstare an electio superstitis valeat.& hodie decisum est ꝙ electio attētata post mortē coēlecti est ipso iure nulla: qa debet prius discuti validitas alterius electionis: vt probaṫ in .c.j.& .ij. vt lite pendē. lib. vj.& ibi firmauit Io. an.& per illa iura possunt decidi multa hîc tacta ꝑ Inn. quæ per te videas. † Vltimò not. ꝙ licet expiret cōpromissum factū in ordinariū: non tñ cessat iurisdictio sua ordinaria:& pōt posteà ꝓcedere tanquā ordinarius.& ita intelligiṫ iste text. Sed dubiū est, nunqd poterit cām decidere ꝑ acta gesta corā eo, tanquā arbitro. Abbas tenuit hîc ꝙ sic. allegat .c. ꝓsentata. de testi.& .l.j. C. de arbi. d. Ant. vr̄ innuere cōtrariū. nisi processit ptāte ordinaria & compromissaria: pręsupposito ꝙ istæ duæ ptātes sint compassibiles: sed certè primū dictum de iure procedit: seruata tñ distinctiōe illius c. præsentata.& vide qđ ibi dixi. ¶ In glo. ij. ibi: *secundum leges*: quasi dicat: secus secundū canones.& facit iste text. apertè cōtra Bar. in auṫ. decernimus. C. eo. vbi dicit de iure canonico non probari vt iuramentū valeat qñ cōpromittiṫ in aliquē tāquā in arbitrū.& vide circa hoc quod plenè dixi in .c. ij .s. eo. ¶ In gl. in ver. *allegauit*. ibi: *necessaria est sententia quantum ad canonicos*. Aduerte: quia glo. intricatè hîc loquiṫ in prima rōne, ideò tene istā rationem quæ incipit ibi: *sed illa videbatur*.& scias ꝙ istud .c. habet duos intellectus. Quidā intelligunt (vt Inn.) ꝙ cōpromissum fuit hîc factum per electos,& non per electores: qa electi cōpromiserunt tm̄ de iure eorū. meritò per mortē alterius expirauit cōpromissum. ideò nō debuit durare ptās cōpromissaria quo ad canonicos: quia (vt dixi) dicti canonici nō cōpromiserūt. Alij intelligunt ꝙ hîc cōpromissum fuit ꝑ canonicos.& ideò debuit iste Archiepiscopus ꝓcedere nō obstante morte alterius electi: qa ex quo nō erāt mortui cōpromittentes, nec arbitri, durabat cōpromissum.& hāc cle. tenuit hic Host. exponēs literā ibi: *partes*. i. eligētes. sed hæc lec. nō est bona, cū Pa. hîc expressè dicat ꝙ cōpromissum fuit finitū per mortē alterius: iō tene pręcedentē lec. Et in fi. gl. Dic melius vt s. dixi in .j. not. ¶ Extra gl. quærit hic Inn. vtrū cōmittaṫ poena apposita in cōpromisso, si pars citata per arbitrū renuerit cōparere:& ponit aliqua bona dicta, quæ ego latius expediui post glos. in .c. cū dilectus .s. eo.

[a] ¶ Coram iudice. Quō hoc procedat, vide Decium in .c. quia .v. in .iij. colū. post alios .j. de iudi.& Iaso. in l.j. in .ix. co. C. qui admitti.& nunqd cōpromissum factum sub noīe dignitatis, trāseat in successorē: ponit Feli. in .c. quoniā Abbas. in prin .s. de offi. deleg.

SVMMARIVM.

1. *Compromissum potest firmari datione obsidum, vel pignorum.*
2. *Papa an possit esse iudex in laicos sibi tēporaliter nō subiectos?*
3. *Compromissum de puris & liquidis non potest fieri in arbitrū: secus in arbitratorem.*
4. *Compromissum factum cum clausula, vt intelligatur lis & quæstio super omni & toto eo quod fuerit laudatum: non extenditur ad pura & liquida.*

CAP. XI.

Exposita. Arbiter post rē iudic. super discordijs nouis assumptus nō pōt per suū arbitrium sñiam immutare, etiā si de cōponendo inter partes à Papa mādatū receperit. h.d. Pars secunda ibi: *Licet autem*. ¶ Casus liter. Inter Epm̄ Feltrensem & Beluēsem ex vna parte:& ciues Teruisinos ex altera parte super districtu seu iurisdictiōibus & rebus alijs qō vertebaṫ, quę per sñiam Host. Epi apostolicæ sedis legati fuit terminata: tādē occasione sñiæ ipsius quædā discordię ortę sunt inter eos: super qbus discordijs partes cōpromiserunt in ducē Venetorū:& vt eius arbitriū seruareṫ, obsides super hoc ab vtraq; parte recepit. Pap. insup eisdē duci mādauit vt ad cōponēdū interponeret partes suas. ipse dux cōtra sñiam legati iniquū protulit arbitriū. Eps Feltrensis cōquestus est dño Papæ.& ipse scribit quibusdā iudicibus sup hoc dicēs: ꝙ licet eidem duci literas suas misisset, vt ad cōponendū interponeret partes suas: non tñ fuit suæ intētionis immutare sñiam legati, vel suscitare qōnes per eū sopitas. vñ mādat quatenus nō obstātibus literis illis quicquid per dictū ducem factū inuenerit cōtra sñiam prædictā, debeat in irritū reuocare, districtius prohibētes eidem ne vlterius in cōpromisso procedat. Et cōpellētes eundē per censurā ecclesiasticā ad restitutionē obsidum datorū, vt ipsius arbitriū seruarent. B. ¶ Not .j. ꝙ super discordijs ortis ex sñia potest cōpromitti: vt sic de nouo cognoscaṫ de meritis causæ. de quo diceṫ .j. cū gl. ¶ Not. ij. ꝙ super iuribus ecclesię pōt fieri cōpromissum etiā in laicū: quod intellige vt dixi in .c. cū tpe .s. eo. ¶ † No. iij. ꝙ cōpromissum pōt firmari datione obsidū: vt sic dētur obsides in ptāte arbitri, vel alterius detinendi, donec arbitriū ferēdum vigore cōpromissi habuerit effectū.& solet hoc sæpe attētari inter nobiles & potentes: qui de facili nō possunt cōueniri super executiōe laudi: vt indirectè cōpellanṫ ad executionē per retentionē obsidum. sicut firmatur qñq; cōpromissum datione pignorū. vt no. glo. in .c. cū dilectus .s. eo. qñq; poenæ appositione: vt in .c. per tuas.& in .c. dilecti .s. eo. Item de iure cano. valet cōpromissum nudo pacto factū, secundū Hosti. de quo vide quod latius dixi .s. eo. in .c. per tuas. ¶ † Opp. cōtra tex. in eo ꝙ iste electus habuit recursum ad Papā contra ducē Venetorū: nam cū iste esset laicus, nō debuit Papa se intromittere, vt in .c. cām. qui fil. sint legi. actor enim debet seq forū rei: vt in .c. cū sit gnale.& .c. si cleri. de foro cōpe. Sol. Inn. non rn̄det directè ad contrariū: sed dicit nō esse dubitandū, quin Papa haberet hoc casu iurisdictionē contra istū ducē. allegat .c. apostolicos .xij. q. ij.& c. si quis de potētibus .xxiiij. q. iij.& aliter nō dixit. videṫ tñ velle secūdū iura quæ alleg. ex eo ꝙ iste dux opprimebat ecclesiā,& iura ipsius: retinēdo iniustè obsides ecclesiæ,& retractando istā sñiam, ꝙ iustè potuit Papa adiri ratiōe quasi cuiusdā sacrilegij, seu opressionis. Et no. singulariter hoc dictū iūcto tex. ꝙ licet laicus prætextu cōpromissi opprimat ecclesiam, seu eius iura, nihilominus pōt adiri iudex ecclesiasticus contra eū. Quod intellige, qñ notoriè cōstat de iniustitia, seu oppressiōe, vt hîc cōstabat: nam ista sñia non habebat colorare factū iudicis: cū notoriè esset nulla ex defectu ptātis: secus puto vbi laicus

laicus ex ptãte sibi inhærente processit ad aliquã sñiam. nam cũ ista sit nulla, vel iniqua, debet recurri ad superiorẽ suũ, & nõ ad superiorem ecclesiasticũ: iuxta ea quę dixi in.c.fi.de iudi.& in.c.si duobus.de appel.& in.c.significãtibus.de offi.dele. ¶ Secũdò vltra doct. põt dici ad tex. ꝙ iste dux Venetorũ nõ recognoscit[a] saltẽ de facto superiorẽ in tpalibus: meritò potuit in hac re ardua adiri Papa in defectũ superioris: vnde puto ꝙ etiã p laicũ potuisset adiri Papa in hoc casu contra istum ducẽ, p ea q̃ dixi post Inno.in.c.licet ex suscepto.de fo. cõpe.& in.c.cũ te.de re iudi.facit qđ no.Host.in c.cũ Io.de fi. instru. ¶ Tertiò põt notabilius dici, ꝙ de iure cõi & ordinario fuit hîc Papa aditus per istũ electũ. nã cũ prætẽderet elect⁹ arbitriũ ducis esse iniquũ, & debebat executioni mãdari cõtra eũ, & sic erat reus: in hoc casu poterat adire Papã tanquã iudicẽ propriũ, cũ ipse esset iudex principalis causæ cõtra ipsum electũ: vt in simili no. Bar.in.l.societatẽ.§.arbitrorũ.ff.pro socio. vbi dicit ꝙ reus petẽs arbitramentũ reduci ad bonã æquitatẽ põt adire iudicẽ propriũ[b]: qa cũ proprius iudex habeat iurisdictionẽ in ista causa, cùm iste sit re⁹, põt adire eundẽ iudicẽ super articulo illius causæ. quod plenius examino in.c. quintauallis.de iureiuran. meritò Papa hîc mandauit reduci in statum pristinum quicquid fuit attẽtatum cõtra sententiã. ¶ † In gl.ij. ibi: *trãsigi, siue compromitti non potuit.* No. bene istã gl. iuncto text. primò in eo ꝙ æquiparat transactionẽ, & cõpromissum: secũdò quia vbi non põt transigi non valet compromissum: nã compromissum est quædã transactio. vt in auť.si verò. C.de iudi. Et facit hoc pro statutis locorũ, in quibus cauetur vt inter consanguineos fiat compromissum. Debet enĩ statutũ intelligi, qñ cõpromissum super re dubia[c]. nã si res esset certa & clara quemadmodũ non habet locũ trãsactio: ita nec cõpromissum. Et ideò si petitur executio sñiæ, vel instrumẽti habẽtis executionẽ paratã: non debet fieri cõpromissum: nisi opponeretur aliquid rõnabile. & hanc conclusionẽ firmauit Bar.in proœ.C.& in.l.post rem iudi.ff.de trãsac.& in.l.eleganter.in prin.ff.de cõdi.indebi. facit quod no.glo.pe. C.de pact.l.si quis in conscribendo. & tenuit Hostien. apertè hîc dicens ꝙ hoc compromissum nõ valuit: quia factum fuit super rebus decisis per sententiã: vt dicit etiam Innocen. Sed aduerte: nam prædicta possunt optimè procedere vbi compromissum fieret tanquam in arbitratorem: nam tunc propriè compromissum dicitur transactio: vt nota in.c.quintauallis.de iureiurando. & in dicta authen.si verò. sed si compromittitur in aliquem vt arbitrum: tunc esset iudicio meo dubitandum: nunquid valeat compromissum super decisis[d] per sententiã: quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum: vt in.l.j.ff.eo. vnde quemadmodum valet iudiciũ super decisis per sñiam, præsertim si nõ opponiť de transitu in rem iudicatã: vt in.c.inter monasterium. prope fi.de re iudi. ita deberet valere cõpromissum factum, & iudiciũ inde secutũ. Inno. tñ hîc videť sentire, ꝙ etiã tãquã in arbitrum non põt cõpromitti super decisis p sentẽtiã: in eo ꝙ allegat arbitriũ hic non voluisse: qa nõ tenet sentẽtia contra res prius iudicatas. vt.ij.q.vj.c.ei q appellat.§.diffinitiua.ver. Item si sententia. Itẽ quia prælatus nõ põt (etiã si vellet) renũtiare iuri ecclesię quęsito p sentẽtiã. allegat.l.interpositas.C.de trãsac. Hæc vltima ratio est bona: sed cõcludit tñ in re ecclesiæ, nõ aũt in facto priuati. prima verò ratio est vniuersalis. Sed illa dependet ab alia qõne, nunquid teneat sententia cõtra sententiã: quã plenè examinaui in.d.c.inter monasteriũ. & si tenemus opi. ꝙ indistinctè nõ valeat: procederet dictũ Inn. hîc: sed si tenemus aliã opi. ꝙ in diuersis instantijs valet tertia sentẽtia. quam tenuit Bar.in.l.j.C. qñ prouo.nõ est ne. nõ ꝓcederet hoc dictũ Inno. Vnde ego putarem ꝙ cõpromissum bene fieri põt tãquã in arbitrũ: & ad istũ tex. põt responderi. ꝙ hîc annullať sentẽtia: ex eo qa nõ fuit cõpromissum super rebus decisis per sententiã, sed super discordijs nouiter ortis. vñ nõ debuit iste arbiter extẽdere manũ ad nõ cõprehẽsa in cõpromisso, & hanc solu. sentit gl.iiij.in fi. ¶ In gl.iiij. ibi: *non est stãdũ iniquo arbitrio.* sed per hoc nõ soluitur cõtrariũ formatũ de.l.diẽ proferre.§.stari. allegata in gl. vbi diciť standũ esse arbitrio metu pœnæ, siue sit æquũ, siue iniquũ. Solu. dic dictũ gl. procedere, qñ arbitriũ in se continet euidentem iniquitatẽ: nã tunc saltẽ de iure canonico nõ est stãdũ tali arbitrio. & ita loqtur.c.ij. allega.in gloss. vt ibi plenè dixi. ¶ † Et in fi.gl. quęro, quid si fuisset in cõpromisso dictum vt intelligeretur lis & quæstio sup omni, & toto eo qđ fuerit laudatũ: nũquid tũc valeat arbitrium contra priorem sententiã? do. Ant. tenet ꝙ sic: quia super sentẽtia poterat esse contentio. vt in.l.j.ff.quæ sentẽ.sine appella.rescin. vñ vigore illius clausulæ videtur cõpromissum factũ super re dubia. dicit tñ hoc procedere in rebus priuatorum: secus in reb⁹ ecclesiarum: qa prælatus nõ potest sic fingere quæstionem in præiudiciũ iuris ecclesiæ. Sed domi. Card. tenet contrariũ[e] etiã quo ad primũ dictũ, qa per ista verba gñalia nõ videť data potestas retractãdi sententiã: quod plus placet. Et pro hoc adduco istũ tex. nõ Papa hîc scripsit duci: vt partes niteref reducere ad cõcordiã. & tñ dicitur in tex. ꝙ per verba generalia Papæ non fuit intentionis, vt querimonia iam sopita deberet suscitari: quasi in gñali sermone nõ venit id qđ in specie qs nõ fuisset verosimiliter cõcessur⁹: vt in regula in gñali. de reg.iur.lib.vj.& in.c.fi.de officio vica.eo. lib. Ergo idẽ dicẽdũ est in partib⁹ gñaliter cõpromittẽtibus vt p gñalẽ & effusum sermonẽ nõ videanť cogitasse de reb⁹ iam decisis per sentẽtiã, vel aliud remedium decisum. Vtile tamen est apponere semper in cõpromisso illã clausulã: ne posteã apponať cõtra arbitrũ ꝙ excedit limites cõpromissi. ¶ In gl.fi. ibi: *sed tenẽtur obsides vt fiat quod inter partes conuenit.* No.

a Ant. Francis. ¶ Nõ recognoscit. Circa hoc an.d. Veneti recognoscãt superiorẽ, & qũo. Dicas primò ꝙ ciuitas Venetiarũ ideò est libera: quia sita est in mari, in quo beneficiũ cedit ædificanti, vt per Bal.in rub.ff.de re.diuisi. & per Bar.cepo.vero. plenè in tract.de serui.in rub.de serui.rust.præ.in tit.de mari.ad fi. Et adde ꝙ ciuitas ipsa maritima habet districtũ, sicut ciuitates terrestres: vt per Ioã.mo.in.c. vbi periculum.de ele.li.vj.& p Bar. cæpo.vbi.s.& tene mẽti, ꝙ ciuitas in mari: vel vicina mari, habet dominiũ & iurisdicti. in mari vsq; ad cẽtũ miliaria: vt dixit singu. Bart.in suo tracta.tyberi. in.ij.parte.in ti.de insula. ꝙ dicũtur dñi Veneti de populo romano, secũdũ Bar.in.l.hostes.ff.de cap. nec recognoscũt superiorẽ ex præscriptione. vt ibi per eũ.& p Bal.in.l.j. ff.de re.diui. vbi etiã dicit, ꝙ sunt dñi maris adriatici & littorũ eius in gñe: & non in specie: qa littora sunt ciuitatũ adiacentiũ littori: vt p Bald.in.l.pe.C.de cõdi.inser.& per Bart.in.l.quominus.in.ij.qõ.ff.de flumi.& in.l.sanè.ff.de iniur.& per Sal.in.l.ij.C.de nau.fœno.& p Barto.cæp.in dicto tract.de serui.in tit.de ser.rust.præd.in præal.rubric.de mari.& p eundẽ in.l.eũ qui vectigal.ff.de verbo.sign.

SEB. SAPIA.

a ¶ Recognoscit. vide.d.Ias.in.l.cunctos populos. C.de sum.tri.& fide catholi.& in.l.ex hoc iure.ff.de iusti.& iure. vbi tãgit an ciuitas Venetiarum sit subiecta Imperatori.

b ¶ Iudicẽ propriũ. Adde latè Fed.cõsil.cclxxxvij.

c ¶ Dubia. Adde Pe.de Anch.cõs. clxxxiij. Roma. consil.lxviij.

SEB. SAPIA.

c ¶ Dubia. vide Ludo.Rom.in repe.rubri.de arb.col.xvij. Bal.& Mod.in.l.si diuersa. C.de transac. vbi ponũt quid si renuntiatũ fuit sñiæ: an possit fieri cõpromissum. vide etiam Alex.in.l.fratris.C.eo.de transa.& vide Feli.in.c.inter monasterium.col.penul.versi.demum colligen.j.de re iudi.

d ¶ Super decisis. Adde Rom.consi.consi.cclxix.& ibi vide an valeat compromissum contra priorem sñiam.& vide Fulg.consi.xx.per totum.

e ZACHARIS. ¶ Car. tenet cõtrariũ, tu adde ꝙ cõpromissum super re liquida & clara nõ valet ꝗuis: apponeret clausula, ꝙ lis intelligatur super eo super quo fuerit laudatũ. ita multũm sing.no. Paul.de castr.docto, vt oẽs dicunt irrefragabilis in.l. ff.de transact. cõtra Ang.ibi: & ita dicit esse consuetũ practicari Florentiæ.

Antoni. Francis. ¶ An super certis & liquidis possit fieri cõpromissum: cõis conclusio est ꝙ nõ. vt in auť.si verò cõtigerit. C.de iudi.& p Pau.de cast.post Bal.& Ang.& ibi etiã per Nouissimos in.l.j, ff.de transac.& p Pau.de ca.in.l.post rẽ.in fi.& ibi etiã p Bar.ff.de trãsa.& per Barto.in.l.eleganter.in prin.ff.de cõdi.inde.& p Ioan.de Imol.& Alexan.in.l.si stipulatus.ff.de ver.obli.& istud sine dubio est verum tãq; in arbitratorem: sed tanq; in arbitrũ etiam de re liquida potest fieri compromissum. scdm Ange.sing.& ibi p Alexan.in.d.l.eleganter.de condi.indebi. Adde tñ ꝙ si res esset liquida p publi.instrumentum: si opponatur cõtra instrumentum aliqua exceptio: non tñ calũniosè, cũ per tale obiectũ exceptionis res desierit esse liquida, poterit fieri compromissum. secundũ Ange.post Bar.in.d.l.post rẽ.de trãsa.& plenè per Lanfrã.Oria.in tract.de arbi.in.vij.parte. quod intellige verũ, nisi fingatur quæstio, vel lis: secundũ Bar. qui omnino est videndus in.l.cũ hi.in §.sed cũ lis.ff.de transa.& vide Alexã.in consi.xlv.

in.ij.pte.cõsi.vbi dicit ꝙ si statutũ dicit nõ debere fieri cõpromissũ de publicis instrumẽtis: intelligitur tamen ꝙ prius debeat constare an instrumẽtum sit publicum.

bene glo. quia sępe ob istã causam obsides inter principes. quod anposit oĩno de iure fieri, vide quod dixi in.c.ex rescript. de iureiur.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum factum in certam personam in arbitrum eligendam, non valet.3.4. vide plenè infrà. numero.8.*

2 *Cõpromissum potest fieri super causa delegata à Papa in fauorem partium: secus si in fauorem publicum: & in casu quo potest fieri, non per hoc expirat iurisdictio delegati.5.*

6 *Compromissum secundum tollit primum.*

7 *Iudex delegatus si in eadem causa fuerit electus arbiter: an possit vti vtraque iurisdictione?*

CAP. XII.

Innotuit. ¶ † Hoc intendit. Nõ valet cõpromissum de incerta persona in arbitrũ assumenda. h.d. quo ad tit. Vel latius sic. Non valet cõpromissum factum in duos, seu plures hoc adiecto vt in casu discordiæ eligat tertius per eosdẽ, vel alios. Primò ponit factũ. Secundò dat iudices ibi: *Ideóque.* ¶ Casus liter. Quidam laicus noĩe. O. impetrauit literas contra Gul. laicũ super quadã summa pecuniæ ad quosdã iudices delegatos, coram quibus dictus Gu. tractus fuit in cãm. Tandem fuit à partibus in duos arbitros compromissum: ita ꝙ si illi adinuicẽ discordarent, tertium adderent iudices noĩati: retenta penes se potestate cõpellendi partes ad obseruandũ arbitriũ per dictos arbitros promulgandum. Sed cũ dicti arbitri nõ possent esse cõcordes: dicti iudices tertiũ adiunxerunt: qui cũ altero illorũ dictũ Gu. condẽnauit. idẽ Gu. à dictis iudicibus cõpellebatur sñiam obseruare. Idẽ Gu. sentiens se grauatũ, ad sedẽ aposto. appellauit: sed ipsi eius appellatione spreta tulerunt excõmunicationis sñiam in eundẽ: Vnde mãdat Papa, quatenus si est ita, dictam sñiam denunciẽt esse nullam: cũ iure ciuili sit statutũ: vt cõpromissum de incerta persona in arbitrum assumenda non teneat. Bernar. ¶ † Not.j. quia super causa delegata per Papam possunt partes compromittere in alios tanquam in arbitros. & sic causam eripere à manibus delegatorum quod intellige, quando causa fuit delegata in fauorem partium, possunt enim partes renuntiare fauori suo: vt in.c. ad apostolicã. de regu. & in.l. si quis in conscribendo. C. de pact. secus si causa esset delegata in fauorem publicum. ad hoc quod legi. & not. in.c. ad petitionẽ. de accusa. & in.c. ex conquestione. de restitu. spol. ¶ † Not.ij. quòd quemadmodum non potest compromitti in duos: hoc adiecto vt data inter eos discordia ipsi eligãt sibi tertiũ[a]: vt probatur in.l. Itẽ si vnus[b]. §. si in duos. ff. eo. ita non potest fieri cõpromissum: vt data discordia inter arbitros iudices delegati deputent tertium vt probatur hîc. & in hoc ista decre. prouidet vltra illum. §. si in duos. hoc tñ puto fuisse de mente illius text. vnde potest concludi quòd quibuscunq; detur ista potestas eligendi tertium incã discordię, non valet cõpromissum. debet enim fieri cõpromissum purè in certos arbitros. & si posteà cõtingit discordia, debet iudex ordinarius cõpellere arbitros ad eligendum tertium. vt in.c. suspicionis. de offic. deleg. & in.c. cùm speciali. de appel. & in præalleg.l. item si vnus. §. principaliter. rationem diuersitatis dicam.j. super glo. fin. ¶ Not. iij. iuncta glo.j. & tene menti: quia alibi non ita bene probatur: ꝙ delegati possunt de consensu partium retinere sibi potestatem exequẽdi sñiam arbitrorũ ferẽdam super ista causa quæ eis fuerat delegata à cõtrario, ergo potestate non reseruata nõ possunt delegati exequi istã sñiam arbitrorũ: sed debet recurri ad ordinariũ: vt dixi post gl. fi. in.c. per tuas. ĩ. eo. ¶ † Vltimò no. ꝙ non valet cõpromissum factũ super eligenda incerta persona arbitri. & no. quia tex. dicit hoc esse statutum ex legali prouisione, & habuit respectum ad dictum. §. si in duos. sed iste text. fundat se super alia ratiõe, videlicet quòd arbitri possunt discordare in electione tertij. sed potest dici quòd ratio huius literę elicitur ex illa: vt dicamus, quòd ista incertitudo reprobatur, propter discordiam quæ posset contingere ex facto arbitrorum, vel aliorum qui debent eligere tertium. de quo dicendum. vt.j. latius dicam. ¶ † In glo.j. in fi. Ex hac glos. colliguntur tria. Primò ꝙ potest cõpromitti in iudicẽ delegatum retenta potestate delegata. Secundò quòd iudex delegatus hoc modo in arbitrum assumptus potest vti (si vult) vtraque potestate. & in hoc not. glo. Tertiò quòd partes compromittẽtes possunt prorogare iurisdictionem delegatorũ ad executionẽ arbitrij ferendi per arbitros assumptos. ¶ Circa primum, dic post Doctor. ꝙ si compromittitur in delegatum, vel in alium: per hoc nõ expirat potestas delegata, quantũcunq; specificè non fuerit reseruata potestas delegatorum. vnde licet partes cõpromittant de causa alijs delegata, non per hoc extinguitur potestas delegata: quia iurisdictio & rescripta sunt perpetua. vt in.l. falso. C. de diuer. rescrip. & not. glo. in. c. si autem. de rescri. † Secus autẽ si de causa in aliquem compromissa partes faciant cõpromissum in alium: nã tunc videnť recedere[c] à priori cõpromisso. vt in.l. sed & si in seruũ. §. fin. ff. eo. & est ratio diuersitatis: quia cõpromissum est voluntariũ: & arbiter recepit potestatem à partibus: ideò possunt partes nuda voluntate ab illo cõpromisso recedere. arg. in regula. j. j. de regu. iur. sed iurisdictio datur à publico, & non à partibus, & contra inuitũ. vt in.c. intelleximus. de iudi. & in.l. inter stipulantẽ. §. si stichum. ff. de ver. obli. meritò non extinguiť: licet partes vadãt ad arbitros. vnde possunt denuo redire ad delegatos sine alia delegatione. ad hoc facit cle. quandiu. de appel. & in aut. si tñ. C. de tem. appel. An autem adeundo ordinariũ, videatur extincta potestas delegata? dic vt leg. & not. in.c. ad petitionẽ. de accu. & hoc quo ad primam partem glo. ¶ † Quo ad secũdam dicit dom. Anto. se putare ꝙ super diuersis articulis potest delegatus vti vtraq; potestate: & hoc casu procedat dictum gloss. super eodem articulo non potest iudex vti vtraque potestate: quia resultaret quædam contrarietas: sed in contrarium multum facit. c. nisi. j. de præbendis. vbi circa articulum sententiæ delegati fuerunt vsi ibi vtraque potestate: sed potest

a ¶ Tertium. Adde Ang. cõsil. lxxxiiij. Abbat. consil. lxiiij.

ZACHARIAS. ¶ Adde ꝙ istud ꝙ hîc dicit est verum in arbitris. secus aũt in arbitratoribus: qa in eos potest cõpromitti cũ clausula, vt si discordẽt, possint eligere tertiũ. ita not. d. Bald. in.l.j. in lectura antiqua C. de his quę pœ. no. alleg. Cy. & refert Io. mo. in rubri. eo. titu. lib. vj. & est casus secundum gl.j.c. proxi. quẽ pro sing. alleg. Lud. ro. sin. suo. clxiij. inci. tu habes. c. innotuit. Antoni. Francis. ¶ Circa hoc an cõpromissum factũ in duos cum potestate eligendi tertium, valeat. vide etiã Spe. in tit. de arbi. in. §. fi. in ver. Itẽ & quod dixi. & Hosti. in sum. huius titu. in. §. fi. & quæ habentur per Alexan. post Bart. in.l. Item si vnus. in. §. si in duos. ff. de arbi. & vide gl. in versi. tertiũ. & ibi p' doct. in.c. cùm speciali. j. de app. & cõcludit ꝙ non valet tale cõpromissum: nisi tertius sit certus, etiã si posteà arbitri electi sunt cõcordes in eligẽdo tertium. secundum Inn. in.c. pe. hoc eo. tit. & idẽ Bal. voluit in.d.c. cãm speciali. & vide Lanfrã. Oria. in tracta. de arbi. in.v. parte. in.ij.q.

SEB. SAPIA. b ¶ In.l. Itẽ si vnus. Nunquid dispositio. d.l. Item si vnus. §. si in duos. habeat locũ in arbitratoribus. ponit Cardi. in cõsi. lxxxvj. incip. In causa quæ versa est. & Felin. in.c. suspicionis. in prima col. de offi. de lega.

c ¶ Recedere. Adde Io. de ana. consil. xxix. Roma. cõsil. cccxxxviij. Fulg. consil. cxij.

pōt pcedere dictū suū quando esset vnicus articulus diuisibilis.est & casus in quo ptās arbitraria non cōueniret cū delegata:aliàs secus.¶ Circa vltimā partē gl.doct. cōiter sequuntur conclusionē gl.sed quidā vt refert Inn.tenuerunt in contrariū dicentes ꝙ ista reseruatio potestatis non valuit:quia sententia arbitri non mandatur executioni sed metu pœnæ cōpelluntur partes ad abseruātiā.vt in d.c. dilecti.s.eo.& in.l.ij.ff.eo.tum quia sententia arbitri mandatur executioni per ordinariū,aut per delegatū ad hoc specificè deputatū:vt dixi in.c.per tuas.s.eod.sed tu tene dictū gl.non ob.primū contrariū:quia ista reseruatio potestatis super executione debet intelligi secundū naturā arbitrij:vt fiat executio eo mō quo fieri pōt. Ad secundū contrariū responde,ꝙ ordinarius debet adiri:regulariter tn̄ non tollitur,quin partes possint in hoc prorogare iurisdictionē alteri⁹.nā & in his quæ sunt meri imperij habet locū prorogatio:quādo fit in persona iudicis habētis idē imperiū:vt plenè dixi in.c.j.de mu.peti. & per Inno. in.c. de causis.s.de offi.deleg.sed delegatus Papæ vt erat iste,habet imperium in executione sententiæ: qa pōt suā sententiā mandare executioni:vt in.c.quærenti.de off.de leg.ergo partes possunt proragare iurisdictionem istius delegati ad executionē arbitrij,vel alteri⁹ sentētiæ, cū de re ad rem possint partes prorogare iurisdictionē delegati.vt in.c.cū olim.& in.c.p.&.g.de offic.delega.¶ † In gl. fi.ibi: *& ideò cū à principio nō tenuerit cōpromissum &c.* No. hanc particulā gl.ꝙ cōpromissum factum hoc adiecto.vt in casu discordiæ deputetur tertius p arbitro,vel alius,non valet cōpromissum quantūcunq; concorditer posteà eligatur tertius.quia ab initio compromissum fuit nullum: sed videtur obstare.c.cū speciali.j.de appella.vbi valet cōpromissum factum in duos.& in casu discordiæ debet iudex compellere arbitros ad eligendū tertiū:& idē probatur in.l.Itē si vnus.§.principaliter.ff.eo.nec gl.reddit sufficientē rationē diuersitatis inter primū & secundū: sed colligendo dicta Inn.pōt reddi duplex ratio quare in casu huius.c.& in præalleg.§.si duos.non tenet cōpromissum. & prima ratio est hæc:nā qn̄ partes dāt potestatē iudicib⁹ delegatis:vel arbitris,seu alijs eligēdi tertiū in casu discordię:tunc tres possunt esse sine exitu:quia si arbitri non cōcordarent,nō posset iudex cōpellere istos quibus est data potestas eligendi tertiū qa cū illi fungantur iure partium sicut partes,non possent ab initio compelli ad cōpromittendū.vt in.l.iij.ff.eo.ita nec isti qui funguntur iure partiū cōpelli possunt.vnde ne partes vigore huiusmodi cōpromissi conntingeret litigare,voluit lex à principio prouidere,statuendo vt tale cōpromissum non valeat: nam melius est ante tempus occurrere,quā post causam vulneratam remedium quærere.vt.l.fin.C.in quibus cau.in inte.restitu.non est necessa.& quod infirmari vel vituperari pōt,præcauendū est.vt in.c.j.de seruis non ordinandis. facit.c.quantò.de diuor.sed quando compromissum est factum simpliciter in duos,non potest res esse sine exitu: quia si duo discordarent in ferenda sententia,iudex teneretur cōpellere arbitros ad eligendum tertium.vt in.d.§. principaliter.& in dicto.c.cū speciali.Præterea in primo casu cū illi quibus est data potestas eligendi tertium habeant hanc potestatem à partibus:præsumendum est quòd inducerentur ad eligendum gratum partibus:& cùm voluntates partium sint discordes:quia quælibet pars vellet habere tertium sibi gratum:de facili isti nō cōcordarent in electione tertij .sed in secundo casu iudex habet potestatem compellendi arbitros à iure.vnde præsumitur ꝙ tam ipse quā arbiter exequerentur officium suum laudabiliter in electione tertij.Et vt habeas hanc materiā clarissimam:enumerabo aliquos casus qui possunt occurrere in hac materia.Primus casus quando datur potestas duobus, hoc adiecto vt in casu discordiæ ipsi eligāt tertiū:& data discordia non possunt conueniri in tertiū:& tūc secūdū omnes illud compromissum non valet, nec iudex supplet in compellendo circa electionem tertij:& iste est proprius casus dicti.§.si in duos.& idem dicendum quando hæc potestas eligendi tertium fuit data indicibus delegatis:vt probatur hîc.Eadē ratione quando fuit data hęc potestas alijs personis.Fallit tamen quando potestas eligēdi tertium fuit data iudici ordinario:tunc enim tenet cōpromissum,& data discordia iudex ordinarius debet dare tertiū.Hanc opi tenuit Ho.in.c.proxi.per illū tex.Ratio diuersitatis secundū eum:quia ordinarius habet hanc potestatē à iure:vnde id exprimitur quod inest:sed delegati,vel alij habent hanc potestatē à partibus.Itē iurisdictio delegata est stricti iuris:vt in.c.p.&.g.de of.deleg.sicut & potestas arbitraria:vt in.c.cū dilectus.s.eo.sed potestas ordinaria est fauorabilis.& est hoc dictū satis ęquū & cōiter cum eo transeunt doct.in.c.seq. Sed satis potest dubitari:quia ordinarius non habet potestatem iure eligendi tertium:sed compellendi arbitros ad electionē tertij.vt in.d.c.cū speciali.& in.d.§.principaliter.ergo iudex recipit hanc potestatē à partibus :& per consequens militat ratio Inn.quā superius allegaui.tene tamen menti dictum Hosti.quia credo ꝙ in iudicio seruaretur:cū doct. cōiter transeant cum eo.¶ Secundus casus est,quando retentis eisdem terminis illi quibus data fuit potestas eligēdi tertium conuenerunt in electione tertij:& sic cessat ratio discordiæ.& hoc casu tenuit gl.in.d.§.si in duos.ꝙ valet compromissum.& idem tenuit Fran.accur.& recitat Io.an.in addi.Spec.eo.tit.§.fi.secundum eum:quia cessante rōne legis,debet cessare ipsa lex.nam quod plus est ratio præfertur verbis.vt in.c.secundò requiris.de appel. & in l.adigere.§.quanuis.ff.de iurepat.sed ratio legis fuit fundata super discordia in electiōe tertij.vt in.d.§.si in duos.ergo ex quo tertius fuit electus concorditer, debet valere cōpromissum & laudum inde secutū.sed hoc dictū indubitanter non est verū:nam contrariū apertissimè probatur in isto tex.vbi delegati concorditer elegerunt tertiū: & tamen propter malū fundamentū à principio non valuit hoc cōpromissum,nec laudum.& hoc tenuit apertè ista gl.fi.& Spec.eo.tit.§.fi.ver.sed pone ꝙ intelligendo. & Bart.in.d.§.si in duos.& Io.an.in dicta addi.nā vt ipse dicit & bene,si tale cōpromissum teneret à principio,posset sequi inconueniens.de quo.s.dixi:quia possent partes litigare corā arbitris per magnū tēpus:& data discordia inter eos illi,qbus fuit data potestas eligēdi tertiū possent nō concordare.& sic partes essent frustratæ laboribus & expēsis.vnde licet posset cōtingere ꝙ isti concordarēt in electione tertij:tamē satis est ꝙ posset contingere cōtrariū:& ideò bona fuit puisio legis, volentis prouidere vt tale cōpromissum non valeat.& hæc opi.omnino est sequēda:tū p istū tex.vt pdixi:tū quia tex.in.d.§.si in duos. dicit tale cōpromissum esse nullū:ergo nō posset cōualescere ex postfacto.vt in regul. non firmatur.de reg.iur.lib. vj.¶ Tertius casus est,quando retentis eisdem terminis arbitri concordauerunt in sententia:ita ꝙ non fuit opus venire ad electionē tertij,ex quo dubitatur nunquid valeat cōprmissum:& p cōsequens laudū ipsorū.do.Ant. videtur sentire ꝙ sic:quia vitium est in electione tertij,qd cessat,ex quo non fuit deuentum ad electionē:sed arbitri cōcordauerunt in vnam sententiam.quia clausula quæ nunquam locum habuit,vt separabilis non vitiat,sed vitiatur.C.de lega.l.si legata.&.l.post aditam.C.de impube.& alijs substituti.& dicit dominus Anto.de hoc hîc esse casum.in alia tamen parte huius.c.non videtur domi.Ant. ita clarè dicere. sed tu vide Io.and.[a] in additi.præallegata. vbi apertè sentit contrarium:& melius. nam inconueniens quod sequi potest ex pæcedenti casu,potest sequi ex isto.nam si ab initio valeret hoc compromissum,cū pōt

[a] SEB.SAPIA. ¶ Ioan.an. Vide Alex.in.cōsi.cxxiiij.aliàs.cclxxvj. in.ij.volu.vbi refert dictum Ioan. and.& sequitur.

ſequi diſcordia,ſequeret illud incōueniens.Itē quia tex.in d §.principaliter,dicit cōpromiſſum tale non valere:vnde non pōt conualeſcere propter diſcordiam ſubſequentem ſatis eſt ergo,quo ad nullitatem cōpromiſſi ꝙ res poterat eſſe ſine exitu.& hanc opi.tene.& optimè facit iſte tex.in fi.dū fundat ſe ſuper ratione incertitudinis.¶ Quart⁹ caſus, qñ fuit compromiſſum in duos vt eligerent partib⁹ arbitros:qui habeant per ſe duntaxat determinare qōnē: hoc caſu tenet hic Inn.valere cōpromiſſum:quia non habet malū fundamētum:& placet mihi hæc opi. & iudicio meo ſenſit glo.in.c.ſeq.vbi dicā.nā hoc caſu ceſſat ratio inconueniētiæ de qua.ſ.cū ab initio ſint iſti arbitri eligēdi.nam partes confidentes de aliqbusamicis poſſunt quo ad iſtū actum electionis duntaxat facere ipſos arbitros. Et iſte pōt eſſe caſus.c.ſeq.& tene hoc dictū menti:quia eſt ſingulare.& optimè facit in arg.tex.in.l.non diſtinguemus.in.§.quæſitum.in fi.ff.eod.vbi dicitur ꝙ arbitri non poſſunt delegare vices ſuas alij:ſed habent per ſe qōnem diffinire:niſi aliud ſit dictum in cōpromiſſo.ergo poteſt arbitris dari poteſtas vt ipſi deputent alios arbitros non dico in caſu diſcordiæ,ſed ab initio.¶ Quintus caſus qñ datur poteſtas arbitris,vel alijs vt in caſu diſcordię eligāt tertiū arbitrum:puta Semproniū:& tale compromiſſum valet:vt no.gl.hic in fi.& tex.in.d.§.ſi duos.qa ex hoc ceſſat ratio diſcordiæ & incertitudinis.¶ Sextus caſus qñ cōpromittitur in duos:ita ꝙ in caſu diſcordiæ non plures, ſed vnus in quem partes conueniunt debeat deputare tertiū:& hoc caſu tenuerunt quidā cōpromiſſum valere: qa ceſſat ratio diſcordiæ in electione tertij:cū hæc poteſtas ſit data vni,qui non pōt in ſeipſo concordare:hāc opi.ſenſit gl.ſ.c.pxi.& ita intelligit illū tex.qui videt huic contrarius:& hoc etiā ſeqtur Goff.ibi:ſed Hoſt.non placuit,ꝓpter rationē incertitudinis:& quia pars poſſet cauſare iniquitatē & ſuſpicionē in iuſto arbitro incerto:ar.in.d.§.q́ſitū.ſed Ioā.And.in addi.prædicta poſt Iac. dicit ꝙ iſtud compromiſſum nō nititur viribus proprijs,nec prætorijs.viribus ꝓprijs non:quia cōpromiſſum , eſt incertū: vt hic & in.d §.ſi in duos.virib⁹ prætorijs nō: quia prætor nō poteſt cōpellere arbitros ad eligendū tertiū:cùm hæc ptās fuerit per partes alteri tributa:ar.in.l.conſultā. C. de teſta.nec ille cui fuit data ptās , poteſt cōpelli ad eligendū tertiū:quia ad hoc ſe nō cōſtrinxit. argu. in.l.ſi merces.in pri.ff.loca.& ꝑ hāc rationē tenuit hīc do.Cardi.ꝙ ſi iſte tertius acceptauit à principio hāc poteſtatē, poteſt cōpelli ad eligēdum tertiū. & per cōſequens debet tenere cōpromiſſum:ſed cōtra eū facit hic Inno.vbi videt velle ꝙ nō valet.quantumcūq; poteſtas detur vni: quia nō poteſt cōpelli,cùm fungatur iure partiū: ſed nec partes poſſunt cōpelli vt.ſ.dixi. ſed ſi iſte obligaſſet ſe de cōſenſu partiū ad eligēdum tertiū, poſſet procedere dictum ſuū.¶ Septimus caſus qñ eliguntur aliqui arbitri: & datur ei poteſtas eligendi tertium ſi volunt: ita quòd habeant eligere ab initio:& tertius habeat cū eis inchoare proceſſum:& valet hoc compromiſſum.vt ſentit in.d. additio.quod mihi ſatis placet: quia ceſſat hoc caſu incōueniens:de quo.ſ.dixi cū iſte non ſit eligendus in caſu diſcordiæ:ſed ab initio.Et no.ſing.hoc dictum:quia videtur ſentire Io.An.id quod.ſ.dixi poſt Inn.vt poſſit dari poteſtas arbitro eligendi ab initio alium arbitrum: qui procedat ſecum,vel ſine eo. ¶ Et per hoc poteſt decidi octauus caſus quando eligitur vnus arbiter, vt poſſit ſibi eligere alium arbitrum,ſi ſibi placuerit.& dicendum eſt quòd valet compromiſſum:per prædicta. ¶ Nonus & vltimus caſus eſt , quando fit compromiſſum in aliquē tanquam in arbitratorem,ſeu aliquos, & datur poteſtas eligendi tertium in hoc caſu diſcordiæ:& hoc tenuit gl. in capitul.ſequen.per illum tex.quòd valet compromiſſum vt aliud ſit in arbitratore quā in arbitro: ſed de hoc dic:vt latius ibi dicam.

SVMMARIVM.

1. *Arbitri non poſſunt delegare vices ſuas.*
2. *Confeßio facta corā arbitro,an habeat vim cōfeßionis iudicialis*

CAP. XIII.

Cvm à nobis. Nō ſolet cōiter ſummari propter varietatē lect.ſed ſecūdū vnū intellectum,quē ſentit gl.hīc & Inn.in.c.præcedenti . qui placet mihi,pōt ſic ſummari. Valet cōpromiſſum factū in vnū, vel in plures,vt ipſi per ſe cām diffiniant,vel ꝑ alios quos ipſi elegerint.primò ponitur factū.Secundò confirmatio ibi: *Nos igitur.*¶ Caſus literalis.Inter Abbatiſſam & conuētum Iotrēſem:& Archiepm Senonē.vertebat quæſtio ſuper eo ꝙ idem Archieps dicebat monaſteriū ipſum metropolitico iure ſibi ſubeſſe,petens propterea ab iſto monaſterio procurationes & res alias:tandem concorditer à partibus cōpromiſſum fuit in.R. ſancti Angeli diaconū Cardinalē apoſt.ſe.legatum.Et cōpromiſſum fuit ſub certa pœna ꝙ ꝑcisè pareretur arbitrio,ſeu ordinationi eiuſdē,vel duorū mediatorū,quos idē Cardinalis ſuper hoc deputaret.Legatus ſuper hoc deputauit magiſtrum.P.capellanum dñi Papæ.&.I. Archidiaconū Senonē. mediatores:& ipſi ordinando & diffiniēdo cām hmōi terminauerūt:poſtmodū petiuerūt partes à dño papa vt ordinationē & diffinitionē prædictā cōfirmaret:& ipſe quod ꝑ dictos mediatores factum fuit cōfirmauit. Ber.¶ No.primò ꝙ ſuꝑ procuratione debita ratione viſitatiōis poteſt cōpromitti:nā quēadmodū ſuper mō procurandi pōt fieri aliqua compoſitio:vt no.in cle.ij.de cenſi.dixi in.c.cùm ex officij. de præſcrip.ita eodē modo pōt fieri cōpromiſſum:an aūt poſſit in totum tolli ꝓcuratio per cōpoſitionē ſeu cōpromiſſum.dic vt dixi ī.d.c.cū ex officij.¶ No. ij.ꝙ etiā in legatū papę cardinalē pōt fieri cōpromiſſum. nā legatus papæ habet ordinariā iuriſdictionē vt in. c.ij. de offic.le.lib.vj.¶ 1 † Tertiò no.quòd licet arbitri non poſſint alijs delegare vices ſuas:ſiue ſint arbitri, ſiue arbitratores.vt in.l.non diſtinguemus.§.quæſitum.ff.eo.& in l.ſi quis arbitratu. ff.de verb.ob.pōt tñ à partibus eis dari poteſtas vt ipſi eligāt alios arbitros ſeu arbitratores.& in hoc tene menti iſtum tex.dixi latius.ſ.c.proxi.& illud eſt bonū remediū qñ partes non poſſunt cōuenire in arbitros:vt eligant certos amicos, quibus detur poteſtas eligendi eis arbitros.& facit.d.§.quæſitum.in fi.¶ Not.vltimò ex fine literę ſecūdū vnū intellectū ꝙ arbitriū pōt cōfirmari per papā.ſed dicit Goſ.ſe putare ꝙ per hanc cōfirmationē nō alterabit natura arbitrij : agitur eñ ad executionē,ſeu ad pœnā,vel intereſſe:vt plenè dixi in.c.per tua.ſ.eo.¶ In gl.fi.hæc gl.opponit de.c.ꝑcedē.vbi nō tenuit cōpromiſſum factū de incerta perſona:& hīc tenuit pro ſolutione gl.ponit tres lecturas.Prima,ꝙ iſte legatus erat arbitrator:& deputandi per eū debebāt eſſe arbitratores,& non arbitri:ſed in.c.præcedenti illi erant veri arbitri.Et ex hac ſolutione habes notare vnum dictum ſingulare,ꝙ poteſt cōpromitti in duos tanquā in amicabiles cōpoſitores.vt in caſu diſcordiæ eligāt tertiū.& hanc le. tenuit hīc Hoſti.reddēs rōnē diuerſitatis quare hoc compromiſſum valet tāquā in arbitratores:quia ſi eſt iniquū reducit ad arbitriū iudicis & bonā æquitatē:vt in.l.ſocietatē.§ arbitrorū.ff.ꝓ ſocio.ſed dictū arbitri tenet ſiue ſit æquū,ſiue iniquū,vt ibi.& dixi in.c.ij.ſ.eo.vnde valet cōpromiſſum tanquam in arbitratores factum:quia per illud deciduntur lites:non autem ſic per arbitros ſed ſæpæ lites ex litibus oriuntur.hæc ratio Hoſti:bona eſt conſiderato fine:ſed conſiderato principio non cōcludit. nam nō valet cōpromiſſum prædicto modo factū in arbitros: quia res poſſet eſſe ſine exitu in caſu diſcordiæ:& ſequeret īconueniēs.de quo dixi ī.c.ꝑcedēti.q qdē rō militat et in arbitrato-

in arbitratoribus,cũ poſsint diſcordare in diffinitiõe,& in electione tertij. Itẽ.c.præcedẽs.&.l.Itẽ ſi vnus.§.ſi in duos.ff.eo.loquunt in diſtinctè.ſ.faciẽdo mentionẽ de arbitro.& arbitrator pôt dici arbiter.nam vltra oẽs indifferẽter cũ gl.& Hoſ.potes tu reddere ſaliam rõnem diuerſitatis:in arbitris nõ valet cõpromiſſum:quia coram eis eſt iudiciũ,ſeu quaſi:vt in.c.cũ dilectus.ſ̃.eo.& in.l.j.ff.e.vbi inſtãtia iudicialis poſſet euaneſcere in caſu diſcordiæ ſine aliquo effectu:& ideo nõ valet cõpromiſſum:ſed corã arbitratore nõ eſt iudiciũ:vt dicit gl.ſed eſt quædã amicabilis cõpoſitio.& ideo ceſſat ratio ne euaneſcat iudicialis inſtãtia:ſed inſpecta ſubtilitate iuris poſſet teneri contra iſtã gl.¶ Secũdò ſoluit hæc gl.ꝙ hîc nõ fuit factũ cõpromiſſum de incerta perſona: ſed partes dederunt poteſtatẽ legato vt ipſe eligeret arbitros & ipſe elegit certos.Io.an.videt impugnare hanc lect.quia in.c.ꝓcedẽti illi iudices elegerũt certum:& tñ nõ valuit ibi laudũ.Ego puto ꝙ gl.habuit aliũ intellectũ ꝙ ibi debebat eligi tertius in caſu diſcordiæ:& nõ ab initio:hîc aũt fuit data poteſtas legato , vt ipſe diffiniret per ſe:vel daret alios arbitros, ſcilicet qui deberẽt cognoſcere & diffinire quæſtionẽ.& hãc lectu. ſentit etiam Inn.ſ̃.c.proxi.in fi & hãc puto verã lect.huius.c.nam in hoc caſu non pôt ſequi inconueniẽs:de quo in.c.ꝓced.vnde hoc c.in effectu ꝓuidet circa hoc,ꝙ arbitro pôt dari poteſtas diffiniẽdi negotiorũ per ſe,aut per alios:& in hoc tene menti iſtũ tex.& concordare videt in.d.l.nõ diſtinguemus.§.quæſitũ.in fi.ff.eo.& in. d. l.penul.C.eo.& ibi hoc firmat Bal.& facit quod dixi in.d.c.cãm ꝗ.

2 ¶ An aũt cõfeſsio facta corã arbitro habeat vim confeſsionis iudicialis,vt efficiatur confeſſus infamis eo caſu quo confeſsio infamaret corã iudice [a]?dic ꝙ non:ſiue cõpromiſſum expiret, ſiue duret. ratio:quia cõfeſsio infamat eo caſu quo confeſſus haberet pro dãnato:& ſic talis cã in qua dãnatus efficitur infamis:vt dixi in.c.at ſi clerici.de iudi.& not.Barto.in.l.ictus fuſtium.ff.de his qui notantur infa. Vnde ſicut vera ſententia arbitri non infamaret:vt in .l. quid ergo. in.§.ex compromiſſo.ff.de his qui notãtur.infamia.ita nec confeſsio facta coram arbitro:quod etiã firmauit Bald.in. d.l. pe.¶ Tertia lectu.gl.eſt ꝙ fuit data poteſtas vni,qui non poterat in ſeipſo diſcordare ſed in.c.præcedenti fuit data poteſtas plurib9. hanc lect.ſequutus eſt Goff.ſed Hoſt.non placuit:quia poſſet pars prætendere læſionẽ ſeu iniquitatem ratione arbitramẽti:ſed tu dic plenius circa hãc lectu.vt dixi in.c.præcedenti. Quartam lect. extra gl.poſuit Inn.ſ̃.c.proxi.vbi dicit ꝙ iſti mediatores non erant arbitri,ſed iudices delegati dati à legato.pro hoc ſecundũ eum :quia Papa confirmauit hîc hoc factum iſtorũ mediatorũ.nã ſi fuiſſent arbitri,Papa non confirmaſſet ipſorum ſententiam:.quia ſentẽtia arbitrorũ nõ cõfirmat:quia non habet executionẽ paratam :ſed ei ſtatur metu pœnæ:vt.l.j.C.de arbi.& in.l.ij.ff.eo.Nec ob.ſecundũ eũ ſi dicatur ꝙ hîc interuenit pœna,quæ declarat iſtos fuiſſe arbitros,& non iudices.dicit em̃ ipſe ꝙ hæc conſideratio non procedit qñ fuit cõpromiſſum in iudicẽ ordinariũ, vel degatum: qa ꝓpter cõpromiſſum non deſinit eſſe iudex delegatus,vel ordinari9: vt in c.niſi.de præben.& in.c.ex parte.ſ̃.eo.vnde licet legatus fuiſſet arter hîc nihilominus remanſit ordinarius:& tanquã ordinarius potuit dare iſtos delegatos.hæc lec.non.nõ placet hic Hoſt.primò qa ſecundũ ipſum hæc decre.non faceret ad titulũ.Itẽ quia text.hic in ſecunda parte non appellat ipſos iudices:ſed appellat ipſos mediatores.Item dicitur ꝙ tulerunt ſniam & ꝙ fecerunt ordinationem quãdã.q verba innunt ꝙ iſti erant arbitri,vel arbitratores.¶ Quita lec.ꝙ laudũ iſtorũ nõ tenebat de iure p.c.ꝓxi.ideõ fuit op. ꝙ papa cõfirmaret,valuit ergo arbitriũ virtute cõfirmationis papalis, & non ex validitate cõpromiſsi.ſed iſte intellectus non eſt bonus: quia nõ apparet hîc ꝙ papa ex plenitudine poteſtatis voluerit dare robur huic laudo.¶ Sextam lect.ponit Ho.ꝙ ordinario pôt dari poteſtas eligẽdi tertũ arbitriũ.nam legat9 habet ordinariã:vt .ſ̃. dixi.ſed arbitris vel delegatis nõ pôt hæc poteſtas dari:& ita loquit c.ꝓcedẽs.diuerſitatis rõ eſt ſecũdũ eum,quia ordinari9 habet à iure hãc poteſtatẽ:ſed delegat9 nõ.Itẽ poteſtas ordinaria eſt fauorabilis,nõ ſic poteſtas delegata,vel cõpromiſſaria.tu vide circa hãc lectu.qđ dixi in.c.ꝓcedenti.Mihi præ cæteris placet ſecũda lectu.& expedias materiã huius.c.prout plenius dixi in.c.præcedenti.

SVMMARIVM.

1 *Compromiſſum expirat morte vnius cõpromittentium ante laudum datum ſecus poſt.ſ.nec tranſit in hæredes,niſi fuerit dictum. vide in nu.4. vbi ponitur ratio quare non tranſit in hæredem.*

2 *Obligatio defuncti,an tranſeat in hæredem?*

3 *Heres an poßit capi in caſibus,in quibus defunctus poterat?*

6 *Acta facta coram arbitro non expirãt,ſi expiret cõpromiſſum.*

Præſcriptio interrupta per citationem,adhuc remanet interrupta licet inſtantia iudicij pereat.

7 *Confeßio facta coram arbitro,an habeat vim confeſſionis iudicialis?*

8 *Compromiſſum factum in arbitratorem,vel amicabilem compoſitorem,an expiret morte vnius compromittentis?*

9 *Hæredis appellatione an veniant hæredes hæredis?*

10 *Compromiſſum factum per prælatum de rebus eccleſiæ:an expiret morte prælati compromittentis?*

CAP. XIIII.

Compromiſſum.

1 ¶ †Breue eſt.& ꝑ alia verba pôt ſic ſummari. Cõpromiſſum ante ſententiã latã finitur morte alterius cõpromittentiũ [b],vnde non tranſit in hęredes cõpromittẽtiũ,niſi de eis ſit cautũ in cõpromiſſo.h.d.cõprehendendo mentẽ.c.

2 ¶ †Not.primò vnum caſum in quo obligatio contracta cũ defuncto non tranſit in hæredẽ.regulariter aũt contrà. nã omnis obligatio tranſit in hæredẽ: licet de hærede nõ fuerit facta mentio in contractu:vt in.l.veteris.C.de contrahẽ.& cõmitt.ſtip.Fallit tñ in qbuſdã caſibus de quibus dicendũ: vt legitur & no.in.l.q in futurũ.§.j.& in l.iuriſgẽtiũ.§.pactorũ.ff.de pac.& inter cęteros caſus excipitur vnus caſus ſatis generalis.ſ.qñ pactũ factũ cũ defuncto cohęret perſonæ defuncti: ita ꝙ ex natura ipſius actus non pôt obligatio concernere hæredẽ.de quo plenè per bar.in.l.eadẽ ff.de verb.ob.& in.l ſi deceſſerit.ff.qui ſatiſda. cogã.& in.l.poſtulãte.ff.ad trebe.

3 ¶ † Et ꝑ hęc deciditur qſtio:pone ꝙ aliqs [c] obligauit ſe in cõtractu vt poſſet capi ꝑſonaliter pro obſeruãtia cõtractus,poſito ꝙ tale pactũ valeat :quæritur nunquid hoc tranſeat in hæredẽ vt hæres poſſit capi?determinat Bar.per prædicta in.d.l.ſi deceſſerit.ꝙ non:ſecus tñ ipſe ſentit in ſtatuto vt ſi caueatur ſtatuto ꝙ debitor poſsit capi ꝑſonaliter: tunc enim tenet ꝙ eius hæres poterit capi:quia poteſt compelli ad obſeruantiam contractus ſicut defunctus & hoc poſuit in dicta.l.poſtulante.& de materia dicẽdum pleni9 vt no.in locis præalleg.

4 ¶ †Secundò no.quòd compromiſſum tranſit in hæredem:ſi hoc dictum fuerit in compromiſſo [d].& dicit Hoſtiẽ. quòd natura compromiſsi tenet medium inter naturam ſocietatis,& iudicij:nam ſocietas nunquàm tranſit in hæredem:etiam ſi fuit dictum quòd tranſiret : licet hæres teneatur ad reddendam rationem , & ad alia acceſſoria ad ſocietatem:vt in.l.nemo poteſt.& in.l.cum duobus. aliàs.l.ſi fratres.in.§.Idem reſpõdit.ff.ꝓ ſoc.& ibi not.vera ratio huius dicti. & vide quod dixi poſt glo.in.c. inter dilectos.in fine. de fid.inſtr.Iudiciũ autẽ tranſit in hæredẽ licet nõ ſit dictũ ꝙ trãſiret.vt patet i.c.ꝓſentataj.de teſ.& in.l.orone.ff.de fer.& in.l.vnica.C.ne ex

SEB.SAPIA.

a ¶ Corã iudice.Vide no.in.l.fi.C.de teſta.vbi tradit an acta facta corã arbi. faciãt fidẽ coram iudice . & de confeſsione tãgũt Moder.in. c.at ſi clerici.in princi.j. de iudi.& Ang.in §.oim.col.ij.inſti. de act.Alex.in cõſili.xiij.in.j.volu.

ZACHARIAS.

b ¶ Morte alterius cõpromittẽtium. Dic hoc eẽ verum in arbitro:ſec9 in arbitratore.vt di. cã.j.nu.8.

SEB.SAPIA.

c ¶ Ponit ꝙ aliquis. Vide Bal.in.l.per diuerſas.in.x.qõ. C.manda.Pau. de ca.& Alex.latè in l.poſtulante.in fi. princi.ff.ad treb.

ZACHARIAS.

d ¶ Si hoc fuerit dictũ in cõpromiſſo.no.Bar.& do. in.l.diẽ proferre. §.j.ff.e.ti.Pau.de ca.conſi.xxix. in prin.& Lanfran. in tract.ſuo de arbi.in.vj.parte col.ij.

SEB. SAPIA.

a ¶ Expirat compromissum. vide Bar. in. naturaliter §. nihil cōe. col. an tepe. vbi Ias. colū. pe. ff. de acq. poss. & Ange. are in. §. oīn. col. ij. instit. de actio Alex. in consi. xiij. in. j. vo lu.

b ¶ Coram iudice. Adde Alex. cōsi. xiij. lib. j.

c ¶ Iudicialis. Adde Alex. consi. xiiij. ij. lib.

d ¶ Arbitratore. adde Pau. de ca. cōsi. xxxj. Ioā. de ana. consi. xix.

ZACHARIAS.

¶ Adde eundem Pau. de ca. consil. xxiij. & seq. pro quo iste consilio xxxj. corruptè librariorū vt credo incuria. al'. idem not. Specu. eo. tit. §. finitur. versi. sed nunquid arbitratu. Lanfran. in tracta. suo de arbitr. parte. vj. colum. secunda. Barto. & Alex. in. l. si quis arbitratu. colum. x. & ibi Roma. ff. de ver. oblig. & ratio diuersitatis quā dat Bal. in. l. diē pferre. §. j. ff. eo. tit. est, quia factū in arbitratorē dicit̄ trāsactio: & sic est contract⁹: ergo tūc non est psonale, sicut cōpmissum in arbitrū. vnū tñ non omitto: ꝙ si non apparet an cōpromissum sit in arbitrum, vel in arbitratorē: ꝙ in dubio præsumitur esse compromissum in aliquē vt in arbitrū. ita no. sing. Lud. ro. sin. cccccxj. incip. partes cōpromittentes. alleg. text. singu. in. c. veniēs. de iureiuran.

Ant. Francis.

¶ Circa hoc qd' hic dicit̄ de cōpromisso facto in aliquē simpliciter, quomodo intelligatur factum, an vt in arbitrū: an vt in arbitratorē. Dicas ꝙ in dubio intelligitur factū vt in arbitrū secūdum Ioā. an. post

deli. defun. cōpromissum verò nō trāsit in hæredē: nisi sit dictū. & ꝓ hoc quia cōpromissum est stricti iuris vt dicit̄ in gl. Et credo ꝙ pōt assignari alia ratio magis specialis: quia iura non assignāt in hoc rationē, nam iste tex. & in. l. diem proferre. §. j. & in. l. sed interpellatur §. fi. ff. eo. tit. simpliciter dicunt ꝙ cōpromissum non trāsit in hæredē: sed nō assignant aliquā rationem vnde puto ꝙ ista potuit esse ratio: nam arbitri cōiter eliguntur amici. vnde compromittētes recesserunt à iudice ordinario propter cōfidētiā specialē quā habebant in arbitris: in quos cōpromiserunt: quæ ratio non vendicat sibi locū in hærede: nam hæres quandoꝗ non est ita amicus, vel notus arbitro, sicut erat defunctus: vnde cùm arbitri fuerant assumpti sub specie amicitiæ & confidentiæ personalis: non debet compromissum transire ad hęredem: quia ista confidentia est quid personale inhęrens personæ defuncti: meritò non debet trāsire in hæredem, per prædicta. arg. opti. in. l. nō distinguemus. §. quæsitum. ff. eo. vbi dicit̄ ꝙ arbitri non possunt alijs vices suas delegare nisi partes cōsenserint: quia partes habuerunt confidentiam de eis, & non de alijs. & si diceremus contrariū sequeretur ꝙ quis posset habere qnꝗ arbitrū sibi suspectū: cuius suspicionem fortè probare non posset: vt in. d. §. quæsitū. Itē si à persona arbitri non receditur: ita ꝙ compromissum est omnino psonale quo ad arbitros: vt in. l. si qs arbitratu. ff. de verb. obli. & in. d. §. quæsitū. & in. c. vno delegatornm. ṡ. de offic. deleg. ita debet esse cōpromissum personale, quo ad ipsos compromittentes. vide aliud bonū simile in executoribus testamentorum. nam illud officium vni iniunctum non transit in suum hæredem: quia hoc officium solet iniungi prætextu amicitiæ & cōfidentiæ: maximè quæ nō ita de facili contingit in personam hæredis: vt dixit glo. & bene in. c. fi. de testa. libr. vj. sed iudicium transit in hæredem: quia iudex ordinarius aditur ex necessitate: & præsumitur ꝙ incedat per semitam iustitiæ, quo ad omnes. vnde non aditur prætextu amicitiæ. meritò compromissum differt hoc casu à iudicio. vnde licet arbitria sint redacta ad instar iudiciorum: vt in. l. j. ff. de arbi. istud est verum regulariter: sed fallit vbi potest inter ea notari diuersitas: & multas differerentias inter arbitrium, & iudicium, dixi post glo. in. c. cùm dilectus. ṡ. eo. ¶ 6 † In gl. ibi: *per mortem alterius cōpromittentis.* Intellige hoc & text. de compromisso antè, quā sit lata sententia, vel laudum. Nam si sententia vel laudum esset latum ante: mortem, licet non sit mandatum executioni nihilominus transit in hæredem. vt in. l. quāuis. & in. l. diem proferre. §. j. ff. eodem. dixi in c. ex parte. ṡ. eo. nam ex quo fuit lata sententia ante mortem, cessat ratio quam præmisi: quare compromissum non transit in hæredē: sed si sententia nondum est lata, vel laudum, vel arbitrium: tunc expirat per mortem alterius compromittentium: etiam si ante mortē fuisset in causa conclusum, & dies esset præfixus ad sententiam ferendam. vt singu. probatur. ṡ. eodem. capitul. ex parte. vbi dixi. ¶ † Sed circa hoc quero, Nunquid expirēt acta gesta coram arbitro per mortem partis, sicut expirat compromissum? Petrus & Abb. dicunt hîc quòd

non: per. c. præsentata. ĩ. de testibus. & l. penul. C. de arbi. vnde expirat compromissum[a]. s. vt in ea non ꝓcedat̄ contra hæredes per arbitros sed acta gesta corā arbitris non expirant: sed faciunt fidem coram iudice. & idem tenet Spec. eo. tit. §. differt. post principiū. & hoc teneas nō solùm quando expirat cōpromissum per mortem: sed etiam qualitercunꝗ compromissum finiatur: semper enim acta causæ non dico litis perseuerant in sua validitate: ita ꝙ faciant fidē coram iudice [b]: vt probatur in. d. l. penultima. & ibi hoc firmant doct. maximè Bald. & acta causæ dicuntur attestationes testium: cōfessiones partium, & similia, quæ habent instruere causam: & respectu attestationum distingue prout habetur in. d. c. præsentata. & in. l. fin. C. de testi. acta litis dicuntur quæ non concernūt instructionem causæ: sed ordinant iudicium: vt citatio, litis cōtestatio: satisdatio, & similia. ista enim pereunt expirante compromisso, sicut quando perit instantia iudicij. de quo vide quod plenè dixi post Innocent. in. c. causam q̃. de testi. Item dicas quòd licet pereat compromissum, tamen effectus iam product⁹ de præterito non extinguitur. vnde si fuerit coram arbitris interrupta præscriptio per contestationem litis, vel alio modo legitimo, non expirat ille effectus, licet extinguatur compromissum vt in. d. l. penulti. & ibi hoc firmat Baldus. dixi 7 in. d. c. causam quæ. ¶ † An autem confessio facta coram arbitro habeat vim confessionis iudicialis, [c] vt efficiatur confessus infamis ex casu quo confessio infamaret coram iudice? dic quòd non: siue cōpromissum expiret, siue duret. Ratio, quia confessio infamat eo casu quo confessus pro damnato habetur: cùm sit, talis causa in qua condemnatus efficitur infamis: vt dixi in. c. at si clerici. de iudi. not. Bar. in. l. ictus fustium. ff. de his, qui not. infa. vnde sicut vera sentētia arbitri non infamaret: vt in. l. quid ergo. in. §. ex compromisso. ff. de his qui no. infa. ita nec confessio facta coram arbitro. quod eti 8 am confirmauit Bal. in. d. l. penulti. ¶ † Vlteri⁹ quero, an dispositio huius. c. habet locum in arbitratore [d] & amicabili compositore: vt sic expiret tale compromissum per mortem alteri⁹ compromittentium? Specula. formauit hanc quæstionem eo. tit. in. §. finitur. versi. sed nunqd arbitratus. & ibi concludit quòd nō: quia si cōpromittitur vt in arbitratorē, istud non est verum compromissum, sed est quædam transactio, siue compositio: vt not. in. c. quintauallis. de iureiuran. & in aut. si verò contigerit. C. de iudi. Compositio autem, siue pactum trāsit in hæredem: vt in. l. si pactū. ff. de probationi. & cum hoc dicto Spec. ad quod etiam se remisit Ioan. an. transit hîc do. Anto. Sed aduerte: quia non puto hoc dictum verum per rationem quam. ṡ. dixi: vnde puto quòd fortius debet hoc casu expirare compromissum, quàm quando fuit compromissum tanquàm in arbitros: quia arbitratores eliguntur magis prętextu amicitiæ & confidentiæ quàm arbitri: & habēt maiorē potestatē arbitratores quā arbitri qa arbitratores possunt dare de iure vnius partis alteri, moderatè tñ pro bono concordię vt notatur in c. nisi. de præbendis. & no. in. l. si de meis. §. recepisse. ff. de arbi. ergo debet expirare illud cōpromissum sicut in alio casu. Præ-

tereà

Hostien. in. c. veniens. hic allega. & habetur ꝑ Spe. in titu. de arbi. in c. fi. in ver. quid si simpliciter. quod intellige verum, nisi qñ forsan ex forma statuti non posset fieri cōpromissum nisi vt in arbitratorem. de quo vide Ioan. de imol. in. l. j. in. §. & post operis. ff. de noui ope. nun. & in. c. j. de lit. cōte. & per Ale. in. l. societatē. in. §. arbitrorum. & iiij. col. ff. pro soc. & in. l. ius publicū. ff. de pact. vbi sit conclusio, ꝙ an ꝓcesserit vt arbiter vel vt arbitrator, cognoscitur ex modo procedendi, & sentētiandi.

SEB. SAPIA.

a ¶ Appellatione hęredis. An appellatione hæredis veniant oẽs: vide Fel. in c. qa. V. colũ. fi. j. de iu. alex. cõsi. vj. in. j. vol. & in consil. xxix. in princ. eo. vol. latè declarat Ias. in. l. q liberis. §. hæc verba. vbi ẽt alij. ff. de vulg. & pup. & in d. l. in annalibus. C. de lega.

b ¶ Diuersitas. Ad de Pet. de Anchara. confi. j. Ro. singu. suis. folio. iiij.

ZACHARIAS.

¶ Adde quòd est a singu. nu. cxl. qđ inci. qd dices. vbi dicit inęqualitatẽ pœnæ nõ vitiare stipulationẽ: sed reducitur ad ęqualitatẽ pœnæ minoris. allegat Speculator. per istũ allegat. in. §. fi. vers. hoc quoq; prætermitto.

Ant. Francis.

¶ In isto passu an inęqualitas pœnę vitiet stipulationẽ Dicas φ si stipulatio habet requisita pro forma stipulatiõis, ex inęqualitate pœnæ nõ vitiať stipulatio imò si etiã peccaret in forma dato φ nõ valeret vt stipulatio, valeret vt pactũ nisi aliter appareret de mẽte partiũ, φ omni

terea mirandũ est de dicto Spe. nã istu. c. solùm facit mentionẽ de cõpromisso: nec iure probatur quòd nõ appelletur cõpromissum istud qđ fit tãquã in arbitratores. Præterea & tertiò arbitratores dicũtur arbitri: vnde nõ differũt nisi in casibus in iure expressis, vt. l. societatẽ. in. §. arbitrorũ. & qđ ibi no. ff. p socio. Nec ob. motiuũ Spe. φ istud sit quædã transactio: quia fateor si effectus fuisset secut⁹ ante mortẽ alteri⁹: sed ex quo ante decisionẽ, seu pronuntiationẽ altera pars cõpromittentiũ decessit, non põt dici φ trãsactio sit perfecta. ¶ † Itẽ quæro pone 9 in cõpromisso fuit facta mentio de hærede: nũquid transeat in vnũ hæredẽ tm̃: vel in hæredis hæredẽ: & sic in infinitũ? Spec. in. d. §. post prin. concludit φ transit in omnes hæredes in infinitũ: quia appellatione hæredis veniunt omnes. nã hæredis hæres, testatoris est hæres: ideò regulariter appellatione hæredis[a] veniunt omnes in infinitũ: vt. l. in annalib⁹. C. de le. & in. l. fi. C. de hære. insti. nõ. ob. l. antiquitas. C. de vsufru. vbi solũ venit vnus hæres: quia illud est speciale, quando vni & suo hæredi relinquitur vsusfruct⁹ alicuius rei: alteri verò relinquitur proprietas. Nam tunc ne frustra proprietas sit sine vsufructu, restringitur nomen hæredis.

10 ¶ † Vltimò quæro de quotidiana quæstione: nunquid post mortem prælati cõpromittentis super iuribus ecclesiæ, expiret cõpromissum? Spe. in. d. §. finitur. versi. quid si prælat⁹. format quæstionẽ. & videť aliquantulũ vacillare. nam φ expiret facit: quia sicut expirat pro alia parte: ita debet expirare pro parte prælati. vt ęqualitas seruetur inter vtranq; partem. argu. l. sed interpellatur. §. fi. alleg. in gl. Item prælatus non potuit cõpromittere in perpetuum præiudicium ecclesiæ suæ: vt in. c. peruenit. & c. cũ tẽpore. s. eo. tandem videtur sentire Specul. φ si est compromissum factum pro vtilitate ecclesiæ, successor habebit illud ratum, aliàs non: ar. in. c. ij. de preca. & Collec. sentit hic singulariter partem affirmatiuam φ expirat cõpromissum per mortem prælati: sed dictum non tenerem sic indistinctè: quia compromissum fit nomine ecclesiæ: & ecclesia non moritur: vt in. c. liberti. xij. quæstio. ij. & in. c. si gratiosæ. de rescrip. lib. vj. vnde distinguerẽ sic: φ aut cõpromissum fuit factum interueniente solennitate debita: vel fuit factum simpliciter super his super quibus prælatus solus habebat potestatẽ cõpromittendi: & tunc non expirat per mortẽ p̄lati: quia prælatus est nudus minister: & ecclesia dicitur cõpromisisse ministerio pręlati. fatẽdum tñ est φ si ecclesia fuit læsa, põt petere restitutionem in integrum: vt in. c. j. de integrũ restitu. sed prælatus cõpromisit super iuribus quæ non poterat in perpetuum obligare: vel obligauit ecclesiam citra solennitatem debitam: tunc fateor quòd sicut transactio non haberet effectum post mortẽ prælati: vt in. c. veniens. & quod ibi notat. de transact. ita & compromissum debet expirare per mortem prælati. ¶ Vltimò si vis videre multos alios casus, in quibus expirat compromissum: vide in Specula. in. d. §. finiť. & an inter cõpromittẽtes possit esse aliqua diuersitas[b] in obligatione, vt magis obligetur vna pars ad obseruãtiã cõpromissi, quàm altera. vide Specula. eodem titu. §. fin. versicu. hoc quoq; prætermittendum non est. cum tribus sequentibus. Et vt mortem euitemus perpetuam, post mortem temporalem, cõcedat nobis qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

nõ voluissent facere stipulationẽ, & non pactũ: vt est gl. in. l. iurisgẽtiũ. §. sed cũ nulla. & p Alex. ff. de pac. & per eũ in. l. j. §. si qs ita. in princi. ff. de ver. ob. imò dici solet φ stipulatio inualida valet in vim nudi pacti si nõ præcedit debitũ: sed præcedẽte debito valet ĩ vim cõstituti vt pulchrè declarat Bal. in rubri. C. de consti. pec. in vlt. col. imò stipulatio vna valida interposita in cõtractu validat ẽt alias stipulatiões inualidas, vt in. l. vnica. & ibi per Bald. in pri. C. de rei vxo. actio. & adde φ stipulatio pœnalis est nulla, si pricipalis stipulatio fit nulla, rõne incertitudinis. l. ita stipulatus. & ibi p Bar. in. xij. opp. & p Alex. post alios ff. de verb. obli. & an & qñ stipulatio pœnalis nouet obligationem pręcedentẽ habeť i. l. p̄di. & ibi per bar. i. l. iij. co. ff. de act. em. & in. l. si quis à socio. in princi. ff. pro socio. & in l. duo societatem. in. j. quæst. ff. eo. & p Bal. & alios ĩ. l. si pacto quo pœnã. C. de pactis.

Commentariorum Abbatis Panormi. in Secundam Libri Primi Decreta. Partem,

FINIS.

Regestum.

aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt vv xx yy zz A A BB CC DD EE FF. Omnes sunt quaterniones, dempto FF ternione.

LVGDVNI,

Excudebat Mathias Bonhomme.

Preterea nulli ē dubiū q procur. fecit bona fide. Aliter si fac... as scriptura .n. ductus fuit q̄ scriptura h3 pmordiū veritatis vt .ff. de interroga. act. l. de etate. §. ex causa ita q hic nulla fuit malitia neq3 dolus s3 bona fides que penaz non meretur vt .ff. depositi. l. bona fides ⁊ .ff. de cōdi. ⁊ de mon. l. quāuis. Preterea hoc est expressum in verbis decreti ibi dum dicit. Si quis falsum vel non verum sciēter iurauerit sed hic non est scia neq3 dolus vt .C. de falsis. l. nec exemplum ⁊ .l. l. in fi. ff. de abigeis ⁊ .l. illud. ff. de li berali causa. Ex quibus omnibus concluditur q est standum veritati absq3 eo q in aliq̄ penam sit incursus vt .ff. de iure dotium. l. siue generalis ⁊ quod no. in au. de iudicibus. §. oportz coll. vi. ⁊ .l. filii. ff. pro suo. Ex hoc dico salua correctione peritorum ⁊ fiscalis aduocati quorum correctōnibus me summitto diceret aliquis per omnia. s. dicta non excusatur Thomasius vnus ex dictis principalibus qui comparuerat coram ipsis magistris suo ⁊ nomine fratrum ⁊ nepotum dicens se hr̄e ipothecata ⁊ obligata ipsa bona pro quantitate florenorum mille auri per instrumenta rogata in Ciuitate Venetiarum siue Ancone quibus carebat ⁊ queri tam breui tempore producere n̄ poterat propter itineris distantiaz quare petebat sibi statuti congruam dilationem intra quā posset infra ipsa producere ⁊ subdit iurans insuper suo ⁊ dictorū nōibus : q ipsam comparitionem non facit in fraudē nec p malitiā sed aio sui iuris conseruandi: ⁊ in omnibus ⁊ per oia ac de verbo ad verbum prout ex forma decretorū ⁊ ordinū prefati domini super hoc disponentium iurare tenetur ⁊ debet ad hoc eniz respondetur q pena decreti non habz locuz nisi quando iuramentū prestatur in productione ⁊ ostēsione iurium seu instrumentorum : nam verba decreti hoc dicunt clare vbi viz q in veritate ipsam comparatōnem ⁊ iurium productionem ⁊ ostēsionem ⁊c. sed hic nulla fuit facta productio vel ostēsio iurium vel instrumentorum in comparitione ipsius Thomasii: vnde sumus extra casum statuti quia aliud est instrumenta producere. Aliud verbotenus allegare vt .ff. de edē. l. §. edēda sunt oia ⁊ ff. de testibus. l. produci ⁊ .ff. de arbitris. l. non ex omnibus: vnde cum cesset statutū cessat ⁊ pena statuti : nam ⁊ si allegando attentetur: non t̄n cōsumatur delictum vt .ff. qd̄ quisq3 iuris. l. iii. §. hec verba ⁊ hec est regula iuris q vbi lex requirit factum non sufficit attentatū maxime quādo attentatio non est proxima facto vt plene nō. in. l. si quis non dicam rapere cum materia sua. Item in attentatis ⁊ non consumatis habet locum penitentia que hic interuenit ⁊ maxime in extraordinariis criminibus vt .ff. de in ius vocan. l. quāuis. ff. de falsis. l. qui falsam ⁊ nō. in. l. ex hoc edicto. §. fi. ff. de alienādi iudicii de primo igitur ad vltimum concludendo cessant q: verba decreti cessat ⁊ pena vt .ff. de acquirenda hereditate. l. Si seruum. §. non dixit pretor.

¶ Ego Baldus:

¶ Ingressus religionem qui non fecit promissionez s3 in religiōe diu stetit ambiguus an deberet remanere an exire: an ad seculum remeare possit ⁊ si non pōt an saltem possit aliā religionē ingredi: ⁊ an frater minor possit transire ad canonicatum regularem.

Consilium. xcv.

In christi nomine. ¶ Quidā iuuenis annorū. xvii. intrauit religionē assumpto habitu ,pfessorum indistincto ab habitu nouiciorū seu nō ,pfessorū cū modica deliberatōe aio ⁊ intētione mūdū relinq̄ndi ibiq3 sperans ⁊ intēdēs ppetuo remanere q t̄n nō credebat nec itēdebat se obligare imo semp putauit se nō eē obligatū ⁊ dū eēt i p dcā religiōe nūq̄ animū h̄uit obligādū se nec ñ obligādi s3 sic simpliciter ibi mānebat q̄ elapsis duobus mensibus deposito hitu reuersus ē ad seculū post aliqd̄ vero tēpus deliberauit cū magna maturitate iterū reuerti ad ipsaz religionē ⁊ habuit cū fratribus lōgū tractatū de reuertendo t̄n nō est reuersus. Queritur vtrū de iure possit ad seculū remeare. R̄ndeo infra probationis annū libere quis redit ad seculū nisi i ,pfessionē fecerit tacite vel expresse vl' appareat eū vitā voluisse absolute mutare vt extra de regularibus ⁊ trāseuntibus ad religionē. c. statuimus dico igit q ipse in sua ,pscietia speculet se ⁊ si h̄uit animū oīo derelinquēdi seculum ⁊ suscepit habitum vt .s. nō pōt ad seculū reuerti. Si aūt hanc conscientiam non habet aut non sumus in contradictorio iudicio sed in foro penitētiali ⁊ tūc statur dicto eius vt nō. Inno. extra de iudiciis. c. nouit aut sumus in certamine fori iudicialis ⁊ nō p̄sumitur i dubio q voluerit se obligare religioni sed deliberare: nā annus dat ad deliberādū ⁊ nō p̄sumitur q̄s renūtiare dilationi ,p se introducte vt dicto. c. statuimus i verbo nisi euidenter appareat: ⁊ apperē aūt nō pōt euidenter primo si suscepit habitū ,pfessorū diuersū ab hitu nouicior. scd̄o si fecit testm̄ vel aliā dispositionē d bonis suis tāq̄ morturus mūdo. tertio si appeant alia indicia clara: ⁊ certa vt nō. Goffre. in. d. titulo de regula. in summa sua in tertia col. ibi. Itē ingressus religionē n̄ ,pfessus ⁊ cū p hitū .n. indistictū nō ,pbatur at dr̄ia vel qualitas nisi interuenisset alia declaratio verborū vt .ff. de religio. ⁊ sumptibus fune. l. ac si qs. §. plerīq3 ⁊ pcipue in isto puero q̄ stabilē mētē nō h̄uit s3 cui facilitas etatis motiuū tribuit variandi: nā vt ex themate apparet ,pmo fuit in opinione pp etuo remanēdi. secūdo nō fuit in opiniōe se obligādi ⁊ sic eius animus vacillabat ⁊ l3 postea h̄uerit animum non tamē animis ille fuit coniūctus cū facto tractatus enim verborū obligatōnē nō ,psumat nisi secuta sit r̄nsio vt nō. ff. de ,pdi. indebi. eleganter in ,pn. sup verbo puto. Quapp si ,pscia nō refragat puto istum ad seculū redire posse secus aūt si hr̄et cōscientiam lesam suā autē consciaz nemo nouit nisi deus ⁊ ipse vt nō. ff. de pact. iurisgētiū. §. pactorū in. i. glo. Aliud dubium est super dicto Innocentii in. c. significatum extra de regularibus qui dicit q episcopus potest dispensare cum minore. xxv. annis q transeat ad lapsiorem professionem: nam dico dictum Innocentii esse verum l3 contra professionem minor non possit petere in integrum restitutionem tū q: status mutauit vt .ff. de mino. si ex cā. §. papiniāus tū quia vtiliter gessit negocia anime sue vt nō. eo. ti. l. ait pretor in principio in glo. nunquid ergo : ⁊ tū q adultus habeī pro maiore. xxv. annis vt extra de iudi. c. fi. li. vi. vide hoc in speculo de resti. ut in integrum. §. qualiter ver. quid si minor ⁊ per Pe. ⁊ Ci. C. de sacro sanctis ecclesiis autētica ingressi vltimo super eo qd̄ querit vtruz frater minor possit transire ad canonicatum regularem dicendum est q non: quia vita canonicorū est regula lapsior nisi ex dispensatione propter propter artitudinem ⁊ singularitatem priuilegii dicte regule fratrum minorum ⁊ aliorum mendicantium facit quod nō. Goffredus in dicto ti. de regularibus in summa sua. §. fi. q incipit in summa notandum est ⁊c. ⁊ facit ad predicta. c. vnicum de voto li. vi. ⁊ extra de regularibus ⁊ transeuntibus ad religionem. c. i. li. vi. ¶ Preterea esto q predicatores ⁊ minores infra annum probationis quēquē ad sui ordinis professionem recipere non possunt eo. ti. c. non solum li. vi. dicit tamen ibi glo. q talis professio non obligat ordini sed obligat religioni in genere ⁊ ideo in effectu ad ea que dixi supra in principio: ⁊ tunc est certissimum q potest effici canonicus regularis cum sit obligatus religioni ⁊ non ordini.

¶ Ego Baldus:

¶ Decreto dñi

In christi nomine. cauetur q̄ qñcūq̃ aliqs ptendēs se fore creditorē ⁊ ius hr̄e alicu ius crediti sup aliqbus bonis apprehēsis noīe camere p̄fati dñi cōpareāt rōne iuriū suorū q̄ ipse talis cōparēs : ⁊ de iuribus suis docēs in cōparatiōe sua ⁊ iuriū suoꝝ ꝓductō ne ⁊ ostēsione iurare teneatur personaliter aut p ꝓcur̄ hn̄tē spāle ⁊ singulare mādatū ad iurādū vt. j. vȝ q̄ in v̄itate ipsam cōparitionē ⁊ iuriū ꝓductionē ⁊ ostēsionē nō fecit nec facit p maliciā nec in fraudē s̄ȝ credēs ꝓ certo souere iusticiā ⁊ q̄ instr̄a ⁊ iura de qbus in ea cōparitōe ⁊ in scripꝫ datione ⁊ productione fit mētio sunt vera ⁊ non simulata nec ficta : ⁊ q̄ ipse tal' cōparēs ē verus creditor eoruȝ occasiōe i toto vel in pte possit ēt iurare ꝓ pte : ⁊ si pro parte tantum voluerit iurare teneatur ipsam partem clare specificare ⁊ declarare : ⁊ subdit dicens insuper q̄ si quis falsum vel nō verū iurauerit scienter occasione p̄dicta vel aliqua eaꝝ q̄ ꝓ huiusmodi piurio cadat ⁊ cecidisse intelligat̄ ab oī iur̄ qd̄ hr̄et vel p̄tenderet hr̄e in bonis quorū occasiōe cōparuisset vt. s̄. vlterius ipso iure ⁊ fcō ⁊ absqȝ alio ꝓcessu i pena quadrupli valoris seu estimatōis ipsorum bonorū seu ptis quā videretur se indebite defender̄ cuius pene medietas pueniat in camerā ⁊ alia medietas i accusatorē seu notificatorē p̄dictorū ⁊ ēt reputetur semp vbiqȝ piurus ⁊ falsarius. Mō qdā mercatores ꝯstituerūt eorum ꝓcur̄ quēdā. J. ⁊ spāliter ad cōparēdū ꝓcuratorio nōie ipsorū corā magistris intrarum dci dñi ⁊ ad dandū in scripꝫ ⁊ corā ipsis ostendendū quelibet instr̄a ⁊ iura ipsoꝝ ꝯstituentiū sibi cōpetentia ꝯ quendā cōfiscatū ⁊ eius bōa apprehensa nomine dicte camere ⁊ ad dicendū ⁊ ꝓtestādū q̄ ipsa bona spectant ⁊ ptinent ipsis constituentibus vigore suoꝝ iuriū ⁊ q̄ i ipsis hn̄t potiora iura q̄ȝ camera prefati dñi ⁊ ad iurādū sup aīas eorum constituentium q̄ dictā cōparitionē ⁊ in scripꝫ dationē ⁊ ostēsionem nō faciunt i fraudem nec p maliciā sed aīo iuris sui ꝯseruādi ⁊ in oībus ⁊ p oīa ac de v̄bo ad verbum ꝓut ex forma decretorū p̄fati dñi iurare debent ⁊ tenentur : ⁊ faciēdū quodlibet aliud sacramentū inde necessarium occasione p̄dcōrum. Et est aduertendū q̄ non specificant in ipso instr̄o procuratorio quantam quātitatem hr̄e debeant : nec i quāta quātitate ipse ꝓcurator iurare debeat nec qd̄ instr̄m debent ꝓducere : vm dcō ꝓcuratori tradiderunt qddā instr̄m. Mccc. flor̄. in quo apparet obligatio ꝯfiscati ꝯ dictos cōparitores que quātitas reuera non debebatur tota sed ps quā procurator iurauit scd̄m formā decreti ex qbus obiicitur dicꝫ mercatoribus mendacium ⁊ falsitas. Queritur qd iuris. Et vr̄ indubitanter q̄ dci mercatores veniunt puniendi saltē pena q̄drupli prout in decreto dñi ꝯtinetur ⁊ hoc tribus rōnibus prima q2 p̄cedenti ꝯgrua dilatione ad deliberandū procuratorem ꝯstituerunt que traditio instrumenti hȝ vim singularis mandati vt. C. de pacꝫ. ꝯuen. l. fi. nā q tradidit instrumentum procuratori vr̄ ipsum instruere siue instructū reddere vt instr̄m producat ⁊ eo vtatur nec est procuratoris distinguere : q2 in fcō alieno nō hȝ aliā certitudinem v̄itatꝫ vt. ff. de iniuriis. l. s̄ȝ si vnus. §. procuratorem ⁊ ar. ff. d̄ le. i. l. seruum filij. §. eum q cirohraphum ⁊ qd̄ nō. p Guil. de cu. ff. de pacꝫ. l. postq̄ȝ : qd̄. n. fit p̄cedente deliberatiōe vr̄ fieri ex certa scīa vt. ff. de iureiurā. l. iusiurandum ⁊ ad pecunias : ⁊ nō. ex̄ de diuorciis. c. ex litteris. Secunda rō sumitur ex verbis mandati ibi dū dicitur ⁊ in oībus ⁊ per oīa ac de verbo ad v̄bū pro vt ex forma decretorum prefati domini iurare debēt ⁊ tenētur per hec enim verba singula videntur specificata que in decreto domini continentur vt. C. de sententiis que sine certa quātitate. l. hec scia ⁊. ff. de re iudicata. l. in suma. C. de prescip. xxx. annorum l. omnes. ff. de verborum obli. l. vbi autem non apparet

§. si id quod a seio. ff. de heredi. instituen. asse toto. Preterea in crimine falsi proceditur ex indiciis ad veritatem inquirendam vt. C. de falsis. l. vbi. sed istud est crimen falsi vt dicit decretum ergo saltem per viam torture est a dictis mercatoribus veritas inquirenda vȝ bono animo ⁊ non dolo fecerint fieri predicta nam certe in creditore qui petit debitum solutum sibi presumitur dolus vt. ff. mandati. l. si fideiussor. §. in omnibus presumitur enim tenere memoriam eorum que fecit vt. C. de ꝯben. ⁊ cōmitten. stipu. l. magnam : Preterea si non essent in dolo essent in lata culpa quia certiorare debuerunt procuratorem ⁊ mittere eum instructuȝ ad cām : vt proinde sciat quid procuratorio nomine agat vt. l. i. §. i. ff. de edendo. Preterea si peruenit ad eos noticia eius qd̄ fecit procurator debuerunt statim contradicere vt. ff. de adulteriis. l. si adulterium cum incestu. C. de incesꝫ. nup. l. cum ancillis ⁊ nō. in. l. ij C. d̄ erogatōe militaris annone li. xii. Alioquin videntur ratum habere vt nō. in. l. quo enim. §. i. rem ratam haberi s̄ȝ his non obstantibus videtur mihi salua substantia veritatis q̄ dicti mercatores non inciderint in decretum domini ⁊ hoc primo per regulas generales : nam regula q̄ est procurator non potest facere incidere dn̄m in penam nisi habeat spāle mandatum vel dn̄s super hoc certioratus ratificet iste est tex. ff. quod quisqȝ iuris in alterum statu. e. l. iij. §. si procurator. Preterea nunq̄ȝ videtur hr̄e mandatum ad cōmittendum falsum vel quasi falsum vt. ff. de falsis. l. diuus. §. nec generalem. Item non videtur mādatꝫ nisi id quod de iure mandari potest vt. ff. de condi. indebiti. l. si procurator. §. celsum. Item lex est expressa ad litteram q̄ non videtur ei mandatꝫ q̄ aliquid faciat in fraudē immo potius videtur prohibituȝ vt. l. si pater. ff. q̄ i frau. credito. Preterea iste procurator non habuit mandatuȝ sufficiens secundum formam decreti considerandum est enim q̄ qn̄qȝ mādatum est generale qn̄qȝ spāle qn̄qȝ singulare : ⁊ id est singulare qd̄ singulariter profertur. i. qd̄ omnem pluralitateȝ a se excludit vt in. c. i. de noua forma fidelitatꝫ coll'. x. Vn̄ qn̄cunqȝ mādatum est equiuocum qd̄ pōt interpretari pluribus modis illud mandatum nō est singulare. Unde oportet q̄ in mandato singulari exprimatur cum persona quātitas ⁊ omnia que qualitatem future litis demonstrant ad vnguem vt nō. Guil. de cu. ff. si quis cauꝫ. l. sed ⁊ si quis. §. quesitum ⁊ in. c. vt circa de elecꝫ. li. vi. in verbo omnia ⁊ singula super quo verbo dic̄ archi. i. singulariter ⁊ specialiter specificata cum oībus circunstantiis singulorum vt in. c. Constitutionem de elec. in clemen. idem dicit Paulus de lezariis : sed istud mandatum nō fuit singulare quia non fuit singulariter facta mentio de productione instrumenti de quo queritur : nec quo tempore fuit celebratꝫ nec de quāta quātitate. Porro procurator singularis nihil ex animo suo facit : sed ex animo domini solius vt. ff. de manumissis vindicta. l. pater nec prouincia nec obstant illa verba ⁊ in omnibus ⁊ p omnia ⁊c. quia hanc captiosam formulam ⁊ verba artificiose composita interpretatio decreti frangit vt. ff. de transacꝫ. l. cum aquiliana. Preterea in mandato ponuntur verba iuridica ibi instrumenta ⁊ iura : ⁊ ideo non videtur mandatum q̄ committat mendacium ⁊ dolum nec tantas procurator acceptasset nec acceptauit mandatum quod pertineret ad iniuriam camere vt. ff. de re milita. l. non omnes. §. a barbaris. Preterea ista comparitio fuit facta non ad finem cuiusdam protestationis conseruationis iuris sui : ⁊ ad hoc solum vt taciturnitas non noceret dicꝫ mercatoribus q̄quidē protestatio protestātibus non nocet : vt apparet ibi dum dicit animo sui iuris conseruandi : vt. ff. de procurato. l. per procuratorem nō semper ⁊. ff. de religiosis. l. Sed ⁊ si quis. §. plerūqȝ non sp.

cessitati tñ eius recessus pfatus dñs Capitaneus singulis mensibus fieri fecit pclamatões ⁊ gridas iuxta tenorẽ statutorũ ⁊ pactorũ excepto ꝙ de mẽse Julii pxie pteriti nõ apparet aliqua pclamatio in scriptis: ⁊ hoc ex eo q2 officialis q debebat fieri facere pclamatões regestus noluit eas fieri facer. Querit̃ qd iuris verba pducte talia sũt ꝙ si fieri fecit pconiũ p ciuitatẽ Bonõie ꝙ nullus debeat mutuare aut credẽtias facer̃ alicui de sua Brigata absq3 licẽtia ipsius tũc nõ teneat̃ p illis de brigata de cuius pconis cõmissiõe vel relatõe appeat scriptura ⁊c. Jtẽ si dictus Capitaneus miserit ⁊ fieri fecerit pclamatões ⁊ gridas oĩ mẽse de qbus cõstet penes officiales pducte nõ possint fieri retẽtiones ad instãtiã alicuius ⁊c. put in statutis ⁊ pactis seriosius ptinet ad qd ꝗstitũ. Rñdeo ꝙ dictus magnificus nõ tenet̃ nisi p illo mẽse in quo nõ appet fcã grida ⁊ nõ p alijs mẽsibus in qbus ẽ seruatũ statutũ ⁊ pactũ ⁊ hoc p. l. si steril. §. si. ff. de act. empti nõ obstãt illa vba oĩ mẽse q2 ad hoc vt in nihilum teneat̃ regrit̃ ꝙ oĩ mẽse s3 ad hoc vt ñ teneatur nisi proportionaliter p tpe more sufficit pticularis diligentia ad illius tpis excusatõẽ vt. ff. quorũ lega. l. i. §. si due res. ⁊. ff. de his q vt indignis. l. rescriptũ ⁊ l. in singulis. ff. ad. l. fal. ⁊ in. l. vltima. ff. de eo qd cer. loco ⁊. ff. de pigno. act. l. si necessarias. §. si annua ⁊. ff. de penu lega. l. i. in fi. ⁊. ff. de rebus dubiis. l. si is q duceta. §. cum ita q2 in illis legibus regrebat̃ copulatiue diligẽtia ⁊ obseruantia oĩum clausularũ ⁊ tẽporũ ⁊ facit. ff. si cer. pe. l. lecta. s3 hic ẽ aduertẽdũ q2 cõstare ꝙ dcã debita fuerint ꝯcta illo mẽse quo nõ fuit fcã grida q2 ille mẽsis tñ ẽ sub obligatiõe vt. ff. de nego. ge. l. eũ actũ a quo mẽse non excusatur dictus magnificus l3 alteri cõmiserit vt. ff. mãdati. l. idẽq3. §. si tutores ⁊ ab alijs mensibus immunis est vt. ff. nau. cau. stabulari. l. i. §. Jtẽ si pdixerit ⁊. ff. d̃ institoria. l. s3 ⁊ si pupillus. §. p scribere. Ex his apparet ꝙ qñ pducũtur dcã debita ad hoc vt dictus fugitiuus possit in carceribus detineri requiritur ꝙ corã ptãte Bononie ex cõmissiõe Illustris ⁊ serenissimi Principis dñi Ducis Mediolani seu eius officialium Potestas Bononie scripturas pbantes trãsmittat signa ẽt ipsa cũ scripturis mercatorũ q2 scripture faciant fidẽ Bononie saltez semiplena sufficit vt nõ. ff. de iureiurã. l. admonẽdi ⁊ in autẽ. de exhibẽdis reis. §. Etiã qdã officialis et q noluit facer̃ fieri gridas pcul dubio tenetur dicto Magnifico vt. C. de magistrat̃ conueniendis. l. si.

¶ Ego Baldus.

¶ Adulta an possit augmẽtũ dotis facere in rebus imobilibus ⁊ an sorori sorori donare possit. Jtẽ an bona feudalia possint dari in dotẽ p alio. Jtẽ an lex. ii. C. d̃ rescin. vẽ. habea. locum in ꝯctu mercedis.

Cõsilium. lxxxii.

¶ Queritur

In christi nomine. vtrũ adulta possit augmẽtũ dotis facer̃ i rebus imobilibus sine decreto iudicis ⁊ vr̃ ꝙ nõ p regulã generalẽ q̃ disponit ꝙ bona imobilia nõ possint alienari sine iudicis decreto vt. l. i. ff. de rebus eorũ cũ tota materia sua alienatio. n. ẽ oĩs actus p quẽ dñiũ trãsfert vt in. l. ii. C. de fundo dotali. Preterea expressum ẽ in. l. lex q̃ tutores ĩpn. C. de administ. tuto. ibi dum dicit vl̃ in dotẽ dare vt. ff. de iur̃ dotiũ. l. sue generalis in fi. Jn ꝯtrariũ vr̃ q2 cã dotis vr̃ accepta nõ solum qñ adulta dat dotẽ p se s3 ẽt si frater adultus det dotẽ p eadẽ p̃re nata vt nõ. C. de admi. tuto. l. non oĩ ⁊. ff. de administ. tuto. l. cũ plures. §. i primis hãc opinionẽ vr̃ approbar̃ glo. o. di. C. de pdijs mino. l. pdia ⁊ facit. ff. de tutel. ⁊ rõnibus distrahendis. l. i. s3 non nullos. solo p̃ma p3 est vera ꝙ reqritur decretũ nã si minor nõ põt sine decreto bona obligare expresse ergo multo minus dñiũ alienare vt nõ. in. l. vltima. C. de legi. tute. s3 in hoc alij dicunt ꝯtrarium cum ista ipotheca sit legalis ⁊ necessaria. Porro cõstitutio dotis nõ ẽ legalis ⁊ necessaria s3 volũtaria ergo attẽta rõne legis nõ põt fieri sine decreto ẽ ⁊ alia rõ. q2 requiritur cãe cognitio vt. ff. de minoribus. l. si ex cãe. §. in dot. ⁊ an suppetãt facultates ⁊ an vir sit dignus tãta dote: ⁊ hec cause cognitio spectat ad iudicẽ vt. l. magis puto. §. nec tñ. ff. de rebus eorũ ⁊ facit qd nõ in. l. i. C. si aduersus dotẽ nõ obstat glo. que est in. d. l. pdia q2 allegantes nõ hñt mẽtẽ illius glo. nã illa glo. pmittit cũ decreto donationẽ pp nuptias nõ simplicẽ donationẽ ẽt si fiat p spõsalitiã largitatẽ q2 sup donatione rerũ minoris nõ põt interponi decretũ vt. C. si maior factus sine decreto. l. i. §. cũ aũt. Jtẽ soror sorori donare nõ põt cũ sunt adulte q2 dotare hoc casu est donare vt. C. de dotis promissione. l. i. Jtẽ bona feudalia nõ pñt in dotem dari pro alio ꝙ p se nec volo cursu tpis alienatio roborat̃ vt in. c. i. de phita alienat̃ feudi p fredericũ nec et3 ratificatio feudatarii q2 phitus est consensus: ꝙ autem sit feudũ appar3 ex priuilegio Corradi qd h3 nouare ⁊ cassare p̃uilegiũ p̃cedentis Imperatoris vt. ff. de acq. pos. l. si qs añ ⁊ ideo ꝯcludo ex p̃dictis rõnibus dcm̃ ar. dotis fieri nõ potuisse ⁊ hoc v̈m quãtũ ad v̈itatẽ ⁊ virtutez alienatõis de euictione tñ vel ad interesse tenetur si ꝯctus fuit celebratus cum ignorãte vt. ff. de ꝯhen. emp. l. ⁊ liberi hõis secus si cum sciẽte vt nõ. C. fami. her. l. si cũ familie. Ultimo dubitatur an lex. ii. C. de rescin. vendi. hẽat locum cum qs ẽ deceptus. i. per errorẽ vltra dimidiã iuste mercedis ⁊ dicẽdum est ꝙ sic q2 l. ii. C. de rescin. vendi. h3 locum in oĩbus ꝯctibus bone fidei. C. locati. l. si olei. C. cõia vtriusq3 iudicii. l. maioribus. C. qbus ex causis maiores in ꝯtractibus. ff. de v̈. ob. l. si quis cum alr̃. Et cõfirmo pulchras allegationes superius factas per excellentẽ doctorẽ Raphaelẽ fulgosum socium ⁊ dominium meum.

¶ Ego Baldus.

¶ Filia cui ẽ relicta dos tãtum a p̃re an dicatur p̃terita ⁊ an hẽat ius accrescẽdi: ⁊ substituta ita vt toto tpre possit gaudere an sit substituta im proprietate an in vsufructu: ⁊ an ip̃a teneatur dare libellum heredi petenti libellu3 offerri per ipsam filiam ad dictum legatum.

Consilium. lxxxiii.

¶ L3 filie sit

In christi nomine. relict3 p dote ñ tñ p hoc ẽ hr̃s instituta nec h3 ius accrescendi si hr̃s institutus repudiat ar. ff. de iure dotiũ. l. mulier bona ⁊. ff. de hr̃. insti. l. qui nolebat. C. de hr̃. insti. l. quotiẽs ⁊ ita intelligit̃ filia p̃terita: nec val3 testm̃ de rigore iuris ciuilis ⁊ hoc quo ad p̃mum punctũ. Secundo q̃rit̃ cum filia fuit substituta masculo sub hac forma ꝙ succedat tali mõ ꝙ toto tpe vite ipsius filie gauder̃ debeat dictis bõis ⁊ mortua dcã filia p̃dcã bõa debeãt puenire in fr̃es saluo ꝙ dcã filia possit testari de fructibus medii tpis. mõ q̃rit̃ an dcã filia fuerit substituta in solo vsufructu: an in pprietate. Et dicendũ est ꝙ donec viuit est ppetaria ⁊ dñia vt. ff. de dona. in ꝯcubinã. §. spẽs ⁊ ibi ad lr̃a3 p Ja. de are. Tertio q̃rit̃ an hr̃s dicte filie teneat̃ restituere possessionem siue libello cũ petat filiũ offerre libellum: ⁊ dicendum est ꝙ nõ ẽt si intenteт̃ edictis diui adriani: nã ⁊ in ipso edcõ detentori d3 offerri libellus: nec añ teneт̃ iustificare possessionem suã ꝙ oblato libello q2 esset pceder̃ p̃postere vt. C. de edcõ diui adria. l. fi. §. i. hoc expresse tenet Inno. ⁊ omnis doc. extra de libell. obla. c. i.

¶ Ego Baldus.

¶ Procurator an possit facere incidere dñm suum i penã falsi pp iuramẽtum p eum p̃stitum: ⁊ an videatur habere mãdatum a dño qd ꝯtineat iniusticiã ⁊ fraudem ⁊ qñ videat̃ hẽre mãdatũ sufficiẽs: ⁊ ptestatio p̃stãtibus ñ noce3.

Consilium. lxxxiiii.

[illegible] Abb. in l j. Dec. 2. in ca

colorchecker CLASSIC
mm
calibrite